NOTITIAE ORBIS ANTIQVI,

SIVE

GEOGRAPHIAE PLENIORIS

TOMVS ALTER

ASIAM ET AFRICAM ANTIQVAM

EXPONENS.

CHRISTOPHORVS CELLARIVS

ex vetustis probatisque monimentis collegit,

&

NOVIS TABVLIS GEOGRAPHICIS,

singulari cura & studio delineatis, illustrauit.

Alteram hanc editionem annotationibus varii generis partim e scriptis veterum, partim e recentiorum obseruationibus illustrauit & auxit

L. IO. CONRADVS SCHWARTZ,
Eloq. & Græc. Ling. P. P. O. in Casimiriano.

Adiectus est Index copiosissimus locorum & aliarum rerum Geographicarum.

LIPSIAE,
Apud IOH. FRIDERICI GLEDITSCHII B. FIL.
M. DCC. XXXII.

SERENISSIMO ET REGIAE
DOMVS PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

PHILIPPO WILHELMO,

PRINCIPI BORVSSIAE, MARCHIONI BRANDENBVRGICO, SVPREMI IVRIS PRINCIPI ARAVSIONENSI, DVCI MAGDEBVRGI, CLIVIAE, IVLIACI, MONTIVM, STETINI, POMERANIAE, CASSVBIORVM, VINIDORVM, ET IN SILESIA CROSNAE, BVRGGRAVIO NORIMBERGENSI, PRINCIPI HALBERSTADII, MINDAE ET CAMINI, COMITI HOHENZOLLERAE, RVPINI, MARCAE, RAVENSBERGAE, HOHENSTEINI, LINGAE, MEVRSAE, BVRAE ET LEERDAMI, MARCHIONI VEHRAE ET VLISSINGAE, DYNASTAE IN RAVENSTEIN, LAVENBVRG, BVTOW, ARLAY ET BREDA, CETERA,

DVCATVS MAGDEBVRGICI GVBERNATORI,

ET ACADEMIAE FRIDERICIANAE
RECTORI MAGNIFICENTISSIMO,
DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME PRINCEPS,
DOMINE CLEMENTISSIME,

QVintus annus fere circumactus est, ex quo Notitiæ Orbis Antiqui Tomum priorem SERENISSIMO POTENTISSIMOQVE REGI BORVSSIAE, TVI amantissimo FRATRI, meo DOMINO indulgentissimo, tum primum ex Regno suo in Marchiam reuertenti, subiectissima deuotione consecraui. Interea etiam alter Tomus,

mus, absoluens illam Notitiam, sub manu creuit, & nunc ad finem vsque, Deo fortunante, perductus est. Deliberanti autem mihi, cui Heroi & illum Tomum dedicarem, vt lux inde ac fulgor operi, & auctoritas illustrior accederet; non occurrit sane, cuius potius hunc nomine nuncuparem, quam TVO, PRINCEPS SERENISSIME. Quemadmodum enim prior Tomus iure debebatur FRIDERICO REGI, CONDITORI FRIDERICIANAE, vt fructum ex sua Academia, tenuem quamuis, nec opimum, tamen aliquem perciperet: ita quum ex eadem prodit Tomus alter, prioris quasi frater; nemo illum potius, quam TV, PRINCEPS MAXIME, FRATER REGIS, sibi vindicare potest; praesertim quod eiusdem Academiae, ex qua nunc exit ille Tomus, RECTOR es MAGNIFICENTISSIMVS. Accedit mirifica TVA in bonas litteras propensio, quae, praeter alia illustrissima documenta, praecipue ex prona voluntate, qua Academiae moderationem, tot gravioribus districtus curis, clementissime in TE suscepisti, elucet. Qua etiam in primis dignus es, neque id munus alienum ab rationibus TVIS. Quum enim Ducatum Magdeburgicum FRATERNIS gubernes auspiciis; quid aequius, quid magis est conueniens, quam etiam Academiam, quae in Ducatu illo est, curis TVIS & sapientissimis consiliis regi? Huius delectaris studiis, huius gaudes incrementis: quo ipso facis rem magno PRINCIPE dignam, quippe intelligunt HEROES, nulla re gloriam suam posteritati magis constantiusque, quam Musarum praeconio & litterarum scriptis, commendari. Ego quoque, si quid ingenio possum aut longo vsu, id omne in potentissimi REGIS, FRATRIS TVI; & serenissimi FILII, PRINCIPIS IVVENTVTIS, DOMINORVM meorum, gloria prouehenda dudum collocaui: a quibus quod ipse proximus es, & aeque de Academia bene

mereris, TVARVM quoque laudum æternitas, vt vniuerſæ Academiæ, ita mihi cum primis curæ erit, vt nulla vmquam ætas de laudibus VESTRIS conticeſcat. Habes hic, MAGNE PRINCEPS, a me primitias cultus TVI, demiſſiſſima reuerentia oblatas, Tomum ſecundum Notitiæ Antiqui Orbis, quem ſpero comitem TVAE gloriæ per Orbem eruditum fore, & vbique meritorum TVORVM, qua bonæ litteræ patent, & forſan etiam ſeris poſthac temporibus, prædicatorem. Deus TE ſeruet, SERENISSIME PRINCEPS, & incolumitatem TVAM augeat in firmamentum ac robur DOMVS REGIAE, & in præſidium ac decus FRIDERICIANAE, etiam in meum meorumque ſolatium.

SERENITATI TVAE

Halæ Nonis Ianuar.
CIƆ IƆ CCVI.

deuotiſſimus ſubiectiſſimusque

CRISTOPHORVS CELLARIVS.

BENE-

BENEVOLO LECTORI
CHRISTOPHORVS CELLARIVS.

ALter nunc Tomus, qui reliquum Notitiæ Antiqui Orbis habet, hoc est ASIAM & AFRICAM, in lucem exit, vtriusque faciem antiquam, quum Græci, Pœni, & Romani rerum potirentur, ex genuinis & antiquis auctoribus describens. Et quum prior Tomus librum primum & secundum Antiquitatis Geographicæ comprehendat; hic posterior tertium & quartum librum absoluit. Liber tertius agit de Asia, cuius pars citerior, in Persidem vsque, a Græcis Romanisque scriptoribus, etiam a sacris & diuinis celebrata est, sed ita, vt vbique vel supplenda, vel digerenda, vel explicanda multa reliquerint, quæ cuncta adiicere, disponere, ac illustrare non sane facillimi est laboris, quum ipsi antiqui scriptores persæpe inter se dissentiant; multas vrbes quidem & gentes nominent, sedem autem & positionem nequaquam ostendant. In Europa faciliores rationes erant, quod in illa explicanda non solum geographi veteres, sed nostra etiam ætate viri summi laborauerant, quemadmodum PHILIPPVS CLVVERIVS in Italia & Germania; HADRIANVS VALESIVS in Gallia; in Britannia GVILIELMVS CAMDENVS; in Græciæ parte IACOBVS PALMERIVS non exiguum labori leuamentum attulerunt. In Asia autem & Africa huius generis duces recentiores, qui viam per solitudines tantas, per tot barbaras & inauditas gentes præmonstrarent, nobis defuere. Nec veteres distincte ac clare, aut plene sua exposuerunt, solo forsan Ptolemæo excepto, neque hoc tamen semper pleno, nec vbique certæ fidei. Palæstinam quidem, seu sanctam Terram, videntur multi & verbis & delineatis tabulis descripsisse, quorum existimationi nihil equidem detractum volo: sed quam sæpe aberrauerint a vero situ, ex ipsorum comparatio-

ne

ne inter ſe, multis locis diſcrepantium, manifeſtum eſt, etiam ex noſtro fortasſis opere patebit, qui in ſanctis illis regionibus, præter antiquos, vix duce alio ſumus vſi, quam IACOBO BONFRERIO, in Euſebii librum ab Hieronymo verſum, item in Pentateuchum, Ioſuam & Iudicum præclaris commentariis; & IOANNE LIGHTFOOTO in Horis per Euangeliſtas Talmudicis. Sed quantula hæc portio eſt vniuerſæ comparata Aſiæ? Citerior quidem illa, Aegæo, Pontico, & Mediterraneo maribus incluſa, theatrum fuit rerum geſtarum, tam ciuitatibus Græcis, quam Romanorum bellis illuſtratum; quam etiam alumnus Strabo diligentius per ſingulas fere partes enarrauit: nec vero ex illo ſunt plana & explicata omnia, ſed multa aliunde, vbi diſperſa latent, conquirenda, vt plenior fiat expoſitio. Quæ vlteriora ſunt, plus difficultatis habent & operæ: extrema denſis tenebris ſunt inuoluta, luce hiſtoriarum deficiente; & vel ſola Ptolemæi fide nituntur, niſi qua Alexandri expeditio tractum aliquem, ab illo peragratum, illuſtriorem reddit; quamquam & in hoc ſcriptores ſæpe numero diſſentiant. Africæ interiora ſunt minus cognita, in quibus itidem Ptolemæo plurima debemus, dubii quam certo, quia in notioribus non raro diuerſus eſt a ceteris. Quæ in ripis Nili ſunt aut ad oram Mediterranei maris, copioſius deſcripta inuenimus, etiam multa illorum declarata ſunt hiſtoriis: nec vero, vbi Romani res geſſerunt ſuas, expedita & explicata ſunt omnia, ſed non pauca in dubiis & incertis relinquuntur. Tabulæ veteres Ptolemæi adiectæ Geographicis libris, ſiue ab Agathodæmone ſunt, ſiue ab alio; fidem eamdem merentur, quæ ipſius eſt Ptolemæi, ad quam illæ ſunt compoſitæ. Nos Tabulas octo Aſiæ; quinque Africæ illuſtrandæ addidimus, ſtudio noſtro diſpoſitas, noſtraque manu delineatas: in quibus, LECTOR, mirari nolis, quod non nullis locis illæ conuenire minus videantur. De induſtria illud

factum

factum est, maxime in Euphratis & Tigris decursu & anfractibus, aliorumque cum illis amnium, Chaboræ, verbi gratia, confluente: in quibus nec hodie tabularum conditores conueniunt. Qui enim in illis locis peregrinati sunt, nihil certi de fluminum ductu illorum tradiderunt. Vnde est, quod in Syriæ tabula cum vulgo Euphratem delineauimus: in Mesopotamiæ, secundum Ptolemæum aut Agathodæmonem: quos ex recentioribus etiam clari viri adhuc imitati sunt. Posset error vel dubietas facile per Europæos negotiatores corrigi, nisi maior cura illorum in mercimoniis, quam in veritate geographica esset. Principio Orientem, qui post Syriam & Palæstinam est, tabula vna complexus eram, quæ etiam in Armenia, Media, Perside, Parthia, finitimisque, & ab Alexandro percursa India sufficere potest, quod pauca illorum ex veterum monimentis sunt cognita. Quum vero id spatium non capiat quæ circa Euphratem sunt & Arabiam, singulares tabulas de iis adieci, vt quæ Orientis tabula conspectu breui exhibentur, his proponantur explicatiora. Addita Tabula Scythiæ Sericæque, Ptolemæo potissimum auctore, quum desint alii; vt, quantam veteres de iis cognitionem habuerint, etiam quodammodo intelligatur. Obscurissima quædam gentium & oppidorum nomina, sed gentium magis, a Plinio aut aliis memorata, prætermisimus, quia turbate sunt enarrata, nec ordinari aut sua disponi sede possunt: quo Notitiæ nostræ adeo nihil puto decedere, vt verear potius, ne tædio multis futurum sit lectoribus, similia nomina, de quibus nihil ex historiis constat, ex Ptolemæo me plurima attulisse. Sed nolui præterire, quibus idem auctor certum ipse locum adsignauerat: quod, quia in ceteris desideratur, vtique excusatius illorum quædam, metu tædii adferendi, & quod nullius vsus erant ac incertæ positionis, a nobis sunt posthabita. Tandem

etiam, quod vterque Tomus prodit, ſignificatum monitumque volo iterum, me ſolam nunc antiquam Geographiam a principio imperiorum vsque ad Conſtantini tempora exhibere. Sunt quidem ex medio etiam æuo non nulla ei inſerta, ſed partim quod itinera ita ferebant, Antonini maxime; partim quod oppidorum ætas incerta erat, quamquam ab antiquis non fuerant commemorata. In ipſis antiquis ſi diſſentitur, illorum partes ſequuti ſumus, qui fidem habent probabiliorem: vbi concordia eſt, illam numquam deſeruimus. Auctorum veterum teſtimonia, genuinis vbique verbis adpoſita, nos ſatis, ſpero, in omnibus tuebuntur. Vale, beneuole LECTOR, nobisque & ſtudiis noſtris faue.

ORDO

ORDO TABVLARVM
TOMI SECVNDI.

Libro III *siue in* ASIA *sunt Tabulæ*

Quod vero Tabulæ quædam pluribus Capitibus accommodatæ sunt, quædam etiam interruptis Capitibus vsum præbent, visum est per singula id Capita indicare.

Capita VIII priora libri III illustrantur Tabula prima, quæ *Asiæ* est *Minoris*.

Caput IX & X ex Tabula *Bospori*, *Mæotidis*, *Albaniæ*, *Iberiæ* & *Sarmatiæ* lucem suam accipiunt.

Capite XI *Armenia* vtraque explicatur: *Maiorem* Tabula Orientis repræsentat; *Minorem* Tabula Asiæ Minoris.

Caput XII, quod de *Syria* est, habet Tabulam propriam, quæ & ipsa *Syriæ* nomen præfert.

Caput XIII etiam singulari Tabula *Palæstinæ* seu *Terræ Sanctæ* declaratur.

Capitis XIV *Arabia Petræa* & *Deserta* suam habent Tabulam: *Petræa* etiam, quanta in sacris memoratur, expressa est in Tabula *Palæstinæ*: *Felix* autem conspicitur in Tabula *Orientis*.

Capita XV & XVI sunt in Tabula *Mesopotamiæ & Babyloniæ*.

Capitis XVII *Assyriam* quære in eadem *Mesopotamiæ* Tabula: & vno conspectu in Tabula *Orientis*.

Capita XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII eadem *Orientis* Tabula illuſtrat.

Caput XXIV dilucidatur Tabula *Scythiæ* & *Sericæ*. Sarmatiam Aſiaticam, eodem cap. deſcriptam, exponit Tabula *Boſpori* & *Mæotidis*, de qua ſupra ad cap. IX & X dictum eſt.

TABVLAE LIBRI IV
ſiue AFRICAE.

SVPPLE-

SUPPLEMENTA
Obſeruationum ad CELLARII Geographiæ antiquæ Tomum I.

Ad pag. 44. not.

CVm nomini *Paraſangæ* hanc originem tribui: memineram, Golium in Lexico Arabico & Kæmpferum in Amœnitatibus exoticis pag. 727 *Ferſach* & *Ferſench* vt nomen ſimplex venditare videri. Id quod mihi ſecus eſſe videtur: quum præſertim altera nominis pars ex Arabica *nachcha* deriuari poſſit, quod ſignat *violenter & vehementer propulit*. Paraſangas XXII & dimidiam exæquat Kæmpferus vni gradui cæleſti. Ergo comparatio earum ad milliaria Germanica liquet. Xenophon lib. II Expedit. Cyri p. 276 paraſangas DXXXV adæquat 16050 ſtadiis. Ergo paraſangam ibidem triginta metitur ſtadiis. Cum qua ratione conuenit pene ea, quæ libro ſeptimo extremo eiusdem auctoris reperitur.

ad pag. 49 § 14.

Exempla ratiocinationis σταθμῶν ne forte requiras, Xenophon lib. V Expedit. Cyri pag. 355 ſuppeditabit, vbi CXXII caſtris paraſangas DCXX æquat; & libr. VII extrem. eiusdem Expedit. CCXV caſtra paraſangis MDL æquiparat. Sed ne putes *caſtra* ſingula paullo plus quinis paraſangis valuiſſe. Nam *caſtra* nonnunquam a *caſtris* differebant paullum. Id quod ex itinere Titi Veſpaſiani apud Ioſephum de Bello IV cap. 11 extremo liquet. Atque in caſtris memorandis etiam quies aliquot dierum memoratur identidem: vt caſtra ſtadiis & paraſangis minus exæquari poſſint commode.

ad pag. 51 c. 1

Hiſpania) Eſt tamen etiam Σπανία in Rom. XV, 28. Pæanius III c. 3 Ἱσπανίαν nominat. Sed hic e poſterioribus eſt temporibus, & Stephanus etiam, qui συνωνύμως, inquit, Ἰβηρία τε καὶ Σπανία καλεῖται. Strabo quidem libro III pag. 252 ſatis docet, Latinum nomen eſſe Ἱσπανίαν.

ad pag. 74 § 37.

Sex, Sexi) Stephanus Σίξον nominat. Σίξος πόλις Μαστιηνῶν, *Sixus vrbs Baſtitanorum.* Nam Maſtianos vocat, quos alii Baſtitanos. I vero & E ſæpe permutantur. Sic Strabo Σιδητανοὺς appellat quos *Sedetanos* alii. Gentile apud Strabonem III pag. 236 eſt Ἐξιτανός.

ad pag. 78 § 43.

Bætis) Olim *Tarteſſus* appellatus fuerat. Strabo III pag. 221 Ἐοίκασι δ' οἱ παλαιοὶ καλεῖν τὸν Βαῖτιν Ταρτησσόν, *Veteres Bætin Tarteſſum nominaſſe videntur.* Quod confirmat Stephanus in Ταρτησσὸς & Pauſan. VI cap. 19. Hæc duo loca Caſaubonus ad Strabonem illuſtrandum adtulit. Quibus addo Stephan. in Ἰβηρίαις, qui πρῶτον μὲν, inquit, οἱ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις οἰκοῦντες τὰ πρὸς δυσμέων Κύνητες ὀνομάζονται, μετὰ δὲ Ταρτήσιοι, μετὰ δὲ Ἐλβυσίνιοι, μετὰ δὲ Μαστιηνοὶ, μετὰ δὲ Καλπιανοὶ, ἔπειτα δὲ ἤδη ὁ Ῥόδανος. *Primum quidem qui*

ad extrema occidentis habitant, Cynetes nominantur -- post Tartesii (id est *Betici*, seu Turdetani) *tum Olsobinii, tum Mastiani* (seu Bastitani) *deinde Calpiani, denique iam flumen Anas.* (ὁ ῥόος Ἄνας.) Ita locus desperatus sanatur facillime. *Turdetanos* autem latine dici, qui græce Ταρτήσιοι, ex similitudine aliorum nominum intelligitur, quæ litteras cognatas immutant. Et Καρπησίους Stephanus vocat *Carpetanos*. Bastitanos autem esse Stephani *Mastianos*, ex ipsomet clarum est in Σίξος. *Sex* enim vbi iaceat, nouimus. Vide infra in *Bastitanis*.

ad p. 106 § 92.

Ζακυνθίων) Hinc illud est fortasse, quod Polybius III c. 6 Saguntum Ζάκανθαν appellat. Et *Zacanthæi* sunt apud eundem III cap. 8. Sagunti situs describitur a Polybio III cap. 19. Eam Annibal octo mensibus cepit. Polyb. ibid.

ad pag. 107 § 96.

Bastitani) Hi illi ipsi sunt quos Stephanus *Mastianos* vel *Mastienos* vocat. Μαστιανοὶ ἔθνος πρὸς ταῖς Ἡρακλείαις στήλαις. Εἴρηται δὲ ἀπὸ Μαστίας πόλεως. *Mastiani gens Herculis columnis proxima. - - Nomen ab vrbe Mastia sortita est.* Adde eundem Stephanum in Ἰβηρίαις, & quæ diximus ad vrbem *Sexos*. Si consideremus ea quæ Strabo III pag. 207 de Bastitanis scribit, nulla omnino dubitatio relinquitur. Πρὸς νότον δὲ, inquit, Βαστιανῶν οἱ μεταξὺ τῆς Κάλπης καὶ τῶν Γαδείρων στενὴν νεμόμενοι παραλίαν καὶ ἡ ἐξῆς θάλαττα μέχρι Ανα· καὶ οἱ Βαστητανοὶ δὲ ὡς εἶπον, τῇ Τυρδιτανίᾳ προσκεινται· καὶ οἱ (non ἡ) ἔξω τῦ Ανα, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν προσχώρων. cet. *Meridiem versus Bastetani, qui inter Calpen & Gades angustum accedunt littus, sed & externum mare usque ad Anam, & quos dixi, Bastetani adiacent Turditaniæ multique finitimi populi.* Adde huc quæ Berkelius ad Stephani Μαστίαν dicit.

ad pag. 128.

ὅ ἐςι σφενδονῖται) Polybius inprimis hic audiendus erat. Πρὸς δὲ τούτοις, inquit, Βαλιαρεῖς· οὓς κυρίως μὲν καλοῦσι σφενδονήτας· ἀπὸ δὲ τῆς χρείας ταύτης συνωνύμως καὶ τὸ ἔθνος αὐτῶν προσαγορεύουσι καὶ τὴν νῆσον. *Erant etiam Baliares, quos propriè quidem funditores vocant: sed ab hoc vsu & gentem eorum & insulam sic appellant.*

ad pag. 129 § 1.

Gallia Transalpina) Græce ἡ Γαλατία ἡ ἐπέκεινα τῶν ὀρῶν seu ἡ ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων. Dio XXXVIII p. 70.

ad pag. 174 not.

Ambarri) Hos circum Ararim habitasse & Sequanorum partem constituisse probabile est etiam iccirco, quod Dio lib. XXXVIII pag. 88 ab Aeduis & Sequanis ad Cæsarem auxilii petendi causa legatos missos esse dicit, quos Cæsar ipse ab Aeduis & Ambarris missos esse scribit. Hæc si tenueris: minus etiam periculi a Strabone metueris, qui Sequanos ad Ararim vsque produxit item vt Cæsar Lib. I B. G. c. 12 s. 1.

ad pag. 176 § 89.

Lugdunum centesimo a deductione anno exustum erat. Senec. epist. 91.

ad

ad pag. 199 § 137.

Octodurus) *Octodurenses* fuere *Latio donati*. Plinius III c. 20.

Ciuitas Vallensium) Regio non fuit appellata *Valinsa*, quod Guillimanno de reb. Heluet. IV c. 3 f. 1 visum est. Sed *Valinsa* fuit urbs, vt *equestris colonia*. Inscriptio quæ inter Versutium & Geneuam legitur, est ista:

D. M.
L. AVR. RESPECTO. IVVENI.
ERVDITO. CAVSI
DICO
BIS. CIVI. VALINSAE.
ET. EQVESTRI. DEFVNC
TO ANNORVM. XVIII.
L. AVREL. RESPECTVS.
PATER. PONENDVM.
CVRAVIT.

Et quia *ciuitas Vallensium* Octodurus dicitur: iccirco *Valinsa* ipsa *Octodurus* fuisse videtur.

ad pag. 201 § 140.

Ἀλλοβρύγες per υ sed praue) At etiam Dio lib. 38 p. 87 *διὰ τῶν Ἀλλοβρίγων ἐπορεύοντο, per Allobroges proficiscebantur*. Et l. 37 p. 57 *τῶν δὲ Ἀλλοβρίγων τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα πορθούντων, Allobrogibus Galliam Narbonensem deuastantibus*. Et mox: *τὰ τῶν Ἀλλοβρίγων λυμηνάμενοι, deuastantes Allobrogum regionem*. Strabo XVI. pag. 1109 edit. Almel. *παρὰ τοῖς Ἀλλόβριξι Γαλάταις, apud Allobroges Gallos*. Id. lib. IV pag. 311 Παρατείνουσι δὲ οἱ Οὐοκόντιοι μέχρι Ἀλλοβρίγων, *Vocontii vsque ad Allobroges pertingunt*. Adde insequentia. Polybius III c. 50 *οἱ τῶν Ἀλλοβρίγων ἡγεμόνες*, duces Allobrogum. Dio XXXVIII p. 97 *Ἀλλόβριξ ὤν, quum sit Allobrox*. Quid multa? Stephanus testatur & *Ἀλλόβρυγας* & *Ἀλλίβριγας* & *Ἀλλόβρογας* dici.

ad pag. 222 not. ** adde ista:

De sententia Fr. Guillimanni lib. I c. 2 pagus Tigurinus in orientem terminatur Breitenualdo Glaronensium & Vico iuxta Acronium: in septemtriones Rheno lacuque Acronio ad confluentiam vsque: in occidentem Arula & Limago vsque ad Vettingam, tum montibus ad Lorzam flumen infra Frauenthalium, item inter Artam & Cussenacum Suitiorum vicos vsque ad Treibam lacum Vraniorum & Gestinum eorundem decurrentibus: Vnde ad Breitenualdum vsque montium iuga Syluanios & Glaronenses a Rhætis seiungentia meridialem regionem concludant.

Pagus Vrbigenus secundum eundem dictus est quasi *Aergeu*. A commistione Limagi & Arulæ ad Vocetium decurrit ad ortum vsque Siggeris. Inde ad Arulam Munsingam vsque, tum ad montes Vilisouium & Entlibuchium spectantes, Brunicum item Siluaniorum & Angelbergam & montes Vraniorum. Ceteri fines ex Tigurini pagi limitibus occidentalibus iam noti sunt.

Auenticensis pagus, vt idem Guillimannus vult, a meridie clauditur monti-

montibus Valesianis, & iis qui a Castro S. Dionysii inter Minnidurum & Lausadunum ad Iuram deflectunt: a septemtrionibus Iuræ iugis vsque ad fontes Siggeris. Nam fines reliqui ex Vrbigeni pagi limitibus iam sunt manifesti.

Quartus pagus Guillimanno est Antuatius, quem intercurrat lacus Lemanus, a Fano S. Mauritii ad vrbem Allobrogum Geneuam porrectum. Fines quibus ab Auenticensi pago disterminatur, iam clari sunt. Ad meridiem montibus Salassos & Centrones & Allobrogum partem seiungentibus circumscribitur.

ad pag. 223 § 36.

Guillimannus de reb. Helu. I, 9, 10 inscriptionem Auentici affert, in qua verba sunt: IMP. CAESARI. VESPASIANO. Ex quo concludit, Auenticum coloniam fuisse Vespasiani. Idem *Neriodunum* coloniam equestrem fuisse putat I, 9, 4.

ad pag. 235.

Salodurum) Guillimannus III cap. 10 f. 2 a Saliensibus Salodorum habitatum fuisse putat, quorum memoriam seruet *Salsach*, siue *Saliensium aquæ*, vicus Salodoro & Biennæ interiectus. Affert etiam illam inscriptionem ad Antonini Elagabali tempora referendam:

DEAE. EPONAE. MAG.
OPILIVS. RESTIO. MIL.
LEG. XXII. ANTONI
ANAE. P.P.F. IMMV
NIS. COS. CVRA. SA.
LIENS. VICO. SALOD.
D.D. XVIII. KAL. SEPTEMB.
IMP. D.N. ANTONINO
AVG. II. ET. SACERDO
TE II. COSS.
V. S. L. M.

ad pag. 226 nota.*

Sententiæ meæ fauere postea vidi Gullimannum de reb. Helv. I, 5, 8, qui *Tobinium* Zopfingen & *Tilam* flumen ad confirmandam sententiam affert.

ad p. 228 § 45.

Tulingi sunt haud dubie *Stulingii*, & *Latobrigii* conueniunt cum *Klætgeueris*. Hoc idem videtur Guillimanno de reb. Helvet. I c. 7 p. 26.

ad pag. 297 § 179.

Vtrum *Arc* sit *Abringa* vel *Obringa*, dubium videri possit. Causam enim, cur, contemta Mosellæ nobilitate, flumen tam tenue longissimum terræ tractum discreuerit, vix intelligo. *Obringa*, si nomen spectes, significare potest *ob rin gau*. Est autem *Ringau* vrbi Magontiaco vicina regio & Archiepiscopo paret. Fuit etiam Magontiacum caput Germaniæ superioris. Ergo terris quæ Archiepiscopo illi parent, finita fuisse videtur Germa-

Germania superior. Episcoporum enim autoritas fere tam late patuit, quam iurisdictio Præsidum. Fortassis igitur Ptolemæus errauit, quum regionem flumen appellaret.

ad pag. 360 § 4.

Teutones) vbi promissum hoc exoluerit Autor, equidem haud scio. Quia *Teutoni* cum *Cimbris* coniuncti fuere in consiliis occupandæ Italiæ: non est incredibile, vtrosque olim regionum finibus, saltem vicinitate, coniunctos fuisse. Mela III, 3 *Super Albin Codanus ingens sinus, - - - In eo sunt Cimbri & Teutoni: vltra, vltimi Germaniæ Hermones.* De his *Teutonibus* intelligendus Virgilius Aen. VII, 741

Et quos maliferæ despectant mœnia Abellæ,
Teutonico ritu soliti torquere cateias.

Propert. III, 2, 43, 44. Tacit. Hist. IV, 73, 4. *Teutones* hanc gentem vocat Plutarchus in Mario, Eutropius V, 1, 1. Orosius V c. 16. *Teutonos* Cæsar B. G. I c. 33 f. 4, & c. 40 f. 5. Cicer. Manil. c. 20 extr. Velleius II c. 12 f. 2, & II c. 8 f. 2. *Teutoni* igitur in regionibus quæ nomen illud etiam nunc ex parte retinent, consedisse quondam videntur. *Ditmarsi* satis noti sunt. Ibi ergo Teutonorum patriam fuisse suspicio est. *Dit, Tid, thod, theod* veteri lingua *populum* signauit. Dialecti varietas *Teut, Tut* & similia vocabula peperit. Vide Loccenium Antiqu. Sueo-Goth. I c. 4 pag. 28. Altingium, alios.

ad pag. 365 § 17.

Rhenumque & Mœnum amnes) Dudum ego in dissertatione *de Heluetiæ finibus longius protrahendis* ostendi, *Aenum* in Tacito legendum esse, non *Mœnum.* Sic olim in Taciti histor. III, 5, 5 *Mœni fluminis* mentio fiebat, sed Rhenanus primus docuit *Aeni* legendum esse. Ipsa quidem Taciti verba, si recte considerentur, de Mœno nos meminisse vetant. Nam Heluetios dicit fuisse *inter Herciniam siluam Rhenumque.* Atqui silua Hercinia, teste Cæsare VI c. 24, *ab Heluetiorum & Nemetum & Rauracorum finibus oritur.* Nemetes autem & Rauraci ad Rhenum accolebant. Ergo ipsi etiam Rheno continebantur, nec ad Mœnum pertinebant. Deinde Cæsar B. G. I c. 5 f. 4 ait Heluetios *Rauracis & Tulingis & Latobrigis finitimis persuasisse, vti - - vna cum iis proficiscantur.* Si Stulingi & Kletbrigæ Heluetiorum finitimi fuere: qui factum est, vt Mœnum ipsum contingerent? Harudum rex isto tempore Ariouistus erat, item vt Germanorum illorum quibus agri sui partem concesserant Sequani. Harudes autem colebant agrum Germaniæ eum qui medius inter Rhenum & Mœnum intercesserat. Quomodo igitur Heluetii attingebant Mœnum, quem ne Harudes quidem attingebant? Imo nec Harudes accolas habebant. Alioqui istis quoque persuasissent, vt secum in Gallias abirent. De Sedusiis idem dicere licet, quod de Harudibus adhuc dixi. Ac miror, doctos homines ex Taciti German. c. 28 non perspexisse, finitimos Germanorum modo enarrari, non ipsos Germaniæ sessores. Heluetii igitur nullam Germaniæ partem tenuerunt: neque Boii illi qui in Noricum de-

cesserant. Noreiamque oppugnarant, sine dubio ea mente, vt sedem sibi constituerent. Accedit huc illud etiam quod Cæsar Heluetium agrum Germanico sæpe opponit, v. g. I c. 28 f. 4. Opponere autem non potuisset, si Heluetii Galli partem Germaniæ tenuissent. Adde his dissertationem meam quam supra memoraui.

ad pag. 375 § 45.

Templum quod Tanfanæ vocabant) Ne templum lapideum aut ædes interpreteris, sed saltus partem quandam religione insignem. Nam Germani *nec cohibere parietibus deos neque in vllam humanioris speciem assimilare ex magnitudine cælestium arbitrabantur. Lucos ac nemora consecrabant.* Tacit. Germ. c. 9. Nec te moueant verba *solo æquatum.* Nam etiam frequentes & densæ arbores quum cæsæ sunt, solo æquatæ dici possunt. De reliquo *Tanfanæ* nomen belle explicare videtur Loccenius in Antiquit. Sueo-Goth. I c. 3 pag. 19. *Fan* enim *dominum* signat. *Tanne* quid sit, omnes nouimus. Ergo *Tanfan* est *lucus domini* abietibus consitus.

ad pag. 376 § 48.

Qui maiores Chaucos ad deditionem perlicerent) Ex his Taciti verbis Spenerus probare contendit, Chaucos maiores Frisiis proximos fuisse, minores Albis accolas. Sed quum ei Ptolemæi repugnet auctoritas, & qui Chaucos vicinos dedi sibi vellet, maioribus id persuadere necesse habuerit, quippe potentioribus: assentiri Spenero equidem nolim. Illud item hic addere liceat, *Chaucos* non a *Kauzen* Germanico vocabulo minus huc accommodato, sed a *gaucken*, id est, *vagando & agitando* dictos videri. Amplitudo quidem regionis & consuetudo Germanorum mutandi agricolas & milites ad confirmandam hanc originationem perquam est idonea.

ad pag. 376 § 48.

Quum Autori nostro propositum esset, vt Geographiam scriberet quæ ad initia sæculi IV perduceretur: necesse fuit, vt *Francorum* quoque & *Saxonum* mentionem faceret, quorum res gestæ iam ante Constantinum M. commemorantur. FRANCI iidem sunt qui *Chauci* cum vicinis suis. Nam, vt Vorburgius quoque in Continuat. Demonstrat. Tom. I pag. 368 docet, nusquam aliunde aduentasse dicuntur, nec cum Chaucis potentissima gente bellum gessisse aut eos depulisse aut ab iis recepti esse. Ac fortasse nomen *Chaucorum* & *Francorum* idem sonat. *Chauci* enim dicti videntur a vocabulo, cuius deriuata multa supersunt *gauckeln, Gauckel-Licht, Gauckler*, quæ omnia originem produnt verbi *motum* & *instabilitatem* & *vagum* quiddam significantis. *Franci* autem non mihi dicti videntur a *fre* & *ancke*, sed a *frie* & *ängern*, vel *rancken*, vnde est *räncken*, vt sint *homines terræ liberæ coloni*, vel *libere vagantes, nec certis astricti agris quos more aliarum gentium perpetuo & continenter colerent, sed qui libere in aliena excurrerent.* Ipsa etiam linguæ, consuetudinum, comitiorum, rei familiaris tuendæ, formæ corporum conuenientia Francos & Germanos eandem gentem esse docet. Qua de re legi poterit dissertatio Vertotii

in

in commentariis literaturæ Academiæ Regiæ inſcriptionum tom. II part. II p. 298--354. Francos meminit Trebellius Pollio in Gallienis, *Ibant*, inquit, *gentes ſimulatæ, vt Gothi, Sarmatæ, Franci, Perſæ.* Ac Flauius Vopiſcus in Aureliano: *Idem apud Magontiacum tribunus legionis ſextæ Gallicanæ Francos irruentes cum vagarentur per totam Galliam ſic afflixit, vt trecentos ex his captos, ſeptingentis interemtis, ſub corona vendiderit.* Victor in Gallien. c. 33 p. 381 *Francorum gentes, direpta Gallia, Hiſpaniam poſſiderent.* Hoc ipſum Oroſius VII c. 22 ita dicit: *Germani vlteriores abraſa potiuntur Hiſpania.* Adde huc Zonaram in Gallieno, & Eutrop. IX c. 6 ſ. 12. Zoſimus I c. 68 de Probo: Καὶ δευτέρα γέγονεν αὐτῷ μάχη πρὸς Φράγκους, οὓς διὰ τῶν στρατηγῶν κατακράτος νενικηκὼς αὐτὸς Βουργούνδοις καὶ Βανδίλοις ἐμάχετο. *Alterum contra Francos prælium pugnauit, quibus opera ducum ſtrenue victis, ipſe cum Burgundorum Vandilorumque copiis dimicauit.* Et mox c. 71 p. 116 Καὶ Φράγκων τῶν βασιλεῖ προσελθέντων καὶ τυχόντων οἰκήσεως μοῖρά τις ἀποστᾶσα πλοίων εὐπορήσασα τὴν Ἑλλάδα συνετάραξεν ἅπασαν, καὶ Σικελίᾳ προσχοῦσα καὶ τῇ Συρακοσίων προσμίξασα πολὺν κατὰ ταύτην εἰργάσατο φόνον κ. τ. λ. *Quum Franci itidem ad imperatorem acceſſiſſent & ab eo ſedes conſecuti eſſent: pars eorum quædam defectionem molita magnamque nauium copiam nacta totam Græciam conturbauit. In Siciliam quoque delata & vrbem Syracuſanam adorta magnam in ea cædem edidit &c.* Hæc qui perpenderit, mirabitur Oroſium ita ſcribere libro VII c. 24: Probus *Gallias iam dudum a barbaris occupatas per multa & grauia bella, deletis tandem hoſtibus, ad perfectum liberauit.* Francos intra Albim & Veſerim ad Rhenum vſque habitaſſe, docet Gundlingius in Gundlingian. Part. III Sect. II, § 11, & Part. IX ſ. I. Spenerus not. Germ. ant. IV c. 5 § 8.

ad pag. 381 § 56.

Lupodunum) Caſtrum *Lupf* eſſe putatur, quod a fontibus Danubii & Nicri ita abeſt, vt angulum pene acutum conficiat.

ibid. § 57.

Per illam in Cheruſcorum terram) J. C. Spenerus notit. German. antiqu. IV cap. 3 § 55 pag. 291, 292 proprium Cheruſcorum agrum Viſurgi & Albi circumſcriptum fuiſſe putat, cis Viſurgim ſubiectos Cheruſcorum habitaſſe opinatur. Autorem huius ſententiæ Strabonem libr. VII p. 447 edit. Almelou. citat. Sed Strabo non dicit, Varum ἐν τοῖς τῶν Χηρούσκων ὑπηκόοις cæſum eſſe, ſed Germanos *eorum opes ſubuertiſſe qui fidem ipſis habuiſſent, veluti feciſſent Cheruſci & eorum ſubiecti, apud quos tres legiones Romanorum cum duce Quintilio Varo, fracto fœdere, per inſidias perierint.* Scilicet Cheruſci non diuellendi ſunt hic a ſubiectis nec ſubiecti a Cheruſcis.

ad pag. 382 § 59.

Recepta opinio, Foſos trans Albim habitaſſe confirmatur.) Annotaui iam ad hæc verba, controuerſiam eſſe de *Foſis*, quos aliqui & præſertim Leibnitius ad amnem *Fuſum* collocarunt ex Hildeſienſi agro in Alleram apud Cellas infuſum. Sed Cellarius Cluuerium ſequi mauult qui Fo-

ſos trans Albim quærit. Sed quum calamitas Cheruſcis a Cattis illata ſit quippe cis & vltra Veſerim finitimis: Foſos eadem clades contigiſſe facilius intelligitur ad Fuſum adiectos quam vltra Albim reiectos. Neque audiendi ſunt qui a Tacito inter Foſos Cimbroſque nihil interpoſitum eſſe dictitant. Nam ſatis ſpatii interpoſuit is qui ſinum Germaniæ ab accolis Oceani ſecreuit. Quantus enim tractus terrarum inter agrum flumine Foſo rigatum & Oceani littora intercedit? Quod *Foſi* nec a Ptolemæo nec ab aliis nominati dicuntur, mirum non eſt. Nam parua ciuitas, validiore afflicta, magis etiam conflictata intelligitur, vt a ſcriptoribus Tacito poſterioribus nulla & memoratu indigna putari potuerit. Neque *Foſetes Land* obiici nobis poteſt. Nam contra talem obiectionem muniit nos Tacitus qui cum Cimbros Oceano proximos Foſis oppoſuit, *Foſos* in partibus Germaniæ interioribus quæri voluit. Ibique eos inuenimus. *Saxones* autem in *Holſatia*, id eſt, *Oltſaſſia*, vt ita dicam, a Foſis disiunctos reperimus.

ad pag. 382 § 59.

Paulo poſt Francos hiſtorici Romani etiam *Saxones* commemorare cœperunt, quorum res geſtæ partim itidem in tempora incidunt Conſtantino Magno ſuperiora. Ergo aliquam illorum mentionem hic fieri, non fuerit ſuperuacaneum. A Tacito nondum celebrati ſunt, quum reliquos Germaniæ populos diligenter perſequeretur. Neque mirum hoc nobis videri debet. Nondum enim tempora illa & cauſæ nominis iſtius ſatis matura erant. Quum enim Cæſar Octauianus quaſdam Germaniæ nationes vltra Albim fluuium ſummouiſſet, vt Suetonius in eius vita c. 21 teſtatur: gentes Albi vicinæ eiectos illos populos hoſpitio exceptos inter ſe diuiſiſſe videntur & toleraſſe, donec Romanorum opibus paulatim deflorеſcentibus in patriam glorioſe redire poſſent. Hoc illi tempus aucupati ſpem ſuam mox diuinitus proſperatam viderunt. Nam ſub Caligula iam in Galliam vſque proruperant. Sueton. Galb. c. 6. Vti igitur hi propter excurſiones & expeditiones crebras *Franci* appellari cœperant: ita *Saxones* dictæ ſunt gentes eæ ad quas Franci illi quondam confugerant, & inter quas aliquamdiu diſperſi habitarant. Quum autem Franci Romanorum Principum ſocordia in ſedes priſtinas reuocati & veterum iniuriarum vltione inflammati infinitum in Romanos odium ſuſcepiſſent, nec quieſcere vnquam potuiſſent: *vagantium* nomen illis magis magiſque confirmatum eſt, ſic vti hoſpitibus ipſorum quietis iiſdemque terræ ſuæ veteribus ſeſſoribus *Saxonum* nomen itidem inueterauit. *Sax* enim eſt *ein Saß, von alten Zeiten her eingeſeſſen.* His *Sueui* belle opponuntur. Vnde hodieque ſuperſunt nomina *Landſaß, Waldſachſen*, quaſi dicas *Waldſaſſen, Schrifftſaſſen, Amtsſaſſen.* E *Saſſen* autem *Saxones* factos eſſe non mirabuntur, qui meminerint in numis & marmoribus antiquis pro *ss* ſæpe *x* poſitum eſſe. Ac fortaſſis ipſum vocabulum Latinorum *ſaxum* ad inflectendas peregrini nominis literas aliquid momenti habuit. Adiuuat coniecturam noſtram de inueterata Francorum & Saxonum conſuetudine,

vſu,

vſu, amicitia & fœdere coniuncta vtrorumque mentio in veteribus monumentis. Eutropius IX c. 13 ſ. 5 *Per hæc tempora*, inquit, *etiam Carauſius qui viliſſime natus in ſtrenuæ militiæ ordine famam egregiam erat conſecutus, quum apud Bononiam per tractum Belgicæ & Armoricæ pacandum mare accepiſſet, quod Franci & Saxones infeſtabant, - - a Maximiano iuſſus occidi purpuram ſumſit.* Oroſius VII c. 25 de Herculio: *Deinde Carauſius quidam genere quidem infimus, ſed conſilio & manu promtus, quum ad obſeruanda oceani littora quæ tunc Franci & Saxones infeſtabant, poſitus plus in perniciem quam in prouentum reipublicæ ageret, ereptam prædonibus prædam nulla ex parte reſtituendo dominis, ſed ſibi ſoli vindicando accendens ſuſpicionem, quia ipſos quoque hoſtes ad incurſandos fines artifici negligentia permitteret, quamobrem a Maximiano iuſſus occidi purpuram ſumſit ac Britannias occupauit.* Sed Saxones iam Ptolemæus memorat libro II cap. 11 ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου Σάξονες *ſupra dorſum Cimbricæ Cherſoneſi Saxones.* Hic igitur prima Saxonum ſedes fuit, quæ ſenſim prolatari cœpit, quum aduerſus Romanorum imbecillitatem Germanis creſceret animus. Nam poſteriorum temporum hiſtoria docet, Saxones item, vt Francos & Alamannos, ad Rhenum identidem acceſſiſſe propius, & Romanorum opes labefactaſſe. Adde huc ſis Spenerum notit. Germ. ant. IV c. 5 p. 362, Spanhem. ad Iuliani Orat. I p. 34. Zoſimus III c. 1 Conſtantium iam ait vidiſſe, a Francis, Alamannis & Saxonibus τεσσαράκοντα πόλεις ἐπικειμένας τῷ Ῥήνῳ, *quadraginta vrbes Rheno adiacentes* occupatas eſſe. Idem III c. 6 a Saxonibus Cobandos (non *Quados*) ciuitatis ſeu gentis ſuæ partem in Romanos immiſſam eſſe, qui nauibus in Rheno conſtructis terras Romanis ſubiectas armis impetierint. *Cobandos* memorat Ptolemæus lib. II c. 11.

ad pag. 391 § 79.

Aeſtiorum) Horum nomen in *Aeſtonia* Liuoniæ parte ſupereſſe creditur. *Sciri* fortaſſe iidem qui *Curii* ſeu *Curlandi.* Nam *S* ſæpe additur vocabulis. Sic apud Iulian. epiſt. ad Athen. p. 286 τὰς σκοτίας Ἄλπεις, *Cottias Alpes.* Sed migrationum varietas admittenda eſt. Ipſa quoque *Oſericta* inſula cuius nomen Plinius XXXVII cap. 2 ſeruauit, *Oeſelia* fortaſſis fuerit.

ad pag. 392 § 82.

Ipſe locus Ptolemæi ſi proferatur, maius lumen huic diſputationi afferet. Καλεῖται ἰδίως καὶ αὐτὴ Σκάνδεια· καὶ κατέχουσιν αὐτῆς τὰ μὲν δυτικὰ Χαδεινοί· τὰ δ' ἀνατολικὰ Φαυόναι καὶ Φιραῖσοι· τὰ δὲ μεσημβρινὰ Γοῦται καὶ Δαυκίωνες· τὰ δὲ μέσα Λευῶνοι. *Vocatur proprie & hæc Scandia, cuius occidentales partes Chadini, orientales Fauonæ & Phiræſi, meridiales Gutæ & Dauciones, medias Leuoni tenent.* Hic nihil pene dubii eſſe putem, quin *Chadini* & *Codanus* ſinus aliquam quaſi cognationem habeant, *Phauonæ* & *Finningi, Gutæ* & *Gothi.* Codanus igitur ſinus a populis adiacentibus nomen ſortitus videtur. Saltem illud ex allato loco apparet, regiones cœli quas Ptolemæus memorat,

morat, parum repugnare nominibus gentium quæ etiamnum supersunt. Aliquid tamen fortasse ab eodem etiam hic erratum fuit in signandis gentium nominibus.

ad pag. 423 § 23.

Saruenetes) Quum *v* latinum in *g* commutari cœperit posterioribus temporibus, v. g. *Vapincum* in *Gap*, *Vascones* in *Gascogne* cet. non dubitare licet, quin *Saruenetes* conuersi sint in *Sargans*. Vrbs autem *Sargans* etsi remotior est a fontibus Rheni, quos *Saruenetes* accoluisse dicuntur: tamen gens Saruenetes olim ad fontes Rheni propius habitare potuit, quum vrbs eorum præcipua longius abesset.

ad pag. 459.

Col. Vimin.) Sic numus Volusiano cusus apud Vaillantium numism. colon. parte II pag. 325 *P. M. S. COL. VIM.* id est *Prouinciæ Mœsiæ superioris Colonia Viminacium.* In numo Gallieni apud eundem pag. 352 est *P. M. S. COL. VIM.*

ad pag. 483 § 98.

Sic ergo Liburniam Dalmatiamque complectitur) Sueton. Tiber. cap. 16 *Toto Illyrico, quod intra Italiam regnumque Noricum & Thraciam & Macedoniam, interque Danubium flumen & sinum maris Adriatici patet, perdomito & in ditionem redacto.*

ad pag. 486.

Liburnia) Huic genti maris Ionii accolæ naues Liburnicæ fuerunt vsitatæ, quas aliæ deinde gentes imitatæ sunt. Lucian. Amor. p. 877.

ad pag. 513 § 31.

Gallia Cisalpina) Græce ἡ Γαλατία ἡ ἐντὸς τῶν Ἄλπεων. Sic Dio lib. 38 pag. 70 de Cæsare: ὁ γὰρ ὅμιλος τοῦτε Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Γαλατίας τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ἀρχὴν αὐτῷ ἐπὶ ἔτη πέντε ἔδωκε, *Plebs imperium Illyrici & Galliæ citerioris Cæsari in quinque annos dedit.*

ad pag. 592 § 22.

Ariminum conditum est a Romanis P. Sempronio & Ap. Claudio consulibus: eodem videlicet tempore quo Beneuentum. Vid. Eutropius II c. 9 f. 3. Liuii epit. XV. Fuit A. V. C. DXLV tantæ iam auctoritatis, vt Gallia prouincia *Ariminum* diceretur. Græce Ἀρίμινος dicitur, vt ex Pæanio liquet. Liv. XXVIII c. 38 extr. Ἀρίμινον etiam Græce dicitur, vt Stephanus scripsit, & Strabo V pag 331. Fuit Vmbrorum colonia, item vt Rauenna, deinde Romanos quoque colonos recepit. Habuit etiam iam tum portum. Strabo V pag 331.

ad pag. 657 § 425.

Vix fundamentorum reliquiæ maneant) Velleius II c. 6 f. 4 *Hunc L. Opimius consul, qui prætor Fregellas exciderat, morte afficit.*

ad pag. 667 § 451.

Chalcidensium & Cumæorum opus) Velleius I c. 4 *Nec multo post Chalcidenses,*

denſes, orti vt prædiximus Atticis, Hippocle & Megaſthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. Vi es autem veteres earum vrbium (Neapolis & Cumarum) hodieque magnitudo oſtentat mœnium.

ad pag. 680 § 477.

Ius priſtinum recuperauit) Imo colonia Romana tum primum facta eſt. Dio XXXVIII pag. 69 Καὶ προσέτι καὶ ἡ τῶν Καμπανῶν γῆ τοῖς τρία τε πλείονα ἔτι τέκνα ἔχουσιν ἐδόθη· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄποικος τῶν Ῥωμαίων ἡ Καπύη τότε πρῶτον ἐνομίσθη. *Atque etiam Campanus ager ciuibus Romanis tres pluresue liberos habentibus a Cæſare datus eſt: & proinde Capua tum primum colonia Romanorum lege iuſſa eſt.*

ad pag. 762 § 21.

Nomen Pithecuſarum) *Cercopes* incolæ fuiſſe dicuntur veteres ab Harpocratione. Quod nomen aliquantum modo congruit cum illo *pithecon.* Fraudulentia igitur tantum ſignificatur illorum inſulanorum, vt Aelianus quoque innuit lib. VI de anim. c. 58.

ad pag. 793 § 35.

Agrigentum recens alio in loco fuit quam vetus. Diodor. IV p. 279. Agrigentini olim δισμύριοι, poſt cum inquilinis non minus quam viginti μυριάδες fuere. Diod. XIII p. 205, & pag. 210.

ad pag. 795 § 41.

In terra Selinuſiorum ſpelæum Dædali opera ſubterraneum ignem ita euomuit, vt ad valetudinem curandam pertineret. Diodor. IV pag. 278. Selinus ab Annibale eſt exciſa Diodor. XIII pag. 183.

ad pag. 796 § 44.

Lilybæum primum puteus fuit, deinde vrbs ei adiuncta hoc nomen retinuit. Diodor. XIII p. 179.

ad pag. 797 § 48.

De Eryce & Venere Erycina multa Diodorus habet lib. IV pag. 282 ſeqq. & Polyb. I c. 55.

ad pag. 813 § 110.

Engyum a fonte appellatum condiderunt Minois ſuperſtites comites. Diodor. IV pag. 279.

ad pag. 836 § 41.

Pieria) Fortaſſe a *Pieride* monte quem Autor noſter præteriit, neque Mela, Dionyſius, Strabo, Ptolemæus memorauit. Plinius IV c. 8 *a tergo Pherarum* eſſe eum dicit. Sed illæ longius a Pieride quem nos volumus, abſunt, aut mons longisſime protractus fuit. Salmaſius ad Solini c. 8 *Pieriam* & *Pieridem* vult montem dictum eſſe. Ei Strabo fauet lib. IX pag. 629: ceteri Strabonis loci ſunt dubii. *Pierus*, veterem Iuuenalis Scholiaſten ſi audias, poeta fuit, qui monti nomen fecit & Muſis primus ſacrificauit. Vide illum

illum ad Satur. VII v. 8. Pieres vetustissimi pulsi ad Pangæum consederunt. Thucydides libr. II pag. 169.

ad pag. 836 not.

Ἀξιὸν) Vltimam acuit etiam Strabo lib. VII pag. 504 & 509 aliquoties. Sed Ἄξιον habet Thucydides II pag. 170.

ad pag. 837 § 44.

Pydna) Archelaus Macedonum rex Pydnæos imperium detrectantes bello est aggressus, & Pydna vrbe potitus eam a mari XX stadiis remouit. Diodor. XIII pag. 175.

ad pag. 841 § 54.

Vrbs Macedoniæ) Harpocration: Ἀνθεμοῦς πόλις Μακεδονικὴ, καὶ οἱ ἀπ' αὐτῆς Ἀνθεμούσιοι.

ad pag. 844 § 63.

Sermyla & Calepsus) *Sermyla* Stephano *Sermylia*, quam vrbem circa Athon esse dicit, cuiusque gentile sit *Sermyliæus* & *Sermyliensis*.

Galepsus autem, Γαληψὸς, Stephano dicitur vrbs Thraciæ & Pæonum. Cum quo consentit Harpocration, quod ad Thraciæ situm attinet. Addit idem, nomen eius esse ex Galepso Thasi & Telephes filio. Si Strabonem audias, Galepsus vltra Strymonem recessit. Εἶτα, inquit, αἱ τοῦ Στρυμόνος ἐκβολαὶ, εἶτα Φάγρης, Γαληψὸς, Ἀπολλωνία, πᾶσαι πόλεις· εἶτα τὸ Νέσσου στόμα. *Deinde Strymonis ostia, deinde Phagra, Galepsus, Apollonia, omnes vrbes: deinde Nessi ostium.* Straboni assentitur Thucydides, qui libro IV pag. 323 Galepsum & Oesymam ad se defecisse dicit, Thasiorum colonias. Idem libro V pag. 345 ait, Clea Torona ad Amphipolin nauigasse, profectumque ex Eione in Stagirum inuasisse Andriorum coloniam, a qua quum infectis rebus discessisset, Galepsum per vim cepisse. Ex vtroque hoc loco, vicinia Galepsi, Eionis & Stagiræ apparet. Imo si *Phagres*, vt Thucydides libro III pag. 169 clare testatur, trans Strymonem iacuit & iccirco a Stephano vrbs Thraciæ dicitur; Galepsus rursus Strymoni vicina est iudicanda.

ad pag. 848 § 77.

Eion) Fuit Mendæorum colonia Thucydid. IV pag. 255. Afuit ab Amphipoli XXV stadiis. Idem IV p. 320. Interitum eius Harpocration Atheniensibus tribuit.

ad pag. 848 § 77.

Amphipolis Thraciæ vrbs vocabatur olim Ἄρεος πόλις. Harpocration addit etiam Ἄκραν appellatam fuisse.

ad pag. 851 § 88.

Strabo in quatuor partes) Harpocration Hellanicum quoque dixisse confir-

confirmat, Thessaliam quatuor esse partium, quæ singulæ *Tetrades* sint appellatæ. Addit, Aristotelem tradidisse, sub Aleua Pyrrhi filio Thessaliam in quatuor partes diuisam fuisse, quibus singulis Philippus rectores dederit singulos.

ad pag. 852 § 92.

Tricca) Tricca & Epidaurus præsentissima Aesculapii ope celebres fuere, vt dilucide apparet ex Themistii Orat. XXVII pag. 333 C.

ad pag. 864 § 127.

Maliensium fuit etiam vrbs *Colacea* a Thessalis euersa. Athenæus VI pag. 254 E. F. Διὸ καὶ Θετταλοὶ καλῶς ποιήσαντες κατέσκαψαν τὴν καλυμένην πόλιν Κολακείαν, ἣν Μηλιεῖς ἐνέμοντο, ὥς φησι Θεόπομπος ἐν τῇ τριακοςῇ. *Quapropter Colaceam vrbem Thessali prudenter diruerunt, quam habitabant Malienses, Theopompo teste libro trigesimo.*

ad pag. 864 § 130.

Antron) Prouerbium ὄνος Ἀντρωνος natum est ex scopulo in mari latente, quod ἕρμα ὕφαλον vocat Strabo lib. 665 ex correctione Casauboni. Dicitur de rebus grandibus.

ad pag. 865 § 130.

Halos) Sæpe ita Demostheni memoratur, ad quem adde Vlpianum, qui pag. 273 docet, *Halios* Atheniensibus, Pharsalios contra Philippo fuisse fœdere adstrictos. Ergo gentile est ἅλιος *Halius* & Ἀλεὺς *Halensis*. Vide etiam Maussaci notas ad Harpocrat. pag. 20, 21.

ad pag. 865 § 132.

Myrmidones) Imo si Velleio II c. 3 credas, *Thessalia* omnis. *Acer*, inquit, *belli iuuenis nomine Thessalus, natione Thesprotius, cum magna ciuium manu eam regionem armis occupauit, quæ nunc ab eius nomine Thessalia appellatur, ante Myrmidonum vocitata ciuitas.*

ad pag. 868 § 140.

Pagasæ) Polyænus lib. VI cap. 1 f. 6 & cap. 2 f. 1 itidem pluralem hunc probauit.

ad pag. 871.

Antequam Peneus inter Olympum & Ossam perruperit.) Hæc obscuriora videantur fortasse. Sed Seneca quæst. nat. VI cap. 25 illustrat, tanquam fabulam tamen: *Si velis credere*, inquit, *aiunt aliquando Ossam Olympo cohæsisse, deinde terræ motu recessisse. Tunc effugit Peneus, qui paludes quibus laborabat Thessalia, siccauit, abductis in se quæ sine exitu stagnauerant, aquis.*

ad pag. 871 § 152.

Epirus) Notum est, quid communiter signet hoc nomen græce. Illud autem fortasse ab hoc loco & a geographia alienum non fuerit, vt annotemus, *Epiri* nomine a præstantissimis scriptoribus Græcis sæpe regnum Persarum signari, qui quantumcunque erat, totum pene continenti in terra consistebat. Vide Harpocrationem in Ηπείρῳ. Adde copiosissimam Valesii annotationem.

ad pag. 875 § 159.

Buchætium) Harpocration Βύχετα memorat, quæ dicta sint διὰ τὸ τὴν Θέμιν ἐπὶ βοὸς ὀχυμένην ἐλθεῖν ἐκεῖσε κατὰ τὸν Δευκαλίωνος κατακλυσμὸν, *propterea quod Themis sub Deucalionis eluuionem boue vecta istuc deuenerit.* Sed, missa fabula, etiam Polyænus in Indice libri VI Βυχετίους nominat. Quo circa Valesius in notis ad Harpocrationem Strabonis scripturam improbat. Βύχεται tamen nominat idem Harpocration in *Elatea.*

ad pag. 879 § 175.

Elatriam) Harpocration ex Demosthene affert ista: Ἐν Κασσωπείᾳ τρεῖς πόλεις Πανδοσίαν, καὶ Βυχέταν, καὶ Ἐλάτειαν. ζητέον ὅτι βέλτιον ἐν ἐνίοις γέγραπται διὰ τοῦ ρ Ἐλάτρεια, cet. *In Cassopea tres vrbes Pandosiam & Buchetam & Elateam. Dicendum est, quod rectius in quibusdam scriptum sit per* ρ *Elatria. Theopompus igitur libro quadragesimo tertio quatuor vrbes ait esse Cassopensium, non tres, vt Demosthenes, Elatriam, & Pandosiam & Bitiam, & Buchetam.* Bitia hic dicitur, quæ Straboni *Batia.*

ad pag. 886 § 194.

Aenianum) Si eos quos Scholiastes Sophoclis ad Electræ vers. 702 innuit, sequaris, Aenianes Thesprotii aut Thraces fuere. Sed satius est, vt iis propinqui fuisse iudicentur quibuscum a Demosthene coniunguntur.

ad pag. 887.

Græcia propria) Habet hæc nominis *Græciæ* significatio vtilitatem magnam in veteribus scriptoribus intelligendis. v. g. Hieronymus in catal. script. eccles. c. 83 *Methodius -- sub Decio & Valeriano in Chalcide Græciæ martyrio coronatus est.* Vbi *Chalcis Eubææ* intelligi videtur etiam Tillemontio qui tamen de veritate rei dubitat. Simul illud hic memorandum est, antiquioribus Homero temporibus Ἕλληνας dictos esse Myrmidones. Sic enim ille Iliad. B

Οἵ τ' εἶχον Φθίην ἠδ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα
Μυρμιδόνες δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοί.

ad

ad pag. 900 § 234.

Τετράπολιν) Diodorus XI pag. 60 etiam Δωριεῖς vocat & Lacedæmoniorum προγόνους *procreatores*. Sed tres eis vrbes tribuit Κυτίνιον, Ερίνεον & Ερινεῶν sub monte Parnasso. Id quod Strabonis narrationi præferre nolim.

ad pag. 901 § 240.

Chalæum) Hic fortasse explicanda fuerit quæstio, qui *Acragallidæ* sint Aeschinis contra Ctesiphontem. Videntur illi ipsi esse qui *Chalæum* portum aut saltem partem eius incolerent. *Chalæum* enim habitatum fuisse, e Stephano intelligitur, qui πόλιν Λοκρῶν appellat. Harpocration ita scribit: Κραυαλλίδαι, Αισχίνης εν τῷ Κτησιφῶντος. Δίδυμός φησι δεῖν γράφεσθαι Κραυγαλλίδαι, ὅτω γὰρ λέγεσθαι τὴν ἐν Φωκεῦσι πλησίον Κίῤῥας χώραν Κραυγάλλιον. *Crauallidæ, Aeschines contra Ctesiphontem. Didymus scribendum censet* Κραυγαλλίδαι, *quia Phocidis regio prope Cirrham vocetur* Κραυγάλλιον. Sed Valesius iam recte annotauit: *Hodie apud Aeschinem legitur* Ακραγαλλίδαι. Aeschines igitur vocabulum hoc ex ἄκρα id est *promontorio*, & *Challæo* composuisse videtur, vnde *Challæos* Thucydidis libro III p. 241 dictos esse suspicamur. Γ autem & Χ propter cognationem facile potuerunt inter se permutari. Terminatio tamen habet aliquid difficultatis quam ægre explicueris. Sed quum Didymus κραυγάλλιον scripserit: varie scriptum fuisse videtur opidi nomen. Inde igitur Ακραγαλλίδαι facilius duci posse videntur.

ad pag. 920 § 305.

Thebæ) Vt quanta vrbs fuerit, intelligas: scire licet, quid Aelianus Histor. Var. XIII cap. 7 scribat. Εφόνευσε καὶ τῶν Θηβαίων εἰς ἑξάκις χιλίους, αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν τρισμύριοι. Alexander *occidit Thebanorum ad sex millia: ad triginta millia in captiuitatem redacta sunt.*

ad p. 923 not. *⁎*

Harpocration Τιλφωσσαῖον *montem esse* dicit *non longe a lacu Copaide dissitum.* Conuenit ei igitur cum Strabone.

ad p. 927 § 326.

Ad montes Bœotiæ refert Harpocration ex Theopompo ἡδύλειον *Hedylium.* Meminit eiusdem Demosthenes orat. de fals. legat. ad quam adde Vlpianum enarrat. eiusdem pag. 102 tomi V opp. Demosthen.

ad p. 930 § 341.

Acte) Sed Harpocration partem modo quandam maritimæ Atticæ sic appellatam fuisse dicit. Fatetur tamen idem, Atticam quoque ita vocatam

catam fuiſſe, & quidem vel a rege quodam, vel quod maior Atticæ pars mari circumfuſa ſit.

ad p. 932 § 345.

Ad portum Piræea noſcendum pertinet alterum quaſi brachium Eetionia, ἡ Ηετιώνεια, dictum, ex quo introitus in portum obſeruari & prohiberi facilime poterat. Vid. Thucydid. VIII pag. 607 Adde Harpocrat.

ad p. 934 § 350.

Calirrhoen) Eadem docet Harpocration.

ad p. 938 § 359.

Anaphlyſtus) Harpocration quum Anaphlyſtum δῆμον dixiſſet, addit, aliquos *Anaphlyſti* vt *vrbis* meminiſſe. Stephanus nomen ducit ab Anaphlyſto heroe.

ad pag. 942 § 377.

φυλαὶ *in* δήμυς) Apparet idem ex hoc loco Harpocrationis: Ερμος δημός ἐςι τῆς Αττικῆς φυλῆς Ακαμαντίδος. *Hermus populus Atticæ eſt tribus Acamantidis.* Addit ex Zopyro de fluminibus, Ερμον φησὶν εἶναι ἐν τῇ Αττικῇ καὶ δῆμον ὁμώνυμον αὐτῷ. *Hermum ait eſſe in Attica & populum eiusdem nominis.* Hoc quoque ad Atticæ notitiam pertinet.

ad pag. 945.

Ad Atticam pertinuit olim etiam *Panactus* & *Drymus*. Vtraque, ſi Harpocrationis autoritatem ſequaris, inter Atticam & Bœotiam intercesſit. *Panactum* a Stephano vocatur & φρέριον, a Thucydide libro V p. 372 itidem *Panactum* & τεῖχος pag. 344. Bœotii demoliti ſunt hoc oppidum. Adde Demoſthen. de falſa legat. p. 244.

ad p. 948 § 394.

Geraneam) Γερανία vocatur Harpocrationi. Sed Thucydides lib. I p. 69 & IV p. 299 Γεράνειαν habet, & hunc montem ita nominat, vt iſthmum verſus iacuiſſe videatur. Adde Valeſii notam ad Harpocrat.

ad p. 952 § 399.

Ephyra) Velleius I c. 3 ſ. 3 *Neque eſt quod miremur ab Homero nominari Corinthum. Nam ex perſona poetæ & hanc vrbem & quasdam Ionum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur ætate eius multo poſt Ilium captum conditæ.* Idem Velleius I c. 13 *Lucius Mummius*, inquit, *Corinthum poſt annos octingentos quinquaginta duos quam ab Halete Hippotis filio erat condita, funditus eruit.*

ad

ad notam * paginæ 654.

Sic item Seneca quæſt. natur. VI c. 25 *Illa vaſta concuſſio quæ duas ſuppreſſit vrbes Helicen & Burin citra Aegium conſtitit.*

ad p. 958 § 422.

Eleam) *Elei* incolæ quoque dicebantur, qui ex opidulis compluribus in vnam Elidem commigrarunt. Diodor. XI p. 40 C. Ergo regionis nomen vetuſtius videri poſſit.

ad p. 961 § 434.

Πισᾶται) Sic item Themiſt. orat. XXI p. 249 C Αἰσχρὸν δὲ, Ἠλείους μὲν καὶ Πισσάτας οὕτω δή τοι ἀποσεμνύνειν τὸν ὀλυμπιακὸν κότινον, ὥστε μὴ ἐφιέναι γυμνῶσθαι, εἰ μὴ ἔχει τις ἀποδεῖξαι πατέρα τε αὐτοῦ καὶ μητέρα καὶ τὴν ῥίζαν τῆς βλάστης ἀκέραιον. *Turpe autem eſt, Eleos & Piſatas Olympiacum illum oleaſtrum tam magnifice celebrare, neminem vt ad certamen nudari patiantur, niſi quis patrem ſuum ac matrem & ſtirpis integram ac ſinceram originem approbare poſſit.*

ad pag. 963.

Cicer. VI epiſt. Att. 2 *Arcadiæ cenſebat* (Dionyſius) *eſſe Lepreon quoddam maritimum. Tene autem & Aliphera & Tritia* νεόκτιστα *ei videbantur, idque* τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ *confirmabat, vbi mentio non ſit iſtorum.* Ergo ſecundum Dionyſium maritima fuerunt. nam agitur ibi de eo quod vetuſtiſſimi Græci nimis in condendis opidis mare conſectati ſint. Ergo Strabonis tuenda eſt autoritas.

Cicer. VI epiſt. Att. 2 *Phliaſios dici ſciebam: & ita fac, vt habeas. nos quidem ſic habemus. Sed primo me* ἀναλογία *deceperat* Φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, *quod* ὀπούντιοι, σιπούντιοι.

ad p. 973 § 481.

Helotæ) De origine nominis etiam Harpocration conſuli poteſt cum Pauſania conſentientis.

ad p. 988 § 522.

Inachus) Lucian. Contempl. p. 360 Ἀποθνήσκουσι γὰρ αἱ πόλεις ὥσπερ ἄνθρωποι· καὶ τὸ παραδοξότερον, καὶ ποταμοὶ ὅλοι. Ἰνάχου οὐδὲ τάφος ἐν Ἄργει ἔτι καταλείπεται, *Moriuntur enim vrbes, vt homines, & quod admirabilius, etiam flumina tota. Inachi igitur ne ſepulcrum quidem in Argolide ſupereſt.*

ad p. 996 § 544.

Diuiſe Μεγάλη πόλις) Sic Seneca item quæſt. natur. VI c. 25 *Ladon inter Elim & Megalen polin medius eſt, quem terrarum motus effudit.*

ad p. 1013 § 31.

Καλαυρία) Harpocrationi Καλαύρεια. Vocata olim Εἰρήνη *Irene* fuit, vt Antidides ſcripſit. Valeſius in notis ad Harpocrationem plures ſcriptores memorat qui Καλαύρειαν probarint. Addo Stephanum, & Plutarchum in vita Demoſthenis, qui idem tamen alteram quoque ſcripturam adhibuit p. 315.

ad p. 1020 § 49.

Eretria) Velleius I c. 4 *Athenienſes in Eubœa Chalcida & Eretriam colonis occupauere.*

ad p. 1032.

Cydones) Homerus Odyſſ. III, 291

Ἔνθα διατμήξας τὰς μὲν Κρήτῃ ἐπέλασσεν,
Ἧχι Κύδωνες ἔναιον Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα.

Illic partitus partem quidem Cretæ admouit,
Vbi Cydones habitant Iardani circa fluenta.

ad pag. 1048 § 152.

Delus) Ἑκάτης νῆσος πρὸ τῆς Δήλου κεῖταί τι νησύδριον, ὅπερ ὑπ' ἐνίων καλεῖται Ψαμμητίχη. - Ψαμμητίχη δὲ κεκλῆσθαί φησιν ὁ Σημὸς ἐν τῇ πρώτῃ, διὰ τὸ τοῖς ψαμμήτοις τιμᾶσθαι τὴν Θεόν. *Hecates inſula parua ante Delum ſita eſt inſula ab nonnullis Pſammetiche dicta. huiusque nominis rationem Semus libro I tradidit, quod Hecate dea* ψαμμήτοις *(litorum eſt genus) colatur.*

ad p. 1057 § 9.

Datum) Dicitur ſecundum Harpocrationem ὁ Δατὸς, ἡ Δατὸς, τὸ Δατὸν, & eſt πόλις Θρᾴκης σφόδρα εὐδαίμων· ἀπὸ ταύτης γοῦν ἐλέγετό τις καὶ παροιμία, Δατὸς ἀγαθῶν, *Vrbs Thraciæ valde beata, ex qua natum prouerbium Datus bonorum.* Strabo lib. VII pag. 511 Δάτον appellat, ὅπερ καὶ ἀρίστην ἔχει χώραν καὶ εὔκαρπον, καὶ ναυπήγια καὶ χρυσοῦ μέταλλα. *Datum habet regionem optimam & fructuoſam & nauium fabricas & auri fodinas.* Gentile eſt *Datenus.* Harpocration addit, Datum a Philippo Macedonum rege captum nouo nomine inſignitum fuiſſe. Ex quo aliqui ſuſpicati ſunt, Datum Philippos eſſe. Sed quæ de Dato Strabo ſcripſit, ea in Philippos nequaquam conueniunt. Rectius igitur alii de Crenidibus cogitarunt, Strabonem ſecuti. Adde huc Valeſium in nobis ad Harpocrat. Berckelium in notis ad Stephani Crenidas.

ad pag. 1058 § 10.

Abdera) Alcibiadis tempore vnum e potentiſſimis Thraciæ opidis fuit. Diodor. XIII pag. 194.

ad

ad pag. 1059 § 15.

Thasiorum colonia & emporium) Suidas hæc ex Harpocratione fortaſſis etiam deſcripſit.

ad pag. 1060 § 15.

Drys) Harpocration eam ab Iphicrate conditam eſſe dicit.

ad pag. 1061 § 19.

Aeneos) Harpocration Αἰνέως ex Demoſthene contra Timocratem citat. dubito, an vere. Nota autem Mauſſaci refutatur ex iis quæ Autor noſter attulit. Ephorus apud eundem Harpocrationem *Aenum ab Alopeconeſiis habitatam eſſe* dicit, *deinde ex Mitylene & Cyrne colonos ſuperinductos eſſe.*

ad pag. 1065 § 29.

Ἀλωπεκόννησος) Sic etiam Harpocration Ἀλωπεκόννησος πόλις τῶν ἐν Χεῤῥονήσῳ, *vrbs eſt Cherſoneſi.*

ad pag. 1069 § 43.

Critbote etiam ab Athenienſibus qui cum Miltiade fuerunt, condita fuit, teſte Ephoro apud Harpocrationem.

ad pag. 1071 not. **

De *Heræo* vide Harpocrationem etiam in nomine Ἡραῖον τεῖχος & Stephanum, vbi Berckelius multa itidem annotauit.

ad pag. 1084 § 87.

Cabyle) Harpocratio Cabylen ad Axium flumen in medio Thraciæ ſitam dicit. Quod non temere approbandum; etſi certum ſit Thraciæ loca multa Macedonicorum nomina habuiſſe.

SVPPLE-

SVPPLEMENTA
Obſeruationum ad CELLARII Geographiæ antiquæ Tomum II.

Ad pag. 16.

DElphinium præſertim in Chio celebre fuit, χωρίον ἄλλως τε ἐκ γῆς καρτερὸν, καὶ λιμένας ἔχον, καὶ τῆς τῶν Χίων πόλεως ὀ πολὺ ἀπέχον, *caſtellum terra firmum, & portus habens & a Chiorum vrbe non longe diſſitum.* Thucydides lib. VIII pag. 572.

ad pag. 47 § 52.

Κεβρήνη) Harpocration ſcribit: πόλις ἐςὶ τῆς Τρωάδος Κέβρην, Κυμαίων ἀποικία, ὥς φησιν Ἔφορος ἐν τῇ πρώτῃ, *vrbs Troadis eſt Cebren, Cumæorum colonia, vt Ephorus libro I dicit. Cebrenia* Stephano quoque Troadis regio eſt: & *Cebren* Didymo vrbs. Gentile *Cebrenus, Cebrenenſis* & *Cebrenius.*

ad pag. 59 § 77.

Duodecim ciuitatibus) Aliter has numerat Harpocration, qui *Androclum* addit, *Chium* omittit. Sed *Androclus* quum fuerit Epheſi conditor & coloniæ Ionicæ dux, vt Strabo quoque lib. XIV p. 948 docet; mirum foret, ſi ex ſuo quoque nomine vrbem condidiſſet. *Androclus* ignota eſt Straboni, Melæ, Stephano, Ptolemæo.

ad pag. 189 § 12.

Sida) Sed Berckelius etiam *Siditam* citauit ex Arriano, cui Hieronymus ſuffragatur Scriptor Eccleſiaſt. cap. 85 *Euſtathius*, inquit, *genere Pamphylius, Sidites, primum Peræa Syriæ, deinde Antiochiæ rexit eccleſiam.*

ad pag. 405 § 23.

Hieronymus auctor eſt) Immo etiam Nicanor & Callimachus, teſte Harpocratione in *Ace.* Nec male idem addit: *Demetrius proprie arcem Ptolemaidis prius Acen adpellatam dicit.*

GEOGRA-

GEOGRAPHIAE ANTIQVAE

LIBER III

DE ASIA.

ASia vti amplior eſt ceteris, quæ olim notæ fuerunt, terrarum orbis partibus; ita & aliis easdem, iisque eximiis dignitatibus antecellit. Præter enim fertilitatis laudem, hæc illa regio eſt, in qua conditum humanum genus, & orta regna ſunt atque respublicæ: &, quod præcipuum eſt, Deus in illa, delecto ſibi populo, potentiam ac voluntatem ſuam declarauit, & FILIVS DEI in eadem HOMO natus perfecit omnia, quæ ſalutis erant mortalium recuperandæ. Limites Aſiæ tam ab Europa, in ſeptemtrione maxime, quam ab Africa circa Aegyptum diſtinguentes (nam clari ſunt alibi) lib. I cap. XI expoſuimus, vnde repetendi ſunt, ne bis idem narrare neceſſe habeamus.

CAPVT I
DE
DIVISIONE ASIAE.

I.

ASIA, Ἀσία Græce, non vno modo dicitur. Primum enim partem orbis olim habitabilis ſonat tertiam. Dionyſius periegeſ. verſ. 7

- - - - μίαν δέ ἑ καίπερ ἐοῦσαν
Ἄνθρωποι τρισσῇσιν ἐπ' ἠπείροισι δάσαντο,
Πρῶτα μὲν ἐν Λιβύην, μετὰ δ' Εὐρώπην Ἀσίην τε,

Terram, quamuis vnam exiſtentem, homines in tres continentes diuiſerunt, primo Africam, dein Europam Aſiamque. Pomponius Mela lib. 1 cap. 1 *In tres partes vniuerſa* [terra] *diuiditur. - - - ab altero latere Africam vocamus; ab altero Europen: ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen: vltra quidquid eſt, Aſia eſt.*

Totum hoc, quantumcumque eſt, vulgo in MINOREM & MAIOREM Aſiam diſpeſcunt, vt *Minor* ſit quam hodie *Natoliam*, id eſt ἀνατολικὴν, adpellamus, ab oriente Conſtantinopoli, vnde nomen eſt, obiacentem. Veteres aliter: nec, niſi media ætate, *Minoris* Aſiæ mentionem inuenimus. Paullus Oroſius lib. 1 cap. 11 *Aſia regio, vel vt proprie dicam, Aſia Minor, abſque orientali parte, qua ad Cappadociam Syriamque progreditur, vndique circumdata eſt mari; a ſeptemtrione Ponto Euxino, ab occaſu Propontide atque Helleſponto, a meridie mari noſtro.* Auctor libelli de Locis Ebraicis in Actis Apoſtolorum (qui cum Hieronymiano de Locis Ebraicis coniunctus eſt) ſub initium: *Aſiæ regio, quæ cognominatur Minor, abſque orientali parte, qua ad Cappadociam Syriamque progreditur, vndique circumdata eſt mari: cuius prouinciæ ſunt Phrygia, Pamphylia, Cilicia, Lycaonia, Galatia & aliæ multæ.* Conſtantinus Porphyrogenneta lib. 1 de Thematibus ſeu Prouinciis, Themate 1 pag. 8 inſcriptionem profert, qua Iordanes quidam, ſub Arcadio Imperatore, dicitur præfectus ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΠΟ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ, *orientis & reliquarum ſub Aſia Minore gentium.* Ἀνατολῆς, id eſt partis reſpectu Conſtantinopoleos ita dictæ, qua ampliorem *Aſiam Minorem* eſſe, & plures gentes continere, vox λοιπῶν, *reliquarum* arguit. *Minoris* huius reſpectu dicitur cetera Aſia μεγάλη, *Magna* ſiue *Maior.* Idem Porphyrogenneta pag. 4 de illo Themate: πρὸς ἡμᾶς κατοικοῦντας τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικόν. πρὸς δὲ τοὺς κατοικοῦντας τὴν Μεσοποταμίαν, Συρίαν καὶ τὴν μεγάλην Ἀσίαν, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν Ἰνδοὶ καὶ Αἰθίοπες καὶ Αἰγύπτιοι, λέγεται δυτικὸν μέσον καὶ Ἀσία μικρά. *Reſpectu noſtrûm, qui Byzantii habitamus & in Europa, dicitur* [hoc thema] *Anatolicum ſiue orientale: reſpectu vero eorum, qui Meſopotamiam, Syriam & Magnam Aſiam habitant, in qua degunt Indi & Aethiopes & Aegyptii, dicitur occidentale & Aſia Minor.*

II Sed

PONTVS
EVROPAE PARS
PROPONTIS
BITHYNIA
MYSIA MINOR
PHRIGIA MINOR
MYSIA MAIOR
AEOLIA
LYDIA
CARIA
DORIS
MARE AEGAEVM
Lemnus
Samothrace
Thasus
Tenedos
Chryse
Scyros
Icaria
Samus
Leros
Calymna
Astypalea
Casus
Carpathus
Rhodus
Amorgus
Olympeni
Nicomedia
Heraclea
Miletus
Halicarnassus
Alabanda
Apollonia
Aphrodis
Euphrates Flu.
Occidens
Oriens
RIAE
MEDI
ASIA MINOR

II.

Sed quia hæ adpellationes Antiquæ Geographiæ tempora transiliunt, ad vetustiora & propria instituti nostri reuertimur. Veteres, etsi *Minoris* & *Maioris* nomina fortasse in Asia non agnouerunt; similiter tamen citeriorem ab vlteriore & magna distinxerunt. Varro lib. IV de Lat. Ling. cap. III. *Vt Asia, sic cælum dicitur modis duobus. Nam & Asia, quæ non Europa, in qua est Syria: & Asia dicitur prioris pars Asiæ, in qua est Ionia & prouincia nostra Cilicia.* Peninsulam multi dicunt hanc partem Asiæ citeriorem. Strabo lib. XI post principium: χεῤῥόνησον ποιεῖ ὁ διείργων ἰσθμὸς τήν τε Ποντικὴν καὶ τὴν Κιλικίαν θάλασσαν, *chersonesum facit isthmus, qui Ponticum Ciliciumque mare dirimit.* Idem lib. XII sub initium: Ἔστι δ' ὥσπερ χεῤῥονήσου μεγάλης ἰσθμὸς οὗτος, σφιγγόμενος θαλάτταις δυσὶ, τῇ τε τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Τραχείας Κιλικίας, καὶ τῇ τοῦ Εὐξείνου μεταξὺ Σινώπης τε καὶ τῆς τῶν Τιβαρηνῶν παραλίας· ἐντὸς δὲ τοῦ ἰσθμοῦ λέγομεν χεῤῥόνησον τὴν προσεσπέριον τοῖς Καππάδοξιν ἅπασαν. *Est hæc portio tamquam isthmus magnæ peninsulæ, duobus constrictus maribus: vno, quod est Issici sinus vsque ad Ciliciam Asperam; altero, quod est Euxini vsque ad Sinopen & oram Tibarenorum. Intra isthmum hunc peninsulam vocamus, quidquid regionum occasum versus est a Cappadocia.* Cappadociam ergo & Ciliciam Campestrem Strabo exclusit ab hac peninsula, quam definit linea ab Sinope ducta vsque communem Ciliciæ Asperæ & Campestris terminum siue limitem.

III.

Nec minus Latini eam Asiæ portionem *peninsulam* vocant, saltem ei compa[illegible]t. Plinius lib. VI cap. II *Eiusdem nominis* [Sinopes] *sinus tanti recessus, ut Asiam pene insulam faciat,* CC *millibus passuum, haud amplius, per continentem ad Issicum Ciliciæ sinum.* Et Curtius lib. III cap. I *Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, vtroque in arctas fauces compellente terram. quæ quia continenti adhæret, sed magna parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac nisi tenue discrimen obiiceret, maria, quæ nunc diuidit, committeret.* Aliam vero figuram huius Asiæ partis oportet veteres formasse, quam hodie in tabulis habemus, aut in Agathodæmonis Ptolemaica, & Theodosiana Peutingeri. De Curtio non laboramus, sæpe in geographicis aberrante. Neque enim angustissimum illud spatium, aut discrimen est tenue, quod tria ampla regna Cilicium, Cappadocium & Ponticum in se continet. Nec Plinii CC millia sufficiunt, quia sex gradus Ptolemæus in hoc spatio numerat, hoc est CCCLX passuum millia. Amplior ergo hic isthmus fuit, quam solet alibi in chersonesis. Sed veteres tam sinum Issicum, quam Sinopensem, in terras longius excurrere, quam Ptolemæus posuit, vel hodie locorum periti delineant, crediderunt.

IV.

Romani citeriorem Asiam Tauro monte terminabant, *Asiam cis Taurum* adpellantes. Liuius lib. XXXVII cap. XLV oratione, qua Scipio Antiochi legatis publico nomine respondit: *Europa abstinete, Asiaque*

(A) 2 *omni,*

omni, quæ cis Taurum montem eſt, decĕdite. Dixerunt etiam *Aſiam intra Taurum.* Strabo lib. XIII pag. 408 ὅτε πρῶτον Ῥωμαῖοι τῆς Ἀσίας ἐπέβησαν, καὶ ἐξέβαλον Ἀντίοχον τὸν μέγαν ἐκ τῆς ἐντὸς τοῦ Ταύρου, *quum primum Romani in Aſiam veniſſent, eieciſſentque Antiochum M. ex ea, quæ intra Taurum eſt.* Alio reſpectu, videlicet ipſius Antiochi & Syrorum, *intra Taurum Aſia* eſt, quæ vltra Taurum ſita in ortum ſolis ad Syriam vſque vergit aut Euphratem. Eutropius lib. IV cap. II in pacis, Antiocho ab Romanis datæ, conditionibus hanc ipſam, quam Liuius ponit, ſed alio reſpectu, repetit denominatam. *Iisdem,* inquit, *conditionibus* [pax] *datur a ſenatu, quamquam victo, quibus ante offerebatur, vt ex Europa & Aſia recederet, atque intra Taurum ſe contineret.* ET ASIA, quæ Romanis cis Taurum eſt: INTRA TAVRVM, reſpectu Syriæ & orientis; *vltra* Taurum Romanis.

V.

Partes & ciuitates illius Aſiæ recenſet Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX, quæ, præter Ioniæ & Cariæ ciuitates multas, quibus immunitatem Romani dederant, in his, quæ vacuefactæ ab Antiocho, Eumeni, Pergameno regi, & Rhodiis donatæ ſunt, intelliguntur. *Regi,* inquit, *Eumeni adiecerunt in Aſia Phrygiam vtramque, alteram ad Helleſpontum; Maiorem alteram vocant; & Myſiam, quam Pruſias rex ademerat, ei reſtituerunt: & Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam, & nominatim vrbes Tralles atque Epheſum & Telmiſſum. De Pamphylia diſceptatum inter Eumenem & Antiochi legatos quum eſſet, quia pars eius citra, pars ultra Taurum eſt; integra res ad ſenatum reiicitur.* Videntur tamen Pamphyliæ ciuitates, quæ cis Taurum erant, etiam Eumenis regno adiectæ: quæ vltra in libertatem adſertæ: poſt additæ proconſulari Ciliciæ; quæ ſententia etiam ſummi viri Henr. Noris eſt Cenotaph. Piſ. pag. 211. De Rhodiorum præmiis ibidem Liuius: *Rhodiis adfirmata, quæ data priore decreto erant: Lycia & Caria datæ vſque ad Mæandrum amnem, præter Telmiſſum.* Hæc omnia Antiocho ademta, ſub Aſia cis Taurum continentur.

VI.

Eadem quæ citra ſeu intra Taurum eſt Aſia, Herodoto lib. I cap. XXVIII eſt ἡ ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, *intra Halyn amnem ſita* Aſia. Conſentit interpretationi Strabo lib. XII ſub initium: ἣν Ἡρόδοτος μὲν ἐντὸς Ἅλυος καλεῖ - - - οἱ δὲ νῦν τὴν ἐντὸς τοῦ Ταύρου καλοῦσι Ἀσίαν, *quam* [peninſulam magnam inter Aegæum & Cappadoces] *Herodotus intra Halyn vocat, eamdem nunc intra Taurum vocant Aſiam.* Idcirco vtramque denominationem coniunxit Strabo lib. XVII extremo: Ἀσία ἡ ἐντὸς Ἅλυος καὶ τοῦ Ταύρου, *Aſia quæ intra Halyn & Taurum eſt.* Crœſi hæc fuit poſſeſſio, armis dilatata, quam Herodotus ibidem diſtribuit in Lydos, Myſos, Maryandynos, Chalybes, Paphlagones, Bithynos, Iones, Cares, Dores, Aeoles, Pamphylios. Confirmat Strabo, in ſua Aſia intra Taurum, pag. 368 enumerans Paphlagones, Phryges, Lycaones: deinde Bithynos, Myſos, Epictetum: tum Troadem & Helleſpontiam, & ad mare de Græcis Aeoles & Iones: de ceteris Cares & Lycos: in mediterraneis Lydos.

VII. Eſt

VII.

Est & Asiæ pars, quam Romani simpliciter *Asiam*, sine Tauri montis commemoratione adpellant: & hæc *Asia* illorum *Propria*, siue *proprie dicta*, quæ vero nec ipsa eamdem habet apud omnes descriptionem. Plinius lib. v cap. XXVII *A Telmesso* inquit, *Asiaticum mare, siue Carpathium, & quæ proprie vocatur Asia. In duas eam partes Agrippa diuisit. Vnam inclusit ab oriente Phrygia & Lycaonia; ab occidente Aegæo mari; a meridie Aegyptio; a septemtrione Paphlagonia. Huius longitudinem* CCCCLXX *millia passuum; latitudinem* CCCXX M. *fecit. Alteram determinauit ab oriente Armenia minore: ab occidente, Phrygia, Lycaonia, Pamphylia: a septemtrione, prouincia Pontica: a meridie, mari Pamphylio: longam* IↃLXXV *millibus passuum; latam* CCCXXV *millibus.*

VIII.

Verum hæc Agrippæ diuisio neglecta fuit postea, nec ipsius tempore a multis adsumta, sed omnes contenti fuere, priorem illius partem vocare *Asiam proprie dictam*, prætermissa posteriore: nisi quod in Missis Theodosianis duæ quidem partes & iisdem finibus constituuntur, repetitis ferme Plinianis verbis ac numeris; prior autem *citerior* ibidem vocatur, altera *superior:* de quibus Salmasius in Solinum cap. XL ineunte potest consuli. Ipse Solinus autem, qui Plinium exscripsit ac sequutus est, alterius illius a Phrygia ad Armeniam nullam rationem habuit, nec verbo memorauit: neque Ptolemæus lib. v cap. II, quod præscripsit τῆς ἰδίως Ἀσίας θέσις, *Positio proprie dictæ Asiæ;* & incepit ἡ ἰδίως καλουμένη Ἀσία περιορίζεται. cetera; *Asia proprie dicta circumscribitur his finibus*, reliqua; nec plures regiones eo nomine comprehendit, quam Hellespontum, Aeolidem, Ioniam, Cariam, Lydiam, Phrygiam: exclusa Lycia & Galatia, quas singularibus tractauit capitibus. Nec Strabo, quum lib. XII pag. 397. Apameam ad Marsyæ confluentem ἐμπορεῖον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον, *emporium Asiæ proprie dictæ maximum post Ephesum*, dixit, latiores fines illius ponit, quam *proprie* hoc nomine vult adpellatam. Cicero illam simpliciter vocat *Asiam.* Lib. II epist. XV *fratrem meum triennium Asiæ præfuisse.* Et Nepos Attico cap. VI *qui ne cum Q. Cicerone voluerit ire in Asiam, quum apud eum legati locum obtinere posset.* Fuit autem Quintus prætor Asiæ. Hanc prouinciam M. Cicero pro Flacco cap. XXVII his terminis videtur descripsisse: *Vt opinor*, inquit, *Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia.* Sed hæ gentes barbaricæ originis in hac prouincia, quas orator exagitare constituerat, prætermissis Ionibus, Aeolibus aliisque Græcis populis, qui eidem prouinciæ adscripti erant. Sed de terminis infra dicturi sumus, quum hanc prouinciam exponemus, quæ *proconsularis* ex Augusti constitutione dici cœpit, quum antea fuisset prætoria, nisi quando bellum, ex ea gerendum, proconsulem maioris auspicii caussa postularet.

IX.

Iacobus Vsserius, illustri vir ingenio, arctiorem notionem *Asiæ*, præ-

ſertim a ſacris ſcriptoribus, & qui ſequuntur eos, habuiſſe tradit, vt ſola Lydia hoc nomine ſignificaretur. Probat ex Actis Apoſt. cap. XVI. 6, vbi de Paulo & ſociis dicitur: *Transeuntes Phrygiam & Galatiæ regionem, vetiti ſunt a Spiritu ſancto prædicare verbum Dei in Aſia. Quum veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permiſit eos Spiritus Ieſu. Quum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem.* Vnde ait (pag. 38 de Aſia Proconſulari) obſeruari poſſe, *maiorem Phrygiam, per quam profecti erant in Galatiam; Myſiamque Olympenam, quæ Bithyniæ adhæreſcebat; & Helleſpontiadem, in qua erat Troas; quum ſingulæ partes eſſent illius Aſiæ, quæ primum a Romanis ſic proprie dicta eſt, & poſt diœceſeos Aſianæ quoque; expreſſe tamen diſtingui ab Aſia peculiari magis nomine ſic appellata; vt & Cariam fortaſſe, in qua Miletus erat, Act.* XX. *16. 17.* Sic auctor libelli de Locis Ebraicis in Apoſtolorum Actis, verbis ſupra productis addit continuo: *ſed ſpecialiter, ubi Epheſus ciuitas eſt, Aſia vocatur.* An Aſia Apocalypſeos iisdem finibus contineatur, dubitari poteſt. Ait tamen Vſſerius, quia omnes illæ ſeptem ciuitates in Lydia ab aliis aliisque cenſeantur. Pergamum enim a Xenophonte lib. VII Exped. Cyri: Sardes, Philadelphiam & Thyatira a Ptolemæo: Smyrnam & Epheſum a Scylace Caryandenſi: & a Byzantio quoque Stephano Laodiceam, quæ longiſſime recedit, in ipſa Lydia collocari. Sed an diuerſi illi ſcriptores eamdem omnes & propriam Lydiam intelligant, æque incertum eſt ac dubium, quum *Lydia* etiam pro regno Lydorum, quod latius patebat, accipiatur: probabiliusque ſit, ad Romanorum reſpici prouinciam, cuius ſeptem ciuitates numerentur, non quod non plures habuerit inſignes vrbes, ſed quod Chriſtianus ſtatus in illis præcipue floruerit, tunc vero emendatione indigeret: niſi plane myſticum aliquid in numero *ſeptenario* latet.

X.

Eſt & anguſtior tractus circa Cayſtrum fluuium & Tmolum montem, *Aſiæ* nomine antiquitus adpellatus, vbi palus *Aſia*, & oppidum *Aſia* ad illum montem. Homerus Iliad. B. verſ. 461

> Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,
> *Aſio in prato, Cayſtri circa fluenta.*

Et Euripides Bacchis verſ. 64

> Ἀσίας ἀπὸ γᾶς ἱερὸν Τμῶλον
> Ἀμείψασα,
> *Aſia ex terra* [profecta] *ſacrum Tmolum relinquens:*

Virgilius Georgic. lib. I verſ. 383

> \- - - - *quæ Aſia circum*
> *Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.*

Idem Aeneidos VII verſ. 700 de cycnis:

> *Quum ſeſe e paſtu referunt, & longa canoros*
> *Dant per colla modos: ſonat amnis & Aſia longe*
> *Pulſa palus.*

Byzan-

Byzantius chorographus: Ἀσία, πόλις Λυδίας, παρὰ τῷ Τμώλῳ. *Asia, vrbs Lydiæ iuxta Tmolum.* Et Suidas in Ἀσία: ἡ τρίχορδος κιθάρα ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πόλει τῆς Λυδίας, κειμένῃ ἐν Τμώλῳ τῆς Λυδίας, πρῶτον εὑρέθη, *cithara triuni chordarum in Asia, oppido Lydiæ, sito in Tmolo Lydiæ, primum inuenta.* Eadem de hoc oppido, ignoto geographis aliis, refert Eustathius ad Dionysii versum 634. An ab hoc paruo tractu magna illa pars orbis nomen acceperit, non constat inter auctores, quum quidam a Lydo quodam homine, cui nomen *Asio* fuerit, illud deducant. Vide Eustathium iam dicto loco.

XI.

Aliam diuisionem Asiæ vniuersæ in quinque partes Strabo tradit lib. XI sub initium. Prima pars est inter Tanaim flumen, Pontum & Oceanum: secunda supra Caspium mare vsque ad Indis propinquos Scythas: tertiæ sunt Media, Armenia, Cappadocia, & his interiectæ regiones: quartæ, quæ intra Halyn flumen iacent, & in Tauro, & extra eum sunt, ac in peninsulam cadunt, quæ supra Asia intra Taurum fuit adpellata. In reliquis, extra Taurum sitis, quæ pars quinta est, ponit Indiam, Arianam, vsque ad gentes, quæ pertinent ad mare Persicum, sinum Arabicum, mare Aegyptium Issicumque. Sed priuata hæc est Strabonis diuisio, minime in vsum traducta ab aliis.

XII.

Herodotus diuisit Asiam vel omnem, vel partem tantummodo, in superiorem & inferiorem. Lib. I cap. XCV Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι, *Quum Assyrii annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab iis deficere cœperunt.* Si Assyriorum regnum, quod circa Tigrin superiorem & in Media fuit, ἡ ἄνω Ἀσία, *superior Asia* est; haud dubie *inferior* fuit circa Babylonem, quæ caput regni erat ab Assyrio distincti. Congruunt bene rationes adpellationis. Superior enim & inferior regiones vel montium respectu, vel ratione fluminum mariumque ita adpellantur. Vtrumque hoc loco conuenit. Montosæ enim regiones sunt Assyria & Media cum aliis, quæ Caspium mare prospiciunt: Babylonia vero depressa, plana & campestris est. Maiora etiam flumina, vt Tigris est, & quæ ipsum alia comitantur, a septemtrione in austrum, & ex Assyria in Babyloniam aut vicinas regiones decurrunt, & in mare se Persicum effundunt.

XIII.

Est quoque alia *inferioris Asiæ* denominatio, ab Herodoto suppeditata, quæ vero ad illam Assyriæ *superiorem* referri non potest, aut cum illa comparari. Lib. I cap. LXXII, quum gentes enumerasset, quas Halys adluat, id est Cilices, Matienos, Phryges, Cappadoces, Paphlagones; subiicit tandem: οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον. *Sic flumen Halys secat prope omnia Asiæ inferiora a mari, quod Cypro obiectum est, ad Euxinum vsque*

vsque Pontum. Latinus interpres habet *superiora Asiæ*, quasi τὰ ἄνω legiſſet, non κάτω: quod verbis, quæ ſtatim ſequuntur, videtur non male congruere. Addit enim continuo: ἔςι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης, *eſt vero hæc ceruix ſeu collum totius illius regionis*, quibus peninſulam ſeu intra Taurum Aſiam, quæ Herodoto eadem cis Halyn eſt, reſpicere videtur, quia Strabo etiam ab illa parte magnum iſthmum, vt ſupra vidimus, illius peninſulæ conſtituit. Eodem libro I cap. CLXXVII Ioniam, Cariam, Lyciam, maritimas oras, quas Harpagus ſubegerat, dux Cyri, vocat τὰ κάτω τῆς Ἀσίης, *inferiora Aſiæ*; mediterranea circa Sardes & viciniam, vbi Cyrus ipſe agebat, τὰ ἄνω αὐτῆς, *eius ſuperiora.*

CAPVT II

DE

INSVLIS ASIAE AD ORAM OCCIDENTALEM.

I.

GEographorum eſt ab occaſu in ortum procedere. Quum vero ſupra in Aegæo quædam inſulæ, quæ Aſiæ ob vicinitatem tribuuntur, relictæ fuerint, & ad Aſiæ explicationem reſeruatæ; æquum eſt, vt illas prius illuſtrando abſoluamus, quam in Aſiæ continentem ingrediamur. Non autem Aegæi tantum inſulas Aſiaticas, ſed alias etiam, quæ in eodem occidentis latere ſunt, una perluſtrabimus, incepturi a Ponti oſtio, ut inde per oram ad Rhodum vſque & vicinas progrediamur.

II.

Inſulæ *Cyaneæ*, ſeu petræ potius, in oſtio Ponti, ſiue ſupra Boſporum Thracium ſitæ, quarum altera in Europa, altera in Aſia cenſetur, percurrente limite inter vtramque, extremo libro II, qui de Europa agit, ſunt declaratæ. Nec non ipſe ibidem *Boſporus Thracius*, qui Aſiam ab Europa diſcernit, vna cum *Propontide*, hoc eſt mari ante Euxinum Pontum ſito inter Helleſpontum & Boſporum Thracium, capite de Thracia eſt expoſitus. Ad inſulas ergo progrediendum.

III.

In Propontidis ora Aſiatica contra Cyzicum eſt PROCONNESVS, Προκόννησος, quam Ptolemæus & Zoſimus diphthongo ſcribunt Προικόννησος, *Præconneſus:* ceteri omnes Scylax, Strabo, Stephanus, Mela, Plinius, ſine diphthongo Προκόννησος, *Proconneſus.* Id vero peculiare eſt Stephani, quod N ſimplici ſcripſit Προκόνησος, *Proconeſus*; ceteri geminato Προκόννησος, *Proconneſus*, præter Zoſimum, cuius infra verba proferemus. Malim tamen duplicare, quia Strabo lib. XIII pag. 425 obſeruauit, συνθέτως, *duplici littera* hæc ſcribi, κατὰ ἔθος τι τοῦ N γράμματος πλεονάζοντος ἐν τοῖς τοιούτοις, *abundante in talibus* N *littera ex conſuetudine*, cuius exempla adfert

adfert Πελοπόννησος, Μυόννησος, Προκόννησος, Ἁλόννησος, Ἑκατόννησοι, *Peloponnesus, Myonnesus, Proconnesus, Halonnesus, Hecatonnesi.* Poteſt etiam aduerſus diphthongum quorumdam etymologia eſſe, quaſi ſit προκῶν νῆσος, *ceruarum inſula,* quam etiam *Elaphonneſum* dici Plinius auctor eſt: de qua origine ſcholiaſtes Apollonii ad lib. II verſ. 279 conſulatur.

2. Ptolemæus Europæ adiicit, quaſi in Thraciæ ora ſitam. Falſo. Nam clare Plinius lib. V extremo, *ante Cyzicum* ait poſitam, vnde & marmor Proconneſium dicit *Cyzicenum* adpellari. Scylax quoque & Strabo in Aſia referunt, ille itidem circa Cyzicum; hic ad Parium Myſiæ, quod vicinum eſt Cyzico. Stephanus non memorauit cui parti, Europæ an Aſiæ, adiaceat: vnam autem inſularum Sporadum, (μίαν τῶν Σποράδων ἐν τῇ Προποντίδι) in Propontide tamen, vocitat. Nimis diſpergit ſuas Sporades, quum ceterorum ita dictæ in Aegæo mari omnes ſint.

IV.

Plinius ait, Proconneſum etiam *Elaphonneſum*, hoc eſt ceruorum inſulam, a multitudine illius feri adpellari: Scylax vero diſtinguit, & duas facit inſulas. κατὰ ταῦτα, inquit, νῆσός ἐστι καὶ πόλις Προκόννησος, καὶ ἑτέρα νῆσος εὐλίμενος Ἐλαφόννησος. *Circa hæc inſula eſt & oppidum Proconneſus: & alia inſula portuoſa Elaphoneſus.* nam ſimplici elemento ſcripſit, etiam Apollonii ſcholiaſtes; quod duplicatum eſt in libris Plinii. Iſaacus Voſſius tuetur Scylacem, & Plinium ex illo erroris arguit. Ioannes vero Harduinus, vt Plinium excuſet, vtriusque ſententiæ conciliationem ex Strabone inſtituit, qui inter *veterem* & *nouam Proconneſum* diſtinxerit lib. XIII pag. 405. Ἐν δὲ τῷ παράπλῳ τῷ ἀπὸ Παρίου εἰς Πρίαπον ἥ τε παλαιὰ Προκόννησός ἐστι, καὶ ἡ νῦν Προκόννησος πόλιν ἔχουσα, *quum a Pario Priapum nauigatur, Vetus eſt Proconneſus, itemque Noua, habens oppidum.* Duas igitur hic inſulas Proconneſos ponit, ſed propinquas & quaſi continuas, quarum Vetus deſertior ſit; Noua habitata & marmoris albi fodinis exercita: ſic fieri potuit, vt altera diſcriminis cauſſa Elaphonneſus, a ceruorum multitudine, dicta fuerit. Adiuuat ſcholiaſtes Apollonii prædicto loco aliorum etymologiam adferens καθὸ πρότερον οὖσα νῆσος προσεχώσθη, *quod, quæ prius inſula eſſet, continenti fuerit aggere iuncta.* Vnde Προχώννησον, *Prochonneſum* ſcribendam iidem exiſtiment. Sed non continenti Aſiæ, verum alteri inſulæ adgeſto ſolo coniunctam fuiſſe, Harduinus interpretatur. Inde factum, vt aliis vna, aliis duæ inſulæ cenſeantur. Mela lib. II cap. VII *In Propontide tantum Proconneſos habitatur.* Non negat plures forſan eſſe, ſed vnam tantum dicit habitari.

2. Laudatur marmoris prouentu inſula. Strabo dicto loco: ἡ νῦν Προκόννησος πόλιν ἔχουσα καὶ μέταλλον μέγα λευκοῦ λίθου σφόδρα ἐπαινούμενον, *Noua Proconneſi oppidum habet & magnam lapicidinam albi marmoris valde laudatam.* Plinius lib. XXXVI cap. VI *Halicarnaſſi Mauſoli domus Proconneſio marmore exculta eſt, latericiis parietibus.* Eadem Vitruuius lib. II

cap. VIII *Halicarnasſi potentisſimi regis Mauſoli domus, quum Proconneſio marmore omnia haberet ornata, parietes habet latere ſtructos, qui ad hoc tempus egregiam præſtant firmitatem, ita tectoriis operibus expoliti, vt vitri perlucidatem videantur habere.* Zoſimus lib. II cap. XXX Conſtantinum exornando foro in noua vrbe, ἁψῖδας μαρμάρῳ Προικοννησίῳ μεγίστας, *fornices maximos marmore Præconeſio* ſtruxiſſe memorat.

V.

Supra Proconneſum eſt *Besbicus*, parua inſula inter Cyzicum & Rhyndaci oſtia, ſeu ante ipſa oſtia; ſed minus hæc clara eſt. Strabo lib. XII pag. 396 de Rhyndaco: ἐκδίδωσιν εἰς τὴν Προποντίδα κατὰ Βέσβικον νῆσον, *effunditur in Propontidem iuxta Besbicum inſulam.* Et Stephanus: Βέσβικος, νησίδιον περὶ Κύζικον, *Besbicus parua inſula circa Cyzicum.* Plinius lib. II cap. LXXXVIII inter inſulas ponit, quæ olim continenti adhæſerint, poſtea abruptæ fuerint: quod non verius videtur, quam, quæ ibidem addit, exempla Siciliæ, Cypri, Eubœæ, quarum iſtam ab Italia, illam a Syria, hanc a Bœotia credit auulſam eſſe.

VI.

Si quæ aliæ inſulæ Propontidis ſunt, & minores & obſcuræ omnes ſunt, e quibus eſt illa *Antiochia*, quam Peutingeriana tabula ſub ore Boſpori, cuius quum nullam antiquiores rationem habeant, ad mediæ ætatis geographiam referuamus. Stephanus, in Βέσβικος, ex Diogene Cyziceno plures cum Proconneſo & Besbico nominat, *Phœben, Alonen, Phyſiam, Ophioëſſan, Gonimos, Liparas*; ſed nominat: præter nomen de illis nihil habet.

VII.

Ex Propontide per Helleſpontum egreſſis, circa Troiam multæ paruæ, ſed eædem etiam ignobiles dicuntur occurrere, quas Plinius enumerat lib. V cap. XXXI. *Ande Troada*, inquit *Aſcaniæ, Plateæ* III. *Dein Lamiæ, Plitaniæ duæ, Plate, Scopelos, Gethone, Arthedon, Cœlæ, Laguſſæ, Didymæ.*

VIII.

Et maior & clarior eſt TENEDOS, Τένεδος, itidem Troiano agro oppoſita inſula. Virgilius Aeneid. lib. II verſ. 21

Eſt in conſpectu [Troiæ] *Tenedos, notiſſima fama*
Inſula, diues opum, Priami dum regna manebant.

Strabo lib. XIII pag. 415 refert, XL ſtadiis a continente abeſſe, LXXX ambitu complecti: πόλιν Αἰολίδα, *vrbem Aeolicam* habere & templum *Sminthei Apollinis*, quod etiam Homerus memorauerit. Iliados enim A verſ. 38

- - - - Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις
Σμινθεῦ,
Teneodoque fortiter imperas Sminthen,

Non ignobilem vrbem fuiſſe, vel nummi probant in ea percuſi cum inſcriptione ΤΕΝΕΔΙΩΝ, *Tenedii*, quales in theſauris antiquitatum ſuperſunt. Vrbis nomen idem quod inſulæ. Ptolemæus lib. V cap. II πρὸς

τῷ

τῷ Ἑλλησπόντῳ, Τένεδος νῆσος καὶ πόλις ὁμώνυμος, *ad Hellespontum Tenedos insula & vrbs eodem nomine.* Originem ad Τένην, *Tennem* quemdam siue *Tenem* referunt, qui a patre Cygno pulsus, in hanc insulam fato delatus, eius rex factus, tandem etiam propter virtutes pro deo cultus fuerit. Diodorus Siculus sub finem libri v id exposuit, indeque nomen insulæ deduxit, quod vero Bochartus lib. I Geogr. S. cap. IX impugnat, vt, pro more suo, ex Phœnicum lingua nomen adferat. Vetus nomen insulæ *Leucophrys* fuisse fertur, vt non solum Diodorus ibidem tradit, sed Lycophron etiam verſ. 346

Τοὺς εἰς στενὴν Λευκόφρυν ἐκπεπλευκότι,

Qui ad angustam Leucophryn nauigarunt:

vbi scholiastes, λέγει τὴν Τένεδον, *de Tenedo loquitur.* De deo *Tene* Cicero Verr. III de præt. vrbana cap. XIX *Tenedo Tenem ipsum, qui apud Tenedios sanctissimus deus habetur, qui vrbem illam dicitur condidisse: cuius ex nomine Tenedus nominatur; hunc ipsum, inquam, Tenem, pulcherrime factum, quem quondam in comitio vidistis, abstulit* [Verres] *magno cum gemitu ciuitatis.* Et de Nat. deor. lib. III cap. XV *Iam vero in Græcia multos habent ex hominibus deos, Alabandum, Alabandi: Tenedii, Tenem.*

IX.

Circa Tenedum multæ paruæ sunt insulæ, e quibus Strabo duas, inter Tenedum & Lectum sitas, Καλύδνας, *Calydnas* vocari dicit, quamquam id vocabuli etiam aliis tributum nouimus. Quæ vero sunt huius loci, de iis Lycophron in Alexandra verſ. 25

Ὑπὲρ Καλυδνῶν λευκὰ φαίνουσαι πτίλα,

Vitra Calydnas albas ostendentes alas.

vbi Tzetza scholiastes: Καλύδναι νῆσοι Τροίας, ἀπό τινος Καλύδνου, *Calydnæ insulæ Troadis, a Calydno quodam ita nominatæ.*

LESBOS INSVLA. *

X.

LESBOS, siue Lesbus, Λέσβος Græce, νῆσος Αἰολὶς, *ab Aeolibus habitata*, vt Scylax refert: Tacito lib. VI cap. III *insula nobilis & amœna:* Plinio lib. v. cap. XXXI *clarissima Lesbos*, antea *adpellata Lasia, Pelasgia, Aegira, Aethiope, Macaria:* quorum nominum nonnulla Diodorus Siculus lib. v cap. LXXXII interpretatur, *Pelasgiam* a Pelasgis, primis incolis dictam: ** *Macariam* a Macareo (Μακαρεὺς recto casu) Iouis nepote, qui habitauerit: *Lesbum*, a Lesbo, Aeoli nepote, Macarei genero & successore. Straboni lib. XIII longa est insula, a Sigrio septemtrionali, ad Maliam australe promontorium, stadiis IↃLX: circuitus eius CIↃIↃ stadiorum.

I. *Sigrium*, Σίγριον Strabonis; Σίγγριον, *Singrium* Ptolemæi, in extremo

* Ob vini præstantiam clarissima est hæc insula. Vid. Strabo lib. XIV pag. 971 edit. Almel.
** Idem antequam Pelasgia diceretur, *Isam* vocatam dictitat ibidem.

mo ſeptemtrione inſulæ Lesbi promontorium eſt: *Malia*, Μαλία, τὸ νοτιώτατον ἄκρον, *maxime auſtrale promontorium*, vt Strabo deſcripſit. His longitudo inſulæ ſupra indicata continetur. Plinius dicto loco dicit *nouem oppidis inclutam:* ſic in MSS. eſt; in editis *octo*. Herodotus lib. I cap. CLI præter ſubiugatam a Methymnæis Arisbam, πέντε, *quinque* vrbes, puta liberas, numerat. Scylax quoque tantum quinque recenſet, prætermiſſa Arisba: & Pomponius Mela lib. II cap. VII *In Troade Lesbos, & in ea quinque olim oppida, Antiſſa, Pyrrha, Ereſſos, Arisba, Mitylene.* Certius ſane aliquam euerſarum præteriiſſet, quam quod nobilem eximiamque *Methymnam* poſthabuit.

2. De *Arisba* Herodotus iam dicto loco: ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μεθυμναῖοι, *in Lesbo habitatam Arisbam Methymnæi ſibi ſubiecerunt.* Stephanus in hac voce: ἑτέρα ἐν Λέσβῳ, *alia* [Arisba] *in Lesbo*, diuerſa ab illa, quæ in continente eſt Troadis. Sed, vt Plinius notauit, hæc *Arisbe terrarum motu ſubuerſa* eſt.

3. *Pyrrha*, Πύῤῥα Græcis, Straboni, Scylaci, Ptolemæo, Stephano: atque ſic corrigenda eſt Thucydidis Πύρα lib. III pag. 184, quemadmodum ab ipſo pag. 193 Πύῤῥα duplicata littera ſcriptum eſt. Hæc quoque, quod Strabo notauit, κατέσκαπται, *euerſa eſt:* προάστειον, *ſuburbium* autem habitabatur, inſtructum portu. Plinius modum interitus definiit. *Pyrrha*, inquit, *hauſta eſt mari.* Sita fuit in parte occidua inſulæ, centum ſtadiis a Maliæ promontorio, vt itidem Strabo obſeruauit.

4. Perierunt quoque *Hiera* & *Agamede*, Plinio referente. De altera Stephanus ex Nicolai Damaſceni lib. IX (in Excerpt. Valeſ. pag. 494) Ἀγαμήδη τόπος περὶ Πύῤῥαν τῆς Λέσβου, *Agamede locus eſt circa Pyrrham in inſula Lesbo.* LOCVS quum dicitur, olim deſiiſſe oppidum ſignificatur.

5. Reſtat in hoc latere *Ereſſus* ſiue Ereſus. nam ambigue ſcribitur. Scylax, Strabo, Ptolemæus Ἐρεσσός, *Ereſſus*, geminata ſibilante: Thucydides lib. III, & Stephanus Ἔρεσος, littera ſimplici, etiam accentu retracto: quos & Latini ſic diuerſe ſequuntur, Mela *Ereſſus* ſcribendo; Plinius *Ereſus.* Ptolemæus inter Pyrrham & Maliam ponit: ſed verius Strabo inter Pyrrham & Sigrium. Ab auſtro enim in ſeptemtrionem progrediens ſic de ſitu ſcripſit: Ἐρεσσός ἐστι μετὰ τὴν Πύῤῥαν, ἵδρυται δ' ἐπὶ λόφου, καθήκει τε ἐπὶ θάλατταν, *Ereſſus Pyrrham ſequitur, in colle ſita & ad mare pertingit.* Patria Theophraſti philoſophi fuit, qui Ariſtoteli in ſchola ſucceſſit, vt Strabo & Stephanus prodiderunt. Thucydides, vt dixi, eius meminit lib. III pag. 184 ἀπῆλθον ἐπ' Ἐρέσου, *Ereſum profecti ſunt:* & pag. 193 Paches, dux Athenienſium, τήν τε Πύῤῥαν καὶ Ἔρεσον παρεστήσατο, *& Pyrrham & Ereſum in deditionem redegit.*

6. In orientali latere poſt promontorium Sigrium fuit *Antiſſa*, Ἄντισσα, Strabone ita diſponente: Ἄντισσα ἐφεξῆς ἐστι τῷ Σιγρίῳ πόλις ἔχουσα λιμένα. ἔπειτα Μήθυμνα, *Antiſſa vrbs eſt poſt Sigrium: deinde Methymna.* Idem lib. I pag. 41 refert, eſſe qui prodant, *Antiſſam* olim ſeparatam inſulam fuiſſe, ita nominatam, quod tum Lesbos *Iſſa* adpellaretur: poſt adgeſtio-

geſtione maris accreuiſſe Lesbo. Memorat Thucydides dicto loco, Methymnæos ἐπ' Ἄντισσαν, *aduerſus Antiſſam* copias eduxiſſe. Et Demoſthenes adv. Ariſtocratem pag. 746 tradit, Iphicratem, quum æque ſocerum ſuum, Cotyn Thracem, fugeret, quem adiuuerat; ac Athenienſes, contra quos iuuerat, timeret; εἰς Ἄντισσαν οἰκεῖν, *Antiſſam habitatum* veniſſe. Fatum vrbis, quod ſub Romanis habuit, exponit Liuius lib. XLV cap. XXXI. *Ad Antiſſam* inquit, *in Lesbo inſula diruendam, traducendos Methymnam Antiſſæos, Labeonem miſerunt: quod Antenorem, regium præfectum, quo tempore cum lembis circa Lesbum eſt vagatus, portu receptum commeatibus iuuiſſent.* Hoc ita factum eſſe Plinius prodit lib. V cap. XXXI *Antiſſam*, inquit, *Methymna traxit in ſeipſam.*

7. Deinde *Methymna* eſt, Μήθυμνα Straboni ſcripta, & Thucydidi, & Ptolemæo, vt verear, ne mendum ſit, quum in Periplo Scylacis legitur Μέθυμνα. Patria fuit Arionis fidicinis, quem delphino per mare vectum fabulantur. hunc enim *loco & oppido Methymnæum* dixit Gellius lib. XVI cap. XIX. Multa eius mentio apud Thucydidem. Lib. III ſub initium: Λέσβος, πλὴν Μηθύμνης, ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, *omnis Lesbus, præter Methymnam, defecit ab Athenienſibus.* & eodem libro pag. 184, Mytilenæi ἐπὶ Μήθυμναν ἐστράτευσαν, *aduerſus Methymnam exercitum duxerunt.* Vini generoſioris ferax fuit. Ouidius Art. am. I verſ. 57

Gargara quot ſegetes, quot habet Methymna racemos.

Hoc eſt nobile illud Lesbium vinum, quod Ariſtoteles moriturus, vt Theophraſtum commendaret, dicitur Chio prætuliſſe, ſicut Gellius lib. XIII cap. V refert. Tam clara autem Methymna fuit, vt tota inſula cognomen inde caperet. Iterum Ouidius lib. XI Metamorph. verſ. 55

Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.

Hæc eſt, de qua modo in *Antiſſa* dictum, Antiſſæis incolis, vrbe illorum ab Romanis diruta, auctam Methymnam, finito II bello Macedonico.

8. Tandem vrbs clariſſima Μυτιλήνη, Latine *Mytilene* & *Mytilenæ*,* ſuccedit. Mirum, in plerisque libris, Græcis & Latinis, ſcribi Μιτυλήνη, *Mitylene* ſeu *Mitylenæ*; in nummis vero antiquis conſtanter Μυτιλήνη, id eſt *Mytilenæ*, transpoſitis vocalibus, quæ ſine dubio genuina & antiqua ſcriptura eſt. ** Holſtenio teſte in gaza Medicea eſt ΘΕΟΙ ΑΚΡΑΙΟΙ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ: in alia, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ ΠΕΡΓ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Harduini nummo ΜΥΤΙΛΗΝΗ, & ſic in aliis conſtantiſſima conſenſione: niſi forſan vtroque modo veteres ſcripſerunt, vti Gruterus pag. 474 a Panvinio inſcriptionem oſtendit

CIVIVM ROMANORVM

QVI MITYLENIS NEGOTIANTVR.

Quod vero locus, vbi exſtet inſcriptio, non eſt additus; incertum manet,

* Hæc vrbs ab Amazonum ducis Myrinæ ſorore nominata, & Amazonum opus fuit. Diodorus III p. 188. Vetus vrbs parua quædam inſula eſt & portum habuit extra ſe. Diodor. XIII pag. 202.

** Etiam Stephani ordo *Mytilenen* nobis commendabilem effecit.

net, an recte ac cum cura lapis descriptus sit. Vrbs ipsa potens, adfluens, ac inprimis litterarum dedita studiis. Strabo dicto loco: κατεσκευάσαι τοῖς πᾶσι καλῶς, *omnium rerum in ea optimus adparatus est.* Horatius lib. I oda VII in clarissimis ciuitatibus numerat,

Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen.

Patria ingeniorum fuit, Pittaci, e septem Græcorum sapientibus: Alcæi & Sapphûs, poetarum. Ἀγῶνας quoque poeticos, siue poetarum certamina, statis temporibus Mytilenenses celebrarunt. Plutarchus Pompeio pag. 641, quum Mytilenis esset, ex bello revertens Mithridatico: τὸν ἀγῶνα τὸν πάτριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν, ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς ἐκείνου πράξεις, *institutum patrio more certamen, quod vnum habebat argumentum ipsius res gestas, spectauit.* Nec minus philosophiæ ac eloquentiæ ibi studia floruerunt. Ideo M. Marcellus hanc vrbem exsilio suo studiorum caussa delegit. Cicero lib. IV epist. VII *cogitandum tibi, Romæne & domi tuæ, cuiusmodi res esset, an Mytilenis aut Rhodi malles viuere.* Et Seneca ad Helviam cap. IX *Brutus in eo libro, quem de Virtute composuit, ait, se vidisse Marcellum Mytilenis exsulantem, & quantum modo natura hominis pateretur, beatissime viuentem, neque umquam bonarum artium cupidiorem, quam illo tempore.* Aduersa etiam multa pertulit hæc præclara ciuitas, non solum Peloponnesio bello ab Atheniensibus, quæ fata Thucydides recensest lib. III & VIII, verum etiam Mithridatico ab Romanis. Velleius Paterculus lib. II cap. XVIII *Rhodiorum fidem Mytilenæorum perfidia inluminauit, qui M' Aquillium aliosque Mithridati vinctos tradiderunt.* Accessit pertinacia ex metu orta pœnarum, qua vero in grauiorem culpam incurrerunt. Epitoma Liuii LXXXIX de Sullæ rebus: *Mytilenæ quoque in Asia, quæ sola vrbs post victum Mithridatem arma retinebat, expugnatæ dirutæque sunt.* Breui tamen opportunitate loci resurrexerunt, & magis quidem, reddita Pompeii beneficio libertate pristina. Velleius dicto loco: *quibus* [Mytilenæis] *libertas in vnius Theophanis gratiam, postea a Pompeio restituta est.* Id quod a Plutarcho etiam Pompeii Vita comprobatur pag. 641. Confirmata fuit libertas a Cæsaribus, & de suo æuo Plinius: *libera Mytilene, annis* CIϽIϽ *potens.* Auxit Traianus ornamenta, & nomen suum addidit, quod ex nummo Mediceo elucet, quem summi viri Holstenius & Spanhemius ita descriptum exhibuerunt: ΟΥΛΠΙΑC ΣΕΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗC.

9. Fuit in Lesbo etiam locus *Hyperdexios* dictus, vnde Ioui & Mineruæ cognomina. Stephanus in hac voce: ΥΠΕΡΔΕΞΙΟΝ χωρίον Λέσβου, ἐν ᾧ Ζεὺς Ὑπερδέξιος, καὶ Ὑπερδεξία Ἀθηνᾶ, *Hyperdexium, regiuncula Lesbi, in qua Iuppiter Hyperdexius, & Hyperdexia Minerua.* Eodem teste Nicolaus Damascenus Ὑπερδεξίους, *Hyperdexios* memorauit. Et hactenus de Lesbo insula.

XI.

In freto inter Lesbum & Asiam sunt plures insulæ paruæ, quas alii XX, alii XL numerare dicuntur; vulgo Ἑκατόννησοι, *Hecatonnesi* ab Apolline, qui &

& Ἑκατες vocatur, cui sacræ sunt, adpellatæ. Quibus vicina Πορδοσελήνη, *Pordoselene*, aut obsceno nomine in honestius mutato, *Poroselene*, Ποροσελήνη. Hæc ex Strabonis lib. XIII pag. 425, ex quo Stephanus *Hecatonesos* repetiit: *Poroselenen* etiam Plinius lib. V cap. XXXI memorauit.

XII.

Prope Lesbum sunt etiam tres *Arginusæ*, victoria Atheniensium Peloponnesiaco bello notæ. Strabo CXX stadiis a Mytilenis abesse tradit dicto libro. Ἀργινοῦσαι, inquit, τρεῖς μὲν εἰσιν ὀυ μεγάλαι νῆσοι, πλησιάζουσαι δὲ τῇ ἠπείρῳ. περικείμεναι δὲ ταῖς Κάναις, *Arginusæ tres sunt paruæ insulæ, prope continentem, Canis circumiectæ.* Et Diodorus Siculus lib. XIII cap. XCVIII de duce Atheniensium: τὰς καλουμένας Ἀργινούσας νήσους συμπεριέλαβε τῇ τάξει, *Arginusas insulas, vt vocantur, complexus nauibus, aciem extendit.* Thucydides lib. VIII pag. 616 δειπνοποιοῦνται ἐν Ἀργινούσαις τῆς ἠπείρου ἐν τῷ ἀντιπέρας τῆς Μυτιλήνης, *cœnauerunt in Arginusis ad continentem, aduersus Mytilenen.* Eodem plane modo Xenophon lib. I Rer. Græc. pag. 261 Gr. οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιούμενοι ἐν ταῖς Ἀργινούσαις. αὗται δ᾽ εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρᾳ, ἀντίον τῆς Μυτιλήνης, *Athenienses in Arginusis cœnitabant. Hæ* [insulæ] *sitæ sunt ante Lesbum in Maleæ conspectu, contra Mytilenen.* Plinius dicto loco vnam *Arginusam* memorat, forsan illarum maximam. *Arginusa*, inquit, *cum oppido.* Stephanus quoque vnam habet, eamque non *Arginusam*, vt ceteri, sed Ἀργεννοῦσαν, *Argennusam* scribit, quod nihil valet contra tot suffragia. Cicero, qui etiam illius prœlii meminit, scripsit geminato sibilo *Arginussæ*, lib. I Offic. cap. XXIV. Plures alias addidit Plinius, de quibus post Chium dicturi sumus.

XIII.

CHIOS clara inter Lesbum & Samum insula, peninsulæ, in qua Erythræ sunt & Clazomenæ, obuersa, hodie *Scio.* Nomen alii a nympha Chia, alii a χιὼν, *niue* deducunt, vt Plinius notauit & Stephanus. Et *Macrin*, & *Pityusam* aliquando dictam, idem auctor est Plinius. Hic circuitum CXXV M. P. ponit: Strabo ƆƆCCCC stadiûm, quæ fere CXII millia passuum conficiunt. Vrbem eiusdem nominis, ambitu XL stadia complexam, Strabo in ea memorat, & altissimum montem Πελιναῖον, *Pelinæum*, & λατόμιον μαρμάρου λίθου, *fodinam marmoris.* Plinius quoque: *Montem habet Pellenæum: marmor Chium.* Montem plures memorant. In πελίννα Stephanus: ἔστι καὶ Πελληναῖον, ὄρος Χίου, *Est etiam Pellenæus, mons Chii.* Et Dionysius vers. 535

Καὶ Χίος ἠλιβάτου Πελληναίου ὑπὸ πέζαν,
Et Chios altissimi Pellinæi sub pede.

2. Iuppiter in eo cultus, & inde cognominatus. Hesychius: Πελιναῖος ὁ Ζεὺς ἐν Χίῳ, *Pelinæus Iuppiter in Chio.* Stephanus hunc montem Cariæ adiudicat, & sub eo *Chium* ponit aliam. Ἔστι καὶ, inquit, ἑτέρα πόλις Καρίας Χίος, ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Πελληναῖον ὑπὸ πέζαν, *Est & alia Chios, vrbs Cariæ, ad radices montis Pellinæi*. quæ Dionysii verba sunt, perperam ad Cariam translata: ideo vere Salmasius in Solinum pag. 607, *nugatur Stephanus.*

nus. nemo quisquam enim ibi Chium aliquam aut montem huius nominis obseruauit. Errorem putat inde manasse, quia forte Cares insulam prius tenuerint, quam Iones, pulsis illis, occuparent. nam, vt ipse Stephanus tradidit, Χῖος ἐπιφανεστάτη νῆσος Ἰώνων, ἔχουσα καὶ πόλιν ὁμώνυμον, *Chios clarissima insula Ionum est, vrbem habens eodem nomine.* Et Mela lib. II cap. VII *In Ionia Chios, Samos.*

3. Vini quoque præstantissimi ferax Chios, vt supra in Lesbi *Methymna* ex Gellio ostendimus: præcipue in ea laudatur locus *Ariusa*, vel *Aruisia*, gignens vinum præ ceteris generosum. Strabo lib. XIV pag. 444 de Chio: Ἀριουσία χώρα οἶνον ἄριστον φέρουσα, *Ariusius ager, vinum optimum ferens.* Virgilio ecloga VII verſ. 71 laudata *Aruisia vina.* Et Plinius lib. XIV cap. VII de vinis transmarinis: *in summa gloria fuerunt Thasium & Chium: ex Chio, quod Aruisium vocant.* Silius Italicus lib. VII verſ. 210

- - - *ambrosiis Aruisia pocula succis.*

Alius mons & locus insulæ *Phanæus* celebratur ob eamdem vini præstantiam a Virgilio Georg. II verſ. 98 Ptolemæo est Φαναία ἄκρα, *Phanæa promontorium* in Chio; Liuio *Phanæ* portus Chiorum lib. XXXVI cap. XLIII; & promontorium, lib. XLIV cap. XXVIII Stephano Φάναι ἀκρωτήριον τῆς Χίου. *

XIV.

Minores insulæ circumiacent Chium, quas Plinius recenset lib. V cap. XXXI. *Finitimæ sunt*, inquit, *Thallusa, quam alii Daphnusam scribunt: Oenussa, Elaphitis, Eurynassa, Arginusa cum oppido.* De Arginusa supra dictum: ex ceteris sola Oenusa nobilior, quas alii *Oenusas* siue *Oenussas* pluraliter vocant. Thucydides lib. VIII pag. 564 ἔκ τε Οἰνουσσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων, *& ex Oenussis insulis Chio præiacentibus.* Etiam Herodotus lib. I cap. CLXV pluratiuo numero τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας, *insulas, quæ Oenussæ dicantur*, vocat, & Chiorum fuisse tradit, qui licitantibus Phocæensibus noluerint vendere. Horum auctoritatem præferendam ducimus Byzantiorum Stephano, qui quidem etiam plurali numero Oenussas dicit, vt vnam autem describit: Οἰνοῦσσαι, νῆσος τῇ Χίῳ προσεχής, *Oenussæ sunt insula Chio adiacens.* Ceteræ sunt obscuræ & ignobiles. Inter Teon & Lebedum Straboni est insula Ἀσπὶς, *Aspis*, lib. XIV pag. 443.

XV.

Circa Ephesum Plinius ponit insulas, quæ *Pisistrati* vocentur. *Iam hæ*, inquit, *circa Ephesum, & quæ Pisistrati vocantur; Anthinæ, Myonnesos, Diarrhëusa. In vtraque oppida intercidêre.* Myonnesum vero Strabo continenti adiungit in peninsula, lib. XIV pag. 443. His magno numero alias subiunxit, quarum multæ forsan in Hecatonnesis supra expositis, quæ etiam Harduini sententia est, continentur. Cuiusmodi sunt *Halone, Lepria, Bolbulæ, Phanæ, Priapos, Melane, Sidusa, Pela, Drymusa, Anydros, Sycussa, Marathusa*, & aliæ ignobiles. Sed Stephano *Sidusa* vrbs conti-

* Etiam ficus Chiæ nobiles fuerant & idcirco in Italiam perlatæ. Varro r. r. I c. 41.

continentis est Ioniæ. Thucydides quidem lib. VIII pag. 564 cum insulis coniungit, ἔκ τε Οἰνουσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων, καὶ ἐκ Σιδούσης καὶ ἐκ Πτελεοῦ, *ex Oenussis ante Chium insulis, & ex Sidussa, & ex Pteleo;* sed exinde minus certum, insulam an litoralem vrbem intelligat. Ibidem & *Phanas* memorat. ἐν Φαναῖς, inquit, αὖθις ἄλλῃ μάχῃ ἐνίκησαν, *ad Phanas iterum alio prœlio vicerunt.* Straboni autem Φάναι, *Phanæ,* portus insulæ Chii. Idem Livius sensit lib. XXXVI cap. XLIII *ab Delo,* inquit, *Phanas portum Chiorum, in Aegæum versum, petunt.* Insulas *Pelam* & *Marathusam*, quæ etiam in illis Plinianis sunt, mox in *Drymusa* explicamus.

XVI.

DRYMVSA insula prope Clazomenas. Clazomeniis enim Romani, Antiochi victores, donauerunt. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Clazomeniis, super immunitatem, & Drymusam insulam dono dederunt.* Thucydides lib. VIII pag. 569 αἱ δὲ ἄλλαι νῆες κατῆραν ἐς τὰς ἐπικειμένας ταῖς Κλαζομεναῖς νήσους, Μαράθουσαν, καὶ Πήλην, καὶ Δρυμοῦσσαν, *ceteræ autem naues adpulerunt ad insulas Clazomenis obiacentes, Marathusam, & Pelam, & Drymussam.* Sic enim Thucydides ex Stephano, qui testimonio eius vsus est, corrigatur, vbi vulgo Δριμυσσαν adhuc lectum fuerat. Et Polybius Excerpt. Legat. XXXVI Δρυμοῦσσαν in eodem argumento, quod modo ex Liuio cognoscebamus, adpellauit. Sic & *Pelæ* & *Marathusæ* situm cognouimus, Thucydide auctore: ceteras Plinii, vt obscuras, præterimus.

XVII.

SAMOS sequitur, non minus clara, quam Chios, insula, Epheso, vrbi illustrissimæ obiecta.* Thucydides lib. VIII pag. 599 διέχει ὀλίγον ἡ Σάμος τῆς ἠπείρου πρὸς τὴν Μυκάλην, *distat Samus exiguo interuallo a continente, qua spectat Mycalen.* Strabo lib. XIV pag. 438 dicit, Posidium Sami promontorium & oppositam in Asia Mycalen, fretum ἑπταστάδιον, *septem stadiorum* interfluere. Plinius lib. V cap. XXXI *Ioniæ ora habet Samon liberam, circuitu octoginta septem* M. P. *aut, vt Isidorus, centum. Partheniam primum adpellatam Aristoteles tradit;* ** *postea Dryusam; deinde Anthemusam. Aristocratus adiicit Melamphyllum; dein Cyparissiam: alii Parthenoarusam, Stephanen.* Strabo quoque refert quædam antiqua nomina, quum Cares insulam tenerent, quæ sunt *Parthenias,* (Παρθενιάς, άδος) *Anthemus;* post, *Melamphylos*, tandem *Samos.*

2. Pro-

* Vide omnino Apul. II Florid. p. 340 qui multa Sami memorabilia narrat, nec Auctori nostro repugnat, quum scribit: *Samos Icario in mari modica insula est, exaduersum Miletos, ad occidentem eius sita, nec ab ea multo pelagi dispescitur. Vtrimuis clementer nauigantem dies alter in portu sistit. Ager frumento piger, aratro irritus, fecundior oliveto, nec vinitori nec olivitori scalpitur. Ruratio omnis in sarculo & surculo &c. &c.*

** Nicander Alexiph. v. 148 pag. 73 Καὶ δὲ σὺ δραχμαῖον πιοῦσαν βάρος αἴνυσο γαίης Παρθενίης, ἥν Φυλλὶς ὑπὸ κνημοῖσιν ἀνῆκεν Ιμβρασίδος γαίης χιονώδεος. Schol. ib. Παρθενία οὐχ ἡ ὅλη σάμος. ἀλλά τις ἐν αὐτῇ εὑρεθεῖσα γῆ· φυλλὶς δὲ, τὸ καλούμενον γεωφάνιον ἐν σαμοθράκῃ, καὶ μελιφύλλιον ἐκαλεῖτο. Νίκανδρος δὲ Φυλλίδα καλεῖ. κελεύει οὖν τέσσαρας δραχμὰς σαμίας λαμβάνειν. Παρθενία γὰρ ἡ σάμος ἐκαλεῖτο καὶ Φυλλὶς μία τῶν Νυμφῶν - - - Ιμβρασίδος, τῆς σαμιακῆς. Ιμβρασ; γὰρ ποτε ἐν σάμῳ, ὃν κριὸς λέγεται εὑρηκέναι. Ταύτης δὲ τὸ χρησιμώτερον ἀστὴρ καλεῖται.

2. Promontorium, quod Ἄμπελος, *Ampelus* dicitur, Icariam spectat, vicinam insulam.

3. Vrbem Samos insula habet eodem, quo illa, nomine * Ptolemæus lib. x cap. 11.

Τὸ Ποσείδιον,	*Posidium*,
Σάμυ ἡ πόλις	*Sami vrbs*
Ἄμπελος ἄκρα,	*Ampelos promontorium.*

Et Horatius lib. 1 epistola xi ineunte:

Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?

4. Celebris etiam in hac insula Iunonis cultus & templum cum famosa asylo. Notum illud Aeneidos principio, de Carthagine:

Quam Iuno fertur terris magis omnibus vnam
Posthabita coluisse Samo.

Strabo τὸ Ἡραῖον, ἀρχαῖον ἱερὸν, *Heræum*, id est Iunonium, *vetus templum* memorat. ** Tacitus annali iv cap. xiv *Is quoque annus legationes Græcarum ciuitatum habuit, Samiis Iunonis, Cois Aesculapii delubro vetustum asyli ius vt firmaretur, petentibus.*

5. Flumina Plinius in Samo *Imbrasum, Chesium,* *** *Ibetten* nominat: Strabo quoque Ἴμβρασον ποταμὸν, *Imbrasum fluuium.* Inde dearum, Iunonis & Dianæ, cognomina. Apollonius Argon. lib. 1 vers. 187

- - - - Ἰμβρασίης ἕδος Ἥρης,

Imbrasiæ sedes Iunonis. Et Callimachus in Dianam vers. 228

Χησιὰς, Ἰμβρασίη, πρωτόθρονε,

Chesias, Imbrasia, primæ sedis dea: quamquam scholiastes Callimachi Χήσιον ἀκρωτήριον τῆς Σάμυ, *Chesium promontorium Sami,* non fluuium, interpretatur.

6. Auget laudem insulæ alumnus Pythagoras, qui, patria ab tyrannis oppressa, in Italiam libertatis caussa secessit.

7. Vini prouentu minus felix Samus est, quod Strabo miratur, quum circumiacentes generosum omnes ferant; τ' ἄλλα εὐδαίμων, *ceteris cunctis abundat.* Cum primis *Samia vasa* in fictilibus laudantur. Plinius xxxv cap xii *Maior pars hominum terrenis vtitur vasis. Samia etiamnum in esculentis laudantur.*

XVIII.

Ante Samum parua insula *Narthecis* est. Strabo in Samo: πρόκειται αὐτῦ νησίδιον ἡ Ναρθηκὶς, *ante ipsum* [Sami promontorium Nasidium] *iacet*

* Erat vrbs vna Græcarum præstantissima Herodot. iii cap. 139. Sed Apuleius l. c. *Oppidum habet* (insula) *nequaquam pro gloria: sed quod fuisse amplum semiruta mœnia multifaria indicant.*

** Apuleius l. c. *Enimuero fanum Iunonis antiquitus famigeratum. Id fanum secundo litore, si recte recordor, viam viginti haud amplius stadiis oppido abest.*

*** Post verba Nicandri supra citata, sic pergitur:

- - - ἠύ τε κεράστης
Αὐνὸς χησιάδεσσι νέον σημήνατο νύμφαις
Κερκετίῳ νιφόεντος ὑπὸ σχοινάδεσιν ὄχθαις

ibi Scholiastes: χησιεῖς πρῶτον ᾤκησαν ἐν σάμῳ, ἤδη Ἀστυπαλαιεῖς.

iacet parua insula Narthecis. Et tres insulæ *Trogiliæ* circa Samum sunt. Plinius dicto loco: *Ioniæ ora habet vicinas Mycalæ Trogilias tres, Psilon, Argennon, Sandalion.* Nomen commune habent a promontorio *Trogilio*, cuius Strabo meminit, eiusque situm ita describit: ἡ Τρωγίλιος ἄκρα πρόπους τῆς Μυκάλης, *Trogilium promontorium est pes prominens*, [montis & saltus] *Mycales.* De Lucæ *Trogyllio* Act. XX, 15, infra in continente Ioniæ dicemus.

XIX.

Samo proxima ICARIA siue ICAROS, a qua nomen est *Icario mari:* ipsa nomen ab Icaro habet, Dædali filio, quem fugæ patris ex Creta comitem, quum alæ propinquo sole liquescerent, in hoc mare decidisse, in fabulis est. Strabo, Ptolemæus, Mela ἰκαρίαν, *Icariam*, quatuor syllabis vocant: aliis est Ἴκαρος, *Icarus*, syllabis tribus. Thucydides lib. III pag. 190 προσμίξαντες τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ, *adpellentes ad Icarum & Myconum insulas.* Scylax Periplo pag. 130 ἀπὸ Ἰκάρου πλοῦς εἰς Σάμον προσαριστίδιος, *ab Icaro in Samum nauigatio antemeridiana.* Plinius lib. IV cap. XII in Sporadibus: *Icarus, quæ mari nomen dedit, tantumdem ipsa in longitudinem patens, cum oppidis duobus, tertio amisso:* * *ante vocata Doliche,* ** *& Macris, & Ichthyoëssa.* Europæ videtur adiudicare: at ipse lib. V cap. XXXI; *Ioniæ ora habet Icaron.* Et Strabo & Ptolemæus scribunt in Asia, vbi est. Ambitus insulæ secundum Strabonem est CCC stadiorum: longitudo secundum Plinium lib. IV cap. XII decem & septem M. P. Quare castigandus est Scylax, qui dicto loco per CCC stadia definit μῆκος, *longitudinem.* non μῆκος, sed περίμετρος cum Strabone scribendum erat. Ceterum de numero oppidorum conuenit, & Scylax quoque pag. 50 dicit: Ἴκαρος δίπολις, *Icarus duo oppida habet.* Strabo πολισμάτια, *oppidula* vocat, quorum alteri sit nomen Οἰνόη, *Oenoë*, alteri, Δράκονον, *Draconum*, vti etiam promontorium, cui subiacet, vocabatur *Draconum*, Samo obuersum, a qua octoginta abest stadiis. Sic olim fuerat: Strabonis ætate deserta insula. Lib. X sub finem: ἡ μὲν Ἰκαρία ἔρημός ἐστι, νομὰς δ' ἔχει, καὶ χρῶνται αὐταῖς Σάμιοι, *Icaria* [nunc] *deserta est: pascua vero habet, quibus Samii vtuntur.* Fuit præterea Dianæ templum in insula, cui Ταυροπόλιον, *Tauropolium* nomen: ipsa ἀλίμενος quidem, *sine capaci portu;* ὑφόρμους vero habet, & πρόσορμον, *minores stationes nauium, & adpellendi commodum locum.* Hæc ex Strabone. Mare circumfluum *Icarium* vocatur. Ovidius IV Fastor. vers. 565

Hinc init Aegæum, quo Cycladas adspicit omnes,
Ioniumque rapax, Icariumque legit.

Et Horatius lib. I Carm. oda I

Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura sui.

* De Pramne, monte Icariæ vitifero vid. annotat. Brodæi ad Epigramm. Græc. lib. II c. ευμ... p. 250.

** Apollodorus II c. 6. § 3 ab Hercule Doliches nomen in Icariam mutatum esse ait, ob sepultum ibi a se Icarum.

XX.

PATMOS, siue PATHMOS, in Sporadibus numeratur a Plinio lib. IV cap. XII. *Patmos*, inquit, *circuitu triginta* M. P. Strabo sub finem libri X, ἐν ᾧ καὶ αὐτὴ, καὶ Σάμος, καὶ Κῶς ἐςὶ, καὶ αἱ ἄρτι λεχθεῖσαι Κορασσίαι, καὶ Πάτμος καὶ Λέρος, *in quo* [Icario mari] *& ipsa* [Icaria] *sita est, & Samos, & Cos, ac modo dictæ Corassiæ, & Patmus, & Lerus.* Eustathius, quamquam & hic Christianus, Thessalonicensis episcopus, rerum tamen profanarum scriptor, ad Dionysii vers. 530 τῶν Σποράδων ἐςὶ καὶ Πάτμος περὶ τὸ Ἰκάριον πέλαγος, *ex Sporadibus est etiam Patmos in Icario pelago.* præter hos vix aliquid in profanis monimentis de hac insula inuenimus, quæ solo sancti Ioannis exsilio & apocalypsi est clarior facta. Is de se cap. I scripsit ἐγὼ ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, *Ego eram in insula, quæ Patmus vocitatur.* Et Eusebius lib. III Hist. eccl. cap. XVIII de Ioanne, Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι, *in insulam Patmum relegatum fuisse.* Sic Græci omnes per T Πάτμος scribunt, nemo, quod sciamus, per Θ: an vero genuina illa scriptura sit, dubitant eruditi viri; immo quidam negant, inducti vno Severi nummo, quem Carolus Patinus pag. 285 inscriptum refert ΕΝ ΠΑΘΜΩ ΔΑ, quod legunt ἐν Πάθμῳ, recisis extremis litteris, tamquam aliud significantibus: nec vero tollunt omne dubium, quia ratio inscribendi nummos a populo aut loco vbique alia obseruatur, quam per ἐν præpositionem.

XXI.

Adiacet LEROS, Λέρος, parua insula, quam modo ex Strabonis verbis cognouimus. Memorat Plinius lib. IV cap. XII in Sporadibus. Et lib. V cap. XXXI *In Cariæ ora, quæ vocantur Argiæ, numero viginti: & Hyetussa, Lepsia, Leros.* Et rursus Strabo lib. XIV pag. 437 Anaximenem Lampsacenum scripsisse refert, ὅτι καὶ Ἴκαρον τὴν νῆσον καὶ Λέρον Μιλήσιοι συνῴκισαν, *Icarum insulam & Icarum Milesiorum esse colonias.* Apud Herodotum, lib. V extremo, Hecatæus bello Persico consilium dat, si Mileto eiicerentur, ἐν Λέρῳ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησαμένοι, *munimentum in Lero insula ædificaturum esse.*

XXII.

Supra Miletum, ὑπὲρ Μίλητον, vt ait Byzantius Stephanus, sita est insula Φαρμακοῦσα, *Pharmacusa*, in qua Attalum occisum refert. Nobilior facta, quum ad eam Iulius Cæsar adolescens, a piratis caperetur. Suetonius cap. IV *circa Pharmacusam* insulam a prædonibus *captus est.* Eadem Plutarchus sub initium Vitæ: ἁλίσκεται περὶ τὴν Φαρμακοῦσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν, *capitur circa Pharmacusam insulam a piratis*. Memorat & Plinius lib. IV cap. XII in insulis inter Cretam & Asiam positis.

XXIII.

Propior Mileto, seu ante ipsam vrbem, est insula LADE, pluribus commemorata. Herodotus lib. VI cap. VII ἡ Λάδη ἐςὶ νῆσος μικρὴ ἐπὶ τῇ πόλι τῇ Μιλησίων κειμένη, *Lade est insula parua, supra vrbem Milesiorum sita.* Thucydides lib. VIII pag. 561 *Athenienses, quum a Milesiis non reciperentur,*

rentur, ἐν Λάδῃ τῇ ἐπικειμένῃ νήσῳ ἐφώρμων, *in Ladam, obiacentem* [vrbi Mileto] *impetum fecerunt.* Strabo lib. XIV pag. 437 de Mileto: πρόκειται ἡ Λάδη νῆσος πλησίον. *ante vrbem Lade insula in propinquo sita est.* Et Pausanias Attic. cap. XXXV ἐςὶ τοῖς Μιλησίοις πρὸ τῆς πόλεως Λάδη νῆσος, ἀπεῤῥώγασι δὲ ἀπ' αὐτῆς νησίδες, *Milesiorum ante vrbem est insula Lada, a qua paruæ aliæ quasi abruptæ sunt,* quas Strabo prædonum ὑφόρμους, *stationes* dicit habere. Arrianus Expedit. Alex. lib. I pag. 52 ἐν τῇ νήσῳ τῇ Λάδῃ· κεῖται δὲ αὕτη ἐπὶ τῇ Μιλήτῳ, *in insula Lada: imminet autem hæc Mileto.* Et Plinius lib. V cap. XXXI *Ioniæ ora habet Laden, quæ prius Late vocabatur, atque inter ignobiles aliquot, duas Camelidas, Mileto vicinas.* Stephanus vocat νῆσον Αἰολίδες, *Aeolidis insulam*: sed Ionicam fuisse, vero est similius. Idem gentile Λαδαῖος, *Ladæus* format, quod illustrissimus vir Ez. Spanhemius ex vetere nummo, ΛΑΔΕΩΝ inscripto, ostendit esse Λαδεύς.

XXIV.

Inter Laden & Patmum est *Minyia* Ptolemæi: cuius Græca quidam (in quibus & Agathodæmon est) minus intellexerunt, hanc, & plures alias, pro oppidis vnius Amorgi insulæ habentes. Nam in Myrtoo mari (quod secus ac Strabo in ora nominat Ptolemæus, vt lib. II cap. XIV ostendimus) sunt Ptolemæo νῆσοι, *insulæ* hoc ordine:

Ἀμύργου πόλις,	*Amorgus cum oppido:*
Ἀρκεσίνη,	*Arcesine,*
Βελγιαλὶς,	*Belgialis,*
Μινυία,	*Minyia,*
Κῶ ἡ πόλις	*Cos cum vrbe,*
Ἀςυπαλαία ἡ πόλις	*Astypalæa cum vrbe.*

Quis non videt, quæ inter Amurgum & Con interponuntur, separatas insulas, sed sine oppidis esse, non autem oppida Amorgi vnius?

XXV.

CARYANDA quoque est insula inter Myndum & Bargyliam sita, vt recte Strabo obseruauit lib. XIV pag. 452, licet mendose ei adiectum sit, in continentis λίμνῃ, *lacu* esse positam. In sinu enim maris, qui inter dictas vrbes excurrit, sita est. Ipse Caryandensis Scylax pag. 91 inter insulas marinas posuit: Κάλυμνα νῆσος, Καρυάνδα νῆσος καὶ πόλις καὶ λιμὴν, οὗτοι Κᾶρες· νῆσος Κῶς καὶ πόλις καὶ λιμὴν κλειςός. *Calymna insula, Caryanda insula & oppidum & portus; Cares incolæ: insula Cos & vrbs cum portu clauso.* Et Plinius lib. V cap. XXXI de insulis ante Asiam, post Nisyron: *Hinc Caryanda cum oppido.* Strabonis ergo λίμνη, *lacus*, vox prauata est, & λιμὴν, *portus* cum Scylace in locum eius subficiendum: quod etiam Abr. Berkelio ad Steph. in hac voce visum est.

XXVI.

COS, Κῶς, clara in primis insula. Plinius lib. V cap. XXXI *Nobilissima in eo sinu Cos, ab Halicarnasso quindecim M. P. distans, circuitu centum: vt plures existimant, Merope vocata: Cea, vt Staphylus: Meropis, vt*

Dionysius: * *dein Nymphaea.* Stephanus plura nomina addit, Καρὶς, *Caris:* item Κόως, Κόως, Κός & Κέως: primo loco autem ἡ Μεροπὶς, *Meropis* posita, quod nomen modo, Plinio auctore, percepimus. Hinc est, quod Thucydides vtrumque nomen coniunxit lib. VIII pag. 574, ἐς Κῶν τὴν Μεροπίδα ἐν τῷ παράπλῳ ἀποβάς, *in Con Meropidem, quum praeternauigaret, descendens.* Ad quem locum hoc scholion adpositum est: τὴν Μεροπίδα περιττῶς προστέθηκεν. οὐ γάρ ἐστι καὶ ἄλλη, ἀλλὰ μόνη αὐτή. *Vocem* Meropidem *superflue adiecit: non enim alia etiam* [Cos] *est, sed haec est sola.* At Stephanus etiam Aegypti quamdam vrbem narrat, quae hoc nomine Κῶς, *Cos*, adpelletur: alii Κρῶς, non Κῶς, illam Aegyptiam dicendam, ex eodem Stephano in Κρῶς, Hecataei auctoritate vso, coniiciunt.

2. Vrbem habuit Cos insula, quae Straboni prius dicta fertur *Astypalea*, deinde communi cum insula vocabulo Κῶς, *Cos.* Olim ἀτείχιστος, *sine muro* fuit, vt Thucydides dicto loco refert: postea idem extremo lib. VIII de Alcibiade tradit, καὶ Κῶν ἐτείχισε, *etiam Con muro cinxit.* Antiqua in primis vrbs, ab Homero etiam laudata. Catalogo vers. 184

Καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν,
Et Con Eurypyli vrbem.

Et alia forma Iliad. Ξ vers. 255, ac O vers. 28

Καί μιν ἔπειτα Κόων δ' εὖ ναιομένην ἀπένεικας,
Et ipsum postea Coon bene habitatam asportasti.

Scylax: νῆσος Κῶς, καὶ πόλις, καὶ λιμὴν κλειστός, *Insula Cos, & vrbs, & portus clausus.* Pomponius Mela lib. II cap. VII de insulis: *In Caria Cos: in Lycia Rhodos.* Vrbs, quod Strabo lib. XIV adnotauit, non magna, sed κάλλιστα πασῶν συνῳκισμένη, *optime condita:* insula vero εὔκαρπος πᾶσα, οἴνῳ δὲ ἀρίστη, *tota quidem frugifera, optima autem generosi vini prouentu,* ** vt Chios & Lesbos, quibuscum Strabo comparat.

3. Clarissimi alumnorum Hippocrates & Apelles, vterque artis princeps suae. De Hippocrate Strabo XIV pag. 452: de Apelle Plinius XXXV cap. X, Ouidius III de Arte A. vers. 401.

4. Et Aesculapii templum in suburbio nobilissimum, & donariis opulentum fuit, quod itidem Strabo ibidem descripsit.

5. Etiam vestes *Coae*, tum tenuitate tum colore fuerunt laudatae. Horatius lib. IV oda XIII in Lycen:

Nec Coae referunt iam tibi purpurae
Nec clari lapides tempora.

Et Propertius lib. I elegia II

Et tenues Coa veste mouere sinus.

ac lib. IV elegia II *Indue me Cois.* Et Tibullus lib. II elegia IV *Coa puellis Vestis.* Et eodem libro elegia VI vers. 35

Illa gerat vestes tenues, quas femina Coa
Texuit, auratas disposuitque vias.

XXVII.

* Et Diodorus XIII pag. 168.
** Vid. etiam Demosth. adu. Lacrit. p. 596 B.

XXVII.

Ab Co vel Coa insula abruptam quidam crediderunt esse *Nisyron*, insulam aliam, antea *Porphyrin* dictam. Strabo lib. x extremo: Φασὶ τὴν Νίσυρον ἀπόθραυσμα εἶναι τῆς Κῶ, *Aiunt Nisyrum fragmentum esse insulæ Co.* Et Plinius lib. v cap. XXXI *Nisyron abruptam illi* [Co] *putant, quæ Porphyris antea dicta est.* Sed LX prope stadiis a Co diremta illa est, *Telon* versus sita, quæ ad *Carpathum* inclinat; vti etiam *Casos*: de quibus quemadmodum etiam de *Chalce* siue *Chalcia*, quæ inter Rhodum & Telon est, quum in Europæ Aegæo, Strabone inuitante, dictum sit, & iam nobis, & deinceps post Carpathum, licebit esse breuioribus. Vide interim supra lib. II cap. XIV pag. 1278 seq.

XXVIII.

CARPATHUS per se non est tam memorabilis, quam mare, quod ab illa *Carpathium* nominatur. Plinius lib. v cap. XXXI *Rhodiorum insulæ: Carpathus, quæ mari nomen dedit: Casos, Achne olim: Nisyros, distans ab Cnido* XII *millia* 10, *Porphyris antea dicta: & eodem tractu media inter Rhodum Cnidumque Syme.* Strabo lib. x extr. Κάρπαθος, ἣν Κράπαθον εἶπεν Ὅμηρος, *Carpathus, quam Homerus Crapathum dixit*, metri haud dubie caussa. Verba sunt in nauium catalogo vers. 183

> Οἳ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον, Κράπαθόν τε, Κάσον τε,
> *Qui vero Nisyrum colebant, Crapathumque, & Casum.*

Addit Strabo, τετράπολις ὑπῆρξε, *quatuor oppida habuit*, quorum vni nomen fuerit *Nisyros*, commune cum insula vicina: Scylax autem pag. 93 Κάρπαθος, αὕτη τρίπολις, *Carpathus tria habet oppida.* Ptolemæus tantum vnam vrbem memorat Ποσείδιον nomine, hoc est *Posidium* siue *Neptunium*; & duo promontoria *Thoanteum* & *Ephialtium.* Ambitus insulæ secundum Strabonem est CC stadiorum: longitudo C Scylacem Periplo extremo: distantia ab Rhodo itidem C stadia. Incolæ *Carpathii:* Golzii nummo ΚΑΡΠΑΘΙΩΝ. Hodie hæc insula vocatur *Scarpanto.* * De mari Carpathio plures auctores. Horatius lib. I od. XXXV

> *Quicumque Bithyna lacessit*
> *Carpathium pelagus carina.*

Ouidius lib. II Amor. elegia VIII

> *Carpathium tepidos per mare ferre notos.*

Et Propertius lib. II elegia V

> *Non ita Carpathiæ variant aquilonibus vndæ.*

Et Iuuenalis satyra XIV vers. 277

> - - - *veniet classis quocumque vocarit*
> *Spes lucri: nec Carpathium Gætulaque tantum*
> *Aequora transiliet.*

XXIX.

CASUS a Carpatho abest LXX stadiis: habet vrbem eiusdem nominis,

* Meminisse de huiusmodi nominibus velim lectores, quæ Sponius obseruauit de nomine *Scio, Stampul* & similibus.

nis, vt Strabo & Ptolemæus tradunt: cetera supra ex Homero & Plinio prædicta. Circumiacent plures paruæ, Κασίων νῆσοι καλέμεναι, *quæ Casiorum insulæ*, vt Strabo lib. x extremo ait, *vocantur*.

XXX.

SYME, Σύμη, insula inter Cnidum & Loryma, secundum Strabonem lib. XIV pag. 451 quo loco & Ptolemæus posuit. Plinius laxior, vt in Carpatho iam vidimus, inter Rhodum & Cnidum eam constituens. Memorat etiam Scylax in Caria. Et Thucydides lib. VIII pag. 575 ἡ φυλακὴ τῶ Χαρμίνω περὶ τὴν Σύμην καὶ Χάλκην καὶ Ῥόδον ἦν, *Charmino custodia* [maris] *circa Symen & Chalcen & Rhodum commissa erat*. Et mox: τρόπαιον ἐν τῇ Σύμῃ στήσαντες πάλιν ἐς τὴν Κνίδον καθωρμίσαντο, *tropæo in Syma erecto, rursus Cnidum redierunt*. Et Herodotus lib. I cap. CLXXIV ἡ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα, *mare, quod circa Symen & Rhodum est*.

XXXI.

Quam vero Χάλκην, *Chalcen* insulam vocat Thucydides, etiam Plinio est *Chalce* lib. v cap. XXXI vbi *Chalce cum oppido* memoratur: alibi, lib. IV cap. XII, idem *Chalcia* scripsit, quemadmodum etiam Strabo lib. x extremo in Sporadibus: Αστυπάλαια, καὶ Τῆλος, καὶ Χαλκία, *Astypalæa, & Telos, & Chalcia*.

XXXII.

TELOS autem, vt Herodotus lib. VII cap. CLIII obseruat, ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένη, *Triopio abiacet*. Plinius lib. IV cap. XII *Telos vnguento nobilis, a Callimacho Agathussa adpellata*.

XXXIII.

ARCONNESVS insula ante Halicarnassum. Strabo lib. XIV pag. 451 de Halicarnasso: πρόκειται αὐτῆς ἡ Ἀρκόννησος, *sita ante illam Arconnesus*. Plinius lib. v cap. XXXI *In Arconneso oppidum Ceramus*. Si fuit *Ceramus* in insula, vtique alia fuit a *Ceramo*, quam in continente Strabo & Ptolemæus ponunt. Ille πολίχνιον ὑπὲρ θαλάττης, *oppidulum super mare* vocat: hic lib. v cap. II in Doride hunc ordinem seruat:

Ἁλικαρνασσός,	*Halicarnassus*,
Κέραμος,	*Ceramus*,
Κνίδος πόλις καὶ ἄκρον,	*Cnidus urbs & promontorium*.

Ab hac igitur *Ceramicus sinus* cognominatur, non ab illa, si qua fuit, insulæ. Scylax in Caria: κατὰ ταῦτα Κεραμικὸς κόλπος τῆς Καρίας, *iuxta hæc* [Halycarnassum, Calymnam, Caryandam & Con] *est Ceramicus sinus Cariæ*. Mela lib. I cap. XVI *Cnidus in cornu peninsulæ, interque eam & Ceramicum sinum in recessu posita Euthane*. Tum pergit de Halicarnasso loqui. Ex quo adparet, *Ceramicum* sinum esse ante Con insulam, ipsumque, in cuius extremitate sita vrbs Halicarnassus est. Quod contra Isaacum Vossium notari decet, qui ad Dionysium, *Caue*, inquit, *putes, Con insulam vicinam huic sinui. Rhodo enim proximus sinus Ceramicus: Coos Triopio*. Nos vero Ptolemæum & Melam & ipsum Strabonem sequimur, qui dicto

dicto loco ait: *μετὰ Κνίδον Κέραμος καὶ Βάργασα, πολίχνια ὑπὲρ θαλάττης. post Cnidum est Ceramus & Bargasa, oppidula supra mare.*

XXXIV.

In hoc Ceramico sinu plures Plinius enumerat insulas, sed plerasque obscuras. *Non procul,* inquit, *ab Halicarnasso Pidosus. In Ceramico autem sinu Priaponesos, Hipponnesos, Psyra, Mya, Lampsemandus, Passala, Crusa, Pyrrhe, Sepiussa, Melano.* Ex his *Hipponesus* Stephano est πόλις Καρίας, *vrbs Cariæ* nulla habita insulæ mentione: *Psyra,* Ψύρα *eidem Stephano* νῆσος μικρὰ, πλησίον Χίου, *parua insula prope Chium*, cuius & Homerus nomine Ψυρίης meminerit Odyss. Γ v. 171, quæ si ibi est, satis longe a sinu abest Ceramico. Puto autem, definisse chorographum ita illius sedem, quia proximis, quæ sequuntur, verbis de Chio & Mimante agit. *Pyrrha* Ptolemæo est oppidum Cariæ prope Mæandrum, seu inter ostia eius & Heracleam. *Passala,* Πάσσαλα, Stephano est Μυλασσέων ἐπίνειον, *Mylassensium navale:* Cetera ignorantur.

RHODVS INSVLA. *

XXXV.

De Rhodo Plinius præclare lib. V c. XXXI *Pulcherrima & libera Rhodus circuitu* CXXV M. *passuum, aut si potius Isidoro credimus;* CIII. *Habitata vrbibus Lindo, Camiro, Ialyso; nunc Rhodo. - - - Vocitata est antea Ophiusa,* ** *Asteria, Aethria, Trinacria, Corymbia, Pœeessa, Atabyria ab rege: deinde Macaria & Oloessa.* Pomponius Mela lib. II cap. VII ita: *In Ionia Chios & Samos, in Caria Cos; in Lycia Rhodos. In illis singulæ sunt iisdem nominibus vrbes: in Rhodo tres quondam erant, Lyndos, Camiros, Ialysos.* Hæ etiam solæ a Ptolemæo in hac insula numerantur. Κάμειρος, Λίνδος, Ἰηλυσσός, *Camirus, Lindus, Ialyssus,* quas male Ptolemæus; recte Strabo ita ordinat, ut *Lindus* in orientali latere sit, sed in austrum vergat, respiciatque Alexandream: *Camirus* sedeat in plaga occidentali: septemtrionem teneat *Ialysus,* vt vero non vltra LXXX stadia a noua Rhodiorum vrbe recedat.

2. Originem harum vrbium Diodorus Siculus ostendit lib. IV cap. LX, Tlepolemum, Herculis filium, τρεῖς ἐν αὐτῇ [Ῥόδῳ] καταστῆσαι πόλεις, Λίνδον, Ἰηλυσὸν, Κάμιρον, *tres in Rhodo condidisse vrbes, Lindum, Ielysum, Camirum:* qui, constitutis illis, cum Agamemnone aduersus Troiam profectus sit. Alii Heliades, vt Strabo refert lib. XIV pag. 450, condidisse tradunt, Homerico vtentes versu catalog. 163

Λίνδον, Ἰηλυσσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον,
Lindum, Ielysumque, & splendidam Camirum.

Helia-

* Olim insula non fuerat. Vide infra notas ad *Peræam* lib. III cap. 3 Omnia *Rhodi* commemorabilia libris duobus complexus est Meursius A. 1675 Amstelodami vna cum *Creta* & *Cypro* editis.

** *Telchines & Carpathii Rhodum insulam quæ Ophiussa antea vocabatur, quasi tuta possessione ceperunt.* Orosius I hist. c. 7 Quare *Telchinis* appellari cœpit, teste Strabone XIV pag. 966, item *Stalia.*

Heliades autem, Ἡλιάδαι, dicuntur Solis nepotes, *Ialysus, Camirus, Lindus*, singuli auctores suarum vrbium, conditoris nomen referentium. Vide Cicer. lib. III de Nat. deor. cap. XXI, & ibi V C L. Iac. Gronouium interpretantem; & Pindarum Olymp. VII vers. 135. *

3. Has vero vrbes exhausit, vt decrescerent, vrbs noua ad promontorium in orientem versum, quæ commune insulæ sibi nomen Ῥόδος, *Rhodus* vindicauit, exculta & bonis legibus instituta, iisque decorata ornamentis, vt vix, quæ cum illa conferretur, haberet. ** Strabo dicto loco: ἡ νῦν πόλις ἐκτίσθη κατὰ τὰ Πελοποννησιακὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος, ὥς φασιν, ὑφ᾽ οὗ καὶ ὁ Πειραιεύς, *noua vrbs* [Rhodus] *condita est circa Peloponnesiacum bellum, ab eodem architecto, vt aiunt, a quo etiam conditus Piræeus fuit.* Addit, prius Lindios, & Camirenses, & Ialysios καθ᾽ αὑτοὺς ἐπολιτεύοντο, *quosque propriam rempublicam habuisse:* μετὰ ταῦτα δὲ συνῆλθον ἅπαντες εἰς τὴν Ῥόδον, *postea vero omnes in vrbem Rhodum coiuisse.* ***

4. Vt de *Lindo* incipiamus, eius situm supra ex Strabone ostendimus, in austrum ab vrbe Rhodo inclinare ita, vt ex Rhodo Lindum nauigantibus, insula Rhodus a dextra sit. Hæc præ ceteris se conseruauit, ne omnis ab noua vrbe exhauriretur. Eustathius in Dionysii periegес. vers. 505 ἡ Λίνδος καὶ μέχρι νῦν περιᾳδομένη, *Lindus etiam nostro tempore laudata est.* Nec hodieque desiit, quamlibet diminuta, sed Theuenotio, nobili peregrinatore, teste, est *vne petite ville, avec vne fort bonne forteresse.* Patria hæc fuit Cleobuli, qui in septem sapientibus laudatur. Minerua ibi adeo culta fuit, vt cognomen quoque ab vrbe acciperet *Lindiæ.* Strabo prædicto loco: ἱερὸν δ᾽ ἐστὶν Ἀθηνᾶς Λινδίας αὐτόθι ἐπιφανές, *templum illustre ibidem est Mineruæ Lindiæ.* Etiam Herculis sacra maledica ibidem celebrata. Lactantius lib. I cap. XXXI *Apud Lindum, quod est oppidum Rhodi, Herculis sacra sunt, quorum a ceteris longe diuersus est ritus: siquidem non* εὐφημίᾳ, *vt Græci adpellant, sed maledictis & exsecratione celebrantur, eaque pro violatis habent, si quando inter solemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum.*

5. Post Lindum Straboni sunt Ἰξία χωρίον καὶ Μνασύριον, *Ixia pagus & Mnasyrium*, quæ in austrum oportet cadere, aut in flexum insulæ ad occidentem.

6. Deinde est mons Ἀτάβυρις *Atabyris*, præcelsus, ἐν ᾧ ἱερὸν Διὸς Ἀταβυρίου, *in quo templum Iouis Atabyrii est.* Et montis & Iouis Atabyrii, sed prauato vocabulo, M loco B posito, mentionem habet Diodorus Siculus lib. V cap. LIX, qui propterea emendandus est. Recte autem id nomen refert Lactantius lib. I Instit. cap. XXII. *Constituta sunt templa Ioui Atabyrio,*

* Lucian. Amor. pag. 878 ἄχρι τῆς ἡλιάδος ἀψάμενοι Ῥόδου. *donec ad Soli sacram Rhodum delati.* Et mox Ἔστι γὰρ ὄντως ἡ πόλις ἡλίου, πρέπον ἔχουσα τῷ θεῷ τὸ κάλλος. *Ea enim* Rhodus *vere solis vrbs digna deo pulcritudine prædita.*

** Vide Polyb. V cap. 88, 89, 90 de latis vrbis huius, quæ terræ motu conquassata est. Sed ciuium solertia & calliditate mox refecta. Nam regum & ciuitatum liberalitate casum suum reparare & sustentare nouerant.

*** Adde huc Diodor. XIII pag. 196 ab ipso quoque Autore infra citatum.

rio, Ioui Labrandeo: ſed in eo diſſentimus, quod Atabyrium hoſpitem Iovis & in bello adiutorem faciat: quemadmodum Plinius inſulam *ab rege* Atabyriam dictam fuiſſe ſupra memorauit. A monte potius hoc nomen eſt, vt Strabo & Diodorus conſentiunt. Quibus & Apollodorus lib. III cap. II accedit de Althemene, Minois nepote, dicens: ἀναβὰς δὲ ἐπὶ τὸ Ἀταβύριον καλέμενον ὄρος - - - ἱδρύετο βωμὸν Ἀταβυρίε Διὸς, *conſcenſo monte Atabyrio, aram Iouis Atabyrii conſtituit.* Venerat autem ex Creta in Rhodum. Et Pindarus Olymp. VII verſ. 159

- - - ὦ Ζεῦ πάτερ νά-
τοισιν Ἀταβυρίε
Μεδέων,

O Iuppiter pater iugis Atabyrii dominans. Manauit religio in alias regiones. Polybius lib. IX cap. XXI de Agrigento Siciliæ, Rhodiorum colonia ἐπὶ τῆς κορυφῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἔκτισαι καὶ Διὸς Ἀταβυρίε, καθάπερ καὶ παρὰ Ῥοδίοις, *in ſummo vertice Mineruæ templum exſtructum, & Iouis Atabyrii, ſicut apud Rhodios.*

7. Poſt Atabyrin montem in occidentali latere eſt vrbs *Camirus*, Κάμειρος, ideoque ex Cnido ſoluentes Lacedæmonii πρώτη Καμείρῳ προσέβαλον, *primum ad Camirum adpulerunt*, vt Thucydides lib. VIII pag. 576 obſeruauit: qui tum ἀτείχιστον, *ſine munimentis* hanc vrbem fuiſſe, adiecit. Stephanus, Κάμιρος ſcripſit ſine diphthongo: cùm ea, Κάμειρος, Homerus, Strabo, Ptolemæus, Thucydides, Diodorus, vt friuola Euſtathii ad Dionyſium verſ. 505 ſit ratio diſcriminandi, quaſi Κάμειρος proprium viri nomen ſit; Κάμιρος vrbis. Quod enim hæc vrbs ab illo Καμείρῳ fertur condita; vero eſt ſimillimum, eodem etiam plane modo ſcribendam eſſe.

8. In ſeptemtrione fuit *Ialyſus*, Ἰάλυσος, quam ita Strabo ſcribit, & Diodorus Siculus, ac quod ad vocalem pertinet, chorographus Byzantius; & Latini, Plinius & Mela: Græci ceteri, Homerum Ionicum poetam plerumque ſequuti, Ἰήλυσός, ſiue Ἰήλυσσος, *Ielyſus, Ielyſſus.* Geminant ſibilum Homerus, forte metri cauſſa, & Ptolemæus cum Stephano. Strabo κώμην, *pagum*, non vrbem vocat, quod forſan hanc plurimum noua vrbs Rhodus, tantum LXXX ſtadiis disiuncta, exhauſerat. Acropolin habuit, Strabone teſtante, cui á ſitu & munitione nomen Ὀχύρωμα, *Ochyroma.* Circumiecta regio Ἰαλυσία, *Ialyſia* vocatur. Diodorus lib. V cap. LVII οἱ δὲ λοιποὶ τῦ Ἡλίε παῖδες κατέμειναν ἐν τῇ Ῥόδῳ, καὶ κατῴκισαν ἐν τῇ Ἰαλυσίᾳ, κτίσαντες πόλιν Ἀχαΐαν, *ceteri Solis filii manſerunt in Rhodo, & condentes vrbem Achaiam, in Ialyſia regione habitarunt.* Athenæus lib. VIII cap. XVI ἐν τῷ Ἰαλυσῷ πόλιν ἰσχυροτάτην, τὴν Ἀχαΐαν καλεμένην, *vrbem in Ialyſo munitiſſimam, Achæam dictam* deſcripſit. Hæc vrbs Rhodi antiquiſſima & omnium forte prima, cuius quod nulla poſthac mentio exiſtit, Meurſio videtur lib. I de Rhodo cap. IX, cum Ialyſo poſtmodum coaluiſſe. Alii primos Rhodi incolas *Telchinas*, Τελχῖνας dicunt. Idem Diodorus lib. V cap. LV τὴν νῆσον τὴν ὀνομαζομένην Ῥόδον πρῶτοι κατῴκησαν οἱ προσ-

ἀγορευόμενοι Τελχῖνες, *insulam Rhodum primi coluerunt, qui Telchines adpellantur.* A quibus, támquam inuentoribus simulacrorum *Apollo Telchinius* apud Lindios, & *Iuno Telchinia* apud Ialysios, vt ibidem Diodorus tradit, cognominabantur. Ouidius lib. VII Metamorph. vers. 365

Phœbæamque Rhodon, & Ialysios Telchinas.

9. Has vrbes, vt supra ex Strabone ostendimus, vrbs noua *Rhodos*, Peloponnesiaci belli tempore condita, vltro concedentibus incolis, exhausit, vt saltem decrescerent amitterentque priorem dignitatem. Diodorus Siculus lib. XIII cap. LXXV (Olympiadis XCIII anno I) de trium harum vrbium habitatoribus, μετῳκίσθησαν εἰς μίαν πόλιν τὴν νῦν καλουμένην Ῥόδον, *translati sunt in vnam vrbem, quæ nunc vocatur Rhodus.* De splendore vrbis supra diximus, quem *colossus* auxit, stupendæ magnitudinis statua, Soli dedicata, de qua ita Plinius lib. XXXIV cap. VII *Ante omnes fuit Solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius, Lysippi discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulacrum post quinquagesimum sextum annum terræ motu prostratum,* * *sed iacens quoque miraculo est. Pauci pollicem eius amplectuntur. Maiores sunt digiti, quam pleræque statuæ. Vasti specus hiant defractis membris.* Cælo mitissimo vti hanc insulam, ex eo quoque constare potest, quod de vrbe Rhodo tradit Plinius lib. II cap. LXII, *Rhodi & Syracusis numquam tanta nubila obduci, vt non aliqua hora Sol cernatur.* Quod Solinus cap. XI repetiit: *Numquam,* inquit, *ita cælum nubilum est, vt in sole Rhodus non sit.*

10. Maxime vero studia militiæ naualis & vniuersæ rei nauticæ, nec non litterarum, hoc est philosophiæ & eloquentiæ Rhodios commendabant. Cicero pro Lege Manil. cap. XVIII *Rhodiorum vsque ad nostram memoriam disciplina naualis & gloria remansit.* De bellica virtute Romanorum testantur bella, quorum illi plerumque erant socii, ideoque magnis præmiis ornati, possessionibus in Asia Antiochi bello, quas Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX enarrat: & insulis a Sulla Mithridatis bello, Cicerone referente lib. I ad Quintum fratrem epist. I cap. XI. De litterarum studiis, eloquentia in primis, idem Tullius in Bruto cap. XIII & XCI consulatur: de philosophia & mathesi Vitruuius procemio libri VI Aristippi Socratici exemplo; & Liuius epitoma LXIX de Numidico Metello.

11. Nummi Rhodiorum multi in cimeliis habentur, in quibus singularis est, quem vir illustris Ezech. Spanhemius pag. 784 produxit, cum effigie Solis radiati in vna, Victoriæ in altera parte, inscriptum ΕΛΕΥΘ. ΡΟΔΙΩΝ, *Libertas Rhodiorum,* seu *Liberorum Rhodiorum.* Caput radiatum, quod Solis insigne est, sacratam huic numini vrbem fuisse significat. De libertate, præter Plinium, quem supra adlegauimus, vere Tacitus lib. XII cap. LVIII. *Redditur Rhodiis libertas, adempta sæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi seditione deliquerant.* Ademerat paullo ante imperator Claudius, quod Romanos quosdam ciues ἀνεσκολόπισαν,

* Adde huc Polybii V c. 88, 89, 90 supra citata.

σαι, in crucem egerant, vt Dio Cassius lib. LX pag. 681 refert; quam mox reddidit, Suetonio testante cap. XXV: rursus postea ademit eam Vespasianus, vt Suetonius tradit cap. VIII, & ex illo repetit Eutropius lib. VII cap. XIII.

CAPVT III

DE

ASIAE CIS TAVRVM ANTIQVO STATV IN PARTIBVS MARITIMIS.

I.

Asiam cis Taurum etiam Asiam intra Halyn adpellari, supra cap. I libri huius III, Strabone auctore, demonstratum est. Quanta illa fuerit, & quot complexa prouincias ac regiones, idem Strabo lib. II pag. 89 declarat. *ἡ ἐντὸς Ἅλυος χώρα λεγομένη, quæ intra Halyn regio vocatur,* eam *περιέχειν, continere* dicit ad Pontum & Propontidem sitos *Paphlagones, Bithynos, Mysos, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην Φρυγίαν, ἧς ἐστὶ καὶ ἡ Τρωάς· & Hellespontiacam Phrygiam, cuius pars & Troas est:* ad Aegæum mare *Aeolidem, Ioniam, Cariam, Lyciam:* in mediterraneis autem *Phrygiam magnam*, cuius pars sit Gallogræcorum *Galatia*, & *Epictetos*; & *Lycaones*, & *Lydi*. Nos, quæ sub Ponto sunt, ad aliud caput reseruamus, a Propontide incipientes oram legere: inde ad Hellespontum & Aegæum progressuri, vt ad interiora tandem veniamus siue mediterranea. Primi igitur *Mysi* sunt Strabonis ordine, a septemtrione progredientis in austrum.

SECTIO I.

MYSIA VTRAQVE.

II.

Geminam esse MYSIAM, clare demonstrat Strabo lib. XII pag. 393. *Bithynis,* inquit, *contermini ab austro sunt, qui circa Mysium Olympum incolunt, cognomine Mysi & Phryges. Harum gentium vtraque duplex est* (ἑκάτερον τὸ ἔθνος διττόν ἐστι) Postquam de Maiore & Minore Phrygia deinde disseruit, addit: Μυσία τε ὁμοίως, ἥτε Ὀλυμπηνὴ συνεχὴς οὖσα τῇ Βιθυνίᾳ, καὶ τῇ Ἐπικτήτῳ· καὶ ἡ περὶ τὸν Κάϊκον καὶ τὴν Περγαμηνὴν μέχρι Τευθρανίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ. *Mysia itidem similiter: alia Olympena, Bithyniæ contigua & [Phrygiæ] Epicteto: alia est circa flumen Caicum & Pergamenen, vsque Teuthraniam & Caici ostia.* Non dicit clare aliam *Maiorem* Mysiam esse, aliam *Minorem:* nec vox ὁμοίως id certo & indubitate persuadet; cui satis est *τὸ διττὸν, duplicitatem* hoc loco significare: nec facile apud alium veterum distinctionem illam inuenies. Ptolemæus autem lib. V cap. II *Minoris* mentionem habet: πόλεις εἰσὶ μεσόγειοι, Μυσίας μὲν μικρᾶς τῆς ἐφ' Ἑλλη-

σπόντῳ, vrbes mediterraneæ ſunt, Myſiæ quidem Minoris, quæ ſupra Helleſpontum eſt, reliqua. Ergo datur etiam *Myſia Maior*, & quia Minor ad Helleſpontum eſt, Maior erit illa, quam Strabo dixit circa Caicum eſſe & Pergamum. Hæc eſt, de qua Pomponius Mela lib. I cap. XVIII *Proxima regio, ex quo ab Aeoliis incoli cœpit, Aeolis facta, ante Myſia.* Et Plinius Melam ſequutus lib. V cap. XXX *Aeolis proxima eſt, quondam Myſia adpellata.* Vterque hoc dicit, ampliſſimam olim hanc Myſiam ante Aeoliorum coloniam fuiſſe: poſtea accedentibus his ex Græcia, in arctum hæc Myſia contracta, eos limites accepit, quos Strabo ſupra delineauit, circa Caicum fluuium & Helleſpontum: quum reliqua pars deinde *Aeolis* ſiue *Aeolia* fuerit nominata.

III.

Meminit Strabo quoque *Myſiæ Combuſtæ* lib. XIII pag. 431, * vbi Scepſium dicit putaſſe, ** *ἐν τῇ κατακεκαυμένῃ τῆς Μυσίας τοὺς Ἀρίμους τιθέντας, in Combuſta* [regione] *Myſiæ eſſe Arimos ponendos.* Sed poſt paullo, prope finem libri, dubitat, Myſiæ an Lydiæ ſit regiuncula illa contribuenda. Longam quum dixit 1D ſtadiorum, latam CCCC, adiicit, *εἴτε Μυσίαν χρὴ καλεῖν, εἴτε Μῃονίαν· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως, ſiue Myſiam decet vocare, ſiue Meoniam* (Mæoniam) quæ Lydia eſt. Ipſe vero aliquoties ad Myſiam reduxit. Ibidem hoc ordine ſcripſit: *μετὰ Λυδοὺς εἰσὶ οἱ Μυσοὶ καὶ πόλις Φιλαδέλφεια, poſt Lydos ſunt Myſi & vrbs Philadelphia:* Philadelphia autem vicina Sardibus, & vtraque ad Tmoli montis radices ſita eſt. Quod vero ipſe Strabo dicit lib. XII pag. 388 *διορίσαι τοὺς ὅρους χαλεπὸν, τοὺς τε Βιθυνῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Φρυγῶν καὶ ἔτι Δολιόνων τῶν περὶ Κύζικον, καὶ Μυγδόνων, καὶ Τρώων, difficile eſt terminos definire Bithynorum, Myſarum, & Phrygum & Dolionum circa Cyzicum, & Mygdonum, & Troum;* vtcumque poterimus, inter harum gentium fines verſabimur, vt euilibet,. quæ certiora ſunt, tribuamus, cetera lectoris arbitrio permittentes, quo velit, referre, aut cui populo adiudicare.

IV.

MYSIA illa iuxta Olympum, *** quæ inde *Olympena* cognominatur, & olim *Minor* fuit cenſa, ac etiamnum ab eruditis *Minor* adpellatur; ſita eſt ad Propontidem, inde in mediterranea procurrens. Ptolemæus quidem non ad hanc partem adſcriptum nomen *μικρᾶς, minoris* in Græco habet: adpoſuit vero interpres Latinus, neque male.

V.

Vrbes eius partis recenſet *Cyzicum, Parium, Lampſacum:* fluminum oſtia, *Aeſepi* (Αἰσήπου) & *Granici.* Vrbs prima *Cyzicus,* vel *Cyzicum,* in Aſiæ ciuitatibus nobiliſſima.† In inſula Propontidis eodem nomine ſita fuit,

* Vel edit. Almeloven. pag. 929.

** Adde hic nomen τεθνάναι τοὺς. quod excidit, & ſententiam græcorum verborum turbat, ſi omittatur.

*** Hunc *Olympum* in altiſſimis montibus numerat & Myſium adpellat Theophraſtus hiſtor. plantar. III c. 3.

† Οὐτὰ νηεάιη Κύζικος ἠμφίεσεν. Epigramm. Græc. lib. III c. εἰς γυναικ. p. 315.

fuit, * sed continenti duobus pontibus iuncta, vt Strabo lib. XII pag. 396 refert: Plinius lib. V cap. XXXII & originem & iuncturam cum continente his verbis significat: *Vltra insula, quam continenti iunxit Alexander, in qua oppidum Milesiorum Cyzicum, antea vocitatum Arctonesos, & Dolionis, & Dindymis, cuius a vertice mons Dindymus.* Nomen *Dolionis*, Δολιονὶς, explicare potest, quod supra Strabo scripserat, Δολίονας περὶ Κύζικον, *Doliones circa Cyzicum habitare:* & eodem libro XII haud longe a fine, regiunculam circa Aesepum & Cyzicum Δολιονίδα, *Dolionidem* vocauit. Clarior *Cyzicus* facta, quum Mithridatis obsidionem sustinuit, liberata deinde a Lucullo. ** Vide Ciceron. pro Lege Manil. & Appiani Mithridaticum. De laudibus & ornamentis eius præclare Florus lib. III cap. V tradidit. *Cyzicum*, inquit, *nobilis ciuitas, arce, mœnibus,**** *portu, turribusque marmoreis Asiaticæ plagæ ora illustrat.* †

VI.

Modo recitatis Plinii verbis mentio erat montis *Dindymi.* Hic mons *Dindymus*, Δίνδυμον ὄρος, imminet vrbi Cyzico, & templum Δινδυμήνης μητρὸς τῶν θεῶν, ἵδρυμα τῶν Αργοναυτῶν, *Dindymenæ Matris deûm* habet, *ab Argonautis conditum*, vt Strabo refert lib. XII pag. 396. Et Apollonii scholiastes ad lib. I verſ. 985 Δίνδυμος ὄρος Κυζίκου, ἱερὸν τῆς Ῥέας, *Dindymus mons Cyzici, sacer Rheæ* † Non autem commiscendus est cum altero huius nominis atque sacrorum in Phrygia, seu potius in Gallogræcia, qui, eodem Strabone auctore pag. 391 imminet Pessinunti.

VII.

Hoc tractu etiam Plinii *Etheleum* flumen est, quod lib. V cap. XXXII dicit *antiquum Troadis finem, & Mysiæ initium:* distinxitque ab Aesepo, qui Homero fuit terminus Troiani regni. Ortelio videtur Strabonis χείμαῤῥος Αἰθαλόεις, *torrens Aethaloës* esse, lib. X pag. 326: at hic circa Hamaxitum in parte Troadis australi est, vt ibidem exposuit.

VIII.

Post Cyzicum Ptolemæus amnem Αἴσηπον; *Aesepum* in Propontidem deducit: In quo Strabonem lib. XII consentientem habet. Homero sæpe nominatus est, v. gr. Iliad. Δ verſ. 91

Λαῶν, οἵ οἱ ἕποντο ἀπ' Αἰσήποιο ῥοάων,

Populorum, qui ipsum sequuti sunt ab Aesepi fluentis.

In hoc flumine videtur Mysos Homerus finire, & Troianam incipere regionem. Strabo lib. XII pag. 389 Καὶ τὸν Αἴσηπον τῶν Μυσῶν ὅριον παραδίδωσιν αὐτὸς

* Apud Vaillant. select. numism. Francisci de Camps p. 35 *Cyziceni* dicuntur *Neocori.*

** Et libertate donata a Romanis, quam Tiberius ob vim quamdam ciuibus Romanis illatam ei ademit. Sueton. Tiber. c. 37.

*** Cyzicus muris cincta nondum erat, quum Thrasybulus esset præfectus classi Atheniensium. Diodor. XIII pag. 167.

† Numus is ad quem modo prouocaui, Vaillantii *Coren* adpellat ἐυτειραν κυζικηνῶν. *Insula Polydori* propinqua fuit Cyzico. nam apud Cyzicum victoria potitus Alcibiades ibi tropæum posuit. Diodor. XIII pag. 177.

†† Add. Zosimum lib. II c. 31.

αὐτὸς ὁ ποιητὴς, *Aesepum Mysorum terminum ponit ipse Homerus.* Et paullo ante, probabile esse dicit, τῆς Βιθυνίας μέσην καὶ τῆς ἐκβολῆς τῆς Αἰσήπου τὴν Μυσίαν, ἀπτομένην τῆς θαλάττης καὶ διήκουσαν μέχρι τοῦ Ὀλύμπου, *Mysiam medio loco poni inter Bithyniam & Aesepi ostia, a mari ad Olympum:* post excidium Troiæ Mysos & Phryges ea loca occupasse.

IX.

Deinde Ptolemæus *Parium* oppidum ponit: & vltra hoc *Granici* ostia: Strabo autem alio ordine Granicum ponit supra Parium, quem, vt huius regionis peritiorem, sequemur. Lib XIII pag. 404 ait: τοῦ Αἰσήπου καὶ τοῦ Πριάπου μεταξὺ ὁ Γρανικὸς ῥεῖ, *inter Aesepum & Priapum fluit Granicus.* Post Priapum, ἐφεξῆς ὅμορος [χώρα] ἥτε τῶν Παριανῶν καὶ ἡ τῶν Λαμψακηνῶν, *deinde regio est & Parianorum & Lampsacenorum.* Ab Aesepo ergo primum Granici ostia ponit, deinde Priapum, postea Parium, denique Lampsacum. Et Plinius quoque in oppidorum ordine consentit lib. V cap. XXXII ab austro in septemtrionem versus enumerans: *Percote oppidum; & Lampsacum: Parium colonia: oppidum Priapos, amnis Aesepus.* nam flumen Granicum mox separatim exposuit. Oppidum autem *Priapos* maritimum erat, nomen habens, vt Strabo quoque adnotauit, ab impurissimo monstro, quod ibi colebatur. Regio vocabatur Ἀδράστεια καὶ Ἀδραστείας πεδίον, *Adrastea* siue *Adrasteæ campus*, ab vrbe eius nominis, quæ olim sita fuerat inter Priapum & Parium, eodem Strabone auctore: nisi ipsum fuit Parium, vt iam dicemus.

X.

Parium nobilius erat oppidum, etiam portu, sed meliore, quam Priapos, instructum. Attalicis temporibus auctum Priapenis opibus. Vide Strabonem. Plinius prædicto loco: *Parium colonia, quam Homerus Adrastiam appellauit.* Iam vero vidimus a Strabone distingui ab Adrastia Parium. Nihil certum, quia si fuit *Adrastia*, antiquissimis tum temporibus occidit: nisi in alia vrbe aut sub alio nomine seruata fuit. Coloniam fuisse *Parium*, Italici iuris, Paullus lege VIII de Censibus testatur: *In prouincia*, inquit, *Asia duæ sunt iuris Italici, Troas & Parium.* Et vetus inscriptio apud Sponium pag. 173 COL. IVL. PARIANAE. Eadem in nummo imperatoris Marci leguntur: COL. PARIA. IVL. AVG. Vnde etiam auctorem coloniæ cognoscimus.

XI.

Inter Lampsacum & Parium fuit Παισὸς πόλις, *Pæsus vrbs*, qua diruta Pæsani Lampsacum migrauerunt. Homerus & Παισὸν *Pæsum*, & Ἀπαισὸν, *Apæsum* adpellauit. Verba eius Strabo refert.

XII.

Lampsacus quoque vrbs ἀξιόλογος, *memorabilis*, secundum Strabonem, ἐπὶ θαλάττῃ ἐστὶν εὐλίμενος, *mari imminet, & bonitate portus gaudet*, sita e regione Callipolis in Chersoneso Thraciæ. Vitifera regio, ideo Lampsacus Themistocli ab Artaxerxe donata, *vt inde vinum sumeret*, quod Nepos in Vita refert. Diodorus de eadem re lib. XI cap. LVII, regem donasse dicit

dicit Ἀδμψακον, ἀμπελόφυτον ἔχουσαν χώραν πολλὴν, εἰς οἶνον, *Lamſacum vineis prædiuitem, ad vinum.* Obſceniſſimum Priapum colebat. Ouidius Triſt. lib. I eleg. XI

Et te ruricola Lampſace tuta deo.

XIII.

In hac vrbe finit Ptolemæus maritima Myſiæ Minoris, quæ florente Troia, vt Strabo coniecit, breuiora fuerant, vt ſupra de Aeſepo flumine prædiximus. Interiora ſeu mediterranea minus ſunt cognita. Cadunt inter Ryndacum amnem & montem Idam: rigantur *Aeſepo*, & *Granico* & *Pæſo* fluminibus. nam & hoc, Strabone auctore, cum oppido *Pæſo* commune nomen habet; ſed paruum fortaſſe, quia minus notum. Strabo ponit in Pario agro Πιτύειαν, *Pityeam*, ſitam ſub pinifero monte, vnde nomen: in Lampſaceno, Κολώνας, *Colonas*, ſed diuerſas a Colonis, quæ prope Ilium ſunt. Mileſiorum opus αἱ Κολῶναι, *Colonæ*. Fuit in Lampſaceno agro etiam τόπος εὐάμπελος Γεργήθιον, *locus vitibus bene conſitus, Gergethium nomine.* ἦν καὶ πόλις Γέργηθα. *erat etiam oppidum Gergetha:* quod τὴν Γέργιθα, *Gergithem* Xenophon Rer. Græc. lib. III poſt principium vocat: * an eodem loco, infra diſpiciemus.

XIV.

Hæc Strabo ex interiore Myſia. *Apolloniam* addit Stephanus *ſuper Rhyndacum* ſitam. Nona enim eius nominis ipſi eſt πόλις Μυσίας ἐπὶ Ρυνδάκῳ ποταμῷ, *vrbs Myſiæ ad Rhyndacum amnem.* At Ptolemæus lib. V cap. II in Phrygia Minore Ἀπολλωνίαν πρὸς Ρυνδάκῳ ποταμῷ, *Apolloniam ad Rhyndacum flumen* poſuit. Sed quia Pergamum & Traianopolim in eadem ponit, videtur Myſiæ, quam Phrygiæ, ille tractus verius dicendus eſſe. Stephano igitur, quam Ptolemæo, malim hoc loco accedere. Strabo lib. XII pag. 396. & Plinius lib. VI cap. XXXIV *Apolloniam ſupra Rhyndacum* memorant, cui autem genti, Myſorum, an Phrygum adſcribenda ſit, non adiiciunt. Claram autem ciuitatem fuiſſe, nummi teſtantur, L. Veri, inſcriptus ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΠΡΟΣ ΡΥΝΔΑΚΩ: & alius M. Aurelii, ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΡΥΝΔΑΚΟΣ. id eſt, *Apolloniatarum ad Ryndacum:* item, *Apolloniatarum Ryndacus.* Sita eſt ad lacum, quem inde λίμνην Ἀπολλωνιᾶτιν, *Apolloniatem paludem* Strabo vocitauit.

XV.

Haud longe ab illo tractu fuit etiam Μιλητόπολις, *Miletopolis*, quam Stephanus deſcribit πόλιν μεταξὺ Κυζίκου καὶ Βιθυνίας, περὶ τὸν Ρυνδακὸν, *vrbem inter Cyzicum & Bithyniam circa Rhyndacum.* Strabo prædicto loco dicit ſitam eſſe ad paludem, quæ inde Μιλητοπολῖτις, *Miletopolitis* vocetur: Plinius lib. V cap. XXXII proprio nomine paludem deſignat, eiusque ſitum,

* Πόλιν ὤκισεν ἐ περὶ τὴν τρωϊκὴν Ἴδην, συμπαραλαβὼν τινας τῶν Μυσῶν. ἣ πάλαι μὲν ἀπὸ τοῦ γένους Γέργινα, νῦν δὲ Γέργιθα κέκληται. *Vrbem conderet, circa Troiam Iden, aſcitis Myſis quibusdam. quæ olim quidem a genere Gergina, nunc vero Gergitia adpellatur.* Athenæus lib. VI pag. 256. B.C.

tum, quem magis australem ostendit, dum caput Rhyndaci amnis adpellauit. *Rhyndacus*, inquit, *ante Lycus vocatus. Oritur in stagno Artynia iuxta Miletopolim.* Nummus Commodi apud Tristanum diphthongo scriptum habet ΜΕΙΛΗΤΟΠΟΛΙΤΩΝ.*

XVI.

Ptolemæus lib. v cap. 11 addit duas vrbes: πόλεις, inquit, εἰσὶ μεσόγειοι, Μυσίας μὲν μικρᾶς, τῆς ἐφ' Ελλησπόντῳ, Σκῆψις, Ἱερὰ Γέρμη. *Oppida mediterranea, Minoris quidem Mysiæ, quæ supra Hellespontum est, sunt Scepsis & Hiera Germe.* Stephanus *Scepsin* vocat πόλιν Τρωϊκήν, *Troianam vrbem*, de qua in Troade, & antea in Mysia ad *Palæscepsin* acturi sumus.

XVII.

De *Germa* autem siue *Hiera Germa* sic Stephanus: Γέρμη, πόλις Ελλησποντία, πλησίον Κυζίκου, *Germa, vrbs Hellespontia, prope Cyzicum.* Hellespontia, id est prouinciæ Hellesponti. nec enim ad Hellespontum Cyzicus sita est, sed ad Propontidem: prouinciæ vero Hellesponti, quæ in medii æui Geographia est, prima vrbs est & præcipua tam in Hieroclis Notitia, quam alia Ecclesiastica ex regia bibliotheca Galliæ. In eadem prouincia est *Germa*, quæ Hierocli scripta est Γέρμαι, *Germæ*, pluraliter: ceteris singulare est. Socrates lib. iv Hist. eccles. cap. xi sub imperatore Valente; καὶ Γέρμης τῆς Ελλησπόντου τὰ πολλὰ μέρη ὑπὸ τοῦ ἑτέρου σεισμοῦ κατηνέχθη, *& alio terræ motu magna pars Germæ in prouincia Hellesponto corruit.* Sed satis de oppidis: de fluminibus huius Mysiæ aliquid addendum restat.

XVIII.

De *Rhyndaco*, qui inter Cyzicum & Myrleam Apameam in Propontidem defertur, abunde iam est dictum: de *Granico* superest vt dicamus, quæ ab antiquis scriptoribus sunt tradita. Homerus pro dialecto sua Γρήνικος, *Grenicus*, porrecta media, scripsit, quem in iis fluminibus, quæ ab Idæis montibus decurrunt, numerauit Iliad. M. vers. 21,

Γρήνικός τε, καὶ Αἴσηπος, δῖός τε Σκάμανδρος,
Grenicus, & Aesepus, & diuinus Scamander.

Ceteri Γρανικὸν, *Granicum* vocant prima vocali. Hunc Alexandri victoria prima de Persis nobilitauit. Diodorus Siculus lib. xvii cap. xviii κατεστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, *castra* [Persæ] *ad flumen Granicum posuerunt*, transitu prohibituri Alexandrum. Et mox cap. xix ita Alexander hostibus exercitum opposuit, ὥς τε ἀνὰ μέσον ῥεῖν τῶν παρεμβολῶν τὸν Γρανικὸν, *vt medius Granicus castra interflueret.* Plutarchus in Alexandro de eodem prælio: *Darii duces aciem instruxerunt* ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Γρανικοῦ *supra traiectum Granici.* Et Arrianus lib. i pag. 37 Alexander προυχώρει ἐπὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, *processit ad Granicum fluuium.* Ad hunc amnem etiam Lucullus, quum Cyzicum obsidione liberaret, fugientis Mithridatis exercitum cecidit. Plutarchus in Vita Luculli pag. 498 περὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, *ad Granicum fluuium, multis captis, cæsi viginti millia regiorum.*

XIX.

* Alius Macrini est in numism. Francisci de Camps pag. 75, eodem modo inscriptus.

XIX.

Altera MYSIA, quam circa Caicum & Pergamum Strabo lib. XII locauit, quæ, si recte se habuit *Minoris* apud Ptolemæum adpellatio, vtique *Maior* est dicenda, licet magnitudinis rationes non satis sint perspectæ, quia, vt Pomponius tradit ac Plinius, Aeoles in locum illum inuaserunt. Contenti ergo iis debemus esse, quæ circa Caicum sunt & Pergamum, Strabone præeunte. Henricus Valesius Adnotat. in Eusebii Hist. eccl. lib. V cap. XV de vtraque Mysia ita censet: *Duplex olim fuit Mysia, testante Strabone lib.* XII *Alia Maior, quam Olympenen vocat Strabo: alia Minor, quam Hellespontiam vocat Ptolemaeus.* Non puto, Strabonis verbis, quæ supra sub initium capitis III attulimus, Olympenen Hellespontiæ Ptolemæi opponendam esse. Sic enim Hellespontia eadem foret, quæ Strabonis est altera ad Pergamum ad Caicum. At longe absunt Hellespontiæ Ptolemæi oppida, Cyzicus, Parium, Lampsacus, a Pergameno agro & Caico, vt eadem potius Strabonis Olympena & Ptolemæi Hellespontia sit, quam diuersæ & separatæ. Oppida nunc Caici inquirenda sunt.

XX.

Pergamum, ab ipso Strabone nominatum in hac altera Mysia primum occurrit. Strabo lib. XIII pag. 429 *παραῤῥεῖ ὁ Κάϊκος καὶ τὸ Πέργαμον, præterfluit Caicus etiam Pergamum.* * Plinius propiores fluuios addit lib. V cap XXX. *Longe*, inquit, *clarissimum Asiæ Pergamum, quod intermeat Selinus, præfluit Cetius, profusus Pindaso monte.* Regia fuit Attalorum & Eumenis. Liuius lib. XXIX cap. XI *legati Pergamum ad regem* [Attalum] *venerunt*, qui Magnæ deæ simulacrum peterent. Et lib. XXXV cap. XIII *legati Romani iussi prius Eumenem adire, Elæam venere: inde Pergamum (ibi regia Eumenis fuit) adscenderunt.* Aesculapii antiquum delubrum ibi fuit. Tacitus ann. III cap. LXIII *Consules, apud Pergamum Aesculapii compertum asylum, retulerunt.* Ornamentum Pergami bibliotheca fuit regia, Alexandrinæ comparanda. Plinius lib. XXXV cap. II *Alexandriæ & Pergami reges bibliothecas magno certamine instituere cœperunt.* Strabo lib. XIII pag. 429 id Eumeni regi tribuit. Plutarchus in Antonio pag. 943 ducenta millia librorum numerauit. Ibi etiam membranas, quæ *Pergamenæ* dicuntur, in vsum librorum inuentas fuisse, auctore Varrone refert Plinius lib. XIII cap. XI. **

XXI.

Succedit Περπερήνη, *Perperene*, quam Plinius quidem lib. V cap. XXX in Aeolide scribit, sed ad Mysiam, Strabonis finitione, reduci potest. Hic lib. XIII pag. 417 *ἐν τῇ μεσογαίᾳ in mediterraneis* ponit, inter Adramyttium & Mytilenensem in continente agrum. In nummo æneo Harduini:

* Polyb. excerpt. legat. XXV pag. 1140 συγκλεισθέντες εἰς αὐτὸν τὸν πέργαμον. *Inclusi in Pergamum.* Stephanus: *πέργαμος πόλις Ἀσίας. ὁ πολίτης περγαμηνός. Pergamus urbs Asiæ. Ciuis Pergamenus.*

** Est apud Vaillant. in numism. Franc. de Camps nummus pag. 69 qui Pergamenos Νεωκόρους γ. πρώτους vocat. & pag. 101 ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

duini: ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΠΕΡΠΕΡΗΝΩΝ, *Præfectura Perperenorum.* Longius a mari afuit, ideoque Ptolemæus, corrupto quamvis vocabulo, vestigia tamen, saltem in Palatino MS. retinente, in principio Mœoniæ siue Lydiæ collocauit.

XXII.

Quo tractu, orientem versus, & altera *Germa* fuit, Antonini itinerario pag. 76 inter Pergamum & Thyatira in medio posita, cuius hic ordo est:

Pergamum	- - -
Germam	M. P. XXV
Thyatira	M. P. XXXIII.

Atque ita aliam oportet esse ab ea, quam supra in Mysia altera, quæ sub Propontide est, descripsimus, dictam Hieran Germam a Ptolemæo.

XXIII.

Ad mare *Adramyttium,* siue *Adramyttêum,* seu *Adramyttêos,* nobilis vrbs, laudata pluribus. Strabo, Scylax, Ptolemæus Ἀδραμύττιον, *Adramyttium* scripsere: Herodotus & Stephanus diphthongo Ἀδραμύττειον, *Adramytteium:* Latini itidem E porrecto *Adramytteum* vel *Adramytteos.* Strabo lib. XIII pag. 417 πλησίον εὐθὺς τὸ Ἀδραμύττιον, Ἀθηναίων ἄποικος πόλις, ἔχουσα καὶ λιμένα καὶ ναύσταθμον, *Statim post* [ea, quæ iuxta Antandrum sunt] *est Adramyttium, Atheniensium colonia, portum habens & nauale.* Herodotus lib. VII cap. XLII διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο [στρατὸς] Ἀδραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἄντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος, *exexcitus per Thebes campum iter faciebat tam Adramytteon vrbem, quam Pelasgorum Antandrum prætergrediens.* Stephanus: Ἀδραμύττειον πόλις τῆς κατὰ Κάϊκον Μυσίας, *Adramytteum vrbs est Mysiæ illius, quæ iuxta Caicum sita est.* Et Liuius lib. XXXVII cap. XIX *Antiochus, pace nequidquam tentata, vastatis Elæensium primum, deinde Pergamenorum agris, relicto ibi Seleuco filio, Adramytteum, hostiliter itinere facto, petit: agrum opulentum, quem vocant Thebes campum, carmine Homeri nobilitatum. - - - Eodem Adramytteum, vt vrbi præsidio essent, nauibus circumuecti, Aemilius & Eumenes venerunt.* Et Plinius lib. V cap. XXX *Et in ora, quæ sinum cognominauit & conuentum, Adramytteos, olim Pedasus dicta.* Mela autem scripsit *Adramyttion,* vt Vossius & Gronouius ediderunt, lib. I cap. XVIII *Gremio,* inquit, *interiore Campus, Thebe nomine, Adramyttion, Astyram, Chrysam oppida continet.* Gentile *Adramyttenus.* Nummo Caracallæ Mediceo: ΑΔΡΑΜΥΤΤΗΝΩΝ, *Adramyttenorum:* & Act. Apost. XXVII, 2 ἐπιβάντες πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ, *conscendentes nauem Adramyttenam.*

XXIV.

Ex his intelligitur etiam, qui dictus fuerit *Thebes campus,* vel etiam *Thebe* campus. nam ipsum vrbis nomen & campo hæsisse, auctor est Strabo lib. XIII pag. 404 in *Adrastea:* ἔθος τι οὕτω λεγόντων τὸ αὐτὸ χωρίον διττῶς ὡς καὶ Θήβην καὶ Θήβης πεδίον, *consuetudo fert, vt duo vni loco nomina sint, sicut Thebe & Thebes campus.* Cetera iam dicta ab Herodoto, Liuio & Mela:

Mela: & huius lectionem Strabo verbis iam prolatis egregie tuetur. Nomen ab antiquo oppido *Thebe*, postea euerso, quod Homerus memorauit Iliad B vers. 691

Λύρνησσον διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης,
Lyrnessum euertens & mœnia Thebæ.

* Stephani hæc est quarta Thebe, sita ἐν Κιλικίᾳ Ὑποπλακίᾳ πλησίον τῆς Τροίας, *in Cilicia Hypoplacia, prope Troiam.* Cilices enim & Leleges Homerus in illo tractu posuit, Mysorum portiones, quibus postea Aeolii successerunt. Auctori Etymologici Thebe hæc est Adramyttium: Straboni autem sunt distincta oppida: Plinio Adramytteos est Homeri Πήδασος, *Pedasus:* at in Notitia Hieroclis, in Asia proconsulari, Lyrnessus est Adramyttion. Sic enim scriptum est: Ἀδραμύντιον, ἡ ποτε Λύρνησος, *Adramyntium, quæ olim Lyrnesus dicebatur.* Adeo difficilis interpretationis sunt vetusta illa ex Troiano bello nomina! Minus audiendus Hesychius est, cui Λύρνησος ἡ Τένεδος, *Lyrnesus est Tenedus.* Non in insula, sed continente Strabo posuit XIII pag. 421, vrbem Mynetis principis ex Homeri Iliad. T vers. 295 interpretans: οὐ τὴν Θήβην λέγοι ἄν, αὕτη γὰρ Ηετίωνος· ἀλλὰ τὴν Λυρνησσόν· * ἀμφότεραι ἦσαν ἐν τῷ κληθέντι μετὰ ταῦτα Θήβης πεδίῳ, *non intelligit Theben* [Homerus;] *hæc enim Eetionis erat: sed Lyrnesson. Ambæ vero sitæ erant in illo, qui deinde Thebes campus dictus fuit.*

XXV.

An etiam Ἄσσος, *Assus* huc referenda sit, non omnino certum est. Plinius lib. II cap. XCVI *circa Asson Troadis.* At idem lib. V cap. XXX *Assos, eadem Apollonia.* De Apollonia autem illa, distincta ab altera supra Rhyndacum, Stephanus in hac voce: ή, Μυσίας, θ, πόλις Μυσίας ἐπὶ Ρυνδάκῳ ποταμῷ, *octaua Mysiæ: nona vrbs Mysiæ supra Ryndacum fluuium.* Quæ autem octaua illa Mysiæ alia est, nisi Plinii est *Apollonia* eademque *Assos?* Ptolemæo Ἄσσον, *Assum* est neutro genere: ceteris femineo ἡ Ἄσσος vel Ἄσσος, *Assos.* Strabo lib. XIII pag. 420 ἔστι δὲ ἡ Ἄσσος ἐρυμνὴ καὶ εὐτειχὴς ἀπὸ θαλάσσης καὶ τοῦ λιμένος, ὀρθίαν καὶ μακρὰν ἀνάβασιν ἔχουσα, *natura & arte munita est Assos, a mari & portu rectam & longam adscensionem habens.* S. Lucas Act. XX, 13 ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἄσσον, *ferebamur Assum:* & comm. 14 συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον.

XXVI.

Si itaque *Assos* fuit Mysiæ, etiam *Antandrus* fuit, posita inter illam & Adramyttion. Strabo XIII pag. 417 ἐντὸς δὲ ἡ Ἄντανδρός ἐστιν, ὑπερκείμενον ἔχουσα ὄρος, ὃ καλοῦσιν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου τὰς θεὰς κριθῆναί φασιν ὑπὸ τοῦ Πάριδος, *Intus sita Antandrus est sub monte, cui nomen est Alexandreæ, vbi dicunt deas a Paride fuisse iudicatas.* Ptolemæus autem in maritimis locauit, vt ἐντὸς *intus,* Strabonis sit fortassis *in interiore sinu.* ** Fuit vrbs Lelegum populi,

(E) 3

* *Lyrnessus* ab Achille expugnata est, & inde Apollinis lyra rapta. Diodorus V pag. 323.

** Apparet hoc ipsum etiam ex accersito Lacedæmoniæ classis auxilio apud Diodor. XIII pag. 168.

puli, vt idem Strabo adnotauit. Plinius lib. v cap. xxx *Intus mons Gargara, eodemque nomine oppidum. Rursus in littore Antandros, Edonis prius vocata, deinde Cimmeris: & Assos, eadem Apollonia.* Antiqua illa nomina, Ἠδωνὶς & Κιμμερὶς, a Stephano explicantur, auctore Aristotele: de ipsa autem vrbe ait Byzantius: Ἄντανδρος, πόλις ὑπὸ τὴν Ἴδην, πρὸς τῇ Μυσίᾳ τῆς Αἰολίδος, ἀπὸ Αντάνδρου στρατηγοῦ Αἰολέων, *Antandros, oppidum sub Ida iuxta Mysiam Aeolidis, dictum ab Antandro Aeoliorum duce.* Sub Ida monte sita, quia mons Strabonis *Alexandrea*, in quo Alexander Paris de formis dearum iudicasse fertur, pars montis Idae est, eo vsque procurrentis. Ouidius Epistola Paridis de eadem fabula vers. 53

Est locus in mediae nemorosis vallibus Idae, cetera.

Seruata Antandrus etiam posteriori aeuo. Antonini, vt dicitur, Itinerario, itinere a Thracia in Asiam p. 76

Abydo	
Dardanum	M. P. IX
Ilium	M. P. XII
Troadem	M. P. XVI
Antandrum	M. P. XXXV
Adramuttium	M. P. XXXI.

XXVII.

Fuerunt praeterea plura in eo tractu oppida, quae ad Mysiam positionis ergo referre possis; *Cisthena, Astyra, Chrysa, Gargara.* Pomponius Mela lib. I cap. XVIII de sinu Adramytteno: *Is primo paruis vrbibus adspersus est, quarum clarissima est Cisthena. Gremio interiore Campus, Thebe nomine; Adramyttion, Astyra, Chrysa, oppida eodem, quo dicta sunt, ordine adiacentia continet: in altero latere Antandrum. - - - Sequens tractus tangit Gargara & Asson, Aeoliorum colonias.* Ab austro adsurgit: nos a septemtrione descendemus, primum de *Gargaris* acturi.

XXVIII.

Strabo lib. XIII pag. 417 dicit sita τὰ Γάργαρα, oppidum *Gargara*, in promontorio, quod sinum Adramyttenum *ἰδίως, proprie* dictum a septemtrione, sicut aliud *Pyrrha* ab austro, includit. Plinius lib. v cap. XXX *Intus mons Gargara, eodemque nomine oppidum.* Hesychius: Γάργαρον, ἀκρωτήριον ὄρους Ἴδης, καὶ πόλις Τροίας, πλησίον Αντάνδρου, *Gargaron vertex montis Idae, & vrbs Troiae, prope Antandrum.* Sed omnium clarissime de his Macrobius lib. v Saturn. cap. XX, qui etiam Mysiae, non Troiano agro adscribit. *Gargara*, inquit, *sunt in Mysia, quae est Hellesponti prouincia. Sed significatio nominis & loci duplex est. nam & cacumen montis Idae & oppidum sub eodem monte hoc nomine vocantur.* De monte Homerus Iliad. Θ vers. 47

Ἴδην δ' ἵκανεν, πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν
Γάργαρον,

Hoc est: *in montem Idam venit, abundantem fontibus matrem ferarum* [in] *Garga-*

Gargarum. De subiacente oppido eiusque agro fertilissimo Virgilius Georg. lib. I vers. 102

- - - - *nullo tantum se Mysia cultu*
Iactat, & ipsa suas mirantur Gargara messes.

Et Seneca Tragicus in Phœnissis act. IV vers. 608

Hinc grata Cereri Gargara, & diues solum,
Quod Xanthus ambit niuibus Idæis tumens.

XXIX.

Chrysa in eodem tractu. Strabo XIII pag. 421 ἐν τῇ Ἀδραμυττηνῇ ἐστὶ καὶ ἡ Χρύσα, καὶ ἡ Κίλλα, *in Adramyttena regione est quoque Chrysa, & Cilla.* Plinius dicto loco: *Intercidere Cane, Atarnea, Carene, Cisthene, Cilla, Thebe, Astyre, Chrysa, Palæscepsis, Gergithos.* Et Strabo ibidem: ἡ Χρύσα ἐπὶ θαλάττῃ πολίχνιον, *Chrysa fuit oppidulum ad mare.* Templum habuit Apollinis Sminthei, vt Strabo refert lib. XIII pag. 416. Iliados A vers. 37 etiam *Chrysa* oppidum memoratur, & v. 38 *Cilla.*

XXX.

Quam vero *Astyren* Pomponius dixit & Plinius, Strabo XIII pag. 417 κώμην, *pagum* dicit, ad quam lucus sit Dianæ, inde *Astyrenæ* cognominatæ. Ἄστυρα, inquit, κώμη καὶ ἄλσος τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἅγιον, *Astyra pagus & lucus Astyrenæ Dianæ sacer.* Hæc vero ab *Astyra* oppido prope Abydum, quod auri fodinam habuit, distingui debet eodem monente pag. 407: nostra autem est prope Adramyttium.

XXXI.

Cisthenen, Κισθήνην, Strabo desertam dicit, portum autem habere lib. XIII pag. 417.

XXXII.

Plinius addit *Palæscepsin & Gergithon.* Strabo *Palæscepsin* dicit iuxta celsissimam Idæ partem fuisse: inde LX stadiis κατωτέρω deorsum translatam, quæ simpliciter *Scepsis* * vocatur. Ptolemæus *Scepsin* in mediterraneis Mysiæ Minoris, quæ ad Hellespontum sit, posuit cum *Hiera Germa:* at maritimas Mysiæ, Cyzicum, Parium Lampsacum, omnes Propontidis vrbes, nominavit. Stephanus etiam *Germam* πλησίον Κυζίκου, *prope Cyzicum* locauit: Scepsin autem Strabo & Plinius sinum versus Adramyttenum deduxerunt, quos duces præstat sequi, quam Ptolemæum, qui quod nullius *maioris Mysiæ* mentionem fecit, de *minore* etiam dubitare possis, an forsan respectu Μυσίας, *Mysiæ* (sic Græci Mœsiam vocant) in Europa ita adpellauerit eam, quæ Eusebio lib. III Hist. eccl. ἡ κατὰ Φρυγίαν Μυσία, *Mysia, quæ iuxta Phrygiam* est, quam eodem respectu Mœsiæ opponi Henricus Valesius ibidem adnotauit.

XXXIII.

Gergithos Plinii trans Scamandrum flumen in Troiano agro fuit, vt ex Herodoti lib. VII cap. XLIII manifestum est. Addo *Andera,* τὰ Ἄνδειρα. Strabo XIII pag. 419 μετὰ δὲ Σκῆψιν Ἄνδειρα καὶ Πιονία, καὶ ἡ Γαργαρίς. *Post*

Scepsin

* Vid. Demosth. adu. Aristocr. p. 450 B.

Scepsin sunt Andira, & Pionia, & Gargaris. Neque hæc satis certa, quo loco, in littore an intus.

XXXIV.

Agathodæmonis tabula habet inter Antandrum & Adramyttion, propius tamen Antandro, intus paullo, & non longe reductam, a mari *Traianopolim*, quæ sit Ptolemæi Τραϊανόπολις, seu potius Τραϊανούπολις: quo loco nemo *Traianopolim* memorauit. Quod vero ex Ptolemæi longitudinis numero aliquid excidisse constat, quum proxima oppida habeant gradus ∘ζ, 57; Traianopolis tantum ν, 50, qui numerus in Europam recideret: non est quod dubitemus, νη, 58 aut vicinum eius fuisse numerum, vt in Phrygiam cadat maiorem. An vero *Tranopolis* Notitiarum sit, in Phrygia disputabimus.

XXXV.

In litore post Adramyttium, Ptolemæus *Poroselenen* ponit, de quo loco aliquid in *Lesbo* prædiximus. Non autem continentis oppidum, sed insula freti cum oppido inter Lesbum & continentem, huic vicina admodum, ideoque a Ptolemæo continentis oppidis adnumerata. Hesychius: Πορδοσελήνη μεταξὺ Λέσβυ καὶ Μυσίας νῆσος, *Pordoselene insula est inter Lesbum & Mysiam.* Sic enim olim vocabatur, etiam a Scylace in Lesbo, qui itidem νῆσον, *insulam*, quæ oppidum habeat, vocitauit. Post, obsceno nomine in auspicatius mutato, *Poroselenen* dixerunt, quod Strabo explicauit. Et sic postea Plinius lib. v cap. xxxi de insulis Asiæ: *Poroselene cum oppido.*

XXXVI.

Plinii *Atarnea* est Ἀταρνεὺς, *Atarneus* Strabonis lib. xiii ineunte, quam vrbem hic inter Adramyttium & Pitanen enarrat hoc ordine: *A Lecto ad Caicum sunt Assos, Adramyttium, Atarneus, Pitane.*

XXXVII.

Tandem ergo *Pitane*, correpta media, oppidum prope Caicum, a cuius ostiis triginta stadiis abesse Strabo lib. xiii pag. 423 tradit: ipsam *Euenus*, Εὔηνος, præfluit, ex quo per aquæductus Adramytteni aquam petunt, quod Strabo narrat lib xiii pag. 422. Laertius Vita Arcesilai: Πιταναῖος τῆς Αἰολίδος, *Pitanæus fuit ex Aeolide.* Et Stephanus: Πιτάνη πόλις Αἰολίδος, *Pitane, oppidum Aeolidis.* In ora sita Aeolidis, & forte etiam ab Aeolibus condita: * tractum vero illum bene iam Hesychius in Pordoselene *Mysiam* vocauit. Ptolemæus inter Poroselenen & Caici ostia constituit.* Meminit & Vitruuius lib. ii cap. iii *in Asia Pitane:* id est in prouincia proconsulari Asia. Refert, ibi lateres coqui, qui in aqua natent. quod Strabo etiam iam dicto loco confirmat. Accentum docet Ouidius lib. vii Metamorph. vers. 357

Aeoliam Pitanen a læua parte relinquit.

XXXVIII.

Ipse amnis *Caicus*, vt Plinius ait lib. v cap. xxx, *ex Mysia venit.*

* Imo a Myrina Amazonum dare & a socia quadam eius nominata. Diodorus iii p. 188.

nit. * Non longe a fontibus *Myſiam* amnem accipit ex Temno monte profluentem. De vtroque Aeſchylus in Myrmidonum prologo, referente Strabone p. 424

Ἰὼ Κάϊκε, Μύσιαί τ' ἐπιῤῥοαί,
Io Caice, & Myſia fluenta.

Et Virgilius Georgic. lib. IV verſ. 370

Saxoſumque ſonans Hypanis, Myſusque Caicus.

Et Ouidius lib. II Metamorphoſ. verſ. 243

- - - - *Teuthranteusque Caicus.*

Teuthranteus cognominatur a *Teuthrania* oppido & regione, in qua oriri Caicum refert Plinius lib. v cap. XXX: oppidum, a quo nomen regioni amplius LXX ſtadiis abeſt ab Pitana & Elæa, Pergamum verſus, vt Strabo pag. 423 notauit. Stephanus a Teuthrante rege ducit, quem Myſis & Cilicibus imperaſſe etiam Strabo ibidem tradit, addens fabulam ex Euripide, quam legas, ſi vacat. Populi præter *Cilices, Leleges* ** hoc loco memorantur etiam *Myſomacedones*, vti vocantur, ex Ptolemæi poſitione. Meminit & Plinius lib. v cap. XXIX extr. Quod vero *Myſium* flumen ſub fontibus ſuis Caicum influere Strabo dixit, alii pro vno amne diuerſis nominibus habent. Ouidius lib. XV Metamorph. verſ. 277

Et Myſum capitisque ſui ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, alia nunc ire, Caicum.

Populi in hac ora præter *Cilices, Leleges* Strabonis, ſunt etiam *Trimenothii* Ptolemæi: & huius ac Plinii Myſomacedones, id eſt Macedones Myſis immixti, ſecundum Ptolemæum: alii alio illos deducunt. vide Plinium lib. v cap. XXIX extremo.

XXXIX.

Sunt & aliæ diuiſiones Myſiæ præter illam maioris minorisque. Pars enim *Abrettena* dicta fuit, pars alia *Morena*. Strabo lib. XII pag. 395 ſic de vtraque: Cleon, antea prædonum dux, primum ab Antonio, deinde a Cæſare poſſeſſionibus auctus, δυνάςυ περιέθετο σχῆμα· ἱερεὺς μὲν ὢν τῦ Ἀβρεττηνοῦ Διὸς Μυσίυ θεοῦ· μέρος δ' ἔχων ὑπήκοον τῆς Μωρηνῆς· Μυσία δέ ἐςὶ καὶ αὕτη, καθάπερ ἡ Ἀβρεττηνή: *is dynaſtæ habitum induit: pontifex quidem factus Abretteni Iouis, Myſiorum dei; partem vero Morenæ ſibi ſubiectam poſſedit. Illa autem æque eſt Myſiæ, vt Abrettene.* Et inſequenti pag. 396 ſitum *Abrettenes* regionis ita deſcripſit: *Per hunc tractum Rhyndacus labitur fluuius, ortus in Azanitide:* προσλαβὼν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀβρεττηνῆς Μυσίας ἄλλυς τε καὶ Μάκεςον ἀπ' Ἀγκύρας τῆς Ἀβασιτίδος ἐκδιδωσιν εἰς τὴν Προποντίδα, *recipiens autem ex Abrettena Myſia cum alios tum Maceſtum fluuium, ab Ancyra Abaſitidis fluentem, in Propontidem exit.* Ex quibus cognoſcitur, *Abrettenos* inter Ancyram Phrygiæ & amnem Rhyndacum, eique adpoſitam

* Καὶ τὸν ἐκ Καΐκυ πεδίυ τῶν Μυσῶν. Herodot VI pag. 178.

** Leleges etiam Cariæ partem tenuiſſe videntur. nam Caunus in terram eorum penetraſſe & urbem a ſe dictam condidiſſe dicitur Parthenio Nicaëenſi Erotic. II p. 367.

ſitam Apolloniam coluiſſe: eoque ducere *Maceſtum* fluuium. Plinius lib. v cap. xxx *In Myſia Abrettini*. Vt vero ſæpe pars pro toto dici ſolet; ita *Abrettena* aliquando pro tota eſt *Myſia*. Suidas in hac voce: Ἀβρεττάνη χώρα ἡ λεγομένη Μυσία, *Abrettane* (lege Abrettene, η pro *α*) *regio eſt, quæ dicitur Myſia*. Συνεκδοχικῶς. nam vt Stephanus tradit, Ἀβρεττήνη χώρα Μυσίας, *Abrettine Myſiæ regio eſt*, non tota Myſia.

SECTIO II.

TROAS ET TROIANVM REGNVM.

XL.

TROAS propria ab vtraque Myſia, adhuc explicata, tamquam concluſa continebatur, ideoque diſtincta ab regno Troiano & Priamicis poſſeſſionibus. Si enim Homero credimus, fere omnia vtriusque Myſiæ, adhuc a nobis expoſita, ſub Troianorum imperio fuere. Strabo ſub initium lib. XIII, ὁ μὲν ποιητὴς ἀπὸ τῶν περὶ Αἴσηπον, καὶ τῶν περὶ τὴν νῦν Κυζικηνῶν χώραν ὑπαγορεύει μάλιστα τοὺς Τρῶας ἄρξαι, καὶ μέχρι τοῦ Καΐκου ποταμοῦ, *Poeta dicit, Troianos ab Aeſepo vicinis locis & Cyzicenæ, quæ nunc eſt, regioni Troas imperaſſe vsque ad Caicum fluuium*. Nos quæ Myſiæ tribuuntur ab aliis, ſeparamus, vt *Troas propria*, ſeu regio circa Troiam & Ilium ad explicandum nobis relinquatur.

XLI.

In Lampſaco finiuimus Myſiam illam, quæ ad Propontidem & Helleſponti oram ex parte fuit. Proxima fuit Περκώτη, *Percote*, de qua Homerus Iliad. B ſub finem:

> Οἳ δ' ἄρα Περκώτην καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,
> *Qui item Percoten & Practium circumcolebant.*

Ordinem & ſitum oſtendit Alexandri iter apud Arrianum lib. I pag. 34. nam ἐξ Ἰλίου ἐς Ἀρίσβην ἧκεν, *ex illo Arisben venit*: καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐς Περκώτην· τῇ δὲ ἄλλῃ Λάμψακον παραμείψας πρὸς τῷ Προσακτίῳ ποταμῷ ἐστρατοπέδευσεν, *& poſtera die in Percoten: deinde Lampſacum prætergreſſus ad Practium flumen* (ſic legendum eſt cum Homero & Strabone XIII pag. 460, qui inter Abydum ponit & Lampſacon) *conſedit*. Eumdem ordinem ſeruavit Plinius lib. v cap. XXXII *Impetum deinde ſumit Helleſpontus. - - - Promontorium id adpellauimus Trapezam: ab eo decem M paſſuum Abydum oppidum, vbi anguſtiæ ſeptem ſtadiorum: deinde Percote oppidum: & Lampſacum, antea Pityuſa dictum: Parium colonia*, cetera. Dubium ad mare fuerit, an nonnihil remotum. Stephanus addit olim Περκώπην, *Percopen* fuiſſe dictam, ſicut etiam libri noſtri Iliad. Λ verſ. 229 ſcriptum habent: præter dictos vero etiam Strabo Περκώτην dixit, ſiue *Percoten*: Gentile Περκώσιος. Homerus Iliad. B ſub finem υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου, *duo filii Meropis Pericoſii*.

XLII.

XLII.

Deinde *Abydus*, Ἄβυδος, ad fretum, vbi angustissime coarctatur, * a Milesiis condita, e regione Sesti ad idem fretum oppositæ in Europa, medio loco inter Lampsacum & Ilium. Vide Strabonem, & Eustathium ad Dionysii versum 516

Σηστὸς ὅπη καὶ Ἄβυδος ἐναντίον ὅρμον ἔθεντο,
Sestus vbi & Abydus ex aduerso stationem posuerunt.

Ouidius Tristium lib. I elegia IX vers. 28

Seston Abydena separat vrbe fretum.

Inter has vrbes pons Xerxis supra Hellespontum stratus fuit, quia angustia septem tantum stadiorum est. ** vt ante paullo in *Percote* ex Plinio obseruauimus. Et Herodotus lib. VII cap. XXXIV ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδια ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον, *est autem ex Abydo in vlteriorem continentem septem stadiorum traiectus.* Et ibidem: ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι ἐγεφύρουν ab *Abydo incipientes pontem fecerunt.* *** Et Lucanus lib. II Pharsal. vers. 672

Tales fama canit tumidum super æquora Xerxem
Construxisse vias, multum quum pontibus ausus,
Europamque Asiæ, Sestonque admouit Abydo. †

Famosa etiam est amoribus Leandri & Herûs, a Musæo & aliis descriptis, quia Leander Abydenus fuit. Eos etiam nummus Harduini indicat, inscriptus, ΗΡΩ. ΛΗΑΝΔΡΟΣ. ΑΒΥΔΗΝΩΝ. *Abydenus* enim gentile ab Abydo est.

XLIII.

Intus paullo fuit Ἀρίσβη, *Arisba*, †† oppidum, vt in *Percote* ex Arriani narratione monstrauimus. Ibi enim exercitum Alexander, quum traiecisset Hellespontum, congregari iusserat. Plinius lib. V cap. XXX *Extra sinum sunt Rhœtea litora, Rhœteo & Dardanio & Arisbe oppidis habitata.* Stephanus πόλιν τῆς Τρῳάδος, Μιτυληναίων ἄποικον vocat, id est *Troadis oppidum, coloniam Mitylenæorum :* & Homerus Iliad. B. vers. 836 δῖαν Ἀρίσβην.

XLIV.

Propius mare *Dardanum* & *Rhœteum* sequuntur, vt Plinius modo memorauit. Ordinem Herodotus lib. VII cap. XLIII tradit: *a Priami Pergamo,* id est Troiæ ruderibus, *profecti, a læua strinxerunt* Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμουρός ἐστι, *Rhœteum oppidum, & Ophryneum, & Dardanum, finitimam Abydo.* Hic *Dardanus*, ἡ Δάρδανος, forma-

* Adde huc Polybium XVI, 14 qui has angustias cum illis quæ sunt ad Herculis columnas, comparat.

** Polybius l. c. duo stadia modo memorat. Sed malim audire dissentientes ab eo.

*** de hoc ponte eximie differit Tzetzes ad Lycophr. v. 1432 p. 142.

† Add. Orosius II hist. c. 10. p. 85.

†† Polyb. V c. 111 κατασχόντες τὴν Ἀρίσβαν καλουμένην ἐν τῇ τῶν Ἀβυδηνῶν χώρᾳ. *Tenentes vrbem nomine Arisbam in Abydenorum regione.*

formauit; & Strabo quoque pag. 409 ἡ πόλις ἡ Δάρδανος, *vrbs Dardanus*,* quam LXX ſtadiis ab Abydo diſtare dicit: at Ptolemæus ſcripſit Δάρδανον, *Dardanum*, neutro genere: & Plinius *Dardanium*, oppidum ſubaudiens. Sita vrbs ad promontorium, quod *Dardanium* vocatur, Straboni Δαρδανὶς ἄκρα: regiuncula eidem Δαρδανία, *Dardania* dicta.

XLV.

Iuxta Dardanum *Ophrynium* erat cum Hectoris luco, Strabone referente p. 409, quod & Herodotus lib. VII cap. XLIII, vt modo vidimus, memorauit.

XLVI.

Rhætêum, Ῥοίτειον, in litore excipit, de quo Strabo lib. XIII pag. 409 Εἶτα Ῥοίτειον πόλις ἐπὶ λόφῳ κειμένη, καὶ τῷ Ῥοιτείῳ συνεχὴς ἠϊὼν ἀλιτενὴς Αἰάντειον, ἐφ' ᾗ μνῆμα καὶ ἱερὸν Αἴαντος, *Deinde Rhæteum, vrbs in colle ſita: eique contiguus litoreæ arenæ tumulus Aeanteium, vbi ſepulcrum eſt Aiacis.* Thucydides lib. IV ſine diphthongo ſcripſit pag. 286 αἱροῦσι Ῥοίτιον, *Rhætium capiunt:* & lib. VIII pag. 617 *prætereuntes Lectum, & Lariſſam, & Hamaxitum, & alia circum loca,* ἀφικνοῦνται ἐς Ῥοίτιον, *veniunt in Rhætium.* Adiecti modo *Rhætêus* ſæpe vſurpatur. Virgilius Aeneid. III verſ. 108

Teucrus Rhœteas primum eſt aduectus in oras.

Et lib. VI Aeneid. verſ. 505

Tunc egomet tumulum Rhœteo in litore inanem
Conſtitui.

Scribitur etiam quatuor ſyllabis *Phœtëius*, quod poetis interdum pro *Romanus* eſt, propter originem ex Troia. Silius Italicus lib. II verſ. 51

- - - - - - Rhœteius immo
Imperet æternum - - - - - -

Rhœteius, id eſt Romanus. Adde lib. VII verſ. 431.

XLVII.

Hinc in *Sigeum* venitur, promontorium, oppidum & portum. Strabo iam dicto loco: μετὰ τὸ Ῥοίτειόν ἐστι τὸ Σίγειον, κατεσπασμένη πόλις, καὶ τὸ ναύσταθμον, *poſt Rhæteum eſt Sigêum, dirutum oppidum, & nauale.* Plinius V cap. XXX *In promontorio quondam Sigeum oppidum.* Ptolemæus, Σίγειον ἄκρον, *Sigeum promontorium.* Strabo eodem loco vocat Σιγειάδα ἄκραν. Stephanus Σίγειον πόλις Τρωάδος, *Sigeum oppidum Troiæ.* LX ſtadiis abeſt a Rhœteo per litus, vt Strabo notauit. Inde mare & alia cognominantur. Virgilius Aeneid. lib. II verſ. 312

- - - Sigea igni freta lata relucent.

Ad vrbem vel in promontorio, aut iuxta illud Ἀχιλλέως μνῆμα, *Achillis monimentum* fuit, vt Strabo nominauit. Cicero pro Archia cap. X

Quum

* Tzetzes ad v. 29 Lycophr. Δάρδανος ἔκτιζε τὴν Δαρδανίαν, πρότερον Σκαμάνδρου λόφον καλουμένην.

Nonnus Dionyſiac III v. 190 p. 96

Δάρδανος ἀντικέλευθον ἐνάσσατο πέτραν ἀρούρης
Δαρδανίην ἔντυργον. ὁμώνυμον ἄστυ χαράξας,
Ἴδαίῳ ἀροτῆρι διαγράψας κόνιν ὁλκῷ.

Quum in Sigeo [Alexander] ad Achillis tumulum adstitisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris ! Sunt qui etiam oppidum *Achilleum* memorent. Plinius lib. v cap. xxx *Fuit & Achilleon, oppidum iuxta tumulum Achillis, conditum a Mytilenæis, & mox Atheniensibus, ubi classis eius steterat in Sigeo.* Stephanus pariter: ἔςι καὶ πόλις ἐν τῷ Σιγείῳ Ἀχίλλειον, *est quoque oppidum in Sigeo Achilleum.* Dubium, an diversum sit ab oppido Sigeo : nisi forsan ex ruinis in proximo natum loco est.

XLVIII.

A litore introrsus recessit *Troia* vetus & *Ilium*, * nomina nobilissima. Stephano Τροία, χώρα Ἀσίας ἡ πρότερον Ἰδαία, *Troia, regio Asiæ, quæ prius Idæa dicta.* Sic quoque Seruius in principium Aeneidos: *Troia regio est Asiæ: Ilium ciuitas est Troiæ.* Eualuit tamen consuetudo scribentium, vt *Troia* perinde vrbem ac Ilium significet, immo sæpius hæc *Troia,* raro *Ilium,* vetus puta, adpelletur. Superuacaneum est, exemplis rem notam probare. Quoties legitur *Troia capta,* vt apud Liuium principio Operis, & Horatium lib. II sat. III vers. 191? Nec vero *Ilium,* quamlibet vsu rariore, est incognitum. Personat Maronis illud ex principio Aeneidos:

Ilium in Italiam portans:

& Horatii lib. III oda III

- - - - - - *Ilion, Ilion*
Fatalis incestusque iudex
Et mulier peregrina vertit.

2. Quod vero postea *Ilium* dicebatur, triginta stadiis a veteri sede reductum ad mare versus fuit, & Ilium vetus, siue Troia, creditum in eo loco fuisse, vbi Strabo lib. XIII pag. 411 τῶν Ἰλιέων κώμην, *Iliensium pagum* (sic dicebatur) obseruauit. Et *nouum Ilium* olim pagus erat cum Mineruæ fano, quo quum Alexander post prœlium ad Granicum sacrificandi caussa profectus esset, donariis locum ornauit, & πόλιν, *vrbem* nominavit, vtque amplificaretur, in mandatis dedit. Auxit post mortem illius Lysimachus, & muro XL stadiorum circumdedit. Vide Strab. XIII pag. 408. Fanum illud & posteri religiose coluerunt. Liuius lib. XXXV cap. XLIII de rege Antiocho: *Ilium a mari adscendit, vt Mineruæ sacrificaret.* Et lib. XXXVII cap. IX de Romano duce : *Inde* [ex portu Achæorum] *Ilium adscendit, sacrificioque Mineruæ facto, legationes finitimas ab Eleunte & Dardano & Rhœteo, tradentes in fidem ciuitates suas, benigne audiuit.* Iustinus eodem Antiochi bello lib. XXXI cap. VIII *Quum ingressi Asiam Romani Ilium venissent, mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit.* Amissa tum erant ornamenta ab Lysimacho accepta, & pago quam vrbi erat similius. Strabo XIII pag. 408 Ἴλιον, ὃ νῦν ἐςὶ, κωμόπολίς τις ἦν, ὅτε πρῶ-

* Tzetzes ad v. 29 Lycophr. Ἔνθα πόλιν κτίσας ὁ Ἶλος Ἴλιον ἐκάλεσε &c. &c.

τοι Ῥωμαῖοι τῆς Ἀσίας ἐπέβησαν. *Ilium nouum, quum primum Romani in Asiam venissent, oppidum instar pagi fuit.* Ornarunt rursus Romani, reddiderunt que, immunitatem. Plinius v cap. xxx *Ilium immune.* Vnde plures nummi ΙΛΙΕΩΝ, *Iliensium* præ se ferunt. Tacitus annal. iv cap. lv *Ilienses antiquitatis gloria pollebant.*

XLIX.

Circumiacent multa, quorum positionem vetustas obscuravit. Thucydides lib. viii pag. 617 scribens ex Lesbo cursum in Rhœteum, ait præteriri Λέκτον, καὶ Λάρισσαν, καὶ Ἀμαξιτὸν, *Lectum, & Larissam, & Hamaxitum.* * Plinius dicto loco: *Troadis primus locus Hamaxitus: dein Cebrenia: ipsaque Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria.* Stephanus: Ἁμαξιτὸς πολίχνιον τῆς Τρωάδος, *Hamaxitus Troadis oppidulum.* Et quia in itinere fuit a Lecto in Rhœteum, inter Ilium & mare fuisse vero simile est. Primum autem Troadis locum a Lecto dixit Plinius, quia hic Lectum promontorium inter Troadem Aeolidemque terminum constituit. Plinius lib. v cap. xxx *Lecton disterminans Aeolida & Troada.* quid? clare Strabo: ἡ Ἀμαξιτὸς ἡ τῷ Λέκτῳ ὑποκειμένη συνεχής· *Hamaxitus continenter Lecto subiacet.* Regiuncula circumiacens ἡ Ἀμαξιτία, *Hamaxitia*, apud eundem lib. x pag. 326.

L.

Quam vero *Larissam* modo Thucydides dixit, Homero quoque est memorabilis sub finem libri ii,

Τῶν οἳ Λάρισσαν ἐριβώλακα ναιετάασκον, **

Eorum qui Larissam fertilem habitabant.

Chorographo quarta huius nominis est τῆς Τρωάδος, *in Troade.* Strabo xiii pag. 415 ἦν δὲ τῷ Ἀχαιΐῳ συνεχὴς ἥτε Λάρισσα καὶ Κολῶναι, *Erat autem Achæio contigua Larissa, & Colonæ:* Achæium autem ibidem dicit Alexandreæ συνεχῆ, *continuam* esse: & paullo ante, Ἀχαΐιον τῆς Τενεδίων περαίας, *Achæium in continente Tenedo* opposita. Scribitur his locis diuerse, Ἀχαῖον & Ἀχάϊον & Ἀχάϊιον: Casaubonus probat postremum.

LI.

Colonæ ibidem iuxta insulam Tenedon sitæ. Pausanias Phoc. cap. xiv de Cycno Neptuni filio: βασιλεῦσαι φασὶν ἐν Κολώναις, αἳ δὲ ᾠκοῦντο ἐν τῇ γῇ Τρωάδι αἱ Κολῶναι κατὰ νῆσον κείμεναι Λεύκοφρυν, *Aiunt Colonis regnasse, quod oppidum in Troade est ad insulam Leucophryn,* quam mox dicit, a Tenne *Tenedon* deinde adpellatam esse. Thucydides lib. i pag. 86 Κολώνας τὰς Τρωϊάδας vocat. Nepos in Pausania cap. iii *Colonas, qui locus in agro Troade est, se contulerat.* Est & alius locus xl stadiis ab Ilio, λόφος τις, *collis quidam*, Καλλικολώνη, *Callicolona*, siue ἡ καλὴ Κολώνη, *pulchra Colòna*, de qua Homerus Iliad. τ vers. 51. Strabo xiii p. 411.

LII.

Plinius supra cum Hamaxito coniungebat *Cebreniam:* at Scylax in Αἰολί-

* De Hamaxito vid. Aelian. hist. anim. xii c. 5.

** De *Pelasgis* incolis loquitur Homerus.

Αἰολίδι χώρᾳ, *in Aeolide regione* extra Troadem constituit. Αἰολίδες, inquit, πόλεις ἐν αὐτῇ εἰσὶν ἐπὶ θαλάττῃ αἵδε· Κεβρήνη, * Σκῆψις, Νεάνδρεια, Πιτύεια, *Cebrene, Scepsis, Neandrea, Pityea,* quem tractum supra Mysiæ parti, quæ ad Caicum est contribuimus. Est autem inter Lectum & Antandrum. Strabo p. 410 *Cebreniam* regionem distinguit a *Cebrene* vrbe, Addit Cebreniam Scamandro distingui ab agro Scepsio.

LIII.

Polichna ** prope Palæscepsin, quæ in celsissimo Idæ fuit vertice, vt Strabo tradit lib. XIII pag. 417. Incolas Plinius *Polichnæos* dixit. Memoratur etiam in Notitia Episcopatuum πόλιχνα, *Polichna.*

LIV.

His *Marpessus* potest addi, vnde Sibylla Erythræa aliquando cognominatur, quia ipsa carmine apud Pausaniam Phoc. cap. XII dixit, *Marpessum* matri suæ patriam esse. *** Tibullus lib. II eleg. V vers. 67

Quidquid Amalthea, quidquid Marpessia dixit.

Hanc ibidem Pausanias πόλιν ἐν τῇ Ἴδῃ τῇ Τρωϊκῇ, *oppidum in Troico monte Ida situm* dixit, quod CCXL stadiis distet a Troade Alexandrea. Suidas, & Lanctantii codices lib. I cap. VI legunt *Marmessus,* quod & Salmasio in Solin. p. 55 placet. Iidem (Suidas & Lactantius) circa *Gergitium* ponunt, quod Plinii lib. V cap. XXX *Gergithos* est, Plutarchi Γέργηθος, *Gergethos:* Herodotus lib. VII cap. XLIII vel oppidum vel incolas τοὺς Γέργιθας *Gergithas* adpellat. Sed de hoc supra in Mysia actum fuit.

LV.

Hæc de Troia & quæ proxime ad eam: ad mare rursus revertimur. Post Sigeum, Ἀχαίων λιμὴν, *Achæorum portus,* cuius Strabo meminit pag. 410. † Plenior Plinius lib. V cap. XXX *In promontorio quondam Sigeum oppidum: dein portus Achæorum, in quem influit Xanthus Simoënti iunctus, stagnumque prius faciens Palæscamander.* De fluminibus infra dispiciemus. Diximus supra etiam de *Colonis,* loco vel oppido, quæ inter Portum Achæorum & Alexandream videntur fuisse, quod tum auctores, qui mentionem fecere, cum aliis, quæ tractabamus, commemorarent.

LVI.

Alexandrea, siue *Alexandria,* restat perlustranda in hoc litore, vrbs clarissima, quæ inter XVIII, quæ ab Alexandro nomen habuerunt, post Aegyptiacam, fuit præcipua, ideoque secundo loco a Stephano Byzantiorum chorographo numerata: sæpe regionis vocabulo, discriminis caussa, Ἀλεξάνδρεια ἡ Τρωάς, *Alexandrea Troas,* cognominata. Sic plene Ptolemæus vocauit, in litore constituens inter Sigeum & Lectum promontoria. Et Strabo lib. XIII ineunte: ἀπὸ δὲ Ἀβύδου μέχρι Λεκτοῦ τὰ περὶ

* Κεβρὴν est ap. Demosth. adv. Aristocrat. p. 450.

** Nonnus Dionys. XIII v. 512 p. 382 Οἵ τ' ἔλαχον βουδεῖαν ἀειδομένην δὲ Πολίχνην

*** *Marpessium* vium circa oppidum Gargethium appellat Varro l. IV Antiq. rerum diuin. de Quindecimvir.

† Alibi Strabo Ἀχαιεῖον vocare videtur, lib. XIII pag. 899, 900 Vide §. 50.

περὶ Ἴλιον καὶ Τένεδον καὶ Ἀλεξάνδρειαν τὴν Τρωάδα, *ab Abydo vsque ad Lectum, quæ circa Ilium, & Tenedum, & Alexandream Troadem sunt:* vbi perperam Xylandri & Casauboni editione *Alexandrea ac Troas* Latine conuersum est: verius antiquiore Guarini Veronensis siue aliorum, *Troiana Alexandria.* Et Liuius lib. XXXV cap. XLII *Tres eum* [Antiochum] *ciuitates tenebant, Smyrna, & Alexandria Troas, & Lampsacus, quas neque vi expugnare ad eam diem poterat neque conditionibus in amicitiam perlicere.* Aliis vero locis, vt sæpe sine cognomine *Alexandrea* siue *Alexandria* vocatur, (vide Strabonem in sequentibus) ita sæpius etiam *Troas* dicitur simpliciter, sine *Alexandreæ* commemoratione. Plinius lib. V cap. XXX *Troadis primus locus Hamaxitus: dein Cebrenia: ipsaque Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria.* Priori loco regionis, posteriori vrbis nomen est. Et sic in Apostolorum historia & epistolis *Troas* ipsa vrbs est, non regio: nec cum Grotio facimus, qui Actor. XVI regionem, seu *Phrygiæ partem maritimam* interpretatur; ipse vero cap. XX dubitare cœpit, num vrbs eo nomine, an regio notetur. Gaius iurisconsultus lege VII Dig. de Cens. *Iuris Italici sunt* Τρωὰς, Βήρυτος, Δυῤῥάχιον. Ibidem lege VIII Paullus: *In prouincia Asia duæ sunt iuris Italici, Troas & Parium.* Auctor Itinerarii, quod Antonino tribuitur, itinerare per Asiam, pag. 76

Abydo	
Dardanum	M. P. IX
Ilium	M. P. XII
Troadem	M. P. XVI
Antandrum	M. P. XXXV.

Origo nominis *Alexandreæ* ab Alexandro est, vt liquet: an a conditore sit, dubitatur. Ait quidem auctor Chronici Alexandrini pag. 398, in duodecim vrbibus, quas Alexander condiderit, numerans etiam Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἐπὶ Τρωάδος, *Alexandriam in Troade:* verum ab Antigono fuisse conditam & *Antigoneam* adpellatam; a Lysimacho deinde in honorem Alexandri vocitatam *Alexandream,* Strabo, grauissimus auctor, lib. XIII pag. 408 prodidit. Confirmat Plinius paullo ante citatis verbis: *ipsa Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria.* Et nummus Titi apud Golzium: COL. TROAS, ANTIGONIA. ALEXANDR. Vtrobique *Antigoniæ* nomen, tamquam prius, præponitur alteri *Alexandriæ.* Et hæc Alexandria plerisque aliis delatis, quod Strabo addit, συνῴκισε καὶ αὔξησιν ἔλαβε, *permansit & incrementum cepit*, præsertim quum Romanam accepisset coloniam, cuius auctor haud dubie Augustus Cæsar fuit, quia iam Plinius scripserat, *Troas, Antigonia dicta, nunc Alexandria, colonia Romana:* & plures nummi AVG. adpositum habent, vt Antonini Pii COL. AVG. TROAD. & Iuliæ Domnæ, ac Alexandri Seueri, COL. ALEX. AVG. TRO. Adi Patinum. Et ex Harduini museo nummus COL. AVG. TROAS.

LVII.

Tandem ad *Lectum* siue *Lecton* promontorium venimus, Lesbi insulæ

sulæ parti septemtrionali obuersum, situmque in angulo, quem curuatura maris facit. Hinc est, quod Strabo XIII pag. 416 dixit, κάμψαντι δὲ τὸ Λέκτον, *vbi Lectum circumflexeris.* Adde Liuii verba mox e lib. XXXVII. cap. XXXVII proferenda. Eo loco etiam posuit Ptolemæus Λεκτὸν ἄκρον, *Lectum promontorium.* Homerus Iliados Ξ vers. 283 de Iunone & Somno:

Ἴδην δ' ἱκέσθην πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν
Λεκτὸν, ὅθι πρῶτον λιπέτην ἅλα,

In Idam venerunt fontibus abundantem, matrem ferarum Lecton, vbi primum reliquerunt mare. Ad quæ verba Strabo post initium libri XIII hæc adnotauit: οἰκείως τοῦ ποιητοῦ φράζοντος τὸ Λεκτὸν, καὶ γὰρ ὅτι τῆς Ἴδης ἐστὶ τὸ Λεκτὸν, καὶ διότι πρώτη ἀπόβασις ἐκ θαλάττης αὕτη τοῖς ἐπὶ τὴν Ἴδην ἀνιοῦσιν, *proprie poeta Lectum describit, tum quod Idæ pars est, tum quod e mari in Idam ituris ibi prima est exscensio.* Et paullo ante idem sub initium libri, ἡ Ἴδη τὸ ὄρος μέχρι Λεκτοῦ καθήκουσα, *Ida mons ad Lectum vsque pertinet.* Liuius lib. XXXVII cap. XXXVII *Eumenes rex, conatus primo ab Hellesponto reducere classem in hiberna Elæam, aduersis deinde ventis quum aliquot diebus superare Lecton promontorium non potuisset, in terram egressus, ne deesset principiis rerum, qua proximum fuit, in castra Romana cum parua manu contendit.* Felicior ventus sequutus eos fuit, de quibus Thucydides lib. VIII pag. 617 παραπλεύσαντες Λέκτον, ἀφικνοῦντο ἐς Ῥοίτιον, *prætervecti Lecton, venerunt Rhœtium.* Plinii verba supra ex lib. V cap. XXX protulimus: *Promontorium Lecton disterminans Aeolida & Troada:* etiam qualis sit Aeolis illa, aliis Mysia, indicatum fuit.

LVIII.

Hactenus de ora Troadis, & quæ prope oram. Mediterranea leviter circa Ilium tacta: remotiora parum cognita, aut, si quæ sunt, incertum est, Phrygiæ Mysiæne, an Troadi propriæ adnumeranda sint. Troianæ tamen regionis fuit vrbs Ζέλεια, *Zeleia*, siue *Zelia*, cuius situm Homerus & Strabo non sinunt nos ignorare. Ille Iliad. Β vers. 824

οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης,
Ἀφνειοὶ, πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο,
Qui dehinc Zeleam habitabant sub pedem imum Idæ,
Diuites, bibentes aquam nigram Aesepi:

Ibi ergo sita fuit *Zelea*, vbi Ida in septemtrionem ad Aesepum vergit. Clarius id exponit Strabo post initium libri XIII. Idam dicit multos habere πρόποδας, *prominentes pedes*, quorum duo maxime procurrant, alter in Aegeum, quod *Lecton* promontorium dicatur; alter εἰς τὴν μεσόγαιαν, μικρὸν ὑπὲρ τῆς Κυζικηνῆς· καὶ δὴ καὶ ἔστι νῦν ἡ Ζέλεια τῶν Κυζικηνῶν, *alter*, inquit, *in mediterraneam regionem, paullo supra Cyzicenum agrum, vbi Zelea sita est, quæ hodie est Cyzicenorum.* Et Plinius lib. V cap. XXXII amnem *Aesepum* & *Zeliam* coniungit. Stephanus: Ζέλεια πόλις Τρωάδος, *Zelia oppidum Troadis.* Gentile Ζελείτης· Arrianus lib. I Exped. Alex. pag. 40. Ζελείτας δὲ ἀφῆκε τῆς αἰτίας, *Zelitis culpam remisit.*

LIX.

Fuerunt & *Colonæ* aliæ, præter ſupra memoratas, ſitas contra Tenedon. Diximus ſupra aliquid in *Lampſaco* ex Strabonis XIII de Colonis illis: nunc addimus Arrianum lib. I pag. 35 de Alexandro, dicentem, poſtquam ab Ariſba Percoten & Lampſacum prætergreſſus fuerat, ἔνθεν ἐς Ἑρμωτὸν ἀφίκετο, Κολώνας πόλιν παραμείψας, *inde Hermotum venit, Colonas vrbem transgreſſus.* Tum demum ad Granicum perrexit. Supra in Myſiam illas, quæ ad Cyzicum fuerunt, transſcripſimus, quia dubii limites ſunt Troadis, & nonnullis vltra Aeſepum proferuntur; aliis, etiam Scylaci, ab Abydo incipiunt. *Hermotum* autem Arriani ceteris inexplicatum eſt.

LX.

Aſtyra Troadis, diuerſa a pago Myſiæ, prope Abydum, τὰ Ἄστυρα, Strabonis æuo diruta, quæ olim auri fodinam habuiſſe dicebantur. Vide lib. XIII pag. 407. Et *Gergithos*, itinere Xerxis inter Scamandrum flumen & Abydum apud Herodotum VII cap. XLIII, qui Γεργιθὰς vocat incolas, ſupra eſt expoſita.

LXI.

Ad Scamandrum Plinii *Scamandria* fuit. Inter Ilium & Lectonpromontorium *Neandria*, ſupra Hamaxitum, ſecundum Strabonem pag. 417, qui & XL ſtadiis a Lecto *Polymedium* χωρίον ponit, quæ Plinii *Polymedia ciuitas* eſt, dubium, Ilium verſus an Aſſon, vti videtur, atque ſic in Myſia.

LXII.

Mons Troadis vnus nomine, ſed multiplex iugo & connexione, *Ida* eſt, ἡ Ἴδη, femineo genere. Virgilius Aen. II extr.

Iamque iugis ſummæ ſurgebat Lucifer Idæ.

Plura autem iuga habere, non ſimplicem montem eſſe, ex eo adparet, quia ſæpius plurali numero Homerus dixit ἀπ' Ἰδαίων ὀρέων, *a montibus Idæis*, Iliad. Θ verſ. 170, Μ verſ. 19 & 153, & κατ' Ἰδαίων ὀρέων Iliad. Λ verſ. 196, Ο verſ. 79, & alibi. Et Virgilius Aeneid. III verſ. 6

- - - - *claſſemque ſub ipſa*
Antandro, & Phrygiæ molimur montibus Idæ. *

Strabo poſt initium lib. XIII Πολλὰς δ' ἔχουσα πρόποδας ἡ Ἴδη, καὶ σκολοπενδρώδης

* Imo etiam ex eo id conſtat, quia aliquæ partes eius propriis nominibus inſigniuntur. Nicander Theriac. v. 668 pag. 44 Ἐπὶ σκοπέλοισι Φαλακραίοισιν ἐπακτὴς, Κρύμνης ἀμπέδιον καὶ ἀνὰ Γράσον, ἠδ' ἵνα θ' ἱπποδρομῶνες, σκυλάκεσσιν ἀμυκλαίοισι κελεύων hanc *venator quidam reperit in Phalacræis ſcopulis per campum Crymnes perque Graſum & ubi Equi prata, canibus Amyclæis inclamans.* Hic Scholiaſtes aſcribit: Φάλακρα ἀκρωτήριον Τροίας, ἢ Φάλακρα τῆς ἐν Τροίᾳ παραλίου ἀκρωτήρια, ὧν τὰ ὀνόματα λεκτὸν, πέργαμον καὶ ἴδη. Κρύμνη δὲ καὶ Γράσος πεδία εἰσὶ Τροίας. *Phalacra pinnacula Troie. aut Phalacræ promontoria Troiæ quorum nomina Lectum, Pergamum & Ide. Crymne vero & Graſus campi ſunt Troiæ.* Congruit cum ſcholiaſte Stephanus, Φαλάκρα ἄκρα τῆς Ἴδης, ἥτις οὐκ ἔχει ζῶφυτον διὰ τὴν χιόνα καὶ τὴν κρύσταλλον, ἀλλ' ἐψίλωται. *Phalacra vertex Idæ qui plantis caret propter nivem & glaciem, ſed nudus eſt.*

δενδρώδης οὖσα, multos prominentes pedes Ida habet, & forma scolopendram refert. Et paullo ante, eodem auctore, demonstrauimus, Idam a Zeleia, quæ sub agro Cyziceno est, ad Lectum, extremum Troadis promontorium, extendi.

LXIII.

Flumina pæne multa ex Idæis montibus decurrunt. Strabo lib. XIII pag. 414 auctore Demetrio *ἐπιχωρίῳ, ibidem nato*, refert, collem quemdam Idæ supra Scepsin CXX stadiis esse, *Cotylum* nomine, ex quo tria nobiliora flumina, *Scamander, Granicus* & *Aesepus*, fontibus vicinis & intra XX stadia comprehensis, oriantur.

2. *Aesepi* exitum plurimum distare a capite, 10 circiter stadiis. Et *Practium* flumen, de quo supra dictum, Arrianus Exped. Alex. lib. I pag. 34, corrupto quamuis vocabulo, etiam ab Ida deriuat, *ὃς ῥέων ἐκ ὀρῶν τῶν Ἰδαίων, qui ex Idæis montibus decurrit.* quod procul dubio etiam de obscuris illis, ab Homero Iliad. M vers. 20 nominatis, intelligendum est, qui sunt

Ῥῆσος θ', Ἑπτάπορός τε, Κάρησός τε, Ῥοδίος τε,
Rhesus, & Heptaporus, Caresusque ac Rhodius.

3. Strabo *Andrium* addit, qui Scamandro adfundatur, e *Caresena* regione, quam *Caresus* rigat, decurrentem. *Careseniam* autem describit montanam regiunculam, Dardaniæ adiacentem, vsque ad loca Zeleiæ & Pityeiæ vicina.

4. *Rhodium* ait inter Abydum & Dardanum in mare exire.

5. Sed & *Xanthus* memorabilis fluuius est. Virgilius Aen. I vers. 473

Pabula gustassent Troiæ, Xanthumque bibissent.

6. Et *Simois, Σιμόεις*, non minus clarus. Ibidem vers. 618

Alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad vndam.

Plinius lib. V cap. XXX *Scamander amnis nauigabilis, & in promontorio quondam Sigeum oppidum. Deinde portus Achæorum, in quem influit Xanthus Simoenti iunctus: stagnumque prius faciens Palæscamander. Ceteri Homero celebrati, Rhesus, Heptaporus, Caresus, Rhodius vestigia non habent. Granicus diuerso tractu in Propontida fluit.* Hic Xanthum & Simoënta corriuat: Scamandrum seorsum in mare deducit. Contra Strabo XIII pag. 410 *συμπεσόντες ὅτε Σιμόεις καὶ ὁ Σκάμανδρος ἐν τῷ πεδίῳ, confluunt in campo Simois & Scamander.* Et pago insequenti refert, vtrumque fluvium campos denominare, per quos ferantur; ille per *Simoisium*, hic per *Scamandrium*: & Simoënta quidem Rhœteo adpropinquare, Scamandrum Sigeo, sed paullo ante Ilium nouum confluere, atque inde ad Sigeum in mare exire, quum prius limosas paludes & cæcum ostium effecerint.

7. Quid vero de *Xantho* Plinii? Est *Xanthus* flumen Troadis, vt Virgilius dixit, & Strabo pag. 406 *Ξάνθος ποταμὸς ἐν Τροίᾳ, Xanthus fluuius in*

Troia: id est, in regione Troiana. Plures autem dicunt ipsum Scamandrum esse, in quo ducem Homerum habent Iliad. Υ vers. 74

Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον,

Quem Xanthum vocant dii, homines autem Scamandrum.

Repetit Maximus Tyrius Serm. XII. Aelianus autem lib. VIII de Animal. cap. XXI, missa fabula, ad naturam Fluminis nouum & superadditum nomen refert. Qui ad Troiam, inquit, Scamander est, oues inde bibentes *fuluas* (ξανθάς) efficit. Hinc τῷ Σκαμάνδρῳ ἐξ ἀρχῆς, ἄλλο ὄνομα ἡ τῶν προβάτων, ἐπίκτητος χρόα ἔθετο, *fluuio Scamandro antea dicto aliud nomen adscititius ouium color imposuit.* Vibius Sequester de Fluminibus: *Xanthus Troiæ Ilio proximus, ex Ida monte defluens, Simoenti iunctus in Propontidem funditur. Hunc Scamandrum incolæ vocauerunt.* Lapsus est, Propontidem vocans, qui Hellespontus est, excipiens hæc cuncta flumina.

8. Strabo dicto loco addit duos amnes *Selleentem* & *Practium.* De *Practio* notat, quod ῥεῖ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Λαμψάκου, *fluat inter Abydum & Lampsacum:* de quo Homerus Iliad. Β. sub finem,

- - - - καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο,

& [qui] *Praction accoluerunt:*

cuius originem ex Ida monte supra ex Arriani lib. I monstrauimus.

9. Alter, Σελλήεις, *Selléis,* iuxta Arisbam est, itidem Homero indicante sub finem Iliados Β,

- - - ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι

Αἴθωνες, μεγάλοι, ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος,

quem ex Arisba ferebant equi feruentes, magni, a fluuio Selleente. quos versus repetiit Iliados Μ. 96, 97. Alius eiusdem nominis in Græcia fluvius est, nec ipse ignotus Homero, vt ibi memorauimus. De Troiano autem plura non habemus.

LXIV.

Hæc de Troade, in cuius explicatione quod *Phrygum* sæpe est facta mentio, & *Phryges* ipsi Troiani sæpenumero Maroni dicti sunt; de Phrygiæ illa parte, quæ Troianos vel tangit vel comprehendit, aliquid adiiciemus, cetera ad contemplationem Phrygiæ Magnæ, quæ in mediterraneis est, reseruaturi. Strabo illam Magnam a μικρᾷ, *Parua,* & ἐπικτήτῳ, *Epicteto* & *Hellespontiaca,* siue ὑφ' Ἑλλησπόντῳ *supra Hellespontum* sita, pluribus locis distinguit. De Epicteto, quanta sit & quibus finibus contineatur, quam Strabo nunc distinguit ab Hellespontiaca, nunc eamdem esse non obscure significauit, iam nolumus disputare: sed tantum de *Hellespontiaca,* seu in ora Hellesponti sita, dicimus, vel eamdem esse, quæ *Troas* est seu *regio Troianorum*; vel Troadem partem illius Phrygiæ, quod Strabo etiam lib. II pag. 89 videtur iudicasse. Quum enim regiones Asiæ intra Halyn enumerat, & ad Phrygiam illam maritimam venit, distincte & clare dicit, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην Φρυγίαν, ἧς ἐστὶ καὶ ἡ Τρῳάς, *& Phrygiam Hellespontiacam, vt vocant, cuius etiam Troas est.* Vtrum vero ante Troiana tempora ibi Phryges habitauerint, an euersa Troia eas sedes occupa-

cupauerint, explicari in tam obscura antiquitate non potest. Poetis *Phryges* Troes sunt, & *Phrygius*, Troianus. exempli gratia Aeneid. I vers. 467

Hac fugerent Graii, premeret Troiana iuuentus:
Hac Phryges, instaret curru cristatus Achilles.

Et eodem libro, vers. 181 - - - *Anthea si qua*
Iactatum vento videat, Phrygiasque biremes.

SECTIO III.

AEOLIS siue AEOLIA.

LXV.

Sequitur AEOLIA, ab Aeolibus Græcis, qui in Asiam migrarunt, variis coloniis condita. Laxe si sumitur, Troadem omnem & Hellesponti oram vsque Propontidem complectebatur, quia in illis partibus multæ erant Aeoliorum coloniæ. Sed Troadem, celeberrimam regionem, separauimus, vt plerique fecerunt geographi, Strabo maxime & Plinius, præstantiores ceteris. Aliis quoque angustior est Aeolia, licet de Troade forte dissentiatur. Pomponius Mela hæc illustrat lib. I cap. XVIII. *Proxima*, inquit, *regio, ex quo ab Aeolis incoli cœpit, Aeolis facta, ante Mysia, & qua Hellespontum attingit, Troianis possidentibus, Troas fuit.* Plinius lib. V cap. XXX sequutus est. *Aeolis*, inquit, *proxima est, quondam Mysia adpellata, & quæ Hellesponto adiacet, Troas.* Scylax Caryandensis *Aeolidem* ad superiora refert, Scepsin, Neandriam, Pityiam: quæ in Troade supra exposuimus. Cetera quoque in hoc tractu nimis confusus turbatusque est, aut potius prauatus, vt vix aliquid certi de his regionibus ab ipso possimus exspectare. Adi Vossium in illum.

LXVI.

Græce dicitur Αἰολίς, Latine *Aeolis* & *Aeolia*. Græcum nomen Latinitate donarunt Plinius atque Pomponius, vt modo vidimus: altera forma idem Plinius dicto loco vsus est. *Smyrnæum*, inquit, *conuentum magna pars Aeoliæ frequentat.* Liuio autem Græcus casus placuit lib. XXXVII cap. VIII de Antiocho dicenti: *filium Seleucum in Aeolide reliquerat cum exercitu ad maritimas continendas vrbes.* Populus, *Aeolii* dicuntur. Velleius lib. I cap. IV. *Et mox Aeolii, eadem profecti Græcia, longissimisque acti erroribus non minus illustres obtinuerunt locos, clarasque vrbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Larissam, Myrinam, Mitylenemque.* Herodotus lib. I cap. CXLIX, ἕνδεκα, *vndecim* vrbes Aeoliorum ἀρχαίας, *antiquas* nominatim numerat, *Cumas, Larissas, Neon-Tichos, Temnon, Cillam, Notium, Aegiroessam, Pitanam, Aegæam, Myrinam, Gryniam.* Plinius ex his plurimas memorat, & alias addit. Sic enim in Aeolide: *Ibi a Phocæa Ascanius portus. Dein fuerat Larissa: sunt Cyme, Myrina, quæ Sebastopolim se vocat: intus Aegæ, Attalia, Posidea, Neontichos, Temnos. In ora autem Titanus amnis & ciuitas ab eo cognominata. Fuit & Grynia,*

nunc tantum portus soli, insula adprehensa. Oppidum Elæa, & ex Mysia veniens Caicus amnis. Oppidum Pitane, Canaius amnis. Intercidere, Canæ, Lysimachia, Atarnea, aliæ, supra in Troianis enumeratæ. Gratior nobis hæc descriptio est, quia maritima a mediterraneis, & deleta ab iis, quæ supererant, discernit. Quod vero & ei intermista sunt, quæ Troadi ab aliis sunt adscripta, commodissima delineatio Ptolemæi est, qui inter Caicum & Hermum amnes Aeolidem regionem concludit.

LXVII.

In ora post Caicum fluuium, XII stadiis ab illo, est *Elæa*, Straboni Ἐλαία πόλις Αἰολικὴ, *Elæa vrbs Aeolica.* Eo situ etiam Mela ponit, quum dixit: *Caicus inter Elæam decurrit & Pitanen.* Decurrit autem in proprium sinum, quem Strabo κόλπον τὸν Ἐλαϊτικὸν, *sinum Elaiticum* vocat, qui pars est Adramytteni: regionem Ἐλαΐτιδα, *Elaitidem*, lib. XIII pag. 423. Addit *Elæam* nauale (ἐπίνειον) Pergamenorum regum fuisse, a qua ciuitate CXX stadiis remota est. Pausanias Bœot. cap. V. in *Caici campo*, (πεδίῳ) sitam refert: & Frontinus lib. IV cap. V sect. 16 P. Crassum, bello Aristonici, *inter Elæam & Myrinam in hostium copias incidisse.* Sic enim legendum ibi, non *Aeliam*, vt editum, quæ nulla apud Myrinam: & omnes quos laudauimus, *Elæam* siue Ἐλαίαν dixerunt; etiam Polybius in Excerpt. Legat. XXI, Plutarchus in Phocione pag. 750, & Ptolemæus. Et Liuius, lib. XXXVI cap. XLIII *Eumenes Elæam ad suam classem profectus.*

LXVIII.

Hinc intra centum stadia ἡ Κάνη, *Cana* est, promontorium Lecto oppositum; Adramyttenum sinum, qui inde a Lecto Troadis patet, finiens. Strabo sic singulari numero vocat: plurali oppidulum non procul inde, aut sub ipso situm promontorio. Κάναι δὲ, inquit, πολίχνιον Λοκρῶν τῶν ἐκ Κύνου, κατὰ τὰ ἄκρα τῆς Λέσβου τὰ νοτιώτατα, κείμενον ἐν τῇ Καναίᾳ, *Canæ oppidulum sunt Locrensium ex Cyno, iuxta meridialia extrema Lesbi, situm in regione Canæa*, quæ a promontorio nomen habet. Ex quibus non obscure perspicitur, non proximum contiguumue promontorio oppidulum fuisse. Plinius *intercidisse* dixit, vt minus de situ iudicari possit. Liuius quidem etiam *Canas* memorauit, sed incertum, oppidum an promontorium intellexerit. Lib. XXXVI extremo: *Phocæam transmittunt. Ibi relictis ad præsidium vrbis quatuor quinqueremibus ad Canas classis venit.* Et lib. XXXVII cap. VIII *Classis Romana, sicut ante dictum est, ad Canas hibernabat.* A promontorio magis, quam oppidulo non proximo, classis stationem denominari crediderim. Et ipse Strabo, de pluratiuo numero consentit: οὕτω [Αἲξ] τὸ ὄρος ὅλον ὠνομάζετο, ὃ νῦν Κάνην καὶ Κάνας λέγουσι, *Sic* [Αἲξ, Capella] *totus mons olim nominabatur, quem nunc Canam & Canas vocant.* Herodotus lib. VII cap. XLII *a Caico profectus, sinistrum habuit* Κάνης ὄρος, *Canæ montem.* Pomponius Mela dicto loco: *Tum in promontorio est Cana oppidum: quod præteruectos sinus excipit, non pronus, sed longe ac molliter flexus retrahensque paullatim oras vsque ad ima montis Idæ.*

Idæ. Sed Strabo oppidum a promontorio ſeparauit. Sinus autem ille eſt Adramyttenus, de quo diximus.

LXIX.

Grynium excipit, Græce γρύνιον, XL ſtadiis ſecundum Strabonem disiunctum a Myrina. Plinius alia forma *Gryniam* vocat. *Fuit*, inquit, *Grynia, nunc tantum portus ſoli, inſula adprehenſa.* Et Herodoto lib. I cap. CXLIX eſt Γρύνεια, *Grynea*, ſiue *Grynia.* Strabo dixit Myrinæorum πολίχνιον, *oppidulum* fuiſſe, cum templo Apollinis & antiquo oraculo in ſacro luco: vnde *Grynæi* Apollinis cognomen eſt. Virgilius ecloga VI-

His tibi Grynæi memoris dicatur origo,
Ne quis ſit lucus, quo ſe plus iactet Apollo.

Idem lib. IV Aeneidos verſ. 345

Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
Italiam Lyciæ iuſſere capeſſere ſortes.

Non audiendus eſt Seruius, qui apud Clazomenas hoc nemus Apollinis locauit: potior eſt Strabo, cui & ἱερὸν Ἀπόλλωνος, καὶ μαντεῖον ἀρχαῖον, καὶ νεὼς πολυτελὴς λίθυ λευκοῦ, *fanum Apollinis, vetusque oraculum, & ſplendidum fanum ex albo lapide*, prope oppidum Grynium in Aeolide eſt. Lucus autem plerumque ad fana erat, & vbi oracula edebantur. Oppidum autem olim non minimum aut contemptum fuiſſe (quamuis ſuo æuo πολίχνιον, *oppidulum* Strabo dixerit, & Plinius *fuiſſe*, id eſt periiſſe tradat) vel ex eo manifeſtum eſt, quia Parmenio, vt Diodorus lib. XVII cap. VII narrat, Γρύνιον πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος, *vrbem Grynium vi & expugnatione cepit.* Et Xenophon lib. III Rer. Græc. ſub initium Μυρίναν καὶ Γρύνιον, *Myrinam & Grynium* non modo vt vicinas, verum etiam tamquam pares ciuitates coniunxit ita, vt minus dubitemus, ampliorem olim, quam tempore Strabonis, exſtitiſſe. An idem ſit Nepotis *Grunium*, Alcibiad. cap. IX, dubitatur, quia caſtrum vocat & in Phrygia collocat.

LXX.

Inde poſt XL ſtadia ſecundum Strabonem *Myrina* eſt, Αἰολὶς πόλις ἔχυσα λιμένα, *Aeolica ciuitas portum habens*, quam Ptolemæus etiam in Aeolicis numerauit. Plinius de ea lib. V cap. XXX, *Myrina, quæ Sebaſtopolim ſe vocat.* Mela dicto loco in Aeolide: *Primam vrbium a Myrino conditore Myrinam vocant.* Primam, ratione originis & antiquitatis: cui proximam deinde Cymen ponit. Liuius lib. XXXIII cap. XXX in vrbibus Aſiæ memorat, ex quibus Philippus, pacem accipiens ab Romanis, iubebatur præſidium deducere. Vicinitas Grynii & huic aliquid de Apollinis religione contribuit. Martialis lib. IX epigram. XLII

campis diues Apollo ſic Myrinis.

Myrini autem campi ſunt apud Grynium, & ipſum Grynium Myrinæorum oppidum Strabo prædicto loco dixit. In illis etiam a Tacito annal. II cap. XLVII *Myrina* numeratur, quas terræ motu concuſſas Tiberius Cæſar

LXXII.

Inter Cymen & Phocæam *Lariſſa* fuit: quod ex Plinii & Strabonis poſitione clarum eſt. Ille lib. v cap. xxx *Ibi a Phocæa, Aſcanius portus; dein fuerat Lariſſa: ſunt Cyme, Myrina:* hic vero (Strabo) lib. xiii pag. 427 *ἀπὸ Λαρίσσης διαβάντι τὸν Ἕρμον εἰς Κύμην, ἑβδομήκοντα στάδιοι· ἐντεῦθεν εἰς Μύριναν τετλαράκοντα, transgreſſo Hermum a Lariſſa ad Cymen ſunt ſeptuaginta ſtadia: inde Myrinam, quadraginta.* Et quia deleta fuerat, teſtante Plinio, prætermiſit Ptolemæus. Herodotus quoque Homeri Vita cap. xi memoravit, *ἀπὸ τοῦ Νέου τείχεος ἀπίκετο εἰς τὴν Κύμην διὰ Λαρίσσης τὴν πορείαν ποιησάμενος, Cymen e Nouo Muro proficiſcens per Lariſſam iter fecit.*

2. Hæc Lariſſa cognominibus diſtinguitur ab altera, quam ſupra in Troade explicabamus. Ait enim Strabo lib. ix ſub finem, *ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἥτε Φρικωνὶς [Λάρισσα] ἡ περὶ τὴν Κύμην· καὶ ἡ κατὰ Ἁμαξιτὸν τῆς Τρῳάδος. In Aſia etiam Lariſſa Phriconis eſt prope Cymen: & alia iuxta Hamaxitum Troadis.* Illam lib. xiii quoque aliquoties *Lariſſam τὴν περὶ Κύμην, quæ ad Cymen eſt,* vocauit: Xenophon vero lib. iii Rer. Græc. poſt principium *Λάρισσαν τὴν Αἰγυπτίαν καλυμένην, Lariſſam Aegyptiam cognominatam,* cuius munimenta laudat, quæ ab Lacedæmoniis non potuerint expugnari. * *Phriconis* autem nomen illius tractus eſt, &, vt mox oſtendemus, Herodotus etiam Cymen *Phriconidem* cognominat lib. i cap. cxlix. Fuit & terra Lariſſa in Aſia, quam Strabo *τὴν Ἐφεσίαν Λάρισσαν, Epheſiam Lariſſam* lib. ix ſub finem; & *κώμην τῆς Ἐφεσίας ἐν τῷ Καϋστρίῳ πεδίῳ, vicum Epheſiæ regionis in Cayſtri campo,* vocat, quam olim vrbem fuiſſe tradunt templo *Apollinis Lariſſæi* nobilitatam.

LXXIII.

Nouus Murus autem, ſiue *Neontichos,* oppidum prope Hermum fuit, reductum a mari, colonia Cymæorum. Plinius: *Intus Aegæ, Attalia, Poſidea, Neontichos, Temnos.* Vita Homeri cap. ix *a Smyrna Cymen* profecturus poeta, ſic iter feciſſe dicitur: *πορευόμενος διὰ τοῦ Ἕρμου πεδίου ἀπικνέεται ἐς Νέον τεῖχος, ἀποικίην Κυμαίων, per Hermi campum iter faciens, venit in Neontichos, Cymæorum coloniam.* Quem ordinem Herodotus etiam lib. i cap. xlix ſeruauit in vrbibus Aeolidis: *Κύμη, ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Cyme, Phriconis cognominata, Lariſſa, Neontichos, Temnos.* Originem Strabo dicto loco memorat, Græcos ex *Phricio,* Locrorum ſupra Thermopylas monte, in Aſiam profectos conſediſſe iis locis, vbi Cyme eſt, & quum Pelasgos Troiano bello adflictos offendiſſent,

* Vid. Xenophon etiam Cyropæd. lib. vii pag. 179 E. vbi originem nominis *Aegyptiæ Lariſſæ* a Cyro repetit. Κῦρος τε, inquit, πόλεις αὐτοῖς (τοῖς Αἰγυπτίοις) ἔδωκε τὰς μὲν ἄνω, Λάρισσάν τε καὶ Κυλλήνην παρὰ Κύμην πλησίον θαλάσσης. ἃς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. *Et Cyrus militibus Aegyptiis vrbes dedit ſuperiores, Laryſſam & Cyllenen prope Cymen non longe a mari, quas poſteri eorum etiamnum tenet.* Hæc narratio ex diſſertatione V. C. Frereti de Geographia Xenophontis robur & ſpeciem nanciſcetur. Vid. Memoires de litterature de l'Academ. Roïale tom. Six. pag. 340.

diſſent, Lariſſam tenentes ; aduerſus eos Νέον τεῖχος, *Nouum munimentum* XXX a Lariſſa ſtadiis exſtruiſſe, ac regionem illam Φρικωνίδα, *Phriconidem*, a veteri illorum in Locris ſede adpellatam.

LXXIV.

Ceterorum Plinii, quæ intus erant, Aeolidis oppida præcipua fuerunt *Aegæ* & *Temnos*. Strabo dicto lib. XIII Ταῖς νῦν Αἰολικαῖς πόλεσιν ἔτι καὶ τὰς Αἰγὰς προσληπτέον καὶ τὴν Τῆμνον, *Aeolicis, quæ nunc ſunt, vrbibus addendæ ſunt Aegæ & Temnos*. Quas *Aegas* Plinius & Strabo vocat, Herodoto lib. I cap. CXLIX ſunt Αἰγαῖαι, *Aegææ*, quod nomen videtur etiam in Coloſſi, quem diximus, marmorea baſi fuiſſe, vt ex ſpatio litterarum, quæ detritæ ſunt, qui inſpexere, iudicarunt: e quibus Laur. Theod. Gronovius Αἰγαίας etiam Straboni reſtituendum exiſtimat. At Scylax etiam Αἶγαι duabus ſyllabis: ὑπὲρ δὲ Κύμης, inquit, ἐν μεσογείᾳ πόλις Ἑλληνὶς ἐστιν Αἶγαι, *ſupra Cymen in mediterraneo tractu eſt vrbs Græca Aegæ*. Gentile Αἰγαιεῖς, Herodoti lib. V cap. LXXVII; * & *Aegeatæ*, Taciti annal. II cap. XLVII: Αἰγιεῖς Xenophontis lib. IV Rer. Græc. p. 313.

LXXV.

Temnos, Τῆμνος, etiam in mediterraneis Aeoliæ. Strabonis & Plinii teſtimonia modo adlata ſunt in *Aegis* & *Nouo Muro*. Xenophon dicto libro IV Græc. rer. pag. 313 Τῆμνος, οὐ μεγάλη πόλις, *Temnos non magna ciuitas*. De nomine fabulam Byzantius Stephanus narrat : vera addit, Τῆμνος, πόλις τῆς Αἰολίδος· ὁ πολίτης Τημνίτης, *Temnus vrbs Aeolidis: ciuis, Temnites*. Cicero pro Flacco cap. XVIII *Heraclides ille Temnites*, - - - *Temni vsque ad illam ætatem in ſenatum venire non potuit*. Et cap. XX *Securus Hermippus Temnum proficiſcitur*. Et cap. XXI *abduxiſti Temno Apollonidem*. In nummis eſt ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ, *Temnitarum*, diphthongo Eosdem Tacitus II cap. XLVII *Temnios* vocauit. Situm quodammodo Pauſanias Eliac. I cap. XIII deſcribit, a Sipylo monte proficiſcenti Temnum, tranſeundum Hermum amnem eſſe Peutingeriana in Tabula (nam ad eius tempora, ſeu Theodoſii ætatem ſuperfuit) XXXIII M. P. Temnus a Cyme in ortum remouetur. Quam vero Plinius paullo ante *in ore Hermi*, id eſt in oſtio, *fuiſſe* Temnum aliam tradit, ſi vmquam fuit, a mediterranea noſtra diuerſa fuit, ignota ceteris, nec Plinii ætate ſuperſtes. nam, *fuit*, inquit, *in ore eius* [Hermi] *oppidum Temnos*. Interiectis paucis alterius meminit. *Intus*, inquit *Aegæ, Attalia, Poſidea, Neontichos, Temnos*.

LXXVI.

Addidit mediterraneis Plinius *Attaliam* & *Poſideam*: hæc ignota eſt; illa videtur Stephani *Attalea Lydiæ*, Ἀττάλεια πόλις Λυδίας, quæ antea Ἀγρόειρα, *Agroira*, ſeu Ἀλλόειρα, *Alloira* fuerat dicta. Vir doctiſſimus Abr. Berkelius non Lydiæ apud Stephanum, ſed Λυκίας, *Lyciæ* putat legendum eſſe, quia Lyciæ vrbs *Attalea* ſatis celebrata ſit, etiam Act. Apoſt. XIV, 25 memorata. Quod vero prouinciæ Lydiæ in Notitia Epiſcopatuum etiam ὁ Ἀτταλείας, *Attaleæ* epiſcopus eſt; non videtur Stephani

* Polybius V c. 77 Αἰγαιεῖς καὶ Τημνῖται προσεχώρησαν.

ni scriptura sollicitanda esse. Condita fuit, quod Stephanus addit, ab Attalo Philadelpho.

SECTIO IV.

IONIA.

LXXVII.

IONIA, *Ἰωνία*, altera Græcorum magna colonia est, in Asiam deducta post Aeolicam, * duodecim ciuitatibus distincta, quarum decem in continente, duæ in insulis, Samos & Chios erant. Hæc Strabo lib. XIV ineunte. Enumerat τὰς δώδεκα πόλεις ἐν Ἰωνίᾳ, *duodecim vrbes Ioniæ* etiam Aelianus Var. Hist. lib. VIII cap. V hasce, *Miletum, Ephesum, Erythras, Clazomenas, Prienen, Lebedum, Teon, Colophonem, Myunta, Phocæam, Samum & Chium.* Vrbium hoc numero comprobato, fines eius a Phocæa ad Miletum, vtraque adnumerata, extenduntur. Ptolemæus fluminibus, Hermo & Mæandro, definit: quo fit, vt Phocæam Aeolidi, Miletum, Pyrrham, Heracleam Cariæ adscribat. Quod vero Strabo, Plinius, Mela, & vetustior Herodotus lib. I cap. CXLII Ioniam a Phocæa ad Miletum & vltra ducunt, quia tam late vrbes, ab Ionibus conditæ, patent; cum iis potius, quam Ptolemæo, faciemus, quamuis ex ipsis, quos laudaui, auctores sint, qui Ioniæ partem, vbi Myûs & Miletus sunt, in Caria positam esse adfirment. Vide Herodotum iam dicto loco: verba infra proferemus: nunc incipiemus a finibus Aeolidis, hoc est a Phocæa.

LXXVIII.

Phocæam in Aeolide scripsit Ptolemæus, quia intra Hermum fluuium est, quem ipse terminum constituit. At Mela & Plinius Ioniæ contribuunt. Ille lib. I cap. XVII extremo: *Phocæa Ioniæ vltima:* hic lib. V cap. XXIX *finis Ioniæ Phocæa.* Et Stephanus: Φώκαια, πόλις Ἰωνίας, *Phocæa vrbs Ioniæ.* Fuit quidem vrbs Ionica, ideoque Ioniæ tributa, quod ex Herodoti etiam lib. I cap. CXLII elucet: eodem tamen loco Miletus quoque & Myûs & Priene Ionicæ ciuitates vocantur, quia ab Ionibus conditæ erant: de quibus vero ipse addit Herodotus: αὗται ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, *hæ in Caria sitæ sunt.* Sic potest Ionica vrbs inter Aeolicas & in solo Aeoliorum sita esse, vt origine Ioniæ, situ Aeolidi adnumeretur, quod haud dubie Ptolemæus respexit, Phocæam in Aeolide recensens, vt naturalem limitem in flumine Hermo inter Ioniam Aeolidemque constitueret. Liuius lib. XXXVII cap. XXXI eius situm describit ita: *Classis Romana ab Chio Phocæam traiecit. In sinu maris intimo posita hæc vrbs est, oblonga forma, duum millium & quingentorum passuum spatium murus amplectitur: coit deinde ex vtraque parte in arctiorem velut cuneum. Lamptera ipsi* adpel-

* Ex Asia potius Græcos in Græciam deportatos esse docet V. E. Lœscherus in *Ione* Lipsiæ edito A. 1705 Sed idcirco non continuo negatur, nullas vnquam e Græcia deductas esse in Asiam colonias. Quare Autori nostro sua tamen constat auctoritas.

adpellant. *Mille & ducentos passus ibi latitudo patet: inde in altum lingua mille passuum excurrens, medium fere sinum velut nota distinguit. vbi cohaeret faucibus angustis, duos in vtramque regionem versos portus tutissimos habet.* Multa praeterea apud Liuium eodem libro est mentio, cap. IX sequentibus, & XXXII: & apud Herodotum lib. V cap. CLXXVIII, Velleium I cap. IV, qui itidem in Ioniae vrbibus numerant. Incolae Φωκαεῖς, *Phocaeenses:* vide Liuium dicto loco cap. XXXII. Possessiuum *Phocaicus.* Lucanus lib. III pag. 583

Phocaicis Romana ratis vallata carinis,

id est Massiliensibus, quia colonia Phocaeae Massilia est: quamquam alibi eidem poetae *Phocaicus* est *Phocicus,* quod a Phocensibus, Helladis populo in Phocide, denominatur: ideoque a Salmasio in Solinum pag. 66 notatus fuit.

LXXIX.

Post Phocaeam *Leuca* erat, Straboni Λεῦκαι Leucae, plurali numero, lib. XIV pag. 445. Κράσσος, inquit, περὶ Λεύκας ἐπιθεμένων τινῶν ἔπεσεν ἐν μάχῃ, *Crassus* [Mucianus pro consule in Aristonici bello, Vellei. II cap. IV] *iuxta Leucas insidiis quorumdam exceptus, cecidit in praelio.* Et mox: μετὰ δὲ Λεύκας Φωκαία ἐν κόλπῳ, *post Leucas Phocaea in sinu est.* Ab austro autem progreditur ex Ionia in Aeolidem. εἶτα, addit, οἱ ὅροι τῶν Ἰώνων καὶ τῶν Αἰολέων, *Deinde* [post Phocaeam] *termini sunt Ionum atque Aeolum.* nam Strabo vtramque, Phocaeam & Leucam, in Ionia posuit. Mela & Plinius singulari *Leuca.* Ille lib. I cap. XVII extr. *In sinu Smyrnaeo est Hermus amnis, & vrbs Leuca: extra Phocaea Ioniae vltima:* hic [Plinius] lib. V cap. XXIX *Oppidum Leuce in promontorio, quod insula fuit; finisque Ioniae Phocaea.*

LXXX.

Tandem fluuius *Hermus* est, ὁ Ἕρμος, * e monte Dindymenae sacro ortus, Mysiam attingit, & Combustam regionem perlapsus, per campos deinde vsque in mare decurrit. Pactolum defert, & Hyllum, & alios ignobiliores. Haec Strabo lib. XIII pag. 430. De eodem Plinius iam dicto loco: *A Smyrna Hermus campos facit, & nomini suo adoptat. Oritur iuxta Doryleum Phrygiae ciuitatem, multosque colligit fluuios, inter quos Phrygem, qui, nomine genti dato, a Caria eam disterminat: Hyllum & Cryon, & ipsos Phrygiae, Mysiae, Lydiae amnibus repletos.* Praetermisit *Pactolum,* nobilissimum fluuium, quem & Strabo & Ptolemaeus Hermo adfundi referunt. Vnde de campo, per quem delabitur Hermus post confluentem, Silius lib. I vers. 158

- - - - *riguo perfunditur auro,*
- - *atque illatis Hermi flauescit arenis.*

Ideoque coniunxit Claudianus in Eutrop. lib. I vers. 214

- - - *eunucho fluerent Pactolus & Hermus.*

Quem

* Nonnus Dionys. XII v. 124 Ἔχετο μὲν Λυδοῖο ῥόος δινηέντος Ἕρμου. Sic alii quoque scriptores *Lydium* adpellant quidquid in Lydorum potestate fuit aliquamdiu. Vide infra § 94 huius capitis.

Quem *Phrygem* Plinius dicit, dubium, sitne diuersus a *Phrygio* Livii lib. XXXVII cap. XXXVII & sequenti, ac Appiani Syr. pag. 171. Straboni lib. XIII pag. 430 *Phrygius* est ipse *Hyllus*, quem Plinius a Phryge suo distinxit. καταφέρεται, inquit, ὁ Πακτωλὸς εἰς τὸν Ἕρμον, εἰς ὃν καὶ ὁ Ὕλλος ἐμβάλλει, Φρύγιος νυνὶ καλούμενος. *Defertur Pactolus in Hermum, in quem & Hyllus infunditur, nunc Phrygius adpellatus.*

LXXXI.

Post flumen Hermum prima *Smyrna* est, ἡ Σμύρνα, non quidem ex XII Ionicis, in eam autem societatem postea adlecta. Strabo sub initium libri XIV: αὗται μὲν δώδεκα Ἰωνικαὶ πόλεις· προσελήφθη δὲ ὕστερον καὶ Σμύρνα εἰς Ἰωνικὸν, ἐναγαγόντων τῶν Ἐφεσίων, *Hæ sunt* XII *Ionicæ vrbes: postea etiam Smyrna in Ionicam societatem adsumta est auctoribus Ephesiis.* nam antiquitus vna habitarant, vt Ephesus etiam aliquando *Smyrna* adpellata fuerit. Velleius Paterculus lib. I cap. IV cum Aeolicis vrbibus numerauit, conditamque ab Aeoliis dixit.* Confirmat Herodotus lib. I cap. CXLIX, conditam quidem ab Aeolis cum ceteris referens, sed dirutam postea ab Ioniis, qui sibi agrum vindicauerint. Hinc esse puto, quod Strabo dixit, cum Ephesiis aliquamdiu habitasse. Non longo autem post tempore restitutam ab Ionibus fuisse, exinde est manifestum, quia Herodotus Vita Homeri cap. V tradit, poetæ huius ætate ἐμπόριον ἦν ἡ Σμύρνη *emporium fuisse Smyrnam,* vnde plurimum frumenti, e vicinis agris conuecti, peregrini mercatores exportassent. Sed aliud post illa tempora subiisse fatum, Plinius lib. V cap. XXIX memorauit. *Ab Amazone,* inquit, *condita, restituta ab Alexandro, in ora Smyrne, amne Melete gaudens, non procul orto.* Missis fabulis Amazonum, Alexandri restitutionem vt propiorem, ita verisimiliorem iudicamus. Forte voluit & iussit Alexander restitui, nec vero ipso superstite restituta est, quia, quod Strabo XIV pag. 444 adnotauit, postquam CCCC annos a Lydorum vastatione κωμηδὸν, per pagos habitata fuit, ἀνήγειρεν αὐτὴν Ἀντίγονος καὶ μετὰ ταῦτα Λυσίμαχος, *instaurauit eam Antigonus, & postea Lysimachus,* qui cœpta Antigoni perfecit & continuauit. Videntur alio loco a vetere XX stadiis remoto instaurasse, ** quod spatium itidem Strabo significauit, qui ibidem τὴν παλαιὰν Σμύρναν καὶ τὴν νῦν, *veterem & nouam Smyrnam* tanto separauit interuallo. Creuit ex eo tempore, & cum primis Asiæ ciuitatibus & Smyrna censa fuit. Cicero Agrar. II cap. XV *Commodum erit, Pergamum, Smyrnam, Tralles, Ephesum, Miletum, Cyzicum totam denique Asiam populi Romani factam esse dicere.* Splendorem etiam nummi plurimi sub imperatoribus augustis cusi, ostendunt, quibus inscriptum est ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Etiam metropolis nominata, & prima & præstantissima Asiæ. Marmore Arundelensi, nunc Oxoniensi, quod Humphridus Prideaux pag. 47 vulgauit, scriptum est:

* Consentit carmen Homero tributum, quo cæcitatem suam deplorat v. 6.

** Vid. Lucas itin. III in Orientem pag. 10·, vbi a Sipylo & Magnesia non tanto spatio abesse, quanto aliquæ tabulæ velint, dicitur.

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ.
ΚΑΤΑ ΕΨΗΦΙΣΑΤΟ Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΒΩΥΛΗ
ΓΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ
ΚΑΛΛΕΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΕΙ ΚΑΙ
ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟ
ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ
ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΤΩΝ
ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΘ
ΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΕΡΩΤΑΤΗΣ
ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ
ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ ΣΜΥΡΝΑΙ
ΩΝ ΠΟΛΕΩΣ.

Quæ eodem codice Anglicano ita Latine conuerſa leguntur: *Bonæ Fortunæ. Vt decreuit præſtantiſſimum concilium primæ per Aſiam pulchritudine & magnitudine, & ſplendidiſſimæ, & metropolis Aſiæ, & ter æditue Auguſtalium ſecundum decretum ſanctiſſimi ſenatus, & ornamenti Ioniæ Smyrnæorum ciuitatis.* Diſputat in Notis clariſſimus editor, qui *prima* Smyrna Aſiæ & *metropolis* dici potuerit, quum poſtrema illarum, quas Iones habitarunt, fuerit. Primum ipſa inſcriptione explicatum eſt, non ſimpliciter *primam* Aſiæ, ſed *primam pulchritudine & magnitudine* fuiſſe. Alterum ex voce νεωκόρου interpretatur, quo nomine leguntur Aſiæ ciuitates inſignitæ, quando curatrices erant ſacrorum aut ludorum, in honorem Cæſarum aut numinis inſtitutorum, vt τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας, *Communis Aſiæ ſolemnitas* tum apud ipſarum aliquam eſſet. * quod quum fieret, *metropoleos* vice ea ciuitas fungebatur. Si nihil aliud, tamen magnitudinem vrbis & ſplendorem ex illa inſcriptione intelligimus.

LXXXII.

Quod vero Plinius addit, *amne Melete gaudere Smyrnen*, ea non ſimplex mentio illius fluminis eſt, ſed cum honore & ſingulari dignitate, quia Homerus ibi ſua carmina compoſuiſſe ferebatur. Pauſanias Achaic. cap. v extremo Σμυρναίοις ποταμὸς Μέλης ὕδωρ ἐςὶ κάλλιςον, καὶ σπήλαιον ἐπὶ ταῖς πηγαῖς, ἔνθα Ὅμηρον ποιῆσαι τὰ ἔπη λέγουσι, *Apud Smyrnæos longe pulcherrimus eſt amnis Meles: ad eius caput antrum, in quo Homerum tradunt ſua carmina compoſuiſſe.* Quo Papinius Statius adluſit lib. II Silv. carm. VII verſ. 34 de Lucani poetæ, Hiſpania Bœtica oriundi, laudibus:

Graio nobilior Melete Bœtis.

Vnde Tibullus lib. IV eleg. I verſ. 200 *Meletæas chartas* vocat Homericos libros. Fluuius autem prope muros decurrit. Strabo lib. XIV pag. 444 ῥεῖ πλησίον τοῦ τείχους ὁ Μέλης ποταμὸς, *prope muros labitur Meles fluvius.* Adde Stat. III Silv. III verſ. 60. Fuit autem & Smyrna in iis vrbibus, quæ de Homeri patria diſceptauerunt. Cicero pro Archia cap. VIII *Homerum Smyrnæi ſuum eſſe confirmant: itaque etiam delubrum eius in oppido*

* Adde huc diſſertationem Vaillantii Patris V. C. in memoires de litterature tom. II part. II pag. 204 ſeqq.

pido dedicauerunt. Strabo dicto loco Ὁμήρειον, *Homerium* illud delubrum vocat: & addit, fortius Smyrnæos, quam ceteros, Homerum sibi vindicare. ἀντιποιοῦνται, inquit, διαφερόντως τοῦ ποιητοῦ: quod egregie cum Ciceronis verbis congruit. Adde Gellium lib. III cap. XI.

LXXXIII.

A Smyrna ad *Clazomenas*, Κλαζομενάς, venimus, quas in XII Ioniæ oppidis antiquis Herodotus, Strabo, Aelianus, Velleius, Plinius prædictis locis numerarunt: Strabo etiam & Ptolemæus situm ostendunt post Smyrnam in illo tractu primum atque proximum. Quibus Velleius addi potest lib. I cap. XVII, *Inde*, inquit, *latius abit in peninsulæ faciem. Super angustias hinc Teos, illinc Clazomenæ*. Locus aliquando variatus est. Strabo lib. XIV pag. 444 Χύτριόν ἐστι τόπος, ἐν ᾧ πρότερον ἵδρυντο Κλαζομεναί· εἶθ' ἡ νῦν πόλις, νησία ἔχουσα προκείμενα ὀκτὼ γεωργούμενα, *Chytrium ille locus dicitur, in quo prius Clazomenæ erant positæ: deinde nova vrbs, quæ nunc est, cui octo paruæ insulæ præiacent, quarum ager colitur*. Primum in continente fuerunt *Clazomenæ*, postea, vt Pausanias Achaic. cap. III refert, Clazomenii ἐς τὴν νῆσον διέβησαν κατὰ τὸ Περσῶν δέος, *metu Persarum in insulam* [e regione sitam] *transierunt*: Alexander vero, Philippi filius, χερρόνησον Κλαζομενὰς ἐργάζεσθαι, χώματι ἐς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἠπείρου, *Clazomenas peninsulam fieri, ducto aggere in insulam ex continente*, præcepit. Atque sic in continente recensent Strabo, Ptolemæus, Plinius, alii. Romani & libertatem & insulam Drymusam donauerunt. Livius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Clazomeniis* [Romani] *super immunitatem & Drymusam insulam dono dederunt*. Thucydides quoque lib. VIII pag. 563 memorauit. ὁ πεζὸς, inquit, παρῄει ἐπὶ Κλαζομενῶν τε καὶ Κύμης, *peditatus abiit in Clazomenas & Cymen*. Claritatem ciuitatis etiam nummi testantur, inscripti ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩΝ, *Clazomeniorum*. Singularis est in Regis Galliæ cimelio, cum capite Augusti præferens ΚΛΑΖΟΜ. & ex auersa parte, ΘΕΑ ΛΙΒΙΑ, *Dea Liuia*, vxor Augusti Cæsaris.

LXXXIV.

In peninsula longius recedunt, Chium versus, *Erythræ*, Ἐρυθραί, etiam ex XII Ioniæ. Strabo lib. XIV pag. 443 Ἐρυθραὶ πόλις Ἰωνικὴ, λιμένα ἔχουσα καὶ νησίδας προκειμένας τέτταρας, Ἵππους καλουμένας, *Erythræ vrbs Ionica, portum habens & quatuor paruas insulas ante eum, quæ Hippi* (id est Equi) *adpellantur*. Strabo Erythras in peninsula tradit sitas esse: in postrema eius parte, Ptolemæus. Confirmat Ammianus lib. XXXI cap. XLII dicens, *Erythræo oppido suppositum montem Mimanta, & Homerum scripsisse & Tullium, doctis referentibus, audiebat*. Mimantem vero montem poeta Chio insulæ opposuit Odyss. Γ vers. 172

Ἢ ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα,
An sub Chio, ad ventosum Mimanta.

Committunt non nulli poetam & Marcellinum, tamquam pugnantes inter se: verum non pugnant, sed consentiunt, quia Erythras & Chium fretum

fretum interfluit, & illæ, freto adpositæ, Chium insulam prospectant: & forsan Tullius mentionem Erythrarum habuit. Sed de hoc monte postea: de Erythris nunc, quæ restant, adiicimus. A pluribus sunt memoratæ. Cicero in Verr. de Præt. vrb. cap. XIX *Chio per vim signa pulcherrima dico abstulisse: item Erythris, & Halicarnasso.* Liuius lib. XXXVII cap. VIII *Maritimas vrbes illinc a Pergamo Eumenes, hinc a Phocæa Erythrisque Romani sollicitabant.* Idem lib. XXXVIII cap. XXXIX *Chios quoque* [Romani] *& Smyrnæos, & Erythræos pro singulari fide, quam eo bello præstiterunt, & agro donarunt, & in omni præcipuo honore habuerunt.* Et Tacitus lib. VI cap. XII *post exustum sociali bello Capitolium, quæsitis Samo, Ilio, Erythris; & per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias carminibus Sibullæ,* cetera.

2. Nam Erythræos Herophilen Sibyllam, quæ inde *Erythræa* cognominatur, vindicasse sibi, Pausanias refert Phoc. cap. XII.

3. Herculis templo antiquo nobilitatæ Erythræ. Pausanias Achaic. cap. V ἡσθείης ἂν καὶ τῷ ἐν Ερυθραῖς Ἡρακλείῳ καὶ Αθηνᾶς ἐν Πριήνῃ ναῷ· τούτῳ μὲν τοῦ ἀγάλματος ἕνεκα, Ηρακλείῳ δὲ τὸ ἐν Ερυθραῖς κατὰ ἀρχαιότητα, *cum voluptate spectes Erythris Herculis, & Priene Dianæ delubra: hoc propter deæ signum; illud propter antiquitatem.* Quibus nummus Elagabali explicatur, inscriptus ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ, & templum ingens præferens, in cuius medio imago Herculis cum claua & pelle leonina adparet.

4. Portus Erythræorum *Cyssus*, Κυσσοῦς, vocatus fuit. Liuius lib. XXXVI cap. XLIII *Classis ad Cyssuntem, portum Erythræorum, tamquam ibi aptius exspectatura hostem, contendit.* Et cap. insequenti: *ad Corycum portum, qui super Cyssuntem est, conati sunt traiicere.*

LXXXV.

Erythris propinquus fuit *Mimas* mons altissimus, de quo iam ex Homero & Marcellino aliquid diximus. Strabo loco ante dicto: μεταξὺ τῶν Ερυθρῶν καὶ τοῦ ὑποκρημνου, Μίμας ἐστὶν ὄρος ὑψηλὸν, εὔθηρον, πολυδενδρον, *Inter Erythras & præcipitem illum locum est Mimas mons excelsus, feris abundans & arboribus.* Plinius lib. V cap. XXIX *Promontorium Coryceon, mons Mimas* CCL *millia passuum excurrens, atque in continentibus campis residens. Quo in loco Magnus Alexander intercidi planitiem eam iusserat,* VII *mill.* IↃ *passus longitudine, vt duos sinus iungeret, Erythrasque cum Mimante circumfunderet.* Addit Plinius: *Aleon fluuius, Corynæum Mimantis promontorium*: quasi pars Mimantis excurrens id nominis habuerit. At Melæ lib. I cap. XVII *Coryna* est oppidum, vt videtur. *In ipsa peninsula,* inquit, *est Coryna.* Ceterum mons Mimas in altissimis a poetis numeratur. Ouidius Metamorph. II vers. 222

- - - - - Cynthus & Othrys
Et tandem Rhodope niuibus caritura, Mimasque
Ossaque cum Pindo.

Et

Et Silius Italicus lib. III vers. 494

Mixtus Athos Tauro, Rhodopeque adiuncta Mimanti,
Ossaque cum Pindo, cumque Hæmo cesserit Othrys.

LXXXVI.

Est & ibi Κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, *Corycus mons celsus*, quem Plinius *Coryceon*, quasi Κωρύκειον dixit, obsessus prædonibus, a quorum insidiis clancularios obseruatores Κωρυκαίους, *Corycæos* dici, Strabo ibidem adnotauit, qui cum Erythris coniungit: Stephanus πλησίον Τέω τῆς Ἰωνίας καὶ Ἐρυθρῶν, *prope Teon Ioniæ & Erythras* esse, quasi inter vtramque vrbem mediam collocauit. Portum sub se habet. Liuius lib. XXXVI cap. XLIV *ad Corycum portum, qui super Cyssuntem est, conati sunt traiicere.* Portum hunc proprio nomine Κασύστην, *Casysten* Strabo vocauit, cui alium addit eodem, quo vrbs, nomine *Erythras* dictum.

LXXXVII.

Teos, Τέως, in australi peninsulæ latere sita, etiam antiqua vrbs Ionum fuit. Strabo ibidem: καὶ ἡ Τέως ἐπὶ χερρονήσῳ ἵδρυται, λιμένα ἔχουσα, *Et Teos in peninsula sita est, portum habens.* Patria hæc Anacreontis poetæ, & Hecatæi historici, qui fuerunt Τήϊοι, *Teii.* Anacreontis ætate Teii, non tolerantes Persarum contumelias, relicta Teo, Abderam, Thraciæ vrbem, concesserunt: vnde dictum manauit,

Ἄβδηρα καλὴ Τηΐων ἀποικία,
Abdera pulchra Teiorum colonia.

Postea vero quidam illorum in Asiam reuerterunt & Teum incoluere. Hæc Strabo dicto loco. Idem migratione hac Herodotus lib. I cap. CLXVIII refert laudatque Teios, quod loco cedere maluerint, quam pati seruitutem. Bene autem & postmodum *Teos* habitata fuit. Liuius lib. XXXVII cap. XXVII extremo: *naues Teum postero die accessere: & in portu, qui ab tergo vrbis est (Geræsticum ipsi adpellant) nauibus constitutis prætor ad depopulandum circa vrbem agrum milites emisit.* [cap. XXVIII] *Teii quum in oculis populatio esset, oratores cum infulis & velamentis ad Romanum miserunt*, cetera. Testes etiam nummi sunt variorum principum, Augusti, Neronis, Domitiani, Commodi, Valeriani, qui omnes inscripti sunt ΤΗΙΩΝ, *Teiorum.* Primus additum habet ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, *Augustus conditor*, forte quod is noua ornamenta ciuitati attulerat. Non autem nobis Plinius audiendus est, qui contra ceterorum omnium consensionem lib. V cap. XXXI Teon in insulis numerauit. *Clara*, inquit, *in alto* [insula] *Teos cum oppido, a Chio* LXXI *mill.* IↃ *passuum; tantumdem ab Erythris.* Aliter Mela, quem is plerumque sequutus est. *Inde*, inquit, *latius abit in peninsulæ faciem. Super angustias hinc Teos, illinc Clazomenæ.*

LXXXVIII.

Vicinæ Teo fuerunt Ἔραι, *Eræ*, oppidulum Teiis subiectum, vel ab iis conditum. Strabo XIV p. 282 Aldi, 742 Xylandri (nam Casauboni pag. 443

hic prauata est) Ἔραι πολίχνιόν ἐςι Τήϊον, *Eræ oppidulum sunt Teium* vel *Teiorum.* Thucydides lib. VIII pag. 562 οἱ Χῖοι Λέβεδον ἀπέςησαν, καὶ αὖθις Ἐράς, *Chii Lebedum ad defectionem induxerunt, & item Eras.* Et paucis interiectis: Atheniensis dux ἐσπείσατο Τηΐοις ὥςε δέχεσθαι καὶ σφᾶς· καὶ παραπλεύσας ἐπὶ Ἐράς, καὶ προσβαλὼν ὡς ὐκ ἐλάμβανε τὴν πόλιν, ἀπέπλευσεν, *pepigit cum Teiis, se & illos recepturum: & illinc profectus Eras, quum vrbem adortus expugnare non posset, inde nauigauit.* Ergo ad mare fuerunt, ac munitæ & maiori dignitate, quam tempore Strabonis qui πολίχνιον, *oppidulum*, dixit.

LXXXIX.

Succedit *Myonnesus*, Μυόννησος, inter Teum & Lebedum sita, non insula, sed mons seu promontorium, cuius pars habitata fuit. Liuius lib. XXXVII cap. XXVII *priusquam adpropinquaret classis, Myonnesum perfugerunt. vnde se a portu ratus abstracturum naues, ignarus loci sequebatur prætor. Myonnesus promontorium inter Teum Samumque est: ipse collis est in modum metæ in acutum acumen a fundo satis lato fastigatus: a continente arctæ semitæ aditum habet: a mari exesæ fluctibus rupes claudunt, ita vt quibusdam locis superpendentia saxa plus in altum, quam quæ in statione sunt naues promineant.* Strabo lib. XIV pag. 443 ἡ Μυόννησος ἐφ' ὕψυς χεῤῥονησιάζοντος κατοικεῖται, *Myonnesus in excelso loco, peninsulam referente, habitatur.* Thucydides lib. III pag. 192 littera simplici scripsit, προσχὼν Μυονήσῳ τῇ Τηΐων, *adpellens ad Myonesum Teiorum.*

XC.

In Isthmo peninsulæ, aut prope illum, e regione Smyrnæ, fuit Λέβεδος, *Lebedus*, a Colophone, quæ extra peninsulam est, distans stadiis CXX secundum Strabonem. qui ibi ait, τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, *artificum circa Bacchum* (*scenicorum* Latinus interpres vertit) *conuentum & habitationem ex omni Ionia fuisse, & annuum certamen in honorem Bacchi.* Herodotus, Strabo, Mela in XII antiquis Ioniæ oppidis numerarunt. Thucydides lib. VIII pag. 562 οἱ Χῖοι Λέβεδον ἀπέςησαν, *Chii Lebedum ad defectionem induxerunt.* Plinius lib. V cap. XXIX *Colophon Haleso adfluente: inde Apollinis Clarii fanum, Lebedos.* Nummus Getæ cum Bacchi effigie, ΛΕΒΕΔΙΩΝ. In Peutingeriana hic ordo est:

Smyrna XII. *Teos* XX. *Lebedos* XV. *Colofon* XX.

De Smyrnæ & Tei distantia dubites, si Ptolemæum sequaris, qui vtique maiorem postulat: in ceteris fere consentit. Lysimachus euertit Lebedum, & incolas Ephesum deduxit, vt Pausanias tradit Attic. cap. IX. a quo tempore ægre resurrexit, & vicus potius quam oppidum fuit. Horatius lib. I epist. XI

An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quam Gabiis desertior, atque
Fidenis vicus.

CXI.

XCI.

Ptolemæus & Peutingeriana post *Lebedum* habent *Colophonem*. Strabo lib. XIV ἡ Κολοφὼν πόλις Ἰωνική, *Colophon vrbs Ionica.* Mela lib. I cap. XVII *Colophon, quam Mopſus, eiusdem Mantûs filius, ſtatuit ad promontorium, quo ſinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum vocant, efficit, anguſtisque ceruicibus reliqua extendit.* Plinius lib. V cap. XXIX *Ab Epheſo Manteium aliud Colophoniorum, & intus ipſa Colophon, Haleſo adfluente.* Cur *intus* ſitam dicit, quam Ptolemæus in maritimis poſuit? & Liuius lib. XXXVII cap. XXVIII *Polyxenidas cum regia claſſe a Colophone profectus.* * Videtur Scylacem ſequutus Plinius, in cuius Periplo doctiſſimus Palmerius diſpungit, Κολοφὼν ἐν μεσογαίᾳ, Νότιον καὶ λιμήν, *Colophon in mediterraneo, Notion & portus.* Suſpectum ἐν μεσογαίᾳ, ſiue cum Colophone ſiue Notio coniungas: vtrumque enim maritimum fuit. De Notio poſtea videbimus ex Diodoro & Liuio: de Colophone teſtis Ptolemæus, vt dixi, atque itidem Liuius.

2. Hic etiam paullo ante, cap. XXVI ſedem vrbis mutatam fuiſſe ſignificat. *Notium,* inquit, *abeſt a vetere Colophone duo ferme millia paſſuum.* Si *vetus,* ergo etiam *noua,* vtut propinqua veteri. Euertit enim veterem Lyſimachus, bellum cum Antigono gerens, vt Epheſum amplificaret: quod Pauſanias cap. IX Attic. refert. Ex eo videtur in alio & commodiore, propinquo tamen, loco reſtituta.

3. Fuit & hæc in vrbibus, quæ de patria Homeri certarunt, vti ex Ciceronis pro Archia conſtat. nam & ibi verſatus eſt aliquamdiu, quod Herodotus in Homeri Vita cap. VIII narrauit. Inde Virgilius in Ciri, ſeu quisquis auctor, verſ. 65

Quæ Colophoniaco Scyllæ dicuntur Homero.

4. Prouerbii, *Colophonem addere,* Strabo dicto loco hanc originem docet, ἐν τοῖς δυσκαταλύτοις πολέμοις, ὅπου τὸ ἱππικὸν τῶν Κολοφωνίων ἐπικουρήσειε, λύεσθαι τὸν πόλεμον, *in difficillimis bellis, quando Colophonius equitatus acceſſerit, diremtam fuiſſe pugnam.* **

5. Colophoniorum fuit lucus & templum cum oraculo Apollinis *Clarii.* Strabo XIV pag. 442 ἡ Κολοφὼν πόλις Ἰωνική, καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς ἄλσος τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν ποτε παλαιόν, *Colophon vrbs Ionica, & ante eam Clarii Apollinis lucus, in quo vetus quondam oraculum fuit.* Plinius lib. V cap. XXIX *Intus ipſa Colophon Haleſo adfluente. Inde Apollinis Clarii fanum, Lebedos.*

XCII.

Si ſe ordo recte habet, inter Lebedon & Colophonem *Claros* fuit,

(I) 2 lucus

* Tacitus de Germanico Ann. II, 54, 3 *Relegit Aſiam adpellitque Colophona, vt Clarii Apollinis oraculo vteretur.* Adde inſequentia de oraculi rationibus.

** Adde illud quoque de Colophone oppido commemorabile: Γίνεται δὲ ῥητίνη ὑγρὰ πιτυΐνη καὶ πευκίνη κομιζόμενα ἀπὸ Γαλλίας καὶ Τυῤῥηνίας, καὶ ἀπὸ Κολοφῶνος πάλαι ποτὲ ἐκομίζετο. Ἔνθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχε Κολοφωνία κληθεῖσα. *Liquida reſina e pinu & piceo e Gallia & Etruria affertur, & e Colophone quondam afferebatur. Vnde & nomen ſortita eſt, Colophonia adpellata.* Dioſcorides lib. I c. 93.

lucus cum fano, an etiam oppidum, incertum. Græci ſcribunt ἡ Κλάρος, femineo genere, qua forma πόλις, *vrbs*, videri poſſit ſubaudiri. Thucydides lib. III pag. 192 αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ. *videntes ipſum in Claro.* Et Pauſanias Achaic. cap. III ὡς κατὰ τὴν Κλάρον ἐγένοντο, *quum ad Clarum adpuliſſent.* Et ſine præpoſitione. Thucydides dicto loco: ἔτι περὶ Κλάρον ὁρμῶν, *adhuc ad Clarum naues tenens.* Et Pauſanias Phoc. cap. XII ἀφίκετο ἐς Κλάρον τὴν Κολοφωνίων, *venit Clarum Colophoniorum.* Ouidius Metamorph. I verſ. 515 ſub Phœbi perſona:

- - - - - - mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareaque regia ſeruit.

Poſteriores oppidum expreſſo vocabulo dicunt. Scholiaſtes Apollonii ad lib. I verſ. 308 Κλάρος πόλις πλησίον Κολοφῶνος, ἱερὰ Ἀπόλλωνος, καὶ χρηστήριον τοῦ θεοῦ, *Claros oppidum prope Colophonem, ſacra Apollini, eiuſque oraculum.* Et Iſaacius Tzetzes ad Lycophronis verſ. 1464 Κλάρος, ὄρος καὶ πόλις Ἀσίας, περὶ Κολοφῶνα, ἀφ' οὗ καὶ Κλάριος ὁ Ἀπόλλων, *Claros, mons & oppidum Aſiæ iuxta Colophonem, vnde Clarius Apollo dictus.* Seruius in Æneid. III verſ. 360 *Clarium oppidum eſt in finibus Colophoniorum, vbi Apollo colitur: vnde Apollo Clarius.* De monte, cuius modo Tzetzes mentionem faciebat, conſentit Vibius Sequeſter in Montibus: *Clarius Colophoniæ, a quo Apollo Clarius.* Nos vero contenti ſumus lucum & fanum huius nominis noſſe: oppidum * & montem quærenda aliis relinquimus. **

XCIII.

Notium, Νότιον, quoque vicinum fuit, oppidum an litus ſolum; item ab auſtro an ſeptemtrione, non perinde certum eſt. Straboni lib. XIV pag. 444 Νότιον ὕφορμος αἰγιαλὸς, *Notium litus eſt portubus idoneum*, quod Chium

* In Nicandri Theriac. extrem. pag. 62 hæc legas controuerſiæ dirimendæ non inidonea:

Καίκεν ὁμηρείοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις· τὸν ἔτρεψε Κλάρου νιφόεσσα πολίχνη.

Et Homerici amplius Nicandri memineris, quem Clari oppidulum niuoſum nutriit. Neque vero conſtructio hæc Κλάρου πολίχνη opinioni eorum officit, qui *Clarum oppidum* eſſe putant. Nam vtrumque pariter dicitur & Κλάρος πολίχνη & Κλάρου πολίχνη. Sic Aelianus hiſt. var IV cap. 10 τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων dixit. Ac Latini Græcos imitati ſimiliter ſcripſerunt. Cic. V epiſt. ad Attic. 18 *Caſſius eſt in oppido Antiochiæ.* Plinius XIX c. 3 *Ante oppidum Cyrenarum.* Idem XXXI c. 2 *Murſyæ fons in Phrygia ad Celenarum oppidum ſaxa egerit.* Vide exempla plura in Monument. Ingenior. tom. II pag. 137 & in Grammatica noſtra latina.

Extant etiam Colophoniorum numi, quales reperias inter numiſm. Franciſci de Camps pag. 71, vnde illud ſimul adparet, eos Aeſculapio deditos fuiſſe.

** Adiicienda huc præterea duo ſunt, vnum de monte Colophoni propinquo, alterum de amne. Nicander Theriac. v. 216 pag. 15

Ἀσὶς δ' ὀρνυσόεντα καὶ ὃς πλεῖον ἑρπετὰ βόσκει,
Οἷα περὶ τρηχὺν Βουκάρτερον, ἢ καὶ ἐρυμνὰς
Αἰγαγέης πρημὼν καὶ κέρκαφος ἐντὸς ἐέργει.

Ibi ſcholiaſtes pag. 16 Βουκάρτερος καὶ Αἰγαγέης καὶ κέρκαφος ὀνόματά εἰσιν ὀρῶν τῆς Ἀσίας. Sed clarius & diſtinctius Tzetzes ad Lycophron. Alex. v. 424 Ὁ κέρκαφος ὄρος Κολοφῶνός ἐστιν οὐκ ἄποθεν δὲ καὶ οὐ μακρόθεν, ἀλλὰ δηλονότι πλησίον τῶν ποταμῶν καὶ ὑδάτων τοῦ Ἄλεντος ποταμοῦ Κολοφῶνος. *Cercaphus mons eſt Colophonis, non diſſitus nec longinquus, ſed prope ab alueis & aquis Alentis, Colophoniorum fluminis.*

Chium circumnauigantibus occurrat: nisi aliud Notium (nam commune nomen est, *australe* sonans) in ipsa insula Chio situm, geographo ibidem, vti videtur, curæ est. Si enim continentis Ioniæ esset, supra Lebedum, longe a Colophone, cui ceteri coniungunt, situm foret. Suidas & Harpocrates *Notium* dicunt esse χωρίον προκείμενον τῆς Κολοφωνίων πόλεως, id est, *locum* vel *oppidum* (nam vtrumque χωρίον significat) *quod vrbi Colophoniorum præiaceat.* Thucydides lib. III pag. 193 παραπλέων πάλιν ἔσχε ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, τῆς ἄνω πόλεως ἑαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμένους, *præternauigans rursus Notium Colophoniorum tenuit, quod Colophonii inhabitabant, superiore vrbe ab Itamene capta.* Iuxta Notium Athenienses, absente Alcibiade, a Lysandro victi. Diodorus Siculus lib. XIII cap. LXXI τὰς πολλὰς ναῦς καθώρμισε περὶ Νότιον, *multis nauibus circa Notium adpulit.* Inde digressus Clazomenas Alcibiades, quem ille classi præfecerat, interea victo, πυθόμενος τὸ γενόμενον, διὰ σπουδῆς ἀνέκαμψεν εἰς τὸ Νότιον, *audita clade, celeriter reuertit in Notium.* Ex his autem, oppidum an litus fuerit, non aperte adparet. Oppidum autem alii dixerunt. Liuius lib. XXXVII cap. XXVI. *Ipse* [Antiochus] *copias ad Notion ducit. id oppidum Colophonium mari imminens, abest a vetere Colophone duo ferme millia passuum.* Plinius lib. V cap. XXIX *Fuit & Notium oppidum.* Et Stephanus: Νότιον πόλις Ἰωνίας, *Notium vrbs Ioniæ.* Et incolæ Colophonii fuerunt. Rursus Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Colophoniis, qui in Notio habitant,* [Romani] *immunitatem concesserunt.* quod a Polybio est, qui Legatione XXXVI Κολοφωνίους τοὺς τὸ Νότιον οἰκοῦντας memorauit. Ex supra dictis clarum est, Notium in ora seu ad mare situm fuisse, neque Scylacem audiendum esse, apud quem vulgariter incisum est, Κολοφὼν, ἐν μεσογαίᾳ Νότιον καὶ λιμὴν, *Colophon, in mediterraneo Notium & portus.* Male sanus locus est, etiamsi ἐν μεσογαίᾳ ad Colophonem cum Palmerio referas, vt supra fuit demonstratum.

XCIV.

Inter Colophonem Ptolemæus & Ephesum *Caystri* fluminis ostia ponit, quod poetæ laudant ab oloribus, quos magno numero habeat * Ordinem sic etiam Scylax tenet, vti Ptolemæus. Fluuius Græce Κάϋστρος, Latine *Cayster* & *Caystros* vocatur. ** Mela lib. I cap. XVII post Ephesum:

* Quia Caystri origo cognitu magis necessaria est, audiemus Nicandrum Theriac. v. 630 pag. 41, 42

Ἄγρει μὴν ὀλίγαις μηκωνίσι ῥάμνον ἐίσην
Ἑρσομένην ἀργῆτι δ᾽ ἀεὶ περιτέτροφεν ἄνθει
Τὴν ἤτοι Φιλέταιριν ἐπίκλησιν καλέουσιν
Ἀνέρες, οἱ Τμωλοιο παραὶ γύγαό τε σῆμα
Παρθένιόν τε νέμουσι λέπας, τόθι Κλέζος ἀεργοὶ
Ἵπποι χιλεύουσι, καὶ ἀντλαί εἰσι Καΰστρου.

Præterea accipe minoribus papaueribus similem rhamnum, rore consperssam, quam albo semper flore nutriit quamque Philetairin cognominant homines qui Tmolum circa Gyge monumentum & Parthenium montem incolunt, vbi Clezos pigri depascunt equi & Caystri sunt fontes.

** Caystri figuram vide apud Sponium Voyage libr. III p. 250

ſum: *ibi Cayſtros amnis.* Plinius lib. v cap. XXIX *Attollitur* [Epheſus] *monte Pione: adluitur Cayſtro, in Cilbianis iugis orto, multosque amnes deferente, & ſtagnum Pegaſeum, quod Phyrites amnis expellit.* Ouidius lib. v Metamorph. verſ. 386

- - - - - non illo plura Cayſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.

Et Martialis lib. I epigrammate LIV

Sic niger, in ripis errat quum forte Cayſtri,
Inter Ledæos ridetur coruus olores.

Vnde cygnus Ouidii Triſt. lib. v eleg. IX verſ. 11 *Cayſtrius ales* dictus eſt. Ex Homeri Iliad. B verſ. 460 deſumta ſunt:

- - - - - ἢ κύκνων δουλιχοδείρων,
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι, Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,

vel cygnorum longum collum habentium, Aſio in prato, Cayſtri circa fluenta. Quæ Virgilius reſpexit lib. I Georgicor. verſ. 383

Iam varias pelagi volucres, & quæ Aſia circum
Dulcibus in ſtagnis rimantur prata Cayſtri.

A Cayſtro dictus Καΰστριον πεδίον, *Cayſtrius campus*, pars agri Epheſini. Strabo XIV pag. 427 Λάρισσα κώμη τῆς Ἐφεσίας ἐν τῷ Καϋστρίῳ πεδίῳ, *Lariſſa pagus agri Epheſii in Campo Cayſtrio.* Euſtathius ad Dionyſii verſ. 837 ἀπὸ τοῦ Καΰστρου καλεῖται καὶ πεδίον Καΰστριον, *a Cayſtro vocatur campus Cayſtrius.* Et Stephanus: Καΰστριον πεδίον τῆς Ἐφεσίας, ἀπὸ Καΰστρου ποταμοῦ, ὃς διὰ τὸ ἔχειν τὴν κατακεκαυμένην χώραν πλησίον, ἐκλήθη, *Cayſtrius can pus Epheſiæ, a Cayſtro fluuio ita nominatus, qui ex eo dictus eſt, quod Combuſtæ regioni vicinus fluit.*

XCV.

Cayſtro proxima eſt *Epheſus*, Ἔφεσος, vt idem Stephanus dicit, πόλις Ἰωνίας ἐπιφανεστάτη, *Ioniæ vrbs illuſtriſſima.* Herodoto lib. I cap. CXLII *Lydiæ* vrbs eſt, * quia Lydia olim fuerat, quæ a colonis vocata fuit Ionia: vel quia pars Lydorum regni fuit, licet non Lydiæ propriæ, quam in mediterraneo definiuit Ptolemæus. Plinius lib. v cap. XXIX *Lumen Aſiæ* dixit, & *opus Amazonum.* ** Splendorem addidit *Dianæ templum* toto orbe illuſtriſſimum, ſitum inter vrbem & portum, vt Strabo locum deſignat; cui Herodotum addas lib. I cap. XXVI. Idem Plinius lib. XXXVI cap. XIV *Magnificentiæ vera admiratio exſtat templum Epheſiæ Dianæ, ducentis viginti annis factum a tota Aſia.* Recte, *a tota Aſia*, ſeu pluribus Aſiæ ciuitatibus: quod etiam Liuius lib. I cap. XLV confirmat. *Iam tum*, inquit, id eſt ſub Seruio rege, *inclutum Dianæ Epheſiæ fanum: id communiter a ciuitatibus Aſiæ factum fama ferebat.* Exuſtum fuit a Heroſtrato, ſed ἄλλον (νεὼν) ἀμείνω κατεσκεύασαν, *aliud præſtantius* [templum] *ædifi-*

* Vſum huius obſeruationis docet Rutgerſius Var. Lect. II c. I.

** Adde Oroſius I hiſt. c. 15. Sed, vt ſunt pleraque veterum incerta & dubia, ita Epheſum quoque ab Androclo conditam eſſe Epigramma Græcum docet lib. IV Anthol. c. εἰς ναούς pag. 486. A ſeruis Chiorum Athenæus lib VI pag. 267.8.

ædificarunt Asiatici, quod itidem Strabo dicto loco adnotauit, qui & sua ætate Ephesum fuisse dicit ἐμπόριον μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν τὴν ἐντὸς τοῦ Ταύρου, *emporium Asiæ, eorum quæ sunt intra Taurum, maximum.* Incrementum mercaturæ Lysandro debuit Lacedæmonio, de quo Plutarchus in Vita pag. 434: frequentiæ populi, * Lysimacho, qui, vt Pausanias Achaic. cap. III obseruauit, vrbem Lebedum euertit, vt cresceret Ephesiorum ciuitas: etiam muros circumdedit, quod Strabo addit. ** Nummi ciuitatis plures exstant inscripti ΕΦΕΣΙΩΝ, in quibus vnus Vespasiani maxime notabilis est, signatus hac epigraphe: ΕΦΕΣΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Ephesiorum, qui primi Asiæ, sacræ* [ciuitatis] *& suis viuentis legibus.*

XCVI.

Inter Ephesum & Mæandri ostia nihil ponit Ptolemæus, nisi Τρωγύλιον ἄκρον, *Trogylium promontorium:* quæ Strabonis est lib. XIV pag. 438 ἡ Τρωγίλιος ἄκρα, simplici iota, *Trogilium promontorium.* S. Lucas Act. Apost. XX commat. 15 scripsit Τρωγύλλιον, *Trogyllium.* Est & huius nominis parua insula ante promontorium sita. Strabo ibidem: τῆς Τρωγιλίου πρόκειται νησίον ὁμώνυμον, *ante Trogilium iacet parua insula eiusdem nominis.* Et hanc videtur sacer scriptor, iam laudatus, indicasse verbis, μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ, *manentes in Trogilio.* Plinius tres nominat lib. V cap. XXXI, *Mycale* [ora habet] *Trogilias tres, Psilon, Argennon, Sanalion.* Forsan scopuli circumiecti numerum augent. Sed ex insulis in continentem reuertamur. Quod *Trogilium* vel *Trogylium* dictum est promontorium, pars est Mycales montis siue litoris. Strabo ibidem: καὶ αὐτὴ ἡ Τρωγίλιος ἄκρα πρόπους τίς τῆς Μυκάλης ἐστὶ, *ipsum Trogilium promontorium quasi pes Mycales procurrens est.*

XCVII.

Ipsa autem *Mycale,* Μυκάλη, est tractus montanus, e regione Sami insulæ iuxta Prienen vrbem. Strabo ante dicto loco: *Post ostia Mæandri* [septemtrionem versus] *est Prienense litus, & supra illud Priene,* καὶ ἡ Μυκάλη τὸ ὄρος εὔθηρον καὶ εὔδενδρον. *** Ἐπίκειται δὲ τῇ Σαμίᾳ, καὶ ποιεῖ πρὸς αὐτὴν, ἐπέκεινα τῆς Τρωγιλίου καλουμένης ἄκρας, ὅσον ἑπταστάδιον πορθμόν, *& Mycale mons venationibus aptus atque arboribus. Imminet hic Samio agro, & aduersus eum trans Trogilium promontorium facit fretum* VII *circiter latum stadia.* Multis notus hic mons est & memoratus. Homerus Catalogo vers. 376

> Μαιάνδρου τε ῥοὰς, Μυκάλης τ' αἰπεινὰ κάρηνα,
> *Mæandrique fluenta, Mycalesque alta cacumina.*

Herodotus lib. I cap. CXLVIII τὸ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρὸς πρὸς ἄρκτον

* Amplitudo vrbis & eximia frequentia hominum Ephesi comparatur a Seneca epist. 102 cum illa Alexandriæ.

** Sed interitum eius vide in Epigramm. Græc. lib. I. c. εἰς πόλεις pag. 140.

*** Epigramm. Græc. lib. III εἰς ναυηγ. pag. 338 τὸν πάλαι αἰγονόμου κλυζόμενον μυκάλης. Ergo Straboni suffragatur.

ἄρκτον τετραμμένος, *Panionium est Mycales locus sacer, a septemtrione eius,* de quo plura postea dicemus. Idem lib. IX cap. CVI ἐς τὰ ἄκρα τῆς Μυκάλης, *in cacumina Mycales.* Scylax in Lydia sua, quam ad mare duxit: πρὸ τῆς Μυκάλης Σάμος ἐςὶ νῆσος, *Ante Mycalen Samos insula sita:* & mox, ἐπὶ τῆς Μυκάλης ἐςὶ πόλις Πριήνη, *ad Mycalen vrbs Priene est.* Thucydides lib. VIII pag. 599 *seditionem in Samo esse nuntiabatur.* Ergo Milesios κελεύσαντες πεζῇ ἐπὶ τῆς Μυκάλης παριέναι, ἔπλεον πρὸς τὴν Μυκάλην, *iubentes pedestri itinere ad Mycalen adesse, ipsi nauigauerunt etiam ad Mycalen.* Græci hic, Leotychida & Xantippo ducibus, Xerxis exercitum extensione facta vicerunt. Diodorus Siculus lib. XI cap. XXXIV *Persæ ex Samo mouentes cum omnibus nauibus,* καταράντες εἰς Μυκάλην τῆν Ἰωνίας, *adpulerunt ad Mycalen Ioniæ,* vbi naues in terram subducunt, impares nauali pugnæ: *Græci* autem προσπλεύσαντες τοῖς ἐν τῇ Μυκάλῃ βαρβάροις, *aduersus barbaros, in Mycale castra habentes, cursum dirigunt.* Meminit etiam Cornelius Nepos Cimone cap. 11 *apud Mycalen* Persarum classem deuictam esse, sed confundit nauale prœlium apud Eurymedontem fluuium, quod Cimonis fuit, cum terrestri apud Mycalen, quod Xanthippi Atheniensis & Leotychidæ Lacedæmonii, tum sociorum. Stephanus Mycalen *vrbem Cariæ* dicit: sed vnde vrbem fuisse probetur, non adparet: nec Cariæ fuit, quia hæc Mæandrum non transgressa ad Ephesium vsque agrum; sed fuit ceterorum consensu Ioniæ. Agathemeres lib. 1 cap. 1 in insulis scripsit Mycalen. Credo *Trogiliam* Strabonis intellexisse, aut ex Plinii *Trogiliis* vnam.

XCVIII.

A Trogilio in Samum sunt XL stadia secundum Strabonem, qui spatium illud, quod a freto ad Ephesum est, neglectum ab aliis, describendo compleuit. *Quum a Samio,* inquit, *freto, quod ad Mycalen est, nauigatur Ephesum, ad dextram est Ephesiorum ora; partem eius habent etiam Samii. Primum in ora maritima illa est* τὸ Πανιώνιον, τρισὶ ςαδίοις ὑπερκείμενον τῆς θαλάσσης, ὅπυ τὰ Πανιώνια, κοινὴ πανήγυρις τῶν Ἰώνων, συντελεῖται τῷ Ἑλικωνίῳ Ποσειδῶνι. *Panionium tribus stadiis super mare positum, vbi Panionia, id est solemnem panegyrin Iones agebant Neptuno Heliconio.* Adde quæ paullo ante ex Herodoti lib. 1 cap. CXLVIII de Panionio proferebamus, qui *Mycales locum sacrum* a septemtrione dixit adpositum. Sacris iis præsidebant Prienenses.

XCIX.

Post Panionii locum fuit *Neapolis,* Strabo XIV pag. 440 εἶτα Νεάπολις, *deinde Neapolis* est, quæ ante Ephesiorum fuit, post Samiorum, qui tradito *Marathesio,* Μαραθησίῳ, quod oppidum etiam Plinius lib. V cap. XXIX memorauit, remotius permutauerunt cum propinquiore.

2. Εἶτα Πύγελα πολίχνιον, ἱερὸν ἔχον Ἀρτέμιδος Μυνυχίας, *Post, Pygela est oppidulum cum templo Dianæ Munychiæ.* Stephanus etiam Πύγελα, *Pygela* scripsit: Mela autem lib. 1 cap. XVII, & Plinius dicto loco *Phygela* scribunt, & a *fuga,* φυγῇ, deriuant, quasi a fugitiuis conditum. Strabo vero aliun-

aliunde nomen deduxit, quem consulere licet. εἶτα λιμὴν Πάνορμος καλούμενος, ἔχων ἱερὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος· εἶτ' ἡ πόλις. *Deinde portus Panormus est, qui templum Ephesiæ Dianæ habet: post id est ipsa vrbs* Ephesus.

C.

His addenda est Πριήνη, *Priene*, * vetus vrbs Ionica, vna cum Myunte condita, quarum originem habes apud Pausaniam Achaic. cap. 11. Et Herodotus lib. 1 cap. CXLII in Ionicis ciuitatibus numerat, quæ in Cariæ solo fuerint locatæ. Ideo forsan in Caria Ptolemæus scripsit, quod excusari potest: non autem quod in Caria mediterranea. Omnes alii ad mare ponunt aut prope illud. Scylax Prienensibus duos portus tribuit, & in iis vnum clausum. Pausanias Arcad. cap. XXIV θάλασσαν, *mare* memorat μεταξὺ Πριήνης καὶ Μιλήτου, *inter Prienen & Miletum.* Et Dionysius Periegef. verſ. 825 de Mæandri exitu,

Μιλήτου τε μεσηγὺ καὶ εὐρυχόροιο Πριήνης,
Miletum inter & spatiosam Prienen.

Strabo quidem lib. XIV pag. 438 Μετὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μαιάνδρου ὁ κατὰ Πριήνην ἐστὶ αἰγιαλός· ὑπὲρ αὐτοῦ δ' ἡ Πριήνη καὶ ἡ Μυκάλη τὸ ὄρος, *Post Mæandri ostia est Prienense litus: supra quod ipsa Priene & mons Mycale*, vbi ὑπὲρ, *Supra*, interiorem locum videtur notare; non autem reductior potest a mari esse, quia locus Panionii Prienensium fuit, qui tribus a mari stadiis distabat: & Priene sub Mycale monte sita, quem omnes in maritimis posuerunt; ideoque Didymus ad supra dictum Homeri locum (Catalog. v. 376) Mycalen interpretatur ὄρος Πριήνης, ἀντικρὺ Σάμου τῆς νήσου, *montem Prienes, ex opposito Sami insulæ.* Pomponius Mela: *Deinde rursus inflexa* [Ionia] *cingit vrbem Prienen, & Gæsi fluminis ostium: moxque, vt maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panionium, sacra regio, & ob id eo nomine adpellata, quod eam communiter Iones colunt.* Prienensis fuit *Bias*, vnus ex septem sapientibus, vt præter Strabonem & Laertium, etiam testis est Cicero Paradoxo 1. *Laudabo*, inquit, *sapientem illum, Biantem, qui numeratur in septem: cuius cum patriam Prienen cepisset hostis;* nota cetera. Gentile Πριηνεὺς, *Prieneus*, tribus syllabis; vnde Herodotus lib. 1 cap. CLXX Biantem vocat ἄνδρα Πριηνέα.

CI.

Lustratis sic omnibus, quæ circa Ephesum in ora erant, venimus ad ostia Mæandri, fluminis nobilissimi, non lati, sed admodum profundi. Tortuosus & reflexus cursus maxime nobilitat. Plinius lib. V cap. XXIX *Amnis Mæander ortus e lacu in monte Aulocrene, plurimisque adfusus oppidis, & repletus fluminibus crebris, ita sinuosus flexibus, vt sæpe credatur reuerti; Apamenam primum peruagatur, mox Eumeneticam, ac dein Bargyleticos campos: postremo Cariam placidus, omnesque eos agros fertilissimo*

* A Myrina Amazonum duce condita & ex nomine sociæ cuiusdam dicta. Diodorus III pag. 188.

ſimo rigans limo, ad decimum a Mileto ſtadium lenis illabitur mari. De diſtantia a Mileto infra diſpiciemus. Ipſum Mæandrum, in flexibus ſuis mirandum, aliorum etiam relatione iuuat cognoſcere. Ouidius lib. VIII Metamorph. verſ. 162 de flexibus labyrinthi:

Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in aruis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque fluitque:
Occurrensque ſibi venturas adſpicit vndas,
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum
Incertas exercet aquas.

Et Seneca Hercule Furente verſ. 683

- - - - *qualis incerta vagus*
Mæander vnda ludit, & cedit ſibi,
Inſtatque; dubius litus an fontem petat.

De fonte etiam Liuius lib. XXXVIII cap. XIII *Mæander ex arce ſumma Celænarum ortus, media vrbe decurrens, per Caras primum, deinde per Ionas, in ſinum maris editur, qui inter Prienen & Miletum eſt.* Arx illa vertex montis *Aulocrenes*, vt Plinius vocauit. Sinus, in quem exit Mæander, vnus eſt inter Prienen & Miletum comprehenſus, vt non modo ex his Liuii verbis, ſed Homeri etiam & Pauſaniæ, ſupra paullo in *Priene* adlegatis, clarum eſt: quod contra vulgares tabulas, etiam Agathodæmonis Ptolemaicam, notandum eſt, quibus diuerſi ſinus panduntur, alter in quem Mæander effluit; alter, cui adpoſita eſt Miletus.

CII.

Ptolemæus hic finit maritima Ioniæ Mæandri oſtiis: etiam Scylax maritimam Lydiam, quæ ipſa eſt Ionia: quæ vero inde a Mæandro ad mare vsque Rhodium ſunt, vterque Cariæ adſignat. Cares ſane ad Mæandrum vsque coluerunt, & ipſe Herodotus lib. I cap. CXLII non diffitetur, quum Ionicas vrbes enumerat, Miletum, Myunta, Prienen (quamvis hæc trans flumen erat) *ἐν τῇ Καρίῃ, in Caria* eſſe poſitas. Quod vero hæ ab Ionibus fuerunt conditæ, vt omnes conſentiunt, & ad Panionii ſocietatem pertinebant, Miletus etiam belli pacisque artibus inter Ionicas facile princeps erat; Strabo, Mela, Plinius in *Poſideo* promontorio, quod vltra Miletum ad ſinum Iaſſium eſt, terminum Ioniæ conſtituerunt.

CIII.

Qui vero ordo locorum, & ſitus, & diſtantia inter Mæandri oſtia & Miletum ſit, maxima in eo diſſenſio geographorum eſt. Ptolemæus extendit ſpatium ad XX minuta gradus latitudinis, id eſt, quinque milliaria Germanica. Plinius contra paullo ante adductis verbis, decem tantummodo ſtadia habet inter Miletum & oſtium Mæandri: quocum recenti peregrinatori Iacobo Sponio de Septem eccleſiis Aſiæ pag. 272, ſitum Mileti prope Mæandrum ponenti, *proche du Meandre*, conuenire admodum videtur. Strabo autem, qui perinde, vt Ptolemæus, inter Mæandri oſtia & Miletum duo oppida Heracleam & Pyrrham interponit, ſingulo-

gulorum tradit distantias, quæ non vltra cx stadia conficiunt, vtpote xxx a Mileto Heracleam, totidem fere ab Heraclea Pyrrham, & inde quinquaginta ad ostium. Hæc vero per rectam lineam, extra sinuum flexus ac curuaturam. Ex quo pronum est coniicere, excidisse centenarii notam apud Plinium, & cx *stad.* rescribendum. quem numerum sequendum putamus, quia cum cura Strabo interualla illa dimensus est. Sponius autem deceptus est vnica inscriptione, reperta in loco, qui Palatscha vocatur, in qua sit ΠΟΛΙΣ ΜΙΛΗΣΙΩΝ. Georgius autem Wheler, eiusdem temporis peregrinator, a traiectu Mæandri duabus horis Palatscham profectus est, qui videns difficultatem, quam Strabonis rationes opinioni Sponianæ inferunt, ruinas illius loci ex Pyrrha Strabonis & Ptolemæi, quam ex Mileto esse, censet probabilius.

CIV.

Isaacus Vossius, eruditis in Melam adnotationibus, Ptolemæum, & qui eum sequantur, reprehendit, *Mæandri ostium collocantes non inter Heracleam & Prienen, sed inter Ephesum & Pyrrham, vnde quam longissime absit.* Verum non video, quid iure reprehendat, quum si numeri non fallunt, qui alii in Græco, alii in Latino sunt, satis longe Mæandrum ab Epheso in mare deduxit: nisi forte Agathodæmonis tabula imposuit, in qua propius id flumen ad vrbem Ephesum accedit. Quod vero Prienen non tam prætermisit Ptolemæus, quam ad interiora paullisper reduxit, si id crimen est, tantum vix est, quantum quod Vossius posthabuit Pyrrham, & inter Prienen & Heracleam Mæandrum fluuium emisit, quum Heraclea octoginta stadiis a Mæandro secundum Strabonem absit.

CV.

Ab ostio Mæandri in sinistra siue austrum versus Mela primo loco *Hippum* habet, aliis ignotam. *Ionia*, inquit, *cingit Miletum, - - - Hippum, amnis Mæandri exitum.* Addit Vossius: *Hippus Pomponii est oppidum illud, quod vulgo adpellatur Gippo, imminens Mæandri ostio.* Videant alii de illo Gippo, quibus copia est inspiciendi hodiernam Asiam.

CVI.

Certior *Pyrrha* Strabonis & Ptolemæi in hac ora est, quinquaginta ab ostio stadiis remota, quam etiam Plinius in Caria lib. v cap. xxix agnoscit, sed turbato ordine positam in mediterraneis.

CVII.

Deinde *Heraclea* est sub *Latmo* monte, vnde cognomen oppido. Strabo pag. 437 Ἑξῆς ἐστὶν ὁ Λατμικὸς κόλπος, ἐν ᾧ Ἡράκλεια ἡ ὑπὸ Λάτμῳ λεγομένη, πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, *Deinde est sinus Latmicus, in quo Heraclea sub Latmo cognominata, oppidulum cum statione.* Ptolemæo est Ἡράκλεια πρὸς Λάτμῳ, *Heraclea ad Latmum.* Plinius dicto loco: *Inde mons Latmus: oppida, Heraclea montis eius cognominis;* reliqua. Et *Latmos*, sicut mons, cui subiacet, olim vocata fuit, Strabone teste: & Stephanus Alc-

mani poetæ ita adpellatam esse refert. Adde Apollonii scholiasten, mox producendum. De monte Pomponius Mela I cap. XVII *Ionia cingit - - - - Latmum montem Endymionis, a Luna, vt ferunt, adamati, fabula nobilem.* Cicero fabulæ interpres sit lib. I Tuscul. cap. XXXVIII. *Endymion*, inquit, *si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormiuit, qui est mons Cariæ. nondum, opinor, est experrectus. num igitur eum curare censes, quum Luna laboret, a qua consopitus putatur, vt eum dormientem oscularetur ?* Ex eadem fabula Endymion *Latmius heros* Ouidio Trist. lib. II vers. 299, & *Latmius venator* Valerio Flacco lib. VIII vers. 28 dictus est. Tacemus poetas alios, in quibus etiam Apollonius est lib. IV vers. 57, cuius scholiasten tantum, Λάτμιον ἄντρον Apollonii interpretantem, adiungo. Λάτμος, inquit, ὄρος Καρίας, ἔνθα ἐςὶν ἄντρον, ἐν ᾧ διέτριβεν Ἐνδυμίων. ἐςι δὲ καὶ πόλις, ἡ λεχθεῖσα Ἡράκλεια, *Latmus mons est Cariæ, in cuius antro Endymio habitauit. Est & vrbs eo nomine, alias dicta Heraclea.*

CVIII.

Præstantissima autem in hac ora fuit Μίλητος, *Miletus*, vrbs ex antiquissimis Ionicarum. * Pomponius dicto loco *Miletum* vocat *vrbem quondam Ioniæ totius belli pacisque artibus principem.* Plinius lib. V cap. XXIX *Miletus Ioniæ caput.* Clara in primis fuit coloniis suis. ** Strabo XIV pag. 437 de Mileto: πολλὰ τῆς πόλεως ἔργα ταύτης· μέγιςον δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀποίκων· ὅ, τε γὰρ Εὔξεινος Πόντος ὑπὸ τούτων συνῴκισαι πᾶς, καὶ ἡ Προποντὶς, καὶ ἄλλοι πλείους τόποι, *Multa quidem huius ciuitatis præclara opera: nullum autem illustrius, quam multitudo coloniarum. nam & Euxinum Pontum coloniis omnem impleuit, & Propontidem, & multa loca alia.* Hæc Alexandro vrbs fere sola ex Ionicis restitit, nec nisi difficulter ab illo expugnata fuit: de quo Arrianus lib. I Expedit. consulatur. Patria Thaletis, vnius ex VII sapientibus, fuit, & Anaximandri physici. Ciues Μιλήσιοι, *Milesii*, vt, præter historias, etiam plures nummi testimonio sunt, ex quibus præcipuus facile est ille Augusti cum Apollinis, lyram tenentis, imagine inscriptus ΜΙΛΗΣΙΩΝ ΔΙΔΥΜΕΥΣ, *Milesiorum Didymeus*, de quo iam plura dicturi sumus.

2. Nam in Milesiorum agro oraculum fuit *Branchidarum* antea, a familia sacerdotum ita dictum, Apollini sacrum, cuius templum quum Xerxes combussisset, Milesii, vt Strabo refert, μέγιςον νεὼν τῶν πάντων, *templum omnium maximum* condiderunt, cuius ambitus κώμης, *pagi* amplitudinem æquaret. Mela lib. I cap. XVII *Post Basilicum* [sinum] *Ionia aliquot se ambagibus sinuat: & primum a Posideo promontorio flexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymei; Miletum,* cetera. Plinius hunc sequutus ita expressit prædicto loco: *Ionia ab Iasio*

* Nonnus Dionys. XIII v. 547 pag. 384 Ἀρτιθαλὴς Μίλητος ὁμόπολος ᾤχετο Βάκχῳ Qua ex re antiquitas adparet. Nam *Miletus* a *Mileto* condita. Apollodor. III c. I § 2 p. 149.

** Adde huc Herodotum I pag. 46. Themist. orat. XXVI pag. 334 A. Ἐγὼ δὲ καὶ Μίλητον ἄγαμαι καὶ Κελεβᾶνα τῆς παλαιᾶς ἐνδιαιτήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος. *Ego & Miletum veneror & Celebaonem propter veterem inibi Apollinis habitationem.*

ſio ſinu incipiens, numeroſiore ambitu litorum flectitur. In ea primus ſinus Baſilicus, Poſideum promontorium & oppidum ; oraculum Branchidarum adpellatum, nunc Didymei Apollinis, a litore ſtadiis viginti. Et inde centum octoginta, Miletus Ioniæ caput. Suſpectus numerus CLXXX: propius vrbem hoc templum fuit. *Poſideum*, Strabonis ποσίδειον, ineunte libro XIV, & quidem τῶν Μιλησίων, *Poſideum Mileſiorum*, promontorium eſt & oppidum , vt Plinius iam referebat, inter Miletum & Iaſſum ſitum; terminus Ioniæ aduerſus Cariam, propter Miletum, Ionicam coloniam ; aliis in ipſa Caria ; ſicuti etiam Miletus & Heraclea a multis in Caria cenſentur. *

CIX.

Intus nihil fere Iones condiderunt: omnia ad mare ; niſi *Myuntem* mediterraneis, quia XXX ſtadiis a Mari fuit, adnumeremus. Strabo ſæpe dicto loco : ἀναπλεύσαντι δ' ὑπηρετικοῖς σκάφεσι τριάκοντα ςαδίους, πόλις Μυοῦς, μία τῶν Ιώνων τῶν δώδεκα, ἣ νῦν διʼ ὀλιγανδρίαν Μιλησίοις συμπεπόλισαι. *aduerſo* [Mæandro] *flumine per ſtadia* XXX *actuariis nauigiis ſi nauigatur, vrbs Myûs eſt, duodecim Ionicarum vna, nunc ob defectum hominum Mileſiis adiecta.* Quod clarius Vitruuius interpretatur lib. IV cap. I *Myûs*, inquit, *olim ab aqua eſt deuorata, cuius ſacra & ſuffragium Mileſiis Iones attribuerunt.* Adde Pauſaniæ Achaica cap. II. Hanc vrbem Artaxerxes Themiſtocli ad obſonium dedit, quod præter Græcos Thucydidem lib. I pag. 92, & Diodorum XI cap. LVII, & Strabonem dicto loco, etiam Cornelius Nepos narrauit. *Ei*, inquit, *rex donarat*, - - - - *Myuntem, ex qua obſonium haberet.* Quamuis autem intus paullo reducta vrbs *Myûs* fuit, tamen maritimis Diodorus propter vicinitatem adnumerauit. ait enim in hiſtoria illa Themiſtoclis : Μυοῦντα εἰς ὄψον, ἔχουσαν θάλατ]αν εὐϊχθυν, *Myuntem* [rex ei dono dedit] *in obſonium, quia piſcoſum mare habet.* Incolæ Μυούσιοι, *Myuſii* dicti, & Μυουσία χώρα, *Myuſius ager*, apud Pauſaniam iam indicato loco.

CX.

Vltra Myuntem ad idem flumen eſt clara vrbs *Magneſia* , cognomento *ad Mæandrum*, vt a Lydiæ ſub Sipylo monte ſita Magneſia diſcernatur. Ptolemæo dicto Μαγνησία ἡ πρὸς Μαιάνδρῳ, *Magneſia ad Mæandrum.* Et Diodorus Siculus lib. XI cap. LVII tres vrbes tradit ab Artaxerxe Themiſtocli datas, & in his Μαγνησίαν τὴν ἐπὶ τῷ Μαιάνδρῳ, *Magneſiam ſuper Mæandro.* Plinius in Ionia lib. V cap. XXIX *Supra hæc Magneſia , Mæandri cognomine inſignis, a Theſſalica Magneſia orta.* ** *Abeſt ab Epheſo* XV M. *paſſuum: Trallibus , eo amplius* MMM. Non autem proxime ad Mæandrum fuit, ſed amnis Lethæus propior. Strabo XIV pag. 445 Πρώτη ἐςὶν ἐξ Εφέσου Μαγνησία πόλις Αἰολὶς, λεγομένη δὲ ἐπὶ Μαιάνδρῳ. Πλησίον γὰρ αὐτοῦ ἵδρυται· πολὺ δὲ πλησιαίτερον ὁ Ληθαῖος ἐμβάλλων εἰς τὸν Μαίανδρον,

* Homerus ipſe Iliad. B extr. Νάςης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων, οἳ Μίλητον ἔχον. *Naſtus rurſus Cares duxit barbara lingua vſos, qui Miletum tenebant.*

** Athenæus lib. IV pag. 173 F Δελφῶν ἀποίκους facit Magnetes , & hoſpitalitatem eorum prædicat.

ανδρων, τὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπὸ Πακτύε τοῦ τῶν Εφεσίων ὄρους, *Prima ab Epheso est Magnesia, Aeolica vrbs, cognomento super Mæandrum. Vicina est enim illi flumini: sed vicinior vrbi amnis Lethæus, qui ex monte Ephesiorum Pactya ortus, in Mæandrum influit.* Scylax vocat πόλιν Ελληνίδα, *vrbem Græcam:* Paterculus lib. I cap. IV coloniam Lacedæmoniam: Plinius modo dixit a Thessalis Magnetibus conditam. an hi Aeolica dialecto consentiant, vt Aeolica vrbs fuerit secundum Strabonem, non est certissimum. Meminit in Homeri Vita Herodotus cap. I, tamquam vrbem Homero antiquiorem: nec vero in Aeolicis vrbibus lib. I cap. CXLIX eius mentionem fecit. Quod vero extra Aeolidem in solo Ionico sita & Græca fuit, Ioniæ adnumerauimus, sequuti Plinium, & forte ipsum etiam Strabonem, qui eam recenset ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῆς ἰωνικῆς παραλίας, *in mediterraneis Ioniæ maritimæ.* Sæpe sine cognomento dicitur, quia illustrior est quam altera ad Sipylum, quæ eo indiget. Atque ita etiam in nummis est, nostra videlicet sine cognomine: illa numquam sine eo. Ex multis singularis est ille sub Gordiano percussus, & inscriptus ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑΣΙΑΣ. *Magnetum septima Asiæ.* Erat enim in prouinciis ordo ciuitatum, vt Sulmo *tertia* in Pelignis erat, apud Ouidium lib. II Amor. eleg. XVI. Ciuis Μάγνης, Μάγνητος, *Magnes, Magnetis*, secundum Stephanum. Tacitus annali III cap. LXII *Magnetes constitutis nitebantur.* Et lib. IV cap. LV Laodicenis & Magnetibus. *

CXI.

Mæandropolis Plinii secundum Stephanum fuit Μαγνησίας πόλις, *in Magnetum regione:* idcirco adiungere visum fuit.

CXII.

Tandem Vitruuius lib. IV cap. I, Ioniæ vrbibus, quas enumerat, adiecit etiam *Meliten*, ab aliis prætermissam. Sed addit ipse: *Hæc Melite propter ciuium arrogantiam ab his* [Ionicis, quas enumerauerat] *ciuitatibus, bello indicto, communi consilio est sublata. cuius loco postea regis Attali & Arsinoes beneficio Smyrnæorum ciuitas inter Ionas est recepta.* Quo loco fuerit, non est memoratum.

SECTIO V.

CARIA.

CXIII.

Sicut Ioniæ fines propter vrbes quasdam in Cariæ solo, Miletum & Myuntem, incerti erant; aut varii, dum alii Ioniam Mæandri ostio finiebant, Scylax Caryandensis (qui Lydiam dixit) & Ptolemæus; alii Posideum promontorium, vltra Miletum situm, terminum constituerunt, Strabo, Mela, Plinius: ita Cariæ fines etiam longius ab aliis proferuntur, ab

* Epigramm. Græc. lib. III c. εἰς ἀνδρας pag. 274 Θεμιστοκλέος ἵνα σῆμα Κηρύσσῃ μάγνης δῆμος ἀποφθιμένου. Et pag. 277 Οὐχὶ Θεμιστοκλέους μάγνης τάφος. & pag. 278 Μάγνης γένος.

ab aliis ſtatuuntur anguſtiores. Plinius lib. v cap. XXVIII maritimam Cariam ab Iaſo & Halicarnaſſo ad Calyndam & Lyciæ fines extendit. Mela eosdem fines ſtatuit, quem Plinius ſequutus eſt. Strabo conſentit in limite circa Halicarnaſſum Iaſſumque: in altero, qui Lyciam verſus eſt, ſeparauit *continentem Rhodiorum*, τὴν Ροδίων περαίαν, ἧς ὅριον τὰ Δαίδαλα, *vsque ad terminum, oppidum Dædala.* Ptolemæus paucas vrbes maritimæ dat Cariæ ex illis Plinii & Strabonis Iaſſum, Bargyliam, Myndum: addit vero ſuperiores, ab aliis Ioniæ adſcriptas, Pyrrham, Heracleam, Miletum. Largior in mediterraneis eſt, XXVI oppida Cariæ late patenti adſignans. Et Scylax oram Cariæ ἀπὸ Μαιάνδρου ποταμοῦ ἐπὶ τὸν Κράγον, ὅ ἐστι Καρίας ἀκρωτήριον, *a Mæandro fluuio ad Cragum, quod eſt Cariæ promontorium*, ad fines Lyciæ. Incolæ *Cares*, ſingulari *Car*, apud Nepotem in Datame cap. I. *

CXIV.

Ptolemæus Cariæ a Mæandri oſtio tria oppida dat, inde in auſtrum verſus ſita, Pyrrham, Heracleam ad Latmon, & Miletum: Scylax Heracleam & Miletum. Hæc alii propter Miletum, ab Ionibus conditam, Ioniæ adiudicarunt, cum quibus ſupra etiam ſingula expoſuimus. Poſt illa eſt prima *Iaſſus*, Ιασσὸς, geminata ſibilante, Straboni, Polybio, ** Ptolemæo, & Stephano: e quibus Strabo XIV pag. 453 Ιασσὸς ἐπὶ νήσῳ κεῖται προκειμένη τῇ ἠπείρῳ, *Iaſſus in inſula ſita eſt, præiacente continenti terræ.* Et Stephanus, Ιασσὸς πόλις Καρίας, ἐν ὁμωνύμῳ νήσῳ κειμένη, *Iaſſus oppidum Cariæ, in eiusdem nominis inſula ſitum.* Inſula autem illa continenti tam vicina & quaſi contigua eſt, vt & Plinius & Ptolemæus in continente vrbem cenſeant. Liuius itidem duplici, lib. XXXII cap. XXXIII *poſtulabant præſidia deduci ab Iaſſo, & Bargyliis, & Euromenſium vrbe.* Et lib. XXXVII cap. XVII *Iaſſenſium vnam mentem eſſe.* Plinius autem ſimplici elemento *Iaſus* ſcripſit, & ipſe ac Mela *ſinus Iaſius*, cui adiacet oppidum *Iaſus* ſiue *Iaſſus.* & nummus Golzii ΙΑΣΕΩΝ. ***

• CXV.

* Et Auſon. Idyll. 12 v. 90.

** Lib. XVI, 11, vbi multa habet memorabilia huius vrbis. Et libr. XVII, 2 & 8. & excerpt Legat. IX pag. 1103.

*** Aelianus VI animal. c. 15. Ερωτα δελφῖνος ἐν Ιασῷ ὅς μειρακίου καλὸν πάλαι ᾀδόμενον ἄμοιρον μνήμης τῆς ἐξ ἐμοῦ ἀπολιπεῖν. οὐ μὴ δοκῶ· καὶ διὰ ταῦτα ἐρήσεται ὁ ἔρως. Τὸ γυμνάσιον τὸ τῶν Ιασέων ἐπίκειται τῇ θαλάττῃ. Et paullo inf. Καὶ ἦν τοῖς Ιασεῦσι καὶ τοῖς ξένοις τὸ πραττόμενον ἀξιόζηλον. Et quum Aſiæ vrbes pleræque nomina conditorum vel aliorum hominum gerant, e. g. Caunus, Camirus, Dardanus, Ialyſus, Lindus, Xanthus & aliæ: Iaſus fortaſſe etiam oppido Iaſo nomen fecit. *Iaſus* autem a poetis corripitur. Cæſar Germanicus Phænom. Arat. v. 193

Iaſides etiam cælum cum coniuge Cepheus
Aſcendit.

Ouidius Triſt. II, 299

In Cererem Iaſius qui referatur, erit.

Virgilius Aeneid. III, 167

He nobis propriæ ſedes: hinc Dardanus ortus
Iaſiusque pater.

Pauſanias denique quum multa habeat nomina ab Iaſi nomine profecta: ſemper ſimplex elementum retinet.

CXV.

Bargylia sequuntur ad eumdem sinum, Βαργύλια Græce, plurali numero, vt Liuius modo *a Bargyliis* dixit. Strabo: πλησίον δ' ἐςὶ τῶν Βαργυλίων τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν τῆς Μινδυάδος', *prope Bargylia est templum Dianæ Mindyadis.* Stephanus geminam formam habet, Βάργυλα, οὐδετέρως, *Bargyla neutro genere*: & femineo, ἔκτισε Βαργυλίαν, *condidit Bargyliam.* Liuius lib. XXXIII cap. XVIII videtur *Bargylias* dixisse; sed dubitat de lectione Sigonius. Plinius in Caria, *Bargyla*, vt editum est: MSS. teste Harduino, *Bargilia.* Mela lib. I cap. XVI extr. *In Iasio* [sinu] *est Bargylos.* Gentile Βαργυλιάτης, *Bargyliata*, apud Stephanum. Nummus Caii Cæsaris e Thesauro Golzii, ΒΑΡΓΥΛΙΑΤΩΝ: & alius Caracallæ, ΒΑΡΓΥΛΙΗΤΩΝ. Cicero lib. XIII epist. LVI *Bargyletæ*, nisi, vt in nummo, *Bargylietæ* est legendum.

CXVI.

Myndus, Μύνδος, Ptolemæi & Strabonis ordine succedit, vicina Halicarnasso, ideoque hanc oppugnans. Alexander voluit etiam, vt Arrianus lib. I pag. 60 tradit, τὴν Μύνδον ἐξ ἐπιδρομῆς λαθὼν καταλαβεῖν. *Myndum nocturna adgressione occupare:* nec vero subruta primo impetu turri vna, potuit vrbe potiri. Liuius lib. XXXVII cap. XVI *Ciuitates, quas* [C. Livius] *præteruectus est* [Rhodum & in Lyciam iturus] *Miletus, Myndus, Halicarnassus, Cnidus, Cous.*

2. Coloniam Trœzeniorum fuisse, Pausanias Corinth. cap. XXX narrat, cuius verba mox in *Halicarnassus* proferemus.

3. Duas Cariæ Myndos tradit Stephanus, vbi alterutro loco Ἀρκαδίας, *Arcadiæ*, Casaubonus Lect. Theocr. cap. III ex scholiis ad Theocriti idyll. II vers. 29, legendum censet: Berkelius autem antiquam Stephani lectionem defendi putat auctore Plinio, qui lib. V cap. XXIX *Inde Myndos, & vbi fuit Palæmyndus.* In nummo Seueri ΜΥΝΔΙΩΝ, *Myndiorum.*

CXVII.

Post Myndum Ptolemæus suam *Doridem* inchoat ab Halicarnasso, & finit in Cauno. Herodotus lib. I cap. CXLIV *pentapolim* & *hexapolim Doricam* memorauit, sed illa societas non ad omnes *Dores* in Asia, sed ad sacrorum quamdam communionem pertinebat, vt infra in *Cnido* dicturi sumus.

CXVIII.

Inter Myndum autem & Halicarnassum, in limine Doridis, Ptolemæus ponit Σκοπίαν ἄκραν, *Scopiam summitatem* seu promontorium, in vltimo angulo sinus Iassii, cui an arx etiam aut oppidum huius nominis adiectum fuerit, vti videtur, non est certum. Latinus interpres *Scopiam extremam* vertit.

CXIX.

Halicarnassus, princeps vrbs Cariæ, ab Argiuis, vt fertur, condita, portu

portu, arcibus, opibus instructa, quæ Alexandrum Macedonem, obsidionem tolerando, fatigauit, regum sedes olim, præsertim Mausoli, cuius monimento facta est illustrior. De situ Plinius v cap. xxix *Habitatur inter duos sinus, Ceramicum & Iasium.* Strabo xiv pag. 451 Ἁλικαρνασσὸς, τὸ βασίλειον τῶν τῆς Καρίας δυναςῶν, Ζεφύρα καλυμένη πρότερον, *Halicarnassus regia dominorum Cariæ, quondam Zephyra dicta.* Pomponius Mela lib. 1 cap. xvi *Halicarnassos Argiuorum colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores, Mausoleum efficit, regis Mausoli monimentum, vnum de miraculis septem, Artemisiæ opus.* De conditoribus Strabo: οἰκιςαὶ αὐτῆς ἐγένοντο ἄλλοι τε καὶ Ἄνθης μετὰ Τροιζηνίων. *conditores vrbis cum alii fuerunt, tum Anthes cum Trœzeniis.* De Mausoleo idem: ἐνταῦθα ἐςὶν ὅ, τε τῦ Μαυσώλυ τάφος, τῶν ἑπ̀τὰ θεαμάτων ἔργον, ὅπερ Ἀρτεμισία τῷ ἀνδρὶ κατεσκέυασε, *Ibi Mausoli sepulcrum est, vnum de septem spectaculis, quod Artemisia marito ædificauit.* Et Pausanias Corinth. cap. xxx ἐς ἀποικίαν ἐκ Τροιζῆνος ςαλέντες, Ἁλικαρνασσὸν ἐν τῇ Καρίᾳ, καὶ Μύνδον ἀπώκισαν οἱ γεγονέτες ἀπ' Ἀετίυ τῦ Ἄνθα, *qui ab Aëtio, Anthæ filio, originem ducebant, in coloniam missi, Halicarnassum & Myndum in Caria condiderunt.* Obsidionis difficultatem Arrianus scripsit lib. 1 Expedit. Alexandri.

2. Scylax portus laudat, alium *clausum*, κλειςὸν; alium περὶ τὴν νῆσον, *circa insulam* adiacentem. Arces memorat Strabo: ἔχει δ' ἀκρόπολιν ἡ Ἁλικαρνασσός· πρόκειται δ' αὐτῆς ἡ Ἀρκόννησος. *Habet etiam arcem Halicarnassus: ante quam iacet Arconnesus.* Arrianus dicto libro pag. 66 de obsidione illa: οἱ μὲν ἐς τὴν ἄκραν τὴν ἐν τῇ νήσῳ ἀπεχώρησαν, οἱ δὲ ἐς τὴν Σαλμακίδα ἄκραν ὅτω καλυμένην, [obsessorum] *alii in arcem, quæ in insula est, refugerunt, alii in arcem Salmacidem, vti vocatur.*

3. Hæc a fonte dicta fuit, cui nomen erat Σαλμακὶς, *Salmacis*, infamis, quod bibentes *μαλακίζυσα, molles reddat:* quamquam Strabo censet, non ab aqua id vitium fuisse, sed a diuitiis hominum & victus intemperantia. Vitruuius lib. ii cap. viii aliam rationem profert. *Veneris*, inquit, *& Mercurii fanum ad ipsum Salmacidis fontem. Is autem falsa opinione putatur Venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberint. Sed hæc opinio quare per orbem terrarum falso rumore sit peruagata, non pigebit exponere. Non enim, quod dicitur, molles & impudicos ex ea aqua fieri, id potest esse: sed est eius fontis potestas perlucida saporque egregius.* Hanc autem ipse rationem adfert, Græcos colonos ad fontem propter aquæ bonitatem tabernas exstruxisse, easque exercendo barbaros e montibus adlectasse, vt decurrentes in cœtus conuenirent, & consuetudine *mollescerent*, hoc est, exuerent feros mores, & ad humanitatis leges, benignioresque ritus se componerent. Ouidius fabulam addit vulgari opinioni, de Salmacide nympha & Hermaphrodito, lib. iv Metamorph. fab. xi. Vnde idem lib. xv Metamorph. vers. 319

Cui non audita est obscenæ Salmacis vndæ?

quaſi ipſe fons vndam obſcenam habeat, & efficiat obſcenos. Quo & Ennius apud Ciceronem lib. I Offic. cap. XVIII adluſit,

Salmaci, da ſpolia ſine ſudore & ſanguine.

Adi interpretes, & Pompeium Feſtum in vocabulo *Salmacis*, qui etiam Ennianum verſum adlegat, ſed aliam rationem ſuppeditat.

4. Gentile Ἁλικαρνασσεὺς, *Halicarnaſſeus*, quinque ſyllabis, vt Dionyſius hiſtoricus cognominatur, & Herodotus: Latine etiam *Halicarnaſſenſis*. Liuius lib. XXXIII cap. XX *Rhodii cauſſa libertatis fuerunt Cauniis, Myndiis, Halicarnaſſenſibus Sainiiſque.* Nummus Seueri: ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟΣ, *Halicarnaſſenſium metropolis.*

5. Quo Harduinus refert, quod Plinius ſcripſit: *ſex oppida contributa ei ſunt a magno Alexandro, Theangela, Sibde, Medmaſſa, Euranium, Pedaſum, Telmeſſum.* Vix credi de Alexandro poteſt, ciuitati huic magnopere infenſo: & numerus cum eo conuenit, quod Strabo lib. XIII pag. 420 tradit, Mauſolum ſex oppida in vnam Halicarnaſſum deduxiſſe. Alius nummus ſub Geta percuſſus, ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ, *Halicarnaſſenſium ſuis vtentium legibus;* teſtis eſt libertatis eorum, qua ſub Romanis fruebantur.

CXX.

Poſt Halicarnaſſum ad Ceramicum ſinum eſt oppidum Βάργασα, *Bargaſa*, cuius ſitum ita Strabo definiuit pag. 451 εἶτα μετὰ Κνίδον Κέραμος καὶ Βάργασα, πολίχνια ὑπὲρ θαλάττης· εἶθ' Ἁλικαρνασσός, *Deinde poſt Cnidum eſt Ceramus & Bargaſa, oppida iuxta mare: deinde Halicarnaſſus.* Sita itaque in peninſula, quam Ceramicus ſinus cum mari Rhodio facit; & ad ipſum ſinum Ceramicum. Quum vero Ceramum ad medium ſinum Ptolemæus locet, ſequitur, vt *Bargaſa* illo ſpatio fuerit ad eumdem ſinum, quod eſt inter Ceramum & Halicarnaſſum. Stephanus: Βάργασα πόλις Καρίας, τὸ ἐθνικὸν Βαργασηνός. *Bargaſa, oppidum Cariæ: gentile Bargaſenus.* In Theſauro Golzii nummis Commodi & Alexandri Seueri, ΒΑΡΓΑΣΗΝΩΝ, *Bargaſenorum*, expreſſum eſt.

CXXI.

Deinde *Ceramus* ad medium ſinum, quem denominat; Græce Κέραμος, Straboni & Ptolemæo, vti iam diximus. Pauſanias Eliac. II cap. XIII meminit Κεράμου τῆς ἐν τῇ Θρακίᾳ Καρίᾳ, *Cerami in Thracia Caria:* Verum Iſaacus Voſſius ad Melæ lib. II cap. II ex Suida probat, non Cariam hic Aſiaticam, ſed τὴν ἐν Θρᾴκῃ Καρίαν, *Cariam in Thracia* ſitam, quæ & portum *Cariam* ſecundum Melam habet, intelligendam eſſe. Sinum a noſtra *Ceramicum* nominant Seylax, Mela, Plinius.

CXXII.

Cnidus, Κνίδος, ſecundum Scylacem πόλις Ἑλληνίς, *vrbs Græca:* ſecundum Melam, *in cornu peninſulæ* ſita, hoc eſt, vt Ptolemæus poſuit, in intimo peninſulæ receſſu, vbi Ceramicus ſinus ex Icario mari effunditur. Habet duos portus, & præiacentem inſulam theatri forma, quæ aggeribus

bus continenti iuncta Cnidum quasi *δίπολιν, duas vrbes*, vt Strabo ait, faciebat, quia magna pars Cnidiorum illam insulam habitarunt. Pausanias Attic. cap. I Cononem Lacedæmoniorum classem vicisse refert περὶ Κνίδον τὴν ἐν Καρικῇ χερρονήσῳ, *circa Cnidum, quæ in Carica chersoneso est.* Idem Eliac. I cap. XXIV, τὸ πολὺ, *maiorem* vrbis *partem* in continenti Cariæ sitam tradit, alteram in insula præiacente, γεφύρᾳ διαβατὸν, *ponte coniunctam continenti.* Plinii libris *Gnidos* per G expressum est, sed male; quia Græci constanter per K scribunt, & in nummis ΚΝΙΔΙΩΝ exstat, id est *Cnidiorum.* De ipsa vrbe Plinius: *Est in promontorio Cnidos libera, Triopia, dein Pegusa & Stadia adpellata.* Ad promontorium posita, non in vertice eius. Scylax Caryandensis in Caria: ἀκρωτήριον ἱερὸν Τριόπιον, * Κνίδος πόλις Ἑλληνὶς, *promontorium sacrum Triopium, Cnidus vrbs Græca.* Scholiastes Theocriti ad idyll. XVII vers. 69 Τρίοπον, *Triopon* promontorium illud vocat, in quo sacer conuentus Doriensium celebretur. ἄγεται, inquit, κοινῇ ὑπὸ τῶν Δοριέων ἀγὼν ἐν Τριόπῳ Νύμφαις, Ἀπόλλωνι, Ποσειδῶνι. καλεῖται δὲ, Δώριος ὁ ἀγὼν, ὡς Ἀριστείδης φησί. Τὸ δὲ Τρίοπον ἀκρωτήριον τῆς Κνίδου, ἀπὸ Τριόπου τοῦ Ἄβαντος. *Ludi Nymphis, Apollini & Neptuno communiter a Doriensibus in Triopo celebrantur, qui Ludi Dorii adpellantur, vt Aristides ait. Triopon autem est promontorium Cnidi, a Triopa Abantis filio dictum.* Memorat hos ludos etiam Herodotus lib. I cap. CXLIV, vocatque τὸ Τριοπικὸν ἱρὸν, *Triopicum sacrum, &* ἀγῶνα τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος, *certamen Triopii Apollinis*, ad quod non omnes Dores admittantur, sed tantum *pentapolis*, antea *hexapolis Dorica*, quarum quatuor in insulis Rhodo & Co sunt, sola Cnidus in continente, antea etiam, quum *hexapolis* esset, *Halicarnassus*, postmodum exclusa a sacrorum communione. Conditorem *Cnidi* Pausanias Phoc. cap. XI Τριόπαν, *Triopam* vocat: de cuius genere, vt ipse Diodorus Siculus fatetur, dissentiunt auctores. Id vero de illo tradit lib. V cap. LXI, *venisse* εἰς τὴν Κνιδίαν, ἐν ᾗ κτίσαι τὸ καλούμενον ἀπ' αὐτοῦ Τριόπιον, *in Cnidiam* regionem seu peninsulam, *in qua Triopium, a se nominatum, condiderit.* Eademne Cnidus & Triopia siue Triopium fuerit, vt Plinius censet, an Cnidus Triopium exhauserit, non certum est dicere. Præter hanc vero Apollinis vel Neptuni religionem, coluerunt Cnidii cum primis etiam Venerem, quæ inde *Cnidia* cognominatur, & *Doritis*, vt Pausanias Attic. cap. I refert. Eius simulacrum, Praxitelis opus, tantæ admirationis erat, vt, quod Plinius lib. XXXVI cap. V narrat, *multi Cnidum, vt viderent, nauigarint: & illo signo Praxiteles nobilitauerit Cnidum*, quamuis & ante in claris ea vrbibus numerata fuerat. Horatius quoque Veneris Cnidiæ mentionem fecit lib. III oda XXVIII de Venere:

- - - - - - quæ Cnidon
Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphon
Iunctis visit oloribus.

* Herodotus IV p. 121, Diodorus V pag. 328, 329.

CXXIII.

A Cnido si Rhodum versus succedimus, in eadem chersoneso est Ὄνου γνάθος ἄκρα, *promontorium Onugnathos*, sive Asini maxilla, vt Ptolemæus vocat: cui proxima in eodem litore est Λώρυμα, *Loryma*, quia sine additamento positum est, pro oppido habitum, quemadmodum Stephano etiam Λώρυμα, πόλις Καρίας, *Loryma oppidum Cariæ* est. Et in Augustana Tabula *Lorimna*, pravato quidem nomine, tamquam oppidum. † Strabo lib. XIV pag. 448 litus & maritimam oram vocat, sine oppidi mentione. Λώρυμα, inquit, παραλία τραχεῖα. καὶ ὄρος ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ· ἐπ᾽ ἄκρῳ δὲ Φρούριον ὁμώνυμον τῷ ὄρει Φοῖνιξ. *Loryma est litus asperum, & mons eorum, qui istic sunt, altissimus: in summo autem castellum Phœnix.* Plinius verbis mox proferendis; *locus Loryma*, id est desertus locus sine oppido. Et Ptolemæo est Φοῖνιξ χωρίον, *Phœnix vicus* vel *castellum*, sed inter hoc & Lorymam Κρῆσσαν λιμένα, *Cressam portum* interiicit. Plinius dicto c. XXVIII *Portus Cressa, a quo Rhodus* XX M. *Locus Loryma.* Strabo subiicit insulam *Eleusam*, quatuor stadiis a litore, ambitu VIII stadiorum.

CXXIV.

Euthane Pomponii Melæ addenda, quam chersoneso prædictæ dat, incertum mediæ an in litore. *Inter Cnidum*, inquit, *& Ceramicum sinum in recessu posita Euthane.* Stephanus *Euthenas* vocat. Εὐθηναί, πόλις Καρίας, *Euthenæ, oppidum Cariæ:* Plinius autem *Euthenen* Doridis in sinu, & *Eutanen* Cariæ distinguit.

SECTIO VI.

PERAEA RHODIORVM. **

CXXV.

Rhodiorum *Peræa* regiuncula est maritima, pars Cariæ, insulæ Rhodo in continenti obiecta, quam Rhodii ab antiquis temporibus suæ ditionis factam possederunt. Meminisse iam Scylax Caryandensis videtur in Caria, eius australem oram ita recensens: Κνίδος πόλις Ἑλληνίς, καὶ χώρα ἡ Ῥοδίων καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Καῦνος, Καρικὴ πόλις. quæ prauata videntur, ita fortassis restituenda: καὶ χώρα Ῥοδίων, ἡ ἐν ἠπείρῳ, καὶ Καῦνος Καρικὴ πόλις, vt hic sensus sit: *Cnidus Græca ciuitas, & regio Rhodiorum in continenti, & Caunus vrbs Carica.* Tanta Scylacis æuo fuit Peræa: Strabo etiam Caunum adiecit. Caunii enim ἀπέστησάν ποτε τῶν Ῥοδίων, *defecerant aliquando ab Rhodiis*: a Romanis post redditi eisdem, vt lib. XIV ille pag. 448 notauit. Ibidem, & pag. 458, τὴν Περαίαν τῶν Ῥοδίων, *Rhodiorum Peræam* vocat. Polybius Excerpt. Legat. LXVII κεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς τῆς τῶν Ῥοδίων Περαίας, *situm esse*

† Seneca quæst. nat. III c. 19 *Cum in Caria circa Lorymam vrbem talis exiluisset unda, periere quicumque illos ederant pisces.*

** Hæc Chersonesus adpellari videtur Diodoro V pag. 330, 331. In hac fuit etiam *Castabus*, *Bubastus*. Ac Rhodus olim cohæsisse dicitur cum terra continente obiecta, ibique oppidum *Cyrnum* posuit Cyrnus. Diodorus V pag. 3,0, 331.

esse in extremis finibus Peraeae Rhodiorum, id est oppositae continentis. Idem Excerptis libri XVII cap. II ὁ τῶν Ροδίων ναύαρχος τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, *Rhodiorum nauarchus Peraea excedere Philippum iussit.* Vsus hoc nomine etiam Liuius est lib. XXXIII cap. XVIII, *Rhodii receperunt sese ad castra. Satis constat, si confestim victores Stratoniceam petissent, recipi eam vrbem sine certamine potuisse. Praetermissa eius rei occasio est, dum in castellis vicisque Peraeae recipiendis tempus teritur.*

CXXVI.

Strabo pag. 448 totam hanc nobis Peraeam hoc ordine descripsit, vt primum summam faceret, deinde singulas partes enarraret. Ἀρχὴ, inquit, τὰ Δαίδαλα τῆς Ροδίας χωρίον· πέρας δὲ τὸ καλούμενον ὄρος Φοῖνιξ, καὶ τοῦτο τῆς Ροδίας, *Initium Rhodiae continentis sunt Daedala locus* vel *vicus* : *finis mons Phoenix dictus , qui & ipse ad Rhodiam continentem pertinet.* Loco χωρίον veteres libri, Casaubono teste, χώρας, id est *Rhodiae regionis*. Ab ortu autem in occasum processit Strabo : nos versa vice ab occasu in ortum progrediemur.

CXXVII.

Initium ergo Peraeae Rhodiae nobis est *Phoenix* castellum , de quo ante paullo in *Loryma*, in quo litore situs est ille mons cum cognomine castello.

CXXVIII.

Deinde *Physcus*, Φύσκος, oppidum cum portu & luco Latonae: quo Mylassii emporio vtebantur, quia propius mare non habebant , vt idem Strabo adnotauit pag. 453. Ptolemaeus Φοῦσκα, *Phusca* scripsit.

CXXIX.

Post hanc *Calbis* fluuius, Straboni & Ptolemaeo memoratus , ἔχων εἰσαγωγὴν, *quo aduerso naues possunt subuehi.* Ptolemaeus longius hoc flumen a Cauno reduxit in occasum: Strabo propius coniunxit. εἶτα, inquit, Καῦνος, καὶ ποταμὸς πλησίον Κάλβις, *Deinde Caunus est, & prope amnis Calbis.* Locum tamen, *Pisilim* nomine, interiectum dicit. Plinius hunc amnem videtur *Indum* vocare lib. V cap. XXVIII ineunte: at *Indus* est alius, a Liuio lib. XXXVIII cap. XIV descriptus, cui id nomen Indus fecerit, ab elephanto deiectus. Hic a Cibyra delatus in Calbin effundi videtur: vnde nominum confusio est Plinio.

CXXX.

Caunus, νεώρια, *nauale* habet, & portum. Supra oppidum est castellum *Imbrus*, Ἴμβρος. Haec ex Strabone. Ptolemaeus extremam habet suae Doridis. Plinius lib. V cap. XXVIII *oppidum Caunos liberum : deinde Pynos.* Est *Pyrnus* etiam Stephano, tamquam πόλις Καρίας *oppidum Cariae*, ignotum ceteris: *Caunus* autem nobilior. * Scylax: Καῦνος Καρικὴ πόλις, *Caunus vrbs Carica*, quod ex linguae genere seu dialecto probat Herodotus lib. I cap. CLXXII. Thucydides lib. VIII pag. 574 ἐκ τῆς Καύνου παραγίγνεται ἀγγελία, *a Cauno nunciatur:* & mox , ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον , *Caunum*

(L) 3

* De Cauno conditore vrbis vide Parthenium Nicaens. c. 11 p. 367.

num nauigauit. Polybius Excerpt. Virtut. ex lib. XVIII pag. 1450 ἐδεῖτο τῶν Καυνίων βοηθεῖν, *Cauniorum auxilium implorabat:* qui vero negarunt διὰ τὸ τάττεσθαι μετὰ Ροδίων, *quia contributi Rhodiis essent.* Liuius lib. XLV cap. XXV *Sub idem tempus Caunii desciuere ab his*, puta Rhodiis. Stephanus: Καῦνος νοσώδης ἐστὶ, *Caunus morbis obnoxia.* Mela: *secundum Calbin amnem Caunus oppidum, valetudine habitantium infame.* Strabo id calori & pomorum multitudini tribuit. Adagium, ὁ Καύνιος ἔρως, *Caunius amor*, id est infelix, aut illicitus, vt interpretantur Stephanus Byzantius & Suidas. Vsus & Aristoteles lib. II Rhetor. cap. XXVII hoc prouerbio.

CXXXI.

Post Caunum Straboni est Κάλυμνα πόλις, *Calymna vrbs*, quæ Ptolemæi Κάλινδα, *Calinda*, Stephani Κάλυνδα, πόλις Καρίας, *Calynda vrbs Cariæ.* In Herodoti libris ambigue scripta gentile & possessiuum. Lib. I cap. CLXXII Caunii dicuntur externa sacra ex vrbe profligasse μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν, *vsque ad Calindicos montes:* at lib. VIII cap. LXXXVII *nauis Atticam fugiens* ἐνέβαλε νηὶ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, *impegit in nauem sociam, quæ Calyndensium erat.*

CXXXII.

Dein rursus est *Lucus Latonæ*, & post eum *Artemisium* promontorium cum fano: tum *sinus Glaucus*, portuosus: tandem τὰ Δαίδαλα, *Dædala*, Peræ finis secundum Strabonem. Ptolemæo Δάδδαλα τόπος, *Daddala locus* (vt supra χωρίον Strabo dixit) inter quem & Caunum ei sunt interposita Λύδαι & Καρύα, *Lydæ & Carya.*

CXXXIII.

Sed hæc in litore. Intus quanta hæc Peræa fuerit, aut an in mediterranea adscenderit, non habemus cognitum: nisi forsan quæ Ptolemæus amni Calbi adponit, *Pystus, Thera, Idymus*, vel omnia, vel quædam Rhodiorum fuerunt. Hæc in Caria censuit Ptolemæus; at *Calindam, Lydas, Caryam, Dædala* in Lycia, sequutus suorum temporum geographiam, quibus desierat & libertas & possessio Rhodiorum in continente, & noua distributio prouinciarum facta, idque a Vespasiani ætate, vti de Rhodo refert Suetonius cap. VIII. Bello Antiochi confecto auxerunt Rhodios Romani, donantes iis Lyciam & Cariam vsque Mæandrum, præter Telmissum, quæ Eumeni regi data fuit. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX *Rhodiis adfirmata, quæ data priori decreto erant. Lycia & Caria datæ vsque Mæandrum amnem, præter Telmissum.* Exciderunt breui post eximio dono, quum bello Macedonico secundo viderentur regis partibus magis, quam Romanorum, fauisse, cessantes ab officio, quod proprium sociorum erat: ideoque, audita purgatione illorum, responsum legatis ita fuit, vt nec hostes fierent, nec socii permanerent, imperatumque, ex Lycia Cariaque deducere præfectos. Tum & Caunii desciuerunt a Rhodiis. Hæc ex Liuii XLV cap. XX sequentibus, maxime ex XXV. Restituti in gratiam, Caunum receperunt, & Sylla insulas eis attribuit,

tribuit, vt Cicero refert lib. I ad fratrem epist. I cap. XI. Ademit rursus libertatem Claudius, vt Dio narrat lib. LX; idemque reddidit ob pœnitentiam delictorum, vt Suetonius cap. XXV. Vespasianus prouinciæ formam imposuit, itidem testante Suetonio cap. VIII.

SECTIO VII.

CARIA MEDITERRANEA.

CXXXIV.

Late patebat *Caria* in mediterraneis, & Ptolemæus vsque ad Mæandrum & vltra, seu alteram ripam produxit, multasque vrbes in Caria censuit, quæ aliis vel Phrygiæ vel Lydiæ tribuuntur. Nos eas recensebimus, quas indubitato constat fuisse Caricas: ceteras quasque suæ genti, in qua sitæ videntur, relinquemus. Difficile est, hic situm inuenire: Ptolemæum ergo vt plurimum sequemur, quia quia lius positionem monstrauerit, non habemus. A Mæandro initium faciemus, & inde magis magisque in austrum progrediemur.

CXXXV.

Vt ita ab occasu in ortum procedamus, circa Mæandrum fluuium post Pyrrham & Heracleam, maritima oppida, est *Harpasa* Ptolemæi ad flumen *Harpasum*, vbi Mæandro a læua ripa infunditur. Liuius lib. XXXVIII cap. XIII *Profecto ab Epheso consuli ad Magnesiam occurrit Attalus. - - - - Consul, collaudato iuuene, cum omnibus copiis ad Mæandrum progressus, castra posuit. - - - Transgressi Mæandrum, - - - alteris castris ad Harpasum flumen ventum est.* Et Plinius lib. V cap. XXIX *Præter hæc sunt* [in Caria] *Coscinus; Harpasa, adposita fluuio Harpaso, quo & Trallicon, quum fuit, adluebatur.*

CXXXVI.

Deinde est *Amyzon* Plinii, Ptolemæi Ἀμύζων, de qua nihil præterea constat. Ex Ptolemæi positione remotior est a flumine: etiam quæ huic vicina *Bargaza*, Βάργαζα, eiusdem Ptolemæi: distincta ab illa, quam Strabo & Stephanus in peninsula Dorica ponunt, supra enarratam, quæ per Σ scribitur Βάργασα, *Bargasa*, inter Cnidum & Halicarnassum.

CXXXVII.

Prope amnem Mæandrum fuit *Orthosia* Plinii, Ptolemæi Ὀρθωσιὰς, *Orthôsias*, qua forma etiam in Notitia Ecclesiæ est inter Cariæ episcopos ὁ Ὀρθοσιάδος. *Orthosiadis episcopus.* Et in Notitia Hieroclis Ὀρθοσιὰς, *Orthosias*, etiam O breui: Liuius autem lib. XLV cap. XXV *Mylassenses Alabandenosqne circa Orthosiam acie vicerunt.* Et Strabo quoque lib. XIV pag. 447 Ὀρθωσία, *Orthosia*, O magno. Postquam de Trallibus & Nysa egerat, subdit: περίκεινται ἀξιόλογοι κατοικίαι πέραν τοῦ Μαιάνδρου, Κοσκινία καὶ Ὀρθωσία, *Circumiacent trans Mæandrum memorabiles pagi, Coscinia & Orthosia.* Alter Plinio est *Coscinus* lib. V cap. XXIX.

CXXXVIII.

CXXXVIII.

Supra Orthoſiam non longe ab eodem amne eſt Ptolemæi *Neapolis*, quæ an eadem ac illa ſit, quam Pomponius Mela lib. I cap. XVI in maritimis Cariæ cum Myndo & Caryanda *Neapolin* circa Iaſium ſinum ſcripſit, dubitamus, quia longiore ſpatio hæc duo loca disiuncta, ſunt. In Notitia Eccleſiæ eſt etiam *Neapolis* circa Mæandrum, cum Orthoſiade coniuncta, quæ eadem eſt Ptolemæi.

CXXXIX.

Succedit ad idem flumen *Apollonia* Ptolemæi, cum cognomine πρὸς λαμβάνῳ, *ad Lambanum*, quod vel montis vel minoris fluminis vocabulum eſt. Hinc Plinii ſunt *Apolloniatæ*. In Notitiis eſt Ἀπολλωνιὰς, *Apollonias*, eiusque epiſcopus, ὁ Ἀπολλωνιάδος, *Apolloniadis qui eſt*.

CXL.

Adiacet alia *Heraclea*, Ptolemæo auctore, cum cognomine πρὸς Ἀλβάνῳ, *ad Albanum*, credo, montem: in Notitia Eccleſiæ corrupte Σαλαβάνης: & ſupra has celebrior vrbs *Aphrodiſias* eiusdem Ptolemæi: inter Lydiam & Cariam Stephano ſita, qui vero alibi in Μεγάλη πόλις, in ipſa locat Caria. δευτέρα, inquit, πόλις Καρίας, ἡ νῦν Ἀφροδισιὰς, *Altera* [Megalopolis] *eſt vrbs Cariæ, quæ nunc Aphrodiſias vocatur*. Eadem Suidas in Νινόη, qui & *Ninoen* illam quondam dicit vocitatam eſſe. In Notitia Hieroclis: μητρόπολις Ἀφροδισιὰς, *metropolis Aphrodiſias*. Ciues Plinio *Aphrodiſienſes liberi*, lib. V cap. XXIX. Et Tacitus lib. III Annal. cap. LXII *Aphrodiſienſes poſthac & Stratonicenſes dictatoris Cæſaris ob vetuſta in partes merita, & recens diui Auguſti decretum attulere.*

CXLI.

Vlteriora circa Mæandrum ſuperiorem ſunt *Trapezopolis* & *Antiochia*, Cariæ etiam aliquando contributa. Ptolemæus enim Τραπεζόπολιν, *Trapezopolim* in Caria cenſet; etiam Plinius ſuos *Trapezopolitas*: at in Notitiis Epiſcopatuum & prouinciarum ſcribitur in Phrygia Pacatiana: & Socrates lib. VII cap. XXXVI Τραπεζούπολις τῆς Φρυγίας. De Cariæ *Antiochia* Ptolemæus, Ἀντιόχεια πρὸς Μαιάνδρῳ, *Antiochia ad Mæandrum*. Notitia Epiſcopatuum in Caria: ὁ Ἀντιοχείας τῆς Μαιάνδρου, *Antiochiæ ad Mæandrum* thronus ſeu ſedes epiſcopalis. Et Strabo lib. XIII pag. 433 ἡ τῶν Ἀντιοχέων πόλις τῶν ἐπὶ Μαιάνδρῳ τῆς Καρίας ἤδη, *Antiochenorum vrbs illorum, qui ſuper Mæandrum ſunt, nunc in Caria cenſa.* Si ἤδη, *nunc*, Strabonis æuo, in Caria fuit, extra illius limitem oportet antea fuiſſe, ab Romanis autem Cariæ contributam. Nummus Traiani Decii apud illuſtr. Spanhemium pag. 888 ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΕΑΝΔΡΟC. Sic expreſſum eſt ſine diphthongo pro Μαίανδρος. Ait Harduinus, hanc Mæandri Antiochiam eamdem eſſe, quæ Plinii & Stephani ſimpliciter dicta *Antiochia Cariæ:* De Plinio res certior, quia ipſe ſe explicat. *Caria*, inquit, *interiorum nominum fama prænitet: quippe ibi ſunt oppida, Mylaſa libera; Antiochia, vbi fuere Seminethos & Cranaos oppida: nunc eam circumfluunt Mæander & Orſi-*

Orsinus. Fuit in eo tractu & Mæandropolis: de Stephano autem dubitatur. Berkelius vndecimam illius Antiochiam putat Alabandam esse, quia, eodem teste, Alabanda etiam Antiochia dicta fuerit. Sed quod vndecima etiam *Pythopolis* eodem auctore dicta fuit, potius ad Nysam videtur referenda. Ita enim idem: Πυθόπολις Καρίας πόλις ἡ μετὰ ταῦτα κληθεῖσα Νύσσα, *Pythopolis Cariæ vrbs, quæ postea vocata Nyssa.* At in Αντιόχεια dixerat: ἑνδεκάτη, Καρίας, ἥ τις καὶ Πυθόπολις ἐκαλεῖτο, *Vndecima* [Antiochia] *est Cariæ, quæ etiam Pythopolis dicta fuit.* Ergo *Nyssa* seu *Nysa*, & *Antiochia* Cariæ est eadem, quia communi nomine *Pythopoli* conueniunt. Secundum Strabonem autem lib. XIV pag. 447 illa Νύσα, *Nysa* est prope Tralles.

CXLII.

Addo *Mæandropolin* Plinii, cuius verba modo in *Antiochia* attulimus: quam Stephanus dixit Μαγνησίας πόλιν, *in Magnesiæ*, quæ ad Mæandrum est, *territorio sitam vrbem:* nec Μαιανδρόπολιν, *Mæandropolin* tantum, verum etiam Μαίανδρον, *Mæandrum* adpellari. Alia de situ non constant, vt ignoretur citra, vltra Magnesiam fuisse, siue ab ortu illam an occasu adspexerit. Nomen arguit prope flumen fuisse: & quia in Caria, ideo in ripa fluminis sinistra potius, quam dextra.

CXLIII.

Hæc circa Mæandrum oppida: in austrum vergunt *Alabanda, Stratonicea, Alinda, Mylasa.* Prima & propior Mæandro, quam ceteræ insequentes, est *Alabanda*, Ἀλάβανδα, de qua Strabo, Ἀλάβανδα δὲ καὶ αὐτὴ μὲν ὑπόκειται λόφοις, *Alabanda subiacet tumulis*, singulari numero, vt Plinius quoque & Stephanus. Tumuli illi figuram *aselli clitellis instrati* fecerunt, quod Alabandenis ab Apollonio Malaco facete fuit obiectum. Conuentum iurisdictionis habuit sub Romanis. Plinius in Caria: *Alabanda libera, quæ conuentum eum cognominauit.* Felix ciuitas, vnde prouerbium apud Stephanum: Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, *Alabanda Carum fortunatissima.* Liuius dixit plurali numero lib. XXXIII cap. XVIII *Alabanda, vbi hostes erant, ducere pergit.* Et Iuuenalis Sat. III vers. 70

- - - - *hic Trallibus aut Alabandis.*

Condita ab Alabando, quem ob id pro deo coluerunt. Cicero III Nat. deor. cap. XV *In Græcia multos habent ex hominibus deos: Alabandi, Alabandum: Tenedi, Tenem,* cetera. Et ibidem cap. XIX *Alabandenses sanctius Alabandum colunt, a quo est vrbs illa condita, quam quemquam nobilium deorum.* Gentile varium, *Alabandi* & *Alabandenses*, vt iam Cicero vtrumque dixit: & lib. XIII epist. LVI *Alabandeis pecuniam Cluuio debent;* Græca forma, Ἀλαβανδεῖς: & in nummis Augusti & Claudii ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ: etiam *Alabandeni;* Liuius lib. XLV cap. XXV *Mylassenses Alabandenosque acie vicerunt.*

CXLIV.

Poſt Alabandam eſt *Stratonicea,** Στρατονίκεια, vt Strabo, Polybius, Stephanus ſcribunt: ſiue Στρατονίκη, *Stratonice*, vt Ptolemæus. Sed præſtat prior forma, quam etiam Latini ſequuti ſunt, *Stratonicea* transſcribentes. Strabo lib. XIV pag. 454 Στρατονίκεια δ' ἐςὶ κατοικία Μακεδόνων ἐκοσμήθη δὲ καὶ ἄυτη κατασκευαῖς πολυτελέσιν ὑπὸ τῶν βασιλέων, *Stratonicea eſt Macedonum colonia, & ipſa pretioſo adparatu ornata ab regibus.* Quorum autem Macedonum? puta Syrorum Macedonum ſeu Seleucidarum, quia, vt Stephanus tradit, nomen habet a Stratonice Antiochi Soteris vxore. Liuius lib. XXXIII cap. XVIII *& ab ipſa Stratonicea Theſſalorum auxiliaribus deuocatis, Alabanda, vbi hoſtes erant, ducere pergit.* & mox: *qui Stratoniceam præſidio obtinebant.* Et eodem libro cap. XXX *Rhodiis Stratoniceam Cariæ dono datam.*

2. Gentile Στρατονικεὺς: in nummo Getæ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΕΩΝ: Latine *Stratonicenſes.* Tacitus annali III cap. LXII *Stratonicenſes dictatoris Cæſaris & diui Auguſti decretum attulerunt.* Liuius XXXIII cap. XVIII *in Stratonicenſi agro.*

3. Vt Stephanus refert, ab Hadriano vrbs inſtaurata fuit & Ἀδριανόπολις, *Hadrianopolis* vocata. Sed præualuit vetus nomen, etiam in Notitiis epiſcopatuum & prouinciarum.

4. Alia *Stratonicea*, Strabone tradente, ad Taurum eſt, incertum autem quo loco, aut qua prouincia. Tamen propter hanc Liuius, verbis modo prolatis, dixit *Stratonicea Cariæ*, diſcriminationis cauſſa, quia tertia, quam ex Ptolemæo aut deprauato Stephano in Macedonia quidam quæſiuerunt, nulla eſt, vt Salmaſius ad Solinum pag. 588 demonſtrauit.

5. Prope Cariæ Stratoniceam fuit fanum τοῦ Χρυσαορέως Διὸς, *Iouis Chryſaorei,* commune Caribus, quod conuentum Carum habuit, in quo etiam Stratonicenſes fuerunt, quamquam non eſſent Cares genere, ſed quia pagos Caricos poſſidebant. Fuit in agro illo etiam aliud *fanum Hecatæ* clariſſimum, quod itidem πανηγύρεις, *conuentus* celebriores habuit. Hæc ex Strabone.

CXLV.

In Stratonicenſi agro fuerunt etiam caſtella. Vnius nomen erat *Tendeba*, porrecta media. Liuius lib. XXXIII cap. XVIII *Cum his copiis Pauſiſtratus Tendeba, in Stratonicenſi agro locum peropportunum, occupauit.* Stephanus: Τένδηβα, πόλις Καρίας ἀρχαία, *Tendeba, vetus Cariæ oppidum.* Alterum *Aſtragon* fuit. Liuius ibidem: *Dinocrates, regius præfectus, recuperandi caſtelli cauſſa caſtra ab ipſa Tendeba mouit, inde ad alterum caſtellum, item Stratonicenſis agri: Aſtragon vocant.*

CLXVI.

Sequitur meridiem verſus oppidum *Alinda*, quod vocabulum in Plinii & Stephani libris corruptum fuit, vt ibi lib. V cap. XXIX *Alidienſes* & *Halydienſes* legantur, qui debent eſſe *Alindienſes*; hic Ἄλινα, *Alina*, qui vero quod Gentile ſcripſit Ἀλινδεὺς, non dubitandum, quin Ἄλινδα, *Alin-*

* Dio lib. 48 pag. 425 edit. Plantin.

Alinda legendum sit, vt bene Berkelius restituit. Pure nomen seruauit Ptolemæus Ἄλινδα, *Alinda:* & Arrianus lib. I Exped. Alexandri, qui plurali numero τὰ Ἄλινδα formauit. De Ada Cariæ regina dicit: Ἄδα δὲ Ἄλινδα μόνον κατεῖχε, χωρίον τῆς Καρίας ὀχυρώτατον, *Ada vero vnum oppidum Alinda tenuit, munitissimum Cariæ.* Et mox: Ἀλέξανδρος τά τε Ἄλινδα αὐτῇ ἐπέτρεψε, *Alexander Alinda ei* [Adæ] *concessit.*

CXLVII.

In eo tractu fuit etiam Ὕδισσα, *Hydissa* Ptolemæi; Ὑδισσός, *Hydissus,* Stephani; vnde Plinii *Hydissenses* sunt. Fuit & Εὔρωμος, *Euromus,* quod oppidum Strabo inter mediterraneorum ignobiliora numerat, lib. XIV pag. 453, & ante pag. 437 de situ dicit, a Milesio agro in ortum versus Euromum fuisse positam, ἀπὸ τῆς Μιλησίας πρὸς ἕω διὰ τῆς Καρίας μέχρι Εὐρώμου. Etsi autem Strabonis æuo ignobilior fortasse fuit; satis clara tamen olim fuerat, etiam sub tempus Macedonici belli, adeo, vt etiam oppida alia sibi subiecta possideret. Liuius lib. XXXIII cap. XXX *his, quæ in Asia essent, Euromo, Padasisque, & Bargyliis, & Iasso præsidia Philippus deduceret.* Et lib. XLV cap. XXV *Mylassenses Euromensium oppida occuparunt:* & paucis interiectis: *Euromensium prouincia adempta.* Hanc prouinciam Euromensium Polybius Legat. XCIII vocat τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις, *oppida in Euromensi territorio.* Plinio hæc vrbs est dicta *Eurome* lib. V cap. XXIX.

CXLVIII.

Propius ad mare, quod ab occasu est, accedunt *Mylasa* siue *Mylassa,* disiuncta a mari & nauali suo octoginta stadiis, vt Pausanias Arcad. cap. X notauit, qui plurali numero id nomen enuntiat, Καρῶν οἱ Μύλασα ἔχοντες, *qui Cares Mylasa tenent:* etiam Strabo XIV pag. 453 τὰ Μύλασσα ἵδρυται ἐν πεδίῳ σφόδρα εὐδαίμονι, *Mylassa iacent in opulento campo:* & Herodotus lib. I cap. CLXXI ἐν Μυλάσσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, *in* [vrbe] *Mylassis antiquum Iouis Carii fanum est.* Vrbs nobilis, templis & porticibus ornata, quam ibidem Strabo inter Cariæ mediterraneæ tres ἀξιολόγους, *memorabiles* numerauit: ceteræ sunt Stratonicea & Alabanda. Plinius in Caria: *Mylasa libera,* Romanis concedentibus. Ciues Μυλασεῖς Pausaniæ dicto loco: Liuio lib. XLV cap. XXV *Mylassenses.* Scripserunt simplici littera Μύλασα, *Mylasa,* Pausanias, Stephanus, Plinius & Hierocles, in Notitia: gemina, Μύλασσα, *Mylassa,* Herodotus, Strabo, Liuius, Ptolemæus. * Sed præstat simplici, quia sic nummi etiam habent, Augusti, ΣΕΒΑΣΤΩ ΜΥΛΑΣΕΩΝ: & alio Augusti ΜΥΛΑΣΕΩΝ: item Hadriani & Getæ, ΜΥΛΑΣΕΩΝ: ex quibus Strabo, Liuius, Ptolemæus, si placet, possunt emendari.

2. In vrbe templum fuit *Iouis*, quem *Osogo* vocant indigenæ, vt Strabo XIV pag. 453 nominat: siue Ὀγώα, *Ogoa,* vt Pausanias Arcad. cap. X: extra vrbem in monte ad vicum *Labrandam,* templum *Iouis Labrandeni,* cum simulacro Διὸς Στρατίου, *Iouis Stratii* seu Militaris. Sic ibidem Strabo: at Lactantius lib. I Diuin. Inst. cap. XXII a *Labrandeo,* hospite Io-

* Et Dio l. 48 p. 425 sq. vbi etiam de fatis eius.

vis & in bello adiutore, nomen deducit. Forſan is etiam *Labrandam* κώμην *vicum* condidit, aut nomine inſigniuit. Adde modo dictum *Iouis Carii* templum ex Herodoto: quod Straboni τρίτον ἱερὸν, *tertium templum* Iouis eſt apud Mylaſenſes.

CXLIX.

In Halicarnaſſenſi agro fuerunt τὰ Πήδασα, *Pedaſa*, & tractus circa Πήδασις, *Pedaſis* dictus. Hæc Strabo lib. XIII pag. 420, qui notanter dicit τὰ Πήδασα ἦν πόλις, *Pedaſa fuerunt oppidum*, ſed decreuerant Strabonis æuo. Addit, Πήδασον δὲ καὶ ἐν τῇ νῦν Στρατονικέων πολίχνιόν ἐστι, *Pedaſum autem etiam nunc in Stratonicenſi agro oppidulum eſt.* Non diverſa *Pedaſa* & *Pedaſum*: ſed quæ olim Pedaſa fuerant Halicarnaſſenſium, poſt in vicum redacta & Stratonicenſibus contributa mutato nomine in ſingulare. Plinius V cap. XXIX tradit, Halicarnaſſo ab Alexandro ſex oppida fuiſſe contributa, quæ ſunt *Theangela, Sibde, Medmaſſa, Euranium, Pedaſum, Telmeſſum.* Polybius Legat. IX in ſenatusconſulto de pace cum Philippo ineunda: Εὔρωμον, καὶ Πήδασα, καὶ Βαργύλια, καὶ τὴν Ἰασσέων πόλιν ἐλευθέρας ἀφεῖναι, τὰς φρουρὰς ἐξ αὐτῶν μεταστησάμενον, *Euromum & Pedaſa, & Bargylia, & Iaſſum, deductis inde præſidiis, liberas eſſe ſinat.* Quæ Liuius lib. XXXIII cap. XXX vertit: *præſidia Philippus deduceret Euromo, Padaſisque, & Bargyliis, & Iaſſo: eas quoque placere liberas eſſe.* PADASIS libri habent: legendum *Pedaſis*, vt Polybius, quem Liuius ſequutus eſt, ſcripſerat. Corrupte Ptolemæus Βαδησσὸς, *Badeſſus.* Incolentes Πηδασεῖς, *Pedaſenſes.* Herodotus lib. VI cap. XX *Agrum Mileſium vrbi circumiectum atque planitiem ipſi Perſæ obtinuere:* ὑπεράκρια ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι, *montana Caribus Pedaſenſibus poſſidenda dederunt.* E quibus de ſitu ſimul iudicari poteſt, haud longe ab agro Mileſiorum abfuiſſe.

CL.

Cetera, quæ Plinius dixit, ab Alexandro ciuitati Halicarnaſſenſi tributa oppida, ſunt pleraque obſcuriora. *Theangela*, etiam Stephano nota, cui Θεάγγελα πόλις Καρίας, *Theangela Cariæ oppidum* ſunt. Videtur nomen a ludorum & ſpectaculorum præconio eſſe, quod proprium forte huic ciuitati, vt ipſa præconis vice fungeretur, & τὸ κοινὸν *ſocietatem* ad communem panegyrin conuocaret. Gentile habet Athenæus lib. VI cap. XX Φίλιππος ὁ Θεαγγελεὺς ἐν τῷ περὶ Καρῶν καὶ Λελέγων συγγράμματι, *Philippus Theangelenſis in Opere de Caribus & Lelegibus.*

CLI.

De oppido *Sibde* nihil eſt quod referamus, niſi quod Stephanus, Σίβδα πόλις Καρίας, *Sibda, vrbs Cariæ*; nec plura de *Medmaſſa*, niſi quod idem, Μέδμασα, πόλις Καρίας, *Medmaſa, oppidum Cariæ.* Nihil autem omnino de Cariæ *Euranio*, præter Plinii memorationem, inuenimus.

CLII.

Telmeſſum ſupereſt ex Plinianis, quod Stephano *Telmiſſus*, Τελμισσὸς ſcribitur, vrbs multis eadem viſa, quæ Lyciæ Telmiſſus vel Telmeſſus,

fus, quafi fit in limite prouinciæ vtriusque. At duas oportet effe, quia Lyciæ Telmeffus iuxta Patara eft fita; Cariæ, in agro Halicarnaffenfi, aut non longe ab illa vrbe. Suidas diiudicet controuerfiam: Τελμισεῖς, inquit, ἦτοι οἰκοῦσιν ἐν Καρίᾳ, ἀπέχοντες ξ´ ςάδια Ἀλικαρνασσοῦ, ὡς Πολέμων· Τελμισσὸς δὲ πόλις ἐν Λυκίᾳ, *Telmifenfes. Ifti habitant in Caria diftantes fexaginta ftadiis ab Halicarnaffo, vt Polemo tradit: Telmiffus autem eft vrbs Lyciæ.* Cariæ ergo oppidum fimplici littera fecundum Suidam; Lyciæ autem duplicata fcribendum eft.

SECTIO VIII.

L Y C I A.

CLIII.

Vltima maritimarum regionum cis Taurum eft LYCIA, inter Cariam ab occafu, Pamphyliamque ab ortu contenta. Ptolemæus in feptemtrione amplificat, *Milyadem* & *Cabaliam* regiones adiiciens: alii arctiores fines in illo tractu faciunt, & Milyadem fane Cabaliamque ipfe Strabo excludit, & alia quoque, quæ in Lyciæ mediterraneis ponit Ptolemæus, Pifidiæ vindicantur. Ab occafu in ora Ptolemæus quædam ex Caria adfcripfit fuæ Lyciæ, quæ Caribus aliorum confilio reliquimus, & fupra cum Cariæ expofuimus oppidis. Plinius lib. v cap. XXVII triginta fex oppida Lyciis attribuit; Strabo lib. XIV pag. 457 tantummodo τρεῖς καὶ εἴκοσι, *viginti tria*, & in iis fex numerat, quas cum Artemidoro dicit μεγίςας πόλεις, *maximas vrbes*, quæ erant *Xanthus, Patara, Pinara, Olympus, Myra, Tlos.* Harum ciuitatum & totius Lyciæ laudat ibidem æquitatem & rempublicam, ac cum primis in piratico tumultu abftinentiam, qua meruerint, vt libertatem illis Romani confirmarent.

CLIV.

Prima euntibus ex Caria in litore eft *Telmeffus* fiue *Telmiffus*, de qua Pomponius Mela lib. I cap. XV *mons Cragus, & , quæ Lyciam finit, vrbs Telmeffos.* Repetiit Plinius lib. v cap. XXVII, *quæ Lyciam finit, vrbs Telmeffus.* Vterque ab ortu proceffit in occafum, vnde finem vocant, quod nobis eft principium. Vterque etiam vocali fecunda fcripfit in medio, vt etiam Ptolemæus Τελμησσὸς, *Telmeffus.* Ceteri tertia vocali *Telmiffus* expreflerunt. Strabo lib. XIV pag. 457 Τελμισσὸς πολίχνη Λυκίων, καὶ Τελμισσὶς ἄκρα, λιμένα ἔχουσα, *Telmiffus oppidum Lyciorum, cum promontorio eiusdem nominis & portu.* Scylax eodem modo fcripferat, vti ex reliquiis adparet, quamquam prima fyllaba apud ipfum eft deprauata. Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX ter memorauit: *Conful Q. Fabio Labeoni, qui claffi præerat, fcripfit, vt Patara extemplo proficifceretur, quæque ibi naues regiæ effent, concideret cremaretque. Profectus ab Ephefo, quinquaginta tectas naues aut concidit aut incendit. Telmiffum eadem expeditione, territis fubito aduentu claffis oppidanis, recepit. Ex Lycia protinus per infulas in*

 Græ-

Græciam traiecit. Et paucis interiectis: *Rhodiis Lycia & Caria datæ, præter Telmiſſum.* Et mox: *Eumeni nominatim vrbes* [adiecerunt] *Tralles, atque Epheſum, & Telmiſſum.* Nitida quidem Gronouiorum editione loco primo *Telmeſſus* exſcriptum eſt, ſecus ac poſterioribus, ſed errore. Veteri Moguntina Scheferi, quæ facile prima in Germania fuit, omnibus tribus locis eſt *Telmiſſus* vocali tertia. Etiam in SC. quod Liuius lib. XXXVII cap. LVI recenſet, bis *Telmiſſus* ſcriptum eſt, & *caſtra Telmiſſium.* Strabo refert, Telmiſſum vrbem, Eumeni tum donatam, recepiſſe Lycios, regno illius in formam prouinciæ redacto. Ciues ſunt Τελμισσεῖς, *Telmiſſenſes.* Arrianus Expedit. Alex. lib. I pag. 69 εἰσβαλὼν ἐς Λυκίαν, Τελμισσεῖς μὲν ὁμολογίᾳ προσηγάγετο, *Lyciam ingreſſus, Telmiſſenſes pacto ſibi conciliauit.* Quod teſtimonium iis accedit, quod de media vocali I ſeu iota iam attulimus, cuius ſic facile maior in hoc vocabulo eſt auctoritas, quia Scylax, Strabo, Liuius, Arrianus, Stephanus, & forte etiam Herodotus, in ea conueniunt. Nam hic lib. I cap. LXXVIII tradit, Crœſum conſuluiſſe τοὺς ἐξηγητέας Τελμισσέων, *coniectores Telmiſſenſium,* de quibus ibidem agit tamquam præcipuis diuinis & haruſpicibus Aſiæ.

2. Tres autem huius nominis vrbes ſunt, in Caria, prope Halicarnaſſum, de qua ſupra: in Lycia, prope flumen Xanthum, de qua iam agimus: & in Piſidia, quæ etiam nomine leuiter mutato *Termeſſus* vocatur. Cicero lib. I de Diuinat. cap. XLI *Telmeſſus in Caria eſt: qua in vrbe excellit haruſpicum diſciplina.* De prima Cariæ, vtpote obſcuriori, vix intelligi tanta fama & diſciplinæ nobilitas poteſt: neque de tertia, quia longius abeſt a Caria: relinquitur ergo, vt de media interpretemur, ſita in Cariæ Lyciæque confinio: quemadmodum etiam Stephanus *Telmiſſum,* quam ipſe Καρίας πόλιν, *Cariæ vrbem* deſcribit, a Strabone dicit Lyciæ adſignari. Adde Holſtenii ad Steph. adnotationes, quibus plane nobiſcum vir ſummus ille conſentit. A Telmiſſo *ſinus Telmiſſicus* nominatur, *qui vno latere Cariam, altero Lyciam* contingit, vt Liuius deſcripſit lib. XXXVII cap. XVI.

CLV.

Sequitur *Xanthus* fluuius, Ξάνθος, olim *Sirbes* dictus ſecundum Strabonem.* Ptolemæus poſt Telmeſſum, Ξάνθου ἐκβολαί, *Xanthi oſtia.* Arrianus dicto loco: περάσας τὸν Ξάνθον ποταμὸν, *traiecto Xantho fluuio.* De vrbe *Xantho,* ad hunc fluuium poſita, dicemus infra in mediterraneis.**

CLVI.

* Sed iam Homerus Iliad. B extr. Ξάνθου δινήεντος mentionem fecit.

** Ergo primum ſcire licet, Xanthi vrbis conditorem Xanthum fuiſſe, qui vel Aegyptius erat vel Cretenſis, autore Stephano. Qui idem memorat, Xanthum amnem præter eam decurriſſe, quem ſi aduerſum naue adietis, Latonæ templum inuenias & LX ſtadia vltra ſubuectus Xanthum maximam vrbem Lyciæ, vt Strabo XIV pag. 981 teſtatur. Brutus quum Lycios ſibi aduerſatos prœlio deuiciſſet, Xanthum oppugnare cœpit. Sed obſeſſi opera eius inflammarunt, minus felici euentu. Nam Bruti milites eos intra murum compulſos tam acriter inſecuti ſunt, vt vrbem vno impetu caperent atque incenderent. Quod exemplum incolæ imitati reliqua ipſi quoque concremarunt & mutuis cædibus plerique conciderunt. Dio lib. XLVII pag. 395, 396.

CLVI.

Post flumen sunt *Patara*, Πάταρα, *caput gentis*, vt Liuius vocat lib. XXXVII cap. XV, vrbs nobilis, & oraculo Apollinis clara, qui inde Παταρεὺς, *Patareus*, tribus syllabis cognominatur. Pomponius Mela lib. I cap. XV de Lycia: *vt multa oppida, sic, præter Patara, non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus & oraculi fide Delphico simile.* Lycophron vers. 920

Εὐρὰξ Ἀλαίου Παταρέως ἀνακτόρων,
E regione templorum Alæi Patarei.

Et Horatius lib. III Carminum oda IV

- - - *qui Lyciæ tenet*
Dumeta, natalemque siluam,
Delius & Patareus Apollo.

Oraculum autem hibernis mensibus erat Pataris: æstiuis apud Delum. Virgilius Aeneid. IV vers. 143

- - *vbi hibernam Lyciam, Xanthique fluenta*
Deserit, ac Delum maternam inuisit Apollo.

Seruius ibi: *Constat Apollinem sex mensibus hiemis apud Pataram, Lyciæ ciuitatem, dare responsa, vnde Patareus Apollo dicitur; & sex mensibus æstiuis apud Delum.* Hæ *Lyciæ* illæ *sortes*, quas Virgilius Aeneid. IV vers. 346 dixit,

Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.

Atque hæc de oraculo.

2. De vrbe & portu Liuius lib. XXXIII cap. XLI *oram Asiæ* [Antiochus] *legens, peruenit in Lyciam, Patarisque cognito viuere Ptolemæum, nauigandi in Aegyptum omissum consilium est.* Et lib. XXXVII cap. XVI *Omissa, Patara amplius tentandi, spe, Rhodii domum dimissi sunt.* Et cap. XVII *Aemilius vocatos Rhodios quum percunctatus esset, vtrumnam Pataris vniuersa classis in portu stare posset*, cetera. Idem lib. XXXVIII cap. XXXIX *Consul Labeoni, qui classi præerat, scripsit, vt Patara extemplo proficisceretur, quæque ibi naues regiæ essent, conciderent cremaretque.* Sita vrbs in peninsula, quam Λυκίων χεῤῥόνησον, *Lyciorum cherfonesum* Stephanus vocat, qui etiam de vrbis nomine eiusque origine agit.*

3. Nummus Gordiani apud Patin. p. 375 ΠΑΤΑΡΕΩΝ, *Patarensium*, cum Apollinis imagine. Παταρεῖς enim ciues sunt: Παταρήϊος, *Patarëius*, possessiuum, auctore Stephano: & inde femininum Παταρηὶς apud Dionysium perieg. vers. 507 de Chelidoniis insulis,

Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηίδος ἔνδοθεν ἄκρης,
Tres insulæ magnam intra Patareidem summitatem:

potius enim de *summitate* circa portum, quam de procurrente promontorio interpretandum censet Salmasius in Solin. pag. 550. Ptolemæus Philadelphus hanc vrbem quum auxisset, ab vxoris nomine, quod Strabo adno-

* De fatis vrbis Bruti temporibus vid. Dio libr. XLVII pag. 396.

adnotauit, Ἀρσινόην ἐκάλεσε τὴν ἐν τῇ Λυκίᾳ· ἐπεκράτησε δὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄνομα, *Arsinoen Lyciæ denominauit: verum antiquum nomen obtinuit*, nec nouum illud in vſum venit.

CLVII.

Poſt Patara in Ptolemæi ſerie eſt *Antiphellus*, Ἀντίφελλος, ad mare, cui intus opponitur Φελλός, *Phellus*, ſiue vt Plinius ait, *in receſſu Phelli.* recedit enim a litore, vbi Antiphellus eſt, in interiora & mediterranea. Scylax etiam Phello portum tribuit, * qui an Antiphellus ſit, incertum. Videant alii. Strabo quidem vtrumque in mediterraneis videtur cenſere; ἐν τῇ μεσογαίᾳ Φέλλος καὶ Ἀντίφελλος, *in mediterraneo Phellus & Antiphellus:* ſed de Phello eſt interpretandum, cui cognationis cauſſa Antiphellus adiungitur. Vtriusque etiam meminit Stephanus de Vrbibus, & auctor Notit. Epiſcopatuum.

CLVIII.

Plura interponit Ptolemæus inter Patara & Limyri amnis oſtia, videlicet *Andriacen* & *Aperras.* Vtriusque etiam Plinius mentionem habet: *Andriaca ciuitas, Myra: oppida, Apyre, Antiphellos, quæ quondam Habeſſus; atque in receſſu Phellus.* Ptolemæi Ἀπέῤῥαι, *Aperræ*, ſunt Plinii *Apyre.*

CLIX.

Strabo a Pataris ad *Myra* & *Limyra* progreditur: ** tum demum ad Phellum & Antiphellum. Ptolemæo *Myra* & *Limyra* ſunt mediterranea: quod vero vtrumque Strabo tantum viginti ſtadiis a mari abeſſe dixit; nihil obſtabit, quo minus etiam in litore ac maritimis cenſere poſſimus: ſi modo numerus in *Limyris* ſatis certus eſt, qui quod idem in *Myris* eſt, ſuſpectior adparere poſſit, tamquam repetitus ex priore. De *Myris* autem res certa eſt. Strabo: εἶτα Μύρα, ἐν εἴκοσι σταδίοις ὑπὲρ τῆς θαλάττης ἐπὶ μετεώρου λόφου, *Deinde Myra ſunt, viginti ſtadiis ſupra mare in excelſo colle.* Portum vero ad mare habuit, in quo Paullus Alexandrinæ naui fuit impoſitus. Act. apoſt. XXVII, 5 *Emenſi mare Cilicium & Pamphylium*, κατήλθομεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας, *venimus in Myra Lyciæ.* Suidas: Μύρα, τόπος τῆς Λυκίων ἐπαρχίας, *Myra, locus eſt prouinciæ Lyciæ.* At minime obſcurus locus erat, ſed in ſex μεγίσταις, *maximis* Lyciæ ciuitatibus numeratur a Strabone, vt ſupra percepimus: & in Notitia Eccleſ. ὁ Μύρων, *Myrorum* epiſcopus memoratur. Nummus quoque Gordiani ΜΥΡΕΩΝ præfert inſcriptione, quia Μυρεὺς gentile eſt ſecundum Stephanum, id eſt *Myrenſis.* ***

CLX.

Poſt Myra Strabo habet oſtia *Limyri* amnis, & ſuper illa viginti per ſtadia oppidum τὰ Λίμυρα, *Limyra.* Plinius: *Iuxta mare, Limyra cum amne,*

* Phellum ad mare ſitum eſſe, ex loco Aeliani infra citato colligi poteſt.

** De vico Myra & Phellum interiecto, cui Syrrha nomen, vid. Aelian. VIII c. 5 p. 479.

*** Aelian. hiſt. anim. XII c. 1 Μυρέων τῶν ἐν Λυκίᾳ κόλπος ἐστὶ καὶ ἔχει πηγὴν καὶ ἐνταῦθα νεὼς Ἀπόλλωνός ἐστι.

amne, in quem Arycandus influit. Sic ergo etiam in maritimis ponit, vt minus dubitari possit de Strabonis numero. εἶθ' ἡ ἐκβολὴ τοῦ Λιμύρου ποταμοῦ, καὶ ἀνιόντι πεζῇ σταδίοις εἴκοσι, τὰ Λίμυρα πολίχνη, *Deinde*, inquit Strabo, *est ostium amnis Limyri, & si terra stadiis* x x *inde adscenderis, oppidum Limyra.* Dicit πεζῇ, *pedestri itinere*, siue terra, quia fluuius inter oppidum & ostia tortuosus forsan est & longioris ambitus: per rectam vero lineam citius pervenitur in oppidum. Prope mare fuisse, confirmat etiam Paterculus lib. II cap. CII, tradens, Caium Cæsarem, quum ex vulnere, in Armenia accepto, ægrotaret, ἐς Λυκίαν ἐν ὁλκάδι, quod Zonaras addit pag. 167, *in Lyciam tractoria naui* peruectum, *Limyris* diem obiisse. Haud longe ergo a mari fuit, vt ibi escendere nauigantes potuerint. *Inuitus*, inquit Velleius, *reuertens in Italiam, in vrbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obiit.* Sic Lipsius, Vossius, Bœclerus singulari numero: vetus liber *Limyra* plurali forma, quam in *Limyran* Nic. Heinsius mutauit, quod consueuerit Velleius casus Græcos sequi. At *Limyra* illius vetusti exemplaris sunt itidem Græce dicta τὰ Λίμυρα Strabonis. Sed dixerit Velleius singulariter, quia & Ouidius eo numero vsus est lib. IX Metamorph. vers. 645

Iam Cragon, & Limyren, Xanthique reliquerat vndas.

CLXI.

Inde Ptolemæo proxima est ἱερὰ ἄκρα, id est *Sacrum promontorium,* quod ita etiam Strabo, Chelidoniis obiectum, nominauit: de quo non dubitat Salmasius ad Solin. pag. 551, quin *Tauri promontorium* sit, & *Chelidonium,* quod Latini vocant geographi. Pomponius lib. I cap. XV *Lycia Sidæ portu & Tauri promontorio grandem sinum claudit.* Et Plinius dicto cap. XXVII *Iunctum ei* [Pamphyliæ] *mare Lycium est, gensque Lycia: vnde vastum sinum Taurus mons, ab Eois veniens litoribus, Chelidonio promontorio disterminat.* Igitur idem est *Tauri promontorium* & *Chelidonium* & *Sacrum*, quia ab nonnullis ex eo putabatur Taurus initium habere.

CLXII.

Excipit *Olympus* vrbs nobilis, cum monte eiusdem nominis. Strabo prædicto loco: ὁ Ὄλυμπος, πόλις μεγάλη καὶ ὄρος ὁμώνυμον, ὃ καὶ Φοινικοῦς καλεῖται. *Olympus vrbs magna, & mons eodem nomine, qui & Phœnicûs nuncupatur.* Ante paullo in sex maximis Ciliciæ numerauerat. Seruilius Isauricus expugnauit. Cicero in Verrem de Præt. Vrb. cap. XXI *P. Seruilius, vir clarissimus, Olympum vi, copiis, consilio, virtute cepit, vrbem antiquam, & omnibus rebus auctam & ornatam.* Et Eutropius lib. VI cap. III *Seruilius Lyciæ vrbes clarissimas oppugnauit & cepit; in his Phaselidem, Olympum, Corycum.*

2. Ab eo tempore decreuit, & tandem castellum superfuit. Plinius: *Oppidum Olympus ibi fuit;* qua formula intercidisse vrbem significatur. Clarius Solinus cap. XXXIX *Olympos quoque inter alia ibi oppi-*

dum fuit nobile, sed intercidit; nunc castellum est, infra aquæ regiæ ob insigne fluoris spectaculo sunt visentibus. Illud castellum in monte Olympo erat, separatum ab vrbe, quæ ad mare videtur fuisse. Strabo lib. XIV pag. 462 κατὰ τὰς ἀκρωρείας τοῦ Ταύρου, τὸ Ζηνικέτου πειρατήριόν ἐστιν ὁ Ὄλυμπος, ὄρος τε καὶ φρούριον ὁμώνυμον, ἀφ' οὗ κατοπτεύεται πᾶσα Λυκία, καὶ Παμφυλία καὶ Πισιδία, *Ad montis Tauri extrema Olympus est mons, & castellum Zenicetæ prædonis arx: vnde omnis Lycia, Pamphylia & Pisidia conspicitur.* Vrbem autem euertit Isauricus, de quo Florus lib. III cap. VI *Phaselin & Olympon euertit.* Non memoratur, instauratam esse: certe Plinii ætate nulla fuit.

CLXIII.

Ptolemæus nihil inter Olympum & Phaselidem interponit: Strabo autem *Corycum litus:* sicut ante Olympum posuit *Crambusam*, aliis ignotam in Lycia. Hunc enim ordinem habet a Sacro promontorio: *Crambusa, Olympus - - -* εἶτα Κώρυκος Αἰγιαλός· εἶτα Φασηλίς· *deinde Corycum litus: & vltra, Phaselis.* Et interiectis quibusdam pag. 462 de Zeniceta prædone: τούτου ἦν καὶ ὁ Κώρυκος, καὶ ἡ Φασηλίς, καὶ πολλὰ τῶν Παμφύλων χωρία, *Huius quoque fuit Corycus, & Phaselis, & multa loca Pamphyliæ.* Eutropius, dicto loco, inter oppida refert, sed male tribuit Ciliciæ, cum cuius Coryco confudit, quasi vnus locus esset. *Seruilius*, inquit, *Ciliciam subegit, Lyciæ vrbes clarissimas oppugnauit, & cepit: in his Phaselidem, Olympum. Corycum Ciliciæ.* Sed neque is Ciliciam propriam, ab Isauria distinctam, subegit, neque Corycum Ciliciæ cepit, sed Lyciæ: inde etiam cum Lyciæ oppidis ibidem componitur: siue litus fuit vicatim habitatum; siue etiam oppidum. quemadmodum Dionysius vers. 855 inter πόληας, *oppida*, æque vt Eutropius numerauit.

CLXIV.

Tandem *Phaselis*, Φασηλίς, vrbs vltima est Lyciæ ad fines Pamphyliæ, secundum Scylacem, Strabonem & Ptolemæum: quam Mela, & hunc sequutus Plinius in Pamphylia censent. Ille enim lib. I cap. XIV *Phaselis, a Mopso condita, finis Pamphyliæ:* hic lib. V cap. XXVII in Pamphylia: *vltima eius oræ Phaselis.* * Sed maior nobis est Græcorum Asiaticorum Scylacis & Strabonis, quibuscum & Ptolemæus facit, probata fides & auctoritas, præsertim de antiquis si iudicandum sit temporibus: quibus & Cicero accedit Verrina VI cap. X verbis mox proferendis: deinde postea fieri potuit, vt Lyciæ prouinciæ ademta contribueretur Pamphyliæ: atque de eo tempore interpretandi sunt Mela, Plinius, Stephanus, & ipse Dionysius periegeta vers. 854

Ἄλλαι δ' ἑξείης Παμφυλίδες εἰσὶ πόληες,
Κώρυκος, Πέργη τε, καὶ ἠνεμόεσσα Φασηλίς·
Aliæ autem deinceps Pamphyliæ sunt vrbes,
Corycus, & Perge, & ventis exposita Phaselis.

HicCorycum etiam in Pamphyliæ oppidis numerauit, vt Lyciæ terminus

* Ciues Phaselitæ Polyb. de virtut. pag. 14. 49. sq.

nus vrbs Olympus ei fuerit. Cauſſa diſcrepantiæ & mutationis fuit, quia Phaſelis in limite vtriusque prouinciæ erat. Liuius lib. XXXVII cap. XXIII *In confinio Lyciæ & Pamphyliæ Phaſelis eſt: prominet penitus in altum, conſpiciturque prima terrarum Rhodum a Cilicia petentibus, & procul nauium præbet proſpectum.* Græca ciuitas, & Dorica genere, quod Herodotus prodidit lib. II cap. CLXXVIII. Iſauricus hanc etiam cepit, vt ex Floro & Eutropio ſupra in *Olympo* cognouimus. Confirmat Cicero Verrinā VI de Signis cap. X, & cauſſam belli etiam deſcribit. *Phaſelis illa,* inquit, *quam cepit P. Seruilius, non fuerat vrbs ante Cilicium atque prædonum: Lycii illam, Græci homines, incolebant. Sed quod erat eiuſmodi loco, atque ita proiecta in altum, vt & exeuntes e Cilicia prædones ſæpe ad eam neceſſario deuenirent: & quum ex hiſce ſe locis reciperent, eodem deferrentur; adſciuerunt illud ſibi oppidum piratæ primo commercio, deinde etiam ſocietate.* Sic magna antea & florens ciuitas propter prædonum ſocietatem fuit capta, deleta, ſaltem ita adflicta, vt rara poſtmodum & ægre habitaretur. Lucanus lib. VIII verſ. 249 de Pompeii fuga:

- - - - - - Pamphylia puppi
Occurrit tellus: nec ſe committere muris
Auſus adhuc vllis; te primum, parua Phaſelis,
Magnus adit. nam te metui vetat incola rarus,
Exhauſtæque domus populis: maiorque carina,
Quam tua, turba fuit.

CLXV.

Apud Phaſelidem eſt mons *Climax*, ὄρος Κλίμαξ καλύμενον, quaſi *ſcala* dictus, Pamphylio mari imminens, faciensque anguſtias ad mare, per quas Alexander exercitum, hiberna tempeſtate mari exundante, traduxit tam periculoſe, vt milites μέχρι ὀμφαλῦ βαπτιζόμενοι, *vsque ad vmbilicum immerſi* iter facerent: quod Strabo ſcripſit lib. XIV pag. 458, eumque locum περὶ Φασηλίδα, *circa Phaſelin* eſſe dixit: ideoque cum vrbe illa & nobis hic mons commemorandus erat. Eſt eius quoque mentio apud Polybium lib. V cap. LXXII. οἱ Σελγεῖς συνέντες τὴν παρυσίαν τῆς βοηθείας, προκατελάβοντο τὰ ςενὰ τὰ περὶ τὴν καλυμένην Κλίμακα τῷ πλείονι μέρει τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως, *Selgenſes vt aduentare auxilia ſenſerunt, maiore copiarum ſuarum parte fauces ad Climacem, quam vocant, occuparunt.* Sunt autem hæ fauces inter duos montes, prope vrbem Selgen, atque ita aliæ atque diverſæ ab eiusdem montis faucibus maritimis, quæ inter montem Climacem & mare apud Phaſelidem ſunt. Claudius Salmaſius vtrasque deſcripſit in Solin. pag. 551. Mons autem Climax eſt a Phaſelide in ortum, & Phaſelidem transgreſſus Alexander venit in illas anguſtias. Plutarchus Vita eius pag. 674 *Alexander in epiſtolis ſuis* ὁδοποιῆσαι φησὶν τὴν λεγομένην Κλίμακα καὶ διελθεῖν ὁρμήσας ἐκ Φασήλιδος, *iter narrat feciſſe ſe per ita dictam Climacem, atque ex Phaſelide progreſſum eam peragraſſe.*

CLXVI.

Eodem circa Phaſelidem tractu aut paullo citra eam fuit *Marma-*

renſium rupes, inexpugnabilis viſa, quam Alexander oppugnauit. Diodorus Siculus lib. XVII cap. XXVII τῆς Λυκίας περὶ τὰς ἐσχατιὰς πέτραν μεγάλην ὀχυρότητι διαφέρουσαν ᾤκουν οἱ Μαρμαρεῖς ὀνομαζόμενοι. *In extremis Lyciæ finibus magnam quamdam & inſigniter munitam petram incolebant Marmarenſes,* qui quum tranſeuntes Macedonas adflixiſſent, rex rupem oppugnauit aliquot diebus. Obſeſſi deſperantes rebus ſuis, igni ſubiecto domibus, noctu erumpentes per media caſtra euaſerunt in montes circumiectos.

CLXVII.

Antequam ex litore decedamus, de initio *Tauri* montis, quod plurimi in Lycia ponunt, quidam in Caria, alii in Pamphylia, nobis diſquirendum eſt. Strabo lib. XI pag. 358 de Tauro: τὸ ὄρος τοῦτο ἄρχεται ἀπὸ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὔτε πλάτος οὔτε ὕψος ἀξιόλογον δείκνυσιν· ἐξαίρεται δὲ πολὺ πρῶτον κατὰ τὰς Χελιδονίας. *Hic mons a Caria & Lycia incipit: ſed neque latitudine ibi, neque altitudine inſigni ſpectatur. Primum adſurgit alte apud Chelidoneas inſulas.* Idem lib. XIV pag. 458 de Sacro promontorio, quod Chelidoneis obiectum eſt: ἐντεῦθεν νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν τὸν Ταῦρον, διά τε τὴν ἄκραν ὑψηλὴν οὖσαν καὶ καθήκουσαν ἀπὸ τῶν Πισιδικῶν ὀρῶν τῶν ὑπερκειμένων τῆς Παμφυλίας. *Hinc plerique putant Taurum incipere, quia & ſublimis eſt promontorii vertex, & producitur a Piſidicis montibus ſupra Pamphyliam.* Addit mox: τὸ δ' ἀληθὲς ἀπὸ τῆς Ροδίων περαίας ἐπὶ τὰ πρὸς Πισιδίαν μέρη συνεχής ἐστιν ἡ ὀρεινή. *Sed re vera continui ſunt montes e continente Rhodiorum vsque ad Piſidiam, qui & ipſi nomen Tauri gerunt.* Et Pomponius Mela lib. I cap. XV *Lycia Sidæ portu & Tauri promontorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens vaſte ſatis attollitur,* cetera. Plinius hæc imitatus dicto loco, *Iunctum,* inquit, *Pamphyliæ mare Lycium eſt, gensque Lycia, vnde vaſtum ſinum Taurus mons, ab Eois veniens litoribus, Chelidonio promontorio diſterminat.*

CLXVIII.

Hi conſentiunt in eo, quod a Sacro ſiue Chelidonio promontorio mons Taurus initium ſuum habeat, quamuis per Cariam ad Rhodi vsque Peræam continua illa iuga ſint, non autem tam alta & vaſta, vt ingentis *Tauri* nomine ſatis digna videantur. Liuius autem lib. XXXVIII cap. XXXIX in Pamphylia caput Tauri montis videtur conſtituiſſe. *De Pamphylia,* inquit, *diſceptatum inter Eumenem & Antiochi legatos quum eſſet, quia pars eius citra, pars vltra Taurum eſt; integra res ad ſenatum reiicitur.* Si ad litus vsque diuiſio illa facta fuit, aliud initium Tauri, quam in Chelidonio promontorio, quærendum eſt, in ipſa videlicet Pamphylia: ſi tranſuerſim diuiſam intelligit hoc monte Pamphyliam, potuit initium idem eſſe, quaſi tantum ſuperior & ſeptemtrionalis pars in dubium vocata fuerit. Sed Piſidia imminet, cuius montes etiam cum Tauro connexi ſunt, quæ vix maiorem latitudinem, & ſecundum illam, diuiſionem prouinciæ concedet. Difficile igitur in continuis his montibus definitur, quinam ſint Tauri, & qui tantummodo eidem cohærentes.

LYCIA

LYCIA MEDITERRANEA.

CLXIX.

Pauciora de *mediterraneis Lyciæ*, quam de maritimis certo constant, nec facile quidquam memorari potest, quam nomina ex geographis; situs ex Ptolemæo maxime: historici & alii scriptores fere silent. Secatur Xantho fluuio in duas quasi partes diremta, quarum vna cis flumen est; trans illud altera.

CLXX.

Ab austro in septemtrionem si adscendimus, in Carum limite est primum oppidum *Araxa*, Ἄραξα, Ptolemæo collocante: cuius etiam Stephanus ex Alexandro, scriptore τῶν Λυκιακῶν, *Rerum Lyciacarum*, mentionem fecit; nec non Notitia episcopatuum.

CLXXI.

Deinde Πινάρα, *Pinara*, vna ex sex maritimis Lyciæ secundum Strabonem, qui & mox de illa: ὑπόκειται τῷ Κράγῳ Πίναρα ἐν μεσογαίᾳ τῶν μεγίστων οὖσα πόλεων ἐν τῇ Λυκίᾳ, *Infra Cragum montem iacet Pinara, vna de Lyciæ maximis vrbibus in mediterraneo.* Stephanus praue *Ciliciæ* exscripsit pro *Lyciæ*. De Crago conuenit, nisi quod ὑπερκεῖσθαι, *super montem* vel *in monte* dicit positam: etiam alibi in voce Αρτύμνησος, partem Xanthiorum ait ἐν τῷ ὄρει λόφον στρογγύλον κατοικῆσαι, καὶ καλέσαι τὴν πόλιν Πινάραν, *in monte collem rotundum inhabitasse, vocasseque vrbem Pinaram.* nam πίναρα *rotunda* lingua Lyciorum sonant.

2. Credo in radice montis Cragi, & inferiore quodam colle fuisse positam, vt tamen etiam ὑπὸ, *sub* summo Crago fuerit. Fuit quidem in *Crago* oppidum, sed eiusdem nominis, id est *Cragus* dictum, Strabone auctore: magnam autem vrbem *Pinaram* in eo sitam fuisse, credibile non est.

CLXXII.

Ceterum mons *Cragus* ex vastis & siluosis est montibus, ἔχων ἄκρας ὀκτὼ, *octo vertices habens*, & vrbem cognominem, vt modo ex Strabone cognouimus. Scylax Cragum ἀκρωτήριον, Plinius *promontorium* vocat; at Strabo & Ptolemæus ponunt in mediterraneis. Salmasius, cui Vossius consentit, apud Scylacem Κάσος legit, non Κράγος: & Plinium voce ἄκρα deceptum fuisse iudicat, quæ sæpe quidem *promontorium* sonat: sed nec raro *verticem* aut *summitatem*, quales octo in Crago fuisse iam dictum fuit. Horatius lib. 1 oda XXI

Nigris aut Erymanthi
Siluis, aut viridis Cragi.

2. Huic monti fabula *Chimæræ* adfingitur, teste Strabone, & sub eo Φάραγξ, *vallis* ad litus vsque decurrens, quæ Χίμαιρα, *Chimæra*, vt idem refert, vocitatur. Mela dicto loco: *Lycia infestata olim Chimæræ ignibus.* Et Plinius in Lycia: *mons Chimæra noctibus flagrans: Hephæstium ciuitas, &*

ipsa fragantibus iugis. Vox χίμαιρα autem, *chimera*, adpellatiua, sonat capram hieme natam, ideoque strigosiorem ceteris.

3. Ad Chimæræ fabulam quod attinet, ea tergeminum monstrum fingitur, ex leone, capra & dracone concretum. Notus Hesiodi versus 323 ex Theogonia:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,

quem Lucretius lib. v num. 903 ita Latine vertit:

Prima leo, postrema draco, media ipsa chimæra.

Mons Lyciæ est igniuomus, cui hæc fabula adfingitur. Seruius ad illud Virgilii Aeneidos vi verf. 288

- - FLAMMISQVE ARMATA CHIMAERA;

Re vera mons est Lyciæ, cuius hodieque ardet cacumen, iuxta quod sunt leones: media autem pascua sunt, quæ capris abundant: ima vero montis serpentibus plena. Sic vetus editio: recens Bataua *Siciliæ*. At non modo geographi omnes, verum etiam Ouidius lib. ix Metamorph. verf. 646 Chimæram in Lycia posuit:

Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Iam Cragon, & Limyren, Xanthique reliquerat vndas,
Quoque Chimæra iugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.

Quod si illa est in Lycia, vti est; rursus in disceptationem venit, in qua parte Lyciæ, citeriore ad Cragum, vel in isto monte, vt Strabo tradidit; an vlteriore ad Phaselidem. Plinius sane lib. ii cap. cvi *Flagrat in Phaselitide mons Chimæra, & quidem immortali diebus ac noctibus flamma.* A Cnidio Ctesia accepit, vt ipse fatetur: cuius autem verbis, a Photio cod. lxxii pag. 68 vtcumque seruatis, nihil de Chimæra est; tantummodo dicit ὅτι πῦρ ἐστὶν ἐγγὺς Φασήλιδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον, *quod ignis iuxta Phaselidem in Lycia sit immortalis.* Scylax quidem scripsit etiam in Phaselidis regione: ἱερὸν Ἡφαίστου ἐν τῷ ὄρει, καὶ πῦρ πολὺ αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς καίεται, καὶ οὐδέποτε σβέννυται, *Fanum Vulcani in monte, multusque ignis terra editus ardet sua sponte, neque vnquam exstinguitur:* quod haud dubie est Plinii *Hephæstium*, supra dictum; vt adeo, Salmasio iudice ad Solin. pag. 552, Plinius Chimæram & Hephæstion, seu Vulcani fanum, (quod vox illa sonat proprie) transmouisse ac permutasse videatur, Hephæstium ad Cragum constituens, Chimæram ad Phaselidem, quæ inuersa ratione sunt ponenda. nam expositis illis, Scylax subiicit: ἐὰν δὲ προσέλθῃς ἀπὸ θαλάσσης ἀνώτερον, Φασηλὶς πόλις καὶ λιμήν· *Si vero a litore ad superiora concesseris, occurret vrbs Phaselis cum portu.* Chimæram autem satis firmiter cum Crago monte Strabo coniunxit, longo a Phaselide interuallo, intercurrente illo iugo, quod ex Pisidiæ montibus deductum ad Sacrum seu Chelidonium promontorium pertinet. Ad posteriorem locum, seu campum Phaselidis, sunt quoque referenda, quæ Seneca epistola lxxix tradit. *In Lycia*, inquit, *regio notissima est, Hephæstion incolæ vocant, perforatum pluri-*

bus

bus locis solum, quod sine vllo nascentium damno ignis innoxius circuit. Læta itaque regio est & herbida nil flammis adurentibus, sed tantum vi remissa ac languida refulgentibus.

CLXXIII.

Hæc de Chimæra in Crago, vel prope illum. Strabo ex eo iugum aliud deducit, quod, vt adparet, occasum versus procurrat, quod vocat Ἀντίκραγον, *Anticragum*, ficut Antitaurus in Cappadocia, Antilibanon in Syria, excursiones sunt montium ex sui nominis maioribus iugis ac montibus in aliam plagam productæ. Post Dædalorum & Telmissi explicationem sic infit: εἶθ' ἑξῆς ὁ Ἀντίκραγος, ὄρθιον ὄρος, ἐφ' ᾧ Καρμυλησσὸς χωρίον, ἐν φαραγγίῳ κείμενον, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Κράγος, *deinde Anticragus, præceps mons, in quo oppidulum Carmylessus in parua valle situm est: & post hunc ipse Cragus.* Quia ab occasu procedit ortum versus, vtique *Anticragus* Cariæ propior est quam Cragus, seu in occasum versus ab ipso *Crago* proprie dicto procurrit: oppidum autem *Carmylessus* a nemine præterea, quantum scimus, est memoratum.

CLXXIV.

Circa Cragum & alia oppida a Ptolemæo sunt exposita *Sidyma*, & *Tlos*, & *Symbra*. Plinius, *in monte, Sidyma*. Stephanus, Σίδυμα, πόλις Λυκίας, *Sidyma, oppidum Lyciæ*. Quod vero Epiphanius Hæresi LXXIII pag. 874 in subscriptionibus memorat Eustathium ἐπίσκοπον Πιναρέων καὶ Διδύμων, *episcopum Pinarorum & Didymorum*; & Hierocles in Lycia Δίδυμα siue Δίδυμα, *Didyma* oppidum recenset; sunt nonnulli, qui etiam apud Ptolemæum censeant Δίδυμα, non Σίδυμα legendum esse, ac Holstenius etiam ad Ortelium in voce *Pinara* fere cœperat de Ptolemæo dubitare. Quum vero non Ptolemæus tantum, sed Plinius quoque & Stephanus *Sidyma* legant, & in Notitia ecclesiæ sit in Lycia ὁ Σιδύμων, *Sidymorum* episcopatus; ac in MS. Hieroclis Σίδυμα quoque legatur; idem Holstenius in *Sidyma* eius vocabuli lectionem confirmauit, vt adeo vel ab Epiphanio erratum fuerit, vel episcopus ille aliquid innouarit adlusionis caussa in ecclesiæ suæ nuncupatione. Addit Harduinus in Emendat. Plin. LXVIII libri v subscriptionem in Concilio Quinisexto, Zemarchi episcopi πόλεως Σιδύμων ἐπαρχίας Λυκαονίας, *ciuitatis Sidymorum in prouincia Lycaonia:* lege *Lycia*, quia Notitiæ nihil huius nominis in Lycaonia habent; vtique vero in Lycia.

CLXXV.

De *Tlo*, Τλῶ, altera Ptolemæi circa Cragum vrbe, etiam Strabo præclare sentit, numerans cum Artemidoro inter sex maximas prouinciæ Lyciæ ciuitates: situm etiam quodammodo ostendit, sitam κατὰ τὴν θέσιν τὴν εἰς Κίβυραν, *in positione, qua Cibyram versus eatur.* Rectus casus est Τλῶς, *Tlos*, apud Plinium & Stephanum & Ptolemæum: apud Hieroclem Τλῶ, *Tlo:* in Notitia veteri ὁ Τλῶν, scilicet episcopus vel thronus, quod Latina versio, quasi plurale sit, *Tlorum* exponit. Strabo quartum casum

caſum format Τλῶν, *Tlon;* Porphyrogennetus lib. I them. XIV τὴν Τλῶ, *Tlo*, cum Hierocle vocabuli caſu conſentiens. Oppidum *Symbra*, Σύμβρα Ptolemæi, neſcimus an ab alio commemoratum ſit.

CLXXVI.

In occaſum ſeu Cariæ limitem eidem Ptolemæo inclinant *Comba* & *Octapolis*. De priore, quæ Κόμβα eſt, hoc ſolum habemus, quod in Notitia ὁ Κόμβων *Comborum* epiſcopatus in Lycia cenſeatur: de *Octapoli* minus nobis eſt cognitum.

CLXXVII.

In ſeptemtrionem adſurgit *Cydna*, Κύδνα, & ipſa ſoli Ptolemæo, quantum conſtat, memorata: niſi Plinii ſint *Cyaneæ*, quod Harduino videtur, non autem vero eſt ſimile. In Notitia eccleſ. ὁ Κυανέων, *Cyanearum* epiſcopus. Et *Telandrus* Plinii in hoc tractu fuit, quia Τήλανδρον ſuam Stephanus attribuit Cariæ.

CLXXVIII.

Trans flumen Xanthum Ptolemæus, præter Myra, Limyra, Phellum, quæ in maritimis, quod breui ſpatio a mari aberant, explicauimus; *Arendas* ponit (Pal. cod. *Trebendas*) vt incertas lectione, ſic etiam alibi ignotas: deinde *Rhodiam*, Ροδίαν, Rhodiorum forte coloniam, quæ etiam Stephano Ροδία, *Rhodia* dicta, & in Lycia cenſa: Plinio autem eadem eſt *Rhodiopolis*,: in Notitia, Ροδιάπολις, *Rhodiapolis*, quaſi ſeparatim Ροδία πόλις ſcriptum ab auctore fuerit. In montanis ſitam eſſe, Plinius prodit. *Nunc*, inquit, *ſunt montana Gagæ, Corydalla, Rhodiopolis.*

CLXXIX.

Reliquarum primum ſunt *Gagæ*. Sic etiam Stephanus, Γάγαι, πόλις Λυκίας. *Gagæ oppidum Lyciæ*. Hieroclis Notitia, Γάγα, *Gaga*. An Scylax etiam mentionem fecerit, non liquidiſſimum eſt. Videtur tamen Voſſio, qui corruptam eius vocem Αιγαία πόλεις reducit ad Γαγαία πόλις.

CLXXX.

At *Corydalla* Plinii ſunt Ptolemæi Κορύδαλλος, *Corydallus:* Notitiæ, ὁ Κυροδάλλων, *Cyrodallorum* epiſcopatus, tranſpoſitis errore elementis.

CLXXXI.

Mons quoque *Maſſycites* ex Plinii poſitione, quam contra Ptolemæum Salmaſius tuetur, huc pertinet. *Iuxta mare*, inquit, *Limyra cum amne, in quem Arycandus influit: & mons Maſſycites.* De Ptolemæi autem ſententia, qui Μασίκυτος, *Maſicytus* ſcripſit, & terminum Lyciæ ad Pamphyliam fecit, infra ſub finem huius capitis diſputabimus.

CLXXXII.

Dum vero *Arycandum* fluuium in Limyrum influere dixit Plinius, oppidi etiam *Arycandæ*, a fluuio nominati, & haud dubie ad eundem poſiti, mentionem facere non alienum eſt. Stephanus: Αρύκανδα, πόλις Λυκίας, *Arycanda, oppidum Lyciæ.* Et Pindari ſcholiaſtes ad Olymp.

VII

VII verſ. 35 ἐν Λυκίᾳ ἐςὶν πόλις Αρύκανδα καλεμένη, *in Lycia vrbs eſt Arycanda dicta.*

CLXXXIII.

Addit Ptolemæus *Sagalaſſum*, ſed, ceterorum iudicio, loco alieno. Plinius enim lib. V cap. XXVII, Strabo lib. XII, Arrianus lib. I, & Stephanus, etiam Eccleſiæ Notitia, in Piſidia locant, longe ab loco Ptolemæi; nec credibile, duas huius nominis fuiſſe vrbes, quia eius, quæ in Lycia ſit, nemo, præter Ptolemæum, mentionem facit: & quam alii omnes in Piſidia ponunt, quum illam prouinciam ipſe recenſet, prætermiſit.

CLXXXIV.

Vlteriora ſunt *Simena* Plinii, Σίμηνα Græce apud Stephanum. *In Lycia,* inquit Plinius, *a promontorio eius* [Tauri] *oppidum Simena, mons Chimæra.* A promontorio, puta introrſum, vbi ipſe Chimæram montem ponit: non litore, quod accurate ab aliis expoſitum, nullam huius oppidi mentionem habet.

CLXXXV.

Deinde Plinio in hoc tractu laudata *Canas*, quaſi Κανάς, ἄδος Græce: in Notitia ὁ Κανῶ, *Cani* epiſcopatus: Ignoti ſitus ſunt eiusdem Plinii *Aſcandalis, Amelas, Noſcopium.*

CLXXXVI.

Tandem *Maſſycites* mons eſt Plinii, qui Μασίκυτος, *Maſicytus* Ptolemæi, quem hic terminum ponit inter Lyciam & Pamphyliam; Plinius autem citeriorem facit. *Iuxta mare,* inquit, *Limyra cum amne, in quem Arycandus influit: & mons Maſſycites: Andriaca ciuitas, Myra.* Quod vero vltimum illum montem Lyciæ ad Pamphyliæ oram Strabo non *Maſycitum*, ſed *Climacem* lib. XIV vocat, vt ſupra oſtenſum eſt; etiam Polybius lib. V cap. LXXII; inde Salmaſius in Solin. pag. 552 erroris incuſat Ptolemæum, & montem illum cum Plinio ad citeriora reuocat.

CLXXXVII.

Adiungit Ptolemæus mediterraneæ Lyciæ duas regiunculas, *Milyadem* & *Cabaliam,* quarum illa pars maxime ſeptemtrionalis eſt Lyciæ ab occaſu ſeu Cariæ finibus: hæc inde magis ortum verſus ad Piſidiam, & ſeptemtrionalem Pamphyliam eſt porrecta: quas dubitarem ad Lyciam referendas eſſe, niſi oppida illarum & Plinius & auctor Notitiæ epiſcopatuum inter Lyciæ vrbes recenſerent: Strabo autem lib. XIII extremo, quidquid vtriusque nominis eſt, a Lycia ſeparauit.

CLXXXVIII.

CARBALIAE Ptolemæus tria oppida dat, quæ ſunt *Bubon, Oeneanda, Balbura,* Græce Βέβων, Οἰνεάνδα, Βάλβυρα; quartum vnde nomen ſit regiunculæ, prætermiſit, quod Straboni ſub finem lib. XIII eſt Καβαλὶς, *Cabalis*, vt Stephanus nomen illud conſeruauit. nam prauatum apud Strabonem eſt Καβαλλὶς & mox Καβαλαῖς: Stephanus autem ad Strabonem prouocat, eiusque vtitur auctoritate. Addit chorographus: ἡ γενικὴ

νικῆ Καβαλίδος, *genitiuus Cabalidis.* Commune ergo nomen regionis & vrbis est. Strabo priori loco: μέχρι τῆς Κιβυράτιδος καὶ τῆς Καβαλίδος, *vsque ad Cibyratidem & Cabalidem;* vbi regionem significat: altero loco, τὰ δὲ πρὸς νότον ἡ Κίβυρά ἐστιν ἡ μεγάλη, καὶ ἡ Σίνδη, καὶ ἡ Καβαλὶς, μέχρι τοῦ Ταύρου καὶ τῆς Λυκίας, *meridiem versus sunt Cibyra magna, Sinda, Cabalis, vsque ad Taurum & Lyciam:* hîc vrbis nomen est. Forsan vrbs interciderat, quia nec Plinius eius rationem habet in Cabaliæ descriptione lib. v cap. xxvii. *Comprehendit*, inquit, [Lycia] *in mediterraneis Cabaliam, cuius tres vrbes, Oenoanda, Balbura, Bubon.* Conuenit ergo cum Plinio Ptolemæus, & ad horum consensionem vtique Strabo lib. xiii extremo corrigendus est. Ait Cibyratis esse tres finitimas vrbes, quæ ipsæ sunt, quas Plinius & Ptolemæus tribuerunt Cabaliæ: προσγενομένων τριῶν πόλεων ὁμόρων, Βυβώνων, Βαλβύρων, Οἰνοάνδρου, τετράπολις τὸ σύστημα ἐκλήθη: lege cum Casaubono, Βυλβῶνος, Οἰνοάνδων, vnde sic vertendum: *accedentibus* [ad Cibyram] *tribus finitimis vrbibus, Bubone, Balburis, Oenoandis, conuentui huic nomen Tetrapolis est factum.*

CLXXXIX.

Primum oppidum Ptolemæi *Bubon* est, quod præter Plinium, etiam Stephanus agnoscit: Βουβὼν, inquit, πόλις Λυκίας, *Bubon oppidum Lyciæ.* Exstat etiam in Notitia, quæ Hierocli tribuitur: in alia corrupte *Bobus*, ὁ Βόβυ, obliquo casu.

CXC.

Oenoanda, vt Plinius & Stephanus scripserunt; siue *Oeneanda*, vt Ptolemæus; in dicta Notitia Ηνόανδα, corrupta prima littera; notiora sunt. Liuius lib. xxxviii cap. xxxvii *A Perga L. Manlio fratre cum quatuor millibus militum Oenoanda ad reliquum pecuniæ ex eo, quod pepigerant, exigendum misso, ipse - - - Apameam exercitum reduxit.* Vulgo lectum *Oroanda:* sed verum nomen Sigonius, duce Stephano, indagauit, quod in textum recepit Gronouius.

CXCI.

Postrema Βάλβυρα, *Balbura*, sunt Plinii, Ptolemæi & Stephani: in prædicta Notitia excidit littera, dum Βάλυρα scriptum est pro *Balbura.*

CXCII.

MILYAS regiuncula ita descripta est a Strabone lib. xiii extremo: Μιλυὰς δ' ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ Τερμησσὸν στενῶν, καὶ τῆς εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Ταύρου ὑπερθέσεως δι' αὐτῶν ἐπὶ Σίνδα παρατείνουσα ὀρεινὴ μέχρι Σαλασσοῦ καὶ τῆς Απαμέων χώρας. *Milyas est, quæ ab angustiis apud Termessum & transitum Tauri ad interiora per eas angustias porrigitur ad Sindam, montana regio, vsque ad Sagalassum & Apameæ territorium.* Et paullo ante: ἀπὸ Πισιδίας καὶ τῆς ὁμόρου Μιλυάδος ἕως Λυκίας, *a Pisidia & contermina ei Milyade vsque ad Lyciam.* nam Strabo, vt supra diximus, & Cabaliam & Milyadem a Lycia propria separauit, quum vtramque alii in ipsa Lycia comprehendant. Stephanus: Μιλύαι, οἱ πρότερον Σόλυμοι, καὶ ἡ χώρα Μιλυάς· λέγονται καὶ Μίλυες, *Milyæ,*

Milyæ, antea Solymi dicebantur (teste Timagene) *& regio Milyas: adpellantur etiam Milyes.*

CXCIII.

Oppida, quæ Ptolemæus attribuit, sunt primum *Podalia*, vno lamda, vt Plinius & Stephanus scribunt, ille *Podalia*, quocum Notitiæ ecclesiarum consentiunt, itidem Ποδαλία præferentes; hic [Stephanus] Ποδάλεια, *Podalea:* Ptolemæus autem Ποδαλλία, *Podallia.* Situm dat prope Xanthi fontes in summo septemtrione huius regionis :. eique in austrum paullo vergentem subdit *Nisam*, Νίσαν; & *Choma*, Χῶμα, obliquo Χώματος; de quo Plinius in Lycia: *Podalia, Choma, præfluente Adesa.* Notitia vetus, ὁ Χώματος, *Chomatis* episcopatus.

CXCIV.

In ortum magis & austrum simul reduxit Ptolemæus Κόνδυβα, *Condyba.* Stephanus, Κάνδυβα, οὐδετέρως, πόλις Λυκίας, *Candyba, neutro genere, oppidum Lyciæ.* Et Plinius dicto loco: *Candyba, vbi laudatur Oenium nemus.* Et Hierocles Κάνδυβα, *Candyba*, prima vocali: quo consensu efficitur, vt Ptolemæi Κόνδυβα, vocali o, vitiatum esse minus dubitemus.

CXCV.

Hæc de vtraque regiuncula, Cabalia & Milyade ex Ptolemæi positione: de qua omnino est, quod possimus dubitare. Strabo enim sub finem libri XIII Cabalidem regionem cum Cibyratide coniungit; & Milyadem cum Pisidia. Iam vero Cibyra occidentalior est: Pisidia, ex ipso Ptolemæi positu, ab enarratis Milyadis oppidis longe admodum in ortum remota. Liuius quoque lib. XXXVIII cap. XXXIX, quasi ab ortu in occasum progrediens, *& Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam* enumerat, Eumeni ab Romanis dono datas, Antiocho deuicto. Nec Polybius aliter Milyadem regionem collocauit lib. V cap. LXXII de duce Garsyere dicens: ἐμβαλὼν εἰς τὴν Μιλυάδα, καὶ καταστρατοπεδεύσας περὶ τὴν καλουμένην Κρητῶν πόλιν, *ingressus Milyadem, castra admouit vrbi, quam Cretopolin vocant.* Cretopolin autem ipse Ptolemæus in Pamphyliæ ora posuit. Et eiusdem libri cap. LXXVII Ἀχαῖος δὲ ποιησάμενος ὑφ' ἑαυτὸν τὴν Μιλυάδα καὶ τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Παμφυλίας ἀνέζευξε, *Achæus, quum Milyadem & partem Pamphyliæ maximam sui iuris fecisset, inde discessit.* Clarius hæc explicantur a Strabone lib. XIV pag. 458 ὑπέρκειται δ' αὐτῆς [Φασήλιδος] τὰ Σόλυμα ὄρος, καὶ Τέρμισσος Πισιδικὴ πόλις, ἐπικειμένη τοῖς στενοῖς δι' ὧν ὑπέρβασίς ἐστιν εἰς τὴν Μιλυάδα. *Supra Phaselidem est mons Solyma, & Termissus Pisidica vrbs, posita super fauces, per quas transitur in Milyadem.* Hæ fauces sunt inter montes ad septemtrionalem partem montis Climacis, sicut inter eiusdem latus australe sunt aliæ fauces, ibidem a Strabone descriptæ. De prioribus etiam Polybius intelligendus est, quum lib. V cap. LXXII dixit, οἱ Σελγεῖς προκατελάβοντο τὰ στενὰ τὰ περὶ τὴν καλουμένην Κλίμακα, *Selgenses occuparunt fauces montis, qui Climax vocatur.* Agitur enim ibi de expedi-

tione mediterranea, non maritima. Consuli etiam de vtrisque Salmasius potest in Solin. pag. 551.

CXCVI.

Ex quibus conficitur, Ptolemæum alieno loco circa Xanthum posuisse *Milyadem*, quæ potius ad fines Pisidarum & Pamphyliorum erat proferenda. Nec Herodotus Ptolemæum iuuat, qui lib. I cap. CLXXIII scripsit: *τὴν νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τοπαλαιὸν ἦν Μιλυάς.* *Quam nunc Lycii* [*γῆν*, regionem] *tenent, olim erat Milyas.* Non credibile, totam Lyciam fuisse Milyadem; neque id Ptolemæus dixit. Si de parte loquitur Herodotus, illa ad orientem potius, quam ad occiduam Lyciæ plagam fuit, quia addit, Milyas olim Solymos vocatos fuisse. Solymi autem ad ortum, non ad occasum fuere, Plinio in Pisidia; mons *Solyma* Straboni super Phaselidem. Male ergo in citeriore Lycia Ptolemæus posuit *Milyadem*, quæ potius ad fines Pisidarum Pamphyliorumque in extrema Lycia constituenda erat. Nihilominus Ptolemæi quoque vrbes Milyadicas, etiam Cabaliæ omnes exposuimus, quia Stephanus illas, & auctores Notitiarum & ex parte maiori etiam Plinius in Lycia censuerunt.

CAPVT IV
DE
ASIAE CIS TAVRVM ANTIQVO STATV IN MEDITERRANEIS.

I.

HActenus de Asia cis Taurum, quæ ad mare est: nunc de mediterraneis regionibus, quæ ad mare non excurrunt, nobis dicendum est, in quibus sunt Lydia Propria, & Phrygia, & Galatia, & Lycaonia: quod non solum ex situ cis Halym constat, quem cap. I descripsimus; verum etiam ex bello Antiochi, cui Phrygia Lydia & Lycaonia ab Romanis fuere ademtæ & Eumeni donatæ: ipsi vero intra Taurum permissum fuit regnare. Polybius Legat. XXXVI, & Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX, quæ huius loci sunt, clarissime exposuerunt. Primum itaque de Lydia; deinde de ceteris singulis partibus agemus.

SECTIO I.
LYDIA siue MAEONIA.

II.

Consentiunt fere veteres, *Mæoniam*, siue *Meoniam*, & *Lydiam* esse eamdem regionem: & quos Homerus *Μήονας*, *Meonas* dixerit, ipsos esse *Lydos*. Herodotus lib. I cap. VII *βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος, ἀπό του ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη, ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον*

Μηόν

Μήων καλεόμενος, qui in ea regione regnauerant, oriundi erant a Lydo, Atyis filio, a quo totus is populus cognominatus est Lydius, quum Meon antea vocaretur. Et lib. VII cap. LXXIV οἱ δὲ Λυδοὶ, Μήονες ἐκαλεῦντο πάλαι, *Lydi olim Meones vocabantur.* Et Stephanus: Μαιονία, ἡ Λυδία, *Mæonia est Lydia.* * nam etiam per αι, *ae*, diphthongum scribitur, sicut vetustiores per η, diphthongum impropriam, & η, simplicem vocalem. Strabo lib. XIII pag. 430 τοὺς Λυδοὺς ὁ ποιητὴς καλεῖ Μήονας, οἱ δ' ὕστερον Μαίονας, *Lydos Homerus Meones vocat; posteriores, Mæones.* Aliquando tamen distinctos Meonas a Lydis fuisse vir illustris Ezech. Spanhemius obseruauit ad Callimachi Hymnum in Delum vers. 250, Meoniam propriam olim dictam superiorem Lydiam, (Pausaniæ Attic. cap. XXXV Λυδίαν τὴν ἄνω) in qua mons Tmolus, & defluens inde Pactolus amnis, ideo Μηόνιος Πακτωλὸς, *Meonius Pactolus* a Callimacho dictus: & Homerum a Tmolo duxisse Meonas Catalog. vers. 373

> Οἳ καὶ Μήονας ἦγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας,
> *Qui & Meonas adduxerunt sub Tmolo natos:*

Addo Dionysium periegetam, qui vers. 830

> Μηονίη δ' ἐπὶ τῇσιν ἐπ' ἀντολίην τετάνυσται
> Τμώλῳ ὑπ' ἠνεμόεντι,
> *Mæonia post has vrbes ortum versus porrecta est*
> *Tmolo sub ventoso:*

Inferiorem vero partem & ad mare vergentem Lydos incoluisse. Sic Herodotus lib. I cap. CXLII de Epheso, Colophone, Lebedo, αὗται ἐν τῇ Λυδίῃ, *hæ vero* [vrbes] *in Lydia sunt.*

III.

Sic antiquissimis temporibus fuerat, licet haud constanter, & *Meones* etiam inferiorem partem colentes adpellati fuerint, *Lydi* contra, qui tenebant superiorem: postea Ionum colonia prævalente, & *Meonum* nomine sensim oblitterato, pars illa inferior *Ionia* dicta fuit: superiori mansit nomen *Lydiæ*, idque per tempora Græcorum Romanorumque ita seruatum fuit, etiam in Notitiis Ecclesiæ atque episcopatuum. Nec vero hæc Lydia, ab Ionia distincta, est regnum Lydorum, præsertim posteriorum regum, quod vtique latius inter Halyn & mare Aegæum patebat. Darius ad Alexandrum epistola apud Curtium lib. IV cap. XI *Halys amnis, qui Lydiam terminat.* Crœsus etiam Iones, Aeoles, Dores subegit, vt Herodotus narrat lib. I cap. XXVI & XXVIII. Lydiæ autem nostræ hos terminos constituit Plinius lib. V cap. XXIX: *Lydia perfusa flexuosi amnis Mæandri recursibus super Ioniam procedit, Phrygiæ ab exortu solis vicina, ad septemtrionem Mysiæ, meridiana parte Cariam amplectens, Mæonia ante adpellata.* Ad quem modum etiam Ptolemæus finit, & Notitia episcopatuum.

IV.

Prima vrbium Lydiæ, ac præcipua, & olim sedes regum fuerunt

 Sardes,

* Sic etiam Eusebius Præpar. Ev. II cap. 2 pag. 55.

Sardes, Σάρδεις, vt plurimum plurali nomine ſignificatæ, rarius ſingulari *Sardis*: ſitæ ſub *Tmolo* monte, ex quo *Pactolus* decurrit, qui vrbem interluit. Strabo lib. XIII pag. 430 αἱ Σάρδεις πόλις ἐςὶ μεγάλη, νεωτέρα μὲν τῶν Τρωϊκῶν, ἀρχαία δ' ὅμως, ἄκραν εὐερκῆ ἔχουσα, βασίλειον δ' ὑπῆρξε τῶν Λυδῶν, *Sardes ſunt vrbs magna, poſt Troiana tempora quidem condita, ſatis tamen antiqua, * arcem habens probe munitam, ** & regia fuit Lydorum.* Herodotus lib. I cap. CI Πακτωλὲς, ὅς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου, διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, *Pactolus, qui ramenta auri ipſis ex monte Tmolo fert, per medium forum* [vrbis Sardium] *fluit.* Plinius lib. V cap. XXIX *Lydia celebratur maxime Sardibus in latere Tmoli montis, qui antea Timolus adpellabatur.* *** Præter Strabonem, Herodotum (cuius dicto loco eſt αἱρέουσι Σάρδις, *Sardes capiunt*, & ἐν τῇσι Σάρδισι, *in Sardibus*) & Plinium, etiam alii pluraliter id nomen ediderunt. Xenophon lib. VII Pæd. pag. 106. ἐπὶ Σάρδεις ἦγεν ὁ Κροῖσος, *Crœſus Sardes duxit exercitum:* & mox, ἐν Σάρδεσιν, *Sardibus.* Et Polybius lib. V cap. LXXVII εἰς Σάρδεις, quod etiam ſic legitur Apocalypſ. I comm. II, & Notitiis epiſcopatuum. Et Cicero de Senect. cap. XVII *quum Lyſander Lacedæmonius veniſſet ad eum* [Cyrum] *Sardeis.* Et Liuius lib. XXXVII cap. XLIV *Antiochus fugiens media ferme nocte Sardes conceſſit.* Ouidius lib. XI Metamorph. verſ. 137

Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem.

Contra Σάρδις, *Sardis*, ſingulariter Ptolemæus ſcripſit. Et Horatius I epiſt. XI ineunte:

- - - - *quid Crœſi regia Sardis?*
Smyrna quid, & Colophon?

Accedit Seguini nummus, in quo ΣΑΡΔΙC eſt, niſi Ionice pluralis is numerus eſt, vt Herodoti lib. I cap. XCI ἐς Σάρδις, *in Sardes.* † Gentile Σαρδιανὸς, *Sardianus.* Iam laudato Seguini nummo, facie altera CΑΡΔΙΑΝΩΝ. Tacitus annal. II cap. XLVII *Aſperrima in Sardianos lues, plurimum in eosdem miſericordiæ traxit.* An eadem quæ Homeri *Hyde*, vt videtur Plinius ſenſiſſe? negat Strabo, & Homeri verſum νοθείας accuſans, plane dicit οὐδεμία εὑρίσκεται Ὕδη ἐν τοῖς Λυδοῖς, *nulla inuenitur Hyda in Lydis.*

V.

Mons *Tmolus*, Τμῶλος, in cuius latere Sardes erant, †† a pluribus eſt memoratus. Homerus ventoſum propter altitudinem dixit, vt paullo an-

* Antiquitate enim certauit cum oppidis aliis. vid. Nonni Dionyſ. XLI v. 356 p. 1072.

** De arce Sardium & priore loco arcem vrbi coniungentem vide etiam Polyb. VII c. 4.

*** Adde Epigr. Græc. libr. I c. εἰς πόλεις p. 140. Sed iam Homerus Iliad. B. extrem. Τμῶλον adpellat.

† Etiam in numiſm. Franc. de Camps p. 93 CΑΡΔΙC ΑCΙΑC. ΛΥΔΙΑC. ΕΛΛΑΔΟC. Α. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. Ibidem eſt alius CΑΡΔΙΑΝΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

†† Vid. Euripid. Bacch. v. 462.

lo ante ex versu eius cognouimus: aliis laudatus a vini feracitate. Virgilius Georg. II vers. 97

Sunt etiam Amminea vites, firmissima vina,
Tmolus & adsurgit quibus, & rex ipse Phanæus.

Ouidius lib. VI Metamorph. vers. 15

Deseruere sui nymphæ vineta Timoli.

Timoli, id est *Tmoli.* nam sic etiam tribus syllabis vocabatur. Plinius dicto loco: *Celebratur* [Lydia] *maxime Sardibus in latere Tmoli, qui antea Timolus adpellabatur, vitibus consitus.* Seneca Phœnissis vers. 602

Hinc nota Baccho Tmolus attollit iuga.

VI.

In hoc monte Tmolo fons est, ex quo *Pactolus* defluit, amnis aurifer, Πακτωλὸς Græce, adrecta media, de quo Plinius: *Lydia celebratur Sardibus in latere Tmoli montis; & ex eo profluente Pactolo * eodemque Chrysorrhoa; ac fonte Tarne.* Strabo lib. XIII pag. 430 ῥεῖ ὁ Πακτωλὸς ἀπὸ τοῦ Τμώλου, καταφέρων τὸ παλαιὸν χρυσοῦ ψῆγμα πολὺ, *fluit ex Tmolo Pactolus, qui olim ramenta auri deferebat multa,* vnde Crœsi diuitiæ creduntur fuisse: de sua ætate autem Strabo: νῦν δ' ἐκλέλοιπε τὸ ψῆγμα, *nunc vero defecerunt illa ramenta.* ** Interluit Sardes, indeque euolutus, non per se in mare exit, sed καταφέρεται εἰς τὸν Ἕρμον, *in Hermum defertur,* qui apud Phocæam mari Aegæo infunditur: vt supra post initium Ioniæ monstratum fuit. Multæ eius laudes apud poetas. Virgilius lib. X vers. 142

\- - - - *Pactolusque irrigat auro.* ***

Tragicus poeta in Phœnissis vers. 604

Et qua trahens opulenta Pactolus vada.
Inundat auro rura.

Et Iuuenalis sat. XIV vers. 298

Sed cuius votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus & rutila voluit Pactolus arena.

nam etiam Hispaniæ idem quondam fluminibus tribuerunt. Silius Italicus lib. I vers. 234

Hic certant, Pactole, tibi Duriusque Tagusque.

A flumine nymphæ eius *Pactolides* vocantur. Ouidius Metamorphos. lib. VI vers. 16

Deseruere suas nymphæ Pactolides vndas.

VII.

In monte, vel iuxta illum, etiam oppidum fuit eiusdem nominis, *Tmolus,* quod quidam negatum iuere, conuinci autem vel solo marmore Neapolitano possunt, (quæ basis Tiberiani colossi fuit) in quo Asiæ vrbium, terræ motu concussarum & a Tiberio restitutarum, quarta nume-

ro

* Herodot. V p. 170.
** Idem dicit Tzetzes ad. Lycophr. Alex. v. 272.
*** Add. Nonnum Dionys. v. 146 seq. p. 276.

ro eſt TMOLVS, claris apicibus exſcripta. Confirmant aut illuſtrant, qui illam cladem vrbium, & ex ruinis reſtitutionem ſcripſerunt, Corn. Tacitus, Euſebius Hieronymianus, Nicephorus Calliſtus, qui omnes *Tmolum* in conlapſis oppidis numerauerunt. Iſte annali II cap. XLVII *Hierocæſaream, Myrinam, Cymen, Tmolum leuari tributis placuit:* ille in Chronico ad annum V Tiberii: *terræ motu ceciderunt Epheſus, - - - Philadelphia, Tmolus, Temnus,* ceteræ: hic, Nicephorus, lib. I cap. XVII de eadem clade, φιλαδέλφεια, Τμῶλος. Et Herodotus quoque non obſcure huius vrbis mentionem fecit lib. I cap. LXXXIV [vrbis Sardium τὸ ἄμηχον, inexpugnabilis pars] ἐςι πρὸς τȣ̃ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος, *obverſa eſt oppida Tmolo.* Fruſtra ergo aduerſus tot teſtes Freinshemius, V. C. ad Tacitum adlegat Strabonis ſilentium. Videtur Μεσοτίμολος, *Meſotimolus* Notitiarum eſſe, a quo Plinio quoque in Lydia ſunt *Meſotimolitæ,* quaſi in medio Timolo, qui Tmolus eſt, habitantes. Strabo vero in vertice Tmoli σκοπὴν, *ſpeculam* albi lapidis, opus Perſarum, tantummodo memorauit.

IIX.

Prope Sardes fuit *Alyattis,* qui pater Crœſi fuit, σῆμα, *ſepulcrum,* ambitu ſex ſtadiorum moles, χῶμα γῆς, *adgeſtio terræ* in lapideo fundamento: vt Herodotus deſcripſit lib. I cap. XCIII, qui addit, continuum illi moli *Gigæum lacum* eſſe, quem Strabo intra quadrageſimum ſtadium ab vrbe Sardiana poſuit. Homero quoque præcone gaudet, qui Catalogo verſ. 372, & Iliad. Y verſ. 391 λίμνην Γιγαίην, *Gigæum lacum* nominavit. Plinius dicto loco Hyden *claram ſtagno Gygæo* dixit, ſiue *Hyde* ipſæ Sardes, ſiue aliquid eſt illis proximum.

IX.

Ab altero Tmoli latere, a Sardibus auerſo, oppidum erat *Hypæpa,* Ὕπαιπα, cuius ſitum Ouidius docet Metamorphoſ. lib. XI verſ. 150

- - - - riget arduus alto
Tmolus in adſcenſu: cliuoque extentus vtroque,
Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypæpis.

Exiguum oppidum fuiſſe, ex eo conſtare poteſt, quia & alibi *parua* Ouidius dixit lib. VI Metamorph. verſ. 13

Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.

Strabo XIII pag. 431 Ὕπαιπα πόλις ἐςὶ καταβαίνȣσιν ἀπὸ τοῦ Τμώλου πρὸς τὸ Καΰςρȣ πεδίον, *Hypæpa ſunt oppidum, qua deſcenditur a Tmolo ad Cayſtri campum.* Ptolemæus quoque in Mæonia ſua, ſeu Lydia, habet Ὕπαιπα, *Hypæpa:* & Pauſanias lib. I Eliac. ſub finem, Lydorum, cognomine Perſicorum, peregrina ſacra ἐν Ὑπαίποις, *Hypæpis.* Plinio incolæ dicti *Hypæpeni,* lib. V cap. XXIX extremo. Nummi Iuliæ Domnæ ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ.*

X.

Quæ circumiacent metropolim Sardes, difficulter ordinantur, niſi ex

* Idem nomen eſt etiam in Gordiani nummo pag. 89 Numiſm. Franc. de Camps.

ſi ex diſpoſitione Ptolemæi, quæ aliquot in Lydia locis manifeſto falſa eſt; & itinerario quod Antonini dicitur pag. 76, vbi a Callipoli Abydum, inde per Troadem ad Pergamum, Sardes, Philadelphiam, Laodiceam hoc ordine ducitur:

Pergamum	- - -
Germam	M. P. XXV
Thyatira	M. P. XXXIII
Sardeis	M. P. XXXIII
Philadelphiam	M. P. XXVIII
Tripolim	M. P. XXXIII
Hierapolim	M. P. XII
Laodiciam	M. P. VI.

2. Expeditior res omnis foret, ſi tuto ſtare hiſce numeris poſſemus; qui vero triplici repetitione eiusdem, nec diſſimili, qui interiectus eſt, ſuſpicionem prauatæ ſcripturæ præbent, vt vix aliud, quam ordinem fortaſſis, non certum modum diſtantiarum, exinde poſſimus diſcere.

XI.

Igitur a Sardibus in ſeptemtrionem, Pergamum verſus ſunt *Thyatira*, Θυάτειρα, quem ſitum Strabo comprobauit lib. XIII pag. 430 dicens, euntibus Pergamo Sardes, ἐν ἀριστερᾷ Θυάτειρα, *in ſiniſtra Thyatira* eſſe. Polybius Excerpt. Valeſ. pag. 69 ἐπὶ Θυατείρων ὥρμησε, *Thyatira verſus profectus eſt.* Atque ita etiam in ſancta Apocalypſi εἰς Θυάτειρα, cap. I comm. 11, & ἐν Θυατείροις, cap. II comm. 18. Hi plurali numero. At Plinius lib. V cap. XXIX *Intus & Thyatira adluitur Lyco, Pelopia aliquando & Euhippa cognominata.* Hic forma ſingulari vſus eſt. Quis autem adluens ille *Lycus?* ſane non poteſt eſſe, qui Laodiceam adluit, & apud Coloſſas adfunditur Mæandro: ſed longe alius, niſi erratum eſt in nomine. Liuius quoque ſingulari numero lib. XXXVII cap. XLIV *Legati ab Thyatira & a Magneſia ad Sipylum ad dedendas vrbes venerunt.* Alibi idem Livius pluraliter. Lib. eodem XXXVII cap. VIII *ex hoſtium agro, qui circa Thyatira eſſet*: & cap. XXI *Inde per Thyatira Sardes rediit*: & cap. XXXVII *regia caſtra circa Thyatira erant.* Stephanus decidat de numero diſceptationem: ἔδει θηλυκῶς· νῦν δὲ οὐδετέρως φασὶν, *oportebat genere feminino dici; ſed nunc neutro effertur.* quo vſitatiorem pluralem huius nominis, quam ſingularem, ſignificat. Strabo refert, κατοικίαν Μακεδόνων, *Macedonum coloniam* eſſe, quod eo pronius ad fidem eſt, quia etiam Stephanus tradit, nomen a Seleuco Nicatore habuiſſe. Addit Strabo: Μυσῶν ἐσχάτην τινὲς φασὶν, *quidam dicunt* [Thyatira] *eſſe vltimam Myſorum vrbem;* quod male Stephanus tamquam cognomen interpretatus eſt. Id vero exinde non incertum eſt, quosdam Myſiæ contribuiſſe, quia ad fines illorum ſita ſunt. Plinius vero, Ptolemæus, & Stephanus cum auctoribus Notitiarum in Lydia cenſuerunt. Gentile Θυατειρηνὸς, *Thyatirenus.*

renus. In nummis est ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ: * & in ipso loco (*Ak-hissar* nunc vocatur) Sponius ** lapidem descripsit, cui incisum est: Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ ΒΟΥΛΗ, *venerabilis Thyatirenorum senatus.*

XII.

Thyatiris ab occasu, ad fines Aeolidis, Ptolemæus *Hierocæsaream*, Ἱεροκαισάρειαν, opponit, a Tacito etiam memoratam, non solum in conlapsarum vrbium catalogo lib. II cap. XLVII, verum etiam lib. III annal. cap. LXII, vbi *Hierocæsarienses* dicit Romæ, quum de asylis iudicaretur, *exposuisse, Persicam apud se Dianam, delubrum rege Cyro dicatum.* Ab illo fano nomen sanctitatis est: quod vero prius nomen oppidi, ante quam *Cæsarea* ab nouis ornamentis diceretur, non meminimus esse proditum. Forsan tantummodo Ἀρτέμιδος ἱερὸν, *Dianæ fanum* dictum fuit, quemadmodum in eadem Lydia plura eiusmodi delubra oppidis nomina dederunt, vt Διὸς ἱερὸν, Fanum Iouis apud Ptolemæum: *Apollonoshieritæ* apud Plinium, quorum oppidum in Notitiis est Ἀπόλλωνος ἱερὸν, *Fanum Apollinis*; vtrumque ab Dianæ fano distinctum & diuersum. Mirum, præteritum a Plinio fuisse, quum vero id nominis iam sub Tiberio, quando vrbes Asiæ motu terræ quassarentur, testibus Tacito, Hieronymo, Nicephoro, qui ruinam illam scripsere, habuerit. Maior testis est nummus ille, quem ex regio thesauro Harduinus produxit, inscriptus ΙΕΡΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΠΕΡΣΙΚΗ, *Hierocæsarensium Persica*, intellige, Diana, vt ante paullo ex Taciti verbis cognouimus: cui nunc Pausaniam adiungimus, Eliac. I cap. XXVII dicentem: ἔςι Λυδίοις ἐπίκλησιν Περσικοῖς ἱερὰ, ἔν τε Ἱεροκαισαρείᾳ καλυμένῃ πόλει, καὶ ἐν Υπαίποις, *Sunt in Lydis, cognomento Persicis, sacra* [Persica] *tam in vrbe, quæ Hierocæsarea vocatur, quam Hypæpis.* Est & alius nummus, huic persimilis ab illustri Spanhemio exhibitus pag. 897 ΙΕΡΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΚΟΜΑΝΩΝ, *Hierocæsarensium* [&] *Comanorum*, puta, communio siue ὁμόνοια, quæ vox in multis nummis subauditur. Nec enim alia, præter Lydiam, Hierocæsarea, iudice laudatissimo viro, huius nummi caussa quærenda est. Addo colossi basin, in qua inter vrbium nomina, a Tiberio restitutarum, postremo loco incisum legitur Η - - - - - - AESAREA, id est, si supples ex Tacito detritas, HIEROCAESAREA. Episcopum sub Christianis habuit, quemadmodum in Notitia, quam Carolus a S. Paulo ex regia bibliotheca cum Geographia Sacra vulgauit, legitur ὁ Ἱεροκαισαρείας, *Hierocæsariensis* in Lydia episcopatus: quod etiam in aliis reperitur.

XIII.

Circa Thyatira etiam fuit *Campus Hyrcanus*, & in eo oppidum *Hyrcania.* Liuius lib. XXXVII cap. XXXVIII *Consul circa Thyatira regem esse ratus, continuis itineribus quinto die ad Hyrcanum campum descendit.* Strabo lib. XIII pag. 432 *Caystriano campo, qui medio loco inter mediterranea & Tmolum incidit, orientem versus conterminus est Cilbianus campus.* εἶτα τὸ

* v. g. apud Vaillant. Sel. Numism. Franc. de Camps p. 55.

** Voyage III p. 223, 225.

τὸ Υρκάνιον πεδίον, Περσῶν ἐπονομασάντων, καὶ ἐποίκους ἀγαγόντων ἐκεῖθεν *deinde Hyrcanius campus est, quem sic Persæ nominauerunt a colonis ex Hyrcania eo adductis.* Et Stephanus: ἐστι καὶ Υρκάνιον πεδίον τῆς Λυδίας, ὡς Ερατοσθένης· *Est quoque Hyrcanius campus Lydiæ, vt Eratosthenes refert.* Habitatores *Hyrcani* dicti, &, quo discernentur ab Hyrcanis sub mari Caspio, *Macedones Hyrcani*, quia Hyrcani coloni Macedonicis in hoc tractu permixti erant. Plinius v cap. XXIX *Smyrnæum conuentum magna pars Aeoliæ frequentat: præterque, Macedones Hyrcani cognominati, & Magnetes a Sipylo.* Et Tacitus annal. II cap. XLVII *Temnios, Philadelphenos, Aegeatas, Apollonidenses, quique Mosteni aut Macedones Hyrcani vocantur, leuari tributis placuit.* De oppido illius campi, *Hyrcana* siue *Hyrcania*, silent veteres geographi æque vt historici: aliis ergo ex monimentis probandum defendendumque est. Iac. Sponius Itiner. pag. 446 nummum profert cum capite mulieris turrito, quod vrbium insigne est, & inscriptione ΥΡΚΑΝΙΙ: in auersa parte ΥΡΚΑΝΩΝ. Subiungit interpretationis caussa ad vocem υρκάνων: *par lequel il ne faut pas entendre les peuples de l'Hyrcanie proche de Perse, mais les habitans d'un lieu dans la Lydie de ce nom, a qui Stephanus ne donne pas à la verité le nom de ville, mais seulement d'une compagne,* ἐστι καὶ Υρκάνιον πεδίον τῆς Λυδίας: *la tête couronnée de tours, nous ensigne, qu'il y a eu là-même une ville.* In sæpe dicto colossi fundamento vrbs numero vndecima est HYRCA - - - - quod Laur. Theod. Gronouius supplet HYRCANIA. Posterioris autem ætatis scriptores vtique eius rationem habent in cladis Asiaticæ recensione, Hieronymus in Chron. *Hyrcania;* Nicephorus, prædicto loco, Υρκανία, cum aliis vrbium nominibus referentes.

XIV.

In eodem campo, aut prope illum, fuerunt etiam *Mosteni,* quorum oppidum Μοστηνοί, communi nomine, *Mosteni;* vel Μοστήνη, *Mostena.* Tacitus vicinitatem Mostenorum Hyrcanorumque ostendit. *quique*, inquit, *Mosteni aut Macedones Hyrcani vocantur.* AVT prope eosdem fuisse demonstrat, aut ita vicinos & permistos, vt ægre discernerentur, quamuis oppida distincta tenuerint. Verum nomen gentis ex nummo Gallieni, in regio Gallorum cimelio, cognoscitur, in cuius altera facie est: ΜΟCΤΗ. ΕΠΙ CΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΖΕΥΞΙΔΟC. Κ. ΛΟΥ. ΤΥΛΛΙΟΥ. hoc est, Μοστηνῶν, ἐπὶ στρατηγῶν Μάρκου Αὐρηλίου Ζεύξιδος καὶ Λουκίου Τυλλίου, *Mostenorum sub prætoribus Marco Aurelio Zeuxide & Lucio Tullio.* Nec aliud oppidi nomen apud Ptolemæum est, quam Μοστηνοὶ, *Mosteni*, plurali numero, vt gentis & vrbis commune nomen fuerit. Aliis vero est femineum & singulare, Hieronymo *Mosthene:* Nicephoro, Μωστήνη: Hierocli Μυστήνη & Μοστίνα, manifesto errore, voce quæ in margine adnotata forte fuit, in textum recepta, quasi distinctarum vrbium nomina essent: in ceteris Notitiis Μουστήνη. Omnia praue. Corrigantur ex nummo ita, Μοστήνη, *Mostene* siue *Mostena*, sine adspiratione, quæ perperam Hieronymo adrepsit: cum o breui, & E longo in media. Atque ita hoc nomen

 since-

ſincere expreſſum in baſi eſt coloſſica ΜΟΣΤΗΝΕ, vrbs eius monimenti duodecima. Athenæus memorat lib. 11 cap. XII nucum genus, quas μόϛηνα κάρυα, *Moſtenas nuces* vocat; forte quod Moſtenorum ager illarum feracior fuerit, ita adpellata.

XV.

Hinc Hermo traiecto, circa quem Ptolemæus ſuam *Nacraſam*, obſcurum oppidum poſuerat, niſi Ἄκρασος, *Acraſus*, Notitiarum eſt; venimus ad *Sipylum* montem, * & ei adiacentem vrbem *Magneſiam* cum cognomine montis. Strabo lib. XIII pag. 427, poſtquam de Aegis & Temno egerat, *ſitæ ſunt*, inquit, *eæ vrbes ad montana, quæ ſupra agrum Cumanum, Phocæum & Smyrnæum iacent, per quem Hermus fluit.* Οὐκ ἄπωθεν δὲ τέτων τῶν πόλεων ἡ Μαγνησία πόλις ἐϛὶν, ἡ ὑπὸ Σιπύλῳ, ἐλευθέρα ὑπὸ Ῥωμαίων κεκριμένη. *Haud procul ab his oppidis eſt Magneſia, quæ ſub Sipylo dicitur, ab Romanis libera iudicata.* Appianus B. Mithridat. pag. 355 ciuitates enumerans, quibus vel in auxilii præmium, vel in ſolatium eorum, quæ paſſæ fuerant, libertatem Romani conceſſerint, memorat etiam Μαγνησίαν, *Magneſiam*, non addita diſcriminis nota, vtrum illam ad Mæandrum, an hanc ſub Sipylo intelligat. Nobiliorem hanc fecerat & ipſum *Sipylum* montem victoria Romanorum & clades regis Antiochi. Liuius lib. XXXVII cap. XXXVII *Antiochus recepit ſe transgreſſus Phrygium amnem: circaque Magneſiam, quæ ad Sipylum eſt, poſuit caſtra.* Dein deſcribit munitiones caſtrorum, quæ regis vltima in illo bello fuerunt. Appianus Alexandrinus Syriacis pag. 171 Ἀντίοχος μετεϛρατοπέδευσεν ἀμφὶ τὸ ὄρος τὸ Σίπυλον· τεῖχος δὲ κρατερὸν τὸ ϛρατοπέδῳ περιετείχιζε, καὶ τὸν Φρύγιον ποταμὸν ἐν προβολῇ τοῖς πολεμίοις ἐτίθετο, *Antiochus tranſtulit caſtra ſua ad montem Sipylum, eaque vallo muniit, hoſtibus Phrygio amne obiecto.*

2. Sub Tiberio mota terra etiam hanc vrbem grauiter concuſſit. Quamuis enim Hieronymus & Nicephorus ſimpliciter *Magneſiam* nominarint, nec veſtigia in baſi coloſſica plus litterarum ibi fuiſſe oſtendant; tamen Tacitus clare illam cladem Magneſiæ Sipyli adſcripſit. *Aſperrima*, inquit, *in Sardianos lues plurimum in eosdem miſericordiæ traxit - - - Magnetes a Sipylo proximi damno ac remedio habiti.* Et Strabo lib. XII extremo, καὶ νῦν τὴν Μαγνησίαν τὴν ὑπ' αὐτῷ [Σιπύλῳ] κατέβαλον σεισμοὶ, & *noſtra ætate Magneſiam, quæ ſub Sipylo eſt, deiecerunt terræ motus:* ideoque τὴν ἀνατροπὴν αὐτῦ, *ſubuerſionem* [oppidi] *Sipyli*, quæ olim tradita fuerat, non pro fabulis habendam eſſe iudicat. Non enim mons ſubuerſus, ſed oppidum eius nominis ſub monte Sipylo. Plinius lib. V cap. XXIX *Interiere intus Daphnûs & Hermeſia, & Sipylum, quod ante Tantalis vocabatur, caput Mæoniæ, vbi nunc eſt ſtagnum Sale. Obiit & Archæopolis ſubſtituta Sipylo & inde illi Colpe, & huic Lebade.*

3. Sed ad Magneſiam: cuius ciuitatis plures exſtant nummi, ſub variis cuſi principibus, Nerua, Marco, Caracalla, Gordiano, Philippo, in qui-

* Epigrammat. Græc. libr. III c. εἰς ἡρωιδ. p. 437 ϛενάχει δ' ὑψιπαγὴς Σίπυλος.

quibus eſt ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠ. aut ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥ. quidam plene, vt ille Marci, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ, *Magnetum Sipyli.* Hiſtorici & geographi præpoſitionem adiiciunt AD, SVB, A. Ptolemæus, *Μαγνησία πρὸς Σιπύλῳ,* vt Liuius XXXVI cap. XLIV *legati ab Thyatira, & a Magneſia ad Sipylum, ad dedendas vrbes venerunt.* Plinius lib. V cap. XXIX *Magnetes a Sipylo,* perinde ac Tacitus ſupra: Strabonis *ὑπὸ, ſub,* iam ante vidimus.

XVI.

Media via inter Pergamum & Sardes, vtrimque CCC ſtadiorum interuallo, ſecundum Strabonem lib. XIII pag. 430, eſt *Ἀπολλωνὶς*, *Apollonis,* ad dextram quodammodo euntibus a Pergamo, inclinans. Niſi me omnia fallunt, hæc illa eſt, quæ in coloſſi Tiberiani fundamento dicitur APOLLONIDEA, quod nomen Hieronymi Chronico Scaligeriano male diſiunctum eſt *Apollonia, Dia,* quaſi duæ vrbes fuiſſent; peius veteri editione ſequenti adnexum, *Apollonia, Diahyrcania:* inepte quoque a Nicephoro diſiectum, *Apollonia, Hyrcania, Dia.* Confirmat nos Cicero pro Flacco cap. XXI *abduxiſti Temno Apollonidem:* quæ ipſa Strabonis forma eſt, Græce Ἀπολλωνίδα, ex recto Ἀπολλωνίς: niſi legendum, vna littera adiecta, *Apollonideam.* Et ibidem cap. XXIX *Cur vnus tu Apollonidenſes, amantiſſimos populi Romani fideliſſimosque ſocios, miſeriores habes, quam aut Mithridates, aut etiam pater tuus habuerit vmquam?* & cap. XXXII *Quid? hæc Apollonidenſes, occaſione facta, ad Flaccum detulerunt?* & mox: *legati Apollonidenſes:* item, *conuicta ab Apollonidenſibus.* Et ad Quintum fratrem lib. I epiſt. II cap. III *miſiſſe ad Apollonidenſes, ne de bonis, quæ Octauii fuiſſent, deminui paterentur.* Sic. Palat codices: Lambinus *Apollonidienſes.* vt Plinius lib. V cap. XXX *Apollonidienſes, aliæque inhonoræ ciuitates.* In Notitiis epiſcopatuum eſt ὁ Ἀπολλωνιάδης, quaſi rectus *Apolloniada,* praue: in alia, ὁ Ἀπολλωνιάδος, *Apollonias* recto: neque ita bene. Diſtinguunt eædem Notitiæ a *Fano Apollinis,* quod Græce dicitur Ἀπόλλωνος ἱερὸν, inter oppida Lydiæ numeratum. Vnde Plinii ſunt *Apollonoshieritæ,* lib. V cap. XXIX.

XVII.

Sardibus ab ortu eſt *Philadelphia* ſiue *Philadelphea*; nam Græce eſt Φιλαδέλφεια. In ſæpe dicta coloſſi baſi ſcriptum eſt PHILADELPHEA. Strabo lib. XIII ſub finem videtur in Myſia ponere. Μετὰ Λυδοὺς, inquit, εἰσὶ οἱ Μυσοὶ, καὶ πόλις Φιλαδέλφεια, σεισμῶν πλήρης. *Poſt Lydos ſunt Myſi, & vrbs Philadelphea, terræ motibus obnoxia.* Sed bene res habet, & ipſe ibidem Strabo dixit, *quæ in meridiem vergant, ad Taurum vsque, Phrygiæ, Lydiæ, Cariæ, Myſiæ partes,* δυσδιάκριτα εἶναι, παραπίπτοντα εἰς ἄλληλα, *difficulter diſcerni, & inuicem limitibus miſceri.* Philadelphiam autem in Lydia locant Ptolemæus, Stephanus, & omnes Notitiæ epiſcopatuum. Idem Strabo lib. XII fere extremo: ἡ Κατακεκαυμένη ὑπὸ Λυδῶν καὶ Μυσῶν κατέχεται - - - ἥ τε Φιλαδέλφεια ἡ πρὸς αὐτῇ πόλις, οὐδὲ τοὺς τοίχους ἔχει πι-

ϛοὺς, *Combusta quæ dicitur regio, a Lydis pariter & Mysis habitatur, iuxta quam Philadelphea, neque parietes tutos habet.* Ecclesiam antiquam habuit, vnaque est ex septem illis, quas in Asia Ioannes Apocalypsi descripsit. Nomen habet ab Attalo Philadelpho, Eumenis fratre. Stephanus: φιλαδέλφεια πόλις Λυδίας, Ἀττάλου κτίσμα τῦ φιλαδέλφου, *Philadelphea vrbs Lydiæ, ab Attalo Philadelpho condita.* Gentile φιλαδελφεὺς, *Philadelpheus;* & φιλαδελφηνὸς, *Philadelphenus.* In nummis est prior forma ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ: posteriori vsi sunt Plinius atque Tacitus prædictis locis, vterque *Philadelphenos* eius vrbis ciues vocitantes. Ludorum solemnitate etiam insignis hæc ciuitas erat. Georgius Wheler, Itinerarii pag. 525 inscriptionem adfert, qua hæc inter alia plura leguntur.

ΚΟΙΝΑ ΑCΙΑC ΕΝ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ.

hoc est, *communia Asiæ festa* (siue solemnes conuentus atque ludi) *Philadelphea.*

XVIII.

A Philadelphia in ortum circa Caystrum flumen Ptolemæus posuit Διὸς ἱερὸν, *Iouis fanum.* Hinc sunt Plinii *Dioshieritæ* lib. v cap. XXIX extremo. Nummus Harduini, ΔΙΟCΙΕΡΕΙΤΩΝ.

XIX.

Nec procul hinc fuit *Mæonia*, oppidum in regione huius nominis, cum qua id caue ne confundas. Sita fuit, si Plinio fides, ad radices Tmoli, sed alio ex latere ab illo, quod Sardes habet. Sic enim ille sæpe dicto cap. XXIX *Sardiana nunc adpellatur ea iurisdictio. Conueniunt in eam Macedones Cadueni, Philadelpheni; & ipsi in radice Tmoli Cogamo flumini adpositi Mæonii, Tripolitani.* Oppidani Mæonii, vt Philadelpheni. In Notitia Hieroclis, & alia Episcopatuum, in Lydia est ciuitas Μεονία, *Meonia:* in alia, Μαιονία, *Mæonia.* Quos hic Plinius *Macedones Caduenos* dixit, illorum oppidum Κάδοι, *Cadi* sunt Ptolemæi, quod ipse vero in Phrygiæ finibus posuit, Lydis a septemtrione. Notitiarum Κάδοι, *Cadi* oppidum sunt Phrygiæ Pacatianæ. Plura ergo in Phrygia dicentur.

XX.

Circa Caystrum amnem sunt *Caystriani campi:* & in ortum magis, *Cilbiani.* Strabo sub finem libri XIII τῷ δὴ Καϋστριανῷ πεδίῳ μεταξὺ πίπτοντι τῆς τε μεσογειότητος, καὶ τῦ Τμώλου, συνεχές ἐστιν πρὸς ἕω τὸ Κιλβιανὸν πεδίον, πολύ τε καὶ συνοικούμενον εὖ, καὶ χώραν ἔχον σπουδαίαν. εἶτα τὸ Ὑρκάνιον πεδίον. *Caystriano itaque campo, qui medio loco inter mediterranea & Tmolum incidit, orientem versus conterminus est Cilbianus campus magnus & bene habitatus, agrique fertilis. Sequitur Hyrcanius campus:* de quo supra dictum est. Eustathius ad Dionysii vers. 837 ἀπὸ τοῦ Καΰστρου καλεῖται τὸ πεδίον Καΰστριον, τὸ καὶ Καϋστρηνόν· ᾧ συνεχὲς τὸ Κιλβανόν. *A Caystro nominatur Caystrius campus, qui & Caystrenus dicitur: cui continuus est Cilbanus* siue *Cilbianus.* nam excidit forte littera. *Caystrius* per se notus est, vt-

pote

pote patens ad flumen ſuum: *Cilbianus* magis indiget, vt curatius a nobis perluſtretur. Ad Cayſtri fontes pertinet. Plinius lib. v cap. XXIX *Epheſus adluitur Cayſtro, in Cilbianis iugis orto, multosque amnes deferente, & ſtagnum Pegaſeum, quod Phyrites amnis expellit.* Ibidem, poſt paullo diſtinguit *Cilbianos* populos *in ſuperiores*, qui iugis montium Cilbianorum fuere propinquiores: & *inferiores*, in campis & demiſſioribus locis habitantes. *Epheſum*, inquit, *alterum lumen Aſiæ, remotiores conueniunt, Cæſarienſes, Metropolitæ, Cilbiani inferiores & ſuperiores: Myſomacedones, Maſtaurenſes.* Sic bene interpunxit Harduinus. Vulgaris lectio Myſomacedones in ſuperiores inferioresque diuiſit, id quod nummus Iuliæ Domnæ, quo expreſſum ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩ, *Cilbianorum ſuperiorum*, refutatur. Alius, ſub Caracalla percuſſus, hanc epigraphen habet: ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΝΙΚΑΕΩΝ, ad inferiores ab Harduino refertur, cui oppidum illorum *Nicopolis* fuiſſe videtur, quam Notitia epiſcopatuum non in Aſia prouincia, vt ipſe dicit, ſed in Phrygia Salutari, parte prouinciæ Romanorum proconſularis, poſuit.

XXI.

Vltra Philadelphiam eſt *Tripolis* ad Mæandrum, quam Cariæ primam vrbem recenſet Ptolemæus: etiam Stephanus in Caria ponit: Notitiæ vero epiſcopatuum & prouinciarum in Lydia. Et Plinius in expoſitione Lydiæ: *Philadelpheni, & ipſi in radice Tmoli Cogamo flumini adpoſiti Mæonii, Tripolitani: iidem, & Antoniopolitæ Mæandro adluuntur.* Si de inciſione dubitas, an ad Tripolin etiam Mæander pertineat; ſummus vir Ezech. Spanhemius pag. 888 nummo firmat inſcripto ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΜΑΙΑΝΔΡ. *Tripolitarum Mæandri*, ſiue *ad Mæandrum.* Epiſcopalem fuiſſe iam dictum, quum ad Notitias prouocabamus; in quibus eſt ὁ Τριπόλεως: Hierocli, qui vrbes ſimpliciter nominat, in Lydiæ eparchia ſub conſulari, Τρίπολις, *Tripolis*, loco tertio.

XXII.

Auſtralem partem Lydiæ, citerioremque ad Mæandrum, aut prope illum, *Tralles* tenent atque *Nyſa*, quibus Ptolemæus etiam *Metropolim* adiecit. Ex his *Tralles* nobiliſſimæ, frequentius plurali numero, quam ſingulari dictæ. *Trallis* ſingulariter eſt Plinii, Ptolemæi, Stephani: ceteri multitudinis numero Τράλλεις, *Tralles.* Strabo lib. XIV pag. 446 Μετὰ Μαγνησίαν ἡ ἐπὶ Τράλλεις ἐστὶν ὁδός· ἐν ἀριστερᾷ τὴν Μεσογίδα ἔχουσιν, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὁδῷ καὶ ἐν δεξιᾷ τὸ Μαιάνδρου πεδίον. *Poſt Magneſiam* [Mæandri] *via Tralles ferens, ad læuam habet Meſogidem montem, a dextra Mæandri campum.* Laudat deinde a ſitu, qui natura vndique ſit munitus: deinde a frequentia & opibus. συνοικεῖται δὲ καλῶς εἴ τις ἄλλη τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ εὐπόρων ἀνθρώπων, *ſi qua alia ciuitas Aſiæ, hæc frequens eſt, ab opulentis viris habitata.* Cicero etiam pluratiuo numero, lib. III epiſt. v. ad Appium: *Tralles veni a. d.* VI *Kalend. Sextiles.* Et lib. v epiſt. XIV ad Atticum: *has* [litteras] *dedi Trallibus.* Et pro Flacco cap. XXIX *Verum eſto: negotiari libet.*

bet. cur non Pergami? Smyrnæ? Trallibus? Cæsar lib. III B.Civ. cap. CV *Trallibus in templo Victoriæ, vbi Cæsaris statuam consecrauerant, palma per eos dies inter coagmenta lapidum ex pauimento exstitisse ostendebatur.* Repetit eadem Valerius Max. lib. I cap. VI, & *Trallibus* quoque contigisse demonstrat. Et Liuius lib. XXXVII cap. XLV *Sub idem fere tempus & ab Trallibus & a Magnesia, quæ super Mæandrum est, & ab Epheso, legati ad dedendas vrbes venerunt.* Polybius, Legat. XXXVI, Eumeni Romanos, victo Antiocho, dedisse dicit Λυκαονίαν, Μιλυάδα, Λυδίαν, Τράλλεις, Ἔφεσον, Τελμισσόν quæ Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX vertit, *Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam, & nominatim vrbes, Tralles, atque Ephesum, & Telmissum.* Et Iuuenalis sat. III vers. 70

Hic Andro, ille Samo; hic Trallibus aut Alabandis.

2. De situ lis est. Stephanus, Τράλλις πόλις Λυδίας πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ ποταμῷ, *Trallis vrbs Lydiæ ad Mæandrum fluuium.* De Mæandro dubites an adluerit, quia Strabo positionem curatius describens, etiam τὰ κύκλῳ, *quæ in circuitu,* fluminis nullam mentionem fecit: quin potius viam, quæ a Magnesia Tralles ferat, campum Mæandri, id est non mediocre spatium, a dextra habere dicit, quod inter flumen sit & viam. Nihilominus chorographum falsi accusare abstinemus, si πρὸς illius interpreteris *prope,* quia Whelerus pag. 288 nummum profert, qui signum fluminis habet cum litteris ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ, quod argumento sit, flumini vrbem memorabili adpositam esse, vel prope illud sitam; quod haud aliud quam Mæandri potest esse. Addit doctissimus peregrinator, etiam clarissimi Smithii adiutus testimonio, ruinas vrbis huius conspici *sur vne montagne, qui est a vne demie lieuë du Meandre sur le chemin de Laodicée a Ephese,* quæ cum Strabone conueniunt, qui etiam in editiore loco, tamquam in *trapezio,* vt ait, posuit. Et quia *vne demie lieuë*, dimidia leuca abest a flumine, omnino potest vrbibus, ad flumen illud sitis, adnumerari.

3. Amœnitatem loci cetera nomina, seu cognomina ostendunt. Plinius sæpe indicato lib. V cap. XXIX *Trallis, eadem Euanthia, & Seleucia, & Antiochia dicta.* Stephanus: ἡ πρότερον λεγομένη Ἄνθεια. διὰ τὸ πολλὰ ἄνθη ἐκεῖ πεφυκέναι, *prius dicta est Antheia, quod multi flores ibi nascerentur.* Ceteris Plinii nominibus ornamenta ab regibus data significantur. Stephanus addit nomen Ευρυμνὰ, quod suspectum Berkelio, videtur Εὐμενία. *Eumenia* legendum, quia vrbs Eumeni ab Romanis fuit dono data: & alibi (in Χάραξ) ipsum nomen Χάραξ. *Charax:* quod situm vrbis a Strabone descriptum, & τὰ κύκλῳ ἱκανῶς ἐυερκῆ, *circuitum bene munitum* confirmat.

4. Gentile Stephano vnum Τραλλιανὸς, *Trallianus.* Sic in nummis pluribus ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ, & Strabo dicto loco, Τραλλιανῶν πόλις, *Trallianorum vrbs.* Tacitus annal. IV cap. LV *Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus simul tramissi, vt parum validi:* ideoque templo Tiberii, de quo disceptabatur, minus digni.

XXIII.

XXIII.

Nysa vrbs vicina Trallibus, sub *Mesogide* monte. Strabo lib. XIV pag. 447 Νύσα ἵδρυται πρὸς τῇ Μεσωγίδι, τοπλέον τῷ ὄρει προσανακεκλιμένη, *Nysa sita est ad Mesogidem, maiorem partem monti acclinata.* Adiicit, quasi δίπολιν, *duplicem vrbem* esse, conualle & torrente alueo diremtam. Ptolemæus Νύσσα, *Nyssa*, scripsit duplici, & in Caria posuit: etiam Plinius in Caria: *Nysa, Trallis, eadem Euanthia*, quæ coniunctio vicinitatem arguit. Itidem Stephanus in Caria censuit, & sparsis locis alia eius nomina significavit, *Pythopolim, Antiochiam, Athymbram.* Postremo loco, seu in voce Ἀθύμβρα dicit, sitam esse πρὸς Μαιάνδρῳ, *ad* vel *prope* Mæandrum. In Caria autem scribunt, quia quidam vltra Mæandri ripam fines Cariæ protendunt: verius autem in veteri Lydia fuit, quam amnis ille terminabat, præsertim mare versus. Ante laudatus Whelerus cum Smithio dicit esse *vn petit village enuiron a trois heures de distance de Trallis.* Addit nummum, quem huc refert, inscriptum ΝΥΣΕΩΝ: in aliis nummis ΝΥΣΑΕΩΝ, quia secundum Stephanum gentile est varium Νυσεὺς, Νυσαεὺς, & Νυσαῖος. Strabo pag. 446 Πυθόδωρος ἀνὴρ Νυσαεὺς, *Pythodorus Nysæ natus*, Pompeii amicus, cuius filia *Pythodoris* in Ponto postea regnauit.

XXIV.

In via inter Tralles & Nysam pagus est *Acharaca*, in quo Πλουτώνιον, *Plutonium*, & νεὼς Πλούτωνος, *Plutonis templum*: & *Charonium antrum*, vbi ex somnis curationes morborum petebantur. Triginta a Nysa stadiis locus est Λειμὼν, id est *Pratum*, vbi conuentus agebatur: quem putabant Homeri λειμῶνα Ἄσιον, *Asium pratum* esse, inter Mæandrum atque Caystrum. Hæc ex Strabone pag. 447. Adde de *Charoneio*, quæ idem sub finem libri XII scripsit, plura in illo Asiæ tractu Χαρώνεια, *Charonea*, esse, τό τε ἐν Ἱερᾷ πόλει, καὶ τὸ ἐν Ἀχαράκοις τῆς Νυσαΐδος, καὶ τὸ περὶ Μαγνησίαν καὶ Μυοῦντα, *vnum Hierapoli, aliud ad Nysææ regionis Acharaca, itidemque ad Magnesiam & Myuntem.*

XXV.

Supersunt nonnulla obscuriora, aut quorum sedes est incertior. Stephanus in Μητρόπολις ait, τρίτη, Λυδίας, *tertia huius nominis est Lydiæ.* Hæc illa *Metropolis* est, quam Ptolemæus inter Colophonem & Prienen circa Caystrum posuit, itidemque in Lydiis numerauit, earumque fecit vltimam.

2. *Aegara* Ptolemæi incognita aliis: nisi forte Αἰγαία siue Αἰγαῖαι, *Aegææ*, Aeolidis est, eædem quæ Αἰγαὶ Strabonis: de quibus supra in fine Aeolidis actum fuit.

3. Nec notior *Iuliagordus*, Ἰουλιάγορδος, Ptolemæi, quam inter Hermum amnem & Sipylum montem ponit: haud dubie Γόρδος vel Γόρδοι, *Gordus, Gordi*, Notitiarum in Lydia, cum *Iuliæ* adsumto cognomine. Hierocles Γόρδος, *Gordus*: ceteræ Notitiæ, ὁ Γόρδων, *Gordorum* episcopatus. Socrates lib. VII cap. XXXVI ἀπὸ Γόρδου τῆς Λυδίας, *a Gordo Lydiæ* episcopum in Proconnesum translatum dicit.

XXVI.

Plinii *Antoniopolitæ* Mæandro adluuntur: qui sint, ignotum, aut incertum.

tum. Eiusdem *Hermocapelitæ* lib. v cap. xxx videntur etiam ad Lydiam pertinere, quia in Notitiis Lydiæ oppidi nomen est Ἑρμοκαπηλία, *Hermocapelia:* sed vbi eius positio sit, nusquam, quod sciam, proditum est. *Polychalandus* episcopalis vrbs Epiphanio, qui Hæresi LXXIII pag. 874 memorat Phœbum quemdam, ἐπίσκοπον Πολυχάνδου τῆς Λυδίας, *episcopum Polychandi in Lydia.* In tribus Notitiis Lydiæ est ὁ Βαλάνδου, *Balandi* episcopus, quæ vox autem nimis ab illa videtur abesse.

XXVII.

Mastaura & *Briula* seu *Briulla* addenda sunt. In Notitiis, quod mirandum, inter Asiæ & Lyciæ episcopatus ὁ Μαςαύρων, *Mastaurorum* qui est, refertur; nam plurale *Mastaura:* at Stephanus, Μάςαυρα πόλις Λυδίας, *Mastaura vrbs Lydiæ.* Et Plinius lib. v cap. xxix extremo: *Mysomacedones, Mastaurenses, Briullitæ, Hypæpeni, Diosbieritæ,* atque ita cum Lydis coniuncti. Strabo lib. xiv pag. 447 clarius illustrat. Post Nysæ Lydiæ explicationem scripsit: *Circumiacent trans* (πέραν) *Mæandrum memorabiles* κατοικίαι, siue *vici, Coscinia & Orthosia;* ἐντὸς δὲ Βρίουλα, Μάςαυρα, Ἀχάρακα, καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῷ ὄρει τὰ Ἀρόματα. *citra vero* [fluuium] *Briula, Mastaura, Acharaca, & supra vrbem* [Nysam] *in monte Aromata.* Intra ergo Mæandrum circa Tralles atque Nysam *Mastaura* fuerunt, e regione Orthosiæ in Caria explicatæ. Et hæc *Mastaura* in prouincia Asiæ Notitiæ habent: altera earumdem, puto in Lyciam errore esse intrusa, quia in Notitia Hieroclis tantum in prouincia Asia sunt Μάςαυρα, *Mastaura;* in Lycia, nulla.

XXVIII.

Briula, Βρίουλα, apud Strabonem legendum est, quod Plinii *Briullitæ*, siue vt in MSS. est, *Briulitæ* probant, & Notitiarum in prouincia Asia ὁ Βριούλων, *Briulorum* episcopus. Iam dicta ciuilis Notitia, Hierocli tributa, habet in eadem prouincia Πρίουλλα, *Priulla,* quod in prima littera corrigendum est. *Acharaca* supra vidimus.

XXIX.

Aromata, o breui, Strabone ipso monitore, generosi vini prouentus commendauit, quod inde etiam cognominatur. Strabo dicto loco: ἄριςος Μεσωγίτης οἶνος ὁ Ἀρομεὺς, *optimum de vinis Mesogiticis Aromense.* Forte scribendum *Aromatense,* Ἀρωματεὺς, quia loci nomen pluratiuum eidem Straboni est.

XXX.

Montana illa vini feracia, quæ circa Nysam sunt, dicuntur mons *Mesogis,* ἡ Μεσωγὶς, vti recto casu apud Strabonem est lib. xiv pag. 438. ἥ τε Μεσωγὶς, inquit, καὶ ὁ Τμῶλος, καὶ ἡ κατακεκαυμένη διαφόρως χρηςοινοῦσιν, *Et Mesogis, & Tmolus, & Combusta regio excellunt generoso vino.* Et pag. 447 ὑπερβᾶσι Τμῶλον τὸ ὄρος καὶ τὴν Μεσωγίδα, *superantibus Tmolum montem & Mesogidem.* Stephanus geminata littera: Μεσσωγὶς ὄρος Λυδίας, *Messogis mons Lydiæ.* Ptolemæus hoc tractu montem locauit, qui vocatur Μισῆτις, *Misetis,* quod corruptum ex Μεσωγὶς, *Mesogis,* videtur. De vino *Mesogita,* Μεσωγίτῃ, iam modo ex Strabone dictum est.

SECTIO II.

PHRYGIA.

XXXI.

Phryges vt antiquissima gens intra Taurum & Halyn; ita etiam maxima facile & amplissimæ possessionis fuit. Plinius lib. v cap. XXXII *Phrygia Troadi superiecta populisque a promontorio Lecto ad flumen Etheleum prædictis, septemtrionali sui parte Galatiæ contermina: meridiana Lycaoniæ, Pisidiæ, Mygdoniæque: ab oriente Cappadociam attingit.* Nec vero Plinius omnem Phrygiam comprehendit, quia Hellespontiacam, quæ Troadis pars maior erat, non penitus exponit; neque Mygdoniam, quæ Stephano *μοῖρα Φρυγίας τῆς μεγάλης, pars Phrygiæ Magnæ* est; licet Epicteto Strabonis, quam attingit, forte rectius possis adscribere. Lapsus enim est Plinius, quum in australi termino Phrygiæ constituendo Mygdoniam hanc cum Lycaonia Pisidiaque coniungit, qui ipse antea cap. XXX *Mygdones* ad superiora loca reduxerat. Sane Strabo lib. XII pag. 395 *Μύγδονας, Mygdones,* in iis populis numerat, qui Olympum Mysorum montem circumcoluerunt. Turbatus igitur est ordo Plinii, vel ab ipso negligentius tractatus, vel prauatus a describentibus.

XXXII.

Duplex autem *Phrygia* est veteribus, *Maior* & *Minor*, quas ideo Liuius lib. XXXVII cap. LIV in Rhodiorum oratione, & cap. LVI in senatus consulto *Phrygiam vtramque* vocat, & lib XXXVIII cap. XXXIX eas nominatim interpretatur. De iis, quæ Romani, Antiocho ademta, Eumeni dono dederunt, *Adiecerunt*, inquit, *in Asia Phrygiam vtramque; alteram ad Hellespontum; Maiorem alteram vocant.* Strabo & Ptolemæus alteram quoque *τὴν μεγάλην Φρυγίαν, Magnam Phrygiam* nominant; in alterius adpellatione corruptus Ptolemæus, rursus *μεγάλην* vocans, quæ *μικρὰ minor* seu *parva* dicenda erat: Strabo varius est, Minorem nunc *Hellespontiacam* dicens, nunc *Ἐπίκτητον*, *Epictetum* Phrygiam, id est adquisitam, quæ duo nomina aliquando distinguere videtur, aliquando pro iisdem habere: aliquando Epictetum Magnæ attribuere. Libro 11 pag. 89 *Regio intra Halyn quæ dicitur, continet* - - - - *Βιθυνοὺς, καὶ Μυσοὺς, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην Φρυγίαν, ἧς ἐστὶ καὶ ἡ Τρωάς·* - - - - *ἐν τῇ μεσογαίᾳ τήν τε Φρυγίαν, ἧς ἐστι μέρος ἥτε τῶν Γαλλογραικῶν λεγομένη Γαλατία, καὶ ἡ Ἐπίκτητος, καὶ Λυκάονες καὶ Λυδοί·* *Bithynos, Mæsos, & Phrygiam quæ super Hellesponto est, cuius & Troas est.* - - - - *In mediterraneis autem eam Phrygiam, cuius pars Gallogræcorum ita dicta Galatia est, & Epictetus, & Lycaones, & Lydi.* Hîc Strabo nimis extendit Magnam Phrygiam, vt Lydos quoque & Lycaones complectatur, quos ceteri a Phrygibus discernunt, vt supra Plinium discrevisse vidimus. De Gallogræcis verum est partem Phrygiæ occupasse. Epictetum, quam Strabo hic Magnæ adiudicauit Phrygiæ, alibi cum Minore comprehendit, seu ea quæ ad Hellespontum est. Libro enim XII pag. 374

ὁ ποταμὸς Γάλλος, ἐκ Μόδρων τὰς ἀρχὰς ἔχων, τῆς ἐφ᾽ Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας· αὕτη δ᾽ ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ Ἐπικτήτῳ, *Gallus fluuius oritur apud Modra in Phrygia, quæ ad Hellespontum est. Hæc ipsa est, quæ Epictetus dicitur.* Et eodem libro pag. 388 τῆς ἐφ᾽ Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας, - - - ἣν οἱ μὲν πρότερον ἐκάλουν μικρὰν Φρυγίαν, ἐκεῖνοι δ᾽ Ἐπίκτητον ὠνόμασαν, *Phrygiæ super Hellesponto, quam priores Minorem vocauerunt, hi vero* [Attalici] *Epictetum.* Et ibidem pag. 393 Φρυγία ἡ μὲν καλεῖται μεγάλη, ἧς ὁ Μίδας ἐβασίλευσε, καὶ ἧς μέρος οἱ Γαλάται κατέσχον· ἡ δὲ μικρά, ἡ ἐφ᾽ Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἡ περὶ τὸν Ὄλυμπον, ἡ καὶ Ἐπίκτητος λεγομένη. *Phrygia alia vocatur Magna, cuius rex fuit Midas, & cuius partem Galatæ occuparunt : Alia Parua, quæ Hellesponto imminet, & circa Olympum est, atque etiam Epictetus dicitur.*

XXXIII.

Ex quibus adparet, Paruam seu Minorem duas partes habuisse; vnam, quæ Hellesponto erat propior, ab illo etiam denominata: alteram, quæ sub Bithynia circa Olympum, remotior ab Hellesponto, antea sub Prusiæ ditione, post κατὰ συμβάσεις, *ex pacto* concessa, Attalis siue Eumeni, ab his ἐπίκτητος, *adquisita* fuit adpellata, vnde proprium deinde nomen factum Phrygiæ *Epicteti.* Est ergo *Epictetus*, laxe sumta, eadem quæ Minor: strictim, ab Hellesponti Phrygia distincta, & Olympo, monti Mysiæ ad Bithynorum fines subiecta.

XXXIV.

Eustathius ad Dionysii vers. 810 τρεῖς Φρυγίας, *tres Phrygias* distinguit, *Magnam*, Midæ regnum, vsque Pisidiam; δευτέρα δὲ ἑτέρα Φρυγία ἡ μικρά, ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ περὶ Ὄλυμπον· καὶ τρίτη ἡ λεγομένη Ἐπίκτητος. *altera Phrygia est Minor, quæ ad Hellespontum & circa Olympum : & tertia, quæ dicitur Epictetos,* in cuius vrbibus nominandis ad Strabonis auctoritatem prouocat. Non mala hæc tripartita distinctio, quia Epictetus Strabonis ab Hellesponto longius remota est, quamquam in eo falsus Eustathius videtur, quod, quæ sub Olympo monte est, cum Hellespontia coniungit, ab Epicteto separat, quum tamen, secundum Strabonem, quæ sub Olympo est & Epictetus sint eadem: id quod ex oppidis elucet, quæ suæ adsignat Epicteto Phrygiæ.

XXXV.

Sub finem enim lib. XII p. 396 ita Strabo Epictetum Phrygiam distribuit: τῆς δ᾽ Ἐπικτήτου Φρυγίας Ἀζανοί τέ εἰσι, καὶ Νακόλεια, καὶ Κοτυάειον, καὶ Μιδάιον καὶ Δορύλαιον, καὶ Κάδοι, *Epicteti Phrygiæ sunt* [hæc oppida:] *Azani, Nacolea, Cotaeium, Midaium, Dorylæum, & Cadi.* Sed hæc oppida Ptolemæus in Phrygia Magna numerauit. Inde videlicet est, quod minus ipse sibi Strabo constare videatur, quia situs eiusmodi est, vt Maiori Phrygiæ conveniat magis, quam oræ Hellesponti, ideoque lib. II Maiori etiam attribuit. Quia vero pars noua erat, & pacto adquisita, cum Minore alibi & Hellespontia coniunxit: a quo vero satis longo interuallo diremta est. Non ergo errant, qui *tres Phrygias* cum Eustathio constituunt, *Epicteto* separatam partem adsignantes, quæ vero ita dicatur sub Olympo esse, aut iuxta

iuxta illum montem, vt nequaquam ſit illi contigua (Myſi enim propius accedunt ex hoc latere) ſed e regione illius poſt interuallum poſita: nec tota, ſed ex parte forſan circa Dorylæum. Quod vero de Helleſponti Phrygia in Troiano regno, cuius illa fuerat, ſatis ſupra actum fuit; iam de Epicteto proprie dicta incipiemus enarrare.

PHRYGIA EPICTETOS.

XXXVI.

Non eſt quod mireris, lector, nos *Phrygiæ Minoris*, Græce μικρᾶς, nullam habere rationem. Habemus vtique, & iam habuimus, referendo veterum diuiſiones, quibus quod non eadem, neque recentibus eſt Phrygia Minor, ſed aliis ſola illa, quæ ad Helleſpontum eſt, Troianus olim ager aut regnum, aut pars regni: aliis Epictetum, quæ procul inde in ortum ſita eſt, includit; Helleſponti partem, tamquam ſupra explicatam nunc prætermittimus: quæ reliqua eſt *Epictetos propria*, (nam laxe aliquando dicta Helleſponti etiam partem comprehendit) iam vnice explicamus, & titulo etiam præſcripſimus. Situm autem & numerum oppidorum quia, Strabone docente, modo cognouimus; ſola oppidorum in hac parte nobis ſupereſt explicatio.

XXXVII.

Prima vrbium, a Strabone memoratarum in Epicteto, ſunt Ἀζανοὶ, *Azani*, plurali forma: vnde regio dicta Ἀζανῖτις, *Azanitis*: ex qua Rhyndacus fluuius oritur. Strabo ibidem pag. 396 δι' ὧν χωρίων Ρυνδακὸς ῥεῖ ποταμὸς, τὰς ἀρχὰς ἔχων ἐκ τῆς Ἀζανίτιδος, *Per has regiones delabitur Rhyndacus fluuius, ortus ex Azanitide.* Oppidi nomen Ptolemæo, ſi ſanus eſt locus, Αἰζανὶς, *Aezanis* dictum: ſed ex eo clarum eſt, mendo hanc vocem non carere, quia integriorem poſteriores conſeruauerunt. Stephanus: Ἀζανοὶ, Φρυγίας πόλις, *Azani, Phrygiæ oppidum.* Notitia Leonis, & altera regiæ Gallorum bibliothecæ ὁ Ἀζάνων, *Azanorum epiſcopatus.* Hierocles, Ἀζανοί. Gentile Ἀζανῖται, *Azanitæ*, teſte Stephano.

XXXVIII.

Deinde, Strabonis ordine, eſt *Nacolea*, Νακόλεια, vti etiam vocem hanc diphthongo Ptolemæus, & Zoſimus, & Leo in Notitia ſcripſerunt: Stephanus & Hierocles Νακολία, *Nacolia.* Leo & Suidas etiam cum ω, O magno: ceteri, breui. Addit Suidas: εὕρηται καὶ οὐδετέρως τὰ Νακώλεια, *inuenitur etiam neutro genere plurali Nacolea, orum.* Ad hanc vrbem Procopius tyrannus a Valente oppreſſus eſt. Ammianus Marcellinus lib. XXVI cap. XXVII *Qua ſucceſſus alacritate Valens caſtra promouit ad Phrygiam, & prope Nacoliam collatis manibus partium dux in ancipiti Agilo rem excurſu prodidit repentino. - - - Hoc præter ſpem omnium viſo Procopius, ſalutis intercluſo ſuffugio, verſus in pedes circumiectorum nemorum ſecreta & montium petebat.* Et Zoſimus lib. IV cap. VIII de eadem re: ὁ δὲ μετὰ τὴν ταῖς Σάρδεσιν ἐπιδημήσας, κἀκεῖθεν ἐπὶ Φρυγίαν ἐλάσας, εὑρὼν δὲ τὸν Προκόπιον ἐν Νακολείᾳ τῇ πόλει. *Is* [Valens] *poſt victoriam Sardes ingreſſus, & in-*

& inde profectus in Phrygiam in oppido Nacolia Procopio potitus est. Et Idatius Chronico sub Valentiniano & Valente: *Ipso anno idem hostis publicus & prædo intra Phrygiam Salutarem & in Nacoliensium campis ab augusto Valente oppressus atque exstinctus est.* Memoratur idem a Socrate lib. IV cap. V, cui vrbis nomen est Νακώλεια: & Sozomeno lib. IV cap. VIII, apud quem est Νακόλεια, *Nacolea*, o breui.

XXXIX.

Sequitur *Cotyaeium*, Κοτυάειον, vt Strabo, Ptolemæus & Stephanus scribunt: *Cotyaium*, vt Plinius lib. V cap. XXXII. Socrates quoque, vt Strabo, lib. IV cap. XXVIII ὁ Κοτυαείς, *Cotyaeii* episcopus. Non ergo caussa satis est, quod ordo alphabeti ita postulet, vt Berkelius Κοτιάειον vbique scribendum censeat, quia non semel litterarum ordo apud Stephanum turbatus est, cuius hic etiam in MSS. & olim excusis est Κοτυάειον cum *y*, littera Pythagorica. Eustathius corrupte Καττυειεῖον, pro Κοτυάειον, in Dionys. vers. 810.

XL.

Post hanc Strabo ponit *Midaium*, Μιδάϊον, quod Ptolemæi est Μιδάειον, *Midaeium*: quæ etiam Dionis, loco mox ostendendo, & Stephani scriptura est: Plinius autem, vt Strabo *Midaion*. Hierocles Μεδάϊον, *Medaium*: Notitiæ episcopatuum, ὁ τῦ Μηδαίου, *Medæi episcopus*; vtrumque praue. Dio Cassius lib. XLIX pag. 403 refert, Sextum Pompeium, Magni filium, ab Octauiano victum fugatumque, in hoc oppido a Titio Furnioque, Antonii ducibus, captum, & postea iussu Antonii interfectum esse. ἔν τε, inquit, Μιδαείῳ τῆς Φρυγίας κατέλαβον, καὶ περιΣχόντες ἐζώγρησαν, *in Phrygiæ oppido Midaeio deprehenderunt, viuumque in potestatem redegerunt.*

XLI.

Succedit *Dorylæum*, Δορύλαιον Strabonis: Δορύλειον, *Doryleium* Ptolemæi: Δορυλάειον, *Dorylaeium* Stephani. Eustathius dicto loco omnes hos scribendi modos repetit, dicitque κατὰ τὴν ὀρθογραφικὴν τέχνην, *secundum artem orthographicam* scribendum esse Δορύλλειον, *Dorylleium*. Gentile *Dorylæus*. Plinius lib. V cap. XXIX *Eucarpeni, Dorylæi, Midæi*. Et latina forma *Dorylensis*. Cicero pro Flacco cap. XVII *Venio nunc ad Dorylensium testimonium.*

XLII.

Tandem *Cadi*, Κάδοι, a Strabone ad Phrygiam Epictetum adiunguntur. Dubitare posses, an oppidum fuerit. Dixit enim *Azani, Nacolea, Cotyaeium, Midaion, & Dorylæum* πόλεις, *vrbes*; καὶ Κάδοι, *& Cadi*. Quod vero Plinius inde Caduenos ducit, quasi *Cadienos*; & Κάδοι, *Cadi* in Phrygia oppidum Hierocli est; ac ipse Ptolemæus in oppidis Mæoniæ numerauit; minus dubitare licet, eius nominis oppidum in Phrygiæ, Lydiæ & Mysiæ confinio quondam fuisse. In *confinio* dixi, quia Strabo & ecclesiastici in Phrygia ponunt: Ptolemæus in Mæonia, id est Lydia: addit Strabo,

Strabo, Myſiæ quosdam tribuere. τὺς καὶ Κάδους, inquit, ἔνιοι τῆς Μυσίας φασὶν, *& Cados quidam dicunt in Myſia ſitos eſſe:* quos Stephanus ſequutus eſt, Κάδοι πόλις Μυσίας, *Cadi oppidum Myſiæ.* Notitiæ epiſcopatuum in Pacatiana Phrygia ὁ Ἀκάδων habent in vulgatis libris: ſed Harduinus ad Plinii *Caduenos*, emendauit ex Quiniſexto concilio ὁ Κάδων. Eſt enim in ſubſcriptione: Philippus epiſcopus πόλεως Κάδων τῆς Παχατιανῆς. An in nummis etiam vrbs memoretur, lis eſt. Patinus pag. 169 in illo Domitiæ Domitiani legit ΚΑΛΟΗΝΩΝ, contra Harduinus ΚΑΔΟΗΝΩΝ, quia Caloë, quo refert ille, non vrbs, ſed lacus ſit Lydiæ, ipſa palus Gygæa ſecundum Strabonem: Holſtenius etiam ad Geogr. Sacr. pag. 140. ΚΑΔΟΗΝΩΝ legit, & ad vrbem *Cados* refert.

PHRYGIA MAGNA.

XLIII.

Phrygia Magna, ἡ Μεγάλη Φρυγία, nobis non ea eſt, quam Ptolemæus definit, comprehendens etiam Epicteton iam explicatam: ſed vt Strabo diſtinguit, ſine Epicteto, & quibusdam oppidis gentibusque eius tractum atque limites deſcribit lib. XII pag. 397. Ὑπὲρ τῆς Ἐπικτήτου πρὸς νότον ἐςὶν ἡ μεγάλη Φρυγία λιποῦσα ἐν ἀριςερᾷ Πισσινοῦντα - - - - ἐν δεξιᾷ δὲ Μαίονας καὶ Λυδὺς καὶ Κάρας, ἐν ᾗ ἐςὶν ἥτε παρώρειος λεγομένη Φρυγία, καὶ ἡ πρὸς Πισιδίαν καὶ τὰ περὶ Ἀμόριον καὶ Ευμενίαν καὶ Σύνναδα· εἶτα Ἀπάμεια Κιβωτὸς λεγομένη, καὶ Λαοδίκεια, αἵπέρ εἰσι μέγισαι τῶν κατὰ τὴν Φρυγίαν πόλεων. *Supra Epictetum, meridiem verſus, eſt Phrygia Magna, Peſſinunte ad ſiniſtram relicta; - - - - ad dextram Mæonibus, Lydis & Caribus. In hac eſt etiam Paroeia Phrygia,* id eſt Montana *dicta, & quæ ad Piſidiam eſt, & regio circa Amorium Eumeniamque, & Synnada: deinde Apamea cognomento Cibotos, & Laodicea, quæ ſunt maximæ vrbium Phrygiarum.* Quæ has vrbes circumiacent, oppida minora ſunt, e quibus etiam recenſet potiora. Quod vero ſitum ex Ptolemæi poſitione debemus petere, quum pauca de eo aliunde nobis conſtent; eius ordine & ratione a ſeptemtrione incipiemus, & in meridiem progrediemur.

XLIV.

Prima igitur eſt Ptolemæi Σύναος, *Synaos.* Hæc autem non eſt Strabonis Σαναὸς, *Sanaus*, quam ille cum auſtralibus coniungit, Aphrodiſiade, Coloſſis, Themiſonio, ceteris, vt adeo *Sanaus* Strabonis & Hieroclis ſit potius Ptolemæi Σανὶς, *Sanis*, quam *Synaos* eiusdem. Qui vero alius, præter Ptolemæum, *Synaum* memorauerit, nobis non ſuccurrit.

XLV.

In auſtrum ſubiacet *Ancyra*, Ptolemæi Ἄγκυρα Φρυγίας, *Ancyra Phrygiæ:* Strabonis Ἄγκυρα τῆς Ἀβασίτιδος, *Ancyra Abaſitidis* regionis, ab oppido forſan *Abaſa* vel *Abaſo* dictæ, lib. XII ſub finem: in Notitia epiſcopatuum ὁ Ἀγκυροσυνσοῦ, praue, quod legunt & emendant Ἀγκύρας Συνάυ, *Ancyræ Synai*, propter vicinitatem. Plinius lib. V cap. vlt. *Oppida ibi*

[in

[in Phrygia] *celeberrima, Ancyra, Andria, Celænæ*, cetera. Stephanus male confundit cum Ancyra Gallogræciæ. *

XLVI.

A Synao Ptolemæi in ortum procedentibus occurrit eiusdem *Tricomia*, Τρικωμία, locus aliunde vix aut minime notus: & vlterius *Amorium*, Ἀμόριον, circa Sangarium amnem. Præter Ptolemæum memorat etiam Strabo dicto loco τὰ περὶ Ἀμόριον, *regionem circa Amorium*, & quidem in Phrygiæ vrbibus maioris. Notitia episcopatuum in Galatia Secunda, ὁ τῦ Ἀμορίε, *Amorii* episcopatus: nam in finibus est Galatiæ: in Notitia ecclesiæ altera, quæ Leonis augusti nomen præfert, o magno, ὁ τῦ Ἀμωρίε scriptum est: in Peutingeriana Tabula *Amurium*.

XLVII.

Hinc in austrum ordinatim sibi succedunt *Abrostola*, *Prymnesia*, *Docimæum*. Prima, *Abrostola*, Ἀβρόστολα, parum cognita. Ptolemæus habet, & Tabula Peutingeriana, in qua etiam scriptum *Abrostola*, XXIII millibus ab Amurio. In Notitia episcopatuum est Phrygiæ Salutaris ὁ Ἀβροκλῶν, *Abroclensis*, ignoto nomine, quod nescio an scripturæ compendio ex Ἀβροστόλων prauatum sit.

XLVIII.

Altera, huic subiacens vrbs, est *Prymnesia*, Πρυμνησία Ptolemæi: in iam dicta Notitia ὁ τῦ Προμισῦ, corrupte: in Hieroclis Notitia eiusdem prouinciæ Πρύμνησος, *Prymnesus*.

XLIX.

Tertium oppidum, magis in austrum vergens, *Docimæum*, Δοκίμαιον, vt Ptolemæus scripsit: Stephano Δοκίμειον, *Docimêum*: aliis sine diphthongo, Hierocli Δοκίμιον, *Docimium*: Straboni Δοκιμία κώμη, *Docimia, vicus*, prope Synnada: Stephano autem πόλις Φρυγίας, *oppidum Phrygiæ*: in Peutingeriana *Docymeum*, XXXII millibus ab Synnadis, spatio satis longo; nec minori apud Ptolemæum: Strabo autem propinquius videtur posuisse lib. XII pag. 397. Σύνναδα, inquit, ἐστιν ὐ μεγάλη πόλις. πρόκειται δ' αὐτῇ ἐλαιόφυτον πεδίον, ὅσον ἑξήκοντα σαδιων· ἐπέκεινα δ' ἐςὶ Δοκιμία κώμη, καὶ τὸ λατόμιον τῦ Συνναδικῦ λίθυ. ὕτω μὲν Ῥωμαῖοι καλῦσιν· οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαίαν, *Synnada sunt non magnum oppidum, cui campus oleis consitus præiacet* LX *circiter stadiorum: ab altera parte est Docimia pagus, & lapicidina Synnadici lapidis. sic enim Romani vocant: incolæ autem Docimiten & Docimæam.* Quum itaque idem marmor *Docimæum* vocetur & *Synnadicum*: liquido adparet, non posse loca illa magno spatio esse seiuncta. Et quia nec Ptolemæus, neque Peutingerianæ auctor quidquam Synnadis & Docimæo interposuerunt; non potest alia Strabonis Docimia, aliud Docimæum Ptolemæi, siue Tabulæ Docymeum esse. Idem marmor *metallum Docimenum* dicitur lege IX & XI Cod. Theod. de indulgentiis debitorum. vtrobique coniungitur cum Pro-

* Circa hoc opidum erat opidum *Blaudus*, teste Strabone XII pag. 851 edit. Almel. Ei tribuit numum Vaillant. in num. Francisci de Camps pag. 99.

Proconnensi & Troadensi. Proconnesi autem *marmor* laudatur, non fusile metallum: quod Strabo prædictis verbis illustrat, cui λίθος, *lapis* est, quod apud Docimiam eruitur.

L.

Synnada, Σύνναδα, iam ex parte, Strabone auctore, descripta sunt, πόλις ὐ μεγάλη, *non magna vrbs;* vicina Docimiæ siue Docimeo. Marmor etiam *Synnadicum* laudatum fuit eiusdem testimonio Strabonis. Est vtriusque numeri: maxime ac sæpius pluratiui. Strabo itidem ante dictis verbis: περὶ Εὐμένειαν καὶ Σύνναδα, *circa Eumeniam & Synnada.* Atque ita etiam Ptolemæus & Stephanus, Σύνναδα, id est τὰ Σύνναδα, *hæc Synnada.* Liuius lib. XLV cap. XXXIV *iamque Synnada peruenerant.* Et mox: *Romani ducem Gallorum Synnadis allocuti.* Atque sic etiam posteriores. Notitia ecclesiæ, ὁ Συνάδων, *Synadorum episcopatus:* & Tzetzes ad Hesiodum pag. 71 ἐκ Συνάδων, *e Synadis:* Eusebius Hist. eccl. lib. VI cap. XIX ἐν Συνάδοις: nisi quod hi male N simplici scripserunt, quod duplicandum erat, quia a συνναίειν, hoc est συνοικεῖν, *cohabitare* est, docente Stephano, quod Græci coloni cohabitarunt cum Phrygibus. Scripturam confirmat & coloniam illustrat egregius nummus Caracallæ, inscriptus ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ, quem Henr. Valesius ad dictum Eusebii locum interpretatur, laudante & adprobante illustri Spanhemio pag. 883. Alios nummos præbet Harduinus, itidem signatos ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ, duplicato elemento. Et in Marm. Arundell. pag. 93 ΚΕΙΟΝΑΣ ΣΥΝΝΑΔΙΟΥΣ, *columnas Synnadias.* Singularis forma Συννάς, άδος, *Synnas*, adis, est. Martialis lib. IX epigram. LXXVI

De marmore omni, quod Carystos inuenit,
Quod Phrygia Synnas, Afra quod Nomas mittit.

Et Prudentius adv. Symmachum lib. II verf. 246

Et quæ saxa Paros secat, & quæ Punica rupes,
Quæ viridis Lacedæmon habet, maculosaque Synnas.

Et Statius lib. I Siluar. carm. V verf. 36

Sola nitet flauis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cauo Phrygiæ quam Synnados antro
Ipse cruentauit maculis lucentibus Atys.

Idem lib. II carm. II verf. 87

Synnade quod mæsta Phrygiæ fodere secures
Per Cybeles lugentis agros.

2. Ex quibus simul intelligitur, diuitem vrbem marmore fuisse, eoque maculoso, id est candido, rubris interstinctionibus variato, vt Salmasius in Plin. Exerc. p. 394 interpretatur. Plinius lib. XXXV cap. I *vt purpura distingueretur* [lapis] *Synnadicus.*

3. Sed ad generis formam in nomine reuertamur. In Peutingeriana Tabula: *a Synnade*, vt Papinius. Sed alia etiam forma superest, *Synnada*, singularis & feminea. Plinius lib. V cap. XXIX *Alter conuentus a Synnada accipit nomen:* nisi *Synnade* legendum est. Si conuentum habuit ad ius petendum, vtique non fuit vrbs exigua aut contemnenda, licet non fuerit amplis-

ſima, vt aliæ in Phrygia maiores: atque ita Strabonis verba, *πόλις ού μεγάλη, vrbs non magna,* ſunt intelligenda. Neque enim Romani iuriſdictionem vrbibus aliis, quam celebrioribus, tribuebant. Imitati poſteriores ſunt vrbem *Synnada* caput Phrygiæ Salutaris conſtituentes, & eccleſiæ in illa prouincia facientes eam metropolim.

LI.

Circa Synnada ab ortu ſunt, ad Galatiæ fines, Ptolemæi *Melitara*, Μελίταρα; & *Iuliopolis*, Ιυλιόπολις, vtraque obſcura & incognita, niſi quod Plinius in Cibyratico conuentu etiam *Iulienſes* numerat: notior autem Iuliopolis ad Bithyniam pertinet.

LII.

Ab occaſu Synnadis Ptolemæi poſitione obiacet *Eucarpia*, Ευκαρπία, quam Strabo in mediocribus ponit, & cum *Peltis, Tabeis, Lyſiade* coniungit. In Notitia epiſcopatuum Phrygiæ Salutaris eſt vndecimus ὁ Ευκαρπίας, *Eucarpienſis:* quem proxime inſequitur ὁ Λυσιάδος, *Lyſiadis* epiſcopatus.

LIII.

Lyſias autem, iam etiam a Strabone memorata, & a Plinio lib. v cap. xxix, cui *Lyſias oppidum* eſt; ratione ſitus a Ptolemæo Eucarpiæ ad ſeptemtrionem opponitur, nullo interiecto oppido: & vlterius *Tribanta*, Τρίβαντα & *Docela*, Δόκελα, quæ neſcio an Διοκλία, *Dioclia* Hieroclis ſit. Dubium me facit, quod *Docela* in ſeptemtrione poſita: *Dioclia* in auſtrum magis videatur vergere, iis coniuncta, quæ ſpectant prouinciæ meridiem.

LIV.

Inde paullo occaſum verſus Ptolemæi *Conna* eſt, Κόννα, quæ Notitiæ Κόνη, *Cone* videtur, aut Hieroclis Κονιόπολις, *Coniopolis:* quæ etiam ſitu differunt, *Cone* in Salutari; *Coniopolis* in Pacatiana. Inter Synnada & Apameam Peutingeriana Tabula habet *Euforbium*, ſiue *Euphorbium*, vnde Plinio *Euphorbeni* ſunt lib. v cap. xxix.

LV.

Ab Eucarpia in meridiem eſt Ptolemæi Δρῦζον, *Druzum* ſiue *Druſum:* dein *Eumenia*, Ευμενία, ab Eumene conditore nominata. Eutropius lib. iv cap. ii *Auxilio fuit Romanis in ea pugna* [aduerſus Antiochum] *Eumenes, Attali regis frater, qui Eumeniam in Phrygia condidit.* Strabo lib. xii pag. 397 τὰ περὶ Αμόριον καὶ Ευμενίαν, quæ Latine vertuntur, *regio circa Amorium Eumeniamque,* quæ ſi Ptolemæum ſequemur, diuiſo ſenſu intelligantur, *& regio circa Amorium, &* [alia] *regio circa Eumeniam:* nam longo ille interuallo hæc oppida ſeiunxit. Plinius lib. v cap. xxix *Eſt Eumenia Cludro flumini adpoſita.* Cayſtro an Mæandro hoc flumen infundatur, ignotum eſt. In Notitia eccleſiæ ὁ Ευμενείας, *Eumeneiæ* (diphthongo ſcriptum eſt) epiſcopus memoratur: at in Hieroclis Notitia eſt ſine diphthongo Ευμενία. Hinc poſſeſſiuum *Eumeneticus.* Plinius lib. v cap. xxix *Eumenetica regio.*

LVI.

Prope Eumeniam, itidem auſtrum verſus, poſita Ptolemæi *Tiberiopolis*, Τιβεριόπολις, quam Notitia etiam in epiſcopatibus Pacatianæ Phrygiæ ſecun-

ſecundo loco recenſet. Socrates lib. VII Hiſt. eccleſ. cap. XLVI ἐν Τιβεριουπόλει τῆς Φρυγίας, *Tiberiopoli Phrygiæ.*

LVII.

Inde in auſtrum paullo *Acmonia* recedit, Ἀκμωνία, quæ Hieroclis Notitia eſt Ἀκμῶνα, *Acmona*, corrupte forſan: in Peutingeriana Tabula, *Agmonia.* Gentile *Acmonenſis* apud Ciceronem, & ipſa Acmonia *ciuitas Acmonenſis.* Pro Flacco cap. XV *Adgrediar iam ad ſingulas ciuitates: ex quibus ſit ſane nobis prima ciuitas Acmonenſis. Citat præco voce maxima legatos Acmonenſes. - - - exſtant Acmonenſium litteræ. - - - laudationem, quam nos ab Acmonenſibus Flacco datam proferebamus, falſam eſſe dicebat.* Et Plinius lib. V cap. XXIX *Ex hoc conuentu* [Apameno] *deceat nominare Metropolitas, Dionyſopolitas, Euphorbenos, Acmonenſes, Peltenos, Silbianos.*

LVIII.

Propiora Mæandro, Ptolemæi ordine, ſunt Βλαύανδρος, *Blæandrus*; & *Stectorium* vt vetus interpres, & Agathodæmon in Tabula vocat; in Græco iam legitur Ἰςόριον, *Iſtorium.* De *Blæandro* ſiue *Bleandro* nihil nouimus aliunde, quam quod Chalcedonenſi concilio epiſcopus *Bleandri* ſubſcripſit.

2. *Stectorium* quin nomen genuinum ſit, non eſt quod dubitemus, quia Notitia Leo::is in Salutari Phrygia eſt ὁ Στεκτορίυ, *Stectorienſis epiſcopus*, cuius etiam in Chalcedonenſi concilio mentio habetur: &, quod Holſtenius ad Car. de S. Paulo pag. 144 refert, in Ptolemæi codice MS. Barberino Στεκτώριον legitur, vbi in vulgatis eſt Ἰςόριον.

LIX.

Circa Mæandrum ſunt Phrygiæ, vt aduerſo flumine cum Ptolemæo ab occaſu in ortum regrediamur, prima *Laodicea*, cognomine Λαοδίκεια ἐπὶ Λύκῳ, *Laodicea ſuper Lyco* flumine, vt Ptolemæus vocat, quamquam is Cariæ illam, non Phrygiæ, adſcribit: Strabo autem lib. XII ſub finem ſcripſit *Apameam & Laodiceam* eſſe μεγίςας τῶν κατὰ τὴν Φρυγίαν πόλεων, *maximas vrbium Phrygiæ:* eamdemque poſt paullo tradit τὴν πρὸς τῷ Λύκῳ Λαοδίκειαν λέγεσθαι, *ad Lycum ſitam Laodiceam vocitari.* Deſcribit ibidem αὔξησιν, *incrementum* eius, quod ſua ipſius & patrum memoria habuerit; nam antea μικρὰ, *exigua* exſtiterat. Plinius lib. V cap. XXIX *celeberrima vrbe Laodicea. Impoſita eſt Lyco flumini, latera adluentibus Aſopo & Capro, adpellata prius Dioſpolis, dein Rhoas.* Stephanus, qui propter confinia Lydiæ tribuit, nominis noui docet originem: ἑτέρα Λυδίας, Ἀντιόχυ κτίσμα τῦ παιδὸς τῆς Στρατονίκης· τῇ γὰρ γυναικὶ αὐτῦ ὄνομα Λαοδίκη, *Altera* [ex celebribus Laodicea] *eſt Lydiæ, opus Antiochi, Stratonicæ filii, cuius vxor Laodice adpellabatur.* Altera dicitur, ad diſcrimen celeberrimæ in Syria ad mare, cui nomen fuit a Laodice, matre Seleuci. Sacra eius eſt memoria, quippe in ſeptem illis ciuitatibus fuit, quas diuino ſpiritu Ioannes in apocalypſi vel monuit vel caſtigavit. Etiam Paulus laudauit eccleſiam eius, Coloſſ. II comm. 1, & cap. IV comm. 13, 15, 16. Et Cicero eam memorauit, lib. II epiſt. XVII, & lib. III epiſt. V. Vtroque loco deſcripſit tamquam inſignem vrbem & emporium, vbi pecunia permutaretur: & lib. V epiſt. XX vocat *Laodicenſem ciuitatem.*

Tacitus quoque lib. XIV cap. XXVII laudauit. *Eodem*, inquit, *anno ex illustribus Asiæ vrbibus Laodicea tremore terræ prolapsa, nullo a nobis remedio, propriis opibus reualuit.* Gentile in nummis perquam multis ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ; vide Harduinum: etiam vrbis nomen fluminibus suis distinctum in Commodi nummo, ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΛΥΚΟϹ ΚΑΠΡΟϹ. Et gentile Latinum ex Græco formatum, *Laodicenus.* Tacitus annal. IV cap. LV *Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus simul tramisi.* Quamquam vero ad Lycum vrbs sita est, tamen ad Mæandri regionem referimus, quia non procul inde Mæandro Lycus adfunditur.

LX.

Lycus autem non exiguus amnis est, sed ποταμὸς εὐμεγέθης, *iustæ magnitudinis fluuius*, vt Strabo sub finem lib. XII tradit; qui apud Colossas in Mæandrum exit. Ortus supra Laodiceam ex monte *Cadmo*, ὑπὸ γῆν ῥυεὶς, εἶτ' ἀνακύψας, *mergitur aliquando & emergit.* Plinius lib. II cap. CIII *Subeunt terras rursusque redduntur Lycus in Asia, Erasinus in Argolica, Tigris in Mesopotamia.* Curtius lib. III cap. I Lycum cum Marsya confundit, quasi vnus fluuius sit, aliter aliterque adpellatus, quod falsum esse Strabo & Plinius euincunt. Adi & Salmasium in Solin. pag. 582.

LXI.

Alter amnis Κάπρος, *Caper* siue *Caprus*, qui adluit Laodiceam, præter Plinii antea productum testimonium, ex Strabonis verbis dicto loco clarus est: ἐνταῦθα καὶ ὁ Κάπρος, καὶ ὁ Λύκος συμβάλλει τῷ Μαιάνδρῳ, *Ibidem & Caprus & Lycus in Mæandrum incidunt.* Liquidiorem facit nummus Commodi paullo ante ostensus, (cuius nitidam figuram exhibet & explicat vir doctissimus Andr. Morellius Speciminis Tabula XII) cum Laodiciæ nomine, & genio, duo eius flumina nominatim referens ΛΥΚΟϹ, ΚΑΠΡΟϹ.

LXII.

Tertius fluuius, Plinii *Asopus*, itidem Laodiceam adluens, minus est perspicuus.

LXIII.

Ad idem flumen Lycum sita etiam vrbs *Colossæ*, Κολοσσαὶ, ad cuius ciues apostolica exstat epistola. Strabo lib. XII sub finem: *Apamea cognomine Cibotos, & Laodicea sunt maximæ Phrygiarum vrbium.* περίκειται δὲ ταύταις πολίσματα, Ἀφροδισιὰς, Κολοσσαὶ, Θεμισώνιον, Σαναὸς, Μητρόπολις, Ἀπολλωνιάς· *His circumsita sunt oppida Aphrodisias, Colossæ, Themisonium, Sanaus, Metropolis, Apollonias.* Herodotus situm propius demonstrat lib. VII cap. XXX Prætergressus vrbem Phrygiæ Anauam, ἀπίκετο ἐς Κολοσσὰς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς μάλιστά κῃ πέντε ἀναφαινόμενος ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον, *peruenit Colossas, Phrygiæ oppidum eximium, vbi Lycus amnis hiatum terræ subit, deinde fere post quinque stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum.* Summatim vt dicam, prope exitum Lyci in Mæandrum sitæ erant Colossæ, vrbs haud exigua. Memorauit etiam Xenophon lib. I Expedit. Cyri post initium: *Sardibus mouit: inde per Lydiam castris tribus, parasangis XXII venit ad*

ad Mæandrum fluuium : τοῦτον διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσὰς πόλιν οἰκουμένην, εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. *Hoc amne traiecto per Phrygiam castris vnis, parasangis octo, venit Coloseas vrbem celebrem, magnam & opulentam.* * Et Plinius lib. v cap. vltimo : *Oppida* [Phrygiæ] *Ancyra, Andria, Celænæ, Colossæ, Carina, Cotyaion.* Carolus de S. Paulo Geograph. S. pag. 241 in Pacatiana : *Colossa Straboni* lib. XII. *vulgo Chone.* Ad quæ verba Holstenius pag. 141, COLOSSA. *Colassa, vnde Colassenses, ad quos exstat S. Pauli epistola, quorum nomen postea corruptum fuit in Colossenses, quasi a Colosso fuisset deductum. Codex Græcus admirandæ vetustatis in bibliotheca Vaticana* LXX *Interpp. & alius codex paruulus* ΚΟΛΑCCΕΙC *recte scribunt, & sic in vulgatis omnino reponi debuisset.* ** Non est in Notitia ecclesiæ, quam idem Carolus ex Regio codice edidit cum Geographia sua, repetiitque Iacobus Goarus Codini editor : vtique vero reperitur in Dispositione orientalis imperii ex MS. Vaticano edita, & Hierocli tributa, qua inter Pacatianæ vrbes legitur sexta Κολάσσαι, *Colassæ*, itidem prima vocali in medio, quod cum Holstenii obseruatione congruit. Gentile apud Strabonem dicto loco Κολοσσηνὸς, *Colossenus.* οἱ Κολοσσηνοὶ, inquit, πλησίον οἰκοῦντες, *Colosseni prope* [Laodiceam] *habitant.*

LXIV.

Sequitur superiori flumine, Ptolemæo duce, *Hierapolis*, de qua Stephanus : Ἱεράπολις μεταξὺ Φρυγίας καὶ Λυδίας πόλις, θερμῶν ὑδάτων πολλῶν πλήθουσα, ἀπὸ τοῦ ἱερὰ πολλὰ ἔχειν, *Hierapolis inter Phrygiam & Lydiam sita vrbs, aquis calidis abundans, a multitudine templorum sic adpellata.* Quod inter Phrygiam Lydiamque dicit positam, in eo dissentiunt ceteri plerique. Ptolemæus enim & Notitia ecclesiæ in Phrygia habent ; & Plinius *Hierapolitas* cum Laodicenis in Cibyratico Phrygiæ conuentu scribit : & Vitruuius thermas illius laudans lib. VIII cap. III, *Hierapoli Phrygiæ*, inquit, *efferuet aquæ calidæ multitudo, ex qua circum hortos & vineas fossis ductis immittitur.* Apuleius de Mundo cap. IV *vidi* & ipse apud *Hierapolim Phrygiæ.* Aristoteles, quem ille expressit, ἐν Φρυγίᾳ, generatim. Et Photius cod. CXLII, ex Isidori Vita, pag. 560 ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας, *Hierapoli Phrygiæ.* Non ergo dubitemus, quin Phrygiæ fuerit Hierapolis. Mæandro adpositam fuisse, antiqua lapidis inscriptione, ab Holstenio ad Stephanum producta, facile probatur, ΜΕΝΑΝΔΡΟC ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΗC ΠΡΟC ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ, hoc est, *Menander Hierapoli ad Mæandrum oriundus.* Nominis originem modo Stephanus monstrauit, *multitudinem sacrorum.* Sed cui deo præcipue deuota hæc ciuitas fuerit, incertum est : nummi varias figuras

(R) 3 ras

* Sed agnosce fortunæ vicissitudinem. Orosius VII c. 7 *In Asia tres vrbes, hoc est, Laodicea, Hierapolis, Colossæ terræ motu conciderunt* (sub Nerone.)

** Πρὸς τοὺς Κολασσαεῖς γράφων. Clemens Alexandrinus Stromat. V pag. 576 c, & Stromat. VI pag. 645 d, τοῖς Κολασσαεῦσι. Editio N. T. Basileensis per Nic. Brylingerum anno 1553, quæ in fronte, *collatis non paucis venerandæ fidei exemplaribus, accuratissima lima facta esse* dicitur, Κολασσαεῖς nominat *Colassenses.* Ac Nou. Test. Syriacum ܩܘܠܣܣܝܐ habet & ܩܘܠܣܝܐ

Adde Monumenta Ingenior. tom. IV pag. 262, 263.

ras referunt Apollinis, Dianæ Ephesiæ, Aesculapii, Hygeiæ siue Salutis: & Plinius lib. II cap. XCIII etiam Deæ Magnæ mentionem fecit. Aquas calidas & salubres etiam Strabo, præter Vitruuium Stephanumque, laudauit lib. XIII sub finem: *ἀντικρὺ Λαοδικείας Ἱεράπολις, ὅπου τὰ θερμὰ ὕδατα καὶ τὸ Πλουτώνιον, ἄμφω παραδοξολογίαν τινὰ ἔχοντα, ex aduerso Laodiceæ est Hierapolis, vbi aquæ calidæ & Plutonium sunt; vtraque res admiranda.* Plutonium, quod lib. XII extremo *Χαρώνειον ἐν Ἱερᾷ πόλει, Charonêum in Hierapoli* dixit, licet distinguat alibi, vt in *Nysa* Lydiæ monstratum est. Plinius interpres sit iam dicto loco: *Spiracula vocant, alii Charoneas scrobes, mortiferum spiritum exhalantes.* Apuleius itidem prædicto loco: *Vidi & ipse apud Hierapolim Phrygiæ non adeo ardui montis vicinum latus natiui oris hiatu reseratum, & tenuis, neque editæ marginis ambitu circumdatum, siue illa, vt poetæ volunt, Ditis spiracula dicenda sunt, seu mortiferos anhelitus eos credi prior ratio est. Proxima quæque animalia, & in aluum prona atque proiecta venenati spiritus contagione corripiunt, & vertice circumacta interimunt.* Eadem refert ex Dione Xiphilinus in Traiano, quem pestiferum locum dicit esse *ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας, apud Hierapolim Asiæ.* Refert etiam Photius cod. CXLII ex Isidori Vita, *ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας ἱερὸν ἦν Ἀπόλλωνος, ὑπὸ δὲ τὸν ναὸν καταβάσιον ὑπέκειτο θανασίμους ἀναπνοὰς παρεχόμενον, Hierapoli in Phrygia templum esse Apollinis, & sub illo lacum seu foueam, mortiferas præbentem exhalationes*, vt nullum animal sine periculo, & ne volando quidem pertransire possit. Sed satis de spiraculo illo. Vrbis etiam mentio in sacris est scripturis Coloss. IV. 13, *ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει*, id est *Hierapolitarum*, vt Plinius supra dixit, siue *Hierapolitanorum.* In nummis est ΙΕΡΑΠΩΛΕΙΤΩΝ.

LXV.

Ante dictum nobis ordinem si sequimur, trans Mæandrum est *Cibyra*, *Κίβυρα*, nobilis ciuitas, quam *μεγάλην, magnam* Strabo lib. XIII extremo dixit. Post Antiocheam ad Mæandrum, quam in Caria exposuimus, *πρὸς νότον ἡ Κιβυρά ἐστιν ἡ μεγάλη, in meridiem versus sita est Cibyra magna:* a qua Romani conuentum iurisdictionis denominauerunt. Quo situ factum, vt quidam in Caria censuerint, etiam Notitia episcopatuum. Phrygiæ vero vindicamus auctoritate Plinii & Ptolemæi; hic *Κίβυῤῥα* scripsit in Phrygia: ille lib. V cap. XXIX ineunte: *Mediterraneas iurisdictiones indicasse conueniat. Vna adpellatur Cibyratica. Ipsum oppidum Phrygiæ. Conueniunt eo* XXV *ciuitates celeberrima vrbe Laodicea.* Et alio tempore Laodiceæ Cibyraticus conuentus fuit habitus. Cicero lib. V ad Attic. epist. vltima: *Quo die has litteras dedi, forum institueram agere Laodiceæ Cibyraticum.* Et motu terræ hæc vrbs Tiberii temporibus quassata fuit & labefacta. Tacitus annali IV cap. XIII *Facta auctore eo senatus consulta, vt ciuitati Cibyraticæ apud Asiam, Aegirensi apud Achaiam, motu terræ labefactis, subueniretur remissione tributi in triennium.* Ideo colossi Tiberiani basi, quæ Neapoli superest, inter restitutas ciuitates Asiæ numero septima est CIBYRA, * qua scriptura refu-

* Sic scribit etiam Polybius de virtut. p. 1450.

refutatur Ptolemæi duplicatio Κίβυῤῥα, *Cibyrra:* etiam ex nummis id confirmatur, præferentibus ΚΙΒΥΡΑΤΩΝ, *Cibyratarum*, quod gentile est etiam Latinorum. Cicero Verrina VI cap. XIII *Cibyratæ sunt fratres quidam, Tlepolemus & Hiero. - - - Hosce opinor Cibyræ, quum in suspicionem venissent suis ciuibus, fanum expilasse Apollinis, veritos pœnam iudicii ac legis, domo profugisse.* His Strabo extremo lib. XIII quatuor linguas tribuit, Pisidiam, Solymorum, Græcam atque Lydiam. Possessiuum *Cibyraticus*, vt *forum Cibyraticum*, Cic. V Attic. ep. XXI: *iurisdictio Cibyratica*, Plin. V cap. XXIX pr.

LXVI.

In eo tractu est etiam *Themisonium*, Θεμισώνιον Ptolemæi. Strabo quoque lib. XII pag. 397 Κολοσσαὶ, Θεμισώνιον, Σαναὸς, *Colossæ, Themisonium, Sanaus.* Hieroclis Notitia imperii orientalis in Pacatiana, Θεμεσόνιος, prauatis litteris. A quo in austrum plura obscuriora oppida vsque ad Lyciam in Phrygia numerantur, *Sanis*, de qua supra in *Sanaus* dictum: *Sala, Phylacæum*, & *Gazena*, Γάζηνα Græce, terminus Phrygiæ ad Lyciam.

LXVII.

In occasum ab hisce fuerunt *Carura*, Κάρυρα, Strabonis lib. XII extremo, quam vrbem ipse ὅριον τῆς Φρυγίας καὶ Καρίας, *terminum inter Phrygiam Cariamque* dixit. Idem lib. XIV pag. 456 situm propius ostendit ita ab Epheso iter in orientem definiens: ἐπὶ μὲν τὰ Κάρυρα τῆς Καρίας ὅριον πρὸς τὴν Φρυγίαν διὰ Μαγνησίας, καὶ Τραλλέων, Νύσης, Αντιοχείας ὁδὸς ἑπτακοσίων τετταράκοντα σταδίων, *Ad Carura, qui Cariæ limes ad Phrygiam est, per Magnesiam, Tralles, Nysam, Antiocheam via* [ab Epheso] *est* IↃCCXL *stadiorum.* Augustana Peutingeri Tabula

Antiochie. *Carura* XX *Laudicium Pylicum.*

quod vltimum nomen corruptum est ex *Laodicea epi Lycum*, id est ἐπὶ Λύκῳ fluuio; vt bene Holstenius ad Stephanum Adnotationibus coniecit.

LXVIII.

Inter hoc oppidum & Laodiceam fuit ἱερὸν Μηνὸς Κάρου καλούμενον, *fanum*, vt Latinus interpres vertit, *Mensis Cari*, si modo μηνὸς adpellatiuum, non proprium est. Strabonis ætate fuit ibi διδασκαλεῖον Ἡροφίλειον ἰατρῶν μέγα, *magna schola medicorum sectæ Herophileæ.* Vide lib. XII extrem.

LXIX.

A limite ad Mæandrum regressis ordine Ptolemæi occurrit *Diocæsarea*, cuius nominis vrbem in Phrygia quis alius præter Ptolemæum memorauerit, ignotum est. Quamobrem Salmasio in Solin. pag. 582 *Diocæsarea* hæc videtur ipsa *Laodicea* esse, vna vrbe a Ptolemæo in duas ex nominibus diuersis diuisa & distracta. Quod enim, tamquam Iouis monitu condita, fuit etiam *Diospolis* dicta, & Polemo sub Augusto ornamenta addidit, id Plinio, hoc Strabone testante; credibile plane Salmasio videtur, in Augusti honorem Polemonem ex Diospoli fecisse nomen *Diocæsaream.* Lucas Holstenius autem in Ortel. pag. 69 eius nomen putat Κερετάπαν, ab Hierocle in Pacatiana Phrygia positam, fuisse, quia in Commodi nummo sit ΔΙΟ-

ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ: nisi forsan concordia & fœdus duarum civitatum significatur.

LXX.

Proxima est *Apamea*, insignis vrbs, * cognomine *Cibotos*, secundum Agathodæmonis tabulam reductior a Mæandro: Tiberii autem nummo, ΑΠΑΜΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ, *Apameæ ad Mæandrum* inscripto, eidem propinqua. Ptolemæo est Ἀπάμεια Κιβωτὸς, *Apamea Cibotos*, o breui: at Strabo sub finem libri XII Ἀπάμεια ἡ Κιβωτὸς, longo o editionibus Aldi, Henrici Petri, Xylandri, Casauboni. Nummorum illustratores variant: ὁ πάνυ Spanhemius, ΑΠΑΜΕΩΝ ΜΑΡϹΥΑϹ ΚΙΒΩΤΟϹ. at Harduinus Hadriani nummum sic exscripsit, ΑΠΑΜΕΩΝ ΚΙΒΩΤΟϹ ΜΑΡϹΥΑϹ. Placet o mega Salmasio, vt Κιβωτὸς, *arca* vrbs dicta fuerit, quia emporium erat & quasi mercium arca & receptaculum. Hanc enim & Laodiceam dicit Strabo μεγίστας τῶν κατὰ Φρυγίαν πόλεων, *maximas Phrygiarum ciuitatum esse*; & Apameam quidem ἐμπόριον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον, *emporium magnum Asiæ proprie dictæ, secundum ab Epheso.* Sita est, vt idem Strabo tradit ad amnis Marsyæ, qui vrbem interluit, confluentem. Is enim extra vrbem infunditur Mæandro. Nomen habet ab *Apame* femina, quam Strabo dicit matrem conditoris Antiochi Soteris fuisse, Seleuci Nicatoris vxorem, filiam Artabazi. Stephanus aberrat, qui Seleuci matrem dicit, cuius vxor fuerat: nec non Liuius, cui soror est Seleuci regis, loco iam indicando.

LXXI.

Origo *Apameæ*, saltem incrementum, ex ruinis Celænarum fuit. *Celenæ* caput quondam Phrygiæ ad Marsyam amnem, & fontes Mæandri. ** Liuius

* Id est, ἐμπόριον μέγα δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον, *Emporium magnum & proxima post Ephesum dignitate.* Strabo XII p. 865.

** Mihi potius scribendum fuisse videatur *ad Marsyæ fontes & Mæandrum amnem*, vel *prope Mæandri & Marsyæ fontes*, vel *ad Marsyam & Mæandrum*. Nam scriptorum, qui Celænis versati sunt, hic vnice valere debet auctoritas. Primum igitur audiendus est Xenophon, qui quum regiam Artaxerxis domum in ipsis Celænis sub arce ad fontes Marsyæ fluminis esse, Mæandrum vero ex regia Cyri æde leporario magno vel adiecta vel interposita oriri, deinde leporarium interfluere, tumque demum Celænas deferri dictitet: profecto ei consequens est, vt Celænas ad Marsyæ fontes adpositas, Mæandri vero fontes ab vrbe remotiores fuisse, & Mæandrum iam flumen ad vrbem decurrisse statuamus. Deinde Maximi Tyrii valere debet suffragium, qui quum vnum & Mæandri & Marsyæ fontem oculis suis viderit, & partem communis fontis ad montem delatam margi atque in vrbe ipsa emergere perseueret: a Xenophonte hactenus nihil dissidet. Iam cum his testibus αὐτόπταις conciliandus est & Plinius & Liuius. Plinii scriptura, si rite corrigatur, eum Xenophonte & Maximo Tyrio consentanea est. Etenim *Marsyas*, inquit, *ibi* (Celænis) *redditur, ortus ante paullo, mox conditus.* Vulgata quidem lectio: *Marsyas ibi redditur ortus ac paullo mox conditus*, vix ac ne vix quidem intelligitur. Magis tolerari possit interpunctio illa quoque, *Marsyas ibi redditur, ortus a paullo* (scilicet *spatio*,) *mox conditus.* Superest Liuius. Is concordat itidem. Scribit enim, Mæandri *amnis fontes Celænis oriri*, id est *prope Celænas, non procul a Celænis.* Nam quum Cæsar de Bello Gallico I c. 31 s. 12 *prælium Amagetobriæ factum esse* scripsit: hoc vult, *apud Amagetobriam, prope Amagetobriam* commissum esse prœlium. Ita, si primum testimonia perceperis, nomine suo digna: iam explicatissima videbuntur scriptorum illorum verba, qui alienam fidem secuti, suis tamen, quam alienis verbis, vti maluerunt. Et quia Marsyæ & Mæandro secundum Tyrium communis fons contigit:

Liuius lib. XXXVIII cap. XIII, quidquid huius rei eſt, clariſſime expoſuit: *Conſul,* inquit, *ad Antiochiam ſuper Mæandrum amnem poſuit caſtra. Huius amnis fontes Celænis oriuntur. Celænæ vrbs,* * *caput quondam Phrygiæ fuit. migratum inde haud procul veteribus Celænis, nouæque vrbi Apameæ nomen inditum, ab Apamea ſorore Seleuci regis. Marſyas amnis haud procul a Mæandri fontibus oriens, in Mæandrum cadit. Famaque ita tenet, Celænis Marſyam cum Apolline tibiarum cantu certaſſe.* ** *Mæander ex arce ſumma Celænarum ortus media vrbe decurrens* *** *per Caras primum, deinde Ionas, in ſinum maris editur, qui inter Prienen & Miletum eſt.* Et Plinius lib. V cap. XXIX de eadem re: *Tertius* [Aſiæ conuentus] *Apamiam vadit, ante adpellatam Celænas, dein Ciboton. Sita eſt in radice montis Signiæ, circumfuſa Marſya, Obrima, Orga fluminibus in Mæandrum cadentibus. Marſyas ibi redditur ortus, ac paullo mox conditus: vbi certauit tibiarum cantu cum Apolline, Aulocrenis: ita vocatur conuallis* X M. *paſſuum ab Apamia Phrygiam petentibus.* Stephano quoque eadem vrbs eſt Apamea & Celænæ. ἐςι καὶ, inquit, τῆς μεγάλης Φρυγίας [Ἀπάμεια] ἥτις ἐκαλεῖτο Κελαιναί. *Eſt etiam magnæ Phrygiæ Apamea, quæ prius vocabatur Celænæ.* At vero propiora, quæ Liuius tradit, *haud procul* a veteribus Celænis eſſe Apameam. Et Strabo: ἐντεῦθεν ἀναςήσας τοὺς ἀνθρώπους ὁ Σωτὴρ Ἀντίοχος εἰς τὴν νῦν Ἀπάμειαν, *Inde* [Celænis] *ciues tranſtulit in eam, quæ nunc eſt, Apameam.* **** Diuerſæ igitur vrbes fuerunt, Celæna & Cibotos, ſed vicinæ, & vtraque ad Marſyam. Celænarum ciues Cibotum traducti, & hæc tum aliis ornamentis ab Antiocho aucta, tum nomine illuſtri Apameæ. Vetus nomen *Cibotos* ſæpe diſcriminis cauſſa adiicitur, ſicut in Mauretania *Cæſarea Iol:* atque ita etiam poſteriori æuo

recte item dicere licet, *Celenas* eſſe *prope Meandri & Marſyæ fontes,* vel *ad Mæandrum & Marſyam amnes.* Simul iudicare iam licet de verſibus iſtis Nonni Dionyſiac. XIII extrem.

Καὶ οἳ λάχον ἀγκύλον ὕδωρ
Εἰς χθόνα δυομένοιο παλιννόςου ποταμοῖο
Μαιάνδρου σκολιοῖο διερπύζοντος ἐναύλων.
Quique vndas cepere recuruas
Amnis ſub terras lapſi pariterque reuerti
Mæandri torti, ſoliti peragrare canales.

Xenophonti & Tyrio conſentanea Strabo tradit. Nam libro XII p. 866 edit. Almelou. ex eadem palude fontes & Marſyæ & Mæandri ducit. Marſyam autem ſupra vrbem ſcatere dicit, tum deferri in ſuburbium citato & procliui curſu, tandem in Mæandrum infundi, iam flumine Orga leniter delabente auctum.

* Nonnus Dionyſiac. XIII v. 516 p. 382
Οἵτε Κελαινὰς χρυσοχόους ἐνέμοντο
Καὶ ἱλαςήρια γοργοῦς.

** Vid. Claudian. II in Eutrop. v. 256. Adde Xenoph. de Expedit. Cyri lib. I p. 246 A, B. Ouid. Metamorph. VI, 382. Strabo lib. XII pag. 866.

*** Hæc in Marſyam potius conueniunt, vti Strabo, quem citauimus, docebit.

**** Poterat auctor etiam eo ex Strabone argumento vti, quod Celænæ mons vrbem cognominem habuerit. Κέχεται ἀπὸ Κελαινῶν λόφου τινὸς ἐν ᾧ πόλις ἦν ὁμώνυμος τῷ λόφῳ. *Mæander e Celænis colle quodam oritur, in quo vrbs erat colli cognominis.* Sic enim vertendum eſt, clarius quam vulgo fit. Ergo Celænæ ſaltem priores fuerunt Apamea, & non potuerunt honeſte nouo inſigniri nomine, niſi notabilis aliqua & rege digna commutatio ei eueniſſet. Immo verba Strabonis, quibus Apameæ ſitum deſcribit, curatius conſiderata, & cum Xenophontis deſcriptione Celænarum comparata, declarant, Celænas ab vtroque amne & Marſya & Mæandro percurſas eſſe, & Marſyæ fonti adpropinquaſſe. Apameam procul a fonte Marſyæ ad oſtia eius receſſiſſe, vbi Mæandro admiſceretur Marſyas.

in Peutingeri Tabula legitur *Apamea Ciboton.* Gentile Ἀπαμεὺς Græce, idque in nummis expressum ΑΠΑΜΕΩΝ: Latine *Apamienses.* Tacitus lib. XII cap. LVIII *Tributum Apamiensibus, terræ motu conuulsis, in quinquennium remissum.* De *Celænis* etiam Curtius consulatur lib. III ineunte: qui vero cum Marsya Lycum amnem confundit.

LXXII.

Mæandri & Marsyæ ortum paullo aliter, ac Liuius, descripsit Maximus Tyrius Dissertatione XXXVIII, *φρύγες οἱ περὶ Κελαινὰς νεμόμενοι τιμῶσι ποταμοὺς δύο, Μαρσύαν καὶ Μαίανδρον. εἶδον τοὺς ποταμούς. ἀφίησιν αὐτοὺς πηγὴ μία, ἡ προσελθοῦσα ἐπὶ τὸ ὄρος, ἀφανίζεται κατὰ νώτου τῆς πόλεως, κἀνθις ἐκδιδοῖ ἐκ τοῦ ἄστεος, διελοῦσα τοῖς ποταμοῖς καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ὀνόματα. Phryges, qui circa Celænas habitant, venerantur duos amnes, Marsyam & Mæandrum. Vidi ipsos fluuios: vnus fons illos emittit, qui ad montem accedens, contra dorsum vrbis mergitur, & rursus emergit ex vrbe, fluminibus & aquas & nomina distribuens.* Et Herodotus VII cap. XXVI Mæandri fontes ad Celænas ponit, & alium amnem, qui Marsyas est, ab impetu *Cataracten* dictum, inde deducit.

LXXIII.

Hic Apameæ situs, a Liuio Plinioque descriptus, a Ptolemæi numeris, & Agathodæmonis tabula nimium quantum recedit, quod magno interuallo illi, & vel integro gradu circuli maiore, Celænarum tumulum & Mæandri fontem ab Apamea Ciboto seiungunt; & interiecto spatio, productoque Mæandri alueo, aliquot oppida constituunt Metropolim, Silbium, Philomelium, Pelten. Adeo incerta sunt hæc mediterranea. Nihilominus deserendum putamus Ptolemæum: sequendum Liuium, qui ducem habuit Xenophontem. Hic lib. I Exped. Cyri post initium: *ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινὰς τῆς Φρυγίας, πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης - - - διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμὸς, αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ, ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει. ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον. Inde* [a Colossis] *tertiis castris viginti parasangas progressus venit Celænas, vrbem Phrygiæ bene habitatam, magnam & felicem. Ibi Cyrus regiam habebat & magnum paradisum, plenum agrestium ferarum. Per medium paradisum fluit Mæander amnis, cuius fontes ex regia sunt. Fluit vero etiam per vrbem Celænas. Est vero regis magni in Celænis regia, situ edito munita, super fontes Marsyæ amnis, sub arce. Et hic amnis per vrbem labitur, & exit in Mæandrum.* Ex quibus intelligimus, distantiam Celænarum & Apameæ Ptolemaicam defendi non posse, quia a Colossis Celænas viginti parasangas habet Xenophon: Ptolemæo autem a Lyci confluente ad Mæandri fontem in Celænarum colle, sunt circiter parasangæ quadraginta. Sit ergo Apamea Ptolemæi loco non alieno, nisi quod reductior a Mæandro est: Celænarum autem collis, quo oritur Mæander, & vbi veteres Celænæ fuerant, a Ptolemæi positione per multas parasangas reuocandus est, quia Plinius dicto loco

Aulo

Aulocrenas (sic vocat montem, ex quo nascitur Mæander) ab Apamea per conuallem x M. passuum, id est duarum & dimidiæ parasangarum, seiunxit, quum Ptolemæo sint prope parasangæ viginti. Adi & Salmasium in Solin. pag. 587.

LXXIV.

Vrbes tamen Ptolemæi, illo tractu positas, sed sine flumine, persequemur. Prima illarum est *Metropolis*, Phrygiæ cognomento, quia eiusdem nominis alia Lydiæ siue Ioniæ est; alia Thessaliæ. Stephanus duas Metropoles adscribit Phrygiæ, sed errat, Ionicam, quæ eadem & Lydia est, vel separans, vel de loco suo mouens. Et Plinius duarum tantum *Metropolitas* lib. v cap. xxix in Asia memorat, hos in Ephesinum conuentum, illos in Apameum transscribens. Quæ vero propria Phrygiæ est, eam Stephanus dicit, Alexandrum historicum sequutus, *ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν οἰκισθεῖσαν*, *a Matre deorum conditam*, quod Salmasio & Berkelio incredibile videtur, qui legi malunt *ἐκεῖ τιμηθείσης*, *ibi cultam* Matrem magnam fuisse. Sane de cultu eius in hac vrbe testatur nummus, quem Holstenius in Stephanum profert, habens turritum Matris deorum caput, parteque altera inscriptus est ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑΣ, *Metropoleos sanctæ*. Memorauit etiam Strabo sæpe dicto loco, hoc ordine: Ἀφροδισιὰς, Κολοσσαὶ, Θεμισώνιον, Σαναὸς, Μητρόπολις, Ἀπολλωνιάς. Perperam Latinus interpres adpellatiue vertit: *&* *Apollonias metropolis.* diuise vertendum erat: *Metropolis, Apollonias.* Mentio huius vrbis est etiam apud Athenæum lib. xiii cap. iv, vbi Alcibiadis sepulcrum in pago *Melissa* describit. *ἐκηδεύθη ἐν Μελίσσῃ κώμῃ τῆς Φρυγίας ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Φαρναβάζου. εἴδομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ ἐν Μελίσσῃ τοῦ Ἀλκιβιάδου μνῆμα ἐκ Συνάδων εἰς Μητρόπολιν ἀφικνούμενοι.* *Funeratus est in vico Phrygiæ Melissa, postquam insidiis a Pharnabazo peremtus fuerat. Vidimus ipsimet sepulcrum Alcibiadis in Melissa, quum ex Synnadis Metropolim proficisceremur.*

LXXV.

Deinde est Ptolemæi *Σίλβιον*, *Silbium*, vnde Plinii sunt *Silbiani* lib. v. cap. xxix. Hierocli est *Σιβλία*, *Siblia*, transpositis litteris: ac in Ecclesiæ Notitia pluraliter *ὁ Σιβλίων*, *Sibliorum* episcopatus. Tractus hic est, quem Strabo nominat *Παρώρειον λεγομένην Φρυγίαν*, *Paroreion Phrygiam*, id est ad montes sitam, seu in radicibus illorum.

2. Huic tribuit *Philomelium*, *Φιλομήλιον*, Ptolemæo inter Silbium & Pelten situm. Cicero quatuor syllabis, si recte codices habent, *Philomelum* dixit. Sæpe vsus est patrio casu *Philomeli*, quem putares contractum in fine esse, vt quum lib. iii epist. viii scripsit, *quum Philomeli, quum Iconii essem:* & mox: *meus conuentus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli; tuus Tarsi.* At lib. xv epist. iv, vt in optimis libris est, non solum scripsit, *triduum Synnadis, totidem dies Philomeli;* verum mox etiam alio casu, *quum cohortes apud Philomelum consedissent.* Ceteri omnes augent syllaba, *Φιλομήλιον*, *Philomelium* scribentes, Strabo, Ptolemæus, Stephanus; & *Philomelienses* Plinius lib. v cap. xxvii.

LXXVI.

Vltima vrbium, quas ante Celænas Ptolemæus posuit, sunt *Peltæ*, Πέλται. Absunt decem parasangis ab horto Celænarum. Xenophon lib. I Exped. Cyri post initium: *Milites Græcos Cyrus lustrauerat* ἐν τῷ παραδείσῳ, *in horto* iuxta Celænas. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σαθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, εἰς Πέλτας πόλιν οἰκουμένην, *Inde profectus est duobus castris, decem parasangis Peltas, bene cultum oppidum.* In Notitia episcopatuum est ὁ Πελτῶν, *Peltarum* episcopatus, in Pacatiana. Gentile *Pelteni* apud Plinium lib. v cap. XXVII & XXIX.

LXXVII.

In hoc tractu inter Celænas & Colossas fuit oppidum Ἄναυα, *Anaya*, siue, vt interpres scripsit, *Anaua*, quod Herodotus lib. VII cap. XXX in Xerxis itinere ita collocauit: cuius non memini ab alio fieri mentionem.

LXXVIII.

A Mæandro & vicino tractu in orbem nunc per Galatiæ limitem ad superiora & Sangarium fluuium redimus. Sunt in illo limite, quæ situs ratione ad Phrygiam referri possint, *Cinna, Dictis, Petenissus, Carima*; a Ptolemæo vero tribuuntur Gallogræciæ, in qua etiam, ne turbemus eius ordinem, explicaturi sumus. Circa Sangarium dicitur *Gordium*, vetus Phrygum regia fuisse, sed maxime in situ signando dissentiunt auctores. Curtius lib. III cap. I ait, *interlui Sangario amne:* Arrianus lib. I extremo, κεῖται ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ, *iacet* [Gordium] *ad Sangarium fluuium.* At dubitant recentes de situ ad Sangarium, immo negant quidam fortiter. Vossius ad Iustini lib. XI cap. VII *Alii* [Gordium] *in Phrygia minore ad Sangarium ponunt: sed inepte.* Sequitur hunc ducem Abr. Berkelius ad Stephanum: *Illi a vero aberrant, qui censent ad Sangarium amnem in minore Phrygia collocandam, & cum Sardibus eamdem faciendam.* Velim distinctius hæc vir doctissimus proposuisset. Aberrant vtique, qui Sardes & Gordium vrbem eamdem putant, quod ex Orosii lib. III cap. XVI hauserunt; neque recte in minore Phrygia statuitur, quam *Sangarius* non attingit, sed ortus in maiore, eiusque partem perlapsus, per Bithyniam in Pontum exit; non in Propontidem, vt Liuius errabundus tradidit lib. XXXVIII cap. XVIII. Quæ vero de *Minore* Phrygia dicuntur, ab Arriani errore sunt, qui de Gordio vrbe dicto loco scripsit, ἔστι μὲν τῆς Φρυγίας τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντου, *est Phrygiæ illius, quæ super Hellespontο iacet.* Verius dixisset *Phrygiæ Magnæ.* Propior quidem vero, sed non proximus Iustinus est, cum tradit: *Post hæc Gordium vrbem petit, quæ posita est inter Phrygiam Maiorem & Minorem.* Vt vero hi in occasum nimis hanc vrbem reducunt; ita iusto longius videntur alii in ortum versus proferre. Stephanus Byzantius: Γορδίειον πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας, πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ, *Gordieium* (sic vocat quod alii Gordion) *vrbs est Phrygiæ Magnæ ad Cappadociam:* Hoc auctore confisi, Vossius & sequaces, negant ad Sangarium fuisse. At Strabo quoque lib. XII pag. 391 *Prope montem Dindymum Sangarius amnis defluit:* ἐπὶ δὲ τούτῳ τὰ παλαιὰ τῶν Φρυγῶν οἰκητήρια Μίδου, καὶ ἔτι πρότερον Γορδίου, καὶ ἄλλων τινῶν, οὐδ' ἴχνη σώζοντα, ἀλλὰ

ἀλλὰ κῶμαι, μικρῷ μείζονες τῶν ἄλλων· οἷον ἐςὶ τὸ Γόρδιον, cetera. *Ad hunc fluvium sunt Phrygum vetera domicilia, Midæ, & eo prioris Gordii, aliorumque nonnullorum, ne vestigia quidem seruantia, sed pagi, aliis paullo maiores. De his est Gordium*, reliqua. In quo ergo Strabo, Arrianus, Curtius consentiunt, hoc est in situ Gordii ad flumen Sangarium, id non temere reiiciendum est. Neque situs ad Cappadociæ fines, quem Stephanus tradit, probari potest, quia iter Alexandri a Celænis Gordium, inde Ancyram Galatiæ, & in Paphlagoniam, tum demum ad Cappadociam Ciliciamque aliud docet. Vide Curtii, Arriani, Plutarchi narrationes, quorum illi a Gordio Phrygiæ Ancyram, quæ Gallogræcorum est, deducunt regem; hic pag. 674 in Paphlagonas, atque ex iis in Cappadoces duxit in Ciliciam. Medium ergo, quod certius est, cum Liuio teneamus, qui lib. XXXVIII cap. XVIII ita de Gordii positione tradidit: *postero die* [consul] *ad Gordium peruenit. Id haud magnum quidem oppidum est, sed plus quam mediterraneum celebre & frequens emporium. Tria maria pari ferme distantia interuallo habet, Hellespontum, ad Sinopem, & alterius oræ litora, qua Cilices maritimi colunt. multarum magnarumque præterea gentium fines contingit, quarum commercium in eum maxime locum mutui vsus contraxere.* Sed ex hoc ipso loco Liuii constare putat Berkelius, Gordium alibi, quam ad Sangarium situm fuisse, quia originem fluminis ad ostium vsque ibidem Liuius describat, tum demum addat de Gordio quæ recitauimus. At vero nihil de Sangario Liuius, nisi in Phrygia oriri, & per Bithyniam in mare ferri: silens de oppidis, quæ eidem sint adposita. Consulem autem Romanum ab Alyattis Bithyniæ, & Cuballo Gallogræciæ castello, profectum, Sangario ponte traiecto, ad Gordium peruenisse: quod propter magnos amnis & capacissimos anfractus ita esse potest, vt alia fluuium transmiserit, alia & ex altera ripa adierit vrbem Gordium. De famoso *Nodo Gordio* consulantur Plutarchus, Curtius, Iustinus.

LXXIX.

Quæ reliqua sunt in Phrygia Magna, incertæ positionis sunt. *Agdamia* talis est. Socrates lib. VII cap. XXXVI ὄπτιμος, ὁ ἀπὸ Αγδαμίας τῆς Φρυγίας, μετηνέχθη εἰς Αντιόχειαν τῆς Πισιδίας, *Optimus, episcopus Agdamiensis in Phrygia, translatus est Antiochiam Pisidiæ.* Repetit Nicephorus lib. XIV cap. XXXIX.

LXXX.

Deinde *Gordiutichos* est & *Tabæ*, quæ Liuius coniungit lib. XXXVIII c. XIII. *Inde*, inquit [ab Antiochia] *ad Gordiutichos, quod vocant, processum est. ex eo loco ad Tabas tertiis castris peruentum. in finibus Pisidarum posita est vrbs, in ea parte, quæ vergit ad Pamphylium mare;* Stephanus in Lydia *Tabas* ponit, Τάβαι πόλις Λυδίας, *Tabæ vrbs Lydiæ.* Nomen apud Strabonem lib. XII corruptum est, pag. 392 Τιάβα, & pag. 397 Ταβέαι, nisi forsan diuersa sunt, quia hæ iunguntur cum mediæ Phrygiæ oppidis, Peltis, Eucarpia Lysiade: illa describitur vt in Cariæ Pisidiæque sita finibus, quod Liuio, vt vidimus, est consentaneum. εἰσὶ, inquit, τοῖς Φρυξὶν ὅμοροι, καὶ τῇ Καρίᾳ,

Τιάϐα. καὶ Σίνδα, καὶ Ἀμϐλαδα. *Phrygibus accedunt & Cariæ Tiaba & Sinda & Amblada.* lege *Tabæ.* Notitia Hieroclis est Ταϐία, *Tabia* in Galatia Prima, sed hæc aliena. Ταϐηνὸν πεδίον, *Tabenum campum* cum Pekino coniunxit Strabo lib. XIII ad finem.

LXXXI.

Alterum oppidum Liuii est *Gordiutichos*, etiam Stephano Γορδιυτεῖχος πόλις Μίδε. *Gordiutichos vrbs Midæ.* An eadem *Gordiucome* Strabonis ac Plinii? Non videtur, quia hæc est *Iuliopolis*, Bithyniæ a Plinio altero vindicata lib. X epist. LXXXI. Tamen & Gordiutichos tribus castris aberat a Tabis, vt ex Liuio obseruauimus.

LXXXII.

Fuit quoque *Appia* oppidum huius Phrygiæ. Notitia ecclesiæ in Pacatiana, ὁ Ἀππίας, *Appiæ episcopus.* Hieroclis Dispositione Imperii in eadem prouincia, Απία, *Apia*, simplici elemento. * Gentile *Appiani.* Cicero lib. III epist. VII ad Appium Pulchrum: *Legati Appiani mihi volumen a te, plenum querelæ iniquissimæ, reddiderunt.* Et epist. IX eiusdem libri: *Quas ad me litteras misisti, vnas de legatis a me prohibitus proficisci, alteras de Appianorum ædificatione impedita: legi perinuitus.* Fuerunt in conuentu Synnadensi. Plinius lib. V cap. XXIX *Alter conuentus a Synnada accipit nomen. Conueniunt Lycaones, Appiani, Eucarpeni, Dorylæi, Midæi, Iulienses.*

LXXXIII.

Qui vero *Lycaones* hoc loco a Plinio commemorantur, videri possunt gens esse Lycaoniæ, præsertim quod idem Plinius lib. V cap. XXVII prædixerat, *Lycaonia in Asiaticam iurisdictionem versa; cum qua conueniunt Philomelienses, Tymbriani, Leucolithi, Pelteni, Tyrienses:* atque ita *Lycaones* cap. XXIX Harduinus interpretatur. Quod vero hi *Lycaones* in Synnadensem conuentum cap. XXIX scribuntur, in quo alii, atque cap. XXVII nominati sunt, censentur; non de iisdem Lycaonibus vtroque loco videtur Plinius egisse. Accedit, quod in Notitia episcopatuum in Salutari prouincia narratur ὁ Λυκαόνος, *Lycaonis episcopus*, quod certe locum singularem siue oppidum, vt ceteri episcopatus, arguit. Nec obest, cap. XXIX in conuentus Synnadensis descriptione, post enumeratos claros populos adiici, *& reliqui ignobiles;* sub quibus ii, quos cap. XXVII nominauit, intelligi fortasse possint. Sed nihil proficitur. Haudquaquam enim Pelteni & Philomelienses patientur, in ignobiliorum se censum populorum referri, qui nullis Phrygum claritate facile concedunt. Esto, Lycaoniam præside proprio caruisse, & nunc Ciliciensi proconsuli, vt ante ciuile bellum; nunc Asiatico, post illius belli tempora & sub Cæsaribus fuisse subiectam; non tamen inde conficitur, alteros Plinii *Lycaones*, & Notitiæ τὸν Λυκαόνος, eodem etiam referendos esse.

LXXXIV.

Ignoto situ etiam est *Pepuza*, vnde Phryges hæretici, illum locum cumprimis colentes, nominantur. Epiphanius Hæresi XLVIII sect. XIV

Τιμῶσι

* Huc referendus videtur locus Polybii V c. 77 extr. Κατασύρας τὸ Ἀπίας πεδίον.

Τιμῶσι οἱ τοιῦτοι καὶ τόπον τινὰ ἔρημον ἐν τῇ Φρυγίᾳ, Πέπυζάν ποτε καλουμένην πόλιν, νῦν δὲ ἠδαφισμένην. *Iidem illi desertum quemdam locum in Phrygia venerantur, vbi Pepuza quondam oppidum fuit, quod solo nunc æquatum est.* In Notitia Orientis, Hierocli tributa, Pacatianæ Phrygiæ vrbs decima octaua est Πέπυζα, *Pepuza*, siue *Pepusa*.

LXXXV.

Nec certior ratio est *Erizæ* apud Liuium lib. XXXVIII cap. XIV. De *Tabis* in finibus Pisidarum sita vrbe egerat. *Tertio inde die ad Chaum amnem peruentum: inde profecti Erizam vrbem primo impetu ceperunt. Ad Thabusion castellum, imminens flumini Indo, ventum est: cui fecerat nomen Indus, ab elephante deiectus. Haud procul a Cibyra aberant.* Cibyræ situm vidimus supra in finibus Cariæ, cui in Notitiis adscribitur. Et quia *Tabæ* in Pisidiæ finibus, medio loco inter Tabas & Cibyram oportet *Erizam* esse cum *Thabusio* castello & fluminibus *Chao* ac *Indo*. Synodo Quinisexta, ἐπίσκοπος πόλεως τῶν Ἐρίζων τῆς Καρίας ἐπαρχίας, *episcopus vrbis Erizorum prouinciæ Cariæ*, Magnus nomine: & in Constantinopolitana III Ioannes ἐπίσκοπος πόλεως Ἐρίζων, *episcopus vrbis Erizorum* subscripsit. Hæc propiora sunt ad Liuii descriptionem, quam *Erezii* Pliniani lib. V cap. XXX, quos cum Apolloniatibus ab Rhyndaco, & Miletopolitis Plinius coniunxit.

LXXXVI.

Plinii *Andria* Phrygiæ lib. V cap. XXXII ignota est; etiam *Ceranæ:* neque notior eiusdem *Carina*, nisi, eiecta littera legatur *Caria*, quod oppidum fuit in Phrygum finibus, aut in Pacatiana, in qua Notitiis est ὁ Καρίας, *Cariæ vrbis episcopatus:* Stephano Καρὶς; *Caris*, πόλις Φρυγίας, *Phrygiæ vrbs.* An eadem *Caria* Liuii, quæ *Hydrela* cognominatur? Videtur Ortelio, qui pro vrbe, non pro regione habet: & sane inter oppidorum castellorumque nomina est constituta, ab regionum separata nominibus. Verba historici sunt lib. XXXVII cap. LVI, *De summa rerum senatus constituit, Lycaoniam omnem & Phrygiam vtramque & Mysiam, regias siluas & Lydiæ Ioniæque, extra ea oppida quæ libera fuissent quo die cum rege Antiocho pugnatum est; & nominatim Magnesiam ad Sipylum, & Cariam, quæ Hydrela adpellatur, agrumque Hydrelatarum ad Phrygiam vergentem, & castella vicosque ad Mæandrum amnem & oppida, nisi quæ libera ante bellum fuissent; Telmissum item nominatim, & castra Telmissium, præter agrum qui Ptolemæi Telmissii fuisset; hæc omnia, quæ supra scripta sunt, regi Eumeni dari.*

LXXXVII.

Circa Cibyram sunt etiam, quæ certo loco poni nequeunt. Moagetes, Cibyræ tyrannus, ditionis suæ illa fecerat. Liuius lib. XXXVIII cap. XIV *Postero die in castra tyrannus venit. - - - erant sub eo, præter Cibyram, Sylěum, & quæ Alimne adpellatur.* Sileum etiam a Stephano est memoratum: Σίλειον, πόλις Φρυγίας, *Sileium oppidum Phrygiæ.* Notitiæ ὁ Ἀλιμῶν, in Pacatiana, an de *Alimne* Liuii sit, nescimus.

LXXXVIII.

In eadem historia capite insequenti XV memorauit Liuius in Phrygia *Obri-*

Obrimam & *Alandrum* fluuios: *Dinias*, *Beudos*, *Anabura*, & *Abbassum* oppida memorauit. Plinius lib. v cap. xxix ad Celænas & Apameam Ciboton *Obrimam* flumen ducit, & cum Marsya coniungit, quæ ambo cum *Orga* montem *Signiam* circumfundant, indeque cadant in Mæandrum. Huius Obrimæ fontes in Pisidarum finibus ostendit Liuius prædicto loco. *Progressus*, inquit, *inde* [consul ex agro Sagalasseno Pisidiæ] *ad Obrimæ fontes, ad vicum, quem Aporidos comen vocant, posuit castra.* - - - Inde *profectus eo die in Metropolitanum campum: postero die Dinias Phrygiæ processit: inde Synnada venit, metu omnibus circa oppidis desertis. quorum iam præda graue agmen trahens vix quinque millium die toto itinere perfecto ad Beudos, quod vetus adpellant, peruenit. ad Anabura inde, & altero die ad Alandri fontes, tertio ad Abbassum posuit castra. Ibi plures dies statiua habuit, quia peruentum erat ad Tolistoboiorum fines.* Ex quibus intelligimus, *Dinias* fuisse inter Metropolim & Synnada, notas vrbes Phrygiæ, vtrasque a Ptolemæo designatas. A Synnadis inde, vsque ad Tolistoboiorum fines, qui ad septemtrionem sunt Galatiæ, cetera oppida ordine ponenda, *Beudi veteres*, & *Anabura*, & *Abbassus*; & inter hanc & Anaburam, *Alandri* fontes.

LXXXIX.

Et Stephani *Mandropolis* Φρυγίας πόλις, *vrbs Phrygiæ*, * quam Sigonius Liuio xxxviii cap. xv vult restituendam. Nummus Titi, ΜΑΝΔΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΜΗΛΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Mandropolitarum & Philomeliensium concordia*. Sed hæc ignoto situ: etiam *Grunium* Phrygiæ castrum, apud Nepotem Alcibiade cap. ix, quod quidam *Grynium* Aeolidis putant esse, de quo suo loco diximus. Sed videntur diuersa, quia illud castrum, hoc oppidum: illud in Phrygia, hoc in Aeolide: nisi in regionis nomine Nepos Cornelius aberrauit.

XC.

Plura sunt Notitiarum in Phrygia, nec vero iis, quæ iam diximus, positionis ratione certiora, quorum vero nec nomina sunt prætereunda: quæ num omnia tam antiqua sint, vt ad veterem geographiam pertineant; an quædam medio æuo superaddita, non habemus iam dicere. Forte in geographia medii æui plus dabitur occasionis in illorum antiquitatem inquirendi. In Pacatiana, quam mediis illis temporibus partem dixere, hæc vrbium nomina, super illa antea exposita, occurrunt:

XCI.

Cydissus, Κύδισσος, vt ex MS. Hieroclem, apud quem editum est Κιδύσσης, Holstenius emendat: vnde sunt Κυδισσεῖς, *Cydissenses*, populus Ptolemæi in Phrygia, quod itidem vocabulum ex Barberino codice laudatus Holstenius restituit, pro quo vulgatum erat Κυδδησεῖς, *Cyddesses*. Ipse παρὰ τὴν Βιθυνίαν, *iuxta Bithyniam* ponit: Agathodæmon in Tabula inter Midæum & Nacoleiam.

XCII.

Deinde est *Tranopolis*, quam Carolus de S. Paulo Geogr. Sacr. pag. 240 *Traiano-*

* Adde Sponii Voyage III p. 221.

Traianopolim contractione nominis esse existimat: Lucas Holstenius autem in eam Adnotationibus pag. 140 nihil de nomine pleniore habet; vtique autem Τρανυπόλεως episcopum Synodicæ Gennadii subscripsisse refert, perinde vt in Notitia episcopatuum est ὁ Τρανυπόλεως, *Tranopolitanus.* In Ortelium vero Adnotatis idem Holstenius pag. 24 scripsit: AVGVSTA TRAIANA *legitur in nummo Seueri apud Tristanum, in quo Cybele turrita leone vehitur. vnde hanc Traianopolim Phrygiæ recte intelligit.* Ptolemæus quidem *Traianapolim* inter Antandrum & Adramyttium paullo intus reductam habet, sed falso loco, vt in Mysia ostendimus: eaque in ortum magis est proferenda, quo in maiorem cadat Phrygiam. Sic omnino fieri potuit, vt *Traianopolis* in *Tranopolis* posteriore æuo, quemadmodum *Grenoble* ex *Gratianopoli*, a vulgo contraheretur.

XCIII.

Dionysopolis etiam in hunc censum incertæ positionis referenda videtur. Stephanus: Διονύσυ πόλις β΄ Φρυγίας, κτίσμα Ατ]άλυ καὶ Ευμενῦς, ξόανον εὑρόντων Διονύσυ περὶ τὺς τόπυς, *Dionysopolis altera est Phrygiæ* (prima ad Pontum est) *opus Attali & Eumenis, qui circa loca illa Bacchi simulacrum inuenerant.* Ciues eius *Dionysopolitæ* dicti. Plinius lib. v cap. XXIX *Ex hoc* [Apameno] *conuentu deceat nominare Metropolitas, Dionysopolitas, Euphorbenos, Acmonenses, Peltenos, Silbianos.* Et Cicero lib. I ad Quintum fratrem epist. II cap. II de prouincia Asiæ: *Dionysopolitas, qui erant inimicissimi mei, leniui: quorum principem Hermippum non solum sermone meo, sed etiam familiaritate deuinxi.* Et nummus Golzii ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, quem Harduinus ex signis certis huic Phrygiæ Dionysopoli vindicat: cuius, quod nequit dubitari, & alter est, inscriptus, ΔΙΟΝΥΣΟ. Κ. ΜΗΤΡΟΠ. ΕΠΙ ΑΡΧ. ΑΥΡΗ. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩ. quæ idem sic explet Harduinus: Διονυσοπολιτῶν καὶ Μητροπολιτῶν ἐπὶ ἀρχιερέως Αυρηλίυ. Κιλβιανῶν τῶν ἄνω. Trium societatem, Dionysopolitarum, Metropolitarum & Cilbianorum superiorum, significat.

XCIV.

Succedit in eadem Notitia ὁ Τιμένυ θηρῶν. *Timeni venationes* quod vertunt: vtrumque falso. Nam sæpe laudatus vir summus, Lucas Holstenius, ex nummis Valeriani & Gallieni, (Harduinus Salonini & Gordiani addit,) quibus inscriptum est ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥΣΙΝ, verum nomen restituit Τημενοθύραι, *Temenothyræ*, quod diuisum legitur in Concil. Chalced. act. VI ὁ Τεμένυ θυρῶν. Pausanias Attic. cap. XXXV adscribit Lydiæ, vnde coniicitur, in finibus Lydiæ & Phrygiæ fuisse. Λυδίας, inquit, τῆς ἄνω πόλις ἐςὶν ὐ μεγάλη Τημένυ θύραι, *Lydiæ superioris non magna vrbs est, quæ Temeni thyræ* (siue portæ) *vocatur:* ibi gigantis ossa stupendæ magnitudinis detecta prodit.

XCV.

Sunt præterea *Ceretapa*, Κερετάπα Hieroclis, vnde qui in nummo Antonini Pii leguntur ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ, *Ceretapensium.* Concilio Ephesino subscripsit episcopus τῆς κατὰ Κερατάπων ἐκκλησίας, *Ceratapensis ecclesiæ*, Α pro Ε in medio. Sed certior ratio nummorum & Hieroclis. Huius in-

certi generis *Ἄτ]υδα, Attyda*, & *Μόσυνα, Mosyna* Hieroclis: & Leonis Notitiæ *Sebaste* ac *Attanassus*; quarum singuli episcopi Chalcedonensi synodo subscripserunt. *Sebasten* etiam Hierocles habet: præterea *Molten, Crasum, Iluzam, Ιλέζας*.

XCVI.

Atque hæc in Pacatiana incerti situs oppida: non minus sunt eadem conditione multa in Phrygia, quæ dicitur *Salutaris*, altera Magnæ Phrygiæ prouincia. Prima huiusmodi vrbium sit *Polybotus*, πολύϐοτος, vt in Chalcedonensi subscriptum est: & apud Procopium Arcanæ Hist. cap. XVIII Πολύϐοτος ἡ ἐν φρυγίᾳ; *Polybotus Phrygiæ*. Hierocles corrupte Πολύγωτος, *Polygotus*.

2. Deinde in Notitia est *ὁ Αυγυστοπόλεως, Augustopolitanus*. Suidas in *Eugenius*, Ευγένιος Αυγυστοπόλεως τῆς ἐν Φρυγίᾳ γραμματικός, *Eugenius grammaticus Augustopoli in Phrygia*. Holstenius huc refert Epiphanii *Αυγυστάδα, Augustada*. Hæresi enim LXXIII sect. XXVI est Philicadus *ἐπίσκοπος Αὐγυστάδων φρυγίας ἐπαρχίας, episcopus Augustadorum Phrygiæ prouinciæ*.

XCVII.

Nec cognitum habemus, vbi *Otrum* vel *Otrus* in hac prouincia fuerit. In Notitia est *ὁ Οτρῶ, Otri* episcopus. Haud dubie is locus est, de quo Plutarchus in Lucullo pag. 497, *ἐν φρυγίᾳ περὶ τὰς λεγομένας Οτρύας in Phrygia circa Otryas, quas vocant*.

2. Erat & *Merus, Μηρὸς*, oppidum in hac parte, vnde *ὁ Μηρῶ, Meri* episcopus in Notitiis: quod nomen Henr. Valesius Sozomeno lib. V cap. XI restituit. Vide Adnotationes pag. 133.

3. *Cinaborium*, præter Notitiam, Concilium Chalcedonense habet.

4. *Phyteia* & *Nicopolis* Phrygum ignotæ, nisi quod in Notitia leguntur.

5. *Ipsus* siue *Hipsus*, Ἴψος, ibidem, & apud Hieroclem, & in Concilio Chalcedonensi. Et Appianus Alexandrinus Bello Syriaco pag. 197 Seleucum dicit prœlio certasse cum Antigono *περὶ Ἴψον τῆς φρυγίας, circa Ipsum Phrygiæ oppidum*. Sed quo loco Phrygiæ situm fuerit, non est nobis compertum.

XCVIII.

Montes nobiliores Phrygiæ sunt *Sipylus* & *Mesogis*, de quibus supra diximus: & *Signia*, in cuius radice Plinius lib. V cap. XXIX dicit Apameam Ciboton sitam. Verba supra etiam produximus.

2. *Dindymus* mons, * & plurali numero *Dindyma*, Phrygiæ a pluribus tribuitur. Vibius Sequester de Montibus: *Dindyma Phrygiæ*. Et Hesychius: Δινδυμένη, μήτηρ θεῶν ἀπὸ Δινδύμων ὀρῶν τῆς φρυγίας, *Dindymene, mater deorum, a Dindymis montibus Phrygiæ adpellata*. Strabo lib. XII duos montes habet *Dindymos*, vnum in Mysia apud Cyzicum, in quo cum illo Plinius

* Nonnus Dionys. XLVIII v. 853 p. 1298

Διπλόος αὐτοκέλευστος ἐμαιώθη τόκος
Αὔρης λυομένης ὠδῖνος, ὅθεν διδύμων ἀπὸ παίδων
Δίνδυμον ὑψικάρηνον ὄρος κεκλήσκετο Ῥείης.

Plinius & Apollonii ſcholiaſtes conſentiunt, ſicut ad *Cyzicum* demonſtravimus: alterum in Gallogræcia ad Peſſinuntem: in Phrygia Magna nullum. Ptolemæus autem longe iuga Διδύμυ, *Didymi* montis (ſic ſcribit, eliſo ν) a Troianis finibus, per Phrygiam in Gallogræciam vsque producit, lib. v cap. 11; eius τὰ δυτικὰ, *occidentales partes* ponit gradibus longitudinis 57, minut. 40; τὰ ἀνατολικὰ, *orientales* partes grad. 61, ſine minutis: & cap. IV de Galatia, τὰ ἀνατολικὰ, *orientalia* Didymi montis grad. ξβ, 62. qui locus in Galatiam incidit. Quamuis ergo duo montes eſſent, qui proprie *Dindymi* vocarentur, vterque ſacer deorum Matri, neuter autem in Phrygia maiore: tamen quæuis montana atque colles, quibus hæc diua fuit culta, quorum per Phrygiam fuerunt plurima, Dindyma in vniuerſum adpellabantur. Scholiaſtes Apollonii ad lib. I verſ. 985 de hac ipſa Magna dea: σύμπασα ἡ Φρυγία ἱερὰ τῇ θεῷ, *tota Phrygia huic deæ ſacrata eſt.* Hinc factum, vt Phrygii etiam montes a paritate religionis *Dindymi* vocarentur, quo Ptolemæus haud dubie reſpexit, & poetæ, in Phrygia hæc ſacra *Dindyma* conſtituentes. Accedit quod religioſiſſimus locus ad Peſſinuntem fuit, & in Dindymo monte iuxta illam vrbem, quæ in Gallogræcia poſtea cenſa fuit, quum antea eſſet Phrygiæ, quia omnis Gallogræcia pars Phrygiæ fuit, & Peſſinus in ora atque limite Gallorum ad Phrygiam Magnam, quæ poſtmodum definiebatur, vt infra oſtendemus, fuit poſita. Stephanus Troadi hunc montem adſcribit. Δίνδυμα, inquit, ὄρη τῆς Τρωάδος, ἀφ' ὧν Δινδυμήνη ἡ Ῥέα, *Dindyma, montes Troadis, vnde Rhea Dindymena dicitur.* Eadem ratio, quæ de Phrygia Magna iam ex Ptolemæi ſententia fuit propoſita. Variis locis hæc dea colebatur, & ab iis cognomina habebat, quæ permutata inter ſe poſtmodum fuerunt. Strabo lib. x pag. 323 οἱ Φρύγες, καὶ τῶν Τρώων οἱ περὶ τὴν Ἴδην κατοικοῦντες, Ῥέαν μὲν καὶ αὐτοὶ τιμῶσι, *Phryges & Troianorum illi, qui circa Idam habitant, ipſi quoque Rheam colunt.* Vnde eadem *Idæa* quoque adpellata fuit. nam quod Strabo addit, nominant eam ἀπὸ τόπων Ἰδαίαν, καὶ Δινδυμήνην, καὶ Πυλήνην, καὶ Πεσσινουντίδα καὶ Κυβέλην, *a locis Idæam, & Dindymenen, & Pylenen, & Peſſinuntidem, & Cybelen.* Hæc de Dindymo. Vnum exemplum pluralis poeticum iuuat adiungere. Virgilius lib. IX verſ. 618

O vere Phrygiæ, neque enim Phryges; ite per alta
Dindyma, vbi adſuetis biforem dat tibia cantum.

3. Mons quoque *Berecyntus* Phrygiæ huic deæ ſacer dicitur fuiſſe: vnde cognomen eius *Berecyntiæ*. Vibius Sequeſter de Montibus: *Berecyntus Phrygiæ: vnde mater deûm Berecyntia.* Seruius ad Aeneid. IX verſ. 82 *Berecyntia: Mater deûm, cuius vltima ſyllaba caret adſpiratione.* Male igitur vulgo ſcribunt *Berecynthus*, * *Berecynthia.* Strabo autem lib. x pag. 323 a populo cultore id deæ cognomen ducit. οἱ Βερέκυντες Φρυγῶν τι φῦλον, *Berecyntes genus quoddam Phrygum.* Subdit verba paullo ante prolata, Phryges & Troianos Rheam venerari. Heſychius: Βερεκύνται Φρυγῶν τι γένος, καὶ πρότερον Βερεκυντία ἡ Φρυγία, *Berecyntæ, Phrygum genus, & olim Phrygia dicta*

* Sed in Creta quoque *Berecynthus* fuit, & ſic ſcribitur a Diodoro V pag. 333.

dicta fuit Berecyntia. Vbi vero hi Berecyntes coluerint, obſcurum eſt & incertum. Strabo extremo libro XII λέγεταί τινα φῦλα φρύγια ὐδαμῦ δεικνύμενα, ὥσπερ οἱ Βερέκυντες, *nationes quædam Phrygum nominantur, nusquam hodie exſtantes ; vt ſunt Berecyntes.* Plinius lib. v cap. XXIX non montem, ſed *tractum* dixit *Berecyntium*, & cum oppidis coniunxit, quæ circa Mæandrum ſunt. *Lyſias*, inquit, *oppidum, & Orthoſia, Berecyntius tractus, Nyſa, Trallis.*

4. Tandem videtur *Cybele* etiam montis nomen in Phrygia fuiſſe, nam Strabo lib. x pag 323 & *Cybeles* deæ nomen ἀπὸ τόπυ, *a loco* ducit, quem Ouidius IV Faſtor. verſ. 363 deſignat, quum Gallum amnem dicit labi *inter*

- - - *viridem Cybelen altasque Celænas.*

Adiectum, *viride*, eſt montium nemorumque : & *inter* duo loca meare, vicinitatem illorum arguit, & *Cybelen* haud longiſſime a Celænis abfuiſſe. Strabo XII pag. 391 Κύβελα, *Cybela*, pluraliter locum vocat : ἀπὸ τῶν Κυβέλων ἡ Κυβέλη, *a Cybelis Cybele* nominata.

XCIX.

Flumina nobiliora Phrygiæ ſunt *Mæander*; quem ſupra in Ionia circa oſtia expoſuimus : *Lycus*, *Caprus*, & *Marſyas*, quos recipit Mæander, itidem antea declarati. Dicitur poſtremus recto caſu ὁ Μαρσύας, *Marſyas*, atque ita Strabo, Liuius, Plinius, quorum verba ſupra protulimus : & *Marſya*, Latina forma, poetis maxime. Ouidius Metamorphoſ. lib. VI verſ. 400

Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidisſimus amnis.

Et Claudianus lib. II in Eutrop. verſ. 264

Icarium pelagus Mycalæaque litora iuncti
Marſya Mæanderque petunt : ſed Marſya velox,
Dum ſuus eſt, flexuque carens : iam flumine miſtus
Mollitur, Mæandre, tuo.

2. *Sangarius*, qui & *Sagaris*, ex Galatia per Phrygiam in Bithyniam delabens, a Strabone lib. XII pag. 374 ita deſcriptus eſt : Σαγγάριος, ὗ μέμνηται καὶ ὁ ποιητής· ἔχει δὲ τὰς πηγὰς κατὰ Σαγγίαν κώμην ἀφ' ἑκατὸν καὶ πεντήκοντά πυ σταδίων τῦ Πεσσινῦντος. διέξεισι δὲ τῆς Ἐπικτήτυ φρυγίας τὴν πλείω. μέρος δέ τι τῆς Βιθυνίας. *Sangarius, cuius & Homerus meminit. Fontes habet apud Sangiam pagum* CL *ſtadiis diſtantem a Peſſinunte. Perlabitur Epicteti Phrygiæ maiorem partem : partem etiam aliquam Bithyniæ.* De oſtiis eius in Bithynia dicemus. Dicitur etiam *Sagaris*. Plinius lib. VI cap. I *Sagaris fluvius ex inclytis : oritur in Phrygia : accipit vaſtos amnes, inter quos Tembrogium & Gallum : idem Sangarius a plerisque dictus.* In nummo quoque Iuliæ Piæ ΝΙΚΕΩΝ ΣΑΓΑΡΙΣ expreſſum eſt, vti poſt alios illuſtris refert Spanhemius. Nec vero nouum nomen *Sangarius*. Homerus Iliad. Π v. 719

Ὅς φρυγίην ναίεσκε ῥοῆς ἐπὶ Σαγγαρίοιο,
Qui Phrygiam habitabat fluenta ad Sangarii.

Et id poſtmodum quoque nomen præ altero inualuit. Solinus cap. XLIII *Sagaris fluuius ortus in Phrygia, dictusque a plerisque Sangarius.* Et Liuius lib.

lib. XXXVIII cap. XVIII *Sangarius ex Adoreo monte per Phrygiam fluens miscetur ad Bithyniam Thymbri fluuio. Inde maior iam geminatis aquis per Bithyniam fertur, & in Pontum* (sic legendum; non Propontidem) *sese effundit.* Claudianus dicto II in Eutrop. vers. 261

- - - - - Dindyma fundunt
Sangarium, vitrei puro qui gurgite Galli
Auctus, Amazonii defertur ad ostia Ponti.

3. Quo *Gallus* amnis referendus sit, non conueniunt inter se auctores. Plinius lib. V cap. XXXII Galatiæ transscribit. *Flumina*, inquit, *sunt in ea* [Galatia] *præter iam dicta, Sangarium & Gallus, a quo nomen traxere Matris deûm sacerdotes.* Et Herodianus lib. I cap. XI ἐν τῷ Πεσσινοῦντι πάλαι Φρύγες ὠργίαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραῤῥέοντι, ἀφ᾽ οὗ τὴν ἐπωνυμίαν φέρουσιν οἱ τῇ θεῷ τομίαι ἱερώμενοι. *Pessinunte Phryges olim orgia colebant ad Gallum fluuium, qui præterfluit vrbem, a quo euirati deæ sacerdotes cognominantur.* At Stephanus: Γάλλος, ποταμὸς Φρυγίας, *Gallus est Phrygiæ fluuius.* Addit prius vocatum Τηρίαν, *Terian.* Et Ouidius Fastor. lib. IV vers. 363

Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celænas
Amnis it insana, nomine Gallus, aqua.

Celænæ autem sunt in media Phrygia. Cur *insana* aqua Galli, mox statim his Ouidius interpretatur,

Qui bibit inde, furit.

An autem Gallus prope Celænas fluat, iam dispiciemus. Strabo prædicto lib. XII pag. 374 dicit, vbi Sangarius Nicomediæ a trecentis stadiis proximus est, συμβάλλει ποταμὸς αὐτῷ Γάλλος, ἐκ Μόδρων τὰς ἀρχὰς ἔχων τῆς ἐφ᾽ Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας. αὕτη δ᾽ ἐστὶν αὐτὴ τῇ Ἐπικτήτῳ, *infunditur in eum Gallus fluuius, ortus apud Modra in Phrygia ad Hellespontum sita, quæ & Epictetus est eadem.* Nec vero distinctior positio τῶν Μόδρων, *Modrorum* nobis est cognita. De amne *Gallo* ergo cum Strabone facimus: Plinium, Herodianum & Ouidium deserendos esse censemus: nisi olim Pessinuntius amnis etiam Gallus vocatus fuit, & Strabo de eo tantum loquitur, qui sua id nomen ætate ferebat.

C.

Denique sæpenumero supra est mentio geminæ Phrygiæ facta, *Pacatianæ* (quæ & *Capatiana* scribitur) & *Salutaris*; nec vero diuisio illa manifesto explicata; quod eo consilio ita factum fuit, quia illa nomina medii æui sunt, & ad illius temporis geographiam pertinent: iam vero ideo tantummodo memorata aliquando sunt, vt ex qua parte Notitiarum aliquid desumtum esset, quod forte adlegabamus, obscurum nemini esset, omnibusque clare ac distincte constaret.

SECTIO III.

GALLOGRAECIA

SIVE

GALATIA.

CI.

Phrygiæ pars ſeptemtrionalis a Gallis occupata, nouo nomine *Galatia* dicta fuit, & quod inter Græcas colonias ſita erat, & ipſa Græcis permixta, *Gallogræcia*. Plinius lib. v cap. XXXII vocat *Galatiam*, quia quæ Latine *Gallia* eſt, Græcis eſt γαλατία. Atque ita etiam Tacitus lib. XIII cap. XXXV *Habiti per Galatiam ac Cappadociam delectus*. Liuius autem vocat *Gallogræciam* lib. XXXVII cap. VIII, & lib. XXXVIII cap. XVIII. Strabo vtroque nomine vſus eſt: lib. 11 pag. 89 τῆς Φρυγίας ἐςὶ μέρος ἡ τῶν Γαλλογραικῶν λεγομένη Γαλατία, *Phrygiæ pars eſt, quæ Gallogræcorum dicitur Galatia*. Idem lib. XII pag. 390 παρ᾽ ἑκόντων ἔλαβον τὴν νῦν Βιθυνίαν καὶ Γαλλογραικίαν λεγομένην, *volentibus tandem* [Attalicis & Bithynis] *eam terram acceperunt, quæ nunc Bithynia dicitur & Gallogræcia*. Hinc duplex etiam incolarum nomen, *Galatæ*, & *Gallogræci*. Tacitus lib. XV cap. VI *Galatarum Cappadocumque auxilia*. Et Florus lib. II cap. XI *gens Gallogræcorum*. Liuius in bello Gallogræco fere ſemper vocat *Gallos* communi cum Europæis Gallis nomine. Vide lib. XXXVIII cap. XVI, XXI, ſequentibus: raro *Gallogræcos*, vt lib. XXXVII cap. XXXVIII *mille ferme equites: maxima pars Gallogræci erant*.

2. Vtriusque formæ vocabula in antiquis monimentis quoque leguntur. Gruterus pag. 402 num. 4 GALATIAE PROC. Et pag. 415 ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ: (quod etiam in nummo Neronis eſt ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΩΝ) & paucis interiectis ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑ. ΓΑΛΑΤΑΡΧΗΝ. Et pag. 602 num. 9

DIOCLES TI. CAESARIS
MINISTER GERMANICIANVS
NATIONE GALLOGRAEC.
V. A. XXXV.

3. Hæc Galatia poſterioribus Græcis dicta aliquando eſt γαλατία ἡ μικρὰ, *Gallia parua*, diſcriminis cauſſa, vt a magna Transalpina diſtingueretur, quia vtraque Græce γαλατία nominatur. Socrates lib. VI Hiſt. eccleſ. cap. XVIII Λεόντιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας, *Leontius epiſcopus Ancyræ, quæ eſt in minore Galatia* ſiue *Gallia*. Eadem & *Gallia Græca* dicta, quod cum Latinorum compoſito *Gallogræcia* conuenit. Themiſtius Orat. XXIII pag. 299 ἐν Γαλατίᾳ τῇ Ἑλληνίδι, *in Galatia Græcanica*. Vnde Galatæ dicuntur Ἑλληνογαλάται, apud Suidam in voce Ἄγκυρα, id eſt *Gallogræci* ſeu *Græcogalli*.

CII.

CII.

Limites Galatarum ſunt inter Phrygiam, Cappadociam, Paphlagoniam Bithyniamque. Strabo lib. XII pag. 390 πρὸς νότον εἰσὶ τοῖς Παφλαγόσι Γαλάται, *Galatæ Paphlagonibus ab auſtro adiacent.* Plinius lib. V cap. XXXII poſt Phrygiæ deſcriptionem: *Simul dicendum videtur & de Galatia, quæ ſuperpoſita agros maiori ex parte Phrygiæ tenet, caputque quondam eius Gordium. Qui partem eam inſedere Gallorum, Toliſtobogi, & Voturi, & Ambitui vocantur: qui Mæoniæ & Paphlagoniæ regionem, Trocmi: prætenditur Cappadocia a ſeptemtrione & ſolis ortu, cuius vberrimam partem occupauere Tectoſages & Teutobodiaci.* Et poſt paullo: *Attingit Galatiæ & Pamphyliæ Cabaliam: & Mylias, qui circa Barin ſunt, & Cyllanticum, & Oroandicum Piſidiæ tractum: item Lycaoniæ partem Obigenen.*

CIII.

Ignoti ſunt *Voturi* & *Ambitui* Pliniani: etiam Ptolemæi, quos vocat, *Proſeilemenitæ*, & *Bezeni*, niſi quod hi cum Lycaonibus apud ipſum cohærent, aut ipſis interſunt. Strabo tantummodo *tres gentes* Galatarum, τρία ἔθνη, numerat, quarum duæ a ducibus nominentur, Τρόκμοι καὶ Τολιστοβώγιοι, *Trocmi & Toliſtobogi*; tertia a Celtica gente Τεκτόσαγες, *Tectoſages*, qui Ptolemæo ſcripti ſunt Τεκτοσάκαι, *Tectoſacæ*. nam in Gallia Narbonenſi etiam ſunt *Tectoſages*. Liuius etiam lib. XXXVIII cap. XVI tres tantum numerat gentes, & illud *Toliſtobogorum* vocabulum propius ad originem ducit, dum *Toliſtoboios* nominat. Boiorum vero gens nota in Galliis. *Quum tres*, inquit, *eſſent gentes, Toliſtoboii, Trocmi, Tectoſagi; in tres partes, qua cuique populorum ſuorum vectigalis Aſia eſſet, diuiſerunt.* Ibidem & originem illorum & ex Transalpina migrationem deſcripſit, & per quas gentes tandem in Aſiam penetrauerint. Secundum tres hos populos etiam oppida diſtribuuntur, cuilibet genti ſua, quantum de iis ſciri poteſt: reliqua promiſcue ac ſine cura ordinis ſubiungemus. Quod vero Tectoſages metropolin Galatiæ tenebant, etiam magis in occaſum ſolis, vnde initium eſt geographis, inclinauerunt; ab iis initium facturi ſumus enarrationis. Id vero præmonere neceſſarium etiam viſum fuit, cum Strabone ac Plinio & hiſtoricis nos potius, quam cum Ptolemæo ſentire, qui ad maris oram etiam Galatas profert, & Paphlagoniam in Galatia includit, quas ceteri omnes ſeparauerunt, & nos infra quoque ſeparatim de Paphlagonibus, quum oram Ponti perluſtraturi ſumus, agemus.

CIV.

Sint itaque TECTOSAGES, vt Strabo & Plinius vocant, & in patria Transalpina vocati fuerant; ſiue *Tectoſagi*, vt Liuius adpellat, prima nobis gens ad explicandum. Singularis Τεκτόσαξ Stephani eſt Byzantii: Ptolemæi adpellatio Τεκτοσάκαι haud dubie prauata eſt.

CV.

Horum fuit *Ancyra*, caput gentis & princeps totius Galatiæ. Liuius lib. XXXVIII cap. XXIV *Supererat bellum integrum cum Tectoſagis. Ad eos profectus conſul tertiis caſtris Ancyram, nobilem in illis locis vrbem, peruenit.* Et

Plinius

Plinius vrbes præcipue memorabiles in gente qualibet enumerans, *Oppida*, inquit, *Tectosagum, Ancyra: Trocmorum, Tauium: Tolistobogorum, Pesinus.* Et Ptolemæus lib. v cap. IV in Tectosacis suis primo loco sic posuit: Ἄγκυρα μητρόπολις: Palatinus codex additum habet ἐπίσημος, *Ancyra metropolis insignis.* Miramur ergo cum Casaubono, Strabonem tam leuem huius vrbis mentionem fecisse, vt tantum φρούριον, *castellum* vocet Ancyram Galatarum: quam tamen Augustus ornamentis tantis honorauit, vt quasi conditor illius vrbis vetustæ habitus fuerit. Tzetzes Chiliad. I verſ. 131

> Τὴν Ἀγκύραν δ' ἣν ἔφημεν, τῆς Γαλατίας, εὗρον
> Κτίσαι τὸν Ὀκταβίου Καίσαρα τὸν Ῥωμαῖον,
> *Ancyram autem, quam diximus, Galatiæ, inueni*
> *Condidiſſe Octauium Cesarem Romanum.*

Teſtis eſt marmor ſeu monimentum illud, quod inde *Ancyranum* adpellatur, quo Augusti res geſtæ atque merita enarrantur. Teſtis & inſcriptio, quam Romæ exſtare dicit Casaubonus,

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ
ΤΗϹ ΓΑΛΑΤΙΑϹ
ΑΝΚΥΡΑ.

Cui ſimilis eſt illa apud Gruterum pag. 415 num. I. ex qua ſupra aliquid excerpſimus. nam & ibi eſt ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΝΚΥΡΑΣ. quæ arguunt ſeruatam illam dignitatem ſub Cæſaribus fuiſſe. Id quod plures illorum nummi confirmant, Commodi, Getæ, Caracallæ, Gallieni, Saloninæ, quibus omnibus ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ Ancyra vocitatur, quæ Galatiæ eſt; non Phrygiæ, quam vere Strabo πολίχνην, *oppidum* tantummodo vocat: noſtram vero etiam Libanius orat. XXVI dixit πρώτην καὶ μεγίστην Γαλατῶν πόλιν, *primariam & maximam Galatarum vrbem.* Et in eccleſiæ Notitiis etiam metropolitanam dignitatem conſeruauit. A Mida conditam aiunt, & nomen ab ancora reperta habere. Vide Pauſan. Attic. cap. IV, & Tzetzem dicto carm. II de Mida: qui ſimul ſitum hoc verſu vult deſignare:

> Καὶ κτίσαι πόλιν Ἄγκυραν Γαλατικὴν πρὸς Ἅλυν,
> *Et condidiſſe* [Midam] *vrbem Ancyram Galaticam ad Halyn.*

cui flumini adpoſitam fuiſſe, nemo, præter Tzetzem, quod ſciamus, dixit. Ptolemæus ſane longius reduxit: etiam Antonini itinerario pag. 31 aliquot oppida inter Ancyram & Cappadociæ fines ponuntur: & ſi Tectoſagum Ancyra fuit, non potuit proxima ab amni Haly eſſe, Trocmis eam partem obtinentibus. Strabo: Τεκτοσάγες τὰ πρὸς τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ μέρη ἔχουσι, *Tectoſages magnam Phrygiam attingunt.* Nec vero longius ab Ancyra Halyn abfuiſſe, ex prœlio Romanorum cum Tectoſagis conſtat auctore Liuio lib. XXXVIII. nam Romani *ad Ancyram ſtatiua* habebant, cap. XXV ineunte: eluſi a Gallis colloquium ſimulantibus, *poſtero die omnibus copiis ad hoſtem perueniunt:* ibidem fine capitis. Fit prœlium in Magaba monte: Galli fugiunt: *conſul protinus ad ſequendos hoſtes miſit: per aliquantum ſpatium ſequuti octo millia hominum in fuga ceciderunt: reliqui flumen Halyn traiecerunt;* cap. XXVII. Vides hinc, quantum interuallum ſit inter Ancyram

cyram atque Halyn. Vt taceam hodiernum *Anguri* siue *Enguri*, quod, nomine prodente, pro veteri Ancyra habent, non modico spatio ab Haly flumine retractum esse.

CVI.

Plinius in Galatia habet etiam *Sebastenos*, ab vrbe *Sebaste* dictos, quam in Tectosagum regione fuisse inscriptio vetus probat apud Gruterum pag. 427 num. 8

Η ΒΟΤΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟϹ
ϹΕΒΑϹΤΗΝΩΝ
ΤΕΚΤΟϹΑΓΩΝ.

Nihil præterea de hac Sebaste nobis suppetit. Neque enim Sebaste, quam Notitia in Phrygia Pacatiana ponit, huc facile referri poterit.

CVII.

In eodem Tectosagum tractu est etiam mons *Magaba*, medio fere loco inter Ancyram & Halyn amnem, vt ante paullo de prœlio & fuga Tectosagum monstrauimus. Liuius lib. XXXVIII cap. XIX *Certiora Oenoandensium legati attulerunt: Tolistoboiorum ciuitatem Olympum montem cepisse: diversos Tectosagos alium montem, qui Magaba dicatur, petiisse.* Et cap. XXVI *omnibus copiis* [Romani] *ad hostem perueniunt. Biduum natura montis per se ipsum exploranda, ne quid ignoti esset, absumsit consul: tertio die in quatuor partes diuisas copias educit: duas vt medio monte duceret, duas ab lateribus vt aduersus cornua Gallorum erigeret.* Rufus Festus Liuium expressit cap. XI *Manlius*, inquit, *Galatas persequutus est; & confugientes partim in Olympum, partim in Magabam montem, qui nunc Modiacus dicitur, de arduis eos in plana detrusit.* Tolistobogi ergo in Olympo: Tectosages in Magaba victi sunt.

CVIII.

In Ptolemæi Tectosacis est inter oppida recto casu proposita etiam Κορβεῦντος, *Corbeuntis*, qui potius est patrius ab recto Κορβεὺς, *Corbeus*, vt aliquid excidisse videatur, quod regat genitiuum. Strabo lib. XII pag. 391 nominantem casum prodidit: οἷόν ἐστι τὸ Γόρδιον καὶ Γορβεοῦς, *quale* [regium domicilium] *est Gordium, & Gorbeiûs.* Videtur quidem Sangario adponere, quod de Gordio verum sit; non autem de Gorbeiunte, cuius situm ita finiuit Antoninus itinere a Constantinopoli Antiochiam pag. 31

Dadastana		
Iuliopolim	M. P. XXVI	
Laganeos	M. P. XXIIII	
Minizum	M. P. XXIII	
Manegordum	M. P. XXVIII	
Ancyram	M. P. XXIIII	
Corbeunta	M. P. XX	[p. 45 Gorbeum]
Rosologiacum	M. P. XII	
Asponam	M. P. XXXI.	

In libris praue *Corbeunca*, item *Corbeneunca* scriptum: Hierosolymitano

Itinerario eiusdem ætatis pag. 148 *Curueunta*, v pro B poſito, quod tolerabilius eſt: ſed nemo non veram lectionem ex Strabone & Ptolemæo perſpicit.

CIX.

Videmus etiam ex hoc itinere, quam propinquum Corbeunti ſit *Roſologiacum*, quæ ipſa Ptolemæi Ῥοσολογία eſt, itidem ab illo in Tectoſacis, quos vocat, ſcripta.

CX.

Nec dubitamus, quin *Minizus* Itinerarii Tectoſagum fuerit, itineris ita ratione ferente, quia infra Toliſtoboios eſt; citra Trocmos, & ipſam citra Ancyram, poſt Iuliopolim & Dadaſtanam, terminos Bithyniæ ad Gallogræcos. Locum non ignobilem fuiſſe, ex eo non incertum eſt, quia Arcadius auguſtus, aliquando ibi commoratus, leges dedit in vtroque codice exſtantes. Varie in iis ſcribitur, tribus ſyllabis *Minizus*, lege XXXIII Cod. Theod. de Epiſcopis, & Antonini Itinerario pag. 31; & contracte *Mnizus*, lege III eiusdem codicis, de his qui ad eccleſias; & lege LVII de Appellationibus, qua, in Iuſtiniano codice num. XXIX eiusdem tituli tepetita, ſcriptum eſt *Mniſo*, ſexto caſu; etiam Hieroſolymitano Itinerario *Mnizos:* & littera Græca *Mnyzus* lege XVI C. Th. de Pœnis, & lege VI Cod. Iuſtin. de Epiſcopali audientia. Sed quoquo modo ſcribatur *Minizus*, *Mnizus*, *Mniſus*, ſeu *Mnyzus*, idem locus eſt, & quidem in Oriente, quia Comitis orientis in iis mentio eſt, ipſæque leges eiusdem argumenti, quaſi auulſæ, & eodem anno, menſe, die omnes datæ, præter illam, quæ ex titulo de Epiſcopis erat, triduo poſteriorem, quamuis & Gothofredus eam ad ceterarum diem cenſeat reducendam eſſe. Non ergo dubium ſupereſt, *Minizum* Antonini Galaticam eſſe, vbi hæ leges datæ fuerunt. Concilio Chalcedonenſi etiam act. VI memoratur epiſcopus Μνίζου, *Mnizi*. Hieroclis Diſpoſitione in Galatia conſulari legitur oppidum Ῥεγέμνηζος, *Regemnezus*, quæ haud dubie noſtra *Mnizus* eſt. In Peutingeriana exſtat *Mizago* inter Laganiam ab occaſu, & metropolim ſine nomine pictam multis turribus, quæ Ancyra eſt; hæc, inquam, *Mizagus* tabulæ ipſa *Mnizus* eſt, praue corrupteque ſcripta, quod ordo & diſtantia locorum probat. *Lagania*, quæ præcedit in tabula, ſunt *Laganei* in Itinerario.

CXI.

Alio itinere a Dorylæo Ancyram, intercedunt ante metropolim *Vindia* & *Papyra*, quæ *Vindia*, Οὔινδια Ptolemæi eſt, ſed in Toliſtobogis poſita: de quibus infra dicturi ſumus. Rurſus alio itinere ab Ancyra Tauiam, ſequuntur proxime metropolim *Bolelasgum* & *Sarmalium*, quorum alterum eſt Ptolemæi Σαρμαλία, *Sarmalia* in Tectoſacis. Cetera Ptolemæi in eadem gente, Ὤλενος, *Olenus*; Ἀγρίζαλα, *Agrizala*; Οὐίνζελα, *Vincela*; Λανδόσια, *Landoſia*; Δικτὶς, *Dictis*; Κάριμα, *Carima*; minus ſunt nobis cognita.

CXII.

Sequuntur GALATAE TOLISTOBOII ſiue TOLISTOBOGI, quibus etiam ſua oppida, quæ ſcimus fuiſſe, attribuemus. Liuius ſcripſit *Toliſtuboii* lib. XXXVIII cap. XIX, quaſi a *Boiis*, nota Gallorum etiam

iam gente, non tantum Germanorum, vocabulum ducatur: Strabonis codicibus vna pagina libri XII Τολιςοβῶγοι & Τολιςοβώγιοι ſcribuntur, altero haud dubie corrupto, redundante ſyllaba, quia Plinius lib. V cap. XXXII, & Florus lib. II cap. XI habent *Toliſtobogi:* Ptolemæus etiam Τολιςοβογοὶ, aut cum o magno, vt in Palatino eſt. Vergunt in occaſum & ſeptemtrionem. Strabo pag. 390 Τολιςοβώγιοι δὲ ὅμοροι Βιθυνοῖς εἰσὶ, καὶ τῇ Επικτήτῳ καλουμένῃ Φρυγίᾳ, *Toliſtobogi contermini ſunt Bithynis & Phrygiæ Epicteto.*

CXIII.

Metropolis ſecundum Plinium fuit *Peſſinûs.* Sic enim ille dicto loco: *Oppida, Tectoſagum, Ancyra: Trocmorum Tauium: Toliſtobogorum, Peſinûs.* Ptolemæo autem prima eſt Γέρμα κολώνια, *Germa Colonia;* deinde Πεσσινοῦς, *Peſſinûs:* quia poſt Plinii tempora colonia forſan deducta fuit, ideoque Germa Peſſinunti prælata. Pesſinûs * Straboni eſt ἐμπορεῖον τῶν ταύτῃ μεγίςων, *emporium illa regione maximum.* Pauſanias Attic. cap. IV ſcripſit etiam Πεσινοῦς, ſimplici Σ, vt Plinius: at Strabo, Ptolemæus, Herodianus, Ammianus Πεσσινοῦς, *Peſſinûs*, littera geminata: quæ vtique ſcriptura vera eſt, quia in nummis apud Harduinum ΠΕϹϹΙΝΟΥΝΤΙΩΝ.

2. Situm ita notauit Pauſanias dicto loco: ταύτην τε τὴν Ἄγκυραν εἷλον, καὶ Πεσινοῦντα ὑπὸ τὸ ὄρος τὴν Αγδίςιν, ἔνθα καὶ τὸν Ἄτυν τετάφθαι λέγουσι. *Hanc Ancyram* [Galli] *ceperunt, & Peſinuntem ſub monte Agdiſti, vbi Atyn dicunt ſepultum eſſe.* At Strabo pag. 391 ἔςι δὲ καὶ ὄρος ὑπερκείμενον τῆς πόλεως τὸ Δίνδυμον, ἀφ᾽ οὗ ἡ Δινδυμηνή, *Imminet vero mons Dindymus vrbi* [Peſſinunti] *vnde Dindymene dea dicta eſt.* An idem mons ſit diuerſis nominibus, neſcimus: ſaltem coniunctos ac vicinos oportet fuiſſe, quia vterque vrbi dicitur imminere. Strabo refert, ipſam deam ab indigenis vocari Αγγιδίςιν, *Angidiſtin*, vnde forſan contractum apud Pauſaniam montis nomen. Addit idem: πλησίον ὁ Σαγγάριος ποταμὸς ποιεῖται τὴν ῥύσιν, *prope* [Peſſinuntem] *Sangarius amnis defluit.* Iter Antonini a Peſſinunte Ancyram;

Peſſinunte	
Germam	M. P. XVI
Vindiam	M. P. XXIIII
Papyram	M. P. XXXII
Ancyram	M. P. XXVII.

2. Clara fuit antiquo fano Deæ Magnæ, ſiue Cybeles, cuius ſimulacrum inde Romani Punico II bello expetierunt. Herodianus lib. I cap. XI αὐτὸ τὸ ἄγαλμα διοπετὲς, ὥς λέγουσιν. - - - τοῦτο δὲ πάλαι μὲν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθῆναι λόγος ἐς τινα τῆς Φρυγίας χῶρον· Πεσσινοῦς δὲ ὄνομα αὐτῷ· τὴν δὲ προσηγορίαν λαβεῖν τὸν τόπον ἐκ τοῦ πεσόντος ἀγάλματος, καὶ πρῶτον ἐκεῖσε ὀφθῆναι. *Ipſum ſimulacrum cœlitus, vt aiunt, demiſſum eſt. - - - Fama eſt, hoc quondam de cœlo deferri in locum quemdam Phrygiæ, cui nomen Pesſinunti eſt a caſu ſimulacri de cœlo, quod primum ibidem viſum fuit.* Ammianus Marcellinus idem de origine nominis & antiqua religione refert lib. XXII cap. XXII [Valeſ. cap. IX] *Per Nicæam* [Iulianus] *venit ad Gallogræciæ fines: vnde, dextror-*

* De Peſſinunte Amm. Marcell. XXVI, 214.

trorsus itinere declinato, Pessinunta conuertit, visurus vetusta Matris Magnae delubra: a quo oppido, bello Punico secundo, carmine Cumano monente, per Scipionem Nasicam simulacrum translatum est Romam. - - - Quam autem ob rem hoc nomine oppidum sit appellatum, variant rerum scriptores. Quidam enim figmento deae caelitus lapso ἀπὸ τοῦ πεσεῖν, quod cadere nos dicimus, vrbem adseruere cognominatam. * Alii, quod Herodianus, quem sequitur Marcellinus, supplet, a pugna Ili Phrygis & Tantali Lydi eo in loco commissa, dictam putant, διὰ τὸ ἑκατέρωθεν πεσεῖν ἱκανούς, *quod multi vtraque parte cecidissent.* Sed vtraque ratio fabulosa est & nihili facienda. Historia transportati simulacri est apud Liuium lib. XXIX cap. X seq. & ibidem e carmine Sibyllino haec verba referuntur: *Quandoque hostis alienigena terrae Italiae bellum intulisset, eum pelli Italia vincique posse, si mater Idaea a Pessinunte Romam aduecta foret.* Prope fuit *Murus Megalesius*, in cuius templo simulacrum deae fuit, quod Romam est deuectum, teste Varrone LL. lib. V cap. III.

CXIV.

Ptolemaei prima, tamquam metropolis in hac gente, est Γέρμα κολώνια, *Germa colonia*, praelata veteri metropoli propter coloniae dignitatem. Sed non mansit diu ille honos, verum in Notitia Ecclesiae Pessinus rursus primo loco constituitur; Γερμοκολώνεια vero, seu *Germocolonia*, composito vocabulo, loco demum sexto Galatiae secundae siue Salutaris. A quo deducta fuerit colonia, disceptatur in nummo Commodi explicando, hanc praeferente inscriptionem: IMP. M. AVR. COM. ANTONINVS: & in auersa: COL. AVG. F. GERMENO. id est, *Colonia Augusta Felix Germenorum*, vt Vaillantius interpretatur, qui auctorem putat Octauianum Caesarem fuisse, *Augustae* cognomine persuasus. Quum vero id omnium imperatorum, post Octauianum, cognomen fuerit, non dubitat Holstenius in Stephanum adnotationibus, Vespasiano aut filiis tribuere, praesertim quod littera F in eo nummo videatur gentis Flauiae signum esse, vnde ipsa colonia cognominetur *Flauia*. Dubitamus & ipsi, Augusti auspiciis deductam esse, aut veteranis datam illo tempore militibus. nam signa militaria cum aquila in altero nummo eiusdem Commodi expressa sunt, inscripto COL. GERMEN. Non enim videtur fieri posse, si Augusti esset, vt nulla eius mentio ante Ptolemaeum & Commodum facta sit. Quapropter auctor illius inter Plinium & Ptolemaeum videtur quaerendus esse, & vel ipse Commodus est, vel aliquis prope antecedentium. Quod enim Suidas Ptolemaeum sub Marco Antonino floruisse tradit, potuit vtique sub Commodo Geographiam scripsisse, cuius Suidas nullam mentionem facit, sed in καὶ ἄλλα *& alia*, tamquam vltimum opus intelligit.

CXV.

Inter Germam & Ancyram est *Vindia*, vti ex Antonini itinere supra vidimus; Ptolemaei Οὐϊνδία, *Vindia*.

CXVI.

Post quam eodem itinere est *Papyra*, deinde Ancyra. Parum cognita *Papyra*

* Add. Tzetzes ad Lycoph. Alex. v. 355.

Papyra, & dubitanter huc Ortelius τὸ Παπιρίε λεγόμενον φρέριον, *Papirii Castrum* refert, cuius meminit Euagrius lib. III Hist. eccles. cap. XXVII, in quod Verina augusta, a Zenone genero in Ciliciam relegata, regressa fuerit, Illo tyrannidem occupante, ibidemque mortua. Sed nihil certo definiri potest, quia non addit auctor, cuius prouinciæ fuerit.

CXVII.

In austrum a Pessinunte deducta Ptolemæi Τολάςα χώρα, *Tolasta regio*, & medio fere inter ea loco *Anarus*: & in ortum a Tolasta regione *Vetestum*, vt in Palatino codice legitur, pro *Vegisto* vulgato.

CXVIII.

Strabo Tolistobogis φρέρια, *castella* duo addit, haud dubie munitissima, τό, τε Βλέκιον, καὶ τὸ Πήιον, ὧν τὸ μὲν ἦν βασίλειον Δηϊοτάρε, τὸ δὲ γαζοφυλάκιον, *Blucium & Peium, quorum illud arx regia & sedes Deiotari fuit*; *hoc gazophylacium*, seu præsidium thesaurorum. Sed neutrum certo loco adsignari potest: Casaubonus auctor est, prius in MSS. non Βλέκιον, sed Βλέβιον, *Blubium* per B scriptum esse.

CXIX.

Tolistobogorum fuit etiam haud dubie mons *Olympus*, quem Romano bello hæc gens insederat, sicut Tectosages Magabam, suæ regionis montem. Vide quæ Liuius lib. XXXVIII cap. XIX & XX de hoc monte eiusque situ tradidit.

CXX.

TROCMI, Τρόκμοι, tertia gens, orientem versus & ad Halyn colentes, siue, vt Strabo definit, τὰ πρὸς τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Καππαδοκίᾳ, *ea quæ ad Pontum vergunt & ad Cappadociam* possidentes. Idem, φρέρια αὐτοῖς τετείχισαι τρία, *tria eis castella sunt bene munita*, quæ sunt *Tauium*, *Mithridatium*, & *Danala*. De primo ait: Ταύιον ἐμπορεῖον τῶν ταύτῃ, *Tauium emporium eius regionis*. Plus ergo quam castellum fuit. Plinio Trocmorum primarium est *Tauium*. etiam Ptolemæo in oppidis primo loco, tamquam metropolis Trocmorum. In Notitia ecclesiæ & Hieroclis est Ταβία, *Tabia*: in Antonini Itinerario *Tauia*, cuius hoc iter est ab Ancyra Tauiam:

Ancyra	- - -
Bolelasgum	M. P. XXXIIII
Sarmalium	M. P. XXIIII
Eubrogim	M. P. XX
Adapera	M. P. XXIIII
Tauiam	M. P. XXIIII.

Inde iter est a Tauia Sebastiam Cappadociæ, vnde tractus quodammodo, quo situm fuerit, cognosci potest: Ptolemæus citra Halyn posuit, nec vero longe ab eo, latitudine paullo minore, quam Ancyræ. Gentile *Tauianus* est. Holstenius in Ἄγκυρα Stephani, Mediceos nummos profert, quorum alter inscriptus est ΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, *Tauianorum*; alter, ϹΕΤΡΟΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, quod in tres voces ille dispescit hoc modo: ϹΕ. ΤΡΟ. ΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, id est, *Seueriani Trocmi Tauiani*.

CXXI.

Strabonis *Mithridatium* ignotum aliis: *Danala*, vt idem descripsit, locus est, vbi Lucullus & Pompeius conuenerunt, quum ille huic prouinciam cum exercitu traderet. Plutarchus Lucullo pag. 516 συνῆλθον ἐν κώμῃ τινὶ τῆς Γαλατίας, *in vico quodam Galatiæ congressi sunt.* De situ, silentibus aliis, nihil constat.

CXXII.

Ptolemæus præterea Trocmis plura oppida adsignat, *Lascoriam, Androsiam, Claudiopolim, Carissam, Phuibaginam, Duduam, Saralum, Vcenam, Rastiam*, sed pleraque obscura: solum nomen clarius *Claudiopoleos*, quam vero nemo alius in Galatia nominauit, vt valde verear eamdem esse, quam idem etiam Bithyniæ lib. v cap. I adscripsit his verbis: Κλαυδιόπολις, ἡ καὶ Βιθύνιον, *Claudiopolis, quæ & Bithynium:* cuius nummi præ se ferunt ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, & ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛΕΩϹ, apud Harduinum. Sita enim in mediterraneis Bithyniæ non longe a finibus Galatarum. Sed esto diuersas esse, & hanc ad Halyn sitam, vti ex Ptolemæi numeris Agathodæmon posuit; nobilem vero fuisse, nemo facile persuaserit, vbi ceteri omnes tacent.

CXXIII.

Ad Halyn præterea posuit Ptolemæus infra Claudiopolim, *Androsiam;* supra illam, *Carissam, Saralum, Rastiam:* citra flumen, a Tauio in septemtrionem, *Lascoriam:* in austrum, *Phuibaginam. Duduam, Vcena,* Οὔκενα. Illa Phuibagina, in Peutingeriana est *Euagina*; & Saralus, *Saralium*, hoc ordine in ortum hibernum:

Tauio XVI *Euagina* XXIIII *Saralio.*

CXXIV.

Trocmorum videtur etiam *Aspona* siue *Aspuna* fuisse, quia prope Cappadociæ fines fuit; quam antiqua, non adparet, quippe a posterioribus tantum memorata. Ammianus lib. XXV sub finem *municipium Galatiæ* dixit. *Post quæ*, inquit, *vt videbatur expedire disposita, apud Aspuna Galatiæ municipium breue Gallicani milites visi* [Iouiano] *principi, ingresfique consistorium post audita gratanter, quæ pertulerant, munerati redire iubentur ad signa.* Deinde eodem itinere scribit principem venisse ab Aspunis Ancyram: ab Ancyra Dadastanam, vbi mortuus est. Hic situs probatur etiam Antonini itinere ab Ancyra, per Nyssam, Cæsaream:

Ancyra	- - -
Gorbeum	M. P. XXIIII
Rosologiacum	M. P. XVIII
Asponam	M. P. XX
Parnassum	M. P. XXII
Nyssam	M. P. XXIIII.

In Notitia episcopatuum est ὁ Ασπόνης. *Asponæ* episcopus: & Hieroclis, recto casu Ἄσπονα. Socrates Hist. eccl. lib. VII cap. XXXVI Παλλάδιος ἀπὸ Ἑλενοπόλεως μετηνέχθη εἰς Ἄσπωνα, *Palladius, Helenopolitanus episcopus, translatus*

latus est Aspuna. Vtroque ergo numero inuenitur nomen, plurali apud Socratem & Ammianum: singulari apud Antoninum & in Notitiis. *Trocmorum* siue *Trogmorum* nomen videtur in Ciceronis *Troginorum* II Diuinat. cap. XXXVII sub mendo latere.

CXXV.

Dubia sunt, cuius gentis fuerint, *Cuballum Gallogræciæ* castellum, Liuii lib. XXXVIII cap. XVIII, & *Orcistus* Notitiæ episcopatuum: & Strabonis Δρυναίμετον, *Drynæmetum*, locus iudicii & conuentus Galatarum. Ptolemæus addit gentem *Bezenorum*, cuius fuit Peteneslus, siue Petenesus, quæ etiam in Notitiis visitur: & *Ciæna*, Κίαινα, Hieroclis *Cina*, Κίνα; vnde ὁ Κήνης, *Cænæ* episcopus in Notitia. Sita hæc ad austrum, in Phrygiæ magnæ finibus, prope *Laodiceam Combustam*, quam Ptolemæus etiam Bezenis dat, alii ipsam in Phrygiam transscribunt.

CXXVI.

Plinius plures populos adnumerat, *Attalenses*, *Arasenses*, *Comenses*, *Diosbieronitas*, *Lystrenos*, *Neapolitanos*, *Seleucenses*, *Timoniacenses*, *Tebasenos*: sed plerique extra Galatiam positi sunt propriam, vt Lystreni & Tebaseni in Lycaonia, Seleucenses in Pisidia, Neapolitani in Isauria, Timoniacenses in Paphlagonia: & præteritis ignotis, *Attalenses* suspecti Harduino, qui *Adadenses* Pisidas substituendos autumat. Verum & Attalorum aliquid in Galatia fuit, quia ab Attalo, Pergameno rege, simulacrum Matris Magnæ, quod Romam deportatum fuit, impetrauerunt, vt Varro de LL. lib. V cap. III & Liuius lib. XXIX cap. XI tradiderunt. Sane is locum illum sacrum magnifice ornauerat, quod Strabo lib. XII pag. 390 descripsit. Sic potuit in honorem regis etiam oppidum aliquod *Attalea* vocari, veteri nomine, vt solemne erat, nouo & honoratiori cedente.

SECTIO IV.

P I S I D I A.

CXXVII.

PISIDIA, Πισιδία, regio est inter Lydiam, Phrygiam, Pamphyliam, Cariam in montibus maiorem partem posita, & in ipsis Tauri extremitatibus. Plinius lib. V cap. XXVII *Insident verticem Pisidæ.* Et Strabo lib. XII pag. 392 τὸ πλέον αὐτῶν [Πισιδῶν] μέρος τὰς ἀκρωρείας τοῦ Ταύρου κατέχει, quæ Latinus interpres vertit, *maior Pisidarum pars extremitates Tauri montis tenet.* Possis & *summitates Tauri* vertere. Hesychius: ἀκρωρείαις, ταῖς ἄκραις τῶν ὀρέων· item, ἀκρώρεια μέν ἐστι ἡ κορυφή. Etsi enim ἄκρα, quando promontorium significat, incidit in extremitatem; per se tamen vertex potius & summitas est, quam aliquid extremum. Ibidem Strabo oppidis enarratis: τούτων οἱ μὲν εἰσὶ τελέως ὀρεινοί, οἱ δὲ καὶ μέχρι τῶν ὑπωρειῶν καθήκοντες ἐφ' ἑκάτερα, ἐπί τε τὴν Παμφυλίαν καὶ τὴν Μιλυάδα καθήκοντες Φρυξὶ καὶ Λυδοῖς καὶ Καρσὶν ὅμοροι. *Horum alii plane sunt montani: alii vtrimque vsque ad radices montium pertinent, Pamphyliam versus & Milyadem, finitimi Phrygibus, Lydis & Caribus.*

CXXVIII.

CXXVIII.

Difficilis hinc quæstio subnascitur, quorsum referenda sit Pisidia, vtrum ad partem Asiæ quæ intra Taurum est, an quæ extra illum posita. Sic enim pacificatione cum Antiocho ab Romanis Asia diuidebatur, vt, quæ citra Taurum erant, iis omnibus rex Antiochus abstineret: quæ vltra montem, regi relinquerentur. Dubitandi rationem ipsi Romani nobis dederunt, nullam Pisidiæ mentionem in senatus consulto facientes, quo partes cis Taurum, Antiocho auferendæ, designantur. Liuius lib. XXXVII cap. LVI ex illo recitauit, quæ de summa rerum senatus constituerat: neque in ipsa transactione diuisioneque terrarum, quæ cis Taurum relinquerentur, Pisidia est memorata lib. XXXVIII cap. XXXIX, sed quum ad partes illas ventum est, tantummodo narratur, *Lyciam & Cariam vsque ad Mæandrum Rhodiis datas:* regi Eumeni, *Phrygiam vtramque, & Mysiam, & Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam.* Nihilominus Rhodiorum legati in senatu apud eumdem Liuium lib. XXXVII cap. LIV *Pisidiam* nominatim dicunt illo bello Antiocho ereptam. *Lycaonia*, inquiunt, *& Phrygia vtraque, & Pisidia omnis, & Chersonesus, quæque circumiacent Europæ, in vestra sunt potestate, quarum vnaquælibet regi adiecta, multiplicare regnum Eumenis potest: omnes vero datæ, maximis eum regibus æquare.* Ex Polybii legatione XXV desumta sunt, vbi etiam τῆς Πισιδικῆς est mentio. Rursus quidem dubitare licet de Polybii interpretatione: Græca eius sunt: καὶ γὰρ Λυκαονίαν, καὶ Φρυγίαν, τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ, καὶ τὴν Πισιδικὴν, πρὸς δὲ ταύταις Χεῤῥόνησον, καὶ τὰ προσοροῦντα ταύταις τῆς Εὐρώπης ἔξεστιν ὑμῖν, οἷς ἂν βούλησθε, δωρεῖσθαι, quæ vertenda videntur; *nam & Lycaoniam, & Phrygiam tam Hellespontiacam, quam Pisidicam; adhæc Chersonesum & adiacentia in Europa, licet vobis, quibus volueritis, donare:* vt Phrygia Pisidica sit Magna, Pisidiam attingens. Sed insolens hæc adpellatio, vtut verborum ordo videatur postulare: & Casaubonus quoque interpretatus est, *Lycaoniam enim, Phrygiam ad Hellespontum, Pisidiam, item Chersonesum*, cetera: neque aliter Græca intellexit Liuius. Et alibi Polybius Pisidiam dixit τὴν Πισιδικήν. Lib. V cap. LXXII τοὺς τὴν Πισιδικὴν κατοικοῦντας, *Pisidicam incolentes.* vt ita potius excidisse aliquid, Liuio indice, qui *Phrygia vtraque* vertit, videatur, ac plene legendum: καὶ Φρυγίαν τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ καὶ τὴν μεγάλην καλουμένην, καὶ τὴν Πισιδικήν. Sed quoquo modo se Liuii interpretatio habet, videtur res ex eo non incerta, quia *Lycaonia*, quæ vltra Pisidiam est, in partibus cis Taurum ab Romanis fuit censa, & reuera Antiocho ademta, donataque regi Eumeni, vt supra ex Liuii lib. XXXVIII dictum est. Fuerit ad Taurum, fuerit in Tauro: tamen non vltra illum fuit, ideoque cum partibus cis Taurum positis a nobis etiam explicatur.

CXXIX.

Incolæ sunt *Pisidæ*, vt Plinius dixit, *Insident verticem Pisidæ.* quos *Solymos* quondam adpellatos, addit. Herodotus lib. I cap. CLXXIII Milyas ait olim *Solymos* dictos esse, quod minus Straboni placet lib. XII pag. 394,

quia

quia sic in Lycia fuissent, a qua disiunxerit Homerus, apud quem Iliad. z vers. 184 Βελλεροφόντης ὡρμημένος ἐκ τῆς Λυκίας

- - - Σολύμοισι μαχέσσατο κυδαλίμοισι,

Bellerophontes, e Lycia profectus,

- - - *Solymis arma intulerit gloriosis.*

Ipse vero Strabo lib. I pag. 23 perinde ac Plinius dixit Σολύμους τοὺς ἐν Πισιδίᾳ, *Solymos in Pisidia:* & mox, οἱ Πισιδικοὶ, puta Σόλυμοι, *Pisidici Solymi*, non a Milyis aut Lyciis, sed aliis, quos per similitudinem ita Homerus dixerit Odyss. E vers. 283, distincti. Adde in Lycia ante dicta, & quæ mox in *Termessus*, Pisidiæ vrbe, dicturi sumus.

CXXX.

Oppida Pisidarum ex Artemidoro hæc recenset: *Selgam, Sagalassum, Petnelissum, Adadatem, Briadem, Cremnam, Pityassum, Ambladem, Anabura, Sinda, Aarassum, Tarbassum, Termessum.* Ptolemæus lib. V cap. IV post Galatiam exponit etiam Πισιδίας μέρος, *Pisidiæ partem*, in qua sunt *Antiochia, Apollonia, Amblada* & *Neapolis:* & cap. V post Pamphyliæ expositionem reliquum Πισιδίας, *Pisidiæ* enarrat, in quo *Selge, Petnelissus, Cremna, Antiochia, Seleucia*, & alia obscuriora. *Sagalassum* autem Lyciæ partibus adscripserat. Notitia ecclesiæ, etiam Hieroclis, *Antiochiam*, quasi metropolim Pisidarum, primo loco habet: & alia oppida addit supra enarratis, *Laodiceam Combustam, Cibyram, Paralain, Metropolim, Pappa*, reliqua. Nos ordinem sequemur a septemtrione & Phrygiæ finibus institutum, & sicut Galatia ab latere adposita Phrygiæ erat, ita nunc alterum latus, quod in austrum vergit a Phrygia, hoc est Pisidiam ad perlustrandum ingredimur.

CXXXI.

Incipimus ergo ab *Antiochea* siue *Antiochia*, metropoli in Notitiis, quæ *Pisidiæ* cognomentum habet. Strabo lib. XII pag. 397 Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Πισιδίᾳ καλουμένη, *Antiochia ad Pisidiam quæ cognominatur:* Ptolemæus lib. V cap. IV Ἀντιόχεια Πισιδίας, *Antiochia Pisidiæ:* Stephanus in hac voce: τετάρτη, Πισιδίας, *quarta huius nominis vrbs, est Pisidiæ:* Aelianus lib. XVI de Animal. cap. VII περὶ τὴν Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίας, *circa Antiochiam illam Pisidiæ.* Et S. Lucas Act. XIII. 14 παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, *profecti sunt Antiochiam illam, quæ Pisidiæ est.* Plinius lib. V cap. XXVII *Insident verticem Pisidæ, quondam Solymi adpellati: quorum colonia Cæsarea, eadem Antiochia.* Coloniam Romanam fuisse, etiam aliunde clarum est. Strabo dicto loco: ἔχουσα ἀποικίαν Ῥωμαίων, *Romanorum coloniam habet* illa ad Pisidiam Antiochia. Auctorem prodit ætas Strabonis, & nouum nomen *Cæsareæ*, Augustum fuisse Cæsarem. Fuit Italici iuris. Paullus lege VII Digest. de Censibus: *In Pisidia eiusdem iuris* [Italici] *est colonia Antiochensium.* Confirmant nummi epigraphen ferentes, COL. CAES. ANTIOCHIA, qui ad aliam Antiochiam, quam Pisidicam, non possunt referri, vtpote solam, quantum constat, Cæsareæ illustri nomine, Plinio testante, ornatam: quod Holstenius ad Steph. contra Tristanum, qui Alexandri similem, signatum COL. CAES. ANTIOCH. de Syriæ Antiochia interpretatus est. Ptolemæus

duas Antiochias in Pisidia, vnam in septemtrione regionis prope Lydiæ & Phrygiæ Magnæ fines: alteram in meridiem paullo inde remotam, circa Seleuciam; ceteri omnes vnam tantum in hac prouincia agnoscunt. ideoque alterutra Ptolemæi suspecta videri possit, quasi Stephani Antiochiam Lydiæ, siue Strabonis illam ad Mæandrum, cum Pisidica confuderit, indeque orta sit geminatio. Verum superior in septemtrionali limite Ptolemæo cum cognomine est Ἀντιόχεια Πισιδίας, & illam recte locatam esse ex Strabonis iam indicato loco elucet, quo Philomelio vicina dicitur, vti etiam apud Ptolemæum est: & non tam in Pisidia, sed πρὸς, *ad* illam, in extremo limite posita: qua loquendi formula & ante de Amynta vsus fuerat pag. 391. τὴν Ἀντιόχειαν ἔχων τὴν πρὸς τῇ Πισιδίᾳ, *Antiochiam possidens quæ ad Pisidiam est.* Integra verba prioris loci hæc sunt: *Phrygiæ montanæ dorso vtrimque campus subiacet*, καὶ πόλις πλησίον αὐτῆς, πρὸς ἄρκτον μὲν Φιλομήλιον, ἐκ θατέρου δὲ μέρους Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Πισιδίᾳ καλουμένη, *& vtrimque vrbs etiam prope illam* [ῥάχιν ὀρεινήν, montanum dorsum] *septemtrionem versus Philomelium; & in meridiem, Antiochea ad Pisidiam quæ vocatur.* Plane hæc conueniunt cum Ptolemæi positione prioris Antiochiæ, quam Πισιδίας, *Pisidiæ* cognomento notauerat.

CXXXII.

Huic Antiochiæ ab ortu sunt *Orondici* apud Ptolemæum, populus ab vrbe *Orondis* vel *Oroandis*, forte tum deleta, dictus. Carolus Sigonius ad Liuii lib. XXXVIII cap. XXXVII non ex veteri codice, sed suo ingenio, vbi Liuius Schefferi CIƆIƆXVIII excusus *Oronda*, Gryphii & Gruteri *Oroanda* habet; vertit in *Oenoanda*, hanc tradens castigationis suæ rationem: *Oenoanda vrbs est Pamphyliæ auctore Stephano. Strabo mendum habet lib.* XIII *extremo*, Οἰνανδέων τε, *quum sit legendum* Οἰνανδῶν τε. *Appianus lib.* IV Οἰνανδεῖς *nominat. Quum autem hic Pamphyliæ alia Lyciæque oppida nominentur; profecto Oenoanda legendum, non Oroanda, quæ inter Gallogræcos esse supra traditum est.* Bis lapsus doctissimus vir in hisce verbis: primum, quum Stephanum *Oenoanda* dicit Pamphyliæ tribuisse, cui vero est πόλις Λυκίας, *vrbs Lyciæ*: deinde quum *Oroanda* ponit in Gallogræcia, vbi nulla huius nominis est. Error tertius, quod mutari vult nomen, vbi nulla caussa mutationis, & repugnat Polybius. Liuii enim verba hæc sunt: *a Perga L. Manlio cum quatuor millibus militum Oroanda ad reliquum pecuniæ, ex eo quod pepigerant, exigendum misso, ipse* [consul] *Apameam exercitum reduxit.* Liuius, vt pleraque sua, accepit a Polybio, cuius legat. excerpt. XXXV hæc sunt verba: ὁ δὲ Γναῖος, προσπεσούσης αὐτῷ τῆς τούτων παρουσίας, Λεύκιον μὲν τὸν ἀδελφὸν μετὰ τετρακισχιλίων ἐξαπέστειλε πρὸς τοὺς Ὀροανδεῖς πειθανάγκης ἔχοντας διάθεσιν, χάριν τοῦ κομίσασθαι τὰ προσοφειλόμενα τῶν ὁμολογηθέντων χρημάτων. Hoc est: *Cnæus, audito illorum aduentu, fratrem Lucium cum quatuor millibus militum ad Oroandenses misit, ad reliquum pecuniæ ex eo, quod pepigerant, accipiendum.* Quis non videt eamdem Polybii & Liuii historiam esse, & hunc ex illo *Oroanda*, non Oenoanda, exscripsisse? Quod ad pactionem pecuniæ attinet, illa eodem Liuii libro, cap. XVIII memoratur, vbi dicuntur

tur *legati Oroandensium* ad consulem Manlium venisse. Miror, summum virum Io. Fr. Gronouium cap. XVIII Oroandensium reliquisse, at cap. XXXVII & XXXIX, a Sigonio persuasum, *Oenoanda*, quod falsum est, in contextum recepisse. *Oroanda* ergo & his locis Liuio restituimus. Nec cap. XVIII alia vrbs, Oroanda, Galatiæ forsan, si æque diis placet vt Sigonio, intelligitur, sed idem nomen est, eadem historia, eadem pactio pecuniarum: licet in Gallogræcos expeditio ibidem describatur. Legati enim aliunde aduenerunt ex Pisidarum finibus, quibus quod transeundum per Galatiam fuerat, consuli de Gallogræcorum apparatu nuntiauerunt cap. XIX. Neque enim erat, vt *Oroandensium* nomen cap. XVIII seruatum, statim cap. XIX mutaretur in *Oenoandensium*, vt Gronouiana editione factum est, quamuis nihil ibi Sigonius præceperat. *Oroanda* autem plurali numero, quo Liuius dixit, Pisidiæ fuisse vrbem, etiam auctore Plinio manifestum est. *Pisidarum*, inquit, *colonia Cæsarea, eadem Antiochia: oppida, Oroanda, Sagalessos.* Hinc sunt *Oroandici*, siue *Orondici*, populus Ptolemæi, etiam Harduini iudicio: & Plinii *Oroandicus Pisidiæ tractus*, lib. V cap. XXXII.

CXXXIII.

Orondicis, quod metropolis haud dubie deleta erat, Ptolemæus duo, quæ superabant, dat oppida, *Misthium* & *Pappa*, quorum alterum, *Misthium*, ignotum: alterum, *Pappa*, etiam Hierocles in Pisidia posuit: & in Notitia episcopatuum, ὁ Πάππων, *Papporum episcopus.*

CXXXIV.

Supra Orondicos, septemtrionem versus, est expositione Ptolemæi Λαοδίκεια κατακεκαυμένη, *Laodicea Combusta*, quam ipse in Bezenis, Galatiæ adiuncto populo & Lycaoniæ, recenset, Hierocles autem & Notitiarum ecclesiæ auctores, quibus est ὁ Λαοδικείας τῆς κεκαυμένης, in Pisidia: Atque hinc Socrates illustratur, quum lib. VI. cap. XVIII scripsit: Λεόντιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς μικρᾶς Γαλατίας· Ἀμμώνιος Λαοδικείας τῆς ἐν Πισιδίᾳ, *Leontius episcopus Ancyræ in minore Gallia: Ammonius Laodiceæ illius, quæ in Pisidia est.* Eadem enim est ipsa, quæ *Combusta*, a solo ignibus micante & terræ motibus tremente, vt Mysia Combusta & regio circa Philadelphiam, de quibus supra diximus, cognominata. Sed alii in Lycaonia ponunt, vt infra videbimus.

CXXXV.

Ab Antiochia in occasum hibernum est *Apollonia* Ptolemæi, prope Amblada, quibus a septemtrione adiacet. Stephanus chorographus in Ἀπολλωνία: ιζ, Πισιδίας, ἡ πρότερον Μορδιαῖον, *Apollonia decima septima est Pisidiæ, cui prius nomen Mordiæum fuit.*

CXXXVI.

Quæ propinque subiacent, Ἄμβλαδα, *Amblada*, a Strabone memorantur, &, quem is sequitur, Artemidoro, Pisidiæ tributa: etiam a Ptolemæo in Palatino codice: nam vulgatus corruptus est. Stephanus: Ἄμβλαδα πόλις Πισιδίας, *Amblada vrbs Pisidiæ.* Plurali numero τὰ Ἄμβλαδα. Philostorgius lib. V cap. II de Aëtii exsilio: εἰς Ἄμβλαδα τοῦτον μεθορισθῆναι παρακελεύε-

κελεύεται, *hunc Amblada iussit* [Constantius] *relegari.* Idem incolis τὸ βάρβαρον καὶ μισάνθρωπον, *barbaros & inhumanos mores* tribuit. Strabo ait Phrygiæ & Cariæ ὅμορα, *finitima* esse, & loci vinum laudat medicinæ idoneum. ὁ Αμβλαδεὺς, inquit, οἶνος πρὸς διαιτὰς ιατρικὰς ἐπιτήδειος, *Ambladense vinum curationibus medicis est vtile.* Vnde etiam gentile Αμβλαδεὺς simul cognoscitur.

CXXXVII.

Inter Amblada & Pappa est *Neapolis* Ptolemæi, vnde Plinio sunt *Neapolitani* lib. v cap. XXXII in extremis finibus Galatiæ. Neque situs repugnat Ptolemæo, qui & ipse de Galatiæ capite enarrat, & superioribus Cariæ & Lycaoniæ partibus adiungit. nam eo vsque Galatiam suam extendit. *Lystreni*, inquit, *Neapolitani, Oeandenses, Seleucenses.*

CXXXVIII.

Antequam ex septemtrione recedamus, de *Apamea* Pisidiæ aliquid dicendum est. In Notitia episcopatuum prouinciæ Pisidiæ est etiam ὁ Απαμείας, *Apamensis*, quod nomen apud Hieroclem in eadem prouincia prauatum Οπαμία est, vt tamen non difficilis ex vestigiis sit restitutio. Nemo præterea in Pisidia propria habet Apameam. Quod vero Notitiæ illæ Pisidicam prouinciam nimis in septemtrionem promouent, & Laodiceam Combustam quoque ac Philomelium, & Metropolim, quæ in Phrygia censentur aliis, aut partim in Lydia, sub ea comprehendunt; minus dubitare licet de *Apamea Ciboto* hanc Pisidicam intelligendam esse, in quo non tantum Carolum de S. Paullo in Geographia Sacra pag. 251 consentientem habemus, sed Octauium etiam Falconerium in docta de nummo Apamensi dissertatione id acriter pag. 176 propugnantem. *Quod si*, inquit, *quispiam Apameas a scriptoribus aliquando confusas minime largiatur, ego contra non sex tantum Apameas, sed vel septem aut octo ex diuersis auctorum locis euincam. Nam, præter celebrem illam Phrygiæ, aliam quoque cognomento Ciboton ex Ptolemæo, & Græca Episcopatuum Notitia in Pisidia ostendam, quæ tamen in ea prouincia nulla fuit, solaque Ptolemæo imposuit regionum vicinitas. Phrygia enim, quæ Straboni* παρώρειος *seu pedemontana, Pisidiæ erat contermina.*

CXXXIX.

Inde paullum in meridiem digressis occurrunt *Beudos vetus, Seleucia*, & *Antiochia* alia, eodem sic a Ptolemæo tractu posita, id est ab occasu in ortum, latitudine fere æquali. *Beudos Vetus*, Παλαιὸν Βεῦδος, memoratur etiam a Liuio lib. XXXVIII cap. XV, *Beudos quod Vetus adpellant:* sed situ quodammodo alio, ac Ptolemæus posuit. Nam non capio, qua ratione Liuius in Tolistoboios Galatas, qui Bithyniam Paphlagoniamque contingebant, a Synnadis per Beudos & Anabura ducat. Ambages magnæ sunt, nisi in australi etiam Galatia sedes aliquas Tolistoboii habuerunt, aut erratum in nomine gentis est a Liuio. Verba eius sunt: *Inde Synnada venit metu omnibus circa oppidis desertis: quorum iam præda graue agmen trahns, vix quinque millium die toto itinere perfecto, ad Beudos, quod Vetus adpellant, peruenit. ad Anabura inde, & altero die ad Alandri fontes, tertio ad Abbas-*

sum

sum posuit castra. ibi plures dies statiua habuit, quia peruentum erat ad Tolistoboiorum fines. Ad Phrygiam alii hæc nomina referunt, quos supra pæne sequuti eramus, itinere a Synnadis in Tolistoboiorum fines ita ducente, quasi in ortum æstiuum illa oppida Synnadensibus fuerint sita. At rectam positionem Ptolemæi esse, ex eo nunc certi sumus, quia & Strabo cum Artemidoro in Pisidia *Anabura* ponunt, quæ Liuius cum Βεύδει Vetere, vt proxima, coniungit.

CXL.

Seleucia, quæ apud Ptolemæum in ortum versus adiacet, ab eodem discriminis caussa cognominatur Σελεύκεια Πισιδίας, *Seleucia Pisidiæ*. Et quia Pisidia ad Taurum est, Seleucia quoque hæc a Tauro cognominatur. Theodoritus lib. v Hist. eccles. cap. XXVII Σελευκείας τῆς πρὸς τῷ Ταύρῳ Μάξιμος, *Seleuciæ, quæ ad Taurum est, Maximus* erat episcopus. In Notitia episcopatuum, & quæ Hieroclis esse dicitur, Pisidiæ Seleucia cognominatur *Ferrea*, Σελεύκεια ἡ σιδηρὰ, an a metalli fodinis, non possum adfirmare. Ortelius hanc cum Pamphylia confundit, tamquam vna fuerit, ideoque ab Holstenio notatur, quia Niceno concilio vtriusque antistites subscripserunt. Non enim contrahendæ sunt, quasi paucæ exstiterint, quia Seleucus Nicator diversis prouinciis vrbes a suo nomine insigniuit. Appianus Syriacis pag. 201 ἐννέα ἐπωνύμως ἑαυτῷ πόλεις ᾤκισεν, *nouem vrbes de suo nomine Seleucias adpellatas condidit.*

CXLI.

Sequitur *Antiochia* Ptolemæi altera, Seleuciæ ab ortu solis obiecta. De hac silent alii, neque in Notitiis adparet: eamque extra locum celebrioris Antiochiæ, a Pisidia denominatæ, esse, supra Strabonis testimonio probatum fuit. An ergo alia Antiochia, præter illam superiorem exstiterit in Pisidia, pro certo adfirmare non possumus, quia sola Ptolemæi fides vix sufficit nobis ad probandum. nam & alibi multiplicauit aliquando, quæ vna erant, vt a doctis adhuc viris fuit obseruatum, & exemplis illustratum pluribus.

CXLII.

Prope Beudos est *Baris*: inde in austrum magis, *Lysinia*, *Cormasa*. Hæc Ptolemæus: e quibus *Baris* etiam in Notitiis adparet tamquam episcopale oppidum: *Lysinia* & *Cormasa* etiam apud Liuium lib. XXXVIII cap. XV. *Consul*, inquit, *profectus inde continentibus itineribus ad Cormasam vrbem peruenit. Darsa proxima vrbs erat. eam metu incolarum desertam, plenam omnium rerum copia inuenit. Progredienti præter paludes, legati ab Lysinoe, dedentes ciuitatem, venerunt. Inde in agrum Sagalassenum ventum est.* Eadem Polybii Legat. XXXII leguntur, vnde hausit Liuius: nec *Lysinia*, vt Ptolemæus, sed, vt Liuius, ἐκ Λυσινόης, *a Lysinoe*: at pro *Cormasa* ibidem est Κύρμασα expressum, & quidem pluraliter, Κύρμασα πόλιν λαβών.

CXLIII.

Inter Barin & Pergam Ptolemæo est *Comana*, quæ in Notitia est *Cona-*

ne, ὁ Κονάνης, quæ verior ſcriptura videtur. *Darſa*, proxima Cormaſæ, aliunde nobis, quam ex hoc Liuii loco, non eſt conſpecta.

CXLIV.

A Seleucia in auſtrum paullo eſt Ptolemæi *Proſtama*, deinde ortum verſus *Adada* & *Dyrzela*. Ignota *Proſtama*, niſi quod Attalus *Proſtamenſis* in Piſidia antiſtes ſubſcripſit Concilio primo Conſtantinopolitano.

2. Et *Adada* Ptolemæi ſunt, & in Notitia epiſcopatuum ὁ Ἀδάδων, *Adadorum* epiſcopatus. Adadenſis epiſcopus fuit etiam in dicto primo Conſtantinopolitano. Apud Hieroclem corrupte legitur ὀδάδα, id eſt ἀδάδα.

3. Sed Ptolemæi Δύρζηλα, *Dyrzela* obſcura eſt, niſi ζόρζιλα, *Zorzila*, Hieroclis, ſiue ζάρζηλα Notitiæ huc referas, quippe in prouincia Piſidia ibi eſt ὁ Ζαρζήλων, *Zarzelorum epiſcopus*.

CXLV.

His ſubiacent, itidem auſtrum verſus, Ptolemæi *Obaſa*, (in Agathodæmonis tabula *Olbaſa*, cuius nominis Ciliciæ alia eſt) & *Orbanaſſa*, & hæc ad Lycaoniæ Pamphyliæque limites propendens: ſed vtraque aliunde minus cognita, niſi quod Hierocles etiam in Pamphylia habet *Olbaſa*.

CXLVI.

Notior *Cremna colonia*, Κρῆμνα κολώνια Ptolemæi, a Strabone cum Artemidoro etiam in Piſidiæ oppidis numerata, quam ἄποικοι Ῥωμαίων ἔχουσι, *Romani coloni teneant*. Idem eodem lib. XII pag. 592 ὁ δ᾽ Ἀμύντας τὴν μὲν Κρῆμναν εἷλεν, *Amyntas autem Cremnam cepit*, inde aduerſus Homonadenſes profectus. Zoſimus lib. I cap. LXIX Lyciæ Cremnam tribuit: ſed maior vtriusque geographi auctoritas, quorum alter etiam in tractu Piſidiæ a Lyciorum finibus remotiore, ponit: interim ſitum bene, quod etiam nomen indicat, deſcripſit. Lydius, inquit, Κρῆμναν κατελάμβανε, πόλιν οὖσαν Λυκίας, ἐν ἀποκρήμνῳ τε κειμένην, καὶ κατὰ μέρος χαράδραις βαθυτάταις ὠχυρωμένην, *Cremnam occupauit, oppidum Lyciæ, ſitum in prærupto loco, & ex parte foſſis profundiſſimis munitum.* In Notitia epiſcopatuum Pamphyliæ ὁ Κρημνῶν, & in altera ὁ Κρημνῶν pluraliter.

CXLVII.

Prope afuit in ortum verſus Strabonis Πετνηλισσὸς, *Petneliſſus*, Ptolemæi Πεδνηλισσὸς, *Pedneliſſus*, in Palatino MS. Πλετενισσὸς, *Pleteniſſus*, quod nomen etiam Plinius habet, ſed in Pamphylia, de qua lib. V cap. XXVII, *Oppida eius: Side, & in monte Aſpendum, Pleteniſſum, Perga.* Sic Harduinus edidit, quia cum Palatino codice, iam laudato, etiam Pariſienſis Ptolemæi conſentiat, quam idcirco putat veram Plinii ſcripturam, vulgatæ *Plataniſtus* longe præferendam. Videtur ergo vrbs binominis fuiſſe, *Pleteniſſus* & *Petneliſſus*, quas non diuerſas fuiſſe, ſitus quoque idem poteſt demonſtrare. Plinius cum Aſpendo coniungit: & Strabo lib. XIV pag. 459 ὑπέρκειται ταύτης [Ἀσπένδου] Πετνηλισσὸς, *ſupra Aſpendum ſita Petneliſſus eſt.* In Pamphyliæ ergo confinio fuit ita, vt in Piſidia proprie & a Strabone lib. XII & a Ptolemæo lib. V cap. V cenſeretur. Gentile Πεδνηλισσεῖς, *Pedneliſſenſes*, Polybii lib. V cap. LXXII, ſeq.

CXLVIII.

CXLVIII.

Antequam in australem limitem Pisidarum veniemus, prope quem nobiles vrbes *Termessus* & *Selga* sunt; de vrbe *Sagalasso* dicendum est, male a Ptolemæo ad Lyciam reducta, quia ceteri omnes in Pisidia scribunt, Artemidorus, quem Strabo sequitur prædicto loco libri XII: & Plinius, cui est *Sagalessus:* Notitia item ecclesiæ; & Hierocles, quamquam apud hunc, elapsa littera, ἀγαλασσὸς *Agalassus* legatur: præterea Arrianus, Suidas, Livius, quorum verba mox proferemus: & Stephanus, Σαγαλασσὸς πόλις Πισιδίας, *Sagalassus vrbs Pisidiæ.* Omnes hi *Sagalassus* scribunt, præter Suidam, cui est Σαγαλλησὸς πόλις Πισιδίας, *Sagallesus vrbs Pisidiæ:* & Plinium, cuius est *Sagalessus*, vt diximus: & Arrianus Σαλαγασσὸς, *Salagassus*, transpositis litteris: Strabo qui etiam Σαγαλασσὸν, *Sagalassum*, aliquoties dixit, addidit, καλᾶσι δ' αὐτὴν καὶ Σελγησσὸν, *vocant autem illam etiam Selgessum.* Primam tamen scripturam, *Sagalassus*, esse veram & optimam, etiam Vespasiani nummo probatur, qui præfert ΣΑΓΑΛΑΣΣΗΝΩΝ, *Sagalassenorum.* Nunc de situ disquirendum. Ptolemæus errat, qui nimis in occasum retrahit: nec latitudo eius, quam vulgo retinent, probata: minor enim gradu integro quam illa Selgæ & Termessi. At vero Strabo dicit, Sagalassum distare Apamea ἡμέρας ὁδὸν, *vnius diei itinere*, quo non potest, quin magis in septemtrionem referatur, quia Apamea illa haud dubie est Phrygiæ Cibotos Apamea. Alexander a Perga in Phrygiam moturus Termessum iter habuit, deinde Sagalassum, vt Arrianus lib. I pag. 78 tradit, qui & Pisidiæ vindicat. ἦν δὲ αὕτη οὐ μικρὰ πόλις. Πισίδαι καὶ ταύτην ᾤκουν. *erat autem illa*, inquit, *non parua vrbs, quam Pisidæ incolebant.* Liuius lib. XXXVIII cap. XV iter consulis Cn. Manlii ex Pamphylia in Phrygiam describens, hunc ordinem seruauit: *Ex Pamphylia rediens ad flumen Taurum primo die, postero ad Xylinen, quam vocant, Comen posuit castra. Profectus inde continentibus itineribus ad Cormasam vrbem peruenit. Darsa proxima vrbs erat. eam, metu incolarum desertam, plenam omnium rerum copia inuenit. Progredienti præter paludes, legati ab Lysinoe, dedentes ciuitatem venerunt. Inde in agrum Sagalassenum, vberem fertilemque omni genere frugum ventum est. Colunt Pisidæ, longe optimi bello regionis eius, cum ea res animos facit, tum agri fecunditas & multitudo hominum, & situs inter paucas munitæ vrbis.* - - - - *Progressus inde ad Obrimæ fontes, ad vicum quem Aporidos comen vocant, posuit castra. Eo Seleucus ab Apamea postero die venit. Aegros inde & inutilia impedimenta quum Apameam dimisisset, ducibus itinerum ab Seleuco acceptis, profectus eo die in Metropolitanum campum.* E quibus intelligitur non longissime Sagalassum ab Apamea abfuisse. Sic coniungit etiam Strabo verbis extremis libri XIII μέχρι Σαγαλασσοῦ καὶ τῆς Απαμέων χώρας, *vsque ad Sagalassum & Apamensium regionem.* Distinctius Strabo situm notauit sæpe dicto lib. XII pag. 392 οἱ Σαγαλασσεῖς ἐπὶ τὰ ἐντὸς τὰ πρὸς τῇ Μιλυάδι, *Sagalassenses sunt introrsum ad Milyadem.* In occasum ergo vergunt & ad limitem Cariæ, cuius pars censetur Milyas.

CXLIX.

CXLIX.

Inter Cremnam & Sagalassum situm erat *Sandalium*, vt Strabo disponit, quod Stephanus dicit Πισιδίας χωρίον, *locum Pisidiæ*, quem *regionem* interpretatur Ortelius, & qui Latine vertit Stephanum, *regiunculam*. Malim *castellum* siue *oppidum*. nam hoc quoque aliquando χωρίον sonat. Strabo enim, quum dixisset, Amyntam πολλὰ χωρία ἐξεῖλεν, ἀπόρθητα πρότερον ὄντα, ὧν καὶ Κρῆμνα, *multa castella* seu *oppida expugnasse*, *inexpugnabilia prius visa*, *e quibus & Cremna fuit*; addit, τὸ δὲ Σανδάλιον οὐδ' ἐνεχείρησε βίᾳ προσάγεσθαι, μεταξὺ κείμενον τῆς τε Κρήμνης καὶ Σαγαλασσοῦ, *Sandalium vero non tentauit vi adgredi, situm inter Cremnam & Sagalassum*. Ex quo satis elucet, munitissimum vel castellum fuisse, vel oppidum, non regionem. Confirmat nummus, cui inscriptum est ΣΑΝΔΑΛΙΕΩΝ, quo etiam oppidum potius quam castellum fuisse comprobatur. Vrbium enim est procudere nummos, non castellorum.

CL.

In australi plaga Pisidiæ sunt duæ vrbes ceteris omnibus fere nobiliores, *Termessus* & *Selga*. Prior variis modis scribitur *Termessus*, *Termissus*, *Termesus*, & *Termisos*: sed prima forma Τερμησσός, *Termessus* Straboni diuersis locis, & Ptolemæo, & Liuio probata, confirmatur nummo Mediceo epigraphen ferente ΤΕΡΜΗϹϹΕΩΝ, & in altera parte ϹΟΛΥΜΟϹ, quod herois nomen est, a quo *Solymi* dicti Pisidæ, præcipue Termessenses. Strabo lib. XIII extremo, καὶ αὐτοὶ οἱ Τερμησσεῖς Σόλυμοι καλοῦνται, *ipsi Termessenses etiam Solymi vocantur*. Et post paullo in ipsa libri extremitate, ἡ Μιλυάς ἐστιν ἀπὸ τῶν κατὰ Τερμησσὸν στενῶν, *Milyas est ab angustiis iuxta Termessum*. Idem lib. XII pag. 392 cum Artemidoro vrbes Pisidiæ enumerans, Τερμησσὸν, *Termessum* quoque in iis numerat. Et lib. XIV pag. 458 ὑπέρκειται αὐτῆς [Φασηλίδος] τὰ Σόλυμα ὄρος, καὶ Τερμησσὸς, Πισιδικὴ πόλις, ἐπικειμένη τοῖς στενοῖς, δι' ὧν ὑπέρβασίς ἐστιν εἰς τὴν Μιλυάδα, *Supra Phaselidem mons est Solyma, & Termessus Pisidica vrbs angustiis montium adposita, per quas est transitus in Milyadem*. Sic Basileensis Xylandri, & prior illa Henr. Petri, vt negligentia sit, quod in Casauboniana Τερμισσὸς legatur, secus ac in illa lib. XII & XIII scriptum editumque fuerat. Liuius lib. XXXVIII cap. XV *Termessenses eo tempore Isiondensium arcem vrbe capta oppugnabant*. Et mox: *Termesso* [consul] *pacem dedit*. Et Ptolemæus in sua Carbalia, quam Pamphyliæ adnectit, Τερμησσός. At Dionysius Characenus Τερμισσὸς scripsit vers. 858

Τοὺς δ' ἐπὶ, Πισιδέων λιπαρὸν πέδον· ἧχι πόληες
Τερμισσὸς, Λύρβη τε, καὶ ἣν ἐπολίσσατο λαὸς
Πρίν ποτ' Ἀμυκλαίων, μεγαλώνυμος ἐν χθονὶ Σέλγη.
Hos vero post, Pisidarum pingue solum: vbi vrbes
Termissus, Lyrbaque, &, quam condidit populus
Olim aliquando Amyclæorum, magni nominis in terra Selge.

Et Stephanus: Τερμισσὸς πόλις Πισιδίας, *Termissus vrbs Pisidiæ*. In Notitiis episcopatuum vno Σ scriptum est Τερμεσὸς & Τερμισός. Nec contemnenda illa

illa ratio est, quia Harduinus ex regio cimelio nomisma produxit, cui inscriptum est ΤΕΡΜΙCΕΙΩΝ, & aduersa facie æque COΛΤΜΟC, vt in nummo erat Mediceo. Eadem vrbs vocatur etiam *Telmissus*, apud Arrianum præsertim lib. I Exped. Alexandri, quod male in auctore hoc, vt insignem errorem, quidam reprehendunt: quum alii, etiam ante ipsum, ita adpellaverint. Quæ enim Liuius lib. XXXVIII cap. XV de *Termesso* tradit, ea ita in Polybii fragmentis Legatione XXXI leguntur: *ὁ δὲ Γναῖος συνεγγίσας τῇ Τελμισσῷ, πρὸς μὲν τούτους συνέθετο φιλίαν λαβὼν ν' τάλαντα, vbi Telmisso Cn. Manlius adpropinquauit, acceptis quinquaginta talentis, amicitiam cum illis pepigit.* Et Eustathius ad Dionys. vers. 859 postquam de Termesso ex Strabone egerat, subiungit: *τινὲς διὰ τοῦ λ γράφουσι Τελμισσός. - - - σημείωσαι δὲ, ὅτι κρείττων ἡ διὰ τοῦ ρ προεκτεθεῖσα γραφή, quidam hoc nomen per L scribunt: - - - nota vero, meliorem scripturam esse per* R, vt a Cariæ & Lyciæ vrbibus distinguatur. Videtur ergo & hæc ciuitas binominis fuisse, ab aliis hoc, ab aliis alio sono vocabuli adpellata. Situs quodammodo ex supra dictis, maxime Strabonis verbis patuit. Addimus ex lib. XIII extremo eiusdem auctoris: *τῆς Τερμησσέως ἄκρας ὁ ὑπερκείμενος λόφος καλεῖται Σόλυμος*, quod vetus interpres vertit, *collis qui Termessi promontorio imminet:* Xylander, quem & Casaubonus sequutus est, *tumulus qui supra Termessium iacet promontorium.* Sed vbi promontorium vrbis mediterraneæ? malim *summitatem, verticem, ἄκραν* interpretari. Idem verbis modo ex lib. XIV prolatis: *Supra Phaselidem τὰ Σόλυμα ὄρος καὶ Τερμησσὸς Πισιδικὴ πόλις, mons Solyma & Termessus vrbs Pisidica:* qui mons haud dubie est ille ante dictus *λόφος, collis* Solymus. vrbem autem ad Milyadis angustum aditum dicit sitam esse, & tamen *ἐγγιστα ὑπερκειμένην τῆς Κιβύρας, proxime imminentem Cibyræ*, puta magnæ, quam ibidem lib. XIII extr. descripserat. Hanc autem Ptolemæus in Phrygia circa Mæandrum posuit, quam si etiam a situ Ptolemæi deduxeris, non tamen licebit ad Phaselidem vsque, in ora maris sitam vrbem, deferre. Ecclesiæ autem Notitia *Cibyram* Pisidiæ adscripsit. Minus autem sibi Strabo videtur constare, ex cuius discrepantiis si medius locus teneatur, forte propius ad id, quod tradendum erat, acceditur.

CLI.

Hinc in ortum magis & ad Pamphyliæ limitem est Selga, *Σέλγη*, vrbs *μεγαλώνυμος, magni nominis*, vt supra Dionysius illam laudauit: Lacedæmoniorum colonia, vt Strabo tradit & Stephanus, qui *Amyclæi* Periegetæ sunt, a vicino Spartæ loco ita adpellati. Vrbs frequens & valida, ita vt aliquando *δισμυριάνδρος, viginti millia virorum habuisse* perhibeatur, vt idem Strabo lib. XII pag. 392 narrauit. & ex eo repetiit ad Dionysium Eustathius. Arrianus lib. I pag. 76 *ἐνταῦθα ἀφικνοῦνται παρ' αὐτὸν Σελγέων πρέσβεις. οἱ δέ εἰσι καὶ αὐτοὶ Πισίδαι βάρβαροι, καὶ πόλιν μεγάλην οἰκοῦσι, Ibi legati Selgensium ad eum* [Alexandrum] *veniunt. Sunt autem & hi Pisidæ barbari, & magnam vrbem inhabitant.* Non pugnat hoc cum origine ex Spartanis, quæ exigua fuit: incrementa habuit ab accolis barbaris *ἐκ τοῦ πολιτεύεσθαι νομίμως, propter bonam reipublicæ administrationem*, quam vtique conditoribus Spartanis

nis imputauit. Liuius lib. XXXV cap. XIII dixit *Pisidas qui circa Selgam incolunt*, ad quos oppugnandos Antiochus profectus sit. Bellicosi fuerunt, eorumque res quasdam Polybius lib. V cap. LXXII descripsit. * Strabo dicto loco: οἱ Σελγεῖς εἰσὶν ἀξιολογώτατοι τῶν Πισιδῶν, *Selgenses sunt nobilissimi Pisidarum.* Nummi quoque reperiuntur signati ΣΕΛΓΕΩΝ, & vnus Decii, qui fœdus cum conditoribus continuatum significat hac formula: ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΣΕΛΓΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Lacedæmoniorum Selgensiumque concordia.* Vrbs sita in colle. Zosimus lib. V cap. XV Οὐαλεντῖνός τις τὴν Σέλγην οἰκῶν· πολίχνη δ' αὕτη Παμφυλίας ἐστὶν, ἐπὶ λόφου κειμένη, *Valentinus quidam Selgæ habitans: oppidum Pamphyliæ est in colle situm* cetera. πολίχνην, *oppidulum* dicit, quia Zosimi æuo decreuerat: vnde etiam in quibusdam Notitiis negligitur: in Hieroclis, vitiose scribitur Σέλπη, *Selpe*, pro *Selge*, itidemque in Pamphylia, quia inferiora Pisidiæ posteriori æuo Pamphyliæ contributa sunt, vti ex iisdem Notitiis manifestum est.

CLII.

Selgensibus finitimi erant Κατεννεῖς, Strabone referente lib. XII pag. 392, id est *Catennenses*, tamquam a *Catenna* dicti, sed nihil de iis prætera nobis notum est. In Artemidori catalogo sunt etiam *Brias, Pityassus, Sinda, Carassus, Tarbassus:* sed de omnibus his nihil cognitum habemus: neque quidquam Strabo addit de iis; nuda tantum ex Artemidoro nomina recensuit. *Sinda* quidem postpaullo cum Ambladis & Tabis coniunguntur, & cum illis ὅμορα τῇ Καρίᾳ, *Cariæ finitima* dicuntur: Hierocles autem Σίνδα, *Sinda* in Pamphylia scripsit, & Ἴσινδα, *Isinda* vtroque loco quidam legi volunt; Strabonis, Berkelius in *Amblada* Stephani; Hieroclis, Holstenius ad Geogr. Sacr. pag. 151, qui etiam *Pisinda* Ptolemæi ad hunc modum emendanda censet. An eadem Ἰσίονδα, *Isionda* Polybii Legat. XXXI, vnde Liuio etiam lib. XXXVIII cap. XV restitutum ab Sigonio? non est quod dubitemus, quia consensio in nomine, etiam quodammodo in loco & sede: quamuis *Isionda* Liuii intra propriam & antiquam Pamphyliam fuisse adparet. In Notitia episcopatuum Pamphyliæ est ὁ Ἰσινδοῦ, *Isindensis.*

CLIII.

Ptolemæus addit *Cretopolim, Vranopolim, Ariassum.* Prima scribitur in Palatino Κρητόπολις, in vulgatis Κρησσόπολις, *Cressopolis;* a Polybio lib. V cap. LXXII Κρητῶν πόλις, *Cretensium oppidum* diuise scribitur. Garsyeres, inquit, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Μιλυάδα καὶ καταστρατοπεδεύσας περὶ τὴν καλουμένην Κρητῶν πόλιν, *in Milyadem irrupit & castra ita dictæ Cretensium vrbi admouit.* Ex quo probatur, in Milyade regione hoc oppidum situm fuisse. Ptolemæus quidem Lyciæ Milyadem adnectit, sed Strabo distinguit ac inter Pisidiam Lyciamque ponit mediam, quo fit, vt quædam Milyadis Lyciæ, quædam Pisidiæ tribuantur, quia veri limites Milyadis non sunt penitus cogniti, nec Ptolemæi fines ad eam terminandam sufficiunt.

CIV.

* Et c. 73 Ἔχουσι γὰρ δή τι τολμηρὸν ἀεὶ καὶ παράβολον ἐν τοῖς πολέμοις οἱ Σελγεῖς. *Amant enim Selgenses in bellis consilia vsque ad temeritatem audacia.*

CIV.

Idem Ptolemæus in Carbalia sua, quæ videtur ipsa Cabalia esse, quam cum Lycia lib. v cap. III connectebat, ponit etiam vrbem *Milyadem* cum Corbasa & Termesso, quæ nomen videtur regioni dedisse, fortasse sita ad Pisidiæ terminum, vt ad vtramque referri possit, sicut Carbaliam ipsam quidem in capite IV de Pamphylia exponit, sed tamquam mediam inter Pisidicas vrbes eius capitis, & Pamphylias mediterraneas.

CLV.

Ariassus Ptolemæi est quoque in Notitia Pamphyliæ, quia in mediterraneis Ptolemæus posuerat, quæ pars, vt diximus, Pamphyliæ postea contributa fuit.

2. Finitima sunt *Vranopolis* & *Corbasa*, sed aliunde fere in hoc tractu incognita.

3. *Pogla* Ptolemæi sunt *Pugla* Notitiæ, quæ in Pamphylia τὸν Πύγλων, *Puglorum* episcopatum memorat.

4. *Lyrba* Dionysii, quam cum Selga & Termesso vers. 859 componit, sic Λύρβη editione Rob. Stephani, & apud Eustathium scribitur: at Λύβρη, *Lybra* editione Guil. Hilli Londinensi, quod sphalma putem typographi, nisi Hieroclis Notitia Pamphyliæ etiam Λύβρη scriptum inueniatur. In Notitia autem ecclesiæ altera prouinciæ eiusdem pag. 45 est ὁ Λύρβην, *Lyrbæ episcopatus:* Leonis autem Notitia, editione Goari, ὁ Λύρβης, *Lyrbæ*.

5. Nec constat, vbi *Tyrus* Stephani sita fuerit. Ait enim in hac voce: ἔστι καὶ [Τύρος] πόλις Ἰνδική, καὶ Λυδίας, καὶ Πισιδίας, *Est & Tyrus oppidum Indiæ, & Lydiæ, & Pisidiæ.* Ab hoc sunt *Tyrienses* Plinii lib. v cap. XXVII, vindicati ab Harduino ex MSS. & primis editionibus, quos male Hermolaus in Hyrienses, qui nulli in hoc tractu sunt, mutauerat.

SECTIO V.

LYCAONIA.

CLVI.

Lycaonia inter Pamphyliam, Cappadociam, Pisidiam, Phrygiamque contenta est. Ptolemæus quidem lib. v cap. II in Phrygiæ dispositione habet etiam δῆμον παρὰ τὴν Λυκίαν, Λυκάονας, *populum apud Lyciam Lycaones:* sed hi alieni situ sunt, quos idem cap. VI sub Cappadocia posuit & in oppida sua diuisit. Nomen quidam a flumine *Lyco* ducunt, sed quonam, quum plura eiusdem vocabuli sint, Cappadociæ an Phrygiæ, (nam cetera remotiora sunt) incertum est, quum neutrum Lycaoniam propriam attingat. Alii ex Arcadia ducunt, vbi notum & nobile nomen Lycaonis fuit. Eustathius ad Dionysii vers. 857 λέγονται Λυκάονες ἀπὸ Λυκάονός τινος Ἀρκάδος, πόλιν αὐτόθι κτίσαντος κατὰ χρησμόν, *Lycaones dicuntur a quodam Lycaone Arcade, qui vrbem ibi* [in Lycaonia] *condidit monitus oraculo.* Sed hoc quoque incertum est, nisi plane fabulosum. Relicta ergo nominis origine, regionem ipsam explicamus, quæ Λυκαονία, *Lycaonia* dicitur, & incolæ Λυκάονες, *Ly-*

caones. Dionysius Characenus iam dicto loco post Pamphylias enarratas vrbes scripsit:

Τῶν δὲ πρὸς ἀντολίην μεσάτην χθόνα ναιετάουσιν
Ἴδριες ἐν πολέμοισι Λυκάονες ἀγκυλότοξοι,

Ad orientem harum mediam terram habitant periti in bellis Lycaones, curuis vtentes arcubus. quamquam non tam ab ortu quam ad septemtrionem, Lycaones sunt Pamphyliis.

CLVII.

Hæc quoque regio *Lycaonia*, quamlibet Tauro proxima, & ex parte in Tauro sita, ad Asiam intra Taurum ab Romanis referebatur, & Antiochi ita bello fuit habita. Liuius lib. XXXVII cap. LIV, oratione Rhodiorum in senatu: *& Lycaonia, & Phrygia vtraque, & Pisidiu omnis in vestra sunt potestate:* Ademerant autem Antiocho quæ intra Taurum erant. Et lib. XXXVIII cap. XXXVIII in pacis legibus: *Excedito vrbibus, agris, vicis, castellis cis Taurum montem vsque ad Halyn amnem, & a valle Tauri vsque ad iuga, qua in Lycaoniam vergit.* Quamuis autem hæc verba Lycaoniam excludere videantur, non tamen ita intelligenda esse euentus probat, quo Lycaonia Antiocho ademta regi Eumeni ab Romanis donata fuit. Liuius ibidem cap. XXXIX *Adiecerunt* [Romani donatis in Europa Eumeni] *in Asia Phrygiam vtramque, alteram ad Hellespontum, maiorem alteram vocant: & Mysiam, quam Prusias rex ademerat ei, restituerunt: & Lycaoniam, & Milyada, & Lydiam.* Eustathius ad Dionysii vers. 620 confirmat: Ἀσία, inquit, ἡ ἐντὸς τοῦ Ταύρου περιέχουσα Λυδοὺς, Κᾶρας, Λυκάονας, Παφλαγόνας, Ἴωνας, Αἰολεῖς, καὶ ἄλλους, *Asia, quæ intra Taurum est, complectitur Lydos, Cares, Lycaones, Paphlagones, Iones, Aeolios, & ceteros.*

CLVIII.

Diuiditur Lycaonia in certas partes, quarum aliquam Plinius lib. v cap. XXVII vocat *tetrarchiam ex Lycaonia, qua parte Galatiæ contermina est.* Hanc ait XIV ciuitatum esse, in quibus *Iconium* celeberrima. In Phrygiæ confinio Strabo aliquam partem vocat τὰ Λυκαόνων ὀροπέδια ψυχρὰ καὶ ψιλὰ καὶ ὀναγρόβοτα, *colles planos Lycaoniæ frigidos, nudos, & agrestibus agris abundantes.* Ibidem Isauriam quoque partem facit. τῆς Λυκαονίας, inquit, ἐστὶ καὶ ἡ Ισαυρικὴ πρὸς αὐτῷ τῷ Ταύρῳ, *Lycaoniæ est etiam Isaurica ad ipsum Taurum.* Quod vero Ciliciæ coniuncta est, quamquam in Tauro sita, cum Cilicia extra Taurum explicabimus. Præter has Plinius memorat etiam vrbes alias Lycaoniæ quasi propriæ. Postquam enim de tetrarchia ex Lycaonia, & Iconio principe eius partis vrbe dixerat, addit: *Ipsius Lycaoniæ celebrantur Thebasa in Tauro; Hyde in confinio Galatiæ & Cappadociæ.*

CLIX.

Strabo pauca in Lycaonia memorat: vnam vrbem, *Iconium:* vnam κωμόπολιν, *vicum instar oppidi, Soatra* videlicet: & vnum vicum *Coropassum.* Præterea *Garsabora*, nec vero explicat, vicus fuerit an oppidum; in Lycaonia, an extra illam. De *Iconio* parce sentit, ἐνταῦθα τὸ Ἰκόνιόν ἐστι, πολίχνιον εὖ συνῳκισμένον, *Ibi est Iconium, paruum oppidum, bene tamen ædificatum.*

tum. Contra Plinius: *vrbs celeberrima Iconium.* Et Hierocles: Ἰκόνιον μητρόπολις, *Iconium metropolis.* Et in Notitiis episcopatuum Lycaoniæ primo loco ponitur ὁ Ἰκονίε, *Iconiensis*, tamquam metropolitanus. At Ptolemæus lib. v cap. v i tertiam numero Lycaoniæ vrbem *Iconium* constituit. In Apostolorum historia etiam, vt vrbs magna & frequens, describitur cap. x i v, 1, quæ πολὺ πλῆθος Ἰυδαίων τε καὶ Ἑλλήνων, *magnam multitudinem Iudæorum & Græcorum* habuerit: & comm 4 ἐσχίσθη τὸ πλῆθος τῆς πόλεως reliqua. Stephanus: Ἰκόνιον πόλις Λυκαονίας πρὸς τοῖς ὅροις τῦ Ταύρυ, *Iconium vrbs Lycaoniæ ad terminos Tauri.* Xenophon lib. I de Cyro minore pag. 147 in Phrygia ponit, sed proximum Lycaoniæ. Inde, inquit, ἐξελαύνει εἰς Ἰκόνιον τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. ἐνταῦθα ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σαθμὲς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, *proficiscitur Iconium, extremam Phrygiæ vrbem, vbi triduum commoratus est: inde per Lycaoniam quintis castris triginta parasangarum iter fecit.* Sed cum aliis nos in Lycaonia numeramus. Fabulose nomen ab εἰκὼν, *imago*, ducunt, quod post diluvium Prometheus & Minerua ex luto imagines fecissent, quibus vita ab Ioue fuerit reddita, indeque humanum genus reparatum. Sed sic diphthongo Εἰκόνιον scribendum fuisset, quod etiam Stephanus adnotauit. Situm loci Ptolemæi tabula ostendit, etiam recentior Natoliæ, si qua accuratior haberi potest, quia hodie superest, & *Cogni* vocatur, sedes præfecti Turcici, sicut ante sæcula aliquot etiam Sultani fuerat.

CLX.

Propinquæ Iconio a septemtrione *Lystra* sunt, ab austro *Derbe.* Strabo posthabuit *Lystra:* nec Ptolemæus clare posuit, nisi quod lib. v cap. i v in Isauria habet Λύσιρα in Palatino, *Lysira* (vulgatus enim corruptior est) putant nonnulli *Lystra* legendum esse, atque ideo etiam in tabulas eius sunt *Lystra* coniecta. At si situs a Ptolemæo designatus sese recte habet, in Lycaonia potius quam Isauria sunt censenda, Iconio Lycaoniæ oppido interiecto. Etiam Hierocles in Lycaonia Λύσρα, *Lystra* posuit; & in Notitia episcopatuum ὁ Λύσρων, *Lystrorum Episcopatus* ab Iconiensi est proximus in Lycaonia. Et in Apostolorum Actibus cap. x i v, 6 κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύσραν καὶ Δέρβην, *fugerunt in Lycaoniæ vrbes, Lystram & Derben.* Singulari hic numero in libris scribitur: at mox commate 8 ἐν Λύσροις, *Lystris* pluraliter, vt dubitare liceat, an prior locus non Λύσρα, *Lystra*, eodem numero, habuerit. Fatum diuini Pauli, in hoc oppido lapidibus obruti, ex Actis illis notum est. Oppidani *Lystreni* Plinio dicti lib. v cap. x x x i i, qui Galatiæ eos adiungit, cuius fines, vt supra diximus, in austrum ille nimis quantum protendit.

CLXI.

Derbe, Δέρβη, Stephano Φρέριον Ἰσαυρίας, *munimentum Isauriæ.* Et Strabo Isauriæ dat, sed a latere tantum, Cappadociam versus. Sic enim lib. x i i pag. 391 Τῆς δ' Ἰσαυρικῆς ἐςὶν ἐν πλευραῖς ἡ Δέρβη, μάλιςα τῇ Καππαδοκίᾳ ἐπιπεφυκὸς· τὸ τῦ Ἀντιπάτρε τυραννεῖον τῦ Δερβήτε, *In latere Isauriæ est Derbe, sedes Antipatri Derbetis, maxime adhærens Cappadociæ.* Nihilominus sacer scriptor.

ptor, vt modo in Lyſtris vidimus, *πόλιν τῆς Λυκαονίας*, *Lycaoniæ vrbem*, munitam puta, quia etiam φρούριον dixit Stephanus, cenſebat: & in Notitia eccleſiæ ὁ Δέρβης, *Derbes* epiſcopatus in Lycaonia ſcribitur: Hierocli ſunt Δέρβαι, *Derbæ*, multitudinis numero, itidem in Lycaonia. Qui tenebat Antipater tyrannus, amicus Ciceronis proconſulis fuit. Lib. XIII epiſt, LXXIII ad Q. Philippum: *Cum Antipatro Derbete mihi non ſolum hoſpitium, verum etiam ſumma familiaritas intercedit.* Ptolemæus *Derben* in *Antiochiana* poſuit, quæ qualis regio ſit, & vnde nomen acceperit, non eſt liquidum. Coniungit vero cum Lycaonia lib. v cap. VI.

CLXII.

Laodicea quoque *Combuſta*, ab aliis Piſidiæ vel Phrygiæ tributa, in Lycaonia a nonnullis ponitur. Stephanus in *Laodicea*: *ἔστι καὶ ἄλλη Λυκαονίας*, *Eſt & alia huius nominis in Lycaonia*; quæ ſitus ratione alia eſſe non poteſt, quam quæ *Combuſta* cognominatur. Strabo lib. XIV p. 456 de via Epheſo in orientem ferente: *εἶθ' ἡ Λυκαονία μέχρι Κοροπασσοῦ διὰ Λαοδικείας τῆς κατακεκαυμένης, ἑπτακόσιοι τετταράκοντα*, *Inde Lycaonia eſt vsque ad Coropaſſum, per Laodiceam Combuſtam*, ĿƆCCCXL ſtadia. quo poſito, non poteſt Laodicea illa non in mediam Lycaoniam cadere. Ptolemæus quidem lib. v cap. IV ſub Galatia in Bezenis eam ſcripſit: ipſe vero illos cum Lycaoniæ parte coniungit. Sic enim diſpoſuit: *ὑπὸ τούτους οἱ Βυζηνοὶ καὶ μέρος τῆς Λυκαονίας, ἐν οἷς πόλεις*: *Sub his Bezeni ſunt & pars Lycaoniæ, in quibus hæ ciuitates ſunt*: quas ordine enarrat, & in iis quoque *Laodiceam Combuſtam*. Adde quæ de eadem Laodicea paullo ante in Piſidia diximus.

CLXIII.

Ptolemæus in Lycaonia præter Iconium, habet *Paralain*, *Corna*, *Cannam*, *Carbiam*, *Adopiſſum*, e quibus tantum *Paralais* & *Corna* aliunde nota ſunt, & illa quidem *Parlais* quoque ſcribitur & *Parlaos*: prauius *Paralla*. Ptolemæus Παραλάϊς, *Paralais*: nummo Marci Antonini, PARLAIS COL. id eſt *Parlais colonia*, de cuius deductione aut conditu nihil præterea notum eſt: Notitia epiſcopatuum in Piſidia, ὁ Παρλαοῦ, *Parlai* epiſcopus: alia vitioſius, ὁ Παράλλης, epiſcopus *Parallæ*. Et *Corna*, Κόρνα, eſt etiam apud Hieroclem: cetera ſolius nituntur auctoritate ac fide Ptolemæi.

CLXIV.

Plinius præter *Iconium*, quam *vrbem celeberrimam* laudauit, duo oppida Lycaoniæ adnumerat. *Ipſius*, inquit, *Lycaoniæ celebrantur Thebaſa in Tauro: Hyde in confinio Galatiæ atque Cappadociæ.* Parum cognita *Thebaſa*, vt in MSS. & ante Frobenium editis, qui *Tembaſa* intruſit, vocatur: *Hyde* paullo notior, qui in Notitia eccleſiæ in Lycaonia eſt ὁ Ὕδης, *Hydæ* epiſcopatus, ſiue epiſcopus.

CLXV.

Ptolemæi Antiochiana, quam cum Lycaonia lib. v cap. VI habet præter *Derben*, etiam *Laranda* & *Olbaſa*. Prior vrbs, *Laranda*, non incelebris eſt, a quibusdam nominatim Lycaoniæ adſcripta, ab aliis dubie in Piſidiæ & Iſauriæ confinio, quod Lycaoniam ſimul attingit, poſita. Stephanus:

Λάραν-

Λάρανδα πόλις Λυκαονίας, *Laranda sunt vrbs Lycaoniæ.* Et Hierocles in Lycaonia habet Λάρανδα, *Laranda*, pag. 28. Strabo lib. XII pag. 391, vbi Antipatrum tyrannum Derbæ sedem habuisse dixit, subdit, τοῦ δ' ἦν καὶ τὰ Λάρανδα, *huius & Laranda fuerunt.* nam plurali vox numero etiam aliis formata, vt Eusebio lib. VI Hist. eccles. cap. XIX ἐν Λαράνδοις, *Larandis.* Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXII *Larandæorum vrbem* dixit. *Perdiccas*, inquit, *& rex Philippus*, ἐχωρίσθησαν ἐκ τῆς Καππαδοκίας. καταντήσαντες δὲ εἰς τὴν Πισιδικὴν ἔκρειναν ἀναςάτυς ποιῆσαι δύο πόλεις. τήν τε τῶν Λαρανδαίων, καὶ τὴν τῶν Ισαυρέων, *excesserunt ex Cappadocia, & in Pisidiam profecti, duas vrbes, vnam Larandæorum, Isaurensium alteram, euertere decreuerunt.* Et Ammianus lib. IV cap. VII *venere prope oppidum Laranda.* Tractum autem describit ibidem, qui in Isauriam vergit vel pars illius est, sicut Diodorus in Pisidiæ finibus eamdem vrbem collocabat. Aegre enim a veteribus illi fines distinguuntur, & pro temporibus diuersis ipsi quoque mutati sæpe fuerunt, vt alii vnam vrbem huic, alii finitimæ prouinciæ adscribant.

CLXVI.

Quam autem *Olbasam* hoc loco Ptolemæus ponit, ignota est aliis: nec notiora cetera duo eiusdem nominis oppida, quæ in Pisidia & Cilicia ponit, quamuis Pisidicum non Olbasa, sed ὄβασα, *Obasa*, secus ac vulgo profertur, in libris scriptum reperiatur.

CLXVII.

In Notitiis adducitur Lycaoniæ, *Onasada, Misthεia, Sabatra, Barate, Ilistra, Perte.* Hierocles Ονάσαδα, in Notitia, ὁ Ονοσάδης. Obseruauit autem Holstenius pag 153 in MS. Hieroclis codice esse Ουάσαδα, *Vasada*, & in Chalcedonensi concilio act. VI ὁ Ουάσδων, *Vasdorum* episcopus, vna elapsa littera.

CLXVIII.

Sabatra, plurale est, & episcopus ὁ Σαβάτρων, *Sabatrorum.* Ne dubites, Strabonis *Svatra* esse, in collibus Lycaoniæ (ὀροπέδια vocat) posita. Ἐν Σοάτροις πιπράσκεται τὸ ὕδωρ, *Soatris*, inquit lib. XII pag. 391, *tanta penuria aquæ est, vt etiam pretio vendatur.*

CLXIX.

Minus nota *Misthia*, Μισθεία Hierocli, & sic in Chalced. act. VI Armatius Μισθείας, *Misthεiæ* subscripsit.

CLXX.

Barate, Βαράτη Hieroclis, MS. Βάρατα, *Barata*; in Notitia est ὁ Βερέτης, *Beretæ* episcopus.

CLXXI.

Ilistra, siue *Elistra, Ilestra*; nam varie in Notitiis scriptum, ὁ Ηλίςρων, & ὁ Ιλήςρων: Hierocli Λίςρα. *Listra*, distincta a Lystris eiusdem prouinciæ: sed haud dubie intercidit prima littera, & Holstenius quoque *Ilistra* adlegat ex suo Hierocle.

CLXXII.

Perte, seu *Perta* potius: vnde ὁ Πέρτων, in Notitia & Chalced. act. VI, sub Iconiensi, *episcopus Pertorum.* CLXXIII.

CLXXIII.

In eadem Lycaoniæ Notitia prauatum nomen est, ὁ Οναμανάδων, *Onomadorum*; in alia, ὁ Οὐμανάδων, *Vmanadorum*, & apud Hieroclem Οὐμάναδα, *Vmanada*. Omnia praue. Verum nomen Ὁμόναδα, *Homonada*, & in Notitiis legendum ὁ Ὁμονάδων, *Homonadorum*, vti Holstenius ex concilio citat Constantinopolitano. Strabo lib. XII populum Ὁμοναδεῖς, *Homonadenses* vocat: & lib. XIV pag. 467 iungit cum iis, οἱ συνάπτοντες τοῖς Πισίδαις, *qui Pisidis contingunt*. Plinius lib. V. cap. XXVII *Contermina illi* [Isauricæ] *gens est Homonadum, quorum intus oppidum Homona. Cetera castella* XLIV *inter asperas conualles latent*. Videtur curtatum nomen *Homona*, eiusque loco *Homonada* legendum: vnde gentile Ὁμοναδεύς, plur. Ὁμοναδεῖς apud Strabonem qui Tacito sunt *Homonadenses*. Annali enim III cap. XLVIII de Quirino: *impiger militiæ, & acribus ministeriis consulatum sub diuo Augusto: mox expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis insignia triumphi adeptus*. Per CILICIAM, puta Asperam seu Tracheam, & Isauriam, quarum fines contingit Lycaonia. Vnde Homonadenses in Notitiis quidem Lycaoniæ tribuuntur; ab aliis Isauriæ: immo in iisdem Notitiis *Isaura* siue *Isauropolis* in Lycaonia est recensita. Adeo confines & impliciti inter se illarum regionum erant limites.

CLXXIV.

Tandem de vicis seu pagis Strabonis aliquid addendum seu repetendum est, (nam & supra aliquid diximus) quia & illi sunt memorabiles. Sunt autem *Soatra* & *Coropassus*. De illis modo dicebamus, *Soatra*, Strabonis, videri esse Notitiarum *Sabatra*. Strabo XII pag. 391 Σόατρα δ' ἐςὶ κωμόπολις Γαρσαβόρων πλησίον, *Soatra sunt vicus instar oppidi prope Garsabora*. Garsabora autem, siue, vt lib. XIV pag. 456 scripsit, Γαρσάουρα, *Garsauora* (sic enim legendum videtur) ibidem dicitur πολίχνιον τῆς Καππαδοκίας, *Cappadociæ oppidulum*, ad quod via ex Epheso per Laodiceam vtramque in orientem fert, inde Mazacam metropolim Cappadociæ, vt ita nec de situ Soatrorum, quæ πλησίον, *proxima* sunt, neque de latitudine aut poli eleuatione, quam tractus viæ siue linea ostendet, dubitare liceat. Alter vicus *Coropassus* inter Combustam Laodiceam & Cappadociæ fines, ab altero limite Lycaoniæ, qui Philomelium versus IↃCCCXL stadiis remotus: quod ibidem Strabo tradidit. Priori loco κώμην *vicum* dixit pag. 391. De via in orientem per illa loca dicturi sumus capite insequenti V.

CAPVT V
DE
ASIA CIS TAVRVM SVB ROMANIS.

HActenus de Asiæ citerioris antiquo statu sub Troianis, Syris & Pergamenis regibus: quamquam posteriorum temporum rationes in singu-

lis

lis partibus sparsim quoque adiunctæ fuerunt. Quod vero Romani his regionibus potiti nouam formam prouinciarum instituerunt, cuius frequentissime in Græcis Latinisque monimentis est mentio; de illa vtique, antequam Taurum transscendamus, distincte ac explanate aliquid dicendum est.

II.

Persæ Lydis Asiam cis Taurum atque Halyn; Persis Alexander Macedo eripuerat: quo mortuo, regnoque inter duces diuiso, Syri reges siue Seleucidæ post Antigonum, Demetriumque eius filium, sibi plures aliquid de illa cœperunt vindicare. Partem Phrygiæ Galli occuparunt, graues ex eo tempore finitimis: partem, circa Pergamum, Philetærus, Lysimachi in iis locis præfectus, inter turbas & ciuilia Macedonum bella obtinuit, & fratris filio Eumeni reliquit; hic patrueli Attalo, primo Pergamenorum regi Romanorumque socio aduersus Philippum, Macedonem: cuius nepos Attalus, Eumenis filius, ab Attalo patruo & tutore educatus, Romanos heredes testamento scripsit, quorum non solum amicus perinde, vt pater, patruus ac auus, fuerat, verum etiam ea de caussa, quia Romani bello Antiochi confecto amplissimas regiones, Syro ademtas, patri eius Eumeni liberaliter donauerant, Lydiam, Lycaoniam, Milyadem & vtramque Phrygiam: etiam Mysiam, a Prusia Bithyno occupatam restituerant. De Pergamenorum regum origine & successione Strabo consulatur lib. XIII pag. 429: de Romanorum liberalitate Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX. Romani heredes facti liberam Asiam esse iusserunt: quem statum Aristonicus turbauit, cui quod Asiani fauerant, illo victo, tota hereditas in prouinciæ formam redacta fuit. Liuius epitoma LIX *Aristonicus, regis Eumenis filius, Asiam occupauit, quum testamento Attali regis legata populo Romano, libera esse deberet.*

III.

Hinc illa *Asia*, Romanorum prouincia, simpliciter illis *Asia* dicta, rectaque a prætoribus, nisi bellum ex ea gerendum consulare imperium postularet. Cuius ordinis Licinius Crassus fuit, ab Aristonico cæsus: eiusque successores M. Perperna & M. Aquillius, omnes pro consulibus. Pacatæ autem prouinciæ prætores imponebantur, vt Mucius Scæuola Ciceronis ore lib. I de Oratore cap. XVII dicit, *quum ego prætor Rhodum venissem.* Rursus Mithridatico bello proconsules Asiam regebant, Sulla, Lucullus, alii; eoque finito, prætores, in quibus & Q. Cicero fuit, Marci frater; & Thermus, ad quem Ciceronis exstant epistolæ libro XIII. Tandem Augustus Cæsar constituit, vt hæc & Africa perpetuo essent proconsulares, & in populi potestate: a quo tempore dicta fuit *Asia proconsularis*, vt supra cap. I demonstratum est.

IV.

Fines huius prouinciæ non iidem semper erant, sed additum, demtum pro temporum ratione. Carolus Sigonius lib. I de Iure prouinciar. cap. X, vt primum constituta fuit, his limitibus definit: *Asia, quam rex Per-*

gami Attalus, cognomento Philometor, a maioribus suis acceptam, populo Rom. testamento reliquit; Mysiam, Phrygiam, Aeolidem, Ioniam, Cariam, Doridem, Lydiam, Lycaoniam & Pisidiam comprehendit, quae regiones in magna quidem Chersoneso, sed cis Taurum omnes fuerunt. Bithynia excepta, & Galatia, & Lycia, quae cis Taurum quidem, at extra hanc prouinciam fuerunt. Bithynia enim, & huic contermina Paphlagonia, tum suos reges habuerunt, quibus exstinctis, prouincia quidem ibidem constituta, sed separata ab Asiatica. Gallograecia suis tetrarchis permissa: Lycia eodem tempore dono data Rhodiis.

V.

Idem quidem Sigonius cap. XI adscribit *Lyciam* regionibus illis, quae trans Taurum sitae erant. *Cariam*, inquit, *trans Taurum Lycia, Pamphylia ac Cilicia sequebatur.* Et paucis interpositis: *Has regiones, Lyciam, Pamphyliam, Isauriam & Ciliciam trans Taurum sitas reges Syriae post Alexandrum M. obtinuerunt.* Forte ad Strabonis verba respexit, quibus Taurum lib. XI pag. 358 dicit *a Caria & Lycia incipere*; ἄρχεται ἀπὸ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας: sed ipse addit ibi, neque latitudinem neque ὕψος ἀξιόλογον, *altitudinem memorandam* habere: nec citeriore loco ἐξαίρεσθαι, *extolli*, nisi contra Chelidonias insulas, quae κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Παμφυλίων παραλίας, *contra initium orae Pamphyliorum* sint. Non de Lycia, sed de Pamphylia fuit disputatum ab Antiochi legatis, sitne tota trans Taurum censenda nec ne, quod Liuius lib. XXXVIII cap. XXXIX tradidit: de Lycia autem numquam in disceptationem venit, quae quia ab Romanis Antiocho adempta, & illi intra Taurum regnare est permissum; haud dubie citra Taurum Lyciam Romani censuerunt.

VI.

An vero *Lycia* alterutrius pars prouinciae, Asiae Ciliciaeue, fuerit, quaestione alia dubitatur. Non fuit, sed ex quo in potestatem Romanorum venit, Antiocho erepta, Rhodiis tamquam auxiliorum praemium donata est, quod Liuius praedicto loco prodidit. Perse autem Macedonico victo, cui Rhodii studuerant, iussi hi senatus decreto *praefectos ex Lycia Cariaque deducere*, vt Liuius refert lib. XLV. cap. XXV. Tum libera facta *Lycia*, non autem immunis penitus. De libero Lyciorum statu Strabo agit lib. XIV p. 457: quem Sulla confirmauit, quum in Asia aduersus Mithridatem bellum gereret, vt Appianus eodem bello pag. 355 seq. narrauit. Non autem immunem fuisse ex III Verrina Ciceronis de vrbana praetura cap. XXXVIII constare videtur. Verres enim, Dolabellae legatus & pro quaestore, dicitur *Lyciam, Pamphyliam, Pisidiam, Phrygiamque totam frumento imperando, aestimando adflixisse.* Quum autem M. Brutus, quod auxilia negassent, Lycios grauius habuisset, M. Antonius triumuir solatii caussa immunitatem iis dedit. Appianus auctor est lib. IV Ciuil. pag. 1005 de Bruto: & lib. V pag. 1077 de Antonio: Λυκίοις ἀτελεῖς φόρων ἀφίεις, *Lycios immunes tributorum fecit.* Hoc deinde beneficium vna cum ipsa libertate Claudius Caesar ademit, Suetonio refe-

referente cap. XXV. Ex quo Lycia videtur Pamphyliæ rectori adiecta. Fragmentum lapidis Compsani in Gruteri opere pag. 491 num. 12

Q. VRBAN. AED. CVRVL
PRAETORI CVRAT. VIAE
AVRELIAE PROCONS. LY
CIAE PAMPHILIAE CONS
POLYTIMVS LIB.

Gemella inscriptio, si non eidem posita, in lapide Romano est apud eumdem Gruterum pag. 458 num. 6.

VII.

Postquam Cilicia extremo bello Mithridatico in Romanorum potestatem venit, ampla ibi & proconsularis prouincia constituta fuit, quæ non tantum vtramque Ciliciam, Asperam & Campestrem, ac Isauriam & Pamphyliam cum Cypro insula complectebatur, verum etiam ex prouincia Asiæ detracta & Ciliciæ adiecta quædam sunt, pars Phrygiæ maioris, & Pisidia, & Lycaonia. Atque sic auctæ prouinciæ P. Lentulus, Ap. Claudius & M. Cicero præfuerunt. De Phrygia certum est ex Ciceronis epistolis, VIII libri III ad Appium: IV libri XV ad Catonem: & ad Atticum XX, & XXI lib. V, quibus Laodiceæ, Apameæ, Philomeli, Synnadorum, quæ Phrygiæ oppida sunt, mentionem habet eiusmodi, vt ius ibidem dixisse, rationes excussisse, & alia quæ ad ciuitatum illarum meliorem statum faciant, egisse, cognoscatur. Quid? quod etiam Pessinunte, quem Gallogræciæ Strabo, Plinius, Ptolemæus tribuunt, idem ius videtur exercuisse. Lib. II enim epist. XII ad Cœlium scribit: *Diogenes tuus a me cum Philone Pessinunte discesit.* vbi Manutius: *Pessinûs ad Ciceronis prouinciam pertinuit.*

VIII.

Nec dubia res de *Lycaonia*, cuius *Iconium* est, oppidum iisdem epistolis & eamdem ob iurisdictionis caussam sæpius memoratum. Et dicto lib. V ad Attic. ep. XX *exercitum lustraui apud Iconium.* Et Pisidis Ciceronem præfuisse ex lib. I de Diuinat. cap. I clarum est. *Cilicum*, inquit, *& Pisidarum gens, & his finitima Pamphylia, quibus nationibus præfuimus ipsi, volatibus auium cantibusque, certissimis signis, declarari res futuras putant.* Has vero regiones ciuili bello Asiæ redditas fuisse, idem lib. XIII epist. LXVII clarissime significat. *Ex prouincia mea*, inquit, *Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius vsus, quam Androne Laodicensi.* Hunc vero commendat Seruilio, Asiæ proprætori, ad cuius prouinciam hæ diœceses reductæ erant, & in iis quoque vrbs nobilissima Laodicea. Dubitat quidem vir eminentissimus Henr. Norisius de Pisidia, an Cicerone superstite ad Asiam fuerit relata, eiusque loco mauult Pamphyliam intelligere; quod vero caussam dubitationis non attulit, & Pamphylia, saltim maxima eius pars vltra Taurum est, Asia autem, Romana prouincia, cis montem; Pisidiam cum Sigonio in tribus illis diœcesibus vtique numerandam esse censemus.

IX.

Fines ergo prouinciæ Romanorum, quæ *Asia* ſimpliciter dicebatur, erant ab occaſu mare Aegeum, ab ortu Galatia & Cappadocia: a ſeptemtrione Bithynia, a qua Rhyndacus fluuius diſterminabat. Plinius lib. v cap. XXXII *Rhyndacus oritur in ſtagno Artynia iuxta Miletopolim: recipit Maceſton & plerosque alios, Aſiam Bithyniamque diſterminans.* Quidquid ergo citra flumen Rhyndacum eſt, huius eſt prouinciæ, quam *Aſiam* Romani adpellant. verbi cauſſa Cyzicus, Parium, Lampſacus, Ilium, cetera. Paullus lege VIII Dig. de Cenſibus: *In prouincia Aſia duæ ſunt iuris Italici, Troas & Parium.* De *Caria* non eſt dubium, quin fuerit in prouincia: *Lycia* autem tempore conſtitutæ prouinciæ Rhodiorum fuit, deinde libera, vt prædiximus: Piſidia, Lycaonia, itidem eiusdem prouinciæ erant: poſt Ciliciensi contributæ cum parte Phrygiæ; rurſus tandem reductæ ad Aſiam. Reliqua *Phrygia*, & *Lydia*, cum *Ionia* & *Aeolide* præcipuæ partes erant huius prouinciæ, quæ ad Galatiam vsque & Cappadociam ab ortu, & ſeptemtrione partim extendebatur.

X.

Conuentus iuridicos prouincia Aſia habuit plures, eorumque nouem Plinius lib. v cap. XXIX & XXX nominatim memorauit, quos eo ordine, quo ipſe recenſuit, (a mediterraneis autem initium fecit) repetemus. Primus *Cibyraticus* eſt, a Cibyra magna, vrbe in Phrygiæ, Cariæ, Piſidiæ confinio, ideoque variis tributa prouinciis, cognominatus: de quo ita ineunte cap. XXIX, *Prius terga & mediterraneas iurisdictiones indicaſſe conueniat. Vna adpellatur Cibyratica. Ipſum oppidum Phrygiæ eſt. Conueniunt eo* XXV *ciuitates celeberrima vrbe Laodicea.* Id videtur dicere, a Cibyra quidem nomen conuentum habere, & ibi olim conueniſſe populos: poſtea, manente adpellatione, mutatam ſedem iurisdictionis, translatamque in celebriorem vrbem & frequentiſſimum Mæandri emporium Laodiceam. Hanc interpretationem ipſe Cicero iuuat lib. v ad Attic. epiſt. XXI ſiue vltima. *Idibus*, inquit, *Februariis, quo die has litteras dedi, forum inſtitueram agere Laodiceæ Cibyraticum.* Nam & alii conuentus non ibi ſemper acti fuerunt, vnde denominati erant; ſed ex loco populi in alium, vt commodum prætori erat, euocari poterant. Sic quia Laodicea emporium erat, quo plures confluebant; Cicero ibidem non tantum Cibyraticum, ſed alia quoque fora egit. Poſtquam enim dixerat, *Idibus Februariis forum inſtitueram agere Laodiceæ Cibyraticum,* addit ſtatim: *& Apamenſe ex idibus Martiis: ibidem Synnadenſe, Pamphylium, Iſauricum.* Manutius quidem ad eiusdem libri epiſtolam I Laodiceæ ſingularem conuentum & proprium attribuit, diuerſum a Cibyratico, quem Cicero commoditatis cauſſa ex ſua ſede euocatum habuerit Laodiceæ: verum cum Plinio potius ſentimus, qui vnum facit vtriusque ciuitatis Cibyræ & Laodiceæ conuentum: nec alibi meminimus mentionem ſingularem Laodiceni fieri. De eodem Strabo lib. XIII extremo: ἐν ταῖς μεγίσαις ἐξετάζεται διοικήσεσι τῆς Ἀσίας ἡ Κιβυρατική, *in maximis Aſiæ diœceſibus habetur Cibyratica:* cuius iurisdictioni Plinius etiam Hierapolitas attribuit, & alios.

XI.

XI.

Secundus ordine Plinii conuentus erat *Synnadensis*, qui a Synnada vel Synnadis nomen accepit. Conuenerunt eo Lycaones, Appiani, Eucarpeni, Dorylæi, Midæi, Iulienses, reliqui.

2. Tertius *Apamensis*, ab Apamea Ciboto nominatus, quo Metropolitæ, Dionysopolitæ, Acmonenses, Pelteni, Silbiani conueniebant.

3. Quartus *Alabandensis* Cariæ, de quo Plinius dicto loco: *Alabanda libera, quæ conuentum eum cognominauit.* Prætermissis propioribus populis, in longinquioribus Hydissenses, Apolloniatas, Trapezopolitas, Aphrodisienses nominauit.

4. Quintus est *Sardianus* a vetere Lydorum metropoli adpellatus. Plinius ibidem: *Sardiana nunc adpellatur ea iurisdictio, conueniuntque in eam extra prædictos, Macedones, Cadueni, Philadelpheni, & ipsi in radice Tmoli Mæonii, Tripolitani,* reliqui.

XII.

Sextus *Smyrnæus* fuit, de quo Plinius cap. XIX extremo: *Smyrnæum conuentum magna pars Aeoliæ frequentat, præterque, Macedones Hyrcani cognominati, & Magnetes a Sipylo.*

2. Septimus erat *Ephesinus,* primo loco, nisi aliæ rationes fuissent Plinio, ponendus, quia *Ephesus* vrbs prima & præcipua fuit Romanis. Noster ibidem: *Ephesum, alterum lumen Asiæ, remotiores conueniunt Cæsarienses, Metropolitæ, Cilbiani inferiores & superiores, Mysomacedones, Mastaurenses, Briullitæ, Hypæpeni, Dioshieritæ.*

3. Octauus est *Adramyttenus,* de quo Plinius cap. XXX *In ora* [est] *quæ sinum cognominauit & conuentum, Adramytteos, olim Pedasus dicta.* Hæc est illa Hellespontia διοίκησις siue iurisdictio, de qua Cicero lib. XIII epist. LIII ad Thermum proprætorem Asiæ: *si quid* [Genucilius] *habebit cum aliquo Hellespontio controuersiæ, vt in illam διοίκησιν reiicias.* Sic etiam Sigonius lib. I cap. X de Iure Prouinciarum interpretatur.

4 Nonus *Pergamenus* est apud Plinium. *Pergamena,* inquit, *vocatur eius tractus iurisdictio. Ad eam conueniunt Thyatireni, Mygdones, Mossyni,* reliqui: item *Hermocapelitæ, Apollonidienses.*

XIII.

Hi sunt nouem illi iuridici in Asia conuentus, quorum sparsim Plinius mentionem fecit. An plures aliquando fuerint, non omnino certum. Cicero pro Flacco cap. XXIX videtur *Trallibus* etiam ius idem eamdemque dignitatem tribuisse. *Negotiari,* inquit, *libet: cur non Pergami? Smyrnæ? Trallibus? vbi & multi ciues Romani sunt, & ius a nostro magistratu dicitur?* Plinius autem Trallenses in Alabandensem conuentum transscripsit. Etiam de Lycaonia dubitaueris, de qua itidem Plinius lib. V cap. XXVII *Lycaonia in Asiaticam iurisdictionem versa, cum qua conueniunt Philomelienses, Tymbriani, Leucolithi, Pelteni, Tyrienses.* Si versa fuit iurisdictio, ergo prius ad aliam, Ciliciensem puta, prouinciam pertinuit. Cicero sane proconsul Ciliciæ Iconii decem dies moratus fuit, non modo vt exercitum ibi castra haben-

habentem lustraret, verum etiam vt ius diceret. nam lib. v epist. xx Attico scripsit: *idem Iconii decem diebus fecimus. nihil ea iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius.* Mutari autem pro temporum ratione iurisdictiones poterant, & alio alioque, prout commodum erat præsidibus, aut ipsæ prouinciæ mutatæ fuerunt, quod de Asia factum aliquoties; transferri, aut plures contrahi in vnam.

SECTIO II.

AMYNTAE REGNVM.

XIV.

Multa quoque in illa cis Taurum Asia in *Amyntæ* gratiam sunt immutata. Fuerat ille Deiotari Galatiæ tetrarchæ, post regis γραμματεὺς, *scriba*, id est scrinii magister, atque etiam ϛρατηγὸς, *dux militiæ*, qui Deiotari auxilia Philippensi bello M. Bruto addixit, ab eo autem ad Antonium & Cæsarem transiit. Auctor Dio Cassius lib. XLVII pag. 355. Ideo post Deiotari mortem Antonius illum Galatiæ principem constituit. Idem Dio lib. XLIX pag. 411 ὁ Αντώνιος δυναϛείας, Αμύντα μὲν Γαλατίας, καίπερ γραμματεῖ τȣ̃ Δηιοτάρȣ γενομένῳ, ἔδωκε, καὶ Λυκαονίας Παμφυλίας τέ τινα αὐτῷ προσθείς· Αρχελάῳ δὲ Καππαδοκίας, ἐκβαλὼν τὸν Αραράθην. *Antonius Amyntæ, Deiotari quondam scribæ, Galatiæ principatum dedit, Lycaoniæ Pamphyliæque partibus adiectis: Archelao autem Cappadociæ, expulso Ariarathe.* Nec tantum *dynastam* constituit, & datam ei regionem δυναϛείαν dixit, sed regium etiam nomen & regni dignitatem concessit. Appianus enim lib. v Ciuil. pag. 1135 Amyntam Πισιδῶν βασιλέα, *Pisidarum regem* ab Antonio tradit factum esse, quod quatuor ante annis, quam Galatiam eidem daret, factum esse, ex huius scriptoris & Dionis chronologia vir summus Henr. Noris Cenotaph. Pis. pag. 209 existimat constare. Vnde est, quod Velleius Paterculus lib. II cap. LXXXIV Actiaco bello ipsum *regem* vocat. *Rex Amyntas*, inquit, *meliora & vtiliora sequutus, transmisit* [ab Antonio] *ad Cæsarem*: & Strabo lib. XII pag. 392 τὴν Αμύντȣ βασιλείαν, *Amyntæ regnum* aperte dixit.

XV.

Grata illa defectio Augusto Cæsari fuit, nec solum firmauit Amyntæ regnum, ab Antonio acceptum, sed auxit etiam adiecta Cilicia Aspera, quam Antonius Cleopatræ donauerat. Strabo lib. XIV pag. 461 Αρχέλαος λαβὼν τὴν Τραχιῶτιν Κιλικίαν ὅλην πλὴν Σελευκείας· καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ Αμύντας πρότερον εἶχε, καὶ ἔτι πρότερον Κλεοπάτρα, *Archelaus accepit Asperam Ciliciam totam: quemadmodum ante ipsum Amyntas habuerat, & ante hunc Cleopatra.* Non est dubium, quin eodem Augusti beneficio etiam Isauriam Amyntas, huic Ciliciæ connexam acceperit. nam & hæc pars eius regni fuit. Strabo itidem lib. XII pag. 391 ἐφ' ἡμῶν καὶ τὰ Ἴσαυρα καὶ τὴν Δέρβην Αμύντας εἶχεν, ἐπιθέμενος τῷ Δερβήτῃ, καὶ ἀνελὼν αὐτόν· τὰ δ' Ἴσαυρα παρὰ τῶν Ρωμαίων ἑλών· *mea ætate & Isaura & Derben Amyntas tenet, qui* [Antipatrum] *Derbetem insidiis interfecit: Isaura autem ab Romanis accepit.* Adiecit multa ipse in Tauro

Tauro, exſcindens tyrannos, ipſorumque occupans caſtella. Strabo ibidem πολλὰ χωρία ἐξεῖλεν ἀπόρθητα πρότερον, ὧν καὶ Κρῆμνα, *multa caſtella cepit, numquam ante expugnata.* Quibus expeditionibus tandem vitam amiſit, quum aduerſus Homonadenſes bellum gereret, non tam hoſtium virtute, quam dolo vxoris tyranni Homonadenſium, quem occiderat, & captus & interfectus. Hæc Strabone auctore, lib. XII pag. 392.

XVI.

Ex quibus amplitudo nunc regni Amyntæ intelligitur, quod complexum fuit omnem Gallogræciam, omnemque Piſidiam & Lycaoniam cum partibus Pamphyliæ, forte iis quæ cis Taurum erant: nec non Iſauriam & totam Ciliciam Tracheam, cum multis aliis in Tauro oppidis & caſtellis, quæ tyrannis, qui tenebant, victis captiſque, ſua fecerat pacis publicæ cauſſa, quam tyranni illi, plerique prædones, ſaltem finitima infeſtantes, nimiopere interturbarant.

XVII.

Non diu ſtetit hoc regnum, ſed vt cœpit in Amynta Antonii liberalitate; ita cum eodem etiam deſiit, quum duraſſet annos vndecim. Dio Caſſius, qui per conſules omnia accurate ſignauit, initium ponit L. Gellio & M. Cocceio Nerua conſulibus, id eſt anno vrbis IↃCCXVII; cuius verba ex lib. XLIX ſupra protulimus: finem, Auguſto IX & M. Silano conſulibus, hoc eſt anno IↃCCXXVIII. Sic enim prodit lib. LIII pag 514 τοῦ δ' Ἀμύντου τελευτήσαντος, οὐ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐς τὴν ὑπήκοον ἐσήγαγε. καὶ οὕτω καὶ ἡ Γαλατία μετὰ τῆς Λυκαονίας Ῥωμαῖον ἄρχοντα ἔσχε· τά τε χωρία τὰ ἐκ τῆς Παμφυλίας, πρότερον τῷ Ἀμύντᾳ προσνεμηθέντα, τῷ ἰδίῳ νομῷ ἀπεδόθη. *Amynta mortuo, regnum* [Auguſtus] *filiis eius non tradidit, ſed prouinciam populi Romani fecit: atque exinde Gallogræcia cum Lycaonia Romanum habere præſidem cœpit: oppida Pamphyliæ, quæ prius ſub Amynta fuerant, libertati ſunt reſtituta.* Cilicia Trachea, & forſan etiam Iſauria, quod ſupra ex Strabonis libro XIV expoſuimus, Archelao Cappadoci adiecta fuit. Quid vero de Piſidia factum? Et hanc cum Lycaonia prouinciæ formam accepiſſe, vnamque prouinciam cum Galatia factam eſſe, non obſcure Strabo vrbis inter Piſidicas in primis claræ, Sagalaſſi, exemplo ſignificauit ſæpe dicto libro XII pag. 392. Σαγαλασσεῖς, inquit, ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἡγεμόνι τῶν Ῥωμαίων, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἀμύντου βασιλεία πᾶσα, *Sagalaſſus ſub eo Romanorum eſt præfecto, qui Amyntæ regnum gubernat vniuerſum.* Et poſt paullo pag. 393 de Selgenſibus itidem nobili Piſidarum ciuitate, quæ diu libertatem ſuam defenderat: νῦν δὲ ὑπήκοοι τελέως γεγόνασι, καὶ εἰσὶν ἐν τῇ ὑπὸ Ἀμύντᾳ τεταγμένῃ πρότερον, *nunc plane ſunt ſubiecti* [Romanis] *cenſenturque in prouincia, quæ Amyntæ ante paruerat.*

XVIII.

Sic noua prouincia ex Galatia & adiectis regionibus facta, primusque eam M. Lollius pro prætore adminiſtrauit, quod Eutropius lib. VII cap. V obſeruat. Poſteriores principes pro lubitu partes alias adiecerunt. Tacitus lib. II Hiſtor. cap. IX *Galatiam ac Pamphyliam prouincias Calpurnio Aſpre-*

Asprenati regendas Galba permiserat. A prætoribus fuit recta tam ex Augusti institutione, vti ex Eutropii verbis, *pro prætore*, vidimus, quam posteriori æuo. Gruterus Inscript. auctario pag. 1013 num. 4

HERCVLI
PACIFERO
ET MVSIS
L. FAB. VALERIANVS
PR. PR. PROV. GALA....

XIX.

Antequam ex Romana Asia decedamus, de *Via*, quæ per illam in orientem tendit, aliquid adiicere visum est, quam etsi nec priores populi ignorarunt, tamen sub Romanis trita magis & patentior fuit, postquam omnes regiones, per quas fertur, prouinciæ Romanæ factæ sunt, vel sub amicis partim regibus erant, vel partim liberæ in clientela Romanorum. Strabo illud *iter ab Epheso ad Euphratem* vsque de industria, adiectis distantiarum notis, descripsit lib. XIV pag. 456, ita exorsus : ἐπεὶ δὲ κοινή τις ὁδὸς τέτριπται ἅπασι τοῖς ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς ὁδοιποροῦσιν ἐξ Ἐφέσου, καὶ ταύτην μὲν ἐπέξιμεν. *Quoniam vero communis quædam via trita est omnibus, qui ex Epheso orientem versus iter faciunt: & hæc iam succedit.* Ipsa vero enarratio talis est: [Ab Epheso] *ad Carura, qui Cariæ & Phrygiæ limes est per Magnesiam, Tralles, Nysam, Antiocheam via est* IↃCCXL *stadiorum. Hinc Phrygia est: ibi per Laodiceam, Apameam, Metropolin, & Chelidonios, ad initium montani tractus, quo Holmi sunt, stadia sunt* IↃCCCCXX *ex Caruris. Ad Tyriarium vero, qui est limes montanorum ad Lycaoniam, per Philomelium, plures quingentis. Deinde Lycaonia est vsque ad Coropassum per Laodiceam Combustam* IↃCCCXL. *A Coropasso Lycaoniæ vsque ad Garsaura, oppidulum Cappadociæ, in ipsis eius finibus positum,* CXX. *Hinc ad Mazaca, primariam Cappadociæ vrbem, per Soandum & Sadacora* IↃCLXXX. *Hinc ad Euphratem & Tomisum Sophenæ pagum per Herphense oppidulum stadia* CIↃCCCCXL.

2. Alia itinera per Asiam habes Antonini Itinerario, a Constantinopoli Antiochiam Syriæ: a Callipoli Thraciæ ad Phrygiæ Laodiceam : & plura per Cappadociam instituta, ab Ancyra vel Tauia: nullum vero illorum ab Epheso, metropoli Romanorum, per mediam ducit Asiam, & ad Euphratem vsque, quemadmodum Strabonis illud, ab Romanis, maxime sub Cæsaribus, tritum ac frequentatum fuit.

CAPVT VI

DE

PAMPHYLIA ET CILICIA.

HActenus in Asia cis Taurum versati fuimus : nunc transscendendus Taurus, & reliquæ partes magnæ illius peninsulæ perlustrandæ sunt, in quibus primum occurrit *Pamphylia*, in qua Taurus incipit altissime adsur-

adſurgere, vt in controuerſiam venerit inter Antiochi legatos & Eumenem, cuinam in diuiſione Aſiæ, Romanorum auctoritate & belli iure facta, cedere debeat, *quia pars eius citra, pars vltra Taurum eſt:* quod Liuius refert lib. XXXVIII cap. XXXIX. Sed vtique maior pars trans montem eſt, idcirco iis regionibus, quæ extra Taurum ſunt, adſcribenda. Hanc excipiunt Iſauria, Cilicia vtraque, Cappadocia, & regiones Ponticæ. Sit ergo nobis prima

SECTIO I.

P A M P H Y L I A.

II.

Pamphylia, Græca littera, an *Pamphilia* ſcribendum ſit, principio diſputari poteſt. Ciceronis caſtigatiores libri, a Grutero & Gronouio editi plerisque locis, quibus hoc nomen occurrit, ι ſimplici *Pamphilia* & *Pamphilius* ſcriptum referunt, pro lege Manil. cap. XII; de Diuinat. lib. I cap. I, ad Attic. lib. V cap. XXI: in ſola Lentuli ad ſenatum lib. XII Epiſt. XV relictum eſt *in Pamphyliam.* Adprobatur antiquis inſcriptionibus Gruteri pag. 458 num. 6, & pag. 491 num. 12, quibus eſt LVCIAE PAMPHILIAE. Et Hierocles Diſpoſitione imperii, Ἐπαρχία Παμφιλίας, ſi editum recte, elemento ſimplici expresſit. Contra omnes alii, Græci Latinique, per υ ſcripſerunt Παμφυλία, Πάμφυλοι, *Pamphylia, Pamphylii,* Herodotus, Scylax, Polybius, Dionyſius Characenus, Strabo, Ptolemæus, & S. Lucas in Apoſtolorum Actis, Stephanus Byzantius, Euſtathius, Arrianus, Socrates, Notitia Eccleſiæ, aliique eccleſiaſtici: e Latinis Liuius, Mela, Plinius, Tacitus, ceteri. Stephani etiam deriuatio conſentit, ἀπὸ Παμφύλης, *a Pamphyle,* Rhacii & Mantûs filia, quod Euſtathius in Dionyſium verſ. 854 repetiit, addens & aliam rationem, ἢ ἀπὸ Παμφύλου τινὸς, *aut a Pamphylo quodam:* forſan illo, cuius meminit Lycophron verſ. 442. Vtrumque a φυλὴ vel φῦλος *tribus* eſt, quod etiam accentus in deriuato nomine confirmat. Lucanus lib. VIII v. 149

- - - - Pamphylia puppi
Occurrit tellus.

Hierocles ſcripturæ ſcatet vitiis: an Cicero ita ſcripſerit, incertum eſt, quia alii libri diſſentiunt, neque laudati vbique ſibi conſonant. Inſcriptionibus lapidum aliam ex pag. 402 num. 4 eiusdem operis LYCIAM PAMFYL. CILIC. & nummos certiores opponimus, Caii Cæſaris, inſcriptum ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ: & alium Gallieni, ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ ΣΙΔΗΤΩΝ, *Pamphyliorum Sidenſium:* & Hadriani, in quo eſt, ADVENTVI AVG. PAMPHYLIAE. Sic Harduinus ex Occone: at Mediobarbi editione pag. 176 eſt PAMPHILIAE. Græcus autem nummus eſt ex theſauro Golzii: alter gazæ Gallorum regiæ, docente τῷ πάνυ Spanhemio pag. 897.

III.

Incolentes Græcis Πάμφυλοι dicti & Παμφύλιοι; & Latinis *Pamphyli* ac *Pamphylii.* Herodotus lib. I cap. XXVIII & lib. III cap. XC Πάμφυλοι; & Dionyſius verſ. 849

Ἔνθα βαθυκρήμνοιο φαείνεται οὔρεα Ταύρου
Παμφύλων καὶ μέχρι,

Ibi visuntur Tauri, alta præcipitia habentis, montes, vsque ad Pamphylos. At Eustathius in vers. 459 eiusdem Dionysii, & Stephanus gentile formant Παμφύλιοι, *Pamphylii.* Rursus Eustathius ad vers. 118 Παμφύλιος κόλπος λέγεται ἀπὸ τοῦ τῶν Παμφύλων ἔθνους, *Pamphylius sinus a Pamphylorum gente nominatur.* Liuius lib. XXXVII cap. XL *Pisidæ erant & Pamphylii & Lycii.* Idem vero lib. XLIV cap. XIV *Secundum Gallos Pamphyli legati coronam auream in curiam intulerunt.* Sic Gryphius, Gruterus, Gronouius ediderunt. Fœmineum gentile est Παμφυλὶς, *Pamphylis.* Dionysius vers. 454

Ἄλλαι δ' ἑξείης Παμφυλίδες εἰσὶ πόληες,
Aliæ vero deinceps Pamphylides sunt vrbes.

Stephanus disputat de accentu, & πάμφυλις, παμφύλιδες, propter υ longum, vult legendum esse.

IV.

Limes Pamphyliæ non idem est omnibus. Pomponius etiam Phaselidem, quam supra in Lycia extremam scripsimus, Pamphyliæ adsignat. Lib. I cap. XIV *Phaselis,* inquit, *a Mopso condita, finis Pamphyliæ.* Sequutus hunc Plinius lib. V cap. XXVII in Pamphyliæ descriptione: *vltima eius oræ Phaselis.* Et Stephanus, Φασηλὶς πόλις Παμφυλίας, *Phaselis vrbs Pamphyliæ.* At Scylax, Strabo, Ptolemæus Phaselin in Lycia scripserunt, quos supra imitati sumus. Immo Olbiam, quæ vltra Phaselidem sita est, Scylax attribuit Lyciæ, nec non Pergam in mediterraneis, quas vero Pamphyliæ cum Strabone reddemus. Hierocles Coracesium, Ciliciæ ademtum, in Pamphylia locavit: & aliæ Notitiæ mutarunt non nulla, quæ vero, quod transscendunt terminum antiquæ geographiæ, minus a nobis hoc loca attendenda sunt. Strabonem ergo, qui lib. XIV accurate Pamphyliam, præsertim in ora, descripsit, presse in hac enarratione sequemur.

V.

Sic autem incipit pag. 459: Μετὰ Φασηλίδα δ' ἐστὶν ἡ Ὀλβία τῆς Παμφυλίας ἀρχὴ, μέγα ἔρυμα, καὶ μετὰ ταύτην ὁ Καταῤῥάκτης λεγόμενος ἀφ' ὑψηλῆς πέτρας καταῤῥάττων ποταμὸς πολὺς, καὶ χειμαῤῥώδης, ὥστε πόῤῥωθεν ἀκούεσθαι τὸν ψόφον. *Post Phaselidem Olbia est, Pamphyliæ initium, magnum munimentum: & post eam Catarractes fluuius, sic dictus, quia copiosus de excelso saxo se proruit torrentis in morem, eiusque decidentis fragor longe auditur.* Plinius prædicto loco: *Catarractes, iuxta quem Lyrnessus & Olbia, vltimaque eius oræ Phaselis.* Et Ptolemæus lib. V cap. V Μετὰ τὴν Φασηλίδα, πόλιν Λυκίας, Παμφυλίας παράλια, Ὀλβία, Ἀττάλεια, cetera. *Post Phaselidem, Lyciæ vrbem, Pamphyliæ sunt maritima, Olbia, Attalea,* reliqua. Plura de Olbia non habemus, nisi quod Scylax in Lycia, cuius fines prorogauit, etiam Ὀλβίαν, *Olbiam,* memorauit.

VI.

Post Olbiam Ptolemæus *Attaleam* ponit; deinde *Catarracti* fluminis ostia: Strabo autem, quem, tamquam Asiæ huius peritiorem sequimur, *Catarra-*

tarracten fluuium ante Attaleam habet, siue Olbiæ & Attaleæ interponit Cur autem *Catarractes*, Καταῤῥάκτης vocetur, idem, vt modo prolatis verbis eius constat, exponit, quod instar torrentis de prærupto se saxo, magno cum fragore, præcipitet. Idem Pomponius Mela lib. I cap. XIV, ab ortu in occasum in Pamphylia procedens, significat. *Deinde*, inquit, *alii duo validissimi fluuii, Cestros & Cataractes. Cestros nauigari facilis: hic, quia se præcipitat, ita dictus.* Ptolemæi interpres casum aliter, *Catarractus*, secunda forma, fecit, sed errabundus. Græce sunt Καταῤῥάκτȣ ποταμȣ̃ ἐκϐολαὶ, quod putauit a Καταῤῥάκτος esse, quum a recto Καταῤῥάκτης sit, vt ipse Ptolemæus lib. IV cap. V & VII in Nilo καταῤῥάκτην τὸν μικρὸν, & καταῤῥάκτην τὸν μέγαν aut μείζονα, *Catarracten paruum, magnum, maiorem* quarto casu scripsit. Et sic quoque Straboni casus exit: & Plinio *Catarractes:* & Suidæ pluratiuo numero καταῤῥάκται, *catarractæ*, de præcipitato Danubio. In Melæ libris, a Schotto, Vossio, Gronouio recensitis, hic Pamphyliæ fluvius simplici R, *Cataractes* scriptus est, quam litteram duplicant ceteri omnes.

VII.

Tum sequitur *Attalia* ex Strabonis dispositione, quam vtique veriorem altera Ptolemæi esse censemus. Sed coniecturam quamdam interiicit. Φασὶ, inquit, ἐν τῷ μεταξὺ Φασήλιδος καὶ Ἀτταλίας δείκνυσθαι Θήϐην τε καὶ Λυρνησσὸν, *Aiunt, inter Phaselidem & Attaliam ostendi Thebam ac Lyrnessum*, quas profugi ex eiusdem nominis vrbibus, in agro quondam Troiano sitis, condiderint, quas male Curtius lib. II cap. IV cum Periegeta ad Ciliciam transfert. Vide quæ ibi ad Curtium adnotauimus. Strabo Callisthenem auctorem habet: ipse vero in medio, vt dubiam incertamque rem, relinquit, quod pridem & hæ vrbes euersæ erant, & tantummodo ex ruderibus obscuris de sede coniiciendum. Plinius tamen, *Catarractes, iuxta quem Lyrnessus & Olbia, vltimaque eius oræ Phaselis.*

2. Nunc ad *Attaliam*, a qua digressi sumus, reuertimur. Strabo: εἶτα πόλις Ἀτταλία, ἐπώνυμος τȣ̃ κτίσαντος Φιλαδέλφȣ, *Deinde* [post Catarracten] *oppidum est Attalia, nomen habens a Philadelpho conditore.* Ptolemæo est Ἀττάλεια, *Attalea*, diphthongo: quemadmodum & Stephano eiusdem Philadelphi opus in Lydia, dictum est Ἀττάλεια, itidem diphthongo. Et diuinus Lucas Act. XIV, 25 nostram quoque Ἀττάλειαν cum diphthongo scripsit. *Venerunt*, inquit, *Pamphyliam, & loquuti verbum Pergæ*, κατέϐησαν εἰς Ἀττάλειαν· κἀκεῖθεν ἀνέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, *descenderunt Attaleam: inde nauigarunt Antiochiam.* Hæc nostra *Attalea* est, quia in Pamphylia, infra Pergam, in maritima ora, vnde nauigatio est. Exstant nummi, sub Augusto, Tiberio, Commodo cusi, cum inscriptione ΑΤΤΑΛΕΩΝ: non autem clarum est, ad quam Attaleam pertineant, quamuis ad Lydiam referat Harduinus.

VIII.

Inter Catarracten & Cestrum posuit Ptolemæus Μάγυδον, *Magydum* (sic scriptum in Palatino) quod nomen vulgato Μάτυλος, *Matylus*, est præferen-

ferendum, quia in Hieroclis Notitia etiam in Pamphylia est Μάγυδος, *Magydus*, proxima a metropoli.

IX.

Deinde ὁ Κέστρος, *Cestrus* fluuius Straboni & Ptolemæo est, Pomponio etiam verbis supra datis memoratus. * Ex ostiis eius per LX stadia retro nauigatur Pergam, quam adluit, nobilem Pamphyliæ ciuitatem, de qua in mediterraneis dicturi sumus. Straboni dicto libro p. 459 εἶθ᾽ ὁ Κέστρος ποταμὸς, ὃν ἀναπλεύσαντι σαδίους ἑξήκοντα, Πέργη πόλις, *Deinceps est Cestrus fluuius, quo adverso ad sexaginta stadia nauigatur Pergam.*

X.

Ptolemæus inter Cestrum & Eurymedontem fluuios nihil interposuit: Strabo autem ἐπὶ τῆς θαλάττης, *supra mare* ad quadraginta stadia a Cestro habet πόλιν ὑψηλὴν, ὡς τοῖς ἐκ Πέργης ἐποπτεύεσθαι· εἶτα λίμνην ευμεγέθη Καπρίαν, *oppidum in arduo loco situm & Pergæ conspicuum: post quod magnus lacus Capria.* Non nominauit oppidum, nisi commune ei nomen cum lacu fuit.

XI.

Tum demum *Eurymedontem* fluuium ponit, quo in Aspendum vrbem a mari nauigari possit. ὁ Εὐρυμέδων Græce dicitur, *Eurymedon*, correpta media, siue penultima. Nobilissimus amnis, laudatus a pluribus. Ad hunc enim Cimon Atheniensis gemino prœlio, nauali & terrestri, Persarum copias deleuit. Thucydides lib. I pag. 66 ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπὶ Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους, καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος. *Post hoc Athenienses sociique cum Medis prœlium tam pedestre quam nauale commiserunt, ad flumen Eurymedontem in Pamphylia: in vtroque & eodem die vicerunt, duce Cimone, filio Miltiadis.* Nauale præcessit in Pamphylio mari, Cyprum versus; vnde etiam *ad Cyprum* dicitur commissum: terrestre insequenti nocte ad Eurymedontem. Diodorus Siculus lib. XI cap. LX & LXI distincte descripsit, & Plutarchus in Cimone pag. 486. Laudat etiam Frontinus lib IV extremo. *Cimon*, inquit, *dux Atheniensium, victa classe Persarum apud insulam Cypron, milites suos captiuis armis induit, & iisdem barbarorum nauibus ad hostem nauigauit in Pamphyliam apud flumen Eurymedonta. Persæ, quia nauigia & habitum superstantium agnoscerent, nihil cauerunt: subito itaque oppressi, eodem die & nauali & pedestri prœlio victi sunt.* Liuius etiam aliquoties huius amnis meminit. Lib. XXXIII cap. XLI *paullisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Eurymedontem amnem.* Et lib. XXXVII cap. XXIII *ad Eurymedontem amnem adpulsa classe.*

XII.

Ab Eurymedonte Ptolemæus ad *Sidam* venit, quam vltimam facit Pamphy-

* Nicander Alexiph. v. 401 p. 89

τῆν τε Κίλισσαι
Πρηόνες ἀλδαίνουσι περὶ Πλημμυρίδα Κέστρου.

Addit Scholiastes: Κέστρου, ποταμοῦ Παμφυλίας ἢ Κιλικίας.

Pamphyliæ litoralis: Strabo autem flumen interponit, non autem nominat, obſcurum forte. εἶτ' ἄλλος ποταμὸς, καὶ νησία προκείμενα πολλά. *Deinde*, inquit *amnis alius, ante quem multæ paruæ inſulæ iacent.* Tum *Siden* ſiue *Sidam* ponit. εἶτα Σίδη, Κυμαίων ἄποικος· ἔχει δ' Ἀθηνᾶς ἱερὸν, *Dein Side*, inquit Strabo, *Cumæorum colonia, habens Mineruæ templum.* Idem de colonia Scylax in Pamphylia: Σίδη, Κυμαίων ἀποικία, καὶ λιμὴν, *Side, Cumæorum colonia, & portus.* Portum etiam ex Ciceronis lib. III epiſt. VI ad Appium cognoſcere licet. *Quum*, inquit, *ille* [Phanias] *mihi reſpondiſſet, nihil me tibi gratius facere poſſe, quam ſi ad Sidam nauigaſſem.* Liuius quoque eius vrbis mentionem habet dicto lib. XXXVII cap. XXIII *ad Eurymedontem amnem adpulſa claſſe, audiunt ab Aſpendiis ad Sidam iam hoſtes eſſe.* In Notitia Eccleſiæ diuiſa Pamphylia eſt, & alterius partis *Side* facta metropolis; alterius *Perga*. Gentile Polybius format Σιδίτης, lib. V cap. LXXIII, Stephanus autem Σιδήτης, *Sidetes*: atque ita in nummis eſt, qui præferunt, Gallieni quidem, ΣΙΔΗΤΩΝ ΠΡΩΤΑ ΠΑΜΦΥΛΩΝ, *Sidetarum, prima Pamphylorum:* Gordiani vero, ΣΙΔΗΤΩΝ ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, quo fœdus cum Pergenſibus ſignificatur: & alio Gallieni, ΣΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΕΝΔΟΞΟΥ, *Sidetum ſplendidiſſimæ, illuſtris*, quod ſplendorem huius ciuitatis oſtendit. Sic legit illuſtris Spanhemius pag. 879; Harduinus autem ΕΝΔΟΞΩΝ, & ad ſequens ΝΕΟΚΟΡΩΝ refert. Et Tranquillinæ, ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΣΙΔΗΤΩΝ, quo ἀγὼν, Harduino interprete, intelligitur.

XIII.

Poſt Sidam finis Ptolemæo eſt Pamphyliæ: Straboni præfluit *Melas* amnis, & oppidum interiectum *Ptolemais*. Tum finis eſt Pamphyliæ, & Coraceſium ſuccedit initium Ciliciæ Aſperæ. Verba eius ſunt: εἶθ' ὁ Μέλας ποταμὸς καὶ ὕφορμος· εἶτα Πτολεμαῒς πόλις· καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ ὅροι τῆς Παμφυλίας, *deinde Melas amnis & ſtatio: deinde oppidum Ptolemais: & poſtea termini ſunt Pamphyliæ.* Prope Sidam decurrit, vltra tamen eam, qua ſolis ortum illa ſpectat, natura frigidiſſimus. Pauſanias Arcad. cap. XXVIII ψυχρὸν μὲν δὴ ὕδωρ τοῦ Κύδνου τοῦ διεξιόντος Ταρσέων, καὶ Μέλανος τοῦ παρὰ Σίδην τὴν Παμφύλων, *frigida aqua Cydni eſt, qui Tarſenſium fines perlabitur: & Melanis, qui præter Sidam Pamphylorum decurrit.* Et Zoſimus lib. V cap. XVI συνέκλεισαν ἅμα τοῖς συμφυγοῦσι τριακοσίοις ἐν μέσῳ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ καὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος, ὧν ὁ μὲν ἐπέκεινα διαβαίνει τῆς Σίδης· ὁ δὲ διαρρεῖ τὴν Ἀσπένδον, *eum cum trecentis illis fugæ ſociis intra Melanem & Eurymedontem amnes concluſerunt, quorum alter ſupra Sidam labitur, alter Aſpendum interfluit.* Quam vero vrbem *Ptolemaidem* in hoc limite Strabo poſuit, ea nobis aliunde non eſt cognita aut perſpecta.

XIV.

Antequam ex litore recedamus, de Plinii promontorio *Leucolla* aliquid addendum eſt. *Oppida*, inquit, *eius* [Pamphyliæ] *Side, & in monte Aſpendum, Perga: promontorium Leucolla.* Salmaſius in Solinum pag 178 *Alibi Plinio Leucolla promontorium in Pamphylia, qui poteſt eſſe portus Strabonis.* At Strabo ſub finem libri XIV in inſula Cypro: ἄλλος λιμὴν Λεύκολλα,

alius portus [Cypri] *Leucolla est.* Quoniam ergo & loco & specie Leucolla Strabonis a Pliniana differt, illa in Pamphylia & promontorium; hæc in Cypro & portus dicitur; vtique diuersæ sunt censendæ, licet situm Plinii promontorio non possimus dare, quem nec ipse definit, neque eius mentionem Ptolemæus habet, aut alius.

XV.

Mediterraneæ vrbes Ptolemæo in Pamphylia sunt tres, *Perga, Siluon, Aspendus.* Strabo addit Petlenissum & Cibyram minorem. Harum tamen Perga & Aspendus sunt nobilissimæ. *Perga*, Πέργη, * ad Cestrum flumen sita, sexaginta stadiis a mari, vnde subuehi in vrbem aduerso amne potest, vt supra ex Strabone demonstratum fuit. S. Lucas Act. XIII, 13 ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, *Pergam Pamphyliæ vrbem venerunt.* Adde cap. XIV, 25. Fuit in dextra Cestri ripa, quod ex Melæ verbis adparet lib. I cap. XIV. *Duo*, inquit, *validissimi fluuii, Cestros & Cataractes. - - - Inter eos Perga est oppidum, & Dianæ, quam ab oppido Pergæam vocant, templum.* Si inter dictos est fluuios, non potest non a dextra ripa Cestri esse, spectareque sinistram Catarractis. De *Diana Pergæa* nummus exstat, in quo Dianæ imagini adscriptum est ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ. Templum illud non in vrbe fuit, sed extra eam in vicino monte. Strabo: Πέργη πόλις, καὶ πλησίον ἐπὶ μετεώρου τόπου τὸ τῆς Περγαίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, ἐν ᾧ πανήγυρις κατ᾽ ἔτος συντελεῖται, *Vrbs Perga, & prope illam in editiore loco Dianæ Pergææ templum, ad quod singulis annis sacer est conuentus.* Liuius lib. XXXVIII cap. XXXVII de Manlio consule: *tertiis ab Apamea castris in Pamphyliam peruenit. - - - Inde ad Pergam ducit, quæ vna in iis locis regio tenebatur præsidio. - - - - A Perga L. Manlio fratre cum IV M militum Oenoanda misso, ipse - - - Apameam exercitum reduxit.* In Notitiis metropolis est Perga. Gentile *Pergæus.* Supra in *Side* nummum proposuimus cum epigraphe, ΣΙΔΗΤΩΝ ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Sidetum & Pergæorum concordia.*

XVI.

Altera vrbs clara *Aspendus* est, Ἄσπενδος Græce, ad Eurymedontem amnem sita, in quam aduerso flumine sexaginta stadiis, vt Strabo obseruauit, ex mari nauigatur: &, vt idem notat, πόλις εὐανδροῦσα ἱκανῶς, Ἀργείων κτίσμα, *vrbs valde populosa, condita ab Argiuis:* quod propius vero est, quam Stephani opinio, auctorem quemdam Aspendi nomine habuisse. Pars maior eius in rupe prærupta posita erat. Arrianus lib. I Expedit. Alexandri pag. 74 ᾤκισται τῆς Ἀσπένδου τὰ μὲν πολλὰ ἐπὶ ἄκρα ὀχυρᾷ καὶ ἀποτόμῳ καὶ παρ᾽ αὐτὴν τὴν ἄκραν ὁ Εὐρυμέδων ποταμὸς ῥεῖ, *sita est Aspendus magna ex parte in aspera præruptaque rupe, quam Eurymedon fluuius adluit.* Quod si in tumulo aut rupe fuit, quomodo διαρρεῖ *perfluit* Aspendum Eurymedon, vt Zosimus loco paullo ante notato dixit? Sed nec totam vrbem Arrianus in colle ponit, verum τὰ πολλὰ, *maiorem eius partem*, vt nihilominus partem alteram, quæ depresso loco fuit, potuerit flumen intermeare. Gentile Ἀσπέν-

* Pergæ Irini spissamentum optimum fiebat. Dioscorides lib. I. c. 67.

Ἀσπένδιοι, *Aspendii* apud Polybiun lib. v. cap. LXXIII, & in nummo Treboniani Galli ΑΣΠΕΝΔΙΩΝ, *Aspendiorum:* in quo luctatores insculpti sunt, ex ciuitatis illius more, quem Pollux etiam lib. IX cap. VI memorauit. Quum enim enarret, quid quiuis populus insculptum suis nummis curarit, post alios dicit *Ἀσπένδιοι παλαιστάς*, *Aspendii luctatores.*

XVII.

Tertium oppidum Ptolemæi est *Σίλυον*, *Siluum*, cuius incertiores rationes sunt. Sunt, qui putent esse Stephani *Σύλλειον*, *Syleum*, quod ille quidem *πόλιν φρυγίας*. *oppidum Phrygiæ* dicit, addit vero, *τινὲς δὲ Παμφυλίας*, *quidam vero Pamphyliæ* dicunt esse. At *Syleum* illud Polybius Legat. XXX, & Liuius lib. XXXVIII c. XIV ita describunt, vt omnino in Phrygiam australem magis, quam in Pamphyliam videatur cadere. Moageti enim tyranno aiunt tria oppida subiecta fuisse, *Cibyram*, *Syleum*, *Alimnen*, siue vt Polybius scripsit, *Alindam.*

XVIII.

Strabonis *Cibyra parua* seu *minor* a Ptolemæo scribitur in Cilicia Aspera: Strabo autem pag. 459 in Pamphylia dicit, illius agrum inter Siden & Melam flumen (hæc autem Pamphyliæ sunt) ad mare vsque procurrere. Post *Siden* enim ait: *πλησίον δ' ἐστὶ καὶ ἡ Κιβυρατῶν παραλία τῶν μικρῶν· εἶθ' ὁ Μέλας ποταμὸς*, *prope* [Siden] *est etiam Cibyratarum minorum litoralis ora: deinde fluuius Melas.* Haud dubie ergo ipsum oppidum quoque mediterraneum, *Cibyra minor*, citra Melam amnem, atque ita in Pamphylia fuit, prope tamen Tracheam, siue in finibus eiusdem.

XIX.

Deinde Strabo etiam in Pamphylia memorat *Petnelissum*, quam in Pisidia Ptolemæus scripsit: quod argumento est, in confinio vtriusque fuisse. Strabo, postquam de Aspendo egerat, subdit: *ὑπέρκειται ταύτης Πετνηλισσός*, *supra hanc* [Aspendum] *Petnelissus sita.* Vulgatis Ptolemæi libris scriptum est *Πεδνηλισσός*, *Pednelissus*, per Δ, qua littera etiam apud Polybium legitur lib. v cap. LXXIII, qui itidem cum vrbe Aspendo coniungit. Plinius scripsit *Pletenissus* dicto loco in Pamphylia. *Oppida eius*, inquit, *Side, & in monte Aspendum, Pletenissum, Perga.* Et in Palatino Ptolemæi codice, etiam Parisiensi, *Πλετενισσός*. quam genuinam Plinii scripturam esse inde Harduinus iudicat: nec vero damnat lectionem Strabonis & Polybii, vt potius binominem hanc vrbem fuisse censeat. Sed de hoc oppido pluribus dictum, Ptolemæo auctore in Pisidia.

XX.

Pamphyliæ quoque *Etenna* fuit, vnde sunt Polybio lib. v cap. LXXIII *Ἐτεννεῖς*, *Etennenses*, quos ille quidem *τὴν τῆς Πισιδικῆς ὀρεινήν*, *Pisidiæ montana* inhabitare dicit; at quia addit, *ὑπὲρ Σίδης*, *supra Sidam* illa montana esse, non possunt in Pamphyliam non cadere: quæ vero Pisidiæ dicuntur, quia contingunt Pisidiam, vt vero maiori ex parte in ipsa sint Pamphylia. Et Notitiæ Episcopatuum in Pamphylia est *ὁ Ἐττένης*, *Ettenensis*, quod forte

praua-

prauatum est ex *Etennensis*: cuius episcopus memoratur etiam in concilio Chalcedonensi.

XXI.

Hierocles in Pamphylia sub consulari [ὑπὸ κονσιλάριος mendose scriptum] XLII oppida enarrat, pleraque ignota, & notiora etiam nimis corrupte scripta: multa etiam ex Lycia, Pisidia, Cilicia in Pamphyliam transscripta, vnde numerus excreuit. In iis est etiam Παιεμύτειχος, *Panemitichos*, incertum, quo loco situm: quod non ignobile fuisse ex nummo Iuliæ Domnæ clarum est, inscripto ΠΑΝΕΜΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ, *Panemotichitarum.* Cetera præterimus, donec de scriptura, situ, auctoritate, & an propriæ Pamphyliæ fuerint, certiores aliunde redditi fuerimus.

XXII.

An *Seleucia* etiam inter vrbes Pamphylias fuerit, in controuersiam venit. Nihil de illa Hierocles in extensiore sua Pamphylia: vtique autem in Pisidia Seleuciam, Ferream cognomine habet, & aliam in Isauria metropolim, quæ Tracheæ Seleucia ad Calycadnum est. Ortelius, quam Pisidiæ dicunt, putat ad Pamphyliam pertinere, eamdemque Pisidiæ & Pamphyliæ Seleuciam esse: sed duas diuersas esse, Lucas Holstenius pag. 174 contendit, idque probat ex concilii Nicæni subscriptionibus. Varie illo æuo prouinciæ diuisæ fuerunt, & vna vrbs nunc huic, nunc illi adsignata; tamen tanto viro habemus fidem, distinctam Pamphyliæ aliquam Seleuciam fuisse, diuersam a Pi idica, licet vbi fuerit posita, definire, silentibus ceteris, non possimus.

SECTIO II.

I S A V R I A.

XXIII.

Isauria regio est Pamphyliam & Ciliciam contingens, aspera & montana, in Tauro fere sita, secundum quosdam ad mare vsque angusto spatio procurrens. Zosimus lib. v cap. XXV τὸ τῶν Ισαύρων πλῆθος, ὑπερκείμενον Παμφυλίας καὶ Κιλικίας ἐν τοῖς ἀβάτοις τῦ Ταύρυ καὶ τραχυτάτοις ὄρεσιν ἀεὶ βιοτεῦον. *Isaurorum multitudo, quæ supra Pamphyliam Ciliciamque posita semper in asperrimis & inaccessis Tauri montibus degit.* Stephanus, cui πρὸς τῷ Ταύρῳ, *ad Taurum est*, & Ptolemæus lib. v cap. IV, nullam mentionem partis habent maritimæ: habet autem Plinius lib. v cap. XXVII. *Ciliciæ*, inquit, *Pamphyliam omnes iunxere, neglecta gente Isaurica. Oppida eius intus, Isaura, Clibanus, Lalasis: decurrit autem ad mare Anemurii regione supra dicti.* Anemurium Ciliciæ Asperæ est, iuxta quod oppidum, Isauriam regionem dicit ad mare vsque decurrere. Non dicit Anemurium Isauriæ esse, sed circa illud Isauros aliquod possidere: nec aliam vrbem nominat, quæ illorum fuerit in litore, vt adeo illam maritimam partem minus celebrem fuisse oporteat. Quod vero Strabo lib. XII pag. 391 de Seruilio Isaurico dixit, excidisse τὰ πολλὰ τῶν πειρατῶν ἐρύματα, τὰ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, *multa pirata-*

piratarum munimenta, quæ ad mare erant; id dubium omnino eſt, fuerintne munitiones illæ in Iſauria propria, an vicinis in Pamphyliæ, Lyciæ, Ciliciæ, regionibus. Florus ſane lib. III. cap. VI, & Eutropius lib. VI cap. III in iis, quæ Seruilius euerterit, præcipue Phaſelidem, Olympum & Corycum nominant, quæ Lyciæ oppida fuerunt ad mare poſita, quod certum de prioribus: de Coryco etiam probatum ab eminentis ingenii viro, Henrico Noris Cenotaph. Piſan. pag. 216. Phaſelidem quidam Pamphyliæ transſcribunt, vt ſupra vidimus; ſed nemo eſt, qui Iſauriæ tribuerit.

XXIV.

Nomen regionis ab *Iſauris* ſiue *Iſauro* eſt, oppido munito ad Taurum, bis euerſo, primum a Perdicca poſt Alexandri mortem; iterum a Seruilio, qui cognomen inde accepit. De ſitu Stephanus: Ἴσαυρα, ὐδετέρως, πόλις Ἰσαυρίας. ἡ δὲ Ἰσαυρία μεταξὺ Λυκαονίας καὶ Κιλικίας πρὸς τῷ Ταύρῳ. *Iſaura, neutro genere, oppidum Iſauriæ. Iſauria autem Lycaoniam inter & Ciliciam ad Taurum ſita eſt.* Excidium primum, ſub Perdicca deſcripſit Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXII non tam ab ipſo Perdicca factum, quam ab incolis, obſidione ad deſperationem adactis, qui ſe & ſuos incendio abſumſerunt, ne capti in hoſtium poteſtatem venirent. Τῶν Ἰσαυρέων πόλιν vocat: nam Stephano auctore Ἰσαυρεὺς & Ἴσαυρος gentile formatur. Idem ὀχυρὰν καὶ μεγάλην πόλιν, καὶ πλήθυσαν ἀλκίμων ἀνδρῶν, *munitam & magnam vrbem, viriſque fortibus abundantem* dixit: & poſt paullo πόλιν γενομένην εὐδαίμονα ἐκ πολλῶν χρόνων, *a multo tempore felicem & beatam ciuitatem.* Seruilii oppugnatio euerſioque ex Strabone, Floro, aliis nota eſt.

2. Vrbs Straboni τὰ Ἴσαυρα, *Iſaura*, plurali numero, atque ita etiam Stephanus: dubie Plinius & Ptolemæus Ἴσαυρα, *Iſaura*, neutro an femineo genere, incertum. Floro eſt *Iſaurus*: nec dubium quin etiam ſingulariter *Iſaura* dicta olim fuerit. Sic Ammianus lib. XIV cap. XXV [Valeſ. cap. VIII] cuius verba mox proferemus: & ad eum locum emendauit Henr. Valeſius in Trebellii Pollionis tyranno Trebelliano: *palatium in arce Iſauræ conſtituit*: vbi vulgo legitur *Iſauriæ*, quod etiam defendi poteſt. Decreuit vrbs, ex fato ſub Seruilio reſtituta, nec priſtinam recuperauit dignitatem. Ab Romanis dono accepit Antipater Derbæus: quo ſublato ad Romanos rediiſſe neceſſe eſt. Plinius ſine laude memorauit: nec Ptolemæus primo loco prouinciæ, ſed extremo poſuit. Ammianus dicto loco: *Iſaura antehac nimium potens, olim ſubuerſa vt rebellatrix interneciua, ægre veſtigia claritudinis priſtinæ monſtrat admodum pauca.* Cetera notandum. Strabone auctore duo fuiſſe Iſaura, vetera & noua, coniuncta tamen ita & propinqua, vt ceteri ſcriptores pro vna vrbe habuerint. Verba Strabonis ſunt, Ἰσαυρία κώμας δύο ἔχουσα ὁμωνύμους· τὴν μὲν Παλαιὰν καλουμένην, εὐερκῆ, *Iſauria duos vicos habet eiusdem nominis* [quo regio adpellatur] *qui Vetus ex iis vocatur, munitus eſt*, cetera.

XXV.

Plinius, vt ſupra oſtendimus, in Iſauria tria oppida habet, *Iſaura*,

Clibanum, *&* *Lalasin*. Primum vidimus: alterum ignotum est: *Lalasis* Harduino videtur Stephani *Lalisanda* esse, de qua idem refert, ιῦν, *suo æuo* Δαλίσανδα, *Dalisanda* vocari. Vnde in notitia Hieroclis, & alia ex regio codice pag. 51, prouinciæ Isauriæ episcopalis vrbs Δαλίσανδος, *Dalisandus*, memoratur. Quid? quod Palatino codice Ptolemæi in Cataonia *Dalisandus*, hoc ordine & dispositione legitur: Κύβιςρα, Κλαυδιόπολις, Δαλίσανδος, *Cybistra*, *Claudiopolis*, *Dalisandus*: vbi vulgatum Δαχίσανδος. Est & *Dalasis* regio Ciliciæ apud eumdem Ptolemæum lib. v cap. v i i i, quod nomen propius ad Plinii *Lalasin* accedit, cui etiam situs respondet, nisi quod hoc oppidi, illud regionis est.

XXVI.

Et Ptolemæo in Isauria præter Isaura, duo sunt oppida, Σαυάτρα, *Savatra*, quod ignotum: & Αὔσιρα *Ausira*, quod Casaubono ipsa videtur Isaura esse, quia tantum litteræ transpositæ sint: quod vero in Palatino est Λύσιρα, *Lysira*, sunt qui putent *Lystra* Lycaoniæ significari, præsertim quia Lystrorum nusquam alio loco mentionem Ptolemæus fecit.

XXVII.

Ammianus Marcellinus lib. x i v cap. x x v [Valesf. v i i i] in Isauria & *Seleuciam & Claudiopolin* censet. *Superatis*, inquit, *Tauri montis verticibus, qui ad solis ortum sublimius attolluntur. Cilicia spatiis porrigitur late distentis, diues bonis omnibus terra: eiusque lateri dextro adnexa Isauria, pari sorte vberi palmite viret & frugibus multis: quam mediam nauigabile flumen Calycadnus interscindit. Et hanc quidem, præter oppida multa, duæ ciuitates exornant, Seleucia opus Seleuci Regis; & Claudiopolis, quam deduxit coloniam Claudius Cæsar. Isaura enim antehac mœnium potens, olim subuersa, vt rebellatrix interneciua, ægre vestigia claritudinis pristinæ monstrat admodum pauca.* Sed ex his facile intelligitur, non veterum Isauriam, sed vt suo æuo ampliata erat, Ammianum designare. *Seleucia* enim, ad Calycadnum posita, veteribus geographis, Straboni lib. x i v pag. 461, Plinio lib. v cap. x x v i i, & Ptolemæo lib. v cap. v i i i, non in Isauria, sed Cilicia Aspera inest: posteriori autem æuo, quod ex Ecclesiæ Notitiis manifestum est, metropolis facta fuit Isauriæ, cuius fines latius per Ciliciam interea fuerant prorogati, quippe Notitiis illis plures Ciliciæ vrbes, Celenderis, Anemurivm, Lamus, Irenopolis, aliæ, quæ veterum consensione in Cilicia erant, Isauriæ, ampliatæ prouinciæ, adscriptæ sunt. In his etiam *Claudiopolis* est, illa eadem, quam Ammianus nominauit: quæ num in vetere Isauria fuerit, an extra illam, in prolatis finibus, nunc nobis disquirendum est.

XXVIII.

Claudius Cæsar, Drusi filius [non ille Gothicus] plures colonias cum in alias orbis partes, tum maxime in orientem deduxit, & de nomine suo adpellauit. Testis *Claudiopolis* Bithyniæ, cui & *Bithynium* nomen fuit, auctore Ptolemæo lib. v cap. i: & alia in Paphlagonia ad fines Galatiæ, eidem Ptolemæo cap. i v *Neoclaudiopolis*, prius Andrapa dicta: & *Claudiopolis*, ad Euphratem in minore Armenia, quam Io. Harduinus, vir doctissimus, & illam

illam Ptolemæi in Cataonia lib. v cap. vii eamdem esse putat, quod nobis secius videtur. Plinius enim lib. v cap. xxiv ita de sua tradit: *Euphrates apud Claudiopolim Cappadociæ cursum ad occasum solis agit.* Itaque iuxta Euphratem oportuit esse. Cappadocia autem & minor Armenia communes fines habent & sæpe confusos atque permixtos, vt, quæ Armeniæ sunt, Cappadociæ tribuantur. Ptolemæus autem de sua Cataoniæ, quam prouinciam Armeniæ minoris facit, ita:

Κύβιςρα	ξς	λη	δ
Κλαυδιόπολις	ξε γ	λζ	ς
Δαλίσανδος	ξζ γ	λη	L' γ
	long.	lat.	
Cybistra	66	38	15
Claudiopolis	65, 20	37,	10
Dalisandus	67, 20	38,	50

E quibus adparet, Claudiopolim Cybistris esse citeriorem, etiam magis in austrum ad Taurum montem recedere: atque ita Ptolemæi hanc Claudiopolim ab Euphrate minimum quatuor gradibus remotam in occasum solis esse. Non igitur cum Harduino facere possumus, qui rectius Ptolemæi *Claudiadem* in Lauinianesina Armeniæ prouincia, quam hanc ex Cataonia Claudiopolim cum Pliniana comparasset: nec dubitamus Ammiani & Notitiarum in Isauria Claudiopolim esse ipsam illam, quam Ptolemæus in Cataoniæ extremis ad occasum finibus locauit, quæ vero secundum veterem geographiam non ad Isauriam, sed Cataoniam Cappadociæ, quo & Cybistra Ptolemæus refert, [non autem Strabo, vt infra in Cataonia dicemus & Tyanitide] pertinuit.

SECTIO III.

CILICIA.

XXIX.

Cilicia, amplissima regio, inter Pamphyliam patens Syriamque, circumuallataque ita montibus, Tauro maxime, qui a tergo obtenditur, & Amano, Armeniam versus, vt paucos aditus, eosque angustos, quas *Pylas* vocant, habeat. Tergum claudit Taurus mons: alterum latus mare mediterraneum. Diuiditur in *Asperam* & *Campestrem*, vt Strabo vocat: Ptolemæo Campestris est Propria Cilicia: Asperam idem in minores regiunculas *Selentidem* & *Cetidem* dispescit, de qua diuisione silent alii. Nos Strabonem potissimum sequemur, primo Asperam, quia ab occasu est, expolituri: deinde Campestrem siue Propriam.

CILICIA ASPERA
siue
TRACHEA.

XXX.

Cilicia Aspera, Graece τραχεῖα, *Trachea*, Straboni & Ptolemaeo, nomen habet a locorum asperitate, quia σπανίως ἔχει τι χωρίον ἐπίπεδον, *raro habet locum aliquem planum.* A septemtrione Isauriam & Homonadenses habet. Vocatur etiam Τραχειῶτις, *Tracheotis*, & incolae Τραχειῶται, *Tracheotae*. Hoc ex Strabonis XIV pag. 459.

XXXI.

Initium Plinius lib. v cap. XXVII a Mela fluuio facit. *Oppida*, inquit, *Myanda, Anemurium, Coracesium, finisque antiquus Ciliciae Melas amnis.* Strabo autem hoc flumen Pamphyliae dedit, quem supra etiam sequuti sumus: Ciliciae autem initium constituit in *Coracesio.* πρῶτον τῶν Κιλίκων φρούριον τὸ Κορακήσιον, *Primum Cilicum castellum est Coracesium.* In petra praerupta dicit situm esse. Ceteri tamquam oppidum describunt. Plinius dicto loco: *Oppida, Myanda, Anemurium, Coracesium.* Et Liuius lib. XXXIII cap. XX *Coracesium praeter spem clausis portis tenebat eum;* Antiochum puta. Ptolemaeus lib. v cap. v Κορακήσιον, *Coracensium*, scripsit, itidemque primum locum Asperae Ciliciae a Pamphylia fecit.

XXXII.

Sydra, Συδρή, Strabonis; Σύεδρα, *Syedra* Ptolemaei sequitur: & post eam *Hamaxia* eiusdem Strabonis: quo loco fere Ptolemaeo lib. v cap. VIII [nam diuisit Tracheam & diuersis de ea locis agit] est Ἰωτάπη, *Iotape*, cuius etiam Plinius inter Ciliciae oppida mentionem habet. *Selinûs*, inquit, *Arsinoe, Iotape, Doron.*

XXXIII.

Sequitur Σελινοῦς, *Selinûs*, Straboni fluuius: ceteris etiam oppidum. Plinius praedicto loco, & Ptolemaeus inter oppida enarrant, & hic quidem tali inter maritimas vrbes ordine: *Iotape, Selinûs, Antiochia super Crago.* Liuius lib. XXXIII cap. XX de Antiocho rege: *superato Anemurio* [*promontorium id Ciliciae est*] *Selinunte recepto, - - - Coracesium praeter spem clausis portis tenebat eum.* In hoc oppido Traianus mortuus est, quod inde *Traianopolis* etiam vocatum fuit. Dio siue Xiphilinus in Traiano extremo: ἐς Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας ἐλθών, ἣν δὴ καὶ Τραϊανόπολιν καλοῦμεν, ἐξαίφνης ἀπέψυξε. *Selinuntem Ciliciae veniens, quam nos Traianopolim adpellamus, illico exspirauit.*

XXXIV.

Deinde Straboni est Κράγος πέτρα περίκρημνος καὶ πρὸς θαλάττῃ, *Cragus praerupta ad mare petra;* & Ptolemaei Ἀντιόχεια ἐπὶ Κράγῳ, *Antiochia super Crago.*

2. Post quam Ptolemaei Νεφελὶς, *Nephelis*, oppidis adnumerata, sita ad pro-

promontorium eiusdem nominis. Liuius dicto loco: *Rhodii Legatos ad regem miserunt Nephelida, [promontorium Ciliciae est, inclutum foedere antiquo Atheniensium] si eo non contineret copias suas, se obuiam ituros.*

3. Deinde est Strabonis *Charadrûs* castellum cum statione, Χαραδροῦς ἔρυμα, καὶ αὐτὸ ὕφορμον ἔχον. Scylax quoque, Χαραδροῦς πόλις καὶ λιμὴν, *Charadrûs oppidum & portus.*

XXXV.

Inde *Anemurium* promontorium, Ανεμούριον ἄκρα, Straboni est, vbi Ciliciae continentem dicit quam proxime ad Cypri promontorium Crommyon accedere. Liuius lib. XXXIII cap. XX *superato Anemurio: promontorium id quoque Ciliciae est.* Pomponius Mela lib. I cap. XIII *Duo deinde promontoria sunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis; & quod Ciliciam a Pamphylia distinguit, Anemurium, interque ea Celendris & Nagidos, Samiorum Coloniae: sed Celendris Sarpedoni propior.* Adpositum oppidum fuit eodem nomine. Plinius: *Oppida, Myanda, Anemurium, Coracesium.* Scylax: Ανεμούριον ἄκρα καὶ πόλις, *Anemurium promontorium & oppidum.* Ptolemaeus quoque in oppidis numerauit post Nephelidem, *Anemurium,* quod primum fecit regionis *Cetidis*, sicut superiora in *Selentide* censuit, quae partes ipsi sunt Ciliciae Tracheae. Et ne de oppido dubitetur, nummos proferre possumus, Alexandri Seueri & Valeriani, quibus inscriptum est ΑΝΕΜΟΥΡΙΕΩΝ, *Anemuriensium.* Adi Harduinum.

XXXVI.

Succedit *Nagidus*, colonia Samiorum, vt modo Pomponii verbis relatum fuit. Stephanus: Νάγιδος πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας, *Nagidus oppidum inter Ciliciam & Pamphyliam.* Opinionem videlicet Pomponii Melae est sequutus, qua Anemurium terminus inter vtramque regionem statuitur. Variae enim de fine Pamphyliae fuerunt geographorum sententiae, vt supra etiam dictum fuit. Nos Strabonem & Ptolemaevm sequuti sumus. In mendo latet hic locus apud Strabonem, qui ita restituendus est, etiam Casauboni iudicio: κατὰ τοῦτον [τὸν παράπλουν] δ' ἐστὶ Νάγιδος πόλις πρώτη μετὰ τὸ Ανεμούριον, *inter ea, quae praeternauigantur, prima vrbs post Anemurium est Nagidus.* Male prima vrbis littera ad verbum reducta erat, ἐστιν Ἄγιδος.

XXXVII.

Circa haec loca Ptolemaeus habet *Arymagdum* fluuium: & post illum *Arsinoën*, oppidum, quod etiam Strabo, Plinius, Stephanus memorarunt: iste εἶτ' Αρσινόη, πρόσορμον ἔχουσα, *deinde* [post Nagidum] *Arsinoe est, habens nauium stationem:* ille, praedicto loco, *Selinûs, Arsinoe, Iotape:* hic, Αρσινόη - - - πέμπτη Κιλικίας, *Arsinoe, - - - quinta eius nominis, in Cilicia est.*

XXXVIII.

Sequitur *Celenderis*, Κελένδερις, Strabonis & Ptolemaei ordine; cuius etiam Iosephus lib. I de Bello Iud. cap. XX mentionem fecit. ὡς εἰς Κελένδεριν κατέπλει, *quum*, inquit, *Celenderin adnauigasset.* Apollodorus lib. III cap. XIV num. 3 ἐκ Συρίας ἐλθὼν εἰς Κιλικίαν, πόλιν ἔκτισε Κελένδεριν, *ex Syria in Cilici-*

Ciliciam delatus [Sandocus, Astynoi filius, Phaethontis nepos] *vrbem Celenderin condidit.* Mela & Tacitus tribus syllabis *Celendris* scripserunt. Ille, loco supra prædicto: *inter ea* [promontoria] *Celendris & Nagidos; Samiorum coloniæ.* Si enim vel maxime Sandocus ille condidisset, tamen Samii in eam colonos mittere potuerunt. Tacitus annali II cap. LXXX *Piso castellum Ciliciæ munitum admodum, cui nomen Celendris, occupat.* Castellum etiam oppidum munitum est: aut oppidum antea in castelli formam redactum fuit. Strabo tamen, Κελένδερις, πόλις λιμένα ἔχουσα, *Celenderis, oppidum cum portu.* Regio adiacens *Celenderitis* dicta. Plinius lib. V cap. XXXVII Amnes, *Saros, Cydnus Tarsum, liberam vrbem procul a mari secans: regio Celenderitis cum oppido.*

XXXIX.

Proxima Ptolemæi Ἀφροδισιὰς, *Aphrodisias*, a Veneris cultu & templo haud dubie adpellata. Plinius in Cilicia: *promontorium & oppidum Veneris, a quo proxime Cyprus insula.* Liuius lib. XXXIII cap. XX *Coracesium eo tempore Antiochus operibus oppugnabat: Zephyrio, & Solis, & Aphrodisiade, & Coryco, & superato Anemurio* [*promontorium id quoque Ciliciæ est*] *Selinunte recepto, omnibus his aliisque eius oræ castellis aut metu aut voluntate sine certamine in deditionem acceptis, Coracesium præter spem clausis portis tenebat eum.* Et Diodorus Siculus lib. XIX cap. LXIV ἐντεῦθεν παρακομισθεὶς εἰς Ἀφροδισιάδα τῆς Κιλικίας, *Inde Aphrodisiadem Ciliciæ delatus.*

XL.

Holmus Strabonis prope illum locum fuit. ὅλμοι, *Holmi* videtur Casaubono legendum, quia Stephanus, hunc Strabonis locum referens, pluraliter scripsit ὅλμοι, πόλις Τραχείας Κιλικίας, ὅπου πρότερον ᾤκουν οἱ νῦν Σελευκεῖς, *Olmi*, [nam etiam sine adspiratione scribunt] *vrbs Asperæ Ciliciæ, vbi antea habitabant, qui nunc Seleucienses sunt.* Posteriora verba Strabonis sunt, iisque significatur, Holmienses Seleuciam Calycadni translatos fuisse. Plinius gemino modo hoc nomen scripsit *Holmia* & *Holmæ*, nisi corruptum est alterum. De Seleucia enim sic dixit: *Seleucia supra amnem Calycadnum, Tracheotis cognomine, a mari relata, vbi vocabatur Holmia.* Et paullo ante eodem de Cilicia capite. *Promontorium Sarpedon: oppida, Holmæ, Mylæ.* Prætermisit locum Ptolemæus, qui forsan desertus ipsius ætate, translatis olim incolis, fuit.

XLI.

Tum sequitur proxime Σαρπηδὼν, *Sarpêdon*, promontorium, apud Strabonem. Ptolemæus quoque ante Calycadni ostia hoc promontorium *Sarpedonem* posuit: post illa Zephyrium, de quo postea. Nobilius factum Romanorum cum Antiocho pacificatione. Inter pacis enim conditiones & hæc conscripta legitur apud Liuium lib. XXXVIII c. XXXVIII. *Neue nauigato citra Calycadnum, neue Sarpedonem, promontoria.* Appianus Syriac. pag. 181 ita expressit: ὅρον μὲν Ἀντιόχῳ τῆς ἀρχῆς εἶναι δύο ἄκρας, Καλύκαδνόν τε καὶ Σαρπιδόνιον, *Antiocho limites regni duo promontoria sint, Calycadnum & Sarpidonium.* Sic Car. Stephanus & Alex. Tollius ediderunt, sed perperam.

ram. Strabo enim & Ptolemæus per η ſcripſerunt Σαρπηδών: & Latini *Sarpedon*, E longo, Liuius, Plinius, Pomponius, quorum verba antea ſunt producta. Zoſimus lib. I cap. LVII Apollinis inde cognomen fuiſſe refert, & Strabo lib. XIV pag. 465 Dianæ. Ille ait, ἐν Σελευκείᾳ τῇ κατὰ Κιλικίαν Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἵδρυτο, καλουμένου Σαρπηδονίυ, καὶ ἐν τύτῳ χρηϛήριον, *Seleuciæ, quod eſt oppidum Ciliciæ, templum Apollinis erat, quem Sarpedonium vocant, & in templo erat oraculum:* hic [Strabo] de Diana: ἐν τῇ Κιλικίᾳ ἐϛὶ καὶ τὸ τῆς Σαρπηδονίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν καὶ μαντεῖον, *In Cilicia eſt quoque Dianæ Sarpedoniæ templum & oraculum.* Nomen Pomponius a *Sarpedone* rege ducit, haud dubie Homerico illo heroe, qui Λυκίων ἀγὸς, *Lyciorum dux* ſiue rex Iliad. E verſ. 647 dicitur. *Duo*, inquit Mela, *promontoria ſunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis; & quod Ciliciam a Pamphylia diſtinguit, Anemurium.* Videtur etiam oppidum adpoſitum fuiſſe eiusdem nominis. Scylax enim in Cilicia: Σαρπηδὼν πόλις ἔρημος καὶ ποταμὸς, *Sarpedon oppidum deſertum & fluuius.* Suſpectus locus eruditis, præſertim in voce ἐρημος, quam ὅρμος legendum Voſſius cenſet, vel ὅρμος ἐρημος: Hudſonius in Λάτμος, *Latmus*, quod fluminis nomen eſt, conuertit: neuter in πόλις aliquid deſiderat. Sed æque poteſt & illa vox prauata eſſe, quod non leuiter ex eo videtur confirmari, quia nemo aliorum de vrbe *Sarpedone* quidquam commemorauit.

XLII.

Calycadnus fluuius inter duo promontoria, Sarpedonem & Zephyrium, in mare exit. Hic enim ordo eſt Ptolemæi:

Σαρπηδὼν ἄκρα	*Sarpedon promontorium*
Καλυκάδνυ ποταμȣ̃ ἐκβολαὶ	*Calycadni fl. oſtia*
Ζεφύριον ἄκρον.	*Zephyrium promontorium.*

Strabo hæc pariter coniungit ita: εὐθὺς ἐϛιν ἡ τȣ̃ Καλυκάδνυ ἐκβολὴ, κάμψαντι ἠϊόνα ποιȣ̃σαν ἄκραν, ἡ καλεῖται Σαρπηδών. πλησίον ἐϛὶ τȣ̃ Καλυκάδνυ καὶ τὸ Ζεφύριον, καὶ αὕτη ἄκρα, *Statim ſunt Calycadni oſtia, ſi litus flexeris, quod promontorium efficit, cui nomen Sarpedon. Vicinum eſt Calycadno Zephyrium promontorium.* Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXV [Valeſ. cap. VIII] *mediam* (Iſauriam) *nauigabile flumen Calycadnus interſcindit.* Si Stephano credimus, idem flumen & Calydnum quondam dixere. Sic enim in Τρία ait: ἔϛιν Τρία καὶ κατὰ Ισαυρίαν Σελεύκειαν, ἣ παραῤῥεῖ ὁ Καλύκαδνος, ὃν Καλυδνόν τινες καλȣ̃σιν. *Eſt etiam Hyria iuxta Iſauriam Seleuciam, quam Calycadnus adluit, quem Calydnum aliqui vocant.* Sed verius conſtantiusque nomen *Calycadnus* eſſe, præter libros, etiam nummi probant ſub Seuero & Gordiano cum epigraphe percuſſi: ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ. * *Seleucienſium, qui ad Calycadnum ſunt.* Fuit & promontorium hoc nomine apud Liuium lib. XXXVIII cap. XXXVIII & ad Appianum in Syriacis, quorum verba paulo ante in *Sarpedone* attulimus. Forte vnum ex

* Et ſub C. Vibio Trebon. Gallo, in Numiſm. de Camps pag. 107. Adde num. P. Lic. Valeriani pag. 109.

ex iis eſt, inter quæ exit Calycadnus, Zephyrium videlicet, quia Sarpedonis diſtincta ibidem habetur mentio.

XLIII.

Zephyrio autem promontorio caſtellum vel oppidum eodem nomine adiunctum fuiſſe, ex Liuii narratione lib. XXXIII cap. XX videtur liquido probari. Ait enim, *Zephyrio & Solis & Aphrodiſiade, & Coryco, &, ſuperato Anemurio, (promontorium id quoque Ciliciæ eſt) Selinunte recepto; omnibus his aliisque eius oræ caſtellis aut metu aut voluntate ſine certamine in deditionem acceptis.*

XLIV.

Hic Ptolemæus finem fecit Ciliciæ Tracheæ; incipit a Coryco Propriam: Strabo Aſperam ad Solos vſque producit. Plinius, Mela, Scylax nihil diſtinctionis habent, ſed vnam Ciliciam a Pamphylia ad Syriam protendunt, vt neuter illorum ſuffragio de limite inter vtramque iuuari poſſit. Strabo autem poſt Zephyrium addit Tracheæ *Pæcilen petram* Ποικίλη Græce; per quam gradibus adſcendatur Seleuciam: & *Anemurium* promontorium alterum: tum demum Κώρυκον ἄκραν, *Corycum* promontorium, quod initium Ciliciæ Propriæ eſt Ptolemæo, quamuis hic tantum oppidum memorat; promontorii rationem nullam habet, quemadmodum nec Strabo oppidi. Fuiſſe autem vtrumque aliorum conſenſu facile probatur. Plinius in Cilicia: *Iuxta mare Corycos, eodem nomine oppidum, & portus, & ſpecus.* Pomponius lib. I cap. XIII *Non longe hinc Corycos oppidum portu ſaloque incingitur, anguſto tergore continenti adnexum. Supra ſpecus eſt, nomine Corycius, ſingulari ingenio, ac ſupra quam deſcribi facile ſit, eximius.* Stephanus Κώρυκος πόλις Κιλικίας, *Corycus, oppidum Ciliciæ.* Ciues eius ſunt gentili nomine Κωρύκιοι, *Corycii,* & Κωρυκιῶται, *Coryciotæ,* eodem ductore Stephano. Nummus e theſauro Golzii, ΚΩΡΥΚΙΩΝ, *Coryciorum:* alius Caracallæ, & iterum alius Alexandri Seueri, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ *Coryciotarum.* * Miranda autem prorſus ſunt, quæ de *Corycio ſpecu* ſiue *antro* auctores referunt. Strabo ita ſitum lib. XIV pag. 461 deſcribit: Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι ςαδίοις ἐςὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ἐν ᾧ ἡ ἀρίςη κρόκος φύεται, *Corycum* ** *promontorium, ſupra quod ad viginti ſtadia antrum eſt Corycium, in quo optimus crocus naſcitur.* Mela etiam verbis modo recitatis, *ſupra, ſpecus eſt nomine Corycium.* SUPRA, puta *Corycum* oppidum maritimum, portu fere incluſum atque cinctum. Addit de figura antri, quod ſit κοιλὰς, *cauerna rotunda,* ſaxoſo ſupercilio cincta, plena intus virgultis ſemper virentibus. παρίσπαρται, *conſita iuxta eſſe,* quæ crocum ferant. Meminit etiam Curtius lib. III cap. IV, ſed omnium clariſſime Pomponius Mela cap. de Cilicia. *** *Supra,* inquit. *ſpecus eſt nomine Corycius, ſingulari ingenio, ac ſupra quam deſcribi facile ſit, eximius. Grandi namque hiatu patens montem litori adpoſitum, & decem ſtadiorum cliuo*

* Et alius P. Lic. Valeriani in Numiſm. de Camps pag. 109 ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑΣΤ. ΝΑΥΑΡΧΙΣ.

** Nonnus Dionyſiac. I p. 24.

*** Add. Apollod. Biblioth. I c. 6 § 3.

cliuo satis arduum ex summo statim vertice aperit. Tunc alte demissus, & quantum demittitur amplior, viret lucis pendentibus vndique, & totum se nemoroso laterum orbe complectitur, adeo mirificus & pulcher, vt mentes accedentium primo adspectu consternat: vbi contemplati durauere, non satiet. Vnus in eum descensus est, angustus, asper, quingentorum & mille passuum, per amœnas vmbras & opaca siluæ quiddam agreste resonantis riuis hinc illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum est, rursus specus alius aperitur. - - - Deinde aliquamdiu perspicuus: mox & quo magis subitur, obscurior, ducit ausos penitus, alteque quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte se extollens, tantummodo se ostendit, & vbi magnum impetum breui alueo traxit, iterum demersus absconditur. Hæc exscripsit Solinus cap. XXXVIII. de Cilicia, vt tamen quædam vel mutarit, vel alia addiderit; quos inter se Salmasius componit p. 544 seq. Quod vero de altero specu Pomponius tradit, in quo ingens amnis se extollat, & breui post spatio mergatur; ex Strabonis verbis lib. XIV pag. 461 Salmasio etiam, acris iudicii viro, videtur hausisse, nec vero adsecutus esse Strabonis mentem & sententiam. Ait geographus: ἔςι δὲ καὶ ἄντρον αὐτόθι, ἔχον πηγὴν μεγάλην, ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆς; quæ Pomponius sic interpretatus est, quasi diceret, in ima Corycii specus parte rursus alterum specus pandi: quod haud scio [Salmasii verbis vtor] an satis rectum sit. Cæterum longior aditus ad specum de valle intelligendus est, etiamsi auctores de illo, quasi & ipse specus sit, aut pars illius, loquantur.

XLV.

Ptolemæus post Corycon habet proxime vrbem Σεβαςὴν, *Sebasten*, quæ alia non est quam insulæ Eleusæ oppidum, quod βασίλειον, *regiam* fecit Archelaus Cappadox, postquam Tracheam Ciliciam Augusti beneficio accepit, ut Strabo dicto sæpe loco tradidit. Id enim mutato nomine Σεβαςὴν, *Sebasten* dictum esse, auctor Iosephus est lib. VI Antiquit. cap. VIII. * Insula autem, eodem, Strabone referente, est προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ, *proxima continenti*, vt vrbem eius sine errore notabili in continente Ptolemæus censuerit. Stephanus, qui Ελαιοῦσσα, *Eleussa*, diphthongo & duplicato sibilo scripsit, etiam insulam dixit μετὰ τὴν ἤπειρον, ἡ νῦν Σεβαςὴ, πρὸς τῷ Κωρύκῳ. *statim post continentem, quæ nunc Sebaste vocatur, apud Corycum posita.* Insulam hic Sebasten vocat, credo quod parua est, quam vrbs fere totam occupauit. Oppianus, Cilix poeta, de Piscat. lib. III vers. 209 sine diphthongo scripsit, ἄςυ

Κωρύκιον ναίουσι καὶ ἀμφιρύτην Ελεῦσαν,

oppidum Corycium colunt, & circumfluam Elëusam. Plinius in insulis & continente Ciliciæ Elëusam posuit, errans haud dubie de situ continentis,

* Joseph. Antiquit. XVI c. 4 s. 6 pag. 796 Ηρώδης δὲ πλέων σὺν τοῖς παισὶν ὡς ἐγένετο κατὰ Κιλικίαν ἐν Ελαιούσῃ τῇ μετωνομασμένῃ νῦν Σεβαςῇ, καταλαμβάνει τὸν βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Αρχέλαον. *Herodes cum filiis nauigans, quum ad Ciliciam in Elëusa, nunc Sebaste nominata, versaretur, offendit regem Cappadociæ Archelaum.*

tis, quia ne in litore quidem posuit, sed mediterraneis oppidis adnumerauit.

XLVI.

Deinde fluuius hanc inter insulam & Solos, continentis vrbem, in mare se effundit, quem Λάτμον *Latmum* Strabo vocat; Ptolemæus & Stephanus Λάμον, *Lamum*. Incertum, quænam scriptura genuina sit, & an forsan cum tempore id nomen, eiecta littera, immutatum fuerit. Stephanus tamen ad Polyhistorem Alexandrum, maiorem Strabone historicum prouocauit: vnde coniicere licet, antiquum & verum nomen *Lamum* esse.* Idem refert, adiacentem regionem dici Λαμουσίαν, *Lamusiam:* Ptolemæus eam vocat Λαμωτίδα, *Lamotidem*, in qua *Lamum* oppidum ponit, sed intus, in mediterraneis situm, ac eodem adfusum flumine. Strabo κώμην, *vicum* dixit. Hoc flumen Straboni terminus est Ciliciæ Tracheæ. εἰσὶ δ', inquit, ὅροι ταύτης [τῆς Τραχείας Κιλικίας] μεταξὺ Σόλων τε καὶ Ελεούσης ὁ Λάτμος ποταμὸς, καὶ κώμη ὁμώνυμος, *Fines eius* [Ciliciæ Asperæ] *sunt inter Solos & Eleüsam Latmus fluuius & pagus eodem nomine.*

MEDITERRANEA TRACHEAE.

XLVII.

In mediterraneis Ciliciæ Asperæ vrbs præcipua fuit *Seleucia*, ad Calycadnum amnem posita, cognominata *Trachea* vel *Trachiotis*. Ptolemæus, Σελεύκεια Τραχεῖα, *Seleucia Trachea*, siue *Aspera:* Plinius sæpe dicto loco: *Seleucia supra amnem Calycadnum, Trachiotis cognomine, a mari relata, vbi vocabatur Holmia.* Translatio illa Holmiensium fuit supra in *Holmo* siue *Holmis* ex Strabone explicata. Hic enim lib. XIV pag. 461 ita: εἶθ' Ὄλμοι, ὅπου πρότερον ᾤκουν οἱ νῦν Σελευκεῖς. Κτισθείσης δ' ἐπὶ τῷ Καλυκάδνῳ τῆς Σελευκείας, ἐκεῖ μετῳκίσθησαν. *Deinde Holmus est, vbi quondam habitarunt, qui nunc Seleucienses sunt, &, condita ad Calycadnum Seleucia, in eam sunt translati.* Conditor Seleucus Nicator, vt Stephanus prodit: qui vero, quum antea *Olbiam* & *Hyriam* dictam refert, fallitur in Olbia, vt etiam Salmasius ad Solini cap. XXXVI extr. obseruauit. *Olbia* enim Pamphyliæ maritimæ est, prope Phaselidem: *Olba* vero Ciliciæ Propriæ seu Campestris, supra Solos in montanis sita, quam putat laudatus vir *Olbasam* Ptolemæi esse; Stephanum vero hanc Olbam cum *Holmo* vel *Holmis* confudisse. An vero *Hyria* antiquum nomen Seleuciæ fuit? ait quidem Stephanus in Σελεύκεια; πρότερον Ὀλβία ἐκαλεῖτο καὶ Ὑρία, *prius Olbia vocabatur & Hyria:* sed sibi ipse non constat Stephanus. In Ὑρία enim, ἔστι Ὑρία κατὰ Ἰσαυρίας Σελεύκειαν, ἣ παραῤῥεῖ ὁ Καλύκαδνος. *Est etiam Hyria iuxta Isauriæ Seleuciam, quam Calycadnus præterfluit.* Si est κατὰ, *iuxta* seu *apud* eam, non est ipsa Seleucia, neque in loco eius; sed forte ex Hyria, vicino oppido, æque vt ex Holmis, deducti ciues sunt in Seleuciam. Libera fuit Seleucia sub Romanis. Strabo prædicto loco: Ἀρχέλαος λαβὼν

* Nonnus XXIV v. 50 p. 622
Ἡμετέρη δὲ γέραιρε Λάμου κουροτρόφον ὕδωρ.

σῶν τὴν Τραχιῶτιν Κιλικίαν ὅλην πλὴν Σελευκείας· καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἀμύντας πρότερον εἶχε, καὶ ἔτι πρότερον Κλεοπάτρα, *Archelaus Trachiotin Ciliciam omnem* [ab Augusto] *accepit, demta Seleucia: ad quem modum etiam ante Amyntas & Cleopatra possederant.* Seruauit illam libertatem etiam sub posterioribus Romanorum principibus, quod ex numis illorum manifestum est: Philippi Arabis, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩΣ ΚΑ. ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ. & Gordiani, quo plene expressum est ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, *Seleucienſium, qui ad Calycadnum ſunt, liberæ*, ſupple, ciuitatis. *

2. Quod vero Stephanus *Iſauriæ Seleuciam* dixit, id conſuetudine ſui temporis ita dixit, quo Iſauriæ fines per multam partem Ciliciæ prolati fuerant. Eadem enim eſt Seleucia Tracheæ Ciliciæ, & ad Calycadnum, & Iſauriæ, vt vel ex ſola Stephani deſcriptione, quam protulimus modo, luculentum eſt. Conſentiunt & ceteri. Concilium enim Seleucienſe, quod Sozomenus lib. IV cap. XVI dicit ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας, *in Seleucia Iſauriæ* congregatum; Athanaſius de eodem concilio & Ariminenſi libro pag. 880 dixit ἐν Σελευκείᾳ τῇ τραχείᾳ, *in Seleucia Trachea*, vt Ptolemæus Seleuciam Cilicienſem vocat, habitum. Qua de cauſſa vtrumque coniunxit Socrates, de eodem concilio lib. II cap. XXXIX ſcribens: εἰς Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας, τὴν ἐπικαλουμένην Τραχεῖαν, συνεληλύθασι, *Seleuciam Iſauriæ, quæ Trachea cognominatur, conuenerunt.* *Et Epiphanius Hæreſi LXXIII ſect. 23 συνελθόντες ἐν τῇ Σελευκείᾳ τῇ Τραχείᾳ καλουμένῃ κατὰ τὴν Ἰσαυρίαν, *conuenientes in Seleucia, quæ Trachea vocatur, in Iſauria.* Theodoritus autem errauit a vero, quando lib. II Hiſt. eccleſ. cap. XXVI Seleuciam hanc ad mare poſitam credidit. Ei enim eſt πόλις αὕτη τῆς Ἰσαυρίας πρὸς τῇ θαλάττῃ κειμένη, *vrbs hæc Iſauriæ ad mare poſita.* At Strabo antea dicto loco de Calycadno: ἔχει ὁ ποταμὸς ἀνάπλουν εἰς τὴν Σελεύκειαν πόλιν, *hoc flumine aduerſo nauigatur in vrbem Seleuciam.* Ergo paulo longius a mari reducta fuit. id enim ἀνάπλους poſtulat. Et Plinius lib. V cap. XXVII *Seleucia ſupra amnem Calycadnum, Tracheotis cognomine, a mari relata, vbi vocabatur Holmia.* Holmia illa ad mare fuit: inde vero incolæ introrſum *relati*, id eſt reducti & tranſlati Seleuciam. Præterea Ptolemæus non in maritimis, ſed mediterraneis ſcripſit, licet modico interuallo a mari ſeiunctam.

XLVIII.

Cetera Ptolemæi oppida minus ſunt nota, & ab aliis fere præterita. *Clyſtrus* [pro quo Palatinus habet Καΰστρος, *Cayſtrus*] forte ſolius Ptolemæi eſt occaſum verſus ab eodem poſita. Inde in ortum, circa *Arymagdum* fluuium, eiusdem Δομιτιόπολις, *Domitiopolis*, quæ Stephano eſt Δομετιούπολις, *Dometiupolis*, ſiue *Dometiopolis*: qui vero nihil addidit, niſi Ἰσαυρίας πόλις, *Iſauriæ oppidum* eſſe, puta protractis finibus amplificatæ, vt medio æuo Iſauria erat. Quis vero fuerit ille *Domitius*, nusquam, quod ſciam, memoratur. Quia Strabo & Plinius ignorant, videtur circa Domitiani tem-

* Erat Seleuciæ templum Apollinis & oraculum. Zoſimus I c. 57 pag. 92.

pora nouum nomen alicui oppido accessisse, vt sit idem, quod *Domitianopolis*; vel a *Domitia*, vxore Domitiani, adpellata:. cui non obstabit, quod Δομετιανόπολις Stephanus scripsit, quasi virum auctorem indicans; quia ignorasse conditorem videtur, quod nullam eius mentionem habet: & alibi etiam posteriores Graeci a feminis denominatas vrbes virili genere pronunciant, verbi caussa Μαρκιανόπολις, & Ἑλενόπολις, quum illa a Marciana, Traiani sorore; hæc ab Helena, Constantini matre, quod nemo nescit, nomen trahat. De qua Græculorum inconsiderantia plus a nobis dictum est in Mœsia, lib. II cap. VIII pag. 592.

XLIX.

Supra Seleuciam circa eumdem fluuium Calycadnum est ex Ptolemæi dispositione prima & proxima *Diocæsarea*, in Notitia ecclesiæ pag. 57 & ab Hierocle Isauriæ tributa.

2 Deinde *Philadelphia*, in iisdem Notitiis censa sub Isauria; fama autem cum illa Syriæ huius nominis vrbe, aut altera Lydiæ, minime comparanda.

3. Et tandem prope fontes Calycadni ac sub Tauro monte *Flauiopolis*, quæ est Φλαβιὰς, *Flauias* Hieroclis & alterius Notitiæ in Cilicia Secunda. Itinerario Antonini adprobatur situs, quem Ptolemæus tribuit, itinere a Cæsarea Cappadociæ Anazarbum; & XVIII M. P. supra Anazarbum, Cæsaream illam versus, sita esse dicitur hoc ordine:

Cocuso		
Laranda	M. P.	XVIII
Badimum	M. P.	XVIII
Prætorium	M. P.	XXII
Flauiada	M. P.	XXII
Anazarbum	M. P.	XVIII.

L.

Supra Corycum Ptolemæus *Lamum* habet ad fluuium eius nominis; & regionem *Lamotidem*, ab oppido Lamo, vel fluuio etiam adpellatam: in qua & *Antiochea* quædam, cum cognomine τῆς Λαμώτιδος. Concilio Chalced. act. III commemoratur eius episcopus Acacius. Stephanus in huius nominis vrbibus: τεσσαρεσκαιδεκάτη Ἰσαυρίας, ἡ Λαμωτὶς λεγομένη *decimaquarta Isauriæ, Lamotis dicta.* Hæc an eadem sit, quæ Ptolemæi super Crago in Trachea, dubitatur, quia inter Lamum & Selinunta, quocum ille coniungit, magnum interuallum est. Attamen Notitiæ non nisi vnam Antiochiam in Isauria habent.

LI.

In ortum vero & septemtrionem reduxit *Irenopolim*, circa Calycadnum amnem; quæ in ante laudatis Notitiis est Ciliciæ Secundæ, & quidem apud Hierociem hoc ordine: Εἰρηνόπολις, Φλαβιὰς, Κασάβαλλα. Hoc oppidum antea *Neronias* dictum fuit. Theodoritus Histor. Eccles. lib. I cap. VII Κιλικίας τῆς δευτέρας ἡ Νερωνιὰς ἐστὶ πόλις, ἣν νῦν Εἰρηνόπολιν ὀνομάζομεν, *Neronias vrbs Ciliciæ Secundæ est, quam nunc Irenopolim vocamus.* Eadem

Gela-

Gelaſius Cyzicenus Act. Concil. Nic. lib. II cap. VII, poſt Conſtantini orationem, tradit. Et quem Narciſſum Sozomenus lib. III cap. X epiſcopum Εἰρηνοπόλεως τῆς Κιλικίας, *Irenopolis Ciliciæ* vocat; eumdem Socrates lib. II cap. XXVI dicit τὸν Νερωνιάδος τῆς ἐν Κιλικίᾳ ἐπίσκοπον, *Neroniadis, quæ in Cilicia eſt, epiſcopum:* & Patres Concilii Sardicenſis in Synodica Epiſtola [Tom. I Oper. Athanaſ. pag. 765] Νάρκισσον τὸν ἀπὸ Νερωνιάδος τῆς Κιλικίας, *Narciſſum a Neroniade Ciliciæ:* & ipſe Athanaſius principio Apologiæ de Fuga ſua, τὸν ἀπὸ τῆς πόλεως Νέρωνος, *ex Neronis vrbe* Narciſſum.

LII.

Eodem tractu videtur etiam Αὐγοῦστα, *Auguſta* Ptolemæi fuiſſe, quam ille paullo longius in ortum remouit, ferme ad flumen Pyramum: diuerſa ab Sebaſte maritima. Plinius quoque lib. V cap. XXVII eodem ſitu, *Anazarbeni, qui nunc Cæſarea: Auguſta, Caſtabala.* Hierocles etiam diſtinxit a Sebaſte, ſed prauatum nomen eſt alterum, Σεβαστὴ, Αγυστία, lege Αὐγοῦστα. In altera Notitia dicitur *Auguſtopolis*, in Cilicia Prima ſic: Σεβαστὴ, Κώρυκος, Ἄδανα, Αὐγουστόπολις.

LIII.

Supereſt *Olbaſa* Ptolemæi in Cetide mediterranea, quæ ipſi pars eſt Tracheæ: quam vero Salmaſius, vt ſupra in Seleucia dictum, putat *Olba* legendam eſſe. Strabo ſane pag. 462 *ſupra hæc* [Anchialen & Quinda] *& Solos montana ſunt, in quibus* Ὄλβη πόλις, *vrbs Olba, Iouis habens templum, a Teucri filio Aiace dedicatum. Eius pontifex dominus erat Trachiotidos.* Hierocles in Iſauria: Διοκαισάρεια. Ολβὴ, Κλαυδιόπολις. quod in altera Notitia corruptum eſt Ολύα, pro Ολβὴ: itidemque cum Diocæſarea coniungitur.

LIV.

Denique fuit agreſtis natio huius Ciliciæ, quæ Archelao Cappadoci ſubiecta erat, cui nomen *Clitarum* fuit, aliquoties rebellis & Romanis legibus repugnans. Tacitus lib. VI cap. XLI *Per idem tempus Clitarum natio Cappadoci Archelao ſubiecta, quia noſtrum in modum deferre cenſus, pati tributa adigebatur, in iuga Tauri montis abſceſſit, locorumque ingenio ſe ſe contra imbelles regis copias tutabatur.* Et lib. XII cap. LV *Nec multo poſt agreſtium Cilicum nationes, quibus Clitarum cognomentum, ſæpe & alias commotæ, tunc Troſobore duce, montes aſperos caſtris cepere. Atque inde decurſu in litora aut vrbes, vim cultoribus ac oppidanis, ac plerumque in mercatores & nauicularios audebant: obſeſſaque ciuitas Anemurienſis.* Anemurium autem erat Ciliciæ Tracheæ oppidum, idque in ora maritima.

CILICIA CAMPESTRIS SIVE PROPRIA.

LV.

Campeſtris Cilicia, Græce ἡ Πεδιάς, ita Straboni dicta fuit. Hæc eſt

pars altera, quæ ab oriente Asperam consequitur. Lib. XIV pag. 59 ita de diuisione: Τῆς Κιλικίας τῆς ἔξω τοῦ Ταύρου, ἡ μὲν λέγεται Τραχεῖα, ἡ δὲ Πεδιάς. *Ciliciæ, quæ extra Taurum regio est, pars vna dicitur Aspera, altera Campestris.* Ptolemæo Campestris est ἡ ἰδία. *Propria Cilicia*, quam hic a Coryco incipit: Strabo autem Campestrem suam a Solis, quæ post Pompeiopolis fuit adpellata. Sic enim p. 462 Μετὰ δὲ Λάτμον [Λάμον intelligit fluuium] Σόλοι πόλις ἀξιόλογος, τῆς ἄλλης Κιλικίας ἀρχὴ, τῆς περὶ τὸν Ἰσσὸν, Ἀχαιῶν καὶ Ῥοδίων κτίσμα, τῶν ἐκ Λίνδου· εἰς ταύτην λειπανδρήσασαν Πομπήϊος Μάγνος κατῴκισε τοὺς περιγιγνομένους τῶν πειρατῶν, οὓς μάλιστα ἔγνω σωτηρίας καὶ προνοίας τινὸς ἀξίους, καὶ μετωνόμασε Πομπηϊούπολιν. Post *Latmum* [Lamum] *sunt Soli, vrbs memorabilis, alterius principium Ciliciæ, quæ ad Issum est: condita ab Achæis & Lindiis Rhodiorum.* * *In hanc, frequentia hominum destitutam, Pompeius Magnus piratarum reliquias transtulit, quas iudicabat potissimum salute & procuratione dignas, ac mutato nomine eam Pompeiopolin dixit.* Liuius consentit de origine lib. XXXVII cap. LVI *Pro his quum gratias egissent Rhodii, de Solis vrbe, quæ in Cilicia est, egerunt. Argis & illos, sicut se se, oriundos esse, ab ea germanitate fraternam sibi cum iis caritatem esse.* Pomponius lib. I cap. XIII idem confirmat. *Deinde*, inquit, *vrbs est olim a Rhodiis Argiuisque, post piratis, Pompeio adsignante, possessa; nunc Pompeiopolis, tunc Soloe.* Sic & Latini diphthongo scribunt, Græcum casum retinentes. Plinius in Cilicia: *Solæ Cilicii, nunc Pompeiopolis.* Ptolemæus lib. V cap. VIII Πομπηϊούπολις, ἡ καὶ Σόλοι, *Pompeiopolis, quæ & Solæ.* Sita ad mare fuit. Tacitus Annali II cap. LVIII *Vonones Pompeiopolim, Ciliciæ maritimam vrbem, amotus est.* Et Dio Cassius lib. XXXVI pag. 18 ἐστὶ [Πομπηϊούπολις] ἐν τῇ Κιλικίᾳ τῇ παραθαλασσίᾳ, καὶ ἐπεπόρθητο ὑπὸ τοῦ Τιγράνου, Σόλοι πρότερον ὀνομαζομένη, *Pompeiopolis sita est in Cilicia maritima, quæ, prius Soli vocata, vastata fuerat a Tigrane*, quibus caussa simul λειπανδρήσεως, *infrequentiæ* redditur, ob quam nouis colonis auxerit Pompeius. Xenophon lib. I Expedit. Cyri pag. 147 οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ Ἰσσοῖς, *qui iuxta mare Solis & Issis habitabant.* Amplitudinem & opulentiam ex mulcta colligo, quam Alexander imposuit. Curtius lib. III cap. VII *ad vrbem Solos peruenerat, cuius potitus, ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium militum imposuit.* Eadem Arrianus lib. II. Nummus Harduini, icones Arati & Chrysippi Solensium præferens, inscriptionem habet ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

LVI.

An vero ab hac vrbe σολοικισμὸς, *solœcismus* nominetur, quasi Græci coloni barbarorum commercio vitiarint sermonem patrium, non tam firmiter probatur, quam facile vulgo est creditum. Strabo lib. XIV pag. 456 dubitanter: ἀπὸ τοῦ καρίζειν καὶ τὸ βαρβαρίζειν μετήνεγκαν εἰς τὰς περὶ Ἑλληνισμοῦ τέχνας,

* Apud Polybium exc. legat. XXV pag. 1146 Προσῆλθον αὖθις οἱ Ῥόδιοι πρὸς τὴν σύγκλητον, ἀξιοῦντες περὶ Σόλων τῶν Κιλικίων. διὰ γὰρ τὴν συγγένειαν ἔφασαν καθήκειν αὐτοῖς προνοεῖσθαι τῆς πόλεως ταύτης. Εἶναι γὰρ Ἀργείων ἀποίκους Σολεῖς καθάπερ καὶ Ῥοδίους. *Accedunt iterum legati Rhodii ad Senatum, & de Solis vrbe, quæ in Cilicia est, cum iis agunt. num propter generis communionem sui esse officii, vt ciuitati illi consulant. Argis & illos sicut sese oriundos esse.*

τέχνας, καὶ τὸ σολοικίζειν, εἴτ᾽ ἀπὸ Σόλων, εἴτ᾽ ἄλλως τοῦ ὀνόματος τούτου πεπλασμένου, *a Cariſſando etiam barbariſſare ad artes ſermonis Græci deductum eſt, & ſolœciſſare, ſiue ab vrbe Solis hæc vox, ſiue aliunde hoc nomen effictum eſt.* Suidas in voce Σόλοι, incertus eſt, a Cypri an Ciliciæ vrbe ſolœciſmus ſit, ἀφ᾽ ὧν, *a quibus*, inquit pluraliter, hac vel illa, ὁ σολοικισμός. Addit aliam vocabuli originem, ἢ σολοικισμὸς, ὁ τοῦ σόου λόγου αἰκισμὸς, *vel ſolœciſmus eſt ſaluæ orationis fœdatio.* Euſtathius ad Dionyſii verſ. 875 etiam ad incertam famam refert, φασὶ δὲ καὶ τὸν σολοικισμὸν ἐντεῦθεν λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ὡς ἀνδρῶν ποτε Ἀττικῶν οἰκησάντων ἐκεῖ, καὶ τὴν εὐγενῆ παρακοπέντων Ἀττικὴν γλῶτταν, καὶ ἐξαγροικισθέντων διὰ τὸν ἐν Σόλοις οἰκισμόν. *Aiunt etiam Solœciſmum inde* [ex Solis] *originem cepiſſe, quod Attici quondam homines ibi habitantes elegantiam Attici ſermonis mutilarint, & per habitationem in Solis agreſtes quaſi facti ſint.*

LVII.

Poſt Solos aliud promontorium *Zephyrium*, diuerſum ab illo eiusdem nominis ad Calycadnum, Strabo & Ptolemæus habent.

2. Deinde Ptolemæo ſunt *Cydni* oſtia: Strabo autem interponit *Anchialen*, antiquam vrbem, quam quidam dicunt a Sardanapalo conditam: alii ab Iapeti filia Anchiale. Strabo Ariſtobuli fide refert Ἀγχιάλην μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης, κτίσμα Σαρδαναπάλου, *Anchialen, paullulum ſupra mare ſitam, opus Sardanapali eſſe:* ibique μνῆμα, monumentum repertum eſſe, cui præſcriptum ſit: ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ Ο ΑΝΑΚΥΝΔΑΡΑΞΕΩ ΠΑΙΣ ΑΓΧΙΑΛΗΝ ΚΑΙ ΤΑΡΣΟΝ ΕΔΕΙΜΕΝ ΕΝ ΗΜΕΡΗ ΜΙΗ. *Sardanapalus, Anacyndaraxis filius, Anchialen & Tarſum vna die ædificauit.* Repetunt hæc Athenæus, Arrianus, Stephanus, Tzetzes Chiliadum auctor, ſed certiores rationes non adferunt: immo Stephanus præfert Athenodori ſententiam, ab Anchiale Iapeti filia hanc vrbem conditam, quod etiam Diodorus Grammaticus, & rex Ptolemæus confirmarint. Hoc idem de conditrice, Iapeti filia, tradit etiam Euſtathius ad dictum locum periegetæ Dionyſii. Et Plinius *Anchiales* ſcripſit in oppidis Ciliciæ: Arrianus autem lib. II. Ἀγχίαλος, *Anchialus.* Alexander, inquit pag. 91, ἄρας ἐκ Ταρσοῦ τῇ μὲν πρώτῃ εἰς Ἀγχίαλον πόλιν ἀφικνεῖται, *mouens ex Tarſo, primo die Anchialum venit.* Addit, ex ambitu & fundamentis murorum coniici, magnam olim vrbem extitiſſe. Fluuius præterlabens Ἀγχιαλεὺς, *Anchialeus* dictus eſt Stephano atque Euſtathio.

LVIII.

Sequuntur deinde *Cydni* oſtia. Strabo: Μετὰ τὴν Ἀγχιάλην αἱ τοῦ Κύδνου ἐκβολαὶ κατὰ τὸ Ῥῆγμα καλούμενον. *Poſt Anchialen ſunt Cydni oſtia iuxta locum, qui Rhegma* [id eſt ruptura, inruptio maris] *vocatur.* Locus ille eſt λιμνάζων, *ſtagnans*, & Tarſenſibus ἐπίνειον, *nauale* præbet. Fluuius ille in Tauri parte, qua ſupra Tarſum eſt, oritur, mediamque vrbem Tarſum perlabitur, limpidus & frigidiſſimus, ideoque Alexandro pæne exitialis. * Male Xylandri verſio Strabonis, etiam a Caſaubono repetita, habet, *ostus*

[Cyd-

* Add. de latitudine Xenophon de Cyri expedit. I pag. 248. D.

[Cydnus] *a iacente ſupra vrbem* [Tarſum] *Tarſo*. Græce enim eſt, ἀπὸ τῦ ὑπερκειμένυ τῆς πόλεως Ταύρυ: quod etiam antiquiore verſione recte expreſſum eſt. Sed de Tarſo in mediterraneis dicemus.

LIX.

Proximus, Ptolemæo auctore, Σάρυ, *Sarus* amnis, ſiue illius ἐκβολαὶ, *oſtia*. Plinius quoque in Cilicia *Amnes, Saros, Cydnus Tarſum ſecans*. Livius lib. XXXIII cap. XLI memorat *Sari capita*, quæ non fontes ſunt, vt *caput* fluminis alias ſonat: ſed in litore ad oſtia, tumuli forte ac rupes, ſicut Κυνὸς κεφαλαὶ in Theſſalia ſunt montes atque tumuli. Locus enim fuit, quem naues præteribant, vti ex hiſce Liuii verbis adparet: *Inde profectum eum ad Capita, quæ vocant, Sari fluminis, fœda tempeſtas oborta prope cum omni claſſe demerſit: multæ naues eiectæ; multæ ita hauſtæ mari, vt nemo in terram enauerit*. Appianus Alexandrinus Syriacis pag. 144 ed. Toll. naufragium hoc dicit ſimpliciter factum ἀμφὶ τὸν Σάρον ποταμὸν, *circa Sarum fluuium*, vbi is in mare ſe effundit. Cedrenus pag. 540 ed. Baſil. dicit Sarum perluere Mopſueſtiam, Ciliciæ vrbem. τέμνεται ἡ πόλις αὐτη μέσον τῷ Σάρῳ ποταμῷ, *ſecatur hæc vrbs media Saro flumine*. At fallitur Cedrenus, quia Ptolemæus Sarum cis Pyramum locauit: Mopſueſtiam vltra Pyramum. Confirmat Ptolemæi ordinem Procopius lib. V de Aedific. cap. V, Mopſueſtiam a Pyramo, non a Saro, adlui ſcribens; Adana autem Saro. Praue Sarus in Xenophontis lib. I de Cyri expedit. pag. 149 Φάρος, *Pharus* ſcribitur: ordine autem eodem, quo Ptolemæus poſuit, inter Tarſum & Pyramum memoratur.

LX.

Circa hæc loca Pomponius *Ammodes* promontorium, id eſt arenoſum, ἀμμώδες, ponit lib. I cap. XIII. *Procul inde* [inquit, ab Iſſo puta] *Ammodes promontorium inter Pyramum Cydnumque fluuios iacet*. Deinde nihil geographi vsque ad *Pyrami* amnis oſtia habent. Strabo pag. 464 Μετὰ τὸν Κύδνον ὁ Πύραμος ἐκ τῆς Καταονίας ῥέων, *Poſt Cydnum eſt fluuius Pyramus, e Cataonia decurrens*. In Ptolemæi libris hic ordo eſt: *Cydni oſtia, Sari oſtia, Pyrami oſtia*, nullo oppido interiecto, aut flumine alio. In nobilioribus fluuiis Ciliciæ eſt, a multis memoratus. Curtius lib. III cap. IV *Campeſtris eadem* [Cilicia] *qua vergit ad mare, planiciem eius crebris diſtinguentibus riuis. Pyramus & Cydnus, incluti amnes, fluunt*.

2. Præterfluit oppidum *Mallon*, quæ in maritimis quidem ponitur a Ptolemæo, nec vero proxime ad mare fuit, ſed per amnem ad eam nauigabatur ex mari. Mela dicto loco: *Pyramus Iſſo prior* [quam Cydnus] *Mallon præterfluit*. Scylax in Cilicia: ποταμὸς Πύραμος, καὶ πόλις Μαλλὸς, εἰς ἣν ἀνάπλυς κατὰ τὸν ποταμὸν, *fluuius Pyramus & oppidum Mallus, ad quam aduerſo nauigatur amne*. Curtius lib. III cap. VII *Pyramo amne ponte iuncto ad vrbem Mallon peruenit*. Vtriuſque, vrbis & fluminis mentionem etiam habent Plinius & Arrianus, ille in Ciliciæ deſcriptione, hic lib. II expeditionis Alexandri. Stephanus quoque Byzantius: Πύραμος, ποταμὸς ἐν Μάλλῳ τῆς Κιλικίας. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Λευκόσυρος. *Pyramus amnis in Mallo*

Mallo Ciliciæ. Vocabatur prius Leucosyrus. ἐν Μάλλῳ, id est in Mallotide regione. Neque enim vrbem permeat, neque vere adluit, sed in propinquo prælabitur. Strabo post Pyrami descriptionem: πλησίον δὲ καὶ Μαλλὸς, ἐφ' ὕψει κειμένη, κτίσμα Ἀμφιλόχου καὶ Μόψου τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Μαντοῦς, *Prope* [Pyramum] *est Mallus, sita loco edito, condita ab Amphilocho, & Mopso Apollinis filio & Mantûs.* Vnde oraculum eius loci Dio Cassius in Commodo Ἀμφιλόχου χρηστήριον, *Amphilochi oraculum* dicit, quod per somnia respondebat. Hoc autem dicit fuisse ἐν Μαλλῷ πόλει τῆς Κιλικίας, *in Ciliciæ vrbe Mallo.* Ptolemæus post Pyramum ab ortu hanc vrbem locauit, vt ab Tarso & Anchiale adiri non potuerit, nisi Pyramo traiecto. Pompeius etiam in hanc vrbem piratas deduxit. Appianus Mithrid. pag. 394 *Eos vero piratas, qui videbantur non suapte malitia, sed, amissis bello facultatibus, ad hoc vitæ genus venisse,* ἐς Μαλλὸν καὶ Ἄδανα καὶ Ἐπιφάνειαν, *Mallum, Adana, Epiphaniam, & si quod aliud erat infrequens oppidum,* συνῴκιζε, *habitatum duxit.* Regiuncula circumiecta Μαλλῶτις, *Mallotis* Straboni dicta. *Alexander,* inquit pag. 465, *phalangem duxit e Solis* διὰ τῆς παραλίας, καὶ τῆς Μαλλώτιδος, ἐπί τε Ἰσσὸν καὶ τὰς Δαρείου δυνάμεις, *per oram maritimam & Mallotidem ad Issum & Darii copias.* Sed satis de Pyramo fluuio & vrbe Mallo, quam Argiuorum coloniam fuisse, Arrianus auctor est.

LXI.

Hoc tractu etiam *Magarsos* fuit. Plinius: *Oppida, Mallos, Magarsos, & intus Tarsos.* Stephano est μέγιστος ὄχθος ἐν Κιλικίᾳ πρὸς τῇ Μαλλῷ, *maximus collis in Cilicia iuxta Mallum.* Sed & oppido a colle nomen inditum. Lycophroni vers. 444, Μέγαρσος, *Megarsus* dictus ὄχμος ἁλιβρὸς, *exesus tumulus,* quod cum Stephano conuenit. Tzetzes ibi scholiastes: ἡ Μέγαρσος πόλις κεῖται πρὸς ταῖς ἐκχύσεσι τοῦ Πυράμου ποταμοῦ, *Megarsus oppidum iacet ad æstuarium Pyrami fluuii.* Sic positio Magarsi ignota esse non potest. Mineruæ cultus ibi celebris. Arrianus lib. II Exped. Alex. pag. 92 ἐς Μαγαρσὸν ἧκε, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Μαγαρσίδι ἔθυσεν, *Magarsum venit, & Mineruæ Magarsidi sacrificauit.* Ex his Strabo lib. XIV pag. 465. emendandus est, quum in vulgatis legitur περὶ Μάργασα τοῦ Πυράμου πλησίον, *circa Margasa prope Pyramum:* scribendum: Μάγαρσα, *Magarsa,* vt omnes scripserunt.

LXII.

Ptolemæus a Mallo ad Σερρέπολιν κώμην, *vicum Serropolim* transit, ignotum aliis, quem quidam putant Plinii *Cassipolim* esse, æque incognitam, alterutro nomine fortassis vitiato: tum demum procedit ad Αἰγὰς, *Ægas,* Ciliciæ vrbem, quam proxime post Mallum Strabo enarrauit. Μετὰ Μαλλὸν Αἰγαῖαι πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, *Post Mallum,* inquit, *Aegææ sunt, quæ stationem habent.* Sic enim adpellat tribus syllabis: * ceteris dissyllabum est, Ptolemæo Αἰγαὶ, vt vidimus iam: Plinio *Ægæ,* qui dicto loco, *oppidum Ægæ liberum.* Et Stephanus: Αἰγαὶ πόλις Κιλικίας, *Ægæ oppidum Ciliciæ,* qui

* φρουρὰς τινὰς ἐν Αἰγαῖαις ὄντας ἐνίκησε. Dio l. 47 p. 393. ed. Plant.

qui eius nominis plures in Macedonia, Thraciæ chersoneso, Eubœa, Aeolide, Lydia & alibi notauit. Lucanus lib. III vers. 225

Deseritur Taurique nemus, Perseaque Tarsos,
Coryciumque patens exesis rupibus antrum,
Mallos, & externæ resonant naualibus Ægæ.

Porphyrogennetus autem themate XIII, quod est Seleuciæ, scripsit tribus syllabis & singulariter Αἰγαῖα, *Ægæa.*

LXIII.

Circa Ægas incipiunt *Pylæ Amanicæ.* Strabo: *Post Mallum Ægææ sunt, oppidum cum statione:* εἶτ' Ἀμανίδες πύλαι, ὕφορμον ἔχουσαι, *deinde Amanides Portæ cum statione.* Locus ad mare est, quia portum seu nauium stationem habet: mirum vero, ibi pylas Amani esse cis Pinarum amnem & Issum. Sed alios audiamus de his pylis: non enim eodem modo describuntur. Curtius lib. III cap. IV ait, *tres asperos aditus & perangustos esse, quorum vno in Ciliciam intrandum sit:* sed quia de primo ingressu Alexandri loquitur, eosque aditus omnes *per dorsum qua maxime cedit mari*, hoc est per Taurum ducit; ad Amanides has portas aut Syriæ pylas referre ex iis, nisi vim auctori facias, non potes. Aliæ ergo ab illis septemtrionalibus pylæ sunt, per quas Alexander in Syriam penetrauit, aut Darius venit ad Issum, si modo hic per pylas eo venit. Nam Arrianus lib. II pag. 94 dicit, ὑπερβαλὼν δὴ τὸ ὄρος Δαρεῖος τὸ κατὰ τὰς Πύλας Ἀμανικὰς καλουμένας, ὡς ἐπὶ Ἰσσὸν προῆγε, καὶ ἐγένετο κατόπιν Ἀλεξάνδρου λαθών. *Darius superato monte, qui prope Pylas Amanicas est, Isson versus mouit, Alexandrum imprudens a tergo relinquens.* Sic Bonauent. Vulcanius vertit & Blancardus adprobauit, vt κατὰ sit *iuxta, prope;* neque ipsas Pylas transgressus Darius videatur, sed montem iuxta illas: forsan illis non capientibus tantum numerum ac multitudinem. At Callisthenes, qui expeditioni huic interfuit, in Polybii fragmentis lib. XII cap. VIII, Φησὶ μὲν Ἀλέξανδρον ἤδη διαπορεύεσθαι τὰ στενὰ, καὶ τὰς λεγομένας ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πύλας. Δαρεῖον δὲ χρησάμενον τῇ διὰ τῶν Ἀμανίδων λεγομένων Πυλῶν πορείᾳ, κατᾶραι μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Κιλικίαν. *Iam Alexander, inquit, fauces & quas Ciliciæ Pylas vocant, superauerat: Darius vero per Amanidas Pylas ducto agmine in Ciliciam cum copiis peruenit.* Curtius lib. III cap. VIII. *Forte eadem nocte & Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, peruenit.* Et Plutarchus Alexandro pag. 675 ἐπορεύετο Δαρεῖος εἰς Κιλικίαν, ἅμα δὲ Ἀλέξανδρος εἰς Συρίαν ἐπ' ἐκεῖνον. ἐν δὲ τῇ νυκτὶ διαμαρτόντες ἀλλήλων, αὖθις ἀνέστρεφον. *Darius in Ciliciam profectus: simul contra illum Alexander in Syriam. Nocte autem quum a mutuo concursu in itinere aberrassent, vterque se retro receperunt.*

LXIV.

Ex quibus intelligitur, inter Syriam Ciliciamque duas vias angustas esse, geminasque pylas siue portas, *Amanicas*, paullo superiores reductioresque a mari, per quas Darius intrauit Ciliciam; & *Cilicias* siue *Syras*, * propio-

* Vid. etiam Xenophon de expedit. Cyri I p. 253 A. B.

propiores mari, quibus vsus est Alexander: nec vero illas disiunctas longius, sed vicinas, vt ex eadem Persarum Macedonumque transitione luculentum est. Neque negamus alteras angustias illas ab Ægis initium habere, quia longiores quodammodo vtræque fuerunt, & Arriano auctore, Alexander vix binis castris a Mallo profectus pylas illas superauit. Quod vero idem auctor dixit *κατὰ τὰς πύλας, iuxta Portas* Darium transiisse, vel laxe vsus est voce *κατά*: vel propter multitudinem non portas tantum, sed inuios etiam montes, qui iuxta sunt, viam præbuisse, præsertim iis barbaris, qui ex montanis & syluosis regionibus exciti erant.

2. Superiores illæ Pylæ, quæ in Amano monte sunt, ab eodem etiam monte nominantur, a Plinio *Amani Portæ:* Strabone, & ex Callisthene Polybio, *Ἀμανίδες πύλαι, Amanides Pylæ:* a Ptolemæo & Arriano *Ἀμανικαὶ πύλαι*: sicuti Curtio *Amanicæ Pylæ*. Has Ptolemæus in mediterraneis censet lib. v cap. VIII extremo, quia recedunt a mari in superiora: alteræ autem, quæ *Ciliciæ* aut *Syriæ Pylæ* vocantur, sunt propiores mari, & per illas progressus ac regressurus Alexander, nauigio explorare iussit, quid de Isso, vt rumor erat, factum fuisset: quod Arrianus refert lib. II pag. 95. Has enim distinctas esse ab Amanicis, ex Darii & Alexandri transitu, sine occursione facto, clarum est. Distinxit & Curtius, vt Holstenius ad Ortelium in *Amanides*, interpretatur: & Plinius quoque distincte lib. v cap. XXVII *mons Crocodilus, portæ Amani montis.* Et paucis interiectis *oppidum Ægæ liberum, amnis Pyramus, portæ Ciliciæ: oppida Mallos, Magarsos.* Harduinus quidem has posteriores de Tauri montis in Ciliciam angusto transitu interpretatur: verum ab ipso Plinio, quem explicat, confutatur, qui hoc loco non limitem ad Cappadociam, sed maritimam Ciliciæ oram describit, vt oppida, quibus coniungit, clarissime ostendunt. Strabo etiam lib. XIV pag. 465 *Ἀμανίδας πύλας, Amanides pylas* post Ægas dicit incipere: & breui post in sinu Issico memorat *τὰς πύλας λεγομένας, ὅριον Κιλίκων τε καὶ Σύρων, Pylas, quæ ita dicantur, limitem Ciliciæ atque Syriæ.*

LXV.

Amanus autem mons a Tauro procurrit & eius quasi ramus est. Strabo lib. XIV pag. 465 *Ἀμανίδες πύλαι, εἰς ἃς τελευτᾷ τὸ Ἀμανὸν ὄρος ἀπὸ τοῦ Ταύρου καθῆκον, ὃ τῆς Κιλικίας ὑπέρκειται κατὰ τὸ πρὸς ἕω μέρος, Amanides Pylæ, in quas Amanus mons desinit, a Tauro proueniens, & supra Ciliciam orientem versus iacet.* Eumdem & Cappadociam attingere circa Melitenen, idem Strabo docet lib. XI pag. 958 *Taurus porrectus orientem versus, conualles non ita magnas habet Ciliciam. εἶτα τῇ μὲν, τὸ Ἀμανὸν ἀπ' αὐτοῦ σχίζεται, τῇ δὲ ὁ Ἀντίταυρος, ἐν ᾧ τὰ Κόμανα ἵδρυται, τὰ ἐν τοῖς ἄνω λεγομένοις Καππαδόκαις. Οὗτος μὲν οὖν ἐν τῇ Καταονίᾳ τελευτᾷ· τὸ δὲ Ἀμανὸν ὄρος μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Μελιτηνῆς πρόεισι. Hinc ab vna parte Amanus ab eo abscinditur; ab altera Antitaurus, in quo sita sunt Comana, vrbs superioris Cappadociæ: atque hic quidem in Cataonia desinit; Amanus autem mons vsque ad Euphratem & Melitenen progreditur.* Ex qua parte Cappadoces dicuntur in eo habitare. Lucanus lib. III vers. 244

 Cappa-

Cappadoces, duri populus non cultor Amani.
Ex altera parte vergit vtique ad Syriam. Cicero lib. v ad Attic. epist. xx *Tarsum veni a. d.* III *non. Octobres: inde ad Amanum contendi, qui Syriam a Cilicia in aquarum diuortio diuidit.* Quem montem & castella eius oppugnans, castra ad Issum habuit. *Castra*, inquit, *paucos dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander. - - - Ibi dies quinque morati, direpto & vastato Amano, inde discesimus.* Adde lib. II epist. x ad M. Cœlium, qua eadem narrantur, & montani incolæ dicuntur *Amanienses.*

LXVI.

Sed vt in viam reuertamur, vnde per Amani portas digressi fueramus, ad *Issum*, Alexandri victoria nobile oppidum venimus. Græce Ἰσσὸς fere omnibus dictum: Xenophonti autem Ἰσσοὶ, pluraliter, lib. I ἀναβάσεως pag. 147. De ea ita Strabo lib. XIV pag. 465 Μετὰ δὲ Αἰγαίας Ἰσσὸς, πολίχνιον, ὕφορμον ἔχων· καὶ ποταμὸς Πίναρος. Ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν συνέπεσεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Δαρείῳ, καὶ ὁ κόλπος εἴρηται Ἰσσικός. *Post Ægeas Issus est paruum oppidum cum statione & amnis Pinarus. Ibi Alexander cum Dario pugnauit: & inde nomen sinui Issico.* Grandiori stilo, vt solet interdum, Pomponius Mela in Cilicia scripsit: *In recessu intimo locus est magni aliquando discriminis, fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisque Darii spectator ac testis. Nunc ne minime quidem, tunc ingenti vrbe celebris Isso fuit, & hac re sinus Issicus dicitur.* Facile crediderim, olim maiorem fuisse celebrioremque Issum, quam Strabonis & Pomponii ætate fuit. Xenophon lib. I Expedit. Cyri min. pag. 149 ἐξελαύνει εἰς Ἰσσοὺς τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. *Issos, Ciliciæ vrbem vltimam, mari adpositam, magnam sane ac opulentam, peruenit.* Et Diodorus Siculus lib. XVII cap. XXXII ὁ Ἀλέξανδρος τὴν μὲν Ἰσσὸν πόλιν ἀξιόλογον καταπληξάμενος ἐχειρώσατο. *Alexander Issum, nobilem vrbem, formidine perculsam, occupauit.* Deinde rursus Darius, Ciliciam ingressus, hanc vrbem cepit, & relictos ibi Macedonas crudeliter interfecit: quod ab Arriano adnotatum est. Stephanus tradit, a Macedonum victoria Isson adpellatam *Nicopolin* fuisse: verum Strabo & Ptolemæus huius oræ Nicopolin ab Isso separauerunt, pro diuersis ea oppidis habentes. *Sinus Issicus* ea latitudine est, vt in Syriam quoque excurrat, & Strabo Rosum quoque, quæ Syriæ est, eidem imponat.

LXVII.

Post Issum est amnis Πίναρος, *Pinarus*, quem Ptolemæus, vt minorem forsan, neglexit: Strabo autem, vt vidimus, *Post Aegæas*, dicit, *Issus est*, καὶ ποταμὸς Πίναρος, *& fluuius Pinarus.* Sic legendum, non Πίνδος, quia omnes ceteri *Pinarum* vocant, præter Plutarchum, in cuius Alexandro praue itidem Πίδαρος scriptum librariorum oscitatione est. Arrianus videtur ante Issum posuisse lib. II pag. 95 de Dario Ciliciam ingresso dicens: τὴν Ἰσσὸν καταλαβὼν - - - ἐς τὴν ὑστεραίαν προὐχώρει ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πίναρον, *capta Isso, die postero ad Pinarum flumen processit.* Prorsus an retro processit?

ceſſit? puto retro, quia Plutarchus Alexandro ait p. 675 διαμαρτόντες ἀλλήλων αὖθις ἀνέστρεφον, *cognito, in mutuo occurſu ſe aberraviſſe, vterque* [Alexander & Darius] *reuerterunt.* Nam itidem Arrianus pag. 100 ſcripſit, Darium, quum audiuiſſet Alexandrum inſtructa acie aduentare, quinquaginta millia equitum διαβιβάζειν πέραν τοῦ ποταμοῦ Πινάρου, *miſiſſe trans flumen Pinarum,* retinendi Alexandri cauſſa, ὅπως τὴν λοιπὴν δύναμιν καθ' ἡσυχίαν συντάξειε, *vt reliquum exercitum ſecurius poſſet inſtruere;* inter quem & Alexandri aciem, qui ex Pylis redierat, Pinarus amnis interfluebat, vt Curtius III cap. VIII adnotauit. Intellige vero de Darii maiore exercitu, non de transmiſſis equitibus, qui non videntur Alexandrum ſuſtinuiſſe. Ceterum, *Pinari* verum nomen eſſe, quod ſcripſimus, præter Arrianum, auctores Dionyſius, Plinius, Stephanus & Auienus ſunt. Periegeta ille verſu 867 - - - ποταμῶν

Τηλόθεν ἀρχομένων, Πυράμοιό τε καὶ Πινάροιο,

fluuiorum procul orientium, Pyramique Pinarique. (Sic Robertus Stephanus legit: non ἐρχομένων, *deuenientium*) id quod Auienus ita expreſſit mutata quantitate:

- - - - *ſulcant duo flumina terram:*
Pyramus hic vndas, hic voluit Pinarus æquor.

Plinius lib. V cap. XXVII in Cilicia. Flumina, *Andricus, Pinarus, Lycus.* Et in Ἰσσὸς Stephanus: ἐκεῖ καὶ ποταμὸς Πινάρος ὀνομαζόμενος, *ibi & fluuius, cui nomen eſt Pinarus.* Reddi ergo hoc nomen Straboni & Plutarcho debet, ſicut dudum Curtio reſtitutum eſt, apud quem ſuperiori æuo vitioſe *Pyramus* legebatur.

LXVIII.

Iſſus tam Xenophonti, vt ſupra diximus, quam Ptolemæo eſt vltima Ciliciæ ad mare ſitæ: poſt quam Pylæ ſunt, communis Ciliciæ Syriæque terminus. Nec vero hæ ſtatim ab Iſſo incipiunt, ſed ſi proprie illas, & vbi anguſtiſſimæ ſunt, intelligas, interiecto ſpatio viæ non modico, ſed vel quinque circiter paraſangarum. Xenophon de Cyro Minore lib. I pag. 150 ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ Πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. *Inde* [ab Iſſo) *[illegible]ris vnis. paraſangis quinque, ad Pylas Ciliciæ Syriæque pervenit.* Sunt hæ inferiores Pylæ & maritimæ, a ſuperioribus ſiue Amanicis diuerſæ. Eas Xenophon breuiſſimas facit, &, vbi portarum ſpeciem anguſto tranſitu habent, tantummodo pylarum nomine dignas cenſet, ſecus ac alii, qui illas propius Iſſum, vbi anguſtioris viæ initium eſt, incipiunt nominare. Sed quum ſatis ſupra de Pylis dictum ſit: hic tantum eodem auctore Xenophonte adiungimus, vtrimque Pylis, ſic vere anguſtis, munimentum, τεῖχος, cum præſidio adpoſitum fuiſſe, Cilicum illic, hic Syrorum. δύο, inquit, τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν, πρὸ τῆς Κιλικίας, τὸ δ' ἔξω, πρὸ τῆς Συρίας: vtrumque dicit φυλακὴν, *præſidium* habere, illud Cilicum, hoc Syrorum.

LXIX.

In ſpatio illo tot paraſangarum, quæ inter Iſſum & anguſtiores portas

tas funt, *Alexandria*, Macedonis Alexandri monimentum, eſt poſita, hodie Alexandretta ſiue Aleſſandrona, portu ſuo & mercatu nota. Ptolemæus l. v. c. XV Syriæ, quaſi primam eius vrbem, adſcribit: Strabo in oppidis ſinus Iſſici, qui Cilicia non continetur, ſed in Syriam etiam excurrit, recenſet etiam Ῥωσὸν, καὶ Μυρίανδρον ἑτέραν πόλιν, καὶ Ἀλεξάνδρειαν, *Rhoſum*, & *Myriandrum*, *vrbem aliam*, & *Alexandream*, ſine diſtinctione regionis, ad quam poſitionis ratione referatur. Alii vero, & rectius in Cilicia illam cenſent, quia ante fauces anguſtiores, limitem vtriusque regionis, conſtituta eſt. Plinius lib. v cap. XXVII in Ciliciæ deſcriptione: *ſinus Iſſicus: oppidum Iſſos: inde Alexandria.* Et Stephanus in hac voce: Ἀλεξάνδρεια, - - - - ὀγδόη, τῆς Κιλικίας, *Alexandrea*, - - - *octaua*, *Ciliciæ*. nam plures eius nominis vrbes enumerat. Notitiæ, Hieroclis & altera, etiam in Cilicia ſcribunt, quibus vero minus in hoc loco eſt fidendum, quia Ciliciæ limitem ad finem vsque ſinus Isſici extendunt, vt Rhoſus etiam in Cilicia numeretur. Vt vero hæc Alexandrea ab vrbibus ceteris, eodem nomine vſis, diſcernatur, a vicina Iſſo cognominatur apud Ptolemæum, Ἀλεξάνδρεια ἡ κατὰ Ἰσσὸν, *Alexandria*, *quæ ad Iſſum eſt:* quod cognomen Latinis litteris Rauennas geographus anonymus lib. v cap. VIII expreſſit *Alexandria cata Iſſon:* & contractis craſi voculis Peutingeriana Tabula, *Alexandria catiſſon*, cum vrbis celebrioris, vt ſolemne in illa Tabula, ſigno notabili adpoſito. Nicolaus Toinardus Differt. de nummis Traiani, Caracallæ, Commodi, Alexandrinis tradit, eſſe in eorum aliquibus Alexandriæ nomini ΚΑΤΑ ΙCCON adiectum, hoc eſt *apud Iſſum*, vt Ciliciæ vrbs ſignificetur: non, ΠΡΟC ΙCCON, vt ſuperiori Diſſertatione ediderat. Quod ſi eſt, non obiter Ptolemæi cognomen adiunctum eſt, ſed ex valida loquendi conſuetudine, tot monimentis diuerſorum ſæculorum adprobata. Memoratur hæc *Alexandria* etiam Antonini itinere, quod a Conſtantinopoli per Cappadociam Ciliciamque ducit vsque Antiochiam ad Orontem.

MEDITERRANEA CILICIAE CAMPESTRIS.

LXX.

Primas in mediterraneis vrbs *Tarſus* tenet, Græce Ταρσὸς, & antiquitate, & frequentia, multisque ornamentis, facile aliis antecellens. * Originem & adpellationem Periegeta ad Pegaſi & Bellerophontis fabulam refert, verſ. 868 ſeqq.

Κύδνῳ τε σκολιοῖο μέσην διὰ Ταρσὸν ἰόντος,
Ταρσὸν ἐϋκτιμένην, ὅθι δή ποτε Πήγασος ἵππος
Ταρσὸν ἀφεὶς, χώρῳ λίπεν οὔνομα, τῆμος ἀφ' ἵππου
Ἐς Διὸς ἱέμενος πέσεν ἥρως Βελλεροφόντης.

Quod Auienus ita conuertit verſ. 1031 ſeqq.

Cydnus item mediæ diſcernit mœnia Tarſi.

Pegaſus

* Add. Nonni Dionyſ. XLI v. 357 p. 1072.

Pegasus hoc olim suspendit cespite se se,
Impressæque solo liquit vestigia calcis:
Esset vt insignis reuoluta in sæcula semper
Nomen humo. Clari post vltima Bellerophontis
Hic cespes late producit Aleius arua.

2. A Pegasi vngula, quam ibi amiserit, nomen vrbis fingunt, quia ταρσὸς etiam *planta pedis* est. Idem Stephanus ex Polyhistore Alexandro refert: ex Thrace autem Alexandro, ἀπὸ τῆς τοῦ Βελλεροφόντου πλώσεως, *a lapsu Bellerophontis* dictam, τῆς ἐκείνου χωλείας ὑπόμνημα ποιουμένων τῶν ἀρχαίων, *eius claudicationis memoriam priscis* [hoc nomine] *facientibus.* Sed missis hisce & aliis fabulis, vt illa de Perseo conditore, quam Solinus habet cap. XXXVIII, & Ammianus lib. XIV cap. XXV: unde Lucanus etiam lib. III vers. 225

Deseritur Taurique nemus, Perseaque Tarsos: *

quibus non dissimilis de Sardanapalo traditio est, quam & Stephanus repetit, de Tarso præter alias origines referens, κτίσμα Σαρδαναπάλου, *opus Sardanapali* esse; missis, inquam, his, putamus, quod idem chorographus post multas alias opiniones de Tarso dixit, ἄποικος Ἀργείων, *colonia Argiuorum* est, propius accedere ad fidem faciendam: quamuis & huic opinioni aliquid fabulæ Strabo admiscuerit. *Tarsus,* inquit, κεῖται μὲν ἐν πεδίῳ κτίσμα δ' ἐστὶ τῶν μετὰ Τριπτολέμου πλανηθέντων Ἀργείων κατὰ ζήτησιν Ἰοῦς, *sita est in campo, & colonia Argiuorum, qui Ius quærendæ caussa cum Triptolemo vagati sunt.*

3. Antiquissimam vrbem *Tarson* esse, circa originem fabulæ ostendunt: eamdemque a Græcis ortam, saltem colonia Græcorum auctam, mirabile studium Græcarum artium & disciplinarum probat. Strabo enim lib. XIV pag. 463 de Tarsensibus: Τοσαύτη τοῖς ἐνθάδε ἀνθρώποις σπουδὴ πρός τε φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἄλλην ἐγκύκλιον ἅπασαν παιδείαν γέγονεν, ὥσθ' ὑπερβέβληνται καὶ Ἀθήνας καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εἴ τινα ἄλλον τόπον δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν ᾧ σχολαὶ καὶ διατριβαὶ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λόγων γεγόνασι. *Tantum his hominibus studium rerum philosophicarum & disciplinarum omnium, quas encyclias vocant, incessit, vt & Athenas & Alexandriam, & si quis alius locus, vbi philosophiæ & humaniorum artium scholæ sunt, superauerint.* Egregia laus bene constitutæ ciuitatis. Ex quo intelligere licet, quam non ignarus Paulus apostolus doctrinæ & philosophiæ fuerit, etiam Græcæ linguæ & eloquentiæ peritus ante, quam Gamalieli in theologia Iudaica formandum se & instruendum tradidisset.

4. *Cydnum* amnem mediam vrbem perlabi, magna auctorum consensione certum est. Dionysii verba μέσσην διὰ Ταρσόν, *per mediam vrbem,* supra cognouimus. ** Strabo prædicto loco, διαρρεῖ αὐτὴν μέσην ὁ Κύδνος, *mediam vrbem Cydnus perfluit:* Mela lib. I. cap. XIII *Cydnus per Tarsum exit:* Plinius lib. V cap. XXVII *Cydnus Tarsum, liberam vrbem procul a mari*

* Epigrammat. Græc. lib. I ep. 3. add. Nonni Dionysiac. XVIII v. 291 p 504.
** Add. Nonnus Dionysiac. lib. I p. 24, & præsertim Xenophon de Cyri expedit. I p. 248 D.

mari ſecans. Arrianus lib. II pag. 89 Κύδνος ῥεῖ διὰ μέσης τῆς πόλεως, *Cydnus fluit per mediam vrbem:* & Curtius lib. III cap. V *mediam* [vrbem Tarſon] *Cydnus amnis interfluit.* Inſignem & maximum Ciliciæ amnem eſſe, Ammiani verba lib. XIV cap. XXV oſtendunt: *Ciliciam, quæ Cydno amne exſultat, Tarſus nobilitat.* Cetera de flumine ſupra in maritimis dicta: ſalubritatem eius Strabo neruis & podagra laborantibus commendat.

5. De ipſa *Tarſo* ciuitate Strabo: εὐανδρεῖ καὶ πλεῖστον δύναται, τὸν τῆς μητρόπολεως ἐπέχουσα λόγον, *populoſa eſt & præpotens, & metropolis dignitatem ſuſtinet.* Plinius *vrbem liberam* dixit: & fuerat, credo, antiquitus libera, vt colonia Græca: etiam ſub Romanis, quod ipſum hoc Plinii teſtimonium adfirmat. An vero etiam colonia Romana? nego fuiſſe Plinii æuo, aut proxime inſequenti, quia nullum eius rei veſtigium in nummis adparet ante Caracallæ vel Elagabali tempora, ex quibus demum nummus hac epigraphe ſupereſt apud Patinum pag. 310, ΚΟΛ. --- ΙΟΝ. ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡϹ. quod Harduino ita ſupplendum ex aliis nummis videtur, ΚΟΛ. ΑΝΤΟΝ. (vel ΑΝΤΩΝ) quia triumuiris hæc ciuitas ſtuduit, * etiam antea Cæſaris partes ſequuta, ideo male a C. Caſſio multata fuit, quod damnum triumuirorum beneficentia penſatum. Dio Caſſius hæc narravit lib. XLVII pag. 342, & adeo pronos Tarſenſes in partes fuiſſe oſtendit, vt vrbem ſuam *Iuliopolim* maluerint adpellari. Verba Dionis hæc ſunt: οὕτω προσφιλῶς τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ, καὶ δι᾽ ἐκεῖνον καὶ τῷ δευτέρῳ οἱ Ταρσεῖς εἶχον, ὥστε καὶ Ἰουλιόπολιν σφᾶς ἀπ᾽ αὐτοῦ μετονομάσαι. *Adeo Cæſari priori, & eius gratia etiam poſteriori Tarſenſes fauebant, vt & vrbem ſuam Iuliopolim vocauerint.* Faciles omnino in nouis adſumendis nominibus erant, quæ in Caracallæ, Macrini, & Alexandri honorem ſumſiſſe nummi, qui ſuperſunt, teſtantur huius inſcriptionis: ΑΔΡΙΑΝΗϹ ΤΑΡϹΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. *Hadrianæ Tarſi metropoleos:* ** item, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗϹ ϹΕΥΗΡΑϹ ΤΑΡϹΟΥ, ΜΗΤΡΟΠΟ. *Antonianæ Seueræ Tarſi metropolis.* etiam, ΤΑΡϹΟΥ ΜΑΚΡΙΝΙΑΝΗϹ ΜΗΤΡ. *Tarſi Macrinianæ metropolis:* & tandem, ΑΔΡ. ϹΕΟΥΗ. ΑΛΕΞΑΝ. ΜΗΤΡ. ΤΑΡϹ. *Hadrianæ Seueræ Alexandreæ metropolis Tarſi.*

6. Quamquam vero antiquitas coloniæ probari non poteſt, non dubitandum tamen, ius Romanæ ciuitatis Tarſenſibus inde a Cæſaris temporibus, ſaltem triumuirorum, ſi non omnibus, pluribus tamen, & in iis etiam Pauli patri fuiſſe datum, quia natus apoſtolus ciuis Romanus fuit, eoque iure ſecundum legem Porciam vſus eſt Act. XVI, 37, & cap. XXII, 25, 28.

7. De ſitu Tarſi, quod addamus, ſupereſt. Ptolemæus in mediterraneis Ciliciæ ſcripſit: Plinius *procul a mari* poſitam dixit: ideoque ſuſpectus nobis Strabonis locus eſt, quo legitur, κἀκεῖθεν οὐ πλείους πέντε [στάδιοι] ἐπὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Κύδνου, *Inde* [a Tarſo] *non plura quam quinque ſtadia ſunt*

* Vid. Dio etiam lib. XLVII p. 394.

** Etiam in L. Aurelii Veri numis talis cernitur inſcriptio. Vid. Numiſm. Franciſci de Camps pag. 39. Eſt ibidem pag. 59 alius numus ΑΔΡΙΑΝΗϹ ϹΕΟΥΗΡΙΑΝΗϹ ΤΑΡϹΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ.

ſunt ad Cydni oſtia. Breuius vero hoc ſpatium eſt, quam vt propterea geographi vrbem a litorali tractu & maritima ora eximant, ſcribantque in mediterraneis. Puto *πεντήκοντα quinquaginta* Strabonem ſcripſiſſe, quia recentes auctores ſex millibus paſſuum a mari abeſſe tradunt. Albertus quidem Aquenſis lib. III cap. XIV ſcribit, Francos ex mœnibus Tarſi Friſiorum Flandrorumque naues *trans tria milliaria ab vrbe* in mari vidiſſe: ſed ſine dubio leugas Gallicas intelligit, de Francorum expeditione, cui ipſemet intererat, ſuas hiſtorias componens: vt cum aliorum ſex millibus paſſuum conueniant, etiam Straboni emendato reſpondeant, quia XLVIII ſtadia conficiunt: quo ſpatio admiſſo, & Plinio & Ptolemæo, de longiore diſtantia, ſua ſeruabitur auctoritas.

LXXI.

Hæc de Tarſo, principe vrbe Cilicum in parte mediterranea: poſt quam Ptolemæo ſunt *Ἄδανα, Adana.* Plinius lib. V cap. XXVII *Solæ Cilicii, nunc Pompeiopolis: Adana.* Stephanus, *Ἄδανα, Κίλισσα πόλις, οὐδετέρως. Adana, vrbs Ciliciæ, neutro genere.* Addit fabulam, ab *Adano*, Cæli & Terræ filio, conditam eſſe, adiuuante *Saro*, Adani ſocio: ab illo vrbem, ab hoc amnem, qui antea *Cœranos* dictus fuerat, *Sarum* adpellatum. Puto originem fabulæ ex eo eſſe, quod vrbs ad *Sarum* flumen poſita, nec vero a flumine, ſed aliunde nomen habebat. De ſitu Procopius lib. V Aedific. cap. V *Ἄδανα πόλις· ἧς δὴ ἐς τὰ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ποταμὸς Φέρεται, Σάρος ὄνομα, ἐκ τῶν ἐν Ἀρμενίοις ὀρῶν κατιών. ναυσίπορος δὲ ὁ Σάρος ἐστὶ, Adana vrbs, quam ab oriente præterlabitur amnis Sarus, ex Armeniæ montibus decurrens. nauigabilis autem eſt Sarus.* Et Dio Caſſius lib. XLVII pag. 345 *οἱ Ταρσεῖς πρὸς τὰ Ἄδανα, ὅμορά τε σφίσι καὶ διάφορα ἀεὶ ὄντα, ὥρμησαν, Tarſenſes aduerſum vrbem Adana, quæ vicina ipſis, & cum qua ſemper controuerſiam habuerant, impetum fecerunt.* Memorauit etiam Appianus Bello Mithridat. pag. 394 piratas captiuos, *ἐς Μαλλὸν καὶ Ἄδανα καὶ Ἐπιφάνειαν συνῴκιζε, Mallum, Adana, Epiphaneam,* [Pompeius] *habitare iuſſit.* In nummis legitur ΑΔΑΝΕΩΝ, in vno cum effigie Veneris e mari emergentis: in aliis, cum cognominibus, ab Hadriano & Iulia Domna adſumtis, ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΑΔΑΝΕΩΝ, qui Valeriani nummus eſt, beneficium vero Hadriani memorat: item, ΙΟΥΛΙΑΝ. ΔΟΜΝΑΝ. CΕΒ. ΑΔΑΝ·ΩΝ, ſi Harduini emendatio certa eſt. nam ab aliis in hoc vltimo legitur ΟΔΑΝΕΩΝ. In Eccleſiæ Notitiis *Ἄδανα, Adana* vrbs ſunt epiſcopalis: & Adanorum epiſcopus in Niceno & Chalcedonenſi conciliis habetur. Plurimis nomen eſt plurale: Zonaras tamen in Nicephoro Phoca quarto caſu *Ἄδαναν.*

LXXII.

Tertia Ptolemæi in mediterraneis vrbs eſt Καισάρεια πρὸς Ἀναζάρβῳ, *Cæſarea ad Anazarbum.* Videtur ſic a monte cognominare, cui ὁμώνυμος vrbs fuerat, antequam *Cæſarea* diceretur: quod etiam ex Stephano liquet, cuius mox verba proferemus. Plinius dicto loco: *Anazarbeni, qui nunc Cæſarea.* Ex quo adparet, erraſſe Suidam, in Ἀνάζαρβος quum ſcripſit, *Cyindam* olim vrbem dictam, deinde *Diocæſaream*, qua terræ mo-

tu collapſa, Neruam imperatorem miſiſſe quemdam Anazarbum nomine qui inſtauraret, a quo *Anazarbus* dicta fuerit. Plinius enim, longe ante Neruæ imperium exſtinctus, iam ſua ætate *Anazarbenos* ciues vocauit: nec nomen illud ab inſtauratore eſt (quamquam & Ammianus lib. XIV cap. XXV dixit, *Anazarbus, auctoris vocabulum referens*) ſed a monte, vt non obſcure Ptolemæi verba probant, & clarius Stephani, Ἀναζαρβὰ πόλις Κιλικίας, κέκληται ἀπὸ τοῦ προκειμένου ὄρους, *Anazarba vrbs Ciliciæ, dicta ab adiacente monte:* vtut dubius ſubiiciat, ἢ ἀπὸ Ἀναζάρβου τοῦ κτίσαντος, *aut ab Anazarbo conditore.* Quamuis autem *Cæſarea* aliquando in Augusti gratiam, vel Tiberii, adpellata fuit; tamen *Anazarbus* inualuit, & nouum oblitteratum eſt. Nummi enim Lucii Veri & Valeriani ΑΝΑΖΑΡΒΕΩΝ habent ſine mentione Cæſareæ. Hierocles in Cilicia Secunda Ἀνάζαρβος μητρόπολις, *Anazarbus metropolis:* atque ita etiam altera Notitia eſt epiſcopatuum. Patria fuit Dioſcoridis, qui apud Suidam dicitur Ἀναζαρβεὺς ἰατρός, *Anazarbenſis medicus:* & Oppiani poetæ Cynegetici, in cuius vita etiam non aliter, quam Ἀνάζαρβος, *Anazarbus* dicitur. Sub Iuſtiniano horribiliter terræ motu fuit concuſſa. Procopius Hiſt. Arcan. cap. XVIII σεισμοὶ καθεῖλον καὶ τὴν ἐν Κίλιξιν ἐπιφανεστάτην Ἀνάζαρβον, *terræ motibus proſtrata etiam Ciliciæ vrbs illuſtriſſima Anazarbus.* Ex quo quam ſplendida fuerit cognoſcitur, & digna omnino, quæ metropolis fieret Ciliciæ Secundæ. Cedrenus quoque in ſeptimo Iuſtini anno pag. 299 de eadem clade: Ἀνάζαρβος, μητρόπολις β΄ Κιλικίας ἐπτώθη ὑπὸ σεισμοῦ φοβερωτάτου, *Anazarbus metropolis Secundæ Ciliciæ horribili terræ motu proſtrata fuit.* Etiam in Antonini itinere a Cæſarea Anazarbum, & in Tabula Peutingeriana *Anazarbo*, ſexto caſu, ſcribitur: quod ideo cumulatius adnotandum fuit, vt metatheſis quorumdam confutetur, qui *Anabarza* vel ex induſtria, vel librariorum culpa reliquerunt, in quibus Zonaras eſt, de eodem terræ motu ſub Iuſtino Thrace, πόλις Ἀνάβαρζος ἢ Ἀνάβαρζα, *vrbs Anabarzus ſiue Anabarza* ſcribens: & in Nicephoro Phoca p. 161 αἱρεῖ τὴν Ἀνάβαρζαν, *Anabarzam capit.* quem ad modum in Philoſtorgii lib. III cap. XV Gothofredi editione legitur εἰς τὴν τῆς Κιλικίας Ἀναβαρζὸν ἀφικόμενος, *in Ciliciæ Anabarzum veniens:* Valeſius autem Ἀναζαρβὸν, *Anazarbum* edidit; vt veteres omnes ſcripſerunt, vt etiam in nummis, quod vidimus, expreſſum eſt: quorum vnus a Patino pag. 256 exhibitus figuram Fluuii decumbentis habet cum ſubſcriptione ΑΝΑΖΑΡΒ. qui fluuius *Pyramus* eſt, Anazarbum præterlabens. Leuior mutatio in caſu eſt, quem pauci in Α formant, vt Stephanus ille Byzantius, de quo ſupra; aut in Η ſiue η, vt Nicephorus Calliſtus lib. XIV cap. XXXIX pag. 529 Φλαβιὰς ἐστὶν ὑπὸ τὴν Ἀναζάρβης μητρόπολιν, *Flauias eſt ſub Anazarbes metropoli:* item, ἐπισκοπὴ Ἀναζάρβης, *epiſcopatus Anazarbæ* ſiue *Anazarbes.* *

LXXIII.

Supra Mallon, citra Pyramum amnem eſt *Alëius Campus.* Strabo iam dicto loco, poſtquam de Mallo egerat, ὑπέρκειται τῆς παραλίας ταύτης Ἀλήϊον πεδίον

* Add. Spanhemii orb. Rom. Exerc. II c. 15 p. 408 ſeqq.

πεδίον, δι οὗ φιλῶτας διήγαγεν Ἀλεξάνδρῳ τὴν ἵππον, *Supra hanc oram maritimam Campus Alëius est, per quem Philotas duxit Alexandro equitatum.* Eadem Arrianus lib. 11 pag. 92 φιλώτα δὺς ἄγειν διὰ τοῦ Ἀληΐυ πεδίυ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Πύραμον, *Philotæ negotio dato, vt duceret* [equitatum] *per Alëium campum ad flumen Pyramum.* Plinius sæpe dicto loco :- *oppida, Mallos, Magarsos, & intus Tarsos. Campi Aleii: oppida Cassipolis, Mopsos liberum, Pyramo impositum: Thynos Zephyrium, Anchiale.* Totum locum exscripsi, vt de numero Plinii iudicari possit. Quia ante narrauerat *oppida*, videri potest casu patrio *Campi Aleii* poni, vt, quæ sequuntur oppida in campo Aleio sita fuerint. Quod in iis etiam sunt maritima, campus autem supra oram in mediterraneis fuit; intercisio vulgaris excusari potest, vt *Campi Aleii* pluratiuo numero a Plinio sint adpellati. Ceteri singulari omnes. Dionysius periegetes vers. 872

Κῆθι δὲ τὸ πεδίον τὸ Ἀλήϊον, - - - -

quod interpres Auienus vertit vers. 1036

Hic cespes late producit Alëius arua.

LXXIV.

Ad Pyramum sita erat *Mopsuestia*, infra Anazarbum, proprior mari & ostiis. Strabo in oppidis numerat, quæ in sinu Issico sint posita: sed & paullo longius reducta alia in illo habet numero. Ptolemæus quoque in mediterraneis posuit. Græce scribunt coniuncte Μοψυεσία, Ptolemæus, Porcopius, alii: diuise Μόψυ ἑςία Strabo, Stephanus, ceteri. Plinio est *Mopsos* simpliciter. *Oppida*, inquit, *Cassipolis, Mopsos liberum, Pyramo impositum.* Et Stephanus: Μόψυ ἑςία, πόλις Κιλικίας ἐπὶ τῷ Πυράμῳ ποταμῷ, ἀπὸ Μόψυ τῦ μάντεως, *Mopsi Hestia oppidum Ciliciæ ad Pyramum amnem sita, quæ a Mopso vate nomen habet.* * Et Procopius de Aedific. lib. v cap. v Πόλις δὲ πὺ ἐςιν ἐν Κίλιξιν ἡ Μοψυεσία, τῦ μάντεως, ὥς φασιν, ἐκείνυ τῦ παλαιῦ ἔργον. ταύτην ποταμὸς παραῤῥεῖ Πύραμος, τῇ μὲν πόλει γινόμενος ἐγκαλλώπισμα, *Vrbs est Ciliciæ Mopsuestia, vatis, vt ferunt, illius antiqui opus. Eam adluit amnis Pyramus, singulare vrbi ornamentum ferens.* Ex quo consensu adparet, aberrare illos a vero locorum situ, qui Mopsuestiam flumini Saro, multum citeriori adponunt. Zonaras in Nicephoro Phoca pag. 16: - τῆς Μοψυεςίας μέσον ποταμῷ τῷ Σάρῳ διαιρουμένης, *flumine Saro mediam Mopsuestiam diuidente.* Cedrenus de eodem imperatore, Mopsuestiam obsidente, pag. 540 τέμνεται ἡ πόλις ἄυτη μέσον τῷ Σάρῳ ποταμῷ *secatur hæc vrbs media a Saro fluuio.* Pyramo, vterque verius, vt vidimus, scripsset. Ornamenta habuit ab Hadriano, cuius & nomen adsumsit. Nummus Antonini Pii ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΜΟΨΕΑΤΩΝ, *Hadrianorum Mopseatarum.* Sic enim ciues eius adpellantur. Stephanus: ὁ πολίτης Μοψεάτης, κατὰ παραγωγὴν μιᾶς τῶν λέξεων, *Ciuis Mopseates, quasi formatum ab vna & simplici dictione.* Dignita-

* Epigrammat. Græc. lib. IV c. εἰς πόλ. p. 500

Μόψυ τήνδ' ἐσορᾷς κλεινὴν πόλιν, ἥν ποτε μάντις
Δείματο, τῷ ποταμῷ κάλλος ὑπεγκεραάσας.

gnitatem vrbis ostendit etiam inscriptio Græca, Antonino Pio facta, apud Gruter. pag. 255 num. 4, quæ præmisso Antonini titulo, ita habet:

- - - - - - - - - ΤΩ ΕΤΕΡΓΕΤΗ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙ ΑΔΡΙΑΝΗΣ ΜΟΨΟΤΕΣΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΛΙΚΙΑΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΤΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΤΛΟΤ ΚΑΙ ΑΤΤΟΝΟΜΟΤ ΚΑΙ ΦΙΛΗΣ ΚΑΙ ΣΤΜΜΑΧΟΤ ΡΩΜΑΙΩΝ - - - - - - - - - - -

euergetæ ac seruatori Hadrianæ Mopsuestiæ Ciliciæ, sacræ, liberæ, & asyli, suis legibus viuentis, & fæderatæ ac sociæ Romanorum. In Notitiis secundum locum in Cilicia Secunda habet.

LXXV.

Proxima Mopsuestiæ fuerunt *Castabala*, a Ptolemæo etiam proxime post illam posita. Aberrauit Stephanus, quum ad Strabonis XII prouocauit. Strabo enim ineunte illo libro Cappadociæ *Castabala* memorauit, quæ aliquando Ciliciæ tributa erant, post Cappadociæ restituta, sita apud Cybistra, in Tauro, aut fere trans illum. Agit enim de præfectura περὶ Καστάβαλά τε καὶ Κύβιστρα μέχρι τῆς Ἀντιπάτρου Δέρβης τοῦ λῃστοῦ, *circa Castabala & Cybistra vsque ad Derben Antipatri prædonis.* Alia ergo sunt Ptolemæi & Plinii Castabala, sita in australi parte, reducta tamen a mari, inter Pyramum Pinarumque amnes, & inter Aegas ac Alexandriam. Antoninus itinere a Constantinopoli Antiochiam:

Aegas	- - - - - - -	
Catabolon	M. P.	XXVI
Bais	M. P.	XVI
Alexandriam	M. P.	XVI.

Prauum autem *Catabolon*, quod nemo dubitat, *Castabalum* esse, singulari numero etiam a Curtio lib. III cap. VII dictum. *Motis castris*, inquit, *& Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris castris ad Castabalum.* E quibus perinde situs, & eadem ratione, vt ex itinere Antonini illius, cuius nomen Itinerario præscriptum est, non potest esse ignotus. In Notitiis est in Cilicia Secunda Καστάβαλα & Καστάβαλλα scriptum: sed præstat scriptura prior & lambda simplex, vt ceteri omnes id vocabulum consignauerunt.

LXXVI.

Ptolemæi ordine succedit *Nicopolis*, quam Strabo in oppidis Issici sinus numerauit. Nec vero hi duo concordant, sed Ptolemæus procul a sinu, sub Tauro monte, latitudinis gradu λζ, hoc est XXXVII locauit, quo Alexander numquam venit, cui Strabo videtur tamquam auctori, saltem memoriæ eius & honori tribuisse, quum in sinu eam, qui ab Isso nominatur, posuit. Medium locum videtur auctor Itinerarii tenuisse itinere a Nicopoli Edessam, quod per Commagenam ita ducit:

Nicopoli	- - - - - -	
Aliaria	M. P.	XIII
Gerbedisson	M. P.	XV

Dolichen

Dolichen	M. P.	XX
Zeugma	M. P.	XXIV
Cannaba	M. P.	XXV
In Medio	M. P.	XXII
Edissam	M. P.	XVIII.

LXXVII.

Tandem Ptolemæus in mediterraneis Ἐπιφάνειαν, *Epiphaneam* ponit, quam etiam Plinius & Stephanus in Cilicia; Notitiæ episcopatuum in provincia Secunda habent. Cicero lib. XV epist. IV diei itinere ab Amano monte reducit. *Pacare*, inquit, *Amanum*, *& perpetuum hostem ex eo monte tollere constitueram. Quumque me discedere ab eo monte simulassem, & alias partes Ciliciæ petere, abessemque ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem; a.d. IV idus Octobres, quum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt a.d. III idus Octobres, quum lucisceret, in Amanum adscenderem.* Numeri in Ptolemæi expositione propius Nicopolim nos ducunt, a qua in Agathodæmonis tabula seiungitur longius Epiphanea. Sed magis fidendum tabulæ, quæ minus prauari potest quam numeri. Nec longe ab Isso videtur absuisse, quia Cicero reuertens ex illa Amani parte, in quam vna nocte ab Epiphanea profectus erat, *castra*, quod in eadem epistola est, *in radicibus Amani habuit apud aras Alexandri quatriduum.* Aræ autem, victoriæ monimentum, in ripa Pinari fuerunt positæ, vt Curtius lib. III cap. XII refert, iuxta locum, in quo pugnatum fuerat. Quod lib. II epist. X ad Cœlium dicit, *victoria iusta imperatorem adpellatus sum apud Issum, quo in loco Darium ab Alexandro esse superatum, Clitarchus tibi narrauit.* Non longius ergo ab hoc loco remota videtur Epiphanea oppidum fuisse.

2. Denique *Amanicas Pylas* Ptolemæus in hac parte mediterranea adiungit, de quibus supra quum de Syriæ Pylis, siue Ciliciæ, in maritimis ageremus, abunde quoque dictum fuit.

LXXVIII.

Supersunt in ipso Amano monte sita, quæ Cicero describit lib. XV epist. IV ad Catonem, a se oppugnata, capta, vastata. *Quum castra*, inquit, *apud Epiphaneam fecissem, a d. quartum idus Octobres, quum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt a. d. III idus Octobres, quum lucisceret, in Amanum adscenderem, distributisque cohortibus & auxiliis, - - - plerosque nec opinantes oppressimus, qui occisi captique sunt, interclusi fuga. Eranam autem, quæ fuit non vici instar, sed vrbis, quod erat Amani caput; itemque Sepyram & Commorin, acriter & diu repugnantibus, Pomtino illam partem Amani tenente ex antelucano tempore vsque ad horam diei decimam; magna multitudine hostium occisa cepimus, castellaque sex capta, complura incendimus.* Ex his *Eranam* notamus, caput Amani, vicum magnum: item *Sepyram* & *Commorin*, etiam vicos vel castella. Sita fuerunt in ea Amani parte, sub cuius radicibus Aræ Alexandri erant: & descendens Cicero statim locum castris cepit, quo Alexandri aduersus Darium castra fuerant,

bet, cui lib. v cap. III extremo sunt χελιδονίαι σκόπελοι, *Chelidoniæ scopuli.* Ceteri tres numerant Chelidonias. Strabo lib. XIV pag. 458 εἶθ' ἱερὰ ἄκρα καὶ αἱ Χελιδονέαι τρεῖς νῆσοι τραχεῖαι, πάρισοι τὸ μέγεθος, ὅσον πέντε σταδίους ἀλλήλων διέχουσαι· τῆς δὲ γῆς ἀφεστᾶσιν ἑξαστάδιον, *Deinde Sacrum promontorium est, & Chelidoneæ tres insulæ asperæ, magnitudine æquales, inter se quinque, a continente sex stadiis disiunctæ.* Et Plinius lib. v cap. XXXI *In Lycio mari Illyris, Telendos, Attelebussa, Cypriæ tres steriles; & Dionysia, prius Caretha dicta. Deinde contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus Chelidoniæ totidem.* Quas ante nominat, quia a Cypro Rhodum progreditur, ab ortu sunt Chelidoniarum, sed minus notæ: nisi quod *Atelebusam* Ptolemæus Pamphyliæ subiecit. Ab occasu, siue inter Chelidonias & Rhodon, Strabo dicto loco habet νησία πολλά, *multas paruas insulas*, e quibus solam maximam Κισθήνην, *Cisthenen* nominauit. De Chelidoniis autem, earumque numero clare aperteque Dionysius perieg. v. 505

- - - - - ἄντα δὲ πέζης
Αἰγυπτίης Ῥόδος ἐστὶν, Ἰηλυσίων πέδον ἀνδρῶν,
Τήνδε μετ' ἀντολίην δὲ Χελιδόνιαι γεγάασι
Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Ex aduerso autem oræ Ægyptiæ Rhodus est, Ialysiorum solum hominum. Post hanc, orientem versus, Chelidoniæ tres sunt insulæ, magnum Patareum intra promontorium. Situm propius Lucianus in Nauigio descripsit. *Aiebat*, inquit, *se tempestate magna iactatos decimo tandem die per angustias illas* ἐπὶ Χελιδονέας, *ad Chelidoneas, vbi parum absuerit, quin omnes submergerentur. Noui autem, aliquando etiam* παραπλεύσας καὶ αὐτὸς Χελιδονέας, *præteruectus ipse Chelidoneas, quanti se eo loci attollant fluctus, & maxime flante Africo, si quando adsumserit & Austri partem aliquam secum.* μετ' ἐκεῖνο γὰρ δὴ συμβαίνει μερίζεσθαι τὸ Παμφύλιον ἀπὸ τῆς Λυκιακῆς θαλάσσης. *nam ab eo loco contingit diuidi Pamphylium mare a Lycio.* Hinc intelligimus, quare Plinius *pestiferas nauigantibus* has insulas supra dixerit. Vim & impetum tempestatis Lucianus maxime obiecto promontorio, eiusque positioni tribuit, quod Liuius lib. XXXIII cap. XLI *Chelidonium promontorium* vocat. *Cyprum*, inquit, *tendens, quum Chelidonium promontorium superasset, paullisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Erymedontem amnem.* Hoc ipsum est *Sacrum* Strabonis promontorium, ἱερὰ ἄκρα, vt supra vidimus; & Plinii *promontorium Tauri*, de quo etiam in Lycia multum diximus. *Chelidonium* autem vocatur, quia e regione est insularum Chelidoniarum. Plinii insula *Dionysia*, est Scylacis *Dionysias*, siue *Dionysia*, vt forte legendum est; quam prope Chelidonias posuit.

III.

Hæc de Chelidoniis. Sunt autem inter ipsas & Rhodum plures aliæ, νησία πολλά, vt supra a Strabone vocari diximus, id est *multæ paruæ insulæ*; seu, vt Plinius ait lib. v cap. XXXI, *multæ ignobiles* in Lycio mari: e quibus notiores, *Megista*, cuius ciuitas interiit, vt Plinius notauit; quæ etiam Ptolemæus Μεγίστη, id est *Maxima* est in mari Lycio lib. v cap. III: & contra Chimæ-

Chimæram *Dolichiste*, vt etiam Plinius positionem designauit: & Ptolemæo ibidem Δολιχίστη: qui & post Chelidonias habet in Pamphylio mari Κράμβουσαν, *Crambusam*, quæ Plinio *Crambussa* scribitur. Strabo lib. XIV p. 461 Ciliciæ subiecit. Sic enim recenset: *Post Calycadnum est petra Pœcile, cui incisi sunt gradus, qua Seleuciam itur:* deinde Anemurium promontorium: hinc Κράμβουσα νῆσος, καὶ Κώρυκος ἄκρα, *Crambusa insula, & Corycum promontorium, supra quod* ad XX *stadia est antrum Corycium, in quo crocus nascitur.* Hunc ordinem seruauit Strabo: ad quem proxime Stephanus quoque accedit, cui est Κραμβοῦσα νῆσος περὶ Σελεύκειαν τῆς Ισαυρίας, *Crambusa insula circa Seleuciam Isauriæ*, quæ eadem ad Calycadnum Seleucia est. De *Atelebusa* Plinii & Ptolemæi, in Pamphylio mari sita, supra aliquid diximus. * De *Elæusa* siue *Elëusa* insula Ciliciæ, quam Archelaus rex condidit & habitauit, dictum in continente Ciliciæ, cui proxima est. Strabo enim iam dicto loco: εἶτ' ἡ Ελέυσα νῆσος μετὰ Κώρυκον, προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ, ἣν συνῴκισεν Αρχέλαος καὶ κατεσκευάσατο βασίλειον, *Deinde post Corycum Elëusa insula est, adiacens continenti, quam Archelaus condidit, & regiam sibi fecit.* Adiacet autem Ciliciæ Asperæ, quam Archelaus tenuit; sed in limite Campestris, seu vbi Trachea desinit. Hæc igitur de minoribus insulis: sequitur maior, aut maris huius maxima

INSVLA CYPRVS.

IV.

De Cypro, ** nobilissima insula, Plinius lib. V cap. XXXI *Cilicium mare ex quinque maximis* [mediterranei insulis] *Cyprum habet, ad ortum occasumque Ciliciæ, ac Syriæ obiectam, quondam nouem regnorum sedem.* Regnorum numerum a Mela accepit, qui lib. II cap. VII *Cypros*, inquit, *recto iugo inter Ciliciam Syriasque porrigitur ingens, vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat: quarum clarissimæ Salamis & Paphos, &, quo primum ex mari Venerem egressam accolæ adfirmant, Palæpaphos.* De Cypri regulis Alexandri temporibus Arrianus lib. II a pag. 34, & Diodorus lib. XIX cap. LXXIX consulantur. De nominibus Cypri antiquis, quæ plura dicuntur fuisse, ita Plinius ex aliorum relatione: *Vocatam ante Acamantida, Philonides: Cerastin, Xenagoras: & Aspeliam, & Amathusiam, & Macariam: Astynomus, Crypton, & Coliniam, prodiderunt.* *,* Rationes nominum *Acamantidis*, & *Amathusiæ*, & *Macariæ* non obscuræ sunt; istud enim a promontorio, illud ab vrbe, hoc a fertilitate dictum est. Lycophron duo nomina habet, quorum alterum ipsum *Cerastis*, sed casu alio est: alterum *Aspeliam* Plinii corruptam vocem esse arguit. Sic enim vers. 447 Alexandræ:

Οἱ

* Videlicet §. 2.

** Ælian. V de Anim. cap. 56 Καὶ λέγουσί γε Κύπριοι εὔγεων οἰκεῖν χῶρον, καὶ τὰς Αἰγυπτίων ἀρούρας τολμῶσιν ἀντικρίνειν τὰς σφετέρας. Sed hoc & multa alia de Cypri fertilitate Io. Meursius in libro de Cypro Amstelodami An. 1675 edito iam præcepit.

, Plura cum de his, tum aliis nominibus dabit Meursius de Cypro, qui c. 2 & 3 studiose collegit.

bet, cui lib. v cap. III extremo ſunt χελιδονίαι σκόπελοι, *Chelidoniæ ſcopuli.* Ceteri tres numerant Chelidonias. Strabo lib. XIV pag. 458 εἶθ' ἱερὰ ἄκρα καὶ αἱ Χελιδονέαι τρεῖς νῆσοι τραχεῖαι, πάρισοι τὸ μέγεθος, ὅσον πέντε σαδίους ἀλλήλων διέχουσαι· τῆς δὲ γῆς ἀφεςᾶσιν ἑξασάδιον, *Deinde Sacrum promontorium eſt, & Chelidoneæ tres inſulæ aſperæ, magnitudine æquales, inter ſe quinque, a continente ſex ſtadiis diſiunctæ.* Et Plinius lib. v cap. XXXI *In Lycio mari Illyris, Telendos, Attelebuſſa, Cypriæ tres ſteriles; & Dionyſia, prius Caretha dicta. Deinde contra Tauri promontorium peſtiferæ nauigantibus Chelidoniæ totidem.* Quas ante nominat, quia a Cypro Rhodum progreditur, ab ortu ſunt Chelidoniarum, ſed minus notæ: niſi quod *Atelebuſam* Ptolemæus Pamphyliæ ſubiecit. Ab occaſu, ſiue inter Chelidonias & Rhodon, Strabo dicto loco habet νησία πολλά, *multas paruas inſulas*, e quibus ſolam maximam Κισθήνην, *Ciſthenen* nominauit. De Chelidoniis autem, earumque numero clare aperteque Dionyſius perieg. v. 505

- - - - - ἄντα δὲ πέζης
Αἰγυπτίης Ῥόδος ἐςὶν, Ἰηλυσίων πέδον ἀνδρῶν,
Τὴνδε μετ' ἀντολίην δὲ Χελιδόνιαι γεγάασι
Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Ex aduerſo autem oræ Ægyptiæ Rhodus eſt, Ialyſiorum ſolum hominum. Poſt hanc, orientem verſus, Chelidoniæ tres ſunt inſulæ, magnum Patareum intra promontorium. Situm propius Lucianus in Nauigio deſcripſit. *Aiebat*, inquit, *ſe tempeſtate magna iactatos decimo tandem die per anguſtias illas* ἐπὶ Χελιδονέας, *ad Chelidoneas, vbi parum abſuerit, quin omnes ſubmergerentur. Noui autem, aliquando etiam* παραπλεύσας καὶ αὐτὸς Χελιδονέας, *præteruectus ipſe Chelidoneas, quanti ſe eo loci attollant fluctus, & maxime flante Africo, ſi quando adſumſerit & Auſtri partem aliquam ſecum.* μετ' ἐκεῖνο γὰρ δὴ συμβαίνει μερίζεσθαι τὸ Παμφύλιον ἀπὸ τῆς Λυκιακῆς θαλάσσης. *nam ab eo loco contingit diuidi Pamphylium mare a Lycio.* Hinc intelligimus, quare Plinius *peſtiferas nauigantibus* has inſulas ſupra dixerit. Vim & impetum tempeſtatis Lucianus maxime obiecto promontorio, eiuſque poſitioni tribuit, quod Liuius lib. XXXIII cap. XLI *Chelidonium promontorium* vocat. *Cyprum*, inquit, *tendens, quum Chelidonium promontorium ſuperaſſet, paulliſper ſeditione remigum eſt retentus in Pamphylia circa Eurymedontem amnem.* Hoc ipſum eſt *Sacrum* Strabonis promontorium, ἱερὰ ἄκρα, vt ſupra vidimus; & Plinii *promontorium Tauri*, de quo etiam in Lycia multum diximus. *Chelidonium* autem vocatur, quia e regione eſt inſularum Chelidoniarum. Plinii inſula *Dionyſia*, eſt Scylacis *Dionyſias*, ſiue *Dionyſia*, vt forte legendum eſt; quam prope Chelidonias poſuit.

III.

Hæc de Chelidoniis. Sunt autem inter ipſas & Rhodum plures aliæ, νησία πολλά, vt ſupra a Strabone vocari diximus, id eſt *multæ paruæ inſulæ*; ſeu, vt Plinius ait lib. v cap. XXXI, *multæ ignobiles* in Lycio mari: e quibus notiores, *Megiſta*, cuius ciuitas interiit, vt Plinius notauit; quæ etiam Ptolemæus Μεγίςη, id eſt *Maxima* eſt in mari Lycio lib. v cap. III: & contra

Chimæ-

Chimæram *Dolichiste*, vt etiam Plinius positionem designauit: & Ptolemæo ibidem Δολιχίςη: qui & post Chelidonias habet in Pamphylio mari Κράμβουσαν. *Crambusam*, quæ Plinio *Crambussa* scribitur. Strabo lib. XIV p. 461 Ciliciæ subiecit. Sic enim recenset: *Post Calycadnum est petra Pœcile, cui incisi sunt gradus, qua Seleuciam itur:* deinde Anemurium promontorium: hinc Κράμβουσα νῆσος, καὶ Κώρυκος ἄκρα. *Crambusa insula, & Corycum promontorium, supra quod* ad XX *stadia est antrum Corycium, in quo crocus nascitur.* Hunc ordinem seruauit Strabo: ad quem proxime Stephanus quoque accedit, cui est Κραμβοῦσα νῆσος περὶ Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας, *Crambusa insula circa Seleuciam Isauriæ*, quæ eadem ad Calycadnum Seleucia est. De *Atelebusa* Plinii & Ptolemæi, in Pamphylio mari sita, supra aliquid diximus. * De *Elæusa* siue *Elëusa* insula Ciliciæ, quam Archelaus rex condidit & habitauit, dictum in continente Ciliciæ, cui proxima est. Strabo enim iam dicto loco: εἶτ' ἡ Ἐλέουσα νῆσος μετὰ Κώρυκον, προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ, ἣν συνῴκισεν Ἀρχέλαος καὶ κατεσκευάσατο βασίλειον. *Deinde post Corycum Elëusa insula est, adiacens continenti, quam Archelaus condidit, & regiam sibi fecit.* Adiacet autem Ciliciæ Asperæ, quam Archelaus tenuit; sed in limite Campestris, seu vbi Trachea desinit. Hæc igitur de minoribus insulis: sequitur maior, aut maris huius maxima

INSVLA CYPRVS.

IV.

De Cypro, ** nobilissima insula, Plinius lib. V cap. XXXI *Cilicium mare ex quinque maximis* [mediterranei insulis] *Cyprum habet, ad ortum occasumque Ciliciæ, ac Syriæ obiectam, quondam nouem regnorum sedem.* Regnorum numerum a Mela accepit, qui lib. II cap. VII *Cypros*, inquit, *recto iugo inter Ciliciam Syriasque porrigitur ingens, vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat: quarum clarissimæ Salamis & Paphos, &, quo primum ex mari Venerem egressam accolæ adfirmant, Palæpaphos.* De Cypri regulis Alexandri temporibus Arrianus lib. II a pag. 34, & Diodorus lib. XIX cap. LXXIX consulantur. De nominibus Cypri antiquis, quæ plura dicuntur fuisse, ita Plinius ex aliorum relatione: *Vocatam ante Acamantida, Philonides: Cerastin, Xenagoras: & Aspeliam, & Amathusiam, & Macariam: Astynomus, Crypton, & Coliniam, prodiderunt.* *** Rationes nominum *Acamantidis*, & *Amathusiæ*, & *Macariæ* non obscuræ sunt; istud enim a promontorio, illud ab vrbe, hoc a fertilitate dictum est. Lycophron duo nomina habet, quorum alterum ipsum *Cerastis*, sed casu alio est: alterum *Aspeliam* Plinii corruptam vocem esse arguit. Sic enim vers. 447 Alexandræ:

Oi

* Videlicet §. 2.

** Ælian. V de Anim. cap. 56 Καὶ λέγουσί γε Κύπριοι εὔγεων οἰκεῖν χῶρον. καὶ τὰς Αἰγυπτίων ἀρούρας τολμῶσιν ἀντικρίνειν τὰς σφετέρας. Sed hoc & multa alia de Cypri fertilitate Io. Meursius in libro de Cypro Amstelodami An. 1675 edito iam præcepit.

*** Plura cum de his, tum aliis nominibus dabit Meursius de Cypro, qui c. 2 & 3 studiose collegit.

Οἱ πέντε δὲ Σφήκειαν εἰς Κεραςίαν
Καὶ Σάτραχον βλώξαντες, *

Quinque in Spheceam Cerastiam & Satrachum venientes: id est Teucer, Acamas, Cepheus, Agapenor & Praxander in Cyprum ferentur, vt Tzetzes interpretatur. qui de nominibus ita: ἡ Κύπρος πρότερον Σφήκεια ἐκαλεῖτο, ὥς φησι Φιλοςέφανος ἐν τῷ περὶ Κύπρου, ἀπὸ τῶν ἐνοικησάντων ἐκεῖσε ἀνδρῶν, οἳ ἐκαλοῦντο Σφῆκες. ἐκαλεῖτο δὲ Κεραςία, ** ὡς μὲν Ἀνδροκλῆς ἐν τῷ περὶ Κύπρου λέγει, διὰ τὸ ἐνοικῆσαι αὐτῇ ἄνδρας οἳ εἶχον κέρατα· ὡς δὲ Ξεναγόρας ἐν τῷ περὶ Νήσων, διὰ τὸ ἔχειν πολλὰς ἐξοχὰς, ἃς κέρατα καλοῦσι. *Cyprus olim Sphecea vocabatur, vt Philostephanus in libro de Cypro tradit, ab incolis, qui Spheces dicebantur. Vocata vero etiam Cerastia, vt quidem Androcles in de Cypro dicit, quod homines incoluerint, qui cornua haberent: aut vt Xenagoras de Insulis libro, quod multas* [terræ in mare] *prominentias habeat, quas* [Græci] κέρατα, *cornua appellent.* Fabula Androclis explodenda est: Xenagoras autem quod res est iudicauit: & talis insignis protensio terræ inter Salaminem & Clides est. *,* Nihilominus Ouidius, vt poetæ solent, fabulæ inhæret, aut ad illam alludit lib. x Metamorph. vers. 222

- - - *gemino quondam quibus aspera cornu*
Frons erat: vnde etiam nomen traxere Cerastæ.

Lycophronis autem Satrachus secundum Tzetzem est non ipsa insula, sed πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρου, *oppidum & flumen Cypri:* vtrumque vero ignotum. Strabo lib. XIV insulæ magnitudinem ita describit, vt κύκλος, *ambitus* eius sit κατακολπίζοντι, *ei, qui omnes illius sinus permeet*, CIↃ CIↃ CIↃ CCCCXX stadiorum: longitudo autem a Clidibus ad Acamanta, id est ab ortu in occasum, terrestri itinere, sit CIↃ CCCC stadiorum. Conuenit fere cum Timosthene qui apud Plinium in circuitu habet CCCCXXVIII. M. P.: Isidorus autem CCCLXXV. M. qui sinuum lacinias posthabuit. Nunc ad oram per latera explicandam succedemus: deinde mediterranea.

LATVS SEPTEMTRIONALE.

V.

A septemtrionali latere incipimus, quod maxime vicinum est Ciliciæ, vnde progressi sumus. Post Acamantem, quod occidentalis vltimum est septemtrionem versus promontorium, occurrit in septemtrionali latere *Arsinoe* Ptolemæi & Strabonis, reginæ Ægyptiacæ nomen ferens, quia Cyprus Ægyptiorum fuit Macedonum, siue Ptolemæorum. Strabo lib. XIV sub finem: πρὸς ἕω μετὰ τὸν Ἀκάμαντα πλοῦς εἰς Ἀρσινόην πόλιν, καὶ τὸ τοῦ Διὸς

* Nonnus Dionysiac. XIII v. 433 pag. 376
Ἐθωρήσσοντο δὲ πολλοὶ, οἳ ἔλαχον
Σφηκείας ἁλίκλυστον ἄντυγα νήσου
Κύπρον εὐπτερύγων θεοδέγμονα νῆσον ἐρώτων.

** Nonnus Dionysiac. XIII v. 441 p. 376
Καὶ Πάφίην ὤδινε Κεραςάδος εἰς χθόνα Κύπρου.

, Erat Cyprus Veneri sacra. Euripid. Bacch. v. 400. Id quod ex antiquitate etiam memorabile est. Vidit iam Meursius omnia huius insulæ commemorabilia complexus diligentissime.

Διὸς ἄλσος. *Post Acamantem, orientem versus, ad oppidum Arsinoen nauigatio est, & ad Iouis lucum.*

2. Deinde est *Cullinusa* promontorium Ptolemæi.

3. Tum *Solæ* siue *Soli*, Σόλοι, oppidum. Sic Ptolemæus locauit: etiam Strabo, εἶτα Σόλοι πόλις, λιμένα ἔχουσα καὶ ποταμὸν, καὶ ἱερὸν Ἀφροδίτης καὶ Ἴσιδος, *Deinde* [post Arsinoen & Iouis lucum] *vrbs Solæ, habens portum & flumen, & templum Veneris ac Isidis.* Sic legendum Σόλοι, cum Scylace, Plutarcho, Ptolemæo, & Plinio, non vt editum est Σόλους. Plinius lib. v cap. XXXI *Salamis, Amathûs, Lapethos, Solæ.* Idem ergo nomen Solorum Cypri & Ciliciæ: non autem illa ab hac denominationem habuit, sed a Solone sapiente ac legumlatore Atheniensi. qui in Cypro exsulans apud regulum *Æpeæ*, persuasit illi, vt vrbem suam ex loco aspero & sterili transferret in subiectum καλὸν πεδίον, *amænum & bonum campum:* quod ille fecit, & τῷ Σόλωνι τιμὴν ἀποδιδοὺς, Αἴπειαν καλουμένην τὴν πόλιν πρότερον, ἀπ' ἐκείνου Σόλους προσηγόρευσε, *in honorem Solonis, vrbem antea Æpeam dictam, Solos nominauit.* Hæc Plutarchi fide in Solone pag. 93. Æpeæ etiam meminit Stephanus.*

VI.

Vbi maxime in septemtrionem excurrit, promontorium est, Straboni dictum Κρομμύου ἄκρα, Ptolemæo Κρομμύων ἄκρα, hoc est *cepæ* vel *ceparum* promontorium. Latine etiam expressum videmus in extrema epistola Cassii ad Ciceronem, quæ lib. XII epist. XIII est, secundum P. Victorii lectionem scripta *idibus Iun. Cypro, a Crommyu acride.* Victorium Grævius & Gronouius sequuntur. Sed MSS. mire inter se dissentiunt.

VII.

In medio latere est vrbs *Lapathus*, siue *Lapethus*, siue *Lapithus*; nam tot modis scribitur. Strabo: ἐν τῷ μεταξὺ Λάπαθός τε ἐστὶ πόλις, ὕφορμον ἔχουσα, *in medio* [latere] *vrbs est Lapathus, stationem habens.* Stephanus Λάπηθος scripsit, vt Plinius *Lapêthus* Latine. Stephanus prouocat etiam ad Alexandrum Ephesium, in versu, qui, obstante metro, corrumpi non potest, ita scribentem:

Βήλου δ' αὖ Κίτιόν τε καὶ ἱμερόεσσα Λάπηθος.

Rursus autem Beli Citium, & amabilis Lapethus. Ptolemæo est Λάπιθος, *Lapithus* per iota; & Diodoro Siculo lib. XIX cap. LIX ὁ Λαπίθιος βασιλεὺς, *rex Lapithius*, etiam per iota. Nihilominus Plinii & Stephani scripturam ducimus præferendam esse, quia in Golzii Græcia Tab. XXVII nummus cum palmæ icone est, inscriptus ΛΑΠΗΘΕΩΝ. Cyprum autem etiam palmas ferre, Plinius auctor est lib. XIII cap. IV. Nec desunt indicia, Stephanum Strabonis verba sublegisse, ὕφορμον ἔχουσα καὶ νεώρια, quæ eadem apud Stephanum in Λάπηθος leguntur, nisi quod hic ἔφορμον habet, vbi ille ὕφορμον. Quod si est, coniicere licet, in Strabonis illum codice non Λάπαθος, sed Λάπηθος etiam legisse.

VIII.

Hinc Ptolemæo sunt *Lapithi* fluminis ostia, haud dubie ad ipsam vrbem

* Adde Meursii libr. citat. cap. 7 pag. 19, 20.

bem cognominem: deinde Κερωνία, *Ceronia;* Scylaci Κερύνεια, *Cerynia.* bene; quia Diodoro, loco antea dicto, regulus ὁ Κερυνίτης, *Cerynita* vel *Cerynensis* in Cypro est: qui consensus vtique veriorem scripturam confirmat, & Ω Ptolemæi corruptionis arguit. Casaubonus putat in Strabonis libris hanc vrbem sub prauato vocabulo νεώρια latere, quod ad Lapathum ibidem tractum sit: verum quia & Stephanus illa verba cum Lapetho legit, non est quod mendum in voce illa suspicemur. Succedit apud Ptolemæum *Macaria* oppidum, quod totius insulæ antiquum nomen fuisse, supra ex Plinio demonstratum est.

IX.

Tum denique sequitur *Aphrodisium*, inter quod & Lapathum nihil apud Strabonem est, præter suspectam *Agidum*, quam alii *Nagidum* legunt, verba, καθ' ἣν ἦν Ἄγιδος, ita diuidentes, καθ' ἣν ἡ Νάγιδος. * De Aphrodisio autem Strabo ita: εἶτ' Ἀφροδίσιον, καθ' ὃ στενὴ ἡ νῆσος, *deinde Aphrodisium est, iuxta quod insula coangustatur.* Salamini est oppositum, & cum ea peninsulam illam, quæ hinc in ortum solis ad Clides vsque protenditur, tamquam in isthmo, laxiore tamen, claudit. Distat enim a Salamine Aphrodisium LXX stadiis ex Strabonis dimensione.

X.

Prope abest, in ortum versus, Ἀχαιῶν ἀκτή, *Achiuorum acta* siue litus, vt Strabo & Ptolemæus vocant, ita nominatus locus, quod Teucer, qui Salaminem condidit, hîc προσορμίσθη πρῶτον, *primum adpulerat,* a patre Telamone ex patria eiectus.

XI.

Extrema in hoc latere, boream spectante, Ptolemæo est Καρπασία, *Carpasia,* sita in ipsis angustiis peninsulæ. Strabo, Καρπασία λιμένα ἔχουσα, *Carpasia, portu prædita:* Scylax diphthongo scripsit Καρπάσεια, *Carpasêa.* At Stephanus quoque simplici littera Καρπασία, *Carpasia:* & Diodorus Siculus lib. XX cap. XLVIII de Demetrio Antigoni filio: διέπλευσεν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρπασίας, *in Cyprum* [ex Cilicia] *nauigauit, & in Carpasiæ ora castra posuit,* - - - *deinde* εἷλε κατὰ κράτος Οὐρανίαν καὶ Καρπασίαν, *vi cepit Vraniam & Carpasiam.* Plinius scripsit *Carpasium,* neutro genere.

XII.

Vrania autem Diodori incerta & nomine & situ est. quidam enim malunt Ἡρανίαν, *Erania* legere. Sed quodquod nomen fuit, haud procul a Carpasia fuit, quia in Carpasiæ ora castra Demetrius habuit, & illa vrbe ac Vrania potitus ad Salamina obsidendam progressus est.

LATVS ORIENTALE CYPRI.

XIII.

Ex Ptolemæi dispositione hic primum est Οὐρὰ βοός, ἄκρα, *Cauda bovis, promontorium:* pro quo in Palatino est codice Κλεῖδες ἄκρα, *promontorium*

* Add. Meursius l. c. cap. 13 pag. 42.

rium Clides, quamquam *Clides* aliis sunt insulæ huic extremo promontorio obiectæ. Promontorium Plinius *Dinaretum* dixit, vnde longitudinem insulæ metitur. Verba infra in *Acamante* proferemus.

XIV.

Strabo etiam ibi promontorium & montem agnoscit, cuius summitatem *Olympum* vocat. εἶτ' ἄκρα, inquit, *καὶ ὄρος· ἡ δ' ἀκρώρεια καλεῖται Ὄλυμπος ἔχουσα Ἀφροδίτης Ἀκραίας ναὸν, ἄδυτον γυναιξὶ καὶ ἀόρατον. Deinde* [post Carpasiam] *est promontorium & mons: summitas autem Olympus vocatur, in qua Veneris Acrææ fanum est, quod adiri aut conspici a femina nefas habetur.*

XV.

Præiacent (*πρόκεινται*) illi monti vel promontorio *αἱ Κλεῖδες*, *insulæ Clides*, & quidem *πλησίον*, *e propinquo*, vt idem Strabo adnotauit. De numero lis est. Strabo: *εἰσὶ δὲ αἱ μὲν Κλεῖδες νησία δύο προκείμενα τῇ Κύπρῳ κατὰ τὰ ἑωθινὰ μέρη τῆς νήσου, Sunt autem Clides duæ paruæ insulæ ante Cyprum sitæ ad ortiuas eius partes.* Plinius autem numerat quatuor. *In eodem*, inquit, *situ Eleusa insula est: & quatuor ante promontorium ex aduerso Syriæ, Clides.* Addidit Strabo tamen verbis antea memoratis (*πρόκεινται δὲ πλησίον αἱ Κλεῖδες*, *præiacent, prope promontorium, Clides*) significationem aliarum, e quibus Plinius numerum suum auxit. Continuo enim adiecit, *καὶ ἄλλαι δὲ πλείους, & aliæ plures.*

XVI.

Adiungit etiam *Carpasias insulas* ab oppido Carpasia per isthmum seu angustam ibi terram XXX stadiis distantes: quæ corrupte in Ptolemæi lib. V cap. XIV extremo leguntur *Κάρπασαι νῆσοι*, *Carpasæ insulæ.*

XVII.

Deinde Ptolemæi est *Ἐλαία ἄκρα*, *Elæum promontorium*, & tum vrbs *Σαλαμὶς*, *Salamis*. Strabo: *καὶ μετὰ ταύτας ἡ Σαλαμὶς, & post has* [insulas Carpasias] *est Salamis*. Pomponius Mela lib. II cap. VII *Cypros nunc aliquot vrbes habet, quarum clarissimæ Salamis & Paphos.* Plinius lib. V cap. XXXI *Oppida in ea* [Cypro] XV, *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium, Corineum, Salamis, Amathûs, Lapethos, Solæ*, cetera. Thucydides lib. I pag. 73 *πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ, super Salaminem, quæ in Cypro est, nauigauerunt.* quod addendum erat, vt distingueretur a Salamine in sinu Græcorum Saronico. A Teucro enim condita est, Telamonis filio, vt Strabo narrat: * is vero in patriæ memoriam, pulsus a parente, hanc ipsam quoque, quam in Cypro vrbem condidit, *Salaminem* adpellavit. Horatius lib. I oda VII

Nil desperandum Teucro duce & auspice Teucro:
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futuram.

 Vnde

* Add. Nonnus Dionysiac. XIII vers 461 pag. 378, Æschylus, Velleius, item Isocrates Euagor. p. 454 sqq. vbi plura de fatis vrbis, item p. 460, 468. Omnia hæc vt video Meursius occupauit cap. 20 libri citati.

gnitatem vrbis oſtendit etiam inſcriptio Græca, Antonino Pio facta, apud Gruter. pag. 255 num. 4, quæ præmiſſo Antonini titulo, ita habet:

- - - - - - - - - - ΤΩ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΚΑΙ ϹΩΤΗΡΙ
ΑΔΡΙΑΝΗϹ ΜΟΨΟΥΕϹΤΙΑϹ ΤΗϹ ΚΙΛΙΚΙΑϹ ΙΕΡΑϹ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ ΚΑΙ ΑϹΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΗϹ
ΚΑΙ ϹΥΜΜΑΧΟΥ ΡΩΜΑΙΩΝ - - - - - - - - - - - -

euergetæ ac ſeruatori Hadrianæ Mopſueſtiæ Ciliciæ, ſacræ, liberæ, & aſyli, ſuis legibus viuentis, & fœderatæ ac ſociæ Romanorum. In Notitiis ſecundum locum in Cilicia Secunda habet.

LXXV.

Proxima Mopſueſtiæ fuerunt *Caſtabala*, a Ptolemæo etiam proxime poſt illam poſita. Aberrauit Stephanus, quum ad Strabonis XII prouocauit. Strabo enim ineunte illo libro Cappadociæ *Caſtabala* memorauit, quæ aliquando Ciliciæ tributa erant, poſt Cappadociæ reſtituta, ſita apud Cybiſtra, in Tauro, aut fere trans illum. Agit enim de præfectura περὶ Καςάβαλά τε καὶ Κύβιςρα μέχρι τῆς Αντιπάτρυ Δέρβης τȣ̃ λῃςȣ̃, *circa Caſtabala & Cybiſtra vsque ad Derben Antipatri prædonis.* Alia ergo ſunt Ptolemæi & Plinii Caſtabala, ſita in auſtrali parte, reducta tamen a mari, inter Pyramum Pinarumque amnes, & inter Aegas ac Alexandriam. Antoninus itinere a Conſtantinopoli Antiochiam:

Aegas	- - - - - - - -	
Catabolon	M. P.	XXVI
Bais	M. P.	XVI
Alexandriam	M. P.	XVI.

Prauum autem *Catabolon*, quod nemo dubitat, *Caſtabalum* eſſe, ſingulari numero etiam a Curtio lib. III cap. VII dictum. *Motis caſtris,* inquit, *& Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris caſtris ad Caſtabalum.* E quibus perinde ſitus, & eadem ratione, vt ex itinere Antonini illius, cuius nomen Itinerario præſcriptum eſt, non poteſt eſſe ignotus. In Notitiis eſt in Cilicia Secunda Καςάβαλα & Καςάβαλλα ſcriptum: ſed præſtat ſcriptura prior & lambda ſimplex, vt ceteri omnes id vocabulum conſignauerunt.

LXXVI.

Ptolemæi ordine ſuccedit *Nicopolis*, quam Strabo in oppidis Iſſici ſinus numerauit. Nec vero hi duo concordant, ſed Ptolemæus procul a ſinu, ſub Tauro monte, latitudinis gradu λζ, hoc eſt XXXVII locauit, quo Alexander numquam venit, cui Strabo videtur tamquam auctori, ſaltem memoriæ eius & honori tribuiſſe, quum in ſinu eam, qui ab Iſſo nominatur, poſuit. Medium locum videtur auctor Itinerarii tenuiſſe itinere a Nicopoli Edeſſam, quod per Commagenam ita ducit:

Nicopoli	- - - - - -	
Aliaria	M. P.	XIII
Gerbediſſon	M. P.	XV

Dolichen

Dolichen	M. P.	XX
Zeugma	M. P.	XXIV
Cannaba	M. P.	XXV
In Medio	M. P.	XXII
Edissam	M. P.	XVIII.

LXXVII.

Tandem Ptolemæus in mediterraneis Ἐπιφάνειαν, *Epiphaneam* ponit, quam etiam Plinius & Stephanus in Cilicia; Notitiæ episcopatuum in prouincia Secunda habent. Cicero lib. XV epist. IV diei itinere ab Amano monte reducit. *Pacare*, inquit, *Amanum, & perpetuum hostem ex eo monte tollere constitueram. Quumque me discedere ab eo monte simulassem, & alias partes Ciliciæ petere, abessemque ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem; a. d. IV idus Octobres, quum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt a. d. III idus Octobres, quum lucisceret, in Amanum adscenderem.* Numeri in Ptolemæi expositione propius Nicopolim nos ducunt, a qua in Agathodæmonis tabula seiungitur longius Epiphanea. Sed magis fidendum tabulæ, quæ minus prauari potest quam numeri. Nec longe ab Isso videtur absuisse, quia Cicero reuertens ex illa Amani parte, in quam vna nocte ab Epiphanea profectus erat, *castra*, quod in eadem epistola est, *in radicibus Amani habuit apud aras Alexandri quatriduum.* Aræ autem, victoriæ monimentum, in ripa Pinari fuerunt positæ, vt Curtius lib. III cap. XII refert, iuxta locum, in quo pugnatum fuerat. Quod lib. II epist. X ad Cœlium dicit, *victoria iusta imperatorem adpellatus sum apud Issum, quo in loco Darium ab Alexandro esse superatum, Clitarchus tibi narrauit.* Non longius ergo ab hoc loco remota videtur Epiphanea oppidum fuisse.

2. Denique *Amanicas Pylas* Ptolemæus in hac parte mediterranea adiungit, de quibus supra quum de Syriæ Pylis, siue Ciliciæ, in maritimis ageremus, abunde quoque dictum fuit.

LXXVIII.

Supersunt in ipso Amano monte sita, quæ Cicero describit lib. XV epist. IV ad Catonem, a se oppugnata, capta, vastata. *Quum castra*, inquit, *apud Epiphaneam fecissem, a d. quartum idus Octobres, quum aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt a. d. III idus Octobres, quum lucisceret, in Amanum adscenderem, distributisque cohortibus & auxiliis, - - - plerosque nec opinantes oppressimus, qui occisi captique sunt, interclusi fuga. Eranam autem, quæ fuit non vici instar, sed vrbis, quod erat Amani caput; itemque Sepyram & Commorin, acriter & diu repugnantibus, Pomtino illam partem Amani tenente ex antelucano tempore vsque ad horam diei decimam; magna multitudine hostium occisa cepimus, castellaque sex capta, complura incendimus.* Ex his *Eranam* notamus, caput Amani, vicum magnum: item *Sepyram* & *Commorin*, etiam vicos vel castella. Sita fuerunt in ea Amani parte, sub cuius radicibus Aræ Alexandri erant: & descendens Cicero statim locum castris cepit, quo Alexandri aduersus Darium castra fuerant,

rant, prope Issum oppidum, vt ibidem Cicero & lib. v ad Attic. epist. xx refert.

LXXIX.

Hinc ad oppidum *Pindenissum* exercitus adductus, quod *Eleutherocilicum* * erat, siue eorum, qui neque sub regibus vnquam fuerant, Romanæ autem prouinciæ hostes sempiterni. Hoc oppidum, quod munitissimum erat, operosa obsidione cinxit, vallo, aggere, fossa, sex castellis circumdedit, aggere, vineis, turribus multisque tormentis oppugnauit, & septimo demum ac quinquagesimo die cepit: quod iisdem epistolis, etiam lib. II epist. x ad Cœlium narratur. Situm oppidum fuit *altissimo & munitissimo loco*, prope Amanum montem, quod ex Ciceronis expeditione liquet: non in ipso Amano; alioqui non Erana, sed Pindenissus, caput montis fuisset, quia & maior hæc & munitior fuit quam Erana. Plura de eo oppido non habemus.

LXXX.

Non longe aberant *Tibarani*, populus æque, vt Eleutherocilices Romanis infesti. Cicero dicta ad Catonem epistola: *His* [Eleutherocilicibus] *erant finitimi pari scelere & audacia Tibarani: ab his, Pindenisso capto, obsides accepi.* Alii vero hi ab illis Tibarenis fuerunt, quos Strabo lib. XII pag. 378 in Ponto locauit, τῆς Τραπεζοῦντος ὑπερκειμένους, *supra Trapezuntem sitos:* quamquam nolimus negare, eiusdem fuisse originis, & hos forsan ab illis in has partes Ciliciæ esse profectos: nisi grauius discrimen in vna littera velimus quærere, dum, qui Straboni sunt Τιβαρηνοὶ, *Tibareni;* in melioribus Ciceronis libris scribuntur *Tibarani.*

LXXXI.

Antequam ex Cilicia in Cappadociam diuertamus, de *Pylis*, quibus iter in Cappadociam est, dicendum restat. Cilicia fere vndique, vbi a mari discedit, cingitur montibus, Tauro & Amano, & paucos eosque difficiles ac angustos habet aditus. Curtius lib. III cap. IV *Perpetuo iugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum a mari surgat, velvti sinu quodam flexuque curuatum, rursus altero cornu in diuersum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus & perangusti sunt: quorum vno Cilicia intranda est.* Et paullo ante: *Aberat ea regio* [Cappadociæ] *quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus. Pylas incolæ dicunt, arctissimas fauces, munimenta, quæ manu ponimus, naturali situ imitante.* Postea vero, eodem cap. IV, *Alexander fauces iugi, quæ Pylæ adpellantur, intrauit. Contemplatus locorum situs, non alias magis dicitur admiratus esse felicitatem suam; obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent, qui in subeuntes propellerent.* Quos tres aditus *introrsum qua maxime iugum a mari recedat*, dixit, non memini ab aliis scriptoribus memorari, qui tres quidem notificant, sed non omnes introrsum a mari quam maxime cedentes. Amanicæ enim Pylæ, & his vicinæ Syræ, in ora sunt & mari proximæ, neque recedunt introrsum longe, aut abeunt maxime

* Nominis huius origo apud Diodorum Sicul. III pag. 188 videre est.

maxime a mari, vt verear, Curtium de tribus accepisse, & omnes tres plagæ, qua transeundum Alexandro ex Macedonia erat, adplicuisse, quod non raro ille in geographia, etiam alibi locorum aberrauit. Arrianus lib. II vnius aditus meminit, quo Alexander ex Cappadocia Ciliciam intrauit, quas πύλας τῆς Κιλικίας, *Ciliciæ pylas* siue *portas* vocat: distinctius Cicero lib. V ad Attic. epist. XX *Tauri pylas*, quia per Taurum præbent transitum. *Perrexi*, inquit, *in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit.* - - - - *Itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauri pylas. Tarsum veni a. d.* III *non. Octobres.* Videtur easdem pylas, quas Alexander, transiisse, quia vterque inde ad Tarsum recta ferebatur. Quod si diversæ sunt, non tamen longius videntur separatæ esse, quemadmodum geminæ & propinquæ pylæ in Syriam ex Cilicia ferebant, vt supra ex Arriano & Plutarcho probatum fuit. Quod si plures hoc loco per Taurum fuerunt transitus, vnus tamen facilior frequentiorque, quem Strabo lib. XII pag. 370 descripsit, supra Tyanitidem esse, qu[a]e subiaceat τῷ Ταύρῳ τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας, καθ' ἃς εὐπετέςαταί καὶ κοινό.·ταί πᾶσιν εἰσὶν αἱ εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Συρίαν ὑπερβολαί· *Tauro* [Tyana subiacent] *ad Cilicias portas: iuxta quas facillimi eius sunt omnibusque comm.unissimi in Ciliciam & Syriam transitus.*

CAPVT VII
DE
INSVLA CYPRO
ET MINORIBVS ALIIS.

I.

DE insulis Asiæ adiacentibus ab occasu solis, actum supra fuit cap. II huius libri. Nunc per australem plagam prouehemur ab Rhodo vsque in Syriam, vbi paucæ minores occurrunt: maxima autem *Cyprus* compensat quidquid huic mari deest insularum. Quemadmodum igitur Strabo post Ciliciæ explicationem, Cyprum insulam, quæ obiecta eidem est, exponit: ita nos pariter ex Cilicia in hanc insulam diuertimur, vt tamen minores aliquas sub Lycia & Pamphylia non negligamus.

II.

Scylax Caryandensis cap. de Lycia, postquam de Rhodo egerat, εἶτα Χελιδόνιαι, ἀκρωτήριον καὶ νῆσοι δύο, καὶ Διονυσιὰς νῆσος. *Deinde*, inquit, *Chelidoniæ sunt, promontorium & duæ insulæ: & insula Dionysias*, siue vt Vossius legendum censet, *Dionysia*. Stephanus quoque tantum duas habet Chelidonias. εἰσὶ καὶ, inquit, Χελιδόνιαι πέτραι, ὧν πολλάκις ἐμνήσθημεν. Δύο δέ εἰσι κεκλημέναι, ἡ μὲν Κορύδελα, ἡ δὲ Μελανίππεια. *Sunt etiam Chelidoniæ petræ, quarum sæpe meminimus. Sunt autem duæ vocatæ, vna quidem Corydela, altera vero Melanippea.* nisi duas tantum nominatas dixit, reliquam vel reliquas sine nomine. Dum *petras* vocat, consentientem Ptolemæum habet,

bet, cui lib. v cap. III extremo sunt χελιδονίαι σκόπελοι, *Chelidoniæ scopuli.* Ceteri tres numerant Chelidonias. Strabo lib. XIV pag. 458 εἶθ' ἱερὰ ἄκρα καὶ αἱ χελιδονέαι τρεῖς νῆσοι τραχεῖαι, πάρισοι τὸ μέγεθος, ὅσον πέντε σταδίους ἀλλήλων διέχουσαι· τῆς δὲ γῆς ἀφεστᾶσιν ἑξαστάδιον, *Deinde Sacrum promontorium est, & Chelidoneæ tres insulæ asperæ, magnitudine æquales, inter se quinque, a continente sex stadiis disiunctæ.* Et Plinius lib. v cap. XXXI *In Lycio mari Illyris, Telendos, Attelebussa, Cypriæ tres steriles; & Dionysia, prius Caretha dicta. Deinde contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus Chelidoniæ totidem.* Quas ante nominat, quia a Cypro Rhodum progreditur, ab ortu sunt Chelidoniarum, sed minus notæ: nisi quod *Atelebusam* Ptolemæus Pamphyliæ subiecit. Ab occasu, siue inter Chelidonias & Rhodon, Strabo dicto loco habet νησία πολλά, *multas paruas insulas,* e quibus solam maximam Κισθήνην, *Cisthenen* nominauit. De Chelidoniis autem, earumque numero clare aperteque Dionysius perieg. v. 505

> - - - - - ἄντα δὲ πέζης
> Αἰγυπτίης Ῥόδος ἐστὶν, Ἰηλυσίων πέδον ἀνδρῶν,
> Τῆνδε μετ' ἀντολίην δὲ Χελιδόνιαι γεγάασι
> Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης.

Ex aduerso autem oræ Ægyptiæ Rhodus est, Ialysiorum solum hominum. Post hanc, orientem versus, Chelidoniæ tres sunt insulæ, magnum Patareum intra promontorium. Situm propius Lucianus in Nauigio descripsit. *Aiebat,* inquit, *se tempestate magna iactatos decimo tandem die per angustias illas* ἐπὶ χελιδονέας, *ad Chelidoneas, vbi parum absuerit, quin omnes submergerentur. Noui autem, aliquando etiam* παραπλεύσας καὶ αὐτὸς χελιδονέας, *præteruectus ipse Chelidoneas, quanti se eo loci attollant fluctus, & maxime flante Africo, si quando adsumserit & Austri partem aliquam secum.* μετ' ἐκεῖνο γὰρ δὴ συμβαίνει μερίζεσθαι τὸ Παμφύλιον ἀπὸ τῆς Λυκιακῆς θαλάσσης. *nam ab eo loco contingit diuidi Pamphylium mare a Lycio.* Hinc intelligimus, quare Plinius *pestiferas nauigantibus* has insulas supra dixerit. Vim & impetum tempestatis Lucianus maxime obiecto promontorio, eiusque positioni tribuit, quod Liuius lib. XXXIII cap. XLI *Chelidonium promontorium* vocat. *Cyprum,* inquit, *tendens, quum Chelidonium promontorium superasset, paullisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Eurymedontem amnem.* Hoc ipsum est *Sacrum* Strabonis promontorium, ἱερὰ ἄκρα, vt supra vidimus; & Plinii *promontorium Tauri,* de quo etiam in Lycia multum diximus. *Chelidonium* autem vocatur, quia e regione est insularum Chelidoniarum. Plinii insula *Dionysia,* est Scylacis *Dionysias,* siue *Dionysia,* vt forte legendum est; quam prope Chelidonias posuit.

III.

Hæc de Chelidoniis. Sunt autem inter ipsas & Rhodum plures aliæ, νησία πολλά, vt supra a Strabone vocari diximus, id est *multæ paruæ insulæ;* seu, vt Plinius ait lib. v cap. XXXI, *multæ ignobiles* in Lycio mari: e quibus notiores, *Megista,* cuius ciuitas interiit, vt Plinius notauit; quæ etiam Ptolemæus Μεγίστη, id est *Maxima* est in mari Lycio lib. v cap. III: & contra Chimæ-

Chimæram *Dolichiste*, vt etiam Plinius positionem designauit: & Ptolemæo ibidem Δολιχίςη: qui & post Chelidonias habet in Pamphylio mari Κράμβουσαν, *Crambusam*, quæ Plinio *Crambussa* scribitur. Strabo lib. XIV p. 461 Ciliciæ subiecit. Sic enim recenset: *Post Calycadnum est petra Pœcile, cui incisi sunt gradus, qua Seleuciam itur:* deinde Anemurium promontorium: hinc Κράμβουσα νῆσος, καὶ Κώρυκος ἄκρα, *Crambusa insula, & Corycum promontorium, supra quod* ad XX *stadia est antrum Corycium, in quo crocus nascitur.* Hunc ordinem seruauit Strabo: ad quem proxime Stephanus quoque accedit, cui est Κραμβοῦσα νῆσος περὶ Σελεύκειαν τῆς Ισαυρίας, *Crambusa insula circa Seleuciam Isauriæ*, quæ eadem ad Calycadnum Seleucia est. De *Atelebusa* Plinii & Ptolemæi, in Pamphylio mari sita, supra aliquid diximus. * De *Elæusa* siue *Elëusa* insula Ciliciæ, quam Archelaus rex condidit & habitauit, dictum in continente Ciliciæ, cui proxima est. Strabo enim iam dicto loco: εἶτ' ἡ Ελεοῦσα νῆσος μετὰ Κώρυκον, προσκειμένη τῇ ἠπείρῳ, ἣν συνῴκισεν Αρχέλαος καὶ κατεσκευάσατο βασίλειον, *Deinde post Corycum Elëusa insula est, adiacens continenti, quam Archelaus condidit, & regiam sibi fecit.* Adiacet autem Ciliciæ Asperæ, quam Archelaus tenuit; sed in limite Campestris, seu vbi Trachea desinit. Hæc igitur de minoribus insulis: sequitur maior, aut maris huius maxima

INSVLA CYPRVS.

IV.

De Cypro, ** nobilissima insula, Plinius lib. V cap. XXXI *Cilicium mare ex quinque maximis* [mediterranei insulis] *Cyprum habet, ad ortum occasumque Ciliciæ, ac Syriæ obiectam, quondam nouem regnorum sedem.* Regnorum numerum a Mela accepit, qui lib. II cap. VII *Cypros*, inquit, *recto iugo inter Ciliciam Syriasque porrigitur ingens, vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat: quarum clarissimæ Salamis & Paphos, &, quo primum ex mari Venerem egressam accolæ adfirmant, Palæpaphos.* De Cypri regulis Alexandri temporibus Arrianus lib. II a pag. 34, & Diodorus lib. XIX cap. LXXXIX consulantur. De nominibus Cypri antiquis, quæ plura dicuntur fuisse, ita Plinius ex aliorum relatione: *Vocatam ante Acamantida, Philonides: Cerastin, Xenagoras: & Aspeliam, & Amathusiam, & Macariam: Astynomus, Crypton, & Coliniam, prodiderunt.* *** Rationes nominum *Acamantidis*, & *Amathusiæ*, & *Macariæ* non obscuræ sunt; istud enim a promontorio, illud ab vrbe, hoc a fertilitate dictum est. Lycophron duo nomina habet, quorum alterum ipsum *Cerastis*, sed casu alio est: alterum *Aspeliam* Plinii corruptam vocem esse arguit. Sic enim vers. 447 Alexandræ:

Oi

* Videlicet §. 2.

** Ælian. V de Anim. cap. 56 Καὶ λέγουσί γε Κύπριοι εὔγεων οἰκεῖν χῶρον. καὶ ταῖς Αἰγυπτίων ἀρούραις τολμῶσιν ἀντικρίνειν τὰς σφετέρας. Sed hoc & multa alia de Cypri fertilitate Io. Meursius in libro de Cypro Amstelodami An. 1675 edito iam præcepit.

*** Plura cum de his, tum aliis nominibus dabit Meursius de Cypro, qui c. 2 & 3 studiose collegit.

Οἱ πέντε δὲ Σφήκειαν εἰς Κεραςίαν
Καὶ Σάτραχον βλώξαντες, *

Quinque in Spheceam Cerastiam & Satrachum venientes: id eſt Teucer, Acamas, Cepheus, Agapenor & Praxander in Cyprum ferentur, vt Tzetzes interpretatur. qui de nominibus ita: *ἡ Κύπρος πρότερον Σφήκεια ἐκαλεῖτο, ὥς φησι Φιλοςέφανος ἐν τῷ περὶ Κύπρυ, ἀπὸ τῶν ἐνοικησάντων ἐκεῖσε ἀνδρῶν, οἱ ἐκαλοῦντο Σφῆκες. ἐκαλεῖτο δὲ Κεραςία,* ** *ὡς μὲν Ἀνδροκλῆς ἐν τῷ περὶ Κύπρυ λέγει, διὰ τὸ ἐνοικῆσαι αὐτῇ ἄνδρας οἳ εἶχον κέρατα· ὡς δὲ Ξεναγόρας ἐν τῷ περὶ Νήσων, διὰ τὸ ἔχειν πολλὰς ἐξοχὰς, ἃς κέρατα καλοῦσι.* *Cyprus olim Sphecea vocabatur, vt Philostephanus in libro de Cypro tradit, ab incolis, qui Spheces dicebantur. Vocata vero etiam Cerastia, vt quidem Androcles in de Cypro dicit, quod homines incoluerint, qui cornua haberent: aut vt Xenagoras de Insulis libro, quod multas* [terræ in mare] *prominentias habeat, quas* [Græci] *κέρατα, cornua appellent.* Fabula Androclis explodenda eſt: Xenagoras autem quod res eſt iudicauit: & talis inſignis protenſio terræ inter Salaminem & Clides eſt. *** Nihilominus Ouidius, vt poetæ ſolent, fabulæ inhæret, aut ad illam alludit lib. x Metamorph. verſ. 222

- - - *gemino quondam quibus aspera cornu*
Frons erat: vnde etiam nomen traxere Cerastæ.

Lycophronis autem Satrachus ſecundum Tzetzem eſt non ipſa inſula, ſed *πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρυ, oppidum & flumen Cypri:* vtrumque vero ignotum. Strabo lib. XIV inſulæ magnitudinem ita deſcribit, vt *Κύκλος, ambitus* eius ſit *κατακολπίζοντι, ei, qui omnes illius ſinus permeet*, CIↃ CIↃ CIↃ CCCCXX ſtadiorum: longitudo autem a Clidibus ad Acamanta, id eſt ab ortu in occaſum, terreſtri itinere, ſit CIↃ CCCC ſtadiorum. Conuenit fere cum Timoſthene qui apud Plinium in circuitu habet CCCCXXVIII. M. IↃ: Iſidorus autem CCCLXXV. M. qui ſinuum lacinias poſthabuit. Nunc ad oram per latera explicandam ſuccedemus: deinde mediterranea.

LATVS SEPTEMTRIONALE.

V.

A ſeptemtrionali latere incipimus, quod maxime vicinum eſt Ciliciæ, vnde progreſſi ſumus. Poſt Acamantem, quod occidentalis vltimum eſt ſeptemtrionem verſus promontorium, occurrit in ſeptemtrionali latere *Arſinoe* Ptolemæi & Strabonis, reginæ Ægyptiacæ nomen ferens, quia Cyprus Ægyptiorum fuit Macedonum, ſiue Ptolemæorum. Strabo lib. XIV ſub finem: *πρὸς ἕω μετὰ τὸν Ἀκάμαντα πλῦς εἰς Ἀρσινόην πόλιν, καὶ τὸ τῦ*

Διὸς

* Nonnus Dionyſiac. XIII v. 431 pag. 376
Ἐθωρήσσοντο δὲ πολλοὶ, οἳ ἔλαχον
Σφηκείας ἁλίκλυστον ἄντυγα νήσυ
Κύπρον εὐπτερύγων θεοδέγμονα νῆσον ἐρώτων.

** Nonnus Dionyſiac. XIII v. 441 p. 376
Καὶ Παφίην ὤδινε Κεραστάδος εἰς χθόνα Κύπρυ.

*** Erat Cyprus Veneri ſacra. Euripid. Bacch. v. 400. Id quod ex antiquitate etiam memorabile eſt. Vidit iam Meurſius omnia huius inſulæ commemorabilia complexus diligentiſſime.

Διὸς ἄλσος. *Post Acamantem, orientem versus, ad oppidum Arsinoen nauigatio est, & ad Iouis lucum.*

2. Deinde est *Callinusa* promontorium Ptolemæi.

3. Tum *Solæ* siue *Soli*, Σόλοι, oppidum. Sic Ptolemæus locauit: etiam Strabo, εἶτα Σόλοι πόλις, λιμένα ἔχουσα καὶ ποταμὸν, καὶ ἱερὸν Ἀφροδίτης καὶ Ἴσιδος, *Deinde* [post Arsinoen & Iouis lucum] *vrbs Solæ, habens portum & flumen, & templum Veneris ac Isidis.* Sic legendum Σόλοι, cum Scylace, Plutarcho, Ptolemæo, & Plinio, non vt editum est Σόλους. Plinius lib. v cap. XXXI *Salamis, Amathûs, Lapethos, Solæ.* Idem ergo nomen Solorum Cypri & Ciliciæ: non autem illa ab hac denominationem habuit, sed a Solone sapiente ac legumlatore Atheniensi. qui in Cypro exsulans apud regulum *Æpeæ*, persuasit illi, vt vrbem suam ex loco aspero & sterili transferret in subiectum καλὸν πεδίον, *amænum & bonum campum:* quod ille fecit, & τῷ Σόλωνι τιμὴν ἀποδιδοὺς, Αἴπειαν καλουμένην τὴν πόλιν πρότερον, ἀπ' ἐκείνου Σόλους προσηγόρευσε, *in honorem Solonis, vrbem antea Æpêam dictam, Solos nominauit.* Hæc Plutarchi fide in Solone pag. 93. Æpeæ etiam meminit Stephanus.*

VI.

Vbi maxime in septemtrionem excurrit, promontorium est, Straboni dictum Κρομμύου ἄκρα, Ptolemæo Κρομμύων ἄκρα, hoc est *cepæ* vel *ceparum* promontorium. Latine etiam expressum videmus in extrema epistola Cassii ad Ciceronem, quæ lib. XII epist. XIII est, secundum P. Victorii lectionem scripta *idibus Iun. Cypro, a Crommyu acride.* Victorium Grævius & Gronouius sequuntur. Sed MSS. mire inter se dissentiunt.

VII.

In medio latere est vrbs *Lapathus*, siue *Lapethus*, siue *Lapithus*; nam tot modis scribitur. Strabo: ἐν τῷ μεταξὺ Λάπαθός τε ἐστὶ πόλις, ὕφορμον ἔχουσα, *in medio* [latere] *vrbs est Lapathus, stationem habens.* Stephanus Λάπηθος scripsit, vt Plinius *Lapêthus* Latine. Stephanus prouocat etiam ad Alexandrum Ephesium, in versu, qui, obstante metro, corrumpi non potest, ita scribentem:

Βήλου δ' αὖ Κίτιόν τε καὶ ἱμερόεσσα Λάπηθος.

Rursus autem Beli Citium, & amabilis Lapethus. Ptolemæo est Λάπιθος, *Lapithus* per iota: & Diodoro Siculo lib. XIX cap. LIX ὁ Λαπίθιος βασιλεὺς, *rex Lapithius*, etiam per iota. Nihilominus Plinii & Stephani scripturam ducimus præferendam esse, quia in Golzii Græcia Tab. XXVII nummus cum palmæ icone est, inscriptus ΛΑΠΗΘΕΩΝ. Cyprum autem etiam palmas ferre, Plinius auctor est lib. XIII cap. IV. Nec desunt indicia, Stephanum Strabonis verba sublegisse, ὕφορμον ἔχουσα καὶ νεώρια, quæ eadem apud Stephanum in Λάπηθος leguntur, nisi quod hic ἔφορμον habet, vbi ille ὕφορμον. Quod si est, coniicere licet, in Strabonis illum codice non Λάπαθος, sed Λάπηθος etiam legisse.

VIII.

Hinc Ptolemæo sunt *Lapithi* fluminis ostia, haud dubie ad ipsam vr-

* Adde Meursii libr. citat. cap. 7 pag. 19, 20.

bem cognominem: deinde Κερωνία, *Ceronia;* Scylaci Κερύνεια, *Cerynia.* bene; quia Diodoro, loco antea dicto, regulus ὁ Κερυνίτης, *Cerynita* vel *Cerynensis* in Cypro est: qui consensus vtique veriorem scripturam confirmat, & a Ptolemæi corruptionis arguit. Casaubonus putat in Strabonis libris hanc vrbem sub prauato vocabulo πώρια latere, quod ad Lapathum ibidem tractum sit: verum quia & Stephanus illa verba cum Lapetho legit, non est quod mendum in voce illa suspicemur. Succedit apud Ptolemæum *Macaria* oppidum, quod totius insulæ antiquum nomen fuisse, supra ex Plinio demonstratum est.

IX.

Tum denique sequitur *Aphrodisium*, inter quod & Lapathum nihil apud Strabonem est, præter suspectam *Agidum*, quam alii *Nagidum* legunt, verba, καθ' ἣν ἦν Ἄγιδος, ita diuidentes, καθ' ἣν ἡ Νάγιδος. * De Aphrodisio autem Strabo ita: εἶτ' Ἀφροδίσιον, καθ' ὃ στενὴ ἡ νῆσος, *deinde Aphrodisium est, iuxta quod insula coangustatur.* Salamini est oppositum, & cum ea peninsulam illam, quæ hinc in ortum solis ad Clides vsque protenditur, tamquam in isthmo, laxiore tamen, claudit. Distat enim a Salamine Aphrodisium LXX stadiis ex Strabonis dimensione.

X.

Prope abest, in ortum versus, Ἀχαιῶν ἀκτὴ, *Achiuorum acta* siue litus, vt Strabo & Ptolemæus vocant, ita nominatus locus, quod Teucer, qui Salaminem condidit, hîc προσωρμίσθη πρῶτον, *primum adpulerat*, a patre Telamone ex patria eiectus.

XI.

Extrema in hoc latere, boream spectante, Ptolemæo est Καρπασία, *Carpasia*, sita in ipsis angustiis peninsulæ. Strabo, Καρπασία λιμένα ἔχουσα, *Carpasia, portu prædita:* Scylax diphthongo scripsit Καρπάσεια, *Carpasêa.* At Stephanus quoque simplici littera Καρπασία, *Carpasia:* & Diodorus Siculus lib. XX cap. XLVIII de Demetrio Antigoni filio: διέπλευσεν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καρπασίας, *in Cyprum* [ex Cilicia] *nauigauit, & in Carpasiæ ora castra posuit*, - - - *deinde* εἷλε κατὰ κράτος Οὐρανίαν καὶ Καρπασίαν, *vi cepit Vraniam & Carpasiam.* Plinius scripsit *Carpasium*, neutro genere.

XII.

Vrania autem Diodori incerta & nomine & situ est. quidam enim malunt Ἡρανίαν, *Erania* legere. Sed quodquod nomen fuit, haud procul a Carpasia fuit, quia in Carpasiæ ora castra Demetrius habuit, & illa vrbe ac Vrania potitus ad Salamina obsidendam progressus est.

LATVS ORIENTALE CYPRI.

XIII.

Ex Ptolemæi dispositione hic primum est Οὐρὰ βοὸς, ἄκρα, *Cauda bouis, promontorium:* pro quo in Palatino est codice Κλεῖδες ἄκρα, *promonto-*

rium

* Ad. Meursius l. c. cap. 13 pag. 42.

rium Clides, quamquam *Clides* aliis ſunt inſulæ huic extremo promontorio obiectæ. Promontorium Plinius *Dinaretum* dixit, vnde longitudinem inſulæ metitur. Verba infra in *Acamante* proferemus.

XIV.

Strabo etiam ibi promontorium & montem agnoſcit, cuius ſummitatem *Olympum* vocat. εἶτ' ἄκρα, inquit, καὶ ὄρος· ἡ δ' ἀκρώρεια καλεῖται Ὄλυμπος ἔχουσα Ἀφροδίτης Ἀκραίας ναὸν, ἄδυτον γυναιξὶ καὶ ἀόρατον. *Deinde* [poſt Carpaſiam] *eſt promontorium & mons: ſummitas autem Olympus vocatur, in qua Veneris Acrææ fanum eſt, quod adiri aut conſpici a femina nefas habetur.*

XV.

Præiacent (πρόκεινται) illi monti vel promontorio αἱ Κλεῖδες, *inſulæ Clides*, & quidem πλησίον, *e propinquo*, vt idem Strabo adnotauit. De numero lis eſt. Strabo: εἰσὶ δὲ αἱ μὲν Κλεῖδες νησία δύο προκείμενα τῇ Κύπρῳ κατὰ τὰ ἑωθινὰ μέρη τῆς νήσου, *Sunt autem Clides duæ paruæ inſulæ ante Cyprum ſitæ ad ortiuas eius partes.* Plinius autem numerat quatuor. *In eodem*, inquit, *ſitu Eleuſa inſula eſt: & quatuor ante promontorium ex aduerſo Syriæ, Clides.* Addidit Strabo tamen verbis antea memoratis (πρόκεινται δὲ πλησίον αἱ Κλεῖδες, *præiacent, prope promontorium, Clides*) ſignificationem aliarum, e quibus Plinius numerum ſuum auxit. Continuo enim adiecit, καὶ ἄλλαι δὲ πλείους, *& aliæ plures.*

XVI.

Adiungit etiam *Carpaſias inſulas* ab oppido Carpaſia per iſthmum ſeu anguſtam ibi terram XXX ſtadiis diſtantes: quæ corrupte in Ptolemæi lib. V cap. XIV extremo leguntur Κάρπασαι νῆσοι, *Carpaſæ inſulæ.*

XVII.

Deinde Ptolemæi eſt Ἐλαία ἄκρα, *Eleum promontorium*, & tum vrbs Σαλαμὶς, *Salamis.* Strabo: καὶ μετὰ ταύτας ἡ Σαλαμὶς, *& poſt has* [inſulas Carpaſias] *eſt Salamis.* Pomponius Mela lib. II cap. VII *Cypros nunc aliquot vrbes habet, quarum clariſſimæ Salamis & Paphos.* Plinius lib. V cap. XXXI *Oppida in ea* [Cypro] XV, *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium, Corineum, Salamis, Amathûs, Lapethos, Solæ*, cetera. Thucydides lib. I pag. 73 πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ, *ſuper Salaminem, quæ in Cypro eſt, nauigauerunt.* quod addendum erat, vt diſtingueretur a Salamine in ſinu Græcorum Saronico. A Teucro enim condita eſt, Telamonis filio, vt Strabo narrat: * is vero in patriæ memoriam, pulſus a parente, hanc ipſam quoque, quam in Cypro vrbem condidit, *Salaminem* adpellavit. Horatius lib. I oda VII

Nil deſperandum Teucro duce & auſpice Teucro:
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futuram.

 Vnde

* Add. Nonnus Dionyſiac. XIII verſ 461 pag. 378, Æſchylus, Velleius, item Iſocrates Euagor. p. 454 ſqq. vbi plura de fatis vrbis, item p. 460, 468. Omnia hæc vt video Meurſius occupauit cap. 20 libri citati.

Vnde Scylax in Cypro: Σαλαμὶς Ἑλληνὶς, λιμένα ἔχουσα κλειτὸν χειμερινὸν, *Salamis vrbs Græca, portum clausum habens, & commodum ad hibernandum.* Diodorus Siculus lib. XX cap. XLVIII de Demetrio poliorceta, quum cepiſſet Carpaſiam Cypri, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, *mouit cum exercitu aduerſus Salaminem.* Et mox: Μενέλαος διέτριβεν ἐν Σαλαμῖνι, *Menelaus* [Ptolemæi dux] *tum Salamine ſubſiſtebat.* Et cap. XLIX Δημήτριος δὲ τὴν τῶν Σαλαμινίων ὁρῶν πόλιν οὐκ εὐκαταφρόνητον οὖσαν, *Demetrius videns Salaminiorum vrbem non contemnendam eſſe.* Et cap. L Πτολεμαῖος κατενεχθεὶς τῆς Κύπρου πρὸς τὴν Πάφον, --- κατέπλευσεν εἰς Κίτιον, τῆς Σαλαμῖνος ἀπέχον σαδίους διακοσίους, *Ptolemæus ad Cyprum delatus circa Paphon, inde nauigauit Citium, quod ducentis ſtadiis a Salamine diſtat.* Et Polyænus lib. IV cap. VII ſtrateg. VII Δημήτριος ἐπολιόρκει Σαλαμῖνα τὴν ἐν Κύπρῳ, *Demetrius oppugnabat Salaminem in Cypro.* Idem lib. V cap. XX Μενεκράτης Σαλαμῖνα τὴν ἐν Κύπρῳ βουλόμενος ἑλεῖν, *Menecrates volens Salaminem in Cypro capere.* Hæc de veteri Salamine: nomen *Conſtantiæ* ad aliud æuum, aliamque geographiæ partem reſeruatur.

XVIII.

Ptolemæus addidit huic lateri *Pedæi* fluminis oſtia poſt Salaminem: & tandem Ἀμμόχωστον promontorium, id eſt arenæ aggerem, pro quo in Palatino legitur Πηδάλιον ἄκρον, & in margine Ἀμμόχωστος. Dubites vero Ammochoſtum eſſe Pedalium, quia Strabo Pedalium promontorium in auſtrino latere poſuit, interiectis inter illud & Salaminem oppidis, alia *Arſinoe*, & *Leucolla*, alio portu. Sit ergo *Ammochoſtum* promontorium: Pedalium, ſi verum nomen, latere ſequenti interpretabimur.

LATVS CYPRI AVSTRALE.

XIX.

Si ab ortu, vbi deſiimus, in occaſum ſolis progredimur, ex Ptolemæi diſpoſitione primi occurrunt Θρόνοι, πόλις καὶ ἄκρα, *Throni, oppidum & promontorium:* deinde Δᾶδες ἄκρα, *Dades*, promontorium aliud: & tandem *Citium*, vrbs notiſſima. Strabo autem hunc ordinem ſeruat a Salamine occaſum verſus: εἶτ' Ἀρσινόη πόλις καὶ λιμήν. εἶτ' ἄλλος λιμὴν Λεύκολλα, *deinde* [poſt Salaminem] *eſt Arſinoe, oppidum & portus: dein alius portus Leucolla.* Meminit *Thronorum* etiam Strabo, ſed oppidum an promontorium ſit, non expreſſit; tantummodo dixit, Curiadem promontorium abeſſe ἀπὸ Θρόνων, *a Thronis*, ſeptingentis ſtadiis. Manſit forſan promontorii nomen: oppidum autem Throni in reginæ honorem videtur *Arſinoe* vocatum; quæ alia Arſinoe ab illa eſt, quam ſupra in ſeptemtrionali plaga iuxta Solos expoſuimus.

XX.

Tum demum Strabonis Πηδάλιον ἄκρα, *promontorium Pedalium* ſequitur, ſupra quod λόφος τραχὺς, ὑψηλὸς, τραπεζοειδὴς *collis aſper, altus, menſæ forma* ſit, Veneri ſacer, a Clidibus IↃCLXXX diſtans ſtadiis. Meurſius cenſet

censet *Ἰδάλιον*, *Idalium* legendum, * qui ſane Veneri ſacer locus in Cypro fuit: *Pedalium* autem, quaſi falſatum, ignotum omnibus. Facile adſentimur, quia poetis celebratum eſt *Idalium:* quod, niſi Pedalium eſt, locum adſignare non poſſumus. Lucanus lib. VIII verſ. 716

- - - ab Idalio Cinyrææ litore Cypri.

Et Virgilius Aeneid. I verſ. 681

Aut ſuper Idalium ſacrata ſede recondam:

& mox verſu 692

- - - fotum gremio dea tollit in altos
Idaliæ lucos.

Ad priorem locum Seruius: *Idalium Cypri nemus eſt, in quo oppidum breue; vt paullo poſt, Idaliæ lucos.* Sane & Plinius, ac Theocriti ſcholiaſtes in Cypro oppidum huius nominis agnoſcit, ad Idyll. XV verſ. 100

Δέσποιν᾽ ἁ Γολγόν τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
Domina, quæ & Golgum & Idalium dilexiſti;

breuiter commentatus eſt: Γολγὸς πόλις Κύπρυ. - - - Ἰδάλιον δὲ, πόλις καὶ αὐτὴ Κύπρυ, *Golgus oppidum Cypri: & Idalium eſt oppidum Cypri.* Etiam Stephanus, Ἰδάλιον πόλις Κύπρυ, *Idalium, oppidum Cypri.* Sæpius tamen mons & nemus a veteribus dicitur. Catullus Pelei & Thetidis nupt. verſ. 96, quaſi Theocritum expreſſiſſet, ad Venerem:

Quæque regis Colchos, quæque Idalium frondoſum.

Et Propertius lib. II elegia XIII

- - - - - - percusſit Adonem
Venantem Idalio vertice durus aper.

XXI.

Hinc ad Κίτιον, *Citium* progreditur Strabo tractu ſinuoſo & aſpero: & Ptolemæus quoque poſt promontorium ſuum, quod *Dades* dixit: ſine alius loci interiectione, *Citium* oppidum poſuit. Nobile Zenonis ortu, Stoicorum principis, vt Strabo adnotauit: & Diogenes Laërtius principio Vitæ: Ζήνων Κιττιεὺς, ἀπὸ Κύπρυ πολίσματος Ἑλληνικῦ, *Zeno Cittienſis, ex Cypri ciuitate Græca.* nam ſcribunt quidam etiam geminata littera; plures autem ſimplici. Hic mortuus eſt Cimon Athenienſis. Nepos in Vita: *Cyprum cum ducentis nauibus imperator miſſus, quum eius maiorem partem inſulæ deuiciſſet, in morbum implicitus, in oppido Citio eſt mortuus.* Plutarchus quidem Vita extrema, ἀπέθανε δὲ πολιορκῶν Κίτιον, *mortuus eſt in obſidione Citii:* & forte ſic Thucydidem intellexit lib. I pag. 73 Κίμωνος ἀποθανόντες ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίυ, *Cimone mortuo receſſerunt a Citio:* Diodorus autem clare lib. XII cap. III dixit, Cimonem expugnaſſe Citium, Κίτιον μὲν καὶ Μαλὸν ἐξεπολιόρκησε, *Citium quidem & Malum* [Cimon] *expugnauerat.* Plinius de oppidis Cypri: *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium,* reliqua. Aberat a Salamine ducentis ſtadiis, vt ante paullo in illa vrbe Diodori verbis oſtendimus. * *

XXII.

* Libro de Cypro c. 12 & c. 28.

** Eſt Citii nomen ex hebraico כתים. Vide Meurſium copioſe hæc probantem c. 10 p. 30 ſeqq.

XXII.

In hoc tractu etiam Μαλὸν, *Malum* fuit, quod oppidum vna cum Citio Athenienses Cimone duce, vt modo ex Diodori lib. XII cap. III vidimus, expugnauerunt. Hanc vrbem Ptolemæus Lagi euertit, & ciues Paphum deduxit. Idem Diodorus lib. XIX cap. LXXIX *Praxippum Lapithii regem territorii, & Ceryniæ dynastam, animi alieni suspectos, comprehendit:* καὶ Στασίοικον, τὸν τῦ Μαλιέως· καὶ τὴν μὲν πόλιν κατέσκαψε, τὲς δὲ οἰκῦντας μετήγαγεν εἰς Πάφον, *etiam Stasiæcum territorii Maliensis; vrbem vero euertit, ac incolas Paphon deduxit.* Sed verum eius locum designare non possumus: post Citium autem memorauimus, quia Diodorus cum Citio coniunxit, Κίτιον καὶ Μαλὸν, *Citium & Malum* [Cimon] *expugnauit*, lib. XII cap. III.

XXIII.

Ptolemæus inter Citium & Amathunta posuit Τετίου, *Tetii* amnis ostia. Plinius cum Citio *Corineum* coniunxit, & si ordinem positionis seruauit, vt putat Harduinus; inter Citium & Salamina fuit. Sic enim illa oppida persecutus est: *Curias, Citium, Corineum, Salamis, Amethus, Lapethos;* cetera. At quia in Amethunte & Lapetho declinat a vero ordine, neque in Corineo fidem illi tuto habere possumus. An vero hæc Κόρη, *Core* sit in Notitia Hieroclis memorata, aliis iudicandum relinquimus.

XXIV.

Amathûs tam apud Strabonem quam Ptolemæum, post Citium in occasum versus sequitur. Scylax: Αμαθοῦς, αὐτόχθονές εἰσιν, *Amathûs, cuius incolæ sunt indigenæ.* Tacitus lib. III annal. cap. LXII a conditore nomen habere Cypriorum relatu memorat. *Cyprii,* inquit, *tribus delubris, quorum vetustissimum Paphiæ Veneri auctor Aerias, post filius eius Amathus Veneri Amathusiæ, & Ioui Salaminio Teucer, Telamonis patris ira profugus, posuissent.* Veneri ergo vrbs sacra fuit, vt aliæ plures Cypri. Virgilius ita illa Ioui loquentem inducit Aen. X vers. 51

Est Amathûs, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,
Idaliæque domus.

Aerifodinis diuitem fuisse, Ouidius testatur Metamorph. X vers. 220 *fecundam Amathunta metalli* vocans: & vers. 530

- - - *non alio repetit Paphon æquore cinctam*
Piscosamque Cnidon, grauidamque Amathunta metalli:
Abstinet & cælo: cælo præfertur Adonis.

Et Pausanias Bœot. cap. vlt. ἐςι δὲ Αμαθοῦς ἐν Κύπρῳ πόλις. Αδώνιδος ἐν αὐτῇ καὶ Αφροδίτης ἱερὸν ἐςιν ἀρχαῖον. *Est in Cypro vrbs Amathûs: in ea Adonidis & Veneris fanum vetustissimum.* Inde est quod verbis iam prolatis Venerem *Amathusiam* apud Tacitum cognominari intelleximus. *

XXV.

Ab Amathunte proximum Straboni & Ptolemæo est Κουριὰς, *Curias* promontorium: & deinde Κούριον πόλις, *Curium oppidum*, inter quod & promon-

* Add. Meurs. c. 8 pag. 21 seqq.

promontorium Ptolemæus habet *Lyci* amnis ostia. Oppidum Plinius *Curiadem* vocat communi nomine cum promontorio. *Nea Paphos*, inquit, *Palæphaphos*, *Curias*, *Citium*, cetera. Stephanus tamen, vt Strabo & Ptolemæus: Κούριον πόλις Κύπρου, *Curium oppidum Cypri*. Et Aristoteles Mirabil. sub finem, ἐν Κουρίῳ τῆς Κύπρου, *in Cypri vrbe Curio*. Fuit, quod Strabo addit, Ἀργείων κτίσμα, *Argiuorum opus*, seu ab Argiuis conditum. Ptolemæus deinde promontorium habet, cui φρούριον, *Phrurium*, id est castellum & munimentum, nomen est, in quo finit latus meridianum. At Strabo & Curium occidentali lateri adscripsit: ἀρχὴ τοῦ δυτικοῦ περίπλου τὸ Κούριον, *initium occiduæ circumnauigationis est Curium*. Malim vero austrinæ plagæ cum Ptolemæo relinquere, quia figuræ, quam huius insulæ recentes pictores nobis adferunt, est omnino accommodatius.

LATVS CYPRI OCCIDENTALE.

XXVI.

A Curio sunt *Treta* & *Boosura* Strabonis, obscura nomina: Ptolemæi autem *Drepanum* promontorium. Deinde vtrique est Πάφος παλαιά, *Paphus vetus*, * decem stadiis a mari reducta, stationem tamen (ὕφορμον) nauium habens, & antiquissimum fanum τῆς Παφίας Ἀφροδίτης, *Paphiæ Veneris*. ** Ad hanc Venus, e spuma maris nata, vt fingebatur, dicitur primum concha adpulisse. Pomponius lib. II cap. VII *Cypri vrbes clarissimæ Salamis & Paphos, & quo primum ex mari Venerem egressam accolæ adfirmant, Palæpaphos.* *** Ad hanc quoque solemnes pompæ a Noua Papho per viam LX stadiorum, vt Strabo notauit, ducebantur. nam tanta distantia erat Paphi Veteris a Noua.

2. Inter has ab vtroque geographo *Zephyrium* promontorium locatur: & aliud quod *Arsinoen* Strabo vocat.

3. Idem *Nouam Paphon* ab Agapenore dicit conditam, portu instructam & templa habentem εὖ κατεσκευασμένα, *affabre facta & ornata*. Plinius sæpe dicto loco: *Oppida in ea* [Cypro] XV; *Nea Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium*, cetera. Vtraque Veneri dedicata, nec distinguunt poetæ. Virgilius lib. X vers. 86.

Est Paphos, Idaliumque tibi, sunt alta Cythera.

Et Horatius lib. I oda XXX

O Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron. .

Et lib. III oda XXVIII, - - - - - *Paphon*
Iunctis visit oloribus.

4. Sine cognomine aut discriminis nota si ponitur, plerumque *Paphos Nova* intelligitur, quemadmodum Strabo etiam, quando παλαιὰν Πάφον

* Hæc est fortasse illa quam Cinyras extruxit. Apollodor. III c. 13 §. 3. Vidit hoc quoque Meursius & multa alia de Papho c. 14 pag. 42-44, & de fano Veneris c. 15.

** Πάφον θ', ἂν ἑκάτομοι Βαρβάρου ποταμοῦ ῥοαὶ καρπίζουσιν ἄνομβροι. Euripid. Bacch. 404-406. Ergo flumen etiam habuit. Etiam hoc iam a Meursio præreptum video.

*** Vid. etiam Nonnus Dionysiac. XIII v. 456 pag. 378.

φον describserat, subiicit, εἶθ' ἡ Πάφος, κτίσμα Ἀγαπήνορος, *deinde Paphos, opus Agapenoris.* Et in vulgatis Plinii libris, *Paphos, Palæpaphos*, cetera: Harduinus autem ex MSS. nonnullis *Nea* adiecit, quemadmodum Ptolemæus habet Πάφος νέα, & Πάφος παλαιά. Noua illa est ipsa etiam *Paphus*, quam Paulus apostolus adiit, Simonem magum ibi conuicit, proconsulem Sergium euangelio illuminauit. Act. apost. XIII, 6 Διελθόντες τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, *insulam* [Cypron] *vsque Paphum peragrantes:* & commate 13 ἀναχθέντες ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, *qui cum Paulo erant, a Papho profecti venerunt Pergam Pamphyliæ.*

5. Hanc terræ motu concussam Augustus instaurauit, & *Augustam* vocari voluit. Dio Cassius lib. LIV pag. 537 Παφίοις σεισμῷ πονήσασι καὶ χρήματα ἐχαρίσατο, καὶ τὴν πόλιν Αὔγουσταν καλεῖν κατὰ δόγμα ἐπέτρεψε, *Paphiis terræ motu adflictis largitus est, iussitque vrbem Augustam nominari.* nam Πάφιοι *Paphii*, gentile incolarum nomen, quod etiam Stephanus adnotauit. Et nummi Golziani cum Veneris & Cupidinis effigie ΠΑΦΙΩΝ inscripti supersunt. An vero *Augustæ* nomen vrbi hæserit, incertum prorsus, nec eius adpellationis exempla aut documenta alia habemus. Ab vrbe, tamquam propria sede Venus Παφία, *Paphia* cognominatur, vt supra ex Strabonis XIV extremo; & Taciti annali III cap. LXII, vbi *delubrum Veneris Paphiæ* ostendebatur, comprobatum est. Sic & Virgilius Georg. II vers. 64 *Paphiæ myrtus*, id est Veneris.

XXVII.

Tandem est *Acamas* promontorium, extremum in hoc periplo, post quod septemtrionale latus, a quo cœpimus oram explicare, incipit. Strabo XIV extr. εἶθ' ὁ Ἀκάμας ἐστὶ μετὰ Πάφον· εἶτα πρὸς ἕω μετὰ τὸν Ἀκάμαντα πλοῦς εἰς Ἀρσινόην πόλιν, *deinde est Acamas post Paphum: post Acamantem, orientem versus, Arsinoe oppidum.* Ab Arsinoe autem cœpimus per septemtrionalem oram in orientem progredi. Ptolemæus, Ἀκάμας ἄκρα, *Acamas promontorium.* Plinius de Cypro: *Longitudinem inter duo promontoria, Dinaretum & Acamanta, quod est ad occasum, Artemidorus* CLXII. IↃ prodidit. Et Agathemerus lib. I cap. IV ἀπὸ Μυριάνδρου ἐπὶ Κλεῖδας Κύπρου, στάδια αυ'. ἐπὶ Ἀκάμαντα ἀκρωτήριον στάδια γτ', *A Myriandro ad Clidas Cypri, stadia* CIↃ CCCC: *inde ad promontorium Acamanta, stadia* CIↃ CIↃ CIↃ CCC. Lucianus in Nauigio pag. 859 iter ex Aegypto in Asiam commemorans, dicit ἑβδομαίους ἰδεῖν τὸν Ἀκάμαντα, *septimo die vidisse Acamantem* promontorium.

MEDITERRANEA CYPRI.

XXVIII.

Ptolemæus tantum tria oppida in mediterraneis nominauit. Primum est Χύτρος, *Chytrus*, Plinio pluraliter *Chytri:* iuxta illius numeros supra Citium fuit positum.

XXIX.

Alterum est Τριμηθοῦς, *Trimethûs*, non longe inde situm. Stephano Τρεμιθοῦς, κώμη Κύπρου, *Tremithûs vicus Cypri.* In Notitia Hieroclis in Cypro

pro est Τριμηθούντων, primo casu, quod forte Τριμηθοῦντοι, *Trimethuntum* legendum est, sicut ex *Hydrûs* fit Latine *Hydruntum:* ex *Sipûs, Sipuntum.* Cedrenus quidem eadem forma vsus est, sed patrio casu, Spyridonem in Niceno concilio vocans *ἐπίσκοπον Τριμιθούντων, episcopum Trimithuntorum.* Sic & Basil. ed. p. 236 & Paris. p. 287 legitur.

XXX.

Tertia vrbs Ptolemæi est Ταμασσὸς, *Tamassus*, quam intus supra Curium posuit. Eodem modo scripsit Strabo, Hierocles, Ταμασσὸς, *Tamassus.* Stephanus autem, Ταμάσεος πόλις Κύπρου, *Tamaseus oppidum Cypri:* etiam Plinio *Tamaseus* est: quæ forma non est reiicienda, quia etiam in Golzianis nummis est ΤΑΜΑΣΙΤΩΝ, *Tamasitarum.* Et Ouidius Metamorph. lib. x vers. 643

Est ager, indigenæ Tamaseum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima.

Tamaseum, id est Ταμασεῖον. Quidam huc referunt Homeri verba Odyss. A. vers. 184 - - - πλέων

Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκὸν, - - -

nauigans in Temesam propter æs: vbi Dydymus quoque, Τεμέση πόλις Κύπρου, *Temesa vrbs Cypri.* Sed Stephanus addit, *ἀπιθάνως, non probabile esse.* Sane Strabo quoque lib. VI pag. 176 de hoc ita disputat in Italia, Bruttiorum exponens Temesam siue Temsam: ταύτης τῆς Τεμέσης φασὶ μεμνῆσθαι τὸν ποιητὴν, ὀ τῆς ἐν Κύπρῳ Ταμασσοῦ, (λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως) τῷ

Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκὸν - - -

καὶ δείκνυται χαλκουργεῖα πλησίον, ἃ νῦν ἐκλέλειπται. *Huius Temesæ* [Italicæ] *aiunt Homerum mentionem fecisse, non Tamasi quæ Cypri est (vtroque enim modo scribitur) quum dixit, - - - proficiscor Temesam propter æs: & sane in vicinia ostenduntur officinæ ærariæ, quarum hodie defecit vsus.* Eadem ratio est in verbis Statii lib. I Achill. vers. 413

Aera domant Temesæ. - - - -

Sed quamvis nullum aut tenue a poetis sit præsidium: tamen Cypri Tamasus siue Tamassus æris prouentu abundauit. Strabo lib. XIV extremo: μέταλλά τε χαλκοῦ ἐστιν ἄφθονα τὰ ἐν Ταμασσῷ, ἐν οἷς τὸ χαλκανθὲς γίνεται, καὶ ὁ ἰὸς τοῦ χαλκοῦ, *metalla copiosa apud Tamassum sunt, in quibus & flos æris nascitur & ærugo.* Et Stephanus: Ταμάσεος πόλις Κύπρου, διάφορον ἔχουσα χαλκὸν ἐν μεσογείᾳ. *Tamaseus vrbs Cypri, æs habens præstantissimum in mediterranea.* Hoc illud est, quod Plinius lib. XXXIII cap. V & Hieronymus Vita Hilarionis *æs Cyprium* dixerunt; vulgus *cuprum.* Hæc de tribus Ptolemæi.

XXXI.

Supra Solos Strabo aliud oppidum locauit, *Limeniæ* nomine, ὑπέρκειται, inquit, ἐν μεσογαίᾳ Λιμενία πόλις, *supra* [Solos] *sita est vrbs Limenia in mediterraneis.*

XXXII.

Addimus incerti situs quædam, de quibus non constat, in ora fuerint, an in mediterranea insulæ parte. Plinius tria oppida, quæ interie-

rint, commemorat. *Fuere & ibi Cinyria, Marium, Idalium.* De *Idalio* supra diximus, & periisse facile concedimus.

2. *Cinyria* etiam a Nonno lib. XIII vers. 451 memoratur, scribiturque κινύρεια. *Cinyrea*, siue *Cinyreia* diphthongo, & fertur nomen a Cinyra, prisco rege habere: sed situ plane incognito.

3. *Marium* Plinii etiam a Diodoro lib. XIX cap. LIX laudatum est, quod regulum habuerit suum, ab aliarum vrbium regulis distinctum. οἱ κράτιστοι, inquit, βασιλεῖς πρὸς Πτολεμαῖον πεποίηνται συμμαχίαν· ὁ δὲ Κιτιεὺς, καὶ Λαπίθιος, ἔτι δὲ Μάριος καὶ Κερυνίτης τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν συντέθειντα. *Cypri reges potentiores cum Ptolemæo societatem contraxerunt: Citiensis autem & Lapithius, præterea & Marius, & Cerynites ad ipsius amicitiam se contulere.* Scylax in Cypro: Μάριον Ἑλληνὶς, *Marium* [vrbs] *Græcæ originis.* Stephanus Byzantius ait, nomen hoc postmodum cum *Arsinoes* nomine fuisse permutatum: Μάριον πόλις Κύπρου, ἡ μετωνομασθεῖσα Ἀρσινόη, *Marium vrbs Cypri, quæ postea vocata est Arsinoe.* Strabo geminam Arsinoen in Cypro habet, vnam inter Acamantem & Solos in septemtrione: alteram in meridie inter Salaminem & Citium; vtramque maritimam: Ptolemæus autem tantum vnam, quæ Acamantem inter & Solos est. Et quia Plinius dicit Marium *fuisse*, id est intercidisse, verosimile est de altera, quam silet Ptolemæus, illam nominis mutationem intelligendam esse. Harduinus autem ad Plinium Notis, aliam ab his & mediterraneam Arsinoen interpretatur. *Ex ipsius,* inquit, [Marii] *ruinis, creuisse mediterraneam Arsinoen, ex Stephano colligimus.* Sed vnde probetur mediterranea positio, fatemur nos ignorare. neque enim Stephanus de illa quidquam tradit in Μάριον, neque in Ἀρσινόη, præter illam transnominationem.

XXXIII.

Et *Golgi*, vrbs Cypri, Veneri sacrata, ideoque nominata a pluribus. Pausanias Arcad. cap. V dicit, antequam Agapenor Paphum coloniam deduceret, & in ea Veneri templum conderet, ἡ θεὸς παρὰ Κυπρίων τιμὰς εἶχεν ἐν Γόλγοις καλουμένῳ χωρίῳ, *deam Cyprios Golgis, paruo oppido, coluisse.* Sed Paphos Vetus habuit templum vetustissimum. an ergo eadem *Golgi?* distinxit Plinius: quamquam qui Paphon geminam recensent, Strabo & Ptolemæus, Golgos prætermittunt: & qui Golgos referunt, vt Stephanus & poetæ, vnam tantum Paphon memorant. Sed fuerint distincta oppida, quia vix certum in tanta haberi potest obscuritatis antiquitate, perinde vt in eo, quod Stephanus refert, Paphon olim *Erythran* fuisse nominatam. Idem Stephanus, Sicyoniorum coloniam fuisse prodidit, Γολγοὶ πόλις Κύπρου, ἀπὸ Γόλγου τοῦ ἡγησαμένου τῆς Σικυωνίων ἀποικίας, *Golgi vrbs Cypri, a Golgo duce coloniæ Sicyoniorum nominata.* Veneris in ea cultum plures tradiderunt. Catullus carm XXXVII de Venere:

Quæque Anconam Cnidumque arundinosam
Colis, quæque Amathunta, quæque Golgos.

Et carmine LXV, siue Epithalamio Pelei, vers. 96

Quæque regis Colchos, quæque Idalium frondosum.

Et

Et Lycophron in Alexandra verſ. 588

- - - γαῖαν ἵξονται θεᾶς
Γόλγων ἀνάσσης. - - -

in terram venient deæ [Veneris,] *Golgorum reginæ.* Et ſingulari numero *Golgus* ac *Golgum.* Theocritus Idyllio XV verſ. 100 ad eamdem Venerem:

Δέσποιν', ἁ Γολγόν τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
Domina quæ & Golgum & Idalium dilexiſti.

Vbi ſcholiaſtes: Γολγὸς πόλις Κύπρου, *Golgus oppidum Cypri.* Et Stephanus: λέγεται καὶ Γολγὸν οὐδετέρως· ἀφ' οὗ Γολγία ἡ Ἀφροδίτη, *Dicitur etiam* [præter pluralem formam, quam expoſuerat] *Golgum neutro genere: vnde Venus Golgia cognominatur.*

XXXIV.

Minus etiam cognita eſt *Satrachus.* Lycophron v. 448 memorauit verbis ſupra datis, quum de nominibus inſulæ ageremus. Interpres Tzetzes expoſuit, πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρου, *oppidum & flumen Cypri:* ſed qua parte, quo loco, prorſus eſt incertum.

XXXV.

Nec certiora Plinii *Epidarum*, Stephani *Creſium*, *Eryſthea*, *Lacedæmonia*, *Tegeſſus*, *Meſine*, & *Hyle*, vnde Apollo *Hylates*, Ὑλάτης, cognominatus, ibidemque cultus eſt; etiam in *Eryſthea* & *Tembro*, & *Ledrum* quod etiam *Leuteon* dictum fuit. Sozomenus lib. I cap. XI λέγεται εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Κύπρου· εἶναι δὲ σὺν αὐτοῖς Σπυρίδωνα τοῦτον, καὶ Τριφύλλιον τὸν Λεδρῶν ἐπίσκοπον, *Aiunt epiſcopos Cypri aliquando congregatos fuiſſe, inter quos erat Spyridon hic, & Triphyllius Ledrorum epiſcopus.* Et Hieronymus Catalogo ſcript. eccleſ. *Triphyllius, Cypri Ledrenſis, ſiue* Λευτεῶνος *epiſcopus, eloquentiſſimus ſuæ ætatis.*

XXXVI.

Talis obſcura vrbs eſt etiam Nonni Κρεμάσεια, *Cremaſea*, lib. XIII verſ. 455, quæ forte clara olim, nobis autem plane incognita, nec quidquam de ſitu definiri poteſt.

XXXVII.

Hæc de Cypro ſatis ſint. Finem facerem, niſi celebria quædam vrbium nomina me retinerent, quæ ab Io. Meurſio ſunt etiam in Cypro poſita, ſed quod pace induſtriæ eius & famæ dixerim, falſo ſunt Cypro inſulæ contributa. Sunt autem *Berytus*, *Cnidus*, *Cythera.* Impoſuere viro doctiſſimo Græculi quidam grammatici, qui maiori ſæpe licentia, quam ἀκριβείᾳ ſcripſerunt. Prima illarum vrbium eſt *Berytus*, quam ille lib. I cap. IX in Cypri vrbibus numerat, & quidem auctoritate Strabonis. Sed humanum quid paſſus eſt vir doctiſſimus, quia Strabo lib. XIV pag. 469 in Cypri expoſitione *Beryti* quidem mentionem fecit, verum tamquam vrbis Syriacæ, non Cypriæ. Poſtquam enim de Citio, Zenonis patria, egerat, hæc adiecit: ἐντεῦθεν εἰς Βηρυτὸν στάδιοι χίλιοι πεντακόσιοι, *inde* [a Citio] *ſunt Berytum ſtadia* CIↃ IↃ: quæ millia paſſuum CLXXXVII cum dimidio conficiunt. Quis non videt ex diſtantiæ longinquitate Berytum extra Cy-

 prum

prum cadere? Mentionem fecit inter Citium & Amathunta, inter quas vrbes debuisset Berytus Cypria, si quæ esset, sita fuisse: sed ipsæ hæ vrbes, quæ continerent inter se Berytum, vix XX, aut si large metiaris, XXV millibus passuum distidebant.

XXXVIII.

Altera est *Cnidus*, quam cap. X addidit Cypro, auctoritate Ioannis Tzetzæ, Chiliad. I cap. I, de Ctesiæ historici patria scribentis:

Ὁ δὲ Κτησίας ἰατρὸς, υἱὸς τοῦ Κτησιόχου,
Ἐξωρμημένος πόλεως ἐκ Κνίδου τῆς Κυπρίας,
Ctesias autem medicus, filius Ctesiochi,
Ortus ex vrbe Cnido Cypria.

Hic Cypriam vrbem Cnidum dixit, quod poetas vidit Veneri dicare, vt Horatius III oda XXVIII; cui plures in Cypro consecratæ sunt: quasi vero Cnidus in Cariæ chersoneso non pari religione, vt Cyprus, hanc deam coluerit. Pausanias Attic. cap. I Κόνων ᾠκοδόμησεν Ἀφροδίτης ἱερὸν, τριήρεις Λακεδαιμονίων κατεργασάμενος περὶ Κνίδον τὴν ἐν Καρικῇ χερρονήσῳ. Κνίδιοι γὰρ τιμῶσιν Ἀφροδίτην μάλιστα, καὶ σφίσιν ἐστὶν ἱερὰ τῆς θεοῦ, *Conon ædificauit Veneris templum, Lacedæmoniorum triremibus ad Cnidum in Cariæ peninsula profligatis. Cnidii enim Venerem in primis colunt, cuius templa apud eos sunt.* De Venere Cnidia etiam Plinius consulatur lib. XXXVI cap. V nec vero ille, nec ceteri geographi, aut historici, Cnidum aliam noverunt, quam nobilem illam vrbem Cariæ. Quod ad patriam attinet Ctesiæ, maior nobis Strabonis est auctoritas quam Tzetzæ. Ille vero lib. XIV pag. 451, vbi de Cnido Cariæ agit, ἐντεῦθεν, inquit, καὶ Κτησίας ὁ ἰατρεύσας μὲν Ἀρταξέρξην, συγγράψας δὲ τὰ Ἀσσυριακὰ καὶ τὰ Περσικά. *Inde* [Cnido Cariæ] *ortus est etiam Ctesias, Artaxerxis medicus, qui Assyriaca scripsit & Persica.*

XXXIX.

Tertia sunt *Cythera*, de quibus Meursius lib. I cap. XI *Cythera intra Cypri vrbes memorantur a Virgilio.* Exempla addit ex Æneid. I v. 680

- - - - *super alta Cythera,*
Aut super Idalium sacrata sede recondam.

Et Æneidos X versu 51

Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera
Idaliæque domus.

An vero se Virgilius obstrinxerat, tantum Cypri loca, non alia, his versibus enarrare? Veneri grata loca in animo erant, siue in Cypro essent, siue alibi terrarum. *Cythera* autem, insula cum oppido eiusdem nominis, Veneris cultu in primis clara erat, sita ad Laconicam, supra Malean promontorium. Nam, quod Pausanias Lacon. cap. XXIII refert, ibi fuit ἱερὸν τῆς Οὐρανίας ἁγιώτατον, καὶ ἱερῶν ὁπόσα Ἀφροδίτης παρ' Ἕλλησιν ἐστὶν ἀρχαιότατον, *fanum Veneris Vraniæ, eorum omnium, quæ apud Græcos Veneri dicata sunt, maxime priscum & sacrosanctum.* At Hesiodi scholiastes ad Theogon. vers. 192 Κύθηρα ἐστὶ πόλις Κύπρου, *Cythera sunt vrbs Cypri.* Falso. nam ipse

ipſe Heſiodus hoc loco, quem Græculus interpretatur, Cythera ab Cypro diſtinxit. De ſpuma, ἀφρῷ, ex qua Venus procreata, ait,

\- - - - - - τῷ δ' ἐνὶ κούρη
Ἐθρέφθη. πρῶτον δὲ Κυθήροισι ζαθέοισιν
Ἔπλετο· ἔνθεν ἔπειτα περίῤῥυτον ἵκετο Κύπρον,

in qua puella innutrita eſt. primum vero ad Cythera diuina vehebatur: inde tum circumfluam peruenit ad Cyprum. Vides Heſiodo non alia Cythera curæ eſſe, quam quæ ſunt inter Laconicam & Cretam: interpres autem a mente eius, quam interpretatus eſt, aberrauit.

CAPVT VIII

DE ORA PONTICA, AC PRIMVM DE BITHYNIA ET PAPHLAGONIA.

I.

IN ſeptemtrionem nunc peninſulæ magnæ Aſiaticæ adſcendimus, & quæ ſub Ponto Euxino * iacent, ad exponendum contemplamur. Ab occaſu prima eſt *Bithynia*, cuius limites vndique certi ſunt, præter plagam ab ortu ſolis, vbi aliter atque aliter pro temporum diuerſitate finita fuit. Nos Bithyniam propriam ad Hypium vſque flumen ducemus: cui vero Mariandenorum Cauconumque regiones adiiciemus vsque ad Parthenium amnem: a quo ad Halyn *Paphlagonia* eſt propria: cetera, in Colchos vsque, *Pontus*, regio puta ſeu regnum, vocantur; & *Cappadocia Pontica*, quod Cappadoces olim ad Pontum vſque habitauerant, quorum partem Mithridates Perſa ſibi ſubiecit, & nouum regnum ibi, *Pontum* videlicet, conſtituit. Quod ergo Ponti incolæ origine ac genere Cappadoces erant, de vniuerſa Cappadocia, hoc eſt, etiam de *Cappadocia Magna* ſimul agemus, atque finiemus quæ in peninſula Aſiæ erant, ſiue in vniuerſa citeriore Aſia, mediterraneo mari & Euxino Ponto comprehenſa.

SECTIO I.

BITHYNIA.

II.

Bithynia olim *Bebrycia* vocabatur, quod *Bebryces* antiqui eius eſſent incolæ. Regebatur Argonautico æuo ab Amyco, Neptuni filio, a Polluce ſingulari certamine interfecto. Seruius ad Æneid. v verſ.373 *Amycus fuit Neptuni filius & nymphæ Melies: qui a Polluce victus eſt pyctali certamine. Bebrycia autem ipſa eſt Bithynia.* Et Hyginus fab. xvii *Amycus, Neptuni & Melyes filius, Bebryciæ rex.* Et Valerius Flaccus lib. iv verſ. 99

Proxi-

* Habet meatus ſubterraneos, per quos aqua egeratur. Vid. Ariſtot. Meteorol. I c. 13.

Proxima Bebrycii panduntur limina regni:
Pingue ſolum, & duris regio non inuida tauris:
Rex Amycus.

Pulſi poſt Bebryces ſunt a Thracibus, * Bithynis atque Thynis, vt Strabo lib. XII pag. 373 notauit, & nomen inde etiam confirmat, quia *Thynias* ſit litus ad Apolloniam & Salmydeſſum. Ab his nouum nomen *Bithyniæ*. Plinius lib. V extremo *Bithynos* a *Thynis* diſtinguit. Vbi de Boſporo dixerat eique adiacentibus oppidis; ſubdit deinde: *Tenent oram omnem Thyni, interiora Bithyni.* Diſtinguit quoque periegetæ Dionyſii ſcholiaſtes Euſtathius ad verſ. 795 τὴν ἐπέκεινα ἐπὶ Πόντον ὀρεινὴν οἱ Θυνοὶ ἔχον, ἄχρι ποταμοῦ Κάλητος, ὡς εἶναι ὁμόρους τούς τε Θυνοὺς, καὶ τοὺς Βιθυνοὺς, *Ex altera parte* [Thraciæ oppoſita] *ſupra Pontum montana tenent Thyni, vsque ad amnem Caletem, vt adeo finitimi ſint Thyni & Bithyni.* Supra de Hypio flumine ex ſcholiaſte Apollonii ad lib. II p. 192 protulimus verba, quibus Hypiam oppidum dicebat παρὰ τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ, *iuxta fluuium* [Hypium] *in Thynia* ſitum eſſe, hoc eſt, in Thynorum regione. Sed obſoleuit hæc diſtinctio, cum ipſo Thynorum & Thyniæ vocabulis, omnesque ibi populi *Bithyni* vocati, & omnis ille tractus ſiue regio *Bithynia*.

III.

Eius itaque *Bithyniæ* fines ab occaſu ſunt Boſporus Thracius & pars Propontidis: ab auſtro Rhyndacus fluuius & Olympus mons: a ſeptemtrione Pontus Euxinus: ab ortu non idem limes ab omnibus conſtituitur. Strabo, vt ipſe diſerte dicit, non antiqua hic tempora perſequitur, ſed Mithridatis vltimi & Romanorum. Plinius lib. V cap. XXXII videtur vsque ad Parthenium fluuium proferre, quia *Bithynion* quoque, quod nomen etiam probabile facit, inter Hypium Partheniumque amnes ſitum, in Bithynia recenſet. Ptolemæus latius extendit, & vt ſui temporis prouincia erat, partem Paphlagoniæ comprehendit: alteram partem Galatiæ adſcribit, vt ſupra demonſtrauimus. Nec vero Bithyniam tantum vocat, ſed Πόντον καὶ Βιθυνίαν, *Pontum & Bithyniam:* eiusque finem ad mare facit *Citorum:* in mediterraneis *Iuliopolin.* Quod vero diuerſas gentes in hoc tractu videmus fuiſſe, Bebryces ſeu Bithynos ab occaſu: deinde Mariandynos, & Homeri Caucones; Bithyniam propriam vſque ad Hypium amnem proferimus: reliquarum gentium partem tamquam acceſſionem adiicimus usque ad Parthenium amnem, qui finis eſt ad Paphlagoniam: quod ideo maiori iure videmur facere, quia in adiecta illa parte Bithynion ſitum eſt, quod haud dubie a Bithynis poſſeſſoribus, quamquam alio tempore, non antiquiſſimo, nomen accepit. Primum oram perluſtrabimus; deinde ſuccedemus ad mediterranea interpretanda.

IV.

Ab oſtiis Rhyndaci prima vrbs ad Propontidem fuit Μύρλεια, *Myrlea*, quam Philippus rex Macedoniæ, Demetrii filius, Perſei pater, euertit, & Pruſiæ Bithyno, ſocio ſuo, tradidit, qui illam inſtauratam ab vxoris nomine *Apame-*

* Herodot. VII c. 5.

Apameam nominauit. Hæc Strabo narrat lib. XII pag. 388. Stephanus autem ita: Μύρλεια, πόλις Βιθυνίας, ἡ νῦν λεγομένη Ἀπάμεια, ἀπὸ Μύρλου, τοῦ Κολοφωνίων ἡγεμόνος. Νικομήδης δὲ ἐπιφανὴς, Προυσίου δὲ υἱὸς, ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἀπάμας Ἀπάμειαν ὠνόμασεν· οἱ δὲ, ἀπὸ Μυρλείας Ἀμαζόνος. *Myrlea, vrbs Bithyniæ, nunc Apamea dicta, a Myrlo, Colophoniorum duce condita. Verum Nicomedes Epiphanes, Prusiæ regis filius, a matre Apama adpellauit Apameam. Alii autem a Myrlea Amazone sic dictam perhibent.* Hinc est quod Scylax Caryandenus, longe ante Prusiam & Nicomedem scribens, eamdem Μύρλειαν, *Myrleam* vocauit veteri nomine: Ptolemæus nouo tantum Ἀπάμειαν, *Apameam*. Plinius lib. x epist. LVI *Quum vellem Apameæ cognoscere publicos debitores, & reditum, & impendia; responsum est mihi, rationes coloniæ numquam esse lectas ab vllo proconsulum.* Et Zosimus lib. I cap. XXXV ἐπιδραμόντες δὲ Νικαίᾳ καὶ Κίῳ καὶ Ἀπαμείᾳ, καὶ Προύσῃ. *incursionibus autem vexantes Nicæam, & Cium, & Apameam, & Prusam.* Romani eo coloniam deduxerunt. Strabo: οἱ Ἀπαμεῖς ἀποικίαν ἐδέξαντο Ῥωμαίων, *Apamienses coloniam Romanorum acceperunt.* Plinius lib. v cap. XXXII *Apamea quæ nunc, Myrlea Colophoniorum:* & postea eodem capite: *intus in Bithynia colonia Apamena, Agrippenses, Iuliopolitæ, Bithynion.* sed falso *intus* ad Apamenam coloniam refertur, quæ in ora est, etiam secundum Ptolemæum: de ceteris autem recte se habet. Vlpianus lege I Digest. de Censibus: Est & in Bithynia *colonia Apamena.* Adde quæ modo Plinii epistola Apamæi de *coloniæ* suæ rationibus dicebant. Gentile Apamæus & Apamenus. Traianus ad Plinium epist. LVII *libellus Apamæorum.* Coloniam *Apamenam* iam vidimus a Plinio & Vlpiano adpellatam.

V.

Proximum huic erat Ptolemæi Δασκύλειον, *Dascylêum:* quod ita etiam Strabo scripsit, sed ad paludem *Dascylitidem* posuit, vt intus situm videatur fuisse: nisi hæc palus prope mare seu Propontidem fuit. nam & Plinio, cui *Dascylos* tribus syllabis est, etiam in maritima ora situm est. *In ora*, inquit, *Dascylos.* A Mela nomen habet, qui lib. I cap. XIX *Trans Rhyndacum est Dascylos.* In Notitiis autem est Δασκύλιον, *Dascylium.*

VI.

Hinc ad sinum oblongum Κίος siue Κίος. *Cius* oppidum erat, a quo sinus accepit nomen. Scylax in capite *Mysia:* ἀκρωτήριον τοῦ Κιανοῦ κόλπου, καὶ ἐν ἀριστερᾷ Κίος πόλις, καὶ Κίος ποταμός. *promontorium Ciani sinus, & ad sinistram Cius vrbs, & Cius fluuius.* Hanc, vt Strabo tradit, itidem Philippus, Demetrii filius, κατέσκαψε, *euertit*, & Prusiæ συγκατασκάψαντι, *euersionis socio* reliquit, qui vrbem in loco condidit, quam Προυσιάδα, *Prusiadem* adpellauit. Hæc est illa ad mare *Prusias*, cuius nummus extat ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, *Prusiensium ad mare:* & Memnon apud Photium Cod. CCXXIV pag. 383 ὁ Τριάριος ἐπὶ Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον μετὰ τῆς δυνάμεως παραγίνεται, *Triarius Prusiadem versus, quæ ad mare est, cum exercitu proficiscitur:* licet in veteri nomine aberret, quum subdit: αὕτη δὲ Κίερος τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο, *hæc Cierus ante vocata fuit;* quum ceteris omni-

bus nomen priscum sit Κίος, *Cius.* Nec vero vetus nomen inducto nouo oblitteratum est penitus. Mela & Plinius *Cion* vocant: alterius nominis rationem non habent. Ille dicto lib. I cap. XIX *Duo sunt inde* [a Myrlea] *modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygiæ haud longe iacentis opportunissimum emporium*, cetera: quæ fere Plinius repetiit: *amnes, Hylas & Cios, cum oppido eiusdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiæ, a Milesiis conditum.* Zosimus quoque lib. I cap. XXXV Κίον vocat, *Cium:* etiam Hierocles in Notitia prouinciæ Ponticæ.

2. Sed ad alterum nomen explicandum reuertimur, quod *Prusias* est, non *Prusa;* vt Strabo vocauit, & Memnon apud Photium, & Stephanus inter hæc nomina clare distinxit. Προῦσα τῆς Προυσιάδος διαφέρει, *Prusa,* inquit, *a Prusiade differt.* Vtraque quidem Bithyniæ: sed *Prusiadem* ait a Prusia, Zielæ filio conditam; *Prusam* autem πόλιν μικρὰν, *paruum oppidum,* a Prusia, qui cum Cyro bellum gesserit. Hæc est illa, quæ *sub Olympo* sita cognominatur. * Id Strabo nos docet pag. 388, Προῦσα ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ, κτίσμα Προυσίου τοῦ πρὸς Κροῖσον πολεμήσαντος, *Prusa, ad Olympum Mysiæ posita, opus est Prusiæ, qui cum Crœso bellum gessit.* Eadem ætas Crœsi & Cyri: & errat Plinius lib. V cap. vlt. *intus* dicens *Prusam ab Hannibale sub Olympo conditam:* longe antiquior fuit, vt vidimus, & ex Crœsi ac Cyri sæculo tam originem quam nomen habet. Si vero Hannibal Prusiæ posterioris auspiciis ad condendam vrbem aliquid contulit, ad Prusiadem potius, quam Olympenam Prusam contulit. Distinctæ enim hæ vrbes sunt, non eadem, vt multi sentiunt, & nos quoque ad Plinii epistolas aliquando: distinctæ, inquam, sunt & situ & ætate.

3. Prusa, antiqua, in mediterraneis sub Olympo monte posita, quemadmodum Ptolemæus etiam in mediterraneis scripsit Προῦσαν τὴν πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ, *Prusam ad Olympum sitam: Prusias* vero longe posterius a Prusia Zielæ filio condita, maritima fuit, antea *Cius* dicta, ad fluuium *Cium,* & alium, qui adluebat, *Hylam,* vt Solinus memorat cap. XLII. nam & Plinius dicto loco: *amnes Hylas & Cios, cum oppido eiusdem nominis.* Huc fabulam trahunt de Herculis socio & argonauta Hyla, dum aquatum exierit, hoc amne a nymphis raptum fuisse, quod Strabo iam dicto loco adiecit. Prusias autem non sub Olympo fuit, sed ad *sinum Cianum,* & sub alio monte, cui nomen *Arganthonius* erat. Strabo iterum: ὑπέρκειται τῆς Προυσιάδος ὄρος, ὃ καλοῦσιν Ἀργανθώνιον, *supra Prusiadem mons est, qui Arganthonius vocatur.* Hic sane alius ab Olympo est, & longe ab illo remotus, de quo etiam Apollonius lib. I vers. 1178

Ἀμφ' Ἀργανθώνειον ὄρος, προχοάς τε Κίοιο,
Circa Arganthoneium montem, & ostia Cii.

Hæc satis ostendunt, diuersas esse Prusiadem & Prusam sub Olympo: & vtramque a *Prusa ad Hypium,* de qua post dicemus, distinguendam, quod Salma-

* Προῦσα ἐπὶ γηλόφῳ ᾤκισται καὶ τεῖχος ὀχυρὸν περιβέβληται, *Prusa tumulo imposita est & firmis circumdata mœnibus.* Nicetas in Balduin. c. 2 pag. 389 A. Circa meridiem mons Olympus ab ea paullum recedit, vt idem mox docet.

Salmasius etiam ad Solinum cap. XLII luculenter demonstrauit. Notandus etiam Io. Harduinus est, qui de Nummis Vrbium pag. 411 de Prusa *πρὸς Ὑπίῳ, ad Hypium* agens, subdit: *Hanc Memnon apud Photium cod.* CCXXIV Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον *vocat.* Longissime enim seiunctæ fuerunt Prusias ad Cianum sinum Propontidis; & Prusa ad Hypium flumen, quod Pontum Euxinum in Mariandynorum finibus inlabitur: neque Prusa πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποταμῷ, *ad Hypium flumen*, Ptolemæo est ἐπιθαλάσσιος, *maritima*, sed in mediterraneis eamdem scripsit, perinde ac illam sub Olympo monte: *Prusiadem* vero inter Nicomediam & Dascylêum vtique in ora posuit maritima. Hæc nomina interdum confunduntur, & Domitiani epistola, quæ sub Plinii epist. LXVI libri X continetur, *circa Prusiadem* ager dicitur, qui ex epist. LXXXV ineunte videtur iuxta *Prusam ad Olympum* fuisse: quamuis id certo inde probari non possit; & si possit, tamen spondere non possumus, *Prusiadis* vocem in Domitiani epistola genuinam & incorruptam esse. Gentile Prusiadis Strabo format Προυσιεὺς, *Prusiensis:* a Prusa autem Stephanus Προυσαεὺς, *Prusaëus*, & Latine, vt Plinius habet lib. X epist. LXVI, *Prusensis.*

VII.

Post Prusiadem Ptolemæus ponit *Ascanii* lacus ἐκβολὰς, *exitus* in mare: dein Ποσίδιον. *Posidium* promontorium: tum vero est Νικομήδεια, *Nicomedia*, * caput Bithyniæ, condita a Nicomede Zipœtis filio, Zelæ patre, Prusiæ auo. Tzetzes Chil. III histor. CXV vers. 950

> Ὁ τοῦ Ζηποίτου μὲν υἱὸς ἐκεῖνος Νικομήδης,
> Ὁ κτίσας Νικομήδειαν.
> *Zepœtis quidem filius ille Nicomedes,*
> *Qui condidit Nicomediam.*

Stephanus tradit, ἀπὸ Νικομήδους τοῦ Ζήλα παιδὸς, ἐπισημοτάτου βασιλέως, *a Nicomede Zelæ filio, incluto rege* conditam esse. Malim scripsisset τοῦ Ζήλα πατρὸς, *patre Zelæ:* quia Prusias filius Zelæ fuit; Zela filius Nicomedis; hic Zepœtis. Strabo lib. XII pag. 388 tantummodo vrbem conditoris nomen referre dicit, ἑνὸς τῶν Βιθυνικῶν βασιλέων, *vnius ex Bithyniæ regibus*, quo nihil quidem definit, satis autem indicat, vetustum hunc regem fuisse, non vnum ex postremis ac notioribus. Plinius lib. V cap. vlt. *Est in intimo sinu* [Astaceno] *Nicomedia Bithyniæ praeclara.* Ammianus lib. XVII cap. XIII *Bithyniæ vrbium matrem* dixit: Pausanias Eliac. I cap. XII τὴν μεγίστην τῶν ἐν Βιθυνίᾳ πόλεων, *maximam Bithyniarum vrbium.* **

2. Idem ait, τὰ πρὸ τούτου antea vocatam fuisse *Astacum*, quod nomen a Nicomede rege mutatum fuerit: quocum consentiunt Trebellius Pollio in Gallienis cap. IV & Ammianus lib. XXII cap. XII. Ille, *Scythæ*, inquit, *Astacum, quæ postea Nicomedia dicta est, incensam grauiter vastauerunt:* hic, *Astacum sequuto tempore Nicomediam a rege cognominatam.*

(Hh) 2 3. Stra-

* Περικαλλὴς dicitur ab Athenæo lib. I p. 20 C, vt Alexandria χρυσῆ.

** Exusta fuit sub imperatore Valeriano a vagantibus Scythis. Zosimus I cap. 35, qui felicitatem eius & magnitudinem & opes prædicat ibidem.

φον descripserat, subiicit, εἶθ' ἡ Πάφος, κτίσμα Αγαπήνορος, *deinde Paphos, opus Agapenoris*. Et in vulgatis Plinii libris, *Paphos, Palæpaphos*, cetera: Harduinus autem ex MSS. nonnullis *Nea* adiecit, quemadmodum Ptolemæus habet Πάφος νέα, & Πάφος παλαιά. Noua illa est ipsa etiam *Paphus*, quam Paulus apostolus adiit, Simonem magum ibi conuicit, proconsulem Sergium euangelio illuminauit. Act. apost. XIII, 6 διελθόντες τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, *insulam* [Cypron] *vsque Paphum peragrantes:* & commate 13 ἀναχθέντες ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, *qui cum Paulo erant, a Papho profecti venerunt Pergam Pamphyliæ.*

5. Hanc terræ motu concussam Augustus instaurauit, & *Augustam* vocari voluit. Dio Cassius lib. LIV pag. 537 Παφίοις σεισμῷ πονήσασι καὶ χρήματα ἐχαρίσατο, καὶ τὴν πόλιν Αὐγοῦσταν καλεῖν κατὰ δόγμα ἐπέτρεψε, *Paphiis terræ motu adflictis largitus est, iussitque vrbem Augustam nominari.* nam Πάφιοι *Paphii*, gentile incolarum nomen, quod etiam Stephanus adnotauit. Et numini Golziani cum Veneris & Cupidinis effigie ΠΑΦΙΩΝ inscripti supersunt. An vero *Augustæ* nomen vrbi hæserit, incertum prorsus, nec eius adpellationis exempla aut documenta alia habemus. Ab vrbe, tamquam propria sede Venus Παφία, *Paphia* cognominatur, vt supra ex Strabonis XIV extremo; & Taciti annali III cap. LXII, vbi *delubrum Veneris Paphiæ* ostendebatur, comprobatum est. Sic & Virgilius Georg. II vers. 64 *Paphiæ myrtus*, id est Veneris.

XXVII.

Tandem est *Acamas* promontorium, extremum in hoc periplo, post quod septemtrionale latus, a quo cœpimus oram explicare, incipit. Strabo XIV extr. εἶθ' ὁ Ακάμας ἐστὶ μετὰ Πάφον· εἶτα πρὸς ἕω μετὰ τὸν Ακάμαντα πλοῦς εἰς Αρσινόην πόλιν, *deinde est Acamas post Paphum: post Acamantem, orientem versus, Arsinoe oppidum.* Ab Arsinoe autem cœpimus per septemtrionalem oram in orientem progredi. Ptolemæus, Ακάμας ἄκρα, *Acamas promontorium.* Plinius de Cypro: *Longitudinem inter duo promontoria, Dinaretum & Acamanta, quod est ad occasum, Artemidorus* CLXII. ↀ prodidit. Et Agathemerus lib. I cap. IV Απὸ Μυριάνδρου ἐπὶ Κλεῖδας Κύπρου, στάδια αὐ. ἐπὶ Ακάμαντα ἀκρωτήριον στάδια γτ', *A Myriandro ad Clidas Cypri, stadia* CIↃ CCCC: *inde ad promontorium Acamanta, stadia* CIↃ CIↃ CIↃ CCC. Lucianus in Nauigio pag. 859 iter ex Aegypto in Asiam commemorans, dicit ἑβδομαίους ἰδεῖν τὸν Ακαμάντα, *septimo die vidisse Acamantem* promontorium.

MEDITERRANEA CYPRI.

XXVIII.

Ptolemæus tantum tria oppida in mediterraneis nominauit. Primum est Χύτρος, *Chytrus*, Plinio pluraliter *Chytri:* iuxta illius numeros supra Citium fuit positum.

XXIX.

Alterum est Τριμηθοῦς, *Trimethûs*, non longe inde situm. Stephano Τρεμιθοῦς, κώμη Κύπρου, *Tremithûs vicus Cypri.* In Notitia Hieroclis in Cypro

pro est Τριμηθούντων, primo casu, quod forte Τριμηθοῦντον, *Trimethuntum* legendum est, sicut ex *Hydrûs* fit Latine *Hydruntum:* ex *Sipûs*, *Sipuntum.* Cedrenus quidem eadem forma vsus est, sed patrio casu, Spyridonem in Niceno concilio vocans ἐπίσκοπον Τριμιθούντων, *episcopum Trimithuntorum.* Sic & Basil. ed. p. 236 & Paris. p. 287 legitur.

XXX.

Tertia vrbs Ptolemæi est Ταμασσὸς, *Tamassus*, quam intus supra Curium posuit. Eodem modo scripsit Strabo, Hierocles, Ταμασσὸς, *Tamassus.* Stephanus autem, Ταμάσεος πόλις Κύπρου, *Tamaseus oppidum Cypri:* etiam Plinio *Tamaseus* est: quæ forma non est reiicienda, quia etiam in Golzianis nummis est ΤΑΜΑΣΙΤΩΝ, *Tamasitarum.* Et Ouidius Metamorph. lib. x vers. 643

Est ager, indigenæ Tamaseum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima.

Tamaseum, id est Ταμασεῖον. Quidam huc referunt Homeri verba Odyss. A. vers. 184 - - - - πλέων

Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκὸν, - - -

nauigans in Temesam propter æs: vbi Dydymus quoque, Τεμέση πόλις Κύπρϋ, *Temesa vrbs Cypri.* Sed Stephanus addit, ἀπιθάνως, *non probabile esse.* Sane Strabo quoque lib. VI pag. 176 de hoc ita disputat in Italia, Bruttiorum exponens Temesam siue Temsam: ταύτης τῆς Τεμέσης φασὶ μεμνῆσθαι τὸν ποιητὴν, ἐ τῆς ἐν Κύπρῳ Ταμασσοῦ, (λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως) τῷ

Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκὸν - - -

καὶ δείκνυται χαλκουργεῖα πλησίον, ἃ νῦν ἐκλέλειπται. *Huius Temesæ* [Italicæ] *aiunt Homerum mentionem fecisse, non Tamasi quæ Cypri est (vtroque enim modo scribitur) quum dixit, - - - proficiscor Temesam propter æs: & sane in vicinia ostenduntur officinæ ærariæ, quarum hodie defecit vsus.* Eadem ratio est in verbis Statii lib. I Achill. vers. 413

Aera domant Temesæ. - - - -

Sed quamvis nullum aut tenue a poetis sit præsidium: tamen Cypri Tamasus siue Tamassus æris prouentu abundauit. Strabo lib. XIV extremo: μέταλλά τε χαλκοῦ ἐστιν ἄφθονα τὰ ἐν Ταμασσῷ, ἐν οἷς τὸ χαλκανθὲς γίνεται, καὶ ὁ ἰὸς τῦ χαλκοῦ, *metalla copiosa apud Tamassum sunt, in quibus & flos æris nascitur & ærugo.* Et Stephanus: Ταμάσεος πόλις Κύπρϋ, διάφορον ἔχουσα χαλκὸν ἐν μεσογείᾳ. *Tamaseus vrbs Cypri, æs habens præstantissimum in mediterranea.* Hoc illud est, quod Plinius lib. XXXIII cap. V & Hieronymus Vita Hilarionis *æs Cyprium* dixerunt; vulgus *cuprum.* Hæc de tribus Ptolemæi.

XXXI.

Supra Solos Strabo aliud oppidum locauit, *Limeniæ* nomine, ὑπέρκειται, inquit, ἐν μεσογαίᾳ Λιμενία πόλις, *supra* [Solos] *sita est vrbs Limenia in mediterraneis.*

XXXII.

Addimus incerti situs quædam, de quibus non constat, in ora fuerint, an in mediterranea insulæ parte. Plinius tria oppida, quæ interie-

 rint;

rint, commemorat. *Fuere & ibi Cinyria, Marium, Idalium.* De *Idalio* supra diximus, & periisse facile concedimus.

2. *Cinyria* etiam a Nonno lib. XIII vers. 451 memoratur, scribiturque κινύρεια. *Cinyrea*, siue *Cinyreia* diphthongo, & fertur nomen a Cinyra, prisco rege habere: sed situ plane incognito.

3. *Marium* Plinii etiam a Diodoro lib. XIX cap. LIX laudatum est, quod regulum habuerit suum, ab aliarum vrbium regulis distinctum. οἱ κράτιστοι, inquit, βασιλεῖς πρὸς Πτολεμαῖον πεποίηνται συμμαχίαν ὁ δὲ Κιτιεὺς, καὶ Λαπίθιος, ἔτι δὲ Μάριος καὶ Κερυνίτης τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν συντεθεινται. *Cypri reges potentiores cum Ptolemæo societatem contraxerunt: Citiensis autem & Lapithius, præterea & Marius, & Cerynites ad ipsius amicitiam se contulere.* Scylax in Cypro: Μάριον Ἑλληνὶς, *Marium* [vrbs] *Græcæ originis.* Stephanus Byzantius ait, nomen hoc postmodum cum *Arsinoes* nomine fuisse permutatum: Μάριον πόλις Κύπρου, ἡ μετονομασθεῖσα Ἀρσινόη, *Marium vrbs Cypri, quæ postea vocata est Arsinoe.* Strabo geminam Arsinoen in Cypro habet, vnam inter Acamantem & Solos in septemtrione: alteram in meridie inter Salaminem & Citium; vtramque maritimam: Ptolemæus autem tantum vnam, quæ Acamantem inter & Solos est. Et quia Plinius dicit Marium *fuisse*, id est intercidisse, verosimile est de altera, quam silet Ptolemæus, illam nominis mutationem intelligendam esse. Harduinus autem ad Plinium Notis, aliam ab his & mediterraneam Arsinoen interpretatur. *Ex ipsius*, inquit, [Marii] *ruinis, creuisse mediterraneam Arsinoen, ex Stephano colligimus.* Sed vnde probetur mediterranea positio, fatemur nos ignorare. neque enim Stephanus de illa quidquam tradit in Μάριον, neque in Ἀρσινόη, præter illam transnominationem.

XXXIII.

Et *Golgi*, vrbs Cypri, Veneri sacrata, ideoque nominata a pluribus. Pausanias Arcad. cap. V dicit, antequam Agapenor Paphum coloniam deduceret, & in ea Veneri templum conderet, ἡ θεὸς παρὰ Κυπρίων τιμὰς εἶχεν ἐν Γόλγοις καλουμένῳ χωρίῳ, *deam Cyprios Golgis, paruo oppido, coluisse.* Sed Paphos Vetus habuit templum vetustissimum. an ergo eadem *Golgi?* distinxit Plinius: quamquam qui Paphon geminam recensent, Strabo & Ptolemæus, Golgos prætermittunt: & qui Golgos referunt, vt Stephanus & poetæ, vnam tantum Paphon memorant. Sed fuerint distincta oppida, quia vix certum in tanta haberi potest obscuritatis antiquitate, perinde vt in eo, quod Stephanus refert, Paphon olim *Erythran* fuisse nominatam. Idem Stephanus, Sicyoniorum coloniam fuisse prodidit, Γολγοὶ πόλις Κύπρου, ἀπὸ Γόλγου τοῦ ἡγησαμένου τῆς Σικυωνίων ἀποικίας, *Golgi vrbs Cypri, a Golgo duce coloniæ Sicyoniorum nominata.* Veneris in ea cultum plures tradiderunt. Catullus carm XXXVII de Venere:

Quæque Anconam Cnidumque arundinosam
Colis, quæque Amathunta, quæque Golgos.

Et carmine LXV, siue Epithalamio Pelei, vers. 96

Quæque regis Colchos, quæque Idalium frondosum.

Et

Et Lycophron in Alexandra verſ. 588

- - - γαῖαν ἵξονται θεᾶς
Γόλγων ἀνάσσης. - - -

in terram venient deæ [Veneris,] *Golgorum reginæ.* Et ſingulari numero *Golgus* ac *Golgum.* Theocritus Idyllio XV verſ. 100 ad eamdem Venerem:

Δέσποιν', ἃ Γολγόν τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
Domina quæ & Golgum & Idalium dilexiſti.

Vbi ſcholiaſtes: Γολγὸς πόλις Κύπρου, *Golgus oppidum Cypri.* Et Stephanus: λέγεται καὶ Γολγὸν οὐδετέρως· ἀφ' οὗ Γολγία ἡ Ἀφροδίτη, *Dicitur etiam* [præter pluralem formam, quam expoſuerat] *Golgum neutro genere: vnde Venus Golgia cognominatur.*

XXXIV.

Minus etiam cognita eſt *Satrachus.* Lycophron v. 448 memorauit verbis ſupra datis, quum de nominibus inſulæ ageremus. Interpres Tzetzes expoſuit, πόλις καὶ ποταμὸς Κύπρου, *oppidum & flumen Cypri:* ſed qua parte, quo loco, prorſus eſt incertum.

XXXV.

Nec certiora Plinii *Epidarum*, Stephani *Creſium*, *Eryſthea*, *Lacedæmonia*, *Tegeſſus*, *Meſine*, & *Hyle*, vnde Apollo *Hylates*, Ὑλάτης, cognominatus, ibidemque cultus eſt; etiam in *Eryſthea* & *Tembro*, & *Ledrum* quod etiam *Leuteon* dictum fuit. Sozomenus lib. I cap. XI λέγεται εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Κύπρου· εἶναι δὲ σὺν αὐτοῖς Σπυρίδωνα τοῦτον, καὶ Τριφύλλιον τὸν Λεδρῶν ἐπίσκοπον, *Aiunt epiſcopos Cypri aliquando congregatos fuiſſe, inter quos erat Spyridon hic, & Triphyllius Ledrorum epiſcopus.* Et Hieronymus Catalogo ſcript. eccleſ. *Triphyllius, Cypri Ledrenſis, ſiue* Λευτεώνος *epiſcopus, eloquentiſſimus ſuæ ætatis.*

XXXVI.

Talis obſcura vrbs eſt etiam Nonni Κρεμάσεια, *Cremaſea*, lib. XIII verſ. 455, quæ forte clara olim, nobis autem plane incognita, nec quidquam de ſitu definiri poteſt.

XXXVII.

Hæc de Cypro ſatis ſint. Finem facerem, niſi celebria quædam vrbium nomina me retinerent, quæ ab Io. Meurſio ſunt etiam in Cypro poſita, ſed quod pace induſtriæ eius & famæ dixerim, falſo ſunt Cypro inſulæ contributa. Sunt autem *Berytus*, *Cnidus*, *Cythera.* Impoſuere viro doctiſſimo Græculi quidam grammatici, qui maiori ſæpe licentia, quam ἀκριβείᾳ ſcripſerunt. Prima illarum vrbium eſt *Berytus*, quam ille lib. I cap. IX in Cypri vrbibus numerat, & quidem auctoritate Strabonis. Sed humanum quid paſſus eſt vir doctiſſimus, quia Strabo lib. XIV pag. 469 in Cypri expoſitione *Beryti* quidem mentionem fecit, verum tamquam vrbis Syriacæ, non Cypriæ. Poſtquam enim de Citio, Zenonis patria, egerat, hæc adiecit: ἐντεῦθεν εἰς Βηρυτὸν στάδιοι χίλιοι πεντακόσιοι, *inde* [a Citio] *ſunt Berytum ſtadia* CIↃ IↃ: quæ millia paſſuum CLXXXVII cum dimidio conficiunt. Quis non videt ex diſtantiæ longinquitate Berytum extra Cy-

 prum

prum cadere? Mentionem fecit inter Citium & Amathunta, inter quas vrbes debuiſſet Berytus Cypria, ſi quæ eſſet, ſita fuiſſe: ſed ipſæ hæ vrbes, quæ continerent inter ſe Berytum, vix xx, aut ſi large metiaris, xxv millibus paſſuum diſſidebant.

XXXVIII.

Altera eſt *Cnidus*, quam cap. x addidit Cypro, auctoritate Ioannis Tzetzæ, Chillad. I cap. I, de Cteſiæ hiſtorici patria ſcribentis:

Ὁ δὲ Κτησίας ἰατρὸς, υἱὸς τοῦ Κτησιόχου,
Ἐξωρμημένος πόλεως ἐκ Κνίδου τῆς Κυπρίας,
Cteſias autem medicus, filius Cteſiochi,
Ortus ex vrbe Cnido Cypria.

Hic Cypriam vrbem Cnidum dixit, quod poetas vidit Veneri dicare, vt Horatius III oda XXVIII; cui plures in Cypro conſecratæ ſunt: quaſi vero Cnidus in Cariæ cherſoneſo non pari religione, vt Cyprus, hanc deam coluerit. Pauſanias Attic. cap. I Κόνων ᾠκοδόμησεν Ἀφροδίτης ἱερὸν, τριήρεις Λακεδαιμονίων κατεργασάμενος περὶ Κνίδον τὴν ἐν Καρικῇ χερρονήσῳ. Κνίδιοι γὰρ τιμῶσιν Ἀφροδίτην μάλιστα, καὶ σφίσιν ἐστὶν ἱερὰ τῆς θεοῦ, *Conon ædificauit Veneris templum, Lacedæmoniorum triremibus ad Cnidum in Cariæ peninſula profligatis. Cnidii enim Venerem in primis colunt, cuius templa apud eos ſunt.* De Venere Cnidia etiam Plinius conſulatur lib. XXXVI cap. V nec vero ille, nec ceteri geographi, aut hiſtorici, Cnidum aliam noverunt, quam nobilem illam vrbem Cariæ. Quod ad patriam attinet Cteſiæ, maior nobis Strabonis eſt auctoritas quam Tzetzæ. Ille vero lib. XIV pag. 451, vbi de Cnido Cariæ agit, ἐντεῦθεν, inquit, καὶ Κτησίας ὁ ἰατρεύσας μὲν Ἀρταξέρξην, συγγράψας δὲ τὰ Ἀσσυριακὰ καὶ τὰ Περσικά. *Inde* [Cnido Cariæ] *ortus eſt etiam Cteſias, Artaxerxis medicus, qui Aſſyriaca ſcripſit & Perſica.*

XXXIX.

Tertia ſunt *Cythera*, de quibus Meurſius lib. I cap. XI *Cythera intra Cypri vrbes memorantur a Virgilio.* Exempla addit ex Æneid. I v. 680

- - - - *ſuper alta Cythera,*
Aut ſuper Idalium ſacrata ſede recondam.

Et Æneidos X verſu 51

Eſt Amathus, eſt celſa mihi Paphos, atque Cythera
Idaliæque domus.

An vero ſe Virgilius obſtrinxerat, tantum Cypri loca, non alia, his verſibus enarrare? Veneri grata loca in animo erant, ſiue in Cypro eſſent, ſiue alibi terrarum. *Cythera* autem, inſula cum oppido eiuſdem nominis, Veneris cultu in primis clara erat, ſita ad Laconicam, ſupra Malean promontorium. Nam, quod Pauſanias Lacon. cap. XXIII refert, ibi fuit ἱερὸν τῆς Οὐρανίας ἁγιώτατον, καὶ ἱερῶν ὁπόσα Ἀφροδίτης παρ᾽ Ἕλλησιν ἐστὶν ἀρχαιότατον, *fanum Veneris Vraniæ, eorum omnium, quæ apud Græcos Veneri dicata ſunt, maxime priſcum & ſacroſanctum.* At Heſiodi ſcholiaſtes ad Theogon. verſ. 192 Κύθηρα ἐστὶ πόλις Κύπρου, *Cythera ſunt vrbs Cypri.* Falſo. nam ipſe

ipſe Heſiodus hoc loco, quem Græculus interpretatur, Cythera ab Cypro diſtinxit. De ſpuma, ἀφρῷ, ex qua Venus procreata, ait,

- - - - - - τῷ δ' ἐνὶ κούρη
Ἐθρέφθη. πρῶτον δὲ Κυθήροισι ζαθέοισιν
Ἔπλετο· ἔνθεν ἔπειτα περίῤῥυτον ἵκετο Κύπρον,

in qua puella innutrita eſt. primum vero ad Cythera diuina vehebatur: inde tum circumfluam peruenit ad Cyprum. Vides Heſiodo non alia Cythera curæ eſſe, quam quæ ſunt inter Laconicam & Cretam: interpres autem a mente eius, quam interpretatus eſt, aberrauit.

CAPVT VIII DE ORA PONTICA, AC PRIMVM DE BITHYNIA ET PAPHLAGONIA.

I.

IN ſeptemtrionem nunc peninſulæ magnæ Aſiaticæ adſcendimus, & quæ ſub Ponto Euxino * iacent, ad exponendum contemplamur. Ab occaſu prima eſt *Bithynia*, cuius limites vndique certi ſunt, præter plagam ab ortu ſolis, vbi aliter atque aliter pro temporum diuerſitate finita fuit. Nos Bithyniam propriam ad Hypium vſque flumen ducemus: cui vero Mariandenorum Cauconumque regiones adiiciemus vsque ad Parthenium amnem: a quo ad Halyn *Paphlagonia* eſt propria: cetera, in Colchos vsque, *Pontus*, regio puta ſeu regnum, vocantur; & *Cappadocia Pontica*, quod Cappadoces olim ad Pontum vſque habitauerant, quorum partem Mithridates Perſa ſibi ſubiecit, & nouum regnum ibi, *Pontum* videlicet, conſtituit. Quod ergo Ponti incolæ origine ac genere Cappadoces erant, de vniuerſa Cappadocia, hoc eſt, etiam de *Cappadocia Magna* ſimul agemus, atque finiemus quæ in peninſula Aſiæ erant, ſiue in vniuerſa citeriore Aſia, mediterraneo mari & Euxino Ponto comprehenſa.

SECTIO I. BITHYNIA.

II.

Bithynia olim *Bebrycia* vocabatur, quod *Bebryces* antiqui eius eſſent incolæ. Regebatur Argonautico æuo ab Amyco, Neptuni filio, a Polluce ſingulari certamine interfecto. Seruius ad Æneid. v verſ. 373 *Amycus fuit Neptuni filius & nymphæ Melies: qui a Polluce victus eſt pyctali certamine. Bebrycia autem ipſa eſt Bithynia.* Et Hyginus fab. XVII *Amycus, Neptuni & Melyes filius, Bebryciæ rex.* Et Valerius Flaccus lib. IV verſ. 99

Proxi-

* Habet meatus ſubterraneos, per quos aqua egeratur. Vid. Ariſtot. Meteorol. I c. 13.

Proxima Bebrycii panduntur limina regni:
Pingue solum, & duris regio non inuida tauris:
Rex Amycus.

Pulsi post Bebryces sunt a Thracibus, * Bithynis atque Thynis, vt Strabo lib. XII pag. 373 notauit, & nomen inde etiam confirmat, quia *Thynias* sit litus ad Apolloniam & Salmydessum. Ab his nouum nomen *Bithyniæ*. Plinius lib. V extremo *Bithynos* a *Thynis* distinguit. Vbi de Bosporo dixerat eique adiacentibus oppidis; subdit deinde: *Tenent oram omnem Thyni, interiora Bithyni.* Distinguit quoque periegetæ Dionysii scholiastes Eustathius ad vers. 795 τὴν ἐπέκεινα ἐπὶ Πόντον ὀρεινὴν οἱ Θυνοὶ ἔχον, ἄχρι ποταμοῦ Κάλητος, ὡς εἶναι ὁμόρους τούς τε Θυνοὺς, καὶ τοὺς Βιθυνοὺς, *Ex altera parte* [Thraciæ opposita] *supra Pontum montana tenent Thyni, vsque ad amnem Caletem, vt adeo finitimi sint Thyni & Bithyni.* Supra de Hypio flumine ex scholiaste Apollonii ad lib. II p. 192 protulimus verba, quibus Hypiam oppidum dicebat παρὰ τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ, *iuxta fluuium* [Hypium] *in Thynia* situm esse, hoc est, in Thynorum regione. Sed obsoleuit hæc distinctio, cum ipso Thynorum & Thyniæ vocabulis, omnesque ibi populi *Bithyni* vocati, & omnis ille tractus siue regio *Bithynia*.

III.

Eius itaque *Bithyniæ* fines ab occasu sunt Bosporus Thracius & pars Propontidis: ab austro Rhyndacus fluuius & Olympus mons: a septemtrione Pontus Euxinus: ab ortu non idem limes ab omnibus constituitur. Strabo, vt ipse diserte dicit, non antiqua hic tempora persequitur, sed Mithridatis vltimi & Romanorum. Plinius lib. V cap. XXXII videtur vsque ad Parthenium fluuium proferre, quia *Bithynion* quoque, quod nomen etiam probabile facit, inter Hypium Partheniumque amnes situm, in Bithynia recenset. Ptolemæus latius extendit, & vt sui temporis prouincia erat, partem Paphlagoniæ comprehendit: alteram partem Galatiæ adscribit, vt supra demonstrauimus. Nec vero Bithyniam tantum vocat, sed Πόντον καὶ Βιθυνίαν, *Pontum & Bithyniam:* eiusque finem ad mare facit *Citorum:* in mediterraneis *Iuliopolin.* Quod vero diuersas gentes in hoc tractu videmus fuisse, Bebryces seu Bithynos ab occasu: deinde Mariandynos, & Homeri Caucones; Bithyniam propriam vsque ad Hypium amnem proferimus: reliquarum gentium partem tamquam accessionem adiicimus usque ad Parthenium amnem, qui finis est ad Paphlagoniam: quod ideo maiori iure videmur facere, quia in adiecta illa parte Bithynion situm est, quod haud dubie a Bithynis possessoribus, quamquam alio tempore, non antiquissimo, nomen accepit. Primum oram perlustrabimus: deinde succedemus ad mediterranea interpretanda.

IV.

Ab ostiis Rhyndaci prima vrbs ad Propontidem fuit Μύρλεια, *Myrlea*, quam Philippus rex Macedoniæ, Demetrii filius, Persei pater, euertit, & Prusiæ Bithyno, socio suo, tradidit, qui illam instauratam ab vxoris nomine *Apame-*

* Herodot. VII c. 5.

Apameam nominauit. Hæc Strabo narrat lib. XII pag. 388. Stephanus autem ita: Μύρλεια, πόλις Βιθυνίας, ἡ νῦν λεγομένη Ἀπάμεια, ἀπὸ Μύρλου, τοῦ Κολοφωνίων ἡγεμόνος. Νικομήδης δὲ ἐπιφανὴς, Προυσίου δὲ υἱὸς, ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἀπάμας Ἀπάμειαν ὠνόμασεν· οἱ δὲ, ἀπὸ Μυρλείας Ἀμαζόνος. *Myrlea, vrbs Bithyniæ, nunc Apamea dicta, a Myrlo, Colophoniorum duce condita. Verum Nicomedes Epiphanes, Prusiæ regis filius, a matre Apama adpellauit Apameam. Alii autem a Myrlea Amazone sic dictam perhibent.* Hinc est quod Scylax Caryandenus, longe ante Prusiam & Nicomedem scribens, eamdem Μύρλειαν, *Myrleam* vocauit veteri nomine: Ptolemæus nouo tantum Ἀπάμειαν, *Apameam.* Plinius lib. X epist. LVI *Quum vellem Apameæ cognoscere publicos debitores, & reditum, & impendia; responsum est mihi, rationes coloniæ nunquam esse lectas ab vllo proconsulum.* Et Zosimus lib. I cap. XXXV ἐπιδραμόντες δὲ Νικαίᾳ καὶ Κίῳ καὶ Ἀπαμείᾳ, καὶ Προύσῃ, *incursionibus autem vexantes Nicæam, & Cium, & Apameam, & Prusam.* Romani eo coloniam deduxerunt. Strabo: οἱ Ἀπαμεῖς ἀποικίαν ἐδέξαντο Ῥωμαίων, *Apamienses coloniam Romanorum acceperunt.* Plinius lib. V cap. XXXII *Apamea quæ nunc, Myrlea Colophoniorum:* & postea eodem capite: *intus in Bithynia colonia Apamena, Agrippenses, Iuliopolitæ, Bithynion.* sed falso *intus* ad Apamenam coloniam refertur, quæ in ora est, etiam secundum Ptolemæum: de ceteris autem recte se habet. Vlpianus lege I Digest. de Censibus: Est & in Bithynia *colonia Apamena.* Adde quæ modo Plinii epistola Apamæi de *coloniæ* suæ rationibus dicebant. Gentile Apamæus & Apamenus. Traianus ad Plinium epist. LVII *libellus Apamæorum.* Coloniam *Apamenam* iam vidimus a Plinio & Vlpiano adpellatam.

V.

Proximum huic erat Ptolemæi Δασκύλειον, *Dascylêum:* quod ita etiam Strabo scripsit, sed ad paludem *Dascylitidem* posuit, vt intus situm videatur fuisse: nisi hæc palus prope mare seu Propontidem fuit. nam & Plinio, cui *Dascylos* tribus syllabis est, etiam in maritima ora situm est. *In ora,* inquit, *Dascylos.* A Mela nomen habet, qui lib. I cap. XIX *Trans Rhyndacum est Dascylos.* In Notitiis autem est Δασκύλιον, *Dascylium.*

VI.

Hinc ad sinum oblongum Κῖος siue Κίος. *Cius* oppidum erat, a quo sinus accepit nomen. Scylax in capite *Mysia:* ἀκρωτήριον τοῦ Κιανοῦ κόλπου, καὶ ἐν ἀριστερᾷ Κίος πόλις, καὶ Κίος ποταμός. *promontorium Ciani sinus, & ad sinistram Cius vrbs, & Cius fluuius.* Hanc, vt Strabo tradit, itidem Philippus, Demetrii filius, κατέσκαψε, *euertit,* & Prusiæ συγκατασκάψαντι, *euersionis socio* reliquit, qui vrbem in loco condidit, quam Προυσιάδα, *Prusiadem* adpellauit. Hæc est illa ad mare *Prusias,* cuius nummus extat ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΩΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, *Prusiensium ad mare:* & Memnon apud Photium Cod. CCXXIV pag. 383 ὁ Τριάριος ἐπὶ Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον μετὰ τῆς δυνάμεως παραγίνεται, *Triarius Prusiadem versus, quæ ad mare est, cum exercitu proficiscitur:* licet in veteri nomine aberret, quum subdit: αὕτη δὲ Κίερος τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο, *hæc Cierus ante vocata fuit;* quum ceteris omni-

bus nomen priscum sit Κίος, *Cius*. Nec vero vetus nomen inducto nouo oblitteratum est penitus. Mela & Plinius *Cion* vocant: alterius nominis rationem non habent. Ille dicto lib. I cap. XIX *Duo sunt inde* [a Myrlea] *modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygiæ haud longe iacentis opportunissimum emporium*, cetera: quæ fere Plinius repetiit: *amnes, Hylas & Cios, cum oppido eiusdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiæ, a Milesiis conditum.* Zosimus quoque lib. I cap. XXXV Κίον vocat, *Cium:* etiam Hierocles in Notitia prouinciæ Ponticæ.

2. Sed ad alterum nomen explicandum reuertimur, quod *Prusias* est, non *Prusa;* vt Strabo vocauit, & Memnon apud Photium, & Stephanus inter hæc nomina clare distinxit. Προῦσα τῆς Προυσιάδος διαφέρει, *Prusa*, inquit, *a Prusiade differt.* Vtraque quidem Bithyniæ: sed *Prusiadem* ait a Prusia, Zielæ filio conditam; *Prusam* autem πόλιν μικρὰν, *paruum oppidum*, a Prusia, qui cum Cyro bellum gesserit. Hæc est illa, quæ *sub Olympo* sita cognominatur. * Id Strabo nos docet pag. 388, Προῦσα ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ, κτίσμα Προυσίου τοῦ πρὸς Κροῖσον πολεμήσαντος, *Prusa, ad Olympum Mysiæ posita, opus est Prusiæ, qui cum Crœso bellum gessit.* Eadem ætas Crœsi & Cyri: & errat Plinius lib. v cap. vlt. *intus* dicens *Prusam ab Hannibale sub Olympo conditam:* longe antiquior fuit, vt vidimus, & ex Crœsi ac Cyri sæculo tam originem quam nomen habet. Si vero Hannibal Prusiæ posterioris auspiciis ad condendam vrbem aliquid contulit, ad Prusiadem potius, quam Olympenam Prusam contulit. Distinctæ enim hæ vrbes sunt, non eadem, vt multi sentiunt, & nos quoque ad Plinii epistolas aliquando: distinctæ, inquam, sunt & situ & ætate.

3. Prusa, antiqua, in mediterraneis sub Olympo monte posita, quemadmodum Ptolemæus etiam in mediterraneis scripsit Προῦσαν τὴν πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ, *Prusam ad Olympum sitam:* *Prusias* vero longe posterius a Prusia Zielæ filio condita, maritima fuit, antea *Cius* dicta, ad fluuium *Cium*, & alium, qui adluebat, *Hylam*, vt Solinus memorat cap. XLII. nam & Plinius dicto loco: *amnes Hylas & Cios, cum oppido eiusdem nominis.* Huc fabulam trahunt de Herculis socio & argonauta Hyla, dum aquatum exierit, hoc amne a nymphis raptum fuisse, quod Strabo iam dicto loco adiecit. Prusias autem non sub Olympo fuit, sed ad *sinum Cianum*, & sub alio monte, cui nomen *Arganthonius* erat. Strabo iterum: ὑπέρκειται τῆς Προυσιάδος ὄρος, ὃ καλοῦσιν Ἀργανθώνιον, *supra Prusiadem mons est, qui Arganthonius vocatur.* Hic sane alius ab Olympo est, & longe ab illo remotus, de quo etiam Apollonius lib. I vers. 1178

Ἀμφ᾽ Ἀργανθώνειον ὄρος, προχοάς τε Κίοιο,
Circa Arganthoneium montem, & ostia Cii.

Hæc satis ostendunt, diuersas esse Prusiadem & Prusam sub Olympo: & vtramque a *Prusa ad Hypium*, de qua post dicemus, distinguendam, quod Salma-

* Προῦσα ἐπὶ γηλόφου ᾤκισται καὶ τεῖχος ὀχυρὸν περιβέβληται, *Prusa tumulo imposita est & firmis circumdata mœnibus.* Nicetas in Balduin. c. 2 pag. 389 A. Circa meridiem mons Olympus ab ea paullum recedit, vt idem mox docet.

Salmasius etiam ad Solinum cap. XLII luculenter demonstrauit. Notandus etiam Io. Harduinus est, qui de Nummis Vrbium pag. 411 de Prusa πρὸς Ὑπίῳ, *ad Hypium* agens, subdit: *Hanc Memnon apud Photium cod.* CCXXIV Πρυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον *vocat.* Longissime enim seiunctæ fuerunt Prusias ad Cianum sinum Propontidis; & Prusa ad Hypium flumen, quod Pontum Euxinum in Mariandynorum finibus inlabitur: neque Prusa πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποταμῷ, *ad Hypium flumen*, Ptolemæo est ἐπιθαλάσσιος, *maritima*, sed in mediterraneis eamdem scripsit, perinde ac illam sub Olympo monte: *Prusiadem* vero inter Nicomediam & Dascylêum vtique in ora posuit maritima. Hæc nomina interdum confunduntur, & Domitiani epistola, quæ sub Plinii epist. LXVI libri X continetur, *circa Prusiadem* ager dicitur, qui ex epist. LXXXV ineunte videtur iuxta *Prusam ad Olympum* fuisse: quamuis id certo inde probari non possit; & si possit, tamen spondere non possumus, *Prusiadis* vocem in Domitiani epistola genuinam & incorruptam esse. Gentile Prusiadis Strabo format Πρυσιεύς, *Prusiensis:* a Prusa autem Stephanus Πρυσαεὺς, *Prusaëus*, & Latine, vt Plinius habet lib. X epist. LXVI, *Prusensis.*

VII.

Post Prusiadem Ptolemæus ponit *Ascanii* lacus ἐκβολὰς, *exitus* in mare: dein Ποσείδιον. *Posidium* promontorium: tum vero est Νικομήδεια, *Nicomedia*, * caput Bithyniæ, condita a Nicomede Zipœtis filio, Zelæ patre, Prusiæ auo. Tzetzes Chil. III histor. CXV vers. 950

> Ὁ τοῦ Ζειποίτου μὲν υἱὸς ἐκεῖνος Νικομήδης,
> Ὁ κτίσας Νικομήδειαν.
> *Zepœtis quidem filius ille Nicomedes,*
> *Qui condidit Nicomediam.*

Stephanus tradit, ἀπὸ Νικομήδους τοῦ Ζήλα παιδὸς, ἐπισημοτάτου βασιλέως, *a Nicomede Zelæ filio, incluto rege* conditam esse. Malim scripsisset τοῦ Ζήλα πατρὸς, *patre Zelæ:* quia Prusias filius Zelæ fuit; Zela filius Nicomedis; hic Zepœtis. Strabo lib. XII pag. 388 tantummodo vrbem conditoris nomen referre dicit, ἑνὸς τῶν Βιθυνικῶν βασιλέων, *vnius ex Bithyniæ regibus*, quo nihil quidem definit, satis autem indicat, vetustum hunc regem fuisse, non vnum ex postremis ac notioribus. Plinius lib. V cap. vlt. *Est in intimo sinu* [Astaceno] *Nicomedia Bithyniæ præclara.* Ammianus lib. XVII cap. XIII *Bithyniæ vrbium matrem* dixit: Pausanias Eliac. I cap. XII τὴν μεγίστην τῶν ἐν Βιθυνίᾳ πόλεων, *maximam Bithyniarum vrbium.* **

2. Idem ait, τὰ πρὸ τούτου antea vocatam fuisse *Astacum*, quod nomen a Nicomede rege mutatum fuerit: quocum consentiunt Trebellius Pollio in Gallienis cap. IV & Ammianus lib. XXII cap. XII. Ille, *Scythæ*, inquit, *Astacum, quæ postea Nicomedia dicta est, incensam grauiter vastauerunt:* hic, *Astacum sequuto tempore Nicomediam a rege cognominatam.*

 3. Stra-

* Περικαλλὴς dicitur ab Athenæo lib. I p. 20 C, vt Alexandria χρυσῆ.

** Exusta fuit sub imperatore Valeriano a vagantibus Scythis. Zosimus I cap. 35, qui felicitatem eius & magnitudinem & opes prædicat ibidem.

3. Stephanus autem dicit *Olbiam* fuisse adpellatam: Ptolemæus *Nicomediam* & *Olbiam* & *Astacum* distinxit, tamquam tria vicina oppida. *Olbiam* etiam Scylax habet, & sinum inde *Olbianum* denominat. Est Nicomedia in *sinu Astaceno* sita, vt Plinius modo dixit; & Strabo dicto loco: ὁ Ἀσακηνὸς καλέμενος κόλπος, μέρος ὢν τῆς Προποντίδος, ἐν ᾧ ἡ Νικομήδεια, *Astacenus sinus pars est Propontidis, in eoque sita Nicomedia:* * quod autem Nicomedia sit ipsa *Astacus*, non videtur mihi probabile. Plinius ibidem: *Fuit & Astacum, vnde & ex eo Astacenus idem sinus.* FVIT, ruinas notat consueto stilo Plinii. Mela lib. I cap. XIX *Duo sunt* inde modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur; *Phrygiæ haud longe iacentis opportunissimum emporium: alter Olbianos, in promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Astacon, a Megarensibus conditam.* Idem ergo Olbianus sinus, qui Astacenus; & Scylaci etiam *Olbianus* dictus, ex quo nauigetur in Cianum. Videtur vtrumque oppidum, *Astacum* & *Olbia*, in ruinis iacuisse, quum Nicomedia, vtrique vicina, floreret; nec per incrementa huius resurgere potuisse. Dixit Ἀσακός. *Astacos*, Ptolemæus & Mela: *Astacum*, neutro genere, Plinius. *Nicomedia* autem clarissima fuit non tantum sub suis regibus, sed sub Romanis etiam, a Plinio etiam Bithyniæ prætore consulari potestate, memorata sæpius lib. X epist. XVI, XL, XLII, L, Diocletiani regia; etiam, si Nicephoro fides est lib. VII extremo, Constantini, dum Constantinopolim ædificauit.

VIII.

Post tria illa continua *Nicomediam*, *Olbiam*, *Astacum* Ptolemæus obscurum locum habet *Tararium*, nisi prauatum est vocabulum: dein *Acritan* promontorium: tum vero *Chalcedonem* Bosporo adpositum oppidum.

IX.

Fuerunt autem notiora inter Nicomediam & Chalcedonem interiecta, *Pronectus* & *Drepanum*, siue Drepane. Stephanus: Πρόνεκτος, πόλις Βιθυνίας, πλησίον τῆς Δρεπάνης, ἣν ἔκτισαν Φοίνικες, *Pronectus oppidum Bithyniæ, prope Drepanen, quod Phœnices condiderunt.* Si Phœnices condiderunt, perantiquum oportet esse, vt omnes illorum coloniæ. Hanc etiam *Pranetum* & *Prenetum*, posteriores dixerunt. Socrates lib. VI cap. XVI καταλαμβάνει αὐτὸν ἐν Πρενέτῳ· ἐμπόριον δὲ τῦτο καταντικρὺ τῆς Νικομηδείας κείμενον, *offendit illum Preneti, quod emporium est ex aduerso Nicomediæ situm.* Itaque etiam in sinu Nicomediensi siue Astaceno. Hierocli Bithyniæ oppidum secundum est Πρίνετος, *Prinetus*, quod idem est. In Leonis Notitia Πραίνετος, *Prænetus:* in alia *Prenetus*, Πρένετος.

X.

Hinc Bosporum versus, *Drepane* siue *Drepanum*. Stephanus: ἔςι καὶ Δρεπάνη Βιθυνίας, πρὸς τῷ Ἀσακηνῷ κόλπῳ, *Est etiam Drepane in Bithynia ad sinum Astacenum.* Etymologico autem Magno ita situs describitur: Δρέπανον δὲ καὶ χώρα Βιθυνίας πρὸς τῷ Βοσπόρῳ κειμένη, *Drepanum est etiam locus Bithyniæ ad Bosporum situs.* Fuit ergo Bosporo proximum, seu inter Astacenum

* Nicetas in Alex. Comnen. III c. 6 pag. 342 A, addi huc possit.

cenum ſinum & Boſporum, vt ab vtroque denominari potuerit: atque remotior, quam Pronectus, a Nicomedia. Hanc *Drepanen* ſiue *Drepanum* eum locum eſſe Nicephorus Calliſtus tradit lib. VII cap. XLIX, quem Conſtantinus *Helenopolim* in matris honorem adpellauerit. τὴν πόλιν Δρέπανον, Ἑλενόπολιν, τὴν μητέρα τιμῶν προσηγόρευε, *oppidum*, inquit, *Drepanum, matrem honorans, Helenopolim adpellauit.*

XI.

Sequitur *Chalcedon* ſiue *Calchedon*, antiqua vrbs ipſi impoſita Boſporo, qui Europam & Aſiam diſterminat. Plinius dicto loco: *Rurſus coeuntibus terris, anguſtiæ pertinentes vſque ad Boſporum Thracium. In iis Chalcedon libera, a Nicomedia* LXII IↃ, *Proceraſtis antea dicta: dein Colbuſa: poſtea Cæcorum oppidum, quod locum eligere neſciſſent, ſeptem ſtadiis diſtante Byzantio, tanto feliciore omnibus modis ſede.* Cæcorum quum oppidum dicitur, ad Apollinis reſpicitur oraculum, quo Byzantii conditoribus reſponſum fuit, ποιήσασθαι τὴν ἵδρυσιν, ἀπεναντίον τῶν τυφλῶν, *vt locum e regione cæcorum caperent.* quo Megarenſes notabantur, qui quum priores in iſta loca nauigaſſent, non vidiſſent commoditatem aduerſi litoris, deteriore loco Chalcedonem ſtatuiſſent. Hæc Strabo lib. VII pag. 221. Eadem Tacitus lib. XII cap. LXIII narrat ita: *Artiſſimo inter Europam Aſiamque diuortio Byzantium in extrema Europa poſuere Græci. quibus Pythium Apollinem conſulentibus, vbi conderent vrbem? redditum oraculum eſt, quærerent ſedem cæcorum terris aduerſam. Ea ambage Chalcedonii monſtrabantur, quod priores illuc aduecti, præuiſa locorum vtilitate, peiora legiſſent.* Strabo lib. XII pag. 387 ἐπὶ μὲν τῷ στόματι τοῦ Πόντου Χαλκηδὼν ἵδρυται, Μεγαρέων κτίσμα, *In ore Ponti Chalcedon ſita eſt, condita a Megarenſibus.* Et Stephanus: πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου, καταντικρὺ τοῦ Βυζαντίου, *ad os Ponti, ex aduerſo Byzantii.* Claudianus de IV conſulatu Honorii verſ. 176

- - - - - - - caligine liber
Boſporus aduerſam patitur Chalcedona cerni,

puta, ex Byzantio.

2. In hanc ſe vrbem imbellis Cotta, Bithyniæ præſes, Mithridatico bello abdidit: etiam Nudus, præfectus claſſis, victus terreſtri pugna ab regiis, ἔφυγεν ἐπὶ τὰς πύλας τῆς Χαλκηδόνος, *refugit ad portas Chalcedonis*, vt Appianus Alexandrinus refert B. Mithrid. p. 367, Eutropius lib. VI cap. V.

3. Auxit famam vrbis *concilium Chalcedonenſe* contra Eutychianos ibidem congregatum, quo etiam ἐδόθη τῇ Χαλκηδονέων μετροπολιτικὰ δίκαια, *Chalcedonenſium ciuitati iura metropolitana conceſſa ſunt*, vt Euagrii lib. II extremo, ſeu quisquis auctor ſummarii rerum in ſynodo illa geſtarum eſt, quod ſecundo libro additur, eſt proditum: ideoque Hierocles *Chalcedonem* primo loco in Bithynia poſuit.

4. Ceterum pleriſque libris ſcriptum eſt Χαλκηδὼν, *Chalcedon:* in omnibus contra nummis ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΩΝ, ſiue Dorica dialecto ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ, vt viri peritiſſimi antiquitatum obſeruarunt, Ez. Spanhemius pag. 76, Petrus Seguinus pag. 145, & Io. Harduinus pluribus exemplis: qui

etiam Plinium ex nummis correxit *Calchedon* substituens in locum vulgati *Chalcedon.* Seguinus etiam Strabonem dicit Καλχηδών scripsisse, sed nescio ex quo codice id adprobetur. Editionibus Aldi, Xylandri & antiquiore Basileensi, ac Casauboni legitur Χαλκηδὼν, *Chalcedon:* nisi quod semel in Aldina pag. 246 est Καλκηδὼν, vtrobique cum Kappa, manifesto typothetæ lapsu, quia statim tertio & quarto post versu est Χαλκηδὼν, & ἱερὸν τὸ Χαλκηδόνιον. Memnon autem apud Photium cod. CCXXIV pag. 381 ed. Hœschel. scripsit κατὰ Καλχηδόνα πόλιν, *iuxta vrbem Calchedonem:* & τῷ Καλχηδονίων λιμένι, *portu Calchedonio.* In codice Canonum ecclesiæ, ab Iustello vulgato, etiam Καλχηδὼν legitur. Vide illust. Spanhemii de Vsu Numism. pag. 76, qui etiam censet, quin vera & genuina scriptura sit, Καλχηδὼν, *Calchedon*, nefas esse amplius dubitare. * Peutingerianæ tabulæ est *Calcedonia*, praue, & incerto modo, vtrum capite an medio exciderit adspiratio.

XII.

Proxima ab Chalcedone Straboni est *Chrysopolis*, vicus, ** & deinde *fanum Chalcedonensium.* Sic tradit: ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου Χαλκηδὼν ἵδρυται, Μεγαρέων κτίσμα. καὶ κώμη Χρυσόπολις, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ Χαλκηδόνιον. *In ore Ponti Chalcedon est posita, Megarensium opus: & Chrysopolis vicus: & fanum Chalcedonium.* Hæc in septemtrionem ita ferri, ex Peutingeriana etiam liquet, qua Chrysopolis supra Chalcedonem, ad Pontum versus, est posita. Non longe a Chalcedone fuisse, ex Zosimi lib. II cap. XXX probatur, vbi veteris Byzantii murus ad κέρας, *Cornu*, excurrens, dicitur ἀντικρὺ Χρυσοπόλεως, *e regione Chrysopolis fuisse.* Amplum portum aut nauale habuit, quo Chalcedonenses vtebantur. Socrates Hist. eccles. lib. I cap. IV πρὸς Χρυσόπολιν τῆς Βιθυνίας, ἐπίνειον δὲ τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος ἐστίν, ἡττηθεὶς ἐξέδωκεν ἑαυτὸν, *ad Chrysopolin Bithyniæ, quod Chalcedonis nauale est, deuictus* [Licinius Constantino] *se dedidit.* Stephanus Byzantius: Χρυσόπολις πλησίον Χαλκηδόνος ἐν Βιθυνίᾳ, τὸν ἀνάπλουν πλέοντι ἐν δεξιᾷ, *Chrysopolis est prope Chalcedonem in Bithynia, renauiganti ad dexteram.* Ammianus lib. XXII cap. XII *Europam & Bithyniam* [mare] *intercurrens per Chalcedona, Chrysopolim & stationes transit obscuras.* Et Xenophon Expedit. Cyri lib. VI extremo: ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν Χαλκηδονίας, *sexto die Chrysopolin Chalcedoniæ regionis venerunt.* Adde principium libri VII.

XIII.

Superest, vt de *Bosporo*, siue freto inter Byzantium & Chalcedonem aliquid dicamus, quia breuiores in eius descriptione in Thracia fuimus. Nomen est Βόσπορος, *Bosporus*, id est bouis traiectus, quia Io, Inachi filia, in vaccam mutata, traiecisse vel pertransiisse fingitur. Vide Hyginum fab. CXLV. Plinius lib. VI *ad Bosporos duos, vel bubus meabili transitu.* Hic generatim bouis transitum dicit propter freti angustias: Ius mentionem

* Add. Spanhemii Orbis Roman. Exercit. II c. 18 pag. 459, 460.

** Ορύριον condiderant prætores Athenienses Thrasybulus & eius collegæ, præsidioque munierant. Diodor. XIII pag. 288.

nem nullam habet. Habet autem Ammianus lib. XXII cap. XIII. *Bospori*, inquit, *vocati, quod per eos quondam Inachi filia, mutata, vt poetæ loquuntur, in bouem, ad mare Ionium permeauit.* Sunt autem *duo Bospori*, vt Plinius dixit, alter *Thracius*, de quo in præsenti; alter *Cimmerius*. Sic & Strabo vocat lib. II pag. 86, *Meotis palus in Pontum effluit* κατὰ τὸν Κιμμερικὸν καλούμενον Βόσπορον, *ad Bosporum Cimmerium: Pontus in Propontidem* κατὰ τὸν Θράκιον, *ad Thracium* Bosporum. Addit, τὸ γὰρ Βυζαντιακὸν στόμα οὕτω καλοῦσι Θράκιον Βόσπορον, ὃ τετραστάδιόν ἐστι, *nam fauces ad Byzantium sic vocant Thracium Bosporum: quarum latitudo est quatuor stadiorum.* Polybius autem lib. IV cap. XLIII tradit, Hermæum seu Mercurii fanum, quod ad medium fretum in Europa sit, τῆς Ἀσίας ἀπέχειν περὶ πέντε στάδια· κατὰ τὸν στενώτατον δὲ τὸν τόπον ὑπάρχειν τοῦ παντὸς στόματος, *ab Asia circiter quinque stadia abesse: cum vero locum angustissimum freti esse.* Hic ait Darium pontem superstruxisse, quum in Scythas Europæos, qui trans Danubium sunt, bellum moueret. Plinius quidem *septem stadiis* Chalcedonem Byzantio distare scribit; sed ibi laxius est fretum, vbi has vrbes interluit & Propontidi coniungitur. Polybius de ea parte dicto loco: τοῦ πέρας πλάτος ἔχοντος, *freto iam latitudinem habente.* Longitudo Bospori secundum eumdem Polybium est CXX *stadiorum*, siue XV millia passuum. τοῦ δὴ στόματος, inquit, τοῦ τὸν Πόντον καὶ τὴν Προποντίδα συνάπτοντος, ὄντος ἑκατὸν εἴκοσι σταδίων τὸ μῆκος, *fretum quod Pontum & Propontidem coniungit, est centum & viginti stadia longum.*

XIV.

A Bosporo ad oram Ponticam progredimur, in qua, quantum Bithynia patet a Mariandynis & Cauconibus separata, nihil fere nisi promontoria & exitus fluuiorum occurrunt. Ptolemæi hæc est enumeratio: *Bithyniæ promontorium, Artace* χωρίον, *locus* vel *vicus*; || *Psillidis fluuii ostia, Calpæ fluuii ostia, Sangarii fluuii ostia, Hypii fluuii ostia.* Arrianus autem Periplo Ponti a Bosporo primam habet Ῥήβαν, *Rhebam* fluuium, dein promontorium *Nigrum:* tum *Artanen* fluuium: a quo demum ad *Psilin* fluuium, Ψίλιν, peruenitur. *Artanes* fluuius cum Ptolemæi Artace χωρίῳ conuenit, & alterutrum suspectum corruptionis est, quasi N & K permutata fuerint. Flumina autem & vici seu oppida adposita sæpe sunt eiusdem adpellationis. Ptolemæo sunt Ψιλλίδος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Psillidis fluminis ostia*, duplicata littera. Atque ita etiam Strabo lib. XII pag. 374 μεταξὺ δὲ Χαλκηδόνος καὶ Ἡρακλείας ῥέουσι ποταμοὶ πλείους, ὧν εἰσιν ὅ, τε Ψίλλις, καὶ ὁ Κάλπας, καὶ Σαγγάριος, *Inter Chalcedonem & Heracleam amnes labuntur complures, quorum sunt Psillis, Calpas, Sangarius.* Plinius lib. VI cap. I *A faucibus Bospori est amnis Rhebas, quem aliqui Rhesum dixerunt:* * *deinde Psillis, portus Calpas, Sagaris fluuius ex inclutis.* Quod ergo hi duo, Plinius & Arrianus, in primo

* Nonnus Dionys. III v. 193 pag. 96.

Καὶ ῥόον ἑπταπόροιο πιὼν καὶ ῥεύματα Ῥήσου

Γνωτῷ κλῆρον ἔλειπεν ἔχειν καὶ σκῆπτρα Καβείρων Δάρδανος κ. τ. λ.

mo amne *Rheba* conueniunt, in eo etiam Dionysium consentientem habent, qui vers. 795

Ῥῆβας, ὃς Πόντοιο παρὰ στομάτεσσιν ὁδεύει,
Ῥῆβας, οὗ κάλλιστον ἐπὶ χθονὶ σύρεται ὕδωρ,

Rhebas, qui Ponti iuxta ostia decurrit: Rhebas, qui pulcherrimam aquam super terram trahit. Non ergo fuit, quod Ptolemæus eum præteriret.

XV.

Calpas portus & amnis nobilior est, & præter iam dictos, Strabonem, Arrianum, Ptolemæum, Plinium, laudatur etiam a Xenophonte de Cyri exped. lib. VI iterum iterumque. Pag. 223 ηὐλίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τῷ λιμένι. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ὃ καλεῖται Κάλπης λιμὴν, ἔστι μὲν ἐν Θρᾴκῃ, τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ. *castra habebant in litore ad Calpes portum. Locus autem, qui vocatur Calpes portus, est in Thracia Asiatica*, hoc est in Bithynia. Situs est hic portus, quod additur ibidem, ἐν μέσῳ κεῖται ἑκατέρωθεν, *in medio situs est* inter Byzantium & Heracleam. Toto illo tractu ab Heraclea ad Byzantium in Ponti litore ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία, οὔτε Ἑλληνὶς, *nulla alia vrbs est, vel Græca, vel Græcis fœderata.* Vicatim enim regio habitabatur. ibidem pag. 224 κῶμαι ἐν αὐτῇ εἰσὶ πολλαὶ καὶ εὖ οἰκούμεναι, *vici in ea sunt multi, & bene habitati.*

2. In his etiam fuit χωρίον illud, quod Calpæ portus vocatur. Non enim nudus portus tam celebris potuisset esse sine ædificiis. Ipse Xenophon ibidem πόλισμα vocat, id est *oppidum.* ἐσκήνουν ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· εἰς δὲ πόλισμα ἂν γενόμενοι οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, *tentoria figebant in litore ad mare: in oppido* (saltem ad oppidum proxime) *noluerunt castra habere.*

XVI.

Tandem *Sangarius* est, Plinio *Sagaris*, & *inclutus* amnis. De illo dicto loco Plinius: *Sagaris fluuius ex inclutis. Oritur in Phrygia, accipit vastos amnes, inter quos Tembrogium & Gallum. Idem Sangarius a plerisque dictus: a quo incipiunt Mariandyni sinus.* Strabo Sangarium lib. XII pag. 374 ita descripsit: Fontes habere CL stadiis a Pesinunte: perlabi maiorem partem Phrygiæ Epicteti; partem etiam Bithyniæ, ita vt a Nicomedia absit paullo plus trecentis stadiis, quo loco ei occurrat Gallus fluuius. Sic auctus & nauigabilis factus Bithyniam ostiis suis definit. Claudianus lib. II in Eutropium vers. 262

- - - - - *Dindyma fundunt*
Sangarium, vitrei qui puro gurgite Galli
Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.

Adde quæ de Sangario supra in Phrygia a nobis dicta sunt. Vere Plinius dixit, *plerosque* hunc fluuium non *Sagarin*, vt ipse, & imitatus eum Solinus; & Ouidius lib. IV Pont. epist. X vers. 47, & in nummo Iuliæ Domnæ; de quo infra in *Nicæa;* sed *Sangarium* vocare, in quo Græci etiam consentiunt. De Homero vide supra in Phrygia. Scylax quidem Σαγάριος, *Saga-*

Sagarius, ſimplici littera legit, etiam Memnon apud Photium: at Apollonius lib. II verſ. 724

- - - ἀντιπέρην ποταμοῦ στόμα Σαγγαρίοιο,

contra oſtium Sangarii: & Dionyſius verſ. 811

- - - - παρ' ὕδασι Σαγγαρίοιο,

ad aquas Sangarii. Liuius errat, quum *in Propontidem ſe effundere* dicit: in Pontum enim, quod omnibus notum eſt, exoneratur. Cetera autem, quæ de hoc amne lib. XXXVIII cap. XVIII tradit, recte ſe ſe habent: *Sangarius ex Adoreo monte per Phrygiam fluens, miſcetur ad Bithyniam Thymbri* [Thymbreti, alii] *fluuio. Inde maior iam, geminatis aquis, per Bithyniam fertur, & in Propontidem* [lege, Pontum] *ſe ſe effundit, non tamen tam magnitudine memorabilis, quam quod piſcium accolis ingentem vim præbet.*

2. Flumen *Thymbris*, ſiue *Thymbres*, aut *Thymbretes*, eſt Plinii *Tembrogius;* Stephanus *Thymbrium* ex Troade deducit, qui forſan idem eſt, quum late aliquando Troas intelligatur, & quæ ab Propontide vſque ad Olympum montem ſunt, comprehendat.

3. De Gallo autem fluuio, quem itidem recipit Sangarius, dictum eſt ſupra in Phrygia.

XVII.

Hic finem facit Strabo Bithyniæ Propriæ, quam dicit Sangarium ὁρίζειν πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς, *oſtiis ſuis terminare.* Plinius quoque dixit *Mariandynos ſinus a Sangario incipere.* At Xenophon prædicto libro VI omnem oram ab Heraclea vſque Byzantium, a Thracibus & Bithynis coli adfirmat. quod ſi eſt, etiam *Hypius* amnis Bithyniæ propriæ tribuendus eſt. Sed eſto a Sangarii oſtiis *Mariandynos* incipere; de ipſa gente Strabo pag. 373 ex morum coniicit ſimilitudine, Mariandynos æque, vt Bithynos, origine Thraces eſſe, quod ſuo loco relinquimus. Nomen Stephanus & Euſtathius ad Dionyſii verſ. 788 ducunt ab Aeolio quodam, cui *Mariandyno* nomen fuerit, Strabo autem ex Theopompo refert, Mariandynum fuiſſe Paphlagoniæ partis dominum, qui hanc Bebrycum regionem inuaſerit, ſubactamque de ſuo adpellauerit nomine. Ipſa regio dicta eſt Stephano Μαριανδυνία, *Mariandynia;* ceteri tantum populum nominant, quem Ptolemæus, & Xenophon Exped. Cyr. lib. VI pag. 220, & Herodotus lib. III cap. XC & lib. VII cap. LXXII Μαριανδηνὸς, *Mariandenos* vocant, (quamquam Herodoti libri ſibi non conſtant & lib. I cap. XXVIII Μαριανδυνοὶ, *Mariandyni* legitur) ceteri, quos ſcio, omnes per Y in penultima ſcribunt Μαριανδυνοὶ, *Mariandyni* Scylax, Strabo, Mela, Plinius, Athenæus; * & vt adpareat penultimam porrectam eſſe, poetas adiungimus, Apollonium lib. II verſ. 725

Καὶ Μαριανδυνῶν ἀνδρῶν ἐριθηλέα γαῖαν,

& Mariandynorum virentem terram: & Dionyſium Characenum verſ. 788

Καὶ Μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον - - - - &

* Qui libr. VI pag. 263 D *Mariandynos* Heracleotis ſe ſubieciſſe dicit pro ſuppeditandis rebus neceſſariis.

& Mariandynorum sacrum solum: & Valerium Flaccum lib. IV Argonaut. vers. 171

Et Mariandynûm patrias penetrauit ad vrbes.

Hi omnes etiam per Y scripserunt, quæ haud dubie vera & genuina huius vocabuli scriptura est.

XVIII.

Ptolemæus addit Καύκωνας, *Caucônes*, quos Strabo post Mariandynos ab Heraclea ad Parthenium amnem locat. τὲς Καύκωνας, inquit, ἱςορῦσι τὴν ἐφεξῆς οἰκῆσαι παραλίαν τοῖς Μαριανδυνοῖς μέχρι τῦ Παρθενίου ποταμῦ, πόλιν ἔχοντας τὴν Τήϊον, *Caucones tradunt deinceps oram colere a Mariandynis vsque Parthenium fluuium, possidereque vrbem Teium.* Addit Callisthenem etiam Catalogo Homeri post versum 362 hos duos, qui absunt a nostris libris, legisse & recensuisse,

Καύκωνας αὖτ' ἦγε Πολυκλέος υἱὸς ἀμύμων,
Οἳ περὶ Παρθένιον κλυτὰ δώματ' ἔναιον.

Caucones duxit Polyclis præclarus filius, qui circa Parthenium amnem habitant. Alibi etiam Homerus Cauconum meminit Iliad. K vers. 429 & Y vers. 329, quos interpres vocat ἔθνος Παφλαγονίας, *gentem Paphlagoniæ*, quia in limite colunt Paphlagoniæ. Rarum postmodum nomen Cauconum, quod hæc gens potentiori Mariandynorum videtur cessisse, illiusque nomen ad Parthenium usque prolatum, solum insequutis temporibus obtinuit. Vnde est quod Scylax post Paphlagonas ponit Mariandynos, & post hos, Thraces Bithynos, nulla ratione Cauconum gentis habita: & scholiastes Apollonii ad lib. II. vers. 725 οἱ Μαριανδυνοὶ ὅμοροι τοῖς Παφλαγόσι, *Mariandyni finitimi sunt Paphlagonum.* Nec plura de vtraque gente habemus exploratum, quam Mariandynos circa Heracleam; Caucones circa Teium vel Tium supra Pontum habitasse. Quamquam vero Scylax, Strabo, Plinius sic inter Bithynos distinguunt & Mariandynos; & hos in Sangario finiunt: tamen quod Bithyni reges Prusias & Nicomedes, vlteriora etiam possederunt, vt vel sola vrbs *Prusa ad Hypium* amnem suo nomine testis est; factum est, vt *Bithyni* generali vocabulo per totum tractum illum habitasse referantur, & a Bosporo vsque ad Parthenium, qui Paphlagoniam terminat, *Bithynia* adpelletur. Arrianus Periplo Ponti Euxini: ἀπὸ δὲ Τίυ εἰς Βιλλαῖον ποταμὸν, ςάδιοι εἴκοσιν. ἀπὸ δὲ Βιλλαίου ἐπὶ Παρθένιον ποταμὸν, ςάδιοι ἑκατόν. μέχρι τῦδε Θρᾷκες οἱ Βιθυνοὶ νέμονται. *A Tio ad Billæum fluuium, viginti stadia: a Billæo ad Parthenium fluuium, centum stadia. Hucusque Bithyni, qui quidem sunt Thraciæ populus, se se extendunt.* Nos ergo oram a Sangario ad Parthenium continuamus ad illustrandum persequi.

XIX.

Inter Sangarium & Hypium amnes, neque Ptolemæus neque Arrianus aliquid memorant. *Hypius* autem sic scribi debet, Græce Ὕπιος, vt in nummis est, quos, intus Prusam huic flumini adiacentem expositurі, proferemus: non Ἵππιος, *Hippius*, vt perperam Ptolemæus scripsit: neque

que Ὕππιος, *Hyppius*, vt Arrianus: neque *Hippus*, vti in Plinii libris ante Harduini emendationem fuit; quamquam hic montem adpellat. Veram ſcripturam & cum nummis congruentem habet Scylax, & Apollonius lib. II Argonaut. verſ. 797

- - *Βαθυῤῥείοντος ὑφ᾽ εἱαμενᾶις Ὑπίοιο,*
profundi ad paluſtria loca Hypii.

Scholiaſtes ad hunc locum: *Φησὶν ὅτι οἱ Βέβρυκες πόλιν ἀπετάμοντο τῆς Μαριανδυνῶν χώρας, καὶ μέχρι τοῦ Ὑπίου ποταμοῦ προσηγάγοντο τοὺς ὅρους. ᾤκισαι δὲ παρὰ τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ καὶ πόλις Ὑπία λεγομένη, Aiunt, Bebryces vrbem Mariandynorum regioni ademiſſe, & uſque ad flumen Hypium protuliſſe fines. Condita autem in Thynia ad fluuium eſt vrbs, Hypia dicta.* Hoc ſi eſt, antiqui fines etiam vltra Sangarium, ad Hypium uſque fuerunt producti, quia Bebryces antiquiſſimi incolæ erant, & priores Thracibus Bithynis, a quibus *Bithynia* vocatur.

XX.

Ab Hypio Ptolemæus alium amnem ponit, *Elatam;* & deinde *Dioſpolin;* tum *Heracleam:* Arrianus autem inter Hypium & Heracleam duo emporia interiicit, *Lillium* & *Caletem*, Κάλητα ἐμπόριον, deinde per XX ſtadia, proxime Heracleam, *Lycum* fluuium. Fuerintne oppida emporia illa, an tantum ſtationes nauium, vbi ſtato tempore ad mercatum accolentes conuenerint, incertum: alterum vero probabilius, quia neque Xenophon ibi oppida inuenit, neque memorauit Ptolemæus, Arriano propemodum æqualis ætate.

XXI.

Dioſpolis Ptolemæi videtur fanum fuiſſe in agro Heracleenſium, quod religionis cauſſa in modum oppidi excreuerit.

XXII.

Lycum fluuium, cuius oſtia Arrianus prope Heracleam ponit, commemorauit etiam Apollonius lib. II verſ. 724

- - - - - - ποταμοῦ ϛόμα Σαγγαρίοιο,
Καὶ Μαριανδυνῶν ἀνδρῶν ἐριθηλέα γαῖαν,
Ἠδὲ Λύκοιο ῥέεθρα.

oſtia fluuii Sangarii, & Mariandynorum terram virentem, & Lyci fluenta, ſubaudi, prætemauigarunt. Et Scylax in Mariandynis: *ἐνταῦθα πόλις ἐϛὶν Ἡράκλεια Ἑλληνὶς, καὶ ποταμὸς Λύκος, καὶ ἄλλος ποταμὸς Ὕπιος, Illic eſt Heraclea vrbs Græca, & fluuius Lycus, & alius fluuius Hypius.* Et Ouidius de fluminibus in Pontum ſe effundentibus, lib. IV ex Ponto epiſt. x. verſ. 47

Huc Lycus, huc Sagaris. - - - -

XXIII.

Vrbs proxima amni Lyco *Heraclea* eſt, cognomine *Pontica:* Ptolemæo Πόντου Ἡράκλεια, *Ponti Heraclea:* in nummis Iuliæ Domnæ, Caracallæ, Getæ, Gordiani ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΕΝ ΠΟΝΤΩ, *Heracleæ in Ponto.* Plinius lib. V cap. vlt. *oppidum Heraclea Lyco flumini adpoſitum.* * Verius

(Ii) 2 dixiſſet

* Vid. Scholiaſtes Nicandri ad Alexipharmaca v. 13, 14, 15 pag. 65.

dixiſſet propinquum, quia xx ſtadia intercedunt, vt Arriani Periplo conſtat. Ἀπὸ δὲ Λύκου, inquit, εἰς Ἡράκλειαν πόλιν Ἑλληνίδα Δωρικὴν, Μεγαρέων ἄποικον, στάδιοι εἴκοσι, *a Lyco ad Heracleam, Græcam Doricam ciuitatem, ſtadia viginti.* Plenius deſcribit Xenophon lib. VI Exped. Cyri minoris, pag. 220, ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἄποικον, οὖσαν δ' ἐν τῇ Μαρυανδηνῶν χώρᾳ. καὶ ὡρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι χερρονήσῳ. ἔνθα λέγεται Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον καταβῆναι, hoc eſt, *Heracleam venerunt, vrbem Græcam, Megarenſium coloniam, in Maryandenorum* [ſic ſcriptum eſt] *finibus ſitam. Expoſiti ſunt in Acheruſiade peninſula, quo loco Herculem aiunt* [ad inferos] *deſcendiſſe, vt Cerberum inde reduceret.* Fabulam de Cerbero adiungit etiam huic vrbi Euſtathius ad Dionyſii verſ. 791, Ἡράκλεια Μεγαρέων ἄποικος, περὶ τὴν Ἀχερουσία Χερρόνησος, ὅπου φασὶν Ἡρακλέα τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον ἀναγαγεῖν. *Heraclea Megarenſium colonia eſt, circa quam eſt cherſoneſus Acheruſia, vbi aiunt Herculem ex infernis Cerberum extraxiſſe.* Pomponium de eadem fabula paullo poſt proferemus. Strabo vrbem dicit εὐλίμενον καὶ ἀξιόλογον, *bono portu præditam, & aliis rebus memorabilem:* quæ initio libera fuerit, deinde aliquamdiu tyrannos paſſa, rurſus in libertatem ſe vindicauerit: poſtea ab rege Mithridate ſubiugata, eo deuicto, in poteſtatem venerit Romanorum, qui in partem eius deduxerint coloniam. Omnes Megarenſium coloniam dixerunt: his vero Pauſanias adiungit Tanagræos, tanquam ſocios & adiutores, Eliac. I cap. XXVI extremo: ἡ Ἡράκλεια πεπόλισται μὲν ἐπὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ, ἀπῳκίσθη δὲ ἐκ Μεγάρων. καὶ Ταναγραῖοι δὲ Βοιωτῶν μετέσχον τοῦ οἰκισμοῦ, *Heraclea,* inquit, *in Euxino Ponto condita, colonia eſt Megarenſium: Tanagræi vero ſocii fuerunt in condenda illa.* Pomponius Mela ad fabulas refert originem l. I cap. XIX. *In Ponto Euxino,* inquit, *Mariandyni vrbem habitant, ab Argiuo, ut ferunt, Hercule datam. Heraclea vocitatur. Id famæ fidem adiicit: Iuxta ſpecus eſt Acheruſia, ad manes, vt aiunt, peruius, atque inde extractum Cerberum exiſtimant.* At Mariandyni fuerunt barbari: Heraclea vero πόλις Ἑλληνίς, *vrbs Græca,* vt Scylax, Xenophon, Arrianus, adpellauerunt.

XXIV.

Ab Heraclea Ptolemæus hunc habet ordinem: Ψύλλιον, Τῖον, Παρθενίου * ποταμοῦ ἐκβολαί, *Pſyllium, Tium, Parthenii fluuii oſtia.* Arrianus autem plura, exigua forſan omnia, inter Heracleam & Pſyllium, ſiue Pſyllam, loca interponit, *Metroum, Poſidæum. Tydaridas, Nymphæum, Oxinam* fluuium, *Sandaracam* paruum portum, *Crenidas.* ἀπὸ Κρηνίδων εἰς Ψύλλαν ἐμπόριον, *a Crenidibus ad Pſyllam emporium* venit: & hoc eſt Ptolemæi *Pſyllion,* mercatu locus nobilior, quam priora omnia, ad Heracleam vſque, quæ propter vilem conditionem atque obſcuritatem prætermittimus. Sit ergo nobis primum ab Heraclea *Pſyllium,* ſiue *Pſylla,* vt Arrianus vocat, & emporio commendat. Stephano etiam *Pſylla* eſt ex Menippi Periplo, atque inter Heracleam & Tium ponit, vt Salmaſius cap. XLIII Exercit. Plin.

* Vid. Jac. Nicol. Loënſis Miſcell. Ep. lib. VI c. 17 pag. 510. & Xenoph. Cyri expedit. VI p. 374 E.

Plin. emendat. Menippus autem dixerat χωρίον, quod oppidum & castellum ambigue verti potest.

XXV.

Nonaginta stadiis a Psylla abest vrbs *Tios* vel *Tion;* nam vtroque genere dicitur. Arrianus: ἐνθένδε εἰς Τῖον, πόλιν Ἑλληνίδα, Ἰωνικὴν, ἐπὶ θαλάττῃ οἰκυμένην, Μιλησίων καὶ ταύτην ἄποικον, ἐνενήκοντα, *Inde* [a Psylla] *ad Tium, vrbem Græcam Ionicam, supra mare sitam, & ipsam Milesiorum coloniam, sunt stadia nonaginta.* Hierocli & Stephano est Τίος, *Tius* recto casu: Ptolemæo Τῖον, *Tium*, neutro genere: Straboni, qui auget syllaba, Τήϊον, *Tëium*, etiam neutro. Sic autem describit: τὸ Τήϊον ἤδη πολίχνιον ὐδὲν ἔχον μνήμης ἄξιον, πλὴν ὅτι Φιλέταιρος ἐντεῦθεν ἦν, ὁ ἀρχηγέτης τῦ τῶν Ἀτλαλικῶν βασιλέων γένυς, *Tëium oppidulum nunc est, quod nihil memoria dignum habet, nisi quod inde Philetærus ortus fuit, a quo genus est Attalicorum regum.* Sic in libris est: Stephanus autem in Strabone, quem nominatim citat, sublegit Τίειον, *Tiëum*, τρισυλλαβῶς, *tribus syllabis*. Plinius autem lib. VI cap. I *oppidum Tium*, quod verum nomen est, vti non modo ex Ptolemæo & Arriano, nec non Stephano liquet, quibus iam vsi sumus; verum etiam ex Luciani Pseudomante, qui habet ἐν Τίῳ, *in Tio;* & ex gentili, quod in nummis legitur, ΤΙΑΝΩΝ, *Tianorum*, Antonini Pii: * & ΤΙΑΝΕΩΝ, *Tianensium*, M. Aurelii Antonini. Non ergo tam vile oppidulum fuit, vt Strabo supra senserat, sed in eorum censu sub Cæsaribus, quæ nummos illorum honori cudendi & ius & opes habuerunt: nisi Strabonis forsan ætate fuit adflictius, postea rursus incrementa cepit.

XXVI.

Arrianus a Tio ad *Billæum* fluuium numerat viginti stadia: a Billæo ad *Parthenium* fluuium, centum stadia. *Billæi* etiam meminit hoc tractu Apollonius lib. II vers. 793

ὅσσυς Βιλλαίοιο μέλαν περιάγνυται ὕδωρ,
Quotquot Billæi atra claudit vnda.

Memorat etiam *Billæum* fluuium Porphyrogennetus Constantinus lib. I themate VII, quo dicit Paphlagoniam ab occasu finiri: in quo Plinium sequutus videtur, lib. VI cap. II, qui etiam a *Billi* (sic Billæum vocat) initivm fecit gentis Paphlagoniæ.

XXVII.

Parthenius autem vltimus Bithyniæ amnis, seu Bithyniam a Paphlagonia disterminans, ex Arriani, quem sequimur, distributione; Straboni ita dictus, quod per florida loca delabatur, lib. XII pag 374 ὁ Παρθένιος ποταμὸς, δία χωρίων ἀνθηρῶν φερόμενος, καὶ διὰ τῦτο τῦ ὀνόματος τύτυ τετυχηκὸς, ἐν αὐτῇ τῇ Παφλαγονίᾳ τὰς πηγὰς ἔχων, *amnis*, inquit, *Parthenius, per florida delabens loca, indeque id nomen consequutus* [quasi Virgineus diceres] *fontes in ipsa habet Paphlagonia.* Alias nominis origines adfert Stephanus, e quibus prima est, ἐκ τῦ συνεχῶς περὶ αὐτὸν τὴν παρθένον Ἄρτεμιν κυνηγετεῖν, *quod adsidue*

* Et Antinoo heroi apud Vaillant. select. Numism. Francisc. de Camps p. 21 dicat. num.

adſidue circa hunc amnem virgo Diana venari conſueuerit. Ceteras ex ipſo licet auctore recognoſcere.

BITHYNIA MEDITERRANEA.

XXVIII.

Vt a Rhyndaco amne cœpimus maritima explicare, ſic ab eodem ſumamus initium mediterranearum partium. Hunc inter amnem & Olympum montem, haud longe a mari, Ptolemæus *Cæſaream* ponit, quæ ante dicta fuerit Σμυράλεια, *Smyralea*, ſiue vt in Palatino eſt, Σμυρδιανή, *Smyrdiana*. Sed ignotum vetus nomen, quocumque modo ſcribatur: neque nouum multo notius, niſi quod in Notitiis epiſcopatuum, & Conciliis eius mentio habetur in Bithynia. Hierocles decimam Bithyniæ vrbem numerat Καισάρειαν, *Cæſaream*: & in alia Notitia ὁ Καισαρείας, *Cæſareæ epiſcopatus*, itidem in Bithynia.

XXIX.

Circa Olympum montem fuit etiam vrbs *Hadriani*, Ἀδριανοί, quam nummus Seueri, a ſummo viro Ezech. Spanhemio exhibitus, ad Olympum fuiſſe, epigrapha docet, quæ eſt ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΝ, *Hadrianorum ad Olympum*. Notitiæ hoc nomen in Bithynia ſcribunt. Hierocles in hac prouincia, Ἀδριανοί, *Hadriani*: altera Notitia ὁ Ἀδριανῶν, *Hadrianorum epiſcopus*. Harduino videtur vrbs ea eſſe, quæ Plinio lib. v cap. XXXII dicta eſt *ciuitas Olympena*: niſi hoc loco *ciuitas* Latino more ſocietas eſt vicorum atque oppidorum, ſitorum circa Olympum montem, vt regio potius, quam vrbs vna intelligatur, *Olympene* videlicet, ſicut Ptolemæo ſunt Ὀλυμπηνοί, *Olympeni*, populus eiuſdem regionis.

XXX.

In hoc tractu videtur etiam *Iuliopolis* fuiſſe, quam Plinius lib. x epiſt. LXXXI memorauit. Ait enim *Iuliopolitanos* eſſe *in capite Bithyniæ*. At quo in capite, loci an dignitatis? non dignitatis, quia id honoris Nicomediæ, & poſt hanc Nicææ tribuebatur: ergo loci, quod arguit in principio fuiſſe poſitam, vbi qui Roma veniebant, ingrediebantur prouinciam. Ex Plinii autem itinere, quo prouinciam adiit lib. x epiſt. XXVIII, Epheſum Romanos nauigaſſe videmus, & per Aſiam proconſularem acceſſiſſe ad Bithyniam. Ptolemæus quidem *Iuliopolim* quamdam in extrema Bithynia ad Galatiæ fines vltra Dadaſtanam memorat: verum hæc non eſt *in capite* Bithyniæ, vt Pliniana erat. Non enim ex Paphlagonia aut Gallogræcia initium prouinciæ huius Romani ſumebant, ſed ex loco, quem prius illi, Roma profecti, adiſſent, aut qui Romam verſus propior eiſdem eſſet. Plinius lib. v cap. XXXII *Gordiu come, quæ Iuliopolis vocatur*. Deſcribit ibi Olympenen regionem: & proxime ponit Daſcylon in ora, & Apameam, quæ *Myrlea* etiam vocata fuerit. Itidem Strabo lib. XII p. 395 de Olympi montis ſiluis & natura munitis locis refert, fuiſſe in iis etiam *Gordu comen* Γόρδου κώμην, patriam Cleonis, ducis prædonum, qui illam auxerit, & πόλιν, *vrbem* fecerit, καὶ προσηγόρευσεν Ἰουλιόπολιν, *&* *Iuliopolin denomina*.

minarit. Nec vero propterea Ptolemæus aberrauit, ſed gemina auctoritate, Itinerarii Antoniani, vt vocatur, & Tabulæ Peutingerianæ defenditur: vt adeo duas in Bithynia Iuliopoles fuiſſe certum ſit, vnam Plinii vtriusque & Strabonis in Olympena ad Myſiæ fines: alteram ad fines Paphlagoniæ aut Gallogræciæ, ab Itinerarii & Tabulæ auctoribus, & his antiquiore Ptolemæo commendata.

XXXI.

Maxime vero huc *Pruſa* cum *Olympi* cognomine referenda eſt, de qua ſupra, quum de Pruſiade ad Cianum ſinum ſub monte Arganthonio ageremus, vt diſtinguerentur vrbes, quas multi confundunt, abunde ſimul dictum fuit. Summam vt repetamus, hæc Ptolemæo in mediterraneis eſt Προῦσα ἡ πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ, *Pruſa ad Olympum* ſita: quæ non a Pruſia, Zelæ filio; ſed multum antiquiore, qui cum Crœſo vel Cyro bellum geſſerat, condita, auctoris nomen refert. Strabo lib. XII pag. 388 Προῦσα ἐπὶ τῷ Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ, κτίσμα Προυσίου τοῦ πρὸς Κροῖσον πολεμήσαντος, *Pruſa ad Olympum Myſium* [ad Myſiæ fines montem] *condita eſt ab illo Pruſia, qui cum Crœſo bellum geſſit.* Quod vero Stephanus hanc, quam a Pruſiade diſtinxit, vocat πολιν μικρὰν, *paruum oppidum*, id forſan de ſua, aut quauis poſteriori ætate intelligit: Strabo enim vocat πόλιν εὐνομουμένην, *legibus bene conſtitutam ciuitatem*. quod, ſi non magnæ, mediocris tamen vrbis, non autem oppiduli, eſt indicium. Plinius hanc Pruſam cum Pruſiade confundit, dum lib V cap. vltimo *Pruſam ab Hannibale ſub Olympo conditam* dicit, quod Strabo verbis modo prolatis refutauit, Crœſi, non Hannibalis, æuo hanc vrbem fuiſſe conditam adfirmans: quod & Stephanus ſignificauit, Cyrum, æqualem Crœſi, nominans, quocum bellum Pruſæ conditori fuerit, eius, quæ diuerſa ſit a Pruſiade, ab alio Pruſia, qui Hannibalis ætate fuit, condita.

XXXII.

A montanis Olympi deſcendimus ad lacum *Aſcanium*, cui nobilis vrbs *Nicæa* adiacet. * Strabo XII pag. 389 Νίκαια ἡ μητρόπολις τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ τῇ Ἀσκανίῃ λίμνῃ, *Nicæa metropolis eſt Bithyniæ, ad Aſcanium lacum ſita.* Circumiacet πεδίον μέγα καὶ εὔδαιμον, *planities magna & frugifera:* ambitus vrbis ἑκκαιδεκαστάδιος, *ſtadiorum* XVI; κτίσμα Ἀντιγόνου μὲν πρῶτον, *condita primum ab Antigono*, Philippi filio, qui etiam Ἀντιγονίαν, *Antigoniam* adpellauit: εἶτα Λυσιμάχου, intellige κτίσμα, *a Lyſimacho etiam condita*, hoc eſt perfecta, quam Antigonus forte non abſoluerat; & hic demum ab uxore, Antipatri filia, abolito priore nomine, *Nicæam* nominauit. Hæc ex Strabone. Ptolemæo etiam in mediterraneis eſt Νίκαια, *Nicæa.* Stephanus & antiquius nomen, priusquam Antigonus amplificaret, prodidit: Νίκαια. πόλις Βιθυνίας, Βοττιαίων ἄποικος. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀγκώρη· εἶτα Ἀντιγόνεια· ὕστερον δὲ ἀπὸ τῆς Λυσιμάχου γυναικὸς Νίκαια ἐκλήθη. *Nicæa eſt Bithyniæ vrbs, Bottiæorum colonia, prius adpellata Ancore: deinde Antigonea; poſtea vero ab vxore Lyſima-*

* Epigrammat. Græc. libr. III c. εἰς ἄνδρ. ἐν ἐπισημ. pag. 291 Ἰφθίμου τόδ' ἐπ' ἀνδρὶ φίλη πόλις ἤνεσ' ἀχαιοῦ γράμμα παρ' εὐύδρου νάμασιν Ἀσκανίης. Κλαῦσε δέ μιν Νίκαια.

Lysimachi Nicæa dicta est. Memnon Photii cod. CCXXIV pag. 383 Nicæam vrbem a nympha quadam, Sangarii & Cybeles filia, denominatam tradit, quod vero, quia fabulam sapit, prætermittendum ducimus. Plinius lib. V cap. vlt. *A Cio intus in Bithynia Prusa sub Olympo condita: inde Nicæam* XXV *millia passuum interueniente Ascanio lacu. Deinde Nicæa in vltimo Ascanio sinu, quæ prius Olbia.* Quam primam descripsit, Ascanio lacu ab Olympo & Prusa seiunctam, celebris illa Nicæa est, quam omnes laudant, cuius tot nummi sunt reliqui, quorum vno, in honorem Domitiani cuso, ciues dicuntur ΝΙΚΑΕΙϹ ΠΡΩΤΟΙ ΤΗϹ ΕΠΑΡΧΕΙΑϹ, *Nicæenses primi totius prouinciæ:* alio Iuliæ Domnæ ΝΙΚΑΙΕΩΝ ϹΑΓΑΡΙϹ, *Nicæensium Sagaris,* siue Sangarius; vt ne dubites Bithynicam Nicæam esse quæ laudatur: de altera vero *Nicæa,* quam Plinius *Olbiam* prius dictam tradit, nisi alia auctoritas accedat, non desinam dubitare. Nec id de Olbia plane certum, quia Stephanus hoc nomen dicit Nicomediæ fuisse: Ptolemæus proxime ad Nicomediam constituit. Itaque vereri subit, ne Ascanius lacus & Ascanius sinus, quem vocat, in errorem induxerit Plinium. Quis est enim sinus Ascanius? Astacenum ibi nouimus & Olbianum, qui idem est: & Cianum: Mirum vero a fluuiolo, qui ex lacu Ascanio effluit in Propontidem, sinum aliquem adpellari: quem, si omnino Olbia aliquando Nicæa dicta fuisset, *Astacenum* rectius, quam Ascanium, vocitaret. Ceteri omnes non nisi vnam in Bithynia Nicæam tradiderunt, Strabo, Stephanus, Ptolemæus, Antoninus. Huius memoria ex bello Mithridatico, in quo Memnon apud Photium pag. 383 *Triarius a Prusiade* ἐπὶ Νίκαιαν, *φρουρουμένην Μιθριδατίῳ φρουρᾷ παραγίνεται, aduersus Nicæam, Mithridatis præsidio custoditam, proficiscitur.* Illustrior memoria ex synodo a Constantino ibi congregata, vt notum est. Gentile in nummis Νικαεὺς & Νικαιεὺς, vt modo vidimus: possessiuum vulgo formant *Nicænum* vel *Nicenum:* sed neutrum ad analogiam. Non enim eiusmodi denominationes Græci in αινος formant, vt *Nicænum* Latine efferres; sed in ηνος potius, ex quo proprius *Nicenus* venit, non autem plene nomen vrbis sibi adplicat, quod Salmasius ad Solinum pag. 606 *Nicaënus* docet formandum esse, vti Epiphanius dixerit Νικαηνὰ σκεύη χαλκᾶ, *Nicaëna vasa ænea.*

XXXIII.

Ab Ascanio lacu regredimur rursum ad sinum Astacenum, vt *Libyssam,* Hannibali fatalem locum, ibi inueniamus. Ptolemæus [qui Λίβισσα, *Libissa* scribit, secus ac ceteri, quorum constanter est Λίβυσσα, *Libyssa*] in mediterraneis ponit, neque id male. In eo autem aberrat a vero loco, quod inter Astacenum & Cianum sinus posuit, in quo auctores plures sibi aduersantes habet. Eutropius lib. IV cap. II de Hannibalis morte: *quum Romanis tradendus esset, venenum bibit, & apud Libyssam, in finibus Nicomediensium, sepultus est.* Ergo circa Nicomediam hic locus fuit: Ptolemæus autem Eriboeam inter Libissam suam & Nicomediam posuit. Et si vel maxime fines Nicomediæ extendas, tamen in ordine Ptolemæus errauit, dum Nicomediæ in austrum subiicit, quæ in occasum illius Calchedonem

versus

verſus conſtituenda erat. Vetus itinerarium, quod Antonini cuiusdam nomen præfert, itinere a Conſtantinopoli Antiochiam, ita habet:

Chalcedonia		
Pantichium	M. P.	XV
Libyſſam	M. P.	XXIIII
Nicomediam	M. P.	XXII

Et in altero Itinerario, quod Hieroſolymitanum ſiue Burdigalenſe vocatur, hæc ſeries locorum deſcribitur: *A Conſtantinopoli tranſis Pontum, venis Calcedoniam, ambulas prouinciam Bithyniam.*

Mutatio	Naſſete	M.	VII. S.
Manſio	Pandicia	M.	VII. S.
Mutatio	Pontamus	M.	XIII.
Manſio	Libiſſa	M.	IX.
Ibi poſitus eſt rex Annibalianus, qui fuit Afrorum.			
Mutatio	Brunga	M.	XII.
Ciuitas	Nicomedia	M.	XIII.

Et Peutingeriana Tabula idem ordo conſeruatus eſt:

Calcedonia XXXVII *Liuiſſa* XXIII *Nicomedia.*

De ſitu ergo inter Calchedonem & Nicomediam res certa eſt: diſtantia autem a mari dubitatur. Stephanus Byzantius ex Alexandro Polyhiſtore: Λίβυσσα φρούριον Βιθυνίας ἐπιθαλάσσιον, *Libyſſa caſtellum eſt Bithyniæ maritimum.* Et Plutarchus in Flaminio pag. 380 ἐν δὲ Βιθυνίᾳ τόπος ἐστὶν θινώδης ἀπὸ θαλάσσης, καὶ πρὸς αὐτῷ κώμη τις οὐ μεγάλη, Λίβυσσα καλεῖται, *Eſt locus in Bithynia tumulos arenæ a mari habens, & in illo vicus quidam non magnus, Libyſſa nominatur.* Ptolemæus autem in mediterraneis ſcripſit, quod ita concilio ceterorum ſententiæ, vt *prope mare* Libyſſam fuiſſe exiſtimem, non ipſi mari adpoſitam, diſtantia ea ab illo, vt tam maritimis, quam mediterraneis adnumerari poſſit, vt ſolent quæ intra quatuor millia paſſuum, aut circiter illa, ab mari ſunt diſcreta. Plinius lib. v cap. vlt deſcribit vt dudum deletam. *Fuit & Aſtacum,* inquit, *vnde & ex eo Aſtacenus idem ſinus. Fuit & Libyſſa oppidum, vbi nunc Hannibalis tantum tumulus.* Appiano Alexandrino Syriacis pag. 150 Libyſſa nec oppidum nec vicus eſt, ſed fluuius & inde nominatus campus. ποταμός ἐστι Λίβυσσος ἐν τῇ Βιθυνίᾳ καὶ πεδίον ἐκ τοῦ ποταμοῦ Λίβυσσα, *Fluuius,* inquit, *Libyſſus eſt in Bithynia, a quo ea regio campeſtris Libyſſa adpellatur.* Quod vero non obſtat, quo minus & oppidulum & vicus, quum eſſet, eodem nomine *Libyſſæ* vteretur.

XXXIV.

In vlteriora progredimur, vbi in ſeptemtrione erat *Pruſa ad Hypium* flumen, vel ſecundum alios, *ſub Hypio* monte. Amnis ille inter Sangarivm & Heracleam in Pontum Euxinum effluit. Arrianus Periplo Ponti: ἐνθένδε εἰς τοῦ Ὑπίου (ſic ſcribendum, vt poſtea monſtrabitur) τὰς ἐκβολὰς, ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν, *Inde* [a Sangario] *ad Hypii oſtia, centum & octoginta ſunt ſtadia.* Hic ab occaſu proceſſit: contra ab ortu Scylax in Mariandy-

nis: ἐνταῦθα πόλις ἐστὶν Ἡράκλεια Ἑλληνίς, καὶ ποταμὸς Λύκος, καὶ ἄλλος ποταμὸς Ὕπιος, *Illic vrbs Græca est Heraclea, & fluuius Lycus, & alius fluuius Hypius.* Apollonius lib. II Argonaut. verſ. 397

- - βαθυρρείοντος ὑφ' εἱαμεναῖς Ὑπίοιο,
profundi ad paluſtria loca Hypii.

Claritatem vrbis numismata loquuntur plura, quibus inſcriptum eſt ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, *Pruſenſium ad Hypium:* & alius Macrini, ΜΗΤΡ. ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, *Metropolis Pruſenſium ad Hypium.* Hæc vera nominis ſcriptura, quam etiam Scylax modo & Apollonius expreſſerat: ad eamque corrigendi Arrianus, qui Ὕππιος geminata littera, & Plinius, qui *Hyppus*, (quamuis montem is vocauit) ſcripſerunt, ſi recte editum eſt, nec librariorum culpa codices vitiati. Harduinus ſane reſtituit Plinio, nummos imitatus, *ſub Hypio monte:* dixit enim, *Pruſa item altera ſub Hypio monte.* Niſi errauit Plinius, ita videtur ceteris conciliari poſſe, quod ex monte forſan fluuius eiusdem nominis delabatur. Præiuit Apollonii ſcholiaſtes ad dictum verſum pag. 192 notans: ὁ Ὕπιος ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ καταφέρεσθαι ἀπὸ τῶν Ὑπίων ὀρῶν, *Hypius fluuius nominatur ita, quia ab Hypiis montibus delabitur.* Huic igitur fluuio *Pruſa* vrbs a Pruſia rege fuit impoſita, quam, incertum, num nouam condiderit a fundamentis; an ornauerit veterem ampliaueritque. nam ad id flumen vrbs fuit *Hypia*, ſi fides eidem ſcholiaſtæ habenda eſt, quæ forte illa fuit, quæ ab amplificatoris nomine *Pruſa* poſtmodum eſt adpellata. Quod vero Harduinus de Nummis vrbium pag. 411 hanc maritimam facit, & eamdem, quam Memnon apud Photium cod. CCXXIV vocat Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιον, *Pruſiadem ad mare ſitam;* id ſupra in *Pruſiade* refutauimus. Satis nobis iam eſt, Ptolemæum in mediterraneis Bithyniæ ſcripſiſſe, Προῦσα πρὸς τῷ Ὑπίῳ ποταμῷ, *Pruſa ad Hypium fluuium;* qui oppidum ſupra oſtia, interuallo non minimo collocauit: quem, quod ducem meliorem non habemus, ſequendum hoc loco ducimus.

XXXV.

Hinc in ortum ſolis circa *Elatam* fluuium Ptolemæus ponit *Bithynium*, quod & *Claudiopolis* vocetur. Ait enim Κλαυδιόπολις, ἡ καὶ Βιθύνιον, *Claudiopolis, quæ & Bithynium.* Strabo lib. XII pag. 389 ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὸ Βιθύνιόν ἐστιν, ὑπερκείμενον τοῦ Τηΐου, *in mediterraneo Bithyniæ eſt Bithynium, ſupra Teium* [ſiue Tium] *ſitum.* Ex quo longitudinem loci intelligimus, quia certa Tii ad Pontum poſitio. Patria fuit Antinoi, deliciarum Hadriani imperatoris. Ex Dione Xiphilinus in Hadriano pag. 262 ὁ Ἀντίνοος ἦν μὲν ἐκ Βιθυνίου πόλεως Βιθυνίδος, ἣν καὶ Κλαυδιόπολιν καλοῦμεν, *Ortus erat Antinous Bithynio, ciuitate Bithyniæ, quam etiam Claudiopolim adpellamus.* An colonia fuerit, dubitatur: nec id certo Plinii verba lib. V cap. vlt. probant: *Intus in Bithynia colonia Apamena, Agrippenſes, Iuliopolitæ, Bithynion.* Io. Vaillantius Claudii colonias enumerans, nullam memorat in Bithynia: nec nummus aut monimentum aliud ex illa reperitur. Sæpe autem ciuitates nomen principis Romani, a quo erant beneficiis adfecti,

vel

vel honoris, vel etiam adulationis caussa sibi imposuerunt. Hæc postea caput prouinciæ Honoriadis facta, in Notitiis κλαυδιύπολις dicta, & primo loco posita. Antoninus itinere a Claudiopoli Ancyram Galatiæ pag. 43 hanc Claudiopolim, vt tractus itineris per Cratiam probat, intellexit. Hunc enim ordinem seruat:

Claudiopoli		
Cratiam	M. P.	XXIIII
Carum vicum	M. P.	XXX
Legna	M. P.	XXIV
Crentium	M. P.	XXXII
Ancyram	M. P.	XXIIII.

XXXVI.

Ex mediis sola *Cratia* nota est, quæ & *Flauiopolis* fuit nominata. Ptolemæus in mediterraneis Bithyniæ: Φλαυιόπολις, ἡ καὶ Κράτεια, *Flauiopolis, quæ & Cratêa*, siue *Cratia*. Et nummo Seueri, ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΤΙ. Ionice Κρητιέων pro Κρατιέων. Et alio Iuliæ Domnæ, ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΤΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. *Cratiensium Flauiopolitarum*. Notitia Hieroclis in prouincia Honoriade Κρατία, *Cratia:* & in altera, ὁ Κρατείας, *Crateæ episcopus*. In Authentic. Constitut. XXIX cap. I *Omnibus ex æquo vrbibus prouideat, quas vtraque prius habuit prouincia: hoc est, in Honoriade quidem, Prusiadi, Cratiæ, Hadrianepoli, Tio, Claudiopoli, Heracleæ.* Ptolemæus Cratiam circa Parthenium amnem posuit, ab ostiis secundum Latinum interpretem, dimidio gradu: vt in Græco est codice, sextante gradus, siue scrupulis decem, vt alterutrum oporteat corruptum esse.

XXXVII.

Fuit & *Hadrianopolis* in hoc tractu, auctore Hierocle in Honoriade prouincia, cuius etiam Nouella XXIX modo adlegatis verbis meminit. Hanc *Hadrianopolim* etiam Holstenius, tamquam ab *Hadrianis*, vrbe circa Olympum Bithyniæ, distinguendam, Notis ad Carol. a S. Paulo pag. 167 commendat.

XXXVIII.

Ex septemtrione ad vltima australis partis, eiusdemque in ortum vergentis, progredimur, quo loco duo oppida Ptolemæus posuit, *Dadastanam* & *Iuliopolim*. Quæ harum est citerior, *Dadastana* videlicet, eam mors imperatoris Iouiani nobilitauit. Socrates lib. III extremo: ἐν χωρίῳ τινὶ παραγίνεται, ᾧ προσωνυμία Δαδάςανα. μεθόριον δέ ἐςὶ τῦτο Γαλατίας καὶ Βιθυνίας, *in vicum quemdam, cui nomen est Dadastana, in finibus Galatiæ & Bithyniæ* [Iouianus] *venit*. Sozomenus lib. VI cap. VI de eodem Iouiano: ἀπιὼν ἐπὶ τὴν Κωνςαντινύπολιν, ἐξαπίνης ἐν Δαδαςάνοις, χωρίῳ τῆς Βιθυνίας καθ' ὁδὸν, ἐτελεύτησεν, *proficiscens Constantinopolin versus, subito Dadastanis, Bithyniæ vico in via regia, exstinctus est.* Et Theodoritus lib. IV Histor. eccles. cap. V. ἐν Δαδαςάνῃ δὲ, κώμῃ δὲ αὕτη Βιθυνῶν καὶ Γαλατῶν ἐν μεθορίῳ κειμένῃ, τὸ τῦ βίυ τέλος ἐδέξατο, *Dadastanæ, qui vicus est situs in confinio Bithynorum Galatarumque, finem vitæ* [Iouianus] *habuit.* De eodem Ammianus lib. XXV

sub finem: *Quum venisset Dadastanam, qui locus Bithyniam distinguit & Galatas, exanimatus inuentus est nocte.* Et lib. XXVI cap. XXIII *Vbi Dadastanam tetigit, in qua statione perisse diximus Iouianum,* cetera. STATIONEM vocat, id est φρέριον, castellum: Græci iam laudati, Socrates & Sozomenus χωρίον, quod inter ambiguas, quas habet, notiones, etiam *castellum* a multis vertitur; Theodoritus *κώμην, vicum:* quod argumento est, exiguum fuisse, nec eo ambitu, quo solent iusta oppida. Ceterum hi omnes Δαδαςάνα, vt Ptolemæus & Theodoritus, singulari numero, etiam Ammianus *Dadastana:* ceteri pluraliter, vt frequenter Græci solent, Δαδάςανα; omnes, inquam, hi A in syllaba prima: solus Philostorgius Gothofredi lib. VIII cap. VIII τὰ Δεδάςανα, *Dedastana:* quod vero Valesius sua editione correxit & τὰ Δαδάςανα edidit: atque etiam Peutingerianæ Tabulæ est *Dadastana,* vocali prima.

XXXIX.

Extrema Ptolemæi est Ιυλιόπολις, Iuliopolis, vtique alia ab illa, quam supra circa Olympum montem, aut inter hunc & mare cum Strabone ac vtroque Plinio defendimus. Nec suspicari licet, Ptolemæi numeros, vt sæpe factum, prauatos esse, quia eumdem situm etiam Itinerarium Antonini, & Peutingeri Tabula confirmant. Illo hic ordo locorum est obseruatus itinere a Constantinopoli Antiochiam:

Nicæa			
Oriens Medio	M.	P.	XVI
Cotiæium	M.	P.	XXVIII
Dablim	M.	P.	XXVIII
Cænon Gallicanon	M.	P.	XXIIII
Dadastanam	M.	P.	XXI
Iuliopolim	M.	P.	XXVI.

Et Peutingeriana eadem serie a Nicæa:

Nicea XL *Tateabio* XXIII *Dablis* XL *Dadastana* XXVIII *Iuliopoli.* Hinc distantiam *Iuliopolis* a Dadastana, & vtriusque a Niceæ intelligimus. Qui *Iuliopolitæ* illi sunt, quos Plinius lib. V extremo memorauit, *Agrippenses, Iuliopolitas, Bithynion* coniungens; quos quia a *Gordiu come, quæ Iuliopolis vocatur,* vt antea descripserat, distinguit; vtique ex hac vlteriori sunt *Iuliopoli,* quæ in finibus sita est Galatiæ.

XL.

Quæ in vtroque itinere *Dablis* est, plurali numero Δαβλεῖς, *Dables* Ptolemæi sunt: ex cuius non minus dispositione, quam itineribus & situs & distantia ab aliis perspicitur. *Apolloniadem* Notitiarum credo Apolloniam a Rhyndacum esse, de qua supra.

XLI.

Obscuriora Ptolemæi & aliunde haud cognita sunt *Eribœa,* inter Cianum & Astacenum sinum: *Callica:* Κάλλικα, inter Nicomediam: *Patauium,* a meridie Ascanii lacus: *Agrilium,* prope Olympum montem: *Protomacra,* inter Nicæam & Dadastanam: hinc vlteriores in ortum *Timæa,* dein

dein *Latanea*, Λατάνεια; & prope Parthenium amnem Κλιταὶ, *Clitæ*, & tandem *Didaucana*, vel *Dedaucana*, inter Prusam ad Hypium, & Bithynion. In quo tractu, qui postea Honoriadis nomen suscepit, fuit etiam *Hadrianopolis*, vt in Hieroclis & altera Notitia ecclesiæ; nec non in Novella Constitutione XXIX cap. I est; hisce videlicet in prouincia Honoriade. Neque *Agrippenses* Plinii in Bithynia, quos cum Iuliopolitanis supra memorabat, noti sunt: neque eiusdem *Nicopolis*, ad Bosporum forsan, aut prope illum est certior. Sic autem de illa lib. v extremo: *Vltra Calchedona Chrysopolis fuit: deinde Nicopolis, a qua nomen etiamnum sinus retinet, in quo portus Amyci.* Nihil quoque Harduinus habuit, quod ad hanc Nicopolin adferret. *Alyatta*, Stephani χωρίον Bithyniæ, id est locus vel oppidulum, haud dubie est quod Liuius lib. XXXVIII cap. XVIII *Alyattus* vocat, & sic describit, vt non longe a Galatiæ finibus videatur abfuisse. *Ducere*, inquit, *exercitum consul ad Plitendum: deinde ad Alyattos castra posita. Eo missi ad Epossognatum redierunt, & legati cum illis reguli, orantes, ne Tectosagis bellum inferrent.*

XLII.

Insulas in Ponto Ptolemæus contra Bithyniam recenset, *Thyniadem*, & *Erithinos scopulos*. Strabo lib. XII pag. 374 vbi de ostiis Sangarii egit, subiicit continuo: πρόκειται τῆς παραλίας ταύτης καὶ ἡ Θυνία νῆσος, *ante hanc oram sita est insula Thynia.* Ptolemæo est ἡ Θυνιὰς, *Thynias*: & ceteræ, hinc orientaliores, οἱ Ερίθινοι σκόπελοι νῆσοι, *Erithini scopuli, insulæ.*

SECTIO II.

PAPHLAGONIA.

XLIII.

A Parthenio fluuio Bithyniæ termino, quem etiam Xenophon lib. VI Exped. Cyri minoris memorauit, incipit *Paphlagonia*, cuius sunt *Paphlagones*, quorum antiquissima inde ab Homero est memoria: qui Parthenium quoque Paphlagonibus tribuit, & vetustissima illorum oppida enumerat. Catalogo, vers. 358 seqq.

Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ,
Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων,
Οἵ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο,
Ἀμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον,
Κρῶμνάν τ', Αἰγιαλόν τε καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους.
Paphlagonibus præerat Pylæmenis virile cor,
Ex Henetis, vbi mularum generatio agrestium;
Qui Cytorum tenebant, & Sesamum circa habitabant,
Circaque Parthenium amnem claras domos possidebant,
Cromnamque, Aegialumque, & excelsos Erythinos.

Longitudo secundum rationes in Bithynia constitutas est a Parthenio vsque ad Halyn, nobilissimum Asiæ fluuium. Pontum Euxinum a tergo

 habet,

habet, ab oppoſita in auſtrum plaga, Galatiam. Ptolemæi ætate Paphlagoniæ nomen prouinciarum diuiſione ferme interierat. Partem enim Bithyniæ adiungit: maiorem dat Galatiæ, quam ad Pontum vsque dilatat, vt quum antea fuerit mediterranea regio, tum ſimul etiam facta ſit maritima. Sed poſt reſtitutum nomen, vti ex Notitiis manifeſtum eſt: & ante Ptolemæum Strabo illius, & Plinius rationem vtique habuerunt. Ille quidem arctiores fines facit Paphlagoniæ, verum non antiquos gentis fines, verum ampliatum regnum Mithridaticum perſequitur, quo factum, vt pauciora omnino Paphlagonibus relinquerentur: hic autem [Plinius lib. VI cap. 11] a *Billi* fluuio, aliis *Billæo*, qui cis Parthenium iuxta Tium labitur, ad Halyn vsque Paphlagoniam extendit. *Fluuius Billis*, inquit, *vltra quem gens Paphlagonia, quam Pylæmeniam aliqui dixerunt, incluſam a tergo Galatia: - - - - amnis Halys, a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens: oppida Gangre, Caruſa.* Xenophon quoque ad Halyn haud dubie hanc gentem produxit, dum Sinopen, quæ propinqua huic amni eſt, in Paphlagonia ſitam dicit lib. VI Expedit. Cyri poſt initium. Σινωπεῖς, inquit, οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ· Μιλησίων δὲ ἄποικοί εἰσιν, *Sinopenſes habitant quidem in Paphlagonia: colonii autem ſunt Mileſiorum.* Quapropter rationes noſtras in Bithynia explicatas perſequuti, a Parthenio initium Paphlagoniæ conſtituimus, perducimusque vsque ad amnem Halyn.

XLIV.

A Parthenio prima vrbs maritima ſecundum Strabonem & Ptolemæum eſt Ἄμαστρις, *Amaſtris:* * etiam Arriani ſuffragio, qui diſtantiam quoque definiuit. Ἀπὸ Παρθενίου ἐς Ἄμαστριν πόλιν Ἑλληνίδα στάδιοι ἐνενήκοντα· ὅρμος ναυσίν, *A Parthenio Amaſtrin, vrbem Græcam, ſunt ſtadia nonaginta: vbi nauium portus.* Stephanus Byzantius: Ἄμαστρις πόλις Παφλαγονίας, ἡ πρότερον Κρῶμνα, *Amaſtris vrbs Paphlagoniæ, quæ prius Cromna dicta fuit.* Sed fallitur. Cromnam enim ab Amaſtri diſtinxit Ptolemæus, & Arrianus, qui CXX ſtadiis ſeparat, & medio loco oppidum Erythinos interponit. Malim in Plinii ſententiam concedere, qui lib. VI cap. 11 dixit: *Seſamum oppidum, quod nunc Amaſtris.* Seſamum, quod paullo ante in Homeri verſu vidimus: & de quod Scylax in Paphlagonia: Σήσαμος πόλις Ἑλληνίς, *Seſamus, vrbs Græca;* puta Mileſiorum colonia: *Amaſtrios* autem nomen dicitur a Perſica muliere, Oxyathræ, qui frater Darii fuit ab Alexandro debellati filia, vxore Dionyſii Heracleæ tyranni, accepiſſe. Sic Strabo & Stephanus. Nomen ergo poſterius eſt quam vt Scylax commemorare potuerit. Strabo lib. XII pag. 375 hæc ita conciliat: ἐκείνη ἐκ τεττάρων κατοικιῶν

* Lucian. in Toxari p. 71 Κατέπλευσα ἐς Ἄμαστριν τὴν ποντικήν. ἐν προσβολῇ δὲ ἐστι τοῖς ἀπὸ Σκυθίας προσπλέουσιν οὐ πολὺ τῆς Καράμβεως ἀπέχουσα ἡ πόλις. *Nauigaui Amaſtrin vrbem Ponticam. Eſt autem hæc non multum a Carambi diſſita & e Scythia nauigantibus obiecta.* Ergo irriſores quoque irridendi ſui materiem præbent. Sed ſi *Ponticum* dicitur, quidquid in *prouincia* erat *Pontica*, quam Romani ſic adpellabant, irriſione nihil hic dignum eſt. Vide infra § 101.

κιῶν συνῴκισε τὴν πόλιν, ἔκ τε Σησάμου, καὶ Κυτώρου, καὶ Κρώμνης· τετάρτης δὲ τῆς Τηΐου. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ταχὺ ἀπέστη τῆς κοινωνίας, αἱ δὲ ἄλλαι συνέμειναν· ὧν ἡ Σήσαμος ἀκρόπολις τῆς Ἀμάστρεως λέγεται. *Hæc* [mulier] *ex quatuor ciuitatem composuit, ex Sesamo, Cytoro & Cromna: quarta fuit Teïos* (siue Tios) *quæ vero cito a societate defecit: ceteræ vero in eadem manserunt ita, vt tamen Sesamus arx & caput illarum fuerit.* Quæ sic intelligas; Sesamum reginam illam præcipue ornasse, & de suo nomine vocitasse *Amastrin*, quæ vt splendidior esset, illi tria alia oppida contribuisse, sicut & alibi pentapolin, tetrapolin aut tripolim denominatam videmus: a qua societate Tiani postea recesserint: Cromnam vero & Cytorum mansisse quidem, sed tamen ab Amastri magis magisque fuisse exhaustas. Nummi huius ciuitatis præclari supersunt, Augusti æuo percusi, cum epigraphe, ΑΜΑϹΤΡΙΑΝΩΝ. Vide Patinum pag. 9. Hoc vero gentile eius. Plinius lib x epist. XCIX ad Traianum: *Amastrianorum ciuitas, domine, & elegans & ornata, habet inter præcipua opera pulcherrimam eamdemque longissimam plateam.* Similes nummos in Marco Antonino pag. 237 Patinus exhibet. Singularis autem ille est, quem illustris Spanhemius pag. 464 ostendit, conditricis reginæ (nam Heracleenses tyranni reges vocabantur) referens ita nomen: ΑΜΑϹΤΡΙΟϹ ΒΑϹΙΛΙϹϹΗϹ, *Amastrios reginæ.*

XLV.

Inde sexaginta stadiis absunt, Arriano auctore, Ἐρύθινοι, *Erythini*, quas ὑψηλὰς, *excelsos* dixit Homerus, vt supra cognouimus. Et Apollonius lib. II Argonaut. vers. 943

Σήσαμον, αἰπεινούς τε παρεξενέοντ᾽ Ἐρυθίνους,
Sesamon, & celsos præterierunt Erythinos.

Scholiastes λόφους περὶ Παφλαγονίαν, *tumulos*, siue *montes Paphlagoniæ* interpretatur: Stephanus autem, Ἐρύθινοι, πόλις Παφλαγονίας, *Erythini, oppidum Paphlagoniæ.*

XLVI.

Hinc totidem stadiis est *Cromna*, * Homero, Apollonio, Straboni, Plinio, Arriano, & Ptolemæo laudata. Homeri & Strabonis testimonia supra audiuimus: Apollonius dicto loco vers. 944

Κρωβίαλον, Κρῶμνάν τε καὶ ὑλήεντα Κύτωρον,
Crobialum, & Cromnam, siluosum Cytorum.

Stephanus πόλιν, *oppidum* dicit: Marcianus Heracleota χωρίον, generali vocabulo, quod sæpe infra oppidum est. Meminit etiam Valerius Flaccus lib. II vers. 105

Mox etiam Cromnam, atque iugo pallente Cytoron.

XLVII.

In eodem maritimo tractu scriptores Argonautici etiam *Crobialum* memorant, sed quia nec Ptolemæus neque Arrianus eius mentionem faciunt,

* Tzetzes ad Lycophron. v. 522 Ἔστι δὲ καὶ ἡ Κρῶμνη πόλις Παφλαγονίας, ἐν ᾗ τιμᾶται ὁ Ποσειδῶν.

faciunt, certum locum designare non possumus. Apollonium de illo iam audiuimus: Valerius Flaccus lib. v vers. 102

Altius in ventos recipit ratis, ac fugit omne
Crobiali latus, & fatis tibi, Tiphy, negatum
Parthenium.

XLVIII.

Sequitur intervallo xc stadiorum relicto, Κύτωρον, siue Κύτωρος, *Cytorum* siue *Cytorus*. Hoc oppidum post Cromnam proximum habent Ptolemæus & Arrianus. Homerum, Apollonium & Strabonem testes supra aduocauimus. Scylax in Paphlagonia: Κύτωρος πόλις Ελληνὶς, *Cytorus vrbs Græca*. Stephanus, Κύτωρος πόλις Παφλαγονίας, *Cytorus, vrbs Paphlagoniæ*. Strabo, τὸ Κύτωρον ἐμπορεῖον ἦν ποτε Σινωπέων, *Cytorum erat quondam emporium Sinopensium*. Græcam autem dixit Scylax, quia haud dubie colonia Milesiorum fuit, vt pleræque in Ponto. Plinius montem hoc nomine habet. *Mons*, inquit, *Cytorus a Tio* LXIII M. *passuum*. Potuit mons & oppidum, vel hoc in monte, communi vti adpellatione.

XLIX.

Inter Cytorum & Carambin promontorium Ptolemæo sunt *Climax*, quam χωρίον, Latinus interpres castellum cognominat; & *Teuthrania*, ἡ καὶ Θύμαινα, *quæ & Thymæna* vocetur: Arrianus autem a Cytoro nauigauit ἐς Αἰγιαλὰς, *ad Aegialos* sexaginta stadiis: inde nonaginta ἐς Θύμηνα, *Thymena*. Sic scripsit sine diphthongo, quæ eadem sunt Ptolemæi *Thymæna*. Prior locus *Aegiali*, etiam Homero notus fuit, Catalog. vers. 362

Κρῶμναν τ' Αἰγιαλόν τε, cetera,

singulari numero, vt supra integro versu commonstrauimus. Strabo quoque dicto loco: μετὰ δὲ Αἰγιαλὸν Κάραμβις, *post Aegialum Carambis est*.

L.

Nobilissimum promontorium *Carambis*, quod ita Strabo descripsit: Κάραμβις ἄκρα μεγάλη πρὸς τὰς ἄρκτους ἀνατεταμένη, καὶ τὴν Σκυθικὴν δὲ χερρόνησον. ἐμνήσθημεν δ' αὐτῆς πολλάκις καὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῇ Κριοῦ μετώπου, διθάλαττον ποιοῦντες τὸν Εὔξεινον πόντον. *Carambis est promontorium magnum, versum ad septemtriones & ad Scythicam Chersonesum. Sæpe eius mentionem fecimus, & oppositi Criu-metopi, quo Euxinus Pontus in duo maria diuiditur*. Plinius prædicto loco: *Promontorium Carambis vasto excursu. Fuit & oppidum eodem nomine.* Oppidi rationem videtur etiam Scylax habuisse, quia in Paphlagonia eius editum est, Κάραμος πόλις Ελληνὶς, vbi Vossius & alii censent Κάραμβις, *Carambis* legendum esse: quia nulla Caramus in Paphlagonia. Si fuit oppidum, a Milesiis non dubitatur conditum, ideoque πόλις Ελληνὶς, *Græcum oppidum* dicitur. Plures autem tantummodo promontorium memorant, Strabo dicto loco ἄκραν μεγάλην, *magnum promontorium* dicens; & lib. VII pag. 214 ἀκρωτήριον τὸ διαιροῦν εἰς πελάγη δύο τὸν Εὔξεινον πόντον, *promontorium quod Euxinum Pontum in duo quasi maria diuidit*, id quod de opposito Κριοῦ μετώπῳ, *Criu-metopo* lib. XII, vt vidimus, etiam dixerat, quia neutrum id solum, sed coniun-

cte

cte illud & communiter perficiunt. Ptolemæus, Κάραμβις ἄκρα, *Carambis promontorium:* & Dionysius Characenus vers. 785

- - - - - Καράμβιδος ἐγγύθεν ἄκρης.
prope promontorium Carambin.

L I.

Inde Arriano & Ptolemæo est *Zephyrium:* huic deinceps *Callistratia*, quam neglexit Arrianus: vterque post ex longiore interuallo (c l stadiorum a *Zephyrio*) habent Ἀβώνυ τεῖχος, *Aboni tichos* seu munimentum, σμικρὰν πόλιν, vt Arrianus & Stephanus tradunt, id est *paruum oppidum:* aut πολίχνιον, *oppidulum*, secundum Strabonem. Omnes enim mentionem eius faciunt, & situm Ptolemæus ac Arrianus satis definiunt. Patria fuit impostoris, qui renati Aesculapii fabulam finxit, & callida arte Bithynos Paphlagonasque illusit. Lucianus in Pseudomanti de impostoris conficto vaticinio: ὡς αὐτίκα μάλα ὁ Ἀσκληπιὸς σὺν τῷ πατρὶ Ἀπόλλωνι μέτεισιν εἰς τὸν πόντον καὶ καθέξει τὸ τοῦ Ἀβώνυ τεῖχος, *quasi propediem Aesculapius cum Apolline patre aduenturus in Pontum sit, atque Aboni Tichos inhabitaturus.* * In nummo Antonini Pii, quem vir maximus Ezech. Spanhemius præbet pag. 177, ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ, cum gemino serpente, signo Aesculapii: & in gemello Golzii, ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΙΤΩΝ ΓΛΑΥΚΩΝ, *Abonotichitarum Glaucon.* Id nomen enim Draconi suo, quem Aesculapium impostor mentiebatur, imposuisse legitur. Lucianus ibidem: καὶ ὄνομά γε τῷ θεῷ ἐπιτεθέν. Γλύκων γὰρ ἐκαλεῖτο, (lege ex nummo Γλαύκων.) *Etiam nomen deo impositum. Glaucon enim vocabatur.* Gentile autem Ἀβωνοτειχίτης est, vt Stephanus & Suidas tradunt; & ipse Lucianus principio huius libri, Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀβωνοτειχίτου. Alexander autem nomen illius impostoris est. Idem oppidum postea Ionopolis fuit adpellatum. Lucianus dicto libro sub finem: μέγα ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ τόλμημα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ αἰτῆσαι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετονομασθῆναι τὸ Ἀβώνου τεῖχος, καὶ Ἰωνόπολιν κληθῆναι, *Et hoc inter alia facinus audax Alexandri, ab imperatore postulare, vt Aboni Tichos, commutato vocabulo, Ionopolis adpellaretur.* Videtur etiam impetrasse. nam id nomen postea obtinuit. Heracleota Marcianus sub finem Peripli: εἰς πόλιν Ἀβώνου τεῖχος, τὴν νῦν Ἰωνόπολιν λεγομένην, *in oppidum Aboni Tichos, quod nunc Iunopolis vocatur.* Hierocles etiam in Notitiæ suæ prouincia Paphlagoniæ scripsit Ἰωνόπολις, *Iunopolis*, quod nomen prauatum in Notitiis ceteris est: at Nouella constitutione XXIX cap. I *Ionopolis*, in Paphlagoniarum vrbium & Honoriadis recensione.

L I I.

Hinc Arrianus c l stadiis ducit ἐς Αἰγινήτην, *Aeginetin*, & L X deinde ἐς Κίνωλιν ἐμπόριον, *ad emporium Cinolin.* Prior locus Stephano est Αἰγινήτης, πολίχνιον καὶ ποταμὸς Παφλαγονίας, *Aeginetes, oppidulum & fluuius Paphlagoniæ.* Alterius nomen etiam a Marciano Heracleensi pag. 72 per N scribitur, ἀπὸ Κινώλιδος, *a Cinolide;* ceteris per M. Strabo pag. 375 Μετὰ δὲ Καραμ-

* Adde huc sis Themistii Orat. XXVII pag. 333 seq.

Κάραμβιν Κίμωλις, καὶ Αντικίμωλις καὶ Αβώνυ τεῖχος, *Post Carambin Cimolis est, & Anticimolis, & Aboni castrum.* Videtur alium ordinem instituisse, Aboni munimentum postponens Cimolidi: quod vero in nostro antea dato, quo Aboni castrum inter Carambin & Cimolin est, Ptolemæus, Arrianus, & Marcianus consentiunt; non est quod ab illo recedamus. Sed hæc obiter. Ptolemæo nostrum oppidum est Κιμωλὶς, *Cimolis:* Plinius lib. II *Oppida, Cimolis, Stephane.* Strabonis *Anticimolis* trans flumen vel parvum sinum videtur fuisse posita. In Melæ I cap. XIX legitur etiam *Cinolis, Anticinolis*, sed ex coniectura Pintiani, quem Vossius & Gronouius sequuntur.

LIII.

Cimolidi Ptolemæus subiungit *Armenen;* deinde *Stephanen:* quæ Arrianus transponit, & Stephanen citeriorem habet quam Armenen; etiam loca quædam interponit, a fluminibus & promontorio denominata. Marcianus, qui presse alias Ptolemæum sequitur, cum Arriano congruit in ordine ac dispositione: *ἀπὸ Κιμωλίδος εἰς Στεφάνην κώμην σαδια ρν'. A Cinoli ad Stephanen vicum stadia* CL, (Arrianus CLXXX:) & tum demum præter Ποταμοὺς χωρίον, *locum Potamos;* & paruum promontorium, quod *Syriadem* vocat, ducit ad *Armenen*, in omnibus sic consentiens Arriano. Vnde pronum nobis ad fidem est, turbatum ordinem Ptolemæi esse, & Stephanen in priorem locum reducendam. *Stephane* vero etiam a Ptolemæo *κώμη, vicus* tantum dicitur; a Plinio, vt modo narrauimus, inter oppida connumeratur: etiam chorographus Byzantius: Στεφανὶς πόλις Μαριανδυνῶν, *Stephanis, oppidum Mariandynorum*, quæ haud dubie est Stephane Paphlagoniæ.

LIV.

Tum *Armene*, Αρμένη, subsequitur, vicus aut oppidulum cum portu. Strabo, *Αρμένη, κώμη τῶν Σινωπέων, ἔχουσα λιμένα, Armene, vicus, Sinopensium cum portu.* Et Marcianus: *εἰς Αρμένην κώμην καὶ λιμένα μέγαν, in Armenen vicum & portum magnum.* Et Stephanus: Αρμένη κώμη Παφλαγονίας, *Armene vicus Paphlagoniæ.* Scylax autem, Αρμένη πόλις Ελληνὶς καὶ λιμὴν, *Armene oppidum Græcum & portus.* In quibusdam Græcis libris cum adspiratione scribitur, vt sit Latine *Harmene:* Plinius autem & Pomponius sine illa, *Armene.* Omnes hi, Græci & Latini, quos nominauimus, scripserunt mediam ε breui: solus Xenophon *ἀναβασ.* lib. VI post principium vocali longa, *εἰς Ἁρμήνην τῆς Σινώπης, in Harmênen, quæ Sinopensium est.* quod non recens mendum, ex Stephano liquet, qui idem in Xenophonte obseruauit. Tandem id quoque notatu dignum est, quod Mela lib. I cap. XIX scripsit, *Tum Cinolis, Anticinolis, &, quæ Paphlagoniam finit, Armene. Chalybes proximi vrbium clarissimas habent, Amison & Sinopen.* Hic quia populos, non regiones, diuidit, potuit Armenen Paphlagonum quidem facere vltimam, reliqua vero Paphlagonii limitis dare Chalybibus, qui & ipsi, saltem ex parte, fuerunt in Paphlagonia. Et sane Xenophon dicto loco: Σινωπεῖς οἰκοῦσι ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, *Sinopenses habitant in Paphlagonia.*

gonia. Et Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXII ἡ Σινώπη κειμένη ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ, *Sinope sita est in Paphlagonia.*

LV.

Sequitur ipsa vrbs *Sinope*, Σινώπη, Ponticarum vrbium clarissima. Abest ab Armene quadraginta stadiis, Arriano auctore: secundum Strabonem quinquaginta. Sita est ad peninsulam, cuius isthmum occupat duobus tantum stadiis patentem; vlteriora autem peninsulæ sunt vacua. Polybius lib. IV cap. LVII hæc prodit: quibus Strabo addit, vtrumque ad isthmi latus egregium portum habere. Summa fuit antiquitate, vt vel ad Argonautas putet Strabo originem referri posse: & fabulam nominis, de Asopi virgine filia, adiecit Apollonius lib. II vers. 948. Immo quasi tum condita fuisset, describit Valerius Flaccus lib. V vers. 108

> \- - - - - - - *alta Carambis*
> *Raditur, & magnæ pelago tremit vmbra Sinopes.*
> *Assyrios complexa sinus stat opima Sinope:*
> *Nympha prius blandosque Iouis quæ luserat ignes,*
> *Cælicolis immota procis.*

Si fuit tam antiqua, tamen exigua fuit & sine splendore, quem a Milesiorum post colonia accepit. Strabo lib. XII pag. 376 ὕστερον Μιλήσιοι τὴν εὐφυΐαν ἰδόντες, καὶ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐνοικούντων, ἐξιδιάσαντο, καὶ ἐποίκους ἔστειλαν, *Postea Milesii opportunitatem loci videntes & imbecillitatem incolarum, suam fecerunt, & eo miserunt coloniam.* Ex quo vniuersa vrbs Milesiis tamquam auctoribus tributa fuit. Strabo paullo ante: ἔκτισαν αὐτὴν Μιλήσιοι, *Milesii eam* [Sinopen] *condiderunt.* Xenophon lib. VI ἀναβασ. post principium: Σινωπεῖς Μιλησίων ἄποικοί εἰσι, *Sinopenses sunt Milesiorum colonia.* Et Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXII ἡ Σινώπη Μιλησίων ἦν ἄποικος, κειμένη ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ, μέγιστον εἶχεν ἀξίωμα τῶν περὶ τοὺς τόπους, *Sinope Milesiorum colonia erat, sita in Paphlagonia, summam in illis locis auctoritatem obtinuit.* * Ipsa quoque tam potens fuit, vt alias ex suis colonias deduceret, Cerasuntem, Trapezuntem, claras in Ponto ciuitates, de quibus postea dicturi sumus. Longo sic tempore libertate vsa, tandem capta est a Pharnace, Ponti rege, auo Mithridatis ab Romanis debellati, ex quo regia sedes Ponticorum regum facta est. Mithridates enim Euergetes ibi a suis interfectus est: Eupator autem seu vltimus Mithridates in ea vrbe natus & educatus: quæ Strabo refert lib. X & XII. Mithridatico bello Lucullus expugnauit. Cicero pro Lege Manil. cap. VIII de illo proconsule: *Sinopen atque Amisum, quibus in oppidis erant domicilia regis omnibus rebus ornata atque referta, ceterasque vrbes Ponti & Cappadociæ permultas vno aditu atque aduentu esse captas.* Romana deinde in eam colonia deducta fuit. Strabo lib. XII νυνὶ καὶ Ῥωμαίων ἀποικίαν δέδεκται, καὶ μέρος τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐκείνων ἐστὶ, *Nunc Romanorum recepit coloniam, quæ in partem vrbis agrique venit.* Et Plinius lib. VI cap. II *nunc est colonia Sinope.* Id quod num-

(Ll) 2 mis

* Sinopensium calliditas aduersus Datamen obsidentem narratur ab Ænea Poliorcet. cap. 40 pag. 1715.

mis etiam illuſtratur, quibus eſt COL. IVL. SINOPE: item alio Caracallæ, C. I. AV. SINOP. id eſt *Colonia Iulia Auguſta Sinope:* & alio Getæ, C. I. F. SINOPES, *Coloniæ Iuliæ Felicis Sinopes*. Auguſtus ergo nouæ coloniæ auctor fuit.

LVI.

Inter Sinopen & Halyn amnem Arrianus ponit *Caruſam*, & Ζάγωρα, *Zagora:* Ptolemæus *Cyptaſiam*, & *Zaliſci* fluuii oſtia, & deinde *Galorum*, Γάλωρον, oppidum. omnia obſcura nomina, præter *Caruſam*, quam Scylax *Caruſſam* ſcripſit & Græcam vrbem vocitauit: Plinius autem ſimplici littera *Caruſa*, vt Harduinus ex MSS. emendauit. Ignota etiam *Coluſſa* Scylacis, & valde vereor, vt *Zagora* & *Galorum* ſint ſalua atque integra, nec forſan alterum ex altero prauatum.

LVII.

Halys amnis totius citerioris Aſiæ nobiliſſimus longo regionem illam tractu percurrit, olim Crœſi regnum finiens. * Curtius lib. IV cap. XI. *Halys amnis, qui Lydiam terminat.* Plinius lib. V cap. II *Amnis Halys a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens.* Et Herodotus lib. I cap. LXXII recte quidem imperium Medorum Lydorumque diſterminaſſe tradit, ductum autem videtur longius iuſto ἐξ Ἀρμηνίου ὄρεος διὰ Κιλίκων, *ex Armenio monte per Cilices* proferre, niſi & montem ſingularem huius nominis & Cilices trans Taurum Cappadocibus permixtos intelligat. Ipſe vero videtur proprios illo nomine deſignaſſe, quia paucis interiectis verbis dicit: ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον. *Halys fluuius dirimit prope cuncta Aſiæ inferioris inde a mari, quod Cypro obiectum eſt uſque ad Pontum Euxinum.* Sed quis Halyn vltra Taurum vidit & Cyprio propinquum mari? & fontes & curſus intra Taurum ſunt. Strabo, ipſe Cappadox, lib. XII pag. 376 de hoc amne: ἔχει τὰς πηγὰς ἐν τῇ μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ, *fontes* [Halys] *habet in Cappadocia Magna.* Non ergo attingit Ciliciam propriam. Finem vero Paphlagoniæ eſſe ipſe agnoſcit ibidem Herodotus, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας, hoc eſt, *inter Paphlagonas Cappadocasque interfluere.* Eadem Strabo ibidem: *Galatas Paphlagonasque a Leucoſyris* ὁρίζει, *diſtinguit.* Apollonii ſcholiaſtes ad lib. II verſ. 366 Ἅλυς ποταμὸς Παφλαγονίας, *Halys fluuius Paphlagoniæ:* quod contra Melam ſupra adlegatum notamus, qui in Armene, citra Sinopen ſita, Paphlagoniam finiebat. Nomen *Halys* eſt ἀπὸ τῶν ἁλῶν, ἃς παραῤῥεῖ, *a ſalinis, quas præterfluit*, itidem Strabone dicto loco adnotante.

LVIII.

Haly amne finimus oram Paphlagoniæ, Herodotum & Strabonem imitati: Ptolemæus, qui Galatiam cum Paphlagonia commiſcet, quod ipſius forſan ætate Paphlagonia Galatarum prouinciæ contributa erat, nihilominus lib. V cap. V fatetur, τὰ ἐπὶ θαλάσσῃ οἱ κατὰ τὴν Παφλαγονίαν κατέχουσι, *maritima a Paphlagonibus teneri:* hic, inquam, vltra Halyn Galatiæ ſuæ mariti-

* De Haly adde Xenophont. Cyri Expedit. V pag. 358 D.

maritimæ, quæ Paphlagoniæ est, vrbem Ἀμισὸν, Amisum adiicit, in quo & Plinium videtur ducem habuisse, qui dicto loco in Paphlagonia, (immiscens tamen *gentem Cappadocum*) Amisum cum Paphlagoniæ oppidis coniungit. *Oppida*, inquit, *Gangre, Carusa, Amisum liberum*. Nos autem hoc ad Pontum regionem, seu Cappadociam Ponticam, quia trans Halyn situm est, reiicimus.

PAPHLAGONIA MEDITERRANEA.

LIX.

Caput gentis & regia sedes fuit *Gangra*, seu *Gangre*, singulari numero: vel plurali *Gangræ*, siue τὰ Γάγγρα, *Gangra*. Strabo lib. XII pag. 387 *Vltimus Paphlagoniæ rex Deiotarus fuit, Castoris filius, cognomento Philadelphus*, τὸ Μορζέως βασίλειον ἔχων, τὰ Γάγγρα, πολισμάτιον ἅμα καὶ φρούριον, *Morzeos regiam habens, Gangra, oppidulum simul ac castellum*. Morzes siue Morzus rex fuit Paphlagonum Antiochi M. temporibus. Liuius lib. XXXVIII cap. XXVI *Ariarathis Cappadoces & Morzi auxiliares in læuo* [cornu] *quatuor ferme millium numerum explebant*. Athenæus lib. III cap. VII ἐν Γάγγροις πόλει Παφλαγονικῇ, *Gangris, vrbe Paphlagoniæ*. At Plinius lib. VI cap. II *Oppida, Gangre, Carusa, Amisum liberum*. Gangre, ex Γάγγρη, quod & *Gangra* scribitur, singulari numero. Stephanus Byzantius: Γάγγρα, πόλις, θηλυκῶς, *Gangra oppidum, feminea forma:* cuius originem ex Alexandri libro de Paphlagonia describit. Addit vero Eratosthenem dixisse τὰ Γάγγρα, οὐδετέρως, *Gangra, neutro genere*. Socrates lib. II cap. XLIII σύνοδος ἐν Γάγγραις τῆς Παφλαγονίας συναχθεῖσα, *synodus Gangris Paphlagoniæ congregata*, femineo plurali. Et Sozomenus lib. III cap. XIV πλησιοχώρους ἐπισκόπους συνελθεῖν ἐν Γάγγραις τῇ μητροπόλει Παφλαγόνων, *finitimos episcopos Gangris conuenire, quæ metropolis est Paphlagoniæ*. Hac synodo vrbs notior facta. In Notitiis etiam primo loco, tamquam metropolis, ponitur, in quibus est ὁ Γαγγρῶν, *Gangrarum episcopus*. Et Ephesina synodo subscripsit Βοσπόριος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν τῆς μητροπόλεως ἐπαρχίας Παφλαγονίας, *Bosporius episcopus Gangrorum, quæ metropolis in prouincia Paphlagonia est*. Situm difficile est inuenire, quia nec Ptolemæus habet, neque in itinerariis adparet, præterquam quod Peutingeriana tabula *Gangaris* exstat, quæ haud dubie *Gangra* est; vnde iter Pompeiopolin per XXXV dirigitur: hinc Sinopen per XXVII. Quæ si ita sunt (nec vero certiora habemus) magnopere errant, qui ad flumen Halyn ponunt: vti fit in indice conciliorum, etiam Labbei editionis. Gentile Stephano est Γαγγρηνός, *Gangrenus*.

LX.

Ex eadem Peutingeri vetusta Tabula *Pompeiopolis* Paphlagoniæ in longe alium locum, ac Ptolemæus posuit, reducenda est. Hic enim posuerat in parte maxime australi prope Ancyram Galatiæ: ex Tabula autem videmus inter Gangram & Sinopen constitutam esse, & XXVII mil-

libus passuum a Sinope remotam. quas Ptolemæus vrbes prope duobus gradibus disiunxit. Socrates lib. II cap. XXXIX & XL & XLII memorat Sophronium quemdam, τὸν Πομπηϊουπόλεως τῆς ἐν Παφλαγονίᾳ, *Pompeiopolis, quæ in Paphlagonia est*, episcopum. Et Sozomenus lib. IV cap. XXII de eodem Sophronio: ὁ Πομπηΐου πόλεως τῆς Παφλαγόνος. Et Ephesino concilio subscripsit Αργῖνος ἐπίσκοπος Πομπιουπόλεως τῆς Παφλαγονιας, *Arginus episcopus Pompeiopolis Paphlagoniæ.* Etiam Hieroclis Notitia in Paphlagonia scriptum est Πομπιούπολις, elisa littera, quæ diphthongum quasi faciebat. De situ supra dictum Ptolemæum in austrum deiicere: attollit magis Peutingeriana hoc ordine:

Gangaris XXXV *Pompeiopolis* XXVII *Sinope.*

LXI.

Cetera Ptolemæi sunt minus nota, Ἄνδραπα ἡ καὶ Νεοκλαυδιόπολις, *Andrapa, quæ & Neoclaudiopolis*, quam *Olgasi* monti ab austro subdit, orientem versus: ad eumdem montem *Conica*, hinc in occasum *Sacorsa*, atque *Moson:* Et hæc in australi latere. In septemtrionali, *Zagira, Plegra,* Σέκορα, *Secora:* medio loco, *Eluia, Tobata, Xoana.* Ignota hæc nobis, nec quidquam eorum in Notitiis adparet. Plinio omnium primum in Paphlagonia oppidum est *Mastya Milesiorum:* postea Cromnam ponit & Amastrin. Ignota *Mastya*, & mendi suspectum vocabulum. Augustana Tabula *Mastrum* habet cum oppidi non mediocris insignibus, XII millibus vltra Tium, in orientem versus. Sed nec Mastrum aliunde est cognitum. Non autem dubitandum, quin idem sit Mastrum & Mastya, quia illud auctor Tabulæ vltra Tium posuit; hanc Plinius citra Cromnam: medio autem loco inter Tium & Cromnam *Amastris* est, quod nomen cum vtroque conuenit. Quod adfirmarem ita esse, nisi Plinius post paullo Amastrin ipse commemoret, quæ Sesamus antea vocata fuerit. Sed alibi etiam ex vno duo oppida fecerunt Ptolemæus atque Plinius. Nihil autem hic definimus.

LXII.

Incertus etiam locus est *Mantinium*, de quo Socrates lib. II cap. XXXVIII *Quum audisset* [Macedonius] multos Nouatianos esse κατὰ τὸ Παφλαγόνων ἔθνος, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Μαντίνιον, *in Paphlagonia, & maxime circa Mantinium.* Iustinianus Nouella XXIX cap. I sex Paphlagoniæ ciuitates constituit, *Germanicopolin, Gangram, Pompeiopolin, Dadybros, Tumulos Amastridis, & Ionopolin.* Quæ primo loco ponitur, *Germanicopolis*, est Ptolemæi Γερμανόπολις, *Germanopolis*, inter Tobatam & Xoanam interpretis, quæ Græce Σήλκα est, posita. Præponitur Gangræ tamquam metropolis: tamen & Hierocles & Porphyrogennetus Gangram metropolin laudant, quasi semper eo honore fuerit. *Dadybri* sunt Hierocli Δάδυβρα, *Dadybra*, & in alia Notitia, ὁ Δαδύβρων, *Dadybrorum episcopus.* Quo loco fuerint, ignoratur, Cetera superius sunt explicata.

SECT. III.

SECTIO III.

PONTVS siue REGIO PONTICA.

LXIII.

Ampla regio, ab Haly amne ad Colchos vsque patens, a Ponto Euxino, supra quem sita, nomen accepit, vt & ipsa *Pontus* adpelletur. Plinius & Ptolemæus cum Cappadocia coniungunt: sed Strabo rectius separauit. Fuerunt enim diuersa regna, quod Mithridates in Ponto; Ariarathes in Cappadocia possederunt· & ipsa natura vastis montibus vtrumque regnum intersepserat. Strabo lib. XII pag. 372 ὅριον δ' ἐςὶ τῦ Πόντυ καὶ τῆς Καππαδοκίας ὀρεινή τις παράλληλος τῷ Ταύρῳ, *Iuga montium, Tauro parallela, Cappadociam a Ponto separant.* Hi sunt montes, quibus *vallatum* Pontum dixit Cicero pro Archia cap. IX. *Populus*, inquit, *Romanus aperuit, Lucullo imperante, Pontum, & regiis quondam opibus, & ipsa natura regionis circumvallatum.* Idem Strabo lib. XII pag. 377 de fluuio Iri: ἔχει τὰς πηγὰς ἐν αὐτῷ τῷ Πόντῳ, *fontes in ipso Ponto habet.* In his ergo *Pontus* regio est, siue regnum Mithridatum, quod angustum primo, deinde magis magisque, etiam vltra hos fines, ampliatum fuit. Ipse Ptolemæus maritimam hanc oram in tres partes, vt sub Cæsaribus erant, distinguens, *Ponti* nomen singulis dat, non Cappadociæ, quarum occidentalem, *Pontum Galaticum* vocat; orientalem, *Pontum Cappadocium:* mediam, *Pontum Polemoniacum.*

LXIV.

Ab Haly fluuio ad Amisum nihil omnino habet Ptolemæus: Arrianus nihil memorabile, sed *Naustathmum*, & *Conopeium* lacum. & *Eusenen*, Εὐσήνην, quem locum Ptolemæus in mediterraneis posuit. Strabone auctore interiacet Γαδιλὼν, *Gadilon*, & *Saramena*, cum fertili campo *Gandilonitide.* Ipsa autem Ἀμισὸς, *Amisus*, vrbs Græca est, ἀξιόλογος, *illustris*, vt Strabo dicit, qui ex Theopompo refert, primo a Milesiis fuisse conditam, postmodum auctam Atheniensium colonia. Ex quo est, quod Arrianus simpliciter scribat, Ἀμισὸς, πόλις Ἑλληνὶς, Ἀθηναίων ἄποικος, *Amisus, vrbs Græca, Atheniensium colonia.* Plinius *Amisum* dixit, neutro genere. Scylax non memorauit, neque Pontico suo itinere Xenophon: quorum tamen ætate exstitisse, ex Polyæni lib. VII cap. XXI constat, vbi Datamen, Artaxerxis regis ducem, refert militibus, qui stipendium flagitabant, dixisse, δεῖν ἐς Ἀμισὸν ἀφικομένυς κόψαι νόμισμα, *oportere ipsos Amisum proficisci & monetam cudere.* Aliquamdiu fuit libera, vt omnes Græcorum in Asia ciuitates: post oppressa ab regibus Ponti, qui domicilium ibi seu regiam arcem condiderunt. Cicero pro Lege Manil. cap. VIII *Sinopen atque Amisum, quibus in oppidis erant domicilia regis omnibus rebus ornata atque referta*, Lucullum ait cepisse. Romani libertatem reddiderunt. Plinius lib. VI cap. III *Amisum liberum.* Et nummis Hadriani, Ælii Veri, ac Caracallæ, ΑΜΙϹΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ, *Amisi liberæ.* Gentile Ἀμισηνὸς, *Amisenus.* Plutarchus Lucullo pag. 514 Ἀμισηνῶν πόλις. Nummo Maximini ΑΜΙΣΗΝΩΝ. Plinius

lib. X

lib. x epist. xciii ad Traianum: *Amisenorum ciuitas, & libera & fœderata beneficio indulgentiæ tuæ, legibus suis vtitur.* Ei iunctum a Mithridate est oppidum *Eupatoria*, de quo in altera Eupatoria seu Magnopoli in mediterraneis dicturi sumus.

LXV.

Ab Amiso vterque ad Αγκῶνα, *Anconem*, id est Cubitum seu locum cubito similem, ducunt: quem Ptolemæus vocat Λευκοσύρων ἀγκῶνα, *Leucosyrorum*, qui fere Cappadoces sunt, *Anconem*, siue Cubitum: Arrianus Αγκῶνα λιμένα, *Anconem portum*, iuxta quem *Iris* fluuius in Pontum se effundat. Apollonio lib. ii vers. 369

- - - - μέγας καὶ ὑπείροχος Αγκὼν
Ἐξανέχει γαίης, - - - - - -

id est, *magnus atque eminens Ancon extenditur terræ:* quod scholiastes interpretatur, montibus circumdatum portum, qui in mare excurrant.

LXVI.

Fluuius autem ὁ Ἶρις, *Iris*, * (patrio casu τοῦ Ἴριος) in ipso Ponti regno oritur, & Comana Pontica pertransiens, adluit Amasiam, Strabonis, qui hæc narrat, patriam, auctusque *Lyco*, non ignobili flumine, per *Phanaræam* delapsus & Themiscyram, Ponto infunditur. Apollonio est versu 367 ἀγχιῤῥοος Ἶρις μειότερος, id est, *prope* [Halyn] *fluens, eoque minor.*

LXVII.

Lycus autem fontem in Armenia [minore] secundum Strabonem habet. Plutarchus Lucullo pag. 500, quum ipse Lucullus περὶ τὴν Αμισὸν διέτριβε, hoc est, *lenta obsidione Amisum oppugnaret*, Murena ibi relicto, adversus Mithridatem profectus est, qui ἐν Καβείροις, *ad Cabira* statiua habuerat. Hic autem διαβὰς τὸν Λύκον ποταμὸν, εἰς τὸ πεδίον προυκαλεῖτο τοὺς Ρωμαίους, *transgressus Lycum fluuium, in campum patentem prouocauit Romanos.* Plinius lib. vi cap. iii *Iris flumen deferens Lycum.*

LXVIII.

Inter Irin & Thermodontem fluuios nihil Arrianus amplo interuallo habet, nisi *Heracleum*, vbi portus sit, ccclx stadiis ab ostiis Irios; xl a Thermodonte: Ptolemæus autem antequam ad locum Herculis veniat campum memorat *Phanaræam* (sic cum Strabone scribendum est, non, vt editum *Phanagoria*, quod vrbis, non campi, nomen est ad Cimmerium Bosporum) & *Themiscyram*, quam ipse quidem vt oppidum notat, quod etiam Scylax fecit, cui πόλις Ελληνὶς Θεμισκυρα, *vrbs Græca Themiscyra* est: Straboni autem est πεδίον, *campus* Themiscyra, cuius miram laudat fertilitatem. ** Hecatæus apud Stephanum in *Chadisia:* Θεμισκύρη πεδίον ἐστὶν ἀπὸ Χαδισίης μέχρι Θερμώδοντος; *Themiscyre campus est a Chadisia ad Thermodontem vsque.* Potuit eodem nomine & campus & oppidum in eo adpellari, præsertim quum plures oppidi mentionem faciant. Diodorus Sicu-

* Vid Xenophon Expedit. Cyri V pag. 358 D.

** Duo regii iuuenes Plynos & Scolopythus in Cappadociæ Ponticæ ora iuxta amnem Thermodoontem consederunt, campis Themiscyriis sibi subiectis. Orosius I hist. c. 15 p. 40.

Siculus lib. IV cap. XVI de Hercule: *καταπλεύσας ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ πλησίον Θεμισκύρας πόλεως κατεστρατοπέδευσεν, ἐν ᾗ τὰ βασίλεια τῶν Ἀμαζόνων ὑπῆρχε, nauigans ad ostia amnis Thermodontis, prope vrbem Themiscyram castra posuit, in qua regia erat Amazonum.* * Et Appianus Bello Mithridat. p. 375 de Lucullo: *ἐπολιόρκει ἑτέρῳ στρατῷ Θεμίσκυραν, altero exercitu Themiscyram oppugnabat.* Id vero nos dubios in hac re habere possit, quod Strabo Irin fluuium per Themiscyram campum in Pontum deducit: quos vero iam audiuimus, Thermodonti quam Irii propiorem Themiscyram statuunt, inter quæ flumina mirum quantum spatium Arrianus ponit. Quod vero Strabo etiam ab altera parte Thermodontis rationem in campo illo describendo habet, videri Arriani numerus corruptus potest. Etiam Herodotus lib. IV cap. LXXXVI *Θεμίσκυραν τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ, Themiscyram ad Thermodontem amnem,* vel supra illum, sitam dixit: & Mela lib. I cap. XIX *Ad Thermodonta campus: in eo fuit Themiscyrium oppidum.* Et Apollonius lib. II vers. 371 *Θεμισκύρειον ἄκρην, promontorium Themiscyréum,* & *στόμα Θερμώδοντος, ostium Thermodontis* coniungit. ** Is vero campum illum non Themiscyram, sed vers. 373 *Δοίαντος πεδίον, Dœantis campum* vocitauit; *** ad quem locum scholiastes: *Δοίας καὶ Ἄλκμων, Dœas & Alcmon fratres* fuerunt: &, *τοῦ Δοίαντος πεδίου εἰσὶ τρεῖς πόλεις, ἔνθα κατῴκουν αἱ Ἀμάζονες, Λυκαστία, Θεμίσκυρα, καὶ Χαλυβία, tria oppida in Dœantis campo sunt, vbi Amazones habitarunt, Lycastia, Themiscyra & Chalybia.* Sed vt Amazonum res in fabulis latent, ita de oppidis illarum & habitationibus nihil certi potest definiri.

LXIX.

Lycastum tamen est Plinii lib. VI cap. III, idemque Pomponii Melæ *Lycasto*, primo casu, lib. I cap. XIX.

LXX.

Certius fuit oppidum *Chadisia*, de quo Stephanus: *Χαδισία, πόλις Λευκοσύρων, Chadisia oppidum Leucosyrorum:* quod in ora fuisse non dubitamus, quia Menippus in *Periplo* memorauit, cum flumine *Chadisio* ab amne Iri disiunctum centum stadiis. Fuit ergo in Themiscyræ campi parte occidentali, vt supra ex Hecatæo idem Stephanus notauerat. Interiisse Ptolemæi & Arriani silentium probat. Plinius etiam flumen *Chadisiam* loco dicto memorauit.

LXXI.

Fluuius *Θερμώδων, Thermodon* insignis est propter Amazones, † vt credebatur, accolentes. Virgilius lib. XI vers. 659

Quales

* Addatur idem II pag. 128.

** Themistius Orat. XXVII pag. 313 A, de Ponto & Phaside locutus pergit: *Ἐκεῖ δέ που καὶ ὁ Θερμώδων καὶ τὰ Ἀμαζόνων ἔργα, καὶ τὸ Θεμισκύριον, vbi Thermodon & Amazonum opera & Themiscyra extant.*

*** Nonn. Dionysiac. XIII v. 516 p. 182
Καὶ δάπεδον Δοίαντος ἐπώνυμον.

† Orosius I histor. c. 15 p. 40, 41. Ouidius de Ponto IV ep. 10. Lysias Orat. XXXI c. 2 p. 490. Apollodor. II c. 5 §. 9 p. 110. Themistius Orat. XXVII pag. 33 A. Diodor. II pag. 128.

Quales Threïciæ quum flumina Thermodontis
Pulsant, & pictis bellantur Amazones armis.

Et Propertius lib. III eleg. XIV

Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
Thermodontæis turba lauatur aquis.

Et Valerius Flaccus lib. IV Argonaut. verſ. 600

Quid memorem, quas Iris aquas, quas torqueat Ancon?
Proxima Thermodon hic iam ſecat arua: memento.
Incluta Amazonidum, magnoque exorta Gradiuo
Gens vbi. *

Latinis libris hoc nomen perſæpe auctum ſyllaba *Thermodoon* conſpicitur: verum minus recte. Græci enim conſtanter in ſecunda ω habent, Θερμώδων, quod obſtat, quo minus Latinis carminibus *Thermodoon, Thermodoontis* legi poſſit, quia ſic ſecunda corriperetur. **

LXXII.

A Thermodonte fluuio Ptolemæus ad *Polemonium* oppidum progreditur: multa interponit Arrianus, ſed parui momenti omnia, Βῆριν, *Berin* fluuium; *Thoarin* fluuium; *Oenoën*, forſan oppidum: *Phigamuntem* fluvium: & *Phadiſanam* Φρύριον, *caſtellum:* tum vero ſequitur *Polemonium*, a Polemone rege, quem Antonius conſtituerat, ad mare conditum: a quo pars Ponti, vt Ptolemæus diuiſit, *Pontus Polemoniacus* vocatus fuit. Succedit apud vtrumque auctorem *Iaſonium promontorium;* poſt quod apud Arrianum Κιλίκων νῆσες, *Cilicum inſula;* & deinde oppidum Βοὼν, *Boon*, cum portu. ἐν Βοῶνι ὅρμος ναυσὶν, *in Boune*, inquit, *nauium eſt portus*.

LXXIII.

Proxima ſunt Κοτύωρα, *Cotyora*, nonaginta nempe ſtadiis a Boone. Xenophon lib. V Exped. Cyri min. pag. 209 ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκῦντας ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ, *Venerunt Cotyora, Græcam ciuitatem, Sinopenſium colonos, habitantes in Tibarenorum regione.* *,* Et Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXII de eodem Græcorum ex Perſia itinere: κἀκεῖθεν εἰς Κοτύωρα πόλιν παρεγενήθησαν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον, *Inde Cotyora venerunt, quæ Græca vrbs eſt & Sinopenſium colonia.* Plinius lib. VI cap. IV *Cotyorum* ſingulari numero. Praue Ptolemæus Κυτέωρον, *Cyteorum* ſcripſit, traiectis & mutatis priorum ſyllabarum vocalibus: nec ſanum, quod in Strabonis libris Κύτωρος vel Κύτωρος legitur. Corrigenda hæc ad Xenophontis & Diodori ſcripturam ſunt, vt Arrianus Xenophontem, quem nominatim laudauit, in hac voce imitatus eſt.

LXXIV.

Turbatiora ſunt, quæ vsque Trapezuntem apud diuerſos auctores ſequuntur. Ptolemæus *Hermonaſſam* proxime poſt Cotyora poſuit, quam alii cum Trapezunte coniungunt. Arrianus tradit, *Pharnaciam* eſſe veterum

* Amazones hæ ab Africanis ſecernendæ. Diodorus Siculus III pag. 185.
** Add. Xenophon Cyri Expedit. V p. 358 D. Themiſtius Orat. XXVI pag. 333 A.
, Adde ſubſequentia ibidem.

terum *Cerasuntem:* Strabo autem ex Cotyoris Pharnaciam esse conditam: Plinius & Ptolemæus diuersa hæc oppida & a se disiuncta posuerunt *Cotyora*, *Cerasuntem*, & *Pharnaciam*. Xenophon quoque *Cerasuntem* a *Cotyoris* distinxit, vt de diuersitate illarum vrbium duarum vix liceat dubitare: an vero Pharnacia Cerasuntis locum occupauerit, in vtramque partem disputari potest. Ptolemæus non paruo interuallo separauit: etiam Plinius, vt diuersa oppida, discreuit: at Arrianus, qui Ponti oram nauigauit, *ἄυτη ἡ Φαρνάκεια πάλαι Κερασοῦς ἐκαλεῖτο*, *hæc Pharnacia olim Cerasûs vocata fuit.* Nollem αὐτόπτῃ homini contradicere, nisi Strabo in Ponto natus, atque idcirco haud dubie peritus patriæ, itidem Pharnaciam a Cerasunte distinxisset. εἶτα, inquit, Κοτύωρος πολίχνη, ἐξ ἧς συνῳκίσθη ἡ Φαρνακία· εἶτα Ἰσχόπολις κατεῤῥιμμένη· εἶτα κόλπος, ἐν ᾧ Κερασοῦς τε καὶ Ἑρμώνασσα κατοικίαι μέτριαι, *Deinde Cotyorus, paruum oppidum, ex quo Pharnacia est condita: tum Ischopolis deiecta: dein sinus est, in quo Cerasus & Hermonassa sunt, mediocria oppida.* Tantum abest, vt ex hisce Pharnaciam & Cerasuntem eandem esse probari possit, aut eodem loco impositam, vt potius discrimen earum & interuallum clarissime perspiciatur. Crederem Cerasuntem oppidum euersum fuisse, quum Arrianus nauigaret, vt de sede eius nihil certi aut veri eidem constaret, nisi idem in notitiis ecclesiæ tamquam episcopalis vrbs memoraretur: * Cotyorum vero, vel Cotyora, tunc vicus (νῦν κώμη) quum Xenophontis æuo πόλις, *oppidum* fuisset, condita Pharnacia, forsitan exhaustum fuit, quamuis ex interuallo situm esset.

LXXV.

Itaque Strabonem sequuti post Cotyorum siue Cotyora in propinquo *Pharnaciam*, siue vt Plinius scripsit, *Pharnaceam* ponimus. Græci etiam diuerso modo scribunt, Strabo & Ptolemæus Φαρνακία, *Pharnacia:* Arrianus Φαρνάκεια, *Pharnacea.* Conuenit in situ cum Strabone Plinius, per centum millia passuum Trapezuntem inde producens. Condita haud dubie a Pharnace rege fuit, auo Mithridatis vltimi, ab Romanis deuicti, patre Mithridatis Euergetæ, Romanorum in Punico bello socii. Meminit etiam Plutarchus Lucullo pag. 502 regias feminas deposuisse Mithridatem περὶ Φερνακίαν, *circa Phernaciam* (sic scripsit pro Φαρνακίαν) quas qui interficeret, misisse ex fuga, quum victus fuisset a Lucullo.

LXXVI.

Deinde est Strabonis Ἰσχόπολις, *Ischopolis:* quam prostratam & euersam dixit. Ptolemæus scripsit Ἰσκώπολις, *Iscopolis.* Tum sinus incipit; in quo *Cerasûs* sita & *Hermonassa.* Mediocria oppida Strabo dixit: sed *Cerasûs* forsan splendidior olim. Pomponius lib. I cap. XIX *Raræ vrbes: Cerasûs & Trapezûs maxime illustres.* Scylax pag. 80 Κερασοῦς πόλις Ἑλληνίς, *Cerasûs, Græcum oppidum.* Colonia enim Sinopensium fuit. ** Diodorus Siculus lib. XIV cap. XXXI ἀνέζευξαν ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ τριταῖοι παρεγενήθησαν εἰς Κερασοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον, *profecti Trapezunte, tertio die venerunt*

* Memoratur etiam a Niceta in Alexio Comnen. III c. 6 pag. 340 D.

** Eadem docet Xenophon Cyri Expedit. V pag. 349 C, D. & in Colchide ponit, quod mireris.

nerunt Cerasuntem, Græcam ciuitatem, & Sinopensium coloniam. Hierocles in sua Notitia *Cerasuntem* quarto loco Ponti Polemoniaci constituit.

2. Ammianus Marcellinus lib. XXII cap. XIII hinc arborem & fructum *cerasum* arcessit. Postquam enim Ponti & Paphlagoniæ nobiliores vrbes enumerauerat, adiicit: *& Cerasûs, vnde aduexit huiusmodi poma Lûcullus: insulæque arduæ, Trapezunta & Pityunta continentes, oppida non obscura.*

LXXVII.

Hinc Strabo ducit *Hermonassam:* multa autem interposuit Arrianus, insulam *Arrhentiadem*, deinde *Zephyrium* cum portu: & *Tripolim*, quam & Plinius cum *Philocalea* memorauit lib. VI cap. IV; & *Argyria*, & *Philocaleam:* hinc *Coralla*, & *Sacrum montem*, & *Cordylam* portum: tum demum *Hermonassam*. Hanc Ptolemæus perperam ad Cotyorum, atque ita ante Iscopolim & Cerasunta collocauerat. Strabo enim & Arrianus consentivnt in huius loci vicinitate Trapezuntina. Ille, pag. 378 τῆς Ερμωνάσσης πλησίον ἡ Τραπεζῦς, *prope Hermonassam est Trapezûs:* hic in Periplo Ponti, ἀπὸ Ερμωνάσσης εἰς Τραπεζῦντα, σάδιοι ἑξήκοντα, *ab Hermonassa Trapezuntem, stadia sexaginta.* Strabo μετρίαν κατοικίαν, *mediocre oppidum.*

LXXVIII.

Ipsa vrbs *Trapezus* antiqua est, Græcis moribus ac institutis, colonia quippe Sinopensium. Xenophon Exped. Cyri minoris lib. IV sub finem: ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζῦντα, πόλιν Ελληνίδα, οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ, *ad mare tandem peruenerunt, in Trapezuntem, Græcam ciuitatem, Euxino Ponto impositam, Sinopensium coloniam, in Colchorum finibus sitam.* Eadem Diodorus lib. XIV cap. XXXI repetiit. Et Scylax in Macrocephalorum gente: Τραπεζῦς πόλις Ελληνὶς, *Trapezûs vrbs Græca.* Antiquitatis etiam Tacitus testis est lib. III Hist. cap. XLVII *Anicetus*, inquit, *Polemonis libertus Trapezuntem, vetustam Asiæ ciuitatem, a Græcis in extremo Ponticæ oræ conditam, subitus irrupit.* Hæc autem libera sub Romanis, deuicto Mithridate, fuit. Plinius lib. VI cap. IV *Trapezûs, liberum*, puta oppidum. In nummis eius, qui inscripti sunt ΤΡΑΠΕΖΟΝΤΙΩΝ. Apollo capite radiato cernitur, quod argumentum Græcæ originis & institutorum est, etiam studiorum liberalium, quæ in hac ciuitate vsque ad vltima tempora, quibus a Turcis capta est, fuerunt conseruata. Splendorem eius laudauit Mela; *maxime illustrem* vocans; commercia Eustathius ad Dionysii vers. 688, ἡ Τραπεζῦς, inquiens, κλίσμα Σινωπέων. μέγα ἐμπόριον, *Trapezûs Sinopensium opus est, magnum emporium.* Situm oppidum in peninsula est, & montibus vallatum. Plinius dicto loco: *Trapezûs liberum, vasto monte clausum.* Ammianus quidem, prædicto supra loco, in *ardua insula* dixit positam hanc vrbem fuisse, sed sæpe peninsulæ cum insulis confunduntur. * Hic finis fuit Ponti regionis, quamuis multa adiungat Ptolemæus, quæ Colchorum erant. Strabo enim dicto loco: τῆς Ερμω-

* *Trapezûs* Zosimo I, 33, 2 & 3 dicitur vrbs magna & frequens & duplici muro cincta.

Ερμωνάττσης πλησίον ἡ Τραπεζοῦς. εἶτ' ἡ Κολχὶς, *prope Hermonassam est Trapezûs: deinde Colchis.*

MEDITERRANEA PONTI.

LXXIX.

Mediterranea regni Pontici, quatenus a Paphlagonia æque ac Cappadocia distinctum est, & Mithridatibus paruit, non Ariarathibus; sunt pleraque parum certa, & vel sola statuminanda Ptolemæi fide ac auctoritate. Pauca enim sunt, quæ indigena Strabo de interioribus nobis tradidit. Lib. XII pag. 377 Irin fluuium describit, eiusque occasione oppida, huic flumini adposita, commemorat. *Iris*, inquit, *fontes habet in ipso Ponto. Fluit* διὰ πόλεως μέσης Κομάνων τῶν Ποντικῶν, *per mediam vrbem, Comana Pontica,* quæ sic a Cappadociis Comanis discernuntur. Non ergo longe absunt ab amnis fontibus, quia hæc primum narrat, deinde ordinatim cetera, vsque ad ostia, quibus in Ponticum mare exoneratur fluuius. Item pag. 383 de eadem vrbe: ὑπὲρ τῆς Φαναροίας ἐστὶ τά τε Κόμανα τὰ ἐν τῷ Πόντῳ, ὁμώνυμα τοῖς ἐν τῇ μεγάλῃ Καππαδοκίᾳ, καὶ τῇ αὐτῇ θεῷ καθιερωμένα, *Super Phanaræam sunt Comana Pontica, eiusdem nominis, quo alia in Magna sunt Cappadocia, eidemque deæ consecrata.* Dignitatem pontificis, proximi ab rege, multis ibi verbis Strabo commendat. etiam ab Romanis conseruatam & auctam tradit. Hoc est illud religiosum in Ponto fanum, cuius Cicero mentionem pro Lege Manil. cap. IX fecit. *Posteaquam,* inquit, *L. Lucullus cum exercitu in regnum* [Mithridatis] *venit, erat grauis atque vehemens opinio, quæ per animos gentium barbararum peruaserat, fani locupletissimi & religiosissimi diripiendi caussa in eas oras nostrum exercitum esse adductum.* Plinius lib. VI cap. III extremo: *Amasia, Comana, nunc Manteium.* Videtur dicere, solum *Manteium,* id est oraculum, superesse. Verum tam Amasia, quam Comana posteriori etiam sæculo exstiterunt, vti ex Ptolemæo & Peutingeri Tabula manifestum est. Loci etiam atque oppidi Hirtius meminit Bello Alexandrino cap. XXXIV, *Copiæ celeriter omnes iussu Domitii Comana convenerunt;* in quibus erat etiam *legio ex tumultuariis militibus in Ponto confecta.* Et cap. XXXV *Ex Ponto a Comanis iugum editum siluestre est, pertinens in Armeniam minorem.* Et Appianus B. Mithridat. pag. 379 *Ipsum Mithridatem* [ex prœlio ad Cyzicum] διαφυγεῖν ἐς Κόμανα περιεῖδον, *profugere in Comana passi sunt: inde ad Tigranem.* Diua, quæ Comanis colebatur, Bellona erat. Hirtius B. Alexandr. cap. LXVI *Magnis itineribus per Cappadociam confectis* [Cæsar, ex Cilicia aduersus Pharnacem mouens] *biduum Mazacæ commoratus venit Comana, vetustissimum & sanctissimum in Cappadocia Bellonæ templum, quod tanta religione colitur, ut sacerdos eius deæ maiestate, imperio & potentia secundus a rege consensu gentis illius habeatur.* Dubites, quæ Comana, Cappadocia an Pontica, significentur. Memorat ipse Hirtius, *in Cappadocia* templum situm esse, vt vix locus videatur dubitationi superesse: quod interpretes etiam commouit, & in his Goduinum etiam, vt de Cappadociis Comanis interpretarentur. Verum aliter sentiendum,

endum, ſi propoſitum iter C. Cæſaris intueamur, quod ex Tarſo Ciliciæ in Pontum aduerſus Pharnacem feſtinanter faciebat. Mazaca venit Comana: inde *propius Pontum finesque Gallogræciæ acceſſit*, cap. LXVII: dein *in Pontum venit*, cap. LXIX. Ductus hic potius Comana Pontica oſtendit, quam Cappadocia, quæ vtroque Itinerario, Antonini, vt vocatur; & Peutingerianæ tabellæ, longe ſatis a Cæſarea, id eſt Mazaca, in ortum remouentur, Euphratem verſus & Commagenam. Itaque vel nomine aberrauit Hirtius, vel quod Pontica ad fines Cappadociæ magnæ erant, Cappadocum æque religioni illa, vt Ponti incolis patuerunt. Nihil autem inſtituto decedit, quia in vtriſque eadem dea ſecundum Strabonem, vt ſupra cognouimus, culta fuit. Diuam illam etiam Valerius Flaccus lib. VII Argonaut. verſ. 636 nominauit:

- - - *vel exſectos lacerat Bellona Comanos.*

LXXX.

Sed ad Irin fluuium redeundum eſt. Infra Comana ille *Daximonitidem* campum occaſum verſus perlabitur: deinde in ſeptemtrionem conuerſus, παρ᾽ αὐτὰ τὰ Γαζίουρα, παλαιὸν βασίλειον, νῦν δ᾽ ἔρημον, *præter ipſa Gaziura, veterem regiam, nunc autem deſertam*, decurrit: ac rurſus in orientem reflexus, adſumto Scylace, muros *Amaſiæ* prætereuectus in Phanaræam effertur. Deſertæ illius regiæ nomen etiam Plinius tradit lib. VI cap. 11 Paphlagoniæ fines perſequens. *Gens*, inquit, *Cappadocum: oppidum Gaziura, & Gazelum: amnis Halys.* Atque ita videtur *Gaziuram* cis Halyn in Paphlagonia extrema, quæ incolas Cappadoces habuerit, collocaſſe: ſed maior eſt Strabonis, innati iſtis locis, auctoritas, cuius ſunt, quæ antea poſuimus.

LXXXI.

Ex quibus etiam ſitus *Amaſeæ*, patriæ Strabonis, cognoſcitur. *Iris*, inquit, παρ᾽ αὐτὸ τῆς Ἀμασείας ἐνεχθεὶς τεῖχος, ἡμετέρας πατρίδος, πόλεως ἐρυμνοτάτης, εἰς τὴν Φαναροίαν πρόεισιν, *præter ipſum murum Amaſeæ, patriæ noſtræ, vrbis munitiſſimæ, in Phanaræam campum defertur.* Procopius Arcan. Hiſt. cap. XVIII Ἀμάσεια, πρώτη ἐν Πόντῳ ἐτύγχανεν οὖσα, *Amaſea, primaria vrbs Ponti.* Ptolemæus etiam Ἀμάσεια diphthongo ſcripſit: Plinius autem *Amaſia*, & Hierocles Ἀμασία. *Oppida*, inquit Plinius in Cappadocia, *Comana, quod Sarus: Neocæſaream, quod Lycus: Amaſiam, quod Iris in regione Gazacena*, ſubaudi, præfluit. In nummis vtraque ſcriptura conſpicitur: Claudii, CAPΔIANΩN AMACEIAC, *Sardianorum & Amaſeiæ*, ſupple, ὁμόνοια, *concordia:* & Marci Aurelii, AMACEIAC MHT. ΠPΩT. ΠONT. *Amaſeiæ, metropoleos primæ in Ponto:* & Seueri, AΔP. CET. ANTΩN. AMACIAC MHT. ΠP. ΠON. *Hadrianæ Seuerianæ Antoninianæ Amaſiæ metropolis primæ Ponti.* Eadem cognomina in nummo Caracallæ, cum nomine AMACI. MHTP. *Amaſiæ metropoleos:* & in nummo Alexandri Seueri, AΔP. CET. AΛEΞ. AMACIAC MHT. ΠP. ΠON. *Hadrianæ Seuerianæ Alexandriæ Amaſiæ metropolis primæ Ponti.* inde eſt, quod vulgo etiam *Amaſia* ſcribitur nulla diphthongi habita ratione.

LXXXII.

LXXXII.

Iris hinc in Phanarœam egreſſus campum, *Lycum* amnem ex Armenia minore delapſum recipit, vt ſupra, quum de Iri in maritimis ageremus, ex Strabone & Plinio demonſtratum fuit. Hic enim clare lib. VI cap. III *Iris flumen deferens Lycum.* Ille lib. XII pag. 383, ἐπὶ τῇ συμβολῇ ἵδρυται πόλις, ἣν ὁ μὲν πρῶτος ὑποβεβλημένος Εὐπατορίαν ἀφ' αὑτοῦ προσηγόρευσε. Πομπήϊος δ' ἡμιτελῆ καταλαβὼν, προσθεὶς χώραν καὶ οἰκήτορας, Μαγνόπολιν προσεῖπεν, *Ad confluentem* [Irios & Lyci] *vrbs poſita eſt, quam primus conditor de ſe Eupatoriam nominauerat: Pompeius autem imperfectam inueniens, addito agro & habitatoribus, Magnopolin adpellauit.* Tractum hunc, qui circumiacet, *Magnopolitidem* Strabo nominat. Neque hæc illa *Eupatoria* eſt, quam Mithridates Amiſo adiunxit, quia illa in ora fuit, hæc noſtra intus ad Lyci confluentem: illa perfecta & regia; hæc inchoata tantummodo, a Pompeio demum perfecta. Strabo enim de noſtra ait: αὕτη ἐν μέσῳ κεῖται πεδίῳ, *hæc in medio campo ſita:* de illa Appianus Mithrid. pag. 375, *Eupatoriam Mithridates* τῇ Ἀμισῷ παρῳκοδόμησε, καὶ βασίλεια ἡγεῖτο, *iuxta Amiſum condidit, habuitque pro regia.* Et Plinius lib. VI cap. II extremo: *Amiſo iunctum fuit oppidum Eupatoria, a Mithridate conditum.*

LXXXIII.

Paullo ante, auctore Plinio, percepimus, *Neocæſaream* Lycum amnem præfluere. Quam vrbem etiam Ptolemæus & Peutingerianæ Tabulæ auctor tradiderunt. Sub Chriſtianis metropolis facta, vti ex Notitiis epiſcopatuum liquet; quam in primis Gregorius, cognomine Thaumaturgus, nobilitauit. Socrates lib. IV cap. XXVII ὁ Ποντικὸς Γρηγόριος, ὁ ἐκ τῆς ἐν Πόντῳ Νεοκαισαρείας ὁρμώμενος, *Ponticus Gregorius, ex Neocæſarea in Ponto oriundus.* Et Sozomenus lib. VII cap. XXVII πυνθάνομαι τεθαυματουργῆσθαι Γρηγορίῳ τῷ θαυμασίῳ, ὃς πάλαι τὴν Νεοκαισάρειαν ἐπετρόπευσε, *miraculum illud ab admirando Gregorio, qui quondam Neocæſarienſem eccleſiam rexit, intelligo factum eſſe.* Et natus ergo Neocæſareæ fuit, & illius vrbis quoque epiſcopus fuit factus, antiquior ceteris Gregoriis ſanctis, vtpote Origenis diſcipulus. Ammianus lib. XXVII ſub finem *Neocæſaream vrbem Polemoniaci Ponti nobiliſſimam* dixit.

LXXXIV.

A Neocæſarea in æſtiuum occaſum *Sebaſtopolis* Ptolemæi recedit. Plinius lib. VI cap. III in Cappadocia ſua Pontica, id eſt Ponto: *Oppida habet, Comana, quod Sarus: Neocæſaream, quod Lycus: Amaſiam, quod Iris in regione Gazacena præfluit. In Colopena vero Sebaſtiam & Sebaſtopolin. Hæc parua, ſed paria ſupra dictis.* Eſt quod dubites de ſitu Ptolemæi, qui Sebaſtopolin circa Irin flumen poſuit, Sebaſtiam autem in auſtrum longe remouit: quum in Notitiis eccleſiæ vtraque Armeniæ Primæ, in qua Satala ſunt & Nicopolis, contribuatur. De *Sebaſtia* res certior eſt, quæ fere in plagam illam incidit: citerior autem Sebaſtopolis contributa vere videtur, vt de iis dicimus, quæ prouinciæ extra limitem adiudicantur. Iter Antoni-

Antonini a Tauia Galatiæ per Sebaſtopolin, Sebaſtiam vſque, rem poteſt declarare:

Tauia	- -	-
Mogaron	M. P.	XXX
Doranon	M. P.	XXIIII
Sebaſtopolim	M. P.	XL
Viriſam	M. P.	XXIIII
Phiaraſi	M. P.	XII
Sebaſtiam	M. P.	XXXVI.

LXXXV.

Eſt ibidem etiam aliud iter, via alia, a Tauia directum *Sebaſtiam*, vt non exiguum oppidum, quod Plinio videbatur, fuiſſe, inde probari poſſit: quemadmodum in Peutingeriana etiam inſignia maioris oppidi & clarioris habet, ad quod a Cæſarea Cappadociæ iter eſt directum. In illa ſcribitur *Seuaſtia*, facili, pro more illius ævi, litterarum V & B permutatione. Poſteriori æuo in Armenia cenſebatur, vt diximus, cuius portio in Ponticam regionem recedebat. Sic & Socrates lib. II Hiſt. eccleſ. cap. XLIII, Εὐςάθιος, ὁ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαςείας, *Euſtathius Sebaſteæ in Armenia epiſcopus.*

LXXXVI.

Superſunt in hac Armeniæ ora quædam alia explicanda. *Zela*, τὰ Ζῆλα, quæ a Strabone lib. XII pag. 385 ita deſcribuntur: ἡ Ζηλῖτις ἔχει πόλιν Ζῆλα, ἐπὶ χώματι Σεμιράμιδος τετειχισμένην, ἔχουσαν τὸ ἱερὸν τῆς Ἀναΐτιδος, *Zelitis regio vrbem habet Zela, in aggere Semiramidis munitam, quæ Anaitidis fanum habet.* Multa de fano iſto addit, eiusque pontifice potente atque diuite, & multitudine hierodulorum. Olim templum Perſicorum ſacrorum erat, circa quod multi habitabant, ſine tamen vrbis ſpecie: Pompeius autem & multum agri adiecit, & πόλιν ὠνόμασεν, *vrbem nominauit.* Ptolemæus in Polemoniaco Ponto vrbem Ζῆλα, *Zela* recenſuit: Notitiæ in Helenoponto habent: Plinius lib. VI cap. III *Ziela* ſcripſit, & famam ex prœliis ibidem commiſſis addidit. *Iris flumen*, inquit, *deferens Lycum. Ciuitas Ziela intus, nobilis clade Triarii, & victoria C. Cæſaris: in ora amnis Thermodon.* Hirtius Bello Aexandrino etiam *Ziela:* præterea de oppidi ſitu & fama egregia narrauit: *Ziela eſt oppidum in Ponto, poſitu ipſo, vt in plano loco, ſatis munitum. Tumulus enim naturalis, velut manu factus, excelſiore vndique faſtigio ſuſtinet murum. Circumpoſiti ſunt huic oppido magni multique interciſi vallibus colles, quorum editisſimus vnus, qui propter victoriam Mithridatis, & infelicitatem Triarii, detrimentumque exercitus noſtri ſuperioribus locis atque itineribus pæne coniunctus oppido, magnam in illis partibus habet nobilitatem; nec multo longius millibus paſſuum* III *abeſt a Ziela. Hunc locum Pharnaces, veteribus paternorum felicium caſtrorum refectis operibus, copiis omnibus ſuis occupauit.* Dio Caſſius lib. XLII pag. 207 ſcripſit Ζέλεια, *Zeleia*, de Pharnace tradens: τὸν Καίσαρα ἐν τῇ ὁδῷ εἶναι, καὶ ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐπείγεσθαι πυθόμενος ἀνέστρεψε κἀνταῦθα αὐτῷ περὶ Ζέλειαν συνέτυχεν, *Cæ-*

ſarem

sarem aduenire ac in Armeniam tendere cognoscens, conuertit iter, eique ad Zeleiam occurrit. Nec vero in Armenia, sed in Ponto sita erat. Appianus Mithrid. pag. 387 de Triarii clade quum dixisset, addit, ὁ δὲ Μιθριδάτης ἐς Ἀρμενίαν, ἣν δὴ Ῥωμαῖοι βραχυτέραν Ἀρμενίαν καλοῦσιν, ἀνεζεύγνυε, *Mithridates victor in Armeniam, quam Minorem Romani vocant, se recipit.* Hic subticuit loci nomen. Plutarchus autem in Cæsare pag. 731 de eiusdem adversus Pharnacem victoria, περὶ πόλιν Ζῆλαν μάχην μεγάλην συνάψας αὐτὸν μὲν ἐξέβαλε τοῦ Πόντου φεύγοντα, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνεῖλεν, *ad vrbem Zelam ingenti prœlio commisso, fugatum Pharnacem ex Ponto eiecit, exercitum autem eius internecione deleuit.* Hæc haud dubie est vera scriptura Ζῆλα, *Zela*, in qua Strabo, Ptolemæus, Plutarchus & Notitiæ consentiunt, nisi quod Plutarchus singulari forma terminat; plurali, Græcorum more, reliqui.

LXXXVII.

Strabo lib. XII pag. 383 montem in hoc tractu *Paryadren* nomine memorat, quem Plinius quoque lib. v cap. XXVII in Asiæ vastis montium iugis numerat.

LXXXVIII.

Ad latus huius montis ab austro idem Strabo *Cabira*, τὰ Κάβειρα, locauit, quorum multa mentio in Mithridatico bello est. Strabonis hæc eorum est descriptio: πρὸς αὐτῇ τῇ παρωρείᾳ τοῦ Παρυάδρου, Κάβειρα ἵδρυται σταδίοις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντά που νοτιώτερα αὐτῆς ἐστίν· ἐν δὲ τοῖς Καβείροις τὰ βασίλεια Μιθριδάτου κατεσκεύαστο. *Ad ipsum latus montis Paryadris Cabira sita sunt, ab isto meridiem versus* CL *circiter stadiis distantia. Cabiris autem arx regia Mithridatis exstructa est.* Nondum vrbs erat, quamuis frequenter habitaretur, multisque operibus Mithridates exornasset. Pompeius vrbem fecit, vocauitque *Diopolin:* Pythodoris regina auxit, & Σεβαστὴν, *Sebasten* nominauit, suamque in ea regiam sedem constituit. Hæc est illa *Sebaste* Armeniæ in Martyrologiis v idus Ianuarias, & III nonas Februar. & VII idus Martias laudata, quia in Armeniæ finibus, Minoris videlicet, posita est: qui situs *Sebastopoli* Notitiarum magis congruit, quam in Ponto illi, quam Itinerarium inter Tauiam & Sebasteam pæne mediam constitutam habet. Nihil autem in re dubia definire licet. Sed ad priora tempora reuertimur. Plutarchus Lucullo pag. 502 τὰ δὲ Κάβειρα λαβὼν, καὶ τῶν ἄλλων φρουρίων τὰ πλεῖστα, *Cabira cepit, & alia plura munimenta.* Appianus Mithridat. pag. 375 de ipso Mithridate: *commeatus & arma & milites submisit* ἐκ Καβείρων, ἔνθα χειμάζων στρατὸν ἄλλον συνέλεγε, *e Cabiris, vbi hibernans exercitum alium colligebat.* Eutropius lib. VI cap. VII *Secundo prœlio apud Cabira ciuitatem, quo ingentes copias ex omni regno adduxerat Mithridates, quum* XXX *millia lectissima regis, a quinque Romanorum millibus vastata essent, Mithridates fugatus, & castra eius direpta.* Ducentis inde stadiis τὸ Καινὸν, *Nouum*, præcelsus & munitissimus locus, quo Mithridates pretiosa sua custodiebat. Strabo pluribus describit. Cetera in diuisione dicemus.

DIVISIO PONTI.

LXXXIX.

Duplex Ponti diuisio, in gentes, & in regiones. Gentes difficile est finire suis limitibus. Post Maryandynos Bithyniæ, Paphlagonesque, *Heneti*, antiquissimus populus, proximi fuerunt. Strabo lib. XII pag. 374 explicato Parthenio flumine, ἔπειτα ἡ Παφλαγονία, καὶ οἱ Ἐνετοὶ, *deinde Paphlagonia est, & Heneti.* Mentio illorum apud Homerum est in Catalogo vers. 359, vbi itidem cum Paphlagonibus coniunguntur. Sed nulli posthac in Paphlagonia Heneti, quod Strabo de migratione illorum in Italiam interpretatur. Plinius lib. VI cap. 11 *Oppidum Mastya Milesiorum: deinde Cromna. Quo loco Henetos adiicit Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi postulat.*

XC.

Sic Henetorum nomine in Asia exstincto, Paphlagones ad Halyn vsque habitarunt. Strabo iam dicto loco: τοὺς Παφλαγόνας πρὸς ἕω ὁρίζει ὁ Ἅλυς, *Paphlagones ab ortu Halys fluuius terminat.* Ab Haly veteres *Assyrios* aut *Syros* memorabant. Apollonius lib. II vers. 965 de Argonautis:

Λεῖπον Ἅλυν ποταμὸν, λεῖπον δ' ἀγχίῤῥοον Ἶριν,
Ἠδὲ καὶ Ἀσσυρίης πρόχυσιν χθονός.

Liquerunt Halyn fluuium, liqueruntque propinquum Irin, atque Assyriæ alluuionem terræ. Imitatus est Dionysius periegeta versu 772, cui eodem plane modo post Chalybas ab occasu est Ἀσσυρίης πρόχυσις χθονός: quod Festus Auienus vers. 949 Latine ita conuertit:

Post hos Assyriæ tenduntur iugera terræ.

Sæpe scilicet Assyrii cum Syris, etiam ab historicis, permiscentur, & hoc loco *Syri* iidem, qui & *Leucosyri* dicebantur, id est Cappadoces, intelligendi sunt. Strabo lib. XII pag. 373 μέχρι Λευκοσύρων, οὓς καὶ ἡμεῖς Καππαδόκας προσαγορεύομεν, *vsque ad Leucosyros, quos etiam nos Cappadoces adpellamus.* Plinius lib. VI cap. III *Cappadox amnis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri dicti.* Hi etiam *Syri* adpellati sunt, ab Herodoto præsertim, quod etiam Strabo pag. 374 obseruauit. *Halys*, inquit, *inter Syros & Paphlagones in Pontum Euxinum exit* κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, Σύρους λέγοντα τοὺς Καππαδόκας. καὶ γὰρ ἔτι καὶ νῦν Λευκόσυροι καλοῦνται, *vt Herodotus ait, qui etiam Syros vocat Cappadocas.* Herodoti locus est lib. I cap. VI; qui etiam cap. LXXII eiusdem libri, οἱ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται, *Cappadoces a Græcis Syri adpellantur.* Cappadocia enim olim omnis regio erat a Tauro ad Pontum vsque Euxinum, sub Persis in duas satrapias, post in regna duo sub Macedonibus diuisa, quorum alterum *Cappadocia ad Taurum*, siue *Magna Cappadocia:* alterum *Cappadocia ad Pontum* siue *Pontica*, & sæpius *Pontus* communi maris nomine vocitatur. Vide Strab. lib. XII sub initium.

XCI.

De *Amazonibus*, quæ ab Apollonio subiunguntur, supra * dictum est,

* §. 71 huius Capitis.

eſt, circa Thermodontem fluuium vel fuiſſe, vel fingi ita, quaſi fuerint. Alii in illo tractu *Chalybes* ponunt, quos Mela longius reducit, & cis Halyn etiam conſtituit lib. I cap. XIX. *Paphlagoniam*, inquit, *finit Armene: Chalybes proximi vrbium clariſſimas habent Amiſon & Sinopen.* Nos vero cum Strabone Paphlagonas, apud quos Sinope erat, Haly amne finiri perſuaſi ſumus. Apollonius autem *Chalybas* vltra Thermodonta remouet, citeriora Amazonibus, quas laudauit, tribuens. Lib. II enim, verſ. 1003, poſtquam reliquerint Argonautæ Amazonum terram, diem, inquit, noctemque nauigantes

- - - - Χαλύβων παρὰ γαῖαν ἵκοντο,
ad Chalybum terram venerunt.

Strabo lib. XIV pag. 466 ſcribit, τοὺς Χάλυβας τοσοῦτον ἀφεστῶτας καὶ Σινώπης καὶ Ἀμισοῦ πρὸς ἕω, *tanto interuallo diſtare a Sinope & Amiſo in ortum ſolis*, vt meridianus illorum per Armeniam Minorem & Euphratem ſit ducendus. Herodotus tamen videtur etiam citeriores poſuiſſe *Chalybas*, in populis a Crœſo deuictis enumerans *Mariandynos*, *Chalybas*, *Paphlagonas*, *Thynos & Bithynos*, lib. I cap. XXVIII. Forte colonia eorum in citeriora loca venerat. Stephanus Chalybas ἐπὶ τῷ ποταμῷ Θερμώδοντι, *ad Thermodontem fluuium* locauit: ſed ne ſic quidem cum Strabone conuenit: neque cum Xenophonte, qui controuerſiam dirimere poteſt. Cyri enim expedit. lib. V reditum Græcorum ex vlteriore Aſia, vbi geſtum bellum fuerat, per Ponticas gentes deſcribens, a Trapezunte ait, & Ceraſunte veniſſe in *Moſynœcorum* fines: * inde ad *Chalybas*, qui ſub Moſynœcorum tum imperio erant: hinc ad *Tibarenos*. Sic enim pag. 209, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμοὺς καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τῆς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. *Egreſſi inde, octo manſionibus ad Chalybas venerunt. Infrequens ea gens, & ſub Moſynœcorum imperio: omnes fere victum ex ferri metallis ſibi quærentes. Inde demum in Tibarenos venerunt.* Nomen gentis a ferri copia & officinis eſt. Scholiaſtes Apollonii ad dictum verſ. 1003 οἱ Χάλυβες μεταλλεύοντες σίδηρον πωλοῦσι, καὶ οὕτω τὰ ἐπιτήδεια πορίζονται, τραχεῖαν ἔχοντες πρὸς καρπὸν τὴν γῆν, *Chalybes ferrum ex terræ latebris eruunt & vendunt, vnde ſibi victum parant, aſperam inhabitantes terram.* Hinc eſt, quod Valerius Flaccus lib. V verſ. 141 ſeqq. huic genti poetico more inuentionem ferramentorum tribuit, poſt Thermodontis deſcriptionem:

Nocte ſub extrema clauſis telluris ab antris
Peruigil auditur Chalybum labor: arma fatigant
Ruricolæ, Gradiue, tui: ſonat illa creatrix
Prima manus belli terras crudelis in omnes.
Nam prius ignoti quam dura cubilia ferri
Eruerent enſeſque darent; odia ægra ſine armis
Errabant, iræque inopes, & ſegnis Erynnis.

* De Moſynœcis vide Xenoph. etiam libr. V. Cyri Expedit. p. 351 A, ſed adde infra § 96.

XCII.

Hæc de Chalybibus, ſed alieno loco, ſi Xenophontem ſequendum ducimus. *Tibareni* enim citeriores ſunt, in quorum finibus Cotyorum oppidum erat, de quo ibidem Xenophon, ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποίκους, οἰκοῦντας ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ, *venerunt Cotyora, quæ Græca vrbs, Sinopenſes colonos habens, in regione Tibarenorum ſita.* Strabo lib. XII pag. 378 τῆς Τραπεζοῦντος ὑπέρκειται καὶ τῆς Φαρνακίας Τιβαρηνοί τε καὶ Χαλδαῖοι, καὶ Σάννοι, οὓς πρότερον ἐκάλουν Μάκρωνας, καὶ ἡ μικρὰ Ἀρμενία, *Supra Trapezuntem & Pharnaciam Tibareni ſunt, & Chaldæi, & Sanni, qui olim Macrones dicebantur; ac minor Armenia.* Sunt plures hoc loco gentes, etiam ab aliis enumeratæ, quas difficulter diſtinguas ſuis limitibus. Apollonius lib. II verſ. 375 poſt Amazonas & Thermodonta narrat primum *Chalybas:* deinde ſubiicit,

> Ἄγχι δὲ ναιετάουσι πολύῤῥηνες Τιβαρηνοὶ
>
> *Prope vero habitant opulenti Tibareni.*

Eodem ordine Pomponius Mela dicto loco: *Tibareni Chalybas attingunt, quibus in riſu luſuque ſummum bonum eſt.*

XCIII.

Tibarenis coniuncti erant *Genétæ*, Γενηταί. Plinius lib. VI cap. IV, *Gentes Genetarum, Chalybum.* Apollonius iam dicto loco - - - - Τιβαρηνοὶ

> Ζηνὸς Εὐξείνοιο Γενηταίην ὑπὲρ ἄκρην,

Tibareni ſupra Iouis Euxini [Hoſpitalis] *Genetæum promontorium.* Et Valerius Flaccus lib. V verſ. 147 poſt Chalybes:

> *Inde Genetæi rupes Iouis.* - - -

XCIV.

Sannos ipſe Strabo interpretatur antiquiore nomine Μάκρωνας, *Macrones:* quos etiam Apollonius ita lib. II verſ. 22 adpellauit,

> φέρβονται Φίλυρες. Φιλύρων δ' ἐξύπερθεν ἔασι
>
> Μάκρωνες. μετὰ δ' αὖ περιώσια φῦλα Βεχείρων.

Paſcuntur Philyres: ſupra Philyras autem ſunt Macrones: poſt numeroſa gens Bechirorum. Auienus Dionyſii interpres a Colchide incipit verſ. 944 has gentes enumerare:

> \- - - - - - *Aſpera primum*
>
> *Byzerum gens eſt: diri ſunt inde Bechiri,*
>
> *Macrones, Philyreſque & pernix Durateûm gens.*
>
> *Inde Tibareni, Chalybes ſuper, arua vbi ferri*
>
> *Ditia vulnifici crepitant incudibus altis.*
>
> *Poſt hos Aſſyriæ tenduntur iugera terræ.*

XCV.

Quos *Chaldæos* Strabo nominauit, eos ipſe pag. 378 interpretatur *Chalybas:* οἱ νῦν Χαλδαῖοι, Χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο, *qui nunc Chaldæi vocantur, olim dicti fuere Chalybes.* καθ' οὓς μάλιστα ἡ Φαρνακία ἵδρυται, *penes quos potiſſimum Pharnacia eſt.* Vt ſic rurſus vix dubitare poſſis de vera & antiqua ſede Chalybum & Tibarenorum, quia Pharnacia Chalybum & Cotyo-

Cotyora Tibarenorum non longe diſtant, & vtrumque cis Ceraſuntem eſt, vt adeo meridianus eorum, qui per Armeniam Euphratemque tranſeat, oblique quodammodo ducendus ſit, qui nihilominus ad vniuerſum relatus orbem, eſt directus.

XCVI.

Vltra Chalybas ſunt Xenophontis itinere *Moſynæci*, ſiue *Moſſynæci*, citra tamen Ceraſuntem. Dicuntur Μόσυνοι a Damaſceno Nicolao, Excerpt. Valeſ. pag. 517, & *Moſſyni* a Plinio & Mela. Origo nominis vtriusque a μόσυν, vel μόσσυν, *turris*, quia, vt Nicolaus ait, regem ſuum ἐν πύργῳ, *in turri* educabant: ſeu potius, vt plures reliqui, quia omnes aut plurimi in turriculis habitauerunt. Strabo prædicto loco de huius tractus gentibus, quos Επ]ακωμήτας, *Septempaganos* vocat, ἀγρίως τελέως, *maxime feros: τινὲς ἐπὶ δένδρεσιν, ἢ πυργίοις οἰκοῦσιν, διὸ καὶ Μοσυνοίκους ἐκάλουν παλαιοί, τῶν πύργων μοσύνων λεγομένων. quidam in arboribus aut turriculis habitant, quæ cum μόσυνες dicantur, ipſos olim Moſynæcos adpellarunt.* Mela lib I cap. XIX *Moſſyni turres ligneas ſubeunt: notis corpus omne perſignant.* Poſterius tantum Plinius expreſſit: *Moſſyni notis ſignantes corpora.* Dionyſius circumſcripſit eorum nomen, οἱ μόσσυνας ἔχουσι δουρατέους. *qui turres habent ligneas.* Euſtathius ibi: τοὺς Μοσυνοίκους περιφράζων, *Moſynæcos circumſcribit his verbis.* Poetæ geminant ſibilum, quod alii quidam imitantur. Apollonius lib. II verſ. 379 Μοσσύνοικοι, quos poſt promontorium Genetæum ponit.

XCVII.

Hi ergo ex Heptacometis, ſiue Septempaganis erant: in quibus Strabo etiam Βύζηρες, *Byzeres* numerat, quos Colchis proximos ponit Dionyſius, ab illis & Phaſide narrationem incipiens, v. 765

Βύζηρές τοι πρῶτα, καὶ ἀγχόθι φῦλα Βεχείρων,

Byzeres primo loco, & prope illos, Bechirorum gentes.

Chaldæos quoque ſiue Chalybas videtur adnumerare, vt ita Επ]ακωμῆται ſint, qui circa Trapezuntem & Ceraſuntem coluerunt. Bellicoſi erant, ſaltem feroces. nam Pompeii τρεῖς σπείρας κατέκοψαν, *tres cohortes conciderunt.* Etiam *Bechiros* in eo numero fuiſſe non dubitamus, quia vicini Byzérum erant: quod etiam de *Sannis* ſiue *Macronibus* ſupra deſcriptis iudicamus. Quos vero *pernicem Durateûm gentem* Auienus dixit, nulli ſunt, isque grandi lapſus errore eſt, quia Græcum δουρατέους, quod vertit, adpellatiuum eſt, ξυλίνους expoſitum ab Euſtathio, id eſt *ligneas*, turres videlicet, quæ nomen & habitationem Moſynœcis dederunt: vt paullo ante verba integra Dionyſii protulimus. Sic non obſcure patet, quo ordine gentes Ponticæ ab Haly ad Colchos & Phaſidem ſe conſequutæ fuerint.

XCVIII.

Altera diuiſio Ponti in regiones eſt, & Ptolemæus tres Pontos diſtincte propoſuit, *Pontum Galaticum* ab occaſu, Galatiæ vicinum: & *Pontum Polemoniacum*, medio inter vtrumque loco, nomen habentem a *Polemone* (ἀπὸ Πολέμωνος) rege, quem Antonius inſtituit: & *Pontum Cappadocium*, qui inde in ortum profertur ad Colchos vſque. Prima origo eſt ab An-

tonio, triumuiro reipublicæ constituendæ, qui Orientem sortitus multa in regnis & prouinciis mutauit. Pontum enim primo dedit Dario Pharnacis filio, vt Appianus v Ciuil. pag. 1135 tradit: deinde Polemoni, qui eo tempore, quo in Medos profectus Antonius erat, dicitur ἐν τῷ Πόντῳ βασιλεύων, *in Ponto regnans*, a Dione lib. XLIX pag. 407, cuius vidua Pythodoris Strabonis ætate imperabat, quam ipse lib. XII laudauit. Filio Polemoni reddidit paternum regnum Caligula, vt Dio lib. LIX pag. 649 refert: quo concedente Nero prouinciam fecit. Suetonius cap. XVIII *Ponti modo regnum, concedente Polemone, in prouinciæ formam redegit.* Et Eutropius lib. VII cap. IX *Duæ prouinciæ sub eo factæ sunt: Pontus Polemoniacus, concedente rege Polemone: & Alpes Cottiæ, Cottio rege defuncto.* Non autem iidem fines huius regni erant, quod Polemones & Pythodoris possederunt, & Ponti Polemoniaci, quem nobis Ptolemæus descripsit, qui multo arctior est. Strabo enim lib. XII pag. 382 tradit, Pythodoridem Tibarenos, Chaldæos μέχρι Κολχίδος, *usque ad Colchidem*, & Pharnaciam & Trapezuntem possedisse: quæ ex dispositione Ptolemæi, in Cappadocio Ponto sunt. Aliam ergo illius ætate diuisionem prouinciarum fuisse oportet, quæ vniuersum Pontum ita tripliciter dispensauit; vt *Ponti Galatici* ad mare fuerit *Themiscyra*; intus, *Sebastopolis*, *Amasia*, & *Comana Pontica*. Et *Ponti Polemoniaci* in ora, *Thermodontis* ostia, *Polemonium*, & *Cotyorum*: in mediterraneis, *Neocæsarea*, *Zela*, *Sebastia*, & *Megalassus*, quæ etiam in Peutingeriana legitur: *Ponti* denique *Cappadocii* in maritimis *Pharnacia*, *Cerasûs*, *Trapezûs*; mediterranea, *Cocalia*, *Cordyle*, *Trapezusæ*, *Asiba*, & alia obscura. Neque constans hæc Ptolemæi distributio fuit, sed nomen quidem Ponti Polemoniaci mansit, alia autem in eo censa oppida, Neocæsarea, Comana, Polemonium, Cerasus, Trapezus, quæ quinque oppida, non plura, in Notitiis episcopatuum eidem tribuuntur.

XCIX.

Sunt præterea multa, sed obscura & incerta, vt Plinii *Sotira*, *Amazonium*, *Phanaræa* castellum: item *Tripolis* castellum: *Philocalea*, *Liuiopolis*: gens *Macrocephalorum*, quos a Pomponio habet. Lib. VI cap. III de prioribus ita: *In ora amnis Thermodon, ortus ad castellum, quod vocant Phanaræam, præterque radices Amazonii montis lapsus. Fuit oppidum eodem* [Thermodontis] *nomine: & alia quinque Amazonium, Themiscyra, Sotira, Amasia, Comana, nunc Manteium.* Et cap. IV, *Gentes, Tibareni, Mossyni, notis signantes corpora: gens Macrocephali.* Et interiectis paucis: *Pharnacea oppidum, Tripolis castellum & fluuius. Item Philocalea, & sine fluuio Liuiopolis.* Nihil addimus, nisi *Phanaræam* aliis campum esse seu regionem: *Macrocephalos* a Scylace etiam memorari, qui *Macrones* aliorum videntur esse, de quibus supra diximus. Plura sunt apud Ptolemæum quæ prætermisimus, in Galatico *Bœnasa*, *Tobenda*, *Choloë*, *Piala*, *Pida*, *Sermuta*: in Polemoniaco, *Caruanis*, *Sarbanissa*, *Ablata*, *Sabalia*: in Cappadocio, *Aza*, *Mardara*, cetera. Fuerunt & Ἴβωρα, *Ibora* in Ponto, postea in Helenoponto, Nouell. XXVIII. *Helenopontum* octo vrbes implent, hoc est *Amasia*, *Ibora*;

Ibora; reliqua. Hierocles praue Ἰβύρα, *Ibyra*. Adi Valesium in Sozomen. lib. VI cap. XXX.

PROVINCIA PONTICA
ROMANORVM.

C.

Ad Ponti oram Romani prouinciam posuerunt, Nicomede III Bithyniæ rege Sertoriani belli temporibus defuncto, qui testamento Romanos heredes regni scripserat: quod ante paullo factum fuit, quam Lucullus contra Mithridatem in Asiam proficisceretur. Liuius epitoma XCIII *P. Seruilius proconsul in Cilicia Isauros domuit, & aliquot vrbes piratarum expugnauit. Nicomedes, Bithyniæ rex, moriens, populum Romanum fecit heredem, regnumque eius in prouinciæ formam redactum est. Mithridates fœdere cum Sertorio icto bellum populo Romano intulit.* Nec vero ante Romani fructum ceperunt prouinciæ, quam Mithridates, qui occupauerat, a Lucullo fractus esset. Finito autem illo bello, Pompeius ex Mithridatis regno, iisque, quæ ille occuparat, adiecit multa: addidit Augustus etiam ex Paphlagonia, quum stirps regia, cui Pompeius restituerat ab Mithridate ablata, in Deiotaro Philadelpho defecisset.

CI.

Quamuis autem sic aucta prouincia esset, tamen *Bithynia prouincia* vocabatur: & eadem *prouincia Ponti* siue *Pontica*. Plinius lib. IV epist. IX de Iulio Basso: *a Domitiano relegatus est: reuocatus a Nerua, sortitusque Bithyniam, rediit reus, accusatus non minus acriter, quam fideliter defensus.* Et inscriptio Mediolanensis: C. PLINIVS C. F. C. N. CAECILIVS SECVNDVS COS. AVGVR. LEGAT. PRO PRAET. PROVINC. PONTI CONSVLARI POTESTATE. Hæc autem ipsa Bithynia cum dictis accessionibus est, quam rexit Plinius Secundus iunior. ex cuius epistolis ad Traianum datis adparet, quanta, aut quam longa fuerit prouincia, nempe a Calchedone usque ad Amisum & vltra. Epistola enim XCIX *Amastrianorum* ciuitatem, quæ in Paphlagoniæ finibus fuerat, in prouincia sua esse ostendit, ex Traiano quærens, an permittat tegi in Amastriana vrbe tætri odoris aquam. De *Sinope* testis est epistola XCI & XCII: de *Amiso* epistola XCIII & XCIV. Reliqua Ponti ad Colchos vsque Pompeius Deiotaro Galatiæ tetrarchæ, post regi dedit, quæ deinde triumuiratu ab Antonio variis fuerunt donata. Strabo lib. XII pag. 376, *Post ostia Halyos fluuii Gadilonitis est regio, cuius partem Amiseni tenent*, τὴν δ᾽ ἔδωκε Δηϊοτάρῳ Πομπήϊος, καθάπερ καὶ τὰ περὶ τὴν Φαρνακίαν, καὶ τὴν Τραπεζουσίαν μέχρι Κολχίδος καὶ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, *partem alteram Pompeius Deiotaro dedit: etiam quæ sunt ad Pharnaciam & Trapezuntem, vsque Colchos & Armeniam minorem.*

SECT. IV.

SECTIO IV.

CAPPADOCIA MAGNA.

CII.

Hactenus de Ponti regno, siue Cappadocia Pontica: sequitur *Cappadocia Propria,* siue *Magna,* siue *ad Taurum* cognominata. Strabo sub initium libri XII hanc distinctionem docuit, atque ita explanauit: *Cappadociam*, inquit, *Persæ in duas diuiserunt* σατραπείας, id est *prouincias: eas ab his acceptas Macedones* περιεῖδον, τὰ μὲν ἑκόντες τὰ δ' ἄκοντες, εἰς βασιλείας ἀντὶ σατραπειῶν περιςᾶσαν. ὧν τὴν μὲν ἰδίως Καππαδοκίαν ὠνόμασαν, καὶ πρὸς τῷ Ταύρῳ, καὶ νὴ δία μεγάλην Καππαδοκίαν· τὴν δὲ, Πόντον, οἱ δὲ τὴν πρὸς τῷ Πόντῳ Καππαδοκίαν, *Macedones*, inquit, *passi sunt partim sponte, partim inuiti, in duo regna mutari: quorum alterum proprie Cappadociam, & quæ ad Taurum, adeoque Magnam Cappadociam nuncupauerunt: alterum, Pontum, siue Cappadociam Ponticam.* Eustathius ad Dionysii versum 974 eadem, laudato Strabonis nomine, repetiit: & diuisionem Stephanus quoque Byzantius εἰς μείζονα καὶ ἐλάττονα, καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην, *in maiorem & minorem:* item *in paruam & magnam* Cappadociam commendauit. Antiquus status Cappadociæ Magnæ ignotus est; vltimus, qui sub Ariobarzanibus & Archelao fuit, tantummodo, nec tamen plenissime cognitus, & multa vbique tam de præfecturarum, quam oppidorum situ desiderantur. Strabo ibidem: τῆς μεγάλης Καππαδοκίας νῦν μὲν οὐκ ἴσμεν πρώτην διάταξιν, *Magnæ Cappadociæ antiquam constitutionem ignoramus.*

CIII.

Sub Archelao, καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, *& sub regibus, qui proxime ante ipsum fuerunt*, Cappadocia εἰς δέκα ςρατηγίας, *in decem præfecturas* diuisa fuit: e quibus quinque prope Taurum erant, *Melitena*, *Cataonia*, *Cilicia*, *Tyanitis*, *Isauritis:* quinque reliquæ, remotiores a Tauro, obscuris nominibus, *Lauinasena*, *Sargasena*, *Chamanena*, *Sargauena* [Gr. Σαργαυηνή] & *Moramena* * His adiecerunt Romani vndecimam, præfecturam de Cilicia, quæ ante Archelai fuerat, circum Castabala & Cybistra, usque ad Derben Antipatri prædonis. Hæc ex Strabonis dicto loco: qui vero nec situm præfecturarum, neque quibus singulæ oppidis ornatæ sint, declarauit. Ipsa quoque nomina suspecta prauationis sunt, quia Ptolemæus multa aliter scripsit, quædam etiam non in Cappadocia, sed in Armenia minore censuit: videlicet *Melitenen*, *Cataoniam*, *Lauinianesinam*, quæ Strabonis *Lauinasena* est; & *Murianam*, quæ Strabonis *Moramena*, siue *Morimena* Plinii videtur esse. In ceteris quoque nominibus, præter *Tyanitidis* & *Ciliciæ*, aliquid immutatum est, & *Chamanam* Ptolemæus dixit Strabonis *Chamanenam:* & *Sargarausenam*, quæ illius est *Sargasena;* sed & Plinius *Sargarausenen* scripsit: Straboni autem quam *Sargauenam* Casaubonus adiecit (neque enim in Aldina & Xylandrina reperitur) oppido falsa est, quoni-

* Vide infra §. 116 seqq.

quoniam Plinius & Ptolemæus contradicunt, ille *Garſauritidem* vocans lib. VI cap. III; hic *Garſauriam*, lib. V cap. VI.

CIV.

GARSAVRITIS Phrygiæ *prætenta* eſt, vt Plinius ait: in eaque ſecundum Ptolemæum *Archelais* poſita, & *Diocæſarea*, & *Tetrapyrgia*: atque hæc maxime in occaſum ſolis recedit. De prima ita Plinius iam dicto loco: *Cappadocia intus habet coloniam Claudii Cæſaris Archelaidem. quam præfluit Halys.* Quod Claudii nummo apud Golzium confirmatur, epigraphen ferente, COL. CAES. ARCHELAIS.

CV.

Inde in ortum eſt Ptolemæi Διοκαισάρεια, *Diocæſarea*, de qua etiam Plinius: *Reliqua ſui parte* [Cappadocia habet] *Diocæſaream*, *Tyana*, *Caſtabala*, cetera. Nummi quoque exſtant, vnus ΔΙΟΚΑΙCΑΡΙΑC ΑΝΤΟ. alter ΔΙΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ inſcriptus: ſed incertum, Cappadociæ an Phrygiæ vrbis fuerint. Hunc certe Harduinus tribuit Phrygiæ; de illo dubitat Holſtenius. In Notitiis epiſcopatuum non adparet, niſi ſub alio aut veteri latet nomine. *Tetrapyrgia* Ptolemæi ſecundum Peutingerianam tabulam in Ciliciæ potius, quam Cappadociæ ſunt partibus.

CVI.

Idem Garſauriæ ab ortu præfecturam Ciliciam adponit; ab auſtro, Tyanitidem: Itinerarium autem *Nyſſam* & *Saſima*, quæ vix in aliam præfecturam, quam Garſauriæ, poſſunt cadere, interponit: quamquam Ptolemæus Νύσσαν ſuam in Muriana vltra Tyanitidem & Ciliciam, & hac etiam auſtraliore ponat, quod falſum eſſe non dubitamus. Aut igitur amplianda eſt præfectura Garſauria, aut, quod malim, itidem in limite, Galatiam verſus, ei adiungenda *Muriana* eſt, quæ Plinii videtur MORIMENE, *Galatiæ prætenta*, lib. VI cap. III. Iter Antonini ab Ancyra Cæſaream, nos ducit, vt ita ſentiamus. Ibi enim ab *Aſpona*, Galatiæ vltima, *Parnaſſum* fertur (Hierocli Παρνασσὸς eſt in Cappadocia ſecunda) atque hinc *Nyſſam*; ac deinde per duo obſcura oppida *Cæſaream*. Sic ergo *Parnaſſus* ſiue *Parnaſus*, cum *Nyſſa*, quæ proxima eſt, Murianæ ſiue Morimenæ fuit: cuius totius itineris rationes paullo poſt in *Nyſſa* expoſituri ſumus. *Nyſſam* autem Hierocles in Cappadocia Prima ſecundo loco poſt metropolin Cæſaream poſuit: quæ Gregorii epiſcopatu nobilior facta eſt, qui inde *Niſſenus* cognominatur. Socrates lib. V Hiſt. eccl. cap. VIII Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐπίσκοπος, ὁ Βασιλείου ἀδελφός· Καππαδοκίας δὲ καὶ ἥδε πόλις, *Gregorius Nyſſæ epiſcopus, frater Baſilii* [Magni, Cæſarienſis archiepiſcopi] *nam & hæc Nyſſa vrbs eſt Cappadociæ.* Et Nicephorus Calliſtus lib. XI cap. XLIV κατ' ἐκεῖνο διέπρεπον τοῦ καιροῦ. Βασίλειός τε ὁ μέγας, καὶ Γρηγόριοιν ἄμφω· ὅ, τε θεολόγος, καὶ ὁ τῶν Νυσσαέων φωστήρ· - - - οὗτοι μὲν ἐν Καππαδοκίᾳ διέλαμπον. *Illo tempore enituere inter epiſcopos Baſilius magnus, & Gregorii ambo, theologus videlicet, & Nyſſaenſium lumen. - - - Et hi quidem in Cappadocia effulſerunt.* Gentile igitur Νυσσαεὺς, *Niſſaeus* auctore Calliſto eſt, quemadmodum in nummis aliarum vrbium, quarum nomen Νύσα, *Nyſa* ſimplici lit-

tera ſcribitur, ſicut noſtræ quoque apud Ptolemæum; eſt ΝΥΣΑΕΩΝ. Vt vero ſitus contra Ptolemæi poſitionem demonſtretur, Itinerarii Antoniniani ordinum ex itinere ab Ancyra Cæſaream per Nyſſam, oſtendo:

Ancyra			
Gorbeum	M.	P.	XXIIII
Roſologiacum	M.	P.	XVIII
Aſponam	M.	P.	XX
Parnaſſum	M.	P.	XXII
Nyſſam	M.	P.	XXIIII
Oſianam	M.	P.	XXXII
Saccaſena	M.	P.	XXVIII
Cæſaream	M.	P.	XXX.

CVII.

Alterum oppidum, quod ad Garſauriæ præfecturam videtur pertinuiſſe, aut non longe afuiſſe, ſunt *Saſima*, quorum primus epiſcopus Gregorius Nazianzenus fuit. Nicephorus Calliſtus lib. XIV cap. XXXIX ὁ θεῖος Γρηγόριος Σασίμων πρότερον τὴν ἐπισκοπὴν ἐκληρῶτο· Καππαδοκίας δὲ αὕτη ἡ πόλις· καὶ Ναζιανζοῦ δὲ τῆς οἰκείας πατρίδος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχώς, *diuinus Gregorius Saſimorum prius epiſcopatum ſortitus eſt, quod oppidum Cappadociæ eſt: deinde Nazianzi patriæ ſuæ epiſcopatus ei obtigit.* In Vita Nazianzeni refertur, Baſilium Cæſarienſem archiepiſcopum, quum prouinciæ diuiſione ipſi aliquot ciuitates ademptæ fuiſſent, ἐννοεῖ καταστήσειν τοῖς Σασίμοις ἐπίσκοπον, *cogitaſſe, qui Saſimis epiſcopum conſtitueret:* eique eccleſiæ Gregorium Nazianzenum præfeciſſe. Ibidem dicuntur χωρίον τὰ Σάσιμα, λεωφόρου βασιλικῆς μέσον κείμενον καὶ τοῦ δημοσίου δρόμου ἔχον τὰ ἱπποστάσια, *oppidum Saſima ſitum in medio viæ regiæ, habens equorum ſtationes pro curſu publico.* Hierocles in Cappadocia ſecunda *Saſima* habet, Σάσιμα. Situm iter Antonini ab Conſtantinopoli Antiochiam, oſtendit clarius. Ducit ab Ancyra Galatiæ per Aſpona ad coloniam Archelaidem, quam Halys præſluit, vt ſupra vidimus. Sic autem monſtroſum nomen Andr. Schottus emendauit. Pergitur deinde hoc ordine:

Archelaide			
Nantianulum	M.	P.	XXV
Saſima	M.	P.	XXIIII
Andabalis	M.	P.	XVI
Tyana	M.	P.	XVI
Fauſtinopolim	M.	P.	XVIII.

CVIII.

Fuit & præfectura inter quinque illas ad Taurum Straboni dicta Ἰσαυρῖτις, ISAVRITIS, quamquam alii libri *Sauritis* referunt, fere illa, quam *Lycaoniam* præfecturam Cappadociæ Ptolemæus vocat. In hanc cadit Νῶρα, *Nora,* caſtellum Eumenis, quod Plutarchus in vita pag. 589 dicit ſitum ἐν μεθορίῳ Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, in *Lycaoniæ & Cappadociæ confinio.* Cornelius quidem Nepos cap. v dixit *Phrygiæ caſtellum:* ſed late quidam Phrygiæ

Phrygiæ fines extenderunt. Strabo autem lib XII pag. 370 in Cappadocia censet, præfecturam eius non nominat: Eumenis vero, qui insederat, mentionem nominatim facit. Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XLI *Φρούριον κατὰ τὴν ἐρυμνότητα θαυμαστὸν*, *castellum admirandæ munitionis* vocat. Strabo dicit sua ætate Νηροασσὸν, Neroassum adpellari.

2. Fuerunt præterea τὰ Κάδυνα, *Cadyna* in illo tractu, in montibus Lycaoniæ, sedes Sisini, qui Cappadociæ regnum, vt Strabo prodit, adfectauerat.

CIX.

TYANITIS præfectura in austrum maxime & ad Taurum vergit, Ptolemæo στρατηγία Τυανῖτις: etiam Straboni ἡ Τυανῖτις. Nomen regioni τὰ Τύανα, *Tyana*, dedere, quæ postea metropolis Cappadociæ secundæ facta. Strabo lib. XII pag. 370 *Duæ tantum præfecturæ vrbes habent*; ἡ Τυανῖτις τὰ Τύανα, ὑποπεπτωκυῖα τῷ Ταύρῳ, τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας, *Tyanitis vrbem Tyana. Hæc* [Tyanitis] *substrata monti Tauro est, iuxta Cilicias Portas: vbi facillimus transitus in Ciliciam fit, & inde in Syriam. Vocatur autem* Εὐσέβεια, ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ, ἀγαθὴ δὲ καὶ πεδιὰς ἡ πλείστη, *Eusebia ad Taurum, fertilis & maxima sui parte plana.* τὰ δὲ Τύανα ἐπίκειται χώματι Σεμιράμιδος, τετειχισμένῳ καλῶς, *Tyana autem imposita sunt aggeri Semiramidis, probe muris substructo.* Græci itaque pluraliter nomen vrbis efferunt: atque ita etiam Sozomenus lib. VI cap. XII σύνοδον ἀγόντων ἐν Τυάνοις, *celebrantibus* [episcopis] *Tyanis synodum.* Etiam Latini aliquando. Ammianus lib. XXIII cap. XIX *Apud Asbamei Iouis templum in Cappadocia, vbi amplissimus ille philosophus Apollonius traditur natus apud oppidum Tyana, stagno effluens fons cernitur, qui magnitudine aquarum inflatus, se seque resorbens, numquam extra margines intumescit.* Et lib. XXV cap. XXXIII de Iouiano: *Tarso profectus, extentis itineribus, venit oppidum Cappadociæ Tyana.* Flauius autem Vopiscus Aureliano cap. XXII feminea forma vsus est. *Quum Tyanam*, inquit, *venisset, eamque occlusam reperisset*, cetera. Et cap. XXIII, epistola imperatoris ad Mallium Chilonem: *Occidi passus sum, cuius quasi beneficio Tyanam recepi.* Nummus Hadriani exstat cum memorabili epigraphe: TYANEΩN - - - ΠΡ-Τ. ΙΕΡ. ΑΣΥ. ΑΥ. ΕΤ. ΚΑ. quam Harduinus ita interpretatur: Τυανέων Καπ. πρώτης, ἱερᾶς, ἀσύλου, αὐτονόμου, ἔτει κά, qui si Hadriani annus est, vltimus huius est principis. Gentile igitur est Τυανεὺς, Τυανῆς: Vopiscus autem dicto loco, *apud Tyanæos.* An etiam Ouidii *Tyanëius incola* lib. VIII Metamorph. vers. 721 huc pertineat, dubitari potest, quia fabula illa *collibus* in *Phrygiis*, atque sic procul a Cappadocia, acta fingitur vers. 621. Minus autem dubito, quin Xenophontis Δάνα, *Dana*, ex Τύανα praue a scribis contracta fuerit, quum lib. I ἀναβάσ. Cyri pag. 147 ait: ἐλαύνει πρὸς Δάναν πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, *profectum* [ab Iconio] *ad Danam esse vrbem frequentem, magnam & felicem:* vnde statim per Pylas in Ciliciam progressus fuerit. Non enim consentire Ortelio possum, qui ad *Danuën* Ptolemæi in Polemoniaco Ponto

(Oo) 2 refert,

refert, obſcuram & longe nimis extra viam Cyri ſitam: *Tyana* autem clariora ſunt & prope Tauri tranſitum, vt Strabo deſcripſit, poſita.

CX.

Cetera Ptolemæi in Tyanitide ignota ſunt *Dagræ*, (alii *Dratæ* legunt) *Bazes*, *Siala*: digniora ab Romanis adiecta *Caſtabala* & *Cybiſtra*. Strabo dicto loco: οὐ πολὺ ἄποθεν ταύτης ἐςὶ τά τε Καςάβαλα καὶ τὰ Κύβιςρα, *non procul ab hac* [Tyanitide] *ſunt Caſtabala & Cybiſtra*: quæ paullo ante in vndecima præfectura ab Romanis adiecta cenſuerat. *Caſtabala* hæc alia ſunt a Ciliciis, vt ſitus & poſitio demonſtrat. Plinius quoque lib. VI cap. III Cappadociæ oppida hac ſerie enumerat: *Diocæſaream*, *Tyana*, *Caſtabala*. Fuit Caſtabalis τῆς Περασίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, *Peraſiæ Dianæ templum*, ſic dictæ, quod per mare aduecta fuerit, vt Strabo explicat. Ibi ſacræ mulieres illæſis pedibus per prunas ambulabant.

CXI.

Alterum oppidum *Cybiſtra* ſunt, etiam a Cicerone memoratum lib. XV epiſt. II ad ſenatum de Ariobarzane rege: *tum a me diſceſſit in oppidum Cybiſtra*. Et epiſt. IV ad Catonem: *In Cappadocia extrema, non longe a Tauro, apud oppidum Cybiſtra caſtra feci: vt & Ciliciam tuerer, & Cappadociam tenens noua finitimorum conſilia impedirem*. Idem Attico lib. V epiſt. XVIII *Nos in Cappadocia cum exercitu ad Cybiſtra*. Et lib. VI epiſt. I *Recentiſſimas a Cybiſtris te meas litteras habere ais, a. d.* X *Kal. Octob. datas*. Ptolemæus *Cybiſtra* in Cataonia præfectura cenſuit: Hierocles in Cappadocia Secunda.

CXII.

Eiusdem prouinciæ Secundæ fuit etiam *Fauſtinopolis* ab eodem laudata Hierocle in Notitia. Inter Tyana & Taurum ſita erat, ac ante in *Saſimis* iter Antonini vidimus, quo a Tyanis per Fauſtinopolim, nullo interiecto oppido, in Ciliciam Syriamque tenditur. Item *Andabalis* inter Saſima & Tyana, Antoniniano itinere. Quod & alio vetuſto itinerario, quod Hieroſolymitanum & Burdigalenſe dicitur, pag. 149 comprobatum eſt hoc ordine:

Manſio	Saſimam	- - -
Manſio	Andauilis	M. XVI
	Ibi eſt villa Pampali, vnde veniunt equi curules.	
Ciuitas	Tyana	
	Inde fuit Apollonius magus.	
Ciuitas	Fauſtinopoli	M. XII
Mutatio	Caena	M. XIII
Manſio	Opodanda	M. XII
Mutatio	Pylas	M. XIIII
	Finis Cappadociæ & Ciliciæ.	

CXIII.

Præfectura CILICIA Cappadociæ pars eſt, cis Taurum, a Cilicia tam Aſpera quam Campeſtri, quæ trans Taurum ſunt, ſiue inter Taurum & mare,

mare, distinguenda maxime. Hæc præfectura caput totius Cappadociæ Magnæ tenet, cui vrbi olim nomen *Mazaca* fuit, postea nouum sub Tiberio additum, *Cæsarea*, vt tamen prius non penitus exstingueretur. Strabo dicto libro pag. 370 ἐν τῇ Κιλικίᾳ καλουμένῃ τὰ Μάζακα ἡ μητρόπολις τοῦ ἔθνους, καλεῖται δ᾽ Εὐσέβεια, καὶ αὕτη ἐπίκλησιν ἡ πρὸς τῷ Ἀργαίῳ. *In præfectura, quæ Cilicia dicitur, Mazaca sunt, gentis metropolis. Ipsa quoque Eusebia vocatur, cognomine ad Argæum montem.* Sed *Eusebiæ* cognomentum, nouo *Cæsareæ* accedente, exspirauit: in nummo tamen detrito residuum est ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ - - - - ΑΡΕΙΑΣ, quod haud dubie legendum Εὐσεβείας Καισαρείας, præsertim quod mons quoque expressus est, qui Argæum significat, sicut in ceteris huius ciuitatis nummis, qui præferunt ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, *metropolis Cæsareæ.* * Iustinianus nomen Cæsareæ ab Iulio vel Augusto accepisse credidit. Nouella enim XXX ineunte ait: *Et populosissima est* [Cappadocia] *& vrbem maximam præbet eiusdem cognominis cum carissimo nobis Cæsare, qui summo orbis terrarum arbitrio, quod nos obtinemus, bonum dedit principium.* At sic Strabo illud nomen haud præteriisset, si iam tum ipsius æuo impositum fuisset. At Eusebius Chron. Tiberium iussisse Mazacam adpellari Cæsaream tradit. quod Eutropius lib. VII cap. VI confirmat. *Quosdam reges*, inquit, *per blanditias ad se euocatos numquam remisit: in quibus Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnum in prouinciæ formam redegit, & maximam ciuitatem adpellari nomine suo iussit, quæ Cæsarea dicitur, quum Mazaca antea vocaretur.* Sextus quidem etiam Rufus cap. XI refert Cappadoces *ita maiestatem Romanam coluisse, vt in honorem Augusti Cæsaris Mazaca, ciuitas Cappadociæ maxima, Cæsarea nuncuparetur.* Fieri autem potuit vt a Tiberio in honorem patris Augusti ita nuncuparetur, quemadmodum in Iulii patris honorem multas Iulias Augustus cognominauit. Et notanter dicitur, in *honorem Augusti Cæsaris;* non, *ab Augusto Cæsare.* Primum nominis *Cæsareæ* monimentum, quod nobis reliquum sit, est nummus Neronis cum monte præcelso epigraphen habens ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Deinde Plinius lib. VI cap. III *Cappadocia habet sub monte Argæo Mazacam; quæ nunc Cæsarea nominatur.* Ptolemæus lib. V cap. VI Μάζακα, ἡ καὶ Καισάρεια, *Mazaca, quæ etiam Cæsarea nuncupatur.* Et Ammianus lib. XX cap. XXIII *apud Cæsaream Cappadociæ etiam tum degentem inuenere Constantium, Mazacam antehac nominatam, opportunam vrbem & celebrem sub Argæi montis pedibus sitam.* ** In Notitiis tantum *Cæsarea* vocatur: in Peutingeriana vtroque nomine, *Mazaca Cæsarea.* Situm vrbis ita describit Strabo, vt a Ponto Euxino distet octingentis stadiis: a Ciliciis pylis ὁδὸν ἡμερῶν ἕξ, *itinere sex dierum.* A Mazaca gentile idem format Μαζακηνός, *Mazacenus:* ab altero nomine pernotum est. *Argæum* montem dicit tantæ altitudinis, vt numquam vertex niuibus priuetur. Generosos equos alit. Claudianus in Rufin. lib. II vers. 30

(Oo) 3 *iam*

* Confer Vaillant. Select. Numismat. Franc. de Camps pag. 64.

** Tu vide Zonaram tom. II Annal. sub Valeriano.

- - - - *iam pascua sumant*
Cappadocum, volucrumque parens Argæus equorum.

CXIV.

Sub hoc monte fuit etiam *Dacora*, vicus, patria Eunomii Ariani, in quam etiam a Theodosio fuit relegatus. Sozomenus lib. VII cap. XVII ὁ μὲν ὐ πολλῷ ὕστερον τῆς φυγῆς τελευτήσας, ἔτυχε τῆς ἐν τῇ πατρίδι ταφῆς. κώμη δὲ αὕτη Καππαδοκῶν, Δακόρα ἦν δ' ὀνομαζομένη, νομῦ τῆς πρὸς τῷ Ἀργαίῳ Καισαρείας, *fato functus non longe post relegationem, sepulturam in patria sortitus est. Vicus hic erat Cappadocum nomine Dacora, situs in territorio Cæsareæ ad Argæum.* Philostorgius lib. X cap. VI de eodem Eunomio: εἰς τὺς ἑαυτῦ διάγειν ἀγρὺς ἀφείθη. Δακορηνὴ δὲ τοῖς ἀγροῖς τὸ ὄνομα, *dimissus, vt in propriis agris ageret. Dacoroëni autem illi vocantur.* Antea vero, lib. VI cap III dixit, ἑαυτῦ πατρίδα τὴν Καππαδοκίαν, *eiusdem patriam Cappadociam fuisse.*

CXV.

In illo tractu fuit etiam Ναζιανζὸς, *Nazianzus*, patria S. Gregorii, episcopi eloquentissimi, qui *Nazianzenus* inde cognominatur. Socrates lib. IV cap. XI Γρηγόριος Ναζιανζῦ πόλεως εὐτελεῦς, γειτνιαζύσης τῇ Καισαρείᾳ, ἐπίσκοπος, *Gregorius, vilis oppidi Nazianzi, Cæsareæ vicini, episcopus.* Hæc vicinitas illa est, propter quam præfecturæ, in qua Cæsarea fuit, adiungamus, quia nihil de situ eius est proditum, nec vlla eius mentio in profanis geographis, aut vetustis itinerariis est habita. Quod vero in Notitiis non ei parti Cappadociæ, cuius caput Cæsarea est, sed Cappadociæ secundæ, cuius Tyana sunt metropolis, tribuitur; credo inter Cæsaream & Tyana Nazianzum fuisse positam. Vita Nazianzeni de ea ita traditur: πατρὶς αὐτῷ ἡ δευτέρα τῶν Καππαδοκῶν, πόλις δὲ Ναζιανζός· ἥ τις τοσούτῳ περιφανεστέρα γέγονεν ἐξ ἐκείνυ, ὡς μέχρι τερμάτων τῆς οἰκυμένης δι' ἐκεῖνον γνωρίζεσθαι. *Patria ipsi fuit Cappadocia Secunda,* [natale] *oppidum Nazianzus, quæ ita illustris ab ipso facta est, vt vsque ad fines terrarum orbis celebretur.* Suidas in Ἀπολλινάριος & in Γρηγόριος non vrbem, sed σαθμὸν, *stationem*, seu, vt posteriores geographi loquuntur, *mansionem* vocat. Miror autem, si mansio fuit, qui factum sit, vt nulla eius in itinerariis, per mansiones distributis, fiat mentio: quæ in hac Cappadociæ parte per Sasima, Tyana, Faustinopolim ducunt, & aut Cæsaream ferunt, aut ex illa aliorsum feruntur.

CXVI.

Hinc in septemtrionem ad Galatiæ fines Ptolemæus præfecturam CHAMANEN locat, quæ Strabonis CHAMANENA est: in qua ille *Zamam, Andracam, Saruenam*, & alia obscura oppida enumerat.

CXVII.

Ab ortu adiacet SARGARAVSENA, Strabonis *Sargasena*, ex quo syllaba fortassis excidit, quia & Plinius & Ptolemæus *Sargarausenæ* nomine consentiunt. Et huius oppida ignobilia cuncta sunt, quotquot Ptolemæus enumerauit, *Phiara, Sabalassus*, & reliqua incerti nominis, quia Palatinus codex a vulgato in iis discrepat; in quibus & Ἀριαράθηρα, siue

Ἀρια-

Αριαράθιρα, *Ariarathira* ſunt, quæ regis conditoris nomen, ſi recte ſcriptum eſt vocabulum, oſtendit. Verius nomen Itinerario eſt *Ariarathia*, id eſt Αριαράθεια, itineribus a Sebaſtia & Nicopoli.

CXVIII.

Reliquas præfecturas Ptolemæus lib. v cap. VII in Armenia minore cenſet, e quibus præcipuæ *Cataonia* & *Melitene;* * quas vero Strabo in Cappadocia, vt vidimus, numerat. Et Plinius lib. VI cap. III *Cappadociæ pars prætenta Armeniæ maiori, Melitene vocatur: Commagenæ, Cataonia.*

CXIX.

De Ptolemæi *Muriana*, Strabonis *Moramena*, Plinii *Morimene*, quam Galatiæ prætendi dicit; ſupra in *Nyſſa* aliquid notauimus, quia Ptolemæus ſuam *Nyſam* in ea poſuerat. Dubitauimus de Ptolemæi ſitu tam vrbis quam præfecturæ, quia hoc Galatiæ prætenditur ſecundum Plinium, qui itinerario Antonini iuuatur, quo *Nyſa* ſiue *Nyſſa* Aſponis Galatiæ propinqua, vno tantum oppido interiecto, conſtituitur. Quod ſi eſt, Muriana Ptolemæi, quam ille ſupra Cataoniam & orientem verſus prope medio loco inter Galatiam & Euphratem locauit magnum per ſpatium in locum citeriorem reducenda erit.

CXX.

Lauinianeſina autem Ptolemæi, rectius Strabo videtur LAVINASENAM, Λαουιανσηνὴν, nuncupaſſe: in qua Ptolemæus tria oppida ripenſia, ſiue πρὸς τῷ Εὐφράτει ποταμῷ, *ad Euphratem flumen* ſita, recenſet, *Cornon*, *Metita*, (Μέτιτα) & *Claudiadem:* quæ videtur Plinii *Claudiopolis* ad Euphratem eſſe lib. v cap. XXIV, vt ſupra in extrema Iſauria, quum de Claudiopoli ageremus, demonſtrauimus: Reducta ab ripa, obſcuriora ſunt omnia, *Caparcelis*, *Paſarne*, *Cizara*, *Sabagena*, *Nolaſene*, *Laugaſa*. Ad nobiliores ergo præfecturas, *Cataoniam* & *Melitenen* progredimur explicandas.

CXXI.

CATAONIAE Ptolemæus præter obſcura multa tribuit nobiliora oppida *Cybiſtra*, *Claudiopolim*, *Comana*, & *Mopſucrenen*. Strabo *Cybiſtra* non Cataoniæ, ſed nouæ præfecturæ, ab Romanis adiectæ, adſcripſit: ideo ſupra cum Tyanitide, cui adiacet, expoſuimus: *Claudiopolim* vero in extrema Iſauria explicauimus, quia Ammianus ei prouinciæ, pro temporum ſuorum conſuetudine, tribuebat, vnde repeti poſſunt. nam ſecundum veterem geographiam omnino Cataoniæ videtur contribuenda. *Comana* autem *Cappadocia*, a Ponticis diuerſa, extra controuerſiam in Cataonia ſunt: de quibus ita Strabo lib. XII pag. 369 *In Antitauri conuallibus* (αὐλῶνας vocat) τὰ Κόμανα, καὶ τὸ τῆς Ενυοῦς ἱερὸν, *Comana ſunt & Bellonæ templum.* πόλις ἐςὶν δ' ἀξιόλογος, - - - Κατάονες δέ εἰσιν οἱ ἐνοικοῦντες, *vrbs eſt memorabilis: - - - Cataones ſunt qui incolunt.* Deinde pontificis dignitate deſcripta, qui ſummo honore poſt regem apud Cappadoces ſit, *Sarum* fluuium vrbem perluere dicit. διὰ τῆς πόλεως ταύτης ὁ Σάρος ῥεῖ ποταμός. *Per vrbem hanc*,

* Vide mox § 121 usque ad 130.

hanc, inquit, *Sarus amnis fluit.* Et Plinius lib. VI cap. III *Cappadocia intus habet coloniam Claudii Cæsaris Archelaidem, quam præfluit Halys: oppida, Comana, quod Sarus; Neocæsaream, quod Lycus*, intellige, *præfluit*. Ex quo situs quodammodo respectu Ciliciæ cognoscitur, si fluminis decursionem retro persequamur. Multis itineribus Antonini illius, sub cuius nomine Itinerarium vetus habemus, *Comanorum*, quæ in Cappadocia sunt, facta est mentio: gemino a Sebastia Cocuson, altero per Cæsaream, altero per compendium: & alio a Cæsarea Anazarbum: & rursus alio a Sebastia, ibidem: & illo quod a Nicopoli tendit Arabissum. Satis sit illorum vnum, idque primum, excerpere, quod a Sebastia per Cæsaream ducit Cocuson.

Sebastia		
- - - -		
Cæsaream		
Artaxata	M. P.	XXIIII
Coduzabala	M. P.	XVIII
Comana	M. P.	XXIIII
Ptandari	M. P.	XXIIII
Cocuson	M. P.	XXXVIII.

CXXII.

Oppidum *Mopsucrene*, id est μόψου κρήνη, vt Ptolemæus scripsit, siue *Mopsi fons*, ex eiusdem positione prope Taurum est, supra Tarsum & Lamum, Ciliciæ vrbes non ignotas. Hieronymus *viculum* vocat, quia exiguum videtur oppidum fuisse, si modo fuit oppidum, in quorum tamen numero recensuit Ptolemæus. Nobilitauit mors Constantii, quem fatum ibi oppressit, quum aduersus Iulianum proficisceretur. Hieronymus Epitaphio Nepotiani, siue Epist. III, *Constantius, Arianæ fautor hæreseos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam, in Mopsi viculo moriens, magno dolore hosti reliquit imperium.* Socrates Hist. eccles. lib. II extremo de eodem Constantio: ἐν Μόψου κρήναις ἐτελεύτα τὸν βίον, *Mopsu crenis vitam finiuit*, plurali numero: quemadmodum etiam Ammianus lib. XXI cap. XXIX [Vales. cap. XV] *venit Tarsum, vbi leuiore febri contactus, ratusque itinerario motu imminutæ valetudinis excuti posse discrimen, petiit per vias difficiles Mopsucrenas, Ciliciæ vltimam huc pergentibus stationem, sub Tauri montis radicibus positam.* Et Græci ceteri in eadem historia pluraliter nominant. Sozomenus lib. V cap. I ἐτελεύτησεν ἐν Μόψου κρήναις, *Mortuus est Mopsucrenis.* Philostorgius quoque lib. VI cap. V παρὰ τὰς Μόψου καλουμένας κρήνας, *ad Mopsi Crenas*, [fontes] *vti is locus vocatur.* Et Chronicon Alexandrinum siue Siculi Fasti ad Constantii vltimum annum pag. 684 ἐλθὼν εἰς Μόψου κρήνας, *veniens ad Crenas Mopsi*, siue *Mopsucrenas.* Sic etiam Hieronymus Chronico Eusebiano: *Constantius Mopsocrenis moritur.* Victor iunior quidem in Epitoma: *in radicibus Tauri montis apud Mopsocrenen febri acerrima interiit:* in MSS. autem pluralem *Mobscrenas*, vel *Mopscrenas* esse testatur Hadrianus Valesius Additamentis

ad

ad fratris Notas in Ammianum. De ſitu maior eſt controuerſia. Vidimus Ammianum intra Ciliciæ fines poſuiſſe, tamquam extremum eius locum ſub Tauro. Et Theodoritus Hiſt. eccleſ. lib. II extremo: *ἐν τῇ Κιλικίᾳ τὸν βίον κατέλυσεν, in Cilicia* [Conſtantius] *mortuus eſt.* Accedit quod Henricus Valeſius, in dictum Ammiani locum, prauata Itinerariorum nomina huc trahat, Antoniniani *Namſucrone*, vt Aldus & Simlerus ediderunt: (Schottus enim & Surita *Nampirorone* legunt) & Hieroſolymitani *Manſuerine*, quorum vtrumque in mediam Ciliciam cadit: illud XXI millibus ab Aegis, maritimo poſt Mallon oppido; hoc, vere medio loco inter Pylas Tauri, & Tarſum, vtrimque milliariis duodecim. Nondum autem induci poſſum, vt nominibus illis Mopſocrenas latere credam. Magno enim auctores conſenſu extra Taurum, ſiue ad latus Tauri ſeptemtrionale poſuerunt; Ptolemæus in Cataonia Cappadociæ: Socrates dicto loco, *μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας, inter Cappadociam & Ciliciam:* & Sozomenus, *μεταξὺ Κιλίκων καὶ Καππαδοκῶν τῶν πρὸς τῷ Ταύρῳ, inter Cilices & Cappadoces, qui ad Taurum ſunt.* Eutropius lib. X cap. VII de Conſtantio: *in itinere obiit inter Ciliciam Cappadociamque.* Et Hieronymus Euſebiano Chronico: *Conſtantius Mopſocrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur.* Quod vero Ammianus in extrema Cilicia, & Theodoritus in Cilicia ſcribunt mortuum eſſe, ex diuerſitate limitum Ciliciæ pro temporibus diuerſis ortum eſt, quum, quæ in Tauro & ad Taurum ſunt, quamquam extrinſecus; quidam, prolatis finibus, citeriori prouinciæ tribuant, quemadmodum in Pamphylia & Iſauria quoque vidimus contigiſſe.

CXXIII.

Reliqua Ptolemæi in Cataonia ſunt occaſum verſus poſt Cybiſtra & Claudiopolim, *Tynna, Cabaſſus, Tirallis, Daliſandus:* & interiectis Comanis ac Mopſucrene, in ortum verſus, *Tanadaris* & *Leandis:* ſed ignota & obſcura omnia. Addenda *Cucuſus*, Κουκουσός, ſiue *Cocuſos*, non incelebris locus in Chriſtianorum monimentis. Aliquot itinera Antonini a Sebaſte *Cocuſon* ſunt directa: & illo, quod eſt a Cæſarea Anazarbum, ſitus verus cognoſcitur, fere medius inter duas vrbes illas. Vnde manifeſtum fit, Cataoniæ præfecturæ illud oppidum fuiſſe. In illo enim parte Cappadociæ fuit, quæ medio æuo Armeniæ ſecundæ conceſſit, & tandem tertiæ, Socrates lib. II cap. XXVI ἐν Κουκουσῷ τῆς Καππαδοκίας, *Cucuſi in Cappadocia.* Et Theodoritus lib. II cap. V *μετῴκισαν εἰς Κουκουσόν. πόλις δὲ αὕτη μικρὰ, πάλαι μὲν εἰς τὸ Καππαδοκῶν ἔθνος τελοῦσα, νῦν δέ γε τῇ δευτέρᾳ συναριθμουμένη, Cucuſum* [Paulum Conſtantinopolitanum] *relegarunt. Id paruum oppidum eſt, olim quidem Cappadociæ, nunc vero Armeniæ ſecundæ attributum.* Etiam Hierocles in Secunda Armenia recenſuit: Iuſtinianus, augens Armeniarum numerum, tertiæ adſcripſit, Nouell. XXXI cap. I. Euſtathius in Periegetæ verſ. 694 ſcripſit geminata littera Κουκουσσός· Itinerario eſt *Cocuſos.*

CXXIV.

Cataoniam a tergo claudit mons *Antitaurus*, ex Tauro in ſeptemtrionem

nem & ad Euphratem procurrens. Strabo lib. XI pag. 359 ἀπὸ τοῦ Ταύρου πρὸς ἄρκτον ἀποσχίδες πολλαὶ γεγόνασι, μία μὲν ἡ τοῦ καλουμένου Ἀντιταύρου, *a Tauro septentrionem versus multæ portiones abscinduntur, quarum vna est Antitaurus.* Idem lib. XII p. 369 ὁ Ἀντίταυρος τὰς ἄρκτους ἐγκέκλιται, καὶ μικρὸν ἐπιλαμβάνει τῶν ἀνατολῶν εἶτ' εἰς τὴν μεσόγαιαν τελευτᾷ, *Antitaurus ad septemtrionem inclinat, ac non nihil etiam ad ortum: deinde in mediterranea desinit.* Ptolemæus lib. V cap. V ὁ Ἀντίταυρος τὸ ὄρος διήκων ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους μέχρι τοῦ Εὐφράτου, *Antitaurus mons pertingit a Tauro monte ad Euphratem.* Sunt in eo βαθεῖς καὶ στενοὶ αὐλῶνες, *profundæ & angustæ valles*, quod Strabo refert, in quarum vna τὰ Κόμανα, *Comana Cappadocia* cum Bellonæ templo, de quibus supra dictum fuit.

CXXV.

Tandem MELITENE, Μελιτηνή, ex nobilioribus est Cappadociæ præfecturis: quam Strabo, recensens præfecturas, primo loco posuit. Euphrates ab ortu prælabitur, eamque dirimit a Sophene, Armeniæ maioris regione. Fertilis vt Sophene, plus quam ceteræ Cappadocum præfecturæ, adeo vt vinum etiam & oleum ferat: ex quo genere Strabo pag. 368 lib. XII laudat τὸν Μοναρίτην οἶνον τοῖς Ἑλληνικοῖς ἐνάμιλλον, *Monarite vinum, quod cum Græcis certet.* Ptolemæus Armeniæ minori adscribit, quod ipsius æuo forsan ei fuit contributa: Strabo autem & Plinius lib. VI cap. III censent in Cappadocia. In vniuersum Strabo Cappadociæ præfecturis πόλεις, *vrbes* pag. 370 denegat, præter Tyanitidem & Ciliciam, quarum illa *Tyana* habeat; Cilicia, caput gentis, *Mazaca.* Ptolemæus autem plura singulis præfecturis oppida adsignat, vicos forte connumerans maiores, aut sui temporis describens faciem, quod dubitare non licet, sub Romanis cultiorem formam Cappadociam induisse, quam ante sub regibus suis vsa fuerat. Tria ergo hic oppida Melitenæ dat, *Dagusam*, *Sinidem* coloniam, & *Melitenen*, cognominem regioni.

CXXVI.

Dagusa haud dubie est Itinerarii Theodosiani *Dascusa*, itinere a Satala Melitenen per ripam, quinquaginta supra Melitenen milliariis in ripa Euphratis sic posita:

Dascusa		
Ciacam	M. P.	XXXII
Melitenen	M. P.	XVIII.

Plinius lib V cap. XXIV flumen Euphratis describens, Dascusam a Melitene LXXIIII milliaribus in septemtrionem versus disiunxit. Orosius lib. I cap. II antiquissimis libris *Dascutam* vocat. Credo neutrum nomen malum esse, & dialecto potius, quam errori dandam variationem: Syri enim, vicini Cappadocibus, sibilum in T mutare consueuerunt. *Ciuitas Dascuta*, inquit, *in confinio Cappadociæ & Armeniæ sita est.* Hactenus bene: minus autem recte se se habent quæ adiecit; *haud procul a loco, vbi Euphrates nascitur.* longe enim abhinc fontes eius fluminis remoti sunt. Notitia Imperii sub dispositione Ducis Armeniæ, in Ponto, seu laterculo minore

nore adposito, habet *Alam Aurianam Dascusæ*. Ibidem etiam est *Ala prima Augusta Colonorum, Chiacæ*. Hæc *Ciaca* est Itinerarii. Ptolemæo Κιακις, *Ciacis* in mediterraneis Melitenæ.

CXXVII.

Tertia, *Melitene*, clarior. Strabo tantum regionem huius nominis aliquoties memorauit: nec oppidum fuit antequam Traianus rerum potiretur. Procopius lib. III de Aedific. cap. IV *In Armenia quondam Minori dicta, non procul a flumine Euphrate*, χωρίον, *locus* fuit, ἐφ' ὧ δὴ λόχος Ρωμαίων στρατιωτῶν ἵδρυτο, *vbi Romanorum milites stationarii collocati fuerant. Ac locum quidem* Μελιτηνὴν, *Melitenen*; λόχον, *militum numerum, Legionem nuncupauerunt. Hic Romani olim* ἔρυμα ἐν τετραγώνῳ ἐπὶ χωρᾶς ὑπτίας ἐποιήσαντο, *munitionem quadratam exstruxerant plano in campo, sedem militibus ac militaribus signis satis commodam.* μετὰ δὲ Τραϊανῷ τῷ Ρωμαίων αὐτοκράτορι δεδογμένον ἐς πόλεώς τε ἀξίωμα ὁ χῶρος ἀφῖκται, καὶ μητρόπολις κατέστη τῷ ἔθνει. *Post Traiani augusti mandato vrbis dignitatem locus obtinuit, & gentis metropolis facta est.* Creuit ciuitas, vt munimenta non caperent, & latius in suburbiis, quam intra pomœria habitaretur. Anastasius ergo augustus ampliare mœnia cœpit, Iustinianus perfecit, & prouinciæ ἐγκαλλώπισμα, *pulcherrimam vrbem* Melitenen reddidit. Prouinciam quidem Armeniam Minorem pro diuisione illorum temporum intelligit, quemadmodum iam Ptolemæi æuo Melitene pars Armeniæ eiusdem fuit: Strabonis tamen & Plinii temporibus pars illa fuit Cappadociæ.

2. Hæc illa *Melitene* vrbs, antea castrum fuit, cui legio illa imposita fuerat, quæ sub Marco imperatore mirandam pluuiam Romanis; fulmina autem & tonitrua hostibus a Deo impetrauerat. Eusebius lib V Hist. eccles. cap. V vocat τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτηνῆς οὕτως λεγομένης λεγεῶνος στρατιώτας, *milites legionis Melitenæ*; Xiphilinus autem in Marco: τάγμα τῶν ἀπὸ Μελιτηνῆς στρατιωτῶν *legionem militum a Melitena* euocatorum, siue qui vrbi & agro illi præsidio a longo tempore fuerant. Ab Augusti enim æuo, vt Dio lib. LV pag 564 notauit, τὸ δωδέκατον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ τὸ κεραυνοφόρον, *duodecima* [legio] *Fulminifera dicta, castra in Cappadocia habuerunt.* Vnde opinio quibusdam nata, sub Marco demum id cognomen ex miraculo accessisse legioni. In Itinerario frequens eius vrbis mentio, tamquam præcipuæ, ex qua itinera Cæsaream, & a Cæsarea & Cocuso Melitenam instituuntur. Tabula quoque ex Theodosii æuo Augustana habet prope Euphratem *Melentenis*, corrupte quidem, vt tamen verus locus inde & situs ignorari non possint. Hieroclis Notitia Μελιτηνὴ, *Melitene*, metropolis est Armeniæ Secundæ. Stephanus autem antiquiores, & in iis Strabonem sequutus, Μελιτηνὴ πόλις Καππαδοκίας· οἱ πολῖται Μελιτηνοί, *Melitene vrbs Cappadociæ: ciues, Meliteni.*

CXXVIII.

Tertia vrbs Ptolemæi est Σινὶς κολώνια, *Sinis colonia*. Nihil, præter hæc, de hoc nomine reperitur. Coloniam vero dum dicit, videtur locus, quem sine prisco nomine Procopius dicto lib. III cap. IV memora-

vit. Ἦν δέ τι Φρέριον ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἐν ἀκρωνυχίᾳ λόφου κατακρήμνου πεποιημένον τοῖς πάλαι ἀνθρώποις· ὁ δὲ Πομπήϊος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐξελὼν, καὶ τῆς χώρας πολέμῳ κύριος γεγονὼς, ἐκρατύνατό τε ὡς μάλιστα, καὶ Κολώνειαν ἐπωνόμασε. *In hac regione castellum vetus præcipitis collis insidebat verticem. Quum id quondam Pompeius, Romani exercitus imperator, expugnasset, prouincia bello subacta, muniuit ipsum sedulo, & Coloniam adpellauit.* An huc forsan *Coloni*, quorum in *Ciaca* paullo ante ex Notitia imperii facta est mentio, referri possunt? non negatum imus; nec vero possumus adseuerare.

CXXIX.

Hæc de Ripensi Melitene: mediterranea obscura omnis, cui a Ptolemæo hæc oppida tribuuntur: *Zoparistus*, *Titarissus*, *Cianica*, *Phusipara*, *Eusimara*, *Iassus*, *Leugæsa*, & alia, quæ in variis voluuntur lectionibus, vt nec certum nomen sit, sicut *Leugæsa* in Palatino est *Leutæsa*. De *Ciaci* supra dictum in *Ciaca*, quum ripam, cui propinqua fuit, explicaremus.

CXXX.

Sunt alia quædam Cappadociæ tributa, quæ quod geographi ignorant, nec præfectura eorum significata est, vtique prætermittimus; vnum tantummodo exemplum τῶν Κριτάλων, *Critalorum* Herodoti adferentes, vt incertum loci etiam de aliis cognoscatur. Herodotus lib. VII cap. XXVI dicit de Xerxe, ἐπορεύετο ἐς Σάρδις ἐκ Κριτάλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ, *iter ingressus est Sardes versus, mouens ex Critalis Cappadociæ.* Sed quo loco fuerit, non exprimitur, nisi quod rex inde ad Halyn progressus sit, eoque traiecto Cælenas venerit, indeque perrexerit Sardes.

CXXXI.

Hæc de Cappadociæ præfecturis. De *nomine* superest quod adiiciamus. Plinius lib. VI cap. III a flumine *Cappadoce* deducit. *Galatiæ*, inquit, *prætenta est Morimene: vbi disterminat eos Cappadox amnis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri dicti.* Paruum oportet fluuium esse & ignobilem: ideoque ab aliis neglectus fuit. Apud Stephanum Herodianus forsan & Menander ἀπὸ κτιστοῦ, *a conditore* vel gentis vel regni, cui Καππάδοκος, *Cappadocus* nomen fuerit, deriuant. Sed etiam hoc incertum. Certius, sicut barbara gens fuerunt Cappadoces; ita nominis quoque originem esse barbaram, siue ex barbara quadam voce ortam. Gentile est Καππάδοξ, vt Stephanus scripsit, *Cappadox*; & alia forma καππάδικος, Καππαδοκη, *Cappadocus*, *Cappadoca*: iterum alia, ὁ Καππαδόκης, *Cappadoca*. Dionysius periegeta vers. 973

Τῆς δ' ἤτοι μέσσης μὲν ἐπ' ἠπείροιο βαθείης
Καππαδόκαι ναίουσι,

atque huius media in continente vasta Cappadocæ habitant. Latini plerumque dicunt *Cappadox*, *Cappadoces*, pro numero diuerso: nec tamen alias aspernantur flexiones. Horatius lib. I epist. VI vers. 39

Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex,

quod

quod ex vulgari forma est, *Cappadox*. At Martialis lib. x epigrammat. LXXVI

Nec de Cappadocis eques catastis.

Et Columella lib. x siue Cultu hort. vers. 184 de lactuca:

Hæc sua Cappadocæ seruat cognomina gentis.

Et Plinius lib. XIX cap. VIII *folio lactucæ Cappadocæ*. Idem lib. XXXVII cap. x *Cappadocia gemma*, quod a *Cappadocius* κλητικῷ.

CXXXII.

Sic etiam omnis Asia citerior, siue magna illa peninsula ab Hellesponto ad Euphratem vsque est exposita, præter *Minorem Armeniam*, antiquam illam & propriam, distinctam ab accessionibus, a Ptolemæo adiectis, (quas itidem in Cappadocia, cui detractæ sunt, exposuimus) est perlustrata. Armeniam autem paruam cum magna & transeuphratæa coniungemus, & proxime r orum & Colchos, adiacentesque gentes explicabimus.

CAPVT IX

DE

ORANIS, MAEOTIS, TQVE COLCHIS.

I.

teriorem, quam Asiæ obuertit cultiori, contemplati suæ ab tergo sunt, a Bosporo Cimmerio ad fines vsque 3, perlustrabimus. Ad Bosporum, vbi in Pontum exit, *Coroncondamam*. Strabo lib. XI pag. 341 vocat κώμην Κοροκονδάμην *orocondamam*, & esse dicit τοῦ Κιμμερικοῦ καλουμένου Βοσπό*ri Bospori, qui Cimmerius adpellatur*. Iuxta hanc est εὐμε- *magnitudinis lacus*, qui decem a pago stadiis in Pontum partem amnis Αντικείτου, *Anticetæ* recipit, quem alii *Hypa*nino ostio exire dicunt, altero in Mæotin paludem, al- Euxinum. Hoc præter Strabonem etiam Stephanus ex Alexandro Polyhistore refert. Quo fieri necesse est, vt parua insula inter Bosporum, Pontum, Mæotim & lacum Κοροκονδαμῆτιν, *Corocondametin* eiusque eluuiones sit. Plinius *peninsulam* vocat lib. VI cap. VI, sequutus Melam lib. I cap XIX. *Obliqua*, inquit, *regio, & in latum modice patens, inter Pontum paludemque ad Bosporum excurrit: quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens Corocondamam peninsulam reddit.* Verius *insulam* dixisset, vti Dionysius vers. 550 ἀπειρεσίην νῆσον, *immensam insulam* dixit; & Strabo quoque ante dicto loco.

II.

Oppida quatuor in ea posuit Mela, *Hermonassam, Cepos, Phanagoriam*, & in ipso ore *Cimmerium*. Corocondamæ rationem nullam habet, sed

insula

insulæ id nomen dat: quæ vero si fuit oppidum, prope locum Hermonassæ fuisse necesse est, in australi illius insulæ parte. Dionysius vers. 552 ἐΰκλιτος Ἑρμώνασσα, *bene constructa Hermonassa.*

III.

Inde *Cepi* sunt, Κῆποι, id est Horti, qui oppido videntur nomen dedisse. Plinius, *Cepi Milesiorum*, puta colonia. Diodorus lib. XX cap. XXIV φυγὼν εἰς τοὺς καλουμένους Κήπους, *fugiens in oppidum Cepos, vti adpellatur.* Strabo in vrbibus ἀξιολόγοις *memorabilibus* numerat, vt iam dicemus.

IV.

Supra Cepos ad Bosporum, paludem versus, erat *Phanagoria*, vt Plinius & Mela & Ptolemæus nominant: siue Φαναγόρου πόλις, *vrbs Phanagoræ*, vt Scylax & Strabo dicto loco adpellauerunt: hic vero ibidem etiam: ἥ τε Φαναγορία ἐστὶ πόλις ἀξιόλογος, καὶ Κῆποι, καὶ Ἑρμώνασσα, *Phanagoria est memorabilis vrbs, & Cepi, & Hermonassa.* Apud Dionysium est Φαναγόρη, *Phanagora*, credo metri caussa: quia ceteri constanter *Phanagoria*, sine diphthongo. Apud hanc vrbem est fanum *Veneris* τῆς Ἀπατούρου. *Apaturæ*, id est dolosæ, ab ἀπάτη: quia dolo ibi gigantes auxilio Herculis fingitur occidisse. Plinius *Phanagoria, & pæne desertum Apaturos.* Idem inter Cepos & Phanagoriam interponit *Stratocleam* ad Bosporum.

V.

Vt autem Hermonassa in ipso aditu Bospori iuxta Pontum est: ita vltimo in ostio ad paludem Mæotin fuit *Cimmerium*, Plinio sic distribuente; siue, vt Mela ait, in ipso ore, puta Mæotidos. Ab hoc oppido Bosporus ille cognominatus est *Cimmerius.* Ptolemæus hic Κιμμέριον ἄκρον, *Cimmerium promontorium* posuit. Populus Κιμμέριοι siue Κιμμερικοὶ, *Cimmerii*, quos potentes quondam in Bosporo fuisse, & Asiam vsque Ioniam vastasse, Strabo refert.

VI.

Extra insulam, quam lacus cum Hypani fluuio facit, est *Sindica* terra, culta ab *Sindis* siue *Sindonibus.* Strabo ibidem: Τῶν Μαιωτῶν εἰσὶν αὐτοί τε οἱ Σινδοί, *De Mæotis Sindi sunt*, & ceteri. Mela dicto loco: *in confinio Mæotidis Sindones:* & mox: *Sindos in Sindonum* [regione] *ab ipsis terrarum cultoribus condita est.* Male in Scylacis Periplo Σιντοὶ per τ scribuntur: quia statim sequitur Σινδικὸς λιμὴν, *Sindicus portus*, per δ, quod vitium prioris coarguit. Ipsa insula, quam descripsimus, fuit Sindorum siue Sindonum. Oppidum vero illorum *Sindos*, vt Mela modo nominauit: Plinio lib. VI cap. V ciuitas *Sindica*; Ptolemæo Σίνδα κώμη, *Sinda vicus:* Straboni Σινδικὸς λιμὴν καὶ πόλις, *Sindicus portus & oppidum.* Regio dicitur *Sindica.* Strabo dicto loco: αἱ πόλεις πέραν Ὑπάνιος ἐν τῇ Σινδικῇ, *oppida trans Hypanim in Sindica.*

VII.

Antequam in ora Ponti progrediamur, qui supra Sindos *Mæotæ*, siue gentes *Mæoticæ* fuerunt, perlustrabimus. Strabo dicit eodem loco: *De Mæotis sunt Sindi, Dandarii, Toreatæ, Agri, Arrichi: ad hæc* Τάρπητες, *Tarpetes, Obidiaceni,*

diaceni, Sittaceni, Dosci, alii plures: nec non Aspungitani inter Phanagoriam habitantes & Gorgippiam habitantes per 10 *stadia.* Pomponio Melæ sunt *Toretæ*, haud dubie iidem, qui *Toreatæ*, extra Mæotidis confinium, & vlteriores Sindonibus.

VIII.

Ptolemæus lib. v cap. IX ad Tanain, prope ostia, oppidum eodem nomine *Tanain* posuit, quod & Stephanus ex Alexandro Polyhistore, nec non ipso Strabone (lib. VII) memorat, & πόλιν Ἑλληνικὴν, *vrbem Græcam*, & emporium dicit; ferme in loco, vbi nunc Asof est. Inde per latus Mæotidos orientale persecutus, missis obscuris & varia lectione laborantibus, Ptolemæus narrauit post ostia *Paniardin* oppidum, *Rhombitæ maioris & minoris* [Ῥομβίτου μεγάλου, μικροῦ] ostia: & inter vtrumque ostium *Azaram* oppidum. Deinde *Tyramben* oppidum, *Atticitæ* fluuii ostia; *Gerasam* oppidum, & *Psatis* ostia: dein *Vardani* ostia, *Cimmerium* promontorium. Strabo lib. XI pag. 340 etiam vtrumque *Rhombiten* narrat disiunctos 10 ccc stadiis: & a minore per 10 c stadia *Tyrambam*, & flumen *Anticitam*, Ptolemæi Atticiten. & a cxx stadiis κώμην τὴν Κιμβρικὴν, *Pagum Cimbricum*, ἀφετήριον τοῖς τὴν λίμνην πλέουσιν, *vbi naues soluunt paludem nauigantes.*

IX.

Confusa sunt hæc flumina, & videtur Ptolemæus Atticitam siue Anticitam, vt Strabo vocat, cum Vardano permutasse. Nam si pars Anticitæ lacum Corocondamensem perfluit, & insulam Sindorum facit, vt Strabo tradit; vltimus is ad austrum est fluuius Mæoticus, quem perperam Ptolemæus supra Vardanum & Psatin posuit. Clare Strabo pag. 341 *In lacum hunc* [Corocondametin] ἐμβάλλει ἀποῤῥώξ τις τοῦ Ἀντικείτου ποταμοῦ, *influit pars quædam Anticitæ fluminis, & facit insulam, conclusam lacu hoc, & Mæotide, & flumine.*

X.

Ab Sindis orientem versus in litore sunt τὰ Βάτα, *Bata*, vicus & portus, Sinopensi oppositus, cccc stadiis a portu Sindico. A Batis Artemidorus τὴν Κερκετῶν παραλίαν, *Cercetarum maritimam oram* recenset, portus & pagos habentem, tum *Achæorum*: inde *Heniochorum*: post *Pityunta magnum* vsque ad *Dioscuriadem*. Qui vero Mithridatis res scripserunt, primos in hoc tractu a Sindis *Achæos* ponunt, deinde *Zygos, Heniochos, Cercetas, Moschos, Colchos.* Hæc Strabo, cui posterior ordo harum gentium verisimilior, quam ille Artemidori videtur. Ptolemæus *Achæos* Bosporo viciniores statuit: postea *Cercetas*, dein *Heniochos*; tandem *Suenochalcos.* Arrianus in Ponti Periplo etiam *Achaiam veterem*, vt vocat, propiorem Sindicæ posuit.

XI.

Oppida in Ponti ora Ptolemæus post *Sindicum* portum, & *Sindam* (quæ separat, & Sindam intus ponit) recitat *Bata oppidum* Latina versione, quod vero in Græco non apparet: deinde est Ἀχαιὰ κώμη, *Achæa vicus*: item, *Cerceti-*

Cerceticus portus & *Tazos* oppidum in *Cercetis:* & in *Heniochorum* populo *Ampsalis*, oppidum: &, interlabente *Burca* fluuio, *Oenanthia:* & in *Suanocolchis* (sic legendi sunt quos Σανοχόλχας vocauit; *Suani* enim in hoc tractu sunt Plinio) Καρτερὸν τεῖχος, *Validus Murus:* & tum *Corax* fluuius, vbi initium est Colchorum. De *Suanis* addo Plinii testimonium lib. VI cap. IV *Gens Salæ, antiquis Phthirophagi dicti; & Suani. Flumen Cobum e Caucaso per Suanos fluens.* De nomine *Heniochorum*, Solinus cap. XV & Ammianus lib. XXII cap. XV tradunt ex fabulis, a Castoris & Pollucis ἡνιόχοις, id est aurigis esse, qui & gentem illam & vrbem Dioscuriadem condiderint.

XII.

Post Heniochos Scylaci Κοραξοὶ ἔθνος, *gens Coraxorum* est: * deinde *Corica*, siue, vt Vossius emendat, *Colica* gens: vltra quam *Melanchlænos* ponit: dein *Gelonos:* tum demum *Colchos.* Et Plinius de his lib. VI cap. V, sed sine ordine: *Ponti regio Colica, in qua iuga Caucasi ad Riphæos montes torquentur: - - - reliqua litora feræ nationes tenent, Melanchlæni, Coraxi vrbe Colchorum Dioscuriade.* Stephano etiam sunt Κῶλοι, *Coli*, gens sub Caucaso, & ὑπώρειαι τοῦ Καυκάσου καλοῦνται Κωλικὰ ὄρη, ἡ χώρα, Κωλική, *radices Caucasi vocantur Colici montes: regio, Colica.* Idem Κοραξοὶ, ἔθνος Κόλχων, πλησίον Κώλων, *Coraxi, gens Colchica, vicina Colorum.*

XIII.

Mediterranea Bosporanorum, etiam laxe dictorum & supra Pontum longe procurrentium (nam nomen etiam iis datur, qui Bosporanis subiecti erant) admodum obscura sunt: & vel nihil Ptolemæus memorat, vel ignobilia nomina, *Scopelus*, *Cucunda*, & si quæ alia. Mæoticis ab oriente adponit *Iaxamatas*, prope Tanaim: *Psessios*, *Themæotas*, *Tyrambas*, *Arichos*, e quibus *Arichi* siue *Arrichi* in has gentes maxime in austrum vergunt, a Strabone etiam Mæoticis adnumerati, scriptique Ἀῤῥιχοί: ceteri ignotiores sunt. De Mæotide & Tanai dictum in Europa: de Caucaso monte, qui has gentes ex parte tangit, dicemus in Iberia: de Sarmatis Asiaticis siue Scythis, infra singulari capite: nunc Bosporani potissimum & Pontici populi nobis curæ sunt.

XIV.

Bosporani, vt diximus, proprie sunt Bosporum accolentes: laxa notione autem plures, inde Colchidem versus habitantes, præsertim qui regulis Bosporanis paruerunt. Hi vero Asiatici cognominati erant: distincti ab Europæis Bosporanis. Strabo ita discreuit & Bosporanos vniuersos ita descripsit lib. XI pag. 341 *Reliqua ad dextram, trans Hypanim sita sunt in Sindica. Est & Gorgippia, & Sindicorum regia vicina mari, & Aborace.* Τοῖς δὲ τοῦ Βοσπόρου δυνάσταις ὑπήκοοι ὄντες ἅπαντες Βοσπορανοὶ καλοῦνται· καὶ ἔστι τῶν μὲν Εὐρωπαίων Βοσπορανῶν μητρόπολις τὸ Παντικάπαιον· τῶν δ' Ἀσιανῶν τοῦ Φαναγόρου· καλεῖται γὰρ οὕτως ἡ πόλις. *Qui vero Bospori regulis parent, omnes Bosporani*

* Apud hos Coraxos est effluxus maris illius, *circa Profunda Ponti*, vt adpellantur. Aristotel. Meteorol. I c. 13 extrem.

porani dicuntur. Caput Europæorum Bosporanorum est Panticapæum: Asianorum, Phanagori vrbs. nam & sic vocatur, quæ alioqui dicitur Phanagoria. Asiaticis Bosporanis Mithridates imperauit, saltem ex parte: ceteris, & Europæis se bellum illaturum simulauit, vt Romanos falleret. Cicero pro Lege Manilia cap IV *posteaquam exercitus permagnos, quibuscumque ex gentibus potuisset, comparasset, & se Bosporanis, finitimis suis, bellum inferre simulasset, vsque in Hispaniam legatos Ecbatanis misit.*

COLCHIS PROPRIA.

XV.

Colchi ab ortu accolunt Euxinum Pontum: & regio Κολχὶς, *Colchis;* sed non iidem apud omnes eius termini. Strabo lib. XII p. 378 initium facit a Trapezunte, vt supra in Ponto exposuimus. In enarratione enim Ponticarum vrbium ait, ἡ Τραπεζοῦς· εἶθ' ἡ Κολχὶς, *Trapezus; deinde Colchis.* Ptolemæus autem vsque ad Phasin extendit Pontum prouinciam; saltem Ponto Cappadocio adnectit. In septemtrionali limite maior consensus est. Ptolemæus lib. V cap. IX post Coracem fluuium scripsit, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν πλευρὰν τῆς Κολχίδος πέρας, *hinc terminus est ad latus Colchidis.* * Strabo lib. XI pag. 342 *desinit ora Pontica* [ex Bosporanis ducta] πρὸς τὸν Πιτυοῦντα καὶ τὴν Διοσκουριάδα· ταῦτα γὰρ τὰ χωρία συνάπτει τῆς Κολχίδος τῇ λεχθήσῃ παραλίᾳ. *ad Pityuntem & Dioscuriadem: quæ Colchidis dictam oram attingunt.* In vtroque principe geographo adquiescemus: quamuis quidam vltra hunc terminum videantur Colchidem prorogare.

XVI.

Initium ergo secundum Strabonem est Πιτυοῦς, *Pityûs*, quem ibidem Strabo etiam τὸν Πιτυοῦντα τὸν μέγαν, *Pityuntem magnum* dixit, frequentem haud dubie vrbem & emporium. Distare dicit a Dioscuriade CCCLX stadiis: Arrianus autem tantum CCCL. Sic itaque in extremo limite Colchidis, ac prope extra illum, hæc vrbs *Pityûs* sita fuit, ideoque Strabo dixit συνάπτειν τῆς Κολχίδος παραλίαν, *contingere Colchorum maritimam oram.* Plinius lib. VI cap. V *In intimo eo tractu Pityûs oppidum opulentissimum ab Heniochis direptum est.* id est, in intimo recessu maris Pontici. Theodoritus lib. V Hist. eccles. cap. XXXIV εἰς Πιτυοῦντα μετῴκισαν. τέρμα δὲ τοῦτο καὶ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, τοῖς ὠμοτάτοις γειτονεῦον βαρβάροις, *Pityuntem transportarunt: quod oppidum terminus & Ponti est & imperii Romani, immanissimis vicinum barbaris.* Munitum erat operibus & præsidiis, vt decet oppidum limitaneum: ideoque φρούριον dictum Procopio, quamuis isto tempore vrbs ita decreuerat, vt imperator Nouellæ XXVIII præfatione censeat: *Pityûs & Sebastopolis inter castra potius, quam vrbes numerandæ sunt.*

* Nonnus Dionysiac. XIII vers. 248 pag. 366

Ξυνοφόνων σοφὸς (Ἀστέριος) ἤλυθεν ἐς ἔθνεα βάρβαρα Κόλχων,
Ἀστερίους τ' ἐκάλεσσε, καὶ ὤπασεν οὔνομα Κόλχων
Κρητικόν. κ. τ. λ.

ſunt. Procopius lib. IV B. Goth. cap. IV *Φρούρια τε δειμάμενοι ἐπιθαλασσίδια δύο, Σεβαστόπολιν καὶ Πιτυοῦντα, δυεῖν ἡμέραιν ὁδῷ ἀλλήλοιν διέχοντα, Φρουρὰν ἐνταῦθα στρατιωτῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς κατεστήσαντο, Et in litore duo caſtella* [Romani] *condiderunt, bidui diſtantia itinere, Sebaſtopolim & Pityunta, in quibus antiquitus præſidia conſtituerunt.* Eius præſidii etiam meminit Zoſimus lib. I cap. XXXII *τοῖς ἐν τῷ Πιτυοῦντι στρατιώταις, militibus, qui Pityunte erant.*

XVII.

Inde orientem verſus per CCCLX, aut CCCL ſtadia *Dioſcuriadem* itur, vti ex Strabone & Arriano iam monſtrauimus. Græci per diphthongum *ου* ſcribunt *Διοσκουριάς*, Scylax, Strabo, Ptolemæus, Arrianus: etiam Plinius; & Mela Schotti ac Voſſii editionibus: Gronouiana autem, & Solinus Salmaſii, *Dioſcorias.* Originem nominis pandit idem Mela I cap. XIX *In Heniochorum finibus Dioſcurias, a Caſtore & Polluce Pontum cum Iaſone ingreſſis condita eſt.* Ammianus XXII cap. XV, & Iſidorus Orig. XV cap. I alios auctores nominant, Amphitum & Cercium, aurigas Caſtoris & Pollucis: a quibus Heniochorum gentem adpellatam etiam Strabo dicto loco tradit. Adde Plinium lib. VI cap. V. Sed vtrumque eſt ex fabulis, & nomina ad fabulas conficta & adplicata videntur. Arrianus Ponti periplo dicit nomen poſtea in Sebaſtopolis mutatum eſſe. *a Trapezunte*, inquit, *ad Dioſcuriadem τὴν νῦν Σεβαστήπολιν καλουμένην, quæ nunc Sebaſtopolis vocatur, ſunt ſtadia* MMCCLX. Ptolemæus quoque lib. V cap. X in Colchide: *Διοσκουριὰς ἡ καὶ Σεβαστόπολις, Dioſcurias, quæ & Sebaſtopolis:* quamquam poſteriora verba abſunt a Palatino codice. Stephanus, *ἔστι καὶ ἑτέρα* [*Διοσκουριὰς*] *περὶ τὸν Πόντον, ἥ τις Σεβαστόπολις καλεῖται, Eſt & alia Dioſcurias circa Pontum, quæ Sebaſtopolis adpellatur.* Plinius autem diſtinguit Sebaſtopolim a Dioſcuriade. Lib. VI cap. IV ait: *Gens Abſidæ, caſtellum Sebaſtopolis, a Phaſide centum* M. P. Et cap. V *Coraxi vrbe Colchorum Dioſcuriade iuxta fluuium Anthemunta, nunc deſerta: quondam adeo clara, vt Timoſthenes in eam* CCC *nationes diſſimilibus linguis deſcendere prodiderit: & poſtea a noſtris* CXXX *interpretibus negotia ibi geſta. Sunt qui conditam eam ab Amphito & Telchio, Caſtoris & Pollucis aurigis putent, a quibus ortam Heniochorum gentem feram conſtat. A Dioſcuriade oppidum Heracleum: diſtat a Sebaſtopoli* LXX. M. *paſſuum.* Obſcure dictum. Aut enim *Heracleum* tanto interuallo diſtat a Sebaſtopoli, aut ipſa Dioſcurias; a qua conditum Heracleum. Sed quisquis ſenſus eſt Plinii, errat, ſi LXX millibus paſſuum Sebaſtopolim remouit a Dioſcuriade. Eſto fuiſſe diſtincta & Sebaſtopolim tamquam caſtellum ſuperadditam vrbi Dioſcuriadi; tamen coniuncta proxime fuiſſe neceſſe omnino eſt. Procopius enim verbis ſupra prolatis dixit Sebaſtopolim itinere bidui diſtare a Pityunte: at idem ſpatium tam Strabo, quam Arrianus, dixerunt inter Pityuntem & Dioſcuriadem eſſe, ille CCCLX, hic CCCL ſtadia: id eſt quadraginta circiter & tria ſiue quinque millia paſſuum, quod cum bidui itinere conuenit. Quod ſi ergo Dioſcurias deſerta fuit ætate Plinii, vel caſu fortunæ quodam, vel exhauſta ab addito nouo caſtello; mirum non eſt, quod Arrianus & Stephanus, & forte etiam Ptolemæus,

mæus, eamdem putarunt Dioſcuriadem & Sepaſtopolim eſſe, præſertim poſtquam euerſa Dioſcurias eſſet, & Sebaſtopolis in illius quaſi locum ſucceſſiſſet. Ammianus autem vſus eſt veteri nomine, ſicut nouo poſteriores ceteri: & vnius tantum ſinguli, præter Plinium, mentionem ſub alterutro nomine faciunt, quod etiam Arriani & Stephani opinionem non leviter confirmat.

XVIII.

Dioſcurias eſt vltimum Ponti punctum in linea, qua ille orientem verſus procurrit: & initium eſt iſthmi Euxino & Caſpio mari interiecti. Vtrumque Strabo obſeruauit pag. 343. A Dioſcuriade flectitur Pontus in auſtrum: in quo tractu Ptolemæo primus eſt fluuius *Hippus:* Arrianus *Aſtelephum* interponit. Ptolemæus deinde *Neapolim* habet, ignotam aliis; & *Cyaneum* flumen, Arrianus *Tarſuram; Singamum, Chobum*, Χῶβον. Sed alium illum *Hippum* oportet eſſe, quam qui a Strabone pag. 343 & Plinio influens in Phaſin deſcribitur. *Cobum* Plinius ſine adſpiratione ſcribit, & ę Caucaſo per Suanos deducit. Memorat etiam ceteros Arriani, caſu paullifper aliter inflexos. *Amnes*, inquit, *Singames, Tarſuras, Aſtelephas, Chryſorrhoas.* Tum Ptolemæo proxime ante Phaſin eſt fluuius *Chariſtus;* Arriano, *Charieis*, Χαρίεις, εντος; Plinio *flumen Charien*, XC ſtadiis a Phaſi.

XIX.

Oppida inter hos fluuios Ptolemæi ſunt obſcura, etiam nomine incerta. De *Neapoli* diximus: deinde eſt in vulgari Græco Γιγάνεον, in Palatino Σιγάνεον, Verſione *Tiganeum:* & *Thiapolis*, Palat. Αἰάπολις, *Aeapolis:* vtrumque inter Cyaneum & Chariſtum: ſed incertum ſcripturæ eſt argumentum obſcuritatis. *Aea*, Αἶα, laudatur a Plinio & Stephano, ſed diſſentientibus in ſitu: ille enim XV M. P. reducit a mari; hic ſtadiis trecentis, vt dubitare poſſis ſitne maritima Ptolemæi Aeapolis. Meminit vrbis *Aeæ* etiam Apollonius lib. II verſ. 424, & 1096, ſed de ſitu nihil certi prodit, niſi quod potuerit adnauigari. ibi enim πλόον ἐξ Αἴης, *nauigationem ex Aea* dixit: hic, ἐξ Αἴης ἐνέοντο, *ex Aea nauigabant.* Plinius cum iis coniungit, quæ ad ripam Phaſidis ſita erant. *Oppida*, inquit, *in ripis habuit complura celeberrima, Tyndarida, Circæum, Cygnum, & in faucibus Phaſin. Maxime autem inclaruit Aea*, XV *millibus paſſuum a mari.* Ex his ſimul alia mediterranea, quæ circa Phaſin ſunt, cognoſcimus, ſi modo certa ſint ea nomina, nec ab Harduino in Plinium ingeſta, qui Periegetam auxilio vocat, cui v. 698 circa Phaſin

- - - - κατὰ χθόνα Τυνδαριδάων
Κόλχοι ναιετάουσι·

iuxta terram Tyndaridarum Colchi habitant: & mox verſ. 692

Κιρκαίου κατὰ νῶτον ἑλισσόμενος πεδίοιο,

Circæi per dorſum ſe voluens campi. Nec *Cygnum* certius, quod quibusdam duplex videtur Plinius ſtatuiſſe, hoc ad ripam Phaſidis: aliud, extremo cap. IV, *Cygnus flumen & oppidum:* quod longe ab illo in ſeptemtrionem videtur reductum eſſe.

nem & ad Euphratem procurrens. Strabo lib. XI pag. 359 ἀπὸ τοῦ Ταύρου πρὸς ἄρκτον ἀπόσχιδες πολλαὶ γεγόνασι, μία μὲν ἡ τοῦ καλουμένου Ἀντιτάυρου, *a Tauro septemtrionem versus multæ portiones abscinduntur, quarum vna est Antitaurus.* Idem lib. XII p. 369 ὁ Ἀντίταυρος τὰς ἄρκτους ἐγκέκλιται, καὶ μικρὸν ἐπιλαμβάνει τῶν ἀνατολῶν. εἶτ' εἰς τὴν μεσόγαιαν τελευτᾷ, *Antitaurus ad septemtrionem inclinat, ac non nihil etiam ad ortum: deinde in mediterranea desinit.* Ptolemæus lib. V cap. V ὁ Ἀντίταυρος τὸ ὄρος διῆκων ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους μέχρι τοῦ Εὐφράτου, *Antitaurus mons pertingit a Tauro monte ad Euphratem.* Sunt in eo βαθεῖς καὶ στενοὶ αὐλῶνες, *profundæ & angustæ valles*, quod Strabo refert, in quarum vna τὰ Κόμανα, *Comana Cappadociæ* cum Bellonæ templo, de quibus supra dictum fuit.

CXXV.

Tandem MELITENE, Μελιτηνή, ex nobilioribus est Cappadociæ præfecturis: quam Strabo, recensens præfecturas, primo loco posuit. Euphrates ab ortu prælabitur, eamque dirimit a Sophene, Armeniæ maioris regione. Fertilis vt Sophene, plus quam ceteræ Cappadocum præfecturæ, adeo vt vinum etiam & oleum ferat: ex quo genere Strabo pag. 368 lib. XII laudat τὸν Μοναρίτην οἶνον τοῖς Ἑλληνικοῖς ἐνάμιλλον, *Monarite vinum, quod cum Græcis certet.* Ptolemæus Armeniæ minori adscribit, quod ipsius æuo forsan ei fuit contributa: Strabo autem & Plinius lib. VI cap. III censent in Cappadocia. In vniuersum Strabo Cappadociæ præfecturis πόλεις, *vrbes* pag. 370 denegat, præter Tyanitidem & Ciliciam, quarum illa *Tyana* habeat; Cilicia, caput gentis, *Mazaca*. Ptolemæus autem plura singulis præfecturis oppida adsignat, vicos forte connumerans maiores, aut sui temporis describens faciem, quod dubitare non licet, sub Romanis cultiorem formam Cappadociam induisse, quam ante sub regibus suis vsa fuerat. Tria ergo hic oppida Melitenæ dat, *Dagusam*, *Sinidem* coloniam, & *Melitenen*, cognominem regioni.

CXXVI.

Dagusa haud dubie est Itinerarii Theodosiani *Dascusa*, itinere a Satala Melitenen per ripam, quinquaginta supra Melitenen milliariis in ripa Euphratis sic posita:

Dascusa		
Ciacam	M. P.	XXXII
Melitenen	M. P.	XVIII.

Plinius lib V cap. XXIV flumen Euphratis describens, Dascusam a Melitene LXXIIII milliaribus in septemtrionem versus disiunxit. Orosius lib. I cap. II antiquissimis libris *Dascutam* vocat. Credo neutrum nomen malum esse, & dialecto potius, quam errori dandam variationem: Syri enim, vicini Cappadocibus, sibilum in T mutare consueuerunt. *Ciuitas Dascuta*, inquit, *in confinio Cappadociæ & Armeniæ sita est.* Hactenus bene: minus autem recte se se habent quæ adiecit; *haud procul a loco, vbi Euphrates nascitur.* longe enim abhinc fontes eius fluminis remoti sunt. Notitia Imperii sub dispositione Ducis Armeniæ, in Ponto, seu laterculo minore

nore adpoſito, habet *Alam Aurianam Daſcuſæ*. Ibidem etiam eſt *Ala prima Auguſta Colonorum, Chiacæ*. Hæc *Ciaca* eſt Itinerarii. Ptolemæo Κιάκις, *Ciacis* in mediterraneis Melitenæ.

CXXVII.

Tertia, *Melitene*, clarior. Strabo tantum regionem huius nominis aliquoties memorauit: nec oppidum fuit antequam Traianus rerum potiretur. Procopius lib. III de Aedific. cap. IV *In Armenia quondam Minori dicta, non procul a flumine Euphrate*, χωρίον, *locus* fuit, ἐφ' ὃ δὴ λόχος Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἵδρυτο, *vbi Romanorum milites ſtationarii collocati fuerant. Ac locum quidem* Μελιτηνὴν, *Melitenen*; λόχον, *militum numerum, Legionem nuncupauerunt. Hic Romani olim* ἔρυμα ἐν τετραγώνῳ ἐπὶ χώρας ὑπτίας ἐδείμαντο, *munitionem quadratam exſtruxerant plano in campo, ſedem militibus ac militaribus ſignis ſatis commodam.* μετὰ δὲ Τραϊανῷ τῷ Ῥωμαίων αὐτοκράτορι δεδογμένον ἐς πόλεώς τε ἀξίωμα ὁ χῶρος ἀφῖκται, καὶ μητρόπολις κατέστη τῷ ἔθνει. *Poſt Traiani auguſti mandato vrbis dignitatem locus obtinuit, & gentis metropolis facta eſt.* Creuit ciuitas, vt munimenta non caperent, & latius in ſuburbiis, quam intra pomœria habitaretur. Anaſtaſius ergo auguſtus ampliare mœnia cœpit, Iuſtinianus perfecit, & prouinciæ ἐγκαλλώπισμα, *pulcherrimam vrbem* Melitenen reddidit. Prouinciam quidem Armeniam Minorem pro diuiſione illorum temporum intelligit, quemadmodum iam Ptolemæi æuo Melitene pars Armeniæ eiusdem fuit: Strabonis tamen & Plinii temporibus pars illa fuit Cappadociæ.

2. Hæc illa *Melitene* vrbs, antea caſtrum fuit, cui legio illa impoſita fuerat, quæ ſub Marco imperatore mirandam pluuiam Romanis; fulmina autem & tonitrua hoſtibus a Deo impetrauerat. Euſebius lib V Hiſt. eccleſ. cap. V vocat τοὺς ἐπὶ τῆς Μελιτηνῆς οὕτως λεγομένης λεγεῶνος στρατιώτας, *milites legionis Melitenæ*; Xiphilinus autem in Marco: τάγμα τῶν ἀπὸ Μελιτηνῆς στρατιωτῶν *legionem militum a Melitena* euocatorum, ſiue qui vrbi & agro illi præſidio a longo tempore fuerant. Ab Auguſti enim æuo, vt Dio lib. LV pag 564 notauit, τὸ δωδέκατον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ τὸ κεραυνοφόρον, *duodecima* [legio] *Fulminifera dicta, caſtra in Cappadocia habuerunt.* Vnde opinio quibusdam nata, ſub Marco demum id cognomen ex miraculo acceſſiſſe legioni. In Itinerario frequens eius vrbis mentio, tamquam præcipuæ, ex qua itinera Cæſaream, & a Cæſarea & Cocuſo Melitenam inſtituuntur. Tabula quoque ex Theodoſii æuo Auguſtana habet prope Euphratem *Melentenis*, corrupte quidem, vt tamen verus locus inde & ſitus ignorari non poſſint. Hieroclis Notitia Μελιτηνὴ, *Melitene*, metropolis eſt Armeniæ Secundæ. Stephanus autem antiquiores, & in iis Strabonem ſequutus, Μελιτηνὴ πόλις Καππαδοκίας· οἱ πολῖται Μελιτηνοί, *Melitene vrbs Cappadociæ: ciues, Meliteni.*

CXXVIII.

Tertia vrbs Ptolemæi eſt Σινὶς κολώνια, *Sinis colonia*. Nihil, præter hæc, de hoc nomine reperitur. Coloniam vero dum dicit, videtur locus, quem ſine priſco nomine Procopius dicto lib. III cap. IV memora-

 vit.

vit. *Ἦν δέ τι Φρύριον ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἐν ἀκρωνυχίᾳ λόφου καταχρήμνου πεποιημένον τοῖς πάλαι ἀνθρώποις· ὁ δὲ Πομπήϊος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐξελὼν, καὶ τῆς χώρας πολέμῳ κύριος γεγονὼς, ἐκρατύνατό τε ὡς μάλιστα, καὶ Κολώνειαν ἐπωνόμασε.* *In hac regione castellum vetus præcipitis collis insidebat verticem. Quum id quondam Pompeius, Romani exercitus imperator, expugnasset, prouincia bello subacta, muniuit ipsum sedulo, & Coloniam adpellauit.* An huc forsan *Coloni*, quorum in *Ciaca* paullo ante ex Notitia imperii facta est mentio, referri possunt? non negatum imus: nec vero possumus adseuerare.

CXXIX.

Hæc de Ripensi Melitene: mediterranea obscura omnis, cui a Ptolemæo hæc oppida tribuuntur: *Zoparistus*, *Titarissus*, *Cianica*, *Phusipara*, *Eusimara*, *Iassus*, *Leugæsa*, & alia, quæ in variis voluuntur lectionibus, vt nec certum nomen sit, sicut *Leugæsa* in Palatino est *Leutæsa*. De *Ciaci* supra dictum in *Ciaca*, quum ripam, cui propinqua fuit, explicaremus.

CXXX.

Sunt alia quædam Cappadociæ tributa, quæ quod geographi ignorant, nec præfectura eorum significata est, vtique prætermittimus; vnum tantummodo exemplum *τῶν Κριτάλων*, *Critalorum* Herodoti adferentes, vt incertum loci etiam de aliis cognoscatur. Herodotus lib. VII cap. XXVI dicit de Xerxe, *ἐπορεύετο ἐς Σάρδις ἐκ Κριτάλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ*, *iter ingressus est Sardes versus, mouens ex Critalis Cappadociæ.* Sed quo loco fuerit, non exprimitur, nisi quod rex inde ad Halyn progressus sit, eoque traiecto Cælenas venerit, indeque perrexerit Sardes.

CXXXI.

Hæc de Cappadociæ præfecturis. De *nomine* superest quod adiiciamus. Plinius lib. VI cap. III a flumine *Cappadoce* deducit. *Galatiæ*, inquit, *prætenta est Morimene: vbi disterminat eos Cappadox amnis, a quo nomen traxere, antea Leucosyri dicti.* Paruum oportet fluuium esse & ignobilem: ideoque ab aliis neglectus fuit. Apud Stephanum Herodianus forsan & Menander *ἀπὸ κτίσου*, *a conditore* vel gentis vel regni, cui *Καππάδοκος*, *Cappadocus* nomen fuerit, deriuant. Sed etiam hoc incertum. Certius, sicut barbara gens fuerunt Cappadoces; ita nominis quoque originem esse barbaram, siue ex barbara quadam voce ortam. Gentile est *Καππάδοξ*, vt Stephanus scripsit, *Cappadox*; & alia forma *Καππάδοκος*, *Καππαδόκη*, *Cappadocus*, *Cappadoca*: iterum alia, *ὁ Καππαδόκης*, *Cappadoca*. Dionysius periegeta vers. 973

> *Τῆς δ' ἤτοι μέσσης μὲν ἐπ' ἠπείροιο βαθείης*
> *Καππαδόκαι ναίουσι,*

atque huius media in continente vasta Cappadocæ habitant. Latini plerumque dicunt *Cappadox*, *Cappadoces*, pro numero diuerso: nec tamen alias aspernantur flexiones. Horatius lib. I epist. VI vers. 39

> *Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex,*

quod

quod ex vulgari forma est, *Cappadox.* At Martialis lib. x epigrammat. LXXVI

Nec de Cappadocis eques catastis.

Et Columella lib. x siue Cultu hort. vers. 184 de lactuca:

Hæc sua Cappadocæ seruat cognomina gentis.

Et Plinius lib. XIX cap. VIII *folio lactucæ Cappadocæ.* Idem lib. XXXVII cap. X *Cappadocia gemma,* quod a *Cappadocius* κλητικῶ.

CXXXII.

Sic etiam omnis Asia citerior, siue magna illa peninsula ab Hellesponto ad Euphratem vsque est exposita, præter *Minorem Armeniam,* antiquam illam & propriam, distinctam ab accessionibus, a Ptolemæo adiectis, (quas itidem in Cappadocia, cui detractæ sunt, exposuimus) est perlustrata. Armeniam autem paruam cum magna & transeuphratæa coniungemus, & proxime post Bosporum & Colchos, adiacentesque gentes explicabimus.

CAPVT IX

DE

BOSPORANIS, MAEOTIS, ATQVE COLCHIS.

I.

FAciem Ponti citeriorem, quam Asiæ obuertit cultiori, contemplati sumus: nunc quæ ab tergo sunt, a Bosporo Cimmerio ad fines vsque Trapezuntinos, perlustrabimus. Ad Bosporum, vbi in Pontum exit, Ptolemæus posuit *Coroncondamam.* Strabo lib. XI pag. 341 vocat κώμην Κοροκονδάμην, *vicum Corocondamam,* & esse dicit τοῦ Κιμμερικοῦ καλουμένου Βοσπόρου πέρας, *terminum Bospori, qui Cimmerius adpellatur.* Iuxta hanc est εὐμεγέθης λίμνη, *iustæ magnitudinis lacus,* qui decem a pago stadiis in Pontum effluit: idemque partem amnis Αντικείτου, *Anticetæ* recipit, quem alii *Hypanin* vocant, & gemino ostio exire dicunt, altero in Mæotin paludem, altero in Pontum Euxinum. Hoc præter Strabonem etiam Stephanus ex Alexandro Polyhistore refert. Quo fieri necesse est, vt parua insula inter Bosporum, Pontum, Mæotim & lacum Κοροκονδαμῆτιν, *Corocondametin* eiusque eluuiones sit. Plinius *peninsulam* vocat lib. VI cap. VI, sequutus Melam lib. I cap. XIX. *Obliqua,* inquit, *regio, & in latum modice patens, inter Pontum paludemque ad Bosporum excurrit: quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens Corocondamam peninsulam reddit.* Verius *insulam* dixisset, vti Dionysius vers. 550 ἀπειρεσίην νῆσον, *immensam insulam* dixit; & Strabo quoque ante dicto loco.

II.

Oppida quatuor in ea posuit Mela, *Hermonassam, Cepos, Phanagoriam,* & in ipso ore *Cimmerium.* Corocondamæ rationem nullam habet, sed

insulæ id nomen dat: quæ vero si fuit oppidum, prope locum Hermonassæ fuisse necesse est, in australi illius insulæ parte. Dionysius vers. 552 εὔκτιτος Ἑρμώνασσα, *bene constructa Hermonassa.*

III.

Inde *Cepi* sunt, Κῆποι, id est Horti, qui oppido videntur nomen dedisse. Plinius, *Cepi Milesiorum*, puta colonia. Diodorus lib. XX cap. XXIV φυγὼν εἰς τὰς καλουμένας Κήπους, *fugiens in oppidum Cepos, vti adpellatur.* Strabo in vrbibus ἀξιολόγοις *memorabilibus* numerat, vt iam dicemus.

IV.

Supra Cepos ad Bosporum, paludem versus, erat *Phanagoria*, vt Plinius & Mela & Ptolemæus nominant: siue Φαναγόρου πόλις, *vrbs Phanagoræ*, vt Scylax & Strabo dicto loco adpellauerunt: hic vero ibidem etiam: ἥ τε Φαναγορία ἐστὶ πόλις ἀξιόλογος, καὶ Κῆποι, καὶ Ἑρμώνασσα, *Phanagoria est memorabilis vrbs, & Cepi, & Hermonassa.* Apud Dionysium est Φαναγόρη, *Phanagora*, credo metri caussa: quia ceteri constanter *Phanagoria*, sine diphthongo. Apud hanc vrbem est fanum *Veneris* τῆς Ἀπατούρου. *Apaturæ*, id est dolosæ, ab ἀπάτη: quia dolo ibi gigantes auxilio Herculis fingitur occidisse. Plinius *Phanagoria, & pæne desertum Apaturos.* Idem inter Cepos & Phanagoriam interponit *Stratocleam* ad Bosporum.

V.

Vt autem Hermonassa in ipso aditu Bospori iuxta Pontum est: ita vltimo in ostio ad paludem Mæotin fuit *Cimmerium*, Plinio sic distribuente; siue, vt Mela ait, in ipso ore, puta Mæotidos. Ab hoc oppido Bosporus ille cognominatus est *Cimmerius.* Ptolemæus hic Κιμμέριον ἄκρον, *Cimmerium promontorium* posuit. Populus Κιμμέριοι siue Κιμμερικοὶ, *Cimmerii*, quos potentes quondam in Bosporo fuisse, & Asiam vsque Ioniam vastasse, Strabo refert.

VI.

Extra insulam, quam lacus cum Hypani fluuio facit, est *Sindica* terra, culta ab *Sindis* siue *Sindonibus.* Strabo ibidem: Τῶν Μαιωτῶν εἰσὶν αὐτοί τε οἱ Σινδοὶ, *De Mæotis Sindi sunt*, & ceteri. Mela dicto loco: *in confinio Mæotidis Sindones:* & mox: *Sindos in Sindonum* [regione] *ab ipsis terrarum cultoribus condita est.* Male in Scylacis Periplo Σιντοὶ per τ scribuntur: quia statim sequitur Σινδικὸς λιμὴν, *Sindicus portus*, per δ, quod vitium prioris coarguit. Ipsa insula, quam descripsimus, fuit Sindorum siue Sindonum. Oppidum vero illorum *Sindos*, vt Mela modo nominauit: Plinio lib. VI cap. V ciuitas *Sindica;* Ptolemæo Σίνδα κώμη, *Sinda vicus:* Straboni Σινδικὸς λιμὴν καὶ πόλις, *Sindicus portus & oppidum.* Regio dicitur *Sindica.* Strabo dicto loco: αἱ πόλεις πέραν Ὑπάνιος ἐν τῇ Σινδικῇ, *oppida trans Hypanim in Sindica.*

VII.

Antequam in ora Ponti progrediamur, qui supra Sindos *Mæotæ*, siue gentes *Mæoticæ* fuerunt, perlustrabimus. Strabo dicit eodem loco: *De Mæotis sunt Sindi, Dandarii, Toreatæ, Agri, Arrichi: ad hæc* Τάρπητες, *Tarpetes, Obidiaceni,*

diaceni, Sittaceni, Dosci, alii plures: nec non Aspungitani inter Phanagoriam habitantes & Gorgippiam habitantes per 10 stadia. Pomponio Melæ sunt *Toretæ*, haud dubie iidem, qui *Toreatæ*, extra Mæotidis confinium, & vlteriores Sindonibus.

VIII.

Ptolemæus lib. v cap. ix ad Tanain, prope ostia, oppidum eodem nomine *Tanain* posuit, quod & Stephanus ex Alexandro Polyhistore, nec non ipso Strabone (lib. vii) memorat, & πόλιν Ἑλληνικὴν, *vrbem Græcam*, & emporium dicit; ferme in loco, vbi nunc Asof est. Inde per latus Mæotidos orientale persecutus, missis obscuris & varia lectione laborantibus, Ptolemæus narrauit post ostia *Paniardin* oppidum, *Rhombitæ maioris* & *minoris* [Ῥομβίτου μεγάλου, μικροῦ] ostia: & inter vtrumque ostium *Azaram* oppidum. Deinde *Tyramben* oppidum, *Atticitæ* fluuii ostia; *Gerasam* oppidum, & *Psatis* ostia: dein *Vardani* ostia, *Cimmerium* promontorium. Strabo lib. xi pag. 340 etiam vtrumque *Rhombiten* narrat disiunctos 10 ccc stadiis: & a minore per 10 c stadia *Tyrambam*, & flumen *Anticitam*, Ptolemæi Atticiten. & a cxx stadiis κώμην τὴν Κιμβρικὴν, *Pagum Cimbricum*, ἀφετήριον τοῖς τὴν λίμνην πλέουσιν, *vbi naues soluunt paludem nauigantes.*

IX.

Confusa sunt hæc flumina, & videtur Ptolemæus Atticitam siue Anticitam, vt Strabo vocat, cum Vardano permutasse. Nam si pars Anticitæ lacum Corocondamensem perfluit, & insulam Sindorum facit, vt Strabo tradit; vltimus is ad austrum est fluuius Mæoticus, quem perperam Ptolemæus supra Vardanum & Psatin posuit. Clare Strabo pag. 341 *In lacum hunc* [Corocondametin] ἐμβάλλει ἀπόῤῥώξ τις τοῦ Ἀντικείτου ποταμοῦ, *influit pars quædam Anticitæ fluminis, & facit insulam, conclusam lacu hoc, & Mæotide, & flumine.*

X.

Ab Sindis orientem versus in litore sunt τὰ Βάτα, *Bata*, vicus & portus, Sinopensi oppositus, cccc stadiis a portu Sindico. A Batis Artemidorus τὴν Κερκετῶν παραλίαν, *Cercetarum maritimam oram* recenset, portus & pagos habentem, tum *Achæorum:* inde *Heniochorum:* post *Pityunta magnum* vsque ad *Dioscuriadem.* Qui vero Mithridatis res scripserunt, primos in hoc tractu a Sindis *Achæos* ponunt, deinde *Zygos, Heniochos, Cercetas, Moschos, Colchos.* Hæc Strabo, cui posterior ordo harum gentium verisimilior, quam ille Artemidori videtur. Ptolemæus *Achæos* Bosporo viciniores statuit: postea *Cercetas*, dein *Heniochos;* tandem *Suenochalcos.* Arrianus in Ponti Periplo etiam *Achaiam veterem*, vt vocat, propiorem Sindicæ posuit.

XI.

Oppida in Ponti ora Ptolemæus post *Sindicum* portum, & *Sindam* (quæ separat, & Sindam intus ponit) recitat *Bata oppidum* Latina versione, quod vero in Græco non apparet: deinde est Ἀχαία κώμη, *Achæa vicus:* item,

Cerceti-

Cerceticus portus & *Tazos* oppidum in *Cercetis:* & in *Heniochorum* populo *Ampsalis*, oppidum: &, interlabente *Burca* fluuio, *Oenanthia:* & in *Suanocolchis* (sic legendi sunt quos Σανοχάλκας vocauit; *Suani* enim in hoc tractu sunt Plinio) Καρτερὸν τεῖχος, *Validus Murus:* & tum *Corax* fluuius, vbi initium est Colchorum. De *Suanis* addo Plinii testimonium lib. VI cap. IV *Gens Salæ, antiquis Phthirophagi dicti; & Suani. Flumen Cobum e Caucaso per Suanos fluens.* De nomine *Heniochorum*, Solinus cap. XV & Ammianus lib. XXII cap. XV tradunt ex fabulis, a Castoris & Pollucis ἡνιόχοις, id est aurigis esse, qui & gentem illam & vrbem Dioscuriadem condiderint.

XII.

Post Heniochos Scylaci Κοραξοὶ ἔθνος, *gens Coraxorum* est: * deinde *Corica*, siue, vt Vossius emendat, *Colica* gens: vltra quam *Melanchlænos* ponit: dein *Gelonos:* tum demum *Colchos.* Et Plinius de his lib. VI cap. V, sed sine ordine: *Ponti regio Colica, in qua iuga Caucasi ad Riphæos montes torquentur: - - - reliqua litora feræ nationes tenent, Melanchlæni, Coraxi vrbe Colchorum Dioscuriade.* Stephano etiam sunt Κῶλοι, *Coli*, gens sub Caucaso, & ὑπώρειαι τοῦ Καυκάσου καλοῦνται Κωλικὰ ὄρη, ἡ χώρα, Κωλική, *radices Caucasi vocantur Colici montes: regio, Colica.* Idem Κοραξοὶ, ἔθνος Κόλχων, πλησίον Κώλων, *Coraxi, gens Colchica, vicina Colorum.*

XIII.

Mediterranea Bosporanorum, etiam laxe dictorum & supra Pontum longe procurrentium (nam nomen etiam iis datur, qui Bosporanis subiecti erant) admodum obscura sunt: & vel nihil Ptolemæus memorat, vel ignobilia nomina, *Scopelum*, *Cucunda*, & si quæ alia. Mæoticis ab oriente adponit *Iaxamatas*, prope Tanaim: *Psessios*, *Themæotas*, *Tyrambas*, *Arichos*, e quibus *Arichi* siue *Arrichi* in has gentes maxime in austrum vergunt, a Strabone etiam Mæoticis adnumerati, scriptique Ἀῤῥιχοί: ceteri ignotiores sunt. De Mæotide & Tanai dictum in Europa: de Caucaso monte, qui has gentes ex parte tangit, dicemus in Iberia: de Sarmatis Asiaticis siue Scythis, infra singulari capite: nunc Bosporani potissimum & Pontici populi nobis curæ sunt.

XIV.

Bosporani, vt diximus, proprie sunt Bosporum accolentes: laxa notione autem plures, inde Colchidem versus habitantes, præsertim qui regulis Bosporanis paruerunt. Hi vero Asiatici cognominati erant: distincti ab Europæis Bosporanis. Strabo ita discreuit & Bosporanos vniuersos ita descripsit lib. XI pag. 341 *Reliqua ad dextram, trans Hypanim sita sunt in Sindica. Est & Gorgippia, & Sindicorum regia vicina mari, & Aborace.* Τοῖς δὲ τοῦ Βοσπόρου δυνάσταις ὑπήκοοι ὄντες ἅπαντες Βοσπορανοὶ καλοῦνται· καὶ ἔστι τῶν μὲν Εὐρωπαίων Βοσπορανῶν μητρόπολις τὸ Παντικάπαιον· τῶν δ᾽ Ἀσιανῶν τοῦ Φαναγόρου· καλεῖται γὰρ οὕτως ἡ πόλις. *Qui vero Bospori regulis parent, omnes Bosporani*

* Apud hos Coraxos est effluxus maris illius, *circa Profunda Ponti*, vt adpellantur. Aristotel. Meteorol. I c. 13 extrem.

porani dicuntur. Caput Europæorum Bosporanorum est Panticapæum: Asianorum, Phanagori vrbs. nam & sic vocatur, quæ alioqui dicitur Phanagoria. Asiaticis Bosporanis Mithridates imperauit, saltem ex parte: ceteris, & Europæis se bellum illaturum simulauit, vt Romanos falleret. Cicero pro Lege Manilia cap IV *posteaquam exercitus permagnos, quibuscumque ex gentibus potuisset, comparasset, & se Bosporanis, finitimis suis, bellum inferre simulasset, vsque in Hispaniam legatos Ecbatanis misit.*

COLCHIS PROPRIA.

XV.

Colchi ab ortu accolunt Euxinum Pontum: & regio Κολχὶς, *Colchis;* sed non iidem apud omnes eius termini. Strabo lib. XII p. 378 initium facit a Trapezunte, vt supra in Ponto exposuimus. In enarratione enim Ponticarum vrbium ait, ἡ Τραπεζοῦς· εἶθ' ἡ Κολχὶς, *Trapezus; deinde Colchis.* Ptolemæus autem vsque ad Phasin extendit Pontum prouinciam; saltem Ponto Cappadocio adnectit. In septemtrionali limite maior consensus est. Ptolemæus lib. V cap. IX post Coracem fluuium scripsit, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν πλευρὰν τῆς Κολχίδος πέρας, *hinc terminus est ad latus Colchidis.* * Strabo lib. XI pag. 342 *desinit ora Pontica* [ex Bosporanis ducta] πρὸς τὸν Πιτυοῦντα καὶ τὴν Διοσκουριάδα· ταῦτα γὰρ τὰ χωρία συνάπτει τῆς Κολχίδος τῇ λεχθείσῃ παραλίᾳ. *ad Pityuntem & Dioscuriadem: quæ Colchidis dictam oram attingunt.* In vtroque principe geographo adquiescemus: quamuis quidam vltra hunc terminum videantur Colchidem prorogare.

XVI.

Initium ergo secundum Strabonem est Πιτυοῦς, *Pityûs*, quem ibidem Strabo etiam τὸν Πιτυοῦντα τὸν μέγαν, *Pityuntem magnum* dixit, frequentem haud dubie vrbem & emporium. Distare dicit a Dioscuriade CCCLX stadiis: Arrianus autem tantum CCCL. Sic itaque in extremo limite Colchidis, ac prope extra illum, hæc vrbs *Pityûs* sita fuit, ideoque Strabo dixit συνάπτειν τῆς Κολχίδος παραλίαν, *contingere Colchorum maritimam oram.* Plinius lib VI cap. V *In intimo eo tractu Pityûs oppidum opulentissimum ab Heniochis direptum est.* id est, in intimo recessu maris Pontici. Theodoritus lib. V Hist. eccles. cap. XXXIV εἰς Πιτυοῦντα μετῴκισαν. τέρμα δὲ τοῦτο καὶ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, τοῖς ὠμοτάτοις γειτονεῦον βαρβάροις, *Pityuntem transportarunt: quod oppidum terminus & Ponti est & imperii Romani, immanissimis vicinum barbaris.* Munitum erat operibus & præsidiis, vt decet oppidum limitaneum: ideoque Φρούριον dictum Procopio, quamuis isto tempore vrbs ita decreuerat, vt imperator Nouellæ XXVIII præfatione censeat: *Pityûs & Sebastopolis inter castra potius, quam vrbes numerandæ sunt.*

* Nonnus Dionysiac. XIII vers. 248 pag. 366

Ζηνοφόνων σοφὸς (Ἀστέριος) ἤλυθεν ὃς ἔθνεα βάρβαρα Κόλχων,
Ἀστερίους τ' ἐκάλεσσε, καὶ ἄπασεν οὔνομα Κόλχων
Κρητικόν. κ. τ. λ.

ſunt. Procopius lib. IV B. Goth. cap. IV *Φρούρια τε δειμάμενοι ἐπιθαλασσίδια δύο, Σεβαστόπολιν καὶ Πιτυοῦντα, δυεῖν ἡμέραιν ὁδῷ ἀλλήλοιν διέχοντα, Φρουρὰν ἐνταῦθα στρατιωτῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς κατεστήσαντο, Et in litore duo caſtella* [Romani] *condiderunt, bidui diſtantia itinere, Sebaſtopolim & Pityunta, in quibus antiquitus præſidia conſtituerunt.* Eius præſidii etiam meminit Zoſimus lib. I cap. XXXII *τοῖς ἐν τῷ Πιτυοῦντι στρατιώταις, militibus, qui Pityunte erant.*

XVII.

Inde orientem verſus per CCCLX, aut CCCL ſtadia *Dioſcuriadem* itur, vti ex Strabone & Arriano iam monſtrauimus. Græci per diphthongum *ου* ſcribunt *Διοσκουριάς*, Scylax, Strabo, Ptolemæus, Arrianus: etiam Plinius; & Mela Schotti ac Voſſii editionibus: Gronouiana autem, & Solinus Salmaſii, *Dioſcorias.* Originem nominis pandit idem Mela I cap. XIX *In Heniochorum finibus Dioſcurias, a Caſtore & Polluce Pontum cum Iaſone ingreſſis condita eſt.* Ammianus XXII cap. XV, & Iſidorus Orig. XV cap. I alios auctores nominant, Amphitum & Cercium, aurigas Caſtoris & Pollucis: a quibus Heniochorum gentem adpellatam etiam Strabo dicto loco tradit. Adde Plinium lib. VI cap. V. Sed vtrumque eſt ex fabulis, & nomina ad fabulas conficta & adplicata videntur. Arrianus Ponti periplo dicit nomen poſtea in Sebaſtopolis mutatum eſſe. *a Trapezunte*, inquit, *ad Dioſcuriadem τὴν νῦν Σεβαστόπολιν καλουμένην, quæ nunc Sebaſtopolis vocatur, ſunt ſtadia* MMCCLX. Ptolemæus quoque lib. V cap. X in Colchide: *Διοσκουριὰς ἡ καὶ Σεβαστόπολις, Dioſcurias, quæ & Sebaſtopolis:* quamquam poſteriora verba abſunt a Palatino codice. Stephanus, *ἔστι καὶ ἑτέρα* [*Διοσκουριὰς*] *περὶ τὸν Πόντον, ἥ τις Σεβαστόπολις καλεῖται, Eſt & alia Dioſcurias circa Pontum, quæ Sebaſtopolis adpellatur.* Plinius autem diſtinguit Sebaſtopolim a Dioſcuriade. Lib. VI cap. IV ait: *Gens Abſidæ, caſtellum Sebaſtopolis, a Phaſide centum* M. P. Et cap. V *Coraxi vrbe Colchorum Dioſcuriade iuxta fluuium Anthemunta, nunc deſerta: quondam adeo clara, vt Timoſthenes in eam CCC nationes diſſimilibus linguis deſcendere prodiderit: & poſtea a noſtris* CXXX *interpretibus negotia ibi geſta. Sunt qui conditam eam ab Amphito & Telchio, Caſtoris & Pollucis aurigis putent, a quibus ortam Heniochorum gentem feram conſtat. A Dioſcuriade oppidum Heracleum: diſtat a Sebaſtopoli* LXX. M. *paſſuum.* Obſcure dictum. Aut enim *Heracleum* tanto interuallo diſtat a Sebaſtopoli, aut ipſa Dioſcurias; a qua conditum Heracleum. Sed quisquis ſenſus eſt Plinii, errat, ſi LXX millibus paſſuum Sebaſtopolim remouit a Dioſcuriade. Eſto fuiſſe diſtincta & Sebaſtopolim tamquam caſtellum ſuperadditam vrbi Dioſcuriadi; tamen coniuncta proxime fuiſſe neceſſe omnino eſt. Procopius enim verbis ſupra prolatis dixit Sebaſtopolim itinere bidui diſtare a Pityunte: at idem ſpatium tam Strabo, quam Arrianus, dixerunt inter Pityuntem & Dioſcuriadem eſſe, ille CCCLX, hic CCCL ſtadia: id eſt quadraginta circiter & tria ſiue quinque millia paſſuum, quod cum bidui itinere conuenit. Quod ſi ergo Dioſcurias deſerta fuit ætate Plinii, vel caſu fortunæ quodam, vel exhauſta ab addito nouo caſtello; mirum non eſt, quod Arrianus & Stephanus, & forte etiam Ptolemæus,

mæus, eamdem putarunt Dioſcuriadem & Sepaſtopolim eſſe, præſertim poſtquam euerſa Dioſcurias eſſet, & Sebaſtopolis in illius quaſi locum ſucceſſiſſet. Ammianus autem vſus eſt veteri nomine, ſicut nouo poſteriores ceteri: & vnius tantum ſinguli, præter Plinium, mentionem ſub alterutro nomine faciunt, quod etiam Arriani & Stephani opinionem non leviter confirmat.

XVIII.

Dioſcurias eſt vltimum Ponti punctum in linea, qua ille orientem verſus procurrit: & initium eſt iſthmi Euxino & Caſpio mari interiecti. Vtrumque Strabo obſeruauit pag. 343. A Dioſcuriade flectitur Pontus in auſtrum: in quo tractu Ptolemæo primus eſt fluuius *Hippus:* Arrianus *Aſtelephum* interponit. Ptolemæus deinde *Neapolim* habet, ignotam aliis; & *Cyaneum* flumen, Arrianus *Tarſuram; Singamum, Chobum,* Χῶβον. Sed alium illum *Hippum* oportet eſſe, quam qui a Strabone pag. 343 & Plinio influens in Phaſin deſcribitur. *Cobum* Plinius ſine adſpiratione ſcribit, & e Caucaſo per Suanos deducit. Memorat etiam ceteros Arriani, caſu paullisper aliter inflexos. *Amnes*, inquit, *Singames, Tarſuras, Aſtelephas, Chryſorrhoas.* Tum Ptolemæo proxime ante Phaſin eſt fluuius *Chariſtus;* Arriano, *Charieis*, Χαρίεις, εντος; Plinio *flumen Charien,* XC ſtadiis a Phaſi.

XIX.

Oppida inter hos fluuios Ptolemæi ſunt obſcura, etiam nomine incerta. De *Neapoli* diximus: deinde eſt in vulgari Græco Γιγάνιον, in Palatino Σιγάνιον, Verſione *Tiganeum:* & *Thiapolis*, Palat. Αἰάπολις, *Aeapolis:* vtrumque inter Cyaneum & Chariſtum: ſed incertum ſcripturæ eſt argumentum obſcuritatis. *Aea*, Αἶα, laudatur a Plinio & Stephano, ſed diſſentientibus in ſitu: ille enim XV M. P. reducit a mari; hic ſtadiis trecentis, vt dubitare poſſis ſitne maritima Ptolemæi Aeapolis. Meminit vrbis *Aeæ* etiam Apollonius lib. II verſ. 424, & 1096, ſed de ſitu nihil certi prodit, niſi quod potuerit adnauigari. ibi enim πλόον ἐξ Αἴης, *nauigationem ex Aea* dixit: hic, ἐξ Αἴης ἐνέοντο, *ex Aea nauigabant.* Plinius cum iis coniungit, quæ ad ripam Phaſidis ſita erant. *Oppida*, inquit, *in ripis habuit complura celeberrima, Tyndarida, Circæum, Cygnum, & in faucibus Phaſin. Maxime autem inclaruit Aea,* XV *millibus paſſuum a mari.* Ex his ſimul alia mediterranea, quæ circa Phaſin ſunt, cognoſcimus, ſi modo certa ſint ea nomina, nec ab Harduino in Plinium ingeſta, qui Periegetam auxilio vocat, cui v. 698 circa Phaſin

- - - - κατὰ χθόνα Τυνδαριδάων
Κόλχοι ναιετάουσιν·

iuxta terram Tyndaridarum Colchi habitant: & mox verſ. 692

Κιρκαίου κατὰ νῶτον ἑλισσόμενος πεδίοιο,

Circæi per dorſum ſe voluens campi. Nec *Cygnum* certius, quod quibusdam duplex videtur Plinius ſtatuiſſe, hoc ad ripam Phaſidis: aliud, extremo cap. IV, *Cygnus flumen & oppidum:* quod longe ab illo in ſeptemtrionem videtur reductum eſſe.

XX.

Phasis * fluuius Colchicorum maximus. Strabo XI pag. 343 *Reliqua Colchis maiore sui parte imminet mari. Perfluit eam* φᾶσις μέγας ποταμὸς, *Phasis magnus fluuius, ex Armenia ortus, Glaucum & Hippum recipiens, a vicinis profluentes montibus.* - - - *Imposita est Phasidi vrbs eiusdem nominis,* ἐμπορεῖον τῶν Κόλχων, *Colchorum emporium, ab vna parte fluuio, ab altera lacu, a tertia mari cincta.* Plinius lib. VI cap. IV *Clarissimus Ponti* [fluuius] *Phasis. Oritur in Moschis: nauigatur, quamlibet magnis nauigiis,* XXXVIII MIↃ *passuum: inde minoribus longo spatio: pontibus* CXX *peruius. Oppida in ripis habuit complura: celeberrima, Tyndarida, Circæum, Cygnum, & in faucibus Phasin. Maxime autem inclaruit Aea,* XV *millibus passuum a mari, vbi Hippos & Cyaneos, vasti amnes, e diuerso in eum confluunt.* Quem *Cyaneum* amnem vocat, Straboni est Γλαῦκος, *Glaucus.* Pomponius lib. I cap. XIX *Hic Colchi; hic Phasis erumpit; hic eodem nomine, quo amnis est, a Themistagora Milesio deductum oppidum: hic Phryxi templum, & lucus fabula vetere pellis aureæ nobilis.* Græca ergo vrbs Phasis, & Scylaci quoque Φᾶσις Ἑλλὴνὶς πόλις.

XXI.

Mediterraneis ad Phasidis ripas vrbibus, quas Plinius supra recensuit, adnumeranda etiam est Κύτα, *Cyta,* patria Medeæ. Stephanus: Κύτα πόλις Κολχική, πατρὶς Μηδείας, *Cyta vrbs Colchica, patria Medeæ.* Ex quo Vossius emendat Scylacem, in cuius libris legitur καὶ ἀνάπλους ἀνὰ τὸν ποταμὸν σταδίων ρπ', εἰς πόλιν Μάλην μεγάλην βάρβαρον, ὅθεν ἡ Μήδεια ἦν, *& nauigatio aduerso flumine* [Phaside] *est stadiorum* CLXXX *ad Malam ciuitatem barbaram, vnde erat Medea,* ad *Cytam,* Κύτην, legi vult Vossius. Satis id de patria etiam poetæ confirmant, quibus *Cytæis* dicta fuit Medea. Sic Scaliger emendat Propertium lib. I eleg. I

- - - - - - *& sidera & amnes*
Posse, Cytæi, tuis ducere carminibus:

pro eo, quod vulgo legebatur *Cytæinis* carminibus. Et *Cytæa* terra, Colchis. Valerius Flaccus lib. VI vers. 693

Tum iuuenem terris Parcæ tenuere Cytæis.

XXII.

Fuit etiam ad Phasim castellum *Sarapana,* ad quod vsque flumen nauigabile est. Strabo iam dicto loco: ἀναπλεῖται μέχρι Σαραπανῶν, ἐρύματος δυναμένου δέξασθαι καὶ πόλεως συνοικισμὸν, *Sursum nauigatur* [Phasis] *vsque ad Sarapana, quod castellum est ita capax, vt oppidum in eo possit esse.*

XXIII.

Venimus nunc ad tractum, qui inter Phasim est & Trapezuntem. Ptolemæus hic nihil admodum memorabile habet. Post Phasim in ora ponit *Opiuntem,* quæ in Palatino est Πιτύοσα, vnde *Pityûs* legendum coniectatur;

* Hippocrates de aeribus aquis & locis cap. 37 pag. 349 Αὐτός τε ὁ Φᾶσις στασιμώτατος πάντων τῶν ποταμῶν καὶ ῥέων ἠπιώτατα.

iectatur; ſed alius a ſuperiore: inde eſt *Chordyle, Morthula, Xyline,* obſcura oppida: *Ciſſæ* fluuii oſtia, *Apſorri* oſtia: tandem *Sebaſtopolis.*

2. Arrianus autem hoc ordine, quæ inter Phaſim & Trapezuntem ſunt, expoſuit: Stadiis CX a Phaſi eſt *Mogrus*, etiam nauigabilis, inde flumina *Iſis*, *Acinaſis*, *Bathys*, ſingula CX etiam ſtadiis a proximo remota: poſt LXX *Acampſis:* poſt XV *Apſarus*, qui Ptolemæi Apſorrus eſt; Plinii *Apſarus.* Ab Apſaro proximus fluuius *Archabis:* dein *Pyxites*, cuius & Plinius meminit, XC ſtadiis: & totidem *Prytanis*, vbi Anchiali regia: deinde *Athenæ;* quas Stephanus χωρίον *locum*, non πόλιν vocat, quod exiguum videtur oppidum, vel vicus etiam, fuiſſe. Inde ſtadiis diſtinguit flumina: ab Athenis CLXXX *Adienum:* breuiori interuallo *Aſcurum* eſt: inde *Rhizium:* poſt quod *Calum, Pſychrum Ophis:* inde per XC ſtadia *Hyſſus* portus & amnis, a Trapezunte diſtans ſtadiis CLXXX.

3. Plinius de his ita lib. VI cap. IV *In ora ante Trapezunta flumen Pyxites: vltra vero gens Sannorum Heniochorum. Flumen Abſarum cum caſtello cognomine in faucibus, a Trapezunte* CXL *millia paſſuum. Eius loci a tergo montium Iberia eſt: in ora vero Heniochi, Ampreutæ, Lazi. Flumina, Acampſis, Iſis, Mogrus, Bathys. Gentes Colchorum. Oppidum Matium, flumen Heracleum, & promontorium eodem nomine, clariſſimusque Ponti Phaſis.* Confuſe hæc ponuntur. *Pyxiten* fluuium non ita vicinum Trapezunti eſſe, vt Plinii verba tradunt, ex Arriani iam deſcriptione cognouimus. *Abſari* ſiue *Apſari* diſtantia ab eadem vrbe cum Ptolemæi menſura fere congruit. *Heniochos* diſtinguit vt diuerſas gentes, nec vnius loci: ſupra etiam remotiores alios vltra Phaſim & vltra Colchorum limitem in tergo Ponti vidimus; & hi proprie *Heniochi* inter Dioſcuriadem & Boſporum. *Ampreutæ* ignoti, niſi, quod Harduino videtur, *Zydretæ* Arriani fuerunt. quos circa eumdem locum poſuit. *Lazi* notiores, Ptolemæi Λάζαι, *Lazæ*, ἐπὶ θαλάττῃ τῆς Κολχίδος, *in Colchidis ora maritima* habitantes. Videntur a Boſporo huc veniſſe. Arrianus enim παλαιὰν Λαζικὴν, *veterem Lazicam* cum Achæis coniungit: hos vero cum Sindis, qui Boſporum attingunt. Et paullo ante, Colchidos populos enarrans, in auſtrali parte ponit *Machelones;* deinde *Heniochos:* poſt quos, *Zydretas:* vltra hos, *Lazos;* dein ſunt *Apſilæ* & *Abasgi*, qui tres populi etiam præfatione Nouellæ XXVIII memorantur. Sed tum Lazi amplius habitabant, in Colchorum ferme nomen ſuccedentes. Procopius lib. II Perſ. B. cap. XV Λαζοὶ τὰ πρῶτα τὴν Κολχίδα ᾤκων, *Lazi principio Colchidem incolebant:* Iuſtiniani autem ætate latius in mediterraneis ad Iberiæ fines habitarunt, quorum metropolis *Archæopolis* dicta, cuius idem ſitum lib. IV Goth. cap. XIII & ſeq. deſcripſit. In extrema Colchide, Iberiam verſus, fuit *Rhodopolis*, quam Lazi euerterunt, quod idem Procopius dicto lib. IV Goth. cap. XIII notauit. Idem cap. I eiuſdem libri: *Fieri non poteſt, Colchos non ipſos Lazos eſſe, quia hi circa Phaſim habitant:* τὸ δὲ ὄνομα μόνον οἱ Κόλχοι τανῦν ἐς τὸ Λαζῶν μεταβέβληται. *ſolum nomen* COLCHI *nunc in Lazorum commutatum eſt.* Sed de his plura in Geographia Medii Aeui.

XXIV.

Tandem etiam Ptolemæi mediterranea, quæ Colchis adſignauit, ſunt perluſtranda. Sunt autem fere omnia longius a mari reducta, propiora finibus Iberiæ. In ſeptemtrione eſt *Mechleſſus:* deinde auſtrum verſus *Madia;* poſt *Sarace;* hinc longius in auſtrum vergit *Surium:* denique *Zadris* eſt. Sed obſcura omnia, neque ab aliis memorata: niſi *Madia* forſan, vt nonnullis videtur, eſt Plinii *Matium*, de quo ſupra diximus. Sed videtur Plinius ibi oram magis maris Pontici, quam fines Colchorum ad Iberiam deſcripſiſſe.

CAPVT X

DE

IBERIA ET ALBANIA.

I.

COlchidi proxima ab ortu eſt *Iberia*, Ἰβηρία, cuius incolæ Ἴβηρες Straboni, Stephano, Plutarcho dicti: Latine *Ibêres* & *Ibêri.* Mela lib. I cap. II *Caduſii, Hyrcani, Iberes:* & lib. III cap. V *per Iberas & Hyrcanos.* Plinius lib. VI cap. X *gens Iberum.* At Tacitus lib. VI cap. XXXIII *ſimul Iberi magnis copiis Armeniam irrumpunt:* & mox, *Iberi locorum potentes:* & Florus lib. III cap. V *Arthoces Iberis imperabat.* Poſſeſſiuum *Ibericus.* Plutarchus Pompeio pag. 637 de Cyro fluuio: ἐκ τῶν Ἰβηρικῶν ὀρῶν ἀνιστάμενος, *ex Ibericis montibus oritur.* Communis itaque adpellatio huius regionis & gentis eſt cum Græco vocabulo Hiſpaniæ & Hiſpanorum.

II.

Tota Iberia eſt mediterranea, ab occaſu Colchidem habens & regionis Ponti partem: a ſeptemtrione Caucaſum montem: ab ortu Albaniam: a meridie Armeniam magnam. Hos limites Ptolemæus lib. V cap. XI deſignauit. Vndique montibus circumuallata eſt: ſaltem plurima ex parte. Strabo lib. XI pag. 344 τῆς δὲ χώρας τὰ μὲν κύκλῳ τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι περιέχεται· προπεπτώκασι γὰρ ἀγκῶνες ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν εὔκαρποι, περιλαμβάνοντες τὴν σύμπασαν Ἰβηρίαν, καὶ συνάπτοντες πρός τε τὴν Ἀρμενίαν καὶ Κολχίδα. *Quæ eius regionis ſunt* [Iberiæ puta] *Caucaſiis montibus includuntur. Procurrunt enim* [ex Caucaſo] *flexi montes, quaſi cubiti, bene fertiles, vniverſam cingentes Iberiam, & pertinentes ad Armeniam & Colchidem.* Hac ex parte montes vocantur *Moſchici.* Plutarchus dicto loco in Pompeio: Ἴβηρες ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, *Iberes ad Moſchicos montes & ad regionem Pontum pertingunt.* nam Pontus Cappadocius & Iberia & Colchis ac Armenia communes limites habent. Hos propter montes, per quos anguſti aditus patebant, munitiſſima eſt Iberia: ideoque Tacitus annali VI cap. XXXIII dixit: *Hiberi locorum potentes.* nam & *Hiberi* ſcribitur perinde, vt etiam Hiſpani *Iberi* & *Hiberi.*

III.

III.

Flumina multa planiciem illam (πεδίον Strabo dixit) quæ intra montes est, irrigant: maximus autem illorum est *Cyrus*, quem Κύρνον, *Cyrnum* Plutarchus dixit; Ptolemæus Κύῤῥον, *Cyrrhum*. Strabo: ἐν μέσῳ πεδίον ποταμοῖς διάῤῥυτον, μεγίστῳ δὲ τῷ Κύρῳ, *in medio* (intra montes) *campus est fluuiis irriguus, quorum maximus Cyrus est.* Addit in Armenia oriri, adsumtoque *Arragone*, ex Caucaso defluente, per angustum alueum in Albaniam infundi. Plutarchus, vt supra recitauimus, ex *Ibericis montibus* oriri ait: quod est, ex montibus, qui Armeniam separant ab Iberia. Plinius etiam *Cyrus* scripsit, vt Strabo, additque alium amnem *Iberum* nomine. *Armenochalybes*, inquit lib. VI cap. X, *habitant & Moschorum tractus ad Iberum amnem in Cyrum defluentem.* Quem vero *Arragonem* ex Caucaso Strabo deriuat, post paullo vocat Ἄραγον, *Aragum*, quum dicit ἐπὶ τὸ Ἀραγὸ, & ἐπὶ τῷ Ἀραγῷ, *ad Aragum, super Aragum*, eumque & Cyrum συμπεσεῖν, *confluere*. De Cyri ostiis, duodecim numero, in Albania agemus, quam regionem percurrit, antequam Caspio se mari infundat. Cetera flumina haud sunt nominata.

IV.

Oppida Iberiæ Ptolemæo, a septemtrione in austrum progredienti, hæc sunt. Νούβιον, *Nubium*, sed hoc tantum κώμη, vicus: *Aginna* ad Colchorum limitem: & inde in ortum solis *Vasæda*: ac rursus in meridiem *Varica*, *Sura*, *Artanissa Mestleta*, & *Zalissa* ortum versus: & *Armactica* siue *Harmactica* ad fines Moschorum reducta, quæ videtur pluribus *Harmastis* esse Plinii, quasi in Ptolemæo forsan *Harmastica* legendum sit. Ita enim Plinius lib. VI cap. X *Præualent oppida, Albaniæ Cabalaca; Iberiæ, Harmastis iuxta flumen; Neoris.* Quænam hæc *Neoris*, & vbi sit, incertum. Harduinus suspicatur esse Ptolemæi Varicam. Strabo tantum duo oppida nominat, sed munita, etiam fluminibus. *Ab Armenia*, inquit, *angustiæ sunt ad fluuios Cyrum & Aragum: qui* πρὶν εἰς ἀλλήλους συμπεσεῖν, ἔχουσιν ἐπικειμένας πόλεις ἐρυμνὰς ἐπὶ πέτραις, *prius, quam confluant, oppida munita imposita habent, distantia inter se* XVI *stadiis*; & Cyro quidem τὴν Ἁρμοζικήν, *Harmozicam*, quæ Casaubono est ipsa Ptolemæi Harmactica; & super Arago Σεύμαρα siue, vt in manuscriptis est, Σευσάμορα, *Seumora* siue *Seusamora*. Per hos aditus angustos primum Pompeium, deinde Canidium Bassum intrasse. Addendum oppidulum *Phrixi*, quod etiam *Ideessa* fuit adpellatum. Strabo de hoc lib. XI pag. 344 ἔστι καὶ πολίχνιον ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ Φρίξου πόλις, ἡ νῦν Ἰδήεσσα, εὐερκὲς χωρίον ἐν μεθορίοις τῆς Κολχίδος. *Oppidulum est in Iberia, Phrixi oppidum*, [quasi Phrixopolis,] *quod nunc Ideessa dicitur, satis munitum in confinio Colchidis.* Idem lib. I pag. 31 ὑπόμνημα τὸ Φρύξιον, τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς τε Κολχίδος καὶ τῆς Ἰβηρίας, *Phrixium monimentum in confinio Colchidis & Iberiæ.* Phrixus enim ante Argonautas in oras illas nauigasse traditur, vtroque loco Strabone referente.

V.

Regiones & populos ita hic notauit Plinius: *regio Thasie, & Triare vsque*

vsque ad Paryadras montes. Vltra ſunt Colchicæ ſolitudines, quarum a latere ad Ceraunios verſo, Armenochalybes habitant & Moſchorum tractus ad Iberum amnem in Cyrum defluentem: & infra eos Sacaſſani, & deinde Macrones ad flumen Abſarum. Sic plana & deuexa obtinentur. Rurſus ab Albaniæ confinio tota montium fronte gentes Syluorum feræ; & infra Lubienorum: mox Diduri & Sodii. Ex his Διδεροι, *Diduri* etiam Ptolemæo cogniti lib. v cap. IX, in Sarmatia inter Caucaſum & Ceraunios poſiti.

VI.

Ex montibus *Paryadræ* montes Armeniæ ſunt, vbi perluſtrabimus. *Ceraunii* ſunt pars Caucaſi in Albania, vt Strabo deſignat. *Moſchi* populus ſunt inter Cappadociam, Colchos, Iberiam & Armeniam: a quibus dicti *Moſchici* montes, quos accolunt vel inhabitant, de quibus Strabo lib. I ſub finem, Iberiam ab Armenia ὁρίζειν, *ſeparare.* Etiam ad Cappadociam vſque procurrunt, eamque tam a Colchidis parte, quam ab Armenia minore & Iberia ſeiungunt, vt Strabo lib. v cap. XIII definiuit. Hos ſequutus Bochartus lib. III cap. XII de Moſchis ita & eorum montibus: *Moſchi habitant montes Moſchicos, qui Iberiam diuidunt ab Armenia, & vtramque a Colchide.* Non ergo Moſchi ſunt Moſſyni, cum quibus nonnulli confundunt: quos vero Herodotus lib. III cap. XCIV diſertis verbis ſeparauit. Regio vocatur Μοσχικὴ, *Moſchica.* Strabo pag. 344 ἡ Μοσχικὴ τριμερής ἐστι. τὸ μὲν γὰρ ἔχουσιν αὐτῆς Κόλχοι, τὸ δὲ Ἴβηρες, τὸ δὲ Ἀρμένιοι. *Moſchica tripartita eſt: partem eius Colchi; aliam Iberes; aliamque Armenii tenent.*

VII.

In ſeptemtrionem reuertimur, & ad *Caucaſios* * montes, qui latus illud Iberorum muniunt. Cum cura eos Strabo lib. XI pag. 342 deſcripſit ita: ἔστι ὄρος τοῦτο [Καύκασος] ὑπερκείμενον τοῦ πελάγους ἑκατέρου, τοῦ τε Ποντικοῦ καὶ τοῦ Κασπίου, διατειχίζον τὸν ἰσθμὸν τὸν διείργοντα αὐτά. *Mons Caucaſus vtrique ſuperimminet mari, Euxino & Caſpio, iſthmum, quo ea diſtinguuntur, tamquam murus intercludens.* Mons eſt altiſſimus ſeptemtrionalis Aſiæ, ſupra Colchos incipiens & ad Caſpium mare procurrens, plurimis ſcriptoribus nominatus. Herodotus lib. I cap. CCIV τὰ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει, *Maris Caſpii partem, quæ ad veſperam vergit, Caucaſus diſterminat.* Valerius Flaccus lib. v verſ. 154

Vltimus inde ſinus, ſæuumque cubile Promethei
Cernitur, in gelidas conſurgens Caucaſus Arctos.

nam Prometheus fingitur in hunc montem relegatus. Vid. Hygini fab. LIV. A maxime barbaris habitabatur: quo Dido adluſit Aeneid. IV verſ. 366

- - - *duris genuit te cautibus horrens*
Caucaſus, Hyrcanæque admorunt vbera tigres.

2. In hoc monte ſunt famoſæ illæ *Portæ,* quæ *Caucaſiæ* vocantur, anguſtus tranſitus montis Caucaſi, per quem ex Sarmatia itur in Iberiam.

Plinius

* De Caucaſo memorabilia habet Ariſtoteles Meteorol. I c. 13.

Plinius lib. VI cap. XI, *Ab iis* [gentibus Iberiæ, Diduris, Sodiis] *sunt Portæ Caucasiæ, magno errore multis Caspiæ dictæ, ingens naturæ opus, montibus interruptis repente, vbi fores obditæ ferratis trabibus, subter medias amne diri odoris fluente, citraque in rupe castello, quod vocatur Cumania, communito ad arcendas transitu gentes innumeras: ibi loci, terrarum orbe portis disclusо, ex aduerso maxime Harmastis oppidi Iberum.*

3. Quem errorem magnum dicit, harum portarum cum Caspiis confusionem, ab eo nec liberari Tacitus potest, qui lib. VI Annal. cap. XXXIII *Sed Iberi, locorum potentes, Caspia via Sarmatam in Armenios raptim effundunt.* At Caspia via & porta longe ab Iberis distat: Caucasia autem in Iberiam ducit, & inde in Armeniam. Procopius lib. IV Goth. cap. III *Caucasi partes, quæ ad Orientem sunt,* εἰς διεξόδους, *in portas exeunt, quæ Hunnos in Persarum ac Romanorum oras inducunt, Tzur vna; altera veteri nomine Caspia dicitur.* Illa, quæ *Tzur* deinde vocabatur, ante dicta fuit *Porta Caucasia.*

A L B A N I A.

VIII.

Albania ab occasu Iberiam habet: ab ortu mare Caspium: septemtrionem montes claudunt Caucasii & Ceraunii, qui & ipsi sunt pars Caucasi: ab austro est Armenia & Cyrus amnis. Sic Strabo lib. XI pag. 345, & Ptolemæus lib. V cap. XII definiunt. Caucasios montes, πρὸς τῇ θαλάττῃ μάλιστα, Κεραύνια ὄρη καλεῖσθαι, *maxime prope mare Caspium, Ceraunios vocari*, Strabo ibidem auctor est: de Cyro termino Plinius lib. VI cap. X tradit: *Planitiem omnem, a Cyro vsque, Albanorum gens tenet.* Et Ptolemæus meridianum limitem, mare versus, κατὰ τὰς ἐκβολὰς Κύῤῥου τοῦ ποταμοῦ, *secundum ostia Cyri fluminis* disponit.

IX.

Fluuii Albaniæ, qui in mare Caspium exeunt, sunt secundum Ptolemæum *Cyrus* in australi termino, sed omnium maximus; deinde *Albanus* ita adpellatus fluuius: post quem *Casius:* vlterior *Gerrhus:* tandem *Soana*, finis ad Sarmatiam quæ Rha fluuium magnum spectat. Plinius lib. VI cap. XIII *Flumina per Albaniam decurrunt in mare, Casius & Albanus: deinde Cambyses, in Caucasiis ortus montibus: mox Cyrus in Coraxicis, vt diximus.* De posterioribus his ita Mela lib. III cap. V *Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis, vicinis fontibus editi, & in diuersa abeunt, perque Iberas & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: post non longe a mari eodem lacu accepti in Hyrcanum sinum vno ore perueniunt.* Valde hic peccat Mela, etiam iudice Isaaco Vossio, quod duos hos amnes vicinis fontibus ortos, vnum per Iberos, alterum per Hyrcanos ducit, iterumque coniungit vno ore. Forsan & amnes alii his nominibus in oriente & ad mare Hyrcanum fuere, quos turbauit & confudit Pomponius. Non ergo certior ordo & decursus est fluminum Albaniæ, quam qui a Ptolemæo

mæo eſt traditus: niſi quod *Cambyſes* addendus videtur inter Cyrum & Albanum, ſi Plinii ordo ſe recte habet: & ab occaſu *Alazon* ſiue *Alazonius*, Strabonis ὁ Ἀλαζώνιος ποταμός: Plinio *Alazon* lib. VI cap. X *Gens*, inquit, *Iberum diſcreta ab iis* [Albanis] *amne Alazone in Cyrum e Caucaſiis montibus defluente.* Hic ergo fluuius *Alazon* diſterminat Albanium ab Iberia.

2. An *Araxes* etiam per Cyrum exeat in mare, non conſentiunt auctores. Ptolemæus vtriusque oſtia magno interuallo disiunxit. Strabo, exiguo: Poſt Cyri enim oſtiorum deſcriptionem ait pag. 346 πλησίον δὲ καὶ ὁ Ἀράξης ἐμβάλλει, *prope illa etiam Araxes in mare euoluitur.* Contra Plinius lib. VI cap. IX *Araxes eodem monte, quo Euphrates, VI mill. paſſuum internallo; auctusque amne Muſi, & ipſe, vt plures exiſtimauere, a Cyro defertur in Caſpium mare.* Plutarchus Pompeio pag. 634 de Cyro amne: ἐν τῶν Ἰβηρικῶν ὀρῶν ἀνισάμενος καὶ δεχόμενος κατιόντα τὸν Ἀράξην ἀπ' Ἀρμενίας, ἐξίησι δώδεκα στόμασιν εἰς τὸ Κάσπιον. οἱ δὲ οὐ φασὶ τούτῳ συμφέρεσθαι τὸν Ἀράξην, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐγγὺς δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐκβολὴν εἰς ταυτὸ πέλαγος. *Oritur* [Cyrus] *ex montibus Ibericis, auctusque delabente ex Armenia Araxe, duodecim oſtiis in mare Caſpium ſe effundit: Alii negant confluere cum illo Araxem, ſed ſolum, prope tamen eum, euolui dicunt in idem pelagus.* Minus dubitanter de eodem Cyro Appianus Mithridat. pag. 401 πολλῶν ἐς αὐτὸν ἐμβαλλόντων ποταμῶν, καὶ μεγίστου πάντων Ἀράξου, *multi amnes in eum* [Cyrum] *influunt, & in his maximus Araxes.* Praue autem Plutarchus Κύρνον, Appianus Κύρτον dixerunt, qui ex ceteris corrigendi ſunt.

3. Diuerſas hasce ſententias conciliat Ptolemæus lib. V cap. XIII. *Araxes*, inquit, *a fontibus in orientem lapſus vsque montem Caſpium; vnde ad ſeptemtrionem flexus*, τῇ μὲν εἰς Ὑρκανίαν ἐκβάλλει, τῇ δὲ συμβάλλει τῷ Κύρῳ ποταμῷ, *partim in Hyrcanum mare exit, partim admiſcetur Cyro fluuio.* Hodiernæ tabulæ non habent proprium Araxis exitum in mare; ſed totum adfundunt Cyro: quod ita certum Iſaaco Voſſio ad Melam pag. 247 eſt, vt claris verbis ſcribat: *Araxes influit in Cyrum, vti non tantum Plutarchus & Appianus, ſed & hodierna docet experientia.* Quod ſi eſt; nec tamen negari debet in mare olim proprio alueo ex parte inuectum eſſe, quum & alia oſtia oblimata fuerint, & flumina curſus ſuos mutarint ac alueos antiquos. De Araxe reliqua in Armenia dicemus: De Araxe Maſſagetarum Herodoti lib. I cap. CCII & Dionyſii periegetæ verſ. 739 (vnde Melæ videtur confuſio eſſe;) dicturi ſuo loco ſumus, quum ad Oxum amnem deuentum fuerit.

4. Quæ vero de duodecim Cyri oſtiis dicuntur, etiam non vno modo explicata ſunt. In numero conſentiunt Strabo pag. 345, Plutarchus pag. 637, & Appianus pag. 401, niſi quod Strabo non ipſe adfirmat, ſed aliorum relatu nititur, dum φασὶ, *aiunt*, inquit, homines, adque ita in incertis rumoribus relinquit. Appiano πλωτοῖς *nauigabilibus* omnibus iſtis oſtiis in mare hoc flumen exire videtur, quod credibile non eſt: quia ipſe Strabo eorum τὰ μὲν τυφλὰ στόματα, *inter illa* eſſe, id eſt *cæca oſtia*, agnoſcit. Herodotus quadraginta oſtia poſuit, ſed alium a noſtro,

vt

vt diximus, Araxem intelligit; & ne ſic quidem tantum numerum eruditis adprobauit.

X.

Vltra Cyrum, Mediam verſus, Strabo pag. 346 ponit *Caſpianam*, quam etiam Albaniæ adiungit, cuius ſic fines prorogandi ſunt: Ptolemæus autem illum tractum in Armenia cenſet. Strabonis verba ſunt hæc: Ἔςι τῆς Ἀλβανῶν χώρας καὶ ἡ Κασπιανὴ, τῦ Κασπίου ἔθνυς ὁμώνυμος, ὅυπερ καὶ ἡ θάλαττα, ἀφανῦς ὄντος νυνί. *Ad Albaniam pertinet etiam Caſpiana, nomen a Caſpia gente gerens: vnde & mari adpellatio: ea gens nunc obſcura prorſus eſt.* Ptolemæus autem & *Caſpios* gentem, & montem *Caſpium* & *Portas Caſpias* inde in auſtrum & ad Mediam deducit; montem quidem longo tractu ab Araxe ad Mardos vsque, prope Aſſyrios: Portas autem longius inde remouet in orientem in iugo montium ponens, per quos in Parthiam ex Medorum regione tranſitur.

2. Plinius de gente diſſentit a Ptolemæo, cum Strabone faciens, lib. VI cap. XIII. *A Cyro*, inquit, *Caſpium mare vocari incipit: accolunt Caſpii.* quos longe a mari reduxit Ptolemæus. De portis vero multum diſputans, ad Ptolemæum propius accedit. *Corrigendus*, inquit ibidem, *eſt error in hoc loco multorum, eorum etiam, qui in Armenia res proxime cum Corbulone geſſere. Namque hi Caſpias adpellauere portas Iberiæ, quas Caucaſias diximus vocari: ſituſque depicti, & inde miſſi, hoc nomen inſcriptum habent. Et Neronis principis comminatio ad Caſpias portas tendere dicebatur; quum peteret illas, quæ per Iberiam in Sarmatas tendunt, vix vllo propter adpoſitos montes aditu ad Caſpium mare. Sunt autem aliæ, Caſpiis gentibus iunctæ: quod dignoſci non poteſt, niſi comitatu rerum Alexandri Magni.* Quod ſi illorum fide, qui res Alexandri ſcripſerunt, in Caſpiis portis deſignandis ſtandum eſt, vix ad alias, quam Ptolemæi portas, adducemur, quia & Arrianus lib. III pag. 205 eo nos mittet, Caſpias portas duce illo quæſituros. Strabo lib. XI pag. 361 in Media quidem deſcribit, ſed videtur altius in ſeptemtrionem proferre quam Ptolemæus, quia Rageiam Medorum νοτιωτέραν, *auſtraliorem* πεντακοσίοις ςαδίοις, *quingentis ſtadiis*, id eſt integro gradu latitudinis, ponit. Sed ſuſpectus hic numerus, quia in ſcriptis variat, & maior quoque inuenitur; quum minorem malim & vel πεντήκοντα, *quinquaginta* legere, quia Ptolemæus *Ragianam* regionem, ab Ragia Strabonis ſiue Ragis Tobiæ nominatam, proxime portas illas Caſpias conſtituit. Sed de his infra. Videntur itaque olim latius habitaſſe *Caſpii*, vt pylis his etiam nomen darent: quas vero nimis in auſtrum Ptolemæus reduxit, vltra tres gradus a mari Caſpio, quum duo vel vnus cum dimidio ſufficiant.

XI.

Oppida Albaniæ Ptolemæus ſecundum flumina diſtinguit, ſed ignobilia ſunt omnia. Inter Soanam & Gerrhum ſunt *Teleba* ad mare: *Thalbis* intus. Inter Gerrhum & Caſium ad mare *Gelda*; intus *Thiauna, Thabilaca.* Inter Caſium & Albanum amnes ad mare *Albana*: in mediterra-

neis *Chadaca*, *Misia*, *Boziata*, & sub Caucaso *Chabala*, & eiusdem latitudinis *Chobata:* supra quas sunt in Caucaso (siue iam Ceraunium vocare malis) *αἱ Ἀλβανίαι πύλαι*, *Albaniæ portæ*, quæ alteræ illæ in Caucaso sunt, de quibus supra dictum, quum portas Iberiæ, siue proprie Caucasias dictas, explicaremus. Hæ enim æque, ac Ibericæ, in cultiorem Asiam Sarmatas seu Scythas infuderunt. Inter Albanum fluuium & Cyrum ad mare est *Gagara*, circa quam *Baruca*, *Sioda*, *Osica*, *Abdiabda*, *Abliala*, *Camechia:* & sub Caucaso *Mosega*, *Samunis:* medio loco, *Iobula*, *Iuna.* Deinde fluuium ex Caucaso in Cyrum deducit, cuius nomen silet, tantummodo ποταμὸν vocans, quem quidam *Alazonem* esse existimant, sed falso; quia Alazone amne Iberum gens ab Albanis, vt Plinius ait, discreta est: inter hunc anonymum autem & Albaniæ terminum alia oppida *Negam*, *Dechlanam*, *Bacchiam*, *Tetagódam* interposuit. Alazon ergo, disterminator Iberiæ atque Albaniæ, est illo citerior, in occasum magis recedens, aut verum non est, quod Plinius dixit, Iberos ab Albanis discernere. Idem Plinius cap. x tantum vnum oppidum Albanorum nominauit, tamquam primarium atque præcipuum. *Præualent*, inquit, *oppida, Albaniæ*, *Cabalaca: Iberiæ*, *Harmastis.* Interpretibus *Cabalaca* est χαβάλα, *Chabala* Ptolemæi: sed quia hanc ad Pylas in extremo septemtrione posuit, dubitaueris, annon alia in medio regionis, tamquam prima & maxima, intelligenda sit.

CAPVT XI
DE
ARMENIA VTRAQVE.

I.

ARmeniam vtramque dicimus *Maiorem*, quæ in ortum & ad Caspium mare versus recedit: & *Minorem*, quæ Maiori ab occasu est adsita. Strabo lib. xi pag. 359 Εὐφράτης - - ῥέων ἐπὶ δύσιν διὰ τῆς Ἀρμενίας τῆς μεγάλης καλουμένης, μέχρι τῆς μικρᾶς, *Euphrates in occasum labitur per Armeniam, Magnam dictam, vsque ad Paruam.* Latini malunt comparatiuo typo discrimen significare, *Maior* & *Minor*. Plinius lib. vi cap. ix *Armenia Maior incipiens a Paryadris montibus.* Et paullo post: *Oppida celebrantur in Minore* [Armenia] *Cæsarea, Aza, Nicopolis: in Maiore, Arsamosata*, cetera. Appianus Mithrid. p. 387 Minorem βραχυτέραν dixit.

II.

Nominis originem Græci trahunt ex fabula Argonautica, quasi quidam *Armenus*, ortus Thessaliæ oppido Armenio, inter Phæras & Larissam sito, comes Iasonis, in illa regione consedisset. Probabilius Bochartus in Phaleg lib. i cap. iii putat הר--מיני, quasi *montem Mini* primigenium nomen esse, in qua opinione firmatum se dicit Ionathanis Chaldæi & Symmachi Græci interpretationibus loci eiusdem Amos iv, 3 *proiicientur Harmonam.* Ille enim vertit מן טורי הרמיני *vltra montes Harmini;* id est

Arme-

Armeniæ: de hoc Theodoretus, ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ Αρμανὰ Αρμενίαν ἡρμήνευσε, *Symmachus vocem* ARMANA *Armeniam interpretatus est.* Hieronymus in h. l. *transferri in Armon, montes Armeniæ, qui Medis Persisque confines sunt.* Et ante paullo ad idem caput: *Proiiciemini in locis Armeniæ, quæ vocantur Armona. Denique Symmachus ita interpretatus est: Et proiiciemini in Armenia: pro quibus LXX montem Remman: Aquila montem Armona: Theodotio montem Mona: quinta autem editio, excelsum montem transtulerunt.*

III.

Situs Armeniæ vniuersæ (sic Plinius vtramque vocat) a Caspio mari est super Albanos & Iberos, quos a septemtrione habet, vsque ad gentes Ponticas, Trapezunti vicinas. Vtramque perlustrabimus, distincte tamen, vt primum de Maiore, deinde de Minore agamus.

SECTIO I.

ARMENIA MAIOR.

IV.

Armeniæ maioris terminos secundum Strabonem lib. XI pag. 363 hos ponimus: a meridie Taurus est, quo a Mesopotamia dirimitur: ab ortu Media tam Magna quam Atropatia: a septemtrione illa Caucasi abscissa pars, quæ Albaniam & Iberiam meridianam vtramque ambit; aut ipsa Iberia & Albania: ab occasu solis Minor Armenia, seu Paryadres montes, & gentes quædam Ponticæ, ac Euphrates. Ita etiam Ptolemæus lib. V cap. XIII, nisi quod ab occasu etiam Moschicos montes nominat: ab ortu partem maris Caspii a Cyri ostiis, maxime illam, quæ circa Araxis sit ostia. Pars enim illa, quam Ptolemæus inter vtriusque fluminis alueos, antequam in mare exonerentur, interceptam posuit, & inde in austrum nonnihil in ora procurrit, quo referenda sit, dubitatur, quum Strabo, vt vidimus, videatur Albaniæ sub Caspianæ nomine adiunxisse: Ptolemæus Armeniæ: quam etiam Atropateni, quos stringit, sibi vindicare possint. Plinius quoque lib. VI cap. IX, latitudinem Armeniæ orientalem describens, aut obscurus est aut prauatus. *Latitudinem*, inquit, *in læua pandit ad Cyrum amnem transuersa Araxem.* Si saluum est *transuersa*, idem sonet quod *transgressa:* sin prauatum, censet Harduinus *transuecta* fortassis legendum esse. Vtro modo cum Plinio agas, consentientem illum habebis cum Ptolemæo. Atque hæc de limitibus.

V.

FLVMINA Armeniæ maioris Strabo nominat sex, quorum duo in Pontum exeant, *Lycus* & *Phasis:* duo in Caspium mare, *Cyrus* & *Araxes:* & duo in sinum Persicum, *Tigris* & *Euphrates.*

2. Ex his Lycus & Phasis oriuntur quidem in Armenia, sed breui confecto spatio egrediuntur; de quibus supra diximus in Ponto & in Colchide.

3. De *Cyro* dictum in Albania, Plutarcho auctore Ibericis oriri montibus: forſan iis, qui Iberiam ab Armenia diſcernunt, vt vtrique fons adſcribi regioni poſſit.

4. *Araxes* autem propior eſt Armeniæ, & magnam curſus ſui partem in ea exigit, campumque, quem perlabitur, denominat *Araxenum*, τὸ Ἀραξηνὸν πεδίον. Fons eius ſecundum Strabonem in eodem monte eſt, vnde oritur Euphrates, *Abo* videlicet, ſito inter Niphatem & Nibarum. Strabo lib. XI pag. 363 *Supra Maſium iacet iuxta Gorgodylenen Niphates*, εἶτ᾽ ὁ Ἄβος, ἀφ᾽ οὗ καὶ ὁ Εὐφράτης ῥεῖ καὶ ὁ Ἀράξης, ὁ μὲν πρὸς δύσιν, ὁ δὲ πρὸς ἀνατολάς· εἶθ᾽ ὁ Νίβαρος μέχρι τῆς Μηδείας παρατείνει. *deinde mons Abus, vnde & Euphrates & Araxes delabuntur, alter in occaſum, in ortum verſus alter: poſt Abum mons Nibarus vsque ad Mediam pertingit.* De curſu eius ibidem addit: *Araxes ortum verſus fertur adusque Atropatenen: ad occaſum deinde & ſeptemtriones declinat, ac primum Azaram præterfluit, deinde Artaxata: poſt, per Araxenum campum in mare Caſpium effunditur.* Num per ſe in mare exeat, an deferatur a Cyro, diſputatum eſt in Albania.

5. *Euphrates* tandem & *Tigris* ſunt in maioribus illis Armeniæ, a Strabone nominatis. Hos in Armenia oriri, omnes conſentiunt: * quo loco, & quem curſum teneant, maxima eſt diſſenſio. De Euphrate primum; deinde de Tigri etiam. Dixit iam Strabo, Euphratem in Abo monte oriri: ſed hunc cum Tauro connectit, aut partem cenſet eiusdem. Nam ibidem ait paullo ante ſuperiora verba: ὁ Εὐφράτης, ἀπὸ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ταύρου τὰς ἀρχὰς ἔχων, τὸ μὲν πρῶτον ῥεῖ πρὸς δύσιν διὰ τῆς Ἀρμενίας, εἶτ᾽ ἐπιστρέφει πρὸς νότον, καὶ διακόπτει τὸν Ταῦρον, *Euphrates in ſeptemtrionali latere Tauri ſcaturiens ab initio in occaſum fluit per Armeniam: deinde ad auſtrum ſe conuertens, Taurum perrumpit.* Et antea pag. 359 ponit πηγὰς ἐν τῷ προσβόρρῳ μέρει τοῦ Ταύρου, *fontes eius* [Euphratis] *in ſeptemtrionali parte Tauri*, atque itidem primo curſu eum deducit ἐπὶ δύσιν, *in occaſum*, per Armeniam Maiorem, μέχρι μικρᾶς, *adusque Minorem.* Sic in auſtrali parte Armeniæ naſcitur Euphrates, quia Taurus limes eius ab auſtro eſt; & per auſtralem etiam partem decurrit vsque Cappadociam, Armeniæ Minori conterminam; aut ad ipſam Minorem illam, ſeu eius quoque meridianum limitem, quem vt attingit, oportet curſum πρὸς δύσιν, *in occaſum* paullisper in ſeptemtrionem flecti, quia Taurus, vnde oriebatur, inferior eſt, & prope Melitenæ parallelus. Tum vero in meridiem vertitur, vt Taurum perrumpat, & in Syriam euadat, nouoque flexu in Babyloniam. Hæc Strabonis de Euphratis ortu & curſu ſententia eſt.

a) In diuerſa omnia abit Plinius lib. v cap. XXIV *Euphrates*, inquit, *oritur in præfectura Armeniæ maioris Caranitide, vt prodidere ex iis, qui proxime viderunt, Domitius Corbulo, in monte Aba: Licinius Mucianus, ſub radicibus montis, quem Capoten adpellant, ſupra Zimaram* XII *M. paſſuum, initio Pyxurates nominatus. Fluit Derxenen primum, mox Anaiticam, Armeniæ regiones a Cappadocia excludens. Daſcuſa abeſt a Zimara* LXXV *M. paſſuum. Inde*

* Adde huc Polybium IX c. 35, qui memorabilia Euphratis exponit.

Inde nauigatur Pastonam quinquaginta millia passuum: Melitenen Cappadociæ XXIIII *M. passuum: Elegiam Armeniæ decem M. passuum, acceptis fluminibus Lyco, Arsania, Arsano. Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons: nec resistit, quamquam* XII *M. passuum latitudine præualens. Omiram vocant irrumpentem: mox vbi perfregit, Euphratem; tum quoque saxosum ac violentum.* Et paucis interiectis: *Apud Claudiopolim Cappadociæ cursum ad occasum Solis agit. Primum hunc illi in pugna Taurus aufert: victusque & abscissus sibimet, alio modo vincit, ac fractum expellit in meridiem. Ita naturæ dimicatio illa æquatur, hoc eunte quo vult; illo prohibente ire qua velit.*

b) Hic ergo, auctoribus αὐτόπταις, Euphratem a septemtrione in meridiem vsque ad Tauri occursum recta linea deducit, & ipsos fontes cum monte Abo siue Aba in septemtrione, ad occasum vergente, locat: quæ omnia contraria sunt Straboni. Euphratis ortum & in Tauro labores sic Pomponius Mela lib. III cap. VIII scripsit: *Euphrates, immani ore aperto, non exit tantum, vnde oritur, sed & vaste quoque decidit. Nec secat continuo agros, sed late diffusus in stagna, diuque, sedentibus & sine alueo patulis, piger; post vbi marginem rupit, vere fluuius est, acceptisque ripis celer & fremens per Armenios & Cappadocas occidentem petit; ni Taurus obstet, in nostra maria venturus. Inde ad meridiem auertitur, & primum Syros, tum Arabas ingressus,* cetera.

c) Ptolemæus lib. v cap. XIII inter vtrumque mediam quasi viam tenet, ac fontes quidem Euphratis ad ortum ponit, perinde vt Strabo, & longo tractu inde in occasum dicit fluere antequam se flectat in meridiem: nec vero ex Tauro oriri, aut Abum in Tauro esse, sed longe supra Taurum in septemtrionem versus; nec vero supra Paryadram aut Moschicos montes, sed infra illos, meridiem versus, conuersionem fluminis in meridiem fieri. Quæ quod curatius omnia Salmasius in Solini c. XXXVII examinauit, illius verbis Ptolemæi sententiam repetiisse nobis liceat. *Inter has*, inquit [Strabonis & Plinii] *opiniones quid sequutus sit Ptolemæus, haud adeo facile est cognoscere, nisi quod ex vtraque miscellam concinnasse, veteresque* [quos Strabo sequutus fuerat] *cum recentioribus quasi conciliasse videtur. Hoc habet ex veteribus, quod Euphratem ab ortu suo ad occasum recta meare scribit; deinde ad meridiem flecti, nullo Tauri obstaculo id cogente, sed ipso amnis cursu sponte hoc faciente. Hanc ἐπιστροφὴν in eadem ponit latitudine cum fonte ipso, quæ gradus habet quadraginta duo & trientem. At fontes in longitudine ponit graduum septuaginta quinque & trientis, ἐπιστροφὴν vero ipsam in longitudine graduum septuaginta vnius. Longe itaque diversa hæc Euphratis ἐπιστροφὴ πρὸς νότον ab ea, quam Strabo, Mela, Plinius, aliique ad montem Taurum constituunt, & cuius caussam statuunt esse ipsum Taurum.*

d) Non equidem miror, fontes Nili ignotos, aut falso loco adsignatos vsque ad nostram ætatem fuisse, quia longissime remoti sunt a climate illorum, qui orbis faciem litteris conati sunt delineare: & in ea gente siti, quacum rarissimum hodieque Europæis & Asiaticis est commercium. At Arme-

Armeniæ, tam vicinæ Syris aliisque cultioribus populis, tam ignotam positionem, & tam dubios eius amnes esse, vt nobilissimi Euphratis, intra fines eius scaturientis, origo & fontes certo describi non potuerint; id vero est quod maxime admiramur. Plinius tamen aliquid adfert, quod videtur ad excusandam illam ignorantiam facere. Euphratem ait hoc nomen non ante ferre, quam Taurum montem perruperit, prius Pyxuratem vel Oromam nominari. Quod vero aliis fluminibus augetur, ab ortu & septemtrione adlabentibus; factum, vt quidam maiorem ex illis, qui ab ortu venit, pro genuino; quidam septemtrionalem habuerint pro Euphrate.

e) Salmasius nihil quidem definit diserte, Strabonem vero erroris arguit: in Plinii sententiam, qui αὐτόπτας auctores sequitur, inclinat: in recentiores tabulas, quibus supra Paryadrem & Moschicos montes eius, ab ortu venientis, deflexio in austrum facta est, vehementer inuehitur; etiam in illam, quæ cum Ptolemæo editur, siue Agathodæmonis est, siue alius auctoris, aut postmodum a describentibus interpolata. nam pleræque harum geminum Euphratem memorant, vtrumque ab ortu in occasum ruentem, superiorem seu borealem, quando ad minorem Armeniam seu Cappadociæ limitem peruenerit, flectentem se in austrum: & alterum, cum isto confluentem ad medium Cappadociæ limites, seu inter flexum ante dictum & Tauri perruptionem medio propemodum loco: quod recte Salmasius explodit.

6. *Tigris* alter ex maioribus est fluuiis, qui ex Armenia prorumpunt,* in sinum Persicum euntes. De fontibus etiam non vna est sententia, sed tamen altera alteri facilius concilianda. Strabo lib. XI pag. 359 ὁ Τίγρις ἐκ τοῦ νοτίου μέρους τοῦ αὐτοῦ ὄρους ἐνεχθεὶς, *Tigris ex australi parte eiusdem montis* [Tauri, ex quo Euphratem dixit oriri] *delatus, cum Euphrate Mesopotamiam facit* Et pag. 364 ὁ Τίγρις ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν Νιφάτην ὀρεινῆς ὁρμηθεὶς. *Tigris a monte Niphate ruit:* sed Niphaten ipse partem Tauri credit, & in eadem serie connectit: vt supra vidimus, & infra de Montibus Armeniæ etiam ostendemus. Sed quando vel Niphate, vel australi latere Tauri oritur, non primus fons, sed renascentis, postquam subter terram per longum spatium delapsus fuerat, significatur. Plinius haud dubie ab iis edoctus, qui res in Armenia gesserant, hæc clarius omnia exposuit lib. VI cap. XXVII. *Tigris*, inquit, *oritur in regione Armeniæ maioris fonte conspicuo in planitie. Loco nomen Elegosine est. Ipsius, qua tardior fluit, Diglito: vnde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi sagittam. Influit in lacum Arethusam, omnia illata pondera sustinentem, & nitrum nebulis exhalantem. - - - Fertur autem cursu & colore dissimilis, transuectusque* [lacum] *occurrente Tauro monte in specu mergitur; subterque lapsus, a latere altero eius erumpit. Locus vocatur Zoroanda. Eumdem esse manifestum est, quod demersa perfert.* Illam alteram eruptionem, ex Tauri australi latere, Strabo putauit primos eius fontes esse, qui sic extra Armeniam,

* E montibus Vxiorum oriri scribit Diodorus XVII pag. 540.

am, Tauro definitam essent. Pomponius Mela lib. III cap. VIII *In parte altera, quæ pelagi ostio aduersa est, Babyloniorum fines Chaldæorumque sunt, & duo clari amnes, Tigris Persidi propior, vlterior Euphrates. Tigris vt natus est, ita descendens, vsque in litora permeat.* Ptolemæus etiam in media Armenia eius fontes ponit, ad latitudinis gradum XXXIX & trientem: plus quam gradu supra Taurum, triente minimum excedente: Quod recte se habet & cum Plinio congruit.

7. Hæc de maioribus Armeniæ fluminibus: minores etiam sunt multi, e quibus *Musis* est, quem Plinius lib. VI cap. IX memorauit, ignotum aliis, Araxi se adfundentem. *Auctus*, inquit, *Araxis amne Musi, & ipse a Cyro defertur in Caspium mare.*

8. Tacitus lib. XV cap. IV *Nicephorium* addit, quem dicit *Tigranocerta* ambire: & cap. XV *Arsaniam*, inter Tigranocerta & Artaxata, sed his propiorem, fluentem, quem Plinius lib. V cap. XXIV in Euphratem se dicit effundere. Plutarchus in Lucullo pag. 513 memorat, quum a Tigranocertis oppugnatum Artaxata iret, hoc flumen ei traiiciendum fuisse: quam oppugnationem vt præuerteret Tigranes; ἡμέρᾳ τετάρτῃ παρεστρατοπέδευσε τοῖς Ρωμαίοις ἐν μέσῳ λαβὼν τὸν Αρσανίαν ποταμὸν, ὃν ἐξ ἀνάγκης διαβατέον ἦν τοῖς Ρωμαίοις τοῖς ἐπ' Αρταξάτων πορευομένοις, *castris motis quarto die prope Romanos consedit, medium capiens Arsaniam amnem, quem transire necesse erat petituris Artaxata Romanis.*

9. Denique etiam *Niphates* fluuius fuit, a Niphate, notissimo monte, ex quo oritur, nomen trahens. Lucanus lib. III vers. 245

Armeniusque tenens voluentem saxa Niphatem.

Fluuiorum enim est saxa voluere: quod clarius Silii Italici lib. XIII vers. 765 demonstratur

- - - - *Pellæo ponte Niphaten*
Adstrinxit.

VI.

MONTES. Armeniæ plures nominantur. Ex *Caucaso* procurrunt, qui septemtrionem claudunt, & ab Iberia Albaniaque discernunt. *Taurus* ab austro disterminat a Mesopotamia.

2. Ab occasu sunt montes *Moschici*, de quibus in Colchide diximus.

3. Et *Paryadræ*, vnde initium sumsit Plinius lib. VI cap. IX *Armenia maior*, inquit, *incipiens a Paryadris montibus.* Strabo lib. XI pag. 378 de his & simul aliis: ὁ Σκυδίσσης ὄρος τραχύτατον, συνάπτον τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς Κολχίδος, οὗ τὰ ἄκρα κατέχουσιν οἱ Επτὰ Κωμῆται, καὶ ὁ Παρυάδρης, ὁ μέχρι τῆς μικρᾶς Αρμενίας ἀπὸ τῶν κατὰ Σιδηνὴν καὶ Θεμίσκυραν τόπων διατείνων καὶ ποιῶν τὸ ἑωθινὸν τοῦ Πόντου πλευρόν. *Mons asperrimus Scydisses coniungitur Moschicis montibus, qui supra Colchidem sunt. Extrema eius tenent Hepta Cometæ, & Paryadres, qui vsque ad minorem Armeniam a locis Sidenæ & Cappadociæ porrectus, orientale Ponti latus conficit.* In hoc monte gazophylacia condidit & muniuit Mithridates Eupator. Idem Strabo postpaullo pag. 382 ἡ τοῦ Παρυάδρου πᾶσα ὀρεινὴ τοιαύτας ἐπιτηδειότας ἔχει πολλὰς - - -

ἐτετείχιστο γοῦν ἐνταῦθα τὰ πλεῖστα τῶν γαζοφυλακίων. Totus mons Paryadres multas tales commoditates habet [ad muniendum, videlicet aquas, ſiluas, præruptos vertices] *ideoque plurima ibidem gazophylacia condidit.* Ex vtroque loco de ſitu huius montis, & longitudine, & arcibus eius munitis iudicari poteſt: a cuius extremitate incipit maior Armenia.

4. Sunt etiam *Coraxii* montes, qui Cyri fontes habent, de quo flumine ſic Plinius dicto loco: *Cyrus oritur in Heniochiis montibus, quos alii Coraxicos vocauere.*

5. Strabo eodem libro pag. 363 plures montes coniungit, & eos ſerie, qua ſe inſequantur, locat; *Maſium, Niphatem, Abum, Nibarum.* Vocat *Maſium*, qui Sophenen regionem ab auſtro finiat, ſicut a ſeptemtrione *Antitaurus*, vltra Euphratem ex Cappadocia protractus. *Sita*, inquit, *Sophene τοῦ τε Μασίου καὶ τοῦ Ἀντιταύρου, inter Maſium & Antitaurum.* Et quia hic in ſeptemtrionem procurrit, neceſſe eſt Maſium finire illam regionem a meridie. Non autem hic eſt ille Maſius, quem Ptolemæus lib. V cap. XVIII in Meſopotamia, latitudine XXXIV gradus & trientis poſuit, vtpote magno interuallo ſeiunctum ab illo in Armenia Strabonis.

6. Mons *Niphates*, poetis etiam celebratus, Ptolemæo pars Tauri eſt, longe remotus ab Abo, ſeptemtrionem verſus poſito: Straboni autem *Niphates, Abus, & Nibarus* in eadem ponuntur linea. *ὑπέρκειται πολὺ πρὸς ἕω, Supra* Maſium, inquit, *multo in orientem ſitus eſt Niphates, deinde Abus, poſt hunc Nibarus.* Antea pag. 359 de eodem Niphate: *ἔπειτα ἐξαίρεται πλέον, καὶ καλεῖται Νιφάτης. ἐνταῦθα δέ που καὶ αἱ τοῦ Τίγριδος πηγαὶ κατὰ τὸ νότιον τῆς ὀρεινῆς πλευρὸν, Deinde* [poſt Maſium, qui ſupra Tigranocerta] *altius attollitur id iugum, & vocatur Niphates. Ibi vero ſunt fontes Tigridis ad latus montis auſtrale.* Ptolemæus autem fontes Tigridis a Tauro in ſeptemtrionem remouet ad gradum XXXIX & trientem latitudinis. In Tabula autem, quæ ex Ptolemæi deſcriptione confecta eſt, etiam Niphates pars Tauri, in eadem linea, qua totus Taurus, conſtituitur. Poetæ quoque mentionem eius faciunt. Virgilius Georg. lib. III verſ. 30 *pulſum Niphaten* dixit, id eſt Niphatis incolas, Armenios. Horatius lib. II oda IX

Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris, & rigidum Niphaten:
Medumque flumen, gentibus additum
Victis, minores voluere vortices.

7. Mons *Abus, Ἄβος*, fere ab omnibus antiquis parens Euphratis creditus, quam diuerſæ ſententiæ de fontibus Euphratis, tam varia etiam ſede ab auctoribus locatur. Strabo vt vidimus; partem Tauri facit poſt Niphatem: * Ptolemæus longe in orientem vltra Tigridis fontes pluſquam duobus

* Huc pertinent, vt ego ſentio, præſertim illa verba eiuſdem Strabonis ex libr. XI pag. 803 edit. Almel. *Λέγονται δὲ καὶ τῶν Αἰνιανῶν τινες, οἱ μὲν τὴν Οὐιτίαν οἰκῆσαι, οἱ δ᾽ ὑπερθε τῶν Ἀρμενίων ὑπὲρ τὸν Ἄβον καὶ τὸν Ἴμβαρον. Μέρη δ᾽ ἐστι τοῦ Ταύρου ταῦτα, ὧν ὁ Ἄβος ἐγγύς ἐστι τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Ἐκβάτανα φερούσης παρὰ τὸν τῆς Βάριδος νεών. Dicuntur autem Aenianum*

duobus gradibus refert, in latitudine XLI graduum: & Plinius, qui *Abam* vocat, cum fontibus Euphratis in ſeptemtrionali parte Armeniæ occidentalis poſuit, vt flumen inde recto curſu ad Cappadociæ limitem deduceret. Nihil ergo certi de hoc monte poteſt conſtitui, niſi quod ſit mons Armeniæ magnæ; &, vt opinio multorum tulit, fundat Euphratem.

8. Quo loco Plinius ſtatuit, proximum *Capoten* montem habet, ſub quo Licinius Mucianus, vt ſupra tradidimus, Euphratis fontes dicitur vidiſſe.

9. *Gordiæus* mons, τὸ Γορδιαῖον ὄρος, a Ptolemæo eadem latitudine, qua fons Tigridis, proxime ad illum ab oriente, ſtatuitur. Palatinus codex τὰ Γορδυαῖα ὄρη, *montes Gordyæi:* Xiphilinus in Traiano τὸ Κάρδυνον ὄρος, corrupte. Non autem dubitamus ab his montibus regionem, quam Pompeius inuaſit, Gordenen, Gorduenen, vel ſimiliter dictam fuiſſe. Nam & hæc in Armenia erat, vel eidem coniuncta, etiam in ditione Tigranis, Armeniorum regis. Sed de hac in regionibus dicemus plura. Montes Gordyæos Strabo coniungit cum Tauro, lib. XI pag. 359. *Auſtrini*, inquit, *trans Euphratem montes, a Cappadocia & Commagena ad orientem tendentes, primum vocantur Taurus: is Sophenen & reliquam Armeniam a Meſopotamia dirimit.* τινὲς δὲ Γορδυαῖα ὄρη καλοῦσι, *quidam Gordyæos montes adpellant.*

a) Non diſplicet explicatio, quod montes Gordyæi & Taurus cohæreant, vel illi ſint pars ipſius Tauri. Sic enim recepta ſententia, Gordyæos eſſe montes *Ararat*, in quibus Noæ arca conſederit, adprime confirmatur, quia deſcendens cum ſuis Noah, in Meſopotamiam proxime venit, quæ vtique ſedes prima patriarcharum fuit. *Ararat* autem ad Armeniam pertinere, magna plurimorum eſt in omni antiquitate conſenſio. Vt de Abydeno & Melone taceam, quorum verba Euſebius lib. IX. Præpar. Euang. cap. XII & XIX profert, Beroſus Chaldæus apud Ioſephum lib. X c. II de Senacheribi, Aſſyriorum regis, parricidis filiis refert, εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῆραν, *in Armeniam aufugiſſe*, pro quo Eſaias cap. XXXVII dixit, *in terram Ararat:* Septuaginta autem Græci perinde, vt Beroſus, εἰς Ἀρμενίαν. Vulgatus quoque interpres tam Geneſ. VIII, 4 *montes Armeniæ*, quam II Reg. XIX, 3 *terram Armeniorum*, transtulit. Et Alcimus Auitus lib. IV verſ. 539

Armeniæ celſis inſtabat montibus arca.

b) Qua autem in parte Armeniæ ſit mons ille arcæ receptator, nunc inquiramus. Hieronymus in Eſa. XXXVII extr. *Ararat regio in Armenia campeſtris eſt, per quam Araxes fluit, incredibilis vbertatis, ad radices Tauri montis, qui vſque illuc extenditur.* Non placet, quod Tauro ſubiectum Araxenum campum dicit, a quo magno interuallo diſtat: placet autem quod mox dicit, *arcam ad montes Tauri altiſſimos delatam fuiſſe.* Eſt potius *Ararat* Armenia vniuerſa; aut, ſi pars, auſtralis tamen & ſub Tauro, a quo longe abeſt, vt Strabo, Plinius, Ptolemæus deſignant, Araxes fluuius. Plu-

aliqui Vitiam incoluiſſe, aliqui ſupra Armenios vltra Abum & Imbarum, quæ Tauri partes ſunt. Abus autem propinquus vie in Ecbatana ferenti eſt iuxta Baridis templum.

res interpretantur *Ararat* montes *Gordyæos*, qui vel pars Tauri ſunt, vel prope eumdem. Beroſus apud Ioſephum lib. I Antiq. cap. IV de diluuio & ſeruatis paucis in arca: λέγεται καὶ τοῦ πλοίου ἐν Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων ἔτι μέρος τι εἶναι. *Fertur & nauigii illius in Armenia ad montem Corduenorum pars quædam ſupereſſe.* Et in Targum Onkeloſii Geneſ. VIII, 4 montes Ararat Chaldaice transferuntur טורי קרדו *montes Kardu:* & alterum Targum, quod Ionathanis vocatur, per metatheſin (niſi lapſus deſcribentium eſt) טורי קררון *montes Kadrun.* Epiphanius Hæreſ. XVIII extrem. ἔτι καὶ τὰ λείψανα τῆς τοῦ Νῶε λάρνακος δείκνυται ἐν τῇ τῶν Κορδυέων χώρᾳ. *Et adhuc reliquiæ Noachi arcæ in Cordyenorum regione oſtenduntur.* Et Elmacinus Arabs lib. I Hiſtoriæ Saracenicæ cap. I de Heraclio: *adſcendit in montem Gordi, & adſpexit locum arcæ*, puta Noachi, vt ibi præceſſit. Hæc de montibus Ararat, & arcæ Noachi ſede. Plura eiusdem argumenti tradit Bochartus lib. I Geogr. S. cap. III.

10. De *Nibaro* monte non habemus præter id, quod ſupra ex Strabone diximus. *

VII.

DIVISIO Armeniæ a Ptolemæo in tres partes maiores facta eſt. Primo tmemate partem ſuperiorem Armeniæ deſcribit, quæ ad ſeptemtrionem & orientem iacet inter Cyrum & Araxem. Secundo tmemate latus illud Armeniæ complectitur, quod ad occidentem verſum eſt vſque ad Euphratis flexum. Tertium tmema inter Tigridis fontes & illam partem Euphratis eſt, quæ Commagenen ab Armenia maiore ſeparat, vbi Taurum montem diuidit. Ita Salmaſius in Solinum pag. 438 Ptolemæum Latine vertit & explicat.

VIII.

Primo tmemati regiones Ptolemæus tribuit *Catarzenen*, Moſchicos montes verſus: & iuxta Cyrum amnem *Oſſarenen*, & Μωτηνήν, *Motenen:* iuxta Araxem autem *Colthenen;* & ſub ea *Soducenen;* ac Paryadrem verſus montem, *Sibacenen* & *Sacapenen*. Ignota nomina pleraque: nec his ſingulis ſuas Ptolemæus vrbes adſignat; ſed vniuerſas indiſtincte recenſet, & has quoque obſcuras plerasque, nullis illuſtratas hiſtoriis.

2. Prima Ptolemæi regio, *Catarzene*, videtur Strabonis Χορζηνή, *Chorzene* eſſe, quam cum *Cambyſena* lib. XI pag. 363 dicit προσβορωτάτας εἶναι καὶ νιφοβόλους μάλιστα, *maxime ſitas eſſe ſeptemtrionem verſus, ideoque niuoſiſſimas*, quia Iberiam & Caucaſi partem attingant. *Cambyſenen* etiam Stephanus memorauit, Περσικὴν χώραν vocans, id eſt regionem Perſico imperio olim ſubiectam: ſicut alia Armeniæ vocatur *Xerxene*. Idem Strabo pag. 346 tradit, ex Iberia in Albaniam non recta propter inuios montes, ſed per *Cambyſenen*, ἄνυδρον καὶ τραχεῖαν, *aquis carentem & aſperam*, aditum eſſe; quo ſitus eius boreus confirmatur.

3. *Motene*,

* Mihi videtur idem eſſe, qui *Imbarus* dicitur Straboni. Vid. notam noſtram ad §. VI num. 7 & XV num. 4.

3. *Motene,* Μωτηνὴ Ptolemæi videtur Stephani Ωτηνὴ, *Otene* esse. Situs sane congruit, quia vterque circa Cyrum amnem locat. De Ptolemæo supra vidimus: Stephanus ex Quadrati lib. 14 hæc adlegat; περὶ τὸν Κῦρον ποταμὸν Ωβαρηνοί τε καὶ Ωτηνοὶ νέμονται, μέγα μέρος Αρμενίας ὄντες, *Circa Cyrum fluuium Obareni & Oteni colunt, magna pars existentes Armeniæ.* Et ex lib. III Πάκορος ἐν τούτῳ περὶ Αρτάξατα καὶ τὴν Ωτηνὴν τῆς Αρμενίας διάγων, *Pacorus interea prope Artaxata & Armeniæ Otenen agens.* Inter Cyrum ergo & Araxem Otene regio est. Quod etiam Plinius lib. VI cap. XIII comprobauit. *Atropatene,* inquit, [septemtrionalis pars Mediæ] *ab Armeniæ Otene regione discreta Araxe.* Iccirco iudicat Bochartus lib. II cap. IX, in Ptolemæo perperam scriptum Μωτηνὴ esse: quod nobis quondam secus videbatur, putantibus *Motenen* Ptolemæi & *Madenen* Sexti Rufi in Luculli expeditione eamdem esse. *Tigranocerta,* inquit hic cap. XV, *maximam Armeniæ ciuitatem, expugnauit. Madenam, opimam Armeniorum regionem obtinuit: per Melitenam ad Mesopotamiam descendit.* Quod *opimam* dixit, conuenit cum situ inter Cyrum & Araxem fluuios, qui fertilem reddunt regionem. Postquam vero Luculli iter, a Plutarcho descriptum, attentius consideraui, dubitare cœpi de priore sententia, quia non proxime Lucullus ad Artaxata peruenit, obstante militum tumultu; minus Araxem amnem traiecit: sed inter Arsaniam & Artaxata castra habens, in Mesopotamiam exercitum deduxit: neque per *Melitenen,* vt Rufus dixit, inde longius & trans Euphratem remotam, vt etiam hoc nomine suspecta sit Rufina lectio.

4. Ceteræ regiones, quas Ptolemæus tmemati suo primo tribuebat, incognitæ omnes, explicari minus possunt: nisi quod tractum ad Araxem amnem seorsum in vrbibus recenset, quæ pars est τοῦ Αραξηνοῦ πεδίου, *Campi Araxeni,* δι' οὗ ὁ Αράξης ποταμὸς ῥέει, *per quem Araxes labitur,* vt Strabo describit pag. 363. Deinde ἡ Σακασσηνὴ, *Sacassena,* forsan Ptolemæi *Sacapena:* quæ & ipsa πρόσχωρος, *confinis* Albaniæ, & flumini Cyro: dein *Gogarena,* frugum ferax; & *Phanena, Comisena, Orchistena:* tum demum *Chorzena* & *Cambysena,* de quibus supra dictum est. Plinius lib. VI c. IX addit *Cephenen,* Adiabenæ proximam. *Claudunt,* inquit, *eam* [Armeniam] *ab oriente montes, sed non statim, Ceraunii, nec Adiabene regio. Quod interest spatii, Cepheni tenent: ab his iuga: vltra Adiabeni tenent.* Sic emendat Salmasius pag. 442 ex antiquis libris: vulgo *Sopheni* editum, quibus nullus locus in confinio Adiabenorum est. Κηφῆνοι vel Κηφῆνες Græce sunt, & regio Κηφήνη, *Cephene.*

IX.

Secundum tmema Ptolemæi est occidentale, in quo ἀρκτικώτεραι, septemtrionaliores regiones sunt: *Basilissene, Bolbene* & *Arseta:* sub his *Acilisene* & *Austanitis:* & πρὸς αὐτῇ τῇ ἐκτροπῇ τοῦ ποταμοῦ, *ad ipsam flexionem Euphratis* alteram, a septemtrionali (nam duæ sunt Ptolemæo) distinctam; vbi Taurus cursum fluminis auertit; ad illam, inquam, ἐκτροπὴν, *Sophenen* nobilissimam regionem inter Euphratem & Antitaurum sitam.

2. Non ſufficit hic numerus; aut nomina ſunt permutata. Plinius lib. v cap. xxiv, Euphratem ex ſeptemtrione deducens in auſtrum, fontes dicit, auctore Corbulone, in præfectura Armeniæ maioris *Caranitide* eſſe, quæ Strabonis Καρηνῖτις eſt pag. 364, vt Salmaſius reſtituit: in MSS. enim, Caſaubono teſtante, legitur Καρηνήτην quarto caſu; prauius in editis Παρανήτην. Coniungit Strabo *Xerxenen*, ab rege adpellatam, vt *Cambyſene*, quod de vtraque Stephanus notauit: etiam Plinius de Euphrate in Caranitide orto: *fluit Xerxenen primum, mox Anaiticam, Armeniæ regiones, a Cappadocia excludens.* Sic legendum, non, vt editum eſt, *Derxenem*, quod nihil eſt. Strabo enim dicto loco: Καρηνῖτιν καὶ Ξερξηνὴν, ἃ τῇ μικρᾷ Ἀρμενίᾳ ἐςὶν ὅμηρα, καὶ μέρη αὐτῆς ἐςί. *Carenitin & Xerxenen, quæ ſunt minori Armeniæ confines, eiusque partes.* Velim abeſſe poſteriora, aut mutari. Si enim confines ſunt minori Armeniæ, non ſunt eius partes: in ipſa enim ſunt partes, non in confinio: partes autem reuera ſunt Armeniæ maioris.

3. *Anaitica* eſt Xerxenæ proxima, per quam etiam Euphrates decurrit ductu a fontibus eo, quem Plinius deſcripſit. Strabo lib. xi extremo Ἀναΐτιδος, *Anaitidis* deæ meminit ab Armeniis ſingulari religione, ſed turpi & obſcena, cultæ. Perſica illa religio erat, vt tam ibi, quam antea pag. 352 eſt traditum. Templum eius diuæ etiam apud Zelam fuit, Armeniæ proximam, vt Strabo refert pag. 355. Ab hac ergo eiusque cultu nomen regionis ſeu prouinciæ.

4. *Aciliſene* Straboni quoque nota fuit, quam cum *Sophene* ita lib. xi pag. 363 deſcripſit: ἐκ τῶν προσαρκτίων μερῶν ἡ Σωφηνὴ κεῖται μεταξὺ τοῦ τε Μασίου καὶ τοῦ Ἀντιταύρου. οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Ταύρου τὴν ἀρχὴν λαβὼν, τελευτᾷ πρὸς τὰ ἑῷα τῆς Ἀρμενίας, ἀπολαμβάνων μέσην τὴν Σωφηνὴν, ἐκ θατέρου δὲ μέρους ἔχων τὴν Ἀκιλισηνὴν, μεταξὺ ἱδρυμένην τοῦ Ταύρου δὲ καὶ τῆς τοῦ Εὐφράτου ποταμίας, πρὶν ἢ κάμπτειν αὐτὴν ἐπὶ νότον. *A ſeptemtrione* [reſpectu Commagenæ & Meſopotamiæ] *Sophena eſt, Maſium inter & Antitaurum: qui ab Euphrate & Tauro initium ſumens, in partes Armeniæ orientales deſinit, accipiens Sophenen in medium, ex altera parte habens Aciliſenen, ſitam inter Taurum & alueum Euphratis, antequam ille in meridiem ſe flectat.* Quoquo modo ſe alueus ille Strabonis habet, de quo ſupra dixi; id tamen certum eſt, in occidentali plaga ab Antitauro ad Maſium Sophenen eſſe: inde ad Taurum vsque Aciliſenen. Ptolemæus autem quia alium ductum Euphratis habet, procul a Tauro in Tabula, ipſius operibus adiecta, *Aciliſene*, & quidem ab ortu Sophenes poſita conſpicitur.

X.

Tertium tmema Ptolemæi, quod μεσημβρινώτερον dicit, id magis auſtrale quam cetera, ſitum eſt inter Euphratem & fontes Tigridis. Male Latinus interpres vertit *inter Euphratis & Tigridis fontes*, vbi Græce ſcriptum eſt μεταξὺ μὲν τοῦ Εὐφράτου καὶ τῶν τοῦ Τίγριδος πηγῶν. Si enim inter vtriusque fontes eſſet, non poſſet ceteris eſſe auſtralius. Euphratem vero Salmaſius eam partem interpretatur, *quæ Commagenen ab Armenia Maiore ſeparat, vbi Taurum montem diuidit:* quod facile intelligimus, ſi, quan-

tum

tum Ptolemæus a Strabone in ductu Euphratis, a nobis ſupra deſcripto, diſſentiat, diſtinctius curatiusque cogitamus. In hac parte tres regiones Ptolemæus numerat, *Azetenen* ſiue *Anzitenen*, vt in Palatino eſt: & ſub illa *Thospitidem:* εἶτα Κορινέαν, *deinde Corineam;* ſed ignotas omnes. Addit ab oriente fontium Tigridis ſitam *Bagrauandenen*, ſeu vt in Palatino eſt; *Bagradauenen*, ſub qua locat *Gordenen*, *Cotæam*, *Mardos*, quos alii extra Armeniæ fines ponunt: & *Gordyneſiam*, in qua *Tigranocerta*, *Tigranoama* ſiue *Tigranaana*, & *Artagigarta* recenſet.

2. Ex his notior *Gordene* eſt, ſiue, vt plures vocant, *Gorduene*, *Gordyene*, etiam, *Corduene*, a Gordyæis montibus adpellata, qui etiam טורי קרדו *montes Kardu* vocantur ab Onkeloſio Geneſ. VIII, 4, incolæ Γορδυηνοὶ, *Gordyeni;* & *Gordueni;* & *Cordueni* apud Sextum Rufum cap. III. Et de his minime dubium eſt, quin intra Armeniam habitauerint loco, quem Ptolemæus ſuæ *Gordenæ*, & montibus huius nominis, adſignat; vt a nobis ſupra in montibus eſt demonſtratum. De populo & regione Plutarchus in Lucullo & Pompeio pag. 508, 512, 638, & alibi. De regione etiam Ammianus lib. XXV cap. XXIII Grut. ed. [Valeſ. cap. VII] in Ioviani imperatoris ignobili pacificatione: *Quo temporis* [quatridui inter pacis deliberationes exacti] *antequam hi* [Perſarum legati de pace offerenda] *mitterentur, ſi exabuſus princeps paullatim terris hoſtilibus exceſſiſſet, profecto veniſſet ad præſidia Corduenæ, uberis regionis & noſtræ, ex eo loco, in quo hæc agebantur, centeſimo lapide diſparatæ.*

3. Addi huic parti debet *Gorgodylena*, quam Strabo Niphati monti, qui pars Tauri eſt, ſubiecit, quum pag. 363 dicto libro dicit, κατὰ τὴν Γοργοδυλήνην ὁ Νιφάτης, εἶτ' ὁ Ἄβος, *iuxta Gorgodylenen Niphates eſt: deinde Abus.* Vtrumque vero montem in ſerie cum Tauro, vt ſupra vidimus, connectit.

XI.

Sunt præterea aliæ regiones Armeniæ, quæ certo tmemati aut loco non poſſunt adſignari. Tales *Cholobetena* eſt & *Taurantium.* Stephanus Byzantius: Χολοβητηνή, μοῖρα Ἀρμενίας, *Cholobetene, pars Armeniæ eſt.* Bocharto lib. II cap. IX videtur a *Chul*, Arami filio, Semi nepote, quaſi eius בית, *domus* & habitatio. Altera eſt *Taurantium* Taciti, lib. XIV c. XXIV de Corbulone dicentis, quum ab Artaxatis aduerſus Tigranocerta iret; *in regionem Taurantium transgreſſus, inprouiſum periculum vitauit.* Florentino codice *Taurannicium*; Ryckiano *Tauramnitium* legitur, quaſi fluminibus, ex Tauro decurrentibus, rigetur illa regio. Propior ſane Tigranocertis eſt quam Artaxatis, quod ex itinere Corbulonis adparet: Tigranocerta autem in auſtrali Armeniæ parte & Tauro vicina erant. Vulgata ſcriptura, *Taurantium*, a Lipſio eſt.

XII.

Hactenus de regionibus: ſequuntur vrbes & oppida: ſed ne totidem quidem, quot regiones ſunt, habemus cognita. Magnus quidem oppidorum numerus apud Ptolemæum eſt, ſed pleraque obſcura ita, vt neque

in

in hiſtoriis vllis, neque in geographorum aliis libris inueniantur. Quanti enim hæc facienda primi tmematis, *Sala*, *Aſcura*, *Baraza*, *Lala*, *Sanguta*, *Sataphara*, *Toga*, *Varutha*, *Azatha*, *Cholua*, *Sedala*, *Surta*, *Taſtina*, *Cozola*, *Cotomana*, *Giſma*, *Choluata*, & alia? & in ſecundo tmemate *Zathua*, *Tiniſſa*, *Zoriga*, *Sana*, *Brizaca*, *Zogocara*, *Cubena*, *Cholua* alia, *Citamum*, *Anarium*, reliqua? & in tertio, *Elegerda*, *Mazara*, *Anzeta*, *Soita*, *Thoſpia*, *Corrha*, *Artaſigarta*, alia? ignobilia nomina ſunt, quæ ad rerum cognitionem nihil adferunt. Ea ergo perſequemur oppida, quæ comprobata ſunt ab hiſtoricis, & de quorum tam nomine quam ſitu conſtat certius.

XIII.

Metropolis & regia ſedes fuerunt *Artaxata*, adpoſita Araxi fluuio, Hannibalis, vt fama erat, ingenio regi Artaxæ ſeu Artaxiæ condita, a quo etiam nomen vrbs obtinuit. Strabo lib. XI pag. 363 ὁ Ἀράξης πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἐνεχθεὶς μέχρι τῆς Ἀτροπατηνῆς, κάμπτει πρὸς δύσιν καὶ πρὸς ἄρκτους, καὶ παραῤῥεῖ τὴν Ἄζαραν πρῶτον, εἶτ᾽ Ἀρτάξατα πόλιν Ἀρμενίων. *Araxes in ortum fertur vsque Atropatenam Mediam, vbi flectit ſe in occaſum & ſeptemtrionem, & primum Azaram præterfluit, deinde Artaxata, vrbem* [primariam] *Armeniorum:* poſtea per *campum Araxenum*, quod idem Strabo addit, effertur in mare Caſpium. De *Azara* nihil habemus, præter id quod Araxi fuerit impoſita poſt flexionem fluminis, citra tamen regiam Artaxata. Ad hanc igitur explicandam reuertimur.

2. Plinius lib. VI cap. IX *in campis iuxta Araxem Artaxata.* Et Tacitus lib. XIII cap. XXXIX Corbuloni *orta fiducia caput gentis Artaxata adgrediendi: nec tamen proximo itinere ductæ legiones, quæ ſi amnem Araxem, qui mœnia adluit, ponte transgrederentur, ſub ictum dabantur: procul & latioribus vadis tranſiere.* Ab Iberis, Parthis, Romanis capta, quæ ſingula fata ab Tacito indicata ſunt, lib. VI cap. XXXIII; lib. XII cap. L; lib. XIV cap. XXIII

3. Vrbs *Artaxata* condita fertur ab Hannibale pro rege Artaxia. Strabo pag. 364 Ἀρτάξατα, ἣν [πόλιν] καὶ Ἀρταξιάσατα καλοῦσιν, Ἀννίβα κτίσαντος Ἀρταξίᾳ τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῷ Ἀράξῃ, *Artaxata, quæ vrbs etiam Artaxiaſata vocatur, condita ab Hannibale regi Artaxiæ, ſuper Araxe.* Plenius id deſcripſit Plutarchus Lucullo pag. 513 λέγεται, *fama eſt, Hannibalem Carthaginienſem deuicto ab Romanis Antiocho, contuliſſe ſe ad Armenium Artaxiam, eique* εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον, *auctorem & ſuaſorem cum aliorum, tum etiam vrbis in ſede opportuna condendæ fuiſſe. Quod regi quum placuiſſet, atque ab eo contendiſſet, vt ipſe operis curam ſuſciperet, Hannibalem amplam & magnificam vrbem excitaſſe,* ἐπώνυμον τοῦ βασιλέως, μητρόπολιν τῆς Ἀρμενίας, *quæ ab rege adpellationem ſortita caput factum fuerit Armeniæ.* Dixit Plutarchus λέγεσθαι, *famam eſſe*, quaſi dubitauerit de re. Sane Cornelius Nepos in Vita Hannibalis nihil de exſilio eius Armenio narrauit, ſed victo Antiocho in Cretam primum; deinde in Bithyniam ad Pruſiam regem veniſſe, vbi etiam mortuus eſt. Stephanus dicit Artaxiam regem condidiſſe: de Hannibale ſilet.

4. Vrbis

4. Vrbis huius nomen plerique plurali numero efferunt, *Artaxata*, τὰ Ἀρτάξατα, vt exemplis Strabonis, Plutarchi supra adlatis; etiam Dionis lib. XXXVI [& XLIX p. 474] in Mithridatico bello; & in Nerone apud Xiphilinum: item Tacitus dicto loco, & lib. XIII cap. XLI *Artaxatis ignis immissus:* & lib. XIV cap. XXIII *Corbulo post deleta Artaxata vtendum recenti terrore ratus ad occupanda Tigranocerta pergit.* Idem vero etiam singulari forma annali II cap. LVI *in vrbe Artaxata:* & lib. VI cap. XXXIII *vrbe Artaxata potiuntur.* Sed hæc pauca & rara sunt: cum multis facit etiam Iuuenalis satyra II extrema, simul accentum docens & veram pronuntiationem:

Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

Hæc de *Artaxatis in campo* sitis Araxeno, πρὸς τῷ Ἀραξηνῷ πεδίῳ, vt Strabo dixit pag. 364.

5. Eadem vero distinguenda ab *Arxata*, sita πρὸς τοῖς ὅροις τῆς Ἀτροπατίας, *ad fines Atropatiæ*, quæ septemtrionalis Media est, &, vt videtur, etiam ad Araxem, qui eos fines præterlabitur; quod itidem Strabo ibidem adnotauit. Ptolemæus lib. V cap. XIII plura oppida enumerauit παρὰ τὸν Ἀράξην, *ad Araxen* sita (sic legendum ibi esse, non *Euphratem* ex vno illorum *Artaxatis*, & ex ipso tmemate Salmasius dicto loco pag. 438 demonstrauit) quæ vero, præter *Artaxata* iam laudata, sunt omnia obscura, sic ab occasu in ortum posita: *Bressus*, *Elegia* [diuersa ab alia Plinii] *Chasira*, *Chorsa*, *Thalina*, & hæc citra Artaxata: vltra hæc, *Naxuana*. De *Araza* Strabonis supra diximus.

XIV.

Secunda vrbs clarior Armeniæ fuit *Armosata*, quæ & *Arsamosata* dicitur, quippe hæc vnius vrbis vocabula ab eruditis viris censentur, in quibus Ezechielem Spanhemium, qui vnus instar omnium est, de Vsu & præstantia Numm. p. 903, nominasse sufficiat. Polybius Excerpt. Constantinianis de Virt. & Vit. ex lib. VIII pag. 1380 Ξέρξου βασιλεύοντος πόλεως Ἀρμόσατα, ἣ κεῖται πρὸς τῷ καλῷ πεδίῳ καλουμένῳ, μέσον Εὐφράτου καὶ Τίγριδος· ταύτῃ τῇ πόλει παραστρατοπεδεύσας Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, *imperante regulo quodam Xerxe vrbi Armosata, quæ media inter Tigrim & Euphratem est, Antiochus castra huic vrbi admouit.* Quod inter hos fluuios dicitur posita, inducti quidam sunt, vt in Mesopotamia censerent, in quibus & vir summus Lucas Holstenius ad Ortelium Adnotationibus est. At Plinius in Armenia locauit lib. VI cap. IX. *Oppida*, inquit, *celebrantur in maiore* [Armenia] *Armosata Euphrati proximum; Tigri Carcathiocerta.* Ptolemæus quoque in tertio Armeniæ tmemate Ἀρσαμόσατα, *Arsamosata*, prope Taurum quidem, tamen intra Armeniam. Et Tacitus lib. XV cap. X in Armeniæ rebus *Arsamosata* castellum memorat, etiam intra Taurum in Armenia situm, non in Mesopotamia. Quod vero Plinius *proximum* Euphrati posuit, in eo fallitur, quum Ptolemæus Polybio de medio inter vtrumque flumen situ consentiat: scilicet inter Euphratem, vbi mox Taurum perrupturus est: & inter Tigridem ex fonte suo per Armeniam ad

Taurum versus decurrentem. πόλιν, *vrbem* dixit Polybius: in *oppidis* Plinius & Ptolemæus numerauerunt; id quod etiam nummus ibi post Taciti tempora cusus, de quo mox dicemus, non leuiter videtur probare: *castellum* est Tacito, quod vel munitum sonat oppidum instar castelli; vel oppido adiunctum castellum significat, vbi coniugem & filium Pætus, tamquam in tuto loco abdiderat. Nomen, vt vidimus, geminum, *Armosata* & *Arsamosata*;) illud Polybii, hoc Taciti & Ptolemæi: sed Polybianum confirmatur nummo M. Aurelii Mediceo, quem laudatissimi viri Holstenius & Spanhemius viderunt, inscripto ΑΡΜΟϹΑΤΤΗΝΩΝ, *Armosattenorum.* Nec vero respuendum est alterum, quod omnes codices habent, quod etiam Plinii videtur fuisse, quum in antiquis libris reliquum sit *Arsamote:* in cuius locum Harduinus ex nummo *Armosata* substituit.

XV.

Tertia vrbs est inter claras *Tigranocerta*, ab rege Tigrane Mithridatici belli tempore condita: ideo Appianus eiusdem belli descriptione πόλιν νεοκατάσκευον, *vrbem recens conditam* dixit. Sita erat vltra Tigris fontes, Taurum montem versus, vt Ptolemæus locum designauit: in excelso monte, quod Plinius adiecit; in parte Armeniæ australi. Vnde est, quod Claudius Cæsar, Armeniam mensurus, latitudinis lineam a Tigranocertis ad Iberiam duxit. Plinius lib. VI cap. IX *Oppida celebrantur in maiore* [Armenia] *Armosata, Euphrati proximum, Tigri Carcathiocerta: in excelso autem Tigranocerta: at in campis iuxta Araxem Artaxata. Vniuersæ magnitudinem Aufidius quinquagies centena millia prodidit. Claudius Cæsar longitudinem a Dascusa ad confinium Caspii maris* XIII M. *passuum: latitudinem dimidium eius a Tigranocerta ad Iberiam.* Eumdem situm Tacitus lib. XV cap. V vicinitate vrbis Nisibis in Mesopotamia confirmat. *Centurio,* inquit, *apud oppidum Nisibin, septem & triginta millibus passuum a Tigranocerta distantem, adit regem.*

2. Nominis adpellationem declarat Byzantius chorographus, quod sit τῇ Παρθυαίων φωνῇ Τιγρανόπολις, *Parthorum lingua Tigranopolis.* Sed an a Parthis vox altera sit, nescio: certius Hesychius: Κέρτα, πόλις ὑπὸ Ἀρμενίων, *Kerta vrbs sub Armeniis:* seu potius, *Kerta Armeniis vrbs est;* immo & Syris *Kerta, Karta,* קרתא, vnde etiam *Carthago* a Tyriis nominata est in Africa.

3. Munimenta & præfluentem amnem laudat Tacitus lib. XV cap. IV *Occupauerat Tigranocerta, vrbem copia defensorum, & magnitudine mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haud spernenda latitudine partem murorum ambit: & ducta ingens fossa, qua fluuio diffidebatur.*

4. Amplitudinem & ornamenta descripsit Plutarchus Lucullo p. 508 Τιγράνης μὲν ἐκλιπὼν Τιγρανόκερτα, μεγάλην πόλιν, ἐκτισμένην ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς τὸν Ταῦρον ἀνεχώρησε, *Tigranes relictis Tigranocertis, grandi vrbe, quam condiderat ipse, ad Taurum se recepit.* Et post paullo: ἦν δὲ καὶ χρημάτων ἡ πόλις μεστὴ καὶ ἀναθημάτων, *erat autem opulentiæ plena & ornamentorum.* Strabo extre-

extremo lib. XI dixit κτίσμα ἡμιτελὲς, *semiperfectum opus*, propter Luculli aduentum, antequam consummaretur: qui etiam populos, quos ex captis & vastatis oppidis eo deduxerat, in patriam suam remiserit. Nihil autem defuit, quo minus & postea vrbs magna & frequens censeretur: vt vel solis Taciti testimoniis adprobari potest. Quod vero ibidem Strabo, πλησίον τῆς Ἰβηρίας, * *vicinam Iberiæ*, inter hanc & Zeugma Euphratis hanc vrbem posuit, fateor me non intelligere, quum Zeugma Commagenæ Syriæ ab Iberia longius disiuncta sit, quam vt ex illorum conlatione loci interiecti situs designari queat. Quiduis ergo aliud sub *Iberiæ* vocabulo latere suspicor.

5. Tandem de genere vocabuli addo, Stephanum quidem tradere, *οὐδετέρως*, *neutro* genere efferri, vt Plutarchi verbis, quæ modo attulimus, expressum erat. Inuenitur vero etiam femininum. Appianus Bello Mithridat. pag. 363 Τιγρανόκερταν ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπε, *Tigranocertam a se denominauit.* Tacitus vtroque genere vsus hoc vocabulo est, femineo lib. XIV cap. XXIV *legati Tigranocertâ missi.* Vide contextum, qui sextum casum postulat. Et lib. XV cap. V *apud oppidum Nisibin, septem & triginta millibus passuum a Tigranocerta distantem:* at breui post, *omittere Tigranocerta* iubet: & cap. VI *exercitum a Tigranocertis deductum:* & cap. VIII *reciperandis Tigranocertis.*

XVI.

Alicuius nominis etiam *Artagêra* fuit, ambigui generis atque scripturæ: nobilitata vulnere Caii Cæsaris, ex quo etiam mortuus est. Strabo sub finem lib. XI Ἀρταγῆρας ἀπέστησε μὲν Ἀδὼρ ὁ φρούραρχος, *Artageras ad defectionem perduxit Ador, præsidii præfectus.* Velleius Paterculus lib. II cap. CII de Caio Cæsare: *circa Artageram grauiter a quodam, nomine Adduo, vulneratus.* Eamdem historiam persequutus Zonaras Tomo II pag. 167 Ἄδδων γάρ τις τὰ Ἀρτάγειρα κατέχων, *Addo quidam Artagira tenens:* quam veram formam nominis, producta pænultima, putamus esse, ita vt diphthongus per *e* & *i* legi possit. Ptolemæus oppidum *Artagigarta*, situm inter Arsamosata & Tigranocerta prope Taurum, quod videtur Artageira esse, leui prauatione in litteris facta posterioribus. Quod si est, de situ eius non debemus solliciti esse, qui, si hoc repudiamus, incertus plane ac obscurus est.

XVII.

Fuit etiam *Carcathiocerta*, Straboni & Plinio commemorata, qui vero situ admodum dissentiunt. Ille enim lib. XI pag. 363 βασίλειον τῆς Σωφηνῆς Καρκαθιόκερτα, *regia Sophenes est Carcathiocerta:* hic vero lib. VI cap. IX *Oppida in* [Armenia] *maiore Armosata Euphrati proximum; Tigri Carcathiocerta.* Quod si caput Sophenes est, vt dixit Strabo, quomodo Tigri proxima, quum Sophene potius ad Euphratem sita sit, quam ad Tigrim?

* Videtur *Iberia* hoc loco *Nibarus* esse, quem Strabo XI pag. 803 etiam *Imbarum* adpellare videtur. Is imminebat Tigranocertæ ita, vt hæc vrbs media esset inter Imbarum & Zeugma ad Euphratem.

grim? *Proximum* ergo Plinii videtur *propius* interpretandum, quia nec Armosata siue Arsamosata sunt Euphrati ex Ptolemæi positione proxima, sed tantum propinquiora quam Tigridi. Sic Carcathiocerta, si in Sophene interiori fuit, aut ad fines eius orientem versus, vtique Tigridi etiam, quam Euphrati, fuit propinquior. Præter hos auctores nihil de ea ex historiis vel aliunde cognitum habemus. *Dastira*, Δάςειρα, in ora occidentali Acilisenes. Strabo lib. XII pag. 382 τῆς Ἀκιλισηνῆς κατὰ Δάςειρα. Vide mox in Minore Armenia. *

XVIII.

Citerior ad Euphratem, prope Taurum fuit *Elegia* siue *Elegea*, Græce Ἐλέγεια. Plinius l. V c. XXIV de Euphratis cursu: *Nauigatur* [a Melitene] *Elegiam Armeniæ decem millia passuum, acceptis fluminibus Lyco, Arsania, Arsano. Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons: nec resistit, quamquam* XII *millium passuum latitudine praeualens.* Stephanus chorographus: Ἐλέγεια χωρίον πέραν Εὐφράτου, *Elegeia oppidum est trans Euphraten:* ideoque Plinius *Elegiam Armeniæ* dixit. Hæc autem ab altera *Elegia* Ptolemæi, Græce Ἠλεγία, distincta est, quamquam Ptolemæus etiam scripsit ad Euphratem illam sitam fuisse: quia vt supra ostendimus, Salmasius in Solinum p. 441 probauit, ibi *Araxem*, pro *Euphratem*, legendum esse, quod etiam ex longitudine ac latitudine, a Ptolemæo tributa, clarum est, quippe neutri cum loco conuenit, vbi Euphrates montem Taurum scindit, & in Syriam tendit: quod pluribus dicto loco demonstrauit Salmasius.

XIX.

Tandem etiam castella quædam circa Artaxata Strabo nominauit pag. 364 *Babyrsam* & *Olanen*, in montibus sita, φρούρια ὀρεινά, Tigranis & Artabazi γαζοφυλάκια, *thesaurorum receptacula*, quod multum munita fuisse arguit: hæc vero οὐ πολὺ ἄπωθεν ἐςὶ τῆς πόλεως, *haud longe ab vrbe* [Artaxatis] *aberant:* cuius generis dicit etiam multa ad Euphratem fuisse condita, quorum vero nomina & distantiæ ignorantur.

XX.

Aeque incerta ratio castelli est *Gornearum*, in quod rex Mithridates confugit, quum a fratre Iberiæ rege Pharasmane eiusque filio Rhadamisto pelleretur. Tacitus lib. XII cap. XLV *territum exutumque campis Mithridatem compulit in castellum Gorneas, tutum loco ac præsidio militum, quis Cœlius Pollio præfectus, centurio Casperius praeerat.*

SECTIO II.

ARMENIA MINOR.

XXI.

Armenia Minor, ἡ μικρὰ Ἀρμενία, Maiori ab occasu opposita, interfluente Euphrate, non iisdem finibus a cunctis est circumscripta. Strabo lib. XII pag. 382 quum de munitis gazophylaciis arcibusque a latere Paryadris montis & ad Armeniam Minorem sitis egisset, subdit: εἰς ταύτας κατέ-

§. XXI. φυγε

φυγε τὰς ἐϛχατιὰς τῆς Ποντικῆς βασιλείας ὁ Μιθριδάτης, ἐπιόντος Πομπηΐε, καὶ τῆς Ἀκιλισηνῆς κατὰ Δάϛειρα, εὔυδρον ὄρος καταλαβόμενος πλησίον δ' ἦν καὶ ὁ Εὐφράτης ὁ διορίζων τὴν Ἀκιλιτηνὴν ἀπὸ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας. *in has vltimas Pontici regni margines Mithridates, ingruente Pompeio, refugit, montem aqua præditum, iuxta Daſtira Acilisenes ſitum, occupans: prope autem Euphrates eſt, qui diuidit Armeniam minorem ab Acilisena.* Mons ille aquoſus non fuit in Acilisena, maioris Armeniæ præfectura, vt perperam vertit interpres Latinus: ſed cis Euphratem in Armenia Minore, e regione loci Acilisenes, quem Daſtira adpellant. Ex quibus inconſtantia Strabonis de curſu Euphratis intelligitur. Si enim, vt ſupra deſcriptum fuit, ex Tauro ille ortus, in occaſum labitur vſque ad flexum quo Taurum penetrat; quomodo poteſt Armeniam minorem ab Acilisena, quæ multo ſuperior eſt, disiungere? Hic enim cum aliis pluribus & ſenſit & ſcripſit; antea ſingulari aut veteri quadam de Euphrate vſus fuerat opinione. Ceteri limites ex oppidis, quæ tribuuntur huic Armeniæ, cognoſci quodammodo poſſunt.

XXII.

Strabo, iam dicto loco, nullum ibi nominat præter *Nicopolim*, Pompeii opus. Πομπήϊος, inquit, περὶ τὸν τόπον τῦτον πόλιν ἔκλισεν ἐν τῇ αὐτῇ μικρᾷ Ἀρμενίᾳ Νικόπολιν, καὶ νῦν συμμένει, καὶ οἰκεῖται καλῶς. *Pompeius in loco illo, in minore Armenia, condidit Nicopolim, quæ etiamnum conſtat, & commode habitatur.* Plinius lib. VI cap. IX *Oppida celebrantur in minore* [Armenia] *Cæſarea, Aza, Nicopolis.* De ceteris poſt dicturi ſumus: nunc ſola Nicopolis nobis curæ eſt. Et Stephani tertia Nicopolis ἐϛι τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, *minoris Armeniæ eſt.* Et Ptolemæus lib. V cap. VII, quo de Minore Armenia agit, quartum oppidum in mediterraneis, ſiue ab Euphrate remotis, ponit Νικόπολιν, *Nicopolin:* vbi ſitus latitudinem definit quadraginta vnum gradus & trientem: longitudinem ab Euphrate per duos ferme gradus reducit in occaſum. Sed Euphratis alueus, vt ſupra vidimus, eſt incertior. Hæc vrbs cognomen a conditore accepit, quo ab aliis eiusdem nominis fuit diſcreta. Dio Caſſius lib. XLIX pag. 415 de Antonio: καὶ τέλος ἐς τε τὴν Νικόπολιν τὴν τῦ Πομπηΐε αἰφνιδίον ἅμα τῷ ἦρι ἦλθε, *poſtremo repente ſub initium veris Nicopolim Pompeii venit.* Itinera Antonini, a Cæſarea Cappadociæ vnum, alterum ab Arabiſſo directum Satala, per hanc Nicopolim ducunt, fere eadem ſitus poſitione, qua Ptolemæus illud ſtatuerat: Medio æuo, vt Hierocles enumerat, fuit vrbs ſecunda Armeniæ primæ.

XXIII.

Aza, altera, quam Plinius nominabat, Armeniæ huius vrbs, quam Ptolemæus in Ponto cenſuit Cappadocio. Sita enim eſt longe in ſeptemtrionem a Nicopoli, longitudine pari, latitudine XLII graduum & ſextante: quæ eadem eſt latitudo Satalæ, in ortum paullo reductæ, eodem auctore Ptolemæo. Quod ſi ita eſt, vitium latet in Itinerario, quo Aza inter Nicopolim & Satalam locatur, ab hac XXVI M. P. vtroque itinere, antea indicato, ſeiuncta. In Auguſtana vero Tabula, qua *Haſſis* ſcribitur (ſicut etiam Aldina & Simleriana editione Itinerarii cum adſpiratione eſt *Haza*)

etiam xxv millibus a Satala feparatur: vt ita dubium fit, vbi vitium hæreat, quia Tabula cum Itinerario contra Ptolemæum confentit: nifi forte non recta via, fed per ambages illud iter duxit; qualis anfractus in dicta Tabula Peutingeriana obferuatur.

XXIV.

Tandem Plinius etiam *Cæfaream* in minore Armenia, & primo quidem loco, pofuit, ignotam ceteris geographis. Harduino videtur *Neocæfarea* illa effe, quam Nicephorus lib. VIII cap. XIV memorat, in Nicaëno confilio fuiffe Παῦλον τὸν Νεοκαισαρείας· ὄχθῃ δὲ τῇ τοῦ Εὐφράτου αὐτὴ παράκειται, *Paulum Neocæfareæ epifcopum, quæ ripæ Euphratis eft adpofita.* Sed hæc potius eft *Cæfarea* Euphratefiæ, in Notitiis epifcopatuum pag. 59 laudata; id quod etiam Holftenio ad Ortel. pag. 128 vifum eft. Itaque dubia plane ac incerta eft illa Plinii Cæfarea, in minore Armenia pofita, quam nemo vmquam alius, quod conftet nobis, in Armeniæ vrbibus memorauit.

XXV.

Satala quoque vrbs Armeniæ minoris, a pluribus celebratur. Ptolemæus in mediterraneis huius Armeniæ primo loco habet Σάταλα, *Satala*, latitudine XLII graduum & fextantis. Xiphilinus ex Dione in Traiano: ἐς Σάταλα ἦλθε καὶ ἐς Ἐλέγειαν, τῆς Ἀρμενίας χωρία, *Satala venit & Elegeiam, Armeniæ oppida.* Laxe hic Armenia interpretanda, quia Satala in minore; Elegia in maiore fita πέραν, *trans* Euphratem, vt fupra Stephanus pofitionem eius definiuit: & fatis longo a Satalis interuallo, quia hæc ad fines Ponti Cappadocii; Elegia ad montem Taurum prope fines Syriæ Commagenæ. Situm confirmat Itinerarium, ante dicto itinere a Cæfarea Cappadociæ Satalam: quo per Armaxa, Sebaftiam & oppida alia *Zaram* & *Dagolaffon* ducitur: inde

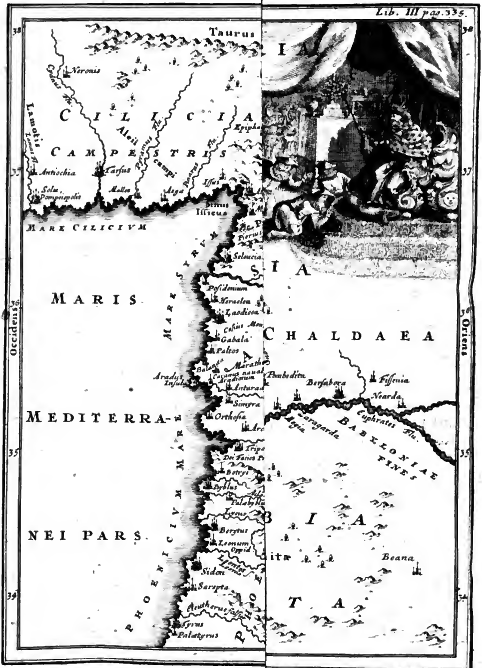
Nicopolim	M. P.	XXIIII
Clotædarizan	M. P.	XXIIII
Ad Dracones	M. P.	XXVI
Azam	M. P.	XXIIII
Satalam	M. P.	XXVI.

Idem ordo, eadem diftantia feruatur itinere ab Arabiffo Satalam, quo ad *Satalam* hoc fingulare adfcriptum eft, *Leg.* XV *Apollina.* id eft, legio XV Apollinaris: quod cognomen in multis infcriptionibus decimæ quintæ eft, quæ in locis illis caftra ftatiua habuit, idque a longis temporibus: quippe Dio Caffius, Augufti Cæfaris legiones recenfens, lib. LV pag. 564 fcripfit, στρατόπεδον τὸ πεντεκαιδέκατον τὸ Ἀπολλώνειον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ, *Legio decima quinta Apollinea, in Cappadocia.* Et Gruter. pag. 434 infcr. I

TRIB. MIL. LEG. XV
APOLLINARIS.

Nomen *Satala* vtriusque numeri eft, Græcis plurale vt ex Dione cognovimus: atque ita etiam Socrates lib. II cap. XLII Ἐλπίδιον Σατάλων τῆς Ἀρμενίας (fic legendum, non Macedoniæ, Valefius probauit) *Elpidium Satalorum*

Arme-

Taurus
Neronis
C I L I C I A
C A M P E S T R I S
Antiochia
Tarsus
Mallos
Issus
Soloe. Pompeiopolis
Epipha
Sinus Issicus
MARE CILICIVM
MARE SYRUM
Seleucia
Posidonium
Heraclea
Laodicea
Gabala
Paltos
Balanea
Aradus Insula
Antarad
Simyra
Orthosia
MARIS
MEDITERRA-
NEI PARS.
Tripo
Botrys
Byblus
Palaebyblu
Lycus
Berytus
Sidon
Sarepta
Tyrus
Palaetyrus
PHOENICIVM MARE
C H A L D A E A
Pombedita
Bersabora
Fissenia
Nearda
Euphrates Flu.
BABYLONIAE FINES
Caragarda
Beana
Occidens
Oriens
38
37
36
35
34

Armeniæ episcopum: & Sozomenus lib. IV cap. XIV eumdem Elpidium τῶν Σατάλων dixit. Itinerarium feminea forma, *a Satala; Satalam.*

XXVI.

Plura oppida huic Armeniæ, a Melitena regione distinctæ, Ptolemæus dat: quorum hæc παρὰ τὸν Εὐφράτην, *iuxta Euphratem* sunt, vt Palatino codice scripta sunt, *Sinibra, Aziris, Ladana, Zimara, Dascusa.* Priora subobscura sunt: notiora *Zimara* & *Dascusa.* Plinius lib. V cap. XXIV fontem Euphratis, ex Licinii Muciani relatione, oriri scribit *supra Zimaram* XII M. *passuum.* Et mox: *Dascusa abest a Zimara*, LXXV M. *passuum.* Breuius interuallum est in Antonini itinere a Satala Melitenen per ripam, & inde ad Samosata: paullo longius in Tabula Peutingeriana: Vtriusque ordinem in conspectum do:

Zimara		
Teucilam	M. P.	XVI
Sabus	M. P.	XXVIII
Dascusam	M. P.	XVI.

Tabulæ autem hæc ratio est & series:

Zimara XVIII *Zenocopi* XVIII *Vercuso* XIII *Saba* XVIII *Dascusa.*

XXVII.

Mediterranea Minoris Armeniæ multa oppida Ptolemæus enumerat, in quibus vero nihil illustre est ac nobile, præter *Satala* & *Nicopolim*, de quibus diximus. Inter hæc duo *Domanam* ponit & *Tapuram*: sed Peutingeriana Domanam habet ab occasu Satalorum, XVIII millium interuallo separatam. Vltra Nicopolim recitantur *Chorsabia, Charax, Dagona, Seleoboria, Caltiorissa, Analiba, Pisingara, Godasa, Eudixata, Carape, Masata, Oromandrus, Ispa, Phuphêna, Arane, Mardara, Orsa* siue *Orsara.* Sed præter nomina nihil habemus, quod de iis referamus.

Hæc de Armenia Minore.

CAPVT XII
DE
S Y R I A.

I.

SYria ab Amano & Tauro montibus inter Mediterraneum mare & Euphratem in meridiem procurrit: & vbi hic amnis in orientem se flectit, cum Arabia Deserta communem limitem, sed minus firmum distinctumque habet: australe autem latus a quibusdam, sacris præsertim scriptoribus Palæstinæ seu Terræ Chanaan opponitur; ab aliis ad Aegyptum vsque & Arabiam Petræam extenditur, vt pars Syriæ Palæstina seu Terra Sancta sit. Sic Strabo non obscure: Plinius lib. V cap. XII lucidius: *Iuxta Syria litus occupat, quondam terrarum maxima, & pluribus distincta nominibus. Namque Palæstina vocabatur, qua contingit Arabas; & Iudæa; & Cœle;*

Cœle; dein Phœnice: & , qua cedit intus Damascena: & eadem Mesopotamia inter Euphraten & Tigrin: quaque transit Taurum, Comagene: & vltra Armeniam Adiabene, Assyria ante dicta: & vbi Ciliciam attingit, Antiochia. Nimis laxe fines ponit Syriæ: sed in hoc Melam suum sequutus erat, qui prope iisdem hæc verbis lib. I cap. XI recitauit. Et ex hac opinione videtur emanasse, vt multi scriptores Syriam & Assyriam permisceant ac confundant.

II.

Alii contra quidquid vltra Euphratem est, a Syria abscindunt, quæ principum etiam geographorum, Strabonis & Ptolemæi, est sententia. Sed hi vel longius in austrum deducunt Syriam, ad Aegyptum vsque, vt Strabo; vel Palæstinam inde secernunt, saltem seorsum illam exponunt, vt Ptolemæus: cum quibus etiam nos faciemus, præsertim ideo, quia sacri scriptores, qui omnium sunt vetustissimi, non minus a Chanaan, quam ab Assur, Syriam, quam ארם, *Aràm* vocant, distinxerunt. Non negamus quidem, latius nomen Syrorum patuisse, etiam φωνὴν siue linguam eorum, quæ ferme eadem in Babylonia & Mesopotamia fuit. Strabo vtrumque confirmat. De lingua ait lib. II pag. 58 τῆς διαλέκτου μέχρι νῦν διαμενούσης τῆς αὐτῆς, τοῖς τε ἐκτὸς τοῦ Εὐφράτου, καὶ τοῖς ἐντός. *eadem adhuc lingua vtuntur, & qui extra Euphratem colunt, & qui intra.* De nominis amplitudine idem lib. XVI ineunte: Δοκεῖ τὸ τῶν Σύρων ὄνομα διατεῖναι ἀπὸ τῶν τῆς Βαβυλωνίας μέχρι τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, ἀπὸ δὲ τούτου μέχρι τοῦ Εὐξείνου τοπαλαιόν. *Syrorum nomen videtur tendere a Babylonia vsque ad Issicum sinum: & ab hoc olim vsque ad Euxinum.* Quod probat ex Cappadocum vtrorumque adpellatione, quum tam ii qui ad Taurum sunt, quam qui ad Pontum, vocati fuerint *Leucosyri*, id est albi Syri. Addo, & Mesopotamiam in sacris Syriam vocari, nec vero simpliciter, sed פדן ארם *Paddan Aràm*, Genes. XXVIII, 2, cap. XXXI, 18, Græcis septuaginta vtroque loco Μεσοποταμίαν referentibus: incola vero Laban ibidem commate 20 & 24 dicitur הארמי, Aramæus; siue vt iidem interpretes verterunt, ὁ Σύρος, *Syrus*.

III.

Missa autem hac laxiore vocabuli notione, illam tantummodo, quæ *Syriam propriam* nobis exhibet, respicimus: siue *Syros* illos, qui a Leucosyris Cappadociæ, & a Mesopotamiæ Syris seu Aramæis; nec non a Palæstinensibus siue Israelitis ac Iudæis distincti sunt & separati. De his iterum Strabo lib. XVI ineunte: οἱ ἰδίως ὑπὸ τῶν νῦν λεγόμενοι Σύροι, *qui proprie nunc Syri adpellantur.* Verum neque hi vno modo dicuntur, nec vno describuntur limite. Aliquando enim abiunguntur a Phœnicibus, quos alia diuisione comprehendunt. Lib. II pag. 86 Strabo: Συρία τε καὶ Φοινίκη, *Syria & Phœnice*, tamquam distinctæ regiones: alibi, dicto iam lib. XVI p. 515 inter μέρη, *partes* Syriæ etiam *Phœnicen* numerat, vt iam visuri sumus. Strictim ergo sumta *Syria propria* excludit Phœnicen: paullo laxius, eamdem comprehendit.

IV. Diui-

IV.

Diuiſio nunc *Syriæ* expedienda eſt, cuius partes vt omnes intelligantur, Strabo iam dicto loco finitionem limitum totius Syriæ repetit, quod a ſeptemtrione habeat Ciliciam & Amanum: ab ortu Euphratem & Scenitas Arabas: ab auſtro Arabiam aliam & Aegyptum. His poſitis limitibus, partes inde a ſeptemtrione enumerat haſce; τήν τε Κομμαγηνὴν, καὶ τὴν Σελευκίδα, καλουμένην τῆς Συρίας· ἔπειτα τὴν Κοίλην Συρίαν· τελευταίαν δὲ ἐν τῇ παραλίᾳ τὴν Φοινίκην, ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ, τὴν Ιουδαίαν, id eſt, *Commagenam, & Seleucidem cum Syriæ cognomento: deinde Cœleſyriam: tandem ad mare Phœnicen; in mediterraneis, Iudæam.* Ptolemæus non contentus hoc numero partium, addit alias, ex maioribus Strabonis deciſas, & aliter vbique ferme diſtribuit, vt ſint præter maritimas, in quibus & Phœnicen ponit; in mediterraneis *Commagene, Pieria, Cyrrhiſtica* ſiue *Cyrrheſtica; Seleucis: Caſſiotis* ſeu *Caſiotis; Chalybonitis; Chalcidice* ſiue *Chalcidene; Apamene; Laodicene; Phœnicia mediterranea; Cœleſyria; Palmyrene.* Pomponius, quem Plinius ſequitur, vt diximus, *Antiochiam* adiicit, non vrbis nomen, ſed regionis, quæ diſtinctius *Antiochene* vocari poteſt, & eadem eſt quæ Strabonis Seleucis. Nos maiores partes Strabonis (Iudæa tantum demta, quam ſingulari, quod inſequetur, Capiti ſeu ſectioni reſeruamus) ita in præſentia perſequemur, vt minorum etiam Ptolemæi, vbi opus fuerit, rationem habeamus.

SECTIO I.

COMMAGENE.

V.

Commagene, Græcis per duplicem ſcripta Κομμαγηνὴ, & gentile, ὁ Κομμαγηνὸς *Commagenus:* in quo Strabo, Ptolemæus, Appianus Bello Mithridatico, Dio Caſſius lib. XXXV, & Ioſephus lib. XVIII Antiquit. cap. III conſentiunt: (licet apud hunc lib. VII de Bello cap. XXVIII littera vna Κομαγηνὴ editum ſit, quod videtur ex lapſu eſſe deſcribentis;) atque ita etiam Ciceronis lib. XV epiſt. I in optimis codicibus eſt *Antiochi Commageni:* Taciti autem & Plinii libris ineſt littera vna ſcriptum *Comagene.* Ille annali II cap. XLII, *Antiocho Comagenorum defuncto:* & cap. LVI *Comagenis Q. Seruæus præponitur, tum primum ad ius prætoris translatis:* Sic meliores libri, etiam Ryckii. Plinii & Melæ codices cuſi ſunt incerti: & in hoc Schottus ac Gronouius *Commageni* ediderunt lib. I cap. II; Voſſius *Comageni:* in illo Harduinus lib. V cap. XII *Comagene;* idem cap. XXIV bis *Commagene.* E quibus adparet, geminato elemento a pluribus; certe a Græcis omnibus, hoc vocabulum ſcriptum eſſe: quos firmant nummi, quibus eſt ΚΟΜΜΑΓΗΝΩΝ, *Commagenorum.*

VI.

Fines Commagenæ hinc Amano, illinc Euphrate, a tergo Tauro monte artantur: a fronte, Seleucidem verſus & Cyrrheſticam ſunt dubii. Pto-

lemæus nimis anguſtos ponit, Zeugma, Cæciliam, Immam Commagenæ ſubtrahens. Strabo quidem lib. XVI p. 516 μικρὰν, *paruam* regionem dixit Commagenem: ampliorem vero conſtituit quam Ptolemæus, dum Zeugma eidem tribuit, quam adimit Ptolemæus, Cyrrheſticæ prouinciæ adſcribens. Plinius, vt Harduinus interpretatur, fines profert longius lib. V cap. XXIV *Cingilla*, inquit, *Commagenen finit: Imme ciuitas incipit.* Cingillam Harduinus Κεκιλίαν, *Cæciliam* Ptolemæi, Euphrati adpoſitam putat eſſe, quæ ſic vtique extrema foret, quia in auſtrali latere, quod deſcribit Plinius, vltima eſſet in ortum ſolis: Imme vero prima ab Antiochia.

VII.

Ab occaſu vt incipiamus, lex & inſtitutum monet geographorum. Ibi ad Amanum montem ex Ptolemæi diſpoſitione eſt *Germanicia*, quod Itinerario Antonini adprobatur, quo itinera a Germanicia Edeſſam, alterum per Dolichen & Zeugma; alterum per Samoſata deducitur. Frequens mentio eius in eccleſiaſtica hiſtoria, propter Neſtorium alumnum, & Eudoxium epiſcopum, vtrumque a ſana de Chriſto doctrina aberrantem. Socrates lib. II cap. XXXVII Εὐδόξιος Γερμανικείας ἐπίσκοπος ὢν, Συρίας δὲ καὶ ἥ δε ἡ πόλις, *Eudoxius Germaniciæ, quæ & ipſa Syriæ vrbs eſt, epiſcopus.* Idem lib. VII cap. XXIX ἦν τις ἐκεῖ Νεστώριος τοὔνομα, τὸ μὲν γένος Γερμανικεὺς, *erat ibi quidam Neſtorius nomine, ortus vrbe Germanicia.* Theodoritus lib. II cap. XXV Γερμανίκεια πόλις ἐστὶν ἐν μεθορίῳ τῆς Κιλίκων, καὶ Καππαδοκῶν κειμένη, εἰς δὲ τὴν Εὐφρατησίαν καλουμένην ἐπαρχίαν τελεῖ, *Germanicia vrbs eſt Euphratenſis, vt vocant, prouinciæ, in confinio trium prouinciarum Ciliciæ, Syriæ, & Cappadociæ.* Scilicet Euphrateſia medio æuo dicta fuit, quæ olim fuit Commagena, ampliatis paullisper finibus, vt illius æui geographia demonſtraturi ſumus. In qua prouincia Notitia Hieroclis & altera Epiſcopatuum Γερμανικίαν, *Germaniciam* habent Iota ſimplici ſcriptam; ſuperiores autem omnes diphthongo expreſſerunt Γερμανίκεια, etiam Zonaras & Cedrenus, in Copronymo vterque, & hic etiam in Neſtorii hæreſi: nec non Nicephorus Calliſtus lib. XIV cap. XXXIX. Chorographus quoque Byzantius, Γερμανίκεια πόλις Εὐφρατησίας, *Germanicia vrbs Euphratenſis prouinciæ.* Quadratum ait in Parthicis libris χωρίον dixiſſe, quod paruum & ignobile oppidum ſonat. Sed illuſtrius fuiſſe, vel illud argumento eſt, quod aliquando Καισάρεια, *Cæſarea*, quæ eximiarum vrbium dignitas eſt, fuit adpellata. De hac enim ſummi viri, Lucas Holſtenius ad Stephanum, & Ezechiel Spanhemius pag. 596, nummos interpretantur Iuliæ Domnæ & Iuliæ Mammææ; etiam Seueri & Peſcennii, inſcriptos ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ *Cæſareæ Germanicæ:* quia omnes hi principes in oriente & circa Syriam egerunt: Peſcennius etiam ibidem purpuram ſumſit, in cuius nummorum antica legitur apud Patinum pag. 273 ſeq. ΑΥΤ. Κ. Γ. ΠΕΣΚ. ΝΙΓΡΟΣ ΙΟΥΣΤΟΣ ΣΕΒ. id eſt, *Imperator Cæſar Caius Peſcennius Niger Iuſtus Auguſtus.*

VIII.

Hinc in ſeptemtrionem, ad Tauri radices, fuit *Antiochia* Ptolemæi cum

cum *Tauri* cognomento, *Ἀντιόχεια πρὸς Ταύρῳ ὄρει.* Sed qui præter Ptolemæum huius mentionem fecerit, non habemus, nisi Plinii forsan *ad Euphratem* in Syria *Antiochia* huc referenda est, vt Harduinus refert. Verba sunt lib. v cap. xxiv *Cingilla Commagenen finit; Imme incipit. Oppida adluuntur Epiphania & Antiochia, quæ ad Euphraten vocantur: item Zeugma,* cetera. De neutra aliunde constat, neque in Notitiis Euphratensis Syriæ hæc nomina inueniuntur: & si Antiochia Plinii & Ptolemæi est eadem, quod Harduinus dixit; alterutrum oportet lapsum esse, quia Ptolemaicæ situs longe abest ab Euphrate: Pliniana si ad Taurum & Euphratem esset, Samosatorum fere locum occupabit, aut Cholmadaræ oppidi.

IX.

Hæc enim vrbs, *Samosata* ad Euphratem sub Tauro est. Plinius lib. v cap. xxiv de Euphrate: *a catarractis* [quas Taurus fecit] *iterum nauigatur* xl *millia passuum. Inde Commagenes caput Samosata.* Quinam sint catarractæ illi, varie disputatum a Salmasio est in Solinum cap. xxxvii p. 443, nec vero inuenit, cui tuto insisti possit in tanta Strabonis, Ptolemæi ac Plinii de cursu Euphratis dissensione, ac silentio Itinerariorum, quæ inter Melitenen & Samosata nec montis nec catarractæ mentionem habent. Quod vero certiora non suppetunt, in situ Samosatorum, quem Ptolemæus posuit, adquiescendum est, secundum quem maior iusto distantia illorum a catarractis seu Tauro videtur esse. Caput dixit idem Plinius prouinciæ esse, quod Strabo quoque lib. xvi scripsit, & regiam sedem imposuit. *Κομμαγηνή*, inquit, *ἔχει ἐρυμνὴν πόλιν Σαμόσατα, ἐν ᾗ τὸ βασίλειον ὑπῆρχε. νῦν δὲ ἐπαρχία γέγονε. Commagena vrbem habet natura munitam Samosata, in qua regia sedes fuit: nunc vero* [Commagene] *est prouincia.* Nempe regia fuit Antiochi, cui Pompeius Commagenen concesserat; quod etiam successoribus mansit vsque ad Tiberium, qui Strabonis ætate prouinciam fecit: a Caligula & Claudio iterum permissa regibus: sed rursus prouincia sub Vespasiano facta. Iosephus etiam lib. vii cap. xxviii de Bello, & situm & amplitudinem delineauit: *τὰ Σαμόσατα, τῆς Κομμαγηνῆς μεγίστη πόλις, κεῖται παρὰ τὸν Εὐφράτην, Samosata, Commagenes maxima ciuitas, sita ad Euphratem sunt.* Stephanus quoque *Σαμόσατα πόλις Κομμαγηνῆς ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ, Samosata, vrbs Commagenæ ad Euphratem.*

2. His fere plurale est *Samosata*, quod de Strabone & Iosepho certissimum: de ceteris, etiam Ptolemæo probabile admodum; Ammiano autem singulare femineum. lib. xiv cap. xxvi [Valef. viii] *Commagena, nunc Euphratensis, clementer adsurgit, Hierapoli, vetere Nino; & Samosata, ciuitatibus amplis, illustris.* Idem lib. xviii cap. ix [Valef. iv] *nobis apud Samosatam, Commageni quondam regni clarissimam sedem, parumper morantibus.* quamquam & lib. xx cap. xxvi [xi] plurali numero legitur. *

3. Exstant etiam huius ciuitatis sub diuersis principibus nummi, prænomen *Flauiæ*, vt plurimum orientis, præ se ferentes. Præclarus ille Hadriani est, notatus ita: ΦΛΑ. CΑΜΟ. ΜΗΤΡΟ. ΚΟΜ. Et alius Seueri,

* Videtur arx adposita vrbi fuisse. Vid. Lucian. quomodo conscrib. sit histor. p. 619.

ΜΗΤΡΟΠ. Φ. ϹΑΜΟϹΑΤΗ. Et Philippi patris: ΦΑ. ϹΑΜΟϹΑΤΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΜ. Sic fuit metropolis ante, quam noua diuisio prouinciarum fieret: quo tempore Hierapolis prouinciæ Euphratensis, quæ veterum Commagenam complectebatur, noua metropolis constituta fuit. Hinc Paulus Samosatenus, hæreticus, Antiochenæ ecclesiæ episcopus, ortus fuit. * Eusebius lib. VII cap. XXVII τὴν ἐπισκοπὴν Παῦλος ὁ ἐκ Σαμοσάτων παραλαμβάνει, *episcopatum* [Antiochensem] *Paulus Samosatenus accipit:* sed hæresi, quam fouebat, prodita, damnatus & deiectus est.

X.

Supra Samosata, itidem ad Euphratem, post XII millia passuum est in Augustana tabula *Charmodara:* quam Ptolemæus *Cholmadaram* scripsit & in iis Commagenæ scripsit, quæ sunt πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, *ad Euphratem fluuium.*

XI.

Ab occasu proxima Samosatis apud Ptolemæum sunt Ἄρηκα, *Areca:* & inde in austrum paullo *Singa* Σίγγα, ad flumen *Singam*, de quo ita lib. V cap. XV Ptolemæus: ὁ καλούμενος Σίγγας, ὃς ἀπὸ Πιερίας ἐνεχθεὶς πρὸς ἄρκτους, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς ἀνατολὰς συμβάλλει τῷ Εὐφράτῃ, *Singas qui vocatur amnis, ex Pieria decurrit septemtrionem versus, & inde in orientem flexus miscetur Euphrati.* Confluentes sunt infra Samosata ad tertiam circiter gradus partem. Plinius lib. V cap. XXIV hunc fluuium videtur *Marsyam* nominare, sed alium a Marsya, qui Oronti inter Larissam & Apameam adfunditur. *A Samosatis*, inquit, *latere Syriæ, Marsyas amnis* [in Euphraten] *influit.* Forte *Singas* vetus nomen; *Marsyas* a Macedonibus impositum.

XII.

In septemtrione etiam *Perre* fuit, in Notitiis ecclesiæ Πέῤῥη in prouincia Euphratensi. Duobus itineribus Antonini, a Satalis & Melitene Samosata tendentibus, traditur XXIIII milliariis abesse a Samosatis. Ordo itineris hic est:

Melitene			
Miasenam	M.	P.	XII
Lacotenam	M.	P.	XXVIII
Perre	M.	P.	XXVI
Samosata	M.	P.	XXIIII.

Exstat etiam in Augustana Tabula itinere a Comanis Cappadociæ in Samosata: sed numerus ibi prauatus est.

XIII.

Interiora prouinciæ Ptolemæus pauca habet *Catamanam* & *Dolichen:* cetera eius tractus Cyrrhesticæ adnumerat. *Dolichen* autem alieno loco posuit, nimis in occasum & meridiem reducens. Antonini enim itineribus a Germanicia Edessam, altero XII, altero XV millibus citra Zeugma collocatur: in Tabula autem *Dolica* XLI millibus a Samosatis. Non autem exiguum locum fuisse, ex eodem Itinerario cognoscitur, quia inde iter

* Item Lucianus, quem vide de historia scribenda pag. 619.

iter dirigitur Serianen: etiam ex Tabula Augustana, in qua signo notatum est, quo oppida solent, quæ thermis aut aliis aquis salubribus sunt prædita. Episcopum etiam Christianis temporibus habuit, vti manifestum ex Notitiis est, quarto numero ciuitatum Euphratensis prouinciæ Δολιχὴν, *Dolichen* recensentibus. Quod enim in Hieroclis libro Δοληχὴ, *Dolechæ* legitur, id vitiosum haud dubie est, quod & Ptolemæus Δολίχη scripsit, & in Peutingerorum Tabula legitur *Dolica.*

XIV.

Chaonia, oppidum, quod Ptolemæus ad fines Pieriæ aut Cyrrhesticæ constituit, videtur *Hanunea* esse Antonini, media via a Dolicha ad Cyrrhum. Vide iter a Dolicha Serianen. Ita Aldus & Simlerus posuerunt: in Neapolitano & Longolii libris etiam vt oppidum, XXV millibus a Dolicha, notatur, sed scriptum est *Haminea:* Schottus & Bertius, abiecto millium numero, *Anunea* in titulum receperunt ad vocabulum *Serianen;* alios codices sequuti: quibus vero summa milliariorum repugnat, quæ iisdem codicibus adscripta est.

XV.

De *Imma* siue *Immis* supra diximus, Plinium inde incipere Commagenen, lib. V cap. XXIV *Cingilla*, inquit, *Commagenen finit: Imma ciuitas incipit.* Ptolemæo Ἴμμα, *Imma* est in Seleucide, latitudine XXXV graduum & trientis: quæ eadem est vrbis Chalcidis, & paullulum maior quam Antiochiæ: atque ita Imma inter Antiochiam & Chalcidem fere media. Congruit vetus illa iam sæpius laudata tabula, in qua est

Antiochia XXXIII *Emma* XX *Calcida.*

2. Sextus Rufus cap. XXIV dicit Zenobiam *apud Immas* ab Aureliano victam esse: quem Iornandes sequutus cap. LXXXIV addidit: *apud Immas vicum Antiochiæ.* Et Syncellus pag. 385 πλησίον Αντιοχείας τῆς κατὰ Συρίαν ἐν Ἴμμαις καλουμένῳ χωρίῳ τοὺς Παλμυρηνοὺς διαφθείρει, *prope Antiochiam Syriæ ad locum, cui Immæ nomen est, Palmyrenos vicit.* Vopiscus Aureliano cap. XXV hoc primum prœlium dicit *apud Daphnen* commissum: & Zosimus lib. I cap. L & LI id certamen ita describit, vt prope Antiochiam, saltem non tanto ab illa spatio, quanto Ptolemæi & Tabulæ Imma est, pugnæ locum fuisse adpareat. Aut ergo aliæ sunt Immæ Rufi, Iornandis, Syncelli, & Hieronymi in Chronico, corrupte quamquam scribentis *apud Timas haud longe ab Antiochia;* aut Rufus suos auctores sequutus, prœlium Aureliani longius ab eo loco abduxit, cui ceteri auctores tribuerunt: quod malim, quam duas Immas admittere; aut reducere Immam Ptolemæi, cuius sedem Peutingeri Tabula confirmat.

XVI.

Sed rursus ad Euphratem nos conuertimus, quamuis, quæ sequuntur, Ptolemæus non Commagenæ, sed Cyrrhesticæ regioni attribuat: Strabo autem & Plinius *Zeugma*, quod medium in iis est, adsignant Commageno regno siue prouinciæ, vt postea intelligemus. Et si vera sunt, quæ Harduinus supra proposuit, Cingillam Plinii esse Cæciliam Ptolemæi; plura

quoque infra Zeugma Commagenæ contribuenda erunt: quemadmodum posteriori Euphratensi prouinciæ (quod nomen in Commagenæ locum successit) sunt etiam contributa.

XVII.

Primum post Samosata est Οὔρημα, *Vrema*, supra Cingæ confluentem, vnde Socrati lib. III cap. XXV Abramius Οὐρίμων, *Vrimorum* episcopus nominatus est: infra confluentem est Αρȣδὶς, *Arudis:* sed hæc obscuriora.

XVIII.

Deinde nobilissimum est *Zeugma*, vbi ponte Euphrates traiiciebatur. Ζεῦγμα enim *pontem* significat: & hinc nomen oppido. Strabo lib. XVI pag. 516, postquam de Commagena regione & vrbe Samosatis dixerat, adiicit: ἐνταῦθα δὲ νῦν ἐςὶ τὸ ζεῦγμα τȣ̃ Εὐφράτȣ, *ibi vero nunc est pons Euphratis:* puta celebris ille, quem Romani frequentabant, in regiones hinc orientaliores profecturi. Plinius lib. V cap. XXIV *Cingilla Commagenen finit: Imme ciuitas incipit. Oppida adluuntur Epiphania & Antiochia, quæ ad Euphratem vocantur. Item Zeugma*, LXXII *millibus passuum a Samosatis, transitu Euphratis nobile.* Ex quibus adparet, non nudum pontem ibi fuisse, sed adiunctum in Syriæ ripa eiusdem nominis oppidum, quia cum oppidis censetur, quæ adluuntur Euphrate. Quod idem clarius adfirmat lib. XXXIV cap. XV *Ferunt exstare ferream catenam apud Euphratem amnem, in vrbe, quæ Zeugma adpellatur.* Plures tradunt Alexandrum Macedonem auctorem illius pontis fuisse. Plinius iam dicto loco, de ferrea catena apud Zeugma exstante loquutus, *qua*, pergit, *Alexander Magnus ibi iunxerat pontem.* Et Dio Cassius lib. XL pag. 128 Τῷ δὲ δὴ Κράσσῳ τὸν Εὐφράτην κατὰ τὸ Ζεῦγμα (ὅυτω γὰρ ἀπὸ τῆς τȣ̃ Ἀλεξάνδρȣ ςρατείας τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ὅτι ταύτῃ ἐπεραιώθη, κέκληται) διαβαίνοντι, *Crasso autem Euphratem apud Zeugma (sic enim ab Alexandri expeditione, quod ibi flumen transmisit, adpellatur) transeunti*, cetera. Et chorographus Stephanus: Ζεῦγμα πόλις Συρίας ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ, ὃν Ἀλέξανδρος ζεύξας ἁλύσεσι, διεβίβασε τὰ ςρατόπεδα, *Zeugma oppidum Syriæ ad Euphratem, vbi Alexander, ponte catenis iuncto, traduxit exercitum.* Neque Lucanus, *Zeugma Pellæum* vocans lib. VIII vers. 237, videtur aliud in animo habuisse.

2. Sed non deest quod quis dubitet de omni hac enarratione. Arrianus enim lib. III pag. 168 tradit Alexandrum apud Thapsacum, vbi Darii pontem ex parte solutum repererat, integrato illo, traduxisse exercitum. Quod etiam itineri Regis, ex Aegypto redeuntis, tendentisque ad Darium, Babylone copias mouentem, multo est conuenientius: nec credibile est, in Commagenam vsque adscendisse, vt ibi Euphratem transiret; quum propinquiorem pontem, ab hoste relictum, ad Thapsacum haberet: nec vllo auctore probari potest, Alexandrum in Commagenen vmquam iter habuisse. *

3. Multi præterea oppidi Zeugmatis & adiecti pontis mentionem faciunt,

* Vid. omnino Jac. Nicolaus Loensis IV Epiphill. c. 8.

ciunt, citra tamen conditoris commemorationem. Plutarchus Crasso pag. 554, *copias flumen* κατὰ τὸ Ζεῦγμα, *iuxta oppidum Zeugma quum traduceret.* Et Florus l. III c. XII de eadem expeditione: *quum Zeugma transisset exercitus.* Et Tacitus lib. XII cap. XII *positis castris apud Zeugma, vnde maxime peruius amnis.* Et Ammianus lib. XVIII [Vales. VIII.] *Nos disposuimus properare Samosata, vt superato exinde flumine, pontiumque apud Zeugma & Capersana iuncturis abscisis, hostiles impetus, si iuuisset fors ulla, repelleremus.* Nec vero nouum Zeugma aut pons illius nouus fuit, sed breui post Alexandrum tempore vtrumque videtur conditum. Plinius enim lib. V cap. XXIV, *Zeugma*, inquit, LXXII *millibus passuum a Samosatis; transitu Euphratis nobile. Ex aduerso Apamiam Seleucus, idem vtriusque conditor ponte iunxerat.* Meminit etiam, aut repetit lib. VI cap. XXVI. *Dicta est*, inquit, *in Zeugmate Apamia:* quibus ad superiorem locum libri V digitum intendit. De hac *Apamia* nihil constat, nisi quod Harduinus existimat esse Stephani vltimam, Ἀπάμεια τῆς Περσαΐας, Ἐδέσης πρὸς ἄρκτους, *Apameam regni Persici* (Salmasius enim Περσίας, Holstenius Παρθιαίας legi vult) *Edessa ab septemtrionibus obiacente.* Sic interpretor corruptum vel mutilum locum ex situ Edessæ, a Ptolemæo & itinerariis stabilito: secus ac Latinus interpres, *ad septemtrionem Edessæ;* quum minimum XL millibus passuum Edessa in septemtrionem declinet a Zeugmate.

4. Polybius & Strabo *Seleuciam* quamdam opponunt Zeugmati, non Apamiam. Ille lib. V cap. XLIII ὄντος αὐτοῦ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους περὶ Σελεύκειαν, τὴν ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος, *quum* [Antiochus] *illo tempore circa Seleuciam esset, quæ supra Zeugma est:* hic [Strabo] lib. XVI pag. 516 ἐνταῦθα νῦν ἐστὶ τὸ Ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου· κατὰ τοῦτο δὲ Σελεύκεια ἵδρυται φρούριον τῆς Μεσοποταμίας, προσωρισμένον ὑπὸ Πομπηΐου τῷ Κομμαγηνῷ. *Eo loco nunc est Zeugma ad Euphratem: contra quod sita est Seleucia, Mesopotamiæ castellum, a Pompeio adiudicatum* [Antiocho] *Commageno.* Forsan duo munimenti huius nomina fuere, alterum quod conditoris nomini, alterum quod vxoris eius, respondebat. Quod vero castellum illud Commageno regi Pompeius donauit, ex eo manifestum est, Zeugma illis temporibus Commagenæ fuisse; non, vt Ptolemæus censuit, in prouincia Cyrrhestica.

XIX.

Post Zeugma in ripa est Ptolemæi ordine Εὐρωπός, *Europus*, quam Notitiæ etiam in Euphratensi ponunt: & Plinius lib. V cap. XXIV *In Syria oppida, Europum, Thapsacum:* videlicet ad Euphratem, ad limitem Mesopotamiæ. Stephanus: Εὐρωπὸς πόλις Μακεδονίας. - - - - ἔστι καὶ Συρίας ἄλλη. *Europus oppidum Macedoniæ - - - est etiam huius nominis alind in Syria.* * Mos enim fuit Seleucidarum Syriæ oppidis vocabula Macedonica dare, vt Cyrrho, Berœæ, Chalcidi, & aliis.

XX.

Europum sequitur apud Ptolemæum Κεκιλία, *Cecilia*, siue *Cæcilia:* in Peutingeri-Tabula *Ceciliana*, quasi nomen a castris Cæcilii cuiusdam acce-

* Adde huc Lucian. quomodo histor. sit conscribend. pag. 618, 619.

acceperit. In Tabula sunt inter Hierapolim & Zeugma; ab ipso Zeugmate millibus passuum XXIIII, si numerus se recte habet. Signo quoque memorabilium oppidorum ibidem notata sunt: ne putes castra aut munimenta sine oppido fuisse.

2. An autem *Cingilla* sit Plinii, vt, quod supra memorauimus, Harduinus ad Plinium Notis suspicatur: non satis certum est: certius autem, quam Salmasii opinio [in Solin. cap. XXXVII pag. 444.] *Gindara* pro *Cingilla* legendum esse; quod recte ibi Harduinus refutauit Emendatione LVI. Et hæc de Commagena ad Euphratem.

XXI.

Quæ intus sunt eiusdem latitudinis, aut maioris etiam, *Ariseria*, *Regias*, *Ruba*, obscura satis, Ptolemæus Cyrrhesticæ regioni, non Commagenæ, attribuit.

SECTIO II.

SELEVCIS CVM PIERIA.

XXII.

In Ptolemæi opere excidit titulus Syriæ septemtrionalis maritimæ vsque ad Phœnicen, & oppida tantummodo enarrantur, quæque suo ordine ac serie. Vt vero ex mediterraneis eius cognoscitur, supremo loco Pieriam, deinde Seleucidem, tandem Casiotidem videtur posuisse: e quibus partibus ipsi postrema est maxima: superiores, & in his Seleucis etiam, perquam angustis finibus est contenta. Strabo autem, quidquid huius tractus est, *Seleucidem* vocat. Mela & Plinius hanc partem, vt supra vidimus, *Antiochiam*, id est, *Antiochenen*, nominauit, quæ & Strabonis Seleucis est eadem.

XXIII.

Prima post Ciliciæ Syriæue portas Μυρίανδρος, *Myriandrus*, in sinu Issico sita, vt Strabo lib. XIV pag. 465, & Plinius lib. II cap. CVIII, & Agathemeres lib. I cap. IV eius situm describunt: nam in Syriam quoque ille sinus excurrit: siue in sinu Myriandrico, vt Stephanus eumdem adpellavit. Xenophon lib. I de Cyri expeditione pag. 150 quinque parasangis a Ciliciæ finibus reducit, & ἐμπόριον vocat, vbi plures mercatorum naues conueniant. Idem a Phœnicibus ait conditam esse. Arrianus lib. II de Alexandri expeditione: δευτεραῖος ὑπερβαλὼν, ἐστρατοπέδευσε πρὸς Μυριάνδρῳ πόλει, *secundis castris quum Pylas superasset, ad Myriandrum oppidum castra posuit.*

XXIV.

Deinde est *Rhosus* siue *Rhossus*, itidem ad sinum Issicum, sed qui ibi desinit, quæ caussa est, cur multi, etiam ipse Strabo dicto loco, in Cilicia censuerint: quæ diuersitas ab incerto finium Ciliciæ atque Syriæ manavit: quos in Pylarum angustiis alii, & quidem rectissime constituunt; alii in extremitate sinus Issici. Plinius lib. V cap. XXII *Oppidum Rhosos: & ater-*

a tergo Portæ, quæ Syriæ adpellantur, interuallo Rhoſiorum montium & Tauri. In ora oppidum Myriandros.

2. Strabo & Ptolemæus geminata littera Ῥωσσὸς, *Roſſus* ſcripſerunt: & Euſebius lib. VI Hiſt. eccleſ. cap. XII ἡ κατὰ Ῥωσσὸν Παροχία, *parochia quæ circa Rhoſſum eſt.* At Peutingerianæ eſt *Roſus:* & Hieroclis Notitiæ in Cilicia Secunda Ῥῶτος, *Rhoſus.* nam ibi cenſuerunt poſteriori æuo. Synodi VII act. IV ἐν Ῥωσοπόλει τῆς Κιλικίας, *Rhoſopoli Ciliciæ.* At Ptolemæus ac Plinius in Syria ſcripſerunt, quos propter limitem ſupra conſtitutum nos quoque ſequuti ſumus.

3. Epiſcopalis fuit. Socrates lib. III cap. XXV memorat Ἀντίπατρον Ῥώσου, *Antipatrum Rhoſi epiſcopum.* Plutarchus in Demetrio pag. 904 αὐτῷ περὶ Ὀρωσσὸν ἀπήντησε Σέλευκος, *ei* [Demetrio] *occurrit Seleucus circa Oroſſum*, lege Ῥωσσὸν, *Roſſum.* ex Cilicia enim huc venerat Demetrius, a *Quinda*, quod Caſtellum Straboni eſt lib. XIV pag. 462 ſupra Anchialen.

XXV.

Inter Rhoſum & Seleuciam mons eſt *Pierius*, ad Græci ſimilitudinem a Macedonibus adpellatus; a quo nomen regioni datum *Pieriæ*, quæ pars Seleucidis eſt ſiue Antiochenæ. Ita autem hoc loco mons ille ſedem habet, vt longe in ſeptemtrionem etiam oblique procurrat, & cum Amano cohæreat. Strabo lib. XVI pag. 517 Πρὸς θαλάττῃ δὲ τούτων ἐστὶν ἡ Σελεύκεια, καὶ ἡ Πιερία, ὄρος συνεχὲς τῷ Ἀμάνῳ, *Ad mare hinc eſt Seleucia, & Pieria mons Amano continuus.* Ptolemæus quoque lib. V cap. XV ἥ τε Πιερία ὄρος, οὗ τὸ μέσον ἐπέχει μοίρας - - - λε γ. *& mons Pieria, cuius medium habet gradus* [latitudinis] XXXV *& trientem.* hæc prope eadem latitudo eſt, quæ vrbium Seleuciæ & Antiochiæ, vt proprie mons Pierius in hoc tractu ſit, quæ vero inde ad Amanum proferuntur partes hoc nomine, vt videtur, caruerint. Id quoque notatu non indignum, quod vterque geographus ἡ Πιερία femineo genere hoc montis nomen expreſſerit.

XXVI.

Inde ad *Seleuciam, Pieriam* cognomine, venitur, quæ Græce Σελεύκεια eſt, * quod vocabulum etiam *Seleucea* Latinis libris, iisque cura critica emendatis legitur. Cicero lib. V Attic. epiſt. XX Septimo decimo Kal. Sept. venerat die XXVIII *Seleucea Pieria C. Trebonius, qui ſe Antiocheæ diceret apud Cæſarem vidiſſe Quintum filium cum Hirtio.* Plinius lib. V cap. XXII *In promontorio Seleucia libera, Pieria adpellata.* Et Ptolemæus: Σελεύκεια Πιερία, *Seleucia Pieria:* atque ita fere ſemper cum hoc cognomine, ne cum aliis oppidis, Seleuci nomen referentibus, confundatur.

2. Condita quidem non noua ab Seleuco Nicatore, ſed antea quoque oppidum fuit: ipſe vero cum nomine ſuo ornamenta maxima adiecit,

* De ſitu & rationibus huius Seleuciæ multa habet memorabilia Polybius V c. 59. Longiora quidem ſunt, quam quæ hic locum inueniant.

cit, & in maius auxit atque muniuit. Strabo iam dicto loco: ἐκαλεῖτο ἡ Σελεύκεια πρότερον Ὕδατος ποταμοί· ἔρυμα δέ ἐστιν ἀξιόλογον, καὶ κρείττων βίας ἡ πόλις, *Seleucia prius Aquæ flumina dicta: egregium munimentum & vrbs inexpugnabilis.*

3. Libera fuit sub Romanis beneficio Pompeii, vt Strabo refert pag. 517, ἐλευθέραν αὐτὴν ἔκρινε Πομπήϊος, *Pompeius illam liberam pronuntiauit.* quod numinis huius ciuitatis egregie illustratur; Caii Cæsaris, inscripto ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Seleuciæ Pieriæ liberæ:* & alio ex Seguini museo, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ, quem nostræ potius, quam Ciliciæ ad Calycadnum Seleuciæ, tribuit Harduinus: cui & illud ἱερᾶς bene conuenit Etenim Appianus Syriacis p. 202. postquam Seleuci vrbes recensuerat, tradit, Φασὶ αὐτῷ τὰς Σελευκείας οἰκίζοντι, τὴν μὲν ἐπὶ θαλάσσῃ, διοσημίαν ἡγήσασθαι κεραυνοῦ· καὶ διὰ τοῦτο θεὸν αὐτοῖς κεραυνὸν ἔθετο, *Aiunt, in condenda ad mare Seleucia sequutum augurium fulminis, ideoque ibi fulmen tamquam deum consecratum voluit.* Quod itidem nummis ab illustri Spanhemio illustratum est pag. 393, quorum in auersa fulmen alatum adparet, inscripto vno, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ: altero, ΖΕΥΣ ΚΕΡΑΥΝΙΟΣ & in altera facie, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ *Iuppiter fulminans Seleucensium.* Etiam Iuppiter a vicino Casio monte cognominatus ibi cultus fuit. Nummo Traiani ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ Π. ΣΥΡΙΑΣ ΖΕΥΣ ΚΑΣΙΟΣ. *Seleucensium Pieriæ Syriæ Iuppiter Casius.* Exstant & alii illustres huius ciuitatis nummi, vt est ille Caracallæ apud Patinum pag. 304 ΣΕΛΕΥΚΙΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ: & Seueri pag. 282 ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ. Hoc autem proprio *Pieriæ* cognomento discriminatur ab aliis Seleuciis: quippe nouem vrbibus, vt Appianus dicto loco refert, id nominis rex Seleucus imposuit: quibus duæ fuerint illustrissimæ, ἥτε ἐπὶ θαλάσσῃ, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Τίγρητος, *altera ad mare, altera supra Tigridem* fluuium. Igitur hoc alterum nostræ est cognomentum, *Seleucia ad mare;* quo æque, vt *Pieriæ* vocabulo, ceteris ὁμωνύμοις separatur.

XXVII.

Ab hac Seleucia vrbe nomen nobilissima Syriæ regio accepit, vt Σελευκὶς, *Seleucis* adpelletur, non paruis finibus conclusa, vt Ptolemæus circumscripsit, sed ampla, & usque ad Phœnicen in austrum se extendens, vt Casiotidem quoque Ptolemæi comprehendat. Strabo lib. XVI pag. 516 ἡ Σελευκὶς ἀρίστη μέν ἐστι τῶν λεχθεισῶν μερίδων, καλεῖται δὲ Τετράπολις, καὶ ἔστι, κατὰ τὰς ἐξεχούσας ἐν αὐτῇ πόλεις, ἐπεὶ πλείους γέ εἰσι· μέγισται δὲ τέτταρες, Αντιόχεια ἡ ἐπὶ Δάφνῃ, καὶ Σελεύκεια ἡ ἐν Πιερίᾳ, καὶ Ἀπάμεια δὲ καὶ Λαοδίκεια. *Seleucis est dictarum* [Syriæ] *partium præstantissima, quæ & Tetrapolis vocitatur a quatuor ante alias (sunt enim plures etiam) ciuitatibus claris ac illustribus: quæ sunt Antiochia apud Daphnen; Seleucia in Pieria, Apamea & Laodicea.* Addit has quatuor fuisse ἀδελφὰς ἀλλήλων, *sorores* dictas, propter concordiam. Vnum etiam auctorem habuerunt, Seleucum illum Nicatorem.

XXVIII.

XXVIII.

Haud longe a Seleucia, XL ſtadiis ſecundum Strabonem, ſunt *Orontis* amnis oſtia, nec quidquam Ptolemæus interpoſuit: * iccirco *claſſis Seleucena ad auxilium purgandi* [a piratis] *Orontis deputatur*, Lege VII. Cod. Theod. de Claſſicis. In Oronte circa oſtia ſtagnante fuit inſula *Meliboea*, quam Oppianus Cyneget. lib. II verſ. 120 admixta fabula, quaſi nympha fuerit & Orontes eius amator, poetice deſcripſit. Iſaacus Voſſius ad Melæ lib. II cap. III huc quoque Virgilii locum refert Aeneid. V verſ. 251

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Meliboea cucurrit.

Vulgo de Meliboea oppido Theſſaliæ interpretantur: vbi vero nulla tincta fuit purpura. Feſtus etiam Pompeius, *Meliboea*, inquit, *purpura a nomine inſulæ, in qua tingitur, eſt dicta.* Theſſalica autem Meliboea continentis oppidum: Syriaca demum inſula eſt, ſita in Oronte fluuio, qui antequam mari mergitur, late circa illam ſtagnat. Quod vero ante Maronem Lucretius lib. II verſ. 499 dixit:

Iam tibi barbaricæ veſtes, Meliboeaque fulgens
Purpura Theſſalico concharum tincta colore, cetera;

id Voſſius nihilominus de Syriæ Meliboea vult intellectum. *Theſſalicas*, inquit, *illas conchas dixit Lucretius, quia a Theſſalis vel condita vel nominata eſt Phoenicia illa Meliboea.* Phoenicia, id eſt Syra, quia mercatum purpuræ longe per Syriam exercebant. Sed quoquo modo ſe res de purpura habet, non tamen negari inſula in Oronte poteſt, ad quam Oppianus poeta dicto loco reſpexit, a verſ. 115 ſeqq. Orontes autem nobilis fluuius in Coeleſyria ortus, poſtea mergitur, & rurſus erumpit, vt Strabo tradit, adluitque multas vrbes, Arethuſam, Epiphaneam, Apameam, Antiochiam. Fontes ita Plinius deſcripſit lib. V cap. XLII *In ora amnis Orontes, natus inter Libanum & Antilibanum iuxta Heliopolin.* **

XXIX.

Poſt oſtia Strabo *Nymphæum* ſpecu ponit: dein τὸ Κάσιον, puta ὄρος, quod præceſſit, *montem Caſium*: *,* ἑφεξῆς δὲ Ποσίδιον πολίχνη καὶ Ἡράκλεια, *tunc ſequitur Poſidium oppidum & Heraclea.* Ptolemæus autem, omiſſo ſpecu & Caſio, ab oſtiis *Poſidonium:* inde *Heracleam* progreditur. Vtrumque oppidum etiam Plinius memorat lib. V cap. XX, ſed confuſo ordine *Dioſpolin* adiungens Palæſtinæ oppidum; & *Charadrum*, in Ciliciæ confinio portum. Sic enim diſſerit: *promontorium in quo Laodicea libera, Dioſpolis, Heraclea, Charadros, Poſidium:* quod & Poſidonium idem eſt.

(Xx) 2 Ordo

* Vid. Nonnum Dionyſ. XVII v. 289 pag. 480. Add. Polyb. V c. 59, qui multa habet huius fluminis commemorabilia.

** Similia habet Polybius V cap. 59, qui eumdem Orontem per campum Amycæ Antiochiam pergere addit.

, Apollod. Bibl. I c. 6 § 3 addatur. *Caſſium*, Κάσσιον adpellat Euſebius I cap. 10 Præparat. Euangel. ſed male.

Ordo vero & ſitus Poſidonii & Heracleæ, minus nobilium oppidorum, ex Strabone ac Ptolemæo ſatis certus eſt: *Caſii* autem montis incertior, quem Ptolemæus longe in meridiem reducit, ad latitudinem, quæ & oppidi Palti eſt. Dicit quidem Strabo pag. 517 *πρὸς νότον τοῖς Σελευκεῦσι τὸ Κάσιον ὄρος καὶ τὸ Αντικάσιον*, *ad auſtrum Seleucenſibus ſubiacet mons Caſius & Anticaſius;* * idem vero adiicit, Antiochenis ſubiacere ad auſtrum Apameam, quæ non mediocri ab Antiochia interuallo diſtat. Plinius autem lib. v cap. XXII etiam prope Seleuciam ponit. *Super eam*, inquit, (intellige Seleuciam) *mons eodem, quo alius, nomine, Caſius.* Et Ammianus lib. XIV cap. XXVI [Valeſ. VIII] *Orontes imos pedes Caſii montis illius celſi prætermeans.* E quibus Salmaſius colligit in Solini cap. XXXVI, ſitum montem eſſe inter Seleuciam & Antiochiam. At videtur montis huius adpellatio protracta longius fuiſſe, iugis quibusdam ex altiſſimo procurrentibus in auſtrum. Nam & Dionyſius Cœlen Syriam duo montium cacumina finire verſ. 901 dixit

Εσπερίου Κασίοιο, καὶ ἠώου Λιβάνοιο,

ab occidente Caſium; ab oriente Libanum. Nemo vero Cœlen hanc apud Antiochiam aut Seleuciam quærit. Vbi autem exſiſtit, altiſſimus certe eſt, ſaltem ex vno vertice. Plinius lib. v cap. XXII *Super Seleuciam mons Caſius: cuius excelſa altitudo quarta vigilia orientem per tenebras ſolem adſpicit, breui circumactu corporis diem noctemque pariter oſtendens.* Res tantæ admirationis, vt Cæſares etiam ad experiendum inuitauerit. De Hadriano Spartianus cap. XIV *In monte Caſio, quum videndi ſolis ortus gratia noctu adſcendiſſet, imbre orto fulmen decidens hoſtiam & victimarium ſacrificanti adflauit.* De Iuliano Ammianus lib. XXII cap. XXXIII *Præſtituto feriarum die Caſium montem adſcendit nemoroſum, & tereti ambitu in ſublime porrectum, vnde ſecundis galliciniis videtur primi ſolis exortus.* Hi omnes de Syriæ monte Caſio illam de præmaturo ſolis ortu narrationem habent: Pomponius Mela lib. I cap. X de Arabiæ Caſio, id eſt Aegypti in Arabiæ confinio, idem de ſole a quarta vigilia conſpicuo refert: quem vero Plinius præter morem, tamquam ſuſpectum in hac re, deſeruit: & præter id, plures teſtes vni præualent. Res ipſa, etiam de Syriæ monte intellecta, minus fidei quam famæ habet, obſtante ipſa rerum natura & mathematica dimenſione, ne tanto ſpatio, quantum a quarta vigilia aut ſecundo gallicinio eſt, per loci altitudinem, cui Plinius quatuor millia paſſuum per directum dat, præuideri ſolem poſſe, facile credamus.

XXX.

Laodicea proxima in hac ora eſt, a ſitu etiam cognomentum adepta diſcriminis cauſa, *πρὸς θάλασσαν*, *ad mare.* Strabo lib. XVI pag. 517 *εἶτα Λαοδίκεια, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ κάλλιστα ἐκτισμένη, καὶ εὐλίμενος πόλις χώραν τε ἔχουσα πολύοινον πρὸς τῇ ἄλλῃ εὐκαρπίᾳ.* *Deinde Laodicea eſt ad mare ſita, vrbs optime exſtructa, & portu commodo prædita, agrum habens præter ceterarum* *frugum*

* Ad mare porrectum Caſium fuiſſe, ex Philone Byblio adparet apud Euſebium Præparat. Euang. I c. 10 pag. 37. E mari enim eiecti dicuntur ad Caſium montem.

frugum vbertatem, vini feraciſſimum. Lentulus filius ad Ciceronem lib. XII epiſt. XIV *Dolabella in Syria eſt: & , vt tu diuina tua mente proſpexiſti, & prædicaſti, dum iſti veniunt, Caſſius eum opprimet. Excluſus enim ab Antiochea Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confiſus vrbe, Laodiceam, quæ eſt in Syria ad mare, ſe contulit. Ibi ſpero celeriter eum pœnas daturum.* Dedit omnino ibidem pœnas. Strabo enim prædicto loco ſubiicit: *ἐλύπησε δ᾽ οὐ μετρίως Δολαβέλλας καταφυγὼν ἐς αὐτὴν, καὶ ἐμπολιορκηθεὶς ὑπὸ Κασσίου μέχρι θανάτου, συνδιαφθείρας ἑαυτῷ καὶ τῆς πόλεως πολλὰ μέρη, Dolabella* [Laodiceam] *non mediocriter adflixit, in eam confugiens, & vſque ad interitum a Caſſio ibi obſeſſus, ac multas vrbis partes ſecum perdens.* Cognomen optime expreſſum nummo videtur Theopatoris Alexandri: ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, *Laodicenſium, qui ad mare ſunt.* Vide Vaillantii Reges Syriæ pag. 262. Eodem modo Ioſephus lib. I de Bello cap. XVI *Λαοδικεῦσι τοῖς παραλίοις ὑδάτων εἰσαγωγὴν, Laodicenſibus maritimis aquæductum* Herodes condidit. Et Dionyſius Periegeta verſ. 915

Λαοδίκην θ᾽ ἣ κεῖται ἐπ᾽ ἠιόνεσσι θαλάσσης,

Laodicenque, quæ ſita eſt ad litus maris. Plinius dicto loco: *promontorium, in quo Laodicea libera.* prominentiam litoris intellige: non montem altiſſimum. Laudat etiam Ammianus lib. XIV cap. XXVI [Valeſ. VIII] inter quatuor vrbes (*τετράπολιν* Strabo dixit) quæ Syriam nobilitent, ſuntque *Antiochia, Laodicea, Apamia,* & *Seleucia.* Nomen habet a Laodice Seleuci conditoris matre, vt ſupra ex Strabone demonſtratum eſt.

XXXI.

Sequuntur in hac ora vſque ad Phœnicen tria oppida, ſecundum Ptolemæi diſpoſitionem, *Gabala, Paltos,* & *Balanææ.* Omnia ſunt etiam a Strabone & Plinio memorata. Ille lib. XVI pag. 518 *τὰ Γάβαλα*, plurali numero: ſingulari Plinius *Gabale.* Inuerſo enim ordine a Phœnice, *Hinc rurſus,* inquit, *Syria, deſinente Phœnice. Oppida, Carne, Balanea, Paltos, Gabale.* Diſtantiam Itinerarium Antonini pag. 32 definit:

Laodicea			
Gabalam	M.	P.	XVIII
Balanea	M.	P.	XXVII
Antaradon	M.	P.	XXIIII.

In Peutingeriana Tabula idem ordo, interiecta etiam *Palto* inter Balneas & Gabalam. Stephanus quoque illam mediam commemorat: *Πάλτος πόλις Συρίας, Paltus oppidum Syriæ.* Tertium oppidum varie ſcribitur, Ptolemæo *Βαλαναῖαι, Balanææ:* Straboni *Βαλαναία, Balanæa:* Plinio *Balanea:* Peutingeriana, *Balneis.* Non dubium, quin a balneis ſeu thermis nomen acceperit.

XXXII.

Tandem *Carne* Plinii addenda, quæ vltima ad Phœnicen eſt: cui etiam a Stephano adſcripta eſt: *Κάρνη πόλις Φοινίκης, Carne Phœnices oppidum.* Artemidorum adlegat, qui *Κάρνος, Carnus* ſcripſit; cetera quoque memorauit: *ἔστι Κάρνος, καὶ συνεχῶς Πάλτος, εἶτα Γάβαλα πόλις, Eſt Carnus, &* ei

ei proxime adiacet Paltus: deinde oppidum Gabala. Eadem, quæ Stephanus, Lycophronis ſcholiaſtes ad verba verſus 1291, *ναῦται Καρνῖται κύνες, nautæ Carnitæ canes.* Et quia *Carne* in limite Seleucidos & Phœnices erat, quo tractu inſula *Aradus* eſt, cui Strabo nauale tribuit, cui nomen ſit *Caranus;* non alienum, vt credamus, eſt, eumdem locum eſſe, qui, vna littera extruſa vel addita, *Κάρανος* a Strabone; *Κάρνος* ab Artemidoro: *Κάρνη, Carne,* a Stephano & Plinio vocitatur.

XXXIII.

Ipſam inſulam Strabo accurate deſcripſit pag. 518: *Sita ἡ Ἄραδος, Aradus ante importunum litus,* XX *ſtadiis a continente, inter nauale ſuum & Marathum. Eſt vero πέτρα περίκλυστος. ſaxum a mari circumfuſum,* VII *fere ſtadiorum ambitu, habitationibus plenum.* Plinius de eadem lib. V cap. XX ita: *Marathos; contraque Arados ſeptem ſtadiorum oppidum & inſula, ducentos paſſus a continente diſtans.* Plinius quidem in Phœnice cenſet; & Stephanus *Ἄραδος νῆσος φοινίκης, Aradus Phœnices eſt inſula:* & Pomponius lib. II cap. VII *Arados etiam in Phœnice eſt parua, & quantum patet, tota oppidum: frequens tamen, quia etiam ſuper aliena tecta ſedem ponere licet.* Sed ita eſt in Phœnice, vt etiam Seleucidi adnumerari poſſit; quia in vtriusque eſt confinio: & magis Seleucidi, quia quæ contra, e regione dicuntur ſita eſſe Marathus & Antaradus; in Seleucide inſunt, ſiue Ptolemæi Caſiotide, ac intra flumen Eleutherum, quod terminat Seleucidem & Phœnicen.

2. *Antaradus,* oppidum inſulæ Arado oppoſitum, a Ptolemæo in mediterraneis cenſetur, quia paulliſper recedit a mari. nec vero longius recedit, ſed iter per oram maritimam æque per Antaradum fertur, vt vidimus, ac per Laodiceam, Gabalam, Tripolim, quæ ipſi mari adiacent, nec vllo modo ſunt mediterranea. Vide Antonini Itinerarium, & Tabulam Peutingerianam.

3. Sed ad *Aradum* reuertimur, cui Strabo etiam Peræam, ſeu in continente regiunculam, tribuit pag. 519, *χώραν ἐκλήσαντο τῆς περαίας πολλήν, bonam oppoſitæ continentis partem* [Aradiorum reguli] *poſſederunt.* * Et Curtius etiam lib. IV cap. I *Aradus inſula deditur regi. Maritimam tum oram, & pleraque longius etiam a mari recedentia, rex eius inſulæ Strato poſſidebat.* In quibus Arrianus lib. II pag. 119 oppida Marathum & Mariamen numerat, quæ Aradiorum fuerint: de quibus in mediterraneis dicturi ſumus.

SELEVCIS MEDITERRANEA.

XXXIV.

Seleucis, cuius maiorem partem Ptolemæus *Caſiotidem,* in mediterraneis caput habet totius Syriæ *Antiochiam* ſiue *Antiocheam,* ab aliis huius nominis, cognomine diſcriminatam vel ab Oronte fluuio, qui perfluit; vel adiacente Daphne, petito. Ptolemæus lib. V cap. XV *Αντιόχεια ἡ ἐπὶ τῶ Ορόντου ποταμοῦ, Antiochea, quæ ad Orontem fluuium eſt.* Plinius lib. V cap.

XXI

* Adde huc Polybium V cap. 68.

XXI *Antiochia libera, Epidaphnes cognominata.* Sed de hoc cognomine infra pluribus. Strabo lib. XVI pag. 516 ἔϛι δ' ἡ Ἀντιόχεια καὶ αὐτὴ τετράπολις, ἐκ τεττάρων συνεϛῶσα μερῶν. *Est autem Antiochea & ipsa tetrapolis, seu vrbs ex quatuor partibus composita.* Has dicit singulas suo muro distinctas; omnes vero comprehensas vno esse. Diuersi auctores tot partium: princeps illorum Seleucus Nicator fuit, qui a patris eam nomine adpellavit: ceteri Callinicus & Antiochus Epiphanis.

2. Antigonus μικρῷ πρότερον, *paullo ante* condiderat vrbem πλησίον, in propinquo, quam Ἀντιγονίαν, *Antigoniam* nominauit: cuius habitatores Seleucus in suam Antiochiam traduxit, iisque vnam ex partibus eius quatuor compleuit. Hæc Strabo: sed Diodorus lib. XX cap. XLVIII non Antiochiam sed in Seleuciam, alteram a se conditam vrbem, Seleucum Antigoniæ ciues abduxisse tradidit.

3. Quod de *Antigonia* illa pauca constant, sicut breui post tempore etiam, quam condita fuerat, euersa fuit atque deleta, pretium operæ nonnullum erit, hac occasione, quam Strabo præbet in Antiochia, de illa quoque, quæ sciri possunt, adnotare. Diodorus autem Siculus iam dicto loco seruauit, quæ de illa breuis durationis vrbe haberi possunt. De Antigono ita recenset: *Hic illo tempore moratus* περὶ τὴν ἄνω Συρίαν, *in Syria Superiore, vrbem condidit ad Orontem fluuium, quam nominauit* Ἀντιγονίαν ἀφ' ἑαυτῦ, *Antigoniam a nomine suo. Magnos sumtus in eam fecit, ambitum* LXX *stadiorum ei designans. Idoneus enim locus erat ad insidiandum Babyloniæ & superioribus satrapiis, etiam* τῇ κάτω σατραπείᾳ, *inferiori satrapiæ, & præfecturis, quæ inde vsque sunt ab Aegypto.* ὐ μὴν πολύν γε χρόνον συνέβη μεῖναι τὴν πόλιν, Σελεύκυ καθελόντος αὐτὴν, καὶ καταγαγόντος ἐπὶ τὴν κτισθεῖσαν μὲν ὑπ' αὐτῦ, ἀπ' ἐκείνυ δὲ κληθεῖσαν Σελεύκειαν. *At non longo hæc vrbs tempore durauit. Seleucus enim illam destruxit, & oppidanos in aliam a se conditam, suoque nomine Seleuciam adpellatam, deduxit.* Stephanus quoque chorographus illius mentionem fecit in voce Ἀντιγόνεια. πέμπτη, inquit, ἐν τῇ Συρίᾳ, πλησίον Ἀντιοχείας, *Quinta huius nominis vrbs in Syria fuit, prope Antiocheam.*

4. Sed ad Antiochiam, vnde digressi sumus, reuertamur. Plinius lib. V cap. XXI *Intus ipsa Antiochia libera, Epidaphnes cognominata, Oronte amne diuiditur.* EPIDAPHNES ex Græco, ἐπὶ Δάφνης, ita composita vox est, vt in Peutingeriana Tabula scriptum est *Alexandria Catisson*, id est, κατ' Ἰσσὸν, *iuxta Issum.* Hierocles, siue quisquis auctor est Notitiæ prouinciarum & vrbium in Orientali imperio, pag. 37 interpres est Plinii, quum in Syria Prima scripsit primo loco, qui metropoleos est, Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Δάφνην, *Antiochia quæ ad Daphnen est.* Vere autem fuit metropolis non ecclesiæ modo Christianis temporibus; sed olim etiam sub regibus Macedonici generis. Strabo ante dicto loco: καὶ δὴ καὶ μητρόπολίς ἐϛιν αὕτη τῆς Συρίας, καὶ τὸ βασίλειον ἐνταῦθα ἵδρυτο τοῖς ἄρχυσι τῆς χώρας. *Est etiam hæc* [Antiochia] *metropolis Syriæ, eratque sedes ibi regia illorum, qui regioni imperitabant.* Theodoritus lib. V Hist. eccles. cap. 11 extremo: ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ

τῇ

τῇ τῆς ἑώας ἡγεμόνῃ, *Antiochiæ, quæ caput Orientis est.* Laudata etiam a Cicerone est pro Archia cap. III. *Primum,* inquit, *Antiochiæ* (*nam ibi natus est* [Archias] *loco nobili,*) * *celebri quondam vrbe,* ** *& copiosa, atque eruditissimis hominibus liberalissimisque studiis adfluenti, celeriter antecellere omnibus ingenii gloria contigit.*

5. Sed maior gloria est, quod cum primis Christi doctrinam suscepit, auctorque fuit nominis CHRISTIANI, *Actor.* XI, 26. Vnde medio æuo cognomen Θεούπολις meruit. Procopius lib. II Aedific. cap. x, & lib. v cap. v Αντιόχεια, ἡ νῦν Θεούπολις λέγεται, *Antiochia, quæ nunc Theopolis*, id est DEI ciuitas, *adpellatur.* Sic etiam vocatur præfatione Nouellæ CIX.

6. Nummi etiam huius vrbis sunt illustres, vnus, quem Spanhemius ὁ πάνυ ostendit, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, *Antiochensium metropoleos liberæ;* qui Plinii verba supra de hac vrbe producta illustrat: alter Harduini, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΔΑΦΝΗΝ, *Antiochensium, qui ad Daphnen sunt.*

XXXV.

Daphne autem, ἡ Δάφνη, secundum Strabonem dicto loco, erat κατοικία μετρία, *mediocris vicus* ad habitandum; at μέγα ἄλσος, *ingens lucus* fontanis aquis irriguus, & in medio templum Apollinis ac Dianæ cum asylo. Amplitudo luci est octoginta stadiorum: distantia vici & luci ab ipsa vrbe Antiochia, quadraginta. Ideo *ambitiosum Antiochiæ suburbium* Ammianus dixit lib. XIX extremo: Sozomenus loco iam indicando προάστειον. *,* Antiquus illi lucus est adeo, vt Apollinis & Daphnes fabulam ibidem contigisse finxerint pagani. Sozomenus lib. v cap. XIX Δάφνη τὸ ἐπίσημον τῆς Αντιοχείας προάστειον, - - - ἡδύς τε καὶ [illegible]λίαν ἐπέραστός ἐστιν, *Daphne, insigne Antiochiæ suburbium - - - amœnus & iucundus locus*, addit, *ob aquarum copiam & temperiem cæli, aurasque molliter spirantes.* Ενταῦθα δὲ παῖδες Ελλήνων μυθεύουσι Δάφνην τὴν Λάδωνος ποταμοῦ, ἐξ Αρκαδίας φεύγουσαν, Απόλλωνα τὸν ἐραστὴν, εἰς ὁμώνυμον φυτὸν αὐτὴν μεταβαλεῖν. *Ibi fabulantur Græci, Daphnen Ladonis fluuii filiam, fugientem Apollinem amatorem, in arborem nominis sui conuersam esse.* Lauretum ergo illud nemus fuit, arboribus aliis permixtum; maxime cupressis, quæ postea ita multitudine accreuerunt, vt omne pæne nemus occuparent. Ibidem Sozomenus: κομᾷ μὲν ἄλσει κυπαρίσσων πολλῶν. ποικίλλεται δὲ τοῖς ἄλλοις φυτοῖς ἀναμὶξ ταῖς κυπαρίσσοις, *ornata est* [Daphne] *cupressorum nemore: sed & aliis inter cupressos consitis arboribus variatur.* Quod titulus Codicis extremo libro XI *de cupressis ex luco Daphnensi non excidendis* comprobat. Ausonius autem ad originem, vel nomen etiam respexit, quum de Claris vrbibus scripsit:

Tertia Phœbeæ lauri domus Antiochea.

Pompeius, vt Eutropius refert lib. VI c. XI, *aliquantum agrorum Daphnensibus*

* Hic iam parenthesis finienda, non, vt fere fit, paulo post.

** Hæc Καλὴ vocatur ab Athenæo lib. I p. 20 C, vti Alexandria Χρυσῆ.

, Sic Zosimus I cap. 52 Μοῖραν δέ τινα Παλμυρηνῶν λόφον καταλαβοῦσαν εὑρὼν ὑπερκείμενον Δάφνης τοῦ προαστείου κ. τ. λ. *Quum partem quamdam Palmyrenorum collem occupasse deprehendisset, imminentem suburbio Daphnes.*

ſibus dedit, quo lucus ibi ſpatioſior fieret, delectatus amœnitate loci & aquarum abundantia. Hieronymus in Ezech. XLVII, 18, ab auctore, neſcio quo, deceptus fuit, quum de Daphne Antiochena tradit: *Hic locus a Cn. Pompeio, qui primus Iudæam Romano ſubegit imperio, militari manu conſitus eſt, & ab eo, iuxta fabulam poetarum, Daphnes nomen accepit ob lauros & cypariſſos: quæ arbores in ipſo loco frequentiſſimæ ſunt.* Agri aliquid Pompeius adiecit, lucum nec primus conſeuit, neque nomen impoſuit: quod antiquius multum eſſe vel ex ſolo lib. II Maccab. IV, 33 potuiſſet recognoſcere: ὁ Ονιας παρήλεγχεν ἀποκεχωρηκὼς εἰς ἄσυλον τόπον, ἐπὶ Δάφνης τῆς πρὸς Αντιόχειαν κειμένης. *Reprehendit eum Onias, poſtquam in aſylum ſeceſſerat, quod in Daphne eſt, ſita ad Antiochiam.* Ammianus lib. XXII cap. XXXI tradit, Antiochum Epiphanem *ampliſſimum Daphnæi Apollinis fanum* condidiſſe: fons autem haud dubie a longis ante temporibus celebratus fuit, quem ibidem Ammianus cap. XXX *venas fatidicas Caſtalii fontis* (quia æque Apollini ſacer erat atque Caſtalius in Phocide) adpellat: quem Hadrianus obſtruxerit; recludi iuſſerit Iulianus.

2. Quod vero locus amœnitate ſua ad voluptates inuitabat, corrumpens plurimos, qui eum frequentabant; factum eſt tandem, vt prope infamis haberetur, quemadmodum *Daphnicis moribus agere* Vulcatius Gallicanus Auidii vita cap. V interpretatur *luxuria diffluere:* & Marci præfectus programma in parietibus fixit, vt, *ſi quis cinctus inueniretur apud Daphnen, diſcinctus rediret.*

XXXVI.

Supra Antiochiam ſunt tria oppida, quæ ſola Ptolemæus mediterraneæ Seleucidi tribuit, *Gephyra, Gindarus,* & *Imma.* De *Imma* ſupra diximus in Commagena, in cuius confinio Plinius lib. V cap. XXIV poſuit. *Gindarum* ex his Ptolemæus maxime in ſeptemtrionem remouit: vnde ſunt *Gindarēni* Plinio lib. V cap. XXIII: Straboni autem lib. XVI pag. 517 eſt Γίνδαρος ἀκρόπολις τῆς Κυρηστικῆς, καὶ ληστήριον εὐφυὲς, *Gindaris acropolis Cyreſticæ* (ſic Cyrrheſticam vocat) *& aptum latronibus receptaculum.* In Tabula legitur *Gendarus.*

XXXVII.

Inter hanc & Antiochiam eſt *Gephyra:* vtraque inter Antiochiam & Cyrrhum. Peutingeriana in Tabula hic ordo, hæc diſtantia notatur:

Antiochia XXII *Gephyra* XXII *Gendarum* XXXVI *Cyrro.*

XXXVIII.

Infra Antiochiam, meridiem verſus, apud Ptolemæum ſequitur Σελεύκεια πρὸς Βήλῳ, *Seleucia ad Belum:* quam Plinius dicit *Seleuciam, quæ ad Belum vocatur.* Stephanus chorographus & Hierocles coniuncta voce Σελευκόβηλος, *Seleucobelus:* vnde *Seleucobelitanus* epiſcopus in Concilio Conſtantinopolitano I. nominatur, & Stephano gentile eſt Σελευκοβηλίτης. Vnde vero illud cognomen ſit, & qui *Belus* ille, incertum eſt. Harduinus ad Plinium intelligit montem huius nominis: Salmaſius ad Solinum c. XXXVI prope finem *amnem Belum.* Sane eſt fluuius Belus, ſed inter Tyrum &

Ptolemaidem, qui, vt Tacitus lib. v Hiſt. cap. VII ait, *Iudaico mari illabitur.* ſed hunc amnem ex ſuperiore Syria ad Ptolemaidem uſque deducere contra ſuffragia geographorum eſt. Plinius dicto loco etiam *Chalcidem* dixit *cognominatam ad Belum:* quæ vero longe abeſt ab Seleucia, etiam Orontes interfluit, vt fluuius, qui vtrumque locum adluat, interfluente alio, nequaquam poſſit intelligi. Quod ſi mons eſt Belus, neceſſe eſt longe in ſeptemtrionem aut æſtiuum ortum procurrere, ſecarique a fluuio Oronte. neque enim certiores rationes habemus, quibus ſedes, quam Ptolemæus huic Seleuciæ dedit, aliorſum dimoueatur.

XXXIX.

Hinc in ortum ad Orontem iacet *Apamea,* Ἀπάμεια, prope Orontis & Marſyæ confluentem. Plinius lib. v cap. XXIII *Cœle habet Apamiam. Marſya amne diuiſam a Nazerinorum tetrarchia.* Ignoti *Nazerini* illi: videntur tamen ab ortu Apamenos accoluiſſe. Strabo lib. XVI pag. 517 dicit bene munitam Apameam eſſe, & quaſi in cherſonneſo ſitam ab Oronte & lacu pæne circumdatam, loco etiam adeo fertili, vt Seleucus ibi quingentos, quos habuit, elephantos aluerit. Hic autem conditor eſt vrbis, quam ab vxore Apama denominauit: eaque in quatuor clariſſimis Syriæ, a Seleuco conditis, vt ſupra Strabo tradidit, erat numerata. Sozomenus lib. VII cap. XV paganos dicit pro templis ſuis contra Chriſtianos ibi dimicaſſe: Σύροι δὲ μάλιστα οἱ τὸν ναὸν Ἀπαμείας, τῆς πρὸς τῷ Ἀξίῳ ποταμῷ, *ex Syris vero maxime* [repugnarunt] *qui templum Apameæ, ad Axium amnem ſitæ, tenebant.* Quiſnam hic *Axius?* nomen ex Macedonia petitum, vt multarum Syriæ vrbium. Secundum Strabonem Orontes Apameam præterfluit: apud Plinium vicinus eſt Marſyas. Incertum vter nomen Axii acceperit, quod Vaillantius Oronti; Harduinus Marſyæ vult tribui. Neque error eſt Sozomeni: ſed nummo etiam id nomen confirmatur. Vaillantius nummum regis Alexandri Balæ profert Hiſtor. Syr. p. 261 inſcriptum ΑΠΑΜΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΑΞΙΩ, *Apamenſium, qui ad Axium ſunt.* Quod certior in hoc Strabo eſt, Apameam ab Oronte adlui; quam Plinius, qui agrum tantum Apamenorum ait dirimi Marſya ab Nazerinorum tetrarchia, non ſignificans, quam prope ad vrbem id flumen accedat, veroſimilius eſt, Orontem a Macedonibus, tamquam nobiliorem fluuium, fuiſſe Axium adpellatum, quia hic ipſe in Macedonia fuit nobiliſſimus. Hanc vrbem ciuili Romanorum bello Cæcilius Baſſus obſedit: C. Caſſius obſidione liberauit. quod ipſe Caſſius Ciceroni narrat lib. XII epiſt. XII, *niſi milites, inuito Baſſo, legatos ad ſe miſiſſent, clauſam Apameam tenuiſſet, quoad vi eſſet expugnata.* Ioſephus lib. I de Bello cap. IX ἧκε Κάσσιος εἰς Συρίαν καταληψόμενος τὰς περὶ Ἀπάμειαν δυνάμεις, - - ἐλευθεροῖ μὲν Ἀπάμειαν τῆς πολιορκίας. *Caſſius in Syriam venit occupaturus copias, quæ circa Apameam erant, - - - & Apameam obſidione liberauit.* Quod etiam Dio Caſſius lib. XLVII pag. 342 narrat, voluiſſe Baſſum τὴν Ἀπάμειαν ὁρμητήριον οἱ τοῦ πολέμου facere, id eſt *Apameam ſibi ſubiicere, vt inde bellum aduerſariis ſuis inferret.* Hæc ſatis ſint de Apamea, ſi vnum eius ciuitatis nummum adie-

cero, qui ita est expressus: ΑΠΑΜΕΙΑϹ ΤΗϹ ΙΕΡΑϹ ΚΑΙ ΑϹΥΛΟΥ, cum elephantis effigie: quo illustratur, quod supra ex Strabone de elephantis Seleuci, & ex Sozomeno de templo Apamensi, ab ethnicis contra Christianos defenso, dictum fuit.

XL.

Ab vrbe Apamea circumiectam regiunculam Ptolemæus Ἀπαμηνὴν, *Apamenen* vocat, in eaque, præter metropolim, ponit Ναζάμα (Palat. cod. Ναζαβα) *Nazama* siue *Nazaba*, obscurum: & *Thelmenissum*, æque incognitum oppidum: vnam autem nobiliorem vrbem Ἔμισσαν, *Emissam.* Scribitur varie: geminato sibilo Ἔμισσα, *Emissa*, auctoribus Ptolemæo atque Stephano: quæ scriptura Salmasio in Vopisci Aurelianum videtur vera, quia Stephanus cum Λάρισσα, *Larissa*, vocabulum comparet. Idem tamen chorographus fatetur, Dionysium poetam scripsisse simplici Ἐμίσων πόλιν, cuius versus intercidit, seruatus autem ab interprete Auieno: & alios Ἔμεσαν scribere per E, etiam feminea forma, quum videatur plurale nomen fuisse. Hæc ex Stephano Si vero ex nummis iudicandum est, Ἔμισα, *Emisa* scriptura erit verior: vt Antonini Pii, ΕΜΙϹΗΝΩΝ, *Emisenorum:* & Iuliæ Domnæ ac Caracallæ, ΕΜΙϹΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑϹ: & Elagabali, ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΕΜΙϹΩΝ ΗΛΙΑ ΠΥΘΙΑ, quem de ludis ex Græcia petitis interpretatur Harduinus. Alii per E scripserunt, aut inconstantes per I vel E. Strabo lib. XVI pag. 518 τὸ Ἐμεσηνῶν ἔθνος, *gens Emesenorum:* & Plinius lib. V cap. XXIII *Emesenos:* & Festus Auienus v. 1084

- - - *Emesæ fastigia celsa renident:*

vt Salmasius dicto loco emendatius edidit. nam corrupte in libris *Emesus fastigia.* Herodianus lib. V cap. III exitu alio, ἀπὸ Ἐμέσου καλουμένης πόλεως, *ex Emeso, oppido ita vocato;* vt primus casus sit Ἔμεσος. Zosimus lib. I c. X Elagabalum Ἐμισηνόν τι μειράκιον, *Emesenum adolescentulum:* at cap. XXXIX διατρίβων κατὰ τὴν Ἔμισαν, *degens Emisæ;* & cap. LI ἐπὶ τὴν Ἔμισαν ἀνεχώρησαν, *Emisam discessit:* & cap. LIV περὶ τὴν Ἔμισαν, *circa Emisam:* & mox, Ἐμισηνοὺς, *Emisenos:* atque ita MS. quoque Sylburgii variabat. Iulianus. Petauii, in Cæsaribus de Elagabalo pag. 15 τὸ ἐκ τῆς Ἐμέσης παιδάριον, *puer Emesenus;* & sic etiam Sylburgius pag. 836. At idem Petauius Misopogone pag. 89 Ἐμισηνοί, *Emiseni:* vtrobique ἰῶτα habet vir exactissimus Ezech. Spanhemius, tam in Cæsaribus pag. 313, quam Misopog. pag. 357. Latini perinde variant. Ammianus lib. XIV cap. XXVI [Valesii cap. VIII] *Emissa & Damascus:* at lib. XXVI cap. XVIII [Valesf. VI extr.] *ab Emesa Heliogabalus exivit Antoninus.* Vopiscus Aureliano cap. XXV *Emessam victor Aurelianus ingressus est.*

2. Ex hisce celebritas vrbis, quam tot scriptores memorarunt, luculentissime adparet: etiam patriam fuisse Elagabali imperatoris: addit Strabo, Sampsiceranum eiusque filium Iamblichum genti Emesenæ imperasse. Situm iuxta Orontem & prope Libanon montem (cuius caussa Stephanus Φοινίκης Λιβανησίας, *Phœnices Libanusiæ* vrbem dixit) ex Dionysii deperdito loco, cuius & Stephanus meminit, sic descripsit Festus Auienus a versu 1083

Vrbs mediis Apamea dehinc consurgit in aruis,
Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fouent, Emesæ fastigia celsa renident.
Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras
Turribus in cælum nitentibus. incola claris
Cor studiis acuit. - - - - -
Denique flammicomo deuoti pectora Soli
Vitam agitant. Libanus frondosa cacumina turget.
Et tamen his certant celsi fastigia templi.
Hic se indit iuxta tellurem glaucus Orontes.

Templum illud erat Elagabali dei, id est Solis, vt vel ex solo Herodiano constat loco antea indicato. vt alios scriptores vitæ Elagabali Antonini taceamus. Nec ignotus potest situs esse, quia hodie, vt nomen prodit, vocatur *Hamsa*, vocabulo ex *Emesa* contracto. quod Constantinus Porphyrogennetus confirmat cap. XXV p. 59 τὸ Χέμψ, ἤτοι τὸ Ἔμεσσα, *Chemps, hoc est Emessa.*

XLI.

Hæc vrbs *Emesa* siue *Emissa* subiacet Apameæ in austrum: in septemtrionem vltra lacum *Lysias* Strabonis, de qua dicto loco: ἡ Λυσιὰς, ὑπὲρ τῆς λίμνης κειμένη, τῆς πρὸς Ἀπαμείᾳ, *Lysias, quæ trans lacum Apamenum sita est:* intra Apameam & Emesam interiacent ad Orontem *Larissa*, Apamææ proxima; *Arethusa*, propior Emesæ: media inter has *Epiphanea*. Zosimus de his lib. I cap. LII δέχεται αὐτὸν Ἀπάμεια καὶ Λάρισσα καὶ Ἀρέθουσα, *excipiebat ipsum* [Aurelianum] *Apamea, & Larissa, & Arethusa.*

XLII.

Ptolemæus, qui paruam prouinciam Apamenen constituerat, reliquas Epiphaneam, Larissam, quibus Arethusam poscit situs addi; censet in Casiotide, quæ fere Seleucis illa Strabonis est. Ἐπιφάνεια, *Epiphanea*, iuxta Antonini itinerarium inter Larissam sita & Arethusam pari vtrimque XVI M. P. interuallo: vnde Plinii *Epiphanenses* sunt lib. V cap. XXIII. Oronte fluuio adluitur, quod nos ciuis eius ac alumnus Euagrius Scholasticus docet lib. III cap. XXXIV. Postquam τοὺς ὑπὸ Ἀπάμειαν ἱερέας, *episcopos sub Apamenorum ecclesia* (erat enim metropolis Syriæ Secundæ Apamea) recessisse a Seueri Antiocheni communione dixerat, addit, Κοσμᾶς τὴν ἡμετέραν ἐπισκοπῶν Ἐπιφάνειαν, ἣ τὸν Ὀρόντην σύνοικον ἔχει, καὶ Σεβηριανὸς Ἀρέθουσαν τὴν ἀστυγείτονα, *Cosmas episcopus nostræ Epiphaniæ, quam Orontes fluuius adluit; & Seuerianus, episcopus vicinæ vrbis Arethusæ*, libellum ad Seuerum miserunt. In Conciliis quoque Niceno & Constantinopolitano I. huius Epiphaneæ episcopi subscripserunt.

XLIII.

Inter Apameam & Epiphaneam media *Larissa* est, vrbs, vt nomen fert, Macedonica. Strabo lib. XVI p. 518 inter Apameæ περιοικίδας *circumiacentes* vrbes primam nominat Λάρισσαν, *Larissan.* Plinius dicto loco *Lari-*
seos

ſæos memorat. Appianus Bell. Syr. pag. 201 inter vrbes Syriæ, quibus Græca nomina indiderint Macedones, *Arethuſam, Chalcidem, Lariſſam* nominat.

XLIV.

Arethuſa autem inter Emeſam ſita & Epiphaneam, ideoque, quod iam diximus, Epiphaneenſis Euagrius ἀςυγείτονα, *vicinam vrbem* adpellavit: & Zoſimus, itidem verbis paullo ante prolatis, vna ſerie coniunxit *Apameam, Lariſſam, Arethuſam.* Strabo dicto lib. pag. 518 ἡ Σαμψικεράμυ Ἀρέθυσα, *Sampſicerami Arethuſa*, in cuius tyranni, ex Pompeii hiſtoria noti, poteſtate fuit. Theodoritus lib. III Hiſt. eccl. cap. VII Marcus ὁ Ἀρεθυσίων ἐπίσκοπος, *Arethuſiorum epiſcopus.* Et Sozomenus lib. III cap. X ὁ Μάρκος ὁ Ἀρεθύσης τῆς Συρίας, *Marcus Arethuſæ, quæ in Syria eſt, epiſcopus.* Idem lib. V cap. X οἱ τὴν Ἀρέθυσαν τῆς Συρίας οἰκοῦντες, *qui Arethuſam Syriæ incolunt:* & poſt paullo, Ἀρεθύσιοι Μάρκον τὸν γενόμενον αὐτῶν ἐπίσκοπον, ἐλεεινῶς διεχρήσαντο, *Arethuſii Marcum, epiſcopum ſuum, miſerabiliter interfecerunt.*

XLV.

Ceterum, omnium fere oppidorum ac vrbium, circa Orontem fluuium poſitorum, & ſitum & diſtantias, iter Antonini ab Antiochia ad Emeſam ita habet diſpoſitas.

Antiochia			
Niaccaba	M.	P.	XXV
Caperturi	M.	P.	XXIIII
Apamiam	M.	P.	XX
Lariſſam	M.	P.	XVI
Epiphaniam	M.	P.	XVI
Arethuſam	M.	P.	XVI
Emeſam	M.	P.	XVI.

XLVI.

Hæc ſunt, quæ ad Strabonis Seleucidem poſſunt referri: Ptolemæus Caſiotidi ſuæ addit *Raphaneas, Antaradum, Marathum, Mariamen, Mamugam.* Ex his Ῥαφανέαι, *Raphaneæ* ipſi dictæ pluraliter, ſitæ inter Antaradum & Orontem. Notitiæ etiam pluralem numerum, quamquam corrupte, habent in Syria Secunda; Hieroclis Ῥεφαναὶ, *Rephanæ:* alia, p. 159, Ῥαμφανέαι. *Ramphaneæ.* In Peutingeriana ſcribitur *Raphanis.* Ioſephus l. vlt. de Bello Iud. cap. XIII Græce, XXIV Latine, p. 976 de fluuio neſcio quo Sabbatico: ῥεῖ μέσος Ἀρκαίας τῆς Ἀγρίππα βασιλείας, καὶ Ῥαφαναίας; *fluit medius inter Arcæam regni Agrippæ, & Raphanæam.*

2. De Arcæa in Phœnice dicemus: fluuius ille Ioſephi, qui ſeptimo quoque die exareat, fabuloſus eſt, vt alius Iudæorum in vlteriori oriente. De *Antarado* diximus ſupra, quum oram legeremus, Aradum inſulam explicantes.

XLVII.

Marathus, Μάραθος, e regione inſulæ Aradi poſita. Arrianus lib. II Exped.

Exped. Alex. pag. 119 *Alexander ei tradidit* τὴν Ἄραδον τὴν νῆσον, καὶ τὴν Μάραθον τὴν καταντικρὺ τῆς Ἀράδου ἐν τῇ ἠπείρῳ ᾠκισμένην, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, *Aradum insulam, & Marathum, ex aduerso Aradi in continente sitam, vrbem magnam atque opulentam.* In eadem vrbe *Maratho* quum Alexander esset, legati Persici cum litteris regis ipsum adierunt. Præter Arrianum, qui hoc narrauit, etiam Curtius lib. IV cap. I *quo* [Stratone Aradi rege] *in fidem accepto, castra mouit* [Alexander] *ad vrbem Marathon. Ibi illi litteræ a Dario redduntur.* Plinius lib. V cap. XX *Marathos, contraque Arados septem stadiorum oppidum & insula.* Strabo XVI pag. 518 Μάραθος πόλις ἀρχαία Φοινίκων κατεσπασμένη· τὴν δὲ χώραν Ἀράδιοι κατεκληρούχησαν, *Marathus, antiqua Phœnicum vrbs, nunc exhausta: agrum autem eius sorte diuisum Aradii tenent.* Quæ caussa est, cur neque in Notitiis, neque itinerariis recenseatur.

2. Ἔνυδρα, *Enydra* Strabonis post Aradum, ante Marathum narrata, in hoc tractu fuerunt; sed prætermissa ab aliis.

XLVIII.

Mariame autem Ptolemæi, quam ab austro Raphaneis adposuit, in latitudine vrbis Emesæ; hæc, inquam, notior est, & a pluribus memoratur. Ptolemæus & Hierocles Μαριάμη, *Mariame* scripserunt: Notitia altera M duplicato Μαριάμμη, *Mariamma*; qua forma Plinius lib. V cap. XXIII *Mariammitanos* nominat, habitatores Mariammææ. Dupplicat litteram etiam Arrianus lib. II loco ante ostenso, vbi refert, Alexandrum Stratoni, Aradi insulæ regulo, præter Marathum, dedisse etiam Μαριάμμην πόλιν, *oppidum Mariammam.* Stephanus chorographus syllabam addit, Μαριαμμία πόλις Φοινίκων, *Mariammia oppidum Phœnicum:* cuius incolæ sint Μαριαμμῖται, *Mariammitæ.* Decreuit, vt videtur iniuria temporum: ideoque vicus vocatur in Fastis Siculis pag. 642 de Gelasino martyre: τὸ λείψανον αὐτοῦ ἀπήγαγον εἰς τὴν κώμην τὴν λεγομένην Μαριάμμην, *reliquias eius deportarunt in vicum Mariammam*, vnde oriundus erat. Vltima Ptolemæi *Mamuga* aliunde non potest facile vel tenui luce illustrari.

SECTIO III.

CYRRHESTICA.

XLIX.

Cyrrhestica interior regio est Syriæ inter Seleucidem, Commagenen & Euphratem. nam eo vsque orientalem terminum Ptolemæus profert. Nomen originis est Macedonicæ, quod in Macedonia vrbs *Cyrrhus* fuit, & populus *Cyrrhestæ*. Caput regionis huius Syriacæ est Κύῤῥος, *Cyrrhus*, vt Ptolemæus & Stephanus scripserunt; & ex Latinis Plinius, Tacitus, & auctor Itinerarii, R geminato; quod etiam nummi in nomine gentis Κυῤῥηστῶν custodiunt: quæ sine dubio antiqua & genuina scriptura est, ideoque alteri Κύρος, *Cyrus*, quæ in multis etiam libris adparet, præferenda.

L.

L.

Regio ipſa dicitur *Cyrrheſtica*, Κυῤῥηστική: & populus *Cyrrheſtæ*, Κυῤῥησταὶ, per η *eta*, ſecus ac Stephanus ſcripſit Κυῤῥέστης: quia in nummis Traiani & Antonini Pii eſt ΚΥΡΡΗCΤΩΝ, *Cyrrheſtarum*, *e* longo. Cicero lib. v ad Attic. ep. XVIII *hoſtis in Cyrrheſtica, quæ Syriæ pars proxima eſt prouinciæ meæ.* Plinius lib. v cap XXIII *Cyrrheſtice Cyrrhum, Gazatas, Gindarenos, Gabenos,* habet. In Ptolemæi libris per *iota* legitur. Κυῤῥιστική, *Cyrrhiſtica*, praue, ut ex nummis vidimus, quibus primariæ vrbis ciues (vnde populus & regio nominatur) ΚΥΡΡΗCΤΑΙ ſunt. Nec Strabonis libri mendo carent, qui Κυρηστικὴ, littera ſimplici, referunt; quum tamen ibidem recte ſcriptum Ἀθηνᾶς ἱερὸν Κυῤῥηστίδος, *Mineruæ Cyrrheſticæ* fanum, quæ ibi locorum religioſius colebatur. Strabonis enim ætate vrbem ipſam Κύρον, *Cyrum* fuiſſe vocatam, non adduci poſſum vt credam.

LI.

Vrbs enim Κύῤῥος, *Cyrrhus* eſt, ad æmulationem vrbis in Macedonia ſic adpellata. Stephanus Byzantius, Κύῤῥος πόλις Συρίας, *Cyrrhus, vrbs Syriæ.* atque ita etiam ſcripſit Plinius & Ptolemæus, vt ſupra vidimus. Tacitus annali II cap. LVII *Cyrri demum apud hiberna decumæ legionis conuenere* Germanicus Cæſar & Piſo. Peutingeri Tabula *Cyrro*. Poſteriores alii Κύρος, *Cyrus* ſcripſerunt, Chriſtiani maxime, fabula forſan decepti, quam Procopius lib. II Aedific. cap. XI prodit, ab Iudæis conditam in honorem Cyri liberatoris fuiſſe. Notitiæ veteres Κύρος, *Cyrus* habent. Euagrius lib. I cap. X ὁ τῆς Κυρεστῶν ἐπισκοπήσας Θεοδώριτος, *eccleſiæ Cyreſtarum epiſcopus Theodoritus.* Et ipſis libris huius Theodoriti præſcriptum eſt ἐπισκόπου Κύρου, *epiſcopi ciuitatis Cyri.* Patria Auidii Caſſii, qui aduerſus Marcum Antonium rebellauit. Dio, aut Xiphilinus potius, in Marco: ὁ δὲ Κάσσιος Σύρος μὲν ἐκ τῆς Κύρου ἦν, *Caſſius* [Auidius] *Syrus ex ciuitate Cyro erat.* Ex quo corrigendus eſt Capitolinus in Marco cap. XXV *nec Cyprum voluit videre, ex qua erat Caſſius.* lege *Cyrrum*, quod Caſaubonus etiam obſeruauit.

2. Vetus nomen, antequam ſuum Macedones imponerent, ignoratur. Gennadius de Script. eccleſ. cap. LXXXIX *Theodoretus Cyri ciuitatis epiſcopus: a Cyro enim rege Perſarum condita ſeruat hodieque apud Syriam nomen auctoris.* Sed quod antiquiores ſilent, valde ſuſpectum hoc teſtimonium eſt. Situs ex Itinerario cognoſcitur, itinere a Cyrrho Emeſam:

Cyrrho		
Minnizam	M. P.	XX
Beroam	M. P.	XXII
Chalcida	M. P.	XVIII
Arram	M. P.	XX
Cappareas	M. P.	XXIII
Epiphaniam	M. P.	XVI

Arethu-

Arethusam	M. P.	XVI
Emesam	M. P.	XVI.

Adde sequens iter, quod a Doliche Serianem ducit per Cyrrhon, Minnizam, Beroam, Chalcida. Multum ergo in septemtrionem supra Chalcidem & Beroam remouetur: quo situs a Ptolemæo adscriptus (cuius fortasse numeri prauati sunt) falsitatis arguitur.

7. Chorographus ille Byzantius arcem huic vrbi addit nomine *Gindarum:* Κύῤῥος, inquit, πόλις Συρίας, ἡ ἀκρόπολις Γίνδαρος; Berkelius & Pinedo legendum censent, ἧς, *cuius*, vt sensus exigit. id est, *Cyrrhus oppidum Syriæ, cuius arx est Gindarus.* Ex Strabone hausit, sed male intellecto. Ait enim ille post Commagenæ & Antiochiæ descriptionem, συνάπτει τούτοις ἡ Κυρηστικὴ μέχρι δεῦρο παρατείνουσα. ἐνταῦθα δ' ἐςὶ πόλις Γίνδαρος, ἀκρόπολις τῆς Κυρηστικῆς, *His connexa Cyrrhestica, eo vsque extensa. Illic est oppidum Gindarus, arx Cyrrhesticæ.* Non ait Gindarum arcem Cyrrho coniunctam esse, sed (si salua lectio est) propugnaculum & munimentum regionis. Et Plinius ac Ptolemæus longe a Cyrrho reducunt Gindarum, vt supra in finibus Commagenæ, quo Plinius refert, exposuimus.

LII.

Deinde ex notioribus *Heraclea* Ptolemæi est, quam itidem ad fines Commagenæ ponit, supra Hierapolim & Berœam, septemtrionem versus. Strabo dicto lib. XVI pag. 517 Πρὸς ἕω ὁ Εὐφράτης ἐςὶ, καὶ ἡ Βαμβύκη, καὶ ἡ Βέροια, καὶ ἡ Ἡράκλεια τῇ Ἀντιοχείᾳ. - - - - διέχει δὲ ἡ Ἡράκλεια ςαδίους εἴκοσι τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἱεροῦ. *Ad orientem Antiochiæ est Euphrates, & Bambyce, & Beræa, & Heraclea: - - - - Heraclea autem abest viginti stadiis a fano Mineruæ Cyrrhestidis.*

LIII.

Succedit in austrum *Hierapolis*, quæ *Bambyce* olim dicta fuit, vt modo etiam Strabo adpellauit. Plinius lib. V cap. XXIII *Cœle habet Apamiam, Marsya amne diuisam a Nazerinorum tetrarchia: Bambycen, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris vero Magog. Ibi prodigiosa Atargatis, Græcis autem Derceto dicta, colitur.* De diua illa, quæ forsan ἱερᾶς πόλεως, *sanctæ vrbis* nomen attulit, * Strabo lib. XVI extremo: *Multæ sunt barbarorum nominum* μεταπτώσεις, *mutationes, quemadmodum - - - -* Ἀταργατὴν τὴν Ἀθάραν ἐκάλεσαν· Δερκετὼ δ' αὐτὴν Κτησίας καλεῖ, *Atagatèn vocarunt Atharan: quam Ctesias adpellat Derceto.* Aelianus lib. XII Hist. Animal. cap. II Κατὰ τὴν πάλαι Βαμβύκην, καλεῖται δὲ νῦν Ἱεράπολις Σελεύκου ὀνομάσαντος τοῦτο αὐτὴν, ἰχθύες εἰσὶν ἱεροὶ, *Ad Bambycen olim adpellatam, quam Seleucus Hierapolim nuncupauit, sunt pisces sacri.* De his piscibus refert, turmatim ire, duce prænatante, & inter se mire conspirare & colere quasi amicitiam, τῆς θεοῦ τὴν ὁμόνοιαν καταπνεούσης, *dea illam consensionem adflante.* Hæc illa *Atargatis* est siue *Derceto*, vt Plinius cum Strabone adpellauit: & quod hic etiam *Atharan* dici adiecit, inde quidam coniiciunt, Ἀσθάραν, *Astharan* forte, vt cum *Astarte* siue *Astoreth*, Syrorum dea, conueniat,

* Dicitur etiam ἱερὰ simpliciter. Vid. Lucian. de dea Syria, a princip.

niat, legendum esse. Opulentum huius fanum fuit, vt in eius thesauris ponderandis M. Crassus aliquot dies, quum in Parthos pergeret, consumserit. Appianus Parthic. pag. 223 *τὰ χρήματα τῆς ἐν ἱερᾷ πόλει θεοῦ σαθμοῖς καὶ τρυτάναις μεταχειριζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, sacras deæ Hierapolitanæ pecunias trutina & pondere expendens per multos dies.*

2. Illustris ciuitas fuit & magni nominis, præsertim æuo posteriori, quo Euphratensis Syriæ facta est. Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXVI *Commagena, nunc Euphratensis, clementer adsurgit, Hierapoli, Vetere Nino; & Samosata, ciuitatibus amplis illustris.* Videtur auctore, nescio quo, dicere, Hierapolim olim Ninum adpellatam fuisse, sed ægre id doctis persuaserit, qui Bambycen nomen vetus, non aliud, cognitum habent: neque alia in Syria *Ninus* reperitur, nisi quod Philostratus lib. I cap. XIII *ἀρχαίαν Νῖνον, veterem Ninum* inter Antiochiam & Zeugma videtur collocare. Sed æque hic suspectus est, aut suspecto & incerto vsus auctore. Procopius lib. II de Aedific. cap. IX in Euphratesiæ descriptione: *τὴν Ἱερὰν πόλιν, ἥπερ ἁπασῶν πρώτη τῶν τῇδε τυγχάνει οὖσα, Hierapolim, quæ omnium eo tractu vrbium est princeps ac nobilissima.* Et Ammianus lib. XXIII cap. IV vocat *ciuitatem capacissimam.*

3. Zosimus positionis rationes nobis turbat, quum lib. III cap. XII de Iuliano, Antiochia egresso, scribit: *Πέμπτῃ τὴν Ἱεράπολιν ἡμέρᾳ καταλαβών· ἔνθα ἐδει τὰ πλοῖα πάντα συνδραμεῖν, quinto die Hierapolim venit, vbi cunctas naues conuenire iusserat,* Samosatis, & aliis ex locis, quibus in Euphrate nauigatur. Quis non existimet, ad Euphratem Hierapolim sitam, vt naues ibi conuenire potuerint? Sed longe a flumine reduxit Ptolemæus: Strabo quatuor schœnis. * Ita enim lib. XVI pag. 515 *ὑπέρκειται τοῦ ποταμοῦ σχοίνους τέτταρας διέχουσα ἡ Βαμβύκη, ἣν καὶ Ἔδεσσαν καὶ Ἱερὰν πόλιν καλοῦσιν, ἐν ᾗ τιμῶσι τὴν Συρίαν θεὸν τὴν Ἀταργάτιν. Supra amnem* [Euphratem] *sita, quatuor schœnis ab illo remota, Bambyce, quam & Edessam & Hierapolim vocant, in qua Syriam deam Atargatin colunt.* Clarius distantiam definit Tabula Peutingeriana, plenis verbis perscriptum habens,

Ab Hierapoli Zeugma mil. pas. XXIIII
Ab Hierapoli Ceciliana mil. pas. XXIIII.

Iam vero & Zeugma & Cæciliana sunt Euphrati, vt supra vidimus, adposita. Ammianus lib. XXIII cap. IV Iulianum dicit *Hierapoli, contractis copiis omnibus* [non nauibus] *Mesopotamiam propere signa commouisse. denique cum exercitu, Euphrate nauali ponte transmisso, venisse ad Batnas municipium Osdroenæ.* Aut ergo Zosimus aberrauit, aut *ἔνθα, ibi,* solito laxius intellexit, vt e regione huius vrbis, siue contra illam, naues in Euphrate conuenisse significaret.

4. Tandem etiam de nummis huius ciuitatis est quod adiiciamus: qui sane egregii sunt, percussi sub Traiano, Antonino Pio, Caracalla, Alexan-

* Vid. Lucian. de dea Syria init.

Alexandro, Philippo, cum inſcriptione: ΘΕΑΣ ΣΥΡΙΑΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, *Deæ Syriæ Hierapolitarum.*

LIV.

Inter Hierapolim & Antiochiam eſt *Beræa*, Βέροια, quam ita locat Procopius lib. II Belli Perſici cap. VII, Βέροια Ἀντιοχείας καὶ Ἱερᾶς πόλεως μεταξὺ κεῖται, δυεῖν δὲ ἡμερῶν ὁδῷ εὐζώνῳ ἀνδρὶ ἑκατέρας διέχει, *Beræa inter Antiochiam & Hierapolim ſita, eo interuallo ab vtraque diſtat, quod biduo percurrat expeditus viator.* Quod ſi eſt, Ptolemæi diſpoſitio immutanda erit, qui longitudinis differentiam Antiochiæ & Berœæ duos integros gradus fecit: Berœæ & Hierapolis,* quadrantem vnius gradus. Stephanus Byzantius: Βέροια, - - - ἔστι καὶ πόλις Συρίας, λέγεται καὶ Βερόη. οἱ δ' ἐγχώριοι, Βερόειαν *Beræa: - - - eſt quoque vrbs Syriæ, quæ & Beroa dicitur: indigenæ Beroëam vocant.* Incolas Plinius dixit *Beræenſes*, ex ſcriptura Βέροια, *Beræa*, quæ etiam Notitiarum eſt. Appianus (tam Car. Stephani pag. 86, quam Tollii pag. 201) hoc nomen ρ duplici ſcriptum habet. ἔστιν, inquit, ἐν τῇ Συρίᾳ πολλὰ Μακεδονικῶν πολισμάτων ὀνόματα, Βέῤῥοια, Ἔδεσσα, Πέρινθος, cetera: hoc eſt, *ſunt in Syria multa Macedonicarum vrbium nomina, Berræa, Edeſſa, Perinthus*, &c. Atque ita etiam poſteriorum quidam ſcribunt, Cedrenus & alii. Sed verior ſcriptura cum ſimplici littera, quia in nummis ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ, Traiani apud Patinum pag. 184; Antonini Pii, apud Harduinum. Nec ipſa vrbs Macedoniæ, a qua nomen habet illa Syriæ, aliter, quam Βέροια, Act. Apoſt. XVII, 10, 13 ſcribitur.

2. Aliquot ſæculorum eſt traditio Berœam eſſe, quod hodie celebratur, emporium *Aleppo.* Nicetas Choniata in Ioanne Comneno cap. VII ἐπιστὰς τῷ Χάλεπ, τὸ δὲ ἐστιν ἡ παλαιὰ λεγομένη Βέῤῥοια, *acceſſit ad Chalep, quod eſt olim ita dicta Berræa.* Et Nicephorus Calliſtus lib. XIV cap. XXXIX Εὐστάθιος ἀπὸ Βεῤῥοίας, εἴη δ' ἂν αὕτη τὸ Χάλεπ, *Euſtathius a Berræa, quæ ipſa Chalep* hodiernum. Quod etiam his maior Io. Zonaras in Romano Lacapeno videtur cenſuiſſe. Nam dicit, hunc imperatorem miſiſſe exercitum, qui Chamadam, ὃς τοῦ Χάλεπ ἐκράτει, *Chalepi tyrannum* ſuperaret: hoc autem poſt cladem iterum rebellante, miſſus, qui denuo eum vicit, καὶ τὴν Βέροιαν, ἄτερ τῆς ἀκροπόλεως ἐξεπόρθησεν, & *Beræam* [principem eius vrbem, quæ ſupra Chalep dicebatur] *ſine arce tamen, vaſtauit.* Adſentitur Holſtenius in Steph. & Ortelium, & ex nomine Χάλεπ fluxiſſe adpellationem *Aleppo*, quæ hodie trita eſt, indubitanter adfirmat. Quæ ſi ita ſunt, non poteſt locus Berœæ obſcurus eſſe, ſi modo ipſa ſedes emporii Aleppo in recentibus tabulis eſſet certius conſtituta, quæ mire variant, quod mireris in loco ab Europæis quotidie frequentato. Aiunt vero fide digniores, Aleppo a mari ſeu Alexandretta abeſſe bidui itinere, ſiue leucis XXVIII. De latitudine poſtea ex veteri intinerario aliquid proferemus.

LV.

Quæ præterea Cyrrheſticæ a Ptolemæo attribuuntur, obſcuriora ſunt omnia:

* Βερόη Nonni Dionyſiac. XLI tantopere prædicata eſt Berytus, de qua vid. infra § LXXXIX huius Capitis.

omnia: a ſeptremtrione, *Ariſeria*, *Regias*, *Ruba*, *Niara:* in auſtrum vergentia, *Paphara*, *Thæna*. E quibus, quæ in ſeptemtrionem inclinant maxime, Commagenæ potius adſcribenda videntur: quemadmodum quæ ad Euphratem ſunt Zeugma, Cæciliana, itidem a Ptolemæo Cyrrheſticæ tributa, ſupra Commagenæ vindicauimus. Quæ relinquuntur infra Cæciliana, Cyrrheſticæ a Ptolemæo data, etiam ignota ſunt, *Bethammaria*, *Gerra*, *Arimara*, *Eragiza:* niſi Bethammaria eſt *Bemmaris* Itinerarii: ſed loco non conueniunt, quia Bemmaris eſt ſupra Zeugma; Bethammaria infra illud & Cæciliana. Iter a Cyrrho Edeſſam, rem illuſtrabit:

Cyrrho		
Ciliza	M. P.	XII
Abarara	M. P.	X
Zeugma	M. P.	XXII
Bemmarim	M. P.	XL
Batnas	M. P.	VIII
Edeſſam	M. P.	X.

Etiam dubium ex hisce eſt, in Syria Bemmarim illam fuiſſe, nec potius in Meſopotamia aut Osdroëna: quia Batnæ trans amnem ſunt, quem haud dubie Cyrrho Edeſſam profecturi traiecerunt in Zeugmate.

LVI.

Aliud autem oppidum, *Minniza*, ſiue *Minica*, occurrit itinere a Cyrrho Emeſam, quod verius Cyrrheſticæ adſcripſeris; quod etiam repetitur itinere a Doliche Serianem:

Cyrrho		
Minnizam	M. P.	XX
Beroam	M. P.	XXII
Chalcida	M. P.	XVIII &c.

SECTIO IV.

CHALCIDENE.

LVII.

Chalcidene, ſiue *Chalcidica*, eſt regio Syriæ, cuius *Chalcis* vrbs eſt primaria. Mediterranea tota eſt, nec etiam Euphratis attingit ripam, Chalybonitide interiacente: ab occaſu habet Antiochidem ſiue Seleuciæ regionem: a ſeptemtrione Cyrrheſticam: ab auſtro Apamenen & Cœleſyriam. Ptolemæo dicta Χαλκιδικὴ, *Chalcidice;* Plinio lib. V cap. XXIII *Chalcidene*. De Cœle enim, quam longiſſime extendit, dicit habere, præter alia, & *Chalcidem, cognominatam ad Belum; vnde regio Chalcidene, fertiliſſima Syriæ.* Huius regulus fuit Ptolemæus Mennæi filius, de quo Ioſephus lib. XIV cap. XIII Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου, δυναστεύων Χαλκίδος τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει, *Ptolemæus Mennæi filius, dynaſta Chalcidis, quæ ſub Libano monte eſt.* Idem lib. XX cap. III de Herode, Agrippæ maioris fratre, (qui ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ in nummo Seguini cognominatur] ὁ τῆς Χαλκίδος βασιλεὺς Ηρώδης, *Chalcidos rex Herodes.*

2. Diuerſa cognomenta ab Belo & Libano petita videri poſſint, quaſi duas vrbes Chalcides in Syria ſtatuminarent: quæ vero vnica eſt, aliter atque aliter ab adiacentibus locis denominata, ad Belum vel montem vel fluuium verſus poſita, de quo ſupra in Seleucia ad Belum diximus: ab alio latere proſpiciens montem Libanum. Nec quiſquam de gemina Syrorum Chalcide mentionem fecit, ſed vnam eamdemque & Plinius & Ioſephus intelligunt, quæ Chalcidenes regionis caput fuit, & regulis ſedem ſub Romanis præbuit. Strabo lib. XVI p. 519 in montanis campi Marſyæ locat, per quem haud dubie flumen Marſya decurrit, & campo nomen dat. Poſtquam enim de πεδίων πρώτῳ τῷ Μάκρᾳ, *primo camporum Macra* dixerat, ſubdit: μετὰ τὸν Μάκραν ἐστὶν ὁ Μαρσύας, ἔχων τινὰ καὶ ὀρεινὰ, ἐν οἷς ἡ Χαλκὶς, ὥσπερ ἀκρόπολις τοῦ Μαρσύου, *Poſt Macram eſt* [campus] *Marſyas, habens etiam montana quædam, in quibus eſt Chalcis, arx & munimentum campi Marſyæ.* Longe producit hunc campum, eiusque ἀρχὴν, *initium* a Laodicea ad Libanum ſita, * petit. Stephani Χαλκὶς τετάρτη, *quarta huius nominis*, eſt πόλις ἐν Συρίᾳ, κτισθεῖσα ὑπὸ Μονικοῦ τοῦ Ἄραβος, *vrbs Syriæ, condita a Monico Arabe.* Situm ſupra ex Antonini Itinerario, itinere a Cyrrho Emeſam oſtendimus: nunc aliud a Doliche Serianam, quod idem demonſtrat, lubet adiungere:

Doliche			
Cyrrhon	M.	P.	XXIIII
Minnizam	M.	P.	XXIIII
Beroam	M.	P.	XX
Chalcida	M.	P.	XV
Andronam	M.	P.	XXVII
Serianem	M.	P.	XVIII.

3. Nummi exſtant Traiani & Hadriani apud Patinum pag. 184 & 202, ſignati ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ, quos de Syrorum Chalcide vir maximus Ezech. Spanhemius interpretatur, quia *Flauiæ* cognomen & aliis in Syria & Palæſtina vrbibus adiiciatur.

LVIII.

Reliqua oppida Ptolemæi in Chalcidena ſunt *Aſaphidama, Tolmideſſa, Maronias*, (Μαρωνιὰς) *Coara.* Obſcura omnia. Prima in Tabula Agathodæmonis tantum *Aſaph* dicitur: & *Maronias* Ptolemæi eſt alia ab Hieronymi *Maronia* in Vita Malchi ſub initium, quam *non grandem viculum* dicit, ab Antiochia XXX millibus diſtantem in orientem. Ptolemæus autem hæc oppida Chalcidicæ collocauit, vt ab Chalcide metropoli in auſtrum omnia eo ordine, quo iam narrata ſunt, ſuccedant; ſola Maronias in orientem ſimul declinet. *SECT. V.*

* Polybius V c. 45 Ἧκε πρὸς τὴν Λαοδίκειαν, ἀφ᾽ ἧς ποιησάμενος τὴν ὁρμὴν ὁ βασιλεὺς - - καὶ διελθὼν τὴν ἔρημον, ἐνέβαλεν εἰς τὸν αὐλῶνα τὸν προσαγορευόμενον Μαρσύαν, ὃς κεῖται μὲν μεταξὺ τῆς κατὰ τὸν Λίβανον καὶ τὸν Ἀντιλίβανον παρωρείας, συνάγεται δ᾽ εἰς στενὸν ὑπὸ τῶν προειρημένων ὀρῶν κ. τ. λ. *Inde Laodiceam venit, vnde profectus rex - - & loca deſerta emenſus impetum fecit in conuallem Marſyam dictum, quæ inter Libani & Antilibani radices iacet & ab vtroque hoc monte in anguſtum redigitur.* Adde inſequentia, vbi caſtellum *Brochos* & *Gerra* ex vtraque anguſtiarum parte iacere ſcribit. De quibus vid. Polybius etiam V c. 61.

SECTIO V.

CHALYBONITIS.

LIX.

Adiungit Chalcidicæ ab ortu idem Ptolemæus CHALYBONITIDEM, a *Chalybone* (Χαλυβὼν in recto est) primaria regionis ita adpellatam præfecturam: de qua vero æque nihil notum est, vt de ceteris a Ptolemæo circumiectis; quæ sunt *Acoraca*, *Derrhima*, *Spelunca:* & ad Euphratem *Barbarissus* & *Athis.* * Hæc sunt quæ in Chalybonitide Ptolemæus oppida enarrauit.

2. Ipsum caput *Chalybon* ita locauit, vt latitudinem habeat XXXV graduum: longitudinem LXXI cum triente. quæ si recte sunt posita; multum australior vrbs Chalybon fuit, quam hodie est emporium Aleppo, aut medio æuo Χάλεπ, *Chalep;* quod tamen nomen ex *Chalybon* deductum prauatione esse, atque sic eamdem vrbem Chalybonem & Aleppo; sunt qui persuasi nominis propinquitate non dubitent.

3. Et *Seriane* in hoc tractu fuit, cuius situm ex Itinerario monstratum modo vidimus.

SECTIO VI.

PALMYRENE.

LX.

Palmyrenen etiam regionem amplam & multis oppidis excultam Ptolemæus laudat, sed omnibus obscuræ sortis, nec ab alio auctore commemoratis, præter vrbem primariam, quæ nobilissima est. *Palmyra* enim a pluribus laudata, tam antiquis, quam illis, qui Odenathæ & Zenobiæ res, Galerii & Aureliani temporibus gestas, scripserunt. Plinius lib. V c. XXV *Palmyra vrbs nobilis situ, diuitiis soli, & aquis amœnis, vasto vndique ambitu arenis includit agros; ac velut terris exemta a rerum natura, priuata sorte inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque, & prima in discordia semper vtrimque cura. Abest a Seleucia Parthorum, quæ vocatur ad Tigrin,* CCCXXXVII *millibus passuum: a proximo vero Syriæ litore* CCIII *millibus: & a Damasco viginti septem propius;* hoc est CLXXVI. Sic ex MSS. Harduinus: alii augent numeros nimis quantum. Ptolemæus quoque scripsit Παλμύρα, *Palmyra:* etiam Zosimus lib. I cap. LIV & LXI; nec non Appianus lib. V Ciuil. & Procopius de Aedif. lib. II extremo; Zonaras in Aureliano: ac Latini, post Plinium, Vopiscus, & Pollio, & Tabula Peutingeriana; omnes hi vocali pænultima Græca Παλμύρα, *Palmyra* scribunt: solus Iosephus lib. VIII Antiquit. cap. II Παλμίρα, *Palmira.* Hic & originem Salomoni regi tribuit, ratus eam vrbem esse, quam rex ille in solitu-

* Epigramm. Græc. lib. III cap. εἰς ἄνδρας οὐκ ἐπισήμ. pag. 286
Νᾶσος ἐμὰ θρέπτειρα τύρος. πάτρα δέ με τεκνοῖ
Ατθὶς, ἐν Ασσυρίοις ναιομένα γαδάροις κ. τ. λ.

dine muniisse dicitur 1 Reg. IX, 18, & II Paralip. VIII, 4 τὴν πόλιν, inquit, οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, Θαδαμόραν ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσι Παλμιράν· *Hanc vrbem exstructam & moenibus validissimis munitam*, [Salomo] *Thadamoram adpellauit, quo nomine adhuc a Syris vocatur: Graeci autem nuncupant Palmiram.* Sed vnus nihil efficit (si omnino ita scripsit, nec mendum est) contra tantam Graecorum Latinorumque consensionem: quam cum primis corroborat marmoris, in Syria reperti, inscriptio, in qua est ΠΑΛΜΥΡΗΝΟΣ, *Palmyrenus*, vocali Graeca, apud Sponium Recherch. Curieus. pag. 59.

2. Situs vrbis a Plinio supra descriptus fuit: cui Iosephum addo, qui vnius diei itinere ab Euphrate dicit abesse: & Appianum Ciuil. lib. V pag. 1079 οὐ μακρὰν οὖσα ἀπὸ Εὐφράτου, *non longe ab Euphrate distare*, dicentem. Ptolemaeus longitudinem dat LXXI & dimidii; latitudinem XXXIV graduum. Procopius dicto loco in Phoenice quidem ponit, sed τῇ παρὰ Λίβανον, *ea, quae iuxta* (& vltra) *Libanum est*, vt ipse distinguit: non illa maritima, quam Primam Phoenicen illo tempore vocabant, quo altera orientalior *Phoenice ad Libanon* adpellabatur.

3. Floruit maxime Palmyrena ciuitas, quum, Gallieno imperium deserente, Odenathes Palmyrenus orientem seruaret, ab ipsis Romanis principibus, vt Trebellius Pollio in Gallieno cap. XII, & Salonino extremo tradit, adprobatus tamquam vindex imperii, & salutatus imperator. Augebatur per orientem eius imperium, vt exstincto illo vidua Zenobia omnem Syriam, Aegyptum, Cappadociam & ipsam Ancyram Galatiae possideret, Bithyniam etiam occupatura, nisi Aurelianus superueniens restitisset. Vide Zosimum lib. I cap. XLIV, XLV, L, & de Aegypto, in Aureliano Zonaram. Perquam etiam munita fuit Palmyra, siue a Salomone munimenta habuit, siue ab alio: ideoque φρούριον a Stephano vocatur, non quasi paruum castellum esset, sed vrbs instar castelli emunita, & πόλις μεγίστη, *vrbs amplissima*, vt illam dixit Flauius Iosephus. Videtur ornamentum vel instaurationem, aut incrementum aliquod ab Hadriano habuisse: quia Stephanus de ciuibus refert, οἱ αὐτοὶ Ἀδριανοπολῖται μετωνομάσθησαν, ἐπικτισθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, *iidem etiam Hadrianopolitae adpellati sunt, vrbe ab imperatore instaurata*, siue aucta. Atque ita *Hadrianopolim* nouam habemus in Syria. Quod etiam inscriptio illa, antea laudata, confirmat:

Λ. ΑΥΡ. ΗΛΙΟΔΩΡΟϹ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟϹ ΠΑΛΜΥΡΗΝΟϹ cetera.

L. Aurelius Heliodorus Antiochi F. Hadrianus Palmyrenus. HADRIANVS, interprete Sponio est *Hadrianien* Gallice, id est *Hadrianensis* siue *Hadrianopolitanus.*

4. Capta Zenobia, seruauit Aurelianus vrbem: postea quum rebellasset, Antiocho quodam (*Achillem* Vopiscus in Aureliano vocat c. XXXI) purpuram sumente; sine pugna vrbem cepit & deleuit. Zosimus cap. LXI ἀμαχητὶ τὴν πόλιν ἑλὼν, καὶ κατασκάψας, οὐδὲ τιμωρίας Ἀντίοχον ἄξιον διὰ τὴν εὐτέ-

εὐτέλειαν εἶναι νομίσας, ἀφίησι, *vrbem ſine prælio captam euertit, & Antiochum propter vilitatem ne ſupplicio quidem dignum cenſens, dimiſit.* Surrexit quidem, ipſo Aureliano iubente reſtitui, ſed ægre adeo, vt ἔρημος ἐπὶ πλεῖστον, *maiorem partem deſerta* Iuſtiniani temporibus eſſet, quod Procopius de Aedific. lib. II extremo adnotauit. In primis Solis templum diligentiſſime reparari voluit Aurelianus. Vide eiusdem epiſtolam ad Ceionium Baſſum, dicto Vopiſci cap. XXXI.

LXI.

Oppida *Palmyræ* ſubiecta, ſeu in *Palmyrene* a Ptolemæo poſita, ſunt hæc: *Reſapha, Cholle, Oriza, Putea, Adada, Adacha, Danaba, Goaria, Auera* (Αὔηρα) *Caſama, Odmana, Ateia;* & ad Euphratem, *Alalis, Sura, Alamata.* Satis obſcura & ignota omnia: quædam vero in Auguſtana quoque Tabula vetuſta leguntur, via quæ ab Apamea in deſerta Arabiæ loca exit, hoc ordine:

Centum Putea, Palmyra, Harae, Oruba, Cholle, Riſapa, Sure.

LXII.

Hæc *Sure* Ptolemæo ſita ad Euphratem: etiam Plinio lib. V cap. XXVI, quam paullo ante cap. XXIV extr. *Vram* dixerat, quo loco Euphrates in orientem ſe conuertit. Eadem in Notitia Imperii orientalis ſub Duce Syriæ vocatur *Flauia Firma Sura.*

LXIII.

Ibidem etiam *Reſapha* & *Adada* leguntur. Ripenſibus oppidis nobilius addo, *Thapſacum*, in Arabiæ Deſertæ, cui Ptolemæus tribuit, confinio. Plinius autem & Stephanus in Syria cenſent: quod ſi eſt, Palmyrenæ regioni, quæ ſola eo vſque excurrit, eſt adiiciendum. Ille lib. V cap. XXIV *At in Syria oppida, Europum, Thapſacum quondam, nunc Amphipolis.* Agit ibi de oppidis Euphrati amni vtrimque adpoſitis. Stephanus autem: Θάψακος, πόλις Συρίας πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, *Thapſacus, oppidum Syriæ ad Euphratem.* In Ἀμφίπολις idem: ἔστι καὶ πόλις Συρίας πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, κτίσμα Σελεύκου· καλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν Σύρων Τούρμεδα. *Eſt etiam alia Amphipolis Syriæ ad Euphratem, a Seleuco condita: vocatur autem a Syris Turmeda.*

2. Barbarum nouum nomen, quod vix ſincerum, ſed, vt plurima peregrina, prauatum eſt, dimiſſum volumus: Græcum, *Amphipolis* a Macedonibus eſt: nec vero Seleucus condidit a fundamento, ſed renouauit forſan, & ornamenta addidit: quia longis ante Seleucum temporibus Thapſacus illa celebrata fuit. Xenophon de Cyri minoris expeditione lib. I p. 150 ἐξελαύνει ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ᾤκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάψακος ὀνόματι. *Inde ad Euphratem peruenit, quatuor ſtadia latum. Ibi vrbs magna & opulenta habitabatur, Thapſacus nomine.*

3. Ibi Cyrus exercitusque pedibus flumen transmiſerunt, quod, Thapſacenis fatentibus, nemini ante tam facile contigerat: nec vero quisquam ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν, *immerſus eſt altius, quam ad pectus.* Ibi & Darius ponte traiecit in Ciliciam aduerſus Alexandrum profecturus: &

eodem

eodem refugit victus a Macedonibus. Arrianus lib. I p. 116 de fuga Darii: ἐπὶ Θάψακόν τε πόλιν καὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν σπουδῇ ἤλαυνε, *ad oppidum Thapsacum & flumen Euphratem celeriter contendit.* Et lib. III pag. 168 de Alexandro: ἀφίκετο ἐς Θάψακον, καὶ καταλαμβάνει δυοῖν γεφύραιν ἐζευγμένον τὸν πόρον, *Thapsacum venit: vbi duobus pontibus iunctum vadum reperit.* Strabo quoque *Thapsaci*, tamquam illustris loci, vnde mensura distantiarum petatur, meminit cum alibi, tum maxime lib. XVI, vbi etiam a Zeugmate non minus quam duobus millibus stadiorum abesse prodidit. Et pag. 513 καθ᾽ ἣν [Θάψακον] ἦν τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου τὸ παλαιόν, *iuxta Thapsacum vetus pons fuit Euphratis.* Nec illud prætereundum est, in sacris quoque litteris huius oppidi mentionem videri factam esse, I Reg. IV, 24, vbi Salomonis imperium מתפסח ועד עזה *a Thiphsach ad Gazam*, Græci, ἀπὸ Θάψα ἕως Γάζα, Vulgatus *Thaphsa.* Atque ibi נהר *flumen* Chaldæus bene Euphratem interpretatur. Adde eiusdem paraphrasin in comma 21. Idem censent Bonfrerius atque Grotius. Et admodum probabile est, quia Dauid fines imperii ad Euphratem, cui adposita est Thapsacus, protulerat, vt terminus ab oriente fuerit fluuius Euphrates iuxta Thapsacum; ab occasu Gaza in finibus Aegyptiorum.

LXIV.

Tandem etiam de *Palmyrena solitudine* aliquid adiiciendum est. Plinius & longam & latam describit lib. V cap. XXIV. *Euphrates*, inquit, *ita fertur vsque Vram locum, in quo conuersus ad orientem relinquit Syriæ Palmyrenas solitudines, quæ vsque ad Petram vrbem, & regionem Arabiæ Felicis adpellatæ, pertinent.* Non dicit ad Petram vsque & Felicem Arabiam has solitudines vel Syriæ vel Palmyrenarum nomen tenere, sed, quæ in Syria sint Palmyrenæ solitudines, Arabicis coniunctas esse & per totam Desertam Arabiam vsque in Petræam & Felicem continuari. Etiam latitudine Emesam versus recedunt. Ibidem cap. XXVI *Vltra Palmyram quoque ex solitudinibus iis aliquid obtinet Emesa: item Elatium, dimidio propior Petræ, quam Damascus.*

SECTIO VII.

COELE SYRIA.

LXV.

Quidam coniuncte scribunt *Cœlesyria:* Græci plerumque diuidunt ἡ Κοίλη Συρία, *Cœle Syria*, quod rectius videtur, quia Plinius non solum separat, verum etiam *Cœle* dicit simpliciter, suppresso aut intellecto *Syriæ* nomine. Lib. V cap. XII *Syria pluribus distincta nominibus. namque Palæstina vocabatur, qua contingit Arabas, & Iudæa, & Cœle, dein Phœnice; & qua recedit intus, Damascena.* Et cap. XXIII *Nunc interiora dicantur. Cœle habet Apamiam, cetera.* Vetus inscriptio Grut. p. 346 PROC. CHOSDROE - - - SYRIAE COELES. reliqua.

LXVI.

LXVI.

Variant maxime ſcriptores in finibus Cœles Syriæ conſtituendis, & ſæpe omnis Syria mediterranea vocatur *Cœle*. Plinius dicto loco c. xxiii, *Cœle habet Apamiam, - - - Bambycen, quæ alio nomine Hierapolis vocatur: Chalcidem cognominatam ad Belum, vnde regio Chalcidene, fertiliſſima Syriæ: & inde Cyrrheſticæ Cyrrhum.* Sic ergo in Cœle ſunt Apamene, Chalcidene, & Cyrrheſtica: quæ a Ptolemæo quidem inde excluduntur; ipſe vero ſuam Cœlen Syriam longius iuſto in meridiem extendit, dum multa oppida Perææ, & ipſam Scythopolim, infra lacum Geneſareth cis Iordanem ſitam, Cauæ Syriæ, quam *Curuam* perperam interpres vertit, cum tota Decapoli adnumerauit. Quid? quod Strabo dicit lib. xvi p. 520 *ἅπασα μὲν ὑπὲρ τῆς Σελευκίδος, ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβίαν ἀνίσχουσα χώρα, Κοιλησυρία καλεῖται, Omnis regio ſupra Seleuciden in Aegyptum & Arabiam recedens, Cœleſyria vocatur.* Sed hæc laxa nimis & impropria vocabuli ſignificatio: propriam & genuinam ita ibidem Strabo explicat: *ἰδίως δ' ἡ τῷ Λιβάνῳ καὶ τῷ Ἀντιλιβάνῳ ἀφωρισμένη, proprie vero* [Cœleſyria] *regio eſt monte Libano & Antilibano definita.* Et ante paullo p. 519 *δύο ἐστὶν ὄρη τὰ ποιοῦντα τὴν Κοίλην καλουμένην Συρίαν, ὡς ἂν παράλληλα· ὅ, τε Λίβανος καὶ ὁ Ἀντιλίβανος, Duo montes ſunt, qui faciunt, quæ ita vocatur, Cœlen Syriam, iidemque paralleli, Libanus & Antilibanus.*

LXVII.

Omnis ergo diſſenſionis compoſitio redit eo, vt termini & limites vtriusque montis demonſtrentur: quos ita ibidem Strabo definiit, *incipere ambo μικρὸν ὕπερθεν τῆς θαλάττης, paullo ſupra mare; Libanum quidem prope Tripolim, κατὰ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον μάλιστα, maxime contra locum, qui Dei vocatur Facies: Antilibanum autem κατὰ Σιδόνα, iuxta Sidonem: deſinunt vero ἐγγὺς, prope Arabiæ montes, qui ſupra Damaſcenen ſunt, & montes Trachonitidis, atque in alios ibi montes deſinunt.* Diſcrepat Ptolemæus ſuis numeris lib. v c. xv, haud dubie prauatis & tranſpoſitis, quod ex Agathodæmonis Tabula adparet, ad Ptolemæi deſcriptionem olim exacte compoſita; quæ vero cum Strabonis diſpoſitione congruit.

2. Diodorus Siculus lib. xiv cap. xxii a communi reliquorum ſententia recedit, & *Libanon* montem ab ipſis Pylis, quæ Syriam Ciliciæ connectunt, deducit, immo alterum eſſe qui Pylas faciat, & *παρεκτείνει παρὰ τὴν Φοινίκην, ad Phœnicen vſque pertineat.* Relinquimus auctori ſingularem opinionem, cum aliis, qui plures ſunt, nec minoris auctoritatis, facientes: quamuis facile concedamus, quod inde a Pylis montes ſint, qui alii alios contingentes in Phœnicen vſque continuatis iugis procurrant: quos, præter Diodorum, nemo Libanum adpellauit.

3. Plinius lib. v cap. xx videtur etiam a Strabone diſſentire, non quod vltra terminos hos montes proferat, ſed quod adpellationes *Libani* & *Antilibani* permutet. Sed facile conciliatur. *Sidon*, inquit, *artifex vitri, Thebarumque Bœotiarum parens. A tergo eius mons Libanus orſus, mille quingentis ſtadiis Simyram vſque porrigitur, qua Cœle Syria cognominatur.*

Huic par, interiacente valle, mons aduersus Antilibanus obtenditur, quondam muro coniunctus. Simyra autem in principio Phœnices post Seleucidem sita ad mare est, inter Orthosiam & Eleutheri amnis, Phœnicen finientis, ostia, Ptolemæo auctore. Sed ipse quoque Plinius Antilibanum australiorem ponit Libano, quum subiicit: *Post eum* [Antilibanum] *introrsus, Decapolitana regio est, prædictæque cum ea tetrarchiæ, & Palæstinæ tota laxitas.* Sunt qui ita interpretantur Plinium, vt latus occidentale, quod inter Simyram & Sidonem est, etiam Libano, quem dein a Simyra in orientem oblique ad superiores Arabes vsque ducat: Antilibanum autem parallelo tractu, sed australi, huic opponat, & ab ortu flexo in septemtrionem processu eius, cum Libano coniungat: vt quasi amphitheatrum sit, eiusque formam referat. Nihil quidem de flexione Strabo aut Ptolemæus: at Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXVI *Acclinis Libano monti Phœnice regio, plena gratiarum & venustatis.* Phœnice autem cum mari a septemtrione in austrum extensa: ex quo situ videtur probari, vtrumque Libanum ab occasu etiam conuenire, seu montibus transuersis coniungi.

4. In sacris לבנון, *Libanon;* Græce autem & Latine Λίβανος, *Libanus,* vtraque versione, vocatur: aliquando LXX Interpretes Ἀντιλίβανος, *Antilibanus* verterunt, Deuteronom. I, 7; cap. III, 25; cap. XI, 24; Ios. I, 4; c. IX, I. videlicet, vbicumque de termino Palæstinæ seu Cananææ sermo est, cui Antilibanus propior est quam Libanus: Scriptura autem Hebraica vtrumque montem *Libanon* dicit, tam eum, qui Straboni, Plinio, Ptolemæo est Antilibanus, quam qui proprie vocatur Libanus: quod LXX Interpretes distinguunt, Palæstinæ terminum, vt vidimus, reddentes Ἀντιλίβανον. Vterque cedris, aliisque proceris arboribus, in quibus Græci interpretes & κυπάρισσον, *cupressum* Esa. LX, 13 numerant, est laudatissimus.

LXVIII.

Vrbes Cœlesyriæ propriæ, demta Decapoli, quam Ptolemæus addit, secundum eumdem sunt *Heliopolis, Abila, Damascus,* & quædam oppida ignobiliora; quibus *Laodicenen* quoque Ptolemæi, in cauitate illa Libani vtriusque sitam adiungimus, id est *Laodiceam* cognomine Cabiosam; *Paradisum,* & *Iabrudam.*

LXIX.

Primam Ptolemæus constituit *Heliopolim,* * quæ ex illis maxime in septemtrionem & occidentem simul recedit. Circa Orontis fontes fuisse, Plinius lib. V cap. XXII testis est. *In ora,* inquit, *amnis Orontes, natus inter Libanum & Antilibanum iuxta Heliopolim.* Situm curatius Itinerarium Antonini siue Aethici declarat, itinere a Damasco Emesam:

Damasco			
Abilam	M.	P.	XXXVIII
Heliopolim	M.	P.	XXII

Conna

* Hæc colonia fuit & iuris Italici, si Vaillantium audias in numis coloniarum. Vid. tom. I pag. 228 & tom. II pag 32, 1, 93, 237 & alibi Caracallæ, Getæ, Macrino, Philippo &c. numos percussit.

Comma	M.	P.	XXXII
Laodiceam	M.	P.	XXXII
Emesam	M.	P.	XVIII.

Strabo lib. XVI pag. 518 Ἡλιόπολις καὶ Χάλκις ὑπὸ Πτολεμαίῳ τῷ Μενναίου, τῷ τὸν Μαρσύαν κατέχοντι, *Heliopolis & Chalcis sub Ptolemæo erant, Mennæi filio, qui Marsyam tenebat.* Sozomenus lib. I cap. VIII οἱ τὸν Λίβανον καὶ τὴν Ἡλιούπολιν οἰκοῦσι, *qui Libanum & Heliopolim incolunt.* Et lib. V cap. X οἱ τὴν πρὸς τῷ Λιβάνῳ Ἡλιούπολιν, καὶ τὴν Ἀρέθουσαν τῆς Συρίας οἰκοῦντες, *qui Heliopolim, quæ ad Libanum est, & Arethusam Syriæ inhabitant.* Notitia Ecclesiæ Heliopolim in Phœnice Libanisia ponit, quæ Cœlesyriam propriam comprehendit. Nominis originem nemo potest ignorare: tantum addo frequentem in Syria fuisse Solis cultum, vt Emesæ sub nomine Elagabali, Palmyræ, & alibi locorum.

LXX.

Non possum, quin mentionem loci cuiusdam, cui Ἄφακα, *Aphaca* nomen est, adiungam, quem Zosimus lib. I cap. LVIII ponit μέσον Ἡλιουπόλεώς τε καὶ Βύβλου, *medium inter Heliopolim & Byblum.* Miratur in eo fanum Ἀφροδίτης Ἀφακίτιδος, *Veneris Aphacitidis:* iuxta quod λίμνη, *lacus* est, circa quem ignes erumpunt. Lacum id ait mirabile habere, vt δῶρα, *donaria*, quæ offerantur, deæ accepta sint, etiam leuissima, vt byssina, mergantur: sin secus, grauia etiam auri & argenti pondera supernatent. Superstitionem subfuisse, ex Senecæ lib. III. Quæst. Nat. cap. XXVI elucet, qui silens de eo, quod numini acceptum sit aut secus; tantummodo dicit: *Est adhuc in Syria stagnum, in quo natant lateres, & mergi proiecta non possunt, licet grauia sint. Huius rei palam caussa est.* nam ex grauitate aquæ maiore, quam res iniectæ sint, deriuat caussam eius, quod mirabile imperitis videatur. Ipsum autem templum schola fuit nequitiæ, ideoque a Constantino euersum. Eusebius de Vita eius lib. III cap. LV ἄλσος ἦν καὶ τέμενος, τὸ δ' ἦν ἔξω πάτου, τριόδων τε καὶ λεωφόρων ἐκτὸς, αἰσχρῷ δαίμονι Ἀφροδίτης, ἐν ἀκρωρείας μέρει τοῦ Λιβάνου ἐν Ἀφάκοις ἱδρυμένον· σχολή τις ἦν αὕτη κακοεργίας πᾶσιν ἀκολάστοις, *lucus & fanum deuium & extra viam regiam, turpi dæmoni, quem Venerem adpellant, in parte verticis Libani apud Aphaca constitutum. erat illic schola quædam nequitiæ omnibus impuris hominibus.* Quæ repetuntur Oratione de laudibus Constantini pag. 625. Quamuis vero hic ἐπὶ τοῦ Φοινίκων ἔθνους, *in Phœnicum gente* hoc fanum fuisse ibidem dicat, quod tamen in montanis Libani fuit; tamen nihil dicit a solito alienum, quia nouam illam in Libano Phœnicen siue Libanisiam prouinciam, quæ Cœlesyriam & Palmyrenen complectebatur, intellexit.

LXXI.

Sed vt ad Ptolemæi descriptionem reuertamur, is *Abilam* inter Heliopolim & Damascum constituit cum *Lysaniæ* cognomento. nam plene eius codice scriptum exstat, Ἄβιλα, ἐπικληθεῖσα Λυσανίου, *Abila, cognominata Lysaniæ:* quod cum sancti Lucæ tetrarchiarum diuisione cap. III commate I conuenit, Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, *eo tempore, quo Lysanias tetrarcha Abile-*

Abilenæ erat: ex quo cognomen videtur regioni adhæsisse. An vero hic Lysanias illius Lysaniæ, qui patri Ptolemæo Mennæi successerat, filius, aut, temporum ratione, nepos fuerit, incertum est. Vide Iosephi lib. XIV cap. XXIII extremo, & lib. XV cap. IV. Huius vrbis etiam apud alios est mentio. Polybius lib. XVI apud Iosephum lib. XII cap. III, τὴν μὲν Βαταναίαν, καὶ Σαμάρειαν, καὶ Ἄβιλα, καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντίοχος, *Batanæam, & Samariam, & Abila, & Gadara Antiochus recepit.* Plinius lib. V cap. XVIII, quum Decapolitanam regionem exposuit, subiicit hæcce: *Intercursant cinguntque has vrbes tetrarchiæ, Trachonitis, Paneas, in qua Cæsarea cum supradicto fonte: Abila, Arca, Ampeloëssa, Gabe.* Distantiam a Damasco & Heliopoli (vtramque enim interiacet) supra ex Itinerario in vrbe *Heliopoli* proposuimus. Augustana Tabula ita scriptum est a septemtrione in austrum vergente situ:

Eliopoli	M. P.	XXXII
Abila	M. P.	XVIII
Damasco.		

E quibus non incertum est, prauatos libros esse, qui alia vocali media, aut L duplicato hoc nomen referunt. In his Iosephi Antiquitates sunt lib. XX cap. V de Claudio Cæsare: δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τὴν Τραχωνῖτιν σὺν Ἀβέλλᾳ· Λυσανίᾳ δὲ αὕτη γεγόνει τετραρχία. *Agrippam donauit Philippi tetrarchia, & Batanæa, adiungens his Trachonitin cum Abella: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat.* Et Notitia Ecclesiæ in prouincia Phœnice Libanisia: *Laodicea, Heliopolis,* Ἄβιλλα, *Abilla, Damascus.* Vtroque loco Ἄβιλα, *Abila* legendum esse, non est quod dubitemus. Numeri vocabulum vtriusque est. Polybius, vt vidimus, pluraliter dixit: singulari Iosephus posteriore loco.

LXXII.

Damascus, Δαμασκὸς, vrbs antiquis, & tam sacris quam profanis historiis celebrata: olim Syrorum regia, Hebræis דמשק *Dammæsæk* vocatur, quod LXX interpretes & omnes Græci scripserunt Δαμασκός· Strabo lib. XVI pag. 520 ἡ Δαμασκηνὴ χώρα διαφερόντως ἐπαινουμένη· ἔστι δὲ καὶ ἡ Δαμασκὸς πόλις ἀξιόλογος Χεδόντι καὶ ἐπιφανεστάτη τῶν ταύτῃ κατὰ τὰ Περσικά. *Damascena regio in primis laudata est. Est vero etiam Damascus vrbs insignis ac prope omnium clarissima eius regionis, quæ contra Persicum imperium sita est.* Iulianus imperator epist. XXIV ad Sarapionem: ἔδει τὴν Διὸς πόλιν ἀληθῶς, καὶ τὸν τῆς ἑῴας ἁπάσης ὀφθαλμόν. τὴν ἱερὰν καὶ μεγίστην Δάμασκον λέγω· τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἱερῶν κάλλει, καὶ νεῶν μεγέθει, καὶ ὡρῶν εὐκαιρίᾳ, καὶ πηγῶν ἀγλαΐᾳ, καὶ ποταμῶν πλήθει, καὶ γῆς εὐφορίᾳ νικῶσαν, *Aequum erat, veram Iouis vrbem, totiusque orientis oculum (sacram & amplissimam Damascum dico) cum omnibus aliis rebus, sacrorum elegantia, templorum magnitudine, temporum anni opportunitate, fontium nitore, fluuiorum multitudine, terræ vbertate superare & antecellere,* cetera. Fluuiorum, qui rigant & adluunt, præcipuus est *Chrysorrhoas.* Plinius lib. V cap. XVIII *Plurimi* [ad Decapolim referunt] *Damascum, ex epoto riguis amne Chrysorrhoa fertilem.*

Strabo

Strabo pag. 519 τῶν ποταμῶν ὁ μὲν Χρυσοῤῥόας ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Δαμασκηνῶν πόλεως καὶ χώρας εἰς τὰς ὀχετείας ἀναλίσκεται σχεδόν τι. *De amnibus Chrysorrhoas, ab vrbe & regione Damascenorum incipiens, totus fere in riuos regionis insumitur.* Alium nominat Stephanus: Δαματκὸς, πόλις Συρίας μεσόγειος, ὕπερθεν Φοινίκης, περὶ τὸν Βαρδίνην ποταμὸν, *Damascus vrbs Syriæ mediterranea supra Phœnicen, circa Bardinen fluuium.* Sed ignotus hic adeo, vt etiam vocabulum non nullis suspectum sit. Nummi huius ciuitatis plures prostant, non autem antiquiores, quam sub imperio Cæsarum: Augusti, ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ, *Damascenorum:* Commodi ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ, *Metropoleos Damascenorum:* Caracallæ, ΚΟΛΟΝΙΑΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. *Coloniæ Damasci metropoleos*: Gordiani, ΚΟΛ. ΔΑΜΑ. ΜΗΤΡΟ. quod eodem modo legendum; & Otaciliæ COLONI. DAMASCO. METROP. Hinc gentile clarum est Δαμασκηνὸς, *Damascenus;* quod etiam chorographus habet: & nomen regionis, *Damascene,* apud eumdem & Strabonem.

LXXIII.

Circumiacent præter Abilam, antea laudatam, ignobilia oppida, a septemtrione *Gaana:* ab occasu *Ina,* & prope eam, austrum versus, *Abida:* omnia ex Ptolemæi positione; de quibus vero nihil habemus cognitum.

LXXIV.

A Damasco in æstiuum ortum sita est altera *Laodicea,* cognomento a maritima distincta. Ptolemæus caput regiunculæ fecit Λαοδικηνῆς, *Laodicenæ.* Cognomen ita eloquitur Καβιῶσα Λαοδίκεια, *Cabiosa Laodicea:* pro quo in Peutingeriana est *Laodicia Scabiosa;* quod mendum puto. Ceteri omnes a *Libano* cognominant. Strabo lib. XVI p. 520 de Marsya regione: ἀρχὴ αὐτῆς Λαοδίκεια ἡ πρὸς Λιβάνῳ, *initium eius* [campi] *Laodicea est, ad Libanum sita.* Plinius lib. V cap. XXIII *Laodiceni, qui ad Libanum cognominantur.* Nummus Antonini Pii ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ, *Laodicenorum in Libano:* & Caracallæ, ΛΑΩΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟΣ ΛΙΒΑΝΩ, *Laodicenorum ad Libanum:* & Seueri, ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙΚ. ΣΕΟΥΗ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, *Iuliæ Laodiceæ Seuerianæ Metropoleos:* quem Harduinus ad hanc Libani Laodiceam refert. Colonia quoque fuit. Lege I Dig. de Censib. §. 3 *Est & Laodicena colonia in Syria Cœle, cui diuus Seuerus & imperator noster ius Italicum ob belli ciuilis merita concessit.* In Notitia episcopatuum simpliciter Λαοδίκεια, *Laodicea,* in Libanisia Phœnice, dicitur. Etiam in itinere a Seriane Scythopolim:

Seriane			
Salaminiada	M.	P.	XXXII
Emesam	M.	P.	XVIII
Laodiciam	M.	P.	XVIII
Lybon	M.	P.	XXXII
Heliopolim	M.	P.	XXXII
Abilam	M.	P.	XXXVIII
Damascum	M.	P.	XVIII.

LXXV.

Cetera oppida, quæ Ptolemæus Laodicenæ dat, ſunt *Paradiſus* & *Iabruda*. Prius, *Paradiſus*, etiam Plinio lib. v cap. xxiii memoratum, ſed ſine ordine, cum Pinara & Pagris & vtraque coniungens Seleucia. Pagræ autem & Pinara apud Gindarum in ſeptemtrione erant. nam eo vsque Cœlen ſuam extendit. *Cœle*, inquit, *habet - - - - tetrarchiam, quæ Mammiſea adpellatur, Paradiſum, Pagras, Pinaritas, Seleucias præter iam dictam duas, quæ ad Euphratem & quæ ad Belum.* Byzantius Stephanus: Παράδεισος πόλις Συρίας, *Paradiſus oppidum Syriæ*. Alterum, *Iabruda*, ignotius eſt; niſi quod in Notitia epiſcopatuum Phœnices Libaniſiæ Κλίμα Ιαμβρύδων, *Clima Iambrudorum* legitur: quæ nomina proxime conueniunt. Quæ alia ſuperſunt apud Ptolemæum, in Decapoli & Palæſtina ac Arabia exponemus.

SECTIO VIII.

PHOENICE.

LXXVI.

Maritimus hic tractus inter Seleucidem Strabonis, & Palæſtinam propriam Φοινίκη adpellatur, quod *Phœnice* Latine eſt, non *Phœnicia*: & omnes veteres, * hodieque accuratiſſimus quisque *Phœnice* ſcribunt. Plinius lib. v cap. xix *Redeundum eſt ad oram atque Phœnicem.* Et cap. xx *Hinc rurſus Syria, deſinente Phœnice.* Pomponius Mela lib. i c. xii *Phœnicen illuſtrauere Phœnices, ſollers hominum genus.* Et quid multa? nummus Antonini Pii PHOENICE.

LXXVII.

Nobilis hæc pars Syriæ adeo eſt, vt aliquando ipſi Syriæ reliquæ, tamquam ſeparata prouincia opponatur. Strabo lib. ii pag. 86 ἐντεῦθεν Συρία τε καὶ Φοινίκη, καὶ Αἴγυπτος, *inde Syria, & Phœnice, & Aegyptus*, cetera. *Phœnices* ab inuentione artium nauigationumque laudantur. Mela iam dicto loco: *Phœnicen illuſtrauere Phœnices, ſollers hominum genus, & ad belli paciſque munia eximium. Litteras & litterarum operas, aliasque etiam artes, maria nauibus adire, claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum prœliumque commenti.* **

LXXVIII.

Terminum a ſeptemtrione Ptolemæus conſtituit Ἐλευθέρου ποταμοῦ ἐκβολάς, *Eleutheri fluminis oſtia*; quocum & alii conſentiebant. Strabo lib. xvi pag. 518 ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμός, ὅν περ ὅριον ποιοῦνται τινες τῆς Σελευκίδος πρὸς τὴν Φοινίκην καὶ τὴν κοίλην Συρίαν, *Vicinus eſt amnis Eleutherus*, *quem*

* Præter Varronem L. L. IV c. 6 *Europa ab Europa Agenoris filia, quam ex Phœnicia Manlius ſcribit taurum exportaſſe.*

** Interpunctio hæc improbanda eſt, & melior lectio reſtituenda. quod vtrumque feci in Monument. Ingenior. tom. III pag. 168 § 7 ſeqq. Phœnices autem non fuiſſe inuentores arithmeticæ, ſed eorum maiores eam ſecum attuliſſe in Syriam, copioſe doceo in Monument. ingenior. XVIII tom. IV pag. 182 - 195.

quem aliqui terminum Seleucidis ad Phœnicen & Cœlen Syriam faciunt. Plinius lib. v cap. xx *Tripolis, - - - Orthosia, Eleutheros flumen.*

LXXIX.

Post flumen est Σιμύρα, *Simyra.* Plinius etiam dicto loco coniungit: *Orthosia, Eleutheros flumen. Oppida: Simyra, Marathos,* reliqua. Et ante paullo, eodem cap. xx, *A tergo eius* [Sidonis] *mons Libanus orsus mille quingentis stadiis Simyram vsque porrigitur, qua Cœle Syria cognominatur.* Pomponius Mela lib. I cap. xII *locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra castellum, & vrbs non obscura Marathos.* Stephanus alia casu: Σίμυρος πόλις Συρίων, Ἔφορος δὲ Σίμυρα οὐδετέρως αὐτὴν φησι. *Simyrus vrbs Syriorum: Ephorus vero Simyra neutraliter eam vocat.* At Plinius etiam in A finit, femineo autem genere. Strabo lib. xvI pag. 518 corrupte Ταξύμιρα, *Taxymira,* quod mendum ex τὰ Ξύμιρα, vel potius τὰ Σύμιρα ortum est, vt connexio locorum clarissime demonstrat. Ait enim post Aradum descriptam: καὶ Ταξύμιρα τὸ ἐφεξῆς χωρίον. τούτοις δὲ ἡ Ὀρθωσιὰς συνεχής ἐστι, καὶ ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμός. *Et Taxymira deinde oppidum: iis vero Orthosias contermina est, & in propinquo amnis Eleutherus.* Accedit, quod Simyræ nusquam locorum, si hic non est, mentionem habet.

LXXX.

Sequitur ergo Simyram *Orthosia* Ptolemæi atque Plinii; *Orthosias* (Ὀρθωσιὰς) Strabonis. Casus igitur siue exitus vocabuli; etiam forma declinandi, diuersa sunt. Plinius lib. v cap. xx *Orthosia, Eleutheros flumen.* Ptolemæi interpres *Orthosia:* Græcus dubie, accentu inusitato, Ὀρθωσιὰ, quod excidisse Σ finale arguit, atque ita Ὀρθωσιὰς scripsisse. Sic plane Strabo pag. 518 τούτοις ἡ Ὀρθωσιὰς συνεχής ἐστι, καὶ ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμὸς, *his contermina est Orthosia, & vicinus fluuius Eleutherus.* Auctor lib. I Maccab. cap. xv, 37 Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον, ἔφυγεν εἰς Ὀρθωσιάδα, *Tryphon, naui conscensa, fugit Orthosiadem.* Idem Strabo tamen pag. 519 verbis mox in *Tripoli* proferendis, etiam Ὀρθωσία, *Orthosia.*

LXXXI.

Succedit *Tripolis* apud Ptolemæum, vrbs superstes hodieque nobile emporium. De origine, situ, & nomine præclare Diodorus Siculus lib. XVI cap. XLI κατὰ τὴν Φοινίκην ἐστὶ πόλις ἀξιόλογος ὄνομα Τρίπολις, οἰκείαν ἔχουσα τῇ φύσει τὴν προσηγορίαν. τρεῖς γάρ εἰσιν ἐν αὐτῇ πόλεις, σταδιαῖον ἀπ' ἀλλήλων ἔχουσαι διάστημα· ἐπικαλεῖται δὲ τούτων ἡ μὲν Ἀραδίων, ἡ δὲ Σιδωνίων, ἡ δὲ Τυρίων. *In Phœnice vrbs est Tripolis, consentaneam naturæ suæ adpellationem habens. Tres enim in ipsa vrbes continentur, stadii interuallo a se diremtæ: vna Aradiorum, altera Sidoniorum, tertia Tyriorum cognomentum habet.* Eadem fere Strabo lib. xvI pag. 519 Μετὰ δὲ Ὀρθωσίαν ἐστὶ καὶ τὸν Ἐλεύθερον Τρίπολις, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τὴν ἐπίκλησιν εἰληφυῖα· τριῶν γάρ ἐστι πόλεων κτίσμα, Τύρου, Σιδῶνος, Ἀράδου. *Post Orthosiam autem & Eleutherum est Tripolis, quæ nomen ab re ipsa accepit: est enim condita a tribus vrbibus, Tyro, Sidone, Arado.* Plinius lib. v cap. xx *Tripolis, quam Tyrii & Sidonii obtinent.* Et Pomponius Mela lib. I cap. xII plane vt Diodorus: *Vltra, tria fuerunt singulis*

inter se stadiis se distantia; locus ex numero Tripolis dicitur. Idem his omnibus antiquior Peripli auctor Scylax pag. 99 declarauit: καὶ ἐν τῇ χεῤῥονήσῳ ἑτέρα πόλις Τρίπολις· αὕτη ἐςὶν Ἀράδυ καὶ Τύρυ καὶ Σιδῶνος· ἐν τῷ αὐτῷ τρεῖς πόλεις καὶ περίβολον ἑκάςη τῦ τείχυς ἴδιον ἔχει. *In pæninsula alia vrbs Tripolis: quæ est ex Arado, Tyro & Sidone, deducta: in vno loco tres vrbes, & singulæ proprium murum habent.* Ac Byzantius chorographus: Τρίπολις πόλις φοινικης διὰ τὸ ἐκ τριῶν πόλεων ἔχειν ἀποικίας, Ἀράδυ, Τύρυ, Σιδῶνος· *Tripolis vrbs Phœnices est, ita dicta; quod ex tribus vrbibus colonias habeat, Arado, Tyro, Sidone.* Magno itaque consensu huius vrbis cum origo tum adpellatio comprobatur: an vero partes semper ita distinctæ manserint, nec coaluerint in vnam ciuitatem processu temporis; non habemus dicere: probabile tamen coaluisse & διάςημα, interuallum inter eas, ædificiis fuisse occupatum. Nummi plurimi exstant Antonii cum Cleopatra, Augusti, Neronis, Traiani, Seueri, Elagabali, inscripti ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ: & Iuliæ Soæmiæ, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ.

LXXXII.

Tripolim inter & Botryn est promontorium, quod *Dei facies* vocabatur: Ptolemæo Θεῦ πρόσωπον ἄκρον, *Dei facies, promontorium.* Strabo dicto loco de eodem: τῇ Τριπόλει συνεχές ἐςι τὸ τῦ Θεῦ πρόσωπον, εἰς ὃ τελευτᾷ ὁ Λίβανος τὸ ὄρος· μεταξὺ δὲ Τριήρης, χωρίον τι, *Tripoli continua est Dei facies, (quæ ita dicitur) in quam desinit mons Libanus: interiacet oppidulum Trieres* [siue Triremis] *dictum.* Polybius lib. v cap. LXVIII μετὰ ταῦτα ποιησάμενος τὴν εἰσβολὴν κατὰ τὸ καλύμενον Θεῦ πρόσωπον, *deinde* [Antiochus ab Arado] *nauigans exscendit iuxta Theu prosopon, quod ita vocatur.* Hoc Mela in Phœnice dixit *promontorium Euprosopon.* Castellum impositum fuit. Strabo pag. 520 τὸ ἐπὶ τῷ Θεῦ προσώπῳ Φρύριον ἐπιτεθέν. At Scylaci tantum est ὄρος Θεῦ πρόσωπον, *mons Theû prosopon*, vt Vossius & Grouovius ediderunt: Holstenius autem ad Ortel. pag. 192 Θεῶν πρόσωπον *Scylax*, plurali numero, nescio ex quo codice, τῷ singulari numero, quem Ortelius Latine & Græce scriptum habet, opposuit.

LXXXIII.

Botrys, Βότρυς, oppidum Ptolemæi ordine succedit. In Strabonis lib. XVI pag. 520 perperam editum Βόςρα, *Bostra*, quod *Botrys* legendum est. * Plinius lib. v cap. XX de hac ora: *Oppida, Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos.* Peutingeri tabula *Botrus* scriptum, eodem situ quo Ptolemæus posuit:

Byblo XII *Botrus* XX *Tripoli.*

LXXXIV.

Ipsa vrbs *Byblus*, Βύβλος, nobilior. Præter Plinium & Tabulam, de quibus iam diximus, etiam Ptolemæi est inter Berytum & Botryn: Strabo autem plenius de hac vrbe: τήν τε Βύβλον καὶ τὴν ἐφεξῆς ταύτῃ Βηρυτὸν, αἳ μεταξὺ κεῖνται Σιδόνος καὶ τῦ Θεῦ προσώπυ· ἡ μὲν ὖν Βύβλος τὸ τῦ Κινύρυ βασίλειον, ἱερά ἐςι τῦ Ἀδώνιδος. *Byblum & post eam Berytum: quæ inter Sidonem & Dei Faciem sunt ambæ sitæ. Byblus autem fuit Cinyræ regia, & sacra Adoni-*

Adonidi. Pompeius vrbem hanc liberauit, tyranno ſecuri percuſſo. Hi omnes, etiam Stephanus Byzantius, cum Polybio, loco mox citando, per Υ, Græcam vocalem, ſcripſerunt. Zoſimi lib. I cap. LVIII & in Notitia Eccleſiaſtica prouinciæ Phœnices maritimæ, ſcriptum eſt I ſimplici Βίβλος, *Biblus:* ſed præſtat antiquos omnes Græcos Latinosque ſequi, cum quibus nummus Auguſti facit, ΒΥΒΛΙΩΝ, *Bybliorum* nominê percuſus, Ex Strabone addo, prope mare, non proxime, in excelſo loco fuiſſe conditam, ἐφ' ὕψους τινὸς μικρὸν ἄπωθεν τῆς θαλάττης.

LXXXV.

Fuit etiam *Palæbyblos*, vetus Byblus, * quam Ptolemæus in mediterraneis ponit: in cuius libris ſcriptum exſtat Παλαιόβιβλος, *Palæobiblus* per iota, praue, quia ipſe ſupra Βύβλος, *Byblus* littera Græca ſcripſerat. De ſitu eſt quod dubitetur, etiamſi demus Ptolemæo fuiſſe mediterraneam. Ipſe enim longe a mari reducit inter Arcam & Mariamen conſtituens in latitudine Botryos, quæ ſupra Byblon in ſeptemtrionem ſita eſt. Strabo autem & Plinius in auſtrum verſus a Byblo poſuerunt. Ille dicto loco a ſeptemtrione in meridiem progrediens: εἶτα μετὰ ταύτην Ἄδωνις ποταμὸς καὶ ὄρος Κλίμαξ, καὶ Παλαίβιβλος (ſic in MSS. eſt Caſaubono teſtante) εἶθ' ὁ Λύκος ποταμὸς, καὶ Βηρυτός. *Deinde poſt hanc* [Byblum] *eſt Adonis fluvius, & mons Climax, & Palæbyblus: poſtea Lycus fluuius, & Berytus.* Plinius lib. V cap. XX verſo itinere a meridie in ſeptemtrionem: *Berytus colonia, quæ Felix Iulia adpellatur. Leontos oppidum: flumen Lycos: Palæbyblos: flumen Adonis: oppida, Byblos, Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos; Tripolis.* Auguſtana Tabula corrupte

Beritho VII *Balbyblos* - - *Byblo* XII *Botrus.*

Ex horum conſenſione auſtralis ſitus haud dubie contra Ptolemæum defendendus eſt: at in ortum quouſque receſſerit a mari, definiri non poteſt: probabile autem non longe a Byblo noua fuiſſe ſeiunctam: quia quæ ſedes mutant retento nomine ciuitates, plerumque viciniores ſunt, vt in Tyro, Papho, Pharſalo obſeruamus.

LXXXVI.

Plinii *Leontos oppidum,* id eſt λέοντος, *leonis;* quod inter Berytum & Byblum ponit, infra Berytum, auſtrum verſus ponendum erat. Hic enim Ptolemæus Λέοντος, *Leontis* (ſiue Leonis) fluuii habet oſtia, cui ſine dubio adpoſitum oppidum fuit: & Strabo XVI pag. 520 μετὰ Βηρυτὸν ἐστι Σιδὼν, ὅσον ἐν τετρακοσίοις σταδίοις· μεταξὺ δὲ ὁ Ταμύρας ποταμὸς, καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἄλσος, καὶ Λεόντων πόλις, *poſt Berytum eſt Sidon, quadringentis ferme ſtadiis ab ea diſtans. Inter has flumen Tamyras, & Aeſculapii nemus, & Leonum oppidum.* Qui quod ſitu cum Ptolemæo congruit, hos potius, quam Plinium, in deſignando hoc oppido ſequimur. Scylax etiam plurali numero Λεόντων πόλις, *Leonum oppidum*, pag. 100. **

LXXXVII.

* Conditam eſſe tradit Philo Byblius apud Euſeb. Præparat. Euangel. I c. 10 pag. 37 à Saturno. Fabula, ſed vetuſtatis indicium.

** Confer. § XC.

LXXXVII.

Cetera, quæ Plinius prædicto loco memorat, sunt *Gigarta*, *Trieris*, & *Calamos*. Priores etiam Strabonis sunt: lib. XVI pag. 520 *Qui Libanum incolunt, superne quidem in monte* Σιννᾶν καὶ Βόῤῥαμα, *Sinnan & Borrama:* κάτω δὲ Βότρυν, καὶ Γίγαρτον, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς θαλάττης σπήλαια, καὶ τὸ ἐπὶ τῷ θεοῦ προσώπῳ φρούριον ἐπιτεθέν: *infra autem Botryn, & Gigartum, & speluncas ad mare sitas, & castellum Theû prosopo impositum.* Vterque sic cum Botry coniungit: vnde de situ eius quodammodo iudicabis. In Notitia ecclesiastica prouinciæ Phœnices maritimæ est κώμη Γήγαρτα, *vicus Gegarta.*

LXXXVIII.

Altera, *Trieris*, Straboni pag. 519 est *Trieres*, τριήρης, quam ponit inter Tripolim & Dei Faciem. *Tripoli*, inquit, *continuum est Theûprosopon, in quod Libanus desinit.* Μεταξὺ δὲ Τριήρης χωρίον τι, *interiacet Trieres, oppidum quoddam.* In dicta Notitia κώμη Τριερὶς, *vicus Trieris.* Hanc, cum tertia Pliniana *Calamo* etiam Polybius lib. V cap. LXVIII *Antiochus* [adversus Ptolemæum expeditione] Βότρυν μὲν ἐν τῇ παρόδῳ καταλαβόμενος, Τριήρη δὲ καὶ Κάλαμον ἐμπρήσας, *Botryn in transitu cepit; Trierem & Calamum incendit.* Omnia ergo hæc oppida, *Gigarta, Trieris, Calamos* septemtrionem versus circa Botryn & Tripolim sita fuerunt, & reducta non nihil a mari, quia, qui oram describunt Ptolemæus & Itinerariorum auctores, nullam eorum mentionem habent.

LXXXIX.

Post Byblon in litore prima vrbs nobilis est *Berytus*, Βηρυτὸς, * adeo antiqua, vt κλίσμα Κρόνου, *a Saturno conditam* crediderint; quod Stephanus notauit. Scylax, Βηρυτὸς πόλις καὶ λιμὴν, *Berytus vrbs cum portu.* Et Strabo lib. XVI pag. 520 εἶθ' ὁ Λύκος ποταμὸς καὶ Βηρυτός· αὕτη κατεσπάσθη μὲν ὑπὸ Τρύφωνος, ἀνελήφθη δὲ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων, δεξαμένη δύο τάγματα, ἃ ἵδρυσεν Ἀγρίππας ἐνταῦθα, *Deinde* [post Palæbyblon] *Lycus amnis est, & Berytus, quæ a Tryphone euersa fuit, ab Romanis nunc restituta, duabus legionibus ab Agrippa in eam deductis.* ** Illustre nomen ex eo accepit. Plinius lib. V cap. XX *Berytus colonia, quæ Felix Iulia adpellatur.* Et nummus Augusti: COL. IVL. AVG. FEL. BER. & alius Traiani eodem modo perscriptus. Lege VII Dig. de Censibus: *Iuris Italici sunt Troas, Berytus, Dyrrachium.* Scholam egregiam habuit tam Iuris scientiæ, quam ceterarum disciplinarum. Eusebius in Martyribus Palæstinensibus cap. IV de Apphiano martyre: τῆς Ἑλλήνων παιδείας ἕνεκα κοσμικῆς -- τὸν πλείονα κατὰ τὴν Βηρυτὸν διατρίψας χρόνον, *Græcorum litteraturæ sæcularis caussa plurimum temporis Beryti*

* Nonnus Dionys. XLI v. 364 pag. 1074

Πρωτοφανὴς Βερόη πέλε σύγχρονος ἥλικι κόσμῳ,
Νύμφης ὀψιγόνοιο φερώνυμος, ἣν μετανάσται
Υἱέες Αὐσονίων ὑπατηΐα φέγγεα Ῥώμης
Βηρυτὸν καλέουσι, ἐπὶ Λιβάνῳ πέσε γείτων.

Vid. etiam Nonnus ab initio libri XLI.

** Combusta est. Epigrammat. Græc. lib. I c. εἰς πόλεις pag. 140.

ryti commoratus est. Et Socrates Hist. eccles. lib. IV cap. XXVII de Gregorio Neocæsariensi ἔτος ὡς τῶν Ἀθήνησι παιδευτηρίων ἀναχωρήσας ἐν τῇ Βηρυτῷ νόμους ἐμάνθανεν. *Hic quum e scholis Atheniensium discessisset, Beryti ius ciuile didicit.* Nonnus lib. XLI Dionys. sub finem:

Βηρυτὸς βιότοιο γαληναίοιο τιθήνη,

Berytus vitæ tranquillæ nutrix. Et Periegeta vers. 911

Καὶ Τύρον ὠγυγίην, Βηρυτοῦ τ' αἶαν ἐραννὴν,

& Tyrum vetustam, Berytique terram amœnam: quod Festus Auienus vers. 1070 transtulit:

Hinc Tyrus est opulens, Berytus & optima - - -

Sic enim legendum: non, *& Berytus*, quod contra auctoritatem Græcorum est, qui primam & secundam produxerunt.

XC.

Nunc demum ad *Leonum* ciuitatem, siue *Leontos oppidum*, inter Berytum & Sidonem situm, accedimus, quod perperam Plinius supra Berytum, aquilonem versus, posuerat: vt supra demonstratum fuit. Pro nostro situ enim & Strabo & Ptolemæus pugnant: illius verba supra recitavimus: hic *flumen Leontis*, cui adpositum eiusdem nominis fuit oppidum, eodem, quo Strabo vrbem posuit, exire in mare loco tradit.

XCI.

Reliqua flumina huius tractus, *Adonis* * & *Lycus* supra Berytum sunt, & *Lycus* propius illam secundum Strabonem: *Adonis* inter veterem & nouam Byblum secundum Plinium. Vtriusque verba supra sunt prolata. Possit tamen videri Lycum inter Berytum & Tyrum seu Sidonem esse, quia ibi lapis repertus, vt Sponius Misc. erud. Antiq. pag. 272 refert, hanc de Antonino Pio inscriptionem exhibens:

MONTIBVS IMMINENTIBVS
LYCO FLVMINI CAESIS
VIAM DILATAVIT.

Tamyras fluuius Straboni est inter Berytum & Sidonem medius: quem Λέοντος, *Leonis* fluuium Ptolemæus dixit.

XCII.

Et *Sidon*, Σιδὼν, צידון, vrbs antiquissima, etiam patriarchis nota, Genes. XLIX, 13. ampla & potens, צידון רבה, Σιδὼν ἡ μεγάλη, *Sidon magna*, Iosuæ XI, 13. Conditor fertur Σιδώνιος, *Sidonius* fuisse Chanaani primogenitus, pronepos Noachi, Genes. X, 15. Vide Ioseph. Antiq. I cap. VII. quod probabile plane, nomen ab auctore trahere. Alii vero a piscatu nomen ducunt, quem צידא Syri vocant; quod eius copia in illo loco sit. Iustinus

(Bbb) 2 lib.

* Nonnus Dionysiac. III v. 80

Ατρεκὲς Ἀσσυρίης ἀπὸ πατρίδος ἅιμα κομίζει
Ηχι ῥόος χαρίεντος Ἀδώνιδος.

Idem XX v. 144 pag. 538

Καὶ ποταμοῦ θυόεντος Ἀδώνιδος ὄυγαμον ὕδωρ.

Hæc verba Nonni explanat narratio Luciani de dea Syra pag. 658 & 659.

lib. XVIII. cap. III ex Trogo: *Phœnices terræ motu vexati, relicto patrio solo,* * *Assyrium stagnum primo; mox mari proximum litus incoluerunt, condita ibi vrbe, quam a piscium vbertate Sidona adpellauerunt: nam pisces Phœnices Sidon vocant.* Diodorus Siculus lib. XVI cap. XLI τῆς Σιδῶνος εὐδαιμονίᾳ διαφερούσης, καὶ τῶν ἰδιωτῶν διὰ τὰς ἐμπορίας μεγάλους περιπεποιημένων πλούτους, *Sidon opulentia excellebat, & priuati mercaturæ beneficio amplissimas diuitias congesserant.* Et Pomponius lib. I cap. XII *adhuc opulenta Sidon, antequam a Persis caperetur, maritimarum vrbium maxima.* De clade a Persis accepta Diodorus ibidem cap. XLV. Et Plinius lib. V cap. XIX *Sidon artifex vitri, Thebarumque Bœotiarum parens.* Strabo & aliarum nobiliorumque artium, Arithmeticæ & Astronomiæ, inuentionem Sidoniis tribuit, quibus naualem mercaturam ad summum perduxerint: immo πάσης ἄλλης φιλοσοφίας cultum in Phœnicibus laudat. Idem cum Dionysio Periegeta obliquorum casuum vocalem mediam corripuit, Σιδόνος, Σιδόνα; sed LXX Græci, & sancti Euangelistæ, & Iosephus, & Diodorus dicto loco, ac Polybius lib. V cap. LXIX Σιδῶνος, Σιδῶνα; & nummi sub Augusto percusi, ΣΙΔΩΝΟΣ scriptum habent. Atque ita etiam Virgilius Aen. I vers. 619

Atque equidem Teucrum memini Sidona venire.

Gentile autem variat. Ibidem vers. 446 & 613

- - - - - - *Sidonia Dido,*

syllaba porrecta: at Aeneid. lib. IV vers. 75

Sidoniasque ostentat opes.

Et eodem libro, vers. 683 - - *patresque*
Sidonios, vrbemque tuam.

Flumen ad Sidonem Dionysius vers. 913 Bostrenum dixit,

- - - - καὶ Σιδόνα ἀνθεμόεσσαν, **
ναιομένην χαρίεντος ἐφ' ὕδασι Βοστρηνοῖο,

Et Sidonem florentem, habitatam ad amœni fluenta Bostreni. Ortelio videtur ipse Tamyras esse siue Leonis fluuius, de quo paullo ante diximus.

XCIII.

Inter Sidonem & Tyrum est *Sarepta,* siue *Sarephtha* secundum Græcos; Ebræis צרפת, *Zarpath,* 1 Reg. XVII, 9, 10. hospitium prophetæ Eliæ. Sidoniorum erat, in agro illorum sita: ideoque additum ibi, לצידון אשר *quæ Sidonis est.* Græci interpretes, εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδωνίας, *Sarephtham Sidoniæ regionis.* Iosephus lib. VIII Antiq. cap. VII de Elia: εἰς Σαρεφθὰ πόλιν οὐκ ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου· μεταξὺ γὰρ κεῖται, παραγίνεται, *Sarephtham proficiscitur, non procul Sidone ac Tyro sitam: media enim interiacet.* Lucæ IV, 26 Σάρεπτα, *Sarepta,* plerisque codicibus legitur. Plinius quoque eius mentionem habet lib. V cap. XIX postquam de Tyro & Palætyro egerat; *Inde*

* Patrium Phœnicum solum ad mare Persicum fuisse, doceo ex veteribus scriptoribus, quibus iam addo Strabonem XVI pag. 1110, 1111 & p. 1131 A, B.

** Seneca Quæst. Natur. VI cap. 24 *Thucydides ait, Atalantam insulam aut totam, aut certe maxima ex parte superfusam. Idem Sidoni accidisse, Posidonio crede.*

Inde Sarepta, & Ornithôn oppida: & Sidon artifex vitri. Regio vini nobilioris ferax, quod *Sareptanum* dicitur. Sidonius Apollinaris Carm. XVII

Vina mihi non ſunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæque Sareptano palmite miſſa bibas.

Et Fulgentius lib. II Mytholog. cap. XV *Seraptenum vinum* dixit non tam corrupte, quam quod varie hoc vocabulum ſcriptum reperitur. Vide Sirmondi ad Sidonium adnotata, qui etiam Σερεφθῖνον οἶνον, ex Alexandro Tralliano profert. Stephanus, Σάραπτα πόλις φοινίκης, *Sarapta Phœnices oppidum.*

XCIV.

Prope hanc Sareptam, & ſi Plinii ordinem ſequimur, fuit *Ornithôn* ſiue *Auium oppidum.* Singulari enim *oppidum* apud Plinium legendum cum aliis eſt, non *oppida.* Scylax in Syria: Σιδὼν πόλις καὶ λιμὴν κλειτός· Ὀρνίθων πόλις Σιδωνίων. *Sidon vrbs cum portu clauſo: Auium oppidum Sidoniorum.* Et Strabo lib. XVI pag. 521 Διέχει τῆς Σιδόνος ἡ Τύρος οὐ πλείους τῶν διακοσίων σταδίων· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ πολίχνιον, Ὀρνίθων πόλις. *Diſtat Tyrus a Sidone ſtadiis ducentis, non amplius. In medio inter vtramque vrbecula eſt, quæ Ornithôn oppidum vocatur.*

XCV.

Tyrus Phœnices vrbs clariſſima, etiam perantiqua, poſterior tamen Sidone, vtpote a Sidoniis condita, vt Iuſtinus lib. XVIII cap. III, tradit. Curtius quidem lib. IV cap. IV æquales Tyrum & Sidonem facit, vtramque ratus ab Agenore, Cadmi patre, conditam: ſed antiquior Sidonis eſt memoria, etiam ex æuo patriarcharum, vt ſupra oſtendimus: Tyri autem ante Dauidis tempora nullam habemus mentionem. quod Strabo etiam ſignificat, quum pag. 520 dicit, αἱ μὲν ποιηταὶ τὴν Σιδόνα τεθρυλλήκασι μᾶλλον· Ὅμηρος δὲ οὐδὲ μέμνηται τῆς Τύρου, *poetæ Sidonem magis celebrant* [quam Tyrum:] *Homerus autem Tyri non meminit:* qui vero Sidonem & Sidonios vtique memorauit. Vrbs maxima, opulenta, & potens nauigationibus, olim in inſula ſita, ab Alexandri autem temporibus in continente. quamvis antea quoque quam in inſula exſtructa fuerat, in continente fuerat, loco, qui inde *Palætyrus* vocabatur: multarum coloniarum, etiám in remotiſſimis terris, fecunda parens. Plinius lib. V cap. XIX *Tyrus quondam inſula, prealto mari ſeptingentis paſſibus diuiſa: nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens: olim partu clara, vrbibus genitis, Lepti, Vtica, & illa Romani imperii æmula, terrarum orbis auida, Carthagine; etiam Gadibus extra orbem conditis. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura conſtat. Circuitus* XIX *millibus paſſuum eſt, intra Palætyro incluſa: oppidum ipſum* XXII *ſtadia obtinet.*

2. De coloniis in Africam & Hiſpaniam, μέχρι καὶ ἔξω στηλῶν, *vſque ad loca extra* [Herculis] *columnas* deductis, etiam Strabo teſtis lib. XVI p. 520. Et Curtius lib. IV cap. IV *Coloniæ eius pæne orbe toto diffuſæ ſunt, Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum.* Plinius autem Thebas tribuit Sidoniis, vt ſupra vidimus. De inſula mutata, & inſequente dimi-

 nutio-

nutione Plinius ex Melæ lib. I cap. XII hausit. *In ea* [Phœnice] inquit, *est Tyros, aliquando insula, nunc adnexa terris deficit.* Videlicet nihil potentiæ aut dominationis superfuit: solus quæstus ex purpura. Strabo quidem p. 621 tradit, *calamitates suas superasse*, καὶ ἀνέλαβεν αὐτήν, *se recollegisse:* sed absque potentia id pristina intelligendum est. De purpura ibidem: πολὺ ἐξήτασαι πασῶν ἡ Τυρία καλλίστη πορφύρα. *Tyria purpura omnium pulcherrima esse perhibetur.* Erat autem purpurarum captura haud longe ab vrbe: ἡ θήρα πλησίον, *in propinquo captura;* quod ibidem Strabo addidit. Poetæ sane Tyriam purpuram vbique laudant. Horatius Epod. XII

Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur?

neque mercaturæ caussa nauigationes post cladem sunt negatæ. Strabo ibidem, ἀνέλαβεν αὐτὴν τῇ τε ναυτηλίᾳ, καὶ τοῖς πορφυρίοις, *nauigatione & purpuræ mercatura recollegit se.* Habuit enim & alias merces & Orientis divitias, quas permutabat; quas in vniuersum *merces Tyrias* Horatius lib. III oda XXIX extrema dixit.

3. Herculem * potissimum coluit, quod ex Alexandri historia inde caussam, speciem saltem, oppugnandi, sumentis: isque deus inde cognomen tulit. Diodorus lib. XVII cap. XL τῷ Ἡρακλεῖ τῷ Τυρίῳ θῦσαι, *Herculi Tyrio sacrificare:* & ipsa vrbs ab his sacris cognominata. In nummis Caracallæ & Otaciliæ Latinis litteris TYRVS ERACLIA. Vid. illust. Spanhem. pag 300 & 877. Fama etiam & memoria pristini splendoris libertatem meruit tam sub Seleucidarum regno, quam sub principibus Romanis. Strabo dicto loco pag. 521 οὐχ ὑπὸ τῶν βασιλέων δ' ἐκρίθησαν αὐτόνομοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, μικρὰ ἀναλώσαντες, βεβαιωσάντων τὴν ἐκείνων γνώμην. *Non solum ab regibus, verum etiam a Romanis* [Tyrii] *sunt liberi declarati, pauca pendentes, confirmantibus his illorum* [de libertate] *sententiam.* Coloniam etiam accepit, ** sed non ante Seuerum; nec vlla eius in nummis indicia priora. Tum autem dicta COLONIA SEPTIMIA: vt in nummo Getæ & Caracallæ, SEPT. TYRVS MET. COLONIA. & Diadumeniani, TYRVS METRO. COLONI.

4. Ebraice dicitur צור, *Zor*, vel *Sor:* & alia dialecto *Syr*, *Sar*, ac Aramæorum consuetudine sibilo in T conuerso, *Tor, Tur, Tyr*, cum Græco exitu Τύρος, *Tyrus.* A forma *Sar* est *Sarranus*, quæ vox poetis sonat *Tyrius.* Virgilius II Georg. vers. 506

Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro.

Et Silius Italicus lib. XV vers. 205

- - - - *Sarrano murice fulgens.*

Et Iuuenalis satyra X vers. 38

- - - - *pictæ Sarrana ferentem*
Ex humeris aulæa togæ.

Gellius

* Id est, solem, si Nonno credimus XL v. 369 pag. 1038 Dionysiac.
** Vlpian. Lege I D. de Censibus & §. 2, 3 &c. & leg. 6, 7, 8 ibid.

Gellius lib. XIV cap. VI *Illud etiam ſcriptum fuit, quibus vrbibus regionibusque vocabula iam mutata ſint, quod - - - Corinthus Ephyre; quod Macedonia* Ἠμαθία, *quod Theſſalia* Αἱμωνία, *quod Tyros Sarra dicta ſit.* Quod etiam Seruius in dictum Virgilii locum notauit. *Quæ nunc*, inquit, *Tyros dicitur, olim Sarra vocabatur.* * quum vero addit, *a piſce quodam, qui illic abundat: quem lingua ſua* SAR *adpellant;* nugari vtique videtur, & potius a *Sar*, id eſt Tyrus, pro *Sor* poſito, cum Salmaſio in Solin. cap. vlt. p. 936, quam a piſcis nomine, ducendum eſt.

XCVI.

Palætyrus, Παλαίτυρος, vetus Tyrus, ** a nova Tyro, quæ in inſula aut peninſula erat, triginta ſtadiis remota erat in meridiem. Strabo p. 521 Μετὰ τὴν Τύρον ἡ Παλαίτυρος ἐν τριάκοντα ςαδίοις, *poſt Tyrum eſt Palætyrus intra triginta ſtadia.* Inde ad Ptolemaidem progreditur: quo manifeſtum fit, Palætyrum nouæ vrbi ab auſtro fuiſſe obuerſam. Plinius etiam meminit lib. V cap. XIX territorium Tyri vrbis (*circuitum* ipſe vocat) XIX millibus paſſuum definiens, ſed *intra Palætyro incluſa.* Curtius lib. IV cap. II *Legati* [Tyriorum Alexandro] *reſpondent, eſſe templum Herculis extra vrbem in eam ſedem, quam Palætyron ipſi vocant: ibi regem deo ſacrum rite facturum.* Quod Iuſtinus ex Trogo lib. XI cap. X ita expreſſit: *Quum legati rectius id eum in Tyro vetere, antiquiore templo, facturum dicerent.* Hic ergo vocabulum Latine vertit, *Tyro vetere;* etiam Curtius breui poſt eodem capite, ſect. 18 *Magna vis ſaxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente.*

2. Qui ſtatus, quæ conditio huius Veteris Tyri ſiue Palætyri fuerit, difficile eſt ad explicandum. In continente, ad mare tamen fuiſſe, certum ex Alexandri hiſtoria eſt: neque dubitandum, a Tyriis quondam habitatam fuiſſe, antequam in inſulam migrarent. At quæ cauſſa migrationis, quod tempus eius fuerit, id demum eſt quod inquiramus. Vrbes in alium locum transferuntur, ſi bello vel caſu fuerint deletæ. Num ergo & Vetus Tyrus euerſa fuit, quum nouam Tyrii in inſula, tutiore loco conderent? ſi eſt ita; a quonam fuit euerſa? Eſaiæ cap. XXIII excidium Tyri, & poſt ſeptuaginta annos inſtauratio prædicta fuit: quod vulgo de Alexandri ſubuerſione interpretantur: alii ex commate XIII de Aſſyrio rege, Salmanaſſare, cuius Chaldæa prouincia erat; alii de Nebucadnezare, qui Ezech. XXVI, 7 prædictæ euerſionis, & cap. XXIX, 18 eiusdem conſummatæ auctor nominatim adpelletur. Memorat quidem Ioſephus lib. IX extremo Salmanaſſaris cum Tyriis per quinque annos geſtum bellum; non autem euerſionem vrbis: immo Palætyrum vt cultam vrbem, Tyro nouæ oppoſitam, eodem bello memorat. Ἀπέςη, inquit, Τυρίων Σιδὼν, καὶ Ἄρκη, καὶ ἡ πάλαι Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, αἳ τῷ τῶν Ἀσσυρίων ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν. *Sidon, Arce, Palætyrus, cum multis aliis oppidis, a Tyriis defece-*

* Sine dubio e סחר, quaſi dicas סחרה, mercatrix. Nam Chaldæorum more participium *Sara* fit. nam ח Græci in medio vocabuli pronunciare non poſſunt.

** Vid. Nonnus Dionyſ. XL v. 311 ſeqq. pag. 1034 -- 1050, vbi de fontibus etiam Tyri.

fecerunt, regi Aſſyrio ſeſe dedentes. Quod ſi eſt, non ob vaſtatam veterem, ſed commoditatis cauſſa noua Tyrus videtur condita.

3. Quæ autem ſub Nebucadnezare ſubuerſio facta? Tacent profanæ litteræ de illa Chaldæorum vaſtatione. Hieronymus in Ezechiel. XXVI, 7 *Græcas, & Phœnicum, maximeque Nicolai Damaſceni, & alias barbarorum, aiunt, ſe, qui huic hiſtoriæ contradicunt, legiſſe litteras, & nihil ſuper oppugnatione a Chaldæis inueniſſe Tyriæ ciuitatis: quum probare poſſimus multa dici in ſcripturis facta, quæ in Græcis voluminibus non inueniantur.* Idem in Eſa. XXIII, hunc prophetam, Eſaiam puta, & Ezechielem de eodem Nebucadnezaris bello atque excidio agere exiſtimat, & comma XIII eius capitis aliter & commodius interpretatur, quam ſupra ex Grotii mente expoſitum fuit. Sed ita nihilominus dubitatur, quam Tyrum Chaldæi euerterint, veterem continentis, an nouam inſulæ? Videtur, veterem; quia Ezech. XXVI, 14, 21 dicitur non reædificatum iri in æternum: quod Kimchi de translocatione interpretatur, non priſtino, ſed alio loco reſtitutam fuiſſe, qui vero in eo aberrat, quod ex inſula in continentem credit traductam eſſe, quum potius ex continente in inſulam, vt tutiorem locum, videatur tranſlata. Sub Perſis certe, & quum Alexander obſideret, in inſula fuit: & Palætyrus, quæ in continente erat, aut deſerta aut male habitata: vnde ſaxa moli ſtruendæ, tamquam ex ruinis, Alexander aſportauit. Curtius prædicto loco: *magna vis ſaxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente.* Et Diodorus lib. XVII c. XL καθαιρῶν τὴν παλαιὰν λεγομένην Τύρον, καὶ πολλῶν μυριάδων κομιζουσῶν τοὺς λίθους, χῶμα κατεσκεύαζε δίπλεθρον τῷ πλάτει. *Antiquam Tyrum, vt tunc vocitabant, confeſtim demolitur: totque myriadum lapides congerentium opera fiebat, vt moles duûm iugerum latitudine iaceretur.*

XCVII.

Inter Tyrum & Sarreptam fluuius decurrit, quem recentiores *Eleutherum* vocant, eodem nomine, quo celebris alter in ſuprema Phœnice, ad limitem Seleucidis, nominatur: apud neminem vero antiquorum hoc nomine inuenitur inter Tyrum & Sidonem fluuius. Aiunt ex Libano monte in Ituræa prorumpere, & per Galilæam gentium delapſum tribus fere a Tyro aquilonem verſus, duobus autem a Sarepta contra auſtrum milliariis, mari magno miſceri; vt Adrichomius cum Brocardo aliiſque deſcripſit. Addunt auctoritates veteres, Ioſephi lib. XIII Antiq. cap. VIII, & lib. I de Bello cap. XIII extr. & I Maccab. XI, 7, & Plin. IX, cap. X. Verum omnibus his locis *Eleutherus* quidem vocatur aliquis fluuius; non autem dicitur, nec vllo inde modo colligitur inter Tyrum & Sidonem eſſe, ſed poſſunt hi auctores omnes commodiſſime de altero Eleuthero, quem Strabo terminum inter Seleucidem & Phœnicen facit, intelligi. Prouocant etiam ad Guilielmum Tyrium lib. VII cap. XXII, & lib. XIII cap. IX, qui quidem fluuium ea ab Sarepta & Tyro diſtantia memorat, nomen vero eius non indicauit.

XCVIII.

Hic finimus oram Phœnices: Ptolemæus quidem longius vltra Carmelum

melum montem extendit, & Ecdippa, Ptolemaidem, Sycaminon ac Dora etiam Phœnices vrbibus adnumerat; quas vero, quia in forte Iſraelitarum fuerunt, in Chananæa ſeu Terra Sancta, cum aliis, quæ interiacent, exponemus.

PHOENICE MEDITERRANEA.

XCIX.

Phœnicibus Ptolemæus in mediterraneo perpauca tribuit, *Arcam, Palæabyblon, Gabalam*, & *Cæſaream Paniæ:* ſed hanc vltimam multi Galilææ ſuperiori, in cuius ſita finibus eſt, adſcribunt: alii in Decapoli ponunt: Plinius extra illam in regione Paneade, quam cum Trachonitide coniungit: de quibus ſequenti capite acturi ſumus. De *Palæabyblo* ſupra actum in Byblo: remanent Arca & Gabala. Illa Ptolemæo Ἄρκα, *Arca.* Plurali numero Socrates lib. VII cap. XXXVI epiſcopus ἀπὸ Ἀρκῶν τῆς Φοινίκης, *ab Arcis Phœnices oppido;* quæ muliebris forma eſt; quemadmodum etiam in Aethici ſiue Antonini Itinerario, curſu a Conſtantinopoli Antiochiam, vnde etiam ſitus & diſtantia cognoſcitur, ſcriptum eſt *Arcas* tam Aldina & Simleri quam Schotti editionibus hoc ordine:

Antiochia			
Platanos	M.	P.	XXV
Catbela	M.	P.	XXIIII
Laodiciam	M.	P.	XVI
Gabalam	M.	P.	XVIII
Balanea	M.	P.	XXVII
Antaradon	M.	P.	XXIIII
Arcas	M.	P.	XXXII
Tripolim	M.	P.	XVIII
Byblon	M.	P.	XXXVI.

Stephanus numeros diſtinguit tempore: Ἄρκη πόλις Φοινίκης, ἣ νῦν Ἄρκαι καλοῦνται. *Arca oppidum Phœnices: nunc dictum Arcæ.* Prouocat ad Ioſephi lib. V Antiquit. cap. I, vbi Ἀρκὴ πόλις, *oppidum Arca* memoratur, ſed tribui Aſer adſcriptum, in valle Sidoni obuerſa: niſi hæc alia Arca eſt, quia auſtralior, quam illa Ptolemæi & Itinerarii videtur eſſe. Noſtra, ſi ab illa Ioſephi diuerſa eſt, quod non plane certum eſt; alibi, lib. VII de Bello Iud. cap. XIII Gr. pag. 976, de Sabbatico quodam fluuio vbi agit, gentili nomine Ἀρκαία, *Arcæa* ſiue *Arcena* ab eodem vocatur. ῥεῖ, inquit, μέσος Ἀρκαίας τῆς Ἀγρίππα βασιλείας καὶ Ῥαφαναίας, *fluit inter Arcæam, quæ ad Agrippæ regnum pertinet, & Raphanæam.* Latine hæc forma *Arcena* eſt, apud Lampridium Alexandro, cap. I, *Aurelius Alexander vrbe Arcena genitus.* Et cap. V *Alexandri nomen accepit, quod in templo, dicato apud Arcenam vrbem Alexandro Magno, natus eſſet, quum caſu illuc die feſto Alexandri pater cum vxore, patriæ ſollemnitatis implendæ cauſſa, veniſſet.* Aurelius Victor de eodem principe: *Aurelio Alexandro, Syriæ orto* [vrbe,] *cui duplex, Cæſarea & Arca, nomen eſt, militibus quoque adnitentibus Auguſti potentia delata*

lata eſt. Quod *Cæſareæ* nomen, vt diceretur *Arca Cæſarea*, aut ſimpliciter *Cæſarea*, ab auguſto alumno haud dubie accepit.

C.

Gabala altera Ptolemæi (nam priora eius ſunt maritima inter Laodiceam & Palton: vti etiam Strabo lib. XVI pag. 518 in oppidis, quæ τῇ Λαοδικείᾳ πλησιάζει, *Laodiceæ* [maritimæ] *vicina ſunt*, numerat τὰ Γάβαλα, *Gabala*) Altera, inquam, Ptolemæi Gabala in Syria mediterranea ſunt, aut Phœnice potius, iuxta Tyrum & Ecdippa, atque ita in limitem Palæſtinæ cadunt. Stephanus quidem, Γάβαλα πόλις Φοινίκης, ἣν Ἑκαταῖος θηλυκῶς φησίν· ὁ δὲ Στράβων, Συρίας, πλησίον Λαοδικείας, *Gabala, vrbs Phœnices, quam Hecatæus genere femineo profert; Strabo in Syria ponit prope Laodiceam.* Si Ptolemæum ſequimur duas vrbes huius nominis recenſentem, facile conciliantur, quæ ex diuerſis poſuit Stephanus: altera enim in Syria fuit, ſupra deſcripta; altera in Phœnice prope Tyrum.

CI.

Sunt præterea aliæ vrbes Syriarum, Græcis a Macedonibus adpellatæ nominibus, de quibus vero nihil conſtat, forte quod impoſita nomina minus hæſerunt in illis. Appianus in Syriacis pag. 201 recenſet etiam *Perinthum, Achaiam, Oropum, Amphipolim, Aſtacum, Tegeam, Heream, Apolloniam*: quæ nec ex hiſtoriis neque ex geographorum monimentis illuſtrari poſſunt: niſi Apollonia, præter illam, quæ circa Ioppen fuit, quædam apud Stephanum, numero decima eſt, quæ dicitur περὶ τὴν κοίλην Συρίαν circa Syriam Cœlen fuiſſe. Alia ratio notarum eſt, *Berœæ, Chalcidis, Lariſſæ, Arethuſæ:* de quibus diximus: & quas in Palæſtina dabimus, *Pellæ, Apolloniæ* prope Ioppen, *Callipolis*, & ſi fortaſſe occurrent alia.

* * *

CII.

TAndem vocabula quædam vrbium & regionum, in ſacris ſcripturis frequenter memorata, excutiamus. Primum & vniuerſale eſt ארם, *Aram*, ab Aramo, Semi filio, haud dubie deductum, de quo Ioſephus lib. I Antiquit. cap. VII Ἀραμαίους δὲ Ἄραμος ἔσχεν, οὓς Ἕλληνες Σύρους προσαγορεύουσι, *Aramæos Aramus* [Semi filius] *tenuit, quos Græci Syros adpellant.* Atque ita Græci interpretes vbique ארם verterunt Συρίαν, *Syriam*, & ארמי, *Aramæum*, Σύρον, *Syrum.* Late autem Aramæi cis Euphratem & trans illum habitarunt, quorum vocabulum ſi abſolute ponitur, plerumque illos deſignat, qui inter Euphratem & mare mediterraneum coluerunt, quorumque ſedes regia præcipua Damaſcus erat: quamquam & aliæ citeriores partes cum adpoſito nomine alio inueniuntur.

CIII.

Sex enim loca ſunt, vt Bochartus lib. II cap. VI obſeruauit, quibus vel præfigitur vel poſtponitur *Aram*, atque ita compoſitum vocabulum conſtituitur, *Aram-Nabaraim, Paddan-Aram, Aram-Soba, Aram-Dammeſeck,* *Aram-*

Aram-Bethrehob, & *Aram-Maacha.* Vide II Samuel. X, 6. Prima & secunda adpellatio Mesopotamiam significat: nam etiam Iosephus lib. VII cap. VII agnoscit quosdam τοὺς πέραν Εὐφράτου Σύρους, *Syros Transeuphrataeos;* & paullo ante, cap. VI extremo τὸν Σύρον, τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα, *Syrum Mesopotamitarum regem:* ceteris nominibus cis Euphratem partes, ac fere circa fines Palæstinæ, denotantur. *Aram* enim *Suba* siue *Zoba*, quam Dauid subegit, prope Euphratem fuit, circa locum Palmyræ, quæ postea ibi condita fuit. Iosephus autem longius aberrauit, quum lib. VII Antiq. V Zobam Σωφηνὴν, *Sophenam*, Armeniæ prouinciam, interpretatur, quo nunquam rex Dauid penetrauit; neque vsquam legitur Euphratem ille traiecisse. Euphrates igitur Syriæ Zoba limes fuit orientalis, vt occidentalis, terra Chanaan & Syria Damascena. Vide II Samuel. VIII, 3 & X, 16.

CIV.

Nota est *Syria Damascena*, pars Syriæ præcipua & reliquis potentior: *Aram-Bethrehob* ad limitem septemtrionalem Palæstinæ fuit: quia *Rehob* eius terminus aquilonalis est, Numer. XIII, 21. Aseri tribui Iudic. I, 31 destinata: vbi etiam Iosuæ XIX, 28, cum Sidone coniungitur. *Syria* autem *Maacha* (Aram Maacha II Sam. X, 8, & I Paralip. XIX, 6) est tractus Syriæ sub Hermone monte, in limite Manassitidis Transiordanæ, qui Deuter. III, 14, & Iosuæ XII, 5 *Terminus Maachati* vocatur. Targum in Iosuæ loco vertit Maacha אפיקרוס, quæ videtur Ptolemæi Ἐπίκαιρος, *Epicærus* esse, etiam Bocharto, qui nec situm repugnare scripsit. Mihi vero videtur aliter esse, & vel Chaldæus errasse in nomine, vel Ptolemæus in situ, qui latitudinis gradu vix XXXI haud longe ab orientali Asphaltitidis litore ac finibus Arabiæ Petrææ, posuit; quum Maacha iuxta Hermonem sit & communem dictis locis limitem cum Gesur siue Gessuri habeat, quæ *in Syria* dicitur sita II Sam. XV, 8. Atque hæc de nomine *Aram*, id est Syria.

CV.

Alterum nomen est חמת, *Hemath*, quæ *Emath* Hieronymo est, dubium, vrbis an regionis, an vtriusque vocabulum. Regionem vocat Ieremias cap. XXXIX, commate 5. Ad limitem septemtrionalem Chananææ fuisse, ex Numer. XIII, 21, & I Reg. VIII, 65, Ezech. XLVII, 16. 17. 20. manifestum est. Et Iosephus lib. III Antiquit. cap. XIII de exploratoribus, qui Chananæam ab austro in septemtrionem peragrabant, dicit, ἐπί τε Ἀμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος, [ab austro progressi] *venerunt ad Amathen vrbem & Libanum montem.* Ergo cis Libanum fuit, & iuxta terræ Israelis terminum. Regem habuit, Dauidis amicum. II Samuel. VIII, 9. Ex quibus illud colligitur, vrbem omnino fuisse Hemath, & citra Libanum montem positam, a qua etiam regio denominata fuerit *terra Hemath* dicto Ieremiæ loco XXXIX, 5, & cap. LII, 9, 27. quæ I Maccab. XII, 25 Ἀμαθῖτις χώρα, *Amathitis regio* vocitatur.

2. Vna, an plures huius nominis vrbes in Palæstinæ septemtrione, siue australi Syria, fuerint; item vna an plures eiusdem nominis regiones;

nec interpretes Scripturæ ſacræ conſentiunt, neque geographiæ conditores. Certum eſt huius nominis oppidum *Hemath* circa Libanum fuiſſe: certum etiam, qui circa vrbem tractus erat, eodem nomine *Hemath* fuiſſe adpellatum, eiusque partem ad orientem ſolem verſus, *Hemath Zoba*, II Paralip. VIII, 3; niſi ibi alia Hemath, in regno Zoba ſita, intelligenda eſt, quam Salomo muniuerit. In Palæſtinenſis termini finitione ſæpe dicitur לבוא חמת *a veniendo Hamatham*, quod Græci II Reg. XIV, 25, & II Paralip. VII, 8, etiam ſecundum correctos codices I Reg. VIII, 65, *ἀπὸ εἰσόδου* verterunt, hoc eſt, *ab ingreſſione* in Hemath. quaſi prouinciam deſignarent, per fauces & anguſtias adeundam: in Amos quidem cap. VI, 14 aliter, ſed incommode, interpretati ſunt, quum non minus planus ſenſus & ibidem ſit, ad quem & cetera, iam adducta loca, poſſis reuocare. Prædicit enim propheta, conterendos eſſe Iſraelitas ab introitu Hemath, vt Hieronymus vertit, vſque ad torrentem deſerti, hoc eſt per totam Chananæam. Iudic. III, 3, tamquam proprium nomen eſſet, cum ſequenti coniungunt, *ἕως Λαβωεμαθ*, *vſque ad Laboëmat.*

3. Si qua vero introrſus patet regio, a cuius introitu limes aquilonalis ſumatur Palæſtinæ; iterum quæritur, a qua illa metropoli ſit *Hemath* vocitata. Antiqua eſt traditio, Antiochiam, Syriæ caput, eamdem eſſe, quæ olim dicta *Hemath* ſiue *Amatha* fuerit. Sic Ionathan Chaldæus Numer. XIII, 22 Hamath tranſtulit אנטוכיא *Antiochiam:* & Hieroſolymitanus Targumiſta Geneſ. X, 18 Hamathi, viri nomen ex Chaananis poſteritate reddidit *Antiochenum*, iisdem litteris, quibus alter Antiochiam expreſſit: & Rabbi Salomo, celebris ille ſcripturæ interpres, in Amos VI, 2, חמת אנטוכיא *Hamath eſt Antiochia.* Alii *Epiphaniam* interpretantur. Ioſephus lib. I Antiquit. cap. VII de Chanaanis poſteris: Ἀμάθος δὲ Ἀμάθην κατῴκησεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Ἀμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δὲ αὐτὴν Ἐπιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀπογόνων ἐπωνόμασαν, *Amathus autem Amatham habitauit, quæ adhuc exſtat & ab indigenis Amathe vocatur: Macedones vero eamdem a quodam ſuæ gentis Epiphaneam nominauerunt.*

4. Sunt qui neutram ſententiam reiiciant, ſed duas in Syria Amathas ponant, quarum altera Antiochiæ, altera Epiphaniæ nomen a Macedonibus acceperit. Nituntur eo maxime, quod Amos VI, 2 חמת רבה *Hamath Rabba* id eſt, magnam dixerit, vt a minore diſcerneret. Magnam illam eſſe Antiochiam: alteram Epiphaniam. Hieronymus in Amos cap. VI, 2, *Pergite in Hemath magnam, quæ nunc Antiochia nominatur. Magnam autem vocat ad diſtinctionem minoris Hemath, quæ adpellatur Epiphania.* In hac diſtinctione plerique adquieſcunt, quaſi expedita eſſent omnia, quæ dubitari de ſede ac numero circa hanc vrbem poterant. Græcis quoque illa Magna ſingularis eſt viſa, non auſis interpretari, ſed, quaſi proprium nomen eſſet, Εμαθραβά, *Emathraba*. ſimpliciter, retenta voce Ebræa, expreſſerunt. David Kimchi quoque in dictum Amoſi locum diſtinxit, ואמר רבה לפי שהיא גדולה כי יש חמת אחרת חמת ובנותיה *cognominauit autem illam Rabba,* *quia*

quia est magna. nam est & alia Hamath, [de qua scriptum] *Hamath & filiæ eius.*

5. Sed nondum adduci possumus, vt epitheto aliam ab illa, quæ terminus Palæstinæ erat, vrbem intelligamus. Dicitur etiam צידון רבה *Sidon Rabba* siue *magna*, Iosuæ XI, 8 & XIX, 28, quæ alibi simpliciter *Sidon* vocatur. num ergo & duæ Sidones fuerunt, vna magna, altera minor? nescimus aliam, quam in Phœnice illam illustrem ac potentem, ideoque *magnæ* cognomento nonnumquam decoratam. Antiochia certe non est Hamath Rabba, quia est recentior, a tribus Macedonicæ gentis regibus ad suam magnitudinem prouecta, quartam partem promiscua turba & condente & habitante. Strabo lib. XVI pag. 516 *Antiochia est tetrapolis, ex quatuor partibus constituta, quæ & singulæ suo & communi omnes muro sunt circumdatæ. Primam partem Nicator condidit, habitatoribus ex Antigonia traductis, quam paullo ante Antigonus Philippi filius in propinquo construxerat: secunda pars* τοῦ πλήθους τῶν οἰκητόρων ἐστὶ κτίσμα, *condita est a turba inhabitantium: tertia Seleuci Callinici; quarta Antiochi Epiphanis opus est.* Vbi hic Hamath Rabba ante Alexandri & Nicatoris tempora? Iudæorum sunt ineptiæ, qui ad novas vrbes, Antiochiam Syriæ & Aegypti Alexandriam, vetusta vocabula, antiquissimarum vrbium signa, imperite ac ἀνιστορήτως adplicuerunt.

6. An vero certior res est de *Epiphania?* Iosephus & Hieronymus censuerunt: & Bochartus lib. IV cap. XXXVI hanc credit esse, quam toties Scriptura S. in terminis Palæstinæ memorauit. *Vt vt*, inquit, *Iudæorum fines longe infra Antiochiam substitisse concedamus; tamen ab Epiphania, quæ & ipsa vocatur Hamath, non erant valde dissiti.* At nec ita propinqua est Epiphania, vt cum finibus Palæstinæ numerari potuerit, licet propior sit quam Antiochia. nam vterque Libanus interiacet, & vltra montes longo tractu clarissimæ vrbes, Heliopolis, Laodicea, & Emesa, & Arethusa. Igitur propiorem illam nobilem Hamath siue Amatham fuisse, tam ex dictis fit probabile, quam certum est ex Zachar. IX, 2, vicinam fuisse Damasco, quippe תגבל בה *confinis est ei*, seu *Hadrach* terræ, quæ circa Damascum erat. Bene Kimchi de Zachariæ Hamath commentatus est, fuisse quidem vnum ex terminis terræ Israelis, vt tamen fuerit חוץ, *extra* illius limites posita.

7. Quam vero Iosua cap. XIX, 35 in tribu Aser locat, obscurior est, nec *Hemath* siue *Hamath*, quod חֲמָת in Ebræo est; sed חַמַּת *Hamath*, Græce Αμμαὰθ, vocatur. Græci interpretes varie scribunt Ἐμαὰθ, & Αἰμαὰθ, & corruptius Ημὰθ: vide Numer. XIII, 22 & cap. XXXIV, 8. cetera. Et apud Hieronymum *Aemath* & *Emath* de Locis est Ebraicis: quæ vero in tribu fuit Naphthali, idem scripsit *Amath.*

CVI.

In regione Hemath fuit vrbs *Ribla* siue *Riblath*, vt Ieremias XXXIX, 5, & cap. LII, 9 definiuit: Hieronymus *Rebla* & *Reblata* scripsit. In Locis Ebraicis: *Rebla in terra Emath, vnde victor Pharao adductum Ioachaz transtulit in Aegyptum.* Idem in cap. XIII, 1 Esaiæ, *Nebuchodonosor Se-*

dechiam captum duxit in Antiochiam, quæ tunc vocabatur Reblata. Et in Amos VI, 2 *cuius* [Hemathæ, quæ ipsi Antiochia] *regio adpellatur Reblata, in qua præsente Nebuchodonosor, regis Iudææ Sedechiæ interfecti sunt filii, & oculi illius excæcati.* Sed Iudaica fabula est, quod dixit de Antiochia. Targum Hierosolymitanum & Ionathanis in Numer. XXXIV, 11 *Terminus* [terræ sanctæ] *erit* לאפמיא לדפני *ad Apamiam & Daphnen.* Satis confuse ac inepte, quum & Daphne apud Antiochiam sit, & Apamea in austrum quidem inde vergat, longius vero a Palæstinæ finibus reducta sit, quam vt in limitum enumeratione eius possit haberi ratio. Ex eodem autem Numerorum loco non obscurum potest esse, in qua plaga Ribla fuerit. Dicitur enim limes septemtrionalis *a Sepham* (hanc Targum Apameam vocat) *ad Ribla,* (hanc Daphnen vertit) & inde *ad Ain ab oriente* dirigendus. *Ribla* ergo est oppidum regionis Hemath, non ipsa regio, vt inconstantia Hieronymi modo inferebat: atque inde est, quod introitus in Hemath siue Emath toties cum limite Palæstinæ a septemtrione coniungitur: Ribla autem ab aditu illo non longe videtur afuisse.

CAPVT XIII

DE

PALAESTINA,

QVAE ET

CHANAAN ET TERRA SANCTA.

I.

SYriæ in austrum subiacet Terra *Canaan* siue *Chanaan*, Ebraice כנען, Græce Χαναὰν siue Χαναναία, vnde Latini sæpius adspirationem primæ litteræ adiiciunt, vtpote Græcos imitati: alii sine illa *Canaan* & *Cananæi*, scribunt, quod littera apud Ebræos sit indurata. *Palæstinæ* vocabulum prorium est Philistæorum Pentapoleos, & originem a פלשתים, *Philistæis* habet, qui quinque potentes vrbes in maritimo tractu inter Phœnicen & Aegyptum possidebant. Interpretes Græci plerumque Philistæos ἀλλοφύλους, *alienigenas* adpellant; rarius Φυλιστιείμ, vt Iudic. XIII, 5. Iosephus Παλαιστινὰς *Philistæos* dixit, id est *Palæstinos*, lib. VI Antiquit. cap. IV, & V, & VII, ac alibi. Profanis *Palæstina* est omnis terra Chanaan siue Israelitarum, quæ inter Cœlesyriam & Aegyptum intercedit media, non sola maritima Pentapolitana. * Spartianus in Hadriano cap. V *Libya ac Palæstina rebelles animos efferebant.* Et in Seuero cap. IX *Neapolitanis Palæstinensibus ius ciuitatis tulit,* [i. e. abstulit] *quod pro Nigro diu in armis fuerant:* Neapolis autem, quæ Sichem vetus est, longius a mari est remota,

* Τὸ δὲ προκείμενον ἀκρωτήριον τῆς νήσου κεῖται κατὰ τὴν καλουμένην Πέτραν καὶ τὴν Παλαιστίνην τῆς Ἀραβίας. *Protensum huius insulæ* (Phocarum) *promontorium obiectum est Petra & Palæstina Arabia.* Diodorus III pag. 176.

tæ, in medio sita terræ Chananææ. Ibidem cap. XVII *In itinere Palæstinis plurima iura fundauit.* Et Ammianus Marcellinus lib. XIV cap. XXVI *Vltima Syriarum est Palæstina, per interualla magna protenta, cultis abundans terris & nitidis, & ciuitates habens quasdam egregias, nullam nulli cedentem, sed sibi vicissim velut ad perpendiculum æmulas: Cæsaream, quam ad honorem Octauiani principis exædificauit Herodes; & Eleutheropolim, & Neapolim, itidemque Ascalonem, Gazam & Iuliam, æuo superiore exstructas.* Expungit quidem *Iuliam* Valesius, quæ in regio codice non adpareat, nec id nomen in Palæstina. Si in MSS. nomen esset, non mouerer posteriori ratione: Vtique enim fuit Iulias Betharamphtha, & Iulia Bethsaida: de quibus infra dicturi sumus. Esto vero hanc Iuliam excidere: tamen Eleutheropolis Iudææ, & Neapolis Samariæ amplitudinem Palæstinæ demonstrant, quod vtraque interior, a maritimis longius recedit. Ptolemæus quoque lib. cap. XVI Palatino codice: Παλαιστίνη, ἡ Ιουδαία, Συρία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων Συρίᾳ, ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας Αραβίᾳ Πετραίᾳ, ἀπὸ δὲ δύσεως, τῷ τε ἐντεῦθεν μέχρι θαλάσσης ἐκτεθειμένῳ τῆς Αἰγύπτου μέρει. *Palæstina Syria, quæ Iudæa est, terminatur a septemtrione Syria; ab ortu & meridie, Arabia Petræa; ab occasu, eadem Aegypti parte, quæ ad mare vsque protenditur.* Vulgares codices Ιουδαία περιορίζεται. Nam *Iudæa* etiam, quæ pars est proprie, sæpe totam Chananæam significat. Strabo lib. XVI pag. 520 *Ab Orthosia vsque Pelusium Phœnice vocatur, angusta ac maritimis obnoxia æstibus.* ἡ δ' ὑπὲρ ταύτης μεσόγαια μέχρι τῶν Αράβων, ἡ μεταξὺ Γάζης καὶ Αντιλιβάνου, Ιουδαία λέγεται, *Mediterranea vltra hanc vsque in Arabes, siue inter Gazam & Antilibanon, Iudæa nominatur.* Et Tacitus lib. V Hist. cap. VI *Iudæorum mos absurdus sordidusque. Terra finesque, qua ad orientem vergunt, Arabia terminantur: a meridie Aegyptus obiacet: ab occasu Phœnices & mare: septemtrionem a latere Syriæ longe prospectant.* Et cap. VIII *Magna pars Iudææ vicis dispergitur. habent & oppida. Hierosolyma genti caput.*

II.

Diuisio Palæstinæ alia fuit & alia pro temporum diuersitate. Antiquissima facta est in *Tribus* duodecim: atque ita sub prima occupatione fuit, & sub Iudicibus, & regibus tribus. Separatione autem tribuum facta post excessum Salomonis, schisma illud in caussa fuit, vt & natio & terra Israelitarum in duo *regna* diuisa fuit, quorum vnum, quod Dauidis posteris mansit, ab vna tribu denominatum *Regnum Iehudæ* siue *Iudæ*, cuius sedes erat Hierosolyma: alterum decem tribuum, quod & *Regnum Israelis* dicitur, oppositum regno Iudæ; & *regnum Samariæ*, quia hæc vrbs postmodum regia eius sedes fuit, quæ, antequam Samaria conderetur, aliquamdiu fuit Thirzæ. Tandem post Babylonicam captiuitatem sub Hasmonæis, sub Herodibus & Noui Testamenti temporibus per regiones & prouincias omnis illa Israelitarum veterum terra, siue Chananæa fuit distributa, quarum quædam comprehensæ *tetrarchiarum* titulum sub Herodibus acceperunt; aliquando *regni;* rursus aliquando *prouinciæ Romanæ.*

manæ. Regiones illæ erant cis Iordanem *Galilæa*, *Samaria*, *Iudæa*, *Idumæa:* trans flumen, *Peræa*, *Batanæa*, quibus a septemtrione *Ituræa*, *Auranitis*, *Trachonitis* coniunguntur. Singula cum cura erunt expendenda, nec vni inuoluenda Geographiæ. Proinde primum de Tribubus agemus, diuisione antiquissima, deinde breuiter de Regnis Israelis & Iudæ: tandem de diuersitate Regionum cum per se, tum prout in tetrarchias, in noua regna, in prouinciam Romanam ipsæ regiones pro temporum mutatione sunt redactæ.

SECTIO I.

DIVISIO IN TRIBVS.

III.

Hæc ex libro Iosuæ non potest incerta esse aut obscura, quia in illo & fines tribuum singularum, & cuiuslibet oppida designantur: vnde repetemus potiora, si prius summam eorum seu ἐπιτομὴν ex Iosephi Antiquitatum lib. v cap. 1 protulerimus. *Tum Iosua*, inquit, *nouem tribubus & dimidiæ Manassitidi terram per sortem ita distribuit:*

2. IUDAE *obuenit omnis superior Iudæa* (ἡ καθύπερθεν Ἰουδαία) *pertinens vsque ad Hierosolyma. Latitudo eius Sodomiticum lacum attingebat. In hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza.* SIMEONIS *tribus sortita est Idumææ partem Aegypto & Arabiæ conterminam.* BENIAMIN *regionem accepit, quæ ab Iordane vsque ad mare protenditur: latitudo vero eius patet inter Hierosolyma & Bethel:* (corrupte Græcus Βεθήλοις pro Βεθήλεως.) *Angustissima* [στενότατος κλῆρος] *hæc sors est propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt.* EPHRAIM *terram ab Iordane vsque Gadara* [ἄχρι Γαδάρων] *in longum protensam sortita est: in latum patentem a Bethel vsque Campum magnum.*

3. MENASSE *tribus dimidia in possessionem accepit agrum ab Iordane vsque vrbem Dora: latitudine vsque Bethsan, quæ nunc Scythopolis vocatur. Post hanc* ISACHARIS *terminus fuit a flumine vsque Carmelum montem: latitudinis terminus mons Itabyrius.* ZABVLONITAE *vsque Genesaritidem lacum terram Carmelo & mari contiguam sunt sortiti. Quæ autem regio post Carmelum sita est, conuallis cognominata ex ipsa re* [κοιλὰς προσαγορευομένη] *tota* ASERITIS *cessit, qua ad Sidonem est obuersa,* [ἡ ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένη.] *In hac portione vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ vero orientem spectant vsque Damascum vrbem, & superior Galilæa* NEPHTHALITIS *obtigit vsque Libanum montem & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriuntur, quæ finis sunt Arces vrbis septemtrionem versus sitæ.* DANITAE *adepti sunt, quidquid vallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. Horum est Iamnia & Gitta, & totus ager, qui ab Acarone pertingit vsque ad montem, a quo Iudæ tribus initium est.*

4. Hæc de tribubus cis Iordanem Iosephus: de ceteris non ita distincte lib. IV cap. VII egit. Ex his vero fit manifestum, proprie dictos Chananæos inter Iordanem & mare coluisse: vide Genes. x comma 19; licet

licet Amoritæ quoque ab eodem sint Chanaane, vt ex commate 16 eiusdem capitis clarum est. Quod vero Ephraëmitica tribus ab Iordane ad Gadara extendi dicebatur, id forte Gazara legendum, aut ex nota dialecto interpretandum est. Gazara autem prope Ioppen oppidum sunt huius tribus. In tribu Issachar quædam obscuriora videntur, sed postea ex speciali enarratione fient clariora.

TRIBVS IVDA.

IV.

Ex Iosuæ cap. xv constat, fines ab austro fuisse Idumæam, ab extremitate lacus Asphaltitidis, desertum Zin, Cades Barneam & Aegypti torrentem: ab oriente lacum iam dictum; ab occasu mare: a septemtrione os eiusdem lacus, vbi Iordanem excipit, Bethsemes, Thimna vsque Acaron, siue Ekron ad mare. Oppidorum numerus ingens, quæ ibi recensentur: e quibus vero, quod amplior regio erat quam pro vna tribu, quædam, australia maxime iuxta Idumæam, sunt tribui Simeonitidi adiudicata, quæ Iosuæ xix recitantur, tredecim numero, e quibus sunt *Beersabea* & *Siclag* siue *Ziclag*, & *Harma*. In tribu Iuda autem reliquorum notiora sunt *Cades*, *Asor*, *Hesron*, *Remon*, *Taphua*, *Ierimoth*, *Adullam*, *Azec*, *Gedera*, *Masepha*, *Lachis*, *Ceila* siue *Kegila*, *Ether*, *Enaim*, *Achzib*, *Maresa*: ad mare *Acaron* & *Azotus*, quæ vero Danitis videntur contributa: in montanis, *Iether*, *Soccoth*, *Cariathsenna* siue *Dabir*; *Anim*, *Gilo*, *Ruma*, *Apheca*: *Cariath Arbe*, quæ est *Hebron*: *Maon*, *Carmel*, *Ziph*, *Iezrael*, *Thamna*, *Cariathbaal* seu *Cariathiarim*; *Nebsan*, *Ciuitas Salis*, & *Engaddi*, cum parte *Iebus* siue *Ierusalem*.

2. Hæc sunt excerpta & insigniora oppidorum tribus Iudæ nomina: omnia enim, etiam obscurissima enumerare nolui. Nec vero sunt omnia in magno illo numero, quem Iosua recenset, exposita aut nominata. Nam *Bethlehem*, quæ & ipsa huius tribus est, fuit prætermissa, cuius tamen mentio in patriarchæ historia Genes. xxxv, 9 gemino nomine facta fuit, antiquiore *Ephrata*; posteriore *Bethlehem*. Nec *Gerara* regis Abimelech, apud quem hospites patriarchæ fuerunt, Genes. xx & xxvi, cuius situs in hanc tribum etiam incidit, quia inter Cades erat & Sur, Genes. xx, 1; nec *Gessuri* in Dauidis historia: neque celebris posteriori æuo *Eleutheropolis*: quamquam huius nomen recentius est, & si non nouæ vrbis, tamen veteris & instauratæ noua adpellatio: cuius vero antiquum nomen nobis plane est incognitum, neque ex Eleutheropolis situ vel diuinando potest inueniri.

3. Adrichomius singulis ab Iosua enumeratis suum locum & sedem adsignauit, sed cuius ductu, aut quibus rationibus, nec ipse indicauit, nec alius facile hariolari potest. Coniecturæ & opinionis sunt pleraque: quam neque nos neglecturi sumus, si probabilis quædam coniiciendi ratio accessura est: quæ vero non in omnibus habebit locum, sed iis tantummodo, quæ & alibi in S. scriptura, aut in historiis & itinerariis occurrunt,

runt, aut ab interpretibus antiquis sunt explanata. Cetera transibimus, quorum sane multa & faciem & nomen, vt fieri solet, iterum iterumque post Iosuæ tempora immutauerunt. Infra autem in alia & posteriore diuisione locorum expositionem, quanta fieri potest industria, instituemus.

TRIBVS BENIAMIN.

V.

Sors tribus Beniamin se ita habebat, vt tribum Iudæa meridie, tribum Ephraim a septemtrione contingeret, & inter vtramque esset media: ab oriente Iordanem habuit; ab occasu non mare sed tractus a Bethoron inferiore ad Iudæ ciuitatem Kiriath Iarim. Quæ planius Iosuæ XVIII omnia explicantur. Oppida huius tribus sunt, *Iebus* siue *Ierusalem*, saltem pars illius maior. nam aliqua pars etiam Iudæ tributa cap. XV extremo: vt funiculus diuisionis per vrbem Hierosolyma transierit. Deinde *Hierichûs*, *Beth-Hagla*, *Bethel*, *Auim*, *Ophra*, *Gaba*, *Gabaon* siue *Gibeon*, *Rama*, *Beeroth*, *Mizpa* seu *Mesphe*; *Capha*, *Sela* & alia dicto loco enumerata, XXVI numero: quibus addenda ex cap. XXI, 18 *Anathoth* & *Almon* Leuitis attributa: & alia huius tribus, vt *Ai* siue *Hai* prope Hierichuntem: *Emmaûs*, quæ postea Nicopolis dicta. Sed de singulis infra.

TRIBVS EPHRAIM
ET
DIMIDIA MANASSE.

VI.

Iosuæ cap. XVI termini Ephraim & Menasse inter se mixti traduntur; & cap. XVII seorsum Manassitidos tribus dimidiæ: neutrius autem oppida sic, vt in ceteris factum tribubus, sed tantummodo limitanea recensentur: media aliunde sunt colligenda ad supplendum. Id vero inde perspicitur facile. Ephraimiticam tribum australes partes tenuisse: dimidiam Manassitidem septemtrionales. Vtraque ab Iordane ad mare videtur pertinuisse.

VII.

In tribu EPHRAIM censentur *Sichem* siue *Sicima*, quæ postea Neapolis dicta: *Samaria* sedes regum & caput regni; *Thirza* siue *Thersa*, regia ante conditam Samariam; *Luz*, *Gophna*, *Silo*, *Taphua*, *Beth-Horon* duplex, superius & inferius, *Lydda*, *Saron*, *Gazer* siue *Gazara*, cetera. MANASSITIDIS fuerunt ab Iordane ad mare vsque, *Salim*, *Bethbera*, *Bethsan*, postea Scythopolis dicta; *Machmetha*, *Thebez*, *Aser*, *Ephra* siue *Ophra*, *Thaanach*, *Ieblan*, *Endor*, *Galgal*, *Capharsabe*, post Antipatris dicta; *Mageddo*, *Stratonis Turris*, *Dor*, & alia.

TRIBVS SIMEON ET DAN.

VIII.

De Simeonitide tribu actum supra in tribu Iuda, cuius sorte compre-

hen-

hendebatur. Termini ab auſtro ſuccedunt in ſeptemtrionem, vt in occaſum ſimul & ad mare recedant. Supra Simeonitidem tribum in ſeptemtrionem iuxta mare ad Ioppen vsque ſita erat *Danitica*, poſſidens eum tractum, qui partim cum Iudæ, partim cum Beniaminis tribubus ab occaſu cohærebat. Ioſuæ XIX hæc oppida dantur tribui SIMEONIS: *Berſabea, Sabea* ſiue *Seba, Molada, Haſerſual, Baba, Aſem, Eltholad, Bethul, Harma, Siclag, Bethmarchaboth, Haſerſuſa, Bethlebaoth, Saroben:* quibus quatuor adiiciuntur, *Ain, Remmon* ſiue *Rimon, Athar* ſiue *Ether*, & *Aſan.*

IX.

Oppida DANITARVM erant *Zarea, Eſthaol, Irſames, Elon, Thimnatha, Acaron* ſiue *Ekron, Iehud, Bne-Barak, Gath Rimon, Meiarkon*, cum termino, qui reſpicit Ioppen. Hinc ſexcenti profecti in ſeptemtrionem Chananææ extremum, oppidum *Leſem* ſiue *Lais* ceperunt, idque de phylarchi nomine *Dan* adpellauerunt, quod poſtmodum terminus Palæſtinæ a ſeptemtrione fuit, cui in auſtrina plaga *Berſabe* reſpondit, vt ex nota formula conſtat, *omnis Iſrael a Dan vsque Berſabe.*

ZABVLON ET ISSACHAR.

X.

ZABVLONIS tribum vulgo Tabularum auctores ita definiunt, vt ab ortu lacum Geneſaret habuerit, & inde mare verſus ad Carmelum, aut ad ipſum mare excurrerit. Atque ita videtur Ioſephus lib. v Antiquit. cap. 1 pag. 141 illius ſortem definiiſſe. Ζαβυλωνῖται τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον, *Zabulonitæ vsque Genneſaritidem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti.* Ioſuæ XIX illorum termini ignotis oppidis deſcribuntur ita, vt neque Iordanis neque maris Chinereth vlla mentio habeatur: quæ cauſſa eſt, vt Lightfootus neget, illud μέχρι Ioſephi ad ipſum lacum deducendum ita eſſe, vt Zabulonitæ ad eum pertinuerint contigerintque; ſed oram omnem lacus cis Iordanem vindicet tribui Naphthaliticæ. Prouocat ad Ioſuam, qui cap. XIX, 33, 34 in finibus Naphthali bis Iordanem memoret, ſuperiorem ſeu ſupra lacum, & inferiorem, ex lacu egredientem, Iudam verſus; quod ibi non tam tribûs nomen ſit, ſed Galilææ opponatur, cum qua bipartito ante ortum nomen Samariæ terram Chanaan diuiſerit. Accedit, quod verſu 35 in vrbibus Naphthali numerentur *Chammath, Rakkath, Chinereth.* Chammath autem vi etymi thermas ſignificat, quæ videntur nobiles illæ Tiberienſes eſſe, etiam Talmudiſtarum conſenſu, qui in Megillah fol. 5. col. 1 רקת זו טבריא *Rakkath eſt Tiberias:* & fol. 6 col. 1 חמת זו טבריא *Chammath eſt Tiberias;* dixerunt: Hieronymo autem Chenereth eſt Tiberias: quæ conciliari ex vicinitate poſſunt, per quam non longe diſtare potuerunt. Quod ſi eſt, ex cognitis mediterranea *Nazareth*, & *Sepphoris* Zebuloni forſan relinquentur: oræ quæ erant, *Chorazin, Capernaum, Tarichæa, Tiberias*, in ſortem cadent Naphthaliticam, quæ ſic longe & pæne nimis a ſeptemtrio-

(Ddd) 2 ne

ne in auſtrum decurret. Apud Ioſuam autem oppida Zabulonis ſunt *Sarid, Dabrath, Iaphia, Githa, Hepher, Itha, Kazin, Rimon, Nea, Bethlehem*, alia, & hæc omnia obſcura ac incertæ poſitionis: niſi quod *Kisloth Thabor* videtur ad montem Thabor vel Itabyrium ſitum fuiſſe, in collimitio Iſſachar, cui etiam attribui videtur Ioſuæ XIX, 18. Quapropter Zebulon ita in mediterraneis maxime fuit, vt tamen fines eius & mari & lacui eſſent propinquiores.

XI.

ISSACHAR autem ſiue ISASCHAR (nam vtroque modo ſcribitur, priori Græcis, poſteriori Ebræis) Zebuloni ab auſtro obiecta ita, vt etiam anguſto tractu ad Iordanem inter Manaſſitidem & Zabulonen pertigerit. Sic enim Ioſuæ XIX: *Hereditas tribus Iſſachar, Iezrael, Caſaloth, Sunem, Hapharaim, Seon, Anabarat, Rabboth, Ceſion Abes, Rameth, Engannim, Enhadda & Bethpezez: & peruenit terminus eius vsque Thabor & Scheſima & Bethſemes, eruntque exitus eius Iordanis*, [LXX. καὶ ἔσαι ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων αὐτῶν ὁ Ιορδάνης.] An vero etiam hæc tribus ad mare pertinuerit, disquiritur. Videtur non nullis pertinuiſſe, qui vero ſententiam haud facile ſuam adprobaturi ſunt. Etenim nulla maris in tribu hac mentio apud Ioſuam, nec Ioſephus longius illam, quam ad Carmelum perducit: & Ioſuæ XVII, 10 tribus Aſer Manaſſenſes dicitur ab aquilone contingere, quod eſſe non poteſt, ſi ad mare quoque Iſſachar excurrit.

ASER ET NAPHTHALI.

XII.

Quæ ſuperſunt in ſeptemtrionem vsque ad Libani radices, tribubus Aſer & Naphthali adiudicata erant, illi, maritima; huic mediterranea a lacu Geneſareth ad fontes Iordanis & vltra: nec vero ſuprema omnia ab Iſraelitis occupari & poſſideri potuerunt. Limitem conſtituit Ioſua ASERITIDI tribui ab auſtro Carmelum montem: a ſeptemtrione Sidonem magnam, ſaltem quæ ad illam vergunt. nam neque Sidonem vnquam, neque Tyrum Iſraelitæ poſſederunt: vtique vero ὅρια, *finitima* illarum. Mediæ vrbes & ad latus orientis, quæ numerantur, obſcuræ omnes ſunt, *Helkath, Hali, Beten, Alamelech, Miſael Beth Dagon, Vma, Aphec, Rehob, Hamon, Cana.* Atque ita attingit Aſer ab auſtro Manaſſitidem ex parte, ab ortu Zabulonem & Naphthali: occidentalis limes eſt mare magnum ſiue Phœnicium.

XIII.

NAPHTHALITICI fines ſunt ab *Heleph, Elon, Iekeb, Iebnael* vsque *Lecum:* & in meridiem ad Zabulonem: & in occidentem ad Aſer: ab ortu vero Iordanes eſt. Vrbes huius tribus, pleræque munitæ, enumerantur *Zidim, Zer, Emath, Reccath, Cinereth Aduma, Rama, Hazor* ſiue *Aſor; Cedes, Edrei Enhaſor, Ieron, Magdal-El, Horem, Bethanath, Bethſames.* Vide plura ſupra in Zabulone diſputata.

TRI-

TRIBVS TRANS IORDANEM.

XIV.

Notum eſt, Moſen, victis regibus, Sihone Amorræorum, & Oge Batanææ, illorum poſſeſſiones petentibus Rubenitis, Gaditis & dimidiæ tribui Manaſſe, Deo adnuente, ita diuiſiſſe, vt Rubenitis auſtralia, ab Arnone fluuio, Moabitarum limite; ſeptemtrionalia, id eſt ſuperior Galaaditis & regnum Baſan, dimidiæ tribui Manaſſe obuenirent: quæ media interiacent, Gaditis, ſeu tribui Gad. Omnium horum terminus occidentalis erat Iordanes fluuius: orientalis varius propter varios populos, qui has tribus ab oriente ſole accolebant. Moabitæ ab auſtro erant, vt tamen etiam in orientem extenderentur: & Amalekitarum pars, ſeiuncta a ceteris ſuæ gentis; & hi a tergo erant Rubenitidis tribus: Ammonitæ a tergo Gaditidis: ſupra quos alii Arabes vsque ad Hermonem montem, obiecti cum ipſo monte tribui dimidiæ Manaſſitarum.

XV.

RVBENITARVM oppida narrantur Ioſuæ XIII, *Heſbon*, regia Sihonis, *Eleale*, *Bamoth-Baal*, *Iaza*, *Kedemoth*, *Mephaath*, *Kiriathaim*, *Sibma*, *Zereth Sahar*, *Beth Peor*, *Nebo*, *Piſga* mons & circumiecta oppida. GADITARVM fuerunt *Iaſer* ſiue *Iaeſer*, *Rabba* Gileaditidos, *Mizpa*, *Beth Haram*, *Beth Nimra*, *Suchoth*, *Zaphon*, *Ramoth*, *Mahanaim*, *Betonim*, *Dibon*, *Aroer*, *Atharoth*. MANASSITIDIS pauciora recenſentur, quamquam plura fuerint quam ceterarum tribuum, ſexaginta numero, e quibus *Aſtaroth* & *Edrei* nominantur, & *Geſſuri*, quod vero ſubigere non potuerunt. De ceteris, Gaulanitidis maxime, infra dicemus.

SECTIO II.

DIVISIO IN REGNA.

XVI.

Non ſolliciti ſumus de antiquiſſimis regnis, iisque minoribus, ac fere ſingularum ciuitatum, vt rex Salem, Geraræ, Sodomæ, Ai, Ieruſalem, Hebron, Lachis, Gaſer, Eglon, ceterarum, qui ex patriarcharum & Ioſuæ hiſtoria noti ſunt. Regna illa maiora intelligimus, Iſraelis alterum, alterum Iudæ: illud decem tribuum; hoc duarum. Coniunctæ tribus fuere ſub Saule, Dauide, Salomone: ab huius exceſſu decem tribus abruptæ ab regno Dauidis; duæ relictæ eius poſteris, Iuda & Beniamin. Decem tribus nouum regnum conſtituerunt, quod æque *Iſraelis* dictum, vt antea, duodecim quum tribus contineret: etiam *regnum Ephraim*, *regnum Samariæ*. Caput eius fuit *Sichem* aliquando, regia primum ſedes Ierobeami, 1 Reg. XII, 25, quæ deinde ab eodem *Thirzam* fuit tranſlata, cap. XIV, 17: vbi manſit etiam ſub ſucceſſoribus proximis, cap. XV, 33, XVI, 8. donec Omri conderet *Samariam*, conſtans poſtea regum domicilium. Ampli ergo fines huius regni erant citra & trans Iordanem, inde a Syria per

Galilæam ad limitem vsque Beniamiuiticum: &, a latere tribus Iudæ, tribum Dan & Simeonis complexum, vsque ad Aegypti fines extendebatur.

XVII.

Ex quibus adparet, quam angusti limites alterius regni, quod a tribu potiore *Iudæ regnum* vocabatur, fuerint. Caput eius fuit *Hierosolyma* in confinio Iudæ ac Beniaminis sita. Termini Iordanes, & mare Magnum versus, communes cum Danitis; ex parte saltem si Philistæorum fortassis quædam oppida defecerunt, antea subacta a Dauide, & a Salomone etiam possessa: quemadmodum *Gibethon* a Philistæis fuit recuperatum, & ab aliquot Israelis regibus graui obsidione repetitum, 1 Reg. xv, 27, & xvi, 15. A meridie videtur etiam limes angustior factus, quia iam tum a Salomone Idumæorum reliquiæ, auctore Hadado, regio genere orto, defecerant, qui si non omnem Idumæam, partem tamen illius sibi vindicauisse, non dubitare licet. * Vide 1 Reg. xi, 14. Oppida huius regni nobiliora supra in vtraque tribu enarrauimus, quæ præter caput & regiam sedem, quam diximus, erant *Iericho*, *Rama*, *Mizpa*, *Emmaûs*, *Bethlehem*, *Hebron*, *Lachis*, *Odollam*, cetera.

SECTIO III.

DIVISIO SVB ROMANIS.

XVIII.

Hasmonæi omnem terram, quam Palæstinam dicimus, alii Sanctam, alii Iudæam laxe accepto vocabulo, possederant vsque ad Hyrcanum & Aristobulum discordes fratres, quorum tempore Romani sibi ius in Palæstinam Pompeio duce adseruerunt. Capto Aristobulo & Romam abducto, Cæsar Iulius Hyrcano, quem Pompeius confirmauerat, Antipatrum adiunxit, cui filius Herodes successit, Augusti beneficio non solum omnem Palæstinam, sed alias etiam Arabiæ ac Syriæ regiones ademtas consecutus. Ab Herodis morte diuisio inter filios Augusti auspiciis cœpit fieri, & maiori natu Archelao duæ ex paterno regno tetrarchiæ, Iudæa & Samaria datæ: Herodi Antipæ Galilæa & Peræa: Philippo fratri Ituræa & Trachonitis cum adiacentibus tributæ. Damnato postea Archelao & in exsilium eiecto, in prouinciæ formam, quæ possederat redacta, hoc est Iudæa & Samaria: Antipa relegato, eius tetrarchia Agrippæ regno adiecta a Caio Cæsare, cui & sub Claudio pars reliqua auiti regni accessit, & sublata forma prouinciæ: quæ rursus a morte Agrippæ maioris fuit reducta, amplior quam ante fuerat, quod filius Agrippa cum Abilene solam Philippi

* Sed regionem eam Arabiæ, quæ inter Aegyptum & Iudæam ad mare Rubrum pertinet, Iudæorum regibus plerisque paruisse, etiam opinantur aliqui, quum nauigatio in Ophiram propagata acrerenta fit diurissime, quæ nulla videtur futura fuisse sine dominio terræ inter Aegyptum & Iudæam interiectæ. Sed hæc quum nec hodie sit inuidendæ feliciratis; non multum requirebat impensæ & artis & studii ad tuendum. Atque huic fini & consilio regum Iudaicorum quamuis angustus terræ tractus satisfaciebat. Saltem iter mercatorum vsque ad Eziongeberam armis facile aperiebatur, aut pecuniis redimebatur. Vid. Exod. XXIII, 3. Add. Relandi Palæst. I c. 3. extr.

lippi tetrarchiam poſſedit, cetera relicta prouinciæ. Vide Ioſeph. XVII Antiq. cap. XIII, & lib. XVIII cap. I & IX, & lib. XIX cap. IV & extremo.

XIX.

Hisce temporibus, quibus Herodum familia Romanorum beneficio imperauit, aut prouincia impoſita Iudæis fuit, non in tribus, ſed in *tetrarchias* terra fuit diſtributa, aut illæ cum prouincia partitæ, aut aliquando regni precarii reducta forma: quæ ſingula per inſtabilitatem ſuam magis turbant geographiam, quam expediunt: maiores autem regiones, quæ tum vocabantur, non ſubiectæ mutationibus erant; in quibus tutius etiam explicationem noſtram abſoluemus ita, vt a Syria incipiamus, vbi primum *Galilæa* occurrit: deinde *Samaria*, tandem *Iudæa*; atque hæ cis Iordanem: trans flumen quæ ſunt, exponemus poſtea. Hæc quoque illa diuiſio eſt, quæ in Euangeliſtarum libris celebratur, repetita in Actibus Apoſtolorum cap. IX, 31 *καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας*, id eſt, per totam Palæſtinam Cisiordanenſem.

XX.

Fuit & alia diuiſio a Gabinio in quinque iuridicos conuentus (*συνέδρια* Ioſephus vocat) Romano more inſtituta, tres cis Iordanem, Hieroſolymis, Hierichunte & Sepphoris ſiue Zippore Galilææ: & duobus trans flumen, Gadaris & Amathunte; ſed breui hæc fuerunt tempore, ſed mutata poſt hæc ſæpe forma reipublicæ, & ipſi conuentus haud dubie fuerunt immutati aut aboliti. De iis vero Ioſephus lib. XIV cap. X poteſt conſuli. Gadara certe poſt Herodis mortem hereditatis ſorti exemta cum Gaza & Hippo, prouinciæ Syriæ ab Auguſto fuerunt adiecta: quod idem Ioſephus lib. II de Bello cap. IX perſcripſit. Fuit etiam, quando prouincia diuideretur, vt Tacitus notat annal. XII cap. LIV, *Cumano Galilæorum nationem, Felici Samaritas paruiſſe.*

SECTIO IV.

GALILAEA.

XXI.

Galilæa dicta eſt גליל Ebraice Eſ. IX, 1, quæ vox habet ענין סבוב ſecundum Kimchi, id eſt *notionem circuitionis*, aut tractus rotundi. Rara in Veteri Teſtamento adpellatio, & multum, ſi bis terue inueniamus, quæ frequentiſſima eſt Euangeliis. Præter modo indicatum Eſaiæ locum, quem diuinus Matthæus explanauit cap. IV, 15, de Salomone dicitur 1 Reg. IX, 11, Hiramo Tyriorum regi viginti oppida dediſſe בארץ הגליל, *in terra Galilea*, quemadmodum Græci etiam interpretes reddiderunt, *ἐν τῇ γῇ τῇ Γαλιλαίᾳ*. Quod vero etiam quidam interpretes *Galilææ* mentionem Ioſuæ XIII, 2 fecerunt, in eo falſi ſunt, & diremerunt coniungenda. Scriptum enim eſt כל גלילות פלשתים *omnes circuitus*, vel tractus, *Philiſtæorum*: & Græci, *πάντα ὅρια φυλιστιείμ*, *omnes termini Philiſtæorum.* Et Kimchi in hunc locum גלילות כמו גבול, *vox* גלילות *ſignificat terminum.* Adde Chaldæum

idem

idem ſentientem constructa voce גבול *termini.* Eiusdem originis eſt גלגל *Gilgal*, quod vocabulum alias locum inter Hierichuntem & Iordanem ſignificat, caſtris primis Iſraelitarum nobilitatum: aliquando tamen etiam Galilæam. Ioſuæ XII, 23. מלך גוים לגלגל *Rex gentium in Gilgal:* Græci vulgati quidem Γέλγαλ, at Romano codice τῆς Γαλιλαίας. Coniungitur enim cum regibus Kedes, Ador, Dor & aliis, qui in ſeptemtrionali parte Palæſtinæ, hoc eſt circa Galilæam, imperabant.

XXII.

Fuit autem *Galilæa* ſeptemtrionalis pars terræ Chanaan ſeu Palæſtinæ, ab extremo Syrorum limite inter Iordanem & Mediterraneum mare vltra lacum Geneſaret producta. Diuiditur ab Ioſepho lib. III de Bello cap. IV * in *Superiorem*, τὴν ἄνω, & *Inferiorem*, τὴν κάτω Γαλιλαίαν. Terminum vtriusque communem ponit *Berſaben* quamdam, quæ vero & ipſa, ſaltem certa eius ſedes, nobis eſt incognita. Ex ſola igitur coniectura eſt limes inter vtramque figendus, ſupra Carmelum montem, in aquilonem verſus, atque inde ducendus ad Iordanem.

XXIII.

SVPERIOR GALILÆA incipit a finibus Tyriorum Sidoniorumque, & in ortum ad fontes Iordanis procurrit, poſt quos in ipſo Iordane terminum habet. Maritima quæ tribui Aſer adiudicata erant, nec ſemper fuerunt ab Iſraelitis poſſeſſa, quemadmodum de monte Carmelo, in quo terminum Superioris poſuimus, Ioſephus lib. III de Bello cap. IV ineunte, Κάρμηλος τὸ πάλαι μὲν Γαλιλαίων, νῦν δὲ Τυρίων ὄρος, *Carmelus quondam Galilæorum, iam vero Tyriorum mons.* Et Ptolemaidem ibidem cum territorio ſuo extra Galilæam ponit, quum tamen Ace ſiue Acco, quæ ſecundum Strabonem & Hieronymum ipſa Ptolemais eſt, in tribu Aſer, quæ maritimam Galilææ partem ſortita fuerat, Iudic. I, commate 31 cenſeatur.

XXIV.

Et Hieronymus duas conſtituit Galilæas, ſed aliter denominat. Quæ enim Superior Ioſepho eſt, ipſe vocat *Galilæam gentium*, ex Eſa. IX, 1, & Matth. IV, 15 deſumta adpellatione. In Locis enim Ebraicis, *Duæ*, inquit, *ſunt Galilææ, ex quibus vna Galilæa gentium vocatur, vicina Tyriorum finibus, vbi & Salomo viginti quinque ciuitates donauit Hiram regi Tyri, in ſorte tribus Nephthalim. Altera Galilæa dicitur circa Tiberiadem & ſtagnum Geneſareth in tribu Zabulon.* Hunc ducem plerique ſequuntur, eandem Gentium Galilæam & Superiorem eſſe credentes: alii in diuerſas partes abeunt, vel de Inferiore Galilæa Prophetam & Euangeliſtam interpretantes; vel de regione quadam trans Iordanem flumen ſita. Caſaubonus in Matth. IV, 15. *Adſentior doctiſſimis Veteris Teſtamenti interpretibus, qui Galilæam* τῶν ἐθνῶν *interpretantur ex perpetua loquendi conſuetudine Ebræorum* GALILAEA POPVLOSA. *Iidem rectiſſime videntur mihi de Inferiore, non Superiore Galilæa hæc accipere. nam ibi fuit Capernaum.* Io.

Light-

* Fortaſſe II, vel Hauerc. III.

Lightfoot Chorographia in Matthæum cap. LXIX vulgarem de ſeptemtrionali Galilæa ſententiam tuetur: at in Marcum ſect. II contendit, fuiſſe hanc Galilæam Gentium πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *trans Iordanem*, & addito *Gentium* nomine diſtingui a Galilæa propria, quæ cis Iordanem erat: idque nexu verborum probare ſtudet, *via maris trans Iordanem, Galilæa gentium.*

XXV.

Pendet omnis controuerſia ex Eſaiæ vaticinio, quod expreſſit Matthæus, recte inciſo & explicato. Agit de terra Zabulon & Naphthali, quæ cis Iordanem erant: & his primum euangelii lumen exoriri dicit, quia prius, quam ceteri, in captiuitatem fuerant abducti. Hieronymus in Matth. IV, 15, *Hi primum audiere Dominum prædicantem: vt, vbi Iſraelis fuerat ab Aſſyriis prima captiuitas, ibi Redemtoris præconium naſceretur.* Deinde dicit propheta, etiam *viam maris* Geneſareth *trans Iordanem*, vbi Bethſaida erat & finitima, illa luce illuſtratum iri. nam & ibi multum Servator Chriſtus verſatus fuit. Denique illius nouæ lucis ait participem ſuperiorem regionem fore, quæ Galilæa Gentium vocata fuit. Hæc autem cis Iordanem in locis ſuperioribus erat, quæ regio a variis & mixtis gentibus cognomen illud antiquitus adepta fuerat. Geneſ. XIV. memoratur Thidal מלך גוים *rex gentium*, qui cum Amraphel & ceteris contra Sodomitas & Gomorrhæos profectus eſt. Et Ioſuæ XII, 23 oſtenditur, vbi fuerit illa regio, quæ a *gentibus* mixtis adpellationem habuerit, quum additur מלך גוים לגלגל *rex gentium in Gilgal*, id eſt in Galilæa, vt ſupra illorum nominum conuenientiam probauimus: qui ipſi Lightfooto in Matthæum chorographicis obſeruationibus videtur rex Hazor eſſe, quæ vrbs iuxta Aquas Merom, id eſt Samochonitidem lacum ſita erat, quia victus ille potens rex fuit ab Ioſua, neque vero in catalogo victorum regum cap. XII memoratur, ſi non idem eſt rex gentium in Gilgal. Summa controuerſiæ, quam ſecundis curis Lightfootus agitauit, in eo conſiſtit maxime, vtrum verba, *Via maris trans Iordanem*, per adpoſitionem, vt grammatici vocant, de eadem regione ſint interpretanda, an ſeiungenda vt ſignificent diuerſas partes: quod poſterius nobis veriſimilius videtur, quia accentu ſakeph ſunt diſiuncta & diremta, etiam cum Geneſ. XIV, 1, & Ioſ. XII, 23, ſi diſtincta, conſpirant magis & conueniunt: atque ita etiam Hieronymi ſaluari diſtinctio & interpretamentum poteſt. Quod vero de mixtis in Galilæa populis dicebatur, etiam a Strabone confirmatum eſt libro XVI p. 523. Poſtquam enim dixerat, Palæſtinæ multa loca ὑπὸ φυλῶν οἰκούμενα μικτῶν, ἔκ τε Αἰγυπτίων, ἐθνῶν καὶ Ἀραβίων καὶ Φοινίκων, *a mixtis gentibus habitari, Aegyptiis, Arabibus & Phœnicibus*; illico ſubiicit, οἱ ὄντοι γὰρ οἱ τὴν Γαλιλαίαν ἔχοντες, *tales enim ſunt, qui Galilæam tenent.*

XXVI.

Sic itaque vel tota ſuperior Galilæa, vel pars illius, eſt *Galilæa gentium.* Eiuſdem Superioris etiam pars fuit terra CHABVL, ſita in Tyriorum finibus בארץ הגליל *in terra Galilæa*, quod Græci interpretantur, ἐν τῇ γῇ τῇ Γαλιλαίᾳ, 1 Reg. IX, 11, 13. Viginti oppida habuit, quæ Salomo regi

Tyriorum Hiramo dedit: cui vero diſplicuerunt, ideoque dictæ ſunt ארץ כבול *terra Chabul.* Ioſephus lib. VIII Antiq. cap. 11, vbi hanc hiſtoriam perſequutus eſt, videtur dicere, quaſi recuſauerit donum Hiramus, reliqueritque Salomoni. *δυσαρεστήσας*, inquit, *τῇ δωρεᾷ πέμψας πρὸς Σολομῶνα, μὴ δεῖσθαι τῶν πόλεων ἔλεγεν, non valde probans, renuntiari Salomoni iuſſit, ſibi non eſſe opus eis oppidis.* Addit: *καὶ ἐκ τότε προσηγορεύθησαν Χαβαλὼν γῆ, ex eo adpellata ſunt Terra Chabalon:* quod ait Phœnicum lingua *οὐκ ἀρέσκον, id quod diſplicet,* ſonare. Minora, credo oppida fuiſſe, Iſraelitici quidem iuris, tribui Aſer & Naphthali ademta, ſed ab ethnicis vt plurimum habitata: ideo & diſplicuerunt Tyrio, & Salomo non ægre iis caruit. Quænam autem nominatim fuerint, ac quo loco & parte Galilææ poſita, quod ſacra hiſtoria ſilet, non poſſumus commemorare. Ioſephus quoque non plus tradidit, quam fuiſſe *τῆς Γαλιλαίας, οὐ πόῤῥω τῆς Τύρου κειμένας, in Galilæa non procul a Tyro ſita.* Doctiſſimus Caſtellus in Lexico Heptaglotto putat *Chabul* eſſe eam regionem, quæ poſtea ab vrbibus primariis adpellata fuerit *Decapolis.* Verum hæc Decapolis, vt infra probabimus, non contemnenda oppidula, vt Chabul, habuit, ſed pleraſque vrbes magnas atque validas: etiam omnis trans Iordanem fuit, præter Scythopolim, atque ita non prope Tyrum Decapolis, ſed maior illius pars, etiam ipſa Scythopolis a Tyro remota fuit longius.

XXVII.

In his finibus, ſed longius a mari, orientem verſus, ſunt etiam *fontes Iordanis*, de quibus Ioſephus lib. III de Bello cap. XXXV *Δοκεῖ μὲν Ἰορδάνου πηγὴ τὸ Πάνειον, videtur Iordanis fons eſſe Panium,* ſiue, vt poſt paullo dicitur, *κατὰ τὸ Πάνειον, iuxta Panium* ſeu *Panêum,* quo nomine & mons, & fontes ſub illo monte ſignificantur. Idem lib. I de Bello cap. XVI de Herode patre: *Alterius terræ adiectione ab Auguſto donatus, aliud ei templum ex albo marmore, παρὰ τὰς Ἰορδάνου πηγὰς, iuxta Iordanis fontes conſtituit. καλεῖται δὲ Πάνιον ὁ τόπος. ἔνθα κορυφὴ μέν τις ὄρους εἰς ἄπειρον ὕψος ἀνατείνεται. Panium locus iſte vocatur: vbi montis quidam vertex in immenſam altitudinem attollitur. - - - κατὰ τὰς ἔξωθεν ῥίζας ἀνατέλλουσιν αἱ πηγαὶ, foris* [extra ſpeluncam ſub monte] *ad radices montis oriuntur fontes. καὶ γένεσις μὲν, ὡς ἔνιοι δοκοῦσι, ἔνθεν Ἰορδάνου, & hoc, vt quidam putant, Iordanis eſt principium:* ipſe vero *τὸ ἀκριβὲς, quod verius eſt,* infra demonſtraturum eſſe promittit. Sed de hoc poſtea: iam de *monte Paneio* teſtimonia clariora proferenda. Euſebius lib. VII Hiſt. Eccleſ. cap. XVII *παρὰ ταῖς αὐτόθι δεικνυμέναις ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ καλουμένου Πανείου ὄρους πηγαῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸν Ἰορδάνην* [φασὶ] *προχεῖσθαι, apud fontes, qui ibi* [ad Cæſaream Philippi] *viſuntur ad radices montis Panei, ex quibus aiunt Iordanem profluere.* Nummus etiam M. Aurelii Mediceus, inſcriptus ΚΑΙϹ ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ. ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ, *Cæſarea Auguſta ſacra & inuiolabilis ſub Paneo,* montem potius, quam aliud, conſueta formula per *ὑπὸ, ſub,* oſtendit: vt Plinio non poſſimus per omnia adſentire, lib. V cap. XV dicenti: *Iordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæſareæ.* Eſto fontem dictum etiam *Paneadem:* non tamen

men a fonte potius, quam monte Paneo, qui & fonti nomen dedit, cognomentum vrbis esse, ex nummo supra & aliis monimentis probauimus.

XXVIII.

Sed negauit Iosephus, hanc primam Iordanis originem esse, & veriorem lib. III de Bello cap. XXXV his verbis monstrauit: *Iordanis fons Paneum esse videtur:* φέρεται δὲ ὑπὸ γῆν εἰς τοῦτο κρυπτὸς ἐκ τῆς καλουμένης Φιάλης, *sed revera huc terra conditus fertur ex Phiale, quæ ita vocatur. Hæc autem est, qua in Trachonitidem adscenditur ad* CXX *stadia a Cæsarea, ad dexteram non longe a via. Et proprie quidem ex rotunditate* PHIALA *dicitur lacus, rotæ speciem præferens.* Hoc autem esse Iordanis principium, a tetrarcha Trachonitidis Philippo deprehensum est. *Is* namque *missis in Phialen paleis* (ἄχυρα dixit) quas κατὰ τὸ Πάνειον, ἔνθεν ἐδόκει οἱ πάλαι γεννᾶσθαι τὸν ποταμὸν, εὗρεν ἀνενεχθέντα, *iuxta Paneum, vnde olim nasci illud flumen crediderunt, inuenit redditas.* Duo igitur fontes fluminis Iordanis sunt, primus, & vera origo in lacu Phiala: secundarius, qui ex isto per subterraneum meatum alitur, sub Paneo monte, qui vulgo habitus pro primo fuit, antequam tetrarcha Philippus veriorem originem experimento inueniret. Quo ipso vulgares chartæ erroris arguuntur, in quibus duo fontes longe inter se disiuncti & longius etiam a Paneo in septemtrionem remoti, pinguntur, quorum alter *Ior*, alter *Dan* adpelletur, * quod fabulam sapit, nihilque documenti vel in historia vel geographia habet.

XXIX.

Quum itaque apertum flumen Iordanis incipiat a Paneade (nam tecta superiora sunt & sub terra latent) inde prono cursu fertur, vt Iosephus ibidem tradit, ad lacum, qui *Semechonitis* siue *Samachonitis* vocatur, quem secat; & deinde ad alium lacum *Genesar*, seu *Genesareth*, siue *Tiberiadis*, deuoluitur; Priorem lacum Iosephus dicto lib. III de Bello c. XXXV ab Iordane permeari tradit: κόπτει τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη τε καὶ τέλματα, *Semechonitidis lacus paludes secat* [Iordanes] *cœnosas.* Et lib. IV c. I πρὸς τῇ Σεμεχωνιτῶν λίμνῃ, *ad Semechonitarum lacum, qui triginta latus stadia, longus sexaginta,* διατείνει αὐτῆς τὰ ἕλη μέχρι Δάφνης χωρίου, *paludes suas extendit vsque ad locum Daphnen dictum:* qui deliciosus copia fontium est, & nomen forte ex similitudine Daphnes Antiochenæ habet. αἱ πηγαὶ τρέφουσαι τὸν μικρὸν καλούμενον Ἰορδάνην ὑπὸ τὸν τῆς χρυσῆς βοὸς νεὼν προσπέμπουσι τῷ μεγάλῳ, *Hi fontes augent Minorem, vt vocatur, Iordanem sub fano Bouis aureæ, atque deducunt in Maiorem.* Et alibi *Minoris Iordanis* fecit mentionem lib. V Antiq. cap. II extr. vbi dicit, οὐ πόῤῥω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ ἐλάσσονος Ἰορδάνου τῶν πηγῶν, *non longe a monte Libano, & Minoris Iordanis fontibus.* Et lib. VIII cap. III ἐν Δάνῃ, ἣ δέ ἐστι πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ μικροῦ Ἰορδάνου. *in Dan* [vitulam vnam Ieroboam posuit] *quod oppidum est apud fontes Iordanis Minoris.* Minor itaque Iordanes est a fontibus ad lacum vsque Semechonitidem.

* Ita senserat etiam Isidorus Origin. XIII c. 21. Error ex ignoratione linguæ Hebraicæ natus videtur. Nam si rudiores illi auctores fabulæ sciissent, *Ior* flumen signare, & *Dan* nomen populi vicini: facile vidissent, duo hinc flumina conflari non posse.

dem. Quod vero Maioris nusquam alibi facta est descriptio; Lightfootus censet, non esse hunc alium riuum siue alueum, sed *Paruum* esse a fontibus, ad vsque Semechonitidem: eumdemque fluuium, iam auctiorem, adpellari *Maiorem*. Vide Chorogr. Matthæi cap. LXVII.

XXX.

Sed ad *Samachonitidem* (nam & Σαμαχωνῖτις scribitur ab eodem Iosepho lib. V Antiq. cap. VI) quam percurrit Iordanes, reuertimur. Qui id nomen præter Iosephum ex antiquis ferat, compertum non habemus. Plures censent esse מי מרום *Aquas Merom*, Iosuæ XI, 5 vbi Græci ἐπὶ τοῦ ὕδατος Μεῤῥὼν, *ad aquas Merron*. Castra ibi Iabin, rex vrbis Hazor, habuit, quum victus ab Iosua est, & exercitus eius vsque ad Sidonem in fuga cæsus. Probabilis opinio, quia aliæ nullæ notabiles aquæ in superiori Galilæa inueniuntur: & rex vrbis Hazor illis castris præerat, quæ ad Aquas Merom fuerunt posita. Hazor autem siue Asor, Græce Ἄσωρος, ὑπέρκειται τῆς Σαμαχωνίτιδος λίμνης, *supra lacum Samachonitin sita fuit*, vt Iosephus lib. V Antiq. cap. VI tradidit. Nec insolens lacum vocare simpliciter, *aquas*. Idem Iosephus lib. XIII cap. IX ἄρας τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν Γεννησαρῶν καλουμένων, *castra mouens in Galilæa ab aquis Gennesaris, vt vocantur*, id est, ab lacu Genesaret. Iordanes eluctatus paludes Samachonitidas, διαμείψας ἑτέρους ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους, μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διατέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην, *emensis aliis stadiis centum viginti, post oppidum Iuliada, Gennesar lacum medium secat*. Dum *aliis* dicit CXX *stadiis*, non breuiorem cursum a Paneade ad Samachonitin fuisse (qui omnino longior videtur) arguit. Atque hæc de Iordane, in quantum Galilææ latus ab oriente claudit ac terminat.

XXXI.

Ab occasu Superioris Galilææ terminus est Mediterraneum mare inter Tyrum vrbem & Carmelum montem interceptum. Etsi enim limes ad Sidonem vsque a Mose ac Iosua protractus fuit, tamen certo Dei iudicio factum, vt nec Sidone nec Tyro Israelitæ vmquam potirentur: de quibus propterea in Syrophœnice a nobis actum fuit. Incidebat in hoc latus Aseritis Tribus, cuius permulta quidem oppida Iosuæ XIX enarrantur, sed ignota fere omnia, quibus sedes certa minime potest definiri. In his etiam est *Cana* Iosuæ XIX, 28, quæ Hieronymo est *Maior Cana*: de qua in Minore Inferioris Galilææ aliquid dicturi sumus. Neque Ptolemæus in litore post Tyrum plura habet quam *Ecdippa* & *Ptolemaidem*, quæ etiam in sacris fuerunt sub aliis nominibus memorata, illa videlicet *Achzib*; hæc *Aco* vel *Acco* dicta. Prima post Tyrum *Ecdippa* est, Ptolemæo auctore. Etiam Plinius lib. V cap. XIX *oppidum Ecdippa*, inter Tyrum & Ptolemaidem eodem, quo Ptolemæus, ordine. Iosephus lib. I de Bello cap. XI format Ἐκδίππαν, *Ecdippon*, τοῖς καταχθεῖσιν, inquit, εἴς τι τῶν παραθαλασσίων χωρίων, ὃ καλεῖται Ἐκδίππων, *deductis in aliquem maritimum* [Galilææ] *locum, cui Ecdippon nomen est*: incertum quo casu, primo, an secundo, vt χωρίον repetatur: Hieronymus in Locis Ebraicis, אכזיב *Achziba*, ***in***

tribu

tribu Aser, in qua alienigenæ permanserunt. Hæc est & Dippa in nono milliario Ptolemaidis pergentibus Tyrum. Dippa, lege *Ecdippa*, quod haud dubie Hieronymus scripsit. Cuius nominis ex *Achzib* deductionem erudite Lightfootus monstrauit, ז Syrorum more in ד mutato, & sublata adspiratione, ac ב durius pronuntiato, vnde *Acdibba*, & alia dialecto *Ecdippa* oritur. Talmudistæ etiam כזב *Chezib* scripserunt, quod idem Lightfootus Chorograph. Matth. cap. LXV obseruauit.

2. Quod si ita est, & nono milliario a Ptolemaide distat oppidum *Ecdippa*, vt Hieronymus dicto loco prodidit; * male in Tabulis pluribus prope Tyrum, longe a Ptolemaide, hic locus positus est: nec si quis coniectura, vt Bonfrerius fecit, ex Iosuæ XIX inane litus vult supplere, oppidorum nomina *Heleac*, *Chali*, *Beten*, *Achsaph*, non inter Ecdippam & Ptolemaidem, sed inter Tyrum & Ecdippam collocanda essent, si omnino fuerunt in litore, & eum ordinem, quem tribuit Bonfrerius, inter se tenuerunt. Sed hæc incertiora sunt, nec ex Iosuæ verbis sedes definita adsignari potest.

XXXII.

Est non longe ab Ecdippa mons altissimus, *Scala Tyriorum* dictus, centum stadiis a Ptolemaide, atque ita Ecdippæ a septemtrione imminens, quæ Hieronymus in nono a Ptolemaide milliario posuit. Iosephus lib. II de Bello cap. XVII, montes, quibus Ptolemais e longinquo cincta sit, enarrans, τῷ δὲ, inquit, ὑψηλοτάτῳ κατ' ἄρκτον, ὃ καλῦσι κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι, καὶ τῦτο δὲ ςαδίυς ἀφέςηκεν ἑκατὸν. *altissimo monte* [Ptolemais vallata est] *a septemtrione, quem accolæ scalam Tyriorum vocant, & distat* [a Ptolemaide] *centum stadiis.* In Talmud vocatur סולמא דצור *Scala Zor*, id est, *Tyri.* Vide quæ Lightf. d. l.

XXXIII.

Ipsa nunc *Ptolemais*, ex prædicta distantia, in litore sequitur, olim עכו, *Aco* siue *Acco* Iudic. I commate 31 dicta, vnde profanorum Ἄκη, *Ace* est, cui vocabulo, vt soliti sunt, fabulam admiscuerunt, quod Hercules ibidem sanatus fuerit ex vlceribus, quæ ex Lernææ hydræ morsibus acceperat. ἀκέεσθαι enim *mederi* est. Stephanus Byzantius in Ἄκη, hanc fabulam ex Claudio Iulio exposuit, quasi Hercules nomen vrbi imposuerit.

2. Hæc postmodum *Ptolemais* ab Aegyptio rege fuit adpellata. Strabo lib. XVI p. 521. Πτολεμαΐς, μεγάλη πόλις, ἣν Ἄκην ὠνόμαζον πρότερον, *Ptolemais, vrbs magna, quam prius Acen nominauerunt.* Et Stephanus in Ἄκη: αὕτη Πτολεμαΐς ἐκαλεῖτο, *Hæc Ptolemais* [postea] *vocabatur.* Esse autem *Acen* hanc eamdem, quæ *Aco* seu *Acco* in sacris adpellatur, Hieronymus auctor est in Amos I, 2. *Carmelus*, inquit, *iuxta Ptolemaidem, quæ prius vocabatur Acho,* [alii Accho] *mari imminens.* Græci Iudicum interpretes scribunt Ἀκώ. & aliis libris Ἀκχώ, & male Ἀκχάρ. Et situs ipse comprobat ac vicinitas Carmeli, & tribus Aseritis, in qua Iudicum libro cap. I comm. 31 censetur. Ante Aegypti regnum Macedonicum, etiam sub initium eius,

* Vel XII secundum Itinerarium Hierosolymitanum. Vide Reland. in *Aczib.*

Ace Græcis Latinisque dicebatur. Diodorus Siculus lib. XIX cap. XCIII κατέσκαψε Ἄκην τῆς Φοινίκης Συρίας, *destruxit* [Ptolemæus] *Acen Phœnices Syriæ*. Corn. Nepos Datame cap. V *nuntium ad exercitum Acen misit*.

3. Tandem colonia Romana facta est sub Claudio. Plinius lib. V cap. XIX *colonia Claudii Cæsaris Ptolemais, quæ quondam Ace*. Quod nummus Caracallæ confirmat cum Serapidis, in Syria frequenter culti, imagine, inscriptionem COL. PTOL. præ se ferens.

XXXIV.

A duobus stadiis prælabentem riuum habet *Belum* siue *Beleum*, arenas voluentem vitris conficiendis maxime idoneas. Plinius iam dicto loco: *Belus, vitri fertiles arenas paruo litori miscens. Ipse e palude Cendevia a radicibus Carmeli profluit. Iuxta colonia Claudii Cæsaris Ptolemais*. Et Iosephus lib. II de Bello cap. XVII τῦ δὲ ἄστεως ἀπὸ δύο σαδίων ὁ καλύμενος Βήλεος ποταμὸς παραῤῥεῖ παντάπασιν ὀλίγος. *Ab ea autem vrbe* [Ptolemaide] *distans duobus stadiis præterlabitur fluuius, quem Beleum vocant, exiguus prorsus*. * Iuxta eum dicit vallem rotundam esse, qui vitri arenam gignat, vt quamuis multis nauibus auehatur, exhauriri tamen nequeat. Strabo loco ante dicto totum litus, quod inter Tyrum & Ptolemaidem est, ὑαλῖτιν ψάμμον, *vitriariam arenam* habere tradit: vt tamen præstantior sit Beli amnis & citra eum. Stephanus in Ἄκη hunc fluuium etiam Βῆλον, *Belum*, duabus syllabis, vocitauit, vt Plinius: Iosephus autem tribus *Beleum*.

XXXV.

Ptolemaidi dicit Hieronymus in Esa. XXIX, 17 *Carmelum* montem *imminere:* sed non proxime imminet. Interiacet oppidum *Gaba*, vt in versione est Iosephi lib. III de Bello cap. IV; ** vt in Græco, Γάμαλα, *Gamala*, quæ Carmelo προσέχει, *coniuncta* est. In Vita sua etiam *Gabam* id oppidi vocat, eique a vicesimo stadio coniungit *Basaram:* *** & ἐν μεθορίοις τῆς Πτολεμαΐδος κειμένην, *in confiniis Ptolemaidos sitam* dicit. Superiori loco idem Iosephus addit, *Gabam* equestri colonia ab Herode fuisse auctam, quam ideo vocat πόλιν ἱππέων, *oppidum equestre*, quia rex Herodes ἀπολυομένυς ἱππεῖς, *dimissos equites* in illud deduxerit. † *Basara* (in versione *Besara*) aliunde, quam ex hoc Iosephi loco, nobis non est cognita. Atque hic ad Carmeli radices, qua septemtrionem spectant, desiit tribus Aser, &, quod probabile videtur, Superior etiam Galilæa litoralis. Diuersa ab hac *Gaba* Iosephi est Plinii *Gabe* lib. V cap. XVIII extremo, quam cum Syriæ oppidis Abile, Arca, aut cum Cæsarea Paneade componit, & forte

Gabala

* Testatur de flumine Ptolemaidis etiam numus Traiani & Hadriani apud Vaillantium in Num. Colon. pag. 215 & 230, vbi Ptolemais feminæ forma rupi insidet, manu tres spicas tenet, ad pedes adolescentis specie flumen exsurgit.

** Mendum esse videtur. Est cap. II, vel secundum Hauercampium c. III.

*** Cap. XXIV.

† Hoc est de Bello III cap. III pag. 222 edit. Hauerc. Easdem esse vrbes suspicatur Relandus *Gabala, Gabaram, Gabani*. Idem pag. 819 eandem vrbem *Gabam* alias *Hephbam* vel *Kephbam* adpellatam credit fuisse. Omnino litteræ gutturales valde inter se permutari solent, & cum cognatis.

Gabala Ptolemæi eſt, in Phœnice mediterranea, e Tyri regione, ſeu adverſus eam, conſtituta.

XXXVI.

Hæc de litore ſuperioris Galilææ. Mediterranea & quæ ad Iordanem, orientalem limitem poſita, minus cognita habemus. Propiora fuerunt, quæ olim in tribu Aſer recenſebantur: *Roob* ſeu *Rohob*, ſiue *Rehob*, gemina in Aſeritide ad ſeptemtrionem, Numer. XIII, 22, vbi terræ Hemath aut Syriæ dicitur proxima. Eadem Ioſuæ XIX, 28, vbi limitaneæ Cananæorum vrbes narrantur ab aquilone, *Ebron, Rehob, Hamon, Cana, vsque ad Sidonem magnam.* Altera paullo inferior ibidem verſ. 30 memoratur; *Vma, Aphek, Rehob.* Ceterorum locus minus notus: nec oppidi *Amaad*, Græce Ἀμάδ, Hieronymo *Amath*, Ioſuæ XIX, 26, neque *Achſaph*, *Beten*, *Hali*, ibidem verſ. 25, *Aphek* tabulæ ab Acco ſeu Ptolemaide in ortum ponunt. De *Gabala* Ptolemæi e regione Tyri, paullo ante dictum eſt. Levitarum in Aſeritide quatuor oppida enumerantur, *Miſael*, *Abdon*, * *Helkath*, *Rehob*, Ioſuæ XXI, 30, e quibus priora in auſtro huius tribus videntur ſita fuiſſe. **

XXXVII.

Regio Superioris Galilææ quæ Iordanem ſpectat, a ſeptemtrione in auſtrum ita eſt diſpoſita ab Iordanis fontibus ad vsque lacum Geneſareth, per ſortem tribus Naphthali: Terminus, qui hic ponitur, inter Libanon & Hermonem dicitur ſitus Ioſuæ XI, 17, & cap. XII, 7, & cap. XIII, 5, vocaturque *Baalgad.* *** Euſebio & Hieronymo eſt πόλις, *oppidum*, ſeu, vt interpres loquitur, *ciuitas in campeſtribus Libani ad radices montis Hermon.* Sed quia Hermon ab ortu Libanum proſpicit, videtur locus ad Auranitidem potius pertinere, quam ſupra Galilæam, ſupraque fontes Iordanis ſitus eſſe. De fontibus Iordanis antea actum fuit, qui creduntur circa Paneum montem aut Cæſaream Philippi eſſe, vbi erumpit fluuius, poſtquam ſub terra inde a Phiala, lacu quodam, occulte lapſus fuerat. An vero Cæſarea illa Galilææ fuerit, in qua multi ponunt; non ſine cauſſa dubitamus. Limes Iordanes erat: hæc vero renaſcenti flumini ab ortu fuit adpoſita, atque ita extra limitem Galilææ. Deinde in diuiſione regni Herodis Galilæa filio Antipæ ceſſit; Philippo, conditori huius vrbis Trachonitis & Ituræa, qui eam in ſuo, non fratris, territorio exſtruxit, quamlibet in confinio vtriusque.

XXXVIII.

Dan autem oppidum ad ſiniſtram illius fontis erat, antea *Leſem* vel *Lais* dicta, quod nonnulli putant ipſam Cæſaream illam eſſe, quam tetrarcha Philippus inſtaurauit. Vicinum Dan oppidum fuit Paneadi; non ipſa Paneas, quæ poſtmodum dicta Cæſarea. Hieronymus in Locis Ebraicis: *Dan viculus eſt in quarto a Paneade milliario euntibus Tyrum: qui vſque hodie*

* Relandus putat *Abdonem* latere in vrbe עברון Ioſ. XIX, 28.

** Relandus quoque ridet eos, qui Abdonem ad Tyrum pene admouerant.

*** Vide infra §. CCXLVIII.

hodie sic vocatur, terminus Iudaeæ prouinciæ contra septemtrionem. Historia deductæ Danitarum coloniæ in oppidum Lais siue Lesem, quod ex eo *Dan* adpellatum fuit, per anticipationem refertur Iosuæ XIX, 47, & vero loco ac tempore Iudic. XVIII, 27. Et Iosephus lib. V Antiquit. cap. II coloniam illam dicit sitam οὐ πόῤῥω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ ἐλασσόνος Ἰορδάνου τῶν πηγῶν, κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, *haud procul a Libano monte & minoris Iordanis fontibus, vnius diei itinere campo magno Sidonis.* Hoc oppidum autem terminus erat, vnde Israelitarum olim populus a septemtrione censebatur, de quo trita exstat formula multis locis: *Omnis Israel, a Dan vsque Bersabe.* *

XXXIX.

Fuit & *Kedes* in tribu Naphthali, asylum, Leuitarum oppidum, Iosuæ XXI, 32, quod Iudic. IV, 6 *Kedes Naphthali* discriminis caussa vocatur. Iosephi scriptura variat, Καίδασα, Κέδεσις, τὰ Κέδασα & ἡ Κέδασα. Interpres eius lib. V Antiq. cap. I pag 140 *superiorem Cædesam* memorauit, sed malim Græca ita incidere ac interpretari: πρὸς Βηρώθη πόλει τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, Καιδέσης οὐ πόῤῥω, *ad Berotham oppidum Galilææ superioris, non procul a Cedesa.* Nec vero discrimen negamus, quia & alia Kedes fuit in tribu Issachar, I Paralip. VII, 72, quæ Iosuæ XIX, 20 videtur *Kision* adpellari. Sed de Galilææ oppido Iosephus dicto loco pag. 142 asyla cis fluuium enumerans, tribus Iudæ Hebronem; Ephraim Sicima siue Sichem: τῆς Νεφθαλίτιδος δὲ Κέδεσιν, *Naphthalitidos autem Kedesin.* Et lib. XIII cap. IX προσελθόντων εἰς Κέδασαν πόλιν. πλησίον δ᾽ ἐστιν αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, *quum Kedasam venissent, vrbem Tyriorum terræ & Galilææ propinquam:* id est in vtriusque confinio, quia Tyriorum ager distinctus a Galilæa erat. Ibidem, paucis interiectis, μέχρι Κεδασῶν, *vsque ad Kedasa,* plurali numero: at lib. II de Bello cap. XXXIII ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων, *ad Kedasan Tyriorum,* in quorum potestate aliquando fuit. Situm eius in Locis Ebraicis Hieronymus ita descripsit: *Cedes, fortis Nephthalim, ciuitas sacerdotalis ac fugitiuorum, in Galilæa super montem Nephthalim. Sed & hanc cepit rex Assyriorum, quæ nunc Cidissus adpellatur in vicesimo Tyri milliario iuxta Paneadem.*

XL.

De *Berotha* supra in Kedes ex Iosepho diximus in superiori Galilæa, non procul a Kedes siue Cedasa sitam fuisse. Eius mentio est Ezechielis XLVII, 17, vbi in terminis Israelis cum aliis oppidis recensetur. Iosephus lib. V Antiq. cap. I ibi Chananæorum reges, quos Iosua vno prœlio vicit, habuisse castra tradit, quæ Iosuæ XI, 5 ad Aquas Merom, seu Samachonitidem lacum dicuntur fuisse posita. Haud longe ergo a lacu illo Berotha fuit oppidum.

XLI.

Ad lacum illum proxime adposita fuit חצור, *Hazor,* interpretibus Græcis Ἀσώρ, Iosepho, Ἄσωρος, *Asorus;* Hieronymo *Asor.* Iosuæ XI, 10 dicitur

* Vide I Sam. XXX, 30. Sita vrbs erat in solo bono, Iudic. XVIII, 9. Ioseph. V, 3, 1.

dicitur caput omnium regnorum feptemtrionalium Palæftinæ. Iofua expugnauit, & interfectis omnibus incolis, igne ædificia deleuit. Reftitutam fuiffe ex Iudic. IV, 2, & 1 Sam. XII, 9 manifeftum eft: nec vero tum ab Ifraelitis fuit habitata, fed manfit indomitis Chananæis, licet in forte Naphthalim recenfa fuerat Iofuæ XIX, 36. Situm Iofephus nobis indicat lib. V Antiquit. cap. VI, hiftoriam Iudicum cap. IV exponens de Iabino rege, in cuius poteftatem Ifraelitæ a Deo fuerant traditi. *ὅτος ἐξ Ἀσώρυ πόλεως ὁρμώμενος. αὕτη δ' ὑπέρκειται τῆς Σαμαχωνίτιδος λίμνης. Is,* [Iabin] *ex vrbe Aforo ortus. Hæc vero fita eft fuper Samachonitidem lacum.*

XLII.

Haud longe forfan aberat *Harofeth Gentium*, fedes Sifferæ, qui exercitum Iabini, regis Hazoræi, regebat, vt Iudic. IV, 2 refertur. nam pars Galilææ fuperioris cognomen *Gentium* habuit, vt fupra ex Iofuæ XII, 23, vbi rex Gentium Gilgal aut Galilææ memoratur, demonftrauimus. Prope lacum illum etiam *Daphne χωρίον, regiuncula* fuit amœniffima & fontibus irrigua, vnde nomen videtur effe, imitatione forfan Daphnes illius deliciofiffimæ, quæ iuxta Antiochiam Syriæ ad Orontem amnem eft. Iofephus de Bello Iud. lib. IV ineunte: *διατείνει αὐτῆς τὰ ἕλη μέχρι Δάφνης χωρίυ τἄτε ἄλλα τρυφερῦ, καὶ πηγὰς ἔχοντος, αἳ τρέφυσαι τὸν μικρὸν καλύμενον Ἰορδάνην, Extendit* [Samachonitis lacus] *paludes fuas vsque regionem Daphnen: quæ tum alias deliciofa eft, tum fontibus abundat, qui Minorem, quem vocant, Iordanem nutriunt & augent.*

XLIII.

Fuit & *Hamath* in Naphthali, Ebr. חמת, Græce Ἀμμάθ, Hieronymo *Amath:* quod quia Iofuæ XIX, 35 cum *Cinereth* oppido coniunctum eft, a quo alter lacus cognomentum habet; ad auftrum Galilææ fuperioris extitiffe probabile admodum videtur. Ipfum autem oppidum *Cinereth*, fiue *Chenereth*, vt Hieronymus fcripfit, Græcos imitatus, in Galilæa Inferiore cum ipfo lacu, quem denominat, explicabimus. Præterea in Superiori Galilæa tres vici funt, *κῶμαι πάνυ πετρώδεις, vici maxime prærupti*, quorum nomina funt *Iamnia, Amerytha, Charabe.* Hos bello Romano ingruente Iofephus, dux bellicus æque, vt clarus poftea hiftoricus, muniuit, quod ipfe in Vita fua pag. 1013 memorauit: fed qua fede finguli fuerint, non eft commemoratum. Idem lib. II de Bello cap. XLII eadem fua munimenta enarrans nominat *τὴν Ἀχαβάρων πέτραν, καὶ Σὲφ, καὶ Ιαμὶθ, καὶ Μηρώ. Achabarorum Petram, & Seph, & Iamnith, & Mero.* Neque hæc funt notiora: & *Iamnith* eadem quæ in Vita *Iamnia* vocabatur: & vox *Mero* confonat aquis *Merom*, quæ Samachonitis lacus funt, vt coniicere poffis, ibidem forfan fitam fuiffe.

XLIV.

GALILAEA INFERIOR Superiori ab auftro fubiacet; Samaritanæ regioni a feptemtrione: ab ortu lacum Genefaret habet; ab occafu montem Carmelum & mare. Continet totam tribum Zabulon: & in Naphthali quoque & Ifachar ex parte fuos fines profert, in illam, ab aquilone;

in hanc, ab meridie. Communis terminus τῆς Γαλιλαίας ἑκατέρας, *vtriusque Galilææ*, vt Iosephus lib. II de Bello cap. XLII vocauit, difficulter definitur, quod nusquam determinate legimus descriptum. Iosephus quidem in *Bersabe* quadam constituit limitem communem, lib. III de Bello cap. IV, sed æque incerti situs oppido. Talmudistæ discrimen a sycaminis petunt, quæ in inferiore nascantur, non itidem in superiore: quod vniversale non est, nec fundamentum localium differentiarum, quæ aliunde ducendæ sunt, vel a montano situ respectu camporum & planitiei, quod Io. Lightfooto in Ioannem Chorographia placet; vel a flumine Iordanis, qua ratione plures prouinciæ superiorem, quæ propior fontibus est, & inferiorem distinguuntur.

XLV.

Nobilior frequentiorque hæc Inferior est quam Superior, ideoque *Galilæa* simpliciter vocatur; Superior autem cum additamento τῆς ἄνω plerumque, aut *Gentium*. Sic Iosephus in Vita sua pag. 1013 enarrat, quos vicos ipse muniuerit κατὰ τὴν ἄνω Γαλιλαίαν *in Superiore Galilæa:* subdit autem, ὠχύρωσα δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πόλεις μὲν - - - κώμας δὲ, - - *muniui vero etiam in Galilæa vrbes, vicos,* cetera, nominatim *Tarichæas, Tiberiadem, Sephorim, Iotapata, Itabyrium*, alia, quæ omnia in inferiore sunt Galilæa, quam simpliciter *Galilæam* dixerat. Non ergo cum doctissimo viro Io. Lightfooto consentimus, qui dicto loco, *Fallor,* inquit, *aut* SVPERIOR *emphatice aliquando vocatur Galilæa, nec immerito, quum Inferior vocari posset* Μέγα πεδίον, *Campus magnus.* Prouocat ad Ioann. IV, 43, 44, vbi Salvator ex Samaria *in Galilæam* dicitur profectus, adiecta ratione, quod in patria propheta non habeat honorem. Iam vero patriam seu educationis locum esse in inferiore; ergo Galilæam ibi *Superiorem* esse intelligendam. At vero quot loci illius apostolici sunt interpretationes? alia est Origenis, alia Augustini, iterum alia Cyrilli: vt recentiorum dissensiones taceamus. Simplicissime patria est Nazaret, in australi limite inferioris Galilææ sita, quam præteriit ob dictam caussam Iesus, & in interiora Inferioris vsque in Cana venit, quæ vltima est in Inferioris tractu septemtrionali, iuxta limitem regionis.

XLVI.

Incipimus a *lacu*, quem Iordanes transit dirimente hanc Galilæam ab Gaulanitide. Vnde Iosephus lib. III de Bello cap. IV de Galilææ limite: πρὸς ἕω Ἱππηνῇ τε καὶ Γαδαρὶς ἀποτέμνεται, καὶ ἡ Γαυλανῖτις αὕτη, *ab ortu Hippene & Gadarene, & ipsa Gaulanitis definit.* Antiquissimum lacus nomen est *Mare Cinereth*, quo Moses vsus est & Iosua, ab oppido summum *Cinereth*, quod Χενερὲθ scripserunt Græci, Hieronymus *Chenereth*, & in munitis oppidis numeratur Iosuæ XIX, 35, lacui, quem denominat, haud dubie adpositum. Qui oram lacus Zebuloni tribuunt, in septemtrionali parte ponunt, quia fuit tribus Naphthaliticæ: quod vero Iosua cap. XIX, 35 cum *Chammath* coniungit, quod nomen thermas sonat, videtur non improbabile tribum Naphthali angusto tractu illam oram vsque ad exi-

exitum **Iordanis**, ex lacu tenuisse, quod Talmudistas **etiam sentire**, Lightfootus Chorogr. in Matthæum c. LXXI probauit: vt adeo non penitus contemnenda sit sententia Hieronymi, qui Chenereth dixit esse Tiberiadem; minus verisimilis Bonfrerii, qui id oppidum in Capernaum quærit. Chammath autem quocum Iosua coniunxit, videntur thermæ Tiberienses esse, & de illis etiam in Talmude explicatur cod. Megallah fol. 6 col. 1.

XLVII.

Ab oppido lacus ים כנרת *mare Cinereth*, Græce ἡ θάλασσα Χενερὲθ, Numer. XXXIV, 11, Ios. XIII, 27 vocitatur. Idem lacus etiam *Genesar* siue *Genesareth*, & duplicata littera *Genesar* adpellatur. 1 Maccab. XI, 67 ἐπὶ ὕδωρ Γεννησὰρ, *ad Aquam Gennesar*. Aquam, id est lacum, vt *Aqua Merom*, Samachonitis lacus, supra ex Iosuæ XI, 5 fuit perlustrata. Lucæ V commate 1 λίμνη Γεννησαρὲτ, *lacus Gennesaret*: Iosepho autem lib III de Bello cap. XXXII est λίμνη ἡ καλεῖται Γεννησὰρ, *lacus qui Gennesar vocatur*: Straboni lib. XVI pag. 519, & iterum Iosepho in Vita pag. 1023 ἡ λίμνη Γεννησαρῖτις, *lacus Gennesaritis*: Plinio lib. V cap. XV *lacus quem plures Genesaram vocant*. Vnde hoc nomen sit, non omnino est manifestum. neque enim vrbis est vocabulum, quæ adposita fuerit, vtpote quæ plane ignoratur. Ebræi a regione deducunt adpellationem, quæ, vt in Aruch dicitur, multos גני שרים *hortos principum* siue paradisos habuerit. Quidam putant ex *Cineret* vocabulum deprauatum esse per apocopen syllabæ postremæ (quæ vero in Nouo Testamento repetatur) & facilem mutationem τῦ כ in ג cognatum. Non improbabilis foret opinio, nisi epenthesis τῦ Samech duriorem illam redderet. Ideo altera de *regione* sententia, quæ nomen mari seu lacui dederit, plus fidei meretur, quam etiam Iosephus confirmat lib. III de Bello cap. XXXV ineunte: ἡ λίμνη Γεννησὰρ τῆς προσεχῦς χώρας καλεῖται, *Lacus ipse Gennesar a continente terra nominatur*.

2. Sunt & alia cognomenta, a locis adiacentibus desumta. Nam θάλασσα τῆς Γαλιλαίας, *mare Galilææ*, Matth. IV, 18, cap. XV, 29, Marc. VII, 31 dicitur: & θάλασσα τῆς Τιβεριάδος, *mare Tiberiadis*, Ioann. XXI, 1; & λίμνη τῆς Τιβεριάδος, *lacus Tiberiadis*, apud Iosephum lib. III de Bello cap. IV; & λίμνη ἡ Τιβεριέων, *lacus Tiberiensium*, lib. IV cap. XXVI: & vtroque nomine coniuncto, θάλασσα τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος, *mare Galilææ Tiberiadis*, Ioann. VI, 1. Et, si Plinio credimus iam dicto loco, etiam ab adiacente vrbe Tarichæa cognomen habuit. *A meridie*, inquit, *Tarichææ, quo nomine aliqui & lacum adpellant*.

3. De magnitudine lacus non plane conueniunt Iosephus atque Plinius, nec vero longe dissident. Ille lib. III cap. XXXV σαδίων εὖρος τεσσαράκοντα, καὶ πρὸς τύτοις ἑτέρων ἑκατὸν τὸ μῆκος, *Latitudo est quadraginta stadiorum, & totidem ac centum longitudo*: hic lib. V cap. XV *Iordanes in lacum se fundit, quem plures Genesaram vocant*, XVI. M. *passuum longitudinis*, VI. M. *latitudinis*. Aqua lacus dulcis est ac potabilis, vt Iosephus ibidem obseruat: etiam is γόνιμος *fecundus ac piscosus*, quod addit lib. IV de Bello cap. XXVI. Strabo dicto loco tradit, ferre ἀρωματῖτιν Χῦνον καὶ κάλαμον

φέρει δὲ καὶ βάλσαμον, aromaticum iuncum & calamum: ferre etiam balsamum.

4. Lacus hic maiorem partem eſt Inferioris Galilææ; etiam γῆ Γεννησαρὲτ, *Terra Genneſaret*, Matth. XIV, 34, quæ iuxta oram lacus eſt, in inferiore magis, quam ſuperiore Galilæa cenſenda eſt: aut potius, ſecundum auctorem libri Aruch, definitus ac certus locus eſt, מקום קרוב לטבריא ויש בו גנות ופרדסים *locus propinquus Tiberiadi, in quo ſunt horti & paradiſi.* Et ſic Ioſephus etiam lib. III de Bello cap. XXXV παρατείνει τὴν Γεννησὰρ ὁμώνυμος χώρα, θαυμαστὴ φύσιν τε καὶ κάλλος. *Prætendit lacum Genneſar eiusdem nominis regiuncula, natura & pulchritudine admirabilis. - - - Fonte Caparnaum rigatur: longitudo τῆς χωρίου, regiunculæ* XXX *ſtadiorum: latitudo* XX.

XLVIII.

In euangeliis frequens eſt mentio oppidi Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, *Cana Galilææ*, Ioann. II, 1 & II ἐν Κανᾶ, *in Cana*, & cap. IV, 46 εἰς τὴν Κανᾶ, & cap. XXI, 2 ὁ ἀπὸ Κανᾶ, *qui a Cana*, vel *ex Cana:* ſingulis his in locis adiectum eſt regionis nomen τῆς Γαλιλαίας, *Galilææ:* patria Simonis apoſtoli, qui inde ὁ Καναν/της cognominatur Matth. X, 4; & Nathanaelis, Ioann. XXI, 2, primo Chriſti miraculo illuſtrata. Hieronymus de Locis Ebraicis *Maiorem Cana*, quæ in tribu Aſer fuit, Sidoni propior. Ioſuæ XIX, 28, a *Minore* tribus Naphthali vel Zabulon, cuius crebra in Nouo Teſtamento eſt mentio, diſtinguit: quamquam ipſe illas confudiſſe videtur, Maiori tribuens quæ ſunt Minoris; niſi potius mutilatus eſt Hieronymi textus, ſaltem turbatus, quem ſic Bonfrerius reſtitutum vult: *Cana vsque ad Sidonem maiorem:* [ſunt Ioſuæ verba cap. XIX, 28] *Fuit autem Cana in tribu Aſer. Eſt quoque & altera minor, ad cuius diſtinctionem maior hæc dicitur;* * *vbi Dominus noſter atque Seruator aquam conuertit in vinum: vnde & Nathaniel.* De Maiore, quam Hieronymus dixit, nihil habemus, præter dictum iam Ioſuæ locum, quo vero nihil de magnitudinis cognomine eſt, vtique autem de *Sidonis magnæ*, ad quam verſus illa Cana ſita erat.

2. Notior *Cana* altera in confinio vtriusque Galilææ, ſuperioris & inferioris, de cuius vero ſitu nunc nobis disquirendum eſt, quem Ioſephus in Vita ſua loco gemino p. 1005 & 1029 demonſtrat. Ibi dicit ſe in Cana fuiſſe, quum nuntius adferretur, Tibérienſes ad defectionem ab Ioanne quodam ſollicitari. δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς, *per totam* igitur *noctem* cum ducentis militibus iter feciſſe, πρωῒ, *mane* tandem vrbi Tiberiadi adpropinquaſſe. Sic diſtantia inter Cana & Tiberiadem quodammodo cognoſcitur; in quam plagam vero a Tiberiade receſſerit, aliunde repetendum eſt. Altero igitur loco Ioſephus [pag. 1029] non obſcure plagam quoque deſignat. Silan ait, regis Agrippæ præfectum, caſtra quinque ſtadiis ab vrbe Iuliade metatum, ſtationes militum poſuiſſe per vias, alteram, quæ Cana ferat, alteram, quæ Gamalam. Vt igitur Gamala Iuliadi eſt proxima trans Iordanem: ita Cana

* *Maior* & *Minor* ad Sidonem pertinet, non ad Canam, vt Relandus obſeruauit. Ergo Cana altera concidit.

Cana cis flumen in Galilæa Iuliadi vicina erat. Viæ enim a proximis oppidis vel vicis denominantur. Iulias autem ad oſtium Iordanis, quo in lacum ingreditur, ſita erat, antea Betharamphtha dicta. Græca verba ſunt: *βαλλόμενος στρατόπεδον Ἰουλιάδος ἀπέχον σταδίους πέντε, φρουρὰν ἐφίστασι ταῖς ὁδοῖς, τῇ τε εἰς Κανὰ ἀγούσῃ, καὶ τῇ εἰς Γάμαλα τὸ φρούριον.* Quapropter Cana Galilææ a Tiberiade vnius diei itinere in ſeptemtrionem ſita fuit, ea fere latitudine, quam ipſa Iulias & oſtium Iordanis habent, modica ab Iuliade diſtantia, tanquam primus ab illa locus memorabilior, qui viæ ex Iuliade deducenti nomen daret. Nec vero munitum oppidum fuit, ſed grandis vicus. Ioſephus priore ex Vita loco pag. 1005 *διέτριβον κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν κώμῃ τῆς Γαλιλαίας, ἣ προσαγορεύεται Κανά*, *Ipſe eo tempore agebam in vico Galilææ, qui vocatur Cana:* vbi nuntium accepit de ſollicitata Tiberiade, quo vna nocte etiam ſtrenue profectus eſt, vt ſupra enarrauimus. Eſt & alius vicus Cana circa Hierichuntem, de quo Ioſephus lib. I de Bello cap. XIII, de quo infra dicturi ſumus. Noſter autem, quem deſcripſimus, eſt ille, in quo aqua in vinum conuerſa, ſæpe memoratus in ſacris hiſtoriis.

XLIX.

A Cana per oram lacus Genneſaritidis deſcendamus. Prima eſt *Betharamphtha*, * quam Herodes tetrarcha, a ſe ornatam, in honorem Iuliæ, Auguſti filiæ, Tiberii vxoris, *Iuliadem* nominauit. Ioſephus lib. XVIII

(Fff) 3 cap.

* *Betharamphtha* ortum fortaſſe habuit ex vocabulis בית הר אנפתה, id eſt *domus montis oræ*, ſeu limitis duarum regionum. Hanc vrbem ad dextram ripam Iordanis in lacum Genneſareth incurſuri conſtitam putat Relandus. Quæ controuerſia vt rite diiudicetur, certa ſunt ab incertis ſegreganda. Certum eſt, Ioſephum Bell. II, 9, 1 ita ſcribere, *Ἡρώδης δὲ ἐν μὲν τῇ Γαλιλαίᾳ Τιβεριάδα, ἐν τῇ Περαίᾳ φερώνυμον Ἰουλίας. Herodes autem in Galilæa Tiberiadem* condidit, *in Peræa vero Iuliæ cognominem.* Deinde item certum eſt, Iuliadem Perææ memorari a Ioſepho Bell. II c. 13 ſ. 2 & IV, 7, 5 & Antiq. XX, 8, 4. Iam exiſtit quæſtio, vtrum Herodes Antipas etiam in Galilæa Iuliadem condiderit? De *Iuliade Galilææ* nihil Ioſephus: de *Peræa* liquido affirmat. At enim, ab Herode Galilææ tetrarcha in Galilæa Iulias muniri & ornari potuit, alibi non potuit. Sed affirmat id tamen Ioſephus, cuius auctoritas non eſt facile defugienda. Et Perææ idem Herodes præfuit, quod Ioſephus Antiq. XVIII, 7, 1 clare teſtatur. Quocirca in illa item terra ſua vrbem condere potuit. At Ptolemæus Iuliadem in Galilæa poſuit. Sed idem eodem libro V c. 16 *Sebaſten* Iudææ tribuit & trans Iordanem *Liviadem*, *Callirrhoen*, *Gazorum*. In quibus tamen oppidis ceteri Geographi & hiſtorici ſacri eum deſerunt. Quare ſi is erraſſe videri non debeat: at ſaltem ſingularia quædam tempora ſpectaſſe & poteſtatem nominis *Iudææ* laxaſſe dici debet. Idem ergo tum in nomen Galilææ dicere licebit. At enim Ioſephus Bello Iudaic. III c. 10 ſ. 7 extr. de Iordane ita, *διαμείψας δὲ*, inquit, *ἔπειτα ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διεκτέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην, ἔπειτα πολλὴν ἀναμετρούμενος ἐρημίαν εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ἔξεισι λίμνην. Altera item* CXX *ſtadia emenſus poſt vrbem Iuliadem lacum Tiberiadis medium ſecat, deinde magno interuallo deſerto peruagatus in Aſphaltitem lacum influit.* Quæ verba Relandus ipſe ita intellexiſſe videtur, *Iordanem emenſum* CXX *ſtadia a lacu Samochonite hanc vrbem* (Iuliadem) *tranſire & in lacum Tiberiadis effundi.* Quæ interpretatio ſi vera eſt & conſentanea: ſequitur, vt Iuliadem ad ſupremam lacus partem iacuiſſe dicamus, non ad inferiorem Gaulanitidis, quod ipſum tamen Ioſephus affirmat. Ergo adiuvatur is qui impugnatur. Sed *lacum diſcindere* dicitur non id quod eum auget & implet: ſed quod exonerat aquis nimiis. Atqui poſt vrbem Iuliadem Iordanes dirumpit lacum & confeſtim per loca deſerta in Aſphaltitem decurrit. Non igitur ne hic quidem Ioſephi locus fauet vrbi ad ſuperiorem lacus partem adiacenti. Ergo ſatius fortaſſe fuerit, de *Betharamphtha Iuliade Galilææ* ne cogitare quidem.

cap. III Βηθαραμφθᾶ δὲ, πόλις ἦν καὶ αὔτη, τείχει περιλαβὼν Ἰουλιάδα ἀπὸ τῆς αὐτοκράτορος ἀγορεύει τῆς γυναικός, *Betharamphtha (& ipsa erat oppidum) muro cingens, Iuliadem ab imperatoris vxore adpellauit.* Iordani fuit adposita, vbi is in lacum Genesaret inlabitur. Idem lib. III de Bello Iud. cap. XXXV Ἰορδάνης μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διεκτέμνει τὴν Γεννήσαρ μέσην, *Iordanes post vrbem Iuliadem perscindit lacum Gennesar medium.* Et in Vita Iosephi pag. 1029, quod vno stadio ab Iuliade vallum afuit, erat πλησίον, *propinquum* Iordani. Tabulæ in Peræa ponunt, longe ab Iordane: Lightfoot in sinistra Iordanis ripa, atque ita etiam in Peræa: ego in dextram ripam Iordanis, inituri lacum, reduco, quia ab Herode, Galilææ tetrarcha, non a Philippo illius Perææ, fuit munimentis & nomine nouo ornata. Iosephus enim lib. XVIII cap. III Herodem dicit hanc Iuliadem cum Zippore siue Sepphori, quæ Galilææ erat, condidisse, vel exornasse: fratrem Philippum autem, præter Cæsaream, Iuliadem alteram, Bethsaida antea appellatam. Accedit, quod Ptolemæus lib. V cap. XVI in Galilæa *Iuliadem* recenset, quam sic oportet cis Iordanem fluuium fuisse.

L.

Alterum oppidum videtur *Chorazin* siue *Chorazim* fuisse, quod in illa vrbium exsecratione, *Væ tibi Chorazim,* Matth. XI, 21 & Luc. X, 13 tantummodo mentionem habet. Græce scribitur varie, Χωραζίν, vt plurimum; etiam Χοραζίν, Χοραζάιν, ac Χωραζίμ. Mirum, locum tam celebrem præsentia Christi frequenti, nusquam alibi in historia euangelica memorari, neque in historiis aut chorographiis aliis. Quo fit, vt sedes huius oppidi designari certa nequeat. Hieronymus in Locis Ebraicis: *Chorozain oppidum Galilææ, quod Christus propter incredulitatem miserabiliter deplorat & plangit. Est autem nunc desertum in secundo lapide a Capharnaum.* Plures, & in his Adrichomius ac Bonfrerius in Decapolitanis numerant, & trans Iordanem locant: sed præstat Hieronymum sequi, qui in Galilæa ponit, & prope Capernaum ponit, licet suspicione erroris ac prauationis numerus *secundi* lapidis haud possit liberari. Sunt, qui non oppidum, sed regionem siluestrem circa Cana interpretentur, quasi חורשין sit populari lingua, a חרש, quod inter alia est *siluescere:* in quam opinionem ipse Lightfootus propendet. Quod vero inter oppidorum nomina, Bethsaidæ & Capernaum, enumeratur *Chorazin,* non dubitamus oppidum fuisse: neque litteræ χ & ζ, quæ in Noui Testamenti codicibus visuntur, Ebræis כ & צ respondent.* Proinde mihi credibile est, supra Tarichæam & Capernaum in septemtrionem, Cana versus, tamen ad lacum Chorazin oppidum fuisse positum: quo loco etiam in Tabula operum Lightfooti est expressum.

LI.

Inde ad *Capernaum,* ** etiam ad oram lacus occidentalem situm oppi-

* Quare aliqui כרזין scribere malunt, quod nomen in Menachoth reperiri docet Relandus. Vel est compositum ex כצר נעם, vt sit *vicus iucundus.*

** Quasi dicas כפר נחום *vicus consolationis an pœnitentiæ?* *Vici* autem nomen non impedit, quo minus vrbem fuisse putemus. Nam vetera nomina manent, vicis in vrbes conuersis. Ita factum esse sæpe, vel Germania nostra testabitur. Relandus autem ex nominibus כפר שיחלים & כפר ביש כפר דכרין probat.

oppidum, venimus. Hieronymus in Locis: *Capharnaum, iuxta stagnum Genesaret, vsque hodie oppidum in Galilæa gentium situm in finibus Zabulon & Nephthalim.* De Galilæa gentium supra diximus in Superiori Galilæa, quo rectius fortasse, quam ad hunc locum referri debet. De finibus Zabulon & Nephthalim dicemus iam ex euangelio. Fuit Capernaum vrbs *παραθαλασσία, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ*, *maritima*, siue ad lacum sita, *in finibus Zabulon & Nephthalim*, Matth. IV, 13; Bethsaidanæ regioni opposita, Ioann. VI, 17, 24. vbi ex eremo Bethsaidana in Capernaum dicuntur nauibus traiecisse. quod ex Luc. IX, 10 manifestum est, vbi locus, vnde est facta nauigatio, nominatur. In occidentali ergo lacus litore Capernaum fuit situm; at quanto a Tiberiade interuallo, non est plane certum.

2. Iacobus Bonfrerius ad Hieronymum de Locis Ebraicis Adnotationibus: *Capharnaum loco est opportunissimo sita ad initium stagni Genesareth, vbi minor Iordanes in stagnum influit.* Sed eodem in loco Iuliadem Betharamphtham sitam fuisse, supra demonstrauimus. Contra Io. Lightfoot tam propinquam facit Tiberiadi, vt vix XV stadiis abesse ab illa potuerit. Nam Chorographiæ in Matthæum cap. LXXX ait: *Nos Capernaum inter Tiberiada & Tarichæas sitam supponimus.* At Tarichææ a Tiberiade, vt Iosephus in Vita sua pag. 1010 notauit, *στάδια τριάκοντα*, *triginta stadiis* distat. Sed supra Tarichæas in septemtrionem versus fuisse sitam, nobis inde est probabilius, quia fuit *ἐν ὁρίοις* in finibus Zabulon & Naphthali, vt ex Matth. IV, 13 cognouimus. Naphthali vero ad Tiberiadem vsque pertinuisse minime probari potest. Deinde, si *κώμη Κεφαρνώμη*, *vicus Kepharnome*, quem Iosephus in Vita pag. 1029 vocat, est nostra Capernaum, * res erit peracta, quia ille prope Iuliadem Betharamphtham fuit, vt ex loco prœlii, ibidem descripti apparet. At propter eamdem Iuliadis vicinitatem non potest ipsa Capernaum esse, quæ haud dubie prope fontem fuit, qui *Καπαρναοὺμ*, *Caparnaum*, ab accolis adpellitabatur, idemque *τὴν χώραν Γεννησάρ*, *regiunculam Gennesar* rigauit, quod lib. III de Bello c. XXXV idem Iosephus tradidit. Campus autem Gennesar est, vt in Lexico Aruch definitur, מקום קרוב לטבריא *locus propinquus Tiberiadi:* quo argumento potissimum Lightfootus fuit inductus, dum Capernaum inter Tarichæas & Tiberiadem locauit mediam. Sed propinquitas ad locum illustrem & celebrem relata, non semper intra XV aut XXX etiam stadia consistit, sed sæpe excedit in longius, vt Alexandri pugna aduersus Darium postrema cognominatur ab Arbelis, non a Gaugamelis propinquioribus, quod illa his erant celebriora.

3. Magna fuit huius vrbis prærogatiua, quod Christum Seruatorem habuit incolam, & ipsius fuit *ἰδία πόλις*, *propria ciuitas*, Matth. IX, 1, quam ipsam esse Capernaum, Marcus in eadem testatur historia cap. II ineunte: in

* Sed non est. nam Capernaum vrbs & ea celebris fuit. Reland. Nisi forte casu quodam vrbs adflicta sit grauissimo, at ab historicis non memorato, vt vici iamtum nomen sustinuerit. Vaticinia quidem Christi suum euentum habuere, vt Hierosolymæ casus docet.

in quam sæpius diuertit, vt ex Euangeliis constat, postquam ex Nazareth patria sua eiectus erat; & ibi *κατῴκησεν, habitauit* Matth. IV, 13. etiam tributum templo inferendum ibi pependit, c. XVI, 24. Iccirco *in cælum exaltata* fuit, ex quo fastigio felicitatis propter impietatem cecidit, Matth. XI, 23.

LII.

Capernaum oppidum ad *fontem Capernaum*, oppido haud dubie vicinum, a quo nomen habet, & inde per omnem *campum Gennesaret* nos deducit. Euangelistæ Matth. XIV, 34, & Marc. VI, 53 τὴν γῆν Γεννησαρὲτ, *terram Gennesareth* adpellant; Iosephus lib. III de Bello cap. XXXV, χώραν Γεννησὰρ, *regionem Gennesar*, quam ita describit: παρατείνει τὴν Γεννησὰρ ὁμώνυμος χώρα θαυμαστὴ φύσιν τε καὶ κάλλος. οὔτε γὰρ αὐτὴν τὶ φυτὸν ἀρνεῖται διὰ τὴν ποιότητα, καὶ πᾶσαν πεφυτεύκασιν οἱ νεμόμενοι. *Ad lacum Gennesar eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admirabilis. Nullum enim ipsa pro vbertate sua arbustum negat, totamque plantis cultores conseuerunt.* Et paucis interiectis de varietate fructuum: πρὸς γὰρ τῇ τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ πηγῇ διάρδεται ποτιμωτάτῃ, Καπαρναοὺμ αὐτὴν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι. ταύτην φλέβα τοῦ Νείλου τινὲς ἔδοξαν, ἐπεὶ γεννᾷ τῷ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων λίμνην κορακίνῳ παραπλήσιον. Μῆκος δὲ τοῦ χωρίου κατατείνει παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τῆς ὁμωνύμου λίμνης ἐπὶ σταδίους τριάκοντα, καὶ εὖρος εἴκοσι. *Nam præter aeris lenitatem & fonte quoque irrigatur vberrimo, qui Caparnaum ab indigenis adpellatur. Eum nonnulli venam esse Nili fluminis opinantur, quod similes coracino Alexandrino generat pisces. Longitudo autem regionis secundum litora cognominis lacus* XXX *stadiis extenditur, latitudo* XX. Hæc de propria Gennesaritide, parua regiuncula, in qua ad oram lacus videtur oppidum Capernaum fuisse, quia commune illius & fontis rigantis nomen est: nec vero dubitamus, quin regionis adpellatio etiam latius in tractu illo ad occidentale latus illius lacus patuerit.

LIII.

Tarichæa siue *Tarichea*, siue *Tarichææ*, vrbs propior Tiberiadi, triginta tantum stadiis diremta ab illa, vt Iosephus in Vita pag. 1010 notavit. Is vbique pluraliter scripsit Ταριχαῖαι, *Tarichææ*. Strabo lib. XVI pag. 526 Ταραχεῖαι, *Tarachêæ*. Ἐν ταῖς καλουμέναις Ταραχείαις ἡ λίμνη μὲν Ταραχείας ἀρίστας παρέχει, *Apud Tarachеas, vt adpellantur, lacus est, qui optima salsamenta præbet.* Stephanus scripsit Ταριχέαι, sine diphthongo, pluratiuo autem numero, sed de Aegyptiis interpretatur: de nostra autem vrbe subdit: ἔστι καὶ Ταριχέα καὶ ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς λεγομένη, πόλις τῆς Ἰουδαίας, *Est & Tarichea tam singulari quam plurali dicta numero, vrbs Iudææ*, laxe dictæ, id est Palæstinæ. Plinius lib. V cap. XV *Tarichea:* Suetonius Tito cap. IV ed. Græuii & Bœcleri, *Tarichæa:* at Beroaldi & Gronouii, *Tarichea.*

2. Situm & munitionem Iosephus lib. III de Bello cap. XXXII, * qui ipse καρτερῶς, *valide* eamdem muniuerat, descripsit: συνέῤῥει εἰς τὰς Ταριχαίας πᾶν τὸ νεωτερίζον, τῇ τε τῆς πόλεως ὀχυρότητι, καὶ τῇ λίμνῃ πεποιθότες, ἣ καλεῖ-

* Fortasse XVII, aut ex edit. Hauerc. c. X. § 1. [illegible]

καλεῖται Γεννησὰρ πρὸς τῶν ἐπιχωρίων. ἡ μὲν γὰρ πόλις ὥσπερ ἡ Τιβεριὰς ὑπόριος ὖσα. καθὰ μὴ τῇ λίμνῃ προσεκλύζετο, πάντοθεν ὑπὸ τῦ Ιωσήπυ τετείχιςο καρτερῶς. *Confluxerat Taricheas omnis rerum nouarum cupiens multitudo, munitione confisa ciuitatis, & lacu, qui Gennesar ab indigenis adpellatur. Etenim vrbs ita, vt Tiberias, sub monte posita, & qua parte lacu non adluitur,* * *Iosephus muro valido communierat.* Tantæ autem munitiones huius vrbis erant, vt Vespasianus τῦ πολέμυ τριβὴν, *oppugnationis moram* suspicatus, inter ipsam & Tiberiadem castra, quæ potuerat, fecerit παρεμβολὴν ὀχυρωτέραν, *munimentis firmissima.* Et Suetonius Tito cap. IV *Ex quæsturæ honore legioni præpositus Tarichæam & Gamalam, vrbes Iudææ validissimas in potestatem redegit.*

3. Amplitudo ex multitudine captiuorum cognosci potest, quia mille ducentos victor Vespasianus interfecit: sex millia iuuenum misit in Achaiam perfodiendo Isthmo, vt Nero instituerat: triginta millia & quadringentos quos vendidit sub corona, præter alios quos donauit regi Agrippæ, Iosephus auctor est lib. III extremo de Bello Iudaico. **

4. Incolæ dicti Ταριχαιᾶται, *Tarichæatæ* lib. II de Bello cap. XLIII. *,* Situm Plinius turbauit: nisi a librariis corruptus est. Lib. V cap. XV *lacum Genesaram* dixit *amœnis circumsæptum oppidis: ab oriente, Iuliade & Hippo: a meridie, Tarichea, quo nomine aliqui & lacum adpellant: ab occidente, Tiberiade, aquis calidis salubri.* Inuerte: ab occidente *Tarichea; a meridie, Tiberiade.* Nam Tiberias ab Hippo, quæ trans Iordanem erat lacu egressum, XXX stadiis tantummodo reducta fuit, vt Iosephus in Vita p. 1025 tradidit.

5. Nomen Græcum, *Tarichea*, a piscium salsamentis, quorum ibi propter lacum fuit copia, sumtum est: quodnam fuerit Ebræum nomen, seu Galilææ dialecti, ignoramus.

LIV.

Tiberias vrbs vltima est ad oram lacus in australi parte sita, † opus Herodis tetrarchæ. Iosephus lib. XVIII cap. III Ηρώδης ὁ τετράρχης, ἐπὶ μέγα γὰρ ἦν τῷ Τιβερίῳ φιλίας προελθὼν, οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτῷ Τιβεριάδα, τοῖς κρατίςοις ἐπικτίσας τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. *Herodes tetrarcha in amicitiam Tiberii receptus, condidit vrbem, quam de ipsius nomine Tiberiadem nominauit, optimæ parti Galilææ imponens ad lacum Gennesaritidem.* Idem in Vita sua p. 1025 Iustum Tiberiensem, æmulum & historicum, adloquens, ἡ δὲ σὴ πατρὶς, ὦ Ιῦςε, κειμένη ἐν τῇ Γεννησαρίτιδι λίμνῃ, καὶ ἀπέχυσα Ἵππυ μὲν ςάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, Σκυθοπόλεως δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, *Tua vero, Iuste, patria sita ad lacum Gennesaritidem, &*

* Nam partem lacu adlui, constat etiam e Iosepho de Bell. II c. 21 s. 8 ed. Hauerc.

** Ipsa Tarichæatarum multitudo per se XL millium dicitur a Iosepho de Bell. II, 21, 4 p. 212. Quum Cassius Tarichæas expugnasset, triginta circiter millia captiuorum nactus est. Ioseph. Antiquit. XIV, 7, 3.

, Et II cap. 21 s. 3 & 4.

† Non procul a monte quodam.

& distans ab Hippo triginta stadiis, sexaginta a Gadaris, Scythopoli centum & viginti. Ex quibus intelligitur non longe ab Iordane, vbi lacum effluit, distare, quia Hippos, vrbs triginta stadiis a Tiberiade remota, trans flumen, prope idem tamen, sita erat. Iterum Iosephus, lib. XX cap. V extremo, Neronem ait Agrippam [Minorem] donasse μοίρᾳ τινὶ τῆς Γαλιλαίας, Τιβεριάδα καὶ Ταραχέας ὑπακούειν αὐτῷ κελεύσαντα, *aliqua parte Galilææ, iussisseque Tiberiadem & Taricheas ipsi parere.* Euangelista Ioannes aliquoties Tiberiadis mentionem habet in lacus descriptione, quem denominat, cap. VI, & XXI, 1: & eodem cap. VI, 23 sine maris mentione, ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος, *nauigia ex Tiberiade aduenerunt.* Plinius, lib. V cap. XV extremo de oppidis lacum Genesaram, vt vocat, cingentibus: *ab oriente* [circumsæptus] *Iuliade & Hippo: a meridie, Tarichea, quo nomine aliqui & lacum adpellant: ab occidente Tiberiade, aquis calidis salubri.* Stephanus quoque de Vrbibus: Τιβεριὰς πόλις τῆς Ἰουδαίας πρὸς τῇ Γεννησιρίτιδι λίμνῃ. ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ Ἡρώδου. ὁ πολίτης Τιβεριεύς. Ἰουλιανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Τιβεριοπολίτας ἐπέγραψε. *Tiberias vrbs est Iudææ ad lacum Gennesiritidem: condita ab Herode: ciuis, Tiberiensis: Iulianus imperator autem Tiberiopolitas inscripsit*, quasi & *Tiberiopolis* fuerit nominata.

2. Fueritne de nouo condita Tiberias, an reparata ac instaurata ex veteri oppido, disputatur ab eruditis. Hieronymus in Ezechiel. cap. XLVIII, 21 *Tiberias olim adpellabatur Chenereth.* Si a fide digno id accepit, certiores etiam erimus de nomine *maris Cinereth* siue *Chenereth*, & de ipso eius nominis oppido: quod vtrumque in obscuro latere videbatur. Talmud cod. Megilla fol. 5 col. 2, וקיימא לן רקת זו טבריא *& certum nobis est, Rakkath esse Tiberiadem.* * Rakkath illa Ios. XIX, 35 cum Chammath & Chinereth coniungitur: Chammath autem videntur thermæ Tiberienses esse, vt nomen sonat; ** quia nobiliores aliæ in illa regione non inueniuntur. Sed potuerunt & Rakkath & Cheneret deleta olim fuisse, vt nouam in loco Herodes Antipas vrbem condiderit, quemadmodum Iosephus lib. XVIII cap. III ita Tiberiadis conditum, & accitos in illam colonos descripsit, vt non tam instauratam veterem, quam plane nouam vrbem crederes. *** Sunt etiam nummi huius vrbis; vnus scriptus ΤΙΒΕΡΙΑϹ sub Tiberio ipso, quum recens ciuitas esset: alius ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΕΤ. ΑΠ. *Tiberiensium sub Claudio*, Traiani præfecto: & iterum alius cum capite Hadriani, signatus ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ, *Tiberiensium.* Patinus refert.

LV.

Prope Tiberiadem, quatuor stadiorum interuallo, vicus fuit *Bethmaus* nomine, cuius in Vita Iosephi pag. 1003 facta est mentio. De se scripsit:

ἄρας

* Hoc impugnat Relandus ea ratione, quod Rakkath, Cinnereth, Chammat Nephthaliticæ vrbes fuerint, & Capernaum Tiberiade septemtrionalior in confiniis Zebulonis & Nephthalim.

** Aquarum Tiberiadis mentio fit multis in locis, præsertim in Mischnæ libr. Sabbath cap. 22 §. 5.

*** Relandus ex eo quoque id probat, quia in sepulcris effossis condita sit Ioseph. Antiq. XVIII, 3, & quia priscum nomen a Iosepho sileatur.

ἄρας ἀπὸ τῆς Σεπφωριτῶν πόλεως εἰς κώμην τινὰ Βηθμαῦς λεγομένην, ἀπέχουσαν Τιβεριάδος στάδια τέσσαρα, παραγίνομαι, Profectus a Sepphoritarum vrbe in vicum quemdam, cui Bethmaûs nomen est, distantem quatuor stadiis a Tiberiade, venio. Eo senatum Tiberiensem & primores populi euocauit, vt de summa republica cum iis ageret. Et paucis interiectis: *μετὰ τὴν πρὸς τοὺς πρώτους Τιβεριέων ὁμιλίαν εἰς τὴν ἄνω Γαλιλαίαν ἀπὸ Βηθμαῶν ἀνεχωρήσαμεν. Post colloquium cum Tiberiensium primoribus in superiorem Galilæam a Bethmais regressi sumus.* Ex quo verum nomen intelligimus recto casu fuisse Βηθμαοὶ plurale, *Bethmai*; & male priore loco scriptum cum circumflexo esse, quum quartus casus sit Βηθμαοὺς, vt *κώμην* & *λεγομένην*, quibuscum construitur, argumento sunt: nec in Latina versione *Bethmauntem* idem casus recte expressus est. Lightfootus in Matth. Chorogr. cap. LXXVIII, cui etiam Βηθμαοὺς in recto est, putat illum locum esse, qui a Talmudicis בית מעון, *Beth-Meon*, adpellatur.

LVI.

Claudit cis Iordanem hoc litus *Ammaûs* siue *Emmaûs*, quæ erant *thermæ Tiberienses.* * Iosephus lib. IV de Bello cap. 11 de Vespasiano: *ἄρας ἀπὸ τῆς Αμμαοῦς, ἔνθα πρὸ τῆς Τιβεριάδος ἐστρατοπεδεύκει, (μεθερμηνευομένη δὲ Ἀμμαοῦς, θερμὰ λέγοιτ' ἄν· ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ πηγὴ θερμῶν ὑδάτων πρὸς ἄκεσιν ἐπιτήδειος) ἀφικνεῖται πρὸς Γάμαλα. Profectus ex Ammaunte, vbi pro Tiberiade castra posuerat, (Ammaûs autem, si nomen interpreteris, aquæ calidæ vocantur: ibi enim fons est sanandis corporum vitiis idoneus) Gamalam peruenit.* Propinquus ergo admodum locus fuit Tiberiadi, seu inter eam & Iordanem ita, vt ibi ponte flumen traiiceretur. Iosephus in Vita p. 1005 propinquitatem illam magis confirmat *τὰ ἐν Τιβεριάδι θερμὰ ὕδατα, aquas calidas in Tiberiade,* hoc est in Tiberiensi agro. Ideoque & Plinius lib. V cap. XV extremo dixit, *Tiberias, aquis calidis salubris.* Talmudistæ frequenter חמת, *Chammath* siue *Hammath* vocant, quod a *calore* nomen est: etiam חמי טבריא *Thermas Tiberienses.* Et nomen *Chammath* & *pontem* Iordanis, quem habuit, cum regia per illum via, Lightfootus in Horis Talmudicis demonstrauit. Nec aliter postremis fuit temporibus. Guilielmus Tyrius lib. XVIII cap. XXI *Rex, quantum poterat, maturans subsidium iuxta Tiberiadem secus pontem, vnde de lacu Genezar Iordanis fluenta se diuidunt, cum exercitu suo castra locat.*

GALILAEA INFERIOR
MEDITERRANEA.

LVII.

Prima nobis sit vrbs *Zippori*, vt Rabbini vocant, ** siue Σέπφωρις, *Sepphóris*, valide munita, & aliquando caput Galilææ. Iosephus lib. III de Bello cap. III *Σέπφωρις μεγίστη οὖσα τῆς Γαλιλαίας πόλις, ἐρυμνοτάτῳ ἐπεκτισμένη χωρίῳ*

* In hisce regionibus fuit etiam *Philoteria* oppidum, de quo Polybius hist. V cap. 70.
** In Erachin IX, 6 dicitur צפורין.

ρίω καὶ Φρȣρὰ ὅλȣ τȣ͂ ἔθνȣς, *Sepphoris vrbs Galilææ maxima, & in tutissimo loco condita, totius gentis præsidium.* Idem lib. II eiusdem belli c. XXXVII ἡ καρτερωτάτη τῆς Γαλιλαίας πόλις Σέπφωρις, *validissima Galilææ ciuitas Sepphoris.* Antiquitatum libro XIV cap. X extremo corrupte videtur τὰ Σαμφωρα τῆς Ιȣδαίας, quum distributio conuentuum ibi vrbem Galilææ camque eximiam postulet. Et alibi quoque in Antiquitatum libris, XVII cap. XII, & lib. XVIII, cap. III Σέπφωριν, *Sepphorin* adpellauit. Posteriore hoc loco initia munimentorum eius describuntur, quod Herodes tetrarcha, Philippi frater, Σέπφωριν τειχίσας, πρόσχημα τȣ͂ Γαλιλαίȣ παντὸς ἦγεν αὐτὴν αὐτοκρατορίδα, *Sepphorin, muro cingens, ornamentum vniuersæ Galilææ fecit & vrbem principem.* Falsus est Ortelius, qui ex hoc loco vult adprobare, Autocratoridem hanc vrbem ab Herode fuisse nominatam, quum id non proprium Iosepho, sed adpellatiuum sit vocabulum. Iudæis est צפורי, *Zipporis*, vt in Talmud Megill. fol. 6 col. I aiunt, quia monti insidet, כצפור *sicut auis.* Beniamin Tudelensis pag. 52 משם שלשה פרסאות לשיפוריה היא צפורי ומשם ה' פרסאות לטבריה *Ex eo loco* [Iesreel] *tres parasangæ Sipuriam, quæ olim Zippori: & inde quinque parasangæ Tiberiadem.* Vnde de situ iudicari potest. * Ptolemæus lib. V cap. XVI in Galilæa primam vrbem ponit, cui in Palatino codice nomen est Σάπφυρα, in Vulgatis corrupte καμφυρίς, cui scripturæ altera vetusti codicis Sapphura, quæ conuenit cum Iosephi adpellatione, omnino est præferenda. Hæc ciuitas sola se bello vltimo Romanis tradidit, eorumque præsidio defensa est. Vide Ioseph. III de Bello cap. III. Nummos eius, sub Domitiano Traianoque percussos cum epigraphe ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ, *Sepphorenorum*, Harduinus laudat.

2. Posteriori æuo *Sepphoris* dicta est Diocæsarea. Sic enim Hieronymus procemio in Ionam: *Geth, in secundo Sephorim milliario, quæ hodie adpellatur Diocæsarea, euntibus Tiberiadem, haud grandis est viculus.* Idem de Locis Ebr. in ARABA: *Est & alia villa Araba nomine in finibus Diocæsareæ, quæ olim Saphorine dicebatur.* Hegesippus lib. I cap. XXX *præueniens aduentus sui nuntio Sephorim prisco vocitatam nomine, quam Diocæsaream postea nuncupauerunt.* Quo nomine & Socrates adpellauit lib. II cap. XXXIII οἱ ἐν Διοκαισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης Ιȣδαῖοι, *Iudæi Diocæsaream Palæstinæ incolentes.*

LVIII.

Inter Sepphorim ** & Tiberiadem, vt Lightfoot ex libro Iuchasin demonstrat, situs fuit grandis vicus *Arbela*, de quo Iosephus in Vita pag. 1022 εἰς Ἄρβηλα κώμην ἀφικόμην, ἔνθα σύνοδον τῶν Γαλιλαίων ποιησάμενος, *in vicum Arbela veni, conuentum ibi Galilæorum habiturus.* Oppidum olim fuisse, videtur eodem auctore probari lib. XII Antiquit. cap. XVIII de Demetrio

* Aberat X milliaria a monte Tabor, auctore Eusebio, & XVIII a Tiberiade, Reland. Habuit vnum ex quinque synedriis totius terræ Israeliticæ. Ioseph. Antiqu. XIV, 5, 4 extr. E regione montis Asamonis, qui Galilææ medius est, iacuit. Ioseph. de Bell. II, 18, 11 pag. 202.

** Vicinitatem Arbelæ & Sepphorim docet etiam narratio Iosephi Antiq. XIV, c. 15 §. 4 pag. 730, 731 edit. Hauerc.

metrio dicente, *ἐν Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύεται, ad Arbela, oppidum Galilææ, castra posuit.* Adrichomius diuersas facit aut tres in hoc tractu Arbelas: sed Bonfrerio sufficit vna, de qua etiam Hieronymus in Locis: *Arbela vicus in campo prægrandi distans ab oppido Legionis millibus nouem.* Sunt qui memorari volunt Hoseæ x, 14, vbi בית ארבאל *domus Arbel* facta est mentio. Sed ita variant interpretes, vt vix certi aliquid definiri possit. Similius est vero, 1 Maccab. IX, 2 hæc *Arbela* memorari, aut regionem circa illa.

LIX.

Hinc ad montem *Thabor* progredimur, ex quo de oppidis Nazareth, Naim, & aliis constituendum est. Iosuæ XIX, 22 is terminus tribus Issachar a septemtrione ponitur, in limite Zabulonis. Iudic. IV, 6 Barac ibidem exercitum contra Sisseram dicitur collegisse, & in subiecto Galilææ campo depugnasse: & Psalmo LXXXIX, 13 cum Hermone, monte maximo comparatur. In tribus his locis interpretes Græci Θαβώρ, *Thabor*, vt in Ebræo est, scripserunt: at Hoseæ v, 1 mutarunt nomen in Græcam formam Ἰταβύριον, *Itabyrium ὡς δίκτυον*, inquiunt, *ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον.* Hieronymus in hunc locum: *Expanditis rete super montem Thabor, quem Septuaginta Ἰταβύριον transtulerunt, hanc habentes consuetudinem, vt Hebræa nomina Græco sermone declinent: sicut Edom, hoc est Esau; & Seir semper Idumæam interpretantur. Est autem Thabor mons in Galilæa, situs in campestribus, rotundus atque sublimis, & ex omni parte finitur æqualiter.* Ex hac versione probatur, Thabor montem esse, quem Iosephus *Itabyrium* adpellat. Hunc ita descripsit lib. IV de Bello Iud. cap. VI *Οὐεσπασιανὸς δὲ πάρεργον ἐποιεῖτο τῆς πολιορκίας τοὺς τὸ Ἰταβύριον κατειληφότας ὄρος, ὃ ἐστι τοῦ μεγάλου πεδίου καὶ Σκυθοπόλεως μέσον. οὗ τὸ μὲν ὕψος ἐπὶ τριάκοντα σταδίους ἀνίσχει, μόλις πρόσβατον κατὰ τὸ προσάρκτιον κλίμα. πεδίον δέ ἐστιν ἡ κορυφὴ σταδίων ἓξ καὶ εἴκοσι πᾶν τετειχισμένον. Vespasianus autem inter curas obsidionis* [Gamalensis] *subcisiuum opus adgreditur aduersus eos, qui montem Itaburium occupauerant, inter Campum magnum & Scythopolim medium: cuius altitudo* XXX *stadiis adsurgit, septemtrionali latere inaccessa: in vertice planities* XXVI *stadiorum patet, tota muro circumdata.* Muniuerat Romano bello ipse Iosephus, aut instaurauerat munitiones veteres, vt in Vita sua p. 1013 prodidit.

2. Et olim ibi munimentum fuisse ex Polybii lib. v cap. LXX non obscurum est, qui *Atabyrium* nominat. De Antiocho rege, *ceteris*, inquit, *quæ ceperat, præsidio firmatis, παρῆν ἐπὶ Ἀταβύριον, ὃ κεῖται ἐπὶ λόφου μαστοειδοῦς, τὴν δὲ πρόσβασιν ἔχει πλεῖον ἢ πεντεκαίδεκα σταδίων. χρησάμενος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐνέδρᾳ καὶ στρατηγήματι, κατέσχε τὴν πόλιν, ad Atabyrium accessit: id in colle situm est leniter se attollente, adscensum habens plus quam* XV *stadiorum. Vsus vero tum insidiis & strategemate, oppidum occupauit.* Non dubitamus idem *Itabyrium* & *Atabyrium* montis nomen esse: nec vero credimus, Iosephi munitiones & hoc oppidum in eodem vertice fuisse, quia ad illas stadiis triginta; ad hoc quindecim adscendebatur. Sunt enim

con-

connexi montes, & vnius vertices plures possunt esse. A Capernaum decem circiter milliaria in occasum hibernum distare hunc montem, Lightfootus in Chorogr. Iohannis cap. 11 tradidit, quod cum peregrinantium relatione conuenit, licet non idem omnibus mons, vt ex altitudine ab Iosepho descripta adparet, ostendatur.

3. An idem *Thabor* siue *Itabyrius* mons sit excelsus ille, in quo Christus cælestem claritatem adsumserit, seu vt vulgo loquuntur, transfiguratus fuerit, quamquam plurimi adfirment, sunt tamen etiam eruditi viri, qui negatum eant. Antiqua traditio est, hunc ipsum montem Thaborem esse, in quo sanctissimi viri Moses & Elias collocuti cum Seruatore sunt. Hieronymus epist. XVII ad Marcellam Paullæ & Eustochii nomine: *Pergemus ad Itabyrium, & tabernacula Saluatoris, non vt Petrus quondam voluit, cum Mose & Helia, sed cum Patre cernemus & Spiritu Sancto.* Idem Epitaphio Paullæ, siue epist. XXVII, *Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus.* Ita & Cyrillus, Beda, alii: vnde constans nata opinio. Nec vero defuerunt qui aliter sentirent, sed rationibus destituti: quibus armatus non inualidis Io. Lightfootus in Marc. IX vulgarem opinionem adgreditur. *Christus*, inquit, *in historia proxime antecedente fuit in finibus Cæsareæ Philippi*, Matth. XVI, 13, Marc. VIII, 27. Luc. IX, 18, *nec, quod ex euangelistis elici potest, locum mutauit ante hanc historiam. Intercesserunt quidem sex dies, in quibus, inquies, proficisci potuit Christus a Cæsarea Philippi ad Thaborem. Potuit quidem, sed nullam loco mutationem innuunt euangelistæ, tantum dicentes, quod tres ex discipulis suis duxerit in montem. Quum descenderet de monte, sanauit puerum dæmoniacum*, Marc. IX, 9, 17, *in domum se recepit*, commate 28, *& inde egredientes transierunt per Galilæam*, comm. 30, καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναοὺμ, *& venit in Capernaum*, comm. 33, quam in via reliquisset, si ex Cæsarea illa ad Thaborem montem fuisset profecturus. Vnde tandem colligit Lightfootus, *consonantius videri historiæ Euangelicæ, Christum transfiguratum fuisse in monte aliquo prope Cæsaream Philippi, isto forsan, qui teste Iosepho altissimus fontibus Iordanis imminebat, atque ad pedem cuius sita erat Cæsarea.* Hæc speciose ita disseruntur, neque improbabiliter: nec vero propterea explosam velim vulgarem opinionem, quam nominati patres vtique ab antiquioribus acceperant.

LX.

A monte Thabor positionem oppidi *Nazareth* metiuntur, quia Hieronymus in Locis Ebr. id *iuxta montem Thabor* dicit situm esse. *Nazareth*, inquit, *vnde & Dominus noster Saluator Nazaræus vocatus est: sed & nos apud veteres quasi opprobrio Nazaræi dicebamur, quos nunc Christianos vocant: est autem vsque hodie in Galilæa viculus contra Legionem in quinto decimo eius milliario ad orientalem plagam iuxta montem Thabor, nomine Nazara.* Clariora de situ in antiquis non habemus: recentiores ab occasu Thaboris aiunt situm, duabus ab eo leucis, vt Adrichomius censet; tribus, vt Borcardus. Lightfootus milliariis XVI aut amplius dicit distare a Capernaumo, inter

inter montis autem latus orientale & Capernaumum circiter decem metitur milliaria. Oppidum colli impositum fuisse, ex Luc. IV, 29 liquet: etiam dignitas nota est, quod in ea conceptus & educatus sit mundi Seruator; vnde Hieronymus Epitaphio Paullæ cap. VI dixit *nutriculam Domini*. Neque latet impietas, qua tantum e cælo delatum ciuem eiecerunt, præcipitaturi de rupe, nisi diuina virtute euasisset. Nomen Hieronymus interpretatur dicta epistola XVII ad Marcellam. *Ibimus*, inquit, *ad Nazareth, & iuxta interpretationem nominis eius, florem videbimus Galileæ.*

LXI.

Iuxta Thaborem etiam fuit *Naim* siue *Nain*, sed in austrum. Hieronymus de Locis: *Naim oppidum, in quo filium viduæ a mortuis Dominus suscitauit; & vsque hodie in secundo milliario Thabor montis ostenditur contra meridiem iuxta Endor.* Luc. VII, 11 scribitur Ναΐν, *Nain*, Syriaca dialecto, quæ Ebraice est נעים, *Naim*, vti in Breschit Rabba sect. XCVIII scriptum in sorte Issachar, ad verba Genes. XLIX, 14, vbi ita interpretantur: *Et vidit requiem quod bona;* תנעם זו *Hæc est Tinaam: & terram quod pulchra;* נעים זו *Hæc est Naim.* Conueniunt cum Hieronymo, qui ab austro Thaboris posuit. Quum vero Thabor sit terminus Issachar septemtrionalis, necesse est, quæ ad austrum monti subiacent, incidant in eamdem tribum. Vnde Lightfooto in Lucæ Chorograph. cap. III sect. III placet, *Engannim* Iosuæ XXI, 29, & *Naim* nostram, quia in eadem tribu sitæ fuerint, & vocabula idem significent, amœnissima loca, (quod etymon fert τῆς *Naim*, & alterius synonymia, quæ *fontem hortorum* sonet;) eumdem fuisse locum. Hieronymus epist. XVII *Apparebit oppidum Naim, in cuius porta viduæ filius suscitatus est.* Hæc de Naim seu Nain Galilææ inferioris, quæ vnius diei itinere, aut intra illud, a Capernaum remota est, quia Saluator ἐν τῇ ἑξῆς, *sequenti die*, postquam Capernaumi seruum centurionis sanauerat, ad oppidum Nain venit, quod dicto loco Lucas cap. VII, 11 adnotauit. Erant præterea alia huius nominis; sed κώμη Ναΐς, *vicus Nais* Iosephi lib. XX c. V, licet in campo magno situs, videtur Samaritarum fuisse: Græca enim auctoris si non corrupta, turbata tamen sunt, vt penitus intelligi vix possint. Et alius Iudæ vicus apud eumdem lib. IV de Bello Iud. cap. XXX.

LXII.

Endor quæ supra prope Naim dicebatur esse, Hieronymo auctore, ab eodem ita describitur: *Endor in tribu Manasse, vbi pythonissa a Saule rege Iudææ consulitur. Diximus & supra de Endor, quæ est iuxta oppidum Naim, in cuius portis Saluator filium viduæ suscitauit. Est autem circa Scythopolim.* Et in *Aendor* (quod per diphthongum legunt: Eusebius autem Ἀενδώρ, *Aëdor*) quam in Iezrael ponit, id est Valle Iezrael; subiecit Hieronymus: *Est & hodie grandis vicus Aendor iuxta montem Thabor ad meridiem in quarto milliario:* Vtroque loco videtur Endor ab alio eius nominis distingui: sed priori loco vnum est oppidum, quia Eusebius quem expressit, tantum habet, ἔστι δὲ πλησίον Ναΐμ, *Est vero prope Naim*, videlicet Endor, de qua ante dixerat. De vallensi Iezrael iam non dicemus siue eadem sit siue diuer-

fa; pro illa, quæ pythonissam Saulis habuit, ex vtroque loco colligimus, fuisse quatuor millibus passuum a Thabore in meridiem sitam, vt tamen ad Scythopolim & Iordanem vergeret. Ex quo constat, in ortum solis ab oppido Naim declinauisse.

LXIII.

Fuit etiam *Sunem* siue *Sunam* in hoc tractu oppidum, quia in tribu Issachar, Iosuæ XIX, 18, & prope montes Gelboe Samaritanæ regionis, * 1 Samuel. XXVIII, 4 vbi castra Saul Philistæis, Sunemi metatis, in monte opposuerat: quam historiam Iosephus lib. VII Antiq. cap. XV enarrans, non Sunem, sed *Sonnam* vocat, *ἔγγιςα Σόννης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐςρατοπεδευκότας*, *proxime Sonnam oppidum in campo situm Philistæos castra posuisse*. LXX ibi Σωνάμ: at in Iosua Σουνήμ. Hinc fuit Abisag, Dauidis senectuti fouendæ lecta, 1 Reg. I, 3: indidem diues illa mulier, cuius sæpe hospes fuit propheta Elisa, 2 Reg. IV, 8. Eadem & *Sulem* vocitatur, & vtriusque situs idem. Hieronymus de Locis: *Sulem in tribu Issachar; & usque hodie ostenditur nomine Sulem in quinto milliario montis contra australem plagam.* Quidam libri & hoc loco *Sunem*, non *Sulem*, præferunt.

LXIV.

Circa hæc Galilææ loca fuit etiam *Iotapata*, ** qua vero positione ac distantia a ceteris, *** incertum est. Oppidum munitissimum fuit, † in rupe situm, †† valido muro circumdatum, difficili obsidione expugnatum a Vespasiano, defendente Iosepho historico, tum præsidii præfecto: qui etiam lib. III de Bello a cap. XI ad XXIV hæc omnia cum cura descripsit. Cap. XII ineunte ἔςι δὲ, inquit, Ἰωταπάτη πλὴν ὀλίγου πᾶσα κρημνὸς, ἐκ μὲν τῶν ἄλλων μερῶν φάραγξιν ἀπείροις ἀπότομος, - - - ἀπὸ βορέου δὲ προσιτὴ μόνον. *Tota Iotapata, excepta exigua parte, prærupta est, ex aliis quidem partibus vallibus profundis præceps, - - - a solo septemtrione adiri potest.* Cap. XXIII exeunte tradit de Vespasiano, postquam cepisset vrbem, & quidquid obuium turbæ aut militum fuerat, interfecisset, τὴν πόλιν κατασκάψαι κελεύσας, *vrbem exscindi iussisse*. An restituta fuerit, cognitum non habemus: nec Byzantius chorographus aliud, quam Iosephi ex hoc tertio libro, testimonium adfert. Dicit autem Ἰωτάπατα πόλις Συρίας, *Iotapata vrbs Syriæ*, Syriæ vocabulo laxius accepto, vt Palæstinam etiam complectatur.

LXV.

Vicina Iotapatæ *Iapha* erat, æque natura & arte munita. Iosephus dicto

* Gilboe VI milliaria circiter aberat a Scythopoli. Reland.

** Ebraice יודפת ex Erachin citat Relandus. Sed ibi יורפת *Iorpat* exprimi iussit Surenhusius. Et quia additur הישנה, maior existit difficultas.

*** A *Gabaris* XL stadiis distare, certum est ex Iosephi Vita §. 46, vt colligit Relandus.

† Ab ipso Iosepho etiam muniri cœpit, vt ipse testatur de Bello Iud. II. 20, 6. Antea minus fuit. Muro tamen cincta inde a temporibus Iosuæ, vt ex Erachin patet, si Relandi lectio vera est.

†† Cingebatur tamen vndique montibus, vt nisi ab iis, qui valde adpropinquassent, cerni non posset. Ioseph. de Bell. III c. 7 §. 7 &, quod munitissimæ vrbi calamitosum erat, fonte carebat. Id. III c. 7 §. 12. Atque æstate raro ibi pluit.

dicto lib. III cap. XXI *Vespasianus Traianum præfectum decimæ legionis* ἐπί τινα τῶν τῆς Ἰωταπάτης ἀσυγειτόνων πόλιν (Ἰαφὰ καλεῖται) νεωτερίζουσαν - - - ἐκπέμπει, *contra finitimam quamdam Iotapatæ urbem, cui nomen est Iapha, nouas res adfectantem, emittit. Hæc*, addit, φύσει καρτερὰ τυγχάνουσα, καὶ διπλῷ περιβόλῳ τετείχιστο, *situ tuta, & duplici muro munita.* Non exiguum oppidum fuisse, ex cæsorum captiuorumque numero adparet: illorum enim XV millia erant; horum MMCXXX. Aliquoties hoc capite Iosephus πόλιν, *urbem* vocat: at in Vita sua pag. 1016 κώμην μεγίστην οὖσαν τῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, τείχεσιν ἐχυρωτάτην, καὶ πολλῶν οἰκητόρων μεστήν, *vicum Galilææ maximum & munitissimum, & habitatoribus refertum.* Incolæ Ἰαφηνοὶ, *Iapheni*, ibidem adpellantur.

LXVI.

Gabara etiam in hoc tractu fuerunt, siue in limite australi Galilææ. Iosephus in Vita pag. 1008 cum præcipuis Galilææ ciuitatibus Tiberiade & Sepphori numerat. Et pag. 1017 φρουρεῖν τὰς ἀπὸ Γαβάρων εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἐξόδους, *obsidere*, inquit, *ducentes a Gabaris in Galilæam vias.* Vnde facile est perspicere, non in interiore Galilæa, sed ad fines in limite fuisse: atque ita sæpe de Galilæa proprie dicta loquitur. κώμην *vicum* ibidem vocat, non autem exiguum, sed quem Latinus interpres *oppidum* verterit. nam & pag. 1023 τοὺς πρωτεύοντας Γαβάρων *primates Gabarorum* memorat, quos τοῖς ἐκ τῆς βουλῆς τῶν Τιβεριέων, *senatoribus Tiberiensibus* coniungit.

LXVII.

Munitus quoque locus dictus *Gischala*, de quo multa Iosephus in Vita, nec tamen situm distincte designat. Pag. 1006 ait ἀπῆρεν ἐκ τῆς Τιβεριάδος εἰς τὰ Γίσχαλα, *profectus a Tiberiade Gischala:* & p. 1017 χωρὶς Γαβάρων καὶ Γισχάλων, *præter Gabara & Gischala.* Et lib. II Belli cap. XLIII de Ioanne, Iosephi inimico, ἀνὴρ ἀπὸ Γισχάλων, *homo Gischalensis:* & lib. IV c. VIII femineo genere, μόνη δὲ Γίσχαλα πολίχνη τῆς Γαλιλαίας ἀχείρωτος κατελείπετο, *sola Gischala, oppidum Galilææ, restabat indomita:* nisi genus a πολίχνη pendet, quod proprio vocabulo est adpositum.

LXVIII.

Hieronymus in situ signando Galilææ oppidorum, sæpe ad *Legionem*, tamquam notissimum oppidum, prouocat. v. gr. de Locis Ebraicis in NAZARETH, *Est vsque hodie in Galilæa viculus contra Legionem in quintodecimo eius milliario ad orientalem plagam iuxta montem Thabor nomine Nazara.* Et in THAANACH: *in quarto milliario oppidi Legionis hoc nomine vicus ostenditur.* Prior locus, inter montem Thaborem & mare mediterraneum fuisse positam ostendit: posterior oppidum fuisse, non castra sola alicuius legio-

* XL stadiis remota erat a Iotapata. Ioseph. in Vit. f. 46. Subuenit Antari idem Iosephus f. 45. nam Ionathas ex Iudæa in Galilæam profectus adiit Iapham primum, deinde Sepphorin, tum Asochin, denique Gabara.

legionis, licet origo & nomen his debeantur. * Oppidum etiam in ARBELA idem Hieronymus dixit. Ætatem eius, sub quo Cæsare vel castra ibidem posita, vel ex castris factum oppidum, nusquam reperimus.

LXIX.

Thaanach iam patuit ex secundo Hieronymi loco. In Manasse erat cis Iordanem, Iosuæ XVII, 11, Leuiticis vrbibus adscripta, cap. XXI, 25, ex qua vero Chananæi expelli nequierunt, Iud. 1, 27. Et quia quarto milliario a Legione distabat, ab austro Galilææ inferioris, & ab occasu oppidorum, quæ circa Thaborem erat, non dubium est fuisse. Hic Sissera victus a Barack, Iud. V, 19.

LXX.

Vicinum oppido Thaanach fuit *Megiddo* siue *Mageddo* oppidum aliud, situm *ad aquas*, vt ex eodem loco Iudic. V, 19 liquet, quas Bonfrerius amnem *Kison* interpretatur, quia prœlium Sisseræ ad flumen illud commissum fuit, vt commate 21 traditum est. Græci μαγεδδὼ scripserunt, ** etiam Iosuæ XVII, 11, vbi in iis oppidis recensetur, quæ tribus Menassitidis sita sint in Issacharitide vel Asser. Nobilis locus fato regum, qui ibi perierunt, Ahasiæ, 2 Reg. IX, 27, Iosiæ, cap. XXIII, 29: iuxta quem fuit patentior campus, prœliorum capax, 2 Paralip. XXX, 22. Ex his situs septemtrionalis intelligitur, secus ac in tabulis vulgatis est, quæ nimis in austrum reductam habent.

LXXI.

Hepher, *Epher* siue *Opher* locus in Zabulon, Iosuæ XIX, 13, cuius regem Iosua occidit, cap. XII, 17. Esto vrbem fuisse, regio tamen etiam circumiecta nomen *Hepher* habuit, vt Hieronymus censet prooemio in Ionam. Oppidum illius regiunculæ fuit *Gath* siue *Geth*, vnde Ionæ prophetæ patria גַּת הַחֵפֶר *Gath Hepher*, siue Gath quæ est in terra Hepher 2 Reg. XIV, 25. Hieronymus in Ionam proœmio: *Geth in secundo Sepphorim milliario, quæ hodie adpellatur Diocæsarea, euntibus Tiberiadem, haud grandis est viculus, vbi & sepulcrum eius* [Ionæ] *ostenditur. Quamquam alii iuxta Diospolim, id est, Lyddam, eum & natum & conditum velint: non intelligentes hoc, quod additur, Opher ad distinctionem aliarum Geth vrbium pertinere: quæ iuxta Eleutheropolim, siue Diospolin, hodie quoque monstrantur.*

LXXII.

Vt vero tota tribus Zabulon in Galilæa fuit, ita etiam oppidum quoddam *Zabulon* in extremitate eius ad occasum. Iosephus eius situm delineauit lib. II Belli cap. XXXVII de Cestio Syriæ legato, vt Tacitus vocat: ὥρμησεν ἐπὶ πόλιν καρτερὰν τῆς Γαλιλαίας Ζαβυλὼν, ἣ καλεῖται ἀνδρῶν. διορίζει δὲ ἀπὸ τοῦ ἔθνους τὴν Πτολεμαΐδα, *contendit ad validam Galilææ ciuitatem Zabulonem, quæ Virorum cognomen habet, & a nostræ gentis finibus Ptolemaidem discer-*

* Ab hoc oppido, quod hodieque *Legune* dici putat Relandus, μέγα πεδίον Λεγεῶνος nomen habet. Vide Relandi Palæst. tom. II p. 873.

** Ioseph. Antiq. VIII, 6, 1 Μαγεδὼ, sed Antiq. IX, 6, 3 Μαγεδδώ.

discernit. Vicinitas Ptolemaidis facit, vt etiam *Chabulonem* siue *Chabolonem* dictam fuisse credamus, nisi in alterutra voce error est. Nam lib. III de Bello cap. IV Iosephus: * τῆς κάτω καλουμένης Γαλιλαίας ἀπὸ Τιβεριάδος μέχρι Χαβουλώνης, ἐν τοῖς παραλίοις, (Πτολεμαΐς γείτων) τὸ μῆκος ἐκτείνεται. ** *Longitudo Galilææ inferioris extenditur a Tiberiade ad Chabulonen* (Latinus interpres, *ad Zabulon* vertit) *quæ in maritimis sita est, vicina Ptolemaidi.* Et in Vita sua pag. 1015 *,* εἰς Χαβουλὼ κώμην Πτολεμαΐδος μεθόριον ἦγεν, *in vicum Chabulonem, Ptolemaidi conterminum.* Ibi ex castrorum situ colligitur, Chabulonem a Ptolemaide LX circiter stadia afuisse.

LXXIII.

Hinc ad mare in austrum versus sunt alia oppidulorum nomina, vt Strabo ait lib. XVI pag. 522. *Nomina* dicit, quia de ipsis nihil sit reliqui, aut partes exiguæ. *Inter Acen*, inquit, *& Stratonis turrim*, hoc est inter Ptolemaidem & Cæsaream, *est Carmelus mons*, καὶ πολιχνίων ὀνόματα, πλέον δὲ οὐδέν, Συκαμίνων πόλις, Βουκόλων καὶ Κροκοδείλων πόλις, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, *& oppidulorum nomina; de ipsis nihil integrum superest: Sycaminorum oppidum, Bubulcorum, & Crocodilorum oppidum, & huiusmodi alia.* Plinius lib. V cap. XIX *Fuit oppidum Crocodilôn, est flumen: memoria vrbium Dorôn, Sycaminôn.* Ptolemæo est tantum Συκάμινος *Sycaminos* ex prædictis oppidis, quod huius forsan reliquiæ solæ sunt conseruatæ, ceteris solo æquatis & euersis funditus. Stephanus chorographus, Συκάμινον πόλις Φοινίκων· τὸ ἐθνικὸν Συκαμινίτης, *Sycaminum, oppidum Phœnicum: gentile Sycaminites.* † Et Ptolemæus in Phœnice censuit, quam vsque ad Dora in austrum deduxit. Situm Ptolemæus ita constituit:

Πτολεμαΐς	*Ptolemais*
Συκάμινος	*Sycaminus*
Κάρμηλος ὄρος	*Carmelus mons*
Δῶρα	*Dora.*

Ita ex septemtrione progressus est Cæsaream. Propiorem autem Sycaminum Cæsareæ fecit, quam Ptolemaidi, inter illas XV scrupulorum interuallo posito; inter has XXV: Antonini autem Itinerario hic ordo & distantia itinere a Constantinopoli Antiochiam, statuuntur:

Ptolemaide			
Sycaminon	M.	P.	XXIIII
Cæsaream	M.	P.	XX.

Plinius dicto loco, vt ex contextu probabile, procedit ab austro in septemtrionem hoc ordine: *Fuit oppidum Crocodilôn: est flumen: memoria vrbium, Dorôn, Sycaminôn: promontorium Carmelum, - - rius Pagida siue Belus - - colonia Ptolemais.* Dissentit sic a Ptolemæo in Carmeli positione, quem ille inter Sycaminum & Dora locauit; hic, quod verosimilius, inter Ptolemaidem

* Aliis libr. III cap. 2 & Hauercamp. lib. III cap. 3 § 1.

** Recte vidit Relandus legendum esse μέχρι Ζαβουλὼν ἧς ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαΐς γείτων, τ. μ. ἐ. *vsque ad Zabulon, cuius vicina est Ptolemais, vrbs maritima.*

, Vel, vt facilius inuenias, in Hauercampiana §. 43 & 45 extr.

† Hebraice שקמונה dicitur Mischn. Demai cap. I.

maidem & Sycaminum. Contra, Iosephus lib. II contra Apionem pag. 1067 τῆς Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον ὄρος Δῶρα πόλις ὀνομάζεται, *iuxta Phœnices montem Carmelum vrbs quædam Dora nominatur.*

2. *Carmeli* ergo montis situs inquirendus est, quem Iosephus ostendit lib. II de Bello cap. XVII, vbi Carmelum a Ptolemaide in austrum σταδίοις ἑκατὸν εἴκοσι, *stadia centum viginti* abesse dicit. In Galilæa & ipse censendus est. Hieronymus in Esa. x, 18 *Carmelus est mons in Galilæa nemoribus consitus.* * Græce Κάρμηλος est Straboni, Iosepho, Ptolemæo, Hesychio, Stephano, vt denominatiuum sit, quod modo ex Iosepho produximus, Καρμήλιον ὄρος. Plinius lib. v cap. XIX *promontorium Carmelum, & in monte oppidum eodem nomine, quondam Ecbatana dictum.* Quod vero hic mons nunc Ptolemaidi propior, nunc Doræ dicitur, id argumento est, non vnum ac simplicem montem ita nominari, sed plures cohærentes, qui totam fere Issacharitidis latitudinem & magnam partem Zabulonis expleat. Nec vero negamus, verticem quemdam excelsiorem, qui ad mare vergit, præcipue sic adpellatum, & hunc esse *promontorium Carmelum* Plinii: etiam sedem oraculi Carmeli dei, quod Vespasianus consuluisse dicitur. Tacitus de illo lib. II Histor. cap. LXXVIII, *Est Iudæam inter Syriamque Carmelus: ita vocant montem deumque. nec simulacrum deo aut templum, (sic tradidere maiores:) ara tantum & reuerentia. Illic sacrificanti Vespasiano Basilides sacerdos, inspectis identidem extis, quidquid est, inquit, Vespasiane, quod paras, datur tibi,* cetera. Stephanus Carmelum ὄρος δυσχείμερον, montem tempestatibus obnoxium dicit: nec vero sterilis est, sed Hieronymus in Ierem. IV, 26 *Carmelus mari imminet magno, oleis consitus & arbustis, vineisque condensus.*

LXXIV.

Oppidum in Carmelo monte, quod Plinius memorauit, eodem auctore *Ecbatana* fuit dictum. Stephanus in hac voce: ἔστι καὶ Συρίας πόλις, *Est etiam oppidum Syriæ Ecbatana.* Et in littera A scripsit: Ἀγβάτανα πολίχνιον Συρίας, *Agbatana oppidum Syriæ.* Syriæ, puta *Phœnices*, quæ pars est Syriæ: sicut Hesychius de ipso monte, in quo oppidum fuit: Κάρμηλος ὄρος ἐν τῇ Φοινίκῃ, *Carmelus, mons in Phœnice:* aut si Palæstinæ adscribas, ipsa tamen est etiam in partibus, in quas Syria distribuitur. In hoc oppido Cambyses rex Persarum mortuus est, cui oraculum *Ecbatana* fatalem locum prædixerat, quem ille de vrbe Mediæ intellexit: τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἐκβατάνοισι ἔλεγε ἄρα, *oraculum autem de Ecbatanis Syriæ loquebatur,* vt Herodotus tradidit lib. III cap. LXIV.

LXXV.

Post Carmelum in mediterraneis nobilissimus mons est *Thabor*, de quo diximus. An vero etiam prope illum sit mons, nomine *Germon*, in disceptationem venit. Hieronymus quidem epist. XVII ad Marcellam, postquam de Itabyrio seu Thabore egerat, *Adparebit*, inquit, *oppidum Naim, in*

* Οἱ ἐν Συρίοις ἔλαφοι γίνονται μὲν ἐν ὄρεσι μεγίστοις, Ἀμάνῳ τε καὶ Λιβάνῳ καὶ Καρμήλῳ κ. τ. λ. Aelian V de Animal. c. 56. Ergo hinc quoque adparet, siluas in Carmelo fuisse.

in cuius porta viduæ filius suscitatus est. Videbitur & Hermon, & torrens Endor, in quo superatus est Sisara. Et nobilis peregrinator Theuenotius Part. 1 pag. 673 de oppido Naim: *elle est au pié de la montagne, appellée Hermon, dont il est fait mention aux Pseaumes.* Etiam Tabulæ vulgares montem quemdam *Hermon* vocant, qui a Thabore in austrum vergit & simul in orientem declinat. Verum, quia antiquiores in hoc tractu nullam mentionem montis Hermon habent, de huius nominis monte, in finibus Galilææ siti, merito dubitamus, & facile Lightfooto adsentimur, in Lucam Chorographia credenti, *Hermonem istum* ex errore creatum esse & male concepto sensu psalmi LXXXIX, 13. Montes ibi *Thabor* & *Hermon* nominantur, nec vero dicitur coniunctos aut vicinos esse; sed constat psalmo veritas, si etiam non alius, quam qui circa Iordanis fontes, aut vltra in ortum versus mons Hermon est, & hoc loco, vt alibi semper, intelligatur.

LXXVI.

Flumina Galilææ minus nota sunt: vnum nobilius *Chison* siue *Kison*, qui a Thabore oriri dicitur, & Naim oppidum adluere, & inter Carmelum ac Ptolemaidem deferri in mare magnum. Memoratur Iudic. IV, 13, & cap. V, 21, vbi Græcis est ὁ χειμάῤῥους Κισσῶν, *torrens Kisson*, qui קישון *Kischon* Ebraice dicitur. Idem *Kedumim* videtur dicto cap. V, 21 adpellari, & *torrens Endor*, vt modo ex Hieronymi epist. XVII cognouimus: nisi Kedumim vicinus amnis est, confluens cum nostro Kisone. Adrichomius diuidit post fontes in duos riuos, quorum minor lacum Genesaret petat, alter, maior Kison in mare Phœnicium supra montem Carmel feratur. De maiore, vt vocat, res certa est, præter id de exitu, quia ab austro potius Carmeli (non a septemtrione, vt Tabulæ referunt) effundi in mare non obscure ex 1 Reg. XVIII, 40 colligitur: de minore, dum certius probetur, dubitamus.

2. A septemtrione autem Carmeli est palus *Cendeuia*, ex qua *Belus* profluit, vt lib. V cap. XIX tradit Plinius.

LXXVII.

Superest *Magnus Campus*, Μέγα πεδίον, intra Galilææ fines sæpe numero memoratus, vt Lightfootus etiam inferiorem Galilæam hoc nomine nonnumquam significari crediderit. Iosephus lib. IV de Bello cap. IV τὸ Ἰταβύριον ὄρος, ὅ ἐστι τοῦ μεγάλου πεδίου καὶ Σκυθοπόλεως μέσον· *mons Itabyrius, qui est medius inter Campum Magnum & Scythopolim.* Quod si est, vltra Thaborem vel in ortum vel in septemtrionem patere necesse est Speciatim pars ad Scythopolim vergens hoc nomine insignita fuit. Idem Iosephus lib. XII Antiq. cap. XII διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ἧκον εἰς τὸ μέγα πεδίον, οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις, *venerunt traiecto Iordane* [ex Galaaditide & Peræa] *in Magnum Campum, vbi contra illum Bethsan sita est, quæ Græcis dicta Scythopolis.* Nec vero continetur Galilææ finibus, sed in Samaritidem etiam excurrit. Etenim terminum, quo finit Galilæa, & Samaritis incipit, in hoc Campo Iosephus constituit.

Lib. III de Bello cap. IV ἡ Σαμαρεῖτις χώρα μέση μὲν τῆς Ιουδαίας ἐςὶ καὶ τῆς Γαλιλαίας. ἀρχομένη γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κωμίης Γιναίας ὄνομα κώμης, *Samaritis regio media est inter Iudæam & Galilæam. Incipit a vico Ginæa sito in Magno Campo*, & desinit in Acrabatenam. Vnde est quod pars eius vocatur totius nomine τὸ μέγα πεδίον τῆς Σαμαρείτιδος, *Magnus Campus Samaritidis*, lib. II de Bello cap. XXI ineunte. Hieronymus de Locis Ebraicis in ARBELA dixit *Campum prægrandem:* & in IEZRAEL *Campum maximum.*

LXXVIII.

In hoc campo fuit *Asochis*, cuius aliquoties Iosephus in Vita mentionem fecit. Pag. 1014 ἧκον πάντες εἰς τὸ μέγα πεδίον, ἐν ᾧ διέτριβον. Ασωχὶς ἐςιν ὄνομα τούτῳ. *Omnes in Campum magnum venerunt, vbi tum agebam, Asocheis nomen ipsi est.* Et pag. 1016 εἰς Ασωχιν καταβάντες. *descendentes in Asochin.* Vt vero inconstans scriptura Iosephi est, ita etiam varia interpretatio, & versione Latina prioris loci *apud vicum Asochim* legitur, vbi tamen Græca verba magis regionem videntur designare, quæ vel ipse campus ille est, vel pars eiusdem insignis ac eximia. Fuerunt & alii in hoc ipso campo, vici, quos Iosephus, vt in Vita pag. 1013 refert, muniuit, *Bersobe,* * *Selamen, Capharath, Comosogana, Næpapha,* quos tamquam obscuros & incerti situs præterimus.

LXXIX.

Sunt præterea ficta quædam aut prauato nomine, quæ etiam huic Galilææ tribuuntur. *Bethulia* huius generis est, quam Tabulæ & peregrinatores in Galilæa memorant. Quod vero nihil præsidii in antiquitate habent, nisi librum Iudith apocryphum, quem Drama potius, quam veram historiam continere eruditiores censent (nec enim conciliari historiis potest;) nihil inde de Galilææ vrbe Bethulia vel mediocriter verisimile adferri potest.

2. Deinde est *Caparcotia*, quam auctor Tabularum ad Ptolemæi Geographiam, a dextra oris Iordanis, influentis in Genesaritidem lacum posuit. Sed ita quidem in Tabula scribitur, & in quibusdam Latinis versionibus, non autem in Græco, in quo est Καπαρναοὺμ, *Caparnaum*, quod nomen deest Tabulæ, eiusque in locum substitutum hoc prauatum est. Nihilominus etiam Carolus a Sancto Paulo in Geographiæ Sacræ provincia Palæstina Secunda *Caparcotiam* sedem tertiam episcopalem nominauit; sed quia Capernaum præteriit, illam sine dubio hoc nomine intellexit. Nec vero Capernaum siue Caparcotia in illo loco, quo Ptolemæi tabula habet, sita fuit, quia Iuliadi Betharampthæ supra is locus a nobis fuit vindicatus.

LXXX.

Hæc de Galilæa inferiore, quantum cognitum habemus: cuius partem litoralem ad lacum, quia maxime controuersa est, breuiter ab Iordane ad Iordanem repeto. Vbi is amnis influit in lacum, in Galilææ ripa erat *Iulias Betharamphtha:* deinde per maius spatium nihil notum est nisi forte *Chorazin,*

* Βηρσαβεὶ Ioseph. de Bell. II, 20, 6 & III, 3, 1.

razin, quam Hieronymus *in ſecundo lapide a Capernaum* poſuit, ſed legendum in XII lapide; quemadmodum in Græcis Euſebii, quæ vertit Hieronymus, eſt *διεςῶτα τῆς Καφαρναὺμ σημείοις ιβ*, *diſtans a Capernaum lapidibus duodecim. Capernaum* deinceps eſt; poſt *Taricheæ*: quam *Tiberias* excipit: cuius *Thermæ* ſiue *Ammaûs* ad Iordanem ſunt ex lacu effluentem. Supra omnia ſunt expoſita latius.

SECTIO V.

SAMARITIS.

LXXXI.

Inter tres illas maiores Ciſiordanenſis Palæſtinæ partes ſiue regiones, poſt explicatam Galilæam, ſecunda *Samaritis* eſt ſiue *Samaria* regio. Ioſephus & Samariam & Samaritin adpellat. Lib. I de Bello cap. XII Ἰουδαίαν, καὶ Γαλιλαίαν, καὶ Σαμάρειαν, *Iudæam & Galilæam & Samariam.* Et lib. II cap. IX τῆς Ἀρχελάου ἐθναρχίας Ἰδουμαία τε καὶ Ἰουδαία πᾶσα καὶ Σαμαρεῖτις ἦν, *Archelai ethnarchiæ Idumæa & omnis Iudæa & Samaritis erat.* Et lib. IV cap. XXVI διὰ τῆς Σαμαρείτιδος, *per Samaritidem.* Latitudinem eius regionis idem lib. III de Bello Iud. c. IV ſic definiuit: ἡ Σαμαρεῖτις χώρα μέση μὲν τῆς Ἰουδαίας ἐςὶ καὶ τῆς Γαλιλαίας. ἀρχομένη γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γιναίας ὄνομα κώμης, ἐπιλήγει τῆς Ἀκρεβατηνῶν τοπαρχίας. *Samaritis regio media eſt inter Iudæam & Galilæam. Incipit enim a vico Campi Magni Ginæa dicto, & deſinit in Acrobatenam toparchiam.* Addit, natura ſoli nihil differre ab Iudæa: vtramque montoſam eſſe & campeſtrem: vtramque molli agro & fertili tam frugum, quam omnis generis arborum.

LXXXII.

Caput regionis eſt *Samaria*, Σαμάρεια, indigenis priſcis שמרון *Schomron*, quæ ſedes fuit Iſraeliticorum regum ab Omri, qui condidit, vſque ad deſolationem & exſilium Aſſyrium. Ante regis Omri tempora fueritne oppidum nec ne, dubitari ſolet. Etenim ante huius hiſtoriam iam I Reg. XIII, 32 *Samaria* memoratur, niſi id nomen per πρόληψιν anticipatum eſt. R. Leui tamen Ben Gerſom in I Reg. XVI, 24 היה שם עיר שמה שמרון קדם זה אך עתה בנאה עמרי *Fuit ibidem ante hæc vrbs nomine Schomron: verum nunc ædificauit eam Omri*, puta ſplendidius. Probabilius autem eſt, antequam Omri ædificaret, non vrbem, ſed villam tantummodo, aut ſi plus aliquid, oppidulum in monte illo exſtitiſſe: nec hiſtoria ſacra plus tradidit, quam montem emiſſe regem a Semer, in eoque vrbem condidiſſe, quam adpellauerit a prioris poſſeſſoris nomine *Schomron* ſiue *Samariam*. Longo poſt tempore Aſſyrii euerterunt, licet deſit ſacro codici euerſionis hiſtoria: Micheas tamen, diuinus vates, prædixerat cap. I commate 6: & Sulpicius Seuerus lib. I cap. XLIX adfirmauit, de Salmanaſſere dicens: *vinculis* [Hoſeam, vltimum regem] *perpetuis in carcerem coniecit, vrbemque excidit, populum vniuerſum in regnum ſuum abduxit.*

2. Surrexit breui poſt, inſtaurata a Cuthæis colonis, qui inde nomen quo-

quoque, tamquam a primaria vrbe adepti sunt, vt *Samaritani* vulgo adpellarentur; quos *Cuthæos* totius regionis vocant incolas. Lubricum quidem ex nomine argumentum: nec vero hic inualidum, quia historia est confirmatum: Iosephus enim lib. XIII Antiquitatum cap. XVIII Maccabæorum tempore Σαμάρειαν πόλιν ὀχυρωτάτην, *Samariam vrbem munitissimam* dicit fuisse, quam Ioannes Hyrcanus, quartus Hasmonæorum, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας --- πᾶσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, *anno integro oppugnatam* euertit.

3. Ex quo squalore eam Gabinius, Syriæ præfectus, adseruit, & Iosephus de illo lib. XIV cap. X καθῃρημένας τῶν πόλεων κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος. καὶ Σκυθόπολις, *dirutas vrbes ædificari iussit: quo pacto instauratæ sunt Samaria, Azotus, & Scythopolis.* Et lib. I de Bello Iud. cap. VI συνεπολίσθησαν τούτου κελεύσαντος Σκυθόπολίς τε καὶ Σαμάρεια, *huius iussu instauratæ sunt Scythopolis & Samaria.* Tandem ab Herode hæc Gabinii vrbs aucta & ornata amplius, ac Σεβαστὴ, *Sebaste*, id est Augusta, in Augusti honorem adpellata. Iosephus lib. XV c. XI de Herode: τότε τὴν Σαμάρειαν ὡρμημένος τειχίζειν --- τήν τε προσηγορίαν ὑπήλλαττε, Σεβαστὴν καλῶν, *Tunc Samariam muro cinxit, & nomine eius mutato Sebasten adpellavit.* Et plenius lib. I de Bello cap. XVI Ἐν μέν γε τῇ Σαμαρείτιδι πόλιν καλλίστῳ περιβόλῳ τειχισάμενος ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, καὶ καταγαγὼν ἑξακισχιλίους εἰς αὐτὴν οἰκήτορας, γῆν τε τούτοις προσνείμας λιπαρωτάτην, καὶ ἐν μέσῳ τῷ κτίσματι ναόν τε ἐνιδρυσάμενος τῷ Καίσαρι μέγιστον, καὶ περὶ αὐτὸν τέμενος ἀποδείξας τριῶν ἡμισταδίων, τὸ ἄστυ Σεβαστὴν ἐκάλεσεν. *In Samaritica regione vrbem muro pulcherrimo per viginti stadia circumdedit, &, deductis eo sex millibus colonorum, terraque fecundissima his attributa, in medio eius templum Cæsari condidit maximum, & circa illud aream trium & semis stadiorum, vrbemque Sebasten nominauit.* Hieronymus de Locis Ebraicis breuius: *Samaria ciuitas regalis in Israel, quæ nunc Sebaste dicitur. Sed & omnis regio, quæ fuit circa eam, a ciuitate quondam nomen acceperat.* Et Epitaphio Paullæ cap. VI *Vidit Sebasten, id est Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata.* Ptolemæus quoque lib. V cap. XVI Σεβαστὴν, *Sebasten* in Palæstina memorauit, posthabito veteri nomine Samariæ. Stephanus autem in hac vrbe bis aberrat: primum dum scripsit, Σαμάρεια, πόλις Ἰουδαίας. ἡ μετονομασθεῖσα Νεάπολις, *Samaria vrbs Iudææ, quæ postea Neapolis nominata est:* non enim Samaria, sed Sichem nomen Neapolis indepta est. Deinde dum in Σεβαστὴ dixit, ἔστι καὶ ἐν τῇ Σαμαρείτιδι πολίχνιον, *Est & hoc nomine oppidulum in Samaritide.* Non enim oppidulum fuit Sebaste, Herodis κτίσμα, sed vrbs magna, circuitu viginti stadiorum, vt supra ex Iosepho probatum fuit. Nummos quoque hæc ciuitas percussit, aliquot Commodi supersunt inscripti ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ ΣΥΡ. *Sebastenorum Syriæ:* & Iuliæ Domnæ, COL. SEBASTE. nam Seuerus coloniam in hanc Sebasten deduxit. Vlpianus lege I de Censibus: *In Palæstina duæ fuerunt coloniæ, Cæsariensis, & Aelia Capitolina, sed neutra ius Italicum habet. Diuus quoque Seuerus in Seuastenam ciuitatem coloniam deduxit.* Harduinus de Palæstinæ Sebasta interpretatur, cui connexio fauet, & ver-

verbum *fuerunt*, id eſt olim deductæ: quibus nouam Seueri videtur adnumerare. Beniaminis Tudelenſis tempore nondum deſierat Sebaſte adpellari. Tradit enim pag 38 progreſſum ſe fuiſſe לסבסטי היא שמרון *Sebaſten, quæ [vetus] eſt Samaria.*

LXXXIII.

Antequam conderetur Samaria, regia ſedes fuit *Thirza*, vbi plures reges Iſraelis habitarunt, & ipſe Omri per VI annos. Græci interpretes vocant Θερσά, Therſa, Ioſuæ XII, 24, 1 Reg. XV, 21, XVI, 6, 8, 9 cetera: Ioſephus Θαρσῆ, *Tharſe*, lib. VIII Antiquit. cap. VI de Bahaſa, quem Baſanem vocat, ἐν Θάρσῃ πόλει διατρίβων, *in vrbe Tharſa habitans:* & cap. VII de Zimri ſiue Zamare rege, εἰς Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, *in Tharſam regiam* proficiſcitur. Hieronymus de Locis Ebraicis *Therſam* a *Tharſa* diſtinguit: illam dicit Ioſuam cepiſſe; hanc incoluiſſe regem Aſa: ſed vna vrbs eſt, quam Ioſua cepit, & quæ ſedem regibus Iſraelis ante conditam Samariam, non ſoli Baaſæ (ſic enim legendum, non Aſa) præbuit, quia Ebræis vtraque vocitatur *Thirza*. De ſitu dubito certi aliquid definiri poſſe. Nos a ſeptemtrione Samariæ poſuimus, quia ab auſtro Sichem eſt ſiue Neapolis.

LXXXIV.

Hæc autem *Sichem*, ab humero, id eſt leni accliuitate dicta eſt. Interpretes LXX ſcripſerunt Συχὲμ, *Sychem*, Geneſ. XII, 6, XXXVII, 12, Ioſuæ XXIV, 1, 25: ſæpius Σίκιμα, *Sicima*, plurali numero, vt Ioſ. XXIV, 33 & Iud. VIII, 31 ἐν Σικίμοις, Iud. IX, 1 εἰς Σίκιμα, verſ. 7 ἄνδρες Σικίμων, *viri Sicimorum:* qua forma etiam Ioſephus vſus eſt lib. I de Bello cap. II Σίκιμα αἱρεῖ, *Sicima cepit:* & cap. III περὶ Σίκιμα, *circa Sicima.* Deleuit vrbem Abimelech, Iudic. IX, 45; inſtaurauit Ierobeam I Reg. XII, 25: ſub Romanis denuo inſtaurata nomen *Neapolis* accepit, de quo poſtea dicturi ſumus. Ioannis IV, 5 ſcriptum Σιχὰρ, vel, vt in aliis libris eſt, Συχὰρ, *Sichar* vel *Sychar:* quod errorem deſcribentium Hieronymus putauit. Epitaphio enim Paullæ cap. IV *Transiuit*, inquit, *Sichem, non, vt plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis adpellatur.* Et Quæſtion. in Geneſ. c. XLVIII, 22 *Sicima iuxta Græcam & Latinam conſuetudinem declinata eſt, alioquin Ebraice Sichem dicitur, vt Ioannes quoque euangeliſta teſtatur: licet vitioſe, vt Sichar legatur, error inoleuit.* Sed coniecturis his conſenſio librorum omnium repugnat, etiam Syrus & Arabs, antiquiſſimi interpretes, qui R in fine legunt, non M. Poteſt alia cauſſa mutatæ litteræ ſubeſſe, vt in Nebucadnezar & Nebucadrezar: in Beelzebub & Beelzebul, vt ad aliam notionem adludatur: de quibus Lightfootum in Ioannem conſulas, aut quæ nos in Collectaneis Hiſtoriæ Samaritanæ cap. I. ſect. XV propoſuimus.

2. Situm oppidum ſub monte *Garizim* tanta vicinitate, vt Iothan ex vertice montis adloqui Sichemitas potuerit, Iudic. IX, 7. * Hos montes perpe-

* Adde quod Euſebius ſcribit, Schilo abeſſe a Sichem X milliaribus, (Schilo autem erat inter Be-

perperam Eusebius & Hieronymus de Locis Ebraicis in *Gebal*, prope Hierichuntem statuunt, Samaritas, qui ad Sichem referunt, σφάλλεσθαι, vehementer errare existimantes. Sed ipsimet errant, vti de Garizim modo ex Iudic. IX, 7 demonstrauimus. Addo testimonia luculenta, quibus ad Sichem, non ad Hierichuntem hos montes esse comprobatur. Iosephus lib. IV Antiquit. c. VIII p. 130 Deus aram erigere iussit ad ortum solis obversam, οὐ πόῤῥω τῆς Σικίμων πόλεως μεταξὺ δυεῖν ὀρεῖν, Γαριζέου μὲν τοῦ ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δ᾽ ἐκ λαιῶν Γιβάλου προσαγορευομένου, *non procul ab vrbe Sichem inter duos montes, Garizeum a dextris situm, & Gebalem a sinistris.* Et Tudelensis Beniamin pag. 38 *Hinc* [a Sebaste] *veni Neapolim, quae Sichem est,* והיא יושבת בעמק בין הר גריזים והר עיבל *& haec in valle iacet inter montem Garizim & montem Ebal.* Et Procopius lib. V de Ædific. cap. VII ἔστι τις πόλις ἐπὶ Παλαιστίνης, Νεάπολις ὄνομα· ἐφ᾽ ἧς δὴ ὄρος ὑψηλὸν ἀνέχει, Γαριζὶν ὄνομα. *Est quaedam vrbs in Palaestina, Neapolis dicta, cui mons excelsus, Garizin nomine, imminet.* Montis *Garizim* siue *Grisim*, mentione facta, sacri Samaritanis, non possumus praeterire templum eius montis, a Sanballete satrapa, permissu Alexandri M. aequale Hierosolymitano, pro genero suo Manasse pontifice, Hierosolymis propter vxorem alienigenam, Sanballetis filiam, migrare coacto, exstructum, post ducentos circiter annos ab Ioanne Hyrcano, Simonis filio, quarto Hasmonaeorum, euersum. Vide Iosephi lib. XI cap. VIII, & lib. XIII c. XVII.

3. De monte *Ebal*, cuius hic apud Sichem etiam facta est mentio, eiusque a Deo tributa dignitate, exstat Deuteron. XXVII, 4, 13, & Iosuae VIII, 30, 33.

4. Nouum nomen *Neapolis* bello vltimo, quod excidium Hierosolymorum adferebat, accepit, & quidem auctore Vespasiano vel Tito. * Plinius enim, qui sub Tito periit, lib. V cap. XIII eo nomine adpellauit. *Intus*, inquit, *Samariae oppida: Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur: Sebaste in monte.* Iosephus hoc nomine non nisi semel, quod sciam, vsus est lib. IV de Bello cap. XXVI, διὰ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ παρὰ τὴν Νεάπολιν καλουμένην, Μαβαρθὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, καταβάς, *per Samaritin & praeter Neapolim, quae ita vocatur, Mabartha vero ab indigenis, descendit.* Media littera differunt Plinius & Iosephus: sed pro illo nummus Marci Antonini est, quem Harduinus refert, ΦΛ. ΝΕΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΜΟΡΘΙΑ, id est, *Flauia Neapolis Metropolis Morthia.* Nemo facile diuinauerit, quae vis huius nominis sit: nostrae tamen coniecturae in Collectaneis nostris Histor. Samar.

thel & Sichem Iud. XXI, 19) & Sichemum ab Hierosolyme XL milliaribus recessisse dicit Itinerarium vetus Hierosolymitanum. Ita situs Sichemi illustratur magis.

* Eusebius in voce Τερέβινθος & Συχὲμ & Λιξα videtur Neapolim a Sichem discernere. Quod Relandus ex eo factum esse suspicatur, quod *lapsu temporis aliae partes vrbis Sichem periisse potuerunt, ad alias noua accessio facta est, vt tandem ipsa vrbs Neapolis ab loco antiquo Sichem aliquo interuallo distaret.* Nisi fallor, etiam locus Plinii & Iosephi satis indicat, Neapolim a Sichemo diuersam fuisse. Nam *Mabartha* videtur signare *aquam putei.* Puteus autem aedificiis occupatus & circumseptus a Sichemo differre vtique potuit. *Mamortha* vero *aquas vrbis principis, vrbis regnatricis* signare videtur, a quo nomine illud *Morthiae* nihil discrepat. Nam *dominam* itidem signare videtur.

Samar. cap. I sect. XVI si placet, possunt relegi. Cognomen *Flauia* auctorem & tempus instaurationis designat: quod in Faustinæ iunioris quoque nummo ita legitur ΦΛ. ΝΕΑϹ. ΠΟΛ. ϹΥΡ. ΠΑΛΑΙϹΤΙ. hoc est, Φλαυΐας Νέας πόλεως Συρίας Παλαιστίνης, *Flauiæ Neapolis Syriæ Palæstinæ*. Et quia patria fuit Iustini martyris, ineunte Apologia II legitur Ἰουστῖνος Πρίσκου τοῦ Βακχείου τῶν ἀπὸ Φλαυΐας Νέας πόλεως τῆς Συρίας Παλαιστίνης. Dicitur etiam *Neapolis Samariæ*. Titi nummo ΦΛΑΟΥ. ΝΕΑΠΟΛΙ. ϹΑΜΑΡΕΙΑϹ: & simili Domitiani: ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠΟΛ. ϹΑΜΑΡ. *Flauensium Neapolitanorum Samariæ* regionis.

5. Præter nomen Neapolis nouum videtur Sichem olim aliud habuisse, *Salem* videlicet. Sic enim Genes. XXXIII, 18 Iacob dicitur venisse *Salem oppidum Sichem*, LXX εἰς Σαλὴμ πόλιν Σικίμων: *& ad faciem vrbis*, seu extra illam & e regione *metatus esse*. Et Hieronymus de Locis: *Salem ciuitas Sicimorum, quæ est Sichem.* Quod si omnino fuit ciuitatis nomen *Salem* isto loco, non tamen fuit alia ab Sichem, quia possessio Iacobi fuit πλησίον, *prope* Sichar siue Sichem, Ioann. IV, 5, nec alibi, quam ante Sichem, tum tabernaculum fixerat. At nec certum, immo maxime dubium est, ibi *Salem* vrbis nomen esse, quum & vterque Chaldæus, & Iudæi interpretes omnes illud שלם non pro proprio nomine, sed adpellatiuo habeant, vt sententia sit: Iacob venit *saluus & incolumis* ad vrbem Sichem: quod vtique est probabilius.

LXXXV.

Hæ regiæ sedes erant decem tribuum: Sichem Hierobeami: Thirza successorum, vsque ad Omri: Samaria ab Omri condita, reliquorum omnium. Addo secessum regium, vrbem *Iesrael* siue *Iezrael* [יזרעאל] vbi palatium fuit regum Israeliticorum, I Reg. XXI, I, sitam in septemtrione Samaritanæ regionis, montem versus Carmelum, I Reg. XVIII extremo. Hieronymus de Locis Ebraicis: *Iezrael in tribu Manasse, hodieque prægrandis vicus ostenditur in campo maximo inter Scythopolim & Legionem. Fuit autem terminus Issachar.* Ex quo adparet, ad fines, seu non procul a limite Galilææ fuisse. Idem Hieronymus in Hoseæ cap. I comma 4. *Diximus Iezraelem, qui nunc iuxta Maximianopolim * est, fuisse metropolim regni Samariæ: prope quam sunt campi latissimi, & vallis nimiæ vastitatis, quæ plus quam decem millium tenditur passibus.* Recentiores addunt ad radices montis Gelboe occidentales fuisse. Memoratur etiam Iosuæ XIX, 18 inter vrbes tribus Issachar.

LXXXVI.

Vallis Iezrael iam quodammodo Hieronymi in Hoseam verbis descripta fuit. Proprie de illa agitur Iudic. VI, 33, vbi Midianitæ orientales, Israelem impugnantes, dicuntur castra metati in valle Iezrael. Recentiores ita describunt, vt ab vrbe Iesrael, vnde nomen habet, in aquilonem

* *Maximianopolis*, quam alii *Maximinianopolin* malunt vocare, olim *Hadadrimmon* dicta fuit & cum Maximianopoli Aegypti vrbe non confundenda est. A Cæsarea XVII millia passuum afuit, a Iezrael X. *Reland.*

iaceat, ab occaſu in ortum procurrens, per decem millia paſſuum, vt Hieronymus ſcripſit, inter duos montes, quorum alterum, qui ſeptemtrionalis eſt, vulgo Hermonem vocant, vicinum Thabori; alter eſt *Gelbor*. Latitudini Adrichomius tribuit duo milliaria, de quo ſitu etiam Bonfrerius conſentit. Mentio eius vallis fit etiam Ioſuæ XVII, 16.

LXXXVII.

Deſcriptis ſic regiis Samaritanæ ſedibus, in quibus etiam Ieſrael, tamquam ſeceſſus fuit regius; ad latus orientale progredimur, quod Iordanis fluuius terminat, & in eo ſecundum curſum amnis a ſeptemtrione in auſtrum deſcendemus.

LXXXVIII.

Prima poſt Galilææ limitem eſt *Bethſean* ſiue *Bethſan*, dimidiæ Manaſſitidis, Ioſuæ XVII, 11, ex qua Chananæi non potuere expelli, Iudic. 1, 27: non procul ab Iordane fuit, dimidia leuca, vt Borcardus tradit, & agri partem habuit in Peræa, ibi ponte iuncta cum Scythopoli, quæ ipſa Bethſean eſt, vt iam demonſtraturi ſumus.

2. Græci interpretes Iudic. 1, 27 *Non obtinuit Manaſſe* τὴν Βηθσὰν, ἥ ἐστι σκυθῶν πόλις, *Bethſan, quæ eſt Scytharum vrbs.* Et Ioſephus lib. V Antiquit. cap. 1 πλάτος δὲ Βηθσάνων, ἡ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται, *latitudo autem* [Manaſſitidis] *eſt vsque Bethſan, quæ nunc Scythopolis vocatur.* Et lib. VI extremo de clade Saulis & Ionathanis: τὰ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς Βηθσὰν πόλεως, ἡ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται, *corpora* [illorum Philiſtæi] *ſuſpenderunt prope mœnia Bethſan vrbis, quæ nunc Scythopolis vocatur.* Atque ita etiam nuncupatur 2 Maccab. XII, 29, ὥρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, *profecti ſunt contra Scytharum vrbem:* & verſu 30 incolæ dicuntur Σκυθοπολῖται, *Scythopolitæ.*

3. Situs vrbis accurate definitus eſt diſtantia a lacu Geneſareth, & ab Hieroſolymis. Ioſephus in Vita pag. 1025 *Tua*, inquit, *Iuſte, patria* [Tiberias] *in Genneſaritidi lacu ſita*, ἀπέχουσα Σκυθοπόλεως στάδια εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, *abeſt centum & viginti ſtadia a Scythopoli.* Et 2 Maccab. XII, 29, iam citato loco, ὥρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, ἀπέχουσαν ἀπὸ Ἱεροσολύμων σταδίους ἑξακοσίους, *profecti ſunt aduerſus Scythopolim, diſtantem ab Hieroſolymis ſexcenta ſtadia.*

4. Vnde nomen ſit & Scythæ habitatores, diſquirendum eſt. Nihil autem in hiſtorjis reperitur, quod huc referri poſſit, niſi illud Scytharum in Aſia imperium, quod Herodotus lib. 1 cap. CV deſcripſit; Medorum temporibus οἱ Σκύθαι τὴν Ἀσίαν πᾶσαν ἐπέσχον, *Scythas*, victis Medis, *omnem Aſiam occupaſſe.* * Inde profectos aduerſus Aegyptum, ἐπεὶ ἐγένοντο ἐν τῇ

Παλαι-

* Sed Relando ab illa Scytharum irruptione tanquam ficta nomen Scythopoleos eſſe non videtur. Malit is Scythopolin dictam eſſe quaſi Συκκωθόπολιν *a Succoth* tabernaculis Iacobi, loco trans Iordanem ſito. Sed ea deriuatio durior eſt & improbabilis. A Scythis & barbaris nomen ductum fuiſſe ipſa barbaries ciuium & odium religionis Iudaicæ perſuadet. Nam Scythopolitani & Gazæi & Aſcalonitæ alieniſſimi ſemper fuerunt a Iudæis & Chriſtianis ſacris. Ioſeph. II, 18, 1 de Bell. & mox II, 18, 3. Videtur nomen a Macedonum temporibus eſſe. Ioſephus enim Ant. V, 1, 22 & Ant. VI, 14, 8 pag. 359 addit ἡ νῦν καλεῖται. Alibi Ant. XII, 9, 5

Παλαιστίνη Συρίη, *quum venissent in Palæstinam Syriam*, Psammetichum, Aegyptiorum regem, obuium habuisse, qui muneribus precibusque, ne progrederentur, effecerit. Licet autem post viginti octo annos expulsi fuerint ex Media & reliqua cultiori Asia, vt idem Herodotus cap. CVI prodidit; tamen in Palæstina, & in vna eius vrbe, videntur remansisse, qui forte debiles ac vulnerati inibi collocati fuerant de exercitu. Plinius fabulam admiscet lib. V cap. XVIII, Decapolitanam regionem enarrans, quæ plurimam partem trans Iordanem erat; ei cis amnem adnumerat *Scythopolim, antea Nysam, a Libero patre, sepulta nutrice ibi, Scythis deductis.* Et hoc nomen constanter apud Græcos tenet, vt Iosephus lib. XII cap. XII tradit, ἧκον εἰς τὸ μέγα πεδίον, ὃ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις, *venerunt in Campum magnum, vbi e regione sita est vrbs Bethsana, a Græcis dicta Scythopolis.* Sic Straboni est lib. XVI pag. 525 ἡ περὶ Γαλιλαίαν Σκυθόπολις, *Scythopolis, quæ circa Galilæam est.* Non enim erat in Galilæa, sed extra illam, in limite tamen. Iosephus lib. III de Bello cap. IV *Galilæam* διορίζει ἀπὸ μεσημβρίας Σαμαρίς τε καὶ Σκυθόπολις, *a meridie disterminat Samaritana regio & Scythopolis.* Errat Ptolemæus, qui lib. V cap. XV *Scythopolim* in Cœle Syria ponit, * cui, credo, Decapolitana societas imposuit, quæ trans Iordanem est, excepta sola Scythopoli, quæ citra flumen est, prope tamen illum.

5. Erat autem Decapolitanarum (in quibus & Plinius scripsit) omnium maxima. Iosephus lib. III de Bello cap. XXXI εἰς Σκυθόπολιν, ἡ δέ ἐστι μεγίστη τῆς Δεκαπόλεως, καὶ γείτων τῆς Τιβεριάδος, *Scythopolin* [duxit] *quæ est maxima Decapoleos, & Tiberiadi vicina.* Stephanus etiam vrbem Palæstinæ dixit, cuius priscum nomen fuerit Βαισὰν ὑπὸ βαρβάρων, *Bæson a barbaris*, id est Bethsan (quod corrupit nomen) dictum ab Ebræis. Ammianus lib. XIX cap. XXVII *ciuitas in Palæstina Scythopolis.* Hieronymus de locis: *Bethsan nunc adpellatur Scythopolis, vrbs nobilis Palæstinæ.* **

LXXXIX.

Proxima fuit *Zartan*, siue *Zaretan*, ex miraculo refluentis Iordanis non incognita. Dubius situs ex diuersa interpretatione loci Iosuæ III, 16 est, quem ita Lightfootus vertit Chorographia in Matthæum cap. XCIII: *Et constiterunt aquæ descendentes a desuper: exsurrexerunt in aceruum vnum, longâ valde distantiâ a ciuitate Adam, nempe,* [ad distantiam istam]

(Iii) 3 *quæ*

Ant. XIII, 6, 1 a Græcis nomen illud vsurpari dicit. Pene igitur in eam opinionem venio, nomen illud aliquid conuicii & ludibrii habere, quod fortasse simulacra repudiassent ciues, ne a Iudæis iure & recte irriderentur, sacra autem gentilia retinuissent. Tales enim qui erant, *Scythæ* adpellabantur.

* Sed idem facit Iosephus Antiq. XIII, 13, 2 extr. Igitur de vocabuli *Cœles Syrias* potestate cogitandum, quæ nonnusquam tam late patet quam *Syriæ* nomen. Nam Polybius histor. V cap. 80 Raphiam post Rhinocoluram sitam esse dicit primam ex iis quæ in Cœle Syria sint Aegyptum versus. Plinius difficultatem explicat lib. V c. 12 *Syria Palæstina vocabatur qua contingit Arabas, & Iudæa & Cœle.*

** Fuerunt Scythopoli etiam Episcopi, & literati quoque indidem prodiere. Linificia item Scythopolitana olim celebrata sunt. Vid. *Reland.*

quæ eſt iuxta Zaretan. * Quod vero non e latere Adam, Perææ vrbe, vt Tabulæ habent, conſtituimus, ſane graues rationes ſunt, prima quia הרחק מאד *longinqua valde* ab Adam, centro ſciſſæ aquæ, dicitur Zaretan eſſe: ** deinde, quia 1 Reg. IV, 12 אצל *apud* Bethſean, quæ Scythopolis eſt, ponitur: tandem 1 Reg. VII, 46 e regione Succoth, qui locus Galaaditidi eſt proximus, collocatur; ergo cis Iordanem Zartan fuit, ſicut trans illum Succoth, quia Salomo vaſa templi ænea fudit בככר הירדן *in circuitu Iordanis*, quaſi in vtraque ripa, Græce ἐν τῷ περιοίκῳ τοῦ Ἰορδάνου. Et quid dubitamus? non ſolum apud Bethſean, verum etiam *ſub valle Ieſrael*, quæ deſinit apud Scythopolim, dicitur ſita *Zartan* 1 Reg. IV, 12, vt tam propinquitas Galilææ inde certa ſit, contra vulgarem opinionem, qua iuxta oppidum Adam ſtatuitur; quam ſitus cis Iordanem, contra Bonfrerium inde confirmetur. Nec enim nos vlla vrget ratio, vt cum Adrichomio duas huius nominis vrbes *Zartan* ſiue *Sartan* credamus, ſuperiorem & inferiorem, qui etiam vtramque poſuit in Peræa.

XC.

Aenon, Αἰνὼν ſequitur ex Hieronymi diſpoſitione. Vt vero hic locus a ſolo Ioanne cap. III, 23 nominatus eſt, ſic poſitio eius ſola nititur Euſebii & Hieronymi auctoritate, quam etiam, quia certior nusquam adparet, ſequimur in præſenti. Ita vero hic de Locis Ebraicis: *Aenon iuxta Salim, vbi baptizabat Ioannes, ſicut in Euangelio* κατὰ Ἰωάννην [cap. III, 23] *ſcriptum eſt: & oſtenditur vsque nunc locus in octauo lapide Scythopoleos ad meridiem iuxta Salim & Iordanem.* Hæc ratio eſt, quare in tanta diſtantia ponamus a Scythopoli in auſtrum, & cis Iordanem potius, quam trans flumen, quia proximo commate 26, *qui tecum erat*, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *trans Iordanem*, dicitur, atque ita conſueta formula Peræa illi loco, in quo tum Ioannes erat, opponitur. Syrus diuiſit vocabulum עין יון *In Ion*, ſed contra conſenſionem Græcorum codicum.

XCI.

Eadem ratio eſt loci *Salim*, Σαλεὶμ, quia Aenon fuit ἐγγὺς τοῦ Σαλεὶμ, *prope Salim*, Ioann. III, 23. Hieronymus de Locis in *Salem* teſtatur, fuiſſe ſua ætate locum, *Salumias* dictum, octauo milliario a Scythopoli, quæ ipſa diſtantia Aenonis eſt. Idem epiſtola CXXVI ad Euagrium: *Salem non, vt Ioſephus & noſtri omnes arbitrantur, eſt Hieruſalem nomen, ex Græco Ebraicoque compoſitum, quod abſurdum eſſe, peregrinæ linguæ mixtura demonſtrat; ſed oppidum iuxta Scythopolim, quod vsque hodie adpellatur Salem, & oſtenditur ibi palatium Melchiſedec, ex magnitudine ruinarum veteris operis oſtendens magnificentiam: de quo in poſteriore quoque parte Geneſeos* [c. XXXIII, 18] - - - - *Conſiderandum quoque eſt, quod Abrahæ a cæde hoſtium reuertenti, quos perſecutus eſt vsque Dan, quæ hodie Paneas adpellatur, non de via Hieruſalem, ſed de oppido metropoleos Sichem, in itinere fuerit. de quo in* euange-

* Hæc impugnantur infra §. 327.

** Hoc Ioſua nusquam dicit: tantum dicit, Iordanem ad vrbem *Adam* longe in ſuperiores locos receſſiſſe accumulatum; *Zartanem* autem e regione oppoſitam fuiſſe *Adamo*.

euangelio quoque legimus: Erat autem Ioannes baptizans in Ennon iuxta Salim, quia aquæ erant multæ ibi. Ex quibus hoc adſumimus, fuiſſe locum prope Scythopolim, id eſt octauo ab illa milliario, qui poſteriori etiam æuo *Salem* ſiue *Salim* adpellatus fuerit: quamquam quod de ruinis palatii Melchiſedeci dicitur, fabuloſum videatur. De Iacobi patriarchæ Salem ſupra diximus.

XCII.

Nihil in hoc tractu deſcendentibus reliquum eſt, de quo certo conſtet, niſi forſan *Thapuah* ſiue *Taphua*, orientalis limes inter Ephraim & Manaſſe prope Iordanem, vt tamen & oppidum & eiusdem nominis regiuncula in Manaſſe cenſeatur, Ioſuæ XVI, 8, & XVII, 8.

2. *Thenath*, ſiue *Thaanath*. Hieronymus: *Thenath in tribu Ioſeph, hodieque villa eſt Thenath in decimo milliario Neapoleos contra orientem deſcendentibus Iordanem.* Videtur eſſe *Thaanath Silo*, Ioſuæ XVI, 6, vbi dicitur terminus orientalis tribus Ephraim. Quæ Tabulæ in hoc Iordanis tractu alia ponunt, incerta omnia ſunt, vt ſitus definiri non poſſit.

3. Solum *Naaratha*, quæ in tribu Ephraim eſt Hierichuntem verſus, Ioſuæ XVI, 7, Hieronymo in quinto milliario Hierichuntis eſt. *

XCIII.

Ad certiora nos conuertimus, quæ ad mare ſunt & terminum occidentalem. Poſt Ptolemaidem & Carmelum montem, quæ in Galilæa reliquimus, proxima in litore eſt *Dor*, ſiue *Dora* pluraliter. Simpliciter *Dor* nuncupatur Ioſuæ XVII, 11, & Iudic. I, 27 in tribu Manaſſitide cis Iordanem: *Dora*, ** Δῶρα Ptolemæo eſt vltima vrbs Phœnices. Plinius lib. V cap. XIX *Memoria vrbium, Dorôn, Sycaminôn.* Et I Maccab. XV dicitur Δωρᾶ, *Dorâ;* commate 11 ἦλθεν φεύγων εἰς Δωρᾶ, *fuga* [Tryphon] *elapſus eſt Dora:* & comm. 13 παρενέβαλεν Ἀντίοχος ἐπὶ Δωρᾶ, *Antiochus* [Grypus] *obſedit Dora.* Commate 14. obſidio dicitur facta ἀπὸ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης, *a terra & mari:* ex quo ſitus maritimus cognoſcitur. Ioſephus τὰ Δῶρα dixit, *Dora* plurali numero. In Vita ſua pag. 1000 τὰ δὲ Δῶρα πόλις ἐςὶ τῆς Φοινίκης, *Dora ſunt vrbs Phœnices.* Et pag. 1067 τῆς μέντοι Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον ὄρος Δῶρα πόλις ὀνομάζεται. *In Phœnice iuxta montem Carmelum Dora ciuitas adpellatur.* Et lib. V Antiquitat. Iudaicar. cap. I τῆς Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχοι Δώρων, *Manaſſitidis pars dimidia eſt ab Iordane vsque ad Dora.* Stephanus etiam femineas formas habet huius nominis, Δῶρος, & Δώρα, indeque quartum caſum τὴν Δώραν πόλιν, *Doram vrbem.* Tabula Peutingeriana *Thora* habet VIII millibus a Cæſarea, XX a Ptolemaide. Hieronymus, in *Dornaphet*, vrbem Dor *in nono milliario Cæſareæ Palæſtinæ pergentibus Tyrum*, poſuit: at in *Nephetdor* idem ita ſcripſit: *Dor eſt oppidum iam deſertum in vndecimo milliario Cæſareæ pergentibus*

* Relando videtur hic vicus etiam *Neara* dici & *Noorat* & *Nooran.*

** Add. Spanhemii Orb. Rom. Exercit. II c. 14 pag. 387, 388 ſeq.

bus Ptolemaidem. * Sed hoc loco Eusebius etiam θ, *nouem* milliaria habet.

2. Nam aliquoties in sanctis scripturis memoratur *Dor* compositum cum nomine *Nephet,* quod præcedit, Iosuæ XI, 2, & plurali *Naphoth Dor* cap. XII, 23: & 1 Reg IV, 11 *omne Naphet Dor.* Non conueniunt interpretes in notione vocis [Hebrew] *nepheth.* Symmachus, Hieronymo testante, *maritimum* exposuit. Græci nostri, quos habemus sub LXX-virali numero & nomine, tamquam proprium nomen reliquerunt sine conuersione, cap. XI, 2 Iosuæ, εἰς Νοφεδδώρ: & cap. XII, 23 βασιλέα τοῦ Ναφαὲθ Δώρ: & 1 Reg. IV, 11 πᾶσα Νεφθαδώρ: de quo loco Eusebius & Hieronymus in Locis Ebraicis: Νεφαὲθ πόλις ἄρχοντος Σολομῶν: *Nephat ciuitas vnius principis Salomonis.* Nolim negare fuisse illius tractus oppidum *Nephet,* a quo regio denominationem acceperit: in dictis locis vero regionem potius, quam oppidum significari, ex Iosuæ XVII, 11 videtur euinci posse, vbi separatim & interiectis aliis *Dor* memoratur, & deinde [Hebrew] *tertia pars Nephetæ,* quod de oppido intelligi non potest, sed de tractu potius & regione. Inepte vulgatus Latinus, *tertia pars vrbis Naphet,* de suo *vrbis* adiiciens, quod nec Ebræus nec LXX habent, quorum est τὸ τρίτον τῆς Ναφεθά: quum in tribuum sorte definienda non vrbes dissectæ fuerint, sed regiones. Rectius idem Vulgatus Iosuæ XI, 2 *in regionibus Dor:* & cap. XII, 23 *Rex Dor & prouinciæ Dor vnus.*

3. Post Dora est *Cherseus* fluuius Ptolemæi, in quo Phœnicen suam finit; quæ sequitur, Cæsaream Palæstinæ attribuens.

XCIV.

Turris autem *Stratonis* antiquitus nominabatur, quam Herodes ornauit & in Augusti honorem vocitauit *Cæsaream.* Strabo lib. XVI pag. 522 μετὰ τὴν Ἄκην, Στράτωνος Πύργος πρόσορμον ἔχων, *Post Acen* [Ptolemaidem] *est Stratonis Turris, stationem nauium habens.* Et Ptolemæus initio Palæstinæ, Καισάρεια Στράτωνος, *Cæsarea Stratonis.* Plinius lib. V cap. XIII contra it a meridie in septemtrionem: *Inde* [ab Ioppe] *Apollonia: Stratonis Turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita, nunc colonia prima Flauia, a Vespasiano imperatore deducta: finis Palæstinæ centum octoginta nouem millibus passuum a confinio Arabiæ: deinde Phœnice.* Consentiunt igitur Plinius & Ptolemæus in Phœnices & Palæstinæ finitione. Strabo autem Phœnicen longius in austrum deducit, etiam Iosephus, quibus Cæsarea hæc in Phœnice est. Vide illum lib. XVI pag. 520; hunc lib. XV cap. XIII. Nos breviorem Phœnicen fecimus, post Tyrum finientes, quia sacri scriptores Palæstinam dicunt omnem Terram promissionis siue Israelitis destinatam. Sed hæc obiter. *Primam* dictam coloniam Cæsaream Plinius aiebat, quia primæ legionis milites accepit.

2. *Cæsa-*

*** In nummis dicitur ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑΣΥΛ. ΑΥΤΟ. ΝΑΥΑΡ. Fuit etiam episcopatu insignis. Vide Relandi Palæstin. pag. 741 tom. II. Etiam *Duram* Polybii hist. V cap. 66 pag. 570 esse Doram nostram contendit.

2. *Cæsareæ* nomen cum ornamentis Herodes rex addidit. * Iosephus lib. I de Bello cap. XVI de Herode: κατιδὼν κἀν τοῖς παραλίοις πόλιν, ἤδη μὲν κάμνουσαν, Στράτωνος ἐκαλεῖτο Πύργος. διὰ δὲ εὐφυίαν τοῦ χωρίου δέξασθαι δυναμένην τὸ φιλότιμον αὐτοῦ, πᾶσαν ἀνέκτισε λευκῷ λίθῳ, καὶ λαμπροτάτοις ἐκόσμησε βασιλείοις, ἐν ᾗ μάλιστα τὸ φύσει μεγαλόνουν ἐπεδείξατο. *Quum inter maritimas vrbes vidisset* [vetustate] *laborantem, quæ Stratonis Turris vocabatur, pro loci natura magnificentiæ suæ capacem, totam candido lapide reparauit, & splendidissimis ornauit palatiis, & in ea maxime innatam sibi animi magnitudinem demonstrauit.* Et quum illa παραλία ἀλίμενος, *maritima regio importuosa* esset, ipse naturam vincens, μείζονα τοῦ Πειραιέως λιμένα κατεσκεύασεν. *portum fecit Piræo maiorem:* & contra ostium portus in colle, in eoque colossum Cæsaris non minorem, quam Iouis apud Olympiam, constituit, eamque vrbem Καισάρειαν ὠνόμασε, *Cæsaream nominauit.* Ethnicam ergo ciuitatem potius, quam Iudaicam condidit, adeo, vt sub bellum vltimum Cæsareenses Ethnici Iudæos omnes apud se in vrbe habitantes interfecerint, quam tragœdiam Iosephus lib. II de Bello cap. XXXII extremo descripsit. Hæc in Palæstina aut illo sub Syria tractu, dicitur absolute *Cæsarea*, etiam in Apostolorum actibus; aut *Cæsarea Palæstinæ*; ** quo distinguitur ab altera, quæ semper conditoris nomen coniunctum habet, *Cæsarea Philippi*, in Trachonitidis finibus sita. Nostra caput Iudææ facta est, id est Palæstinæ, Romanæ prouinciæ, cuius præsides ibidem sedem habuerunt, vti ex Festi & Felicis historia inter Apostolicos actus constat. Tacitus lib. II Histor. cap. LXXIX *Haud dubia destinatione discessere, Mucianus Antiochiam, Vespasianus Cæsaream: illa Syriæ, hæc Iudææ caput est.* Etiam Ammianus primo loco inter vrbes posuit lib. XIV cap. XXVI. *Vltima*, inquit, *Syriarum est Palæstina --- ciuitates habens quasdam egregias, nullam nulli cedentem, sed sibi vicissim velut ad perpendiculum æmulas: Cæsaream, quam ad honorem Octauiani principis exædificauit Herodes; & Eleutheropolim, & Neapolim*, ceteras. In nummis quoque laudata est, quos cudit, sub Hadriano, *** inscriptum, C. FLAV. CAESAR. item sub eodem principe, COL. P. FL. AVG. CAESAREA. quæ plenius imperatoris Marci nummo expressa ita sunt: COL. PRIMA. FL. AVG. CAESAREA. Paullus lege VIII Dig. de Censibus: *Diuus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, non adiecto, vt & iuris Italici essent; sed tributum remisit his capitis. Sed diuus Titus etiam solum immune factum interpretatus est.* Hæc de nostra Cæsarea inter colonias Syriæ & Phœnices prodidit. †

3. Situs

* Ergo Nouella CIII fortasse ita intelligenda, vt, colonia facta Romana per Vespasianum, confirmatum iam magis vetus nomen esset. Nam coloniæ imperatorum fere nomen eorumdem ferebant testandæ memoriæ caussa.

** Vel *Cæsarea Palæstinæ*, vti nominatur in Itinerario Hierosolymitano. Nam *Palæstinus* ponitur sæpe adiectiui more. Vid. Reland.

*** Item Caii Cæsaris & Claudii, & Antonini, Veri, Commodi sunt aliqui Cæsareensium nummi.

† Amnem ad Cæsaream fuisse, Relandus docet. Erat Cæsareæ *turris Drusion*, cuius scriptio va-

3. Situs huius Cæſareæ ſatis certus eſt. nam *μεταξὺ Δώρων καὶ Ἰόππης, inter Dora & Ioppen media ;* vt Ioſephus lib. I cap. XVI de Bello definit. Atque ſic etiam Ptolemæus, Strabo, Plinius, vt ſupra demonſtrauimus. Antonini itinere a Conſtantinopoli Antiochiam & vltra:

Ptolemaide			
Sycaminon	M.	P.	XXIIII
Cæſaream	M.	P.	XX.

Et Peutingerianæ tabulæ ſegmento VI

Apolloniade XXII *Cæſarea* VIII *Thora* XX *Ptolemaide.*

XCV.

Eſt autem *Apollonia* inter Cæſaream & Ioppen, propior tamen Ioppæ. * Ptolemæus ita collocauit: cuius etiam Plinius lib. V cap. XIII rationem habet. *Ioppe*, inquit, *Phœnicum - - - - Inde Apollonia: Stratonis Turris, eadem Cæſarea.* Ortelius, inciſione deceptus falſa, errauit, in *Cæſarea* ſcribens, Plinium tradere, illam & *Apolloniam* fuiſſe dictam. Altius incidendum inter voces *Stratonis* & *Apollonia*, vt diuerſæ vrbes notentur, ſicut Ptolemæus aliique diſtinxerunt. Stephanus XXV numero Apollonias enarrauit: e quibus *decima κατὰ Ἰόππην, iuxta Ioppen.* In Peutingeriana *Apollonias* alia forma & caſu dicitur, vt modo vidimus. Quando id nomen nacta ſit, incertum eſt: nec vero dubium, a Macedonicis vel Syriæ vel Aegypti regibus accepiſſe. hi enim de illa maritima ora inter ſe armis decertauerunt. Diuturnis bellis adflictam cum aliis reparauit Gabinius Syriæ præſes. Ioſephus de Bello lib. I cap. VI *ἐπολίσθησαν τούτου κελεύσαντος, Σκυθόπολίς τε καὶ Σαμάρεια καὶ Ἀνθηδὼν, καὶ Ἀπολλωνία, καὶ Ἰάμνεια καὶ Ῥάφεια. Ipſius* [Gabinii] *iuſſu vrbes inſtauratæ ſunt Scythopolis, & Samaria, & Anthedon, ac Apollonia, & Iammia, etiam Raphia.*

XCVI.

Deinde *Ioppe* eſt, *Ἰόππη* Græce, Ebræis יפו *Iapho*, ſita contra extremitatem ſeptemtrionalem tribus Dan, cuius terminus erat מול יפו *e regione Iapho*, quod LXX Græci verterunt *πλησίον Ἰόππης, prope Ioppen.* Hi Ebræum *Iapho* & alibi *Ἰόππην Ioppen* expreſſerunt 2 Paralip. II, 16. Eſræ III, 7. Ionæ I, 3. ex quo ſatis certum eſt, idem oppidum eſſe Iapho & Ioppen. Ptolemæus quadrante gradus ſiue XV minutis ab Apollonia duxit in auſtrum. Strabo lib. XVI pag. 522 ex Cæſarea Apolloniam prætergreſſus, *εἶτα Ἰόππη, καθ' ἣν ἡ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου παραλία σημειωδῶς ἐπὶ τὴν ἄρκτον κάμπτεται, πρότερον ἐπὶ τὴν ἕω τεταμένη, Poſtea Ioppe eſt, iuxta quam litus Aegyptiacum, ante in ortum ſolis porrectum, notabiliter in ſeptemtrionem flectitur.* ** Quod ſi ita eſt, plures chartæ notabi-

riat, vt ex Hauercampii Ioſepho conſtat. Ea *turris Druſion* fortaſſe eſt in Erubin c. 4 ſ. I פלנדרסין *Palandreſin*, vt Relandus hoc nomen ſcribit. Malim ſcribi πέλιν Δρύσιον. Nam accuſatiui regnant in nominibus a Iudæis in linguam ſuam receptis, v. g. אנדרתא· אימרון· אותנטין· אנרונימון. Vide plura in Monum. ingen. tom. IV. Mon. XXXIII pag. 279.

* Πρὸς θαλάσσῃ Ioſeph. Antiq. XIII, 23, 4 pag. 674.

** Refutat hoc Relandus libro II pag. 435.

tabiliter aberrant, flexum illum non ad Ioppen, ſed ad Rapheam aut vltra illam, ſaltem ad Gazam habentes vrbem. Addit, locum ἐν ὕψει ἱκανῶς, *editum ſatis* eſſe, adeo, ὥς τ' ἀφορᾶσθαί φασιν ἀπ' αὐτῆς τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν Ἰουδαίων μητρόπολιν, *vt Hieroſolyma inde videri, Iudæorum metropolim, dicant.* * De altitudine illa peregrinatores conſulantur, qui in dubium videntur vocare. ἐπίνειον, *nauale* etiam Iudæorum Strabo vocat, quamquam Ioſephus lib. III de Bello cap. XXIX ſcripſerit, ἀλιμένη οὖσαν φύσει τῆς Ἰόππης, *importuoſam natura Ioppen eſſe.* Vtitur quidem portu quodam, ſed non bono: quem nihilominus petunt qui recta Hieroſolymam tendunt ex occidente.

2. Fabula Andromedæ, rupi ad Ioppen adligatæ, plures tradiderunt: eſſe tamen fabulam agnoſcunt: Strabo dicto loco, ἐνταῦθα μυθεύουσί τινες τὴν Ἀνδρομέδαν ἐκτεθῆναι τῷ κήτει, *ibi quidam fabulati ſunt, Andromedam ceto fuiſſe expoſitam.* Ioſephus etiam prædicto lib. III Belli cap. XXIX ἔνθα καὶ τῶν Ἀνδρομέδης δεσμῶν ἔτι δεικνύμενοι τύποι πιστοῦνται τὴν ἀρχαιότητα τοῦ μύθου, *ibi adhuc Andromedæ vinculorum ſigna oſtenduntur, quæ fidem faciunt antiquitati fabulæ.* Latini glorioſius. Pomponius Mela lib. I cap. XI *Eſt Ioppe, ante diluuium, vt ferunt, condita: vbi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ adfirmant, quod titulum eius, fratriſque Phinei veteres quædam aræ cum religione plurima retinent. Quin etiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, ſeruatæque a Perſeo Andromedæ clarum veſtigium, belluæ marinæ oſſa immania oſtendunt.* Et Plinius, Melam imitatus lib. V cap. XIII *Ioppe Phœnicum, antiquior terrarum inundatione, vt ferunt. Inſidet collem præiacente ſaxo,* ** *in quo vinculorum Andromedæ veſtigia oſtendunt.* Fabulam Conon interpretatur narratione XL apud Photium cod. CLXXXVI.

3. Salmaſius, in Solini cap. XXXIV principio, Ἰόπη, *Iope,* P ſimplici contendit ſcribendum eſſe, quia Dionyſius verſ. 910 & Stephanus Ἰόπη, *Iope* legant, quæ Græca vox ſit, non Ἰόππη. Sed Stephanus ex Dionyſio habet, vt fatetur: hic, ex metri ratione eiecit litteram: *** ceterique omnes duplicant Strabo, Ptolemæus, Ioſephus, Conon, LXX interpretes, & S. Lucas Act. IX ac X: nec non Mela & Plinius Latini. Plinius lib. V cap. XIV *Ioppicam toparchiam* memorat in Iudæa, & a Samaria diſtinguit: ſed quamlibet diſcernat Samariam, laxos tamen Iudææ terminos per ipſam Galilæam facit. *Supra Idumæam*, inquit, *& Samariam Iudæa longe lateque funditur. Pars eius Syriæ iuncta, Galilæa vocatur.* Vulgo in tribu Dan locant, quod vero ex Ioſua probari nequit, qui tantummodo dixit extremos fines eius tribus eſſe מול *e regione* & ex oppoſito vrbis Ioppes. Nos Ioſephum ſequimur, omnem cis flumen Iordanis regionem in tres maiores partes diſtribuentem, Galilæam, Samariam, Iudæam: vbi quæſtio re-

 ma-

* Ioppen in planitie ſitam fuiſſe adparet e I Maccab. X, 69, 71, 75.

** Hoc ſaxum more Græcorum, qui νήσους adpellant omnia e mari eminentia loca, Plinius in inſulis numerauit lib. V cap. 31 *In Phœnicio deinde mari eſt ante Ioppen Paria, tota oppidum, in qua obiectam beluæ Andromedam ferunt.*

*** Eſt tamen etiam nummus Titi Ιοππητῶν inſcriptus. Ἰόπη ſcribitur etiam Ioſeph. Antiq. IX c. 10 ſ. 2 & XI cap. 4 ſ. 1.

manet, fitne Ioppe parti mediæ an inferiori tribuenda, id eſt Samaritidi an Iudææ. Vtraque enim ad mare pertinuit: & de Ephraim, quæ præcipua tribus eſt Samaritidis, id clare Ioſuæ XVI, 8 adfirmatur. Nos mediæ parti adiunximus, cuius maritimam oram in hac parte finimus; quia per ſitum Ephraemiticæ parti, quam Iudææ, propius reſpondet: ſi cui lubet, retrahat ad partem tertiam: per nos licet.

XCVII.

Hinc in reliquum mediterranei tractus recedimus. nam ſupra tantum quatuor regales vrbes, Samariam, Sichem, Thirzam & Ieſrael perluſtrauimus. Prima itaque inter Cæſaream & Ioppen eſt *Saronia* regio ſeu campus, quem Hieronymus in Eſa. XXXIII, 9 deſcripſit ita: *Saron omnis iuxta Ioppen Lyddamque adpellatur regio, in qua latiſſimi campi fertilesque tenduntur.* Et de Locis Ebraicis idem: *A Cæſarea Palæſtinæ vsque ad oppidum Ioppe omnis terra, quæ cernitur, dicitur Saronas.* Et hic campus eſt, quem Lucas Actor. IX, 35 τὸν Σάρωνα, ſiue vt alii legunt, τὸν Σαρωνᾶν. *Saronem* ſeu *Saronan* adpellat. An vero etiam oppidum huius nominis in illo campo fuerit, non eſt liquidum. Adrichomius & Bonfrerius adfirmant, quia Ioſuæ XII, 18 Vulgata habet *rex Saron vnus:* vbi reges omnes ab vrbe regia nominantur. At Ebraice eſt לשרון *Laſſaron*, quod quidem nomen nuſquam præterea occurrit: & ſi ל, quod vult Bonfrerius, præfixum eſt, magis regionem, quam oppidum deſignat, quia toto illo cæſorum regum catalogo, qui ab vrbibus denominantur, nullum oppidum cum præfixa littera eſt. Et alibi *Saron* cis Iordanem (nam trans flumen eius nominis oppidum eſt) campo eſt ſimilior quam vrbi. Vide Eſa. XXXIII, 9; XXXV, 2; LXV, 10, & Cantic. II, 1. Nihilominus non improbabile etiam eſt, fuiſſe vel oppidum vel maiorem vicum eodem nomine in tractu illo: licet ſedes, immo auctoritas etiam certo probari non poſſit; & ipſum eſt, quod in tabulis adhuc fere cunctis conſpectum fuit.

XCVIII.

De *Lydda* quoque, quam לד *Lud* Ebræi vocant, quod ad ſitum attinet, acris eſt controuerſia. Sacer ſcriptor Act. IX, 38 ἐγγὺς οὔσης τῇ Ἰόππῃ, *quum propinqua Lydda Ioppæ eſſet.* Sed in quam plagam recedat ab Ioppe, ſeptemtrionem verſus, an in auſtrum, an ortum, hoc eſt quod maxime in diuerſas partes diſceptatur. Si ſupra Ioppen in boream iacet, aut in ortum æſtiuum; ſine dubio in tribu Ephraim fuit & pars Samaritidis: ſin inferius reducta, Iehudæ fortaſſis adnumerata fuit, aut inter vtramque tribum media. nam 1 Maccab. XI, 28 & 34 Lydda, vt diſtincta τοπαρχία & νόμος conſideratur (quemadmodum Plinius etiam *Lyddam* lib. V cap. XIV *Iudææ toparchiam* dixit) & in iis tribus ponitur, αἵτινες προσετέθησαν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, *quæ Iudææ ſunt additæ ex Samaritide.* Quod ſi Lydda detracta fuit Samaritidi, vtique prius ad eam pertinuit, & in illa cenſeri iam a nobis poteſt. Tudelenſis Beniamin pag. 52 Lud ſiue Lyddam dicit ab Ieſrael, quæ in ſeptemtrione eſt Samaritidis, יום אחד *unius*

diei

diei & dimidii iter abesse. Quum vero diei iter secundum **Xenophontem** in Cyri minoris expeditione sit quinque vel sex parasangarum; ex eo conficitur, non infra Ioppen in meridiem recessisse Lyddam, sed si non superiore, pari tamen fuisse latitudine. In Mischna Maasar scheni cap. v hal. 2 traditur לוד מן המערב *Lud occidentem versus* abesse ab Hierosolymis מהלך יום אחד *itinere vnius diei:* quod bene congruit. nam ex loco, quem ante designauimus, non vltra quinque, summum sex parasangæ sunt Hierosolyma. At in Sanhedr. Hieros. pag. 18 col. 3 aiunt, *nonne Lydda est Iudeæ?* Fuit: sed προσετέθη ἀπὸ Σαμαρείτιδος, *adiecta fuit ex Samaritide*, 1 Maccab. xi, 34. At etiam Iosephus de Bello lib. iii cap. iv in vndecim κληρουχίαις, *sortibus* seu præfecturis Iudææ posuit: Est ita: sed laxa illa Iudæa & par fere ac æqualis Palæstinæ, quia κατατείνουσα μέχρι Πτολεμαΐδος, *extensa vsque Ptolemaidem*, vt ibidem simul dicitur.

2. Ceterum Iosephus Lyddam nunc vicum, nunc oppidum dixit. Lib. xx Antiq. cap. v εἰς κώμην τινὰ παραγενόμενος Λύδδαν, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν. *profectus in vicum Lyddam, nulli ciuitati magnitudine cedentem.* At de Bello lib. ii cap. xxxvii ἀπὸ τῆς Ἀντιπατρίδος Κέστιος εἰς Λύδδα προελθὼν, κενὴν ἀνδρῶν τὴν πόλιν καταλαμβάνει, *Cestius ex Antipatride progressus Lyddam, vacuum viris oppidum offendit.* Et pro vrbe habitam Lyddam fuisse, docet eius nomen alterum *Diospolis*, quo sæpe adpellat Hieronymus. Vide de Locis Ebr. in *Iamnia* & *Cariathiarim*, & alibi. Quin idem aperte Epitaphio Paullæ cap. iii *Peruenit Lyddam, versam in Diospolim, Dorcadis atque Aeneæ resurrectione ac sanitate inclitam.* Et in Obadiam vers. 19, *Qui habitabant in Sephela, id est in campestribus, (Lyddam & Emmaus, Diospolim scilicet Nicopolimque, significans) possidebunt Palæstinos.* Et Ioannes Damascenus epistola ad Theophilum imperatorem de sanctis & venerandis imaginibus: οἱ θεόπλαι κορυφαῖοι ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἐν Λύδδῃ τῇ καλουμένῃ Διοσπόλει, πρὸ μιλίων δεκαοκτὼ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, *Diuini apostoli Petrus & Ioannes Lyddæ, quæ Diospolis vocatur, xviii milliariis ab Hierosolymis, commorantes.* Quando hoc nomen cœperit, & a quo fuerit impositum, reperire non potui: nec vero Hieronymi ætate recens fuisse, ex Iosephi lib. i de Bello cap. v luculentum est, qui id nomen in Pompeii expeditione vsurpauit. *Aristobulus*, inquit, ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζεται, *a Diospoli discessit.* Probabile videtur, a Macedonibus Aegypti aut Syriæ regibus, vti Apolloniæ nomen, de quo supra diximus, originem habere: id nomen vero, quia *Iouis ciuitatem* sonat, exsecrabile Iudæis visum, qui vetus iccirco nomen retinuerunt, etiam ipse Iosephus, in plerisque locis aliis: & Plinius ac Ptolemæus *Lyddam* vocauerunt; in Tabula Peutingeri *Luddis* est: Stephanus autem septimam Διόσπολιν Παλαιστίνης, *Diospolin Palæstinæ* dixit. In Itinerariis nunc Lydda, nunc *Diospolis* est, Antonini hoc situ & ordine, vbi iter a Constantinopoli Antiochiam & vltra describitur:

Cæsarea

Betaron M. P. xviii

Dioſpolim	M. P.	XXII
Iamniam	M. P.	XII

Et alio itinere a Cæſarea Eleutheropolim:

Betaron	M. P.	XXXI
Dioſpolim	M. P.	XXVIII
Eleutheropolim	M. P.	XVIII.

Tam manifeſto corrupti ſunt numeri in illo Itinerario! Nec rectius ſe habent in Burdigalenſi, quod etiam Hieroſolymitanum dicitur, vbi rurſus *Lidda* vocatur:

Ab Hieroſolyma

Nicopoli	M.	XXII. [lege VIII]
Lidda	M.	X
Antipatrida	M.	X
Betthar	M.	X
Cæſarea	M.	XVI.

XCIX.

Vicina Lyddæ fuit *Rama* ſiue *Ramathah*, * niſi hæc forma ex illa eſt cum He locali adfixo: prior occurrit 1 Samuel. XIX, 19, 22: poſterior, in notione termini ad quem, 1 Samuel. I, 19, 22; cap. II, 11; cap. XIX, 18, 22. Eadem dicta *Ramathaim Zophim* 1 Samuel. I, 1. ** Montibus Ephraim adhærebat, vt ibidem dicitur: ideo alia ab Rama Beniamin, quæ & Saulis vocatur, de qua infra. LXX pluribus locis Ἀρμαθαὶμ, *Armathæm* tribus ſyllabis, vt in libris eſt; (& inde 1 Maccab. XI, 34 Ῥαμαθὶμ·) at 1 Sam. XIX, 18, 19

* Ioſepho Ῥαμαθὰν, vel, vt alii libri legunt Ἀρμαθαὶν vel Ἀρμαθὰν.

** Ne faciles ſimus ad adſentiendum, Relandus facit. Etenim is *Ramam Zophim* ait in monte Ephraim ſitam eſſe ex 1 Sam. I, 1: *Ramam Lyddæ* vicinam in campo. Deinde putat, ſcriptores ſacros 2 Chron. XIX, 4 montes Ephraim ad ſeptemtriones reiicere videri, reſpectu Hieroſolymæ: Ramam, Lyddæ vicinam, ad occidentem receſſiſſe. Sed poſterior ratio fortaſſe minus habet roboris. Nam non neceſſe eſt, vt tranſuerſim ducatur a Berſabe ad montes Ephraimicos regula. Prior vero ratio ex temporum fortaſſis diuerſitate iudicanda eſt. Potuit vetuſtioribus temporibus Rama Zophim in monte reſidere, quæ poſtmodum in loca inferiora transferri cœperit. Ita Celænæ e colle in ſubiectum campum delatæ ſunt, & multæ aliæ vrbes locum ſuum ſenſim mutarunt. Ipſe Relandus in *Rama* pro his dubitationibus non nimis acriter propugnare videtur. De reliquo *Rama* hæc cum *Rama Beniaminis* tribus confundenda non eſt, de qua Cellarius infra commemorat, §. 139. Perpendi etiam velim, quæ annotabo nota proxima. Hæc quum ſcripſiſſem: incidi in 1 Sam. IX, 4, vbi *montis Ephraim* etiam fit mentio. Et quis Saulus ibi primum verſatus dicitur aſinas quæſiturus, inde autem in regionem Schaliſchæ, tum in regionem Schalim, & Iemini, ad extremum in loca *Zuph* perveniſſe, vbi reperiret Samuelem: apertum eſt, vrbem illam regionis *Zuph* longe a *monte Ephraim* remotam fuiſſe. At *Zuph* illa ad latus montis ſita erat 1 Sam. IX, 11, 13, 14, 25, 27, & Samuel ibi domum habebat 1 Samuel. IX, 18, & extra fines tribus Beniamin. 1 Samuel. X, 2. Ergo adparet, vrbem illam Zuph *Ramam Zophim* eſſe, & *Ramam* ab altitudine ſitus dictam fuiſſe. Noua igitur exiſtit difficultas, quæ tamen ita explicabitur, ſi dixerimus, quod res dici iubet, *Montem Ephraim* proprie dici partem quandam iugorum Ephraimicorum ſeptemtrionalium & orientalium, ſed generatim idem nomen ceteris item Ephraimi montanis tractibus competere. *Ramam* autem recentiorem a ſitu veteris, vt ſupra iam dixi, disiunctam eſſe. Eiusdem ſententiæ de diuerſitate ſitus veteris & recentioris Ramæ eſt Golius in notis ad Alfergan. pag. 140. Mirum tamen eſt, quod etiam Hieronymus in epitaphio Paullæ, quum de Bethel loquitur, montis Ephraim meminit, vt iſta pars præcipue nomen iſtud vindicaſſe ſibi videatur.

18, 19 ἐν Ῥαμᾷ. Patria Samuelis fuit: qui & ibi habitauit cap. xv, 34, xvi, 13, xix, 18. Iosepho lib. v cap. xi est Ῥαμαθά, dicenti de Elkana Samuelis patre, Ῥαμαθὰν πόλιν κατοικῶν, *Ramatham vrbem incolens*. Vna ex tribus fuit, quæ ex Samaritide detractæ, & contributæ regioni Iudææ sunt, 1 Maccab. xi, 34. * Posteriori æuo dicta fuit *Ramula*. Guilielmus Tyrius lib. vii cap. xxii *in vicino* [Lyddæ] *nobilis ciuitas est Ramula nomine*. Est in via, quæ a Ioppe fert Hierosolymam.

C.

Eiusdem sortis Ephraimiticæ est etiam *Geser* siue *Gezer*, גזר Ebræis, vrbs Leuitica, Iosuæ xxi, 21, quæ proprie *Gézer*, duplici segol est scripta Iosuæ x, 33; xii, 12, xxi, 21, 1 Reg. v, 16, 1 Paralip. xx [xxi Germ.] 4. In ceteris locis est *Gázer*, producta priore propter accentum distinctiuum. Græci autem vbique Γαζὲρ legunt, etiam vbi in Ebræo segol est, Iosuæ x, 33, cap. xii, 12, & xxi, 21, vnde reliquis versionibus confusio est, *Gazer* & *Gezer*; *Gaser* & *Geser*. In Maccabæorum libris scribitur Γάζαρα, *Gazara*. Lib. i cap. xiv, 34 τὴν Γάζαρα τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων Ἀζώτε, *Gazara, quæ in finibus Azoti*, id est in Philistæis finibus, quia Azotus tum forte princeps vrbs Philistææ regionis fuit, vt Bonfrerius interpretatur: & lib. ii cap. x, 32 *Timotheus fugit* εἰς Γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα εὖ μάλα Φρέριον, *in Gazara, munitissimum locum, qui ita vocatur:* quod cum Gezer Salomonis conuenit 1 Reg. ix, 15, 17, quam Iosephus lib. viii Antiq. cap. ii pag. 268 vocat Γάζαραν τὴν τῆς Παλαιςινῶν χώρας, *Gazaram Philistæorum regionis*, siue in finibus illorum; eamdemque ὀχυρὰν φύσει, *natura munitam:* quæ positio etiam 2 Samuel. v, 25 confirmatur. Strabonis hæc Γαδαρὶς, *Gadaris* est lib. xvi pag. 522 sibilante littera Syrorum more in Δ conuerso: qui etiam cum Azoto & Ascalone coniungit & Iamnia, vt inde, etiam dictis primi Maccabæorum & Iosephi locis, constare possit, in plaga occidentali fuisse sitam, ** quam nimis reduxit Hieronymus ex villula huius nominis de situ vrbis priscæ iudicans. *Gazer*, inquit, *in forte tribus Ephraim, vrbs separata Leuitis; quam expugnauit Iesus, rege illius interfecto. Aedificata est autem postea a Salomone. Nunc Gazara villa dicitur in quarto milliario Nicopoleos contra septemtrionem. Verumtamen sciendum, quod alienigenas ex ea Ephraim non potuit expellere.* Non conuenit situs villæ cum supra datis descriptionibus: nec Iosua tam expugnasse dicitur, quam regem illius prœlio interfecisse, quum regi Lachis ciuitatis auxilio venisset, Ios. x, 33. Expugnauit autem Pharao & deleuit: cuius gener Salomo, a socero acceptam, instaurauit, 1 Reg. ix, 15, 16, 17.

CI. Su-

* Hic locus repugnat Relando, cui Dauidis quoque iter Noben & Gillam versus institutum refragari videtur. Ceterum hæc Rama putatur esse *Arimathia* Luc. XXIII, 51, propter auctoritatem Hieronymi. Qui idem in Epitaphio Paullæ *haud procul a Lydda Arimathiam viculum Iosephi* esse memorat.

** Adde huc, sis adnotationem Casauboni ad illum Strabonis locum pag. 1100 & 1101 edit. Almeloueen. Nam & ex vicinitate Azoti & Ascalonis, & tota Strabonis oratione atque argumento demonstrat, *Gadarida* cum *Gadaris* Perææ confundendam non esse.

CI.

Supra Gezer & Lyddam in septemtrionem erat *Antipatris*, ab Herode in memoriam patris condita; cuius mentio in Pauli historia Actor. XXIII, 31 habetur. Iosephus lib. XVI Antiq. cap. IX tradit, in campo, * qui dicitur *Capharsaba*, aquoso & plantis idoneo, etiam amne circumfluente, atque ita loco totius regni amœnissimo condidisse Herodem hanc vrbem, post amnem luco etiam circumdatam: & vt lib. I de Bello cap. XVI addit, vt esset τῷ πατρὶ μνημεῖον, *monumentum* & memoria *patris* Antipatri, quam ideo Ἀντιπατρίδα *Antipatridem* nominauit. Sæpe præterea Iosephus memorauit: lib. II de Bello cap. XXXVII de Cestio, ἀπὸ τῆς Ἀντιπατρίδος εἰς Λύδδα προελθών, *ab Antipatride in Lyddam progressus*. Et lib. IV c. XXVI *de Vespasiano:* ἤγαγεν ἀπὸ τῆς Καισαρείας ἐπὶ Ἀντιπατρίδος, *mouit a Cæsarea in Antipatridem.* Adrichomius sat confuse: *Antipatris prius Capharsalama, Græce Capharsarama & Dora dicta.* Vnde hauserit, quod Capharsalama, vt in versionibus legitur I Maccab. VII, 31, (vbi in Græco est κατὰ Καφαρσαραμὰ) sit oppidum Dora, equidem nescio. Dora vero & Antipatris Ptolemæo distincta sunt oppida: illud in Phœnice extrema; hoc in Iudæa censuit. Eadem Hieronymus distinxit Epitaphio Paullæ cap. III *Mirata ruinas Dor, vrbis quondam potentissimæ, & versa vice Stratonis turrim, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsaream nuncupatam, in qua Cornelii domum, Christi vidit ecclesiam, & Philippi ædiculas & cubicula quatuor virginum prophetarum: deinde Antipatrida semirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam versam in Diospolim.* Videtur quidem ex vtroque Iosephi de conditu Antipatridis loco constare, nouum oppidum fuisse, in campo amœnissimo coædificatum: sed plane nouum non fuit, sed vicus Capharsabe (in quo nomine errauit Adrichomius) in oppidum redactus. Iosephus lib. XIII c. XXIII *fossam duxit* ἀπὸ τῆς Χαβαρζαβᾶ ἀρξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης, *a Chabarzaba incipiens, quæ nunc Antipatris vocatur, vsque ad mare apud Ioppen.* Distantiam addit σαδίοις ρν΄, stadia CL, quibus remota Antipatris ab Ioppe sit. ** Quantum distet ab Hierosolymis ex Apostolorum historia quodammodo cognosci potest, quia milites, Paulum a tertia noctis Antipatridem deducturi, eadem nocte si non totum iter, maximam partem tamen confecerunt. Vide cap. XXIII, 23, 31. Itinerarium Burdigalense, nisi numeri fallunt, qui suspecti sunt, habet XLII M. P.

CII.

Prope Cæsaream a LX stadiis, locus erat *Nabata* dictus, in quem cum sacris libris Iudæi Cæsarienses discesserunt, quum ab ethnicis in vrbe inter sacra turbarentur, quod Iosephus lib. II de Bello cap. XXV prodidit.

χώραν

* Prope montes tamen. Ioseph. de Bell. I cap. 4 §. 7 pag. 61. Non fuisse maritimam, copiose docet Relandus ex fossa ab Alexandro ducta ad Ioppen vsque, qui hostium incursionem in Iudæam prohibere conabatur.

** A Lydda X, a Cæsarea XXVI milliaribus aberat. Vid. Reland.

χώραν vocat, id eſt, tractum & regionem, ſexaginta ſtadiis remotam a Cæſarea.

CIII.

Ad *Bethoron* adſcendimus. Duplex fuit, *Superior* & *Inferior*; vtraque in tribu Ephraim, Ioſuæ XVI,3,5, & condidit vna femina Saraa, neptis aut proneptis Ephraimi, vtramque I Paral. VII [al. VIII] 24: vtramque etiam Salomo reſtituit collapſam, I Reg. IX, 17, & 2 Paralip. VIII, 5. Hieronymus in Locis nihil agit, dum nimium coniungit, & pugnantia tradit, quód ſint in Ephraim, & duodecimo lapide ab Aelia ſint. Nec aliter in Paullæ ſentire videtur epitaphio cap. III. *Inde*, inquit, [ab Emavnte] *proficiſcens adſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem, vrbes a Salomone conditas, ſed varia poſtea bellorum tempeſtate deletas; ad dextram adſpiciens Haialon & Gabaon.* Maius fuit inter vtramque interuallum, quanta fere latitudine tribus Ephraim patebat: Superius in ſeptemtrione; Inferius in auſtrali limite: quod non obſcure ex terminis ab Ioſua huic tribui cap. XVI definitis intelligitur. Quapropter vix dubitamus, Superiorem Bethoronem fuiſſe in loco, qui Antonini itinere a Conſtantinopoli Antiochiam & vltra, dicitur *Betaron*, vt Schottus edidit; quaſi ſexto caſu pro more in Aldi & Simleri edd. ſit *Betaro:* quod oppidum inter Cæſaream & Dioſpolim medio ferme loco eſt poſitum. In Burdigalenſi Itinerario ſcribitur *Betthar* inter Cæſaream & Antipatridem.

2. De *Inferiore Bethorone* plura traduntur. Fuit illa in monte ſita, ideo adſcendi Ioſephus & Hieronymus dixerunt: & in via publica, quæ Lyddam & Cæſaream ferebat, centum ſtadiis ab Hieroſolymis. Ioſephus lib. II cap. XXXVII *Ex Antipatride Ceſtius in Lyddam profectus - - exuſto oppido vlterius procedebat,* καὶ διὰ Βαιθωρῶν ἀναβὰς, *& per Bethoron adſcendens, in loco, qui Gabao vocatur, caſtra poſuit quinquaginta ſtadiis ab Hieruſalem.* Idem lib. XX cap. IV *Quidam, qui ex illo tumultu fugientes euaſerant,* κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὡς ἑκατον ςαδίων ἄποθεν τῆς πόλεως, *in publica via centeſimo ab vrbe* [Hieroſolyma] *ſtadio, Stephanum Cæſaris miniſtrum adgreſſi omnes eius ſarcinas diripuerunt.* At lib. II de Bello cap. XX idem Ioſephus direptionem hanc circa Bethoron dicit factam eſſe. κατὰ τὴν Βαιθωρὰ δημοσίαν ὁδὸν Στεφάνυ τινὸς, δέλυ Καίσαρος, ἀποσκευὴν κομιζομένη, διήρπασαν λῃςαὶ προσπεσόντες. *Iuxta Bethoron*, inquit, *in via publica Stephani cuiusdam, Cæſaris ſerui, ſupellectilem, quam ſecum ferebat, irruentes latrones diripuerunt.* Ex quorum collatione adparet, Bethoron inferiorem centum ſtadiis, id eſt duodecim millibus paſſuum diſtare a Hieroſolymis. Propter hanc vicinitatem quidam Inferiorem tribui Beniamin adſcribunt, quod etiam Adrichomius fecit: nos vtramque Ephraimiticæ, quia Ioſuæ XVI nominatim vtraque in Ephraim recenſetur: & vtraque ab Ephraimitide femina fuit condita: etiam Inferior, de qua dubitant non nulli, Ioſuæ XVIII,13 deſcribitur ita, vt extra limitem Beniamin ſeptemtrionalem cadat. Ait enim diuinus ſcriptor: *deſcendit terminus* [ſeptemtrionalis Beniamin] *ſuper montem, qui a meridie eſt Bethoronis inferioris.* Quod ſi

limes Beniaminis a meridie infra Bethoron eſt, ſequitur in tribum Ephraim incidere, quæ contigua Beniaminiticæ a ſeptemtrione eſt.

3. Nomina vtriusque repeto, quæ vtrobique Ebraice ſunt. בית חרון *Beth Horon*, ſiue *Beth Choron:* Græcis interpretibus Ioſuæ x, 10 *perſecuti ſunt illos per viam* ἀναβάσεως Βηθωρῶν, *adſcenſus Bethôron.* Et cap. xvi, 3 ἕως τῶν ὁρίων Βαιθωρῶν τῆς κάτω, *vsque ad fines Bæthorôn inferioris:* & commate v ἕως Βαιθωρῶν τῆς ἄνω, *vsque ad Bæthorôn ſuperioris*, patrio quaſi pluralis numeri caſu: quemadmodum Ioſephus lib. v cap. 1 Antiquitatum, de Ioſuæ aduerſus quinque reges prœlio: τραπεῖσιν ἕπετο διὰ κατὰ χωρίων ἐπικλινῶν. Βήθωρα καλεῖται. *fugientes inſequebatur per loca decliuia: Bethora adpellantur:* Vbi primum caſum habes pluratiuo, vt ex ſuperioribus adparet, numero; quamuis & ἀκλίτως, vt ſupra etiam protulimus, Βαιθωρῶ, *Bæthoro* dixerit. Ioſuæ quidem xviii, 13 legitur πρὸς λίβα Βαιθωρῶν ἡ κάτω, primo caſu, ſed corrigendum ex Ebræo eſt τῆς κάτω. Michaeli Antonio Baudrando ſunt *Betaro* Antonini, & Βαιταῤῥοῦς, *Bætarrhûs* Stephani, & *Bethoron* Scripturæ ſacræ idem locus & oppidum. Antonini *Betaron*, vt Schottus edidit, & *Bethoron ſuperiorem* forte idem eſſe, nolimus, vt ſupra dictum eſt, negare: Stephani autem *Bætarrhûs* huc minime pertinet, quia eſt τρίτης Παλαιστίνης, *Palæſtinæ tertiæ*, quæ fere Arabia Petræa eſt. Lightfootus inflexit etiam Latinum nomen *Bethoron*, Gen. *Bethoronis*, quem aliquando ſecuti ſumus.

4. An vero etiam ביתר ſiue בית תר Rabbinorum, quod Lightfootus legit *Be Thar*, ſiue *Beth Thar;* alii *Bither* ſiue *Bitter*, ſicut Euſebius Βίθθηρ, ſiue ſecundum codicem regium Βήθθηρ, *Bitter* ſiue *Better* ſcripſit, oppidum Ben Cozbæ ſpeudomeſſiæ clade ſub Hadriano nobilitatum, ad Bethoron inferius referri poſſit, difficilior, nec vero inexplicabilis videtur quæſtio. Eſt quidem minor in vocabulis conſonantia, niſi apocopen vnius admittas; loci vero poſitio & diſtantia non male conueniunt cum Bethoron inferiore. Euſebius lib. iv cap. vi, auctore Ariſtone Pellæo, belli ſummam ab Hadriano cum Iudæis rebellantibus geſti, ita refert: ἀκμάσαντος τοῦ πολέμου, ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου τῆς ἡγεμονίας Ἀδριανοῦ, κατὰ Βίθθηρα πόλιν, ἥ τις ἦν ὀχυρωτάτη, τῶν Ἱεροσολύμων οὐ σφόδρα πόῤῥω διεστῶσα. *Quum bellum decimo octauo Hadriani anno ad vrbem Bittherem ferueſceret, quæ munitiſſima erat, nec procul admodum ab Hieroſolymis diſtabat*, cetera. Locus editior, quem ἀνάβασις, *adſcenſio* in Bethoron monſtrat, munitionibus aptiſſimus, & centum ſtadia eiusmodi ſpatium mediocre ſunt, qualem diſtantiam ab Hieroſolymis Euſebius definiuit. Et niſi in hoc loco illam *Bitther* ſiue *Betther*, vt in regio codice eſt, quæremus, vix alibi locorum veſtigia illius licebit inuenire. * Delirant in Talmud Iudæi, nunc vno milliario a mari magno,

* Inueniri putat Relandus in *Betari*, quod oppidum ab auctore Itinerarii Hieroſolymitani & Antoniniani Cæſareæ & Dioſpoli interponitur. Idem miratur, cur in Miſchnæ Taanith IV, 6 ביתר *Bettar* ponatur, alibi autem ביתחורון *Bethhoron* clare memoretur, ſi Bettar & Bethhoron eadem vrbs fuerit. Hiſce rationibus quum accedant propinquitas maris, & Hieroſolymæ, ceteræque proprietates a ſanis hominibus *Bitari* tributæ: nolim equidem Re-

magno, quod mediterraneum est; nunc quadraginta reducentes, quorum male sana verba Lightfootus Chorographia Matthæi cap. LII produxit. Accedit iudicium clarissimi viri Henrici Valesii in dictum locum Eusebii: *Videndum est*, inquit, *an eadem* [Βηθθηρ, *Bether* illa] *sit cum Betthar, quæ in itinerario Burdigalensi mutatio dicitur, quinquaginta & duobus millibus passuum distans ab vrbe Hierosolymitana. Est & Bethar villa in eodem itinerario,* XII *millibus distans ab vrbe Hierosolyma. Hieronymus in Epitaphio Paulæ vtramque Bethoron vocare videtur.* Non offendit doctissimum virum, quæ in vocabulis est leuis discrepantia, & vtramque superiorem & inferiorem Bethoron in itinerario illo designari putat, alteramque, inferiorem videlicet, ipsam Bar Cozbæ Bettherem siue Bittherem esse si non demonstrat (neque enim hoc certo potest fieri) tamen coniicit & sentit verosimiliter.

CIII.

Ab inferiore Bethoron ad superiorem, vnde digressi sumus, & vicina eius reuertimur. Supra illam in finibus Issachar fuit Leuitica vrbs *Iarmuth*, Græce Ιερμὼθ, Vulgata Latina *Iaramoth:* distincta ab eiusdem nominis notiore oppido in tribu Iuda. Et *Abelmehola*, patria Elisæ prophetæ 1 Reg. XIX, 16, in Manasse cis Iordanem, cuius vrbibus adiungitur 1 Reg. IV, 12, vt videtur inter vallem Iesrael & Scythopolim fuisse, * quo Midianitæ fugati a Gideone, Iudic. VII, 22.

CIV.

Machmethath in confinio Manasse & Ephraim, Iudic. XVI, 6, cap. XVII, 7. LXX Μαχθὼθ, *Machthoth:* Hieronymus videtur Μαχὼθ, legisse, quia in Locis habet: *Machot in tribu Manasse.* Additum Iud. VII, 7 *ante Sichem* sitam esse, id est e regione atque ex opposito. Hieronymus quidem *Sichem* aliam, quæ in Manasse sit, & sepulcrum Iosephi patriarchæ habeat, in Locis profert; sed fluctuat dum addit, *in monte Ephraim:* immo fallitur, quia Iosephi ossa in prædio ipsius iuxta Sichem sub monte Garizim sepulta sunt, Iosuæ XXIV, 32, nec aliam quam hanc Sichem, postea Neapolim dictam, ciuitatem quondam fugitiuorum & Leuitarum, nouimus. Sed hæc obiter.

CV.

In prædicto Iudicum loco cap. VII, 7 cum Mechmethath coniungitur *Aser*, non tribus sed oppidi nomen, de quo in Locis Hieronymus: *Aser ciuitas tribus Manasse: nunc demonstratur villa descendentibus a Neapoli Scythopolim in decimoquinto lapide iuxta viam publicam.*

CVI.

Et *Dothan*, locus in quo Ioseph fuit venditus, in hoc tractu ponitur. Hieronymus Eusebium reddens: *Dothaim, vbi inuenit Ioseph fratres suos*

lando refragari. *A sanis* dico *hominibus*, vt insanas Iudæorum ostentationes de Betari notem & improbem.

* Sed Eusebius dicit esse vicum Βηθμαελὰ in magno campo Iordanis, situm XVI milliaribus a Scythopoli austrum versus, & esse Α[illegible]λ ... villulam inter Neapolin & Scythopolin. Vid. Reland.

pecora pascentes: qui & vsque hodie in duodecimo a Sebaste milliario contra aquilonis plagam ostenditur. Δωθαεὶμ & Eusebius scripsit, imitatus LXX interpretes, quorum est Genes. XXXVII, 16 Δωθαείμ: & 2 Reg. VI, 13 Δωθαΐμ. Aliis minor iusto distantia, ab Hieronymo signata, videtur, & longius in septemtrionem vsque in tribum Zabulon remouent & Galilæam: inducti forte apocrypho Iudith cap. IV, 5 *κατὰ πρόσωπον τῦ πεδίου τῦ πλησίον Δωθαεὶμ, contra campum, qui prope Dothaim est:* & cap. VII, 3 cum Bethulia, quam in Galilæa fingunt, tamquam vicinum oppidum, coniungitur. Sed quis credet facile, Iacobi, qui apud Hebronem habitabat, greges in Galilæam pascendi caussa missos esse? Malim ergo cum Hieronymo, quam cum Adrichomio eiusque similibus facere.

CVII.

Thebez, תבץ, seu *Thebes*, quia Græci Θηβῆς, quos Vulgatus imitatur *Thebes* & ipse scribens nomen oppidi. * In huius oppugnatione Abimelech periit. Iudic. IX, 50, 53 *Abimelech profectus εἰς Θηβῆς, contra Thebes, & obsedit illam,* cetera. Hieronymus in Locis: *Thebes vrbs, quam quum oppugnaret Abimelech, fragmine molæ ictus interiit. Est autem vsque hodie vicus nomine Thebes in finibus Neapoleos pergentibus Scythopolim, quasi in tertio decimo eius lapide.*

CVIII.

Sed dum vrbes inter Scythopolim Neapolimque sitas perlustramus, non debent montes *Gilboa* siue *Gelboe* aut *Gelbue* præteriri, in quibus Saul & Ionathan occubuerunt, 1 Samuel. XXXI, & 2 Samuel. I, 21. Hieronymus: *Gelbue montes alienigenarum in sexto lapide a Scythopoli, in quibus etiam vicus est grandis, qui vocatur Gelbûs.* Euseb. Γελβῦς. Cur autem dicuntur alienigenarum? nulla ratio subesse potest, quam quod alienigenæ, id est Philistæi, in iis Israelitarum exercitum fuderunt, quæ vero denominationi huic non sufficit. Sunt enim in media terra Israelis, *in longum porrecti ab occidente in orientem in confinio dimidiæ tribus Manasse & tribus Issachar, & ad partem australem vallis Iezrael, quorum initium est ab vrbe Iezrael, quæ ad radices huius montis est occidentales, vsque ad Iordanem fere.* Hæc Bonfrerius in Hieronymum.

CIX.

Atharoth siue *Atroth*, nomen plurium oppidorum. Duo videntur in tribu Ephraim fuisse, alterum ad aquilonem Sebastes, in quarto eius milliario, quod Hieronymus obseruauit, cui & *Atharus*, alia forma, dictum est; alterum in confinio Ephraim & Beniamin, vt tamen Ephraimi magis sit quam Beniamin, quia Iosuæ XVIII inter vrbes Beniaminiticas non videmus recensitum. Hoc est Iosuæ XVI, 5 *Atroth Addar*, a quo ad Bethoron Superiorem maxima latitudo tribus Ephraim est; quæ quidem longius in orientem ad Iordanem vsque porrigitur, sed coarctata magis in medio inter flumen & mare spatio.

CX

* Immo Θῆβαι etiam adpellatur oppidum. Ioseph. Antiq. V, 7, 5 & VII, 7, 2.

CX.

Tandem *Bethel*, quæ olim *Luz* dicta fuit, adeunda. Distingui videntur Iosuæ XVI, 2; sed tamen vicina & coniuncta loca: & *Bethel* proprie locus visionis Iacobi, Genes. XXVIII, 19: *Luz* siue *Lus* vicinum oppidum, quod postmodum etiam *Bethel* fuit adpellatum ab insigni illa in eius agro facta visione, oblitterato priori nomine. Alii & Bethel & Luzam duplicant, alteram in Beniamin, in Ephraim alteram constituentes: * & ipse Hieronymus ita quoque Luzam geminauit. Verum est, in terminis tribus Beniamin etiam Bethel siue Luzam memorari; quod vero linea diuisionis ad meridiem oppidi transibat, Iosuæ XVIII, 13, oppidum in Ephraim relinquitur. Hieronymus: *Bethel vicus in duodecimo ab Aelia lapide ad dexteram euntibus Neapolim, quæ primum Luza, id est amygdalum, vocabatur, & cecidit in sortem tribus Beniamin iuxta Bethau & Gai, quam expugnauit Iesus, rege illius interfecto.* Bene hæc, præter illud de tribu, vbi Ephraim præstat ob rationes iam dictas nominari. Nihil quidem de visione Iacobi adiecit: at in *Luza*, quam in Beniamin ponit, illius rationem habet. Habet vero in *Bethel* de vitulo Hieroboami, qui etiam argumento est, Bethel in Ephraim fuisse, quia tribus Beniamin secuta est in scissione illa partes & cultum regis Hierosolymitani. Idololatria autem, quam Hieroboamus ibi instituit, in caussa fuit, vt sæpe prophetæ non Bethel, sed Bethauen, id est non domum Dei, sed domum iniquitatis illam nuncuparent. Vide Hos. IV, 15, vbi Ebræum Bethauen Targum reddit ביתאל *Bethel:* & cap X, 5, & alibi. Iosephus IV de Bello cap. XXXIII Βηθηλὰ dixit.

CXI.

Hinc quidam putarunt eamdem vrbem fuisse Bethel & Bethauen, sed falsi sunt, quia *Bethauen* etiam ante Hieroboami tempora vrbs distincta a Bethel nominata fuit Iosuæ VII, 2, cap. XVIII, 12 & 1 Samuel. XIII, 5. Verum hæc quamquam non procul a Bethel sita fuit, tamen quia cum Ai & Mechmas dictis locis, tamquam proxima, coniuncta fuit, in Beniamin potius, quam in Ephraim, censebitur.

CXII.

Hinc in occidentem versus secundum australem Samaritidis limitem progressis est oppidum *Acrabata* siue *Acrabattæ:* Iosepho lib. III de Bello cap. IV Ἀκραβαττηνή; in Mischna Maasar Scheni cap. V hal. 2 עקרבת, *Acrabata*, quæ dicitur ab Hierosolymis distare מהלך יום לצפון *itinere vnius diei in septemtrionem.* Vrbs recentior, saltem nomen recentius, quod in codice V. T. non inuenitur: nec vero exigua aut ignobilis, quia Toparchiam denominauit. Iosephus dicto loco: Σαμαρεῖτις ἐπιλήγει τῆς ἀκραβαττηνῶν τοπαρχίας, *Samaritis desinit in Acrobatenorum toparchia.* Et Egesippus lib. III cap. VI *Samaritana regio --- deficiens in terra Acrabatenorum.* Plinius lib. V cap. XIV *Reliqua Iudæa diuiditur in toparchias decem, - - -*

* Eos errare dubitat nemo, qui loca Iosuæ diligentius contulerit, vt auctor mox ipse monet.

Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, ceteras. Sed Iudæa hoc loco latius ſumitur, vt ſupra demonſtrauimus. Nam in Ephraim potius, quam in Beniamin, hæc præfectura fuit. Iterum Ioſephus lib. IV de Bello cap. XXXIII Veſpaſianus ex Cæſarea profectus, ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν αἱρεῖ δύο τοπαρχίας, τήν τε Γοφνιτικὴν, καὶ τὴν Ἀκραβατηνὴν καλυμένην, μεθ᾽ ἃς Βηθηλά τε καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια, *adſcendens montana, duas toparchias Gophniticam & Acrabatenam ſubegit: & poſt has Bethel ac Ephrem oppida.* Fit etiam Acrabatenæ mentio I Maccab. V, 3, & apud Hieronymum in Obadiam; ſed vtrobique videtur alia in finibus Idumææ intelligi.

CXIII.

Deinde *Silo* erat in hoc Ephraimitico limite, nec tamen in extremo, ſed interiore paullo. Ebræi שלו *Schilo;* Græci LXX Σηλωὼ vocant, quos Hieronymus in Locis imitatus ſcripſit *Selo:* Vulgatus Latinus *Silo*. Ioſephus variat in obliquis caſibus. Lib. V Antiquit. cap. I pag. 140 Ἰησοῦς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἱςᾷ τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν. *Ioſua in montana caſtris* [ex Gilgalis] *translatis, ſacrum tabernaculum ſtatuit in vrbe Silo.* Et poſt paullo: εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνέζευξαν, *in Silo reuerterunt:* & interiectis non nullis, εἰς Σιλοῦντα πόλιν, *in vrbem Siluntem.* Et lib. V Antiquit. cap. XI εἰς Σιλώ, *in Silo.* Trecentis & amplius annis ibi ſedes ſacrorum fuit: locus autem ex coniecturis magis, quam ex rationibus deſignatur. Certum vero in Ephraim potius, quam in Beniaminis tribu fuiſſe; prope fines tamen Beniaminis: quia veroſimile, Ioſuam & caſtra & tabernaculum ex Gilgal in ſuam tribum, quæ Ephraim erat, transtuliſſe, qui etiam in Silo diuiſionem terræ inſtituit & peregit, Ioſuæ XVIII, I & ſeqq.

CXIV.

Circa Sichem fuit etiam *Aruma*, quam Hieronymus *Ruma* dixit in Locis, atque ita etiam Vulgatus Iudic. IX, 41 at Septuaginta ἐν Ἀριμᾶ. Inde eſt, quod Hieronymus putet Arimathiam in finibus Dioſpoleos eſſe: ſed fallitur. Abimelechi enim hiſtoria non procul ipſum a Sichem fuiſſe, quum in Aruma ſediſſe dicitur, demonſtrat.

CXV.

Et *Druſias*, Δρυσιὰς, prope Neapolim, id eſt Sichem fuit, auctore Ptolemæo lib. V cap. XVI, vbi in Græco longitudo eadem, latitudo paullo maior Druſiadis eſt, decem nempe ſcrupulis, ſeu gradus ſextante, ſiue quod idem eſt, decem millibus paſſuum. In Tabula vero Ptolemæo adiecta in occaſum æſtiuum a Neapoli recedit. Ab Herode haud dubie condita, qui Auguſti Cæſaris familiam, in qua Druſi erant, colebat: quemadmodum etiam turrim maximam, quam in portu Cæſarienſi condiderat, *Druſum*, Δροῦσον, vt Ioſephus Antiquitat. XV cap. XIII refert; ſiue *Druſionem*, vt idem de Bello lib. I cap. XVI habet, vocauit. Arx fuerit Druſias an oppidum, quia nihil præter Ptolemæi teſtimonium de ea ſupereſt, non licet certo dicere: Ptolemæus vero inter oppida ei narrauit.

SECTIO VI.

I V D A E A.

CXVI.

Iudæa sæpe laxe omnem Palæstinam, aut maiorem eius partem significat: atque ita plerumque * in Romanorum est historiis. Hic tertia pars est Palæstinæ cis Iordanem, eaque australis, distincta a Samaritide & Galilæa, explicatis adhuc partibus. Qua notione non tantum Iosepho sæpe, sed ipsis etiam sacris Noui Testamenti scriptoribus dicta est. Quatuor in ea tribus continebantur, Iuda, Beniamin, Dan, Simeon: etiam Philistæa atque Idumæa, quæ separata quidem olim fuerunt ad Dauidis vsque tempora; postea Iudææ quoque victoriis adnexa sunt: vt sic a limite Samaritano ad Arabiam Petræam, inter mediterraneum mare & Asphaltiten lacum cum Iordanis parte contineretur.

CXVII.

Caput Iudææ & totius Palæstinæ fuit *Ierusalem*, siue *Hierosolyma*, vrbs antiqua adeo, vt plurimi putent, eamdem Melchisedeki sedem *Salem* esse, in quibus antiquiores sunt Iosephus lib. I Antiquitatum cap. XI, & Genes. XIV Onkelos Chaldæus. Hieronymus quidem maximopere contendit, in Samaritide Melchisedekum habitasse, VIII millibus passuum a Scythopoli, cuius verba supra in *Salim iuxta Aenon* produximus, quæ an euincant illud quod Hieronymus voluit, ipse iudicabit qui perlegit. Sane non de nihilo nomen *Salem* esse, ex Psalmo LXXVI, 3 manifestum est. Sacer enim poeta veteri vocabulo dixit: *Est in Salem tabernaculum eius* [Dei,] *& habitatio eius in Zion.*

2. Dicta etiam fuit *Iebus*, Iudic. XIX, II & I Paralip. XII, 4, 5. erat enim Iebusæorum, quæ gens Chananæa fuit, vsque ad tempus post Iosuæ mortem, quo vrbem quidem ceperunt, arcem autem capere non potuerunt, quam Dauid deinde expugnauit.

3. Vocatur autem ab Iosua etiam *Ierusalem* cap. X, 1; XV, 8, 63; & post eius mortem Iudic. 1, 8 & 21. ** Septuaginta Græci vocant Ἱερυσαλὴμ: in Nouo Testamento duplex vocabuli forma Ἱερυσαλὴμ & Ἱεροσόλυμα, quæ posterior forma profanis vsitata plurali numero, Patribus etiam singulari.

4. Iosephus quoque Salem Genes. XIV transtulit Σόλυμα I Antiq. cap. XI, τὴν μέντοι, inquit, Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν Ἱεροσόλυμα, *vrbem Solyma postea vocarant Hierosolyma.* Imitantur poetæ Christiani. Iuuencus in Matth. II de Magis ex oriente:

> *Hinc lecti proceres, Solymos per longa viarum*
> *Deueniunt.*

Sic MSS. codices; non *Solymas*, vt editum: figura ea, qua poetæ huius tem-

* Nam etiam apud Ptolemæum, apud Rutilium v. 395, Hieronymum, Eusebium, Cyrillum, Origenem pro omni Syria Palæstina ponitur. Vid. Relandi Palæst. I cap. 6.

** Compositum nomen est secundum Relandum ex ירוש *hereditas* & שלם *Salem*, secundum alios ex יראו & שלם id est, *timebunt vel videbunt Salem vel pacem.*

tempore communi nomine & gens & vrbs illius primaria vtebantur. *Solymi* enim eisdem poetis Hierosolymitani sunt. Mox Iuuencus:

Territus Herodes Solymorum culmina vatum
Imperio accitos iubet omnia quaerere legis.

Idem in Matthæi cap. XXI de Christo asina vecto:

Sic adeo ingrediens Solymorum mœnia Christus.

Et feminea forma Arator in Actor. Apost. cap. XX

Iamque peragratis Paullus stationibus orbis
Ad Solymam venturus erat.

5. Profani, vt diximus, plerumque *Hierosolyma* vocarunt pluraliter: tamen etiam non numquam numero singulari, si salui libri sunt. Cicero pro Flacco cap. XXVIII *Quum Iudæorum nomine quotannis ex Italia & ex omnibus vestris prouinciis Hierosolymam exportari* [aurum] *soleret, Flaccus sanxit edicto, ne ex Asia exportari liceret.* Sed breui post idem: *Cn. Pompeius captis Hierosolymis, victor ex illo fano nihil attigit.* Et Tacitus lib. V Hist. cap. I *haud procul Hierosolymis castra facit.* Et cap. XI *ni statim Hierosolyma conciderent.* Hoc a Græcis, qui in vrbium nominibus pluralem amabant. Strabo lib. XVI pag. 522 de loco, in quo Ioppe est, ἀφορᾶσθαι φασὶν ἀπ' αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν Ἰουδαίων μητρόπολιν, *conspici ex eo dicunt Hierosolyma, Iudæorum metropolim.* Appianus Alexandrinus in Syriacis pag. 191 *Pompeius* τὴν μεγίστην πόλιν Ἱεροσόλυμα κατέσκαψε, *maximam vrbem Hierosolyma euertit:* quamquam in eo errauit, quia non ipsam vrbem Pompeius, sed tantum muri partem diruit.

6. Hæc de nominibus, quibus vnum ex doctorum hominum coniectura adiiciatur, Κάδυτις, *Cadytis* Herodoti. Lib. II cap. CLIX *Necos*, inquit, *victis Syris*, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἷλε. *Cadytin, magnam Syriæ vrbem, cepit.* At cuius Syriæ? Ipse explicat lib. III cap. V ἀπὸ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Συρίων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων, *a Phœnice vsque ad montes Cadytios vrbis, quæ Syrorum est qui Palæstini vocantur.* Quod enim Hierosolyma ciuitas *sancta* dicebatur, videtur קדושה seu קדישא in קדישה vel קדושת dialecto orientalibus consueta immutatum: vnde facile Κάδυτα & Κάδυτις deduci videtur. * Stephanus, Byzantius chorographus, ex Herodoti secundo Καλυτις legit, sed haud dubie prauato codice vsus, quia Δ & Λ facile permutantur. **

7. In qua tribu fuerit, nunc disquiramus. Iosuæ XV, 63, & Iudic. I, 8 tribuitur filiis Iudæ: at Iudic. I, 21 filiis Beniamin. Conciliatur ex Iosuæ XV, 8, vbi linea diuisionis harum tribuum in Ierusalem dicitur incidere. Pars ergo septemtrionalis erat Beniaminitarum: australis, tribus Iudæ. *** Et Talmudistæ per atrium templi diuisionis lineam transisse refe-

* Sed Relandus putat libro III pag. 669 ab historicis non adpellari vrbes ex cognomine, nisi addatur πόλις. aut simile quid. Addit Herodotum in describenda ora maritima versari, a qua remotior fuerit Hierosolyma. Mauult Gath intelligi per Κάδυτιν.

** De nomine *Aeliæ Capitolinæ* vide infra § XVI.

*** Copiose de hac controuersia disputat Relandus pag. 839-846.

referunt: de qua Lightfootus Chorograph. in Matthæum cap. XXI consulatur. Ornamenta sua a Dauide habuit: maiora ab Salomone: fata & excidium a Babyloniis: & post instaurationem adflicta fuit a Macedonicis Syriæ regibus, defensa ab Hasmonæis: quorum dissidio factum, vt caperetur a Pompeio: iterum a Parthis pro Aristobulo; rursus ab Romanis pro Herode: & post rebellionem tandem a Tito expugnata & deleta. *

8. Situs & loci positio fuit in collibus, quos Iosephus lib. v de Bello cap. XIII describit. *Ciuitas*, ὑπὲρ δύο λόφων ἀντιπρόσωπος ἔκτιστο. μέσῃ φάραγγι διῃρημένων, εἰς ἣν ἐπάλληλοι κατέληγον αἱ οἰκίαι, *super duos colles, contrariis frontibus se mutuo inspicientes, est condita, interueniente valle discretos, in quam vtrimque ædificia desinebant.* Horum collium alter, isque excelsior porrectiorque altero, τὴν ἄνω πόλιν, *superiorem vrbem*, quam rex David propter munitiorem situm Φρούριον, *castellum* [Dauidisburgum] adpellauit; vulgus Iosephi tempore, τὴν ἀγορὰν, *superius forum* siue oppidum. Alter collis dicebatur ἄκρα, *Acra*, τὴν κάτω ὑφεςῶς, *inferiorem ciuitatem sustinens.* Contra hunc tertius collis erat, natura humilior quam Acra, & alia late valle diuisus, quam Hasmonæi, detracta Acræ altitudine, oppleuerunt, συνάψαι βουλόμενοι τῷ ἱερῷ τὴν πόλιν, *vt templo ciuitatem coniungerent.* Quin & quartus collis incolebatur, τὸ νεόκτιστον μέρος, *pars adiecta ciuitati*, dicta Βεζεθὰ, *Bezetha*, quod Græce Iosephus interpretatur καινὴ πόλις, *Noua ciuitas*, ex aduerso Antoniæ, fossis autem altissimis ab illa separata.

9. Primus collis, superiorem continens ciuitatem, est sacris litteris celebratissimus mons *Zion* siue *Sion*, a Dauide ædificatus: in quo fuit βασιλικὴ αὐλὴ, *aula regia.* Iosephus lib. II de Bello cap. XXXIX de Cestio: πρὸς τὴν ἄνω πόλιν ἐλθὼν, ἀντικρὺ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἐςρατοπεδεύετο, *quum ad superiorem ciuitatem venisset, ex opposito Aulæ regiæ castra metatus est.* Ipse mons Zion septemtrionalis pars vrbis Hierosolymæ erat, quod ex Psalmo XLVIII, 2 liquet, vbi Aben-Esra adnotauit ציון בצפון ירושלם *Zion in septemtrione est Hierosolymæ.* ** Pars Zionis, in extremitate eius sita, *Millo* fuit, introrsum a Dauide ædificata: ideo *Millo vrbis Dauid*, siue *in vrbe David* dicitur 2 Paralip. XXXII, 5.

a) Secundus collis, *Acra*, dictus, *** erat vetus Ierusalem, cui Zion postea accessit seu ciuitas Dauidis: ideoque in sacris scripturis Zion & Ierusalem non numquam distinguuntur. Insigniora huius partis ædificia nominantur ab Iosepho lib. VI de Bello cap. XXXV *Archiuum*, *Acra* proprie dicta, βουλευτήριον, *Curia*, & alia.

b) Ter-

* Titi & excidii tempore maxima videtur fuisse Hierosolyma. Et Iosephus testatur, vrbem in circuitu habuisse spatium XXXIII stadiorum. Ioseph. de Bell. VI cap. 6. Reland.

** Refragatur Relandus pag. 846 ex Iosephi Bell. VI cap. 6 & 8.

*** Ab arce fortassis, quam Antiochus ibi condiderat, vt templum infestaret, quamque Simon cepit & solo æquauit.

b) Tertius collis est mons *Moriah* (τὸ Μώριον ὄρος lib. I Antiquit. cap. XIV) in quo templum fuit. Et ibidem Iosephus adiecit, Abrahamum cum filio immolando adscendisse εἰς τὸ ὄρος, ἐφ' ὃ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται, *in montem, in quo postea rex Dauid templum exstruxit*, seu voluit exstruere, Salomo perfecit. Et Hieronymus Ierem. XXVI, 4 *exstructo templo in area Ornae, & in monte Moria, hoc est Visionis; in quo Abraham filium suum Isaac obtulisse narratur*. Hic vero collis prius angustior erat, vix vt templum caperet, vnamque porticum aggeri ex valle educto imponeret: insequutis autem temporibus alii aliique aggeres adiecti, & splendida adposita aedificia, vt ita collis laxior, maiorque ambitus templi fieret. Circumdatus triplex murus, vt munitissimum simul templum esset propugnaculum. * Iosephus haec tradit lib. V de Bello cap. XIV.

c) Quartus collis, isque minor *Bezetha*, Βεζεθὰ, quam Graece Καινόπολιν, quasi *vrbem nouam*, dixerunt. Sic enim coniuncte Καινόπολις Iosephus scripsit lib. II de Bello cap. XXXIX: quum supra dicto loco (lib. V cap. XIII) separasset καινὴ λέγοιτ' ἂν πόλις, *nouam interpretareris vrbem*. Hanc rex Agrippa munire coeperat, sed intermisit, ne Claudio suspicionem nouarum rerum daret: Iudaei vero postea coeptum hunc murum eduxerunt ad viginti cubitos, vt ibidem Iosephus subnotauit.

10. Quod vero collis Bezetha κείμενος ἀντικρὺ τῆς Ἀντωνίας, *situs ex opposito Antoniae*, lib. VI cap. XIII, de ipsa nunc *Antonia*, quae Iosephus tradidit, pauca proferemus. Originem idem prodit lib. XVIII Antiquitat. cap. VI, Hyrcanum, primum huius nominis pontificem, condidisse βάρι πλησίον τῷ ἱερῷ, *turritam domum prope templum*, in qua ipse vt plurimum habitauerit, & stolam ac ornatum pontificium in ea secum adseruauerit, vnde mos custodiendi in hac arce stolam sub Herode, Archelao & ipsis Romanorum procuratoribus manserit vsque ad Vitellium, Syriae praesidem, qui Iudaeis in templo adseruandam permiserit: quamquam nec hoc sine certamine fuit postea, vt ex lib. XV cap XIV adparet. Herodes autem ταύτην τὴν βάριν ὀχυρωτέραν κατασκευάσας ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Ἀντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ, Ῥωμαίων δὲ ἄρχοντι, προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν, *hanc turrim* seu *regiam domum munitiorem fecit ad securitatem & custodiam templi, & in honorem amici sui Antonii, Romanorum rebus per orientem praepositi, Antoniam nominauit*. Haec lib. XV cap. XIV Iosephus. Ex quo munitissimum munimentum ac castellum ad obseruandos in templo Iudaeos fuit. Idem lib. XVIII cap. VI Ἀντωνία φρούριόν ἐστιν οὕτως λεγόμενον, *Antonia castellum est, ita nominatum*. Erat autem, vt lib. V de Bello cap. XV traditur, capax admodum, στρατοπέδων αὐλὰς πλατείας, *castrorum aulas latas* continens. καθῆστο γὰρ ἀεὶ ἐπ' αὐτῆς τάγμα Ῥωμαίων, *semper enim in ea legio Romana stationem habebat*, puta, quum prouincia esset Iudaea. Quid?

* *Moria* considerari potest vt pars Sionis, cui iunctus erat ponte & xysto. Ioseph. de Bell. VI c. 6 f. 2 edit. Hauercamp. Ies. XXXI, 4. Sic multis in locis Deus dicitur habitare in Sione, quum tamen templum eius esset in Moria.

Quid? ædificiorum amplitudine & vſu vario *πόλις δοκεῖ, oppidum videbatur eſſe:* magnificentia *βασίλειον, regium palatium.* Erat etiam *πυργοειδὴς, turris inſtar*, formata & alti munimenti ad quadraginta cubitos, vt tamen alias quatuor turres in angulis haberet, quarum ceteræ quinquaginta cubitorum; quæ vero meridiem & orientem ſpectabant, ſeptuaginta erant, *ὡς καθορᾷν ὅλον ἀπ' αὐτῆ τὸ ἱερὸν, vt totum templum inde poſſet perſpici.* Qua vero porticibus templi iungebatur, *εἰς ἀμφοτέρας εἶχε καταβάσεις, vtrimque habebat gradus.*

II. Nec arcis modo, ſed totius vrbis munitiones erant validiſſimæ. Ioſephus lib. v cap. XIII *τρισὶ δὲ ὠχυρωμένη τείχεσιν ἡ πόλις, κατὰ μὴ τοῖς ἀβάτοις φάραγξιν ἐκύκλωτο· ταύτης γὰρ εἷς ἦν περίβολος. Triplici autem muro vrbs* [Hieroſolyma] *circumdata erat, niſi qua vallibus inacceſſis cingebatur. ex ea namque parte vnius muri habebat ambitum.* Tertius murus, qui extimus, totus admirabilis, nonaginta turribus inſtructus, quarum interualla CC cubitorum erant: medius turres habuit quatuordecim: intimus & antiquus ſexaginta. Quas ex his Herodes vel condiderat vel fecerat munitiores in vetere muro, iis nomina indiderat ex ſua familia, aliam *Φασάηλον πύργον, Phaſaelum turrim*, a fratre; aliam *πύργον τὴν Μαριάμμην, turrim Mariamnen*, nominans. Maxime vero celebratur *ὁ ψήφινος πύργος, Pſephina turris, ὀκτάγωνος, octo angulorum*, quum ceteræ pleræque eſſent *τετράγωνοι, quadrangulæ.* Ex Pſephina, LXX cubitis alta, hinc Arabia, illinc mare conſpici poterat. Contra hanc *ὁ ἱππικὸς, turris Hippica*, quæ dicebatur, ſtructa erat. Nec minus Tacitus lib. v Hiſt. cap. XI & XII munimenta Hieroſolymorum laudauit. *Vrbem*, inquit, *arduam ſitu, opera molesque firmauerant, quîs vel plana ſatis munirentur. Nam duos colles immenſum editos claudebant muri per artem obliqui, aut introrſus ſinuati: vt latera oppugnantium ad ictus pateſcerent. Extrema rupis abrupta: & turres, vbi mons iuuiſſet, in ſexaginta pedes; inter deuexa, in centenos vicenosque attollebantur: mira ſpecie, ac procul intuentibus pares. Alia intus mœnia regiæ circumiecta: conſpicuoque faſtigio turris Antonia, in honorem M. Antonii ab Herode adpellata. Templum in modum arcis, propriique muri, labore & opere ante alios: ipſæ porticus, quîs templum ambiebatur, egregium propugnaculum. Fons perennis aquæ: cauati ſub terra montes: & piſcinæ ciſternæque ſeruandis imbribus. Præuiderant conditores ex diuerſitate morum crebra bella: inde cuncta, quamuis aduerſus longum obſidium: & a Pompeio expugnatis, metus atque vſus pleraque monſtrauere. Atque per auaritiam Claudianorum temporum, emto iure muniendi, ſtruxere muros in pace tamquam ad bellum.* Quæ de templo dixit Tacitus, eiusque munimentis, Pompeii diuturna obſidione comprobata ſunt, quippe illud vix tertio menſe expugnatum fuit, vt Ioſephus lib. XIV cap. VIII, Eutropius lib. VI cap. XI referunt. Ibidem Ioſephus templi difficultatem expugnandi ex eo demonſtrat, quod etiam, vbi minus munitum videbatur, a ſeptemtrione videlicet, vbi & Pompeius oppugnabat, erant *μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ ὠρώρυκτο, καὶ βαθεία περιείχετο φάραγγι, magnæ turres, & foſſa manu*

facta præter profundam vallem, quæ templum cingebat. Vrbem versus etiam abrupta omnia erant, cui ponte templum iungebatur, quem, qui intus erant, obsidionis tempore dissoluerunt. Iosephus ibidem de Aristobuli factione: φθάσαντες οὗτοι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τείνουσαν ἀπ᾽ αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκοψαν, *hi præuenientes alteros templum occupabunt, & pontem, quæ inde in vrbem ferebat, abruperunt.*

12. Est & *Ophel* siue *Ophla* colliculus & pars Hierosolymæ, Nehem. III, 26. Situm quodammodo Iosephus monstrauit. Lib. V de Bello cap. XIII, *Murus*, inquit, *supra fontem Siloam in meridiem flexus, inde in orientem reflectitur, qua stagnum Salomonis est; & vsque ad locum pertingens, quem Ophlan vocant, cum orientali porticu templi coniungitur.* Editum vitiose, credo, μέχρι χώρου ἣν καλοῦσι Ὀφλᾶς. * lego Ὀφλᾶν. Et cap. XVI *Ioannes* [caput factionis] *tenuit templum*, καὶ τὰ πέριξ ἐπ᾽ οὐκ ὀλίγον, τόν τε Ὀφλᾶν καὶ τὴν Κεδρῶνα καλουμένην φάραγγα, *& quæ circa sunt non pauca, Ophlan & vallem Cedronem.*

13. Aquarum non multa erat copia, vt tamen sufficeret obsessis etiam. *Fons perennis aquæ*, dixit supra Tacitus. Intra templi munimenta, an extra illa? Hieronymus vnum tantummodo fontem Hierosolymitanis fuisse, Siloam siue Gihon, in Ieremiæ XIV pr. auctor est. *Vno*, inquit, *fonte Siloe, & hoc non perpetuo vtitur ciuitas, & vsque in præsentem diem sterilitas pluuiarum non solum frugum, sed & bibendi inopiam facit.* Iosepho testante fons Siloa ad extremitatem vrbis fuit post Acram, iuxta vallem, quæ inter Sionem & Acram est. Lib. V de Bello cap. XIII ἡ τῶν τυροποιῶν προσαγορευομένη φάραγξ, ἣν ἔφαμεν τόν τε τῆς ἄνω πόλεως, καὶ τὸν κάτω λόφον διαστέλλειν, καθήκει μέχρι Σιλωᾶς. οὕτω γὰρ τὴν πηγὴν γλυκεῖάν τε καὶ πολλὴν οὖσαν ἐκαλοῦμεν. *Vallis Casceariorum cognominata, quam diximus superioris ciuitatis collem dirimere ab inferiori, vsque ad Siloam pertinet. Ita enim fontem, quæ dulcis est & copiosus, vocitamus.* Et cap. XVI eiusdem libri: *Simon* [caput factionis] *tenebat superiorem ciuitatem vsque ad Cedronem, & antiquioris muri quantum* ἀπὸ τῆς Σιλωᾶς, *a Siloa flectitur ad orientem; - - - tenebat etiam* τὴν πηγὴν καὶ τὴν ἄκραν. αὕτη δὲ ἦν ἡ κάτω πόλις. *fontem ipsum & Acram, quæ est ciuitas inferior.* Male hic Latinus interpres, *tenebat montem Acram.* Sic intra munimenta fons, saltem exteriora fuit. quod Hieronymo non repugnat in Matth. XXIII, 35 dicenti, *in portarum exitibus, quæ Siloam ducunt.* Nec solus fons ita adpellatus est, sed stagna etiam, in quæ se emisit, præsertim inferius, quod ab occidente erat, haud illud, de quo Ioann. IX, 7 dictum, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, *laua te in piscina Siloam.* Superioris piscinæ mentio est 2 Reg. XVIII, 17, & Esa. VII, 3. Et hanc videtur Iosephus lib. V Belli cap. XIII *stagnum Salomonis* vocare. Nam de vetere muro dicit, πρὸς νότον ὑπὲρ τὴν Σιλωὰμ ἐπιστρέφων πηγήν, *supra fontem Siloam in meridiem flectitur; atque inde rursus in orientem versus, qua Salomonis* κολυμβήθρα, *stagnum est.* Etiam tractus ille, vbi

* Regio potius, quam colliculus fuit, Relando arbitro. Χῶρος certe a Iosepho dicitur, sed vis vocis ad *collem* nos ducit.

vbi fons & inde piscina erat, dictus *Siloam*, Luc. XIII, 4 πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ, *turris in Siloam.* Nominis interpretatio est Ioann. IX, 7 ἀπεσταλμένος, *missus:* quod argumento est שלח vel שילוח dictum Ebraice. Idem fons etiam *Gihon*, גחון, vocatur 1 Reg. 1, 33, vbi Salomo rex inunctus dicitur. nam quod Ebraice est על גחון *in Gihon*, siue *ad Gihon;* id in Targum Ionathanis est לשילוחא *in Siloah.* Et ibi Kimchi adnotauit clare, גיחון הוא שילוח *Gihon est Siloah.* Et ad Esa. VIII, 6, vbi *aquæ Siloah leniter fluentes* memorantur, R. Salomo Isacides: מעין הוא ושמו גיחון *fons est, & nomen eius Gihon.*

14. In sanctis scripturis multa mentio est torrentis *Kidron*, qui Ioann. XVIII, 1 χείμαῤῥος τῶν κέδρων, quasi cedrorum fluuius in vulgaribus libris vocatur: alii codices τοῦ κέδρου, vel τοῦ Κεδρῶν. Iosepho est ἡ Κεδρὼν, *Cedron*, non amnis quidem, nec torrens, sed Φάραγξ, *prærupta vallis* est dicta, per quam vero, quod depressior est ceteris, ex montibus, quæ circa Hierosolymam sunt, facile collectus torrens decurrit, & in Asphaltiten lacum se exonerat. Lib. V de Bello cap. XIII εἰς τὴν Κεδρῶνα καλουμένην Φάραγγα, *in Cedronem, quæ ita vocatur, vallem.* Et antea cap. VIII eiusdem libri: κατὰ τὸ Ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται, μέσῃ Φάραγγι βαθείᾳ διειργόμενον, ἣ Κεδρὼν ὠνόμασται, *iuxta montem Oliuarum, vti vocatur, qui vrbi ab oriente obiectus est, alta interiacente valle, quæ Cedron vocatur.* Et cap. XVI τὸν Ὀφλᾶν καὶ τὴν Κεδρῶνα καλουμένην Φάραγγα, *Ophlan & Cedronem vallem ita vocatam.* Vnde ergo τῶν Κεδρῶν, Ioann. XVIII, 1? Si certa ea lectio, ex LXXuirali versione, vt vulgo vocatur, desumta videtur esse, quoniam 1 Reg. XV, 13 translatum est, ἐν τῷ χειμάῤῥῳ τῶν Κέδρων, *in torrente Cedrorum.* At 2 Samuel. XV, 23 διέβη τὸν χειμάῤῥουν Κέδρων, *transiit torrentem Kedron:* & 1 Reg. II, 37 τὸν χειμάῤῥουν Κέδρων: & 2 Reg. XXIII, 6 ἐν τῷ χειμάῤῥῳ Κέδρων; & commate 12 εἰς τὸν χειμάῤῥουν Κέδρων. atque ita etiam legitur 2 Paralipom. XXIX, 16; & cap. XXX, 14. Quæ constantia absentis articuli facit, vt vno illo loco, in quo adest, suspectus fiat. *Kidron* enim a nigrore, non ab arbore cedro adpellatur: nec probabile, ex illa Ebræa voce *Kidron* Græcos τὰ Κέδρα formasse plurali numero. Cur vero non idem liceat de loco Ioannis sentire, vt vel redundet articulus, vel saltem τοῦ, vt in quibusdam codicibus est, pro τῶν substituatur?

15. Aut pars Cedronis vallis, aut coniuncta cum ea fuit *Vallis Ben Hinnom*, Hieronymo *Geennon*, quia etiam in suburbanis erat & ad orientem ciuitatis. Nomen antiquum & apud Iosuam cap. XV, 8, XVIII, 16 est. ' Idoli cultu detestabilis, cui filii vel immolabantur, vel transmittebantur per ignem. Locus idoli in valle dictus *Topheth*, 2 Reg. XXIII, 10, Ierem. VII, 31, 32, Adde cap. XIX, 2, & 2 Paralip. XXVIII, 3, & XXXIII, 6. Hieronymus de Locis: *Geennon, quod interpretatur vallis Ennon: & ab hac quidam putant adpellatam Gehennam. Cecidit autem in sortem tribus Beniamin, iuxta murum Hierusalem contra orientem.*

16. Tandem aliquid de *Aelia Capitolina*, Hadriani in loco Hierosolymorum colonia, dicendum est. Ptolemæus proximus est a conditu, qui eius mentionem fecit. Lib. V cap. XVI in Iudæa: Ἱεροσόλυμα, ἡ νῦν καλουμένη

λυμένη Αἰλία Καπιτωλία, *Hierosolyma, quæ nunc vocatur Aelia Capitolia.* Et lib. VIII tab. Asiæ IV ἡ Αἰλία Καπετωλιὰς Ἱεροσόλυμα, *Aelia Capitolias Hierosolyma.* Ptolemæus autem secundum Suidam fuit sub Marco Aurelio. Deinde Dio Cassius in Xiphilini excerptis in Hadriano: ἐς τὰ Ἱεροσόλυμα πόλιν αὐτοῦ ἀντὶ τῆς κατασκαφείσης οἰκίσαντος, ἣν καὶ Αἰλίαν Καπιτωλίναν ὠνόμασε, *in vrbem Hierosolyma coloniam deduxit, quam & Aeliam Capitolinam nominauit.* Et Eusebius lib. IV Histor Eccles. cap. VI *Ad hunc modum ciuitas Iudæorum gente nudata, & veteribus incolis penitus vacuefacta, alienigenis eo confluentibus,* ἡ μετέπειτα συστᾶσα Ῥωμαϊκὴ πόλις τὴν ἐπωνυμίαν ἀμείψασα, εἰς τὴν Αἰλίου Ἀδριανοῦ τιμὴν Αἰλία προσαγορεύεται, *quæ deinde constituta est Romana ciuitas, nomen permutans, in honorem Aelii Hadriani est Aelia adpellata.* * Atque ita passim Hieronymus *Aeliam* vocat, etiam auctor itinerarii, quod Antonini præ se nomen fert: vt de nomine ac conditore nihil sit quod dubitemus. Quod valide etiam confirmant nummi ipsius Hadriani, Antonini Pii, & Marci Aurelii, omnes inscripti: COL. AEL. CAP. hoc est, *Colonia Aelia Capitolina:* & alio Diadumeniani, COL. AEL. CAP. COMM. cum additamento *Commodiana,* quod forte præstat ad Ceionium Commodum, qui & Aelius Verus dictus fuit, ab Hadriano adoptatum, referre, quam credere, auctam a Commodo augusto, Marci filio, coloniam fuisse. Ornamenta nouæ vrbis in Fastis Siculis seu Chronico Alexandrino scribuntur p. 597, Hadrianum in ea condidisse δύο δημόσια, καὶ τὸ θέατρον, καὶ τὸ τρικάμαρον, καὶ τὸ τετράνυμφον, καὶ τὸ δωδεκάπυλον τὸ πρὶν ὀνομαζόμενον ἀναβαθμοί, καὶ τὴν Κόδραν, *duo fora, theatrum, ædem trium fornicum, tetranymphum, & ædificium duodecim portarum, quod antea Gradus adpellabant; & denique Codram:* quæ publica ædificia vrbem splendidam arguunt, si non per se illud ex coloniæ imperatoris nomen referentis conditione clarum esset. Iouis Capitolini templum habuisse, cognomen *Capitolinæ* arguit. Locus non plane idem, qui Hierosolymorum, sed mutatis quodammodo pomœriis, quæ extra vrbem fuerant, in ipsam inciderunt Aeliam, adeo, vt Abulpharagius in Dynast. VII pag. 121 scripserit, *Aeliam Hadriani* fuisse [Hebrew] *prope illam* euersam Hierosolymam.

CXVII.

Loca nunc adeunda, quæ proxima erant Hierosolymæ in sacris & aliis historiis memorata. In his *Mons oliuarum* est, ab ortu solis, interiecta Cedrone valle, oppositus ciuitati. Matth. XXI, 1 & cap. XXVI, 30 est τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν: & alia forma ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, *ab ita nominato monte olìueti.* Iosephus lib. II de Bello cap. XXIII εἰς τὸ ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, *in Olearum, vt vocatur, montem.* Et lib. V cap. VIII, vbi situm & positionis plagam simul describit: *iussi sunt, quum sex stadiis abessent ab Hierosolymis,* στρατοπεδεύσασθαι κατὰ τὸ ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται, μέσῃ φάραγγι βαθείᾳ διειργόμενον, ἣ Κεδρὼν ὠνόμασται, *ca-*
stra

* Orosius VII c. 13 *Hadrianus præcepit, ne cui Iudæo introeundi Hierosolymam esset licentia, Christianis tantum ciuitate permissa: quam ipse in optimum statum murorum exstructione reparauit, & Aeliam vocari de prænomine suo præcepit.*

ſtra metari iuxta oliuarum montem vrbi ab oriente obiacentem, interiecta profunda valle, quæ Cedron adpellatur. Orientalis hæc ad vrbem poſitio tradita eſt etiam Zachariæ XIV, 4.

CXVIII.

Ad hunc oliuarum montem erat locus *Bethphage*, * vti ex Matth. XXI, 1 notum eſt. Talmudiſtis *Bethphage* eſt intra mœnia vrbis, in extrema tamen parte, quæ montem ſpectabat Olіueti, quod pluribus teſtimoniis Lightfootus in Matth. Chorogr. cap. XXXVII demonſtrauit. Bethphage autem Euangelii extra vrbem fuit in deſcenſu montis, non minimo interuallo ab vrbe. Ex quo videtur colligi, omnem illam decliuitatem montis cum parte vallis & extremum vrbis vicum communi nomine *Bethphage* vocari: quemadmodum *Bethania*, non modo Lazari vicus in altera deſcenſione montis vel poſt illam erat, ** ſed tractus etiam montis dictus eſt a vico vſque in verticem, vbi Saluator in cælum adſcendit, Lucæ XXIV, 50, qui locus intra iter ſabbati ab vrbe erat, hoc eſt, ad ſeptem ab illa ſtadia, vt Syrus Actor. 1, 12 interpretatus eſt. Propius ad mentem Lighfooti Bonfrerius accedit, in primo montis adſcenſu, ſeu primo ingreſſu vallis conſtituens *Bethphagen.* Hieronymus autem in Locis: *Bethphage villula in monte Oliueti, ad quam venit Dominus Ieſus.* De altera villa vel vico, in quo Lazarus habitauit, Hieronymus: *Bethania villula in ſecundo ab Aelia milliario in latere montis Oliueti: vbi Saluator noſter Lazarum ſuſcitauit, cuius monumentum eccleſia, nunc ibi exſtructa, demonſtrat.* Bene diſtantiam definiuit, conſonante apoſtolo Ioanne cap. XI, 18, ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε, *Bethania erat propinqua Hieroſolymis, a quindecim videlicet ſtadiis.* Villulam autem quum Hieronymus dixit, loquitur de ſuis temporibus: quum Lazarus incoleret, non eſt dubium, vicum vel oppidulum fuiſſe, bello poſtea in villulæ tenuitatem redactum.

CXIX.

Præterea locus eſt propinquus Gibeonem verſus & Bethoron, qui Σκοπὸς, *Scopus* dicebatur, in obſidionibus notabilis, primum Ceſtii, de quo Ioſephus lib. II Belli cap. XXXIX στρατοπεδευσάμενος ἐπὶ τοῦ καλουμένου Σκοποῦ. διέχει δὲ οὗτος ἑπτὰ τῆς πόλεως σταδίους, *caſtra metatus in loco, qui Scopus adpellatur, ſeptem ab vrbe ſtadiis remoto.* Et lib. V cap. VIII de obſidione Titi: *Cæſar* [Titus] accepta ex Emaunte legione, ἐκεῖθεν ἄρας ἐπὶ τὸν Σκοπὸν καλούμενον πρόσεισιν. ἔνθεν ἥ τε πόλις ἤδη κατεφαίνετο, καὶ τὸ τοῦ ναοῦ μέγεθος ἐκλαμπρον, καθὰ τῷ βορείῳ κλίματι τῆς πόλεως χθαμαλὸς συνάπτων ὁ χῶρος, ἐτύμως Σκοπὸς ὠνόμασται· τῆς δὲ πόλεως σταδίους ἑπτὰ διέχων, *inde* [ex caſtris quæ triginta ab vrbe ſtadiis habuerat) *mouens ad locum, qui Scopos vocatur, accedit: vnde iam & vrbs, & magnitudo templi conſpici poteſt: qua parte ſeptem-*

* Id eſt *domus maxillarum*, פכן enim Syris eſt *maxilla.* Villa ſacerdotum fuit ſecundum Origenem. Vide Reland.

** Nam duplicem Bethaniam credere nihil opus eſt, vt Relandus quoque oſtendit. Qui idem docet, circa Bethaniam Chriſtum in eodem receptum eſſe: non in vertice montis, quod vulgus credit.

ptemtrionalem regionem ciuitatis contingens locus humilior proprie Scopos nominatus est, distans ab vrbe VII *stadiis.* Iudæi vocant צופים *Zophim*, & interpretantur locum, vnde prospici possit templum. Situs a septemtrione contra montem Zion, in tribu Beniamin.

CXX.

Nunc omnem tribum Beniaminiticam, sitam inter Ephraim & Iudam, perlustrabimus, incipientes a septemtrione, vbi contingit Ephraimiticam: & ab ortu solis seu Iordane, vt prius partem, quæ in ortum ab Hierosolymis recedit, percurramus: deinde alteram, quæ est ab occasu. In limite septemtrionali occurrit primum locus dubius *Coreæ*, κορέαι, quem itinere a Scythopoli ἀρχὴν τῆς Ιουδαίας *initium Iudææ* Iosephus vocat lib. XIV c. VI, de Pompeio Aristobulum persequente dicens, ὡς δὲ παραμειψάμενος Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν, εἰς Κορέας ἧκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς Ιουδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγειον. *Quum præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi, tendenti in mediterranea, Iudææ est initium.* Eadem lib. I de Bello cap. V p. 718 narrantur, Pompeium Pellam & Scythopolim prætergressum, ἧκεν εἰς Κορέας, ὅθεν ἡ Ιουδαίων ἄρχεται χώρα, κατὰ τὴν μεσόγειον ἀνιόντων, *venisse Coreas, vnde fines Iudææ incipiunt secundum meridiana proficiscentibus.* Si Iudæam consueto more Samaritidi opposuit, res salua est: nec videtur aliter interpretandum. Nam Pompeius Scythopolim prætergressus, cum Aristobulo circa Alexandreum castellum actis rebus, castra posuit ἐπὶ Ιεριχοῦντα, *apud Hierichuntem*, vt omnino a Scythopoli in austrum versus videatur profectus esse. Vide Ioseph. lib. XIV cap. VI & VII.

CXXI.

Coreis vicinum fuit, vt vtroque loco Iosephus tradit, Ἀλεξάνδρειον, *Alexandréum* castellum, ἔρυμα περικαλλὲς, ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους ἱδρυμένον, *munimentum elegans in montis situm vertice*, vt lib. XIV cap. VI describitur. Ex eodem libro, cap. X de Alexandro Aristobuli filio, post victo a Gabinio: Ἀλεξάνδρειον ὠχύρου, τὸ πρὸς ταῖς Κορέαις ἔρυμα, *Alexandreum, castellum iuxta Coreas, munitionibus firmauit:* quæ repetuntur lib. I de Bello cap. VI, & præterea memoratur cap. XII eiusdem libri. Sed ex nullo horum locorum certus situs vel Alexandrei, vel, quæ vicinæ erant, Corearum inueniri potest. Conditor castelli videtur Alexander Iannæus, pater Hyrcani & Aristobuli, quorum controuersiam Pompeius iudicauit.

CXXII.

In limite etiam fuit *Bethauen*, prope Bethel, vt supra in Bethel diximus. * Fuisse autem distinctum a Bethel oppidum, licet Bethel aliquando *Bethauen* propter impietatem dicitur, ex Iosuæ VII, 2, cap. XVIII, 12, 1 Sam. XIII, 5 manifestum est.

CXXIII.

Castella nunc adgredimur & oppida, haud longe ab hoc limite & circa Hierichuntem ab Herode exstructa. Septemtrionem supra Hierichuntem spectabat *Phasaelis*, Φασαηλὶς, in memoriam fratris Phasaeli condita. Iose-

* Colligitur id ex coniunctione Gibeæ & Ramæ Hos. V, 8.

Iosephus lib. XVI cap. IX *ὁμώνυμον αὐτῷ καὶ πόλιν περὶ τὸν αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος ἔκτισεν. ἀπιόντων κατὰ βοῤῥᾶν ἄνεμον.* *Eodem nomine* [quo turrim Phasaelum in fratris memoriam Hierosolymis rex Herodes condiderat] *etiam vrbem circa Hierichuntis vallem, qua in septemtrionem itur, condidit.* Et lib. I de Bello cap. XVI *καὶ πόλιν ἄλλην κτίσας κατὰ τὸν ἀπὸ Ἱεριχοῦς ἰόντων αὐλῶνα πρὸς βορέαν, Φασαηλίδα ὠνόμασεν.* *Et aliam vrbem* [Herodes] *condens iuxta vallem, qua ab Hierichunte in boream itur, Phasaelidem nominauit.* Hoc oppidum, vt lib. II cap. IX traditur, Augustus, Herode mortuo, Salomæ, sorori eius, tradidit. *Σαλώμη δὲ Ἰαμνίας τε καὶ Ἀζώτου καὶ Φασαηλίδος ἀποδείκνυται δεσπότις*, *Salome autem*, inquit, *declaratur Iamniæ, & Azoti, & Phasaelidis domina.* Vallis quoque illa, cui adiacebat, Iosepho *αὐλὼν τῆς Ἱεριχοῦντος* dicta, & ipsa *Phasaelis* est cognominata. Plinius lib. XIII cap. IV de caryotis: *Vt copia ibi* [in Oriente] *atque fertilitas: ita nobilitas in Iudæa, nec in tota, sed Hiericunte maxime. Quamquam laudatæ & Archelaide, & Phaselide atque Liuiade, gentis eiusdem conuallibus.* PHASELIDE, in libris est, quod Iosepho *Phasaëlis*, recto casu: vnde fortasse, ad imitationem oppidi Lyciæ, littera excidit. Et Ptolemæus lib. V cap. XVI *Φασαηλίς*, *Phasaelis* scripsit, quam ab Hierichunte in ortum paullo reduxit. *Palmeta Phasaelidis* Iosephus lib. II de Bello cap. XIII laudauit, *τοὺς φοινικῶνας ἐν Φασαηλίδι* vocans, quos Salome moriens testamento Liuiæ Augustæ reliquit.

CXXIV.

Et matris honori Herodes castellum *Cypron* nomine dicauit. Iosephus lib. XVI cap. IX *ἐπώνυμον τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα οἰκοδομήσας, ἐκάλεσεν Κύπρον*, *castellum, quod matris nomen referret, super Hierichunta ædificans, vocauit Cypron.* Et lib. I de Bello cap. XVI *τὸ ὑπὲρ Ἱεριχοῦντος φρούριον, ὀχυρότητι καὶ κάλλει διάφορον τειχίσας, ἀνέθηκε τῇ μητρὶ προσειπὼν Κύπρον*, *Castellum* [Herodes] *super Hierichuntem natura tutum & pulchritudine præcipuum muro cingens, in honorem matris Cypron vocauit.* Sub Nerone a seditiosis Iudæis fuit occupatum, qui, interfecto Romano præsidio, etiam *ἐρύματα κατέῤῥιψαν εἰς γῆν*, *munimenta destruxerunt*, Ioseph. lib. II Belli cap. XXXVI, vbi & *imminere Hierichunti* (*καθύπερθε ἦν Ἱεριχοῦντος*) dicitur.

CXXV.

Archelais in septemtrionem ab Hierichunte & occasum versus magis recedit, quem situm Ptolemæus adsignauit. Condita ab Archelao, Herodis filio, de quo Iosephus lib. XVII cap. XV *κώμην δὲ κτίσας, Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ τίθεται*, *vicum ædificiis ornat & Archelaidis nomen ei imponit.* Videtur vicus ille esse, vbi noua palmeta Archelaus plantauit, quod ibidem adnotatum est. nam conuallem illam & Plinius lib. XIII cap. IV a fertilitate laudauit, ipsamque vocat Archelaidem ab oppido vel vico adiacente. *Nobilitas*, inquit, [caryotis] *in Iudæa, nec in tota, sed Hiericunte maxime: quamquam laudatæ & Archelaide, & Phaselide, atque Liuiade, gentis eiusdem conuallibus.*

CXXVI.

An etiam *Hyrcanium*, his nouis *κτίσμασι* adnumerandum, in hac re-

gione fuerit, non est liquidum. Verosimile tamen, fuisse. nam Iosephus lib. I de Bello cap. VI Alexandrum, Aristobuli filium, dicit idonea loca communiisse ἀλεξάνδρειόν τε καὶ ὑρκάνιον, *Alexandrium & Hyrcanium.* Addit quidem Machærunta trans Iordanem; sed discernit, dum ex his solam dicit ad Arabiæ montes esse. Cap. XIV eiusdem libri vocat ὑρκανίαν, *Hyrcaniam*, quam, quum Antigoni soror teneret, Herodes expugnauit.

CXXVII.

Certior positione, nobiliorque est *Hierichûs* siue *Iericho*, יריחו, * & Græcis vtroque V. & N. Testamenti codice ἱεριχὼ indeclinabile, vt ἀπὸ ἱεριχὼ, εἰς ἱεριχὼ, ἐν ἱεριχὼ: Hieronymus autem in Locis etiam per casus hanc formam flectit, *Galgala*, dicens, *ad orientalem plagam antiquæ Hierichûs:* quamquam Eusebius ibi, quem expressit Hieronymus, τῆς πάλαι ἱεριχώ. Iosepho est ἱεριχοῦς, οῦντος, *Hierichûs, Hierichuntis.* Atque ita chorographus Stephanus: ἱεριχοῦς πόλις μεταξὺ ἱεροσολύμων καὶ ἰορδάνου ποταμοῦ. ἡ γενικὴ, ἱεριχοῦντος. *Hierichûs vrbs est inter Hierosolymam & Iordanem fluuium. Genitiuus, Hierichuntis.* Alia tamen etiam forma Iosephus lib. IV Belli cap. XXVIII ἐν τῇ ἱεριχοῖ, quæ ab ἱεριχὼ in recto est, flexili tamen per casus; non, vt ante ostendimus, indeclinabili. Per kappa Strabo ἱερικοῦς, & Plinius *Hiericûs* scripserunt, quorum verba post paullo proferemus. Distat ab Hierosolyma CL stadiis; ab Iordane LX. vt Iosephus notauit lib. IV de Bello cap. XXVII; qui & totum spatium ab Hierosolymis desertum & saxosum dicit; etiam ab Hierichunte ad Asphaltiten lacum æque incultum ac sterile: nihilominus propiora oppido & supra illud quæ sunt, fertilitate & deliciis abundant adeo, vt, Iosepho ibidem iudice, non errauerit, qui θεῖον εἶναι τὸ χωρίον, *diuinum illum campum* dixerit. ** nam φέρει καὶ ὀποβάλσαμον καὶ μυροβάλανον, *fert etiam opobalsamum ac myrobalanum*, *** habetque παραδείσους καλλίστους καὶ πυκνοτάτους, *paradisos pulcherrimos ac densissimos.* Tacitus lib. V Hist. cap. VI de hac regione: *Exuberant fruges nostrum ad morem: præterque eas balsamum & palmæ. Palmetis proceritas & decor: balsamum modica arbor: vt quisque ramus intumuit, si vim ferri adhibeas, pauent venæ; fragmine lapidis, aut testa aperiuntur. humor in vsu medentium est.* Strabo lib. XVI pag 522 ἱερικοῦς ἐστὶ πεδίον, *Hiericus planities est montibus circumdata, qui alicubi* θεατροειδῶς, *instar theatri ad illam declinant.* ἐνταῦθα δ᾽ ἐστὶν ὁ φοινικὼν, *ibi vero palmetum est, cui aliæ stirpes frugiferæ permixtæ sunt, palmis vero abundans, centum stadiorum spatio, irriguum totum & habitationibus plenum. Ibi &* βασίλειον, *regia est,* καὶ τοῦ βαλσάμου παράδεισος, *& balsami paradisus: quæ planta aromatica est, cuius succus tenaci*

* *Iericho* in campo sita est, eique nudus & sterilis mons longissimus imminet, qui in septemtriones ad Scythopolitarum agrum extenditur, in meridiem vero vsque ad Sodomitarum regionem & fines Asphaltitidis, Ioseph Bell. IV, 8, 2 pag. 297, 298. *Noua Hiericho* a vetere distabat paullum. Ioseph. ibid. §. 3 pag. 298.

** Idem Iosephus Antiq. V, 1, 21 agrum Cananææ πανευδαίμονα, sed Hierichuntino & Hierosolymitano comparatum nihil esse dicit.

*** Add. Ioseph. Antiq. IV c. 6 edit. Hauercamp.

naci lacti similis in conchis coagulatur, τίμιος ἐνὶ ϛὶ, καὶ διότι ἐνταῦθα μόνον γεννᾶται, in pretio est propterea, quod tantum ibidem nascitur. Et Plinius lib. v cap. xiv *Iudæa reliqua diuiditur in toparchias decem, quo dicemus ordine: Hiericuntem palmetis consitam, fontibus irriguam,* cetera.

2. Ab his palmetis Iericho *ciuitas palmarum* vocatur. Deuteron. xxxiv, 3 *Ostendit DEus Mosi vallem Iericho, ciuitatem palmarum:* LXX *πόλιν Φοινίκων.* Et Iud. i, 16 & cap. iii, 13, vbi in Ebræo est *vrbs palmarum,* Targum habet קרתא יריחו *vrbs Iericho.* Hæc prima vrbs, quam Iordanem transgressi ceperunt Israelitæ, deleueruntque: longo post tempore restituta instauratoris damno 1 Reg. xvi, 34, instaurata autem gratum hospitium discipulis prophetarum præbuit, Eliæ & Elisæ temporibus, 2 Regum ii, 5, 7, 15, 18. Nobilior in Nouo Testamento, ab ipso Saluatore frequentata, quod in via erat ab Hierosolymis ferente in Galilæam. *

CXXVIII.

Hinc decem stadiis in ortum abest locus *Gilgal* siue *Galgal.* Græci Iosuæ iv, 19 *ἐν Γαλγάλοις,* Vulgatus, *in Galgalis.* Et Hieronymi est *Galgala;* etiam *Golgol:* Ebræis *Gilgal.* Ab Iordane quinquaginta stadiis abest. Iosephus lib. v cap. i *οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες ϛάδια, βάλλονται ϛρατόπεδον ἀπὸ δέκα ϛαδίων τῆς Ἱεριχοῦντος. Hi vero* [Israelitæ] *quinquaginta stadia progressi* [ab Iordane,] *castra ponunt, quum decem stadiis ab Hierichunte abessent.* Hic exercitum lustrauit Saul, iturus aduersus Amalekitas, vt LXX habent & Iosephus lib. vi Antiquit. cap. viii, *ἐν Γαλγάλοις, in Galgalis:* Ebræi autem *in Telaim,* quod forsan alterum eiusdem loci nomen est.

CXXIX.

Non procul inde videtur locus *Ephrem,* siue *Ephraim* fuisse, cuius Ioann. xi, 54 facta est mentio. Dicitur *ἐγγὺς ἐρήμου, prope solitudinem* fuisse, sed qualem, non indicatur. Iosephus cum Bethel coniungit lib. v de Bello cap. xxxiii, ex quo sequitur, vt ad septemtrionalem quamdam ab Hierosolymis solitudinem statuamus, ** non ad austrinam. *Vespasianus,* inquit, *a Cæsarea profectus, toparchias duas Gophniticam & Acrabatenam subegit: μεθ' ἃς Βηθηλά τε καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια, οἷς φρουροὺς καταϛήσας μέχρις Ἱεροσολύμων ἱππάζετο, post has Bethel & Ephræm vrbeculas, ibique præsidiis collocatis, vsque Hierosolymam equitabat.* Forsan ad solitudinem Hierichuntinam aut huic propinquo loco fuit.

CXXX.

Ad superiora, quæ supra Iericho fuerunt, adscendamus, vt vestigia antiquæ vrbis *Ai,* siue ut Vulgata habet, *Hai;* seu, vt Hieronymus, *Gai,* [nam varie ע littera ab interpretibus enuntiatur vel supprimitur] LXX Γαὶ siue Γαΐ Iosuæ vii & viii: at Genes. xii, 8, xiii, 3 Ἀγγαὶ, articulum vna exprimentes. Iosephus lib. v Antiq. cap. i Ἀῖνα, vt, *Iosua duxit ἐπὶ*

* Regio Hierichuntina serpentibus pestiferis infesta erat, & multas arces habebat *Thracem, Taurum, Dagonem, Cyprum* cet. Reland.

** VIII millia ab Aelia, seu XX secundum Hieronymum. Relandus ex Eusebio.

τὴν Ἀΐαν, *contra Ai:* & gentile, Ἀϊνάται, *Ainatæ.* Situs Genes. XII, 8, & XIII, 3 sic notatur, vt sit a Bethel orientem versus: quod etiam Iosuæ VII, 2 repetitur, addito, *apud Bethauen* positam esse. Iosua exussit, vt notum est: sed instauratam fuisse, ex Esræ II, 28, Nehem. VII, 32 liquet.

CXXXI.

Hæc in parte Beniaminis, quæ ab Hierosolymis in orientem vergit: ex altera, quæ occasum spectat, in limite est *Gophna* siue *Guphna*, *Gusna*, posteriori Iudæorum æuo, id est sub secundo templo, non ignobilis ciuitas, quia inde secunda ab Hierosolymitana toparchia fuit denominata. Iosephus lib. III de Bello cap. IV μερίζεται εἰς ἕνδεκα κληρυχίας, ὧν ἄρχει μὲν ὡς βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα. - - - αἱ λοιπαὶ δὲ μετ' αὐτὴν διῄρηνται τὰς τοπαρχίας. Γόφνα δευτέρα, καὶ μετ' αὐτὴν Ἀκραβαταί. *In vndecim sortes* [Iudæa] *diuisa est, quarum prima tamquam regia est Hierosolyma: - - - ceteræ post eam diuisæ sunt secundum toparchias: secunda Gophna est: post quam Acrabatæ,* * ceteræ. Plinius lib. V c. XIV sine ordine: *Iudæa diuiditur in toparchias decem: Hiericuntem palmetis consitam: fontibus irriguam; Emmaum, Lyddam, Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, Thamniticam,* ceteras. Videtur Gophna *Ophni*, עפני, Græc. Ἀφνεὶ, in Beniamin esse, Iosuæ XVIII, 24, ע per *G* lecto, vt modo Ai, Gai; Amorah, Gomorra. Situm quodammodo Iosephus lib. V de Bello cap. VI *Titus* proficiscitur διὰ τῆς Σαμαρίτιδος εἰς Γοφνὰ, *per Samaritidem in Gophnam: inde post diei vnius iter* castra ponit πρός τινι κώμῃ Γαβαθσαούλῃ καλυμένῃ, *ad vicum Gabat Saul dictum.* **

CXXXII.

Michmas siue *Mechmas* seu *Machmas* ab Eusebio dicitur, Hieronymo vertente, *in finibus Aeliæ* fuisse: sed longius remota erat in septemtrionem. Nam 1 Samuel. XIII, 5 dicuntur Philistæi castra posuisse *ad Michmas ab oriente*, Bethauen versus, id est inter Michmas & Bethauen: & cap. XIV, 5, duæ rupes dicuntur ad castra Philistæorum fuisse, quarum altera septemtrionem spectauerit, altera austrum, Gabam versus. Gaba autem supra Hierosolymam in septemtrionem sita erat. Est & Esa, X, 28 eius mentio, sed ita, vt longius quodammodo ab Hierosolymis reducta videatur, quam Geba, Rama, Gibeat Saulis, propinquiora eis oppida. *,*

CXXXIII.

In hoc tractu fuit etiam oppidum *Adida* siue *Addida*. 1 Maccab. XIII, 13 ἐν Ἀδιδοῖς, alii codd. ἐν Ἀδίδοις, vbi versio *Addus.* † Iosephus autem lib. XIII cap.

* Vtraque hæc toparchia coniungitur a Iosepho etiam de Bell. II, 20, 4 edit. Hauercamp. & IV, 9, 9 & Antiquit. XIV, 11, 2, vt potentissima vrbs cum Lydda & Thamna & Emmaunte prædicatur.

** Aberat Hierosolymis XV milliaria in via Neapolin versus; V milliaribus a Geba eadem vtentibus via: Si Eusebium audias a Relando citatum. Hoc si verum est: locus ei verus in Tabula non est adsignatus.

, Eusebius *Machmas* vicum grandem IX milliar. ab Aelia prope Rama vocat, Ioseph. Antiq. VI, 6, 1 & XIII, 1, 6 vrbem. Farina *Michmasi* prædicatur in Menachoth c. 8. Reland.

† Relandus *Adidam* in *Sephela* sitam fuisse docet ex 1 Maccab. XII, 38. *Sephela* autem regio campestris fuit, eodem docente ex Eusebio pag. 187, circa Eleutheropolin. Ergo fortasse ad occasum vel austrum Hierosolymitanæ viciniæ quærenda fuerit *Adida.*

cap. XI εἰς Ἀδδιδὰ πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ἰουδαίας πεδία, *ad oppidum Addida* [Simon Tryphoni, Ptolemaide venienti, cum exercitu occurrit] *situm in monte, cui Iudæorum campi subiecti sunt.* Non longius ab Hierosolymis fuisse, ex lib. IV Belli cap. XXVIII adparet, quia Vespasianus, vt Hierosolyma concluderet, ἐν τῇ Ἱεριχοῖ καὶ ἐν Ἀδίδοις, *in Iericho & in Adidis* castella exstruxit, & præsidia imposuit.

CXXXIV.

Ad extrema occidentis in Beniamin procedimus. *Ono* a Beniamitis dicitur condita 1 Paralip. IX, 12. Fuit a Diospoli siue Lydda tribus milliariis, vt ex Talmud & Iuchasin Lightfootus probauit. Coniungitur cum *Lod* ibidem & Nehem. XI, 35. *Lod* autem est *Lydda*, quæ alioquin in Ephraim censetur ab Adrichomio & aliis, credo sitûs ratione, quos supra etiam secuti sumus, quia in vtriusque tribus limite fuit.

CXXXV.

Modim siue *Modin* huc etiam referenda, patria Maccabæorum, 1 Maccab. II, 1, vbi Μωδεὶν vocatur: Hieronymus autem *Modim.* In Locis Ebr. scripsit: *Modim vicus iuxta Diospolim, vnde fuerunt Machabæi, quorum hodieque ibi sepulcra monstrantur.* Iosephus Μωδεὶμ, *Modiim* dixit lib. XII cap. VIII ineunte: ἦν τις οἰκῶν ἐν Μωδεῒμ, κώμῃ τῆς Ἰουδαίας, ὄνομα Ματθίας, *Habitabat in Modiim, vico Iudææ, quidam nomine Matthias.* Hic pater Iudæ, Ionathæ, & Simonis Maccabæorum. At oppidum videtur antea fuisse. 1 Maccab. II, 15 εἰς Μωδεὶν τὴν πόλιν, *in vrbem Modin* legati regii venerunt. Wilhelmus Tyrius etiam ineunte libro VIII circa viam, quæ ab Ioppe Hierosolymam fert, dicit *Modim, sanctorum Machabæorum felix præsidium.*

CXXXVI.

In illo tractu fuit etiam *Nob* siue *Nobe*, * sacerdotale oppidum, post Siluntem sedes aliquamdiu arcæ fœderis & tabernaculi sancti, 1 Samuel. XXI, 1, & cap. XXII, 9, 11, & commate 19, vbi *ciuitas sacerdotum* nuncupatur. Archiepiscopus Tyrius iam dicto loco *vicum sacerdotalem* vocat, & in iis numerat, quæ Ioppen & Hierosolymam interiacent. In septemtrionem vero a via declinasse, videtur ex Esa. X, 32 non obscurum esse. Si Beniamini Tudelensi credimus, distantia ab Hierosolymis non difficulter inuenitur. Ille autem pag. 50 dicit, Gibeam Saulis tribus parasangis a Nob abesse: at illa Gibea siue Gabath Saul triginta stadiis ab Hierusalem erat, Iosepho auctore lib. V cap. VI, vt in vniuersum distantia fuerit XV vel XVI milliariorum seu millenorum passuum.

CXXXVII.

Propius ad Hierosolymam venimus. Turbant nomina, a quibusdam inter se confusa *Gaba, Geba, Gibea, Gabea, Gibea Beniamin, Gibea Saul, Gibeon, Gabaon, Gabao, Gabatha:* quæ qua ratione vel inter se conciliari possint, vel separari debeant, nunc dispiciendum est. Fuit *Gibea* oppidum tribus Beniamin prope Iebus siue Ierusalem, in quam diuertit Leuita oc-

* Dicitur etiam secundum Relandum *Nomba*, sed corrupte ex Νοββά.

cidente ſole, quum vergente præteriiſſet Iebus ſeu Hieroſolymam, Iudic. XIX, 13 ſeqq. vbi Ebr. *Gibea;* Græci Γαβαά: Lat. Vulg. *Gabaa:* Ioſephus lib. V Antiquit. cap. II Γαβᾶ, *Gaba*, & incolæ Γαβαηνοὶ, *Gabaeni.* Ioſephus dicto loco ſitum & diſtantiam clarius deſignat. *Quum*, inquit, *a Bethlehem triginta ſtadiis proceſſiſſet, ac non longe abeſſet ab Hieroſolymis, nolletque in iis pernoctare, quamuis ſuaderet famulus; progreſſus viginti ſtadia in Gabaam venit.* Quinquaginta ergo ſtadiis a Bethlehemo Gibea in ſeptemtrionem diſtabat, vt tamen ab Hieroſolymis in occaſum declinaret. * Hæc dicitur *Gibea Beniamin* Iudic. XX, 4, & 1 Samuel. XIII, 2, quæ eadem eſt *Gibea Saul*, Eſa. X, 29. Tudelenſis peregrinator pag. 50 גבעת שאול היא גבע בנימן *Gibea Saul eſt Geba Beniamin.* Ioſephus lib. V de Bello cap. VI vocat hanc Γαβαθσαούλαν, *Gabatſaulam*, ea forma, qua Ebræi conſtruunt *Gibeat Saul.* Additur vero id nomen, quia Saul, etiam iam rex conſtitutus, ibi ſedem habuit & domicilium, 1 Samuel. X, 26. cap. XI, 4. Hæc videtur & *Gibeon* ſeu *Gabaon* vocari, ſed raro & forſan tantum 1 Paralip. XV [XIV Ebr.] 16, vbi initium fugæ & cladis Philiſtæorum dicitur inde a Gibeon fuiſſe: idem vero 2 Samuel. V, 25 dicitur a Geba factum eſſe. Sed vicina oppida erant & prœlium forſan medio inter vtrumque loco commiſſum, vt fuga hoſtium ab vtroque pariter denominari potuerit. Vere enim diſtinguuntur Ioſuæ XVIII, 24, 25, & cap. XXI, 17, vbi vtrumque inter ſacerdotales vrbes tribus Beniamin numeratur.

CXXXVIII.

Gibeon autem, ſiue *Gabaon*, vt Græci & vetus Latinus vocant, in eamdem quidem plagam, qua Gibea, ſpectans, longius paullo remota ab Hieroſolymis erat. Hæc vrbs illa eſt, cuius ciues dolo ſimulatæ longinquitatis fœdus ab Ioſua impetrarunt, Ioſ. IX & X, quæ poſtmodum ſacerdotalis facta, cap. XXI, 17, etiam Dauidis & Salomonis tempore ſanctiſſimum tabernaculum habuit, 1 Reg. III, 4, 5, & 1 Paralip. XVII, 39. Situm & diſtantiam Ioſephus oſtendit, ſed alibi XL, alio loco L ſtadiorum ab Hieruſalem. Lib. VII Antiquit. cap. X ἤδη ἐν Γαβαῶν (κώμη δ' ἐςὶν αὕτη ςαδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ἱεροσολύμων) γεγενημένος, *quum Gabaone iam eſſet, qui vicus quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis abeſt.* At lib. II de Bello cap. XXXVII Ceſtius dicitur ab Antipatride per Lyddam & Bethoron profectus caſtra poſuiſſe κατά τινα χῶρον Γαβαὼ καλούμενον, ἀπέχοντα τῶν Ἱεροσολύμων πεντήκοντα ςαδίους, *ad locum quemdam, qui Gabao vocatur, diſtantem quinquaginta ab Hieroſolyma ſtadiis.* In via ergo fuit a Lydda & Bethoron in Hieroſolymam ferente. Si maior hic numerus verus eſt, triginta fere ſtadiis fuit vltra Gibeam in occaſum æſtiuum. *Vicum* autem, κώμην, ante dixit & hoc loco χῶρον, *locum* tantummodo, quæ olim ciuitas non exigua fuerat, quod non mirum eſt, ſed fortunæ caſibus imputandum.

CXXXIX.

Propinqua Gibeæ etiam *Rama* fuit, quod ex Iudic. XIX, 13 clarum. Quum

* Hanc Gibeam Sauli XXX ſtadiis Hieroſolyma diſtare ait Ioſeph. Bell. V, 2, 1.

Quum enim ſeruus Leuitæ conſilium in Iebus pernoctandi daret, vergente iam ſole: herus reſpondit: *age, accedemus ad aliquem locorum, & pernoctabimus in Gibea aut Rama.* Rama autem hæc diſtinguenda eſt ab Rama Samuelis, quæ & Ramatha & Ramathaim Zophim dicta, longe hinc in occaſum ſolis & Ioppenſe mare verſus remota: noſtra autem eſt prope Ieruſalem & Gibeam ſiue Gabaam, vt ex dicto Iudicum loco monſtratum fuit. Vicinitas illa etiam 1 Samuel. XXII, 6 declarata eſt. *Saul* (dicitur ibi) *habitabat in Gibea ſub luco in Rama.* Vnde etiam *Rama Saulis* vocitatur. Hieronymus in Locis ex Euſebio: *Rama in tribu Beniamin ciuitas Saulis in ſexto milliario ab Aelia ad Septemtrionalem plagam contra Bethel. Meminit & huius Hieremias* [cap. XXXI, 15, vbi LXX & Matthæus, qui repetiit, cap. II, 28 ἐν Ῥαμᾶ, *in Rama.*] Etiam Eſaiæ X, 29 coniunguntur tamquam propinqua inter ſe & Hieroſolymæ, *Geba, Rama, Gibea Saul.* Munire cœperat Baeſa Iſraelitarum rex, vt Hieroſolymanum inde regnum infeſtaret, 1 Reg. XV, 17, 21. * in qua hiſtoria Ioſephus lib. VIII Antiquit. cap. VI *Ramathonem* hoc oppidum vocat. ἐπῆλθεν, inquit, πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν, Ῥαμαθὼν τοὔνομα, ςαδίων ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα. καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρου, *Superuenit* [Baſanes ſeu Baeſa] *vrbi cuidam non ignobili, Ramathoni nomine, diſtanti ab Hieroſolyma ſtadiis quadraginta:* quam captam muniuit, vt inde regnum Aſani adſligeret. Conuenit diſtantia fere cum Euſebii & Hieronymi VI milliariis. Quod vero hi dixerunt ἀπέναντι Βηθὴλ, *contra Bethel* ſitam eſſe, non intelligo, quum Bethel in Ephraim ſita longe hinc in ſeptemtrionem & orientem remota ſit. An forſan Bethlehem Euſebius ſcripſerit, aliis relinquo diſpiciendum.

CXL.

Sexaginta ſtadiis in hoc tractu aberat *Emmaus, Emaus,* ſiue *Ammaus,* ab Hieruſalem, vt ſanctus Lucas diſtantiam definiuit: quocum Ioſephus lib. VII de Bello Iud. cap. XXVII conſentit, χωρίον Ἀμμαοῦς ἀπέχει τῶν Ἱεροσολύμων ςαδίους ἑξήκοντα, *vicus Ammaûs diſtat Hieroſolymis ſtadia ſexaginta.* Oppidum fuit: mox vicus belli calamitate: rurſus oppidum. Herode defuncto vita, antequam regnum inter filios diuideretur, tumultu inter Iudæos orto, Quintilius Varus præſes Syriæ Emmauntem hanc incendi iuſſit. Ioſephus lib. XVII cap. XII πίμπραται καὶ Ἐμμαοῦς Οὐάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τῶν τελευτηκότων, προεκλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. *Cremata & Emmaûs eſt Vari iuſſu, in vindictam cæſorum ibi militum, deſerta tamen ab habitatoribus.* Eadem referuntur lib. II de Bello cap. VII, vbi loci nomen prima in principio vocali ſcribitur, κατεφλέγη καὶ Ἀμμαοῦς, *exuſta etiam Ammaûs eſt.* Nomen quidam ab aquis calidis deducunt, quales vero ibi nemo obſeruauit & litteris prodidit. Bonfrerius quidem ad Hieronymum Notis, prouocat ad Ioſephi teſtimonium lib. IV de Bello cap. II, ſed fallitur, quia Ammaus ibi Tiberiadis deſcribitur, non quæ eſt prope Hieroſolymam: nec interpretes orientales aut Iudæi noſtram per א in prin-

* Sed Hieronymi temporibus diruta iacebat Gibea Sauli. Vide Reland.

principio fcribunt, vt Talmudiftæ alteram a חמ denominant, id eft a thermis, quas habet, vt fupra in Galilæa oftenfum fuit. Erat quidem ibi *aquarum abundantia*, vt Guilelmus Tyrius lib. VII cap. XXIV refert; fed de calidis neque ipfe, nec alius prodidit. Sozomenus lib. V Hift. ecclef. cap. XXI fontem dicit ante Emmauntem effe, vim medendi morbis habentem, fed, quod cauffa, vnde ducit, fabulofa eft, Chriftum in eo pedes lauiffe; nihil ille ad nomen adfert; neque ipfe Sozomenus dicit, aquam calidam edidiffe.

2. Nouum deinde nomen arguit, ex vico oppidum rurfus factum effe, dum Νικόπολις, *Nicopolis* dicebatur, & coloniam Romanam Emmaûs accepit: fed vtrum hæc fimul facta fint, & quo tempore, non fane penitus eft liquidum. Iofephus lib. VII de Bello cap. XXVII refert, Titum Cæfarem, victa Iudæa, nullam quidem vrbem in ea condidiffe, octingentis autem militia dimisfis dediffe χωρίον εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται Ἀμμαοῦς· ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων σαδίυς ἑξήκοντα, *locum quemdam in habitationem, qui vocatur Ammaus. abeft autem Hierofolymis ftadia fexaginta.* Tum coloniam accepit militarem, & formam etiam oppidi: an vero fimul nomen *Nicopolis*, dubitatur. Ait quidem Sozomenus lib. V Hift. ecclef. cap. XXI. *Vrbs eft*, inquit, *in Palæftina, Nicopolis hodie dicta. Hanc, quum adhuc vicus effet, diuinus euangeliorum liber commemorat & Emmauntem adpellat. Poft excidium autem Hierofolymorum, & poft victoriam de Iudæis relatam* [Romani] Νικόπολιν ἀνηγόρευσαν ἐκ δὲ τῦ συμβάντος ὅτως ὠνόμασαν, *Nicopolim vocarunt; ex euentu autem belli nomen impofuerunt.* Mirum, fi ab excidii Hierofolymitani tempore id nomen habuit, Ptolemæum folo veteri adpellaffe. tantum enim Ἐμμαῦς, *Emmaus* in Palæftinæ parte Iudæa memorauit, fine cognomine aufpicatiore Nicopoleos. Hieronymus autem Catalogo Scriptorum Ecclefiafticorum in Iulio Africano, hunc dicit *fub imperatore M. Aurelio Antonino, qui Macrino fuccefferat, legationem pro inftauratione vrbis Emmaus fufcepit, quæ poftea Nicopolis adpellata eft.* Antoninus ille, Macrini fucceffor, Elagabalus eft, fub quo fi inftaurata fuit Emmaus, haud dubie Flauiana colonia, fi qua fuit, Bar Cozbæ tumultu interierat: ac *poftea* demum, vt ait Hieronymus, nouum eft nomen impofitum. Sæpe Hieronymus *Nicopolin* vocauit Emmaunta, vt dubitare non liceat, eamdem Emmauntem effe & Nicopolim. * In Ebraicis Locis:

Emaus

* Tres funt loci, *Emmauntis* nomine antiquitus infigniti, quos bene diftinxit Relandus. Vnus eft *Nicopolis*, qui iam in planitie Lyddam verfus confedit. Alter eft vicus Lucæ XXIV, 13. Tertius is, qui a Tiberiade prope abeft. *Emmaunta* vicum Lucæ a Nicopoli diuerfum effe, probat Relandus varie. Primo *Emmaus Nicopolis*, docente Itinerario veteri Hierofolymitano, milliaria Romana XXII, id eft CLXXVI ftadia ab Hierofolyma receffcrat: *Emmaus* Lucæ tantum milliaria Romana VII & D paffus, feu ftadia LX. Deinde *Emmaus Nicopolis* ad fines montium Iudææ in planitie, quæ Lyddam verfus aperitur, condita eft: *Emmaus* Lucæ in ipfis montibus inhæfit, quippe qui late circa funt fparfi, vt omnia etiam recentiora Itineraria demonftrant. Immo a Bethchorone vsque ad Emmaunta Nicopolin in occafum verfus montana loca porrigi, Talmudici teftantur, locorum illorum gnari. Quum tamen Bethchoron longius etiam ab Hierofolyma fit remota quam Emmaus. Denique *Emmaus Nicopolis* cum Lydda, Ioppe aliisque locis campeftribus tamquam vicinis iungitur a Plinio VI, 14, Hieronymo in Obad. I & Ezech. XLVIII, Ioseph. de Bello Iudaic. II, 28, III, 2, V, 4.

Emaus, de quo loco fuit Cleophas, cuius Lucas meminit Euangeliſta: hæc eſt nunc Nicopolis, inſignis ciuitas Palæſtinæ. Et Epitaphio Paullæ cap. III *Repetito itinere Nicopolim, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in eccleſiam* [Paulla] *dedicavit.* Sic & in Ezech. XLVIII, in Daniel. VIII & XI, in Obadiæ comma 19. Quod & ſitus confirmat, quo conueniunt Ptolemæi *Emmaus* & Itinerarii Burdigalenſis *Nicopolis*, qui in ſeptemtrionem ſimul & occidentem vergit ab Hieroſolymis: qua plaga etiam Ioſephus Ammauntem itinere Veſpaſiani a Lydda & Iamnia Hieroſolymam verſus conſtituit, lib. IV de Bello cap. XXVI.

CXLI.

Propior Hieroſolymæ fuit *Anathot*, patria Ieremiæ, oppidum ſacerdotale in tribu Beniamin; Ioſuæ XXI, 18, Ierem. I, 1, cap. XXIX, 27. Hieronymus in Locis: *Anathot ciuitas fortis Beniamin, ſacerdotibus ſeparata, in tertio ab Aelia milliario: de qua & Hieremias propheta fuit.* Et in Ieremiæ cap. I idem Hieronymus, oſtendens ſimul plagam, in quam ab Aelia recedebat, ſeptemtrionalem. *Fuit*, inquit, *de genere ſacerdotum, qui habitabant contra ſeptemtrionem Hieruſalem in tertio milliario in viculo Anathot.* Viculum dum vocat & paruum antea fuiſſe oppidum, [quod etiam ex vicinitate vrbis maximæ intelligitur] & ſuo tempore in viculum & ad incitas pæne redactum fuiſſe oſtendit. Idem Præfatione in Hieremiam, quæ eſt epiſtola CXVIII, *Fuit*, [Hieremias] *Anathotites, qui eſt vsque hodie viculus tribus ab Hieroſolymis diſtans millibus.* Paria refert commentario in Ieremiæ cap. XI extremum.

CXLII.

Cetera tribus Beniamin Ioſuæ XVIII enumerata ſunt obſcura omnia & incertæ poſitionis: *Beth Hagla*, *Vallis Caſis*, *Beth Araba*, *Samaraiam* [Zem Araim;] *Auim*, *Hapara* ſiue *Aphara*; *Ophra*, alia ab Ophra ſeu Epher in Zabulon; *Villa Emona* ſeu *Caphar Amonai*: *Rekem*; *Ierpeel* ſeu *Iarephel*; *Tharela*; *Sela*, *Eleph*; *Gibeath* ſeu *Gabaath*, alia a Gibea Saulis; alia itidem a Gibea Phineæ, in montibus Ephraim, vbi Eleaſar ſepultus fuit, Ioſuæ XXIV, 33. Recentes Samaritani Epiſtola ad illuſtrem Ludolfum gloriantur apud ſe ſepulcra eſſe Eleaſaris & Phineæ: quod ſi eſt, prope Sichem ſeu Neapolim hanc Phineæ Gibeam fuiſſe, neceſſe eſt *Beeroth* autem Ioſuæ XVIII, 25 eſt clarior, de qua Hieronymus cum Euſebio: *Beeroth ſub colle Gabaon, oſtenditur hodieque villa ab Aelia pergentibus Nicopolim in ſeptimo lapide.* Sic Euſebius legit Νικόπολιν, * pro quo in Hieronymi libros *Neapolim*, cuius via longe a colle Gabaon recedit, oſcitatione ſcribentium irrepſit.

CXLIII.

* Relandus confirmat hanc lectionem primum e Procopio Gazæo: deinde e vicinitate oppidorum Beeroth, Gabaon, Kephira & Kiriathiearim Ioſ. IX, 17. Kiriathiearim autem ſita eſt ad viam Aelia Nicopolin ducentem. Gabao L ſtadiis ab Aelia remota, ad viam Bethchoronis iacebat. Ioſeph. de Bell. II, 19, 1.

CXLIII.

Ex tribu BENIAMIN in tribum IVDAE, quæ maior & præcipua pars Iudææ proprie dictæ, & tam a Samaritide quam Galilæa separatæ, erat, progredimur. *Bethlehem*, parua quamuis, nobis tamen præcipua est, sex millibus passuum in austrum distans ab Hierosolymis. Hieronymus in Locis: *Bethlehem ciuitas Dauid in sorte tribus Iudæ, in qua Dominus noster atque Saluator natus est, in sexto milliario ab Aelia contra meridianam plagam iuxta viam, quæ ducit Chebron, vbi & sepulcrum Iesse & Dauid ostenditur.* Iosephus lib. V Antiquit. cap. XI in historia Ruth, de eius socero Abimelecho: Ἀβιμέλεχος ἐκ Βηθλεμῶν, ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς. *Abimelechus, Bethlemorum ciuis: quod oppidum est tribus Iuda.* Et paucis interiectis: ἐλθοῦσαν δὲ Ῥούθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν Βηθλεέμαν, Βόοζος - - - ξενίζει. *Venientem Ruth cum socru in Bethleemorum* [vrbem] *Boozus - - - hospitio excepit.* Idem lib. VI cap. IX de Dauidis vnctione: *Deus iussit Samuelem* εἰς Βηθλεμὴν ἀπελθεῖν πόλιν, *in Bethlemen vrbem proficisci.* Sic varie & scripsit nomen & casum Iosephus inflexit. Stephanus de Vrbibus: Βήτλεμα πόλις Παλαιστίνης πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις, οὐδετέρως· ἐν ᾗ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἰώσηπος δέ φησιν, ἐκ Βητλεεμῶν· ἔστι δὲ πόλις τῆς Ἰούδα φυλῆς. ὁ πολίτης Βητλεμίτης, ὡς Ἱεροσολυμίτης. *Betlema, genere neutro, vrbs Palæstinæ, prope Hierosolyma, in qua Deus & Saluator noster secundum carnem natus est. Iosephus autem dicit, Ex Betleemis: est vero vrbs in tribu Iudæ. Ciuis Betlemita, vt Hierosolymita.* Vt vero Iosephus dicto priore loco ex Stephano emendari potest & duplicari vocalis E: sic vicissim Stephanus ex illo & sacris libris corrigendus est & Θ in locum T substituendum.

2. Antiquius nomen oppidi est *Ephrat* siue *Ephrata*, vt Genes. XXXV, 19, & cap. XLVIII, 7 clare proditum est, *Ephrata, quæ est Bethlehem*, & vtrumque nomen coniungitur Mich. V, 2. &, tamquam synonyma, alterum alteri respondet Iudic. IV, 11, vt ita *Ephrata* oppidi potius, quam regionis nomen sit: quamquam nolimus negatum ire, ab oppido regiunculam eodem vocabulo denominatam esse. Sic Eusebius, eiusque interpres Hieronymus de Locis Ebraicis: Ἐφραθὰ χώρα Βηθλεὲμ τῆς πόλεως Δαβίδ. *Ephrata, regio Bethlehem ciuitatis Dauid.* Dicitur aliquando coniuncte *Bethlehem Ephrata*, Mich. V, 2, aut *Bethlehem Iuda*, * Iudic. XIX, 1, Matth. II, 7, discriminis caussa, quia huius nominis *Bethlehem* & aliud oppidum in tribu Zabulon fuit, Iosuæ XIX, 15, cuius vero, tamquam obscurioris, certus situs ignoratur.

3. Est quoque de ipsius Bethlehem Iuda situ leuis quædam discrepantia apud Eusebium, quia in ipsa voce *Bethlehem*, dicit ab Aelia distare σημείοις ϛ', quod Hieronymus vertit, *in sexto milliario:* at in voce *Ephrata* dicit, esse χώραν, *regionem Bethleem, ciuitatis Dauid, in qua Christus natus est*,

* Mirum est, *Bethlechemum* non memorari Iosuæ XV in bibliis hebraicis, quum memoretur in Alexandrina versione. A Iudæis erasum non est nomen eius, quod in locis clarioribus & ad patriam Messiæ signandam præstabilioribus erasum non fuit. Interpretum Græcorum ambitio & supplendi studium plus hic valuisse videtur. Adde Relandum.

est, tribus Beniamin, ἧς πρὸς τῇ ὁδῷ ἔθαψαν τὴν Ῥαχὴλ ἀπὸ σημείων δ' τῆς Ἱερουσαλὴμ, *ad cuius* [Bethlehemi] *viam sepelierunt Rahelem a quarto milliario orbis Hierosolymæ.* Hieronymus vertit: *iuxta viam, vbi sepulta est Rahel, quinto milliario ab Hierusalem.* Bonfrerius existimat, distantiam Bethlehemi ab Hierosolyma etiam hoc loco significari: mihi vero aliter videtur, distantiam ab Eusebio non inter vrbem & oppidum, sed inter vrbem Hierosolymam & sepulcrum Rahelis in via Bethlehemitica notari, cui vel quatuor sufficiunt milliaria, vt non habuerit Hieronymus interpres, cur quintum etiam adiiceret. Iustinus Martyr autem, & ipse Neapolitanus Palæstinensis, interuallum Hierosolymæ & Bethlehemi Apologia II pag. 75 definit, vt quinque propius, quam sex milliariis conueniat. κώμη δέ τις, inquit, ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα σταδίους τριάκοντα πέντε Ἱεροσολύμων *Vicus quidam est in terra Iudæorum, distans triginta & quinque stadiis ab Hierosolymis, in quo natus est Iesus Christus.* Si vero vel minima æstimamus milliaria, quæ septem singula stadiis supputentur; quinque tantum milliaria ex stadiis XXXV conficiuntur. Sed exiguum discrimen est, siue sex siue quinque milliaria numerentur; potius dignitatem huius oppidi, postea vici, quam ex Christi natiuitate accepit, consideremus, qua vel illustrissimas terrarum orbis ciuitates antecellit; quod Prudentius hymno Epiphaniæ sic pia admiratione declarauit:

O sola magnarum vrbium
Maior Bethlem, cui contigit
Ducem salutis cælitus
Incorporatum gignere!

CXLIV.

In Bethlehemitico agro fuit etiam *Turris Eder*, siue *Ader.* Genes. XXXV, 21 *Israel tetendit tabernaculum trans turrem Eder.* Eder autem gregem significat. Bene Hieronymus de Locis: *Bethlehem ciuitas David, - - - & mille circiter passibus procul turris Ader, quæ interpretatur turris gregis, quodam vaticinio pastores dominicæ natiuitatis conscios ante significans.* In quam plagam turris a Bethlehem separata recedat, non, quod meminerim, est proditum.

CXLV.

A Bethlehem in austrum sita erat *Thecua*, patria Amos prophetæ. * Hieronymus de Locis: *Thecua vsque hodie iuxta desertum ciuitatis Aeliæ vicus ostenditur: vnde & Amos propheta fuit.* Desertum ciuitatis Aeliæ sic dixerat Eusebius, quem expressit, παρὰ τὴν ἔρημον Αἰλίας: est vero ipsa solitudo Thecuæ, de qua I Maccab. IX, 33 legimus: ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον Θεκωὲ, *fugerunt in solitudinem Thecoe.* Longe illa protrahitur ad latus Mortui maris in vsque Arabiam Petræam. Hieronymus in Esa. VI, 1, *Thecuam quoque viculum esse in monte situm, & duodecim millibus ab Hierosolymis separatum, quotidie oculis cernimus.* Clarius plagam & situm proœmio

* Iosephus eam Θεκωὲ dixit, vel Θεκώα. Eidem & Θεκώς dicitur. Circa eam præstantissimum oleum colligebatur. Vide Relandum.

mio commentarii in Amos prophetam idem Hieronymus designat: *Hic propheta*, inquit, *fuit de oppido Thecue:* * *quod sex millibus ad meridianam plagam abest a sancta Bethleem, quae mundi genuit Saluatorem: & vltra nullus est viculus, ne agrestes quidem casae & furnorum similes, quas Afri adpellant mapalia. Tanta est eremi vastitas, quae vsque ad mare Rubrum, Persarumque & Aethiopum atque Indorum terminos dilatatur.* Habemus sic plagam, meridianam videlicet: habemus & distantiam geminam ab Hierosolymis & Bethlehemo, quod indicat in via fuisse, quae Hierosolymis ferebat Hebronem. Fuit medio situ etiam alius vicus in monte positus, *Beth Cherem*, id est domus vineae dictus, citra Thecuam: de quo Hieronymus in Ierem. VI, 1 consulatur. Nam ibi propheta memorauit. **

CXLVI.

Prope Thecuam ac citra illam fuit *Herodium*, castellum seu arx magnifice ornata cum oppido. Vicinitatem Thecuae docet Iosephus lib. IV de Bello cap. XXX στρατοπεδευσάμενος κατά τινα κώμην, ἣ Θεκυὲ καλεῖται, πρὸς τοὺς ἐν Ἡρωδείῳ φρουροὺς, ὅπερ ἦν πλησίον, ἔπεμψε, *castris* [Simon] *positis ad vicum quemdam, qui Thecue vocatur, ad praesidiarios Herodii, quod proximum erat, misit.* Adiunctum oppidum & distantiam ab Hierosolymis descripsit idem lib. XIV Antiq. cap. XXV ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, *in illo loco* [quo Herodes Iudaeos, Antigono studentes, vicerat, postea, rex constitutus] ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ Ἡρωδίαν προσαγορεύσας, *aedificauit, & regiam condidit splendidissimam, & vrbem circa illam, quam Herodiam adpellauit.* Et lib. I de Bello cap. XI *in memoriam victoriae illius* ἔκτισε τὸ χωρίον, *aedificauit illum locum, & palatiis sumtuosissimis ornauit, & arcem* [in eodem] *munitissimam condidit,* Ἡρώδειόν τε ἐκάλεσεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, *Herodion nominauit de se ipso.* Vtroque autem loco dicit pugnatum fuisse cum Iudaeis, cuius victoriae monimentum fuit Herodion, ἀπὸ σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, *sexaginta stadiis ab vrbe* Hierosolymorum. Plinius lib. V cap. XIV in toparchiis Iudaeae: *Herodium cum oppido illustri eiusdem nominis.* Et Iosephus lib. III Belli cap. IV in toparchiis Herodium numerat. Eusebius, Hieronymo interprete, in Chronicis *Herodionem* quarto casu dixit, sed emendauit Scaliger ex Iosepho, Ἡρώδειον, *Herodion* & primo & quarto casu. Aliud Herodium est Peraeae, de quo postea dicturi sumus.

CXLVII.

Hinc Hebronem versus progressuri, in via oppidum inuenimus perantiquum *Bethzur*, *** vt nomen arguit, rupi impositum, seu inter rupes situm. Eusebius, quem Hieronymus sequutus est, hanc positionem prope Hebronem ei adsignauit. Aiunt, *Bethsur est hodie Bethsoron, euntibus nobis ab Aelia Hebronem.* ἐν εἴκοσι σημείοις, *in vicesimo lapide.* Quae distantia euincit, non procul ab Hebrone fuisse, quae ipsa vltra vicesimum quintum lapi-

* Epiphanius de Vitis Prophetarum Amosum e Tecoa Zabulonis fuisse dicit.

** Memoratur etiam II Ezr. 3, Nehem. III, 14. Reland.

*** Hebr. בית צור, quam Iosephus Βηθσοὺρ adpellat Antiq. VIII, 10, 1. Sed Antiq. XII, 7, 7 Βηθσούραν πόλιν.

lapidem non est ab Aelia, si non propius remota. Addunt, ibi fontem esse, in quo eunuchus Aethiopum reginæ Candaces a Philippo baptizatus est. quæ mihi non videntur cum superioribus, nec cum historia sacra conuenire. Aethiops enim non via Hebronem ducente proficiscebatur, sed *ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Γάζαν, via Gazam ab Hierosolymis ferente*, quæ longe ab Hebrone in occasum solis declinat. * Videtur hic fons ad aliam pertinere *Bethsur*, quæ secundum eosdem auctores, Eusebium & Hieronymum, mille passibus distat ab Eleutheropoli. Ibi enim Gazensis via erat, non ad Hebronem. Fuerit nihilominus ad Hebronem *Bethsur*, separato autem baptismatis fonte; fuerit illa Bethzur, quam Iosua memorauit cap. XV, 58, quam Rehabeam muniuit, 2 Paral. XI, 7. Fuerit etiam illa, quam Antiochus Eupator ex Idumæa adscendens oppugnauit *ὀχυρὰν καὶ δυσάλωτον πόλιν, permunitam & expugnatu difficilem vrbem*, quod Iosephus lib. XII cap. XIV refert; dubites vero an huic accommodari queat, quod 1 Maccab. XIV, 33 dicitur: *Simon* [Maccabæus] *ὠχύρωσε τὴν Βηθσούραν, τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας, muniuit Bethsuram illam, quæ est in limite Iudææ.* Ergo ad Hebronem Iudææ finis erat, initium Idumææ? Sed fuit isto tempore, quod adflictis Iudæorum rebus post Babylonicam captiuitatem imputandum est. Quid? quod australis omnis Iudæa videtur Idumæis occupatoribus sub secundo templo cessisse, ac nomen subiisse Idumææ. Iosephus lib. XII cap. XII *Iudas & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndique, μήν τε Χεβρῶνα πόλιν καταλαμβανόμενοι, ὅσον ἦν ὀχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον, & quidem Hebronem vrbem expugnantes, quidquid munimentorum eius erat, diruerunt.* En Hebronem in Idumæorum potestate, atque ita intra fines Idumææ, sed *nouæ*, vt Lightfootius vocat: seu *τῆς ἄνω, superioris*, vt Iosephus lib. IV de Bello cap. XXXIII. Non ergo est, quod miremur, Maccabaicum auctorem scripsisse, Bethsuram, quæ citra Hebronem, prope tamen illam erat, *ἐπὶ τῶν ὁρίων, ad limitem Iudææ* fuisse. Scripsit enim pro temporum conditione.

2. Præter vtramque Hieronymi Bethsuram, quarum altera Hebroni vicina erat, altera Eleutheropoli, videtur quoque eius nominis castellum prope Hierosolymam fuisse, quinque stadiis ab illa distans in austrum; quod cum primis Adrichomius, & Bonfrerius ad Hieronymum, tamquam passim in Maccabæorum libris commemoratum commendant. Sane lib. II cap. XI, 5 dicitur: *εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συνεγγίσας τῷ Βαιθσούρῳ, ὄντι μὲν ἐν ἐρυμνῷ χωρίῳ Ἱεροσολύμων δὲ ἀπέχοντι ὡσεὶ σταδίους πέντε. τοῦτο ἔθλιβεν. Ingressus* [Lysias] *in Iudæam, & adpropinquans Bethsuro, quod situm in loco est natura munito, distante Hierosolymis fere quinque stadiis, illud oppugnauit.* Quis aliunde vero vmquam audiuit de tam propinquo Hierosolymis munimento toties capto, toties nunc hostium nunc Iudæorum præsidiis defenso? Iosephus certe, omnia, quæ circa Hierosolyma erant, describens accurate, nihil de illo tradit, & vnam Bethsuram memorauit, lib. XII cap.

 XIV,

* Sed Relandus ostendit pag. 646 vias non semper rectissimas fuisse, & ex Hieronymo ad Ierem. XXXI iter per Bethleemum Chebroni vicinum Gazam fuisse demonstrat.

XIV, & lib. XIII cap. IX, quam πόλιν vocat, *oppidum*, non castellum; idque permunitum atque ita positum, vt de australi illo, quod prope Hebronem erat, quam de suburbano Hierosolymorum, intelligendum sit. Et aliis cunctis locis Maccabaicorum librorum situs alius Bethsuræ notatus est; lib. I cap. IV, 29, 61 Idumææ opponitur; cap. VI, 7 πόλις αὐτοῦ, *vrbs ipsius* Antiochi vocatur, qua rex maxime confidebat Iudæam impugnaturus: ibidem commate 31 seq. ex Idumæa dicitur adgressus rex ad Bethsur, tamquam primum propugnaculum: & cap. XIV, 33 ἐπὶ τῶν ὁρίων, siue *in limite* positum. Non ergo mihi temperare possum, quin suspectum numerum πέντε, *quinque* stadiorum habeam, quum nec vrbs neque castellum eius nominis tam propinquum memoretur metropoli: vt excidisse aliquid, aut immutatum de numero esse non dubitem. Confirmant antiqua monimenta. Syrus interpres, [illegible] *fere duodecim & quinque stadia*, quæ quamuis non sufficiant, nec numerandi modus sit legitimus; tamen plus illum in codice suo, quam in nostris est, legisse arguit, aut [illegible] aliud fortasse, nisi & ipsum prauatum est, significat. MS. codex Alexandrinus, vt subnotatum in Polyglottis Anglorum est, non σαδίους, sed Χοίνους, *schœnos*, Aegyptiam locorum mensuram refert, quarum minores, quas Strabo lib. XVII explicuit, XXX stadiorum, cum Hieronymi XX millibus conueniunt. Quod vero nusquam alibi in Maccabaicis libris, nec aliis sacris septuaginta interpretum, distantia locorum per schœnos, sed per stadia exprimitur, lectio illa, quæ Χοίνους præfert, se nobis minus adprobat, præsertim quod nec profani extra Aegyptum schœnorum rationem habeant. Id vero inde elicitur, qui schœnos in illo libro substituerit, dubitasse de vulgari lectione ob stadiorum, si *quinque* modo essent, paucitatem nimiam.

CXLIIX.

Supra oppidum Bethsur siue Bethzur erat eadem via locus Bethlehemum versus, *Beth Zachariæ* dictus, septuaginta circiter stadiis a Bethsur. Hoc colligitur ex Iosephi lib. XII cap. XIV, vbi Antiochi dux Lysias dicitur Bethsuram oppugnasse, Iudas autem obuiam progressus castra posuisse ἐν τινι τόπῳ Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σαδίους ἀπέχοντι τῶν πολεμίων ο. *in loco quodam, qui Beth Zacharia nominatur, distante ab hostibus septuaginta stadia.* Quis autem fuerit ille Zacharias, a quo loci adpellatio petita est, non habemus cognitum. *

CXLIX.

Ad *Hebronem* vrbem antiquissimam, in montanis Iudæ sitam, progredior. Ebræis scripta חברון *Hebron*, cum adspiratione: septuaginta Græci Χεβρὼν, sine flexione casuum, Genes. XIII, vlt. ἐν Χεβρὼν, *in Chebron:* Iosuæ X, 5 βασιλεὺς Χεβρὼν, *rex Chebron:* Iudic. I, 20 τὴν Χεβρὼν; & alio casu Iudic. XVI, 3 τοῦ Χεβρών. Iosephus autem & flectit & inflexum relinquit. Lib. V Anti-

* Quia in Talmude כפר דכריא memoratur: etiam aliunde, quam a Zacharia nomen hoc existere potuisse putat Relandus. Nam דכריא est etiam e דכר, sed quum *mares* signat.

Antiquit. cap. II, *εἰς Χεβρῶνα, in Chebronem:* & lib. VII cap. I idem sæpe: etiam *τῆς Χεβρῶνος, Chebronis:* & lib. IV de Bello cap. XXXI *αἱρεῖ τὴν πόλιν Χεβρὼν, vrbem Chebron capit.* Hieronymus imitatur, etiam *Chebron* de Locis scripsit: Vulgatus plerumque *Hebron,* præter I Maccab. V, 65, vbi & *Chebron* legitur.

2. Vetustius nomen erat *Kiriath Arba,* Genes. XXIII, 2; & Iudicum I, 10, vbi לפנים *olim, antea* Hebronem nuncupatam *Kiriath Arba* fuisse traditur, quod nomen per nouum *Hebron* fuit abolitum. Vrbs prima antiquitate fuit, vt etiam cum Aegyptiorum vetustissimis certauerit, septem annis prior quam Zoan, Numer. XIII, 23, vbi Zoan LXX interpretati sunt *Τανιν: Tanin:* quod Iosephus expressit lib. I Antiq. cap. IX *πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου, ante Tanidem Aegyptiam.* Idem vero etiam lib. IV de Bello cap. XXXI *τὴν Χεβρὼν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Μέμφεως ἀρχαιοτέραν, Hebron Memphi Aegyptiæ antiquiorem* dixit.

3. Sita erat in Chananæa australi, Numer. XIII, 23, nec longe a lacu Asphaltite, * quia, quamquam vltra viginti millia in meridiem ab Hierosolymis recesserat, vt Hieronymus in *Bethsur* tradit, in orientem tamen ab Hierosolymorum meridiano simul declinabat, quia Iudæi in Talmud Ioma cap. III hal. 2, & Maimonides in eum locum referunt, missum quolibet mane fuisse, qui ex summo templo ortum diei pro sacrificio offerendo obseruaret: cui acclamarint, *num lux vsque Hebronem sit?* hoc est, num ita lux fugauerit tenebras, vt qui ortum spectet, etiam Hebronem videre possit. Paullo supra ortum hibernum enim sita erat. Ager prope vrbem sedem præbuit patriarchis circa lucum *Mamre,* Abrahamo, Genes. XIII, vlt. & Isaaco, cap. XXXV, 27, Iacobo cap. XXXVII, 14; vrbs ipsa regiam Dauidi, 2 Samuel. II, I. Babylonica Iudæorum captiuitate in potestatem Edomitarum venit, vt omnis pars Iudææ, quæ vergit in meridiem, vt inde Idumææ quoque nomen in Maccabaicis libris teneat. Sic I Maccab. V, 65 *Iudas mouit in Edomitas ἐν τῇ γῇ πρὸς νότον, καὶ ἐπάταξε τὴν Χεβρὼν, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ καθεῖλε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς, in terra* [Iudæa] *ad austrum, & percussit Hebronem, & quæ inde pendent; etiam munitionem eius diruit, & turres incendit.* Et Iosephus lib. IV de Bello cap. XXXI de Simone factionis capite, *εἰς Ἰδουμαίαν εἰσήλασεν - - - πρώτην αἱρεῖ τὴν πόλιν Χεβρὼν in Idumæam irrupit, - - - primam vrbem Hebron cepit.* **

CL.

Haud procul vrbe erat *lucus Mamre,* Græce *ἡ δρῦς, quercus* Mamre, iuxta quem lucum Abrahamus habitauit, Genes. XIII, vlt. & cap. XXIII, 19. Priore loco Quercetum illud dicitur esse בחברון *in Hebron,* id est agro Hebronensi: posteriore, Mamre videtur ipsa Hebron vocari, *e regione Mamre, quæ Hebron* est. Iosephus lib. I Antiquit. cap. XI cognomen *Ogytæ* querceto illi dat. *Abraham,* inquit, *κατῴκει περὶ τὴν ὠγύγην καλουμένην δρῦν, habitabat circa quercum Ogyten dictam.* Locum dicit ibi *οὐ πόῤῥω τῆς Ἑβρω-*

ικῆς

* Impugnat hoc Relandus Palæst. tom. II pag. 710, 711.

** De multa Terebintho ad Hebronem consita collegit multa. Relandus.

νίων πόλεως, *non procul ab vrbe Hebronensium* esse: at cap. sequente XII Abraham ἐκάθητο πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, *sedebat ad quercum Mambre pro foribus domicilii sui.* Mambre scripsit inserto B, imitatus LXX interpretes locis antea significatis: in Ebræo autem est *Mamre.*

CLI.

Et quia אלה & אלון cognata vocabula sunt, quorum illud LXX τερέβινθος, *terebinthus*, hoc δρῦς *quercus* verterunt, licet de specie illarum arborum & discrimine non satis constet; factum vt *terebinthum* etiam habitationi Abrahami tribuerent, & locum inde tamquam proprio designarent nomine. Iosephus lib. IV de Bello cap. XXXI, postquam de Abrahami sede dixerat, addidit: δείκνυται ἀπὸ σαδίων ἓξ τοῦ ἄστεος τερέβινθος μεγίστη, καὶ φασὶ τὸ δένδρον ἀπὸ τῆς κτίσεως μέχρι νῦν διαμένειν, *Cernitur sexto ab vrbe* [Hebron] *stadio terebinthus maxima, quam dicunt ab creatione mundi vsque hæc tempora permanere.* Sozomenus autem lib. II Histor. eccles. cap. IV τόπος οὗτος, ὃν νῦν Τερέβινθον προσαγορεύουσιν ἀπὸ δέκα καὶ πέντε σαδίων γείτονα τὴν Χεβρὼν πρὸς μεσημβρίαν ἔχων· *Locus ille, quem nunc Terebinthum vocant, a quindecim stadiis vicinam Hebronem ad meridiem habet.* Addit, ibi quotannis Palæstinos & finitimos πανήγυριν, *conuentum* agere, non modo ἐμπορείας ἕνεκα, *mercatus caussa*, verum etiam religionis, quia sacer ille locus & Iudæis & Christianis fuit, nec sine veneratione ethnicorum. nam ibi angelos Abrahamo adparuisse consensu tenebatur omnium. Auctor Burdigalensis Itinerarii ex Theodosiano, vt videtur, sæculo, & locum & religionem eius ita definiuit:

Ab *Hierosolymis*	
Rachelis sepulcrum	M. III
Bethlehem	M. II
Bethasora [Bethsur]	M. XIIII.
vbi est fons, in quo Philippus eunuchum baptizauit.	
Terebinthum	M. IX.
vbi Abraham habitauit, & cum angelis locutus est & cibum sumsit.	
Hebron	M. II.

Summa sic milliariorum ab Hierosolymis Hebronem est XXXI: Hieronymo in *Arboch* tantum XXII, quod congruentius est, & cum situ, quem Iudæi in ortum dicunt vergere, magis conuenit, quam si nimium decurrat in austrum. Nihilominus consentit etiam Sozomenus dicto loco cum hoc Itinerario. *Locus*, inquit, *quem Terebinthum vocant, abest ab Hebrone, ei ad meridiem finitima*, δέκα καὶ πέντε σαδίων· Ἱεροσολύμων δὲ διεστὼς ἀμφὶ διακόσια καὶ πεντήκοντα σάδια, *stadia quindecim: ab Hierosolymis autem circiter stadia ducenta quinquaginta.* At CCLII stadia conficiunt XXXI milliaria. Cui hoc nimium videtur, medium numerum XXIV vel XXV, vt supra fecimus, sibi poterit eligere. De mercatu Terebinthi etiam Hieronymus in Ieremiæ XXXI, 15 consulatur.

CLII.

CLII.

Quæ vltra Hebronem in meridiem fuerunt, non satis clara & detecta sunt: forsan etiam non frequentata erant admodum, quia solitudinem ibidem magnam esse, historiæ memorarunt. Iosuæ XV, 61 seq. oppida solitudinis numerantur sex in tribu Iuda, *Betharaba, Meddin, Sachacha, & Nebsan,* & *Ciuitas Salis,* & *Engaddi.* Non dubitamus, ex hisce quædam supra Hebronem fuisse, sed quo positu singula, nemo diuinabit: *Nebsan* autem & *Salis ciuitas* & *Engaddi* in Tabulis pluribus sunt infra illam & austrum versus constituta. De *Nebsan* siue *Nibsan* nihil habemus, nisi quod Tabulæ ad medium fere lacus Asphaltitæ ponunt. *Salis* autem *ciuitas* dubia est, quia nusquam alibi memoratur. Consentiunt interpretes, esse ad *Mare salis,* id est Mortuum, vti Genes. XIV, 3 & alibi sæpe vocatur. Bonfrerius censet Zoar siue Segor esse in ora huius lacus australi extremam. Tabulæ & hanc circa medium bituminosi lacus constituunt, tamen infra Nibsan, austrum versus; atque ita singularem vrbem faciunt, non solum distinctam a Zoar, sed longius etiam ab illa remotam. Sed hoc incertum plane est, & sicut Ciuitas palmarum erat Hierichûs; ita Ciuitas salis alius latentis nominis est indicium, siue illud Zoar est, siue aliud nobis incognitum.

CLIII.

Engaddi siue *Engeddi* cum Salis ciuitate coniungitur Iosuæ XV, 62, quod vicinitatem arguit. Semel Iosephus Εγγαδαί, *Engadæ,* pluraliter scripsit lib. III Belli cap. IV, vbi in toparchiis Iudææ numerat. Ab oppido etiam solitudo cognominatur. *Solitudo Engeddi* I Sam. XXIV, 2. Hieronymus autem de Locis, in aliam illam plagam reiicit. *Engaddi*, inquit, *in tribu Iuda, vbi absconditus est Dauid in solitudine, quæ est in aulone Hierichus, hoc est in regione illa campestri, de qua supra diximus. Vocatur autem vsque hodie vicus prægrandis Iudæorum Engaddi iuxta Mare mortuum: vnde & opobalsamum venit, quas vineas Engaddi Salomo* [Cantic. I, 14] *nuncupat.* Hoc si est, fuit Engaddi inter Hierichuntem & lacum Asphaltiten.* Plinius lib. V cap. XVII *Infra hos* [Essenos] *Engadda oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmetorumque nemoribus: nunc alterum bustum.* Et Solinus cap. XXXV *Engadda oppidum infra Essenos fuit, sed excisum est. Verum inclitis nemoribus adhuc durat decus, lucisque palmarum eminentissimis nihil vel æuo vel bello derogatum.* Hæc palmeta cum Hieronymi opobalsamo ad superiora Iudææ in agrum Hierichuntinum vocant.

2. At Tabulæ ad latus Asphaltitæ lacus *Engaddi* oppidum adpositum habent, aliæ superius, vt Adrichomii; plures inferius & longe infra Hebronem vrbem: & hæ chorographi Byzantii auctoritate defendi possunt, Εγγάδα, dicentis, *κώμη μεγάλη πλησίον Σοδόμων Αραβίας, Engada magnus vicus est*

* Non ad Sodoma seu extremam Asphaltitæ lacus partem fuisse Engaddi probat Relandus ex eo, quia Iosephus Antiq. IX c. I §. 2 scribit, vrbem eam CCC stadia ab Hierosolymis abesse. Atqui lacus ipse DLXXX stadia longus fuit. Si ergo Engaddi ad extremum lacus recessisset: spatium a Iosepho definitum nimio breuius esset, quam veritas pateretur.

eſt Arabiæ, Sodomis vicinus. * Arabia hæc Petræa eſt, ad cuius fines fuerunt Sodoma in extrema maris Mortui parte: atque ita etiam Ioſephus lib. IV de Bello c. XXVII Zoara, quæ proxima Sodomis, Arabiæ tribuit. De Aſphaltite enim lacu ait, *μέχρι Ζοάρων τῆς Ἀραβίας, vsque ad Zoar Arabiæ* extenditur. Conuenit cum Stephano Vetus tabula Ptolemæo adiecta, quæ etiam Engada [Ἐγγάδα Gr lib. V c. XVI] in hoc auſtrali tractu habet, & licet numeri Græci corrupti ſint, ſaniores tamen verſionis Latinæ in huius loci latitudine ſunt. Aliud nomen oppidi Engeddi eſt *Hazezon Tamar*, 2 Paralip. XX, 2, quam ob cauſſam etiam Onkelos *Hazezon Tamar* Geneſ. XIV, 7 vertit *Engedi.* Quod vero ex eodem Gen. XIV capite adparet, Hazezon Tamar fuit in auſtrali regione Iudææ, eaque extrema. Antiquum nomen eſt *Hazezon*, quod ab vicino oppido vel nemore *Tamar* ſiue *Thamar*, vt ſæpe fit, fuit cognominatum. Superfuit *Thamaro*, Θαμάρω, in hac auſtrali parte, referente Ptolemæo & Tabula Peutingeriana. Idem *Thamar* limes meridialis Terræ ſanctæ conſtituitur Ezech. XLVII, 19, & a palmis nomen habet, vt non ſit, quod palmeta Engaddæ Pliniana nos in Hierichuntinam vallem neceſſario deuocare debeant, quia & in auſtro talia fuerunt, quorum confuſione is error in geographiam inlatus eſt.

CLIV.

Eadem ratio eſt caſtelli *Maſadæ* ſiue *Maſſadæ*. Plinius lib. V cap. XVII, poſtquam quæ ſuperius ex eo de Engadda diximus, finiſſet, ſubdidit: *Inde Maſada caſtellum in rupe, & ipſum haud procul Aſphaltite. Et hactenus Iudæa eſt.* Solinus lib. XXXV extremo: *Iudææ terminus Maſſada caſtellum*, poſtrema Plinii verba de locorum termino, non de enarratione, vt videtur, intelligens: ideoque notatus eſt ab Salmaſio. Neque vero ab re ipſa aberratum eſt, quia vere in auſtrali limite ſitum id caſtellum fuit. Ioſephus quidem lib IV de Bello cap. XXIV Φρούριον ἦν οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων, ὃ ἐκαλεῖτο Μασάδα *Caſtellum erat haud procul ab Hieroſolymis, quod vocabatur Maſada.* Sed coniunxit & ipſe cum πολίχνῃ Ἐγγαδδὶ, *oppido Engaddi*, quod ſupra oræ auſtrali vindicauimus; iccirco illud οὐ πόῤῥω, *haud procul*, non ſtrictim, ſed latius interpretandum eſt, & reſpectu Gadaræ, de qua egerat, longius, quam Maſada, ab Hieroſolymis disiunctæ: quemadmodum Strabo de Corintho lib. VIII p. 260 ſcripſit, *δυεῖν λιμένων κύριος, ὧν ὁ μὲν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐγγύς ἐστι, portus duos habet, quorum alter prope Aſiam, alter prope Italiam eſt:* quum tamen ille ſatis longe ab Aſia; hic longius diſtet ab Italia. Et ipſe Ioſephus l. IV de Bello c. XXXIII, iisdem voculis, quibus ſupra de Maſada vſus erat, dixit etiam de Hebrone, *κεῖται οὐ πόῤῥω Ἱεροσολύμων, ſita eſt haud procul ab Hieroſolymis*, quam tamen Hieronymus XXII milliariis, alii pluribus abeſſe tradunt. Priori loco Maſadam Ioſephus dicit *Φρούριον καρτερώτατον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων βασιλέων. validiſſimum munimentum ſub priſcis regibus.* Putares ante Babylonicam captiuitatem præſidio regibus Iudæ fuiſſe. At lib. VII de Bello cap. XXXI idem, *ὁ ἀρχιερεὺς ᾠκοδόμησατο Φρούριον Ἰωνάθης καὶ προσηγόρευσε Μασάδαν, Pontifex Ionatha caſtellum condidit & adpellauit Maſadam.*

* Sed ex Hieronymi verbis in Epitaphio Paulæ nihil certi nec definiti colligi poſſe putem.

sadam. Herodes deinde τὸν κύκλον τῆς κορυφῆς, *verticem montis omnem, septem stadia complexum,* muro praeualido muniuit, & vt ad casus fortunae inexpugnabilis esset, regiam in eo condidit. Nihilominus expugnatum ab Romanis est, vt ibi cap. XXXIII seq. recensetur. Meridialem situm huius castelli Masadae tuetur etiam Lightfoot Chorograph. Marci, cap. II sect. III, & Salmasius in Solinum, qui nouum addit argumentum, a Ptolemaeo Μέσαδα, *Mesada* in Arabia Petraea censeri; sed quod nobis videtur alienum. *Mesada* enim Ptolemaei nimis longe in ortum a Palaestina distat, sita apud Adram in vltima Arabiae, quae orientem versus est regione. Nec mirandum, plura huius nominis castella vel oppida munita fuisse. Est enim vox מצדה, quae *munitionem* sonat, cuius generis plures erant in solitudine Ziph, I Samuel. XXIII, 14, e quibus forte haec ipsa, quam descripsimus, fuit, insequuto tempore fortius ab regibus communita.

CLV.

Maon quoque oppidum illi longae solitudini adiacebat, quocum Iosuae XV, 55 coniunguntur *Carmel* & *Siph* siue *Ziph*, quod aeque, vt *Maon*, quamdam partem solitudinis denominat. Et Dauid fugitiuus fuit in *solitudine Maon*, I Samuel. XXIII, 24. & Nabal, qui Carmeli praedium habebat, ciuis erat Maonis, I Sam. XXV, 2. *Carmel* autem oppidum in edito monte situm, ad quod adscensus erat, ibidem commate 5, vnde Nabal etiam *Carmelita* cognominatus, & Abigail, vxor eius, Carmelitis, I Samuel. XXVII, 3, & XXX, 5. De hoc oppido sic Hieronymus de Locis: *Carmelus, vbi quondam Nabal Carmelius fuit, & nunc villa est Carmelia nomine decimo lapide oppidi Chebron, vergens ad orientalem plagam, vbi & Romanum praesidium est positum.* *. Quum *vergere* ad *orientalem* plagam dicitur, non negatur situs australis, sed illum ab Hebronis meridiano in ortum declinare paullo, indicatur.

CLVI.

De Maon idem cum Eusebio: *Maon in tribu Iuda, contra solis ortum in Daroma.* Daroma autem est Iudaeae pars australis, siue extrema, in meridiem quae vergit: in quo tractu quae ad occasum erant, Aegyptum spectabant; quae ad ortum, Arabiam; media, Idumaeam. Non longe igitur Maon a Zoar siue Segor fuit, & a lingua lacus Asphaltitae.

CLVII.

Ziph siue *Siph* in Iudae tribu oppidum geminum: alterum Idumaeae obuersum in tractu Iudaeae australi, Iosuae XV, 24: de quo Hieronymus dixit, in finibus *Eleutheropoleos* esse, ad quod Bonfrerius cetera verba Hieronymi, quae turbato ordine posita sunt, referri vult, *in octauo milliario Chebron contra orientem*; quae censeo alteri oppido eiusdem nominis conuenire, quod propius ad bituminis lacum, quam Hebron, vergit, ideoque *contra orientem* illius dicitur situm esse. Ab hoc solitudo cognominatur, *Desertum Ziph*, in qua Dauid latitauit I Samuel. XXIII, 14, & XXVI, 2.

* Ergo in Notitia dignitatum Imperii *equites scutarii Illyriciani Chermulae* memorantur.

Situm autem ita in orientem ab Hebrone erat, vt longius vna in meridiem declinaret: quia prope Carmelum fuit, de quo iam diximus. De solitudine Hieronymus: *Ziph, mons squalidus vel caligans siue nebulosus:* pars illius longi deserti. Atque hic forte mons est ille, de quo 1 Sam XXIII, 14 dictum est: *Dauid mansit in monte, in solitudine Ziph.* Oppidi Ziph incolæ זפים, Gr. Ζιφαῖοι, id est *Siphenses*, ibidem commate 19 dicuntur.

CLVIII.

Iam ipse *lacus Asphaltites*, siue *Mare mortuum*, terminus Iudææ ab ortu, adeundus & visendus est. Fuit olim amœnissima planities, quam Iordanes fluuius rigabat: inde in sinum Arabicum, vt probabile est, se effudit. Euersione autem vrbium factum, vt sisteret lapsum, & in ruinis illarum stagnaret. * Nomen a bitumine est, quod ἄσφαλτον Græci vocant: nec vero illud vnius formæ aut generis. Iosephus Ἀσφαλτῖτιν vocat, *Asphaltitin*, feminco modo, quia vox λίμνη, *lacus* vel adposita est, vel subaudita. Lib. I Antiq. cap. X τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανιθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν, ἡ λεγομένη Ἀσφαλτῖτις, *Sodomitarum vrbe euersa, vallis illa palus facta, quæ dicitur Asphaltitis.* ** Idem lib. IV de Bello cap. XXV extremo ἐκπλησθῆναι τῶν σωμάτων καὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην, *vt etiam Asphaltitis palus corporibus impleretur.* Et mox, μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος, *vsque ad Asphaltitin*, suppresso lacus nomine. Et Diodorus Siculus lib. XIX cap. XCVIII *Demetrius castra metatus est* πλησίον τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης, *prope lacum Asphaltitin.* Atque ita etiam Suidas & Hesychius. Quod vero latini *lacum* plerumque dicunt, non paludem; genus vocabuli proprii immutant, & ex ὁ Ἀσφαλτίτης, *Asphaltites* formant. Plinius lib. V cap. XV *Iordanes accolis se præbens, velut inuitus Asphaltiten lacum, dirum natura, petit.* Et cap. XVI *Asphaltites nihil præter bitumen gignit; vnde & nomen: nullum corpus animalium recipit; tauri camelique fluitant.* Et Solinus cap. XXXV *Asphaltites gignit bitumen: animal non habet: nihil in eum mergi potest.*

2. Tritum nomen est etiam *Maris mortui.* Iustinus lib. XXXVI cap. III *In ea regione lacus est, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem mortuum mare dicitur.* Et Pausanias Eliacor. I cap. VII αὐτὸς οἶδα Ἰορδάνην λίμνην Τιβερίδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν, καλουμένην Θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἐσιόντα, καὶ ὑπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλούμενον. ἡ δὲ Θάλασσα ἡ νεκρὰ πάσχει παντὶ ὕδατι ἄλλῳ τὰ ἐναντία. *Ipse vidi Iordanum, qui lacum Tiberidem dictum percurrit, deinde in alterum lacum, cui Mare mortuum nomen est, ingredi & in ea consumi. Mare autem mortuum diuersam a ceteris aquis naturam habet.* Et Hieronymus in Ezech. XLVII, 8 *Intrant* [aquæ] *mare orientale, mare videlicet mortuum, in quo nihil poterat esse vitale; & mare amaris.*

* Sed si iam antea *planities Iordani* dicta est illa regio, quod ex Genes. XIX, 29 & XIII, 10, adparet: ante Sodomæ euersionem cursus fluminis impeditus intelligitur, & stagni naturam induisse, quod sensim & absorberetur & exhalaretur. Ac fortassis *Bela* ideo nomen hoc sustinuit, quia ibi Iordanus absorbebatur.

** Hanc Iosephi suspicionem non esse verisimilem, Relandus ostendit Palæstin. tom. I p. 254 sqq. Cui nos adiumentum attulimus e sacris & profanis scriptoribus tom. IV Monumentor. XXIX pag. 263. Auctoritatibus ibi adlatis addi poterit Isidorus Orig. XIV c. 3.

amariſſimum, quod Græce λίμνη ἀσφάλτυ, id eſt ſtagnum bituminis, vocatur. Scripturæ ſacræ *Mare ſalis*, ſiue *ſalſum* eſt. Vide Geneſ. XIV, 3 Numer. XXXIV, 3, 12, Deuteron. III, 17, Ioſuæ III, 16, XII, 3, XV, 2, XVIII, 19. Vnde Hieronymus de Locis: *Mare ſalinarum, quod vocatur Mortuum, ſiue Aſphalti, id eſt bituminis, inter Hiericho & Zoaram.*

3. Magnitudo lacus ſecundum Plinium lib. V cap. XVI *longitudine excedit centum* M. *paſſuum: latitudine maxima* XXV implet: *minima ſex.* Ioſephus contra lib. IV de Bello cap. XXVII ταύτης τῆς λίμνης μῆκος μὲν ὀγδοήκοντα καὶ πεντακόσιοι ϛάδιοι, καθὸ δὴ μέχρι Ζοάρων τῆς Αραβίας ἐκτείνεται· εὖρος δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. *Lacus huius longitudo quingentorum & octoginta ſtadiorum eſt; nam vſque ad Zoara Arabiæ extenditur: latitudo centum quinquaginta ſtadiis patet.* Quæ haud dubie menſura eſt verior, quam illa altera Plinii. Verior etiam, quam illa Diodori Siculi dicto lib. XIX cap. XCVIII, cui μήκει παρεκτείνυσα ϛαδίυς μάλιϛά πυ πενταχοσίυς· τῷ δὲ πλάτει περὶ ἑξήκοντα, * *longitudine extenſus* [lacus eſt] *maxime ſtadiis quingentis: latitudine circiter ſexaginta.* In extremo auſtro ſinum habet, qui a figura *lingua* vocatur Ioſuæ XV, 2, cap. XVIII, 19. Etiam oppoſita in ſeptemtrione pars, vbi Iordanem lacus recepit, a ſimili figura dicitur *lingua* Ioſuæ XV, 5, vt æſtuaria maiorum fluminum ſunt, antequam mari ſe infundant. λοφία, *ceruix*, eſt Græcis interpretibus.

4. De lacus ſterilitate, grauitateque aquarum, præter auctores ſupra nominatos Tacitus lib. V Hiſtor. cap. VI *Lacus* [qui Iordanem retinet] *immenſo ambitu, ſpecie maris, ſapore corruptior, grauitate odoris accolis peſtifer, neque vento impellitur, neque piſces aut ſuetas aquis volucres patitur. Incertum vnde, ſuperiacta vt ſolido feruntur: periti imperitique nandi, perinde attolluntur. Certo anni, bitumen egerit: cuius legendi vſum, vt ceteras artes, experientia docuit.* cetera bituminis legendi ibidem vide.

5. Tæter hic & peſtilens lacus fuit olim amœniſſima planities, quam Iordanes riguit; multis habitata ciuitatibus: quarum quinque ſacer ſcriptor nominat, e quibus quatuor maiores cæleſti igne deletæ ac funditus euerſæ ſunt: quinta, quæ minima, precibus Loti ſeruata. *Pentapolis* Iordanis dicta fuit Sapientiæ cap. X, 6 vbi καταβάσιμον πῦρ πενταπόλεως. *Pentapoleos ignis cælo delapſus* memoratur. Erant autem *Sodoma, Gomorrha, Adama, Zeboim*, quæ ſimul cæleſti incendio terræque concuſſione perierunt: quæ reliqua fuit *Zoar*, a paruitate ita dicta fuit, ** ſi cum ceteris compararetur, Geneſ. XIX, 22, licet etiam ſuum regem habuerit, cap. XIV, 2. quo tempore *Bela* nominata fuit, deinde ab excidio ceterarum *Zoar*, vti ex dictis locis Geneſ. XIV, 2 & 8, & cap. XIX, 22 manifeſtum eſt. Et alia eidem nomina tribuuntur, *Saliſſa* ab Hieronymo Quæſt. in Geneſ. XIX, neſcio vnde, niſi quod ad Ebræorum ibi traditionem prouocat: *,* aut

* *Αὕτη ἔχει τὸ μὲν μῆκος ϛαδίων ὡς πεντακοσίων, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἑξήκοντα.* Diodorus II p. 131.

** Ita tamen vt quia paruitate ſua cohiberet & reprimeret iram DEI Loto gratiam ſuam declaraturi, repreſſæ iræ notio & vis non omnino excludatur & oblitteretur.

, Hi fortaſſe compoſuerant nomen hoc ex אשא & סליח, propterea quod oppidulo iſti *exuſtio ſuſtas condonata.*

ex 2 Reg. IV, 42, vbi *Baalsalissa* Bonfrerius per metathesin ex *Belasalissa* putat factum esse. * Ceterum *Zoar*, pro varia pronuntiatione litteræ ע, Septuaginta interpretes exprimunt Σηγώρ, & Hieronymus ac Vulgatus *Segor*.

CLIX.

Hanc Tabulæ vulgares alieno loco positam habent, sicuti etiam Sodomam & ceteras: quum tamen *Zoar* ** satis certo definiri, & ex eius loco de Sodoma etiam iudicari possit. Hieronymus cum Eusebio suo in *Mare salinarum*, longitudinem maris mortui definit ita, vt sit μεταξὺ Ιεριχοῦς καὶ Ζοαρῶν, hoc est, vt Hieronymus vertit, *inter Hiericho & Zoaram*. Quemadmodum vero Hiericho ab septemtrione illi obiacet; ita Zoaram a meridie adiacere lacui necesse est. Consentit Iosephus verbis supra prolatis ex lib. IV de Bello cap. XXVII, *longitudo lacus* [Asphaltitæ] est IↃLXXX *stadiorum*, καθὸ μέχρι Ζοάρων Αραβίας ἐκτείνεται, *secundum quem vsque ad Zoara Arabiæ extenditur.* Arabia autem Petræa est, quæ a meridie Iudææ erat obiecta & contermina. Atque ita lamentationes Moabitarum dicuntur in Zoar, id est trans lacum bituminis exaudiri Esa. XVI, 5, & Ierem. XLVIII, 34, quia Moab post illius lacus partem inferiorem est. Ex quibus elucet, *Zoar* siue *Segor* ad extremum lacus a meridie fuisse: *** quod etiam non obscure ex Genes. XIII, 10 colligitur. Meminit eius etiam Stephanus Byzantius, aut illius breuiator: ἐστι καὶ κώμη μεγάλη, ἢ φρούριον ἐν Παλαιστίνῃ ἐπὶ τῇ Ασφαλτίδι καλουμένῃ θαλάσσῃ Ζόαρα, οὐδετέρως, *Est & magnus vicus aut castellum Palæstinæ ad mare quod Asphaltis* [sic scriptum est] *vocatur, Zoara, neutro genere.* Addit, huc Lotum ex Sodomitica ruina confugisse. Romani præsidium ibi habuerunt. Notitia Imperii sub Duce Palæstinæ: *Equites sagittarii indigenæ Zoaræ.*

CLX.

Hinc de situ *Sodomæ* iudicari potest, quam plures Tabulæ in summo lacus loco habent, sed falso. Fuit enim Zoaræ vicina adeo, vt ex illa Lot in Zoaram tantillo spatio confugere potuerit, quantum est inter initium auroræ ac ortum solis. Infimo ergo loco in lacu est Sodoma scribenda, paucis a Zoara milliariis, & fortasse non vltra sex. † Confirmat in voce Εγγάδα Stephanus chorographus: Εγγάδα κώμη μεγάλη πλησίον Σοδόμων Αρα-

* Sed hoc difficilius est ad credendum. Quæ sunt enim rationes ad eam rem persuadendam idoneæ?

** Græce Ζόαρα & Ζόαρα, & plurale neutrum.

*** Ita tamen, vt magis ad orientale latus spectaret, quam ad occidentale. Nam Eusebius scribit, *Luith* inter *Areopolin* & *Zoara* intercedere, & vicum Moabitidis *Bennamarem* ad septemtrionem Zoaræ esse. Quum autem Moabitis sit ad ortum lacus Asphaltitæ: etiam Zoara eo vergere censenda est, quod ad septemtrionem eius loca Moabitica fuerint. Roland. Ipsa etiam oppositio Hierichuntis & Zoaræ, inter quæ oppida mare Mortuum interiectum fuit, Relandi opinioni fauere videtur.

† Immo quum aurora iam exilteret, Lotus exire Sodoma necesse habuit Genes. XIX, 15. Et quum sol exoriretur: Lotus Zoaram ingrediebatur. Genes. XIX, 23. Atque vxor Loti etsi nec restitisset, nec recessisset, sed oculos modo retorsisset: ob vicinitatem dire igne adflata periit. Genes. XIX, 26. Tantum autem periculum euaserunt, qui oculis a tanta fulgurum & odorum peste euersis in anteriora decurrebant contentius.

Ἀραβίας; *Engada*, inquit, *est vicus magnus, Sodomis Arabiæ vicinus.* Arabiæ sic est, vti iam ex Iosephi positione fuit Segor siue Zoar, quia in confinio sunt Arabiæ Petrææ. Idem in hac ipsa voce: *Σόδομα μητρόπολις ἦν τῶν δέκα πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ καταστραφεισῶν. Sodoma metropolis erat decem vrbium, quæ in Asphaltitide lacu subuersæ sunt.* Quinque numerauit diuinus scriptor Genes. XIV, 2, 8, & in iis Sodomam primo loco: ceteræ erant Gomorra, Adama, Zeboim & Bela siue Zoar: vnde *πεντάπολις, pentapolis* Sapient. x, 6 nominatur. Vnde vero denarius chorographi numerus sit, equidem ignoramus: nisi minora oppida, quæ subiecta maioribus fuerint, ex traditione quadam adnumerauit.

CLXI.

Reliquarum locus est incertior, quam Sodomæ ac Zoaræ siue Belæ. Situs itaque illarum sola coniectura nititur. *Gomorram* cum Sodoma coniungimus a septemtrione, quia vbique cum illa in diuinis litteris est proxime coniuncta, Genes. x, 19, cap. XIII, 19, XIV, 2. Deuteron. XXIX, 23, vt de euersionis historia taceam, in qua tantummodo Sodoma & Gomorra memorantur, quia haud dubie maiores potentioresque ceteris fuerunt, etiam sceleribus superiores. Reliquas eo ordine statuendas putamus, vt Zeboim sit suprema & propior ostio Iordanis: hanc inter & Gomorram media Adama. Sic enim recensentur, seruato hoc ordine, Genes. x, 19, XIV, 2,8, Deuter. XXIX,23, a meridie, vt videtur, in septemtrionem enarratione facta: Fuisse vero & has postremas, *Adamam* & *Zeboim*, vna cum Sodoma & Gomorra euersas, clare proditum est Deuter. XXIX, 23 & Hoseæ XI, 8.

CLXII.

Quod vero Iordanes in hoc lacu conditur, de eius cursu pauca supra illa, quæ sparsim diximus, videntur adiicienda, aut potius repetenda. Plinius lib. v cap. XV *Iordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ: amnis amœnus, & quatenus locorum situs patitur, ambitiosus, accolisque se præbens, velut inuitus Asphaltiten lacum dirum natura petit, a quo postremo ebibitur, aquasque laudatas perdit pestilentibus mixtas. Ergo vbi prima conuallium fuit occasio, in lacum se fundit, quem plures Genesaram vocant.* Et Tacitus lib. v Histor. cap. VI *Idem* [Libanus] *amnem Iordanem alit, funditque. Nec Iordanes pelago accipitur, sed vnum atque alterum lacum integer perfluit: tertio retinetur.* Solinus sua ex Plinio hausit, quæ tradit cap. XXXV, *Iudæa illustris est aquis: sed natura non eadem aquarum omnium. Iordanes amnis eximiæ suauitatis. Paneade fonte demissus regiones præterfluit amœnissimas: mox in Asphaltiten lacum mersus, stagno corrumpitur.* Sed de fontibus Iordanis supra ex Iosepho distinctius clariusque fuit actum.

2. De *traiectu* Iordanis aliquid notandum, quippe non vno loco ille transibatur. Non autem dubitandum, singulis oppidis aut vicis, in ripa positis aut prope illam, suum priuatæ vtilitatis caussa traiectum fuisse, per cymbam videlicet, sine ponte, cuius rarior in hac regione vsus fuit: de

hisce

hisce vero iam non agimus, ſed de publicis traiectibus, ſeu nobilioribus, qui ad regiam aliquam tritamque viam pertinebant. In minore Iordane, inter Samochoniten lacum & Geneſariticum, traiectus fuit in via Damaſcum ferente, vbi poſterioribus ſæculis pontem ſcriptores memorant, quem *pontem Iacobi* adpellant. Fuit etiam *pons* infra lacum Geneſaret *ad Chammatham* ſiue thermas Tiberienſes, quo ex inferiore Galilæa in Peræam tranſibatur. Sed ſupra de illo quoque actum fuit tranſitu, quum Galilæam & Capernaum explicaremus. Quod vero *Scythopolis* remotior a lacu fuit, ſuumque agrum maxime trans flumen in Peræa habebat; ſine dubio vel pontem habuit, vel frequentem nauigio alium traiectum. Tandem fuit etiam *traiectus Hierichuntinus*, cymba, vt videtur, factus; de quo 2 Samuel. XIX, 18.

CLXIII.

Hieroſolymam hactenus, & quæ proxime adiecta ſunt, cum latere Iudææ orientali, ſiue quod lacum Aſphaltiten ſpectat, perluſtrauimus, nunc in *mediterraneam Iudæam*, quæ a mari æque & a lacu reductior eſt, ingrediemur. In ſeptemtrione ac Beniaminis limite fuit prima *Kiriathiearim*, quaſi ciuitas ſiluarum, tribus Iudæ, cui adſcribitur Ioſuæ XV, 9 & 60. Dicta fuit etiam *Baala*, * ibidem commate 9, & *Kiriath Baal*, commate 60, & c. XVIII, 14. Hieronymus de Locis cum Euſebio ita poſitionem eius definiuit: *Cariathiarim, quæ & Cariathbaal, ciuitas ſaltuum, vna de vrbibus Gabaonitarum pertinens ad tribum Iuda, euntibus ab Aelia Dioſpolim in milliario nono.* Sic legendum *nono*, non, vt in libris eſt, *vno;* quia Euſebius, quem expreſſit Hieronymus, κειμένη ἀπὸ σημείων θ' Αἰλίας, *ſita nono lapide ab Aelia.* Quod vterque in voce *Baal* confirmauit. *Baal*, inquiunt, *hæc eſt Cariathiarim, id eſt villa ſiluarum, in tribu Iuda; & eſt vsque hodie vicus deſcendentibus ab Aelia Dioſpolim, Cariathiarim,* ἀπὸ σημείων δέκα, *in decimo milliario.* Paruum hoc diſcrimen, nec inſolitum in locorum diſtantiis, arguitque terminum inter nonum ac decimum fuiſſe lapidem. In hac vrbe aliquamdiu Arca fœderis ſtetit, poſtquam recepta a Philiſtæis fuerat. 1 Samuel. VII, 1, 2.

CLXIV.

Vicina huic in occaſum fuit *Bethſemes*, quaſi Solis ciuitas ſeu Heliopolis, quod ex eadem Arcæ fœderis hiſtoria clarum eſt; ſita inter Accaron Philiſtæorum, & Kiriathiarim, quia ex Bethſemes deducta arca fuit in Kiriathiarim, 1 Sam. VI, 20, 21, VII, 1. In eodem argumento Ioſephus lib. VI cap. 11 *deportant arcam* εἰς Καριαθιαρεὶμ, γείτονα πόλιν τοῖς Βηθσαμίταις, *in Kiriathiarim, quæ vrbs vicina Bethſemitis eſt.* Hieronymus de Locis: *Bethſamis ciuitas ſacerdotalis in tribu Beniamin, quæ vsque hodie demonſtratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim in decimo milliario.* At in tribu Iuda cenſetur Ioſuæ XV, 10, & 2 Reg. XIV, 11. Ibi victus & captus rex Amaſia ab Ioas rege Iſraelis, vt eodem cap. XIV, 13 eſt memoratum.

CLXV.

** Sed ſecernenda a *Bala* vel *Baala* Simeonitidis, de qua infra §. CXCVI.

CLXV.

Hinc in boream receſſit *Thimna* ſiue *Thamna*, primum tribus Iudæ, Ioſuæ XV, 57: poſt Danitis contributa, cap. XIX, 43. Hieronymus cum Euſebio: *Thamna, vbi ouees ſuas totondit Iudas; oſtenditur hodieque prægrandis villa in finibus Dioſpoleos euntibus Aeliam in tribu Dan ſiue Iudæ.* Quod vero vicina Philiſtæorum terræ erat, ab his, quamdiu potentes fuerunt, poſſeſſa fuit: vnde etiam Samſonis vxor Philiſtæa fuit. Ademtam Dauidis temporibus, rurſus occuparunt regnante in Iehuda Ahaſo, cum multis ciuitatibus aliis, Bethſemes, Socho, ceteris, 2 Paralip. XXVIII, 18. Inter Iudææ toparchias Ioſephus lib. III de Bello cap. IV numerauit: & lib. IV cap. XXVI *καταστρεψάμενος τὰ περὶ τὴν Θαμνᾶ τοπαρχίαν*, *vaſtans omnia, quæ circa Thamna toparchiam ſunt.* * Plinius lib. V cap. XIV *toparchiam Thamniticam* nominauit.

2. Fuit & alia *Thamna* in Ephraim, vbi Ioſua ſepultus eſt. Ioſephus Antiquit. lib. V cap. I extremo: *θάπτεται ἐν πόλει Θαμνᾶ τῆς Ἐφραίμου φυλῆς*, *Sepultus eſt in Ephraimiticæ tribus oppido Thamna.* Sed hæc in Ioſuæ libro extremo non ſimpliciter Thamna, ſed *Thamathſare* vocatur. **

CLXVI.

Nec oppidi *Gallim* poſitio probari certa poteſt: neque tribus eius ſatis certa. Eſa. X, 30 cum oppidis Beniaminiticis *Laiſa* & *Anathot* coniungitur, quibus videtur vicinum & eiusdem tribus, ſi non Iudæ, fuiſſe. Memoratur etiam 1 Samuel. XXV, 44, ortum inde illum Phalti, qui Dauidis vxorem, Saulis filiam, a patre abreptam, duxerat. Hieronymus de Locis: *Dicitur eſſe quidam Accaron vicus, qui vocetur Gallim.* Si hic vetus Gallim eſt, prope Bethſemes neceſſe eſt exſtitiſſe. ***

2. Et *Laiſa* hæc, cuius iam facta eſt mentio cum Gallim, etiam 1 Maccab. IX, 5 eſt memorata. Ibi Iudas Maccabæus caſtra vltima poſuerat, quum victos hoſtes perſequeretur, inde vſque ad montem, qui iuxta Azotum ſitus eſt, vt ibidem commate 15 eſt traditum. Ex qua hoſtium fuga de ſitu quodammodo iudicatur.

3. Alia fuit *Laiſa* ſiue *Leſem*, quæ Dan a Danitis eſt vocata, ſita in Paneade.

CLXVII.

Beſek, cuius princeps vocatur *Adoni Beſek*, Iudic. I, 5, & oppidum *Beſek*, † ibidem commate 4. In montanis Iudæ fuit, & inde tranſiit exercitus ad oppugnandam Hieruſalem. Adrichomius Beſek poſuit ab occaſu

* Hæc Thamna celebratur a Ioſepho Antiq. XIV, 11, 2, vt potentiſſima.

** Græce Θαμναθσαράχ Ioſ. XIX, 50, XXIV, 30, vbi alia exemplaria habent Θαμναθσάχαρ. Relando inter Antipatrida & Lyddam, certe non longe inde ſita videtur fuiſſe propter narrationem Ioſephi de Bell. IV cap. 4, ſeu ex edit. Haucre. cap. VIII ſ. 1 p. 297. Adde II, 20, 4 pag. 207.

*** Sed eum ab hoc oppido Gallim diuerſum putat Relandus.

† In quibuſdam codicibus Græcis Ζεβὲκ dicta fuit, vt ex Stephano adparet, qui ad Ioſephum prouocat, cuius tamen in Archæol. V, 2, 2 hodie Βεζέκη legitur.

occaſu Bethlehemi: ſed nihil certi definiri poteſt, quia aliam eius mentionem nusquam reperimus.

CLXVIII.

Antequam vero ex ſeptemtrione huius tractus in plagam meridianam, aut ad ea, quæ in meditullio Iudææ erant, deuertamus, de recentiore vrbe *Eleutheropoli*, ad quam Euſebius atque Hieronymus plerarumque ſitum & diſtantiam referunt, conſtituendum prius eſt. Origo eius ignota eſt, * a quonam & quando fuerit condita, aut nouum hoc nomen ſortita. Non exſtat eius mentio, quantum cognitum habemus, ante tempora Chriſtianorum principum: ſed tum vrbs florens erat & celebris adeo, vt Euſebius ac Hieronymus ex illa & Aelia fere omnium oppidorum vicorumque diſtantias ac poſitiones metiantur. Ioſephus autem & Ptolemæus nusquam meminerunt, quod argumento eſt, illorum ætate poſteriorem eſſe. Haud dubie tamen ſub ethnicis imperatoribus fuit conſtituta, quia in Nicæna ſynodo ſubſcripſit Eleutheropolitanus epiſcopus Macrinus. Suidas in Μαριανὸς de ipſo Mariano, qui ſub Anaſtaſio imperatore floruit: *μετῳκήσαντος τοῦ πατρὸς Ἐλευθερόπολιν, μίαν τῶν τῆς πρώτης Παλαιστίνης, patre eius* [Roma] *Eleutheropolin, quæ vna eſt ex Primæ Palæſtinæ ciuitatibus, habitandi cauſſa profecto.* Patria fuit S. Epiphanii, qui natus in Vita dicitur inter Phœnices τῆς περιοικίδος Ἐλευθεροπόλεως, ἀπὸ σημείων τριῶν τῆς αὐτῆς, *in agro Eleutheropoleos, tertio ab illa lapide.* ** Phœnices autem vrbs dicitur ea ratione fuiſſe, qua multi ſcriptores ad Aegyptum vsque Phœnicen protendunt, nec in litore tantum, ſed in iis quoque, quæ litori ſunt propinquiora. Fuit enim procul a mari, ſed minori ab eo diſtantia, quam a lacu Aſphaltite. Meminit eius, auctore Euſebio, Hieronymus in Azecha [Aſeca] Adollam, Anab, Bera, Bethagla, Bethſames, Ceila, Duma, Eglon, Gædur, Iarmuth, Iether, Lachis, Lebna, Maceda, Maſpha, Moraſthi, Socho, Zanoa, Ziph, & alibi: etiam in prophetas commentariis iterum iterumque eius rationem habuit: in Eſa. XXI, 11, & in Obadiæ verſ. 1 & 5; & in Michæam prologo. Et in Vita Hilarionis idem Hieronymus: *mulier quædam Eleutheropolitana.* In Obadiam quidem cum Idumæa coniunxit: ſed laxe Idumæam intelligit, vt omnem auſtralem Iudæam comprehendat: quemadmodum ſupra de Hebrone diximus, fuiſſe vel in illa Idumæa, vel ad eiusdem fines. Sic vero ad Obadiæ comma V ait: *Vt dicamus aliquid de natura loci, omnis auſtralis regio Idumæorum de Eleutheropoli vsque Petram & Hailam* (*hæc eſt enim poſſeſſio Eſau*) *habitatiunculas habet.* Sed nusquam clarius de ſitu eſt proditum, quam Antonini, quod dicitur, Itinerario, linea obliqua ab Aelia Aſcalonem ducta per Eleutheropolin. Sic enim itinere a Neapoli Aſcalonem ordo fert:

Neapoli

* Confer § CC. Nomen a vetuſto חרי *liber*, vel חוריים *Horreis*, quos latine dicere poſſis *liberos*, ducunt Hieronymus & alii. Sed improbabile id etiam Relando viſum eſt.

** Scilicet in vico *Bezanduce.* Sozomen. VI cap. 32.

Neapoli			
Aeliam	M.	P.	XXX
Eleutheropolim	M.	P.	XX
Ascalonem	M.	P.	XXIIII.

Alio a Cæsarea Eleutheropolim per Diospolim, quæ Lydda est, ducitur. Sed numeri eius itineris suspecti sunt: quam ob caussam noluimus integrum transscribere.

2. Male igitur a quibusdam Eleutheropolis putatur Hebron esse, a qua ipse Hieronymus diserte separauit. Cedrenus illorum agmen ducit pag. 26. *θάπτεται*, inquit, *ἐν Χεβρὼν, ἥτις νῦν Ἐλευθερόπολις καλεῖται*, *sepulta est* [Sara] *Hebrone, quæ nunc Eleutheropolis vocatur.* At Eusebius, Hieronymo interprete de Ebr. Locis, sic clare in *Ceila* distinxit: *nunc villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos, pergentibus Chebron, quasi octauo milliario.* Atque ita in tribu Iuda Eleutheropolis fuit, nec vero propior mari Philistæo, aut in regione Philistæa. Hieronymus in Obadiæ comma 19, *De tribu Iuda non solum Eleutheropolim teneant, sed vsque ad maritima perueniant, & Philistim suo imperio subiugent.*

CLXIX.

His ita de Eleutheropoli, quantum fieri potuit, constitutis, ad oppida, quæ inde distantias suas definitas habent, procedimus. Ex septemtrione in austrum versus degressis primum ex memorabilibus occurrit *Aseca*, Græce Ἀσηκὰ, *Asecà*, ad quem vsque locum & vltra Iosua quinque regum exercitus fugauit & cecidit, Iosuæ x, 10. Hanc inter & Socho Philistæi castra habuerunt, quum Dauid Goliathum interfecit. Socho autem secundum Hieronymum nouem millibus aberat in septemtrionem ab Eleutheropoli. Vlterior itaque fuit Aseca & septemtrionalior quam Socho, nec vero longius a Socho remota. Vide 1 Samuel. XVII, 1. Munita fuit & restitit Chaldæis oppugnantibus, Ierem. XXXIV, 7. Hieronymus de illa hæc pauca: *Aseca in tribu Iuda.* Nihil addidit de situ aut distantia. Eius autem tribus fuisse, certum est ex Iosuæ XV, 35.

CLXX.

Makeda siue *Maceda* proxime coniungitur Iosuæ x, 10. *Persequuti sunt eos in via decliui a Bethorone & percusserunt vsque Aseka & Makeda.* Hieronymus de Locis: *Maceda. In hac conclusit Iesus quinque reges in spelunca, quos interfecit cum rege Maceda, quæ fuit in tribu Iuda: & nunc est in octauo milliario Eleutheropoleos contra solis ortum.* Putares in septemtrionem potius, quam in ortum, ab Eleutheropoli hoc oppidum declinare: sed Eusebius quoque πρὸς ἀνατολάς: intellige autem ortum maxime æstiuum & simul in septemtriones vergentem. De spelunca, in quam fugientes quinque reges se abdiderant, ab Iosua sunt protracti & enecati. Vide cap. x, 17, 23, 26. Fuit autem illa non in ipsa vrbe, vt Hieronymi videntur verba referre; sed iuxta illam, quia vrbs post interfectos reges capta, versu 28. Græci interpretes scripserunt Μακηδά: Iosephus autem lib. V Antiquit. cap. 1 Μακχιδὰ, *Macchida.*

CLXXI.

Socho, * inter quam & Aſeka caſtra Philiſtæorum erant, 1 Sam. XVII, 1, gemina fuit, vna in campo, altera in monte, Ioſuæ XV, 35, 48, ſed vicinæ admodum, vt Hieronymus parem vtrique diſtantiam ab Eleutheropoli tribuat. *Socho,* inquit, *in tribu Iuda. Sunt autem vsque hodie viculi duo pergentibus Aeliam de Eleutheropoli in nono milliario viæ publicæ, vnus in monte, alter in campo ſitus, qui Sochot nominantur.* Hic cæſus eſt Goliath.

CLXXII.

Profectus victor Ioſua a Maceda in *Libnam;* a Libna in *Lachis* cap. X, 29, 31. ex quo adparet, Makedam ſeptemtrionalem fuiſſe; Lachis auſtralem; mediam inter has *Libnam,* quæ & *Lebna*, *Lobna* & *Lobana* Latina verſione nominatur. In Iuda vrbs *Libna* fuit, Ioſuæ XV, 42: & ſacerdotalis, cap. XXI, 13, munita, vt ex Sennacheribi obſidione 2 Reg. XIX, 8, Eſa. XXXVII, 8 cognoſcimus. Hieronymus: *Lebna in tribu Iuda ciuitas ſacerdotalis, quam tenuit Ieſus rege illius interfecto. Nunc eſt villa in regione Eleutheropolitana, quæ adpellatur Lobna. Scribit de hac Eſaias.* Igitur prope Eleutheropolim fuit, &, vt Ioſuæ iter, ac reliquarum adiacentium ſitus oſtendit, ab ortu illius, quæ poſtea fuit, Eleutheropoleos.

CLXXIII.

Lachis autem, quam Ioſua poſt Libnam obſedit cap. X, 31, in meridiem ab Eleutheropoli ſeptem millibus paſſuum receſſit. Itidem Hieronymus de Locis, duce Euſebio: *Lachis in tribu Iuda. Sed & hanc cepit Ieſus, rege eius interfecto. Meminit huius Eſaias & Hieremias: & nunc eſt villa in ſeptimo milliario ab Eleutheropoli euntibus Daromam.* Daromam, id eſt in meridiem: Euſebius plenior: πρὸς νότον ἀπιόντων εἰς τὸ Δαρωμᾶν, *ad auſtrum euntibus in Daromam.* Mentio eius eſt non ſolum apud Ioſuam in cenſu vrbium Iuda, cap. XV, 39, verum etiam ſub regibus Iudæ. nam ibi Amaſias rex in Iuda, a rebellibus interfectus fuit, 2 Reg. XIV; & Senacherib rex Aſſyriorum ibi caſtra habuit, vrbemque expugnauit, cap. XVIII, 14, 17, cap. XIX, 8, & Chaldæus exercitus Nebucadnezaris, Ierem. XXXIV, 7.

CLXXIV.

In Daroma etiam, vltra Lachis, fuit oppidum *Eſthemo*, ſiue *Eſthemoah*, tribus Iudæ, Ioſuæ XV, 50, & ſacerdotale, cap. XXI, 14, cui prædam Dauid miſit, 1 Samuel. XXX, 28. Hieronymus de Locis: *Eſthemo ciuitas ſacerdotalis: nunc autem oſtenditur prægrandis vicus Iudæorum in Daroma, qui locus ad Eleutheropoleos pertinet regionem;* Euſebius poſtrema ſic expreſſerat: ἐν τῷ Δαρωμᾷ ὁρίῳ Ἐλευθεροπόλεως.

CLXXV.

Sed in ſeptemtrionem regrediendum eſt, vbi *Ber* ſiue *Bera* obſcurum oppidum, Iudic. IX, 21 ab Hieronymo ita deſcribitur: *Bera, vbi, quum Abimelech Ioathan fugiſſet, habitauit. Diſtat autem vicus Bera ab Eleutheropoli octo millibus ad aquilonem.*

CLXXVI.

* Græce Σοχὼ & Σωχώ. Vide Ioſeph. Antiq. VIII, 10, 1 & VI, 9, 1 edit. Hauerc.

CLXXVI.

Huic Hieronymus proximum locum facit *Gedur*, siue *Gedor* Iosuæ xv,58, quem ipse diphthongo scripsit. *Gædur*, inquit, *in tribu Iuda: hodieque vocatur Gedrus vicus prægrandis in decimo milliario Diospoleos pergentibus Eleutheropolim.* Itinerario autem inter Diospolim & Eleutheropolim distantia est xviii M. P. qui numerus si saluus esset, bene rationes nobis constarent. At supra dubitauimus de illo, & forte xxviii, saltem xxiiii legendum est: quo posito, paullo longius Gedur in septemtrionem, quam Bera, recedet. Sed pretium non est de obscuris litigare oppidulis.

CLXXVII.

Fuit prope Eleutheropolim etiam *Iarmuth*, siue *Iarimuth* seu *Ierimoth*, * Iosuæ xv,35 etiam in oppidis tribus Iudæ censum. Hieronymus: *Iarimuth ciuitas, quam subuertit Iesus, in tribu Iuda, quarto distans ab Eleutheropoli lapide iuxta villam Esthaol.* Vltimis vocibus plaga designatur occidentalis, quia Esthaol in tribu Dan fuit, quæ Eleutheropolim ab oriente adpositam respexit.

2. Aliud huius nominis oppidum in tribu Issachar fuit, Ios. xxi,29.

CLXXVIII.

Ab occasu deinde, sed in austrum magis vergente, fuit *Hazor*, siue *Asor*, Græce Ἀσὼρ, in tribu Iuda, Iosuæ xv,23, ** sed in finibus Ascalonis, vt Eusebius & Hieronymus obseruarunt. Et *Hazor Hadata*, siue, vt bene Græci verterunt, Ἀσὼρ ἡ καινὴ, *Asor noua*, Iosuæ xv,25. Et Gazam versus milliario decimo *Bethagla*, siue *Beth-hagla*, quæ Hieronymi & Eusebii sententia est, quia ibi vicus sit *Agla* nomine: quamobrem Hieronymus [non autem Eusebius] Bethagla censet in tribu Iuda. At Iosuæ xviii,21 oppidis Beniamin adscribitur: nec Iosuæ xv,6 censetur in Iuda, sed terminus septemtrionalis Iudæ in oppido Beniaminitico notatur. Hoc vero damus libenter, Eusebii ætate vicum, cui Agla nomen, in decimo milliario ab Eleutheropoli Gazam versus fuisse.

CLXXIX.

Etiam propinqua vrbi Eleutheropoli fuit *Mizpe* siue *Maspha*, sed in aliam plagam vergens, septemtrionis vel simul orientis. Hieronymus enim cum Eusebio: *Est & alia nunc Maspha in finibus Eleutheropoleos contra septemtrionem pergentibus Aeliam, pertinens ad tribum Iuda.* In hac tribu censetur Iosuæ xv, 38. Sunt eius nominis & alia oppida, sed in diversis tribubus.

CLXXX.

In hunc occasum etiam declinauit oppidum *Cedron*, Κεδρὼν, quod rex Anti-

* Putatur eadem ac *Ramoth* & *Remeth*. Vide Ios. XIX, 20, X, 3, 5, 23, Nehem. II, 29. Reland.

** Relandus putat nomen huius vrbis קריות, & cognomen חצרון fuisse. Et ab illo איש & קריות nomen discipuli illius Iesu, Iudæ Ischariothæ, conflatum fuisse. Sed satius est, vt vtrumque nomen ad constituendum vrbis nomen necessarium putetur, vt apud nos in *Ludwigstadt*, *Carlsruhe*, *Freudenstadt* neutrum nomen satis est ad denotandum oppidum.

Antiochus emuniri iussit, 1 Maccab. xv, 39, ad quam vrbem vsque Syri victi fugati sunt, cap. xvi, 9, atque εἰς τοὺς πύργους τοὺς ἐν ἀγρῷ Ἀζώτου, *in munimenta, quæ in agro Azoti erant.* Ex quo situs quodammodo Cedronis cognoscitur, circa viam fuisse, quæ Azotum versus ex Iudæa superiore ferebat. Eodem bello exusta Cedron ab Iudæis fuit.

CLXXXI.

In ortum solis propinquum Eleutheropolis habuit oppidum vel vicum *Morasthi*, * patriam prophetæ Michææ, quod non modo ipse de se testatur cap. 1, sed Ieremias etiam cap. xxvi, 18, vbi Græci, Μιχαίας ὁ Μωρασθίτης, *Michæas Morasthita.* Hieronymus præeunte Eusebio: *Morasthi, vnde fuit Michæas propheta. Est autem vicus contra orientem Eleutheropoleos.* Non longe absuisse, Hieronymus idem in Michæam prologo significat: *ad Michæam*, inquit, *de Morasthi: qui vsque hodie iuxta Eleutheropolin vrbem Palæstinæ haud grandis est viculus.* Dum *iuxta* dicit, propinquitatem ostendit.

CLXXXII.

Vlterior eiusdem plagæ orientalis erat *Ceila* siue *Kegila*, Ebr. קעילה, Gr. Κειλά. Hieronymus: *Ceila in tribu Iuda, vbi quondam sedit Dauid: & nunc villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos pergentibus Chebron, quasi octauo milliario, in qua sepulcrum demonstratur.* Iosuæ xv, 44 in vrbibus Iuda recensetur, & in Dauidis historia 1 Samuel. xxiii memorata est sæpius.

CLXXXIII.

Prope hinc absuit, sed paullo longius ab Eleutheropoli, oppidum *Adollam* siue *Odollam*. Eusebius Hieronymo interprete: *Adollam in tribu Iudæ, & vsque hodie vicus non paruus ad orientem Eleutheropoleos in decimo eius milliario hoc nomine vocatur.* Eius mentio est Genes. xxxviii, 1, 12; Iosuæ, xv, 35 in oppidis Iuda, & cap. xii, 15 eius rex ab Iosua victus cæsusque refertur, & 1 Sam. xxii, 1, Dauid in spelunca iuxta hanc vrbem dicitur latitasse. Quædam versiones distinguunt *Adollam* & *Odullam*: sed in Ebræo vbique scriptura eadem *Adûllam:* Græca Ὀδολλάμ.

CLXXXIV.

Eglon etiam in hoc tractu fuit, quam Eusebius male dixit eamdem esse quæ Odollam: verius scripsisset vicinam esse. Etenim distincta oppida fuisse ex Iosuæ xv, 35 & 39 clarum est. Rex eius in illis quinque fuit, quos vno prœlio Iosua prostrauit, cap. x, 3, 5, ac rege cæso ipsam vrbem cepit ac deleuit, atque ab Eglone exercitum aduersus Hebronem; ibidem commate 34 & 36, vnde de situ iudicari potest, quam Eusebius decem, Hieronymus duodecim millibus ab Eleutheropoli contra orientem fuisse tradidit, idque similius vero est, quam numerus Eusebianus, a quo littera videtur excidisse.

CLXXXV.

* *Moreschet* potius, vnde gentile *Morasthi.* Moreschet autem cum Mereſa non confundi vult Relandus ex Mich. I, 14, 15.

CLXXXV.

In hoc tractu, ſed ignotum, qua eius parte, fuit *Aphec* ſiue *Apheca* tribus Iudæ, Ioſuæ XV,53, quia cum Hebrone coniungitur hoc ordine: *Bethtaphua, Apheca, Humta, Kiriath Arba, quæ eſt Hebron.* Bis Philiſtæi, contra Iſraelitas bellum gerentes, caſtra poſuerunt ad *Aphec*, 1 Samuel. IV, 1, & cap. XXIX, 1. Prius bellum in tribu Iuda geſtum eſſe nemo dubitat, vbi Iſrael caſtra oppoſuit ad *Ebeneſer*; de quo loco & nomine eius cap. VII, 12 eſt traditum. Quamquam vero hæc loca propinquiora Philiſtæorum regioni erant, ad quæ ex prœlio refugerunt: potuerunt tamen a meridie adſcendere per Daromam, quam Hieronymus vocat, vt in tribu Iuda bellum gereretur.

CLXXXVI.

Beth Taphua, quam Ioſua coniunxit, etiam incertæ poſitionis eſt: & Hieronymi ſeu Euſebii *Bethaphu* ita obſcure deſcriptum eſt, vt nihil inde lucis ad noſtrum locum adferatur: vt de merido in loci vocabulo, ad quem referunt, taceam, quod Euſebio Ῥεφία, Hieronymo *Raphaim* eſt. Alterius belli locus, *Aphec*, eſt dubius, quia oppoſita Iſraelitarum caſtra *ad Ain in Iezrael*, quod Græci interpretes ad vallem Iezrael adducunt Endor vel Nain, pro lectionis diuerſitate, ſubſtituentes. Bonfrerius autem in Iuda & hoc bellum geſtum eſſe exiſtimat, quia & ibi *Iezrael*, Ioſuæ XV, 56; & *Ain*, oppidum Leuitarum, Ioſuæ XXI,16, ex Iuda Simeoni tributum, cap. XV,32 & XIX,7, de quo dubie Hieronymus vel quatuor millibus ab Hebrone, vel, ex alio codice, nono lapide ab Hebrone in Daroma, veſtigia inueniſſe tradidit. Sed aliud omnino eſt, procul ab Hebrone poſitum, quia Ioſ. XIX, 7 cum Ether, Aſan & Rimon iungitur.

CLXXXVII.

Nunc ad ea, quæ Simeoni ex Iuda tributa ſunt, in auſtrum æque, vt occidentem, vergentia progredimur. *Ziklag*, ſeu *Ziclag* prima eſt, Ebræis צקלג, Græcis Σικελάγ ſiue Σικελέγ: Vulgato interpreti *Siceleg*: Hieronymo praue Sicelech; quia Euſebius, quem ſequitur, Σικελάγ. Sed Ioſephus Σίκελλα & Σεκέλλα vtroque genere: lib. VI Antiquit. cap. XIV Dauidi dedit κώμην τινὰ Σεκέλλαν καλουμένην, *vicum quemdam Secellam dictum:* & cap. XV, εἰς Σίκελλα, *ad Sicella:* & mox, ἐν Σικέλλᾳ, *in Sicella.* Ex Iuda Simeoni tributa, Ioſuæ XV, 31, cap. XIX, 5, at in Philiſtæorum poteſtate ad Dauidis vsque tempora manſiſſe videtur, 1 Samuel. XXVII & XXX. Poſitionis rationes hæ ſolæ conſtant, quod in Simeonitide, & ad Philiſtæorum fines: addit Euſebius ἐν Δαρωμᾷ, *in Daroma*, hoc eſt auſtrali Iudææ parte.

CLXXXVIII.

Coniuncta fuit *Horma* ſiue *Harma*, in eadem tribu, Ioſuæ XIX, 4. Hieronymus *Erma* & *Arma* ſcripſit. An idem locus ſit, vbi rebelles Iſraelitæ victi Numer. XIV, 45, & Chananæi poſtea ſuperati Numer. XXI, dubitamus. Videtur tamen Bonfrerio eſſe, qui propterea in meridiem admodum deduxit.

CLXXXIX.

CLXXXIX.

Simeonis & *Athar* fuit, Ebr. *Ether*, Iof. XV, 42, & cap. XIX, 7, ex Iuda huic tribui adfcripta. Græci Αθὲρ & Εθέρ.

CXC.

Fuit & *Athach* eodem tractu, cui Dauid partem prædæ transmifit, 1 Samuel. XXX, 30, quam & Athar eamdem putat Bonfrerius, quia vtrobique cum *Afan* coniungatur, & in aliis hominum vrbiumque vocabulis præfertim in tanta temporum diuerfitate non nunquam elementum permutetur; quum cetera [illegible] & [illegible] conueniant.

CXCI.

Afan autem Iofuæ XIX, 7 feu *Cor Afan* 1 Sam. XXX, 30 vicinum fuit fuperiori Ether: adeoque diuerfum a Beth Afan Hieronymi, quem *vicum* dicit *nobilem* in decimo quinto ab Aelia milliario: addit Eufebius (in *Afan* vterque) πρὸς δυσμὰς, *ad occafum:* etiam *fedecim* milliaria, non quindecim, numerauit. Sed eo vsque Simeonitis tribus non pertinuit; nec oppida eius ab Aelia, fed ab Eleutheropoli funt metienda. Fuit antea tribus Iudæ, Iof. XV, 42: Simeoni poftea tributa, cap. XIX, 7 & facerdotalis, 1 Paralip. VII, 59.

CXCII.

Contendit Bonfrerius in Iofuæ XXI, 15 commentario, eamdem effe *Afan* & *Ieta* fiue *Iuta*, quia vbi Ietæ mentio fit, nulla habeatur Afani, & vbi Afan, ibi non memoretur Ieta: & prouocat ad Iofuæ XV, 55, XIX, 7, & 1 Paralip. VII, 59. Sed fallitur. nam & vno loco, quo Iudæ vniuerfa oppida enarrantur, vtrumque, vt diuerfa oppida, leguntur *Afan* & *Iuta*, videlicet Iofuæ XV, 42 & 55. Ebr. *Iuta* eft; & *Iïta* Iof. XXI, 15. Vulgatus ibi *Iota* habet; hic *Ieta:* & Græci Ιεττά: vt videatur Eufebii Ιεττὰν, Hieronymi *Iethan* effe, quod decimo octauo lapide ab Eleutheropoli in Daroma ponunt. Nec vero crediderim in Simeonis tribu fuiffe, quia cum remotioribus inde, Maon, Carmel, Siph componitur dicto cap. XV, 55. nec cap. XIX in vrbibus eius connumeratur. Sacerdotalis fuit Iofuæ XXI, 15; & Iettan Eufebii, feu Iethan Hieronymi, vt ipfi referunt, fuit facerdotalis: quo probabilius fit Iuta feu Ieta, & Iettan eamdem fuiffe. *

CXCIII.

Fuit & *Etam* Simeonitidis, 1 Paralip. IV, 32, quæ cum Afan, Ether, Rimon coniungitur, vt in vicinia illorum fuiffe neceffe, faltem perquam fit probabile. Videtur Samfonis petra *Etam* effe, Iudic. XV, 8: poftea ædificata in vrbem & munita, 2 Paralip. XI, 6. Itidem Bonfrerio videntur eadem ciuitas Etam & Athar, quia fociæ & vicinæ, cum quibus componantur, fint eædem. At maior, quam vnius elementi, diffonantia. illa enim עיטם Ebraice; hæc עתר *Ether* fcribitur.

CXCIV.

* Hanc *Iutam* intelligi putat Relandus Lucæ I, 39, quamuis ט per Δ fit expreffum. Nam litteræ eiusdem inftrumenti permutationem amant. Sic Hieronymus *Arath* fcribit, quod Num. XXI, 1 *Arad*.

CXCIV.

Rimon autem siue *Rimmon*, seu *Remmon*, antea in tribu Iuda, Iosuæ XV, 32, post Simeoni tributa, cap. XIX, 7. Vocatur Nehem. XI, 29 *En Rimmon*. Hieronymus in hoc loco nugatur. Alia Rimmon erat in Zabulon, Iosuæ XIX, 13.

CXCV.

In tribu Simeonis fuit etiam *Bersabe*, * Iosuæ XIX, 2, non solum tribus suæ, aut Iudææ, sed omnis terræ Israeliticæ australis terminus, vt ex trita formula, *a Dan ad Bersabe*, manifestum est, Iud. XX, 1, & 1 Samuel. III, 20; ac 2 Sam. III, 10, cap. XVII, 11; XXIV, 2, & 1 Reg. IV, 25. Patriarcharum habitatio fuit, Abrahami, a quo nomen accepit, Genes. XXI, 31, 33, & Isaaci, Genes. XXVI, 23, cap. XXVIII, 10. Vox ipsa sonat *Fontem iurisiurandi*, quem Abraham effoderat, sibique fœdere ac iurisiurandi religione vindicauerat ab iniuriis Philistæorum. Fons deinde oppido nomen dedit. Eusebius & Hieronymus de Locis tradunt, suo tempore castrum & grandem vicum superfuisse hoc nomine, vicesimo ab Hebrone milliario in austrum. Minus sibi hæ constant rationes, quum non ab Hebrone, quæ in orientem vergit, ** sed ab Eleutheropoli distantia fuisset deducenda: & si deduceretur, maior lapidum, quam viginti, exprimendus foret numerus, quum Bersabe in extremo sit austro Palæstinæ sita. Quid ergo de Hebrone dicam, quam vtique maiore interuallo, quod instar hypotenusæ sit in triangulo, afuisse necesse est? Ad occasum enim Bersabe simul vergebat, & in via erat, aut prope illam, quæ ex Chananæa ferebat in Aegyptum, Genes. XLVI, 1. Et mendum subesse aut errorem, ex eo etiam demonstrari potest, quia alibi Hieronymus in vicesimo ab Hebrone milliario oppidum *Arad* ponit: non possunt autem duo oppida & vtrumque *ad meridiem*, vt addidit, distantia æquali ab Hebron afuisse. Quod vero vterque de præsidio addit, Eusebius, ἡ καὶ φρούριον στρατιωτῶν ἐγκάθηται: Hieronymus, *in quo & Romanorum militum præsidium positum est*; bene se habet ac ipsis Romanorum testimoniis confirmatum est. Lege XXX Cod. Theodos. de Erogatione mil. annonæ, mentio est *Versabini* in Palæstina castri, vt recte Gothofredus emendauit. v autem & B in legibus frequenter permutantur. Et Notit. Imperii orient. sub dispositione Ducis Palæstinæ, *Equites Dalmatæ Illyriciani Berosabæ* leguntur in præsidio fuisse. Hæc Bersabe 1 Reg. XIX, 3 dicitur *Bersabe in Iuda*, non discriminis caussa, quasi duæ essent; *** sed vt indicetur, tum in ditione regis Iuda, non Samariæ, fuisse, aut bello erepta, aut propter mixtos & confusos vtriusque tribus fines: quia pronum ad fidem est, Hierosolymitanum regem, cui propiora erant, multa ex Simeone tribu sibi vindicasse.

CXCVI.

* Iosepho Antiq. I, 12, 1 Βηρσουβαὶ, sed Antiq. VI, 3, 2 Βαρσουβαὶ & Antiq. VIII, 13, 7 Βηρσουβεὶ dicitur.

** Sed hoc negat Relandus.

*** Nam *Bersabe* Galilææ istis temporibus fortasse ignota erat.

CXCVI.

Et alia Simeonitidis fuerunt oppida, Iudicum XIX enarrata, sed ignobiliora, & quæ nemo facile in ordinem redigere, ac suæ quodque sedi adsignare poterit. Erant autem *Seba* * siue *Sabee; Molada, Hasarsual, Bala,* ** *Azem, Elthsolad, Bethul* siue *Bathul, Bethmarcaboth, Hazarsusa, Bethlebaoth* & *Saroben:* quæ nec ab Hieronymo sunt explicata aut definita per distantias. Maritima, cum Philistæa coniungemus.

CXCVII.

Ad meridiem Iudæ fuerunt *Ierahmeelitæ*, quos Dauid vastasse simulabat apud regem Achis, 1 Samuel. XXVII, 10, & cap. XXX, 29: reipsa autem perdiderat *Gessuritas* & *Gerzitas*, quæ populorum nomina in Ebræo sunt: Tabulæ autem oppida inde nominant *Gessur*, & *Gerza*; quam certo, res ipsa ostendit, quia alterius nominis nusquam præterea facta est mentio: *Gessuritæ* semel alibi, Iosuæ XIII, 2 memorantur, sed etiam populi forma, non oppidi. Hos quidam de Gessuræis sub Hermone monte interpretantur, quod male cum sequentibus verbis, *a Sibor Aegypti fluuio,* cohæret. Hi vero Gessuritæ ab illo fluuio ad Philistæam vsque habitarunt, vt nexus commatis 2 & 3 dicti capitis XIII declarat. Si quis vero oppida omnino tueri malit, per nos licebit coniectura sua frui, quam, argumentis vtrimque destituti, neque adprobabimus, neque refellemus.

CXCVIII.

Circa Bersaben etiam *Gerar* fuit siue *Gerara.* Genes. x, 19 terminus Chananææ vna cum Gaza meridianus statuitur. quod clare LXX interpretes expresserunt. Sita erat inter Cades & Sur, notas solitudines, quarum illa Aegyptum spectat, hæc Arabiam Petræam, Genes. XX, 1. Hieronymus cum Eusebio suo præclare; *Gerara, ex cuius nomine nunc Gerariticá vocatur regio trans Daromam, procul ab Eleutheropoli viginti millibus & quinque ad meridiem. Erat autem olim terminus Chananæorum ad australem plagam, & ciuitas metropolis Palæstinæ,* [id est Philistææ.] *Scriptura commemorat, fuisse eam inter Cades & Sur, hoc est inter duas solitudines, quarum vna Aegypto iungitur, ad quam populus trans fretum rubri maris peruenit. Altera vero Cades vsque od Saracenorum eremum extenditur.* Metropolim dixit, quia Abimelecho Philistæo regiam sedem præbuit: quamvis & extra Philistæam videatur sita fuisse, quia inter Sur & Cades solitudines: tunc vero in Philistæorum potestate. Posteriori tempore videtur regis Aethiopum, id est australium Arabum fuisse, quia Asa, rex Iudæ, victo illo rege omnia circa Geraram vastasse dicitur 2 Paralip. XIV, 14. Samaritanus interpres Genes. XX, 2, cap. XXVI, 1 & 6 vertit *Ascalonem;* & Targum

* *Scheba* hæc Ios. XV, 26 *Schema* dici videtur, vt Ios. XIX, 2 Græci interpretes Σαμαὰ habent. Reland.

** Hæc בעלה diuersa esse videtur Relando a בעלה cognomine *Kiriathiearim. Kiriathiearim* sita non erat in australi Iudæ parte, & vna cum altera illa *Baalo* recensetur Ios. XV, 60. Eadem autem vrbs in eodem loco bis recenseri non potest inter oppida eiusdem regionis. Sed בלה & בעלה eadem videtur Relando. Confer Ios. XIX, 1 & Ios. XV, 28, 29, 30. Item בלהה & בלה 1 Chron. IV, 28.

Targum Hierosolymitanum Genes. xx, 2 *Arad:* quarum neutra conuenit cum situ inter Sur & Cades. *

CXCIX.

Sed intra fines Chananææ & ipsius Iudæ tribus regrediendum, vt reliqua absoluantur. *Marêsa* superest, *Marissa*, Μάρισσα Iosephi, ab Iosua cap xv, 44 cum *Kegila* & *Achzib*, tamquam vicina illarum, in australioribus Iudæ recensita. Muniuit Rehabeam, Salomonis filius, 2 Paralip. xi, 8, & longum post tempus dirutam Gabinius, dux Romanus, restituit, quod Iosephus refert lib. xiv Antiq. cap. x. ** De situ ita Eusebius in Locis Ebraicis: Μάρησα φυλῆς Ἰούδα. ἔρημός ἐστιν νῦν ἀπὸ σημείων β΄ Ἐλευθεροπόλεως. Hieronymus interpretatus est: *Maresa in tribu Iuda, cuius nunc tantummodo sunt ruinæ in secundo lapide Eleutheropoleos.* *** Si recte se numerus habet ruinarum, putare posses, ex ruinis illis, haud dubie Romano bello vltimo factis, enatam in vicinia Eleutheropolim esse, cuius ignota alioquin origo est. Videtur tamen longius in austrum recessisse, quia quum Aethiopes vsque Maresam adscendissent, rex Assa illos in campo iuxta Maresam vicit & vsque Geraram, quæ extra limitem Palæstinæ est, fugientes cecidit, 2 Paralip. xiv, 10 & 14. Iosephus lib. viii Antiq. cap. vi *Regi Zaræo Æthiopum progresso* μέχρι πόλεως Μαρήσας, ἔστι δ᾽ αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, - - - *occurrit rex Asanus ibi, & commisso prœlio* πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρίτιδος χώρας, *plurimos Aethiopes interfecit, fugientesque in vsque Geraritidem regionem persequutus est.* Et Iosephus, qui aliis locis Μάρισσαν, *Marissam* vocat, nunc in Idumæa ponit, lib. xiii cap. xxiii; nunc in Iudæa, vt in Græco est lib. i de Bello cap. ii. (nam Latina versione etiam ibidem *Idumæa*) quia meridialis Iudæa omnis posteriori æuo Idumæa fuit dicta, vt supra demonstratum fuit. † Quare suspicari possis, excidisse aliquid apud Eusebium & ιβ, id est *duodecim* pro β simplici legendum. Quod vero etiam Hieronymus *secundo* legit, aut antiquum sphalma concedendum, aut probanda prior suspicio de Eleutheropoli ex Maresæ ruinis nata.

CC.

Achzib, quæ cum illa & Kegila Iosuæ xv, 44 coniungitur, ignobilior ea, quam in Galilæa maritima diximus Ecdippa a profanis nominari: de cuius positione nihil plus adferri potest, quam ex vicinitate Maresæ atque Kegilæ.

CCI.

Progredientibus in Daroma seu australi Iudææ limite, offert se *Arad*, ערד, in austrum sita prope deserta Arabiæ. Rex enim Aradi Israelitas impugna-

* Gerar habuit episcopos. Relandus.

** Iam antea Pompeius eam suis sessoribus restituerat. Ioseph. Antiq. XIV, 4, 4. Et post Parthi eam euerterunt δυνατὴν πόλιν, *potentem vrbem.* Ioseph. Antiq. XIV, 13, 9 extr. pag. 725.

*** Arabiæ propinquam fuisse, colligere possis ex eo, quod *Marissa* cum *Libiade*, *Medaba*, *Zoaris*, *Lussa* iungitur a Iosepho Antiq. XIV, 1 extr. qui ea oppida Arabibus adempta dicit.

† Libr. III cap. 13 §. 148 f. 1.

pugnauit adhuc in solitudine peregrinantes, sed vicerunt illum, & cuncta eius oppida euerterunt: vnde locus, quo bellum gestum erat, qui ad occasum ab Arad regia recedebat, *Horma* est adpellatus. Numer. XXI ineunte id proditum. Latina vulgata versione Iosuæ XII, 14 *Hered* vocatur* vrbs: LXX Ἀρὰδ & Ἀρέδ. Hieronymus *Arath*, quamquam in Ebræo daleth: & Eusebius corruptius Ἀραμα; descriptio tamen in nostram Arad cadit, quod fuerit *ciuitas olim Amorrhæorum vicina deserto Cades: & vsque nunc ostenditur villa ab oppido Malatis in quarto lapide; a Chebron vicesimo, in tribu Iuda.*

2. Quodnam oppidum sint *Malata* illius loci, nemo facile explicaverit.

CCII.

Inde pergitur ad *Akrabbim*, siue *Adscensum Acrabbim*, Num. XXXIV, 4, & Iosuæ XV, 3, vtroque loco למעלה עקרבים, Græci, πρὸς ἀνάβασιν Ακραβείν, altero, πρὸς ἀναβάσεως Ακραββείν: Vulgatus, *per* vel *contra Adscensum Scorpionis.* Iudicum cap. I extremo terminus Amorrhæorum a Seba, id est Petra vocatur Ascensus Acrabbim siue Scorpionis; quasi Petra Arabiæ vrbs significetur: verum quia Amorrhæi ibi notantur, qui tribum Dan in montana coegerint, & vicissim ab Ephraim vectigales facti sint; verius illa de Acrabatene regione, quam de hoc australi termino intelliguntur. Nam etiam ille Adscensus Acrabbim, qui ad Idumæam est, I Maccab. V, 3 vocatur Ακραβαττήν, *Acrabattine*, siue *Acrabatene.* Et Hieronymus in Obadiam ad verba vers. 19, *Et hereditabunt hi, qui ad austrum sunt, montem Esau*, ita commentatus est: *Reuerso in regnum suum Iuda, qui habitauit in meridie, & possedit cunctam regionem, iuxta diuisionem Iesu filii Naue, quæ vergit ad Scorpionem, id est, omnem Acrabatenam.* Vide sic Acrabatenam in finibus Esau siue Edomitarum, qui & Adscensus Scorpionis vocatur, distinctam ab Acrabatene in finibus tribuum Ephraim & Beniamin.

CLIII.

Hunc limitem, qui a meridie tribum Iuda terminabat, plene clareque Iosua descripsit ab ortu in occasum cap. XV, 2 seq. ac est primo Lingua maris Salsi, quæ meridiem respicit: deinde Adscensus Scorpionis: ad Sina & Cadesbarne: præterea Esron, Adar, Carcaa: inde Azmon siue Asemon: tandem fluuius Aegypti & mare Magnum. Ex his Linguam & Adscensum vidimus: solitudines Sin & Cades ad Arabiam, cuius sunt, reseruamus: *Esron* siue *Hezron*, quæ & *Hazor* siue *Asor* dicta, vt commate 25 explicatur: de qua supra dixi. LXX vtroque loco, Iosuæ XV, 3 & 25 Ἐσρών.

2. *Adar* siue *Addar* & Numer. XXXIV, 4 memoratur, de qua sic Eusebius: Ἀδδαρὰ φυλῆς Ἰούδα πρὸς τῇ ἐρήμῳ: Hieronymus, *Addara in tribu Iuda iuxta desertum.*

3. Qui

* Relandus ex iis, quæ Eusebius ad Ἐδὲρ, Ἀσασὰν Θαμὰρ, Ἰεθὲρ & Ἀραμὰ dicit, colligit *vrbem Malatha sitam fuisse in Daroma, id est, australi portione tribus Iudæ, non longe a Iether, magis tamen versus boream & viginti circiter milliaribus a Chebrone circa fines terræ Israeliticæ australes.*

3. Qui ſequitur, *Carcaa*, ignotus locus, & extra lineam: quare dicitur de termino: *circuit in Carcaa.*

4. Sed *Azmon*, Vulgati *Aſemona*, vt Græcorum Ασεμωνά, etiam Numer. XXXIV, 4 legitur, & ab Hieronymo Euſebii verbis conuerſis deſcribitur: *Aſemona ciuitas in deſerto ad meridiem Iudæ, diuidens Aegyptum & ſortem tribus Iudæ, ad mare vsque tendentem.* De flumine dicemus in maritimis.

CCIV.

Hæc in *Daroma* ſeu meridie Iudææ, quem ita ſæpe numero Euſebius & Hieronymus adpellant. * Non autem Daroma tantum tractus eſt longus, ſed late etiam in ſuperiora ipſius Iudææ excurrit, vt ex exemplis ſupra vidimus. Vnum addo vel repeto: *Maon* ſupra Adſcenſum Scorpionis, & ſupra Arad, vt videtur, poſita: nihilominus tam Euſebius, quam Hieronymus ſtatuunt in Daromæ orientali parte. Ille enim Μαῶν, inquit, φυλῆς Ἰούδα. ἔρημός ἐστι νῦν ἐν ἀνατολαῖς τοῦ Δαρωμά. Hoc eſt: *Maon in tribu Iuda, deſerta nunc eſt in oriente Daromæ.* Hieronymus, *Maon in tribu Iudæ contra ſolis ortum Daromæ.* hoc eſt, ad orientalem plagam Daromæ, ſeu in terra auſtrali, qua parte ad ortum ſeu mare mortuum vergit. Hinc *ſolitudo Maon* I Samuel. XXIII, 24, 25 denominatur. Fuiſſe vero præter ſolitudinem etiam oppidum *Maon*, quod ſolitudini nomen dedit, ex Ioſuæ XV, 55 abunde certum eſt. Ibi enim in oppidis Iuda *Maon, Carmel, Siph, Iuta* ſimul enumerantur.

CCV.

Et regio *Goſen* Ioſuæ X, 41 & XI, 16 memorata, videtur circa meridialem plagam tribus Iudæ fuiſſe, ſed intus paullo: quæ nomen habet ab oppido *Goſen*, Ioſuæ XV, 51. Hieronymus *Goſon* ſcripſit, Euſebius Γοσόν, nec vero plus addiderunt, quam vrbem eſſe, ab Ioſua expugnatam. Incerta ergo illius eſt poſitio.

CCVI.

Sunt præterea multa in tribu Iuda, quæ certo loco adſignari non poſſunt, quod neque hiſtoria de illis ſupereſt, neque Euſebius ea expoſuit. Sunt enim non pauca, quæ plane chorographus ille non attigit, ſed præteriit ſilentio: quædam memorauit quidem, ſed ſitum & diſtantiam non declarauit, nihilque de iis tradidit, niſi *in tribu Iuda eſſe*, vt in *Capſael, Iagur, Eder, Cina, Dimona, Aman, Lebaoth, Aſna, Chabon*, & aliis, Hieronymus ex Euſebio adſcripſit. *Anab* * dicit quidem in finibus Eleutheropoleos eſſe, ſed in quam plagam, & quanto interuallo ab vrbe diſcedat, non adiecit: nec Euſebius ibi *Anab*, ſed Ἀνάμ, *Anam* legit, vt nec de nomine Eleutheropolitani vici ſatis certi ſimus. Nec de

 Cades

* Sine dubio ex more Iudæorum. nam etiam in Targum Hieroſol. Geneſ. XXIV extr. Iſaacus dicitur עַיְרִי בְּאַרְעָא דְרוֹמָא *habitaſſe in terra Daroma.*

** Relandus: *Hanc putabat Euſebius eſſe vicum Betoannab diſſitum IV milliar. a Dioſpoli verſus orientem. Sed Hieronymus ſcribit pleroſque adfirmare, cum in octauo ab ea milliario ſitum & adpellari Bethannaban.*

Cades oppido Iudæ, Iosuæ xv, 23, siue *Kedes*, vt alii enuntiant, quidquam constat: multum vero de nobiliori Kedes seu Cedesa in Naphthali.

CCVII.

De *Bethaphu* siue *Beth Thaphua* supra, licet nec ipsum satis certo, dictum fuit. Alia vero in eadem tribu fuit *Thapuah*, siue *Thaphua*, vt clare distinguuntur Iosuæ xv, 34 & 53. Eusebius posterius Θαφφὲ scripsit, Hieronymus *Thaffu*: sed nihil adferunt, quam in tribu Iuda esse, cuius regem Iosua interfecerit: quod Iosuæ xii, 17 est memoratum.

CCVIII.

Debir autem, ciuitas sacerdotalis, Iosuæ xxi, 15 videtur prope Hebronem fuisse, quia Caleb, capta Hebrone, proxime profectus est ad oppugnandum Debir: Iosuæ xv, 15. & ipse Iosua, quum, capta Eglone, contra Hebronem duxisset exercitum, eamque expugnasset, dicitur *reuertisse* & exercitum *reduxisse* aduersus *Debir*, cap. x, 38, vt & illam expugnaret. Sed nec plaga, nec distantia ab Hebrone definiri potest. Dicta olim fuerat *Kiriathsepher*, item *Kiriathsanna*, Iosuæ xv, 15 & 49.

2. Alia Debir fuit in tribu Gad trans Iordanem, quæ huc non pertinet.

CCIX.

Denique non prætereundæ sunt *Toparchiæ* Iudææ, quarum Plinius lib. v cap. xiv decem numerauit: Iosephus lib. iii de Bello cap. iv numerat ἕνδεκα, *vndecim*; nec vero ita distribuit illarum nomina, vt dubitare de numero non liceat, qui facile maior ampliorque apparere potest. Plinii de his verba sunt: *Reliqua Iudæa* [quam ab Idumæa, Galilæa, Samaria & Peræa distinguit] *diuiditur in Toparchias decem, quo dicemus ordine: Hiericuntem palmetis consitam, fontibus irriguam: secunda Emmaum, Lyddam, Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, Thamniticam, Bethleptephenen, Orinen, in qua fuere Hierosolyma, longe clarissima vrbium orientis, non Iudææ modo: Herodium cum oppido illustri eiusdem nominis.*

2. Alium ordinem & numerum Iosephus dicto loco tenet. Μερίζεται [inquit, Ἰουδαία] εἰς ἕνδεκα κληρουχίας, ὧν ἄρχει μὲν ὡς βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα. - - - αἱ λοιπαὶ μετ' αὐτὴν διῄρηνται τὰς τοπαρχίας. Γόφνα δευτέρα, καὶ μετ' αὐτὴν Ἀκραβατταὶ, Θάμνα πρὸς ταύταις, καὶ Λυδδὰ, καὶ Ἀμμαοῦς, καὶ Πέλλη, καὶ Ἰδουμαία, καὶ Ἐγγαδαὶ, καὶ Ἡρώδειον, καὶ Ἱεριχοῦς· μεθ' ἃ Ἰάμνια καὶ Ἰόππη τῶν περιοίκων ἀφηγοῦνται. *In vndecim sortes diuisa est Iudæa: quarum prima tamquam regia Hierosolyma. - - - Ceteræ post illam distributæ sunt in Toparchias. Gophna secunda est, & post illam Acrabattæ: adhæc Thamna, & Lydda, & Amaûs, & Pella, & Idumæa, & Engadæ, & Herodium, & Hierichûs: post quæ Iamnia & Ioppe finitimis præsunt.* Abundantior numerus, & suspecta in primis mihi *Pella* est, quæ trans Iordanem fuit. Quid vero de *Bethleptephene* dicemus, quod nomen Plinio Harduinus ex ipsius Iosephi lib. iv de Bello cap. xxvi restituit. Dicit hic Vespasianum, relicta apud Ammauntem in castris quinta legione, cum ceteris copiis ἐπὶ τὴν Βεθλεπτηφῶν τοπαρχίαν, *in Bethleptephorum toparchiam* profectum esse, eamque

&

& vicinam regionem incendiis vastasse, καὶ τὰ πέριξ τῆς Ἰδυμαίας Φρούρια *simulque castella circa Idumæam emuniisse* fortius, & duobus vicis in media Idumæa captis, *Betari* & *Caphartbopha* (Καφάρτοβα recto casu; altera Βήταρις) plus quam decem millia hominum interfecisse. Ex quibus adparet, *Bethleptephenen* inter Emauntem, quæ postea Nicopolis vocata fuit, & Idumæam exstitisse, atque ita in ipsa tribu Iuda inquirendam esse. Sitne autem vna ex antea nominatis toparchiis, an noua & ab illis vndecim distincta, quis facile definire poterit? Plinius quidem in suis decem nominauit, sed ex Iosepho vocabulum illud Harduinus substituit, quum antea legeretur, *Betholenen*, *Tephenen*, quæ citra dubium prauata erant. Atque ita nec de numero neque de ordine toparchiarum, neque ipsis illarum nominibus res est plane certa, quam tamen multi vt certissimam adlegant, atque ex ordine etiam Iosephi conantur distantias locorum demonstrare.

3. Hæ vero toparchiæ aliam nobis Iudæam designant & multo ampliorem, quam nos supra eius fines posuimus: cuius diuersitatis hæc est ratio, quia nos ad regnum magis Samariæ & tribuum distinctionem respeximus: Iosephus autem ad receptam suis temporibus prouinciarum diuisionem. Nos contenti fuimus tribubus Iuda & Beniamin: Iosephus ex veteri Samaritide non nulla Iudææ contribuit, immo ex ipsa Galilæa. Ait enim de Iudæa sua, eo ipso loco, quo toparchias enumerat, *non carere marinis deliciis*, sed esse κατατείνουσαν μέχρι Πτολεμαΐδος, *extensam vsque ad Ptolemaidem.* At neque Ptolemais, & nec citeriora, Carmelus, Dora, cetera, in regno Iuda erant, sed Samariæ, vt notum est.

SECTIO VII.

PHILISTAEA ET ORA
MARITIMA IVDAEAE.

CCX.

A meridie in occasum procedimus, vbi tota Philistæorum fuit regio, tribui Iudæ primum adiudicata vsque ad mare magnum Iosuæ XV, 12. deinde Danitidi & Simeonitidi ex parte contributa, cap. XIX, 43, ab Iuda etiam occupata, Iudic. I, 18, sed amissa breui post: vindicata a Dauide & successoribus, rursus amissa, aut numquam penitus subiugata, vsque ad regis Vsiæ tempora, qui munitiones Philistæarum vrbium diruit, nouasque, vt cohiberet gentem, circa illas condidit, I Paralip. XXVI, 6. Et quid multa? totus tractus Philistæorum, & nominatim quinque famosi illorum principatus Israelitis a Deo tribuuntur Iosuæ XIII, 2 & 3, licet iusto Dei iudicio, vt malitiam populi Israelitici puniret, non potuerint occupari, aut ægre interdum Philistæis aliquid illorum ademtum fuerit.

CCXI.

Philistæos Græci vocant Φυλιστιείμ Ebræo more, Genes. XXI, 32, 34, cap. XXVI, 1, Iosuæ XIII, 2, 3. In ceteris libris, Iudicum, Samuelis, Regum, Pro-

Prophetarum plerumque vocantur ἀλλόφυλοι, *alienigenæ*: quod etiam Hieronymus, præsertim de Locis Ebraicis cum Eusebio sæpe imitatur: interdum & Vulgatus *Philistim* siue *Philistiim* retinet, non numquam *Philistinos* dixit, v. gr. Iudic. III, 3, XIII, 1, 5, & ipse Hieronymus in Amos I, 8: sæpe quoque *Palæstinos*, vt Genes. XXI, 33, cap. XXVI, 1, & 8, & 14, cap. XXIII, 31. Et vbi Septuaginta habent Ioel. III, 4 γαλιλαία ἀλλοφύλων, Hieronymus vertit. *terminus Palæstinorum.* Idem in Esa. XIV, 29 ad verba prophetæ, quæ ipse vertit: *Ne læteris Philisthæa omnis tu*, ita commentatus est: *Mortuo Achaz intelligimus Philisthæos e vicino fuisse lætatos, & insultasse Israeli, quod maturo rege perdito, Ezechiæ iuueni subiacerent. Philisthæos autem, vt supra diximus, Palæstinos significat: quod Alienigenas vulgata scribit editio, quum hoc non vnius gentis, sed omnium externarum gentium vocabulum sit.* Idem in Amos I, 6 *Videamus quid Philistim & vrbes eius peccauerint: quos Septuaginta semper Alienigenas transtulerunt. Vbicumque enim in veteri testamento* ἀλλοφύλους, *id est alienigenas legerimus, non commune nomen omnium externarum gentium, sed proprie Philistim, qui nunc Palæstini vocantur, accipiendi sunt.* Iosephus in Antiquitatibus semper vocat Παλαιστινοὺς, *Palæstinos*: & regionem illorum Παλαιστίνην, *Palæstinam*, lib. II cap. VI. vt ita *Philistim* siue *Philistiim*, & *Philistæi*, & *Philistini*, & *Palæstini* proprie dicti, vnius gentis nomen sit, e quibus vltimum deinceps vniuersos sanctæ terræ habitatores, recepto loquendi vsu, significauit.

CCXII.

Hæc de nomine gentis: de origine nunc pauca trademus. Antiquissimi regionis illius cultores *Heuæi* fuerunt, quos a *Caphtorim* expulsos aut deletos fuisse Moses memorat Deuteron. II, 23. Caphtoræos autem & hic & Amos IX, 7, Græci & Latinus interpretes cum Chaldæis, etiam Onkelos Genes. X, 14, reddiderunt *Cappadoces*, & Caphtor *Cappadociam.* Hoc enim loco Philistæi dicuntur a *Casluchim* esse, quos Colchos Bochartus interpretatur, vicinos Cappadocibus. Philistæos autem & Caphtores conspirasse in Heuæis exstirpandis: quos vtrosque ex Cappadocia & Colchide deducunt. At Iosephus lib. I Antiq. cap. VII Cappadoces cum ceteris, qui trans Amanum & Taurum sunt, ab Iapheti posteris deriuat: Caphtoræi autem & Philistæi sunt ex posteritate Chami, Genes. X, 14. Deinde Caphtor fuit insula Ierem. XLVII, 4, Cappadocia autem continens terra. Propter patrem ergo communem Mizraim malim Caphtoræos in Niliacis circa Delta insulis quærere, quam in Pontica natione aut Cappadocia. Illud autem non nego, Philistæos & Caphtoræos non solum vicinas in patria sua, sed cognatas etiam gentes fuisse, quemadmodum Kimchi ad iam dictum Ieremiæ locum in commentario scripsit, פלשתים וכפתורים אחים היו *Philistim & Caphtorim fratres fuerunt*: qui in Heuæorum, quam occuparunt, terra coaluerunt ita, vt Caphtoræorum nomen periret, maneret Philistinorum.

CCXIII.

CCXIII.

Situs regionis Philiſtææ eſt maritimus, in ora maris magni ſiue mediterranei, ab Ioppe ad Aegypti fines, licet multa etiam intus, maritimis vicina, poſſederint. Plures quidem Philiſtinorum vrbes fuerunt, vt *Gerara* in patriarcharum hiſtoria Geneſ. XXI & XXVI; & *Iabne* ſiue *Iamnia* 2 Paralip. XXVI, 6: *Gibethon*, 1 Reg. XV, 27; quinque tamen fuerunt potentiores, qui quinque principatus Philiſtinorum adpellantur, & communem inter ſe, aut fœderatam rempublicam habuerunt: ex qua *Pentapolis* illorum regio & respublica vocatur. Cedrenus in hiſtoria amiſſæ arcæ fœderis pag. 49 de Philiſtæis, *οἱ ἐν παντὶ ὁρίῳ τῆς Πενταπόλεως αὐτῶν*, *qui in omnibus finibus Pentapoleos ipſorum.*

2. Notæ illæ vrbes & illorum nomina: ſed ordo & poſitio illarum disputatur. Sancti codicis hic ordo eſt in quinque illis ciuitatibus Ioſuæ XIII, 3 *Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philiſtiim diuiditur, Gazæos, & Azotios, Aſcalonitas, Gethæos & Accaronitas.* Ibidem fines ſic deſcribuntur: *a fluuio Aegypti ad Accaron contra aquilonem.* At 1 Samuel. VI, 17 hoc ordine enarrantur, *Azotus, Gaza, Aſcalon, Gath, Accaron.* Quæ variatio facit, vt neutro ex loco certus ordo a meridie in ſeptemtrionem definiri poſſit. Ioſephus principes has ciuitates lib. VI Antiq. cap. 1 ita enumerauit: *Gitta* ſiue Gath; *Accaron, Aſcalon, Gaza & Azotus.* Hieronymus in Amos VI, 2 *Deſcendite ad Palæſtinos; qui morantur in campeſtribus; & ad optima quæque regna horum; quæ diuerſis ciuitatibus ſubiacent, Gazæ, & Aſcaloni, Azoto, Accaron, & Geth.* Idem in Obadiam verſ. 19, verba prophetæ, *Poſſidebunt Palæſtinos*, ſic interpretatur: *quinque vrbes Palæſtinorum, Gazam, Aſcalonem, Azotum, Accaron, Geth:* quem ordinem vulgatæ tabulæ vt plurimum ſequuntur. Poſteriores prætermittunt Gath & Accaronem, forſan olim euerſa ac deleta. Ptolemæus lib. V cap. XVI a ſeptemtrione ſic progreditur:

Ἰόππη,	*Ioppe.*
Ἰαμνειτῶν λιμὴν,	*Iamnetorum portus.*
Ἄζωτος,	*Azotus.*
Γαζαίων λιμὴν,	*Gazæorum portus.*
Ἀσκαλὼν,	*Aſcalon.*
Ἀνθηδὼν,	*Anthedon.*

Gazenſium portum modo nominat, quia intus paullo Gaza, antiqua vrbs, ſita fuit, quam in mediterraneis Iudææ idem Ptolemæus cenſuit. Nec Azoti mentio in Antonini, vt vocatur, Itinerario habita, cuius hic ordo eſt:

Diospoli			
Iamniam	M.	P.	XII
Aſcalonem	M.	P.	XX
Gazam	M.	P.	XVI
Raphiam	M.	P.	XXII
Rhinocorura	M.	P.	XXII.

Vides hic diſſenſum a Ptolemæo, qui Aſcalonem a meridie oppoſuit Gazæ; auctor autem Itinerarii a ſeptemtrione, qui Plinium conſentientem habet lib. v cap. XIII. *Oppida,* inquit ille, ab auſtro progrediens; *Rhinocolura, & intus Raphea; Gaza & intus Anthedon: mons Angaris. Regio per oram Samaria: Oppidum Aſcalo liberum; Azotus: Iamneæ duæ, altera intus: Ioppe Phœnicum.* Suffragatur Beniamin Tudelenſis cum Diodoro Siculo comparatus. Hic lib. XIX cap. LXXXV Azotum a Gaza vetere CCLXX ſtadiis diſtare tradit, id eſt octo paraſangis & dimidia. Iam vero Iudæus peregrinator dicit, Aſcalonem veterem ab Asdod ſiue Azoto ſex paraſangis ſiue milliari meridiem verſus abeſſe: quo poſito, non poteſt Aſcalon non inter Gazam & Azotum cadere. *

3. Rebus ſic de ordine quatuor ciuitatum conſtitutis, ſola *Gath* ſupereſt, vt ſedes illius inquiratur, quod ſane eſt difficillimum. Idem Tudelenſis Iudæus pag. 37 Itinerarii Cæſaream, ſiue Stratonis turrim, putat vetus Gath Philiſtæorum eſſe, quod Gad quidem ſcripſit, non aliud autem, quam Gath intelligit. Sed nimis in ſeptemtrionem Cæſarea remota ab iis locis eſt, in quibus rex Gathæorum Achis cum Dauide circa Ziklag & finitima verſatus eſt, neque Philiſtæorum fines vltra Ioppen erant producti, ſed intra hoc oppidum ſeptemtrionalis terminus ſtetit in Accarone, Ioſuæ XIII, 3, quæ parallela oppido Iudæ Bethſemes erat, 1 Samuel. VI, 9, 16. Deinde Gath fuit in regno Rehabeami 2 Paralip. XI, 8; Cæſarea, ſeu, vt ante vocabatur, Stratonis turris ſiue aliter, in regno fuit Samariæ.

4. Contro exiſtimare poſſes, *Gath*, vrbem illam, in auſtro Philiſtææ fuiſſe, quia Ephraimitæ, non exſpectantes tempus a Deo conſtitutum, ex Aegypto egreſſi, vt Gathenſium poſſeſſiones occuparent, ab illis cæſi & deleti omnes ſunt, 1 Paralip. VII, 21. quod Kimchi quidem putat accidiſſe, quum Iſrael in deſertis ageret, eductus iam ex Aegypto, quia Pſalm. LXXVIII, 12, 13 dicantur Ephraimitæ mirabilia Dei in campo Zoan vidiſſe ante, quam cladem illam ab Gathæis accepiſſent. Targum vero, & Raſchi in illum Pſalmum, ex Aegypto erupiſſe aduerſus Gathenſes referunt. Qui vero per tot gentes Chananæas, tot Philiſtæas potuiſſent penetrare, ſi Gath ad ſeptemtrionem fuiſſet poſita? de Gazæis, quam Gathæis, id videtur ſimilius vero eſſe. Sunt qui de Philiſtæis generatim interpretantur, quod Gath caput illorum & ſedes fuiſſet regia, ſicut fuit Dauidis temporibus. At ne ſic quidem ירדו *deſcendiſſent* ex Aepypto in Chanaan, ſed

* Adde huc locum ex Hudſoni tom. IV Geogr. Minor. a Relando adlatum lib. II cap. 14 pag. 509, qui dubitare non ſinit, quin e Gaza *Aſcalonem* profecti ſeptemtrionem petant. Immo Relandus, ipſum Ptolemæum Comitis Mirandulani Gazam Aſcaloni a meridie obiiçere, docet libro II cap. 10 pag. 460. Ac Ioſephus de Bello IV cap. 11 ſ. 5 rem plane conficit. Vrbs Aſcalon tenaciſſima fuit prauitatis & rituum a Diuinis alienorum. Habuit genus quoddam ceparum a Græcis & Latinis ſcriptoribus celebratiſſimarum. Theophr. hiſtor. plant. VII, 4. Strab. XVI pag. 1101. Columell. XII, 10. Plin. XIX, 6. Dantur etiam nummi Aſcalonitarum, qui exhibent mulierem turrito capite proræ inſiſtentem, quæ dextra columbam, ſiniſtra haſtam tenet. Vid. Relandum. Idem oſtendit, *Azotum* duplicem eſſe, & *maritimam* & *mediterraneam*. Vid. eius libr. I c. 35 pag. 215, 225.

ſed *adſcendiſſent* potius: quam loquendi rationem, *deſcendere* ex Chanaan *in Aegyptum*, & inde *adſcendere* in Chanaan, Scriptura perpetuo obſeruat. Sed vel ex montanis ſolitudinis Sur eſt irruptio facta, vel loquitur ſacer ſcriptor more temporis ſui, quo omne iter ex Iudæa in Philiſtinos deſcenſio vocabatur, quia depreſſiora ſunt maritima. Vide vel ſolam hiſtoriam Samſonis.

CCXIV.

Hieronymus cum Euſebio in Locis Ebraicis diſtinxit *Geth* & *Getha:* de illa dixit, *Geth; in hac gigantes, qui vocabantur Enakim, & Philiſtinorum accolæ permanſerunt. Oſtenditur vicus in quinto milliario ab Eleutheropoli euntibus Dioſpolim.* Et interiectis aliis: *Getha, ad quem locum tranſtulerunt arcam teſtamenti de Azoto; nunc vicus grandis vocatur Githam inter Antipatridem & Iamniam.* Verum ex hiſtoria circumlatæ Arcæ manifeſtum eſt, unam fuiſſe Gath Philiſtæorum, eamque metropolim, quia per principes vrbes Azotum, Accaronem, Gatham deduxerunt: nec alterius Gath in hoc tractu aliunde eſt indicium. Malim vero inferius intelligere oppidum, quod apud Eleutheropolim fuit, quinto ab illa lapide in boream, qua Dioſpolim ſeu Lyddam iter fiebat. nam quæ inter Lyddam & Antipatridem erant, extra limitem Philiſtinorum fuerunt. Sic bene rationes quoque Dauidicæ hiſtoriæ conſtant, qua Ziklag ſiue Siceleg, Dauidis ſedes, non nimis ab regia Gath reducta fuiſſe traditur. Placet vicinitas Eleutheropoleos: ſed plaga, in quam inde recedat, incerta eſt, nec ipſe ſibi conſtat Hieronymus. In Michææ enim cap. I, 10 ſic ſcripſit: *Geth, vt Regnorum quoque teſtatur hiſtoria, vna eſt de quinque vrbibus Palæſtinæ: vicina Iudææ confinio, & de Eleutheropoli euntibus Gazam: nunc vsque vicus vel maximus, vnde fuit & Goliath ille Gethæus, quem Dauid occidit in prælio.* Si euntibus Gazam in via eſt, in meridiem verſus ſitus vicus eſt, inclinantem in occaſum: ſin in via eſt Dioſpolitana, vt in Locis dixit Ebraicis, ſeptemtrionem Eleutheropoleos ſpectauit. Malim in occaſum ab Eleutheropoli reducere, ſi non directe licet, oblique tamen, vt in illa, de qua diximus, via Gazæa erat. Nec obeſt, quod Ioſephus in vrbium enumeratione lib. VI Antiq. cap. 1 primo loco *Gittam* (ſic vocat Gath) recenſuit. *Conuenerunt,* inquit, οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, Γίττης, Ακκάρωνος, καὶ Ασκάλωνος, ἔτι δὲ Γάζης καὶ Αζώτου, *quinque ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Aſcalonis, & Gazæ ac Azoti.* nam ordinem poſitionis non ſeruare, ex vltima Azoto clarum eſt: ſed præpoſuit Gath, quia regia aliquando fuit, vt ex Dauidis hiſtoria notum eſt: etiam quia intus ſita ſeu mediterranea; ceteræ maritimæ, aut prope mare poſitæ. Ioſephus itaque Γίττα ſcripſit: * LXX interpretes Γέθ: Hieronymus etiam *Geth:* nos plerumque *Gath* cum Ebræis. **

* Non confundenda hæc *Gitta* cum *Gitta* vico Samariæ, patria Simonis Magi: Nec cum *Gitta* arce quadam Idumææ. Vide Relandum.

** Relandus circa excidium templi primi Gath obſcuriorem fuiſſe ſuſpicatur e ſilentio Zephan. II, 4 Amoſ. I, 7. Et Amoſ. VI, 2 in iis numerari exiſtimat, quæ ex nobilitate ad obſcuritatem reciderint.

CCXV.

Nunc reliquas Pentapoleos Philiſtææ vrbes a ſeptemtrione in auſtrum progreſſuri perluſtrabimus. Prima eſt *Ekron*, vt Ebræi vocant, ſive *Accaron*, Ακκαρὼν ſine caſuum flexione, εἰς Ακκαρὼν. 1 Samuel. v i, 15, τῆς Ακκαρὼν, ibidem verſ. 16, ἀπὸ Ακκαρὼν, cap. v i i, 14: & per flexionem, τῆς Ακκαρῶνος, apud Ioſephum lib. v i Antiq. cap. 1. Hunc autem terminum Philiſtææ in ſeptemtrione fuiſſe, Ioſuæ x i i i, 3 clare demonſtratum eſt; etiam tribus Iudæ finem ſeptemtrionalem Ioſuæ x v, 11, quamquam ex hac tribu in Danitidem poſtea relata fuit, cap x i x, 43. a neutra autem poſſeſſa, quamuis principio expugnata, Iudic. 1, 18, breui tamen poſt amiſſa. Fuit paullulum reductior a mari, quia Ioſuæ x v, 11 & 46 inde terminus *vsque ad mare* continuari dicitur. Famoſum idolum habuit, Baal Sebub, quod 2 Reg. 1 in Ahaſiæ hiſtoria expoſitum eſt. Inter Ekron & Gath ex latere aliquot oppida interiacebant, quæ Iuda ſibi vindicauit 1 Samuel. v i i, 14. quod viſum fuit memorare, ne exiguum inter has ſpatium, vt in tabulis non nullis eſt, exiſtimes interceſſiſſe. Gentile Ακκαρωνίτης, *Accaronita*, Ioſuæ x i i i, 3. Deinde quæ Euſebius, interprete Hieronymo, de hac vrbe habet, adiicio: *Accaron*, inquit, *in tribu Dan: (ſiue vt ego arbitror in tribu Iuda) ad læuam Chananæorum, vrbs vna de quinque olim ſatrapiis Palæſtinæ: & decreta eſt quidem tribui Iudæ, nec tamen tenta ab ea: quia habitatores priſtinos nequiuit expellere. Sed & vsque hodie grandis vicus Iudæorum Accaron dicitur inter Azotum & Iamniam ad orientem reſpiciens.* Prope Bethſemes fuiſſe, ex hiſtoria reſtitutæ arcæ teſtimonii perſpicitur. Ex quo adparet quam inepta illorum ſit opinio, qui Accaronem putarunt, vt Hieronymus refert, Turrim Stratonis poſtea vocatam eſſe: aut qui Apolloniam apud Adrichomium interpretati ſunt. Nulla vero Accaronis apud profanos eſt mentio. *

CCXVI.

Azotus, Ἄζωτος, notior eſt, etiam ſcriptoribus profanis. ** Ebræi *Asdod* vocant, quod nomen Græci interpretes Ἄζωτος vbique, Ioſuæ forte libro excepto, reddiderunt, 1 Samuel v, 1, 6, cap. v i, 17, 2 Paralip. x x v i, 6, Nehem. x i i i, 23, Eſa. x x, 1, Ierem. x x v, 20, Amos 1, 8, Zephan. 11, 4, Zach. i x, 6. quos etiam Hieronymus imitatus eſt & vetus interpres Latinus. Euſebius de Locis Ebraicis: Ασδὼδ, ἡ καὶ Ἄζωτος, *Asdod, quæ nunc Azotus vocatur*. Bonfrerius in hunc locum, ex ordine Ioſuæ x i i i, 3 inter Gazam & Aſcalonem ponit mediam: ſed refutatur a Diodoro Siculo lib. x i x cap. l x x x v, vbi Demetrius ex prœlio apud Gazam commiſſo dicitur fugiſſe εἰς Ἄζωτον σαδίους ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίους, *in Azotum per ſtadia ducenta & ſeptuaginta*. Quod ſi tanto interuallo, quod ferme triginta quatuor paſſuum millia conficit, disiuncta Gaza ab Azoto fuit, oportet aliam ex Pentapoli vrbem interiectam fuiſſe: alioqui nimis prorogan-

* Nam Ioſephus Antiq. V, 3, 1, quia rem ſacræ hiſtoriæ narrat, huc non eſt referendus.
** Vide Herodot. II cap. 157, qui magnitudinem Azoti prædicat & Pſammetichi oppugnationem diutiſſime ſuſtinuiſſe.

rogandum illud litus foret. Tudelenſis peregrinator pag. 51 inter Iaſne & Asdod, hoc eſt ab Iamnia ad Azotum duas tantum paraſangas conſtituit, ſed Peutingeriana Tabula decem milliaria habet, & Ptolemæus latitudinis differentiam decem minutorum, quæ totidem æquant paſſuum millia. Strabo lib. XVI pag. 522 prauatus in his verbis eſt, ἀπὸ Ιαμνίας εἰς Αζωτὸν καὶ Ασκαλῶνά εἰσιν ὅσον διακόσιοι ςάδιοι, *ab Iamnea ad Azotum & Aſcalonem ſunt prope ducenta ſtadia.* Alterutrum vrbis nomen eſt ſuperfluum. non poſſunt enim duæ vrbes eiusdem litoris communem diſtantiam habere a tertia: & quia Azotus propinquior fuit Iamniæ, quam pro tanto ſtadiorum numero, vt modo ex Ptolemæi & Peutingerianæ rationibus monſtratum fuit; vtique verba Αζωτὸν καὶ, *Azotum &*, inducenda ſunt, ex ſuperiori verſu perperam repetita. Aſcalon autem Antonini Itinerario XX MP. ab Iamnia abeſt: ſecundum Tabulam Peutingeri XXII. quod propius accedit ad Strabonis CC ſtadia. Fanum vrbs falſi dei Dagonis habuit, 1 Samuel. V, 2, quod Ionathan Haſmonæus, capta & incenſa vrbe, deleuit. Vide Ioſephi lib. XIII cap. VIII. Gentile Αζώτιος *Azotius*, XIII, 3 apud Græcos & Vulgatum.

CCXVII.

Aſcalon, Ασκάλων, ciuitas etiam Pentapoleos, in hoc litore ſita erat inter Gazam & Azotum. Ptolemæus infra Gazam poſitam habet, vt ab Azoto in Gazæ portum prius veniatur, quam in Aſcalonem: ſed videntur verſus eſſe permutati, legendumque *Azotus*, *Aſcalon*, *Gazæorum portus*, cetera; quæ peruerſa in libris ſunt; & Aſcalon vltimo relata loco. Omnes enim alii Ptolemæo in Aſcalonis ſitu aduerſantur. Strabo dicto loco, vbi Iamneam & Gadaridem, quæ Gazera eſt, expoſuiſſet, ſubdidit: εἶτ' Αζωτὸς καὶ Ασκάλων, *deinde Azotus & Aſcalon.* His quoque expoſitis, pergit: εἶθ' ὁ Γαζαίων λιμὴν πλησίον, *poſtea eſt propinquus Gazæorum portus.* Eodem ordine Plinius lib. V cap. XIII, ſed verſo itinere ab auſtro in aquilonem: *Gaza - - - oppidum Aſculo liberum*, *Azotus*, *Iamneæ duæ, altera intus, Ioppe.* Et Itinerarium Antonini ab ſeptemtrione in meridiem hunc ordinem habet:

Dioſpoli			
Iamniam	M.	P.	XII
Aſcalonem	M.	P.	XX
Gazam	M.	P.	XVI.

Et Peutingerianæ tabulæ hæc eſt diſpoſitio:

Rhinocolura XV *Aſcalone* XII *Azoto* X *Iamnia* XII.

Hic quamuis minor iuſto numerus ad Rhinocoluram eſt; interuallum tamen inter Aſcalonem & Azoton tale omnino, vt nobilem Gazam cum ſeparato portu non admittat. Iudæus Beniamin Tudelenſis pag. 51 Aſcalonem nouam & veterem diſtinguit tamquam quatuor ſeparatas paraſangis, ita vt noua duabus; vetus ſex paraſangis diſtet ab Azoto. Mittimus illam nouam, ſi qua eſt; de ſola veteri ſolliciti: neque diſtantiam examinamus, ſed illud tantum adſumimus, quod peregrinator ille nullam Gazæ

aut portus Gazæi inter Ascalonem & Azotum mentionem fecerit, qui haud siluisset, si Ptolemæi vera esset positio. Supra diximus Samaritanum interpretem pro *Gerara* Genes. XX & alibi substituisse *Ascalon*, quasi eadem vrbs binominis esset: quod etiam Cedrenus pag. 23 sensit, de Abrahamo dicens: παροικήσας εν Γεράροις τὴν νῦν Ασκάλωνα λεγομένην, *inhabitans in Geraris vrbem, nunc Ascalonem dictam.* Sed de vero situ Geraræ, longe ab Ascalone disiuncto, ibidem in Daroma disputauimus. Non vbique fidendum his interpretibus. nam eamdem Geraram Hierosolymitanum Targum *Arad* transtulit, quæ vero multum etiam a Gerar est disiuncta. Et quam aliena sæpe de Antiochia, de Cyrene, & aliis locis inculcant Targumistæ? Nihilominus Io. Lightfoot, Samaritanum sequutus, Geraram & Ascalonem eamdem vrbem censet, quod minus cum situ Geraræ inter deserta Sur & Cades, Genes. XX, 1, conuenire nobis videtur. Sed de hoc pluribus supra. Iosephus lib. III de Bello cap. I vocat Ascalonem πόλιν ἀρχαίαν, τῶν ἱεροσολύμων εἴκοσι πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀπέχουσαν σταδίους, *vrbem antiquam, quingentis & viginti stadiis distantem ab Hierosolymis.* Ibidem additur, ἡ δὲ Ασκάλων ἐτετείχιστο μὲν καρτερῶς, *Ascalon vero valide munita erat*, habebatque præsidium Romanum sub præfecto Antonio. Si ergo antiqua vrbs munita & habitata fuit vltimis Neronis temporibus, Romano defensa præsidio; nescimus sane, quando hæc ipsa perierit, & noua quatuor inde parasangis, vt Tudelensis refert, surrexerit. Incolæ, ethnici plerique, eodem tempore duo millia & quingentos Iudæorum, secum habitantium, vno tumultu interfecerunt, quod idem Iosephus lib. II cap. XXXIV memoriæ tradidit. Numerus autem Iosephi, quo distantiam ab Hierosolymis designat, suspectus nobis est, quasi maior iusto: suspectior Latini interpretis, quem Adrichomius sequitur, septingenta viginti stadia emetientis. Ad minorem summam vetusta itineraria cogunt; Antoninianum itinere ab Neapoli Ascalonem ita:

Aelia			
Eleutheropolim	M.	P.	XX
Ascalonem	M.	P.	XXIIII.

Vides XLIIII milliaria ab Aelia, quæ Hierusalem est, Ascalonem vsque numerari, quæ stadia sunt CCCLII. Peutingeriana tabula addit quatuor millia hoc modo: *Ascalone* XVI *Betogabri* VIII *Ceperaria* XXIIII *Helya Capitolina.* Sed ne sic quidem numerus Iosephi conficitur: & minor vtique, quam quæ Iosephi est, distantia fuit.

2. Gentile Ασκαλωνίτης, *Ascalonita* est apud Stephanum, & Iosuæ XIII, 3 Græce & Latine: & Iosephi lib. II de Bello cap. XXXIV extremo, οἱ Ασκαλωνῖται, & quod dignitatem simul sub Romanis ostendit, in nummis multorum Cæsarum, in quibus truncata vox ΑCΚΑΛ. legitur, vt Augusti apud Patinum pag. 45, & in altera parte CEBACTOC: & Claudii ΑCΚΑΛΩΝ. apud Harduinum: sed plenis litteris in Titi nummo apud Tristanum pag. 304 ΑCΚΑΛΩΝΙΤΩΝ, cum Veneris Cælestis effigie, cuius numini hæc ciuitas addictissima erat, quod Pausanias in Atticis cap.

XIV his verbis prodidit: *πλησίον δὲ ἱερόν ἐστι Ἀφροδίτης Οὐρανίας. πρώτοις δὲ ἀνθρώπων Ἀσσυρίοις κατέστη σέβεσθαι τὴν Οὐρανίαν. μετὰ δὲ Ἀσσυρίους Κυπρίων Παφίοις, καὶ Φοινίκων τοῖς Ἀσκάλωνα ἔχουσιν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ.* *Proximum est templum Veneris Vraniæ. Primis autem hominum Assyriis constitutum fuit colere Vraniam: post Assyrios Paphiis in Cypro, & ex Phœnicibus, qui Ascalona tenent in Palæstina.* Dignitatem ciuitatis etiam Plinius laudat lib. V cap. XIII, quum dicit, *Asculo liberum*, puta oppidum.

CCXVIII.

Vltima Pentapoleos Philistææ fuit *Gaza*, עזה Ebræis, cuius primam litteram Græci sæpe, & hos sequuti Latini, per G expresserunt Γάζα, *Gaza*, vt in Gomorra & aliis. Iudæ tribui adscripta Iosuæ XV, 47, non autem possessa, licet ceperit eam post Iosuæ mortem, Iudic. 1, 18. Pomponius Mela lib. I cap. XI *In Palæstina est ingens vrbs & munita admodum Gaza. Sic Persæ ærarium vocant: & inde nomen est, quod quum Cambyses armis Aegyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat.* Esto Cambysen ibi, tamquam munito in loco, & Agypto vicino deposuisse belli adparatus; tamen neque vrbs inde originem, neque nomen suum habuit, vtpote a patriarcharum temporibus ita vocitata, Genes. X, 19, Deuter. II, 23, Iosuæ X, 41, XI, 22. Stephanus dicit sitam *πρὸ Αἰγύπτου*, *ante Aegyptum*, Palæstinæ quasi vltimam: quæ *ἐκλήθη καὶ Ἄζα· καὶ μέχρι νῦν Σύροι Ἄζαν αὐτὴν καλοῦσιν*, *etiam Aza vocatur: & vsque hodie Syri Azam illam adpellant.* Quod confirmat, Ebræum nomen עזה in Γάζα, *Gaza*, mutatum esse. Arrianus lib. II pag. 150 de Alexandri expeditione sic situm vrbis descripsit: *ἀπέχει ἡ Γάζα τῆς μὲν θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι ψαμμώδης καὶ βαθεῖα ἐς αὐτὴν ἡ ἄνοδος. - - - μεγάλη δὲ πόλις ἡ Γάζα ἦν, καὶ ἐπὶ χώματος ὑψηλοῦ ᾤκιστο, καὶ τεῖχος περιεβέβλητο αὐτῇ ὀχυρόν. ἐσχάτη δὲ ᾠκεῖτο, ὡς ἐπ' Αἰγύπτου ἐκ Φοινίκης ἰόντι, ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρήμου.* *Distat Gaza a mari stadiis summum viginti, accessum ob arenæ altitudinem habens difficilem. - - - Vrbs ampla, & in colle sita, validoque muro circumdata. Vltima autem colitur, si ex Phœnice in Aegyptum tendis, ad initium solitudinis posita.* Strabo quidem lib. XVI, postquam de portu Gazæorum dixerat, *ὑπέρκειται δὲ καὶ ἡ πόλις ἐν ἑπτὰ σταδίοις, ἔνδοξός ποτε γενομένη, κατεσπασμένη δ' ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, καὶ μένουσα ἔρημος*, *paullo supra portum*, inquit, *ad septem stadia vrbs sita est, illustris olim, ab Alexandro autem diruta, manet deserta.* Hic spatium notat, vbi proxime accedit ad mare: Arrianus, vbi *μάλιστα*, maxime ab eo recessit, quod pro amplitudine vrbis omnino ad viginti stadia patere potuit.

2. An post cladem, ab Alexandro acceptam, numquam instaurata fuerit, vt Strabo sensisse videtur, dubitari potest. nam eam iterum Antiochus euertit, vt est in Excerptis Polybii Valesianis pag. 86, *Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τὴν τῶν Γαζαίων πόλιν πορθήσαντος*, *Antiochus rex quum Gazæorum vrbem vastasset.* Et Maccabæorum tempore *πόλις*, *vrbs* munita erat & bene habitata, ab Hasmonæis aliquoties obsidione Syris, qui tenebant & muniuerant, erepta. Vide 1 Maccab. XI, 61, XIII, 43, 44. Expugnauit etiam & euertit Alexander Iannæus, rex & pontifex Iudæorum, vt Iosephus

phus lib. XIII cap. XXI refert, ex quo tempore videtur ἔρημος, *deserta* fuisse, * vt Strabo dixit & S. Lucas Act. VIII, 26.

3. Sed ex hac etiam clade surrexit, quod ex nummis eius, in honorem Titi, Hadriani, Antonini Pii, L. Veri, Faustinæ iunioris, & Plautillæ percussis, non obscurum est. Quod de vrbe, non de portu, intelligendum est, quam Casaubonus in notis ad Strabonem non penitus derelictam censet, sed minus, quam ante frequentatam: quod *Portus Gazeus*, quem Strabo laudat & Ptolemæus, vicus potius, *Maiuma* nomine, quam vrbs fuerit, antequam Constantinus vrbem faceret, & de filii nomine *Constantiam* adpellaret. Auctor Itinerarii Antoniniani, vt vidimus, XVI millibus ab Ascalone in austrum deduxit; Georgius Sandesius autem, Anglus peregrinator, quem plurimi Lightfootus facit, decem tantum milliaria ponit: quantum spatium forte ad portum ab Ascalone est; sedecim autem ad vrbem.

4. Ciuitas hæc, quamuis aliquoties ab Iudæis occupata, tamen mansit ethnica, ** deuota Cretensi Ioui, quem *Marnan* vocitauit. Stephanus in hac vrbe: ἔνθεν καὶ τὸ τοῦ Κρηταίου Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι, ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐκάλουν Μαρνᾶν. *Hinc & apud illos* [Gazæos] *Iouis Cretæi sacra sunt, quem, vt putamus, Marnan adpellant.* Et Hieronymus epist. VII ad Lætam: *Marnas Gazæ luget inclusus, & euersionem templi pertimescit.* *** Quo egregius nummus Hadriani apud illust. Spanhemium p. 669 pertinet, inscriptus ΓΑΖΑ ΜΑΡΝΑ ΔΠΡ. *Gaza Marna* anno CLXXXIV, quæ singularis huius ciuitatis epocha, etiam in aliis nummis obseruata, videtur ab initio libertatis ducta, quam Pompeius Gazæis dedit, vt Iosephus lib. XIV cap. VIII notauit. †

5. Post Ascalonem Strabo dicto loco: εἶθ' ὁ τῶν Γαζαίων λιμὴν πλησίον, *Deinde Gazæorum portus vicinus est.* Ptolemæus lib. V cap. XVI Ἄζωτος, Γαζαίων λιμήν, *Azotus, Gazæorum portus.* nam, vt supra diximus, Ascalonem infra Gazam deiecit. Et quia Strabo etiam prius de portu, quam de vrbe agit, ab aquilone progressus in meridiem; exinde par est colligere, portum vrbi a septemtrione fuisse, non autem tanto interuallo, quantum in libris Ptolemæi Græcis adparet, cum latitudinis differentia dimidium gradus excedente, siue XXXV minutorum, quæ tot millibus passuum respondent; neque vt in versione Latina est, XV minutorum; sed fortassis, vt supra ex collatione Itinerariorum Antonini & Sandesii coniecimus, VI milliariorum, quantum spatii sufficere inter vrbem & portum omnino videtur.

* Id est, a paucis ciuibus culta. Ἔρημον enim dicitur, quidquid non est frequens hominibus. Ergo vrbs quamuis magna & domibus frequens, tamen ἔρημος dici potest & solet, si pro numero domuum mira sit oppidanorum paucitas. Vide quæ de nomine ἔρημος in Lexico dicam, DEO fauente, aliquando edendo.

** Talis erat vsque ad Iuliani tempora. quod constat ex odio in Hilarionem, de quo in Vita Hilarionis Hieronymus.

*** Immo ad Esa. XVII in templum ait esse conuersum.

† Genuit Gaza viros aliquos doctrinæ laude florentes, Procopium, Zosimum Gazæum, Vlpianum, Isidorum. Habuit episcopos etiam. Vide Relandum. Sed hæc fere ad Geographiam medii æui magis pertinent.

detur. Creuit portus, * toties vrbe euersa, in magnum vicum: vrbis autem priuilegia Constantinus addidit, quod Sozomenus lib. II cap. v adnotauit. Sed de hac in Medii æui Geographia agemus.

CCXIX.

Hæc de Pentapoli siue quinque præcipuis vrbibus Philistæorum: nunc cetera, quæ vel Philistinorum fuerunt, vel Danitarum, perlustranda sunt. A septemtrione ** prima fuit *Iabne*, quæ Græcis Latinisque est ἰάμνεια seu ἰαμνία. *,* *Iamnea* siue *Iamnia*. Eamdem Iabne & Iamniam esse ex comparatione Plinii & Beniaminis Tudelensis adprobatur. Ille lib. v cap. XIII *Ascalo liberum, Azotus, Iamneæ duæ, altera intus; Ioppe:* hic inuerso ordine, *Iapho, Iabne, Asdod,* id est, *Ioppe, Iafne, Azotus.* Vides sic, Iabne & Iamniam non differre. Iosua cap. XV, 11 videtur *Iabneel* siue *Iebneel*, nominasse: at 2 Paralip. XXVI, 6 *Iabne* vocatur, & in Philistæorum potestate fuit, quibus rex Vsia eripuit, & munimenta eius euertit. Iudæi constanter *Iabne* vocant, quibus ob synedrium, quod habuit, in primis est laudata. In Maccabæorum historia est *Iamnia*, ἰαμνία, 1 lib. IV, 15, & ἰάμνεια cap. V, 58, & sæpe alibi. Strabo etiam ἰάμνεια, *Iamnea;* etiam Ptolemæus: at Stephanus, ἰαμνία πολίχνιον φοινίκης, *Iamnia paruum oppidum Phœnices:* Ideo κώμην, *vicum* Strabo dixit. At muro cinctam olim fuisse, ex Paralipomenis supra monstratum fuit. Plinius *duas* facit, intus alteram, alteram ad mare. Sed hæc portus est, Ptolemæo ἰαμνειτῶν λιμὴν, *Iamnitarum portus*, inter Ioppen & Azotum. Vt vero non duæ Gazæ sunt, quamquam portus cum habitationibus ab vrbe est separatus; sic verius vna etiam Iamnia, oppidum intus situm; & portus, ab oppido non nihil remotus. Ita Salmasius in Solinum censet cap. XXXIV. Portum Iudas Maccabæus incendit, lib. II cap. XII, 9, vbi ab Hierosolymis dicitur CCXL stadiis abesse. †

CCXX.

Fuit quoque Philistæorum *Gibethon* seu *Gabathon*, †† tribui Dan adscripta, Iosuæ XIX, 44, & Leuitica cap. XXI, 23, non autem, vt videtur, possessa, saltem non diu, sed a Philistinis habitata, quibus longa obsidione rex Baesa eripuit, & Israelis regno vindicauit, 1 Reg. XV, 27, cap. XVI, 15. Vbi cognomen habet *Gibethon Philistæorum*, discriminis caussa, quo discernatur ab alio eiusdem nominis in Beniamin, quæ & Gabea & Gabatha adpellata fuit, vt supra tradidimus. Locus autem certus Gabathoni Philistæorum

* Habuit etiam proprios episcopos, ab episcopis oppidi diuersos. Reland.

** In locis campestribus prope Ioppen 1 Maccab, X, 69 seqq. a Diospoli XII milliaria remota, inter Diospolin & Azotum. Reland.

, Etiam Ἰάμνια, Ἰαμνιτῶν πόλις ab Eusebio Vit. Pamphili, Ἰαμνεία a Philone Legat. ad Cai. Ἰαμνειά. Relandus.

† Immo vero CCCXL. nam vel Diospolis Hierosolyma XXXII milliaria aberat, quod spatium iam CCLVI stadia conficit.

†† Videtur eadem *Gebath* dici, immo etiam *Geba* 2 Samuel. V, 25. Apud Iudæos veteres memoria fuit celebrata. Vide Relandum.

ftæorum non poteft adfignari; nec plura Hieronymus, quam in Dan fuiffe & Leuitis feparatam.

CCXXI.

Thimna quoque fiue *Thamna*, feu *Themna*, Iudæ primum Iof. xv, 57, deinde Danitis adiudicata, cap. xix, 43, qua in confinio Philiftinorum fuit, illis fæpe etiam fubiecta fuit, quod ex Samfonis notum hiftoria eft. Hieronymus in finibus Diospoleos, qua Aeliam ibatur, eius nominis prægrandem vicum obferuauit. Sed de hoc etiam fupra copiofius.

CCXXII.

Alia oppida tribus Dan, quamquam non poffeffa a Philiftæis, vicinitatis cauffa hic exponimus. *Efthaol*, Iudæ prius, Iofuæ xv, 33, deinde Dan, cap. xix, 41, Hieronymus dicit, *in decimo Eleutheropoleos milliario contra aquilonem pergentibus Nicopolim*, fitum effe. Bonfrerius in his verbis Nicopolim fufpectum habet & *Diospolim* legendum exiftimat, quod cum tribu Dan eiusque fitu eft conuenientius. Samfon fepultus dicitur *inter Zarea & Efthaol*, Iudic. xvi, 31.

CCXXIII.

Oppidum *Zarea*, * fiue *Sarea*, (Saara praue in libris Hieronymi fcriptum) primum in tribu Dan Iofua xix, 41 enarrauit, antea Iudæ cap. xv, 33, non procul ab Efthaol, quod etiam ex Hieronymi defcriptione clarum eft, *in finibus Eleutheropoleos contra feptemtrionem pergentibus Nicopolim.* ** Rurfus hic Nicopolis ponitur terminus illius viæ, vt ex vicinitate adpareat, non firmiffimam coniecturam Bonfrerii effe, qui modo in *Efthaol* Diospolim malebat fubftituram.

CCXXIV.

Aialon quoque oppidum tribus Dan fuit Iofuæ xix, 42, Iudic. i, 35, Leuitis deftinata Iof. xxi, 24, quamquam a Beniaminitis etiam habitata, i Paralip. viii, 13, quod in confinio illorum fuit. An vero hæc Aialon, quam Iofua refpexit, quum cædem hoftium perfequuturus, lunam confiftere *in valle Aialon* iuffit? Ait Bonfrerius in Iofuæ cap. x, 12, quia alia in hoc tractu Aialon nusquam in facris fcripturis memorata fit, & hæc Danitarum fufficiat Iofuæ verbis recte interpretandis, fi pofueris, lunam tum præceffiffe foli, quod fit, quum decrefcit, vt vtrumque aftrum etiam interdiu fpectari poffit: nec dubitandum, quin vtrumque in oculis Iofua habuerit. Ideoque Vulgatus non *in*, fed *contra* vertit, *Sol contra Gabaon ne mouearis; & luna contra vallem Aialon.* Eufebius autem in Locis Ebr. dicit, fuo adhuc tempore *Aialon κώμην, vicum* fuiffe tribus a Bethel milliariis aduerfus orientem: & Hieronymus addit ex Ebræorum traditione, Aialon vicum effe iuxta Nicopolim in fecundo lapide pergentibus Aeliam. Alterutrum putat ab Iofua defignari. Idem Epitaphio Paullæ cap. iii *Inde* [Emmaunte] *proficifcens adfcendit Bethoron inferiorem & fuperiorem, vrbes a Salomone conditas, fed varia poftea bellorum tempeftate deletas;* ad

* Hebraice צָרְעָה.

** Adde ex Eufebio: *in decimo milliario.*

ad dexteram adſpiciens Haialon & Gabaon, vbi Ieſus, filius Naue, contra quinque reges dimicans, ſoli imperauit & lunæ. Vides, & hic prope Gabaonem Aialon Ioſuæ, eamque aliam a Danitica, in tribu Beniaminitide poſitam defendi. *

CCXXV.

Danitarum fuit quoque *Gath Rimon* ſiue *Geth Remmon*, Ioſuæ XIX, 45, & ipſa Leuitis data, cap. XXI, 24, vbi ſequenti verſu 25, quod mireris, alia vrbs eodem nomine & æque Leuitica, ſed in Manaſſitide cisiordanenſi, occurrit. Hieronymus de vtraque dixit, ſed de noſtra clarius. *Gethremmon*, inquit, *in tribu Manaſſe ciuitas ſeparata Leuitis.* Et paucis interiectis: *Gethremmon alia ciuitas in tribu Dan ſeparata Leuitis. Eſt autem nunc villa prægrandis in duodecimo milliario Dioſpoleos pergentibus ad eam de Eleutheropoli.* Hanc quidam putant ipſam *Gath*, regiam Philiſtinorum eſſe, quæ etiam poſitionis ratione in tribum Dan videtur incidiſſe. Verum quum in hac ſortitionis hiſtoria ſemper hæc cum additamento *Remmon* ſeu *Rimon* dicatur; vbi vero de Philiſtæorum vrbe agitur ſemper abſolute *Gath* ſiue *Geth*; vtique diſtinguenda inter ſe ſunt *Gath* & *Gath Rimon*, licet fortaſſe non longa illarum fuerit diſtantia.

CCXXVI.

Erat etiam in tribu Dan *Saalbin* Ioſuæ XIX, 42, cuius loci etiam mentio Iudic. I, 35, 2 Samuel. XXIII, 32, & I Reg. IV, 9 habetur, videturque idem eſſe, quod *Saalim* I Samuel. IX, 4 vocitatur, de quo Hieronymus in Locis: *Saalim villa, per quam pertranſiit Saul in finibus Eleutheropoleos contra occidentem, ſeptem ab ea millibus diſtans.* Græci Σεγαλὶμ & Σααλίμ. Longe quidem a montanis Ephraim, vbi ille aſinas quærebat. niſi in tridui itinere (ibidem commate 20) longiorem quamdam circumcurſationem inuenias.

CCXXVII.

Reliqua tribus ſunt minus nota, *Iethla*, *Elon*, *Ethece* ſiue *Eltheco*, Leuitica Ioſ. XXI, 23, *Baalath*, ** *Iehud* ſiue *Iud*, *Bne Barak*, (Vulgatus diuiſit, *Bane & Barach*) *Me Iarkon*, quaſi Aqua Iarkon, & *Rakon*, pro quo Vulgatus habet *Arecon*. *Irſemes* autem videtur non alia eſſe quam *Bethſemes*, quia vocabula conueniunt, illud ſonans Ciuitas ſolis; hoc, Domus ſolis. Sed diuerſas eſſe ex eo adparet, quod Bethſemes ſacerdotalis fuit, Aaronis poſteritati tributa, Ioſ. XXI, 16. vnde in aliam tribum ex Iuda, cuius erat, non ita transferri potuit, vt Eſthaol & aliæ, ipſo Ioſua teſtante, translatæ ſunt. *** De ipſis autem oppidis tribus Dan vide Ioſuæ XIX, 41 ſqq.

CCXXVIII.

Hæc de tribu Dan: ad regionem Simeonitidis redimus, vbi prope

(Ttt) 2 Gazam

* Conſentit Relandus.

** Ioſepho Βαλὶϑ, non longe a Gazara. Antiq. VIII, 2. Vide Relandum.

*** *Irſchemeſch* eſt Ammaus & Nicopolis, *Bethſchemeſch* eſt in via ducente Eleutheropoli Nicopolin. *Bethſchemeſch* inter vrbes ex tribu Iuda datas ſacerdotibus recenſetur. Ergo non fuit Danitarum. *Irſchemeſch* vero legitur in ſerie vrbium Daniticarum. Ioſ. XIX. Sic Relandus rem exprimit.

Gazam Eusebius Menoidem vel oppidum vel castellum notauit. ἔςι νῦν κώμη Μηνοὶς πλησίον Γάζης, πολίχνη, quæ Hieronymus vertit: *Et nunc est Menois oppidum iuxta ciuitatem Gazam.* Hieronymus quidem putat *Medeman* siue *Madmena* tribus Iudæ esse, Iosuæ xv, 31. at quia hæc Esa. x, 32 in via ponitur, qua Chaldæi venturi erant Hierosolymam, ac cum oppidis vrbi proximis coniungitur, non potest illud oppidum Menois prope Gazam esse. Credibilius Menoin illam esse *Mœnænum castrum*, quod lege xxx Cod. Theod. de erogatione militaris annonæ, memoratur. Iungitur ibi castro *Versabini* id est Bersabe, de quo supra diximus: nec dubitatur, vetus aliquod fuisse, licet de eo nihil nobis sit proditum.

CCXXIX.

Appendix quasi tribus sit Simeonitidis, quæ inter Gazam & Aegypti torrentem, terminum Palæstinæ siue terræ sanctæ, interiacent, licet in sacris scripturis ei non adscripta sint, quia, vt videtur, Iosuæ temporibus ignota fuerunt nomina. Sunt vero *Anthedon, Raphia, Rhinocolura.* Ptolemæus & *Anthedonem* & *Rapheam* in Iudæa censuit, illam ad mare; hanc intus. Plinius autem loco sæpe dicto: *Gaza & intus Anthedon.* Non procul a mari Anthedon. Stephanus in Ἀνθηδὼν post Bœotiæ huius nominis vrbem explicatam: ἔςι δὲ ἑτέρα πόλις πλησίον Γάζης πρὸς τῷ παραλίῳ μέρει, *Est & alia vrbs* [Anthedon] *prope Gazam in maritima parte.* * Videtur extra viam maritimam posita. Antonini enim Itinerario nulla eius ratio est in litore,

Ascalone			
Gazam	M.	P.	XVI
Raphiam	M.	P.	XXII
Rhinocorura	M.	P.	XXII.

Anthedonem Gabinius instaurari iussit, quod Iosephus refert xiv cap. x; Herodes ornatiorem *Agrippiadem* nominauit. Idem lib. xiii cap. xxi ἐπιςρατεύει τοῖς ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, Ραφίᾳ καὶ Ἀνθηδόνι, ἣν ὕςερον Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς Ἀγριππιάδα μετωνόμασε, καὶ κατὰ κράτος εἷλε καὶ ταύτην, *Mouit* [Alexander Iannæus] *in maritima loca, Raphiam & Anthedonem, quam postea rex Herodes Agrippiadem nominauit. nam & ipsam vi & armis cepit.* Et lib. i de Bello Iud. cap. xvi de Herodis operibus: ἀνακτίσας δὲ καὶ Ἀνθηδόνα τὴν παράλιον, καταριφθεῖσαν ἐν πολέμοις, Ἀγρίππειον προσηγόρευσε. *Restaurauit & Anthedonem in maritimis, bellis vastatam, eamque Agrippeum nominari iussit.* Nec vero nouum nomen hæsit aut per tempora inualuit. Ptolemæus enim & Plinius *Anthedonem* dixerunt: & in nummo Caracallæ apud Patinum p. 306 ΑΝΘΗΔΟΝΟϹ legitur, nec vmquam noui nominis post Herodem exstat habita ratio.

CCXXX.

De *Raphia* seu *Raphea* ita Strabo lib. xvi pag. 522 Μετὰ δὲ Γάζαν Ραφία, ἐν ᾗ μάχη συνέβη Πτολεμαίῳ τε τῷ τετάρτῳ καὶ Ἀντιόχῳ τῷ μεγάλῳ. εἶτα Ῥινοκόλουρα, *Post Gazam est Raphia, iuxta quam Ptolemæus quartus cum Antiocho*

* XX stadiis circiter a Gaza aberat. Sozomen. histor. V cap. 9.

ocho M. depugnauit. Famoſum illud prœlium Polybius ſcripſit lib. v cap. LXXXII ſeqq. Idem de loco paullo ante cap. LXXX *κατεστρατοπέδευσε πεντήκοντα σταδίους ἀποσχὼν Ῥαφίας. ἣ κεῖται μετὰ Ῥινοκόρουρα πρώτη τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν πόλεων ὡς πρὸς τὴν Αἴγυπτον*, *caſtra* [Ptolemæus Philopator] *poſuit, quum ſtadia quinquaginta abeſſet ab Raphia. Hæc vrbs Cœlen Syriam ex Aegypto petenti occurrit prima, ſita poſt Rhinocorura.* * Scilicet eo vsque Syriæ quidam terminos producebant, alii ſub Phœnices, alii ſub Cœles Syriæ nomine; ſed improprie vtrique, vt in Syria demonſtratum eſt. Nomen vrbis diphthongo ſcripſit Stephanus Ῥάφεια, & Plinius *Raphea*, vocali ſecunda, quæ diphthongo reſpondet: Polybius autem, & Strabo & Ptolemæus, Ioſephus ſine diphthongo, ſimplici vocali tertia Ῥαφία ſcripſerunt, atque ita etiam in Commodi & Caracallæ nummis eſt ΡΑΦΙΑ. Aliquando ab Iudæis poſſeſſam fuiſſe, teſtis eſt Ioſephus lib. XIII cap. XXIII de Haſmonæis temporibus: *πόλεις εἶχον Ἰουδαῖοι πρὸς θαλάσσῃ μὲν Στράτωνος πύργον, Ἀπολλωνίαν, Ἰόππην, Ἰάμνειαν, Ἄζωτον, Γάζαν, Ἀνθηδόνα, Ῥαφίαν, Ῥινοκούραν*, *vrbes Iudæi ad mare tenebant Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rinocuram.*

CCXXXI.

Praue vox vltima ſcripta, ex qua haud dubie ſyllaba excidit. Strabo, Liuius, Seneca, & Plinius ſcripſerunt Ῥινοκόλουρα, *Rhinocolura:* Polybius autem, Ioſephus, Ptolemæus, auctores Itinerarii & Tabulæ Peutingerianæ Ῥινοκόρουρα, *Rhinocorura:* Diodorus ac Stephanus Ῥινοκούρουρα, *Rhinocurura*, & gentile Ῥινοκουραῖος καὶ Ῥινοκουρουρίτης, *Rhinocururæus & Rhinocururita.* Polybii, Strabonis, Ioſephi verba, etiam Itinerarii, paullo ante ſunt adducta. Origine nominis, quod naſos præciſos habitatoribus ſignificat, omnes conueniunt: diſcrepant in auctore. Seneca lib. III de Ira cap. XX *Rex Perſarum totius populi nares recidit in Syria: inde Rhinocolura loci nomen eſt.* Diodorus autem Siculus lib. I cap. LX Actiſani, Aethiopum regi, quum Aegyptum in poteſtatem ſuam redegiſſet, tribuit. Hic enim latrones vndique captos, *ἀποτεμὼν αὐτῶν τοὺς μυκτῆρας, κατῴκισεν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς ἐρήμου χώρας, κτίσας πόλιν τὴν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος τῶν οἰκητόρων Ῥινοκόρουραν προσαγορευθεῖσαν*, *præcidens illorum naſos, in extremum ſolitudinis tanquam colonos deduxit, condiditque vrbem a caſu inhabitantium Rhinocururam adpellatam.* Eadem Strabo de Aethiopum quodam rege, Aegypti domino, ſic *κακούργους maleficos* puniente, vt naſis truncatos in vno loco

 collo-

* Hæc verſio minus reſpondere videtur verbis Polybii, quam veritati Geographicæ. Veritas enim Geographica poſtulat, vt ex Aegypto in Syriam proficiſcentibus Rhinocorura prius quam Raphia occurrant. Docet hoc clariſſime iter Titi Veſpaſiani ex Aegypto in Iudæam apud Ioſephum de Bello IV extremo: *Μετὰ ταῦτα πρὸς Ῥινοκορούροις ἀναπαύεται. κἀκεῖθεν εἰς Ῥάφειαν προελθὼν σταθμὸν τέταρτον (ἔστι δὲ ἡ πόλις αὕτη Συρίας ἀρχὴ) τὸ πέμπτον ἐν Γάζῃ τίθεται στρατόπεδον.* *Poſthæc ad Rhinocorura quieſcit. Et inde Rapheam progreſſus quarta caſtra habuit. Eſt autem hæc vrbs Syriæ prima. Quinta caſtra ad Gazam poſuit.* Quo ex loco ſimul adparet, Ῥάφειαν etiam a Ioſepho interdum ſcribi cœpiſſe.

collocaret, qui *Rhinocolura* vocatus fuerit. * De ſede ipſa, vbi locorum fuerit, pretium non nullum eſt disquirere. Græci interpretes ſacri codicis, quos Septuaginta vulgo vocamus, Eſaiæ XXVII, 12 verba, *ab ripa fluminis* [Euphratis] *ad torrentem Aegypti*, verterunt, ἀπὸ τῆς διώρυγες τȣ̃ ποταμȣ̃ ἕως Ῥινοκέρων, *a foſſa fluminis vsque ad Rhinocuram*, contracte ſcripta voce, vt ſupra ab Ioſepho etiam factum erat. Hieronymus tamen integre vertit, *vsque ad Rhinocoruram.* Si vero torrens ille Aegypti, Sihor nomine, qui terminus Palæſtinæ, hoc loco Rhinocorura in verſione Græca dictus fuit, argumento id ſatis certo eſt, oppidum illud huic fluuio adpoſitum fuiſſe. Sed in qua ripa, Aegyptia an Palæſtinenſi? Stephanus quidem Rhinocururam πόλιν Αἰγύπτȣ, *oppidum Aegypti* dixit: verius autem Diodorus dicto loco: ἄυτη κειμένη πρὸς τοῖς μεθορίοις τῆς Αἰγύπτȣ καὶ Συρίας, ὀυ μακρὰν τȣ̃ παρήκοντος αἰγιαλȣ̃, *Hæc ſita eſt in confinio Aegypti & Syriæ; haud procul a vicino litore.* Ita vero in confinio erat, vt Phœnicæ potius quam Aegypto adiudicaretur. Iterum Strabo ſub finem eiusdem XVI libri pag. 537 *Ex vico Leuce* [Albo vico] *merces portantur Petram*, ἐντεῦθεν εἰς Ῥινοκόλȣρα τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ φοινίκης, *inde Rhinocoluram, quæ Phœnices eſt iuxta Aegyptum.* Atque ita in dextra ripa Rhinocolura fuit. Suffragatur etiam S. Hieronymus in Amos VI extrem. *ab Hemath*, inquit, *vsque ad Rhinocoruram: inter quam & Peluſium riuus Nili, ſiue torrens de eremo veniens, mare ingreditur.* Riuus Nili ſiue torrens de eremo, epanorthoſis eſt, &, poſteriore adſerto, reiicitur prius, quia numquam fines Palæſtinæ ad Nilum vsque prolati fuerunt.

CCXXXII.

De ipſo *Torrente Aegypti* dicenda tandem, quæ ex ſacris ſcripturis ſunt cognita. Longitudo terræ ſanctæ ſic deſcribitur, *ab Hemath vsque Torrentem Aegypti*, 1 Reg. VIII, 65, 2 Paralip. VII, 8, vbi Nilus nequaquam intelligi poteſt, quia quæ inter Peluſium & Rhinocoluram continentur, Aegyptii iuris erant & extra ſortem promiſſæ terræ. Etiam latitudinis deſcriptioni hic torrens adhibetur. Ioſuæ XV, 4 *a ſummitate ſalſiſſimi maris ad Torrentem Aegypti.* Hæc latitudo auſtralis per rectam lineam. Nonnumquam latitudo maxima, quaſi διαγώνιος, oblique ab huius torrentis oſtio ad fluuium ducta Euphratem deſignatur. Geneſ. XV, 18 *Semini tuo dabo terram a fluuio Aegypti vsque ad fluuium magnum Euphratem.* Cui ſimilis loquendi formula, in alio tamen argumento, eſt 2 Reg. XXIV, 7. Philiſtæorum etiam regionis limes auſtralis Torrens hic Aegypti

* Sed Græcum hoc nomen ex quo barbaro factum eſt? Mihi videtur barbarum nomen Ἰήνυσος fuiſſe, quod Herodotus nobis ſeruauit libro III cap. 5. Ait eſſe oppidum maritimum, medium inter Gath & Sirbonidem lacum iacere, inter Ienyſum & Caſium montem ac Sirbonidem lacum trium dierum iter intercedere. Quæ omnia ad Rhinocolura quadrant. Eſt igitur *Ianyſus* quaſi *Ianyrus*, fortaſſe ex נחר, quod *nares diſcindere* ſignificat. Nam ח & aliæ litteræ gutturales a Græcis in medio vocabuli exprimi non poſſunt nec fere ſolent, quod exemplo nominis *Abracadabra* ex עברה קדחת עברה *tranſi febris tranſi* nati docent Miſcellanea noſtra philolog. & theol. pag. 176. Sic ex גיחון *Ganges*, ex צוען *Tanis* cet. nata ſunt. ר autem in ל conuerſum eſt ſæpe, e. g. שושן in *roſam*, פרך in πάλχω. Sic Græci fere χίλιοι pro χίῤῥιοι ex כר, δαφείω pro δαιδίω.

Aegypti fuit: Iosuæ xv, 47 *Gaza cum vicis & villulis suis vsque ad torrentem Aegypti.* Et antea cap. xiii, 3 longitudo Philisticæ regionis ita definitur, *a Sihor, qui contra Aegyptum est, vsque fines Accaronis.* Varie interpretes *Sihor* reddunt, vt tamen plerique flumen aliquod intelligant: soli Septuaginta, *ἀπὸ γῆς ἀοικήτου, a solitudine.* Nam Kimchi & Raschi נילוס הוא *Nilus est:* Vulgatus, *a fluuio turbido.* Et 1 Paralip. xiii, 5, *Congregauit Dauid omnem Israel a Sihor Aegypti vsque ad ingressum Hemath:* hic Targum, *a Nilo Aegypti.* At quando Dauid ad Nilum vsque imperium produxit, aut vllus Israelitarum? vt vero in Hemath errauit Targumista ille, Antiochiam vertendo; ita etiam in Sihor potuit. Græci, *ἀπὸ ὁρίων Αἰγύπτου, a finibus Aegypti.* at Nilus non in finibus, sed media Aegypto fluit. Sed esto, adpellatiuum *Sihor* esse; & turbidum fluuium significare; in limitis tamen Palæstinensis designatione congruentius ad torrentem Rhinocoruræ, quam ad Nilum, a limite longius remotum, referetur, licet alibi, Ierem. ii, 18 ad Nilum videatur id nomen transductum esse, vbi Græcorum codicum pars Γηῶν legunt, pars retenta Ebræa voce Σειώρ. Quodquod ergo nomen proprium fuit, Torrens tamen Aegypti ad Rhinocoluram est, & terminat terram Israelis.

CCXXXIII.

Tandem de *Bætogabra* Ptolemæi, quam a litoralibus hisce in ortum solis non nihil reduxit, non alienum est aliquid adiicere. Sunt quibus videtur propter similitudinem litterarum vel Chabriæ castra esse, vel Asiongeber: at vtraque extra Palæstinam fuere, illa in Aegypto; hæc in extrema Arabia iuxta Arabicum sinum: Ptolemæus autem Bætogabram suam in Iudæa recensuit. Vetus Tabula Augustana inter Ascalonem & Aeliam *Betogabri* positum habet hac serie:

Ascalone xvi *Betogabri* viii *Ceperaria* xxiiii *Aelia.*

CCXXXIV.

Plura de hoc oppido non sunt nobis nota: neque quæ inter hoc & Aeliam interiecta est *Ceperaria.* Ptolemæi autem Ἐσβοῦς, *Esbûs*, quam itidem in Iudæa posuit, in Notitia Episcopatuum est Arabiæ.

CCXXXV.

Reliquum est, vt postquam de Torrente Aegypti diximus, etiam de ceteris fluminibus cis Iordanem, sed admodum, vt patebit, incertis, aliquid adiiciamus. De *Kison* dictum in Galilæa: de *Kidron* siue *Kedron*, in explicatione Hierosolymorum.

CCXXXVI.

Primus reliquorum est *Sorek*, שורק, Græcis Σωρὴχ, fluuius Philistæorum, ad quem Delila Samsonis habitauit, Iudic. xvi, 4. Hieronymus in Locis: *Sorech nomen torrentis, de quo loco fuit Dalila illa Samsonis. Sed & vsque hodie ad septemtrionalem plagam Eleutheropoleos vicus ostenditur nomine Capharsorech, iuxta villam Saara, vnde fuit Samson.* Adrichomius inter Azotum & Ascalon deduxit in mare; rectius forsan Bonfre-

rius

rius inter Iamniam & Accaron: quod propius cum Hieronymi descriptione conuenit.

CCXXXVII.

Besor amnis est australior, quem Dauid, quum Amalekitas, qui Ziklag exusserant, persequeretur, transiit, 1 Samuel. xxx, 9, 10. Adrichomio inter Gazam & Anthedonem delabitur, cui plurimi adsentiuntur.

CCXXXVIII.

Torrens Escol siue *Botri* etiam ad meridiem Chananææ est, quia exploratores ab Hebrone in Cadesbarneam tendentes, in via botryonem absciderunt, vt in castra Israelitarum referrent, quæ haud dubie non longinqua erant, quia non credibile, hunc fructum ex pertica pendulum, per medios hostes via longiore deportasse. Hieronymus Epitaphio Paullæ seu Epist. XXVII cap. V *Cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad diuitias Dei, & tacite secum voluere, quo modo eunuchus Aethiops, gentium populos præfigurans, mutauerit pellem suam: & dum vetus relegit instrumentum, fontem reperit euangelii. Atque inde ad dextram, transit a Bethsur, venit Escol, quæ in botrum vertitur.* Hinc quidam inter Hebronem & vicinam Bethsur hunc riuum ponunt: sed errant: nec id hoc loco Hieronymus dixit. Errorem de fonte Aethiopis ad Hebronem, supra dissipauimus, natum ex confusione duarum Bethsur, ad Hebronem alterius, & alterius mille passibus ab Eleutheropoli: vt ipse Hieronymus cum Eusebio in Locis Ebr. distinxit. Posterior in via est Gazam ferente, non illa ad Hebronem. Nec vero ad Eleutheropolim videtur amnis Escol fuisse, sed propior solitudini, in qua statiua Israelitarum erant. Iccirco sunt, quibus idem ac Besor est, cui nouum nomen ab euentu accesserit: alii deriuant Escol ita, vt confluat cum Besor, a quo in mare deferatur.

CCXXXIX.

Cana fluuius in occidentali Ephraimitarum limite, Iosuæ XVI, 8. Græca versio, ἐπὶ χειμάῤῥουν Κανά. Vulgatus autem non habuit pro nomine proprio, sed *vallem arundineti* vertit. A Thapua vel Taphua ad mare infra Cæsaream decurrit.

CCXL.

Crith, Vulgatus *Carith*, Græci Χοῤῥάθ, 1 Reg. XVII, 3, 5, vbi Elias a coruis pastus fuit. Hieronymus, *Chorath torrens trans Iordanem, vbi absconditus est Elias e regione eiusdem fluminis:* sed fallitur. Iussus Elias non transire Iordanem, sed vadere, a Samaria forsan, in ortum Iordanem versus, in quem effunditur hic fluuiolus supra Hierichuntem, siue ab septemtrione Hierichuntis; quæ recepta positio est Tabularum.

CCXLI.

Atque hæc sunt, quæ cis Iordanem in Palæstinæ tribus partibus, iisque maioribus, Galilæa, Samaritide ac Iudæa inuenimus, quæ quidem non omnia ad certum locum referri potuerunt, argumentis tamen, quanta haberi possunt, demonstrauimus, quo vel coniectura eruditorum, si

certæ

certæ rationes non adſint, referri poſſe videantur. De *Idumea*, non laxe dicta, quæ ipſa auſtralis pars Iudææ eſt, adhuc a nobis explicata; ſed propria, videtur etiam in Iudæa agendum eſſe, quia Dauid quoque illam domuit. Quod vero extra limitem terræ promiſſæ fuit, & pars Arabiæ Petrææ, quam Iſraelitæ circuierunt in deſertis peregrinantes; nec ſub ſecundo templo ab Iudæis poſſeſſa, vt potius Idumæi magnam Iudææ partem ad Hebronem vsque occupauerint; ad Arabiæ, in qua fuit, explicationem reſeruamus: nunc ad regionem Iſraelitarum, quæ trans Iordanem fuit, & tribubus duabus, Ruben & Gad, & dimidiæ Manaſſitidi diuinitus data, accedimus perluſtrandam.

SECTIO VIII.

REGIO ISRAELIS
TRANS IORDANEM.

CCXLII.

Nondum Iordanem transgreſſi Iſraelitæ erant, quum Moſes, petentibus Rubenitis, Gaditis & dimidiæ tribui Manaſſe, quæ victis regibus, Sihone Amorrhæo & Ogo Batanææ domino, occupauerant, adiudicauit. Omnis ille tractus olim *Galaad* ſiue *Gilead* dicebatur, vti ex diuiſione a Moſe facta intelligimus: quod nomen poſtea certæ parti, quæ poſt lacum eſt Geneſareth, adhæſit. Num. XXXII, 26 *Dixerunt filii Gad & Ruben Moſi: paruulos noſtros, & mulieres, & pecora ac iumenta relinquemus in vrbibus Galaad.* Et Deut. III, 12 dicit Moſes: *Terram poſſedimus tempore illo* [quo Sihon & Ogum reges vicimus] *ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, vsque mediam partem montis Galaad: & ciuitates illius dedi Ruben & Gad. Reliquam autem partem Galaad & omnem Baſan regni Og tradidi mediæ tribui Manaſſe, omnem regionem Argob.* Pergit commate 14 ſeq. portiones Manaſſitidis ſic enarrare: *Iair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob, vsque ad terminos Geſſuri Machati. Machir quoque dedi Galaad, & tribubus Ruben & Gad dedi de terra Galaad vsque ad torrentem Arnon.* Vides ſic Galaad, quod proprie nomen montis eſt, longe a ſeptemtrione in auſtrum circumduci, vt non modo Manaſſitæ, ſed Rubenitæ etiam & Gaditæ incoluerint. A montanis vero, commate 17, diſtinguuntur plana ad Iordanem, a Cenereth vsque ad mare ſalſiſſimum, & orientem verſus vsque ad radices montis Phaſga ſiue Piſga. Hæ partes enim exemtæ erant a Galaad, quod in montanis eſt hanc planitiem attingentibus. Hæc latior Galaaditidis regionis notio, per tres procurrens tribus in montanis: proprie autem dicta Galaaditis penes dimidiam tribum Manaſſe fuit. Numer. XXXII, 39, 40 *Filii Machir, filii Manaſſe, perrexerunt in Galaad, & vaſtauerunt eam interfecto Amorrhæo habitatore eius. Dedit ergo Moſes terram Galaad Machir, filio Manaſſe, qui habitauit in ea.* Adiecta ſunt poſtea de Syria quædam ad ſeptemtrionem, & de Arabia ab oriente, vt inde ab Hermone monte vsque ad Petræam Arabiam omnia Iſraelitarum eſſent,

& noua deinde nomina, præſertim poſteriori æuo, quum Romani in Palæſtinam veniſſent, Trachonitis, Auranitis, Batanæa, Ituræa in hoc tractu & Herodum regionibus audirentur. Hæc enim Philippi tetrarchia erat, de qua Lucæ III, 1 φιλίππυ τετραρχῦντος τῆς Ιτυραίας καὶ Τραχωνίτιδος, *Philippo tetrarcha exiſtente in Ituræa & Trachonitide.* Plenius deſcripta eſt Herodis teſtamento apud Ioſephum lib. XVII cap. X τήν τε Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βατανααίαν καὶ Πανιάδα Φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτῦ, Αρχελάυ δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι. *Gaulonitin & Trachonitin & Batanæam & Paniadem Philippo filio ſuo, Archelai fratri germano, voluit tetrarchiam eſſe.* Et cap. XIII Auguſti confirmatione: Βαταναία δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανῖτις σὺν τινι μέρει οἴκυ τῦ Ζηνοδώρυ λεγομένυ, Φιλίππῳ, *Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori, vt vocant, domus obtigit Philippo.*

CCXLIII.

Hæ ſunt illæ ampliatæ partes, quas Herodes magnus Auguſti Cæſaris beneficio poſſedit. Idem Ioſephus lib. XV cap. XIII de Auguſto, quum ab Herodis filiis Alexandro & Ariſtobulo ſalutatus eſſet; δίδωσιν Ηρώδῃ, *dedit Herodi poteſtatem, quem vellet ex filiis, deſignandi heredem regni,* καὶ χώραν ἔτι, τόν τε Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ Αὐρανῖτιν. ἔδωκε δὲ διὰ τοιαύτην τὴν αἰτίαν, cetera. Id eſt, *& regionem, Trachonem & Batanæam & Auranitin. Dedit autem hac de cauſſa*, cetera. Ex quo colligere licet, Hasmonæos non fuiſſe partium illarum, certe non omnium, poſſeſſores. Antiquos autem Manaſſitas earum plurimas poſſediſſe, non eſt quod dubitemus. Sic enim illorum fines 1 Paralip. V, 23 definiuntur: *Filii dimidiæ tribus Manaſſe habitabant in terra a Baſan vsque ad Baal Hermon & Senir & ad montem Hermon. ingens enim illorum multitudo erat.* Ex quo longitudinem dimidiæ huius Manaſſitidis videmus, quia Baſan ſiue Batanæa fuit pars eius auſtralis, Hermon mons & quæ ad illum ſunt, terminus a ſeptemtrione. Proinde vt eis Iordanem ab aquilone in auſtrum progreſſi ſumus; ita trans flumen eumdem ordinem ſeruantes ab Hermone incipiemus, & ab illo meridiem verſus vsque in Petræam Arabiam tendemus.

CCXLIV.

De *Hermone* Hieronymus in Locis: *Aërmon* [nam Euſebius Αερμὼν ſcripſit, quod Ebræis Hermon eſt] *Aërmon*, inquit, *mons Amorrhæorum, quem Phœnices vocant Sanior; & Amorrhæus adpellauit Sanir: diciturque eſſe in vertice eius inſigne templum, quod ab ethnicis cultui habetur, e regione Paneadis & Libani, & terra filiorum Iſrael trans Iordanem ad ſolis ortum a prærupto Arnon vsque ad montem Aërmon extenditur.* Septuaginta interpretes etiam Αερμὼν ſcripſerunt, quibus locis Vulgatus cum Ebræo ſcripſit Hermon. In ſingulis fere terminus transiordaninæ regionis ab ſeptemtrione ponitur. Deuteron. III, 8. *Tulimus illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem:* a torrente Arnon, *vsque ad montem Hermon.* Et cap. IV, 48 *ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon vsque ad montem Sion,*

qui

qui eſt Hermon. Plura enim huius montis erant nomina, *Sion*, vt hoc loco Vulgatus ſcripſit, quod cum Hieroſolymitano Zion non confundendum eſt, quia Ebræis שיאן, Græcis Σηών ſcriptum eſt: & Deuteron. III, 9 traditum, montem Hermonem a Sidoniis *Scirion*, [Vulg. Verſ. *Sarion*] vocari: & *Senir* ſiue *Sanir* ab Amorrhæis. Et Ogi, regis Baſan, imperium in ipſo Hermone erat: ideo ille Ioſuæ XII, 5 dicitur etiam מושל בהר חרמון *dominans in monte Hermon*: quod de latere montis auſtrali intelligimus. Quo frequentior vero huius montis eſt in ſacris ſcripturis mentio, eo rarior eſt in aliis, & forte nulla apud profanos, qui cum Libano ſeu Antilibano intelligunt, quocum cohæret ab oriente.

2. Idem mons Hermon dicitur etiam pluraliter *Hermonim*, Pſalm. XLII, 6, quia protractiora eius iuga ſunt, quæ plures montes continent. Kimchi quoque in Peruſch ad eum locum, *Hermonim* interpretatur הר חרמון מעבר הירדן מזרחה *montem Hermon trans Iordanem ab ortu ſitum:* & recte dicit קצות ארץ *fines terræ* Iſraeliticæ ibi deſcribi: hæret autem in montis *Mizaar*, qui opponitur, interpretatione, quem Lightfootus putat in auſtrali termino circa Zoaram fuiſſe, quacum nomen etiam conueniat.

3. Vulgo diſtinguunt inter Hermonem maiorem & minorem, quorum hic cis Iordanem ſit in tribu Iſſachar ſupra montes Gelboe; maior trans flumen prope fontes eius in ſeptemtrione; de quo adhuc diximus. Quam autem incertæ rationes illius minoris montis ſint, ſupra oſtenſum a nobis eſt: & ſi etiam certiores ſint, tamen huc non pertinent. Noſter autem Hermon, iſque ſolus ex ſcriptura ſacra notus Amorrhæos iuxta ſe habitantes vidit, quos Manaſſe expulit: & in occaſum magis Heuæos, quod ex Ioſuæ XI, 3 obſeruare licet. Pars eius dicta *Baal Hermon*, quam quidam de valle interpretantur, ſed etiam ſub hoc ipſo nomine mons adpellatur, Iudic. III, 3 הר בעל חרמון *mons Baal Hermon:* & ab Hermone ipſo diſtinguitur 1 Paralip. V, 23, vbi Manaſſitæ habitare dicuntur *a Baſan ad Baal Hermon & Senir & montem Hermon.*

CCXLV.

Poſt montem, qui terminus erat & limes, de ſingulis partibus tetrarchiæ Philippi, & poſſeſſionibus Manaſſitarum trans Iordanem dicendum erit, in quibus monti Hermoni ac Libano fuit *Trachonitis* proxima, quæ tam in Lucæ euangelio quam apud Ioſephum huic tetrarchiæ tribuitur.

TRACHONITIS.

CCXLVI.

Antequam de Trachonitide dicamus, præmittendum aliquid de parte *Domus Zenodori* videtur, quam Auguſtus Cæſar Herodi donauit, referente Ioſepho lib. XV Antiquit. cap. XIII, quia & illa Trachonitidi proxima, aut Trachonitis pars illius. Ioſephus luculente dicto loco, quidquid huius rei eſt, expoſuit. Zenodorus, inquit, ἐμεμίσθωτο τὸν οἶκον τῦ Λυσανίυ, *conduxerat Lyſaniæ domum*, ſiue prouinciam, nec contentus eius

prouentibus, in Trachone fouebat latrocinia, ipſe particeps prædæ, quæ ex Damaſcena maxime a Trachonitis agebatur. Conqueſti, qui circum colebant, apud Varum præſidem Syriæ, qui delata ad Auguſtum Cæſarem hac cauſſa, iuſſus eſt expugnare latronum receptacula & regionem contribuere Herodi, qui facilius, quam alius, coercere incolas poſſet. Quibus auditis Herodes ipſe expugnauit & perdomuit, Zenodoro Romam queſtum aufugiente *ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἀφαιρέσει, de ablata ſibi prouincia*, qui vero *ἄπρακτος ἀναστρέφει, infectis rebus reuertit*.

2. Deinde difficultatem loci, latrociniis idoneam, deſcripſit, quia *πέτρα σύμπαν σκληρὰ καὶ δύσοδος*. quia *totus eſt petra aſpera nec tranſitus admittens*, niſi per ſemitas flexuoſas: cuius incolæ nec oppida habeant nec agros, ſed ſpeluncas ampliſſimas, in quibus lateant. Strabo quoque meminit lib. XVI pag. 520 & loci & latrocinii, quod in Damaſcenos fiat & in prætereuntes ex Felici Arabia mercatores: quod vero *ἧττον συμβαίνει, minus fiat* ſua ætate, *καταλυθέντων νυνὶ τῶν περὶ Ζηνόδωρον τῶν λῃστῶν, ſublatis nunc latronibus, qui circa Zenodorum erant.* Et paullo ante ſic loci illius naturam Strabo delineauit: *ὑπέρκεινται αὐτῆς δύο λεγόμενοι Τραχῶνες· ἔπειτα πρὸς τὰ Ἀράβων μέρη καὶ τῶν Ἰτουραίων ἀναμὶξ ὄρη δύσβατα, ἐν οἷς καὶ σπήλαια ἦν βαθύστομα, ὧν ἓν καὶ τετρακισχιλίους ἀνθρώπους δέξασθαι δυνάμενον. Imminent ei* [Damaſcenæ] *duo ſic dicti Trachones*, [aſperi montes] *deinde Arabiam verſus & Ituræam montes ſunt inuii, in quibus & ſpelæa profunda ſunt, quorum vel vnum quater mille hominum capax ſit.*

CCXLVII.

Io. Lightfoot, vir clariſſimus, in Lucam Chorographia, Trachonitin non in ſeptemtrione locat, ſed in ortum opponit Batanææ, Talmudico quodam loco perſuaſus, quo dicatur *Trachona vsque Boſram extendi.* Addit Ptolemæum, cui *Trachonitæ Arabes* ſint, qui ſub Alſadamo monte regionis Saccææ ſint, quæ ab oriente ſit Batanææ. Neutra ratio nos dimouet de ſententia. Notæ ſunt Talmudiſtarum hyperbolæ, & ſi poſueris etiam Bozram illam Arabiæ intelligi, nec tamen ſequetur ibi omnem fuiſſe Trachonitin, licet pars Trachonitarum habitauerit Arabiam verſus etiam ipſis Arabibus permixta, vt *extendi* non ſit pertingere, ſed vergere & inclinare Bozram verſus: quia ſic in ſeptemtrione terræ ſanctæ ſita Trachonitis eſt, vt pars illius orientalis in meridiem etiam deuergat. Ex *Saccæa* Ptolemæi ignota & *Alſadamo* eius monte nihil certi deduci poteſt: neque ipſe declarauit, qua parte prouinciæ mons ille ſit, aut ex quo latere illius Trachonitæ habitauerint: neque, an omnes eius gentis, an pars aliqua vagabunda, *Τραχωνῖται Ἄραβες*, Arabibus intermixti ſint, declarat.

2. Noſtræ autem ſeptemtrionalem Trachonitidis ſitum ex Ioſephi antea adlatis verbis probamus, quia coniuncta & vicina fuit Lyſaniæ domui ſiue prouinciæ, quæ in Syria erat, & prædas Trachonitæ ex Damaſcena egerint: etiam ex Strabone, quia duos illos montes Trachonas, vnde nomen regioni eſt, Damaſcenæ dixit imminere.

3. Ex

3. Ex hisce de situ & natura huius regionis iudicari potest, etiam de ipso nomine, quod asperitatem sonat, ac Iosepho nunc Τραχωνῖτις, *Trachonitis*, est, nunc Τράχων, *Trachon*. Verba supra prolata sunt: addo ex lib. II de Bello cap. IX Βαταναία καὶ Τράχων, Αὐρανῖτίς τε ὑπὸ Φιλίππῳ τέτακ]ο, *Batanæa & Trachon & Auranitis Philippo subiectæ sunt*. Et lib. XVIII Antiquit. cap. VI, *Tunc mortuus est Philippus, Herodis* [Antipæ] *frater anno Tiberii principatus vigesimo*, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς ἑπ]ὰ καὶ τριάκοντα τῆς Τραχωνίτιδος καὶ Γαυλανίτιδος, καὶ τοῦ Βαταναίων ἔθνους, *quum ipse triginta septem annos Trachonitidi & Gaulanitidi & Batanæorum genti præfuisset*. Incolæ dicuntur *Trachonitæ*, Ptolemæo lib. V cap. XV extremo Τραχωνῖται Ἄραβες, *Trachonitæ Arabes*, quos ipse quidem in Syria censet, Arabes autem ob vicinitatem Arabiæ cognominat, quibus forte permixti fuerunt. Iosephus lib. XV cap. XIII vocat τοὺς περὶ τὸν Τράχωνα γινομένους, *qui circa Trachonem degunt*.

4. Nec tantum aspera illa & cauernosa in montibus regio *Trachonitis* dicta fuit, sed sub montibus etiam amplus & campestris tractus ad fontes vsque Iordanis, ita, vt non mediocris prouincia fuerit Trachonitis. Iterum Iosephus lib. XVI cap. VIII ἀποδημοῦντος δὲ οὐ μικρὸν μέρος ἀπέστη τῆς ἀρχῆς, τὸ περὶ τὸν Τράχωνα, *absente autem* [Herode, qui Romam profectus fuerat] *Trachonitæ, non parua regni pars, defecerunt*, quos relicti in regno duces ad officium redire coegerunt.

CCXLVIII.

In hoc tractu fuit *Baalgad*, in terminis Chananææ septemtrionalibus locus, sub monte Hermone, Iosuæ XI, 17, cap. XIII, 5, in occasum vergens sub Libano, cap. XII, 7. * Hieronymus cum Eusebio: *Baalgad ciuitas in campestribus Libani ad radices montis Aërmon; quam & ipsam cepit Iesus.* Videtur in planitie, vbi Libanus & Hermon vel cohærent, vel non longe dissident.

CCXLIX.

Fuit & *Mizpa* quædam siue *Maspha*, ad radices Hermon, vbi Heuæi habitabant, quorum regiuncula Iosuæ XI, 3 dicitur *terra Maspha*. Hos & Iosua deleuit, non in terra ipsorum, sed quum Iabino, regi Asor, auxilio venissent. Distinguenda autem hæc Mizpa siue Maspha ab altera in Galaad, pertinente ad tribum Gad, de qua Iosuæ XIII, 26. Alterutra fuit patria Iephtæ Galaaditæ, Bonfrerio superior in tribu dimidia Manasse; aliis inferior in tribu Gad.

CCL.

Celebrior est *Paneas*, nomen fontis, vrbis, regionis, & alio casu etiam montis. Hunc locum quamuis alii in Phœnice scribant, alii in Galilæa; nobis tamen rationes sunt, cur extremæ ad occasum Trachonitidi tribuamus. Plinius lib. V cap. XV *Iordanis amnis oritur e fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæsareæ*. Et cap. XVIII *Intercursant cinguntque has* [Decapoleos] *vrbes tetrarchiæ, regionum instar singulæ, & in regna contribuuntur,*

 Tracho-

* Ex his Iosuæ verbis colligit Relandus, oppidum in regione cis Iordanem fuisse.

Trachonitis, Paneas, in qua Cæsarea cum supra dicto fonte. Hoc loco regio est Paneas a fonte & oppido distincta, pars Trachonitidis laxe sumtæ. Iosephus lib. XVIII cap. III φίλιππος Πανεάδα, τὴν πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἰορδάνου, κατασκευάσας ὀνομάζει Καισάρειαν, *Philippus Paneadem, quæ ad fontes Iordanis sita est, exornans, nominat Cæsaream.* De antiquo oppido intelligendus est Stephanus: Πανεὰς πολίχνιον Φοινίκης, *Paneas oppidulum Phœnices.* Et alii in Phœnice censuerunt: Ptolemæus videlicet, cui est Καισάρεια Πανιάς, *Cæsarea Panias:* & Sozomenus lib. V cap. XXI ἐν Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου· Φοινίσσα δὲ αὕτη πόλις, ἣν Πανεάδα ὀνομάζουσιν, *in Cæsarea Philippi: vrbs est Phœnices, quam Paneadem nominant.* Intellige de Phœnice mediterranea, quam posteriores ita nominarunt. De monte *Paneo* luculentus testis est nummus Marci Antonini in gazophylacio Mediceo: ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ, *Cæsarea Augusta sacra & inuiolabilis sub Paneo:* ad discrimen Cæsareæ sub Argæo monte in Cappadocia, eodem modo a monte, sub quo condita est, denominatæ. Hinc illustris vir Ezech. Spanhemius hanc, a monte petitam, veram adpellationis rationem esse existimat, non illam Philostorgii lib. VII cap. III a Panis, pastoralis dei, simulacro; neque a fonte sumtam, vt Plinius censebat, sed ab hoc monte Πανείω, *Paneo*, sub quo vrbs *Paneas* prius, siue *Panias* dicta, sita erat, quia id nummi formula, ὑπὸ Πανείῳ, *sub Paneo*, præ se ferret. Huius montis etiam mentionem Eusebius facit lib. VII Histor. eccles. cap. XVII ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ καλουμένου Πανείου ὄρους, *ad radices montis, vt vocatur, Panei:* & Iosephus lib. I de Bello cap. XVI iuxta Iordanis fontes: καλεῖται δὲ Πάνειον ὁ τόπος. ἔνθα κορυφὴ μέν τις ὄρους εἰς ἄπειρον ὕψος ἀνατείνεται. *Locus Panium vocatur. Ibi vertex quidam in immensam altitudinem erigitur*, sub quo fontes scaturiunt: quemadmodum & Eusebius de his fontibus ad radices Panei disseruit. An vero mons ipse a pastorali numine nomen suum acceperit, alia est quæstio. Vir enim summus Lucas Holstenius ad Stephanum Notis pag. 154 de eodem nummo Marci Mediceo refert, *circum Panem deum, rupi innixum*, illa, quæ protulimus, verba scripta esse ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ, *Cæsarea Augusta sacra & inuiolabilis sub Paneo.*

2. Ceterum de oppido Philostorgius, ἡ μέν τοίγε Πανεὰς Δὰν ἐπωνομάζετο τὸ παλαίτατον, *Paneas antiquitus Dan vocabatur.* Verum supra illud in Galilæa, quum de Dan ageremus, reiecimus Hieronymi auctoritate, qui quatuor millibus oppidum Dan a Paneade in occidentem reduxit: quo fit, vt Dan, quia cis fontes Iordanis erat, in Galilæam inciderit; at oppidum Paneas, post Cæsarea, quod trans illos fontes est, in regionem aliam. Sed etiam antequam Cæsarea ornaretur, locus ille illustris factus erat ab Herode patre, qui in Augusti honorem ibi splendidissimum templum exstruxerat. Iosephus iam dicto lib. I de Bello cap. XVI δωρησαμένου τοῦ Καίσαρος αὐτῷ ἑτέραν προσθέσει χώραν, ὁ δὲ κἀν ταύτῃ ναὸν αὐτῷ λευκῆς μαρμάρου καθιδρύσατο παρὰ τὰς Ἰορδάνου πηγάς. καλεῖται δὲ Πάνειον ὁ τόπος. Herodes *auctus a Cæsare alia regione* [Trachonitide] *etiam in illa ipsa templum*

ei

ei iuxta Iordanis fontes posuit. Panium ille locus vocatur. Philippus autem filius, heres Trachonitidis factus, Paneadem oppidum ampliauit ornauitque, & *Cæsaream* adpellauit, quæ discriminis caussâ ab auctore cognomen accepit, dicta *Cæsarea Philippi.* Matth. XVI, 13 ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, *venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi:* & Marci VIII, 27 ἦλθεν εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου, *venit in vicos Cæsareæ Philippi.* De hac & Iosephus lib. II Belli cap. XIII ὁ μὲν [Φίλιππος] πρὸς ταῖς Ἰορδάνου πηγαῖς ἐν Πανεάδι πόλιν κτίζει Καισάρειαν, *Philippus iuxta Iordanis fontes in Paneade* [regione] *vrbem condit Cæsaream.* Credas inde nouam vrbem condidisse, non ampliasse ornasseque veterem. Probabilius tamen vel oppidum vel vicum antea fuisse, nomine Paneadem.

3. Huius nouæ vel instauratæ vrbis, præter antea memoratum, nummos alios ostendit Golzius, sub Augusto, COL. CAESAREA PHILIPPI: & sub Tito, COL. CAESAREA PANIAE. Si genuini hi nummi sunt, coloniam Romanam hanc Philippi Cæsaream fuisse probabunt: de quo vero est quod dubitemus, quia nihil alii de colonia tradiderunt, nec peritissimus antiquitatum Vaillantius in Coloniis eam numerauit, vt videtur, suspectos habens nummos illos Golzianos. A templo Augusti in ciuitatem etiam religionem deriuatam fuisse, ex nummo, quem cum Occone Holstenius commendat, perspicere aperte licet: ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ex quo etiam gentile Καισαρεὺς Φιλιπποπολίτης, *Cæsariensis Philippolita,* vir laudatissimus deducit. Est quoque in nummis *Phaneæ* in Syria Palæstina nomen, quam eruditi viri Patinus & Tristanus, & ad Plinium Harduinus, putant hanc Paneadem Cæsaream esse π in Φ commutato. In Marci Aurelii nummo ΦΑΝΕΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡΙΑΣ, *Phaneæ ciuitatis Syriæ,* cum Dianæ simulacro. Et in Macrini: ΦΑΝΕΑΣ ΠΟΛΕΩΣ cum aquilæ signo & montis, in cuius vertice templum exstructum est. Et in Diadumeniani: ΦΑΝΕΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡ. ΠΑΛ. *Phaneæ ciuitatis Syriæ Palæstinæ:* quod ita legendum esse, ex alio nummo illustris Spanhemius ostendit, in quo exstat ΦΑΝΕΑΣ ΠΟΛΕΟΣ ΣΥΡΙΑΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ. qui vero grauibus rationibus negat, Phaneam hanc Paneadem esse siue Cæsaream sub Paneo. Adhuc vero reperire non potuimus, vbi *Phanea* Palæstinæ sita fuerit. *

4. Quamquam vero ex dictis non obscurum est, quare Cæsaream Philippi ad Trachonitidem potius quam ad Galilæam vel Phœnicen referamus; tamen vt ne quis dubitet, rationes nostras planius ad considerandum proponemus. Primum Herodes templum in Paneade ἐν ταύτῃ χώρᾳ, *in ea ipsa regione* posuit, quam ei Augustus Cæsar, pulso Zenodoro, donauerat: quæ non Phœnice, nec Galilæa, sed Trachonitis & adiacens erat: quis ergo dubitabit ad Trachonitidem illud solum pertinere,

* Nec reperietur. Nam nummi illi M. Aurelii, Macrini, Diadumeniani legendi sunt: ΦΛ. ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡ. ΠΑΛ. id est, *Flauiæ Neapoleos Syriæ Palæstinæ.* Illud hic addendum ex eodem Relando, Paneadem *Neroniada* vocari cœptam esse in Neronis Imperatoris honorem ab Agrippa, qui eam amplificarat, vt Iosephus scribit Antiquit. XX, 9, 4 edit. Hauercamp.

tinere, cui impoſitum templum Auguſti erat? Deinde Philippus vrbem in ſuo territorio, non alieno condidit: ipſe vero Trachonitidis, Ituræ, Batanææ, & Gaulanitidis dominus erat, e quibus partibus nulla, niſi Trachonitis, accedit propius ad Paneadem: Galilæa autem non Philippo, ſed fratri Antipæ parebat: Phœnice extra ſortem hereditatis, nec ab Herode patre poſſeſſa, ſed recta eſt a Syriæ legato ſiue præſide. Vbi ergo nihil iuris Philippo erat, ibi nec vrbem potuit condere vel inſtaurare. Quid ergo relinquitur, quam Cæſaream hanc in Philippi tetrarchia fuiſſe, & in Trachonitide, quæ ſola eo vsque protenſa fuit. Nec obſit, quod Herodes in teſtamento apud Ioſephum lib. XVII cap. X Trachonitidem & Paneadem diſtinxerat: eſt enim diſtincta Paneas a Trachoniti propria, incluſa in laxe ſumta. Id quoque tam Herodis templum, quam, qui in nummo ſunt, νεώκοροι ciues vrbis teſtantur, ethnicam potius, quam Iudaicam, fuiſſe ciuitatem. Plura de Trachonitide non habemus.

AVRANITIS ET ITVRAEA.

CCLI.

Lucæ III in Philippi tetrarchia enarrantur tantum Ituræa & Trachonitis regio: non excluſis vero, quæ ab Ioſepho præterea memorantur, Auranitide, Batanæa & Gaulanitide. Sed *Auranitis* nobis iam curæ eſt, quod nomen videtur ab *Hauran*, regione, vel oppido, vel monte in transiordanina ad ſeptemtrionem. Huius mentio eſt Ezech. XLVII, 16, vbi cum iis iungitur, quæ ſunt confinia Damaſco & Hemath. Hieronymus in hunc locum: *Hauran eſt oppidum Damaſci in ſolitudine.* Græci interpretes ibi verterunt ἐπάνω τῶν ὁρίων Αὐρανίτιδος, *ſupra fines Auranitidis:* qui non dubitare ſinunt ab *Hauran* eſſe *Auranitidis* vocabulum: & ſicut Trachon & Trachonitis dicebatur; ita *Hauran*, חורן, ſiue *Auran* & *Auranitis* eadem regio. Probabile autem eſt, Hauran montem fuiſſe, * quia in Talmud Roſch haſchanah cap. II hal. 2 inter montes illos recenſetur, e quorum vertice per flammas factum eſt indicium noui anni. Ioſephus lib. XV cap. XIII ſcripſit Αβρανῖτις, *Abranitis;* in locis ceteris Αὐρανῖτις, *Auranitis*, quod cum origine antea monſtrata magis conuenit.

CCLII.

Tribus locis Ioſephus eius regionis mentionem fecit, primum lib. XV cap. XIII, quod Auguſtus Herodis regno adiecerit χώραν ἔτι, τόν τε Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ Αβρανῖτιν, *adhuc regionem, Trachonitidem & Batanæam & Abranitidem.* Deinde in confirmata ab Auguſto Herodis hereditate lib. XVII cap. XIII Βαταναία σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανῖτις σύν τινι μέρει οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου, *Batanæa cum Trachonitide, & Auranitis cum parte domus Zenodori* dicuntur Philippo obtigiſſe. Denique lib. II de Bello cap. IX eadem Philippi tetrarchia dicitur eſſe Βαταναία τε καὶ Τράχων, Αὐρανῖτις τε καὶ μέρη τινὰ τοῦ Ζήνωνος οἴκου, *Batanæa & Trachon, & Auranitis cum partibus quibusdam Zeno-*

* Etiam regionem e Relandi lib. I pag. 107 & libr. III pag. 666 patet.

Zenodori, quem hoc loco Zenonem dixit, praue, vt puto, quia nec sequentia verba cohærent, & Strabo etiam Zenodorum nominauit.

CCLIII.

Nulla in his mentio est *Ituræa*, quam in tetrarchia Philippi Euangelista primo loco posuit, quum Philippum tetrarcham dixit τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, *Ituræa & Trachonitidis regionis*. Oportet ergo, etiam Lightfooto iudice, sub aliqua regionum Iosephi in hac tetrarchia positarum latere, sub Auranitide, vel Batanæa, vel Gaulanitide. Non sub hac, quæ iuxta lacum Genesaret est; Ituræa autem in septemtrione extremo, quia Strabo & Plinius in Syria censuerunt: neque sub Batanæa, quia Iosephus Auranitin & Batanæam distinxit & separauit in huius tetrarchiæ descriptione. Quo relinquitur, vt *Ituræa* Lucæ sit Auranitis Iosephi. Conuenit etiam vtriusque notata positio. Hauran enim in extremitate terræ sanctæ Damascum versus erat, vt Ezechiel cap. XLVII, 16 tradit: Ituræi etiam non procul a Damascena per Arabiam habitarunt, & fuere Arabes seu Ismaelitæ, a filio Ismaelis *Itur* genus & nomen trahentes 1 Paralip. I, 31, cuius posteritas, etiam *Itur* dicta eodem libro cap. V, 19, cum Israelitis trans Iordanem bellum gessit, socia Hagarenorum, sed, vt ibidem traditur, vna cum illis, victa fuit. Græci interpretes ibi quibusdam libris Ἰτοὺρ, *Itur*; in aliis, μετὰ Ἰτουραίων, *vna cum Ituræis*. Montuosa, quam colebant, regio: ideo Straboni lib. XVI pag. 518 τῶν Ἰτουραίων ὀρεινὴ dicta, *Ituræorum montana regio*. Et pag. 520 post Laodiceam, quæ ad Libanum est, τὰ μὲν ὀρεινὰ ἔχουσι πάντα Ἰτουραῖοί τε καὶ Ἄραβες, κακοῦργοι πάντες, *montanam omnem regionem Ituræi tenent & Arabes, malefici omnes*, puta, propter latrocinia. Plinius lib. V cap. XXIII cum Cyrrhesticæ populis tandem etiam *Ituræam gentem* nominat, alieno, vt videtur loco. Reducta enim inde in austrum magis fuit, vt Batanæis simul esset ad ortum. Militiæ seu latrociniis operam Ituræi dabant, famosi sagittarii, vt etiam arcus & sagittæ illorum laudarentur, haberenturque pro præstantissimis. Virgilius Georg. II vers. 448

- - - *Ituræos taxi torquentur in arcus.*

Et Lucanus lib. VII vers. 230

- - - *Ituræis cursus fuit inde sagittis.*

Ibidem versu 514 de Pompeii exercitu:

Tunc & Ituræi, Medique, Arabesque, soluto
Arcu turba minax.

Ideo ex iis satellites sibi legit Antonius. Cicero II Philipp. cap. VIII *Accusa omnes ordines, omnes ciues, dum confiteare, hunc ordinem, hoc ipso tempore, ab Ityræis circumsederi.* Et cap. XLIV *cur homines omnium gentium maxime barbaros Ityræos, cum sagittis deducis in forum?* Non ergo cultiores facti, quamlibet Aristobulus, rex & pontifex Iudæorum, ad Iudaicos ritus victoriæ iure compulerat. Iosephus lib. XIII cap. XIX de Aristobulo illo: πολεμήσας Ἰτουραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τῆς χώρας τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι καὶ

κατὰ τοὺς Ιουδαίων νόμους ζῆν, *illato bello Ituræ, magnaque eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exsilii coegit circumcisionem ceterosque Iudaicos ritus admittere.* Vtrum perstiterint in officio, an post defectionem ab Augusto Herodi donati fuerint; silente historia, non facile est definire. Forsan ex eo conciliari diuersa poterunt, quia non omnis Iturara, sed πολλὴ τῆς χώρας. *pars eius magna* Aristobulo fuit subiecta. Quod clarius Iosephus ibidem Timagenis historici testimonio illustrat, dicentis de Aristobulo: ἐπιεικής τε ἐγένετο οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὰ τοῖς Ιουδαίοις χρήσιμος. χώραν τε γὰρ αὐτοῖς προσεκτήσατο, καὶ τὸ μέρος τοῦ τῶν Ιτουραίων ἔθνους ᾠκειώσατο δεσμῷ συνάψας τῶν αἰδοίων περιτομῇ, *Hic vir æquus fuit, & Iudæis multis in rebus commodus. nam & regionem illorum auxit, & partem Ituræ gentis, circumcisionis vinculo deuinciens, illis adiunxit.*

CCLIV.

Hæc sunt quæ de Ituræis inuenimus: Patres perpauca habent, nec plus inde lucis exspectandum. Hieronymus cum Eusebio: *Ituræa & Trachonitis regio, cuius tetrarcha fuit Philippus, sicut in euangeliis legimus. Trachonitis autem dicitur terra iuxta Arabiæ desertum; quod Bosræ iungitur.* Et Epiphanius hæresi XIX ineunte Ossenos, Iudæorum sectam, dicit ortos tradi ἀπὸ τῆς Ναβατικῆς χώρας, καὶ Ιτουραίας, Μωαβίτιδός τε καὶ Αρηϊλίτιδος, τῶν ἐπέκεινα τῆς κοιλάδος τῆς ἁλυκῆς, οὕτως ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καλουμένης, ὑπερκειμένης χώρας, *ex Nabatæa, Ituræa, Moabitide & Areilitide, regionibus sitis trans regionem valli maris mortui superiacentem.* Sic Salmasius in Solin. cap. XXXV sub finem interpretatur. Vt vero Eusebius coniunctissimam cum Trachone facit & deserto Bostreno adponit: ita Epiphanius nimis etiam in austrum Ituræos detraxit, dum communem cum mari mortuo illis latitudinem posuit. Nec vrbes Ituræ nominare possumus, quas fortasse non habuerunt, Arabum more, cum quibus Strabo coniunxit, vel in vicis habitantes, vel etiam in tabernaculis.

BATANAEA SEV BASAN.

CCLV.

Quæ *Basan* olim regio a Mose aliisque sacris scriptoribus adpellata fuit, eam posteriores, consueto Syrorum more ש in ת conuerso, vocauerunt *Batanæam.* Hoc præter loci conuenientiam, si Iosephus cum Mose ac Iosua componatur; posteriores Targumistæ docent. Psalm. LXVIII, 23 verba, *ex Basan reducam,* Chaldæus transtulit מבותנן אייתי *ex Butnan reducam.* Et Psalm. XXII, 12 *Basan* quidem מתנן *Matnan* redditur, quod nolim prauatum putare, quasi מ pro ב sit; quia priores Targumistæ Basan semper verterunt מתנן *Matnan.* Targum autem Hierosolymitanum Deuter. XXXIII, 14 habet דכרין בני בותנייא *arietes ex Botnaia,* id est Basan, Batanæa: & cap. XXXII, 22 מן בותנייא *ex Botnaia,* vbi in Ebræo est *ex Basan.* Eusebius de Ebraicis Locis confirmat: Βασὰν, Ωγ βασιλέως Βασὰν, ἣν ἔλαβε Φυλὴ Μανασσῆ, κειμένη ἐν τῇ Γαλαάδ. αὕτη Βασανῖτις, ἡ νῦν καλεῖται Βαταναία. Hieronymus ita vertit:

Basan,

Basan, super qua scribitur, & Og regem Basan. Cecidit in sortem dimidiæ tribus Manasse in terra Galaad. Hæc est Basanitis, quæ nunc Batanæa dicitur. Græci interpretes locis pluribus retinent Ebræam formam Βασάν, v. gr. Deuteron. IV, 43 ἐν τῇ Βασάν: 1 Reg. IV, 19 τῆ Βασάν: & 2 Reg. V, 11 ἐν γῇ Βασάν, *in terra Basan:* sæpe tamen etiam *Basanitin* reddunt, Num. I, 4 ἡ Βασανῖτις: Ezech. XXVII, 6 ἐκ τῆς Βασανίτιδος: Iosuæ XX, 8 & cap. XXI, 27 ἐν τῇ Βασανίτιδι: Michææ VII, 14 τὴν Βασανῖτιν. Iosephus semper Βαταναίαν *Batanæam* vocat locis supra in Trachonitide & Ituræa adlegatis. Ptolemæus lib. V cap. XV, quo de Syria agit, extremo: Βαταναίας χώρας, ἧς ἀπ' ἀνατολῶν ἡ Σακκαία, καὶ ταύτης ὑπὸ τὸ Ἀλσάδαμον ὄρος οἱ Τραχωνῖται Ἄραβες, *Batanææ regionis, a cuius orientali parte est Saccæa: & huius sub Alsadamo monte sunt Trachonitæ Arabes.* Stephanus Βαταναία & Βατανία vtroque numero scripsit, dixitque συνοικίαν Συρίας, *viciniam Syriæ.*

CCLVI.

Hactenus de nomine: nunc positio declaranda & limites definiendi. Quum Israelitæ Chananæam ingressuri essent, tota Transiordanica regio, a Moabitide seu Arabia vsque ad Hermonem ac Libanum, bipartito in duo regna diuisa erat, regnum Sihonis Amorrhæi, & regnum Basan, cui tum Og gigas præerat: illud australe erat, hoc septemtrionale. Sihonis regnum a fluuio *Arnon* ac Moabitide proferebatur vsque ad flumen *Iabok*, qui ab ortu oblique decurrens simul Ammonitas separabat: quod ex Numer. XXI, 24, & Deuteron. II, 37, cap. III, 16 luculentum est. Sihonis regnum Rubenitis Gaditisque cessit: Basan dimidiæ tribui Manasse. Adnexa huic erat pars Galaaditis montanæ & regio *Argob*, Deuteron. III, 13, vt tamen præcipua & maxima regio esset Basan. Post captiuitatem autem Babylonicam subdiuisa fuit Basan, vt pars tantum Batanæa siue Basan diceretur, pars Trachonitis, alia Auranitis siue Ituræa; quædam etiam Gaulonitis. Singularum partium fines proprios inuenire non est iam humani ingenii ad diuinandum illud, de quo tam pauca, aut nihil etiam est litteris memoriæque traditum. Iosephus quidem has singulas regiones distinxit, non autem finiuit limitibus. Libro XV cap. XIII, *Dedit*, inquit, *adhæc* Augustus Herodi χώραν, τόν τε Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ Αὐρανῖτιν, *regionem, Trachonem nempe, & Batanæam, & Auranitin.* Et in Herodis testamento lib. XVII cap. X τήν τε Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν, καὶ Βαταναίαν καὶ Πανιάδα Φιλίππῳ, *Philippo* [legauit] *Gaulonitin & Trachonitin & Batanæam, & Paniadem.*

2. Si quid coniectura licet, ita situm harum regionum determinamus: *Trachonitis* a septemtrione est, inde a Paneade, quam Herodes testamento nominatim etiam Philippo filio destinauerat vna cum Trachone, Batanæa & Gaulonitide, Iosepho teste lib. XVII cap. X; ad orientem versus in montibus & sub illis, & tandem cum ipso monte Hermon in meridiem paullo declinat & desinit: continuatur autem illa flexio per *Ituræam* seu *Auranitin:* a meridie est *Gaulonitis*, procurrens a lacu Genesaret in orientem, vsque ad Arabiam, vt infra probabimus. Ab his inclusa est *Bata-*

næa propria, ab aquilone Trachonitin, ab ortu Ituræam, a meridie Gaulonitin spectans: Iordanem ab occidente. Gaulonitidem regionem si negligis, nec separatam facis prouinciam; Basan ab Hermone in extremum meridiem Manassitidis decurrit, 1 Paralip. v, 23.

CCLVII.

Pars præcipua regni Basan, eaque maior, dicta ARGOB, & ei videntur vrbes tribui, quæ totius regni Basan erant, sexaginta numero, munitæ omnes, Deuter. III, 4, quod licet synecdochice dictum sit, tamen plurimas earum in regione Argob fuisse sitas, declarat. nam vere *Argob* pars regni Basan fuit, 1 Reg. IV, 13, nempe *tractus* vel *regio Argob, quæ* בבשן *in Basan est.* Fallunt igitur vulgares tabulæ, quibus *Argob* nomen vrbis est, quamquam non negarim, in tanto numero ciuitatum Basan, quarum LX fuisse citatis locis refertur, vnam etiam id nominis tulisse; probari tamen non potest, quia Scriptura חבל ארגב *tractum, regionem* seu *portionem Argob* vocat. Targumistæ, Onkelos & Ionathan verterunt בית פלך טרכונא *portionem Trachonitidis*, quod minus placet, quia vrbes præcipuas habebat Argob, quas, & tanto numero, asperæ Trachonitidi, cui speluncæ pro domibus erant, nolim attribuere.

CCLVIII.

Ex sexaginta autem illis vrbibus, Deuteron. III, 4 & 1 Reg. IV, 13, quæ totius regni Basan fuerunt, paucissimæ nobis notæ sunt, quia nusquam sunt recensitæ omnes. *Hauran* & *Argob* sunt dubia, vt diximus; ille mons, hæc regio potius quam oppidum. Iair, gens tribus Manasse, occupauit Argob, & oppida de suo nomine vocauit *Hauoth Iair*, Deuteron. III, 14: quænam autem illa fuerint, minime notatum est. Nobah siue Nobe, alius ex posteris Manasse, cepit *Chanath* siue *Chnath*; cuius nomen etiam mutatum voluit, Numer. XXXII, 42, sed præualuit vetus *Canatha*, de qua ex Plinio & Ptolemæo dicturi sumus in Decapoli. Tertius possessor dimidiæ huius tribus fuit Machir seu posteri eius, quibus Moses dedit Galaaditin propriam, quam mox perlustrabimus. In australi limite Basan maioris erant *Salcha* & *Edrei*, quæ vrbes nominantur Deuter. III, 10, e quibus *Edrei* regia fuit Ogi, Deuteron. I, 4, Iosuæ XII, 4, XIII, 12, & limitanea, quia ad vrbem illam prœlium commissum est, quum aduentanti Israeli rex Ogus obuiam processisset, Numer. XXI, 33, & Deuteron. III, 1. *Salcha* autem paullo fuit interior, quia eo vsque Gaditæ habitarunt, quorum etiam erat portio quædam in Basan, 1 Paralip. v, 11.

CCLIX.

Fuit etiam alia regia Ogi, *Astaroth*, vna cum Edrei Deuteron. I, 4, Iosuæ XII, 4, cap. XIII, 12, quæ an eadem sit & *Astaroth Karnaim* Genes. XIV, 5, in controuersiam venit. Negat Eusebius cum interprete Hieronymo, cui prior *Astaroth* est *antiqua ciuitas Og, regis Basan, in qua habitauerunt gigantes: quæ postea cecidit in sortem tribus Manasse regionis Batanææ, & sex millibus ab Adar* (Ἀδρααὶ Eusebius) *vrbe Arabiæ separata est. Porro Adar a Bostra viginti quinque millibus distat.* De altera vero sic idem tradidit:

didit: *Astaroth Carnaim terra gigantum quondam in supercilio Sodomorum* (ὑπὲρ τὴν Σοδομίτην, Euseb.) *quos interfecit Chodorlaomor.* At nihil in facra historia de illo Sodomorum fupercilio, cui bene conftat ratio, etfi in Bafan illa vrbs ac eadem, quæ Aftaroth regis Ogi ftatuatur. Bonfrerius, vt conciliet, dicit, *Chodorlaomor & reges socios vastando paullatim a septemtrione in austrum processisse, atque adeo primum Raphaim, qui in Batanæa erant regione, deinde Zuzim, qui eam regionem tenebant, quæ postea fuit Ammonitarum; deinde Emim, qui eam, quæ postea Moabitarum fuit, occupauisse: inde ad Chorræos, qui Idumæam australem possidebant,* [& ad his proximos Amalekitas] *processisse: ac tandem vicinos Pentapolitas esse adgressos.* Eadem fere de gentium illarum fede *Raphaim, Zuzim, Emim*, Lightfootus Chorogr. in Luc. cap. 1 fect. 111. Si ergo vrbs vna fuit, quæ cognomen *Carnaim* habuit & quæ nullum; fequitur, vt ex Eufebii relatione in Bafan fuerit, & in ortum vergeret, quia in finibus erat Arabiæ. Sin duæ Aftaroth fuerunt, nihil tamen impedit, quo minus vtraque in Bafan fuerit, quemadmodum Hieronymus ibidem dixit: *Sunt hodieque duo castella in Batanæa hoc vocabulo* [in altera Aftaroth hæc fcripfit] *nouem inter se millibus separata, inter Adaram & Abilam ciuitates.* Forte Talmudiftarum *Caphar Carnaim* huc referri poteft, quia in Decapoli fitum, vt infra dicemus. Gloffa Talmudica ad Succah fol. 2, 1 *Astheroth Karnaim* duos montes magnos interpretatur, quos inter fit vallis profundiffima: vt ita magis regio fuerit quam oppidum, quemadmodum etiam Eufebius χώραν γιγάντων, Hieronymus, *terram gigantum*, non vrbem vocitarunt. Bonfrerio autem vrbs eadem videtur fuiffe, quæ Aftharoth Ogi, & quæ Karnaim cognominatur.

CCLX.

Fuit & in Bafan *Saron*, 1 Paralip. v, 16, quæ quibusdam regio, aliis ciuitas, quod fimilius vero eft, videtur. Dicuntur enim מגרשי שרון *suburbana Saronis*, Græci τὰ περίχωρα Σαρώμ: fed quo loco aut plaga Batanææ fuerit, incertum eft, nec vllo inueftigandum indicio.

CCLXI.

Nec certior fedes *Bathyræ*, quam Iofephus lib. XVII cap. II tradit in Batanæa a Babylonio quodam Herodis aufpiciis condita, fed κώμη, *vicus* fuit, nec vero exiguus, fed vnde regioni toti multa commoda adlata funt. Memorat etiam Latina verfio Vitæ Iofephi p. 1002; at Græca ibi authentia non Bathyram habet, fed Ἐκβάτανα, *Ecbatana.*

CCLXII.

Certior autem, quæ ab occafu Batanææ erat, *Seleucia*, paludi Samachonitidi, per quam Iordanes tranfit, adpofita. Iofephus lib. IV Belli Iudaici cap. 1 Σελεύκεια πρὸς τῇ Σεμεχωνιτῶν λίμνῃ, *Seleucia ad lacum Semechonitarum sita*, in Batanæa videlicet ac trans Iordanem, de qua ibi regione agit. Meminit etiam in Vita pag. 1013 Σελευκείᾳ καὶ Σωγανῇ, φύσει κώμαις ὀχυρωτάταις ᾠκοδόμησα τείχη, *Seleuciæ & Soganni, locis natura munitis, addidi mœnia.* Erant ex Agrippæ regno: tum vero defecerant.

G A V L A N I T I S.

CCLXIII.

Extrema pars terræ Baſan, vergens in meridiem ac confinis Gaditidi, dicebatur *Gaulonitis* ſiue *Gaulanitis*, a diuerſa forma metropoleos, quæ vel *Gaulon* eſt vel *Golan*. Secundum Maſoretas vbique eſt גולן *Golan :* Græci Deut. IV, 43 & I Paralip. VI, 71 τὴν Γαυλὼν: at Ioſuæ XX, 8, & XXI, 27 τὴν Γωλὰν: Vulgatus Latinus in Deuteronomio *Golan ;* in Ioſua *Gaulon :* Ioſephus, niſi mendum eſt, lib. IV Antiq. cap. VII Γαυλαδημᾶν ἐν τῇ Βαταναιάδι, *Gaulademan in Bataneade.* Vbique additur *in Baſan* & *tribu Manaſſe*, quia olim nomine *Baſan* omnes illæ regiones vsque in montem Hermon comprehendebantur, & quam poſteriores ex noua diuiſione Gaulonitin adpellabant, priſcis temporibus Baſan erat ſiue pars illius auſtralis. Hieronymus in Locis ex Euſebio: *Gaulon ſiue Golan* [Γαυλὼν ἢ Γωλὰν] *in tribu Manaſſe ciuitas ſacerdotalis & fugitiuorum in regione Baſanitide. Sed & nunc Gaulon vocatur villa prægrandis in Batanæa, ad cuius nomen & regio ſortita vocabulum eſt.*

CCLXIV.

Regionis mentio ac propria adpellatio apud Ioſephum eſt, ſed inconſtante ſcriptura. Lib. XVII Antiquitatum cap. X de Herodis teſtamento, quo filio Philippo τὴν Γαυλανίτην, [ſcribe Γαυλωνῖτιν, ad formam ſequentis vocis] καὶ Τραχωνῖτιν, *Gaulonitin & Trachonitin* cum ceteris legauit. At lib. XVIII cap. VI de morte Philippi: ἡγησάμενος αὐτὸς τῆς Τραχωνίτιδος καὶ Γαυλανίτιδος, *quum rexiſſet* [annos XXXVII] *Trachonitin & Gaulanitin.* Et in Vita ſua pag. 1013 ἀφίσαται τοῦ βασιλέως καὶ ἡ Γαυλανῖτις χώρα μέχρι κώμης Σολύμης, *defecerat etiam ab rege* [Agrippa] *Gaulanitis regio vsque ad vicum Solymam.* Diuidebatur *Gaulanitis* in *Superiorem*, quæ in ortum ad Arabiam recedebat; & *Inferiorem*, quæ fuit ad lacum Geneſaret: Diſtinctionem hanc Ioſephus docet lib. II Belli cap. XIII Philippus, inquit, πρὸς ταῖς Ἰορδάνου πηγαῖς ἐν Πανεάδι πόλιν κτίζει Καισάρειαν, κἀν τῇ κάτω Γαυλανιτικῇ Ἰουλιάδα, *ad Iordanis fontes vrbem condidit Cæſaream, & in inferiore Gaulanitica Iuliadem.* Hæc Iulias Bethſaida eſt, vt paullo poſt demonſtraturi ſumus.

CCLXV.

Superioris caput fuit ipſa *Gaulon* ſiue *Golan*, vbrs non ſacerdotalis, vt Euſebius tradebat: ſed Leuitica & refugii, Deuteron. IV, 43, Ioſuæ XX, 8. de qua pluribus ſupra.

CCLXVI.

Erat præterea *Sogane* ſiue *Soganni.* * Ioſephus lib. IV Belli ineunte ſeu cap. I *Gamala ab Agrippa defecerat*, καὶ Σωγάνη, καὶ Σελεύκεια, καὶ αἱ μὲν ἐκ Γαυλανίτιδος ἀμφότεραι. τοῦ γὰρ ἄνω καλουμένου Γαυλανᾶ μέρος ἦν ἡ Σωγάνη· τοῦ κάτω δὲ ἡ Γάμαλα, *& Sogane & Seleucia, & hæ quidem* [Gamala & Sogane] *Gaulanitidis regionis ambæ: Sogane ſuperioris partis, quæ Gaulana*

* Alia *Sogane* vicus Galilææ fuiſſe videtur, a Gabaris XX ſtadiis. Relandus.

lana vocatur; inferioris autem Gamala. Et in Vita sua pag. 1013 Σελευκεία δὲ καὶ Σωγανὴ, φύσει κώμαις ὀχυρωτάταις ᾠκοδόμησα τείχη, *Seleuciæ vero & Soganni, vicis natura munitis, addidi mœnia.* nam Iosephi in Galilæa præfecturæ etiam pars trans lacum sita, quæ ab Romanis & Agrippa defecerat, adiecta erat.

CCLXVII.

In superiorem Gaulanitidem cecidit quoque *Capitolias* Ptolemæi, cuius non tam ex ipso situm, quam ex Antonini Itinerario licet cognoscere, quo inter Damascum & Scythopolin ita est locatum, vt non longe ab ipsa vrbe Gaulon forsan fuerit. Itinerarii rationes hæ sunt:

Damasco			
Aere	M.	P.	XXXII
Neue	M.	P.	XXX
Capitoliada	M.	P.	XXXVI
Gadara	M.	P.	XVI
Scythopolim	M.	P.	XVI.

Ptolemæus in Cœlesyria censet, vt omnia huius tractus: sed cum longe ab Libano in austrum deducit seu continuat. Huius oppidi videntur *Capitolienses* [sic legendum, non *Capitulenses*] Lege VIII Dig. de Censibus, qui *similes Cæsariensibus* in Palæstina *coloniis* censentur. Sed non de Capitoliade illam legem esse, verum de Capitolina Aelia, egregie vir eminentissimus Henr. Noris de Epochis Syr. Dissertat. III demonstrauit. Capitoliadi autem nummum Seueri cum L. Holstenio in Steph. vindicat inscriptum ΚΑΠΙΤΩ. ΙΕΡΑϹ ΑΥ. id est, *Capitoliadis sacræ & αὐτονόμου* seu *liberæ*. Quo etiam inscriptio vetus pertinet a Grutero pag. 45 n. 13 vitiose expressa CAPITOLIA. DE, quæ vna vox est, sic reddenda integritati:

L. DOMITIVS VALERIANVS
DOMO KAPITOLIADE STIP. XVIII.

Hieroclis Notitia in Palæstina Secunda Capitoliadem recenset: atque sic etiam in Synodo Calchedonensi act. IV. Vetus eius nomen ignoratur.

CCLXVIII.

Inferioris Gaulanitidis caput fuit *Gamala*, prope lacum sita contra Tarichæas Galilææ. Iosephus lib. IV de Bello cap. I Γάμαλα πόλις Ταριχαιῶν ἀντικρὺς ὑπὲρ τὴν λίμνην κειμένη, *Gamala vrbs contra Tarichæas supra lacum posita.* Erat φύσει δύσμαχος πόλις, *natura vrbs inexpugnabilis*, imposita monti, & præruptis circumdata vallibus, & qua pendebat ex monte, maxime vergens in meridiem, munitionibus manu factis tuta erat. Ex qua parte κρημνιζομένῃ ἐοικυῖα, *casuræ similis* adparebat: quæ ibidem Iosephus notauit; qui cap. III seqq. difficilem eius & ipsi Vespasiano periculosam expugnationem descripsit. Cuius vrbis & pugnæ etiam Suetonius meminit Tito cap. IV *Ex quæstura*, inquit, *honore legioni præpositus Tarichæam & Gamalam, vrbes validissimas Iudææ, in potestatem redegit.* Plenius situm

situm vrbis Hegesippus lib. IV cap. I ostendit. *Exstinctis*, inquit, *Taricheis, maxima ex parte Romani Galilæis vrbibus & finibus potiebantur, nisi quod Gaulanitidis regionis vrbs Gamala contumacis populi alebat spiritus, locis nixa asperioribus. Namque ea in monte est sita, dextra læuaque præruptis circumcisa rupibus; ad summum artatur, a fronte abscinditur profundo hiatu, in posteriora aliquantum diffunditur. Ab ea quoque parte angustoque difficilique accessu, vt caudæ simile iter iudices, ad vrbem meantibus: a summo vertice collum in immensum extendens, vt arcem tamquam caput præferat atque in sublimen erigat altitudinem, exilis a principio, & tamquam sinuato cliuosis anfractibus solo, atque in profundum demerso. Dein quasi montem quemdam in ceruicis medio attollens, cetera prærupta atque inuia. Vnde plerique a superioribus Camalam vocitatam putant, quod formam Cameli præferat; sed corrupto incolarum vsu Gamalæ nomen vrbi inhæsisse.* Eadem de forma montis & inde orta origine nominis Iosephus tradit lib. IV Belli cap. II, ὡς εἰκάζεσθαι καμήλῳ τῷ σχῆμα, παρ' ἣν ὠνόμασται, τὸ τρανὸν τῆς κλήσεως οὐκ ἐξακριβούντων τῶν ἐπιχωρίων. *vt* [mons] *cameli figuram referat: vnde nomen etiam duxit, quamquam indigenæ id accurate non exprimant.* Incolæ vocantur Γαμαλεὺς, Γαμαλεῖς, quos Latine dicas *Gamalenses*: regio circumiecta Γαμαλατική, *Gamalatica*, quæ Iosephi lib. III de Bello cap. IV distinguitur a Gaulanitide vt inferior regio a superiore.

CCLXIX.

Altera, quæ cognita vrbs est inferioris Gaulanitidis, fuit *Iulias* siue *Iulia* in honorem Iuliæ Augusti filiæ, a Philippo tetrarcha ornata, quum antea vicus esset *Bethsaida.* Plinius lib. V cap. XV dicit *lacum Genesaram amœnis circumseptum esse oppidis: ab oriente Iuliade & Hippo.* Et Iosephus lib. II de Bello cap. XIII *Condidit Philippus ad Iordanis fontes in Paneade Cæsaream,* κἀν τῇ κάτω Γαυλανιτικῇ Ἰουλιάδα, *& in inferiore Gaulanitide Iuliadem.* Idem lib. XVIII Antiquit. cap. III de eodem Philippo Paneadis conditore: κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν πρὸς λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως παρασχὼν ἀξίωμα πλήθει τε οἰκητόρων καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, Ἰουλίᾳ θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐκάλεσε, *vicum vero Bethsaidam ad lacum Gennesaritin situm, vrbis augens specie & incolarum frequentia ac opibus, ab Iulia, Cæsaris filia, nominari iussit Iuliadem.*

2. An vero hæc *Bethsaida* sit illa apostolorum patria toties in euangeliis memorata, ex difficillimis quæstionibus est, quæ in sacra moueri geographia possunt. Contendit eamdem esse doctissimus Lightfoot tam in Matth. XIV, quam in Chorographia in Marcum. Nititur autem maxime Iosephi, quam modo demonstrauimus, auctoritate, qui in Gaulanitica ad orientale latus seu litus Galilæi lacus Bethsaidam posuit, a Philippo mutatam in Iuliadem. Quod vero ei regioni Iosephus bello vltimo, cum Romanis gesto, præfuit non potuit veram positionem ignorare. Contra omnibus tabulis terræ sanctæ, omniumque peregrinantium confessione seu opinione *Bethsaida* in Galilæa & in lacus litore occidentali est, vbi etiam nescio quæ rudera monachi Palæstinenses peregrinis ostendunt.

dunt. Huic sententiæ si traiectus & nauigatio πέραν τῆς θαλάσσης, *trans mare* Galilææ, Ioann. VI, 1, Marc. IX, 33, in solitudinem Bethsaidæ, Luc. IX, 10, ad miraculum quinque panium, obiicitur; respondent interpretes, non per mare, quam latum est, sed per sinum, inter Tiberiadem & Bethsaidam procurrentem, traiectum fuisse. Hi ipsi vrgent etiam, si totum lacum nauigauerint, non potuisse turbam πεζῇ, *pedibus* sequi, minus προέρχεσθαι, *præuenire*, Marc. VI, 33. atque huius sententiæ etiam Biddulphus, gentilis Lightfooti, peregrinator αὐτόπτης est: cui ipse in Marcum Chorogr. ita respondet: *Caue, vir dignissime, ne duces tui, qui loca ista sub illis nominibus ostendunt, tibi imponant. Si ducem Iosephum sequi velis, docebit ille Antiquit. lib.* XVI *cap.* III, *Philippum oppidum Bethsaidam restaurasse, eamque de nomine Iuliæ, filiæ Cæsaris, vocasse Iuliada: istamque Iuliada fuisse ἐν τῇ κάτω Γαυλανιτικῇ* [in inferiore Gaulanitica, lib. II de Bello cap. XIII.] *Nec valet argumentum: Aliter non potuerunt eum pedibus sequi; Nam a Capernaumo & Tiberiade erat via tritissima & frequentatissima per pontem Chammathæ in regionem Gadarenam, atque ita ad Bethsaidam.* Quæ latius persequitur Horis Talmudicis in Matthæi cap. XIV, 13.

3. Ex loco miraculi διαπεράσαντες, *traiicientes nauigando* venerunt εἰς τὴν γῆν Γεννησαρὲτ, *in regionem Gennesaret*, Matth. XIV, 34, Marc. VI, 53, & in Capernaum, Ioann. VI, 24, 25. Iuuant hæc omnia sententiam Lightfootianam, eique adprime conciliari possunt: nec vero sublata est omnis dubitatio. Dicitur enim Ioann. XII, 21 Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, *Bethsaida Galilææ:* at Iosephi Iulias Bethsaida fuit trans lacum in Gaulanitide. Deinde, sic iter pedestre populi per pontem Chammathæ nimis longum fuisset, vt non potuerit turba προελθεῖν, *præuenire* nauigantes. Adhæc mireris, quum Tiberias nouo & Romano nomine adpelletur, cur Bethsaida nusquam in Euangeliis dicatur *Iulias*, quod vero nomen superstite Augusto acceperat.

4. Sed his quoque videor mihi audire, quæ Lightfootus, qui hæc præteriit argumenta, fuisset fortassis responsurus. nam in Chorographia Lucæ cap. V etiam Peræam *Galilææ* nomen habuisse contendit, quamquam non satis certis rationibus, e quibus validior ceteris videtur, quod *Iudas* ille *Galilæus* Actor. V, 37, ab Iosepho lib. XVIII cap. I, dicatur Γαυλανίτης ἀνὴρ ἐκ πόλεως ὄνομα Γαμάλα, *Gaulanites homo, Gamala ortus ciuitate:* nisi forte patria fuit Gamalensis; habitatione autem aut conuersatione Galilæus. Deinde diceret forsan, incertum esse, an Tiberias aliquod oppidum ante Herodem fuerit, aut si olim fuisset, an loco nomen conseruatum fuerit: in iis autem oppidis, quæ splendidius ornata sint ac dedicata, vetus plerumque nomen Iudæis in vsu mansisse, quod ex Scythopoli, Diospoli, & Diocæsarea, vrbibus supra explicatis, obseruare liceat. De itinere supra ipse exposuit.

5. Quamquam vero hæc speciosa dictu sint, ac argumentis nitantur non contemnendis, etiam in tabula nostra exprimamus; tamen non dif-

fitemur, trepide nos ita cenſere, nec perſuaderi adhuc nobis potuiſſe, in Peræa etiam Galilæam eſſe. * Itaque formulis illis, *Bethſaida* τῆς Γαλιλαίας, Ioann. XII, 21, πεζῇ & προῆλθον Marc. VI, 33, ** item Apoſtolos, Bethſaida ortos, *Galilæos* fuiſſe, neſcio an ſatisfactum ab vllo fuerit: contra mouent etiam illæ, πέραν τῆς θαλάσσης, Ioann. VI, 1, & in reditu, διαπεράσαντες, Matth. XII, 34, *,* Marc. VI, 53. † Adeo incerta hæc ſunt circa mare Galilææ ſiue lacum Geneſaret. Videant peregrinantes, quæ figura eius lacus ſit, & an tantos ſinus habeat, vt verba πέραν θαλάσσης & διαπεράσαι de illis vſurpare liceat: quamuis & ipſe Lightfootus eius generis ſinum inter Bethſaidam & ſolitudinem, ab illa denominatam, poſuerit. Dubios autem reddit ignota marium lacuumque figura & terminatio, quam nemo adhuc, in oriente præſertim, accurate ſatis delineauit.

CCLXX.

Hæc certiora Gaulanitidis: cetera eius definiri non poſſunt, nec limes auſtralis determinari. Crederem lacui propinqua & vicina Bethſaidæ fuiſſe eiusdem regionis, niſi Hippon Ioſephus & Gadara diſtinguat a Gaulanitide. Libro II enim de Bello cap. XXXIII ἔπειτα, inquit, Γαδάροις, καὶ Ἵππῳ, καὶ τῇ Γαυλανίτιδι προσπεσόντες, *deinde irruebant in Gadara & Hippon, & in Gaulanitin.* Gadara autem & Hippos ſunt omnino Decapoleos, & in illa etiam a nobis deſcribentur. Circumiecta alia in Galaaditide exponemus: quamuis neutrobi certos limites per paucitatem litterarum huius argumenti inuenire nobis liceat.

GALAADITIS.

CCLXXI.

Galaaditis ſiue Gileaditis, regio eſt trans Iordanem, quæ a monte *Gilead* ſeu *Galaad* nomen habet; mons autem ab aggere lapidum, quem Iacob & Laban in illo conſtruxerant teſtandi fœderis cauſſa, quod ibi inter ſe percuſſerant. Vide hiſtoriam Geneſ. XXXI. Ab vno monte omnis ille tractus montanus, qui inter Iordanem & Arabiam medius eſt, *Galaad* adpellatur, & aliquando etiam tota regio, quæ trans Iordanem eſt, tam campeſtris quam montana. Hieronymus in Ezech. XLVII, 18. *Galaad*

* Quare duas *Bethſaidas* ſtatuit Relandus, vnam cis lacum, alrera trans illum in Peræa. Atque Bethſaidam Galilææ ſimpliciter *Bethſaidam* dici putat, quia Bethſaida Perææ iam *Iulias* dici vulgo cœpiſſet. Sed Marci VI, 53 ita intelligi poſſe, vt Bethſaida Perææ ſignificetur, infra oſtendam.

** Hic locus non conducit ad cauſam quidquam. Nam quum Ieſus & diſcipuli clanculum diſcedere cœpiſſent: tamen agnoſcebantur, & antequam in loca deſerta peruениſſent, ex locis, quæ trans lacum tranſibat Ieſus cum diſcipulis, pedibus concurrebatur vndique ad eum, immo anteuertebatur eius iter a quibusdam locum commorationis ſuſpicatis.

, XIV, 34 ſcribi debuerat. Erratum eſt ab operis. Sed ad controuerſiam tollendam & dubium eximendum non valet verbum διαπερᾶν.

† Ne hic locus officiat Lightfooto, in cauſa eſt verſ. 45, qui ita poteſt interpungi: Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν, πρὸς Βηθσαϊδάν. *Ac ſtatim diſcipulos nauem conſcendere & ſe in vlteriora præcedere, iuſſit apud Bethſaidam.*

Galaad eſt mons Libani collibus copulatus, cecidit in ſortem Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manaſſe; & eſt a tergo Phœnices & Arabiæ: ad quem montem peruenit de Carris profectus Iacob, & comprehenſus eſt a Laban. Vides a Libano per Manaſſe & Gad ad Ruben, accolam Moabitarum, montem Galaad de duci, & nihilominus ſingularem montem, quo Laban congreſſus cum Iacobo eſt, eodem nomine adpellari. In tribu Ruben rara quidem mentio huius montis, tamen non nulla: frequentior autem in Gad & dimidia Manaſſe. Deuteron. III, 12, 13 *Terram poſſedimus tempore illo ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, vsque ad mediam partem montis Galaad: & ciuitates illius dedi Ruben & Gad. Reliquam autem partem Galaad, & omnem Baſan regni Og, tradidi mediæ tribui Manaſſe.* Et Ioſuæ XII, 2 & 5 montis Galaad pars media in regno Sihonis, pars altera in regno Ogi Batanæi fuiſſe dicitur. Ioſephus autem lib. IV Antiquit. cap. V Ὤγης ὁ τῆς Γαλαδινῆς καὶ Γαυλανίτιδος βασιλεύς, *Oges rex Galadenæ & Gaulanitidis* dicens, arctius fines Galadenæ conſtringit & in regno quidem Og ponit, diuerſam autem a Gaulanitide facit: quo viam nobis parauit, qua veniamus in *Galaaditin Propriam*, toties in ſacris ſcripturis, etiam hiſtoriis aliis memoratam.

CCLXXII.

Hanc ergo, quæ proprie *Galaad* vel *Gilead* vocatur, regionem nunc ingredimur, & quantum ex obſcura antiquitate interpretari licet, explicamus. Nomen Ebræo codice eſt *Gilead;* quod Septuaginta & Vulgatus reddiderunt Γαλαάδ, *Galaad.* Ioſephus gemina forma regionem hanc ſignificat, *Galaaditis* & *Galadena.* Lib. XII Antiquit. cap. XI εἰς τὴν Γαλααδῖτιν, *in Galaaditin:* atque ita etiam LXX Græci 1 Samuel. XXXI, 11, 2 Sam. II, 4 Iabes vrbem τῆς Γαλααδίτιδος dixerunt: auctor libri 1 Maccab. cap. V, 17 πορευσόμεθα εἰς τὴν Γαλααδῖτιν, *ibimus in Galaaditin:* quæ forma etiam contractior in libris Ioſephi eſt Γαλαδῖτις, *Galaditis*, Antiquit. V cap. II, & lib. VI extremo. Et aliter, ἐν Γαλαδικῇ, *in Galadica* regione lib. VIII cap. IX. Et iterum aliter lib. IV Antiquit. cap. V verbis modo adlatis ὁ τῆς Γαλαδινῆς καὶ Γαλανίτιδος βασιλεύς, *rex Galadinæ* (ſcribe *Galadenæ*, Γαλαδηνῆς, vt mox in gentili) *& Gaulanitidis;* a qua forma gentile eſt Γαλαδηνὸς, *Galadenus.* Eodem enim libro, cap. VII regionem ita deſcripſit, ἡ Γαλαδηνῶν γῆ, *terra Galadenorum.* Polybius lib. V cap. LXXI contracta forma εἰς τὴν Γαλάτιν, *in Galatin* ſeu *Galatidem;* quod videtur pro Γαλαδῖτιν, *Galaditin* eſſe. Agit enim de Pella & Gadaris, vt aliam Galatin non poſſit notare, quam noſtram Galaaditin propriam, quæ circa Iabocum flumen & a tergo habet Ammonitidem.

CCLXXIII.

Caput huius regionis fuit *Ramoth* cum cognomento in *Galaad* ſiue *Gilead.* Græci variant, Deuteron. IV, 43 & Ioſuæ XX, 8 ἡ Ῥαμὼθ ἐν Γαλαάδ: ſed 1 Reg. XX, 3, 4, 15 Ῥεμμὰθ Γαλαάδ, *Remmath Galaad.* Magis Ioſephus diſcrepat, aut potius corruptus eſt, lib. IV Antiquit. cap. VII ſub-

ſtituens Ἀρίμανον, *Arimanum*, vocabulum ſine dubio deprauatum: & lib. VIII cap. IX Ἀράμαθα, *Aramatha*. Vrbs refugii fuit in tribu Gad, vt dictis locis Deuteronomii & Ioſuæ traditum eſt. Occupata poſtea ab Syris, quibus Ahab rex Iſraelis cum Ioſaphato Iudæ rege fruſtra ereptum profectus eſt; etiam vitam in bello iſto amiſit. Hieronymus in Locis: *Rammoth in tribu Gad ciuitas ſacerdotalis & fugitiuorum in terra Galaaditide. Nunc autem eſt vicus in quinto decimo milliario Philadelphiæ contra occidentem.* ſic legendum, non *orientem*, quod editum eſt; quia πρὸς δυσμὰς Euſebius præſcripſerat: & res ipſa docet. Ramoth enim in terra Iſraelis fuit: Philadelphia, quæ Rabbath eſt, in Ammonitide. Deinde addit Hieronymus cum Euſebio: *Rammoth Galaad villa trans Iordanem iuxta fluuium Iaboch:* quaſi alia ſit a ſuperiore, quæ tamen vna eſt eademque, licet Euſebius ſuperiorem Ραμώθ, hanc Ρεμμὼθ vocet, cui Græci interpretes impoſuerunt, qui in Deuteronomio & Ioſua Ραμώθ; in ceteris libris tam Ρεμμὰθ, *Remmath*, vt 1 Reg. XXII ſæpe, quam Ραμὼθ, *Ramoth*, 2 Reg. IX, 1, 4, 14. vtrobique cum regionis cognomine *in Galaad*.

CCLXXIV.

Altera vrbs, quæ cum cognomento Galaad frequenter vocitatur, eſt *Iabes:* Græcis Ιαβεὶς Γαλαάδ, *Iabes Galaad*, vt Vulgatus etiam ſcripſit Iudic. XXI, 8, 10, 12. aut Ιαβεὶς τῆς Γαλααδίτιδος, *Iabes Galaaditidis*, 1 Samuel. XXXI, 11, & 2 Samuel. II, 4. Fatum ciuitatis in cauſſa Beniaminitica deſcriptum eſt dicto Iudicum libro extremo. Ab Ammonitis obſeſſam liberauit Saul, 1 Samuel. XI, cuius beneficii memores & regis & filii cadavera, a Philiſtæis ignominioſe ſuſpenſa, ad ſepulturam rapuerunt, 1 Sam. extremo. Ioſephus lib. V Antiquit. cap. 11 Ἰάβισον τῆς Γαλαδίτιδος, *Iabiſum Galaditidis* vocat: ſed libro VI extremo τοὺς ἐν Ιαβισσᾷ πόλει τῆς Γαλαδίτιδος, *qui in Iabiſſa Galaditidis vrbe habitant.* Hieronymus ex Euſebio: *Iabis Galaad: & hanc oppugnauerunt filii Iſrael. Nunc autem eſt vicus trans Iordanem in ſexto milliario ciuitatis Pellæ ſuper montem euntibus Geraſam.* Quod dicit *ſuper montem*, ad ſitum Iabis referendum eſt, quia Euſebius, ἐπὶ τοῦ ὄρους κειμένη, puta κώμη, *vicus in monte ſitus.* Tertia vocali autem *Iabis* ſcripſit Hieronymus, Ιαβεὶς Euſebius ſicut Septuaginta: at Vulgatus Latinus ſemper *Iabes* cum Ebræo. *

CCLXXV.

Et patria Eliæ prophetæ fuit in regione Galaad, isque 1 Reg. XVII ineunte dicitur התשבי מתשבי גלעד *Thisbita ex habitatoribus Gilead:* vbi Græci interpretes, ὁ ἐκ Θεσβῶν τῆς Γαλαάδ, *qui ex Thesbon regionis Galaad* Et Ioſephus lib. VIII cap. VII de eodem: ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, *ex vrbe Thesbona regionis Galaaditidis.* Targum dicto loco 1 Reg. XVII, דמתושב מתותבי גלעד *qui ex Thoſab, ex habitatoribus Gilead.* Atque ita etiam Kimchi in hunc locum, מעיר ששמה תושב *ex vrbe, cuius nomen eſt Thoſab.* At ſecundum Locorum ſcriptores, Euſebium & Hieronymum, vocabulum vrbis eſt Θεσβὰ, *Thesba*, quod propius Ebræo תשבי *Thisbita.* nam ſic

* Iabes caput Galaaditidis vocat Ioſephus Antiq. V, 5, 1.

sic Hieronymus: *Thesba, vnde ortus est Elias propheta Thesbites.* * Plura non addit, vt de situ nihil certi habeamus, neque de tribu huius prophetæ, fueritne ex Gad, an ex dimidia Manasse. Adrichomius in Gad posuit solum patrium; Bonfrerius in Manasse. Vocabulum videtur mutatum esse cum tempore.

CCLXXVI.

Priori Maccabæorum libro cap. v, 26 & 36 plura nominantur Galaaditis oppida, sed pleraque ignota, *Casbon*, quod semel Χασκὼρ, iterum Χασφὼν Græce scriptum est: & *Bosor*, alia ab vrbe Rubenitica, quæ antea expugnata fuerat, commate 28; at comm. 36 dicitur altera *Bosor* cum aliis capta oppidis: *Mageth*, Græce Μακὲδ, vtroque versu 26 & 36. Sed de his nihil habemus præter nomina. *Carnaim* autem v. 26 est Astheroth Carnaim in Basan, de qua supra diximus. nam per Manasse & Basan quoque montes Gilead procurrunt. Eodem capite, versu 13 memorantur loca *Tubin*, ἐν τοῖς Τωβὶν, itidem in Galaad, quæ eruditis viris videntur esse terra *Tob*, quam Iephte, pulsus a suis, incoluit, Iudic. XI, 3, 5, quæ si non pars Galaaditidis fuit, a qua ibidem discerni videtur; tamen ad fines illius & in proximo fuit, quod contextus ille demonstrat.

CCLXXVII.

Polybius etiam vrbem Ἄβιλα in Galaaditide numerat cum aliis. Lib. v cap. LXXI καταχὼν εἰς Γαλάτιν, κύριος γίνεται Ἀβίλων, καὶ τῶν εἰς αὐτὸ παραβεβοηθηκότων, *in Galaditin veniens, Abila in potestatem redegit, & qui in auxilium illorum erant.* Haud dubie est *Abel vinearum*, Iudic. XI, 33, in finibus Ammonitarum, quibus Eusebius & Hieronymus tribuunt. *Abel Vinearum*, inquit hic, *vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. nam & vsque in præsentem diem in septimo lapide Philadelphiæ villa Abela cernitur vinetis consita. Alia quoque est ciuitas, nomine Abela, vini fertilis in duodecimo a Gaderis milliario contra orientalem plagam.* Græcorum interpretum libri variant: quorundam est Ἄβελ ἀμπελώνων: alii Ebræorum nomen (אבל כרמים) Ἐβὲλ χαρμὶν, retinent.

CCLXXVIII.

Eodem bello Ammonitico dicitur Iephte, vt ad arma conuocaret, pertransiisse Galaad, & Manasse, ac את מצפה גלעד *Mizpeh Gilead*, Vulgatus, *Maspha quoque Galaad*, Iudic. XI, 29. Ionathan transtulit ית מצפיא דגלעד quasi adpellatiuum esset; quemadmodum Græci verterunt τὴν σκοπιὰν Γαλαὰδ, *speculam Galaad:* quæ videtur altissima pars Galaaditidis fuisse, qua montanus hic tractus Hermoni vel Libano coniungitur. Quæ portio etiam Iosuæ XI, 3 *terra Mizpah sub Hermone monte* adpellatur: seu vt Vulgatus vertit, *ad radices Hermon in terra Maspha.*

* Hæc *Thisbe* Eliæ patria a Relando putatur esse *Thisbe* vrbs in regione tribus Nephthalim, vnde Tobias quoque ortus sit, & cui Cadesch Nephthalim ab austro iaceret. Nam Thesbon illa Galaaditidos omnino ignota est, & Elias in tribu Nephthalim natus in Galaaditide adolescens versari potuit, vt recte icciirco *ex incolis Galaaditidos* seu מתושבי גלעד, fuisse dicatur.

DECAPOLIS.

CCLXXIX.

Decapolitanus tractus totus fere dimidiæ tribus Manasse trans Iordanem fuit, sola Scythopoli excepta, quæ cis amnem fuit, agrum tamen habens etiam trans eumdem. Hanc regionem Borcardus & Adrichomivs in Galilæa censent, in tribu Naphthali; forte verbis Marci VII,31 inducti, *egressum Iesum* ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, *ex finibus Tyri & Sidonis, venisse ad mare Galilææ,* ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως, *per medios fines Decapoleos.* Hic putant non alia ad mare illud a Tyro & Sidone transiri nisi per Galilæam. At non attendunt hi auctores, quousque τὰ ὅρια, *fines* territorii illarum ciuitatum prolata fuerint. Non a portis Tyri egressus est Seruator, ἐκ ὁρίων, *ex finibus,* qui ad Paneadem ferme in ortum, & longe iuxta mare in meridiem extendebantur. A finibus ergo, qui ortum spectabant, egressus per transfluminalem regionem, Trachonitidis oram ac per Batanæam ad mare venit Galilææ. Diuisa enim Decapolis a Galilæa fuit, quod ex Matth. IV extremo non obscure intelligitur; ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως, id est ex vtraque regione, tam illa, quæ trans Iordanem est, quam quæ citra eumdem. Deinde vrbes etiam, de quibus certo constat in Decapoli illa fuisse, omnes, præter Scythopolim, trans Iordanem positæ fuerunt. Quod de singulis demonstrabimus.

CCLXXX.

Decapolis, vt nomen fert, decem vrbes complexa est, sed præcipuas, non exclusis, quæ interiacebant, oppidulis: quemadmodum Pentapolis non vnius regionis a quinque primariis ciuitatibus dicta fuit. Nulla eius mentio sub primo templo, quo tempore Israeliticæ omnes illæ ciuitates fuerunt. A Babylonia autem captiuitate ab ethnicis sunt occupatæ, nec reduci ad Iudæorum ritus ab Hasmonæis potuerunt. Herodes autem, & Philippus & Agrippa profanas cærimonias tolerarunt. Quod ergo in terra Israelis sitæ erant, ab ethnicis autem habitatæ post Babyloniam captiuitatem; videntur inde, tamquam ritibus ab Iudaicis ciuitatibus separatæ, nomen *Decapoleos* sortitæ. Interiecta erant oppida & vici Iudaicæ religionis, quibus a Christo & apostolis est salus adnunciata, quum ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως, *per medios fines Decapoleos* iter fecerunt.

CCLXXXI.

Plinius lib. V cap. XVIII de Decapoli ita scripsit: *Et hactenus Iudæa est. Iungitur ei latere Syriæ Decapolitana regio, a numero oppidorum, in quo non omnes eadem obseruant. Plurimi tamen Damascum ex epoto riguis amne Chrysorrhoa fertilem: Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia. Scythopolin (antea Nysam a Libero patre, sepulta nutrice ibi) Scythis deductis. Gadara, Hieromiace præfluente, & iam dictum Hippon: Dion, Pellam, aquis diuitem: Galasam, Canatham. Intercursant cinguntque has vrbes tetrarchiæ, regionum instar singulæ, & in regna contribuuntur.* Recte obseruauit, non omnes eadem in hoc numero oppidorum tenere: quo ipso

ipſo & nobis diſſentiendi licentiam conceſſit. Diſplicet Damaſcum huc, Raphanam & Philadelphiam referri, quæ extra ſortem terræ Iſraelis erant: in quo & Lightfootum nobis conſentientem habemus. In ceteris cum Plinio facile conuenimus. De *Scythopoli* ſupra cis Iordanem, vbi ſita eſt, diximus, de qua Ioſephus lib. III de Bello cap. XXXI tradit, eſſe *μεγίστην τῆς Δεκαπόλεως, maximam inter Decapolitanas.* Et ex hac, quæ ethnici iuris fuit, quod paſſim teſtantur Talmudiſtæ, iudicare licet etiam de ceteris. Fuit in Iſraelis terra & ab Iſraelitis ſub nomine *Bethſan* ante captiuitatem poſſeſſa: poſt illam recuperari, ac ethnicis, qui occupauerant, eripi non potuit. Quod fatentur Iudæi in Talmud. Hieroſolym. in *Demai* cap. I hal. 3 interprete Lightfooto: *Iſta loca erant paria Bethſeani, quam ſubiugarunt Iſraelitæ adſcendentes ex Aegypto: at non ſubiugarunt adſcendentes e Babylone.*

CCLXXXII.

Vrbs *Gadara* eiusdem fuit rationis, ſita *ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας, ex oppoſito Galileæ,* id eſt trans Iordanem. Ioſephus lib. IV Belli cap. XXV *ἐλθόντων ἐπὶ τὰ Γάδαρα μητρόπολιν τῆς Περαίας καρτεράν, quum veniſſent Gadara, metropolim Peræa validam.* * De munimentis etiam Polybius teſtatur lib. V cap. LXXI *καταλειπομένων δ' ἔτι τῶν Γαδάρων, ἃ δοκεῖ τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ὀχυρότητι διαφέρειν, Reſtabant adhuc Gadara, locus præ ceteris illius tractus eximie munitus.* Stephanus gemina tradit Gadara, vnam Cœleſyriæ, alteram Palæſtinæ vrbem. Clariſſimus Berkelius priorem interpretatur Gazara circa Ioppen; alteram dat Peræa trans Iordanem. Niſi vna vtrobique intelligenda & quidem noſtra; ** malim inuerti interpretationem, & noſtram Cœleſyriæ vindicari, cui & Ptolemæus tribuit, qui Γάδωρα, *Gadora* praue ſcripſit; & ipſe Ioſephus in Vita pag. 1030 *οἱ πρῶτοι τῶν τῆς Συρίας δέκα πόλεων, primates Syriæ decem vrbium:* quia illa regio Syro-Macedonibus, quoad illorum regnum ſtetit, ſubiecta fuit, & in Cœleſyria, quidquid ſub Libano & Hermone erat, cenſebatur. *⁎* Altera, quam Palæſtinæ adnumerat, vtrum Gazar ſiue Gazara ſit, quippe quæ Straboni quoque Γαδαρίς, *Gadaris* eſt, in illo loco diſputauimus, quæ æque Palæſtinæ dici poteſt, vt *Cæſaream Palæſtinæ* dicimus. Fuiſſe autem *Gadara* in Deca-

* Quare vnum ibi fuit e V ſynedriis terræ Iſraeliticæ. Ioſeph. Antiquit. XIV c. 10 extrem. ſeu edit. Hauerc. cap. 5 ſ. 4. Erat Gadara vrbs græca *ἑλληνίς*. Ioſeph. Antiquit. XVII, 11, 4 edit. Hauerc. Relandus opinatur, hæc *Gadara* eſſe, quæ Stephanus ante *Gaddam* memoret: immo etiam *Antiochiam* & *Seleuciam* vocata eſſe, ex eodem ſuſpicatur. Sed primum Stephani locus ille miſere laceratus eſt. Fortaſſis enim ſcripſerat, Cœles Syriæ partem *Seleucin* & *Antiochenen* adpellatam eſſe. Deinde *Gadara* in Stephani *Antiochiis* quinta illa eſſe non poſſunt. nam illam Antiochiam *μεταξὺ Κοίλης Συρίας καὶ Ἀραβίας* ſitam ait. *Gadara* autem in ipſa Arabia ſita ſunt. Denique Stephanus de *Gadara* loquitur Menippi patria. At ea Palæſtinæ maritimæ vrbs fuit; non Peræa, in qua *Gadara* iacebant hæc, de quibus nunc quærimus. De reliquo *Gadara* hæc in monte erant poſita, vt Euſebius confirmat.

** Duas vrbes fuiſſe, Caſaubonus vincit loco ſupra ad § C huius capitis adſcripto, & conſideratio Ioſephi Antiq. V, 1, 22, XII, 7, 4.

⁎ Relandus e Ioſephi Antiq I, 11 Ammonitarum & Moabitarum regionem Cœles Syriæ nomine comprehendi ait. Quod idem colligi poſſe videtur ex Antiquit. XIII, 13, 3, vbi is, qui exercitum in Cœlen Syriam duxerat, *Gadara* oppugnaſſe dicitur.

Decapoli, ex iam producto Iosephi loco constat, vbi primarii τῶν δέκα πόλεων Iustum Tiberiensem accusant propter incensos vicos, qui vero Hippenorum & Gadarenorum præcipue fuerunt, vti ex pag. 1001 eiusdem Vitæ clarum est.

2. Euersam vrbem ab Iudæis Pompeius in gratiam liberti sui Demetrii Gadarensis, teste Iosepho lib. 1 Belli cap. v, instaurauit. Memores beneficii Gadarenses nummos cuderunt, vt supersunt cum Elagabali & Gordiani imaginibus, in postica scriptos ΠΟΜΠ. ΓΑΔΑΡΕΩΝ, id est *Pompeianorum Gadarensium.* * Aliis nummis Neronis, Marci & Lucii Antoninorum solum ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Post mortem Herodis Augustus Gadaram Syriæ prouinciæ contribuit, quod idem Iosephus tradit lib. 11 cap. 1x.

3. Distat vrbs Gadara a Tiberiade sexaginta stadiis: ab Hippo, triginta, Iosepho auctore in Vita sua pag. 1025, vnde de vero situ iudicari potest.

4. Vocabulum ipsum vtriusque numeri est, plerumque plurale, ** vt vidimus, etiam Latine Plinio: tamen etiam singulari iam dicto lib. 1r Iosephi cap. 1x de Pompeio: ἀνακτίζει καὶ Γάδαραν ὑπὸ Ιυδαίων κατεστραμμένην, *instaurauit & Gadaram ab Iudæis euersam.*

5. Gentile varium, Γαδαρεὺς, Γαδαρίτης, Γαδαρηνὸς, *Gadarensis*, *Gadarita* & *Gadarenus.* Iosephus lib. 111 de Bello cap. 1x τῇ πόλει Γαδαρέων ἐπελθὼν, *vrbi Gadarensium superueniens Pompeius*, sed hæc propter itineris rationem de Gadara ad Ioppen potius, quæ Gazer est, quam de nostra interpretanda sunt, de qua paullo ante dictum est ex Stephano. Nec vero propterea noster numerus trium formarum gentilis nominis vacillat, sed, præter nummos iam monstratos, de eodem Pompeii liberto, quem supra vidimus Γαδαρίτην, *Gadaritam* cognominari a patria, idem Iosephus lib. x1v cap. v111 Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, *Demetrio gratificans Gadarensi.* *,* Deinde lib. 1 Belli cap. v itidem de liberto illo, Γαδαρίτῃ τινὶ χαριζόμενος, *Gadaritæ cuidam gratificans.* Et in Vita pag. 1001 Γαδαρηνῶν κῶμαι, *Gadarenorum vici:* quæ forma & in sacris libris est, Marci v, 1, Lucæ v111, 26, 37.

6. De fluuio adluente nominatim Plinius dicto loco: † *Gadara Hieromiace præfluente.* Nusquam alibi eius mentio. Lightfooto videtur *Iarmoch*

* Ipsum hoc nomen *Pompeianorum* discriminis declarandi caussa videtur additum fuisse. Sane triremis, quæ in quibusdam nummis Gadarenorum adparet, potiore iure Gadarenis maritimis, quam Decapolitanis vindicari posse videtur. Nam, vt Ammianus lib. XIV diserte testatur, nullum in his terris flumen nauigabile est. Et res aliunde quoque constat.

** Epigramm. Græc. lib. III cap. εἰς ἀνωνυμ. ποιητ. pag. 380

Ὅν Θεόπας ἤνδρωσε τύρος, Γαδάρων θ' ἱερὴ χθών.
Κῶς δ' ἐρατὴ μερόπων πρέσβυν ἐγηροτρόφει.
Ἀλλ' ἢ μὲν σύρος ἐσσὶ σαλάμ' εἰ δ' ὦν σύγε Φοῖνιξ
Ναΐδιος κ. τ. λ.

, Gadara etiam alios ciues claros habuit. Oenomaus philosophus Cynicus, Apsines & Theodorus Sophista magister Tiberii Cæsaris, fuere Gadareni. Vide Reland. pag. 775.

† Id est, lib. V cap. 18.

Iarmoch Talmudistarum esse. * Tabulæ, quæ illum exhibent, in lacum Genesaret deducunt.

7. Aquæ calidæ Gadaræ eidem laudato viro sunt ipsæ Tiberienses: Hieronymo autem videntur diuersæ esse. *Gadara,* inquit, *vrbs trans Iordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam sita in monte, ad cuius radices aquæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis.* Et in *Aemath* idem : *Est & alia villa in vicinia Gadaræ nomine Amatha, vbi calidæ aquæ erumpunt.* **

CCLXXXIII.

Hippos plerumque cum Gadaris coniungitur apud Iosephum, quia proximum oppidum, triginta stadiis ab iis remotum, vt mox ex Iosephi Vita probabimus. Græce ἵππος, Ptolemæo in Cœle-Syria, in qua omnes Decapolitanas censet. Plinius dicto loco, *iam dictum Hippon,* quasi neutro genere. Situm ostendit Iosephus in Vita pag. 1025, vbi de Tiberiade dicit, ἀπέχουσα Ἵππου μὲν στάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, *distare ab Hippo triginta stadiis; sexaginta vero a Gadaris.* Prope ergo ripam Iordanis, lacu egredientis, oportet fuisse. In Decapoli fuisse, eodem argumento, quo supra in Gadaris vsi sumus, demonstratur. Iustus Tiberiensis Γαδαρηνῶν καὶ Ἱππηνῶν κώμας, *Gadarenorum & Hippenorum vicos* exusserat, Ioseph. Vita pag. 1001, quam ob caussam πρῶτοι τῶν δέκα πόλεων, *primates Decapolitani* apud Pompeium accusant, ibidem pag. 1030. Ex eo etiam manifestum est, quia repleta erat gentilibus, quibus admixti Iudæi fuerunt, vt in aliis quoque Decapolitanis. Nam Talmud Hierosol. Rosch Haschanah fol. 54, 4. *Si prodeant ambo testes e ciuitate, cuius maior pars constat e gentilibus, sicut Susitha,* cetera. *Susitha,* סוסיתא, Ebræum vrbis nomen est, quia סוס ἵππος, *equus* est. Vid. Lightfoot. Chorogr. Matth. cap. LXXVII. Ad situm etiam pertinet, quod nauigio ex Galilæa petebatur. Iosephus Vita p. 1010 μεταπεμψάμενός τε πλοῖον, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐμβὰς ἐπὶ τὴν μεθόριον τῶν Ἱππηνῶν διεπέρασα, *accitum nauigium inscendens cum eis, traieci in Hippenorum confinia.* In sancto codice nulla eius facta est mentio : Stephanus autem chorographus : Ἵππος, ἔστι καὶ Παλαιστίνης, *Hippus est etiam Palæstinæ oppidum.*

CCLXXXIV.

Dium sequitur apud Plinium, siue *Dion* Græca forma; qua & Ptolemæo Δῖον est in Caua Syria inter Pellam & Gadara. Chorographus cum Pella confundit, & Pellam putat Dion esse. Septima enim huius nominis est ipsi Δῖον κοίλης Συρίας, κτίσμα Ἀλεξάνδρου, ἡ καὶ Πέλλα, *Dium Cauæ Syriæ,*

* Ipsa nominis similitudo id persuadet. Nam יאר quæ altera compositi vocabuli pars videtur esse, in ιερο facile commutari potuisse videtur ab hominibus Græcæ, quam externarum linguarum peritioribus. Videmus nos quidem, vel *Hierosolymis* id contigisse.

** Si Antonini itinerarium de his Gadarenorum aquis calidis loquitur, vt Relandus putat: a Tiberiensibus diuersæ sint oportet. Nam Tiberienses citra Iordanem sunt, Gadarenæ trans Iordanem. Succurrit Eunapius Sardianus in vita Iamblichi. Adde Relandum libro I cap. 46 pag. 302.

riæ, opus Alexandri, quæ & Pella dicitur. * Sed fallit Stephanus, aut qui excerpsit illum. nam omnes alii distinguunt, & pro diuersis oppidis habent. Plinius dicto loco: *Hippon, Dion, Pellam.* Ptolemæus, Πέλλα. Δῖον, Γάδωρα, singula suis numeris inuicem distincta: & Iosephus lib. XIV cap. VIII Πέλλαν καὶ Δῖον, *Pellam & Dium* habitatoribus suis Pompeius restituit. Adde lib. XIII cap. XXIII, vbi etiam sunt distinctæ vrbes. Ptolemæus vicinum Gadaris statuit, vtrique eamdem adsignans latitudinem. Sed turbati nimis sunt Ptolemæi numeri in Palæstina & Cœlesyria, vt nihil inde certi definiri possit; nec aliunde huius loci constat positio.

CCLXXXV.

Huic *Pellam* Plinius facit proximam, *aquis diuitem*, quibus æque, vt nomine, Macedoniæ Pellam, Alexandri patriam, æmulabatur: condita, vel exornata, Macedonibus Syriæ dominis, cuius gentis etiam habitatores eius erant. Alexander enim Iannæus, quum cœpisset vrbem, ταύτην κατέσκαψαν, οὐχ ὑπισχομένων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι, *eam diruit, quod incolæ recusarent Iudæorum ritus recipere*, quod Iosephus refert lib. XIII cap. XXIII. Si Stephano credimus, vetus eius nomen Βοῦτις, *Butis* fuit. Polybius lib. V cap. LXX de Antiocho: καὶ προάγων παρέλαβε Πέλλαν καὶ Καμοῦν καὶ Γεφροῦν, *& progressus* [ab Itabyrio trans Iordanem, Arabiam versus] *Pellam, Camûn & Gephrûn in via cepit.* Hieronymus cum Eusebio in *Asiroth* & *Iabis Galaad* aliquid de situ tradunt, esse *Iabis prægrandem villam a ciuitate Pella sex millibus distantem pergentibus Gerasam:* sed neutro loco addunt, in quam plagam, orientem an septemtrionem: quo fit vt dubia positio maneat, præsertim quod nec certissima ipsius est Gerasæ, de qua proxime dicturi sumus. Si fides Ptolemaicis numeris esset, confici res facile posset. Sed nimis hic discrepant Latini a Græcis, etiam saniores illis videntur, vtpote Agathodæmonis Tabula adprobati. His ergo si stare licet, Gerasa a Pella XXXV millibus in ortum recedit, quinque autem ab eadem in septemtrionem inclinat. Hæc est illa ciuitas, in quam ex Iudæa Christiani, quum excidium vrbis instaret, diuinitus moniti refugiebant. Eusebius Histor. eccles. lib. III cap. V τοῦ λαοῦ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας κατά τινα χρησμὸν πρὸ τοῦ πολέμου μεταναστῆναι τῆς πόλεως, καί τινα τῆς Περαίας πόλιν οἰκεῖν κεκελευσμένου. Πέλλαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν. id est, *populus ecclesiæ Hierosolymitanæ oraculo ante bellum iussus est migrare ex vrbe, & quamdam Peræ vrbem inhabitare, quam Pellam nominant.* Inde Episcopalis vrbs facta Palæstinæ Secundæ, cuius episcopus subscripsit concilio Chalcedonensi. Fuisse autem in Decapoli & hanc vrbem, præter Plinium etiam Epiphanius hæres. XXX sect. II tradidit, Christianos dicens μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἅλωσιν κατοικῆσαι τὸ πλεῖον

ἐν

* De falsitate huius lectionis etiam Relandus disputat, sed non magis quidquam explicat. Mihi videtur ἣ καὶ Πέλλα, *vbi etiam Pella* sita est. Probabile est autem, Alexandrum & Dii & Pellæ autorem fuisse. Nam ipsa nomina Macedonicarum vrbium ad hanc suspicionem deducunt. Aquas Dii perniciosas Stephanus disticho quodam notatas fuisse ostendit.

ἐν Πέλλῃ τινὶ πόλει καλουμένῃ τῆς Δεκαπόλεως, *post excidium Hierosolymorum frequentes habitasse in Decapoleos vrbe, quæ Pella vocatur.* *

CCLXXXVI.

In Decapoli fuit etiam *Canatha*. Plinius lib. v cap. xviii *Pellam aquis diuitem, Galasam, Canatham*, postremas in illa regione obseruat. In Manassitide extrema ad orientem fuit, ideoque Arabiæ postmodum adiudicata. Numer. xxxii, vlt. *Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis suis, vocauitque eam ex nomine suo Nobe.* Sic vetus interpres vulgata editione. Septuaginta Græci, ἔλαβε τὴν Κανάθ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς Ναβὼθ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ebræus dixit nomen vrbis קנת *Knath*; & eius qui cepit, *Nobach*: quod nomen ipsum לה *ei* [vrbi, non κώμαις siue viculis] imposuit. Mansit tamen vetus nomen etiam inter Iudæos. Iosephus lib. i de Bello cap. xiv συναθροισθέντες εἰς Κάναθα τῆς Κοίλης Συρίας, *congregati ad Canatha, vrbem Cœles Syriæ*: & paucis interiectis: τοὺς ἐκ τῶν Κανάθων, *Canathenses*. Sic more Græcorum plurali numero adpellat, quam Plinius singulari dixit *Canatham*. Hieronymus de Locis: *Canath vicus Arabiæ, qui nunc Cannatha* [Eusebius Καναθὰ N simplici] *dicitur, quam cum cepisset Naban, adpellauit Nabotholiam. Fuit autem in tribu Manasse, regione Trachonitidis iuxta Bosran.* Multa in hoc notanda: nomen viri non *Naban* sed *Nobach* fuit: nouum vrbis nomen *Nabotholia* monstrosum, & forte a librariis prauatum: Trachonitis non videtur eo vsque extendi posse, quia Canatha fuit iuxta *Bosran*; Euseb. πλησίον Βοςρῶν, *prope Bostra* Arabiæ. Ptolemæus quoque in Caua Syria Κανάθα, *Canatha* scripsit vltimam.

CCLXXXVII.

Plinius, vt iam vidimus, etiam *Galasam* in Decapolitanis numerat, quod nomen ignotum est aliis, ideoque suspectæ lectionis, quæ ex *Gerasa* deprauata sit. Cum quibus oppidis enim Plinius suam *Galasam* iunxit, cum iisdem Iosephus & Ptolemæus Gerasam composuerunt. Ille enim lib. ii de Bello Iud. cap. xxxiii *vicos Syrorum* & his finitimas ciuitates vastauerunt, Φιλαδέλφειάν τε καὶ Γέρασσαν, καὶ Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν, ἔπειτα Γαδάροις καὶ Ἵππῳ προσπεσόντες, *Philadelphiam & Gerasam, & Pellam ac Scythopolim: deinde in Gadaram & Hippon irruerunt.* Ptolemæus lib. v c. xv Ἵππος, - - Σκυθόπολις, Γέρασα, Πέλλα, Δῖον, Γάδωρα, Φιλαδέλφεια, Κανάθα. *Hippus, - - Scythopolis, Gerasa, Pella, Dium, Gadora, Philadelphia, Kanatha.* Vix ergo dubium est, quin Plinius *Garasam* scripserit, quod mutatum fuit a describentibus in *Galasam*. Stephanus quoque de Vrbibus, *Gerasam* in Decapolitanis ponit, cuius quod nullam mentionem facit, non incertum est vtique, sub Galasæ corrupto illam vocabulo latere. Sic enim Stephanus: Γέρασα πόλις τῆς Κοίλης Συρίας τῆς Τεσσαρεσκαιδεκαπόλεως. Non

 autem

* Pella finis Peræ ad septemtriones. Ioseph. de Bello III, 3, 3. Vna item ex toparchiis fuit Iudææ. Ibid. §. 5 pag. 224. Sed Pella, quam Iosephus Antiq. XIV, 3, 2 & de Bello I, 6, 5 in itinere Pompeii memorat, alia videtur esse a nostra. Sed *Pella*, quam Moabitidem suspicatur Relandus a Iosepho memoratam Antiq. XIII, 15, 4 post Moabiticas vrbes sequitur, & ad easdem non pertinet.

autem dubium est, hac XIV poli Decapolin Plinianam & Euangelistarum intelligi, siue mendum in vocabulo est, vt Salmasius censet; siue aliæ, quæ simili conditione fuerunt, his decem vrbibus adnumeratæ sunt: De situ grauis est controuersia, quum ad Arabiam alii in orientem transponant; alii propinquam mari Galilæo constituant. Hieronymus de Locis in *Gargasi* cum Eusebio: *Gerasa vrbs insignis Arabiæ.* Idem in Obadiæ comma 19, *Beniamin possidebit Arabiam, quæ prius vocabatur Galaad, & nunc Gerasa nuncupatur.* Hic regionis nomen est: quod vero ab vrbe est Gerasa. Quod si est, longius remota fuit a mari Galilæo, quia neque mons Galaad illud contingebat proxime, neque limes Arabiæ illius Desertæ. Alii credunt esse *Gergesenorum* oppidum, cuius Matth. VIII, 28 facta est mentio: vicinum Gadaræ, quia Marcus V & Lucas VIII *Gadarenorum* agrum vocant, qui Matthæo est *Gergesenorum.* Pro his Vulgatus interpres est, qui *Gerasenorum* & in Matthæo & ceteris Euangelistis legit: deinde Hieronymus atque Eusebius in Gargasi videntur ipsis fauere. *Hæc,* inquiunt, *esse nunc dicitur Gerasa vrbs insignis Arabiæ.* Sed λέγεται, *dicitur* esse eadem, quæ Gargasi seu Gergesa; re autem vera non est, quia hæc mari finitima, Gerasa ad fines Arabiæ, atque ita extra limitem Iudaicæ regionis, quod Iosephus lib. II de Bello cap. XXXV diserte dixit. Γερασηνοὶ, inquit, οὔτε εἰς τοὺς ἐμμείναντας ἐπλημμέλησαν, καὶ τοὺς ἐξελθεῖν ἐθελήσαντας προέπεμψαν μέχρι τῶν ὅρων, *Geraseni* [quum aliæ ethnicorum ciuitates Iudæos secum habitantes interficerent] *neque in eos* [Iudæos,] *qui apud se manere delegerant, quidquam gesserunt mali; & egredi volentes, vsque ad fines suos deduxerunt.* Idem lib. III cap. IV *Peræa ab oriente Arabia & Silbonitide, nec non & Philadelphia, itemque Gerasis clauditur.* Sic Latina versio: Græcus praue Γεράροις, quæ nulla in Peræa sunt; sed ad australem limitem Philistæorum: Γεράσοις autem legendum esse, nemo non intelligit. Habes sic Gerasa seu Gerasam in extremo limite ad orientem, iuxta Arabiæ Philadelphiam. *

CCLXXXVIII.

Gergesa autem non aliunde innotuit, quam ex *Gergesenis* Matth. VIII, 28, vnde Eusebius suam Γεργασεὶ, Hieronymus *Gargasi* in Locis habet. Fuerunt quidem in Chananæis populis etiam *Gergesæi*, Genes. XV, 21, Iosuæ III, 10; sed incertum, illorum reliquias singulare oppidum trans Iordanem & coluisse & denominasse. Quidam in Matthæo non oppidi, sed regionis, in qua Gadara fuit, nomen esse existimant: sed coniectura nituntur, non ratione, qua confirment; & subulci dicuntur εἰς τὴν πόλιν *in oppidum* Gergesenorum refugisse. Aliis videtur ipsa Gadara esse, gemino nomine, vetusto & recentiore, vsa. Eusebius dicto loco de Gergasi, vt vocauit: τινὲς αὐτὴν εἶναι τὴν Γαδάραν φασὶ, quod Hieronymus interpretatur, *quidam* [Gargasi seu Gergesam] *ipsam esse Gadaram existimant.* Sic tollitur, quod interpretes vexauit, ἐναντιοφανὲς Matthæi in hoc loco, & Marci

* In regione oppidi *Gerasæ* situs putatur vicus *Ragab*, vbi optimum oleum gignebatur. Mischna Menachot VIII, 3. Idem creditur arx adpellari a Iosepho Antiq. XIII, 23. Relandus.

Marci ac Lucæ euangelistarum. Quod æque Syro videtur placuisse, qui in Matthæo etiam scripsit גדריא *Gadarenorum.* Quod vero neque hoc, de gemino nomine, probari certo potest, malumus Gergesam pro distincto & singulari oppido habere, sed subiecto Gadaræ tamquam metropoli, eique vicino & finitimo, & Galilæo mari æque aut magis propinquo, etiam æque iuris ethnici, vt metropolis cui suberat, quod ex porcorum multitudine adparet, quæ in vicinum mare, impulsu dæmonum, fuit præcipitata. Atque sic etiam Euangelistæ facillime conciliantur, si porcos Gergesæ oppiduli dicamus fuisse; Gergesenos autem Gadarenorum. *

CCLXXXIX.

In eodem tractu fuit *Magdala*, Gadaræ & Tiberiadi vicina, vt Lightfootus ex Talmud demonstrauit: quæ inde in Thaanith fol. 20,1 vocatur מגדל גדר *Magdala Gadaræ.* Saluator Matth. XV, 39 dicitur nauigando εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλὰ, *in fines Magdalæ* venisse. Mariæ laudatissimæ feminæ fuit patria, quæ inde *Magdalena* in sacris cognominatur; etiam aliquot celebrium doctorum in Talmud, quos vide a Lightfooto nominatos. Munita fuit, quod ex Vita Iosephi pag. 1007 cognoscitur: *Misit rex Agrippa exercitum & ducem,* Μαγδαλὰ τὸ φρούριον ἐξαιρήσοντας, *Magdala castellum ademturos.*

CCXC.

Coniunctus Magdalæ fuit locus *Dalmanutha* dictus. nam in eadem historia quod Matthæus XV, 39 dixerat, ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλὰ, *venit in fines Magdalæ;* idem Marcus VIII, 10 reddidit, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθὰ, *venit in partes* seu regionem *Dalmanuthæ.* Videtur fuisse vicus maior intra fines Magdalenses. Neuter vero locus Decapoleos fuit: vterque vero ad fines Decapolitanos, cuius vicinitatis gratia hic commemorare ac interpretari voluimus. Situs distinctior in Tabulis nulla ex ratione, sola ex coniectura, peti vtriusque potest.

CCXCI.

Nondum vero Decapolitanos fines egredimur. Plinius in Decapoleos recensione post Damascum: *Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia.* Raphanam, quam Solinus cap. XXXVI *Raphianam* exscripsit, miror in hoc numero decem vrbium adponi; magis, cum Philadelphia coniungi, quæ non mediocri ab illa interuallo est seiuncta. Ne Damascum quidem, quæ propior est, in numerum hunc facile admittimus, quia Decapolis sunt Israeliticæ vrbes, post Assyriacam captiuitatem ab ethnicis occupatæ: quæ autem in Syria proprie dicta sunt, vt Damascus & Raphana; extra illam diuisionis sortem exstiterunt. Raphanam enim Ptolemæus lib. V cap. XV (cui Ῥαφανέαι sunt) in Casiotide posuit: Iosephus lib. VII de Bello cap. IV (qui ἐν Ῥαφαναίαις scripsit) etiam in Syria simpliciter dicta, non Caua, quæ sæpe longius in meridiem extenditur, vbi de legione XII agit, recensuit.

* Vel Gadaræ lacum nullum fuisse dicamus, sed in agro Gadarenorum. Vide Relandum ad ad Gerasam pag. 806, 807.

CCXCII.

Philadelphia autem ſub Decapoli omnino cenſeri poteſt, quia ab ortu Palæſtinæ adiacebat in confinio Perææ & Arabiæ. Ioſephus de Excidio lib. III cap. IV de Peræa: *εὖρος ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρις Ἰορδάνου, latitudo* [Perææ] *a Philadelphia eſt vsque ad Iordanem.* Erat quidem extra Iſraelis terminum, regia Ammonitarum, Rabba dicta, ſed de qua & Iſraelitæ certauerunt, quia in finibus illorum ſita erat, tamen infra Pellam, auſtrum verſus, quod ex eodem Ioſephi loco adparet, quo Pellam Perææ ſeptemtrionalem conſtituit finem: quo poſito, dum latitudinem a Philadelphia meritur, non poteſt illa ſupra Pellam in aquilonem exſtitiſſe. Ptolemæus in Cœleſyria poſuit, puta illa in meridiem longe a veteri recedente, a Syris Macedonibus regno veteri adiecta: quod nomen etiam poſtea non penitus fuit abolitum. Nummus Hadriani apud illuſtrem Spanhemium pag. 896 ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΟΙΛΗΣ ΣΥΡ. *Philadelphenſium Cœles Syriæ.* Stephanus chorographus: *τρίτη* [*Φιλαδέλφεια*] *τῆς Συρίας ἐπιφανὴς πόλις, ἡ πρότερον Ἄμμανα, εἶτ' Ἀστάρτη, εἶτα Φιλαδέλφεια ἀπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, Tertia Philadelphia eſt Syriæ illuſtris vrbs, prius Ammana, deinde Aſtarte, poſtea Philadelphia a Ptolemæo Philadelpho dicta.* Primum nomen etiam Polybius ſeruauit lib. v cap. LXXI *μετὰ ταῦτα πυνθανόμενος, εἰς τὰ Ῥαβατάμανα τῆς Ἀραβίας πλείους ἠθροισμένους τῶν πολεμίων, Poſt hæc certior factus, magnum hoſtium numerum in vrbem Arabiæ Rabatamana conueniſſe.* * Amana autem eſt ab Ammon, populi nomine, cuius vrbs erat primaria, integre dicta *Rabbath Ammon*, ſiue *Rabbath bene Ammon*, filiorum Ammon Rabba, 2 Samuel. XII, 26, & cap. XVII, 27, Ierem. XLIX, 2, Ezech. XXI, 20. Abſolute autem eſt רבה *Rabba* 2 Samuel. XI, 1, Ezech. XXV, 5. Hieronymus cum Euſebio ſuo: *Amman* [*Ἀμμάν*] *quæ nunc Philadelphia, vrbs Arabiæ nobilis, in qua habitauerunt olim Raphaim, gens antiqua, quam interfecerunt filii Loth, habitantes pro eis in Amman.* Et in *Rabbath* idem: *Rabbath ciuitas regni Ammon, nunc Philadelphia, cuius meminit Hieremias.* Plerique veterum *Φιλαδέλφεια* diphthongo ſcribunt Ioſephus, Ptolemæus, & Strabo lib. XVI pag. 523, quamquam paullo poſt in Aldi, Xylandri, & Caſauboni (p. 525) editionibus *Φιλαδελφία* etiam legatur, quod incuria puto factum eſſe. Stephanus etiam cum veteribus *Φιλαδέλφεια.* Alii poſteriores *Φιλαδελφία*, Euſebius vtroque loco prædicto: & Epiphanius Anacephal. ſect. XII *οἱ τὴν Βάκαθον κατοικοῦντες, μητροκωμίαν τῆς Ἀραβίας τῆς Φιλαδελφίας, Bacathi habitant, qui eſt primarius vicus Philadelphiæ in Arabia.* Latini, Plinius & Hieronymus *Philadelphia.* Gentile *Φιλαδελφεύς* (vnde in nummis ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ eſt,) & *Φιλαδελφηνός*, quod Ioſephus habet lib. XX ineunte, *πρὸς Φιλαδελφηνούς*, quam formam de Lydiæ quoque Philadelphia Tacitus annal. II cap. XLVII ſeruauit, *Philadelphenos leuari tributis.*

CCXCIII.

Sic ſecundum Plinii ordinem in Decapoli habemus, reiectis Syriacis,

* *Rabatamana* in collibus ſita erat. Polyb. l. c. Sed aquas foris petebat. ibid.

cis, quæ situ alienæ sunt, Philadelphiam, Scythopolim, Gadara, Hippon, Dion, Pellam, Gerasam, Canatham: quibus si Paneadem addas, Cæsaream Philippi dictam; & Gergesam, numerus erit completus.

CCXCIV.

Vt vero supra, quæ interiecta Decapolitanis erant, Magdalam & Dalmanutham explicabamus; ita nunc vnum locum eiusdem tractus *Abelam* adiicimus, antequam ad reliqua progrediamur. Hieronymus de ea: *Alia quoque est ciuitas nomine Abela vini fertilis in duodecimo a Gadaris milliario contra orientalem plagam.* Clarior pleniorque suo interprete Eusebius: *καὶ ἄλλη πόλις ἐπίσημος Ἀβελὰ οἰνοφόρος καλουμένη, διεστῶσα Γαδάρων σημείοις ιβ´ πρὸς ἀνατολάς.* Ait insigne oppidum esse & æque vitiferum ac Abela vinearum in Ammonitide, XII millibus a *Gadaris* (in Hieronymi libris vitiose *Gaderis*) distare in orientem. Hæc est illa, de qua Polybius lib. V cap. LXXI *καταχθὼν εἰς τὴν Γαλάτιν, κύριος γίνεται Ἀβίλων*, *in Galatin* (Galaaditin) *venit, eaque potitus, Abila in potestatem redegit.* Hinc progressus rex Gadara deditione cepit.

P E R A E A. *

CCXCV.

Peræa, *Περαία*, regionem sonat, quæ trans flumen aut mare est: vt est terræ Israelis pars, quæ trans Iordanem sita est ad solis orientem: ideoque Iosepho dicta *ἡ ὑπὲρ Ἰορδάνην Περαία*, *quæ trans Iordanem est, Peræa,* lib. II de Bello cap. V. Laxe igitur Peræa omnis regio, quam Israelitæ trans Iordanem possederunt olim, quamquam postea iuris facta ethnici. Sic idem lib. IV Belli cap. XXV *ἐλθόντων ἐπὶ τὰ Γάδαρα, μητρόπολιν τῆς Περαίας καρτεράν*, *quum ad Gadara venirent, validam Perææ metropolim.* Propria autem Peræa est pars australior, antiqua Rubenitis & Gaditis: de qua Iosephus lib. III de Bello cap. IV, *μῆκος μὲν ἀπὸ Μαχαιροῦντος εἰς Πέλλαν, εὖρος δὲ ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρις Ἰορδάνου*, *longitudo a Machærunte est ad Pellam, latitudo a Philadelphia ad Iordanem.* Deinde cuiuslibet plagæ terminum distincte constituit, ab aquilone Pellam; ab occidente Iordanem: a meridie Moabitin: ab ortu Arabiam & Silbonitidem, nec non Philadelphiam, itemque Gerasa, vbi orientalis limes cum septemtrionali coniungitur. Tribus fluminibus instar pæninsulæ concluditur, Arnone ab austro, Iaboco a septemtrione, Iordane ab occasu; vt Iosephus lib. IV cap. V comparavit, cuius verba infra sub initium tribus Ruben proferemus. Hæc in Herodis regni diuisione filio Antipæ cessit cum Galilæa, tam patris testamento quam Augusti confirmatione, vt Iosephus refert lib. XVII cap. X & XIII. Gadara autem, metropolis Perææ, vt modo Iosephus vocauit, exemta

* Hæc Peræa maior fuit Galilæa, sed *ἔρημος καὶ τραχεῖα τὸ πλέον πρός τε καρπῶν ἡμέρων αὔξησιν ἀγριωτέρα. Τί γε μὴν μαλθακὸν αὐτῆς καὶ πάμφορον καὶ τὰ πεδία δένδρεσι κατάφυλα ποικίλοις, τὸ πλεῖστον δὲ εἰς ἐλαίαν τε καὶ ἄμπελον καὶ φοινικῶνας ἤσκηται, διαρδομένη χειμάρροις κ. τ. λ.* *deserta & aspera maiore ex parte & ad fructus mites proferendos agrestior. Molle autem solum si quod eius est, fertile est, & campi arboribus consiti, maxima tamen pars oleis & vitibus & palmetis occupatur, quippe torrentibus rigata* cetera.

exemta ab Augusto ex hereditate, & prouinciæ Syriæ cum Hippo contributa sunt, vt dicto cap. XIII relatum est.

CCXCVI.

A patriarchæ itinere incipiemus, qui ex Mesopotamia regressus a monte Galaad in locum venit, quem a visis ibi angelorum castris *Mahanaim* adpellauit. Cecidit in sortem tribus Gad, quamquam trans torrentem Iabok fuit; Iosuæ XIII, 26, & cap. XXI, 39, vbi inter Leuiticas huius tribus numeratur. Ibi Isboseth rex contra Dauidem creatur, 2 Sam. II, 8, ibidemque castra Dauid habuit, quum pulsus ab Absolone esset, cap. XVII, 24, 27. Hieronymus de Locis: *Manaim* (Μαναεὶμ contracte Eusebius) *in tribu Gad separata Leuitis in regione Galaaditide.* Potest ergo in Galaad etiam transscribi: potest etiam in principio Peræ propriæ.

CCXCVII.

Inde transuexit suos patriarcha torrentem *Iabok*, & singulari certamine cum fortiore luctatus locum *Pnuel* seu *Pniel*, id est פני אל *facies Dei*, nominauit, Genes. XXXII, 30 seq. Vrbs postmodum facta & emunita, Iudic. VIII, 8, 17. Hieronymus scripsit *Fanuel:* Septuaginta verterunt εἶδος τοῦ θεοῦ. Ipse amnis *Iabok*, qui Mahanaim inter & Pnuel delabitur, ab Hieronymo, præeunte Eusebio, sic descriptus est: *Iaboch fluuius, quo transmisso luctatus est Iacob aduersus eum, qui sibi adparuerat; vocatusque est Israel. Fluit autem inter Amman, id est Philadelphiam, & Gerasam, in quarto milliario eius: & vltra procedens Iordani fluuio commiscetur.* Adde Ioseph. lib. IV, Antiquit. cap. V.

CCXCVIII.

Profectus inde patriarcha in locum *Succoth*, qui ita a tabernaculis, quæ ibi fixit contra Iordanem, nuncupatus est, Genes. XXXIII, 17. Hæsit nomen, vt videmus Iosuæ XIII, 27, Iudic. VIII, 5, 6, 8 & 1 Reg. V, 46, vbi dicitur e regione, aut paullo supra Zartan esse, quæ in dextra ripa Iordanis erat. Græci variant in hoc nomine. Genes. XXXIII reddunt adpellatiue σκηναί, vti ipsa vox Ebræa sonat: Iosuæ XIII, Σωχώθ: Iudic. VIII & 1 Reg. VII Σοκχώθ: Vulgatus *Socoth* & *Soccoth*.

CCXCIX.

Inde si progredimur in ripa, pauca inuenimus memoranda, & illa incerto ordine. Adrichomius post Succoth posuit *Saphon* siue *Zaphon;* deinde *Bethnimra*. Saphon quidam cum Sophan confundunt, sed male. Nam illud צפון *Zaphon* Iosuæ XIII, 27; hoc שופן *Sophan* Numer. XXXII, 35. Nomen prius septemtrionalem in hac tribu situm per se significat: eumdem locum iuxta Iordanem fuisse, Hieronymus tradit, *Saphon in tribu Gad supra Iordanem:* Euseb. ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην, quos duces sequutus est Adrichomius.

CCC.

In *Bethnimra* autem Iosuæ XIII, 27 & Numeror. XXXII, 36 conueniunt fere omnes, & in ripa Iordanis constituunt: sed nusquam præterea eius mentio in sacra historia occurrit: Hieronymus quidem in Locis:

Nem-

Nemra ciuitas tribus Ruben in terra Galaad: ſed erat, quod in Ruben ponit, quam diuini ſcriptores in Gad, vt diximus, cenſuerunt. Sequutus eſt Euſebium, qui Νεβρὰ πόλις Ρυβὶν ἐν τῇ Γαλαάδ: ſed lapſus videtur memoria ſcripſiſſe. *

CCCI.

Sequuntur *Betharan, Dabir, Bethabara,* ſed incerto ordine. *Bethabara*, quia tranſitum ſonat, plures referunt ad tranſitum Hierichuntinum, vbi Iſraelitæ pedibus flumen pertranſierunt: Lightfoot autem ad tranſitum Scythopolitanum: nos medio inter vtrumque loco, quia haud dubie plures tranſitus Iordanis fuerunt: nec de nomine res certiſſima eſt, quum Syrus aliter legat, aliter Hieronymus in vetuſtis codicibus, qui, *Bethbaara*, inquit, *trans Iordanem, vbi Ioannes in pœnitentiam baptizabat, & vsque hodie plurimi de fratribus, hoc eſt de numero credentium ibi renaſci cupientes vitali gurgite baptizantur.*

CCCII.

Quod autem de *Betharan* ſiue *Betharam* Hieronymus cum Euſebio tradit, *Libiadem* (Λιβιὰς primo caſu) ab Herode in honorem Auguſti cognominatam eſſe, ille locus ex ſeptemtrione, vbi vulgares tabulæ habent, in auſtrum deducendus eſt. Ptolemæo hæc Λιβιὰς, ſeu *Liuias* ** latitudinem habet quindecim ſcrupulis maiorem quam Hieroſolyma: quod auſtralem poſitionem eius contra Bonfrerium, qui poſt Succoth & Bethnimra poſuit, confirmat. Hieronymus de Ebr. Locis in *Abarim*, cum vrbe Esbus ſiue Hesbon componit. *Abarim mons*, inquit, *in quo mortuus eſt Moſes. Dicitur autem & mons eſſe Nabo in terra Moab contra Hiericho ſupra Iordanem in ſupercilio Phasga, oſtenditurque adſcendentibus de Libiade in Esbum.* Quibus iterum meridialis ſitus Libiadis probatur: magis autem ex eiusdem Hieronymi commentario in Ioelem cap. vlt. commate 18: *Pro torrente funiculorum, ſiue ſpinarum, Symmachus interpretatus eſt vallem ſpinarum. Eſt autem locus iuxta Liuiadem trans mare mortuum, ſexto ab ea diſtans milliario, vbi quondam cum Madianitis fornicatus eſt Iſrael.* Quod ſi iam Betharan eſt Liuias, vt Hieronymus tradidit, illa quoque in meridiem trahenda eſt: quo fit, vt facilius credamus, Bethabaram ſuperiori loco ad idem flumen exſtitiſſe. Ripenſem autem Liuiadis ſitum Hieronymus oſtendit, *** de Bethara dicens, *eſſe ciuitatem tribus Gad iuxta Iordanem: quæ a Syris dicitur Bethramtha* [Euſeb. Βηθραμφθὰ] *& ab Herode in honorem Auguſti Libias cognominata eſt.* Putares Iuliadem

* Eiusdem Euſebii auctoritate *Bethnimra* & *Bethnabris* eadem eſſe putatur vrbs. Relandus.

** Nam V & B ſæpiſſime permutantur. Sic in vetere manuſcripto Phædri lib. I fab. XVII v. 8 *videns* ſcriptum erat pro *bidens*. Sic Δαβὶδ pro *David:* Ναυαταῖοι pro Ναβαταῖοι 1 Macc. IX, 35. Et apud Pæanium I, 3 Βέιοι *Veii*, & I, 6 τῷ Βιμιναλίῳ *colle Viminali*, & I, 11, 3 Αὔγυστος Ὀκταβιανὸς *Auguſtus Octauianus*, & IX, 5 ὁ τούτου παῖς Βολουσιανὸς, *huius filius Voluſianus.*

*** Ioſephus diſerte ſcribit, ad ripas Iordanis nullas fuiſſe vrbes. Vide Relandum libro II Palæſt. c. 56 pag. 377. Ergo hæc verba ita intelligenda ſunt, vt propinquitas modo ſignificata putetur.

dem Betharamphtha Iosephi esse, quam in Galilæa descripsimus, etiam *iuxta* Iordanem sitam, quia Iosephus Liuiam Augusti semper vocat Iuliam: sed fortiora argumenta sunt, quæ in austro positionem stabiliunt, maris mortui, montium Abarim, Nebo, Pisga, ac vrbis Hesbon vicinitas: vt de tribu Gad aut Ruben, & de Ptolemæi definita latitudine taceamus. Miramur tamen, qui factum sit, vt Iosephus, singula Herodis opera lib. I de Bello cap. XVI enarrans, hanc Liuiadem prætererit. Meminit tamen alibi *Iuliados,* quæ ipsa nostra *Libias* est, lib. IV de Bello cap. XXV extremo: ὥρμησεν ἐπὶ τὰς πέριξ πολίχνας τε καὶ κώμας, καταλαμβανόμενος τε Ἄβιλα καὶ Ἰουλιάδα καὶ Βαισιμὼθ, τάς τε μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος πάσας. *Irruit* [Placidus Vespasiani dux] *in proxima oppida & vicos, Abila capiens, & Iuliadem, & Besimoth, & quæ inde ad lacum vsque Asphaltiten sunt.* Antiquum nomen, quod Hieronymus indicauit, Numer. XXXII, 36 est בית הרן *Beth Haran:* at Iosuæ XIII, 27 בית הרם *Beth Haram:* quæ Hieronymus contraxit in vocem vnam *Betharam.*

CCCIII.

Quoquo ordine Bethabara & Betharan ponas, medio tamen loco plerique *Dabir* statuunt siue *Debir.* * Semel tantum memoratur, Iosuæ XIII, 26, *a Manaim vsque terminos Dabir,* secundum vulgatam versionem: vbi longitudo occidentalis tribus Gad videtur innui. Quod autem ad Iordanem ponunt, non aliunde constat, quam quod Eusebius & Hieronymus dicant Δαβεὶρ ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην, *Dabir* [Hieronymus *Dabor* mendose legit] *super Iordanem ciuitas Amorrhæorum.*

CCCIV.

Reliqua tribus Gad enumerantur Numer. XXXII, 34 seqq. *Dibon, Atharoth, Aroer, Athroth, Iazer* siue *Iaser, Iegabeha.*

CCCV.

Dibon, diuersum oppidum a *Dibongad,* mansione Israelitarum post Zared flumen prima, Numer. XXXIII, 45. Positio dubia est: plerique tamen prope Aroer, quæ Arnoni imposita est flumini, in tabulis suis locant. Hieronymus in Locis ita: *Debon, quæ & Dibon, in solitudine castra filiorum Israel:* [sed hæc non Dibon, sed Dibongad nuncupatur, vt modo diximus.] *Est & alia Dibon villa pergrandis iuxta Arnonem, quæ, quum prius fuisset filiorum Moab, & post eam Seon, rex Amorrhæorum, iure belli tenuisset, a filiis Israel capta atque possessa, in partem venit tribus Gad. Meminit huius Hieremias & Isaias in visione contra Moab:* ille cap. XLVIII, 22; hic cap. XV, 2, ** quod arguit receptam a Moabitis fuisse ac habitatam, forte quum Israelitæ habitatores a Tiglathpilesare in Assyriam sunt transportati. Fuerit itaque ad Arnonem: sed supra Aroer, an infra illam, incertum est, nec vsquam alibi manifestatum.

CCCVI.

* Hæc *Dabir* non confundenda est cum *Dabira* vico in monte Tabor in regione Diocæsareæ. Hunc vicum putat Relandus esse *Dobrath* Zabulonis Iof. XIX, 12.

** Hieronymus ad hunc locum notat, ob aquas tacite illic fluentes oppidum illud & *Dibon* & *Dimon* dici. Relandus.

CCCVI.

Incertior ſedes oppidorum *Ataroth* & *Atroth*, quæ diſtinguuntur Numer. XXXII, 34, 35. De priore nihil Hieronymus; niſi *Amorrhæorum fuiſſe trans Iordanem, & in ſortem tribus Gad cecidiſſe.* Tabulæ in medio inter Arnonem & Iordanem ponunt. Poſterior Hieronymo non *Atroth*, ſed addito inſequenti nomine, *Atharoth Sophan* vocata eſt, itidemque poſita in tribu Gad. Prætermiſerunt Septuaginta nomen *Atroth:* Vulgatus *Etroth* reddidit, ſeparauitque a Sophan tamquam vrbe diuerſa, interiecta connexionis vocula, *Etroth & Sophan.* Non autem de nihilo eſt coniunctio Hieronymi, ſed Ebrææ Scripturæ omnino conſentanea, quæ priorem vocem & regimine, vt grammatici vocant, & accentu cum inſequente connexam habet. Quod ſi eſt ita; fruſtra ſunt interpretes, qui ſeparant inciſo, vel ET diſtinguente vocula: etiam qui cum *Zaphon* Ioſuæ XIII, 27, quod *Saphon* Hieronymus & Vulgatus ſcripſerunt, confundunt.

CCCVII.

Aroer ad Arnonem fuiſſe ſitam, Hieronymus & Euſebius teſtes adſunt. Ille, *Aroer*, inquit, *oppidum Moabitarum, quod ſitum eſt ſuper ripam torrentis Arnon, poſſeſſum olim a gente veterrima Omniim, & poſtea retentum a filiis Lot, id eſt Moabitis, quum priores accolas ſubuertiſſent: & oſtenditur vsque hodie in vertice montis illius. Sed & torrens per abrupta deſcendens in mare mortuum fluit. Cecidit autem Aroer in ſortem tribus Gad contra faciem Rabba.* Memoratur Numer. XXXII, 34, Ioſuæ XIII, 25, vtrobique in tribu Gad, quæ in orientali limite longe in auſtrum iuxta tribum Ruben procurrebat: * Iudic. XI, 26, 2 Samuel. XXIV, 5, & 2 Reg. X, 33. quo poſtremo loco Aroer dicitur ſita על נחל ארנון *ſuper flumen Arnon*, ſicut Deut. II, 36 *in ripa fluminis Arnon.* Poſteriori tempore; abducto Iſraele in captiuitatem, Moabitæ receperunt, vt ex Ierem. XLVIII, 16 clarum eſt.

 CCCVIII.

* Hoc declarat etiam Deuter. III, 16. Adde huc Relandum, qui cum auctore noſtro ſentit. Sed mox Relandus duas Aroer fingit, vnam ad Rabbam, alteram ad Arnonem. Priorem illam ex Ioſ. XIII, 25 collat. v. 16 & Iud. XI, 33 probari poſſe ſuſpicatur. Sed ſi curatius attenderis ad Ioſuæ verba ויהי להם הגבול יעזר וכל ערי הגלעד וחצי ארץ בני עמון עד ערער אשר על פני רבה׃ *Et fuit Danitis Iaſer terminus & omnia oppida Gileadi & dimidius ager Ammonitarum vsque ad Aroer, qui Rabbæ oppoſitus eſt;* facile intelliges, verba אשר על פני רבה non ad *Aroer*, ſed ad *totum tractum terræ Ammoniticæ Rabbæ oppoſitum* & obiectum in auſtrum pertinere. Ea quidem pars agri Ammonitarum, quæ Rabbæ ab oriente obiecta & prætenſa erat, Ammonitis ſalua manſit. Verum eſt, Emmorræorum & Moabitarum terras per Arnonem diſcretas fuiſſe: ſed Ammonitæ eam partem agri, quæ cis Arnonem erat porrecta ad Rabbam, Ammoniticam haberi volebant, Iud. XI, 13, & tum occupauerant. Proinde a Iephtha ex Aroer Menitam, & hinc ad Abelam vsque depellendi erant. Iud. XI, 32, 33. Si Iephtha ex Aroer Rabbæ adpoſita & vicina Ammonitas depuliſſet: ex ipſorummet agris Ammonitas depuliſſet: quod ei in mentem non venerat. Iud. XI, 24. Ergo Aroer hic ſemper eſt intelligenda illa quæ ad Arnonem erat. Iud. XI, 26. Omnino Emorræi agrum Iaboco & Arnoni interiectum, qui ab antiquioribus temporibus ad Ammonitas pertinuerat, ad ſe traxiſſe videntur paullo ante aduentum Moſis. Eum igitur tum, quum Moſes Emorritis eum ademiſſet, repetere a Moſe; debuiſſent Ammonitæ (ſic enim intellige Iud. XI, 26,) præſertim quum viderent, Iſraelitas nihil adpetere agri Ammonitici.

CCCVIII.

Iazer siue *Iaser*, certiores rationes habet, Hieronymo definiente. *Iazer*, inquit, *ciuitas Amorræorum in decimo lapide Philadelphiæ ad solis occasum, trans Iordanem, quæ fuit terminus tribus Gad, extenditurque vsque Aroer, quæ & ipsa respicit vsque Rabbam.* Rabba, puta Moab, quæ & Ar dicta fuit. Quod vero a Philadelphia *in occasum* dicitur distare; verius dixisset in meridiem, licet non nihil in occasum etiam declinet. Addidit enim, *ab Esebon distare quindecim millibus.* Fuit ergo inter Philadelphiam & Hesbon ad orientalem limitem tribus Gad. Huic enim adsignatur Numer. XXXII, 35, Iosuæ XXI, 39. Præterea memoratur Num. XXI, 32, vbi primum capta dicitur: & 2 Samuel. XXIV, 5, Esa. XV, 8, 9, Ierem. XLVIII, 32. quibus posterioribus locis prophetæ in Moabitarum vrbibus censuerunt, qui cum aliis trans Iordanem inuaserant, si non ante, tamen quum primi ex Israel abducti essent in exsilium. Leuitis separata fuit, teste Iosua, dicto cap. XXI, 39.

2. Ieremiæ XLVIII, 32 memoratur *mare Iazer* id est lacus, quia Ebræis ים sæpe *lacus* est. Adrichomius effusionem Arnonis censet, seu paludem, per quam Arnon transeat. Sed dubium est, an eo vsque amnis ille pertineat, & malim pro lacu, cui adposita vrbs Iazer fuerit, habere, ex quo flumen emanat in Iordanem effundendum, quod æque vt lacus, disiunctum longe ab Arnone fuisse, necesse est. Hieronymus in *Iazer* eius fluminis quoque meminit, de vrbe illa dicens: *e qua magnum flumen erumpens a Iordane suscipitur.* Eusebius, quem Hieronymus expressit: καὶ φέρεται ἐπ' αὐτῆς ποταμὸς μέγιστος ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἐκπίπτων. Videtur legendum ἀπ' αὐτῆς, quia interpres *e qua*.

CCCIX.

De *Iegbaa*, siue *Iegabeha*, quæ etiam Gaditidi Numer. XXXII, 35 adnumeratur, nihil, quod situm indicet, quia Eusebius & Hieronymus præterierunt, reperire licet. Mentio illius est etiam Iudic. VIII, 11, in Gideonis historia, vbi cum *Nobah* coniungitur, sed æque incognita: quia diuersam oportet ab illa esse, quam in Manassitide trans Iordanem exposuimus, sæpius dictam Canatham. Videtur tamen cum Iegbaha in media tribu Gad fuisse, quia Gideon *in via scenitarum*, id est in Arabes Scenitas (quos Nomadas Plinius lib. V cap. XVI vocat & Asphaltitæ ab oriente opponit) ferente adscendit.

CCCX.

In extremo tribus Gad aut initio Scenitarum, secundum viam illam, fuit *Karkor*, Hieronymi *Carcar*, cuius nulla præterea mentio in sacris historiis, nec in Terræ diuisione facta est. Ad hunc locum Gideon Midianitas oppressit: ex quo conficitur, non posse Hieronymi castellum *Carcariam* esse vnius diei itinere a Petra separatum, quia sic vltra Moabitidem in austrum incidisset: quousque Gideonem peruenisse non est probabile. De *Ramoth*, refugii vrbe, supra dictum est in Gilead: etiam de *Mahanaim*, quæ itidem in Gad censetur Iosuæ XXI, 39.

CCCXI.

CCCXI.

In terminis tribus Gad etiam *Mizpe* ſiue *Maspha* refertur, quia Ioſuæ XIII, 26, *ab Hesbon vsque ad Ramath Mizpeh*, ſiue vt Vulgatus ſcripſit, *ab Heſebon vsque Ramoth Maſphe.* Non autem ibi vrbis nomen eſt Mizpe, ſed tractus ac regionis, quia cum emphaſi dicitur, עד רמת המצפה vsque ad [vrbem] *Ramath in* [tractu] *Mizpe.* Bonfrerius Ramoth in Gilead intelligit, quaſi pars Galaaditidis etiam Mizpe, id eſt ſpecula, editior locus, vocata fuerit, quod ideo non alienum videtur eſſe, quia longitudo tribus his verbis ab Heſebon ad Ramath ſeu Ramoth deſcripta fuit. niſi in eo diſcrimen inuenias, quod Ioſua *Ramath Hammizpe* ſcripſerit, vrbs autem Galaaditis *Ramoth*, alio numero vbique nuncupetur. Sed interpretes Græci & Vulgatus, illo diſcrimine poſthabito, in Ioſuæ etiam loco *Ramoth* reddiderunt, illi ἕως Ραμὼθ κατὰ τὴν Μασφά: hic, *vsque Ramoth Maſphe.* Aliis ergo ad iudicandum relinquimus, vtrum noua *Rama* hoc loco, nusquam alibi commemorata, inueſtiganda ſit, an in Ramoth Galaaditidis adquieſcendum.

CCCXII.

In tribum Gad haud dubie incidit quoque *Amathus*, Ἀμαθοῦς Ioſephi, quam trans Iordanem fuiſſe conſtat: ſed propius an remotius ab illo ſita non facillimæ diiudicationis eſt. Euſebius in *Aemath*, quod praue Αἰθὰμ ſcriptum, λέγεται καὶ νῦν Ἀμαθοῦς κώμη ἐν τῇ Περαίᾳ τῇ κατωτέρα, Πέλλης διεστῶσα σημείοις κά εἰς νότον. quod Hieronymus breuius vertit: *Et nunc Amathus villa dicitur trans Iordanem in viceſimo primo milliario Pellæ ad meridiem.* Neglexit, quod notabiliter exprimendum erat, *in Peræa inferiore.* Vnde eſt, quod Adrichomius & alii *Aemath* in orientali limite poſuerunt, & ille quidem ad Arnonem e regione Hesbon. Ioſephus autem lib. XIII cap. XXI. Αἱρεῖ καὶ Ἀμαθοῦντα, μέγιστον ἔρυμα ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου κατῳκημένων, *Potitus eſt Amathunte,* * *quod eſt caſtrum omnium, quæ ad Iordanem ſita ſunt, munitiſſimum.* Vertit ergo Gelenius, *ad Iordanem*, quod ὑπὲρ in Græco eſt. Idem lib. I de Bello cap. III in eadem hiſtoria, κρατεῖ καὶ Ἀμαθοῦντος ὃ δὴ μέγιστον μὲν ἦν ἔρυμα τῶν περὶ Ἰορδάνην, *cepit* [Alexander Iannæus] *& Amathuntem, quod eſt omnium, quæ circa Iordanem ſunt, caſtellum maximum.* Hic περὶ, *circa* dixit, quod ſuperiori loco ὑπὲρ, *ſupra:* ſi ſalua ſcriptura eſt, nec πέραν pro περὶ legendum, ** quia vetus interpres, Rufinus, vt creditur, *trans Iordanem* reddidit. Nihilominus quod vtroque loco Ioſephus adiecit, Theodorum Zenonis, Philadelphiæ tyranni, filium Amathunte theſauros ſuos condidiſſe, veroſimilius eſt circa Philadelphiam potius, quæ Ammonitarum Rabba eſt, quam ad Iordanem, caſtellum Amathuntem fuiſſe: *.* quod congruit Hieronymi Euſebiique, quam ſupra indicauimus, poſitioni. Non autem ad Arnonem locamus cum Adrichomio, qui nimis longe illud flumen ex ſeptemtrione deri-

 vat:

* Recte legit & vertit Cellarius. Relandus αἱρεῖ legiſſe videtur, quare eam dirutam fuiſſe ab Alexandro Iannæo ſcribit. Male. Rectius idem ex Ioſephi Antiq. XIV, 10 Amathunta vnam fuiſſe docet e quinque vrbibus, vbi ſynedria conſtituit Gabinius.

** Περὶ pro *trans* poni contendit Relandus.

. Relandus malit *Amathunta* in *Ramoth Gilead* quærere.

vat: ſed ad citeriora reducimus, vt Pellæ ſecundum dictam diſtantiam reſpondeat. Gabinius, Syriæ proconſul, quinque iuridicos conuentus in Iudæa inſtituens, ex iis duos trans Iordanem poſuit, Gadaris vnum, alterum Amathunte: vt Ioſephus refert lib. XIV cap. X.

CCCXIII.

Hæc de notioribus in tribu Gad, quæ maiorem partem Perææ propriæ adimplet. Incerto ſitu eſt *Betonim* Ioſuæ XIII, 26, quod cum Ramath Mizpe coniungitur. Hieronymus *Bothnin* vocauit, nec vero ſitum definiuit.

CCCXIV.

Reſtat pars infima, quæ τῆς κατωτέρας, *inferioris Peræe*, vt modo Euſebius in Amathunte vocauit, eſt præcipua, portio quondam tribus *Ruben*, quæ cum Gaditide regnum Amorrhitarum conficit. *Amorrhitis* enim vetus, ſeu Sihonis regnum, eſt illa propria Peræa, inſtar pæninſulæ fluminibus circumcluſa. Ioſephus lib. IV Antiquit. cap. V ἐςι δὲ χωρίον [Αμοῤῥαίων] τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον τῇ νήσῳ τὴν φύσιν ὑπάρχον, τοῦ μὲν Αρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος ἀκ]ὰς αὐτοῦ, Ιοβάκκου δὲ τὴν ἀρκ]ῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος, ὃς εἰς τὸν Ιορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων ἐκείνῳ καὶ τοῦ ὀνόματος μεταδίδωσι· τὰ μέν τοιγε πρὸς τῇ δύσει τοῦ χωρίου περιίησιν αὐτὴν Ιορδάνης. *Eſt autem Amorrhæorum regio inter tres amnes inſtar inſulæ. A meridie enim definiunt ripæ Arnonis fluminis: latus ſeptemtrionale Iobaccus* [Iabocus] *circumſcribit: qui in Iordanem ſe effundens, nomen ſuum amittit. ab occaſu claudit regionem Iordanes.* Integra verba exſcripſi, partim vt nomen fluminis *Iobaccus*, ſeu vt mox ſequitur Ιάβικος emendetur, quod Ιαβὼκ vel Ιαβῶκος ſeu Ιαβῶχος ſcribendum erat; etiam vt ſuſpectum αὐτὴν, quod abeſſe poteſt, notetur: partim vt Iaboci exitus in Iordanem, ſecus ac nonnullæ tabulæ habent, demonſtretur, quod ſupra etiam Hieronymo auctore adprobauimus, quum de ipſo ageremus flumine.

CCCXV.

Arnon autem fluuius ex Arabiæ montibus decurrens Moabitas & Amorrhitas diſterminauit, & in lacum ſe Aſphaltiten effundit. Limitaneum inter has gentes eſſe, clare proditum eſt Numer. XXI, 13, quod Ioſephus etiam adfirmat, & vna originem eius & exitum commonſtrat lib. IV Antiquitatum cap. IV. *Moſes*, inquit, παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Αρνῶνα, ὃς ἐκ τῶν τῆς Αραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, διὰ πάσης ἐρήμου ῥέων, εἰς τὴν Ασφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Αμορῖτιν, *venit ad fluuium Arnonem, qui ex Arabiæ finibus prorumpens, per mediam ſolitudinem labitur, & in Aſphaltiten lacum exit, diſterminans Moabitin & Amoritin.*

CCCXVI.

Non autem ſic ab initio rerum & imperiorum fuit, ſed ad vtramque Arnonis ripam olim *Moabitæ* habitauerunt. Sihon autem, rex vltimus Amorrhæorum, Moabitis partem, quam trans flumen poſſederant, eripuit, & terminum regni ſui conſtituit Arnonem. Id ipſe Moſes nos docuit Numer. XXI, 26. Hinc eſt, quod in Amorrhitide vetus nomen *Campe-*

ſtria

ſtria Moab manſit, in quibus Iſraelitæ caſtra habuerunt ante, quam Iordanem fluuium tranſirent. Vide Numer. XXII, 1, cap. XXVI, 3, c. XXXIII, 48 & 50. Nunc de vrbibus Rubenitarum.

CCCXVII.

Hesbon, חשבון Ebræis, LXX Ἐσεβὼν, Vulgato interpreti *Heſebon*, Hieronymo *Eſebon*, vrbs regia Amorrhæorum, Numer. XXI, 26, Deuteron. II, 24, 30, Ioſ. XIII, 10, in tribu Ruben, Numer. XXXII, 37, Ioſuæ XIII, 17, quamuis Ioſuæ XXI, 39, vbi Leuiticis ciuitatibus adnumeratur, in tribu Gad eſt poſita: quod arguit, in vtriusque tribus confinio fuiſſe. Situm ita determinauit Hieronymus in Locis: *Eſebon ciuitas Seon, regis Amorrhæorum, in terra Galaad, quæ quum fuiſſet ante Moabitarum, ab Amorrhæis belli iure poſſeſſa eſt. Meminit huius Hieremias, Eſaias quoque in viſione contra Moab. Porro nunc vocatur Esbus vrbs inſignis Arabiæ in montibus, qui ſunt contra Hiericho, viginti a Iordane millibus diſtans. Fuit autem in tribu Ruben, ſeparata Leuitis.* Viginti ergo millibus diſtabat ab Iordane non plane Hierichunti æqualis latitudine, ſed paullo ſuperior, quia in confinio Gaditarum fuit poſita. Arabiæ vrbem vocat, vt alias quoque eidem vicinas, quia tum temporis Arabes inferiorem Peræam incolebant. Et alibi *Esbum* Hieronymus dixit, in *Abarim* de Locis Ebraicis: *adſcendentibus de Libiade in Esbum.* Vide ſupra in *Liuias.* Euſebius: καλεῖται νῦν Ἐσβοῦς, quaſi *Esbuntis* in obliquo caſu formaret: Hieronymus autem, tamquam Ἐσβὸς legiſſet, aliter, vt vidimus, inclinat: quod vero alibi eidem eſt ἄκλιτον. Ptolemæus lib. V cap. XVII in Arabia Petræa locum habet, qui in vulgatis vocatur *Sebunta*, Σεβοῦντα, in Palatino codice Ἐσβοῦτα, *Esbuta*, vtrumque praue; lege *Esbunta* ſiue *Esbuntum*, ſicut ab *Hydrûs* eſt forma alia *Hydruntum.* Nimium quidem in auſtrum deduxit: ſed eo non mouemur, quia omnia Ptolemæi trans Iordanem ſunt turbata & confuſa. Plinius veterem & Ebræam formam videtur tenuiſſe, quum lib. V cap. XI meminit *Esbonitarum Arabum*, quos de hac ipſa ciuitate Hesbon Hugo Grotius in Numer. XXI, & Io. Harduinus in hunc locum Plinii interpretantur.

CCCXVIII.

Proxima Hesboni fuit *Eleale*, oppidulum fortaſſis, aut ſeceſſus Hesbonitarum: de quo habes Numer. XXXII, 3 & 37, etiam in comminationibus Eſaiæ XV & Ieremiæ XLVIII. Vno milliario ab Hesbon abeſſe tradit Euſebius, magnumque vicum adpellat. Ἐλεάλη - - - σώζεται εἰς ἔτι νῦν, κώμη μεγίστη, οὐ πλεῖον σημείου ἑνὸς ἀπέχουσα τῆς Ἐσβοῦς. Quæ, & prætermiſſa Hieronymus ita tranſtulit: *Eleale ciuitas Amorrhæorum in Galaad, quæ cecidit in ſortem tribus Ruben. Meminit huius & Eſaias in viſione contra Moab, & Hieremias. Sed & vsque hodie villa grandis oſtenditur in primo ab Esbus milliario.* In quam plagam vero ab Hesbon declinauerit, nusquam eſt definitum.

CCCXIX.

Medaba, ſiue *Medba*, etiam propinqua fuit Heſeboni. Euſebius, πλησί-

πλησίον Ἐσσεβὼν, Hieronymus, *iuxta Esebon:* sed neuter addidit, in quam plagam a primaria vrbe vergeret. Iosua autem cap. XIII, 16 definit limites Rubenitarum *ab Aroer vsque Medba:* ex quo colligas, quia Aroer ad Arnonem sita in tribu Gad, atque ita in ortum hibernum ab Hesbon; oppositam Medbam ab eadem in occasum æstiuum recessisse. Ptolemæus dicto loco habet Μήδαυα, *Medaua*, in Arabia Petræa, quæ ipsa est *Medaba* nostra: nam & ipse cum Esbunta, id est Hesbon, coniungit, quam etiam in Petræa Arabia posuerat. Et Hieronymus: *Medaba vsque hodie vrbs Arabiæ antiquum nomen retinens iuxta Esebon.* Arabes enim australia Peræa posteriori æuo tenuerunt. 1 Maccab. IX, 36 vocatur Μηδαβᾶ, in via sita in Nabatæos, commate 35. At Stephano Μήδαβα πόλις τῶν Ναβαταίων, *Medaba vrbs Nabatæorum* est. * nam late nomen Nabatæorum extendebatur. In planitie vrbs sita erat: contra in montanis Hesbon, Iosuæ XIII, 9. Planities autem ad Iordanem versus procurrebat.

CCCXX.

Iahza Ebraice, LXX Ἰασσὰ, Hieronymi *Iassa*, sita erat in solitudinem versus, vt Numeror. XXI, 23 est traditum. nam eo vsque obuiam Israelitis iuit rex Amorrhæorum cum exercitu, ibique victus est. Quum autem illi Moabiticam terram, Deo ita iubente, circuierint, non potuere, nisi ab oriente Arnonem transire, ibique obuium habere regem Sihon Amorrhæorum, quem ad internecionem deleuerunt. Hieronymus dicit sitam esse *inter Medabam & Deblathaim:* Eusebius μεταξὺ Μηδαβὰμ καὶ Δηβοῦς. Sed si recte Hieronymus *Deblathaim* legit & expressit, tamen nec illius certa est positio, vnde de Iassa iudicari possit. Cardo controuersiæ in eo omnis vertitur, vt qua plaga Israelitæ traiecerint Arnonem & Amorrhæorum terram ingressi fuerint, determinetur. Adrichomius per mediam Moabitidem eos inducit, atque ita itinerum mansiones ordinauit, vt extra deserta per cultissimam terram Moabitarum ferantur. Sed aliter diuina historia, in qua metuit sibi & populo suo rex Moabiticus, & securitatis suæ caussa transeuphratæum vatem accersit: Israel autem tum per deserta Moabitidem prætergressus erat, eique, quum Arnonem transiisset, Sion Amorrhæorum rex, המדברה *in deserta versus* obuiam processit. Iter itaque Israelitæ ad fines Moabitarum orientales fecerunt, Numer. XXI, 11, 12, 13. & sic Diblathaim extra Moabitin ad extremos eius fines est locandum, vt alii etiam locauerunt, & Bonfrerius quidem, vbi Zared e montibus procurrens primum ab ortu attingit agrum Moabitarum. Quo ipso non potest certissima esse illa Hieronymi lectio *inter Medabam & Deblathaim*, præsertim quod Eusebius alio vocabulo vsus est.

CCCXXI.

Sed in Amorrhitin reuertimur seu tribum Ruben, ad cuius orientalem

* Iosepho Μηδάβα, gen. Μηδάβας Antiq. XIII, 1, 2 & alibi: sed Μεδάβη de Bello I, 2, 6. Munita & firma fuisse videtur. Nam Hyrcanus magna cum calamitate exercitus sui eam sexto demum mense cepit Ios. Ant. XIII, 9, 1, & montem insidiis aptum habuit vicinum Antiq. XIII, 1, 4. Iesaiæ temporibus Medaba parebat Moabitis, c. XV, 2. Posterioribus temporibus alias Iudæis, alias Arabibus. Antiq. XIV, 1 extr.

lem limitem & ſolitudinem verſus *Mephaath* fuit, Ioſuæ XIII, 18, eademque Leuiticis adnumerata cap. XXI, 37, tandem in ditionem Moabitarum redacta, Ierem. XLVIII, 21. Romani, quod in limite erat aduerſus ſolitudinem, præſidium impoſuerunt. Hieronymus cum Euſebio: *Mephaath eſt trans Iordanem, in qua præſidium Romanorum eſt militum propter vicinam ſolitudinem.*

CCCXXII.

Inter Iahza & Mephaath Ioſua narrat *Kedemoth* cap. XIII, 18, quæ Hieronymo ſcripta *Cademoth*, Euſebio Καδημώθ; ſed nihil addunt, niſi ciuitatem filiorum Ruben fuiſſe. Ipſum autem vocabulum prodit, fuiſſe in parte orientali, ad limitem, qui orientem ſolem ſpectat.

CCCXXIII.

Prope hanc ab occaſu locant quidam *Baalmeon*, * etiam Iacobus Bonfrerius, qui Hieronymi deſcriptionem ſuſpectam facit, quæ vero in plerisque cum Euſebio congruit. *Beelmeon*, inquit, *trans Iordanem, quam ædificauerunt filii Ruben. Eſt autem vicus vsque nunc grandis iuxta Baaru in Arabia, vbi aquas calidas ſponte humus effert, cognomento Beelmaus, diſtans a Besbus millibus nouem.* Pro *a Besbus* lege *ab Esbus*, id eſt Eſebon ſeu Hesbon. *Baaru* ignotum nomen, forte illius montis, ex quo calidæ aquæ effunduntur. Euſebius: Βεελμεὼν κώμη μεγίϛη πλησίον τῦ ὄρυς τῶν θερμῶν ὑδάτων. *Beelmeon magnus vicus eſt prope montem aquarum calidarum.* Quod vero adiicit, ἐνταῦθα ἦν Ελισσαῖος ὁ προφήτης. idque Hieronymus Latine vertit, *vnde & Heliſæus propheta fuit*; ea verba, quia falſa ſunt, videri poſſunt ab alio adſuta. nam vterque in *Abelmaula* veram illius prophetæ patriam, quæ *Abelmehola* eſt, 1 Reg. XIX, 16, demonſtrauerunt. Sed poteſt etiam lapſus memoriæ eſſe in Euſebio, quem Hieronymus interpretando ſequutus eſt.

CCCXXIV.

Cariathaim, Kiriathaim etiam in vrbibus numeratur, quas Rubenitæ condiderunt, Numer. XXXII, 37, & in tribu Ruben cenſetur Ioſuæ XIII, 19. Hieronymus: *Cariathaim ciuitas, quam exſtruxerunt filii Ruben. Nunc autem eſt vicus Chriſtianis omnibus florens* (Euſeb. ὅλη χριϛιανῶν κώμη) *iuxta Medabam vrbem Arabiæ: & adpellatur Coraiatha* (Καριάθα Euſ.) *in decimo milliario ſupradictæ vrbis contra occidentalem plagam, vicinus eius loci, qui adpellatur Bare.* (ἐπὶ τὸν Βάρω, Euſ.)

CCCXXV.

Nebo montis altiſſimi, &, quod ſubiacet, oppidi nomen. Hieronymus *Nabo* ſcripſit, & LXX Ναβῶ. Oppidi mentio Numer. XXXII, 38 eſt, vbi Rubenitæ dicuntur exſtruxiſſe. Mons, qui imminet, eſt pars montium *Abarim*, ſeu altior eorum vertex. Deuteron. XXXII, 49 *Adſcende in iſtum montem Abarim, in montem Nebo, qui eſt in terra Moab contra Iericho, & vide terram Chanaan, & morere in monte.* At cap. XXXIV *Adſcendit Moſes de*

* Videtur aliquamdiu Moabitis ſeruiiſſe. Ezech. XXV, 9.

de Campestribus Moab super montem Nebo, in verticem Phasga, contra Iericho. Ergo cohærebant *Abarim*, *Nebo*, *Phasga* siue *Pisga*, cum hoc, vt videtur, discrimine, vt Abarim ab ortu ex desertis Moab huc pertingant: *Pisga* hinc in austrum ad Arnonem ostiis adpropinquantem procurrat. nam Balac ex regno suo, seu Moabitide propria, Balaamum prophetam in verticem Phasga adduxit, Numer. XXIII, 14, vnde ipsius regno, quod trans Arnonem erat, illam montium partem propiorem fuisse licet colligere. Oppidum *Nebo* ad Moabitas postea rediit, vt ex Esa. XV, 2 cognoscitur. Hieronymus: *Nabo ciuitas filiorum Ruben in regione Galaad, cuius meminit Esaias in visione contra Moab. Et vsque hodie ostenditur locus desertus Naba, distans a ciuitate Esbus millibus octo contra meridianam plagam.*

CCCXXVI.

An vero etiam *Phasga* est nomen vrbis sub cognomine monte? Ait cum Eusebio Hieronymus. *Fasga*, inquit, *ciuitas Amorrhæorum, & mons contra occidentalem plagam Fasga, pro qua Aquila interpretatus est λαξευτὴ, excisum.* Eusebius φασγά. Memoratur oppidum Iosuæ XIII, 20, nec vero ibi simpliciter *Phasga* siue *Pisga* nominatur, sed *Asedoth Phasga:* Græci coniuncte ασηδωθφασγὰ scripserunt: id est Asedoth sub monte Phasga.

CCCXXVII.

Eodem Iosuæ XIII, 20 refertur etiam inter Rubenitarum oppida בית פעור *Beth Peor*, siue vt Latinus interpres cum Græcis ע per G legit, *Beth Phogor.* de quo Hieronymus: *Bethfogor vrbs filiorum Ruben trans Iordanem iuxta montem Fogor contra Hiericho, sex millibus supra Libiadem:* Eusebius, ἀνωτέρω Λιβιάδος σημείοις ϛ'. Hoc *supra Libiadem*, intellige respectu Iordanis, in depressiore humo fluentis, cui Liuias fuit adposita. Fanum locus habuit idolo Baal Peor sacratum Numer. XXV, 3, quod *Beelphegor* Latinus scripsit. Hieronymus autem in Esa. XXV, 10 Beelphegor interpretatur Priapum.

CCCXXVIII.

Bamoth Baal Iosuæ XIII, 17 in oppidis tribus Ruben refertur, quod videtur etiam fanum Baalis in excelso monte habuisse. Tabulæ alieno loco ponunt: ex Bileami historia de vero situ iudicare licet. Balac enim Bileamum excepit in extremis regni sui finibus ab Euphrate aduenientem, & statim mane adduxit eum in Bamoth Baal, vt extrema castrorum Bileamo ostenderet, Numer. XXII, 36, 41. Ex quibus adparet, ad orientalem plagam, nec longe ab Arnone & Moabitide propria exstitisse. Hieronymus tantum *Bamoth* vocat. *Bamoth*, inquit, *ciuitas Amorrhæorum trans Iordanem in Arnone, quam possederunt filii Ruben.* An idem locus fuerit *Bamoth* Numer. XXI, 19, dubium est interpretum dissensione: nec vero vel a loco vel tempore alienum est, si eamdem esse dixeris Israelitarum mansionem & primam stationem Bileami, ex qua non totum populum, sed vltima castrorum tantummodo prospexit.

CCCXXIX.

Progressi inde Israelitæ in vallem seu campestria Moab, castra extenderunt

derunt a *Bethsimoth* vsque ad *Abelsatim*. Sic Vulgatus interpres Numeror. XXXIII, 49 illa loca vocat: alii priorem dicunt *Bethiesimoth* cum Ebræis. Hieronymus Locis: *Bethsimuth, hoc est domus Isimuth, contra Hiericho, decem ab ea millibus distans in meridiana plaga iuxta mare mortuum.* Non placet meridiana illa plaga: ab ortu potius, vt ex castris & itinere patet, Hierichuntem spectauit. Si vero distantia recte fuit expressa, oportet duobus millibus ab Iordane afuisse: quia Hiericho, Iosepho auctore lib. IV de Bello cap. XXVII, sexaginta abest stadiis, hoc est fere octo passuum millibus. Iosephus eodem libro, cap. XXV, Βησιμὼθ, *Besimoth*. nam de Placido Vespasiani duce ait: *καταλαμβανόμενος τε Ἄβιλα καὶ Ἰυλιάδα καὶ Βησιμὼθ, τάς τε μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος πάσας, cepit Abila & Iuliadem* [Liviadem] *& quidquid inde vsque ad Asphaltitin est.*

CCCXXX.

Hæc *Abila* autem sunt *Abelsatim*, alter terminus castrorum, sed remotior ab Iordane, sexaginta videlicet stadiis, vt idem Iosephus libro V Antiquitatum ineunte tradidit. Idem locus Numer. XXV, 1 & Iosuæ II, 1 vocatur *Sittim*, Græcis Σαττεὶμ & Σαττεὶν, Vulgato *Settim*. Videtur antiquum *Sittim* siue *Sattim* regiunculæ fuisse: * *Abel* siue *Abila* nomen oppidi in illa. Vnde *Abelsittim* seu *Abelsattim* idem quod Abel in Sittim discriminis caussa, qui plura Palæstinæ & viciniarum oppida Abel siue Abila nominata. Erat ergo *Sittim* seu *Sattim, Settim, Setim* & quoquo modo adpellatur, pars Campestrium Moab. Hieronymus: *Sattim, vbi populus pollutus est fornicatione filiarum Moab. Est autem iuxta montem Phogor: vnde & Iesus exploratores ad inuestigandam & noscendam terram misit Hiericho.* Mansit vrbs Abila ad postrema vsque tempora. Iosephus lib. IV cap. VII extr. de Antiquitatibus: *Moses congregauit ecclesiam ἐπὶ τῇ Ἰορδάνῃ, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν Ἀβιλή, φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, ad Iordanem, vbi nunc Abila est: ager vero est palmetis consitus.*

CCCXXXI.

In illo tractu fuit etiam *Bezer*, ciuitas refugii, Deuteron. IV, 43, contra Hierichuntem in solitudine, ** in planitie Ruben, Iosuæ XX, 8, quæ circumscriptio distinguit a vasta illa solitudine, in qua Israel errauerat; & ad ערבות *campestria* Moab reducit, quæ vox, Kimchio iudice, habet ענין מדבר *notionem solitudinis* seu pascuorum: ideoque de hoc ipso loco coniunguntur Deuteron. I, I, vt non sit, quod mireris, Bezer vtroque loco Deuteronomii & Iosuæ dici במדבר *in solitudine*, id est campestribus Moab sitam esse. Bene igitur Vulgatus vertit Deuter. IV, 43 *Bosor in solitudine, quæ est in terra campestri de tribu Ruben.* Et Iosuæ XX, 8 *Bosor, quæ sita est in campestri solitudine.* In tabulis non longe ab ostio Iordanis ponitur, quem situm vt certo tueri non possumus, ita nec habemus, vnde refellatur. Græci interpretes Βοσὸρ vocant: Iosephus lib. IV Antiquitat. cap. VII Βόσορα: Vulgatus Latinus *Bosor*. Hieronymus: *Bosor in deserto*

* Dictæ a multitudine arborum fortassis, quas שִׁטִּים vocant Hebræi. Vid. Reland.

** Bellus est etiam ad probandum locus e Gemara Maccoth a Relando adlatus.

trans Iordanem, quæ cecidit in sortem tribus Ruben ad orientalem plagam Hierichus. Quod vero idem confundit cum Bostra Arabiæ, longe hinc in æstiuum ortum remota, error est Eusebii, si modo Græca eius satis hoc loco sana sunt.

CCCXXXII.

In ipsa ripa Iordanis e regione Hierichuntis fuit oppidum *Adam*, siue *Adom*, quod semel tantum memoratur, Iosuæ III, 16, a quo initium factum est exsiccati Iordanis, & conuolutis aquis retracti vsque ad oppidum Zartan, longe hinc in septemtrionem remotum, * sed in altera ripa positum: de quo miraculo supra in *Zartan* satis dictum fuit. ** Interpretes Græci hoc loco: ἀπὸ Ἀδαμὶ τῆς πόλεως. Latinus Vulgatus, *ab vrbe, quæ vocatur Adom, vsque Sarthan.* Etiam Talmudistis nomen vrbis est, distantis a Zartan XII milliariis, (Hieros. Sotah f. 21, 4) quod vero spatium non sufficit, nisi maiora milliaria, quam mille passus, intelligas. Io. Lightfoot Chorograph. in Matth. cap. XCII, *Ab Adam ad Zaretanam erant aquæ arefactæ: a Zaretana & supra erant coaceruatæ. Adam erat in Peræa ex aduerso Hierichuntis: Zaretan erat in Manassitide cis Iordanem.* *,* Plura ex eodem supra dedimus in *Zartan*, quæ etiam ad nostri loci expositionem faciunt.

CCCXXXIII.

In eadem ripa fuit *Liuias*, siue vt Græco more Hieronymus sæpe vocauit, *Libias*, de qua supra in tribu Gad multa diximus, non quod ad tribum illam pertinere censeamus, sed vt illos, qui supra Bethabara in septemtrione ponunt, confutaremus. Adde & dicta in *Bethphogor* tribus Ruben, vbi Hieronymus monti Phogor e diametro opposuit. Iosephus quidem inter opera Herodis non memorauit: alibi tamen, lib. IV de Bello cap. XXV vocauit Ἰουλιάδα, *Iuliadem*, quia Liuia Augusti ipsi semper *Iulia* est vocitata; vbi quæ coniunguntur, Abila, Bethsimoth & ipse Asphaltites euincunt eamdem esse, quam supra exposuimus, Liuiadem. Supra an infra transitum Israelitarum posita fuerit, quæris? Videtur inferius paullo, quia idem Hieronymus in Ioelem cap. vlt. locum *trans mare mortuum* situm dixit *iuxta Liuiadem, sexto ab ea milliario*, esse positum. De veteri nomine *Betharan* etiam superius dictum in Gad controuersiæ occasione, quamuis huc in Ruben pertineat.

CCCXXXIV.

Aliud opus Herodis, sed remotius ab Iordane, & in austrum magis incli-

* Caue credas. Non erat *Zartan* in septemtriones remotum ab *Adam*, sed iacebat e regione *Adami*, non tamen proxime ad Iordanem adpositi. Vide Relandum.

** Cap. XIII § 89.

, Hæc obscurius dicta sunt. *Adam* oppidum Perææ erat obiectum Zarthani oppido Scythopoli cis Iordanem proximo. Nam Ios. III, 16 *Adam* vrbs dicitur מִצַּר צָרְתָן *a latere Zarthanis* sita. Ergo *Adam* & *Zarthan* communis quasi terminus erant ex vtroque Iordanis latere, vnde & deficeret Iordanes, ne in inferiora decurreret, & vnde in superiores regiones longe retrocederet. Quum autem *Adam* ab littore Iordanis paullo longius abesset, vt ex Talmudistarum loco adparet: magnitudo miraculi iam magis intelligitur. Nam superfusus ripis suis Iordanes tamen in inferiora descendere non potuit.

inclinans, fuit *Herodium*, Ἡρώδειον, diuerſum ab altero huius nominis, ſito cis Iordanem, prope Thecuam, LX ſtadiis ab Hieroſolymis, de quo ſupra in Iudæa diximus. Ioſephus lib. I de Bello Iud. cap. XVI ita diſtinxit: Φρούριον ἐπιτειχίσας τῷ πρὸς Ἀραβίαν ὄρει, προσηγόρευσεν Ἡρώδιον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, *caſtellum contra montem Arabiæ muniuit, quod de ſuo nomine Herodium nuncupauit.* Arabia illa Moabitis eſt, cuius gentis incurſionibus hoc caſtellum eſt oppoſitum. Tum vero de altero in Iudæa Herodio ſubdit: τὸν δὲ μαστοειδῆ κολωνὸν ὄντα χειροποίητον, *tumulum vero manu factum ſexaginta ſtadiis ab Hieroſolymis* exornauit *ædificiis*, ἐκάλεσε μὲν ὁμοίως, *ſimiliter nuncupauit*, id eſt Herodium nominauit. Hæc duo monimenta nominis Herodiani ſic accurate diſtinguuntur, quorum alterum trans Iordanem fuit ad fines Arabiæ, alterum cis flumen LX ſtadiis ab vrbe Hieroſolyma. Ioſephus Scaliger ad Euſeb. Chron. num. MMV *Duo* Φρούρια *eiusdem nominis Herodes conſtruxerat, prius quidem* ἐν τῷ πρὸς Ἀραβίαν ὄρει, *alterum* ἐν μαστοειδῆ κολωνῷ *ſexaginta ſtadiis ab vrbe Ieroſolymorum.* Legit ἐν τῷ ὄρει, quod in editis ſine præpoſitione eſt, & Rufinus vertit *contra montem Arabici lateris.* Hi Arabiæ montes prope Machæruntem incipiunt iuxta Aſphaltiten. Idem Ioſephus lib. I cap. VI ἐτείχιζε Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσι, *muniuit Machæruntem ad Arabicos montes ſitum.* Ibi enim limes erat & initium regni Nabatæorum. Herodes vt ipſe præceperat, in Herodio ſepultus eſt, quo, ex Hierichunte, vbi mortuus erat, per ducenta ſtadia funus magnifice deductum fuit, vt Ioſephus extremo lib. I de Bello tradidit. Id de hoc trans Iordanem Herodio vir clariſſimus Io. Lightfoot in Ioannem Chorograph. cap. III interpretatur. Nihil quidem hiſtoricus adiecit, quo alterutrum Herodium deſignetur, niſi ex diſtantia CC ſtadiorum petas, quantum fere ſpatium etiam inter Hierichuntem & alterum, cis Iordanem Herodium eſt, quod LX ſtadiis ab Hieroſolyma diſtabat, hæc CL ab Hierichunte. Sola via in transfluminalem regionem erat planior, aptiorque funeri deducendo: aſperior, quæ in alterum Hierichunte ducebat Herodium.

CCCXXXV.

Machærûs autem, illud caſtrum ad montes Arabiæ Moabiticos, nec procul ab Aſphaltite lacu, Perææ terminus auſtralis erat. Ioſephus enim lib. III de Bello cap. IV Perææ longitudinem ἀπὸ Μαχαιροῦντος εἰς Πέλλαν, *a Machærunte ad Pellam* metitur. Idem lib. VII Belli cap. XX & XXI Machæruntis ſitum, originem, fata & oppidum adiectum copioſis verbis deſcripſit, in monte poſitum eſſe φάραγξι, vallibus vndique præaltis ac latis cincto, quæ acceſſum difficiliorem faciant: Alexandrum Iudæorum regem condidiſſe: euertiſſe, contra Ariſtobulum bello, Gabinium: inſtauraſſe Herodem & oppidum addidiſſe circa verticem in quo caſtellum erat, vtrumque feciſſe munitiſſimum. Quæ ab occaſu vallis ſubiaceat, poſt ſexaginta ſtadia in lacu Aſphaltite deſinere: vnde de vero ſitu & diſtantia iudicari poteſt. Ipſe vero *Machærûs* (αὐτὸς ὁ Μαχαιροῦς) proprie caſtelli nomen erat, altiſſimo vertice ſupereminentis; poſtea vero etiam cum oppido circumiecto communicatum. Herodes id reſtituit διὰ τῶν Ἀράβων γει-

τνίασιν, *propter Arabum vicinitatem.* κεῖται γὰρ ἐν ἐπικαίρῳ πρὸς τὴν ἐκείνων γῆν ἀποβλέπων, *situs enim est opportune, illorum* [Arabum] *terram prospectans.* Plinius lib. v cap. xvi *Prospicit eum* [Asphaltiten lacum] *ab oriente Arabia Nomadum, a meridie Machærûs, secunda quondam arx Iudææ, ab Hierosolymis.* Primo casu *Machærûs*, qui prospicit a meridie, id est a meridie subiacentem habet lacum Asphaltiten: * quia vbi ille recepto Iordane incipit, Machærûs in vicino situs est ita, vt lacum ab occasu nascentem habeat, a meridie eiusdem longitudinem. In hoc φρουρίῳ siue castro Ioannes baptista captiuus tenebatur. Iosephus lib. xviii cap. vii de illo: δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, ταύτῃ κτίννεται, *vinctus in Macharunta missus fuerat, ibidemque occiditur.* Ex quo coniicere licet, Herodem Antipam natalem suum Ioanni funestum, in vicino Herodio celebrasse.

CCCXXXVI.

Callirrhoe hinc sequitur, fons pulcherrimus aquæ calidæ, propior lacui bituminoso, in quem effluit. Plinius lib. v cap. xvi, postquam de Machærunte dixerat, *Eodem*, inquit, *latere est calidus fons medicæ salubritatis Callirrhoe, aquarum gloriam ipso nomine præferens.* His aquis Herodes vsus est, vltimo morbo decumbens. Iosephus lib. xvii cap. viii, ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ καὶ ποτιμά ἐστιν, *profectus vltra Iordanem fluuium calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt.* E quibus intelligimus, non solum fontem fuisse, sed oppidum etiam, iuxta illum, eiusdem nominis: quia thermæ illæ κατὰ, *iuxta* Calliroen oppidum erant. Ptolemæo quoque lib. v cap. xvi Καλλιρρόη, *Callirrhoe*, inter oppida Iudææ trans Iordanem sita recensetur. Sita Callirrhoe prope Machæruntem & Arnonis ostium, siue inter vtrumque. nam in Herodis regno erat, quod finiebat amnis Arnon: & eodem latere lacus Asphaltitæ, quo ipse Machærus, Plinio auctore. Solino quidem cap. xxxv *Callirrhoe Hierosolymis proxima:* quem dum magnus Salmasius castigat, ipse a Plinii interpretatione vera aberrat. *Eodem*, inquit, [quo Machærus] *latere, meridiali scilicet Asphaltitis lacûs, fons ille Callirrhoe.* Non enim Plinius de lacu dicit, sed de Machærunte, prospicere lacum a meridie, siue, a septemtrione lacui esse adpositum: vt supra in Machærunte declarauimus. Propinquitas Hierosolymorum quomodo defendi possit, saltem excusari, supra in *Masada* Iudææ ostensum est. Antiquum nomen oppidi iuxta hos fontes, tradunt *Lasa* esse siue *Læsa* aut *Lescha*, Genes. x, 19, vt ordo ille submersarum vrbium ibidem videtur exigere. Sic Hieronymus Quæst. Ebr. ad hoc Genes. caput: *Hoc tantum adnotandum videtur, quod Lasa ipsa sit, quæ nunc Callirrhoe dicitur: vbi aquæ calidæ prorumpentes in mare mortuum defluunt.* quamquam in Locis Ebr. idem, *Lasa termi-*

* Hæc verba Relandi argutias euadere non potuerunt: quum tamen, vt tabulæ vtriusque docent, Relandus & Cellarius idem sentiant. Ac nemo est, quin sciat, quid sit *ab oriente, ab occidente* cet. *prospicere.*

terminus Chananæorum circa Sidonem: quod pugnat cum Geneseos textu. Nec excusabis, Eusebium sequutum esse, & ex illius dixisse sententia, non sua. nam ille nihil de Sidone, sed ita Græce scripserat: Λασὰν ὅριον τῶν Χαναναίων περὶ τὴν Σοδομίτιν, *Lasan, terminus Chananæorum circa Sodomitam*, intellige λίμνην siue lacum: quod verissimum est, quia ibi terminus aduersus Moabitas. Consentiunt etiam Iudæi interpretes. Ionathan Chaldæus iunior in Genes. x, לשע עד reddidit קלדהי עד *vsque ad Callirrhoen.* Sic & Breschith Rabba sect. XXXVII & Targ. Hierosol. Megilla f. 71, 2. Non placent hæc Bocharto, sed Lasam Mosis putat Ptolemæi Λύσαν, *Lysam* in Arabia Petræa esse. Verum longius hæc in austrum est reducta, quam vt ad terminos Chananææ adferri possit. Quare in dicto Hieronymi & Iudæorum consensu adquiescimus.

CCCXXXVII.

In Rubenitarum oppidis fuit etiam *Sibama*, siue *Sibma*, seu *Sabama*, Numer. XXXII, 28, de cuius situ nihil certi habemus: & tabularum auctores suas quisque coniecturas sequuntur. Hieronymus in Locis: *Sabama ciuitas Moab, in terra Galaad, quæ cecidit in sortem tribus Ruben. Meminit & huius Esaias in visione contra Moab.* Agrum habuit vitiferum, Esa. XVI, 8, 9. Ierem. XLVIII, 32. Vtrobique cum Iazer siue Iaser, termino tribus Gad ad orientem, coniungitur. Propagines eius dicuntur dispellendæ *trans mare:* sed quale? num mortuum? hoc quidem attingit tribus Ruben, sed longe distat ab Iaser: num mare Iaser? sed hoc cum oppido procul a tribu Ruben. Forte ad limitem Ruben fuit, qui mare seu lacum Iaser spectabat.

PRISCI HABITATORES
CHANANAEAE.

CCCXXXVIII.

Chanaan, nepos Noæ, numerosam prolem habuit, & vndecim filii Genes. x nominantur, e quibus non nulli in Syria aut Phœnice sibi suisque posteris sedes delegerunt, *Sidon* primogenitus, & *Arki*, a quo Arce condita ad Libanum; *Aruadi*, quem *Aradium* interpres Latinus nominat; & *Amathæum* siue *Hamathi*, a quo Hemath, vrbs antiqua, condita: plures autem terram occuparunt, postea Abrahami posteris promissam, etiam tempore completo datam. Hos seu posteros eorum in plures gentes distributos promissione prima Deus Genes. XV, 19, 20, 21 sic enumerauit, vt Vulgatus interpres expressit: *Cinæos, Cenezæos, Cedmonæos, & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque: & Amorhæos, & Chananæos, & Gergesæos, & Iebusæos.*

CCCXXXIX.

Vbi promissio hæc repetita est, plerisque locis quinque tantum gentes ex hisce enarrantur, *Hethæi, Pheresæi, Chananæi, Amorrhæi, Iebusæi*, adiecta sexta gente, quæ prima promissione non fuit nominata, *Heuæorum;*

rum; Exodi III, 8, 17, cap. XXIII, 23, cap. XXXIII, 2 & XXXIV, 11, Deuteron. xx, 17: nonnullis locis hisce sex populis adiunguntur ex prima promissione *Gergesaei*, gens septima, Deuteron. VII, 1, Iosuae III, 10, cap. XXIV, 11. Ex quibus licet colligere, qui Genes. XV praeter hos enumerantur *Kenaei*, *Kenizaei*, *Kadmonaei*, & *Raphaim*, aut sub sex septemue repetitis comprehendi, amisso nomine; aut sedibus suis relictis aliorsum commigrasse, antequam Moses cum populo adueniret. *Kenaeos* & *Kenizaeos* Bochartus, diligentissimus originum & successionum scrutator, nusquam inuenit, eorumque nomen deletum putat illo temporum interuallo, quod inter Mosen & Abrahamum fuit. *Cadmonaei* eidem videntur in prima promissione, qui vbique in repetitione eius *Heuaei* nuncupantur, & sub Hermone monte dicuntur habitasse, Iosuae XI, 3, qui orientalis est respectu Libani & Phoenices & partium Palaestinae septemtrionalis. nam vox ipsa *orientalem* significat. Quod nisi esset, nulla in promissione prima, quae plenissima est, mentio populi Heuaeorum fieret, semper deinceps in repetitione nominati. *Raphaim* siue *Rephaim* quibusdam communis vox est, gigantes sonans, vti fuerunt; sed Gen. XV esse proprium gentis nomen ex ipso contextu est luculentum. Nec difficile est illos inuenire trans Iordanem in Basan seu Batanaea, quos Kedorlaomor in tractu trans flumen per Susim & Emim ad Sodoma & Horitas vsque in monte Seir, Genes. XIV progrediens: licet non negemus, alibi *Raphaim*, interpretum consensione, gigantes esse.

CCCXL.

Septem nunc populos terrae Chanaan, in repetita promissione nominatos lustrare nostrum est.

1. *Hethaei* siue *Hittaei*, Χετταῖοι Graece, circa Hebronem, quae tum Kiriath Arba dicebatur, habitarunt, uti ex patriarcharum historia Genes. XXIII, 10, XXV, 9, XXVI, 34, inter quos *Enakim*, gigantes erant, Iosuae XIV, 15. Dicta a filio Chanaan, cui *Heth* nomen erat, Genes. X, 15.

2. *Pheresaei*, Φερεζαῖοι, ex quo filio Chanaanis fuerint progeniti, non constat. Genes. XIII, 7 dicuntur habitasse in illa regione, vbi Abraham & Lot ante separationem inquilini erant. Abrahami autem tentoria erant inter Bethel & Ai, vt ibidem commate 3 est proditum.

3. *Amorrhaei*, *Amoritae*, a filio Chanaanis Amori siue Emori nomen habebant, Gen. x, 16. Habitarunt in montanis Iuda ad meridiem, cap. XIV, 7, & alicubi Hethaeis permixti, commate 13, 16, etiam circa Sichem, Genes. XLVIII, 22, atque etiam Mosis temporibus in montanis cis Iordanem habitabant, Numer. XIII, 30. sed magna illorum pars traiecto flumine Moabitis & Ammonitis terrarum multam & forte dimidiam partem armis eripuerunt, Israelitis postea, victo Sihone illorum rege, relinquendam: de qua Amorrhitide supra in tribubus Ruben & Gad copiose actum fuit.

4. *Chananaei* sequuntur in prima promissione: in ceteris etiam nunc primo, nunc medio loco cernuntur positi. Omnes quidem hi populi Chananaei erant, id est Chanaanis posteri: quidam tamen hoc nomine singu-

ARABIA
PETRAEA ET DESERTA
BABYLONIA
ET
CHALDAEA
Orchoa
Montes Chaldæi Ptol.
Terra Heuila
Persici Sinus Pars
Scenitæ Transeuphratesii
Euphrates fl.
Rescipha
Cauchabeni
Aisitæ Ptol. seu potius Ausitæ
Rheganna
Sabe
Gabare
Choce
Aurana
Themma, seu Thema
DESERTA
Luma
Crupa
Marteni
Seuia
Dapha
Masani
Iedium
Arnde
Thauba
Cora
Banacha
Dumetha
Ammaea
Allata, Alata
Rhaabeni
Calathusa
Idicara
Bere, Abere
Salma
Orcheni
Iucara
Artemita
FINES, quam vide in Tabula Orientis expressam

ſingulariter vſi, incertum ex quo filio Chanaanis; & qui factum, vt auitum nomen propinquiori, ex quo erant, præferrent: niſi ex vitæ genere, mercaturam exercentes, id præ ceteris cognatis adepti ſunt, quia כנעני Ebræis etiam *mercatores* ſignificabant: cui ſtudio præcipue ſedes illorum ſeu regio erat idonea. Dicuntur enim habitaſſe ad mare & circa Iordanem, Numer. XIII, 30, & Ioſuæ XI, 3. atque ita maiorem partem promiſſæ patriarchis terræ poſſederunt.

5. *Heuæi*, Ευαῖοι, in repetitis promiſſionibus etiam inter principes ac maiores populos recenſentur, de quibus ſupra in Cadmonæis dictum eſt. Sub Hermone habitarunt, Ioſuæ XI, 3. & ſub parte Libani, aut inter Libanum & Hermonem montes, Iudic. III, 3. Quo Bochartus fabulam de Cadmo eiusque vxore refert Harmonia, ſeu Hermonia, in ſerpentes conuerſis, quia priſcum Cadmonæorum nomen, de quo diximus, mutatum in Heuæorum fuerit, a חויא *fera, beſtia*, vt anguis eſt, petitum. Cadmus autem, qui litteras in Græciam intuliſſe fertur, videtur ex Cadmonæis fuiſſe: quem ex Phœnice Græci in ſuam terram adueniſſe tradunt.

6. *Gergeſæi*, quod rarius, quam ceteri, memorantur, & tantummodo Geneſ. XV, 21, Deuteron. VII, 1, Ioſuæ III, 10, cap. XXIV, 11, videntur & pauciores & obſcuriores ceteris fuiſſe. Vulgo circa Gergeſam, oppidum trans Iordanem, locant. Cuius quod non certiſſimæ rationes ſunt, vt ſupra demonſtrauimus; etiam de reliquiis eorum in oppido Gergeſa nihil definimus. Iudæi in Iuchaſin, migraſſe ex terra ſancta tradunt, & in ſeptemtrionali quodam loco conſediſſe. Nomen genti eſt a Chanaanis filio *Girgaſi*, Geneſ. X, 16, quem Vulgatus interpres etiam *Gergeſæum* dixit.

7. Et *Iebuſi*, Chanaanis filius auctor gentis *Iebuſæorum*, ita bellicoſæ, vt vsque ad Dauidis tempora inter Iſraelitas ſe & res ſuas, ſaltem in oppido Iebus, quod Hieroſolyma poſtea ſeu Ieruſalem dictum fuit, conſeruauerint: Iudic. I, 21, 1 Samuel. V, 6.

CAPVT XIV
DE
A R A B I A.

I.

SYriam & Palæſtinam excipit *Arabia*, longe lateque patens regio, ab Aegypto vsque ad Chaldæam: & ex alia plaga ab Euphrate Syriam adluente vsque ad oſtium ſinus Arabici, quo ex Erythræo ille Oceano effunditur. Diuiditur in tres maiores partes, quarum ſingulæ varias gentes ac nationes habent. Prima eſt *Arabia Petræa*,* Palæſtinæ partim ab auſtro obiecta,

* Hanc Græce nominat nobis Dioſcorides lib. I cap. 92 Ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς ῥητίνη κομίζεται μὲν ἐξ Ἀραβίας τῆς ἐν πέτρᾳ, *reſina eius ex Arabia Petræa defertur*, Strabo & Stephanus & Mela eam non nominat.

obiecta, partim ab oriente. * Altera *Arabia Deserta*, inde a Palmyrenis solitudinibus sub Euphrate ad Chaldæam vsque procurrens. Tertia *Arabia Felix*, vtrique iam dictarum in austrum versus subiecta, comprehensa sinu Arabico ab occidente, & sinu Persico ab oriente ac septemtrione. De singulis agemus separatim, & primum de Petræa.

SECTIO I.

ARABIA PETRAEA.

II.

Antiquissimi Arabiæ Petrææ populi, quorum habetur mentio in sacris historiis, sunt *Ammonitæ*, *Moabitæ*, *Idumæi*, seu Edomitæ, *Amalekitæ*, *Madianitæ* siue Midianitæ, *Ismaelitæ*, sed plerorumque nomina sunt tempore deleta, solo *Idumæorum* diutius conseruato: & *Nabatæorum* primum, deinde *Saracenorum*, latissime diffusum, in commune successit fere omnibus. Erant etiam *Iturei* & *Trachonitæ* Arabici generis, de quibus supra in Palæstina trans Iordanem sita actum fuit. Nomen autem *Arabiæ Petrææ*, quod *Petra*, Nabatæorum regia dedit, non est antiquissimum, ** nec ipsum nomen vrbis, quod Græcum est, Πέτρα, ante Macedonum tempora potuit esse impositum. Sed infra de hac vrbe: nunc prius de antiquis populis.

III.

AMMONITAE seu *filii Ammon*, trans Iordanem & in montibus Galaad, ac vltra, suam habuerunt sedem: partem vero citeriorem rex Amorrhæorum Sihon illis eripuit, Amorrhæo Sihoni Israelitæ. atque ita Ammonitæ in orientem compulsi, terram tribui Gad finitimam coluerunt. Vnde Iosuæ XIII, 24, 25 dicitur: *Moses dedit tribui Gad ciuitates Galaad & dimidiam partem filiorum Ammon vsque ad Aroer, quæ est contra Rabba.* Hanc vero partem filii Ammon amiserant ante, quam Israelitæ ad Arnonem & Iordanem peruenirent, quum iam facta Amorrhitis esset. Quod ergo hæc Israelitis cessit, nunc reliquam partem, quæ mansit Ammonitis, & in orientem a limite Israelis vergit, perlustrabimus.

IV.

Limes *Ammonitidis* ab occasu partim, partim a septemtrione flumen *Iabok* fuit, quamquam decursus eius a fontibus, quo ductu, recto an obliquo feratur, nullis documentis definiri potest. Adrichomius, & qui eum sequuntur, ex septemtrione deducunt, flectunt in occasum: sed in eo fallunt, quod in lacum Galilæum effundunt, quum tam Iosephus lib. IV Antiquit. cap. v, & Hieronymus de Locis cum Eusebio testes sint, *in Iorda-*

* Hæc illustrabuntur multis illis veterum scriptorum locis, quos Relandus cumulauit libr. I cap. 16. De illis hic modo Iosephi Antiq. XIV, 1, 4 & Eusebii adnotationem ad vocem *Iordanis*, Ἀραβώθ, Ἐσσεβὼν commemorasse satis est. Ex iis liquet, Arabiam dictam esse omnem terram, quæ trans Iordanem sita erat. Ea autem ab vrbe principe Petra *Petræa* dicebatur, vt mox auctor noster docet.

** Vide notam ad § I priorem.

Iordanem, non in lacum, exire. Hic enim clare, ῥεῖ μεταξὺ Ἀμμὰν, τουτέσι Φιλαδελφίας, καὶ Γερασῶν, καὶ κατερχόμενος συμμίγνυται τῷ Ἰορδάνῃ, *fluit inter Amman, id est Philadelphiam, & Gerasam, & delapsus miscetur Iordani.* Hieronymus post *Gerasam* interserit, *in quarto milliario eius.* Quod si μεταξὺ, *inter* Philadelphiam & Gerasam decurrit, alius error tabularum Adrichomii & Bonfrerii manifestatur, quæ ex ipsa Philadelphia deducunt, quasi vrbem perluat, aut intra illam nascatur. De *vrbe aquarum*, parte vrbis regiæ, post dicturi sumus.

V.

Caput gentis erat *Rabba*, 2 Samuel. XI, 1 & XII, 27; siue *Rabbath Ammon*, seu *Rabbath filiorum Ammon*, 2 Samuel. XVII, 27, Ierem. XLIX, 2. Vnde Polybius composito nomine Ραβατάμανα τῆς Ἀραβίας, *Rabatamana Arabiæ* adpellauit, quod est ex Rabbat Ammon. nam eamdem vrbem etiam Ἀμμὰν, *Amman* dixerunt, vt modo ex Eusebio & Hieronymo cognouimus. Iosephus lib. IV Antiquitat. cap. v ita descripsit, ἐν Ραβαθᾶ πόλει τῶν βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος, *in Rabata, vrbe regia Ammanitidis.* Magnificentiam eius nomen *Rabbah*, id est *magna* ostendit, cuius suburbium *vrbs aquarum* a præfluente amne, vel a fontibus aut lacu nominatur 2 Sam. XII, 27, quo vero nondum euictum est, ex vrbe Rabba Iabocum, vt tabulæ referunt, effluere, qui μεταξὺ, *inter* illam & Gerasam, vt vidimus, decurrit. Ex casu belli vel alio fortunæ restituit & ornauit Ptolemæus Philadelphus, (nam tum Aegyptii reges Cœlesyriam sibi vindicabant) & de suo nomine *Philadelphiam* nominauit, quod nomen in posteris etiam obtinuit. Hieronymus in *Amman* & *Amon* vrbem *nobilem* & *illustrem Arabiæ* dixit, quo nomine totus ille tractus, etiam Moabitis, posteriori æuo designabatur. * Vnde pars illa *Arabia Philadelphensis* fuit cognominata. Epiphanius Anacephalæosi pag. 145 οἱ τὴν Βάκαθον κατοικοῦντες, μητροκωμίαν τῆς Ἀραβίας τῆς Φιλαδελφίας, *qui Bacathi habitant, qui est Arabiæ Philadelphensis primarius vicus.* Plura de hac vrbe supra in Decapoli, cuius pars fuit, dicta sunt, quæ relegantur. Situs demonstrari accurate nequit, quia turbatior hoc loco Ptolemæus est. Adrichomius & Bonfrerius, qui Iabocum ex septemtrione deriuant, e regione ferme medii lacus Genesaritidis ponunt: at Eusebius cum Hieronymo in *Iazer*, decimo milliario ab Iazer in ortum solis. Quod si est, nimium quantum a loco Adrichomii seiuncta est, etiam Iabok in contrariam plagam deflectendus. Consentit Iosephus lib. III de Bello cap. IV latitudinem Perææ definiens ἀπὸ Φιλαδελφίας μέχρι Ἰορδάνου, *a Philadelphia ad Iordanem.* Ex Adrichomii autem dispositione non ad Iordanem, sed ad lacum Genesaret, qui oppositus est, ducenda latitudinis mensura esset, quum vero ibi nec Peræa sit, quam Iosephus definit. Cuius longitudinem quum a Pella ad Moabitas idem duxerit, oportet Philadelphiam australiorem quam Pellam esse. Hinc regio ibidem Φιλαδελφηνὴ, *Philadelphene* dicta, vt χώρα vel γῆ subaudiatur.

* Vide adnotata ad § I huius capitis.

VI.

Mennith, oppidum, ad quod vsque ab Aroer Ammonitas victos fugientesque Iephta persequutus est, Iudic. XI, 33. Hieronymus cum Eusebio: *Mennith, vbi Iephte prœliatus est: nunc autem ostenditur Mannith villa in quarto lapide Esbus pergentibus Philadelphiam*, id est in ortum æstiuum. Propinquitas vrbis Esbus siue Hesbon facit locum hunc suspectum, quia sic in tribum Gad incideret: quum probabile sit extrorsum victos in suam terram versus refugisse. *Mennith* enim est primus fugæ terminus; *Abel vinearum* alter & vlterior. Ceterum plaga non aliena est, quod ab Aroer, initio fugæ, Philadelphiam versus situm vtrumque oppidum Mennith & Abel vinearum fuerit: Non possum præterire, *Mennith* mihi non genuinum aut plenum nomen oppidi videri, sed מנית עשרים עיר *Minnith viginti oppidorum*, vt, si differentiæ caussa diceres *Philadelphia Decapoleos*; sic hoc loco *Minnith* XX *oppidorum*, quasi regio illa ab oppidorum numero denominata sit; aut sicut *Tripolis* vna vrbs est, & *Decem pagi* in Germania superiori, Romanorum prouincia. Nisi enim verba *viginti oppida* coniungas cum *Minnith*, non explicabis cur adposita ab sacro scriptore fuerint. nam disiungere, vt quædam versiones solent, incommodum sensum infert, quasi per viginti oppida, aut præter totidem, Iephta hostes, ab Aroer ad Minnith persequendo, ceciderit: quod nimium est & incredibile.

VII.

Abel vinearum, quæ in eadem historia commemoratur, ab aliis huius nominis, etiam trans Iordanem positis, separanda. Illæ enim in terra Israelis erant: hæc sine dubio in Ammonitide, extra limitem tribuum illarum præfinitum. Hieronymus: *Abela vinearum, vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. nam & vsque in præsentem diem in septimo lapide Philadelphiæ villa Abela cernitur vinetis consita: alia quoque est ciuitas nomine Abela: vini fertilis, in duodecimo a Gaderis milliario contra orientalem plagam.* Græci interpretes Iudic. XI, 33 Ἄβελ ἀμπελώνων, & quibusdam libris Ἔβελ χαρμὶν, Ebræa voce retenta: Eusebius Ἀβελαμπελών.

VIII.

Iosephus lib. XII cap. XI Ἰαζωρὸν, *Iazorum* videtur in Ammonitide statuere, quam Iudas Maccabæus bello Ammonitico dicitur expugnasse. *In Ammonitas*, inquit interpres vetus, *arma transtulit, & his quoque diuictis, Iazorum, eorum vrbem, expugnauit:* Græce sine pronomine τὴν Ἰάζωρον ἐξῆρε πόλιν. Verum I Maccab. V, 8 in eadem historia legitur Ἰαζὴρ, *Iazer* siue *Iaser*, quod nomen vrbis est supra explicatæ in tribu Gad, quam vt Moabitæ prophetarum temporibus possederunt, Esa. XVI, 8, Ierem. XLVIII, 32; ita progressu temporis Ammonitæ, quorum finibus propinquior erat, occupauerant, quum Iudas Maccabæus illam expugnaret. Adde Esa. XLIX, I. Plura de Ammonitide nobis haud constant.

IX.

MOABITIS olim Ammonitidi in austrum subiecta fuit, antequam Amorrhæus Sihon vtrique genti partem terrarum eriperet, ab Israelitis postea possessam, Numer. XXI, 26. Tum vero Moabitæ Arnone fluuio, lacu Asphaltite, & torrente Zared concludebantur, quamquam Israelis regno decrescente aut euerso plura Rubenitarum Gaditarumque inuaserunt, Esa. XV, & sequente, Ierem. XLVIII, quo bello Moab & Ammon videntur arma consociasse, quia Hesbon nunc Moabitarum dictis locis fuisse dicitur, nunc Ammonitarum, Ierem. XLIX, 3. Sed de nouis his possessionibus, quæ Israelitarum fuerant, quod supra actum fuit, nihil addimus; tantum *Moabitidem propriam*, & Arnone amne disterminatam, perlustraturi.

X.

Regio ipsa vocatur *Μωαβῖτις*, *Moabitis*, a Moab Loti filio, cuius posteris diuinitus ad inhabitandum concessa fuerat, Deuter. II, 9, Iosephus lib. III de Bello cap. IV de Peræa: *μεσημβρινὸν αὐτῆς πέρας ἡ Μωαβῖτις, meridianus eius terminus Moabitis est.* Prius fuit possessio gigantum *Emim*, quos deleuit Deus per Moabitas. Deuter. II, 10. Caput eius & vrbs regia fuit *Ar*, ad Arnonem fluuium sita, de qua dicto cap. II Deuteronomii, commate 9, 18, 29; Numer. XXI, 15, 28 & Esa. XV, I. Adpellata etiam fuit *Rabba*, Iosuæ XIII, 25, vbi Aroer dicitur sita *contra Rabba*, id est in altera Arnonis ripa modico interuallo seiuncta. Hieronymus in *Iazer* cum Eusebio: *tribus Gad extenditur vsque Aroer, quæ & ipsa respicit vsque Rabbam.* Et ne cum Rabba Ammonitarum confundatur, *Rabbat Moab* * vocata fuit. Hieronymus in *Moab*, seu Eusebius potius: Μωὰβ πόλις τῆς Ἀραβίας, ἡ νῦν Ἀρεόπολις. καλεῖται δὲ Μωὰβ καὶ ἡ χώρα. ἡ δὲ πόλις Ραββὰθ Μωάβ. quod Hieronymus vertit: *Moab ciuitas Arabiæ, quæ nunc Areopolis dicitur. Vocatur autem Moab* [ex nomine vrbis] *& regio: & ipsa ciuitas, Rabbath Moab, id est grandis Moab.* Vbi vrbs simpliciter *Moab* dicatur, vt Eusebius dixit, exemplum, quod clare probet, non occurrit: sed gentis Moab & regionis nomen est. Probabilius alterum nomen *Areopolis.* quod Eusebius dicit suo tempore (*νῦν*) obtinuisse. quo & ipse cum Hieronymo vsus est in *Arnon* & *Luith.* Eadem ergo *Ar*, *Areopolis* & *Rabbath Moab:* non autem *Aroer*, quæ in altera ripa sita erat Arnonis, & Israelitarum fuit in tribu Gaditide.

XI.

Arnon autem fluuius olim Moabitidem antiquis temporibus secabat: deinde hanc ab Amorrhitide, mox a tribu Ruben & Gad Israelitarum separauit, Numer. XXI, 13, 26, cap. XXII, 36, Deuteron. II, 36, cap. III, 12, 16, cap. IV, 48. Iosephus lib. IV Antiquit. cap. IV hunc fluuium (*ποταμὸν* vocat, non *χειμάῤῥουν*, *torrentem*, quod contra interpretes quosdam notandum) hunc, inquam, ex Arabiæ finibus procurrere dicit, & *ὁρίζειν τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Ἀμοῤῥῖτιν*, *disterminare Moabitin & Amoritin:* & tandem in la-

* Immo etiam *Rabbath Moma*, quod nomen in nummis quoque adparet. Relandus.

cum Afphaltitin effundi. Dicitur & *flumen Gad* 2 Samuel. XXIV, 5, qui ipfe Arnon eft, quod ex 2 Reg. X, 33 manifeftum eft. Huic fluuio adpofitæ erant Ar fiue Rabba, & Aroer, fed in diuerfis ripis. Hieronymus etiam *rupis Arnon* mentionem habet, *in fublime porrectæ in finibus Amorrhæorum:* in qua fontes Arnonis Adrichomius ponit, quafi ex rupe illa profluentis. Etiam locus Φαραγγώδης, vt Eufebius vocat, *prærupta & horribilis vallis*, vt Hieronymus vertit, *fupra Areopolim ad feptemtrionem* fita, Ἀρνών, *Arnon* adpellatur, in quo loco militum ex omni parte præfidia fint diftributa.

XII.

Ceterarum Moabitidis vrbium pofitionem non poffumus diftincte definire, hiftoria & geographia veteri deficiente. Fuit in his *Mizpe*, vbi Dauid parentes fuos, quum Saulum fugeret, apud regem Moabitarum depofuit 1 Samuel. XXII, 3. Græci interpretes Μασσηφὰ τῆς Μωὰβ vocant, Latinus, *Mafpha, quæ eft in Moab.* Deinde fuit *Luith* Efa. XV, 5. Ierem. XLVIII, 5. Hieronymus de Locis: *Luith. huius meminit Efaias: & eft vsque hodie vicus inter Areopolim & Zoaram nomine Luith.* Ebraice לוחית *Luchith* fcribitur, & vtroque prophetarum loco cum præfixo nomine מעלה הלוחית *adfcenfus Luchith* fiue *Luhith*, quod editiorem fitum eius demonftrat. Vtroque etiam loco cum Luith coniunctum eft oppidum *Horonaim*, Hieronymo *Oronaim* fine adfpiratione, Græcorum more: fed nihil addit, nifi vrbem Moabitarum effe.

XIII.

Karioth fiue *Carioth, Kirioth*, in Moab cenfetur Ierem. XLVIII, 24, 41, vbi Græci Καριὼθ tamquam proprium nomen fcripferunt: at Amos II, 2 tamquam commune reddiderunt τῶν πόλεων, quod vox ipfa pluralis fonat. Hieronymus: *Carioth in regione Moabitarum, ficut Hieremias fcribit.* Fuerunt etiam *Aquæ Nemrim* in Moabitide, Efa. XV, 6, Ierem. XLVIII, 34. *Nimrim* Ebraice pronunciantur, de quibus Hieronymus: *Nemrim cuius meminit Efaias in vifione contra Moab, & Hieremias. Nunc autem eft vicus nomine Benamerium ad feptemtrionalem plagam Zoaræ.* Prauatum vici huius videtur nomen: Eufebius Βαιναμαρὴμ, quod propius ad antiquum Nimrim feu Namrim accedit, præfixo *Beth* feu Talmudico בי *Be*, quod domum fiue locum fignificat.

XIV.

Et *Aquarum Dimon* eft mentio in Moab facta Efaiæ XV, 9, quæ dicuntur fanguine a cædibus fluere. Vnde quidam exiftimant, effe *Dibon*, vnam ex poftremis manfionibus Ifraelitarum, nomine in infauftius a דם *fanguis*, mutato, vt Bethel in Bethauen. Sed longius hoc videtur petitum, præfertim quod idem propheta etiam *Dibon* habet in hac comminatione, commate 2 cap. XV, vt malis pro diftincto loco in Moabitide propria habere, aquis adfluente. Nihilominus Græci interpretes legunt hoc loco Δεβών, Hieronymus *Debon:* qui & in commentario ad Efaiæ XV, *Ne quis fcriptoris vitium putet & errorem, emendare dum vult, faciat. Vna vrbs & per*

& per M *& per* B *litteram scribitur; e quibus Dimon silentium interpretatur, Dibon fluens: indito vtroque nomine propter latices, qui tacite fluant. Vsque hodie indifferenter & Dimon & Dibon hoc oppidulum dicitur.* Quod si est, *Dimon* huc non pertinet, sed ad tribum Gad, Numer. XXXII, 34, & supra in *Dibon* est expositum: licet posteriori tempore Moabitæ occupauerint.

XV.

Et *Diblathaim*, seu *Beth Diblathaim* Ierem. XLVIII in oppidis Moab numeratur, iunctum cum Dibon, Nebo, Kiriathaim, Bethmeon: quæ extra Moabitin propriam trans Arnonem sita fuerunt. Quod vero in mansionibus vltimis etiam *Helmondeblathaim* siue *Almondiblathaim* memoratur, eodem & Ieremiæ locum referunt, quamquam ille non simpliciter Diblathaim, sed *Helmon Diblathaim* vocatur, vt prius nomen sit mansionis, posterius vicinæ vrbis ad fines Moabiticos positæ, quam Bonfrerius prope fontes fluminis Zared constituit: quod non videtur inprobabile. Situs autem locus mansionis inter *Dibongad* solitudinis, & inter montes *Abarim*, qui cum Nebo & Pisga cohærent, Numeror. XXXIII, 46. Hieronymus: *Deblathaim in terra Moab, sicut scribit Hieremias.* Plura non addidit.

XVI.

Cetera, quæ Moabitidi oppida Esa. XV, XVI, & Ierem. XLVIII, præter iam recensita, aut Ezech. XXV, 9 tribuuntur, trans Arnonem in Israelitica terra fuerunt, in forte tribuum Ruben atque Gad: ibidemque a nobis supra explicata: a Moabitis autem prophetarum tempore, quum defecisset regnum Israelis, occupata. Iosephus lib. XIII cap. XXIII recensens *Μωαβίτιδας πόλεις*, *Moabitides vrbes*, quas Maccabæi expugnauerint, quasdam Israelitici antea iuris, vt Esebon & Medabam; adiungit ignotas plures, *Lembam*, *Oronas*, *Telithonem*, *Zaram*, *Aulonem Cilicium*, quibus vero nemo facile certam sedem attribuerit: & quia Pellam subiungit, videntur in limite Ammonitarum, postea etiam a Moabitis possesso, sita fuisse, vt sic ad nostram Moabitidem nihil adferant.

XVII.

Pars quoque MADIANITARVM sedes coniunctas cum Moabitis prope Arnonem habuit, qui, filiabus in castra Israelitarum, quæ inter Abarim & Iordanem erant, Bileami consilio immissis, in fœdam libidinem & idololatriam illos pellexerant, Numer. XXV, propterea ad internecionem cæsi, Mose superstite, Numer. XXXI, vbi quinque regulos siue principes, etiam oppida & castella dicuntur habuisse, versu 8 & 10, e quibus vnum videtur gentis nomen tulisse, de quo & cognomine in Locis Hieronymus: *Madian vrbs ab vno filiorum Abraham ex Ketura sic vocata. Est autem trans Arabiam ad meridiem in deserto Saracenorum maris rubri, vnde vocantur Madianæi & Madianæa regio. Sed alia ciuitas est, ὁμώνυμος eius, iuxta Arnonem & Areopolim, cuius nunc ruinæ tantummodo demonstrantur.* Vides hinc duas vrbes nomine *Madian*, siue *Midian*, a gente sua, in duas partes diuisa, vel illius auctore, ita nominatas: vna fuit in meridie post rubrum-

rubrum mare: altera ab oriente ad Moabitin & Arnonem. Prioris fuit vxor Mosis Zippora: posterioris, Madianitides, Israelitas in vltima mansione ad fœdas voluptates & idololatriam inlicientes. Quarum populus licet excisus eodem anno fuerit, tamen reliquiæ, in gentem innumerabilem succrescentes, Iudic. VI notantur, cum aliis orientalibus & Amalekitis, qui victi a Gideone Iordanem petebant, non australia Iudææ, in patriam suam se fuga recepturi. Vrbes huius gentis alias, scriptura sacra tacente, quis nominabit? quis earum situm demonstrabit?

XVIII.

AMALEKITAE his proximi, orti ab Amalek, Esaui, ex Eliphaz primigenito, nepote: gens pessima, ideo excidio a Deo addicta Exod. XVII, 14, quæ inde a Moabitis & orientalibus Madianitis ab ortu Asphaltitæ lacus habitauit: & interrupta, vt videtur, per montes Seir, australia Chananææ, in montibus maxime extremis, tamen etiam intus in vallibus incolebat: atque ab ortu hiberno partim a meridie Chananææ illorum sedes erat. Prius ex eo est manifestum, quia Balaam in vertice montium Moab Amalekitas vidit, Numer. XXIV, 20, quippe vicini Moabitis ab austro erant, vt Ammonitæ a septemtrione, Iudic. III, 13; & socii orientalium, Iudic. IV, 3 & 33. Altera pars huius gentis meridianam Chananææ plagam in montibus & vallibus subiectis insedit, Numer. XIII, 30, 45, vnde descenderunt Israelis profectionem impedituri Exod. XVII, 8, in Raphidim: etiam rebelles in Cadesbarnea Israelitas, quum adscenderent in limitem Chananææ, de montibus suis deturbarunt. Hos tandem Saul acie victos cecidit ab Heuila Ismaelitarum vsque ad solitudinem Sur, 1 Samuel. XV, 7, nec vero ita excidit, quin reliquiæ manerent, a quibus Ziklag oppidum exustum fuit, 1 Sam. XXX, 1, qui a meridie irruisse dicuntur, quum antea vsque ad Sur habitassent, 1 Sam. XXVII, 8.

XIX.

Oppida quoque Amalekitas habuisse, non est dubitandum, idque de vno, sine tamen nomine, adfirmatur 1 Sam. XV, 5. Videtur *Sela*, Græce *Petra*, nomen oppidi fuisse. Iosephus lib. III Antiquit. cap. II de Amalekitis Exod. XVII aduersus Israelem dimicantibus: *οἱ τὴν Γοβολίτην καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες, οἱ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, qui Goboliten & Petram inhabitant, Amalekitæ adpellati.* Gobolitis Iosephi haud dubie est eadem, quæ Γεβαληνὴ Eusebii, *Gabalene* Hieronymi in *Allus* & *Idumæa:* quam vterque *Idumææ regionem* interpretatur. nam deleto Amalekitarum nomine illorum montes etiam Idumæi, qui proxime habitabant, occupauerunt: interiora autem seu valles Amalekitæ Calebi posteris in terræ diuisione sunt cedere coacti, Numer. XIV, 25. At Psalm. LXXXIII, 7 גבל, id est, vt Kimchi interpretatur, אנשי גבל *Gebalitæ* seu *Gabaleni*, ab Edom & Ismael distinguuntur. Ipsa vox *Gobolitis* vel *Gabalene* montanam regionem sonat, quia גבל Arabice *mons* est. *Petra* autem illa Amalekitarum videtur Iudic. I, 36 notari, quia fuit ad *Adscensum scorpionis*, qui locus, supra explicatus, adprime cum montanis Amalekitarum conuenit: etiam 2 Reg. XVI, 7, vbi

Iectael

Iectael cognominatur. Diuerſa ergo eſt a celebriore illa vrbe Petra, quæ Petrææ Arabiæ nomen dedit, a Scorpionis adſcenſione longius remota. Adde quæ Iac. Boafrerius de loco iſto commentatus eſt; & dicenda infra in Idumæa.

XX.

Abhinc in occaſum & in Sur ſolitudinem habitarunt olim ISMAELITAE. Geneſ. XXV, 18 *Habitauit* [Iſmael cum poſteris ſuis] *ab Heuila vsque Sur, quæ reſpicit Aegyptum.* atque ita longe per Petræam Arabiam diffuſi Iſmaelitæ fuerunt, quam ob cauſſam Ioſephus lib. I Antiquit. cap. XIII Iſmaelem vocat κτίστην τοῦ Αράβων ἔθνους, *conditorem gentis Arabum.* Sed rara admodum eſt mentio huius populi, vt in Ioſephi hiſtoria Geneſ. XXXVII, quum vix augeri cœpiſſent Iſmaelitæ. His enim venditus Ioſephus fuit, qui in Aegyptum, quo negotiandi cauſſa proficiſcebantur, abduxerunt. Silet dein hiſtoria de Iſmaelitis, vsque dum Midianitis & Amalekitis adſociati aut permixti, a Gideone proſtrati ſunt, Iudic. VIII, 24. Ex quo coniicitur, per alias gentes diſperſos fuiſſe & nomen ſenſim amiſiſſe ſuum. Pſalmo LXXXIII, 6, vbi omnes hoſtes μεριστμοῦ figura recitantur, Iſmaelitarum etiam & Hagarenorum mentio habetur.

XXI.

HAGARENI autem ibidem, quod mireris, ab Iſmaelitis diſtinguuntur. Kimchi Iudæus hoc ita conciliat & interpretatur commentario in iſtum Pſalmum, הגרים שאר בני הגר שהיו מבעל אחר *Hagareni ſunt reliqui filii Hagar, quos ex alio viro habuit.* Græci interpretes ibi, οἱ Αγαρηνοὶ, *Agareni.* Sed obſcurum populum oportet fuiſſe, cuius nulla alibi mentio in antiquis exſtat hiſtoriis, nec de diſtincta illorum ſede quidquam licet agnoſcere, quam vero in Arabia fuiſſe, non eſt quod dubitemus. Poſt longum temporis interuallum *Agarenorum* nomen ſub Conſtantinopolitano imperio reuixit, & lato complexu Saracenos & Arabas omnes denotauit. Sed id ad noſtram antiquam geographiam reducendum non eſt.

XXII.

EDOM & IDVMAEA ex antiqua Arabia ſupereſt. Edom eſt Eſau Geneſ. XXXVI, 1, 8, & noui nominis ratio eſt cap. XXV, 30 expoſita. Sic & *Edom* regio eſt *Idumæa*, * & *Edomitæ*, *Idumæi.* Hieronymus in Locis: *Idumæa, regio Eſau, quæ ex eo, quod ille Edom vocabatur, nomen accepit.* Idem commentario in Ezech. XXV, 12 *Sciendum quod in Ebræo numquam ſcribatur Idumæa, ſed ſemper Edom, quam Idumæam Græca expreſſit translatio.* Non autem ſemper Ιδουμαίαν reddiderunt Græci, ſed Εδὼμ aliquando in verſione ſua reliquerunt, v. gr. Numer. XXXIII, 37 πλησίον τῆς γῆς Εδὼμ, *prope terram Edom:* & 1 Reg. XI, 15 ἐν τῷ ἐξολεθρεῦσαι Δαβὶδ τὸν Εδὼμ, *quum Dauid exſcinderet Edom.* In Nouo tamen Teſtamento etiam Ιδουμαία, *Idumæa* vocatur Marc. III, 8, quod perpetuum nomen apud profanos

* Εν τῇ τῶν καλουμένων Ιουδαίων γῇ ἢ Ιδουμαίων. Aelian. VI Animal. c. 17.

nos eſt, vt poſtea videbimus. Poetæ vero etiam *Idume* dicunt. Silius lib. III verſ. 600

Palmiferamque ſenex bello domitabit Idumen:

vbi pro Iudæa ponitur, quam domuit ſenex Veſpaſianus. Et Lucanus lib. III verſ. 216

- - - *arbuſto palmarum diues Idume.*

Gentile & poſſeſſiuum *Idumæus* eſt, atque ita Martialis lib. II epigr. II *Idumæos triumphos* dixit Iudaicum Titi & Veſpaſiani. quod ideo factum, quia Iudæis in Babylonia captiuitate detentis magna pars Iudææ ab Idumæis fuit inuaſa & poſſeſſa vsque ad Hebronem, atque ſic deinceps auſtralis Iudæa nomen adſumſit *Idumææ*. Sed nunc de propria Idumæa disquirendum, eiusque tractu atque finibus.

XXIII.

Iac. Bonfrerius cenſet geminam fuiſſe Edomitarum ſedem, veterem in montibus Galaad, auſtrum verſus, ex qua fratri Iacobo, ex Meſopotamia redeunti, obuiam progreſſus ſit, Geneſ. XXXII, 3, & XXXIII, I. non enim credibile eſſe, quum is circa Iabokum fluuium hæreret, per plura quam centum millia miſiſſe nuntios & munera ad Eſauum, & hunc cum quadringentis ſuorum iter duorum fere graduum latitudinis, ab auſtro in ſeptemtrionem, vt fratri occurrat, ſuſcepiſſe. Robur ſuæ petit ſententiæ ex Deuteron II, 12, quod Horræi ſiue Horitæ montes Seir incoluerint, quos non ipſe Eſauus, ſed poſteri demum, numeroſiores facti, expellere aut delere potuerint. At vero in montes Seir Iacob ſuos nuntios legauit Geneſ. XXXII, 3. Reſpondet, vtriusque tractus orientalis & auſtralis, montem Seir fuiſſe; illius forſan ab ipſo Eſau piloſo (hoc enim vox ſonat) nomen eſſe; huius antiquius, etiam Geneſ. XIV, 6 memoratum, niſi per anticipationem eſt: nec tamen ab Eſauo fuit, ſed potius a Seir Horræo ſeu Horita, qui montanam illam regionem habitauerit Gen. XXXVI, 20. Horitæ vero ante Edomitas illum tractum poſſederunt, etiam quum a Kedorlaomar cladem acceperunt, Geneſ. XIV, 6. Hoc eſt, quod ſuſpectiorem reddit Bonfrerii opinionem, quia vtut ſedes potuerint diuerſæ eſſe, difficilius tamen ad credendum eſt, duos etiam montes vel tractus fuiſſe Seir dictos, & vtrumque Eſauum aut poſteros incoluiſſe.

XXIV.

Quare malumus vnam terram *Edom* & vnam regionem *Seir* cum pluribus tueri, quæ vbi ſita fuerit, ex itinere Iſraelitarum per ſolitudines, quo circuierunt terram Edom, ingreſſi non ſunt, demonſtramus. Sub horum ex Aegypto exitum terra Edom non erat ampliſſima, quia nec primo itinere a ſinu Arabico ad Cadesbarnea, neque regreſſu a Cadesbarnea ad idem mare, ſed alia via, in ortum magis recedente, terram Edom attigerunt: inde moturis in Moabitidem, transeundum quidem via recta erat per Idumæam, tranſitu autem prohibiti circuierunt illam, dextrorſum fines prætergreſſi, dum venirent ad limites Moabitarum. In illo circuitu mons memorabilis eſt *Hor*, in quo Aaron mortuus eſt, & vnde cum rege Arad,

Arad, per solitudinem descendente, Israelitæ pugnauerunt, Num. xx, 17, 21, 22, 24, & cap. xxi, 1, 3, 4, vt ita necesse sit, inter Hor & Arad fuisse Idumæam, cap. xx, 23, xxi, 1. Atque hæc est Edom seu Idumæa antiqua & propria, cuius positioni non obstat interuallum ab amne Iabok, quia triduanum iter vix excedit, præsertim si Esau camelis aliisque iumentis vsus fuerit. Horitæ videntur sensim & mora temporis, non simul aut vno impetu deleti.

XXV.

Oppida huius Idumææ, in sacris historiis quæ memorantur, sunt forte *Theman, Bozra* seu *Bosra, Bosor; Dedan, Duma.* Prima, &, vt videtur, præcipua est *Theman*, quam in Edom Ieremias xlix, 7, 20, Ezech. xv, 13, & Amos 1, 11, 12 tamquam regiam ponunt: a qua regio circumiecta etiam *Theman* dicta fuit. Hieronymus in Locis: *Theman regio principum Edom in terra Gebalitica a Theman filio Æliphaz, filii Esau, sortita vocabulum. Sed & vsque hodie est villa nomine Theman distans ab vrbe Petra quinque millibus* [lege *quindecim*, quia Eusebius ἀμφὶ τὰ ιέ σημεῖα] *vbi & Romanorum militum præsidium sedet, de quo loco fuit Eliphaz rex Themanorum.*

XXVI.

Altera est *Bozra, Bazra* seu *Bosra* aut *Bosor.* Amos 1, 12 *Mittam ignem in Theman, & deuorabit ædes Bozræ.* Hieronymus in *Bosor: Adpellatur & alia Bosor* [Βοσὼρ Eus.] *ciuitas Esau in montibus Idumææ, cuius Esaias recordatur dicens* [cap. lxiii, 1] *Quis est iste, qui venit de Edom, fulvida vestimenta eius ex Bosor?*

XXVII.

Et *Dedan* in ciuitatibus Idumææ numeratur Ierem. xlix, 8, & Ezech. xv, 13, de qua Hieronymus: *Dedan in regione Idumææ, super qua scribit Hieremias. Est autem in quarto milliario a Metallofeno contra aquilonem.* Eusebius autem: παράκειται τῇ Φανᾷ ὡς ἀπὸ σημείων δ' πρὸς βοῤῥᾶν, *sita est prope Phanam, ferme in quarto milliario ad septemtrionem.* Hæc Eusebii *Phana* alibi *Fenon* ab Hieronymo nuncupatur. *Fenon*, inquit, *castra filiorum Israel in deserto. Fuit autem quondam ciuitas principum Edom, nunc viculus in deserto, vbi æris metalla damnatorum suppliciis effodiuntur inter ciuitatem Petram & Zoaram.* Ex quo nomen alterum Hieronymi *Metallofenon* intelligitur, quod etiam Martyrologium iv nonas Maias habet: *In metallo Phennensi Palæstinæ natalis beati Siluani, Gazæ episcopi, qui in Diocletiani persecutione, Maximini Cæsaris mandato, cum plurimis suis clericis martyrio coronatus est.* Palæstinæ, puta Tertiæ, quæ in Arabia medio æuo erat. Nomen autem mansionis, quod *Fenon* Hieronymus scripsit, in Ebræo & Vulgato est *Phunon:* Græce Φινών. *

XXVIII.

Duma quoque in Edom fuit, Esa. xxi, 11, quia dicitur in Seir sita. Alia ergo hæc est ab illa *Duma* tribus Iudæ in Daroma, Iosuæ xv, 52, quam

* Etiam *Phano* Φαινῶ apud Athanasium epist. ad solitar. vit. agent. p. 658 Φαινήσια μέταλλα memorantur ab Epiphanio adv. hæres. lib. II pag. 719. Relandus.

Hieronymus in Locis, decem & ſeptem; in Eſa. XXI autem viginti milliariis ab Eleutheropoli abeſſe dixit. neutrum enim ſpatium ad montes Seir ab Eleutheropoli pertingit. Ipſi autem montes שעיר *Seir*, qui terram Edom continent, reſpectu Iudæ in auſtro ſiti ſunt, vt tamen etiam in ortum ad Moabitidem vergant, quod ex Eſaui ad Iacobum itinere, id quod non poteſt longiſſimum fuiſſe, manifeſtum eſt. Num vero terram Chanaan contigerint, an Amalekitarum aliquid intercucurrerit, difficile eſt explicatu. Si illud, interrupta fuit Amalekitarum ſedes; ſin hoc, Edom regio ſeiuncta olim ab Iudæa fuit, dum Amalekitæ omnes exſtinguerentur. quorum ruina & interitus coniunxit Idumæam cum Iudæa.

XXIX.

Hæc illa ſunt oppida, quæ in diuinis hiſtoriis genti Edomitarum tribuuntur: an vero etiam nobilis illa *Petra*, metropolis Arabiæ, Edomitarum fuerit, & in ſacris æque ſcripturis memorata, in quæſtionem, ſolutu non facillimam, adducitur. Vtramque quæſtionis partem Hieronymus adfirmat. *Petra*, inquit, *ciuitas Arabiæ in terra Edom, quæ cognominata eſt Iectael, & a Syris Recem dicitur*. Confundit Petram Amalekitarum, ad fines Iudææ poſitam, cum hac metropoli Arabiæ, longe ab illa in auſtrum reducta. Ea enim *Sela* ſiue, vt Græci vocant, Petra, quam rex Amazias, deuictis Idumæis in valle ſalinarum, expugnauit, eique nomen indidit *Iectael*, non procul a valle illa, ſede victoriæ fuit: *vallis* autem *ſalinarum* ſiue *ſalis*, prope mare ſalis ſeu ſalſiſſimum, vt ſacris litteris mare mortuum ſeu Aſphaltites adpellatur. Nec vero infitiamur, illam Petram tum temporis etiam Edomitarum fuiſſe, qui deletis Amalekitis in Iudæam vsque fines protulerunt. Hæc autem Petra iuxta Scorpionis adſcenſum fuit, Iudic. I, 36, de qua ſupra etiam in Amalekitarum regione diximus. De Amaziæ hiſtoria & nomine Iectael vide 2 Reg. XIV, 7.

2. Alterum Petræ nomen, vt Hieronymus dixit, eſt *Recem*, ſiue *Rekem*, quod quia a Midianitarum principe Rekem, tamquam conditore, habuiſſe videtur, Numer. XXXI, 8, quidam in Moabitide *Petram Racemis* ponunt, vbi victi ſunt illi reges Midianitarum, e quibus Rekem ſecundus erat. Sed falluntur, iudice Ioſepho lib. IV Antiquitatum cap. VII, qui etiam nomen vrbis, quam Græci *Petram* vocant, Ἀρεκέμη, *Araceme* ponit, idque a Midianitarum rege, quem quintum facit, (πεμπτὸς δὲ Ῥέκεμος) deducit; at non ad aliam Petram refert, quam quæ caput erat Arabiæ. Nam regis illius Ῥεκέμου, *Recemi*, ait, eſt πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, *vrbs cognominis, quæ omnem dignitatem Arabiæ continet*. De hac eodem libro cap. IV itidem Ioſephus: χωρίον, ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν Ἄρκην λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην, *locus, quem ſibi metropolim Arabes conſtituerunt, prius Arcen dictam, iam Petram nominatam*. Putares, aliam eſſe *Arcen* cognomine, aliam cuius cognomentum fuit *Raceme* ſiue *Araceme*. At Bochartus lib. I cap. XLV idem nomen eſſe demonſtrat *Rekem* ſeu *Recem*, & *Arce*, quia hoc per apocopen ſit ex *Arekem*, id eſt Recem cum articulo. Hieronymus cum Euſebio: *Recem* (Ῥεκέμ) *eſt Petra*

ciuitas

ciuitas Arabiæ, in qua regnauit Ῥεκὲμ, *Rocom, quem interfecerunt filii Iſrael. Dicitur autem ipſe quoque rex Madian.* Hanc olim Midianitarum fuiſſe non dubitamus: hac vero gente magis magisque attrita, credibile ab Edomitis, qui proximi erant, occupatam eſſe: vnde pro temporum diuerſitate & vrbs Midianitarum cum Ioſepho dici poteſt, & Idumæorum cum Hieronymo: aut communi harum gentium nomine *Arabiæ* metropolis.

3. Huius *Petræ* ſitum, controuerſum maxime, ex antiquis monimentis inuenire nunc labor & opus noſtrum erit. Ptolemæus lib. V cap. XVII longitudinem eius LXVI graduum cum dodrante: latitudinem XXX graduum cum triente conſtituit. In auſtrum ergo a parallelo Hieroſolymorum LXXX millibus paſſuum deuergit: a meridiano autem eiusdem vrbis in tanta latitudine XXXVII millibus, aut plus paullo in ortum recedit. Quamuis autem Ptolemæus ſæpe in hac regione fallat; tamen non probabile eſt, in regiis ac primariis id vrbibus contigiſſe, quæ notiores illo tempore erant, quam vt in illis error, minorum ferme & obſcurarum proprius, admitteretur. Accedit auctoritas Ioſephi, qui dicto lib. IV Antiquit. cap. IV montem, quo Aaron mortuus eſt, dicit ἐνταῦθα, *ibidem*, ſiue in loco, quo Petra ſeu Arce, vrbs Arabum primaria, ſita erat, aut prope illam, eminere. Iam vero ex itineribus, Numer. XX & XXI, non obſcurum eſt, quanto interuallo mons ille a ſinu Arabico, quanto idem a Moabitarum finibus & amne Zared afuerit. Strabo lib. XVI pag. 536 μητρόπολις τῶν Ναβαταίων ἐςὶ ἡ Πέτρα καλουμένη, *metropolis Nabatæorum eſt, quæ Petra vocatur.* Hinc, ait, trium aut quatuor dierum itinere Herichuntem abeſſe: quod bene conuenit cum Ptolemæo. Plinius lib. VI cap. XXVIII peruerſos numeros habet. *Nabatæorum*, inquit, *oppidum Petra abeſt a Gaza oppido litoris noſtri* DC. M. *a ſinu Perſico* CXXXV. M. Inuerte nomina: a Gaza CXXXV. M. a ſinu Perſico DC. M. ſic numeri melius conſtabunt, & ceteris, tam geographis quam hiſtoricis, conciliari poterunt. Huius quoque, quum Romanorum facta eſt, aliquot nummi, ſub Hadriano cuſi reperiuntur, alter ſignatus ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. *Petra metropolis:* alter ΑΔΡΙΑΝΗ ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. *Hadriana Petra metropolis.* Metropolis autem poſtea Palæſtinæ Tertiæ facta eſt, quod Stephanus & vetus Eccleſiæ Notitia tradunt.

4. An huius Petræ etiam ſcriptura ſacra meminerit, in quæſtione eſt. Non leuia illius veſtigia ſunt Eſa. XVI, 1, & cap. XLII, 11. Vtrobique סלע *Sela*, tamquam oppidum, laudatur: ibi *a Sela deſerti* Moabitæ iubentur opima ſacrificia, vel munera adferre: hic ישבי סלע *ciues Sela* inter ceteras *vrbes & villas ſolitudinis* ad Dei laudem canendam excitantur. Priori loco interpretes fere alieni ſunt ac varii: poſteriori videntur magis conſentire, Græci, οἱ κατοικοῦντες Πέτραν, quod Hieronymus vertit, *qui habitant in Petra:* ipſe ex Ebræo, *laudate, habitatores Petræ.* Probabiliorem interpretationem facit, quod *habitatores Kedar*, qui in Arabia Petræa ſunt, coniunguntur.

XXX.

Superſunt auſtrales huius Arabiæ populi, eorumque oppida, circa litus Arabici ſinus, * & ad fines Arabiæ Felicis: etiam *Sur*, ingens ſolitudo, & loca Iſraelitarum itineribus memorata. Sinus Arabicus in ſummitate ſua in duos alios ſinus fiſſus, Heroopolitanum, qui altero latere Aegyptum adluit, & in vertice Heroum vrbem habet, vnde denominatur: & per hunc Iſraelitæ ex Aegypto, ſuſpenſis vtrimque aquis, pertranſierunt: alter hinc in ortum ſolis recedens Elaniticus vocabatur. Vterque, hic totus, ille ex parte, noſtram Arabiam adluit. Prior Straboni dictus lib. XVI pag. 522 *ὁ πρὸς Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν Ἡρώων πόλιν κόλπος*, *ſinus ad Aegyptum iuxta Heroum ciuitatem:* Ptolemæo lib. V cap. XVII *κόλπος ὁ Ηρωοπολίτης*, *ſinus Heroopolites:* Plinio lib. V cap. XI *Heroopoliticus ſinus:* in cuius ora Arabica nihil eſt memorabile vsque in angulum fiſſionis, ſeu initium ſinus Elanitici. Angulus enim promontorium habet, ſupra quod in plano ſitum eſt *Phara* Ptolemæi, qui lineam terminalem duxit *μέχρι τῦ κατὰ Φαρὰν ἀκρωτηρίυ*, *vsque ad promontorium iuxta Pharan*, quæ ibidem ex Palatino codice *ἡ Φάρα κώμη*, *Phara vicus* dicitur, vt fere Arabum oppida fuerunt. Stephano eſt *Φαρὰν*, *Pharan* primo caſu. *Φαρὰν*, inquit, *πόλις μεταξὺ Αἰγύπτυ καὶ Αραβίας*, *Pharan eſt oppidum inter Aegyptum & Arabiam*, videlicet ſecundum Ptolemæi lineam ad promontorium, qua ſinus Heroopolitanus Aegypto relinquitur. Salmaſius in Solin. pag. 344 dicit, ab Iſmaelitis conditum, Hieronymi auctoritate. Rem non negabo, quia late habitarunt Iſmaelitæ: at de conditu nihil Hieronymus, ſed tantummodo Iſmaelem *habitaſſe in deſerto Pharan*, ex Geneſ. XXI, 21. Illa autem ſolitudo eſt vltra deſertum Sinai, in ſeptemtrionem, Numer. X, 12, cuius Cadesbarnea erat, Chananææ proxima, cap. XIII, 4, quo conferas cum cap. XXXII, 8. Ebræis פארן *Paran* eſt, vt plerumque interpres noſter: Græci autem & Latinus *Φαρὰν*, *Pharan*. Oppidum ergo extra *ὁμώνυμον* ſolitudinem, nec valida argumenta ſunt, quæ a nuda nominis petuntur ſimilitudine. Ab oppido *Pharanitæ* Ptolemæi dicuntur.

XXXI.

Hinc montes procurrunt in boream, quos Ptolemæus *μέλανα ὄρη*, *Nigros montes* adpellat. Vltra autem promontorium eſt ſinus alter Straboni dictus *Ελανίτης κόλπος*, Ptolemæo *Ελανιίτης*, *Elanites ſinus:* Diodoro Siculo lib III cap. XLIII *κόλπος Αλαΐνίτης*, *ſinus Alainites* (lege *Αἰλανίτης*, *Ailanites*) quem Nabatæi accolunt. Plinius diphthongo prima ſcripſit *Aelaniticus ſinus*, ab *Aelana* oppido, ſiue *Elana*. Plinius lib. V cap. XI *Heroopoliticus*, *alterque Aelaniticus ſinus Rubri maris in Aegyptum vergentis*, CL *mill. paſſ. iteruallo inter duo oppida*, *Aelana & in noſtro mari Gazam*. Ptolemæus lib. V cap. XVII *ἡ Ελάνα κατὰ τὸν μυχὸν κειμένη τῦ ὁμωνύμυ κόλπυ*, *Elana ſita eſt iuxta ſeceſſum cognominis ſinus*. Et Stephanus chorographus:

Αἴλανα

* Sinum Arabicum diligentiſſime deſcribit Diodorus III pag. 172, qui locus quum longior ſit, inde repetatur. Ibidem reperies etiam nomina inſularum illius ſinus & alia quædam a Ptolemæo & aliis prætermiſſa.

Αἴλανα πόλις Ἀραβίας, ἧς ὁ πολίτης Αἰλανίτης. τινὲς δὲ κόλπον Αἴλα φασί. *Ailana vrbs Arabiæ, cuius ciuis Ailanites. Quidem vero dicunt sinum Aila.* Iosephus lib. VIII cap. 11 vrbis huius nomen Εἰλανή, *Eilana* scripsit. Strabo lib. XVI pag. 522 *Hinc* [a Gazæorum portu] *dicitur* ὑπέρβασις, *transcensus esse* CIↃ CCLX *stadiorum* εἰς Ἄιλαν πόλιν ἐπὶ τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου κειμένην, *in oppidum Ailam, situm super secessum sinus Arabici.* Sunt qui Strabonem Ἔλαναν scripsisse putent, quia sinum ibidem dixit Ἐλανίτην: ideoque Xylander versionem veterem, quæ *Ailam* habet, interpolata sua mutauit in *Elana.* At siue Strabo scripsit Ἄιλαν, siue glossa est & in margine adscripta interpretatio, facta συνωνύμῳ vocabulo; non minus tamen verum est nomen Ἄιλα siue Αἴλα, quam Elana, quia gemina huius oppidi adpellatio fuit. Et Procopius Αἰλὰν dixit, primo casu Αἰλάς, lib. I Perf. Belli cap. XIX, vbi dicit Palæstinæ fines pertingere ad mare Rubrum, καὶ πόλις Αἰλὰς καλουμένη πρὸς τῇ τάυτης ἠίονι ἐστὶν, ἔνθα ἡ θάλασσα ἀπολήγουσα πορθμός τις ἐς ἄγαν στενὸς γίνεται, *& litori adpositum vrbem esse nomine Ailas: vbi mare desinens in sinum arctatur angustissimum.* Quid? quod *Aila* antiquius nomen est, quam Elana seu Aelana, quæ vox denominatiua Græcorum est sicut *vrbs Romana* dicitur ab *Roma.* Etenim hæc ipsa est, quam Moses dixit אילת *Ailath* siue *Elath*, Deuteron. II, 8. *Quum*, inquit, *transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestrem de Elath & de Asiongaber; venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab.* Dicitur idem oppidum אילת *Ailath* seu Elath 2 Reg. XIV, 22, & in eadem historia אילות *Eloth* 2 Paralip. XXVI, 2. quod inde a Salomonis tempore reges Iuda sibi vindicarunt. * Hieronymus in Locis: *Ailath in extremis finibus Palæstinæ, iuncta meridianæ solitudini & mari rubro: vnde ex Aegypto Indiam, & inde ad Aegyptum nauigatur. Sedet autem ibi legio Romana cognomento Decima: & olim quidem Ailat a veteribus dicebatur; nunc vero adpellatur Aila.* Eadem ab Hieronymo vocatur *Abeloth.* Vide librum de Locis Ebraicis.

XXXII.

Non procul hinc ad eumdem sinum *Eziongeber*, siue *Asiongaber*, Salomonis & Iosaphati nauale, illi fructuosum; huic minime, fractis nauibus; 1Reg. IX, 26, cap. XXII, 49. Vetustum oppidum, etiam Numer. XXXIII, 35, & Deuteron. II, 8 memoratum. Vicinitatem Ailæ siue Elanæ, & nomen posterius *Berenice* Iosephus docet lib. VIII cap. 11 pag. 269 de Salomone: ἐναυπηγήσατο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ λεγομένῳ Ασιωγγάβερες. ἅυτη γὰρ Βερενίκη καλεῖται, οὐ πόῤῥω Ειλανῆς πόλεως. ἡ χώρα τὸ πρὶν Ιουδαίων ἦν. *Classem rex in Aegyptiaco sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, quæ regio tum in Iudæorum potestate erat.* Stephanus sex vrbibus nomen Berenices tribuit, quarum secunda, a Ptolemæo Philadelpho condita, nisi hæc

* Relandus ex coll. 2 Samuel. VIII, 14 & 2 Chronic. VIII, 17 iam Dauidi possessionem eius tribuit.

hæc noſtra eſt, ceterarum nullam eidem adplicaueris. Nihil autem de ſitu tradit Stephanus, conditoris contentus nomen indicaſſe: vt neſciam, an alius noſtræ, præter Ioſephum, clare ac diſtincte meminerit. Summus quidem vir Iſaacus Voſſius contendit, Ioſephi Berenicen etiam a Pomponio Mela lib. III cap. VIII definitam eſſe. *Ab intimo*, inquit Mela, *angulo prima Berenice, inter Heroopoliticum & Strobilum.* Heroopoliticum promontorium ad ſinum cognominem eſt, vt videtur, non procul ab Heroum ciuitate: Strobilum Voſſius interpretatur, id, quod Ptolemæo iuxta Pharan eſt: vt Berenice hæc media inter Heroopolim & Pharan fuerit. Perſuaſit Voſſius clariſſimo viro Abr. Berckelio: nos autem induci non poſſumus, vt credamus, eamdem eſſe Ioſephi & Pomponii Berenicen. In Aegypto potius & Berenice illa Melæ & promontorium Strobilum quærenda ſunt. Ait enim: *Alterum ſinum vndique Arabes incingunt. Ab ea parte, quæ introeuntibus dextra eſt, vrbes ſunt Canæ & Arabia & Gandamus: in altera ab intimo angulo prima, Berenice, inter Heroopoliticum & Strobilum.* Introire ſinum eſt per os & fretum ex Oceano inuehi, vbi dextra pars eſt ad Arabiam Felicem, cuius etiam illa tria oppida ſunt, ſi recte modo ſcripta ſunt: [Vide Pintiani caſtigationes] *in altera* [parte] quæ ſiniſtra eſt & Aegyptiaci lateris & Berenice eſt & Strobilum poſt Heroopoliticum promontorium. quod etiam continuatio apud Melam oſtendit, in qua *Philoteris* eſt & *Ptolemais.* Deinde regreſſus Iſraelitarum ex ſolitudine Pharan ad mare Suph orientalior erat quam acceſſus; non autem hoc, ſed illo [regreſſu] ad Eziongeber venerunt, Numer. XXXIII, 35, & Ailath ac Eziongeber naturali ordine ſic ponuntur Deuteron. II, 8, vt illa in occidentem, hæc in ſolis ortum vergat. Ex quibus colligitur, Eziongeber, quæ Berenice eſt, non in Heroopolitico ſinu, [ſic enim extra Arabiæ lineam fuiſſet] ſed ad ſinum Elaniticum, & poſt Elanam in ortum verſus fuiſſe poſitam.

XXXIII.

Hæc oppida Hieronymus in *Ailath* tribuit Idumææ, non propriæ in montanis Seir, ſed æuo poſteriore ad Aegyptum vſque prolatatæ. *Ailath*, inquit, *ſuper litus maris rubri in terra Edom.* De Aſiongaber autem dicit, *eſſe non procul ab Ailath in mari rubro.* Sic etiam alii, & antiquiores de Idumæa cenſuerunt. Strabo lib. XVI pag. 523 τῆς Ἰουδαίας τὰ ἑσπέρια ἄκρα, τὰ πρὸς τῷ Κασίῳ, κατέχουσιν Ἰδουμαῖοι, *Iudææ extrema occidentalia, Caſio proxima, Idumæi occupant.* Plinius lib. V cap. XIII *Oſtracine Arabia finitur, a Peluſio* LXV *millibus paſſuum. Mox Idumæa incipit & Palæſtina.* Scilicet, Iudæis in Babyloniam abductis, potentiores facti Idumæi non ſolum per Arabiam fines ſuos propagarunt, verum etiam per ipſam Iudæam tum vacuam, ad Hebronem vſque & Eleutheropolin, per tribum Iuda & Simeonitidem, vt ſupra in Iudæa etiam dictum eſt, cuius auſtrales partes ſæpe in Maccabæorum libris & Ioſephi, etiam ſancti Marci cap. III, 8 Idu-

* Lib. III cap. 13 § 148 f. 1, & 200.

Idumæa vocantur. Hinc est quod Iosephus lib. IV de Bello distinxit inter τὴν μεγάλην Ἰδουμαίαν, *Idumæam magnam* seu Arabicam, cap. XXX; & inter τὴν ἄνω καλουμένην Ἰδουμαίαν, *Idumæam superiorem*, in montanis Iudææ, cap. XXXII.

XXXIV.

Nobile quoque nomen in Arabia est *Nabatæorum:* quod Hieronymus Quæst. in Genes. XXV a Nabaioth, Ismaelis primogenito deducit. *A Nabaioth*, inquit, *omnis regio, ab Euphrate vsque ad mare rubrum, Nabatena vsque hodie dicitur.* Desertam sic Arabiam cum magna parte Petrææ comprehendit. Diodorus Siculus lib. II cap. XLVIII Ἀραβία κεῖται μεταξὺ Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, πολλοῖς δὲ καὶ παντοδαποῖς ἔθνεσι διείληπται. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἕω μέρη κατοικοῦσιν Ἄραβες, οὓς ὀνομάζουσι Ναβαταίους, νεμόμενοι χώραν τὴν μὲν ἔρημον, τὴν δὲ ἄνυδρον, ὀλίγην δὲ καρποφόρον. *Arabia, inter Syriam Aegyptumque sita, in multas variasque gentes distinguitur. Ad ortum solis Arabes, qui Nabatæi vocantur, regionem desertam & aquarum indigam, minimaque sui parte frugiferam incolentes.* Putares, & hic ad Chaldæam vsque proferri, exclusis partibus, quæ vergunt in solis occasum. Atque sic etiam Ouidius lib. I Metamorph. vers. 61

Eurus ad auroram Nabatæaque regna recessit.

Contra Stephanus in austrum hos & in Felicem Arabiam relegauit. Ναβαταῖοι inquit, ἔθνος τῶν εὐδαιμόνων Ἀράβων, ἀπὸ Ναβάτου τινός, *Nabatæi, gens felicium Arabum, a Nabato quodam nomen ducens.* Sed exempla, quæ prostant, in Petræam Arabiam cadunt. Strabo XVI, pag. 534 dicit Petram, vrbem Arabiæ nobilem, Nabatæorum esse: πρὸς τὴν Πέτραν τὴν τῶν Ναβαταίων καλουμένων Ἀράβων. Et Plinius lib. VI cap. XXVIII *Nabatæi oppidum includunt Petram nomine, in conualle, paullo minus duûm mill. passuum amplitudinis, circumdatum montibus inaccessis, amne interfluente.* Idem lib. XII cap. XVII *in Nabatæis, qui sunt ex Arabia contermini Syriæ.* quamquam hoc ultimum possis etiam ad Desertam, inde a Thapsaco Syriæ cohærentem, referre. Et Diodorus Siculus lib. III cap. XLIII sinum Elaniticum Nabatæos tradit circumcolere, qui vero ad occidentem est Arabiæ. Κόλπος, inquit, Αἰλανίτης περιοικούμενος πολλαῖς κώμαις Ἀράβων τῶν προσαγορευομένων Ναβαταίων, *Sinus Ailanites, quem circa vici sunt Arabum, qui Nabatæi dicuntur.* At hic quoque sinus in Petræa est. I Maccab. IX, 35 Nabatæi vicini dicuntur oppidi Rubenitarum *Medabæ:* & ipse Stephanus de Vrbibus: Μήδαβα πόλις τῶν Ναβαταίων, *Medaba vrbs Nabatæorum.* Ergo etiam in Moab & Ruben ac Gad Nabatæi Arabes. * Dicto Maccabæorum loco Ναυαταῖοι scribitur: at cap. V, 25 Ναβαταῖοι. Suidas, demta syllaba, Ναβάται, γένος Ἀράβων, *Nabatæ, gens Arabum.*

XXXV

* Epiphanius Hæres. IX ὑπάρχει ἐν τῇ αὐτῇ Ναβατίτιδι γῇ, τῇ καὶ Περαίᾳ πρὸς τῇ Μωαβίτιδι. *Est & in eadem Nabatitide terra, quæ Peræa quoque dicitur, circa Moabitidem.*

XXXV.

Vicini Nabatæis, ſinum Ailaniten circumcolentibus, fuerunt *Cedrei*. Plinius lib. v cap. xi *His Arabes iunguntur ab oriente Chanchlei, a meridie Cedrei, qui deinde ambo Nabatæis.* Cedrei a loco *Cedar*, ſiue *Kedar* dicti. Hieronymus in Locis: *Cedar eſt regio in eremo Saracenorum, a filio Iſmaelis Cedar ita cognominata.* At idem in Eſa. xlii, 11 *Cedar inhabitabilis fuit regio trans Arabiam Saracenorum.* Illud *trans* indicat, longe in meridiem ad fines ſeptemtrionales Arabiæ Felicis recedere. Dicuntur & *Kedareni*. Bochartus lib. iv Phaleg cap. 11 *Kedareni Arabes pars erant Saracenorum.* In tentoriis habitarunt, vt alii ſcenitæ, Pſalm. cxx, 5, gregibus diuites, Eſa. lx, 7, fuſco colore inſignes, Cantic. 1, 5, præſtantes ſagittandi peritia, Eſa. xxi, 17. Hieronymus in Eſa. lx, 7 *Cedar, regio Saracenorum eſt, qui in ſcriptura vocantur Iſmaelitæ. Et Nebaioth vnus eſt filiorum Iſmael, ex quorum nominibus ſolitudo adpellatur, quæ frugum inops, plena eſt pecorum.*

XXXVI.

Tandem & *Madianitæ* ſeu *Midianitæ* auſtrales his adiungendi ſunt. nam & ipſi poſt ſinum Elaniticum habitarunt Chuſæis permixti. Moſes eo vsque fugit, quum Aegyptium interfeciſſet, Exod. 11, 15, vbi *terra Midian* vocatur: non autem dubitemus, quin & vrbs eodem nomine in illa regione fuerit. Hieronymus Euſebii interpres: *Madian vrbs, ab vno filiorum Abraham ex Cetura, ſic vocata. Eſt autem trans Arabiam ad meridiem in deſerto Saracenorum contra orientem maris rubri; vnde vocantur Madianæi & Madianæa regio.* In Petræa Arabia fuit, prope tamen fines Eudæmonis, quæ, vbi deſinit Ailanites ſinus, incipit. Inde Moſes gregem ſoceri ad montem Horeb egit, quod euincit non longiſſime remotum fuiſſe. Eſaiæ lx, 6 *Epha* regio coniungitur: *dromades Madian & Epha.* Dicta ab Epha, Madianis filio, Abrahami nepote, Geneſ. xxv, 2, 4.

XXXVII.

Hæc fere ſunt nomina populorum Arabiæ Petrææ, quæ in ſacris ſcripturis leguntur: poſtea vero in *Arabum* vocabulo coaluerunt: quod vero non antiquiſſimum nomen, nec ante regum Iſraelis tempora, quantum ex ſacris conſtat ſcripturis, innotuit. Eſaias xxi, 13, & Ezech. xxvii, 21 exempla præbent: locus 1 Reg. x, 15 dubius inter interpretes eſt: quod vulgatiſſimum apud Græcos Latinosque eſt.

2. Huic SARACENORVM nomen æuo poſteriore ſucceſſit, & ipſum late longeque diffuſum. Qui ad Chaldæam vergebant Saraceni, Perſis erant ſubiecti: qui citra fuerunt, Romanis; ſaltem fœdere alterutri populo coniuncti. Sic Procopius lib. 1 Belli Perſ. cap. xvii diſtinxit τοὺς ἐν Πέρσαις Σαρακηνοὺς, *Saracenos Perſicos*; & Σαρακηνοὺς τοὺς Ῥωμαίοις ἐνσπόνδους, *Romanis fœdere iunctos Saracenos.* Et litus Arabici ſinus habitarunt, vt idem cap. xix libri eiuſdem prodidit. Ptolemæi vero ætate ἡ Σαρακηνὴ, *Saracene* anguſtior Petrææ Arabiæ portio fuit *inter Aegyptum & Nigros montes*, qui a Pharan inter duos ſinus in ſeptemtrionem procurrunt, com-

comprehensa. Vide lib. v cap. XVII. Sed latius postea habitarunt, quorum sedem sic Heracleota Marcianus Periplo Arabici sinus descripsit: τὰ περὶ τὸν αὐχένα τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας μετὰ τὴν Πετραίαν καὶ τὴν Ἔρημον Ἀραβίαν κατέχουσιν οἱ καλούμενοι Σαρακηνοί, *Loca ad ceruicem Arabiæ Felicis post Petræam & Desertam, tenent Saraceni qui vocantur:* de quibus dicit plures sortitos esse προσηγορίας, *adpellationes*, & multum terræ desertæ possidere. Nomen a סרק *prædari, furari* deducitur, quia proprium gentis est, ex rapto viuere, ad quod terræ sterilitate inuitantur.

3. Circa αὐχένα magnæ Arabicæ pæninsulæ, quam Felicem dicunt Arabiam, Bochartus in Phaleg lib. IV cap. II *Scenitas* locat, eosque putat veterum Chusæos esse, ac recentiorum Saracenos. At latius *Scenitæ*, habitantes in tabernaculis, vagati sunt, & Plinii Arabas Scenitas in Deserta Arabia exponemus; Strabonis in Mesopotamia.

4. Eadem ratio est *Nomadum* Arabum, qui a permutandis pascuis nomen trahunt, quos ipsos etiam in Deserta ostendemus. Nec Arabum solorum hæc vocabula erant, sed habet Pilnius etiam Nomadas Parthos, Nomadas Scythas, Nomadas Indos. nam vitæ genus significatur vocabulo, non certa quædam natio.

XXXVIII.

Solitudines Arabiæ Petrææ nominibus suis separatæ & distinctæ sunt. Aegyptum respicit, quæ שור *Sur* vocatur, Genes. XVI, 7, XX, 1, XXV, 18, & I Samuel. XXVII, 18, inter Palæstinam & sinum Arabicum extensa; ac Israelitæ ex mari egressi primum in Sur solitudinem venerunt, Exod. XV, 22. Hieronymus in Locis: *Sur, vbi inuenit angelus ancillam Saræ Agar inter Cades & Barad. Extenditur autem desertum Sur vsque ad mare rubrum, quod ad Aegypti confinia peruenit.* Ex Sur Israel profectus est in desertum סין *Sin*, Exod. XVI, 1, XVII, 1. Inde in desertum *Sinai*, Exod. XIX, 1. deinde ex Sinai in פארן *Paran* siue *Pharan* solitudinem, Numer. X, 12, cap. XIII, 3, in cuius extremitate ad terram Chanaan situm erat *Cadesbarnea*, quod oppidum videtur fuisse. vnde exploratores terræ Chanaan nunc ex deserto Pharan dicuntur emissi, Numer. XIII, 4, nunc ex Cadesbarnea, cap. XXXII, 8, Deuteron. IX, 23. Hæc in terminum australem terræ promissæ incidebat, Numer. XXXIV, 4, Iosuæ XV, 3, & dicitur aliquando *Cades* simpliciter, Genes. XVI, 14, cap. XX, 1. nec vero confundi debet cum altero Cades in deserto Zin, Numer. XX, 1, 16.

2. Hinc conuersio facta, & reditum alia via, iuxta montes Seir, per *Libna, Rissa, Kehelatha*, montem *Sapher*, & per alia obscura loca, ad mare vsque & Ezeongeber, quæ adiacet Elanitæ sinui, degressi sunt, quod iter Numer. XXXIII descriptum est: vnde locorum, quæ prætерiimus, ignobilia nomina repetantur. Inde ventum ad desertum צן *Zin*, quod interpretes etiam *Sin*, Σὶν vocant, sed diuersum a superiore, etiam alia littera ab Ebræis signatum, Numer. XX, 1; quod Idumæam ambit, saltem ab austro & occasu, cap. XXXIV, 3, vsque ad Palæstinam seu Chananæam. In illa solitudine Zin fuit oppidum *Cades*, ad quod primis castris Israe-

litæ venerunt ex Eziongeber profecti, cap. xx, 1, & xxxiii, 36, a quo oppido desertum etiam *Cades* nuncupatur, ibidem vers. 36. Hæc solitudo Miriamæ sepulcrum habet, & *Petram* cum *Aqua contradictionis*, Numer. xx, 1, 8, 13; Cades autem oppidum ad fines Idumææ erat: & tandem *Hor*, mons Aaronis morte nobilitatus. Hinc circumeuntes terram Edom Israelitæ venerunt *Zalmona*, inde in *Phunon*, siue *Fenon*, vt Hieronymus scripsit, de quo supra diximus: a Phunon, in *Oboth*: abhinc ad *Iim*, ad montes *Abarim*, qui fines erant Moabitarum. Loca solitudinis Moabiticæ supra in Moab explicata sunt.

XXXIX.

Supersunt Ptolemæi oppida mediterranea Petrææ Arabiæ, sed pleraque obscura, nec aliunde declaranda. Supra Elanam, quæ sinum denominat, ad dextram *montium Nigrorum*, posita est *Gerasa*, dein *Gypsaria*, *Guba*, *Lysa*: & magis ad septemtrionem *Maliattha*; supra montes *Eboda*, ἘϬόδα; & *Elusa*, * quam quidem Idumææ adscribit, sed aliam ipse Idumæam designat, quam vel propria erat veterum, vel laxa & extensa aliorum. His ab ortu adposuit, vt rursus a sinu in septemtrionem progrediamur, *Auara*, quæ episcopalis est in Ecclesiæ Notitiis; *Zaanatha*, *Adru*, & Μόκα, *Moca*, in historiis, quantum constat, incognita, vtique vero ex nummo Antonini Pii apud Patinum, inscripto circa templum & Deæ simulacrum MOKA. IER. ACT. ATTO. *Moca sacra, inuiolabilis, suis vtens legibus*. Harduinus quidem ad Samosata refert, quasi MOK inuersis litteris KOM, & A πρώτη legi debeant; sed docte refutatus est ab illustrissimo Spanhemio Orbe Rom. pag. 404. In boream hinc inclinant *Necla*, *Cletharro*, *Thoana*. Sequuntur quæ in Moab & Amorrhitide exposuimus, *Rabatmoma*, *Medaua* & *Esbuta*, quæ sunt Rabbat Moab, Medba seu Medaba; Esbus siue Hesbon: quibus *Maguza* incognita accedit. Hinc rursus in ortum *Anitha*, quæ etiam episcopum in conciliis habuisse fertur; *Audia*; *Ciza*, quæ in Imperii Notitia sub Duce Arabiæ habet equites Dalmatas Illyricianos; *Surratha*, *Corace*, *Adra*, *Bostra*.

XL.

De postremis duobus aliquid dicendum inuenimus. Ad *Adra* Holstenius Proclum Ἀδράων episcopum, vti in MS. actus VI Concilii Calchedonensis, perperam in editis Σαδράων, vocatur, referendum censet. In Seleuciensi conciliabulo etiam subscripsit ἐπίσκοπος Ἀδράων, *episcopus Adraorum*, apud Epiphanium Hæresi LXXIII. Sed hæc in septemtrionem longe videtur reducta esse, quia Eusebius de Locis Ebr. in Astaroth; quæ regis Og in Basan vrbs erat, scripsit: παράκειται ἐν τῇ Βαταναίᾳ Ἀδραὰ πόλις τῆς

* Propter auctoritatem Ptolemæi & Hieronymi ad Esa. XV suspiceris, *Elusam* trans Iordanem fuisse. Sed quia *Elusa* hebraice חלוצה dici putatur, & in Targum Hierosol. Gen. XXV, 18 & Exod. XV, 22 שׁוּר redditur, saltem priori illo loco *Sur* significari videtur; quia item Hilarion e vicinia Gazæ in Cades profecturus Elusam transiit, Hieronymo in Hilarionis Vita teste: apertum est, recte eam ab auctore nostro doctissimo in tabula Geographica positam esse. Adde huc Relandum, qui etiam episcopos Elusæ fuisse docet.

τῆς Ἀραβίας, ὡς ἀπὸ σημείων ἕξ. *Adiacet* [vrbi Aſtaroth] *in Batanæa, Adraa oppidum Arabiæ, quaſi in ſexto milliario.* Hieronymus *Adar* ſcripſit, ſed ſecundum Euſebium & alios Græcos eſt Ἀδραὰ, *Adraa.*

XLI.

Inde ab Adraa per viginti quinque milliaria vrbs *Boſtra* ſeparata fuit in ortum, puta hibernum. Euſebius dicto loco: ἡ δὲ Ἀδραὰ τῆς Βόστρης διέστηκε σημείοις κε', *Adraa autem a Boſtra diſtat millibus paſſuum* XXV. Chorographus Stephanus: Βόστρα πόλις Ἀραβίας, οὐδετέρως καὶ θηλυκῶς. τὸ ἐθνικὸν Βοστρηνὸς καὶ Βοστραῖος. *Boſtra vrbs Arabiæ, genere neutro & femineo. Gentile Boſtrenus & Boſtræus.* In maximis Arabiæ vrbibus cenſebatur. Ammianus lib. XIV cap. XXVII [Valeſ. VIII] *Arabia ciuitates habet inter oppida quædam ingentes, Boſtram & Geraſam atque Philadelphiam.* Ornamenta a Traiano habuit, cuius Arabica expeditio non modo ex hiſtoriis, ſed nummis etiam notiſſima eſt, præ ſe ferentibus ARAB. ADQ. & ARAB. ADQVIS. id eſt *adquiſita.* Vnde *Traiana Boſtra* in nummis dicitur, quod in Iuliæ Mamææ nummo integre legitur, quem mox proferemus: ex quo Seueri nummum interpretamur N. TP. BOCTPA, Νέα Τραϊανὴ Βόστρα, *Noua Traiana Boſtra:* ſiue, vt in Commodi nummo Latine ſcriptum eſt, N. TRA. BOSTRA, vt Harduinus diſtinxit: Patinus, in Commodo, Latinas & Græcas litteras permiſcuit. Nondum illo tempore colonia fuit, vt ibidem Patinus credidit: quod cognomentum demum ex Alexandri temporibus habet. In ipſius & Mamææ nummis, COLONIA BOSTRA: in Iuliæ Aquiliæ, COL. F. BOSTRA ALEXAND. id eſt, *colonia felix Boſtra Alexandrina:* & alio Mamææ, TRAIANAE ALEXANDRINAE COL. BOSTRA: & Philippi imperatoris, COL. METROPOLIS BOSTRA. Huius Philippi patria fuit. Zonaras in vita eius: ὥρμητο ἐκ Βόστρων, *Boſtris oriundus erat.* Cedrenus de eodem, ὡρμᾶτο ἀπὸ Βόστρας τῆς Εὐρώπης, *ortus eſt a Boſtra Europæ.* Arabiæ Boſtram nouimus, non Europæ: eiusque ſignum in prædicto Commodi nummo camelus, animal fere proprium Arabiæ: & Aurelius Victor *Arabem* Philippum dixit, ſic de illo exorſus: *M. Iulius Philippus Arabs Trachonites.* Trachonitis autem laxe ſumta, longe ex ſeptemtrione in auſtrum deducebatur, vt ſupra expoſuimus.

2. Summi viri Ioſ. Scaliger ad Euſebium, & Luc. Holſtenius ad Ortelium Boſtram hanc *Philippopolim* ab alumno ſuo adpellatam fuiſſe tradiderunt: quod vero ex hiſtoriis confirmari non poteſt. Victor Schotti, *condito apud Arabiam Philippopoli oppido, Romam venere,* puta vterque Philippus, pater & filius. Zonaras, *ortus Boſtris,* ὅπου, *vbi vrbem, imperio potitus,* ἐδείματο, *condidit,* Φιλιππούπολιν ὀνομάσας αὐτὴν, *eamque Philippopolim nominauit.* Cedrenus, ortus ἀπὸ Βόστρας, ἔνθα καὶ πόλιν ᾠκοδόμησεν, *vbi & vrbem condidit, quam Philippolim nominauit.* Nihil hi aliud dicunt, quam Philippum vrbem ſui nominis in agro Boſtreno condidiſſe. Diuerſa ergo *Philippolis* Arabiæ a Boſtris fuit, ſed quanta diſtantia, neque hi auctores, neque alii prodiderunt. Diſtinxit etiam vetus Notitia Eccleſiæ, cum Caroli a Sancto Paulo Geographia S. excuſa, pag. 63, in Arabiæ ἐπαρχίᾳ ſiue

prouincia, (separata a Palæstina tertia) vbi Βόστρα μητρόπολις, & deinde quarto numero Φιλιππόπολις, nominantur: ex quo & ipsam *Philippopolim* Arabiæ vrbem episcopalem fuisse clarum est. Et hanc coloniam fuisse, de nummo Philippi patris constare potest, signato ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΚΟΛΩΝΙΑΣ, *Philippopolitarum coloniæ*. Et alius eorumdem Philippolitarum coloniæ, altera parte habens ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ, *Diuo Marino*, qui purpuram in Mœsia sumserat, Philippo regnante, vt Zonaras refert. Vide quæ CL. Harduinus de vtroque notauit.

SECTIO II.

ARABIA DESERTA.

XLII.

Arabia *Deserta*, est Græce ἡ ἔρημος Ἀραβία, * cui Ptolemæus lib. V cap. XIX hos limites constituit; ab occasu terminari partibus Syriæ & Arabiæ Petrææ: a septemtrione, parte Mesopotamiæ, a qua Euphrate fluuio, iam in ortum inflexo, dirimatur: ab oriente, Chaldæa seu Babylonia, a qua montibus separetur: a meridie, Arabia Felice, itidem montibus disiuncta. Eratosthenes apud Strabonem lib. XVI pag. 528 duas partes Arabiæ fecit, vnam προσαρκτίαν καὶ ἐρήμην, *septemtrionalem & desertam*, quæ media sit inter Cœlesyriam, Iudæam & Felicem Arabiam, & inde ab Ægypto ad Babyloniam extendatur. Altera ei pars est Arabia Felix, quæ in meridiem vergit. Nec aliter multo de Arabia Plinius lib. V cap. X, & lib. VI cap. XXVIII, vt illius ætatem distincta illa & tripartita diuisio attingere haud videatur. Ptolemæus illius auctor est præcipuus, a quo accepimus: qui lib. V separatim de singulis tractauit partibus, cap. XVII de *Petræa*: cap. XIX (nam Mesopotamiam interposuit) de ἐρήμης, *Deserta*: sed demum lib. VI cap. VII de *Arabia Felice*: quam Εὐδαίμονα ipse adpellat. Ptolemæum posteriores sequuti sunt Marcianus Heracleota, & Agathemerus, aliique.

XLIII.

Itaque veteres, Eratosthenes præsertim, omnem Arabiam, quæ extra Felicem est, ἔρημον, *desertam*, vt plurima est, vocabant, quia etiam, quam Petræam postea Ptolemæus & alii dixerunt, maiorem partem aspera & inculta est. Vt autem in aliis diuisionibus solet, ita hoc loco non tam ad rationes, quam ad vsum & consuetudinem hominum referendum est, quod tres partes maiores Arabiæ constitutæ sunt. Aut si omnino ratio inuestiganda est, puto hanc forsitan subfuisse, vt, quia Petra sedes regia erat, quidquid in potestate regum Petræorum fuit, qui inde a Damasco imperium suum ad vsque Felicem Arabiam, & ex altera parte ab Ægypto vsque ad Petram & vltra, quum florentiori fortuna vterentur, prorogasse memoran-

* Sic Polyænus VII, 10, 7 αὐτὸς διὰ τῆς ἐρήμης Ἀραβίας ἐλθών, *ipse per desertam Arabiam profectus*.

morantur, omne Arabia Petræa vocaretur: reliqua pars, non subiecta Petræis regibus, vetus nomen desertæ & sterilis Arabiæ retineret.

XLIV.

Ptolemæus Desertam Arabiam incipit a *Thapsaco*, quam primam illius vrbem constituit, sitam ad Euphratem, nobilem traiectu & ponte, quo Darius vltimus & Alexander vsi fuerunt. Nos Plinium sequuti & Stephanum, in Syria, eiusque parte Palmyrena, exposuimus. Perinde autem est siue in Syria siue in Arabia hoc oppidum censeatur, quia in vtriusque fuit confinio: & si in Syria etiam relinquatur, nihilominus ex Ptolemæi dispositione discimus, vnde initium Arabiæ Desertæ sumendum sit, videlicet proxime post Thapsacum, si ripensem partem recensere volumus.

XLV.

Quæ in ripa Euphratis a Thapsaco sequuntur, incerta & obscura sunt omnia, & multa aliter in Palatino codice, quam in vulgatis Ptolemæi libris leguntur. Sunt autem, *Bithra* (Palat. *Birtha*) quam perperam Ortelius, & Zosimi Bithram lib. III cap. XIX, eamdem putat, quum Ptolemæi Bithra in occasu Arabiæ Desertæ fuerit; Zosimi, in Babylonia: illa cis Euphratem, hæc trans eumdem post Naarmalca. Deinde in eadem ripa sunt *Gadirtha, Auzara, Audattha, Eddara* [Pal. *Dadara,*] *Balatæa* [Pal. *Balagæa*] *Pharga, Colorina* seu *Colarina, Belgnæa*, [Pal. *Belgynæa*] qui terminus Arabiæ est ripensis. Sed nihil de hisce apud alios.

XLVI.

Neque notiora sunt, quæ ad partem sinus Persici Ptolemæus adposuit, *Ammæa, Idacara*, siue *Adacara, Iucara* seu *Iocara:* neque mediterranea, quæ hinc in occasum recedunt proxime, *Salma, Calathusa, Arrade, Tedium, Odagana, Luma, Abere, Alata, Dumætha, Sora, Dapha, Seuia, Banacha.* Et ad Felicis Arabiæ montes *Artemita, Abæra:* supra quæ in septemtrionem *Thauba, Erupa, Alata* alia (nisi prior *Allata* fuit, vt in libris est aliis) *Aurana, Choce, Gabara, Barathena, Sabe*, quæ haud dubie condita fuit a *Seba*, שבא, Abrahami & Keturæ ex Iaksan, nepote. nam Keturæi illi a patre Abrahamo in orientem dimissi, Genes. XXV, 3 & 6. Hinc ad Euphratem vsque nihil habet Ptolemæus, nisi *Cataniorum Cauchabenorum*que obscuros populos: & inde in ortum ac montes versus, Chaldæam ab Arabia diuidentes, supra Lumam ante dictam, *Themma*, Θέμμη, quæ videtur *Thema* Arabiæ esse, Iobi VI, 19, Esa. XXI, 14, Ierem. XXV, 23, condita, vt videtur a Thema filio Ismael, Genes. XXV, 15. nam longe fines suos Ismaelitæ extenderunt, ab Heuila ad Sur & Ægypti terminos, ibid. vers. 18. quippe Heuila seu Hauila, prope Euphratem & Paradisi locum est, Genes. II, 11. Supra Themma, in septemtrionem recedit *Rheganna* oppidum: & medio quasi loco, inter hæc satis disiuncta oppida, aut paullo citerius, sub *Cauchabenis*, qui ripam tenebant, prope Babyloniam, sunt Ptolemæi Αἰσῖται, quos Latine *Æsitas* scribunt, Bochartus autem Αὐσῖται legi vult, *Ausitæ*, qui in *Ausitide*, ἐν χώρᾳ Αὐσίτιδι, vt Græcus Iobi interpres cap. I *terram Vtz* vertit, habitauerint. Vide Phaleg doctissimi

viri

viri lib. II cap. VIII. His ab occasu Ptolemaeus opposuit *Agraeos*, * quos vir clarissimus Frid. Spanhemius in Iobi Historia pag. 50, *Agaraeos*, *Agarenos*, ex Agar seu Hagar, Ismaelis matre, dictos interpretatur. Ad austrum iuxta Arabiae Felicis montes ex eiusdem Ptolemaei dispositione sunt *Agabeni* siue *Agubeni*, & *Rhaabeni*, & propius Persarum sinum *Orcheni*: supra Rhaabenos, *Masani*, quos a Masa, Ismaelis filios possis deducere. Babyloniam versus sunt Μαρτινοὶ, *Martini* siue *Marteni*.

XLVII.

In hac Arabia etiam, quamlibet multi dissentiant, patriam & sedem sancti Iobi siue Hiobi censemus inuestigandam esse. Scriptura dicit, *virum fuisse in terra Vtz*. Tres autem in patriarcharum genealogia memorantur nomine *Vtz*, a quibus regio denominari potuerit. Primus fuit nepos Semi ex Aramo, Genes. X, 23, quem Iosephus lib. I Antiquit. cap. VII Trachonitin & Damascum dicit condidisse, atque ita scriptori historiae Iobaeae, quem Israelitam fuisse non dubitatur, septemtrionalis fuit; Iobus autem inter filios orientis, cap. I commate 3. Alter *Vtz* fuit filius Nahori, fratris Abrahami, Genes. XXII, 21, qui videtur ex Haran Mesopotamiae, patris sede, traiecto Euphrate, in Arabiam desertam profectus, & ibidem cum posteris consedisse, vt infra declarabimus. Tertius *Vtz*, ex gente Horaeorum, in montanis Seir fuit, Genes. XXXVI, 28, atque ita extra sanctam Eberi posteritatem.

2. Iam quaeritur, a quonam Iobi *terra Vtz* nomen suum acceperit. Non a primo accepisse, supra ostendimus ex plagarum diuersitate; neque vsquam alibi Syria vel pars eius legitur terra Vtz adpellata esse: neque a tertio, quia regio illa *Sehir* & *Edom* vbique vocatur, non *Vtz*, nisi forte Thren. IV, 21, quod negat Frid. Spanhemius pag. 38, ampliatos Idumaeorum fines vsque in Desertam Arabiam notari existimans. Sed si concedamus etiam, Vtz ibidem de Idumaea dici, id tamen stilo prope poetico, qualis Lamentationum est, imputari debet, quod secus in historico priorum capitum Iobi se habere quilibet intelligit. Deinde Edom australis in S scriptura censetur regio: sedes autem Iobi, orientalis. Accedit quod vulgaris opinio de Iobo Idumaeo, ex Esaui posteritate orto, ex errore nata sit, quasi *Iob* idem sit, qui rex *Iobab*, Genes. XXXVI, 33, quum tamen diuersa nomina sint, & alter rex, alter priuatus, quamlibet pecore & armentis diues, quod pluribus laudatus Spanhemius in Iobi Historia declarauit.

Neque

* *Agraeis* hisce tribuit nummos, quibus inscriptum est ΖΕΥΣ ΑΓΡΕΥΣ. Iacobus de Bary V. C. apud Relandum Palaest. tom. II pag. 933 seqq. Agraeorum vrbs a Plinio VI cap. 28 *Egra* fortasse nominatur, propterea quod a librariis corruptum est nomen. *Agram* vrbem fuisse, ipse nummus declarat. Ita enim *Diana Ephesia*, *Apollo Delphicus*, *Apollo Daphnes*, & *Clarius* cet. nominantur. Deinde nummi species & tota ratio congruit cum nummis vrbium Palaestinae vicinarum, vt idem vir nobilissimus obseruauit. Adde quod Mohammedes Ferganensis in climate secundo vrbem *Hager* diserte memorat, quae cum primis celebris fuerit oportet, quod is fere illustres modo nominat. Vide eius Astronom. cap. 9. Ab hac vrbe *Agraeos* nomen sortitos esse, vix dubitarim. Golius item in Lexico Arabico vrbem habet حجر regionis Arabicae Iemamae.

Neque laciniam, Iobi Versioni Græcæ in fine adsutam, quod nullius auctoritatis est, curamus.

3. Relinquitur ergo, vt in Deserta Arabia & patriam & sedem sancti Iobi inueniamus: quod firmis etiam rationibus confirmari potest. Etenim prædones Iobi dicuntur *Chaldæi* & *Sabæi*. Quis vero credet, tum temporis Chaldæos prædandi caussa in Idumæam excurrisse? vicinos oportet fuisse, qui tam subito inuadunt ac diripiunt. Sabæi vero prædones haudquaquam ex Felice Arabia, vt perperam multi credunt, aduolarunt, qui longissime remoti erant; sed ex propinquiore Sabe, quam in Deserta Arabia Ptolemæus habet. Et amici, qui consolaturi ad Iobum venerunt, vno Eliphaz Themanita excepto, ex Deserta fuerunt Arabia. Bildad certe dicitur *Suachites*, a Suah seu Suach, filio Abrahami ex Ketura. Omnes autem Keturæi a patre dimissi, cum muneribus, in orientem, id est Desertam Arabiam, quæ præcipue id nomen in S. scripturis fert. Græcus interpres Σαυχαῖος, vnde coniicit modo laudatus theologus, ex Ptolemæi Σακκαία, *Saccæa* fuisse, quam ille ponit lib. v cap. x v ἀπ' ἀνατολῶν τῆς Βαταναίας, *ab oriente Batanææ*, atque ita in limitem cadit Arabiæ Desertæ. Tertius amicus fuit Zophar *Naamatites*. Vbi autem illa *Naama* fuerit, non est distincte adnotatum. Ab amœnitate petitum nomen est, cuius generis in Palæstina fuere aliquot oppida, quæ inepte huc referas, quia, vt nihil de longinquitate dicamus, a Chananæis illo tempore possidebantur, quibuscum amicitiam Iobo intercessisse, non est credibile, nec sanctitas viri etiam permittit. Quapropter non dubitamus, & hunc locum in vicinia Iobi, id est in Arabia Deserta fuisse, cuius plurima nobis sunt incognita.

4. Cum Ausiti (sic Græcus Vtz reddit) coniuncta fuit regio *Busitis*, a Bus seu Buz, secundo Nahori filio nomen trahens: vnde Elihu siue Elius, quartus collocutor, oriundus fuit, qui Iobi x x x i i, 2 ὁ Βυζίτης, *Buzites* a Græco interprete cognominatur, cum additamento ἐκ τῆς συγγενείας Ῥὰμ τῆς Αυσίτιδος χώρας, *ex cognatione Ram Ausitidis regionis*. Ausitis autem est terra Vtz huic interpreti, qui dicit Buziten Elihu genus suum in Ausiti habuisse, quæ sane vicinitatem coniunctissimam arguunt, nec eam improbabilem, vt cetera interpretis additamenta; quia *Vtz* & *Buz* fuerunt fratres, qui forte non commode in Haran habitarunt, aut pulsi ab indigenis, res suas in Desertam Arabiam transtulerunt. Vide Gen. x x i i, 21.

5. Sunt etiam eruditissimi viri, qui Pignorii nummum ΔΟΥΜΑΘΗΝΩΝ signatum, id est *Dumathenorum*, ab oppido Dumatha, ad hanc Arabiam referant, quia Plinius lib. v i cap. x x v i i i, vbi de Arabia agit, *Thumatam* quamdam memorauit, & Notitia Imperii Orientalis sub duce Arabiæ Alam Valentinianam *Thamathæ*: quod Pancirolus ad Themma Ptolemæi in Deserta Arabia, de quo supra dictum, retulit. Sed neutrum locum putamus ad nostram Arabiam pertinere: non Plinii, quia dicit Tigri prænauigari, & de iis agit, quæ infra confluentem Tigris & Euphratis sunt, quem totum tractum Ptolemæus non in Arabia censet, sed in Babylonia.

Nec locus Notitiæ, quia prouincia illa Arabica in Petræa potius, quam Deserta Arabia, posita fuit, vt ex locis eius, quæ præsidia habuerunt, pluribus est manifestum, Ziza, Areopoli, Bostra, & aliis. Et si omnino etiam ex Deserta Arabia pars prouinciæ adiecta fuit, quemadmodum Pancirolus *Adittha* Notitiæ ad *Audattha* Ptolemæi in ripa Euphratis refert, quod tamen admodum est dubitabile: tamen ad ripam Tigridis inferioris illa ætate prouinciam Romanam pertinuisse, haudquaquam est credibile. Pignorii nummus Harduino suspectus est.

XLVIII.

Cæterum *Nomades* & *Scenitæ*, quamlibet & alibi, tamen in hac maxime Arabia censentur. Strabo lib. XVI pag. 526 *Vlterior Euphratis regio, quæ ad ostia eius est, a Babyloniis & Chaldæis incolitur:* τὰ δ' ἑξῆς Μεσοποταμίας μέχρι Κοιλῆς Συρίας Σκηνῖται κατέχουσι Ἄραβες, *quæ Mesopotamiæ* [cis Euphratem] *succedunt*, aut opposita sunt, *ea Arabes Scenitæ tenent vsque ad Cœlen Syriam.* Plinius lib. V cap. XXIV de Euphratis regione a Syriæ latere: *oppida Europum, Thapsacum quondam, nunc Amphipolis: Arabes Scenitæ.* Idem lib. VI cap. XXVIII. *Nomadas inde* [a Palmyrenis solitudinibus,] *infestatoresque Chaldæorum Scenitæ claudunt, & ipsi vagi, sed tabernaculis cognominati, quæ ciliciis metantur, vbi libuit.* Continuatum nomen etiam per alias Arabiæ partes. Idem Plinius lib. V cap. XVI *Prospicit eum* [Asphaltiten lacum] *ab oriente Arabia Nomadum.* Hæc autem pars est Arabiæ Petrææ, quæ & Moabitidem tenebat, huic lacui obiectam ad plagam solis exorientis.

SECTIO III.

ARABIA FELIX.

XLIX.

Arabia Felix, Ἀραβία ἡ Εὐδαίμων Græcis dicta, quod nomen Plinius lib. VI cap. XXVII Latine scripsit, *Arabia Eudæmon cognominata:* hæc, inquam, Arabia ad meridiem Petrææ & Desertæ subiecta, & gemino sinu, Arabico & Persico, ac parte Oceani, quæ inter vtrumque sinum est, in modum pæninsulæ conclusa est. Εὐδαίμων, *Felix* cognominatur a largissimo aromatum prouentu, a quo eadem præstantissima illius pars, quæ ad austrum est, ἀρωματοφόρος, *aromatum ferax* regio a Strabone lib. XVI pag. 538, qua felicitate Sabæi maxime fruebantur, quorum regio ibidem p. 535 εὐδαιμονεστάτη, *felicissima* dicitur. Nec illa prærogatiua huius Arabiæ silenda est, quam idem illi Strabo lib. I pag. 27 dedit, Ἀραβία, *Arabia*, dicens, ἡ μὲν εὐδαίμων κέκληται μόνη τῶν ἁπασῶν; *hæc quidem sola Felix inter omnes regiones vocatur.*

L.

Ab occasu sinum habet Arabicum, cuius litus orientale (nam occidentale Ægypti est) antequam recenseamus, aliquid de *Nysa*, in limine sita iuxta Ægyptum, tradendum videtur, quo loco Osiris seu Bacchus fertur

tur educatus esse. Diodorus Siculus lib. I cap. XV τραφῆναι μὲν [τὸν Ὄσιριν] τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας ἐν Νύσῃ, πλησίον Αἰγύπτου, *Aiunt Osirin educatum esse in Nysa Arabiæ Felicis, prope Ægyptum:* vnde cognomen Διονύσου, *Dionysi* hæsisse ferunt, a patre Ioue & educationis loco Nysa; * quod idem addit Diodorus. Repetiit hoc lib. III cap. LXIV, εἰς Νῦσαν τῆς Ἀραβίας, *Nysam Arabiæ* infantem Bacchum ab Ioue deportatum esse, vt a nymphis ibidem nutriretur. At lib. IV cap. II ** dicit hanc Nysam inter Phœnicen & Nilum sitam esse. Adeo minus sibi consonant fabulæ. Nec tamen negauerim fuisse antiquis temporibus in Arabia hoc nomine vrbem, quamvis nulla eius apud alios scriptores vestigia reperiantur. *,*

LI.

Quæ in litore Arabici sinus ab Elanitico sinu Ptolemæus in hac Arabia posuit, omnia fere ignota sunt, *Onne, Modiana, Hippos, Iambia*, cetera. Notior ἡ Λευκὴ κώμη, *Albus vicus*, quem Strabo lib. XVI pag. 537 Nabatæorum emporium dixit, vltra limitem Petrææ Nabatæorum habitationes in has vsque Felicis partes extendens. Arrianus Periplo maris Erythræi pag. 6. Φρούριον, ὃ λέγεται Λευκὴ κώμη, *munimentum, quod vocatur Albus vicus.* Aberat, vt idem tradit, a Berenice Ægypti, bidui aut tridui nauigatione in ortum solis. quo vix quindecim diebus Ælius Gallus, Ægypti præses, fraude Syllæi circumductus, peruenit: vt Strabo ibidem obseruauit. Nec vero hic vicus Strabonis aut castellum Arriani confundi debet cum Ptolemæi Portu Albo, qui in opposito Ægypti latere huius sinus est.

LII.

Deinde in eodem Arabiæ litore Ptolemæus post alios vicos, *Copar* & *Arga*, βασίλειον, *regiam*, habet *Zabram*, (Ζαβράμ Palat.) & *Thebas* oppidum, (Θῆβαι πόλις) & breui post, *Bætii* amnis ostia. A quo sequitur proxime Βαδέου βασίλειον, *Badei regia:* & oppida, *Ambe, Puani vrbs, Pudni, Napegûs:* & emporium Μῦσα, *Musa*, quod Arrianus scripsit Μοῦζα, *Muza*, idque dixit ἐμπόριον νόμιμον παραθαλάσσιον, *emporium legitimum ad mare situm*, quod absit a Berenice austrum versus XII millibus stadiorum, qui numerus nimium quantum Ptolemæi positionem excedit, cui latitudinis differentia inter Musam & Ægypti Berenicen Arabico sinui adpositam circiter decem graduum est: a Berenice Iosephi Arabica, quæ Ezeongeber olim dicta fuerat, graduum quindecim: quamquam hæc obscura fuit: nobilis Ægyptiaca, de qua Plinius lib. VI cap. XXIII. *Berenice oppidum, vbi portus rubri maris.*

* De Nysa Bacchi educandi loco vide Apollodor. biblioth. III c. 4 § 3 extr. p. 159.

** Sic item Eusebius Præparat. Euangel. II c. 2.

, Immo vero reperiuntur apud Herodotum lib. II cap. 146 Νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνεῤῥάψατο Ζεὺς καὶ ἤνεικε ἐς Νῦσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ. *Etiam Bacchum aiunt Græci statim a natiuitate femori insutum a Ioue Nyssam supra Aegyptum in Æthiopia sitam tulisse.* Æthiopia autem est hic Arabia. Idem Herodotus III cap. 97 Δῶρα δὲ ἀγίνεον Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο. οἵ περί τε Νῦσαν τὴν ἱρὴν κατοίκηνται, καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὁρτάς. *Dona vero ferebant Æthiopes Ægypto finitimi, quos Cambyses in Æthiopes longæuos ducens exercitum euertit, qui circa sacram illam Nysam habitarunt & Baccho festa celebrarunt.* Imo Poëtam testem citat Diodorus III pag. 200.

maris. Et ibidem: *Est & tertius portus* [Arabiæ Felicis] *qui vocatur Muza, quem Indica* [ex Ægypto] *nauigatio non petit, nec nisi turis odorumque Arabicorum mercatores.*

LIII.

Post hoc emporium prope angustias freti, quæ os sunt Arabici sinus, est aliud, Ptolemæo dictum ὄκηλις ἐμπόριον, *Ocelis emporium.* Plinius ibidem: *Indos petentibus vtilissimum est ab Oceli egredi.* Arrianus pag. 8 huius Peripli, κατὰ τὸν ἰσθμὸν παραθαλάσσιός ἐστιν Ἀράβων κώμη τῆς αὐτῆς τυραννίδος, ὄκηλις, *Iuxta fretum maritimus est Arabum vicus, Ocelis nomine.* Addit vero, non tam esse emporium, quam portum & aquationem (ὕδρευμα) primumque intro nauigantium diuersorium.

LIV.

Hinc per fretum intratur Oceanus, claudens a meridie Arabiam Felicem, quam *Homeritarum* oram Ptolemæus dixit, vbi post obscura a freto oppida *Saninam*, *Madocen*, *Maracen*, est Ἀραβίας ἐμπόριον, *Arabiæ emporium,* medio inter fretum & Dioscoridis insulam; quod Arrianus communi regionis nomine dixit Εὐδαίμονα Ἀραβίαν, κώμην παραθαλάσσιον, *Arabiam Felicem, maritimum vicum.* Prope dictam insulam Ptolemæo est Κάνη, *Cane,* emporium & promontorium, quod & Arriano est ἐμπόριον παραθαλάσσιον Κανή, *emporium maritimum Cana.* Plinius lib. VI cap. XXIII *Veniunt circiter* XXX *die* [a Berenice Ægypti nauigantes] *Ocelin Arabiæ, aut Canen turiferæ regionis.*

LV.

Post Canam est *Trulla* portus apud Ptolemæum, Πριόνος ποταμοῦ ἐκβολαί, *Prionis fluuii ostia*, e regione insulæ Dioscoridis; & *Moscha* portus, dein Σύαγρος ἄκρα, *Syagrum promontorium*, claudens Arabiæ latus australe. Arrianus dicit esse ἀκρωτήριον τοῦ κόσμου μέγιστον, *promontorium mundi maximum.* Tum *sinus Sachalites* in orientali latere, quod a dicto promontorio incipit: in sinu oppidum *Ausara.* Atque hæc ex Ptolemæi dispositione. Paullo aliter Arrianus. Post Canam hic *Sachaliten* sinum nauigavit, contra regionem turiferam quidem, admodum autem insalubrem. Tum promontorium ingens *Syagrum;* deinde *sinus Omana,* & portus *Moscha*, idoneus ad tus Sachaliticum conuehendum. Ptolemæus in extremum sinum flumen *Hormanum* deduxit: dein *Bosara* & *Abisa* oppida posuit: post illa *Nigros montes* Ἀσαβῶν, *Asaborum* habet; & tandem *Asaborum promontorium,* in quo definit orientale latus, & incipit sinus Persicus, a quo latus septemtrionale ex parte clauditur; reliqua, αὐχένι seu isthmo pæninsulæ.

LVI.

Post fretum seu ostium sinus Persici nihil notabile per longum spatium Ptolemæus habet, quam oppidum *Rhegama* siue *Rhegma;* & *Solis promontorium:* deinde exit fluuius, cui *Lar* nomen est: oppida *Cauana* & *Sarcoa:* vicus *Atta,* quo an nummi qui ΑΤΤΑ aut ΑΤΤΑΙΤΩΝ siue ΑΤΤΑΕΙΤΩΝ præ se ferunt, pertineant, non habemus dicere. consule peri-

tissimos

tiſſimos harum rerum viros Ez. Spanhemium, ſemper honoris cauſſa nobis nominandum, pag. 896; & Io. Harduinum p. 82. In flexu ſinus ad ſeptemtrionem *Gerra*, quam *Gerræi* accolunt: quos Strabo lib. XVI pag. 535 ex mercatura ditiſſimos dixit poſt Sabæos. Meminit etiam *Gerræorum* Diodorus lib. III cap. XLII, * eos, & Minnæos, tus & alios odores conuehere ἐκ τῆς ἄνω λεγομένης Ἀραβίας, *ex ſuperiore Arabia*, quia montuoſæ turiferæ regiones; depreſſæ, quæ ad mare ſunt & portus habent. Sunt deinceps oppida *Bilbana & Ithar*, & proxime, quod tamquam oppidum a Ptolemæo cum longitudinis & latitudinis numeris deſcribitur, Μαγῶν κόλπος, *Magorum ſinus:* ſupra quem alia oppida *Iſtriana, Mallaba: Itamus* portus, *Coromanis* oppidum: inde montes, quæ Deſertam Arabiam a Felice ſeparant. Atque hæc maritima Felicis ſunt Arabiæ.

LVII.

Mediterranea ſunt minus cognita præter paucos populos & vrbes. Quæ ad ſeptemtrionem ſunt, aſperiora & partem infrugifera Ælii Galli iter, quod Strabo ſcripſit, demonſtrat: fertiliora meridiana, vbi odores naſcuntur. Plinius alios populos nominat, alios Ptolemæus, quod incertiores rationes facit, & vitiata nomina arguit. Ille (Plinium puta) lib. VI cap. XXVIII plurimos nominat, ſed clariſſimi eorum *Sabæi, Minæi, Atramitæ, Agræi, Homeritæ, Gerræi*. De *Sabæis* ibidem: *Sabæi Arabum propter tura clariſſimi, ad vtraque maria porrectis gentibus. Oppida eorum in rubro litore Marane, Marma, Corolia, Sabatha: intus oppida, Naſcus, Cardaua, Carnus; & quo merces odorum deferunt, Tomala.* Mirum, non facere vllam vrbis *Sabæ* mentionem, quæ aliis metropolis, & genti dediſſe nomen perhibetur. Diodorus Siculus, poſtquam de Sabæis dixerat, lib. III cap. XLVII ſubdit, τοῦ δ' ἔθνους τούτου μητρόπολις ἐστιν, ἣν καλοῦσι Σάβα, ἐπ' ὄρους ᾠκισμένη, *metropolis huius gentis, quam Sabam vocant, in monte eſt poſita.* Agathargidis Periplo p. 63 τὸ τῶν Σαβαίων ἄστυ τοῦ παντὸς ἔθνους προσηγορίαν δηλοῦν, ἐπ' ὄρους ἐστὶν οὐ μεγάλου, πολὺ κάλλιστον τῶν κατὰ τὴν Ἀραβίαν, ὃ καλεῖται Σαβᾶ, *Saba, oppidum, totius gentis nomen indicans, monti incumbit non magno, omnium in Arabia pulcherrimum.* Ptolemæus non admodum longe ab Arabico ſinu, in latitudinis gradu XVI & minutis L, habet Σαβή, *Sabe.* Stephanus: Σαβαὶ πόλις μεγάλη, πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ φρούριον, *Sabæ, vrbs magna prope mare rubrum & caſtellum.* Hæc eſt illa שבא *Saba*, cuius regina ad Salomonem profecta fuit. 1 Reg. X, 1, vbi Græci interpretes etiam Σαβὰ reddiderunt, perinde ac Ierem. VI, 20 manifeſte turifera regio, in qua ſita eſt, ſignificatur, *quid mihi tus* משבא *ex Saba?* æque vt Virgilius Georg. I verſ. 57

India mittit ebur, molles ſua tura Sabæi.

Et auſtralis ſitus Matth. XII, 42, bene conuenit cum poſitione Ptolemæi.

 LVIII.

* Nicander Alexiph. verſ. 107 pag. 71

Γερραίης Λιβάνοιο χύσιν περιπήγεα δάμνοις.

Addit Scholiaſtes: Γερραίης δὲ τῆς Ἀραβικῆς. Γέῤῥα γὰρ πόλις τῆς Ἀραβίας. Item v. 244 p. 80 de toxico: Τῷ μὲν Γερραῖοι νομάδες χαλκήρεας αἰχμάς. Οἵ τε παρ' Εὐφρήταο ῥόον πολτεῦντες ἀρύσας χραίνουσι. Ibi Scholiaſtes: Γερραῖοι ἔθνος Ἀραβίας, ἀπὸ Γέῤῥας μιᾶς ἀυτῶν πόλεως. Νομάδες δὲ, νομάδα βιὸν ἔχοντες.

LVIII.

Aliam Plinius huius gentis metropolim nominauit, *Mariaba*, eodem cap. XXVIII. *Regia*, inquit, *omnium est Mariaba*. Strabo lib. XVI pag. 535 *ἡ πόλις τῶν Σαβαίων, ἡ Μερίαβα, vrbs Sabæorum Meriaba in monte sita est arboribus pleno: & regem habet, qui & aliis dominatur.* In Agathodæmonis tabula est *Maraba metropolis;* in θέσει autem Ptolemæi prauatum nomen est. Pars Sabæorum fuerunt *Atramitæ*. Plinius ibidem: *Pars eorum Atramitæ, quorum caput Sabota*, LX *templa muris includens*. Videtur eadem Sabota, quam paullo ante Sabæorum vrbem *Sabatha* dixit. Ptolemæo est Σαύβαθα μητρόπολις, *Saubatha metropolis*, sub eodem fere, quo Saba, parallelo, sed multum orientalior: in eadem tabula etiam *Sabatha*, vt priore Plinii loco legitur. Sed *Adramitas* [sic scripsit per Δ] australiores Ptolemæus fecit, portum Cane ipsis attribuens, qui in meridiano Arabiæ latere, quod Oceanus constituit, prope insulam Dioscoridis est.

LIX.

Marane, quam Plinius in Sabæis censuit, *Maranitis* nomen dedit. Strabo pag. 534 *παραλία πρότερον μὲν Μαρανιτῶν καλυμένη, νῦν δὲ Γαρινδαίων, ora prius Maranitarum, nunc Garindæorum dicta.* Salmasius autem in Strabone *Φαρανιτῶν*, *Pharanitarum* legendum censet. Strabonem tamen confirmat Diodorus lib. III cap. XLIII illud *παραθαλάττιον*, dicens *τὸ παλαιὸν ᾤκουν Μαρανεῖς, μετὰ ταῦτα Γαρινδανεῖς, olim Maranenses coluerunt maritimam oram, nunc Garandenses.* Plinii *Nascus* est etiam in Ptolemæi vulgatis, & metropolis vocatur: in Palatino autem legitur Μαόσκοπος, *Maoscopus;* sita sub Persico sinu intus, atque sic longe a Sabæis, nisi alia vrbs Plinii est, remota.

LX.

De *Minæis* dixi supra aliquid, quum de Gerræis ageretur, quos Strabo lib. XVI pag. 534 coniunxerat. Iunxit eosdem etiam Diodorus lib. III cap. XLII extr. qui Μιναίους scripsit, Strabo autem Μειναίους. Plinius prædicto loco: *Atramitis in mediterraneo iunguntur Minæi.* Regio eorum *Minæa* dicta, in meridiem longe recedens. Strabo XVI pag. 528 *ἔρχονται ἐξ Ἐλανῶν εἰς Μειναίαν ἐν ἑβδομήκοντα ἡμέραις, ex Elanis* seu *Ailana* [Arabiæ Petrææ in intimo sinu] *in Meinæam veniunt* LXX *diebus*. Maxima Minæorum vrbs, eodem Strabone auctore, est *Carna* siue *Carana*, quæ videtur Plinii *Carnus* in Sabæis: quod Minæi continui Sabæis sunt, *ἐχόμενοι αὐτῶν*. *Carna* autem Ptolemæi in boream recedit ad flumen *Bætium:* quod Harduino videtur alterum oppidum Plinii, *Carnon* nomine, in *Charmæis*, gente Minæorum vicina. *Quorum* [Minæorum] inquit, *Charmæi: oppidum* XIV M. P. *Mariaba Baramalacum, & ipsum non spernendum: item Carnon.*

LXI.

Catabani sunt etiam gens non ignobilis Arabiæ Felicis. Plinius: *Gentes, Larendani, Catabani, Gebanitæ pluribus oppidis, sed maximis Nagia, &*

& *Tamna templorum* LXV. Fallit Ptolemæus dum Cattabenos prope ſinus Perſici anguſtias poſuit. Nam Strabo pag. 528 Καταβανεῖς καθήκοντες πρὸς τὰ στενὰ καὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τὸ δὲ βασίλειον αὐτῶν Τάμνα καλεῖται, *Catabani ad anguſtias & Arabici ſinus tranſitum pertinent: quorum regia dicitur Tamna.* Et, paucis interiectis, Καταβανία, *Catabania* vocatur regio. φέρει, inquit, λιβανωτὸν ἡ Καταβανία, σμύρναν δὲ ἡ Χατραμωτῖτις. *Catabania tus gignit: Chatramotitis myrrham.* Sunt autem *Chatramotitæ* Catabanis πρὸς ἕω *ad orientem* contermini: quorum etiam Plinius ac Stephanus mentionem habuerunt. Vrbem illorum Strabo dixit Καβάτανον, *Cabatanum.*

LXII.

Aſcitæ, Ἀσκῖται, gens Plinio & Ptolemæo in hac Arabia memorata: & hic quoque ſedem illorum definit παρὰ τὸν Σύαγρον τὸ ὄρος μέχρι θαλάσσης, *iuxta montem Syagrum vsque ad mare.* Syagrum autem promontorium, quo latus auſtrale connectitur orientali, procurrens ab illo monte Syagro, ſupra vidimus in maritimis.

LXIII.

Homeritæ Ptolemæi meridianum latus Arabiæ ab anguſtiis ſeu freto poſſederunt, quibus in ortum ſuccedebant *Adramitæ*, his *Aſcitæ*, a quibus latus incipit orientale. Plinius ſæpe dicto loco: *Homeritæ Maſſala oppido*, quod haud quaquam eſt Ptolemæi Μασθάλα, *Masthala*, vt Harduinus putat, quia hæc prope ſinum eſt Perſicum; Homeritæ autem in extrema meridie. Homeritarum fuit *Arabiæ*, quod ita a Ptolemæo vocatur, *emporium.*

LXIV.

Sapphoritæ Ptolemæi παρὰ, *iuxta* Homeritas, ſiue inter Homeritas & Sabæos, dicti a Σαπφὰρ, *Sapphar*, metropoli, quam *Saphar* ſcripſit Plinius lib. VI cap. XXIII. *Intus*, inquit, [a portu Oceli] *oppidum, regia eius adpellatur Saphar, aliudque Saue.* Hæc *Saue* diſtinguenda a Saba, quia Ptolemæus & Arrianus Σαυὴ ſcripſerunt, itidem βασίλειον, *regia.* Arriani Aphar ἀφὰρ, eſt *Saphar* Plinii, *Sapphar* Ptolemæi, abſorpta prima littera ab ſimili præcedente.

LXV.

Plinius in hac Arabia poſuit etiam *Ampelonen coloniam Mileſiorum.* Nomen videtur prauatum, quia hiſtoria nota eſt ex Herodoto, cui oppidum Ἄμπις, *Ampis*; Stephano & Tzetzæ Chil. VIII verſ. 993, Ἄμπη, *Ampe* eſt. Darius enim, vt lib. VI cap. XX Herodotus tradit, capta Mileto, incolas Suſa abduxit, deinde collocauit ad mare rubrum ἐν Ἄμπι πόλει, *in vrbe Ampi*, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Quod ſi ita eſt, extra limitem Felicis in Deſertam Arabiam, vt vtriusque fines Ptolemæus deſcripſit, incidit, quia Tigris alias, in ſinum Perſicum ſe effundens, illam non poſſit παραῤῥέειν, *præterfluere.* Sed ſuſpecta eſt vox

Tigris

Tigris viro clariſſimo Abr. Berkelio, quia inſolens ſit ſinum Perſicum *mare rubrum* adpellari. *

LXVI.

Et *Sarracenos* Plinius dicto lib. VI cap. XXVIII in Felice Arabia poſuit, quod nomen recentius eſſe vulgo creditum: ſi modo ſana vox eſt Plinii, quam tamen magnopere Harduinus tuetur. Sed eſto, in Felice Arabia huius gentis fuiſſe colonos: tamen in Petræa, poſteriore æuo, plurimos fuiſſe, ex hiſtoria illorum temporum non ignotum eſt. Ptolemæus autem in Felice Arabia etiam habet Σαρακηνὺς, *Saracenos*, ſed in ſuperiori parte, quæ Petrææ eſt contermina, ſaltem propinqua. Iuxta illos habet *Thamydenos*, ſeu *Thamudenos*, ** quorum oppidum Plinio *Badanatha:* infra, *Napatæos, Athritas*, & alia obſcura nomina. Plinius plures addit, *Carreos* cum oppido *Carriata*; *Achoalos, Sammeos, Amatheos, Helmodenes* cum oppido *Ebode: Calingios*, quorum *Mariaba* oppidum aliud, diuerſum a Sabæo Charmæo: & flumen, per quod Euphratem emergere putent, & iuxta illud *Vrannimal* oppidum: Aliæ eodem auctore gentes, *Agrei, Ammonii*; item *Coranitæ, Cæſani, Choani.* De his Ouidius lib. V Metamorph. verſ. 163

Choanius Molpeus, dextra Nabatæus Ethemon.

Sic enim legendum, non *Chaonius*, vt vulgatum eſt, Nabatæorum docente vicinitate. Nam & in Felice Nabatæos fuiſſe, ſupra ex Strabone demonſtratum eſt: qui & oppida *Aſcam* & *Athrullam*, *** dicit ab Aelio Gallo capta eſſe. non autem Aſca illa Aſcitis Arabibus nomen dedit, loco rum interuallo prohibente. Innumera alia Ptolemæi, tamquam incognita præterimus.

LXVII.

Panchaia, ſeu *Panchæa*, vulgo etiam pars Arabiæ Felicis, & quidem regionis turiferæ, eſſe creditur. Poetæ enim a turis prouentu commendant. Virgilius Georg. II verſ. 139

Tota-

* Antiquis ſcriptoribus plane non eſt inuſitatum *ſinum Perſicum* adpellari *mare rubrum*. Vide infra lib. III c. 19 extr. Addo hic ex monumentis ingeniorum III mon. XVIII § XV p. 192 locum Herodoti I cap. 180. Τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς, inquit, ποταμὸς διέργει, τῷ ὄνομά ἐστιν Εὐφρήτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς. ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. *Mediam vrbem Babylonem amnis dirimit, cui nomen eſt Euphrates. Decurrit autem ex Armeniis magnus & profundus & velox. Exoneratur vero in mare rubrum.* Idem Herodotus lib. I cap. 189 Ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ παρὰ Ὦπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ. *Infunditur autem in aliud flumen Tigrin, quod Opin vrbem præterfluens in mare rubrum exit.* Idem IV cap. 37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. *Perſæ ad mare auſtrale pertinent, quod rubrum adpellatur.* Ipſe Strabo lib. XVI pag. 1110 edit. Almel. de Arabia Felice locutus ita pergit: ταύτης δὲ τὸ μὲν προσάρκτιον πλευρὸν ἡ λεχθεῖσά ἐστιν ἔρημος· τὸ δ᾽ ἑῷον ὁ Περσικὸς κόλπος· τὸ δὲ ἑσπέριον ὁ Ἀράβιος· τὸ δὲ νότιον ἡ μεγάλη θάλαττα ἡ ἔξω τῶν κόλπων ἀμφοῖν, ἣν ἅπασαν Ἐρυθρὰν καλοῦσιν. *Cuius ſeptemtrionale latus facit deſerta illa regio: orientale ſinus Perſicus: occidentale Arabicus: auſtrale denique magnum illud mare, quod extra vtrumque ſinum eſt, quodque totum adpellant mare rubrum.*

** Vide de his Diodorum lib. III pag. 177 copioſe diſſerentem.

*** Hæc fortaſſe Ἄθλουλα appellatur a Dione LIII pag. 592.

Totaque turiferis Panchaia pinguis arenis.

Et eiusdem operis lib. IV verſ. 379

- - - *Panchæis adoleſcunt ignibus aræ.*

Et Ouidius Metamorph. lib. X verſ. 309

Tura ferat floresque alios Panchaia tellus.

Et ibidem verſu 478

Palmiferos Arabas Panchæaque rura relinquit.

Taceo de poetis ceteris, aliisque ſcriptoribus, qui tus & odores Panchaicos laudarunt. Fabuloſa non nullis viſa fuit, vt ex Strabonis lib. VII pag. 207 adparet: Iſaacus autem Voſſius ex Arabia in Troglodytarum regionem retrahit, conſiſus Pomponii Melæ teſtimonio [lib. III cap. VIII] ex MSS. vt ait, reſtituto, qui in Troglodytis dicat, *partem Panchæi habitant:* vbi *Candæi* legunt ceteri. Et Harduinus reducit Panchæos, nec vero in Troglodytice, ſed in inferiore Aegypto ponit, quod Plinius lib. X cap. II dicat, *phœnicis nidum deferri prope Panchaiam in Solis vrbem,* quam Aegypti ait Heliopolim eſſe. Euhemerus apud Euſebium de Præpar. Euang. lib. II cap. II pag. 60 inſulam dicit Oceani auſtralis eſſe Παγχαίαν, *Panchæam,* * cuius diuitias mirifice laudat. Adeo nihil certi de Panchæa conſtat veterum, quam in Arabia Seruius poſuit, quia nusquam largius tus & præſtantius, quam ibi, aliique odores proueniant, licet non negetur, & alibi naſci, parcius tamen & ſine famæ celebritate.

LXVIII.

Inſulas circa Arabiam Felicem Ptolemæus plures notauit: ex quibus in Arabico ſinu, ſi ex Elanitico in auſtrum nauigatur, ſunt νῆσος Ἄνϩ, *inſula Aeni:* inſula *Timagenis*, & *Zygena:* inſula *Dæmonum*, & *Polybii*, antequam venitur ad oſtia Bætii amnis: poſt quæ inſula *Hieracum* ſiue accipitrum: & deinde *Socratis* inſula, & *Cardaméne*, cui ab occaſu, Troglodyticen verſus, *inſula Magorum* eſt oppoſita: in meridiem vero, *inſula Combuſta*, κατακεκαυμένη, quam & Arrianus in Periplo huius maris memorauit: infra quam *Malichi* [Μαλίχϩ] duæ; *Adani* duæ: quibus ab occaſu *inſula Diodori* reſpondet; & extrema huius ſinus longiſſimi *inſula Iſidis*, e regione Adulis, quæ in occidentali ora ſita eſt.

LXIX.

Poſt fauces vero Arabici ſinus in Oceano Erythræo *Agathoclis* duæ; *Cocconagi* tres: deinde *Dioſcoridis inſula*, quam μεγίστην, *ampliſſimam* Arrianus dixit, deſertam tamen & paluſtrem: & in Sachalite ſinu *Zenobii* ſeptem, & *inſula Sarapidis* cum templo. In ſinu autem Perſico *Apphana* inſula, *Ichara*, ſeu *Icarus* in Palatino codice: ** *Talo*, *Tylos*, *** *Arathos* + *CAPVT*

* Conſentit Diodorus V pag. 317, 318.

** Aelian. XI de Animal. cap. 9 Ἰκαρός ἐστι νῆσος κατὰ τὴν ἐρυθρᾷ θαλάττῃ ἔγκειται. &c. *Icarus eſt inſula in rubro mari ſita.*

*** Theophr. de Plant. IV cap. 9 ἐν Τύλῳ δὲ τῇ νήσῳ (κεῖται δ' αὐτὴ ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ) τὰ μὲν &c. Adde eumdem lib. V cap. 6.

† Vltra Arabiam in Oceano auſtrali Diodorus V p. 317 habet νῆσον ἱερὰν, *inſulam ſacram* & aliam

CAPVT XV

DE

MESOPOTAMIA.

I.

MEsopotamia, Μεσοποταμία, Græcorum vocabulum est, & regionem inter duo flumina contentam, quæ hoc loco Euphrates & Tigris sunt, significat. Strabo lib. XVI pag. 513 Μεσοποταμια ἀπὸ τȣ̃ συμβεβηκότος ὠνόμασαι. εἴρηται δ'. ὅτι κεῖται μεταξὺ τȣ̃ Εὐφράτȣ καὶ τȣ̃ Τίγριος. *Mesopotamia ab euentu rei denominata est. Dicta est enim, quod inter Euphratem & Tigrin iaceat.* Definit ibidem etiam limites: Tigrin claudere latus orientale, Euphratem occidentale: e septemtrione Taurum Armenios dirimere a Mesopotamia; australe latus adiuere itidem Euphratem, conuersum iam in orientem. Eosdem Mesopotamiæ terminos Ptolemæus lib. V cap. XVIII constituit.

2. Ebræi & hanc partem vocant ארם *Aram,* seu *Aramæam*, sed discriminis caussa plerumque cum adposito nomine vel fluminum, vt *Aram Naharaim,* hoc est, Syria fluuiorum, Genes. XXIV, 10. Deuteron. XXIII, 4. Iudic. III, 8. quorum primo loco Græci vna voce Μεσοποταμία verterunt, in ceteris, saltem in quibusdam codicibus loco medio, constanter autem in vltimo, cum adposito Μεσοποταμία Συρίας; Vulgatus, *Mesopotamia Syriæ.* Aut præponitur vox פדן *Paddan,* vt Genes. XXXI, 18, XXXV, 9, vbi *Paddan Aram* vel simpliciter a Græcis Μεσοποταμία, *Mesopotamia* vertitur; vel Μεσοποταμία Συρίας, *Mesopotamia Syriæ.* Quid? quod Genes. XXVIII, 7, vbi Paddan Aram Septuaginta verterunt εἰς τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας; Vulgatus simpliciter transtulit *in Syriam.* Neque a Syris, qui cis Euphratem erant, vel moribus vel lingua insigniter discrepabant qui coluerunt Mesopotamiam. Dum vero præponitur *Paddan* nomini Syriæ siue Aram, argumento est commune id potius esse quam proprium nomen: quod confirmatur ex eo, quia, quod Moses dixit, Iacobum isse in *Paddan Aram;* Hoseas expressit cap. XII, 13 in שדה ארם *in campos Aram* siue Syriæ. Consentiunt Iudæi in Kimchi Lexico, de quibus ipse ויש מפרשים פדן ארם שדה ארם *Sunt qui Paddan Aram interpretantur Campus Aram.* Atque ita etiam R. Salomo in Genes. XXV, 20, quosdam interpretari ait. Abenesra autem in eumdem locum simpliciter, sine diuisione sententiarum, פדן שדה *Paddan significat agrum* seu *campum.* Omnes tres prouocant ad linguam Arabicam, in qua פדאן ager & campus sit, vt ita Paddan Aram *Campestris Aram* seu *Syria* conuerti possit.

3. Dura adpellatio est, qua Dionysii interpres, siue Priscianus fuit siue

ei vicinam a Panchæis cultam. Cui accedat tertia, XXX stadiis ab altera remota. Sed eæ quum ab aliis scriptoribus non memorentur, recte etiam hic prætermittuntur.

ARMENIA
CAPPADOCIA
Euphrates fl.
Taurus
Edessa
Anthemusi
Batnæ
Taurus Mons
Commagene
Zeugma
Singas fl.
Germanicia
CILICIA
CAMPESTRIS
Amanus mons
Hierapolis
Osdroene
ANTHEMUSIA
Chaboras seu Aborras fl.
Carræ Haran
Berœa
SYRIA
Cypri pars
MARE SYRIACVM
Occidens
Antiochia
Anthemus
Orontes fl.
Sura
Nicephorium
Callinicum
Chalybon
Thapsacus
Circesium
Birtha
Palmyra
Ara
Chabora
MESOPOTAMIA
ET
BABYLONIA
FLVMINIBVS SECVNDVM VETEREM TABVLAM DVCTIS

siue Rhemnius Fannius, *Medamnem* hanc regionem dixit, * versum 993 periegetæ de terra inter Euphratem & Tigrin

Τήνδε περικτίονες μέσσην ποταμῶν ἐνέπουσιν,

Latine ita reddidit pag. 229, ed. Aldina,

Indigenæ populi pro re dixere Medamnem.

II.

Diuisit Ptolemæus Mesopotamiam in plures χώρας, *regiones* seu provincias, quarum prima] est ἡ Ανθεμουσία πρός τῇ Αρμενίᾳ, *Anthemusia*, *quæ Armeniam attingit*, atque ita septemtrionalis est: ὑφ' ἣν ἡ Χαλκῖτις, *sub qua Chalcitis* sita est inter Edessam & Carras: & sub hac ἡ Γαυζανῖτις, *Gausanitis* inter Chaboram & Saocoram: καὶ πρὸς τῷ Τίγριδι ποταμῷ ἡ Ακαβανὴ, *Acabene, ad Tigrin fluuium:* & sub illa ἡ Τιγγηνὴ, *Tingene:* & iuxta Euphratem longo tractu ἡ Αγκωβαρῖτις, *Ancobaritis.* Hæ partes Ptolemæi, sed minus cognitæ in historiis, præter primam. *Anthemusia* enim etiam aliunde perspecta est & nota. Strabo lib. XVI pag. 514 περὶ τὴν Ανθεμουσίαν ἄλλος [ποταμὸς] Αβόῤῥας, *circa Anthemusiam alius fluuius est Aborras:* nisi oppidum Anthemusiam, quam regionem, hic malis interpretari. Et Ammiano lib. XIV cap. IX regionis nomen est, dicenti, Batnen esse *municipium in Anthemusia.* Eutropius lib. VIII, cap. II, & Sextus Rufus cap. XX *Athemusium* hanc regionem vocant, & quidem Persidis, id est regni Persici siue Parthorum, cuius & Mesopotamia vt plurimum fuit.

2. Alia regionum Mesopotamiæ nomina in historiis sunt *Osroene, Mygdonia, Sophanene, Mesopotamia propria*, & *Arabia Scenitarum.* De singulis nunc separatim, etiam de ipsa *Anthemusia* & eius situ. Ortelius existimat Anthemusiam & Osroenam eamdem regionem esse, quia Ammianus Batnen oppidum, quod, vt vidimus, lib. XIV *municipium in Anthemusia* dixit, lib. XXIII cap. IV dicat *Batnas municipium Osdroenæ.* Antiquius nomen Anthemusiæ, quam Osroenæ siue Osdroenæ: & Chosroes ille siue Osdroes, qui regulus nomen dedit, non videtur ante tempora Antoninorum exstitisse; aut, si exstitit, nomen Osdroenæ frequens ante ac in vsu hominum fuisse. Ptolemæus certe nullam eius mentionem habuit, neque aliquis antiquior. Dio Cassius quidem lib. XL in Crassi historia Abgarum illum, qui in deuia Romanos abduxit, *Osroenum* videtur dixisse: sed libri Οῤῥοηνὸς habent: & si vel maxime Οσροηνὸς legendum sit, dubium tamen superest, an non Dio pro more temporis sui scripserit, quippe Herodianus gentem illam sæpe Οσροηνὺς, *Osroenos* adpellauit, lib. III cap. IX, lib. IV cap. VII, & lib. VII cap. I. Originem nominis Procopius lib. I Pers. cap. XVII prodit hisce verbis: Οσροηνή τε, Οσρόου ἐπώνυμός ἐστιν, ἀνδρὸς ἐνταῦθα βεβασιλευκότος ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις. *Osroene nomen habet ab Osroe quodam, qui ibi quondam regnauit.* Græci scribunt, vt videmus,

* A Zosimo semper adpellatur ἡ μέση τῶν ποταμῶν. lib. I c. 52 & 60. II c. 43 pag. 207. III c. 8 p. 260. Item a Polyæno IV cap. 17 Αντίοχος Σελεύκου τοῦ ἀδελφοῦ ἀποστὰς ἔφυγεν εἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, *Antiochus a Seleuco fratre desciscens in Mesopotamiam fugit.*

demus, ὀσροηνή. *Osroene:* Ammianus addita littera Osdroene, etiam limata Valesiorum editione. Vide pag. 12 & 353.

3. Num igitur eadem Osroene & Anthemusia? Distinguunt Eutropius & Rufus prædictis locis: at nescio, quam vere, & quanta cum cura. Batnam Ammianus, quod supra ostendimus, vtrique tribuit. Ptolemæus Anthemusiam in septemtrione ponit; Strabo circa Aborram fluuium, qui longe defluit antequam Euphrati infundatur. In Notitia Ecclesiæ est *Osroenæ* metropolis Edessa; contributæ vrbes episcopales Carræ, Batnæ, Callinicum, Birtha. Igitur a septemtrione ad ostium Aborræ siue Chaboræ Osroena producta fuit, circa quod flumen *Anthemusiam* Strabo collocauit: vt adpareat multa habuisse communia, licet nolim adfirmare, limites plane vtriusque eosdem fuisse: aut alterutrius etiam eosdem mansisse, neque temporum, vt solet, sensisse mutationes. Si de situ vrbis *Anthemusiæ*, vnde nomen regionis est, constiterit, forsan certius aliquid de ipsa regione infra pronuntiabimus. Sed de oppidis postea.

4. *Mygdonia*, nomen ex Macedonia in Mesopotamiam translatum, partem eius designat, qui est a Zeugmate ad Thapsacum iuxta Euphratem. Strabo ante dicto loco: *Partem eius* [Mesopotamiæ] *iuxta Euphratem, inde a Zeugmate vsque Thapsacum, tenent qui a Macedonibus Mygdones adpellati sunt, quorum erat Nisibis, & ipsa Antiochia Mygdonia dicta.* Quæ si ita se se habent, vt versione est expressum, omnis occidentalis Mesopotamia fuit Mygdonia, atque eas quoque partes occupauit, quas Anthemusiæ aut Osroenæ alii vindicarunt. nec vero alius sensus videtur Græcorum esse, τὰ πρὸς Εὐφράτῃ, καὶ τῷ ζεύγματι, τῷ τε νῦν, τῷ κατὰ τὴν Κομμαγηνὴν, καὶ τῷ πάλαι τῷ κατὰ τὴν Θάψακον. ἔχουσι οἱ Μύγδονες, κατεισμασθέντες ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Nec latitudo eius fuit exigua, quia Nisibin, vrbem propiorem Tigridi quam Euphrati, idem Strabo pag. 514 dicit Ἀντιόχειαν τὴν ἐν τῇ Μυγδονίᾳ, *Antiochiam in Mygdonia sitam* adpellari, quod plures scriptores confirmant: de qua re, infra in Vrbibus.

5. *Sophanene*, quæ supræ Nisibin est Amidam versus & Tigrim, infra in amni Nymphio, qui illam rigat, ex Procopii lib. 1 Pers. Bell. c. VIII declarabitur.

6. Relicta vero etiam his nominibus fuit, quæ proprie *Mesopotamia* vocaretur. Procopius lib. 1 B. Pers. cap. XVII Osroenen ab illa distinxit. *Oppida*, inquit Alamundari oratione, Μεσοποταμίας καὶ τῆς Ὀσροηνῆς καλουμένης χώρας, *Mesopotamiæ, & regionis quæ Osroene vocatur.* Etiam in Notitiis Imperii & Ecclesiæ sunt separatæ prouinciæ *Osroene* & *Mesopotamia* & huius caput Amida, sicut illius, Edessa statuitur: etiam alius Dux, qui Osroenæ, alius qui Mesopotamiæ impositus: vtut Anthemusia, quæ fere Osroena est, Strabone auctore fit τῆς Μεσοποταμίας, *Mesopotamiæ ipsius* portio, puta totius, seu laxe sumtæ.

7. In-

* Hic ex Dione lib. XXXVI pag. 29 habeto ista: Ἡ δὲ Φοινίκη καὶ ἡ Σωφανηνὴ χώρα τοῖς Ἀρμενίοις πρόσοικος, *Phoenice & Sophanene regio Armeniis finitima.* Sed Phoenice longius afuit. Armeniorum igitur nomen pro imperio Armeniorum positum videtur, qui ante aduentum Romanorum in Armeniam latius regnauerunt.

7. Inferiorem & australem partem Mesopotamiæ quod Arabes Scenitæ tenebant, & ipsa *Arabia* vocitata fuit. Xenophon lib. 1 ἀναβάσ. pag. 151 Gr. Cyrum, ad Thapsacum Euphrate traiecto, nouem dierum iter διὰ τῆς Συρίας, *per Syriam* [sic Mesopotamiam vocat] fecisse vsque ad flumen Araxem, quem doctissimus Bochartus Chaboram esse existimat: sed malim vlteriorem fluuium, quia propior Chaboras est Thapsaco quam pro spatio iam definiti itineris. Ab Araxe autem illo ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀῤῥαβίας, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, σαθμὺς ἐρήμυς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε, *profectus est per Arabiam, Euphratem ad dextram habens, per quinque mansiones in desertis locis, triginta & quinque parasangis.* Arabes autem, qui incolunt illum tractum, *Scenitæ* a Strabone XVI pag. 514 vocantur. Τὰ πρὸς μεσημβρίαν, inquit, κεκλιμένα τῆς Μεσοποταμίας καὶ ἀπωτέρω τῶν ὀρῶν, ἄνυδρα καὶ λυπρὰ ὄντα, ἔχυσιν οἱ Σκηνῖται Ἄραβες. *Mesopotamiæ partes ad meridiem vergentes, & a montibus remotas, siccas & steriles, Arabes Scenitæ incolunt.* Addit, hos latrociniis & pascendo pecori deditos esse, & facile sedem mutare, si præda & pascua deficiant. Hos Euphrates ab Arabia Deserta dirimebat. Etiam superiorem tractum, vbi Carræ & Edessa, Plinius *Arabiam* adpellauit lib. V cap. XXIV. Vide infra in *Edessa*.

III.

Fuit olim etiam alia Mesopotamiæ, ratione imperiorum, diuisio, Romani videlicet & Parthici, inde a Luculli & Pompeii expeditionibus instituta, qua circa Euphratem quæ erant, ab Romanis plurima sunt occupata: quæ ad Tigrin vergebant, Parthis pleraque paruerunt. Sed vt non semper eadem fortunæ bellorum est facies, ita nunc plus, nunc minus Romani in Mesopotamia possederunt, & multi imperatores Euphratem maluerunt limitem habere, paucis vltra illum exceptis; quam ad Tigrin fines imperii sui proferre, aut prolatos ab antecessoribus, defendere. Testes sunt Augustorum historiæ, Traiani, Hadriani, Septimii Seueri, Cari, Constantii, Iuliani, Iouiani. Quænam ex vltimi horum cessione, quas *transtigritanas* Ammianus lib. XXV cap. XXIII vocat, Persarum respectu, regiones Mesopotamiæ fuerint, quænam Armeniæ, difficile est definire. Quinque illarum nominat Ammianus, e quibus tantum *Corduena*, quam in Armenia Ptolemæus ponit; & *Zabdicena*, quæ cis Tigrin Patricio est Legat. pag. 30, &, vt videtur, in Mesopotamia, notiores sunt: cuius etiam *Arzanene* fuit, vt ex Procopii lib. I B. Pers. cap. VIII non obscurum est.

IV.

Oppida Mesopotamiæ Ptolemæus secundum flumina diuisit, primum enarrans quæ Euphrati sint adsita; deinde quæ ad Tigrin; tandem media inter vtrumque fluuium. Quæ ad Euphratem posita enumerat, sunt fere omnia, paucis exceptis, obscura. Incipit a *Porsica*, de qua nihil constat. Sita ex ipsius dispositione fuit e regione Edessæ. Ortelius confert cum *Persa* Stephani, quam dicit παρὰ τῷ Εὐφράτῃ καὶ Σαμοσάτοις, *iuxta Euphratem & Samosata* sitam esse, dextra, an sinistra ripa, non exprimit. Quæ

hinc in austrum versus sequuntur, vsque ad Nicephorium, æque sunt ignobilia, *Aniana, Barsampse, Sarnuca, Bersima, Baumæ*, siue, vt Palatinus habet, *Maubæ*.

V.

Mirum præteriisse *Apameam*, quam tamen clarissimi scriptores in hoc tractu posuerunt. Plinius lib. v cap. XXIV *Zeugma* LXXII *millibus passuum a Samosatis, transitu Euphratis nobile. Ex aduerso Apamiam Seleucus, idem vtriusque conditor, ponte iunxerat*. Et Isidorus Characenus sub initium Stathmorum: Διαβάντων τὸν Εὐφράτην κατὰ τὸ Ζεῦγμα, πόλις ἐστὶν Ἀπάμεια, *Transeuntibus Euphratem iuxta Zeugma, vrbs est Apamea*. Stephanus quoque Apameam quamdam Ἐδέσσης πρὸς ἄρκτους, *in septemtrione circa Edessam* posuit, quæ non alia ab illa Plinii & Isidori est: quamquam non accurate illius sedem definiuit. non enim supra Edessam sita erat, sed iuxta Zeugma Syriæ, cum quo ponte iungebatur. Edessa autem septemtrionalior est quam Zeugma.

VI.

Mirum etiam, quod *Seleuciam* castellum, Zeugmati in Mesopotamia, vt pontem custodiret, oppositum, Ptolemæus prætermisit: de quo Strabo lib. XVI pag. 516 κατὰ τοῦτο [τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου] Σελεύκεια ἵδρυται φρούριον τῆς Μεσοποταμίας, προσωρισμένον ὑπὸ Πομπηΐου τῷ Κομμαγηνῷ, *Iuxta hunc pontem Euphratis Seleucia est, castellum Mesopotamiæ, quod Pompeius Commageno contribuit*, id est, regi Commagenæ Antiocho. Erat autem antiquius, a Seleuco conditum Nicatore. Polybius lib. v cap. XLIII ὄντος αὐτοῦ κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους περὶ Σελεύκειαν, τὴν ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος, *quum ille* [rex Antiochus] *Seleuciæ ad Zeugma esset*: quod hoc ipsum castellum Strabonis est.

VII.

Post obscura Ptolemæi, quæ enarrauimus, *Nicephorium* eiusdem est, nobilius & a pluribus laudatum, ad Euphratem oppidum. Et hoc παρ' Εὐφράτῃ, *ad Euphratem* situm fuit, vt Characenus Isidorus tradit, qui κτίσμα Ἀλεξάνδρου βασιλέως, *opus regis Alexandri* dicit. Plinius lib. v cap. XXIV *Iungitur præfectura Mesopotamiæ, originem ab Assyriis trahens, in qua Anthemusia & Nicephorium oppida*. Et lib. VI cap. XXVI *In vicinia Euphratis Nicephorion, quod Alexander iussit condi propter loci opportunitatem*. Crassus quoque, quum Mesopotamiam primum ingressus esset, vt Dio Cassius lib. XL p. 126 refert, τὰς πόλεις Ἑλληνίδας, τάς τε ἄλλας καὶ τὸ Νικηφόριον ὠνομασμένον προσεποιήσατο, *Græcas vrbes cum alias, tum quod Nicephorium vocatur, recepit*. Tacitus quoque lib. VI cap. XLI *Tiridates, volentibus Parthis, Nicephorium & Anthemusiada, ceterasque vrbes, quæ Macedonibus sitæ, Græca vocabula vsurpant, recepit*. Posteriori æuo nomen mutauit, *Constantina* dicta secundum Stephanum; aut *Constantia*, Κωνστάντεια, secundum Suidam: de quo nomine in medii æui geographia dicturi sumus.

VIII.

Fuit etiam *Zenodotium* siue *Zenodotia* in hoc tractu, vicinum Nicephorio, cuius incolæ fraudulenti in Crassum & Romanos fuerunt. Deditione

ne enim simulata, receptos intra mœnia Romanos ad centum numero interfecerunt. Quamobrem vi Crassus vrbem expugnauit, captiuosque sub corona vendidit. Dio Cassius prædicto loco, & Plutarchus in Crasso pag. 553 historiam tradiderunt: vrbis etiam Stephanus mentionem habet. Ζηνοδότιον, inquit, πόλις Οσροηνῆς πλησίον Νικηφορίου, *Zenodotium est oppidum Osroenæ, vicinum Nicephorio.* Ob quam vicinitatem cum Nicephorio coniunximus, quamuis incerti ad Euphratem æque sita fuerit, an ab illo reducta quodammodo. Longe enim abesse propter vicinitatem illam non potuit. Plutarcho est Ζηνοδοτία, *Zenodotia*, femineo genere.

IX.

Post Nicephorium Ptolemæo in ripa est *Maguda*, incognita: deinde Χαβώρα, *Chabora* ad ostium fluuii cognominis: quod Simocattæ lib. IV c. X est Ἀβορέων φρούριον, *Aborensium castellum.* Sed intercedunt alia, silentio minime prætereunda, *Callinicum* & *Cercusium.* De Callinico Chron. Alexandr. pag. 408 Σέλευκος Καλλίνικος ἐν Μεσοποταμίᾳ Καλλινικόπολιν κτίζει, *Seleucus Callinicus in Mesopotamia Callinicopolin condit.* Libanius autem in epistola ad Aristænetum a Callinico sophista, ibidem interfecto, nomen oppido fuisse refert, quod mireris, a priuato homine vrbem nomen accepisse. Id vero etiam dubitare licet, si a Seleuco nomen fuerit, cur non antiquior oppidi memoria reperiatur. Sophista autem Callinicus, teste Suida, sub Gallieno vixit. In Galerii, Iuliani, Iustiniani historia *Callinici* mentio est. Eutropius lib. IX cap. XV *Galerius Maximianus primo aduersus Narseum, adversum prœlium habuit, inter Callinicum Carrasque congressus.* Zosimus lib. III cap. XIII de Iuliano: ἐξορμήσας ἐκ Καρρῶν, καὶ τὰ ἐν μέσῳ διαδραμὼν φρούρια μέχρι Καλλινίκου, κἀκεῖθεν ἐλθὼν ἐπὶ τὸ Κιρκήσιον, *Carris profectus, castellis interiectis vsque ad Callinicum transitis, proxime venit Circesium.* Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. VI Iuliani iter sic describit, vt Carris *Dauanam* venerit: postridie *ad Callinicum, munimentum robustum, commercandi opimitate gratissimum.* Male in libris *Callinisum* est, & *Callinicum* scribi etiam Valesius iussit. Procopius lib. I Pers. cap. XVIII, quum Persæ irrupissent in Syriam, & iam domum redituri consedissent in Euphratis ripa, dicit castra habuisse ἐν ἠϊόνι, ἡ δὴ πόλεως Καλλινίκου ἀντιπέρας ἐστὶν, *in ripa e regione vrbis Callinici.* Et interiectis non nullis: τῇ ὑστεραίᾳ Ρωμαῖοι μὲν ὁλκάδων σφίσιν ἐκ Καλλινίκου πόλεως παραγενομένων πολλῶν ἐς αὐτὴν ἐκομίσθησαν, *postero die Romani, missis Callinico onerariis, in eam vrbem delati sunt.*

X.

Alterum inter Nicephorium & Chaboræ confluentem oppidum est *Cercusium*, siue *Circesium*, seu *Circessus*, situm in angulo quem Aboras seu Chabora fluuius cum Euphrate facit. Ammianus lib. XXIII cap. XI *tendens imperator Cercusium, principio mensis Aprilis ingressus est munimentum tutissimum & fabre politum: cuius mœnia, Abora & Euphrates ambiunt flumina, velut spatium insulare fingentes.* Eadem confirmat Zosimus lib. III, cap. XII διὰ τοῦ Κιρκησίου. Φρούριον δὲ τοῦτο κυκλούμενον ὑπό τε τοῦ Ἀβώρα ποταμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐφράτου. *per Circesium. Castelli hoc nomen est quod Aboras fluvius*

vius & Euphrates ipse circumfluunt. Eutropius lib. IX cap. 11 *Miles ei tumulum vicesimo milliario a Circesso, quod castrum nunc Romanorum est, Euphrati imminens, ædificauit.* Quæ Sextus Rufus iisdem fere verbis cap. XXII repetiit. *Milites,* inquit, *ei tumulum in vicesimo a Circesso castro, quod & nunc exstat, ædificauerunt.* Procopius lib. II B. Pers. cap. V etiam Κιρκήσιον, *Circesium,* & Romanorum Φρούριον ἔσχατον, *munimentum extremum* dixit, qui non videntur infra Aboræ confluentem in hoc tractu aliquid possedisse: situm, vbi Aborras Euphrati miscetur. τὸ δὲ Φρούριον τοῦτο πρὸς αὐτῇ που τῇ γωνίᾳ κεῖται, ἣν δὴ τοῖν ποταμοῖν ἡ μίξις ποιεῖται, *in angulo autem, quem confluentes dicti amnes faciunt, positum hoc ita castellum* τρίγωνον ἐπιτελεῖ σχῆμα, *triangulum figuram facit.* Idem de Ædific. lib. I cap. VI dicit, Diocletianum condidisse, aut potius muniuisse, vt castellum fieret: quod Ammianus dicto loco clarius exposuit: *Diocletianus exiguum antehac & suspectum, muris turribusque circumdedit celsis.* Non enim dubitandum est, locum tam opportunum antiquitus habitatum fuisse. quod facit, vt multi existiment Cercusium esse illud *Carchemis* a sacris scriptoribus 2 Paralip. XXXV, 20; & Ierem. XLVI, 2, necnon Esa. X, 9 memoratum. Bochartus lib. IV Geogr. S. cap. XXI *Cercusium viri docti putant esse* כרכמיש *Carcemis, vrbem ad Euphratem.* In quibus & Grotius est in Ieremiam: & antiquior Beniamin Tudelensis, qui Itinerario pag. 62 קרקסיא היא כרכמיש על שפת נהר פרת *Karkesia, olim Carcemis dicta, in ripa Euphratis posita.*

XI.

Nomen fluuii, cuius confluentem in Cercusio iam vidimus, non vno modo scribitur, vt tamen omnis varietas ad vnam originem referri possit. Ptolemæo est Χαβώρας, *Chaboras,* & Nubiensis Geographus *Alchabur,* cum articulo. Quod vero Græci adspiratiuas litteras prætermittunt, Strabo lib. XVI pag. 514 scripsit Ἀβόῤῥας, *Aborras:* Zosimus lib. III cap. XII Ἀβώρας, *Aboras:* Ioannes Antiochenus, cognomine Malala, in Iuliano pag. 17 Ἀββορᾶς, *Abboras:* Isidorus Characenus pag. 4 Ἀβούρας, *Aburas:* Ammianus lib. XXIII cap. XI *Aboras.* Ex septemtrione decurrit, & Ptolemæo auctore, ex monte Masio: & vt Strabo dicto loco ait, ῥεῖ περὶ τὴν Ἀνθεμουσίαν ἄλλος ποταμὸς Ἀβόῤῥας, *fluit circa Anthemusiam alius* [ab Regio] *fluuius Aborras.* Non paruus est, sed magnum incrementum Euphrati adfert. Procopius Belli Persici lib. II cap. V Ἀβόῤῥας, ποταμὸς μέγας, *Aborras, magnus fluuius.* Ideo, quod Ammianus refert, Iuliani exercitus non vado, sed *per naualem Aboræ pontem* transiit.

XII.

Post confluentem & oppidum Aboram, tria memorantur a Ptolemæo, *Thelda, Aphphadana* (Ἀφφαδάνα) & *Banabe,* modico inter se spatio distincta, quæ videntur Peutingerianæ Tabulæ *Thelbon & Banata,* medio loco prætermisso: tum demum est Ζείθα, *Zeitha,* Zosimi χωρίον Ζαυθὰ προσαγορευόμενον, *oppidum Zautha dictum,* lib. III cap. XIV; sed neutrobi vero nomine, quod *Zaita* est, ab oleæ prouentu eius regiunculæ petitum. *Profecti,* inquit, *exinde Zaitam, venimus locum, qui olea arbor interpretatur. Hic Gordiani*

diani imperatoris longe conspicuum vidimus tumulum. Zosimus autem: *Sexaginta progressus stadiis*, εἴς τι χωρίον Ζαυθὰ προσαγορευόμενον ἦλθε, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Δοῦρα, *in locum Zautha nominatum venit: inde Dura*, (cuius, vt vrbis, vestigia quædam restabant; sed tum deserta) οὗ Γορδιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐδείκνυτο τάφος, *vbi sepulcrum imperatoris Gordiani ostendebatur.* Hic difficultas distantiarum est. Eutropius enim lib. IX cap. II Gordiani tumulum vicesimo milliario a Circesso castro Euphrati ad Aboræ confluentem, a militibus ædificatum dicit: quod ita etiam Sextus Rufus repetiit, eodem milliariorum expresso numero. Sed hoc in dubium Valesius ad Ammianum vocat, quia Zosimus *Zaita non plus quam* LX *stadia a Circesio castro abesse* testatus sit. At, *vnde* per sexaginta stadia in Zaita profectus Iulianus sit, non expressit Zosimus: sed, cum dixerat, a Carris, per Callinicum, Circesium venisse, addit, flumine Abora traiecto, per Euphratem conscensa naui vectum esse, quousque autem, non est definitum. Dein narrat ἀπὸ τοῦ βήματος, ex tribunali castrensi concionem militum adlocutum esse, & donatiuo dato, contra Persas progressurum fuisse. ἑξήκοντα δὲ προελθὼν σταδίους, εἴς τι χωρίον, Ζαυθὰ προσαγορευόμενον, ἦλθε, *sexaginta stadia progressum, venisse in locum, qui Zautha adpellabatur.* Lege caput XIII & XIV libri III. Quis vero non videt alium terminum fuisse, vnde profectus per LX est stadia imperator, quam Circesium? Accedit Ptolemæi testimonium, qui, vt diximus, tria oppida inter Aboræ confluentem posuit & Zeitha siue Zaita. Non ergo ratio vlla est, cur ab Eutropii milliariorum numero refugiamus. Gordiani autem tumulus, quem a Zaita conspici Ammianus dixit, Zosimus a Dura, deserto tum oppido; inter vtrumque fuisse videtur, forsan etiam ab Euphrate, cui adposita erant hæc oppida, quodammodo reductum.

XIII.

Dura, Δοῦρα, plurale, Græcorum more, ac Latine singulare femineum, Zosimus vrbem ἔρημον, desertam dixit, cuius vix ἴχνος seu vestigium agnoscatur. Olim bene culta fuit. Polybius lib. V cap. XLVIII κατέσχε Μεσοποταμίαν ἕως Δούρων, *Mesopotamiam occupauit vsque ad Dura.* Isidorus Characenus pag. 4 post Aburæ seu Chaboræ confluentem: ἔνθεν Δοῦρα, Νικάνορος πόλις, κτίσμα Μακεδόνων, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων Εὔρωπος καλεῖται, *Inde Dura, Nicanoris vrbs, a Macedonibus condita, a Græcis autem Europus adpellata.* Id de Europi nomine singulare est, nec proditum ab aliis. * Quando autem vastata fuerit, vt Zosimus narrabat, & an propterea posthabuerit Ptolemæus, non habemus dicere.

XIV.

A Zaita autem vsque ad Saocoræ confluentem nihil Ptolemæus nisi *Bæthautha* habet, quod in Palat. cod. Βεθαῦνα, *Bethauna* scriptum est. Ammiano

* Ac repugnare videtur Polybius V cap. 49. Καὶ τὴν μὲν, inquit, παραποταμίαν μέχρι πόλεως Εὐρώπου κατεῖχε, τὴν δὲ Μεσοποταμίαν ἕως Δούρων. *Et in regione quidem ad amnem sita omnia vsque Europum vrbem occupat: in Mesopotamia vero omnia vsque ad Dura.*

miano autem post *Duram*, desertum oppidum, est *Anathan* munimentum, quod Euphrates circumluebat, lib. XXIV cap. II. Characenus Isidorus p. 4 Ἀναθὼ νῆσος κατὰ τὸν Εὐφράτην στάδια δ'. ἐν ᾗ πόλις, *Anatho insula in Euphrate stadiorum* IV, *in qua oppidum est*. Libanius autem pag. 312 χεῤῥόνησον τοῦ ποταμοῦ, *peninsulam fluuii* vocat. Theophylactus Simocatta lib. IV cap. X Ανόθων Φρούριον, *Anothon castellum*, at lib. V cap. II emendatius Ανάθων, *Anathon* idem dixit. Aliud proxime castellum Ammianus cap. IV [Valesf. c. II] *Thilutha* nomine posuit, in medio fluminis situm. Meminit & Zosimus cap. XIV, sed sine nomine, insulam dicens, quæ Φρούριον, *castellum* habeat, quod deditione Iulianus cepit.

XV.

Flumen *Saocoras* Ptolemæi, ὁ καλούμενος Σαοκόρας ποταμὸς, Euphrati post Bethaunam, &, vt videtur, etiam hanc insulam, adfunditur. Fontes habet prope Nisibin & totam prope Mesopotamiam diuidit. Xenophon in Cyri expedit. lib. I pag. 151 *Araxem* vocat, quod ex distantia quinquaginta parasangarum a Thapsaci traiectu demonstratur: in quo a Bocharto, viro doctissimo, qui Chaboram p. 93 interpretatur, secessionem facimus. Ad confluentem eius cum Euphrate, Ptolemæi posita *Resipha* oppidum, rarum nomen, vt ipsius fluminis Saocoræ. Deinde sequuntur obscura Ptolemæi oppida *Agamma, Eudrapa, Addæa*; & *Pacoria* oppidum vel castellum, a Pacoro rege haud dubie conditum; *Teridata*, quod alterius regis nomen refert, qui Tiridates est Tacito: & tum *Naarda*, ac *Sippbara*, qui finis Mesopotamiæ ad Babyloniam ante scissionem Euphratis.

XVI.

Obscuriora omnia, vt dixi, præter *Naarda*, quæ & *Nearda* & *Nehardea* dicitur. Nam & olim, & medio æuo, receptaculum Iudæorum fuit. Iosephus lib. XVIII Antiq. Iud. cap. XII Νεαρδὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις πολυανδροῦσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα. - - - ἔστι δὲ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος, περιόδῳ τε τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ἐντὸς αὐτὴν ἀπολαμβάνοντος καὶ κατασκευαῖς τειχῶν. *Nearda vrbs est Babyloniæ populosa, fertilem & amplam regionem seu agrum possidens: nec hostium adsultibus patet, vndique Euphrate & firmis muris circumdita.* Babyloniæ dixit vrbem, quam Ptolemæus in Mesopotamia censuit; quia in vtriusque erat confinio. Extremo illo libro, vbi Iudæorum cladem, in oriente sub Tiberio acceptam, Iosephus exposuerat, addit, plerosque illorum, qui cædes euaserant, εἴς τε τὰ Νεέρδα καὶ τὴν Νίσιβιν, (sic varie scriptum vno libro) *Neerdam & Nisibin*, securitatis caussa, quia munitæ vrbes, se contulisse. Interiectis quibusdam sæculis, quum ex Palæstina Iudæorum sapientes in Babyloniam demigrassent, scholas suas Nehardeæ, Soræ & Pumbedithæ celebriores instituerunt, de quibus Buxtorfius Tiberiade cap. VI consularetur. Et quia multum agrorum possedit hæc ciuitas, vti ex Iosepho iam cognouimus; factum, vt regio etiam vrbis primariæ vocabulo adpellaretur. Beniamin Tudelensis Itinerario pag. 63 משם שני ימים לאליובר היא סוף בריתא אשר בנהרדעא *Hinc* [a Karkesia

siue

siue Circesio] *bidui itinere distat Aliobar, quæ & Pombeditha dicitur, in Nehardea,* id est, in Nehardensi regione.

XVII.

Vltima Ptolemæi vrbs est *Sippbara,* Abydeno apud Eusebium Præparat. Euang. lib. IX cap. XLI, Σιππαρηνῶν πόλις, *Sipparenorum ciuitas,* post quam scinditur Euphrates, & pars per Babyloniam fertur, pars it per Seleuciam in Tigrin: ὧν ὁ μεταξὺ καλῆται βασίλειος ποταμός, *in quorum medio est qui vocatur Regius fluuius.* Sed de diuisione Euphratis in Babylonia acturi sumus. Hæc Ptolemæus ante scissionem: plura Ammianus. Etenim post Duram & Anathan, & insulam Thilutham, lib. XXIV cap. IV [Vales. II] ei est *Athaiachala,* munimentum fluminis circumitione vallatum, arduumque transcensu. Interiectis inualidis, quorum nomen non est memoratum, venitur ad locum *Baraxmalcha:* vnde, amne transito, milliario septimo est oppidum *Diacira,* Zosimi Δάκιρα, *Dacira,* qui vero ἐν δεξιᾷ πλέοντι τὸν Εὐφράτην *in dextra nauigantis Euphratem* ponit, quod in sinistra ripa oportet esse. Hinc ventum ad oppidum *Ozogardana,* in quo Traiani tribunal ostendebatur. Zosimus lib. III cap. XV a Dacira habet *Sitham,* & *Megiam:* tum vero *Zaragardiam* (sic vocat) ἐν ᾗ βῆμα ὑψηλὸν, ἐκ λίθου πεποιημένον, ὃ Τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθασιν οἱ ἐγχώριοι, *in qua excelsum tribunal, ex lapide factum, quod incolæ dicunt Traiani fuisse.*

XVIII.

Ammianus progreditur hinc ad vicum *Maceprattam,* vnde *pars fluminis scinditur.* Valesius *Maceprattam* & Plinii *Massicen* putat eamdem esse. Ita autem ille lib. V cap. XXVI *Scinditur Euphrates a Zeugmate octoginta tribus millibus passuum circa vicum Massicen, & parte læua in Mesopotamiam vadit per ipsam Seleuciam, circa eam præfluenti infusus Tigri: dexteriore autem alueo Babylonem petit.* Prima hæc & magna scissio, quam si Ammianus, vt Valesio videtur, intellexit, *scinditur* ipsi est quod *abscinditur:* de quo tamen dubitare liceat, quia hanc partem aquas dicit *ad tractus Babylonios interiores ducere:* partem *aliam* ex hac diuisione *Nabarmalcha* vocat, & *fluuium regum* interpretatur. Sed quisnam ille fluuius sit, maiori cura in Babylonia disputabitur. Quæ sequuntur in Ammiani historia, quia exercitum Naharmalcha traiecisse dicit, in Babyloniam cadunt, Mesopotamiam propriam non attingunt.

XIX.

Hanc enim Euphratis alueus exterior a Babylonia excludit, cui quod vrbs *Seleucia,* vbi exit ille in Tigrin, est adposita: de ea dubites, in qua ripa, externa & sinistra, an intus in dextra fuerit collocata. Ptolemæus in Mesopotamia censuit cum iis, quæ in ripa dextra Euphratis sunt posita. Contra Isidorus Characenus pag. 5 ita stathmos per Mesopotamiam ducit, vt, qui ab Abora amne & Anatho insula Seleuciam tendat, ei & Euphratem & flumen Regium traiicere necesse sit. Plures vocant *Seleuciam ad Tigrim:* Polybius lib. V cap. XLVIII, & Plutarchus in Lucullo pag. 506 ὡς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ τῷ Τίγριδι: Strabo XVI pag. 511 Σελεύκεια ἡ ἐπὶ τῷ Τίγρει.

 & Isi-

& Isidorus Characenus p. 5 ἐπὶ Σελεύκειαν τὴν πρὸς τῷ Τίγριδι. Theophylactus Simocatta lib. v cap. vi copiose agens de auctore & situ huius vrbis, dicit vtrumque fluuium Euphratem & Tigrim ὥσπερ στεφάνη ἔρυμά τινες, *instar valli* circummunire illam. Plinius, vt modo vidimus, Euphratem *laeuo vadere per ipsam Seleuciam, circa eam praefluenti infusum Tigri.* Non credibile, tantum flumen per mediam vrbem meare, eamque diuidere, sed interpretor Plinium Theophylacti verbis, διαῤῥεῖ τῆς Σελευκείας ἐχόμενα, *campos continentes Seleuciae perfluit*, ipsamque adluit vrbem, ab altera parte Tigri etiam adfusam. Notus auctor, in quo omnes consentiunt, & ipsum ostendit nomen, Seleucus Nicator, orientis post Alexandrum dominus. Vocatur & *Seleucia Babylonia*, quia ad fines Babyloniae siue in ipsis est, & Babylonem magnitudine sua exhausit. Plinius lib. vi cap. xxvi *Babylon ad solitudinem rediit, exhausta vicinitate Seleuciae, ob id conditae a Nicatore intra nonagesimum lapidem in confluente Euphratis fossa perducti, atque Tigris, quae tamen Babylonia cognominatur, libera hodie ac sui iuris.* Et Ammianus lib. xxiii cap. xx *post hanc* [Ctesiphontem] *Seleucia, ambitiosum opus Nicatoris Seleuci.*

2. Nec vero Seleucus in loco vacuo & ex fundamentis condidit, sed vetus quoddam oppidum & spatio & ornamentis ampliauit maxime. Vetus nomen quod fuerit, ambiguum est, Ammianus xxiv cap. xviii [Vales. cap. v] ex Gelenii lectione, quam omnes postea sequuti sunt, *Coche, quam Seleuciam nominant.* Et Eutropius lib ix cap. xii *Cochen & Ctesiphontem, nobilissimas vrbes cepit*; sine dubio Seleuciam intelligens. Henricus tamen Valesius ad Ammianum dubitat, an eadem sit Coche ac Seleucia. nam idem Ammianus post paullo (cap. xxi Grut.) distincte oppidi *Coches* meminit: priori autem loco scripti omnes libri, & editi ante Gelenium quiduis aliud quam *Cochen* referunt. Et Arrianus apud Stephanum in Χωχὴ clarissime distinxit, ἐξελάυνει ἐκ Σελευκείας ἐπὶ πρόσω τῶ ποταμῶ τῶ Τίγριδος ἐς Κώμην, ᾗτινι Χωχὴ ὄνομα, *profectus est ex Seleucia in vicum cui Choche nomen est.* Zosimo *Zochasa* prius adpellata lib. iii cap. xxiii, τῆς πρότερόν μεν Ζωχάσης, νῦν δὲ Σελευκείας ὄνομα ἐχούσης. A Lucio Vero, ductu Cassii, capta est, *cum* xl *millibus hominum*, Eutrop. lib. viii cap. v, *contra fidem*, Capitolin. cap. viii; etiam excisa tum, nec restituta Iuliani tempore, teste Ammiano lib. xxiv cap. xviii.

XX.

In ripa Tigris Ptolemaeus hunc ordinem a septemtrione in meridiem progressus seruat: *Dorbeta*, vicina Armeniae, vnde ruit Tigris: circa quem locum posteriores vrbem nobilem *Amidam* ponunt: de qua infra in fluuio *Nymphio* aliquid, plura in Notitia medii aeui dicturi sumus. Deinde Ptolemaei *Saphe*, quae videtur χωρίον Σαφὰ, cuius Plutarchus in Lucullo meminit pag. 506, vbi Metrodorus Scepsius, Tigranis vxore curante, sepultus fuit. nam & ille ad Tigrim Seleuciae versatus fuerat. *Deba* succedit, de qua nihil constat: nobilissima autem, quae sequitur, vrbs *Singara*, Graecis τὰ Σίγγαρα, pluratiuo numero. Tigri adpositam

positam hanc vrbem fuisse, ex Ptolemæi descriptione clarum est, etiam ex Tabula Peutingeriana. Non itaque audimus Stephanum, cui est πόλις τῆς Ἀραβίας πρὸς τῇ Ἐδέσσῃ, *oppidum Arabiæ apud Edessam*, a qua perquam longe remota erat. Mittus illi audiendi sunt, qui propter Stephani dissonantiam duas in Mesopotamia Singaras statuunt: quos illustris vir Ezech. Spanhemius ad Iuliani Orat. I pag. 170 confutauit. Traianum cepisse, Dio Cassius auctor est in Theodosii excerptis. Coloniam post Romanam accepit, incertum quo primo deductore. Cognomina *Aureliæ* & *Septimiæ* in nummis sunt, sub Alexandro Seuero & Gordiano percussis: nec vero antiquiores adhuc reperti sunt. Elegantissimus est Gordiani a Petro Seguino pag. 173 exhibitus, ΑΥΡ. CΕΠ. ΚΟΛ. CΙΝΓΑΡΑ, id est *Aurelia Septimia colonia Singara*. Quod *Aurelia* dicta, Lucio Vero tribuit politissimo ingenio vir Io. Vaillantius coloniæ origines primas: quod vero laudatus Spanhemius, nummis deficientibus, dubitat, & post Lucii tempora colonias factas cognomen idem habuisse, p. 170 ad Iulianum, demonstrat. A Parthis seu Persis munita: ab Romanis erepta octauo anno Constantii: rursus a Persis expugnata, quod Ammianus lib. XX cap. VI (XXII Grut.) scripsit. Maior clades ex prœlio ad Singaram accepta, non tam virtute hostium, quam incontinentia militum Romanorum. Hanc *Singarenam pugnam* Sextus Rufus dixit cap. XXVII: Iulianus, qui pluribus exposuit Orat. I pag. 23 τὸν πρὸ τῶν Σιγγάρων πόλεμον, *prælium ante Singaram commissum*. Sed hæc ad medii æui Geographiam pertinent.

XXI.

Multi existimant, Singaram esse vetustum שנער *Sinear* siue *Sennaar*; & Singarenam *terram Sinear*, Genes. XI, 2. quibus fauet, quod ע sæpe in G mutetur ab interpretibus. At circa Babylonem potius, quam in remotiore Mesopotamiæ parte est Sinear iudicio veterum quærenda. Histiæus Milesius apud Iosephum lib. I Antiquit. cap. V extremo, & Eusebium Præpar. lib. IX cap. XV, εἰς Σενάαρ τῆς Βαβυλωνίας, *in Senaar Babyloniæ*. Et Hieronymus de Locis ex Eusebio: *Senaar campus Babylonis, in quo turris extructa est.* Et Daniel. I, 2 dicuntur vasa templi *in terram Sinear* deportata esse, quæ nemo dubitat, auecta esse Babylonem.

XXII.

Ptolemæo est quoque ὁ Σιγγάρας ὄρος, *mons Singaras*, sed longius ab vrbe in austrum deductus: quod, quem iterum honoris caussa nominamus, vir summus E. Spanhemius errore factum, & montem omnino vrbi coniunctum fuisse existimat. Videtur id ante laudatus Gordiani nummus demonstrare, in quo turrita mulier rupi insidens vel monti, quem amnis præterfluit, saltem aqua subiecta est, conspicitur.

XXIII.

Infra Singaram ad idem flumen fuit *Betousa* seu *Betuna*, vt in Palatino est; *Betum*, vt in tabula subiecta Ptolemæo: deinde *Lambana*, tabulæ *Labbana*, non longe ab Nino Assyriæ, quæ in opposita ripa fuit. Sequitur Βίρθα, *Birtha*: quæ *Virta* videtur Ammiani esse lib. XX cap. XVIII, (Val. VII)

 frustra

frustra a Persis oppugnata. *Rex,* inquit, *Virtam adoriri disposuit munimentum valde vetustum, vt aedificatum a Macedone credatur Alexandro, in extremo quidem Mesopotamiae situm, sed muris velut sinuosis & cornutis, instructioneque varia inaccessum.* Bocharto lib. IV cap. XXI videtur *Rehoboth* Genes. x, 11.

XXIV.

Succedit *Carthara*, quae an *Charta* Notitiae Imperii sit sub duce Mesopotamiae, praesidio equitum alae, quam tenuit, defensa, non est certum. Incertior *Manchane*, de qua nihil constat: hanc excipit *Seleucia*, Euphratis alueo, in Tigrin iam exituro, adposita, vbi propriam Mesopotamiam, Euphrate conclusam, finimus, tametsi Ptolemaeus ad Apameam, in eadem Tigris ripa positam, deducat: quam partem Babyloniae relinquimus.

MEDITERRANEA MESOPOTAMIAE.

XXV.

Ex Ptolemaei dispositione, si a septemtrione partem, quae Euphrati propior est, incipimus explicare, prima est *Bithias*, supra Edessam, prope montes Armenios posita, de qua vero nihil habemus cognitum: *Edessa* autem vrbs nobilis, nec vnum nomen sortita. Plinius lib. V cap. XXIV, *Arabia, supra dicta, habet oppida, Edessam, quae quondam Antiochia dicebatur, Callirrhoen a fonte nominatam: Carras clade Crassi nobiles.* Arabia illa est pars Mesopotamiae, quam Arabes incolebant, quemadmodum Xenophon etiam australem eius tractum, vt supra docuimus, dixit Arabiam. Huic dicit *iungi praefecturam Mesopotamiae*, id est Mesopotamiam propriam. Ad eumdem modum Tacitus *regem Arabum* Abgarum Edessenum lib. XII cap. XII dixit. Cetera Plinio commemorata nomina a Stephani epitomatore concisa breuitate indicantur in Ἀντιόχεια: cui octaua eius nominis est ἡ ἐπὶ τῆς Καλλιῤῥόης λίμνης, *quae ad paludem Callirrhoen sita est.* Io. Harduinus de Edessa Mesopotamiae interpretatur, quum Callirrhoe Palaestinae post Asphaltiten lacum sit ignobilior, quam vt Antiochiae ei nomen regium conueniat: Abr. Berkelius autem haesitat, quia nusquam huius Edessae chorographus mentionem fecerit. In elemento enim E tantum dixit, Ἔδεσσα πόλις Συρίας διὰ τῶν ὑδάτων ῥύμην ὕτω κληθεῖσα, ἀπὸ τῆς ἐν Μακεδόνι, *Edessa est vrbs Syriae, quae ob fluentum aquarum ita dicitur ab vrbe Macedonica.* Et hoc loco idem vir clarissimus (Berkelius) Hierapolim Syriae interpretatur, quae secundum Strabonem etiam fuerit Edessa nominata, lib. XVI pag. 515. Sed minime nomen Edessa vrbi Bambycae haesit, quae ab omnibus *Hierapolis* dicta; nec reperietur, qui absolute Edessam nominauerit. *Syriae* vox laxe sumitur pro ipsa Mesopotamia: saepe cum Assyria commiscetur. Quotquot mentionem Edessae in oriente habent, Mesopotamiae illam intelligunt. Tacitus lib. XII cap. XII *Abgarus iuuenem multos per dies attinuit apud Edessam.* Et Eutropius lib. VII cap. XI de Caracalla: *defunctus est in Osdroene apud Edessam.* Et Zosimus III cap. XII Iulianum ait ab Edessenis inuitatum esse, quum iam in Osdroene apud

Batnas

Batnas esset. Socrates lib. IV cap. XVIII ἐν Ἐδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας, *in Edesa Mesopotamiæ*. [nam Græci quidam, etiam Zosimus iam dicto loco, vno sibilo pronuntiant.] Taceo Ecclesiæ Notitiam, Antonini Itinerarium, Peutingeri tabulam & alia antiquitatis monimenta; ipsi nummi Edessenorum ad Mesopotamiæ vrbem viri antiquarum rerum peritissimi, Ez. Spanhemius & Io. Harduinus, referunt, ex quibus etiam, coloniam factam esse, cognoscimus. In nummis enim Alexandri Seueri & Gordiani legitur ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. ΕΔΕCCΗΝΩΝ. *Metropoleos coloniæ Edessenorum.* Perluitur flumine *Scirto*, quem Procopius descripsit lib. II Aedific. cap. VII vbi de restauratis in Mesopotamia agit.

XXVI.

Iulianus a traiectu Euphratis ἐπὶ Βάτνας, *Batnas versus* tendebat: precibus autem Edessenorum in superiora quoque, hoc est Edessam pertrahebatur, vt Zosimus refert lib. III cap. XII. *Batnæ* ergo propiores viæ & ponti erant, quam Edessa. Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. IV *Iulianus, Euphrate nauali ponte transmisso, venit ad Batnas, municipium Osdroenæ.* Idem antea lib. XIV cap. IX plenius de eodem oppido: *Batne municipium in Anthemusia, conditum Macedonum manu priscorum, ab Euphrate flumine breui spatio disparatur, refertum mercatoribus opulentis: vbi annua sollemnitate, prope Septembris initium mensis, ad nundinas magna promiscuæ fortunæ conuenit multitudo, ad commercanda, quæ Indi mittunt & Seres, aliaque plura vehi terra marique consueta.* An con seruauerit hunc mercatum, dubitari potest, quia Procopius lib. II Pers. cap. XII oppidulum paruum & ignobile dixit. Situm autem recte ibidem demonstrauit. *Chosroes*, inquit, *quum vellet* Ἔδεσαν ἐξελεῖν, *Edessam expugnare*, ἐς Βάτνην ἀφίκετο, πόλισμα μὲν βραχὺ, καὶ λόγου οὐδενὸς ἄξιον, ἡμέρας δὲ ὁδῷ Ἐδέσης διέχον, *Batnen peruenit, quod paruum & obscurum oppidulum est; vnius diei itinere ab Edessa distans.* Vocabulum ergo vtriusque numeri est, & vtroque Ammianus quoque secundum librorum fidem expressit. In Hieroclis autem Notitia prouinciæ Osroenæ Βάτναι, *Batnæ*, multitudinis numero, & episcopatus dignitate insigne oppidum. Non autem has Mesopotamiæ *Batnas* cum *Batnis* Syriæ amœnissimis confundas, quod mihi accidit, quum ante multos annos ad Zosimum aliquid commentarer. Iulianus, epist. XXVII ad Libanium sophistam, tradit, sitas inter Berœam & Hierapolim *Batnas* tam amœnas, vt cum Daphnensi ad Antiochiam voluptate, & τεμπῶν Thessalicorum comparet. Non autem olim obseruaueramus epistolæ verba, ταῦτα σοι ἤχθη ἀπὸ τῆς ἱερᾶς πόλεως σοι γράφειν, quibus manifestum fit, citra Hierapolim Syriæ illas Batnas positas esse, quia a Berœa Batnes venit, antequam Hierapolim & ad Euphratem veniret. Maxime nobis Andreas Schottus persuaserat, plura lacunarum signa in Antonini, vt vulgo creditur, itinere a Callecome Edessam pag. 41, publice figens: quibus permoti de vnis Mesopotamiæ Batnis etiam illo in loco, qui corruptus videbatur, cogitauimus. Postquam vero cum Aldina & Simleriana, quæ carent illis signis, conferre cœpi, deprehendi vno itinere vtrasque

que Batnas, & iusto ordine, designatas esse, vna tantum littera ex voce altera elapsa. Ordo ita habet:

Callecome			
Bathnas	M.	P.	XXIIII
Hierapolim	M.	P.	XXI.
Thilaticomum	M.	P.	X.
Bathas [*leg. Bathnas*]	M.	P.	XV
Edissam	M.	P.	XV.

Callicome, vt vides, in Syria est prope Berœam: Bathnæ siue Batnæ citra Hierapolim: Thilaticomum, Syriæ vltimum, si Schotti numerus milliariorum se recte habet: Aldus enim & Simlerus plura numerant: hinc Bathnæ siue Batnæ alteræ in Mesopotamia, deinde Edessa.

XXVII.

Batnis & Edessa, vt Zosimus refert, Iulianus *Carras* venit, Romanis historiis nobilissimum oppidum & munimentum, & post etiam colonia Romana. * Plinius lib. v cap. XXIV *Carræ, clade Crassi nobiles.* Florus lib. III cap. XI de Parthico bello: *vix dum venerat* [Crassus] *Carras.* Et de eodem Eutropius lib. VI cap. XV *quum circa Carras contra omina & auspicia dimicasset.* Et Lucanus lib. I vers. 104:

- - - - - - - miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculauit sanguine Carras.

Non autem proxime ad Carras, sed ad vicinum ignobiliorem locum periit: pro quo autem notior nominatur, vt ab Arbelis Alexandri ad Gaugamela prœlium cognominatur. Strabo XVI pag. 514 καὶ τὰ περὶ Κάῤῥας καὶ Νικηφόριον χωρία, καὶ Χορδίραζα, καὶ Σίνακα, ἐν ᾗ Κράσσος διεφθάρη δόλω ληφθεὶς ὑπὸ Σουρήνα τοῦ τῶν Παρθυαίων στρατηγοῦ; *loca quæ sunt circa Carras & Nicephorium, & Chordiraza, & Sinnaca, in qua Surena Parthorum dux Crassum dolo captum interemit.* Plutarchus in Crasso p. 562 ἐλάβοντο χωρίων ὀρεινῶν, ἃ καλοῦσι Σίνακα, *loca montana adsecuti sunt, quæ Sinnaca adpellantur.* A septemtrione Carris obiecta, ex eo licet coniicere, quia victus Crassus Carras fugit, Carris in Sinnaca, vt haud dubie ad pontem veniret, quo in Syriam se reciperet. nam victus prœlio Crassus Carras refugit, & inde in Sinnaca. Lege Plutarchum.

2. Sed hæc obiter: reuertimur ad Carras, *antiquum oppidum*, vt Ammianus lib. XXIII vocat: in quod postmodum colonia fuit deducta. Stephanus: Κάῤῥαι πόλις Μεσοποταμίας. ἀπὸ Κάῤῥα ποταμοῦ Συρίας, *Carræ oppidum Mesopotamiæ, a Carra Syriæ fluuio nomen trahens.* De hac Stephani Syria supra in Edessa diximus. Ptolemæi tabula Chaboræ amni adpositas Carras habet, qui an sit ille Stephani *Carra* fluuius, an recipiat *Carram* minorem apud Carras oppidum, non est facile ad explicandum. Nummi huius vrbis partim studium in Romanos, partim coloniam Romanam demon-

* Prius fuit oppidum Carræ colonia Macedonum Dio Caff. XXXVII pag. 35.

monstrant. Nummus Marci Aurelii, ΚΑΡΡΗΝΩΝ ΦΙΛΟΡΩΜΕΩΝ, *Carrenorum Romanis amicorum:* & Caracallæ apud Patin. pag 306 ΚΑΡΡ. ΚΟΛΟ. [Sic scriptum o pro ω] *Carrenorum colonia.* Et Alexandri Severi, ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, *Metropoleos Carrenorum:* & Gordiani, ΜΗΤΡΟΠ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, *Metropoleos coloniæ Carrenorum.* *

3. Et Carras cum sacra historia conferre, hoc est quæstionem discutere, an Carræ Crassi clade insignes sint *Haran* siue *Charran* patriarcharum, non nullius pretii est. Primum clarissimi viri Io. Harduini opinio noua, Mesopotamiam patriarcharum cis Euphratem esse in Syria, atque ita mediam inter Euphratem & Iordanem adpellari; Haran vero Palmyram esse, aut aliquod oppidum Cœles Syriæ; hæc, inquam, noua opinio, quia longissime a veterum discedit sententia, primum excutienda est. Hanc autem in Chronologia Veteris Testamenti, quam nuper edidit, pag. 24 duobus præcipue argumentis probatam vult. Primum sumsit ex Psalmi LX inscriptione, *cum Dauid pugnaret cum Mesopotamia & Aram Zoba:* bellum autem illud intra Euphratem gestum fuisse. Est ita: citra fluuium illud gestum bellum; etiam cum Mesopotamiæ populis, qui auxilio Syris venerant, atque sic æque, vt ipsi Syri, profligati sunt. Vide 2 Samuel. X, 16. Alterum argumentum ex libro Iudith est cap. II vers. 14 Assyrium exercitum, cuius dux Holofernes fuit, transiisse Euphratem, & venisse in Mesopotamiam. Apocryphus autem ille liber est, qui multa turbata in historiis & geographia habet. Sed esto hic recte se habere: nonne præcessit, in Cilicia & vicinis regionibus prius gessisse bella, & vrbem Melothi, quam Melitenen interpretantur, euertisse? vnde in Mesopotamiam regressuris Euphrates necessario traiiciendus fuit. Accedit quod Iacobus Haranum Mesopotamiæ profecturus ex Chananæa dicitur Genes. XXIX, 1 orientem versus iisse, cui, si Palmyra, aut vicinum ei oppidum Haran esset, in septemtrionem fuisset iter faciendum.

4. Missa igitur male fundata nouitate, in Mesopotamia, quæ trans Euphratem est, *Haran* oppidum quærendum esse, plane censemus. An vero Carræ sunt, postea Romanis historiis celebratæ? LXX interpretes, & Lucas in Actibus, & Iosephus lib. I Antiq. cap. VII [sic ibi emendo ex sequente loco] & XIX, Χαῤῥὰν scripserunt: Zonaras pag. 14 εἰς Καῤῥὰν, *Carran.* Et Nubiensis geographus Romanorum Carras scripsit, חרן *Charan.* Sed adsunt clariora testimonia. Hieronymus in locis: *Charran ciuitas Mesopotamiæ trans Edessam, quæ vsque hodie Charra dicitur, vbi Romanus cæsus est exercitus, & Crassus dux captus.* Posteriora de suo adiecit: Eusebius enim, quamuis non aliter sentiens ac Hieronymus, ita breviter: Χαῤῥάν. αὕτη ἐστὶν εἰς ἔτι νῦν ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας Καῤῥὰ καλουμένη πόλις. Ipsum vocabulum Hieronymus hoc loco *Charran* scripsit, Græcum Eusebii exprimens, qui LXX Græcos sequutus est: Vulgatus autem Latinus vocat *Haran.* Secundum hos ergo, Eusebium & Hieronymum, non est

* Hos ipsos Καῤῥαίους adpellat Dio lib. XXXVII pag. 35 edit. Stephan.

dubium, quin Carræ Romanorum fuerint Haran patriarcharum. Ex recentioribus sufficere possit vnum, qui instar omnium in hoc studiorum genere potest esse, Samuelem Bochartum ex Phaleg lib. II cap. XIV audiuisse. *Iam ex scriptura*, inquit, *constat, Tharam, Abrahæ patrem, habitasse in Chaldæorum oppido Vra; atque inde migrauisse Charan, vrbem Mesopotamiæ, quam de filii Charan nomine sic dici voluit, qui paullo ante fatis concesserat. Græci & Romani scriptores Carrhas vocant, Crassi clade nobile oppidum, ad fluuium cognominem, si quidem Stephano credimus.* Addo magnum Salmasium Exerc. Plin. pag 348 dicentem: *Carras vrbem οἱ ἔξωθεν adpellant, quam Ebræi* חרן *Haran siue Charan.*

5. Vir doctissimus Fridericus Spanhemius in Historia Iobi cap. v pag. 85 non quidem alio tractu, quam qui ad Chaboram flumen est, oppidum Haran locat, id vero Carras esse, ad idem flumen septemtrionem versus locatas, non sine ratione dubitat. *Ex sacris*, inquit, *intelligitur, positam fuisse Charanem in itinere, quod e Chaldæa in Chanaanem ducit, Genes. XI, 31. quo fit, vt omnino australior fuerit, Arabiam versus desertam, & Syriam Palmyrenam, seu Aram Tsoba. Via enim ex Vr Chaldæorum in Palæstinam tendit ab oriente in occidentem, præterquam vbi, ad vitanda Arabiæ auia, deflexum est, boream versus, per australiorem Mesopotamiam, quæ Chaldææ borealis est. Iterum, Palæstinæ respectu, Charanis regio orientalis fuisse dicitur Genes. XXIX, 1.* In Tabula, huic Iobi Historiæ adiecta, æque quidem ad dextram ripam Chaboræ fluuii, quæ Carras habet, etiam Haran est positum, sed plus quam quadraginta millibus passuum infra Carras, supra tamen latitudinem Nicephorii: vt propius a confluente Euphratis & Chaboræ absit, quam a Carris, vt Ptolemæus eas posuit.

6. Cui ergo sententiæ accedendum est? In neutram tuto ire licet, antequam de Vr Chaldææ, vnde Thara cum filiis & nepote in Mesopotamiam profectus est, constitutum fuerit. Quidam, & ipse iam laudatus Frid. Spanhemius, *Orchoan* Ptolemæi, longe a Babylone in austrum versus positam, *Vr Chaldææ* esse existimant: quod infra in Chaldæa curatius examinaturi sumus. Hoc autem si est, omnino Carræ remotiores a via, quæ ex Chaldæa in Chananæam ferat, non minus nobis, quam Spanhemio, videntur esse. Alii contra, cum quibus & Bochartus facit, Abrahami patriam in septemtrione Mesopotamiæ, Tigrin fluuium versus, putant inueniri, quia Ammianus Marcellinus lib. XXV cap. XXVI [Valef. cap. VIII] referat, quum Iouiani exercitus, fame tantum non enecatus, centesimo circiter lapide a Corduena prouincia & Armeniæ finibus Tigrin traiecisset, & sex diebus per solitudinem, in qua Hatra sita erat, iter fecisset, *ad Vr nomine Persicum castellum* venisse qui cibos emaciatis militibus offerrent. Inde per Tisalphata profecti sunt Nisibin & Euphratem versus. Hoc castellum si Vr Chaldææ fuit in sacris scripturis memoratum, nihil probabilius est, quam ab Vr ad Carras venisse qui profecturi erant ab Vr in Palæstinam. At hoc castellum Mesopotamiæ fuit: Vr patriarcharum Chaldææ. Nec vero ignoramus, auctores sententiæ de Vr Ammiani,

miani, Chaldæam latius, quam Ptolemæum, per omnem tractum Tigritanum extendere: quibus videtur sacer scriptor fauere Act. Apost. VII, 2, 4. *Deus*, dicens, *adparuit Abrahamo* ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥάν. - - - Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν Χαῤῥάν. Vtrumque dicitur, primam iussionem factam esse in Mesopotamia, & profectum esse ex terra Chaldæorum, quasi eadem Chaldæa sit & Mesopotamia: quod vero aliter vir clarissimus Thomas Hyde Hist. Relig. Pers. cap. 11 pag. 75 interpretatur, Abrahamum ex Chaldæa profectum aliubi in Mesopotamia diuertisse antequam veniret in Haran. Sic dubia sedes Vr oppidi, dubium etiam locum oppidi Haran facit. Sed de Vr infra suo loco pluribus disseremus. Vnum addo, dari etiam tertiam opinionem Eupolemi apud Eusebium lib. IX Præpar. Euang. cap. XVII, vbi de Abrahami natiuitate agit, ἐν πόλει τῆς Βαβυλωνίας Καμαρίνῃ, ἥν τινας λέγειν πόλιν Οὐρίην· εἶναι δὲ μεθερμηνευομένην Χαλδαίων πόλιν, *in vrbe Babyloniæ Camarina, quam quidam dicant vrbem Vriam* [forsan Οὔρην, Vram] *quod nomen* [Camarina] *interpretari liceat Chaldæorum vrbem: vt Chaldæorum* artis sit, non regionis nomen, quasi τῶν כשדים *hariolorum.* Vide Francisci Vigeri adnotationem. Sic Vr in Babylonia fuit, si modo proprie hoc loco illam, vt distincta est a Mesopotamia & Chaldæa, licet intelligere.

XXVIII.

Hæc ductu itineris Iuliani vsque Carras. Carrenis Stephanus addit *Bonchas*, populum. Βόγχαι [Xyland. Βέγχναι] ἔθνος τοῖς Καῤῥηνοῖς παρακείμενον, μέσον Εὐφράτου καὶ Κύρου ποταμοῦ, *Conchæ gens Carrenis adiacens inter Euphratem & Cyrum fluuium.* Nullus hoc loco Cyrus fluuius: ideo Bochartus legi iubet Καῤῥᾶς, ex eodem Stephano in Κάῤῥαι: qui forte fluuiolus est apud Carras Chaboræ se infundens.

XXIX.

Reuertimur in superiora, vrbem non ignobilem, quam forte Iulianus non attigit, inquisituri. Illa *Anthemûs* est siue *Anthemusia*, seu *Anthemusium:* cuius & nomen originem Græcam arguit. Hanc in regione *Anthemusia* fuisse non dubitandum est: regionem autem Ptolemæus ponit πρὸς τῇ Ἀρμενίᾳ, *iuxta Armeniam*, in supremo septemtrione Mesopotamiæ. Ammianus lib. XIV cap. IX *Batnen* dixit *municipium in Anthemusia:* & Strabo XVI pag. 514 ἡ διάβασις τοῦ Εὐφράτου κατὰ τὴν Ἀνθεμουσίαν ἐστὶν αὐτοῖς, τόπον τῆς Μεσοποταμίας, *transeunt Euphratem* [mercatores Syri] *iuxta Anthemusiam, locum Mesopotamiæ.* Incertum, τόπον dicens, vrbem an regionem intelligat. Si vero oppidum est, in ripa Euphratis oportet esse, quia transitus fiat κατὰ *iuxta* illud. At neque Ptolemæus in ripæ enarratione, neque, qui Crassi aut Iuliani iter scripserunt, illius mentionem faciunt. Regionem autem ad Euphratem pertinuisse, non est quod dubitemus: quam longe autem in meridiem processerit, vix definiri potest, quum Strabo ibidem Aborram fluuium dicat labi περὶ τὴν Ἀνθεμουσίαν, *circa Anthemusiam:* qui vero longe ex septemtrione decurrit in austrum.

2. De oppido, vnde nomen est regioni, hæc habemus: Plinius lib v cap. xxiv *Arabia* [pars superior Mesopotamiæ] *oppida habet Edessam - - & Carras. Iungitur præfectura Mesopotamiæ, in qua Anthemusia & Nicephorium oppida.* Sic infra Carras fuit Anthemusia, & circa Nicephorium. Quam longe autem a Ptolemæi regione Anthemusia, & a Batne Ammiani? Audiamus & alios. Tacitus lib. vi cap. xli *Tiridates Nicephorium & Anthemusiada, ceterasque vrbes, quæ Macedonibus sitæ, Græca vocabula vsurpant, recepit.* Consentit in re cum Plinio. Stephanus vrbium & populorum scriptor in Ἀνθεμοῦς breuiter: πόλις Μακεδονίας καὶ Συρίας, *Anthemûs oppidum Macedoniæ: aliud Syriæ.* Syriæ, id est Mesopotamiæ, pro more huius auctoris. Vide supra in Edessa. Qua forma & Plinius est alibi vsus: lib. vi cap. xxvi *Mox in campestribus oppida, Diospbage, Polytelia, Stratonice, Anthemûs. In vicinia Euphratis Nicephorion.* Sic secundum Plinium Anthemusia vrbs reductior ab Euphrate fuit: & quamquam latitudinem Carrarum non æquauit, maiorem tamen habuit quam Nicephorium, seu mediam forsan inter Carras & Nicephorium sedem; deleta vt videtur, post Taciti tempora, ideoque a Ptolemæo & posterioribus præterita. Si autem Ptolemæi recte posita est Anthemusia regio, etiam oppidum in superiora videtur reducendum esse. Sed quod Plinius & Tacitus consentire videntur, tutius fortasse ab illorum partibus, quam Ptolemæi stabitur. Elagabali nummum, a Pyrrho Ligorio delineatum, L. Holstenius ad Stephanum Notis adlegat, in quo circum deam Syriæ sedentem scriptum sit ΑΝΘΕΜΟΥΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

XXX.

Infra Carras, aut vltra eas fuerunt *Ichnæ* ad flumen *Bilecham* seu *Balicham*, pro diuersa lectione Βαλιχά, Βίληχα, Βίλειχα, vbi primum prœlium Crassianorum cum Parthis commissum fuit, quo filius Crassi Publius, cum multis suorum periit. Isidorus Characenus pag. 3 εἶτα Ἄλαμα ὀχύρωμα, σταθμὸς βασιλικὸς, σχοῖνοι γ'. μεθ' ὃν Ἴχναι πόλις ἑλληνὶς, Μακεδόνων κτίσμα. κεῖται δὲ ἐπὶ Βίληχα ποταμῷ, σχοῖνοι γ'. εἶτα Νικηφόριον παρ' Εὐφράτῃ. *Deinde est Alama locus munitus, mansio regia, schœni* III. *Post quam Ichnæ, vrbs Græca, in possessione Macedonum, quæ ad Bilecha fluuium sita est, schœni* III. *Deinde Nicephorium ad Euphratem.* Non itaque longissime ab Euphrate fuerunt, quia iter regium per eas a Zeugmate ducebat Nicephorium, & Bilecha fluuius etiam in Euphratem ibidem influit. Dioni lib. xl pag. 126 sunt Ἰχνίαι, *Ichniæ*, nisi mendum est, quia etiam Stephanus scripsit Ἴχναι, *Ichnæ*, quas dicit esse τῆς ἀνατολικῆς πόλιν, *oppidum in oriente*, & diuersum ab Ichnis Macedoniæ. Dio ait, superiori anno Talymenum, præfectum regium, a Crasso victum esse περὶ Ἰχνίας, τεῖχος οὕτω καλούμενον, *ad Ichnias, quod castelli nomen est.* Plutarchus sibilum vocabulo addidit, Ἴσχναι, *Ischnæ*, vt editum est. Suasisse ait quosdam iuniori Crasso vulnerato, vt se prœlio subduceret, & confugeret εἰς Ἴσχνας, πόλιν ἡρημένην τὰ Ῥωμαίων, *Ischnas oppidum partium Romanorum.* Hinc Crassus pater se Carras recepit, quum prius Ignatius prœlio fugiens, vt Zeugma peteret, nocte

nocte concubia cladem vigilibus Carrensibus nuntiasset. Ex quo distantia a Carris quodammodo cognosci potest.

XXXI.

In hoc tractu fuit etiam *Dauana*, siue *Dabana*, quæ Iuliano, Carris profecto, primam mansionem præbuit. Ammianus lib. XXIII cap. VI *Exitu simulato per Tigrim, flexit dextrorsus, & - - - Dauanam venit, castra præsidiaria, vnde ortus Belias fluuius funditur in Euphratem.* Prope abest, quin existimem, *Beliam* & *Bilicham* idem flumen esse, extrusa alterius vocabuli adspiratiua littera, vt in *Ioannes*: nisi forsan, quod *ortus* apud Dauanam dicitur, decursus breuior diuersitatem arguit, quia Bilicha siue Bilecha & Alamam munimentum & Ichnas præterfluit. Notitia Imperii sub Duce Osroenæ sunt *Equites Mauri Illyricani Dabanæ*, quæ ipsa est Dauana, castra præsidiaria. Procopius lib. II περὶ κτισμάτων cap. IV castrum memorat cum aliis, cui nomen sit Δαβανάς, *Dabanas*; sed nescio an hoc nostrum sit, quamuis videtur Valesio; quia describitur, quasi non longius distet ab Amida: Dauana autem Marcellini fuit inter Carras & Callinicum.

XXXII.

A Carris in ortum hibernum fuit *Hileia* siue *Eleia*; & vltra paullo *Resæna* siue *Resaina*. Vtrumque locum prœlia Romanorum signauerunt. De priore Ammianus lib. XVIII cap. X *post bellorum assiduos casus, & maxime apud Hileiam & Singaram, vbi acerrima illa nocturna concertatione pugnatum est.* Sextus Rufus siue Rufus Festus cap. XXVII *Nocturna vero in agro Eleiensi prope Singaram pugna; vbi præsens Constantius adfuit*, cetera. Mira turbatio, nec facile explicanda. Singara ad Tigrin fuit, vt vidimus: Ptolemæi Ελεία, [sic scriptum in Palatino] *Eleia* seu *Eliia* propior Carris atque Chaboræ, vltra XXV millia ab Singara, vt si Rufum tueri velis, duæ Eleiæ statuendæ sint, altera citerior Ptolemæi; altera prope Singaram Festi Rufi. Sed ægre loca multiplicamus, præsertim quod in MS. Regio, quod Valesius vidit, deest *Eleiensi*, & Ammianus, vt diuersa prœlia *apud Hileiam* ET *Singaram* descripsit. quod etiam vero est similius, & Ammianus Rufo præferendus. Quo admisso, Ptolemæi quoque positio Eleiæ, quam indicauimus, defendi potest.

XXXIII.

Alterum oppidum *Resainam* seu *Resænam* victoria Gordiani nobilitauit. Ammianus lib. XXIII cap. XIV Iuliani oratione: *Traianus & rursus Seuerus hinc sunt digressi victores & tropæati: redissetque pari splendore iunior Gordianus, cuius monumentum nunc vidimus honorate, apud Resainam, superato fugatoque rege Persarum, ni factione Philippi, præfecti prætorio, sceleste iuuantibus paucis, in hoc vbi sepultus est loco, vulnere impio cecidisset.* Ptolemæi vulgatis libris est Ραισένα *Ræsena*, peruerse: Palatino autem codice Ρεσαίνα, *Resaina* vel *Resæna*, prout diphthongum vel componas vel dissoluas. nam & Golbertinus codex Ammiani *Resaina*, vbi ceteris *Resæna* legitur. Huc summi in his litteris viri nummum Decii referunt, CEΠ. KOΛ. PHCAINHCIΩN, id est *Septimiæ coloniæ Resainesiorum.* Stephanus

 praue,

praue, Ῥέσινα πόλις περὶ τὸν Ἄβορον ποταμὸν, *Resina oppidum circa Aborum fluuium:* & Notitia Imperii sub Duce Osroenæ: *Equites sagittarii indigenæ primi Osroeni Rasin.* Non autem hæc Resaina vel Resæna confundenda cum altera Ptolemæi in eadem Mesopotamia Ῥίσινα, *Risina*, sita inter Edessam & montem Masium: neque cum *Resen*, de qua Moses Genes. x, 12, quæ extra Mesopotamiam, inter Nineuen & Calach, vt ibidem describitur, in Assyria est.

XXXIV.

Sub monte *Masio*, qui ad septemtriones Mesopotamiæ adsurgit, in meridiem versus, est *Sinna* Ptolemæi, quæ haud dubie est *Syna Iudæorum*, quæ equites promotos indigenas præsidium sub Duce Osroenæ, vti est in Notitia Imperii, habebat. De ipso monte Strabo lib. XI pag. 359, vbi de Tauro agit: καταρχὰς μὲν αὐτὸ τοῦτο καλεῖται Ταῦρος, διορίζων τὴν Σωφηνὴν, καὶ τὴν ἄλλην Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας· τινὲς δὲ Γορδιαῖα ὄρη καλοῦσιν. ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ Μάσιον, τὸ ὑπερκείμενον τῆς Νισίβιος ὄρος καὶ τῶν Τιγρανοκερτῶν. *Primum ille mons vocatur Taurus: is Sophenam, reliquamque Armeniam a Mesopotamia diuidit. Quidam montes Gordiæos vocant: in his Masius quoque est situs supra Nisibin & Tigranocerta.* Ex quibus intelligimus, a Tauro montem Masium procurrere, & partem esse Gordyæorum, & ex Armenia australi in Mesopotamiam vsque ad Nisibin proferri.

XXXV.

Ipsa *Nisibis*, siue, vt in nummis est, *Nesibis*, vrbs antiquissima iuxta & nobilissima, ad septemtriones in Mesopotamia sita, longius abest ab Euphrate, vicinior Tigri, vtpote a quo biduo distat itinere, vt Procopius lib. I Persic. cap. XI tradit; & manifestus error est, quod Petrus Patricius vltimis excerptis pag. 30 dixit πόλιν παρακειμένην τῷ Τίγριδι, *vrbem Tigridi adpositam.* Flumine quidem adluitur, sed cui *Mygdonio* nomen est. Iulianus Oratione I pag. 27 de Nesibi: ἐπέῤῥει Μυγδόνιος πελαγίζων τὸ περὶ τῷ τείχει χωρίον, *amnis Mygdonius inundans infunditur in adiacentem mœnibus campum.* Adde Orat. II pag. 62. Tamen & Stephanus videtur fluuio Tigri adposuisse, qui ideo caute interpretandus est. Νίσιβις, inquit, πόλις ἐν τῇ περαίᾳ τῇ πρὸς τῷ Τίγρητι ποταμῷ. Verte: *Nisibis est vrbs in Transeuphratensi regione, quæ ad Tigrim vergit.* Tam antiqua est, vt quidam a Nimrodo originem eius voluerint deriuare. Hieronymus Quæst. in Gen. cap. X, 10 *Regnauit* [Nimrod] *& in Arach, hoc est in Edessa; & in Achad, quæ nunc dicitur Nisibis.* Verane sit interpretatio nec ne, non iam iudicabimus: nobis satis est, quæ inde adparet, opinio antiquitatis. Macedones sane non condiderunt, sed mutauerunt nomen. Vt enim tractum illum superiorem Mesopotamiæ *Mygdoniam* dixerunt, ita quæ in eo est vrbs Nisibis, adpellauerunt *Antiochiam Mygdoniæ.* Plutarchus in Lucullo pag. 514 διελθὼν τὸν Ταῦρον, εἰς τὴν λεγομένην Μυγδονίαν κατέβαινε χώραν πάμφορον καὶ ἀλεεινὴν καὶ πόλιν ἐν αὐτῇ μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἔχουσαν· ἣν οἱ μὲν βάρβαροι Νίσιβιν, οἱ δ' Ἕλληνες Ἀντιόχειαν Μυγδονικὴν προσηγόρευον. *Transgressus* [ex Armenia] *Taurum, in regionem, quæ Mygdonia adpellatur, venit, fertilem & apricam,*

in

in qua vrbs ampla & populosa erat: Nisibin barbari, Græci vocabant Antiochiam Mygdonicam. De Mygdonia supra diximus initio huius capitis ex Strabone, qui lib. XVI p. 514 ἐν οἷς ἐστὶ καὶ Νίσιβις, ἣν καὶ αὐτὴν Ἀντιόχειαν τὴν ἐν τῇ Μυγδονίᾳ προσηγόρευσαν, ὑπὸ τῷ Μασίῳ ὄρει κειμένην, *in quibus & Nisibis est, quam Antiochiam Mygdoniam adpellarunt, sub monte Masio positam.* Tigranes tenuit Mithridatici belli temporibus, cui Lucullus eripuit.* Inde propugnaculum Romanorum fuit aduersus Parthos atque Persas, ad Iouianum vsque, qui Persis illam ignominiosa pace reddidit. Ammianus lib. XXV cap. XXXI *Nisibis iam inde a Mithridatici regni temporibus, ne Oriens a Persis occuparetur, viribus restitit maximis.* De traditione Iouiani Eutropius, Rufus, Zosimus grauiter & dure censent: mollius Philostorgius lib. VIII, cap. I. Vocabulum prima syllaba secundam vocalem in nummo Iuliæ Paullæ habet, signato CE. . : ΚΟΛΩ. ΝΕϹΙΒΙ. id est *Septimiæ coloniæ Nesibitanæ:* Stephanus auctor est quosdam Νάσιβις, *Nasibis* scripsisse: sed in libris vbique est Νίσιβις, pari per omnes syllabas vocali.

XXXVI.

Inter Nisibin & Tigrim fuit *Liba* Polybii lib. V cap. LI. Rex enim Antiochus, profectus Antiochia Mygdonia, προῆγεν εἰς Λίβαν, *Libam venit*, vbi deliberauit, quam viam iniret in hostes ducturus exercitum, & vbi Tigrim traiiceret. Certus autem locus oppidi, de quo silent alii, non potest definiri. Videtur autem non longe a Nisibi in ortum hibernum versus fuisse positum.

XXXVII.

Prope Tigrim in hac superiori parte fuit etiam *Bezabde*, munimentum in colle positum, vergensque in margines Tigridis. Dictum etiam fuit *Phœnica:* situm in regione *Zabdicenorum*. Hæc ex Ammiani lib. XX cap. XV. Et cap. XVIII simpliciter *Phœnica* vocatur, ac munimentum perquam tempestiuum. & cap. XXVI *Bezabde.* Nec solum castellum fuit, sed *municipium* vocatur iam dicto cap. XV. Defensum fortiter a Romanis: expugnatum tamen a Persis. Hieronymus Chron. anno XI Constantii: *Nisibis obsessa: Bizabda & Amida captæ sunt.*

XXXVIII.

Flumina in Tigrim ex Mesopotamia pæne multa exeunt, quod recentes peregrinatores, qui a Nesbin siue Nisibi ad Musul, veteri Nino vrbem oppositam, proficiscuntur, enumerarunt, e quibus tamen, quia Ptolemæus omnes præteriit, vix alium nominare possumus quam *Mygdonium*, qui Nisibin præterlabitur: nec vero, quo se loco exoneret in Tigrim, designari certo potest. Alius in latere illo, quod Tigrim versus spectat, *Pellaconta* nomine in Euphratem exit. Plinius lib. VI cap. XXVI *Ad Pellacontam flumen Bura oppidum, Salmani, & Masei Arabes.* Harduinus, nescio quo auctore, in Euphratem ait delabi, quingentis fere stadiis ante, quam Seleuciam Euphrates adluat. Qui vero sibi non constat, dum in Emen-

* Videatur Dio lib. XXXV pag. 3.

Emendationibus *Dura* censet legendum esse, quod multo citerius erat oppidum, vt supra vidimus, quam pro definita ab ipso distantia Seleuciæ.

XXXIX.

An vero etiam *Nymphius*, vt plures vocant, siue *Nymphæus*, vt Ammianus, in Mesopotamiæ finibus decurrit in Tigrin? Negant recentiores, qui Lexica condiderunt geographica, Martyropolim, sequioris ætatis oppidum, quam is amnis adluit, Armeniæ maiori tribuentes: inducti forsan a Procopio, lib. III *περὶ κλιμάτων* cap. II dicente: ἐν Ἀρμενίᾳ τῇ Σωφανηνῇ καλουμένῃ πόλις ἐστί τις, Μαρτυρόπολις ὄνομα· παρ' αὐτὴν ποταμὸν Νύμφιον κειμένη. *Est in Armenia, quam Sophanenen vocant, vrbs Martyropolis, ad flumen Nymphium sita.* Putant clari viri, hanc Sophanenen esse Strabonis & Ptolemæi Sophenen, Armeniæ maioris prouinciam. At illa ad Euphratem & Antitaurum: Nymphius vero in Tigrim inlabitur, vt Pisides apud Suidam, & Theophylactus Simocatta lib. I cap. IX testantur: & quidem in Mesopotamia, quia haud longe ab Amida vrbe Tigridi adposita. Ammianus enim lib. XVIII cap. XXII [Vales. IX] *vnde.* [Amida] *aquiloni obnoxia est, Nymphæo amni vicina, verticibus Taurinis vmbratur.* Dubitat quidem Valesius, quia Procopius lib. I Pers. cap. VIII extremo CCC stadiis ab Amida abesse dicit. At interuallum non respectu Tigridis, in quem ille infunditur, sed respectu loci, quo dux Celer Nymphium transiecit copias, intelligendum est. Et quid dubitamus? ipse Procopius eodem primo Persicorum libro cap. XXI clarissime: *Persæ iterum* ἐς Μεσοποταμίαν, *in Mesopotamiam irruperunt, ac, nemine resistente,* Μαρτυρόπολιν ἐγκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. αὕτη δὲ κεῖται μὲν ἐν τῇ Σωφανηνῇ καλουμένῃ χώρᾳ, πόλεως Ἀμίδης τεσσαράκοντά τε καὶ διακοσίοις σταδίοις διέχουσα πρὸς βορρᾶν ἄνεμον. *Martyropolim oppugnarunt. Hæc sita in Sophanene regione, distat* CCXL *stadiis ab Amida in boream versus*, seu potius in occasum æstiuum. Alia ergo hæc Sophanene ab Armeniæ maioris Sophena; sita in septemtrionali Mesopotamia supra Nisibin. De Armenia autem, cui supra adscribebat, ipse sui interpres est Procopius lib. I cap. XVII *Mesopotamia nominata est a suo inter amnes positu: quamquam eius parti, præter commune vocabulum, etiam alia quædam tributa sunt.* ἥ τε γὰρ ἄχρις Ἀμίδης πόλεως, Ἀρμενία πρὸς ἐνίων ὀνόμασται· Ἔδεσσά τε ξὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὴν χωρίοις Ὀσροηνή. *Quidam enim tractum illum, qui vsque Amidam pertinet, Armeniam adpellant: & Edessa cum circumiacentibus Osroene.* Quapropter Nymphium sub Tauro in Mesopotamia delabi, & supra Amidam in Tigrim infundi intelligimus. Nobiscum & Salmasius facit Exerc. Plin. p. 488. *Ammiano*, inquit, *Nymphæus amnis est in Mesopotamia superiore, haud longe a Tauro monte prope Amidam vrbem.* Et Martyropolis, apud quam ἀγχοτάτω, *proxime* fluit Nymphius, vt Procopius lib. I Pers. cap. VIII dixit, a Carolo de S. Paulo Geogr. S. p. 303 in Mesopotamia, sub Amida metropoli, est posita. Sed de hac vrbe, etiam de Amida, pluribus in Notitia medii æui dicturi sumus.

XL.

Cetera oppida Mesopotamiæ, quæ Ptolemæus recenset, obscura & ignota

ignota sunt omnia: supra Edessam, *Suma, Ammaea:* infra Edessam in Chalcitide, *Ombrea, Oxira,* [Pal. *Olibera*] *Auladis:* in Chaborae ripa supra Carras *Ballatha, Trittha:* infra, *Acraba, Apphadana:* ad Saocoram sub Nisibi, *Bithiga, Baxala, Zama, Peliala, Dimatra, Deremma:* inter hoc flumen & Tigrim, *Gurbata, Bariana,* cetera. Neque notiora sunt, quamlibet vocabula clara, quae Plinius lib. VI cap. XXVI mediterraneis addit: *Mox in campestribus oppida: Diospage, Polytelia, Stratonice, Anthemus.* De vltimo supra diximus: ceterorum nomina interpretamur, a Graecis indita; situm ignoramus, nec alibi facile memoria illorum reperitur in historiis aut apud geographos. *Diospage* autem quasi Διὸς πηγή, *Iouis fons*, Dorice: *Polytelia*, Πολυτέλεια, ab opportunitate situs & vtilitate, dicta: *Stratonice* victoriae argumentum est, vel imitamentum vrbis Graecae in Caria.

XLI.

Strabo lib. XVI pag. 515 τὰς Σκηνάς, ἀξιόλογον πόλιν, *Scenas, vrbem memorabilem*, qui paullo ante de Scenitis Arabibus egit, Mesopotamiam australem & desertam inhabitantibus, quorum oppidum hoc, *Scenae*, fuit situm ἐπὶ τοὺς τῆς Βαβυλωνίας ὅρους, ἐπί τινος διώρυχος, *super fossam quamdam ad Babyloniae fines.* Addit distantiam a Seleucia σχοίνους ὀκτωκαίδεκα, *schoenos decem & octo.* Stephanus ad Strabonem prouocat, cuius verbis repetitis πόλις ἀξιόλογος, addit Περσική, *Persica* vrbs, id est imperii Persarum. Ciues *Scenitae* dicti, eodem auctore chorographo.

XLII.

Ammianus lib. XXV cap. XXVI [Vales. VIII] addit superiori Mesopotamiae castellum *Vr*, inter Tigrin & Nisibin positum, quod non nulli *Vr Chaldaeorum* credunt esse, Abrahami sedem patriam: de quo supra diximus in Carris & Haran. Deinde *Hatram*, vetus oppidum, in media positum solitudine, itidem inter superiorem Tigrim & Nisibin, quod Traianus & Seuerus diuersis temporibus adorti, cum exercitibus paene deleti fuerint. Situm ipse sic Ammianus descripsit, quum Tigrim superiorem Iouianus cum exercitu traiecisset: *properantes itineribus magnis prope Hatram venimus, vetus oppidum, in media solitudine positum, olimque desertum, quod eruendum adorti temporibus variis Traianus & Seuerus, principes bellicosi, cum exercitibus paene deleti sunt, vt in eorum actibus has quoque digessimus partes.* Hinc aliquot dierum itineribus *ad Vr nomine Persicum venere castellum*, qui cibos emaciato exercitui adferrent. Tum demum profecti sunt Nisibin, & inde ad Euphratem. De Traiani obsidione Xiphilinus ex Dione praue: ἐς τὴν Ἀραβίαν ἦλθε καὶ τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐπεχείρισε, *profectus in Arabiam, Agarenis bellum intulit;* Ἀτρηνοῖς, *Atrenis* siue *Hatrenis* Valesius ad Ammianum recte legi iubet: quia mox idem solitudinis oppidum ab Seuero quoque frustra dicitur oppugnatum, vbi τὰ Ἄτρα a Dione vocatur, ab Herodiano III cap. IX αἱ Ἄτραι, id est *Hatra* vel *Atrae.* Et Zonaras pag. 216 Seueri Atra πόλιν Ἀράβιον, *vrbem Arabicam* dixit. Quae caussa est, vt nonnulli, quibuscum & nos olim fecimus, haec Atra seu Hatram in Arabia Deserta posuerint. Verum rectius in Mesopotamia cum

Ammiano ſtatuitur; in qua multæ partes, propter incolas Arabes, nomen Arabiæ præ ſe ferunt. Et Stephanus in Meſopotamia cenſuit: Ἄτραι πόλις μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος, *Atræ vrbs inter Euphratem & Tigrin ſita.* Herodianus obſcurus eſt, quia ex Armenia in Atrenos, inde in Adiabenos, deinde in Arabiam Felicem, & rurſus in Atrenos ducit: vt nihil certi ex ordine itinerum colligi poſſit. Nec clarior Peutingeriana Tabula, in qua *Hatris*, ſexto caſu, ad Tigrem quidem, ſed alieno loco, ponitur. Gentile Ἀτρηνοὶ, *Atreni*, vt ſæpe in Herodiani prædicto loco eſt.

CAPVT XVI
DE
BABYLONIA ET CHALDAEA.

I.

Qvidam Meſopotamiam etiam ad inferiora extendunt: immo aliquando vltra Tigrim. Plinius lib. VI cap. XXVI *Meſopotamia tota Aſſyriorum fuit, vicatim diſperſa, præter Babylona & Ninum. Macedones eam in vrbes congregauere propter vbertatem ſoli. Oppida præter iam dicta habet Seleuciam, Laodiceam, Artemitam.* Nulla harum vrbium Ptolemæi Meſopotamia continetur præter Seleuciam: Babylon vero extra Meſopotamiam, in ſingulari regione, Babylonia: cætera in Transtigritana. Sed hæc abuſio vocis eſt, vel vt verius loquar, de Transtigritanis præſertim, error Plinii & inconſiderantia. Ptolemæus tantum in Tigris ripa longiorem fecit vsque Meſenes Apameam: quod autem ſupra illam transuerſis ductibus Euphrates cum Tigri miſcetur; in Seleucia finiuimus Meſopotamiæ latus orientale: vt quæ Euphratis alueis continentur, & longius vltra illos procedunt in meridiem, Babyloniæ referuentur & Chaldææ.

II.

Ptolemæus igitur ſeparatam a Meſopotamia θέσιν ſeu poſitionem & delineationem *Babyloniæ* dedit, quod libri V caput eſt ſupremum ſeu XX. Hanc a ſeptemtrione terminat Meſopotamia; ab ortu Tigri fluuio: ab occaſu Arabia Deſerta: a meridie ſinus Perſici parte, & limite ad illum Arabiæ Felicis. Diſtinguit in regiones: quæ Euphrati adiaceat, vocat *Auranitidem:* quæ Deſertæ Arabiæ, *Chaldæam:* quæ circa paludes ſit, *Amordaciam*, ſiue vt in Pal. eſt, *Amordociam.* Sed ignota nomina *Amordocia*, & huius tractus *Auranitis:* ſola *Chaldæa* nobilis & cognita, quæ vero ſæpe laxius ſignificat, & ipſam Babyloniam comprehendit, apud Ieremiam præſertim, & in eiuſdem temporis hiſtoria, vbi *Chaldæi* & *exercitus Chaldæorum* ſunt præcipue, qui circa Babylonem habitabant. Sic locus captiuitatis Iudaicæ, qui maxime circa Babylonem fuit, vocatur ארץ כשדים *terra Chaldæorum*, Ierem. XXIV, 5, XXV, 12, L, 8, & alibi: & ipſa vrbs Babylon dicitur in Chaldæa ſita Ezech. XII, 13, *abducam illum* בבלה ארץ כשדים *Babylonem in terram Chaldæorum:* Græci: εἰς Βαβυλῶνα εἰς γῆν Χαλδαίων. Quod

Quod vero nomen *Babyloniæ* vbique inualuit, & frequentior eius, quam *Chaldææ*, vſus eſt, e. gr. Diodoro Siculo lib. II cap. XI & XII; Straboni lib. XVI ineunte; Plinio lib. V cap. XII, & ceteris; quæ vox Babyloniæ vel omnem tractum ſonat, qui inter Meſopotamiam, Arabiam, Tigrin & ſinum Perſicum eſt, & Chaldæorum terræ æquatur, vt apud Ptolemæum dicto loco: vel partem illius ſuperiorem, quæ circa alueos Euphratis & ipſam Babylonem eſt, notat, vt fere ceteris ſignificat, & Diodorus iam dicto loco dicit, Euphratem & Tigrim Meſopotamiam facere, *μετὰ ταῦτα τὴν Βαβυλωνίαν διελόντας, Babyloniam ſecantes*, in mare Erythræum effundi; hinc fit, vt *Chaldææ* vocabulum in artiorem notionem redigatur, & tantum reliqua, quæ ad Arabiam ſunt, ſignificet. Quapropter nos quoque diſtincte de Babylonia & dein de Chaldæa reliqua acturi ſumus: & quia Babylonia maxime Euphratis ſciſſionibus continetur & alueis; de iis primum diſſeremus, deinde de terra, quam illi ambiunt aut adfunduntur.

SECTIO I.

B A B Y L O N I A.

III.

Qualis facies *Euphratis* fuerit, priusquam manu factis foſſis & alueis diſtraheretur, difficile eſt delineare. Nam & illæ foſſæ antiquiores pleræque ſunt, quam Græci, a quibus & naturæ rerum, aut ab hominibus geſtarum memoriam habemus, ad ſcribendum & hiſtorias componendas, aut res naturæ tradendas, ſe compoſuerunt. Nec ſacri ſcriptores plus huius argumenti tradunt, quam נהרות בבל *flumina plura* Babylonis fuiſſe, Pſalm. CXXXVII, & vnum ex iis *Chobar*, ſiue *Chebar* fuiſſe adpellatum; & ſi quid ſimile fortaſſis adferunt: diſtinctius autem (neque inſtituti eorum fuit) rem nusquam expoſuerunt. Probabile autem admodum eſt, Euphratem ſingulari oſtio, in mare ſe effudiſſe, foſſis autem factum, vt pars per Tigrim ſe eiiciat, pars diſtrahatur in paludes. Quod ita certum etiam antiquioribus videbatur, vt Plinius etiam diſtantiam oſtiorum Euphratis atque Tigris, quibus in mare ſe eiiciant, notauerit. Libro VI enim cap. XXVII ita ſcripſit: *Inter duorum amnium* [Euphratis atque Tigris] *oſtia* XXV *millia paſſuum fuere, aut, vt alii tradunt,* VII *millia, vtroque nauigabili. Sed longo tempore Euphratem præcluſere Orcheni, & accolæ agros rigantes: nec niſi Paſitigri defertur in mare.* Sed ad foſſas & alueos inſpiciendos, quantum per obſcuritatem monimentorum veterum licet, accedimus.

IV.

De diuiſione Euphratis Plinius idem lib. V cap. XXVI *Scinditur a Zeugmate octoginta tribus millibus paſſuum circa vicum Maſſicen: & parte læua in Meſopotamiam vadit per ipſam Seleuciam, circa eam præfluenti infuſus Tigri. Dexteriore autem alueo Babylonem, quondam Chaldææ caput, petit, mediamque permeans diſtrahitur in paludes.* Hic bicornem facit Euphratem, & alueos, quaſi natura factos, deſcribit. Lib. VI autem cap. XXVI

aliquid humanæ operæ ſuperiori alueo tribuit. *Babylon*, inquit, *ad ſolitudinem rediit, exhauſta vicinitate Seleuciæ, ob id conditæ a Nicatore intra nonageſimum lapidem, in confluente Euphratis foſſa perducti atque Tigris.* Si foſſa perductus, vnus alueus natiuus, Babylonius, relinquitur. Si forſan pars tantummodo perducta fuit, neceſſe eſt, alueum infra Seleuciam ad Tigrim ſe vertiſſe; cuius vero nullum in antiquitate eſt veſtigium. Ptolemæus conſentit de alueis lib. v cap. XVII, ὁ Εὐφράτης σχίζεται εἴς τε τὸν διὰ Βαβυλῶνος ῥέοντα, καὶ τὸν διὰ Σελευκείας, *Euphrates ſcinditur in eum, qui per Babylonem fluit; & illum, qui per Seleuciam.* Inter hos medium dedicit, quem *Regium fluuium* adpellat. ὢν ὁ μεταξὺ καλεῖται Βασίλειος ποταμός. *qui medius inter hos duo eſt, dicitur fluuius Regius.* Hunc dicit longe inferius ad Apameam cum Tigri miſceri. Atque ita tripartitus fit Euphrates: ad quem modum fere Ammianus lib. XXIII cap. XXI *Perfluunt eandem terras & Marſes, & flumen regium, & Euphrates cunctis excellens: qui tripartitus nauigabilis per omnes eſt riuos, inſulasque circumfluens, & arua cultorum induſtria diligentius rigans, vomeri & gignendis arbuſtis habilia facit.* Sed ſi omnino partitio hæc & Marſen & Regium comprehendit, non videtur tamen eadem quæ Ptolemæi, niſi Regium Ammiani flumen idem dicas, quod Ptolemæus præter Seleuciam ad Tigrin deduxit. De quo nunc diſpiciendum eſt.

2. Varie illud denominatur flumen: Polybio lib. v cap. LI eſt βασιλικὴ διῶρυξ, *Regia foſſa:* Ptolemæo, vt vidimus, βασίλειος ποταμός, *Regium flumen:* Iſidoro Characeno in Stathmis Parth. Ναρμάχα, *Narmacha:* Zoſimo lib. III cap. XXIV Ναρμαλάχης, *Narmalaches:* Abydeno apud Euſeb. Præp. IX cap. XLI Αρμακάλης, *Armacales:* Plinio VI cap. XXVI *Armalchar:* Harduinus nullo codice adiutus *Naarmalcha* repoſuit. ſed verum nomen eſt נהר מלכא, quod bene in Ammiani codicibus expreſſum legitur *Naarmalcha,* (vide Lindenbrog. p. 286 & 299, licet priore loco Valeſiana cap. II libri XXIV littera exciderit) id eſt fluuius regis, aut ab rege factus. Omnium enim conſenſione non fuit natiuus hic alueus, ſed regum curis atque opera effoſſus. Abydenus dicto loco: Ναβουχοδονόσορος τὸν Αρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ὄντα κέρας Εὐφρητέω, *Nabuchodonoſorus fluuium Armacalen* [Naarmalcha] *cornu* ſeu excurſum *Euphratis eduxit:* interpres Latinus, *alio deriuauit.* Antiquum opus, neque cum Ammiani hiſtoria, vt primo videtur intuitu, conciliandum facile. Ventum eſt, inquit lib. XXIV cap. XXI [Valeſ. cap. VI] *hinc ad foſſile flumen, Naarmalcha nomine, quod amnis regum interpretatur, tunc aridum. Id antehac Traianus, poſteaque Seuerus, egeſto ſolo fodiri in modum canalis ampliſſimi ſtudio curauerat ſummo, vt aquis illuc ab Euphrate transfuſis naues ad Tigridem commigrarent.* Sed confudit Marcellinus, quæ bene diſtinxit Zoſimus lib. III cap. XXIV ἦλθον εἴς τινα διώρυχα μεγίστην, ἣν ἔλεγον οἱ τῇδε, παρὰ Τραϊανοῦ διωρύχθαι· εἰς ἣν ἐμβαλὼν ὁ Ναρμαλάχης ποταμὸς εἰς τὸν Τίγριν ἐκδίδωσι. *Ventum ad foſſam permagnam, quam accolæ a Traiano ductam dicebant: in quam Narmalaches incidens in Tigrim ſemet exonerat.* Quod vero ſecundum Ptolemæum

lib. v

lib. v cap. XVIII Naarmalcha per se in Tigrim apud Apameam, quæ plus quam gradu latitudinis a Seleucia distat, effunditur, principes illi bello Parthico intenti, superiori loco ex regio alueo ad Ctesiphontem venturi sine ambagibus, videntur nouam fossam prope Cochen & Ctesiphontem duxisse, qua postea Iulianus etiam repurgata vsus est, quum exercitum Tigrim flumen traiiceret: quod idem Zosimus adnotauit.

3. Nunc quinam sit vetus *Naarmalca* siue Regius ille fluuius, disquirendum est. Quæ Ptolemæus de alueo medio inter Seleuciensem & Babylonium, & de exitu eius apud Apameam, tradidit, supra cognouimus: initium non aperuit, habeatne ex dextro an sinistro alueo. Puto ex dextro, & supra Babylonem deriuatum esse, vt impetus fluminis frangeretur, quod vrbem illam perluebat. Sunt vero etiam qui sinisteriorem illum amnem, per Seleuciam in Tigrim exeuntem, Naarmalcha vocant. Plinius lib. VI cap. XXVI *Sunt qui tradunt, Euphratem Gobaris præfecti opere diductum, vbi eum diximus findi, ne præcipiti cursu Babyloniam infestaret: ab Assyriis vero vniuersis adpellatum Armalchar* [Naarmalcha] *quod significat regium flumen.* Quum ait, *vbi diximus eum findi*, respicit verba lib. v cap. XXVI *Scinditur Euphrates circa vicum Massicen*, cetera. Et Ammianus lib. XXIV cap. II [Grut. v] *Hinc pars fluminis scinditur largis aquarum agminibus, ducens ad tractus Babylonios interiores, vsui agris futura, & ciuitatibus circumiectis: alia Naarmalcha nomine, quod fluuius regum interpretatur, Ctesiphonta prætermeat.* Seleuciam credo in animo habuit, quum Ctesiphonta scriberet, trans Tigrim sitam, quam hæc Euphratis pars minime permeare potest: vtique autem vel adluit vel permeat Seleuciam. Nec Polybii βασιλικὴ διῶρυξ *Fossa regia* videtur alia esse. nam Antiochus profectus Nisibi & Liba per ripam Tigris ducturus erat exercitum in Babyloniam, quod Zeuxis dissuadet, quia post longum iter venturi sint πρὸς τὴν βασιλικὴν διώρυχα καλουμένην, *ad Regiam fossam quæ vocatur*, quam si hostes occupassent, nulla ratione posse traiici. Hoc ergo primum impedimentum itineri, & primus alueus Euphratis fuisset superandus regi, si in Tigris ripa ab aquilone in meridiem proficisceretur.

4. Num igitur duo amnes sunt Regii in Babylonia? Plures ex Euphrate fossas ab regibus ductas fuisse non dubitamus: vnam autem præcipue *Naarmalcha*, flumen regis adpellatam esse scriptores videntur consentire. Nihilominus Ammianus Marcellinus, si recte inspicitur, bis Iulianum Naarmalcha diuersis locis & temporibus traiecisse lib. XXIV refert. nam cap. v [Vales. II] dicit, ad Macepracta Euphratem scindi: partem ad tractus Babylonios interiores ferri; aliam, Naarmalcha nomine, Ctesiphonta [Seleuciam] prætermeare. hanc peditatum pontibus, equites cum iumentis natando traiecisse. Et cap. XXI [Val. VI] multo interea itinere confecto, & aliquot expugnatis oppidis, *Ventum est*, inquit, *hinc ad fossile flumen Naarmalcha nomine, quod amnis regum interpretatur, tunc aridum.* Siue itaque hæc fossa ita vocata fuit, siue, quod ex Zosimo suppleri posse supra ostendimus, qui in illam deriuabatur fluuius; alius tamen a priore

Naarmalcha eſt: niſi quis exiſtimet, ex Seleucienſi flumine hanc foſſam factam eſſe nauigabilem. Reclamat Ptolemæus, quem plures ſequuntur recentiores: & ex medio æuo Nubienſis Geographus reclamat, qui præter alueum, qui in Tigrim e regione Bagdad exit, quatuor alios, quorum extremus ad orientem, *Tſartſar* dictus, ignotus eſt veteribus: ab hoc proximus, *Almelic*, qui noſter eſt Regius: tertius ad Suram tendit; quartus ad Kupham, oppida a Tudelenſi Iudæo etiam deſcripta. Quod plenius, quem ſæpe laudauimus Bochartus enarrat, qui & ipſe hoc loco Ptolemæum & Nubienſem ſequutus eſt. Nec Tabula Ptolemæo adiecta, quamlibet antiqua, æſtum hunc nobis explicare poteſt, quæ pro duobus flumen vnum habet, quod Babylonem tranſit, idque Regium vocat, nullo alio inter hoc & Tigrim interlabente: quod contra Ptolemæi deſcriptionem eſt. Adeo incerta ſunt quæ de alueis & foſſis Euphratis ab antiquis ſcriptoribus ſunt tradita: ſicut nec hodie qui eius flexus ſint, quæ ſciſſiones, accuratius eſt notatum.

5. Ex his alueis eſt etiam qui *Chobar*, Ebraice כבר *Chebâr*, ab Ezechiele vocatur. Hieronymus in Ezech. I dubius eſt, proprium an commune nomen ſit, vt *validum* & *magnum* flumen ſignificet, Euphratem vel Tigrim: verum certius omnino eſt proprium eſſe, quia quater eodem modo repetitur Ezech. I verſ. 2 & 3: cap. III, 15, 23: & Græcus χοβὰρ ſcripſit: Latinus vetus *Chobar*. Et probabile eſt, & interpretum conſenſu plurimorum comprobatum, nomen a Gobare præfecto accepiſſe, quem Plinius memorat lib. VI cap. XXVI. *Sunt qui tradunt*, inquit, *Euphratem Gobaris præfecti opere diductum, vbi eum diximus findi; ne præcipiti curſu Babyloniam infeſtaret: ab Aſſyriis vero vniuerſis adpellatum Armalchar* [Naarmalcha] *quod ſignificat regium flumen*. Num vero illud flumen ſit, quo Plinius referre videtur, quod ad vrbem Seleuciam feratur; an quod Ptolemæus Regium adpellauit; an aliud propinquum Babyloni, non poteſt certo definiri.

6. Tabula Ptolemæo adiecta, quæ quarta Aſiæ eſt, ſiue ab Agathodæmone ſiue alio vetere auctore eſt, ab occidente Babyloniæ flumen habet, quod P. Bertii editione *Maarſares* vocatur: vulgo *Baarſares*. quæ vocabula cum hoc diſcrimine petita ſunt ex Ptolemæi lib. V cap. XX, vbi Pal. codice Μααρσάρης legitur: vulgatis Βααρσάρης. Illuſtris Huetius de Paradiſo *Naharſares* legit, vt ſit flumen præfecti Sares, ſicut aliud eſt Nahar Chobar ſiue Gobari. Docta coniectura: quamquam & Ammianus lib. XXIII cap. XXI [Valeſ. VI] M tuetur *Marſes* in MSS legens, in vulgatis *Marſias*, quem eumdem & Maarſarem Ptolemæi eſſe doctiſſimorum hominum, Valeſiorum & Bocharti eſt ſententia; hic & *Narragam* Plinii lib. VI cap. XXVI, & Ἀκράκανον, *Acracanum* Abydeni apud Euſeb. Præp. IX cap. XLI eumdem Maarſarem putat, licet diuerſa ſint vocabula: in quibus poſtrema tamen conciliat, quaſi vtrumque ab אגם ſit, & flumen *ſtagni* ſignificet. Sint hæc ita: ſi modo de ipſo Ptolemæo conſtaret certius. a quo tamen & ductus fluminis & nomen cenſetur eſſe. Διαῤῥέουσι, inquit, τὴν

χώραν,

χώραν ὅ τε Βασίλειος ποταμὸς καὶ ὁ διὰ τῆς Βαϐυλῶνος ῥέων, καὶ ὁ καλούμενος Μααρσάρης, ὃς τῷ μὲν Εὐφράτῃ συμϐάλλει, Perfluunt regionem Basilius seu Regius amnis: & qui per Babylonem labitur: & qui vocatur Maarsares, qui Euphrati miscetur. Qui deductus est ex Euphrate, qui potest *συμϐάλλειν, exonerare se* in eumdem? Sed salua res, si numeros *συμϐολῆς*, quos addit, longitudinis 79, latitudinis 34 graduum & partis tertiæ, attendimus, qui ducunt nos infra Vologesiam, vbi Maarsares Euphrati non integro, sed qui Babylonem perluerat, & natiuus est ac *κατ' ἐξοχὴν* Euphrates dicitur, se infundit: quod etiam in veteri tabula sic expressum est. cuius auctor in cetero errauit, Regium fluuium & qui Babylonem perfluit, eumdem constituens, quasi *καὶ* non legerit, quæ vocula in omnibus libris est, & diuersitatem fluuiorum arguit. Nec cum Bertio consentire possumus, qui de medio Ptolemæi fluuio censet *rectius* ex Pal. cod. legi *διὰ τῆς Βαϐυλωνίας, per Babyloniam*, quum omnes tres per regionem Babyloniam decurrant, & vulgatam lectionem *διὰ τῆς Βαϐυλῶνος, per Babylonem* & ipse Ptolemæus cap. XVIII in Græco [nam aberrauit interpres;] & Plinius lib. V cap. XXVI confirment. Vnum addo, quod dubitationem adferre possit. Prima Euphratis scissio secundum Plinium est, qua alueus ad Seleuciam deducitur. At Ptolemæi Maarsares multo prius & citerius deriuatur, qui si *Narraga* est, vt Bochartus censebat, non ignotus Plinio fuit: nisi forsan maiores tantum nobilioresque alueos, quum scindi Euphratem dixit, enarrauit.

7. Superest *Pallacopa, ὁ Παλλακόπας ποταμὸς*, vt Arrianus lib. VII Exped. Alex. vocat, *διῶρυξ ἐκ Εὐφράτου, ex Euphrate deducta fossa*, non integro, sed qui per Babylonem meauerat. octingentis enim stadiis a Babylone incipit: & Alexander per Euphratem ex Babylone deuectus est in Pallacopam amnem, & per illum in paludes, quæ Arabiam attingunt. Os, quo effluit ex Euphrate, propter terram mollem patentius factum, quam vt vtile sitienti Chaldææ esset: ideoque Alexander fortiter obturauit, & triginta ab eo stadiis in petrosa terra nouum os aperuit, quod non aquæ plus emitteret, quam vt ne damnum Chaldæa regio caperet. Hæc Arrianus, & plura alia. Eadem ex Aristobulo Strabo lib. XVI pag. 510, *Alexandrum fossas inspexisse, & ora quædam obstruxisse, non nulla aperuisse. μίαν δὲ διώρυχα συντείνουσαν ἐπὶ τὰ ἕλη καὶ τὰς λίμνας τὰς πρὸ τῆς Ἀραϐίας δυσμεταχείριστον ἔχουσαν τὸ στόμα, vnam vero fossam obseruasse, quæ ad paludes & lacus, qui sunt Arabiam versus, tenderet, habentem os intractabile & obstructu difficillimum propter humi mollitiem; ideo aliud os petroso loco,* XXX *a priore stadiis aperuisse: ne omnis aqua in Arabiam efflueret*, ac expeditioni, quam animo agitabat, impedimento esset. Hisce Pallacopam designari, quamuis nomine abstinetur, nemo non intelligit. Appianus autem sub finem lib. II de Ciuili B. nominat quidem, sed corrupte, *Pallacottam*, de Alexandro, cum quo Cæsarem comparat, dicens: *πλέων κατὰ τὸν Εὐφράτην ἐπὶ τὸν ποταμὸν Παλλακότταν, ὃς τὸν Εὐφράτην ὑπολαμϐάνων ἐς ἕλη καὶ λίμνας ἐκφέρει, secundo Euphrate nauigauit ad Pallacottam fluuium,*

qui

qui Euphratem excipiens in paludes & lacus deuehit. Rationem addit, ***ne** totam Aſſyriam* [Chaldæam] *inundet.* Plura de his V. Cl. Iac. Gronouius ſingulari libro, & ad Arrianum Diſſertatione.

8. Hæ itaque foſſæ & deriuationes ſunt illa נהרות בבל *flumina Babylonis*, in quorum ripis captiui Iudæi vt ſedeant, futurum vates Pſalmo CXXXVII prædixit: etiam organa ſua ſuſpenſuros eſſe in ſalicibus, quibus conſitæ illæ ripæ erant. Ideo נחל הערבים *flumen* vel vallis *ſalicum* Eſa. XV, 7, R. Salomone interprete eſt ארץ בבל *terra Babylonia*, in quam propheta opulentiam Moabitarum dicit deportatum iri.

V.

Satis de fluminibus & foſſis, quantum de illis reperire licuit: nunc de vrbibus oppidisque Babyloniæ dicendum eſt. Caput regionis *Babylon*, vrbs omnium antiquiſſima, Ebræis *Babel*, a qua regio dicitur *Babylonia.* Plinius lib. V cap. XXVI *Euphrates dexteriore alueo Babylonem, quondam Chaldææ caput, petit, mediamque permeans diſtrahitur in paludes.* Et lib. VII cap. XXVI *Babylon, Chaldaicarum gentium caput, diu ſummam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Meſopotamiæ Aſſyriæque Babylonia adpellata eſt, ſexaginta millia paſſuum amplexa, muris ducenos pedes altis, quinquagenis latis, in ſingulos pedes ternis digitis menſura ampliore quam noſtra; interfluo Euphrate, mirabili opere vtroque.* Mira hæc amplitudo LX M.P. quam vero Diodorus Siculus lib. II cap. VII ex Clitarcho ad CCCLXV ſtadia, hoc eſt, fere ad XLV. M.P. reduxit. Nihilominus Herodotus lib. I cap. CLXXVIII forma τετράγωνον, *quadratam* dixit, cuius quodlibet latus CXX ſtadia contineat, totus ambitus CCCCLXXX. quæ ipſa ſunt LX Plinii millia. Curtius fere cum Diodoro conſentit, ſtadia ponens CCCLXVIII: Strabo autem lib. XVI mœnium circuitum CCCLXXXV ſtadiorum conſtituit: latitudinem tantam, ὡς τέθριππα ἐναντιοδρομεῖν ἀλλήλοις ῥᾳδίως, *vt quadrigæ occurrentes facile ſe transmittant.* Non autem totum hoc habitatum fuit ſpatium, ſed ædificiis interiecti agri atque horti erant, & per XC tantum ſtadia, ſi Curtio fides eſt, habitationes. Cetera ornamenta, hortus penſilis, κρεμαςὸς κῆπος Diodoro & Straboni; κρεμαςὸς παράδεισος Ioſepho I adu. Apion. pag. 1045, & templum Beli, crepidines Euphratis, & alia miranda opera ab variis laudantur: in auctore deſignando diſſentitur: quamquam id non geographi, ſed hiſtorici munus eſt definire. Plures Semiramidi fabuloſæ tribuunt; ſed condita vrbs a Nimrodo, a Belo aucta, a Nabuchodonoſoro ornamenta præcipua & maxima ſunt addita, vt Abydenus apud Euſebium IX Præpar. cap. XLI, & Ioſephus dicto loco tradiderunt: * molem tamen ἀξιοθέητον, id eſt *ſpectabilem*, Euphrati coercendo a Semiramide, ſed alia & poſteriore, conſtructam eſſe, Herodotus refert lib. I cap. CLXXXIV. Nec fata vrbis tacenda ſunt, quæ leuiora paſſa fuit ſub Perſis Dario & filio Xerxe: ille enim τὸ τεῖχος περιεῖλε, *mœnibus detraxit*, vt Herodotus refert lib. III cap.

* Et Oroſius II hiſtor. cap. 6 pag. 77.

cap. CLIX; hic, vt Strabo memorat, *κατέσπασε τὸν τοῦ Βήλου τάφον, Beli sepulcrum*, mirabile opus, *euertit*: grauiora passa sub Macedonibus, exhausta fere ab illorum Seleucia ad Tigrim condita, vti ex Plinio supra vidimus; adeo vt Strabonis ætate *ἔρημος ἡ πολλή, maiorem partem deserta* esset; aut, vt Diodorus æqualis de suis temporibus tradit lib. II cap. IX, *βραχύ τι μέρος, exigua pars eius* habitaretur. Pausanias autem Arcad. cap. XXXIII sub Antoninis scripsit, *Βαβυλῶνος οὐδὲν ἔτι ἦν εἰ μὴ τεῖχος, Babylon iam nihil præter muros habet reliquum.*

VI.

Ptolemæus, lib. v extremo, in Babylonia ad Euphratem alia oppida, alia ad Tigrim fluuium: in vtroque genere & notiora sunt & obscura. Illorum præter metropolim Babylona, de qua diximus, ad Euphratem fuit *Volgesia*, *Οὐολγεσία*, pro *Vologesia*, quia conditoris nomen Vologeses siue Vologesus, qui rex Parthorum Neronis & Vespasiani temporibus fuit, cuius multa apud Tacitum exstat mentio. Hunc enim auctorem vrbis esse, non secundum aut tertium eius nominis, ex Plinii lib. v cap. XXVI certum est. *Nuper*, inquit, *Vologesus rex aliud oppidum Vologesocertam in vicino condidit.* Vologesocerta, quasi Vologesopolis, quia קרתא orientalibus *vrbs* est. Stephano est *Βολογεσιάς*, *Vologesias*. *Βολογεσιὰς πόλις πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, ὑπὸ Βολογέσου ᾠκισμένη, Vologesias vrbs est ad Euphratem a Vologeso rege condita.* Ammianus lib. XXIII cap. XX [Vales. p. 371] *Vologessia* scripsit. In Tabula Peutingeriana est *Volocesia* prauate. Sic & regis & vrbis nomen variat: vtrumque forsan corrigendum ex nummo, quem vir illustris Ezech. Spanhemius pag. 86 laudauit, inscripto ΒΟΛΑΓΑΣΟΥ, *Bolagasi*. Situm vrbis Ptolemæus ita signauit, vt a Babylone in austrum recedat, & simul in occidentem declinet ad Maarsarem fluuium, cui in tabula Ptolemaica adponitur: in Peutingeriana XVIII millibus distat a Babylone.

VII.

Abhinc in ortum hibernum proxima est Ptolemæi *Barsita*, *Βάρσιτα*, quæ eruditis *Borsippa* Strabonis lib. XVI pag. 509 videtur esse, quam ait Dianæ & Apollini sacram, vbi maximum linificium fit: sedem sectæ cuiusdam Chaldæorum, quos inde *Borsipp. nos* adpellent, distinctos ab Orchenis. Putares hinc Borsippam longius a Babylone remotam, in meridiano tractu, vbi Chaldæa propria fuit, positam fuisse: nisi Iosephus contra Apionem pag. 1045 fortasse propinquiorem Babyloni fuisse ex eo adprobauerit, quod Nabonnedus a Cyro victus cum paucis fugiens *συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν πόλιν, Borsippenorum vrbe inclusus fuerit*, &, capta Babylone, Cyrus mouisset *ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον, ad Borsippum, vt Nabonnedum expugnaret.* Huic *Βόρσιππος*, *Borsippus* nomen vrbis est: Straboni *τὰ Βόρσιππα*, *Borsippa*, quod Latine femineam formam induit, vt alia Strabonis neutro plurali enuntiata. Etsi vero minus certum est, Borsippa Strabonis esse Ptolemæi Barsita: quod tamen non improbabile id est, & alioquin incertus locus est Borsippensium oppidi;

coniungere hoc loco visum fuit, quam in Babylonia fuisse minime est dubitandum.

2. Nec Barsita Ptolemæi modo videtur multis *Borsippa* Strabonis esse, sed Harduino etiam Plinii *Hipparenum* idem ac Borsippa. Lib. VI cap. XXVI de illo ita: *Sunt etiamnum in Mesopotamia* [laxe sumta, vt Babyloniam includit] *oppida: Hipparenum, Chaldæorum doctrina & hoc, sicut Babylonii, iuxta fluuium Narragam, qui dedit ciuitati* [alii forsan, fluminis cognomini] *nomen. Muros Hipparenorum Persæ diruêre.* Si Narraga, vt Bochartus censet, est Ptolemæi Maarsares, Hipparenorum oppidum posset Borsippa esse: quod vero demonstrari certa ratione non potest.

VIII.

Cetera ad Euphratem obscuriora sunt: *Idicara*, prope Arabiam Desertam: deinde Volgesiam & Barsitam versus *Duraba:* e regione Volgesiæ, pari latitudine *Thaccona:* supra Babylonem in boream, prope Sippharam *Thelbencane:* infra Barsitam *Bibla* siue *Bilba:* & vbi maxime in meridiem Euphrates delabitur *Didugua*, in Palatino *Digua*, quod propius cum Plinii *Digbam* lib. VI cap. XXVI extremo conuenit: idque & Ptolemæi Digua idem plane oppidum doctissimo Harduino videtur esse: de quo vero dubitare nobis liceat. Plinius ait, *Est etiamnum oppidum Mesopotamiæ in ripa Tigris circa confluentes, quod vocant Digbam.* Si circa confluentes & in Tigris ripa, non potest Ptolemæi Digua esse, quæ longius ab illa ripa abest. Mesopotamiæ autem nomine nihil mouemur, quod longius in austrum quosdam deducere supra demonstrauimus. Diguæ vel Diduguæ Ptolemæi ab occasu vicina erat, extra ripam tamen *Beana* siue Βεώνα, *Beona*, vti in codice Palatino est.

IX.

Iuxta Tigrim Ptolemæus vsque ad Apameam prorogauit Mesopotamiam: nos a primo confluente circa Seleuciam ad alterum, qui ad Apameam est, hoc latus propriæ Babyloniæ definimus. Confusa hoc loco & mutilata est Ptolemæo adiecta tabula, quæ Regium flumen per Babylonem ducit, quem postea Maarsare adfuso auctum vocat Euphratem, eique adposita habet oppida *Biblam* & *Didugua*, quæ lib. V extremo παρὰ τὸ Τίγριδος μέρος, *ad Tigris partem* Ptolemæus sita dixit: & ad Apameam idem flumen in Tigrim immittit. Sed inde turbatio omnis est, quia auctor tabulæ fluuium Regium cum perlabente Babylonem, quos ipse separat Ptolemæus, vt supra monstrauimus, confudit, & Tigridis citeriorem alueum neglexit.

X.

Turbatior res circa *Tigris fissionem*, & inclusam *Mesenen* insulam est: de qua Stephanus in ὄραθα dixit: ὄραθα πόλις τῆς ἐν Τίγρητι Μεσήνης. *Oratha oppidum est Mesenes, quæ in Tigri fluuio est.* Non ergo *Mesene* est Mesopotamia, quia hæc inter Tigrim & Euphratem, Mesene autem in Tigri, seu vtroque latere alueis Tigridis conclusa. Nihilominus in Μεσήνη, Stephanus, quasi immemor sui, dixit, καὶ χώρα Περσίδος Μεσήνη δὲ

τοῖς

ἐνὸς Σ, ὑπὸ τῶν δύο ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγριδος μεσαζομένη, *Et Meſene, ſimplici S, Perſici regni regio, media inter duo flumina Euphratem & Tigrim:* quod, ſi ex vſu ſcriptorum examines, falſum eſt: quia hæc Meſopotamia dicitur, non Meſene; & ab ipſo Stephano μέση τῶν ποταμῶν. *Oratha* Stephani, quam ex Arriani Parthicis adfert, ceteris ignota eſt: Plinius autem & Ammianus *Apamiam Meſenes* laudant, ex qua de ſitu inſulæ iudicandum eſt: ille lib. VI cap. XXVII *Tigris circa Apamiam Meſenes in alueos duos diuiſus:* hic lib. XXIII cap. XX [Valeſ. p. 371] *In omni Aſſyria multæ ſunt vrbes, inter quas Apamia eminet Meſene cognominata, & Teredon, & Apollonia, & Vologeſſia.* Vides Aſſyriæ nomen laxe ſumi, vt Babyloniæ etiam vrbem Vologeſſiam, quæ ad occaſum & Arabiam recedit, complectatur.

2. Ptolemæus Apamiam ad Tigrim poſuit latitudine XXXIV graduum, X minutorum, & lib. V cap. XVIII tradit, ὑφ' Ἀπάμειαν ἡ τοῦ Βασιλέως ποταμοῦ πρὸς τὴν Τίγριν συμβολή, *ſub Apamia miſcetur Regius fluuius cum Tigri.* Regius autem fluuius cum Babylonio Euphrate non toto, ſed ex parte, antequam in Tigrin exit, miſcetur, & quod probabile, circa idem oſtium etiam diuiſus Tigris commeat, nec poteſt alibi ſecundum Ptolemæi diſpoſitionem. Plinius autem in diuerſa it, & Apamiam ac Tigris ſciſſionem longe ſupra Seleuciam poſuit. Modo excerpta eius verba cognouimus: nunc integra proferemus. *Tigris*, inquit, *ex Armenia, acceptis fluminibus claris Parthenia ac Nicephorione, Arabas Oreos Adiabenosque diſterminans, & quam diximus Meſopotamiam faciens, luſtratis montibus Gordyæorum, circa Apamiam Meſenes oppidum, citra Seleuciam Babyloniam* CXXV *mill. paſſuum diuiſus in alueos duos, altero meridiem ac Seleuciam petit, Meſenen perfundens; altero ad ſeptemtrionem flexus, eiusdem gentis tergo campos Cauchas ſecat. Vbi remeauere aquæ, Paſitigris adpellatur.* Omnia Ptolemæo contraria, cui Apamea integro gradu & ſextante eſt infra Seleuciam; Plinio autem ſuperior adeo, vt circa Apamiam findatur Tigris, & inde alueus meridiem ac Seleuciam petat; quæ inter ſe conciliari non poſſunt: neque intelligo, qui alter alueus in ſeptemtrionem feratur, neque, qui ſint *Cauchæ campi*, notum eſt, quos Harduinus quidem a Coche, de qua poſt dicturi ſumus, nominatos putat, Coche vero prope Seleuciam ad Tigrim illum ſita fuit, qui Seleuciam prætermeat: Plinius autem Cauchas campos dicit alueo diuerſo ab illo, qui Seleuciam ferebatur, ſecari.

3. Quæ quod ſatis conturbata mihi videntur, malo Ptolemæi rationes, qui fixam ſedem Apamiæ adſignat, & ſub ea confluentes habet, quam Plinianas ſequi: & Meſenen inde a Seleucia ad Apamiam, aut paullo vltra, definio, vt ſub Apamia pars Tigris dextera & ſimul Regius amnis in Tigrim maiorem exeant. Ptolemæus quidem non nominauit *Meſenen;* quod vero Apamia in Meſene fuit, & ipſe ad Seleuciam Euphratis confluentem habet, & alium proxime infra Apamiam ex eodem Euphrate; non poteſt eſſe, quin intercepto ſpatio Meſene ſit, & prope Seleuciam

(Llll) 2 Tigris

Tigris ſcindatur, ac ad Apamiam, vel ſub ea, in vnum alueum coeat; quamuis Tabulam Ptolemæo ſuperadditam hic mutilatam eſſe, illum alveum, qui Meſenen ab occaſu claudit, non habere deſignatum, ſupra aliquoties prædictum eſt.

4. Eſt & alia *Meſene* regio inter oſtia Tigris fluminis, a Philoſtorgio III cap. VII ſic deſcripta, vt Tigris τοῖς ἐσχάτοις ςόμασιν ἀλλήλων διειργομένοις, *extremis oſtiis longe a ſe inuicem diſiunctis* faciat νῆσον ποταμίαν τε ἅμα καὶ θαλαττίαν, ἣν ἔθνος ἐνοικεῖ τῶν Μεσηνῶν ἐπικαλέμενον, *inſulam fluuialem ſimul & maritimam, quam gens incolit, quæ Meſenorum nomen fert:* de qua infra dicendi locus erit. Iam diſtinctionis cauſſa mentionem feci, miratus eruditos viros Iac. Gothofredum & Io. Harduinum, quibus eadem eſt Meſene Plinii & Philoſtorgii, quum tamen ad oſtia Tigris nulla Apamia ſit, ex qua de veriore celebrioreque Meſene iudicetur. Vide horum ad Plinium & Philoſtorgium Adnotationes.

5. Sed ad priorem *Meſenen* reuertimur, de qua etiam in Ἀπάμεια chorographus Stephanus: ἔςι καὶ ἄλλη ἐν τῇ Μεσηνῶν γῇ, τῷ Τίγρητι περιεχομένη, ἐν ᾗ σχίζεται ὁ Τίγρης ποταμὸς καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ μοίρᾳ περιέχεται ποταμὸς Δέλας, ἐν δὲ τῇ ἀριςερᾷ Τίγρης ὁμωνύμως τῷ μεγάλῳ. *Eſt & alia* [Apamea] *in Meſenorum regione, Tigride cincta, in qua* [regione] *Tigris ſinditur: dextram partem fluuius Delas, ſiniſtram Tigris, quæ cum maiore eiuſdem nominis eſt, circumfluit.* Hic citerioris aluei nomen *Delas* eſt, quod Salmaſius Exerc. Plin. pag. 492 in MSS. Σέλλας, *Sellas* legi perhibet, eumdemque putat *Sillam* Iſidori Characeni eſſe. At Iſidorus pag. 5 hunc Sillam non Babyloniæ, vbi Delas eſt, ſed Apolloniatidis, Transtigritanæ prouinciæ dicit flumen eſſe, quod Græcam vrbem Artemitam, XV ſchœnis a Seleucia in ortum diſtantem, perluat. *Delas* autem Stephani eſt dexter alueus ſciſſi Tigris, ſeu occidentalis, Babyloniam permeans, longe remotus a Silla, qui trans Tigrim eſt. Deinde incolas regionis ſeu inſulæ *Meſenios* dictos. ex Stephani verbis clarum eſt: quod nomen Valeſius ad Ammianum lib. XXIV cap. III non ſolum Prologo Trogi Pompeii XLII, vbi *Meſſenis bellum intulit*, eſt editum; verum etiam Eutropio lib. VIII cap. II ex MSS. & metaphraſi Græca vindicatum it, vbi Vinetus, Sylburgius, Schonouius *Edeſſios* ediderunt.

XI.

Inter Seleuciam & Apamiam ad Tigrim fuit etiam *Teſcaphe* Ptolemæi, Τεσκάφη, quæ in Tabula *Scaphe*, demta ſyllaba ſcribitur; de qua vero nihil aliunde notum eſt. Prope Apamiam ſita eſt in ſeptemtriones. Nihil præterea Ptolemæus habet, quod ad Meſenen hanc referri poſſit.

XII.

Aliorum notior eſt *Coche*, ſupra Teſcaphen ad Tigrim ſita, quam Ammianus lib. XXIV cap. XVIII in vulgatis ipſam dixit Seleuciam eſſe, prius Cochen adpellatam, quam Seleucus Nicator amplificaret. Sed Gelenii illa coniectura eſt, libris manu ſcriptis mire diſſentientibus; & vel ideo

ideo ſuſpecta, quia idem Ammianus poſt aliquot itinera cap. XXI ad Cochen demum peruentum ſcribit. *Hac valle,* inquit, *purgata* [id eſt Traiani foſſa] *auulſis cataractis vndarum multitudine claſſis ſecura ſtadiis* XXX *repulſa, in alueum eiecta eſt Tigridis: & contectis illico pontibus exercitus, iter Cochen verſus promouit.* Et Arrianus quoque in Parthicis apud Stephanum in Χωχὴ diſtinxit, *καὶ βασιλεὺς ἐξελαύνει ἐκ Σελευκείας ὀ πρόσω τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιγρίδος ἐς κώμην, ᾗ τινι Χωχὴ ὄνομα, Et rex mouit ex Seleucia, haud longe a fluuio Tigri, in vicum, cui nomen eſt Coche.* Ita autem vicus fuit, vt munitiones etiam acceſſerint poſtea: ideoque *Φρούριον munimentum* ſeu *caſtrum* dictum ab aliis. Nazianzenus, qui ſimul ſitum demonſtrat, Oratione IV [quæ Inuectiua II in Iulianum eſt] pag. 115, vbi de Cteſiphonte egit, eiusque munitionibus, ſubdit: *ποιεῖ δὲ αὐτὴν ἰσχυροτέραν καὶ Φρούριον ἕτερον, ᾧ προσηγορία Κωχὴ, μετὰ τῆς ἀσφαλείας συγκείμενον, ὅση τε φυσικὴ καὶ ὅση χειροποίητος, τοσοῦτον ἐνείμενον, ὡς μίαν πόλιν δοκεῖν ἀμφοτέρας, τῷ ποταμῷ μέσῳ διειργομένας ταύτας. Hanc* [Cteſiphontem] *caſtrum aliud, quod Coche vocatur, firmiorem facit, natura & arte ita munitum, adeoque coniunctum, vt ambo vrbs vna videantur eſſe, quippe fluminis tantum intercurſu dirimuntur.* Quod ſi verum eſt, quod Plinius lib. VI cap. XXVI tradit, Cteſiphontem a Seleucia tertio tantum lapide abeſſe, certa etiam Coches ſedes cis amnem definita eſt. Eutropius Cochen *vrbem* dixit lib. IX cap. XII in Caro imperatore. *Cochen,* inquit, *& Cteſiphontem, vrbes nobiliſſimas cepit.* Nec obeſt, *κώμην, vicum* ab aliis dictam: quia & Cteſiphon Straboni *κώμη* eſt, ſed tantæ amplitudinis, vt vrbem quamuis exæquet, & omnem aulam Parthorum recipiat. Vide lib. XVI pag. 512.

XIII.

Fuerunt præterea alia Babyloniæ citra Tigrim oppida, de quorum ſitu autem non ſatis proditum eſt memoriæ. Ex his *Piriſabora* Ammiani eſt lib. XXIV cap. VI [Valeſ. II] poſt Macepractam, vbi finditur Euphrates: & traiecto Naharmalcha amne, *ad ciuitatem,* inquit, *Piriſaboram ventum eſt, amplam & populoſam, ambitu inſulari circumuallatam.* Nomen refert, poſteriori parte, *τοῦ τότε βασιλεύοντος, regis tum imperantis,* vt Libanius ait Orat. funeb. pag. 315, quem Græci Σαβώρην, Latini *Saporem* nominant, quocum Conſtantius & Iulianus bella geſſerunt: qui ſi auctor eſt vrbis, non cadit in noſtram, ſed medii æui geographiam: ſin primus Sapores, qui Valerianum imperatorem cepit, vtique ad noſtrum inſtitutum referri poteſt. Libanius tantum dixit, *ἦν τοῦ τότε βασιλεύοντος ἐπώνυμος, erat ei, qui tunc regnabat, cognominis,* non autem ab eodem conditam eſſe. Plura de hac vrbe Zoſimus lib. III cap. XVII, cui Βηρσαβῶρα adpellata eſt.

XIV.

Ab hac vrbe Iulianus prope locum venit, vt Ammianus refert, *vbi pars maior Euphratis in riuos diuiditur multifidos: in quo tractu ciuitas, ob muros humiles ab incolis Iudæis deſerta, iratorum manu militum conflagrauit.* Non additum ciuitatis nomen: Iudæi autem multarum frequentiam

& ſynagogas laudant, in quibus ſunt *Sura* & *Pombeditha :* ſed adeo diuerſe ab eruditis collocatæ, vt nihil certi definiri poſſit. Duos, ſed clariſſimos, in præſentia nominaſſe ſufficiat. Samuel Bochartus Suram adpoſuit flumini, quod Babylonem perluit, ſed ſupra Babylonem: Salomo van Til ad citimum, quem deriuat, Euphratis alueum, ante Naharſarem, & Vologeſiam : cui etiam Naardam adponit, quam cum Ptolemæo ſupra & Bocharto in Meſopotamia poſuimus. Idem Tilius Pombeditha in Arabica Euphratis ripa citra Saocoræ confluentes ponit, quam alii in Babylonia omnes cenſent. Beniamin Tudelenſis a Bagdad, quæ ad Tigrim eſt, profectus in Babyloniam primum *Reſen* veterem venit, quam *Gebiagan* dicit adpellari: inde ad *Babylonis* ruinas: progreſſus hinc ad *Hilam*, &, poſt medii diei iter, *Napham:* inde ad flumen *Chobar*, & altero die ad flumen *Ligam:* deinde ad oppidum *Kupham:* hinc ſesquidiei ſpatio *Suriam:* hinc bidui itinere *Schephithiph in Nehardea:* tum vero ſesqui die *Pumbeditham*, ſitam in Euphratis ripa. Quod ſi certi eſſemus, ſecundum rectam lineam profectum ſemper eſſe, aut non longe ab illa declinaſſe; ex diſtantiis, quas ponit, de ſitu locorum quodammodo iudicari poſſet: ſed potuit eligere loca, quæ prius adiret, aut pro itinerum ac comitatus ratione, aliisque commoditatibus ordinem, quem via ferebat, interdum poſthabere, vt nec ex hoc auctore de locis Babyloniæ, ab Iudæorum gente frequentatis, ſatis certi poſſimus eſſe. Beniaminem vt videtur Tilius in Paradiſi tabula ſequutus eſt: alias rationes Bocharti vide in Phaleg lib. I cap. VIII. Et quæ de *Reſen* in hoc itinere Beniamin tradit, in Aſſyriam ille lib. IV cap. XXIII transponit.

XV.

Hæc occaſione oppidi Iudæorum, quod Ammianus memorauit: vnde Iulianus *Maogamalcham* venit, vt Valeſius ſcripſit; ſeu *Maiozamalcham*, vt Lindenbrogius; vrbem magnam & validis circumdatam mœnibus. Ortelio videtur *Bithra* Zoſimi eſſe lib. III cap. XIX, de quo eſt vero quod dubitemus. Nam Bithræ receptus imperator cum exercitu: ad Maogamalcham in pericula & inſidias incidit, quam operoſa tandem obſidione expugnauit. Inde ad euerſam a L. Vero vrbem, vt Ammianus refert, ventum; deinde ad foſſam Traiani, quam etiam Naarmalcha vocat, vnde iter Cochen verſus Iulianus imperator promouit, & ex eo exercitum nauibus traiecit Tigrim. Zoſimus autem iter Iuliani a Berſabora ad vrbem, quam non nominat, duxit, ad quam Perſæ inſidiis Romanos adorti ſunt: ideoque vrbs vi capta & exuſta. Forſan hæc Maogamalcha eſt, cuius alioqui nulla mentio apud Zoſimum eſſet: inde *Fiſſeniam* duxit prope flumen Regium ſita, vt pars aquarum in munitiones deriuata fuerit: dehinc acceſſum ad *Bithram*, a qua per palmarum lucum ad caſtellum, vbi periculo imperator expoſitus fuit; & proximum oppidum *Beſuchim* peruenit: a quo iter XC ſtadiorum Cteſiphontem fuit. Caſtello autem, quod iam proximum Beſuchi eſſe dictum fuit, Zoſimus lib. III cap. XXII expugnando tribuit, quæ vrbi Maogamalchæ Ammianus: per cuniculos dicit captum

captum esse, e quibus primi prodierint Superantius, Magnus, Iouianus, quos eodem ordine cum honorum insignibus etiam Ammianus adpellauit. Sed maior fides Ammiani, qui rebus interfuit, quam Zosimi, qui postea, aliena nixus relatione, hanc historiam composuit.

XVI.

Characenus quoque Isidorus Stathmis Parthicis per Babyloniam decurrit, ab insulis Euphratis interiora vsque Seleuciam emetiens, ad quam non per Mesopotamiam, sed Euphrate & Regio amne, qui intus in Babylonia sunt, transmissis, contendit. Ab Anatho insula de qua diximus, in aliam cui nomen *Olabûs*, in qua gaza Parthorum fuit, schœnos habet XII: inde *Izannesopolim*, schœnos XII: deinde Αἰπολιν, *Aipolim*, vbi bituminis fontes, schœnos XVI: inde *Besachanam*, in qua fanum fuit Atargatis deæ, schœnos XII: deinde *Neapolim* iuxta Euphratem, schœnos XXII: inde transeuntibus *Euphratem* & *Narmalcham* ad *Seleuciam* Tigridi adpositam, schœnos IX. Sed ignotæ hæ vrbes sunt, quarum posteriores intra Babyloniæ fines propriæ fuisse non dubitamus: ideoque Isidorus summam schœnorum a Zeugmate vsque Seleuciam connumerans, ἄχρι τούτου Μεσοποταμία καὶ Βαβυλωνία, *hucusque*, inquit, *Mesopotamia & Babylonia*.

SECTIO II.

C H A L D AE A.

XVII.

Chaldæa Ptolemæo prouincia est Babyloniæ ad Arabiam vergens desertam: cui duas obscuriores opponit, *Auranitidem* Euphrati adiacentem, & *Amordociam*, cui *Strophæ* siue *Strophades* subiacere dicuntur. Sed, siue omnem Babyloniam siue partem significat, raro admodum *Chaldæa*, regionis nomen, inuenitur, vt apud Hieronymum in Ezech. XVI, *ingredientes Chaldæam:* in sacris frequens mentio *terræ Chaldæorum*, ארץ כשדים Esai. XXIII, 13, Ierem. L, 1, quæ Act. Apost. VII, 4 est γῆ Χαλδαίων, etiam Græcis prophetarum interpretibus. Aliquando gentile cum adfixa locali littera pro nomine est, כשדימה *Chaldæos versus* Ezech. XI, 24, XVI, 29, XXIII, 16, vbi Græci æque γῆ Χαλδαίων reddiderunt: Vulgatus cap. XI & XXIII *Chaldæa*. Sacris litteris eadem Chaldæa & Babylonia: quamquam si Chaldæorum gens & nomen a *Chesed*, filio Nahoris sunt, Genes. XXII, 22, vtique antiquiora nomina sunt *terra Sinear*, *terra Babel*. Hieronymus autem, vt recentiores taceam, Quæst. in Genes. ad cap. XXII confirmat originem nominis. *Chased*, inquit, *quartus est* [Nahoris filius] *a quo Chasdim, id est Chaldæi postea vocati sunt.*

2. Quod vero Babylon vrbs maxima & caput orientis fuit, factum est, vt omnis circa eam regio vsque ad sinum Persicum & fines Arabiæ, *Babylonia* vocaretur, * & *Chaldæorum* nomen arti, id est philosophiæ & astro-

* Immo etiam *Babylon*. Nam nisi regio intelligatur: inepta erit sententia Diodori lib XV pag. 365. Clarissimus hanc in rem est locus Xenophontis de Expedit. Cyri libr. VII extrem.

astronomiæ relinqueretur. Nihilominus hi ipsi auctores, qui Chaldæorum vocabulum ad artem referunt, non negant etiam nationis nomen esse in Babylonia. Cicero lib. I de Diuinat. cap. I *Chaldæi, non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati, diuturna obseruatione siderum scientiam putantur effecisse, vt prædici posset, quid cuique euenturum, & quo quisque fato natus esset.* Strabo, lib. XVI post initium, explicatius: ἀφώρισο ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κατοικία τοῖς ἐπιχωρίοις φιλοσόφοις τοῖς Χαλδαίοις προσαγορευομένοις, οἳ περὶ ἀστρονομίαν εἰσὶ τὸ πλέον. προσποιοῦνται δέ τινες καὶ γενεθλιαλογεῖν, οὓς οὐ καταδέχονται οἱ ἕτεροι. ἔστι δὲ καὶ φῦλόν τι τῶν Χαλδαίων, καὶ χώρα τῆς Βαβυλωνίας ὑπ' ἐκείνων οἰκουμένη, πλησιάζουσα καὶ τοῖς Ἄραψι καὶ τῇ κατὰ Πέρσας λεγομένῃ θαλάττῃ. *Constituta est habitatio peculiaris in Babylonia philosophis indigenis, plurimum astronomiam tractantibus, qui Chaldæi adpellantur. Sunt ex iis, qui e natalibus hominum euentura iis vaticinari se profiteantur: sed a ceteris non probantur. Est & Chaldæorum natio, & Babyloniæ regio ab iis habitata, Arabibus & mari proxima, quod Persicum adpellatur.* *

3. Ex hoc Strabonis loco fundamentum nostræ distinctionis inter Babyloniam propriam, & Chaldæam quasi propriam demonstramus. Babylonia proprie regio circa Babylonem est, variis fluentis, ex Euphrate magno deriuatis intercisa. Quæ inde in austrum vergit & occasum, Chaldæam adpellamus, quia Ptolemæo lib. V extr. παράκειται τῇ ἐρήμῳ Ἀραβίᾳ ἡ Χαλδαία χώρα, *Arabiæ Desertæ Chaldæa regio adiacet.* At hanc Arabiam Babylonia propria ab occasu spectat & meridie: & auctor tabulæ antiquæ Ptolemæo adiectæ *Chaldæam* in meridiano tractu respectu Babyloniæ constituit. Quod ipsum est, cuius iam rationes Strabone auctore cognouimus, τὸ φῦλον τῶν Χαλδαίων, *nationem Chaldæorum* habitare in Babylonia regione ita, vt Arabas & mare Persicum contingat. Plinius quoque lib. VI cap. XXVII *lacus Chaldaicos* vocat, per quos Tigris, iam Euphrate auctus, & ostiis suis propinquus in sinum se Persicum infundit. Hos paullo ante cap. XXIII dixerat *lacum, quem faciunt Eulæus & Tigris iuxta Characem.* Eo vsque *Chaldaicum* nomen, auctore Plinio, pertinuit.

XVIII.

In hoc, quem definiuimus, Chaldæorum tractu fuit *Opis*, Ὦπις, emporium ad Tigrin, sed incertum, quo loco & ordine, respectu oppidorum a Ptolemæo memoratorum. Herodotus lib. I cap. CLXXXIX πόλιν, vrbem dicit; Strabo lib. XVI p. 509 κώμην, vicum. Addit, Persas cataractis voluisse illam nauigationem ex mari ad Opin prohibere, Alexandrum autem omnes demolitum esse.

XIX.

Quæ autem a Ptolemæo ad Tigrim post Mesenes Apameam ponuntur,

* Trahi huc posse putem illud Æliani IV cap. 20 Ἧκεν οὖν καὶ πρὸς τοὺς Χαλδαίους καὶ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ πρὸς τοὺς Μάγους καὶ τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἰνδῶν, *Democritus venit & ad Chaldæos, & ad Babylonios, & ad Magos & Indorum sapientes.* Nec audiendus Perizonius ad h. l. Porphyrius in Vit. Pythag. §. 6 τὰ μὲν τῶν μαθηματικῶν καλουμένων ἐπιστημῶν παρ' Αἰγυπτίων τε καὶ Χαλδαίων καὶ Φοινίκων φησὶν ἐκμαθεῖν *dicit eum mathematicas scientias ab Ægyptiis & Chaldæis & Phœnicibus didicisse.* Adde insequentia.

tur, ſunt *Spunda*, vti Palatino legitur, aliis *Gunda* ſeu *Punda:* deinde *Batrachartha:* poſt quam *Thalatha:* denique *Altha:* circa quam Tigris rurſum diuiditur in duos alueos, qui inſulam faciunt triangulam, cuius baſis eſt in ſinu Perſico. Philoſtorgius lib. III cap. VII de hac inſula: πρὶν ἤδ' ἐπὶ θάλατταν καταβαίνειν, σχίζεται εἰς δύο μεγάλους ποταμοὺς, ἔπειτα δυσὶ τοῖς ἑκάτοις στόμασιν ἀλλήλων διειργομένοις, εἰς τὴν Περσικὴν θάλατταν ποιεῖται τὰς ἐκβολὰς, γῆν ἐν μέσῳ πλείστην περιτεμόμενος, καὶ νῆσον αὐτὴν ποιῶν ποταμίαν τε ἅμα καὶ θαλαττίαν, ἣν ἔθνος ἐνοικεῖ τῶν Μεσηνῶν ἐπικαλούμενον. *Priusquam* [Tigris] *in mare ſeſe effundit, ſcinditur in duo magna flumina, duobusque exinde extremis oſtiis, longe ab inuicem diſſitis, in Perſicum mare ſe ſe immittit, terram in medio plurimam interſecans, eamque inſulam fluuialem ſimul & marinam efficiens, quam incolit quæ Meſenorum gens adpellatur.* Hanc etiam *Meſenen* Dio Caſſius in Traiani hiſtoria intellexit, quamquam male a Xiphilino exſcriptum, vel ab aliis editum Μεσσήνη, gemina ſibilante. καὶ τὴν νῆσον, inquit. τὴν ἐν τῷ Τίγριδι τὴν Μεσήνην, ἧς Ἀθάμβιλος ἐβασίλευσεν, ἀπόνως ᾠκειώσατο, *Meſenen quoque inſulam Tigris, in qua Athambilus regnabat, nullo labore cepit.* nam inferiorem hanc, non Apamenſem, Meſenen notari, patet, quia incommoda Traianus in ea paſſus eſt ὑπὸ τῆς τοῦ Ὠκεανοῦ ἀναῤῥοίας, *ab æſtibus Oceani:* etiam vicina erat Spaſini Vallo, de cuius ſitu trans Tigris oſtia infra dicturi ſumus. Hæc itaque alia *Meſene* ab illa eſt, quam ſupra in eodem flumine deſcripſimus, & in qua ſita Apamea erat, Meſenes cognomine a ceteris disparata.

XX.

Quarta Aſiæ tabula, Ptolemæi Geographiæ adiecta, inſcriptum huic inſulæ oppidum habet, cui *Terédon*, Τερηδὼν, nomen eſt. Ptolemæus Græcus hic mutilus eſt: poſt oſtia demum deſignata Teredonem oppidum recenſet. Alii ad Euphratis illud poſuere oſtium. Strabo lib. II pag. 55 ex Eratoſthenis ſententia: A Thapſaco ad Babylonem ſtadia numerat IV CIↃ IↃCCC: ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου καὶ πόλιν Τερηδόνα τρισχιλίους, *inde vero* [a Babylone] *ad oſtia Euphratis & vrbem Teredonem tria millia.* * Idem lib. XVI pag. 526 eodem Eratoſthene auctore, Perſicum ſinum ad occidentem producit μέχρι Τερηδόνος, καὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Εὐφράτου, *vsque ad Teredonem & oſtium Euphratis.* Dionyſius Characenus verſu 980 de Euphrate:

- - - - μέσσην Βαβυλῶνα περήσας
Περσίδος εἰς ἁλὸς οἶδμα θοὴν ἀπερεύγεται ἄχνην,
Ὑστατίῃς προχοῇσι Τερηδόνος ἐγγὺς ὁδεύων.

hoc eſt, *qui, mediam Babylonem præterlapſus, Perſici in maris fluctum rapidam euomit ſpumam, extremis fluentis iuxta Teredonem means.* His itaque aucto-

* Ælianus V de Animal. cap. 14 de Muribus: Ἀμύντας δὲ καὶ τοὺς ἐν Τερηδόνι, γῆ δέ ἐστιν αὕτη τῆς Βαβυλωνίας, τὴν αὐτὴν τροφὴν προσφέρεσθαι λέγει. *Amyntas autem etiam mures Teredonis (eſt autem hæc Babyloniæ regio) eumdem cibum habere dicit.* Fuit fortaſſe vrbi finitima regio cognominis. Niſi forte Ælianum ex Aeliani XVII, 17 interpretari malis. Sed hic quoque locus ambiguus eſt.

auctoribus Teredon extra insulam ostiorum Tigris, vbi Ptolemæi tabula habet, sita fuit, ad Euphratis vetus ostium, quod necessario in occasum ab illa insula, incertum quanto interuallo, probabilius autem, non magno, recessit.

2. Sed has rationes turbauit Plinius lib. VI cap. XXVIII *E Parthico regno nauigantibus vicus Teredon, infra confluentem Euphratis & Tigris.* Vicum vocat, quam Strabo πόλιν, oppidum: & situm non tam explicat, quam inuoluit, ponens *infra confluentem* Euphratis atque Tigris. Sed vbi ille confluens? mox ait, *& Apamiam sitam, vbi restagnatio Euphratis cum Tigri confluat.* Expedita res esset, quia restagnatio fluminis ad ostia deducere videtur, nisi rursus nomen Apamiæ illam turbaret. Apamiam enim ad Tigrim sitam superiori loco Ptolemæus posuit, vbi Regius cum illo fluuius miscetur. Harduinus quidem, perdoctus interpres Plinii, non Mesenes Apamiam, sed Sittacenæ intelligit, de qua idem Plinius lib. VI cap. XXVII dicat: *Inter has gentes* [Medos, Adiabenos] *& Mesenen Sittace est, & Sabata: - - - item Apamia, cui nomen Antiochus matris suæ imposuit; Tigris circumfunditur.* Sed incerta Sittacenæ est Apamia, nec alia mihi, quam illa Mesenes videtur. Si quod enim oppidi nomen frustra multiplicatum fuit, illud est *Apamiæ*, vt egregie vir doctissimus Octavius Falconerius de Nummo Apamensi Dissertatione demonstrauit: qui quinque solum vrbes huius nominis admittit, quo numero exclusa est Sittacena. Accedit Sittacenam regionem longe ab ostiis Euphratis Tigrisque fluminum collocari, &, si cum Strabone sentiendum, (lib. XV pag. 503) Sittacenam olim fuisse, quæ postea Apolloniatis est nominata; longius illa a restagnatione ac ostiis recedet, quia Apollonia integro gradu supra latitudinem Seleuciæ in septemtrionem est remota. Potuit aut ex ea caussa Plinius errare, quia, quam dicit Apamiam Tigri circumfundi, in Mesene fuit, Tigris fluminis insula, & æque regioni, quæ trans Tigrim est, vt Sittacena est, quam citeriori, id est Babyloniæ, attribui potuit. Et vicus fuit Διρίδωτις, *Diridotis* prope Euphratis ostium, quem Arrianus descripsit de Reb. Ind. p. 588.

3. Sed vt ad aliud, a quo digressi sumus, recedamus, *Teredon* vrbs erat, cuius situm considerabamus. Ptolemæus inter ostia Tigris posuerat, seu reductius a mari, Strabo coniunxit bis cum ostio Euphratis, etiam Dionysius in Periegesi. Forsan inter Euphratem & Tigrim circa ostia fuit Teredon sita. Ex iisdem etiam adparet Euphratem olim in sinum Persicum peculiari ostio exisse, licet fossis postea & variis deductionibus mutata rerum facies fuerit: ideoque Ptolemæus silentio id ostium præterierit. Arrianus quoque de Indica Alexandri expeditione pag. 588 Nearchum cum classe ex India reducem, ἐπὶ τῷ στόματος τῷ Εὐφράτου, *ad ostia Euphratis* adpulisse, vnde nauigatio Babylonem fit III MCCC stadiorum: quum vero audiisset, in Susios profectum Alexandrum, ἔνθεν τὸ ὀπίσω, *inde retro* nauigasse, vt per *Pasitigrim* in Susios obuiam Alexandro ferretur. Sed quonam Pasitigri? Salmasio Exerc. Plin. pag. 830 vlterior est, qui

qui vltra Susa ex Vxiorum regione delabitur: sed hic quartis castris in ortum aberat a Susis, vt Diodorus XVII cap. LXVII, & Curtius lib. V cap. III testantur. Harduino est citerior Plinii lib. VI cap. XXVII, qui ipse Tigris Mesopotamiæ est circa ostia & Euphrate iam auctus, ex quo per fossam in Eulæum atque ita ad Susa nauigari potest. De fossa illa Arrianus lib. VII p. 453; & Plinius VI, cap. XXIII *Inde Tigri Susa*, puta nauigatur per alueum seu fossam.

XXI.

Mediterranea Chaldææ propriæ, a Ptolemæo recitata, nunc inspicienda sunt. Post alueos Euphratis & confluentes cum Tigri sunt *Chuduca, Chumana, Beththana, Orchoe, Biramba, Thelme:* & in meridiem vergentia, *Sorthida, Iamba, Rhagia, Ciriphe*, cetera: sed nomina sunt, nullis historiis aut geographorum illustrata consensu. Solam *Orchoen* ex iis fama recentior celebrauit, quia plures sunt diuinarum litterarum interpretes, qui illam *Vr Chaldæorum*, Abrahami patriam fuisse existimant: quod forsan aliud ex Ptolemaicis oppidis Chaldææ non inueniunt, in cuius vocabulo aliquid nomini *Vr* inesse simile inueniatur: qui ideo etiam *Vrchoe* frequenter scribunt, quod in Græco est ὀρχόη. Prætermitto Iudæorum fabulam, quam Hieronymus Quæst. in Genes. XI refert, אור adpellatiue interpretantium, quod Abraham cum fratre Haran, ab idololatris in ignem coniecti fuerint, hic consumtus eo, ille diuinitus seruatus fuerit; quod vere *fabulam* Hieronymus adpellat, cui & alii Iudæi sapientiores contradicunt. Iosephus enim lib. I Antiq. cap. VII *Haran* (frater Abrahami) ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανε, ἐν πόλει Οὔρῃ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων, καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν δείκνυται, *in Chaldæa mortuus est, in oppido Vr, vt vocatur, Chaldæorum: & sepulcrum eius hodieque ostenditur.* Et Aben Esra in Genes. cap. XI אברהם נולד במקום נקרא אור כשדים *Abraham natus est in loco qui vocatur Vr Chaldæorum.* Etiam Eusebius in Locis Ebr. seu sacris: Οὐρ πόλις βασιλείας τῶν Χαλδαίων, *Vr oppidum est regni Chaldæorum.*

2. Fateor nec nomen *Orchoe* bene conuenire, nec iter in Palæstinam per Carras aut vicinum ad Chaboram amnem locum: qua de re supra in Mesopotamia, quum de Carris & Haran ageremus, disputatum est. Altera igitur sententia de *Vr* Ammiani Marcellini, inter Tigrim sito & Nisibin, eruditis hodie magis placet. Bochartus lib. I Phaleg. cap. X *Vr Chaldæorum, vbi Abrahæ maiores habitarunt, Gen.* XI, *28, non procul erat a Corduena, in qua subsliterat arca Noæ. Res patet ex Ammiani lib.* XXV. *Ibi enim Romani, transmisso Tigri ad locum a Corduena centesimo lapide separatum, via sex dierum emensa, ad Vr nomine Persicum castellum venere: vnde profectis primo Tisalphata, deinde Nisibin iter fuit. Itaque Vr circa Nisibin, Tigri propior & Corduenæ.* Et Hugo Grotius in Genes. XI, 31 VR CHALDAEORVM. *Mansit loco nomen ad Ammiani Marcellini vsque tempora, quem vide libro* XXV. Hæc opinio id commodi præ altera habet quod Haran, patriarcharum sedem alteram, recta in Carras, vt veteres docuerunt, ducit, vnde opportunus transitus in Palæstinam erat. Si cognomen *Chal-*

dæorum obiicitur, respondent, Mesopotamiæ partem, præsertim quæ ad Tigrim versus est, Chaldæos tenuisse, quod ex Act. Apost. VII, 2, 4 non leuiter videtur confirmari. De qua re supra in Mesopotamia pluribus disputatum est.

XXII.

In Chaldæam etiam reducendi sunt *Orcheni*, Ὀρχηνοὶ, quos Ptolemæus perperam in Arabia Deserta iuxta Sinum Persicum lib. V cap. XIX posuerat. Plinius enim lib. VI cap. XXVII *Euphratem præclusere Orcheni & accolæ agros rigantes: nec nisi Pasitigri defertur in mare.* Hoc est proprium ostium eiusque alueum præcluserunt, in riuos illum diuidentes, vnde agri rigentur. Straboni lib. XVI post initium secta Chaldæorum sunt Orcheni, τῶν Χαλδαίων τῶν ἀστρονομικῶν γένος οἱ Ὀρχηνοί. atque sic quoque in Chaldæa potius, quam Arabia, censendi: ideoque Plinio paullo ante cap XXVI dicti *Orcheni tertia Chaldæorum doctrina.* In Chaldæa itaque propria seu australi parte, infra alueos Euphratis, collocandi sunt.

XXIII.

Antequam in Transtigritanas regiones progrediamur, videtur circa Euphratem & Tigrin aliquid de *Paradiso* adiiciendum esse: sed tot de illo eruditorum hominum dissensiones sunt, vt quam sententiam sequamur tuto, vere nesciamus. Vetus illa & vulgaris, quam Iosephus Antiq. Iud. lib. I cap. II exposuit, Nilum etiam & Gangem in fluuiis Paradisiacis esse, omnino propter nimiam illorum distantiam deserenda est. Ceteras quoque opiniones, quæ longius ab Euphrate ac Tigri recedunt, suis quoque auctoribus relinquimus. * In oriente fuit respectu Palæstinæ vel Arabiæ Petrææ: in hac enim Moses scripsit; ad illam plurima direxit. *Euphratis* ipse mentionem fecit: ex nomine *Hidekel* docti viri *Tigrin* eliciunt, quia, abiecta adspiratiua, vt solent Græci, fiat *Dekel* vel *Degel:* & L in R mutata, vt sæpe factum in propriis nominibus, *Deger* siue *Tiger;* vnde Græcorum casu accedente, *Tigris* oriatur. quod latius a Bocharto est demonstratum. **

2. Nec vero, qui de Euphrate & Tigri consentiunt, de loco etiam ac ceteris fluminibus conueniunt. Sunt qui in Mesopotamia inter Saocaram & Tigrin fluuios fuisse Paradisum contendunt, vbi facile reliquos duos fluuios ex Euphrate deriuare possunt, quos omnes ex magno fluuio, qui ex Mesopotamia in hortum influat, deducunt, saltem ex parte adaugent. Alii in vltima Chaldæa & partim opposita Parapotamia Paradisum quærunt, vt Plinii Pasitigris ille fluuius maior fuerit, qui anfractibus suis Paradisum rigaret, ac quatuor fluuios ex se efficiat, Euphratem & Tigrin supra hortum; ceteros, *Phison* & *Gihon*, infra illum, vbi vltimo Tigris fissus magnam pæninsulam, cuius basis mare sit, ante ostia faciat. Et quod Phison terram Heuilam circueat, illa autem terminus orientalis Arabiæ Petrææ

* v. g. illam Io. Herbinii, Bicina Silesii, qui in dissertationibus de admirandis mundi Cataractis Amstelodami An. 1678 editis, libr. III Dissert. V Palæstinam Paradisum fuisse contendit.

** Et idem ab Huetio post Bochartum.

Petrææ Genes. xxv, 18 dicatur, ficut occidentalis, Sur ante Ægyptum; putant bene fibi rationes de Paradifi loco conftare. Vide quæ clariffimi viri P. D. Huetius, & Samuel van Til circa hoc argumentum nuper in diverfas partes commentati funt: quibus me nolim interponere, quum in vtraque fententia fit, quod dubitationem non omnem eximat. Prior ex Mefopotamia fluuium maiorem in Paradifum infundit, qui poftea extra hortum deuolutus in quatuor flumina difpefcatur: cuius vero maioris fluuii in Mefopotamia nullum adparet indicium. Altera fatis probabilis effet, fi diuifionem in quatuor flumina tam retro interpretari, quam de prono curfu & fecundo, liceret. *

3. Concedo facile in Mefopotamia aut Babylonia feu Chaldæa Paradifum fuiffe: quo loco autem fuerit, & quisnam fit fluuius ex terra Eden irrigans hortum, qui deinde in quatuor capita feu amnes diuidatur, non puto diftincte ac certo definiri poffe. Multa diluuio immutata funt, quorum rationes ex pofteriorum temporum geographia haud credo demonftrari poffe.

* * *

DE SITV PARADISI.

I.

Situs Paradifi illius beatiffimi obfcurus effe non poteft, fi humana confilia eum vel prolatandi vel coartandi abiiciantur. Verba quidem Mofis nimis funt perfpicua. Ecce illa e Genef. II, 8 *Tum inftituit Deus hortum ad Edenis orientem, & hominem, quem formauerat, eo traduxit.* 9. *Et confeuit eum Deus viuus omni genere arborum cum adfpectu iucundarum tum efu bonarum, & interiorem eius partem arbore vitæ & arbore fcientiæ boni & mali.* 10. *Ac profluens aqua ex Eden ad rigandum hortum perrexit, atque hinc demum diuifa in quatuor amnes decurrit.* 11. *Vnius nomen eft Pifon, qui circumiit omnem terram Heuilæ, vbi aurum reperitur.* 12. *Et aurum quidem illius terræ præftabile eft, ibidemque bdellium & lapis Schoham.* 13. *Alterius autem fluminis nomen eft Gihon, quod idem omnem terram Chus cingit.* 14. *Tertius amnis adpellatur Tigris, qui ex Affyria in orientem decurrit. Quartus denique nominatur Euphrates.*

II.

Iam vocabula, quæ fortaffe obfcuritatem quamdam habere videantur, breviter explanabimus. *Eden* eft tractus ille terrarum Afiæ maioris, qui perpetuis pene montium iugis Afiam percurrit mediam, & Scythas a nationibus orientem folem magis fpectantibus feiungit. Hic Edenis fitus intelligitur primum ex verbis Mofis בעדן מקדם id eft, *ad Ede-*

* Dicit enim Mofes והיה לערבעה ראשים *& omnis aqua fluens colligitur in quator flumina*: non dicit, *ex quatuor amnibus exiftit vnus*, feu *quatuor amnes decurrunt in vnum flumen.*

nis partes orientales: deinde ex eo, quod *aquæ ex Edene in hortum defluxerunt.* Si enim ex Edene in hortum demum eius rigandi cauſſa decurrerunt: apertum eſt, hortum extra Edenem ſitum fuiſſe. Accedit Ieſ. LI, 3, vbi diuinus vates ad Paradiſum reſpicere videtur. *Conuertet*, inquit, *deſerta eius loca in Eden, & campeſtria eius in hortum Dei viui.* Deſerta autem loca erant fere illa, quæ nihil editi, nihil depreſſi habebant, vt nec vmbra æſtum ſolis defenderet, nec roris pluuiæque colluuies terræ æſtuanti ſuccum ſeruaret. Ergo ſi ex loco deſerto Eden fieri debebat: neceſſe erat, vt loca plana altius exſurgerent. Sunt etiam vrbes quædam, quæ *Adenæ* vel *Edenis* nomine inſignes fuere: ſed vt ad hanc cauſſam nihil proſunt, ita nihil obſunt. Potuerunt a *voluptate* ita dictæ eſſe: potuerunt memoriæ cauſſa nomen illud accepiſſe. Sunt quidem loca quædam *Paradiſi* nomine ornata, quæ a Paradiſo illo primorum parentum longiſſime abſunt: niſi forte Paradiſum Ienæ fuiſſe opineris, quia ibi quoque locus quidam ita nominatur. Illud tamen operæ eſt pretium memorare, apud Alferganum cap. IX in *Choraſana* ſupereſſe nomen longiſſimi tractus *Edenis.* Nam *s* ſenſim in locum *d* ſubrepſit. *Chor* autem non a Parthis (vt Golio videtur) ſed a vetere nomine חר natum eſſe videtur.

III.

Verſ. 10 *aquam profluentem* verti, quod Moſes נהר adpellauit. Hoc enim nomen non ſemper *amnem*, ſed interdum idem quod latinum *profluens*, ſignificat. Sic Pſalm. XLVI, 5 *riui* נהר *aquæ profluentis recreant ciuitatem Dei, ſanctiſſimam ſedem ſummi Dei.* Atqui Hieroſolyma hic a vate ſpectatur, quam flumen nullum prætercurrit, ſed aqua deducta proſperauit. Nam Kidron torrens vix alicuius momenti hic putari poteſt, quum non eſſet perennis, niſi quod fons Hieroſolymitanus aquas eius aleret. Ionas c. II, 4 *Ac me*, inquit, *in profundum proieciſti, in medium marium. &* נהר *aqua agitata inuolutus eram: omnes cum deſidentes tum ſurgentes fluctus me ſuperiores erant.* Immo נהר interdum *multos amnes* ſignat. Pſalm. LXXX, 12 *Prolataſti meſſem eius vſque ad mare, & propagines vitium eius vſque ad flumina.* Nam quibus temporibus hic ſcriptus videtur Pſalmus, iis regnum Dauidis non Iordane, ſed Chryſorrhoa & Rhinocorura etiam terminabatur. Sic item Pſalm. CV, 41 *Aperuit* Deus *rupem: ita eruperunt aquæ, & decurrerunt in locis* antea ſemper *ſiccis flumina* נהר.

IV.

Atque ex horto demum aqua profluens in amnes inſignes collecta quatuor oſtiis exoneratur. Hoc velle videtur Moſes. Multos per Edenem diſcurrere riuulos nec inſignes nec memorabiles: ſed in horto demum (nam illud eſt משם) ex concurſu multorum riuorum & amnium nimis iam inſigniter ſeiungi ac diſcerni amnes, quippe qui quatuor

quatuor ingentia constituant flumina. Ex qua quidem interpretatione rursus adparet, Edenem montibus constitisse, quos riui & fontes multi pererrarent.

V.

Vers. 11. *Phison* quis amnis sit & qua decurrat, minus liquet. Illud certum est, ignotiorem eum & longinquiorem fuisse de Mosis ipsius sententia. Primum enim memorat, quam terram flumen illud ambiat. Hoc autem historici in longinquioribus tantummodo fluminibus faciunt. Rheni quidem accolis & vicinis nemo Rheni situm ac positionem describit. Deinde ipsa terræ laus adiungitur, vt quæ præstans aurum & lapidem schoham & bdellium proferre dicatur. Vbi tam multa insignia memorari debent ad denotandam aliquam terram, ibi longinquitas & obscuritas commemorationem eorum postulasse videtur. Quodsi נהר *flumen* significat, quum Tigris & Euphrates nominantur: quid caussæ est, cur mox partem modo & extremitatem fluminis signet? Qua ex difficultate nunquam se expediet Huetius. Et annon probabilius est, flumina cetera, quæ a Mose memorantur, commemorari idcirco, vt cum Tigri & Euphrate comparentur? Omnino quum idem vbique nomen נהר retineatur, sine discrimine aut magnitudinis aut exiguitatis, proportionem aliquam fluminum significari necesse est. Et quis credet, partem fluminis flumen vocari in eo ipso loco, vbi pars illa a flumine reliquo rite distinguenda est? Multo autem minus credibile est, extremum fluminis alueum curiose describi & reliquum flumen solo nomine designari, ibi, vbi de scaturigine, de longitudine, de adiectis vrbibus, de soli percursi natura multo plura memorari possint: quum præsertim tota terra, quæ a flumine cingi dicitur, ad totum flumen, non ad partem fluminis pertineat. Neque illud sapientiæ Mosis consentaneum fuisset, vt primum partem fluminis memoraret, tum ad aliud flumen transiret, rursus deinde ad prius flumen rediret. Denique si pars illa aluei terram adluit gemmis fœcundam: cur hodie res ibi non ita est? Tot ac tantis difficultatibus confli&atur Huetiana coniectura. Falsa sunt igitur & commentitia, quæcunque de alueis Euphratis hic dictitantur, vtpote qui Israelis genti in Arabia degenti nimium ignoti esse non poterant. Et quum Moses de toto Euphrate nihil commemorabile scripserit, quippe satis iam noto, vt supra dixi: num in exigua demum eius parte curam & laudem suam omnem consumsisse putabitur? Quis tam erat ineptus, vt hominibus in Ægypto Arabiæ vicina, immo in ipsa etiam Arabia versatis Arabum aurum, Arabum bdellium, Arabum lapillos scripto etiam prædicaret, quum vsus & commercium quotidianum satis ea omnia vulgo probaret? Ne rustici quidem nostri egent prædicatione auri Vngarici. Mercatores ipsi satis id collaudare solent, vt scripto rem peruulgari nihil opus sit. Celebrat aurum Arabiæ felicis Diodorus lib. 11

lib. II pag. 133. Sed auri præstantissimi copia & vbertas regionibus iis, quæ longius in ortum recesserunt, vindicauit antiquitas, vindicant recentiores scriptores. Mogoris regia quantam habet auri magnificentiam? Vide Theuenot. Part. III lib. I cap. 22. Tauernier voyage des Indes part. II liv. 2 c. 8 p. 277, 278. Quantopere Tibeti aurum laudat Tauernerius part. II lib. II c. 25 p. 413, qui de Arabico plane silet part. III lib. II c. 25, vbi loca persequitur aurum gignentia? Adde huc Dionysium Perieget. v. 1114.

VI.

Si cognitum nobis & exploratum esset, quid *schoham* & *bdolach* signarent: tum fortassis etiam ostendere liceret, ex oriente in Arabiam ea importata fuisse. In oriente quidem floret gemmarum mercatura & copia. Vide Theuenoti part. III itin. orient. lib. I c. 8 & c. 25 & cap. 40. Tauernier part. II lib. II c. 8 & 9, & 10, & 15 & 16. seqq. Strabo XV p. 1045. φέρει δὲ, inquit, καὶ λιθίαν ἡ χώρα πολυτελῆ κρυστάλλων καὶ ἀνθράκων παντοίων, καθάπερ τῶν μαργαριτῶν. *India fert etiam lapides pretiosos, crystallos & carbunculos varios & uniones.* Adde pag. 1046 edit. Almelou. & Dionysii Perieg. v. 1118 seqq. Isidorus item Orig. lib. XIV c. 3 *India gignit tincti coloris homines - psittacum auem, ebenum quoque lignum. - Mittit & ebur, lapides quoque pretiosos, beryllos, chrysoprasios & adamantem, carbunculos, lychnites, margaritas & uniones.*

VII.

Omnino *bdellium* & Arabicum datur & peregrinum, teste Dioscoride I c. 81 qui Arabicum peregrino præfert, & Isidoro XVII c. 8, qui *bidellam Indiæ & Arabiæ arborem esse* scribit, *cuius lacryma melior Arabica sit*. Ergo non video caussam vllam, cur Moses rem notam & quotidianam suis tamquam ignotam & peregrinam prædicet. Arabiæ res pretiosas hominibus in Arabia viuentibus & mercaturam exercentibus laudari non erat necesse.

VIII.

Sed ad flumen *Phison* redeundum est. Id *Hypasin* esse, nihil addubito. Nam syllaba prima in hoc amne & *Hydaspe* item vt in *Euphrate* & *Hidekel* afficta esse videtur. *Hypasis* autem pro toto Indo positus fuisse videtur. In eum quidem eximie conuenit *circuitus* nomen, vt suus quemque fluminis Indi conspectus docet. Accedit, quod Indus *Tibetum* attingit, regionem auri vnius omnium nobilissimum etiamnum feracem. Neque illud nullius momenti est, quod vnum aliquod ex Indi ostiis *aureum* est adpellatum.

IX.

At *Heuila* est pars Arabiæ. * Ita est: si quidem illa intelligatur, quæ a Chami

* Et quidem Euphrati propinquæ. Vid. Genes. XXV, 18. Sed illa *Chauila* exiguus tractus terræ fuisse videtur, quia *Suro*, paruo itidem tractui, opponitur. Bocharto autem in Phaleg lib. II cap. 28 si credideris: *Chauila* in Arabia felice quærenda est. Quod si verum foret: Huetii caussa victa esset omnino.

Chami filio nomen est ſortita. Geneſ. x, 7. Sed eſt item alius *Hevila* Semi nepos Geneſ. x, 29, 30, 31, a quo alibi terra *Heuila* ſic adpellari potuit, vt a ceteris filiis Semi, Elamo *Elymais*, Aſſure *Aſſyria*, Arphachſado *Arrapachitis*, Aramo *Aram*, id eſt *Syria* vocari cœptæ ſunt. Et quid obſtat, quo minus ab Arami filio *Vz* gens *Vxia*, a Gethero *Gedroſi*, a Maſcho *Meſeni* geniti putentur? * Quid? nonne *Heuila* ille cum *Ophiro* coniungitur a Moſe? Ophir autem regio eſt orientis. Cur igitur *Heuila* non itidem regioni nomen indidiſſe credetur? cum præſertim Moſes Geneſ. x, 30 teſtetur, filios Ioktanis a Maſa coluiſſe terras vſque ad Siphra montem orientis. Ioſephus Antiquit. I cap. 6 ſ. 4 Ουτοι (Σαβεὺς, Οφείρης, Ευιλάτης, Ιώβαβος,) inquit, ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ινδικῆς καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Αρίας τινὰ κατοικοῦσι. *Sabeus, Ophires, Euilates, Iobabus a Cophene fluvio Indiæ & Aria ei adiecta habitant.* Quid? *Chauila* ſi litteras radicales ſpectes, nonne dare poteſt nomen græcum Κωλίς. *Colis* autem fuit terra, quam Ganges adluit ad mare porrectam. Dionyſius Perieg. verſ. 1144 ita canit:

ὅθι χρυσοῖο γενέθλην
Δαιδαλέην Υπανίς τε φέρει θεῖός τε Μέγαρσος
Λαβρότατοι ποταμῶν· ἀπὸ δ' οὔρεος Ημωδοῖο
Ορνύμενοι προρέουσι ἐπὶ γαγγήτιδα χώρην,
Πρὸς νότον ἑλκόμενοι παρὰ τέρματα Κωλίδος αἴης.
Η δ' ἤτοι προνένευκεν ἐπ' ὠκεανὸν βαθυδίνην
Ηλίβατος, ταχινοῖσι δυσέμβατος οἰωνοῖσι.

Quos verſus Andreas Papius ita vertit:

auri (mirabile viſu)
Qua cruſtas Hypaniſque vehit diuuſque Megarſus,
Immanes fluuii: celſo qui monte profecti
Emodo terræ penetrant Gangetidis arua,
Ad noton impulſi ſacræ ſub Colidis oras:
Oceani vergens altum quæ nutat in æquor
Ardua quam nullæ ſuperant impune volantes.

Longiſſime quidem in orientem diſceſſiſſe Ioktanis liberos & eoſdem Semi poſteros, vel ex eo liquet, quod citato ſupra Geneſ. x, 31 adiungitur clauſula illa: *Hi ſunt poſteri Semi ſecundum familias linguaſque ipſorum in terris ſuis ſecundum gentes ſuas.* Digna ſunt hæc verba quantauis animaduerſione. Nam ſi linguarum diſcrimen, ſi nationum diuerſitas animaduerti potuit: familiæ iſtæ per longiſſimos terrarum tractus proceſſiſſe intelliguntur. Huic Moſis ſententiæ conuenienter Iſidorus Orig. IX cap. 2 ſcripſit illud: *Ietan filius Heber, a quo Indorum gens orta eſt.* Ioſephus item Antiquit. I cap. 6 ſ. 4 Σήμα δὲ πέντε γίνονται παῖδες, οἱ τὴν μέχρι τοῦ κατ' Ινδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ασίαν ἀπ' Ευφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. *Semæ autem quinque naſcun-*

* Ioſephus coniecturæ huic refragari videtur. Sed ea de re alibi fortaſſe diſputabimus.

nafcuntur filii, qui Afiam vsque ad oceanum Indicum incoluerunt ab Euphrate progreffi.

X.

Adhuc igitur omnia in id confpirant, vt Paradifus ille diuinus ad Indos vsque prolatetur. Videbimus iam cetera, quæ fententiam hanc magis magisque ftabiliunt.

XI.

Gihon quod flumen fuerit & quas terras percurrerit, vix eget difputatione. Nam fi e גיחון littera ח extrudatur, vt græcorum lingua gutturales folet: in procliui fuit, vt *Gan* & addita terminatione græca *Ganes*, aut, vt fyllaba prior producta indicaretur, *Ganges* fieret. Sic *Tanis* græcorum factum eft ex Hebraico צֹעַן, & *Rameffes* ex רעמסס, & *Taphne* ex תחפנחס, Ἰηοῦς ex יהוא *Iehu* apud Iofephum & LXX Interpretes. * Præfertim autem *Ganges* nofcitatur ex curfu, qui omnem terram Æthiopiæ complecti dicitur. Æthiopia autem eft extrema pene Afiæ maioris pars, ex qua Æthiopes in Africam quoque infufi fuerunt. Sic enim multi fcriptores antiqui teftantur. Nos pro inftituti noftri modo paucos hic proferemus. Ifidorus Origin. IX cap. 2 *Hi* (Æthiopes) *quondam ab Indo flumine confurgentes iuxta Ægyptum inter Nilum & Oceanum in meridie fub ipfa folis vicinitate confedernnt, quorum tres funt populi, Hefperi, Garamantes & Indi. Hefperi funt occidentis, Garamantes Tripolis, Indi orientis.* Homerus iam Odyff. A v.23

Αἰθίοπας τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένȣ Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.
Æthiopas qui bifariam diuifi funt, vltimi hominum,
Alteri occidentis folis, alteri orientis.

Non eft autem dubium, quin Homerus vtrosque mari rubro difcreverit, quamuis Euftathius contrarium teneat, verborum vi non fatis perpenfa. Dionyfius Periegeta v. 1107

Πρὸς δ' αὐγὰς Ἰνδῶν ἐρατεινὴ πέπ]αται αἶα
Πασάων πυμάτη, παρὰ χείλεσιν ὠκεανοῖο.
Ἡν ῥά τ' ἀνερχόμενος μακάρων ἐπὶ ἔργα καὶ ἀνδρῶν
Ἠέλιος πρώτοισιν ἐπιφλέγει ἀκ]ίνεσσιν.
Τῶ γαίης νάεται μὲν ὑπὸ χρόα κυανέοισι
Θεσπέσιον λιπόωντες κ. τ. λ.
Oceani at finem iuxta folemque orientem
Indorum felix fe porrigit vltima tellus.
Quam radiis luftrans diuumque hominumque labores
Accenfam primo confpergit lumine Titan.
Vnde etiam populis atros color inficit artus
Splendentes fulgore nouo cet. Add. v. 1161.

Herodot. III cap 94 Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον. *Paricanii & Æthiopes Afiatici quadringenta talenta*

* Fateor tamen ex עזה *Gazam*, ex צער *Segor*, ex קרתא חדתא *Carthaginem* vel Καρχηδόνα natam fuiffe.

talenta attulerunt. Strabo lib. I pag. 59 quum multos iam memorasſet, qui orientis Æthiopas ab occidentis Æthiopibus ſegregaſſent; ita pergit: Μηνύει δὲ καὶ Εφορος τὴν παλαιὰν περὶ τῆς Αιθιοπίας δόξαν, ὅς φησιν ἐν τῷ περὶ τῆς Ευρώπης λόγῳ, τῶν περὶ τὸν Ουρανὸν καὶ τὴν γῆν τόπων εἰς τέσσαρα μέρη διῃρημένων τὸ πρὸς τὸν Απηλιώτην Ινδὰς ἔχειν· πρὸς Νότον δὲ Αιθίοπας· πρὸς δύσιν δε Κελτὰς. πρὸς Βοῤῥᾶν ἄνεμον Σκύθας. προστίθησι δὲ, ὅτι μείζων ἡ Αιθιοπία ἢ ἡ Σκυθία. Δοκεῖ γάρ, φησὶ, τὸ τῶν Αιθιόπων ἔθνος παρατείνειν ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν μέχρι δυσμῶν· ἡ Σκυθία δ' ἀντίκειται τέτῳ. *Ephorus quoque antiquam de Æthiopia opinionem refert, in oratione de Europa indicans cœli ac terræ locis in quatuor partes diductis, eam quæ eſt ſubſolanum verſus, habitari ab Indis: quæ auſtrum verſus, ab Æthiopibus: quæ occaſum verſus, a Celtis: aquiloni obiectam a Scythis. Addit, Æthiopiam Scythia eſſe maiorem. Videtur enim, inquit, gens Æthiopum protendi ab ortu hiberno vsque ad occaſum, eique oppoſita eſt Scythia.* Addantur inſequentia, vbi Æthiopum ſedem per omnem oceanum meridialem extendit. Strabo XV pag. 1012 de India locutus pergit: Τῶν δ' ἀνθρώπων οἱ μὲν μεσημβρινοὶ τοῖς Αιθιοψίν εἰσιν ὅμοιοι κατὰ τὴν χροιάν· κατὰ δὲ τὴν ὄψιν καὶ τὴν τρίχωσιν τοῖς ἄλλοις. *Ex hominibus meridiales colore Æthiopibus, facie & capillo aliis ſunt conſimiles.* Pertinet huc quoque Philoſtrati ſermo quodammodo in vita Apollonii VI cap. I pag 229 & lib. III cap. 20 p. 110, vbi confer Olearii notam & Theuenot. part. III lib. I cap. 32 pag. 109. Memnonem cum Æthiopibus a rege Aſſyriorum, Priamo Troadis regi auxilio miſſum eſſe, Diodorus narrat lib. II pag. 109. At quis hos ex Africa miſſos crediderit? In Africam enim regnum Aſſyriorum non pertinuit. * Ergo e regionibus Indo vicinis miſſa ſunt auxilia iſta. Nigros igitur homines, hoc eſt, Æthiopas quum habuerit India & vicinia iſta: Æthiopia iure & merito adpellari potuit & adpellata eſt. vti adhuc ſatis demonſtrauimus. Iam e ſacris quoque ſcriptoribus oſtendemus, כוש Æthiopiam eſſe. Ierem. XIII, 23 כושי dicitur quisquis atra eſt cute. *An mutabit,* inquit, *Æthiops cutem ſuam?* Hoc nomen autem in omne genus Æthiopum valet & orientalium & occidentalium. Amos IX, 7 *Annon,* inquit, *vt filii Chuſæorum vos mihi, o gens Iſrael?* Hoc item dictum in omnes Æthiopes conuenit. Hiobus XXVIII, 19 *Non ei exæquabitur,* inquit, *topazius Æthiopiæ, nec aurum purum adpendetur contra.* Hic Æthiopiam orientalem ſignari gemmæ nomen declarat. Nobiliſſima enim gemmarum patria eſt India. ** Eſaias XVIII, 1 נהרי כוש flumina Æthiopiæ memorat. Iſta tu vero magis apud orientales quam occidentales Æthiopas repereris,

* Nam *Æthiopia,* quam Semiramis imperio ſuo adieciſſe dicitur a Iuſtino I cap. 2 ſ. 8, eſt Arabiæ pars porius. Quare nihil eſt, quod Cellarius expeditionem Æthiopicam ab ea abiudicet. Arabiæ quidem pars etiam a Xenophonte Cyropæd. lib. VIII pag. 238 & pag. 233 *Æthiopia* dicitur.

** Memini, Bochartum Phaleg IV cap. 2 pag. 239 Topazium Arabiæ prædicare e Plinio. Sed quum Plinius ex inſula quadam Arabiæ topazium peri aiat: a Chuſæis ſaltem Palæſtinæ propinquis ſeiungenda eſt regio *Chus* Hiobi. Caſtais topazii ſpecies ex India petitur. Vid. Plin. XXXVII cap. 8. Iſidor. Hiſp XVI c. 7.

ſi Iudæorum rationes ſpectaris. * Oriens enim notior eis fuit, quam Africa. Ad orientales crebrius legatos miſerant, ab orientalibus magis identidem vexati erant, quam a regibus Ægyptiorum. Nam a ceteris Africæ regibus & nationibus nihil vnquam damni nec iniuriæ acceperant. Eſai. XI, 11 Deus iterum conuocaturus dicitur Iſraelis gentem *ex Aſſyria & ex Ægypto, & ex Pathros & Æthiopia, & ex Elymaide & Sineare, & ex Hematha & ex inſulis.* Semper hic diſiunctiſſima & diuerſiſſima loca inter ſe coniunguntur. Quantum enim ſpatium intercedit inter Aſſyriam & Ægyptum? inter Elymaidem & Sinearem, inter Hematham & inſulas maris mediterranei? Ergo Pathros & Æthiopia itidem diuerſiſſima ſint, oportet. Non igitur hic Æthiopia intelligitur Ægypto ſuperiori finitima, ſed orientalis, quæ eadem eſt diſiunctiſſima.

XII.

Ergo iam ſatis adparet, Æthiopiam ſeu כוש vetuſtiſſimis temporibus in Aſia, & præſertim circa Indum, quæſitam fuiſſe, vnde in reliquas Aſiæ & Africæ oras Æthiopes infuſi ſunt. Omnino Æthiopes ſeu כושים non Arabes omnes adpellati ſunt, ſed quidam modo Arabum finitimi. Vide 2 Paralip. XXI, 16. Bochartus igitur liberalior eſt, quum nomen כושים & כוש cum vniuerſis Arabibus communicare videtur. Fateor tamen, circa vltima regni Iudaici tempora כוש ſæpius vel Arabiæ vel Africæ partem ſignare. Ieſ. XIX & Zephan. III, 10, cet.

XIII.

Si ſuſpiceris, amnes hic memorari eluuione illa Noachica deperditos: Moſen inſcitiæ accuſas. Quis eſt enim ſapiens, qui ex rebus deperditis & funditus ſublatis res vllas deſignet? Nos hodie Babylonis & Palmyræ ſitum ex locis etiamnum cognitis & cognitioni omnium expoſitis cognoſcere allaboramus. Ergo aliis item ſignare debemus. Hoc ipſum autem Moſes etiam in Paradiſi fluminibus denotandis feciſſe putandus eſt.

XIV.

Si magnitudinem paradiſi a nobis demonſtrati concoquere non poſſis: eodem tempore aſpernaris & impugnas maieſtatem gratiæ & liberalitatis diuinæ erga hominem primum & eius poſteros. Nam ſoli Adamo Paradiſus deſtinatus non erat. A Deo nihil proficiſcitur, niſi magnificum, admirabile, auguſtum. Aliter pro magnificentia & infinitate mundi anguſtias quaſdam antri alicuius Cilicii Adamo donauiſſet.

XV.

Paradiſus igitur a Gange ad Euphratem vſque pertinuit.

CAPVT

* Bochartus quidem IV cap. 2 pag. 240 *Beſorem* & *Traiani amnem* & *Caryn* memorat (nam Rhinocorura torrens huc vix pertinet.) Sed ii quidem exigui ſunt præ fluminibus orientis fuſci. Neque deprædati ſunt terram circumiectam, quippe ſterilem per ſe & inanem. Ipſa etiam gens amnibus iſtis circumiecta numquam valida & nimis bellicoſa fuit. Quare nihil totius cap. XVIII Ieſaiæ ad Ægyptios pertinet atque Arabes. Immo Ieſaias cap. XIX demum Ægypto minatur calamitatem. Nam ſi naues papyraceas iactare velis: nec ibi præſidium vllum inuenies. Naues enim ex alga & iuncis confectæ repetiuntur etiam in Tigri: vt itineraria docent.

CAPVT XVII

DE

A S S Y R I A.

I.

ASsyria trans Tigrim amplissima regio, Orientis olim imperio clarissima. Nomen ducit ab *Assur*, Noæ nepote, qui primus gentem illam condidit, ac fundamenta vrbium in ea iecit, Genes. X, 11, 22. Multi confundunt id nominis cum *Syria*, & *Assyrios* cum *Syris*. Virgilius II Georg. vers. 465

- - - *Assyrio fucatur lana veneno*,

id est murice Tyrio. Et Nonnus lib. XLI Dionysiac. vers. 19

Ασσυρίῳ Λιβάνῳ παραπέπταται,

Assyrium iuxta Libanum expansa [Beroe] *est*. Bochartus quidem duplices facit *Assyrios*, proprios siue Transtigritanos; & qui cis Euphratem fuerint: illos ab Assur patriarcha nomen trahere; hos ipsum nomen Syrorum cum articulo habere, a צור *Tyro* metropoli, סורים *Surim* seu *Sorim*, & cum articulo האשורים *Hassurim* siue *Assyrios*. Erudite quidem sic explicatur, vt tamen valde dubitem scriptores hos æque ita distinxisse, nec potius commune confudisse vocabulum. Iustinus enim lib. I cap. II ex Trogo: *Assyrii, qui postea Syri dicti sunt*, quasi κατ' ἀφαίρεσιν. Sed frustra hæc dicuntur, quum vtrumque nomen oppido antiquum sit. Quid? quod Leucosyros etiam ad Pontum & in Cappadocia Assyrios eodem errore Periegeta vers. 975 dixit,

Ασσύριοι δ' ἁλὸς ἄγχι παρὰ στόμα Θερμώδοντος.
Assyrii mare iuxta, ad ostium Thermodontis.

2. Alia ratio est, quum συνεκδοχικῶς Assyriæ nomen etiam ad regiones refertur, quæ extra limitem veteris & propriæ Assyriæ erant, in ditione tamen Assyriorum. Sic Arrianus lib. VII Expedit. Alex. pag. 453 τῶν δὴ ποταμῶν, τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος, οἳ τὴν μέσην σφῶν Ασσυρίαν ἀπείργουσιν, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα Μεσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κληίζεται, *Euphrates & Tigris mediam Assyriam continent, vnde & ab indigenis Mesopotamia vocatur.* Et Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. XX *In Assyria multæ sunt vrbes, inter quas Apamia eminet Mesene cognominata, & Teredon, & Apollonia, & Vologessia, hisque similes multæ. Splendidissimæ vero & peruulgatæ hæ solæ tres, Babylon, cuius mœnia bitumine Semiramis struxit, arcem enim antiquissimus rex condidit Belus: & Ctesiphon, quam Vardanes priscis temporibus instituit, posteaque rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco indito nomine, Persidis effecit specimen summum: post hanc Seleucia ambitiosum opus Nicatoris Seleuci.* Hic plures vrbes in Assyria censentur, quæ Babyloniæ & Chaldææ cis Tigrin sunt, laxa notione Assyriæ accepta.

3. Illa ergo nobis ex Ptolemæi dispositione est vera & propria *Assyria*, quæ a septemtrione habet partem Armeniæ ac Niphatem montem: ab occasu Mesopotamiam seu Tigrin fluuium: a meridie Susianam; ab ortu partem Mediæ, Choatren & Zagrum montes. Alia dialecto dicta fuit Ἀτουρία, *Aturia*, quo nomine Strabo vsus aliquoties est lib. XVI ineunte. Dio Cassius in Traiano clare: καὶ πᾶ καὶ Ατυρία διὰ τοῦτο βαρβαρισὶ, τῶν Σίγμα ἐς τὸ Ταῦ μεταπεσόντων, ἐκλήθη. *Ea* [Assyria] *quoque Atyria nominatur littera S in T barbarice mutata.*

4. Est & *Adiabene* dicta, Ἀδιαβηνὴ, æuo præsertim posteriore. Plinius lib. V cap. XII *Adiabene, Assyria ante dicta.* Et Ammianus dicto loco: *Iuxta hunc circuitum Adiabena est, Assyria priscis temporibus dicta.* Sed Dioni μέρος *pars* Assyriæ est Adiabene: etiam a Ptolemæo in partibus seu regionibus numerata: & synecdoche est, si quando plus significat. Ipsa quoque *Aturia* videtur interdum partis potius, quam totius Assyriæ nomen esse. Sed de his nunc in partibus.

II.

Regiones Assyriæ Ptolemæus lib. VI cap. I constituit hasce: *Arrapachitin* iuxta Armeniam: proximam hinc *Adiabenen:* inde ortum versus *Arbelitin:* supra Adiabenen ipsi est *Calacine* siue *Calachene:* inferius est *Apolloniatis:* iuxta Susianam tandem *Sittacene.* Omnes nobiles & cognitæ præter primam Arrapachitin, quam alibi non nouimus memoratam. * Nec ceterarum limites vbique definire, aut cuique suas vrbes adiudicare possumus, quia Ptolemæus id posthabuit, neque omnes regiones, quas alii memorant, enarrauit.

III.

De *Atyria*, siue *Aturia* propria, seu regione Strabo prædicto loco, eamque Lyco flumine Aturiam ab Arbelitide distinguit. ἡ Ἀτουρία, inquit, τοῖς περὶ Ἄρβηλα τόποις ὁμοία ἐστι, μεταξὺ ἔχουσα τὸν Λύκον ποταμόν. *Aturia similis est iis locis, quæ circa Arbela sunt, & Lycum flumen intermedium habet.* Et mox: ἐν τῇ περαίᾳ τοῦ Λύκου τὰ τῆς Ἀτουρίας πεδία τῇ Νίνῳ περίκειται, *trans Lycum Aturiæ campi Ninum circumiacent.* Ex quibus satis manifestum est, Aturiam partem tantummodo Assyriæ fuisse Lyco flumine, & circa Ninum agro, terminatam. Ibidem circa Lycum & Caprum regio quædam Ἀρτακηνή, *Artacene* dicta in Strabonis libris, quam Scaliger, cui Casaubonus subscribit, Ἀρακτηνὴ, *Aractene* legit, & ab *Arec* Genes. X deducit, & cum Tibulli *Arectæis campis* lib. IV eleg. I vers. 142 confert. Verba Strabonis sunt: μετὰ τὰ Ἄρβηλα, καὶ τὸ Νικατόριον ὄρος, ὁ Κάπρος ἐστὶ ποταμὸς ἐν ἴσῳ διαστήματι, ὅσῳ καὶ ὁ Λύκος. ἡ δὲ χώρα Ἀρτακηνὴ λέγεται. *Post Arbela & Nicatorium montem, flumen est Caprus tanto, quanto Lycus, intervallo.* ** Australem partem, in qua Ctesiphon est, Plinius lib. VI cap. XXVI vocat *Chalonitin.* An eadem Καλλωνῖτις, *Callonitis* Polybii lib. V cap. LIV ad radices Zagri montis, non omnino liquet: putat tamen Ortelius

* Videtur nomen habere ab *Arpachsado* filio Semi. Genes. X, 22.

** *Caprum* nominat etiam Polybius V cap. 51.

tellus: nec improbabile, eo vsque a Tigri extensam Chalonitin fuisse. Certiores autem Χαλωνῖται, *Chalonitæ* Dionysii vers. 1015.

IV.

Hæc de regionibus Assyriæ in vniuersum: quæ cuilibet regioni tribuenda sint oppida, infra dispiciemus. Interea Assyriorum *fluuios*, quotquot nominati sunt, persequemur. *Tigris*, de quo diximus in Armenia, quæ fontes habet; & in Mesopotamia ac Babylonia, quas terminat; Assyriæ tamen, cuius itidem limes est occidentalis, potiori iure adscribitur, quia regiæ vrbes Ninus & Ctesiphon ei adpositæ erant, & omnes alii Assyriæ fluuii in Tigrim effunduntur. Deriuant vocabulum a bestia huius nominis, sicut vicina flumina, Lycus & Caprus, etiam ab animalibus nominantur: alii sagittam Persice sonare dicunt; vt vtriusque denominationis ratio sit celeritas fluminis & violentia, quam vero Petrus della Valle qui vidit, & nauigauit, negat, & tardiorem Euphrate esse confirmat: qua de re ad Curtii lib. IV cap. IX sect. 16 adnotauimus, auctoribus priscis nominatis, qui alterutram deriuationis opinionem sequuti sunt. Accedit tertia Bocharti, qui nomen ab Ebræo *Hidekel* deducit, de quo supra in Paradiso plura diximus.

V.

Ptolemæus tres fluuios per Assyriam in Tigrim defert, *Lycum*, *Caprum*, & *Gorgum*, omnes inter Ninum & Seleuciam, pari quasi inter se distantia, & eo ordine, quo recensuimus, vt Lycus Nino sit propior; Gorgus Seleuciæ; medius inter hos Capros. Polybius lib. V cap. LI Ἑρμείᾳ μὲν ἐδόκει παρὰ τὸν Τίγριν ποιεῖσθαι τὴν πορείαν προβαλλομένῳ τοῦτόν τε καὶ τὸν Λύκον ποταμὸν καὶ τὸν Κάπρον. *Hermias censebat, secundum Tigrim esse progrediendum ita, vt pro munimento exercitui essent tum hic, tum alii duo amnes, Lycus & Capros.* Nomina ex Phrygia in Assyriam a Græcis importata. ibi enim & *Lycos* & *Capros* Laodiceam dicuntur adluere, & proxime in Mæandrum se inferre. Vide Strab. lib. XII extremo, & Plin. lib. V cap. XXIX. Ptolemæi Græco libro Λευκὸς, *Leucus*, perperam, abundante littera, scribitur: sed emendandus est ex Polybio, Arriano, Strabone, Curtio, & ipsa Ptolemæi tabula, quibus Λύκος, *Lycus* scriptum est. Bochartus Xenophontis Ζάτην, *Zaten* fluuium, * cuius lib. III Ἀναβασ. p. 181 Gr. est mentio, putat Lycum esse, quia inter hunc & Tigrim alius ibidem non memoretur.

VI.

Gorgos fluuius minus notus, nec qui præter Ptolemæum eius mentionem habeat, reperimus. Vir doctissimus Io. Harduinus Plinii *Zerbin* esse suspicatur lib. VI cap. XXVI *Gordiæis*, inquit, *iuncti Aloni, per quos Zerbis fluuius in Tigrin cadit.* Ad quæ verba Harduinus: *Is est, quantum ex situ coniicimus, qui* Γόργος ποταμὸς *Græca nomenclatura ob celeritatem cursus*

* Fortasse Ζάβην ex זאב.

cursus a Ptolemæo vocatur. * Sane γοργὸς vox Græca est & *velox* sonat: an autem *Zerbis* huius nomen sit barbarum ac primigenium, non possumus adfirmare.

VII.

Ammianus lib. XXIII cap. XX [Valeſ. VI] Adiabenen, præcipuam Assyriæ partem, a fluminibus *Diaba* & *Adiaba* nomen tradit ducere. nam reiecta vulgari opinione, quæ nomen a διαβαίνειν deducit; *Nos autem*, inquit, *id dicimus, quod in his terris amnes sunt duo perpetui, quos & transiuimus, Diabas & Adiabas, iuncti naualibus pontibus, ideoque intelligi Adiabenam cognominatam, vt a fluminibus maximis Aegyptus Homero auctore, & India, & Euphratensis, antehac Commagena.* In hunc locum Henricus Valesius: *Existimo hos fluuios esse eos, qui frequentius Zabas & Anzabas dicuntur. Vt enim diæta & zæta; Diabolus & Zabolus; Hippo Diarrytus & Zarrytus promiscue dicitur; ita plane Diabas & Zabas. Zabæ autem fluuii mentio est apud Cedrenum & in Historia Miscella in rebus gestis Heraclii. Hic e montibus celsis a septemtrione exortus modicus fertur: mox in austrum procedens ac torrentibus multis auctus, nauigabilis fit, atque in Tigrim delabitur, teste Theophylacto lib. IV initio. Adiabas vero ab Anzabas lib. XVIII, & in Adiabene ponitur.* Verba eius sunt cap. XIV [Valeſ. VI] *transitis fluminibus Anzaba & Tigride*: & cap. XVII *Postquam reges Nineue, Adiabenæ ingenti ciuitate, transmissa, in medio pontis Anzabæ hostiis cæsis, extisque prosperantibus transiere lætissimi.* Mirum, nauigabiles amnes silentio transiri a veteribus, a solis memorari posterioribus: vt suspicari possis, noua hæc nomina forsan fluuiorum esse supra a Ptolemæo aliisque memoratorum. **

VIII.

* Quum, vt infra demonstro, nomina fluminum in his terris Chaldaica sint, *Zerbin*que ex צפיר *capro* natum suspicari possimus: Harduini coniecturam adiuuandam putem. *Zerbis* enim per litterarum traiectionem erit צפיר. Quum autem hebræorum צ a Chaldæis sæpius in ע vertatur, vti in ארעא ex ארץ, & in רעע ex רצץ, & in ער ex צר cet. adparet, ex צפיר fieri potuisse עפר. עפר autem & Κάπρος & Ptolemæi Γόργος vnum idemque flumen sunt, vt mox demonstrabimus.

** Fullerus in Miscellaneis docet, *Adiabenen* e nomine esse hebraico הזאב, quod Chaldaice דיבא dicitur. Ergo Λύκος & *Diabas* sunt nomina eiusdem fluminis e diuersis linguis petita. Sed *Adiabas* vnde dictus sit, difficilius est ad explicandum. Bochartus Phaleg lib. IV cap. XIX pag. 275 nominis huius originem ex Arabico הרב *properauit*, doctissimus scriptor imperii Adiabeni ex Chaldaico הדף *impulit* ingeniose ducunt. Sed rationem nominis græci Κάπρου reddere nullam posse videntur. Oportet autem, vt conuenientia nominis græci & chaldaici non minus declaretur, quam illa דיבא & Λύκου demonstrata est. Nam illud longius petitum est, quod Bochartus Κάπρον idcirco dictum putat, quia ira incensus aper

Ruat oppositi nitens in vulnera ferri.

Omnino cetera item contortula sunt, quæ idem adfert de *Physco*, de Βουμάδω, de Γοργῷ, *Absitri*, quæ singula *Adiabæ* apud Xenophontem, Strabonem, Ptolemæum, Arrianum, Curtium & Plinium esse putantur nomina. Non meminerat vir doctissimus satis diligenter, necesse esse, vt nomen reperiretur, quod chaldaice *Adiaba*, græce Κάπρον sonaret. Non meminerat, Ammiano, qui flumen *Adiabam* viderat, & ab accolis nominari audierat, ita fidem esse habendam, vt Græcis Κάπρον dicentibus succurreretur. Græci & Romani nomina propria fluminum, marium atque vrbium peregrina vocabulis linguæ suæ reddere consueuerunt, c.g. *mare Edomi* nominarunt Ἐρυθραῖον, *rubrum*;

VIII.

An etiam *Gyndes* fluuius Aſſyriæ fuerit, non conuenit inter ſcriptores. Laudatus Valeſius ad Ammiani XXIII pag. 375 ad verba CHOASPES ET GYNDES: *Hi fluuii nil videntur hic conuenire. nam Gyndes Dahos Arioſque diſterminat, teſte Tacito* XI. Si Taciti lib. XI cap. X ſalua lectio eſt, vtique illius Gyndes ad Aſſyriam & Tigrim minus pertinet. Sed MSS. habent *Sinden*, non *Gyndem*. De vero autem *Gynde* Herodotus lib. I cap. CLXXXIX *Gyndes in Mantienis ortus montibus per Darneos* ἐκδιδοῖ Τίγρειν, *effunditur in Tigrin*. Mantieni autem poſt Armenios erant. Idem enim Herodotus lib. V cap. LII iter regium a Sardibus Suſa certis ſtathmis emetiens, ex Armenia ducit ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν, *in Matienam regionem;* [nam & ita ſcribitur] inde in *Ciſſiam:* tum denique ad Choaſpen & Suſa. Sic omnino ſupra Suſianam in Tigrim delabitur, quod ſi eſt, non poteſt aliter, quam per Aſſyriam auſtralem. Hic Gyndes eſt, quem Cyrus dicitur in CCCLX riuos diſtraxiſſe, quod non ſolum Herodotus notat, ſed Seneca etiam lib. III de Ira cap. XXI, tamquam inſanam iracundiam exagitat. Et Tibullus lib. IV eleg. I verſ. 141

- - - - *rapidus Cyri dementia Gyndes:* *

ſiue ille perierit in tot riuos diſperſus; ſiue veterem alueum, quod non improbabile, repetierit.

IX.

Addendus eſt ποταμὸς Σίλλα, fluuius *Silla*, quem Iſidorus Characenus in Apolloniatide dicit mediam vrbem Artemitam perluere. De fluminibus hactenus: ſequuntur *Regiones* ſpeciatim cum oppidis explicandæ.

X.

Ου Ηλιόπολιν cet. Ergo neceſſe eſt, vt perſpiciamus, quo modo fieri potuerit, vt ex *Adiaba* Κάπρος efficeretur. Hic nihil ad fidem propius eſt, quam vt dicamus, *Adiabam* a דובא hoc eſt, *vrſum* adpellatum fuiſſe ab indigenis. Vicini vero Arabes (nam in Meſopotamiam etiam infuſi erant, non modo Euphratem attingebant) Arabes, inquam, lingua ſua amnem eumdem nominabant עפר, quod nomen *animal hirſutum*, immo etiam *aprum* ſignat. Ex עפר autem Κάπρος ita fieri potuit, vt ex עמרה *Gomorrha*. Quodſi duo nomina vnius eiuſdemque fluminis concoquere non poſſis; fac memineris, *Iſtrum* & *Danubium*, *Rhenum* & *Vabalin*, *Verram* & *Veſerim* cet. ſaltem ex parte quadam eumdem eſſe fluuium. Ita *Auenche* dicitur a Gallis, quod a Germanis *Wifflisburg*, *Mons* vrbs Hannoniæ a nobis *Bergen* adpellatur. Non enim in Vngariam & Tranſiluaniam abieto, vbi duplicia vrbium nomina ſunt frequentiora. Quodſi iam *Adiabam* Phyſcum & Bumelum & Abſitrim a Xenophonte, Strabone, Arriano, Curtio, Plinio dictum putes: ratio ſingulorum ex noſtra ſententia reddi poteſt. *Phyſcus* enim a chaldaico פשׁק *foſſa aquarum* natum eſſe potuit. Μῆλα olim omnia genera animalium dicebantur. Βούμηλον igitur habebis *magnum animal*, in quo genere etiam vrſi numerantur. Sed malim credere, βούμηλον, quod etiam βούμαδον ſcribitur, ex βούμαλλος coortum eſſe. Βούμαλλος eſt *villoſus*. Ergo nomen hoc cum Arabico עפר rite congruit, & *apro* æque atque *vrſo* conuenit. Ptolemæi ΓΟΡΓΟΣ ex ΓΟΓΡΟΣ extitit, vnde græcum Κάπρος itidem corruptum eſt. *Abſitrim* fortaſſe a *gregum pernicie* deducere poſſimus, ſi ſuſpicionibus indulgere velimus. Sed hæc talia mittere ſatius eſt, qui in librariorum inſcitiam & negligentiam monſtra vocabulorum conferre malumus.

* Et Oroſius II hiſtor. cap. VI pag. 76.

X.

Incipimus a CALACHENA, Καλαχηνῆ, Strabonis, lib. XI pag 347 & 365, vbi ἕως τῆς Καλαχηνῆς καὶ τῆς Ἀδιαβηνῆς ἔξω τῶν Ἀρμενιακῶν ὀρῶν, *vsque ad Calachenam & Adiabenam, quae extra fines sunt Armeniae.* Et lib. XVI ineunte: τὰ περὶ τὸν Νῖνον πεδία, Δολομηνή τε, καὶ Καλαχηνὴ, καὶ Χαζηνὴ, καὶ Ἀδιαβηνὴ, *campi Nino vicini, & Dolomene, & Calachene, & Chazene, & Adiabene.* Nomen est a *Calach*, כלח, Genes. x, 11, antiquissima vrbe: quam Bochartus eamdem putat esse, quae, vna mutata littera, 2 Reg. XVII, 6 חלח *Chalach* adpellatur, in quam rex Assyriae Israelitas deportauit. Ptolemaeo lib. VI cap. I haec regio dicta Καλακινή, *Calacina*, quam sub Armeniae montibus a Tigri ad Lycum aut Arrapachitin regionem constituit. Videtur vrbs prope Tigrin fuisse, aut ei adposita, quia ceterae quae simul conditae, iuxta id flumen sitae fuerunt, Ninus & Resen. De Nino res certa: de *Resen*, probabilis. *Resen* enim, ipso Mose auctore, inter Ninum & Calach sita fuit, &, si Bocharti coniecturam sequimur, *Larissa* Xenophontis est, de qua lib. III Exped. Cyri Min. pag. 182 ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Λάρισσα. ᾤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. *Venerunt ad Tigrim fluuium: ibi vrbs ampla deserta iacebat, Larissa nomine, quam Medi quondam inhabitauerant.* Sic Calachenae & hanc vicinitatis caussa adiungimus: licet nescimus, Nino an Calachae fuerit propior. Ignota Ptolemaei, quae in hanc regionem incidunt, sunt *Marde* ad Tigrim, *Bithaba*, sub monte Niphate, Armeniae vicina.

XI.

Altera septemtrionalis regio, sed in ortum ab illa recedens, ex Ptolemaei dispositione est ARRAPACHITIS, quod ipsum nomen sicut ignobile est, ita etiam oppida eius tractus obscura omnia, nisi forte *Darna* ex criticorum coniectura nomen *Darneis*, populo, dedit, pro quo corrupte apud Herodotum lib. I cap. LXXXIX Δαρδανέων legitur. Per hos autem Gyndes delabi dicitur, & inde deferri in Tigrim.

XII.

ADIABENE nobilissima pars fuit Assyriae, adeo, vt non numquam totam quoque significet, vt supra ex Plinio diximus & Ammiano. De nominis origine in fluuiis dictum. * Ptolemaeus ita posuit, vt & *Ninum* & *Gaugamela* & *Arbela* possit comprehendere: quod de his tribus etiam Ammianus lib. XXIII cap. XX confirmat, nisi quod Ecbatana, quae in Media sunt, alieno loco admiscet. At Strabo libri XVI initio, Ninum in Aturiae campo ponit; etiam Gaugamela: Arbela autem propriam regiunculam denominat. Sed quamuis ita sit, tamen eadem oppida etiam in Adiabena sunt, quia tam Aturia, quam Arbelis pars est Adiabenae. De *Aturia* Strabo praedicto loco: ἡ μὲν Νῖνος πόλις ἐν πεδίῳ κειμένη τῆς Ἀτουρίας, *vrbs Ninus sita erat in Aturiae campo.* Et paucis interiectis: ἐν τῇ περαίᾳ τοῦ Λύκου τὰ τῆς Ἀτουρίας πεδία τῇ Νίνῳ περίκειται, *trans Lycum Aturiae campi Ninum circumiacent.* Ergo Aturia inter Tigrim & Lycum fuit, pars Adiabenae.

* Hoc cap. § VIII, ad quam lege quae adscripsimus.

benæ. De Arbelitide Plinius lib. vi cap xiii *Adiabene Assyriorum initium: cuius pars est Arbelitis, vbi Darium Alexander debellauit.* Stephanus aberrat, Adiabenen cum Mesopotamia confundens: etiam Tzetzes in Lycophronis Alexandram ad vers. 704. Populus, *Adiabeni.* Tacitus lib. xii cap. xiii *Transmisso amne Tigri, permeant Adiabenos.* Et Sex. Rufus cap. xxi de Seuero: *Adiabenos deleuit, Arabas interiores obtinuit. - - - Huic cognomina ex victoriis quæsita sunt. nam Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus est cognominatus.* Idem cognomen ADIABENICO in multis marmoribus Seuero additum apud Grut. pag. 264. Et in Traiani nummo ADIAB. id est *Adiabenico.* Nunc oppida singulatim perlustrabimus.

XIII.

Ninus, vt profani vocant; seu *Nineue*, vt sacri scriptores, vrbs non solum antiquissima, sed amplissima etiam. Origo prodita Genes. x: amplitudo in Ionæ prophetia. Magnitudinem etiam Strabo agnoscit lib. xvi ineunte, πολὺ μείζων ἦν τῆς Βαβυλῶνος, *multo maior*, inquit, *quam Babylon fuit*; hortos etiam & agros, & alia inhabitata loca, vt Babylon, complexa. Et Diodorus Siculus lib. ii cap. iii περίβολον ἐκ σταδίων τετρακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, *ambitum* CCCCLXXX stadiis, hoc est quindecim milliariis Germanicis definiit; * in eo autem vel memoriæ lapsum, vel describentium oscitationem passus, quod ad Euphratem dicit conditam fuisse, quæ ad sinistram ripam Tigridis erat. Herodotus lib. i cap. CXCIII ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἰκέαται, *ad Tigrim, iuxta quem vrbs Ninus sita est.* Et lib. ii cap. CL ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραῤῥέοντα τὴν Νῖνον, *ad Tigrim amnem, qui Ninum præterfluit.* Et Plinius lib. vi cap. xiii *Fuit & Ninus imposita Tigri, ad solis occasum spectans, quondam clarissima:* vt de Strabone & Ptolemæo taceamus. Sacri scriptores, vt diximus, vocant נינוה, Græce Νινευὶ, *Nineue* Latine & *Niniue.* Ammianus lib. xviii cap. xvi [Vales. vii] *Postquam reges Nineue, Adiabenæ ingenti ciuitate transmissa, in medio pontis Anzabæ hostiis cæsis, extisque prosperantibus transiere lætissimi.* Et Paullinus Nolanus Natali Felic. viii, 168

- - - - *Babylon & opima Niniue.*

2. Euersa fuit a Medis, quod etiam prædictum a Nahum fuerat: & Strabo xvi ineunte: ἡ μὲν Νῖνος πόλις ἠφανίσθη παραχρῆμα μετὰ τὴν τῶν Σύρων κατάλυσιν, *vrbs Ninus extemplo post Syrorum* [lege Ἀσσυρίων, Assyriorum] *imperii destructionem deleta est.* Reprehendit Ptolemæum Salmasius, quod Ninum inter vrbes Assyriæ, sua ætate exstantes, numerauerit, quæ olim excisa fuerat. Quid vero de Tacito dicemus, qui lib. xii cap. xiii *Sed capta*, inquit, *in transitu vrbs Ninos, vetustissima sedes Assuriæ.* Et ita etiam Ammianus lib. xxiii cap. xx [Val. vi] *In hac Adiabena Ninus*

* Ἀλλὰ Φωκυλίδης τοῦτο ἀλλὰ ἀληθῶς λέγει, καὶ ὅτι σμικρὰ πόλις μετὰ Φρονήσεως ἐπὶ σκοπέλῳ κατοικοῦσα κρείττων Νίνου ἀφραινούσης, *Phocylides vero cum cetera omnia, tum illud vere dixit, paruam vrbem cum prudentia in scopulo sitam Nini oppido prudentia destituto antecellere.* Themistius Orat. XXIV pag. 307, C. Quibus ex verbis Nini magnitudo facile perspicitur itidem.

nus est ciuitas, quæ olim Persidis regna possederat. Puto post euersionem a Medis factam, resurrexisse tandem ex ruinis oppidum, quod priscum nomen ferret, priori neque magnitudine neque splendore comparandum; * sicut Ilium nouum ex veteri Troia in vicino loco natum fuit: vt ita Ninus magna vere deleta fuerit, atque etiam alia huius nominis ad Tigridis ripam Romanorum temporibus exstaret.

XIV.

In Aturia etiam, hoc est inter Tigrim & Lycum, fuerunt quoque Γαυγάμηλα, *Gaugaméla*, victoria Alexandri nobilitatus locus. Strabo XVI sub principium: ἐν τῇ Ἀτουρίᾳ ἐστὶ Γαυγάμηλα κώμη, ἐν ᾗ συνέβη νικηθῆναι καὶ ἀποβαλεῖν τὴν ἀρχὴν Δαρεῖον. *In Aturia quoque vicus est Gaugamela, apud quem Darius superatus amisit imperium.* Addit, a Dario Hystaspis nomen esse, qui camelo locum in alimentum dederit. De loco prœlii consentiunt alii. Arrianus lib. III pag. 173 ξὺν ταύτῃ τῇ δυνάμει ἐστρατοπεδεύκει Δαρεῖος ἐν Γαυγαμήλοις πρὸς ποταμῷ Βουμάδῳ ἀπέχων Ἀρβήλων τῆς πόλεως ὅσον ἑξακοσίους σταδίους. *cum his copiis Darius in Gaugamelis ad flumen Bumadum castra posuerat, sexcentis circiter ab Arbelorum oppido stadiis.* quæ repetiit lib. VI pag. 399, at flumen ibi Βούμηλον, *Bumelum* vocat: & de locis ita, πόλις δὲ οὐκ ἦν τὰ Γαυγάμηλα, ἀλλὰ κώμη οὐ μεγάλη - - - ἔνθεν δὲ πόλις οὖσα τὰ Ἄρβηλα ἀπηνέγκατο τὴν δόξαν τῆς μεγάλης μάχης, *Gaugamela non oppidum est, sed vicus non magnus; - - - hinc vrbs Arbela pugnæ maximæ gloriam abstulit*, sibique vindicauit. Hoc etiam Strabo dicto loco refert, & Plutarchus Alexandro pag. 683. Maluerunt sane victores ab insigni quodam oppido, quam ignobili loco pugnam denominari. Tabula quæ hanc Asiæ partem ex Ptolemæi numeris ordinatam exhibet, Gaugamela inter Lycum & Caprum medio loco habet, quod perperam ita positum est. nam citra Lycum erant, quem Darius, ex vlteriori Asia aduersus Alexandrum ducens, ponte iunxit, & post LXXX stadia demum apud *Bumadum* seu *Bumellum*, alium amnem consedit, qui proximus Gaugamelis est. Vide Curt. IV cap. IX sect. 9, 10. & victus postea retro per pontem Lyci fugit, cap. XVI sect. 8, & Alexander persequens Darium ad flumen Lycum contendit, eumque transmisit; quod Arrianus lib. III pag. 193 obseruauit. Minoris fluminis nomen, Gaugamela rigantis variat etiam in Curtii libris, quem ex variante Arriano circa hoc nomen interpolatum credo. Recentiores plures lib. IV cap. IX legunt: *ad alterum amnem, Bumado nomen est:* Erasmi liber: *cui Boumello nomen est.*

XV.

Hinc *Arbela*, τὰ Ἄρβηλα, in ortum magis per sexcenta fere stadia, vt Arrianus lib. III & VI tradidit, recedunt. Ptolemæi Tabula ad Caprum habet, sed citerior fuit hoc flumine. nam Strabo XVI libro post initium, μετὰ τὰ Ἄρβηλα καὶ τὸ Νικατόριον ὄρος, ὁ Κάπρος ἐστὶ ποταμὸς ἐν ἴσῳ διαστήματι, ὅσῳ καὶ ὁ Λύκος. *Post Arbela & Nicatorium montem* [ab Alexandro ita propter victoriam nominatum] *flumen est Capros, pari distantia ab*

* Adde Lucian. Contemplant. pag. 359, qui veteris Nini ne vestigium quidem superesse dicit.

ab hoc & Lyco, siue medio inter vtrumque fluuium loco. Diodorus lib. XVII cap. LIII κώμην, *vicum* vocat, quem Curtius lib. IV cap. IX sequutus, de Dario dicit: *Iam peruenerat ad Arbela vicum, nobilem sua clade facturus.* At Arrianus VI pag. 399 πόλις ὄυσα τὰ Ἄρβηλα, *Arbela sunt oppidum.* Strabo sæpe prædicto loco τὰ Ἄρβηλα κατοικίαν ἀξιόλογον, *Arbela habitationem memorabilem* dixit: nec plane immunitam, quia thesauros bello necessarios Darius ibi deposuerat. Arrianum lege lib. III pag. 193.

2. Regio circa Arbela dicta est *Arbelitis*. Ptolemæus ἡ Ἀρβηλῖτις χώρα: Plinius lib. VI cap. XIII *Adiabenæ pars est Arbelitis.* Strabo quum de Arbelis inter Lycum & Caprum sitis dixisset, illico subdit, ἡ δὲ χώρα Ἀρτακηνή, *regio vero Artacena dicitur*, quod prauum aliis videtur nomen esse, qui Ἀρακ]ηνὴ substituunt, vt supra in Regionibus de Scaligero & Casaubono dictum est. Propius ad rem esset Ἀρβαληνὴ seu Ἀρβηληνή, *Arbelene* legere, quæ eadem Arbelitis est.

XVI.

Fuit hoc loco etiam oppidum, cui nomen erat *Demetriadi.* Strabo ibidem: περὶ Ἄρβηλα δ' ἐστὶ καὶ Δημητριὰς πόλις, *circa Arbela est etiam vrbs Demetrias.* Et Stephano Demetrias tertia est Περσίδος πρὸς Ἀρβήλῳ, *Persidis*, id est regni Persici, *ad Arbelum*, quasi montem vel flumen subaudiat. Verum ex Strabone hausit, & in voce Ἄρβηλα ad illum prouocauit: qui quod de oppido Arbelis loquutus est, hic etiam de oppido, cuius casus forsan corruptus est, videturque legendus ita, πρὸς Ἀρβήλοις, *ad Arbela.*

2. Ptolemæi *Gomara* prope Arbela, obscura est.

XVII.

APOLLONIATIS regio ex Ptolemæi dispositione etiam in ortum versus a Tigri est reducta: de qua Polybius lib. V cap. XLIII. ὁ Μόλων κύριος γενόμενος τῆς Ἀπολλωνιάτιδος, *Molo Apolloniatide potitus*, hoc est agro circa Apolloniam Assyriæ. Et cap. LI κατὰ τὴν Ἀπολλωνιάτιν, *in regione Apolloniati.* Nomen est ab vrbe *Apollonia*, quam vltra Gorgon amnem Ptolemæus remouit. Hæc est Stephani vicesima quinta, μεταξὺ Βαβυλῶνος καὶ Σούσων, *inter Babylonem & Susa* sita, Græcæ originis, vt nomen prodit. Polybius etiam oppidum memorauit dicti libri cap. LII, vbi Antiochum dicit, Tigri transmisso, & Duris obsidione liberatis, octauo die τὸ καλούμενον Ὀρεικὸν, *Oricum quod vocant*, superasse, & εἰς Ἀπολλωνίαν, *Apolloniam* peruenisse. τὸ Ὀρεικὸν montana sunt, quasi ὀρεινὸν, nisi plane ὀρεινὸν legendum est. nam brevi post de Molone narrat, *Tigrim statuit iungere ponte, & copias transmittere, vt, si qua fieri posset*, τὴν τραχεῖαν τῆς Ἀπολλωνιάτιδος, *montana regionis Apolloniatidis prior occuparet.*

XVIII.

Huius regionis præter vrbem Apolloniam fuit etiam alia Græca, *Artemita* dicta, a multis scriptoribus laudata. Strabo lib. XVI pag. 512 ἐστὶ καὶ Ἀρτεμίτα πόλις ἀξιόλογος, διέχουσα πεντακοσίους τῆς Σελευκείας σταδίους πρὸς ἕω τὸ πλέον, *Est & Artemita vrbs insignis, quingentis stadiis a Seleucia*

distans, plurimum orientem versus. E quibus interpreteris locum alium Strabonis lib. XI pag. 358 ἐπὶ τὴν Ἀρτεμίταν τὴν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, *ad Artemitam, quæ in Babylonia est*, id est in regno Babylonio, eiusque parte Transtigritana. Tacitus lib. VI cap. XLI *Halum & Artemitam, Parthica oppida recepit.* Halus ignota est: Artemitam videtur a Græcis ibi distinguere. Sed Græcam diserte Isidorus Characenus, & Apolloniatidi quoque regioni pag. 5 adscribit. *Hinc*, inquit, *incipit Apolloniatis, quæ continet schœnos* XXXIII. ἔχει δὲ κώμας, ἐν αἷς σταθμὸς, πόλιν δὲ Ἑλληνίδα Ἀρτέμιτα. *Habet vicos, in quibus mansio: & vrbem Græcam Artemitam.* Amnem, qui perluat vrbem, vocat *Sillam*. Stephano Ἀρτέμιτα πόλις Παρθυαίων, *vrbs Parthorum Artemita*, Strabonis auctoritate vtitur, haud dubie ad verba modo recensita ex lib. XVI, respiciens. Ptolemæus Apolloniæ in meridiem subdidit *Artemitam*. Plinius autem lib. VI cap. XXVI *Artemitam* in Mesopotamia recensens, haud dubie a vero situ aberrauit.

XIX.

Sic Apolloniatin in vlterioribus Assyriæ & circa Gorgon fluuium vidimus: quam vero etiam ad Tigrim in occasum recessisse minime dubitamus. Isidorus enim, quum a Zeugmate vsque Seleuciam per Mesopotamiam & Babyloniam stathmos suos persequutus esset, subiicit, ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ Ἀπολλωνιάτις, *Hinc incipit Apolloniatis.* Hinc, id est, a Seleucia, quæ ad Tigrim sita est. Atque ita etiam *Dura* Polybii lib. V cap. LII, si se recte is locus habet, ad Apolloniatin referri possit. nam cap. XLVIII in Mesopotamia τὰ Δοῦρα, *Dura* censuerat, vt Ammianus quoque & Isidorus: nunc Zeuxidis consilio Tigri traiecto, primum iter fit ἐπὶ Δούρων *ad Dura*, qua vrbe ἐξ ἐφόδου in transitu ab obsidione liberata, per montana Apolloniam Antiochus venit: quasi & trans Tigrim *Dura* essent, diuersa ab vrbe Mesopotamiæ.

2. An *Sura* Ptolemæi inter Apolloniatidis oppida recensa sub alteris forsan Polybii Duris latent? quamquam tabula ad vltima Assyriæ reiecerit? Cetera Ptolemæi sunt *Chatrachbarta, Thebura, Arrapa*, omnia ignobilia.

XX.

20. SITTACENE succedit, quam Ptolemæus παρὰ τὴν Σουσιανὴν, *iuxta Susianam* locauit. Plinius latiores fines dat lib. VI cap. XXVII *Inter has gentes atque Mesenen Sittacene est, eadem Arbelitis & Palæstine dicta.* Sed alii omnes diuersam faciunt Arbelitin. Superiore cap. XXVI *Media habet a meridie Sittacenen, & Susianen, & Persida.* Alii T simplici scribunt, Strabo XVI Σιτακηνὴ, *Sitacene.* Sic & oppidi nomen a Xenophonte & Stephano. Strabo dicto libro pag. 512 τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Σοῦσα βαδίζουσι διὰ τῆς Σιτακηνῆς ὁδὸς ἅπασα, *Babylone Susa euntibus totum iter per Sitacenen est.* Idem lib. XV pag. 503 Sitacenam & Apolloniatin eamdem facit: ἡ Σιτακηνὴ μὲν πρότερον, Ἀπολλωνιάτις δὲ ὕστερον προσαγορευθεῖσα, *quæ Sitacena antea, post Apolloniatis dicta.* Sic ampliata regionum nomina: quæ vero Ptolemæus distinxit & separauit.

XXI.

XXI.

Oppidum, quod regioni nomen dedit, est Σιτάκη siue Σιττάκη, *Sitace* siue *Sittace:* de cuius positione lis est. Ptolemæus procul a Tigri vltra Artemitam posuit: cui Plinius consentire videtur. *Oppidum eius* [Sittacenæ] inquit, *Sittace Græcorum ab ortu est, & Sabata: ab occasu autem Antiochia inter duo flumina Tigrin & Tornadotum.* Quod si est ita, quid de Xenophonte, qui ipse vidit & peragrauit hæc loca, statuemus? libro enim II ἀναβασ. pag. 167 ed. Gr. Steph. ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ᾗ ὄνομα Σιτάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα, *Venerunt ad Tigrin fluuium: ad quem vrbs magna & populosa sita, nomine Sitace, distans a flumine stadiis quindecim.* Si verum, quod Bocharto videbatur, Ψιττακὴν, *Psittacen* Stephani esse eamdem quæ Sittace, confirmatur Xenophontis positio, quia Psittace Stephani πόλις παρὰ τῷ Τίγριδι, *vrbs iuxta Tigrim est.* Verum nec in *Sitace*, quam πόλιν Περσικὴν, *vrbem regni Persici* dixit, neque in Psittace quidquam prodidit, vnde eamdem vrbem esse persuadeas.

XXII.

Plinii *Sabata* si eadem, quæ Zosimi Σάββαθα, *Sabatha*, lib. III cap. XXIII, triginta stadiis a Seleucia abfuerunt. Sed Zosimus videtur cis Tigrin in Babylonia posuisse, vt ita necessario diuersa sint. *Antiochia* eiusdem in Sittacena, videtur Harduino & aliis Apollonia esse, sortita aliud nomen, nisi fortassis error subest. At laxos fines Sittacenæ Plinius fecit, vt supra demonstrauimus. Addit etiam *Apamiam*, cui *Tigris circumfunditur:* quæ mihi non alia videtur, quam Mesenes insulæ Apamia, supra explicata. nam fluuialis insula æque vlteriori terræ, ac citeriori, adnumeratur.

XXIII.

CHALONITIS erat vltima Assyriæ in austrum vergens prouincia, & Tigris ripam attingens. Nomen est ab oppido *Chala*, quod Isidorus Characenus refert pag. 6, qui addit, Chalonitin a Media monte Zagro separari. Plinius lib. VI cap. XXVI *Inuicem ad hanc* [Seleuciam] *exhauriendam Ctesiphontem iuxta tertium ab ea lapidem in Chalonitide condidere Parthi, quod nunc caput est regnorum.* Paruo igitur spatio in altera ripa inferior est *Ctesiphon*, quam Seleucia: & sola Ctesiphon regionis situm nobis declarat. Originem eius ac incrementa Ammianus lib. XXIII cap. XX [Vales. VI] prodit: *Ctesiphon, quam Vardanes priscis temporibus instituit, postea que rex Pacorus incolarum viribus amplificatam & mœnibus, Græco indito nomine, Persidis effecit specimen summum.* Quis fuerit ille Vardanes, primus auctor, incognitum est: Pacorum putat Valesius eum esse, qui cæsus a Ventidio fuit, Orodis filius. Sed ab hoc non potuit nomen Græcum esse, quod etiam apud Polybium in bello Antiochi M. lib. V cap. XLV memoratur, ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἐν τῇ Κτησιφῶντι λεγομένην στρατοπεδείαν, *ad Castra quæ vocant Ctesiphontem* (ab obsidione Seleuciæ) *recedens.* Hic propter aeris temperiem hiberno tempore Parthorum reges agebant: æstate Ecbatanis aut in Hyrcania. Strabo lib. XVI pag. 512 Πλησίον δ' ἐστὶ κώμη, Κτησιφῶν λεγομένη.

γομένη, μεγάλη, ταύτην δὲ ἐποίησαν χειμάδιον οἱ τῶν Παρθυαίων βασιλεῖς. - - - δυνάμει Παρθικὴ πόλις ἀντὶ κώμης ἐστί. *Prope eam* [Seleuciam] *pagus maximus est nomine Ctesiphon, in quo Parthorum reges hiemabant: - - - potentia potius vrbs Parthica, quam pagus erat.* Lege ibi plura. Meminit & Tacitus lib. VI cap. XLII *Interim Ctesiphon, sedes imperii, petita.* Et Herodianus lib. III cap. IX de Seuero imperatore: ἐπέστη Κτησιφῶντι, ἔνθ' ἦν ὁ μέγας βασιλεὺς Ἀρτάβανος, *instabat Ctesiphonti, vbi rex magnus Artabanus erat:* occupauit etiam & diripuit, ægre cum paucis elapso rege. Stephanus chorographus: Κτησιφῶν πόλις Ἀσσυρίας - - - τὸ ἐθνικὸν Κτησιφώντιος, *Ctesiphon vrbs Assyriæ: - - - Gentile, Ctesiphontius.* Atque sic in Titi nummo, ΚΤΕΣΙΦΩΝΤΙΩΝ. Et Ptolemæus Ctesiphontem in Assyria censet, cui vltima est, meridiem versus, in Tigris ripa: licet Chalonitidis regionis mentionem nullam fecerit, sed haud dubie Ctesiphontem Sittacenæ adnumeret.

XXIV.

Cetera Ptolemæi in Tigris ripa, per diuersas regiones sunt inter Marden, quam supra primam ab Armeniis montibus exposuimus; inter hanc, inquam, & Ninum sunt *Sauara, Bessara, Belciana:* inter Ninum & Ctesiphontem *Sacada, Oroba, Thelde,* sat obscura omnia. Habet etiam aliam *Orobam* in mediterraneis, & *Dosam,* & *Degiam,* & *Comopolim,* cetera; neque hæc magis nota.

CAPVT XIIX

DE

MEDIA ET ADIACENTIBVS.

I.

MEdiam Ptolemæus a septemtrione parte Caspii maris, ipsis Caspiis, Cadusiis, & qui eo tractu sunt, terminat: ab occasu Armenia maiore: ab ortu, Parthia & Hyrcania: a meridie, Perside, Susiana & parte Assyriæ.

II.

Montes Ptolemæus notauit *Choatram,* qui a meridie ab Assyria disterminat, procurrentem a *Niphate,* & *Cardiuchiis* montibus, qui & Gordyæi dicuntur, in Armeniæ Assyriæque confinio, a Xenophonte lib. IV Anabas. ineunte τὰ Καρδούχια ὄρη dicti: & *Zagrum* montem, * qui ab ortu Assyriam a Media discernit: deinde *Parachoatram,* quem Persidi opponit: at Straboni lib. XI pag. 363 προσάρκτιά ἐστι τὰ ὑπερκείμενα τῆς Κασπίας θαλάττης ὄρη τὰ τοῦ Παραχοάθρα, *Parachoathri boreales sunt & Caspio mari imminent:* & tandem iuga illa, quæ ab ortu ab Hyrcania & Parthia separant. Hi in finibus:

* Polyb. V cap. 44 Παράκειται δὲ τῇ Περσίδι προβεβλημένη τὸ Ζάγρον ὄρος, ὃ τὴν μὲν ἀνάβασιν ἔχει πρὸς ἑκατὸν στάδια, *Assidet etiam Persidi legiturque ab ea parte monte Zagro, cuius adscensus stadiorum est fermc censum.*

finibus: in media regione *Orontes* mons, septemtrionem versus: *Iasonius*, in meridiem vergens: *Coronus*, Parthicos montes attingens.

III.

Fluuii plerique in mare Caspium effunduntur. Post Araxem, de quo in Armenia & Albania dictum, Ptolemaeo est *Cambysis fluuius*; deinde *Cyrus fluuius*: post quem est *Mardus*, siue, vt Palat. cod. habet, *Amardus*: succedit *Straton* fluuius: tandem *Charindas*, qui Hyrcaniae proximus delabitur.

IV.

Populi secundum eumdem Ptolemaeum sunt praeter *Caspios*, de quibus in Albania diximus, cum qua Strabo coniunxit; *Cadusii*, Caspiis in ortum coniuncti: Καρχοῦδοι, vt Graecus habet; vt versio, *Carchuci*; vt Tabula, *Carduchi*: sed quod in Media hi Atropatia coluerunt, non videntur veteres *Carduchi* esse, de quibus Xenophon lib. III Anabas. extremo egit, quia illi ad Tigrin in Armeniae & Assyriae confiniis habitarunt. Plinius lib. VI cap. XV *Adiabenis connectuntur Carduchi quondam, nunc Cordueni, praefluente Tigri.* Etiam Bocharto lib. I cap. III iidem sunt qui Cordyaei seu Gordiaei. Deinde sunt *Mardi*, ad Hyrcaniae fines: & *Tapuri*, qui alii sunt a Tapyris inter Hyrcanos & Derbicas colentibus: Tapuri enim in finibus Mediae magnae a Ptolemaeo locantur: Straboni autem *Tapyri* in Atropatena. Ceteri sunt perobscura nomina, *Caelici*, *Amariacae*, *Margasi*, *Sagartii*, *Sidices*, *Vadassi*, *Marundae*: ad Persidis fines *Syromedi*.

V.

Vniuersam Mediam diuisit Strabo lib. XI pag. 360 δίχα, in duas partes, quarum vna est μεγάλη, *Media Magna*, cuius caput & regia fuerunt Ecbatana; altera, ἡ Ἀτροπάτιος Μηδία, *Media Atropatia*: siue vt ibidem & pag. 363 ὁ Ἀτροπατηνή, *Atropatene*. Et Plinius lib. VI cap. XIII vocat *Atropatenen*, quam dicit *ad Caspium mare tendere*; eiusque incolas *Atropatenos, partem Medorum*. Nomen est a praefecto Atropato, qui obstitit, quo minus Alexander Macedo & illam partem occuparet; eiusque rex factus postmodum, successores suae stirpis vsque ad Strabonis tempora reliquit.

SECTIO I.

MEDIA ATROPATENE.

VI.

Regia, seu βασίλειον, huius partis Straboni dicta *Gaza*, in campo sita; Plinio lib. VI cap. XIII extr. *Gazae*, pari interuallo ab Artaxatis & Ecbatanis positae: & loco edito ac natura munito *Vera*, Οὐέρα, quam Antonius Parthica expeditione oppugnauit; quod idem Strabo tradidit: qui & populos in hac parte nominauit *Cadusios, Amardos, & Tapyros*, ac *Cyrtios*. Ex his *Cadusii* ad occasum in montanis habitarunt, simulque ad mare pertinebant; *Amardi* post hos circa fluuium *Amardum*, a Ptolemaeo designatum. *Tapyri* videntur sub Amardis in austrum fuisse, vt Ptolemaei *Tapu-*

ris, si modo hi paullulum in boream magis ducantur, conciliari possint, quos non credo diuersos in tanta vicinitate fuisse. *Cyrtiorum* sedem, quia Ptolemæus præteriit, definire non possumus: sicut nec oppida Strabonis Gazam & Veram, itidem a Ptolemæo prætermissa. Nec certus est huius Atropatiæ limes orientalis, num ad Hyrcaniam sub mari Caspio excurrat, an sistatur post Amardum fluuium: quod magis probabile propter imparitatem partium, quia Μεγάλη, *Magna* altera cognominatur: etiam Strabonis epitomator p. 147 ita censet, Mediam magnam dicens τὸ ἀνατολικὸν, *orientalem:* τὸ δὲ δυτικὸν, ἥτις καλεῖται Ατροπατηνὴ, *occidentalem, quæ Atropatene vocatur.*

VII.

Huic parti quæ Ptolemæus oppida dat, ad Caspium mare sunt inter Araxen & Cambysen fluuium, *Sanina:* inter hunc fluuium & Cyrum, *Tazina* & *Sabææ aræ:* inter Cyrum & Amardum fluuium, *Cadusiorum vallum*, & *Cyropolis*. Salmasius in Solin. pag. 840 negat hoc loco Cyropolin fuisse, quæ eadem sit ac Κυρέσχατα, *Extrema Cyri vrbs* ad Iaxartem fluuium, interprete Stephano: & Ammianum dicit Ptolemæum sequutum esse, quum lib. XXIII cap. XXIII *Cyropolim* in Mediæ vrbibus recenset. Verum vt plures eodem nomine ab Alexandro, Seleuco, Antiocho sunt vrbes conditæ, ita haud video, quare Cyro, non minus gloriæ, quam illi, cupido, hanc vrbem in auito regno positam denegemus, quamuis & alia, quæ ad Iaxartem fuit, æque *Cyropolis* ac *Cyreschata* adpellata fuerit.

VIII.

Quæ ab occasu Armeniæ Ptolemæus opposuit oppida, ignota omnia sunt *Scabine, Gabale, Gabris, Saoza; Aluaca;* qui tractus videtur esse regio *Matiana*, inter Armeniam & Mediam sita, sic tamen vt Mediæ potius quam Armeniæ adiudicetur, Strabo lib. XI pag. 350, τοῦτο γίνεται τῆς Μηδίας ἐν τῇ Ματιανῇ, *hoc fit in Mediæ Matiana.* Idem pag. 360 κεῖται [Atropatene Media] τῇ μὲν Αρμενίᾳ καὶ τῇ Ματιανῇ πρὸς ἕω, τῇ δὲ μεγάλῃ Μηδίᾳ πρὸς δύσιν, *Sita est Atropatene ab Armenia & Matiana in ortum: a Media Magna in occasum.* Herodotus lib. I cap. CLXXXIX ἐν τοῖς Ματιηνοῖσι ὄρεσι, *in Matienis montibus* dicit Gyndis fontes esse, quæ ipsa *Matiena* regio est, vti ex lib. V cap. LV adparet, vbi Ματιηνὴν γῆν * adpellar, per quam ex Armenia prope Gyndem fluuium via regia ferat ἐς Σοῦσα, *in vrbem Susa.* Alia tamen Characeni Isidori *Matiana* est, ad Caspias sita Portas, cuius *Raga* fuit, vrbs Mediæ maxima.

IX.

Vlteriora & propria Atropatenes oppida, a Ptolemæo nominata non sunt notiora, *Tigrana, Gauzania, Phasaba, Pharaspa, Phanaspa*, cetera; ex quibus haud dubie est regia vrbs, βασίλειον, *Praaspa*, vt Dio Cassius lib. XLIX p. 407 vocat; siue *Phraata*, vt Appianus in Parth. p. 272, quam Antonius

* Vid. Herodot. V cap. 49 Κιλίκων δὲ τῶν ἔχοντ' Αρμένιοι οἵδε — Αρμενίων δὲ Ματιηνοὶ χώρην τήνδε ἔχοντες· ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη κ. τ. λ. *Cilicibus adiuncti sunt Armenii hi — Armeniis finitimi Matieni regionis suæ cultores: huic Cissia terra subest.*

tonius frustra oppugnauerit. Quod de *Vera*, munita vrbe, supra Strabo referebat, quam ad horum nominum aliquod reducere non alienum a varietate est, qua auctores ab auctoribus discrepant. Adeo vbique prauata sunt propria vrbium & regionum vocabula.

X.

Nec de fluuiis Atropatenes, quos Ptolemæus nominauit, plane conuenit cum aliis. Non dicam de Pomponio Mela, qui lib. III cap. V inconsiderate: *Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis vicinis fontibus editi, & in diuersa abeunt, perque Iberas & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: post non longe a mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum sinum vno ore perueniunt.* Quot putas in his prodigia esse? Iberes & Hyrcani (quanto interuallo seiuncti?) qui possunt sua flumina per vnum os emittere? De Cyro & Araxe dixi in Albania, confluere quidem, Araxis parte in Cyrum infusa, vt tamen pars altera proprio ostio effundatur: id vero de Ptolemæi sententia de alio Cyro, quem is Κύῤῥον, *Cyrrhum* vocat, intelligendum, qui ex Armenia veniens inter Albanum & Araxem ad mare tendit Caspium: alius autem Cyrus est Mediæ, quem idem Ptolemæus per Atropatiam in illud mare deducit: siue vere illud nomen habuit, siue in nomine Ptolemæus errrauit. Ammianus lib. XXIII c. XXIII Cyrum cum Mediæ amnibus coniungit. *Amardus*, inquit, *& Charinda, & Cambyses, & Cyrus, cui magno & specioso Cyrus ille superior rex amabilis, abolito vetere, id vocabulum dedit, quum ereptum ire regna Scythica destinaret: quod & fortis est, vt ipse etiam ferebatur; & vias sibi, vt ille, impetu ingenti molitus, in Caspium delabitur mare.* Incertum, quem Cyrum amnem significet: ordo Mediæ; impetus & Scythicum iter Albaniæ videntur flumen designare.

2. Ceteri omnes vnum habent Cyrum se mari Caspio insinuantem, & eum quidem qui cum Araxe se coniungat, quem Ptolemæus lib. V cap. XII & XIII Κύῤῥον *Cyrrhum* vocat, vti vrbs Syriæ Κύῤῥος & Κύρος scribitur: alter vero Cyrus Ptolemæi, qui inter Cambysen & Amardum decurrit, ignotior superiore est. *Cambysen* amnem Plinius lib. VI cap. XIII ex Caucasiis montibus deducit, Ptolemæi Cambyses ex australi parte montium, qui Armeniam & Mediam seu Matianam disiungunt, septemtrionem versus, aut in æstiuum ortum defluit. Strabonis Epitome p. 148 περὶ τὸν Καμβύσην, *circa Cambysem* fluuium locat gentem Caspiam citeriorem, quæ Cadusiis sit proxima.

MEDIA MAGNA.

XI.

Media Magna, ἡ μεγάλη Μηδία, Perside, Parthia, Hyrcania & mari Caspio siue Hyrcano clauditur: ab occasu ab Atropatene incertis finibus discernitur; ex parte etiam Assyriæ extremis terminatur. Strabonis, vt diximus, est hæc diuisio in Magnam & Atropatiam, quam Ptolemæus ne-

glexit, *Tropatenen* quidem prouinciam quamdam truncate adpellans, oppida vero permiscet ac confundit.

XII.

Regia & metropolis Mediæ magnæ *Ecbatana* fuerunt, * quam Ctesias auctore Stephano Αγβάτανα, *Agbatana* scripsit, ** quod etiam Iul. Cæsari Scaligero de Causs. L. L. cap. XXXVII placet, qui *Egbatana* præfert. Nec vero κβ in talibus dissociabiles sunt, vt in ἐκβαίνω, ἐκβάλλω, & aliis adparet; & præterea omnes alii Εκβάτανα, *Ecbatana* scripserunt. De accentu notandum, vulgo pænultimam attolli, quod contra antiquam pronuntiationem est. Lucilius Satyra VII apud Nonium Marcellum in v. CERCVRVS:

Ad regem legatu' Rhodum, Ecbatanam ac Babylonem
Ibo, cercurum sumam.

Originem vrbs habuit a Deioce, Medorum rege, quod Herodotus lib. I cap. XCVIII prodidit: ideoque Plinius notandus est, qui lib. VI cap. XIV dixit: *Ecbatana, caput Mediæ,* *** *Seleucus rex condidit.* Non enim condidit, † sed forsan instaurauit vrbem fortunæ ac temporum casibus adflictam. Et qui potuit a Seleuco condita esse, cuius Demosthenes etiam Philipp. IV pag. 100 mentionem habuit, regem Persarum periphrasi significauit τὸν ἐν Σούσοις καὶ ἐν Εκβατάνοις, *eum qui Susis & Ecbatanis* regiam sedem habet? †† Notandus etiam Diodorus est, lib. II cap. XIII, sequutus Ctesiam, Ecbatana ad fabulosa Semiramidis aut his superiora tempora referens. De hac enim dicit, παραγενομένη δ' εἰς Εκβάτανα πόλιν ἐν πεδίῳ κειμένην, κατεσκεύασεν ἐν αὐτῇ πολυτελῆ βασίλεια, *Profecta in campestrem vrbem Ecbatana, sumtuosam in illa regiam condidit.* Ipsam vero vrbem in leni colle fuisse positam, ††† ex munitione Deiocis, quam Herodotus dicto loco descripsit, manifestum est. In eo tamen, quod res est, de situ vrbis ibidem Diodorus dixit, δώδεκα σταδίους, *duodecim stadiis* ab ea montem *Orontem* abesse, quod adprime cum Ptolemæi positione conuenit: quæ vtique positio-

* Regia domus multis munimentis circumsepta erat. Themistius Orat. XXVI pag. 319 D de Aristotelis libris διὰ τοῦτο, inquit, ἐν ποσὶν κυλινδούμενοι οὗτοι οἱ λόγοι, πλείοσι πεφραγμένοι εἰσὶ περιβόλοις, ἢ τὰ ἐν Εκβατάνοις βασίλεια. *Quæ caussa est, cur tametsi omnium ad pedes voluteutur ii libri, pluribus quam regia illa, quæ Ecbatanis est, munimentis sint septi.*

** Ακβάτανα scripsit Herodotus III cap. 92.

*** Polybius X cap. 24 multa habet, quæ huc pertineant. Vrbem dicit muro einctam non esse, arcem vero munitam. De magnificentia vetere plurima narrat apud ipsum videnda. Ælianus H. V. VII cap. 7 arcem muris nudatam ab Aleaandro propter Hephæstionis mortem narrat.

† Fuit enim iam Medorum regum sedes, auctore Polybio.

†† Add. Ælian. de Animal. X cap. 6, vbi Persarum reges per æstatem Susis, per hiemem Ecbatanis versari dicit. Quod contra fuisse probabile est, etiamsi Strabo ipse suffragari videatur Æliano libr. XI pag. 795. Sed ibidem tamen narrat, *Cossæos muneribus delinii, quum rex Persa, æstate Ecbatanis peracta, in Babyloniam descendat.* Omnino qui Susianam æstu solis conflictari scietit e Strabonis lib. XV pag. 1063, non dubitauerit, quin æstatis calores intolerabiles fugerint reges Persarum, & idcirco Ecbatanis sedem præoptarint per æstatem.

††† Πόλιν adpellat Diodorus II pag. 101 ἄνυδρον. Sed Semiramidem aquas copiosas eo deduxisse scribit.

positioni Ammiani præferenda est, qui lib XXIII cap. XXIII *Ecbatana*, inquit, *sub Iasonio monte in terris sita Syromediæ.* Sed hæ in extremo austro sunt ad fines Persidos.

2. Quod vero in Syria etiam huius nominis oppidum fuit, vti ex Cambysis fato notum est; hæc vrbs sæpius cum Mediæ cognomento vocitatur. Herodotus lib. III cap. LXIV ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἐκβατάνοισι, *in Ecbatanis Mediæ:* & Diodorus lib. XIV cap. XXIII εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας: * & Iosephus lib. X cap. vlt. ἐν Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς: & Plinius lib. VI cap. XXVII *tantumdem ab Ecbatanis Medorum per montem Charbanum*, quæ pars videtur montis Zagri esse. Plutarchus Alexandro pag. 704 ὡς ἧκεν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας, *postquam Ecbatana Mediæ venit.* Meminit & Tacitus lib. XV cap. XXXI, *Digressus* [Tiridates] *Pacorum apud Medos, Vologesen Ecbatanis repperit.* Vbi aliquid mendi latere videtur in *Medorum* nomine. Th. Ryckius ad hunc locum: *Mirum, quod dicat Pacorum apud Medos repertum, Vologesen Ecbatanis, quasi Ecbatana, quæ Mediæ metropolis, in Medis non fuerint.* Femineo genere Hieronymus Chron. Euf. n. MCCCIX, etiam in MSS. Scaligero teste, *Deioces Ecbatanam condit.*

XIII.

Fuit & alia vrbs Mediæ, cui nomen *Batana*, diuersa ab Ecbatanis, vt Holstenius etiam censet in Ortel p. 29, Isidoro Characeno p. 6, quamuis illi videatur nomen regionis esse: *Apobatana* autem dicit μητρόπολιν τῆς Μηδίας καὶ θησαυροφυλάκιον, *metropolim & thesaurorum conditorium.* An sint hæc Ecbatana siue Agbatana, prauato non nihil priore vocabuli parte, non habeo dicere. non enim vox ex Græcorum præpositionibus nata ἀπὸ vel ἐκ, idem pæne signantibus; verum ex αγ vel ακ, vt Scaliger ad dictum locum Eusebiani Chronici obseruauit. *Batana* hæc videntur Ptolemæi Βάτινα, *Batina* esse, quæ a septemtrione Orontis montis, circa Stratonem fluvium posuit, vt mons ille inter hæc & Ecbatana intersit.

XIV.

Et alia clara oppida Mediæ Magnæ a Strabone recensentur lib. XI pag. 361. εἰσὶ δὲ, inquit, καὶ Ἑλληνίδες πόλεις, κτίσματα τῶν Μακεδόνων ἐν τῇ Μηδίᾳ, ὧν Λαοδίκειά τε καὶ Ἀπάμεια, καὶ ἡ πρὸς Ῥαγαῖς καὶ αὐτὴ Ῥάγεια, τὸ τοῦ Νικάτορος κτίσμα. ἐκεῖνος μὲν Εὔρωπον ὠνόμασε, Πάρθοι δὲ Ἀρσακίαν, νοτιωτέραν οὖσαν τῶν Κασπίων πυλῶν πεντακοσίοις που σταδίοις. *Sunt & Græcanicæ vrbes in Media, a Macedonibus conditæ, Laodicea, Apamea, & apud Ragas a Nicatore condita Rageia; quam ipse Europum adpellauit, Parthi Arsaciam, meridiem versus a Caspiis portis sitam quingentis circiter stadiis;* quod auctoritate Apollodori Adramytteni confirmat. Integra verba adposuimus, vt de singulis curatius censeatur.

XV.

Prima *Laodicea* est, cuius nominis plures vrbes sunt vel a matre Nicatoris, vel ab Antiochi II vxore adpellatæ. Vide Chorographum Byzantium; qui post alias Laodiceas, ἔστι καὶ Μηδίας ἑτέρα, *est*, inquit, *& alia*

* Et lib. XVII pag. 538.

[Laodicea] *in Media.* Videtur ſub Perſidis finibus fuiſſe poſita, quia Plinius lib. VI cap. XXVI Perſidi, ſed in extremis finibus, tribuit. *Praeterea,* inquit, *habet in extremis finibus* [Perſarum regio] *Laodiceam, ab Antiocho conditam.*

XVI.

Altera Strabonis vrbs *Apamea* eſt, cuius nominis quinque, non plures, Octauius Falconerius de Nummo Apamenſi pag. 173 defendit, & haec noſtra illarum eſt vltima, quae ab ipſo Strabone nunc Parthiae nunc Mediae tribuitur lib. XI pag. 354 & 361, quia in confinio vtriusque gentis erat, aut ea Mediae parte, quae etiam Parthiae aliquando adſcripta fuit. Priori enim loco vbi Parthiam deſcribit, ἔςι δ᾽ Ἀπάμεια περὶ τὰς Ῥαγάς, *eſt vero,* inquit, *Apamea circa Ragas:* Ragae vero omnium conſenſione ſunt Medorum. Plinius lib. VI cap. XIV *Reliqua Medorum oppida, Phazaca, Aganzaga, Apamia Raphane cognominata:* quod cognomen quum in Syria etiam oppidi nomen ſit, inde potuit ad hanc Apameam conferri, neque id ſollicitandum cenſeo: nec vero diffiteor, me aliquando cogitaſſe, forſitan *Ragane* legendum eſſe, quia Ptolemaeus regionem circa Caſpias Portas *Ragianam* vocat, ſine dubio ab *Ragis* oppido eius tractus, in quo & Apamea illa ſita fuit. Sed nihil temere mutari velim ſine codicum adſenſu: tantum coniecturam olim mihi ſubnatam indicaſſe liceat.

XVII.

Tertia vrbs a Strabone dicitur Ῥάγεια, *Rageia,* ſeu *Ragea,* quamquam Caſaubonus malit Ῥάγα, *Raga,* quia a Stephano Ῥάγα vocetur: cui addo, quod vetus interpres *Rhaga* reddidit: ſed quia diſtinxit ipſe a Ragis ſiue Ῥάγαις, & Stephanus ex vtraque voce videtur vnum facere, non video, cur a vulgata lectione diſcedendum ſit. Strabonis verba ſunt, καὶ ἡ πρὸς Ῥαγαῖς καὶ αὐτὴ Ῥάγεια, &, *quae apud Ragas ſita, ipſa quoque Ragea dicta.* neque enim Ragae ibi populus ſunt, ſed oppidi nomen, ideoque pag. 354 dicitur περὶ τὰς Ῥαγάς, *circa Ragas,* quae diſtent a Caſpiis portis ſtadiis quingentis. Siue autem *Raga* legatur ſiue *Rageia,* perinde nobis eſt, modo concedatur, duplicem fuiſſe vrbem, veterem, ac nouam a Nicatore Seleuco ſuperadditam. De veteri Arrianus lib. III pag. 207, Alexandrum vndecimis caſtris veniſſe ἐς Ῥαγάς, *Ragas,* quae diſtent a Portis Caſpiis ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, *vnius diei itinere,* quod conuenit cum quingentis ſtadiis Apollodori & Strabonis. Et haec eſt etiam, ad quam Tobiae libro iter dirigitur, ſiue vera illa hiſtoria eſt, ſiue ad modum verae compoſita & conficta. Ibidem vocabulum vrbis etiam plurale eſt, ſed neutrum, ἐν Ῥαγοῖς, ἐκ Ῥαγῶν, quae ſunt primo caſu τὰ Ῥαγά.

2. Id vero perquam eſt credibile, veterem vrbem a noua fuiſſe exhauſtam, vt vnius tantum poſteriores meminerint. Iſidorus in Stathmis Parth. pag. 6 μεγίςη τῶν κατὰ τὴν Μηδίαν ἡ Ῥάγα, *maxima vrbium Mediae eſt Raga.* Et Stephanus: Ῥάγα πόλις ἐν Μηδίᾳ, *Raga vrbs Mediae.* Noua, *Europus,* Εὐρωπὸς dicta, quo nomine etiam a Ptolemaeo memorata eſt: deinde a Parthis vocata eſt *Arſacia.* Vtrumque Strabo prodidit:

repetiit Stephanus, qui vero, demta syllaba, Ἀρσάκη, *Arsace* scripsit, vbi Strabo *Arsacia.*

XVIII.

Reliqua Plinii oppida *Phazaca* & *Aganzaga*, obscura nomina, in mendis latent: quæ produximus vocabula, a Ptolemæo Harduinus in suam Plinii editionem sumsit. Isidorus cum Raga coniungit *Characa*, vtramque in Matiana sua constituens: Ptolemæo autem *Charax* est in Parthia, sed proxime Europum siue Ragam, hoc est in confiniis vtraque. Cetera totam Mediam Isidorus aliter ac reliqui, in Stathmis suis disposuit, alia & ignota nominauit oppida. Ex Chalonitide enim Assyriæ duxit in Mediæ regionem *Carinam*, quæ sine oppidis sit: inde in *Cambadenam*, cuius sit vrbs *Baptana*. Hinc, inquit, ἡ Μηδία ἡ ἄνω, *Media superior*, cuius sint oppidum *Concobar:* deinde *Adraginanas* in *Batanis:* denique metropolis *Apobatana.* Ἐντεῦθεν Ματιανὴ Μηδία, *Hinc Matiana Media*, in qua maxima vrbs *Raga;* & *Charax*, sita sub monte Caspio, ἀφ' οὗ, *a quo* Portæ Caspiæ sint nominatæ. Hinc transcendi ipsas Caspias Pylas.

XIX.

Longe hæc discrepant ab rationibus Ptolemaicis, quibus maiores regiones Mediæ dicuntur *Tropatene*, quæ in Tabula vltra Atropatenen est orientem versus: a Zagro monte vsque Parthiam Χωρομιθρηνὴ, *Choromithrene*, cuius partes *Sigriane*, *Ragiane*, *Daritis:* iuxta totam Persidem in meridie *Syromedia*. Oppida Ptolemæi præter supra memorata fere omnia obscura sunt, præter Ecbatana & Europum: a qua *Arsaciam* quamdam prope Iasonium montem distinguit; ibidemque & *Heracleam* statuit, quemadmodum Ammianus etiam lib. XXIII cap. XXIII *Heracleam* & *Arsaciam* coniungit. Ad mare post Amardi ostia sunt ei *Amana*, *Acota*, *Mandagarsis*, sed æque ignobilia. *Carinen* oppidum habet super Susianam iuxta Zagrum montem, a qua *Carina* regio Isidori Characeni supra demonstrata. Cetera plurima propter obscuritatem prætermitto.

XX.

Ammianus Marcellinus iam dicto loco circa Mediam hæc oppida nominatim posuit: *Per hæc loca ciuitates dispersæ sunt plures, queis omnibus præstant Zombis, & Patigran, & Gazaca.* Ex his *Zombis* etiam Stephano laudata, Ζομβὶς πόλις τῆς Μηδίας, *Zombis est vrbs Mediæ:* sed in qua parte Mediæ sita fuerit, definiri non potest, neque in maximo oppidorum numero Ptolemæus memorauit. *Patigran*, [sic in MSS. est,] forte *Patigrana* legendum, idque Valesius putat *Tigranam* Ptolemæi in Atropatena circa flumen Cyrum esse. *Gazaca* & Stephano nota, cui Γάζακα πόλις μεγίστη τῆς Μηδίας, *Gazaca vrbs maxima est Mediæ.* Ptolemæus eam circa Amardum fluuium in *Margasis* populis [si recte ab auctore Tabulæ hæc gens est posita] locauit. Addit Marcellinus: *opibus & magnitudine mœnium conspicuæ sunt Heraclea, & Arsacia, & Europos & Cyropolis, & Ecbatana,*

tana, ſub Iaſonio monte in terris ſitæ Syromedorum. Iaſonius quidem mons eſt prope Syromediam ex Ptolemæi diſpoſitione; Ecbatana autem ſuperiora ſunt ad Orontis radices. Lindenbrogius & Valeſius *ſitæ* ediderunt, quaſi omnes ante nominatas vrbes ſub Iaſonio poſuerit: quod vt credam, non adduci poſſum. Cyropolis enim ad mare eſt; Europus ad Portas Caſpias: ſola *Heraclea* & *Arſacia* propinquiores ſunt Orontis iugo ſecundum Ptolemæi rationes. Et hæc *Arſacia* diuerſa ab Europo eſt, quæ a Parthis etiam Arſacia, vt Strabo & Stephanus referunt, fuit transnominata.

XXI.

Ipſæ *Caſpiæ Portæ*, vt veteres deſcripſerunt, ſunt inter Mediam Parthiamque, ſeu in extrema Media ad orientem ſolem. Sic Ptolemæus poſuit: ſic etiam Strabo lib. XI pag. 362 δοκεῖ δὲ μέγιστον εἶναι πλάτος τῆς Μηδίας τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ Ζάγρου ὑπερθέσεως, ἥπερ καλεῖται Μηδικὴ πύλη, εἰς Κασπίους πύλας διὰ τῆς Σιγριανῆς σταδίων τετρακισχιλίων ἑκατὸν, *maxima videtur latitudo Mediæ a tranſitu Zagri [Portam Medicam vocant] vsque ad Caſpias portas per Sigrianam, ſtadiorum quater mille ac centum.* Epitomator Strabonis inſtar interpretis hoc loco eſt. *Duæ*, inquit, *ſunt gentes Caſpiæ; altera occidentalior Caduſiis iuxta mare eodem nomine & fluuium Cambyſen:* οἱ δὲ γείτονες τῶν Παρθυαίων, ὧν εἰσὶν καὶ αἱ Κάσπιαι πύλαι, *altera Parthis vicina, cuius ſunt portæ Caſpiæ.* Et Arrianus lib. III Alexandrum dicit in perſequendo Dario *ab Ecbatanis* veniſſe vndecimo die ἐς Ῥάγας, *Ragas*, quæ vnius diei itinere abſint *a Caſpiis portis:* Darium autem per illas portas iam prægreſſum fuiſſe. Et Dionyſius periegeta verſ. 1039

Ἀλλ' ἤτοι πυλέων μὲν ὑπαὶ πόδα Κασπιάων
Πάρθοι ναιετάουσιν,

At vero portarum quidem ſub pede Caſpiarum Parthi habitant. Et Iſidorus Characenus pag. 6 de vrbe Charace, ἔστιν ὑπὸ τὸ ὄρος, ὃ καλεῖται Κάσπιος, ἀφ' οὗ αἱ Κάσπιαι πύλαι, *ſita eſt ſub monte, qui dicitur Caſpius, a quo Caſpiæ portæ nominantur.* Charax autem a Ptolemæo in fronte Parthiæ cenſetur: aut potius in confinio eſt Mediæ Parthiæque.

2. Sic omnes fere in ſitu conſentiunt: Plinius autem conturbat rem, ſaltem ſibi non bene conſtat. nam lib. VI cap. XV *Adiabenis connectuntur Carduchi quondam dicti, nunc Cordueni, præfluente Tigri: his Pratitæ,* παρ' ὁδὸν *adpellati, qui tenent Caſpias portas.* Quis non inde putet, portas has in citeriore Media locari, quia qui tenent & accolunt, finitimi ſunt Corduenis atque Tigri? Sic ſane eruditus interpres Io. Harduinus intellexit nota VI ad cap. XIV. *Portæ*, inquit, *Caſpiæ vocantur interrupta anguſto tranſitu iuga Caſpii montis in confinio Armeniæ Mediæque.* At cap. XXV idem Plinius: *Parthia habet ab ortu Arios; a meridie Carmaniam & Arianos: ab occaſu Pratitas Medos; a ſeptemtrione Hyrcanos.* Recte hoc loco Pratitæ conſtituti, hoc eſt gens mercaturæ dedita, quæ παρ' ὁδὸν dicuntur, id eſt, ad tranſitum portarum habitare. Recte, inquam, locati

ſunt.

sunt, vt Parthos ab oriente sole attingant. Sicut ergo Caspia gens duplex erat, vt supra ex Strabonis epitoma monstrauimus; ita etiam duplex est *Mons Caspius*, alter vicinus Armeniæ, alter Parthiæ, quem ita Isidorus Characenus adpellauit, cuius verba supra sunt adlata. Famosæ autem Caspiæ portæ, vt vidimus, consensu omnium in vlteriore monte sunt Mediam Parthiamque disterminante.

3. Iterum hoc loco notandus error eorum est, qui Ibericas portas etiam vocarunt *Caspias*. Plinius lib. VI cap. XIII rem plane exposuit. *Corrigendus*, inquit, *est error in hoc loco multorum, etiam, qui in Armenia res proxime cum Corbulone gessere. Namque hi Caspias portas adpellauere Iberiæ, quas Caucasias diximus vocari, situsque depicti & inde missi hoc nomen inscriptum habent. Et Neronis principis comminatio ad Caspias portas tendere dicebatur, quum peteret illas, quæ per Iberiam in Sarmatas tendunt, vix vllo propter adpositos montes aditu ad Caspium mare.* Eadem notanda in Suetonio cap. XIX, & Tacito lib. I Hist. cap. VI, qui etiam Neronis illam tentatam expeditionem memorant. Quod vero Tacitus præmissos a Nerone *ad claustra Caspiarum, & bellum, quod in Albanos parabat*, dixit, est quod dubites, ac Caucasiæ intelligantur, quibus in Sarmatas, non in Albanos iter erat. An ergo aliæ angustiæ in citeriore monte ad Albaniæ fines?

XXII.

Ad Portas Caspias versus, circa Coronum montem, sunt magna illa prata, quæ Straboni λειμὼν ἱπποβότες, *pratum equos alens*, lib. XI pag. 361, & Eustathio in Dionysium, vbi de Caspiis portis agit, circa vers. 1033, τὸ Νισαῖον πεδίον, *Nisæus campus* dicta. Ibi optimos & maximos equos, quibus reges vtebantur, nutriri aiunt. Strabo: Τὰς Νισαίους ἵππους, οἷς ἐχρῶντο οἱ βασιλεῖς ἀρίστοις οὖσι καὶ μεγίστοις, οἱ μὲν ἐνθένδε λέγουσι τὸ γένος, οἱ δ' ἐξ Ἀρμενίας, *Nisæos equos, quibus reges vtuntur optimis & maximis, quidam hinc* [ex Mediæ pratis] *peti aiunt, alii ex Armenia.* Minus dubitanter Eustathius: τὸ ᾀδόμενον Νισαῖον πεδίον ἐκεῖ που περὶ τὴν Μηδικὴν χώραν ἦν, φέρων ἵππους μεγάλους, τοὺς λεγομένους Νισαίους. *Laudatissimus ille Nisæus campus ibi in Mediæ regione erat, equos alens grandes, quos Nisæos vocant.* Epitome Strabonis pag. 148 πλησίον τῶν περὶ Παρθυαίους Κασπίων πυλῶν ἐστὶ τὸ Νισαῖον πεδίον ἱπποβοτον, *iuxta portas Caspias, quæ Parthis vicinæ sunt, Nisæus campus est, equis pascendis aptissimus.* Meminit & Ammianus lib. XXIII cap. XXI. Sed omnibus his maior & antiquior Herodotus lib. VII cap. XL Νισαῖοι καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἐστὶ πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς, τῷ οὔνομά ἐστι Νίσαιον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. *Nisæi equi dicuntur hac de caussa: Est ingens Medicæ* [regionis] *campus, nomine Nisæus, qui grandes fert equos.*

XXIII.

Tandem de *Caspio mari* aliquid dicendum est. Dicitur *Caspium*, quia Caspii, populus, accolunt: dicitur idem etiam *Hyrcanum* seu *Hyr-*

canium, quod ex alia parte Hyrcani accolunt. Promiſcue ſic vtroque nomine adpellatur. Strabo lib. II pag. 83 Κασπία καλεῖται θάλαττα, οἱ δ' Ὑρκανίαν προσαγορεύουσιν, *Caſpium mare vocatur: quidam vero vocant Hyrcanium.* Et Diodorus Siculus lib. XVII cap. LXXV μέχρι τῆς Κασπίας καλουμένης θαλάττης, ἣν Ὑρκανίαν τινὲς ὀνομάζουσιν, *vsque ad Caſpium, vt vocatur, mare: quod quidam Hyrcanium adpellant.* Si tamen curatius intuearis, diſcriminis aliquid intereſt. *Caſpium* enim citerius eſt, quod Caſpios & Caduſios adluit: *Hyrcanium*, quod eſt ſupra Hyrcaniam, ſeu pars maris orientalis. Plinius lib. VI cap. XIII *A Cyro* [amne] *Caſpium mare vocari incipit: accolunt Caſpii:* & cap. XVI *Hyrcani, a quorum litoribus idem mare Hyrcanium vocari incipit.*

2. De ortu & figura huius maris grauis eſt diſſenſio. Plerique veterum ex ſeptemtrionali Oceano tamquam ſinum deducunt. Strabo lib. II pag. 83 Terram dicit ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάττης, *ab externo mari*, ſiue Oceano, multos in ſe admittere κόλπους ſiue *ſinus:* maximos quatuor, e quibus borealis ſit *Caſpium mare* ſiue *Hyrcanium.* Huic etiam antea pag. 51 στόμα ſeu *oſtium* adſignauit, quo effluat ex Oceano. Pomponius Mela lib. III cap. V, quaſi vidiſſet, *Caſpium mare vt anguſto, ita longo etiam freto primum terras, quaſi fluuius, irrumpit.* Plinius lib. VI cap. XIII *Irrumpit e Scythico Oceano in auerſa Aſiæ, pluribus nominibus accolarum adpellatum, celeberrimis duobus, Caſpio & Hyrcanio.* Et breui poſt: *Irrumpit autem arctis faucibus & in longitudinem ſpatioſis.* Arrianus lib. VII pag. 477 οὔπω ἐξεύρηνται αἱ ἀρχαὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, *nondum inuenta ſunt maris Caſpii initia.* Mirum, hæc ita tradita a poſterioribus, nec veriora ab accolis edocta fuiſſe, quæ multis ſæculis priorem Herodotum minime fugerunt. Hic enim lib. I cap. CCIII diſerte: ἡ Κασπίη θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωϋτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. *Caſpium mare per ſe ipſum mare eſt; non commixtum aut conuexum cum mari alio.*

3. Ibidem Herodotus magnitudinem etiam ac figuram maris bene deſcripſit, longitudinem ab occaſu in ortum remis enauigari quindecim diebus: latitudinem diebus octo. Quod perperam Iul. C. Scaliger inuertit, & hunc ſequutus Adam Olearius, latius a ſeptemtrione in meridiem hoc mare extendentes, quam in longitudinem ab occaſu in ortum: quos multi tabularum artifices hodieque ſequuntur. Verum id non ſolum cum Ptolemæi tabulis, ſed cum ipſis quoque recentium experimentis, qui longitudinem nauigarunt, pugnat. quorum relatio adprime cum Herodoti rationibus conuenit. Quod pluribus contra Scaligerum & Olearium Iſaacus Voſſius in Melam Obſeruationibus ad lib. III cap. V. pag. 240 ſeq. demonſtrauit.

CAPVT

CAPVT XIX

DE

PERSIDE * ET SVSIANA AC ADIACENTIBVS.

I.

QVæ inter Tigrin flumen, Mediæ montes, Carmaniam & Sinum Perſicum regiones ſunt, nunc vno curſu conſiderabimus. A Tigri *Suſiana* incipit: excipit anguſtior *Elymais:* finit ampliſſima *Perſis* ſiue *Perſia.* A ſeptemtrione in montibus aut ſub illis ſunt *Oxii*, *Coſſæi*, & *Parætaceni*, cum aliis ignobilioribus.

II.

2. Nomen eſt in ſacro codice פרס *Paras*, quod regionem & gentem ſignificat: & inde Græcæ & Latinæ adpellationes, Περσὶς, Πέρσαι. *Perſis*, *Perſia*, *Perſæ.* nam duplex forma Latinis in regionis nomine, *Perſia*, qua Plautus in Perſa fabula vſus eſt: & *Perſis*, Græco more, a ceteris fere omnibus, Mela, Plinio, Curtio, Ammiano, vt poetas taceam, recepta.

2. Eſt & antiquum nomen עילם *Elam:* vnde diſcimus, Perſas fuiſſe ab Elam filio Semi, Geneſ. x, 22. quamquam *Elymais* regio, ſeu *Elymæi*, populus, ab hoc videntur proprie eſſe; illaque prima Elami ſedes: antequam poſteri in vlteriora proficiſcerentur. Ioſephus lib. I Antiq. cap. VII Ἔλυμος μὲν Ἐλυμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας κατέλιπεν, *Elymus* [ſeu Elam, Semi filius] *Elymæos, vnde Perſæ orti ſunt, reliquit.* Et Hieronymus in Ierem. cap. XXV, 25 *Elam regio Perſidis trans Babylonem.*

3. Hæc ex ſacris libris nomina: profani addunt aliud ab *Achæmene* priſco quodam rege, quem Herodotus lib. VII cap. XI Cambyſis maioris patrem dixit, petitum. Horatio lib. II oda XII eſt *diues Achæmenes.* Hinc *Achæmenia*, id eſt Perſis, ſeu pars eius; & *Achæmenius*, Perſicus. Stephanus Byzantius: Ἀχαιμενία ἡ Περσίδος μοῖρα, *Achæmenia pars eſt Perſidis.* Si pars, circa Paſargadas fuit, in quibus, quod Herodotus lib. I cap. CXXV refert, *Achæmenidæ* ſunt certa tribus, e qua reges Perſarum orti fuerunt. Sic & Strabo lib. XV pag. 500 Ἀχαιμενίδας, *Achæmenides* inter tres præcipuas Perſarum gentes numerat. Poetarum eſt *Achæmenius* pro Perſicus. Horat. lib. III od. I *Achæmenium coſtum*, id eſt vnguentum Perſicum: & Epod. XIII *Achæmenia perfundi nardo.* Et Ouidius de Arte lib. I verſ. 226

Vrbs in Achæmeniis vallibus iſta fuit.

* *Perſis* non accipitur hic pro imperio Perſico, quod ſub vltimis præſertim regibus, ante Alexandrum, latiſſime patebat. Qua de re Herodotus III cap. 90 ſeqq. videndus, & dignus eſt qui legatur. Sed ponitur pro regione, quæ hoc nomen ſuſtinuit proprie, ita tamen, vt alias laxius, alias ſtrictius intelligatur. Vide § III & XXXV.

III.

Flumina Perfidis late dictæ, vt Sufianam etiam comprehendit, difficulter propter diffenfiones auctorum ordinantur. Ptolemæus in Sufiana poft Tigrin primum habet amnem *Mofæum*, Μωσαῖον, quem in finum deducit Perficum. Ammiano lib. XXIII cap. XXI *Mefeus* dictus. *Fluuii*, inquit, *multi per hæc loca difcurrunt, quibus præftant Oroates & Harax, & Mefeus:* vbi medium *Haracem* Valefius falfum putat, ex errore ortum, quafi nomen oppidi *Charax* fluuii vocabulum effet.

IV.

Poft Mofæum Ptolemæus, amplo interiecto fpatio feu toto πηλώδει κόλπῳ, *cœnofo finu*, fluuium habet *Eulæum:* quem Plinius lib. VI cap. XXVII *arcem Suforum circuire*, vt ita omnino fit ille אולי *Vlai* Daniel. VIII, 2. Herodotus autem lib. I cap. CLXXXVIII *Choafpen* fluuium nominat τὸν παρὰ Σοῦσα ῥέοντα, *Sufa præterfluentem.* * Hinc quæftio nata inter eruditos eft, fintne diuerfa an vnum flumen, Eulæum & Choafpes. Plinius fane diftinxit, vtrumque quidem ex Media deducens, Choafpem autem in Pafitigrim infundens; cum quo in lacus fe Chaldaicos immittat: Eulæum vero in lacum Characenum, in quem ipfe Pafitigris exeat. Polycletus quoque apud Strabonem lib. XV pag. 501 dixit, εἰς λίμνην τινὰ συμβάλλειν, τόν τε Χοάσπην καὶ τὸν Εὐλαῖον, καὶ ἔτι τὸν Τίγριν, εἶτ᾽ ἐκεῖθεν εἰς τὴν θάλατταν ἐκδιδόναι, *Choafpem & Eulæum, atque etiam Tigrim in lacum quemdam confluere, atque inde in mare exire.* Sic & ipfe Polycletus hos fluuios difcreuit, & de exitu in communem lacum fere idem tradit, quod Plinius, nifi quod hic in Pafitigri fuo turbatior eft, & circa lacus, quos vocabat, Chaldaicos.

2. Contra Salmafius in Solinum pag. 493 eumdem ducit Eulæum & Choafpem, alio nomine infignitum vbi oritur in Media, alio, vbi iterum erumpit, poftquam fub terra latuerat. nam Plinius lib. VI cap. XXVII, *Eulæus amnis*, inquit, *ortus in Medis, modicoque fpatio cuniculo conditus, hac rurfus exortus, & per Mefobatenen lapfus, circuit arcem Suforum.* Sed, quod *modico* tantum *fpatio* conditus labatur, dubitare licet, quod cenfuerat Salmafius, a fonte vsque ad alteram ex fubterraneo meatu eruptionem, alio nomine fignari, alio vbi denuo exoriatur. Nec vero de ipfo cuniculo & geminis quafi fontibus dubitamus, quia Ptolemæus etiam lib. VI cap. III præter confuetudinem duos fontes vnius fluminis Eulæi pofuit τὰς ἐν τῇ Σουσιανῇ πηγὰς, *fontes in Sufiana* latitudinis gradu XXXV; & τὰς ἐν τῇ Μηδίᾳ πηγὰς, *fontes* eiusdem *in Media* latitudinis gradu XXXVIII. *Quid ad hæc dicendum ?* inquit laudatus Salmafius. *An Eulæus in Media oritur, deinde abfconditur, poftea in Sufiana emergit ? nihil verifimilius excogitari poteft.* Proinde facile huic fummo viro accedimus, vnum & eumdem fluuium Eulæum ac Choafpem cenfentes, his, quas idem quoque vrget, inducti rationibus: quod primum, quæ de Choafpe dicuntur, eadem con-

* Nimis laxe loquitur poeta Nonnus Dionyf. XXIII verf. 277 pag. 616 Χοάσπης—Περσίδι γείτων.

conueniunt Eulæo. Herodotus lib. I cap. CLXXX [VII. I] ait *Choaspen* Susa præterfluere, eiusque sola aqua vti reges Persarum, quam in longinquis secum itineribus decoctam ferre soleant. Sed eadem de *Eulæo* Plinius lib. VI cap. XXVII *circuit arcem Susorum, ac Dianæ templum augustissimum illis gentibus & ipse in magna cærimonia: siquidem reges non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant.* * Deinde vtrumque, Choaspem & Eulæum deducit ibidem Plinius ex Media: & tandem Ptolemæus solum Eulæum memorat, Choaspem ignorat. Nec rarum denique, vnum amnem duobus adpellari nominibus, vt Danubius & Ister; & Vierra ac Visurgis: quorum alterum superiori parti, alterum inferiori est impositum.

3. De exitu etiam dissensio magna est. Plinius lib. VI cap. XXIII *Lacus, quem faciunt Eulæus & Tigris iuxta Characem.* Et cap. XXVII *Tigris recipit ex Media Choaspem.* Ptolemæus autem Eulæi ostium ab orientali ostio Tigridis per quinquaginta fere milliaria Germanica remouit, & inter hæc medium Mosæi ostium posuit. At propiorem Tigridi Eulæum fuisse ex Arriani lib. VII Exped. Alex. cap. VII adparet, qui dicit fossa hos coniunctos fluuios fuisse. quis vero per tantum spatii, quantum Ptolemæus ponit, fossam nauigabilem credet duci potuisse? Neque coniuncte Eulæus cum Tigri exit, vt Plinius tradit, & ex Polycleto Strabo, sed spatium nauigabile inter vtriusque ostium intercedit. Arrianus dicto loco de Alexandro: *Ipse classe in Susiorum regionem adpulsa, conscensis nauibus cum scutatis & agemate* κατέπλει κατὰ τὸν Εὐλαῖον ποταμὸν ὡς ἐπὶ θάλασσαν, *per Eulæum amnem ad mare nauigauit. Quumque iam non procul ab ostio, quo in mare fertur, abesset, plerisque nauibus atque iis, quæ quassatæ erant, ibi relictis, ipse cum velocioribus* παρέπλει ἀπὸ τοῦ Εὐλαίου ποταμοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν, ὡς ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τίγρητος, *ab Eulæo per mare ad Tigris ostia nauigat. Reliquæ naues* κατὰ τὸν Εὐλαῖον ἐς τ' ἐπὶ τὴν διώρυχα, ἣ τέτμηται ἐκ τοῦ Τίγρητος ἐς τὸν Εὐλαῖον, ταύτῃ ἐκομίσθησαν ἐς τὸν Τίγρητα, *per Eulæum in fossam, quæ ducta est ex Tigri in Eulæum, illic deuectæ sunt in Tigrim.* Et breui post: Ἀλέξανδρος δὲ περιπλεύσας κατὰ τὴν θάλασσαν, ὅσον μεταξὺ τοῦ τε Εὐλαίου ποταμοῦ καὶ τοῦ Τίγρητος ἐπεῖχεν ὁ αἰγιαλὸς τοῦ κόλπου τοῦ Περσικοῦ, ἀνέπλει κατὰ τὸν Τίγρητα ἔς τε ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. *Alexander circumuectus mari, quidquid spatii inter Eulæum amnem & Tigrim Persici sinus litus continet, per Tigrim ad castra nauigauit*, vbi Hephæstion cum copiis consederat. Et quia Mosæus interuenit Tigrim & Eulæum, ostium quoque eius, si in mari est, vt tradit Ptolemæus, propius vtique ad Tigrim accedit, quam Eulæi. Quod vero fossa illa ex Tigri in Eulæum, haud longe supra ostia, vti ex Arriani verbis adparet, ducta fuit, dubites, qui fossa per aliud flumen, Mosæum puta, transuersa duci potuerit, vt non effflueret per flumen illud: nisi supra fossam Mosæus vel Tigri vel Eulæo se adfuderit.

V.

Post Eulæum apud Ptolemæum *Oroatis* est fluuius: Strabo vero alios inter-

* Idem scripserat Strabo quoque lib. XV pag. 1068.

interponit lib. XV pag. 501, μετὰ τὸν Χοάσπην, inquit, ἐςὶ ὁ Κοπράτας καὶ Πασιτίγρις, *Post Choaspem* (quem ipsum Eulæum esse supra cum Salmasio diximus) *est Copratas & Pasitigris.* Nec vero mirari licet Ptolemæum nullam *Copratæ* mentionem habere, quia is tantum ostia fluuiorum in sinu Persico hoc loco persequitur: Copratas autem vltra Susa fluens in Pasitigrim proprie ita dictum, seu Persicum (non qui Mesopotamiam terminat) infunditur. Diodorus Siculus lib. XIX cap. XVIII παραγενήθη πρὸς τὸν Κοπράτην ποταμὸν. - - - οὗτος δὲ ἐκ τινος ὀρεινῆς ῥέων ἐξέπιπτεν εἰς τὸν Τίγριν, *Venit* [Antigonus] *ad amnem Copraten: - - - hic ex montana quadam regione profluens in Tigrin se effundit.* Sed hic Tigris est Pasitigris, ad quem castra habebat Eumenes, eiusque ripam præsidio tuebatur, a Susis in vlteriora, aduentante Antigono, vnius diei iter progressus. Et Plutarchus in Eumene p. 591 clare Πασιτίγριν, *Pasitigrim* adpellat, vbi Antigono se Eumenes obiecit. Nec insolens Diodoro est, Pasitigrim verum atque Persicum simpliciter *Tigrim*, Τίγριν, adpellare, lib. XVII cap. LXVII dicens, Alexandrum Susis profectum quartis castris ἐπὶ τὸν Τίγριν, *ad Tigrim* venisse, quæ verba Curtius lib. V cap. III vertit, *ad flumen: Pasitigrim incolæ vocant.* Putes describentis potius, quam ipsius Diodori, errorem esse, nisi lib. XIX cap. XVII & XVIII repetat eamdem adpellationem. Vide Salmas. in Solin. p. 494. Semel recte ac vero nomine hoc flumen Πασιτίγριν, *Pasitigrim* vocauit, eodem libro XIX cap. XXI.

2. Strabonis autem *Pasitigris*, supra memoratus, est ille veri nominis fluuius, quem Curtius, Plutarchus, & Arrianus ita adpellant, longe diuersus ab eo, quem Plinius, & quidam alii veteres, ita vocauerunt, qui ipse Tigris est Assyrius, terminans Mesopotamiam Chaldæamque ab ortu, ostiis suis vicinus: de quo supra actum fuit. Nec Græca hæc vox videtur, cuius similitudo forsan non nullis imposuit. Oritur, vt Curtius lib. V cap. III refert, in montibus Vxiorum, & per quinquaginta stadia præceps inter saxa deuolutus, deinde molliore solo per sexcenta stadia, iam nauium patiens, leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Etiam Diodorus Siculus lib. XIX cap. XVII de suo Tigri, qui noster Pasitigris est, itinere vnius diei a Susis iuxta montanam regionem (ὀρεινὴν) delabi, τὴν ὑπὸ τῶν αὐτονόμων κατεχομένην, ὑς Οὐξίους προσαγορεύουσι, *quam liberi populi tenent, qui Vxii adpellantur.* Nec vero secum ipse Diodorus pugnat, quando lib. XVII cap. LXVII dixit Alexandrum τεταρταῖον, *quartis castris* venisse a Susis ad hunc Pasitigrim, quem Tigrim suo more adpellat. nam ibi de itinere grauis ac onusti exercitus; lib. XIX autem de expedito viatore sermo est. De eodem cursu Alexandri Arrianus lib. III cap. XVII Ἄρας δὲ ἐκ Σούσων, καὶ διαβὰς τὸν Πασιτίγρην ποταμὸν, ἐμβάλλει εἰς τὴν Οὐξίων γῆν, *Mouens vero Susis cum exercitu, & Pasitigren amnem transgressus, Vxiorum regionem inuadit.*

3. Nunc ad *Oroatin* amnem venimus, quem & Pasitigrin eumdem dicto loco Salmasius censet. Sane qui Oroatin memorant, tacent de *Pasitigri Persico*; Plinius & Ptolemæus: & qui Pasitigris mentionem habent,

bent, Curtius & Arrianus, silent de Oroati: præter Strabonem, qui videtur vtriusque rationem habuisse. nam lib. xv pag. 501 τὸν Πασιτίγριν ἀπὸ τῆ Οροάτιδος διέχειν περὶ δισχιλίας σαδίες, *Pasitigrin ab Oroatide duobus millibus fere stadiorum distare* scripsit. Scripsit vtique, non autem de sua, sed aliorum sententia. Præcedit enim ex Nearchi relatione τῶν Αράβων παραλίαν συνάπτειν τῷ σόματι τῆ Ευφράτε καὶ τῆ Πασιτίγριδος, *Arabum oram maritimam coniungi cum ostio Euphratis & Pasitigris.* Ex quo simul adparet, Pasitigrin ibi non Persicum, sed Chaldaicum notari, cui distantia illa supra memorata adprime conuenit: quod Salmasius pag. 494 ex Plinio confirmat, qui ab Oroati ad Characem dicit ducenta & quinquaginta passuum millia interesse, quæ sunt stadia mille & nongenta cum viginti: vt reliqua octoginta stadia spatium a Charace ad ostium Tigris conficiant. Plinii locus exstat lib. vi cap. xxvii, vbi Frobenius & alii ccxl passuum millia legunt; Harduinus ccxi, neque rationem mutationis in notis reddidit, vt dubites, consulto ita scriptum esse. Quamuis vero certum sit, Nearchum dicto loco non de Vxiorum Pasitigri, sed de ipso Tigri Chaldæorum loqui: tamen breui post Strabo etiam Pasitigris veri mentionem fecit. *Post Choaspem*, inquit, *Copratas est & Pasitigris*: nec tamen propterea alius ab Oroati est, sicut supra Eulæus & Choaspes a Plinio & Polycleto, cui videtur ipse Strabo subscribere, separati, sed frustra, erant.

4. Eumdem quoque fluuium Pasitigrim & Oroatim esse, ex eo etiam probabile est, quia Strabo p. 500 de Oroati tradit ταύτην ποταμὸν μέγισον, *in illa regione flumen maximum esse*: iam vero Diodorus lib. xix cap. xvii Pasitigrim dicit pluribus locis tria stadia, alicubi quatuor latum esse, quod licet fidem videatur superare, tamen Strabonis μεγίσῳ, *maximo* fluuio, Oroati videlicet, etiamsi minuantur numeri, præ ceteris cunctis congruit.

5. Disterminat Oroatis fluuius siue Pasitigris Elymaidem a Perside propria, & vtriusque regionis communis terminus est. Plinius lib. vi cap. xxv *Persidis initium ad flumen Oroatin, quo diuiditur ab Elymaide.* Et postea cap. xxvii *Infra Eulæum Elymais est, in ora iuncta Persidi a flumine Oroati ad Characem* ccxl *millia passuum.* Sed hæc de Perside propria, vt dixi, sunt accipienda.

VI.

In hac Perside Ptolemæus lib. vi cap. iv tria flumina memorauit, quorum ostia simul in mari Persico descripsit. Primum sunt Ρογομάνιος ποταμῦ ἐκβολαί, *Rogomanis fluuii ostia*: deinde sunt Βρισοάνα ποταμῦ ἐκβολαί, *Brisoanæ amnis ostia*: postremo Βαγράδα ποταμῦ ἐκβολαί, *Bagradæ fluminis ostia.* Nihil horum nominum, & eo quidem ordine, in Alexandri aut successorum Macedonum historia. Et quia Οροάτιδος ἐκβολὰς in Susiana Ptolemæus, qua Elymaidem etiam comprehendit, reliquerat tamquam terminum; post hunc tres iam dicti amnes inquirendi sunt. Nearchus ex India reuertens per mare, apud Arrianum Indicæ hist. cap. xxxix, etiam tot flumina in ora Persidis notauit, sed contrario ordine. Quem enim ab

ab occasu primum *Rogomanin* Ptolemæus posuerat, eumdem, vt ex nomine adparet, Ρώγωμιν, siue vt in MS. optimo est Ρώγωνιν, *Rogonin* Nearchus primum adiit ab oriente, vbi Ptolemæi est Bagrada. In occidentali parte Persidis, vbi Ptolemæi Rogomanis est, Nearchus posuit Ἄροσιν, *Arosin*, vt editum est; siue, vt in MSS. est Ἄρεον, seu Ἄρην. Hoc flumen quia Ptolemæus prope Persepolim, vt ex longitudine adparet, delabi prodidit, inde cognoscimus eumdem esse, quem Strabo & Curtius *Araxem* dixerunt, aliúm ab Armeniæ Araxe. Strabo lib. XV pag. 501 πρὸς αὐτῇ δὲ Περσεπόλει τὸν Αράξην διέξη. *iuxta Persæpolim Araxem traiecit.* Et Curtius lib. V cap. V præfectum gazæ Persæpolitanæ Alexandro scripsisse ait, *properaret occupare: expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat.* Proinde idem videtur fluuius esse *Rogomanis* Ptolemæi, *Araxes* Strabonis ac Curtii, & *Arosis* Arriani: qui quod Alexandro Persæpolim tendenti traiiciendus erat, ab occasu vrbem ex interuallo quodam præterfluxisse certum est.

VII.

De medio fluuio magis Ptolemæo cum Arriano conuenit: illi Βρισοάνα, *Brisoana* est; huic dicto loco *Brizana*, Βρίζανα. Ab vltimo, inquit, amne, quem Rogonim vocauerat, reuecti classiarii, quibus Nearchus præerat, per CCCC stadia, αὐλίζονται ἐν ποταμῷ χειμάῤῥῳ. Βρίζανα τῷ ποταμῷ ὄνομα, *in flumine torrente constiterunt, cui Brizana nomen est.* Vltimus Ptolemæi ad orientem & Carmaniam versus, est *Bagrada*, quo loco diximus Arrianum cum Nearcho *Rogonim* habere: nisi potius *Granis* Arriani, a quo ad Rogonim Nearchus nauigauit, Ptolemæi Bagrada est, quod inde mihi verisimile est, quia ad hunc amnem intus paullo Ptlemoæus *Gabas* vrbem habet, quæ haud dubie *Gabæ* Strabonis sunt, ἄλλα βασίλεια, *alia regia* Persarum. Iam vero Arrianus prædicto loco, ἐς Ταόκην ὁρμίζονται ἐπὶ ποταμῷ Γράνιδι. καὶ ἀπὸ τούτου ἐς τὸ ἄνω Περσῶν βασίλεια ἦν, ἀπέχοντα τοῦ ποταμοῦ τῶν ἐκβολῶν σταδίους ἐς διηκοσίους, *in Tacoen ad Granidem fluuium peruenerant. Ab huius fluminis ostio, CC fere introrsum stadia, Persarum regia est.* Conuenit distantia cum Ptolemæo, eiusque nomen cum Strabone: vt minus dubitare liceat, *Granidem* Arriani esse Ptolemæi Bagradam. De *Tacoe* huic adposita turbate nimis Ptolemæus, in occidentali parte Persarum regionis constituens. De qua re infra in vrbibus dicemus.

VIII.

Superest *Cyrus* Persidis fluuius non ignobilis, quamuis minoris famæ, quam alter eius nominis, qui supra Araxem Armenium vel per se vel cum Araxe in Caspium mare se insinuat: aliusque est etiam a Cyro Mediæ, de quo itidem supra diximus. De Persico sic Strabo lib. XV pag. 501 *Post Choaspem sunt amnes Copratas & Pasitigris, qui etiam ex Vxia fluit.* ἔστι δὲ καὶ Κῦρος ποταμὸς διὰ τῆς κοίλης καλουμένης Περσίδος ῥέων περὶ Πασαργάδας, οὗ μετέβαλε τὸ ὄνομα ὁ βασιλεύς, ἀντὶ Αγραδάτου μετονομασθεὶς Κῦρος. *Est & Cyrus fluuius, qui per Cauam, vt dicitur, Persidem circa Pasargadas fluit, ab rege adpellatus pro Agradato Cyrus.* Periegeta Dionysius vers. 1073 *Coron* vocat,

Χωρὶς

Χωρὶς μὲν Κόρος ἐςὶ μέγας, χωρὶς δὲ Χόασπις,

hoc eſt, *ab vno latere Perſidis Corus fluit, ab altero Choaſpes*, ille ab oriente, hic ab occidente regni. Priſcianus etiam *Corus* tranſtulit; Auienus *Cyrus.* Illud Salmaſius præfert tamquam genuinam adpellationem; & Ptolemæi Κόρις, ſecundum Palatinum, ex Carmania huc reducit. Quod ſi eſt, nimis ille incurioſus fuiſſet in Perſicis fluminibus & diſponendis & adpellandis. Vocauit & Ælianus Κῦρον, *Cyrum* lib. I V. H. cap. XXXII, vbi de illo agit, qui cauis manibus huius fluminis aquam regi prætereunti offerens dixerit, τιμῶ σε Κύρου ποταμοῦ ὕδατι, *honoro te Cyri fluminis aqua.* Et ipſe rex, qui nomen dedit in ſacris *Cores;* a Græcis Κῦρος, *Cyrus* vocatur: vnde nec in flumine cognominato eſt quod dialecti miremur diuerſitatem.

2. Vetus nomen, quod Strabo memorat, *Agradatus* videlicet, cognationem cum Bagrada Ptolemæi habere videtur, quaſi hic aberrans a vero nomen notius ex Africa ſubſtituerit. Non alienum hoc a Ptolemæo eſt, qui in hac ora multa turbauit, etiam plura flumina in vnum confudiſſe videtur, quædam duplicaſſe. Vide Bagradam eius, qui Arriani relatione vel Rogonis vel Cranis eſt; Salmaſio Corius Carmaniæ. Itaque hos forte amnes permiſcuit: vnum etiam in duo diuiſit & longo interuallo ſeparauit.

IX.

Hæc de fluminibus, quæ in mare Perſicum exeunt: ab his alia recepta duo vel tria nouimus. Strabo lib. XVI pag. 512 Elymaidis metropolim dicit Σελεύκειαν, τὴν πρὸς τῷ Ἡδυφῶντι ποταμῷ, *Seleuciam ad Hedyphontem fluuium.* Plinius *Hedypnum* vocat lib. VI cap. XXVII, & in Eulæum deriuat. *Eulæus*, inquit, *recipit amnem Hedypnum, præter Aſylum Perſarum venientem; Adunam ex Suſianis.* Alter *Aduna* eſt, qui ab eodem Eulæo recipitur. Sic ex MSS. Harduinus edidit: vulgatum erat *& vnum.* Tertius amnis *Medus* eſt, ex Media delapſus in Araxem. Strabo lib. XV pag. 502 ῥεῖ ὁ Ἀράξης ἐκ τῶν Παραιτάκων· συμβάλλει δ' εἰς αὐτὸν ὁ Μῆδος, ἐκ Μηδίας ὁρμηθεὶς, *In Araxem, e Parætacis labentem, Medus influit, e Media decurrens.* Curtius etiam horum confluentes habet lib. V cap. IV, ſed in hoc errat, quod Araxem a Medo in mare deferri dicit, quum maior Araxes ſit ac validior.

X.

Ammianus Marcellinus, qui, vt Salmaſius pag. 841 obſeruauit, omnia ſua geographica a Ptolemæo habet, in Perſidis quoque fluminibus illum ſequutus, lib. XXIII cap. XXIII *Amnes*, inquit, *multi per eam* [Perſidem] *in ante dictum fluunt ſinum: quorum maximi ſunt Vatrachites, Rogomanis, & Briſoana, atque Bagrada.* Poſteriores ſunt omnes Ptolemæi: primus, nomine obſcurus, prauato forſan, quia nec MSS. conſentiunt, & Colbertinus cod. *Vatradites* præfert. Corruptiora ſunt vocabula citeriorum cap. XXI, *Oates*, & *Harax* & *Meſeus;* de quibus ſupra diximus, eſſe Ptolemæi Moſæum & Oroatin: de *Harace* autem videtur nomen oppidi *Charax* proflu-

mine oscitanter accepisse, vt non solum Valesius censuit, quem supra testem aduocauimus; sed Salmasius etiam in Solinum p. 841 ed. Traiect.

XI.

Vt ergo, quæ copiose de fluminibus disputata sunt, in summam contrahamus, hoc nobis ordine videntur & Susianam & Persidem rigasse propriam. Primum non de ipso flumine *Mosæi*, sed de exitu eius in mare, quem Ptolemæus statuit, dubitamus, propter transuersam ex Tigri in Eulæum fossam nauigabilem. Deinde ipse *Eulæus* siue *Choaspes*, vnus amnis, qui *Hedyphontem* recipit: post quem *Pasitigris* siue *Oroates*: tum ante Persepolim *Araxes*, qui & *Aroses* & *Rogomanis* dictus fuit, & *Medo* amne augetur: postea *Brisoana* siue *Brizana*: tandem *Agradatus*, qui *Cyrus* seu *Corus* transnominatus fuit, & ipse *Bagrada* & *Granis* videtur esse, vti ab aliis nominatur. Nunc ad regiones & vrbes explicandas accedimus.

SECTIO II.

S V S I A N A.

XII.

Susiana regio a Susis metropoli nomen habet, & Græce tam Σουσὶς, *Susis*, obliquo Σουσίδος, *Susidis*; quam Σουσιανὴ, *Susiana* dicitur. Diodorus Siculus lib. XVII cap. LXV εἰς δὲ τὴν Σουσιανὴν καταντήσας, *in Susianam autem* [Alexander] *peruenit*. Et Strabo lib XV p. 503 ἡ μὲν δὴ χώρα ἥ τε Περσὶς καὶ ἡ Σουσιανὴ τοιαύτη, *Atque ita se se Persis ac Susiana habet*. Et paullo ante: γειτνιᾷ τῇ Σουσίδι ἡ Σιτακηνὴ, *Susidi Sitacena vicina est*. Et pag. 500 idem: ἡ Σουσὶς μέρος γεγένηται τῆς Περσίδος, *Susis pars fuit Persidis*. Continetur inter Assyriam a septemtrione; Tigrim amnem ab occasu; sinum Persicum a meridie; & Eulæum fluuium seu Elymaidem regionem ab oriente. Ptolemæus latiorem fecit, vt Elymaidem comprehendat, & Oroatin fluuium terminum orientalem constituit: Strabo autem ab Elymæis Susios distinxit: & Plinius lib. VI cap. XXVII clarius: *Infra est Susiane, in qua vetus regia Persarum Susa*. Et post paullo: *Susianen ab Elymaide disterminat amnis Eulæus*. quam diuisionem, quod distinctior est, etiam in præsenti sequimur.

XIII.

Diuisio Susianæ in populos & regiones est. In septemtrione erant *Vxii*, quos Susiis adscripsit Arrianus de Ind. cap. XL, quamuis ille Susios Persasque coniungat, neglectis Elymæis, aut in Suside comprehensis. Ptolemæus etiam *Cossæos* cis Eulæum posuit, vt in propriam Susianam caderent. Sed hi quoque ad septemtrionem & ad montes fuerunt, quamuis Ptolemæus ad inferiora reduxerit. *Cissios* circa Susa & Choaspem Herodotus lib. V cap. XL locauit. * Tractum ad Tigrim Plinius lib. VI c. XXVII *Parapotamiam* vocat: Ptolemæus *Melitenen*, quam ob caussam, obscurum est.

* Susis adiungit *Cissiorum* regionem etiam libr. III cap. 91. Confer locum Herodoti supra ad § VIII cap. XVIII adlatum.

est. Quæ præterea Ptolemæus habet *Cabandenen* & *Chaltapetin*, non modo ignota sunt, verum incertum etiam, an in Susianam cadant, quia ductus Eulæi in Ptolemæo se non recte habet, ostiis fluminis nimium in orientem reductis, & forte etiam superiore illius parte quodammodo remota. In meridie est *Characene*, circa oppidum *Characem*, quod non longe a Tigris abest ostiis.

XIV.

Caput Susianæ *Susa* sunt, τὰ Σȣ̃σα, plurali numero, *vetus regia Persarum*, vt Plinius verbis supra prolatis dixerat. Idem addit prædicto loco: *a Dario Hystaspis filio condita.* Non autem hic condidit, sed forsan instaurauit; fuit enim vrbs antiquissima, a Tithono condita, Memnonis patre. Strabo lib. XV pag. 500 λέγεται δὴ καὶ κτίσμα Τιθώνȣ τȣ̃ Μέμνονος πατρὸς, κύκλον ἔχȣσα ἑκατὸν εἴκοσι ςαδίων. παραμήκης τῷ σχήματι· ἡ δὲ ἀκρόπολις ἐκαλȣ̃το Μεμνόνειον. *Dicitur* [vrbs Susa] *a Tithono, patre Memnonis, condita, ambitum habens* CXX *stadiorum, & figuram oblongam: cuius arx Memnonêum vocabatur.* Et Herodotus lib. V cap. LIV μέχρι Σȣ́σων. τȣ̃το γὰρ Μεμνόνειον ἄςυ καλέεται, *vsque ad Susa, quæ Memnonia vrbs vocatur.* Muros cum Babyloniis comparauit Strabo iam dicto loco, & Pausanias Messen. cap. XXXI, qui etiam τὰ Μεμνόνεια τὰ ἐν Σȣ́σοις τείχη τοῖς Περσικοῖς, *muri, qui Memnonii dicuntur, Susis in Perside.* Mittendus itaque Polycletus, qui apud Strabonem negat Susa muros habuisse: quod minime de regia sede, & tanti thesauri (Diodor. lib. XVII cap. LXVI) custodia est credibile. Quum vero a tot scriptoribus *Memnonium* nomen repetatur, dubites a patre Tithono esse, nisi inchoamenta: præsertim quod Stephanus Μέμνονος κτίσμα, *Memnonis opus* hanc vrbem vocauit. In sacris semper vocatur שושן הבירה *Susan castrum* siue *arx regia:* ad quod Kimchi adscripsit in Radicibus, בירה ארמון *significat* (vox בירה) *arcem* seu *palatium.* Vide Daniel. VIII, 2, Neh. I, 1, Esther. I, 2 seqq. Nec vero propterea negare licet, vrbem magnam eidem arci adpositam fuisse. Nomen, vt Athenæus lib. XII cap. I extr. ex Aristobulo obseruat, διὰ τὴν ὡραιότητα τȣ̃ τόπȣ, *propter amœnitatem loci* impositum, quia & orientalibus, & inde Græcis etiam vox lilium significat. Et Stephanus in hac vrbe: κέκληται ἀπὸ τῶν κρίνων, ἃ πολλὰ ἐν τῇ χώρᾳ πεφύκει ἐκείνῃ, σȣ̃σάν τε αὐτὸ καλȣ̃σιν οἱ βάρβαροι, *nomen habet a liliis, quæ multa in regione illa nascuntur, & Susan barbari vocant lilium.* E quibus simul elucet, *Susan* in Ebræis scripturis esse ipsam hanc vrbem Susa, quod etiam Daniel. VIII, 2 vicinitate amnis Vhlai, qui Eulæus est, confirmatur. De hoc fluuio vrbem Susa adluente, qui etiam Choaspes dicitur, dictum supra in Fluminibus. Addo, quosdam duo nomina ita conciliare, quasi duo diuersi fluuii supra Susa vrbem, prope tamen illam, confluxerint, alter Eulæus, alter Choaspes: vnde post confluentem nunc hoc, nunc illud nomen coniuncto & vrbem adluenti flumini datum sit. Sed Salmasio prior sententia, ex Plinio supra exposita, videtur verisimilior.

XV.

Regio Susianæ, in qua sita fuit vrbs primaria Susa, olim vocata fuit

Ciſſia. Herodotus lib. v cap. XLIX *Armenios contingunt Matieni:* ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπιν κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαῦτά εἰσι. *Hiſce* [Matienis] *vicina regio Ciſſia, in qua iuxta hunc fluvium Choaſpem ſita ſunt hæc Suſa, vbi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum theſauri ſunt.* Et Ptolemæus lib. VI cap. III in Suſiana: ὑπὲρ τοὺς Ἐλυμαίους ἡ Κισσία, *ſupra Elymæos Ciſſia eſt.* Originem nominis Stephanus oſtendit, quamquam ſcribat Σ ſimplici. Οἱ πολῖται, inquit, Σούσιοι· οὓς καὶ Κισίους φησὶ κεκλῆσθαι ἀπὸ Κισίας μητρὸς Μέμνονος. *Ciues* [vrbis Suſorum] *dicuntur Suſii: quos etiam Ciſios ait vocatos eſſe a Ciſia, Memnonis matre.**

XVI.

In Parapotamia ſeu ad Tigrin, vbi Ptolemæus Melitenam regionem poſuit, ipſe oppida quædam poſt Cteſiphontem, vltimam Aſſyriorum, enarrat, quorum primum ſunt *Herculis Aræ*, ex oppoſito Apamiæ: deinde *Agra*, ignobile hoc loco nomen: ſuccedit *Aracca*, Ἄρακκα, quam CL. Bochartus lib. IV cap. XVI putat Moſis *Erec* ſiue *Erech* eſſe Geneſ. x, 10, & Ammiani *Aracha* lib. XXIII cap. XXI. *His tractibus,* inquit, *Suſiani iunguntur, apud quos non multa ſunt oppida: inter alia tamen eminet Suſa, ſæpe domicilium regum; & Arſiana, & Sele, & Aracha.* Ab hac Arecca ſeu Aracca Salmaſius in Solin. p. 840 deducit Tibulli *Arecceos campos* lib. VI eleg. I verſ. 142

Ardet Areccæis aut vnda perhoſpita campis.

Sic enim legendum cenſet: non *Arectæis*, vt aliis placuit. Denique Ptolemæi eſt Ἀσία, *Aſia*, vbi vltimo Tigris finditur, & per duos alueos ad oſtia decurrit. Ortum verſus & prope Eulæum Ptolemæo ſunt, ſupra Suſa, *Bergan;* infra, *Agarra*, & *Sele*, quam etiam ex Ammiano iam memorauimus: in media regione, *Dera*, Δῆρα; & *Tariana*, quæ videtur Ammiani *Arſiana*, quam idcirco Bochartus *Tarſianam* legendam cenſet. Mediterraneis forte adnumeranda eſt Herodoti *Anderica* lib. VI cap. CXIX. *Darius*, inquit, *Eretrienſes captiuos* τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωϋτοῦ, τῷ οὔνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, *in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo, cui nomen eſt Anderica.* Ducentis & decem ſtadiis abeſſe a Suſis dixit: ex quo ſuſpecta mihi fit Bocharti coniectura vel opinio, ad Erech, ſiue Aracca Ptolemæi, etiam hoc ipſum nomen referentis. multo maior enim inter Suſa & illam Araccam ſeu Aracham diſtantia eſt.

XVII.

Characene ſupereſt, regiuncula maxime auſtralis in Suſiana, ab oppido *Charace*, inter Tigris & Eulæi oſtia iuxta Perſicum ſinum aut æſtuaria fluminum. Originem & fata cum mutatione nominum deſcripſit Plinius lib. VI cap. XXVII. *Charax*, inquit, *oppidum Perſici ſinus intimum, a quo Arabia Eudæmon cognominata excurrit: habitatur in colle manu facto inter confluentes, dextra Tigrin, læua Eulæum, III mill. paſſuum laxitate. Conditum*

* Polybius V cap. 79 Μήδων καὶ Κισσίων, καὶ Καδδουσίων, καὶ Καρμανίων. Sed cap. 82 Κισσίους καὶ Μήδους.

tum est primum ab Alexandro Magno, qui colonis ex vrbe regia Durine, quæ tum interiit, deductis, militumque inutilibus ibi relictis, Alexandriam adpellari iusserat, pagumque Pellæum, a patria sua, quem proprie Macedonum fecerat. Flumina id oppidum expugnauere. Postea Antiochus restituit quintus regum, & suo nomine adpellauit. Iterumque infestatum Pasines, Sogdonaci filius, rex finitimorum Arabum, oppositis molibus restituit, nomenque suum dedit, emunito situ iuxta in longitudinem III *mill. passuum, in latitudinem paullo minus. Prius fuit a litore stadiis decem, & maritimum etiam ipsa inde portum habuit: nunc abesse a litore* CXX *millibus, legati Arabum, nostrique negotiatores, qui inde venere, adfirmant.* Summa hæc est: ab Alexandro primum conditam vrbem, *Alexandriam* adpellatam: restitutam ab Antiocho, *Antiochiam:* iterum emunito situ ab rege Arabum Pasina, siue Spasina, vt Salmasius legendum censet, tam a munitione quam ab auctore nomen accepisse, quod erat Χάραξ Σπασίνυ, *Vallum Spasinæ.*

2. Iosephus lib. I Antiquit. cap. VII de Arami posteritate ex quarto filio, qui *vo Mas*, ipsi Μήσας, *Mesas* dictus est, refert: Μήσας δὲ Μησαναίυς· Πασίνυ Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλῆται, *Mesas autem* [condidit] *Mesanæos: Pasini castrum nostro tempore vocatur.* Dio Cassius, a Xiphilino excerptus, mentionem quoque in Traiano fecit. Agit de insula Tigris vltima, etiam Mesene dicta, quam Traianus ceperit: cuius regulo Characeni subiecti erant. De his ait: καὶ οἱ τὸν Χάρακα δὲ τὸν Σπασίνυ καλύμενον οἰκῦντες φιλικῶς αὐτὸν ὑπεδέξαντο. *sed & qui Spasinæ Vallum, vrbem ita dictam, habitabant, ipsum* [Traianum] *amice susceperunt.* In libris quidem est τὸν Τοσπασίνυ, sed omnes eruditi consentiunt, superfluam syllabam primam esse, & ex antecedente articulo perperam repetitam. Et Stephanus chorographus: Σπασίνυ Χάραξ πόλις ἐν τῇ μέσῃ τῦ Τίγρητος Μεσήνῃ· ἡ δὲ τῦ Σπασίνυ εὐθεῖα Σπασίνης ἐςί. *Spasinu Charax vrbs est in media Tigridis Mesena. Spasinæ vero rectus casus Spasines est.* Aberrat autem in eo, quod in media Mesena illa, quam Tigridis ostia constituunt, posuit, quam Plinius & Ptolemæus vltra Mesenam illam in Susiana collocauerint. De nominis forma recte sentit non *Spasini* Characem, vt vulgo fit, dicendum esse, sed *Spasinæ*, quia primus casus sit Σπασίνης, sicut Plinius *Pasines* expressit, quod vt *Anchises*, *æ*, in prima forma flectitur. De initiali littera dubium est, Πασίνυ legendum cum Plinio, Ptolemæo, Iosepho; an Σπασίνυ, *Spasinæ* cum Dione & Stephano. Hoc alterum Salmasius probat, reiecto priore tamquam mutilato: mihi vero videtur vtrumque, pro dialecti varietate, probum esse, vt prosthesis sit in altero, sicut μικρὸς & σμικρὸς. Vox χάραξ aggerem significat siue molem, aduersus fluuiorum inundationem emunitam, cui oppidum fuit impositum. Vulgo *Vallum, Castrum* vel aliter hoc loco vertunt: quidam Græcum nomen retinent, quasi proprium; neque id male: quia hinc gentile formatur, *Characenus*, quo patrio cognomine egregium par geographorum laudatur, Dionysius Periegeta, Plinio auctore; & Isidorus, scriptor Parthicarum Mansionum. nam etiam hunc Isidorum Characenum ex Charace Pasinæ fuisse ortum, V. C.

Henr. Dodwellus ad illum Dissertatione, nuper in lucem emissa, demonstrauit.

XVIII.

Cetera Characenæ regionis ignota sunt, nisi *Asiam* Ptolemæi ad Tigrin sitam; & eiusdem ex Palatino codice Γραάν. *Graan*, quæ hinc in ortum recedit, ad Characenam referre volueris. De *Vxiis* in Elymaide dicemus.

SECTIO III.

E L Y M A I S.

XIX.

Elymæi dicuntur ab *Elam*, עילם, filio Semi, Genes. x, 22, cuius posteri regiones, quæ post Babyloniam sunt, occupasse feruntur. Iosephus lib. 1 Antiq. cap. VII hunc Semi filium Ἔλυμον, *Elymon* vocat, & posteris eius Persidem adsignat. Ἔλυμος, inquit, Ελυμαίους Περσῶν ἀρχηγέτας κατέλιπεν, *Elymus reliquit Elymæos, a quibus Persæ originem trahunt.* Scilicet prius Elymais & Susiana ab illis fuit habitata: post propria Persis, crescente multitudine, & prolatis ad habitandum finibus. nam Susianam etiam comprehensam fuisse, ex Daniel. VIII, 2 constat, vbi se in Susan siue Susis dicit fuisse ad flumen Eulæum, בעילם המדינה *in regione Elam* seu Elymæa. Inualuit tamen, vt Persidem intelligamus, vbi in Ebræa scriptura est Elam. Sic Ierem. XXV, 25 reges Elam Græci interpretes verterunt βασιλεῖς Περσῶν, *reges Persarum.* Et Hieronymus, Stridoniensis ille ecclesiæ doctor, in hunc ipsum Ieremiæ locum, magis proprie, non totam Persidem, sed regionem laxe dictæ illius, sicut Susiana quoque pars Persidis ab nonnullis dicta est. *Elam*, inquit, *regio Persidis trans Babylonem: vnde & Elamitæ.* Sed de tota Perside Ελαμῖται Act. Apost. II, 9 videntur explicandi, quia inter Parthos, Medos, & Mesopotamiam incolentes, velut medii, locantur, nec probabile, in illa gentium enarratione nobilissimam nationem Persarum prætermissam esse.

XX.

Regio hæc a Plinio dicitur *Elymais*, vt postea ostendemus: a Strabone lib. XVI Ελυμάτις, *Elymatis*, si salua est lectio, quam Aldi, Xylandri, Casauboni edd. referunt: a Stephano Ελύμαι, elapsa forte Σ vltima pro Ελυμαῒς, *Elymæ*, seu potius *Elymais*. Ελύμαι, inquit, χώρα Ασσυρίων πρὸς τῇ Περσικῇ, τῆς Σουσίδος ἐγγύς. οἱ οἰκοῦντες Ελυμαῖοι. *Elymæ regio Assyriorum est iuxta Persidem, Susidi vicina.* Incolæ *Elymæi.* Non dubito, Ελυμαῒς legendum esse: Assyriorum autem regio non est hic Assyria propria, sed regni pars Assyriaci. Est quoque Ελυμαΐα, *Elymæa*, in vocabulis huius regionis. Ælianus Hist. Animal. lib. XII cap. XXIII Εν τῇ Ελυμαΐᾳ χώρᾳ νεὼς ἐστιν Αδώνιδος, *in Elymæa regione Adonidis templum est,* nam in oriente etiam Adonis cultus, & Hieronymus Ezech. VIII, 14 vertit *mulieres plangentes Adonidem:* vbi Thammuz in Ebræo est, Græce, τὸν Θαμμούς. Et epist. XIII ad Paulinum: *Bethlehem nunc nostram lucus inumbrabat Thamus,*

id

id est Adonidis: & in specu, vbi quondam Christus paruulus vagiit, Veneris amasius plangebatur.

XXI.

Patet Elymais inter Eulæum & Oroatin fluuios a Media vsque ad sinum Persicum. Sunt quidem, qui in septemtrionem referunt Elymæos, & Ptolemæus in ipsam transfert Mediam; & angustis terminis includunt: quos autem laudare non possumus. Quin potius in hoc tractu sequemur Plinium, qui lib. VI cap. XXVII tam a Perside, quam Susiana accurate distinxit. *Susianen*, inquit, *ab Elymaide disterminat amnis Eulæus.* Et post paullo: *Infra Eulæum Elymais est in ora iuncta Persidi a flumine Oroati ad Characem.* Oram ergo maritimam, de qua alii silent, hic quam maxime Elymaidi vindicauit. *Oram*, inquit ibidem, *quæ præiacet, minorum Syrtium vice diximus inaccessam cœno, plurimum limi deferentibus Brixia & Ortacea amnibus: madente & ipsa Elymaide in tantum, vt nullus sit, nisi circuitu eius, ad Persidem aditus.* De finibus hæc Strabo lib. XVI pag. 512 τῇ Συσίδι [συνάπτει] ἡ Ἐλυμάτις, καὶ αὐτὴ τραχεῖα πολλὴ καὶ λῃστρική· τῇ δὲ Ἐλυμάτιδι τὰ περὶ τὸν Ζάγρον καὶ ἡ Μηδία, *Susidi coniungitur Elymais, quæ magna ex parte aspera est & latronibus referta: Elymaidi coniunguntur quæ Zagro sunt proxima, & ipsa Media.* Aspera & montuosa est in superioribus partibus ad septemtrionem versus: at madida, vt Plinius dixit, vbi in austrum vergit.

2. Conciliat de Elymæorum situ Strabonis epitomator lib. XI pag. 148 diuerse sentientes ita: ἄλλοι Ἐλυμαῖοι ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ, καὶ ἕτεροι περὶ Μηδίαν, *alii Elymæi sunt ad mare Erythræum*, [id est sinum Persicum] *alii iuxta Mediam.* Si circa seu iuxta sunt, non erunt in ipsa Media, vbi Ptolemæus posuerat. Nec vero inter sic diuisos gens alia, quantum scimus, intercedit, sed coniunguntur ita, vt septemtrionales, qui circa Mediam sunt, propter loci situm nobiliores sint, & a pluribus laudati; contra obscuriores, qui ad mare habitabant, quod propter humida ac cœnosa loca, per quæ transitus non erat, a paucis adibantur. Adde, quæ supra ex Plinio de his locis dicta sunt.

XXII.

Fluminibus rigatur Elymais variis, ideoque vber & fecunda. nam inclusa est *Eulæo* & *Oroati* amnibus, qui ab ortu & occasu fines ponunt: secatur ab *Hedyphonte* & *Coprata*, qui Eulæo adfunduntur: etiam a *Brixia* & *Ortacea*, qui in mare exeunt, plurimum limi ad litus deferentes: vt Plinius modo enarrauit.

XXIII.

Diuiditur Elymais in varias ἐπαρχίας siue præfecturas, e quibus Strabo lib. XVI pag. 512 *Massabaticam, & Gabianam, & Corbianam*; & δυναστείας μικράς, id est paruas dynastias *Sagapenorum* & *Silacenorum*. Prima *Massabatica* est seu *Messabatica* & *Mesabatene*: sita est septemtrionem versus & loca Zagro monti vicina. Populus Ptolemæo *Messabatæ*: & Dionysius Characenus vers. 1014

Αὐτὰρ

Αυτὰρ ὑπὲρ Βαβυλῶνος ἐπὶ πνοιὴν βορέαο
Κίσσοι, Μεσσαβάται τε, Χαλωνῖται τε νέμονται.

Ceterum supra Babylonem, ad ventum boreæ, Cissi, Messabatæ, Chalonitæque habitant. Et Plinius lib. VI cap. XXVII *Susianis ab oriente proximi sunt Cossæi: supra Cossæos ad septemtrionem Mesabatene sub monte Cambalido, qui est Caucasi ramus.*

XXIV.

Præfectura *Gabiana* Susiis finitima erat ad occasum posita seu ad Eulæum; quod itidem ex Strabone constat. Vnde vero nomen trahat, non est liquidum: certe non a Gabis illis, quas Ptolemæus in vltima Perside haud procul a mari posuit. Diodorus lib. XIX cap. XXVI & XXXIV Γαβηνὴν, *Gabenen* vocat, Rhodomani versione vtrobique *Gabienen*. De Eumene priore loco: ὑπέβαλε, τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσειν εἰς τὴν Γαβηνὴν, *coniectauit, hostes in Gabenen abituros esse.* Et altero loco de eodem: ἀνέζευξεν ἐκ τῶν Παραιτάκων εἰς τὴν Γαβηνὴν, *ex Paretacis in Gabenen mouit.* Sic H. Steph. Græce edidit.

XXV.

Corbianæ situs non quidem a Strabone definitus est, nec vero difficile ex oppositis intelligere, quia Messabatica ad septemtrionem fuit, Gabiana ad occasum; hanc *Corbianam* ad ortum positam fuisse, minus est quod dubitemus. De *Sagapenis* & *Silacenis*, eorumque dynastiis, nihil apud alios repertum est.

XXVI.

Strabo ibidem Elymæis χώραν μείζω καὶ ποικιλωτέραν, *terram & maiorem* quam illorum accolis, *& variarum frugum feracem* tribuit; etiam potentiam tantam, vt illorum rex neque Parthorum regi paruerit, neque Syris Macedonibus, qui & Antiochum magnum, ipsis bellum inferentem, oppresserunt. Sic Strabo, Ἀντίοχον τὸν μέγαν, *Antiochum magnum* adpellans: cui Hieronymus consentit in Daniel. cap. XI. Alii Epiphani Antiocho tribuunt, de quo post in vrbibus dicturi sumus. Nec sub Cæsaribus ignobile nomen *Elymæi*, sed a Tacito etiam memorati lib. VI cap. XLIV. *Armeniis,* inquit, *Elymæisque, & ceteris a tergo excitis, vt fortunam tentarent.*

XXVII.

Oppida Elymæorum a diuersis nominatur, in iisque ampla etiam & clara: quod vero nullum illorum Ptolemæus memorauit, difficile est suum vnicuique locum adsignare. Coniecturis ergo insistendum est, vbi certiores rationes deficiunt. Strabo laudat dicto loco *Seleuciam* μεγάλην πόλιν, *magnam vrbem,* πρὸς τῷ Ἡδυφῶντι ποταμῷ, *Hedyphonti fluuio* adpositam. Addit, Σολόκη ἐκαλεῖτο πρότερον, *Soloce prius adpellata fuit.* Sed variant codices in veteri nomine. Plinius quoque sæpe dicto cap. XXVII libri VI, *Oppida eius* [Elymaidos] *Seleucia, & Sosirate adposita monti Casyro.* Sed neque mons ille, neque subiectum oppidum *Sosirate* aliunde nota sunt, vt de situ certius constare possit. Seleuciam Strabo ad *Hedyphontem* ponit: hunc Pli-

Plinius *Hedypnum* nominat, & in Eulæum effundi dicit. *Recipit*, inquit, [Eulæus] *amnem Hedypnum.* Tantum de vtraque, Seleucia & Sosirati cognitum habemus.

XXVIII.

Vrbs quoque fuit *Badaca* ad Eulæum sita. Diodorus Siculus lib. XIX de Antigono: ἀνέζευξεν ἐπὶ πόλεως Βαδάκης, ἣ κεῖται παρὰ τὸν Εὔλαιον ποταμὸν, *ad vrbem Badacam se contulit, quæ ad Eulæum amnem sita est:* ad quam partem Eulæi & in qua ripa, non quidem adscriptum, ex eodem tamen auctore adparet, non in ripa Susiana fuisse, sed Elymæa, & supra Copratæ confluentem. Eumenes enim ad Pasitigrim seu Oroatin castra habebat, quem oppressurus Antigonus quum Susis ad Copraten venisset, traiecissetque quatuor millia militum, ipse cum reliquo exercitu, quod sequi, destitutus nauigiis, non posset, cæsis suis, qui flumen transmiserant, Badacam, quæ ad Eulæum erat, recessit.

XXIX.

De *Elymaide* vrbe, quam Antiochus Epiphanes direptum iuerat, quum victus fugatusque fuit a circumcolentibus; difficiliores rationes sunt. Iosephus lib. XII cap. XIII [IX] Antiochus quum audisset, πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν, Ἐλυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, *esse in Perside vrbem prædiuitem, Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donariis; incitatus rex hac fama, admoto exercitu, expugnare vrbem conatus est.* Eadem historia I Maccab. VI ineunte recensetur, sine tamen Dianæ nomine, etiam in ipso nomine dubitanter. Aldi enim & Wecheliorum editione legitur ἐν Ἐλύμαις ἐν τῇ Περσίδι πόλις, id est, *vrbs in Elymæorum gente in Perside*, ne de aliis Elymæis intelligas. Alii legunt, etiam Angli in Polyglottis, ὅτι ἐστὶν Ἐλυμαῒς ἐν τῇ Περσίδι πόλις, *quod esset Elymais in Perside vrbs* diuitiis inclita. Priorem lectionem H. Grotius laudat; altera, quæ etiam Vulgati Latini est, cum Iosepho magis conspirat: quam qui tenent, plerique de Persepoli interpretantur, quia eadem 2 Maccabæor. IX, de Antiocho ita narrantur: *Venit* εἰς τὴν λεγομένην Περσέπολιν, *ad vrbem quæ Persepolis dicitur.* At vero *Elymais* si nomen vrbis est, vt Iosephus prodidit; sine dubio in Elymaide regione fuit, quæ disparata est a Perside propria, cuius caput fuit Persepolis. Bochartus lib. II cap II *Elymaidis caput erat Elymais, insignis vrbs.* Sed nulla eius mentio apud geographos reperitur, vt putares eamdem fuisse, quam Seleuciam Nicator nominauit, quia sæpe nomen vetus non ita deletum fuit in vrbibus, quin non numquam repeteretur, aliquando etiam præualeret. Habet Strabo quidem vetus nomen Seleuciæ, sed haud dubie prauatum, *Soloce*, quia in MSS. inepte legitur *Sodome.* In quo Strabo quidem aduersarius huic sententiæ videtur, in eo autem non alienus est, quod in eadem Seleuciæ Elymææ regione dicit Ἀθηνᾶς ἱερὸν, *Mineruæ templum* opulentum fuisse, Ἄζαρα, *Azara* dictum, quod Antiochus Magnus spoliauerit. Casaubonus putat τὰ Ζάρα, *Zara* plurale templi nomen fuisse, quia Hesychius, quamuis mutile, Ζαρῆτις,

τις, Αρτεμις Περσαι, *Zaretis Diana Persica.* Et Hieronymus in Daniel. XI *Dianam* numen *Elymaidos prouinciæ* vocat: Appianus autem Syriac. pag. 212 de Antiocho Epiphane: τὸ τῆς Ελυμαίας Αφροδίτης ἱερὸν ἐσύλησε, *Elymææ Veneris templum spoliauit.* Scilicet barbarum deæ nomen, forte Ναναία, 2 Maccab. 1, 13, non vno modo ad Græca nomina adplicatur, & aliis Dianæ sacra, aliis Mineruæ, itidem aliis, vt vidimus, Veneris significari videbantur.

XXX.

Supra Elymæos, in montanis præsertim, quæ Mediam terminant, variæ gentes coluerunt, quas Plinius lib. VI cap. XXVII partim ad Susianos reducit. *Susianis*, inquit, *ad orientem versus iunguntur Oxii latrones, & Mizæorum* XL *populi liberæ feritatis. Supra eos patent Parthusi, Mardi, & Saitæ, Hyi, qui prætenduntur supra Elymaida, quam Persidi in ora iunximus.* In ora ergo Elymæis Persæ cohærent, id est ad mare versus; in septemtrione varias gentes intermisceri dixit Plinius. Et, paucis interiectis, pergit: *Susianis ab oriente proximi sunt Cossæi: supra Cossæos ad septemtrionem Mesabatene sub monte Cambalido, qui est Caucasi ramus.* Ex his nobiliores populos, missis obscuris & ignotis, inspicere penitus non solum pretium erit, sed necessarium etiam instituto nostro.

XXXI.

COSSAEOS proximos Susianis ab oriente Plinius posuit; etiam Ptolemæus: at Arrianus Indic. cap. XL Medis illos continuos facit, vt sic etiam Elymæis, saltem ex parte immineant. Montes habitarunt. Curtius lib. IV cap. XII *qui montes Cossæorum incolebant.* Plutarchus Alexandro pag. 704 *Cussæos* vocat. τὸ Κουσσαίων ἔθνος κατεστρέψατο, *Cussæorum*, inquit, *gentem subegit.* At Diodorus Siculus lib. XVII cap. CXI etiam *Cossæos* vocans, regionem & situm ita descripsit: *Alexander*, τῶν Κοσσαίων ἀπειθούντων, ἐστράτευσεν ἐπ᾽ αὐτοὺς εὐζώνῳ τῇ δυνάμει. τοῦτο δὲ ἔθνος ἀλκῇ διαφέρων κατοικεῖ μὲν τῆς Μηδίας τὴν ὀρεινὴν, πεποιθὼς τῇ τῶν τόπων δυσχωρίᾳ, *in Cossæos, qui imperium ipsius respuebant, expeditum exercitum duxit. Gens ista, fortitudine præcellens, montanos Mediæ tractus incolebat, locorum confisa asperitate.* Quidam *Cissios* & *Cossæos* eosdem putant, quos vero Ptolemæus distinxit & separauit. Alii כותים *Chuthæos*, qui in Samariam transducti fuerunt, quasi dialecto solum, quæ T & S permutat, diuersa pronuntiatio debeatur: de qua re diximus in Collectaneis Hist. Samaritanæ cap. I sect. XIX Regio *Cossæa* dicitur. Diodorus dicto loco: τῆς Κοσσαίας τὴν πλείστην πορθήσας, *Cossææ maximam partem* [Alexander] *vastauit.* Stephanus sine diphthongo: Κοσσέα μέρος Περσίδος, *Cossea, pars Persidis.* Sic Persidi hic tribuit, puta laxe sumtæ; Diodorus Mediæ montanis, quod inter vtramque nationem medio quodem loco sita fuit.

XXXII.

Sequuntur *Vxii*, vt plures vocant; Plinius *Oxios.* Arrianus Indic. c. XL, vt laxam sedem Susianis dat, a Tigri vsque ad Arosem siue Araxem; ita Vxios partem Susiorum constituit. Συσίων ἔθνος αὐτόνομον κατύπερθε

προσ-

προσοικέες Οὔξιοι καλεῦνται. *Susiorum gens quædam superne accolit · Vxii vocantur.* MS. Gronouii Συσίων ἄλλο γένος, *Susiorum alia gens*, quod Susii in plures gentes diuisi fuerint. Idem lib. III Exped. Alex. cap. XVII *Deinde Susis cum exercitu mouens*, καὶ διαβὰς τὸν Πασιτίγριν ποταμὸν, ἐμβάλλει εἰς τὴν Οὐξίων γῆν, *& transgressus Pasitigrin amnem, inuadit Vxiorum regionem.* Eadem Curtius lib. V cap. III ex Diodoro, vt supra demonstrauimus: Rex [Susis profectus] *quartis castris peruenit ad fluuium; Pasitigrim incolæ vocant. Amne superato, in regionem Vxiorum peruenit.* Sic vltra Susa, & vltra Pasitigrim seu Oroatin ad fines propriæ Persidis *Vxii* habitarunt: & ipse Pasitigris, vt Curtius ibidem tradit, *oritur in montibus Vxiorum*; siue, vt Diodorus lib. XVII cap. LXVII scripsit, ὃς ῥέων ἀπὸ τῆς Οὐξίων ὀρεινῆς. Quod vero etiam clarissimus Gronouius ad Arrian. pag. 355 adnotauit, duæ Vxiorum gentes fuere, vna, quæ planitiem habitabat; & Persis paruit; altera montana, eaque αὐτόνομος seu libera. Priorem seu campestria colentem intelligit Diodorus, quum dicto loco τὴν Οὐξίων, *Vxiorum regionem* dicit οὖσαν πάμφορον, καὶ δαψιλέσιν ὕδασι διαρρεομένην, καὶ πολλοὺς καὶ παντοδαποὺς ἐκφέρουσαν καρποὺς, *fertillissimam, & aquis largissimis irrigatam, quæ omnis generis fructus copiose proferat.* De altera & montana gente cape, quod Strabo lib. XV pag. 501 dixit, ἔστι δὲ πλείω στενὰ διεκβάλλοντι τὰ ἐν τοῖς Οὐξίοις κατ' αὐτὴν τὴν Περσίδα, *sunt complures angustiæ Vxios transeunti iuxta Persidem.* Regio vocatur *Vxia.* Strabo lib. XVI pag. 512 *E Susis in Persidem mediterraneam iter est* διὰ τῆς Οὐξίας, *per Vxiam.* Eadem *Vxiana.* Diodorus lib. XVII cap. LXVII πασῶν τῶν κατὰ τὴν Οὐξιανὴν πόλεων ἐγκρατὴς, *omnibus Vxianæ oppidis potitus.*

XXXIII.

Mardi, populi non vnius loci sunt. Videmus in extrema Media ad Hyrcaniæ fines apud Ptolemæum: habet & Plinius lib. VI cap. V Mardos a tergo Euxini Ponti inter Achæos & Cercetes: & eodem libro cap. XVI in Caucaso vlteriore posuit. *Ab huius*, inquit, [Margianæ] *excelsis per iuga Caucasi protenditur ad Bactros vsque gens Mardorum, fera, sui iuris.* Sed hi alieni a nostro loco, vbi Oxiis [*Vxiis*] & Cossæis idem cap. XXVII & *Mardos* coniunxit. De his Strabo lib. XI pag. 361 *quatuor populos prædando viuere*, ὧν Μάρδοι μὲν Πέρσαις προσεχεῖς ἦσαν, *e quibus Mardi Persis contigui sunt.* Reliqui sunt Vxii, Elymæi [montani,] & Cossæi. Et Arrianus Ind. cap. XL Μάρδοι μὲν Πέρσῃσι προσεχέες οἰκέουσι, λῃσταὶ καὶ οὗτοι, *Mardi, latrones etiam ipsi, Persas accolunt.* Herodotus quoque lib. I cap. CXXV Mardos in Persicis gentibus numerauit: quod de accolis potius, quam propriæ Persidis cultoribus, ceterorum testimonio intelligendum est.

XXXIV.

His accedunt *Parætaceni*, quos quidem Ptolemæus partem Persidis facit propriæ, sed in citeriora etiam Strabo reducit: Plinius & in vlteriora, quam Persis est, profert. Et ipsi montana maxime incoluerunt, nec vitæ genere dissimiles superioribus. Dicuntur *Parætacæ* & *Parætaceni.*

ceni. Strabo lib. XVI ineunte, Ελυμαῖοι καὶ Παραιτάκαι, *Elymæi & Paræ-*
tacæ. Et Arrianus lib. III cap. XIX *Alexander in Mediam progreditur*, καὶ
Παραιτάκας μὲν, ἐς τὴν χώραν αὐτῶν ἐμβαλὼν, κατεστρέψατο, *& Parætacas*
quidem, impetu in eorum regionem facto, subegit. Iterum Strabo XVI pag.
512 οἱ Παραιτακηνοὶ μᾶλλον μὲν τῶν Κοσσαίων ἐπιμελοῦνται γῆς, *Parætaceni ma-*
gis agriculturam exercent quam Cossæi. Nomen regionis *Parætacene.* Stra-
bo ibidem, Παραιτακηνή. Et Curtius lib. V cap. XIII *Tabas oppidum est in*
Parætacene vltima. De situ Ptolemæus lib. VI cap IV καλεῖται δὲ τῆς Περσίδος
ἡ μὲν παρὰ τὴν Μηδίαν πᾶσαν Παραιτακηνὴ, *Vocatur autem Persidis pars ea,*
quæ iuxta totam est Mediam, Parætacene. Et Strabo prædicto loco: ταύτῃ δὲ
συνάπτει ἡ Παραιτακηνὴ καὶ Κοσσαία μέχρι Κασπίων πυλῶν ὀρεινὰ καὶ λῃστρικὰ
ἔθνη. *Huic* [Persidi] *connexa est Parætacene & Cossæa vsque ad Caspias*
portas, gentes montanæ & latrocinijs adsuetæ. Et Plinius vltra Caspias por-
tas extendit lib. VI cap. XXVI. *Inter Parthos*, inquit, *& Arianos excur-*
runt Parætaceni. Vt autem hic in ortum illos nimium profert; ita Stra-
bo contra in occasum, secus ac ipse alibi & ceteri statuerunt, reducit lib.
XV pag. 503 ἀπὸ τῶν ἄρκτων δ' ὑπέρκεινται ἀμφοῖν πρὸς ἕω Ελυμαῖοί τε καὶ
Παραιτακηνοὶ λῃστρικοὶ ἄνδρες καὶ ὀρεινῇ τραχείᾳ πεποιθότες· μᾶλλον δὲ οἱ Παραιτα-
κηνοὶ τοῖς Απολλωνιάταις ἐπίκεινται, *vtrique* [Susidi & Apolloniatidi] *Elymæi*
imminent & Parætaceni, latrones & asperis montibus freti: sed magis Paræ-
taceni Apolloniatis imminent. Apolloniatin vero ipse ibidem interpreta-
tur veterem Sitacenam, Assyriæ regionem, ad Tigrin vsque recedentem.
Videntur ergo longe, late per montana habitasse, quorsum latrocinandi
spes maxime inuitauerat; vt tamen genuina & propria sedes fuerit supra
Persidem, qua parte Mediæ contigua est: aut sub ipsa potius Media, vt
Ptolemæus posuit, & Herodotus lib. I cap. CI Παρητακηνοὺς, *Paretacenos*
[sine diphthongo scripsit] inter Mediæ gentes censuit. Stephanus quo-
que, si verum est vrbem huius nominis fuisse, Mediæ illam adscribit. Παρ-
αίτακα, πόλις Μηδικὴ, *Parætaca*, inquit, *est vrbs Mediæ.*

SECTIO IV.

PERSIS PROPRIA.

XXXV.

Inter Elymaidem & Carmaniam Persis Propria est, cuius latitudo
inter Mediam & Persicum sinum patet. Incipit a Pasitigri seu Oroati
fluuio ex Plinii dimensione, quam supra de Fluminibus vides expositam.
Difficilis aditus, quia montibus vix peruiis est circumdata, præter oram
maritimam: in his στενὰ, *portæ* erant & angustiæ, per quas solas aditus,
nec vero is facilis, aperiebatur. Strabo lib. XV pag. 501 παρεμπίπτει τις
ὀρεινὴ τραχεῖα καὶ ἀπότομος μεταξὺ τῶν Σουσίων καὶ Περσίδος, στενὰ ἔχουσα δυσπά-
ροδα καὶ ἀνθρώπους λῃστὰς, *Inter Susios & Persidem montana aspera & præ-*
rupta interiacent, quæ angustias habent difficulter superabiles, & homines la-
trones. Hæ angustiæ famosæ illæ *pilæ* sunt, quæ quia mediæ inter Persas
&

& Susios, modo ab hac, modo ab illa gente denominantur. Curtius lib. v c. III *Omni hac regione vastata, tertio die in Persidem, quinto angustias, quas illi Susidas pylas vocant, intrat. Ariobarzanes has cum* xxv *millibus peditum occupauerat rupes, abscissas & vndique praeruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari stabant, de industria quieti & pauentibus similes, donec in artissimas fauces penetraret agmen.* Ex Diodoro putes hausisse, lib. XVII cap. LXVIII dicente de Alexandro: πεμπταῖος ἧκεν ἐπὶ τὰς Σουσιάδας πέτρας, *quinto die ad rupes peruenit, quae Susiades adpellantur.* Hae vltra Pasitigrim in ipsa Perside, a qua alii has pylas seu fauces denominant. Arrianus lib. III cap. XVIII, eamdem historiam de Alexandro & Ariobarzane persequens, ἐπὶ τὰς πύλας τὰς Περσίδας ἀφίκετο, *peruenit,* inquit, *ad pylas Persides.* Strabo lib. XV pag. 501 κατὰ τὰς Περσικὰς πύλας, *ad portas Persicas.* Sunt etiam eiusmodi angustiae ad Mediam versus in ipsa Perside. Plinius lib. VI cap. XXVI *Qua vero ipsa* [Persis] *subit ad Medos, Climax megale adpellatur locus, arduo montis adscensu per gradus, introitu angusto, ad Persepolim caput regni.*

XXXVI.

Diuisionem Persidis propriae in minores regiones, nullam habemus accuratam. Ptolemaeus enim tantum memorauit *Paraetacenen,* quam iam exposuimus, nec ab omnibus Persidi adiudicatam: deinde *Misdiam,* obscuram: & *Taocenen,* circa Taocen oppidum: & tandem μέχρι θαλάσσης, vsque ad mare, *Mardenen,* quae in Pal. cod. *Mardyene* est. Sed si qua Mardene fuit, Mardorum regionem fuisse crederem, qui vero omnes procul absunt, vt vidimus, a mari Persarum. Plinius lib. VI cap. XXVI illam maritimam regionem *Syrtibolon* nominat, idque alio loco conuenienter interpretatur. *Persae,* inquit, *Rubrum mare semper accoluere, propter quod is Sinus Persicus vocatur. Regio ibi maritima Syrtibolos.* Gleba, aut ager βῶλος, & *Syrtibolos* regio palustris, Syrtibus Africae non dissimilis. Id ipse Plinius cap. seq. XXVII de ora Elymaidis, quae coniuncta est cum ora Persica, ita exposuit: *Oram, quae praeiacet, minorum Syrtium vice diximus inaccessam caeno, plurimum limi deferentibus Brixia & Ortacea amnibus.*

XXXVII.

Nec populi, quos Ptolemaeus Persidi adscribit, notiores sunt, praeter *Mesabatas,* quos Strabo in Elymaide posuerat, & nos ibidem exposuimus. Sunt autem *Rapsii, Hippophagi, Suzaei, Metores,* Gr. Μέτορες. Herodotus lib. I cap. CXXV plures memorat, sed plerosque non nobiliores, *Meraphios, Masios, Panthelaeos, Derusiaeos, Germanios, Daos, Dropicos, Sagartios.* His addit notiores *Pasargadas,* quos a Persis proprie dictis distinguit; & *Mardos,* de quibus supra diximus.

XXXVIII.

Oppida pauca nouimus fama & historiis celebrata. Caput gentis fuit *Persaepolis* siue *Persepolis:* nam vtroque modo scribitur. Strabo cum diphthongo Περσαίπολις, libro XV aliquoties, semel Περσέπολις Aldina lib. II;

bis Xylandri & Casauboni editione. Plinius Harduini *Persæpolis*; Frobenii, *Persepolis*. Et Diodorus, * & Ptolemæus Græcus, ac Stephanus, & auctor libri II Maccabæorum Περσέπολις sine diphthongo. Sita vrbs trans Araxem, haud vero longe a flumine: quod ex Alexandri itinere clarum est apud Curtium & Diodorum: etiam Strabo lib. XV pag. 501 πρὸς αὐτῇ δὲ Περσαιπόλει τὴν Αράξην διέβη, *apud ipsam Persæpolim* [Alexander] *transiit Araxem fluuium.* Ptolemæus latitudinem posuit XXXIII graduum & tertiæ partis. Pergit Strabo, ἔχουσα βασίλεια ἐκπρεπῆ, *habet regiam splendidam*, quam scriptores rerum Alexandri laudant. Plinius lib. VI cap. XXVI *Persæpolis caput regni, dirutum ab Alexandro.* ** Non vrbs, sed regia in vrbe, Alexandro facem inferente, flagrauit. Strabo lib. XV pag. 502 ἐνέπρησε ὁ Αλέξανδρος τὰ ἐν Περσαιπόλει βασίλεια, *regiam in Persæpoli Alexander exussit.* Neque Arrianus lib. III cap. XVIII plus incensum scribit, quam τὰ βασίλεια τὰ Περσικὰ, *regiam Persarum*, videlicet arcem seu palatium. Quid? quod Diodorus lib. XIX cap. XXI seq. in rebus post Alexandri mortem gestis, huius vrbis, tamquam superstitis, mentionem fecit: etiam auctor libri 2 Maccab. IX, 2. Et Ptolemæus longo post tempore meminit, tamquam sua quoque ætate exsistentis.

XXXIX.

Antiquior regia Persarum in *Pasargadis* fuit, gente circa Cyrum seu Corum fluuium colente, & ipsa vrbs *Pasargada* Ptolemæo dicta, Πασαργάδα. Strabo lib. XV pag. 502 feminea & plurali forma Πασαργάδαι, *Pasargadæ*. De populo Herodotus lib. I cap. CXXV *Sunt Persarum plura genera: Arteatæ, Persæ* (singulariter ita dicti,) *Pasargadæ, Meraphii, Masii.* τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Αχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεΐδαι γεγόνασι. *Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum tribus est, vnde reges Persici oriundi sunt.* Situm Strabo ostendit de Cyro amne dicens, ἔστι καὶ Κῦρος ποταμὸς διὰ τῆς κοίλης καλουμένης Περσίδος ῥέων περὶ Πασαργάδας. *Est quoque Cyrus fluuius per cauam Persidem, vt dicitur, decurrens circa Pasargadas.* Caua Persis planities est montibus vtrimque conclusa.

2. Idem de oppido & regia: εἶτ' εἰς Πασαργάδας ἧκε· καὶ τοῦτο δὲ ἦν βασίλειον ἀρχαῖον. *Deinde* [Alexander] *Pasargadas venit, quæ antiqua regia erat.* Addit, Cyrum ideo hunc locum honori habuisse & amasse, quod ibi Astyagem Medum vltimo prœlio superauisset. Ibidem etiam sepeliri voluit & vidit Alexander τὸν Κύρου τάφον ἐν παραδείσῳ, *Cyri sepulcrum in horto*, turrim non magnam, arborum densitate occultam. Plinius *Pasagardas*, transpositis litteris, scripsit, & eadem de Cyri sepulcro memorauit. Lib. VI cap. XXVI, vbi de Persepoli dixerat, subdit: *Inde ad orientem Magi obtinent Pasagardas castellum, in quo Cyri sepulcrum est.* Stephanus priori modo ex Anaximene Πασσαργάδαι scripsit, *Passargadæ*, cui

* Libr. XVII pag. 544.
** Triplici muro circumdata fuit arx, muri foribus æneis muniti. Diodorus XVII pag. 544. 545.

cui πόλις θηλυκῶς est, *vrbs femineo genere.* nomen interpretatur Περσῶν στρατόπεδον, *Persarum castra.* id enim ו & וו est Ebræis & orientalibus. Vide Gen. XLIX, 11, 19.

XL.

Tertia regia *Gabæ* fuerunt. Strabo dicto loco: ἦν καὶ ἄλλα βασίλεια τὰ ἐν Γάβαις ἐν τοῖς ἀνωτέρω πη μέρεσι τῆς Περσίδος. *Fuit & alia regia Gabis in superioribus Persidis partibus.* Ptolemæus locum monstrauit in vltima Perside, Carmaniam versus, cui itidem Γάβαι, *Gabæ* nomen vrbis est. Arrianus Indic. hist. cap. XXXIX sine nomine, Περσῶν βασίλεια, *Persarum regiam* ad flumen Granidem ducentis stadiis introrsus siue ab ostiis posuit, quod adprime cum Ptolemæi Gabarum positione congruit, qui etiam ad vltimum amnem, quem Bagradam vocat, suas Gabas collocauit.

XLI.

Et quartam regiam videtur Strabo addere *Ocam* dictam, diuersam a Gabis, nec vero longe ab illis distantem. *Erat*, inquit, *regia alia Gabis in superioribus Persidis partibus*, καὶ τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ τὰ κατὰ τὴν Ὄκην λεγομένην, *& ea, quæ in ora ad mare sita, iuxta ita dictam Ocam.* Casaubono in mentem venit, esse forsan *Taocen*, quam Arrianus, non vbi Ptolemæus huius nominis promontorium habet, sed ad ostium vltimi Persarum fluuii Granidis posuit. *Ex Mesambria*, inquit, *digressi, & stadia circiter* CC *emensi*, ἐς Ταόκην ὁρμίζονται ἐπὶ ποταμῷ Γράνιδι, *Taocen, ad Granidem fluuium positam nauigando venerunt.* Ignota *Oce* aliis: *Taoce* autem Arriani cum situ Strabonis bene conuenit, vt verosimile sit, truncatam vocem Ocen esse, ex Taoce deminutam. Ortelius quidem Ocam regiam dicit, verum non id Strabo aperte dixit, nisi ita subaudiendo compleas, καὶ τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ [βασίλεια,] τὰ κ.τ.ο.λ. Credo secessum regium in illo litore prope Gabas fuisse ad *Ocen* siue *Taocen*, oppidum vel locum amœnitate commendatum. Secessus vero regii etiam βασίλεια. *regiæ sedes* vocari possunt.

XLII.

Plinius addit *Ecbatana* Persica, a Medicis & Syris seu Phœniciis diuersa. *Ad orientem*, inquit, *Magi obtinent Pasagardas castellum, in quo Cyri sepulcrum est: & horum Ecbatana oppidum, translatum ab Dario rege ad montes.* Horum, id est Magorum illud oppidum fuit, siue ab Magis habitatum, quod propter positionis vitium vel aliam caussam rex Darius translocauit. Idem *Laodiceam* addit in finibus iuxta Mediam. *Habet*, inquit, [Persis] *in extremis finibus Laodiceam, ab Antiocho conditam.* Verum quod Strabo lib. XI, & Stephanus Byzantius hanc in Media censent; nos quoque supra in Media australi, vbi Persidem contingit, exposuimus: quod Plinii extremis finibus facile conciliatur, quia confinia sæpe incertiora sunt, & in iis posita ab aliis huic regioni, & alteri ab aliis adscribuntur.

XLIII.

Curtii *Tabas* lib. V cap. XIII, quod oppidum dicit in Parætacene vltima esse, est vtique Græca forma Τάβαι, *Tabæ:* ipse autem barbaro casu

dixit

dixit *Tabas est oppidum*, cetera. cuius nominis vrbem τρίτην τῆς Περαίας, *tertiam in Peræa* Stephanus dixit esse. Quod vero trans Iordanem Tabæ minus notæ sunt, Lucæ Holstenio visum fuit coniectare, an forsan Παραιτακηνῆς pro Περαίας legendum sit, quia Curtius diserte *Tabas in Parætacene* oppidum dicat. Quo pertinet quod Polybius Excerptis lib. XXXI [Valef. ed. p. 144 *] Tabas in Perside ponat, vbi exstinctus rex Antiochus sit, postquam in Elymaidem, templum Dianæ spoliaturus, exercitum mouisset. ἀναχωρῶν, inquit, ἐν Τάβαις τῆς Περσίδος ἐξέλιπε τὸν βίον, *regressus inde, in Persidis oppido Tabis mortuus est*. Parætacene autem secundum Ptolemæum fuit Persidis suprema ad septemtrionem prouincia.

XLIV.

Ptolemæus plura oppida narrat, sed pleraque ignota. Primum in ora seu ad mare est Ταόκη ἄκρα, *Taoce* promontorium, quod in Tabula etiam vt oppidum repræsentatur. Intus paullo, sed longius in ortum, est *Taoce* oppidum, & circa hæc duo, *Taocene* regio. Sed vereor vt recte hæc posita a Ptolemæo sint, quum Toacen Arrianus in vltima Perside ad fines fere Carmaniæ constituerit. Deinde post Rogomanem fluuium est *Ionaca*, in Tabula *Ionacopolis:* & inter ostia Brisoanæ & Bagradæ habet maritimum oppidum *Ausinzam*. Et hæc in ora. In mediterraneis, exceptis antea explicatis obscuriora sunt omnia. Quis enim de *Axima*, *Ardea*, *Tragonice*, *Portopana*, *Cauphiaca*, *Mætona*, quæ omnia citra Persepolim sunt, audiuit? aut de vlterioribus, *Marrasio*, *Sycta*, *Cinna*, *Gabra*, *Cotamba*, *Arbua*, *Mammida* ; & prope mare de *Vxia*, Οὐζία, in Tabula *Vzia?* quod addidi de maritimo situ oppidi, ne quis putet ad gentem Vxiorum pertinere, quam supra in septemtrione reliquimus, longissime ab oppido Vxia remotam. Nomina sunt, quæ nullam memoriam adferunt.

XLV.

Insulas Persidis sub Elymaide *Taxianam* Ptolemæus posuit: sub Perside propria eiusdem est *Tabiana* ; deinde *Sophtha;* tandem *Aracia*, quæ & *Alexandri insula* dicta. Vltimam, Araciam, etiam Plinius lib. VI cap. XXV laudat: & alias duas memorat. *Contra Persidem*, inquit, *Philos*, *Casandra*, *Aracia cum monte prælto*, *Neptuno sacra*. Ceteræ in sinu Persico aut ad Arabiam Felicem pertinent, aut in Carmania, sub qua iacent, explicabuntur.

XLVI.

De ipso *sinu Persico*, supra quem Persis sita est, Plinius lib. VI cap. XXIII extremo, & XXIV, *Irrumpit & in hac parte geminum mare terras*, ** *quod Rubrum*

* Gronou. edit. pag. 1453.

** Oceanus, qui Arabiam & Persiam adluit & longius inde procurrit, ἐρυθρὰ θάλασσα dicitur. Hinc fit, vt Euphratem εἰς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν influere aiat Herodotus I cap. 180, item Tigrim cap. 189. Idem tamen mare idem etiam νότιον adpellat libr. IV cap. 37. Πέρσαι, inquit, οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. *Persæ ad mare AVSTRALE pertinent, quod idem RVBRVM adpellatur.* Adde Herodoti libr. III cap. 93. Hinc illud est Æliani histor. Animal. XVI cap. 14. Τάς γε μὴν ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς ἐκπιπτούσας εἰς τὸν Ἰνδὸν λέγω ἔχειν πέπυσμαι τὰς ἀκάνθας. *Quæ ex mari Rubro in Indum excidunt, leues audio habere spinas.* Polybius V cap. 48 Ἐνόμιζε δὲ αὐτοὺς τῆς τε Βαβυλωνίας

Rubrum dixere noſtri, Græci Erythræum a rege Erythra, * *aut, vt alii, ſolis repercuſſu talem reddi colorem exiſtimantes: alii ab arena terraque, alii tali aquæ ipſius natura. Sed in duos diuiditur ſinus. Is, qui ab oriente eſt, Perſicus adpellatur,* ** $\overline{XXV}$ *M. paſſuum circuitu, vt Eratoſthenes tradit. Et ex aduerſo eſt Arabia, cuius* $\overline{XII}$ *M. paſſuum eſt longitudo. Rurſus altero ambitur ſinu Arabico nominato.* *** Nominis *Rubri* aut *Erythræi* rationem primam de Erythra rege ſolam admittit Curtius lib. VIII cap. IX: ceteras ridet, tamquam ab ignaris creditas. Numeri cum ſuperna lineola tot centena notant millia.

CAPVT XX

DE

CARMANIA, PARTHIA ET HYRCANIA.

I.

VLtra Perſidem, orientem verſus, eſt *Carmania*, quæ ab ſeptemtrione Parthiam habet; ab ortu Gedroſiam; a meridie mare Perſicum ex parte, & deinde Indicum: quod proprio nomine τὸ Καρμάνιον πέλαγος, *Carmanium mare* Agathemerus lib. II cap. XI vocitauit. Ptolemæus diſtinxit in *Deſertam*, & quam ſimpliciter vocat *Carmaniam:* de illa lib. VI cap. VI, de hac cap. VIII, interiecta Felici Arabia, diſſeruit. Clarius id Agathemerus expoſuit cap. VI *Hyrcaniæ*, inquit, *ſubiacet Parthia*, ταύτῃ δὲ ὑποβέβληται ἔρημος Καρμανία· μεθ᾽ ἣν ἡ ἀληθὴς κεῖται Καρμανία μέχρι θαλάσσης, *huic* [Parthiæ] *ſubiacet Carmania deſerta: poſt hanc ſita eſt vera Carmania ad mare vsque.* Deſerta igitur ad ſeptemtrionem eſt iuxta Parthiæ limitem; Vera & propria Carmania in meridiem vergit & ad mare pertinet.

II.

In *Deſerta Carmania* Ptolemæus neque oppidum, neque flumen memorauit:

καὶ τῆς περὶ τὴν Ερυθρὰν θάλατταν ἥκει πρὸς Σοῦσα. *Subacta Babylonia præfectura & item ea, quæ eſt ad mare rubrum, Suſa contendit.* Dionyſius Perieget. v. 1132

Ἀλλά τοι ἑσπερίοις μὲν ὁμήριος ὕδασιν Ἰνδὸς
Γαῖαν ἀποτμήγει· νότιον δ᾽ ἁλὸς οἶδμ᾽ Ἐρυθρῆς κ. τ. λ.
Heſperiasque illi partes conterminus Indus
Flumine diſtinguit: notias maris æquora Rubri
Auroram Ganges.

Plinius VI cap. 26 *Perſæ*, inquit, *Rubrum mare ſemper accoluere, propter quod it Sinus Perſicus vocatur.* In primis memorabilis eſt locus Melæ libr. III cap. 8 princip. Is rem omnem in ſumma luce ponit.

* Vid. Philoſtrat. Vit. Apollon. III cap. 50 pag. 136.

** Sic item Solinus cap. 58.

*** Hinc illud Æliani hiſtor. Animal. cap. 13 Καὶ τὰ ὄστρεα δὲ τὰ τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης, ἡ περιῤῥεῖ ἡ Αραβίας τῆς αὐτῆς, ἀγλαΐας ἄμοιρα οὐκ ἐστι. *Et oſtrea maris Rubri, qua Arabicum eſt, ſplendoris non ſunt expertia.* Malim legi ᾗ περιῤῥεῖ.

morauit: tantum populorum aliquot obſcurorum nomina refert, *Iſatichas*, & *Zuthos*, & *Gadanopydres*. Regionem, quæ a ſeptemtrione in orientem vergit, dixit *Modomaſticen*.

III.

Carmaniæ autem *Veræ* ſunt multa apud Ptolemæum flumina. Poſt Bagradam, Perſidis vltimum, ſunt *Dara*, dein Ἄραπος ἐκϐολαὶ, *Arapis oſtia*; poſt quæ *Corius*, vt Pal. legit; & *Achindana*, *Saganus*, *Andanis*, prope Armozum promontorium. Et hæc in ſinu Perſico. In mari Indico ſiue poſt os ſinus Perſici, ſinus eſt *Paragon*, in quem exeunt Carmaniæ amnes, *Sarus*, deinde *Samydaches*, poſt quem *Hydriaces*, [Pal. Καυδριάκης] & poſt Paragontem ſinum, *Zorambus* fluuius, [Pal. *Zoromba*.]

2. Ex his Plinio lib. VI cap. XXV quidam etiam nominati. *Amnes*, inquit, *Saganos, dein Daras, & Salſos*. Præterea meminit cap. XXIII *Sabis* & *Andanis* fluuiorum. *Carmaniæ*, inquit, *oram patere duodecies centena* L *millia paſſuum, Nearchus ſcripſit. Ab initio eius ad flumen Sabin centum* M *paſſuum. Inde vineas coli & arua ad flumen Andanin* XXV M. *ſpatio. Regio vocatur Armuzia.* Ignotus *Salſos*: at *Sabis* etiam a Mela lib. III cap. VIII mentionem fecit. *Sabis*, inquit, *per Carmanos; ſub Paſargadis Coros, effluunt.* Ptolemæus habet mediterraneum oppidum *Sabin*, prope Alexandriam, quod forſan huic flumini erat adpoſitum. Et *Andanis* Ptolemæo & Plinio communis, vt vidimus. Arrianus Indicis cap. XXXIII vocat *Anamin*. ὁρμίζονται κατὰ τὸν ποταμὸν Ἄναμιν· ὁ δὲ χῶρος Ἁρμόζεια ἐκαλέετο, *ad fluuium Anamin perueniunt: locus ipſe Harmozia vocatur.* Et quia Plinius quoque Andanin per Armuziam ducebat, quæ ipſa eſt Harmozia; adparet, eumdem amnem eſſe Anamin Arriani & ceterorum Andanin. Eſt & Plinio *Arbis* fluuius cap. XXIV. *In Carmaniæ angulo*, inquit, *ſunt, Chelonophagi, teſtudinum ſuperficie caſas tegentes, carne veſcentes. A flumine Arbi promontorium ipſum inhabitant.* Arbis ergo iuxta promontorium effluit: *promontorium Carmaniæ*, vt cap. XXIII vocatur, quod Straboni pag. 526 Ἁρμόζων, *Harmozon* eſt. Ex Eratoſthene refert, *os eius adeo anguſtum eſſe, vt* ἐξ Ἁρμόζοντος τοῦ τῆς Καρμανίας ἀκρωτηρίου, *ex Harmozonte Carmaniæ promontorio, pars Arabiæ conſpiciatur.* Ex quo intelligimus, ad ipſas fauces ſeu fretum, quo Perſicus ſinus Oceano cohæret, hoc ſitum eſſe promontorium. Ptolemæus ſcripſit Ἁρμοζον ἄκρον, *Armozon* promontorium. In eo *Aræ Alexandri* teſte Plinio cap. XXV lib. VI.

3. Sed hoc obiter propter flumen Arbin, Plinio monitore. Et tantum de ipſis fluuiis Carmaniæ, in quibus Ptolemæi rationes incertæ ſunt, quod vel *Corius* demonſtrare poteſt, qui doctiorum iudicio ipſe Corus ſeu Cyrus eſt Perſidis. Neque illud conſtat, ſintne *Sabis* & *Arbis* amnes prætermiſſi a Ptolemæo, an aliis nominibus expreſſi. Ammianus lib. XXIII cap. XXV tres memorat, *Sagareum, Saganim*, & *Hydriacum*. Duo ex Ptolemæo ſunt: medius ignotus aut prauatus.

IV.

Oræ maritimæ a Perſidis confinio ad ϛόμα ſeu fretum vſque nulla

oppida

oppida neque promontoria apud Ptolemæum ſunt. Vbi finit ſinus, incipiunt anguſtiæ, *Armozon* promontorium eſt, & iuxta illud *Armuza* oppidum; & quem Plinius cap. XXV addit, *Portus Macedonum.* Vbi deſinit fretum, *Carpella* eſt ἄκρα ſeu promontorium: inter quod & flumen *Sarum* oppida Ptolemæi ſunt *Canthapis, Agris, Combana, Rogana:* inter Sarum & *Samydacem* fluuios, *Maſinda*, & *Samydace* oppida. Deinde eſt Τῆσα, *Teſa* oppidum: alius fluuius *Caudriacus:* poſt quem *Bagia* promontorium: *Cytza* portus: Ἀλαβατὴρ, *Alabater*, promontorium: & hæc in *Paragonte* ſinu. Poſt quem *Deranobila* oppidum: *Cophanta* portus: *Zoromba* fluvius: *Badara* & *Muſarna* oppida. Hactenus ex Ptolemæo. Ammiani oppida cuncta intus ſunt, niſi forſan *Hermupolis*, quod Valeſio pag. 377 placet, eſt ipſa *Armuza* Ptolemæi: vnde nomen & inſulæ vicinæ & regionis hodieque *Ormus* vocatur.

V.

Mediterranea oppida Ptolemæi ſunt, *Carmana* metropolis, quam etiam Ammianus refert, ſequutus Ptolemæum. Sita eſt in ſeptemtrione prope Deſertæ Carmaniæ & Drangianæ fines. Citerior hac, ſed æque ſeptemtrionalis *Portoſpana.* Sic etiam apud Ammianum ſcribendum, non, vt Lindebrogius edidit, Ortopana. Inter vtramque deſcendenti in meridiem occurrit *Thaſpis*, ſiue *Theſpis;* deinde *Nipiſta:* & vltra Saganum fluuium, *Taruana*, vulgo *Tarſiana*, prope oſtia: & hinc in ortum *Sabis*, haud dubie ad Sabin amnem Plinii & Melæ: nec procul inde *Alexandria*, a Plinio, Ptolemæo & Ammiano laudata. Longius recedit in ortum *Oraſca*, Pal. *Throaſca:* & vlterior *Ora:* ſupra has ſeptemtrionem verſus *Chodda:* infra, *Cophanta*, quæ vero plus in auſtrum, quam Ptolemæus poſuit, deducenda, ne longius abſit a portu ſuo, qui ſupra *Cophanta portus* dictus fuit. *Zethis* Plinii ignota eſt.

VI.

Populus Καρμανοὶ, *Carmani*, & Καρμάνιοι, vtrumque auctore Stephano. Tacitus lib. VI cap. XXXVI *Artabanus Hyrcanis Carmaniisque per adfinitatem innexus erat.* Sub his variæ gentes: ad Perſidis fines *Camelobosci*, qui & Σωξόται, *Soxotæ;* deinde Ἀεραι, *Aeræ*, vtrique fide Ptolemæi, qui vero perperam *Paſargadas*, Perſidis gentem, his admiſcuit. Vltimi ſunt Χελωνοφάγοι *Chelonophagi*, ſupra Indicum mare, ad Gedroſiæ fines, de quibus, & illorum nomine, ſupra in fluminibus dictum eſt Plinii verbis. His addendi *Armozei* & *Arbii* ex eiusdem Plinii cap. XXV *A promontorio*, inquit, *Carmanis iunguntur Armozei. Quidam interponunt Arbios*, CCCCII *millia paſſuum toto litore.* Promontorium illud eſt quod Carmaniæ & Armozon vocatur. *Armozei* autem a Carmanis proprie dictis diſtinguuntur; nam & ipſi Carmani erant. Arbii haud dubie circa flumen Arbin, de quo ſupra dictum, habitarunt.

VII.

Inſulæ ad Carmaniam Ptolemæo ſunt in Perſico ſinu *Sagdiana*, in

quà oppidum *Miltus;* sita in boreali parte, e regione Portospanæ: deinde *Vorochtha.*

2. In Indico mari *Palla:* deinde *Carminna,* * quæ *Carmana* Stephano dicta. ἔςι καὶ, inquit, Κάρμανα νῆσος, ἡ ἀπὸ τῶν Καρμανῶν. *Est etiam Carmana insula, quæ a Carmanis nomen habet.*

3. Tandem *Liba,* extrema & iuxta Gedrosiæ confinium.

4. Est & nobilis insula *Ogyris,* de qua Dionysius vers. 606 seq.

> Ἔςι δὲ τοι προτέρω, Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης,
> Ὤγυρις· ἔνθά τε τύμβος Ἐρυθραίου βασιλῆος.

Est autem tibi vlterius, Carmaniæ extra promontorium, Ogyris: vbi tumulus Erythræi regis. Pomponius lib. III cap. VIII *ostio proximam* [partem Arabiæ Felicis] *& Carmanis contrariam Macæ tenent. Aliquot sunt in medio insulæ sitæ. Ogyris, quod in ea Erythræ regis monimentum est, magis clara quam ceteræ.* Et Plinius lib. VI cap. XXVIII *insula in alto obiacet Ogyris, clara Erythra rege ibi sepulto.* At Erythræ sepulcrum Arrianus Ind. cap. XXXVII *Oaractæ* insulæ tribuit; Strabo lib. XVI pag. 527 *Tyrrinæ* insulæ: Straboni tamen mendum inesse docti viri putant, cui Salmasius acriorem medicinam p. 831 adfert, Ὠγυρι substituendo; leniorem Isaacus Vossius ad Melam, legens Ὠγυρίνη vel Γυρίνη.

5. De Oaracta autem Arriani res difficilior, nec facile patiens conciliationis. Vossio est Ogyris ipsa Ormus nobilis mercatu in freto Persico insula: Harduino insula Mazira iuxta Felicis Arabiæ latus orientale, vbi fere Ptolemæi est *Organa,* quam propinquam Oaractæ Arrianus dixit: nisi Oaracta Ptolemæi Ὀυορόχθα, *Vorochtha* est, supra fretum in Persico sinu ad Carmaniæ oram posita. Sed de his plura Salmasius & Is. Vossius citatis locis.

6. Fuit & *Aphrodisias* nomen insulæ ad Carmaniam. Plinius lib. VI cap. XXV *Ab eo promontorio* [quod Carmaniæ proprium dixerat, alii Armozon] *Themisteas, insula Aphrodisias habitatur.* Themisteas videtur Harduino promontorium *Tarsia* Arriani esse: & *Aphrodisias* eiusdem insula *Catæa,* quam dicit Mercurio & Veneri (vnde Aphrodisiadis nomen fit) sacram esse. Id solum discrimen intercedit, quod Catæam Arrianus desertam dixit; Aphrodisiadem Plinius habitari.

SECTIO II.

P A R T H I A. **

VIII.

Carmaniæ a septemtrione adiacet *Parthia:* huic Hyrcania, ad mare sui

* Etiam vrbem huius nominis habet Nonnus Dionysiac. XXVI v. 219 p. 688

> Καὶ ςρατὸς ἄλλος ἵκανε πόλιν Καρμῖναν ἐάσσας.

** *Parthi quoque & ipsi a Scythis originem trahunt. Fuerunt enim eorum exules, quod etiam vocabulo eorum manifestatur. Nam Scythico sermone exules Parthi dicuntur. Hi similiter vt Bactriani domesticis seditionibus Scythia pulsi solitudines iuxta Hyrcaniam primum furtim occupauerunt: deinde pleraque finium etiam virtute obtinuerunt.* Isidor. Orig. IX cap. 2.

sui nominis pertinens. De vocabulo Stephanus: Παρθυαία ἡ χώρα, καὶ Παρθυηνή, *regio Parthyæa dicitur, & Parthyene:* & Latinorum littera *Parthiene;* qui vero plerumque *Parthia* dicunt, vt Ptolemæus quoque ἡ Παρθία. Populus Græce Παρθυαῖοι, vt plurimum: Latine *Parthi*, quam formam etiam Græci quidam amant, vt Dio Cassius lib. XL pag. 125 de Crasso, ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἐστράτευε, *in Parthos expeditionem suscepit:* atque ita Plutarchus constanter in Crasso & Antonio. Vt autem supra Assyriam propriam ab Assyriorum regno, & sic Babyloniam quoque a regno Babyloniorum distinximus; ita in præsenti quoque Parthiam proprie dictam, non vniuersum Parthorum imperium, quod post defectionem a Syris Macedonibus amplissimum fuit, describemus.

IX.

Sub Persarum regibus, etiam primis ex Macedonica gente Syris, ignobilis fuit Parthia, alieno satrapæ plerumque contributa. Strabo lib. XI pag. 354 ἡ Παρθυαία πολλὴ μὲν οὐκ ἔστι· συνετέλει γοῦν μετὰ τῶν Υρκανῶν κατὰ τὰ Περσικά, καὶ μετὰ ταῦτα Μακεδόνων κρατούντων ἐπὶ χρόνον πολύν, *Parthia ampla non est, vt quæ a Persis, atque etiam Macedonibus rerum potitis, cum Hyrcania fuerit censa.* Et Curtius lib. VI cap. II *Hinc in Parthienen peruentum est, tunc ignobilem gentem; nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigrim amnes siti Rubro mari terminantur.* Erat ἄπορος, quod addit Strabo, id est inops, quia siluestris & montosa. De finibus Plinius lib. VI cap. XXV *Quod ad Parthos attinet, semper fuit Parthia in radicibus montium sæpius dictorum, qui omnes eas gentes prætexunt. Habet ab ortu Arios, a meridie Carmaniam & Arianos, ab occasu Pratitas Medos, a septemtrione Hyrcanos, vndique desertis cincta. Vlteriores Parthi Nomades adpellantur.* Et Ptolemæus lib. VI cap. V eosdem fines posuit, ab occasu Mediam, a septemtrione Hyrcaniam, ab ortu Ariam, a meridie Desertam Carmaniam.

X.

Diuisit Ptolemæus in regiones ita, vt iuxta Hyrcaniam sit *Cominsine*, Straboni *Camisene*, Καμισηνή: & sub ea *Parthyene* strictim dicta & propria; nam aliis ipsa est Parthia, eaque tota: dein, deinde *Choroane*, Straboni ἡ Χωρηνή, *Chorena:* & sub hac *Atticene:* post quam iuxta Carmaniam *Tabiene*, adiacentes habens *Sobidas*. Sed satis obscura hæc nomina, nec quæ cuiusque regionis fuerint oppida, ex hac Ptolemæi relatione internosci potest. Distinctius & ordinatius distributa est Parthia ab Isidoro Characeno. *Transeuntibus*, inquit, *per Caspias portas planities est & Choarena* (Ptol. Choroane, Strab. Chorene) *in qua vrbs Apamia. Hinc Comisena, vrbem nullam, octo pagos habens.* Hinc ad Hyrcaniam venit & Astabenam: tum demum in Parthyenen propriam, in qua tres vrbes laudat & vicum vnum. Prima est Σαυλόη Παρθαύνισα, *Sauloe Parthaunisa*, vbi regia sepulcra; Græcis hæc *Nisæa* dicta: altera *Gadar* vrbs: tertia *Siroc:* & vicus *Saphri*.

2. Plinius ita de regione & oppidis Parthorum lib. VI cap. XV, *Pratitæ*, πρὸς ὁδὸν *adpellati, tenent Caspias portas. Iis a latere altero occurrunt*

deserta Parthiæ & Cithení iuga. Mox eiusdem Parthiæ amœnissimus sinus, qui vocatur Choara. Duæ vrbes ibi Parthorum, oppositæ quondam Medis, Calliope, & alia in rupe Issatis quondam. Ipsius vero Parthiæ caput Hecatompylos abest a portis CXXXIII *millia passuum. Ita Parthorum quoque regna foribus discluduntur.* Et cap. XXV eiusdem libri: *ab occasu vrbes eorum* [Parthorum] *quas diximus, Issatis & Calliope: ab oriente æstiuo Europum: ab hiberno Mania: in medio Hecatompylos, Arsacæ regia: Nisæa Parthyenes nobilis, vbi Alexandropolis a conditore.* Strabo dicto loco: ἔςι καὶ Ἀπάμεια καὶ Ἡράκλεια περὶ τὰς Ῥαγὰς, *Est & Apamea & Heraclea, vrbes apud Ragas.*

XI.

Ptolemæus multa quidem oppida enarrat, sed pleraque obscura. Ammianus, qui excerpere illum solet, pauca adnotauit lib. XXIII cap. XXIV. *Parthi*, inquit, *siti sub aquilone, colentes niuales terras & pruinosas: quorum regiones Choatres fluuius interscindit ceteris abundantior: & hæc potiora residuis sunt oppida Crenonia, Charax, Apamia, Artacana, & Hecatompylos.* Addi ex Ptolemæo possunt *Aspa, Marriche, Rhagæa:* & ex Ammiano cap. XXIII, vbi dispersas per regiones ciuitates enumerat, quæ ad Parthiam ab aliis referuntur, *Heraclea, & Arsacia, & Europos.*

XII.

Ex his nunc varie recensitis de regionibus & vrbibus constituemus. Primum, an Parthyene Ptolemæi sit pars totius Parthiæ, dubitatur. Negat Salmasius in Solin. cap. LV, & erroris Ptolemæum accusat, quod Parthiam regionem cum Parthorum regno confuderit. Sed esto, Parthyenem partem Parthiæ notare, quæ veros Parthos ex Scythia profectos habuerit, vt Thraciæ pars quædam Thracia singulariter fuit adpellata, & ita quoque in aliis.

XIII.

Deinde Isidorus angustiores fines dat Parthiæ, quam vel Strabo vel Ptolemæus. Separat enim *Choarenam* & *Comisenam*, quas prouincias sic scribendas & tam Strabonem quam Ptolemæum corrigendos Salmasius censet. Sed ipse Strabo conciliat, de Parthia dicens, ἀλλὰ νῦν ηὔξηται. μέρη δ' ἐςὶ τῆς Παρθυηνῆς ἥ τε Καμισηνὴ καὶ Χωρηνή. *Aucta vero est Parthia. Partes eius sunt Comisena & Choarena*, vt vocabula hæc Characenus scripsit. E quibus patet in occidentali latere olim minorem fuisse Parthiam seu Parthyenem, quam postea censebatut. Plinius e contrario videtur auxisse ac de Margiana aliquid addidisse, quod Salmasius dicto loco p. 842 adfirmat.

XIV.

Articene Ptolemæi in tabula Agathodæmonis *Paratauticene*, est Isidori Ἀπαυαρκτικηνὴ, *Apauarcticene*, tamquam separata regio a Parthyene, ei a meridie adiecta, cuius vrbs sit Ἀπαβαρκτικὴ, siue Ἀπαυαρκτικὴ, *Apabarctica*, Plinio lib. VI cap. XVI *Apauortene* dicta est, vt omnes MSS. habent. *A Caspiis,*

Caspiis, inquit, *ad orientem versus, regio est Apauortene dicta, & in ea fertilitatis inclitæ locus Dareïum. Mox gentes Tapyri*, ceteræ.

XV.

Quod igitur fines & limites non iidem apud omnes sunt, factum est, vt quæ circa Portas sunt, nunc Mediæ, cuius fuerant, nunc Parthiæ, cui adiecta sunt, adscribantur. Tales sunt *Charax* Ptolemæi, quem alii in Media ponunt, vti fuit, quia cis Portas fuit, a nobis etiam in Media descriptus: *Europum* Plinii, quod ipsum Strabonis est oppidum Mediæ prope Portas, olim Ragæ, dein *Europos* a Nicatore, a Parthis Arsace dictum: *Apamia, Raphane* cognomento, a Plinio cap. XIV in Media; a Strabone & Ptolemæo in Parthia censa; & *Heraclea* Strabonis huc pertinet, quia fuit circa Ragas; eadem Heraclea Ammiani. nam & ipsa cum *Arsacia & Europo* (male distinctis, quia vna vrbs Straboni & Stephano) coniungitur. Bochartus quoque lib. II cap. XIV huc *Ragau* Isidori Characeni refert, quasi Raga seu Ragæ sit in finibus Mediæ; quod vero, quia in Apauarcticena regione est, mihi potius *Ragæa* Ptolemæi videtur, quam in vltima ille posuit Parthia.

XVI.

Intus & vltra ambiguos limites fuit *Hecatompylos*, Arsacidarum regia, de qua supra ex Plinio, & eius distantia a Portis dictum est. Latitudinem Ptolemæus XXXVII cum sextante adsignauit, qui Ἑκατόνπυλον βασίλειον, *Hecatonpylon regiam* scripsit: Diodorus Siculus lib. XVII cap. LXXV Ἑκατοντάπυλος: alii Græci cum Latinis Ἑκατόμπυλος, *Hecatompylus*. Stephanus Byzantius: Ἑκατόμπυλος πόλις Παρθίας, *Hecatompylos vrbs Parthiæ*. Polybius, simul nomen explicans, lib. X cap. XXV ὁ δὲ βασιλεὺς, διανύσας τὴν ἔρημον, ἧκε πρὸς τὴν Ἑκατόμπυλον προσαγορευομένην, ἣ κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ Παρθυηνῇ, τῶν δὲ διόδων φερουσῶν ἐπὶ πάντας τοὺς πέριξ τόπους, ἐνταῦθα συμπιπτουσῶν, ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος ὁ τόπος εἴληφε τὴν προσηγορίαν. *Rex solitudinem emensus, ad oppidum venit Hecatompylon dictum. In media Parthia hæc vrbs est sita. Quum autem diuerticula viarum, quæ ad omnes circa ferunt regiones, ibidem coeant, ex euentu ipso accepit nomen.* Origo incerta, etiam antiquum & barbarum nomen. Curtius quidem lib. VI cap. II *Vrbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita a Græcis.* Sed a quibus? nomen quidem Græcum per interpretationem potuit accedere: an a Græcis condi potuit, quæ iam clara erat, quum Alexander ad eam veniret?

XVII.

Quæ ab occidente sitæ erant, Plinio teste, Medis oppositæ, *Issatis* & *Calliope*; earum prior aliunde non est nota: posterior, *Calliope*, laudata etiam a Stephano, Καλλιόπη πόλις Παρθυαίων, *Calliope, oppidum Parthorum*, ex Polybio X. Nec huius origo certa, quia multæ in oriente vrbes adpellatæ tantum sunt nominibus Græcis. Appianus in Syr. pag. 201 de Seleuco, quum nouas vrbes condidisse dixisset, addit, τὰς δὲ ἄλλας ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἢ Μακεδονίας ὠνόμαζε, *aliis autem Græca aut Macedonica nomina indidit.* Et post plurima exempla quæ adfert, subdit tandem, ἐν δὲ τῇ Παρθυήνῃ, Σώτειρα,

τειρα, Καλλιόπη, Χάρις, Εκατόμπολις, Αχαΐα. *Et in Parthia, Sotera, Calliope, Charis, Hecatompolis, Achaia.* Sed error vel ſcribentium lapſus eſt, quum *Hecatompolis*, Εκατόμπολις, tam Caroli Stephani quam Tollii editione pro *Hecatompylos*, expreſſum eſt. Ceterarum, *Soteræ*, *Charitis*, *Achaiæ* ſitum ignoramus.

XVIII.

Niſæa, Plinii videtur regio eſſe, cuius nominis in extrema Media campos alii ponunt: Iſidoro autem eſt vrbs a Græcis ita dicta, quæ barbare *Sauloe*, Σαυλώη nominata: cuius cognomen Παρθαύνισα, *Parthauniſa* prauatum videtur ex Παρθῶν νῖσα vel νισαία, *Parthorum Niſa* vel *Niſæa*. In regione autem Niſæa Plinii, *Alexandropolim* idem poſuit, quæ ſuſpecta eſt, & vt Salmaſio viſum fuit, in Margianæ forſan Alexandria quærenda. *Gadar* & *Siroc* Iſidori ignorantur.

XIX.

Ammiani *Genonia* videtur Ptolemæi *Sinunia* eſſe, Tabulæ *Oenunia*, in ſeptemtrione ad occaſum poſita. *Artacana*, quam itidem Marcellinus ex Ptolemæo hauſit, in meridie prope Deſertam Carmaniam fuit. Plinii *Mania*, quod quidam libri habent *Maria*, Salmaſio videtur Ptolemæi *Marriche* ſeu *Mariche* eſſe: *Aſpa* Ptolemæi Holſtenio in Ortel. eſt nobilis Iſfahan. Situs Ptolemæi in latitudine XXXIII graduum non multum declinat: an etiam longitudo, dubitatur.

XX.

Cetera oppida Ptolemæi nullius famæ ſunt; ſupra Portas *Dordomana*, *Araciana*, & *Ambrodax*; in ſeptemtrione, *Caripraca*, *Roara*, *Suphtha*, & hæc ad ortum etiam, in ſeptemtrionali plaga, vltima. ſub qua *Myſia*, Ammiani *Moſia*, vt ex MSS. Valeſius ſuppleuit; Ptolemæus autem Μυσία. Huic propiora, ab occaſu *Parbara*, a meridie *Taſtache*, & *Armiana*: in media regione circa Hecatompylon ab auſtro *Syndaga* & *Semina*: ſed magis in hanc plagam vergunt *Choana*, *Simpſimida*, & *Appha*: ſub quibus in extremo meridie ſunt *Rhuda*, & *Artacana*, de qua diximus, & *Ragæa*, de qua itidem ſuperius aliquid dictum fuit. Sed pleraque hæc ſunt nomina ſine vſu & hiſtoria.

XXI.

Choatres fluuius Ammiani (alias montis nomen æque vt Parachoatres, ex Caucaſo ſubnati) Hic, inquam, fluuius adeo ceteris eſt incognitus, vt neſciatur quem curſum teneat, vtrum in mare an alium fluuium ſe effundat, & num Hyrcanum mare an Indicum vel per ſe vel per aliud flumen maius petat. Nec notiores fluuii *Zioberis* & *Rhidagus*, quorum Curtius meminit lib. VI cap. IV. De itinere agit ex Parthia in Hyrcaniam, & caſtris Alexandri in valle, qua Hyrcaniam adeunt. Ibi, ait, ex montium radicibus *Zioberem*, miræ naturæ amnem effundi, qui nunc operte labatur, nunc occultetur, iterum oriatur & tandem in alium ſe amnem *Rhidagum* nomine, infundat. Et Diodorus huius mirandi amnis

men-

mentionem fecit lib. XVII cap. LXXV, qui vero non Zioberem, sed Στιβοίτην, *Stibœten* vocat. Rhidagi autem memoriam præteriit.

XXII.

Tandem de imperio Parthorum, quod Romano oppofitum fuit, aliquid adiiciendum eft. Quum oriens a Syromacedonibus, impulfore Arface Partho, defeciffet, duodeuiginti regna dicuntur Parthi in ditionem redegiffe fuam. Plinius lib. VI cap. XXV *Regna Parthorum duodeuiginti funt omnia. ita enim diuidunt prouincias circa duo, vt diximus maria, Rubrum a meridie, Hyrcanum a feptemtrione. Ex iis vndecim, quæ fuperiora dicuntur, incipiunt a confinio Armeniæ, Cafpiisque litoribus; pertinent ad Scythas, cum quibus ex æquo degunt: reliqua feptem regna inferiora adpellantur.* Hæc regna fecundum ordinem & numerum, quem in Manfionibus Parthicis Ifidorus Characenus obferuat, interpretanda effe, Cl. Salmafius in Solin. cap. XV cenfet, Pliniumque reprehendit, quod ad mare Rubrum fines Parthorum extenderit: quum in Ifidori enarratione neque Sufianæ nec Perfidis, neque Carmaniæ ratio habeatur. Cuius rei rationem reddit ex Strabonis lib. XV pag. 501, Perfas femper fuum regem habuiffe, fed Parthorum regi obnoxium.

SECTIO III.

HYRCANIA.

XXIII.

Hyrcania fub mari Hyrcano, quod & Cafpium vocatur, fita eft a Mediæ finibus vsque ad Oxum amnem, Parthiæ contermina in meridie. Sic & Ptolemæo lib. VI cap. VII Hyrcania terminatur a feptemtrione parte maris Hyrcani vsque ad flumen Oxum: ab occafu oppofita eft Mediæ: a meridie Parthiæ per Coronum montem: ab ortu Margianæ.

XXIV.

Idem Ptolemæus flumina tantum duo memorauit, *Maxeram*, & *Oxum*; quum plures effe dubitari non poffit. Tabula etiam *Socandam* fluuium inter vtrumque adfcriptum habet, fed ipfe Ptolemæus πόλιν eius nominis feu oppidum, vt in antiqua verfione eft, pofuit. Græce autem eft Σωκαναα πόλις, *Socanaa oppidum.* Fortaffe oppidum adpofitum flumini commune nomen habuit. Plinius lib. VI cap. XVI poft Apauortenæ fiue Apauarcticenæ, de qua in Parthia egimus, defcriptionem, *Mox*, inquit, *gentes Tapyri, Anariacæ, Stauri, Hyrcani, a quorum litoribus idem mare Hyrcanium vocari incipit, a flumine Syderi. Citra id amnes Maxeras, Stratos, omnes ex Caucafo.* Ex Caucafo puta, & eius excurrentibus ramis feu diuortiis. Præter *Maxeram*, quem modo ex Ptolemæo diximus, duos nominat fluuios, *Syderin* ab occafu, vbi incipit mare Hyrcanium vocari: & *Straton* inter Maxeram & Oxum. *citra* ibi refpectu orientis, vbi Tapyri aliique erant, intelligendum videtur, vt fit, ortum verfus. Sed neque Syderis neque Stratos aliunde demonftrari poffunt.

XXV.

Ptolemæus diuidit in gentes & regiones. Gentes sunt *Maxeræ*, Μαξῆραι, circa eiusdem nominis fluuium sub mari Hyrcano: & *Astabeni*, quos ab Hyrcanis proprie dictis distinxit Isidorus Characenus, *Astabenen* illorum regionem vocans: & *Chrindi* sub Maxeris. Regiones nominat *Arsitin*, adiacentem *Corono* monti, cuius iuga Hyrcaniam Parthiamque disterminant: & *Siracenen*, sub Astabenis positam.

XXVI.

Isidorus Hyrcaniam, quam ab Astabene separauit, non oppidis, sed vicis vndecim, qui mansiones habeant, designauit: ceteri omnes oppida nominatim laudauerunt. Ptolemæus duo maritima oppida recensuit *Saramannen* inter Mediæ fines & Maxeram; quæ Straboni lib. XI pag. 350 *Samariane* dicta est: & *Socandam*, quæ interpreti veteri *Socanda* est, sitam inter Maxeram & Oxum fluuios. Ammianus lib. XXIII cap. XXV *Socundam* & *Saramannam* dixit.

XXVII.

Mediterranea oppida plura memorantur a diuersis. De regia vrbe dissensio. Strabo, τὸ βασίλειον Τάπη, *Tape regia est:* Ptolemæus, Υρκανία μητρόπολις, *Hyrcania, primaria vrbs.* Polybius lib. X cap. XXVIII εἰς τὴν προσαγορευομένην Σύριγγα πόλιν, ἣν συνέβαινεν εἶναι τῆς Υρκανίας ὡσανεὶ βασίλειον διά τε τὴν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἄλλην εὐκαιρίαν, *in oppidum, quod Syringem vocant, estque Hyrcaniæ quasi caput, firmitate munitionis & rerum abundantia præstans.* Addit, κεῖσθαι οὐ μακρὰν τῆς Ταμβράκος, *non procul a Tambrace sitam esse,* quam ante paullo dixerat πόλιν ἀτείχιστον, ἔχουσαν δὲ βασίλεια καὶ μέγεθος, *vrbem immunitam, quæ vero ampla sit & regiam habet.* Hæc *Talabroca*, Strabonis videtur, quia Τάμβραξ seu Τάμβρακα, forma alia, facile *Talabroca* mutari potest. Et Arrianus lib. III cap. XXV de Alexandro: ἦγεν ὡς ἐπὶ Ζευδράκαρτα, τὴν μεγίστην πόλιν τῆς Υρκανίας, ἵνα καὶ τὰ βασίλεια τοῖς Υρκανίοις ἦν, *duxit exercitum ad Zeudracarta, maximam Hyrcaniæ ciuitatem, vbi & regia erat Hyrcanorum.* Hæ veterum de regia Hyrcaniæ sede variantes sententiæ, saltem diuersæ adpellationes. Addo summi viri nostra memoria coniecturam, Lucæ Holstenii, qui ad Ortelium Adnotationibus pag. 22 scripsit: Ἀσαὰκ *Hyrcaniæ ciuitas Isidoro Characeno: puto esse metropolim prouinciæ, quæ Ptolemæo Hyrcania.* Asaac vero Isidorus in Astabena posuit, ibique dicit Arsacen primo esse regem declaratum.

2. Sic varie de regia Hyrcanorum traditum est, vt nequaquam sit credibile, tot regias & tam diuersas in vna gente exstitisse. Quin potius sub Hyrcania vrbe, cuius situm Ptolemæus monstrauit, videntur plures ex his adpellationes latuisse. Forte Polybii *Syringem* & *Tambraca*, quæ Strabonis *Talabroca* est, huc referre liceat, vt altera in loco sit, altera in vicinitate: quia haud longe disiunctæ traduntur fuisse. *Zeudracarta* autem Arriani videtur *Carta* Strabonis esse, quam ipse a Tape regia & a Talabroca, Polybii Tambrace, distinxit. Ptolemæi autem *Hyrcania* metropo-

tropo

tropolis circa flumen Maxeram est, inter XL & XLI gradum latitudinis: flumen autem mediam secat Hyrcaniam, a meridie in septemtrionem delabens.

XXVIII.

Cetera Ptolemæi sunt ab occasu *Sale*, Ammiano *Sole*, prope Medorum confinia: deinde *Amarusa*, *Abarbina*, & Maxeram versus *Asmurna*, Ammiani *Azmorna:* & trans Maxeram fluuium *Adrapsa*, *Casape*, *Sinaca*, *Mausoca.* quæ inania nomina sunt sine memoria historiarum. De prima, *Adrapsa*, etiam dubitare possis, quia Strabo lib. XV pag. 498 Ἄδραψα πόλιν τῆς Βακτριανῆς, *Adrapsa vrbem Bactrianæ* dixit. Insula Hyrcani maris citra ostia Maxeræ a Ptolemæo *Chalca*, Pal. cod. *Talca* nominatur.

XXIX.

Gentes, quas Plinius lib. VI cap. XVI, vt supra adlegauimus, in litore Hyrcani maris enumerat, quædam extra limitem Hyrcaniæ fuerunt, vt *Anariacæ* in Media, quorum etiam Strabo mentionem habet. Lib. XI pag. 350, tractum illum, inquit, tenent *Gelæ*, *Docusini*, *Amardi*, *ac Quintii*, καὶ Ἀναριάκαι, & *Anariacæ.* Stephanus etiam oppidum habet *Anariacam*, ad Strabonis prouocans auctoritatem: qui quod nihil de vrbe habeat, tantum de gente; non vereor, vt errarit in excerpendo illo nomine. Situm Ptolemæus monstrat, qui vero male scripsit *Amariacæ*, aut a describentibus prauatus est. Hos vero Tabulæ auctor, Ptolemæo adiectæ, in vltima Media, prope fines Hyrcaniæ, vna cum Mardis posuit: quos sequuntur *Chrindi* Hyrcaniæ, deinde *Maxeræ*, omnes sub mari Caspio seu Hyrcano. De *Gelis* & *Amardis* actum in Media, cuius sunt maritimæ gentes: *Quintii* Strabonis ignoti: de *Tapyris* in Margiana, quia vltra Hyrcanos erant, dicemus. Huc & *Barcani* pertinent, quos Curtius laudat lib. III cap. II, & duodecim millia militum in Darii exercitum misisse refert. Stephanus vrbium & populorum scriptor: Βαρκάνιοι ἔθνος τοῖς Ὑρκανοῖς ὅμορον, *Barcanii*, *populus finitimus Hyrcanis:* sed ex quo latere, incertum. puto tamen ab ortu potius, quam ad occasum. Ctesias Excerpt. cap. VIII cum Derbicibus coniunxit. *Cyrus*, inquit, *morti vicinus*, Σπιτάδην μὲν, Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγαβέρνην δὲ, Βαρκανίων, *Spitadem quidem Derbicum satrapam constituit; Megabernem autem Barcaniorum.*

CAPVT XXI

DE

MARGIANA, BACTRIA, ET SOGDIANA.

I.

HYrcaniam ab ortu *Margiana* attingit, a flumine *Margo* dicta, qui secat illam, in Oxum se infundens. Oxus a septemtrione stringit, & a Sogdiana disterminat. A meridie Arianam spectat; ab ortu solis,

Bactrianam. Plinius lib. VI cap. XVI *Sequitur regio Margiane, apricitatis inclitæ, sola in eo tractu vitifera, vndique inclusa montibus amœnis, ambitu stadiorum mille quingentorum, difficilis aditu propter arenosas solitudines per* CXX *millia passuum, & ipsa contra Parthiæ tractum sita.* Eadem Strabo lib. XI pag. 355 de solitudine ambiente, & de vini fertilitate tanta, vt vitem sæpe ne homo quidem complecti possit, vuæ dependeant bicubitales. Montes, quibus ab Ariana separatur, *Sariphos* Ptolemæus vocauit.

II.

Vrbem Margianæ *Antiochiam* Strabo, Plinius, Isidorus Characenus laudant, quæ Ptolemæo est cognominata Ἀντιόχεια Μαργιανὴ, *Antiochia Margiana*, in tabula eius aut Agathodæmonis ad Margum fluuium posita: nomen habens ab instauratore Antiocho, antea ab Alexandro conditore *Alexandria* denominata. Plinius dicto loco: *in qua* [Margiana] *Alexander Alexandriam condiderat. qua diruta a barbaris, Antiochus Seleuci filius, eodem loco restituit Syriam*, puta vrbem, ex Syria denominatam, id est Antiochiam. De instauratore res certa ex Strabone, qui *miratus*, inquit, fertilitatem ὁ Σωτὴρ Ἀντίοχος, *Antiochus Soter*, τείχει, *muro* seu munimento eam circumdedit, cuius ambitus stadia CIↃ IↃ habebat: πόλιν δὲ ἔκτισεν Ἀντιόχειαν, *vrbem vero in ea condidit Antiochiam.* Isidorus in Margiana: ἔνθα Ἀντιόχεια ἡ καλουμένη ἄνυδρος, *vbi Antiochia est, Arida cognominata.* At vero Margus fluuius rigabat, vt Ptolemæi præfert tabula, de qua diximus: & Plinius quum dixisset, *eodem loco restituit Syriam*, addit: *nam interfluente Margo, qui corriuatur in Zotale, is maluerat Antiochiam adpellari.* Zotale agri nomen est, vbi Margus in riuos rigationis caussa deducitur. Vnde est quod in Isidoro ἔνυδρος, id est *aquosa* & *irrigua* clarissimi viri Io. Harduinus & Io. Hudson, cum quibus & nos facimus, legendum censent. Vrbis amplitudo circuitu LXX stadiorum, Plinio auctore: qui & adiicit, *in hanc Orodem Romanos, Crassiana clade captos, deduxisse.*

III.

Infra Antiochiam ad fluuium Margum, vel circa illum, apud Ptolemæum sunt *Iasonium*, & *Aratha*, ac propior Oxo *Ariaca*: & ad fontes fluuii *Nisæa*, Pal. cod. *Nigæa*: & in occasum a fluuio *Argadina* & *Rhea.*

IV.

Populos Ptolemæus in tractu ad Oxum posuit *Derbiccas*, (quos ipse geminato Kappa scripsit, Græce Δερβίκκαι, *Derbiccæ*;) ostiis Oxi vicinos; siue, vt Stephanus ait, ἔθνος πλησίον τῶν Ὑρκανῶν, *gentem Hyrcanis proximam*; deinde *Massagetas*; post eos *Parnos*, *Daas*; & ἀνατολικωτέρους Ταπύρους, *magis in orientem recedentes Taporos*, quos alii *Tapyros* adpellant. Ex Plinio *Mardi* adponi possunt, dicente dicto loco: *Ab huius* [Antiochiæ Margianæ] *excelsis ad Bactros vsque gens Mardorum, fera, sui iuris.*

V. Pri-

V.

Primum genus *Derbices* ſunt, *οἱ Δέρβικες*, vt Plinius & Strabo vocant, qui tertio caſu τοῖς Δέρβιξι lib. XI pag. 358 dixit, quod ſimplici numero eſt ὁ Δέρβιξ, *Derbix*, quæ forma producit obliquos, * vt opus non ſit attollendæ ſyllabæ cauſſa, quod Ptolemæus & Apollonius apud Stephanum fecerunt, litteram duplicare, Δερβίκκαι, *Derbiccæ:* Cteſias, eodem Stephano teſte, etiam Δερβίους, *Derbios* illos, & Δερβίσσους *Derbiſſos* dixit: Dionyſius periegeta verſ. 734 Δερκεβίους, *Dercebios*, quos ipſos Derbices eſſe, Palatinus codex Ptolemæi confirmat, quo ſcriptum eſt: *Δερβίκκαι, οἱ καὶ Δερκέβιοι, Derbiccæ, qui & Dercebi dicuntur.* Numeroſa gens, ſi Curtio fides habenda lib. III cap. II, qui etiam *Derbices* ſcripſit. nam nec Oxo terminantur, ſed trans illum in Sogdiana etiam regione colebant. Plinius ibidem: *Derbices, quorum medios fines ſecat Oxus amnis, ortus in lacu Oxo.*

VI.

Alterum genus Ptolemæi ſunt *Maſſagetæ*, Μασσαγέται, quorum vero ſedes non eſt certa, quum multi in citerioribus ponant, quia Cyrus contra Tomyrin, Maſſagetarum reginam, moturus, Araxem traiicere neceſſe habuerit, Herodoto & Dionyſio auctoribus. Quod vero ipſe Herodotus lib. I cap. CCII de Maſſagetis dicit: *τὸ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι, καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, Hæc gens* [Maſſagetarum] *fertur & magna eſſe & ſtrenua, ad auroram ſolisque ortum ſita trans Araxem fluuium;* ex eo intelligitur, alium Araxem ſignificari, diuerſum ab Armenio, qui Cyri reſpectu, in Perſide ſedem regiam habentis, non in ortum, ſed in occaſum potius & ſeptemtrionem referendus erat. Accedit, quod Stephanus tradat, *Μασσαγέται ἔθνος Σκυθῶν, Maſſagetæ ſunt Scytharum gens.* Scythas vero cis Oxum nemo poſuit. Quapropter in ſummi viri Iſaaci Voſſii ſententiam ire nihil dubito, qui in Melæ lib. III cap. V pag. 244 ſcripſit: *Herodotus per Araxem manifeſte Oxum intellexit, quum Maſſagetarum faciat terminum. Sed quomodo Matianis tum oritur montibus? Debuiſſet enim dicere ex Paropamiſo, vt Ariſtoteles. Sane Oxum, ante victorias Alexandri, a Græcis Araxem fuiſſe adpellatum nullus dubito, quum ad orientale maris Caſpii latus illum deſcribant. Quod Mela & alii Araxi adſcribit, id ipſum Polybius Oxo tribuit.* Vide Melam lib. III cap. V de Araxe, Polybium lib. X cap. XLV de Oxo. Sane non vnius fluminis nomen *Araxem* eſſe, ſupra in Armenia & Perſide vidimus: vt nihil alienum ſit & tertium circa Bactros & Margianos, id eſt Oxum, ita a non nullis adpellatum fuiſſe. Sed de Maſſagetis infra ſuo loco plura dicemus.

VII.

Sequuntur apud Ptolemæum *Parni & Daæ*, quos diuidit Ptolemæus: Strabo lib. XI pag. 352 quosdam Daas dicit *Aparnos* cognominatos, τῶν

 Δάων

* Nonnus Dionyſ. XXVI verſ. 339 pag. 696
Δερβίκων δὲ γένεθλα συνέστιχε Δηριαδῆι.

Δάων οἱ μὲν προσαγορεύονται Ἄπαρνοι. *Aparni* autem Strabonis sunt ipsi *Parni* Ptolemæi. *Daæ* vero, siue, vt Latini scribunt, *Dahæ*, commune nomen Scythicarum gentium. Ibidem Strabo: οἱ πλείους τῶν Σκυθῶν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάττης ἀρξάμενοι, Δάαι προσαγορεύονται, *plerique Scytharum, qui a Caspio mari incipiunt, Daæ adpellantur.* Et Plinius lib. VI cap. XVII *Vltra sunt Scytharum populi. - - - Celeberrimi eorum Sacæ, Massagetæ, Dahæ.* Nec vno loco habitarunt omnes, sed dispersi mixtique aliis gentibus, profecti autem ex Scythia, ἀπὸ τῆς Περαίας τοῦ Ἰαξάρτου, *e regione, quæ trans Iaxartem est*, vt Strabo commemorauit.

VIII.

Quos autem Ptolemæus ἀνατολικωτέρους Ταπόρους, *orientaliores his Taporos* dixit, hi aliis sunt *Tapyri.* Periegeta v. 733 Ὑρκάνιοι Ταπυροί τε, *Hyrcanii & Tapyri*, correpta pænultima. Strabo pag. 354 Ταπύρους οἰκεῖν φασὶ μεταξὺ Δερβίκων τε καὶ Ὑρκανῶν, *Tapyros habitare dicunt inter Derbices & Hyrcanos.* Arrianus lib. III cap. XXIII Ταπούρους, *Tapuros* dixit. Polybius lib. V cap. XLIV Ταπύρων, *Tapyrorum* montes non longe dicit ab Hyrcanio mari abesse, οὐ πολὺ διέστηκε. Vinolentiam Tapyrorum Ælianus notauit lib. III V. H. cap. XIII, in quem locum vide quos vir clarissimus Iac. Perizonius scriptores alios de Tapyris adlegauit. *Mardos* Plinii supra descripsimus, a montibus Antiochiæ Margianæ ad Bactrios habitare. Nec vero, qui ita vocantur, eiusdem loci fuerunt omnes, sed inter Mediam & Persidem ab aliis ponuntur; a quibusdam in ipsa Media septemtrionali, quia vi vocis, quæ a מרד *rebellare*, videtur esse, gentes rebelles & ex præda ac latrociniis viuentes intelliguntur.

SECTIO II.

BACTRIANA.

IX.

Bactriana siue Bactria * (nam vtroque modo dicitur) Magianam ab occasu habet: a septemtrione, Oxum fluuium: a meridie, Paropamisi montis iuga; ab ortu solis, gentes Scythicas, Massagetas & his adiacentes.

X.

Ampla & diues regio, multis diuisa fluminibus, quæ cuncta fere a meridie in septemtriones delapsi, in Oxum fluuium tandem exeunt. Primus est *Ochus*, qui propior Margianæ fluit, Ptolemæo Ὦχος. Is *Dargomanem* amnem defert ex Paropamiso decurrentem. Si non terminus occidentalis Bactrianæ, quem Ptolemæus in citerioribus montibus statuit; tamen prope illum, & quasi terminus, Ochus est. Plinius lib. VI cap. XVI *Gens hæc* [Bactrorum] *obtinet auersa montis Paropamisi ex aduersus fontes Indi: includitur flumine Ocho.* Memorauit etiam Curtius lib. VII cap. X, & ab

* Etiam Græce Βάκτρα dicitur. Polyænus Strategem. I, 1, 3 Διόνυσος εἰς τὴν Βακτρίαν ἐνέβαλεν, ὁρίζει δὲ τὴν Βακτρίαν ποταμὸς Σαράγγης. Οἱ Βάκτριοι τὰ ὄρη κατέλαβον. *Bacchus impressionem in Bactriorum terram fecit. Terminat autem Bactriam fluuius Saranges.*

& ab Oxo distinxit: *superatis amnibus Ocho & Oxo.* Alter, qui Ochum auget, *Dargomanes* Ptolemæo, *Orgomanes* Ammiano est lib. XXIII cap. XXVI, *Ochus & Orgomanes iuncti conuenis aquis, augent immania Oxi fluenta.*

XI.

Post Ochum *Zariaspis* est, ὁ Ζαριάσπης, cui *Artamis*, fluuius alius miscetur. Ammianus ibidem, pro more Ptolemæum sequutus: *Artamis & Zariaspes antea sibi consociati, itidemque Ochus & Orgomanes iuncti conuenis aquis, augent immania Oxi fluenta.* Post hos *Dargidus* in Oxum infunditur.

XII.

Nomina tam regionis quam populi variant casu seu terminatione. Illa dicitur *Bactria* & *Bactriana*, vt paullo ante memorauimus: hic, *Bactri*, *Bactrii*, & *Bactriani*. Strabo lib. XI τῆς Βακτρίας μέρη, *Bactriæ partes.* Ibidem, πρὸς ἕω τῆς Βακτριανῆς, *supra Bactrianam ortum versus.* * Subauditur γῆ, *terra* seu *regio.* Curtius lib. VII cap. IV *Bactrianæ terræ multiplex & varia natura est.* Et lib. VI cap. VI *Bactrianam regionem petebant.* De populo Strabo dicto loco: ὦξος ὁρίζει τήν τε τῶν Βακτρίων, καὶ τὴν τῶν Σογδίων, *Oxus disterminat Bactriorum & Sogdiorum regiones.* ** Plinius lib. VI cap. XVI *Derbices, - - - Bactri, quorum oppidum Zariaspe, quod postea Bactrum.* Nomen *Bactrianorum*, populi videlicet, vbique obuium. Vide Curtium. Et Strabo, Σκυθικώτερον τὸ τῶν Βακτριανῶν, *magis Scythicus mos est Bactrianorum.* Populos in Bactriana Ptolemæus enumerat varios, sed obscuros omnes, præter *Zariaspas*, sub Oxo fluuio quos posuit. Quis enim audiuit de *Salataris, Comis, Acinacis, Tambyzis, Tocharis, Marycæis, Amarispiis*, ac reliquis? Transeant ignobilia nomina: nec notiora Ptolemæi pleraque oppida: contra sunt quædam ab aliis celebrata, quæ ille prætermisit.

XIII.

Caput regionis, quod nomen dedit, *Bactra* sunt, vrbs ampla & opulenta: quæ eadem & *Zariaspe* dicta fuit, quamuis interpres Ptolemæi & eidem adiecta tabula *Zarispam* a Bactris distinguant, quibus minorem fidem habemus, quia in Græco Χάρισπα, *Charispa.* Strabo de hac vrbe: πόλεις δ' εἶχον, τά τε Βάκτρα, ἥνπερ καὶ Ζαριάσπαν καλοῦσι, ἣν διαῤῥεῖ ὁμώνυμος ποταμός, ἐμβάλλων εἰς τὸν ὦξον. *Vrbes* [Bactriani] *habuerunt, Bactra, quæ & Zariaspa dicitur, eamque fluuius eiusdem nominis perfluit.* Et Plinius lib. VI cap. XV *ad Bactra oppidum, quod adpellant Zariaspa.* Et cap. XVI *Bactri, quorum oppidum Zariaspe, quod postea Bactrum, a flumine adpellatum est.* Harduinus verba, *quod postea Bactrum*, parenthesi inclusit, & adpellationem a flumine, non ad Bactrorum nomen, sed ad alterum referri contendit. Strabo ambiguus: Curtius lib. VII cap. IV *Ipsa Bactra, regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapamiso. Bactrus amnis præterit mœnia. is* *vrbi*

* Sic item lib. I pag. 60 edit. Almelouecn.

** Polyænus Strateg. I, 1, 3 Οἱ Βάκτριοι καταφρονήσαντες γυναικῶν κατῆλθον ἀπὸ τῶν ὀρῶν. *Vt Bactrii mulieribus contemtis de montibus descenderent.* Adde insequentia. Ælian. de Animal. IV cap. 27 Βάκτριοι γειτνιῶντες Ἰνδοῖς. *Bactrii vicini Indis.*

vrbi & regioni dedit nomen. Ptolemæus silet de hoc flumine & βάκτρα βασίλειον, Bactra regiam non ad Zariaſpem fluuium, ſed ad Dargidum adpoſuit, nec ſub Paropamiſo monte, qui auſtralis terminus eſt, ſed in media fere Bactriana regione. Adeo difficile eſt de certa ſede vrbis etiam primariæ iudicare. Fluminis *Bactri* etiam mentionem habet Polyænus lib. VII Strateg. cap. XI extremo.

XIV.

Alia vrbs clara eſt *Alexandria*, quæ Stephano eſt ἑνδεκάτη, κατὰ βάκτρα, *vndecima huius nominis, iuxta Bactra:* quanta vero ab illis diſtantia, nullo indicio eſt proditum. Ptolemæus hanc præteriit: Plinius autem memorauit lib. VI cap. XXIII *Hæc regio*, inquit, *eſt ex aduerſo: Bactrianorum deinde* [regio] *cuius oppidum Alexandria, a conditore dictum.* Ptolemæo Strabonem opponimus, lib. XI pag. 356 dicentem, Alexandrum ὀκτὼ πόλεις ἔν τε τῇ Βακτριανῇ καὶ τῇ Σογδιανῇ κτίσαι, *octo vrbes in Bactriana & Sogdiana condidiſſe.* Mirum, ſi ex tot oppidis nullum Bactriani ſub Alexandriæ nomine habuiſſent.

XV.

Fuit etiam vrbs *Darapſa*, quam proximam poſt Bactra Strabo memorauit lib. XI; at lib. XV p. 498 ſcripta eſt *Adrapſa.* Videtur *Drapſaca* Arriani eſſe lib. III cap. XXIX, ad quam Alexander a Caucaſo ſeu Paropamiſo venit, inde moturus in *Aornos* & *Bactra;* quod auſtralem ſitum arguit. De poſterioribus ait, ἐς Ἄορνας τε ἦγε καὶ Βάκτρα. αἳ δὴ μέγισται εἰσὶ πόλεις ἐν τῇ Βακτρίων χώρᾳ, *in Aornos mouit & Bactra, quæ ſunt maximæ vrbes in Bactriorum regione.* Si recte vterque narrat, hæc vrbs *Aorni* Bactrianæ diverſa eſt ab Aorno petra, quam Curtius deſcripſit lib. VIII cap. XI, ad Indiæ fines inter Oram & Ecbolima, de quibus agit, ſitam.

XVI.

Straboni eſt etiam vrbs *Eucratidia*, τοῦ ἄρξαντος ἐπώνυμος, *a principe ita denominata:* quam Ptolemæus quoque cognitam habuit, & ſupra Bactra regiam in ſeptemtrionem verſus inter Zariaſpem & Dargidum amnes collocauit. *Cariatam*, vt Strabo prodit, Alexander deleuit. *Siſimithræ Petra* inter propugnacula Bactrianæ numeratur. In hac Alexander nuptias cum Roxane, Oxyartis filia, quæ ibi cuſtodita fuerat, celebrauit, itidem Strabone teſtante. *Oxi Petra* eiuſdem, in Sogdiana fuit. Ptolemæus in auſtro habet *Maracandam* & *Maracodram*, ſed vereor ne prior ſit Maracanda Sogdianæ: ſuperius *Choana*, cuius nominis etiam oppidum in Media fuit, Ptolemæo auctore, quod Diodorus Siculus lib. II cap. XIII dixit Χάονα πόλιν τῆς Μηδίας, *Chaona Mediæ ciuitatem.*

SECTIO III.

S O G D I A N A.

XVII.

Sogdiana inter Iaxartem & Oxum fluuios ſita, Auxios montes occiduum.

duum terminum Ptolemæo diſponente; Sacarum gentem ab ortu habens. De fluminibus finitoribus conſentit Strabo lib. XI. *Oxo*, inquit, *Sogdii a Bactriis: Iaxarte a Nomadibus diſtinguuntur.* De ceteris terminis ſilet. Occidentalis eſt dubius, & recentiores Sogdianam vſque ad mare Hyrcanum proferunt. Gentis nomen *Sogdiani*, quod paſſim occurrit, & Σόγδιοι, *Sogdii* apud Strabonem lib. XI; & Ammiano lib. XXIII cap. XXVI Regionis Σογδιανὴ, *Sogdiana*, & apud Dionyſium verſ. 747 Σουγδιὰς, *Sugdias*, ſiue *Sogdias*.

XVIII.

Populos Sogdianæ Ptolemæus multos numerauit, ſed pleroſque obſcuros, *Paſcas* iuxta Oxios montes: *Iataos* ad Iaxartem: *Oxydracas*, *Drybactas*, *Candaros*, *Mardyenos*, & iuxta Oxum *Oxianos* & *Chorasmios*. His orientaliores dicit *Drepſianos* a flumine ad flumen pertinentes: & magis ab his in ortum recedentes Ἀριστεῖς, *Ariſtes* iuxta Iaxartem; & *Cirradas* iuxta Oxum. Ex quibus *Chorasmii* a variis memorantur. Plinius VI cap. XVI vna cum *Candaris*, quos etiam hoc loco Ptolemæus nominauit, inter illius tractus populos expoſuit. Dionyſius periegeta v. 746

Τοῖς ἐπὶ πρὸς βορέην Χωράσμιοι. οἷς ἔπι γαῖα
Σουγδιὰς, ἧς διὰ μέσσον ἑλίσσεται ἱερὸς Ὦξος,
Poſt hos ad boream Chorasmii, poſt quos terra
Sugdias, per quam magnus Oxus deuoluitur.

Mentionem illorum etiam Athenæus fecit lib. II ſub finem, qui poſt Parthos ad ortum ſolis ponit. De rege Chorasmiorum, ad Alexandrum profecto, Arrianus lib. IV cap. XV. Et Curtius lib. VII cap. IV ac lib. VIII cap. I *Chorasmios* cum Dahis, Sacis, Maſſagetis coniunxit. Strabo lib. XI pag. 354 vocat Χωρασμυσιοὺς, *Chorasmuſinos*.

XIX.

Flumina, quæ hanc nationem includunt, ſunt *Oxus* & *Iaxartes*; ille a meridie, diuidens a Bactrianis: hic a ſeptemtrione, ſeparans a Scythis. Ptolemæus etiam ab oriente præduxit, fontes in auſtro ſtatuens, vnde in ſeptemtrionem primum, deinde curſu in occaſum lapſus, mare ſubeat Hyrcanum. Plinius dicto loco: *Vltra Sogdiani, - - - - includente flumine Iaxarte, quod Scythæ Silin vocant: Alexander, militesque eius, Tanain putauere eſſe.* Vnde eſt, quod Curtius lib. VI & VII ſæpe, & Arrianus dicto lib. IV cap. XV *Tanain* vocant, qui Iaxartes eſt Straboni, Dionyſio, Ptolemæo, & ceteris. Ammianus lib. XXIII cap. XXVI duo flumina addit *Araxatem* & *Dyman*: verum male Ptolemæum expreſſit, ideoque notatus eſt a Valeſio pag. 379.

XX.

Inter Iaxartem & Oxum, mare Hyrcanum amnis *Polytimetus* ſubit, Ptolemæo auctore, qui Scythiæ tractum, per quem labitur, adſcribit; Curtius autem lib. VII cap. X Sogdianæ, & de eo tradit terra abſorberi.

XXI.

Oppida Sogdianæ a Ptolemæo pauca enumerantur: iuxta Oxum

Oxiana, & citerior *Alexandria Oxiana:* vlterior in ortum æstiuum ab Oxiana, *Drepſa* metropolis, Δρέψα μητρόπολις: longe hinc in auſtrum Ἀλεξάνδρεια ἐσχάτη *Alexandria vltima:* hinc in ſeptemtrionem, ab Oxiana in ortum, Κυρέσχατα, *Cyreſchata*, id eſt Cyropolis vltima. Obſcuriora, *Maruca*, *Cholbeſina*, *Trybactra*. Ammianus, qui ſueuit Ptolemæum ſequi, lib. XXIII cap. XXVI, *Hic inter alia oppida* celebrantur *Alexandria*, *& Cyreſchata & Drepſa metropolis.* Sic Valeſius pag. 379 ex ſcriptorum codicum veſtigiis: vulgati pro *Cyreſchata* habent *Tribatra*, quod ex *Trybactra* Ptolemæi deductum eſt.

XXII.

Plinius lib. VI cap. XVI de Sogdiorum oppidis ita: *Vltra* [Bactros] *Sogdiani, oppidum Panda, & in vltimis eorum finibus Alexandria, ab Alexandro Magno conditum.* Harduinus oppidum *Pandam* ſuſpicatur Strabonis *Paracandam* eſſe, de quo lib. XI dicit Alexandrum octo vrbes in Bactriana & Sogdiana condidiſſe: quaſdam etiam euertiſſe: de quibus fuerit Cariata Bactrianæ, vbi Calliſthenes comprehenſus & in cuſtodiam datus eſt: Παράκανδα δὲ τῆς Σογδιανῆς, *& Paracanda Sogdianæ.* Quod vero, Caſaubono teſte in MSS. Μαράκανδα, *Maracanda* eſt, quam regiam Sogdianæ alii dicunt, videtur omnino alia Plinii Panda & diuerſa, ſi recte ille ſcripſit, fuiſſe. De *Maracanda* vero ſcriptores rerum Alexandri conſulantur. Arrianus lib. III cap. XXX ἐπὶ Μαράκανδα ἦγε· τὰ δέ ἐςι βασίλεια Σογδιανῆς χώρας, *in Maracanda mouit, quæ eſt Sogdianæ regia.* Meminit & Curtius lib. VII cap. VI & IX.

XXIII.

Fuit & locus ſiue oppidum *Nautaca* dictum, in quod ſe Beſſus, Alexandrum fugiens, recepit. Arrianus lib. III cap. XXVIII διαβὰς τὸν Ὦξον ποταμὸν - - - εἰς Ναύτακα τῆς Σογδιανῆς χώρας ἀπεχώρει, *traiecto Oxo flumine, in Nautaca Sogdianæ regionis ſe recepit.* In Diodori Siculi ſummariis in lib. XVII *Nautacæ* populus ſunt, in quem Alexander expeditionem fecit, ſed perdita illa pars libri eſt, vnde forſan de loco & gente clariora peti potuerint.

XXIV.

Fuit & *Petra* Sogdianæ memorabilis, quam Alexander expugnauit. Curtius lib. VII cap. XI ineunte: *Et cetera quidem pacauerat rex: vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum* XXX *millibus armatorum obtinebat - - - Petra in altitudinem* XXX *eminet ſtadia; circumitu* C *&* L *complectitur. Vndique abſciſſa & abrupta, ſemita anguſta aditur.* Hæc & *Oxi petra* fuit adpellata, forte flumini Oxo propinqua. Strabo lib. XI pag. 356 ἑλεῖν καὶ πέτρας ἐρυμνὰς σφόδρα - - - τὴν ἐν Σογδιανῇ, καὶ τὴν τοῦ Ὤξου, οἱ δ' Ἀριαμάζου φασίν. *Cepit & petras valde præruptas* [Alexander] *aliquam in Sogdiana, & dictam Oxi petram: quam alii Ariamazæ petram vocant.* Quæ ipſa eſt Curtiana, quia & ille Arimazis ſiue Ariamazæ poſſeſſoris nomen habet.

XXV.

De regiis vrbibus aliquid addendum. Duas Sogdiana Alexandrias

habuit

habuit secundum Ptolemæum, citeriorem; & vltimam, vt vidimus. Confirmat Stephanus, qui decimam septimam Alexandriam ἐν τῇ Σογδιανῇ, *in Sogdiana* posuit, quæ Ptolemæi citerior est, Ἀλεξάνδρεια Ὠξιανή, *Alexandria Oxiana*, siue ad Oxum amnem sita ad Bactrianæ fines: & octauam decimam ἐπὶ τοῦ Ταναΐδος, αὐτοῦ κτίσμα, *ad Tanain, eiusdem* [Alexandri] *opus*. Tanais autem hic Iaxartes est, vt supra demonstratum fuit. Hæc vltima est, quia Scythas versus Alexandri expeditionum Iaxartes fuit terminus: ideoque Appianus Syriacis pag. 202 ἐν Σκύθαις Ἀλεξανδρέσχατα, *in Scythia Alexandreschata* seu vltimam Alexandriam posuit, id est ad fines Scythiæ. Videntur tamen turbatæ rationes tam Stephani, quam Ptolemæi. Ille priorem, τὴν ἐν τῇ Σογδιανῇ, *quæ in Sogdiana fuit*, ponit παρὰ Παροπαμισάδαις, *iuxta Paropamisadas*, in quo discrepat a Ptolemæo, quia inter Oxum & Paropamisum tota interiacet amplissima Bactriana. In altera ad Tanain, quæ ipsius octaua decima est confudisse, doctiorum iudicio, tertiam decimam videtur, quam in Macarene ad Maxaten amnem dicit sitam esse. Ignota nomina, sub quorum altero *Maxate*, vix dubitatur Iaxartes latitare. Deinde Alexandriam vltimam ab Iaxarte, vt in Tabula eius est, longius reduxit, posuitque ad ortum huius regionis: quam vero Tanai seu Iaxartæ fuisse impositam alii tradiderunt: quo loco non potest ἐσχάτη, *vltima* esse, quia Alexander vlteriores posuit: at in septemtrione ad Iaxartem iuxta Scythas vere fuit vltima, quia longius in plaga illa Alexander minime progressus est. Plinius lib. VI cap. XVI vnius tantum Alexandriæ, eiusque vltimæ, in Sogdianis meminit. *Vltra*, inquit, *Sogdiani, oppidum Panda, & in vltimis eorum finibus, Alexandria ab Alexandro conditum.* Verum duas fuisse, non est incredibile, non solum Ptolemæi & Stephani auctoritate, verum etiam ipsius Strabonis, qui octo ait vrbes ab Alexandro in Bactriana & Sogdiana conditas fuisse.

XXVI.

Tandem Κυρέσχατα, *Cyreschata*, id est Cyri regis extrema, prope fontes Iaxartis, quos a meridie in septemtrionem tradit effluere, constituit: nec tamen proxime ad illos, sed ex interuallo satis spatioso. Strabo autem, qui τὰ Κύρα, *Cyra* vocat, ad ipsum Iaxartem adposuit lib. XI. *Alexander*, inquit, *euertit Paracanda Sogdianæ:* καὶ τὰ Κύρα, ἔσχατον ὂν Κύρου κτίσμα ἐπὶ τῷ Ιαξάρτῃ ποταμῷ κείμενον, *itemque Cyra, vltimum eorum, quæ Cyrus condidit, ad Iaxartem sita.* * Stephanus *Cyropolim* etiam dictam fuisse significat. Κυρούπολις, inquit, ἡ καὶ Κυρέσχατα καλεῖται, *Cyropolis, quæ etiam Cyreschata vocatur*, hoc est τὰ Κύρα Strabonis, cum adposito ἔσχατα *extrema.*

XXVII.

Plinius, dicto loco, in hoc Sogdianæ tractu etiam *Aras*, variorum terminos

* Nonnus Dionys. XXVI v. 48 pag. 670

Ὅσσοι Κυρὰ νέμοντο, καὶ Ἰνδῴου ποταμοῖο
Βαίδιον Ὀμβηλοῖο παρὰ πλατὺ βάρβαρον ὕδωρ.
Καὶ ῥοδόην ὄνυχεγον ἀρυμμανέων πέδον Ἰνδῶν
Καὶ χραικὸν προπάνισσεν.

minos memorauit. Post Alexandriam enim, in vltimis Sogdianorum finibus locatam, addit: *Arae ibi sunt ab Hercule ac Libero patre constitutae, item Cyro, & Semiramide, atque Alexandro: finis omnium eorum, ductus ab illa parte terrarum.* Puta, ad Iaxartem, a septemtrione Sogdianae, Scythis obuersae. nam ortum versus plerique horum dicuntur longius in ipsam Indiam progressi esse. Alexandri autem arae sine dubio ad vltimam fuerunt Alexandriam, & Cyri, ad Cyreschata, victoriae monimenta, sub religionis sanctitate diutius quam tropaea quae inuisa erant, conseruanda.

XXVIII.

Sogdianae adnexae sunt aliae regiones, quas quidam Scythis tribuunt; quod pleraeque illarum gentes origine Scythae fuerunt: Ptolemaeus autem a Scythis distinxit. Prima est *Gabaza*, de qua solus Curtius lib. VIII cap. IV mentionem fecit. *Tertio*, inquit, *mense ex hibernis mouit exercitum, regionem, quae Gabaza adpellatur, petiturus.* Arrianus lib. IV cap. II in hoc tractu habet oppidum, cui nomen *Gaza*, Γάζα, fuit: & cap. XVII aliud, cui nomen *Gabae*, ἀφικόμενοι δὲ ἐς Γάβας, χωρίον τῆς Σογδιανῆς ὀχυρὸν, ἐν μεθορίῳ τῆς τε Σογδιανῶν γῆς καὶ τῆς Μασσαγετῶν Σκυθῶν ᾠκισμένον, *quumque Gabas venissent, munitum Sogdianorum oppidum, medium inter Massagetas Scythas & Sogdianos situm.* Ex alterutro, nisi vtroque per confusionem, haud dubie nomen *Gabazae* regionis deductum est.

XXIX.

Deinde sunt ipsi MASSAGETAE, Μασσαγέται, de quorum sede ac patria non minus, quam de Amazonum certatur. Philostratus in Heroicis pag. 677 ἐλάσας γὰρ Κῦρος ὑπὲρ ποταμὸν Ἴστρον ἐπὶ Μασσαγέτας τε καὶ Ἰσσηδόνας. *Cyrus enim Istrum fluuium traiecit, moturus aduersus Massagetas & Issedones.* Sed hic Darii Hystaspis expeditionem contra Scythas Europaeos confudit cum bello Cyri aduersus Scythas Massagetas in Asia vlteriori. Ammianus iuxta Albaniam trans Araxem ponit lib. XXIII cap. XIV in Iuliani oratione: *Vt Lucullum*, inquit, *transeam vel Pompeium, qui per Albanos & Massagetas, quos Alanos nunc adpellamus, hac quoque natione perrupta vidit Caspios lacus.* Quocum Tibullo conuenit lib. IV eleg. I v. 143

Nec qua regna vago Tomyris finiuit Araxe.

Sed Araxis nomen videtur Marcellino imposuisse. Varium illud est, nec semper Armenium Araxem significat, sed Oxus quoque, qui Bactrianam & Sogdianam diuidit, ita vocatur, vt supra cum Isaaco Vossio (ad Melam pag. 244) probatum fuit. Tomyris autem regina fuit Massagetarum, quae Cyrum oppressisse dicitur. Nec Massagetas commode Alanos interpretatus est. Ptolemaeus lib. VI cap. X in Margiana posuit Massagetas: sed vlteriores fuerunt. Herodoto lib. II cap. CCI sunt ἔθνος οἰκημένον πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς, *gens ad auroram solisque ortum sita.* Arrianus lib. IV saepe vocat Scythas, a quibus etiam orti fuerant: sed tales, quos Alexander in Sogdiana consistens vlteriores habuerit. Vide cap. XVII seq. vt adeo pronum ad fidem sit, vltra Sogdianam in ortum habitasse. Dionysius vers. 738

Δερκέ-

Δερκέβιοι δ' ἑτέρωθεν ἐφ' ὕδατι Κασπίοισι,
Τὺς δὲ μετ', ἀνατολὴν δὲ πέρην κελάδοντος Ἀράξυ
Μασσαγέται ναίυσι.

id est, *Dercebii* (quos Derbices esse supra diximus) *altera ex parte ad vndas Caspias: hos vero post, orientem versus, trans resonantem Araxem Massagetæ degunt.* Oppida, Scytharum more, vix vlla habuerunt: saltem nulla memorantur, nisi quæ Arrianus supra inter Scythas Massagetas posuit & Sogdianos. De bello Cyri aduersus Massagetas scripsit Herodotus lib. I cap. CCI seqq. & Diodor. Sicul. lib. II cap. XLIII seq. & Iustinus lib. I cap. VIII, qui vero ex Trogo suo tantum *Scythas* adpellat.

XXX.

Massagetis DAHAE siue *Dae* coniunguntur, itidem gens Scythica. Late id nomen patet, per diuersas prolatum nationes. Herodoto sunt in Perside etiam Δάοι, *Dai*, lib. I cap. CXXV, plerisque aliis post Hyrcanum mare sunt, Ptolemæo in Margiana, vbi etiam cum Massagetis coniunxit; sed pars hæc est vtriusque gentis, non totus populus vel natio. Strabo lib. XI pag. 352 οἱ μὲν πλείυς τῶν Σκυθῶν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάττης ἀρξάμενοι, Δάαι προσαγορεύονται, *Plerique Scytharum, qui a Caspio mari incipiunt, Daæ adpellantur.* addit: *orienti viciniores Massagetæ & Sacæ.* Quos & alii coniungunt. Plinius lib. VI cap. XVII *Vltra sunt Scytharum populi. - - - multitudo populorum innumera: & quæ cum Parthis ex æquo degat. Celeberrimi eorum Sacæ, Massagetæ, Dahæ*, ceteri. Curtius lib. VII cap. IV in Bessi oratione: *venturos Chorasmios, & Dahas, Sacasque.* Et lib. VIII cap. I *Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis præerat, Massagetis & Dahis regionum confinio adiunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur.* Diuisit Strabo dicto loco *Dahas*, quorum alii *Aparni* dicantur, qui propinqui sint Hyrcaniæ & mari Hyrcano: alii *Xanthii* cognominentur, alii *Pisçuri*, qui e regione Ariæ late porrigantur. De Aparnis, qui Ptolemæo *Parni* sunt, quos cum Dais coniungit; supra dictum fuit. Poetis etiam noti fuerunt, & quidem comicis, id est comœdiæ nouæ scriptoribus, quibus Δάοι in seruis sunt, puta, post Alexandri tempora; Latinis *Daui*, quos a Dacis seu Getis esse Salmasius negat: noti etiam ceteris, quos epicos adpellant. Virgilius lib. VIII extremo, *indomitique Daæ.* Et Silius lib. XIII vers. 764

- - - - *cui peruia Bactra Dahæque.*

XXXI.

Dahis SACAE coniunguntur tamquam vicini, vti ex Curtio Plinioque vidimus. Diodorus Siculus lib. II cap. XLIII ἀφ' ὧν [Σκυθῶν] τὺς μὲν Σάκας προσαγορευθῆναι, τὺς δὲ Μασσαγέτας, τινὰς δὲ Ἀριμασπὺς, *a quibus Scythis quidam Sacæ cognominantur, quidam Massagetæ, alii Arimaspi.* * Strabo lib. XI pag. 352 *Scythæ qui a Caspio mari incipiunt, Daæ adpellantur:* τὺς δὲ πρὸς ἕω τύτων μᾶλλον Μασσαγέτας καὶ Σάκας ὀνομάζυσι, *qui vero his* [Dais] *orientaliores sunt, hos Massagetas & Sacas vocant.* Ptolemæus lib. VI

* Polyænus Strategem. VIII, 10, 8 aliquoties Σάκκας vocat.

cap. XIII toto Σακῶν θέσιν, *Sacarum positionem* habet. Ab occasu terminari ait Sogdiana, a septemtrionibus & oriente Scythia, a meridie Imao monte. Oppida negat habere: nemora ait incolere ac speluncas. Atque hos a proprie dictis Scythis, seu magnæ Scythiæ incolis distinguit & separat, licet alii plerique propter originem & mores Scythas censeant. Hæc ex Ptolemæo. At Isidorus Characenus, qui Σακαστηνὴν Σάκων Σκυθῶν, *Sacastenam Sacarum Scytharum* regionem vocat, oppida illis tribuit quæ sunt *Barda* & *Min*, & *Palacenti*, obscura omnia: at *Sigal*, in qua Sacarum regia: καὶ πλησίον, *& prope* vrbs *Alexandria*, & iterum prope, *Alexandropolis*. At alia hæc videtur a regione Sacarum Ptolemæi: & quia inter Ariam & Arachosiam posuit mediam, cum Paropamisidarum regione convenit propius. Nec verisimile, vltimos Ptolemæi Sacas in ditione Parthorum vnquam fuisse. Citeriores etiam gentes, a Scythis ortæ, a quibusdam *Sacæ* dictæ. Plinius lib. VI cap. XVII *Vltra sunt Scytharum populi. Persæ illos Sacas in vniuersum adpellauere a proxima gente.* *

XXXII.

Diuidit Ptolemæus Sacas suos in populos diuersos. In montanis ab adscensu Sogdianæ, Κόμηδαι, *Comedæ* dicuntur: qui iuxta Iaxartem, *Caratæ:* pars etiam *Comari:* qui vero iuxta Ascatancam *Massagetæ*, pars forsan abscissa ab gente integra: qui vero interiacent, *Grinæi Scythæ*, & *Toornæ:* sub quibus iuxta Imaum montem *Bylæ.*

XXXIII.

Hæc fide Ptolemæi. De *Chorasmiis* supra actum est, licet etiam sedes certa ipsis vix adsignari possit. Videntur enim etiam maior alicubi gens prope Massagetas fuisse, ex qua Ptolemæus, vt in ceteris fecit, quamdam partem in citeriores prouincias reduxerit. Nihil enim certi in hoc tractu definiri posse, ipse Strabo lib. XI p. 349 conquestus est. *Qui trans mare Hyrcanum*, inquit, *Sacas & Massagetas adpellarunt. Neque vero de iis quidquam potuerunt accurate scribere, quantumuis Cyri aduersus Massagetas bellum narrarent. Sed neque de his quisquam veritatem exacte perhibuit, neque de priscis Persarum, Medorum, Syrorum rebus fidem admodum magnam inuenerunt scriptores: idque* διὰ τὴν τῶν συγγραφέων ἁπλότητα καὶ τὴν φιλομυθίαν, *propter ipsorum simplicitatem, & fabulas edendi studium.*

CAPVT XXII

DE PAROPAMISO, ARIA, DRANGIANA, ARACHOSIA ET GEDROSIA.

I.

NVnc reliqua Orientis, quæ citra Indiam sunt, perlustrabimus. Prima regio PAROPAMISADARVM est sub monte *Paropamiso*, qui pars Tauri est,

* Nonnus Dionys. XXVI vers. 340 pag. 696
Αἰθίοπάς τε Σάκας τε καὶ ἔθνεα ποικίλα Βάκτρων,
Καὶ πολὺς ἀλκαιόμενον Βλεμύων στρατός.

est, aliam aliamque sortientis adpellationem: Arrianus Ind. cap. 11 de Tauro monte: ἄλλη δὲ ἄλλο καλέεται τὸ ὄρος, τῇ μὲν Παραπαμισὸς, τῇ δὲ Ἡμωδὸς· ἄλλη δὲ Ἥμαον κληΐζεται, *Alibi vero aliam hic mons accipit adpellationem. quibusdam enim in locis Parapamisus, aliis Emodus, aliis Emaus dicitur.* Scribitur *Paropamisus* & *Parapamisus*: Illa scriptura est Strabonis & Plinii; hæc, vt vidimus, Arriani, & veterum librorum Curtii, cum quibus & nostra editione fecimus, & sua clarissimus Pitiscus: recentiores pleræque ex Plinio vel Strabone mutatum A in O habent. Sic etiam populi accolentis nomen diuersum est *Paropamisadæ* Straboni, & Plinio: *Parapamisadæ* autem Curtio & Arriano. Ptolemæus prioribus accedit, sed litteram mutat aliam, Παροπανισάδαι, *Paropanisadæ*: quod etiam Dionysii est, contracta voce metri causa, versu 1097

- - - ὅσσους τε παρὰ πτυχὶ Παρπανισοῖο,

quoscumque etiam ad decliuitatem Parpanisi.

Per adulationem Macedones hunc montem *Caucasum* adpellarunt. Strabo lib. XI pag. 348 χαριζόμενοι τι τῷ βασιλεῖ, τοὔνομα τοῦ ὄρους μετενέγκαντες εἰς τὴν Ἰνδικὴν, *vt regi suo blandirentur, nomen montis* [Caucasi] *in Indiam transtulerunt.* Et Arrianus Indic. cap. 11 *Macedones cum Alexandro militantes, eum montem Caucasum adpellauerunt*, ἄλλον τοῦτον Καύκασον, οὐ τὸν Σκυθικὸν, *sed alium Caucasum, non illum Scythicum. Vnde fama tenuit, Alexandrum Caucasum transcendisse.* Idem lib. V. Exped. Alex. cap. III tradit, *Macedonas Caucasum montem ex Ponto ad orientales terræ partes & Parapamisadarum regionem, ad Indos videlicet, sermonibus transtulisse, Parapamisum Caucasum vocantes*, τῆς Ἀλεξάνδρου ἕνεκα δόξης, *in gloriam Alexandri, quasi Caucasum ipse superauerit.*

2. Quidam vero distinguunt hunc Caucasum & Paropamisum, non solum Alexandri expeditionis scriptores, Curtius & Arrianus; sed alii etiam, & ipse Strabo, & Ptolemæus, qui vtriusque in hoc tractu mentionem habent. Sed est inter hos discrimen aliud ratione situs, quinam illorum in orientem vergat, quinam in occasum. Salmasius in Solin. dissensionem ita exposuit p. 554 *Secundum Ptolemæum Caucasii illi montes habent ab oriente Imaum, ab occidente Paropanisum. Sic Paropanisadæ Caucasum illum ab orientali parte prospectant. Contra hæc Ammianus Paropamisidas Caucasum ab occidente respicere scribit* lib. XXIII [cap. XXIX.] Scilicet illud iugum, quod ante Indum est vltimum, Paropamisus dicitur, pars eius, quam Alexander transiit, in gloriam eius Caucasus vocatur: sed quæstio est, dextrorsum ille an sinistrorsum transierit. Videtur sinistrorsum & citerius, quod in Bactrianam intraret ad persequendum Bessum: ideoque corrigenda Ptolemæi tabula. Strabo consentit lib. XV pag. 498 παρὰ τὸν Ἰνδὸν οἱ Παροπαμισάδαι, ὧν ὑπέρκειται ὁ Παροπαμισὸς ὄρος. *Iuxta Indum sunt Paropamisadæ, quibus superiacet mons Paropamisus.* Et perpaucis interiectis: οἱ Βακτριανοὶ τῇ τε Ἀρείᾳ πρὸς ἀριστερὸν παράκεινται καὶ τοῖς Παροπαμισάδαις, δι᾽ ὧνπερ Ἀλέξανδρος ὑπερέβαλε τὸν Καύκασον, ἐλαύνων ἐπὶ τὴν Βάκτραν.

τρων. *Bactriani Ariæ ad finistram adiacent & Paropamisadis: per quos Alexander Caucasum transcendit in Bactrianam.*

II.

Regio Paropamisadarum in Ptolemæi tabula *Paropanisus* siue *Paropamisus* communi montis nomine, cui subiacet, vocatur. Ab occasu Arios habet, vt Indum ab ortu tangit, quemadmodum diximus. Ibidem Strabo: τοῖς Παροπαμισάδαις παράκεινται πρὸς τὴν ἑσπέραν Ἄρειοι. *Paropamisadis ab occasu Arii adiacent.* Pars regionis, ad orientem sita, dicta *Capissene*, ab vrbe, quæ Ptolemæo in Paropamisadis est, Κάπισα, *Capisa:* Plinius gemino S *Capissa* lib. VI cap. XXIII. *A proximis Indo*, inquit, *gentibus montana. Capissene habuit Capissam vrbem, quam diruit Cyrus.* Populos Ptolemæus alios, ad ortum *Ambauatas* locauit: ab occasu *Aristophylos:* a septemtrione *Cabolitas*, Pal. *Bolitas:* in meridie *Parietas*, recto casu Παρῆται.

III.

Præter Capisam, oppida plura Ptolemæo in Paropanisadis, *Barzaura, Parsiana, Artoarta, Baborana, Drastoca, Niphanda*, & obscura alia: ab Ammiano simul notata *Agazaca*, (Ptol. *Gazaca*,) *Naulibis*, & *Ortopana*, de qua Ptol. Κάβουρα, ἡ καὶ Ὀρτόσπανα, *Cabura* [sic Pal. at vulg. Carura] *quæ etiam Ortospana vocatur.* Hæc Straboni etiam memorata est lib. XV pag. 497, sed *Orospana*, elisa littera. *Via*, inquit, [in Indiam] *recta it per Bactrianam, & montis transscensum* εἰς Ὀρόσπανα, διὰ τὴν ἐκ Βάκτρων τριοδον, ἥτις ἐστὶν ἐν Παροπαμισάδαις, *in Orospana, per triuium e Bactris, quod in Paropamisadis est.*

IV.

Nobilior vrbs *Alexandria*, in septemtrione huius regionis ab Alexandro, quum in Bactrianam per Paropamisum, quem Caucasum vocabant, iturus esset, ad radicem illius montis posita. Plinius lib. VI cap. XXIII *Ad Caucasum Cadrusi: oppidum ab Alexandro conditum.* quod Solinus peruertit cap. LIV, *Cadrusia est oppidum ab Alexandro M. ad Caucasum constitutum est.* Cadrusi enim Plinio sunt populus: oppidi autem ad Caucasum nomen fuit *Alexandria*. Arrianus lib. III cap. XXVIII Ἐν τούτῳ δὲ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν Καύκασον τὸ ὄρος ἦγεν, ἵνα καὶ πόλιν ἔκτισε, καὶ ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν. *Inter hoc Alexander ad Caucasum montem profectus, vrbem ibi condidit, quam Alexandriam nominauit.* Et lib. IV cap. XXII de reditu ex Bactris: ὑπερβαλὼν δὲ τὸν Καύκασον ἐν δέκα ἡμέραις, ἀφίκετο ἐς Ἀλεξάνδρειαν πόλιν, τὴν κτισθεῖσαν ἐν Παραπαμισάδαις, ὅτε τὸ πρῶτον ἐπὶ Βάκτρων ἐστέλλετο, *decimis castris transmisso Caucaso, peruenit Alexandriam, quæ apud Paropamisadas condita fuerat, quum primam expeditionem in Bactros faceret.*

SECTIO II.

ARIA ET ARIANA.

V.

Aria & Ariana ſintne eadem regio, an diſtinctæ, non conuenitur inter auctores. Ptolemæus vnam habet Ἀρίαν, *Ariam:* ignorat Arianam & Arianos. Plinius *Arianam* tantum regionem habet lib. VI cap. XXIII: *Ariam* non memorat; at *Arios* & *Arianos* diſcernit lib. VI cap. XXV. *Parthia*, inquit, *habet ab ortu Arios, a meridie Carmaniam & Arianos.* Ex quo coniiciunt, Arianos latius patere quam Arios, illosque Gedroſios quoque & Drangas includere. Vide Harduin. ad cap. XXI pr. ſeu ſectionem XXIII. Arrianus tantum Ἀρείαν, *Ariam* habet & Ἀρείους, *Arios* lib. III cap. XXV; de Ariana ſilet. Strabo autem vtrumque nomen habet, & Arianæ quidem fines latiores dat quam Ariæ, nec vero ipſe definit, niſi quod lib. XV pag. 495 ab India, μετὰ τὴν Ινδικὴν, Arianam ait incipere. * Pag. 497 Eratoſthenis ſententiam proponit, dicentis, τὴν Ἀριανὴν, *Arianam ab oriente Indo terminari; ab auſtro* μεγάλῃ θαλάττῃ, *mari magno; ab aquilone Paropamiſo & montibus vsque ad Caſpias portas; ab occidente iisdem finibus, quibus Parthia a Media, Carmania a Parætacene & Perſide diſtinguitur.* Ingens ſic & ampliſſima eſt Ariana. Dionyſius v. 1097 etiam latius Arianos extendit, ſub Paropamiſo tamen continet. Sic enim ſcripſit,

. . - - - ὅσσους τε παρὰ πτυχὶ Παρπανισοῖο
Ξυνῇ ὁμῶς μάλα πάντας ἐπωνυμίην Ἀριηνούς,
- - - *quotquot ad decliuia Parpaniſi*
Communi nomine ſimul vniuerſos Arienos.

Alibi vero, verſ. 714, idem meminit ἐρυθραίων Ἀριηνῶν, *ruforum Arienorum*, quod alii ab Erythræo mari eiusque vicinitate interpretantur, quaſi illud Ariani attigiſſent. Hoc vero inde dubitari poteſt, quia Alexander ex India redux diuiſit copias, & partem dedit Cratero, qui διὰ τῆς μεσογαίας, ἅμα χειρούμενός τε τὴν Ἀριανὴν, *per mediterranea* duceret, *ſimul* Arianam ſubacturus: ipſe vero per Arachotos & Drangas profectus in Carmania ſe cum rege, qui alteram copiarum partem per Gedroſiam & maritima duxerat, coniunxit: quod Strabo lib. XV p. 496 notauit. Vides, hic Arianam extra Gedroſiam & maritimum tractum eſſe. Cl. Salmaſius Exerc. Plin. p. 558 operoſus in eo eſt, vt Arianam ab Aria diſtinguat, nec vero certos illi ponit limites. Inter alia, *Arianen,* inquit, *vsque ad Indiam pertingere conſtat ex Strabone, & diuerſam eſſe ab Aria. Diuerſa igitur hæc Alexandria* Ἀριανῆς *ab altera Alexandria, quæ cognominatur* ἐν Ἀρείοις. Sed dubia illa Arianæ Alexandria, quam ipſe ex ignota Stephani quinta Ὀπιανῆς,

* Add. Theophraſt. de Plant. IV cap. 5 pag. 347 extr. qui *Ariam* ab India itidem diſtinguit. Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν Ινδικήν· ἐν δὲ τῇ Ἀρίᾳ χώρᾳ καλουμένῃ ἀκανθά ἐστιν κ. τ. λ. *Hæc in India: In regione autem Aria dicta ſpina eſt &c.* Sed Arianam Indiæ nomine contineri putauit Ælian. de Animal. XVI cap. 16 Παρὰ τοῖς Ἀριανοῖς τοῖς Ινδοῖς χάσμα Πλύτωνός ἐστι κ. τ. λ. Vide infra cap. XXIII § II.

νῆς, putat Ἀριανῆς legendam esse, & ad Alexandriam Paropamisadarum sub Caucaso monte refert, de qua supra diximus. Verum, quæcumque differentia inter Arianam fuit & Ariam, illaque hac, quantis libet finibus, est latior, explicari illam a nobis totam & coniunctam nihil opus est, qui partes illius, quæcumque sunt, separatim explicamus, Paropamisum, Arachosiam, Drangianam, & ipsam, si ad mare pertinuit, Gedrosiam.

VI.

Quare contenti iam *Aria* sumus, cuius fines Ptolemæus lib. VI cap. XVII ita descripsit, vt a septemtrione Margianæ & Bactrianæ partes habeat, ab ortu Paropanisadas: a meridie Drangianam. Et Strabo pag. 498 τοῖς Παροπαμισάδαις παράκεινται πρὸς ἑσπέραν Ἄριοι, *Paropamisadis ab occasu Arii adiacent.*

VII.

Ipsum vocabulum ambigue scribitur, cum diphthongo & sine illa. Strabo, dicto loco οἱ Ἄριοι & ἡ Ἀρία, * regio: etiam Ptolemæus, Ἀρία: & Stephanus, Ἄρια, θηλυκῶς καὶ οὐδετέρως Περσικὴ χώρα. τὸ ἐθνικὸν Ἄριοι καὶ Αριεύς, *Aria, femineo & neutro genere, Persici regni regio est, cuius gentile Arii, & Arieus.* Contra Characenus Isidorus extremis Stathmis, χώρα τῆς Ἀρείας, *regiuncula Areiæ:* & Arrianus lib. IV cap. VI καὶ Ἄρειος, ὅτε ἐπώνυμος ἡ τῶν Ἀρείων γῆ ἐστὶ, & *Areius* [fluuius] *cui cognominis regio Areiorum est.*

VIII.

Isidorus Characenus vnius tantum regionis in Aria meminit, quæ *Anabon* (Ἀνάβων χώρα τῆς Ἀρείας) vocatur: in qua vrbes dicuntur esse *Phra, Bis, Gari,* & *Nii,* omnia nomina ignota. Nec notiora Ptolemæi oppida Ariæ, *Dista, Nabaris, Taua, Bitaxa, Sarmagana, Bogadia, Chaurina, Chpotana,* cetera. Vnum videtur nobilius, quod *Aria* (Ἀρία πόλις) vocatur, quod regioni forsan nomen dedit, adpositum in vetere Tabula fluuio *Ariæ*, qui Arriano lib. IV cap. VI Ἄρειος, Plinio itidem *Arius*, Ammiano *Arias* est, adpositum. Habet etiam Ptolemæus quædam oppida Græco nomine, saltem Græcis non inusitato, vt sunt Σώτειρα, *Sotira* & *Nisibis*, sita ambo circa *lacum Ariam*, in quem fluuius huius nominis cum aliis eius regionis infunditur.

2. Nobilissima autem vrbs est *Alexandria*, Ἀλεξάνδρεια ἐν Ἀρίοις Ptolemæo, quam itidem huic lacui dicta tabula adpositam habet, non autem ad ostium fluminis Arii, sed ex aduersa parte seu opposita. Plinius autem lib. VI cap. XXIII *Arius amnis, qui præfluit Alexandriam, ab Alexandro conditam.* Idem antea cap. XVII illam vrbem *Alexandriam Arion*, id est Ἀρείων seu Ariorum, vocauerat. Eadem Straboni lib. XV p. 497 Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρίοις, *Alexandria in Ariis* dicta. Ammianus lib. XXIII sub finem ex Ptolemæo vrbes repetiit non nullas: *Abundat,* inquit, *Aria oppidis, inter quæ sunt celebria Bitaxa, Orbitana, & Sotera, & Nisibis, & Alexandria; vnde nauiganti ad Caspium mare quingenta stadia numerantur & mille:* quod de suo Arrianus adiecit. Ptolemæus enim tantum diuersos fontes fluminis enarrat,

* Theophrastus de Plantis IV cap. 5 pag. 347 extrem. Locum supra ad § V adscripsi.

rat, vnum in Paropaniſo, alterum apud Sariphos, & lacum facere Ariam dictum, quaſi illo abſorbeatur. Quæ vero ab Alexandria Ariorum fiat navigatio in Caſpium mare, non intelligo, niſi per Seriphos montes, vnde oritur Arius, Alexandriam præterfluens, eumdem amnem reducas in Margum, & per hunc in Oxum, qui tandem in mare deferat: de quo recurſu nihil Ptolemæus habet, neque recentes peregrinatores, qui litterarum expertes, nihil obſeruant quod ad veterem geographiam conferat: neque nouæ ſunt admodum ſtudioſi.

3. Præterea memorantur Ariorum vrbes aliæ, inter quas eſt *Suſia.* Arrianus lib. III cap. XXV ἐκεῖθεν ἦγε ἐπὶ τὰ τῆς Ἀρείας ὅρια, καὶ Σουσίαν πόλιν τῆς Ἀρείας, *inde* [ex Parthis] *profectus ad Ariæ fines, & ad vrbem Ariæ Suſiam.*

4. Et aliam ibidem vrbem, eamque regiam, Arrianus laudat, cui nomen *Artacoana* fuit. De Satibarzane rebelli dicit: ὁπλίζων τοὺς Ἀρείους καὶ ξυνάγων εἰς Ἀρτακόανα πόλιν, ἵνα τὸ βασίλειον ἦν τῶν Ἀρείων, *Arios armat, congregatque ad vrbem Artacoana, in qua regia Ariorum erat.* Hanc ita etiam Plinius cognominauit lib. VI cap. XXIII, *Oppidum Artacoana: Arius amnis, qui præfluit Alexandriam.* Straboni autem lib. XI pag. 350 eſt Ἀρτακάηνα *Arctacana:* qui & aliam *Achaiam* ibidem nominat, de qua vero nihil conſtat, niſi Græca ex nomine origo.

5. Iſidorus in Stathmis præter obſcura oppida, quæ in Anabone regione Ariæ poſuit, in propria Aria tres vrbes recenſet, quarum vna eſt Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐν Ἀρείοις, *Alexandria Ariorum*, de qua ſatis dictum: ceterarum altera eſt Κανδάκη, *Candace*, ignota; altera Ἀρτακάυαν, *Artacauan*, quæ videtur Ptolemæi Ἀρτικαῦδνα, *Articaudna* eſſe, in Tabula Ptolemæi vetere *Articane*, ſita ad lacum Ariam ab ortu ſolis. Plinius dicto loco laudat etiam *Artacabanen*, diuerſam ab Artacoana, eamque ab Antiocho iterum munitam dicit. Harduino videtur ipſa Iſidori *Artacauan* eſſe ac Ptolemæi *Articaudna*.

SECTIO III.
D R A N G I A N A.

IX.

Drangiana a ſeptemtrione habet Ariam: ab ortu Arachoſiam: a meridie Gedroſiæ partem. Iugis continetur duobus: a ſeptemtrione, Ariam verſus, *Bagoo* monte; a meridie monte *Becio.* Flumen maius, quod minora recipit, Ptolemæus ſine nomine memorauit, tantum dicit Arabio flumini adfundi, a quo in Oceanum defertur. Arrianus autem lib. IV cap. VI nominatim, Ἐτύμανδρος δὲ Εὐεργετῶν ῥέει, *Etymander per Euergetas defluit:* qui ſine dubio eſt vnus ex Ptolemæi fluuiis, forſan maximus, receptor ceterorum. Omnes autem ex Bagois montibus decurrunt. De Euergetis iam in populis dicemus.

X.

Nomen regionis eſt Straboni & Ptolemæo & Plinio ἡ Δραγγιανή,

Drangiana: Diodoro lib. XVII Δραγγινὴ, *Drangina:* populi Δράγγαι, *Drangæ.*

XI.

Oppida duo nobiliora Ptolemæi ſunt, *Prophthaſia*, ſita ſub Bagoo monte, ad ſeptemtrionem regionis Drangianæ: altera *Ariaſpe*, propior monti Becio. Prior in Græco Ptolemæi libro cum ſibilo ſcribitur Προσφθασία, & ſi recte expreſſum cum iota ſubſcripto, quaſi diuiſe legendum ſit πρὸς Φθασίᾳ: at Strabo & Plinius ΠροφΘασία, *Prophthaſia.* Ille lib. XV pag. 497 ἀπὸ τῆς Ἀρίας πρὸς νότον εἰς ΠροφΘασίαν τῆς Δραγγιανῆς, *ab Aria meridiem verſus ad Prophthaſiam Drangianæ:* hic, lib. VI cap. XVII *Inde* [ab Alexandria Ariôn] *ad Prophthaſiam Drangarum* CXCIX *millia.* Idem vero Plinius lib. VI cap. XXIII *Prophthaſia oppidum Zariaſparum:* quod argumento eſt, *Zariaſpas* partem Drangarum fuiſſe, qui a *Zariaſpa* vrbe dicti, non autem illa Bactrianæ, ſed quæ in Drangis fuit aut prope illos. Sed Plinii *Zariaſpæ* ſuſpecti mihi, & vereor, ne *Ariaſpas*, ſeu *Agriaſpas* aliorum in animo habuerit, ſi modo genuina illa ſcriptura. Variant enim in nomine auctores & qui Arriano lib. III cap. XXVII ſunt *Agriaſpæ*, in optimo MSS. Ἀριάσπαι, *Ariaſpæ;* Diodoro lib. XVII cap. LXXXI dicti ſunt *Arimaſpi.* Puto igitur ab *Ariaſpe*, Ptolemæi in Drangis vrbe, nomen eſſe, quæ quod æque, vt Prophthaſia, in ortum verſus ab illo poſita, videtur ille tractus modo ſub Drangis cenſus, vt Ptolemæus fecit, modo a propria Drangiana fuiſſe diſtinctus, vt Strabo atque Plinius.

2. Ad quod demonſtrandum, prænotamus, *Ariaſpas* ſiue *Agriaſpas* a Cyro vocatos *Euergetas* eſſe. Arrianus dicto loco: ἀφικνεῖται ἐς τοὺς πάλαι μὲν Ἀριάσπας καλουμένους, ὕστερον δὲ Εὐεργέτας ἐπονομασθέντας, ὅτι Κύρῳ τῷ Καμβύσου ξυνεπελάβοντο τῆς ἐς Σκύθας ἐλάσεως. *ad eos peruenit, qui olim quidem Ariaſpæ, poſtea vero Euergetæ vocati ſunt, quod Cyrum, Cambyſis filium, in expeditione Scythica adiuuiſſent.* Eadem Curtius lib. VII cap. III *Alexander, Arianorum ſatrape conſtituto, iter pronuntiari iubet in Agriaſpas, quos iam tum mutato nomine Euergetas adpellabant, ex quo, frigore victusque penuria Cyri exercitum adfectum, tectis & commeatibus iuuerant.* A Cyro nomen fuiſſe, etiam Strabo confirmat lib. XV p. 498 εἶτ' ἐκ Δραγγῶν ἐπί τε τοὺς Εὐεργέτας ἧκεν, οὓς ὁ Κῦρος οὕτως ὠνόμασε, *deinde ex Drangis* [Alexander] *venit in Euergetas, quos Cyrus ſic nominauit.* Et Plinius dicto cap. XXIII ſeparat quidem Euergetas a Drangis, nihil autem interponit. *Drangæ,* inquit, *Euergetæ, Zarangæ, Gedruſi.* Zarangæ, ignoti alias, Harduino etiam pars aliqua Drangarum videntur. Diodorus in nomine errauit Ariaſpas vocans *Arimaſpos*, qui Scythæ Hyperborei ſunt. Ceterum recte ibidem ille Euergetarum nomen poſuit: τὰ κατὰ τὴν Δραγγινὴν καταστήσας, ἀνέζευξε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς πρότερον μὲν Ἀριμασποὺς, νῦν δὲ Εὐεργέτας ὀνομαζομένους. *Rebus*, inquit, *circa Dranginam conſtitutis, cum exercitu in Arimaſpos, olim vocabantur, mouit, nunc autem nominantur Euergetæ.*

3. Ptolemæi oppida reliqua ſunt obſcura, *Ruda, Inna, Aricada, Aſta,* *Xarxia-*

Xarxiare, *Noslana*, *Pharazana*, *Bigis*, *Arana:* nec notiora duo Isidori Characeni, quæ sola in Drangiana memorauit, *Parin* & *Coroc*, Κορὸκ.

SECTIO IV.

ARACHOSIA.

XII.

Arachosia ab ortu adiacet Drangianæ, Græce Αραχωσία; populus Αραχωτοὶ Straboni lib. XV, seu Αράχωτοι, *Arachoti*, * vt Arrianus lib. III cap. XXIII τὰς Αραχώτας: & Αραχῶται, Dionysio verſ. 1096, & Plinio *Arachotæ* & *Arachosii*. Libro VI enim cap. XXIII Arachosiam ita descripsit: *Arachosia cum oppido & flumine eiusdem nominis, quod quidam Cophen dixere, a Semiramide conditum. Amnis Erymanthus præfluens Parabesten Arachosiorum. Proximos iis a meridie, ad partem Arochatarum faciunt Gedrosos, & a septemtrione Paropamisadas.*

XIII.

Dicit *cum oppido & flumine eiusdem nominis.* Supra cap. XVII *Arachosiorum oppidum* dixit Stephanus: Αραχωσία πόλις ὐκ ἄποθεν Μασσαγετῶν ὑπὸ Σεμιράμεως κλιθεῖσα, ἥ τις καὶ Κωφὴν ἐκαλεῖτο. *Arachosia vrbs non longe a Massagetis sita; a Semiramide condita, quæ Cophen antea vocabatur.* Ptolemæo dicta hæc vrbs Ἀράχωτος, *Arachotus*, sita in parte orientali Arachosiæ.

2. Flumen, cuius Plinius meminit, Αραχωτὸς, *Arachotus* ab Isidoro Stathmis vltimis vocatur, etiam a Stephano, qui a Caucaso delabi dicit. Idem Isidorus ad eumdem amnem habet Αλεξανδρόπολιν, μετρόπολιν Αραχωσίας, *Alexandropolim caput Arachosiæ*, quæ decima quinta est Stephani, παρὰ τοῖς Αραχώτοις, ὁμοροῦσα τῇ Ινδικῇ. *apud Arachotos, Indiæ contermina.* Et Ptolemæo in Arachosia est Αλεξάνδρεια, *Alexandria*, quæ ipsa Isidori est Alexandropolis.

3. *Parabeste* Plinii, quam *Erymander* præfluit, est incognita.

4. Isidorus addit aliam Græcam vrbem *Demetriadem*, cuius positionem, posthabente Ptolemæo, ignoramus.

5. Cetera Ptolemæi ignobilia sunt omnia, *Ozola*, *Phoclis*, *Rixana*, *Choaspa*, *Asiace*, *Gammace*, *Arbaca*, *Maliana*, *Dammana:* nec notiora Isidori reliqua, *Biyt*, *Pharsaga*, & *Chorochoad*.

XIV.

Diuidebantur Arachotæ in certos populos, quorum nomina, præter *Sydros*, quod aliter aliterque in libris scribuntur, vt dubia & incerta, ac vtrimque ignota, prætermius. Adi Ptolemæum; qui & *Fontem Arachotum* memorat, quem vero lacum, a fluuio huius nominis factum, interpretatur. Ammianus lib. XXIII cap. XXIX de fluuio illo dicit, *efficit paludem Aracho-*

* Nonnus Dionysiac. XXVI verſ. 148 pag. 684

Ὥπλισαν αἰόλα φῦλα δορυθρασέων Αραχώτων
Λιγσαίων τε φάλαγγας ὁμήλυδας.

Arachotoſcrenem, quia Ptolemæo eſt Ἀράχωτος κρήνη. Eiusdem Ammiani oppida tria ſunt a Ptolemæo, *Alexandria*, *Arbaca*, *Choaſpa*.

SECTIO V.

GEDROSIA.

XV.

Gedroſia ſecundum Ptolemæum lib. VI cap. XXI terminatur ab occaſu Carmania: a ſeptemtrione Drangiana & Arachoſia: ab ortu parte Indiæ iuxta Indum amnem: a meridie parte Oceani Indici. * Græce ἡ Γεδρωσία, *Gedroſia* Straboni & Ptolemæo. Ampliſſima regio ab India ad Carmaniam procurrens, & magno etiam ſpatio in ſeptemtrionem.

2. Populus *Gedroſi*, Plin. lib. VI cap. XX extr. & cap. XXIII: quo capite etiam bis *Gedruſi* ſcripſit. Dionyſii verſu 1086 Γεδρωσοὶ, *Gedroſi:* Strabonis lib. XV Γεδρώσιοι, *Gedroſii*. Vtraque forma Arriani eſt lib. VI, qui inſuper primam vocalem mutauit, cap. XXIV τὰ βασίλεια τῶν Γαδρωσῶν, *regia Gadroſorum:* & cap. XXV ἡ Γαδρωσίων γῆ, *Gadroſiorum regio:* item τὰ πεδία τῶν Γαδρωσίων, *campi Gadroſiorum*. Diodorus Siculus lib. XVIII cap. VI per K ſcripſit Κεδρωσία, *Cedroſia:* etiam Alexander Polyhiſtor apud Stephanum, quod is fruſtra incorrecto codici imputat. Et Suidas Κεδρωσία ὄνομα πόλεως, *Cedroſia nomen vrbis;* verius ſcripſiſſet, regionis. Sic in Ammiani pluribus iisque optimis MSS. vt Valeſii p. 369 notarunt, eſt *Cedroſia*, non *Gedroſia* lib. XXIII.

XVI.

Maximus amnis Gedroſiæ varie vocatur; *Arbis*, *Arabius*, *Artabis*, & *Artabius*. Straboni lib. XV p. 495 Ἄρβις, *Arbis:* etiam Stephano *Arbis* quamquam is perperam ab *Arabi* amne diſtinguat, qui idem eſt. Ptolemæo eſt *Arabis*, Ἄραβις Græce; interpreti Latino, & Tabulæ auctori, *Arabius;* Sic autem ille, Ἀράβιος ποταμοῦ ἐκβολαί. Qui eum ſequuntur T interſerunt, Marcianus in Periplo Ἄρταβις; Ammianus lib. XXIII cap. XXIX *Artabius*. Arrianus autem Ἀράβιος, *Arabius* ſcripſit lib. VI Expedit. cap. XXI. *Nearchus*, inquit, *a Pattalis ſoluens*, ἔς τε μὲν ἐπὶ ποταμὸν τὸν Ἀράβιον προὐχώρει, *ad amnem Arabium proceſſit:* & paullo poſt, Ἀραβῖται μὲν δὴ, ἔθνος καὶ τοῦτο αὐτόνομον τῶν περὶ τὸν Ἀράβιον ποταμὸν νεμομένων. *Arabitæ, ipſi quoque liberi, ex iis, qui circa Arabium fluuium habitant.* Nihilominus videtur *Arbis* vel *Arbius*, genuina fuiſſe denominatio.

2. Plinius lib. VI cap. XXIII addit flumen *Nabrum*, ignotum ceteris. *Hæc digna*, inquit, *memoratu produntur: Arbis oppidum a Nearcho conditum in nauigatione ea: flumen Nabrum, nauium capax: contra inſula diſtans* LXX *ſtadiis*. Quod vero dixit tantum digna memoratu tradere, nec hoc loco Arbis ſeu Arabii fluminis mentionem facit (nam quem cap. XXIV extremo memorat, alienus eſt iuxta Carmaniæ promontorium) dubitare licet,

* Gedroſiam adlui mari, docet etiam Ælianus de Animal. XVII cap. 6 Περὶ δὲ τὴν Γεδρωσίαν χώραν (ἔστι δὲ μοῖρα τῆς γῆς τῆς Ἰνδικῆς οὐκ ἄδοξος) Ὀνησίκριτος λέγει καὶ Ὀρθαγόρας γίνεσθαι κήτη ἥμισυ ἔχοντα σταδίου τὸ μῆκος κ. τ. λ.

licet, an forte in *Nabrus* ipse amnis Arbis lateat. Harduinus autem separat & prope Indiæ fines aut Indi ostia in mare *Nabrum*, nescio quo finitore, deducit. Ptolemæus ex *Arbitis* montibus, qui διὰ μέσης Γεδρωσίας, *per mediam Gedrosiam* protenduntur, deducit fluuios, qui Indo misceantur, nomina vero non ponit, tantum dicens τινὲς ποταμοί.

3. De Τεμήρῳ, *Tomero* Arriani paullo post in Populis * dicemus.

XVII.

Populi Gedrosiæ sunt memorabiles & maritimi *Arbies* ** seu *Arbitæ*; & *Oritæ*, & *Ichthyophagi*. Strabo lib. XV p. 495 de Ariana magna: *Australe latus ab Indo & Pattalene, definit ad Carmaniam & os sinus Persici.* - - - Οἰκοῦσι δὲ Ἄρβιες πρῶτον, ὁμώνυμοι ποταμῷ Ἄρβει, τῷ ὁρίζοντι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἑξῆς Ὠρειτῶν, ὅσον χιλίων σταδίων ἔχοντες παραλίαν, ὥς φησι Νέαρχος. Ἰνδῶν δ᾽ ἐστὶ μερὶς καὶ αὕτη. εἶτ᾽ Ὠρεῖται ἔθνος αὐτόνομον. τούτων δ᾽ ὁ παράπλους χιλίων ὀκτακοσίων. ὁ δὲ τῶν ἑξῆς Ἰχθυοφάγων, ἑπτακισχίλιοι τετρακόσιοι· ὁ δὲ τῶν Καρμανίων, τρισχίλιοι ἑπτακόσιοι, μέχρι Περσίδος. *In ea primum* [ab Indi ostiis] *Arbies habitant, eodem nomine, quo Arbis fluuius, adpellati, quod eos a sequentibus Oritis seiungit, mille fere stadiorum oram habentes, vt Nearchus refert: quæ & ipsa Indorum pars est. Postea sunt Oritæ, gens libera, quorum præternauigatio* CIↃ IↃ CCC *stadiorum est. Inde Ichthyophagorum ora septem millium & quadringentorum stadiorum. Hinc Carmaniorum ter mille & septingentorum vsque in Persidem.* Ex quibus cum ordinem populorum videmus, tum amplitudinem cuiusque regionis. Discimus hinc etiam, Arbin seu Arabim fluuium in orientem magis, quam in Ptolemæi tabula est, reducendum esse, quemadmodum Marcianus amplum spatium inter ipsum & Carmaniæ fines constituit.

2. Eumdem ordinem etiam Arrianus seruat in Indicis cap. XXI seqq. Macedonum classem dicens ab Indo venisse ἐς Κρώκαλα νῆσον ἀμμώδεα, *in Crocala, insulam arenosam,* cui vicina loca gens Indica, Ἀράβιες, *Arabies* teneant, ἐπώνυμοι ποταμοῦ Ἀράβιος, *nomen habentes a flumine Arabi*, quod per ipsorum regionem in mare deferatur. A Crocalis, post diuersos portus, quorum primum εὔορμον λιμένα vocat, cui Nearchus *Alexandri* nomen indiderit, prouectos esse ad ostium *Arabis* fluuii, cui insula vasta obiaceat: inde præternauigasse τῶν Ὠρειτέων χώρην, *Oritarum regionem*, vbi Leonnatus, Alexandri dux, Oritas prœlio deuicerat. Hinc ventum est ad amnem Τόμηρον, *Tomerum*, per Oritas decurrentem, qui forte *Tuberus* Plinii est lib. VI cap. XXIII. Iam addit Arrianus cap. XXVI ἐπὶ δὲ Ὠρείτῃσι κατὰ μὲν μεσογαίην Γαδρώσιοι ἐπεῖχον, *Post Oritas, mediterranea versus Gadrosii habitant*, quorum fines difficulter Alexander cum exercitu pertransiit. κάτω δὲ Γαδρωσίων παρὰ τὴν θάλασσαν αὐτὴν οἱ Ἰχθυοφάγοι καλεόμενοι οἰκοῦσι, *infra Gadrosios in maritimis habitant, qui Ichthyophagi vocantur.* Sic bene de ordine

* § XVII n. 2 & § XVIII n. 5.

** Vid. Nonnus Dionys. XXVI vers. 167 sqq. pag. 686

Κασπείρου τε γένεθλα καὶ Ἄρβιας, οἵ τ᾽ ἔχον αὐτοὺς κ. τ. λ.

ordine harum gentium Arriano cum Strabone conuenit: Plinius autem eſt turbatior.

3. Ἄρβιες, *Arbies* Strabonis ſunt Plinii iam dicto loco *Arbii*, ſeu *gens Arbiorum:* Dionyſii Ἄριβες, *Aribes*, verſ. 1096 dicentis

Ὠρίτας τ' Ἄριβάς τε, λινοχλαίνους τ' Ἀραχώτας,

Oritas, & Aribes, & lino veſtitos Arachotas,

metri cauſſa per metatheſin: Arriani Ἀράβιες, *Arabies*, Indic. rer. cap. XXI: & Ἀραβῖται, *Arabitæ*, eiusdem lib. VI Exped. Alex. cap. XXI, quæ forma & Stephani eſt in Ἄραβις, fluuii nomine; & Curtii lib. IX cap. X, *nonis caſtris in regionem Arabitarum peruentum eſt.* Vt autem in fluuii, ſic in gentis quoque nomine videtur alpha medium redundare, legendumque *Arbis, Arbitæ, Arbies.*

4. De *Oritis* ex Strabone & Arriano ſatis iam dictum fuit: leuiora de nomine adiiciemus. Curtius lib. IX cap. X *Horitæ* ſcripſit, Strabo & Arrianus Ὠρεῖται diphthongo; Dionyſius Ὠρεῖται, vt vidimus; Plinius *Oros* videtur dixiſſe. *Ori gens*, inquit, lib. VI cap. XXIII. Ibidem memorat quidem etiam *Ichthyophagos Oritas*, quos diuidunt alii; Arrianus vero, qui ſæpe Ὀρειτῶν, *Oritarum* mentionem habet, pro iis *Oros* lib. VI cap. XXVIII poſuit. *Nearchus*, inquit, περιπλεύσας τὴν Ὠρῶν τε καὶ Γαδρωσῶν, καὶ τῶν Ἰχθυοφάγων, *Ororum & Gadroſorum & Ichthyophagorum regionem prænauigans, appulit ad Carmaniæ oram.*

5. *Ichthyophagi*, ab eſu piſcium ita dicti, in Carmaniam vsque, oram maritimam tenuere, homines maxime feri. Nomen in aliis etiam gentibus Ptolemæus notauit. Mores & viuendi rationem, quod vel crudis piſcibus, vel ſole toſtis & molitis veſci ſoliti fuerint, etiam ex oſſibus piſcium ædificauerint, tradiderunt Strabo lib. XV, & Arrianus Rer. Ind. cap. XXIX. Alexander autem, quod Plinius dicto loco refert, *Ichthyophagos omnes vetuit piſcibus viuere*, vt ad cultiorem vitam reduceret. Nonnumquam *Ichthyophagi* latius explicantur, vt vicinos Oritas etiam vel omnes vel ex parte comprehendant, vt modo dicti Plinio erant *Ichthyophagi Oritæ:* ideoque idem mox ait: *deinde Ichthyophagi tam longo tractu, vt XX dierum ſpatio prænauigauerint.* Quum vero Oritæ & Ichthyophagi Gedroſiis opponuntur, Gedroſii non in vniuerſum, ſed interiores & mediterranei intelliguntur, quia Ichthyophagi ſunt maritimi & litorales. Vide Arrianum paullo ante ex lib. VI cap. XXVIII adlegatum, & de Reb. Indicis cap. XXVI.

6. Vt vero pateat, quantum oræ maritimæ quæque harum gentium poſſederit, ex Arriani Indicis de Nearchi nauigatione dimenſiones & diſtantias excerpemus. Ab Indi oſtiis Arbies ſiue Arabies populi vsque ad oſtia fluuii Arbis ſeu Arabii tenuerunt circiter mille ſtadia: ab hoc fluuio Oritæ habitarunt per ſtadia mille ſexcenta: inde ad Carmaniæ vsque oram Ichthyophagis proprie dictis vix mille ſtadia relinquuntur. Vide lib. Indic. rer. cap. XXV, ſeq.

XVIII.

XVIII.

Oppida Gedrosiæ, quæ Ptolemæus recenset, pleraque sunt obscura. In litore a Carmania primum est *Rapaua*, quod Marcianus *Rapaura* scripsit in Periplo.

2. Deinde Γυναικῶν λιμὴν, *Feminarum portus*, cuius Arrianus etiam Indic. cap. XXII meminit, & nominis hanc rationem dat, quia femina in illo loco prima imperauerit.

3. Postea sunt *Boiamba* (Pal. Coiamba) & *Rizana*.

4. Arrianus dicto loco in litore ab Indo ad Arbin fluuium sub Arbitis habet *Portum Alexandri*, ita a Nearcho nominatum: *Saranga*, *Sacala*, *Morontobaros*, *Portum feminarum:* inter Arbin & Tomerum fluuios sub Oritis sunt *Pagana*, *Cabana*, *Cocala:* post Tomerum *Malana*, vltimus locus Oritarum.

5. Sub Ichthyophagis propriis *Bagisara* in ora, vbi portus est, & pagus *Pasira*, cuius accolæ Πασιρέες, *Pasireenses;* Plinio, dicto loco, *Pasiræ*, quos ait circa flumen nauigabile *Tuberum* esse, quod varie in codicibus scriptum est, nec vero id aliud est ab Arriani Τομήρῳ, ποταμῷ χειμάρρῳ, *Tomero, torrente fluuio.* A Pasira, emensis CC stadiis ἐς Κόλτα, *Colta* ventum est, qui videtur vltimus Gedrosiæ locus in hac nauigatione notatus.

5. Proximus enim a 10 C stadiis, *Calama* dictus, contra insulam Carninam, quæ Ptolemæi Carminna est, censa sub Carmania, ad illam quoque pertinet.

XIX.

Mediterranea Ptolemæi ad Arachosiæ fines sub *Becio* monte, ab ortu in occasum numerando, *Soxetra*, *Cottobara*, *Musarna*, (diuersa ab huius nominis portu in extrema Carmania) *Badara*, *Cuni:* hinc in austrum versus *Oscana*, *Omiza*.

2. Nobiliora sunt, ad amnem Arbim, seu Arabim, *Arbis* oppidum, non mediocri a mari spatio. Plinius dicto loco: *Arbis oppidum a Nearcho conditum in nauigatione ea:* quod difficile ad credendum est. Nam neque locus, neque tempus, neque oppidi nomen id facile admittit. Longius enim a mari abest secundum Ptolemæum, quam vt classi licuerit, eo vsque aduerso flumine nauigare; nec tempus nauigationi destinatum tantam in vno loco moram admisit, quanta condendæ vrbi est necessaria: & nomen cum gentis nomine congruit; Macedones autem Græca nomina aut ipsius Alexandri imposuerunt. Præterea Arrianus Indic. cap. XXII, vbi Nearchum ad Arabis ostia fuisse dicit, quadraginta tantum stadiis intrasse flumen ait ad aquam dulcem ex lacu petendam, καὶ ὑδρευσάμενοι, ὀπίσω ἐπενέστησαν, &, *sumta aqua, reuertisse.* Marcianus autem addit, si aduerso flumine nauigetur, πόλις ἐν δεξιᾷ κατὰ τὸν ἀνάπλουν κεῖται Ἄρβις καλουμένη, *vrbem in dextra ripa sitam esse, quæ Arbis nominetur.*

3. Altera vrbs ad idem flumen, & in eadem ripa non satis certi est nominis. Ptolemæus μητρόπολιν, primariam Gedrosiorum vrbem fuisse tradit: nomen vulgatis in libris est Ἔασις, *Easis;* in Palat. cod. Πάρσις, *Parsis*,

ſis, quod cum Marciani Heracleotæ Periplo conuenit. *καὶ ἔτι*, inquit, *ἀνώτερον, ὁμοίως ἐν δεξιᾷ τοῦ ποταμοῦ πόλις Περσὶθ, ἡ μητρόπολις τῆς Γεδρωσίας, & adhuc ſuperius ad dexteram fluminis eſt Perſis* [ſic interpres ſcripſit] *Gedroſiæ metropolis.* At Arrianus lib. VI cap. XXIV *Αὐτὸς δὲ προὐχώρει ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια τῶν Γαδρωσῶν· ὁ δὲ χῶρος Πύρα ὀνομάζεται, Ipſe vero* [rex] *ad Gadroſorum regiam contendit: locus is Pura nominatur.* Si itaque in metropoli fuit regia, tria nomina concurrunt in vna ciuitate, quæ maxime diſſonant, *Eaſis*, *Parſis*, ſeu *Perſis*, & *Pura*. Sed dubito eamdem eſſe, quia metropolis in Arbitis fuit, in confinio Oritarum; *τὰ βασίλεια*, *regiam* autem ſat longe ab Oris, qui vel ipſi Oritæ ſunt, vel coniuncti cum ipſis, quia inde ſexageſimo die, quamquam ſtatiua aliquot interuenerint, Alexander dicitur in Gedroſorum regiam veniſſe, apud Arrianum lib. VI cap. XXIV. nec vero locus *Puræ* certus definiri poteſt, aut quanto ſpatio abfuerit a mari.

4. Nec certiores rationes ſunt vrbis *Oræ*, a qua Oritæ & Ori dicuntur denominati. Summus vir, Salmaſius Exerc. Pl. p. 828, *Ori* (quorum Plinius lib. VI cap. XXIII, & Arrianus lib. VI cap. XXVIII meminere) *ab vrbe Ora videntur adpellati, cuius meminit idem Arrianus* lib. IV [cap. XXVII] *εἰς τὰ Ὦρα τὴν πόλιν. Ptolemæo dicitur Ora, & in Carmania ponitur. Ab Ὦρα Ὦροι, vt a Palibothra Palibothri, & ſimilia. Quinimmo & Ὠρείτας ab illo oppido Ὦρα denominatos, veriſimile eſt, nam ab eodem prototypo Ὦροι* & *Ὠρεῖται.* * Sed pace tanti viri dixerim, neutrum locum cum Oritarum vrbe conuenire. Longe abeſt Carmanorum Ora ab ſede Oritarum: longius Ora Arriani, ſita in citeriore India (quidam Scythis tribuunt eum tractum) inter Indum & Paropamiſadas, prope Baziram vrbem & Peuceliotin regionem. Nec forte præſidium huic Oritarum Oræ eſt in Arriani lib. VI cap. XXI *ἐν Ὤροις, in Oris*, & cap. XXIV *ἐξ Ὠρῶν, ex Oris;* quia gens ibidem, *οἱ Ὦροι*, potius, quam oppidum, videtur ſignificari. Malo igitur de nominis Oritarum origine tacere, quam vrbem fingere incertæ aut nullius auctoritatis.

5. An etiam *Alexandria* in Gedroſis fuerit, eſt quod dubitetur. Silent ceteri: Plinius videtur adſerere lib. VI cap. XXIII. *Arbis*, inquit, *oppidum a Nearcho conditum in nauigatione ea. Flumen Nabrum, nauium capax: contra inſula diſtans* LXX *ſtadiis. Alexandria condita a Leonnato iuſſu Alexandri in finibus gentis.* Leonnatus autem vicerat Oritas, vt Arrianus refert in Indic. cap. XXIII; etiam Oritarum ſatrapæ ab Alexandro adiunctus fuit, eodem teſte lib. VI cap. XXII, vt non inprobabile ſit, ab eodem in ea regione oppidum fuiſſe conditum. Quod vero Plinius dixit *in finibus gentis*, quidam ad Arachoſiam referunt, cui duas det Stephanus, vnam *ἐν Ἀραχώτοις, in Arachotis*, duodecimam: alteram, quintamdecimam, *παρὰ τοῖς Ἀραχώτοις, ὁμοροῦσα τῇ Ἰνδικῇ, apud Arachotos, Indiæ contermina.* Sed neutra poteſt hæc Plinii eſſe. Prior enim fuit in media Arachoſia ad flumen

* Oritis vrbem tribuit Philoſtratus, quæ *Pagala* dicta ſit. In Vit. Apollon. III cap. 54. Omnia Oritis plena ære eſſe dicit idem.

men Arachotum: altera in Indiæ confinio, etiam longe distans ab Oritis. Ergo *in finibus* Plinio est intra fines, in regione.

6. Tandem *Xylenopolis*, etiam Alexandri opus, a Plinio, dicto loco, adiicitur. *Onesicriti*, inquit, *& Nearchi nauigatio nec nomina habet mansionum, nec spatia: primumque Xylenopolis ab Alexandro condita, vnde ceperunt exordium, iuxta quod flumen, aut vbi fuerit, non satis explanatur.* Videtur in vltima Gedrosia fuisse, prope Indi ostia, quia exordium nauigationis inde captum est.

XX.

Insulas Ptolemæus sub Gedrosia duas habet, *Asthæam*, Carmaniam versus; & hinc in ortum *Codanen.* Plinius, sæpe dicto loco, laudat *insulam*, quæ *Solis* adpelletur, & eadem *cubile Nympharum, rubens, in qua nullum non animal absumitur.* Nearchus apud Arrianum Ind. cap. XXXI tradit, centum stadiis a continente Ichthyophagorum abesse, quam ἱρὴν Ἡλίυ ἔλεγον εἶναι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ Νόσαλα καλέεσθαι, *Soli sacram homines illius regionis dixerunt esse, ac Nosala vocari.* Addit fabulam, Nereidem inhabitasse, quæ aduenas in pisces transformarit, qui postea in homines restituti, Ichthyophagorum gentem propagarint. Plinius hanc insulam in narratione sua posuit inter Ichthyophagos & gentem Oros: Arrianus autem dicit, Ichthyophagos Nearchum præteruectum fuisse, quum ad illam insulam fabulosam se conferret, vt ita Carmaniæ potius quam Gedrosiæ subiaceat.

2. Alias quoque insulas ibidem Arrianus narrat in Nearchi nauigatione obseruatas. Prima post Indi ostia est *Crocala*, arenosa, cui vicini in continente Arbitæ seu Arabitæ erant, & mons *Irus*: deinde contra Alexandri portum *Bibacta*: post quam, occasum versus, Δόμαι, *Domæ*, deserta insula: inde nauigatum præter alia in litore loca ad ostia Arbis fluvii, quem ipse *Arabin* & *Arabium* vocauit. Post nullam insulam memorauit in nauigatione illa vsque ad *Carninen*, quæ Ptolemæi Carminna est, censa sub Carmania.

CAPVT XXIII

DE

I N D I A.

I.

INdia, ἡ Ινδικὴ, * amplissima Orientis regio, secundum flumina, quorum duo maxima sunt, Indus & Ganges, in duas magnas partes diuiditur, quarum altera dicitur *India intra Gangem*, Ptolemæo ἡ ἐντὸς Γάγγυ Ινδική: altera *India extra Gangem*, ἡ ἐκτὸς Γάγγυ Ινδική. Limites cuiusque par-

(Zz zz) 2 tis

* Exempla huius adpellationis obuia sunt vsquequaque. Sed Polyænus IV, 3, 30 etiam Ινδίαν habet, & Iosephus Antiquit. I cap. 6 sect. 4 Ab Ινδικῇ est Targumi Hierosol. ad Genes. XXV הנדקיא.

tis separatim Ptolemæus posuit, sicut & diuersis partes capitibus tractauit, primo & secundo libri septimi. Indiæ intra Gangem terminos ab occasu constituit Paropanisadarum regionem, Arachosiam & Gedrosiam: a septemtrionibus Imaum montem: ab oriente Gangem fluuium: a meridie Oceanum. Quæ extra flumen Gangem est, terminatur ab occasu illo flumine: a septemtrionibus Scythia & Serica: ab ortu Sinarum regione: a meridie Oceano. *

SECTIO I.

INDIA INTRA GANGEM.

II.

Huius terminos supra ex Ptolemæo perspeximus. De occidentali autem dubitatio superest, quia is Gedrosiæ, Arachosiæ & adiacentium fines communem terminum constituit, Indi fluuii hac in caussa non meminit, in quo alii ab occidente Indiam finire solent: *Indoscythiam* autem in vtraque ripa Indi fluuii habet, quam etiam in Indiæ regionibus numerauit. Contra Plinius lib. VI cap. XVII *vsque ad Indum amnem, qui est ab occidente finis Indiæ:* Et Arrianus lib. V cap. IV τὸν ποταμὸν Ἰνδὸν διέβαινε Ἀλέξανδρος ἐς τῶν Ἰνδῶν τὴν γῆν. *Indum fluuium traiecit Alexander in Indorum regionem:* quod argumento est, citra amnem quum res ageret, nondum venisse in Indiam: quod de proprie dicta India concedimus, non de nomine vniuerso. Nam ipse Plinius cap. XX extremo de aliorum sententia latissime fines cis Indum protraxit. *Plerique*, inquit, *ab occidente non Indo amne determinant, sed adiiciunt quatuor satrapias, Gedrosos, Arachotas, Arios,* ** *Paropamisadas, vltimo fine Cophete fluuio, quæ omnia Ariorum* [Arianorum] *esse, aliis placet. Nec non & Nysam vrbem plerique Indiæ adscribunt, montemque Merum, Libero patri sacrum. - - - item Astacanos gentem.* Quod de quatuor præfecturis dicit, videtur nimis lata terminorum extensio: quæ vero de Nysa, Mero, Astacanis & similibus, illa non absurde cum India censentur, quemadmodum etiam a pluribus, qui Alexandri res tradiderunt, Indiæ contribuuntur.

2. Dionysius Characenus versu 1088 periegeseos dixit:

Ἰνδὸν παρ' ποταμὸν νότιοι Σκύθαι ἐνναίουσιν,

Indum ad fluuium australes Scythæ habitant:

quos vna voce Eustathius in hunc locum Ἰνδοσκύθας, *Indoscythas* dixit, eosque ad Ptolemæi Indoscythiam plerique referunt, quam ipse in Embolimis septemtrionem versus, seu circa Cophenis, & quos defert, ac Indi conflu-

* Paullo aliter fines Indiæ describit Diodorus II pag. 120, vbi hæc habet: Ἡ τοίνυν Ἰνδικὴ τετράπλευρος οὖσα τὴν πρὸς ἀνατολὰς νεύουσαν πλευρὰν καὶ τὴν πρὸς τὴν μεσημβρίαν ἡ μεγάλη περιέχει θάλαττα· τὴν δὲ πρὸς τὰς ἄρκτους τὸ Ἡμωδὸν ὄρος διείργει τῆς Σκυθίας, ἣν κατοικοῦσι τῶν Σκυθῶν οἱ προσαγορευόμενοι Σάκαι· τὴν δὲ τετάρτην τὴν πρὸς δύσιν τετραμμένην διείληφεν ὁ Ἰνδὸς προσαγορευόμενος ποταμός. *India figuram quatuor laterum habet, quorum orientale & meridiale magnus ille oceanus continet: illud quod septemtriones spectat, Scythiæ monte Emodo, Sacarum sede, cohibetur: quartum occidentale flumen Indus nominatum terminat.*

** Confer adnotata ad libr. III cap. XXII § V.

confluentes finit. Sed νοτίας, *australes* non Indorum respectu, sed Scytharum propriorum & septemtrionalium, intellige, vt quidquid circa Cophenem amnem, & inter hunc & Indum Alexander expugnauit, ad hos australes Scythas seu Indoscythas referatur, atque ita pars Indiæ, sed citerior, aut citra Indum, vt, Plinio auctore, plerique tradiderunt, a nobis etiam censeatur: quo ipso tamen Indiæ propriæ, quæ post flumen Indum est, nihil derogatur. Tabula quoque, ad Ptolemæi mentem comparata, tractum illum Indiæ intra Gangem, quamuis cis Indum sit, adsignat.

III.

Flumina Indorum maxima sunt Indus & Ganges, vt diximus: de illo multa in Alexandri historia, qui transiit & nauigauit secundo cursu in reditu: de Gange referuntur pauciora, quia Macedones ad illum non peruenerunt. De Indo Plinius lib. VI cap. XX *Indus, incolis Sindus adpellatus, in iugo Caucasi montis quod vocatur Paropamisus, aduersus solis ortum effusus; & ipse vndeuiginti recipit amnes: sed clarissimos Hydaspem,* * *quatuor alios adferentem:* ** *Cantabram, tres: per se vero nauigabiles Acesinem & Hypasin.* Hydaspes notus, de quo mox plura dicturi sumus: *Cantabram*, alterum clarissimorum, nemo alius memorauit, vt de scriptura dubitare liceat. Quos Alexander amnes traiecit, hoc ordine Strabo lib. XV p. 480 recensuit: ἦν δὲ μετὰ τὸν Κώφην ὁ Ἰνδὸς, εἶθ' ὁ Ὑδάσπης, εἶθ' ὁ Ἀκεσίνης, καὶ ὁ Ὑάρωτις, ὕςατος δ' ὁ Ὕπανις. *Post Cophem erat Indus, post hunc Hydaspes, inde Acesines, ab hoc Hyarotis, postremo Hypanis.*

IV.

Primus, & ex his occidentalis maxime, vocatur *Cophes* & *Cophen*, ὁ Κώφης Dionys. v. 1140; τὸν Κώφην Strab. lib. XV; *ad flumen Copheta* Plinius lib. VI cap. XVII, & *Cophete fluuio*, cap. XXI. Contra Arrianus Ind. cap. IV ὁ Κωφὴν, *Cophen*, recto casu; τὸν Κωφῆνα, *Cophenem*, lib. IV Exped. Alexand. cap. XXII.

2. Plures hic fluuios in Indum defert, e quibus nobilior *Choaspes* est. Strabo XV p. 479 τὸν Κώφην, καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει ποταμὸν, *Cophem fluuium, & Choaspem, qui in Cophen exit.* Ptolemæo dictus *Coas*, obliquo Κώα ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Coa fluminis ostia:* Arriano lib. IV c. XXIII Χόης, *Choes;* πορευθεὶς, inquit, παρὰ τὸν Χόην καλούμενον ποταμὸν, *iter iuxta Choen flumen fecit.* Nihilominus Aristoteles lib. I Meteor. cap. XIII ex Paropamiso monte etiam Χοάσπην, *Choaspen* fluuium deducit, vt de Strabonis scriptura dubitare non liceat. Alius amnis est Choaspes Persicus, alius Indi-

* Vide Diodorum II pag. 122.

** Quo iure igitur canit poeta Lucan. III, 235

Quaque ferens rapidum diuiso gurgite fontem
Vastis Indus aquis mistum non sentit Hydaspen.

*** Nicander Theriac. v 890 pag 59

Ὅσσα θ' ὑπ' Ἰνδὸν χεῦμα πολυφλοίσβοιο Χοάσπεω
Πιστάκι' ἀκρεμόνεσσιν ἀμυγδαλόεντα πέφανται.

Et quæcunque ad Indiæ flumen perstrepentis Choaspi pistacia amygdalis similia adparent in prægrandibus ramis.

Indicus, *** quos male Dionyſius confudit v. 1073, de fluminibus agens, quæ Perſidem irrigant:

\- - - - - - - Χοάσπης
Ἕλκων Ἰνδὸν ὕδωρ.

Choaſpes ferens Indicam aquam: quaſi ex India per vaſtiſſimas regiones & celſiſſima iuga montium in Perſidem ſeu Suſianam deferatur.

V.

Arrianus in Indicis plures addit cap. IV, Κωφὴν δὲ ἐν Πευκελαΐτιδι ἅμα οἱ ἄγων Μαλάμαντόν τε καὶ Σόαστον, καὶ Γαρροίαν, ἐκδιδοῖ ἐς τὸν Ἰνδόν. *Cophen in Peucelaitide, ferens ſecum Malamantum, Soaſtum, & Garœam amnes, effundit ſe in Indum:* e quibus *Soaſtum* ſeu *Suaſtum* etiam Ptolemæus habet Συάστου ποταμοῦ πηγαὶ, *Suaſti fluuii fontes* ſcribens, cum diphthongo in prima. *Garœas* amnis Arriano lib. IV cap. XXV dictus Γουραῖος, *Guræus*, & gens, per quam labitur, *Guræi:* & regio, quam colunt, Ptolemæo Γωρυαία, *Goryæa.* Addit Arrianus, dicto ex Indicis loco, *Ptarenum* & *Saparnum*, non multum inter ſe diſtantes, qui etiam in Indum exeunt: *Soamum* quoque per ſe Indo adfluentem, non delatum ab alio. Tabula, ad Ptolemæum conformata, ex Arachoſia & Gedroſia in Indum alia flumina, ſed ſine nomine, infundit, præter Arachotum, cuius nomen & aliunde notum eſt.

VI.

Ipſe ſequitur *Indus* * fluuius in Alexandri itinere, ortus, vt ex Plinio ſupra cognouimus, in Paropamiſo monte, qui etiam Caucaſus adpellatur. Receptis pluribus, etiam naues ferentibus fluuiis, iuxta Arachoſios & Gedroſos, prono curſu in mare defertur, in quod δίστομος, *duobus alueis*, vt Arrianus lib. V cap. III loquitur, ſe effundit, magnam oſtiis illis faciens inſulam, τῷ Αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον, *Ægyptio Delta non diſſimilem*, quæ *Patala* & *Patalena* adpellatur: de qua plus infra in regionibus & oppidis dicturi ſumus. Quos a dextra ripa amnes recipiat, iam vidimus: a ſiniſtra & ex India propria occurrit primo *Hydaſpes*, ** nobile flumen, in quo claſſem Alexander ædificauit, qua per Indum in Oceanum nauigavit. Strabo lib. XV p. 480 *Silua ad Emodos montes, ex qua Alexander multam abietem, pinum, & cedrum cecidit,* ἐξ ὧν στόλον κατεσκευάσατο ἐπὶ τῷ Ὑδάσπῃ, *e quibus claſſem in Hydaſpe fluuio ædificauit.* Recipit *Sinarum* amnem, vt Arrianus tradit: etiam *Sandabalim*, vt Ptolemæus nominat, & Tabula, illi accommodata, deducit. Effertur ipſe Hydaſpes in Aceſinem, & per hunc demum in Indum. Arrianus dicto loco: Ὑδάσπης, ἄγων ἅμα οἱ τὸν Σίναρον, ἐν Ἀρίσπαις ἐς τὸν Ἀκεσίνην ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος, *Hydaſpes ſecum fert Sinarum, & in Ariſpis ipſe in Aceſinem effunditur.* Ptolemæus praue *Bidaſpen* adpellauit: Tabula autem, vt ceteri, *Hydaſpin*, quod indicium mendi in Græco eſt.

* Vid. Nonnus Dionyſiac. XXVI v. 225 pag. 690.

** Non opus eſt memorari fabulam de Hydaſpe in vinum mutato. Nonnus Dionyſiac. XXV v. 276 ſeqq. pag. 658 eam propoſuit.

VII.

Acesines * autem non solum Hydaspe, sed magno etiam fluuio, quem *Tutapum* Arrianus vocat, incognitum ceteris, auctus, apud Mallos in Indum exoneratur, nomen suum, tamquam victor fluuiorum, quos receperat, eo vsque retinens, quod Arrianus dicit, *ἐπικλήσει ἐκνικήσας*. nam præter dictos, & aliis augetur, e quibus, qui ceteros defert in Acesinem, *Hyarotis* siue *Hydraotes* est. Post Acesinem hic & Alexandro traiiciendus erat: traiecit autem equo, quod Arrianus lib. VI cap. VIII refert. Hic *Ὑδραώτην*, *Hydraoten* vocat: Strabo ** *Ὑάρωτιν*, *Hyarotin*, crescente syllaba in obliquis ceteris, vt *πέραν τῦ Ὑαρώτιδος*. Videtur *Adris* Ptolemæi esse. Recipit vltimum fluuiorum Alexandri, *Hyphasin* siue *Hypanin*, & cum eo se in Acesinem effundit. Plures addit Arrianus, sed ignotos. *In Indum*, inquit, *illabitur Hydraotes quidem in Cambisthulis, qui Hyphasin in Astrobis, Sarangem ex Meceis, Neudrum ex Attacenis in se recipiens, in Acesinem fluit.* Vt populorum, qui hic memorantur, ita etiam fluminum, præter Hyphasin, quæ recipit Hydraotes, obscura nomina sunt. Notior autem ille scribitur varie, *Ὕφασις*, *Hyphasis* ab Arriano, & Diodoro Siculo lib. XVII cap. XCIII, ac Philostrato Vita Apollonii lib. III ineunte: *Hypasis* a Plinio lib. VI cap. XVII, & Curtio lib. IX cap. I: & *Hypanis* a Strabone lib. XV, Diodoro lib. II cap. XXXVII, & Dionysio vers. 1145, semper idem, & quem Strabo *Ὕπανιν ὕςατον*, *Hypanim vltimum* dixit, is est Arriani etiam vltimus *Hyphasis*, Alexandro puta, quia vt ille in Indic. cap. IV tradit, *ὀ πρόσω τῦ Ὑφάσιος ἦλθεν Ἀλέξανδρος*, *vltra Hyphasin Alexander non progressus est.* Idem de Hypasi Plinius dicto loco: *Hypasis fuit Alexandri itinerum terminus, exsuperato tamen amne, arisque in aduersa ripa dicatis.* Ptolemæus vitiose *Bibasis* pro *Hypasis*, in quem ipse *Zadradum* deducit, qui nomen ad confluentes vsque cum Indo retineat. Sed maior superiorum est auctoritas, Strabonis & Arriani, in ordinandis nominandisque illis fluminibus.

VIII.

Alter maximorum amnium est *Ganges*, *ὁ Γάγγης* *** non visus Alexandro; ideo pauca de illo veteres, quæ veri essent similia, tradiderunt. Strabo lib. XV p. 483 *ἱκανῶς συμφωνεῖται*, *magna est consensio*, *Gangem esse μέγιςον τῶν μνημονευομένων κατὰ τὰς τρεῖς ἠπείρους*; † *fluuiorum maximum, qui*

* Accentum huius nominis docet Nonnus Dionysiac. XXIII v. 276 pag. 615
Ἀλλη δ' Ἰνδὸν ὄνασεν ἐριβρεμέτην Ἀκεσίνην.

** Lib. XV pag. 1017.

*** Nonnus Dionysiac. XXVII vers. 162 pag. 708
- - - ὅθεν δονακῆα διαίνων
Στέλλεται ὀμόδμοισι καταῤῥυτος ὕδασι Γάγγης.
Vid. Ælian. histor. Animal. XII cap. 41.

† Diodor. Sicul. II pag. 122 Οὗτος δὲ τὸ πλάτος γενόμενος ςαδίων τριάκοντα φέρεται μὲν ἀπὸ τῆς ἄρκτου κ. τ. λ. *Hic vbi latitudinem triginta stadiorum sortitus est, a septemtrionibus defertur.* Ælian. histor. Animal. X cap. 41 Ὁ Γάγγης ὁ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ῥέων, ὑπαρχόμενος ἐκ τῶν πηγῶν βαθύς ἐςιν εἰς ὀργυιὰς εἴκοσι, πλατὺς δὲ εἰς ὀγδοήκοντα ςαδίους. Ἔτι γὰρ αὐθιγενεῖ τῷ ὕδατι πρόεισι καὶ ἀμιγεῖ πρὸς ἕτερον. Προϊὼν δὲ τῶν ἄλλων εἰς αὐτὸν ἐμπιπτόντων καὶ ἀνακοινουμένων οἱ τὸ ὕδωρ, εἰς βάθος μὲν ἥκει καὶ ἑξήκοντα ὀργυιῶν. πλατύνεται δὲ καὶ ἀποτείνεται, εἰς ςαδίους τετρακοσίους, καὶ ἔχει νήσους Λέσβου τε καὶ Κύρνου μείζονας καὶ τρέφει κήτη. *Ganges flumen*

qui in tribus continentibus [terrarum orbis] *memorantur; secundum ab eo Indum; tertium Istrum; quartum Nilum.* Plinius dubitanter lib. VI cap. XVIII, *alios incertis fontibus, vt Nilum; alios in Scythicis montibus nasci dixisse.* Sed vtique ex montibus illis, siue Imai iuga, siue aliter vocantur. Strabo p. 474 καταβὰς ὁ Γάγγης ἐκ τῆς ὀρεινῆς ἐπειδὰν ἅψηται τῶν πεδίων ἐπιστρέψας πρὸς ἕω, *Ganges a montana regione descendens, vbi campos attigit, in ortum solis conuertitur.* Conuersio illa mollis & lenis est, inclinatio aliqua in orientem, vt tamen ab illa in austrum ad ostia ruat. * Strabo ibidem μιᾷ ἐκβολῇ, *vno ostio* in mare effundi dicit: at quinque vel sex Ptolemæus numerat, & suo quodque nomine signat, primum, quod maxime est occidentale, *Cambusum* vocat: secundum, μέγα. *Magnum:* tertium, *Camberichum*, quartum *Tilogrammum:* quintum ψευδόστομον, *Pseudostomum*, quasi falsum ostium: sextum, ἀντιβολὴν, *Antibolen*, quasi oppositum ceteris. Etiam recentiores plura eius ostia notarunt.

IX.

Flumina in Gangem vndeuiginti Plinius inferri dicit: e quibus citeriori ripæ adfunduntur *Iomanes* per Palibrothos decurrens: & *Erannoboa*, quem Arrianus Indic. cap. X ad vrbem Palibrotha cum Gange dicit confluere: & *Cainas:* reliqua, incertum, ad quam ripam tendant, *Condochates, Cosoagus, Sonus*, quæ omnia nauigabilia dicit; ceterorum celato nomine. Ex his etiam ab Arriano Indic. cap. IV, vt Gangis accessiones, memorantur *Caina, Condochates, Erannoboa, & Sonus:* additque *Cossoanum, Sittocatim, Solomatim, Sambum, Magonem, Agoranim, Omalim.*

X.

Inter hos maximos amnes, Indum & Gangem, Ptolemæus plures alios in mare Indicum deducit, *Namadum, Nanagunam*, tribus ostiis, longe separatis, tamquam singularibus fluminibus, in quibus etiam Ptolemæus censet. Primi nomen est *Goaris* recto casu; secundi *Binda;* tertium denique *Nanagunæ* nomen retinet. Sequitur *Pseudostomum*, singulare & proprium flumen: post quod enumerat Ptolemæus *Barin, Solenum, Chaberum, Tynam, Mandam, Tyndim, Dosaronem, Adamantem*, qui Gangi est proximus: sed omnes ignobiles & nullius memoriæ, historia in partibus, quas percurrunt, deficiente.

XI.

Montes Indiæ nobiliores ad septemtrionem sunt, & a Scythia seiungunt, cohærentes inter se, sed nominis non vnius. Plinius lib. VI cap. XVII *Iunguntur inter se Imaus, Emodus, Paropamisus, Caucasus, a quibus tota*

Indorum e fontibus effusus viginti orgyias profundus & LXXX stadia latus est: Quum nondum alienis misceri cœpit aquis. Sed vbi iam alia in ipsum infundi cœperunt flumina: LX orgyias profundus est, extenditur autem in CCCC stadia, & habet insulas Lesbo & Corsica maiores, ac balænas nutrit.

* Errat igitur Lucanus l. III v. 230

Qua colitur Ganges, toto qui solus in orbe
Ostia nascenti contraria soluere Phœbo
Audet & aduersum fluctus impellit in Eurum.

tota decurrit [India] *in planitiem immenſam & Ægypto ſimilem.* De Paropamiſo & Caucaſo dictum ſupra eſt: De ceteris in Scythia dicendi locus erit. De Imao, quatenus Indiæ ſuperiacet, ex eodem Plinii loco adiicimus, *Emodorum promontorium Imaum vocari.* Ptolemæus in India intra Gangem, & quidem in mediterraneis notauit propius Indum *Apocopos* montes, & poſt eos *Sardonichem, Bettigum, Vindium, Adiſathrum;* & Gangem verſus *Vxentum.* Sed nihil niſi nomina ſunt; hiſtoria memorabili deſtituuntur. De *Mero* monte cis Indum, ad Nyſam vrbem dicemus. Mons *Mallus*, in Mallis populo eſt, apud Plinium lib. VI cap. XVII extremo.

XII.

Populi & regiones ſunt innumerabiles. v. g. a ſeptemtrionali parte *Aſpii, Peucolaitæ, Taxili* ſeu *Taxillæ, Aſſaceni, Guræi, Gandaræ, Malli, Oxydracæ, Sibæ:* * *Praſii* autem ſeu *Praſiatæ* ad Gangem: etiam a ſectis nominati *Gymnoſophiſtæ, Brachmanes:* ** & in meridiali tractu, ac mare verſus, *Laryces* prope ſinum Canthi & Indi oſtia: deinde *Ariaces, Limyrices,* regio *Aiorum,* & *Careorum* in ſinu Colchico; *Pandionis* regio, *Bati, Aruarni, Mæſolia, Sabaræ, Gangaridæ:* & medio tractu ab Indo ad Gangem, *Sabracæ, Muſicani, Præſti,* omnes hi ad ripam Indi: & in mediterraneis, *Agriophagi, Parapiotæ, Phyllitæ, Brolingæ, Poruari, Adiſathri, Soræ Nomades, Mandalæ, Cocconagæ,* & quæ alia obſcura nomina.

2. De ſingulis, aut potioribus ex illis, aliquid in vrbibus dicemus, quas ſecundum iter Alexandri, quod diligentius perſcriptum eſt, explicabimus: ex ignotis quoque Ptolemæi aut aliorum præcipuas quoque ac maiores, vt ſedes regias, & metropoles, atque emporia, deſignaturi.

XIII.

Alexander ex Paropamiſadis in Indiam mouens, primum *Nicæam* venit, in confinio Paropamiſadarum poſitam, citra flumen Cophenem. Arrianus lib. IV cap. XXII ἀφικόμενος δ' ἐς Νίκαιαν πόλιν καὶ τῇ Ἀθηνᾷ θύσας, προὐχώρει ὡς δὲ ἐπὶ τὸν Κωφῆνα, *Inde Nicæam veniens, ſacro Palladi facto, proceſſit: vt vero ad Cophenem amnem,* cetera. Inuenit ergo Alexander hanc Nicæam, non condidit. Ex qua vero victoria nomen fuerit, an ex fabuloſa Liberi patris, aut Herculis, non poteſt definiri. Hinc ad *Cophen* ſeu *Cophenem* fluuium proceſſum: Hephæſtion vero & Perdiccas in ſuperiora, ἐς Πευκελαῶτιν *in Peucelaotin* miſſi.

XIV.

Regio hæc inter Cophenem & Indum eſt Arriano lib. IV cap. XXII dicta Πευκελαῶτις χώρα *regio Peucelaotis:* nomen a principe vrbe ducens, quam idem poſt paullo cap. XXVIII dicit πόλιν Πευκελαῶτιν οὐ πόῤῥω τοῦ Ἰνδοῦ ᾠκισμένην, *vrbem Peucelaotin, non procul ab Indo conditam.* Straboni lib. XV

p. 480

* Nonnus Dionyſiac. verſ. 218 pag. 688
Τοῖς ἔπι θωρήσσοντο Σίβαι καὶ λαὸς Ὑδάρκης.

** Hinc intelligendus Lucianus Fugitiu. pag. 594, vbi *Brachmanes* Necoræis & Oxydracis finitimos eſſe ait.

p.480 est πόλις Πευκελαῆτις, *vrbs Peucolaetis:* Plinius lib. VI cap. XVII *oppidum Indorum Peucolaitin* dixit, quæ formula periphrasin continere videtur, ideoque πόλις oppidum, in singulis adiectum. Verum autem vrbis nomen est *Peucela,* de qua in Indicis Arrianus cap. I καὶ ἄλλη πόλις Πευκέλα, ἔτι μεγάλη καὶ αὐτὴ, ὐ μακρὰν τῦ Ἰνδῦ, *& alia vrbs Peucela, quæ & ipsa magna est, non longe ab Indo.* Incolæ Plinio cap. XX eiusdem libri sunt *Peucolaitæ.*

XV.

Populi hic memorantur ab Arriano lib. IV cap. XXIII *Aspii,* & *Thyræi,* & *Arasaci,* de quibus vero nihil aliunde notum est. Hos vero Alexander domuit παρὰ τὸν Χόην πορευθεὶς, *iuxta amnem Choen,* seu Choaspen, *iter faciens.* De flumine supra dictum: de oppidis iuxta illum & regiunculis ita Strabo p. 479 *In Indiam iter conuertit. Montibus autem per breuiores vias superatis, reuersus est habens Indiam a sinistris:* εἶτ' ἐπέστρεψεν εὐθὺς ἐπ' αὐτὴν καὶ τὰς ὄρους τὰς ἑσπερίας αὐτῆς, καὶ τὸν Κώφην ποταμὸν καὶ τὸν Χοάσπην, ὃς εἰς τὸν Κώφην ἐμβάλλει ποταμὸν, καὶ κατὰ Πληγήριον πόλιν ῥυεὶς παρὰ Γωρυδάλην πόλιν, καὶ διεξιὼν τήν τε Βανδοβηνὴν καὶ τὴν Γανδαρῖτιν. *Postea rediit rursus in illam* [Indiam] *eiusque fines occidentales, & ad Cophen fluuium & Choaspen, qui in Cophen exit, & iuxta vrbem Plegerium fluens præter Gorydalem vrbem, tam Bandobenen quam Gandaritin permeat.* Ignota oppidorum nomina, nisi *Gorydalis* est Ptolemæi *Gorya,* regionis *Goryææ:* nec nota regio *Bandobena:* at *Gandaritis* est populi, quem *Gandaras* Ptolemæus dixit, duo oppida illis attribuens *Proclain* & *Nauliben.* Hinc ventum, transmisso Choe seu Choaspe, ad vrbem *Andaca,* vti in MSS. est, vulgo *Andraca;* & flumen *Euaspla,* vtrumque soli memoratum Arriano: vti etiam *Arigæum* oppidum. *Guræus* fluuius, & *Guræi,* populus ad illum, eiusdem Arriani sunt, vec vero alii, quam quibus Ptolemæus regionem *Goryæam* dat & oppidum *Goryam,* inter Coam, seu Choaspen, & Suastum fluuios. In eadem Goryæa regione posuit quoque, austrum versus, circa Cophenis & Choaspæ confluentes, oppidum *Nagara,* quod etiam ex Bacchi fabula nomen aliud habet, Νάγαρα ἡ καὶ Διονυσιόπολις, *Nagara, quæ etiam Dionysiopolis.*

XVI.

Per Guræos Alexander in *Assacenos* venit, quorum metropolis erat *Massaga* siue *Massaca,* seu *Mazagæ.* Arrianus lib. IV cap. XXVI πρῶτα μὲν ἐπὶ Μάσσαγα ἦγε, τὴν μεγίστην τῶν ταύτῃ πόλεων, *primum Massaga cum exercitu petit, vrbem eius regionis maximam.* Et in Indicis cap. I ἐν Ἀσσακηνοῖσι δὲ Μάσσακα, πόλις μεγάλη, ἵναπερ τὸ κράτος τῆς γῆς ἐστι τῆς Ἀσσακίης. *apud Assacenos est Massaca ingens oppidum, quod Assaceni regni caput est.* Id Curtius lib. VIII cap. X vocat *Mazagas,* pluratiuo numero: Strabo autem lib. XV p.480 *Masogam.* Sequitur, inquit, ἡ Ἀσσακανῦ, ὅπȣ Μασόγα τὸ βασίλειον τῆς χώρας, *Assacani terra, vbi Masoga est caput & regia.* Ex quo etiam adparet *Assacanos* & *Assacenos* eosdem esse: & Arrianus qui lib. IV extremo

mo ſcripſit Ἀσσακανῶν χώρα; idem Indic. cap. 1 ἐν Ἀσσακηνοῖσι, quæ non maior variatio eſt quam in *Maſſaga* & *Maſſaca* diuerſis hiſce libris eſt.

XVII.

In tractu illo *Ora* & *Bazira* ſeu *Bezira*, non ignobiles vrbes ſunt; & *Aornos petra*, quam fama tenuit ne ab ipſo quidem Hercule expugnari potuiſſe: capta autem ab Alexandro. Hæc ex Curtio æque ac Arriano, & quod de Petra eſt, etiam ex Diodoro nota: Petræ, cuius radices Indus adluit, quod Strabo tradit, propinquæ fuerunt *Embolima*, vrbs Ptolemæo etiam memorata Arrianus lib. IV cap. XXVIII ἀφικόμενος ἐς Ἐμβόλιμα πόλιν, ἣ ξύνεγγυς τῆς πέτρας τῆς Ἀόρνου ᾤκεῖτο, *venit in vrbem Embolima, quæ non procul a petra Aorno ſita eſt.* Ptolemæus poſuit prope Cophenis & Indi confluentes, ſiue, vt ipſe vocat, vbi Coas, Suaſtum ferens, ſe Indo miſcet. De ceteris iam nominatis ibidem Arrianus: τὰ μὲν δὴ Ὦρα καὶ τὰ Μάσσαγα φρούρια ἐποίησεν ἐπὶ τῇ χώρᾳ. τὰ Βάζιρα δὲ πόλιν ἐξετείχισε, *Itaque, Oris & Maſſagis ad regionis præſidium firmatis, Bazira* [Alexander] *vrbem muro circumdedit:* Inſtaurauit etiam *Orobatin*, de qua vero nihil auctores alii referunt.

XVIII.

Tandem etiam eſt *Nyſa* ſiue *Nyſſa*, de qua fingebant a Baccho conditam, μεταξὺ τοῦ τε Κωφῆνος καὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, *inter Cophenem & Indum fluuios*, vt Arrianus lib. V ineunte tradit, ſita fuit. Strabo lib. XV & Arrianus ſcribunt Νύσσα, *Nyſſa*, geminata littera; Diodorus autem Siculus lib. I cap. XIX Νύσα, & Plinius, Mela, Curtius *Nyſa*, quod propius ad fabulæ originem accedit, quia hoc oppidum ferebatur, vt Strabo ait, Διονύσου κτίσμα, *opus Dionyſi* ſiue Bacchi. Incolæ Νυσσαῖοι, *Nyſſæi* apud Arrianum, qui vltro ſe per legatos Alexandro dediderunt. Imminet vrbi mons Μηρὸς, * *Merus*, quæ vox quod *femur* Græce ſignificat, fabulæ de Baccho Iouis femori inſuto, & bis nato, occaſionem dedit, quia in hoc monte cum exercitu ſeruatus dicitur, quum campos morbi & peſtilentia vaſtarent; vt Diodorus lib. II cap. XXXVIII interpretatur. Plinius lib. VI cap. XXI *Nec non & Nyſam vrbem plerique Indiæ adſcribunt, montemque Merum, Libero patri ſacrum: vnde origo fabulæ, Iouis femine editum.*

XIX.

Hæc de iis, quæ Alexander in India cis Indum flumen dicitur ſubegiſſe, poſitis omnibus inter Indum & Cophenem. Quo loco vero ſingula, & quo ordine ſita fuerint, quod varium Alexandri iter erat, & nunc ipſe, nunc duces diuiſis copiis vincebant, explicari non poteſt, præſertim

* Theophraſtus de hiſt. Plant. IV cap. 4 Κιττὸν ἐν Ἰνδοῖς φανῆναι, τῷ ὄρει τῷ Μηρῷ καλουμένῳ. ὅθεν δὴ καὶ τὸν Διόνυσον εἶναι μυθολογοῦσι. *Ederum in Indis adparere, monte Mero dicto, vnde etiam Bacchum eſſe fabuluntur.* Polyænus Strateg. I, 1, 2 Διόνυσος ἐν Ἰνδικῇ τῆς στρατιᾶς οὐ φερούσης τὸ φλογῶδες τοῦ ἀέρος κατέλαβε τὸ Τρικόρυφον ὄρος τῆς Ἰνδικῆς. τῶν δὲ κορυφῶν ἡ μὲν καλεῖται Κορασιβίη, ἡ δὲ Κονδάσκη, τὴν δὲ τρίτην αὐτὸς ἐκάλεσε Μηρόν. *Bacchus in India quum exercitus æſtum aeris tolerare non poſſet, occupauit Tricoryphum, Indiæ montem, ſic adpellatum a tribus cacuminibus, quorum vnum vocatur Coraſibie, alterum Condaſce, tertio ipſe nomen impoſuit MERVM.*

quod Ptolemæus nihil eorum nominum, præter sola Embolima, ex vrbibus habet. Videtur hinc facies rerum cum tempore mutata, & vetustis deletis alia oppida & alia nomina successisse.

XX.

Traiecto Indo amne, tum demum, vt Arrianus lib. v cap. iv ait, ἐς τῶν Ἰνδῶν τὴν γῆν, *in Indiam propriam* peruenit. Et cap. viii Ἄρας δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ, ἐς Τάξιλα ἀφίκετο πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, τὴν μεγίστην τῶν μεταξὺ Ἰνδοῦ τε ποταμοῦ καὶ Ὑδάσπου, *Transmisso Indo ad magnam & opulentam vrbem Taxila peruenit, quæ vrbium inter hunc amnem & Hydaspem est maxima.* Et Strabo xv p. 480 μεταξὺ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Ὑδάσπου Τάξιλά ἐστι πόλις μεγάλη καὶ εὐνομωτάτη, *inter Indum & Hydaspem est Taxila, magna ciuitas & legibus optimis instituta.* Rex *Taxilus* humaniter Alexandrum suscepit: Curtio *Taxiles* idem dictus, * sequente nomine, imperium eius regionis in quem transiret: populus *Taxillæ* sunt Plinio lib. vi cap. xx. *Transgressis Indum,* inquit, *& cum eo decurrentibus* (montanos autem populos, Caucaso subiectos, ante descripserat) *Samarabriæ, Sambruceni, Bisambritæ, Osii, Antixeni, Taxillæ cum vrbe celebri iam in plano demisso tractu, cui vniuerso nomen Amandæ.* Quæ alia inter Indum & Hydaspem fuerint, non memorantur in expeditione, quia in vlteriora Alexander properabat: obscura sunt Ptolemæi *Labaca* & *Iomusa*, & *Sagala*, etiam *Euthymedia* dicta: clarior *Bucephala*, quam idem in citeriore Hydaspis ripa, id est sinistra & occidentali ponit, conditam ab Alexandro, quum equum huius nominis amisisset; & instauratam (nam imbres corruperant) quum ab Hypani, extremo fluuio, reuertisset. Duas eodem tempore vrbes ad idem flumen Hydaspem condidit, *Nicæam* & *Bucephalam*, in memoriam victoriæ adversus Porum, & equi Bucephali, qui isto prœlio exspirauerat. Vtriusque mentionem Diodorus habet lib. xvii cap. xcv, verum de fluuio dubie: Arrianus autem Hydaspi adplicat lib. v cap. xix: Strabo per ripas distinguit lib. xv pag. 480, ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ [Ὑδάσπου] ὅπου τὸν Πῶρον ἐνίκα διαβάς, *in vtraque fluminis ripa, vbi, transmisso eo, Porum vicerat.* Et Curtius lib. ix cap. i *Rex duabus vrbibus conditis in vtraque fluminis, quod superauerat, ripa.* Si Ptolemæum sequimur, in dextra ripa Bucephalam posuit: Nicæam in sinistra, licet huius nullam mentionem fecerit. Et quia prœlium trans Hydaspem commissum fuit in Pori regno, probabilius est Nicæam in loco victoriæ fuisse conditam, hoc est in ripa fluminis orientali. Nomen prioris vrbis casu variat. Ptolemæus lib. vii cap. i Βουκέφαλα: Plinius lib. vi cap. xx *Bucephala:* Diodorus lib. xvii c. xcv ἡ Βουκεφάλα: Arrianus lib. v extremo τὰ Βουκέφαλα: Curtius lib. ix cap. iii *Bucephalos:* Arrianus Periplo Erythræi ἡ Βουκέφαλος Ἀλεξάνδρεια.

XXI.

Inter Hydaspem & Acesinem amnes Porus ille, quem Alexander vicit, regnabat. Strabo prædicto loco: μεταξὺ τοῦ Ὑδάσπου καὶ τοῦ Ἀκεσίνου ἥ τε

τοῦ

* Lib. VIII cap. 12 f. 14. Locum hunc adscripsi ideo, vt verba auctoris facilius intelligerentur.

τῦ Πόρυ ἐςὶ πολλὴ καὶ ἀγαθὴ, σχεδὸν τι καὶ περὶ τριακοσίων πόλεων, *Inter Hydaſpem & Aceſinem eſt Pori regio, multa ſane & opulenta,* CCC *fere oppidorum.* Vicos haud dubie connumerauit, vt tantum numerum conficeret. Sed quantus etiam numerus oppidorum fuit, nullum tamen nominatim in hiſtoriis eſt memoratum. De *Nicæa*, quæ in huius regni ripam cadebat, paullo ante dictum eſt, vbi de Bucephala, oppoſita illi, egimus.

XXII.

Pori regnum claudebat amnis *Aceſines* ab ortu: quo transmiſſo, ad alium amnem, *Hydraotem* nomine ſiue *Hyarotem*, properauit, quo etiam traiecto, alteris ab amne caſtris ad vrbem *Pimprama* Alexander venit, vt Arrianus & Curtius adpellant, ſita in gente *Adraiſtarum.* Pactis capta vrbe ac in deditionem recepta, in finitimam *Cathæorum* gentem profectus, *Sangala*, τὰ Σάγγαλα, oppidum illorum cepit. Arriano hi Κάθαιοι, *Cathæi* dicti; Straboni Κάθεοι, *Cathei*, ſimplici littera: a quibus ad *Hypanim* ſeu *Hyphaſin*, vltimum fluuiorum, quos adiit, progreſſus Alexander, fruſtra milites, itineribus fatigatos & defectos, vt ſe vſque ad Gangem & accolentes Gangaridas ſequerentur, hortatus, reditum conclamari iuſſit: tranſiit tamen amnem, caſtriſque ſolito maioribus, ac aris in vlteriore ripa poſitis, quæ terminum expeditionis poſteritati ſignificarent: vt ſupra ex Plinii lib. VI cap. XVII monſtratum fuit. Plinius *Hypaſin*, vocat, qui *Hyphaſis* & *Hypanis* eſt aliis.

XXIII.

Regreſſus ergo, iterum traiectis fluminibus, vſque ad Hydaſpem, in quo claſſis interea ædificata fuerat, eaque per hunc amnem vſque ad Aceſinis confluentes deuectus, in *Mallos* & *Oxydracas*, feroces populos, mouit, nec ſine extremo ſuo periculo. In his enim vrbs illa, in quam ſe ſaltu ex muro, auſu temerario, coniecit, & ægre conſeruatus fuit. . Vrbem illam plerique Oxydracis tribuunt; etiam Curtius lib. IX cap. IV. Et Arrianus lib. VI cap. XI confitetur: αὐτίκα ἐν Οξυδράκαις τὸ πάθημα τῦτο γενέσθαι Αλεξάνδρῳ, ὁ πᾶς λόγος κατέχει, *infortunium hoc in Oxydracis Alexandro obtigiſſe communis opinio eſt.* Ipſe tamen apud Mallos hæc paſſum eſſe adſeuerat. Et Strabo lib. XV p. 482 Μαλλοὶ καὶ Οξυδράκαι μεγάλα ἔθνη· καὶ Μαλλοὶ μὲν, παρ' οἷς ἀποθανεῖν ἐκινδύνευσεν Αλέξανδρος, τρωθεὶς ἐν ἁλώσει πολίχνης τινὸς, *Malli & Oxydracæ magnæ nationes. Malli ſunt, apud quos Alexander mortis periculum adiit in expugnatione oppidi cuiuſdam.* Caſtra interea erant ad Hydraotis & Aceſinis confluentes, quod Arrianus lib. VI cap. XIII adnotauit. nam circa Hydraotem amnem *Malli* erant: horum vicina natio Oxydracarum, qui ſe Διονύσυ συγγενεῖς, *Bacchi cognatos*, vt Strabo ibidem refert, dixerunt.

XXIV.

Interea etiam noua vrbs ad Aceſinem, cuius nomen latet, Alexandri auſpiciis condita erat, de qua Arrianus lib. V cap. vltimo conſulatur: delatus vero per flumina ad Aceſinis, cetera ferentis, & Indi confluentes, quod Arrianus lib. VI cap. XV tradit, πόλιν κτίσαι ἐκέλευσεν ἐπ' αὐτῇ ξυμβολῇ

τοῖν ποταμοῖν, ἐλπίσας μεγάλην τε ἔσεσθαι καὶ ἐπιφανῆ ἐς ἀνθρώπους, vrbem condi ad confluentes fluminum iussit, sperans magnam claramque futuram esse: cui sine dubio nomen *Alexandriæ* imposuit.

XXV.

Secundo amne Indo deuectus in *Sabracas*, validam Indiæ gentem, vt Curtius vocat lib. IX cap. VIII; inde *κατέπλει ἐς τῶν Σόγδων τὸ βασίλειον, καὶ ἐνταῦθα πόλιν ἐτείχιζεν ἄλλην, in Sogdorum regiam nauigauit, ibidemque vrbem aliam condidit.* An hæc etiam *Alexandriæ* nomen acceperit, non possum dicere: nisi Curtii huc verba ex lib. IX cap. VII, sect. 8 retrahamus, quia proxime ad Musicanos ferunt: quæ olim ad priorem vrbem Arriani, iuxta confluentes Acesinis & Indi positam, referebamus. Stephanus duas Alexandrias in India laudat, sextam & decimamquartam: illam simpliciter *τῆς Ἰνδικῆς, Indiæ* dixit: hanc *παρὰ Σωριανοῖς Ἰνδικῷ ἔθνει, apud Sorianos gentem Indicam*, cuius vero sedem æque ac vrbis ignoramus. Nec vero dubium, quin plures vrbes in Indis ille condiderit, suoque adpellauerit nomine. Inde prono amne nauigauit in *Musicani* regnum seu dynastiam, (*ἐπικράτειαν* Arrianus vocat:) quem Onesicritus *νοτιώτατα τῆς Ἰνδικῆς, australissima Indiæ* tenere apud Strabonem dicit: Curtius autem alias gentes post *Musicanos* ponit: nam sic vocat subiectum Musicano populum lib. IX cap. VIII. Apud Indos enim frequenter reges nomen gentis habent. Curtius dicto loco e Musicanis Alexandrum duxit in *Præstos*, etiam Indicam gentem: ab his in *Sabi regnum:* (*Sambi*, Σάμβου βασιλείαν Diodorus Siculus lib. XVII cap. CII dixit) tum demum ad insulam *Patalenam*, quam ostiis suis Indus facit. Strabo etiam alia interponit, *τὴν Σαβούτα Σινδοναλίαν, καὶ ἔτι τὴν Πορτικανοῦ, Sabutæ Sindonaliam & Porticani regionem:* quæ vocabula, saltem priora aliquid monstri vel mendi habere videntur: *Porticani* autem regionem (Πορτικάνου δυναστείαν) memorauit etiam Diodorus lib. XVII cap. CII. Certe non proxime Musicani regiones Patalenam attingere, ex eo etiam clarum est, quia triduo exinde nauigauit Alexander, antequam de Patalenorum statu ei nuntiatum est. Vide Arrianum lib. VI cap. XVII.

XXVI.

Ipsa insula, quam ostia faciunt, ab vrbe eius, sub diuortio amnis sita, *Patala* seu *Pattala* dicta, nomen habet, in quo Strabo & Arrianus geminant T, ceteri * simplici littera exprimunt. Insulam itaque plures *Patalenam* seu *Pattalenam* dicunt: Curtius *Pataliam:* Plinius communi vrbis nomine *Patalen* siue *Patalam.* A triquetra figura, quam ostia cum mari faciunt, *Delta* vocant perinde vt Ægyptiam Nili insulam: & Arrianus lib. VI cap. XVII *μεῖζον ἔτι τοῦ Δέλτα τοῦ Αἰγυπτίου, maiorem quam Delta Ægyptium* dicit. Nunc singulorum de vrbe & insula verba adferemus. Strabo ibidem: *ἐν τῇ Πατταληνῇ πόλις ἐστὶν ἀξιόλογος τὰ Πάτταλα, ἀφ' ἧς καὶ ἡ νῆσος καλεῖται, in Pattalena vrbs insignis est Pattala, a qua nomen est insulæ.* Arrianus dicto loco: *ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὰ Πάτταλα, τήν τε πόλιν καὶ τὴν χώραν ἔρημον*

* Philostrat. Vita Apollon. III cap. 53.

ἔρημον καταλαμβάνει, *quum Pattala venisset, tam vrbem quam regionem desertam inuenit.* Et cap. XVIII, quum ipse rex ad Oceanum nauigaret, iussit Hephæstionem τειχίζειν τοῖς Παττάλοις ἄκραν, *arcem in Pattalis ædificare:* quæ etiam exstructa & munita fuit, vt ex cap. XX constat: ἐπανελθὼν ὀπίσω ἐς τὰ Πάτταλα, τήν τε ἄκραν τετειχισμένην καταλαμβάνει, *reuersus Pattala, arcem emunitam inuenit.* Vrbs autem in superiore insulæ parte fuit ad ipsam scissionem fluminis. Idem cap. XVIII περὶ τοῖς Παττάλοις σχίζεται τοῦ Ἰνδοῦ ὕδωρ ἐς δύο ποταμοὺς μεγάλους, καὶ οὗτοι ἀμφότεροι σώζουσι τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὄνομα ἔς τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν. *apud Pattala Indus in duos ingentes fluuios scinditur, quorum vterque Indi adpellationem a mare vsque retinet.* Ptolemæus suam Παταλα, *Patalam* inferius a primo diuortio deduxit. Plinius insulam *Patalen* vocat; oppidum *Patalam*. Lib. VI cap. XX de Indo: *amplissimam insulam efficiens, quæ Prasiane nominatur: & aliam minorem, quæ Patale.* Sed Prasianam illam alii ignorant. Et post paullo: *ad oppidum in insula, quam supra diximus, Patalam.* Et deinceps: *Olostræ* [populus] *Patalen insulam attingentes.* Et cap. XXI *Sed ante sunt aliæ, Patale, quam significauimus in ipsis faucibus Indi, triquetra figura,* CCXX M. *passuum latitudine:* quod cum Nearchi rationibus prope conuenit, qui ostia MDCCC stadiis seiungi apud Strabonem & Arrianum dixit. Pomponius Mela autem, quem Plinius alibi sequi solet, insulam *Patalenen* adpellauit lib. III cap. VII *Inter ipsa ostia,* inquit, *Patalene.* Et Dionysius periegeta versu 1093

Νῆσον τὴν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι Παταλήνην.

Insulam quam vocant incolæ Patalenen. *

Quamuis autem veteres Indum duobus ostiis in mare exire tradiderint, ideoque δίστομον ** Arrianus lib. V cap. III illum dixerit; tamen Ptolemæus septem ostia ordine recenset, & suo quodque nomine distinguit. Primi ab occidente nomen est *Sagapa:* secundi, *Sinthum:* tertii, χρυσοῦν, *aureum:* quarti, *Chariphi:* quinti, *Saparages:* sexti *Sabalassa:* septimi *Lonibare.* Sed credo, fossas quoque, rigandæ terræ factas, adnumerari, quales Arrianus aliquot, διώρυχας vocans, in Nearchi in mare excursu memorauit de Reb. Indic. cap. XXI.

XXVII.

Hæc ex Alexandri itinere obseruauimus: reliqua excerpemus ex Ptolemæo. Hic ad mare ab Indo ad Gangem habet multa quidem, sed notabiliora ex iis sunt *Monoglossum*, emporium ad sinum Canthi, in quem Indus fluuius exit: *Barygaza* emporium, paullo intus, Namado fluuio adpositum, *sinum Barygazenum*, cui obiacet, denominans: ad quem & *Supara,*

* Nonnus Dionys. XXVI v. 89 pag. 680

Καὶ πεδὸν οὐδήεντος ἁλιστεφάνου Παταλήνης.

Idem XXVII v. 153 pag. 708

\- - - - Ὀππόθι γαίης
Μεσσατίης στεφανηδὸν ἐς ἑσπέριον κλίμα νεύων
Δίστομος ὑψιλόφοιο ἑὸν ῥόον Ἰνδὸς ἑλίσσει
Κύμασιν ἀμφιέλιξιν ἐπιστέψας Παταλήνην κ. τ. λ.

** Etiam Nonnus Dionysiac. XXVI v. 225 pag. 690.

para, Συπάρα, ſita eſt, quam Lucas Holſtenius ad Ortel. p. 137 Ophir Salomonis putat eſſe. Addit quidem *emporium celeberrimum Ptolemæi:* ſed nihil hic de emporio habet, nec aliam dignitatis notam, vt regiæ, vel metropoleos; ſed tantum *Supara* ſcripſit, vt cum aliis in obſcurorum cenſu relinquatur. In extremo ſinu, poſt Bindæ oſtium, *Simylla* emporium & promontorium: dein *Hippocura*, *Balipatna*. Et hæc ex *Ariaces Sadinorum* maritima regione. Sequitur ex ἀνδρῶν πειρατῶν, *Piratarum* regione *Byzantium*, *Nanagunæ* oſtium, *Nitriæ* (Palat. *Nitra*) de quo mox ex Plinio dicimus: & ex *Limyrices* regionis maritimo tractu *Tyndis* oppidum, *Tundis* in Peutingeriana tabula; *Muziris* [Palat. Μυζίρις *Muxiris*] emporium. Plinius de hoc & Nitriis lib. VI cap. XXIII *Indos petentibus vtiliſſimum eſt ab Oceli* [Arabiæ Felicis portu] *egredi. Inde vento Hippalo nauigant diebus quadraginta ad primum emporium Indiæ Muzirim, non expetendum propter vicinos piratas, qui obtinent locum nomine Nitrias; neque eſt abundans mercibus.* At Ptolemæi & Arriani æuo, qui Erythræi maris Periplo Muzirin πλοίοις Ἑλληνικοῖς, *nauibus Græcorum* frequentari dixit, meliores res huius emporii fuerunt. Laudatur etiam in tabula Peutingeriana cum lacu adiacente, qui *Muziris Lacus* adpellatur. Dicit idem Peripli auctor, κεῖται παρὰ ποταμὸν, *ad fluuium ſita eſt*, quem vero non nominat: Ptolemæus autem *Pſeudoſtomum* vocat, inter Nanagunam & Barin medium, qui proxime poſt Muzirin in mare deuoluitur. *Baris* fluuii oſtia claudunt Limyricen regionem.

XXVIII.

Poſt Barin amnem in *Aiorum* regione eſt *Elaneon* emporium & *Cottiara* metropolis, ac *Comaria* promontorium & oppidum, in Periplo Erythræi Κόμαρ & Κομαρεί; nunc, ſeruato nomine, Comarin. Ab hoc promontorio *ſinus Colchicus* incipit, cui *Colchi*, Κόλχοι, emporium adiacens, nomen dederunt. Iam dicto Periplo p. 33 πόλις ἡ λεγομένη Κόλχοι, *vrbs Colchi dicta:* & mox, μέχρι Κόλχων: item μετὰ δὲ Κόλχους, *vsque Colchos, poſt Colchos.* Non longe poſt in eumdem ſinum *Solenus* amnis effluit. Ipſe vero ſinus Colchicus a ſequente ſinu Argarico ſeparatur promontorio *Cory*, quod etiam *Calligicum*, *Coliacum*, *Colis* & *Colias* vocatur. Ptolemæus: Κῶρυ ἄκρον, τὸ καὶ Καλλίγικον, *Cory promontorium, quod & Calligicum.* Salmaſius p. 783 emendat Κωλιακὸν *Coliacum:* & accolas, quos Strabo lib. XV p. 475 dixit Κωνιακοὺς, *Coniacos*, idem emendator legit Κωλιακοὺς, *Coliacos.* Dionyſius Periegeta v. 951

Κεῖθεν δὲ ϛρεφθεὶς νοτίης προπάροιθε κολώνης
Αἶψά κε Κωλιάδος, μεγάλην ἐπὶ νῆσον ἵκοιο
Μητέρα Ταπροβάνην Ἀσιηγενέων ἐλεφάντων.

Sic incidendum, vt Κωλιὰς κολώνη ſit *promontorium Coliacum*, quod idem Dionyſius v. 1148 *Colidem* dixit:

Πρὸς νότον ἑλκόμενοι παρὰ τέρματα Κωλίδος αἴης.
Ad auſtrum tracti ad fines Colidis terræ.

Pomponius Mela quoque lib. III cap. VII *a Gange ad Colida*, peruerſo ordine:

ordine: & mox, *Colis, alterius partis angulus, initiumque lateris ad meridiem versi.*

XXIX.

Sequitur in Πανδίωνος χώρα, *Pandionis regione* maritima Αργύρου, siue Αγάρου πόλις in Tabula *Argari* vrbs, quæ sinum, cui adsidet, *Argaricum* denominat: in quo etiam est *Salur* emporium, & *Nicama* seu *Nigamma* metropolis. Post *Chaberi* (Χαβήρου) sunt ostia, & *Chaberis* (Χάβηρις) emporium; etiam *Sobura, Poduce, Melange*, emporia: & post *Tynnæ* ostia *Manarpha, Cantacossyla, Allossygne*, itidem emporia: & in sinu Gangetico oppida *Cottobara, Sippara*, & post *Tyndis* ostia, *Mapura, Cocala, Cosamba*; post quam primum os Gangis est fluuii.

XXX.

Mediterraneæ sunt plures regiæ: singulis Ptolemæus βασίλειον adscripsit, *Ozene* [Ὀζήνη] *Bætana, Hippocura*, diuersa a superiori maritima; *Carura, Sora, Othura*, & ad Gangem *Palibothra:* & metropoles mediterraneæ *Rarassa, Sageda*, & propius mare inter Nanagunam & Pseudostomum amnes, *Musopale.* Sed nobilissima harum *Palibothra* est, a pluribus memorata.* Plinius lib. VI c. XIX *Omnium in India prope, potentiam claritatemque antecedunt Prasii, amplissima vrbe ditissimaque Palibothra: vnde quidam ipsam gentem Palibothros vocant, immo vero tractum vniuersum a Gange. Regi eorum peditum sexcenta* M. *equitum triginta* M. *elephantorum nouem* M. Strabo lib. XV non semel eam laudat, esse ad Gangem sitam, eoque aduerso ex mari in eam nauigari, figura quadrangulam, longitudine LXXX stadiorum, latitudine XV. τὰ Παλίβοθρα plurali numero adpellat: Ptolemæus Παλίβοθρα βασίλειον, *Palibothra regiam*, & ad gradum XXVII latitudinis collocavit. Sita ad confluentem Gangis καὶ τοῦ ἄλλου ποταμοῦ, *& alius fluuii*, quod Strabo addit, nec vero alterum illum nominat. Arrianus autem Indic. nomen prodidit cap. X, μεγίστην πόλιν Ἰνδοῖσιν εἶναι Παλίμβοθρα καλεομένην ἐν τῇ Πρασίων γῇ, ἵνα αἱ συμβολαί εἰσι τοῦ τε Ἐραννοβόα ποταμοῦ καὶ τοῦ Γάγγεω, *maximam Indis vrbem esse, quæ Palimbothra vocatur, in Prasiorum terra, vbi confluentes sunt Erannoboæ fluminis & Gangis.* Sic scripsit inserta littera Arrianus: etiam Stephanus Παλίμβοθρα πόλις Ἰνδική. *Prasii*, gens, cuius fuit vrbs, etiam Curtio sunt restituti lib. IX cap. II a Salmasio in Solinum pag. 699. ** *Prasiatas* Ptolemæus etiam ad Gangem ponit, sed supra Palibrothos.

XXXI.

De sectis aliquid addendum, quod etiam certa oppida dicuntur possedisse. *Gymnosophistæ* dicebantur Indorum philosophi seu sapientes. Strabo lib. XVI p. 524 παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οἱ γυμνοσοφισταὶ, *apud Indos gymnosophistæ sunt:* recenset enim singularum gentium sapientes. Idem lib. XV p. 489

* Diodor. II pag. 124 ab Hercule condita & fossis aqua plenis munita dicitur.

** Nonnus Dionysiac. XXVI v. 60 p. 680

Τοῖς δ' ἐπὶ θαρσήεντες ἐπεστρατόωντο μαχηταὶ
Δάρδαι καὶ Πρασίων στρατιαὶ καὶ φῦλα Σαλάγγων
Χρυσοφόρων.

p. 489 ex Onesicrito philosophos Indorum diuidit in duo genera, τοὺς μὲν Βραχμᾶνας, τοὺς δὲ Γερμᾶνας, *in Brachmanes & Germanes;* * illos εὐδοκιμεῖν, *rectius sentire;* hos solitariam vitam in filuis agere, vini & Veneris expertes, & quæ alia vtriusque generis placita, mores & consuetudines fuere, late ibidem a Strabone exposita. Videntur vtrique & hi gymnosophistæ fuisse, vt id commune vocabulum Indicorum sapientum esset: Ptolemæus autem separauit tamquam diuersas gentes. *Gymnosophistas* in septemtrione locauit post fluuios illos, inter quos Alexander res gessit, id est post Hypanim seu Hyphasim ab ortu: *Brachmanos Magos* autem in meridie, inter Solenum & Chaberum fluuios, haud longe a mari seu Paralia, quam vocat, id est maritima regione. His dat oppidum, quod *Brachme* vocatur. Sed per varios Indorum populos Brachmanes habitarunt. ** Plinius lib. VI cap. XVII *Multarum gentium cognomen Brachmanæ, quorum Maccocalingæ.* Sic in Mallis vrbem habuerunt, quam Alexander expugnauit apud Arrianum lib. VI cap. VII. Et ad Indum circa Musicani & Sambi regna, aut sub his, oppida Brachmanum erant. Diodorus Siculus lib. XVII cap. CII, vbi Sambi vrbes Alexandrum vastasse dixerat, hoc finit epiphonemate: τὸ μὲν ἓν ἔθνος τῶν ὀνομαζομένων Βραχμάνων τοιαύταις περιέπεσε συμφοραῖς, *Tantas clades gens Brachmanum experta fuit.* Et cap. CIII *Harmatelia,* τὰ Ἁρματήλια, vocat, ἐσχάτην τῶν Βραχμάνων πόλιν, *postremam Brachmanum vrbem*, quam Alexander deditione post grauem oppugnationem cepit. Porphyrius περὶ ἀποχῆς lib. IV cap. XVII Brachmanum alios in montibus habitare ait, alios circa Gangem: qui sectam Gymnosophistarum esse ait, oppositam alteri, quam *Samanæos* adpellat. Ibidem singulari numero Βραχμὰν dixit, vnde pluralis forma Βραχμᾶνες, *Brachmanes:* qui Plinio *Brachmanæ* sunt, vt vidimus: Ptolemæo Βραχμανοὶ, *Brachmani.*

XXXII.

Vltima gens ad Gangem seu eius ostia erant *Calingæ*, de quibus Plinius lib. VI cap. XVII *Calingæ proximi mari:* ibidemque *Maccocalingas* Brachmanum partem facit, seu habitantes inter eos. Et cap. XIX *nouissima gente Gangaridûm Calingarum: regia Parthalis vocatur.* Hi Gangaridæ discriminis caussa *Calingæ* cognominantur, quia cis Gangem apud Calingas erant, aut iis permixti: reliqui trans flumen. Idem cap. XX *promontorium Calingôn*, & adpositum oppidum *Dandagula* refert, sed numerus distantiæ ab ostio Gangis manifesto falsus est.

XXXIII.

Liceat huc etiam rescribere *Padæos*, vltimi orientis populum. Herodotus lib. III cap. XCIX τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ, *Indorum ad auroram* dicit esse, carnibus crudis vescentes, qui vocentur Παδαῖοι, *Padæi.* Et Tibullus lib. IV eleg. I vers. 145 *Vltima*

* Sic item Philostratus Vit. Apollon. I cap. 18.

** Ælianus XVI cap. 20 de Animal. Καὶ οἱ τῶν Ἰνδῶν λόγιοι, ἐν δὴ τοῖς καὶ τοὺς Βραχμᾶνας ἀριθμῶν ἄξιον. An igitur gentes Brachmanæ sunt, quæ Brachmanum sectæ erant, & ex eorum præscripto vivebant? an quæ sapientum illorum imperio parebant? an quæ Brachmanibus totæ constabant, vt oppida quædam Leuitarum erant apud posteros Israelis?

Vltima vicinus Phœbo tenet arua Padæus.

Vir summus Cl. Salmasius Exerc. Pl. p. 700 hæsitat, an forsan Πανδαῖοι, *Pandæi* in Herodoto legendum sit, quasi a Pandæa, Herculis filia (de qua Arrianus Indic. cap. IX) genus duxerint. Plinius lib. VI cap. XX *Ab illis gens Pandæ, sola Indorum regnata feminis. Vnam Herculi sexus eius genitam ferunt, ob idque gratiorem præcipuo regno donatam.* Nihil vero de Herodoti lectione dubito, quia ipse Salmasius fatetur, Tibullum ab Herodoto sumsisse, quod versus etiam præcedens non dubie videtur confirmare. *Padæos* ergo in Herodoto Tibullus legit, cui Pandæ vel Pandæi ad metrum nihil attulissent.

SECTIO II.

INDIA EXTRA GANGEM.

XXXIV.

De hac pauca, & fere solius Ptolemæi fide adferemus. Terminatur ab occasu Gange: a septemtrione Scythia: ab ortu Sinarum regione: a meridie mari Indico. A Gange est itaque incipiendum, de quo Artemidorus apud Strabonem lib. XV p. 494 tradit, *ex Emodis montibus ad austrum deferri: & quum ad Gangem vrbem peruenerit, conuerti ad ortum vsque Palibothra atque ostia.* Sed hæc inflexio est contra notitiam nostrorum temporum. Ostium non vnum est, vt Strabo censuit; verum sex Ptolemæus distincte numerauit, multa etiam recentiores habent. Diximus supra, quod maxime in occasum solis recedat, Ptolemæum vocare *os Cambusum:* alterum, *os Magnum:* dein *os Camberichum*, & alia dicta *Tilogrammum* ostium; *Pseudostomum*, & *Antiboli* ostium. Inter ostia fuit vrbs *Gange* Ptolemæi, diuersa ab Artemidori Gange modo dicta, ad superiores partes huius fluminis. Vtrimque circa ostia erant *Gangaridæ*, gens a Gange dicta, quorum qui citra erant, a Plinio *Gangaridæ Calingæ* sunt cognominati, vt supra exposuimus: ceteri inter ostia, aut vltra illa & supra, simpliciter *Gangaridæ*, a Gange, * vt verisimile est: non *Gargaridæ*, vt Dionysius Perieg. v. 1144; nec *Gandaridæ*, vt Diodorus Siculus lib. II cap. XXXVII adpellauit.

XXXV.

Ab extremo Gangis ostio in maritimis apud Ptolemæum prima vrbs est *Pentapolis*, dein *Baracura* emporium, postea *Tocosannæ* fluuii ostium. Tum sequitur *Argentea*, vt dicitur, *regio* (Ἀργυρᾶ χώρα) in eaque *Sambra* & *Sada* oppida cum fluuio *Sado:* post quem *Berabonna* emporium, *Temala* oppidum & amnis. Succedit *Bisyngetorum* regio, qui anthropophagi erant, super *sinum Sarabacum*, dictum a *Saraba* (interpretes *Sabara*) primo eiusdem oppido: quod *Besynga* emporium, [siue *Babysenga*] excipit; hoc, *Beraba* oppidum.

XXXVI.

Hinc in meridiem procurrit Χρυσῆ Χερσόνησος, AVREA CHERSONESVS,

 in

* Sic nominantur ab Isidoro quoque Orig. IX cap. 2. *Gangaridæ*, inquit, *populi sunt inter Assyrios Indosque inhabitantes circa Gangem fluuium. Vnde etiam* GANGARIDAE *nuncupati sunt.*

in qua ad occidentale latus *Tacola* emporium, & fluuius *Chrysoana:* in australi angulo *Sabana* promontorium: in latere orientali promontorium, quod dicitur *Μαλαίου κῶλον, Malæi colon:* item *Coli* & *Perimula* oppida. In hac Aurea Chersoneso multi putant *Ophir* Salomonis inueniri, quod in ea abundant omnia, quæ Salomo ex Ophir accepisse dicitur: quos non leviter Iosephus lib. VIII cap. II iuuat, hanc nauigationem factam dicens *εἰς τὴν πάλαι μὲν Σωφίραν, νῦν δὲ Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ἰνδικῆς ἐστιν αὕτη, in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam:* quasi *χρυσῆν γῆν* adpellauerit, quam non admodum longo post tempore Ptolemæus dixit *χρυσῆν χερσόνησον, Auream Chersonesum.* Hieronymus in Locis etiam ad Indiam refert, sed dicit insulam, quod tamen etiam, vt alibi, de pæninsula intelligi potest. Huic opinioni aduersantur summi viri Lucas Holstenius & Samuel Bochartus. Ille, ad Græcorum interpretum & Iosephi nomen Σωφηρὰ siue Σωφίρα respiciens, in *Supara* Ptolemæi quærit, oppido citerioris Indiæ ad sinum Barygazenum, longitudine non maiore, quam Indi habent ostia. Sed de oppidi illius obscuritate supra diximus. Bochartus Ophir esse *Taprobanam* insulam contendit, quæ nunc Zeilan vocatur, Taprobanæ nomen deducens ex פרון, quod etiam *Provan* legi possit, idque hausit ex 2 Paralip. III, 6, vbi זהב פרוים *aurum Parvaim* laudatur. Præponit ex coniectura טב *litus*, vt *Taprobanæ* nomen habeat. Sed meræ diuinationes sunt, quæ de *Ophir* disputantur: nec posteriores opiniones habent, quod primæ iustis de caussis præferatur. Longissime disiunctum a Palæstina aut Arabico sinu Ophiram fuisse, ex longinquitate temporis, quod huic itineri sacra historia definit, manifestum est. Nec vero displicet, quod Bochartus inter Ophir Indicum & Arabicum distinguit, quia *aurum Ophir*, cuius mentio Iobi XXII, 24 & XXVIII, 16 est, pro temporum illorum ruditate de auro Indico non potest commode intelligi: * vt Ophir sit aurifera regio tam Arabiæ Felicis, quam extremæ Indiæ.

XXXVII.

Post Chersonesum est *Λῃστῶν χώρα. Lestarum*, id est prædonum & piratarum regio, quam *Sobannus* fluuius secat, citra quem *Samarande* & *Pagrasa:* trans eum, *Pithonobaste* emporium, *Zaba* oppidum. Tum sequitur *Sinus Magnus* Ptolemæi, in quo sunt *Balonga* & *Corgatha* metropoles, inter quas *Throana* oppidum, & *Doanæ* ostia: post Corgatham *Sinda* & *Pagrasa* oppida, *Dorius* & *Serus* flumina. Atque hic finit Ptolemæus maritimam Indiæ oram, quæ extra Gangem censetur.

XXXVIII.

Mediterranea sunt incertiora. Montes quosdam nominat, *Mæandrum* supra sinum Gangeticum: & *Sepyrum*, & *Damasum*, qui in septemtrionem ad Emodos montes excurrunt, & *Semanthinos* montes, ab oriente obiectos. Sub Mæandro *Triglypton* regia: *Tosole* & *Tugma* metropoles. Supra

* Ad aurum exquirendum numquam rudes fuerunt homines. Atque aurum orientis semper admirationi fuisse, iam ex Mosis constat Genes. II, 11. Neque liber Iobi vlla inscitiæ & rudium temporum vestigia habet. Immo quo antiquior est Iobus, eo plus nouisse videtur rerum orientalium, qui cognati inter se de statu suo communicare diligenter solent.

Supra argenteam regionem, in maritimis expositam, est quæ *Aurea regio* adpellatur, inter Gangeticum & Magnum sinum. Inter *Dorium* & *Serum* *Chalcitis* regio, a metallis dicta. In populis sunt ad septemtrionem *Tacoræi*, *Corancali*, *Indaprathæ*, *Cacobæ*: in media regione *Iberingæ*, *Dabasæ*. Sed satis sit obscurorum nominum.

SECTIO III.

SINARVM REGIO.

XXXIX.

Sinæ vltimi Ptolemæo in Oriente, post Sinum Magnum, in meridiem vergentes, & nequaquam cum Chinensibus siue Tzinensibus nostris confundendi: * quamuis ad Sericam vsque in septemtrionem excurrant. Vltra Sinas ab ortu & meridie fatetur Ptolemæus esse *γῆν ἄγνωστον*, *terram incognitam*: ab occasu autem Indos extra Gangem, quibus hoc loco vt appendicem adiungimus, quamquam Ptolemæus separatim lib. VII singulari capite III de illis egerit.

XL.

Partem Sinus Magni accolunt, in quo ab Indiæ fine est *Aspithra*, oppidum & eodem nomine fluuius, a Semanthinis montibus decurrens. Deinde meridiem versus in litore sunt *Bramma* oppidum; *Ambasti* ostia: *Rabana* oppidum; *Seni* fluuii ostia. Circa æquatorem circulum (nam vltra etiam extendit) *Ichthyophagos Æthiopes* ponit: & trans æquatorem *Cotiarem* fluuium; *Catigaram*, *ὅρμον Σινῶν*, *Sinarum stationem*.

XLI.

In mediterraneis *Acadra* siue *Acathra* est, ad septemtriones: in australi parte ac trans æquatorem *Coccoranagora*: dein *Thinæ*, Θῖναι Ptolemæo, at Periplo Erythræi Θῖνα, *Thina*, metropolis: & tandem *Saraga* oppidum. Plura Ptolemæus de Sinis non posuit; cetera relinquens terris incognitis. Ideoque Marcianus Heracleota p. 11 *πρὸς τὴν ἕω καὶ τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου μέχρι Σινῶν τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἐπὶ τέλει τῆς οἰκουμένης τυγχάνει κείμενον κατὰ τὴν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς ἄγνωστον γῆν*, *ad orientem solisque exortum vsque ad Sinarum gentem, quæ ad extrema orbis habitabilis habitat iuxta terram orientalem incognitam.*

SECTIO IV.

INSVLAE IN MARI INDICO.

XLII.

Ptolemæus insulas citerioris Indiæ siue inter Indi & Gangis ostia has habet: In sinu κάνθι, *Canthi* [Pal. Κανθίκα, *Canthico*] vna est *Barace*: inde vsque in sinum Colchicum, *Milizigeris*, *Heptanesia*, *Peperina*, *Tricadiva*, *Trinesia*, *Leuce*, *Panigeris*: & in sinu Argarico *Cory* insula; post quam sub Tynæ ostiis *Susuara*. Arrianus ad Indi ostia memorat *Cilutam* insulam: nisi in ipso ostio fuit. Tradit enim lib. VI cap. XIX, Indos Alexandro dixisse, hanc *ὁρμιστέα εἶναι αὐτῷ κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐς τὴν θάλασσαν*, *aditum in Oceanum ei præbituram.*

 XLIII.

* *Sinas* esse *Siamenses* putat Isaacus Vossius dissert. de ætate mundi c. 12 p. 279 & c. 11 p. 276.

XLIII.

Omnium autem nobilissima est insula TAPROBANE, amplior omnibus in hoc mari, a Ptolemæo inter Colchicum & Argaricum sinus posita. Varie de illa tradiderunt veteres, & quidam continenti terræ propiorem dixerunt, * vt Ptolemæi etiam positio est; quidam viginti dierum nauigatione inde remouent, vt Strabo refert lib. XV p. 475: quidam etiam, an insula esset, nec potius initium orbis alterius, dubitauerunt. Pomponius enim Mela lib. III cap. VII *Taprobane, aut grandis admodum insula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: sed quia habitatur, nec quisquam circummeasse traditur, prope verum est.* Sed tamen plerique, qui ante Melam scripserunt, indubitanter insulam adpellant, quod iam circumnauigatam fuisse, aut intus circa litora plene cognitam, ostendit. Periegeta Dionysius, quem sub Augusto scripsisse doctiores nunc consentiunt, vers. 952

- - - - *μεγάλην ἐπὶ νήσοιο ἵκοιο*
Μητέρα Ταπροβάνην Ἀσιηγενέων ἐλεφάντων.

Auieni Festi versione vers. 777 redditur

Insula Taprobane gignit tætros elephantos.

Et Strabo lib. II pag. 89 *ἐν τῇ νοτιωτάτῃ θαλάττῃ πρόκειται τῆς Ἰνδικῆς νῆσος οὐκ ἐλάττων τῆς Βρεττανικῆς, ἡ Ταπροβάνη, in mari maxime austrino sita est ante Indiam insula Taprobana, non minor quam Britannia.* Plinius posterior quidem, sed de ætate scribens Alexandri, libri VI cap. XXII *Taprobanem alterum orbem terrarum esse diu existimatum est, Antichthonum adpellatione. Vt liqueret insulam esse, Alexandri ætas resque præstitere.*

2. Sic insulam esse in Indico mari, & magnam ac felicem, ab antiquis etiam est cognitum: certiora autem vix prius fuere adlata, quam Taprobanenses legati ad Claudium venerunt Cæsarem: de qua Plinius dicto loco subiicit: *Hactenus a priscis memorata: nobis diligentior notitia Claudii principatu contigit, legatis etiam ex insula aduectis. Id accidit hoc modo: Annii Plocami, qui maris rubri vectigal a fisco redemerat, libertus circa Arabiam nauigans, aquilonibus raptus præter Carmaniam, XV die Hippuros portum eius inuectus, hospitali regis clementia sex mensium tempore imbutus alloquio, percontanti postea narrauit Romanos & Cæsarem. Mirum in modum in auditis iustitiam ille suspexit, quod pares pondere denarii essent in captiua pecunia, quum diuersæ imagines indicarent a pluribus factos. Et hoc maxime sollicitatus ad amicitiam, legatos quatuor misit, principe eorum Rachia. Ex iis cognitum D esse oppida, portum contra meridiem adpositum oppido Palæsimundo, omnium ibi clarissimo, ac regia CC millium plebis. Stagnum intus Megisba, CCCLXXV mill. passuum ambitu, insulas pabuli fertiles complexum. Ex eo duos amnes erumpere, Palæsimundum, iuxta oppidum eiusdem nominis influentem in portum tribus alueis, quinque stadiorum arctissimo, quindecim amplissimo: alterum ad septemtriones Indiamque versum, Cidara nomine. Proximum*

* P. Orosius Histor. I cap. 2 *Asia ad mediam frontem orientis habet in oceano Eoo ostia fluminis Gangis, a sinistra promontorium Caligasdamna, cui subiacet ad eurum insula Taprobane.* Et post pauca: *Insula Taprobane habet decem ciuitates.*

ximum esse Indiæ promontorium, quod vocetur Coliacum, quatridui nauigatione, medio in cursu Solis insula occurrente.

3. Si vera hi narrarunt, putasses, ex eo tempore opinionum varietatem cessauisse: Ptolemæus autem, qui copiose de hac insula scripsit, * in plerisque in diuersum iit. Vix quatridui nauigatione, sed breuiori spatio ab Indiæ promontorio, quod *Cory* & *Colligicum* [Κῶρυ ἄκρον τὸ καὶ Κολλίγικον] vocatur, quod ipsum Plinii est *Coliacum*, disiungit. Separat illud duos sinus, Colchicum, ab emporio adiacente dictum; & Argaricum. Deinde quamuis longissimam faciat & vltra æquatorem extendat; tamen vix triginta oppida recenset. Et sane largior vero numerus videtur quingentorum. Nihil quoque de magno lacu *Megisba* habet, duos magnos fluvios effundente: & quamuis insulam πάλαι Σιμούνδου, *olim Simundi* insulam dictam tradat, quod coniunxerunt alii; *Palæsimundi* legentes; tamen nec portum Palæsimundum, nec fluuium eius nominis nouit. Nec etiam *Hippuros* portum, in quam Annius Plocamus inuectus fuerat, in Ptolemæi insula reperire licet.

4. Quæ diuersitas in caussa est, vt doctissimi quidam viri dubitauerint, an eadem insula Taprobane sit Plinii ac Ptolemæi. Et quum plerique hodie in Zeilan Taprobanen quærant, fuerunt clarissimo nomine viri, qui Sumatram, quod non omnia insulæ Zeilan conuenirent, putarint veterem Taprobanam fuisse. Sed minus credibile est, Romanos aut Alexandrinos etiam mercatores in Sumatram vsque nauigasse, ideoque doctissimus quisque, quorum tres nominatim laudasse sufficiat, Salmasius, Bochartus, Isaacus Vossius, in Zeilan adquiescunt. Sane non est quod dubitemus, quin Ptolemæi Taprobane sit, quæ hodie Zeilan adpellatur, quod situs vtrimque bene conuenit, licet in eo errauerit Ptolemæus, quod nimis in austrum & vltra æquatorem extendat.

5. Nomen non vnum fuit insulæ: *Taprobane* præ ceteris nobilitatum: aliud *Palæsimundi* insula: aliud & postremum veteribus *Salice*, vnde incolæ etiam *Salæ*. Sic Ptolemæus: sic ex eo Heracleota Marcianus, qui explanatius, ἡ Ταπροβάνη νῆσος πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Παλαισιμούνδου, νῦν δὲ Σαλική. *Taprobane insula prius quidem vocabatur Palæsimundi* [insula] *nunc vero Salice.* De suo addidit πρότερον, *prius*, quod in Ptolemæo non legitur. Nec omnes in hoc ordine denominationis, quasi vetustius Palæsimundi nomen quam Taprobanæ sit, consentiunt. Arrianus Erythræi Periplo p. 35 refert, Palæsimundi insulam παρὰ ἀρχαίοις, *a veteribus* dictam Taprobanam: quod etiam nostræ ætatis clarissimis quibusdam viris placet.

6. At doctissimus vir, de Ætate & Auctore huius Peripli Dissertatione, *Palæsimundi* insulam a Taprobane seiungit atque separat, & plane aliam censet esse, sitam inter ostia Nunagunæ fluminis, quorum priora *Goaris* & *Binda* a Ptolemæo adpellentur; quia *Hippocura* eius tractus videatur Plinii portus *Hippuri* esse, & nauigantibus in ortum, Gangem versus, ipsa sit πρὸς τὴν δύσιν, *ad occasum*, vt auctor Peripli Erythræi maris de Palæsimundi insula

* Aelianus item de Animal. XVI cap. 17 multa habet de Taprobane.

insula adnotauit: & quæ aliæ viri clarissimi coniecturæ sunt. Quod vero idem Peripli auctor dixit εἰς πέλαγος ἔκκειται, *in alto sitam esse*, vt interpres vertit: & Taprobane, quæ eadem auctori est, aliquot dierum nauigatione a continente distare fertur; minus probabilis illa opinio videtur, præsertim quod ne minimum quidem vestigium in illo tractu apud Ptolemævm aut alium sit, vnde nomen *Palæsimundi* vel regionis vel fluminis vel oppidi possis coniicere: nec ad Hippocuram vel portus vel emporii signum, vt in aliis solitus est, adiecit.

7. Tandem Ptolemæi Taprobanes, qualiscumque fuit, & quam longe extensa, excerpemus potiora oppida, portus ac promontoria. In summo septemtrione promontorium est *Boreum*, Βόρειον ἄκρον, Indiæ promontorio Colligico siue Cory oppositum. Inde in litore occidentali sunt *Margana* & *Iogana* oppida, *Anarismundi* promontorium, siue *Andrasimundi*; deinde *Soana* fluuius; *Priapius* portus; Διὸς ἄκρα, *Iouis promontorium*; Πρασώδης κόλπος, *Prasodes* sinus; *Nubarta*. In australi latere *Azani* ostia, *Odoca*, Ὄδωκα, oppidum; Ορνέων ἄκρα, *Auium promontorium*: Δάνα, *Dana* seu *Dagana*, oppidum Lunæ sacrum; *Dionysi* oppidum & promontorium; *Cetæum* promontorium. In orientali litore *Mordi* portus; Solis portus, *Procuri* oppidum, *Rhizola* portus; *Ganges* fluuius; *Spatana* portus; vnde in septemtrionem post duo oppida reflexio, vbi *Moduti* emporium, & proprius Boreo promontorio Ταλακῶρι, *Talacori* emporium. In mediterraneis *Anurogrammum* regia, & *Maagrammum* metropolis, vtrumque vergens in septemtrionem.

XLIV.

Insula *Solis* Plinii diuersa est ab altera, quæ sub Gedrosia vel Carmamania ponitur ab aliis: & si in Taprobane conciliari Plinius Ptolemæo potest, forte eadem est insula, quam *Cory* Ptolemæus dixit. Præterea in Gangetico sinu Ptolemæo est insula *Bazacata*; & longe hinc in austrum sub ipso æquatore Ἀγαθοῦ δαίμονος, *Bonæ fortunæ* insula: sub Sinu Magno contra Sinarum regionem *Satyrorum tres insulæ*; & hinc in meridiem *Iabadii* insula aurifera, metropolim habens, quæ Ἀργυρῆ, *Argentea* vocatur. Nugatur Stephanus, quando in Χρυσῆ metropolim hanc ad Taprobanen refert. Ex Ptolemæo enim hausit, sed in insulæ nomine falsus est.

XLV.

Plinius lib. VI cap. XXI *Extra ostium Indi, Chryse, & Argyre, fertiles metallis* [insulæ] *vt credo.* Et Pomponius Mela lib. III cap. VII *Ad Tamum insula est Chryse; ad Gangen, Argyre: altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argentei: atque ita, vt maxime videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula est.* Vtique fabulis, quam veræ rei, hæ insulæ similiores, quod vel ex situs, quem tribuunt auctores, varietate & inconstantia adparet. Vbi *Tamos* promontorium Melæ? aut quorsum illud *extra Indi ostium* pertingit? Periplo Erythræi maris p. 36 κατ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν [Γάγγην] νῆσός ἐστιν ὠκεάνιος, ἐσχάτη τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ὑπ' αὐτὸν ἀνέχοντα τὸν ἥλιον, καλουμένη χρυσῆ, *Prope hunc ipsum fluuium* [Gangem] *insula est in Oceano sita, extrema partium, quæ ad orientem sunt, sub ipsum*

solis

solis ortum, Chryse dicta, id est Aurea. Ex his adparet, Chrysen, veterum insulam, non aliam ab Aurea chersoneso esse, etiam Salmasio in Solinum indice p. 701, licet vagi quidam in sede illius inuenienda errauerint. nam sequuta ætas pæninsulam deprehendit, quam veteres pro insula habuere. Diuersa vero est ἤπειρος χρυσῆ, *Aurea continens* eiusdem Peripli, etiam ἐσχάτη, *extrema* ad orientem, & περὶ αὐτὸν, *circa idem flumen*, Gangem puta, posita.

CAPVT XXIV
DE
SCYTHIA.

I.

SCythæ, nomen omnium populorum septemtrionalium, Asiæ maxime. * nam licet etiam in Europa Scythæ fuerint, & Plinius lib. III cap. XXVI cum Dardanis, Triballis, Mœsis, Thracibus etiam *Ponto conterminos Scythas* coniungat, illi tamen sæpius *Getæ* vocantur, ** aut aliis & amplioribus locis *Sarmatæ:* *** Asiatici plerumque *Scythæ*. Pomponius lib. III cap. IV *Sarmatiam* Germaniæ coniungit, Visula amne discretam: mox cap. V subdit: *Inde Asiæ confinia, nisi vbi perpetuæ niues sedent & intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt.* Nec vero *Scythicum* nomen penitus a citerioribus illis remouendum est. Plinius lib. IV cap. XII *Scytharum nomen vsquequaque transit in Sarmatas atque Germanos.* Contra in Asiam etiam *Sarmatarum* nomen pertransiit, sed tantummodo in partes eius citeriores. Scylax principio Asiæ: Ἀπὸ Ταναΐδος δὲ ποταμοῦ ἄρχεται ἡ Ἀσία· πρῶτον ἔθνος αὐτῆς ἐστιν ἐν τῷ Πόντῳ Σαυρομάται. *Post Tanaim fluuium incipit Asia, & prima eius gens in Ponto est Sauromatarum.* Sauromatæ autem sunt *Sarmatæ*, sola distincti dialecto. Plinius ibidem: *alias Sarmatæ, Græcis Sauromatæ.*

II.

Nobis vero nunc *Scythia Asiatica* curæ est, quæ a Bosporo Cimmerio, Mæoti palude, Tanai fluuio incipit, & inter Oceanum septemtrionalem ac Pontum Euxinum, mare Hyrcanum, Iaxartem fluuium, Indicos montes, in extremum orientem ad Seres vsque, aut per illos etiam, procurrit. Itaque fines eius non vbique cogniti, sed vel Oceanum in septemtrione attingit, vel terram aliquam incognitam: ab ortu, si Seres vna includimus, vt Scytharum partem, limes vere secundum Ptolemæum terra ἀγνωστος, *incognita.*

III.

Quod igitur longissima est, in partes tres cum eodem dispescimus, quarum quæ citima est, a Mæoti & Tanais ostio ad Caspii maris partem & flu-

* *Scythæ* vocabulum Germanicum est *Schützen.*

** *Getæ* ex vetustissimo vocabulo *wetzen*, quod vel *acuere* vel *circumcursitare* significat. Nam G apud Latinos & Græcos ex W Germanorum factum est, vti *Gallia* ex *wallen*, *geuseti* a *weisen*, id est, mercede conducti, *Germani* a *Wehrmanner.*

*** Sunt enim a *Schaar* & *matzen*, id est, *cultris* dicti, vnde Iulii Cæsaris *mattara*, nostrum *Metzger*, *metzeln*, *Steinmetz* & *Schaarmützel.*

& flumen Rha, nunc Wolga, protenditur, Ptolemæo lib. v cap. ix dicta ἡ ἐν Ἀσίᾳ Σαρματία, *Sarmatia Asiatica*. Hinc vsque ad Imai montis iuga est pars altera, quæ vocatur *Scythia intra Imaum*: & vlterior, *Scythia extra Imaum* montem; cui *Serica* quoque adnectitur.

SECTIO I.

SARMATIA ASIATICA.

IV.

Quæ in hac Sarmatia, siue Scythia, iuxta Pontum Euxinum sunt, supra cap. ix cum Colchide, quam contingunt, exposuimus. Montes sunt a meridie *Caucasus*, de quo in Iberia diximus, quam & vicinas regiones ab hac Sarmatia separat. Distinctas in eo *Pylas*, id est angustos transitus, tamquam portas, Ptolemæus notauit, quarum alias, quibus in Iberiam itur, vocat *Pylas Sarmaticas*, quæ proprie dicuntur *Portæ Caucasiæ*; alias *Pylas Albaniæ*, quibus transitus in Albaniam patet. Circa has posteriores *Ceraunii* montes in septemtrionem adsurgunt. Præter Ptolemæum etiam Plinius horum meminit lib. vi cap. vii. *Sunt*, inquit, *qui circa Mæotin ad Ceraunios montes has tradant gentes: a litore Napitas: supraque, Essedones Colchis iunctos montium cacuminibus.* Sunt & *Hippici* montes, a Cerauniis in occasum æstiuum recedentes. Magis in septemtriones surgunt *Riphæi* montes, ex Europa per Asiam continuati. Pomponius lib. i extremo: *Vltra surgit mons Rhipæus, vltraque eum iacet ora, quæ spectat Oceanum.* Adde initium libri ii. Scribitur vocabulum *Riphæus* vulgo: aliis est *Rhipæus*, Græcorum imitatione, quibus sunt τὰ Ῥίπαια ὄρη. Virgilius Georg. i v. 240

Mundus vt ad Scythiam Rhipæasque arduus arces
Consurgit.

Supra hos in extremo septemtrione *Hyperborei* montes dicuntur. Ptolemæus lib. v cap. ix δύο ποταμοὶ ἀπὸ τῶν Ὑπερβορείων ὀρέων, *duo amnes a montibus Hyperboreis fluentes.* Sæpius autem gentis Hyperboreorum, quam montium est mentio, vt in populis dicturi sumus. Strabo lib. vii p. 204 tam Rhipæos quam Hyperboreos in dubium vocat, οἱ τὰ Ῥίπαια ὄρη καὶ τοὺς Ὑπερβορέους μυθοποιοῦντες, *qui Rhipæos montes, & Hyperboreos* [populos] *comminiscuntur.* Sed non tam ipsos montes, quam fabulas adfictas videtur negauisse. Isaacus Vossius in Melæ lib. i extremum etiam negat in septemtrione tam altos montes esse. Sed etsi non sunt altissimi, tamen montes sunt, perpetua niue contecti, & ob id satis horrendi: quod etiam de illis, quos *Spizberge* nostrates vocant, manifestum est.

V.

Flumina maiora sunt *Tanais* & *Rha*, quibus Sarmatia hæc includitur. De *Tanai* in Europa dictum, quam terminat ab oriente. Magna flexione in ortum prius, dein in occasum vertens, in Mæotin lacum infunditur. Alter est fluuius *Rha*. Pomponius lib. iii cap. v de Caspio mari: *Multi in eo sinu magni paruique amnes fluunt: sed qui famam habent, ex Cerauniis montibus*

* Diuisio Scytharum in *Palos* & *Napas* apud Diodorum II pag. 127 minus diuturna fuisse videtur, neque omnem Scythiam comprehendisse.

montibus vno alueo descendit, duobus exit in Caspium Rha, cetera. Hoc enim nomen, quod perditum erat, Pintianus, Vossius, Gronouius restituerunt. Sed in fonte Mela errat, & in ostiis: illos geminos habet Ptolemæus, sed longissime distantes: hæc non duo, sed plurima esse, recentiorum docet obseruatio. Non autem hic totus amnis Sarmatiam ab ortu finit, sed pars inferior, post magnam flexionem, qua in austrum ad mare Caspium decurrit: superiores partes, quæ ab occasu in ortum feruntur, in ipsa Sarmatia continentur. Salmasio geminus est Rha fluuius, ex vno tamen alveo deductus, vnus occidentalis, qui in Mæotin influat; alter orientalis, qui in mare Caspium deuoluatur. Ptolemæi verbis persuasus ita censet, *ἐςὶ καὶ ἑτέρα τοῦ Ῥᾶ ποταμοῦ ἐκβολὴ, πλησιάζουσα τῇ τοῦ Ταναΐδος, Est & aliud Rha fluuii ostium, quod ad illud Tanaidis adpropinquat.* Sed quod nec Tabula vetus ad illum conformata, nec loci natura id capit; malo cum Isaaco Vossio in Melam p. 243 ἐπιςροφὴ pro ἐκβολῇ legere, & de reflexione ad Tanaim, vt in Tabula Ptolemæi est, interpretari. Rara mentio huius fluminis, etiam magni & vnius: nec facile inuenitur nisi apud Ptolemæum (nam Melæ inditus est ingenio & coniectura) quod ex eo adparet esse, quia de terris, supra Caspium mare sitis, plerique veterum nihil certi cognitum habuerunt: alioqui mare illud non sinum Oceani esse credidissent. Ammianus tamen lib. XXII cap. XVI *Huic* [Tanai fluuio] *Rha vicinus est amnis, in cuius superciliis quædam vegetabilis eiusdem nominis gignitur radix, proficiens ad vsus multiplices medelarum.* Sed & hoc de inflexu fluuii Rha, quem Ptolemæi tabula refert, propius ad Tanaim accedente, explicari potest.

2. Minora flumina vel in Mæoticum lacum infunduntur, vel in mare Caspium. In Mæotin deuoluitur, secundum Ptolemæum, post Tanaim *Marabius;* dein *Rhombites maior;* post quem *Theophanius:* succedit *Rhombites minor:* a quo proximus est *Atticitus:* tum *Psathis* seu *Psates* sequitur: tandem est *Vardanus* fluuius prope Bosporanos. De ordine dubitatur, etiam Strabone auctore, cui Atticitus, quem *Anticitum* seu *Anticiten* vocat, est vltimus, vt supra cap. IX demonstrauimus.

3. In Caspium mare influunt *Soana*, Albaniæ proximus: deinde *Alonta;* tandem *Vdon* propior amni Rha eiusque ostiis. Qui ex Sarmatia hac cum Tanai vel Rha commisceantur, nullos memorauit Ptolemæus.

VI.

Populi variorum maxime nominum, sed obscuritate laborantium plerorumque: nec sedes certæ, quia plerique Nomades, vagabundi, Hamaxobii. Ad Mæotin sunt Mæotidæ, in plures diuisi gentes, *Iaxamatas, Themæotas, Tirambas, Aricbos, Conapsenos* · vltra quos in mediterraneis ponuntur *Siraceni, Psessii, Asturicani, Zinchi:* & inter Hippicos montes & Rha amnem, *Melanchlæni, Sapothrenæ, Scymnitæ, Amazones:* * nam & hæ, vt aliis multis in locis, etiam in Sarmatia feruntur habitasse. ** Inter Hippicos

(Ccc cc) 2

* Diodorus II pag. 128.

** Qua scilicet Mæoti Palude adluitur. Nam non improbabilis est Gundlingii coniectura, eas dictas esse a Germanico *am* & *Mait* seu *Meoti*, quasi *Meotim accolentes* dicas. Sed quod terminationem Græcam *on* a *kony* deriuat, me non habet adsentientem. Vid. Gundling. part. III obs. III § 3 pag. 276.

picos montes & Ceraunios, *Suani, Saconi.* Inter Ceraunios & Rha *Erinæi, Vali, Serbi, Vdæ:* & ad Caſpium mare *Olondæ, Iſondæ, Gerri:* & inter Caucaſum & Ceraunios *Tuſci, Diduri.* Inter flexus fluminis Rha, *Aſæi, Phthirophagi,* ματηοὶ, *Mateni, Neſiotis regio:* iuxta ſeptemtrionalem flexum Tanais, *Perierbidi,* & vicini in ortum *Suardeni, Chænides.* Supra hos *Baſiliſcæi,* & *Modacæ:* & tandem in extremo ſeptemtrione *Hyperborei.* Virgilius III Georg. verſ. 381

Talis Hyperboreo ſeptem ſubiecta trioni
Gens effrena virûm Rhipæo tunditur euro, cetera.

Pomponius Mela lib. III cap. V *In Aſiatico litore primi Hyperborei ſuper aquilonem Rhipæosque montes ſub ipſo ſiderum cardine iacent.* Plura de his apud Plinium inuenies.

VII.

Oppida perpauca notantur Sarmatiæ. Ad Tanain *Exopolis, Nouaris,* & ad oſtium fluminis vrbs eodem nomine *Tanais.* Ad Mæotin paludem poſt oſtia & vrbem Tanain *Paniardis, Patarue, Azara, Tyrambe, Geraſa, Mapeta.* Intus ad Rhombitem minorem *Azaraba;* ad Pſathin fluuium *Auchis:* ad Vardanum Ptolemæi *Suruba, Coruſia, Saraca:* in monte Corace, qui Caucaſo ab occaſu cohæret ſupra Colchidem, *Abunia, Naſſunia, Almia.* De oppidis & populis ad Pontum Euxinum ſupra cap. IX in Boſporanis actum fuit.

VIII.

Sub Hippico monte Ptolemæus tradit poſitas Ἀλεξάνδρου στήλας, *Alexandri columnas*, qui vero numquam in has regiones venit. Salmaſius coniicit, ad Iaxartem poſuiſſe victoriæ monimenta: quem amnem quod falſo crediderint eſſe Tanain, in Sarmatia quoque ab imperitis aut impoſtoribus columnas fuiſſe erectas; & hanc erroris cauſſam: quamquam illæ propiores ſunt flumini Rha, quam Tanai.

SECTIO II.

SCYTHIA INTRA IMAVM.

IX.

A fluuio Rha quæ vaſta terra ſupra Caſpium mare, & ſupra Iaxartem flumen & Indiæ montes vsque ad Imaum montem procurrit, & vsque ad Oceanum ſeptemtrionalem, ſaltem ad incognitam terram extenſa eſt, Ptolemæus *Scythiam intra Imaum* adpellat. *Imaus* autem citeriorem Indiam a Scythia diſterminat, & inde longiſſimo iugo in ſeptemtrionem procurrens, Scythiæ partem, quæ intra iugum eſt, dirimit ab altera, quæ eſt extra illud.

2. Montes præterea plures a Ptolemæo nominantur: *Rhymmici* montes ſupra Caſpium mare, a quibus amnis *Rhymmus* in id mare decurrit: deinde *Noroſſus* mons, a quo *Daix* amnis defluit, qui ſe Iaxarti miſcet.

3. In ortum magis inclinant *Aſpiſii* montes, qui etiam fluuios, in Iaxartem exeuntes, fundunt, quorum autem nomen non eſt proditum.

4. Vltra hos *Tapuri* montes, qui etiam flumina in Iaxartem mittunt

tunt. Mendum in Ptolemæo eſt, vbi legitur Σάπυρα, *Sapuri:* nam mox ipſe ὄρη Τάπυρα * vocat, & ab ortu accolentes Ταπυρέες, *Tapureos.*

5 In ſeptemtrione ſunt *Alani* montes & *Syebi*, vnde populi etiam nominantur, ſicut a çeteris etiam montibus *Aſpiſii*, *Noroſſi*, *Tapurei*, *Aſcatancæ*, integræ gentes.

X.

De populis quid dicamus, vix certi aliquid habemus. Plinius lib. VI c. XVII *Vltra ſunt Scytharum populi. - - - Multitudo populorum innumera. Celeberrimi eorum Sacæ, Maſſagetæ, Dahæ, Eſſedones, Ariacæ, Rhymmici, Pæſicæ, Amardi, Hiſti, Edones, Camæ, Camacæ, Euchatæ, Cotieri, Antariani, Pialæ; Arimaſpi, antea Cacidari; Aſæi, Oetei.* Ex his Sacas, Maſſagetas, Dahas ſupra cum Sogdiana expoſuimus, neque Ptolemæus eos in ſua Scythia habet.

2. *Pæſicæ* videntur *Paſcæ* Ptolemæi iuxta Oxios montes, lib. VI c. XII.

3. *Hiſti* videntur *Iaſtæ* Ptolemæi eſſe inter Rhymmicos & Aſpiſios montes.

4. *Ariacas* Ptolemæus iuxta Iaxartem mari vicinum ponit, & vt in Tabula eſt, ad ſiniſtram ripam. nam maritimum tractum inter Iaxartis & Oxi oſtia demit Sogdianæ, Scythiæ adſcribit.

5. *Amardi* & Mardi in variis nationibus ſcribuntur. Vox ſonat gentem liberam, aut rebellantem, ſi regi prius paruerat.

6. *Eſſedones*, Ἰσσηδόνες, ab Herodoto ponuntur lib. I cap. CCI ἀντίον, *e regione* Maſſagetarum: Ptolemæus autem Iſſedones in Serica & Scythia extra Imaum locauit. ** Forſan inde orti: poſt migrationibus, in citeriores partes venerunt. Plinius lib. IV cap. XII in Europæ Sarmatia cenſuit. *A Buge*, inquit, *ſuper Mæotin Sauromatæ & Eſſedones.*

7. *Arimaſpos* veteres Græci ſcriptores in Scythia Europæa, vt Strabo lib. XI p. 349 refert, poſuerunt. Et ipſe Plinius lib. IV cap. XII inter Mæotin & Riphæos montes poſuit. *Per oram*, inquit, *Tanaim vſque, Mæotæ, a quibus lacus nomen accepit: vltimique a tergo eorum Arimaſpi: mox Riphæi montes.* Ceteros Plinii populos Scytharum ignoramus. *Aſæos* ſupra in Sarmatia Aſiatica vidimus.

XI.

Difficillimum autem ſingulis populis ſedes certas adſignare, quas ipſi forſan non tenuerunt, vagabundi, & ſtudioſi migrationis. Vnde eſt, quod vnius gens originis, & nominis etiam vnius, nunc in Europa, nunc in Aſia; & in hac nunc citeriore, nunc vlteriore cenſeatur. Quod Plinius etiam lib. VI cap. XVII, vbi de Scythis agit, agnouit. *Nec in alia*, inquit, *parte maior auctorum inconſtantia: credo propter innumeras vagasque gentes.* Sic *Alanos* & *Agathyrſos*, quos in Europa demonſtrauimus, a Ptolemæo etiam in Scythia intra Imaum ponuntur. Immo in θέσει illius lib. VI cap. XIV

 ſcri-

* Polyb. V cap. 44 συνάπτει δὲ τοῖς Ταπύρων ὄρεσιν ἃ δὴ τῆς Ὑρκανίας θαλάττης οὐ πολὺ διέστηκε. *Tapyrorum quoque montes, qui non longe abſunt ab Hyrcania, contingit.*

** Herodot. lib IV cap. 25 etiam ad orientem ponit.

*** Vid. Herodot. IV cap. 27 Diodor. II pag. 127.

ſcriptum eſt: κατανέμονται ταύτης τῆς Σκυθίας τὴν μὲν πρὸς ἄρκτους πᾶσαν ἐγγὺς τῆς ἀγνώστου οἱ κοινῶς καλούμενοι Ἀλανοὶ Σκύθαι, *Colunt autem hanc Scythiam omnem ad ſeptemtriones verſus, ad terram fere incognitam, qui communi vocabulo Alani Scythæ vocantur.* Ioſephus Alanos extra Caucaſum locauit, lib. XVIII cap. VI ſcribens, Iberos Alanis tranſitum per portas Caſpias (*Caucaſias* debuit dicere) vt Artabano bellum inferrent, dediſſe.

XII.

In ſeptemtrione ergo Ptolemæus habet *Alanos, Suſobenos, Agathyrſos:* ſub his *Maſſæos, Syebos;* & iuxta Imaum *Thaces:* ſub hiſce, *Sammitas, Zaretas, Zaretas,* Σάσονες, *Saſones.* De *Noroſſis, Aſpiſiis, Tapureis, Anareis* diximus ſupra: quæque enim gens ſuos montes accolit, quos denominat.

2. Supra Hyrcanum mare Ptolemæo ſunt amni Rha vicini *Orgaſi:* deinde *Iotæ,* [Tab. *Aſiotæ;*] poſt *Aorſi,* quod nomen alibi diuerſis locis legitur, in Europa ſupra Iſtrum, & in Sarmatia Aſiæ. Plinius lib. VI cap. XI *Auerſa eius* [Hæmi] *& in Iſtrum deuexa Mœſi, Getæ, Aorſi, Gaudæ obtinent.* Strabo lib. IX ſub initium: Νομάδες καὶ Ἁμαξοικοί· ἐνδοτέρω δὲ τούτων Σαρμάται, καὶ οὗτοι Σκύθαι, Ἄορσοι καὶ Σιρακοί, μέχρι τῶν Καυκασίων ὀρῶν ἐπὶ μεσημβρίαν τείνοντες, *Nomades & in plauſtris habitantes; citra hos Sarmatæ, ipſi quoque Scythæ; Aorſi & Siraci.* Hi videntur Taciti *Adorſi* & *Soraci,* lib. XII cap. XV.

3. Supra Iaxartem erant *Iaxartæ,* μέγα ἔθνος, *magna gens,* vsque ad flexionem ad Tapuros montes. Alia obſcuriora nomina tacemus, ſicut de oppidis, quæ forſan nulla fuerunt, Ptolemæus tacuit.

SECTIO III.

SCYTHIA EXTRA IMAVM.

XIII.

Scythia hæc Ptolemæo dicta ἡ ἐκτὸς Ἰμάου ὄρους Σκυθία, *Scythia extra Imaum montem,* habet ob occaſu Imaum, a ſeptemtrione terram incognitam, ab ortu Sericam, a meridie Indiam extra Gangem, a qua *Emodis* montibus [Ἠμωδὰ ὄρη Græce] diuiditur, qui poſtea cum Sericis cohærent. Supra hos ſunt *Caſii* montis longa iuga, ab occaſu in ortum & in Sericam procurrentia. Supra Caſios ſunt *Auxacii* montes, oblique in ſeptemtrionem ſiue in æſtiuum ortum conſurgentes: a quibus Tabula *Annibos* montes pari obliquitate in extremum ſeptemtrionem reducit: ſed hi in Seribus oriuntur, vbi etiam Ptolemæus exponit.

XIV.

Fluuius *Oechardus,* ex montibus Auxaciis ortus magno flexu in ſeptemtrionem decurrit.

XV.

Septemtrionales partes ſecundum Ptolemæum tenent *Abii Scythæ.* Sed etiam huius generis nominiſque gentes in citerioribus & ad meridiem conuerſis partibus fuere. Curtius lib. VII cap. VI *Legati deinde Abiorum Scytharum ſuperueniunt, liberi, ex quo deceſſerat Cyrus: tum imperata facturi. Iuſtiſſimos barbarorum conſtabat.* Hos oportet haud longe a Maſſagetis coluiſſe, cum quibus Cyrus bella geſſit Scythica: vt ita ad auſtrales partes

partes Scythiæ intra Imaum videantur referendi. De iisdem Ammianus lib. XXIII cap. XXV *Contra hanc gentem* [de Hyrcanis loquutus fuerat & Oxo amne] *sub aquilone dicuntur Abii versari, genus piissimum, calcare mortalia consuetum: quos, vt Homerus fabulosius canit, Iuppiter ab Idæis montibus contuetur.* Homerus autem Iliados N vers. 6

Γλακτοφάγων Ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων,

Lacte vescentium Abiorum, iustissimorum hominum.

Hos autem poetæ Abios interpretatur Strabo lib. VII p. 204 de Europæis Sarmatis, Thracum, Basternarum, & gentium super Istrum colentium vicinis: quorum notitia facilior Homero fuit, quam qui in extremo degebant oriente: quod vtique Marcellini sententiæ præferendum est. Tam longe nomen Abiorum vagatur, non minus quam aliorum, quos modo in Europa, modo in Asia censeri diximus.

XVI.

Ceteri extra Imaum populi a Ptolemæo ita ordinantur: Sub Abiis *Hyppophagi Scythæ:* post quos *Auxacitis* extenditur regio; & sub hac regio *Casia:* post quam *Achasa* regio: & sub hac iuxta Emodos montes *Charauni Scythæ.*

XVII.

Oppida quoque idem notauit quatuor. Primum est *Auxacia* in Auxacitide: dein *Issedon Scythica* sub Auxacio monte, ab altera eiusdem nominis in Seribus, distinguenda. Tertia vrbs *Chaurana*, in gente cognomine: quarta, Σοῖτα, *Sœta* ad Emodos montes.

SECTIO IV.

SERICA SEV SERVM REGIO.

XVIII.

Serica, ἡ Σηρικὴ Ptolemæo, adnectitur Scythiæ, cui adiacet: etiam ab auctore veteris tabulæ, ad Ptolemæi mentem compositæ, coniungitur cum Scythia extra Imaum. Gens Σῆρες, *Seres* præstantissimi lanificii studiosa. Terminos posuit idem ab occasu Scythiam extra Imaum: a septemtrione & ortu terram incognitam: a meridie partem Indiæ extra Gangem. Hæc certior eius positio a Ptolemæo descripta: secundum quam Chinæ septemtrionali seu Cathay fere respondet: alii, vt in Scythis, ita etiam in Seribus locandis mire variarunt: plerique tamen in oriente sedem illorum posuerunt. Horatius lib. I oda XII

- - *subiectos orientis oris*

Seras & Indos.

Pomponius ad Ptolemæi positionem accedit propius lib. I cap. II. *Primos,* inquit, *hominum accepimus ab oriente Indos, Seres, Scythas. Seres media ferme Eoæ partis incolunt, Indi & Scythæ vltima.* Sed Seres potius vltima, quia vltra Scythas, veteribus cognitos, sedem habent: forte etiam vltra Indos, si Sinas ab iis distinguimus.

XIX.

Studium illorum Plinius descripsit lib. VI cap. XVII. *Primi,* inquit, *sunt hominum, qui noscantur, Seres, lanicio siluarum nobiles, perfusam aqua depecte-*

depectentes frondium canitiem: vnde geminus feminis nostris labor redordiendi fila, rursumque texendi. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, vt in publico matrona transluceat. Ad hunc modum etiam Virgilius Georg. II vers. 121

Velleraque vt foliis depectant tenuia Seres. *

XX.

Emodos montes a meridie habent, qui continuati vocantur *Serici.* Iidem dicuntur etiam mons *Ottorocorrhas.* Casii montes ex Scythia etiam in Sericam percurrunt: nec non *Annibi* ex eadem montes ad septemtriones attingunt. Gemino flumine rigatur, *Oechardа* [Pal. οἰχάρδυς, forte οἰχάρδης legendum, vnde etiam in Scythia est οἰχάρδυ πηγή] qui ex Scythia decurrit: & altero *Bauta,* Βαύτης recto casu. Vterque in septemtrionem fertur ad incognitam veteribus terram, &, quod recens exploratum, eoi maris sinui infunduntur.

XXI.

Serum maxime septemtrionalia colit gens *Anthropophagorum:* sub quibus *Annibi,* a montibus suis denominati: inter quos & Auxacios montes sunt *Sizyges:* sub quibus *Damnæ:* & *Oechardæ* gens ad flumen eiusdem nominis: inter fluuios *Asmiræa* regio ad montes *Asmiræos:* & hinc in occasum *Issedones,* magna gens, Ἰσσήδονες μέγα ἔθνος: sub iis *Aspacaræ* & *Batæ:* & maxime australes iuxta Emodos & Sericos montes *Ottorocorrhæ,* quod nomen & montis est cum Emodo connexi, & aliter *Serici* adpellati.

XXII.

Mirum in vltima hac gente plura oppida a Ptolemæo enumerari, quum Scytharum fuerint paucissima: vt olim quoque Seres cultiores fuisse videantur. Vrbs *Damna* in Damnarum gente sub monte Auxacio, ad fines Scythiæ extra Imaum: *Asmiræa* in gente Asmiræorum ad montes eiusdem nominis: & prope Casios montes *Issedon Serica,* alia ab Issedone Scythica, supra in Scythis monstrata. In ortum hinc *Throana* in Throanis populo, ad extremum montium Asmiræorum. Circa Casios montes etiam *Aspacara, Drosache,* & *Thogara:* a qua in ortum *Daxata:* & vlterior *Sera* metropolis, Σῆρα μητρόπολις; quam quidem idem Ptolemæus lib. I cap. XI Sinarum dixit metropolim, μέχρι Σήρας τῆς τῶν Σινῶν μητροπόλεως, *ad Seram vsque, quæ Sinarum est metropolis;* verum nisi mendum subest, & Σηρῶν, *Serum* legendum, vicinitati tribuatur, quia prope abest a septemtrionali limite Sinarum. Tandem in australi plaga, non longe ab Emodis & Sericis montibus sunt *Orosana,* ad occasum versus; *Solana* in ortum: media *Ottorocorrha,* prope montes huius nominis.

Ammianus Marcellinus lib. XXIII cap. XXVIII etiam Serum regionem descripsit, & quædam gentium ac oppidorum nomina ex Ptolemæo hausit, in situ autem longissime aberrat, quod ex eo adparet, quum subiicit: *Ariani viuunt post Seras, boreæ obnoxii flatibus.* Ariani autem sunt citra Indiam, vt supra demonstrauimus.

NOTI-

* *Seres* μακρόβιοι fuerunt, vt qui trecentos annos attingerent. Lucian. de Macrobiis p. 467.

NOTITIAE ORBIS ANTIQVI

LIBER IV

DE

AFRICA.

AFrica, quæ Græce Λιβύη, *Libya* est, tertia orbis terrarum pars, in quantum veteribus fuit cognita, nunc nobis explicanda est. Inter Europam & Africam mediterraneum mare; etiam inter hanc & Asiam ex parte se infundit: vbi autem terminus sit Asiæ Africæque, magna antiquorum est dissensio. Sallustius Iugurthino cap. XVII *Africa fines habet ab ortu solis decliuem altitudinem: quem locum Catabathmum incolæ adpellant.* Et Pomponius Mela lib. I cap. VIII *Catabathmos vallis deuexa in Aegyptum, finit Africam.* Sed supra lib. I cap. XI demonstrauimus, quam hæc sit incommoda disterminatio, quia tota Aegyptus, etiam Marmarica ad Asiam ita reuocabuntur, quod contra plurimorum sententiam est; etiam contra naturam καταβάθμου, qui breuior est, quam vt totam Africam separare possit ab Asia.

2. Plures Nilo discernunt vtrumque continentem maiorem, id est Africam & Asiam. Strabo lib. II pag. 87 ἔστι ἡ Λιβύη μέχρι τοῦ Νείλου ῥύσεως, *Africa est vsque ad Nili fluentum:* quod etiam Dionysius versu 18 tuetur, Asiæ australem terminum (nam septemtrionem versus Hellespontus est & flumen Tanais) στόμα Νείλου, *ostium Nili* constituens. Et Plinius lib. III cap. I *Termini* [Asiæ] *amnes, Tanais & Nilus.* Sed huic sententiæ Herodotus lib. II cap. XVI opponit, sic Delta, Aegypti nobilissimam regionem, neque in Asia neque in Africa fore. Ceterum ipse Aegyptum ibidem diuidit & partem Africæ, partem Asiæ, Nilo interlabente, adscribit: quod vero etiam incongruens videtur, antiquissimam & pæne primam gentem in diuersis ita orbis continentibus collocare.

3. Fuerunt etiam qui in Alexandrina vrbe hunc terminum constituerent. Hirtius de Alexandrino Bello cap. XIV *Erant inter duas classes vada transitu angusto, quæ pertinent ad regionem Africæ: sic enim prædicant, partem esse Alexandriæ dimidiam Africæ.* * Itaque non potest pars altera non esse Asiæ; atque ita neque Nilus neque Catabathmus erit terminus, quia inter vtrumque sita est Alexandria. Si vero vel maxime in vrbe aut iuxta eam esset aliquid, quod a naturæ discriminis loco constitutum videretur; quid vero reliquam Aegyptum, quid omnem Africam ab Asia separabit?

* Adde P. Oros. I hist. cap. 2.

4. Pro-

4. Proinde tutior commodiorque ſententia recentiorum eſt, quæ, naturam rerum ſequuta, in Arabico ſinu, & inde ad mediterraneum mare ducto iſthmo terminum communem Aſiæ Africæque conſtituunt: quæ nec ipſis antiquis ignota ſententia fuit. Ipſe enim Strabo lib. I pag. 24 οἱ χαριέστεροι τῶν διαιρούντων τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης, ὅρον εὐφυέστερον ἡγοῦνται τοῦτον τῶν ἠπείρων ἀμφοῖν τὸν κόλπον ἢ τὸν Νεῖλον, *Probatiores eorum, qui Aſiam ab Africa diuidunt, terminum naturæ conuenientiorem putant ſinum* [Arabicum] *eſſe, quam Nilum:* non excluſo iſthmo, quem ipſe ſub finem huius libri μεταξὺ τῆς ἐρυθρᾶς καὶ τοῦ ἐκρήγματος, *inter Rubrum mare & ecregma,* ſeu effuſionem mediterranei circa Sirbonidis lacum, conſtituit. Quod præter alios & Agathemerus lib. II cap. II tuetur: Χωρίζεται καὶ ἡ Ἀσία τῆς Λιβύης ἰσθμῷ στενῷ. τοῦτον δὲ ἡ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ Πηλούσιον θαλάσσης ἐπὶ τὸν μυχὸν ἀνιοῦσα τοῦ Ἀραβίου κόλπου γραμμή. *Diuiditur*, inquit, *Aſia ab Africa anguſto iſthmo, quem ducta a mari prope Peluſium ad intimam ſinus Arabici partem linea deſignat.* Etiam Ptolemæus totam Aegyptum & vtramque Nili ripam vsque ad ſinum & iſthmium in Africa cenſuit lib. IV cap. V.

II.

De nominibus Africæ addendum, quod Stephanus ex Polyhiſtore adfert, χώραν πολυώνυμον, *regionem multis nominibus inſignitam eſſe*, quæ ita recenſentur: γῆ Ὀλυμπία, Ὠκεανία, Ἐσχατία, Κορυφὴ, Ἑσπερία, Ὀρτυγία, Ἀμμωνὶς, Αἰθιοπία, Κυρήνη, Ὀφιοῦσα, Λιβύη, Κηφηνία, Ἀερία, *Terra Olympia, Oceania, Eſchatia* ſiue Extrema, *Coryphe, Heſperia, Ortygia, Ammonis, Aethiopia, Cyrene, Ophiuſa, Libya, Cephenia, Aëria.* Sed quis non videt, totum cum partibus confundi, quia quotquot ex his notæ ſunt, particulares ſunt regiones, non tota Africa. Certum id eſt de Ammonide, Aethiopia, Cyrene: nec dubium de *Oceania*, quæ ad Oceanum ſitam regionem ſonat, Lactantio etiam in MSS. dicta lib. I cap. XI extremo: nec non *Eſchatia* vltimam regionem notat, licet incertum ſit, in quam plagam mundi deuergat: *Heſperia* autem eſt pars occidentalis: *Coryphe*, montana, forte vbi Atlas eſt: *Libya* poteſt propria eſſe, Latinis etiam ita dicta. Atque ita de ceteris etiam vocabulis, quæ ignota ſunt, videtur iudicandum.

III.

Quod vero ex Aſia in Africam ad explicandum progrediendum nobis eſt; contra ordinem geographiæ, qui ab occaſu in ortum tendit, procedemus, ab Aegypto, quæ contigua eſt Aſiæ, per maris oram ituri in Mauretaniam: & inde ad interiora deflexuri, quouſque cognita veteribus fuerunt.

CAPVT I
DE
A E G Y P T O.

I.

AEgyptus, Αἴγυπτος, Ebr. מצרים *Mizraim*, a Noæ nepote, Hami filio, qu' primus incoluit, ita Ebræis nominata. Palæſtinæ ad auſtrum ſubia cet-

cet, vt notum: Arabiæ ad occaſum. Quibus vero terminis contineatur, non conuenitur inter auctores. Iones, vt Herodotus lib. II cap. XV refert, ſolam regionem Nili alucis iam multiplicatis comprehenſam, quam Delta vocant, Aegyptum adpellauerunt. Contra Strabo lib. XVII pag. 549 *Commoditas loci plenius poteſt conſpici, ſi quis regionem peragret, ac primo maritimam oram a Catabathmo incipiens, μέχρι δεῦρο γάρ ἐστιν ἡ Αἴγυπτος, nam eo vsque* [ad Catabathmum] *Aegyptus pertinet.* Catabathmum intelligit maiorem, quia proxime ſubdit: ἡ δ' ἑξῆς ἐστὶ Κυρηναία, *deinceps eſt Cyrenaica:* & mox, inde recurſum in Aegyptum deſcribens, *a Catabathmo*, inquit, *Paraetonium vsque recta nauigatione eſt curſus ſtadiorum* IↃ CCCC. Sic vero nimis amplificatur Aegyptus, & omnis Marmarica & Ammonis includeretur, quas ceteri extra Aegyptum omnes conſtituunt. Ipſe vero paullo ante pag. 544 fatetur, non eſſe hæc omnia veram & propriam Aegyptum, ſed adiectam & a quibusdam ſuperadditam. οἱ δ' ὕστερον μέχρι νῦν προσέλαβον - - - ἐν τῇ παραλίᾳ τὰ ἀπὸ τοῦ Κανωβικοῦ στόματος μέχρι Καταβαθμοῦ καὶ τῆς Κυρηναίων ἐπικρατείας, *poſteriores autem ad hoc vsque tempus adſumſerunt in maritima ora quidquid a Canobicò oſtio ad Catabathmum & Cyrenæorum regionem eſt.* Verum adiectæ denominationis cauſſa non alia eſt, niſi creſcens Aegyptiorum potentia, qua vero diſcrimen inter Aegyptum ipſam & imperium Aegyptiorum regum, ſeu Lagidarum, minime ſublatum eſt. Id vero ad rem eſt propius, quod ibidem dicit, ἐκ τῶν πρὸς ἕω μερῶν μεταξὺ τοῦ Ἀραβίου κόλπου καὶ τοῦ Νείλου σχεδόν τι πάντα, *ex parte orientis fere omnia, quæ inter ſinum Arabicum & Nilum ſunt*, adſumta ad Aegyptum fuiſſe: quia alio referri non poſſunt, nec Aethiopes χρῶνται τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ, *mari rubro*, ſiue Arabico ſinu, *vtuntur.*

2. Ptolemæus quidem lib. IV cap. V Marmaricam, Libyam & Aegyptum vna tractatione complectitur, ſingularum vero partium fines, oppida, nomina ſeorſum & ſeparatim exponit, nec Aegypti nomen ad ſuperiores illas extendit. Marmaricam a Cyrenaicæ oppido Darnide incipit, & ad Panormum vsque qui ante Catabathmum magnum eſt, producit: inde ad Glaucum vſque, promontorium quidquid ſub mari & intus ſitum eſt, Libyam adpellat: poſt quam Mareotin nomon habet, in eoque Plinthinen oppidum ad mare: qui primus veræ Aegypti eſt, quem ipſa vrbs Alexandria, caput Aegypti, ſequitur proxime. Plinius quidem Mareotin nomon ab Aegypto ſeparat & Libyæ contribuit, lib. V cap. VI dicens, *Quæ ſequitur regio, Mareotis Libya adpellatur, Aegypto contermina;* quod vero a lacu, qui vicinus admodum Alexandriæ eſt, nomen habet, nec longe ab illa vrbe in occaſum ex Ptolemæi finitione recedit; commodius in Aegypto, quam in Libya cenſetur. Quid? quod Athanaſius Apologia II p. 781. Μαρεῶτις χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστὶν, *Mareotis regio Alexandriæ eſt.* *

3. Hinc ſi ſub mari per Nili oſtia ad orientalem limitem proceditur, partim ille ad Arabiam, partim ad Palæſtinæ oram, nec tamen certus & indubi-

* Herodotus lib. II cap. 6 a Plinthine ad Selbonida λίμνην, Aegyptum pertinere dicit. Add. lib. II c. 18, 19, vbi Aegyptum ait patere, qua Nilus effundatur.

dubitatus inuenitur. Ptolemæus post Delta & Nili ostia regionem Aegypto addit, quæ a monte Casio Κασσιῶτις, *Casiotis*, quamuis ipse geminata littera scripsit, adpellata est: in qua præter montem, & quæ inædificata sunt, lacum Sirbonidem cum ecregmate eius, dein oppida Ostracinen, Rhinocoruram, & Anthedonem recenset: a qua demum Iudææ facit initium. At supra Rhinocoruram & Anthedonem Palæstinæ vindicauimus, Strabonis & Hieronymi auctoritate, immo ipsius S. Scripturæ, persuasi, quæ Aegypti fluuium, qui Sihor est, terminum Palæstinæ seu terræ Chanaan facit, cui quod ad dextram ripam Rhinocorura, quæ etiam Rhinocolura dicitur, adposita fuit, non potuit illa in Palæstinam non incidere: etiam Anthedon & Raphia, quæ vltra illam in septemtrionem versus sita erant. Vltimam ergo Palæstinæ Rhinocoluram facimus, Strabonem, Hieronymum & ipsam sacram scripturam sequuti: primam Aegypti in maritima ora, Ostracinen.

4. Arabiam versus vrbs vltima Aegyptiorum est Heroopolis, in intimo recessu Arabici sinus posita: a qua quæ proximæ sunt ad idem mare, Phara & Elana, ad Arabiam Petræam pertinent: etiam superiora, Gubba, Elusa, Eboda iuxta solitudinem Zur, quæ pars eiusdem est Arabiæ. In ceteris, quæ hinc sequuntur, partibus, sinus ipse Arabicus ab ortu limes est certissimus.

5. Terminus Aegypti australis Aethiopiam spectat, in quo extrema Aegyptiacæ ditionis oppida sunt Syene sub Cancri tropico posita: & vltra paullo Elephantine ac Philæ. Plinius lib. v cap. IX *Ditionis Aegypti esse incipit a fine Aethiopiæ Syene: ita vocatur peninsula mille passuum ambitu, in qua Castra sunt, latere Arabiæ.* Et Tacitus annali II cap. LXI *Elephantinen ac Syenen claustra Romani imperii* vocat: & Lucanus lib. X vers. 312

Qua dirimunt Arabum populis Aegyptia rura
Regni claustra Philæ.

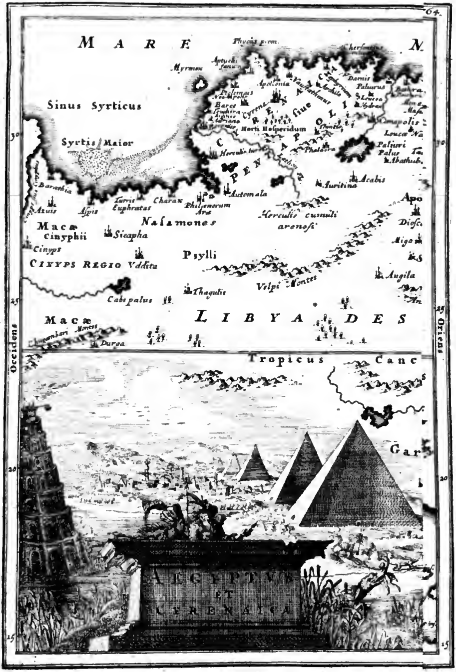
Arabum dicit, non Aethiopum, ex Iubæ sententia apud Plinium lib. VI cap. XXIX, *accolas Nili a Syene non Aethiopum populos, sed Arabum esse vsque Meroen.* Forsan ortum habuere ab Arabibus.

6. Quod Strabo lib. XVII pag. 544 obseruauit, οἱ μὲν ἀρχαῖοι τὸ οἰκούμενον καὶ ποτιζόμενον ὑπὸ τοῦ Νείλου μόνον Αἴγυπτον ἐκάλουν, *prisci id solum Aegyptum vocauerunt, quod habitatur & a Nilo irrigatur, a locis Syenæ proximis vsque ad mare.* * Vtramque Nili ripam intelligit, ad quem maxime colitur Aegyptus. Vnde laterum non minus quam riparum discrimen notatur, quorum alterum *Africæ* dicitur, seu *Libyæ*, alterum *Arabiæ*. Plinius iam dicto loco: *Syene vocatur peninsula mille passuum ambitu, in qua Castra sunt, latere Arabiæ.* Et interiectis paucis: *inter Memphin & Arsinoiten nomon in Libyco turres, quæ pyramides vocantur.* In Libyco, id est Africano latere.

II.

Diuiditur Aegyptus in tres partes, *Delta, Heptanomidem & Thebaidem:* ab

* Vid. notam ad § II ex Herodoto.

MARE
Sinus Syrticus
Syrtis Maior
Apollonia
Horti Hesperidum
Automala
Charax
Philænorum Aræ
Aspis
Nasamones
Macæ Cinyphii
Cinyps
Cinyps Regio
Psylli
Herculis cumuli arenosi
Augila
Velpi Montes
Thagulis
Macæ
LIBYA DES
Tropicus Canc
Occidens
Oriens
Aegyptus et Cyrenaica

ab aliis in duas, *Superiorem* & *Inferiorem*, ratione fluminis labentis ita dictas. Priorem diuisionem Ptolemæus tradidit lib. IV cap. V. cui ferme Strabo consentit, excepto numero partis mediæ. Lib. XVII enim post initium ait: ἡ χώρα τὴν μὲν πρώτην διῃρέθη εἰς νομοὺς ἔχε, δέκα μὲν ἡ Θηβαΐς, δέκα δ' ἡ ἐν τῷ Δέλτα, ἑκκαίδεκα δ' ἡ μεταξύ. *Regio ipsa primo in præfecturas diuisa fuit, quas Nomos vocant: Thebais quidem in decem: quæ vero in Delta, in totidem: intermedia autem in sedecim.* Sed alios nomos, qui circa Delta, & qui extra proprium Aegypti limitem sunt, videtur pro media parte connumerasse, vt sedecim, si salua lectio est, haberet, vbi septem sunt Ptolemæo.

2. Alterius diuisionis exemplum habet Sozomenus lib. II cap. XXIII, vbi in Thebaidem dicitur venisse, qui Arsenium perquireret; nec vero ibi inuentum esse, quia præmoniti de aduentu inquirentis, μετέστησαν τοῦτον εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον, *eum in inferiorem Aegyptum transportauerunt.* Hæc Thebaidi potissimum opponitur, tamquam *superiori:* Delta autem, & quæ adiacent ad latera, Aegyptus sunt *inferior*, quem tractum Ptolemæus vocat τὴν κάτω χώραν, *inferiorem regionem*, & tam Heptanomidi, quam Thebaidi opponit. τὰ δὲ μεσημβρινώτερα τοῦ μεγάλου Δέλτα, καὶ τῆς κάτω χώρας, καλεῖται Ἑπτανομίς, *quæ*, inquit, *australiora sunt magno Delta & inferiori regione, vocantur Heptanomis.* Sic itaque septem nomi, seu Heptanomis, ad Superiorem Aegyptum referentur: vt tamen proprie Thebais sit superior Aegyptus; ideo post paullo Ptolemæus, τὰ ἔτι μεσημβρινώτερα τῶν Ἑπτανομιῶν καλεῖται Θηβαΐς καὶ ἄνω τόποι. *Quæ australiora Heptanomis sunt, vocantur Thebais & superiora loca.*

3. Est autem νομὸς, *nomus* in Aegypto idem quod præfectura, Plinio interprete lib. V cap. IX. *Diuiditur*, inquit, *in præfecturas oppidorum, quas nomos vocant.* Clarius Cyrillus Alexandrinus in Esa. cap. XIX Νομὸς δὲ λέγεται παρὰ τοῖς τὴν Αἴγυπτον οἰκοῦσι χώρας, ἑκάστη πόλις, καὶ αἱ περιοικίδες αὐτῆς, καὶ αἱ ὑπ' αὐτῇ κῶμαι. *Nomi vocantur apud Aegyptios quælibet vrbs cum vicis & pagis circumiectis.* Quod nomen tam Latine quam Græce * vsurpatum fuit. Traianus ex Plinio lib. X epist. XXIII quærit, iatralipta eius, cui ciuitatem Alexandrinam petierat, *ex quo nomo sit.* Respondit ille epist. V, esse νομοῦ Μεμφιτικοῦ. Vix autem certus nomorum numerus est, & Strabo aliter, Ptolemæus itidem aliter; nec Plinius secundum illorum rationes præfecturas suas recensuit. Ex imperantium enim arbitrio pendet, plures vel pauciores præfecturas constituere, easque in has vel illas

 distri-

* Theophrastus de Plantis IV cap. 3. Porphyrius de Abstinentia libr. IV cap. 9 pag. 154. Eusebius Præparat. Euangel. III cap. 4 pag. 94 ex Chæremone: Καὶ μέρος τι τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλοῦσι νομόν. *Et pars quædam Aegypti, quam NOMON adpellant.* De Nomis videndus etiam Herodotus II cap. 165. Philostratus Vita Apollon. V cap. 27 pag. 210. Ibi enim diserte in νομοὺς dispertitam esse Aegyptum contendit Herodotus. Qui idem tamen etiam Asiam minorem, etiam maiorem in νομοὺς descriptam a Persis dictitat libr. III c. 90 & sqq. Et illi quidem νομοὶ constabant nationibus multis. Primus enim νομὸς coaluerat ex Ionibus, Magnetibus, Aeolibus, Caribus, Lyciis, Milyensibus. Adde, si, cetera, longiora, quam quæ hic memorari possint. Νόμον adpellat Dio libr. XXXVI pag. 28 regionem Cappadocicam, cui adtributa sit Nicopolis.

diſtribuere prouincias ſeu regiones. Verbi gratia in Thebaide Strabo decem nomos numerauit: Plinius vndecim: Ptolemæus tredecim. Et ſic quoque fit in ceteris Aegypti partibus. Quare non tam de numero nomorum, quam ipſis ciuitatibus ſolliciti ſumus, initium facturi ab inferioribus partibus, quæ prope mare mediterraneum ſunt, non modo in Delta, verum vtrimque etiam ad latera ipſius, id eſt a Marmaricæ finibus ad Palæſtinam & Arabiam.

PARS I.

AEGYPTVS INFERIOR.

III.

Inferioris Aegypti pars præcipua eſt regio inter Nili alueos & oſtia ſita, quæ a triquetra figura vocatur *Delta*, * quia eadem forma huius litteræ eſt. Ab occaſu adiacet princeps vrbium *Alexandria* & *Mareotis* regio: a dextra ſeu ortu ſolis *Caſiotis* regio cum nomis quibuſdam Arabiam ſpectantibus. Diſſonant auctores in termino Aegypti ab occaſu conſtituendo. Strabo, vt ſupra vidimus, ad Cyrenaicam vſque produxit, quod minime placet, quia plures regiones, ab Aegypto diſtinctæ, interiacent, Marmarica, Libya, Ammoniaca. Igitur *Mareotin*, Alexandriæ contiguam, extremam Aegypti regionem, intra minorem Catabathmum poſitam, ſtatuimus, vnde initium expoſitionis ab occidente, & in litore primum, facturi ſumus.

PARTIS I SECTIO I.

MAREOTES SEV MAREOTIS.

IV.

Vtroque ſexu dicitur *ὁ μαρεώτης νομὸς*, *Nomos Mareotes:* & ἡ Μαρεῶτις γῆ, aut *λίμνη*, *Mareotis regio* aut *palus*. Ptolemæus: Μαρεώτου νόμου πόλεις καὶ κῶμαι, *Mareotæ nomi vrbes & vici.* Athanaſius Apologia aduerſus Arianos ſect. XVII οἱ τοῦ Μαρεώτου πρεσβύτεροι πάντες, *omnes Mareotæ* [nomi] *presbyteri:* & mox, *μήτε ἐν τῷ Μαρεώτῃ ἀπομείναντες*, *neque in Mareote manentes.* Et eiuſdem Apologiæ ſect. LXXXV *ὁ Μαρεώτης, καθὰ προεῖπον, χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστὶ, καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος, οὐδὲ χωρεπίσκοπος, ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται, ἕκαστος δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας κώμας μεγίστας, καὶ ἀριθμῷ δέκα που καὶ πλέονας.* *Mareotes, vt ſupra dictum eſt, regio eſt Alexandrina, in qua numquam epiſcopus fuit, nec chorepiſcopus; ſed vniuerſæ regionis iſtius eccleſiæ Alexandrino parent epiſcopo: presbyteri autem ſinguli ſuos vicos habent maximos, decem circiter aut plures numero.* Plinius lib. V cap. IX videtur etiam nomon *Mareotim* feminea forma dixiſſe. Poſtquam enim, quos regio

* Nonnullis videtur hæc Aegyptus eſſe *opus fluminis Nili*, vt Ariſtoteles vocat Meteorolog. I cap. 14. Legatur totum caput, præſertim de Memphi & Thebe. Item Herodot. II cap. 5. Adde notam Grotii ad Cæſaris Germanici Arat. Phænom. verſ. 234. Sed alii rectius negant, quorum rationes vide apud Bochartum in Phaleg IV c. 24 p. 295, 296.

gio iuxta Pelusium, & reliqua extra Thebaidem *nomos* habeat, recensuerat & postremo *Naucraliten, Meteliten, Gynaecopoliten, Menelaiten Alexandriae regione* commemorarat, subdit haec: *Item Libyae Mareotis: Heracleopolites est in insula Nili.* Antea cap. VI ad *regionis* vocabulum refert: *Quae sequitur regio, Mareotis Libya adpellatur, Aegypto contermina.* nam supra diximus, hunc tractum ab Aegypto separare, quod propter Alexandriae vicinitatem incongruens nobis videbatur. An vero in omnibus finibus Mareotes Ptolemaei & Athanasii conueniant, non certum nobis est dicere. mutantur enim praefecturarum limites cum tempore: satis est, si conueniant in pluribus.

2. Litoralem tractum Mareotidis incipit Ptolemaeus vico, qui Χιμῶ, *Chimo* vocatur. Hunc sequitur Πλινθίνη, *Plinthine*, quam Strabo, vt Aldus, Xylander, & Casaubonus ediderunt, Πλινθύνη, *Plinthyne* scripsit. Sed etiam Stephanus per iota scripsit, Πλινθίνη πόλις τῆς Αἰγυπτίας, ἀπὸ τῆς Σαμαρείας, *Plinthine, vrbs Aegyptiae* [terrae] *a Samaria.* Manifesta prauatio, quam sic restituit Casaubonus in Athenaei lib. I pag. 74 Πλινθίνη πόλις τις Αἰγυπτία, ἀπὸ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ, quasi Stephanus putarit a לבנה *Libna*, quae laterem sonet, nomen petitum esse; quae vero vrbs Iudaeae fuit, non Samariae. Probabilior est Vossii ad Scylacem coniectura, legentis, ἀπὸ Μαρείας, *a Mareia* lacu. Nobis satis est, nomen per iota scribi, & oppidum Aegypto accenseri. Etiam Iosephus lib. IV cap. XXXVII de Bello, Πλινθίνη per iota scripsit: ἀπὸ Πλινθίνης ἀνάπλους εἰς Πηλούσιον, *a Plinthine in Pelusium nauigatio.* Ab hoc oppido sinus, cui adiacet, cognominatur. Herodotus lib. II cap. VI *Longitudo Aegypti iuxta mare est* ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, *a Plintbenete sinu ad lacum Serbonidem.* Videtur verum nomen Πλινθινίτης esse, aut alia forma Πλινθινὲς κόλπος, vt Scylacis vestigia in Libya ostendunt.

3. Inde Alexandriam versus est Ptolemaei Χερσόνησος μικρὰ, λιμήν, *Chersonesus parua, portus*, seu portum habens. Hanc etiam Strabo Chersonesum memorat, φρούριον, *castellum* dicens LXX stadiis ab Alexandria remotum. Χεῤῥόνησος Φρούριον, inquit pag. 550, πλησίον ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Νεκροπόλεως ἐν ἑβδομήκοντα σταδίοις, *Chersonesus castellum ab Alexandria & Necropoli distans stadia septuaginta.* Et Hirtius B. Alexandr. cap. X. *Quum ad eum locum accedisset, qui adpellatur Cherrhonesus;* quae ipsa Ptolemaei & Strabonis Chersonesus est. Hanc inter & Plinthinem Strabo *Niciae portum* interposuit. Ptolemaeo post Chersonesum est Alexandria, caput Aegypti, de qua postea dicturi sumus.

4. Intus supra Alexandriam lacus est *Marea* siue *Mareotis* dictus, qui instar maris Alexandrinis est, ideo πέλαγος, *mare* a Strabone adpellatus. Libro enim XVII pag. 545 de Alexandriae loco scripsit, ἀμφίκλυστόν ἐστι τὸ χωρίον δυσὶ πελάγεσι, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν ἄρκτων τῷ Αἰγυπτίῳ λεγομένῳ, τὸ δ' ἀπὸ μεσημβρίας τῷ τῆς λίμνης τῆς Μαρείας, ἣ καὶ Μαρεῶτις λέγεται. *Duo maria locum vndique adluunt, alterum a septentrione, quod Aegyptium dicitur: alterum a meridie, quod Marcia lacus & Mareotis adpellatur.* Hunc lacum ait

ait augeri foſſis ex Nilo, tam a latere quam a locis ſuperioribus, vt vndique in eum ex Aegypto nauigari poſſit: quo fiat, vt Alexandrinorum portus, quem in hoc lacu habent, πλουσιώτερος τοῦ θαλαττίου, *opulentior, quam marinus*, ſit. Plinius de eodem lacu lib. v cap. x *Mareotis lacus a meridiana vrbis parte, euripo e Canopico oſtio mittitur mediterraneo commercio, inſulas quoque plures amplexus, triginta millia paſſuum traiectu*, CL *ambitu, vt tradit Claudius Cæſar. Alii ſchœnos in longitudinem patere* XL *faciunt, ſchœnumque ſtadia triginta: ita fieri longitudinis* CL *millia paſſuum; tantumdem & latitudinis.* Strabo autem p. 550 latitudinem lacus Μαρείας dicit ſupra centum & quinquaginta ſtadia eſſe; longitudinem intra trecenta, ſiue vt ipſe loquitur, ἐλαττόνων ἢ τριακοσίων. Circumiacentis agri præſtantiſſimum vinum eſt, quod *Mareoticum* vocatur, laudatum a Strabone dicto loco: de quo & Virgilius II Georg. 91

Sunt Thaſiæ vites, ſunt & Mareotides albæ:

vbi Seruius *Aegyptiæ* interpretatur. Et Horatius de Cleopatra eiusque inſanis cum Antonio conuiuiis lib. I oda XXXVII

Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar.

Idem lacus etiam nomen regioni *Mareotidi*, ſeu nomo *Mareotæ* dedit.

5. Vici & oppida mediterranea *Mareotarum* (ſic Plinius vocat circumcolas) apud Ptolemæum ſunt omnia ab occidentali lacus latere, *Monocaminum*, & *Cobii*, Κωβίου, puta vicus ſiue villa, longiſſime a lacu: medio loco *Almyræ* mare verſus; *Hierax*, & in auſtrum recedens Αντιφίλου, *Antiphili:* propius lacum Ταπόσιρις, *Taposiris;* Straboni Ταπόσιρις, qui duplicem facit, quarum altera longius recedit. Procopius lib. VI κτισμάτων cap. I Ταφόσιρις, *Taphoſiris* ſcripſit, quod ibi Oſirin, Aegyptiorum deum, ταφῆναι *ſepultum eſſe* perhibeant. Vnius diei itinere ab Alexandria dicit abeſſe. πόλιν vero, *vrbem* vocat, non nudum τάφος aut ſepulcrum; quam Iuſtinianus poſtea ornauerit. Supra Taposirin prope lacum Φωμωθὶς, *Phomotis* erat. Addit Ptolemæus ab auſtro lacus Παλαιμαρίαν κώμην, *Palæmariam vicum*, quaſi *vetus Maria* ſiue *Marea* dicatur. Poſſes putare eſſe Herodoti *Maream*, de qua ille lib. II c. XVIII οἱ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος, οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, *qui ex vrbe Marea & Api incolunt Aegypti fines, Libyam verſus*, ἔξω τοῦ Δέλτα, *extra Delta.* Sed quod oraculum ipſis reſpondit, Nilo irrigari, & ex Nilo bibere, dubitatur eumdem locum eſſe, quia Ptolemæi *Maria vetus* a Nilo longius remota eſt. Nihilominus ad lacum eiusdem nominis oppidum fuit, de quo etiam Thucydides lib. I pag. 68 *Inaros Pſammetichi, Libys*, βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως, *rex Libyum Aegypto finitimorum, ex vrbe Marea, quæ ſuper Pharum ſita eſt, profectus*, cetera. Qua clariſſ. Vaillantus nummum Antonini Pii, ſignatum ΜΑΡΕΩΤΩΝ, *Mareotarum*, refert, qui vero de gente potius & nomo, quam de vrbe, olim forte euerſa, (neque enim geographis nota eſt) explicandus videtur.

PART. I

PARTIS I SECTIO II.

ALEXANDRINA REGIO
CVM VRBE ET OPPIDIS.

V.

Mareoti regione exposita, tractum ingredimur, qui inter lacum Maream seu Mareotim, & extremum Nili ostium, quod Canopicum & Heracleoticum adpellatur, positus est, antequam in ipsum Delta & ad Nili alveos ac ostia nos conferamus. Ptolemæus lib. IV cap. V de alueis & ostiis Nili: *καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς χώρα κάτω, ἧς νομοί τε καὶ μητροπόλεις αἵδε. Ἀπὸ μὲν δύσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἀρχομένων Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς καὶ μητρόπολις Ἑρμούπολις μικρά. Vocatur autem communi vocabulo, quæ circa hos fluuios regio est, Inferior, cuius nomi & metropoles hæ sunt: Ab occasu magni fluuii, quum a mari incipimus, regionis Alexandrinorum nomos est, & metropolis Mercurii ciuitas parua seu Hermopolis parua.* Non facile inueneris Alexandrinum nomon apud vllum scriptorem: neque hoc loco Ptolemæus ita adpellauit, sed *Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς, Alexandrinorum regionis nomos,* in qua Hermopolin præcipuum oppidum constituit. Alexandriam autem eximunt a nomis, tamquam caput omnium nomorum. Nobis vero liceat paullo longius in austrum proferre regionem, vt & alios quosdam nomos, inter lacum & extremum Nili alueum sitos comprehendat, nihilque relinquat quod extra Delta ab occasu sit.

2. Incipimus ab *Alexandria,* * totius Aegypti vrbe principe, & sede regum Lagidarum, omniumque Græcarum artium & disciplinarum, nec non mercaturæ opulentissimæ. ** De origine vrbis & conditore res nota est ex scriptoribus rerum Alexandri, Diodoro, Curtio, Plutarcho, Arriano. *** Plinius de illa lib. V cap. X *Iure laudetur in litore Aegyptii maris Alexandria, a Magno Alexandro condita, in Africæ parte, ab ostio Canopico* XII *millia passuum, iuxta Mareotim lacum, qui locus antea Rhacotes nominabatur. Metatus est eam Dinochares architectus pluribus modis memorabili ingenio,* XV *M. passuum laxitate insessa, ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato laciniosam, dextra læuaque anguloso procursu: iam tum tamen quinta situs parte regiæ dicata.* Quæ de chlamydis effigie dixit, etiam sic a Diodoro lib. XVII cap. LII, & Plutarcho in Vita Alexandri p. 679 referuntur. Iosephus lib. II de Bello cap. XXVIII vrbis longitudinem facit triginta stadiorum: latitudinem non minorem, quam decem. Multa de hac vrbe Hirtius Alexandrino bello sub initium, eiusque solo, ædificiis, aquæductibus refert, quæ inde repetere nostri non est instituti: regia, a singulis ferme regibus aucta & nouis ampliata ornamentis in parte vrbis amœnissima,

* Dicebatur a curiosis vulgo χρυσῆ, vt Nicomedia περικαλλής. Athenæus I p. 20 C.

** Vid. Orosius VI cap. 19 pag. 473, vbi Alexandrinis opibus Romæ pretia possessionum duplicata fuisse dicit.

*** Ammian. Marcellino XXII.

ait augeri foſſis ex Nilo, tam a latere quam a locis ſuperioribus, vt vndique in eum ex Aegypto nauigari poſſit: quo fiat, vt Alexandrinorum portus, quem in hoc lacu habent, πλουσιώτερος τοῦ θαλαττίου, *opulentior, quam marinus*, ſit. Plinius de eodem lacu lib. v cap. x *Mareotis lacus a meridiana vrbis parte, euripo e Canopico oſtio mittitur mediterraneo commercio, inſulas quoque plures amplexus, triginta millia paſſuum traiectu,* CL *ambitu, vt tradit Claudius Cæſar. Alii ſchœnos in longitudinem patere* XL *faciunt, ſchœnumque ſtadia triginta: ita fieri longitudinis* CL *millia paſſuum; tantumdem & latitudinis.* Strabo autem p. 550 latitudinem lacus Μαρείας dicit ſupra centum & quinquaginta ſtadia eſſe; longitudinem intra trecenta, ſiue vt ipſe loquitur, ἐλαττόνων ἢ τριακοσίων. Circumiacentis agri præſtantiſſimum vinum eſt, quod *Mareoticum* vocatur, laudatum a Strabone dicto loco: de quo & Virgilius II Georg. 91

Sunt Thaſiæ vites, ſunt & Mareotides albæ:

vbi Seruius *Aegyptiæ* interpretatur. Et Horatius de Cleopatra eiusque inſanis cum Antonio conuiuiis lib. I oda XXXVII

Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar.

Idem lacus etiam nomen regioni *Mareotidi*, ſeu nomo *Mareotæ* dedit.

5. Vici & oppida mediterranea *Mareotarum* (ſic Plinius vocat circumcolas) apud Ptolemæum ſunt omnia ab occidentali lacus latere, *Monocaminum*, & *Cobii*, Κωβίου, puta vicus ſiue villa, longiſſime a lacu: medio loco *Almyræ* mare verſus; *Hierax*, & in auſtrum recedens Αντιφίλου, *Antiphili:* propius lacum Ταπόσιρις, *Taposiris;* Straboni Ταπόσειρις, qui duplicem facit, quarum altera longius recedit. Procopius lib. VI κτισμάτων cap. I Ταφόσιρις, *Taphoſiris* ſcripſit, quod ibi Oſirin, Aegyptiorum deum, ταφῆναι *ſepultum eſſe* perhibeant. Vnius diei itinere ab Alexandria dicit abeſſe. πόλιν vero, *vrbem* vocat, non nudum τάφος aut ſepulcrum; quam Iuſtinianus poſtea ornauerit. Supra Taposirin prope lacum Φωμώθις, *Phomotis* erat. Addit Ptolemæus ab auſtro lacus Παλαιμαρίαν κώμην, *Palæmariam vicum*, quaſi *vetus Maria* ſiue *Marea* dicatur. Poſſes putare eſſe Herodoti *Maream*, de qua ille lib. II c. XVIII οἱ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος, οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, *qui ex vrbe Marea & Api incolunt Aegypti fines, Libyam verſus*, ἔξω τοῦ Δέλτα, *extra Delta.* Sed quod oraculum ipſis reſpondit, Nilo irrigari, & ex Nilo bibere, dubitatur eumdem locum eſſe, quia Ptolemæi *Maria vetus* a Nilo longius remota eſt. Nihilominus ad lacum eiusdem nominis oppidum fuit, de quo etiam Thucydides lib. I pag. 68 *Inaros Pſammetichi, Libys*, βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ, ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πόλεως, *rex Libyum Aegypto finitimorum, ex vrbe Marea, quæ ſuper Pharum ſita eſt, profectus*, cetera. Qua clariſſ. Vaillantus nummum Antonini Pii, ſignatum ΜΑΡΕΩΤΩΝ, *Mareotarum*, refert, qui vero de gente potius & nomo, quam de vrbe, olim forte euerſa, (neque enim geographis nota eſt) explicandus videtur.

PART. I

PARTIS I SECTIO II.

ALEXANDRINA REGIO CVM VRBE ET OPPIDIS.

V.

Mareoti regione expofita, tractum ingredimur, qui inter lacum Maream feu Mareotim, & extremum Nili oftium, quod Canopicum & Heracleoticum adpellatur, pofitus eft, antequam in ipfum Delta & ad Nili alveos ac oftia nos conferamus. Ptolemæus lib. IV cap. V de alueis & oftiis Nili: *καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς χώρα κάτω, ἧς νομοί τε καὶ μητροπόλεις αἵδε. Ἀπὸ μὲν δύσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἀρχομένων Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς καὶ μητρόπολις Ἑρμούπολις μικρά. Vocatur autem communi vocabulo, quæ circa hos fluuios regio eft, Inferior, cuius nomi & metropoles hæ funt: Ab occafu magni fluuii, quum a mari incipimus, regionis Alexandrinorum nomos eft, & metropolis Mercurii ciuitas parua feu Hermopolis parua.* Non facile inueneris Alexandrinum nomon apud vllum fcriptorem: neque hoc loco Ptolemæus ita adpellauit, fed *Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς, Alexandrinorum regionis nomos*, in qua Hermopolin præcipuum oppidum conftituit. Alexandriam autem eximunt a nomis, tamquam caput omnium nomorum. Nobis vero liceat paullo longius in auftrum proferre regionem, vt & alios quosdam nomos, inter lacum & extremum Nili alueum fitos comprehendat, nihilque relinquat quod extra Delta ab occafu fit.

2. Incipimus ab *Alexandria*, * totius Aegypti vrbe principe, & fede regum Lagidarum, omniumque Græcarum artium & difciplinarum, nec non mercaturæ opulentiffimæ. ** De origine vrbis & conditore res nota eft ex fcriptoribus rerum Alexandri, Diodoro, Curtio, Plutarcho, Arriano. *** Plinius de illa lib. V cap. X *Iure laudetur in litore Aegyptii maris Alexandria, a Magno Alexandro condita, in Africæ parte, ab oftio Canopico* XII *millia paffuum, iuxta Mareotim lacum, qui locus antea Rhacotes nominabatur. Metatus eft eam Dinochares architectus pluribus modis memorabili ingenio,* XV *M. paffuum laxitate infeffa, ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato laciniofam, dextra læuaque angulofo procurfu: iam tum tamen quinta fitus parte regiæ dicata.* Quæ de chlamydis effigie dixit, etiam fic a Diodoro lib. XVII cap. LII, & Plutarcho in Vita Alexandri p. 679 referuntur. Iofephus lib. II de Bello cap. XXVIII vrbis longitudinem facit triginta ftadiorum: latitudinem non minorem, quam decem. Multa de hac vrbe Hirtius Alexandrino bello fub initium, eiusque folo, ædificiis, aquæductibus refert, quæ inde repetere noftri non eft inftituti: regia, a fingulis ferme regibus aucta & nouis ampliata ornamentis in parte vrbis amœniffima,

* Dicebatur a curiofis vulgo χρυσῆ, vt Nicomedia περικαλλής. Athenæus I p. 20 C.

** Vid. Orofius VI cap. 19 pag. 473, vbi Alexandrinis opibus Romæ pretia poffeffionum duplicata fuiffe dicit.

*** Ammian. Marcellino XXII.

niſſima, quæ mare ſpectat, collocata fuit, & in partes diuiſa ſeu membra, quorum aliquod Μουσεῖον, *Muſeum* dictum, quod peripatum & exhedram habuit: aliud Σῶμα, *Soma*, in quo regia ſepulcra erant: de quibus & aliis Strabo conſulatur. Portu vrbs gemino vtebatur. vno in mari ad Pharon inſulam, eoque amplo, & in plures poſtea diuiſo: altero in lacu Mareoti, quem ſupra ex Strabone ditiorem, quam illum in mari, diximus. Vetus nomen loci antea, vt modo Plinius referebat, *Rhacotes* fuit, quod etiam Strabo p. 545 confirmat. Priſcos dicit reges, infenſos peregrinis adnauigantibus, Græcis maxime, hunc locum præſidio muniuiſſe, quo aduenas arcerent, quum alibi litus importuoſum ſit: ex quo tempore vicus fuerit, nondum oppidum. *κατοικίαν δ' αὐτοῖς ἔδοσαν τὴν προσαγορευομένην Ῥακῶτιν, ἣ νῦν μὲν τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐστὶ μέρος τὸ ὑπερκείμενον τῶν νεωρίων· τότε δὲ κώμη ὑπῆρχε*, *habitandam*, inquit, *illis* [præſidiariis reges] *dederunt Rhacotin, vt vocabatur, quæ nunc pars eſt Alexandriæ, naualibus imminens; tunc autem vicus erat*. Ipſa Alexandria, quod Ioſephus extremo lib. IV de Bello teſtatus eſt, *μεγίστη οὖσα μετὰ τὴν Ῥώμην ἡ πόλις*, *poſt Romam vrbs maxima*, * in variis nummis laudatur, qui ſub Romanis imperatoribus cuſi ſunt: quos huc transſcribere nihil attinet. Mediobarbus, Harduinus & alii conſulantur.

Pars vrbis, aut ſuburbium potius, a mari remotius Νεκρόπολις. *Necropolis* dicta, a ſepulcretis, puta. nam minime amœnus locus erat, vt ex Ioſephi verbis, mox proferendis, conſtabit. Strabo prædicto loco de Cherſoneſo, ſupra in Mareota nomo deſcripta: *πλησίον ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Νεκροπόλεως ἐν ἑβδομήκοντα σταδίοις*. *prope Alexandriam & Necropolim eſt ad ſeptuaginta ſtadia*. Idem p. 547 *εἶθ' ἡ Νεκρόπολις καὶ τὸ προάστειον, ἐν ᾧ κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι*. *Deinceps eſt Necropolis & prourbium, in quo multi horti, & ſepulturæ, & ædificia conditura mortuorum idonea*. Et breui poſt: *ἀπὸ τῆς Νεκροπόλεως ἡ ἐπὶ τὸ μῆκος πλατεῖα διατείνει παρὰ τὸ γυμνάσιον μέχρι τῆς πύλης τῆς Κανωβικῆς*, *a Necropoli platea in longum præter gymnaſium pertendit vsque ad Canopicam portam*. Et Ioſephus lib. II contra Apionem pag. 1063, eidem, Iudæis Alexandrinis obiicienti, quod ad litus habitent importuoſum, reſpondet, nullum crimen ineſſe loco: etiam *παράλιον μέρος εἰς κατοίκησιν τὸ κάλλιστον*, *illam vrbis litoralem oram ad inhabitandum eſſe optimam*. Tum ſubiicit: *οὐκ οἶδα δὲ, τί ποτ' ἂν ἔλεγεν Ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ Νεκροπόλει κατῴκουν, καὶ μὴ πρὸς τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἱδρυμένοι*, *Neſcio autem, quid dicturus fuerit Apion, ſi circa Necropolim habitaſſent, ac non circa regiam ſedes poſuiſſent*.

3. Vbi proxima erat inſula *Pharos*, & ſub regibus, tamquam pars eius, ponte adiuncta. ** Plinius lib. V cap. XXXI *Inſula iuncta ponte Alexandriæ, colonia Cæſaris dictatoris, Pharus*: *** *quondam diei nauigatione diſtans ab*

* Seneca epiſt. 102 *Primum* humanus animus *humilem non accipit patriam: Epheſum aut Alexandriam, aut ſi quod eſt etiamnum frequentius incolis, latius tectis ſolum*.

** Ammianus Marcellinus XXII.

*** Aelianus de Animal. IX c. 21 Φάρος ἡ νῆσος πάλαι.

ab Aegypto: nunc e turri nocturnis ignibus cursum nauium regens. Namque fallacibus vadis Alexandria tribus omnino aditur alueis, Stegano, Posideo, Tauro. Quod ait, quondam dici nauigatione ab Aegypto distitisse; id ex Homeri hausit fabulis Odyss. Δ vers. 354

Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Αἰγύπτου προπάροιθε (φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.
Insula est deinde quaedam vndoso in ponto
Ante Aegyptum (Pharum autem ipsam vocant)
Tantum semota, quantum tota die caua nauis
Confecit, cui stridulus ventus a tergo est.

Sed nequaquam credi potest, tantum maris spatium vel limo Nili vel alia aggestione oppletum esse: ideoque dubitanter auctores de hoc retulerunt, ipse Plinius lib. II cap. LXXXV *Homero credimus:* & Seneca lib. VI Quaest. Nat. cap. XXVI *Tantum (si Homero fides est) aberat a continenti Pharos, quantum nauis diurno cursu metiri plenis lata velis potest.* Turrim in Pharo Sostratus Cnidius, regum amicus, aedificauit, & hanc inscriptionem, vt Strabo tradit, addiderat: ΣΩΣΤΡΑΤΩΣ ΚΝΙΔΙΟΣ ΔΕΞΙΦΑΝΟΥΣ ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΛΩΙΖΟΜΕΝΩΝ. SOSTRATVS CNIDIVS DEXIPHANIS F. DIIS SERVATORIBVS PRO NAVIGANTIBVS. Turris autem ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, *eiusdem nominis, quo insula.* * Pontem Strabo p. 545 *χῶμα, aggerem* dixit. τὸ δὲ χῶμα ἐστὶν ἀπὸ ἠπείρου γέφυρα ἐπὶ τὴν νῆσον, id est agger medio loco ponte iunctus. *Pontem* etiam dixit Hirtius, quo vrbi insula iungebatur, Bell. Alex. cap. XIX, idemque cap. XVII *Pharitas* vocauit incolas. Propter portum Pharos dicebatur claustrum maris Aegyptii, aut Aegypti etiam ipsius. Lucanus lib. X vers. 509

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon.

4. Proxima Alexandriae fuit *Iuliopolis.* Plinius lib. VI cap. XXIII *Duo millia passuum ab Alexandria abest oppidum Iuliopolis.* Qui praeterea huius oppidi mentionem faciat, mihi, fateor, ignotum est. Nihilominus ita MSS. libri legunt; etiam excusi, praeter paucos, qui *Heliopolis* receperunt, quae vero longo interuallo, toto Delta interiecto, distat ab Alexandria. Pergit Plinius: *Inde* [Iuliopoli] *nauigant Nilo Coptum* CCCIII. Longius quidem, quam duobus millibus, fluebat Nilus ab Alexandria: per lacum vero & fossam intrari Nilus potuit.

5. Notior Aegypti est *Nicopolis*, prope eodem loco, quo Plinius Iuliopolim posuerat. Iosephus enim viginti, Strabo triginta stadiis ab Alexandria remouit: vt aliquando cogitauerim, eamdem forsan Plinii Iuliopolim esse & ceterorum Nicopolim. Sed ipsos auctores audiamus. Strabo XVII p. 547 διὰ δὲ τοῦ ἱπποδρόμου διελθόντι ἡ Νικόπολίς ἐστι, ἔχουσα κατοικίαν ἐπὶ θαλάττῃ πόλεως οὐκ ἐλάττω. τριάκοντα δέ εἰσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας στά-

* Epigramma Graecum in hanc turrim vid. lib. IV Antholog. c. κζ πόλ. p. 499.

διον, Transeunti hippodromum occurrit Nicopolis, quæ ad mare habitatur ita, vt non minor vrbe censeri debeat. * *Distat ab Alexandria stadiis triginta.* Addit: *Augustus Cæsar hunc locum ἐτίμησεν, ornauit, quod ibi prælio superaverat, qui cum Antonio contra ipsum exierant.*

Iosephus de Bello Iud. lib. IV extremo, iter Titi ab Alexandria in Iudæam ita descripsit: *ὁ δὲ προελθὼν πεζῇ μέχρι Νικοπόλεως (εἴκοσι δὲ αὕτη διέχει τῆς Ἀλεξανδρείας σταδίους) κἀκεῖθεν ἐπιβήσας τὴν στρατιὰν μακρῶν πλοίων ἀναπλεῖ διὰ τοῦ Νείλου κατὰ τὸν Μενδήσιον νόμον μέχρι πόλεως Θμουέως. qui terreno itinere Nicopolim vsque progressus, ab Alexandria viginti stadiorum interuallo distantem: inde milite longis nauibus imposito, Nilo flumine iuxta Mendesium tractum vsque Thmuim oppidum peruehitur.* Dio Cassius auctor est lib. LI, iisdem ornamentis Augustum Aegyptiam Nicopolim auxisse, quibus ante paullo Epirensem. nam postquam de illa, quæ Actio trans fretum opposita est, ineunte isto libro egerat, postea, Aegyptia expeditione descripta, p. 456 *His actis*, inquit, *πόλιν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ συνῴκισε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀγῶνα ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ αὐτῇ δοὺς, ibi quoque in loco, vbi pugnatum fuerat, vrbem condidit, idemque ei nomen & ludos eosdem attribuit, quos priori* [in Epiro conditæ] *dederat*, puta quinquennales equestres, de quibus etiam Suetonius potest consuli.

6. Proximus Nicopoli fuit locus *Eleusis*, ad fossam Canopicam, habens *διαίτας καὶ ἀπόψεις τοῖς κατορίζειν βουλομένοις, cœnacula & diuersoria pro comessantibus*, vnde initium *κανωβισμοῦ, Canopicæ luxuriæ* fuisse Strabo p. 550 refert, quam etiam Iuuenalis notauit satyr. VI vers. 84

- - - *mores vrbis damnante Canopo:*

& satyra XV versu 46

Barbara famoso non cedit turba Canopo.

7. Ipsa vrbs *Canopus*, Κάνωβος, [Græci enim molli littera scribunt; dura Latini] centum viginti stadiis abest ab Alexandria, ad mare sita, vnde & ostium, quod postremum Nili ad occasum est, denominat *Κανωβικὸν στόμα*, vt Strabo dicto loco scripsit; vt Plinius lib. V cap. XI *Canopicum.* Originem oppidi a Troiano bello ducunt, quia Canopus, Κάνωβος Menelai gubernator ibi perierat, quod præter Græcos, Strabonem & Eustathium ad Dionysii vers. 13, etiam Tacitus refert lib. II Annal. cap. LX. *Germanicus*, inquit, *Nilo subuehebatur, orsus oppido a Canopo. Condidere id Spartani ob sepultum illic rectorem nauis Canopum; qua tempestate Menelaus Græciam repetens, diuersum ad mare terramque Libyam delatus.* Plura apud Eustathium, loco iam prædicto. Meminit & Seneca epist. LI, simul loci voluptates castigans: *De secessu cogitans, numquam* [vir sapiens, aut ad sapientiam tendens] *Canopum eliget, quamuis neminem Canopus esse frugi vetet.* Et Ammianus lib. XXII cap. XLI *Canopus inde* [Alexandria] *duodecimo*

* Ἔστιν πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονὸς, Νείλου πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι. Aeschylus Prometh. vinct. pag. 51. Sic Strabo item lib. XVII pag. 1151. seqq. edit. Almelou. Dio lib. L pag 497, & alii. Sed Stephanus Κάνωπος, οὕτως ἔδει γράφεσθαι διὰ τοῦ π, γράφεται δὲ ὅμως διὰ τοῦ β. *Canopus, ita scribi oportebat per P. Scribitur tamen etiam per B.*

mo disiungitur lapide: quem, vt priscæ memoriæ tradunt, Menelai gubernator sepultus ibi cognominauit. Hactenus impendio locus fanis & diuersoriis latis exstructus, auris & salutari temperamento perflabilis.

8. Fossa ad Canopum, vt dixi, ab Alexandria ferebat, inter quam fossam & mare στενή τις ταινία, *angustus quidam tractus* est, in quo post Nicopolim & Zephyrium est μικρὰ Ταπόσειρις, *Taposiris Parua* est, & promontorium, habens *Veneris Arsinoes sacellum.* In hoc loco dicunt etiam vrbem *Thonim*, Θῶνιν fuisse, ab rege denominatam, qui Menelaum & Helenam suscepit. Hæc ex Strabone. Mentio huius antiquæ vrbis est etiam apud Diodorum Siculum lib. I cap. XIX dicentem, κατὰ τὴν καλουμένην Θῶνιν, *iuxta Thonim, vt vocatur*, exire Nilum in mare, qui locus ἐμπόριον παλαιὸν, *emporium antiquum* Aegypti sit. Ipsum ταινίας, *Tæniæ* vocabulum Athenæo lib. I cap. XXV quasi proprium est, vnde ταινιωτικὸν, *Tænioticum* vinum appellatur.

9. Supra Canopum ad flumen, quod per Canopicum ostium effunditur, fuit Σχεδία, *Schedia*, distans quatuor schœnis ab Alexandria. * Strabo ibidem: Ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος προελθοῦσι μικρὸν ἐν δεξιᾷ ἐστὶν ἡ διώρυξ, ἀνάγουσα ἐπὶ τὴν Σχεδίαν· διέχει δὲ τετράσχοινον τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ Σχεδία, κατοικία πόλεως· ἐν ᾗ τὸ ναύσταθμον τῶν θαλαμηγῶν πλοίων, ἐφ' οἷς οἱ ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλέουσιν. *Ab Eleusine paullulum progresso, ad dextram est fossa, quæ ad Schediam deducit. Quatuor schœnis distat ab Alexandria, vicus oppido similis, nauale habens thalamiferorum nauigiorum, quibus principes in superiorem regionem vehuntur.* Meminit episcopi *Schediæ* Athanasius epistola ad Antiochenos.

10. A Schedia Memphi nauiganti ad dextram plures pagi vsque in lacum Mariam occurrebant, in quibus erat ἡ Χαβρίου κώμη, *Chabriæ pagus*, cuius in Aegypto gestæ res non ignotæ sunt. Oppida ad illud flumen Ἑρμόπολις, *Hermopolis*, Mercurii ciuitas, Ptolemæo, discriminis caussa, Ἑρμόπολις μικρά, *Hermopolis Parua*, quia maior in Heptanomis est, infra explicandis: nihilominus & hanc paruam Ptolemæus μητρόπολιν, *metropolim* dixit. Pergit Strabo: εἶτα Γυναικῶν πόλις καὶ νομὸς Γυναικοπολίτης, *deinde Gynæcopolis, & nomus Gynæcopolites.* Et Plinius lib. V cap. IX nomon *Gynæcopolyten* memorauit. Nugantur Aristagoras & Arthemidorus apud Stephanum, nominis indagantes originem, quam vero per dubitationes suas non produnt, sed occultant. Ptolemæus silet de Gynæcopoli: contra ponit in eodem tractu Ἀνδροπολίτην νόμον, *nomon Andropoliten*, & μητρόπολιν Ἀνδρῶν πόλιν, *metropolim Virorum ciuitatem.* Athanasio epistol. ad Antiochenos est Ζώϊλος Ἀνδρῶν, *Zoilus Andro vrbis episcopus.* Quia nemo præterea, quod sciam, Andropolim memorauit, neque hi, qui memorarunt, Gynæcopoleos mentionem fecerunt; videri possit vrbs eadem priori nomine in auspicatius postea mutato.

(Eee ee) 3 Nihilo-

* Scholiastes Nicandri ad Theriac. vers. 622 Εὐ σχεδίῃ ποθὲν οἴνῃ, adscribit: Εὐ σχεδίῃ δὲ, ἤτοι ἐν τῷ τυχόντι, ἢ ἐν Αἰγυπτίῳ. Σχεδία γὰρ πόλις Αἰγύπτου πλησίον τῆς χώρας. Δημήτριος δὲ σχέδιον οἶνον τὸν Κορινθιακὸν φησί. Ἔτι γὰρ πεπηγώς, ὡς Ἀγαθοκλῆς ἐν τῷ περὶ διαίτης.

4. Proinde tutior commodiorque ſententia recentiorum eſt, quæ, naturam rerum ſequuta, in Arabico ſinu, & inde ad mediterraneum mare ducto iſthmo terminum communem Aſiæ Africæque conſtituunt: quæ nec ipſis antiquis ignota ſententia fuit. Ipſe enim Strabo lib. I pag. 24 οἱ χαριέςεροι τῶν διαιρέντων τὴν Ασίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης, ὅρον εὐφυέςερον ἡγῦνται τῦτον τῶν ἠπείρων ἀμφοῖν τὸν κόλπον ἢ τὸν Νεῖλον, *Probatiores eorum, qui Aſiam ab Africa diuidunt, terminum naturæ conuenientiorem putant ſinum* [Arabicum] *eſſe, quam Nilum:* non excluſo iſthmo, quem ipſe ſub finem huius libri μεταξὺ τῆς ἐρυθρᾶς καὶ τῦ ἐκρήγματος, *inter Rubrum mare & ecregma,* ſeu effuſionem mediterranei circa Sirbonidis lacum, conſtituit. Quod præter alios & Agathemerus lib. II cap. II tuetur: χωρίζεται καὶ ἡ Ασία τῆς Λιβύης ἰσθμῷ ςενῷ. τῦτον δὲ ἡ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ Πηλύσιον θαλάσσης ἐπὶ τὸν μυχὸν ἀνῦσα τῦ Αραβίυ κόλπυ γραμμή. *Diuiditur*, inquit, *Aſia ab Africa anguſto iſthmo, quem ducta a mari prope Peluſium ad intimam ſinus Arabici partem linea deſignat.* Etiam Ptolemæus totam Aegyptum & vtramque Nili ripam vsque ad ſinum & iſthmum in Africa cenſuit lib. IV cap. V.

II.

De nominibus Africæ addendum, quod Stephanus ex Polyhiſtore adfert, χώραν πολυώνυμον, *regionem multis nominibus inſignitam eſſe*, quæ ita recenſentur: γῆ Ολυμπία, Ωκεανία, Εσχατία, Κορυφὴ, Εσπερία. Ορτυγία, Αμμωνὶς, Αἰθιοπία, Κυρήνη, Οφίυσα, Λιβύη, Κηφηνία, Αερία, *Terra Olympia, Oceania, Eſchatia* ſiue Extrema, *Coryphe, Heſperia, Ortygia, Ammonis, Aethiopia, Cyrene, Ophiuſa, Libya, Cephenia, Aëria.* Sed quis non videt, totum cum partibus confundi, quia quotquot ex his notæ ſunt, particulares ſunt regiones, non tota Africa. Certum id eſt de Ammonide, Aethiopia, Cyrene: nec dubium de *Oceania*, quæ ad Oceanum ſitam regionem ſonat, Lactantio etiam in MSS. dicta lib. I cap. XI extremo: nec non *Eſchatia* vltimam regionem notat, licet incertum ſit, in quam plagam mundi deuergat: *Heſperia* autem eſt pars occidentalis: *Coryphe*, montana, forte vbi Atlas eſt: *Libya* poteſt propria eſſe, Latinis etiam ita dicta. Atque ita de ceteris etiam vocabulis, quæ ignota ſunt, videtur iudicandum.

III.

Quod vero ex Aſia in Africam ad explicandum progrediendum nobis eſt; contra ordinem geographiæ, qui ab occaſu in ortum tendit, procedemus, ab Aegypto, quæ contigua eſt Aſiæ, per maris oram ituri in Mauretaniam: & inde ad interiora deflexuri, quouſque cognita veteribus fuerunt.

CAPVT I
DE
A E G Y P T O.

I.

AEgyptus, Αἴγυπτος, Ebr. מצרים *Mizraim*, a Noæ nepote, Hami filio, qui primus incoluit, ita Ebræis nominata. Palæſtinæ ad auſtrum ſubiacet

cet, vt notum: Arabiæ ad occaſum. Quibus vero terminis contineatur, non conuenitur inter auctores. Iones, vt Herodotus lib. II cap. XV refert, ſolam regionem Nili alueis iam multiplicatis comprehenſam, quam Delta vocant, Aegyptum adpellauerunt. Contra Strabo lib. XVII pag. 549 *Commoditas loci plenius poteſt conſpici, ſi quis regionem peragret, ac primo maritimam oram a Catabathmo incipiens, μέχρι δεῦρο γάρ ἐστιν ἡ Αἴγυπτος, nam eo vsque* [ad Catabathmum] *Aegyptus pertinet.* Catabathmum intelligit maiorem, quia proxime ſubdit: *ἡ δ' ἑξῆς ἐστὶ Κυρηναία, deinceps eſt Cyrenaica:* & mox, inde recurſum in Aegyptum deſcribens, *a Catabathmo,* inquit, *Paraetonium vsque recta nauigatione eſt curſus ſtadiorum* ꟾↄ CCCC. Sic vero nimis amplificatur Aegyptus, & omnis Marmarica & Ammonis includeretur, quas ceteri extra Aegyptum omnes conſtituunt. Ipſe vero paullo ante pag. 544 fatetur, non eſſe hæc omnia veram & propriam Aegyptum, ſed adiectam & a quibusdam ſuperadditam. *οἱ δ' ὕστερον μέχρι νῦν προσέλαβον - - - ἐν τῇ παραλίᾳ τὰ ἀπὸ τοῦ Κανωβικοῦ στόματος μέχρι Καταβαθμοῦ καὶ τῆς Κυρηναίων ἐπικρατείας, poſteriores autem ad hoc vsque tempus adſumſerunt in maritima ora quidquid a Canobicô oſtio ad Catabathmum & Cyrenæorum regionem eſt.* Verum adiectæ denominationis cauſſa non alia eſt, niſi creſcens Aegyptiorum potentia, qua vero diſcrimen inter Aegyptum ipſam & imperium Aegyptiorum regum, ſeu Lagidarum, minime ſublatum eſt. Id vero ad rem eſt propius, quod ibidem dicit, *ἐκ τῶν πρὸς ἕω μερῶν μεταξὺ τοῦ Ἀραβίου κόλπου καὶ τοῦ Νείλου σχεδόν τι πάντα, ex parte orientis fere omnia, quæ inter ſinum Arabicum & Nilum ſunt,* adſumta ad Aegyptum fuiſſe: quia alio referri non poſſunt, nec Aethiopes *χρῶνται τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ, mari rubro,* ſiue Arabico ſinu, *vtuntur.*

2. Ptolemæus quidem lib. IV cap. V Marmaricam, Libyam & Aegyptum vna tractatione complectitur, ſingularum vero partium fines, oppida, nomina ſeorſum & ſeparatim exponit, nec Aegypti nomen ad ſuperiores illas extendit. Marmaricam a Cyrenaicæ oppido Darnide incipit, & ad Panormum vsque qui ante Catabathmum magnum eſt, producit: inde ad Glaucum vſque, promontorium quidquid ſub mari & intus ſitum eſt, Libyam adpellat: poſt quam Mareotin nomon habet, in eoque Plinthinen oppidum ad mare: qui primus veræ Aegypti eſt, quem ipſa vrbs Alexandria, caput Aegypti, ſequitur proxime. Plinius quidem Mareotin nomon ab Aegypto ſeparat & Libyæ contribuit, lib. V cap. VI dicens, *Quæ ſequitur regio, Mareotis Libya adpellatur, Aegypto contermina;* quod vero a lacu, qui vicinus admodum Alexandriæ eſt, nomen habet, nec longe ab illa vrbe in occaſum ex Ptolemæi finitione recedit; commodius in Aegypto, quam in Libya cenſetur. Quid? quod Athanaſius Apologia II p. 781 *Μαρεῶτις χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστίν, Mareotis regio Alexandriæ eſt.* *

3. Hinc ſi ſub mari per Nili oſtia ad orientalem limitem proceditur, partim ille ad Arabiam, partim ad Palæſtinæ oram, nec tamen certus & in-

(Ddd dd) 2 dubi-

* Herodotus lib. II cap. 6 a Plinthine ad Selbonida λίμνην, Aegyptum pertinere dicit. Add. lib. II c. 18, 19, vbi Aegyptum ait patere, qua Nilus effundatur.

dubitatus inuenitur. Ptolemæus post Delta & Nili ostia regionem Aegypto addit, quæ a monte Casio Κασσιῶτις, *Casiotis*, quamuis ipse geminata littera scripsit, adpellata est: in qua præter montem, & quæ inædificata sunt, lacum Sirbonidem cum ecregmate eius, dein oppida Ostracinen, Rhinocoruram, & Anthedonem recenset: a qua demum Iudææ facit initium. At supra Rhinocoruram & Anthedonem Palæstinæ vindicauimus, Strabonis & Hieronymi auctoritate, immo ipsius S. Scripturæ, persuasi, quæ Aegypti fluuium, qui Sihor est, terminum Palæstinæ seu terræ Chanaan facit, cui quod ad dextram ripam Rhinocorura, quæ etiam Rhinocolura dicitur, adposita fuit, non potuit illa in Palæstinam non incidere: etiam Anthedon & Raphia, quæ vltra illam in septemtrionem versus sita erant. Vltimam ergo Palæstinæ Rhinocoluram facimus, Strabonem, Hieronymum & ipsam sacram scripturam sequuti: primam Aegypti in maritima ora, Ostracinen.

4. Arabiam versus vrbs vltima Aegyptiorum est Heroopolis, in intimo recessu Arabici sinus posita: a qua quæ proximæ sunt ad idem mare, Phara & Elana, ad Arabiam Petræam pertinent: etiam superiora, Gubba, Elusa, Eboda iuxta solitudinem Zur, quæ pars eiusdem est Arabiæ. In ceteris, quæ hinc sequuntur, partibus, sinus ipse Arabicus ab ortu limes est certissimus.

5. Terminus Aegypti australis Aethiopiam spectat, in quo extrema Aegyptiacæ ditionis oppida sunt Syene sub Cancri tropico posita: & vltra paullo Elephantine ac Philæ. Plinius lib. v cap. IX *Ditionis Aegypti esse incipit a fine Aethiopiæ Syene: ita vocatur peninsula mille passuum ambitu, in qua Castra sunt, latere Arabiæ.* Et Tacitus annali II cap. LXI *Elephantinen ac Syenen claustra Romani imperii* vocat: & Lucanus lib. x vers. 312

Qua dirimunt Arabum populis Aegyptia rura
Regni claustra Philæ.

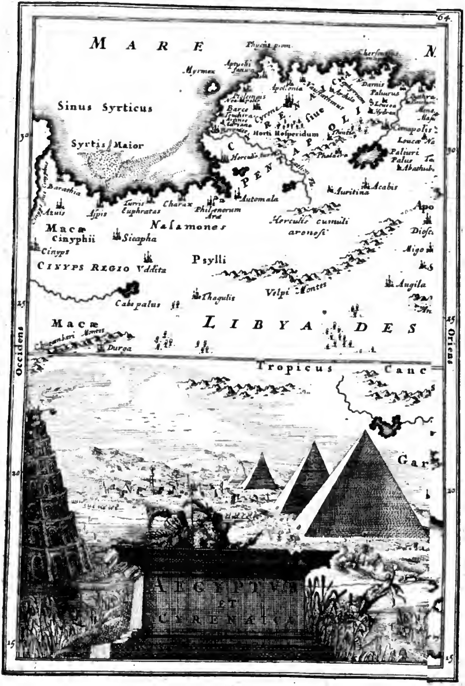
Arabum dicit, non Aethiopum, ex Iubæ sententia apud Plinium lib. VI cap. XXIX, *accolas Nili a Syene non Aethiopum populos, sed Arabum esse vsque Meroen.* Forsan ortum habuere ab Arabibus.

6. Quod Strabo lib. XVII pag. 544 obseruauit, *οἱ μὲν ἀρχαῖοι τὸ οἰκούμενον καὶ ποτιζόμενον ὑπὸ τοῦ Νείλου μόνον Αἴγυπτον ἐκάλουν. prisci id solum Aegyptum vocauerunt, quod habitatur & a Nilo irrigatur, a locis Syenæ proximis vsque ad mare.* * Vtramque Nili ripam intelligit, ad quem maxime colitur Aegyptus. Vnde laterum non minus quam riparum discrimen notatur, quorum alterum *Africæ* dicitur, seu *Libyæ*, alterum *Arabiæ*. Plinius iam dicto loco: *Syene vocatur peninsula mille passuum ambitu, in qua Castra sunt, latere Arabiæ.* Et interiectis paucis: *inter Memphin & Arsinoiten nomon in Libyco turres, quæ pyramides vocantur.* In Libyco, id est Africano latere.

II.

Diuiditur Aegyptus in tres partes, *Delta, Heptanomidem* & *Thebaidem:* ab

* Vid. notam ad § II ex Herodoto.

MARE
Sinus Syrticus
Syrtis Maior
Cyrene
Hesperidum
Apollonia
Barce
PENTAPOLIS
Automala
Auritina
Acabis
Charax
Nasamones
Herculis cumuli arenosi
Macæ Cinyphii
Sicapha
Cinyps
CINYPS REGIO
Psylli
Augila
Velpi Montes
Thagulis
Macæ
LIBYA DES
Tropicus Canc
Occidens
Oriens
AEGYPTUS ET CYRENAICA

ab aliis in duas, *Superiorem* & *Inferiorem*, ratione fluminis labentis ita dictas. Priorem diuisionem Ptolemæus tradidit lib. IV cap. V. cui ferme Strabo consentit, excepto numero partis mediæ. Lib. XVII enim post initium ait: *ἡ χώρα τὴν μὲν πρώτην διαίρεσιν εἰς νομοὺς ἔσχε, δέκα μὲν ἡ Θηβαῒς, δέκα δ' ἡ ἐν τῷ Δέλτα, ἑκκαίδεκα δ' ἡ μεταξύ. Regio ipsa primo in præfecturas diuisa fuit, quas Nomos vocant: Thebais quidem in decem: quæ vero in Delta, in totidem: intermedia autem in sedecim.* Sed alios nomos, qui circa Delta, & qui extra proprium Aegypti limitem sunt, videtur pro media parte connumerasse, vt sedecim, si salua lectio est, haberet, vbi septem sunt Ptolemæo.

2. Alterius diuisionis exemplum habet Sozomenus lib. II cap. XXIII, vbi in Thebaidem dicitur venisse, qui Arsenium perquireret; nec vero ibi inuentum esse, quia præmoniti de aduentu inquirentis, *μετέστησαν τοῦτον εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον, eum in inferiorem Aegyptum transportauerunt.* Hæc Thebaidi potissimum opponitur, tamquam *superiori:* Delta autem, & quæ adiacent ad latera, Aegyptus sunt *inferior*, quem tractum Ptolemæus vocat *τὴν κάτω χώραν, inferiorem regionem*, & tam Heptanomidi, quam Thebaidi opponit. *τὰ δὲ μεσημβρινώτερα τοῦ μεγάλου Δέλτα, καὶ τῆς κάτω χώρας, καλεῖται Ἑπτανομίς, quæ*, inquit, *australiora sunt magno Delta & inferiori regione, vocantur Heptanomis.* Sic itaque septem nomi, seu Heptanomis, ad Superiorem Aegyptum referentur: vt tamen proprie Thebais sit superior Aegyptus; ideo post paullo Ptolemæus, *τὰ ἔτι μεσημβρινώτερα τῶν Ἑπτανομιῶν καλεῖται Θηβαῒς καὶ ἄνω τόποι, Quæ australiora Heptanomis sunt, vocantur Thebais & superiora loca.*

3. Est autem *νομὸς*, *nomus* in Aegypto idem quod præfectura, Plinio interprete lib. V cap. IX. *Diuiditur*, inquit, *in præfecturas oppidorum, quas nomos vocant.* Clarius Cyrillus Alexandrinus in Esa. cap. XIX *Νομὸς δὲ λέγεται παρὰ τοῖς τὴν Αἰγυπτίων οἰκοῦσι χώραν, ἑκάστη πόλις, καὶ αἱ περιοικίδες αὐτῆς, καὶ αἱ ὑπ' αὐτῇ κῶμαι. Nomi vocantur apud Aegyptios quælibet vrbs cum vicis & pagis circumiectis.* Quod nomen tam Latine quam Græce * vsurpatum fuit. Traianus ex Plinio lib. X epist. XXIII quærit, iatralipta eius, cui ciuitatem Alexandrinam petierat, *ex quo nomo sit.* Respondit ille epist. V, esse *νομοῦ Μεμφιτικοῦ.* Vix autem certus nomorum numerus est, & Strabo aliter, Ptolemæus itidem aliter; nec Plinius secundum illorum rationes præfecturas suas recensuit. Ex imperantium enim arbitrio pendet, plures vel pauciores præfecturas constituere, easque in has vel illas

 distri-

* Theophrastus de Plantis IV cap. 3. Porphyrius de Abstinentia libr. IV cap. 9 pag. 154. Eusebius Præparat. Euangel. III cap. 4 pag. 94 ex Chæremone: *Καὶ μέρος τι τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλοῦσι νομόν. Et pars quædam Aegypti, quam NOMON adpellant.* De Nomis videndus etiam Herodotus II cap. 165. Philostratus Vita Apollon. V cap. 27 pag. 210. Ibi enim diserte in *νομοὺς* dispertitam esse Aegyptum contendit Herodotus. Qui idem tamen etiam Asiam minorem, etiam maiorem in *νομοὺς* descriptam a Persis dictitat libr. III c. 90 & sqq. Et illi quidem *νομοὶ* constabant nationibus multis. Primus enim *νομὸς* coaluerat ex Ionibus, Magnetibus, Aeolibus, Caribus, Lyciis, Milyensibus. Adde, sis, cetera, longiora, quam quæ hic memorari possint. *Νόμον* adpellat Dio libr. XXXVI pag. 28 regionem Cappadocicam, cui adtributa sit Nicopolis.

diſtribuere prouincias ſeu regiones. Verbi gratia in Thebaide Strabo decem nomos numerauit: Plinius vndecim: Ptolemæus tredecim. Et ſic quoque fit in ceteris Aegypti partibus. Quare non tam de numero nomorum, quam ipſis ciuitatibus ſolliciti ſumus, initium facturi ab inferioribus partibus, quæ prope mare mediterraneum ſunt, non modo in Delta, verum vtrimque etiam ad latera ipſius, id eſt a Marmaricæ finibus ad Palæſtinam & Arabiam.

P A R S I.

AEGYPTVS INFERIOR.

III.

Inferioris Aegypti pars præcipua eſt regio inter Nili alueos & oſtia ſita, quæ a triquetra figura vocatur *Delta*, * quia eadem forma huius litteræ eſt. Ab occaſu adiacet princeps vrbium *Alexandria* & *Mareotis* regio: a dextra ſeu ortu ſolis *Caſiotis* regio cum nomis quibuſdam Arabiam ſpectantibus. Diſſonant auctores in termino Aegypti ab occaſu conſtituendo. Strabo, vt ſupra vidimus, ad Cyrenaicam vsque produxit, quod minime placet, quia plures regiones, ab Aegypto diſtinctæ, interiacent, Marmarica, Libya, Ammoniaea. Igitur *Mareotin*, Alexandriæ contiguam, extremam Aegypti regionem, intra minorem Catabathmum poſitam, ſtatuimus, vnde initium expoſitionis ab occidente, & in litore primum, facturi ſumus.

PARTIS I SECTIO I.

MAREOTES SEV MAREOTIS.

IV.

Vtroque ſexu dicitur *ὁ μαρεώτης νομὸς, Nomos Mareotes:* & ἡ Μαρεῶτις γῆ, aut *λίμνη, Mareotis regio* aut *palus*. Ptolemæus: Μαρεώτου νόμου πόλεις καὶ κῶμαι, *Mareotæ nomi vrbes & vici*. Athanaſius Apologia aduerſus Arianos ſect. XVII οἱ τοῦ Μαρεώτου πρεσβύτεροι πάντες, *omnes Mareotæ* [nomi] *presbyteri:* & mox, *μήτε ἐν τῷ Μαρεώτῃ ἀπομείναντες, neque in Mareote manentes.* Et eiusdem Apologiæ ſect. LXXXV ὁ Μαρεώτης, καθὰ προεῖπον, χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐςὶ, καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος, οὐδὲ χωρεπίσκοπος, ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται, ἕκαςος δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας κώμας μεγίςας, καὶ ἀριθμῷ δέκα που καὶ πλέονας. *Mareotes, vt ſupra dictum eſt, regio eſt Alexandrina, in qua numquam epiſcopus fuit, nec chorepiſcopus; ſed vniuerſæ regionis iſtius eccleſiæ Alexandrino parent epiſcopo: presbyteri autem ſinguli ſuos vicos habent maximos, decem circiter aut plures numero.* Plinius lib. V cap. IX videtur etiam nomon *Mareotim* feminea forma dixiſſe. Poſtquam enim, quos regio

* Nonnullis videtur hæc Aegyptus eſſe *opus fluminis Nili*, vt Ariſtoteles vocat Meteorolog. I cap. 14. Legatur totum caput, præſertim de Memphi & Thebe. Item Herodot. II cap. 5. Adde notam Grotii ad Cæſaris Germanici Arat. Phænom. verſ. 234. Sed alii rectius negant, quorum rationes vide apud Bochartum in Phaleg IV c. 24 p. 295, 296.

gio iuxta Pelusium, & reliqua extra Thebaidem *nomos* habeat, recensuerat & postremo *Naucraliten, Meteliten, Gynæcopoliten, Menelaiten Alexandriæ regione* commemorarat, subdit hæc: *Item Libyæ Mareotis: Heracleopolites est in insula Nili.* Antea cap. VI ad *regionis* vocabulum refert: *Quæ sequitur regio, Mareotis Libya adpellatur, Aegypto contermina.* nam supra diximus, hunc tractum ab Aegypto separare, quod propter Alexandriæ vicinitatem incongruens nobis videbatur. An vero in omnibus finibus Mareotes Ptolemæi & Athanasii conueniant, non certum nobis est dicere. mutantur enim præfecturarum limites cum tempore: satis est, si conueniant in pluribus.

2. Litoralem tractum Mareotidis incipit Ptolemæus vico, qui Χιμῶ, *Chimo* vocatur. Hunc sequitur Πλινθίνη, *Plinthine*, quam Strabo, vt Aldus, Xylander, & Casaubonus ediderunt, Πλινθύνη, *Plinthyne* scripsit. Sed etiam Stephanus per iota scripsit, Πλινθίνη πόλις τῆς Αἰγυπτίας, ἀπὸ τῆς Σαμαρείας, *Plinthine, vrbs Aegyptiæ* [terræ] *a Samaria.* Manifesta prauatio, quam sic restituit Casaubonus in Athenæi lib. I pag. 74 Πλινθίνη πόλις τις Αἰγυπτία, ἀπὸ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ, quasi Stephanus putarit a לבנה *Libna*, quæ laterem sonet, nomen petitum esse; quæ vero vrbs Iudææ fuit, non Samariæ. Probabilior est Vossii ad Scylacem coniectura, legentis, ἀπὸ Μαρείας, *a Mareia* lacu. Nobis satis est, nomen per iota scribi, & oppidum Aegypto accenseri. Etiam Iosephus lib. IV cap. XXXVII de Bello, Πλινθίνη per iota scripsit: ἀπὸ Πλινθίνης ἀνάπλους εἰς Πηλούσιον, *a Plinthine in Pelusium nauigatio.* Ab hoc oppido sinus, cui adiacet, cognominatur. Herodotus lib. II cap. VI *Longitudo Aegypti iuxta mare est* ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, *a Plintbenete sinu ad lacum Serbonidem.* Videtur verum nomen Πλινθινίτης esse, aut alia forma Πλινθινὲς κόλπος, vt Scylacis vestigia in Libya ostendunt.

3. Inde Alexandriam versus est Ptolemæi Χερσόνησος μικρὰ, λιμήν, *Chersonesus parua, portus*, seu portum habens. Hanc etiam Strabo Chersonesum memorat, Φρούριον, *castellum* dicens LXX stadiis ab Alexandria remotum. Χεῤῥόνησος Φρούριον, inquit pag. 550, πλησίον ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Νεκροπόλεως ἐν ἑβδομήκοντα σταδίοις, *Chersonesus castellum ab Alexandria & Necropoli distans stadia septuaginta.* Et Hirtius B. Alexandr. cap. x. *Quum ad eum locum accedisset, qui adpellatur Cherrhonesus;* quæ ipsa Ptolemæi & Strabonis Chersonesus est. Hanc inter & Plinthinem Strabo *Niciæ portum* interposuit. Ptolemæo post Chersonesum est Alexandria, caput Aegypti, de qua postea dicturi sumus.

4. Intus supra Alexandriam lacus est *Marea* siue *Mareotis* dictus, qui instar maris Alexandrinis est, ideo πέλαγος, *mare* a Strabone adpellatus. Libro enim XVII pag. 545 de Alexandriæ loco scripsit, ἀμφίκλυστόν ἐστι τὸ χωρίον δυσὶ πελάγεσι, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν ἄρκτων τῷ Αἰγυπτίῳ λεγομένῳ, τὸ δ᾽ ἀπὸ μεσημβρίας τῷ τῆς λίμνης τῆς Μαρείας, ἣ καὶ Μαρεῶτις λέγεται. *Duo maria locum vndique adluunt, alterum a septemtrione, quod Aegyptium dicitur: alterum a meridie, quod Mareia lacus & Mareotis adpellatur.* Hunc lacum

ait

PARTIS I SECTIO II.

ALEXANDRINA REGIO CVM VRBE ET OPPIDIS.

V.

Mareoti regione expofita, tractum ingredimur, qui inter lacum Maream feu Mareotim, & extremum Nili oftium, quod Canopicum & Heracleoticum adpellatur, pofitus eft, antequam in ipfum Delta & ad Nili alveos ac oftia nos conferamus. Ptolemæus lib. IV cap. V de alueis & oftiis Nili: *καλεῖται δὲ κοινῶς ἡ περὶ τούτους τοὺς ποταμοὺς χώρα κάτω, ἧς νομοί τε καὶ μητροπόλεις αἵδε. Ἀπὸ μὲν δύσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπὸ θαλάσσης ἀρχομένων Ἀλεξανδρέων χώρας νομός καὶ μητρόπολις Ἑρμούπολις μικρά. Vocatur autem communi vocabulo, quæ circa hos fluuios regio eft, Inferior, cuius nomi & metropoles hæ funt: Ab occafu magni fluuii, quum a mari incipimus, regionis Alexandrinorum nomos eft, & metropolis Mercurii ciuitas parua feu Hermopolis parua.* Non facile inuenerîs Alexandrinum nomon apud vllum fcriptorem: neque hoc loco Ptolemæus ita adpellauit, fed *Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς, Alexandrinorum regionis nomos*, in qua Hermopolin præcipuum oppidum conftituit. Alexandriam autem eximunt a nomis, tamquam caput omnium nomorum. Nobis vero liceat paullo longius in auftrum proferre regionem, vt & alios quosdam nomos, inter lacum & extremum Nili alueum fitos comprehendat, nihilque relinquat quod extra Delta ab occafu fit.

2. Incipimus ab *Alexandria*, * totius Aegypti vrbe principe, & fede regum Lagidarum, omniumque Græcarum artium & difciplinarum, nec non mercaturæ opulentiffimæ. ** De origine vrbis & conditore res nota eft ex fcriptoribus rerum Alexandri, Diodoro, Curtio, Plutarcho, Arriano. *** Plinius de illa lib. V cap. X *Iure laudetur in litore Aegyptii maris Alexandria, a Magno Alexandro condita, in Africæ parte, ab oftio Canopico* XII *millia paffuum, iuxta Mareotim lacum, qui locus antea Rhacotes nominabatur. Metatus eft eam Dinochares architectus pluribus modis memorabili ingenio,* XV *M. paffuum laxitate infeffa, ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato laciniofam, dextra læuaque angulofo procurfu: iam tum tamen quinta fitus parte regiæ dicata.* Quæ de chlamydis effigie dixit, etiam fic a Diodoro lib. XVII cap. LII, & Plutarcho in Vita Alexandri p. 679 referuntur. Iofephus lib. II de Bello cap. XXVIII vrbis longitudinem facit triginta ftadiorum: latitudinem non minorem, quam decem. Multa de hac vrbe Hirtius Alexandrino bello fub initium, eiusque folo, ædificiis, aquæductibus refert, quæ inde repetere noftri non eft inftituti: regia, a fingulis ferme regibus aucta & nouis ampliata ornamentis in parte vrbis amœniffima,

* Dicebatur a curiofis vulgo χρυσῆ, vt Nicomedia περικαλλής. Athenæus I p. 20 C.

** Vid. Orofius VI cap. 19 pag. 473, vbi Alexandrinis opibus Romæ pretia poffeffionum duplicata fuiffe dicit.

*** Ammian. Marcellino XXII.

nissima, quæ mare spectat, collocata fuit, & in partes diuisa seu membra, quorum aliquod Μυσεῖον, *Museum* dictum, quod peripatum & exhedram habuit: aliud Σῶμα, *Soma*, in quo regia sepulcra erant: de quibus & aliis Strabo consulatur. Portu vrbs gemino vtebatur. vno in mari ad Pharon insulam, eoque amplo, & in plures postea diuiso: altero in lacu Mareoti, quem supra ex Strabone ditiorem, quam illum in mari, diximus. Vetus nomen loci antea, vt modo Plinius referebat, *Rhacotes* fuit, quod etiam Strabo p. 545 confirmat. Priscos dicit reges, infensos peregrinis adnauigantibus, Græcis maxime, hunc locum præsidio muniuisse, quo aduenas arcerent, quum alibi litus importuosum sit: ex quo tempore vicus fuerit, nondum oppidum. κατοικίαν δ' αὐτοῖς ἔδοσαν τὴν προσαγορευομένην Ῥακῶτιν, ἣ νῦν μὲν τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐςι μέρος τὸ ὑπερκείμενον τῶν νεωρίων· τότε δὲ κώμη ὑπῆρχε, *habitandam*, inquit, *illis* [præsidiariis reges] *dederunt Rhacotin, vt vocabatur, quæ nunc pars est Alexandriæ, naualibus imminens; tunc autem vicus erat.* Ipsa Alexandria, quod Iosephus extremo lib. IV de Bello testatus est, μεγίςη οὖσα μετὰ τὴν Ῥώμην ἡ πόλις, *post Romam vrbs maxima*, * in variis nummis laudatur, qui sub Romanis imperatoribus cusi sunt: quos huc transscribere nihil attinet. Mediobarbus, Harduinus & alii consulantur.

Pars vrbis, aut suburbium potius, a mari remotius Νεκρόπολις, *Necropolis* dicta, a sepulcretis, puta. nam minime amœnus locus erat, vt ex Iosephi verbis, mox proferendis, constabit. Strabo prædicto loco de Chersoneso, supra in Mareota nomo descripta: πλησίον ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Νεκροπόλεως ἐν ἑβδομήκοντα ςαδίοις. *prope Alexandriam & Necropolim est ad septuaginta stadia.* Idem p. 547 εἶθ' ἡ Νεκρόπολις καὶ τὸ προάςειον, ἐν ᾧ κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι. *Deinceps est Necropolis & prourbium, in quo multi horti, & sepulturæ, & ædificia conditurae mortuorum idonea.* Et breui post: ἀπὸ τῆς Νεκροπόλεως ἡ ἐπὶ τὸ μῆκος πλατεῖα διατείνει παρὰ τὸ γυμνάσιον μέχρι τῆς πύλης τῆς Κανωβικῆς, *a Necropoli platea in longum præter gymnasium pertendit vsque ad Canopicam portam.* Et Iosephus lib. II contra Apionem pag. 1063, eidem, Iudæis Alexandrinis obiicienti, quod ad litus habitent importuosum, respondet, nullum crimen inesse loco: etiam παράλιον μέρος εἰς κατοίκησιν τὸ κάλλιςον, *illam vrbis litoralem oram ad inhabitandum esse optimam.* Tum subiicit: οὐκ οἶδα δὲ, τί ποτ' ἂν ἔλεγεν Ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ Νεκροπόλει κατῴκουν, καὶ μὴ πρὸς τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἱδρυμένοι, *Nescio autem, quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiam sedes posuissent.*

3. Vbi proxima erat insula *Pharos*, & sub regibus, tamquam pars eius, ponte adiuncta. ** Plinius lib. V cap. XXXI *Insula iuncta ponte Alexandriæ, colonia Cæsaris dictatoris, Pharus:* *,* *quondam diei nauigatione distans*

ab

* Seneca epist. 102 *Primum* humanus animus *humilem non accipit patriam: Ephesum aut Alexandriam, aut si quod est etiamnum frequentius incolis, latius tectis solum.*

** Ammianus Marcellinus XXII.

, Aelianus de Animal. IX c. 21 Φάρος ἡ νῆσος πάλαι.

ab Aegypto: nunc e turri nocturnis ignibus cursum nauium regens. Namque fallacibus vadis Alexandria tribus omnino aditur alueis, Stegano, Posideo, Tauro. Quod ait, quondam dici nauigatione ab Aegypto distitisse; id ex Homeri hausit fabulis Odyss. Δ vers. 354

Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Αἰγύπτου προπάροιθε (φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι)
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείησιν ὄπισθεν.
Insula est deinde quædam vndoso in ponto
Ante Aegyptum (Pharum autem ipsam vocant)
Tantum semota, quantum tota die caua nauis
Confecit, cui stridulus ventus a tergo est.

Sed nequaquam credi potest, tantum maris spatium vel limo Nili vel alia aggestione oppletum esse: ideoque dubitanter auctores de hoc retulerunt, ipse Plinius lib. II cap. LXXXV *Homero credimus:* & Seneca lib. VI Quæst. Nat. cap. XXVI *Tantum (si Homero fides est) aberat a continenti Pharos, quantum nauis diurno cursu metiri plenis lata velis potest.* Turrim in Pharo Sostratus Cnidius, regum amicus, ædificauit, & hanc inscriptionem, vt Strabo tradit, addiderat: ΣΩΣΤΡΑΤΩΣ ΚΝΙΔΙΟΣ ΔΕΞΙΦΑΝΟΥΣ ΘΕΟΙΣ ΣΩΤΗΡΣΙΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΛΩΙΖΟΜΕΝΩΝ. SOSTRATVS CNIDIVS DEXIPHANIS F. DIIS SERVATORIBVS PRO NAVIGANTIBVS. Turris autem ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, *eiusdem nominis, quo insula.* * Pontem Strabo p. 545 χῶμα, *aggerem* dixit. τὸ δὲ χῶμα ἐστὶν ἀπὸ ἠπείρου γέφυρα ἐπὶ τὴν νῆσον, id est agger medio loco ponte iunctus. *Pontem* etiam dixit Hirtius, quo vrbi insula iungebatur, Bell. Alex. cap. XIX, idemque cap. XVII *Pharitas* vocauit incolas. Propter portum Pharos dicebatur claustrum maris Aegyptii, aut Aegypti etiam ipsius. Lucanus lib. X vers. 509

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon.

4. Proxima Alexandriæ fuit *Iuliopolis.* Plinius lib. VI cap. XXIII *Duo millia passuum ab Alexandria abest oppidum Iuliopolis.* Qui præterea huius oppidi mentionem faciat, mihi, fateor, ignotum est. Nihilominus ita MSS. libri legunt; etiam excusi, præter paucos, qui *Heliopolis* receperunt, quæ vero longo interuallo, toto Delta interiecto, distat ab Alexandria. Pergit Plinius: *Inde* [Iuliopoli] *nauigant Nilo Coptum* CCCIII. Longius quidem, quam duobus millibus, fluebat Nilus ab Alexandria: per lacum vero & fossam intrari Nilus potuit.

5. Notior Aegypti est *Nicopolis,* prope eodem loco, quo Plinius Iuliopolim posuerat. Iosephus enim viginti, Strabo triginta stadiis ab Alexandria remouit: vt aliquando cogitauerim, eamdem forsan Plinii Iuliopolim esse & ceterorum Nicopolim. Sed ipsos auctores audiamus. Strabo XVII p. 547 διὰ δὲ τοῦ ἱπποδρόμου διελθόντι ἡ Νικόπολίς ἐστι, ἔχουσα κατοικίαν ἐπὶ θαλάττῃ πόλεως οὐκ ἐλάττω. τριάκοντα δέ εἰσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας στάδιοι,

* Epigramma Græcum in hanc turrim vid. lib. IV Antholog. c. κς' κέλ. p. 499.

διαι, Transeunti hippodromum occurrit Nicopolis, quæ ad mare habitatur ita, vt non minor vrbe censeri debeat. * *Distat ab Alexandria stadiis triginta.* Addit: *Augustus Cæsar hunc locum ἐτίμησεν, ornauit, quod ibi prælio superaverat, qui cum Antonio contra ipsum exierant.*

Iosephus de Bello Iud. lib. IV extremo, iter Titi ab Alexandria in Iudæam ita descripsit: ὁ δὲ προελθὼν πεζῇ μέχρι Νικοπόλεως (εἴκοσι δὲ αὕτη διέχει τῆς Ἀλεξανδρείας σταδίους) κἀκεῖθεν ἐπιβήσας τὴν στρατιὰν μακρῶν πλοίων ἀναπλεῖ διὰ τοῦ Νείλου κατὰ τὸν Μενδήσιον νόμον μέχρι πόλεως Θμούεως. *qui terreno itinere Nicopolim vsque progressus, ab Alexandria viginti stadiorum interuallo distantem: inde milite longis nauibus imposito, Nilo flumine iuxta Mendesium tractum vsque Thmuim oppidum peruehitur.* Dio Cassius auctor est lib. LI, iisdem ornamentis Augustum Aegyptiam Nicopolim auxisse, quibus ante paullo Epirensem. nam postquam de illa, quæ Actio trans fretum opposita est, ineunte isto libro egerat, postea, Aegyptia expeditione descripta, p. 456 *His actis*, inquit, πόλιν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ συνῴκισε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀγῶνα ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ αὐτῇ δοὺς, *ibi quoque in loco, vbi pugnatum fuerat, vrbem condidit, idemque ei nomen & ludos eosdem attribuit, quos priori* [in Epiro conditæ] *dederat*, puta quinquennales equestres, de quibus etiam Suetonius potest consuli.

6. Proximus Nicopoli fuit locus *Eleusis*, ad fossam Canopicam, habens διαίτας καὶ ἀπόψεις τοῖς κατωρίζειν βουλομένοις, *cœnacula & diuersoria pro comessantibus*, vnde initium κανωβισμοῦ, *Canopicæ luxuriæ* fuisse Strabo p. 550 refert, quam etiam Iuuenalis notauit satyr. VI vers. 84

- - - *mores vrbis damnante Canopo:*

& satyra XV versu 46

Barbara famoso non cedit turba Canopo.

7. Ipsa vrbs *Canopus*, Κάνωβος, [Græci enim molli littera scribunt; dura Latini] centum viginti stadiis abest ab Alexandria, ad mare sita, vnde & ostium, quod postremum Nili ad occasum est, denominat Κανωβικὸν στόμα, vt Strabo dicto loco scripsit; vt Plinius lib. V cap. XI *Canopicum.* Originem oppidi a Troiano bello ducunt, quia Canopus, Κάνωβος Menelai gubernator ibi perierat, quod præter Græcos, Strabonem & Eustathium ad Dionysii vers. 13, etiam Tacitus refert lib. II Annal. cap. LX. *Germanicus,* inquit, *Nilo subuehebatur, orsus oppido a Canopo. Condidere id Spartani ob sepultum illic rectorem nauis Canopum; qua tempestate Menelaus Græciam repetens, diuersum ad mare terramque Libyam delatus.* Plura apud Eustathium, loco iam prædicto. Meminit & Seneca epist. LI, simul loci voluptates castigans: *De secessu cogitans, numquam* [vir sapiens, aut ad sapientiam tendens] *Canopum eliget, quamuis neminem Canopus esse frugi vetet.* Et Ammianus lib. XXII cap. XLI *Canopus inde* [Alexandria] *duodecimo*

* Ἔστιν πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονὸς, Νείλου πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι. Aeschylus Prometh. vinct. pag. 51. Sic Strabo item lib. XVII pag. 1151. seqq. edit. Almelou. Dio lib. L pag 497, & alii. Sed Stephanus Κάνωπος, οὕτως ἔδει γράφεσθαι διὰ τοῦ π, γράφεται δὲ ὅμως διὰ τοῦ β. *Canopus, ita scribi oportebat per P. Scribitur tamen etiam per B.*

mo disiungitur lapide: quem, vt priscæ memoriæ tradunt, Menelai gubernator sepultus ibi cognominauit. Hactenus impendio locus funis & diuersoriis latis exstructus, auris & salutari temperamento perflabilis.

8. Fossa ad Canopum, vt dixi, ab Alexandria ferebat, inter quam fossam & mare στενή τις ταινία, *angustus quidam tractus* est, in quo post Nicopolim & Zephyrium est μικρὰ Ταπόσειρις, *Taposiris Parua* est, & promontorium, habens *Veneris Arsinoes sacellum.* In hoc loco dicunt etiam vrbem *Thonim,* Θῶνιν fuisse, ab rege denominatam, qui Menelaum & Helenam suscepit. Hæc ex Strabone. Mentio huius antiquæ vrbis est etiam apud Diodorum Siculum lib. I cap. XIX dicentem, κατὰ τὴν καλουμένην Θῶνιν, *iuxta Thonim, vt vocatur,* exire Nilum in mare, qui locus ἐμπόριον παλαιὸν, *emporium antiquum* Aegypti sit. Ipsum Ταινίας, *Tæniæ* vocabulum Athenæo lib. I cap. XXV quasi proprium est, vnde Ταινιωτικὸν, *Tænioticum* vinum appellatur.

9. Supra Canopum ad flumen, quod per Canopicum ostium effunditur, fuit Σχεδία, *Schedia,* distans quatuor schœnis ab Alexandria. * Strabo ibidem: Ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος προελθοῦσι μικρὸν ἐν δεξιᾷ ἐστὶν ἡ διῶρυξ, ἀνάγουσα ἐπὶ τὴν Σχεδίαν· διέχει δὲ τετράσχοινον τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ Σχεδία, κατοικία πόλεως· ἐν ᾗ τὸ ναύσταθμον τῶν θαλαμηγῶν πλοίων, ἐφ᾽ οἷς οἱ ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλέουσιν. *Ab Eleusine paullulum progresso, ad dextram est fossa, quæ ad Schediam deducit. Quatuor schœnis distat ab Alexandria, vicus oppido similis, nauale habens thalamiferorum nauigiorum, quibus principes in superiorem regionem vehuntur.* Meminit episcopi *Schediæ* Athanasius epistola ad Antiochenos.

10. A Schedia Memphi nauiganti ad dextram plures pagi vsque in lacum Mariam occurrebant, in quibus erat ἡ Χαβρίου κώμη, *Chabriæ pagus,* cuius in Aegypto gestæ res non ignotæ sunt. Oppida ad illud flumen Ἑρμούπολις, *Hermopolis,* Mercurii ciuitas, Ptolemæo, discriminis caussa, Ἑρμούπολις μικρὰ, *Hermopolis Parua,* quia maior in Heptanomis est, infra explicandis: nihilominus & hanc paruam Ptolemæus μητρόπολιν, *metropolim* dixit. Pergit Strabo: εἶτα Γυναικῶν πόλις καὶ νομὸς Γυναικοπολίτης, *deinde Gynæcopolis, & nomus Gynæcopolites.* Et Plinius lib. V cap. IX nomon *Gynæcopolyten* memorauit. Nugantur Aristagoras & Arthemidorus apud Stephanum, nominis indagantes originem, quam vero per dubitationes suas non produnt, sed occultant. Ptolemæus silet de Gynæcopoli: contra ponit in eodem tractu Ἀνδροπολίτην νομὸν, *nomon Andropoliten,* & μητρόπολιν Ἀνδρῶν πόλιν, *metropolim Virorum ciuitatem.* Athanasio epistol. ad Antiochenos est Ζωΐλος Ἄνδρου, *Zoilus Andro vrbis episcopus.* Quia nemo præterea, quod sciam, Andropolim memorauit, neque hi, qui memorarunt, Gynæcopoleos mentionem fecerunt; videri possit vrbs eadem priori nomine in auspicatius postea mutato.

 Nihilo-

* Scholiastes Nicandri ad Theriac. vers. 622 Ἐνὶ σχεδίῃ ποθὲν οἴνῳ, adscribit: Ἐνὶ σχεδίῃ δὲ, ἤτοι ἐν τῷ τυχόντι, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ. Σχεδία γὰρ πόλις Αἰγύπτου πλησίον τῆς χερσίου. Δημήτριος δὲ σχέδιον οἶνον τὸν Κερκυραῖον φησί. Ἐστι γὰρ πεπηγώς, ὡς Ἀγαθοκλῆς ἐν τῷ περὶ διαίτης.

Nihilominus, quia incerta hæc coniectura est, vtramque in Tabula posui, vt inuenio.

11. Herodotus lib. II cap. XCVIII; & Athenæus lib. I cap. XXV oppidum memorant, quod ille Ἄνθυλλαν, *Anthyllam*, hic Ἀντύλλαν scripsit, & οὐ μακρὰν, non longe ab Alexandria distare dicit, cuius reditus Persarum reges, Aegypto potiti, quisque vxori suæ in mundum muliebrem tradiderint. Posses suspicari, vel hanc ipsam Gynæcopolin fuisse. Sed nihil definio: aliis cogitandum relinquo. Addit Herodotus *Archandropolim*, Ἀρχάνδρου, qui gener fertur Danai fuisse; πόλιν, seu ab ipso conditam. Habet etiam Stephanus, sed ex eodem Herodoto, nec plura addidit, vt minus definiri possit, ad mare, an ad flumen sita; an ab vtroque & quantum reducta fuerit.

12. Eodem tractu fuit etiam Ptolemæi Λητουπολίτης νόμος, *Letopolites nomos*, & μητρόπολις Λητοῦς πόλις μεσόγειος, *metropolis Latonæ ciuitas mediterranea*, siue a flumine paullum in occasum solis recedens. Huc & Strabonis πόλις Μενέλαος, *vrbs Menelaus*, pertinet, ac *Momemphis*, quam a Memphi distinguit. Dicit enim, a Schedia ad Memphim sursum nauiganti ad dextram esse multos pagos; ad flumen Hermopolim & Gynæcopolim. Addit statim, *Momemphitas* Venerem colere & sacram vaccam alere, καθάπερ ἐν Μέμφει ὁ Ἄπις, *quemadmodum Apis in Memphi.* Stephanus quoque chorographus: Μώμεμφις πόλις Αἰγύπτου, *Momemphis Aegypti oppidum.* Auctores laudat Aristarchum, & Herodotum lib. II. Verba non addidit, nec mihi perlustranti librum licuit invenire. ὑπὲρ δὲ Μωμέμφεως εἰσὶ δύο νιτρίαι πλεῖστον νίτρον ἔχουσαι, καὶ νόμος νιτριώτης, *Vltra Momemphin sunt nitri fodinæ duæ, plurimum nitri habentes, indeque dictus Nitriotis nomos.* Sed de hoc & monte Nitria in Nomis dicemus. Pergit Strabo: πλησίον καὶ ἐνταῦθα πόλις Μενέλαος, *non procul hinc vrbs Menelaus est*, cuius nomon Athanasius epistola ad Antiochenos episcopo Schediensi attribuit: Ἀγαθοδαίμων Σχεδίας καὶ Μενελαΐτου, *Agathodæmon Schediæ & Menelaitæ nomi episcopus.*

13. Hunc ordinem Strabo p. 552 in illo cursu a Schedia ad Memphin seruauit: & hinc ipsum Delta ad Naucratin se vertit.

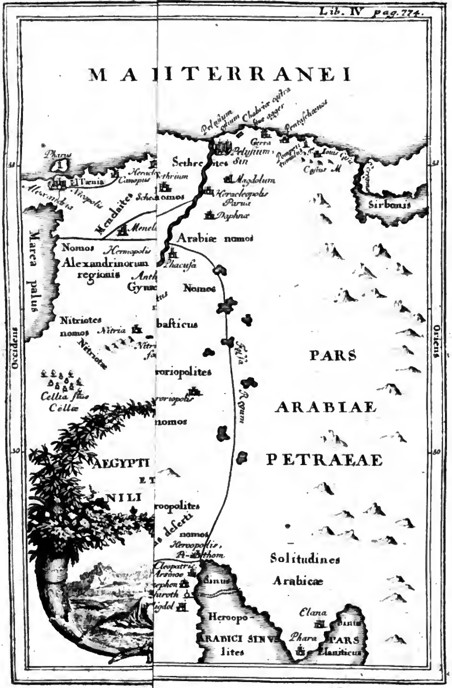
PARTIS I SECTIO III.

D E L T A.

VI.

Delta Aegypti pars inferior, Nili alueis & mari, in quod influit ille, comprehensa est. * Strabo lib. XVII pag. 542 γέγονε ἡ νῆσος ἔκ τε τῆς θαλάττης καὶ τῶν ῥευμάτων ἀμφοῖν τοῦ ποταμοῦ, καὶ καλεῖται Δέλτα διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ σχήματος, *Fit insula ex mari & duobus Nili alueis, quæ Delta ob similitudinem figuræ vocatur.* Plinius lib. V cap. IX *Multi Græcæ litteræ vocabulo Delta*

* Bochartus Phaleg I cap. 15 pag. 66 & IV cap. 27 pag. 313 hanc partem Aegypti etiam *Rahab* ab Hebræis, ab Aegyptiis *Rib* adpellatam dicit. Id quod ad locos quosdam scripturarum sacrarum illustrandos pertinet.

MAIITERRANEI
Pharus
Heracl.
Canopus
Sethrium
Sethre
Pelusium
Sin
Gerra
Magdolum
Heracleopolis Parua
Daphnae
Sirbonis
Mendaites
Menel
Schedia
nomos
Arabiae nomos
Phacusa
Nomos
Hermopolis
Alexandrinorum
regionis
Gyna
Nomos
Marea palus
Nitriotes
nomos
Nitria
Nitriotae
basticus
Cellia siue
Cellae
roriopolites
nomos
PARS
ARABIAE
PETRAEAE
AEGYPTI
ET
NILI
roopolites
nomos
Heroopolis,
Pi-Hahiroth
Arsinoe
Migdol
Solitudines
Arabicae
Heroopo-
lites
ARABICI SINVS
Elana
Phara
Occidens
Oriens

Delta appellauere Aegyptum: Aegyptum videlicet propriam & antiquis notiorem. neque enim tota Aegyptus triquetra est. Et Diodorus Siculus lib. I cap. XXXIII ὁ Νεῖλος κατὰ τὴν Αἴγυπτον εἰς πλείω μέρη σχιζόμενος ποιεῖ τὸ καλούμενον ἀπὸ τοῦ σχήματος Δέλτα, *Nilus in Aegypto in plures scissus partes facit Delta, quod a figura ita vocatur.* Quod vero Nili alueis continetur Delta regio, de ipso Nilo prius agendum est, vt ex diuortio eius & ostiis ipsa regio seu Delta cognoscatur.

2. Nilus incertis fontibus olim, aut ignotis fuit, quia per deserta loca decurrat, per quae nemini pateat transitus, qui exploret certiora. Sic Herodotus lib. II cap. XXXIV, Diodorus lib. I cap. XXXII, & Plinius lib. V cap. IX, quamuis hic in Iubae sententiam, qui in Mauretania se fontem Nili inuenisse putabat (quod falsum est) propendeat. Nec mirum veteres in fontibus huius amnis aberrasse, quum vix nostra memoria vere illi in Abessinia inuenti fuerint. Nec huius loci est de caussis incrementi huius fluminis disputare, quas physicis geographia indagandas relinquit. Ipsos auctus ita Plinius dicto cap. IX libri V descripsit: *Iustum incrementum est cubitorum* XVI: *minores aquae non omnia rigant: ampliores detinent, tardius recedendo. Hae serendi tempora absumunt solo madente; illa non dant, sitiente. Vtrumque reputat prouincia. In duodecim cubitis famem sentit: in tredecim, etiamnum esurit: quatuordecim cubita hilaritatem adferunt: quindecim, securitatem: sedecim delicias.* Paullo aliter Strabo post initium libri XVII, Petronio praefecto, quum duodecimum cubitum Nilus impleffet, maximam fuisse frugum vbertatem: ante eius tempora, decimum quartum cubitum attulisse fertilitatem. Scilicet, quod ibidem Strabo obseruauit, fossis & aggeribus, hominum manu factis, natura iuuabatur: ideoque Augustus oblimatas fossas militari opera detersit, vt non tantum *habiliorem* prouinciam pro frugibus annonae vrbicae conuehendis, sed *feraciorem* etiam redderet. Vide Suetonium cap. XVIII. Erant etiam *lacus effossa humo, superfluentis Nili receptacula*, vt Tacitus annali II cap. LXI refert, quibus itidem natura fuit adiuta & sementis tempori consultum.

3. Nilus ab Aethiopia recto cursu in septemtrionem fertur vsque ad eum locum, qui Delta vocatur. Herodotus lib. II cap. XV & XVII Nilum ad vrbem Κερκάσωρον, *Cercasorum* findi dixit: & cap. XCVII παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν, *iuxta acumen Deltae & vrbem Cercasorum.* Plato in Timaeo p. 474 de Saitico nomo: ὃς ἐν τῷ Δέλτα, περὶ ὃ κατὰ κορυφὴν σχίζεται τὸ τοῦ Νείλου ῥεῦμα, *qui in Delta situs est, circa quod iuxta verticem finditur Nili fluentum.*

4. Diuiditur amnis primum in duos alueos, dextrum, qui Pelusium fertur, & sinistrum, qui Canopum. Strabo p. 542 ἑκάτερα ῥεῖθρα, *duos alveos* siue *vtrumque fluentum* dixit: Herodotus autem lib. II cap. XVII *ad Cercasorum vsque fluit Nilus* εἷς ἐών, *vnus exsistens*, seu *vno alueo conclusus:* τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται τριφασίας ὁδοὺς, *scinditur tripartito.* nam medium flumen per ipsum Delta dicit delabi & Sebennytico ostio in mare exire.

exire. Hinc de numero alueorum oſtiorumque exoritur quæſtio. Plerique quidem ſeptem alueos faciunt & totidem oſtia; vt poeta Aen. VI ait, *ſeptemgemini oſtia Nili*, & ſcriptor vetuſtior ſanctus Eſaias XI, 15 שבעה נחלים *ſeptem flumina* Aegypti, vt de ipſo numero dubitare non liceat, de antiquitate autem & origine oſtiorum ſunt qui controuerſiam mouerunt. Ariſtoteles lib. I Meteorolog. cap. XIV *Φαίνεται τὰ ϛόματα πάντα, πλὴν ἑνὸς τῦ Κανωβικῦ, χειροποίητα, καὶ ὐ τῦ ποταμῦ ὄντα, videntur omnia*, [Nili] *oſtia, vno excepto Canopico, manu facta eſſe, non ipſius fluminis.* At vero antiquitas repugnat. * Nam quum Moſes prodigia in Aegypto faceret, Nilus propinquus Iſraelitis, in Arabica regni parte habitantibus, fuit, quod haud dubie de Bubaſtico alueo, ſeu Peluſiaco oſtio, ac proximo Tanitico intelligendum eſt, licet Canopicum fortius ceteris forſan fuiſſe non negemus. Herodotus lib. II cap. XVII quinque ex ſeptem oſtiis naturæ fluminis dat, Canopicum, Peluſiacum, & Sebennyticum, a quo rurſus duo alia diuidantur, Saiticum & Mendeſium. Duo vero eſſe *ὐκ ἰθαγενέα ϛόματα, ἀλλ' ὀρυκτὰ, non natiua oſtia, ſed effoſſa*, ſeu manu facta, videlicet Bolbitinum & Bucolicum, vti adpellat. Quodnam ſit illud *Bucolicum*, non omnino liquet. ** Quidam Heracleoticum intelligunt, quia chorographus Stephanus: *Ἡρακλεοβυκόλοι. Αἰγυπτιακὴ συνοικία, Heracleobucoli, Aegyptia cohabitatio* ſeu vicinia. At Heracleoticum oſtium eſt ipſum Canopicum, vt infra videbimus. Nullum ergo relinquitur ex ſeptem niſi Phatnicum, vt Strabo, ſeu Phatniticum, vt Plinius nominauit, quod Bucolicum interpretari poſſimus: præſertim ſi Taniticum & Saiticum etiam vnum ſint, vt Strabo retulit p. 552. Nec vero dubitatio ſublata omnis eſt. nam idem Strabo Phatnicum dicit tertium magnitudine eſſe poſt Canopicum & Peluſiacum; & haud procul a vertice ſcindi ab alueo altero extremorum: quod Herodotus Sebennytico tribuit. Hæc autem non videntur manu facto oſtio alueoque conuenire. Sed quoquo modo ſe res effoſſionis habet, quæ nec negari omnis, nec certo probari poteſt; de ipſis oſtiis, eorumque alueis, ſingulatim nunc dicendum eſt.

5. Prænotandum autem eſt, quoſdam ſcriptores alueos & oſtia eodem nomine adpellare; alios diſtincta ab oſtiis vocabula imponere alueis. Ammianus Marcellinus lib. XXII cap. XXXVI *Præter amnes plurimos ex alueo deriuatos auctore, cadenteſque in ſuppares eius, ſeptem nauigabiles ſunt & vndoſi, quibus ſubiecta vocabula veteres indiderunt: Heracleoticus, Sebennyticus, Bolbiticus, Phatniticus, Mendeſius, Taniticus, & Peluſiacus.* Sic alueos & amnes nominauit vocabulis oſtiorum. Contra Ptolemæus alia nomina dat oſtiis, alia fluminibus ſeu alueis. Qui per Heracleoticum oſtium ſiue Canopicum effunditur, dictus eſt *Ἀγαθὸς δαίμων, Agathos dæmon,*

* Non videtur repugnare. nam etiam Ariſtoteles loquitur de antiquiſſimis temporibus. Neque cauſa vlla adparet, cur Iſraelitæ non ex Nilo biberint indiuiduo aut ſaltem nondum in alueos diſtracto.

** *Bucolica* fuerunt loca Hilarionis temporibus Chriſtianorum nihil habentia. Vid. Hieronym. in Vit. Hilarion. extr. Sed hoc nondum ſatis eſt ad rem declarandam, niſi quod a locis hiſce *bucolicum* dici potuerit.

dæmon, ſeu bonus Genius; item *ὁ μέγας ποταμὸς*, *magnus fluuius.* Qui ad Peluſium defertur, ei eſt βυβαςικὸς ποταμὸς, *Bubaſticus fluuius.* Ex Agathodæmone ſcinduntur duo aluei, quorum alter Τάλυ, *Taly* vocatur, qui per Bolbitinum oſtium effluit; alter *Thermuthiacus* amnis, qui per Sebennyticum os ſe exonerat. Ex Bubaſtico amne ſcinduntur plures aluei: qui proximus vertici, *Athribiticus* dictus, elabitur per Pſeudoſtomata: qui ſuccedit *Buſiriticus* amnis, excurrit per os Pathmeticum ſiue Phatniticum: pars etiam eius per Mendeſium. Qui vero *Bubaſtici* nomen retinet & extremus alueus ab ortu ſolis eſt, ita quidem per oſtium Peluſiacum exit, vt partem aquæ etiam anonymo alueo per Taniticum oſtium emittat.

6. Primum ab occaſu & Alexandria oſtium dictum eſt pluribus, Herodoto, Scylaci, Diodoro, Straboni, Plinio κανωβικὸν, *Canopicum*, ab oppido, quod adiacet, Canopo, de quo ſupra diximus. Ptolemæus vocat Ἡρακλεωτικὸν ςόμα, *Heracleoticum oſtium*, quod nomen nec Straboni fuit ignotum. * Ait enim p. 542 δύο μὲν ταῦτα τῦ Νείλυ ςόματα, ὧν τὸ μὲν Πηλυσιακὸν καλεῖται, τὸ δὲ Κανωβικὸν καὶ Ἡρακλεωτικὸν, *Hæc ſunt duo illa Nili oſtia, quorum alterum Peluſiacum vocatur, alterum Canopicum & Heracleoticum.* Et Diodorus Siculus lib. I cap. XXXIII τελευταῖον Κανωβικὸν, ὃ τινες Ἡρακλεωτικὸν ὀνομάζυσι, *vltimum* [ab occaſu oſtium] *eſt Canopicum, quod quidam Heracleoticum adpellant.* Nomen eſt ἀπὸ τῦ Ἡρακλείυ, *ab Heracleo* ſeu Herculis fano, ſiue oppido, Herculis templum habente, ſito inter Canopum & oſtium. Strabo p. 551 μετὰ τὸν Κάνωβον ἐςὶ τὸ Ἡράκλειον, τὸ Ἡρακλέυς ἔχον ἱερόν. εἶτα τὸ Κανωβικὸν ςόμα, καὶ ἡ ἀρχὴ τῦ Δέλτα. *Poſt Canopum eſt Heracleum, quod Herculis templum habet: deinde eſt Canopicum oſtium, & initium ipſius Delta.* Quod etiam Tacitus annali II cap. LX memorauit: *Condidere*, inquit, *id oppidum* [Canopum] *Spartani ob ſepultum illic rectorem nauis Canopum; qua tempeſtate Menelaus Græciam repetens diuerſum ad mare terramque Libyam delatus. Inde proximum amnis os dicatum Herculi, quem indigenæ ortum apud ſe & antiquiſſimum perhibent, eosque, qui poſtea pari virtute fuerint, in cognomentum eius adſcitos.* Plinius etiam tertium nomen addit, *Naucraticum*, lib. V cap. IX, licet ipſe oſtium Canopicum ab Heracleotico videatur ſeparare, qui vero ſane interpretandus eſt non de ipſo oſtio, ſed de vocabulis eius ac illorum origine. *Satis*, inquit, *Naucratis: vnde oſtium quidam Naucraticum nominant, quod alii Heracleoticum, Canopico, cui proximum eſt, præferentes.* Naucratis vero eſt oppidum in Delta amni Agathodæmoni, ſeu fluuio magno, adpoſitum.

7. Secundum oſtium ab occaſu in ortum proficiſcenti eſt Βολβίτινον, *Bolbitinum*, vt Herodotus, Diodorus, Plinius, & Ptolemæus adpellant: vel Βολβιτικὸν, *Bolbiticum*, vt Scylax: Strabo vtraque forma vſus eſt p. 551 Βολβιτικῦ, & mox Βολβιτίνυ. Nomen eſt a *Bolbitine* oppido, de quo Stephanus:

* Nec Senecæ Quæſt. Natur. IV cap. 2 *Balbillus auctor eſt, quum ipſe præfectus obtineret Aegyptum, Heracleotico oſtio Nili, quod eſt maximum, ſpectaculo ſibi fuiſſe delphinorum a mari occurrentium & crocodilorum a flumine aduerſum agmen agentium velut pro partibus prælium.*

phanus: Βολβιτίνη, πόλις Αἰγύπτου, *Bolbitine, oppidum Aegypti.* Breuem alveum *Taly* hoc ostium emittit.

8. Excipit tertium ostium *Sebennyticum*, Σεβεννυτικὸν dictum ab oppido, cui Σεβέννυτος, *Sebennytus* nomen apud Ptolemæum, qui nomon inde, tamquam ab metropoli, denominat. Stephanus, Σεβέννυτος πόλις Αἰγύπτου, καὶ λίμνη, καὶ ποταμός, *Sebennytus vrbs Aegypti, & lacus, & fluuius.* Thermuthiacus amnis per hoc ostium effluit.

β. Hinc *Pseudostomata* sunt, quæ Plinius *falsa ora* interpretatur, qui quatuor ponit, Ptolemæus autem duo, quorum alterum Πινέπτιμι, *Pineptimi* vocatur, citerius nempe; alterum Δίολκος, *Diolcus.* Minora sunt, nec maioribus nauibus patent. Athribiticus alueus secundum Ptolemæum per hæc effunditur.

9. Quartum ostium est, quod Strabo & Scylax Φατνικὸν, *Phatnicum*, Plinius *Phatniticum* nominauit: Diodorus Φάτμικὸν, *Phatmicum:* Ptolemæus Παθμητικὸν στόμα, *ostium Phatmeticum.* Sed præstat per N scribere trium consensu. Tertium magnitudine, id est solis Pelusiaco & Canopico minus, Strabo dixit, eiusque alueum haud procul a vertice oriri. An ab oppido nominatum sit, non adparet: Valesio ad Ammianum videtur adpellatum a Phatnite præfectura. Busiriticum amnem hoc ostivm effundit.

10. Succedit quintum, Μενδήσιον, *Mendesium,* sic ab omnibus scriptum; a solo Plinio *Mendesicum,* nisi mendum subest, quod vero etiam in vetustis codicibus est. Oppidum, a quo nomen est, Μένδης, *Mendes* Straboni, qui ex Pindaro obliquum casum ita formatum adfert Μένδητα παρὰ κρημνὸν, *iuxta Mendetem præruptum.* Pan ibi cultus fuit, eodem teste Strabone, & hircus. Ptolemæus autem Mendesii nomi metropolim Thmuin constituit, quod Mendes forsan interierat. Alueus, qui hoc ostio exit, ex Busiritico est deriuatus.

11. Sextum ostium est *Taniticum*, quod & *Saiticum* vocatur. Strabo XVII pag. 552 εἶτα τὸ Τανιτικὸν στόμα, ὅ τινες Σαϊτικὸν λέγουσι, *deinde est Taniticum ostium, quod Saiticum quidam adpellant.* Herodotus autem Saiticum deducit ex amne Sebennytico lib. II cap. XVII ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε· τῷ μὲν Σαϊτικὸν αὐτέων, τῷ δὲ Μενδήσιον, *A Sebennytico duo alia deducuntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium.* Sed aliter Ptolemæus distribuit, cuius ordinem ostiorum Diodorus, Strabo, Plinius confirmant. Non ille ex Sebennytico, cuius alueus ex Agathodæmone amne siue Canopico deriuatur, sed ex Bubastico seu Pelusiaco tam Mendesium quam Taniticum deduxit, quod ordini etiam, a ceteris adprobato, est conuenientius. Est vero nihilominus quod dubitetur. Sais enim metropolis a Ptolemæo ad sinistram amnis Thermuthiaci, qui per Sebennyticum os euoluitur, est constituta, procul admodum ab ostio Tanitico: sed ad hoc infra in oppido

Sai

Sai respondebimus. *Tanis* autem metropolis suo amni, qui ex Bubastico deductus est, propior collocata visitur.

12. Tandem est *Pelusiacum* ostium, quod Bubasticum amnem in mare effert. Pelusium a dextra & ortu habet, finitque Delta seu eius basin, ab Heracleotico, quod apud Canopum est, huc vsque per maris oram & cetera ostia deductam. Nomen a Pelusio, nobili vrbe, habet, quæ proxima est, viginti stadiis remota a mari: ceterum in exteriori ripa posita extra Delta.

13. Hæc septem illa memorabilia Nili ostia, præter quæ plura alia sunt, sed minora & manu facta. Plinius lib. v cap. x *Sunt in honore & intra decursus Nili multa oppida, præcipue quæ nomina dedere ostiis, non omnibus* [XII *enim reperiuntur, superque quatuor, quæ ipsi falsa ora adpellant*] *sed celeberrimis septem, proximo Alexandriæ Canopico, deinde Bolbitino, Sebennytico, Phatnitico, Mendesio, Tanitico, vltimoque Pelusiaco.* Et Strabo XVII pag. 542 *Hæc sunt duo præcipua ostia Canopicum & Pelusiacum. Inter hæc* ἄλλαι πέντε εἰσὶν ἐκβολαί, αἵ γε ἀξιόλογοι, *alia quinque ostia, quæ quidem mentionem mereantur:* λεπτότεραι δὲ πλείους. ἀπὸ γὰρ τῶν πρώτων μερῶν ἀπόῤῥωγες πολλαὶ καθ᾽ ὅλην μερισθεῖσαι τὴν νῆσον, πολλὰ καὶ ῥεῖθρα καὶ νήσους ἐποίησαν, ὥσθ᾽ ὅλην γενέσθαι πλωτὴν διωρύγων ἐπὶ διώρυξι τμηθεισῶν, *multa alia tenuiora. A primis enim partes quædam abruptæ passim per totam sunt insulam, quæ multos alueos insulasque fecerunt ita, vt tota sit nauigabilis fossis super alias fossas actis.* Hæc de Nilo & eius ostiis.

PARTIS I SECTIO IV.

OPPIDA IN DELTA.

VII.

Inter Heracleoticum ostium & Hermopolim paruam iuxta Fluuium magnum est Ptolemæi *Metélis*, Μέτηλις. vnde nomon ipse *Meteliten* denominat. Stephanus chorographus: Μέτηλις πόλις Αἰγυπτία, πλησίον Ἀλεξανδρείας, ἡ νῦν Βῆχις λέγεται, *Metelis vrbs Aegyptia, prope Alexandriam, quæ nunc Bechis dicitur.* Vetus nummus cum accipitris figura: METHΛI. L. IA. *Metelitarum anno* XI sub Hadriano cusus est.

2. Ad idem Magnum flumen, sed superius & in austrum versus, fuit *Naucratis*, antiquum oppidum, a Milesiis conditum. Strabo XVII p. 551 *Milesii*, qui antea post Bolbitinum ostium munimentum condiderant, ἀναπλεύσαντες εἰς τὸν Σαϊτικὸν νόμον, καταναυμαχήσαντες Ἰναρὼν, πόλιν ἔκτισαν Ναύκρατιν οὐ πολὺ τῆς Σχεδίας ὕπερθεν, *in superiora nauigantes, Inaro nauali prælio victo, vrbem condiderunt Naucraton, non longe sitam super Schediam.* Sic libri, etiam Aldinus, Ναύκρατον. Vereor autem, ne mendum sit, quia ipse Strabo post paullo: ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἐν τῷ Δέλτα ἐπὶ μὲν ποταμῷ Ναύκρατις, *ad sinistram* [nauiganti aduerso flumine] *est in ipso Delta & quidem ad fluuium, Naucratis.* Herodotus quoque Ναύκρατις, *Naucratis* scripsit, perinde ac Ptolemæus atque Stephanus. Libro II enim cap. XCVII ἐς μὲν Μέμφιν ἐκ

Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, *ex Naucrate Memphin nauiganti:* & mox, ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίον πλέων, *a mari & Canopo Naucratem versus per campum nauigans.* * Stephanus: Ναύκρατις πόλις Αἰγύπτου, ἀπὸ Μιλησίων τότε θαλασσοκρατούντων. *Naucratis, vrbs Aegypti, condita a Milesiis tum maris imperium tenentibus.* Patria Athenæi fuit, vt ipse in Gymnosophistarum lib. XI cap. IX testatus est. *Eximii*, inquit, *conuiuæ verbis, calices fiunt etiam* ἐν τῇ τοῦ συσσίτου ἡμῶν Ἀθηναίου πατρίδι Ναυκράτει, *in conuiuæ nostri Athenæi patria Naucrate:* qui ita tingebantur, vt argenteæ viderentur.

3. Duobus hinc schœnis abest Σάϊς, *Sais*, inferioris Aegypti olim metropolis. ** Strabo pag. 552 ἐπὶ τῷ ποταμῷ Ναύκρατις· ἀπὸ δὲ τοῦ ποταμοῦ δίσχοινον διέχουσα ἡ Σάϊς, *ad fluuium est Naucratis: duobus schœnis a flumine distat Sais.* Et paullo ante pag. 551 ἡ Σάϊς μητρόπολις τῆς κάτω χώρας, ἐν ᾗ τιμῶσι τὴν Ἀθηνᾶν. *Sais metropolis inferioris regionis, vbi Minerua colitur.* Et in occidentali parte regionis Delta fuisse, exinde clarum est, quia Naucratis, ad extremum fluuium posita, in nomo fuit Saitico, Strabone & Ptolemæo auctoribus. Illius verba in Naucrate adlata supra sunt: huius hæc est dispositio lib. IV cap. V *Saites nomos. Metropolis Sais*, καὶ πρὸς τῷ μεγάλῳ ποταμῷ ἀπὸ δυσμῶν Ναύκρατις πόλις, *& ad magnum fluuium, ab occidente* [respectu Saëos] *Naucratis oppidum.* Sic bene inter vtrumque geographum conuenit, cum quibus etiam Notitia ecclesiæ consentit, in qua Sais primæ Aegypti prouinciæ, quæ proxima Alexandriæ est, adscribitur. Mirum itaque, eumdem Strabonem p. 552 scribere Τανιτικὸν στόμα, ὅ τινες Σαϊτικὸν λέγουσι, *Taniticum ostium, quod nonnulli Saiticum dicunt:* & Iosephum lib. I contra Apionem pag. 1039 vrbem quamdam memorare ἐν νόμῳ τῷ Σαΐτῃ, κειμένην πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίτου ποταμοῦ, *in Saite nomo sitam ad orientem fluuii Bubastitæ;* quæ sane superioribus Strabonis & Ptolemæi non possunt conciliari, nisi diuersas huius nominis vrbes fuisse dicas, aut forte Tanim etiam Sain aliquando nominatam. Stephanus nihil addidit memorabile, nisi quod obliquus casus formetur Σάεως ὡς Μέμφεως, *Saëos, vt Mempheos.* Nummus Hadriani, CAIT. L. IA. id est *Saitarum, anno vndecimo.* Paullo supra Sain erat τὸ Ὀσίριδος ἄσυλον, ἐν ᾧ κεῖσθαι τὸν Ὄσιριν φασίν, *Osiridis asylum, in quo Osirin sepultum esse ferunt:* quod idem Strabo addidit.

4. Superius sita, & magis in austrum vergit Ptolemæi μητρόπολις Νικίου, *metropolis Niciæ*, in nomo Prosopite, diuersa a Niciæ vico, Νικίου κώμη, quem supra in Mareotidis ora maritima ex Strabone demonstrauimus, quem etiam Stephanus chorographus descripsit. Sed de nomine plura infra in Nomis dicemus.

5. Infra Sain est *Cabasa* ad Thermutiacum fluuium ex Ptolemæi positione.

* Sola Naucratis olim Aegypti emporium fuit. Herodot. II extr.

** Meminit eius Nicander Theriac. v. 565 p. 37. Scholiastes autem eam multos dicit habere hippopotamos, quod non dicit Nicander pari modo. Vide etiam Platonem copiose disserentem in Timæo p. 524 A.

ſitione. Dicitur & Κάβασος, *Cabaſus* in Concilio Epheſino, vbi Θεόπεμπτος Καβάσου, *Theopemptus Cabaſi* epiſcopus. Hinc nomos *Cabaſites* non Ptolemæo tantum, ſed Plinio etiam lib. v cap. IX. Hadriani nummus: ΚΑΒΑCI. L. IA. hoc eſt *Cabaſitarum, anno vndecimo.*

6. Hinc in ſeptemtrionem, in eodem tamen Thermuthiaci amnis tractu, ad oſtium verſus, quod hoc loco Sebennyticum eſt, fuit Βοῦτος, *Butus*, vt Strabo & Ptolemæus ſcripſerunt. Ille pag. 551 περὶ τὴν Βοῦτον, *circa Butum:* & ἐν τῇ Βούτῳ Λητοῦς ἐστὶ μαντεῖον, *Buti eſt Latonæ oraculum.* Item, *Poſt Mileſiorum munimentum ad Sebennyticum oſtium procedenti*, λίμναι εἰσὶ, ὧν ἡ ἑτέρα Βουτικὴ καλεῖται ἀπὸ Βούτου πόλεως, *lacus ſunt, quorum alter Buticus adpellatur, a Buto oppido.* Ptolemæus in Φθενότῃ νομῷ, *Phthenote præfectura*, μητρόπολις Βοῦτος, *metropolis Butus.* Stephanus: Βοῦτος πόλις Αἰγύπτου. ἐκαλεῖτο καὶ Βουτώ, *Butus Aegypti vrbs: quæ & Buto dicta.* Sic Herodotus vſus eſt forma altera lib. II cap. CLV ἐστι μὲν Λητοῦς ἱερὸν ἐν πόλι τῇ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. ὄνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ, ὅπου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτώ. *Eſt Latonæ templum in magna vrbe, contra oſtium Sebennyticum a mari aduerſo flumine nauiganti poſita, cui vrbi, quæ oraculum habet, nomen* Βουτώ, *Buto eſt.* Habuit & Apollinis & Dianæ templa: ſed maximum Latonæ, in quo oraculum eſt. Ab altera forma, Βουτώ, ſunt obliqui caſus τῆς Βουτοῦς apud Stephanum: ἐν τῇ Βουτοῖ, Herodotus iam dicto loco: ἐς Βουτοῦν, idem cap. LIX dixit.

7. Inter Bolbitinum & Sebennyticum oſtium, vt Strabo refert, eſt primo humile & arenoſum promontorium, ἄκρα, cui nomen Ἀγνοῦ κέρας, *Agni cornu:* deinde in eodem litore Περσέως σκοπὴ, *Perſei ſpecula*, cuius etiam apud Herodotum lib. II cap. XV mentio eſt: tandem Μιλησίων τεῖχος, *Mileſiorum munimentum*, prope os Sebennyticum. Atque hæc notiora ſunt oppida inter Magnum fluuium & Thermuthiacum; ac inter Heracleoticum oſtium & Sebennyticum: nunc a Sebennitico ad Phatniticum progreſſuri, quæ inter Thermutiacum flumen & Athribiticum; dein inter hoc & Buſiriticum occurrunt, conſiderabimus.

8. Inter Sebennyticum oſtium & primum falſum, quod Pineptimi vocatur, Ptolemæo poſita eſt metropolis *Pachnamunis.* Athanaſius epiſt. ad Antiochenos epiſcopum Παχνεμούνεως commemorat. Ad flumen Thermuthiacum eiusque ripam dextram, aut non longe ab illa *Hermopolis* in inſula fuit, incertum, num in fluuiali propria, an per foſſas facta: puto autem prius vero ſimilius, & in Thermuthiaco fluuio fuiſſe, ſaltem latus vnum inſulæ illum fluuium præbuiſſe, quia Strabo, περὶ τὴν Βοῦτον καὶ Ἑρμόπολις ἐν νήσῳ κειμένη, *circa Butum & Hermopolis in inſula eſt poſita:* & vlterior *Lycopolis*, quam cum Hermopoli Strabo coniungit. Sebennyticus hoc loco nomos, & vrbs, quæ huic nomen dedit, *Sebennytus.* Stephanus: Σεβέννυτος πόλις Αἰγύπτου, καὶ ποταμὸς, *Sebennytus vrbs Aegypti, & lacus & fluvius.* Vrbs Straboni ἡ Σεβεννυτικὴ πόλις, haud dubie ad flumen ſita, quia ipſum & oſtium denominat. Flumen autem eſt ipſum Thermuthiacum Ptolemæi, ſaltem pars eius inferior & oſtio propinqua. Lacus eſt ex illis,

quos Strabo ad ostium Sebennyticum posuit, alterumque Buticum ab oppido Buto nominauit. Longe hinc Ptolemæi tabula Sebennytum vrbem remouit, quod minime adprobamus.

9. Et quia Ptolemæus fluuium *Thermuthiacum* adpellat, (vitium autem subest, quia semel Θερμουθιακὸς legitur, iterum, eadem pagina, Φερμουθιακὸς, & in Tabula *Pharmutiacus;* e quibus prior adpellatio rectior videtur, quia ex noto Aegyptiorum vocabulo est deducta;) quia, inquam, flumen *Thermuthiacum* nominatur, non est quod dubitemus, eidem adpositum oppidum *Thermuthin* fuisse, & forte superiore loco, breui post ἐκτροπὴν seu diuertigium interuallo. In Notitia Prouinciarum Τερνύθης, *Thernuthis*, forsan; & in Conciliis, *Terenuthis* scribitur. Ephesino subscripsit Ευλόγιος Τερενούθιδος, *Eulogius Terenuthidis* episcopus. Byzantius chorographus in Ερμωνθὶς scripsit quoque Τερένουθις, *Terenuthis*.

10. Medio loco Ptolemæus habet oppidum *Taua*, Ταύα, in nomo, quem ipse Phthembuthi adpellat. Stephanus scripsit Ταῦα. Antoninus seu auctor Itinerarii *Tafa*, qui inter Cynopolim & Andropolim posuit. In Notitia episcopatuum est praue Σάυε pro Ταῦε vel Ταῦα.

11. Vlterior est *Xois* vrbs in insula cognomine, nec vero extra nomon Sebennyticum. Strabo sæpe dicto loco pag. 551 * Ἐν τῇ μεσογαίᾳ τῇ ὑπὲρ τοῦ Σεβεννυτικοῦ καὶ Φατνικοῦ στόματος Ξόϊς ἐστὶ καὶ νῆσος καὶ πόλις ἐν τῷ Σεβεννυτικῷ νόμῳ. *In mediterranea supra Sebennyticum & Phatnicum ostium est Xois insula & oppidum in Sebennytico nomo.* Ptolemæus autem singularem nomon Xoiten fecit, cuius *Xois* metropolis est. In Ptolemæo Græco scriptum est Ζόϊς male, quia Stephanus etiam ex Strabone repetiit Ξόϊς, *Xois*, & in Notitia Ξόεως, secundo casu pro primo. *

12. Sequitur *Athribiticus* fluuius, & vt auctor Tabulæ ad Ptolemæum factæ disposuit, in dextra ripa seu orientali *Athribis* oppidum, a quo nomen est fluuio: & infra illud *Onuphis*, Stephano πόλις οὐκ ἄγνωστος, *vrbs non ignobilis;* vtraque nomon a se denominat non tantum apud Ptolemæum, sed Herodotum etiam, cui lib. II cap. CLXVI est νόμος Ἀθριβίτης & Ονουφίτης. Athanasius epist. ad Antiochenos Ονούφεως τῆς Λύχνων, *Onupheos, quæ Lychnorum est*, episcopum memorat. In Notitia prouinciarum Ονοῦφις, *Onuphes:* alterius, *Athribis*, meminit Ammianus lib. XXII cap. LX, & in maximis Aegypti ciuitatibus numerat. Athanasio d. l. Ἀθρίβεως episcopus est. Dicitur etiam Ἀθάῤῥαβις, *Atharrabis*. Vide Stephan.

13. Inter has vrbes Onuphin & Athribin videtur media atque etiam circa Athribiticum flumen *Cynon*, siue *Cynopolis* fuisse. Antonini enim itinerario hic ordo seruatus:

Tani				
Thmuin		M.	P.	XXII
Cynô	[*Cynôn*]	M.	P.	XXV
Tauam		M.	P.	XXX
Andro	[*Andrôn*]	M.	P.	XII.

Sic ab ortu in occasum per Delta processum est.

* Vide infra lib. IV cap. I § 9 segm. 16.

14. Me-

14. Medio inter Athribiticum fluuium loco & Busiriticum fuit, quam iam in itinere vidimus, *Thmuis*, nobilis ciuitas, ab eodem Ammiano & Stephano laudata. Barbara vox, hircum Aegyptiaca lingua sonans, qui ibidem colebatur. Hieronymus lib. II adv. Iouinianum cap. VI *Vrbes quoque apud eos* [Aegyptios] *ex animalium vocabulis nuncupantur, Leonto, Cyno, Lyco, Busiris, Thmuis, quod interpretatur hircus.* Et in Esaiæ XLVI, I *Pleraque oppida eorum ex bestiis & iumentis habent nomina:* Κυνῶν *a cane*, Λέων *a leone*, Θμοῦις *lingua Aegyptia ab hirco.* Episcopi ciuitatis huius laudantur in ecclesiæ historia. Idem Hieronymus de Scriptoribus ecclesf. [c. 99] *Serapion* Θμύεως, *Aegypti vrbis episcopus, qui, ob elegantiam ingenii, cognomen Scholastici meruit.* Hic Sozomeno lib. IV cap. IX est Σεραπίων ὁ Θμουΐτης, *Serapion Thmuitanus.* Epiphanius hæref. LXXIII cap. XXVI Πτολεμαῖος ἐπίσκοπος Θμύεως Αὐγουστονικῆς, *Ptolemæus episcopus Thmueos Augustonices.* Cognomen est a speciali prouincia, quæ Augustonice, & Augustanice, & Augustamnica dicitur, in cuius extremitate Thmuis sita fuit, vt ex Notitia ecclesiæ, seu prouinciarum cognoscimus. Sed de prouincia illa Medii æui Geographia dicturi sumus. Nec vero propterea est vrbs noua, licet veteres geographi posthabeant. Herodoto enim lib. II cap. CLXVI est Θμουΐτης νόμος, *Thmuites nomos*, ab vrbe adpellationem trahens. Et apud Iosephum de Bello Iud. lib. IV extremo Titus a Nicopoli, quæ prope Alexandriam est, milites nauibus Nilo & fossis deuexit μέχρι πόλεως Θμούεως, *vsque ad vrbem Thmuin.*

15. Hinc ad Busiriticum fluuium venitur, qui Ptolemæo per Pathmeticum ostium siue Phatniticum effluit: pars etiam, secundum veterem tabulam, per Mendesium. *Mendes*, Μένδης, oppidum Mendesio ostio & præfecturæ nomen dedit: ex quo adparet, non longius situm fuisse ab ostio. Pan ibi & hircus, vt Strabo refert, colebantur: vnde hircus in nummo Hadriani, in hac vrbe cuso, conspicitur cum epigraphe: ΜΕΝΔ. L IA. *Mendesitarum, anno vndecimo.* Sed de hoc oppido plura diximus in Ostiis.

16. Strabo duo oppida cum Mendete coniungit, sed in austrum a Mendete vergentia. πλησίον Μένδητος καὶ Διὸς πόλις καὶ αἱ περὶ αὐτὴν λίμναι, καὶ Λεοντόπολις, *Prope Mendetem est Diospolis* [Iouis ciuitas] *& lacus circa eam: & Leontopolis.* Tabula ad Ptolemæi numeros composita Leontopolim in Busiritici fluuii ripa sinistra positam habet: vnde probabile, circa eumdem, sed inferius & propius ad Mendetem, fuisse etiam *Diospolim*, cuius nominis plures in Thebaide fuerunt, quod non insolens in Aegypti vrbibus, in quibus plures Hermopoles, Cynospoles, Lycopoles, Latopoles, Apollonopoles, Aphroditopoles, Arsinoæ, Heracleæ. In Notitia prouinciæ Aegypti secunda est cum Cabasa, Pachnemunide, Busiri, Cyno, etiam *Diospolis*, quæ hæc nostra est.

17. Altera vrbs a Strabone iam memoratarum est *Leontopolis*, quæ nomen a leonibus habet in ea religiose seruatis atque cultis. Aelianus Hist. animal. lib. XII cap. VII λέοντας ἐν Αἰγύπτῳ σέβουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν κέκληται πόλις,

λις, *Leones in Aegypto coluntur, & ab ipsis vrbs quædam nominata est.* Plinius lib. v cap. x de Aegypti in Delta vrbibus: *Butos, Pharbæthos, Leontopolis, Athribis*, ceteræ. qui & cap. ix, æque vt Ptolemæus, nomon inde *Leontopoliten* nuncupauit. Nummus Antonini Pii apud Vaillantium: ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ L. I. H. *Leontopolitarum, anno decimo octauo.* In Notitia prouinciarum vocatur Λεοντῶ, *Leonto*, truncato vocabulo, quod illo æuo etiam in aliis Aegyptiarum vrbium nominibus factum, Cyno, Lyco, tam in Notitiis, quam Itinerariis, Adde supra Hieronymi verba in Esa. XLVI, vbi pro λέων videtur λεόντων legendum esse, quia hæc nomina ex secundo multitudinis casu κυνῶν, λύκων, facta sunt, demto πόλεως, quod sequebatur, vocabulo. Vulgaris vsus etiam N postmodum abiecit, & dictum λύκω, κυνῶ, λεόντω, *Lyco, Cyno, Leonto.* Vide quoque, quæ vir summus Lucas Holstenius ad Ortelium in *Lycon* p. 110 adnotauit.

18. In Leontopolitano nomo etiam *Veneris vrbem* Strabo posuit p. 552. *Supra Mendesium*, inquit, *ac Taniticum ostium est magnus lacus & Mendesius nomos*, καὶ ὁ Λεοντοπολίτης, καὶ πόλις Ἀφροδίτης, καὶ ὁ Φαρβητίτης νομός. *& Leontopolites nomos, & Veneris ciuitas, & nomos Pharbetites.* Hæc est, quam Stephanus iuxta Athribin dicit sitam esse, quod arguit, inter Leontopolin & Athribin fuisse positam. Sic enim infit: Ἀφροδίτης πόλις, ἡ καὶ Ἀφροδιτόπολις, ἐςὶ πόλις κατὰ Ἄθριβιν, *Aphrodites vrbs, quæ & Aphroditopolis, sita est iuxta Athribin.*

19. Supra Leontopolim est *Busiris* ad fluuium Busiriticum, qui ab vrbe nomen habet. Strabo prædicto loco: *Prope Mendetem est Diospolis & lacus circam eam: & Leontopolis.* εἶθ' ἀποτέρω ἡ Βέσειρις πόλις ἐν τῷ Βεσειρίτῃ νόμῳ, καὶ Κυνὸς πόλις. *Vlterius est Busiris vrbs in Busiritica præfectura, & Cynospolis.* Strabo diphthongo scripsit; Herodotus, Ptolemæus, Stephanus Βέσιρις. Isidis templum eximium habuit. Herodotus lib. II cap. LIX πανηγυρίζεσι ἐς Βέσιριν πόλιν τῇ Ἴσι. ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλεϊ ἐςὶ μέγιςον Ἴσιος ἱρὸν. *Conuentum sacrum habent in Busiri, in Isidis honorem. In hac vrbe enim est templum maximum Isidis.* Plinius dicto antea loco: *Leontopolis, Athribis, Isidis oppidum Busiris, Cynopolis.* * Non incido inter *Isidis oppidum* & *Busiris*, sed pro eodem habeo: quod Herodotus confirmat, nec in Delta aliud oppidum, huius Deæ nomen gerens, facile inuenitur, in hoc præsertim tractu. nam tria illa *Isea* Tabulæ Peutingerianæ, & eiusdem *Iscopolis*, si vel maxime *Isopolis* legas vel *Isiopolis*, nimium hinc in occasum solis inclinant. De tyranno Busiride, qui in hac vrbe videtur sedem habuisse, non est quod multa dicamus. Dicat, qui occidisse illum fertur, Hercules apud Ouidium IX Metamorph. v. 182

Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirin domui?

Dicat Virgilius ex lib. III Georg. vers. 5

- - - - *illaudati Busiridis aras:*

Referat Diodorus Siculus e libro IV cap. XVIII, quod Hercules, Antæo victo

* *Busiris*, quum defecisset, a Diocletiano capta & euersa est. Zonaras tom. II c. in Dioclet.

victo & occiso, *παρελθὼν εἰς Αἴγυπτον, ἀνεῖλε Βούσιριν τὸν βασιλέα, ξενοκτονοῦντα τοὺς παρεπιδημοῦντας. digressus in Aegyptum, Busiridem interfecerit, qui hospites & peregrinos mactauerat.* * Sed hæc in fabulis latent, quamuis possit subesse aliquid veri. Strabo autem lib. XVII p. 552 dubitat, immo negat, vmquam Busiridem tyrannum aliquem in Aegypto exstitisse. *

20. Vidimus Strabonem & Plinium Κυνὸς πόλιν, *Cynopolim* cum Busiri coniungere & in eodem nomo collocare. Hanc vero, si ita est, putares diuersam esse a *Cyno* Itinerarii, quod medium inter Tauam & Thmuin est; de quo supra diximus. Multiplicata quidem impura erat religio, & plura loca Anubi Cynocephalo consecrata. Celebrior Cynopolis supra Memphin in Nili insula est, quæ Cynopolitanum nomon Ptolemæo denominat. In prouinciarum autem Notitia *Cyno* vocatur Busiritica Cynopolis, in prouincia secunda sextum locum tenens, Busiris septimum. Si hanc & illam Itinerarii eamdem putamus esse, quod vero plane est simile; oportet Busirin ex Ptolemæi loco paullulum moueri, & propius ad Leontopolim deduci; Cynopolis autem huic ab occidente, iusto ex interuallo, adponi, vt a Thmui iter per Cyno ad Tauam deferri possit. Quo referri potest, quod Herodotus lib. II cap. LIX Busirin *ἐν μέσῳ τοῦ Δέλτα, in medio Delta* positam dicit, quæ ex Ptolemæi positione ad oram est.

21. Post Busiriticum amnem prope Mendesium ostium, seu *μεταξὺ τοῦ Βουσιριτικοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Βουβαστικοῦ, inter Busiriticum & Bubasticum fluuium* Ptolemæus haud longe ab ostiis nomon, quem Νεὺτ, *Nëut* vocat, posuit, eiusque metropolim dixit Πανέφυσιν, *Panephysin*, quæ in prouinciarum Notitia est Πανέφυσος, *Panephusus.* Antistites Panephysi Philippus Nicæno, Ammonius Ephesino concilio subscripserunt.

22. Supra Panephysin loco medio est *Tanis* ex Ptolemæi dispositione, a quo ostium nominatur Taniticum, etiam Tanitica præfectura siue nomos. Strabo p. 552 εἶτα τὸ Τανιτικὸν στόμα, καὶ ὁ Τανίτης νομὸς, καὶ πόλις ἐν αὐτῇ μεγάλη Τάνις, *Postea est Taniticum ostium, & præfectura Tanitica, & in ea* [αὐτῷ videtur legendum] *vrbs magna Tanis.* Est & in ecclesiæ & prouinciarum Notitiis vrbs numero tertia in prima Augustamnica *Tanis*, multique existimant, hanc veterem Pharaonum fuisse regiam. Vrbem etiam Zoan, vt Ebræi vocant, Græci interpretes Numeror. XIII, 13, Esa. XIX, 11, 13, Psalm. LXXVIII, 13 & 44 verterunt Τάνις, *Tanis:* de qua plus infra in Aegypto sacris litteris memorata dicturi sumus. Nummus Hadriani, TANI. L. IA. *Tanitarum, anno vndecimo.* Vt situs respectu ceterarum vrbium constet rectius, Antonini iter per Delta totum adscribemus:

Pelusio

Heracleopolin M. P. XXII

Tanin

* Præsertim Isocrates in Busiride pag. 528 seqq. edit. Wolf. Minutius Felix Octav. pag. 70. Boëth. Consol. II pros. 6. Claudian. I in Eutrop. vers. 161. Sext. Empir. adv. Mathem. II pag. 82.

* Perizonius *Busiridem* interpretatur *Crocodilum.* Sic Aelianus iam olim de Animal. X c. 46 extr. *Osirim* esse eumdem putauit, quem *Nilum* ceteri dixere.

Tanin	M.	P.	XXII
Thmuin	M.	P.	XXII
Cyno	M.	P.	XXV
Tauam	M.	P.	XXX
Andron	M.	P.	XII
Nithine	M.	P.	XII
Hermupolim	M.	P.	XXIIII
Cercu	M.	P.	XXIIII
Alexandriam	M.	P.	XX.

23. Supra Tanin eſt *Pharbæthus*, φάρϐαιθος, inter Buſiriticum & Bubaſticum alueos, non procul ab illorum ἐκτροπῇ, ſeu vbi ex vno alueo diffluunt. Ptolemæus & Stephanus diphthongo ſcribunt φάρϐαιθος, etiam Plinius lib. v cap. x *Pharbæthus*: Strabo autem φαρϐητίτης νομὸς, *Pharbethites nomos*: Herodotus tamen etiam νομὸς φαρϐαιθίτης, cum diphthongo, lib. v cap. CLXVI.

24. Tandem aliquid de *Taricheis*, id eſt ſalſamentorum locis, dicendum eſt, quæ circa Nili oſtia fuerunt, & a Byzantio Stephano etiam inter oppida referuntur. Ταριχέαι, inquit, πόλεις πολλαί· αἱ μὲν Μενδήσιαι, αἱ δὲ Σκηνικαὶ, αἱ δὲ Κανωϐικαί· *Tarichea*, *plures huius nominis vrbes*: *Mendeſiæ*, *Scenicæ*, *Canobicæ*. Herodotus lib. II cap. XV etiam *Peluſiacarum* mentionem fecit. *Iones*, inquit, *ſolum Delta Aegyptum eſſe aiunt*, ἀπὸ Περσέως καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτὴν μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, *a Perſei ſpecula ita adpellari dicentes*, *iuxta mare ad Peluſiacas vſque Taricheas*. Vera & diſtincta a ceteris oppida fuerint, nec ne, & ad quod latus oſtiorum ſita, aliunde non poteſt demonſtrari. Nomen arguit, mercaturæ piſcium ſale conditorum inſeruiſſe.

25. Hæc notabiliora oppida, quæ in magno Delta obſeruare licuit. Dico *magnum* Delta, quia diſcernit Ptolemæus, & magnam illam triquetræ figuræ inſulam, cuius vertex prope Memphin in Nili ſciſſione eſt, baſis & latitudo a Canopo ad Peluſium pertinet; hanc, inquam, magnam inſulam, mari & fluminibus comprehenſam, Ptolemæus vocat μέγα Δέλτα, *magnum Delta*: idem μικρὸν Δέλτα, *paruum Delta* dicit, quod Bubaſticus fluuius cum Buſiritico facit, quem ex ſe emittit. Addit idem *tertium Delta*, quod Bubaſticus cum Athribitico fluuio faciat. Sed obſcuriora ſunt ſecundum & tertium, & plerique *Magnum Delta* ſignificari volunt, qui τοῦ Delta in hiſtoriis aut geographiæ expoſitionibus mentionem faciunt.

PARTIS I SECTIO V.

INFERIORIS AEGYPTI
LATVS ARABICVM.

VIII.

Latus Arabicum vocamus, quidquid extra Delta ab ortu ſitum eſt ad Palæſtinam vſque & Arabiam Petræam. In eo ſunt primum Bubaſtico

fluuio

fluuio, qui Delta ab ortu claudit, oppida adposita. *Bubastus*, a quo flumini nomen est, ad medium illum sita est, vt Ptolemæus eam locauit. Strabo p. 553 αὐτȣ̃ καὶ ἡ Βȣβαςὸς πόλις, καὶ ὁ Βȣβαςίτης νομὸς, *ibi etiam oppidum Bubastus est, & nomos Bubastites.* Polybius lib. XV cap. XXV memorat Adæum quemdam ἐπὶ τῆς Βȣβαςȣ̃ τότε καθεςαμένον, *tum præfectum vrbi Bubasto.* De Aegyptio enim tumultu & Alexandrina seditione agit. Diana ibi religiose colebatur, vt Herodotus lib. II cap. LIX recenset. πανηγυρίζȣσι, inquit, ἐς Βȣ́βαςιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, *sacros conuentus agunt in Bubastin, in honorem Dianæ.* Diana enim Aegyptiaca lingua *Bubastis* dicitur, eodem testante cap. CXXXVII & CLVI. Inde ad Latinos etiam nomen hoc manauit. Ouidius lib. IX Metamorph. vers. 690

Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis.

Et *sacra Bubastia* cynegeticus Gratius habet vers. 42

Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
Vestitur sonipes æstiui turba Canopi.

Oppidum Βȣβαςὸς, *Bubastus* dicitur a Polybio, Strabone & Ptolemæo: Βȣ́βαςις ab Herodoto dicto loco, & *Bubastis* a Pomponio Mela lib. I cap. IX. An etiam in sacris scripturis eius mentio fiat, infra singulari loco dispiciemus.

2. Supra Bubastum ad idem flumen, aut prope illud, secundum Ptolemæi tabulam est *Onii metropolis* in Heliopolitano nomo. Græcus falsatus Ἡλίȣ referens, quod Ὀνίȣ, *Oniæ* legendum est. Conuenit etiam situs per numeros designatus vtrobique: nec ἡλίȣ potest Heliopolim signare, quæ statim post sequitur in eodem nomo. Quod vero non illam, olim clarissimam ciuitatem, sed Oniæ oppidum Ptolemæus metropolim Heliopolitæ nomi facit, eius rei caussam Strabo prodidit pag. 553, quia iam tum ipsius ætate erat πανέρημος ἡ πόλις, *desolata vrbs* Heliopolis. Non est autem quod dubitemus, Oniam illum Iudæorum in Aegypto pontificem fuisse, qui templum in æmulationem Hierosolymitani in Aegypto, regis permissu, condidit, quod Iosephus lib. VII de Bello Iud. cap. XXXVII narrauit. Positionem idem Ptolemæi verbis ex epistola ad Oniam lib. XIII Antiquitat. cap. VI descripsit: τὸ ἐν Λεοντοπόλει τȣ̃ Ἡλιοπολίτȣ ἱερὸν συμπεπτωκὸς, προσαγορευόμενον τῆς ἀγρίας Βȣβάςεως, *collapsum templum apud Leontopolim, quæ in nomo Heliopolite est, cognominatum Dianæ Agrestis.* Hunc locum sibi ab rege petierat Onias, vt sibi in eo nouum templum liceret exstruere: quod etiam concessum fuit. Muniuit templum Onias muro ex lateribus facto, addiditque ingentem turrim, similem Hierosolymitanæ. Vide Iosephi lib. VII de Bello sub finem. Non dubium, ædificatum hoc loco frequenter ab Iudæis, vt vrbis speciem templum & castrum acciperet: aut ipsam illam Leontopolim Heliopolitæ nomi, propter hoc templum, Oniæ nomen induisse, vt Oniæ metropolim Ptolemæus adpellaret.

3. *Babylon* quoque ad Bubasticum flumen prope verticem a Ptolemæo, & in eodem Heliopolite nomo ponitur: de quo loco plenius Strabo lib. XVII p. 555 Ἀναπλεύσαντι δ' ἐςὶ Βαβυλὼν φρȣ́ριον ἐρυμνὸν, ἀποςάντων ἐν-

ταῦθα Βαϐυλωνίων τινῶν, εἶτα διαπραξαμένων ἐνταῦθα κατοικίαν παρὰ τῶν βασιλέων. *Surſum nauiganti occurrit Babylon caſtellum permunitum, vbi Babylonii quidam conſederant, impetrarantque ab regibus, vt ibi habitarent.* Romani ibi vnam ex tribus legionibus poſuerunt, quæ Aegypto præſidio eſſent: quod idem Strabo adnotauit. Videtur tamen Strabo Babylonem non ad alueum ex ſciſſione Nili, ſed ſupra Delta & ſupra ſciſſionem poſuiſſe: nos autem Ptolemæi numeros & inde confectam tabulam ſecuti, hoc loco prætermittere noluimus, præſertim quod ſub Heliopolitano nomo cenſuit, quam vltimam Arabicæ partis ad auſtrum præfecturam inferioris Aegypti & τῷ Delta æqualis, conſtituimus. Accedit auctoritas Ioſephi lib. II Antiquit. cap. v, qui a Strabone diſſentit, Ptolemæo propior: etiam vetus loci nomen prodit. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο, *Iter*, inquit, [Iſraelitæ ex Aegypto exeuntes] *faciebant* κατὰ Λητοῦς πόλιν ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε, Βαϐυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον, *iuxta Latopolim* [Latonæ ciuitatem] *tunc deſertam. Babylon enim poſt eo loco eſt condita, quo tempore Cambyſes Aegyptum vaſtabat.*

4. Hæc ſupra Bubaſtum ad flumen eiuſdem nominis ex Ptolemæi poſitione: infra vrbem illam *Phacuſa* eſt, vt Ptolemæus ſcripſit, qui metropolim Arabiæ nomi vocat; Strabo autem pag. 553 Φάκκουσα, *Phaccuſa;* & Stephanus Φάκουσσα, *Phacuſſa*, & vterque κώμην, *vicum* dixit, non oppidum. Inde foſſæ nauigabilis initium erat, quæ in mare Rubrum iuxta Arſinoen deducta erat, quam Strabo dicit centum cubitorum habuiſſe latitudinem.

5. Supra Phacuſam eſt *Heracleopolis parua*, quam vetus ad Ptolemæum tabula in dextra ripa Bubaſtici amnis habet. Poſſis dubitare de ſitu, annon in Delta ponenda ſit. Ptolemæus enim metropolim nomi Sethroitici hanc minorem Heracleopolim fecit: at nomum hunc Strabo dicit ἕνα τῶν δέκα τῶν ἐν τῷ Δέλτα, *vnum ex decem nomis, qui intra Delta ſunt.* At incertum eſt, fuiſſe nomos ſemper fluminibus ita diſtinctos, vt nihil trans flumen continere potuerint. Satis eſt, veterem metropolim, *Sethrum* Stephani, fuiſſe fortaſſe in Delta: an vero noua non potuit extra illud in loco eſſe proximo? Sic nihil volui in tabula immutare. Dicitur vero Ἡρακλέους μικρὰ πόλις, *Herculis parua ciuitas*, ad diſcrimen maioris, ſitæ in inſula Nili magna, quæ ſupra Memphin eſt, ad occidentalem fluminis alveum ſeu partem. Minorem Itinerarium Antonini deſignat, mediam inter Peluſium & Tanin, ab vtraque vrbe XXII milliariis diſtantem.

Peluſio		
Heracleus	M. P.	XXII
Tanin	M. P.	XXII.

Eaſdem manſiones etiam Titus, ex Aegypto cum exercitu in Pæleſtinam profecturus, tenuit apud Ioſephum extremo lib. IV de Bello. A Thmui terreſtri profectus κατὰ πολίχνην τινὰ Τάνιν αὐλίζεται, *iuxta oppidum quoddam Tanin caſtra ponit:* δεύτερος αὐτῷ σταθμὸς Ἡρακλέους πόλις, καὶ τρίτος Πηλούσιον γίνεται, *ſecunda manſio Heracleopolis fuit: tertia Peluſium.*

6. Ad

§. 6. Ad ostium fluminis ipsum est *Pelusium*, * vrbs nobilis & munita, viginti stadiis a mari reducta, vt Strabo obseruauit: *claustrum* Aegypti dictum ab Hirtio Bell. Alexand. cap. XXVII. Nomen vrbs ducit a πηλῶ, *luto*, secundum Strabonem, quia inter paludes sita. Aliam & fabulosam originem tam nominis quam vrbis, nescitur quo auctore, Ammianus lib. XXII cap. XL [XVI Valesf.] prodidit. *In Augustamnica*, inquit, *Pelusium est oppidum nobile, quod Peleus, Achillis pater, dicitur condidisse, lustrari deorum monitu iussus in lacu, qui eiusdem ciuitatis adluit mœnia.* Historiam vel fabulam Pelei ab omnibus aliter narrari, Valesius ad hunc locum demonstrauit. Sæpe obsessa & multo labore capta, vtpote a Persis, apud Diodorum lib. XVI, cap. XLVII seq. & ab Antonio, Gabinii auspiciis, quum pulsum Ptolemæum reduceret, apud Plutarchum p. 917, & a Mithridate Pergameno pro Cæsare, apud Hirtium de Bello Alex. cap. XXVI, quia hac vrbe potiti, patentem in Aegyptum interiorem aditum habebant. Ostium Nili vltimum, vt notum est, *Pelusiacum* denominat. Lucanus lib. VIII vers. 465

- - - diuidui pars maxima Nili
In vada decurrit Pelusia, septimus amnis.

Lentem Pelusiacam poetæ laudant. Virgilius lib. I Georgicorum vers. 228

Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis.

Et Martialis lib. XIII epigram. IX

Accipe Niliacam, Pelusia munera, lentem.

An etiam *Pelusia* muliebri genere nomen vrbis effertur? ait Salmasius ad Capitolini Marcum cap. XXIII dicentis, *Sacra Serapidis a vulgaritate Pelusiæ submouit.* Quid vero, si adiectiuum sit, & vel *Pelusia* legendum, vel subaudiendum *superstitionis?*

7. Nunc a Pelusio mare persequemur, vsque ad Rhinocoluram, extremam Palæstinæ ciuitatem. Primum a Pelusio est Ptolemæi Γέῤῥον, *Gerrum*, quæ *Gerra* Strabonis sunt lib. XVI p. 523 dicentis, εἶτ' ἐπὶ Πηλούσιον ὁδὸς, ἐν ᾗ τὰ Γέῤῥα, καὶ ὁ Χαβρίου λεγόμενος χάραξ, καὶ τὰ πρὸς Πηλουσίῳ βάραθρα, ἃ ποιεῖ ὁ παρεκχεόμενος Νεῖλος, φύσει κοίλων καὶ ἑλωδῶν ὄντων τῶν τόπων, *Deinde* [a Casio monte & Pompeii sepulcro] *via Pelusium fert, in qua sunt Gerra, & qui Chabriæ dicitur agger* (Plinius *Chabriæ castra* dixit) *ac voragines Pelusio proximæ, Nili effusionibus facta, quod ea loca caua & palustria sunt.* Quod ergo a Casio procedit Pelusium versus, Gerra Casio sunt propiora, Agger Chabriæ Pelusio.

8. In Itinerario sequitur *Pentaschœnos*, æquali distantia XX MP. a Pelusio & a Casio; cuius etiam Stephanus mentionem habet in Μαγδαλὸς & Τάκομψος.

9. Tractus a Gerro ad Rhinocoluram, Ptolemæo dictus est CASIOTIS, siue, vt ipse scripsit geminata littera, CASSIOTIS, a *Cassio* oppido, quod idem habet & Tabula Peutingerorum, cuius hæc est positio:

 Pelusio

* In vicinia Pelusii locus erat *Lychnos* adpellatus, vbi monachi versabantur. Hieronym. in Vita Hilarion.

Pelusio VIII *Gerra* XXIII *Cassio* [ ] *Ostracine* XXIII (*Rhinocorara* XV.) Ammianus dicto loco etiam geminauit: *In Augustamnica Pelusium est - - - & Cassium, vbi Pompeii sepulcrum est Magni, & Ostracine, & Rhinocolura.* Ceteri *Casium* scribunt, & montem potius, quam oppidum intelligunt, nisi ad montem eiusdem nominis oppidum fuit. Strabo lib. XVI pag. 523 ἐςὶ τὸ Κάσιον θινώδης τις λόφος ἀκρωτηριάζων, ἄνυδρος, ὅπε τῦ Πομπηΐε τῦ Μάγνε σῶμα κεῖται, καὶ Διός ἐςιν ἱερὸν Κασίε. *Casius mons aggeribus arenarum similis, & in mare procurrens, ipse aquarum inops. In eo Pompeii Magni corpus iacet, & Iouis Casii templum est.* Idem lib. XVII pag. 548 Πομπήϊος Μάγνος ἧκε φεύγων ἐκ Παλαιο Φαρσάλε πρὸς τὸ Πηλέσιον καὶ τὸ Κάσιον ὄρος, *Pompeius Magnus venit, ex Palæopharsalo fugiens ad Pelusium & Montem Casium.* Sic ex priore loco emendandum, non Κάσσιον legendum, vt editum est. Pomponius Mela lib. I cap. X *Arabia, nisi qua Casio monte attollitur, plana & sterilis.* Et lib. III cap. VIII de Sinu Arabico: *Init penitus introrsusque, dum Aegyptum pæne & montem Arabiæ Casium attingit.* In eo autem falsus est Mela, quod priore loco huic Aegypti Casio tantam tribuit altitudinem, vt ex summo vertice a quarta vigilia ortum solis ostendat: quod ceteri de Casio Syriæ monte referunt. Vterque *Casius* rectius, quam Cassius, scribitur. Salmasius in Spartiani Hadrianum cap. XIV *Vbicunque scriptum* CASSIVM, *siue apud Græcos siue apud Latinos auctores reperitur, tam de Syriæ monte, quam de altero Aegypti circa Pelusium, reformandum in* CASIVM. De sepulcro Pompeii Spartianus Hadriano cap. XIV *Peragrata Arabia Pelusium venit, & Pompeii tumulum magnificum exstruxit:* de eodem & Iouis templo Plinius lib. V cap. XII *A Pelusio Chabriæ castra, Casius mons, delubrum Iouis Casii, tumulus Magni Pompeii.* Si oppidum fuit Casium, ut Ptolemæus censuit, circa illud delubrum fuit, aut in ipso oppido. At Iosephus extremo lib. IV de Bello etiam templum, non oppidum dixit. *Ad Pelusium*, inquit, *milite per biduum recreato, tertio die pertransiit* τὰς ἐμβολὰς τῦ Πηλεσίε, *irruptiones Pelusii ostii* seu palustria loca, καὶ προελθὼν ςαθμὸν ἕνα διὰ τῆς ἐρήμε, πρὸς τῷ τῦ Κασίε Διὸς ἱερῷ ςρατοπεδεύεται, τῇ δὲ ὑςεραίᾳ κατὰ τὴν Οςρακίνην. *& vnam mansionem profectus per solitudinem, ad Casii Iouis templum castra posuit; posteroque die apud Ostracinen.*

10. Post Casium in Casiotide Ptolemæi est Ἔκρηγμα Σιρβωνίδος λίμνης, *Ecregma*, id est eruptio, *Sirbonidis lacus.* Seruaui vertendo vocem *Ecregma*, quia vt propriam nobis Diodorus & Strabo commendant: ille lib. XIX cap. LXIV αὐτὸς παρῆλθεν ἐπὶ τὸ καλέμενον ἔκρηγμα, *ipse ad Ecregma, quod ita vocatur, profectus est:* hic lib. XVI p. 523 *Quæ Gazam sequitur regio, sterilis est & arenosa: magis etiam, quæ inde inter mare & Sirbonidem lacum, mari parallelum, & angustum spatium pro transitu relinquentem est, μέχρι τῦ Ἐκρήγματος καλεμένε, usque ad Ecregma, quod ita nuncupatur.* Idem Strabo lib. I pag. 45 refert, quosdam magnos orbis continentes distinguere τοῖς ἰσθμοῖς, *isthmis*, τῷ τε μεταξὺ τῆς Κασπίας καὶ τῆς Ποντικῆς θαλάσσης καὶ τῷ μεταξὺ τῆς Ερυθρᾶς καὶ τῦ Εκρήγματος, *tum illo* [isthmo] *qui est inter*

ter Caspium & Ponticum mare, tum eo, qui est inter Rubrum mare [Arabicum sinum] *& Ecregma.* Plinius lib. v cap. XIII ἔκρηγμα vertit *emersum*, hoc est eruptionem. *Mox*, inquit, *Idumæa incipit & Palæstina ab emersu Sirbonis lacus.* Hic, & Ptolemæus, os lacus, quo effluit ex mari, videntur ἔκρηγμα, *emersum* nominasse, quod ab occasu lacus, seu occidentalem eius partem erat, vt ex Strabonis verbis liquet, a Gaza procedentis & lacum ab ortu in occasum describentis μέχρι τοῦ ἐκρήγματος, *vsque ad Ecregma.* Addit, τὸ δ' ἔκρηγμα συγκέχωσται, *Ecregma autem aggeratum est.*

II. Ipse lacus *Sirbonis* & *Serbonis* Σιρβωνὶς & Σερβωνὶς dicitur. Strabo lib. XVI ὑπερκειμένην ἔχουσι τὴν Σιρβωνίδα λίμνην, παράλληλον πρὸς τῇ θαλάττῃ μικρὰν δίοδον ἀπολιποῦσαν μεταξὺ μέχρι τοῦ ἐκρήγματος, *Habent* [hæc loca] *superiacentem Sirbonidem lacum, parallelum mari, paruum quemdam transitum in medio relinquentem, vsque ad Ecregma.* Loquitur de interiecto inter mare & lacum spatio, quod instar tæniæ est, longum, vt ipse supputat, CC stadia: latum, vbi maxime, quinquaginta. Consentit Diodorus Siculus, lib. I cap. XXX ἔστι ἀνὰ μέσον τῆς δὲ Κοίλης Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου λίμνη, τῷ μὲν πλάτει στενὴ παντελῶς, τῷ δὲ βάθει θαυμάσιος, τῷ δὲ μήκει ἐπὶ διακοσίους παρήκουσα σταδίους, ἡ προσαγορεύεται Σέρβωνις. *Est in medio Syriæ Cœles & Aegypti lacus, latitudine perquam angustus, sed profunditatis admirandæ: longitudo autem ad ducenta stadia excurrit: Serbonis nuncupatur.* Secunda vocali *Serbonis* scripsit etiam Herodotus, qui lib. II. cap. VI longitudinem Aegypti iuxta mare definit ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει, *a Plinthinete sinu ad Serbonidem vsque lacum, ad quem mons Casius pertingit.* Et lib. III cap. V μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν, *vsque lacum Serbonidem, iuxta quem mons Casius ad mare pertingit.* Accessit fabula, Typhonem in hoc lacu iacere. Herodotus ibidem: ἀπὸ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, *a Sirbonide lacu, in quo Typho dicitur occultatus.* Et Plutarchus Antonio p. 917 περὶ τὸ Ἔκρηγμα καὶ τὰ τῆς Σερβωνίδος ἕλη γινομένης αὐτοῖς τῆς πορείας, ἃς Τυφῶνος μὲν ἐκπνοὰς Αἰγύπτιοι καλοῦσι, *iter illis faciendum erat circa Ecregma & Serbonides paludes, quas Typhonis exhalationes Aegyptii vocant.* Ptolemæus & Strabo, vt vidimus, per iota scribunt Σιρβωνίς: & Plinius lib. V cap. XIII *Sirbonis*, secundo casu, quasi primo *Sirbon*, vel *Sirbo* formasset. *Idumæa*, inquit, *incipit, & Palæstina, ab emersu Sirbonis lacus, quem quidam* CL. M. *passuum circuitu tradidere. Herodotus Casio monti adplicuit: nunc est palus modica.* Quod ab emersu initium Palæstinæ fecit, in eo Herodotum sequutus videtur, qui lib. III cap. V, inuerso quamuis ordine, ἀπὸ ταύτης [Σερβωνίδος λίμνης] ἤδη Αἴγυπτος. *ab hoc* [lacu Serbonide] *iam Aegyptus est.* Sed variæ de limite opiniones, quem nos supra in Palæstina certis de caussis ad Rhinocoluram seu præterlabentem fluuium constituimus. Quod deinde casu patrio *Sirbonis* format, in hoc consentientem habet Stephanum, vtraque forma vsum. Sic enim scripsit: Σίρβων καὶ Σιρβωνίς, λίμνη πλησίον τοῦ Κασίου, *Sirbon & Sirbonis, lacus prope Casium.* Quod denique lacum decreuisse dicit, id eo facilius ad credendum est, quo constantius

ſtantius recentiores referunt, maiorem partem hodie exſiccatum eſſe.

12. Poſt lacum Sirbonidem ſequitur apud Ptolemæum *Oſtracine*, vltimum ex noſtra finitione Aegypti oppidum, quod iam in Aſia cenſeri debet, quum cetera Aegypti Africæ reliquerimus. Si non propria Aegypti eſt *Oſtracine*, tamen acceſſio, vel adiecta pars, quo minus habeatur, nihil repugnare video: idque rationes de limite in Palæſtina prolatæ ſatis videntur confirmare. Plinius lib. v cap. XII *Caſius mons, delubrum Iouis Caſii, tumulus Magni Pompeii. Oſtracine Arabia finitur, a Peluſio* LXV *millibus paſſuum.* Ioſephus lib. IV extremo ἁλώσεως de Titi itinere, πρὸς τῷ τῦ Κασίυ Διὸς ἱερῷ ϛρατοπεδέυεται, τῇ δὲ ὑϛεραίᾳ κατὰ τὴν Οϛρακίνην. ὗτος ὁ ϛαθμὸς ἦν ἄνυδρος, *ad Iouis Caſii templum caſtra poſuit: poſtero die iuxta Oſtracinen: quæ manſio aquæ inops erat.* Magnum hoc vnius diei iter fuit, ut fere omnium illius expeditionis. nam XXVI paſſuum millia Itinerario, quod Antonini vulgo dicitur, numerantur. Sic enim diſtantiæ diſpoſitæ ſunt:

Rhinocorura		
Oſtracinam	M. P.	XXVI
Caſium	M. P.	XXVI
Pentaſchœnon	M. P.	XX
Peluſium	M. P.	XX.

Sic ab Oſtracina ad Peluſium ſunt LXVI paſſuum millia: quod bene convenit cum Plinio, qui LXV, vt vidimus, poſuerat.

13. A meridiano mari, cui Caſiotis adiacet, ad ſinum Arabicum decedimus, viſuri quæ ad illum τῷ Delta parallelæ vrbes fuerint poſitæ. Prima eſt *Heroopolis*, Ηρώων πόλις, quam Ptolemæus ſupra intimum ſinum ſeu μυχὸν ſinus Arabici conſtituit; a qua ortum verſus Arabia Petræa incipiat; ſiue in occaſum eadem procurrat μέχρι τῦ καθ' Ηρώων πόλιν μυχῦ τῦ Αραβίυ κόλπυ, *vsque ad intimum ſinus Arabici iuxta Herooum oppidum.* Et Strabo lib. XVII pag. 553 πλησίον τῆς Αρσινόης καὶ ἡ τῶν Ηρώων ἐϛι πόλις, καὶ ἡ Κλεοπατρὶς ἐν τῷ μυχῷ τῦ Αραβίυ κόλπυ τῷ πρὸς Αἴγυπτον. *Prope Arſinoen eſt etiam Heroum ciuitas, & Cleopatris in intimo Arabici ſinus receſſu, qui Aegyptum ſpectat.* Plinius *Heroum oppidum* vocat lib. VI cap. XXIX. *A ſinu*, inquit, *Aelanitico alter ſinus, quem Arabes Aeant vocant, in quo Heroum oppidum eſt.* Alter ille ſinus, ab oppido *Heroopoliticus* vocatur. * Idem lib. V cap. XI *Heroopoliticus vocatur, alterque Aelaniticus ſinus Rubri maris in Aegyptum vergentis.* Mela lib. III cap. VIII *Berenice inter Heroopoliticum & Strobilum*; vbi promontorium ſubaudiunt. *Nomos Heroopolites* a nonnullis dictus (nec enim Ptolemæus agnoſcit) apud Plinium lib. V cap. IX.

14. Ab Herooum oppido proxima in latere ſinus Aegyptio apud Ptolemæum eſt *Arſinoe*, Αρσινόη, de qua Strabo lib. XVII p. 553 ἐκδιδῦσα εἰς τὴν Ερυθρὰν καὶ τὸν Αράβιον κόλπον καὶ πόλιν Αρσινόην, ἣν ἔνιοι Κλεοπατρίδα καλῦσι, *educta* [foſſa eſt] *in Erythræum mare & Arabicum ſinum, & oppidum Arſinoen,* quam

* Eumdem *Heroum* adpellat Theophr. de hiſtor. Plantar. IV. c. 8. ἐν δὲ τῷ καλυμένῳ Ηρώων, ἐφ' ὃν καταβαίνυσιν οἱ ἐξ Αἰγύπτυ. *In ſinu Heroo nominato, ad quem deſcendunt Aegyptii.*

quam nonnulli Cleopatridem adpellant. Hæc Strabonis verba Patres Benedictini, qui Athanasium cum Tabula eiusque explicatione ediderunt, ad Arſinoen, quæ ſupra Memphin eſt, & nomon denominat, adplicuerunt; in quo cum ipſis conſentire non poſſum, quum ad Erythræum mare & Arabicum ſinum geographus reſtringat. Facile autem concedo, & alteram Arſinoen fuiſſe poſtmodum Cleopatridem, ex muliebri, credo, æmulatione nuncupatam, quamuis diſerte id demonſtrare difficile eſt. Paucis autem interiectis verbis videtur Strabo eamdem Rubri maris Arſinoen, Heroopoli vicinam, a Cleopatride diſtinguere. Verba paullo ante in *Heroopoli* attulimus. Sed puto ita conciliari poſſe: Cleopatram Arſinoes nomen non penitus aboleuiſſe, ſed oppido illius nouam partem addidiſſe, quam Cleopatridem adpellauerit: vnde factum, vt totum oppidum poſtea quidam veteri nomine Arſinoen, quidam nouo Cleopatridem nuncuparent. Ordo verborum poſtulat, Cleopatridem fuiſſe inter Heroum oppidum & veterem Arſinoam, ſiue Arſinoæ a ſeptemtrione adpoſitam.

15. Haud procul inde fuit *Phagroriopolis* cum nomo *Phagroriopolitano*, nec vero ad Arabicum ſinum videtur oppidum fuiſſe, ſed intus paullo, ſeu in mediterraneis. Strabo, quum de Arſinoe, Heropooli & Cleopatride, ἐν τῷ μυχῷ, *in intimo ſinu* ſitis, egiſſet, illico dicit, ἐνταῦθα δ' ἐϛὶ καὶ ὁ Φαγρωριοπολίτης νόμος, καὶ πόλις Φαγρωριόπολις. *Ibidem eſt etiam Phagroriopolitana præfectura, & oppidum Phagroriopolis.* Agit proxime poſt de foſſa per iſthmum a Phacuſa ad Arſinoen & in ſinum Arabicum ducta, circa quam Phagroriopolim fuiſſe ſitam, vero eſt ſimillimum. Stephanus de Vrbibus, etiam *Phagrorium* nominauit; Φαγρώριον, πόλις, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐϛωρ ἐν Αἰγυπτιακοῖς. ἐξ οὗ σύνθετον Φαγρωριόπολις, καὶ Φαγρωριοπολίτης. *Phagrorium, vrbs, vt Alexander Polyhiſtor in Aegyptiacis. Ex quo compoſitum Phagroriopolis, & Phagroriopolites.*

16. Quod vero *foſſæ* mentionem fecimus per Iſthmum in mare Rubrum deductæ, de illa plenius nunc, quia opus erat admodum memorabile, dicemus. Diodorus Siculus lib. I cap. XXXIII ſcripſit, regem Neco, Pſammetichi filium, primum auctorem fuiſſe, ſed inchoatum reliquiſſe: Darium Perſam προκόψαι τοῖς ἔργοις ἕως τινὸς, *proceſſiſſe longius in illo opere vſque ad exiguam partem;* verum etiam abſtinuiſſe, territum a quibusdam, qui dicerent, perducta foſſa fore, vt Aegyptus ſubmergeretur: quia Rubrum mare editius eſſe, quam Aegyptum, perſuaſerunt. Tandem Ptolemæus II abſoluit opus, & foſſam in Rubrum mare iuxta Arſinoen ſine damno aut periculo perduxit. Quæ fuit tamquam διάφραγμα, *transuerſarium munimentum* regni, quod aperiri poterat, quoties voluerit rex διαπλεῦσαι, pernauigare; & rurſus celeriter claudi. Hæc Diodorus, qui ἐκ Πηλουσιακοῦ ϛόματος, ex oſtio Peluſiaco, id eſt ex Bubaſtico amne deducit, quia ſæpe ϛόμα totum alueum ſignificat. Strabo autem lib. XVII pag. 553 dicit, ἀπὸ κώμης ἄρχεται Φακκούσης, *a vico Phaccuſa incipit* illa foſſa, lata centum cubitos, & profunditatis tantæ, quanta magnis nauibus ſatis eſſet.

Exitum vterque ponit apud oppidum Arſinoen: nomen foſſæ vel amnis per foſſam decurrentis fuiſſe *Ptolemæi,* commune cum perfectore, Diodorus adnotauit.

17. Fuit etiam alia foſſa, per quam fluuius deductus erat a Babylone ad Heroopolim, qui *Traiani fluuius* ab auctore vel reparatore vocatus eſt. Ptolemæus lib. IV cap. V Ἡρώων πόλις, δι' ἧς καὶ Βαβυλῶνος πόλεως Τραϊανὸς ποταμὸς ῥεῖ. *Heroum vrbs. Per hanc & Babylonem vrbem Traiani amnis fluit.* Quod vero magna illa Ptolemæi foſſa apud Arſinoen in mare exibat, quæ vrbs ſupra Heroopolim & intimum ſinus Arabici erat, non potuit Traiani fluuius per Heroopolim ferri, niſi exſiccata aut oblimata foſſa Ptolemæi fuerit: aut laxe dicitur per Heroopolim ferri, quæ prope illam fortaſſis exitum habuit. Prior autem opinio deſcriptioni Ptolemæi eſt accommodatior.

18. Magis in auſtrum hinc recedebat *Heliopolis,* Ἡλιούπολις, vt Herodotus, Diodorus, Ptolemæus, Stephanus ſcripſerunt: ſiue, vt Strabo, ἡ τοῦ ἡλίου πόλις, *Solis ciuitas,* vbi templum Solis fuit & maximus cultus ac veneratio. Antiquiſſima fuit, vt origo etiam ad fabulas referatur. Diodorus Siculus lib. V cap. LVII Ἀκτὶς δ' εἰς Αἴγυπτον ἀπάρας ἔκτισε τὴν Ἡλιούπολιν ὀνομαζομένην, ἀπὸ τοῦ πατρὸς θέμενος τὴν προσηγορίαν, *Actis vero in Aegyptum profectus, Heliopolim condidit, parentis nomine vrbi impoſito.* Fertur enim Actis ille Solis & Rhodæ filius fuiſſe, ibidem cap. LVI. Strabo lib. XVII pag. 553 ἡ τοῦ Ἡλίου πόλις ἐπὶ χώματος ἀξιολόγου κειμένη, τὸ ἱερὸν ἔχουσα τοῦ Ἡλίου, καὶ τὸν βοῦν τὸν Μνεῦιν, ἐν σηκῷ τινι τρεφόμενον, ὃς παρ' αὐτοῖς νενόμισται θεός, ὥσπερ καὶ ἐν Μέμφει ὁ Ἆπις. *Solis vrbs, mirando aggeri impoſita, Solis templum habet, & Mneuim bouem, qui in ſepto quodam nutritur, & ab Heliopolitanis pro deo habetur, quemadmodum Apis a Memphitis.* Dicit autem idem Strabo νυνὶ μὲν οὖν ἐστι πανέρημος ἡ πόλις, *ſuo tempore deſolatam vrbem eſſe.* Vnde eſt, quod Ptolemæus aliam metropolim Heliopolitani nomi conſtituerit. Sita vrbs in mediterraneis, propior tamen Nilo & Memphi, quam ſinui Arabico: & per foſſam facilis ingreſſus ab vrbe in Nilum, indeque nauigatum ab Heliopoli ad Thebas vſque, quod Herodotus refert lib. II cap. IX.

19. Iſthmus, qui inter Peluſium & intimum Arabici ſinus apud Heroopolim eſt, a Strabone pag. 552 cenſetur nongentorum eſſe ſtadiorum: quamuis longiorem Poſidonius faciat, cuius ſententia reiicitur, Strabonis a pluribus tenetur. Quæ præterea in hoc iſthmo, aut ſupra eum in Heliopolitano nomo ex ſacris litteris interpretanda eſſent, poſt paullo, quum prius de Nomis egerimus, ſingulari titulo exponemus.

PARTIS I SECTIO VI.

NOMI SEV PRAEFECTVRAE
INFERIORIS AEGYPTI.

IX.

Nomos, νομὸς, videtur magis Aegyptia, quam Græca vox eſſe, quæ præfe-

præfecturam significabat, quam cuilibet vrbi maiori tribuebant. Græci, Herodotus, Strabo, Ptolemæus vocabulum νομὸς retinent * Plinius lib. v cap. IX *præfecturam* interpretatur. *Diuiditur*, inquit, [Aegyptus] *in præfecturas oppidorum, quas Nomos vocant.* Et alii Latine vocabulum *nomos*, quando de Aegypto scripsere, vsurpauerunt. Traianus Plinio lib. x epist. XXIII *Tu, ex quo nomo sit, notum mihi facere debebis, vt epistolam tibi ad præfectum Aegypti mittam.* Harpocrati enim, Aegyptio iatraliptæ, ciuitatem Alexandrinam a Traiano petierat. Repete quæ supra etiam de Nomis diximus. **

2. Non autem iam de singulis per totam Aegyptum agemus, sed qui in Delta aut circa illam regionem ab vtroque latere erant: de ceteris, in aliis Aegypti partibus acturi. Primum autem tractabimus, qui circa Alexandriam cis Delta erant, ad Memphim vsque: deinde qui in ipso Delta: tandem, qui vltra Delta in isthmo sunt & ad Arabiam.

3. Quod supra, quum de Aegypto cœpissemus dicere, ex Mareotide iustas ob caussas initium factum fuit; Ptolemæi Μαρεώτην νομὸν, *Nomon Mareoten* hoc loco non debemus præterire. Nullam vero hic metropolim nominauit, vt solitus est in nomis aliis: nec ecclesia talem in Mareotide habuit, sed fuit sub Alexandrino episcopo, vt supra ex Athanasii Apologia demonstrauimus. Oppida huius nomi sunt supra etiam omnia, tam maritima, quam mediterranea, a nobis exposita & declarata, quæ repetere nihil attinet.

4. Ptolemæus tres nomos habet inter Mareoticum & Delta. Primus est Ἀλεξανδρέων χώρας νομὸς, *Alexandrinorum regionis nomos*, cuius metropolis non est ipsa Alexandria, [hæc enim exemta est tamquam caput totius regni aut prouinciæ] sed Ἑρμούπολις μικρὰ, *Hermopolis parua.* Ecclesia quoque distinctos episcopos habuit, Alexandrinum & Hermopolitanum: & hic alter, tum Dracontius, ab Athanasio nunc *Hermopoleos paruæ episcopus* vocatur, nunc χώρας Ἀλεξανδρέων, *Alexandrinorum regionis.* Vide Epist. ad Antiochenos in subscriptione: & eiusdem Epistolam ad Dracontium ipsum sub initium.

5. Secundus Ptolemæi cis Delta nomos est Ἀνδρωπολίτης, *Andropolites*, cuius metropolis est Ἀνδρῶν πόλις, *Andropolis*, ad flumen Agathodæmonem supra Hermopolim paruam sita: de qua supra diximus. Eadem est Ἄνδρω, *Andro*, in Epist. Athanasii ad Antiochenos & in Itinerario. Idem an diuersus sit Plinii *Gynæcopolites* nomos lib. v cap. IX, supra in vrbibus disputatum est.

6. Tertius est Λητοπολίτης νόμος, *Letopolites nomos*, eiusque metropolis Λητοῦς πόλις μεσόγειος, *Latonæ vrbs mediterranea*, siue a flumine reducta. Non est hæc cum Thebaidos Latopoli, quæ λάτον piscem colebat, permutanda, de qua Strabo lib. XVII p. 561.

7. Quartum nomon addimus, qui est Νιτριώτης νόμος, *Nitriotis præfectu-*

* Vide quæ supra ad libr. IV c. I § 2 segm. 3 pag. 767 adscripsimus.
** Ibidem.

fectura, dicta a nitri fodinis, quæ in ea erant. Strabo p. 552 ὑπὲρ δὲ Μωμέμφεως εἰσὶ δύο νιτρίαι, πλεῖστον νίτρον ἔχουσαι· καὶ νομὸς Νιτριώτης, *Super Momemphin sunt duæ nitri fodinæ, plurimum nitri habentes: & nomos Nitriotis.* Nescio an huius alius meminerit. Plinio quidem Frobenius dedit, & qui hunc sequuti sunt: at vetustiores omnes aliter, & vestigia manu scriptorum *Meteliten* ibi postulant. Hæ sunt *nitrariæ Aegypti circa Naucratim & Memphim*, quas Plinius laudat lib. XXXI cap. I. Ptolemæus populum *Nitriotas* habet; μεσημβρινώτερα νέμονται Νιτριῶται, *Nitriotæ incolunt, quæ hinc in austrum vergunt.* Præcipue celebratur mons *Nitriæ* cum monasteriis suis. Socrates lib. IV cap. XXIII de S. Ammone eiusque sponsa: *quum castitatem inter se pacti essent*, ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς καλουμένης Νιτρίας χωροῦσιν, *in montem Nitriæ, quæ ita vocatur, se conferunt.* Idem lib. VII cap. XIV τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι τῆς Νιτρίας μοναχῶν τινες, *quidam ex monachis, qui in Nitriæ montibus habitabant.* Et Sozomenus lib. VI cap. XXXI καλοῦσι τὸν χῶρον τοῦτον Νιτρίαν. *Hic locus Nitria vocatur:* eo quod κώμη, *vicus* erat finitimus, in quo nitrum colligebatur. Habuit circiter quinquaginta monasteria, τὰ μὲν συνοικιῶν, τὰ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οἰκούντων, *quorum alia fratres cohabitantes, alia separatim degentes habebant.* Sic Sozomenus χῶρον, *locum* tantummodo Nitriam vocauit, vt dubium sit, oppidum fuerit an regio. Hieronymus pro oppido habet, nec tantum loquitur de eo vt oppido, sed clare etiam oppidum adpellat. Epistola XXII ad Eustochium de Virginitatis custodia cap. XIV *quid ante non plures annos Nitriæ gestum sit, referemus.* Et Epitaphio Paullæ cap. VI *Veniam ad oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum.* Septuaginta abhinc stadiis in eremo locus est, qui Κελλία, *Cellia* vocabatur, in quo σποράδην εἰσὶ μοναχικὰ οἰκήματα πολλὰ, *dispersæ sunt multæ monachorum habitationes:* a quorum cellulis nomen deductum est, vt ipse quoque Sozomenus obseruauit.

8. Strabo, quum de Nitrioti nomo dixisset, addit, πλησίον δὲ καὶ ἐνταῦθα πόλις Μενέλαος, *ibi non procul abest vrbs Menelaus.* Huius nummus est ΜΕΝΕΛΑΙΤΩΝ, *Menelaitarum*, inscriptus. Hinc nomon Plinius lib. V cap. IX *Menelaiten* nominat. Athanasii autem tempore Menelaites nomos non habebat proprium episcopum, sed suberat episcopo Schediæ, quemadmodum epistola illius ad Antiochenses Agathodæmon dicitur ὁ Σχεδίας καὶ Μενελαΐτου, *Schediæ &* [nomi] *Menelaitæ.*

9. Strabonis etiam pag. 551 est Ἐλαΐτης νομὸς, *Elaites nomus*, quem ad dextram fossæ Canopicæ ponit, dictum a fratre primi Ptolemæi, non ab heroe, vt quibusdam visum est. Vnde coniicias licet, an heros ille forsan Menelaus fuerit, vt idem nomos Elaites & Menelaites esset: quod etiam Ortelio visum fuit. Nemo sane, præter Strabonem, Elaitæ mentionem fecit: ipse vrbem quidem *Menelaum* memorat; de nomo Menelaite tacet.

10. In ipso Delta Strabo p. 553 decem nomos dicit esse. De Sethreitico enim ait, vnum esse τῶν δέκα τῶν ἐν τῷ Δέλτα, *ex decem, qui in Delta sunt.*

sunt. Sed plures ab aliis numerantur. Nam ab Alexandria & Canopo regionem Delta intranti eſt primus *Metelites nomos* Plinii & Ptolemæi, cuius metropolis eſt Μέτηλις, *Metêlis.* Vnde Epheſino concilio ſubſcripſit Μακάριος Μετήλεως, *Macarius Metelenſis epiſcopus.*

11. Supra Meteliten in auſtrum vergit Φθενότης νομὸς, *Phenotes nomos* Ptolemæi, qui Harduino videtur idem eſſe qui Plinii *Ptenethu*, lib. v cap. IX, idque credo verius nomen eſſe, quam Ptolemæi, quia in Calchedonenſi ſynodo, actione I *Heraclius Ptenethenſis* memoratur. Metropolis iuxta Ptolemæum eſt Βȣ̃τος, *Butus.*

12. Sequitur eodem tractu inter Magnum fluuium ſiue Agathodæmonem, & Thermuthiacum, auſtrum verſus, *Cabaſites nomos* Plinii & Ptolemæi, cuius metropolis Κάβασα, *Cabaſa*, quæ Κάβασος, *Cabaſus*, in Epheſina ſynodo ſcribitur. De hac ſupra dictum in oppidis τȣ̃ Delta.

13. Poſt hunc eſt *Saites nomos*, cuius caput vrbs nobilis *Sais.* Ptolemæus huic nomo etiam Naucratin adiecit: at Plinius inde ſingularem nomon *Naucratiten* fecit, & ſeparauit a Saita. Hoc enim ordine recitat dicto loco: *Onuphiten, Saiten, Ptenethu, Phthemphu, Naucratiten, Meteliten.*

14. Vltimus hoc tractu & propinquior vertici τȣ̃ Delta eſt *Proſopites nomos* Plinii & Ptolemæi. Oppidum, vnde nomen ſit, non adparet, niſi quod Stephanus ſcripſit, Προσωπὶς πόλις Αἰγύπτȣ, *Proſopis eſt Aegypti oppidum.* Ptolemæus metropolim habet Νικίȣ, quod nomen ſupra interpretatus ſum, quaſi Græcum eſſet, *Niciæ*, puta oppidum. Quod vero veteri itinerario *Niciu* quoque ſcriptum eſt, videri Aegyptium vocabulum poteſt, vt *Ptenethu, Iſiu, Phthemphu,* alia. Ordo itineris hic eſt:

Hierapoli, quæ videtur *Hermopolis parua* eſſe,

Andro	M. P.	XXI
Niciu	M. P.	XXXI
Letûs	M. P.	XXVIIII
Memphin	M. P.	XX.

15. Nunc ſequitur alia Nomorum claſſis, ſitorum inter Thermuthiacum & Athribiticum amnes ſiue alueos. Iuxta & prope oſtia eſt *Sebennytes*, quem vnum & ſimplicem Plinius, etiam Herodotus lib. II cap. CLXVI, poſuerunt: Ptolemæus autem diuiſit in *Inferiorem*, quem ad mare ponit, eique metropolim *Pachnamunim* dat: & *Superiorem*, quem longe inde, & multis interiectis remouit: & huic demum adſignat metropolim *Sebennytum.* Quod vero oſtium ab oppido *Sebennyticum* denominatur, non poteſt id ab illo abeſſe longius, ideoque continuos inferiorem & ſuperiorem nomum ſtatuo, etiam *Sebennytum* vrbem reduco ad fluuium eiusque partes inferiores, qui per oſtium illud in mare effunditur.

16. Proximus eſt *Xoites nomos*, quem cum vrbe *Xoi* in inſula Strabo locauit, fluuio & foſſa, vt credo, cincta: nec ſeparatum & ſingularem ex illo nomon fecit, vt Plinius & Ptolemæus; ſed Sebennytico incluſit. Pag. enim 551 clare: *In mediterranea parte ſuper Sebennyticum & Phatnicum*

ostium ζοῒς ἐςὶ καὶ νῆσος καὶ πόλις ἐν τῷ Σεβεννυτικῷ νομῷ, *Xois est insula & vrbs in Sebennytico nomo.* Quod si plures sic Strabo contraxit, non mirandum est, tantum decem in Delta illum præfecturas numerasse. Plinius & Strabo per Ξ, *X* scribunt: Ptolemæus Græcus per Z, Ζοΐς & Ζοΐτης, quod ne lapsum describentis putemus, aliorum eadem scriptura facit. In synodo Ephesina enim aliquoties inter Aegyptios episcopos Μακεδόνιος Ζόεως, *Macedonius Zoënsis* memoratur. Notitia autem prouinciarum & episcopatuum habet etiam, vt Strabo & Plinius, Ξόεως, *Xoëos.* *

17. Supra hunc inter dictos fluuios est nomos, quem Ptolemæus Φθεμβοῦθι vocat, *Phthembuthi;* Plinius autem *Phthemphu;* eiusque metropolis a Ptolemæo statuitur *Taua*, in Itinerario *Tafa.* Ille quidem scripsit Ταύα: at Ephesino concilio Ισαὰκ Τάυα, *Isaac Taua* episcopus interfuit.

18. Inter Athribiticum flumen & Busiriticum sunt plures nomi: ad mare *Mendesius*, Herodoto, Plinio, & Ptolemæo laudatus. Nomen est ab oppido, quod Μένδης, *Mendes* a Strabone vocatur: Ptolemæo autem metropolis est *Thmuis*, quamuis Herodoto lib. II cap. CLXVI separatus nomos Θμουΐτης est.

19. A veteri autem oppido Mendete & ostium denominatur, & hircus, qui ibidem colebatur, ὁ Μενδήσιος ἐν Αἰγύπτῳ τράγος, *Mendesius hircus in Aegypto*, apud Plutarchum libro An bruta animalia ratione vtantur, pag. 989.

20. Deinde est *Onuphites nomos* Plinii & Ptolemæi. Oppidum, seu, vt Ptolemæus vocat, metropolis est Ὄνουφις, *Onuphis.* In Ephesino concilio fuit Ἀδέλφιος Ὀνύφεως, *Adelphius Onnpheos* episcopus.

21. Sequitur *Athribiticus* Ptolemæi, Plinii *Atharrhabites*, de qua diuersa adpellatione supra in Vrbibus dictum fuit. *Athribis*, metropolis ad fluuium eiusdem nominis, apud Stephanum est Ἀθάῤῥαβις, *Atharrhabis.* Ephesino concilio interfuit Στρατήγιος Ἀθρίβιδος, *Strategius Athribidis* episcopus.

22. Hinc in ortum & ad Busiriticum amnem est *Leontopolites nomos*, itidem Plinii ac Ptolemæi: Strabo autem videtur sub alio, forte Mendesio comprehendere. *Prope Mendetem*, inquit, πλησίον Μένδητος, *est Diospolis, & lacus circa eam; &* Λεοντόπολις, *Leontopolis.* Ptolemæus autem diuise λεόντων πόλιν, *Leonum oppidum* scripsit metropolim huius nomi.

23. Tandem *Busiriticus nomos* est, ab oppido *Busiri* dictus, sito ad fluvium, qui inde Busiriticus nominatur. Herodotus, Plinius, Ptolemæus memorarunt. De vrbe supra dictum fuit.

24. Denique nomi etiam, positi inter Busiriticum flumen & Bubasticum, recensendi sunt. Primus, ad mare situs, Ptolemæo dictus est Νεοὺτ νομὸς, *Nëut nomos.* Metropolim dat Πανέφυσιν, *Panephysin.* In Ephesina synodo fuit Ἀμμώνιος Πανεφύσου, *Ammonius Panephysi* episcopus, quod ex alia forma Πανέφυσος est.

25. Post hunc nomon est Σεθρωΐτης, *Sethreites*, quem Strabo pag. 553 dicit

* Vid. supra dicta libr. IV cap. I § 7 segm. 11 pag. 782.

dicit vnum esse τῶν δέκα τῶν ἐν τῷ Δέλτα, *ex decem, qui intra Delta sunt,* licet videatur pars quædam excucurrisse. Ptolemæus enim, cui Σεθραίτης est, interpreti Latino & Plinio *Sethroites*, si recte se tabula vetus Agathodæmonis, vt putant, habet, metropolim trans flumen Bubasticum, *Heracleam paruam* seu minorem Herculis vrbem, constituit, quod *Sethrum*, Σέθρον Stephani fortassis excisum fuerat. In concilio Calchedonensi actione I memoratur episcopus *Theon Sethroiensis*: in Ephesino idem *Theon* Σεθρείτε, *Sethroitæ*, puta nomi.

26. Succedit *Tanites nomos*, Τανίτης, Herodoti, Strabonis, Plinii, Ptolemæi, cui metropolis est *Tanis*, prope flumen illud sita, quod per os Taniticum elabitur in mare. De vrbe diximus supra, dicturi plura post paullo in Nominibus sacris.

27. Tandem Φαρβαιθίτης νομός, *Pharbæthites nomos* est, in meridiem vergens, Bubastico & Busiritico fluminibus conclusus. Vrbs *Pharbæthus* illius caput est siue metropolis. Nomon plures memorant Herodotus lib. II cap. CLXVI, Strabo XVII p. 552, Plinius lib. V cap. IX, Ptolemæus IV cap. V, cuius & oppidum est Φάρβαιθος, *Pharbæthos* lib. V cap. X.

28. An etiam Herodoti Παπρημίτης νομός, *Papremitis præfectura* lib. II cap. LXXI & CLXV ad Delta pertineat, & si pertinet, ad quam illius partem, incertum omnino est. Vrbs Πάπρημις, *Papremis*, Marti sacra, ab eodem cap. LIX cum vrbibus in Delta sitis coniungitur; sed ibidem etiam Bubastus & Heliopolis memorantur, quæ extra Delta sunt: vt adeo incerta sit eius positio. Stephanus, qui per iota scripsit, tantummodo habet, Πάπριμις πόλις Αἰγύπτε, *Paprimis oppidum est Aegypti.*

29. Extra Delta, Arabiam versus, Ptolemæus tres nomos posuit, primum dicit *Arabiæ nomon*, cuius metropolim *Phacusam* facit, Bubastico flumini adpositam: secundum *Bubasticum nomon*, cuius vrbs est *Bubastus* seu *Bubastis*, ad idem flumen sita, cui nomen dat: tertium *Heliopolitanum nomon*, qui in meridiem recedit, cui, vastata Heliopoli, *Oniæ* adsignat metropolim, & a Babylone ad Heroopolim vsque extendit, vtramque in hoc nomo comprehendens. Plinius autem Heroopoli proprium nomon circumdat, quem *Heroopoliten* lib. V cap. IX vocat: quo adsumto & a ceteris distincto, quatuor in hoc latere nomi fuerunt.

30. Strabo quintum addit *Phagroriopoliten*. Quum enim de Arsinoë & Heroopoli, quæ ad sinum Arabicum sunt, dixisset, subdit: ἐνταῦθα δ' ἐστὶ καὶ ὁ Φαγρωριοπολίτης νομὸς, καὶ πόλις Φαγρωριόπολις, *ibidem est etiam Phagroriopolites nomos, & oppidum Phagroriopolis.*

31. Mirum vero *Pelusii* nobilissimæ vrbis nullum reperiri nomon. Ego sane non memini de illo me quidquam legere. An propter nobilitatem exemta, vt Alexandria? an quod maritimus tractus, qui a Pelusio incipit, non ab omnibus in Aegypto census est? Strabo enim lib. XVI pag. 520 ἀπὸ Ορθωσίας μέχρι Πηλυσίε παραλία Φοινίκη καλεῖται, *ab Orthosia vsque Pelusium maritima ora Phœnice adpellatur.* Nihilominus Pelusium in Aegypto censetur. Stephanus: Πηλέσιον, πόλις Αἰγύπτε, εἰς ἣν ἐκρεῖ τὸ

πρῶτον ςόμα, Pelusium, vrbs Aegypti, in quam effluit primum [Nili] *ostium.* Qui vero diligentissimi sunt in nomis describendis, Plinius & Ptolemæus, nullam habent Pelusiaci nomi mentionem: tantummodo ille lib. v cap. ix *Quæ iuxta Pelusium est regio, nomos habet Pharbæthiten, Bubastiten, Sethroiten, Taniten: reliqua autem Arabicum.* Quem hic Arabicum Plinius dicit, est Ptolemæi Ἀραβίας νομὸς. *Arabiæ nomos*, cuius metropolim Phacusam fecit: nec vero Pelusium in eo contineri potuit, quia indignum fuisset, Phacusam, quam *κώμην, pagum* Strabo dixit, vrbi anteferri præstantissimæ. Idem etiam de Sethrio censeri potest, vnde nomos dictus Sethrëites vel Sethroites. Hæc de nomis in Delta & ad vtrumque eius latus sufficiant. Nūnc de Aegypto, vt in S. scriptura delineatus est, antequam ad reliquos nomos veniamus, quia quæ de Aegypto Scriptura sacra habet, circa Delta, aut in eo, pleraque continentur.

PARTIS I SECTIO VII.

AEGYPTVS S. SCRIPTVRAE.

X.

Aegyptus Ebræis מצרים *Mizraim* siue *Misraim* dicta, duali numero, quo, vt Bochartus explicat, * duplex prouincia, inferior & superior significatur. Singulari מצור est, quod munimentum sonat, quia natura est locus munitissimus propter solitudines circumiectas, etiam ex Nilo fossas prope inaccessus, quod cum primis Diodorus Siculus lib. 1 cap. xxx demonstrauit. Singulari numero aliquoties in sacris litteris occurrit. 2 Reg. xix, 24 *Siccaui* כל יאורי מצור *omnes riuos Mazor*, id est *Aegypti*. Et Esa. xix, 6 *siccabuntur*, יאורי מצור *fluuii Mazor*, vbi itidem de Aegypto sermo est: in quem locum R. D. Kimchi פירוש מצור מצרים *Mazor idem est quod Mizraim.* Et Mich. vii, 12 *a Mazor ad fluuium*, hoc est, ab Aegypto ad Euphratem, qui termini sunt Palæstinæ. Vide plura apud Bochartum lib. iv cap. xxiv. His ita positis videtur Chami filius Mizraim nomen ab regione, quam ad habitandum sibi elegit, accepisse: nisi parens secundo genitum filium Mizraim nominauit, quod duplex in eo seu alterum robur & munimentum familiæ impetrasset. Aliter hoc vocabulum Hieronymus in Esa. xix & xxxiii interpretatur.

2. Fertilitatem Aegypti ex Nilo etiam Moses laudauit, comparans cum ea Genes. xiii, 10 Pentapolim Iordanis & circumiectum agrum ante vrbium euersionem, quod vtrobique flumen vbertatem adferat. Septem autem Nili ostia antiquis etiam temporibus fuisse, supra ex Esaiæ xi, 15, vbi septem Aegypti flumina dicuntur, cognouimus.

3. Prima regio, cuius in sacris fit mentio, est גשן *Goschen*, siue *Gosen*; Vulgato Latino *Gessen*; Græcis Γέσεμ: & prima vrbs *On*, vtraque in historia Iosephi patriarchæ: sed vtraque etiam interpretum dissensione controuersæ ac dubiæ positionis. Momentum rei in aulæ Pharaonis & sedis Iose-

* Phaleg lib. IV cap. 24 & 27.

Iosephi definitione situm est, quia Genes. XLV, dicitur ideo Iacobus cum suis in terram Gosen immittendus, vt propinquus Iosepho, qui in aula regis erat, habitaret. Regiæ vero vrbes in Scriptura duæ celebrantur, *Zoan*, quam Græci interpretes *Tanin* vertunt, Numer. XIII, 23, Esa. XIX, 11 & 13 ac alibi: & *Moph* siue *Noph*, quam *Memphin* interpretantur Esa. XIX, 13, Ierem. II, 16, Hoseæ IX, 6. Iam vero si in Tani Iosephus fuit, multum probabilitatis interpretatio consequitur, quia sic Gosen erit in regione inferiore ac prima quasi ex terra Chanaan aduentantibus: & conuenit cum Septuaginta Græcis, qui Genes. XLV, 10 & XLVI, 34 ἐν γῇ Γεσὲμ Ἀραβίας, *in terra Gesem* [Gosen] *Arabiæ* verterunt, quasi nomon, e regione Tanitæ nomi situm, denotarent, quem Arabicum Plinius dixit; Ptolemæus νομὸν Ἀραβίας.

4. Si vero iter patriarchæ, & Iosephi occursum, secundum eosdem interpretes consideramus, alia nobis via, alia regio ostendetur. Iosephus patri obuiam iuit in Gosen, Genes. XLVI, 28, 29, * quod Græci interpretes transtulerunt καθ' Ἡρώων πόλιν εἰς γῆς Ῥαμεσσῆ, *iuxta Heroopolim in terram Ramesse*; & Iosephus quoque historicus lib. II Antiquit. cap. IV καθ' Ἡρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλε, *iuxta Heroopolim ipsi obuiam factus est*, quod oppidum ad intimum Arabici sinus est positum: quo concesso, oportet terram Gosen multo australiorem fuisse, quam regio Taniticæ vrbi opposita: & quamuis Memphis sic propior sit terræ Gosen quam Tanis, tamen Pharaonis aulam in Tani fuisse omnino credendum est, quia Psalmo LXXVIII, 12, 43 miracula Mosis dicuntur *in agro Zoan* facta: Zoan autem secundum Græcos & Chaldæos interpretes est ipsa *Tanis*. ** Neque Tanis ad Gosen se ita positione habet, vt non possit *propinqua* dici, aliorum locorum respectu, quæ longius inde recedunt: sed etiam illud iter curru & iumentis breui tempore expediri poterat, solo flumine Bubastico interfluente, quod traiiciendum erat.

5. Hoc ita tenemus, quia non adparet, cur necesse fuisset, patriarcham sinum Arabicum adire, nisi in vlteriora ille, ex promisso filii Genes. XLV, 10, destinauisset progredi. Quare, hoc itinere obseruato, non videtur improbabile, circa On siue Heliopolim terram Gosen & Ramesse seu Raemse esse, quæ etiam Iosephi Flauii sententia fuit, dicto loco dicentis, iussum a Pharaone patriarcham cum filiis habitare ἐν Ἡλιουπόλει, *Heliopoli*. Quod

* Non tam obuiam iuit, quam visum venit, quum pater iam in Gosen esset, quam sedem iam apparauerat Iuda. Sic ordo narrationis Mosaicæ rem explicari postulat. Asture autem egerat Iosephus, qui primum terram Gosen occupari iusserat, tum demum a Pharaone petierat, vt in Gosen habitare liceret cognatis suis. Difficilius autem e loco iam quasi occupato eiici poterant hospites: quum præsertim iam multo ante animus Pharaonis a Iosepho occupatus fuisse videatur. Ergo hoc iter Iosephi parum ad rem demonstrandam valet. Quodsi Iosephus patri Aegyptum ingressuro mature occurrere voluisset: ad vnicum illum ex Arabia in Aegyptum aditum obuiam venire potuisset. Nam vnicum esse ex Herodoto lib. III cap. 5, Strabone lib. XVII pag. 1174, Diodoro lib. I pag. 26 constat.

** Nisi forte rex Aegypti Mosis temporibus Tani, aliis temporibus Memphi versatus esse putetur.

Quod etiam Conſtantinus l' Empereur ad Tudelenſem p. 224 confirmat; quia peregrinator ille locum, quem Iſraelitæ habitandum acceperint, vocet עין אלשמש *fontem Solis*, quæ Heliopoleos deſcriptio eſt, etiam apud Nubienſem parte III climatis tertii: quamquam Beniamin in eo aberrat, quod inter Memphin ponit & Alexandriam. Ptolemæus etiam Heliopolim ita & circumiectum nomon collocauit, vt nec illa longe a Memphi abeſſet, & hic ad Heroopolim vſque extenderetur. Exitus etiam ex Aegypto per mare Rubrum ſic facilius demonſtrari poteſt, quam ſi ex regione, Taniticæ vrbi parallela, is factus eſſet.

6. Nec obeſt huic ſententiæ, LXX interpretes Γεσὲμ Ἀραβίας, *Goſen Arabiæ*, quo ad nomon Arabicum, quem Plinius & Ptolemæus ita nuncupant, reſpiciatur. Nam non tantum ille nomos, ſed totus tractus qui inter Nilum eſt & ſinum Arabicum, *Arabia* vocabatur, quamlibet pars Aegypti eſſet; quemadmodum altera Aegypti pars, quæ trans Nilum eſt, Libya, quam ſpectabat, fuit adpellata. Et quid multum dubitamus de Heliopolis poſitione, quum ipſe Strabo lib. XVII pag. 555 dixerit: ἡ μὲν οὖν Ἡλιοπολῖτις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἐστὶν, *Heliopolitis regio in Arabica* [Aegypti] *parte eſt.*

7. *On* autem oppidum, cuius ſacerdos ſocer Ioſephi fuit, ipſam eſſe *Heliopolim*, non ſinunt nos Græci interpretes dubitare. Geneſ. XLI, 45 & 50 ſocerum illum dicunt ἱερέα Ἡλιουπόλεως, *Heliopolitanum pontificem*, vbi in Ebræo vrbis nomen *On* eſt. Eadem leguntur cap. XLVI, 20. At Exod. I, 11 oppidis, ſeruili Ebræorum opera reſtauratis, addunt tertium cum clara interpretatione, τὴν Ὢν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις, *vrbem On, quæ Heliopolis eſt.* Et Ezechiel. XXX, 17 νεανίσκοι Ἡλίου πόλεως καὶ Βουβάστου, *iuuenes Heliopoleos & Bubaſti.* Ioſephus quoque Antiquit. lib. II cap. III ſocerum Ioſephum patriarchæ dicit fuiſſe τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, *ex ſacerdotibus Heliopolitanis.* Nec a Græcis demum ac Macedonibus hoc nomen Ebræo און *On* ſuffectum vel ſuperadditum. nam & Ieremias cap. XLIII extremo memorat בית שמש בארץ מצרים *domum Solis in terra Aegypti*, vbi itidem Ἡλίου πόλιν verterunt. Chaldæus huc etiam *Ir-heres* refert Eſa. XIX, 18, ſed videtur חרס pro הרס legiſſe, aut vtramque potius lectionem paraphraſi ſua reddidiſſe.

8. Terra Goſen etiam רעמסס *Raëmſes*, ſiue vt Græci & Latinus reddiderunt, Ῥαμεσσῆ, *Rameſſes* dicebatur, & Geneſ. XLVII, 11 habitatio Iſraeli & filiis datur בארץ *in terra* ſeu *regione Rameſſe.* At etiam oppidum *Raëmſes*, ſiue *Rameſſe*, Iſraelitæ condiderunt ſeruientes, & inde exitus ex Aegypto tamquam a termino definitur Exod. XII, 37, Numer. XXXIII, 3 & 5: quæ ita videntur concilianda, vt regio quidem *Goſen* nuncupata fuerit, pars tamen eius, in qua oppidum fuit *Raëmſes* ſiue *Rameſſes*, idem nomen habuerit, præſertim poſteriori tempore, quando oppidum ſeruitute Iſraelitarum inſtauratum amplificatumque fuerat, cuius agro circumiecto Iſraelitæ videntur habitaſſe. Nec vero *Rameſſes* videtur ipſa eſſe Heliopolis, vt Conſtantinus l'Empereur loco ſupra indicato cenſuit. Græci enim interpretes diſtinguunt, & numquam Rameſſes, conſtanter autem On Helio-

Heliopolim transtulerunt. Iosephi autem verba lib. II Antiquit. cap. IV ἐν Ἡλιουπόλει, puto de agro potius & nomo, quam ipsa vrbe, interpretanda. Deinde, si exitus ex Heliopoli factus esset, tanta turba hominum cum paruulis & pecoribus non potuisset tertia mansione ad mare Rubrum venire, quod secundum Ptolemæi rationes circiter quinquaginta millia passuum ab Heliopoli remotum est. Propius ergo ad mare videtur oppidum Raëmses siue Ramesses fuisse, vt, interiectis duabus mansionibus, Succoth & Etham, tertia venirent ad Phi Hiroth iuxta mare. Pretium est iter illud ab Ramesses ad transitum maris accuratius inspicere.

Ramesses — Succoth — Etham — Hiroth — Mare.

De *Ramesses* seu *Raëmses* satis est supra dictum.

9. *Succoth* tentoria & tabernacula sonat, quod pluribus locis commune nomen est. Nescio, an per tot sæcula id nomen seruari potuerit, vt Itinerarii *Scenæ veteranorum* eodem referri possint, distantes ab Heliopoli XIIII millibus passuum? non sane multum dissident a loco, quem illis Succoth seu tabernaculis, vtpote primæ mansioni Israelitarum, designamus. Sed credo Scenas illas recentiores esse, & ex Romano bello vel castra veteranorum, vel coloniam eorum militarem significare.

10. *Etham* Exod. XIII, 20 dicitur situm בקצה *in extremitate* solitudinis, quæ ad sinum est Arabicum. Quum enim cetera Aegypti essent fertilissima, ad mare illud Arabicum multa est sterilitas, ideoque ora illa rarius habitata. Idem autem est siue ad initium solitudinis situm locum Etham fuisse dicam, siue ad illius extremitatem, cultioris Aegypti respectu. Hinc tertii diei iter per deserta loca vsque ad mare fuit. Potuissent quidem præterire & ad Heroopolim contendere, sed diuino factum est consilio, vt ad mare dextrorsum declinarent, vt Dei gloria in illo diuinitus dirupto, submersione Aegyptiorum, seruatis contra transductisque Israelitis manifestaretur. Vide Exod. XIII, 17, 18, & cap. XIV, 2, vbi dicuntur diuino mandato *vertisse* se a via recta (וישובו) & ad mare versus processisse.

11. Tertia igitur castra, seu mansio, sunt פי החירת, quod Græci septuaginta adpellatiue Exod. XIV, 1 vertunt ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, *contra villam:* * at Numer. XXXIII, 7 ἐπὶ τὸ ϛόμα Εἰρώθ, *ad os* seu introitum *Irot.* Latinus interpres retinuit Ebræum nomen *Phihahiroth.* Prope mare fuit, quia Exod. XIV, 2 additur על הים *super mare:* & inde transitus ille admirabilis factus fuit. Hieronymus *Iroth* vocat de Locis Ebraicis, cui est *locus deserti, ad quem venerunt filii Israel mare rubrum transfretantes.* Dubie dictum, & æque ad locum trans mare, quam qui citra fuit, referri potest. Clarius scripsisset *transfretaturi:* quia Eusebius, quem trans-

(Iii ii) 2 tulir,

* Malim dicere: *praue more conuertendi nomina propria externarum gentium in vocabula suæ linguæ vim propriorum istorum declarantia.* Vide quæ supra de *Lyco* & *Capro* scripsimus libro III cap. XVII § 7. Sic Bochartus iam Chanaan libro I cap. 1 pag 362 demonstrauit, Græcos ad linguæ suæ rationes vocabula externa conformasse & contorsisse, vt ex *Moph* fieret Μέμφις, ex *Bozra* Βύρσα, ex *Ar* Ἀρεόπολις, ex *Kedron* & *Kison* torrentes τῶν Κέδρων & τῶν Κισσῶν.

tulit, habet: *ἀφ' ἧς διῆλθον τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ex quo Rubrum mare transierunt.*

12. Circa Phihahiroth dicuntur fuiſſe *Migdol* ſiue *Magdol;* & in altera parte *Baal Zephon*, ſed qua alterum plaga fuerit, ſiue quo latere, non eſt explicatum. Exodi XIV, 2 ita refert ſanctus ſcriptor ſecundum vulgatam interpretationem: *Loquere filiis Iſrael: Reuerſi caſtra metentur e regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magdalum & mare contra Beelſephon: in conſpectu eius caſtra ponetis ſuper mare.* Igitur citra Phihahiroth fuit *Migdol*, vt Ebræi ſcribunt; ſiue *Μάγδωλος*, vt Græci: nec vero eſt Magdolon Itinerarii veteris, quia id tantum XII millibus paſſuum abeſt a Peluſio: longius autem multo, quod iam conſideramus. Vox turrim ſignificat ſiue munimentum. *BaalZephon* autem ſiue *Beelſephon* ſupra Phihahiroth fuerit an infra, non poteſt definiri: niſi ex nomine iudicabis, quod ſeptemtrionem ſonat, in illam plagam quoque receſſiſſe.

13. Nunc reliqua in ſacris memorata loca, in latere Aegypti Arabico poſita, perluſtrabimus. A *Peluſio* incipimus, quod ſicut Straboni *ἀπὸ πηλοῦ, a luto* ſeu lutoſis paludibus, quibus circumdatum eſt, nomen habet, ita prorſus fit probabile, Ezech. XXX, 15 סין *Sin*, quod lutum & cænum ſonat, in forma proprii nominis eſſe ipſum Peluſium, vbi Vulgatæ Verſionis auctor transtulit: *Effundam indignationem meam ſuper Peluſium robur Aegypti.* In Ebræo eſt על סין מעוז מצרים *ſuper Sin, robur Miſraim.* At ſupra demonſtrauimus Peluſium dici *clauſtrum* Aegypti, & munimentum aduerſus Phœnicen & Palæſtinam. Et quia de magnis vrbibus Aegypti ibidem agitur, probabile eſt in tanto numero, quæ nominatim recenſentur, Peluſium non prætermiſſum eſſe. Græci interpretes *Sin* Ebræum reddiderunt *Sain*, de alia Aegypti vrbe prophetam intelligentes, *ἐπὶ Σάϊν τὴν ἰσχὺν Αἰγύπτου.* An vero Sais, quamlibet magna vrbs, מעוז *robur* & *munimentum* Aegypti ſeu *propugnaculum* vocari poſſit, admodum dubitamus, quia nec ſitu eius, nec hiſtoriarum teſtimoniis demonſtrari poteſt.

14. An vero etiam סינים *Sinim* Eſa. XLIX, 12 huc referri debeant, vt *Peluſiotæ* primario intelligantur, deinde *συνεκδοχικῶς* omnes Aegyptii: quæritur ab eruditis: Ait vir doctiſſimus Samuel Bochartus, quod quatuor mundi plagæ deſcribantur, ſeptemtrio & occidens explicitis verbis; oriens per מרחוק a longinquo, vt alibi etiam; relinqui ergo, vt Sinim ſint in meridiana plaga. Sic Hieronymus verba, *ex terra Sinim* Ebræa, conuertit *de terra auſtrali:* & Ionathan Chaldæus מארע דרומא *de terra meridiali:* & Kimchi, הוא הדרום *hæc eſt meridialis plaga:* Abeneſra מפאת מצרים *ex latere Aegypti.* Græci, *ἐκ γῆς Περσῶν, ex terra Perſarum,* quod longius petitum eſt. Poſſunt igitur *Sinim* ſeu *Sinæi* de Peluſiotis explicari, vt tamen omnis Aegyptus & auſtralis plaga intelligatur.

15. A Peluſio per XII millia paſſuum venitur *Magdolum*, vt ex Itinerario Antonini videmus: quod haud dubie eſt *Migdol* ſeu *Magdol* Ieremiæ XLIV, 1, & XLVI, 14. Priori loco Græci *τοῖς καθημένοις ἐν Μαγδωλῷ*, & poſteriori, *ἀναγγείλατε εἰς Μαγδωλόν.* *Magdalum* Hieronymus & Vulgatus dixit.

dixit. Herodotus lib. II cap. CLIX καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε, *congressus cum Syris rex Neco ad Magdolum, victoria potitus est.* Etiam Bochartus de Magdolo, prope Pelusium quod est, interpretatur: in eo autem abludit a vero, quum addit, *non procul a mari rubro, Exod. XIV, 2.* nam isthmus inter Pelusium & sinum Arabicum non minor est τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν, *trium aut quatuor dierum itinere*, vt Strabo lib. I pag. 24 tradit: siue vt lib. XVII pag. 552 rationes iniit, ἐνακοσίων σταδίων, *nongentorum stadiorum est.* Quod si ergo Magdol XII milliariis a Pelusio abest, vt Bochartus ex Itinerario adprobat; non potest non procul a mari Rubro distare, nec minus quam stadiis octingentis. Aliud vero *Migdol* seu *Magdol* prope illud mare fuit, præter quod Israelitæ, antequam mare transirent, iter fecerunt, de quo supra actum fuit ex Exod. XIV, 2.

16. Sedecim millibus passuum a Pelusio in austrum distat *Daphne* ex eiusdem Itinerarii dispositione. Non dubium est, quin hæ sint Herodoti *Daphnæ Pelusiæ* lib. II cap. XXX, & Stephani Δάφνη πλησίον Πηλουσίου, *Daphne prope Pelusium:* quæ Psammetichi temporibus præsidiarios milites habebat aduersus Syros atque Arabas. Putares lauretum illi loco nomen indidisse, quæ forsan Herodoti opinio fuit, si modo per Δ vocabulum scripsit, nec a librariis demutatum est. Græci enim interpretes Τάφνη & Τάφναι constanter reddunt Ebræum תחפנחס *Tahpanhes*, Aegyptiam vrbem, a prophetis memoratam, vt Ierem. II, 16 Μέμφεως καὶ Τάφνης. cap. XLIII, 7 εἰς Τάφνας, & versu 8 ἐν Τάφναις: cap. XLIV, 1 ἐν Μαγδώλῳ καὶ ἐν Τάφναις: & Ezech. XXX, 18 ἐν Τάφναις. Quos etiam Latinus interpres sequutus est, *Taphne* vel *Taphnis* dictis locis transferens. Nec abludit vox nimium ab Ebræa *Tahpanhes*. Tolle enim adspirationes, quas negligunt Græci, & contrahe syllabas eiusdem vocalis *aa*, habebis cum terminatione Græca Τάφνη vel Τάφναι: vt ita minus dubitemus, Τάφνας Græcorum esse vetus *Tahpanhes*, pro sæculi vsu & consuetudine contractius postmodum pronuntiatum. An vero Τάφναι hæ seu Τάφνη sint Herodoti & Stephani *Daphnæ Pelusiæ*, non omnino certum est: probabilius tamen est, etiam Bocharti auctoritate, quam quod Bonfrerius ad Hieronymum de Locis contendit, Taphnen esse Tanin; quo vocabulo Zoan Græci, numquam Tahpanhes reddiderunt.

17. *Bubastus* etiam in iis est, quæ in sacris litteris ex Aegypti vrbibus memorantur vel dicuntur memorari. Ezechielis XXX, 17 פי־בסת *Pi-beset* Græci Βούβαστος transtulerunt, quos & Latinus; etiam noster interpres, imitatus est. Fit probabilius locorum vicinitate. Dicitur, *iuuenes On & Pi beset cadent gladio:* Græci, νεανίσκοι Ἡλίου πόλεως καὶ Βουβάστου ἐν μαχαίρᾳ πεσοῦνται: Hieronymus: *Iuuenes Heliopolios & Bubasti gladio cadent.* Præcessit Sin seu Pelusium, & No, & Noph: sequuntur *Taphnæ* siue *Tahpanhes*. Nihil itaque probabilius, quam פי בסת *Pi beset* esse Bubastum: de qua supra egimus: etiam de On seu Heliopoli.

18. In hoc tractu etiam *Pithom* Exod. I, 11 quærenda est, quam Israelitæ, quum seruirent Aegyptiis, coacti sunt ædificare vel instaurare. Septuagin-

ptuaginta ſcripſerunt Πειθώ: Hieronymus in Locis Ebraicis *Fithom:* Vetus Latinus *Phithom.* Nuſquam alibi eius mentio in ſacris occurrit: conſentiunt autem eruditi plures, eſſe Herodoti Πάτυμον, *Patumon,* lib II cap. CLVIII. Deſcribit foſſam, quam Neco & Darius ex Bubaſtio Nili alueo in mare Rubrum conati ſunt deducere. ἧκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βυβάστιος πόλιος παρὰ Πάτυμον τὴν Αραβίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν, *paullo ſupra Bubaſtin oppidum, præter oppidum Arabiæ Patumon, deducitur. Infertur autem in mare Rubrum.* Vir clariſſimus Guil. Bonjour in Monumentis Copticis, Romæ nuper editis, ſect. XXI confirmat ex Aegyptiaca Verſione, quæ ex LXX Græcorum interpretatione expreſſa eſt. Quod enim Geneſ. XLVI, 28 dicitur a LXX, Iacobum patriarcham præmiſiſſe Iudam filium, vt Ioſephus occurreret ſibi καθ' Ηρώων πόλιν εἰς γῆν Ραμεσσῆ, *ad Heroopolim in terram Rameſſe:* & verſ. 29 *Ioſeph obuiam iuit patri* καθ' Ηρώων πόλιν; id vtroque loco interpres Aegyptius, Græcam alias verſionem ſequens, reddidit *ad Pethom.* Ergo *Pethom* vel *Pithom* eſt ipſa Heroopolis, etiam Aegyptiorum interpretatione ac conſenſu. Plura ſupra do itinere patriarchæ ſunt expoſita, quæ videas.

19. Inter principes Aegypti vrbes eſt *Noph,* נף, a prophetis laudata, Eſa. XIX, 13, vbi שרי נף Græci verterunt ἄρχοντες Μέμφεως, Hieronymus, *principes Mempheos.* Et Ierem. II, 16, XLVI, 14, Ezech. XXX, 13 Noph Μέμφιν verterunt; Latinus *Memphis;* Chaldæus מפס *Maphes.* Semel מוף *Moph* legitur Hoſeæ IX, 6, vbi nihilominus Græci & Latinus Μέμφις, *Memphis;* Chaldæus מפס, quæ Memphis eſt, reddiderunt: ac Kimchi ibi, מוף כמו נוף *Moph idem quod Noph.* De Memphi autem poſtea in Septem nomorum regione dicturi ſumus.

20. Fuit etiam נא *No* in numero vrbium Aegypti inſigniorum. Ierem. XLVI, 25 *Viſitabo* את אמון מנא *Amonem ex No:* & Nahum. III, 8 *num melior es* מנא אמון *præ No Amon.* Videtur idoli nomen, quod conuenit cum Iouis Ammonis, qui in vicina regione colebatur. Idque veroſimile putatur eſſe, quod iidem Græci interpres Ezechiel. XXX, 14, 16, vtroque verſu *No* verterunt Διόσπολιν, *Dioſpolin,* Iouis ciuitatem. Vir multæ doctrinæ Bochartus *Thebas* Aegypticas, vrbem ampliſſimam, interpretatur, quæ Διοσπόλεως nomen, Strabone & Ptolemæo teſtibus, accepit, & quidem, quod alter addit, μεγάλης, *magnæ.* Hieronymus in hunc Ezechielis locum, exiſtimat, Græcos aliam Dioſpolim (nam & Parua, μικρὰ, eſt in Thebaide, iterumque alia in Delta) intellexiſſe, miraturque, quum medio verſu 15 propheta etiam vrbis No mentionem fecerit, ibi eosdem non Διόσπολιν, ſed Μέμφιν tranſtuliſſe. *Priſtinum,* inquit, *nomen habet No: quod Aquila, Symmachus, & Theodotio, ſicut in Ebræo poſitum eſt, tranſtulerunt. Pro quo, neſcio quid volentes, Septuaginta dixere Dioſpolim, quæ Aegypti parua ciuitas eſt. Nos autem pro No Alexandriam poſuimus per anticipationem, quæ Græce πρόληψις adpellatur.* - - - ET INTERFICIAM, *ait* [verſ. 15] MVLTITVDINEM ALEXANDRIAE: *quæ rurſum in Ebræo poſita eſt* נא *No: pro qua nequaquam Dioſpolim, vt ſupra, ſed Memphim LXX tranſtu-*

transtulerunt. *Et vt ostendat, populosam iam illo tempore fuisse vrbem,* PERDAM, *ait,* MVLTITVDINEM NO. Quod Hieronymus No interpretatur Alexandriam, in eo præiuit Chaldæus paraphrastes Ionathan, quoties in Ebræo *No* legitur, reddens in paraphrasi sua אלכסנדריא *Alexandriam.* Sed minus placet anticipatio Hieronymi, * qua repugnantiam temporum voluit conciliare: & populosam ante Alexandri tempora hanc vrbem fuisse, contra fidem est historicam. Quare opinioni de Alexandria, videtur altera de Thebis dum certior adferatur, omnino præferenda.

21. In Delta eiusque parte orientali fuit *Zoan,* Pharaonum regia, quod ex Psalmo LXXVIII, 12, 43 manifestum est, vbi prodigia, quæ Deus per Mosen in Aegypto coram Pharaone fecit, dicuntur facta בשדה צען *in agro Zoan,* Græci interpretes ἐν πεδίῳ Τάνεως, *in campo Taneos.* Atque ita vbique *Zoan* Græci Τάνις, *Tanis* verterunt: etiam Chaldæi טניס siue טאניס *Tanes,* Onkelos Numer. XIII, 23, Ionathan Esa. XIX, 11, 13, Ezech. XXX, 14, & paraphrastes Psalmorum dicto loco: nec non Latinus interpres *Tanis* habet præter locum Ezechielis, vbi *Taphnis* transtulit. Situs autem Taneos supra in Delta ex Ptolemæo est demonstratus.

22. Superest ארץ פתרוס *terra Patros,* Ierem. XLIV, 1, Ezech. XXIX, 14, pars Aegypti, ** vt ex iis, quæ præcedunt & sequuntur, adparet. Græci interpretes ἐν γῇ Παθούρης, *in terra Pathures.* Hieronymus Ezech. XXX, 14 *Disperdam terram Phatures:* in Locis, *Fature,* vbi Eusebius scripserat Φαθωρί: cui χώρα est Αἰγύπτου, *regio Aegypti.* Plinius lib. V cap. IX in nomis Aegypti habet etiam *nomon Phaturiten,* vt Harduinus ex MSS. emendauit. Situm huius nomi ex ordine quodammodo cognoscimus, qui in Thebaide fuit, vnde initium enarrationis sumit. *Diuiditur,* inquit, *in præfecturas oppidorum, quas nomos vocant, Ombiten, Apollopoliten, Hermonthiten, Thiniten, Phaturiten, Coptiten, Tentyriten, Diospoliten, Antæopoliten, Aphroditopoliten, Lycopoliten.* Multi ex his nomis sunt in latere Arabico, in Libyco ceteri, vt ex iis cognosci nequeat, in quo fuerit Phaturites. Et quod nomi sunt oppidorum præfecturæ, non est dubitandum, metropolim huius nomi fuisse *Phaturam* siue *Phaturen.* Hieronymus commentario in Ezechielis cap. XXIX, 14 *collocabitur in vrbe metropoli, quæ adpellatur Phatures, vbi orta est, & vnde profecta est.* Fuit autem, vt ex ordine constat Plinii, in parallelo Copti & Tentyræ, quamuis, in qua ripa, definiri certo non possit. Ex Ebræo nomine *Patros* nomen gentis seu gentile est פתרסים *Patrusim,* Genes. X, 14, vbi LXX τοὺς Πατροσωνιείμ, Vulgatus, *Phetrusim.*

23. Denique *Caphtor* oppidum vel regio, vnde *Caphtorim* nominantur, a quibusdam ad Aegyptum refertur, quod negatur ab aliis. Beniamin Tudelensis p. 125 *biduo Damiatam veni,* היא כפתור *quæ olim Caphtor erat.* Ad quæ verba Constantinus l' Empereur pag. 226 *Ex Genes.* X, 14 *&* 1 *Chron.*

1, 12,

* Hieronymus Alexandriam ex *No* putari voluit natam. Nam in Epitaphio Paullæ: *Et vrbem No,* inquit, *quæ postea versa est in Alexandriam.*

** Bochartus Phaleg IV cap. 27 Aegyptum superiorem *Patros* dictam fuisse putat.

1,12, *in Aegypto Caphtor quærendam eſſe, conſtat.* Et R. Saadias apud Kimchi in Ierem. XLVII, 4 Caphtor interpretatur דמיאט *Damiata.* Contra Samuel Bochartus lib. IV cap. XXXVIII *terra Caphtor vbicumque fuit, ab Aegypto & Philiſtæis non parum fuit diſſita:* idque ex Amos IX, 7 putat liquere. Plures interpretes Græci Deuter. II, 23 & Amos IX, 7; & Latinus Ierem. XLVII, 4; & Chaldæi non ſolum his tribus locis, verum etiam Geneſ. X *Cappadociam* & *Cappadoces* interpretantur: qui vero longius remoti ſunt a ſedibus poſterorum Mizraim Noæ ex Chamo nepotis. Etiam Ierem. XLVII, 4 *inſula Caphtor* dicitur, qualis nulla eſt in Cappadocia. Si vero in Aegypto Caphtor fuit, in ſuperiore, aut circa eam fuiſſe crediderim, quæ non raro ab Aegypto proprie dicta, ſeu Delta ac locis circa illud, diſtincta fuit.

PARS II.

AEGYPTVS SVPERIOR.

XI.

Supra etiam diuiſio Aegypti in Superiorem & Inferiorem fuit expoſita. Pauca addimus de diuiſione. Inferiorem etiam Strabo ita nominavit lib. XVII pag. 557 *ἡ κάτω Αἴγυπτος*, *inferior Aegyptus*, qua Delta & quæ circa ſunt, intelliguntur. Superior, *ἡ ἄνω χώρα*, *ſuperior regio* ſæpe vocatur, vt vidimus; & ſuprema, Aethiopiam verſus, *τὰ ἀνώτατα Αἰγύπτου*. Superior incipit a vertice τοῦ Delta, & adſurgit vſque in Aethiopiam ad vtramque ripam Nili fluminis. Hanc vero rurſus Ptolemæus diuiſit in *Heptanomidem* & *Thebaidem.* Poſt Delta incipit Ἑπτανομὶς, *Heptanomis*, regio ſeptem nomis ſeu præfecturis definita: vltra quam *Thebais*, regio ſeu pars Aegypti ſuprema. Nos hanc Ptolemæi diuiſionem ſequemur, &, diſtinctionis cauſſa, prius de Septem nomis illis, & quæ his adiecit Ptolemæus; deinde de Thebaide agemus.

PARTIS II SECTIO I.

HEPTANOMIS.

XII.

A ſeptem præfecturis ἑπτανομὶς, pars media Aegypti denominatur. Vt vero numerus nomorum in Delta non in denario, quem Herodotus & Strabo prodiderunt, ſubſtitit, ſed plures diuiſiones fuerunt factæ: ita etiam ad ſeptem hos Ptolemæi nomos quidam, tamquam appendix ac acceſſio, ſunt additi, vt poſtea videbimus. Ptolemæus auctor eſt nominis *Heptanomi* ſeu *Heptanomidis:* fuit tamen & antea de numero conſenſus, quamquam alio ſub vocabulo, *ἑπταπόλεως* videlicet, ſiue ſeptem oppidorum, ſi modo periegeta Dionyſius, vt doctis videtur, fuit ſub Auguſto, & Characenus ille, quem Plinius commendat. Hic autem verſ. 247

ὅσσοι θ' Ἑπτάπολιν μεσάτην ἤπειρον ἔχουσι,

quot-

quotquot mediam continentem, quæ Heptapolis dicitur, inhabitant. De Aegypto enim loquitur, quam vero a Thebaide, & illa, quæ ad mare vergit, distinxit. Eustathius ad hunc locum: ἡ κατ' Αἴγυπτον Επτάπολις, καὶ Αρκαδία ὡς ἀπὸ τȣ̃ βασιλέως Αρκαδίȣ, ὕστερον ἐκλήθη· πρὸ δὲ τȣ́τȣ καὶ Επτάνομος ἢ καὶ Επτανομία ὠνομάσθη. *Quæ in Aegypto est Heptapolis, postea nominata est Arcadia, ab imperatore Arcadio. Prius etiam Heptanomus, aut etiam Heptanomia dicta fuit.* Heptapolis autem vocata est, quia nomi, vt Plinius ait lib. v cap. ix, sunt *præfecturæ oppidorum*, puta nobilium, quas metropoles Ptolemæus dixit.

2. In hoc tractu supra Delta πρῶτος νόμος ἀπὸ δύσεως τȣ̃ ποταμȣ̃ ὁ Μεμφίτης, *primus nomos ab occasu fluminis*, secundum Ptolemæum est *Memphitis*, eiusque metropolis *Memphis*, antiqua vrbs & regia Aegyptiorum. * Strabo lib. xvii pag. 555, postquam de Babylone castello dixerat, Εγγὺς δὲ καὶ ἡ Μέμφις αὐτὴ τὸ βασίλειον Αἰγυπτίων, ἔστι γὰρ ἀπὸ τȣ̃ Δέλτα τρίσχοινον ἐπ' αὐτήν, *prope est & ipsa Memphis, regia Aegyptiorum, quæ tribus schœnis distat a Delta.* Plinius lib. v cap. ix *Memphis quondam arx Aegypti regum: vnde ad scissuram Nili, quod adpellauimus Delta,* xv *millia passuum.* Variant schœni Aegyptii: in partibus inferioribus xxx stadiorum erant: sexaginta in Thebaide: medio loco forsan etiam mediæ longitudinis. Plinius sane Eratosthenem sequutus lib. xii cap. xiv quadraginta stadia numerat. *Schœnus,* inquit, *patet Eratosthenis ratione stadia* xl, *hoc est, passuum quinque millibus.* Hac mensura congruit Strabo cum Plinio in distantia inter Memphin & initium τȣ̃ Delta. Habuit Memphis præter alia templa religiosum quoddam Apidi dicatum: & ipse bos Apis ἐν σηκῷ τινι, *in septo quodam* apud Memphitas alebatur. Vrbs magna erat, etiam Strabonis ætate, ac πολυάνθρωπος, id est populosa, secunda ab Alexandria. ** Nummos Memphitarum sub Hadriano & Antonino cusos habemus: in vno Osiris cum Api boue expressus est.

β. Quadraginta stadiis a Memphi ὀρεινή τις ὀφρύς ἐστι, ἐφ' ἧ πολλαὶ μὲν Πυράμιδές εισι τάφοι τῶν βασιλέων, *montanum quoddam supercilium est, in quo multæ sunt Pyramides, sepulcra regum.* Strabo ait, tres ex illis esse ἀξιολόγȣς· τὰς δὲ δύο τȣ́των καὶ ἐν τοῖς ἑπτὰ θεάμασι καταριθμȣ̃νται. *tres,* inquam, *esse memorabiles: & duas illarum in septem mundi miraculis numerari.* Singulas altitudinem stadii æquare, figura quadrata, paullo altiores quolibet latere, & mole se paullulum excedere. Plinius lib. v cap. ix extremo: *inter Memphin & Arsinoiten nomon, in Libyco turres, quæ pyramides vocantur.* Plura de Pyramidibus vide apud Herodotum lib. ii cap. cxxiv sqq. qui auctores fere singularum nominatim laudat: & apud Diodorum Siculum lib. i cap. lxiv, qui maximæ basin lateris vltra stadium extendit; secundæ, stadio æquat: & in vniuersum dicit, de pyramidibus neque indige-

* Vocatur ἀχείμαντος ab Athenæo lib. I pag. 20 D.

** Cnidius Sostratus auerso & diducto flumine vrbem hanc cepit a Ptolemæo defensam. Lucian. Hippia pag. 355. Memphi cincinni Isidis asseruabantur. Lucian. adv. Indoct. pag. 386.

indigenas, neque ſcriptores conuenire. Diſſenſum de ætate illarum, in Hiſtoria noſtra Antiqua (ad illam enim pertinet, non ad geographiam) propoſuimus.

γ. In Memphite nomo Ptolemæus etiam oppidum aliud poſuit, in cuius nomine variant libri, Κανθὼν, Palat. Ακανθὼν; ſed verum vocabulum auctore Strabone eſt Ἄκανθος, *Acanthus*. Sic enim p. 556 Μετὰ δὲ Μέμφιν Ἄκανθος πόλις ὁμοίως ὡς ἐν τῇ Λιβύῃ, καὶ τὸ τῦ Οσίριδος ἱερὸν καὶ τὸ τῆς Ακάνθης ἄλσος τῆς Θηβαϊκῆς, *Poſt Memphin eſt vrbs Acanthos ſimilis Libycæ: ibidem Oſiridis templum, & lucus Acanthæ Thebaicæ.*

. δ. Ad Memphiticum nomon, qui ad Delta vſque pertinet, etiam vrbs Κερκάσωρον, *Cercaſorum*, referenda, ad ſiniſtram Nili ripam, vbi in Delta ſcinditur, poſita. Herodotus lib. II cap. XV μέχρι Κερκασώρυ πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἔς τε Πηλύσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, *vſque ad vrbem Cercaſorum, iuxta quam Nilus ſcinditur, in Peluſium fluens & in Canopum.* Et cap. XCVII παρὰ τὸ ὀξὺ τῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν, *iuxta acumen τῦ Delta & vrbem Cercaſorum.* Strabo Κερκέσυρα, *Cerceſura* ſcripſit lib. XVII p. 555, Ηλιοπολῖτις ἐν τῇ Αραβίᾳ ἐςὶν. ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Κερκάσυρα πόλις κατὰ τὰς Εὐδόξυ κειμένη σκοπάς. *Heliopolitis* [præfectura] *in Arabico ſita latere: Cercaſura vero in Libyco iuxta Eudoxi Speculas.* *

3. Secundus nomos ex ſeptem Ptolemæo eſt *Heracleotes*. εἶτα καθὸ μέρος σχίζεται ὁ ποταμὸς, ποιῶν νῆσον τὸν Ηρακλεώτην νόμον. *Poſtea iuxta partem ſcinditur fluuius, facitque inſulam, quæ eſt Heracleotes nomos.* Metropolis in inſula iuxta occidentalem fluuii partem eſt Ηρακλέυς πόλις μεγάλη, *Herculis ciuitas magna*, ſiue *Heracleopolis magna.* De hoc nomo Strabo ibidem : εἶθ' ὁ Ηρακλεώτης νομὸς ἐν νήσῳ μεγάλῃ, *Poſtea eſt Heracleotes nomos*, ſeu præfectura, *in magna inſula.* Ichneumones ibidem colebantur. Inferiore parte huius inſulæ fuit *Nilopolis*, reducta quodammodo ab vtraque fluminis parte. nam μεσόγειον, *mediterraneam* Ptolemæus dixit. Epheſino concilio Εὐσέβιος Νειλϋπόλεως, *Euſebius Nilopoleos* epiſcopus ſubſcripſit. Stephanus prauatus eſt, quum legitur, Νεῖλος πόλις Αἰγύπτυ, *Nilus Aegypti vrbs.* Ipſe enim gentile format Νειλοπολίτης, quod argumento eſt, ſcriptum fuiſſe Νειλόπολις πόλις Αἰγύπτυ. Quidam diuidunt vocabulum, Νείλυ πόλις, *Nili oppidum.* Euſebius lib. VI Hiſt. eccleſ. cap. XLII Χαιρήμων τῆς Νείλυ καλυμένης ἐπίσκοπος πόλεως, *Chæremon, Nili vrbis, vt vocatur, epiſcopus.*

4. Huic inſulari nomo ab occaſu adiacet *Arſinoites* nomos: ab ortu *Aphroditopolites.* Illius metropolis eſt *Arſinoe*, quæ prius Κροκοδείλων πόλις, *Crocodilorum vrbs* ſecundum Strabonem vocata eſt : ** quam reuerendi Patres Benedictini ad Athanaſium, poſtea *Cleopatridos* nomen ſu ſcepiſſe

* In memorabilibus locis Memphitidis numero λευκὸν τεῖχος adpellatum & valde, vt videtur, munitum. Etenim Perſæ ab Aegyptiis & Athenienſibus victi eo confugerunt. Diodor. XI pag. 56 & pag. 57, 58. Ac Perſæ ibi magno numero modiorum frumenti alebantur. Vid. Herodot. III cap. 91.

** Aelian. VI de Animal. cap. 7. Ἐν τῇ Αἰγύπτῳ περὶ τὴν λίμνην τὴν καλυμένην μύριδος, ὅπυ Κροκοδείλων πόλις, κορώνης ταφος δείκνυται.

piſſe contendunt, quod propter muliebres reginarum æmulationes non eſt inprobabile. Nec vero certo id demonſtrari poteſt, quia Strabo, quem illi teſtem vocant, non de hac, ſed altera Arſinoe, ad ſinum Arabicum iuxta Heroopolim ſita, dixit, Cleopatridem adpellatam eſſe, vt ſupra declarauimus. Immo noſtræ *Arſinoes* nomen ſemper manſit, etiam ſub Hadriano, quod ex nummo perdoctus antiquitatum ſcrutator Vaillantius probauit, inſcripto ΑΡΣΙΝΟΙ. L. ΙΑ. *Arſinoitarum anno* XI. Ptolemæus hanc Arſinoen dicit μητρόπολιν μεσόγειον, *metropolim mediterraneam:* ergo reductior quodammodo a Nilo fuit. Nihilominus portum in Nilo habuit. Addit enim vrbis mentioni, καὶ ὅρμος Πτολεμαΐς, *& portus Ptolemais nomine.*

5. Alter nomos, qui ab ortu ſolis Heracleoticæ inſulæ eſt oppoſitus, Ἀφροδιτοπολίτης νομὸς, *Aphroditopolites* dicitur. Ptolemæus: ἀπὸ ἀνατολῶν τῆς νήσου Ἀφροδιτοπολίτης νομὸς, *ab orientali parte inſulæ eſt Aphroditopolites nomos.* Et Strabo pag. 556 εἶθ' ὁ Ἀφροδιτοπολίτης νομὸς, καὶ ἡ ὁμώνυμος πόλις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ἐν ᾗ λευκὴ βοῦς ἱερὰ τρέφεται, *Deinde eſt Aphroditopolites nomos cum vrbe huius nominis* [Aphroditopolis] *in Arabico latere: in qua alba bos ſacra nutritur.* Breuiatum aliquando eſt vrbis nomen. In Epheſino concilio ſubſcripſit Χρυσαόριος ἐπίσκοπος Ἀφροδίτου, *Chryſaorius Aphroditi epiſcopus.* Additur huic nomo apud Ptolemæum Ἀγκυρῶν πόλις (ſic reſcribendum ex Stephano, non Ἀγγυρῶν) quaſi *Ancorarum vrbs*, quia in propinqua lapicidina ancoræ ſaxeæ dicuntur exciſæ. Ethnicum Stephano ex analogia Ἀγκυροπολίτης.

β. Iuxta Arſinoiticum nomon ab occaſu eſt lacus, quem *Mœridis*, Μοίριδος lacum Strabo ac Plinius; Μοίριος λίμνην Herodotus, ab auctore, qui effodit, Μοῖρι, *Mœri* nominant. * Pomponio eſt *Mœris lacus* dubio prioris vocis caſu, nominandi an gignendi. Strabo XVII pag. 558 *Arſinoitæ crocodilos colunt*, καὶ διὰ τοῦτο ἥτε διῶρυξ αὐτῶν μεστὴ ἐστὶ τῶν κροκοδείλων, καὶ ἡ τοῦ Μοίριδος λίμνη, *ideoque foſſa illorum plena eſt crocodilis, & Mœridis lacus.* Et Plinius lib. V cap. IX *Inter Arſinoiten & Memphiten lacus fuit, circuitu* CCL M. *paſſuum: aut vt Mucianus tradit,* CCCCL M. *& altitudinis quinquaginta paſſuum, manu factus; a rege, qui fecerat, Mœridis adpellatus. Inde* LXXII *millia paſſuum abeſt Memphis.* Herodotus lib. II cap. CXLIX, cui ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη eſt, *lacus Mœris*, ſeu *Mœrios*, *adpellata*, circuitum facit MMMDC paſſuum ſiue LX ſchœnorum: profunditate magis cum Plinio conuenit, quam ipſe πεντηκοντόργυιον, *quinquaginta orgyiarum* dicit. Pomponius Mela lib. I cap. IX *Mœris, aliquando campus, nunc lacus, quingenta millia paſſuum in circuitu patens, altior, quam ad nauigandum magnis onuſtisque nauibus ſatis eſt.* Ex his, quæ de Mœridis lacu tenenda ſunt, colligi ab vnoquoque poſſunt. Herodotus addit, longum eſſe a meridie in ſeptemtrionem.

γ. Prope hunc lacum, aut ſecundum nonnullos in ipſo lacu, fuit

* Herodotus libr. III cap. 91 Μοῖριν quoque adpellat, & ex huius piſcibus Perſarum regibus aliquos reditus fuiſſe dicit.

Labyrinthus, admirandæ ſtructuræ opus ſeu ædificium. Herodotus lib. II cap. CXLVIII *ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος, κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν, Labyrinthum fecerunt paullo ſupra lacum Mœris, iuxta Crocodilorum, vt vocatur, vrbem.* Hæc poſtmodum Arſinoe nuncupata eſt, vt ſupra ex Strabone oſtendimus. Et cap. CXLIX *ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται, Mœris lacus, iuxta quem Labyrinthus ædificatus fuit.* Huic ergo Labyrinthus non fuit in ipſo lacu, ſed extra eum, prope tamen, *ὑπὲρ, ſupra*, & *παρὰ apud* illum: quod præferendum Plinii opinioni videtur, lib. V cap. IX extremo dicentis, *Labyrinthus in Mœridis lacu, nullo addito ligno exædificatus.* Pomponius Mela tribuit Pſammeticho regi, & ſtructuræ artificium ſic deſcripſit dicto loco: *Pſammetichi opus Labyrinthus, domos ter mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exſtructus ac tectus, vnum in ſe deſcenſum habet, intus pæne innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus, ſed continuo anfractu, & ſæpe reuocatis porticibus ancipites: quibus ſubinde alium ſuper alios orbem agentibus, & ſubinde tantum redeunte flexu, quantum proceſſerat, magno & explicabili tamen errore perplexus eſt.* Incredibilis pæne domorum numerus videtur, tamen etiam ita ab Herodoto cap. CXLVIII expreſſus, *δυώδεκα αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι, duodecim aulæ tecta opertæ, portis altrinſecus oppoſitis*; & *οἰκήματα τριξίλια, ter mille domicilia*, MD *ὑπόγαια. ſubterranea*, & totidem *μετέωρα, ſuperiora.* Adpoſitum Labyrintho fuit ſepulcrum (*ὁ παρακείμενος τάφος*) regis eius, qui Labyrinthum conſtruxerat. Strabo hoc prodidit: nomen autem regis ſuppreſſit.

6. Sequitur apud Ptolemæum *Oxyrynchites nomos*: ſed Strabo præpoſuit *Cynopoliten*. *Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς, καὶ Κυνῶν πόλις. - - - ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις καὶ νομὸς ὁμώνυμος. Deinde eſt Cynopolites nomos & Canum vrbs; - - - trans fluuium Oxyrynchus vrbs & præfectura eiuſdem nominis.* Diſſenſio a Cynopolitæ nomi ſitu eſt, qui partim inſulam Nili, minorem tamen quam Heracleotica erat, tenebat, partim extra inſulam in Arabiam ſe proferebat. Huius ergo dicit Strabo in *περαίᾳ* Oxyrynchiten nomon eſſe, id eſt trans fluuium in Libyco Aegypti latere. Ptolemæus in hoc nomo ſuſpectus eſt, ponens metropolim non Cynopolim, vnde nomo eſt adpellatio, ſed Κῶ, *Co*, extra inſulam in Libyco: quod nomen videtur ex Κυνῶ, *Cyno* ortum, quo poſteriores vocabulum Cynopolis breuiarunt. Ipſam *Cynopolim* ille in inſula poſuit, quam Strabo Κυνῶν πόλιν vocat, *Canum vrbem*, quia Anubis ibi colebatur, & canibus cibus ſacer conſtitutus erat: extra inſulam in Arabico *Acorin* (in recto Ἄκωρις) ad flumen; & *μεσόγειον πόλιν Ἀλαβαστρῶν, Alabaſtrorum vrbem*, reductam a flumine, Plinii *oppidum Alabaſtrôn*, lib. V cap. IX, poſuit.

7. *Oxyrynchites* nomos ab vrbe *Oxyryncho* dictus eſt: vrbs a piſce Oxyryncho, id eſt acuti roſtri, quem præcipue in ea Aegyptii colebant. Strabo dicto loco: *ἐν τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις, καὶ νομὸς ὁμώνυμος. τιμῶσι δὲ τὸν ὀξύρυγχον καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἱερὸν Ὀξυρύγχου. Trans flumen* [reſpectu Cynopoli-

nopolitani nomi] *est vrbs Oxyrynchus, & nomos eiusdem adpellationis: vbi Oxyrynchus colitur, & templum Oxyrynchi est: quamquam & ceteri Aegyptii*, quod addit Strabo, *Oxyrynchum colunt.* Esse autem piscem Oxyrynchum, clare Aelianus Hist. Animal. lib. x cap. XLVI docet: ὀξύρυγχος ὅτος ὁ ἰχθὺς, *Oxyrynchus piscis nomen ex acumine rostri trahit:* τρέφει δὲ ὁ Νεῖλος, *quem Nilus alit, & ab eo* νομὸς, *praefectura nominatur:* καὶ τιμὰς ἔχει ὁ αὐτὸς ἰχθὺς, *& religiose hic piscis colitur.* Breuius hæc contraxit Stephanus: Ὀξύρυγχος πόλις Αἰγύπτου, τιμῶσα τὸν ὁμώνυμον ἰχθῦν, *Oxyrynchus vrbs Aegypti, quae eiusdem nominis piscem colit.* Ptolemæus a Nilo quodammodo in occasum solis reduxit. Quum Christi doctrina per gentes inualeret, episcopalis facta: & Apollonius Seleucienſi concilio subscripsit apud Epiphanium hæresi LXXIII; Petrus, Ephesino.

8. Septimus nomos Ptolemæi est *Hermopolitanus*, a metropoli dictus *Hermopoli magna.* Ἑρμούπολις μεγάλη Græce scripsit, ad discrimen paruæ, quæ in Delta explicata est. Plinio est *Mercurii oppidum.* Ammianus in clarioribus censet vrbibus lib. XXII cap. XL [Valef. XVI] *Thebais* [laxe sumta] *multas inter vrbes, clariores aliis Hermopolim habet, & Copton, & Antinoû.* Huius etiam nummi sunt ex Hadriani æuo, cum Mercurii vel Osiridis simulacro, præscripti ΕΡΜΟ. *Hermopolitarum.* Μεσόγειον *mediterraneum*, fecit Ptolemæus, & a flumine ad occasum nonnihil deduxit.

β. In hoc nomo ad occidentalem ripam Nili etiam castellum seu statio militaris fuit, quæ ab oppido nomen accepit. Ptolemæus: καὶ ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποταμοῦ παρακείμεναι, Φυλακαὶ, *& quae ab occasu fluminis adiacent, Phylacae*, siue Custodiæ. Hæc est Strabonis Ἑρμοπολιτικὴ φυλακὴ *Hermopolitana custodia* seu castellum, τελώνιον τῶν ἐκ τῆς Θηβαΐδος καταφερομένων, *locus exigendi vectigalis de iis, quae ex Thebaïde deferuntur.* Hinc ait, initium esse ἑξήκοντα σταδίων σχοίνων, *schœnorum* LX *stadiis constantium*, quum circa Delta regionem sint tantum XXX aut XL. Atque hic finis Heptanomidis: & post Hermopolim Thebais incipit: quod Plinius etiam ita lib. V cap. IX definiuit. *In Libyco*, inquit, *Lycôn, vbi montes finiunt Thebaidem. Ab iis oppida Mercurii, Alabastrôn, Canum, & supra dictum Herculis: deinde Arsinoe, & iam dicta Memphis.*

9. Nec vero hinc statim Ptolemæus progreditur, sed quasi appendicem Heptanomidi adiungit, in orientali Nili ripa *Antinoiten nomon*, quod parallelus Hermopolitæ est: ab occasu fluminis, *duas Oasitas.* Prior nomos *Antinoites* ab vrbe *Antinoû*, vt modo ab Ammiano nominari & inter clariores Aegypti referri cognouimus, dictus est, quæ Ptolemæo est Ἀντινόου πόλις, *Antinoi vrbs*, seu *Antinoopolis.* Situs & positio tam ex Antonini Itinerario, quam Ptolemæi petatur numeris. Ipsa vrbs non tam noua, quam instaurata esse videtur, ac Casaubonus in Spartiani Hadrianum cap. XIV antiquum nomen *Besam* tradit, quod etiam dei Aegyptii nomen fuit, vt Ammianus lib. XIX cap. XXVI *Besae dei localiter adpellati oraculum* commendat, quod ipse in Abydo ponit, oppido inter Ptolemaidem & Diospolim paruam sito; vnde Helladius, Aegyptius scriptor, veteri & nouo

nomine coniuncto, apud Photium cod. CCLXXIX, Βησαντινόος, *Besantinoensis* nominatur. De instauratione & origine Xiphilinus ex Dione in Hadriano: ὁ Ἀντίνοος ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτελεύτησεν, εἰς τὸν Νεῖλον ἐκπεσὼν, ὡς Ἀδριανὸς γράφει· καὶ οὕτω γε τὸν Ἀντίνοον ἐτίμησεν, ὡς καὶ πόλιν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τοῦτο ἔπαθε, συνοικίσαι, καὶ ὀνομάσαι ἀπ᾽ αὐτοῦ. *Antinous* [delicium Hadriani] *in Aegypto vitam finiuit, in Nilum præcipitatus, vt ipse Hadrianus scripsit: atque ita Antinoum honorauit, vt & vrbem in loco, quo perierat, conderet, ac ab ipso nominaret.* In Notitia prouinciarum Ἀντινῶ, *Antino* vocatur, statuiturque Thebaidis Primæ metropolis. Et quidam antiquiores postremas vocabuli syllabas contraxerunt. Pausanias Arcadicis cap. IX ἐνομίσθη καὶ Ἀντίνους εἶναι θεὸς, *Antinûs etiam pro deo habetur.* Et mox: ἐπὶ τῷ Νείλῳ πόλις Αἰγυπτίων ἐστὶν ἐπώνυμος Ἀντίνου, *in Aegypto ad Nilum vrbs Antina nomine est adpellata.*

10. Vt vero Ptolemæus, propter parallelum situm ab ortu Heptanomidi Antinoiten nomon adiecit; ita etiam ab occasu propter eamdem caussam addidit *duos Oasitas*. Finit enim Heptanomidem his verbis: οἷς νομοῖς προσγράφονται οἱ δύο Ὀασῖται, *His nomis adscribuntur duo Oasitæ.* Et Plinius lib. V cap. IX duos huius nominis nomos memorat. *Arsinoitæ*, inquit, *duo sunt: hi & Memphites vsque ad summum Delta perueniunt. Cui sunt contermini ex Africa duo Oasitæ.* Straboni est Αὔασις *Auasis* in MSS. qui lib. II pag. 89 Aegyptios, id est barbaros, Αὐάσεις loca raro & male habitata ait adpellare. * Editis libris est Ἄασις: sed vetus lectio a Stephano firmatur, qui eamdem *Oasin* esse tradidit. Αὔασις, inquit, πόλις Αἰγύπτου. Ταύτην δὲ καὶ Ὄασιν καλοῦσιν. *Auasis vrbs Aegypti: hanc vero etiam Oasin nominant.* Duas *Oases* (sic enim plerique nominant) Ptolemæus, Notitia Imperii, & qui distincte μεγάλης, *Magnæ* rationem habent, (vt Athanasius ad Constantium Apologia cap. XXXII, & de fuga sua cap. VII) memorauerunt: alii tres, vt Strabo lib. XVII p. 559, vbi ita definit singulas: vt πρώτη ἐκ τῶν λεχθεισῶν τριῶν, *prima ex tribus, quæ ita vocantur,* sit κατὰ τὴν Ἄβυδον, *iuxta Abydum*, seu e regione eius, septem tamen dierum distans δι᾽ ἐρημίας, *per deserta loca* itinere; ** & hanc dicit aqua, vino, & aliis rebus abundare. δευτέρα δ᾽ ἡ κατὰ τὴν Μοίριδος λίμνην, *Secunda*, inquit, *est iuxta Mœridis lacum:* τρίτη δὲ κατὰ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Ἄμμωνι, *Tertia, iuxta Ammonis oraculum.* Et hanc quoque κατοικίας ἀξιολόγους, *bonas habitationes* dicit habere. Quænam ex his maior minorue dicatur, non addit: quod vero non obscure proditur ab Olympiodoro apud Photium Cod. LXXX, qui etiam τρεῖς Ὀάσεις, *tres Oases* agnoscit, δύο μεγάλας, *duas magnas*, τὴν μὲν ἐξωτέρω, τὴν δὲ ἐσωτέρω, *vnam exteriorem, alteram interius* Aegyptum versus *positam*, centum σημείοις, id est *milliariis* inter se distantes: ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τρίτη μικρὰ, πολλῷ διαστήματι τῶν δύο κεχωρισμένη. *Est vero & alia tertia, Oasis parua, longo interuallo ab reliquis duabus*

* Gentile nomen habet P. Orosius I histor. c. 2. *Vnde per loca, quæ accolæ Catabathmon vocant, haud procul a castris Alexandri M. & super lacum Calcutium, deinde iuxta superiorum fines Auasitarum, missa in transuersum per Aethiopica deserta meridianum contingit oceanum.*

** Ὄασιν τὴν Αἰγυπτίαν διελθόντι ἀπαντᾷ ἑπτὰ ἡμερῶν ὅλων ἐρημία βαθυτάτη· μετὰ δὲ ταύτην κυνοπρόσωποι νέμονται ἄνθρωποι, κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς Αἰθιοπίαν ἄγουσαν κ. τ. λ. Aelian. X de Animal. c. 25.

bus remota. Haud dubie hæc tertia eſt illa prope Ammonis fanum ſita, quam Strabo etiam dixit tertiam: Ptolemæus autem, & qui duas numerant alii, illam Ammoniacæ Oaſin ſilentio prætermiſerunt: & ſi omnino ibidem eſſet quædam Oaſis, non ad Aegyptum, ſed ad Marmaricam ſeu Ammonis regionem pertineret.

Ptolemæus autem duas tantum Oaſes, vt dixi, habet, pari ferme longitudine, at latitudine intra ſecundum gradum, ſeu paullo minus quam duobus gradibus diſtantes, quod fere congruit cum Olympiodori Magnarum ad centum milliaria, quam diximus, diſtantia. Diſcrepant autem paruitatis cognomento. Etenim Ptolemæus illam, quæ ad Mœridis lacum eſt, vocat *μικρὰν, paruam:* quæ Abydo eſt obiecta, *magnam:* Olympiodorus autem vtramque hanc *μεγάλην, magnam* dixit. Quibus vna *magna* eſt, vt Athanaſio ſupra citatis locis, illam etiam dicunt *τὴν ἄνω ὄασιν, ſuperiorem Oaſin,* in quam idem Athanaſius ad ſolitariam vitam agentes (alii Hiſtoriam Arianorum ad Monachos vocant) cap. LXXII Ammonium aliosque relegatos ſcribit: cuius reſpectu altera, minor Ptolemæi, quia ad Aegyptum inferiorem vergit, & ipſa *inferior* dicenda eſt. Qui vnius tantum mentionem habent, *μεγάλην* ſeu *Maiorem* illam Ptolemæi ſpectant, in quo numero etiam Herodotus eſt, qui lib. III cap. XXVI Cambyſis exercitum, aduerſus Ammonios miſſum, circa Oaſin, quæ ſeptem dierum itinere a Thebis diſtet, arenarum cumulis dicit obrutum interiiſſe. Et quia Athanaſius prædictis locis catholicorum exſilium Oaſin *μεγάλην, magnam,* & *τὴν ἄνω, ſuperiorem* vocat; etiam hiſtoriæ & leges in pœnarum deſcriptione, ſi Oaſin nominant, de maiori videntur intelligendæ. Sic Timaſius, militiæ magiſter, ſub Arcadio, *τῇ Ὀάσεως οἰκήσει παραδοθεὶς, ad inhabitandam Oaſim damnatus*, vt Zoſimus refert lib. V cap. IX; ſiue vt Sozomenus lib. VIII cap. VII dicit, *εἰς τὴν κατ' Αἴγυπτον ὄασιν, in Oaſin, quæ iuxta Aegyptum eſt*, relegatus fuit. Et Vlpianus lege VII Dig. de interdictis & relegatis ſect. 5. *Eſt quoddam genus quaſi in inſulam relegationis in prouincia Aegypto, in Ouaſin relegare.* Dicit, *QVASI in inſulam*, quia hoc exſilium æquale erat deportationi in inſulam, quod inde regredi damnatus non poſſet nec effugere, ita Oaſi arenis cincta, vt inſula mari. Et lege vlt. Cod. de Pœnis, *Magiſtratus Alexandriæ & Thebaidos ſolos iubet in Gypſum & in Oaſin mittere vel in ſex menſes, vel ad ſummum in annum.* At Sozomenus dicto loco de Timaſio *ἀϊδίῳ φυγῇ, perpetuo exſilio.* * De *Gypſo* non ſatis conſtat: plurimi credunt eſſe quam Stephanus *Γυψῖν, Gypſein* vocat, & Aethiopiæ adſcribit. Et lege vn. C. Theod. de Nili agger. dicuntur *Oaſenæ deportationi conſtringendi.* Adiacebat oppidum vel caſtellum *Ibis* vel *Hibis* nomine, in quo præſidium Romanorum fuit. Notitia Imperii ſub Duce Thebaidos: *Ala prima Abasgorum Hibe Oaſeos maioris.* Maior opponitur Minori. nam in eadem Notitia ſub Comite limitis memoratur *Ala ſecunda Armeniorum Oaſi minore.*

Vnum ſupereſt, quod dubitari poſſit. Exſilii ille locus Zoſimo eſt

τόπος

* **Sed Iuſtinianus mitigarat pœnam. Quod cur ignoraſſe dicatur Cellarius, non video. Vid. Gundlingian. parr. XXXV. ſ. IV pag. 538.**

τόπος λυπρότατος, *locus insigniter sterilis* atque tristis: Straboni autem lib. XVII prima illa Oasis *ὕδρος τε κατοικία καὶ οἴνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἱκανή, habitatio est aquis & vino & ceteris rebus abundans:* quo referri decet quod Herodotus ante dicto loco tradit, Μακάρων νῆσον, *Beatorum insulam* adpellatam esse. At si recte tam Strabonem lib. II, vbi contrarium videtur de Oasi proferre, quam Zosimum inspicimus, non de sede illi media, quam *πόλιν, vrbem* Herodotus dixit, sed de circumiectis arenis earumque sterilitate loquuntur. Strabo, *οἰκήσεις περιεχόμεναι ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ, habitationes, quae sterili & aquis carente terra sunt circumdatae:* Zosimus *Quae aliunde huc euntibus interiecta terra occurrit, ψαμμώδης οὖσα καὶ παντάπασιν ἔρημος, καὶ ἀοίκητος, ἀφαιρεῖται τῆς γνώσεως τοὺς ἐπὶ τὴν Ὄασιν ἀπιόντας, τῶν ἀνέμων τοῖς ἴχνεσι τὴν ψάμμον ἐπιφερόντων, arenosa & vasta prorsus, & inhabitata, notitiam pergentibus in Oasim omnem adimit, quod venti vestigiis arenam ingerunt, nec arbor vlla, nec indicium aliud ὁδοιπορῦσι, iter facientibus relinquitur.* Sic ipse locus potest commoditates suas habere, vt tamen accessus & recessus propter circumsitas aliquot dierum arenas, sit difficillimus. Non miror etiam *tertiam* a non nullis fuisse *Oasin* adiectam, & quidem in Ammoniaca regione, quum ipsa sedes oraculi Ammonii talis locus sit, qui fontibus & viretis abundet, adeoque ad habitandum amoenissimus: quem vero, nisi aegerrime per solitudines & arenas, vndique oraculum cingentes, adiri non posse, Scriptores expeditionis Alexandri Magni testantur.

PARTIS II SECTIO II.

THEBAIS.

XIII.

Post Heptanomidem & Oasitas nomos Ptolemaeus dicit: *τὰ δὲ ἔτι μεσημβρινώτερα τῶν Ἑπτανομίων καλεῖται Θηβαῒς καὶ ἄνω τόποι, Quae autem adhuc australiora Heptanomiis sunt, vocantur Thebais & loca superiora.* Et ceteri *Thebaidem* hunc Aegypti tractum vocant. Strabo lib. XVII p. 559 de Ptolemaide Aegyptia, *μεγίστη τῶν ἐν Θηβαΐδι, maxima vrbium in Thebaide.* Et Plinius lib. V cap. IX *summa pars* [Aegypti] *contermina Aethiopiae, Thebais vocatur.* Nomen a *Thebis* est, antiqua vrbe ad Nilum, de qua & eius mirandis infra dicturi sumus. Ad vtramque Nili ripam patet, in longitudinem ab Heptanomide ad Aethiopiam vsque procurrens. Diuidit Ptolemaeus Thebaidem per Nilum in duas partes, quarum altera nomos continet, qui sunt *ἀπὸ δύσεως τοῦ ποταμοῦ, ab occasu fluminis;* altera illos, qui sunt *ἀπὸ ἀνατολῶν τοῦ ποταμοῦ, ab ortu fluminis Nili.* Eumdem ordinem nos etiam tenemus, primum explicaturi, quae ab occasu sunt Nili: deinde, quae trans flumen hisce ad sinum vsque Arabicum opposita.

THEBAIS AB OCCASV NILI.

2. Primus nomos Ptolemaei in occidentali latere est Λυκοπολίτης, *Lycopolites*, vt Plinius Latine etiam scripsit, qui etiam inde initium facit The-

Thebaidis. *In Libyco,* inquit lib. v cap. IX, *Lycôn, vbi montes finiunt Thebaidem.* nam a meridie in septemtrionem progressus est, quo respectu Lycopolis est vltima in Thebaide. Agatharchides apud Photium p. 726 ἀρχὴ τῆς Θηβαΐδος ἡ Λύκων πόλις, *initium Thebaidis est Lycopolis.* Ptolemæus in hoc nomo: μητρόπολις μεσόγειος, Λύκων πόλις, *metropolis a flumine remota est, Luporum oppidum.* Sic etiam Strabo p. 559 diuise λύκων πόλιν, vt Ptolemæus, scripsit. * Plinius *Lycôn,* Luporum vocat, suppresso *vrbis* nomine, sicut ibidem dicit *Veneris*, oppidum intelligens. Integrum, sed compositum nomen, *Lycopolis* est, quia nomos inde, vt vidimus, *Lycopolites* Plinio & Ptolemæo vocatur, & incolæ, vt iam videbimus, *Lycopolitæ.* Stephanus autem etiam diuisit vocabulum: Λύκων πόλεις δύο, *Lycopoles duæ sunt,* ἡ μὲν ἐν Λυκοπολίτῃ νομῷ τῆς Αἰγύπτου, ἡ δὲ ἑτέρα Σεβεννύτου νομοῦ παραθαλάσσιος, *altera in Lycopolite nomo Aegypti, altera in Sebennytico, propior mari.* Sed de hac supra in Delta. Nomen a cultu luporum est. Strabo p. 559 τιμῶσι λύκον Λυκοπολῖται, *Lycopolitæ lupum colunt.* Rationem vel fabulam adfert Diodorus Siculus lib. I cap. LXXXVIII, quum Aethiopes irruptionem in Aegyptum facerent, a luporum gregibus ad Elephantinen vsque fugatos esse. διὸ καὶ τὸν νομὸν ἐκεῖνον Λυκοπολίτην ὀνομασθῆναι, *Propterea nomon illum Lycopoliten nominari.* Nummus Hadriani cum Serapidis imagine: ΛΥΚΟ. L. ΙΑ. *Lycopolitarum anno* XI. Vt cetera cum πόλις composita truncata forma posteriori æuo dicta sunt, vt Cyno, Andro, de quibus supra diximus; ita etiam hæc vrbs *Lyco* fuit adpellata. Eunapius in Plotini Sophistæ vita: τὸ ἐξ Αἰγύπτου νῦν γράφων, καὶ τὴν πατρίδα προσθήσω, Λύκω ταύτην ὀνομάζουσι, *dum Aegyptium fuisse dico, etiam patriam eius addam: Lyco illam nominant.*

3. Alter nomos Ptolemæi est Ὑψηλιώτης, *Hypseliotes*, cuius metropolis est Ὑψηλή, *Hypsele.* Et Notitia prouinciarum in Thebaide prima, Ὑψηλή, *Hypsele.* Episcopalis Christianorum temporibus fuit, & Arsenius epistolæ suæ ad Athanasium (in huius Apologia sect. LXIX) præscripsit: Ἀρσένιος ἐπίσκοπος τῶν ποτε ὑπὸ Μελίτιον τῆς Ὑψηλιτῶν πόλεως, *Arsenius episcopus ciuitatis Hypselitarum, qui quondam sub Melitio fuere.* Et paullo ante in epistola Pinnis presbyteri (sect. LXVII Apologiæ) Παῦλος μόναχος ἀπὸ Ὑψηλῆς, *Paulus monachus Hypseles.* Socrates lib. I cap. XXXII de eodem Arsenio: ὡς τῆς Ὑψηλοπολιτῶν ἐπίσκοπος καθυπέγραψε. *tamquam Hypselopolitarum vrbis episcopus* [damnationi Athanasii] *subscripsit.* Sic ergo etiam *Hypselopolis* dicta fuit, quod idem est ac ὑψηλή *alta,* siue in editiore loco posita. Stephanus autem vicum dixit, vt forsan ipsius ætate fuit; etiam alio casu vocabulum format; Ὕψηλις κώμη Αἰγύπτου, *Hypselis vicus Aegypti.* At vrbis dignitatem, quæ ante testimonia audiuimus, confirmant. Nummus Hadriani cum ouis imagine: ΥΨΗΛΙ. L. ΙΑ. *Hypselitarum anno* XI.

4. Sequitur apud Ptolemæum *Aphroditopolites* nomos, cuius metropolis μεσόγειος Ἀφροδίτης πόλις, *Veneris vrbs, mediterranea,* seu a flumine reducta.

* Λύκων πόλις, Aelian. de Animal. X c. 28.

ducta. Plura huius nominis oppida sunt, in Delta; & ad Heracleoticam insulam, Heliopolim versus; & hoc loco in Thebaide: vtraque etiam posterior nomon habet, seu præfecturam denominat: ideoque, nisi situs indicetur, difficilius distinguuntur. Plinius lib. v cap. IX *Mox Veneris oppidum, & iterum Iouis, ac Tentyris: - - - - dein Ptolemais, ac Panopolis, & Veneris iterum.* Huic nomo Ptolemæus tribuit etiam *Crocodilorum vrbem*, itidem μεσόγειον, seu a flumine distantem: quo nomine supra ex Strabone diximus & Arsinoen, quæ apud Memphin est, olim fuisse adpellatam.

5. Excipit Ptolemæi ordine Θινίτης νομὸς, *Thinites nomos*, dictus ab vrbe Θὶς, *This*, quam Stephanus habet. Θὶς, inquit, πόλις Αἰγυπτία πλησίον Ἀβύδου. ὁ πολίτης Θινίτης, *This, vrbs Aegyptia prope Abydum. Oppidanus Thinites.* A Ptolemæi libris abest hoc oppidi nomen, qui ideo doctissimo Berckelio suspecti æque sunt ac codices Stephani, quasi ibi elapsum esset, hic mutile scriptum Θὶς pro Θῖνις, *Thinis*, quod ex deriuato Θινίτης, colligit. Nunc vero apud Ptolemæum legitur

Θινίτης νομὸς,
καὶ μητρόπολις
Ἑρμίου Πτολεμαΐς.
Thinites nomos,
& metropolis
Hermii Ptolemais.

Videntur metropolis & Ptolemais non bene cohærere: nec ratio nominis Ἑρμίου, *Hermii* facile adparet, nisi a Mercurii cultu est. Quod si autem Ptolemæus ita scripsit, nihilque excidit, oportet veterem metropolim, quæ nomen præfecturæ dedit, Ptolemæi temporibus vastatam & euersam fuisse, novamque adsumtam metropolim *Ptolemaidem.* De hac Strabo pag. 559 Πτολεμαϊκὴ πόλις μεγίστη τῶν ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ οὐκ ἐλάττων Μέμφεως, ἔχουσα καὶ σύστημα πολιτικὸν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τρόπῳ, *Ptolemaica ciuitas est omnium maxima, quæ in Thebaide sunt: nec minor, quam Memphis, Græco more institutam habens rempublicam.* Plinius lib. v cap. IX post Abydi explicationem: *Dein Ptolemais & Panopolis.* Zosimus lib. I cap. LXXI ἡ κατὰ Θηβαΐδα Πτολεμαΐς, *Ptolemais Thebaidis.* Et Theodoritus lib. I cap. VII de Nicaeno concilio, ὁ Πτολεμαΐδος τῆς Αἰγυπτίας Σεκοῦνδος, *Secundus* [episcopus] *Ptolemaidis Aegyptiæ.* Notitiis prouinciarum & episcopatuum est prima vrbs seu metropolis Thebaidos secundæ.

β. Eidem Thinitæ nomo Ptolemæus etiam *Abydum* subdidit: εἶτα μεσόγειος ὁμοίως ἀπὸ δύσεως, Ἄβυδος, *deinde est mediterranea vrbs Abydus, itidem ab occasu.* Memnonis fuit regia. Strabo dicto loco: ὑπὲρ δὲ ταύτης ἡ Ἄβυδος, ἐν ᾗ τὸ Μεμνόνειον βασίλειον θαυμαστῶς κατεσκευασμένον, *Supra hanc* [Ptolemaidem] *est Abydus, & in ea Memnonis regia mirifice structa.* Addit, olim quidem μεγάλην, *magnam* fuisse, δευτέρευσαν μετὰ τὰς Θήβας, *secundam a Thebis:* νυνὶ δ' ἐστὶ κατοικία μικρὰ, *nunc vero* (Strabonis ætate) *parua est habitatio.* Plinius de situ certiora tradit lib. v cap. IX *Veneris oppidum, & iterum Iouis, ac Ten-*

Tentyris: infra quod Abydus, Memnonis regia & Osiris templo inclutum, VII M. CCCCC *passuum in Libyam remotum.*

6. Post Thiniten Ptolemæo est Διοσπολίτης νομὸς ἄνω τόπων, καὶ μητρόπολις Διόσπολις μικρὰ, *Diospolites nomos superioris Aegypti, & metropolis Diospolis Parua.* Per verba ἄνω τόπων, *superioris regionis* distinguitur ab alia huius nominis in Delta sita: per cognomen *Paruæ*, a Magna Diospoli, quæ Thebæ sunt, de qua infra dicturi sumus. Plinio est *Iouis oppidum* lib. V cap. IX. Strabo quoque p. 560 Μετὰ τὴν Ἄβυδον Διόσπολις ἡ μικρά· εἶτα Τέντυρα πόλις, *Post Abydum est Diospolis Parua: deinde vrbs Tentyra.*

7. Nomos ergo Τεντυρίτης, *Tentyrites* Diospolitæ proximus est, in austrum versus ab illo recedens. Metropolis eius *Tentyra*, vt Strabo & Ptolemæus vocant. Dicitur etiam *Tentyris.* Plinius lib. V cap. IX *Mox Veneris oppidum & iterum Iouis; ac Tentyris.* Stephanus, Τεντυρὶς πόλις Αἰγύπτου καθαρτικὴ τῶν κροκοδείλων, *Tentyris vrbs Aegypti, fugatrix crocodilorum.* Strabo enim tradit, Tentyritas infestos crocodilis, eosque omnibus modis peruestigare ac occidere. Quosdam etiam credere φυσικὴν ἀντιπάθειαν, *naturalem vim* Tentyritis contra crocodilos esse, vt Psyllis super Cyrenaicam aduersus serpentes: & quum Romam adlati crocodili ad spectaculum fuissent, Tentyritas eo sequutos, reti illos ex piscina, in qua alebantur, in apricum locum, vt spectarentur, eduxisse & rursus impune retraxisse in piscinam. At Seneca lib. IV Quæst. Nat. cap. II negat Tentyritis vim naturalem aduersus hanc belluam inesse, quæ desit hominibus aliis. *Nec illos,* inquit, [crocodilos] *Tentyritæ generis aut sanguinis proprietate superant, sed contemtu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesque iniecto trahunt laqueo: plerique pereunt, quibus minus præsens animus ad persequendum fuit.* Quod vero multæ Aegypti ciuitates crocodilos religiose coluerunt, quos adfligebant Tentyritæ; odium inter ipsos & bellum exortum est, de quo Iuuenalis satyra XV vers. 33

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium & numquam sanabile vulnus
Ardet adhuc, Ombos & Tentyra. summus vtrimque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit vterque locus, quum solos credat habendos
Esse, quos ipse colit.

Vides sic plurale esse *Tentyra*, τὰ Τέντυρα, quia poeta dixit *inter Ombos & Tentyra.* Ombi autem vrbs in extrema Aegypto lateris Arabici, de qua infra dicturi sumus. Alii vero, etiam in singulari enuntiant. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos, *Equites sagittarii indigenæ Tentyræ.* Et in Notitia prouinciarum, Τέντυρα, *Tentyra*, in Thebaide secunda, ambigue. Plinius lib. VIII cap. XXV Tentyritas in Nili insula locat. *Quin & gens,* inquit, *hominum est huic belluæ aduersa in ipso Nilo, Tentyritæ, ab insula, in qua habitat, adpellata.* Silent Strabo & Ptolemæus de insula.

8. Huic nomo additur a Ptolemæo κώμη μεσόγειος Παμπανὶς, *vicus me-*

diterraneus Pampanis. In notitia sub Duce Thebaidos est *Ala prima Iouia catafracta Ripampane:* quæ videtur hæc Pampanis esse.

γ. Postea Ptolemæus scripsit: εἶτα ὁ Μέμνων καὶ μεσόγειος κώμη Ταθυρίς. *Deinde Memnon est & mediterraneus vicus Tathyris.* In Græco codice ΜΕΜΝΩΝ maiusculis litteris scriptum legitur, quod Ortelius de tractu ita nominato exponit, in quo Memnonis regia sit & statua, ac plures testes advocat, qui vero nihil dicunt, nisi regiam fuisse Abydi & Thebis: statuam mirabilem Thebis. Esto locum quemdam alium post Tentyram *Memnonem* vocatum fuisse propter statuam forsan aut aliud eius ædificium; quemadmodum Diodorus lib. II cap. XXII multa *βασίλεια παλαιὰ, vetusta palatia* in Aegypto & ad Aethiopiæ fines dicit fuisse, quæ nominata fuerint *Μεμνόνεια, Memnonia:* tamen non eo charactere id proferendum erat, quo nomi signantur, sed, tamquam appendix Tentyritæ nomo cum pago Tathyride, relinquendum. Sed quid de loco dubitamus? Strabonis *Memnonium* est, quod in Thebarum parte Libyca trans fluuium fuit. Sic enim pag. 561 de Thebarum vrbe olim maxima: *nunc per vicos habitatur. Pars est in Arabia, ἐν ᾗπερ ἡ πόλις μέρος δ' ἐστὶν καὶ ἐν περαίᾳ, ὅπου τὸ Μεμνόνιον, in qua ipsa vrbs est: pars vero est etiam trans fluuium, vbi Memnonium est.* Addit ibidem colossos duos fuisse, quos terræ motus vel Cambyses mutilauerit. Siue ergo per Ptolemæi Memnonem intelligas Memnonium, siue colossum, Memnonis imaginem imitatum; nihil tamen extra Thebas habes, quia in parte eius, trans fluuium sita, collocata erant.

8. Sequitur *Hermonthites* nomos, cuius metropolis erat Ἕρμονθις, *Hermonthis.* Sic Ptolemæus scripsit: at Stephanus per Ω, Ἑρμῶνθις πόλις Αἰγύπτου, *Hermonthis Aegypti oppidum est.* Et Plinius dicto loco *Hermonthiten* nomon cum ceteris numerat. Strabo autem XVII pag. 561 Ἑρμουθὶς, *Hermuthis* scripsit, quamquam in Latina eius versione etiam *Hermonthis* est. *μετὰ δὲ Θήβας Ἑρμουθὶς πόλις, post Thebas est Hermonthis ciuitas:* in qua Apollo & Iuppiter colebantur, etiam bos sacer alebatur. Ptolemæus huic nomo, quem vltimum in Libyca ripa habet, multa alia subdit vsque ad Elephantinen, Aegypti terminum, hoc ordine:

μητρόπολις Ἑρμονθὶς,
καὶ ἐφεξῆς πόλις Λάτων,
εἶτα πόλις μεγάλη Ἀπόλλωνος,
εἶτα κώμη μεσόγειος Φθωνθὶς,
καὶ νῆσος Ἐλεφαντίνη.

Hoc est: *Metropolis Hermonthis,*
& deinde ciuitas Latorum seu Latopolis,
postea vrbs magna Apollinis,
deinde vicus mediterraneus Phthonthis,
& insula Elephantine.

Strabo pag. 561 ordinem alium habet: *Post Thebas,* inquit, Ἑρμουθὶς, *Hermonthis ciuitas:* ἔπειτα Κροκοδείλων πόλις, τιμῶσα τὸ θηρίον. εἶτα Ἀφροδίτης πόλις, καὶ μετὰ ταῦτα Λατόπολις τιμῶσα Ἀθηνᾶν καὶ τὸν λάτον. *deinde Crocodilorum vrbs,*

vrbs, belluam illam colens: hinc Veneris vrbs: & postea Latopolis, colens Venerem & Latum. Pergit: εἶτα Εἰληθυίας πόλις καὶ ἱερόν. ἐν δὲ τῇ περαίᾳ ἱεράκων πόλις τὸν ἱέρακα τιμῶσα. εἶτ᾽ Ἀπόλλωνος πόλις, καὶ αὕτη πολεμοῦσα τοῖς κροκοδείλοις. ἡ δὲ Συήνη καὶ ἡ Ἐλεφαντίνη. *Postea Lucinæ vrbs & templum: trans fluuium vero Accipitrum vrbs, vbi accipiter colitur: deinde Apollinis vrbs, quæ & ipsa cum crocodilis pugnat. Syene autem & Elephantine*, cetera.

β. Multum hæc ab ordine Ptolemæi distant, vt, quem sequamur, omnino dubitandum sit. Quod vero intersunt supra iam ex Ptolemæi ordine exposita, Veneris vrbs & Crocodilorum: reliqua quoque cum Ptolemæo persequemur. Huic post Hermonthim est Λάτων πόλις, seu, vt composita forma Strabo efferebat, Λατόπολις, *Latopolis*. Dicta a *lato* pisce, quem colebat, descripto ab Athenæo lib. VII cap. XVII, qui eximiæ magnitudinis in Nilo dicit, præ ceteris locis, hunc piscem esse. οἱ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ γινόμενοι λάτοι τὸ μέγεθος εὑρίσκονται καὶ ὑπὲρ διακοσίας λίτρας ἔχοντες, *qui in Nilo lati sunt, ea inueniuntur magnitudine, vt plures quam ducentas libras pendant*. Postea truncatum vocabulum, vt plura in Aegypto, *Cyno, Lyco*; dictumque *Lato* pro eo quod est *Latopolis*. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Equites sagittarii indigenæ Lato*. Et Itinerario veteri, quod vulgo Antonini vocant, p. 34

Ptolemaide			
Abydum	M.	P.	XXII
Diospolim	M.	P.	XXVIII
Tentyram	M.	P.	XII
Papa	M.	P.	VIII
Hermunthim	M.	P.	XXX
Laton	M.	P.	XXIIII.

Sic ex Schotti bibliotheca editum, qui in pluribus casum mutauit: Aldus autem & Simlerus *Lato* ediderunt, vt in Notitia erat Imperii. Plinii nomos *Latopolites* videtur *Letopolites*, Λητοῦς πόλεως, esse, *Latonæ ciuitatis*, quia cum nomis inferioris Aegypti coniungitur.

γ. Succedit apud Ptolemæum *Apollinis vrbs magna:* quæ & Ἀπολλωνόπολις, *Apollonopolis* dicta, quia oppidani sunt Stephano (qui vrbem diuise nominat Ἀπόλλωνος πόλιν) & Aeliano Hist. Animal. lib. X cap. XXI Ἀπολλωνοπολῖται, *Apollonopolitæ*. Hi etiam infensi crocodilis erant, vt Strabo supra dixit, quod Aelianus Tentyritarum adfinitati tribuit. Ἀπολλωνοπολῖται δὲ, Τεντυριτῶν μοῖραι, σαγηνεύουσι μὲν τοὺς κροκοδείλους, *Apollonopolitæ*, inquit, *qui pars Tentyritarum sunt, retibus crocodilos capiunt*, & interficiunt. Itinerario est *Apollonos Superioris*, XXXII millibus passuum a Lato. Superioris, quia & inferior erat, quæ Parua cognominatur, in Arabico litore. Ideoque Ptolemæus & Stephanus duas Apollini dicatas vrbes in Agypto referunt, Magnam in superiori parte; Paruam, quæ inferius prope Copton fuit.

δ. Prætergressi obscurum vicum *Phthonthin* Ptolemæi, eodem duce venimus ad *Elephantinam* insulam, non integro gradu post Apollinis maiorem

iorem vrbem, hoc eſt, ſi recte ſcrupulos computamus, quinquaginta millibus paſſuum ab Apolline. Inſulam, νῆσον Ptolemæus vocat, etiam Strabo, & vterque nomen format Ἐλεφαντίνην, *Elephantinen*: Plinius autem lib. v cap. i x *Elephantis inſula intra nouiſſimum catarracten* i v *M. paſſuum, & ſupra Syenen* x v i *M. habitatur, nauigationis Aegyptiacæ finis.* Et Mela lib. i cap. i x *Elephantidem* dixit, ſed vrbem vocat, quia vrbs in inſula eiuſdem nominis eſt. * *Nilus*, inquit, *vſque ad Elephantidem vrbem Aegyptiam atrox adhuc feruensque decurrit.* Quod vero finis dicitur nauigationis Aegyptiacæ, id propter catarracten, qui paullo ſupra Elephantinen eſt, ita ſe ſe habet. Strabo p. 562 μικρὸν ὑπὲρ τῆς Ἐλεφαντίνης ἐςὶν ὁ μικρὸς καταῤῥάκτης, *paullulum ſupra Elephantinen eſt paruus catarractes*, quem idem ſcribit πετρώδη τινὰ ὀφρῦν, *ſaxeum quoddam ſupercilium* in medio flumine eſſe, ſuperne planum, vt aqua tranſcurrat, & cum impetu magnoque ſonitu decidat in alueum depreſſiorem. Alii non ſaxum, ſed fluuium ruentem *catarracten* dicunt. Vide Etymologicum Voſſii. Sed metonymiæ quoque aliquid dari poteſt. Hic Paruus catarractes Plinio lib. v cap. i x *nouiſſimus* dicitur. De Nilo ait: *incluſus montibus, nec aliunde torrentior, vectus aquis properantibus ad locum Aethiopum, qui Catadupi vocantur, nouiſſimo catarracte inter occurſantes ſcopulos non fluere immenſo fragore creditur, ſed ruere.* Itaque Plinio *Catadupi* ſunt qui accolunt catarractas: Ciceroni Somn. Scip. cap. v *Catadupa* ipſi catarractæ. *Vbi Nilus*, inquit, *ad illa, quæ Catadupa nominantur, præcipitat ex altiſſimis montibus, ea gens, quæ illum locum accolit, propter magnitudinem ſonitus ſenſu audiendi caret.* Paruus hic catarractes dicitur, quia ſupra hunc etiam maior eſt, quem in Aethiopia deſcribemus. Atque hic erat vltimum, ab occaſu Nili, Romanorum præſidium. Notitia Imperii ſub Duce Thebaidos: *Cohors prima Felix Theodoſiana apud Elefantinen.*

THEBAIS AB ORTIVA NILI RIPA.

XIV.

Peræa nunc Thebaidos ſequitur ſiue pars trans Nilum ſita. Ab Antinoupoli, quam cum ſeptem nomis expoſuimus, Ptolemæo primus in hoc latere eſt *Antæopolites* nomos, καὶ μητρόπολις Ἀνταίου μεσόγειος, *& metropolis Antæi mediterranei.* Et Plinio lib. v cap. i x eſt *Antæopolites* nomos. Stephanus, Ἀνταιούπολις, πόλις ἐν Αἰγύπτῳ, *Antæopolis, vrbs in Aegypto.* Nomen eſt ex fabulis Antæi, qui ab Hercule traditur ſuperatus, de quo Iuuenalis ſatyra i i i verſu 89

Herculis Antæum procul a tellure tenentis.

Plura de illo Diodorus lib. i v cap. x v i i, Lucanus lib. i v verſ. 590 ſeqq. quem licet in Mauretania Pomponius Mela lib. i i i extremo regnaſſe dicat, alii in Libya; tamen in Aegyptum etiam ab Oſiride euocatum idem Diodorus lib. i cap. x v i i refert. Vt cœpit Ptolemæus, ſcribunt ἐλλειπτικῶς

* Dio Lib. LIV pag. 599 Αἰθίοπες προεχώρησαν μέχρι τῆς πόλεως τῆς Ἐλεφαντίνης.

κῶς ſæpe Ἀνταίυ, *Antæi*, ſuppreſſa voce πόλεως: & poſteriores etiam ſine diphthongo, vocali ſecunda. Concilio Epheſino ſubſcripſit Μακάριος Ἀντέυ, *Macarius Antei* epiſcopus. Itinerario *Anteu* ſcriptum, quod iter infra ſub finem huius lateris proferemus. Poſt Antæopolim Ptolemæus oppidum aliud in hoc nomo poſuit, cui nomen eſt Πασσάλων, *Paſſalon*.

2. Sequitur *Panopolites* nomos apud Ptolemæum, cuius metropolis ab ipſo etiam Πανόπολις, a Plinio *Panopolis* ſcribitur: a Strabone Πάνων πόλις, quam λινουργῶν καὶ λιθουργῶν κατοικίαν παλαιὰν, *linificii artificum & lapides cædentium habitationem veterem* dixit. Patria fuit Nonni poetæ, de quo Agathias lib. IV pag. 133 ed. Pariſ. Νόννος ὁ ἐκ τῆς Πανὸς τῆς Αἰγυπτίας γεγενημένος ἐν τινι τῶν οἰκείων ποιημάτων, ἅπερ αὐτῷ Διονυσιακὰ ἐπωνόμασται, *Nonnus ex Pano Aegyptia oriundus, in quodam ſuorum carminum, quæ Dionyſiaca adpellat*, cetera. A Pane nomen eſt, paſtorum numine, quem ſocium Oſiris habuiſſe fertur, quum in Aethiopas expeditionem faceret. Diodorus Siculus lib. I cap. XVIII παραλαβεῖν ἐπὶ τὴν στρατείαν καὶ τὸν Πᾶνα, διαφερόντως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τιμώμενον. *Adſumſit* [Oſiris] *etiam Pana expeditionis ſocium, qui præcipua in veneratione Aegyptiis eſt.* Non ſolum enim ἀγάλματα, *ſimulacra eius* poſuerunt κατὰ πᾶν ἱερὸν, *in omni fano*, verum etiam in honorem illius vrbem in Thebaide condiderunt ab indigenis Χέμμιν, *Chemmin* dictam, μεθερμηνευομένην δὲ Πανὸς πόλιν, *quod interpretantur Panis vrbem.* Dubites vero, an *Chemmis* ſit eadem quæ Panopolis. Herodotus enim lib. II cap. XCI magnam vrbem νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος, *nomi Thebaici prope Neapolin* dixit: at inter Panopolin & Thebaicum nomon Coptites nomos interiacet: & quia Neapolis illa haud dubie Cæne Ptolemæi eſt, dubitatio non tollitur, ſed augetur. Deinde Perſeum in Chemmi cultum eſſe copioſe tradit, Pana ne verbo quidem memoravit. Stephanus etiam vtramque ſeparatim expoſuit: neutro loco alterius nominis rationem habuit. Nihilominus pro Diodori ſententia poteſt etiam Plutarchus adlegari ex libro de Iſide & Oſiride pag. 356. πρώτων δὲ, inquit, τῶν τὸν περὶ Χέμμιν οἰκούντων τόπον Πανῶν καὶ Σατύρων τὸ πάθος αἰσθομένων, *quum autem primi hoc ſenſiſſent Panes & Satyri, qui loca circa Chennin* (quæ eadem ac Chemmin, ex pronuntiationis diuerſitate) *incolebant.* Sic Chemmin ſeu Chennin poteſt ipſa eſſe Panopolis, de quo dubitare mihi licuit: impugnare non auſim.

β. Sed ad Panopolim reuertamur, quam Strabo plurali Πανῶν πόλιν, *Panum vrbem* dixit, vt iam Plutarchus etiam pluraliter loquutus eſt, quo vel ad plura huius generis monſtra, vel ad adiunctos Pani Satyros videtur reſpexiſſe. Pro more etiam hoc vocabulum, præſertim poſteriori æuo, breuiatum fuit: in Epheſino concilio Σαβῖνος Πανὸς, *Sabinus Panos* ſeu *Panis* epiſcopus: & in veteri Itinerario *Pano*, editione Aldi & Simleri; *Panu*, Schotti. In Peutingeriana autem tabula ſcriptum integre *Panopoli*.

γ. Subdidit Ptolemæus Panopolitæ nomo & alia oppida. Primum eſt Λεπιδωτὸν πόλιν, *Lepidotum oppidum*, obſcurum, neque memoratum ab aliis.

aliis. Alterum est Χηνοβοσκία, *Chenoboscia*, quam ita etiam Stephanus scripsit: Χηνοβοσκία πόλις Αἰγύπτου, *Chenoboscia, oppidum Aegypti.* Ex Alexandro historico refert, ἀντικρὺ τοῦ Διοπολίτου Χηνοβόσκιον, *e regione Diopolitæ nomi Chenoboscium situm esse*, nihil autem ad adpellationem adferre: nulla enim ibi anserum esse pascua, sed eximiam circa crocodilos curam. χὴν autem *anser* est. Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Ala Neptunia Chenoboscio.* Et Itinerario Schottus edidit *Chenoboscion:* Aldus autem & Simlerus *Cenobosio* corrupte; in Peutingerorum tabula *Cenoboscio.*

δ. Vltima in Panopolitano nomo ex Ptolemæi dispositione est Καινὴ πόλις, quæ *Caene* in Tabula scripta est, sed *Noua vrbs* seu *Neapolis* verti commodius potest: præsertim quod Herodotus lib. II cap. XCI, vt paullo ante percepimus, dixit, circa Thebaicum nomon esse Νέαν πόλιν, *Neapolim* seu Nouam vrbem. Non dubitamus enim, Καινὴν πόλιν Ptolemæi & Νέαν πόλιν Herodoti eamdem esse, quod & voces idem sonant, & vtraque in Thebaidos parte Arabica inter Thebas & Panopolim posita. Alia autem Cæne est Itinerarii Libyco latere inter Memphim & Oxyrynchum.

3. Post Panopolitanum nomon est *Coptites*, eiusque metropolis Κοπτός, *Coptos*, celebre emporium, habitatum ab Aegyptiis & Arabibus, μεσόγειον, remotum paullo a Nilo, in quo tamen portum habet. Plinius lib. V cap. IX *Coptos Indicarum Arabicarumque mercium Nilo proximum emporium.* Nomen Plutarchus de Iside & Osiride libro pag. 356 priuationem Aegyptiace dicit sonare, quia Isis hic loci, quum de morte Osiridis accepisset nuntium, vnum cincinnum sibi desecuerit luctus caussa, ὅπου τῇ πόλει μέχρι νῦν ὄνομα Κοπτώ, *vnde vrbi ad hæc vsque tempora nomen Copto est.* Aegyptiaca autem forma Κοπτώ, *Copto* est, vt Cyno, Lyco, Lato: quod Græci, & hos Latini sequuti, Κοπτός, *Coptus* scripserunt. Plinius lib. VI cap. XXIII *Duo millia passuum ab Alexandria abest oppidum Iuliopolis. Inde nauigant Nilo Coptum CCCIII millibus passuum, qui cursus etesiis flantibus peragitur XII diebus. A Copto camelis itur, aquationum ratione mansionibus dispositis.* * Mansiones fere singulas Hydrea, & Hydreumata vocat, & Berenicen vsque inæquali dispositione, aquationis caussa, deducit, quod iter noctibus factum propter æstus, duodecimo die conficiatur. Nec mirum, quia Berenice secundum Ptolemæi rationes prope Cancri tropicum sita est. Strabo hoc loco turbatior est, Copti quidem mercaturam recte describens, quæ vero de isthmo & Berenice addit, non facile explicari, nec conciliari ceteris possunt. Ait post Copti descriptionem: ἐντεῦθεν ἐστὶν ὁ ἰσθμὸς εἰς τὴν Ἐρυθρὰν κατὰ πόλιν Βερενίκην, *Hinc est isthmus in Rubrum mare* [porrectus] *iuxta vrbem Berenicen.* Sed falli videtur in Berenices situ, eamque cum Ptolemæi Albo portu, qui Copto parallelus est, permutare. Ait enim paullo post, οὐκ ἄπωθεν τῆς Βερενίκης ἐστὶ Μυὸς ὅρμος πόλις, *non longe a Berenice abest oppidum, quod Myos hormus,* seu Muris statio, *vocatur.* At vero hic portus longissime a Berenice distat, quippe mille & octingentis stadiis, vt Arrianus principio Peripli interuallum emensus est. Nummus Traiani

* *Coptus* quum defecisset, a Diocletiano capta & euersa est. Zonar. in Dioclet. tom. II.

Traiani cum Osiridis imagine ΚΟΠΤΗΤ. id est Κοπ]ητῶν, *Coptitarum*, a summis viris Seguino, Spanhemio, Vaillantio publicatus exstat. Statius lib. 1 Thebaid. vers. 264

- - - melius votis Mareotica fumat
Coptos, & ærisoni lugentia flumina Nili.

Mareotica, id est Aegyptia, συνεκδοχικῶς: sicut *Pharius* poetis est Aegyptius, licet in ora & extremitate Pharus insula sit.

β. In eodem nomo Coptite censetur etiam a Ptolemæo Ἀπόλλωνος μικρά, *Apollinis Parua* ciuitas, in austrum a Copto declinans, de qua Strabo pag. 560 καὶ τῆς Κοπ]ȣ ȣ πολὺ ἀφέστηκεν ἡ καλȣμένη Ἀπόλλωνος πόλις, *& a Copto non multum abest Apollinis ciuitas*, intellige *Parua*: nam Magna in Libyco latere supra fuit explicata. Notandus itaque est Stephanus Byzantius, quod scripsit: Ἀπόλλωνος πόλις ἐν Αἰγύπ]ῳ πρὸς τῷ μέρει τῆς Λιβύης ἡ μικρά. ἧς μέμνηται Ἀπίων· δευτέρα, ἡ μεγάλη ἐν Αἰγύπ]ῳ. *Apollinis vrbs, in Aegypto ad latus Libycum, Parue, cuius Apion meminit: altera, Magna, etiam in Aegypto.* Inuertendus ordo secundum Ptolemæi positionem, qua Parva est in Arabico latere; Magna in Libyco. Hanc Copto vicinam auctor Itinerarii Antoniniani vocat *Vicum Apollinis*, quod cum paruitatis cognomine bene conuenit. Est tamen quo Stephanum possimus excusare, quia eodem Itinerario in latere Libyco hic ordo obseruatur a septemtrione in meridiem secundum sinistram seu occidentalem Nili ripam progrediendo:

Oxyryncho			
Ibiu	M.	P.	XXX
Hermupolim	M.	P.	XXIIII
Chusis	M.	P.	XXIIII
Lyco	M.	P.	XXXV
Apollonos Minoris	M.	P.	XVIII
Hisoris	M.	P.	XXVIII
Ptolemaida	M.	P.	XXII
Abydum	M.	P.	XXII
Diospolim	M.	P.	XXVIII
Tentyram	M.	P.	XXVII
Contracopton	M.	P.	XII
Papa	M.	P.	VIII
Hermunthin	M.	P.	XXX
Lato	M.	P.	XXIIII
Apollonos Superioris	M.	P.	XXXII.

Quæ postrema est Ptolemæi *Apollinis Magna ciuitas.* Quod si ita est, tres Apollinis vrbes in Aegypto fuerunt, e quibus vnam tantum Strabo & Plinius memorarunt: Ptolemæus & Stephanus duas. Iam vero, si Stephanus illam Lycopoli proximam Apollinis vrbem intellexit, recte in Libyæ illam parte collocauit, alterius Minoris in parte Arabiæ nulla habita ratione. Sed est quoque, quod dubites de vero Itinerarii ordine, quia nobi-

les tres vrbes, quæ ſingulæ nomon ſuum denominant, inter Lycopolim & Ptolemaidem ſitas, Hypſelen, Aphroditopolim, & Thinin prætermiſit, in locum eorum obſcura Hiſori, & Apollinis Parua ſubſtitutis: niſi forſan Hypſele poſtmodum Apollinis adpellata fuit, vbi vero ouis potius, quod ex nummo adparet, quam Apollo, colebatur.

4. Sequuntur poſt illam in Arabico latere Apollonopolim *Thebæ*, vrbs antiquiſſima, Homero etiam laudata Iliadis Iota, verſu 381

> Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
> Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
> Αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι.

Hoc eſt: *Nec quot Orchomenon aduehuntur, neque quot Thebas Aegyptias (vbi multæ in domibus opes reconditæ iacent) quæ centum portas habent.* Strabo lib. XVII pag. 561 μετὰ τὴν Ἀπόλλωνος πόλιν αἱ Θῆβαι· καλεῖται δὲ νῦν Διὸς πόλις. *Poſt Apollonis vrbem Thebæ ſunt: nunc Dioſpolis vocatur.* Plinius lib. V cap. IX *Celebratur Dioſpolis magna, eadem Thebe, portarum centum nobilis fama.* * Pomponius Mela lib. I cap. IX *Thebæ, vt Homero dictum eſt, centum portas, ſiue, vt alii aiunt, centum aulas habent, totidem olim principum domos: ſolitasque ſingulas, vbi negotium exegerat, dena armatorum millia effundere.* Etſi vero poſtea *Dioſpolis* vocata fuit, eaque *magna*, diſcriminis cauſſa, cognominata, quod Plinius adiecit; & Ptolemæus in Thebarum nomo, μητρόπολις Διὸς πόλις μεγάλη, αἱ Θῆβαι: tamen vetus nomen non penitus fuit abolitum, ſed in Itinerario quoque ſeruatum *Thebæ*, ſine mentione nominis alterius, quod ab Ioue deſumtum erat: Maior vrbis pars in ripa Arabiæ ſita erat, vbi etiam ab omnibus cenſetur: pars quædam etiam trans fluuium in Libya, vbi Memnonium erat. Strabo, νυνὶ κωμηδὸν συνοικεῖται· μέρος δ' ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ἐν ᾗπερ ἡ πόλις· μέρος δ' ἐστὶ καὶ ἐν τῇ περαίᾳ, ὅπου τὸ Μεμνόνιον. *Nunc vicatim habitatur: pars vero ſita eſt in Arabia, vbi ipſa vrbs eſt: pars etiam in peræa ſeu trans fluuium, vbi Memnonium eſt.* Mirum quod narrant ibi de Memnonis ſtatua ſeu coloſſo, truncato quidem, vt aiunt terræ motu, vel, vt alii, Cambyſis crudelitate; cuius reſidua pars radiis ſolis orientis tacta ſonum edat, ὡς ἂν πληγῆς οὐ μεγάλης, veluti ictus haud magni. Strabo quum Aelio Gallo adeſſet, audiuit ſonum prima hora, ſcribit vero ſe neſcire vnde fuerit, vtrum a baſi, an a coloſſo, an ab aliquo circumſtantium hominum. Plinius etiam lib. XXXVI cap. VII de lapide baſalte: *Non abſimilis illi narratur in Thebis delubro Serapis, vt putant, Memnonis ſtatuæ dicatus: quem quotidiano ſolis ortu contactum radiis crepare dicunt.*

β. In eodem Thebarum nomo, poſt Thebas, Ptolemæus ponit *Tuphium*, de quo nihil memorabile ſuccurrit: deinde eſt Χνοῦβις, *Chnubis*, vt Palatino codice legitur (vulgati enim *Chnumis* habent) quod vocabulum a numine quodam Aegyptio videtur eſſe. Strabo enim tradit, in vicina vrbe

* Vide etiam Diodorum Siculum lib. I pag. 14, vbi docet, vrbem primum cognominem fuiſſe matri Oſiridis conditoris, a poſteris autem *Dioſpolin* adpellari cœpiſſe, ab aliis *Thebas*. Duo ibi aurea Iouis templa fuiſſe &c.

vrbe Elephantine ἱερὸν Κνέφιδος, *templum Cnuphidis* esse. β vero & φ sunt cognatæ litteræ, & facile permutabiles.

γ. Deinde in eodem nomo est Εἰληθυίας πόλις, *Lucinæ oppidum*, aut Græco nomine, *Elethyia*. Templum habuit Lucinæ dicatum. Strabo p.562 Εἰληθυίας πόλις καὶ ἱερὸν, *Lucinæ oppidum & templum*. nam plerumque Aegyptii sua oppida ab iis, quos pro numinibus coluerunt, adpellauerunt, in quibus etiam Lucina erat, quod interpretari voluerunt, quasi ab ipsis diis oppida condita essent. Eusebius Præpar. Euang. lib. III cap. III τῆς πάσης οἰκυμένης κατὰ μόνην τὴν Αἴγυπτον εἶναι πόλεις πολλὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων θεῶν ἐκτισμένας· οἷον Διὸς, Ἡλίυ, Ἑρμῦ, Ἀπόλλωνος, Πανὸς, Εἰληθυίας, ἄλλων πλειόνων *In terrarum orbe in sola Aegypto ab antiquis diis dicuntur plurima oppida esse condita, vtpote ab Ioue, Sole, Mercurio, Apolline, Pane, Lucina, & multis aliis.* Stephanus quoque Elethyiæ meminit, sed nihil dicit, nisi vrbem esse Aegyptiacam. Videtur a Plinio lib. v cap. IX *Leucotheæ oppidum* adpellari. *Aegyptus*, inquit, *super ceteram antiquitatis gloriam* XX *millibus vrbium sibi, Amase regnante, habitata præfert: nunc quoque multis, etiamsi ignobilibus frequens: celebratur tamen Apollinis; mox Leucotheæ; Diospolis magna, eadem Thebe*, cetera. Lucina enim a luce, quasi λευκὴ, candida & alba, nominatur. Ouidius Fast. II vers. 449

Gratia Lucinæ. dedit hæc tibi nomina lucus,
Aut quia principium tu, dea, lucis habes.

δ. Deinde Ptolemæo est Τόυμ, μεσόγειος, vrbs *Toum*, a flumine amota: & post illam *Ombi:* male ὄμβροι in Ptolemæi libris. Famosa cultu & defensione crocodilorum: pro quibus aduersus Tentyritas & Apollonopolitas Ombitæ pugnabant, de quo bello supra in Tentyris ex Iuuenalis sat. XV vers. 35 diximus, quo *Ombos & Tentyra*, tamquam contrarias ciuitates, opponit: & in Apollinis vrbe magna ex Aeliani Hist. Animal. lib. X cap. XXI, quæ reuolui possunt. Ibidem Aelianus de crocodilis: τοῖς Ὀμβίταις καὶ συνήθεις εἰσὶ, καὶ μέν τοι καὶ ὑπακύυσι καλύντων αὐτῶν οἱ τρεφόμενοι ἐν ταῖς λίμναις ὑπ' αὐτῶν πεποιημέναις. *qui in paludibus Ombitarum manu factis* [crocodili] *nutriuntur, familiares illis sunt, eosque audiunt, & obtemperant, si vocantur.* Plinius, vbi de Nomis agit, etiam *Ombiten nomon* recenset: quamquam Ombos Ptolemæus Thebarum nomo contribuit. Clarissimus Berckelius etiam Stephano *Ombos* restituit, vbi ὄλβοι antea legebatur: quod vero additum πρὸς τῇ Λιβύῃ, *ad Libyam*, Ombi vero in parte sunt Arabica, videtur aliud sub verbis illis vulnus latere, quod nondum fuit sanatum. *Contra-Ombos* Itinerarii, locus est Ombis oppositus in ripa Nili Libyca.

ε. Post Ombos apud Ptolemæum & in Itinerario *Syene*, Συήνη. Herodotus, Strabo, Stephanus tantum πόλιν, *vrbem* dicunt: Plinius etiam pæninsulam, seu vrbem in pæninsula. *Ditionis*, inquit, *Aegypti esse incipit a fine Aethiopiæ Syene: ita vocatur pæninsula mille passuum ambitu, in qua castra sunt, latere Arabiæ.* Strabo addit pag. 562, in Syena puteum [φρέαρ] esse, indicem solstitii æstiui, διότι τῷ τροπικῷ κύκλῳ ὑπόκειται οἱ

τόποι ἄσκιοι, *quia Tropico circulo hæc loca ſubiacent,* vt ſole circa Cancri principium verſante, nulla in meridie vmbra habeatur: quo tempore gnomones horologici ſunt ἄσκιοι, *ſine vmbra.* Idem ex Strabone repetiit Euſtathius ad Dionyſii verſ. 223. Et Plinius lib. II cap. LXXIII *Tradunt, in Syene oppido, quod eſt ſupra Alexandriam quinque millibus ſtadiorum, ſolſtitii die medio nullam vmbram iaci: puteumque eius experimenti gratia factum, totum illuminari.* Et Lucanus lib. II verſ. 587

- - - - vmbras nuſquam flectente Syene.

Caſtra in pæninſula Plinius ponit, quia præſidium Romanum Syene habuit. Notitia Imperii ſub Duce Thebaidos: *Milites miliarenſes Syenæ.* Et quod Strabo notauit, iam ipſius æuo ἐνταῦθα τρεῖς σπεῖραι Ῥωμαίων ἱδρυμέναι φρουρᾶς χάριν, *ibi tres cohortes Romonorum collocatæ erant cuſtodiæ cauſſa.*

ζ. Syenem excipit apud Ptolemæum tractus, qui vocatur Δωδεκάσχοινος, *Dodecaſchœnus*, a duodecim ſchœnorum menſura dictus, cuius etiam Herodotus meminit lib. II cap. XXIX, dicitque circa hæc loca tortuoſum Nilum inſtar Mæandri eſſe. In hoc tractu primum eſt poſt Syenen *Catarractes minor*, de quo ſupra in ripa altera diximus: deinde eſt ἱερὰ Συκάμινος, *Sacra Sycaminus*, cuius diſtantiam Plinius indicat lib VI cap. XXIX. *A Syene*, inquit, *Hieran Sycaminon* LIV *millia paſſuum.* Habetur etiam illius mentio in Itinerario veteri, vbi itidem *Hieraſycaminos* ſcribitur.

η. Hinc *Philæ*, Φίλαι, inſula cum oppido, ſequuntur, centum ſtadiis poſt Syenen, vti ex Strabonis lib. XVII p. 562 adparet. Quapropter corrigendum eſt Itinerarium, quo legitur

Philas - -
Syenen M. P. III.

Scribe M. P. XII, vt diſtantia conueniat cum Strabonis centum ſtadiis. Seneca lib. IV Quæſt. Nat. cap. II *Nilus magnas ſolitudines peruagatus, & in paludes diffuſus, gentibus ſparſus, circa Philas primum ex vago & errante colligitur. Philæ inſula eſt aſpera & vndique prærupta: duobus in vnum coituris amnibus cingitur, qui Nilo mutantur, & eius nomen ferunt. Vrbem totam complectitur. Hanc Nilus magnus magis, quam violentus, egreſſus Aethiopiam arenaſque, per quas iter ad commercia Indici maris eſt, prælabitur. Excipiunt eum catarractæ, nobilis inſigni ſpectaculo locus.* Catarractæ hi ſunt Ptolemæi minor Catarractes, inter Syenen & Philas poſitus: vnde Strabo terreſtri itinere a Syena Philas per centum ſtadia, vt catarractæ pericula vitaret, profectus eſt. Sed de catarracte ſupra in altero latere ad Elephantinen diximus. Plinius lib. V cap. IX Philas *ex aduerſo* Syenes poſuit: ſed errat, quia in eadem Arabiæ ripa vtræque ſunt teſtantibus Strabone, Ptolemæo, & auctore veteris Itinerarii: nec tam propinquæ ſunt oppido Syenæ, vt ſolet quod ex aduerſo eſt; ſed centum ſtadiis ſupra Syenen ſunt, vt itidem Strabo, qui iter illud emenſus eſt, prodidit. Iure igitur Salmaſius ad Solinum pag. 311 caſtigat Plinium, quem ait, mnemonico errore lapſum, Elephantinen pro Philis accepiſſe, & Philas pro Elephantine. Nam Elephantine ex aduerſo Syenes, non Philæ: & tam Elephantine

quam

quam Syene sunt infra catarracten; Philæ autem supra illum. Quamquam vero insulæ sunt Elephantinæ & Philæ, tamen non ita in medio sunt fluminis, vt in neutram partem magis propendeant, sed altera illarum, Elephantine, in Libyam vergit; altera, Philæ, in Arabiam. Et huic loco præsidium Romani imposuerunt. Notitia sub Thebaidos Duce: *Legio prima Maximiana Filis.* Sic enim scriptum est posteriore æuo; etiam in Itinerario Aldinæ editionis & Simlerianæ.

6. Vltimum Ptolemæi oppidum est *Metacompso*, Μεταχομψὼ, quod ita dicit situm esse, vt ἀντικρὺ, *e regione* in altera ripa Ψέλκις, *Pselcis*, Aethiopiæ oppidum, quod *Pselchin* & *Pselcham* Strabo dixit, obiaceat. nam inæqualia sunt Aegypti per Nilum diuisa latera, quum Libycum in Elephantine desinat; Arabicum longius in meridiem procurrat. Nomen Metacompso conuenit cum Herodoti Ταχομψὼ, *Tachompso*, lib. II cap. XXIX, & Melæ *Tachempso* lib. I cap. IX, quamquam hi insulam dicunt: Plinius autem lib. VI cap. XXIX nihil de insula dicit: tantummodo *oppidum*, quod vltra Syenen sit, *Tacompson* vocat, quod haud dubie Ptolemæi *Metacompso* est, situm forsan in pæninsula Nili, cuius generis quæ sunt, non numquam etiam insulæ nuncupantur. Stephanus: Ταχομψὸς κώμη ἐν τοῖς ὁρίοις Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων πρὸς τῇ Φίλῃ νήσῳ. *Tacompsos vicus est in confinio Aegypti & Aethiopiæ prope Philam insulam.* Sic ex situ clarum est, Tacompson esse Ptolemæi Metacompso, in quo ipse Aegyptum ex parte finit Arabica.

ι. Hæc de vtraque Nili ripa secundum Ptolemæi dispositionem: a qua Itineraria in non nullis locis discedunt. Peutingerianum ex vtraque ripa permiscet, quod iter, credo nauibus peractum fuit a meridie in septemtrionem hoc modo:

Herasicamina VI *Spelci* XLII *Syene* XII *Ombos* XX *Tentira* XVI.

Sic praue scriptum pro *Hierasicamina*, *Pselci*, quod per se patet. Antoninianum autem distinguit quidem ripas, Hierasicaminon autem in Libyca habet positum, nec plane ἀντικρὺ, e regione Pselcidis, sed VIII millibus supra hanc, ita a septemtrione in austrum progrediente ordine, interiectis quibusdam obscuris mansionibus, quas Ptolemæus præteriit:

Contra Ombos			
Contra Suenen	M.	P.	XXIII
Parembolem	M.	P.	XVI
Tzitzi	M.	P.	II
Taphis	M.	P.	XIIII
Talmis	M.	P.	VIII
Tutzis	M.	P.	XX
Pselcim	M.	P.	XII
Corte	M.	P.	IIII
Hierasycaminon	M.	P.	IIII

Ex his Contra Ombos, Contra Syenem, quæ trans flumen ex opposito sita sunt, per se intelliguntur: *Parembolem*, παρεμβολὴν, *Castra* sunt, quæ in ipsa pæninsula Syene Plinius posuerat, aut ex opposito in Libyco sita. *Tzitzi*,

Tutzis, barbara & ignota sunt: *Taphis*, mox *Tabis* scribitur, ideoque ex scriptura incertum. *Talmis* nobilius ex Olympiodori descriptione apud Photium cod. LXXX p. 212. Is enim dicit φυλάρχους καὶ προφήτας τῶν κατὰ τὴν Τάλμιν βαρβάρων, *principes & vates barbarorum, qui circa Talmin sunt.* Quæ sequitur *Corte*, est Agatharchidis *Cortia Prima*, pag. 22. ἔπειτα, inquit, Ἐλεφαντίνη· εἶτα Αἰθιόπων χώρα, Κορτία πρώτη. *Deinde Elephantine est: post, Aethiopum terra, Cortia Prima.* Olympiodorus dicto loco: μέχρι πόλεως τῆς λεγομένης Πρῖμα. ἥτις τὸ παλαιὸν πρώτη πόλις τῆς Θηβαΐδος ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ διετύγχανε. διὸ παρὰ τῶν Ῥωμαίων Ῥωμαΐα φωνῇ Πρῖμα, ἤτοι πρώτη ὠνομάσθη, καὶ νῦν οὕτω καλεῖται. *Vsque ad vrbem, quæ Prima adpellatur. Hæc olim prima vrbs erat a barbarico: ideo ab Romanis Latina lingua Prima nominata est, & nunc ita vocatur.*

x. Versa vice in altera ripa, quæ Arabiæ est, progressus fit, quasi secundo amne, ab austro in septemtrionem hoc modo:

Contra Pselcim	-	-	-
Contra Talmis	M.	P.	XXIIII
Contra Tabis	M.	P.	X
Philas	M.	P.	XXIIII
Syenem	M.	P.	XII [sic emendo]
Ombos	M.	P.	XXX
Contra Apollonos	M.	P.	XL
Contra Laton	M.	P.	XL
Thebas	M.	P.	XL
Vicum Apollonos	M.	P.	XXII
Copton	M.	P.	XXII
Chenoboscion	M.	P.	XL
Thomu	M.	P.	L
Panu	M.	P.	IIII
Selinon	M.	P.	XVI
Anteu	M.	P.	XVI
Mythu	M.	P.	VIII
Isiu	M.	P.	XXIIII
Hieracon	M.	P.	XX
Pesla	M.	P.	XXVIII
Antinou	M.	P.	XXIIII,

vbi finis est Thebaidis, & nostræ de ripa enarrationis. Hinc ad mare Arabicum deuertemur, quod solum ex Aegypto restat explicandum.

PARTIS II SECTIO III.

ORA SINVS ARABICI.

§. XV.

Sinus Arabicus non totus quidem iuxta Aegyptum, sed magna illius pars Troglodytas adluit, & in Aethiopiam excurrit. Quod vero Aethiopes nauigationem negligebant, & Troglodytæ, maris accolæ, antiquitus in pote-

potestatem Aegyptiorum redacti fuerant; & in hac maritima ora vsque ad ostium sinus, Aegyptiorum regum reginarumque nomina & monimenta reperiuntur; non alienum erit, cum Aegypto illum totum tractum ad os vsque seu fretum explicare: præsertim quod difficulter discernuntur, quæ Aegyptiorum, quæ Troglodytarum aut Aethiopum in hoc litore portus, vrbes, & castella fuerint.

2. Ab intimo sinu, vbi Heroopolim & Arsinoen exposuimus, incipiendum est, seu a fine sinus Heroopolitani. *Clysma* ibi ponitur a Ptolemæo, quod *φρούριον, castellum* vocat, vti Hierocles in sua Notitia habet Κλύσμα κάστρον. Philostorgius lib. III cap. VI ἡ μὲν Ερυθρὰ ἐπὶ πλεῖστον μηκυνομένη, εἰς δύο τινὰς ἀπομερίζεται κόλπους, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς ἐπ' Αἰγύπτου χωρεῖ· Κλύσμα καθ' ὃ τελευτᾶ, τὸ ἐπώνυμον φέρον. *Rubrum mare, quod in maximam longitudinem extensum est, in duos sinus diuiditur, quorum alter in Aegyptum tendit: Clysmatis nomen* [ab oppido] *iuxta quod desinit, accipiens.* Dicit, Heroopolitanum sinum vocari etiam *Clysma*, ex nomine oppidi vel castelli, in quo terminatur. Vide Henr. Valesii in Philostorgium Adnotationes p. 135, vbi ab aliorum interpretatione falsa hunc locum vindicauit. Samuel Bochartus Clysma putat eamdem vrbem esse, quæ Arsinoe & Cleopatris vocata fuit, inductus in id opinionis auctoritate Arabis Nubiensis, qui, quæ alii Arsinoæ tribuunt, alueum ex Nilo ductum, & aquas calidas, ipse apud Clysma hoc constituat. Sed quis ignorat, a notiori loco res sæpe denominari, licet interuallo non minimo distinguantur: præsertim si propiora loca vastationem, vt Arsinoæ videtur accidisse, sunt experta. Ptolemæus sane distinxit Clysma ab Arsinoe, etiam auctor Tabulæ Peutingerianæ: & in Ecclesiastica Notitia, quamlibet ordine turbato, & Clysma & Cleopatris (quæ ipsa est Arsinoe, vt supra demonstrauimus) distincte & separatim exhibentur, quod de his ad sinum oppidis intelligere malim, quam alia horum nominum, ignota omnibus, in parte Aegypti nescio qua, confingere. Lucianus etiam in Pseudomanti Clysmatis mentionem fecit, ἀναπλεύσας εἰς Αἴγυπτον, ἄχρι τοῦ Κλύσματος πλοίου ἀναγομένου, *in Aegyptum nauigauit, ad Clysma vsque nauigio perducto.*

3. Post Clysma apud Ptolemæum est *Drepanum* promontorium: deinde *Myosbormus*, Μυὸς ὅρμος, quasi *Muris statio*, vt quidam interpretes verterunt. Periplo Erythræi ineunte: τῶν ἀποδεδειγμένων ὅρμων τῆς Ερυθρᾶς θαλάσσης, καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐμπορίων, πρῶτός ἐστι λιμὴν τῆς Αἰγύπτου Μυὸς ὅρμος, *inter insignes maris Erythræi portus & emporia primus est Aegypti portus Myosbormus.* Hic locus *Veneris* postea adsumsit adpellationem. Agatharchides p. 54. Εφεξῆς λιμὴν μέγας ἐκδέχεται, ὃς πρότερον μὲν Μυὸς ἐκαλεῖτο ὅρμος, ἔπειτα δὲ Αφροδίτης ὠνομάσθη. *Hinc portus magnus excipit, qui prius Muris portus vocabatur: deinde Veneris portus adpellatus est.* Strabo etiam lib. XVI pag. 529 vtriusque nominis mentionem fecit: εἶτα Μυὸς ὅρμον καὶ Αφροδίτης ὅρμον καλεῖσθαι λιμένα μέγαν, *deinde portus magnus est, qui Muris statio & Veneris adpellatur.* Male Latinus interpres: *alia Veneris.* est enim eadem, vt ex Agatharchide nunc dictum est.

4. De-

4. Deinde Ptolemæo eſt φιλωτέρας λιμὴν, *Philoteræ portus*, nomen ſortitus, vt Strabo docet, ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ δευτέρου Πτολεμαίου, *a ſorore Ptolemæi II.* Meminit etiam Plinius lib. VI cap. XXIX *Mox oppidum paruum eſt Aennum, pro quo alii Philoteram ſcribunt.* Plinii libris *Aennum* diphthongo eſt. Melæ III cap. VIII promontorium *Aënnum* tribus ſyllabis. Ex quo videmus, non nudum portum fuiſſe, ſed oppidum etiam portui adiunctum. Strabo quoque πόλιν φιλωτέραν vocat; *vrbem Philoteram:* ſed turbauit ordinem. Ab Heroum vrbe ait nauigantibus occurrere *Philoteram:* εἶτα ἄλλην πόλιν Ἀρσινόην, *deinde aliam vrbem Arſinoen:* εἶτα, *deinde* θερμῶν ἐκβολάς, *aquarum calidarum exitus* in mare: εἶτα Μυὸς ὅρμον, *poſtea Muris ſtationem*, quæ & Veneris dicta ſit. Plinius dicto loco Philoteram inter Arſinoen & Myoshormon poſuit. *Eæ viæ,* inquit, *omnes Arſinoen ducunt, conditam ſororis nomine, in ſinu Charandra, a Ptolemæo Philadelpho, qui primus Troglodyticen excuſſit, & amnem, qui Arſinoen præfluit, Ptolemæum adpellauit. Mox oppidum paruum eſt Aenum, pro quo alii Philoteram ſcribunt. Deinde ſunt Azarei, ex Troglodytarum connubiis, Arabes feri. Inſulæ, Sapirene, Scytala: mox deſerta ad Myoshormon.* Adeo incertæ rationes de ſitu huius oppidi ſunt: nec vero a Ptolemæo, niſi certiores adferantur, conſultum eſt recedere. Dicitur etiam φιλωτερὶς, *Philoteris,* apud Stephanum & Melam lib. III cap. VIII.

5. Succedit Αἴας ὄρος, *Aeas mons,* quem etiam Plinius dicto loco habet. Deinde Λευκὸς λιμὴν, *Albus portus:* & *Acabe* mons: & locus *Necheſia:* atque hinc poſt *Smaragdum* montem, & *Lepten* promontorium, ſequitur tandem *Berenice*, celeberrimum emporium, vnde ex Aegypto in Felicem Arabiam & Indiam fit nauigatio. Smaragdi montis etiam mentio apud Olympiodorum pag. 112 eſt, qui σμαράγδου μέταλλα, *ſmaragdi fodinas* vocat, vnde Aegypti regibus magnus prouentus ſit. *Berenice* autem a matre Philadelphi nomen habet. Plinius lib. VI cap. XXIX *Berenice, oppidum matris Philadelphi nomine, ad quod iter a Copto diximus.* Dixerat eodem lib. VI cap. XXIII, ex quo ſupra quædam in *Copto* excerpſimus, iam, breui poſt, plenum tradituri. Non enim poſſumus cum Strabone facere, qui lib. XVII pag. 560 dicit, οὐκ ἄπωθεν *non procul* a Berenice Myoshormon eſſe, inter quas vrbes Arrianus Periplo Erythræi ineunte mille octingenta ſtadia numerauit: & Plinius iter per plures manſiones expoſuit dicto lib. VI cap. XXIII. *A Copto,* inquit, *camelis itur, aquationum ratione manſionibus diſpoſitis. Prima adpellatur Hydreum* XXXII *millibus. Secunda in monte, diei itinere. Tertia in altero Hydreumate, a Copto* XCV *millibus. Deinde in monte. Mox ad Hydreum Apollinis, a Copto* CLXXXIV *M. paſſuum. Rurſus in monte. Mox ad nouum Hydreum a Copto* CCXXIII *M. paſſuum. Eſt & aliud Hydreum vetus: Troglodyticum nominatur, vbi præſidium excubat, diuerticulo duûm millium. Diſtat a nouo Hydreumate* IV *M. paſſuum. Inde Berenice oppidum, vbi portus Rubri maris, a Copto* CCLVIII *M. paſſuum.* Vides nunc diſtantiam, ex qua facile credas, recte Ptolemæi poſitionem ſe habere, qui prope Cancri tropicum Berenicen collocauit. Quod etiam Itinerario veteri confirmatur, quo

quo iter a Copto Berenicen, per aliam credo viam, non longe vero a Pliniana diuersam, ita est dispositum:.

Copto			
Phœniconem	M.	P.	XXVII
Didyme	M.	P.	XXIIII
Afrodito	M.	P.	XX
Compasi	M.	P.	XXII
Iouis	M.	P.	XXXIII
Aristonis	M.	P.	XXV
Phalacro	M.	P.	XXV
Apollonos	M.	P.	XXIII
Cabalsi	M.	P.	XXVII
Cænon Ydreuma	M.	P.	XXVII
Beronicen	M.	P.	XVIIL

6. Ex hisce etiam mediterranea ex parte cognoscimus, quæ alias ignota sunt, a nemine geographorum tradita. Primam mansionem *Phœniconem* diximus, quia Olympiodorus in hoc tractu meminit *πόλεως φοινικῶνος. vrbis Phœniconis*, pag. 112 apud Photium: & Notitia Imperii sub Duce Thebaidos: *Ala octaua Palmyrenorum Phœnicone.* In libris Itinerarii corrupte *Pœnico niconon*, aut *Phœnico niconon.* Cetera sunt minus cognita, licet vocabula pleraque non ignota sint, vt deorum nomina *Aphrodito, Iouis, Apollonos*, vbi *πόλις*, *vrbs* in singulis subaudienda. Pænultimum Aldino libro est *Cænon Didreuma;* Simleri, *Cænon Idreum;* vnde nemo non videt, ex Plinio *Ydreuma* siue *Hydreuma* scribendum esse: quamquam *Hydreum* etiam sit Plinii.

7. Hic fere cessat in Syenes parallelo, aut non longe ab illo, quæ ex hoc litore Aegypto propriæ attribui possunt, quæ sequuntur vsque ad fretum, seu os sinus, sunt accessio, a Philadelpho & successoribus Aegypto adiecta, in *Troglodytarum* regione, qui vero & ipsi a Philadelpho subacti erant, posita.. Quod vero horum est facta iam mentio, non alienum erit de illis hoc loco aliquid dicere, quamuis sciamus, ab Aegypto a pluribus separari, a quibusdam Aethiopiæ accenseri.

PARTIS II SECTIO IV.

TROGLODYTICE. *

XVI.

Troglodytice, *γῆ Τρωγλοδυτική*, est Troglodytarum regio, qui a *τρώγλαις, cauernis* & specubus, quas ad habitandum subibant, ita dicebantur: neque tales ad solam Aegyptum & sinum Arabicum erant, sed variis in regionibus, & in media Aethiopia, in Ammoniaca, in oriente atque in Scythia. Qui vero ad sinum colebant Arabicum, notiores sunt ceteris & præcipue

* E Troglodytis quidam Megabarenses dicebantur. Diodor. III pag. 165.

cipue ita vocabantur. Non autem iisdem omnes finibus hanc Troglodyticen describunt. Strabo lib. XVII p. 529 ab intimo sinu eamdem incipit. ἀπὸ Ἡρώων πόλεως πλέουσι κατὰ τὴν Τρωγλοδυτικὴν, *ab Heroum vrbe nauigantibus iuxta Troglodyticam.* Et Ptolemaeus lib IV cap. VIII καλεῖται δὲ καθόλου ἡ μὲν παρὰ τὸν Ἀραβικὸν καὶ τὸν Αὐαλίτην κόλπον παράλιος χώρα Τρωγλοδυτικὴ, *Adpellatur autem vniuersaliter totum litus iuxta Arabicum & Aualiten sinum regio Troglodytica.* Nec aliter Plinius videtur sensisse, dum lib. VI cap. XXIX *Arsinoen* dicit *conditam sororis nomine a Ptolemaeo Philadelpho, qui primus Troglodyticen excussit, & amnem qui Arsinoen praefluit, Ptolemaeum adpellauit.* Non enim valeret haec ratio, nisi Arsinoen, quae ad summitatem sinus est, in Troglodytica censuisset.

2. Contra alii Troglodytas vltra Cancri tropicum remouent, & ἀμφισκίους, id est, quibus vmbra in vtramque partem cadat, faciunt: quod de Eratosthene Plinius tradit lib. II cap. LXXVI. *In tota,* inquit, *Troglodytice vmbras bis quadraginta quinque in anno Eratosthenes in contrarium cadere prodidit.* Et vetus Tabula, ad Ptolemaei numeros composita, a Tropico in austrum ad Aualiten sinum, seu praeter eum, extensam habet Troglodyticam.

3. Sic autem est, & ita conciliatur controuersia, vt laxe omne litus Sinus Arabici occidentale Troglodytice nominetur: proprie vero, tantum superiora eius a Berenice, quam Plinius lib. II cap. LXXIII *vrbem Troglodytarum* dixit, vel a Tropico ad fretum & sinum Aualiten: de qua propria Troglodytice idem Plinius interpretandus est lib. VI cap. XXIX. *Troglodytice,* inquit, *quam prisci Michoeu, alii Midoen dixere. Mons Pentedactylos: insulae Stenae deirae* (Στεναὶ δειραὶ) *aliquot: Halonnesi non pauciores: Cardamine, Topazos, quae gemmae nomen dedit.* * Mons enim *Pentedactylos* supra Berenicen Ptolemaeo est; insula *Cardamine* e regione Meroes. *Topazos* insula post Berenices sinum Straboni posita, antea *Ophiodes* dicta ab serpentum multitudine, a quibus rex liberauerit insulam, vt topazius lapis securius inueniretur. Vide Strab. lib. XVI p. 529, & Diodorum Sicul. lib. III cap. XXXIX, qui eadem de serpentibus deletis, & topazio lapide, quae Strabo, narrat: etiam insulam Ὀφιώδην, *Serpentariam* nominat, perinde vt ille. Modum inueniendi hunc lapidem Agatharchides tradit pag. 55 ed. Oxon. ** Atque ita etiam Agathemerus lib. II cap. V πᾶσα ὅση ἐστὶ ἀπὸ Βερενίκης μέχρι τῶν στενῶν τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου καλεῖται Τρωγλοδυτική. *Omnis tractus, qui est a Berenice ad vsque sinus Arabici fauces, Troglodytica vocatur.*

4. Post Berenicen vsque Ptolemaidem Troglodyticam pauca sunt memorabilia, nec fere nisi montes, promontoria, portus. Sunt autem hoc ordine. Proximus a Berenice est *Pentedactylus* mons Plinii & Ptolemaei, de quo supra diximus. Deinde ex Ptolemaei dispositione *Bazium* promontorium: Πριονωτὸν ὄρος, *Prionotus mons:* Μνημεῖον, *Mnemium* promontorium: Ἴσιον ὄρος, *Isius* mons: Βαθὺς λιμὴν, *Bathys* (profundus) *portus:* Διοσκόρων λιμὴν, *Dioscorum* portus: Δημητρὸς Σκοπιαὶ ἄκρα, *Cereris specula*

* Haec illustrabit Diodorus III pag. 172.
** Diodorus item III pag. 173.

cula, promontorium: nisi forte cum Strabone legendum Δημητρίε, *Demetrii.* etenim eodem ille latere Troglodytico, quum de Spermophagis & Rhizophagis egisset (sunt autem Rhizophagi Ptolemæo inter Meroen & sinum Arabicum) subdit: μετὰ τὴν Ἔλααν αἱ Δημητρίε σκοπαὶ, *post Eleam sunt Demetrii speculæ.* Sequitur Ασπὶς, *Aspis*, promontorium: *Diogenis* promontorium: *Satyrorum* mons: *Monodactylos* mons: *Gauros* mons: Θεῶν Σωτὴρ λιμὴν, *Deorum salutaris portus.* Pal. cod. Σωτήρων legit, *seruantium* deorum: at priorem lectionem Diodorus firmat dicto lib. III cap. XL, qui & ipse Σωτῆρα λιμένα, *sospitantem portum* adpellat. *Hæc loca*, inquit, *prænauiganti multæ se Ichthyophagorum gentes per oram sparsæ offerunt, multi etiam Troglodytæ pastores, & cum his varii montes* μέχρι λιμένος τε προσαγορευομένε Σωτῆρος, *vsque ad portum qui Soter* (Seruator) *adpellatur.* Tandem est Ευαγγέλων λιμὴν, *Euangelorum portus:* post quem *Ptolemais* est Elephantorum venationes.

5. Hæc *Ptolemais* vel a situ & gente cognominatur *Troglodytica;* vel ab instituto conditoris, quod ad elephantum venatus directum erat, *Ptolemais* Θηρῶν, *ferarum*, vel ἐπὶ Θήρας, *super venationes.* Strabo lib. II sub finem: τοῖς κατὰ Μερόην καὶ Πτολεμαΐδα την ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ ἡ μεγίςη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ἐςὶ τρισκαίδεκα, *iis qui circa Meroen habitant & Ptolemaidem Troglodyticam, longissimus dies est tredecim æquinoctialium horarum.* Sunt enim Meroe & Ptolemais sub eodem parallelo circulo. Idem lib. XVI p. 530 ἡ Πτολεμαῒς πρὸς τῇ Θήρᾳ τῶν ἐλεφάντων, κτίσμα Ευμήδες τε πεμφθέντος ἐπὶ τὴν Θήραν ὑπὸ τε Φιλαδέλφε, *Ptolemais apud elephantum venationem condita est ab Eumede, quum is a Philadelpho ad venationem mitteretur.* Plinius lib. VI cap. XXIX *Vltra siluæ, vbi Ptolemais a Philadelpho condita ad venatus elephantorum, ob id Epitheras cognominata, iuxta lacum Monoleum.* Distantiam a Berenice idem Plinius lib. II cap. LXXIII prodidit. *In Berenice, vrbe Troglodytarum, & inde stadiis quatuor millibus* DCCCXX *in eadem gente Ptolemaide oppido, quod in margine Rubri maris ad primos elephantorum venatus conditum est.* Et Agathemerus lib. I cap. III ἕως τῆς Πτολεμαΐδος τῆς ἐπὶ Θήρας, *vsque ad Ptolemaidem ad venationes*, scilicet eo vsque ab Heroum vrbe, a qua ἄρχεται, *incipit* sinus Arabicus, dicit esse nongenta stadia. Ptolemæo geographo, & Arriano Erythræi Periplo p. 2. dicta Πτολεμαῒς Θηρῶν, *Ptolemais ferarum.*

6. Hinc vsque ad Adulin vrbem Ptolemæo sunt in Pal. cod. Βωμὸς ἔρωτος, *Ara Amoris* promontorium: deinde Σεβαςικὸν ςόμα, *Os Sebasticum* seu Augustum, si genuina illa est lectio. Negat enim Salmasius, & ex Strabonis lib. XVI p. 530 Σαβαϊτικὸν ςόμα, *Sabaiticum os* legendum censet. Est enim ibidem, eodem Strabone auctore, λιμὴν Σαβὰ καὶ κυνήγιον ἐλεφάντων, *portus Saba, & venatio elephantum:* καὶ Σαβαὶ πόλις ευμεγέθης, *& Sabæ vrbs maxima.* Post hoc ςόμα est Μέγας Αἰγιαλὸς, *Litus magnum:* & deinde Κολοβῶν ὄρος ἄκρον, *Colobon terminus, promontorium.* Colobi autem pars Troglodytarum. Tum sequitur *Adulicus sinus*, in quo prima Σαβὰτ πόλις, *vrbs Sabat*, quæ Salmasio videtur Strabonis *Sabæ* esse: aut si hæc intus fuere, *Saba* por-

portus, iam ex Strabone quoque memoratus: deinde ὀρεινὴ χερσόνησος, *Montuosa cherfonefus:* Arriano infula eft νῆσος Ὀρεινὴ λεγομένη, *infula Orine* (montuofa) *dicta*, τῷ μὲν ἐσωτάτῳ κόλπῳ, *in interiore finu*, per ducenta a litore ftadia: & tandem Ἀδούλη, *Adule* vrbs, quæ finum denominat. Videtur autem aliquid intereffe, quod prætermiffum a Ptolemæo fit.

7. Plinius enim lib. VI cap. XXIX addit *Berenicen* alteram, quæ *Panchryfos* cognominata eft, ab auri copia, quod ibidem effoditur. Hæc vero haud dubie eft Strabonis (p. 531) Βερενίκη κατὰ Σαβάς, *Berenice iuxta Sabas.* Quod fi iam hæ Sabæ funt Σαβὰτ, *Sabat* Ptolemæi, vt fummo viro Cl. Salmafio vifum eft, non poteft illa Berenice inter Ptolemaidem Epitheras & Adulen non fuiffe; ideoque, antequam Adulen feu Adulin explicabimus, eius mentionem facimus. Vir clariffimus Io. Harduinus, propter Sabæ Arabicæ famam, hanc Berenicen quoque in Felicem transtulit Arabiam, Zibit, quæ hodie vocatur, interpretatus. Verum & Strabo & Plinius de Troglodytice agunt, non de transmarina Arabia, quando Berenices huius mentionem faciunt. Quod pluribus in Solinum Salmafius p. 349 perfequutus eft. *Strabo,* inquit, *in dextro ac Troglodytico latere Arabici finus meminit* Σαβαϊτικοῦ στόματος, *quod a Sabæis deduci non poteft. Poft Ptolemaidem venationum ftatim apud eum fequitur* τὸ Σαβαϊτικὸν στόμα. *Ptolemæo dicitur* Σεβαστικὸν στόμα. *Lege* Σεβαϊτικόν. *Sed & Σάβα λιμὴν in eodem latere ibidem recenfetur:* & Σαβαὶ *vrbs ampliffima, a qua Berenice altera cognomento* κατὰ Σαβάς. *Ptolemæo* Σαβὰτ *vocatur.* Κολοβῶν ὄρος ἄκρον, καὶ ἐν τῷ Ἀδουλικῷ Σαβὰτ πόλις. *Forte* Σαβαὶ πόλις. *Strabo:* ἑξῆς ἐστὶ λιμὴν καλούμενος Κολοβῶν ἄλσος, καὶ Βερενίκη πόλις κατὰ Σαβάς, καὶ Σαβαὶ πόλις εὐμεγέθης. Hæc Salmafius.

8. *Adule* vrbs varie fcribitur. Ptolemæus Ἀδούλη. Adule: Arrianus Periplo Erythræi Ἀδουλεὶ, *Aduli:* fed Stephanus ex Herodiano probat verum nomen effe Ἄδουλις, *Adulis;* qua forma etiam Procopius vfus eft. Arriano κώμη, *vicus* eft: fed Stephano & Procopio πόλις, *oppidum:* Plinio *oppidum Adulitôn*, qui & hoc de eo tradit lib. VI cap. XXIX *Aegyptiorum hoc ferui a dominis profugi condiderunt.* Procopius lib. I Perf. cap. XIX Ἄδουλις ἡ πόλις τοῦ μὲν λιμένος μέτρῳ εἴκοσι σταδίων διέχει, *vrbs Adulis a portu fuo viginti abeft ftadiis:* quod etiam Arrianus tradit, quamuis non vrbem, fed κώμην σύμμετρον, *vicum mediocrem* dixerit. Et *Monimentum Adulitanum* feu infcriptio ftatuæ Ptolemæi Euergetæ fatis gloriofa ad hanc vrbem pertinet. Exftat publicis litteris exfcriptum. * Sinus, cui adiacet, Ptolemæo eft κόλπος Ἀδουλικὸς, *finus Adulicus,* pars finus Arabici feu maris Rubri.

9. Poft Adulin vrbem in eodem finu Adulico funt Ptolemæo *Saturni* promontorium: & Ἀντιόχου Σωλὴν, *Antiochi Solen:* & vicus Μανδαὴθ, *Mandaeth:* & tandem *Arfinoe* prope fauces Arabici finus, quæ Aethiopiam verfus promontorio terminantur, quod *Dire* feu *Dira* adpellatur. Hæc vltima Arfinoe a Plinio etiam *Berenice,* & quidem tertia in hoc latere Troglodytico, vocari videtur, cum difcriminis cognomento *Epidires:* vt Ptolemæus vel

* Editore Leone Allatio Romæ A. 1631. ex quo Sponius in Mifcellanea fua pag. 358 Sect. X infcript. 103 transtulit. Theuenotius etiam edidit. A. 1666.

vel memoria lapsus sit in hoc vocabulo, vel duarum reginarum nomen hic locus acceperit, vti Arsinoe apud Heroum vrbem etiam Cleopatris postea fuit nuncupata. nam Plinium aberrasse non esse veri simile, qui tres ita, Berenices vocabulo insignitas, vrbes in hac ora apertis verbis & cognominibus lib. VI cap. XXIX distinguit. *Iuba*, inquit, *qui videtur diligentissime prosequutus hæc, omisit in hoc tractu, (nisi exemplarium vitium est) Berenicen alteram, quæ Panchrysos cognominata est: & tertiam, quæ Epidires, insignem loco. Est enim sita in ceruice longe procurrente, vbi fauces Rubri maris* VII *millibus* D *passuum ab Arabia distant.* Dicit *alteram*, respectu prius descriptæ, quæ sub circulo solstitiali sita erat, emporium Indicarum mercium. Hæc vero altera, κατὰ Σαβὰς, *iuxta Sabas*, a Strabone cognominatur. His additur tertia *Berenice* cum cognomento *Epidires*, posita prope fauces seu ostium sinus Arabici. Mela autem Arsinoen & Berenicen [si modo tertiam Plinii intellexit] distinguit lib. III cap. VIII.

10. Promontorium seu oppidum, quod cognomen dat vrbi tertiæ, Ptolemæo dictum est Δήρη. *Dere:* sed Strabo diphthongo Δειρὴ, *Dire;* & Agathemerus Δείρη, retracto accentu. τὰ κατὰ Δείρην στενὰ, inquit; *angustiæ* [maris] *quæ iuxta Diren sunt.* Finitur hoc promontorio fretum Aethiopiam versus, eodemque ab Aualite sinu distinguitur. Ptolemæus: μετὰ τὰ στενὰ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, Δήρη πόλις ἐν ἄκρᾳ, *post angustias in mari Rubro oppidum Dere in promontorio.* Et Strabo lib. XVI pag. 529 ποιεῖ δὲ ἄκρα τὰ στενὰ πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν, Δειρὴ καλουμένη, καὶ πολίχνιον ὁμώνυμον αὐτῇ, *Angustias facit Aethiopiam versus promontorium, quod Dire vocatur, & oppidum eiusdem nominis habet.*

11. Atque hic finimus Aegypti accessionem Troglodyticam, quam ab Aegyptiis possessam fuisse, tot nomina regum reginarumque in maritimis oppidis inuenta argumento sunt. Interiora Aethiopiæ relinquimus: maritima Aegypto, propter auctores oppidorum, vindicamus.

12. Insulas in sinu Arabico Aegyptii lateris plures Ptolemæus numerauit: Tres sunt ad Aegyptum propriam, *Sappirene*, quam Plinius lib. VI cap. XXIX *Sapirene* simplici litera scripsit: *dein Veneris insula, & Agathonis insula.* Ad latus autem Troglodytarum, *Astrate, Ara Palladis; Gythites; Tomadæôn* duæ: *Myronis* insula, *Catathræ* siue *Chelonitides* duæ: *Orissitides* duæ, *Magorum insula, Daphnine, Acanthine, Macaria* seu *Fortunata, Orneon* [Auium] insula: *Bacchi* & *Antibacchi; Panis* insula, *Diodori* insula, *Isidis* insula. Alii alias nominant, quas excutere omnes, aut cum Ptolemaicis conferre, vix iam nostri est operis. Plinius, dicto loco, circa fauces sinus Arabici insulam habet *Cytin* nomine, quæ & ipsa topazium ferat: contra Troglodytas ab eorumque monte Pentadactylo, insulas *Stenas Deiras aliquot,* [Græce Στεναὶ δειραὶ] *Halonnesos non pauciores: Topazon, quæ gemmæ nomen dedit:* de qua supra etiam actum est. Addit deinde: *Sinus insulis refertus: ex iis, quæ Mareu vocantur, aquosæ; quæ Eratonos, sitientes. Regum ii præfecti fuerunt.* In mediterraneo Ptolemæus nullas habet

habet Aegypto oppoſitas, niſi *Dydimas* duas Plinthinæ Mareotidis obiectas. De *Pharo* autem ſupra diximus.

13. Populi Troglodyticæ a Bazio promontorio in auſtrum verſus ſunt apud Ptolemæum *Colobi*, quorum terminum & promontorium ſupra ex eodem vidimus: male in libris Ptolemæi legitur *Colbi*, in Tabula recte *Colobi*; vt ſupra ipſe ſcripſerat Κολοβῶν ὅρος, *Coloborum terminus.* Deinde *Tabieni*; & Σιρτιβεῖς, *Sirtibes:* poſt quos *Attiri:* poſtea Babylonii: deinde *Rhizophagi*, qui radicibus veſcuntur, quorum etiam Strabo meminit lib. XVI pag. 530: qui & *Spermophagos* addit, qui in MSS. ita vocantur Σπερμοφάγοι, in editis Σπερματοφάγοι, *Spermatophagi*, ex ſeminibus viuentes. *Ichthyophagi*, qui toſtis piſcibus pro pane vtuntur, Straboni poſt Ophiodem ſeu Topazon inſulam in auſtrum habitare dicuntur: copioſius poſt fretum ſeu fauces Arabici ſinus: Tabula etiam vetuſta ad Ptolemæi deſcriptionem comparata, Ichthyophagos Aegypto quoque ſuperiori adpoſitos habet ab Albo portu ad Berenicen, in maritima ora: cuius nominis etiam magnæ gentes in Aſia reperiuntur. *Ophiophagos*, ſerpentibus veſci adſuetos, Pomponius & Plinius memorant, quos alio nomine *Panchæos* dictos Voſſius in Melam III cap. VIII contendit, Plinius *Candeos.* Vide Harduin. lib. VI cap. XXIX, emendatione CVIII.

CAPVT II

DE

MARMARICA ET PENTAPOLI CYRENAICA.

I.

IN tractum nunc progredimur, qui inter Aegyptum & Syrtes eſt, non vno modo ab omnibus nominatum aut diſtributum. Ptolemæus lib. IV cap. V a Cyrenaica ab occaſu incipit *Marmaricam*, nec vero illam ad Aegyptum perducit, ſed regionem *Libyam*, ſeu Λιβύης νόμον, *Libyæ nomon* interponit. Agathemerus autem lib. II cap. V in enarrandis Africæ prouinciis ſub mediterraneo mari ab occaſu in ortum ita procedit: Πεντάπολις, ἡ Μαρμαρικὴ, εἶτα ἡ Αἴγυπτος, *Pentapolis, Marmarica, deinde Aegyptus.* Et hi duo regionem vocant Μαρμαρικὴν, *Marmaricam:* ceteri tantum populi Marmaridarum mentionem faciunt. Scylax Periplo Africæ: Ἀπὸ δὲ Ἄπιδος ἔθνος Λιβύων ἐστὶν οἱ Μαρμαρίδαι, μέχρις εἰς Ἑσπερίδας, *Ab Api eſt gens Libyca, Marmaridæ,* * *vſque ad Heſperides.* Apis autem oppidum prope

* Vid. etiam Diodorus Siculus III pag. 182, qui ita ſcribit: Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινημένων, οἰκεῖον ἂν εἴη διελθεῖν περὶ Λιβύων τῶν πλησίον Αἰγύπτου κατοικούντων καὶ τῆς ὁμόρου χώρας. Τὰ γὰρ περὶ Κυρήνην καὶ τὰς Σύρτεις, ἔτι δὲ τὴν μεσόγειον τῆς κατὰ τοὺς τόπους τούτους χέρσου κατοικεῖ τέτταρα γένη Λιβύων, ὧν οἱ μὲν ὀνομαζόμενοι Νασαμῶνες νέμονται τὰ νεύοντα μέρη πρὸς νότον, οἱ δ' Αὐχῖσαι τὰ πρὸς τὴν δύσιν, οἱ δὲ Μαρμαρίδαι κατοικοῦσι τὴν μεταξὺ ταινίαν Αἰγύπτου καὶ Κυρήνης, μετέχοντες καὶ τῆς παραλίου. Οἱ δὲ Μάκαι πολυανθρωπίᾳ τῶν ὁμοεθνῶν προέχοντες νέμονται τοὺς τόπους τοὺς περὶ τὴν σύρτιν κ. τ. λ. *His rite diſcretis, conſequens fuerit, vt de Libybus Aegypto & contiguæ regioni finitimis diſſeramus. Etenim Cyrenen & Syrtes & me-*

prope Parætonium est ab occasu: Hesperides autem, interprete Plinio, sunt Berenice Pentapoleos, in Syrtis extimo cornu sita. Ad eumdem modum, quo Scylax, ipse Plinius, lib. v cap. v post Cyrenaicæ descriptionem: *Accolunt Marmaridæ, a Parætonii ferme regione ad Syrtin vsque maiorem porrecti:* Satis hæc turbate, vt non possis Marmaridas a Pentapolitanis discernere. Distinctius Strabo lib. XVII sub finem: πρὸς ἕω δ᾽ ἔτι μᾶλλον οἱ Μαρμαρίδαι, προχωροῦντες ἐπὶ πλέον τῇ Κυρηναίᾳ, καὶ παρατείνοντες μέχρι Ἄμμωνος. *Magis orientem versus sunt Marmaridæ ad Cyrenam propius accedentes & vsque ad Ammonem extensi.* Et clarius idem lib. II etiam sub finem pag. 90 Casaub. ed. πρὸς Αἰγύπτῳ μὲν Μαρμαρίδαι μέχρι τῆς Κυρηναίας, *ad Aegyptum quidem Marmaridæ vsque ad Cyrenaicam.*

II.

Ex his abunde perspicitur, alios miscere Cyrenaicam cum Marmarica; quosdam & rectius distinguere ita, vt Cyrenaica ad occasum sit, Marmarica ab ortu Aegyptum contingat, cum quibus nos etiam faciemus. Et ipsa res ita postulat, quia Cyrene caput est Pentapoleos, quæ ad sinum pertinet maioris Syrtis. Quod vero vtrumque vocabulum nunc laxius acceptum fuit, nunc angustius; factum est, vt inter se permutarentur, quæ caussa est impropriæ & indistinctæ significationis. Ptolemæi Libycus nomos, distinctus a Marmarico, quod ceteris ignotus est, non placet: sed ab Aegypto Marmaricam incipimus, & vltra Chersonesum magnam ad Darnin vsque proferimus, quem Ptolemæus finem Cyrenaicæ constituit. Aegypti autem finem, quem etiam non eumdem omnes definiunt, cum Ptolemæo a Mareotide, id est, in Chimo vico & oppido Plinthine figimus, cuius rationes superiori capite, quod de Aegypto agebat, exposuimus. Sit igitur prima Marmarica, quam explicemus: deinde sequatur Cyrenaica.

PARTIS I SECTIO I.

M A R M A R I C A.

I.

Marmaricæ ergo, si ab ortu in occasum procedimus in maritima ora, est

diterranea loca his regionibus finitima accolunt quatuor genera Libyum, quorum qui Nasamones *vocantur, ii partes australes colunt: qui* Anchisæ, *occidentem spectant: qui* Marmaridæ, *tractum Aegypto & Cyrenæ interiectum, ad mare etiam porrecti.* Macæ *autem multitudine hominum præcellentes Syrti circumfusi sunt.* Diodorus satis dissidet ab Herodoti lib. IV cap. 168, qui ita scribit: Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες ἀπ᾽ Αἰγύπτου ἀρξάμενοι. Πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ᾽ Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ οὔνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται Γιγάμαι νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. - - Γιγαμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύσται. - Ἀσβυστέων δὲ ἔχονται τὰ πρὸς ἑσπέρης Αὐσχίσαι. Οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι κ. τ. λ. *Incolunt autem hæc Libyes ab Aegypto proximi. Primi Libyum* Adyrmachidæ *habitant, pertinentque ab Aegypto vsque ad portum nomine Plunum. Hos attingunt* Gigamæ, *occidentem versus vsque ad insulam Aphrodisiadem porrecti. - - Gigamis adiuncti sunt occidentem versus* Asbystæ, *a quibus longius in occasum* Auschisæ *recesserunt.* Diuersa igitur tempora mutationem sedium attulisse videntur, aut obscuriores quondam gentes inclarescere & contra claræ obscurari, aut nominum immutatio alias alia præoptari cœpit. Fortassis etiam error interuenit scriptorum, qui non satis semper sibi cauent a fraude.

est primum ex Ptolemæi dispositione *Glaucum promontorium:* deinde *Leucaspis* portus: postea *Derris* promontorium, Strabonis Δέρις, *Deris* portus: tum est Ptolemæo Ἀντίφρα κώμη, *Antiphra vicus;* Straboni Ἀντίφραι, *Antiphræ* plurali numero, μικρὸν ἀπωτέρω τῆς θαλάττης, *exiguo spatio a mari distantes.* Dein est Φοινικοῦς λιμὴν, *Phœnicûs portus*, Ptolemæi & Strabonis: &, promontorio interiecto cui *Hermææ* nomen, Λευκὴ ἀκτὴ, *Album litus*, & hoc quoque vtriusque, Ptolemæi & Strabonis. Hinc, prætermissis obscuris portuum & promontoriorum nominibus [sunt autem *Gyzis* & Γραίας γόνυ, portus; *Callii* promontorium, & *Pythis*] sequitur *Parætonium*, vrbs & portus, quam Strabo dicit, ab non nullis *Ammoniam* vocatam esse, quod etiam a Stephano repetitum est. Memoratur ab omnibus geographis, nec inauditum nomen in historiis. Cæsar apud Hirtium Alex. B. cap. VIII *prohiberi se se non posse, quo minus quotidie aquam nauibus peterent, vel a sinistra parte a Parætonio, vel a dextra ab insula.* Et Florus lib. IV cap. XI de Antonii & Cleopatræ fuga: *Itaque nec præparata in Oceanum fuga; nec munita præsidiis vtraque Aegypti cornua, Parætonium atque Pelusium, profuere.* Munitus itaque locus fuit & Aegyptii regni propugnaculum: * cuius munimenta Iustinianus instaurauit, vt Procopius lib. VI de Aedific. cap. II refert. Melæ lib. I cap. IX est *portus Parætonius.*

II.

Post Parætonium est *Apis*, Ἆπις, oppidum vel vicus religiosus, a quo, vt supra diximus, Marmaridarum Scylax in Periplo suo initium fecit: ἀπὸ δὲ Ἄπιδος, inquit, ἔθνος Λιβύων ἐστὶν οἱ Μαρμαρίδαι μέχρις εἰς Ἑσπερίδας. Idem eo vsque Aegyptium regnum producit. Ait enim post Parætonium: ἔχεται Ἆπις πόλις. Μέχρις ἐν ἐνταῦθα Αἰγύπτιοι ἄρχουσι. *Sequitur vrbs Apis. Hucusque Aegyptiorum patet regnum.* Plinius lib. V cap. VI distantiam æque, vt Ptolemæus, definit. *Mensura*, inquit, *a Catabathmo ad Parætonium* LXXXVI M. *passuum. In eo tractu vicus Apis interest, nobilis religione Aegypti locus.* Dixit *vicum*, sicut Strabo, κώμη Ἆπις pag. 549: ac Scylax Ἆπις πόλις, & Ptolemæus in oppidis censuit. Meminit etiam Polybius Excerpt. CXV.

III.

Hinc villas tantum, vt interpres Latinus vertit, seu pagos, κώμας Ptolemæus vsque ad Catabathmon memorat, *Trisarchin*, *Zagylin*, *Chettæam*, *Zygrin;* e quibus *Zagylis* & *Zygris* in Notitia episcopatuum leguntur, tamquam sedes episcoporum; & post Trisarchin est portus Σελινοῦς, *Selinus:* ac post Zygrin Αἰνησίσφυρα, *Aenesisphyra*, Ptolemæo portus, Straboni

* Loca finitima vel vicina fuere nauigantibus periculosa. Οἰκοδομήσας γὰρ τὸν ἐπὶ τῇ Φάρῳ πύργον, μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργων ἁπάντων, ὡς πυρσεύοιτο ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ναυτιλλομένοις ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάττης, καὶ μὴ καταφέροιντο εἰς τὴν Παραιτονίαν, παγχάλεπον, ὥς φασιν, οὖσαν καὶ ἄφυκτον, ἤ τις ἐμπέσοι εἰς τὰ ἕρματα κ. τ. λ. Cnidius architectus *quum exstruxisset illam in Pharo turrim, maximum & pulcerrimum omnium operum, vt ex ea accensæ faces magno maris spatio nauigantibus illucerent, ac ne in* Parætoniam, *locum, vt aiunt, omnino periculosum & inextricabilem, si quis in scopulos inciderit, deferrentur.* Lucian. quomodo conscrib. sit historia pag. 638, 639.

boni promontorium, quod vtrumque poteſt eſſe: a quo proximus eſt Καταβαθμὸς μέγας, *Catabathmus magnus*, qui ſimpliciter ab aliis *Catabathmus* dicitur: Ptolemæus autem a paruo quodam, quem intus in mediterraneis ſub Phœnicunte portu poſuit, diſtinguit. Polybius etiam Excerpt. CXV παραγενόμενος εἰς τὸν Μέγαν καλούμενον Καταβαθμόν, *quum ad Magnum Catabathmum veniſſet.*

IV.

Catabathmus deſcenſum & decliuitatem ſonat, quia terra hic, quæ plana & æqua fuerat ac ſine montis accliuitate, repente in vallem deprimitur. Plinius lib. v cap. v *Finis Cyrenaicus Catabathmos adpellatur, oppidum & vallis repente conuexa.* Et Salluſtius Iugurth. cap. XVII *Africa fines habet ab occidente fretum noſtri. maris & Oceani: ab ortu ſolis decliuem latitudinem* [Iſaac. Voſſius *altitudinem* legit] *quem locum Catabathmon incolæ adpellant.* Supra diximus, in hoc loco quosdam Africam terminare: reliqua cum Aegypto relinquere Aſiæ; immo ipſam hinc Aegyptum inchoare: quæ etiam Salluſtii ſententia fuit cap. XIX, *Catabathmon, qui locus Aegyptum ab Africa diuidit.* Alii Cyrenaicæ terminum faciunt in Catabathmo, vt de Plinio iam cognouimus: cui Strabo quoque lib. XVII pag. 576 conſonat: μετὰ τὴν Ἀπολλωνίαν ἐστὶν ἡ λοιπὴ τῶν Κυρηναίων παραλία μέχρι Καταβαθμοῦ σταδίων δισχιλίων διακοσίων, *Poſt Apolloniam eſt reliqua Cyrenæorum ora vſque ad Catabathmum, ſtadiorum* MMCC. Scilicet nusquam ita variant auctores, quam in finibus circa Africam, vt ſupra in Aegypto vidimus, quam quidam in hoc Catabathmo; alii in Api aut Parætonio, alii cum Alexandria aut proximis locis terminant. Ita etiam fit in Cyrenaica, quam plures in Catabathmo finiunt, Ptolemæus in Darni, vt multo fiat anguſtior. Et hoc eſt quod Strabo λοιπήν, *reliquam* oram poſt Pentapolin vocat: quia propria Cyrenæa eſt ipſa Pentapolis; adiecta, inde ad Catabathmon excurrit.

V.

Poſſemus hic finire Marmaricam, & reliqua ad ſinum Syrtis Cyrenaicæ reſeruare, cui Strabo & Plinius attribuunt; quod vero mixti Marmaridæ Cyrenæis dicuntur, & περιοικοῦντες, *circumcolentes* Cyrenæam, vt Strabo lib. XVII p. 549 tradit: etiam nos ſupra Ptolemæi ordinem ſequuti ſumus; nunc quoque eumdem perſequi non alienum nobis videtur.

VI.

A Catabathmo in occaſum eſt *Panormus*, in quo Ptolemæus ſuum Libyæ nomon finit: deinde eius nomos Marmaricæ propriæ ad Cherſoneſum magnam & vltra procurrit, in quo primus eſt Πέτρας μεγάλης λιμήν, *Petræ magnæ portus*, praue ita dictus, ſi Scylacem ſequimur, cui Πέτρας rectus caſus eſt, obliquus Πέτραντος: vt ita μέγας, non μεγάλης legendum ſit, quemadmodum mox eſt Πέτρας ὁ μικρὸς λιμήν apud eumdem Scylacem. Sequuntur promontoria duo Ptolemæi, *Ardanis* & *Catæonium*, ſupra quæ, intus paullo ad XV millia paſſuum eſt vrbs *Menelaus*, quæ ſi recte ita poſita eſt, portum tamen in mari habuit, quem Scylax & Strabo etiam *Mene-*

laum vocant, Nepos Cornelius *portum Menelai:* Herodotus lib. IV cap. CLXIX Μενελάϊον λιμένα. Sic vero Caryandensis geographus: ἐκ Πέτραντος εἰς Μενέλαον πλοῦς ἡμέρας, *a Petrante ad Menelaum nauigatio diei.* Et Strabo lib. II pag. 27 *Menelaus quoque in Africam locis quibusdam adplicuit:* ἀφ' οὗ καὶ ὁ κατὰ τὴν Ἀρδανίαν λιμὴν, τὴν ὑπὲρ Παραιτονίου, Μενέλαος καλεῖται, *a quo etiam portus iuxta Ardaniam, quae supra Paraetonium est, Menelaus vocatur.* Ardania autem est Ptolemaei Ardanis, & eiusdem Strabonis lib. XVII pag. 576 *Ardanaxes*, si recte scriptum est. Nepos autem extremo Agesilao: *Quum ex Aegypto reuerteretur, venissetque in portum, qui Menelai vocatur, iacens inter Cyrenas & Aegyptum; in morbum implicitus decessit.*

VII.

Dein est portus, Ptolemaeo dictus Σκυθράνιος, *Scythranius;* Scylaci Κυρθάνειος, *Cyrthaneus.* Ἐκ Μενελάου, inquit, εἰς Κυρθάνειον πλοῦς ἡμέρας, *e Menelao* [portu] *in Cyrthaneum nauigatio diei.* Post hunc Ptolemaeo est Αντίπυργος λιμὴν, *Antipyrgus portus*, quomodo & Procopius lib. VI κτισμ. cap. II scripsit: Scylax autem Αντίπυγος λιμὴν, *Antipygus portus:* quod placet claris viris Salmasio & Iac. Gronouio, quia Peutingerorum tabula *Antipego* legitur, corrupte quamuis, tamen sine R; quod etiam Anonymus Rauennas ita lib. III cap. II repetiit. At etiam in ecclesiae Notitiis *Antipyrgus:* & Epiphanii haeres. LXXIII cap. XXVI memoratur Σεραπίων ἐπίσκοπος Αντιπύργου τῆς Λιβύης, *Serapion episcopus Antipyrgi Libyae.* vt dubium sit, vtrum R Scylaci exciderit, an intrusum sit a Ptolemaeo.

VIII.

Sequitur apud hunc *Petrae paruae portus;* sed supra dictum, errore librarii Πέτρας gignendi casu lectum, quum recto sit apud Scylacem Πέτρας ὁ μικρὸς λιμὴν, *Petras paruus portus*, obliquo Πέτραντος, *Petrantis.* Ab hoc est Βάτραχος, *Batracus* portus, interpreti *Batrarchus;* & *Paliurus*, oppidum, seu, vt Strabo p. 576 vocat, κώμη Παλίουρος, *vicus Paliurus*, qui in veteri Itinerario, itinere a Ptolemaide Pentapoleos Alexandriam, *Paniuros* scribitur. Tum *Phthia* portus est, & post eum *Chersonesus magna:* quam etiam Scylax Caryandensis in Creta respexit his verbis: πλοῦς δὲ εἰς Λιβύην ἐπὶ Χεῤῥονήσου τὰς ἁλιάδας τῶν Κυρηναίων, vt vir clarissimus Iac. Gronouius, sublata incisione inepta, legendum esse docuit. Denique est *Axylis* κώμη seu vicus, vltimus locus Ptolemaei in Marmarica, a quo propriam incipit Cyrenaicam seu Pentapolim.

PARTIS I SECTIO II.
MARMARICA MEDITERRANEA.

IX.

Aegypto proximi olim sub mari erant *Adyrmachidae*, gens Libyca; post, Graecis occupantibus maritimam oram, in meridiem magis & superiora repulsi. Herodotus lib. IV cap. CLXVIII Οἰκέουσι κατὰ τάδε Λίβυες ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι· πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἳ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται· *Ab Aegypto Libyes colunt, & primi eorum sunt*

ſunt Adyrmachidæ, qui moribus vt plurimum vtuntur Aegyptiis. Et paucis interiectis: παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ ὄνομα Πλυνός ἐστι. *Habitant autem hi Adyrmachidæ ab Aegypto vſque ad portum, cui nomen Plynos eſt.* * Hunc portum Scylax pluraliter Πλυνοὺς, *Plynos* vocat & dimidii diei nauigatione citra Petrantem magnum ponit: vt Ptolemæi Panormus eſſe videri poſſit. De Adyrmachidis autem idem Scylax: ἀπὸ τοῦ Κανωπικοῦ στόματος τοῦ Νείλου Ἀδυρμαχίδαι ἔθνος Λιβύων. *Poſt Canopicum Nili oſtium ſunt Adyrmachidæ, natio Libyca.* Quod ergo habitatio eorum per portus & oſtia deſcribitur, vtique maritimam oram coluiſſe neceſſe eſt. Ptolemæus autem ad interiora Adyrmachidas removit. In ſuo enim Libyæ nomo (quæ ipſa Adyrmachidarum ſedes eſt) in ſeptemtrionem verſus obſcura nomina ponit *Zigritas, Chartanos, & Zyges:* τὰ δὲ μεσημβρινὰ, *meridialia autem* dicit *Buzes* colere, & *Ogdæmos:* μεθ' οὓς Ἀδυρμαχῖται, *poſt quos Adyrmachitæ.* Sic enim per τ ſcribit, ſed perperam; quum Herodotus & Scylax ac Plinius Δ habeant; & pænultima breuis ſit, quod Silius docet lib. III verſ. 278

— & falcatus ab arte
Enſis, Adyrmachidæ, ac læuo tegmine crure.

X.

Ptolemæi Adyrmachidis proximi ſunt *Ammonii:* quia illorum mentioni illico ſubiecit, εἶτα ἡ Ἀμμωνιακὴ χώρα, *deinde eſt Ammoniaca regio.* Sic regio vocatur, in qua Iouis Ammonis eſt oraculum. Athanaſius Apologia ad Conſtantium ſect. XXXII οἱ ἀπὸ τῆς Θηβαΐδος εἰς τὴν Ἀμμωνιακὴν τῆς Λιβύης ἀπεστάλησαν, *qui ex Thebaide erant, in Ammoniacam Libyæ relegati ſunt.* Qui incolunt regionem, dicuntur *Ammonii*, & ipſum hoc nomen ab Iouis eſt oraculo, quem Aegyptii *Ammûn* ſiue Ammonem vocant. Herodotus lib. II cap. XLII Ἀμμοῦν Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία, *Ammûn Aegyptii Iouem vocant:* καὶ Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο. *& ab hoc* [Ammone Ioue] *Ammonii adpellationem ſibi fecerunt.* Idem lib. IV cap. CLXXXI πρῶτοι ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέως Διός. *Primi a Thebis* [Aegyptiis] *per decem dierum iter* [arenoſum] *ſunt Ammonii, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem.* Vtrobique enim ſimulacrum Iouis dicit eſſe κριοπρόσωπον, *arietino vultu.*

XI.

In Ammoniaca regione Ptolemæo ſunt *Alexandri Caſtra*, & hinc in occaſum ὁ Ἄμμων πόλις, *vrbs Ammon.* Ceteri tantum templi & oraculi & fontis Solis mentionem habent, de quibus ſcriptores rerum Alexandri conſulantur. Arrianus lib. III cap. IV χῶρον, *locum*, non vrbem, vocat, in quo Ammonis templum ſit: iuxta quem κύκλῳ, *in circuitu* omnia vaſta & arenoſa ſint. Herodotus tamen de Ammoniis, quaſi de gente populoſa ſcribit, qui regem habuerint, ac bella cum aliis geſſerint: ex quo facile credas, nec oppida omnino, nec vicos illis defuiſſe: etſi certis ex plagis,

* Tzetzes ad Alexandr. Lycophr. verſ. 149 Τὸν ἐκ Πλυνοῦ) τὸν Μενέλεών τε, τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς ῥίζης τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ὑπῆρχον ἀπὸ Πλυνοῦ πόλεως Λιβύης, ὅθεν ἦν Ἄτλας.

vt Paretonio, vnde Alexander austrum versus profectus est, forsan nihil nisi arenæ fuerint. Longitudinem loco Ptolemæus dat mediam inter Parætonii & Catabathmi magni: latitudinem XXVIII graduum. Plinius lib. V cap. IX a Memphi Ammonis oraculum duodecim dierum abesse itinere tradit: ibidemque etiam in Aegypti nomis *Hammoniacum* nomon recenset, *tendentem ad Hammonis Iouis oraculum.* nam cum adspiratione etiam illud Iouis cognomen scribitur. Hunc nomon credo adnumerarunt qui de Ammoniis, tamquam valida gente, prodiderunt. Sic autem ille ad Aegyptum pertinuit, vt Oasitæ duo nomi, non proprie, sed contributione, & quasi pars regno Aegyptiorum adiecta. Propria autem Ammoniaca solitudines erant, in medio nemora amœnissimis fontibus rigata. Diodorus Siculus lib. XVII cap. L rem planius enarrat; regionem, quæ fanum Ammonis contineat, includi vndique solitudinibus. Ipsam vero, quæ intra arenas sit, fructiferis arboribus & dulcibus fontibus amœnam, κωμηδὸν, *vicatim* habitari: in medio esse ἀκρόπολιν τριπλοῖς ὠχυρωμένην τοῖς τείχεσι *arcem triplici muro firmatam.* Primam & intimam munitionem habere βασίλεια, *regiam:* alteri inesse γυναικωνῖτιν αὐλὴν, *gynæceum*, & liberorum agnatorumque domos; etiam τὸν τοῦ θεοῦ σηκὸν, καὶ τὴν ἱερὰν κρήνην, *dei fanum & sacrum fontem*, vnde lustrationem, quæ deo offeruntur, accipiant: extremam munitionem satellites & ministros continere. Hanc arcem & munimenta puto πόλιν, *vrbem*, Ptolemæi esse, quam *Ammonem*, communi cum deo nomine, adpellat.

2. Addit Diodorus: καθίδρυται δὲ τῆς ἀκροπόλεως ἐκτὸς οὐ μακρὰν ἕτερος ναὸς Ἄμμωνος, πολλοῖς καὶ μεγάλοις δένδροις σύσκιος. τούτου δὲ πλησίον ὑπάρχει κρήνη, διὰ τὸ συμβεβηκὸς ὀνομαζομένη ἡλίου κρήνη. αὕτη δὲ τὸ ὕδωρ ἔχει συμμεταβαλλόμενον ἀεὶ ταῖς ἡμεριναῖς ὥραις παραδόξως. Hoc est: *Extra arcem haud longe inde positum est alterum Ammonis fanum, multis procerisque arboribus inumbratum: & prope illud est fons, dictus ab eo, quod accidit, Fons Solis. aquam enim habet certis diei horis mirabiliter se variantem.* Dein mutationem ipsam per horarum interualla describit perinde, ac Curtius lib. IV cap. VII, & Arrianus lib. III cap. IV, rigere circa meridiem: media nocte feruide exæstuare: tepescere mane & sub vesperam. Eadem Curtius refert de arce triplici muro circumdata: & de alio nemore cum Solis fonte, extra arcem: vt ita vel ex Diodoro sua, vel vterque ex communi auctore hausisse videatur.

3. Hæc de oraculi sede & fonte solis sufficiant. Vtrumque in Marmarica statuimus loco antea monstrato, nihil curantes qui dissentiunt. Pomponius lib. I cap. VIII in Cyrenaica ponit, sed laxe sumta, quia ad Catabathmum illam improprie extendit. Plinius recte quidem oraculi sedem constituit, vt vidimus ex lib. V cap. IX: in eo tamen deserendus ille videtur, quod lib. II cap. CIII Solis fontem, per vicem aquas suas ita variantem, in Troglodytis ponit, nisi forsan alios Troglodytas, quam qui ad sinum Arabicum sunt, in[illegible] quod minus explicate dictum esset, quum Arabici Troglo-

Troglodytæ notiſſimi ſint, & præcipue vocabulo hoc ſignificentur. Longius Lucanus abit, qui modo ad Syrtes Ammonem relegat, modo ad extremos mittit Garamantes. Lib. x enim verſu 38 ait:

Nec ſterilis Libye, nec Syrticus obſtitit Ammon.

at lib. ix verſ. 511 in alia & longe diuerſa plaga ponit:

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus vnum
Inculti Garamantes habent: ſtat certior illic
Iuppiter, vt memorant, ſed non aut fulmina vibrans
Aut ſimilis noſtro; ſed tortis cornibus Ammon.

If. Voſſius ad Melam legit ex MSS. *certior*: vulgo *corniger*, quod ſuperfluum, quia mox ſequitur *tortis cornibus Ammon.* eſt autem *certior* idem quod Melæ I cap. VIII *fidei inclitæ.*

4. Plura quæ circa Ammonem fuerint, non habemus referenda, quia Plinius nomon ſuum Hammoniacum nuſquam expoſuit: Ptolemæus in Ammoniaca tantum duo loca ſignauit, Caſtra Alexandri, & oppidum Ammonem, de quibus ſupra diximus. Quæcumque fuerunt alia, obſcuriora fuiſſe neceſſe eſt. nam quum in cultioribus Ammonii *vicatim*, vt Curtius & Diodorus teſtantur, habitauerunt, quanto rarius peiusque in deſertis locis habitatum fuiſſe putabimus?

XII.

Reliqua Marmaricæ mediterranea ex ſola fide Ptolemæi pendent, cui in Libyæ, vt vocat, nomo, quæ Marmaricæ noſtræ pars orientalis eſt, inſunt ſupra Phœnicuntis portum *Pedonia*, dein *Pnigeus*, Straboni Πνιγεὺς κώμη, *Pnigeus vicus*: & hinc in auſtrum magis vergens *Climax*, & vlterius in *Ogdæmorum* gente Πέδωνπα, *Pednopum*. Ptolemæus etiam *Catabathmum paruum*, tamquam mediterraneum oppidum, inter Pedoniam & Pnigea occaſum verſus poſuit. Supra Parætonium & Apin, *Callii*, Καλλίω, *Sophanis*, *Bibliaphorium*, *Scope*. Supra portum Selinuntem *Tiſarchi*, *Nemeſium*, *Philonis*: & hinc ad Catabathmum vsque gens *Zygritarum*, & oppida *Azicis* & *Tachorſa*: ac intus magis *Tuccitora*: vltra quos in meridiem Βουζεῖς, *Buzes* gens, in qua oppidum eſt *Thanuthis*.

XIII.

Inter Catabathmum & flumen, quod ex Paliuri palude delabitur, *Gaphara*, *Menelaus*, cuius portum ſupra deſcripſimus: & hinc in auſtrum, *Maſuchis*, *Tacaphuris*: & rurſus in occaſum *Leucæ camini*, & *Leucæ Napæ*, & hinc in hibernum occaſum *Abathuba*: propius flumen *Bocchyris* & *Maſadalis*: trans flumen in Pentapoleos confinio *Leucoa*, haud procul Dardani ſiue Darni.

XIV.

Inſulæ Marmaricæ, ab Aegypti limite ad Parætonium vsque, hæ memorantur a Ptolemæo; *Pedonia*, cuius nominis oppidum mediterraneum quoque ſupra adpoſuerat: Strabo autem tantum inſulæ meminit lib. XVII pag. 549 εἶτα, *deinde*, inquit, νῆσος Πηδωνία λιμένα ἔχουσα· εἶτα Ἀντίφραι, *inſula*

Pedonid: dein Antiphræ; hæ vero in litore continentis, quas situs insulæ monstrandi caussa adieci. Ptolemæus vocali longa scripsit Πηδωνία.

2. Post hanc sunt occasum versus *Phocusæ* duæ, quæ videntur Stephani *Phycussæ* esse. εἰσὶ καὶ Φυκοῦσσαι νῆσοι Λιβύης, *Sunt etiam*, inquit, *Phycussæ insulæ in Libyco mari.*

3. Post has est *Aenesippa*, quæ Straboni *Aenesipasta* dicitur: & contra Menelai portum *Tyndarii scopuli* tres, τρεῖς, secundum Ptolemæum: Strabo autem, Τυνδάρειοι σκόπελοι νησίδια τέτταρα ἔχοντα λιμένα, *Tyndarëi scopuli, paruæ insulæ quatuor, quæ portum habent.* Scylax sine diphthongo ἐπὶ Τυνδαρέας σκοπέλους, *ad Tyndareos scopulos*, & ἀπὸ Τυνδαρέων σκοπέλων, *a scopulis Tyndareis.* Ptolemæus per iota scripsit Τυνδάριοι σκόπελοι, *Tyndarii scopuli.*

4. Contra Paliurum est Ἀηδωνίς, *Aëdonis* insula, quæ Scylaci est Ἀηδωνία, *Aëdonia.* sic enim legendum pro edito Διδωνία.

5. Adiungit Scylax insulam Πλατεῖαν, *Platêam*, quam Herodotus lib. IV cap. CLI & CLVI scripsit Πλάταια, *Platæa.* Stephanus distinguit quidem, tamquam diuersas Libyæ insulas, si cum αι aut ει scribatur, iudice autem Holstenio est eadem, quoquo modo scribatur, quia non alienum a Stephano, bis vnum locum ponere ac separare, si diuerso illum modo scriptum forte inuenerit. Situs autem huius insulæ accuratius definiri non potest, quia Ptolemæus posthabuit: vt vero ex Herodoto non obscure adparet, * videtur potius Cyrenaicæ fuisse obiecta, quam regioni Marmaridarum.

PARTIS II SECTIO I.

CYRENAICA **

ET

PENTAPOLIS.

XV.

De Cyrenaicæ non vna notione, sed abusiua altera & impropria, supra initio huius Capitis II dictum est. Mittimus illos, qui ad Aegyptum vsque extendunt, & omnem includunt Marmaricam, quæ verius inde separanda est, vt nos quoque separatim exposuimus. Patet autem a Chersoneso magna, aut proximo vico Axyli, vsque ad sinum Syrtis magnæ, siue ad Philænorum aras. Sic Ptolemæus de propria Cyrenaica, quem explicatione secuturi sumus. Plinius lib. V cap. V extremo, longius excedit, ortum versus ad Catabathmum; ab occasu ad Syrtem usque minorem. *Finis*, inquit, *Cyrenaicus Catabathmos adpellatur, oppidum & vallis repente conuexa. Ad eum terminum Cyrenaica Africæ a Syrti minore decies centena* LX *millia passuum in longitudine patet; in latitudine, qua cognitum est,* DCCC. In ortiuo termino plures consentientes habet, ac ipsum Strabonem; in occiduo autem solitarius est, nec sectatores facile, quod sciamus, inuenit. Ita tamen libri habent, nec definita longitudo permittit *maiorem* legere.

XVI.

* In primis lib. IV c. 169, vbi Πλατέαν habet editio Camerarii.

** De Cyrenaicæ regionis natura Herodotus lib. IV cap. 199.

XVI.

Ptolemæo primum a Marmaricæ fine fupra mare eft oppidum, quod lib. IV cap. IV non eodem modo fcriptum eft. Pag. 113 μέχρι Δαρνίδος πόλεως, *vsque ad oppidum Darnidem*, quod recto cafu eft Δαρνὶς, *Darnis*: at p. 114 in oppidorum relatione fcriptum Δάρδανις, *Dardanis*, quod haud dubie corruptum, quia Ammianus lib. XXII cap. XL etiam *Darnis* fcripfit, quum Libyæ Pentapoleos oppida enarrat. Inde vsque Nauftathmum nihil memorabile Ptolemæo eft, *Zephyrium* promontorium, ἄκρον; & *Cherfis*, κώμη. vicus: dein *Erythrum*, τόπος, locus: poftea *Nauftathmus*, portus. *Zephyrium* tamen non nudum promontorium eft, fed, vt Strabo lib. XVII pag. 576 tradit, πρόσορμον ἔχον, *ftationem nauium habens*.

XVII.

Nauftathmus autem nobilior, nec tantum λιμὴν, *portus*, vt Scylax & Ptolemæus vocant; fed Strabo in ὀνομαζομένοις, *nobilioribus* locis Cyrenæorum recenfet. Mela autem in promontoriis cenfet lib. I cap. VIII. *In litore promontoria funt Zephyrion & Nauftathmos, portus Parætonius. Vrbes Hefperis, Apollonia, Ptolemais, Arfinoe, atque, vnde terris nomen eft, Cyrene.*

XVIII.

Deinde Scylaci eft *Portus Cyrenes.* Ἀπὸ δὲ Ναυστάθμου εἰς λιμένα τὸν τῆς Κυρήνης, στάδια ρ'. *A Nauftathmo ad portum Cyrenes, ftadia centum.* Ptolemæus poft Nauftathmum proxime *Apolloniam* ponit, quam Strabo *Apolloniadem* dixit, & nauale Cyrenenfium. *Non longe*, inquit, *a Phycunte abeft* τὸ τῶν Κυρηναίων ἐπίνειον ἡ Ἀπολλωνιὰς, ὅσον ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα σταδίοις, *Cyrenenfium nauale Apollonias, fere ad centum feptuaginta ftadia.* Videtur ipfe portus effe Scylacis, quem octoginta ftadiis a Cyrenis dicit abeffe. Plinius autem, qui etiam *Apolloniam*, vt Ptolemæus, vocat, in quinque vrbibus infignioribus, quæ Pentapolim Libyam conftituunt, numerat, vt emporium potius cum ampliffimo portu, quam nudum nauale fuiffe verifimile fit. Ptolemæus eodem modo, vt Strabo; inter Phycuntem & Nauftathmum: Κυρηναίων ἐπίνειον Ἀπολλωνία, *Cyrenæorum nauale Apollonia.* Diftat a Phycunte XXIV millia paffuum, auctore Plinio.

XIX.

Phycûs vero, Φυκοῦς, promontorium & oppidum in extremo regionis angulo, qui in Creticum mare recedit. Ptolemæus: Φυκοῦς ἄκρον καὶ χωρίον, *Phycûs, promontorium & oppidum.* Sic interpretor χωρίον, quod laxe fignificat, quia Strabo de Phycunte: ἔστι καὶ πολίχνιον ὁμώνυμον τῇ ἄκρᾳ, *eft etiam oppidulum eodem, quo promontorium nomine.* Promontorium ipfum dicit humile quidem effe, fed maxime in feptemtrionem, præ ceteris illius oræ, procurrere. Plinius lib. V cap. V *Promontorium Phycûs per Creticum mare excurrit, diftans* CCCL *M. paffuum a Tænaro Laconicæ promontorio: a Creta vero ipfa* CXXV *millia. Poft id Cyrene, a mari vndecim M. paffuum. A Phycunte Apolloniam* XXIV *millia paffuum.*

XX.

Poft Phycuntem eft Ptolemæo *Aptuchi fanum*, Ἀπτούχου ἱερόν. Scribitur

tur etiam *Aptungis*, & Augustino sæpe memoratus *Felix* episcopus *Aptungensis*, lib. II Retractat. cap. XXVII & XXXIV, & epist. CLII. In MSS. est *Aptugnensis*, vt PP. Benedictini tradunt: nec vero dubium, quin Aptuchi fanum sit. Hoc inter & Ptolemaida Ptolemæus oppidum *Ausigda* posuit.

XXI.

Sequitur ergo *Ptolemais*, ante *Barce* dicta. Strabo lib. XVII pag. 575 εἶθ' ἡ Βάρκη πρότερον, νῦν δὲ Πτολεμαΐς, *Deinde est Barce, quæ postmodum Ptolemais dicta est.* Et Plinius lib. V cap. V *Deinde Ptolemais, antiquo nomine Barce.* Et Stephanus: Βάρκη πόλις Λιβύης, ἥτις καὶ Πτολεμαΐς, *Barce est vrbs Libyæ, quæ etiam Ptolemais vocatur.* Ptolemæus autem distinguit Barcen a Ptolemaide, illam in mediterraneis, hanc ad mare constituens. Quid ergo? Scylax pag. 109 ostendit conciliationis modum. ἐκ δὲ λιμένος τῆς Κυρήνης μέχρι λιμένος τοῦ κατὰ Βάρκην, στάδια φ', ἡ δὲ πόλις ἡ Βαρκέων ἀπὸ θαλάσσης ἀπέχει στάδια ρ'. *A portu Cyrenes ad Barces portum stadia* 10: *Barcensium autem vrbs abest a mari stadia centum.* Ptolemais ergo condita non eo loco, quo Barce fuit, sed quo Barcæorum portus.

XXII.

Ptolemæo hinc proxima est *Arsinoe*, quæ & *Teuchira* dicitur. Ἀρσινόη, ἡ καὶ Τεύχειρα, *Arsinoe*, inquit, *quæ etiam Teuchira.* Et Strabo dicto loco: μετὰ δὲ Βερενίκην πόλις ἐστὶ Τεύχειρα, ἣν καὶ Ἀρσινόην καλοῦσιν, *Post Berenicen* (septemtrionem versus) *est vrbs Teuchira, quam & Arsinoen vocant.* Etiam Plinius dicto loco: *Arsinoe, Teuchira vocitata.* Teuchira vetus nomen: superinductum in reginæ gratiam alterum. Posteriores vetus reduxerunt, quod est in Peutingeriana & in Itinerario vetere. In Tabula est *Tauchira col.* id est colonia: in Itinerario veteri, *Teuchiram, Ptolemaidem.* Ceterum vox vetus scribitur *Teuchira* & *Tauchira*, Ταύχειρα: priori modo Strabo, Ptolemæus & Plinius vsi sunt, vt vidimus: posteriori Scylax, Stephanus, auctor Tabulæ Augustanæ.

XXIII.

Eodem Itinerario *Adriane* posita inter Teuchiram & Berenicen: in Tabula dicta, *Hadrianopolis.* Mirum, a Ptolemæo prætermissam, qui tamen post Hadrianum scripsisse videtur, & si Suidæ credimus, sub Marco Aurelio. Interim Ptolemæus *Lathonis* fluuii ostia, Λάθωνος ποταμοῦ ἐκβολὰς, inter Berenicen & Arsinoen posuit. Recentes autem tabulæ supra Berenicen, quæ nomen corrupte retinet, in austrum versus hæc ostia habent, quas etiam in nostra imitati sumus. Plinius etiam, cui *Lethon* hic amnis dicitur, ad superiora referre videtur. *Nec procul*, inquit, *ante oppidum fluuius Lethon, lucus sacer, vbi Hesperidum horti memorantur.* Oppidum intelligit Berenicen. Straboni fluuius est Λάδων, *Ladon* in editis: Λάθων autem legendum esse cum Casaubono censemus, quod etiam vetus interpres *Lathon* expressit. Est & de exitu fluminis dubitatio, in quod se infundat, in mare an in lacum. Straboni est λιμὴν Ἑσπερίδων, *portus Hesperidum*, in quem Lathon effluit: vetus autem interpres iterum dissentit, & quasi λίμνη legerit, *lacus* vertit *Hesperidum.* Forsan lacus mari coniunctus est, vt per eum flumen exeat. Videant

ant quibus vel regionem cognoſcendi, vel inſpiciendi antiquos codices, facultas eſt.

XXIV.

Ipſa vrbs *Berenice* in promontorio ſita, quod Straboni dicitur Ψευδοπενιὰς, *Pſeudopenias.* Antiquum nomen, priusquam regium ex Aegypto adderetur, fuit *Heſperis* & *Heſperides.* Ptolemæus, Βερενίκη, ἡ καὶ Ἑσπερίδες, *Berenice, quæ & Heſperides.* Plinius lib. v cap. v *Berenice in Syrtis extimo cornu eſt, quondam vocata Heſperidum ſupradictarum, vagantibus Græciæ fabulis.* Scylax, qui ante noui nominis impoſitionem ſcripſit: Ταύχειρα, Καυκάλου κώμη, Ἑσπερίδες πόλις καὶ λιμὴν, καὶ ποταμὸς ἐπὶ τῇ πόλει Ἐκκηός, *Tauchira, Caucali vicus, Heſperides vrbs & portus, & fluuius circa vrbem Ecceus.* Lathonem adfluere vrbem, modo vidimus, qui an idem ſit qui Ecceus, equidem ignoro. Singulari numero vrbem Pomponius adpellauit lib. I cap. VIII *vrbes, Heſperis, Apollonia, Ptolemais, Arſinoe, atque (vnde terris nomen eſt) ipſa Cyrene.* Et Stephanus, Ἑσπερὶς, πόλις Λιβύης, ἡ νῦν Βερονίκη, *Heſperis, vrbs Libyæ, quæ nunc Beronice dicitur.*

XXV.

Famoſi *horti Heſperidum* prope hanc vrbem & Lathonem fluuium a Plinio ponuntur lib. v cap. v. *Nec procul,* inquit, *ante oppidum fluuius Lethon, lucus ſacer, vbi Heſperidum horti memorantur.* Et Scylax in Cyrenaica: ἐνταῦθα ἐστὶν ὁ κῆπος (ſic cum Salmaſio legendum) τῶν Ἑσπερίδων, *ibi eſt hortus Heſperidum:* quem ita deſcribit, *eſſe locum profundum orgyis* XVIII, *præruptum vndique, qui nusquam deſcenſum habeat; duobus ſtadiis longum, totidem latum. Hortum eſſe opacum arboribus omnis generis. Loca circa hortum eſſe Ampelum, Apin, Zenertin, Tauchira, Heſperides vrbem.* Sed vagari fabulas Græcorum Plinius dixit, & alii hos hortos in Mauretania aut prope Atlantem poſuerunt, in quibus & Virgilius eſt lib. IV Aeneid. 480 ſeqq.

XXVI.

Hic finit Ptolemæus *Pentapolim:* reliqua hinc in auſtrum & occaſum vsque ad Philænorum aras ſita extra Pentapolim cenſet, non autem extra Cyrenaicam. Pentapolis autem, hactenus expoſita, a quinque vrbibus nomen habet, quas Plinius lib. v cap v nominatim recenſet. *Cyrenaica,* inquit, *eadem Pentapolitana regio, illuſtratur vrbibus maxime quinque Berenice, Arſinoe, Ptolemaide, Apollonia, ipſa Cyrene.* Ptolemæo autem Cyrenaica eſt amplior quam Pentapolis, quod nec Plinius negat, ſi de propria Pentapoli, & ſtrictim accepta, ſit quæſtio. Diſcriminis cauſſa ab Ioſepho de Bello lib. VI cap. XXXVIII p. 996 vocatur Πεντάπολις Λιβύη, *Pentapolis Libya:* quia etiam alibi regiones ex quinque præcipuis conſtantes vrbibus, Pentapoleos nomen habuerunt, vt in Palæſtina de Pentapoli ad Iordanem diximus. Concilio Epheſino pag. 100 memoratur Euoptius Πτολεμαΐδος τῆς Πενταπόλεως; *Ptolemaidis Pentapolitanæ* epiſcopus.

XXVII.

Poſt Berenicen Ptolemæo eſt Βρύων αἰγιαλὸς, *Bryorum litus; deinde* Βόρειον ἄκρον, τέλος τῆς Σύρτεως, *Boreum promontorium, Syrtis terminus.* Vetus

Itinerarium sub Antonini nomine, *Boreum* habet, sed a Berenice per CXXVI millia passuum in occidentem remotum, quod oportet aliud esse a Ptolemæi Boreo, nisi alterutrum auctorem enormiter a vero, quod vix credibile est, dicamus aberrasse. Auctor tabularum Ptolemæi notione nominis, quod septemtrionem sonat, inductus, ad id figuram maris accommodauit, vt tam Berenicen quam Boreum promontorium in septemtrione collocaret: at recentes omnes id mare aliter delineant, secundum quos Boreum in medio, non in summo litore, in septemtrionem excurrente, propter vrbem Berenicen, cuius manet nomen, locandum est. Nomen, si genuinum est, aliam ob caussam impositum videtur, &, si quid iudico, propter Syrtem, cuius cornu, vt Plinius vocat, eo vsque septemtrionem versus procurrit: vnde etiam a Ptolemæo τέλος τῆς Σύρτεως, *finis Syrtis* maioris vocatum est. At Vossius ad Melam Βρύων legit, quia ἐν Βρύων αἰγιαλῷ, *in Bryorum litore:* quo admisso, cadit omnis hæc disputatio.

XXVIII.

Sequitur apud eundem Ptolemæum Διάχερσις Φρούριον, *Diachersis castellum:* & deinde *Herculis turris*, πύργος: ac postea *Diarrhœa* portus: & *Maritimæ stationes*, ὕφαλοι ὅρμοι: *Drepanum* promontorium: post quod est Αὐτομάλαξ Φρούριον, *Automalax præsidium*, id est munitum oppidum aut castellum. Sic Ptolemæus scripsit: Stephano est Αὐτομάλακα, *Automalaca*, quasi ex obliquo Ptolemæi formatum nomen: Straboni autem est Αὐτόμαλα, *Automala*, etiam Apollodoro apud Stephanum. De situ & munitione ita Strabo: εἶθ' οἱ Φιλαίνων βωμοί· καὶ μετὰ τούτους Αὐτόμαλα Φρούριον, φυλακὴν ἔχον, ἱδρυμένον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου παντός. *Deinde sunt Philænorum aræ: & post has Automala munimentum, præsidium habens, situm in intimo recessu totius sinus.* In hoc finit Ptolemæus Cyrenaicam maritimam: aras Philænorum Africæ propriæ accenset.

PARTIS II SECTIO II.

MEDITERRANEA

CYRENAICAE.

XXIX.

Cyrenaicæ caput est vrbs mediterranea Κυρήνη, *Cyrene*, * a mari distans vndecim millibus passuum, vt Plinius refert lib. V cap. V. Straboni abest ab Apollonia nauali Cyrenæorum octoginta stadiis, qui πόλιν μεγάλην ἐν τραπεζοειδεῖ πεδίῳ κειμένην dicit, id est *vrbem magnam, in campo sitam, qui mensæ figuram habeat.* De origine eius Herodotus multa lib. IV cap. CLV, sed fabulose, nec perspicue; & Iustinus lib. XIII cap. VII: clarior breuiorque Strabo lib. XVII p. 575 ἔστι Θηραίων κτίσμα Λακωνικῆς νήσου, *Est* [Cyrene] *a Theræis condita, qui Laconicæ insulam Theram habitant.* Conditor *Battus* Theræus, vt idem Strabo tradidit: de quo multa Herodotus. Ab hoc Cyrenæi dicti *Battiadæ.* Silius lib. II vers. 60

- *ini-*

* De *Cyrene* dissertationem conscripsit V. C. Hardion dans les Memoires de litterature de l'Acad. Roiale, tom. IV p. 545 seqq.

- - - - iniquo sole calentes
Battiadas late imperio sceptrisque regebat.

Quod autem Thera insula Spartanorum erat, & Spartanos habebat colonos; ipsi Cyrenæi quoque dicuntur a Spartanis orti. Iosephus lib. I I de Bello Iud. cap. XXVIII Gr. Κυρηναῖοι τὸ Λακώνων γένος, *Cyrenæi genere Lacedæmonii.* Studiis autem a Spartanis differebant Cyrenæi, philosophiæ dediti, vnde secta orta Cyrenaica, auctore Aristippo, cuius Cicero multam mentionem habet Acad. Quæst. lib. IV cap. XXIV & XLII, Offic. lib. III cap. XXXIII & alibi; Strabo dicto loco p. 576.

XXX.

Altera insignis ciuitas fuit *Barce*, * a Cyrene in occasum sita, portum habens ad mare Syrticum, vbi postea Ptolemais fuit condita. Supra diximus in maritimis, Strabonem, Plinium, Stephanum aberrare, qui Barcen putant ipsam esse Ptolemaidem: quæ Scylax & Ptolemæus distinguunt & separant. Hinc *Barcæi* in Africa Virgilio laudati Aeneid. IV vers. 41

- - - - - - inhospita Syrtis,
Hinc deserta siti regio, lateque furentes
Barcæi. **

Ptolemæo dicti *Barcitæ*, ab ortu Hesperidum hortorum habitantes.

XXXI.

Inter Ptolemaidem & Arsinoen intus sita fuit *Neapolis*, Ptolemæo memorata, distinguenda ab eiusdem *Cænopoli*, quæ in eadem prouincia ad ortiuum limitem est posita: licet idem vocabula significent.

XXXII.

Cetera Ptolemæi minus sunt cognita, ab ortu inter Darnidem & Cænopolim iam dictam *Hydrax:* in septemtrione *Archile*, & *Xymethus:* hinc in austrum *Celida*, *Cænopolis* supra *Paliuri* paludem, vnde amnis eiusdem nominis effunditur: & hinc in occasum *Thintis*, *Alibaca:* supra Thintin *Phalacra:* vlterius in austrum *Acabis*, *Auritma*, *Arimantos vicus*, *Philonis vicus:* inde in occasum *Echinus* vicus; *Herculis arenosi cumuli*, vnde *Lathon* fluuius oritur: & *Velpi* montes: propius mare & Syrtem *Maranthis* vicus.

XXXIII.

Hesperidum famosi *horti* etiam in mediterraneis fuerunt, & a Ptolemæo in ortum vsque ad Barcitas extenduntur. Βαρκῖται ἀπὸ ἀνατολῶν τῦ κήπυ τῶν Ἑσπερίδων, *Barcitæ*, inquit, *sunt ab oriente horti Hesperidum.* Sed de hoc supra diximus ad Berenicen, quæ etiam *Hesperis* dicta fuit.

XXXIV.

Populi Cyrenaicæ sunt apud Ptolemæum *** obscuri, ab ortu regionis

* Vid. Herodot. IV c. 160, qui docet, Barcen a fratribus esse conditam Arcesilai, qui filius erat Batti, Cyrenes conditoris.

** Barcæis ab Amasi oppugnatis faber callide ostendit, qua cuniculi agerentur. Aeneas Poliorcet. c. 37 pag. 1711. Βαρκαῖοις aliquoties nominat Polyænus Strateg. VII, 28, 1.

*** Ita scripserat sine dubio doctissimus autor, non *Homerum.* Etiam paullo post *Ararauceles* & *Asbeta* in meo Ptolemæi libro nominantur. Adde infra IV c. 3 §. 21.

nis *Arauracides*, & *Asbytæ:* * ab occasu, *Macatutæ:* in medio *Barcitæ*, de quibus modo dictum est: in meridiana plaga *Psylli*, medicandis serpentum morsibus celebres: quos Strabo lib. XVII p. 560 dicit τὺς Ψύλλυς τὺς πρὸς τῇ Κυρηναίᾳ, *Psyllos, qui ad Cyrenæam habitant*, quasi extra fines fuerint. Sed fuerint intra fines, vt Ptolemæus tradit, de illis, quæ Plinius refert lib. VII cap. 11, repetimus, quæ partim confirmant Ptolemæum, partim mirabilia quædam de hoc populo narrant. *In Africa*, inquit, *gens Psyllorum fuit, vt Agathargides scribit, a Psyllo rege dicta, cuius sepulcrum in parte Syrtium maiorum est. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, & cuius odore sopirent eas.* ** - - - *Hæc gens ipsa quidem prope internecione sublata est a Nasamonibus,* *.* *qui nunc eas tenent sedes: genus tamen hominum ex iis, qui profugerant, aut quum pugnatum absuerant, hodieque remanent in paucis.* Quod de vi ingenita serpentibus inimica tradit, negat Cornelius Celsus lib. V cap. XXVIII sect. 3, quem consulas. Ex reliquiis gentis fuerunt etiam, quos Augustus Cleopatræ admouit, vt venenum exsugerent, si forsan serpentis morsu periisset.

XXXV.

Nasamones sedem Psyllorum occupasse non est improbabile, † quia prope Syrtes fuerunt, quarum prædatores erant famosissimi. Silius Italicus lib. I vers. 408

Et vastæ Nasamon populator Syrtis.

Et Lucanus lib. IX vers. 439 - - - *herbas,*

Quas Nasamon, gens dura, legit, qui proxima ponto
Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis
Syrtis alit. nam litoreis populator arenis
Imminet, & nulla portus tangente carina,
Nouit opes. Sic cum toto commercia mundo
Naufragiis Nasamones habent.

Ptolemæus *Nasamones* in Marmarica lib. IV cap. V censet, cui nolim subscribere, propter dictas Syrtium prædationes: nec licet inter sedem illorum veterem & nouam Psyllis ademtam distinguere, de quo bello supra ex Plinio relatum fuit; quia Ptolemæus non priscam, sed sui temporis geographiam persequitur. Contra Strabo lib. XVII p. 576 tam Psyllos quam Nasamones videtur a Cyrenaica in occasum reduxisse, & sub Syrtium collocasse regione. Τὴν δ' ὑπερκειμένην, inquit, ἐν βάθει χώραν τῆς Σύρτεως καὶ τῆς Κυρηναίας κατέχυσιν οἱ Λίβυες, παράλυπρον καὶ αὐχμηράν· πρῶτον μὲν οἱ Νασαμῶνες, ἔπειτα Ψύλλοι καί τινες Γαιτῦλοι, ἔπειτα Γαράμαντες, *Syrtis & Cyrenaicæ superne incumbentem regionem Libyes obtinent, sterilem sane & aridam, primi Nasamones, postea Psylli & Gætulorum pars, & Garamantes.*

XXXVI.

* Hi sunt quos *Asbystas* adpellat Herodotus libr. IV c. 169 & 170. Adde quæ supra ad libr. IV c. 2 §. 1 diximus. *Asbystas* etiam Dionysius Perieg. v. 211 memorat.

** Adde, sis, Varronem apud Priscianum libr. X pag. 400.

. Vento noto. Herodot. IV c. 173. *Notus* ventus eos obruit arena. In eorum locum deinde successere Nasamones.

† Præsertim Herodoto diserte adfirmante libr. IV c. 173.

XXXVI.

Antequam decedamus ex Cyrenaica, de Romanorum ibi prouincia disquirendum est. Libera primum fuit Cyrene, quum de limite cum Carthaginiensibus certauit, de quo bello Sallustius Iugurth. cap. LXXIX agit. A Ptolemæo primo victi Cyrenenses, Aegyptiaco regno accessionem amplam dederunt, de quo Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXI & Iustinus lib. XIII cap. VI. Inde per regum fratres aut agnatos administrata, e quibus Ptolemæus Apion fuit, qui inuidens Aegyptiis Romanos heredes scripsit. Hoc quo anno factum, Iulius Obsequens cap. CIX prodidit. Nec vero Romani tum prouinciam fecerunt, sed libertatem ciuitatibus dederunt, vt Liuius epit. LXX refert; qua a tyrannis oppressa, Romani sibi vindicarunt & in formam redegerunt prouinciæ, quod belli Cretici tempore factum, ex Eutropii lib. VI cap. IX manifestum est. Coniuncta hæc prouincia cum insula Creta fuit. Strabo pag. 576 *νῦν ἐςὶν ἐπαρχία τῇ Κρήτῃ συνεζευγμένη, nunc est* [Cyrenaica] *prouincia Cretæ coniuncta.* Et quum, breui post, extremo opere, prætorias prouincias enumerat, octauam facit *τὴν Κρήτην μετὰ τῆς Κυρηναίας, Cretam cum Cyrenaica.*

XXXVII.

Hæc simplex enarratio de Cyrenaica. Sunt qui duas ibi prouincias faciant diuerso tempore adquisitas, Cyrenaicam testamento Ptolemæi: Libyam, Apionis. Sextus Rufus cap. XIII *Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolemæi antiquioris liberalitate suscepimus: Libyam, supremo Apionis regis arbitrio sumus adsequuti.* Huius vestigia pressit Ammianus lib. XXII extremo, qui Libyam illam Apionis *Libyam aridam* vocat; & Hieronymus in Chronico. At vero Eutropius, quem Rufus sequutus est, lib. VI cap. IX tantum vnum Ptolemæum, cognomento Apionem, quod Liuii epitoma est additum, & vnam hereditatem memorauit: Rufus autem, cum sequacibus, deceptus fuit tempore, quod alio Ptolemæus Apion est mortuus, alio post Cyrenaica facta est prouincia, non animaduertens ex Liuii epitoma, *αὐτονομίαν* seu ciuitatum libertatem interuenisse. Vbi autem illa *Libya arida* sit, ab ortu an meridie Cyrenaicæ, non liquidum est vt definiatur; * hoc autem certum, fuisse in ipsa prouincia Cyrenaica, quam longe in austrum Ptolemæus extendit. Vnus autem Ptolemæus cognomento Apion fuit, qui Cyrenaicam & quod ei coniunctum fuit, Romanis testamento legauit. Vide quæ Henricus Valesius ad Ammianum Marcellinum lib. XXII extrem. & nos ad Sexti Rufi cap. XIII de hac re notauimus.

XXXVIII.

Insulæ ad Cyrenaicam Ptolemæo duæ sunt, *Myrmex* e regione Ptolemaidis, & *Lea*, quæ & *Veneris insula* dicitur, obiecta Apolloniæ. Hæc Scylacis est *Ἀφροδισιὰς* ** *νῆσος ὕφορμος, Aphrodisias insula, habens nauium statio-*

 nem.

* Vid. tamen Marcellin. XXII pag. 153, 155.

** Herodot. IV pag. 169 etiam meminit Aphrodisiadis.

nem. Nam & Ptolemaeus dixit Λευκὴ ἡ Ἀφροδίτης νῆσος, *Lea, quae & Veneris insula.*

CAPVT III
DE
REGIONE SYRTICA.

I.

PLinius lib. v cap. IV memorat *regionem, quae duas Syrtes interiacet:* addo, quae non modo inter Syrtes, verum etiam super ipsas sita est. Separatum caput ex illa facio, quamuis Pomponius lib. I cap. VII, & Ptolemaeus lib. V cap. III Africae Propriae attribuant, quam inde a Cyrenaica in Mauretaniam ferme extendunt. Nos distinctius agemus, & in partes diuidemus, vt confusio euitetur. Posteriori aeuo etiam separata a ceteris fuit, & per se prouinciam constituit praesidalem, quae *Tripolitana*, a tribus maioribus, quas continebat, vrbibus fuit adpellata.

II.

Quod vero a *Syrtibus* haec regio nominatur, de iis ante omnia nobis dicendum est. Plinius lib. V cap. IV *Tertius sinus diuiditur in geminos duarum Syrtium, vadoso ac reciproco mari diros.* Non enim tantum vada sunt & breuia, sed reciprocos etiam aestus habent, quibus in vada naues attrahantur. Vnde etiam nomen ipsis a σύρειν, *trahendo*, est. Duae sunt autem Syrtes, Maior ad Cyrenaicam; Minor, ad Byzacenam. Pomponius Mela lib. I cap. VII, ab occasu in ortum procedens, de vtraque praeclare: *Syrti sinus est centum fere millia passuum, qua mare accipit, patens: trecenta, qua cingit. Verum importuosus atque atrox, & ob vadorum frequentium breuia, magisque etiam ob alternos motus pelagi adfluentis & refluentis infestus.* Haec de minore Syrti & occidentali. Post, explicatis quae interiacent, de maiore ita: *Tum Leptis altera* [magna,] *& Syrtis, nomine atque ingenio par priori: ceterum altero fere spatio qua dehiscit, quaque flexum agit, amplior.* Strabo quoque lib. II pag. 84 Syrtin minorem a maiore distinguit, illam ad Meningem & Cercinam insulas statuens; maiorem ad Hesperides & Automala. Frequens earum apud poetas vtroque numero est mentio. Virgilius Aeneid. I vers. 110

- - - - *Tres Eurus ab alto*
In breuia & Syrtes vrget, miserabile visu,
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenae.

Et lib. IV vers. 41 *inhospita Syrtis.* Et Lucanus lib. I vers. 367 secundo casu

- - - - *per inhospita Syrtis*
Litora, per calidas Libyae sitientis arenas.

Idem lib. VIII vers. 184

- - - *in medio tanget ratis aequore Syrtim.*

Nec terram tantum Syrtes denominant, sed ipsum quoque mare, in quo sunt; & populos accolentes. Seneca de Beata Vita cap. XIV *Deprehensi mari*

mari Syrtico, modo in ſicco relinquuntur, modo torrente vnda fluctuantur. Et epiſtola x c idem: *Quid ergo? non in defoſſo latent Syricæ gentes? quibus propter nimios ſolis ardores nullum tegmentum ſatis repellendis ſolidum eſt, niſi ipſa arens humus.*

III.

Quod vero ex Aſia in Africam progreſſi ab oriente in occidentem iter facimus, a Cyrenaicæ limite, in quo deſiit ſuperius caput, per litus procedimus, quod ſupra Syrtim maiorem eſt, vſque ad Cinyphum fluvium. Primo occurrunt apud Strabonem p. 575 *Philænorum aræ.* Poſt Characis enim deſcriptionem [nam ab occaſu it ortum verſus] tradit: εἶθ' οἱ Φιλαίνων βωμοί· καὶ μετὰ τούτους Αὐτόμαλα φρούριον, *Deinde ſunt Philænorum aræ: & poſt hos caſtellum Automala.* Et Ptolemæus quoque ſuæ propriæ Africæ, quam cum Cyrenaica connectit, eumdem finem poſuit: Φιλαίνου κώμη, ὑφ' ἣν οἱ ὁμώνυμοι βωμοί, ὅριον Ἀφρικῆς, *Philæni villa, ſub qua Aræ eiuſdem nominis, terminus Africæ.* Villam dicit, quia nomen loco hæſit, quamuis aras tempus deleuerat. Strabo lib. III pag. 118 teſtis eſt: οὐ νῦν οἱ Φιλαίνων μένουσι βωμοί, ἀλλ' ὁ τόπος μετείληφε τὴν προσηγορίαν, *neque hodie Philænorum aræ exſtant, ſed locus id nominis retinet.* Plinius & Pomponius Mela etiam ſupra Syrtim maiorem has aras poſuere: at in Peutingeriana tabula vetuſta reductæ hæ aræ ſunt fere ad minorem Syrtim, vt dubitare poſſis de ſitu & poſitione ex tot auctoribus iam deſcripta: quæ ſi vera eſt, nimis manifeſtus dolus Philænorum fuit, qui, ſi pactis de die ſtetiſſent, quo exirent, tantum ſpatii nequaquam conficere potuiſſent. Quod etiam Valerius Maximus lib. v cap. vi agnouit, *hoc pactum,* dicens, *Carthaginienſium duos fratres, nomine Philænos, perfidia præcurriſſe, citra conſtitutam horam maturato greſſu in longius promotis terminis.* Quod ſi fuit, conſenſui Græcorum Latinorumque concedimus, ad illas Aras vſque Carthaginienſium fines hoc pacto fuiſſe propagatos. Aras vero memoriæ horum fratrum Carthaginienſes conſecrauere, quia, ne de limite cederent patriæ, viuos ſe ibi obrui ex nouo pacto pertulerunt. Vide Salluſt Iug. cap. LXXIX, Melam lib. I cap. VII, & Valer. Max. loco iam citato. Ceterum quæ hi auctores de prolatis Carthaginienſium finibus ad hunc terminum tradiderunt, non ita conſtanter ſeruata ſunt, ſed Ptolemæus Aegyptius Cyrenaicæ fines ad Turrim Euphrantam protulit. Strabo lib. XVII pag. 575 συνεχὴς ὁ Εὐφράντας πύργος ἐστὶν, ὅριον τῆς πρότερον Καρχηδονίας γῆς καὶ τῆς Κυρηναίας τῆς ὑπὸ Πτολεμαίῳ. *Proxima eſt* [loco Aſpidi] *Turris Euphrantas, Carthaginienſis quondam regionis & Cyrenaicæ ſub Ptolemæo finis.* Interiacet apud Strabonem *Charax* emporium: plura apud Ptolemæum.

IV.

Hic enim poſt Philænorum aras occaſum verſus habet *Hippu* promontorium, id eſt Equi: dein *Oeſporin* vicum: tum ſequitur Φάραξ κώμη, *Pharax* vicus, qui haud dubie eſt Strabonis τόπος καλούμενος Χάραξ, *locus qui Charax vocatur*, quo Carthaginienſes pro emporio vtebantur, vinum eo ferentes; referentes ſilphium & alias merces Cyrenenſium. Ab hoc

eſt

est *Turris Euphranta* proxima, tam Ptolemæo, quam Straboni. Illi est πύργος Εὐφράντα, huic in MSS. ὁ Εὐφράντας πύργος; in vulgatis ὁ Εὐφράτης, praue. Dictum supra, terminum fuisse Cyrenensis prouinciæ sub Ptolemæo. Sequitur apud Strabonem τόπος Ἀσπὶς καὶ λιμὴν κάλλιστος τῶν ἐν τῇ Σύρτει, *locus Aspis, qui optimum portum ex iis habet, qui ad Syrtim sunt.* Meminit & Ptolemæus, sed vicum *Sacamazam* interiicit: & vltra Aspidem alium vicum ponit, qui in Palatino codice *Macuma* vocatur, in quo finit Syrtim maiorem: Strabo autem in promontorio cui *Cephalarum* nomen est: de quo mox dicemus. Idem lacum habet ad Aspidem cum insulis, ex quo in Syrtim ipsam nauigetur. Hominum enim ait audaciam non vereri etiam Syrtim nauigando tentare.

V.

Extra Syrtim Ptolemæo; intra illam, sed extremam Straboni est promontorium Κεφαλαὶ, id est *Capita*, quod interpretes *Cephalas*, retento Græco nomine, dixerunt, tam Strabonis quam Ptolemæi. Huius dein est Τριήρων ἄκρον, *Trierorum promontorium:* postea *Cisternæ* siue *Cinsternæ* oppidum, & aliud *Barathia:* tum sunt *Cinyphi* fluuii ostia: Strabo autem ante ostia τείχισμα, *munimentum* habet, quod Carthaginienses condiderunt, cum pontibus, quibus βάραθρα, *voragines* eius loci transmittantur. Ipsum flumen Κίνυφος, *Cinyphus* recto casu Ptolemæo & Straboni dicitur: Herodoto lib. IV cap. CLXXV Κίνυψ, qui ex *Charitum* monte ait oriri, & per *Macas* * populos delabi in mare: Plinio lib. V cap. IV etiam *Cinyps*, qui & regionem deinde denominat. *Cinyps*, inquit, *fluuius & regio.* **

VI.

Hæc ex Strabone & Ptolemæo in litore vsque ad Cinyphum fluuium: a quibus diuersa plane videntur quæ in veteri Itinerario & Augustana Tabula leguntur, vt difficilis admodum sit conciliatio. Quia post Cinyphum Ptolemæo est proxima Leptis magna, quæ inter hanc & Berenicen Cyrenaicæ in Itinerario sunt, excerpemus, vt adpareat, quam alia & diuersa ab iis sint nomina, quæ ex Ptolemæo & Strabone adhuc tradidimus.

Lepti magna colonia			
Seggera	M.	P.	XX
Berge	M.	P.	XXIIII
Base	M.	P.	XXV
Thebunte	M.	P.	XXX
Auxiqua	M.	P.	XXX
Annesel	M.	P.	XXX
Auziu	M.	P.	XVIII
Stixgi	M.	P.	XXV
Macomades Syrtis	M.	P.	XXX

Scina

* Vide Diodor. Siculum III pag. 182.
** Nonnus Dionys. XIII vers. 374 p. 372

Οἵτε ῥόον χεύμεται καὶ οἱ παρὰ Κίνυφος ὕδωρ
Ὤικεον ἀξαλέης ψαμαθώδεα πέζαν ἀρούρης
Λυχῆται Βάκαλές τε συνήλυθες.

Scina	M.	P.	XXX
Tramaricium	M.	P.	XXXI
Aubereum	M.	P.	XXV
Digdica	M.	P.	XXIIII
Tugulus	M.	P.	XXIIII
Banadedari	M.	P.	XXV
Anabucis	M.	P.	XXV
Tiniodiri	M.	P.	XXV
Boreum	M.	P.	XII
Tincausari	M.	P.	XXIIII
Attici	M.	P.	XXV
Chorotum	M.	P.	XXV
Caminos	M.	P.	XXII
Beronicem	M.	P.	XXX.

Vides inter Leptim & Berenicen ignota veteribus nomina, quum tamen ex sequentibus constet, etiam ex Peutingerorum Tabula, in litore hoc iter factum fuisse. Nec cum Tabula illa, quæ eiusdem forte ætatis est, nisi in paucis, conuenit, quæ litteris quidem non nullis discrepant, vt tamen loca eadem esse non dubitetur.

Itinerarii	*Tabulæ*
Macomades Syrtis	Macomada
Digdica	Digida
Tugulus	Tagulis
Anabucis	Anabucis.

Inter vltima, *Tagulis* & *Anabucis* in Tabula interpositæ sunt *Aræ Philænorum*, quo medio loco in Itinerario est *Banadedari*, mansio, vt puto, seu diuersorium. Supra in Philænorum aris de Tabulæ, quam habet, positione dubitaui, quod recte attendenti non de ipso situ locorum, quam de adpicta maris figura intelligendum est, quæ locis per milliaria diuisis non respondet, & Syrtis minor plane alieno loco est adscripta. In nostra Africæ propriæ tabella etiam ex Itinerario quædam complendi spatii caussa adposuimus, verbi gratia *Macomedem Syrtis* ad flumen Cinyphum paullo supra mare, quia in Peutingeriana sic positam ad flumen inuenimus: vnde reliquorum proportio nobis desumta fuit. Atque hæc de maritima ora inter Cyrenaicam & Cinyphum fluuium: sequitur nunc oræ expositio, quæ inter Cinyphum est & Tritonem amnem.

VII.

In hoc tractu autem post Cinyphum fluuium prima Ptolemæo est Νεάπολις, *Neapolis*, de qua in editis exstat, ἡ καὶ Τρίπολις, *quæ etiam Tripolis vocatur:* in Palatino autem codice nihil de Tripoli legitur, sed ἡ καὶ Λέπτις μεγάλη, *quæ* [Neapolis] *etiam Leptis magna dicitur.* Recte. nam etiam Strabo lib. XVII pag. 574 Νεάπολις, ἣν καὶ Λέπτιν καλοῦσι, *Neapolis, quam etiam Leptim vocant.* Posuit inter Abrotonum vrbem & Cinyphum fluvium. Nec Tripolis quæ hodie est, aut etiam quæ Tripoli Vecchio dicitur,

citur, nunc diruta, tam propinqua Cinypho est, quam Leptis est magna, sed vtraque in occasum longius reducta. Et si vulgata lectio Ptolemaei vera esset, quis credet, Leptis magnae, praeclarae vrbis, cuius etiam posteriores in Itinerario & Augustana tabula mentionem faciunt, nullam habuisse rationem? Expedita sic res esset, nisi Plinius turbaret, lib. v cap. IV Neapolim distinguens a Lepti magna. *Litore*, inquit, *inter duas Syrtes* CCL *millia passuum. Ibi ciuitas Oeensis, Cinyps fluuius ac regio. Oppida, Neapolis, Gaphara, Abrotonum, Leptis altera, quae cognominatur magna.* Io. Harduinus Plinium & Straboni & Ptolemaeo praeferendum censet, quem putat ex Pomponio Mela illud hausisse. Hausit, credo, sed ex fonte turbatiore hac in parte, quia omnia commiscet, *Hadrumetum*, *Leptim*, *Clupeam*, *Abrotonum*, *Taphruren*, *Neapolim*. Quis ex hoc ordine aliquid sani & certi possit colligere, vbi Clupea & Abrotonum, disiunctissima sane, coniunguntur? quis non potius & Neapolim & Leptim, quae circa Clupeam & Hadrumetum sunt, intelliget? Itaque firmiora sint, quam haec Melae aut Plinii, quae consentientes geographos de sententia sua deturbent. Vndeunde est nomen Neapoleos, non tamen Lepti magnae haesit, sed alterum nomen in Itinerariis medii aeui, in Ecclesiae Notitiis & geographia Rauennatis reductum legitur, neque separatum a Lepti vsquam in hoc tractu conspicitur. Nec in nummis aliter quam Leptis vocatur. Tiberii nummus apud Harduinum, Graece ΛΕΠΤΙΣ. Alius apud eumdem, COL. VIC. IVL. LEP. id est, *Colonia victrix Iulia Leptis*. Coloniam fuisse etiam Itinerario Antonini & Peutingeriana tabula confirmatur. Condita Leptis a Phoenicibus, vt Sallust. Iug. cap. XIX, hisque vel Sidoniis, ibidem cap. LXXVIII, vel Tyriis, vt Plinius tradit lib. v cap. XIX. Incolae *Leptitani*, Sall. cap. LXXVII, amici Romanorum in Iugurthino bello. Adde Caesaris lib. II Civ. cap. XXXVIII.

VIII.

De *Neapoli* aliquid addendum est. Non nouum illud nomen fuit, sed a Scylace etiam memoratum in Nasamonibus & Lotophagis, vbi vocat Νεάπολιν τὴν Καρχηδονίων, *Neapolim Carthaginiensium*. Ephoro auctore Stephanus Abrotonum, quod mox sequetur, Neapolim dictam refert: sed distinguunt ab Abrotono Scylax, Strabo, Plinius. Ipse Scylax suam Neapolim eo locauit ordine, vt alia non possit esse quam Leptis magna. A Cinyphe enim fluuio proximam habet Neapolim: deinde Garapham: tandem Abrotonum: Leptim non memorat.

IX.

Quae in nostra tabula inter Leptim & Cinyphum posuimus, ex Itinerario Antonini sunt, *Berge*, *Auxiqua*, *Auziu*; quorum postremum videri potest Ptolemaei *Azuis* esse, sed is citra flumen posuit, etiam intus in mediterraneis inter Barathiam & Cisternas: Itinerarii autem via est maritima.

X.

Post Leptim Ptolemaeo est portus *Garapha*, Γαράφα λιμήν, quod clarissimi

riſſimi viri Io. Harduinus ad Plinium, & Io. Hudſon ad Scylacem *Gaphara*, Γαφάρα legendum cenſent: quia Scylacis eſt hoc loco Γράφαρα πόλις, *oppidum Graphara*, quo cum Ptolemæi Garapha collato, putant in altero litteram eſſe ſuperfluam, in altero litterarum transpoſitionem. In Plinii libris inter huius oræ oppida *Taphra* eſt, quale nullum aliis viſum in Africa: ideoque Harduinus *Gaphara*, ex Scylace & Ptolemæo inter ſe collatis & emendatis, ſubſtituit.

XI.

Strabo, qui Gapharam prætermiſit, poſt Leptim habet Ἀβρότονον πόλιν, oppidum *Abrotonum*, quod etiam Plinii eſt & Stephani. Scylax etiam ſitum definit: ἀπὸ Νεαπόλεως τῆς Καρχηδονίων χώρας Γράφαρα πόλις. ταύτης παράπλους ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Νέας πόλεως. ἀπὸ δὲ Γραφάρων Ἀβρότονον πόλις καὶ λιμήν. ταύτης ὁ παράπλους ἡμέρας μιᾶς. *Poſt Neapolim in Carthaginienſium tractu eſt Graphara* [Gaphara] *vrbs. Eo nauigatur a Neapoli ſpatio diei. A Grapharis eſt Abrotonum ciuitas cum portus: huius præteruectio diei vnius.*

XII.

Apud Ptolemæum, qui Abrotonum poſthabuit, a Garaphis ſeu Gapharis eſt proxima Ἑώα, *Eoa*, vitioſe pro *Oea*, vt Mela ſcripſit & Aethicus Coſmographus; ſeu *Oeenſis ciuitas*, vt Plinius lib. v cap. IV. Itinerario eſt *Oeea colonia:* Peutingeri Tabulæ *Oſa col.* corrupte. Hæc vna ex tribus, quæ Tripolim Africanam conſtituebant. Solinus cap. XXVII *Achæi Tripolin lingua ſua ſignant de trium vrbium numero, Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ.* Multa huius vrbis mentio in Apuleii Apologia habetur. Harduinus, ſagax nummorum interpres, ad eam refert Antonini Pii nummum his notulis ſignatum, C. A. O. A. F. quod legit, *Colonia Aelia Oea Auguſta Felix.*

XIII.

Hinc Itinerarii eſt *Sabrata colonia*, quam modo etiam Solinus nominauerat. Ptolemæus huius nominis vrbem intus poſuit: in ora *Sabathra*, quod idem credas eſſe oppidum. Plinius lib. v cap. IV *Sabrata contingens Syrtim minorem:* puta ab oriente; aut prope illam eſt. In Tripolitanæ epiſcopis apud Sirmondum eſt *Leo Sabratenſis.* Procopius lib. VI περὶ κτισμάτων cap. IV ſcripſit *Sabaratha.*. Σαβαραθὰν ἐτειχίσατο πόλιν, *Sabaratham vrbem* [Iuſtinianus] *muniuit.*. Salmaſius etiam vindicat *Sabratæ* nomen Apuleio Apologia, vbi *fabram technam* alii legunt.

XIV.

Itinerarium deinde habet occaſum verſus *Caſas villam Aniciorum, Fiſida* vicum, qui videtur Ptolemæi *Piſidon* portus, licet hic inter Sabathram & Oeam ſeu, vt ipſe ſcripſit, Eoam poſuerit. Poſtea eodem Itinerario eſt *Villa magna.* Sed antequam in hoc itinere progrediamur, Strabonis Ζοῦχις, *Zuchis*, lacus eſt vrbs, non eſt prætereunda, quam dicit μετὰ τὴν Σύρτιν, *poſt Syrtim* minorem ad ortum verſus ſitam eſſe. Habet oppidum πορφυροβαφεῖα καὶ ταριχείας παντοδαπάς, *purpuræ infecturas & omnis generis ſalſamenta.*

XV.

Itinerarii autem Antoniniani post Villam magnam sunt *Pontezinta* municipium, siue, vt Aldus & Simlerus ediderunt, *Pontezita*, quod forte Ptolemæi ζῆθα, *Zetha*, promontorium est: deinde *Giti* siue *Gitti*, municipium aliud, quod videtur Ptolemæi γιχθὶς, *Gichthis*, aut Procopii Γίργις, *Girgis* esse: de qua hic lib. VI de Aedific. cap. IV πόλεις δύο εἰσὶ ταύτης ἐν ἐσχάτῳ τῆς χώρας, Τακαπά τε καὶ Γίργις· ὧν δὴ κατὰ μέσον Σύρτεις τὰς μικρὰς ξυμβαίνει εἶναι· *Duæ vrbes in extremo huius regionis sunt, Tacapa & Girgis: quæ inter Syrtes minores iacent.* Situs conuenit cum Gitti & Gichthi: an eadem Girgis sit, non definio: nec vero ignota variatio litterarum in hisce monumentis. Ptolemæus inter Sabathram suam & Gichthin *Heudaphtha* interposuit, quam πόλιν κατὰ τὸ πέρας, *vrbem iuxta terminum* dixit.

XVI

Tandem *Tacape* succedit, vltima huius oræ ante Tritonem fluuium. Plinius lib. V cap. IV post Byzacii vrbes recensitas: *inde Thenæ, Macomades, Tacape.* Ptolemæus Τακάπη, *Tacape;* Procopius iam dicto loco Τάκαπα, *Tacapa*, pluraliter, vt lex XXXIII Cod. Theod. de Appellationibus accepta dicitur *Tacapis.* Vnde Iacobus Gothofredus metropolin Tripolitanæ & præsidis sedem fuisse existimat, præsertim quod etiam itinera in Antonini Itinerario eo diriguntur, a *Tapacis* Leptim magnam, & a Telepte *Tacapas:* quod & aliam formam arguit, *Tacapæ* in recto. An vero semper metropolis fuerit, dubitatur, quia Notitia Tripolitanæ Sirmondi Leptimagnensem episcopum Calipedem primo loco habet; vltimo Seruilium Tacapitanum: & Procopius lib. II Vandal. cap. XXI præsidem sub Iustiniano Λεπτιμάγναν, *Leptimagnam tradit incoluisse.*

XVII.

Triton fluuius finit Tripolitanam, de quo Mela lib. I cap. VII *Super hunc* [sinum Syrtis minoris] *ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ nomen inditum est, vt incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quod quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant.* Et Plinius lib. V cap. IV *Ab his non procul a continente palus vasta amnem Tritonem nomenque ab eo accipit, Pallantias adpellata Callimacho, & citra minorem Syrtim esse dicta: a multis vero inter duas Syrtes.* Herodotus quoque lib. IV cap. CLXXVIII *Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescentes.* κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. *Pertingunt vsque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ dicitur Phla.* Habet etiam Mineruæ fabulam in sequentibus. Et Festus Pompeius: *Tritonia Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.* Et Solinus cap. XXVII· *A Philænorum aris non procul palus est, quam Triton amnis influit, vbi speculatam se artium deam crediderunt.* De situ, sequutus est Solinus dubitantem Plinium, qui & ipse mauult Philænorum aris vicinum flumen hoc & lacum facere. Ptolemæus autem

autem certior, qui non hunc modo, verum etiam alios lacus, quos perfluit Triton amnis, lib. IV cap. III descripsit hoc ordine; ἀφ᾽ οὗ [Οὐασαλέτου ὄρους] ῥεῖ ὁ Τρίτων ποταμὸς, καὶ ἐν αὐτῷ λίμναι, ἥτε Τριτωνῖτις, καὶ ἡ Παλλὰς λίμνη, καὶ ἡ καλουμένη Λιβύη λίμνη. *A quo* [Vasalcto monte] *fluit Triton amnis, in quo paludes sunt, Tritonitis* [siue Tritonis] *& palus Pallas, & quæ vocatur palus Libya.*

XVIII.

Hæc in ora, præter paludes, de quibus propter ostia fluminis, quæ in ora describenda sunt, simul diximus. Antequam vero in mediterranea progrediamur, dispiciendum, an forsan etiam vrbs Tripolis antiquis temporibus in eadem ora cognita fuerit. Ptolemæi vulgatis libris, quibus Leptis magna etiam Tripolis dicitur, inducti multi, vt antiquum id nomen censerent, & si non eius, quæ famosa Tripolis est, sedem occupet, tamen illius forte locum teneat, quæ in nouis tabulis nunc Tripoli Vecchia, seu Vetus Tripolis adpellatur. Verum supra Ptolemæum ex Palatino codice correximus: etiam demonstratum fuit, Leptitanum lacum ab vtraque Tripoli longius in ortum distare: quod etiam relictum nomen *Lebide*, vt nunc barbaro ore Leptis vocatur, potest conuincere. Nec qui ante Solinum, non antiquissimum scriptorem, mentionem vocis *Tripolis* in Africa fecerit, succurrit nobis: qui vero non vrbem, sed trium oppidorum regionem intellexit. *Achæi,* inquit, *Tripolin lingua sua signant de trium vrbium numero Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ.* Quod Isidorus Hispalensis repetiit, at pro Tripoli substituit, quod illa sonat, *Tripolitanam regionem.* Etiam Sextus Rufus, Aethicus cosmographus, & Iulius Honorius *Tripolin* in prouinciis censuere, non in vrbibus; & Procopius lib. I Vandal. cap. X τρίπολιν τὴν ἐν Λιβύῃ, *Tripolin, quæ in Africa est,* dicit χώραν, *regionem:* cuius præsidem nominat lib. II cap. XXI, & ὅρια, *limites* definit, lib. VI de Aedif. cap. III. Nec aliter Aurelius Victor in Constantino interpretandus est, quum præbitionum meminit, *quibus Tripolis & Nicæa acerbius angebantur.* Tota enim regio illas Severo obtulerat. Hic vero, vt Eutropius lib. VIII cap. X refert, *oriundus ex Africa, prouincia Tripolitana, oppido Lepti.* Vt vero Pentapolis passim est Pentapolitana regio, sicuti Plinius vocat; ita eadem est Tripolis & Tripolitana prouincia. Quando autem illa regio a tribus vrbibus adpellari cœperit, non possumus definire. Vero simile est post Ptolemæum id factum esse, quia, qui id nominis memorant, posteriores omnes sunt. Postea regionis nomen præcipuæ cuidam vrbi, forsan Sabratæ, vel Oeæ, fuit inditum, quarum altera in vicum est redacta, Tripoli Vecchia: altera, ex ruinis illius potentior facta, Christianis piratica sua est infesta. Sic certo non constat, quando *Tripolis,* aut *Tripolitana,* hæc ora maritima vocata fuerit. incertius, posteriusque, quando id nomen vrbi ejus regionis cesserit, quod antea prouinciæ.

Itinerarium ſub Antonini nomine, *Boreum* habet, ſed a Berenice per CXXVI millia paſſuum in occidentem remotum, quod oportet aliud eſſe a Ptolemæi Boreo, niſi alterutrum auctorem enormiter a vero, quod vix credibile eſt, dicamus aberraſſe. Auctor tabularum Ptolemæi notione nominis, quod ſeptemtrionem ſonat, inductus, ad id figuram maris accommodauit, vt tam Berenicen quam Boreum promontorium in ſeptemtrione collocaret: at recentes omnes id mare aliter delineant, ſecundum quos Boreum in medio, non in ſummo litore, in ſeptemtrionem excurrente, propter vrbem Berenicen, cuius manet nomen, locandum eſt. Nomen, ſi genuinum eſt, aliam ob cauſſam impoſitum videtur, &, ſi quid iudico, propter Syrtem, cuius cornu, vt Plinius vocat, eo vsque ſeptemtrionem verſus procurrit: vnde etiam a Ptolemæo τέλος τῆς Σύρτεως, *finis Syrtis* maioris vocatum eſt. At Voſſius ad Melam Βρύων legit, quia ἐν Βρύων αἰγιαλῷ, *in Bryorum litore:* quo admiſſo, cadit omnis hæc diſputatio.

XXVIII.

Sequitur apud eundem Ptolemæum Διάχερσις Φρούριον, *Diacherſis caſtellum:* & deinde *Herculis turris*, πύργος: ac poſtea *Diarrhoa* portus: & *Maritimæ ſtationes*, ὕφαλοι ὅρμοι: *Drepanum* promontorium: poſt quod eſt Αυτομάλαξ Φρούριον, *Automalax præſidium*, id eſt munitum oppidum aut caſtellum. Sic Ptolemæus ſcripſit: Stephano eſt Αυτομάλακα, *Automalaca*, quaſi ex obliquo Ptolemæi formatum nomen: Straboni autem eſt Αυτόμαλα, *Automala*, etiam Apollodoro apud Stephanum. De ſitu & munitione ita Strabo: εἶθ' οἱ Φιλαίνων βωμοί· καὶ μετὰ τούτους Αυτόμαλα Φρούριον, Φυλακὴν ἔχον, ἱδρυμένον κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου παντός. *Deinde ſunt Philænorum aræ: & poſt has Automala munimentum, præſidium habens, ſitum in intimo receſſu totius ſinus.* In hoc finit Ptolemæus Cyrenaicam maritimam: aras Philænorum Africæ propriæ accenſet.

PARTIS II SECTIO II.

MEDITERRANEA

CYRENAICAE.

XXIX.

Cyrenaicæ caput eſt vrbs mediterranea Κυρήνη, *Cyrene*, * a mari diſtans vndecim millibus paſſuum, vt Plinius refert lib. V cap. V. Straboni abeſt ab Apollonia nauali Cyrenæorum octoginta ſtadiis, qui πόλιν μεγάλην ἐν τραπεζοειδεῖ πεδίῳ κειμένην dicit, id eſt *vrbem magnam, in campo ſitam, qui menſæ figuram habeat.* De origine eius Herodotus multa lib. IV cap. CLV, ſed fabuloſe, nec perſpicue; & Iuſtinus lib. XIII cap. VII: clarior breuiorque Strabo lib. XVII p. 575 ἐστι Θηραίων κτίσμα Λακωνικῆς νήσου, *Eſt* [Cyrene] *a Theræis condita, qui Laconicæ inſulam Theram habitant.* Conditor *Battus* Theræus, vt idem Strabo tradidit: de quo multa Herodotus. Ab hoc Cyrenæi dicti *Battiadæ*. Silius lib. II verſ. 60

- ini-

* De *Cyrene* diſſertationem conſcripſit V. C. Hardion dans les Memoires de litterature de l'Acad. Roïale, tom. IV p. 545 ſeqq.

- - - - iniquo ſole calentes
Battiadas late imperio ſceptriſque regebat.

Quod autem Thera inſula Spartanorum erat, & Spartanos habebat colonos; ipſi Cyrenæi quoque dicuntur a Spartanis orti. Ioſephus lib. II de Bello Iud. cap. XXVIII Gr. Κυρηναῖοι τὸ Λακώνων γένος, *Cyrenæi genere Lacedæmonii.* Studiis autem a Spartanis differebant Cyrenæi, philoſophiæ dediti, vnde ſecta orta Cyrenaica, auctore Ariſtippo, cuius Cicero multam mentionem habet Acad. Quæſt. lib. IV cap. XXIV & XLII, Offic. lib. III cap. XXXIII & alibi; Strabo dicto loco p. 576.

XXX.

Altera inſignis ciuitas fuit *Barce,* * a Cyrene in occaſum ſita, portum habens ad mare Syrticum, vbi poſtea Ptolemais fuit condita. Supra diximus in maritimis, Strabonem, Plinium, Stephanum aberrare, qui Barcen putant ipſam eſſe Ptolemaidem: quæ Scylax & Ptolemæus diſtinguunt & ſeparant. Hinc *Barcæi* in Africa Virgilio laudati Aeneid. IV verſ. 41

- - - - - - inhoſpita Syrtis,
Hinc deſerta ſiti regio, lateque furentes
Barcæi. **

Ptolemæo dicti *Barcitæ*, ab ortu Heſperidum hortorum habitantes.

XXXI.

Inter Ptolemaidem & Arſinoen intus ſita fuit *Neapolis*, Ptolemæo memorata, diſtinguenda ab eiusdem *Cænopoli*, quæ in eadem prouincia ad ortiuum limitem eſt poſita: licet idem vocabula ſignificent.

XXXII.

Cetera Ptolemæi minus ſunt cognita, ab ortu inter Darnidem & Cænopolim iam dictam *Hydrax:* in ſeptemtrione *Archile*, & *Xymethus:* hinc in auſtrum *Celida*, *Cænopolis* ſupra *Paliuri* paludem, vnde amnis eiusdem nominis effunditur: & hinc in occaſum *Thintis*, *Alibaca:* ſupra Thintin *Phalacra:* vlterius in auſtrum *Acabis*, *Aurittna*, *Arimantos vicus*, *Philonis vicus:* inde in occaſum *Echinus* vicus; *Herculis arenoſi cumuli*, vnde *Lathon* fluuius oritur: & *Velpi* montes: propius mare & Syrtem *Maranthis* vicus.

XXXIII.

Heſperidum famoſi *horti* etiam in mediterraneis fuerunt, & a Ptolemæo in ortum vsque ad Barcitas extenduntur. Βαρκῖται ἀπὸ ἀνατολῶν τοῦ κήπου τῶν Ἑσπερίδων, *Barcitæ*, inquit, *ſunt ab oriente horti Heſperidum.* Sed de hoc ſupra diximus ad Berenicen, quæ etiam *Heſperis* dicta fuit.

XXXIV.

Populi Cyrenaicæ ſunt apud Ptolemæum *** obſcuri, ab ortu regionis

* Vid. Herodot. IV c. 160, qui docet, Barcen a fratribus eſſe conditam Arceſilai, qui filius erat Batti, Cyrenes conditoris.

** Barcæis ab Amaſi oppugnatis faber callide oſtendit, qua cuniculi agerentur. Aeneas Poliorcet. c. 37 pag. 1711. Βαρκαίους aliquoties nominat Polyænus Strateg. VII, 28, 1.

*** Ita ſcripſerat ſine dubio doctiſſimus autor, non *Homerum*. Etiam paullo poſt *Ararauceles* & *Asbeta* in meo Ptolemæi libro nominantur. Adde infra IV c. 3 §. 21.

nis *Auraracides*, & *Asbytæ:* * ab occasu, *Macatutæ:* in medio *Barcitæ*, de quibus modo dictum est: in meridiana plaga *Psylli*, medicandis serpentum morsibus celebres: quos Strabo lib. XVII p. 560 dicit τὰς Ψύλλας τὰς πρὸς τῇ Κυρηναίᾳ, *Psyllos, qui ad Cyrenæam habitant*, quasi extra fines fuerint. Sed fuerint intra fines, vt Ptolemæus tradit, de illis, quæ Plinius refert lib. VII cap. II, repetimus, quæ partim confirmant Ptolemæum, partim mirabilia quædam de hoc populo narrant. *In Africa*, inquit, *gens Psyllorum fuit, vt Agathargides scribit, a Psyllo rege dicta, cuius sepulcrum in parte Syrtium maiorum est. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, & cuius odore sopirent eas.* ** - - - *Hæc gens ipsa quidem prope internecione sublata est a Nasamonibus,* *,* *qui nunc eas tenent sedes: genus tamen hominum ex iis, qui profugerant, aut quum pugnatum abfuerant, hodieque remanent in paucis.* Quod de vi ingenita serpentibus inimica tradit, negat Cornelius Celsus lib. V cap. XXVIII sect. 3, quem consulas. Ex reliquiis gentis fuerunt etiam, quos Augustus Cleopatræ admouit, vt venenum exsugerent, si forsan serpentis morsu periisset.

XXXV.

Nasamones sedem Psyllorum occupasse non est improbabile, † quia prope Syrtes fuerunt, quarum prædatores erant famosissimi. Silius Italicus lib. I vers. 408

Et vastæ Nasamon populator Syrtis.

Et Lucanus lib. IX vers. 439 - - - *herbas,*

Quas Nasamon, gens dura, legit, qui proxima ponto
Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis
Syrtis alit. nam litoreis populator arenis
Imminet, & nulla portus tangente carina,
Nouit opes. Sic cum toto commercia mundo
Naufragiis Nasamones habent.

Ptolemæus *Nasamones* in Marmarica lib. IV cap. V censet, cui nolim subscribere, propter dictas Syrtium prædationes: nec licet inter sedem illorum veterem & nouam Psyllis ademtam distinguere, de quo bello supra ex Plinio relatum fuit; quia Ptolemæus non priscam, sed sui temporis geographiam persequitur. Contra Strabo lib. XVII p. 576 tam Psyllos quam Nasamones videtur a Cyrenaica in occasum reduxisse, & sub Syrtium collocasse regione. Τὴν δ' ὑπερκειμένην, inquit, ἐν βάθει χώραν τῆς Σύρτεως καὶ τῆς Κυρηναίας κατέχουσιν οἱ Λίβυες, παράλυπρον καὶ αὐχμηράν· πρῶτον μὲν οἱ Νασαμῶνες, ἔπειτα Ψύλλοι καί τινες Γαιτοῦλοι, ἔπειτα Γαράμαντες, *Syrtis & Cyrenaicæ superne incumbentem regionem Libyes obtinent, sterilem sane & aridam, primi Nasamones, postea Psylli & Gætulorum pars, & Garamantes.*

XXXVI.

* Hi sunt quos *Asbystas* adpellat Herodotus libr. IV c. 159 & 170. Adde quæ supra ad libr. IV c. 2 §. 1 diximus. *Asbystas* etiam Dionysius Perieg. v. 211 memorat.

** Adde, si s, Varronem apud Priscianum libr. X pag. 400.

, Vento noto. Herodot. IV c. 173. *Notus* ventus eos obruit arena. In eorum locum deinde successere Nasamones.

† Præsertim Herodoto diserte adfirmante libr. IV c. 173.

XXXVI.

Antequam decedamus ex Cyrenaica, de Romanorum ibi prouincia disquirendum est. Libera primum fuit Cyrene, quum de limite cum Carthaginiensibus certauit, de quo bello Sallustius Iugurth. cap. LXXIX agit. A Ptolemæo primo victi Cyrenenses, Aegyptiaco regno accessionem amplam dederunt, de quo Diodorus Siculus lib. XVIII cap. XXI & Iustinus lib. XIII cap. VI. Inde per regum fratres aut agnatos administrata, e quibus Ptolemæus Apion fuit, qui inuidens Aegyptiis Romanos heredes scripsit. Hoc quo anno factum, Iulius Obsequens cap. CIX prodidit. Nec vero Romani tum prouinciam fecerunt, sed libertatem ciuitatibus dederunt, vt Liuius epit. LXX refert; qua a tyrannis oppressa, Romani sibi vindicarunt & in formam redegerunt prouinciæ, quod belli Cretici tempore factum, ex Eutropii lib. VI cap. IX manifestum est. Coniuncta hæc prouincia cum insula Creta fuit. Strabo pag. 576 νῦν ἐστὶν ἐπαρχία τῇ Κρήτῃ συνεζευγμένη, *nunc est* [Cyrenaica] *prouincia Cretæ coniuncta.* Et quum, breui post, extremo opere, prætorias prouincias enumerat, octauam facit τὴν Κρήτην μετὰ τῆς Κυρηναίας, *Cretam cum Cyrenaica.*

XXXVII.

Hæc simplex enarratio de Cyrenaica. Sunt qui duas ibi prouincias faciant diuerso tempore adquisitas, Cyrenaicam testamento Ptolemæi: Libyam, Apionis. Sextus Rufus cap. XIII *Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolemæi antiquioris liberalitate suscepimus: Libyam, supremo Apionis regis arbitrio sumus adsequuti.* Huius vestigia pressit Ammianus lib. XXII extremo, qui Libyam illam Apionis *Libyam aridam* vocat; & Hieronymus in Chronico. At vero Eutropius, quem Rufus sequutus est, lib. VI cap. IX tantum vnum Ptolemæum, cognomento Apionem, quod Liuii epitoma est additum, & vnam hereditatem memorauit: Rufus autem, cum sequacibus, deceptus fuit tempore, quod alio Ptolemæus Apion est mortuus, alio post Cyrenaica facta est prouincia, non animaduertens ex Liuii epitoma, αὐτονομίαν seu ciuitatum libertatem interuenisse. Vbi autem illa *Libya arida* sit, ab ortu an meridie Cyrenaicæ, non liquidum est vt definiatur; * hoc autem certum, fuisse in ipsa prouincia Cyrenaica, quam longe in austrum Ptolemæus extendit. Vnus autem Ptolemæus cognomento Apion fuit, qui Cyrenaicam & quod ei coniunctum fuit, Romanis testamento legauit. Vide quæ Henricus Valesius ad Ammianum Marcellinum lib. XXII extrem. & nos ad Sexti Rufi cap. XIII de hac re notauimus.

XXXVIII.

Insulæ ad Cyrenaicam Ptolemæo duæ sunt, *Myrmex* e regione Ptolemaidis, & *Lea*, quæ & *Veneris insula* dicitur, obiecta Apolloniæ. Hæc Scylacis est Ἀφροδισιὰς ** νῆσος ὕφορμος, *Aphrodisias insula, habens nauium stationem.*

(Ppp pp) 3

* Vid. tamen Marcellin. XXII pag. 153, 155.

** Herodot. IV pag. 169 etiam meminit Aphrodisiadis.

-nem. Nam & Ptolemæus dixit Λευκὴ ἡ Ἀφροδίτης νῆσος, *Lea, quæ & Veneris insula.*

CAPVT III
DE
REGIONE SYRTICA.

I.

PLinius lib. v cap. iv memorat *regionem, quæ duas Syrtes interiacet:* addo, quæ non modo inter Syrtes, verum etiam super ipsas sita est. Separatum caput ex illa facio, quamuis Pomponius lib. i cap. vii, & Ptolemæus lib. v cap. iii Africæ Propriæ attribuant, quam inde a Cyrenaica in Mauretaniam ferme extendunt. Nos distinctius agemus, & in partes diuidemus, vt confusio euitetur. Posteriori æuo etiam separata a ceteris fuit, & per se prouinciam constituit præsidalem, quæ *Tripolitana,* a tribus maioribus, quas continebat, vrbibus fuit adpellata.

II.

Quod vero a *Syrtibus* hæc regio nominatur, de iis ante omnia nobis dicendum est. Plinius lib. v cap. iv *Tertius sinus diuiditur in geminos duarum Syrtium, vadoso ac reciproco mari diros.* Non enim tantum vada sunt & breuia, sed reciprocos etiam æstus habent, quibus in vada naues attrahantur. Vnde etiam nomen ipsis a σύρειν, *trahendo*, est. Duæ sunt autem Syrtes, Maior ad Cyrenaicam; Minor, ad Byzacenam. Pomponius Mela lib. i cap. vii, ab occasu in ortum procedens, de vtraque præclare: *Syrti sinus est centum fere millia passuum, qua mare accipit, patens: trecenta, qua cingit. Verum importuosus atque atrox, & ob vadorum frequentium breuia, magisque etiam ob alternos motus pelagi adfluentis & refluentis infestus.* Hæc de minore Syrti & occidentali. Post, explicatis quæ interiacent, de maiore ita: *Tum Leptis altera* [magna,] *& Syrtis, nomine atque ingenio par priori: ceterum altero fere spatio qua dehiscit, quaque flexum agit, amplior.* Strabo quoque lib. ii pag. 84 Syrtin minorem a maiore distinguit, illam ad Meningem & Cercinam insulas statuens; maiorem ad Hesperides & Automala. Frequens earum apud poetas vtroque numero est mentio. Virgilius Aeneid. i vers. 110

- - - - Tres Eurus ab alto
In breuia & Syrtes vrget, miserabile visu,
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenæ.

Et lib. iv vers. 41 *inhospita Syrtis.* Et Lucanus lib. i vers. 367 secundo casu

- - - - per inhospita Syrtis
Litora, per calidas Libyæ sitientis arenas.

Idem lib. viii vers. 184

- - - in medio tanget ratis æquore Syrtim.

Nec terram tantum Syrtes denominant, sed ipsum quoque mare, in quo sunt; & populos accolentes. Seneca de Beata Vita cap. xiv *Deprehensi*

mari

mari Syrtico, modo in sicco relinquuntur, modo torrente vnda fluctuantur. Et epistola xc idem: *Quid ergo? non in defosso latent Syrticæ gentes? quibus propter nimios solis ardores nullum tegmentum satis repellendis solidum est, nisi ipsa arens humus.*

III.

Quod vero ex Asia in Africam progressi ab oriente in occidentem iter facimus, a Cyrenaicæ limite, in quo desiit superius caput, per litus procedimus, quod supra Syrtim maiorem est, vsque ad Cinyphum fluvium. Primo occurrunt apud Strabonem p. 575 *Philænorum aræ.* Post Characis enim descriptionem [nam ab occasu it ortum versus] tradit: εἶθ' οἱ Φιλαίνων βωμοί· καὶ μετὰ τούτους Αὐτόμαλα φρούριον, *Deinde sunt Philænorum aræ: & post hos castellum Automala.* Et Ptolemæus quoque suæ propriæ Africæ, quam cum Cyrenaica connectit, eumdem finem posuit: Φιλαίνου κώμη, ὑφ' ἣν οἱ ὁμώνυμοι βωμοὶ, ὅριον Ἀφρικῆς, *Philæni villa, sub qua Aræ eiusdem nominis, terminus Africæ.* Villam dicit, quia nomen loco hæsit, quamuis aras tempus deleuerat. Strabo lib. III pag. 118 testis est: οὐ νῦν οἱ Φιλαίνων μένουσι βωμοὶ, ἀλλ' ὁ τόπος μετείληφε τὴν προσηγορίαν, *neque hodie Philænorum aræ exstant, sed locus id nominis retinet.* Plinius & Pomponius Mela etiam supra Syrtim maiorem has aras posuere: at in Peutingeriana tabula vetusta reductæ hæ aræ sunt fere ad minorem Syrtim, vt dubitare possis de situ & positione ex tot auctoribus iam descripta: quæ si vera est, nimis manifestus dolus Philænorum fuit, qui, si pactis de die stetissent, quo exirent, tantum spatii nequaquam conficere potuissent. Quod etiam Valerius Maximus lib. V cap. VI agnouit, *hoc pactum*, dicens, *Carthaginiensium duos fratres, nomine Philænos, perfidia præcurrisse, citra constitutam horam maturato gressu in longius promotis terminis.* Quod si fuit, consensui Græcorum Latinorumque concedimus, ad illas Aras vsque Carthaginiensium fines hoc pacto fuisse propagatos. Aras vero memoriæ horum fratrum Carthaginienses consecrauere, quia, ne de limite cederent patriæ, viuos se ibi obrui ex nouo pacto pertulerunt. Vide Sallust. Iug. cap. LXXIX, Melam lib. I cap. VII, & Valer. Max. loco iam citato. Ceterum quæ hi auctores de prolatis Carthaginiensium finibus ad hunc terminum tradiderunt, non ita constanter seruata sunt, sed Ptolemæus Aegyptius Cyrenaicæ fines ad Turrim Euphrantam protulit. Strabo lib. XVII pag. 575 συνεχὴς ὁ Εὐφράντας πύργος ἐστὶν, ὅριον τῆς πρότερον Καρχηδονίας γῆς καὶ τῆς Κυρηναίας τῆς ὑπὸ Πτολεμαίῳ. *Proxima est* [loco Aspidi] *Turris Euphrantas, Carthaginiensis quondam regionis & Cyrenaicæ sub Ptolemæo finis.* Interiacet apud Strabonem *Charax* emporium: plura apud Ptolemæum.

IV.

Hic enim post Philænorum aras occasum versus habet *Hippu* promontorium, id est Equi: dein *Oesporin* vicum: tum sequitur Φάραξ κώμη, *Pharax* vicus, qui haud dubie est Strabonis τόπος καλούμενος Χάραξ, *locus qui Charax vocatur*, quo Carthaginienses pro emporio vtebantur, vinum eo ferentes; referentes silphium & alias merces Cyrenensium. Ab hoc

est

eſt *Turris Euphranta* proxima, tam Ptolemæo, quam Straboni. Illi eſt πύργος Ευφράντα, huic in MSS. ὁ Ευφράντας πύργος; in vulgatis ὁ Ευφράτης, praue. Dictum ſupra, terminum fuiſſe Cyrenenſis prouinciæ ſub Ptolemæo. Sequitur apud Strabonem τόπος Ασπὶς καὶ λιμὴν κάλλιστος τῶν ἐν τῇ Σύρτει, *locus Aſpis, qui optimum portum ex iis habet, qui ad Syrtim ſunt.* Meminit & Ptolemæus, ſed vicum *Sacamazam* interiicit: & vltra Aſpidem alium vicum ponit, qui in Palatino codice *Macuma* vocatur, in quo finit Syrtim maiorem: Strabo autem in promontorio cui *Cephalarum* nomen eſt: de quo mox dicemus. Idem lacum habet ad Aſpidem cum inſulis, ex quo in Syrtim ipſam nauigetur. Hominum enim ait audaciam non vereri etiam Syrtim nauigando tentare.

V.

Extra Syrtim Ptolemæo; intra illam, ſed extremam Straboni eſt promontorium Κεφαλαὶ, id eſt *Capita*, quod interpretes *Cephalas*, retento Græco nomine, dixerunt, tam Strabonis quam Ptolemæi. Huius dein eſt Τριήρων ἄκρον, *Trierorum promontorium:* poſtea *Ciſternæ* ſiue *Cinſternæ* oppidum, & aliud *Barathia:* tum ſunt *Cinyphi* fluuii oſtia: Strabo autem ante oſtia τείχισμα, *munimentum* habet, quod Carthaginienſes condiderunt, cum pontibus, quibus βάραθρα, *voragines* eius loci tranſmittantur. Ipſum flumen Κίνυφος, *Cinyphus* recto caſu Ptolemæo & Straboni dicitur: Herodoto lib. IV cap. CLXXV Κίνυψ, qui ex *Charitum* monte ait oriri, & per *Macas* * populos delabi in mare: Plinio lib. V cap. IV etiam *Cinyps*, qui & regionem deinde denominat. *Cinyps*, inquit, *fluuius & regio.* **

VI.

Hæc ex Strabone & Ptolemæo in litore vſque ad Cinyphum fluuium: a quibus diuerſa plane videntur quæ in veteri Itinerario & Auguſtana Tabula leguntur, vt difficilis admodum ſit conciliatio. Quia poſt Cinyphum Ptolemæo eſt proxima Leptis magna, quæ inter hanc & Berenicen Cyrenaicæ in Itinerario ſunt, excerpemus, vt adpareat, quam alia & diuerſa ab iis ſint nomina, quæ ex Ptolemæo & Strabone adhuc tradidimus.

Lepti magna colonia

Seggera	M.	P.	XX
Berge	M.	P.	XXIIII
Baſe	M.	P.	XXV
Thebunte	M.	P.	XXX
Auxiqua	M.	P.	XXX
Anneſel	M.	P.	XXX
Auziu	M.	P.	XVIII
Stixgi	M.	P.	XXV
Macomades Syrtis	M.	P.	XXX

Scina

* Vide Diodor. Siculum III pag. 182.

** Nonnus Dionyſ. XIII verſ. 374 p. 372

Οἵ τε ῥόον χεριμέτου καὶ οἳ παρὰ Κίνυφος ὕδωρ
Ωικεον ἀξπαλέης ψαμαθώδεα πέζαν ἀρούρης
Αυχῆται Βάκαλές τε συνήλυθες.

Scina	M.	P.	XXX
Tramaricium	M.	P.	XXXI
Aubereum	M.	P.	XXV
Digdica	M.	P.	XXIIII
Tugulus	M.	P.	XXIIII
Banadedari	M.	P.	XXV
Anabucis	M.	P.	XXV
Tiniodiri	M.	P.	XXV
Boreum	M.	P.	XII
Tincausari	M.	P.	XXIIII
Attici	M.	P.	XXV
Chorotum	M.	P.	XXV
Caminos	M.	P.	XXII
Beronicem	M.	P.	XXX.

Vides inter Leptim & Berenicen ignota veteribus nomina, quum tamen ex ſequentibus conſtet, etiam ex Peutingerorum Tabula, in litore hoc iter factum fuiſſe. Nec cum Tabula illa, quæ eiusdem forte ætatis eſt, niſi in paucis, conuenit, quæ litteris quidem non nullis diſcrepant, vt tamen loca eadem eſſe non dubitetur.

Itinerarii	*Tabulæ*
Macomades Syrtis	Macomada
Digdica	Digida
Tugulus	Tagulis
Anabucis	Anabucis.

Inter vltima, *Tagulis* & *Anabucis* in Tabula interpoſitæ ſunt *Aræ Philænorum*, quo medio loco in Itinerario eſt *Banadedari*, manſio, vt puto, ſeu diuerſorium. Supra in Philænorum aris de Tabulæ, quam habet, poſitione dubitaui, quod recte attendenti non de ipſo ſitu locorum, quam de adpicta maris figura intelligendum eſt, quæ locis per milliaria diuiſis non reſpondet, & Syrtis minor plane alieno loco eſt adſcripta. In noſtra Africæ propriæ tabella etiam ex Itinerario quædam complendi ſpatii cauſſa adpoſuimus, verbi gratia *Macomedem Syrtis* ad flumen Cinyphum paullo ſupra mare, quia in Peutingeriana ſic poſitam ad flumen inuenimus: vnde reliquorum proportio nobis deſumta fuit. Atque hæc de maritima ora inter Cyrenaicam & Cinyphum fluuium: ſequitur nunc oræ expoſitio, quæ inter Cinyphum eſt & Tritonem amnem.

VII.

In hoc tractu autem poſt Cinyphum fluuium prima Ptolemæo eſt Νεάπολις, *Neapolis*, de qua in editis exſtat, ἡ καὶ Τρίπολις, *quæ etiam Tripolis vocatur:* in Palatino autem codice nihil de Tripoli legitur, ſed ἡ καὶ Λέπτις μεγάλη, *quæ* [Neapolis] *etiam Leptis magna dicitur.* Recte. nam etiam Strabo lib. XVII pag. 574 Νεάπολις, ἣν καὶ Λέπτιν καλοῦσι, *Neapolis, quam etiam Leptim vocant*. Poſuit inter Abrotonum vrbem & Cinyphum fluuium. Nec Tripolis quæ hodie eſt, aut etiam quæ Tripoli Vecchio di-

citur, nunc diruta, tam propinqua Cinypho eſt, quam Leptis eſt magna, ſed vtraque in occaſum longius reducta. Et ſi vulgata lectio Ptolemaei vera eſſet, quis credet, Leptis magnæ, præclaræ vrbis, cuius etiam poſteriores in Itinerario & Auguſtana tabula mentionem faciunt, nullam habuiſſe rationem? Expedita ſic res eſſet, niſi Plinius turbaret, lib. v cap. IV Neapolim diſtinguens a Lepti magna. *Litore*, inquit, *inter duas Syrtes* CCL *millia paſſuum. Ibi ciuitas Oeenſis, Cinyps fluuius ac regio. Oppida, Neapolis, Gaphara, Abrotonum, Leptis altera, quæ cognominatur magna.* Io. Harduinus Plinium & Straboni & Ptolemæo præferendum cenſet, quem putat ex Pomponio Mela illud hauſiſſe. Hauſit, credo, ſed ex fonte turbatiore hac in parte, quia omnia commiſcet, *Hadrumetum, Leptim, Clupeam, Abrotonum, Taphruren, Neapolim.* Quis ex hoc ordine aliquid ſani & certi poſſit colligere, vbi Clupea & Abrotonum, diſiunctiſſima ſane, coniunguntur? quis non potius & Neapolim & Leptim, quæ circa Clupeam & Hadrumetum ſunt, intelliget? Itaque firmiora ſint, quam hæc Melæ aut Plinii, quæ conſentientes geographos de ſententia ſua deturbent. Vndeunde eſt nomen Neapoleos, non tamen Lepti magnæ hæſit, ſed alterum nomen in Itinerariis medii æui, in Eccleſiæ Notitiis & geographia Rauennatis reductum legitur, neque ſeparatum a Lepti vſquam in hoc tractu conſpicitur. Nec in nummis aliter quam Leptis vocatur. Tiberii nummus apud Harduinum, Græce ΛΕΠΤΙΣ. Alius apud eumdem, COL. VIC. IVL. LEP. id eſt, *Colonia victrix Iulia Leptis.* Coloniam fuiſſe etiam Itinerario Antonini & Peutingeriana tabula confirmatur. Condita Leptis a Phœnicibus, vt Salluſt. Iug. cap. XIX, hiſque vel Sidoniis, ibidem cap. LXXVIII, vel Tyriis, vt Plinius tradit lib. v cap. XIX. Incolæ *Leptitani*, Sall. cap. LXXVII, amici Romanorum in Iugurthino bello. Adde Cæſaris lib. II Civ. cap. XXXVIII.

VIII.

De *Neapoli* aliquid addendum eſt. Non nouum illud nomen fuit, ſed a Scylace etiam memoratum in Naſamonibus & Lotophagis, vbi vocat Νεάπολιν τὴν Καρχηδονίων, *Neapolim Carthaginienſium.* Ephoro auctore Stephanus Abrotonum, quod mox ſequetur, Neapolim dictam refert: ſed diſtinguunt ab Abrotono Scylax, Strabo, Plinius. Ipſe Scylax ſuam Neapolim eo locauit ordine, vt alia non poſſit eſſe quam Leptis magna. A Cinyphe enim fluuio proximam habet Neapolim: deinde Garapham: tandem Abrotonum: Leptim non memorat.

IX.

Quæ in noſtra tabula inter Leptim & Cinyphum poſuimus, ex Itinerario Antonini ſunt, *Berge, Auxiqua, Auziu;* quorum poſtremum videri poteſt Ptolemæi *Azuis* eſſe, ſed is citra flumen poſuit, etiam intus in mediterraneis inter Barathiam & Ciſternas: Itinerarii autem via eſt maritima.

X.

Poſt Leptim Ptolemæo eſt portus *Garapha*, Γαράφα λιμήν, quod clariſſimi

rissimi viri Io. Harduinus ad Plinium, & Io. Hudson ad Scylacem *Gaphara*, Γαφάρα legendum censent: quia Scylacis est hoc loco Γράφαρα πόλις, *oppidum Graphara*, quo cum Ptolemæi Garapha collato, putant in altero litteram esse superfluam, in altero litterarum transpositionem. In Plinii libris inter huius oræ oppida *Taphra* est, quale nullum aliis visum in Africa: ideoque Harduinus *Gaphara*, ex Scylace & Ptolemæo inter se collatis & emendatis, substituit.

XI.

Strabo, qui Gapharam prætermisit, post Leptim habet Ἀβρότονον πόλιν, oppidum *Abrotonum*, quod etiam Plinii est & Stephani. Scylax etiam situm definit: ἀπὸ Νεαπόλεως τῆς Καρχηδονίων χώρας Γράφαρα πόλις. ταύτης παράπλους ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Νέας πόλεως. ἀπὸ δὲ Γραφάρων Ἀβρότονον πόλις καὶ λιμήν. ταύτης ὁ παράπλους ἡμέρας μιᾶς. *Post Neapolim in Carthaginiensium tractu est Graphara* [Gaphara] *vrbs. Eo nauigatur a Neapoli spatio diei. A Grapharis est Abrotonum ciuitas cum portus: huius præteruectio diei vnius.*

XII.

Apud Ptolemæum, qui Abrotonum posthabuit, a Garaphis seu Gapharis est proxima Ἑώα, *Eoa*, vitiose pro *Oea*, vt Mela scripsit & Aethicus Cosmographus; seu *Oeensis ciuitas*, vt Plinius lib. v cap. IV. Itinerario est *Oeea colonia:* Peutingeri Tabulæ *Osa col.* corrupte. Hæc vna ex tribus, quæ Tripolim Africanam constituebant.. Solinus cap. XXVII *Achæi Tripolin lingua sua signant de trium vrbium numero, Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ.* Multa huius vrbis mentio in Apuleii Apologia habetur. Harduinus, sagax nummorum interpres, ad eam refert Antonini Pii nummum his notulis signatum, C. A. O. A. F. quod legit, *Colonia Aelia Oea Augusta Felix.*

XIII.

Hinc Itinerarii est *Sabrata colonia*, quam modo etiam Solinus nominauerat. Ptolemæus huius nominis vrbem intus posuit: in ora *Sabathra*, quod idem credas esse oppidum. Plinius lib. v cap. IV *Sabrata contingens Syrtim minorem:* puta ab oriente; aut prope illam est. In Tripolitanæ episcopis apud Sirmondum est *Leo Sabratensis.* Procopius lib. VI περὶ κτισμάτων cap. IV scripsit *Sabaratha*.. Σαβαραθὰν ἐτειχίσατο πόλιν, *Sabaratham vrbem* [Iustinianus] *muniuit*.. Salmasius etiam vindicat *Sabratæ* nomen Apuleio Apologia, vbi *fabram techam* alii legunt.

XIV.

Itinerarium deinde habet occasum versus *Casas villam Aniciorum, Fisida* vicum, qui videtur Ptolemæi *Pisidon* portus, licet hic inter Sabathram & Oeam seu, vt ipse scripsit, Eoam posuerit. Postea eodem Itinerario est *Villa magna.* Sed antequam in hoc itinere progrediamur, Strabonis Ζοῦχις, *Zuchis*, lacus est vrbs, non est prætereunda, quam dicit μετὰ τὴν Σύρτιν, *post Syrtim* minorem ad ortum versus sitam esse. Habet oppidum πορφυροβαφεῖα καὶ ταριχείας παντοδαπάς, *purpuræ infecturas & omnis generis salsamenta.*

XV.

Itinerarii autem Antoniniani post Villam magnam sunt *Pontezinta* municipium, siue, vt Aldus & Simlerus ediderunt, *Pontezita*, quod forte Ptolemæi ζῶθα, *Zetha*, promontorium est: deinde *Giti* siue *Gitti*, municipium aliud, quod videtur Ptolemæi γιχθὶς, *Gichthis*, aut Procopii Γίργις, *Girgis* esse: de qua hic lib. VI de Aedific. cap. IV πόλεις δύο εἰσὶ ταύτης ἐν ἐσχάτῳ τῆς χώρας, Τακαπά τε καὶ Γίργις· ὧν δὴ κατὰ μέσον Σύρτεις τὰς μικρὰς ξυμβαίνει εἶναι· *Duæ vrbes in extremo huius regionis sunt, Tacapa & Girgis: quæ inter Syrtes minores iacent.* Situs conuenit cum Gitti & Gichthi: an eadem Girgis sit, non definio: nec vero ignota variatio litterarum in hisce monumentis. Ptolemæus inter Sabathram suam & Gichthin *Heudaphtha* interposuit, quam πόλιν κατὰ τὸ πέρας, *vrbem iuxta terminum* dixit.

XVI

Tandem *Tacape* succedit, vltima huius oræ ante Tritonem fluuium. Plinius lib. V cap. IV post Byzacii vrbes recensitas: *inde Thenæ, Macomades, Tacape.* Ptolemæus Τακάπη, *Tacape;* Procopius iam dicto loco Τάκαπα, *Tacapa*, pluraliter, vt lex XXXIII Cod. Theod. de Appellationibus accepta dicitur *Tacapis.* Vnde Iacobus Gothofredus metropolin Tripolitanæ & præsidis sedem fuisse existimat, præsertim quod etiam itinera in Antonini Itinerario eo diriguntur, a *Tapacis* Leptim magnam, & a Telepte *Tacapas:* quod & aliam formam arguit, *Tacapæ* in recto. An vero semper metropolis fuerit, dubitatur, quia Notitia Tripolitanæ Sirmondi Leptimagnensem episcopum Calipedem primo loco habet; vltimo Seruilium Tacapitanum: & Procopius lib. II Vandal. cap. XXI præsidem sub Iustiniano Λεπτιμάγναν, *Leptimagnam tradit incoluisse.*

XVII.

Triton fluuius finit Tripolitanam, de quo Mela lib. I cap. VII *Super hunc* [sinum Syrtis minoris] *ingens palus amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ nomen inditum est, vt incolæ arbitrantur, ibi genitæ: faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quod quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant.* Et Plinius lib. V cap. IV *Ab his non procul a continente palus vasta amnem Tritonem nomenque ab eo accipit, Pallantias adpellata Callimacho, & citra minorem Syrtim esse dicta: a multis vero inter duas Syrtes.* Herodotus quoque lib. IV cap. CLXXVIII *Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescentes.* κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. *Pertingunt vsque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ dicitur Phla.* Habet etiam Mineruæ fabulam in sequentibus. Et Festus Pompeius: *Tritonia Minerua a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.* Et Solinus cap. XXVII *A Philenorum aris non procul palus est, quam Triton amnis influit, vbi speculatam se artium deam crediderunt.* De situ, sequutus est Solinus dubitantem Plinium, qui & ipse mavult Philænorum aris vicinum flumen hoc & lacum facere. Ptolemæus autem

autem certior, qui non hunc modo, verum etiam alios lacus, quos perfluit Triton amnis, lib. IV cap. III descripsit hoc ordine; ἀφ᾽ οὗ [Οὐασαλέτου ὄρους] ῥεῖ ὁ Τρίτων ποταμὸς, καὶ ἐν αὐτῷ λίμναι, ἥτε Τριτωνῖτις, καὶ ἡ Παλλὰς λίμνη, καὶ ἡ καλουμένη Λιβύη λίμνη. *A quo* [Vasaleto monte] *fluit Triton amnis, in quo paludes sunt, Tritonitis* [siue Tritonis] *& palus Pallas, & quæ vocatur palus Libya.*

XVIII.

Hæc in ora, præter paludes, de quibus propter ostia fluminis, quæ in ora describenda sunt, simul diximus. Antequam vero in mediterranea progrediamur, dispiciendum, an forsan etiam vrbs Tripolis antiquis temporibus in eadem ora cognita fuerit. Ptolemæi vulgatis libris, quibus Leptis magna etiam Tripolis dicitur, inducti multi, vt antiquum id nomen censerent, & si non eius, quæ famosa Tripolis est, sedem occupet, tamen illius forte locum teneat, quæ in nouis tabulis nunc Tripoli Vecchia, seu Vetus Tripolis adpellatur. Verum supra Ptolemæum ex Palatino codice correximus: etiam demonstratum fuit, Leptitanum lacum ab vtraque Tripoli longius in ortum distare: quod etiam relictum nomen *Lebide*, vt nunc barbaro ore Leptis vocatur, potest conuincere. Nec qui ante Solinum, non antiquissimum scriptorem, mentionem vocis *Tripolis* in Africa fecerit, succurrit nobis: qui vero non vrbem, sed trium oppidorum regionem intellexit. *Achæi,* inquit, *Tripolin lingua sua signant de trium vrbium numero Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ.* Quod Isidorus Hispalensis repetiit, at pro Tripoli substituit, quod illa sonat, *Tripolitanam regionem.* Etiam Sextus Rufus, Aethicus cosmographus, & Iulius Honorius *Tripolin* in prouinciis censuere, non in vrbibus; & Procopius lib. I Vandal. cap. X Τρίπολιν τὴν ἐν Λιβύῃ, *Tripolin, quæ in Africa est,* dicit χώραν, *regionem:* cuius præsidem nominat lib. II cap. XXI, & ὅρια, *limites* definit, lib. VI de Aedif. cap. III. Nec aliter Aurelius Victor in Constantino interpretandus est, quum præbitionum meminit, *quibus Tripolis & Nicæa acerbius angebantur.* Tota enim regio illas Severo obtulerat. Hic vero, vt Eutropius lib. VIII cap. X refert, *oriundus ex Africa, prouincia Tripolitana, oppido Lepti.* Vt vero Pentapolis passim est Pentapolitana regio, sicuti Plinius vocat; ita eadem est Tripolis & Tripolitana prouincia. Quando autem illa regio a tribus vrbibus adpellari cœperit, non possumus definire. Vero simile est post Ptolemæum id factum esse, quia, qui id nominis memorant, posteriores omnes sunt. Postea regionis nomen præcipuæ cuidam vrbi, forsan Sabratæ, vel Oeæ, fuit inditum, quarum altera in vicum est redacta, Tripoli Vecchia: altera, ex ruinis illius potentior facta, Christianis piratica sua est infesta. Sic certo non constat, quando *Tripolis,* aut *Tripolitana,* hæc ora maritima vocata fuerit. incertius, posteriusque, quando id nomen vrbi ejus regionis cesserit, quod antea prouinciæ.

REGIONIS SYRTICAE MEDITERRANEA.

XIX.

Quod in mediterraneis est, fide fere sola nititur Ptolemæi. Hic supra Philænorum aras & ipsam maiorem Syrtim nihil habet: vtrum pars illa solitudo sit, an ignota Ptolemæo oppida aut vici fuerint, incertum est.

XX.

Inter sinum maioris Syrtis & Cinyphum fluuium est *Azuis*, de qua supra dixi, videri Itinerarii Auziu esse, quod in litore exposuimus. neque enim ipsa Azuis longe a mari remota est. Hinc austrum versus sequuntur *Gerisa, Iscina, Amuncla, Sicapha;* & longius in eamdem plagam recedunt *Musta, Butta, Vditta, Galybe, Thagulis*, Θαγουλὶς, a qua diuersa multum Peutingerianæ Tagulis, & Tugulus Itinerarii, de quibus supra diximus: postea *Tege* & extrema *Durga*, & *Acube* fons seu lacus, vnde flumen oritur quod Cinypho ab ortu se adfundit. Addenda his ex Scylace vrbs *Cinyps* ad flumen cognomine, in regione Cinyphe Plinii. *

XXI.

Populi plerique obscuro nomine in Africa, tam Plinii quam Ptolemæi. Quid enim refert nosse *Samamycios, Damensios, Nigbenos, Nycpios, Erebidas, Ararauceles* inter Syrtim & Cinyphum? aut inter hunc amnem & Tritonem *Nigintimos, Astacures, Eropæos, Achæmenes, Muchthusios?* Clariora nomina sint quæ exponamus. *Nasamones, Psyllos, Asbytas*, de quibus in Cyrenaica diximus, qui a non nullis etiam ad Cinyphum vsque protrahuntur: de quorum postremis addo esse Plinii *Asbystas* lib. v cap. v, de quibus Herodotus lib. IV cap. CLXX Ἀσβύσται ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι, *Asbystæ super Cyrenas habitant:* vnde Nonnus lib. XIII Dionys. pag. 372 Διὸς Ἀσβύσταο, *Iouis, Asbystæ* cognomine, meminit. Celebriores *Macæ* sunt παρὰ τὴν Σύρτιν, *ad Syrtim maiorem*, qui hieme greges ad mare agunt, æstate in mediterranea, aquarum caussa, vt Scylax refert. Plinius dicto loco: *Post Nasamones, Asbystæ, & Macæ viuunt.* Hi sunt Ptolemæi Μάκαιοι Συρτῖται, *Macæi Syrtitæ*.

XXII.

Maioris famæ sunt *Lotophagi*, qui loto vescebantur, inter Syrtes circa Cinyphum & vsque Tritonem late colentes. Scylax p. 113 τὰ ἔξω τῆς Σύρτιδος παροικοῦσι Λίβυες Λωτοφάγοι ἔθνος μέχρι τοῦ στόματος τῆς ἑτέρας Συρτίδος. οὗτοι λωτῷ χρῶνται σίτῳ καὶ ποτῷ. *Quæ sunt extra Syrtim, incolit Libyum Lotophagorum gens vsque ad os alterius Syrtidis. Hi loto vtuntur pro cibo & potu.* Ptolemæus: περὶ αὐτὸν τὸν ποταμὸν [Κίνυφον] Λωτοφάγοι, *circa ipsum amnem* [Cinyphum] *Lotophagi.* Et Plinius lib. v cap. IV *In intimo sinu fuit ora Lotophagôn, quos quidam Alachroas dixere, ad Philænorum aras.* Idem lib. XIII cap. XVII *Loton* sic descripsit: *Africa, qua vergit ad nos, insignem arborem loton gignit, quam vocant celtin, & ipsam Italiæ familiarem, sed terra mutatam. Præcipua est circa Syrtes atque Nasamonas. - - - Differentiæ plures, eæque*

* De *Cinyphe* regione Herodot. IV c. 198, quam fertilissimam esse ait ob aquæ copiam.

quæ maxime fructibus fiunt. Magnitudo huic fabæ, color croci, sed ante maturitatem alius atque alius, sicut in vuis. Nascitur densus in ramis myrti modo, non vt in Italia, cerasi: tam dulci ibi cibo, vt nomen etiam genti terræque dederit nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ. - - - Melior sine interiore nucleo, qui in altero genere osseus videtur. Vinum quoque exprimitur illi, simile mulso, quod vltra denos dies negat durare Nepos: baccasque concisas cum alica ad cibos doliis condi. Poetis quoque laudata arbor & fructus. Silius Italicus lib. III versu 310

Spectati castris, quos succo nobilis arbor
Et dulci pascit lotos nimis hospita bacca.

De Homero, qui primus γαίης Λωτοφάγων, *terræ Lotophagorum* mentionem fecit, dicemus infra in insulis.

XXIII.

Supra minorem Syrtim *Cinethii* siue *Cinithii*. Ptolemæus lib. IV cap. III μέχρι τῆς μικρᾶς Σύρτεως Μαχυνοί· καὶ ὑπ' αὐτοὺς Κινήθιοι. *Vsque paruam Syrtim Machyni: & sub ipsos Cinethii.* Et Tacitus lib. II Annal. cap. LII *compulerant* [Tacfarinas & Mazippa, rebelles] *Cinithios, haud spernendam nationem in eadem* [Africa.] Quod ex Ptolemæo adparet, eiusque Tabula, ad vtramque ripam Tritonis fuerunt.

XXIV.

Hæc de populis supra Syrtes quos noluimus separare aut fluuio diuidere, sicut oppida. Restant ergo quæ inter Cinyphum & Tritonem mediterranea oppida fuerunt, quæ pauca sunt numero. Supra Leptim *Sydidenis, Pisinda, Sabrata*, nisi hæc in ora fuit, vt supra suspicati sumus, eamdem esse quam Sabathram Ptolemæus dixit: *Sumucis* medio inter vtrumque amnem loco: Ἀμμωνος, *Ammonus*, (interpres *Ammonis*, quasi patrius casus esset) ad Cinyphum flumen: *Chuzis* ad Tritonem. Montes in hoc tractu *Gigius*, (interpres Gillius:) & australior ac Cinyphum versus, *Thizibi*.

INSVLAE MARIS SYRTICI.

XXV.

In sinu Syrtis maioris Ptolemæus obscuras quasdam insulas nominauit *Gaiam, Pontiam, Missynum*: longius hinc Myrmex distat, ad Cyrenaicam pertinens; vbi etiam recensuimus. Clariores sunt ad Syrtim minorem, *Cercina* & *Meninx*. De illa Strabo lib. XVII pag. 574 παράκειται τῇ ἀρχῇ τῆς Σύρτεως νῆσος παραμήκης, ἡ Κέρκιννα, εὐμεγέθης, ἔχουσα ὁμώνυμον πόλιν, *Principio Syrtis* [minoris] *adiacet insula oblonga, nomine Cercinna, iustæ magnitudinis, habens eiusdem nominis oppidum.* Sic scripsit nomen duplici littera; * etiam Dionysius Characenus versu 480: ceteri fere omnes ν simplici. Diodorus Siculus lib. V cap. XII post Meliten & Gaulon: ἑξῆς δ' ἐστὶ Κέρκινα, *Deinde*

* Sed idem lib. II pag. 185 Πρόκεινται δ' ἐφ' ἑκατέρα τοῦ στόματος νῆσοι Μῆνιγξ τε καὶ Κέρκινα. *Ante fauces vtrimque sunt insulæ* Menix & Cercina. Sic legi vult Casaubonus, non *Meninx*. Verum a Polybio quoque *Meninx* dicitur. Vide ad §. 27.

Deinde est Cercina, in austrum vergens, oppidum mediocre habens & λιμένας εὐχρηστοτάτους, portus commodissimos. Ptolemæus extremo cap. III libri IV Κέρκινα νῆσος καὶ πόλις, *Cercina insula & oppidum.* Liuius lib. XXXIII cap. XLVIII de Hannibale fugiente: *eo die in Cercinam insulam traiecit.* Et Tacitus Annal. I cap. LIII de Graccho Iuliæ adultero: *amotus Cercinam, Africi maris insulam.* Plinius quoque lib. V cap. VII oppido libertatem tribuit. *Cercina*, inquit, *cum vrbe eiusdem nominis libera, longa* XXV *millia passuum, lata dimidium eius, vbi plurimum: at in extremo, non plus quinque millia passuum.*

XXVI

Adiacet parua insula Carthaginem versus, nomine *Cercinitis.* Plinius ibidem: *Huic* [Cercinæ] *perparua, Carthaginem versus, Cercinitis ponte iungitur.* Strabo quoque, ἄλλη ἐλάττων, Κερκιννῖτις, *altera* [insula] *minor, Cercinnitis.*

XXVII.

His in austrum subiacet *Meninx*, Μῆνιγξ, siue, Μῆνιξ. de qua Strabo, τὴν Μήνιγγα νομίζουσιν εἶναι τὴν τῶν Λωτοφάγων γῆν τὴν ὑφ' Ὁμήρου λεγομένην, *Meningem Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminerit.* Homerum vide Iliados Iota a versu 84. * Habet enim insula copiosam loton: & incolæ aram ostendebant, quam Vlyssis dixere, quasi ab illo erectam. Hinc ipsa insula a Ptolemæo Λωτοφαγῖτις, *Lotophagitis* vocatur, cui duo oppida tribuit, quorum nomina sunt *Meninx*, alias commune cum insula; & *Gerra*, quod ab illo in occasum hibernum vergit. Et Plinius lib. V cap. VII *Clarissima est Meninx, longitudine* XXV M. P. *latitudine* XXII, *ab Eratosthene Lotophagitis adpellata. Oppida habet duo, Meningem ab Africæ latere: & altero, Thoar: ipsa a dextro Syrtis minoris promontorio passibus* CC *sita.* Dissentit ergo a Ptolemæo & in situ Meningis oppidi, & in alterius nomine. Hæc insula patria fuit Vibii Galli imperatoris & Volusiani, secundum epitomen, vt vocatur, Aurelii Victoris iunioris. *Creati*, inquit de illis, *in insula Meninge, quæ nunc Girba dicitur.* In Notitia Africæ est in prouincia Tripolitana *Faustinus Girbitanus* episcopus. nam *Girba* medio æuo Meninx dicta, sicut hodieque illa insula Gerbi & Zarbi vocatur.

CAPVT IV

DE AFRICA PROPRIA SEV CARTHAGINIENSI.

VAria diuisio Africæ, etiam illius quæ proprie videtur *Africa* adpellari. *.* Ptolemæus lib. IV cap. III Africam ab Ampsaga fluuio, ad Cyrenaicam produ-

* Adde Polybium histor. I c. 39, vbi Λωτοφάγων νῆσον adpellat.

** Hæc Africa adpellabatur etiam *vetus*: contra Numidia *noua*. Dio l. XLIII p. 246.

. Sessores huius Africæ etiam a Græcis scriptoribus Ἄφροι dicuntur. Vid. Dio lib. XXXVIII p. 92, Pæan. II cap. 10 f. 2 & 6, & regio ipsa Ἀφρικὴ a Dione lib. XXXVIII pag. 94.

MARIS
MEDIT
Dracontia
Aegimori Ara seu Aegimurus
Mercurii Prom
Hippi prom
Apollinis prom
Candidum pro
Carthago
Neapolis
Cossyra
Lopadusa
Aethusa
Me
Leptis parua
Ruspina
Thapsus
Turris Annibalis
Achola
Cercina I
Syrtis Minor
Massyli
NVMIDIAE PARS
Madaura
Gaetuli à Mario locati
Thabraca
Vtica
Valli
Tuburbo minus
Assuras
Sufibus
Sufetula
Vthina
BYZACIVM siue BYZACENA
Aquae Regiae
Leo
Tusma
Byzacia Byzacina
Cerbica
Capsa
Zugar
Tacape
Gichthis
Villa Magna
Sabrata
TRIPOLIS SEV T
Tritonitis Lacus
Sigiplosii
Lotophagi occidentales
Pallas Palus
Mimaces
Thabba
Tichasa
Theveste
Ticelia
Bullamensa
Nuroli
Bendena
Cilma
Telepte
Sasura Ptolemai
Tucca
Vasua
Ozuti
Aquae Calida
Themissia
Thusculis
Timica
Zigira
Ausso
Nigeta
Bunthum
Mampsari
Mampsarus Mons
Muturgures
Vzarae
Vsaletus Mons
Libya palus
Tritone Flu.
Bagrada Flu.
Deserta Regio
Astacur
Achaemenes
Girgiris f. Gillius Mo
LIBYAE INTE
DESERT
Muchthusii
Occidens
35
30
Me

producit, qua ratione Numidia, Carthaginiensis regio, & Tripolitana continentur: cuius sententiæ etiam Pomponius Mela est lib. I cap. VII. *Regio quæ sequitur a promontorio Metagonio ad aras Philænorum, proprie nomen Africæ vsurpat.* Promontorium illud circa Ampsagam puto esse, non quod Ptolemæus in media posuit Mauretania. nam oppida extremæ partis quæ recenset, Hipponem Regium, Rusicaden & Tabracam, omnia citra Ampsagam sunt. Illustrat Plinius lib. V cap. III ineunte: *Ab Ampsaga Numidia est, Masinissæ clara nomine, Metagonitis terra a Græcis adpellata.* Metagonitis vnde dicta, nisi a Metagonio Melæ promontorio? quod sic circa Ampsagam oportet esse.

II.

Ipse quoque Plinius lib. V cap. IV videtur ad Melæ sententiam accedere. *Promontorium,* inquit, *quod maiorem* [Syrtim] *includit, Borion adpellatur. Vltra Cyrenaica prouincia. Ad hunc finem Africa a fluuio Ampsaga populos* XXVI *habet, qui Romano parent imperio.* Antea vero ipse alios fines, quum proprie loquitur, constituit. *Tusca,* inquit, *fluuius Numidiæ finis. A Tusca Zeugitana regio, & , quæ proprie vocetur, Africa est.* Et paucis interiectis: *Mox Africæ ipsius alia distinctio. Libyphœnices vocantur, qui Byzacium incolunt. Ita adpellatur regio* CCL *M. passuum per circuitum, fertilitatis eximiæ, cum centesima fruge agricolis fœnus reddente terra.* Itaque a Tusca fluvio, Numidiæ termino, Africa proprie dicta ad sinum vsque minoris Syrtis aut Tritonem fluuium fuit extensa, & duabus partibus, Zeugitana & Byzacio, contenta. Et hæc proprie Carthaginiensium fuit regio: cetera, vt inter Syrtes regio, non quiete, nec constanter ab iis fuit possessa. Nos etiam iisdem terminis nunc Africam propriam describemus.

III.

Quod autem ex Aegypto incepimus Africam, post Asiam, perlustrare, & proxime desiimus in Syrti minore ad ostia Tritonis fluminis; *Byzacium,* qui tractus Syrtim attingit, primum nobis exponendum est. Ex Plinio modo percepimus, CCL millia passuum circuitu continere, fertilitatis tantæ, vt centuplum fructum terra colentibus reddat. Quod & Silius testatus est lib. IX vers. 204

- - - seu sunt Byzacia cordi
Rura magis, centum Cereri fruticantia culmis.

Vox ergo adiecta *Byzacium,* & *solum* subaudiendum: ac populus quoque *Byzacii* dicti. Strabo lib. II pag. 90 *Marmarides vsque Cyrenen: supra hos & Syrtes, Psyllos, Nasamonas, & quosdam Gætulos: tum Sintas, καὶ Βυζακίους, μέχρι τῆς Καρχηδονίας, & Byzacios, vsque ad regionem Carthaginiensem.* Ex quo vna intelligimus, habitasse citra Carthaginem ad Syrtes versus. Hinc *Byzacenus,* gentile & possessiuum formatur. Leges LIX & LX Cod. Th. de Decurionibus *ad Byzacenos* datæ sunt: & lege XXIX eiusdem Cod *Byzaceni Tripolitanique cognoscant:* & lege I eiusdem C. & III de inoffic. testam. *concilium Byzacenorum.* Medio æuo separata erat prouincia *Byzacena.* Eodem cod. lege XII de diuers. offic. *Byzacenam & Tripolitanam prouincias:* &

legis 1 de collat. donatur. *consulari Byzacenæ*, inscriptio habet. Nec vetus nomen *Byzacium*, quo Plinius vsus fuit, vt supra visum, cessauit æuo posteriori. Cod. Iustin. lege 1 sect. 2 de offic. Præf. Pr. *Tingi, & quæ proconsularis antea vocabatur, Carthago, & Byzacium, & Tripolis rectores habeant consulares.* Et Procopius lib. II Vandal. cap. XXIII χωρίον ἐν Βυζακίῳ, *locus in Byzacio.* Hæc de nomine Byzacii & Byzacenæ.

2. An alio etiam nomine insignita hæc regio fuerit, scilicet *Emporia* dicta antiquitus, non plane dubitare licet, sed similior vero est sententia quæ ait. Polybius lib. I cap. LXXXII τὰς παρακομιζομένας ἀγορὰς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς καλουμένων Ἐμπορείων, *commeatus, qui ex Emporiis, ita nominata regione, adferebantur.* Et lib. III cap. XXIII τοὺς κατὰ τὴν μικρὰν Σύρτιν τόπους, ἃ δὴ καλοῦσιν Ἐμπόρια διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς χώρας, *loca circa paruam Syrtim: quæ propter soli vbertatem Emporia vocant.* Idem Excerpt. Legat. CXVIII de Masinissa: θεωρῶν τὸ πλῆθος τῶν περὶ τὴν μικρὰν Σύρτιν ἐκτισμένων, καὶ τὸ κάλλος τῆς χώρας, ἣν καλοῦσιν Ἐμπόρια, *videns, quam multæ vrbes circa Syrtim minorem essent conditæ, & quæ illius regionis bonitas, quam Emporia adpellitant.* Liuius hoc persequitur argumentum ita, vt dubitationem simul augeat, lib. XXXIV cap. LXII. *Masinissa*, inquit, *agrum eorum* [Carthaginiensium] *sibi coegit stipendium pendere. Emporia vocant eam regionem. Ora est minoris Syrtis, & agri vberis. Vna ciuitas eius Leptis, ea singula in dies talenta vectigal Carthaginiensibus dedit. Hanc tum regionem & totam infestam Masinissa, & ex quadam parte dubiæ possessionis, sui regni a Carthaginiensium esset, effecerat.*

3. Bene cum Byzacio conueniunt & situs ad Syrtim minorem, & fertilitas miranda. Quod vero de Leptis ingenti vectigali Liuius dixit, hoc est quod dubium possit hunc locum facere, quum potius ad Leptim magnam, quam ad Byzacii paruam pertinere videatur. At Magna nimium remota a Syrti minori: neque Minor Leptis, licet respectu maioris ita cognominetur, tam exigua fuit & inualida, vt ferre hæc non potuerit: cui & Cæsar grandem multam in singulos annos apud Hirtium cap. XCVII imposuit: neque τὸ πλῆθος ciuitatum, quod Polybius laudat, post Syrtim minorem est, sicut in Byzacio. Accedit, si seruatum fuit quod Masinissa rapuerat, Iubæ bellum inde cum Leptitanis minoribus, libera & immuni ciuitate, oriri potuisse, de quo Cæsar II Civ. cap. XXXVIII *Curio ex perfugis quibusdam oppidanis audit, Iubam, reuocatum finitimo bello & controuersiis Leptitanorum, restitisse in regno.* Quid? quod ipse Liuius, qui nos dubios fecerat, ex lib. XXIX cap. XXV æstum explicare potest. Scipio ibi ex portu Lilybætano in Africam nauigans, gubernatoribus edixit, *Emporia vt peterent.* Addit rationem historicus: *Fertilissimus ager, eoque abundans omnium copia rerum est regio, & imbelles, quod plerumque in vbere agro euenit, barbari sunt, priusque quam Carthagine subueniretur, opprimi videbantur posse.* Quis vero credet, Scipionem, aduersus Carthaginem profectum in regionem, quæ inter Syrtes est, cursum direxisse? Emporia ergo vel ipsum Byzacium, vel pars eius ad mare fuerunt. Sed satis de nominibus: nunc ipsam regionem perlustrabimus.

SECTIO

SECTIO I.

BYZACIUM.

IV.

Africa illa Propria, quæ Carthaginienſium ditionis fuerat, poſt provincia Romana, ſecundum Plinium, vt vidimus, in *Zeugitanam* diuiditur & *Byzacium.* Difficile eſt vtriusque partis limites definire. Plinius in Zeugitana cenſet Carthaginem, Vticam, Hipponem Diarrhytum, Maxullam, Miſuam, Clupeam, Neapolim. Ex quibus adparet, ab occaſu, ſeu Tuſca fluuio, in ortum verſus, ad ſupremum illum angulum, in quo Clupea ſub Mercurii promontorio eſt, & Neapolis, patere. Interiora autem quousque prorogentur, non definiuit. In Byzacio nominat Adrumetum, Leptim minorem, Ruſpinam, Thenas, Macomades. Ex quibus de ſitu vtriusque partis iudicandum eſt: cetera, quantum noſci poſſunt, ex Notitia Africæ ſupplenda, in qua Byzacena prouincia a proconſulari, quæ pars Zeugitanæ eſt, diſtinguitur. Sed ex maximo oppidorum numero, quæ Notitia vtriusque prouinciæ memorantur, pauca ita nota aliunde ſunt, vt ſedes & poſitio definiri poſſint, ſola videlicet, quæ Ptolemæus etiam habet, aut Itineraria.

V.

Fueritne vna prouincia pars vtraque, an Zeugitana ſola poſt euerſionem Carthaginis, poſt addita alia; dubitari poteſt Plinio auctore lib. v cap. IV. *Ea pars,* inquit, *quam Africam adpellauimus, diuiditur in duas prouincias, veterem & nouam, diſcretas foſſa, inter Africanum ſequentem & reges Thenas vsque perducta, quod oppidum a Carthagine abeſt* CCXVI *millia paſſuum.* Difficilis interpretatio, quia *pars, quam Africam adpellauit,* eſt ſola Zeugitana, vt ſupra vidimus: quæ quomodo in duas prouincias diuidatur, & vnde, ac quando Noua adiecta fuerit, obſcurum eſt, præſertim quod inter Scipionem minorem & Numidiæ reges ita diuiſum dicitur, foſſa ad Thenas vsque perducta, quæ diſcerneret. Sed ita intelligo: Maſiniſſæ regnum ab auſtro longe in orientem vsque ad Syrtim fere minorem extenſum fuit, cui ipſe, Livio teſte lib. XXXIV cap. LXII, Emporiorum partem adiecit, quod a Scipione auctum poſteriſque confirmatum fuit, vt ex Strabonis lib. XVII p. 573 conſtat: etiam ab Iuba ita poſſeſſum, quod ex Hirtii bello Afric. cap. XLIII colligimus. Iuba autem mortuo, pars illa prouinciæ Romanæ adiecta, & dicta *prouincia noua:* non quod nouum etiam & ſingularem præſidem acceperit; nam vna manſit Africa prouincia: ſed ab eodem & vetus & noua adminiſtrata, & hæc illius tantum fuit acceſſio. Medio æuo demum Byzacena prouincia fuit peculiaris, ſeparata a proconſulari, quæ Zeugitana eſt; & vtraque ſuum præſidem habuit, illa proconſulem, hæc conſularem. Vide Sext. Ruf. cap. IV.

VI.

Metropolis Byzacenæ prouinciæ *Adrumetum* eſt, ſiue *Hadrumetum,* vt in nummis & lapidibus cum adſpiratione; in plerisque libris ſine illa. Plinius quoque in Byzacii liberis vrbibus cenſet. *Hic,* inquit, *oppida libera,*

Leptis, Adrumetum, Ruspina, Thapsus. Scribitur varie, Straboni & Stephano Ἀδρύμη, *Adryme* seu *Adrume:* Byzantius vero addit aliam formam Ἀδρύμητος, *Adrymetus:* Plutarcho, Catone minore p. 788, Ἀδρύμητες. *Adrumetus*, Ptolemæo, Ἀδρούμητ]ος, *Adrumettus:* Appiano Ἀδρυμητ]ός, *Adrymettus:* Cæsari, Hirtio, Plinio *Adrumetum:* Melæ Gronouii *Hadrumetum*, Vossii *Hadrumentum:* Peutingeri Tabula *Hadrito* breuiata, credo, scriptura, tamen cum adspiratione. Vetus inscriptio apud Gruter. pag. 362 COLONI COLONIAE CONCORDIAE VLPIAE TRAIANAE AVGVSTAE FRVGIFERAE HADRVMETINAE. Ex qua inscriptione doctissimus Harduinus nummos notis scriptos C. C. I. H. P. interpretatur *Colonia Concordia Iulia Hadrumetina Pia.* Ptolemæus etiam coloniam vocat, & auctor veteris Itinerarii. Adiacet vrbi *Cothon*, qui vel portus est, vel parua insula, ad imitationem Carthaginiensis Cothonis ita dictus, quem cum illa vrbe describemus. Hirtius Afric. cap. LXII *Varus occasionem nactus, vigilia secunda Adrumeto ex Cothone egressus, primo mane Leptim vniuersa classe vectus.* Distat autem a Lepti minore, vt in Itinerario est, XVIII millibus passuum: in Tabula autem Peutingeriana est maior distantia. Incolæ *Adrumetani* dicti apud Hirtium cap. XCVII.

VII.

Inter Leptim autem & Hadrumetum apud Ptolemæum & in Augustana Tabula est *Ruspina* interposita: idque Cæsaris expeditione apud Hirtium cap. VI seq. confirmatur. Ab Adrumeto enim, quod oppidum Considius præsidio tenebat, reiectus, castra, itinere facto, posuit *ad oppidum Ruspinam: inde mouit & peruenit ad oppidum Leptin.* Idem cap. X *ex oppido Ruspina egressus, proficiscitur ad portum, qui abest ab oppido millia passuum* II. Inde est quod Silius dixit lib. III vers. 260

Quæque procul cernit non æquos Ruspina fluctus.

Procul, id est ex distantia illa, quæ inter oppidum & portum seu mare est. Corripuit sic Italicus: porrigitur in Strabonis libris, qui Scipionem a Cæsare primum πρὸς Ῥυσπῖνον, *ad Ruspinum* dicit victum esse. Ptolemæo est Ῥούσπινα. Plinius in liberis oppidis Byzacii posuit.

VIII.

Sequitur *Leptis*, quam discriminis caussa Ptolemæus cognominat μικρὰν, *minorem:* Itinerario est *Lepti minus ciuitate*, vt Aldus & Simlerus ediderunt; vt Schottus, *Leptim minorem ciuitatem:* auctori Peutingerianæ *Lepteminus.* nam etiam Leptis magna est in Pentapolitana, quam supra exposuimus. Nec vero, quod minor dicitur, propterea est paruum oppidulum, sed splendida ciuitas, quam Plinius *liberum oppidum* dixit, Hirtius cap. VII *liberam ciuitatem & immunem:* & in Tabula Augustana insigni maiorum vrbium signata est, cui Cæsar sex cohortes præsidio imposuit, vt Hirtius cap. IX refert. Sæpe absolute *Leptis* dicitur, & ex confinio & vicinitate distinguenda est. Plinius in Byzacio: *oppida libera, Leptis, Adrumetum, Ruspina.* In Notitia Africæ *Fortunatianus Leptiminensis* in episcopis numeratur. Hirtius autem cap. XCVII ciues huius oppidi

pidi *Leptitanos* adpellat. *Leptitanos,* inquit, *quorum superioribus annis Iuba bona diripuerat, & ad senatum questi per legatos, atque arbitris a senatu datis sua receperant, tricies centenis millibus pondo olei in annos singulos multat.* E quibus simul adparet, hanc minorem Leptim esse, cum qua Iubæ controuersiæ & finitimum bellum fuerat, de quo Cæsar II Ciuil. cap. XXXVIII.

IX.

Proxima hinc Thapsus, Θάψος, Ptolemæo ad mare posita, * recedens a Lepti in austrum. In Tabula, quam sæpe laudauimus, VIII millibus abest *Tapsum,* [sic ibi scriptum] a Lepti minore. Duplex forma nominis in Strabonis libris. Cæsarem vicisse ait πρὸς Θάψῳ. *ad Thapso:* & postea, quum de Adryme [quæ Adrumetus est] egisset, εἶτα Θάψος πόλις, *deinde est vrbs Thapsus.* Oppidum munitum valide, Cæsaris bellum & victoria magis illustrauit. Hirtius cap. XXVIII *C. Vergilius prætorius Thapso oppido maritimo præerat.* Et cap. LXXIX Cæsar *ad Thapsum, vbi Vergilius cum grandi præsidio præerat, castra ponit.* Et breui post: *Scipio ad necessitatem adductus dimicandi, ne per summum dedecus fidissimos suis rebus Thapsitanos & Vergilium amitteret, confestim Cæsarem per superiora loca consequutus, millia passuum octo a Thapso binis castris consedit.* Sic enim, *Thapsitanus,* gentile formatur, etiam cap. XCVII *Thapsitanis,* [Cæsar] H-S XX *millia: conuentui eorum* H-S XXX *millia multæ nomine imponit.* In Notitia Byzacenæ *Vigilius Thapsitanus* memoratur.

X.

Ptolemæus post Thapsum habet *Acholam* siue *Achollam:* Liuius lib. XXXIII cap. XLVIII *Hannibalis turrim* interponit. Sic enim de Hannibale a Carthagine, Romanorum metu, in Syriam profugiente: *Quum equi, quo in loco iussi erant, præsto fuissent, nocte via cita regionem quandam agri Vocani transgressus, postero die mane inter Achollam & Thapsum ad suam turrim peruenit. Ibi eum parata instructaque remigio excepit nauis.* Iustinus lib. XXXI cap. II *rus suburbanum* vocat, quasi propinquum Carthagini. *Quum tota die,* inquit, *in foro Carthaginiensium obuersatus in supremum fuisset, appropinquante vespere, equum conscendit, & rus suburbanum, quod propter litus maris habebat, ignaris seruis, iussisque ad portam reuertentem opperiri, contendit.* Sed quod Liuius ita distincte loca, inter quæ sita villa fuerit, denominat, eum potius, quam Iustinum aut Trogum sequendum putamus. Longa quidem via a Carthagine Thapsum est; quod vero mutatis equis vsus est, vespere, nocte, mane multum itineris confici potuit.

* Vid. Dio XLIII p. 245 Ἡ δὲ δὴ Θάψος κεῖται μὲν ἐν χερρονήσῳ τρόπον τινὰ, ἔνθεν μὲν τῆς θαλάσσης. ἔνθεν δὲ λίμνης παρηκούσης· στενὸν δὲ δὴ τὸν ἰσθμὸν καὶ ἑλώδη διὰ μέσου οὕτως ἔχει, ὥστε διχῇ μὲν, δι ἐλαχίστου δὲ ἐφ᾽ ἑκάτερα τοῦ ἕλους παρ᾽ αὐτὴν τὴν ῥαχίαν ἀμφοτέρωθεν πορεύεσθαι. *Thapsus situs est in eo loco, qui ab altera parte mari, ab altera palude adluitur, peninsulaque similis est. Iterum inter mare ac paludem arctus admodum isthmus ad vrbem pertinet, in eoque lacus est, ita vt ex vtraque eius lacus parte propter ipsum littus angustus omnino transitus pateat.*

XI.

Ipsa *Acholla*, quæ sequitur, non vno modo scripta reperitur. Strabo & Stephanus Ἀχύλλα siue Ἄχολλα, *Acholla*, quæ optima forma eruditis videtur, ideoque a Sigonio & Gronouio in Liuium recepta loco iam adlegato, vbi Gruterus legit *Acyllam*, priores prauius: Ptolemæus Ἄχολα, *Achola:* sed præstat duplicare litteram cum Strabone & Stephano. Hirtius B. Afr. cap. XXXIII *Acillam* vocat. *Dum hæc*, inquit, *ad Ruspinam fiunt, legati ex Acilla, ciuitate libera, ad Cæsarem veniunt.* An hæc eadem sit quæ Acholla, subdubitat Ortelius: quem ita Holstenius notauit, *Non dubitandum.* Conuenit locus & situs: conuenit etiam quod Strabo Achollam ἐλευθέραν πόλιν dixit, vti Hirtius *ciuitatem liberam* Acillam. Appianus Pun. p. 95, amissa littera, Χόλλα, *Cholla* scripsit, nisi lapsus est librariorum: Peuting. Tab. corrupte *Anolla.* Plinio est *Acolitanum oppidum:* in Notitia *Restitutus Acolitanus.*

XII.

Ruspæ hinc in litore sequuntur apud Ptolemæum, diuersæ a Ruspina, supra demonstrata: nec modo Ptolemæo distincta oppida sunt, sed Tabulæ etiam Peutingerianæ, cuius hic ordo est:

Hadrito	(id est Hadrumito)
Ruspina	. . . .
Lepteminus	VIII
Thapsum	XV
Sullecti	XII
Anolla	. . . .
Ruspe	VI
Vsilla mun.	. . .
Taparura	XX.

In Notitia Africæ *Stephanus Ruspensis* laudatur: etiam Fulgentius, multis clarus ingenii monumentis, episcopus Ruspensis fuit.

XIII.

Proxima Ptolemæo & Tabulæ iam laudatæ est *Vsilla*, Οὐσίλλα, quæ in Itinerario est *Vsula ciuitas;* in Tabula *Vsilla municipium.* Sed & alii *Vsula* scripserunt. Notitia Africæ in Byzacena, *Victorinus Vsulensis:* & Augustinus lib. VII contra Donatistas cap. XVIII *Irenæus ab Vsulis.*

XIV.

Taphrura, nunc Ptolemæi excipit, Tabulæ *Taparura*, quæ signum celebrium vrbium adpositum habet. Anonymus Rauennas lib. III cap. V etiam *Taparura* scripsit. Isaacus Vossius Melæ quoque lib. I cap. VII pro vulgato *Taphra* restituit *Taphrure*, quod & Iacobus Gronouius expressit, vterque Melæ emendator clarissimus. Plinius autem lib. V cap. IV in plerisque libris *Taphra* habet, haud dubie ex Pomponio, vt cetera nomina, quibus coniungitur, ostendunt; vbi doctissimus vir Io. Harduinus non *Taphrura*, sed ex ordine adpositorum *Gaphara*, supposuit. Adeo in incerto

certo emendatio huius loci, quod ex Melæ ordine hac in parte turbato proficiſcitur.

XV.

Poſt in eodem litore erant *Thenæ* ſiue *Thænæ*, nam varie ſcribitur, a Plinio & in Itinerario *Thenæ*; a Ptolemæo Θέαιναι, *Theænæ:* Strabo, vt editum eſt, inconſtanter, pag. 572 εἷλε Καῖσαρ Θέαν πολίχνην ἐπιθαλαττιδίαν, *cepit Cæſar Thenam, maritimum oppidum:* at pag. 574 Θαίνα πόλις περὶ τὴν ἀρχὴν κειμένη τῆς μικρᾶς Σύρτεως, *vrbs Thæna ſita ad initium Syrtis minoris.* Diphthongus inſcriptione ex Conſtantinorum ſæculo firmatur apud Grut. pag 363 DECVRIONES ET COLONI COLONIAE AELIAE AVGVSTAE MERCVRIALIS THAENIT. Colonia etiam Itinerario dicta, *Thenis colonia,* Aldina editione. A quo deducta fuerit, nomen *Aeliæ* non obſcure indicat. Huic a ſeptemtrione adiacet *Ammonis promontorium:* Græce ἄκρα Ἄμμωνος Βαλίθωνος, quod pro thynnis capiendis ſpeculam habebat. Vide Strabonem.

XVI.

Inter Thænas & Tritonis oſtia apud Ptolemæum eſt Μακόδαμα, *Macodama,* quod poſteriores tranſpoſitis litteris *Macomades* ſcripſerunt: Ravennas, *Macumades* in oppidorum nominibus: auctor Peutingerorum Tabulæ *Macomades Minores:* auctor Itinerarii veteris MACOMADIBVS maioribus litteris, quaſi gentis nomen, aut vrbis ex qua itinera dirigun-tur: quia ſequitur

Municipium M. P. XXVIII.

Andreas autem Schottus vna linea, ſed diuerſo charactere edidit

Macomades Munic. M. P. XXVIII,

pro vno habens loco Macomades & Municipium. Quod vero in Tabula additur *Minores*, diſcriminis cauſſa puto factum eſſe, quia eodem itinere ſunt etiam *Macomades Syrtis* inter duas Syrtes, propius tamen maiorem. Auguſtinus lib. VI contra Donatiſtas cap. XXIX memorauit *Caſſium Macomadibus.*

XVII.

Itinerario inter Macomades & Tacapas *Cellæ* interponuntur, *vicus*, vt additur, non oppidum: cis an vltra flumen Tritonem fuerint, item quam antiquæ, ignoramus. Videntur tamen citra fuiſſe, quia Byzacenæ, non Tripolitanæ prouinciæ, cuius Tacapa eſt, tribuuntur. Fortunius epiſcopus *Cellenſis* ſubſcripſit epiſtolæ ſynodali prouinciæ Byzacenæ ad Conſtantinum. Itinere a Tuburbo Tacapas *Cellæ Picentinæ* vocantur.

XVIII.

Hæc de Byzacio ad mare ſito ab Hadrumeto ad Tritonis oſtia. Superſunt *Horrea Cælia* Itinerarii; & alio itinere abſolute *Horrea*, ſupra Hadrumetum ſita, terminus Byzacii ſeptemtrionalis. In Tabula Peutingeri *Ad Horrea.* Auguſtinus lib VII contra Donat. cap. XXXI *Tenax ab Horreis Celiæ.* In Notitia inter vacantes ſedes Byzacenæ *Horrea Cælia.* Concilio VII Carthaginienſi ſubſcripſit *Hilarinus Orreocelenſis, legatus prouin-*

ciæ

ciæ Byzacenæ. Hæc in litore. Nunc interiora peragranda sunt, quorum difficulter terminos inueniemus, nisi quod ex Notitia cognoscimus, amplam fuisse prouinciam, pluribus episcopalibus excultam oppidis. Illis autem solis suum situm designare possumus, quæ a Ptolemæo memorata, in Itinerariis exposita sunt.

MEDITERRANEA BYZACII.

XIX.

Ptolemæus sub Hadrumeto posuit *Vzitam*, Græce οὔζιτα, * prope Tisdrum & Leptim minorem. Meminit & Hirtius Afric. cap. XLI. *Iamque*, inquit, *minus M. passuum ab oppido Vzita, quod Scipio tenebat, aberant legiones Iulianæ*. Sic posita est a Ptolemæo, vt non possit in Byzacenam non incidere: in Notitia autem Africæ *Gaius Vzitensis* in Proconsulari prouincia, quæ distinguitur a Byzacena, censetur: vt sic neque de huius situ simus certissimi.

XX.

Sequitur *Tisdrus* seu *Tisdra*, quæ & *Tusdrus* scribitur, e regione Achollæ: Ptolemæus *Thysdrus* scripsit, θύσδρος: Hirtius Africano bello plerumque *Tisdra*: cap. LXXVI *postero die ad oppidum Tisdram peruenit, in quo Considius per id tempus fuerat cum grandi præsidio, cohorteque sua gladiatorum. Cæsar oppidi natura perspecta, atque inopia ab oppugnatione eius deterritus*, cetera. Et cap. LXXXVI *Cn. Domitio cum duabus legionibus Tisdræ, vbi Considius præerat, ad obsidendum relictis*. Semel in libris Hirtii cap. XXXVI scriptum legitur *ex oppido Tisdro*. Græca littera Capitolinus in Maximinis cap. XIV, & Gordianis cap. VII, *apud Tysdrum, iuxta Tysdrum*. Ibi Gordianus imperator factus. Itinerario est *Tusdrus* seu *Tusdrum*: vti Plinio lib. V cap. IV *oppidum Tusdritanum*; & lib. VII cap. IV *ciuis Tysdritanus*, ex Ptolemæi forma: Hirtius autem cap. XCVII *Tisdritanos, propter humilitatem ciuitatis, certo numero frumenti multat*. Harduinus ad priorem Plinii locum censet, *Florentium Tuziritanum* apud Victorem Vitensem; & *Aptum Tuzuritensem* in Collat. Carthag. esse *Tusdritanum* & *Tusdritensem* legendos.

XXI.

Deinde est Ptolemæi οὐζηκία, *Vzecia*, quæ videtur Hirtii *Vsceta* esse, de qua ille cap. LXXXIX, Cæsar interim, a Thapso progressus, *Vscetam peruenit: vbi Scipio magnum frumenti numerum, armorum, telorum, ceterarumque rerum cum paruo præsidio habuerat*. Nisi enim hæc Vsceta Ptolemæi Vzecia est, nescimus sane, vbi illa constituenda sit. Hoc tamen certum est, diuersum oppidum ab Vzita supra explicata esse, quia Ptolemæus illam ab Vzecia; Hirtius ab Vsceta distinguit.

XXII.

Byzacina etiam Ptolemæi, siue *Byzacia*, in hoc tractu est meridiem versus, a qua regioni nomen est: & in Collat. Carthag. mentio est *Saturi* episcopi *Byzaciensis* in prouincia Byzacena. XXIII.

* Dio libr. XLIII pag. p. 243 edit. Plantin. περὶ πόλιν Οὐζιτά, *ad vrbem Vzita*.

XXIII.

Prope illam, ortum versus est Μυρκὶς, *Muruis*, Ptolemæi: & supra id longius in austrum recedunt *Zugar*, *Capsa*, *Putea*, & *Tisurus*, omnia Ptolemæi. De *Zugar* nihil habemus, quod addatur. *Capsa* Ptolemæi est illa, cuius episcopus in Notitia Byzacenæ memoratur *Vindemialis Capsensis*: & apud Augustinum lib. VII contra Donatistas cap. XXXIII *Donatulus a Capse*. An eadem sit Sallustii *Capsa*, quam Marius cepit, cap. XCI, dubitatur. Negat plane Bochartus lib. I Geogr. S. cap. XXIV ex Arabe Geographo, qui Byzacenæ Capsam dicat flumine adlui: quo caruit Capsa Sallustii, ad cuius oppugnationem aqua vtribus per tridui iter fuit adportanda. Hanc ergo in interiore Numidia, quam in Byzacena, putat positam fuisse: de qua infra in Numidia agemus. Interim negari nequit, Numidiæ regni interiora Masinissam longe in ortum protulisse, ac Iubam etiam ita possedisse. Vir summus, præsul Oxoniensis, ad Cypriani Concilium Carthaginiense, in Telepte & Segermis, has vrbes dicit esse *Numidiæ Byzacenæ*, id est in Byzacio quidam sitas, ditionis autem Numidicæ. Iacobus Sponius Miscell. Erud. Antiq. pag. 162 inscriptionem sepulcralem refert M. ANTONIO M. F. SERGIA PATERNIANO NAT. CAPSA, quod ipse legit *natione Capsa*, & de Capsa Iugurthæ interpretatur. Si diuersæ sunt Capsæ Sallustii & Ptolemæi, malim de Byzacii oppido, quam Numidiæ, intelligere, quia hæc, a Mario deleta, an instaurata fuerit, non liquet.

XXIV.

De *Putea* Ptolemæi nihil habeo, nisi quod Victor Vitensis in Notitia Africæ in Byzacena meminit episcopi *Seruandi Putiensis*. Nec Ptolemæi *Tisurus*, Τίσυρος, memorabilior, nisi episcopus *Florentius Tuziritanus*, vt quibusdam videtur, huc pertinet, qui in Notitia Africæ & apud Victorem Vitensem memoratur. Confirmat opinionem Lucas Holstenius Adnot. ad de S. Paulo Geogr. eccles. pag. 79 idem oppidum censens, siue *Tuzirus* siue *Tusurus* aut *Tisurus* nominetur.

XXV.

Telepte quoque in hoc tractu fuit, de cuius situ & dignitate disquirendum. In Byzacio esse, Notitia testatur, *Frumentium Teleptensem* commemorans: & Procopius lib. VI cap. VI de Aedificiis, qui & limitaneam vrbem dicit, *ἐν ἐσχατιᾷ τῆς χώρας, in extremitate prouinciæ* sitam: quod cum veteri Itinerario conuenit, quo iter a Telepte Tacapas hoc modo designatum est:

Telepte			
Gemellas	M.	P.	XXII
Gremellas	M.	P.	XXV
Capse	M.	P.	XXIIII
Thasarte	M.	P.	XXXV
Aquas Tacapinas	M.	P.	XVIII
Tacapas	M.	P.	XVII.

Ex mediis sola Capse nota est ex Ptolemæo, per quam si a Tacapis ducas

 lineam,

lineam, & ſimul milliaria attendas, quæ inter Capſen ſunt & Telepten, in plagam & locum vbi Telepte fuit, linea perducet. Cypriani concilio Carthaginienſi, & Auguſtini contra Donatiſt. lib. VII cap. XXI *Iulianus a Telepte* laudatur: ſicut in Notitia & a Victore Vitenſi *Frumentius Teleptenſis*, de quo ſupra iam diximus. Sunt qui metropolim Byzacenæ dicant, quia in Mileuitano concilio *Donatianus Teleptenſis primæ ſedis* ſubſcripſerit. Sed variant libri, *Telepienſis, Tibulenſis, Tebeſtenſis* præferentes: Holſtenius *Telenſis*, quem vide in Caroli a S. Paulo Geogr. Sacram, vt nihil inde certi elici poſſit: aut, quia Donatianus ille dicitur fuiſſe & *ſanctus ſenex*, & *primas*; ratione ætatis potius, quam vrbis, primum ibi locum videtur tenuiſſe. Metropolis autem Byzacenæ fuit Hadrumetus. Procopius lib. VI cap. VI de hac ἐν Βυζακίῳ vrbe: τῆς μητροπόλεως ὄνομα καὶ ἀξίωμα κληρωσαμένη, *metropoleos nomen & dignitatem adepta* illius prouinciæ. Aethicus Cosmograph. *Byzacium eſt, vbi eius metropolis ciuitas Hadrumetus ſita eſt.*

XXVI.

Cetera Ptolemæi obſcura ſunt, *Caraga, Setienſis, Zurmentum, Zalapa, Giſira, Cararus, Targarum*, alia: obſcuriora plurima, quæ magno numero apud Victorem & in Notitia Byzacenæ leguntur, e quibus ſi quid erui poteſt, trademus in Geographia medii æui.

XXVII.

Clariora, ſed non certiſſimæ poſitionis, quæ ab Hirtio B. Afric. memorantur, *Agar*, cap. LXVIII & LXXIX, vnde *Filtioſus Aggaritanus*, in Notitia & apud Victorem Vitenſem in Byzacena. XVI millibus a Thapſo aberat. Eſt & in eadem prouincia Notitiæ *Donatus Aggaritanus*, quaſi duo oppida vnius nominis in Byzacena fuerint.

XXVIII.

Deinde eſt *Zetta* eiusdem Hirtii cap. LXVIII, quod quidam putant Strabonis *Zella* eſſe: ſed præter coniecturam ſuam nihil adferunt. Sola vicinitas opinionem iuuare poſſit. Strabo p. 572, vbi de Ruſpina & Thapſo, Cæſaris victoria nobilitatis locis, egerat, πλησίον δὲ καὶ Ζέλλα καὶ Ἀχόλλα, ἐλεύθεραι πόλεις, *prope erant etiam Zella & Acholla, liberæ ciuitates.*

XXIX.

Proxima *Vacca*, de qua Hirtius cap. LXXIV *Legati interim ex oppido Vacca, quod finitimum fuit Zettæ, veniunt.* Diuerſa eſt Vacca Numidiæ, forum rerum venalium totius regni, apud Salluſt. cap. XLVII. Nec longe hinc aberat *Sarſura* oppidum. Hirtius cap. LXXV *Poſtero die caſtra mouet, atque iter ad oppidum Sarſuram, vbi Scipio Numidarum habuerat præſidium, frumentumque comportauerat, ire contendit.* Ptolemæi *Saſura* non poteſt eſſe, quæ longius in auſtrum ab itineribus Cæſaris recedit.

XXX.

Huius tractus etiam fuit *Tegea*. Hirtius cap. LXXVIII *Erat oppidum infra caſtra Scipionis, nomine Tegea, vbi præſidium equeſtre circiter* CD *habere conſueuerat.* Longiſſime hinc abeſt Tege Ptolemæi, in ortum hibernum

num recedens & vltra Cinyphum, vt ad Cæsaris itinera reduci nequaquam possit. Hæc igitur, quæ Hirtius solus commendat, ex coniectura potius, quam certis rationibus, in Tabula nostra locamus.

XXXI.

Late patet Byzacium, fere ad Ampsagam vsque fluuium. Ad illum enim accedunt *Susibus* & *Sufetula*, quæ in Notitia & a Victore in Byzacena scribuntur. Tam de his, quam de aliis multis, quæ nondum exposuimus, Antonini Itinerarium docere potest. Ibi enim Sufetula ab Hadrumeto CIV millibus passuum; a Tusdro CXX remota est. Primi itineris hæc est ratio:

Hadrumeto		
Vicum Augusti	M. P.	XXV
Aquas regias	M. P.	XXV
Masclianas	M. P.	XVIII
Sufetulam	M. P.	XXXVI.

Alterius, a Tusdro, itineris ordo est idem, & eadem nomina, sed in numeris est quædam ex errore librariorum, vt sæpe in Itinerario, diuersitas.

Tusdro		
Vicum Augusti	M. P.	XXXI
Aquas regias	M. P.	XXXV
Masclianas	M. P.	XVIII
Sufetulam	M. P.	XXXVI.

Si certior distantia inter Vicum Augusti & Aquas regias esset, quæ semel XXV; iterum XXXV millium ponitur, tamquam per triangulum possemus ex Hadrumeto & Tusdro locum Sufetulæ determinare. Sed verior est numerus maior, XXXV, quia sequenti itinere a Theueste Tusdrum, Aquæ regiæ a Tusdro alia via, per Germanicianam & Elices, LVIII millibus disiunguntur.

2. Satis longe itaque *Sufetula* in occidentem a Tusdro & Hadrumeto distat, vnde de ceteris quæ adiacent, ex eodem Itinerario iudicari potest: e quibus præcipua sunt *Mascliana* & *Susibus* oppida, illud XXXVI millibus a Sufetula; hoc XXV ab eadem in septemtrionem. De singulis ex Itinerario superadditis nunc breuiter.

3. *Sufetula* non in obscuris aut exiguis fuit oppidis, quia duo ad eam Carthagine itinera diriguntur, & aliud a Sufetula Clypeam. In Notitia *Præsidius Sufetulensis* episcopus habetur: apud Augustinum lib. VI adv. Donat. cap. XXVI *Priuatianus a Sufetula.*

XXXII.

Susibus in Itinerario est quasi ἀκλίτων, & Andreas Schottus etiam quarto casu *Susibus* scripsit. Alii *Susi* dicunt, vnde Notitiæ & Victori Vitensi est *Eustratius Sufetanus*, distinctus a Sufetulensi. Augustino dicto libro cap. XXVI est *Priuatus a Susibus*. Idem etiam in Cypriani concilio ita nominatur. A Susibus iter Hadrumetum in Itinerario dirigitur.

XXXIII.

Mafclianæ inter Sufetulam funt & Hadrumetum, XXXVI millibus a Sufetula. In multis itineribus hoc oppidum occurrit. Notitia Africæ in Byzacena habet *Bonifacium Mafclianenfem.*

XXXIV.

Aquæ Regiæ iisdem itineribus laudantur, prope medio loco fitæ inter Sufetulam & Hadrumetum. Victor Vitenfis & Notitia Byzacenæ habent *Liberatum Aquarum Regiarum* epifcopum.

XXXV.

Inter has & Hadrumetum *Vicus Augufti* fuit, XXV millibus ab Hadrumeto. Auguftini *Vicus Cæfaris* lib. VI cap. XXX adv. Donatiftas, vbi & apud Cyprianum in Carthag. concilio *Ianuarius a vico Cæfaris* nominatur: quem nefcio cur quidam in Numidiam, alii in Mauretaniam reiiciant. Vide Notas in Cyprianum.

XXXVI.

Septimunicia Itinerarii etiam in Byzacenam cadit. Ex itinere a Tubvrbo per Vallos Tacapas:

Sufibus			
Sufetulam	M.	P.	XXV
Nara	M.	P.	XV
Madarfuma	M.	P.	XXXII
Septimunicia	M.	P.	XXV
Tabalta	M.	P.	XX
Cellas Picentinas	M.	P.	XXX
Tacapas	M.	P.	XXX.

In Notitia & apud Victorem *Pafcafius Septimunicienfis* epifcopus eft.

XXXVII.

Quæ fequitur *Tabalta* in itinere, videtur præfuli Oxonienfi in Cyprianum, effe *Thasbalte* conciliorum. In Notitia eft *Marcellinus Tasbaltenfis:* & Cypriani Carthaginienfi concilio interfuit *Adelphius a Thasbalte.* Vide & Auguftin. lib. VI adv. Donat. cap. XLII.

XXXVIII.

Germaniciana etiam in hoc tractu fuit, vt patet ex itinere a Theuefte Tusdrum: ex quo hæc damus:

Sufetula			
Mafclianas	M.	P.	XXXVI
Aquas regias	M.	P.	XVII
Germanicianam	M.	P.	XXIIII
Elices	M.	P.	XVI
Tusdrum	M.	P.	XVIII.

In iam dicto Carthaginienfi concilio, cui Cyprianus præfuit, repetito ab Auguftino contra Donatiftas lib. VI & VII, *Iambus a Germaniciana* fententiam dixit. Vide Auguftini lib. VII cap. VI.

XXXIX.

XXXIX.

Ab hac diuersa in eodem concilio est *Abbir-Germaniciana*, quam in Zeugitanam referunt. Augustinus lib. VI cap. XXIII *Successus ab Abbir-Germaniciana.*

XL.

Fuit & *Marazania* in Byzacio. Sic scripsit Schottus: Aldus *Marazanis*, quasi *Marazana*, plurale, recto casu sit. In Notitia legitur *Vindicianus Marazianensis* episcopus: nec Victor Vitensis aliter. Sed quæcunque vera scriptura est, in prioribus tamen syllabis conuenitur, ipsumque oppidum, vt ex itinere singulari ab Aquis regiis ad Sufibus adparet, in Byzacio situm fuit. Itineris hæc est ratio:

Aquis regiis			
Marazania	M.	P.	XV
Sufibus	M.	P.	XXVIII.

Cetera Notitiæ Byzacenæ nomina, quorum plurima supersunt, quia de illis nihil aut parum constat, saltem locus & positio ignorantur, præterire malo, quam aliquid temere ac fi mare. Si per otium plura ex illis inuenero, in medii æui Geographia tradam, ad quam tota illa Notitia pertinet.

SECTIO II.

ZEVGITANA.

XLI.

Zeugitana est pars altera Africæ propriæ seu regionis Carthaginiensis. Plinius lib. V cap. IV *A Tusca, Zeugitana regio & quæ proprie vocetur Africa.* Videtur hanc solam proprie Africam vocare, sed Byzacium excludi non potest, quia vtraque in ditione erat Carthaginiensium, & post in prouincia Romana antiquis temporibus. Posterioris enim æui diuisio & multiplicatio est prouinciarum. Aethico, fine Cosmographiæ, dicta est *Zeuges* vel *Zeugis*. Sic enim in Africæ expositione: *Zeuges prius non vnius loci cognomentum, sed totius prouinciæ fuit, velut in hodiernum ita a prudentibus accipitur. Byzantium* [Byzacium sic dicit,] *est vbi eius metropolis ciuitas Hadrumetus sita est: Zeugis est, vbi Carthago ciuitas constituta est.* Iulius Solinus cap. XXVII ineunte: *Omnis Africa a Zeugitano pede incipit.* A PEDE, hoc est *a limite*, Salmasio interpretante, qui vero Plinium dicentem, ET *quæ propie*, diuiso sensu explicat, quasi alia Zeugitana sit, alia Africa proprie dicta: & huic etiam Solini *pedem* accommodat, vt vbi desinit Zeugitana, incipiat Africa propria. Verum malo Plinii verba, vnde ceteri omnes hauserunt, *Zeugitana regio* ET *quæ proprie vocetur Africa*, cum Harduino interpretari *eademque proprie Africa vocitata*, vt Aethicus intellexit, cuius iam verba protulimus: & Isidorus Hispalensis lib. XIV Origin. cap. V *Zeugis, vbi Carthago magna. ipsa est & vera Africa inter Byzacium & Numidiam sita.* Et Marcianus Capella lib. VI de Africæ prouinciis: *Interius Zeugitano regio, quæ proprie vocatur Africa, habet hæc tria promontoria,* cetera. Et Victor

Vitenſis lib. 1 de Perſecutione Africana, *exercitui* [Geiſericus] *Zeugitanam vel proconſularem funiculo hereditatis diuiſit.*

XLII.

Huic Zeugitanæ Plinius tribuit tria promontoria, *Candidum*, *Apollinis*, *Mercurii*: & præcipuas vrbes adſignat, vt de ſitu & longitudine Zeugitanæ partis inde iudicari poſſit. *A Tuſca*, inquit, *Zeugitana regio & quæ proprie vocetur, Africa eſt. Tria promontoria: Candidum: mox Apollinis, aduerſum Sardiniæ: Mercurii, aduerſum Siciliæ;* * *in altum procurrentia duos efficiunt ſinus, Hipponenſem, proximum ab oppido, quod Hipponem dirutum vocant, Diarrhytum a Græcis dictum propter aquarum irrigua. Cui finitimum Theudalis immune oppidum, longius a litore. Dein promontorium Apollinis, & in altero ſinu Vtica ciuium Romanorum, Catonis morte nobilis: flumen Bagrada. Locus, Caſtra Cornelia: colonia Carthago, magnæ in veſtigiis Carthaginis: colonia Maxulla. Oppida, Carpi, Miſua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii. Item libera Curubis, Neapolis.* Hæc Plinii deſcriptio Zeugitanæ.

XLIII.

Ex hiſce conſtat, a Tuſca fluuio, qui Numidiam finit, ad vsque Hadrumetum Zeugitanam patuiſſe. Hadrumetum enim Plinius primam vrbem Byzacii ſtatuit: Neapolim Zeugitanæ vltimam. Quod vero inter Neapolim & Hadrumetum eſt ſpatium, dubites ad vtram partem referendum ſit. Zeugitanæ tamen attribuemus, quia reliqua eiusdem latitudinis omnia in Zeugitana ſunt; & ſupra Hadrumetum nihil, quod Byzacii ſit, memoratur niſi *Horrea Cælia* in Itinerario: quæ ſimpliciter *ad Horrea* in Peutingeriana Tabula dicuntur: Victor autem Vitenſis in Byzacena cenſuit.

XLIV.

Hinc in litore ad Mercurii promontorium progredientibus occurrit apud Ptolemæum *Aphrodiſium*, Veneris fanum. Deinde eſt *Siagul*, quod in dicta Tabula Peutingerorum *Siagu* ſcriptum eſt. Tum ſequitur *Neapolis colonia*: quam Plinius *liberam* dixit, coloniæ nullam fecit mentionem. Strabo pag. 573 ἡ Ερμαία ἄκρα τραχεῖα· εἶτα Νεάπολις, *Hermæum promontorium aſperum: dein Neapolis.* Meminit & Hirtius B. Afr. cap. 11 *Clupeam claſſe præteruehitur, deinde Neapolim: complura præterea caſtella & oppida non longe a mari reliquit.* Non noua tum vrbs fuit, ſed Scylaci etiam, antiquiſſimo geographo memorata p. 117. Μετὰ τὴν Σύρτιν ταύτην Νεάπολις ἐςί. παράπλυς δὲ ἀπὸ Ἀδρύμητος ἐπὶ Νέαν πόλιν ἡμερῶν γ'. Μετὰ δὲ Νέαν πόλιν Ερμαία ἄκρα καὶ πόλις. παράπλυς ἀπὸ Νέας πόλεως εἰς Ερμαίαν ἡμέρας καὶ ἡμίσεως. *Poſt hanc Syrtin* [minorem] *ſequitur Neapolis. Præteruectio vero ab Hadrumeto ad Neapolim eſt dierum* III, (ex Voſſii coniectura numerus) *Poſt Neapolin eſt Hermæum promontorium & oppidum. Præteruectio a Neapoli ad Hermæum eſt diei vnius & dimidiati.* In Notitia proconſularis prouinciæ eſt *Clementinus Neapolitanus*, puta, epiſcopus. **

XLV.

* Polyb. Hiſtor. I. c. 29 Προσχόντες δὲ τοῖς πρώτοις πλεύσεσι ναυσὶν ὑπὸ τὴν ἄκραν τὴν Ερμαίαν ἐπονομαζομένην, ἣ πρὸ παντὸς τοῦ περὶ τὴν Καρχηδόνα κόλπου κειμένη προτείνει πελάγιος ὡς πρὸς τὴν Σικελίαν κ. τ. λ. *Cumque primis nauibus ad promontorium adpuliſſent* Hermæam *dictum, quod e ſinu toto Carthaginienſi prominens in altum longe Siciliam verſus excurrit &c.*

** Plura de hac Neapoli infra ad *Carthaginem* adſcripſit autor §. 53, I.

XLV.

Inter Neapolim & Hermæam eſt *Curubis*, vt Plinius ſcripſit & auctor Itinerarii: Ptolemæus Κύροβις, *Curobis*, Palat. *Curabis*. Plinius etiam *liberam* dixit perinde vt Neapolim. Itinerario inuerſus ordo eſt:

Hadrumeto		
Horrea	M. P.	XVII
Putput	M. P.	XXX
Curubim	M. P.	XXVI
Neapolim	M. P.	XII
Clypeam	M. P.	XX.

Quod etiam ſequente itinere confirmatur, quo a Curubi Clypeam dicuntur eſſe XXX millia paſſuum, quod parum differt a priore, quo XXXII numerabantur. Plinius autem Curubim interponit inter Neapolim & Clypeam, qui ordinem curate ita obſeruat: *Oppida, Carpi, Miſua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii. Item libera Curubis, Neapolis. Mox Africæ ipſius alia diſtinctio. Libyphœnices vocantur qui Byzacium incolunt.* Et Ptolemæus, Ἑρμαία ἄκρα, Ἀσπὶς, Κύροβις, Νεάπολις κολώνια, *Mercurii promontorium, Aſpis ſiue Clupea, Curobis, Neapolis colonia.* Accedit Scylacis auctoritas, qui inter Neapolim & Hermæam, ſub qua Clupea eſt, nauigationem vnius & dimidiati diei poſuit: Itinerario autem interſunt tantum XX millia, quod minus ſpatii eſt pro vnius & dimidii diei nauigatione. Ex quo coniicitur, mutatos verſus in Itinerario eſſe, & Curubim poſt Neapolim ſcribendam.

XLVI.

Putput autem Itinerarii, in Tabula Auguſtana *Pudput*, videtur & *Pupput* adpellari: quo ex Notitia proconſularis prouinciæ *Paſtinatum Puppitanum* epiſcopum referunt.

XLVII.

Dum propius ad Hermæam ſeu Mercurii promontorium accedimus, grandis occurrit Ptolemæi error, qui Clypeam & Aſpidem ſeparat & diuerſa oppida facit, alterum ſupra promontorium, alterum infra locans, vt promontorium in medio ſit, hoc ordine:

Κλυπέα	*Clypea*
Ἑρμαία ἄκρα	*Hermæa promontorium*
Ἀσπὶς	*Aſpis*
Κύροβις, Pal. Κύραβις	*Curobis*, Pal. *Curabis*
Νεάπολις κολώνια	*Neapolis colonia.*

At vna vrbs eſt Græcis *Aſpis*, Latinis *Clypea*, a figura collis, in quo ſita eſt, dicta. Strabo lib. VI p. 191 πρὸ τῆς Ἀσπίδος Καρχηδονιακῆς πόλεως, ἣν Κλυπέαν καλοῦσι, *ante Aſpidem, Carthaginienſium vrbem, quam Clypeam dicunt.* Et Solinus cap. XXVII *Clypeam ciuitatem Siculi exſtruunt, & Aſpida primum nominant.* Sic eadem vrbs Ἀσπὶς, *Aſpis*, Polybii, * Appiani, Agathemeri; & Liuii, Melæ, ac Plinii *Clupea*, Solini & Itinerarii *Clypea*. Originem Siculam, quam Solinus memorabat, ante hunc Strabo quoque lib. XVII tradidit, ab Agathocle, Siciliæ tyranno, quum bellum cum Carthaginienſibus gereret,

* Hiſt. I c. 29.

ret, esse conditam. Nominis vtraque lingua rationem idem docet, collem, in quo condita, fuisse Ἀσπίδα, id est *clypeum*; ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος, *a similitudine* dictum. Eamdem formam vrbis, colli accommodatam, Silius dat lib. III, 243

Tunc quæ Sicanio præcinxit litora muro
In clypei speciem curuatis turribus Aspis.

2. De situ non conueniunt auctores. Plinius, *Clupea in promontorio Mercurii:* at remouet ab illo Polybius lib. I cap. XXIX de Romanorum prima in Africam eunte classe: *Quum primis nauibus ad promontorium adpulissent Hermæam dictum; quod e sinu toto Carthaginiensi prominens in altum longe Siciliam versus excurrit, exspectatis eo loci nauibus, quæ sequebantur, cunctaque in vnum coacta classe,* ἔπλεον παρὰ τὴν χώραν, ἕως ἐπὶ τὴν Ἀσπίδα καλουμένην πόλιν ἀφίκοντο, *nauigarunt præter oram regionis, donec ad vrbem, quæ Aspis vocatur, peruenerunt.* Vt ergo ab Hermæa seu Mercurii promontorio ad Clupeam venirent, litus legendum & regio præternauiganda erat. Strabo rem magis dubiam & turbatiorem reddit, lib. XVII p. 573, ne in Mercurii quidem promontorio aut prope illud Clupeam statuens, sed in alterius λόφῳ seu colle, quod Ταφῖτιν ἄκραν, *promontorium Taphitin* vocat, vrbe Neapoli inter duo hæc promontoria interiecta. Verba illius sunt: εἶθ' ἡ Ἑρμαία ἄκρα τραχεῖα· εἶτα Νεάπολις· εἶθ' ἄκρα Ταφῖτις καὶ ἐπ' αὐτῇ λόφος Ἀσπὶς καλούμενος ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος, ὅνπερ συνῴκισεν ὁ τῆς Σικελίας τύραννος Ἀγαθοκλῆς, καθ' ὃν καιρὸν ἐπέπλευσε τοῖς Καρχηδονίοις. *Deinde* [post Carthaginiense illius pæninsulæ latus] *Hermæa promontorium asperum; post quod Neapolis: dein Taphitis promontorium & in eo collis Aspis nomine, a similitudine clypei adpellatus, quem Agathocles Siciliæ tyrannus condidit, quo tempore aduersus Carthaginienses classem duxit.* Atque hæc est illa Aspis vrbs siue Clupea, quam contra Plinium, Ptolemæum & auctorem Itinerarii, australiorem facit quam Neapolim: quod etiam contra Cæsaris cursum est. Hic enim vt Hirtius Afr. cap. II refert, ex Sicilia *vento certo* vectus *Clupeam classe prætervehitur, deinde Neapolim.* Hi scriptores Cæsar lib. II Ciuil. cap. XXIII, & Hirtius dicto loco, variant in genere & numero vocabuli, dum vterque scripsit *a Clupeis;* vterque etiam *Clupeam* casu quarto: Liuius autem vna forma lib. XXVII cap. XXIX *ad Clupeam,* & mox, *haud procul Clupea.*

3. Quapropter sic censeo in his dissonis auctorum sententiis: primum res certa de Hermæa siue Mercurii promontorio, vbi situm sit: Clupea autem non in illo promontorio, vt Plinius dixit, posita, sed in colle vicini promontorii, quod Strabo docet, quæ Plinius fortasse pro vno habuit & connexis iugis. non enim Clupea in angulo extremo illius pæninsulæ fuit, sed vt Polybius narrat, a vertice illo spatium aliquod ante nauigandum erat, quam veniretur Clupeam: nec vero Neapolis propior Hermææ, quam Clupea fuit, vt in Strabonis libris est; sed ordo aliorum omnium tenendus, vt post promontorium, vbi patentior fit pæninsula, *Clupea* fuerit posita, quia Liuius lib. XXIX cap. XXXII dixit, *patentibus prope Clupeam vrbem campis:* post Clupeam, *Curubis,* vt supra demonstratum est: tum vero *Neapolis.*

XLVIII.

XLVIII.

Antequam vero hoc latus egrediamur, de Cæsaris *Aquilaria*, quæ procul dubio in hunc tractum incidit, aliquid adiiciendum est. Lib. II Civ. B. cap. XXIII ita descripsit: *Iisdem temporibus C. Curio, in Africam profectus ex Sicilia, - - - biduoque & noctibus tribus nauigatione consumtis, adpulit ad eum locum, qui adpellatur Aquilaria. Hic locus abest a Clupeis passuum* XXII *millia, habetque non incommodam æstate stationem, & duobus eminentibus promontoriis continetur.* Vellem, addidisset Cæsar nomina promontoriorum, aut in quam plagam a Clupea, boream an austrinam sita esset. Si enim inter Hermæam & Taphitin promontoria fuit, & Clupea ab austro opposita, vbi L. Cæsar filius cum X longis nauibus præstolatus est; sequitur, vt vulgares rationes geographorum mutandæ sint omnes in hoc litore. Quod vero incertum omnino est, quæ Cæsar notauerit promontoria, & in quam inde plagam sita Clupea fuerit; receptum ordinem sequimur, certiora otiosis cogitanda & eruenda relinquimus, quemadmodum ipse in positis nondum adquiesco, sed inuestigo meliora tutioraque, si quando bona quadam fortuna inueniri possint.

XLIX.

Iungit latera pæninsulæ *Mercurii promontorium*, vt Plinius vocat; siue *Hermæa*, vt Græci, Strabo & Ptolemæus. Latus dextrum, quod Syrtes spectat, exposuimus: sinistrum, quod in sinu Carthaginiensi est, nunc exponemus. In hoc Ptolemæus habet *Nisuam* & *Carpin:* de illa non est dubium, quin *Misua* sit Plinii lib. V cap. IV, ex quo Ptolemæus emendandus est. nam in Notitia huius Africæ, seu Victoris Vitensis episcoporum catalogo, est *Hirundinus Missuensis*, quod Plinii scripturam confirmat.

L.

Altera vrbs est Κάρπις, *Carpis* Ptolemæo; Plinio *Carpi*, plurali numero. In Concilio Cypriani fuit *Secundinus a Carpis:* quem ita etiam Augustinus lib. VI contra Donatist. cap. XXXI nominat. In Notitia proconsularis prouinciæ *Felix Carpitanus* memoratur.

LI.

Tertia vrbs, ad isthmum, cuius etiam apud Scylacem mentio est, sita, Ptolemæo Μαξύλα, dicta, interpreti *Maxula;* vnde in Notitia proconsularis prouinciæ *Carcadius Maxulitanus* episcopus laudatur. In Antonini Itinerario *Maxula Prates*, discriminis caussa, quia Ptolemæo intus alia huius nominis, cognominatur: & sequente itinere *Maxula ciuitas:* Plinio *Maxulla*, geminato elemento, dicta, qui & coloniam vocat. *Colonia*, inquit, *Carthago, magnæ in vestigiis Carthaginis: colonia Maxulla. Oppida, Carpi, Misua, & liberum Clupea in promontorio Mercurii.*

LII.

Post Maxulam Ptolemæo sunt *Catadæ* fluuii ostia, qui in maris illum excursum, ad quem Tunis sita est, infunditur. Oppidum illud, quod nunc in potentissimam vrbem excreuit, Græcis Τύνης, &, nisi mendum subest, Τύνις; Latinis *Tunes* dictum. Polybius lib. I cap. XXX γενόμενοι δὲ τῆς προσαγο-

ρευσμένης πόλεως Τύνητος ἐγκρατεῖς, εὐφυῶς ὑπαρχούσης πρὸς τὰς προκειμένας ἐπιβολὰς, ἔτι δὲ κειμένης εὐκαίρως κατά τε τῆς πόλεως καὶ τῆς σύνεγγυς ταύτῃ χώρας, deinde potiti [Romani] *sunt oppido, cui Tuneti nomen est, opportune sito ad ea, quæ moliebantur, & eo amplius, quia vrbi* [Carthagini] *& vicinæ regioni erat proximum.* * Secundus casus Τύνητος: rectus Τύνης, *Tunes.* Ibidem cap. LXXIII *Vtica modico ab vrbe* [Carthagine] *interuallo: ἐπὶ δὲ θατέρου παρὰ τὴν λίμνην ὁ Τύνης, in altero latere iuxta lacum est Tunes.* Strabo lib. XVII pag. 573 *ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ, ἐν ᾧπερ καὶ ἡ Καρχηδὼν, Τύνις ἐστὶ πόλις, καὶ θερμὰ, καὶ λατομίαι τινὲς, καὶ ἐπ' αὐτῶν πόλις ὁμώνυμος· εἶθ' ἡ Ἑρμαία ἄκρα τραχεῖα. In eodem sinu, in quo Carthago est, oppidum quoque Tunis est, & aquæ calidæ, & lapicidinæ quædam, & supra illas oppidum eiusdem nominis: deinde est Hermæa promontorium asperum.* Et Liuius lib. XXX cap. IX *Scipio iam in Carthaginem intentus, occupat relictum fuga custodum Tuneta: abest ab Carthagine* XV *millia ferme passuum, locus cum operibus, tum suapte natura tutus, qui & ab Carthagine conspici, & præbere ipse prospectum cum ad vrbem, tum ad circumfusum mare vrbi posset.* Et cap. XVI eiusdem libri: *Scipio ad Tuneta rursum castra refert.* Putares plurale vocabulum esse: sed quia superiore loco *relictum Tuneta* dixit; casus Græcus a *Tunes* est existimandus. Diodorus Siculus lib. XIV cap. LXXVIII *καταλαβόμενοι δὲ Τύνητα πόλιν οὐ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος κειμένην, quum Tuneta occupassent, vrbem haud procul a Carthagine positam.* Et lib. XX cap. LXII *ἐπανῆλθεν εἰς Τύνητα, reuertit Tunetem.* Meminit & alibi eodem libro: cap. XXXIII *τὰ τείχη τοῦ Τύνητος, muros Tunetis:* & cap. LXI *ἐπὶ τοῦ Τύνητος.* E quibus intelligitur, Strabonis scripturam Τύνις, *Tunis* mendosam esse, quia Polybius, Diodorus, & Liuius consentiunt.

LIII.

Nunc ipsa sequitur *Carthago*, caput huius Africæ, a Tyriis condita, Romanorum æmula, ** eorumque post excisionem colonia noua. Græcis dicta Καρχηδὼν, Latinis *Carthago*, quod plus habet de origine vocis, quam Solinus cap. XXVII monstrauit. *Elissa*, inquit, *mulier exstruxit domo Phœnix, & Carthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit ciuitatem nouam.* Carthada Syriacum est קרתא חדתא *vrbs noua* seu Neapolis, idque nomen metropoli a Græcis Latinisque seruatum fuit: in aliis, ab eadem gente conditis, cessit Græcitati, dictæque sunt *Neapoles* tam in Zeugitana quam in Syrtica seu Tripolitana. De vtraque diximus supra: Minoris, seu quæ in Zeugitana prope Clupeam est, antiquitatem ex Scylace probauimus: addimus Thucydidem, qui lib. VII pag. 521 *παραπλεύσαντες ἐς Νέαν πόλιν, Καρχηδονιακὸν ἐμπόριον, ὅθεν πρὸς Σικελίαν ἐλάχιστον δυοῖν ἡμερῶν καὶ νυκτὸς πλοῦς ἀπέχει, in Neapolim nauigantes, quod est Carthaginiense emporium, vnde in Siciliam breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & vnius noctis nauigatione.* Sed hoc obiter, quia supra in Neapoli memoriam effugerat. Atque tantum de nomine.

2. De

* CXX stadiis aberat. Polyb. I c. 67 extr.

** Potentiæ scilicet & imperii gloriæ, non institutorum. Nam Carthagine reges erant: Polyb. III c. 33. Romani consules habebant. Carthagine mercatura: Romæ militia magis colebatur. Carthagine ciuilia instituta minus prudentia fuerunt, quam Romæ cet. Vid. Iuliani Orat. I pag. 15, adde notas illustr. Spanhemii p. 129 seqq. & scriptores reipubl. Carthaginiensis.

2. De situ urbis ita Polybius lib. I cap. LXXIII ἡ Καρχηδὼν, αὕτη μὲν ἐν κόλπῳ κεῖται προτείνουσα καὶ χερρονησίζουσα τῇ θέσει, τὸ μὲν τῇ θαλάττῃ, τὸ δέ τι καὶ λίμνῃ περιεχομένη κατὰ τὸ πλεῖστον· ὁ δὲ συνάπτων ἰσθμὸς αὐτὴν τῇ Λιβύῃ, τὸ πλάτος ὡς εἴκοσι καὶ πέντε σταδίων ἐστί. *Vrbs Carthago in sinum quemdam prona, paeninsulaeque ad figuram accedens, hinc mari, inde lacu maxima sui parte cingitur. Isthmus, quo Africae iungitur, patet in latitudinem stadia* XXV. * Strabo lib. XVIII pag. 572 copiosius: *Carthago in paeninsula quadam iacet, quae ambitum habet stadiorum* CCCLX, *muro cinctum, cuius sexaginta stadiorum longitudo* ὁ αὐχὴν, *collum occupat, vbi elephantorum stabula erant.* κατὰ μέσην δὲ τὴν πόλιν ἡ ἀκρόπολις, ἣν ἐκάλουν Βύρσαν, ὀφρὺς ἱκανῶς ὀρθία, κύκλῳ περιοικουμένη. *In media vrbe arx fuit, quam Byrsam vocarunt, supercilium satis erectum, circumcirca habitatum: in cuius vertice* Ἀσκλήπιον, *Aesculapii templum fuit, quod Asdrubalis uxor, capta vrbe, secum concremauit.* ὑπόκεινται τῇ ἀκροπόλει οἵ τε λιμένες καὶ ὁ Κώθων, νησίον περιφερὲς εὐρίπῳ περιεχόμενον, ἔχοντι νεωσοίκους ἑκατέρωθεν κύκλῳ: κτίσμα δ᾽ ἐστὶ Διδοῦς ἀγαγούσης ἐκ Τύρου λαόν. *Arci portus subiacent, & Cothon parua insula ac rotunda, euripo circumdata, ad cuius in vtramque partem sunt in orbem naualia. Eam vrbem Dido condidit, colonis Tyro adductis.* Plura de Cothone ** & Byrsa *.* Appianus Pun. pag. 129, seq. qui illum portum vocat, τῶν λιμένων τῷ καλουμένῳ Κώθωνι. *portuum ei, qui Cothon vocatur*, puta, Scipio accessit: hanc, Byrsam, dicit τὸ ὀχυρώτατον τῆς πόλεως, *vrbis partem munitissimam.*

3. Magnitudinem & potentiam Carthaginis bella Punica demonstrant: tandem victa, capta, solo aequata. Instaurationem C. Gracchus suasit, Tiberii frater, sed omine res fuit impedita. Et Caesar Iulius idem in animo habebat, sed occisus ante, quam perficeret. Opus ergo Augusto Caesari relictum fuit, qui splendide restituit, non quidem in eodem prorsus loco, quo vrbs vetus fuerat; proximo tamen maxime, φυλαξάμενος τῆς πάλαι τὸ ἐπάρατον, *deuotiones diras vrbis veteris cauens religiose.* Vide Appianum in Punicis extremis, & Liuii epitomam LX, etiam, si placet, quae nos ad Eutropii lib. IV cap. IX notauimus. Ex quo colonia Romana facta, iterumque caput eius regionis & praecipua vrbium Africanarum. Plinius coloniam expresse vocat. *Colonia*, inquit, *Carthago, magnae in vestigiis Carthaginis.* Et nummos Seueri, Caracallae & Decii Traiani, inscriptos COL. AVR. KAR. KOMM. P.F. quos quidam ad Carras referunt, erudite Harduinus ita interpretatur: *Colonia Aurelia Carthago Commodiana Pia Felix.* idque ex Lam-

(Ttt tt) 2 pridii

* Add. Orosius IV hist. c. 22 p. 277.

** Vide etiam Diodorum Siculum III pag. 178.

. Καθάπερ δήποτε λέγεται, Καρχηδονίους χωρίον ἰσομέτρητον Βύρσῃ παρὰ Λιβύων αἰτησαμένους, εἰς λεπτὸν ἱμάντα κατατεμόντας τὴν Βύρσαν πολυπλασιάσαι τὴν δωρεάν· καὶ νῦν ἔτι Καρχηδόνιοι Βύρσαν τὸν τόπον ἐπονομάζουσιν, ἑρμηνευόμενοι τῇ σμικρότητι τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ χωρίου. *Quemadmodum olim ferunt Carthaginienses, quum tantumdem spatii quantum bubalo corio occupari posset, ab Afris impetrassent, praefecto in exiguum lorum corio multiplicatam donationem vsurpasse. Et hodieque Carthaginienses Byrsam, id est, corium locum illum adpellant, ex exiguitate nominis ad loci magnitudinem adludentes.* Themistius Orat. XXI pag. 260, 261. Lepida fabula, vel a Romanis aegris & inuidis vel a Graecis linguae suae abusu laetatis excogitata & ridicule conficta! Nam Carthaginiensium lingua *arx* signatur, non *corium* per nomen בוצרה. Plura vide apud Bochartum Chanaan I c. 24 pag. 513 & II c. 10 pag. 816.

pridii Commodo cap. XVII illustrat. De dignitate illi reddita Prudentius hymno XVIII Martyrum v. 61

Vix parens orbis populosa Pœni,

id est metropolis Africæ. Et Strabo de eadem p. 573 καὶ νῦν, εἴ τις ἄλλη, καλῶς οἰκεῖται τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ πόλεων, *hodie ita frequenter habitatur, vt nulla Africæ ciuitas melius.* Summatim hæc Pomponius Mela lib. I cap. VII perstrinxit: *Vrbes Vtica & Carthago: ambæ inclitæ, ambæ a Phœnicibus conditæ. Illa fato Catonis insignis; hæc suo: nunc populi Romani colonia, olim imperii eius pertinax æmula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tamen priorum excidio rerum, quam ope præsentium, clarior.*

LIV.

Post Carthaginem Ptolemæo sunt *Bagradæ* fluuii ostia: Plinius lib. V cap. IV inuerso ordine *Cornelia castra* interponit. *Vtica,* inquit, *ciuium Romanorum, Catonis morte nobilis: flumen Bagrada: locus, Castra Cornelia: colonia Carthago.* Sed præstat Ptolemæum sequi quam Plinium, quia Cæsar II Ciuil. cap. XXIV Curionem ait ad flumen Bagradam peruenisse, ibique relictis legionibus, *cum equitatu antecessisse ad castra exploranda Corneliana*, tamque prope [ad Vticam] accessisse, vt Vari castra muro oppidoque coniuncta conspexerit. Sed de his postea, quum ipsa Castra Cornelia speculabimur: iam *Bagradam* persequemur. Flumen hoc longe per Africam decurrens, inter Vticam & Carthaginem in mare effunditur, propius tamen Vticæ, quam Carthagini. Strabo lib. XVII p. 572 ἔστι τῆς Ἰτύκης πλησίον ὁ Βαγάδρας ποταμὸς, *prope Vticam Bagadras amnis labitur.* Sic editum transpositis litteris: alii fere omnes *Bagradas* seu *Bagrada* scripserunt. Cæsar lib. II Civ. cap. XXIV *Curio ad flumen Bagradam peruenit:* & cap. XXVI *Curio se in castra ad Bagradam recepit.* Et Liuius lib. XXX cap. XXV *quum ad Bagradam flumen peruenissent, vnde castra Romana conspiciebantur.* Gellius lib. VI cap. III ex Tuberone refert, *Attilium Regulum, castris apud Bagradam flumen positis, prælium grande atque acre fecisse aduersus vnum serpentem, illic stabulantem, inusitatæ immanitatis; eumque ballistis atque catapultis diu oppugnatum tandem confecisse, & corium longum pedes* CXX *misisse Romam.* Lucanus lib. IV vers. 587 itidem de Curione:

Primaque castra locat cano procul æquore, qua se
Bagrada lentus agit siccæ sulcator arenæ.

Ptolemæus Βαγράδα ποταμοῦ ἐκβολαί, *Bagradæ fluuii ostia.* Ex quibus sat clare adparet, Strabonis metathesin contra consensionem tantam non valere: minus alteram Appiani, qui lib. II Ciuilium p. 748 scripsit ἀμφὶ τὸν Βραγάδαν ποταμόν, *circa flumen Bragadam.*

LV.

Sequitur apud Ptolemæum Κορνηλίου παρεμβολή, *Cornelii castra*, id est Scipionis maioris, qui prima castra ibi metatus fuit, quum ad Africam Punico secundo bello adpulisset. Orosius lib. IV cap. XXII de tertio bello: *Profecti in Africam consules, & Scipio tunc tribunus militum: prope Vticam maioris Africani castra tenuerunt.* Plinius, vt vidimus, *Castra Cornelia*, dixit:

Cæsar

Cæſar lib. II Civ. cap. XXIV ſeq. *Caſtra Corneliana:* Appianus II Ciuil. p. 747 τὸν χάρακα τὸν Σκιπίωνος, *Scipionis vallum.* quemadmodum de iisdem caſtris Lucanus lib. IV verſ. 699

- - - *en veteris cernis veſtigia valli.*

Poſitionem optime Cæſar deſcripſit dicto loco: *Curio ad flumen Bagradam peruenit: ibi C. Caninium Rebilum legatum cum legionibus relinquit; ipſe cum equitatu antecedit ad caſtra exploranda Corneliana, quod is locus peridoneus caſtris habebatur. Id autem eſt iugum directum, eminens in mare, vtraque ex parte præruptum atque aſperum, ſed paullo tamen leniore faſtigio ab ea parte quæ ad Vticam vergit; abeſt directo itinere ab Vtica paullo amplius paſſus M. Sed hoc itinere eſt fons, quod mare ſuccedit. longe lateque is locus reſtagnat: quem ſi quis vitare voluerit, VI millium circuitu in oppidum perueniet.*

LVI.

Non puto aberrare, qui hoc loco *Pulchrum promontorium* quæſierit, cuius ſollemnis eſt mentio in fœdere Romanorum cum Carthaginienſibus, quo cautum eſt apud Polybium lib. III cap. XXII, ΜΗ ΠΛΕΙΝ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΜΗΤΕ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΕΠΕΚΕΙΝΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ, NE NAVIGANTO ROMANI ROMANORVMVE SOCII VLTRA PVLCHRVM PROMONTORIVM. Liuius lib. XXIX cap. XXVII dicit, *infra* Mercurii promontorium ſitum eſſe. *Gubernator,* inquit, *Scipioni ait, non plus quinque millia paſſuum Africam abeſſe, Mercurii promontorium ſe cernere. Si iubeat eo dirigi, iam in portu fore omnem claſſem. Scipio - - - dare vela, & alium infra nauibus acceſſum petere iubet. - - - - Vbi illuxit, ventus idem coortus, nebula diſiecta, aperuit omnia Africæ litora. Scipio, quod eſſet proximum promontorium, percontatus, quum Pulchri promontorium id vocari audiſſet; Placet omen, inquit, huc dirigite naues. Eo claſſis decurrit, copiæ omnes in terram expoſitæ ſunt.* At quum maior Scipio in Africam nauigaret, apud Vticam exſcenſionem fecit & caſtra poſuit. Appianus Punicis pag. 13 *Asdrubal & Syphax caſtra habebant* περὶ Ἰτύκην πόλιν ἐς ἣν ὁ Σκιπίων καταχθεὶς ὑπ' ἀνέμων, καὶ αὐτὸς ἐστρατοπέδευσε περὶ αὐτήν. *circa Vticam vrbem: ad quam Scipio ventis delatus, ipſe quoque circa illam caſtra poſuit.* Sed Polybius reclamat lib. III cap. XXIII. Τὸ μὲν Καλὸν, inquit, ἀκρωτήριόν ἐστι, τὸ προκείμενον αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος πρὸς τὰς ἄρκτους. *Pulchrum promontorium vocatur, quod Carthagini præiacet in ſeptemtriones.* Putares proxime Carthagini imminere, & quidem a ſeptemtrione, vltra quod Romanis, vi fœderis, ὡς πρὸς μεσημβρίαν, *meridiem verſus*, nauibus longis non liceat nauigare. Fateor non leuiter me turbari hac deſcriptione: * quamuis nec ignorem, ſæpe veteres laxe

* Aeſtus explicari ſic poterit. Polybii auctoritas eſt ſacroſancta, quippe in Africa verſati, & rationibus inſtructi Ait enim, Carthaginienſes interdixiſſe Romanis tranſitum promontorii pulcri, *ne Byſacium & loca Syrti paruæ vicina noſcitarent, que propter regionis præſtantiam Emporia vocent.* Vid. III Polyb. c. 23. Ergo *promontorium pulcrum* illud ipſum eſt, quod Carthagini a ſeptemtrionibus obiacet. Nam illud ſpectat Syrtim minorem. Polybio ſuffragatur Plinius, qui *Mercurii promontorium* Siciliæ obiectum ait, vt promonto-

plagas locorum definire, quod ex rudibus eorum tabulis, quibus terrarum orbis, aut partes illius repræsentabantur, originem habere videtur. Sed alii iudicent, inueniantque certiora. Satis nobis est, in vtramque partem, quod auctores sentiant, proposuisse: nec ceteris Polybius facile conciliatur. Vtrum vero Apollinis promontorium, quod Plinius, Strabo, & Ptolemæus vocant, & supra Vticam est, etiam Pulchrum adpellatum fuerit, an hoc ab illo distinctum, sit Cæsaris *iugum directum, eminens in mare,* quod Castra Corneliana continebat, non possum explicare.

LVII.

Nunc ipsa vrbs *Vtica* sequitur, Græcis Ἰτύκη, *Ityca* dicta, Dioni autem Cassio lib. XLI & seq. etiam Οὐτική, Latino more; &, quod Mela, Velleius, Iustinus, Stephanus aiunt, itidem Tyriorum colonia, & excisa Carthagine caput regionis Strabo lib. XVII p. 572 ἡ Ἰτύκη δευτέρα μετὰ Καρχηδόνα τῷ μεγέθει καὶ τῷ ἀξιώματι· καταλυθείσης δὲ τῆς Καρχηδόνος, ἐκείνη ἦν ὡς ἂν μητρόπολις τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ὁρμητήριον πρὸς τὰς ἐν Λιβύῃ πράξεις. *Vtica & magnitudine & dignitate secunda est post Carthaginem; atque, hac excisa, caput regionis fuit, vnde res suas Romani in Africa gesserunt.* Addit in eodem sinu sitam, in quo Carthago, πρὸς θατέρῳ τῶν ἀκρωτηρίων τῶν ποιούντων τὸν κόλπον· ὧν τὸ μὲν πρὸς τῇ Ἰτύκῃ καλοῦσιν Ἀπολλώνιον, θάτερον δ' Ἑρμαίαν. καὶ εἰσὶν ἐν ἐπόψει ἀλλήλαις αἱ πόλεις, *ad alterum posita ex promontoriis, quæ sinum faciunt: quorum id, quod iuxta Vticam est, Apollonium vocatur, alterum vero Hermæa.* Multa mentio in Cæsaris Ciuili bello: nec paruum nobilitatis pondus mors Catonis addidit. qui inde *Vticensis Cato* adpellatur apud Plinium lib. VII cap. XIV & XXX: & ipsa Vtica *Catonis morte nobilis,* lib. V cap. IV.

2. Ciues sunt Ἰτυκαῖοι, Polybio lib. I cap. LXXIII; Dioni autem, vt iam ostendemus, Οὐτικήσιοι: *Vticenses* Cæsari II Civ. cap. XXXVI, Hirtio B. Afr. cap. LXXXVI. Hos ciuitate Romana Augustus donauit. Dio Cassius lib. XLIX p. 401 τοὺς Οὐτικησίους πολίτας ἐποιήσατο, *Vticenses ciues Romanos fecit.* Hinc est quod Plinius dicit lib. V cap. IV *Vtica ciuium Romanorum.* Nummi etiam Vticensis ciuitatis supersunt, Tiberii, MVN. IVLII VTICEN. D. D. P. hoc est *Municipii Iulii Vticensis Decuriones posuere,* vt Io. Harduinus

rium Apollinis Sardiniæ. Atqui nullum in Zeugitana promontorium est, quod Siciliam versus excurrit, nisi id ipsum quod Carthagini a septemtrionibus obuersum est. Ergo Plinii *promontorium Mercurii* & Polybii *Promontorium Pulcrum* solo nomine discrepant, re conueniunt. Immo nomina quoque ipsa conspirant. Nam *Mercurii promontorium* est idem quod ἄκρα Ἑρμαία Ἑρμαία est Carthaginiense nomen חרמיה, quod quum Græci ex suæ linguæ rationibus intelligerent, Latini scriptores decepti *promontorium Mercurii* nobis constarunt. Polybius vero, gentis suæ errore cognito, per εὐφημισμὸν ἀκρωτήριον καλὸν adpellauit, hoc est, *nequaquam exsecrandum, nequaquam diis hominibusque inuisum, nequaquam inhonestum & ferale.* Liuius vero non repugnat Polybio. Namque quum paullo infra Mercurii promontorium deuectus esset, exscendendi cupidus Scipio, quærit: *quod esset proximum promontorium?* Gubernator superstitionis Romanæ gnarus, *pulcrum* respondit. Tum ergo Scipio exscendit ominis bonitate inuitatus. Naues autem Vticam, occidentem versus, misit: *ipse haud ita multum progressus a mari tumulos Carthagini proximos cepit.* Liuius XXIX cap. 29. Non ergo Scipio Vticæ exscendit e nauibus: nec Vticæ fuit *promontorium pulcrum.*

nus interpretatur: & alius eiusdem Tiberii: IMMVNIS VTICEN. D. D. *Immunis Vticensis* [ciuitas] *Decurionum decreto*, eodem interprete. Tabula Peutingeriana, *Vtica colonia.*

LVIII.

Supra Vticam est illud *Apollinis promontorium*, de quo ante diximus, ita Plinio & Ptolemæo vocitatum, Straboni Ἀπολλώνιον, *Apollonium*, qui πρὸς τῇ Ἰτύκῃ, *iuxta Vticam* dixit eminere; Plinius *aduersum Sardiniæ* esse.

LIX.

Post quod Ptolemæo est *Thinissa*; in Itinerario *Tuniza:* in Peutingeriana Tabula eodem loco inter Vticam & Hipponem Diarrhytum est *Tumsa*, vt adparet, pro *Tunisa* vel *Thinisa.*

LX.

Tum sequitur apud Ptolemæum *Hippo Diarrhytus*, ad discrimen Hipponis Regii, qui in Numidia est, ita cognominatus. Hunc ordinem etiam Plinius lib. v cap. iv seruauit. *A Tusca*, inquit, *Zeugitana regio & quæ proprie vocetur Africa. Tria promontoria: Candidum: mox Apollinis, aduersum Sardiniæ: Mercurii, aduersum Siciliæ, in altum procurrentia duos efficiunt sinus, Hipponensem, proximum ab oppido, quod Hipponem dirutum vocant, Diarrhytum a Græcis dictum, propter aquarum irrigua.* Pro librorum *dirutum* vtique, vt Harduinus censet, *Zarytum* legendum, vt *diarytum* intelligatur, eo modo, quo *Zabulus* pro *Diabolus*; *Zeta* seu *Zæta* pro *diæta* ad vulgarem pronuntiandi consuetudinem scribebatur. nam Plinii temporibus hic Hippon nequaquam erat dirutus, sed illustris colonia, vt ex minoris Plinii lib. ix epist. xxxiii post paullo demonstrabimus. Eumdem ordinem & consequentiam videmus etiam in Augustana Tabula teneri, corruptis quamquam vocabulis, ita:

Ipponte diarito xx *Tumsa* x *Membione* vi *Vtica colonia.*

Igitur Appianus in Pun. pag. iii castigandus est, qui Hipponem inter Vticam & Carthaginem locauit, si modo pro Ἱππάγρετα *Hippo Zarytus* cum interprete legamus, cui tamen illustris descriptio præsidio est, μεγάλη, καὶ τείχεσι, καὶ ἀκροπόλει καὶ λιμέσι καὶ νεωρίοις κατεσκέυασε, *vrbs magna, mœnibus, arce, portubus, naualibus instructa* ab Agathocle Siciliæ tyranno. De hac, quoquo fuit nomine, μέση δ' ὄσα Καρχηδόνος καὶ Ἰτύκης, *media est*, inquit, *inter Carthaginem & Vticam:* quod de Hippone falsum est, vti ex Ptolemæo, Plinio & vetusta Tabula ostendimus. Consentiunt cum his etiam Aethicus Cosmographus, & auctor veteris Itinerarii. Ille hac serie in Oceani meridiani, vt vocat, oppidis:

Hadrumetum,
Neapolim,
Clypeis,
Carthaginem,
Vticam,
Hippone Zarito,
Thabracam,

Ippone

Ippone regio
Rusiccade.

In Antonini autem Itinerario, itinere a Tingi litoribus, hic obseruatur ordo per Numidiam & Zeugitanam:

Hippone Regio col.			
Ad Dianam	M.	P.	XXXII
* *Nalpoltes*	M.	P.	XL
Thabracam	M.	P.	XXXIV
Hipponem Zarrhytum	M.	P.	LX
Tunizam	M.	P.	XX
Memlonem	M.	P.	X
Vticam	M.	P.	VI
Ad Gallum gallinaceum	M.	P.	XII
Carthaginem	M.	P.	XV.

Vides sic Hipponem Diarrhytum esse in Zeugitana extrema: nam Tabracam Plinius in Numidia censuit; qui ergo potuit inter Vticam esse & Carthaginem? Ceterum de Hippone nostro Plinius lib. IX epist. XXXIII *Est in Africa Hipponensis colonia, mari proxima: adiacet ei nauigabile stagnum, ex quo, in modum fluminis, æstuarium emergit, quod vice alterna, prout æstus aut repressit aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur stagno.* Esse enim hunc Hipponem Diarrhytum, non Regium, præter *Africæ*, hoc est propriæ nomen (Regius enim in Numidia est) ex argumento patet epistolæ, quæ lepidam historiam de delphino, puero insilienti se præbente eumque vehente, in altum & reuehente, enarrat. Idem delphini spectaculum maior Plinius lib. IX cap. VIII expresso nomine *Hippone Diarrhyto* dicit factum esse. In Notitia prouinciarum Africæ, & apud Victorem Vitensem est *Marianus Hippzaritensis* in Proconsularis prouinciæ episcopis.

LXI.

Inter Diarrhytum Hipponem & Numidiæ coloniam Tabracam Prolemæus habet *Neptuni aras*, & *Apollinis templum*, loca nomine quam fama clariora: Plinius autem intra Tuscam, Numidiæ terminum, promontorium *Candidum* locauit. Sequutus est Melam, lib. I cap. VII ex Numidia incipientem: *Oppida, Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca. Deinde tria promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurii, vaste proiecta in altum, duos grandes efficiunt sinus: Hipponensem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, qui litori eius adpositus est: in altero sunt castra Dellia, castra Cornelia, flumen Bagrada, vrbes Vtica, & Carthago.* Ex Plinio Solinus hausit ineunte cap. XXVII. *Omnis*, inquit, *Africa a Zeugitano pede incipit, promontorio Apollinis Sardiniæ contrauersa: promontorio Mercurii procedens in frontem Sicanam. Proinde extenta in duas prominentias, quarum altera promontorium Candidum dicitur: alteram, quæ est in Cyrenaica regione, Phucuntem vocant.* Plura non habemus de Candido promontorio: Prolemæus prætermisit. Ex dictis autem constat, in extrema, occasum versus, Zeugitana esse, longeque procurrere in septemtrionem, vt Mercurii, & Phycus.

LXII.

LXII.

Tandem est *Tusca* amnis, disterminator Numidiæ & Zeugitanæ, secundum Plinium lib. v cap. III & IV. *At in ora*, inquit, [Numidiæ] *Tacatua, Hippo regius, flumen Armua: oppidum Tabraca ciuium Romanorum: Tusca fluuius, Numidiæ finis.* - - - *A Tusca Zeugitana regio.* Igitur inter Tabracam & Hipponem Diarrhytum effluit. Nulla eius apud Ptolemæum mentio, neque sub alio nomine; qui eo loco nulla memorauit ostia. Sed plura de hoc paullo ad Sisaram & Hipponitin paludes.

ZEVGITANA MEDITERRANEA.

LXIII.

In mediterraneis ignotior Africa, quum in litore, & quibus sedem tribuere in tanta obscuritate possumus, ex fide Ptolemæi & veteris Itinerarii pendent. Sub Mercurii promontorio apud Ptolemæum sunt *Almaæna, Vticna, Chrabasa, Turzo*, obscura nomina: quibus forsan *Pagus Mercurialis* ex lapide Tunetani agri apud Sponium Miscell. erud. Antiquit. pag. 191 addendus, quem ille doctissimus vir a Mercurii promontorio putat nomen habere. Inscriptio Iuliæ Domnæ augustæ dicata EX DECRETO PAGANOR. PAGI MERCVRIALIS VETERANORVM MEDILITANORVM. Quinam vero illi Medilitani sint, ignorare se fatetur Sponius. Notitia Numidiæ habet *Florentianum Midilensem.* At sic incertius erit, hunc pagum prope Mercurii promontorium fuisse.

LXIV.

In meridiem hoc tractu vergunt *Vitzibirra, Mediccara, Tucma, Cerbica, Sasura, Cilma, Vepillium*, & alia æque ignobilia, vsque ad Libyæ deserta, quæ sola Ptolemæi fide nituntur.

LXV.

Sub Carthagine intus in meridiem recedunt *Maxula vetus*, Κύινα, *Quina* colonia ad Ampsagam fluuium: iuxta quem etiam ponuntur *Vthina*, cuius episcopus *Felix ab Vthina* Cypriani concilio interfuit apud Augustinum lib. VI contra Donatist. cap. XXXIII: *Audira; Tuburbo* maius, quod discriminis nomen Peutingeriana tabula additum; Ptolemæus tantum *Tuburbo: Bullaminsa, Nuroli, Ticelia, Thabba, Tichasa, Negeta, Tuscubis, Timica*, vsque ad *Mampsarum* montem.

LXVI.

Sub Vtica & Hippone, *Vzan, Thisica, Cipipa, Meldita, Sisara* palus, infra quem prope Hipponem Diarrhytum alia est *Hipponitis* dicta, quæ in Agathodæmonis Ptolemaica tabula flumine iunguntur, quod multis videtur Plinii Tuscam amnem repræsentare, cetera prætermissum a Ptolemæo. Supra Sisaram paludem est *Theudale* Ptolemæi, de qua Plinius lib. v cap. IV *Cui* [Hipponi Diarrhyto] *finitimum Theudalis immune oppidum, longius a litore.* Si vero finitimum, nimis longe in austrum deduxit Ptolemæus. Hinc *Tobros, Auitta*, quam & Tabula Peutingeri habet; *Ilica, Tucca*, &.

Dabia ſub *Cirna* monte: & in auſtrum magis *Vazua, Bendena, Nenſa, Themiſſua, Aquæ calidæ, Zamamizon*, [Ζαμαμιζων] & *Zigira, Thaſia*, ac ad Mampſarum montem *Thunuba, Muſſe.*

LXVII.

Hæc ex Ptolemæo. Addenda Hirtii *Parada* in via a Thapſo ferente Vticam. Sic enim cap. LXXXVII Belli Africani: *Equites interim Scipionis, qui ex prœlio fugerant, quum Vticam verſus iter facerent, perueniunt ad oppidum Paradam.* Quidam putant eſſe Strabonis *Pharam*, quam dicit Scipionis equites incendiſſe: quod Hirtius etiam de Parada narrat. Sed res non eſt certiſſima, quia Strabo Pharam cum Thena, Acholla, Zella coniungit, quæ ad ſinum Syrticum oppida ſunt, extra viam, inde Vticam ferente. Nemo præterea mentionem habet *Paradæ*, vt de ſitu eius quanto interuallo vel a loco prœlii, vel ab Vtica afuerit, nihil certi poſſimus ſtatuere.

LXVIII.

Plura addenda ſunt ex Itinerario Antonini: *Vnuca, Vina, Valli, Cigiſa, Tuburbo minus, Coreua, Muſti, Membreſſa, Sicilibba, Aſſuræ, Tucca Terebinthina, Cilio.* Situm horum itinera illuſtrant. Ab Hippone Regio duo itinera ſunt Carthaginem: Ex primo hæc ſunt:

Cluacaria		
Tuburbo minus	M. P.	XV
Cigiſam	M. P.	XXVIII
Carthaginem	M. P.	XVIII.

Alterum iter ab Hippone Regio Carthaginem ſic habet:

Hippone Regio		
Tagaſte	M. P.	LIII
Naraggara	M. P.	XXV
Siccam Veneriam	M. P.	XXXII
Muſti	M. P.	XXXIIII
Membreſſam	M. P.	XXXV
Sicilibram	M. P.	XIII
Vnucam	M. P.	XIII
Pertuſam	M. P.	VII
Carthaginem	M. P.	XIIII.

Ex quibus in Auguſtana tabula Cluacaria ſcribitur *Clucar:* Tuburbo minus, vna contracta voce *Tuburbiminus:* Cigiſa, *Ciciſa:* cuius diſtantia a Tuburbo in Itinerario XXVIII M. P. eſt: in Tabula autem tantum XVIII. Ex altero Itinere *Muſti* dubiæ poſitionis eſt, in Notitia ad Numidiam translata, vbi *Antonianus Muſtitanus* in Numidiæ epiſcopis inuenitur: contra Vibius Sequeſter de Fluminibus, in *Bagrada*, ad ipſum hoc flumen, quod mediam Zeugitanam perlabitur, oppidum *Muſti* collocauit. *Bagrada*, inquit, *Africæ iuxta oppidum Muſti, vbi Regulus ſerpentem longum* P. CXX, *exercitu adhibito, interfecit.* Et ſane non longe a Bagrada fuiſſe, itinera cetera,

tera, a Tuburbo per Vallos, & a Carthagine Sufetulam oſtendunt. Ordo par vtriusque eſt:

Carthagine			
Vnucam	M.	P.	XX
Vallos	M.	P.	XXII
Coreuam	M.	P.	XX
Muſti	M.	P.	XXVI
Aſſuras	M.	P.	XX
Tuccam Terebinthinam	M.	P.	XII
Suſibus	M.	P.	XXV
Sufetulam	M.	P.	XXV.

Quapropter ex Numidia oppidum *Muſti* reduco, nec admiſerim facile, vt aliud huius nominis oppidum in Numidia fuerit, aliud in prouincia Zeugitana. Ortelius male huc Ptolemæi *Muſſe* refert, quod *Muſte* in Agathodæmonis tabula ſcribitur; quia hoc in extremo auſtro ad *Mampſarum* montem eſt, itinera autem Antonini non longe a maritima ore recedunt.

LXIX.

Membreſa ſiue *Membreſſa*, & in Peutingeriana *Membriſſa*, in conciliis memoratur. In Cypriani Carthaginienſi & apud Auguſtinum lib. VII adv. Donatiſt. cap. XXVI epiſcopus *Lucius a Membreſa* eſt: in Notitia Africæ, & apud Victorem Vitenſem *Bonifacius Membroſitanus* laudatur; lege *Membreſitanus*. nam Procopius etiam lib. II Vandal. cap. XV littera ε longa ſcripſit: *καὶ αὐτὸς ἐς Μέμβρησαν πόλιν καταλαμβάνει, πεντήκοντα καὶ τριακοσίοις σταδίοις Καρχηδόνος διέχουσαν.* & [fugientes] *ad Membreſam adſequutus eſt, quæ vrbs* CCCL *ſtadiis a Carthagine abeſt.* Itinerario eſt duplici littera *Membreſſa*, tam Aldi quam aliorum editionibus, ad ε longum exprimendum.

LXX.

Sicilibra, Itinerarii, in Auguſtana tabula *Sicilibba* ſcripta eſt, quæ verior ſcriptura, quia & Auguſtinus lib. VII contra Donat. cap. III *Ṣatium a Sicilibba* epiſcopum habet, & vt P. P. Benedictini adnotant, in duobus codicibus *Sicilippa*. Cypriani quoque concilio ed. Oxon. *Sicilibba.*

LXXI.

Vnuca Itinerarii in Auguſtana tabula eſt *Inuca*, a Sicilibba etiam XIII diſtans millibus, vt in Itinerario. Hinc *Pertuſa* VII abeſt millibus: at in Tabula *Adpertuſa* millibus II, vt alterum ex altero emendandum ſit.

LXXII.

Quod tertium circa Bagradam amnem, ad vtramque ripam eius, dexteram maxime, iter modo deſcripſimus, ex illo explicanda hæc reſtant oppida: *Valli, Coreua, Aſſuræ, Tucca Terebinthina.* Primum, *Valli*, etiam in Cod. Theodoſiano occurrit, quia lex VII de Iure fiſci, ibi data eſt Conſtantio IX & Iuliano Cæſare conſulibus. In Peutingeriana Tabula *Vallis* legitur inter Choreuam & Sicilibbam, inde XX, hinc XI millibus. *Quod-*

vultdeus Vallitensis in collatione fuit Carthaginiensi, si vera ibi scriptura est. *Coreua*, in Tabula *Choreua*, XX millibus a Vallis.

LXXIII.

Assuræ, plurali, quia quarto casu *Assuras* Aldus, Simlerus, Schottus legunt: & sexto Aethicus, *Assuris*; & Augustinus lib. VII cap. XXXII *Victor ab Assuris*. Ptolemæo est Ἄσσουρος, *Assurus*, in Numidia noua, vt ait, apud Siccam Veneriam; longo interuallo a loco, quem auctor Itinerarii designat. An eadem, per errorem in Numidiam transducta sit, non habeo dicere. Inuitus multiplico loca eiusdem nominis; neque vero conciliari hæc, rationibus vtriusque saluis, possunt. In Notitia prouinciæ consularis est *Peregrinus Assuritanus* episcopus.

LXXIV.

Tucca Terebentina, sic discriminis caussa dicta in Antonini itineribus supra adlegatis, quod iam adfuit alia Tucca in hac prouincia, alia Ptolemæo in Numidia est, iterum alia in Mauretania. Nostram videtur nummus Alexandri Seueri illustrare, inscriptus in auersa circa Fortunæ simulacrum, ΑΓ. ΤΥΧΗ ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΕΔΩΝ. Sic Tristanus exhibuit Tom. II pag. 401, & Patinus in Alexandro p. 353, quod legunt Ἀγαθῇ Τύχῃ Τερεβεντίνων Καρχεδονίων, id est, *Bona Fortuna siue Tucca Terebentinorum Carthaginiensium*. nam gemino modo Tristanus vertit, quasi τύχης vocabulo ad *Tuccæ* nomen adludatur: quæ etiam Patini est sententia. Hi, & Holstenius quoque ad Ortelium, de Tucca Terebentina Itinerarii hunc nummum explicant, quibus se Harduinus de Nummis pop. & vrb. p. 236 opponit, legitque τύχη & Καλχαδονίων, quem consulas. Græca quoque inscriptio Africanis nummis si non aliena, tamen rarior infrequentiorque est. Ceterum scripsi supra in itineribus ex Andr. Schotti editione *Terebinthina:* Aldus autem & Simlerus *Terebentina*, quod nummo consonat, si is certus est & in Africa percussus. Suritæ quoque emendationes habent *Terebentina*. Sunt qui hanc Tuccam eamdem putant, quam Cyprianus concilio *Tuccabori*, Augustinus lib. VI adv. Donatist. cap. XXIV *Thuccabori*, scripserunt. Sic Simlerus sensit ad Itinerarium; sic & doctissimus præsul Oxoniensis ad Cyprianum.

LXXV.

Cilio, quod duobus itineribus, a Tusdro Theuesten, & a Theueste Tusdrum, via alia, occurrit, de quo nihil habemus quod aliunde adnotetur. Prioris itineris hæc est ratio:

Tusdro			
Vicum Augusti	M.	P.	XXXI
Aquas regias	M.	P.	XXXV
Masclianas	M.	P.	XVIII
Sufetulam	M.	P.	XXXVI
Cilio	M.	P.	XXV
Meneggere	M.	P.	XXV
Theueste	M.	P.	XXV.

Ortelio

Orte'io casus rectus est *Cilium:* Itinerarii autem editione cum Suritæ commentariis, ab Andr. Schotto adornata, etiam quarto casu est *Cilio.*

LXXVI.

Ad superiora reuertamur, vt *Vina* quoque oppidum inquiramus. *Vina* in Itinerario scriptum melioribus editionibus, quod Hieronymus Surita e MSS. confirmat. Quidam *Viua* legunt. Carolus a S. Paulo Geogr. S. pag. 93 *Viua Antonino in Zeugitana. Victor Viuensis est in Collatione Carthaginiensi.* At nomina in conciliorum libris non vbique ea, qua debent, sunt cura scripta, & facilis lapsus in littera, ex qua hæc adpellandi est diuersitas. Situs huius loci ex itineribus cognoscitur Carthagine institutis:

Carthagine			
Vina	M.	P.	XXXIII
Putput	M.	P.	X
Horrea Cælia	M.	P.	XXXII
Hadrumetum	M.	P.	X.

Et alio Carthagine Thenas, & vltra:

Carthagine			
Maxulam ciuitatem	M.	P.	XVIII
Vina ciuitatem	M.	P.	XXVIII
Putput vicum	M.	P.	XII
Horrea Cælia vicum	M.	P.	XXX
Hadrumetum coloniam	M.	P.	XVIII.

LXXVII.

Hæc ex Ptolemæo & Itineribus principum definiri pro Zeugitana; & ex Notitia prouinciarum & conciliis illustrari potuerunt. Supersunt plura ex eadem Notitia prouinciæ proconsularis, in qua episcopi ab suis sedibus nominantur *Sinuarensis, Piensis, Gunelensis, Vzalensis, Puppitanus, Puppianensis, Thelensis, Lapdensis, Migirpensis, Verensis, Culsitanus, Bullensis, Timidensis, Tagaratensis, Vzipparitanus, Muzuensis, Eudalensis*, ceteri: quorum oppida quod ignoramus quo sita loco fuerint, malumus de iis tacere quam incerta proponere, plura forsan de iis in medii æui Geographia, ad quam omnes Notitiæ pertinent, si Deus bene adiuuerit, dicturi.

LXXVIII.

His addenda tandem Νέφερις, *Nepheris*, munitum oppidum non longe admodum a Carthagine situm, cuius dum certiorem sedem inquisiui, factum est, vt ad postrema hæc, non inuento quod tutum esset, præter opinionem reiiceretur. Strabo lib. XVII pag. 573 Διάπλους δ' ἐστὶν ἐκ Καρχηδόνος ἑξήκοντα σαδίων εἰς τὴν προσεχῆ περαίαν· ὅθεν εἰς Νέφεριν ἀνάβασις σαδίων ἑκατὸν εἴκοσι, πόλιν δ' ἐρυμνὴν ἐπὶ πέτρας ᾠκισμένην. *Traiectus est sexaginta stadiorum a Carthagine in continentem peræam seu oppositam terram; vnde adscensio est centum viginti stadiorum in Nepherin, vrbem natura munitam, supra petram ædificatam.* Expeditas rationes haberemus, si plagam Strabo addidisset, quam versus transnauigandum sit, & inde adscendendum ad Nepherin. Appianus de tertio bello Punico pag. 78 Scipionem ait ab Carthaginis oppugna-

tione Nepherim profectum esse διὰ τῆς λίμνης, *per lacum*, qui, ni fallor, ab ortu Carthaginem claudebat, aut ipse paruus sinus est, ad cuius os Maxulla sita, ἐν μυχῷ, seu intimo recessu, vrbs Tunes: Nepherin autem per viginti duos dies oppugnatam tandem cepisse; τὸ δὲ ἔργον τόδε μάλιστα συνήνεγκεν ἐς τὴν τῆς Καρχηδόνος ἅλωσιν. *quæ victoria plurimum ad expugnationem Carthaginis attulerit*. Sic videtur in ortum versus a Carthagine situm oppidum fuisse, ideoque in recentioribus quibusdam tabulis supra Almænam Ptolemæi positum, quod non male cum numero stadiorum Strabonis conuenit. Mentio oppidi est quoque in Liuii epitoma LI. *Asdrubalis*, inquit epitomator, *ducis eorum, castra ad Nepherim oppidum, loco difficillimo sita, cum exercitu deleta sunt a Scipione.*

SECTIO III
INSVLAE AD AFRICAM PROPRIAM.

LXXIX.

INSVLAE ad Africam propriam præter illas, quæ iuxta Syrtim minorem sunt, supra explicatas, paucæ sunt. *Lopadusa*, e regione Thapsi oppidi. Strabo lib. XVII p. 574 εἶτα Θάψος πόλις· καὶ μετὰ ταύτην νῆσος πελαγία Λοπάδουσα, *deinde vrbs Thapsus: post quam insula in mari est Lopadusa*. Plinius lib. V cap. VII *Ab his* [Cercina & parua Cercinite] *quinquaginta millia fere passuum Lopadusa, longa* VI *millia passuum.*

LXXX.

Dein exponit insulas, quas lib. III cap. VIII dicit *in Africam versas*, Gaulon, Meliten, Cosyram, quæ quod propiores sunt Siciliæ, cum illa lib. II sunt descriptæ.

LXXXI.

Supra Lopadusam est *Aethusa*. Plinius dicto lib. III cap. VIII *Galata, Lopadusa, Aethusa, quam alii Aegusam scripserunt.* Ptolemæus lib. IV cap. III extremo: Λοπαδοῦσα, Αἴθουσα, Κέρκινα, *Lopadusa, Aethusa, Cercina.*

LXXXII.

Supra Ruspina *Larunesiæ* duæ paruæ. Ptolemæus codice Palatino: Λαρυνησίαι νῆσοι δύο, *Larunesiæ insulæ duæ:* numerale abest a vulgatis, & singulariter tantummodo scriptum Λαρυνησία, *Larunesia.*

LXXXIII.

Supra Hipponem Diarrhytum apud Ptolemæum est Δρακόντιος νῆσος, *insula Dracontia*. Supra Tabracam *Galata*, de qua Maritimo Itinerario: *Insula Galata a Tabraca ex Africa stadia* CCC. Sed hæc forsan ad Numidiam pertinet.

LXXXIV.

In Carthaginiensi sinu est Αἰγίμουρος, *Aegimurus*, de qua Strabo p. 573 *Non longe a Cosura absunt & Sicilia* ἄλλαι τε νῆσοι καὶ Αἰγίμουρος, *cum aliæ insulæ, tum Aegimurus.* Putares medio mari positam esse inter Siciliam & Africam:

cam:

cam: sed aliter Liuius lib. xxx cap. xxiv. *In conspectum*, inquit, *ferme Africæ prospero cursu vectum, primo destituit ventus, deinde versus in Africum, turbauit, ac passim naues disiecit. Ipse* [Octauius] *cum rostratis, per aduersos fluctus ingenti remigum labore enixus, Apollinis promontorium tenuit: onerariæ pars maxima ad Aegimurum (insula ea sinum ab alto claudit, in quo sita Carthago est, triginta ferme millia ab vrbe) aliæ aduersus vrbem ipsam ad Calidas aquas delatæ sunt. Omnia in conspectu Carthaginis erant.* Vides distantiam ab vrbe non longam, xxx ferme millia passuum, aut, vt in Maritimo itinerario est, stadia ccxxx: quamquam in eo aliquid difficultatis est, quod hac insula Carthaginiensem sinum ab alto dicit claudi, quem alii, Strabo maxime, duobus promontoriis, Apollinis & Mercurii, includi dicunt, quæ supra illud spatium, quod Liuius Aegimuri distantiæ ab vrbe definiit, longe in altum seu mare procurrunt. Sed longitudinem sinus videtur Strabo per promontoria notasse, latitudinem Liuius, quam non tam natura, quam voluntas hominum in fœdere & pacificatione cum Romanis describebat: vt supra de Pulchro visum promontorio, a quo hoc loco Liuius, *Apollinis promontorium* distinxit, quamuis non longe ab illo remotum fuisse videatur. *Calidæ aquæ*, quas memorat, sunt θερμὰ Strabonis, qui dicto loco: ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ, ἐν ᾧπερ καὶ ἡ Καρχηδὼν. Τύνης ἐςὶ πόλις, καὶ θερμὰ καὶ λατομίαι τινές, καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν πόλις ὁμώνυμος, εἶθ᾽ ἡ Ερμαία ἄκρα τραχεῖα. *In eodem sinu, quo Carthago inest, oppidum etiam Tunes est, & Aquæ calidæ, & lapicidinæ quædam, & super eas oppidum eiusdem nominis: deinde Hermæa asperum promontorium.* Sed hæc obiter: ad insulam nostram reuertimur. *Aegimorus* hæc Stephano dicta & Plinio. Ille, Αἰγίμορος νῆσος Λιβύης, *Aegimorus insula Africæ:* hic lib. v cap. vii *Contra Carthaginis sinum duæ Aegimori Aræ, scopuli verius quam insulæ, inter Siciliam maxime & Sardiniam. Auctores sunt, & has quondam habitatas subsedisse.* Non sunt in Sardiniæ & Siciliæ parallelo, sed longe infra illas in sinu Carthaginiensi, e regione tamen media vtriusque insulæ. Hæ sunt illæ *Aræ*, quarum Virgilius meminit Aeneid. i vers. 108

Tres Notus abreptas in saxa latentia torquet:
Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus, Aras.

Aiunt, ex insula, quæ subsedisse fertur, duos istos scopulos superesse: qui aræ vocentur, quia ad eos Afri & Romani fœdus percusserint, & fines imperii sui ibi esse voluerint. Vide Seruium in hunc locum.

De vtroque *Cothone*, Carthaginiensi & Hadrumetino, (nam etiam inter insulas referuntur) supra in vtraque vrbe actum fuit.

CAPVT V
DE
NVMIDIA. *

NVmidia non semper eodem modo, etiam antiquis temporibus, diuisa fuit; sed aliter circa tempora Punicorum, quæ Romani cum Carthagini-

* Græce Νομαδία Polyb. Virtut. pag. 1472. Ante Masanissam infructuosa putabatur. Sed rex hic effecit, vt eam omnis fructuum genera gignere & proferre, adpareret.

ginienſibus geſſerunt, bellorum; aliter ſub primis Cæſaribus. Duas etiam maiores gentes in ſe continuit, *Maſſæſyliorum* ab occaſu; & *Maſſylorum* ab ortu. Liuius lib. XXVIII cap. XVII *Maſæſyli, gens adfinis Mauris, in regionem Hiſpaniæ, maxime qua ſita noua Carthago eſt, ſpectant.* Et lib. XXIV cap. XLVIII *Carthaginienſes extemplo ad Galam in parte altera Numidiæ (Maſſyla ea gens vocatur) regnantem, legatos mittunt.* Gala autem pater Maſiniſſæ. Strabo etiam ita diſtinxit lib. XVII pag. 570 Μετὰ τὴν τῶν Μαυρυσίων γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐςὶν, ἀπὸ τȢ Μολοχὰθ ποταμȢ τὴν ἀρχὴν λαμβάνȢσα, τελευτῶσα δὲ ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἣ καλεῖται ὅριον τῆς τε Μασσαισυλίων καὶ τῆς Μασσυλιαίων γῆς. *Poſt Mauretaniam eſt Maſſæſyliorum regio, incipiens a Molochath flumine, finiens in promontorium, quod Maſſæſyliorum & Maſſylorum confinium dicitur.* Poſterius nomen excuſum eſt Μασυλιβῶν vel Μασυλιεβύων, & interpres quoque *Maſſælibyum;* Caſaubonus autem ex MSS. emendauit. Polybius quoque has gentes lib. III cap. XXXIII diſcreuit, Νομάδων dicens Μασσυλίων καὶ Μασσαιλίων, lege Μασσαισυλίων, *Numidarum tam Maſſylorum quam Maſſæſyliorum.* Et Dionyſius Periegeta ſimiliter has gentes diuerſas fecit verſ. 187

Ἔνθα Μασαισύλιοί τε καὶ ἀγρόνομοι Μασυλῆες
Βόσκονται,

hoc eſt, *Vbi Maſæſylii & in agris degentes Maſyli paſcuntur.* Silius Italicus hæc nomina videtur permiſcuiſſe, quum lib XVI verſu 170 dicit,

Maſſylis regnator erat ditiſſimus oris,
Nec nudus virtute, Syphax.

Et mox verſu 183

- - - *ad Tyrios Maſſylia ſigna trahebat.*

Syphax autem rex Maſſæſyliorum fuit, Maſiniſſa Maſſylorum. At poetam forte hiſtoria excuſare poteſt, quod Syphax quidem iure ſolis Maſſæſyliis imperauerit, per vim autem ipſos etiam Maſſylos, pulſo Maſiniſſa, & Cirta regia occupata, ſibi ſubiecerit: quo victo reſtitutus Maſiniſſa in paternum regnum fuit. Vide Liuium lib. XXX cap. XI & XII.

II.

Numidæ a Græcis Νομάδες dicti, *Nomades,* quaſi Græcæ originis ſit vocabulum. Plinius lib. V cap. III *Ab Ampſaga Numidia eſt, Maſiniſſæ clara nomine, Metagonitis terra a Græcis adpellata: Numidæ vero Nomades a permutandis pabulis, mapalia ſua, hoc eſt domus, plauſtris circumferentes.* Neutrum Iſaaco Voſſio ad Melam placet. De Metagonitidis nomine poſt dicemus: de Nomadum vocabulo in lib. I cap. VII Voſſius: *Multos e veteribus in eo erraſſe deprehendi, quod Nomadas pro Numidis, & Nomadicum pro Numidico acceperint.* At vero Polybius dicto loco Νομάδων Μασσυλίων καὶ Μασσαισυλίων, *Nomadum Maſſylorum & Maſſæſyliorum:* & Dionyſius verſu 186 Maſſæſylios & Maſſylos Νομάδων φῦλα, *Nomadum gentes* adpellat: & Dio Caſſius lib. XLI pag. 172 Iubam, Hiempſalis filium dicit Νομάδων βασιλεύοντα, *Nomadibus,* id eſt Numidis, *imperantem.* Non negamus in Africa & ipſa Numidia fuiſſe Nomades, id eſt populos paſcendi pecoris cauſſa vagantes:

an

HISPANIAE PARS
SINUS
GADITANUS
Gades
Calpe
Fretum
OCEANUS
ATLAN
TICUS
Occidens
Purpurariæ insulæ
Fortunatæ ins.
Regnum
Bogudis
TINGITANA
MAUR
Bocchi
Sala
Sala Flu.
Banasa
Gilda
Gentiana
Herpis
Molochath
Galapha
Atlas minor
Rusibis Portus
Dorath
Mysocaras portus
Herculis promont.
Tamusiga
Usadium prom.
Suriga
Bæcanum hemerum
GAE
Vala
Una Flu.
Agna Flu.
Baniubæ
Sala Flu.
LIBYA IN
Vacuatæ
Deserta pler
ATLAS MAIOR MONS
Tropicus Cancri
35
30
25

an vero Numidiæ nomen ex Græca origine ſit, vt forſan Græci ſcriptores crediderunt, hoc eſt quod in dubium vocari poſſit. Barbaræ regioni barbarum nomen fuit haud dubie.

III.

De *Metagonitidis* nomine If. Voſſius ad Melæ lib. I cap. VI *Plinius ait Numidiam a Græcis Metagonitin vocatam.* * *Perperam tamen, quum nemo Græcorum ita Numidiam vocarit; Sed quia Pomponius Metagonium promontorium infra recenſet in illa Africæ parte, vbi Numidia noua ſita eſt, & quod Metagonitas gentem Numidicam eſſe legiſſet, Metagonitin vero eorum regionem; ideo, vt exiſtimo, putauit Metagonitin eſſe Numidiam.*

IV.

Excuſſis nominibus, diuiſiones inſpiciendæ ſunt, quæ a variis auctoribus traduntur. Plinius qui Melam ſequi conſueuit, plane alius hoc loco a Mela eſt, quia Maſſylorum tantum Numidiam deſcripſit, quam Nouam Ptolemæus vocat: alteram in Mauretania Cæſarienſi, cui ceſſerat, exponit, quod etiam Ptolemæus fecit. Mela autem Maſſæſyliam Numidiam vocat, paucis additis ex parte altera: reliqua illius, Africæ propriæ contribuit. Plinius ſuam Numidiam ab Ampſaga ad Tuſcam ducit, & hæc Maſſylorum fuit ſiue Maſſylorum, Maſiniſſæ & poſterorum regnum: Melæ Numidia a Mulucha fluuio incipit, qui a Mauretania ſeparat, & circa Ampſagam deſinit. nam & Cirtam in Numidia ſua ponit, quæ trans Ampſagam in Maſſylorum regione eſt, & Maſiniſſæ fuit, a Syphace autem erepta, eoque victo reſtituta Maſiniſſæ. Plinius autem & Ptolemæus Numidiam alteram, Syphacis regnum, Mauretaniam Cæſarienſem vocant, a Mulucha ad Ampſagam. Cæſaria vero ſub Auguſto dedicata, prouinciæ nomen demum ſub Claudio dedit. Quare ordinis & diſtinctionis cauſſa primum agemus de Numidia Maſiniſſæ ſiue Maſſylorum, quam propriam Numidiam adpellamus, quia ſolam hanc Plinius Numidiam vocat, & Ptolemæus Numidiam Nouam: deinde de altera dicturi ſumus, quæ inter Mulucham & Ampſagam eſt.

SECTIO I.

NVMIDIA PROPRIA

SEV

MASSYLORVM.

V.

Hæc igitur regio, ſi ductum inſtituti noſtri in Africa perſequimur, hoc eſt

* Plinium ego ita intelligo, quaſi dixerit, *Numidiam a Græcis Metagonitin vocatam*, more Carthaginienſium. *Metagonitis* videtur mihi dicta fuiſſe, quaſi diceres *regionem freno coercitam*, quia Carthaginienſibus vt prouincia pareret. Belle ſic intelligentur verba Polybii I I c.33 Τῶν δὲ προειρημένων τοὺς μὲν πλείους εἰς τὰ Μεταγώνια τῆς Λιβύης, τινὰς δ' εἰς αὐτὴν Καρχηδόνα κατέταξεν. Ἀπὸ δὲ τῶν πόλεων τῶν Μεταγωνιτῶν καλουμένων, ἀπέστειλεν ἄλλους εἰς Καρχηδόνα πεζοὺς τετρακισχιλίους, ὁμηρείας ἔχοντας καὶ βοηθείας ἅμα τάξιν. Annibal *ex prædictis plurimos in Africæ Metagonia*, (prouincias Carthaginienſium,) *aliquos vero in Carthaginem ipſam*

eſt ab ortu ſeu Aſia progrediemur, Scylacis exemplo, in occaſum, a Tuſca fluuio ſecundum Plinium incipit, deſinit in Ampſaga. Et hæc ſola Plinio eſt Numidia, *Maſiniſſæ clara nomine;* etiam Ptolemæo ſola, ſed cum cognomine Νεμιδία Νέα, *Numidia Noua*, a qua vero *Cirteſiorum* regiunculam, Ampſagæ propiorem, ſeparat. Cur vero hæc *Noua* vocetur Numidia, an propter *Veterem* alteram, quæ Syphacis fuit, non conſtat liquide. Credo *Nouam* dici, quia Romanis prouincia noua fuit. Appianus lib. IV Civ. p. 995 Λιβύης Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἔτι καλῦσι παλαιὰν, ὅσην Καρχηδονίυς ἀφείλοντο, ἣν δὲ Ἰόβας εἶχεν, ὕστερον ἔλαβον ἐπὶ Γαΐυ Καίσαρος, καὶ διὰ τῦτο νέαν προσαγορεύυσι Λιβύην, ἔτι δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς. *Africæ Romani alteram prouinciam vocant Veterem, ademtam Carthaginienſibus: alteram, quæ Iubæ regnum fuerat, ſub Iulio Cæſare acceperunt, & propterea Nouam adpellant.*

VI.

In maritima ora Numidiæ apud Plinium a Tuſca fluuio prima eſt *Tabraca.* Libro V enim cap. III inuerſo ordine ab occaſu in ortum: *In ora Tacatua, Hippo regius, flumen Armua, oppidum Tabraca ciuium Romanorum, Tuſca fluuius Numidiæ finis.* Pomponius etiam lib. I cap. VII inter tractus huius nobiliores vrbes habet. *In ea,* inquit, *ſunt oppida, Hippo regius, Ruſicade, & Tabraca.* Sic ſcribitur etiam maritimo Antonini Itinerario: *Inſula Galata a Tabraca ex Africa ſtadia* CCC. At Ptolemæus adſpirata littera Θάβρακα κολώνια, *Thabraca colonia:* pro quo Plinius *ciuium Romanorum oppidum* dixit. Et Auguſtinus lib. VI contra Donatiſt. cap. XXXII *Victoricum a Thabraca* nominauit, qui Cypriani concilio interfuit.

VII.

Deinde Ptolemæo eſt *Rubricatus* fluuius, antequam Hipponem Regium veniatur. Videtur Plinii *Armua* eſſe, qui eodem ordine ponitur, *Hippo regius, flumen Armua, oppidum Tabraca.* Sic Ortelio viſum & Harduino, eumdem eſſe Rubricatum & Armuam.

VIII.

Ipſe tum ſequitur *Hippo Regius*, pluribus memoratus. De Plinio & Mela iam diximus. Strabo lib. XVII pag. 572 οἱ δύο Ἱππῶνες, ὁ μὲν πλησίον Ἰτύκης, ὁ δὲ ἀποτέρω πρὸς τῇ Τριτῷ μᾶλλον, ἄμφω Βασίλεια. *Duo Hippones, alter prope Vticam, alter remotior, prope Tritum promontorium.* Et Liuius lib. XXIX cap. III *Hiſpaniæ tumultu compreſſo, in Africam omnis terror verſus. C. Lælius nocte ad Hipponem regium quum acceſſiſſet, luce prima ad populandum agrum ſub ſignis milites ſociosque nauales duxit.* Cognominatur *Regius*, Ptolemæo Ἱππὼν βασιλικὸς, quia in ditione Numidiæ regum fuit, quum alter, Diarrhytus cognomine, prius Carthaginienſium, poſt Romanorum eſſet. Ideo Silius Italicus lib. III verſ. 259 de iſto:

Tum

miſit. Ex vrbibus autem Metagonitarum (prouincialibus) *dictis pedites alios Carthaginem miſit IV M. qui & pro obſidibus & pro præſidiis eſſent.* Verebatur videlicet Annibal, ne provinciæ Carthaginienſium priori bello Romano acerbius habitæ & poſt illud ad ſeditiones & bellum contra Pœnos excitatæ, teſte Polybio I c. 70, 71, 72, & ægre pacatæ, ad noui belli flammam rurſus calida caperent conſilia. Prouinciæ autem Carthaginienſium in Africa quam late patuerint, colligitur ex Polybii X c. 37.

Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo.

Quod vero Strabo *ἀμφω βασίλεια, ambas regias* dixit, hoc eſt quod dubitemus: de Regio concedimus; non autem de Diarrhyto, qui numquam ſub regibus fuit.

2. De Regio præterea Procopius lib. II B.Vandal. cap. IV *ἐς πόλιν Νυμιδῶν ὀχυρὰν, ἐπὶ θαλάσσῃ κειμένην, ἀφικόμενος, δέκα ἡμερῶν ὁδῷ Καρχηδόνος διέχουσαν, ἣν δὴ Ἱππῶνα ῥέγιον καλοῦσι, in vrbem Numidarum munitam* [Beliſarius] *venit, mari adpoſitam, decem dierum itinere a Carthagine diſtantem, quam Hipponem regium adpellant.* Antonini Itinerario ab Hippone regio Carthaginem numerantur CCXXVIII paſſuum millia: alio & breuiori itinere, vt Surita ex cod. Regio emendauit, CCXVIII millia. Additum vrbi inſigne decus epiſcopatu Auguſtini.

3. An colonia fuerit, inquiritur. Ita vocatur itinere a Tingi Carthaginem,

Tacatua		
Sullucu	M. P.	XVIII
Hipponem regium coloniam	M. P.	XXXII.

Quo clariſsimus vir, Io. Vaillant de Nummis coloniarum, Marci Antonini nummum refert his inſcriptum notulis: C. G. I. H. P. A. quas ſic interpretatur: *Colonia Gemella Iulia Hipponenſis Pia Auguſta.* Cereris imaginem cum facibus accenſis nummus in auerſa habet: Cererem ab Africanis mulieribus cultam docet Tertullianus, & inde *Cererem Africanam* cognominat. Lib. I ad Vxorem cap. VI *Viduas Africanæ Cereri adſiſtere ſcimus.* Et de Exhortat. caſtitatis cap. vlt. *Nouimus feminas Cereris Africanæ, cui etiam ſponte abdicato matrimonio adſeneſcunt.*

IX.

Succedit apud Ptolemæum *Aphrodiſium colonia*, de qua nihil aliunde notum eſt: nec vllum eius in Peutingeriana veſtigium. Fana alibi huius nominis ſunt, aut promontoria, vt putare poſsis mendum in Ptolemæo eſſe, & vocem *κολώνια, colonia* ex proximo de Hippone Regio verſu in hunc, qui Aphrodiſium habet, irrepſiſſe. Sequuntur alia promontoria, *Stoborrum*, & *Ἵππου ἄκρα, Equi promontorium*, cuius etiam Scylax meminit in Africa pag. 119, *ἀπὸ Ἰτύκης ἐς Ἵππου ἄκραν, ab Vtica ad Hippi*, ſeu *Equi promontorium:* (deeſt numerus dierum nauigationis, aut ſtadiorum) & addit, *Ἵππου πόλις καὶ λίμνη ἐπ' αὐτῇ ἐστὶ, ſupra illud Equi vrbem & lacum eſſe.* Poſt Ptolemæo eſt *Siur portus;* & tum demum *Collops paruus.* Nihil horum Itineraria habent, ſed Antonini, vt vidimus, inter Tacatuam & Hipponem Regium *Sullucu;* Peutingeri, *Sublucu*, eodem vtrobique interuallo.

X.

Collops paruus ſolius Ptolemæi eſt, quem Ortelius Itinerarii *Culucitanas* eſſe exiſtimat. Sed ordo ſic alterutrius inuertendus eſſet. Tacatua enim Collopem minorem ab ortu habet: Culucitanas ab occaſu, etiam in Tabula Auguſtana. Dicitur *μικρὸς, paruus*, quia breui poſt ſequetur, qui dicitur Collops magnus.

XI.

Collopem paruum apud Ptolemæum sequitur Ταχατὼν, seu vt Plinius Latine scripsit, *Tacatua*, quæ etiam in veteri Tabula ita legitur scripta, & in manu scripto codice Itinerarii, vbi praue editi quidam *Tacatta*. Plinii verba sunt: *in ora Tacatua, Hippo regius, flumen Armua.* Vlteriora Ptolemæi sunt *Olcachites sinus*, & *Thuzicath*, obscura nomina.

XII.

Tum est nobilius oppidum *Rusicade*, Ρυσίκαδα Ptolemæi. Mela lib. I cap. VII *In ea sunt oppida, Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca.* Et Plinius lib. V cap. III *Oppida, Cullu, Rusicade.* In Tabula Peutingeriana, *Rusicade colonia*, cum insigni maiorum & celebrium vrbium. In Itinerario *Rusiccade.* Augustinus lib. VII contra Donat. cap. XXXIV *Verulus a Rusiccade.* Ante Rusicaden, siue ortum versus XXV millium, in Tabula & Itinerario sunt *Paratianæ.*

XIII.

Post Rusicaden Ptolemæo est Τρητὸν ἄκρον, *Tretum promontorium:* quod Strabo Τριτὸν, *Tritum* scripsit pag. 570 & seq. Tum est Κόλλοψ μέγας ἢ Κύλλυ, *Collops magnus aut Cullu.* Plinii iam dicto loco: *Oppida, Cullu, Rusicade.* In Tabula sæpe laudata *Chullu*, L millia distans a Rusicade. In Itinerario Antonini *Chulli municipium.* Collatione Carthaginiensi mentio est *Victoris Cullensis* episcopi.

XIV.

Nihil præterea in hac ora memorauit nisi Νυμιδικοῦ κόλπου μυχὸν, *intimum recessum sinus Numidici:* post quem sunt *Ampsagæ* fluminis ostia. De eo Mela lib. I cap. VI *Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagæ.* Plinius lib. V cap. III *Ab Ampsaga Numidia est.* Atque hic cum Plinio finimus Numidiæ partem orientalem, siue Masinissæ regnum, quod Pomponius & Ptolemæus cum Africa proprie dicta coniungunt.

NVMIDIAE PROPRIAE
MEDITERRANEA.

XV.

Vt, vbi desiimus, incipiamus, ab Ampsaga reuertemur, via versa, ad Tuscam fluuium. *Cirta*, metropolis & regia mediocri interuallo ab Ampsaga fluuio abest. Strabo lib. XVII pag. 572, Κίρτα ἐστὶν ἐν μεσογαίᾳ, τὸ Μασανάσσου καὶ τῶν ἑξῆς διαδόχων βασίλειον, πόλις εὐερκεστάτη, κατεσκευασμένη καλῶς τοῖς πᾶσι, καὶ μάλιστα ὑπὸ Μικίψα. ὅς τις καὶ Ἕλληνας συνῴκισεν ἐκεῖ. *Cirta in mediterraneis posita, Massanissæ & successorum regia, vrbs munitissima, omnibus rebus instructa, maxime a Micipsa, qui & Græcos in eam habitatum deduxit.* Et Plinius dicto loco: *Oppida, Cullu, Rusicade, & ab ea quadraginta octo M. passuum in mediterraneo Colonia Cirta, Sittianorum cognomine.* Cognomen hoc etiam Pomponius dedit: *Vrbium, quas habet* [Numidia] *maximæ sunt, Cirta, procul a mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus:*

domus: sed, quum Syphacis foret, opulentissima. Iol ad mare. Supra demonstratum est, Melæ Numidiam a Tingitana vltra Ampsagam proferri, vt Cirta etiam comprehendatur. Hinc vrbem Iol, quæ Cæsarea postea dicta fuit, caput Mauretaneæ Cæsariensis, cum illa comparat & componit: quia tractus ille quondam etiam Numidiæ nomen habuit. *Sittiani* sunt qui sub P. Sittio militauerant, Cirtam deducti in coloniam. De Sittio autem Dio Cassius lib. XLIII sub initium refert, Roma pulsum, vel fugientem, exsulum manum collegisse, eaque, aliunde aucta, Cæsari saluti in Africano bello fuisse, sine quo hic vincere haud potuisset. αὐτῷ [Cæsari] Πόβλιός τις Σίττιος τήν τε σωτηρίαν ἅμα καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἔδωκεν, *Ei* [Cæsari] *P. quidam Sittius & salutem & victoriam attulit.* Cui Cæsar, pro meritis, Manassæ, qui Iubæ amicus fuerat, partem optimam regionis dedit: quod Appianus lib. IV Ciuil. p. 996 copiosius exponit. Fuit aliquando etiam Syphacis regia, sed eo tempore, quo pulsus fuerat Masinissa. Liuius lib. XXX cap. XII *Cirta caput regni Syphacis erat.* adde reliqua. Quod vero Iulii Cæsaris auspiciis per Sittianos facta est colonia, cognomen *Iuliæ* inde accepit, & Ptolemæus lib. IV cap. III Κίρτα ἰουλία, *Cirta Iulia.* Multa quoque huius vrbis mentio in Iugurthino Sallustii bello; præsertim cap. XXI, vbi qui *prope Cirtam* consedit exercitus, *haud longe a mari* dicitur castra habuisse.

XVI.

Ptolemæus regionem, quæ circa Cirtam est, separauit ab Numidia sua Noua, & *Cirtesiorum regionem* dixit, cui præter Cirtam metropolim attribuit *Vagam, Miræum, Lares, Aetaram,* & *Azamam,* mediterranea omnia. *Vaga* a Cirta in ortum æstiuum distat, de qua Silius lib. III vers. 259

Tum Vaga, & antiquis dilectus regibus Hippo.

Plinio est *Vagense oppidum*, lib. V cap. IV. Et Augustino lib. III contra Donatistas cap. VI *LibosusVagensis* episcopus est. Idem epistola CCLV ad Macrobium pag. 318 *Vagiense concilium* memorauit. Ptolemæus scripsit Οὐάγα, *Vaga:* Plutarchus Mario p. 409 Βάγα, *Baga:* Φρουρῶν Βάγαν πόλιν μεγάλην, *præfectus præsidio magnæ vrbis Bagæ.* Ex cuius historia adparet, esse Sallustii *Vaccam*, quam etiam *ciuitatem magnam & opulentem* dixit Iugurthino cap. LXIX; & *forum rerum venalium totius regni maxume celebratum.*, cap. XLVII. Apud vtrumque etiam idem est præsidio præfectus Turpilius.

XVII.

Cetera oppida ad Cirta in meridiem recedunt: *Lares:* Λάρης, diuersum oppidum, vt ex positione Ptolemæi claret, ab Itinerarii *Laribus colonia*, vt Aldus & Simlerus ediderunt, &, Surita teste, omnes codices habent; seu, vt Schotti editione est, a *Laribum colonia.* Ptolemæo *Lares* est a Cirta in austrum ita, vt paullisper in orientem inclinet: Itinerario autem hic ordo est:

Carthagine

Vnucam M. P. XXII

(Xxx xx) 3

Sicilib-

Sicilibbam	M. P.	VII
Vallos	M. P.	XV
Coreua	M. P.	XX
Musti	M. P.	XXVII
Laribus coloniam	M. P.	XXX
Altieuros	M. P.	XVI
Admedera coloniam	M. P.	XXXII
Theueste coloniam	M. P.	XXV.

Sic *Laribus*, si omnino in Numidia est, ad limitem eius orientalem est: *Lares* autem Ptolemæi hinc longe remotum est in occasum. Augustini lib. VI cap. XXVIII contra Donatistas est *Hortensianus a Laribus*, qui vero ob positionem demonstratam ad Ptolemæi Lares non pertinet. Huius autem testem alium aduocamus, Sallustium Iugurth. cap. XC. *Consul*, inquit, *A. Manlium legatum cum cohortibus expeditis ad oppidum Laris, vbi stipendium & commeatum locauerat, ire iubet: dicitque se prædabundum post paucos dies eodem venturum. Sic incepto suo occultato, pergit ad flumen Tanam.* Oppidum *Laris* volunt patrium casum esse interpretes, vt apud Maronem, *vrbem Pataui:* & rectum *Lares*, sicut apud Ptolemæum.

XVIII.

Myræum ignotum est: etiam Ἀιτάρη, *Aetara*, quæ in Tabula Agathodæmonis *Apari* scripta est.

XIX.

Azama autem Ptolemæi, Ἄζαμα, plerisque videtur vrbs *Zama*, altera Numidarum regia & munimentum esse, bellis Hannibalis, Iugurthæ, & Iubæ celebrata. Id si est, nimis videtur in austrum a Ptolemæo remota, quamuis a Zama Hadrumetum apud Nepotem Hannibale cap. VI *millia passuum circiter trecenta* numerentur. Polybius & Liuius dubitationem iniiciunt. Ille lib. XV cap. V Ζάμα ἐςὶ πόλις ἀπέχουσα Καρχηδόνος ὡς πρὸς τὰς δύσεις ὁδὸν ἡμερῶν πέντε. quod Liuius, presse sequutus Græcum, lib. XXX cap. XXIX vertit, *Zama quinque dierum iter a Carthagine abest.* Ptolemæi autem Azama, vti in Tabula ad numeros eius confecta videmus, per octo gradus abest a Carthagine, quod spatium vix quindecim diebus expeditus etiam viator possit emetiri. In Numidia fuit Zama, longoque interuallo ab Hadrumeto vel CCC millium, vt Nepos tradidit, vel, quod maius est, ςαδίων τρισχιλίων, III M. *stadiorum*, vt Appianus Pun. p. 40 refert: vnde de Carthagine, cuius paullo minor est distantia, tamen iudicare licet. Quare aut reducenda erit Ptolemæi Azama, aut illa non est celebrata Numidarum vrbs Zama. In Peutingeri Tabulæ segmento III *Zama regia* longe citerior est, apud Assures, X millibus ab iis distans in ortum: quæ cum Polybio magis congruit quam longinqua altera; etiam Hannibalis expeditioni, quam idem & Liuius describunt, est conuenientior. Sed nihil definio: & aliis iudicandum relinquo.

2. Cetera quæ de *Zama* a variis traduntur, hæc sunt: Sallustius Iugurth. cap. LVII *Marius ad Zamam peruenit. id oppidum in campo situm,* magis

magis opere, quam natura munitum erat, nullius idoneae rei egens, armis virisque opulentum. Et Hirtius Afr. B. cap. XCI *Rex Iuba, vt ex praelio fugerat, vna cum Petreio, interdiu in villis latitando, nocturnis itineribus confectis, in regnum peruenit: atque ad oppidum Zamam, vbi ipse domicilium, coniuges, liberosque habebat, quo ex cuncto regno omnem pecuniam, carissimasque res comportauerat, quodque inito bello operibus maximis munierat, accedit.* Sed exclusus ab oppidanis fuit. Plinius vocat lib. V cap. IV *Zamense oppidum.* Est postmodum colonia facta, splendidisque ornata titulis. Inscriptio vetus apud Gruter. p. 364 COLONI COLONIAE AELIAE HADRIANAE AVG. ZAMAE REGIAE. Augustinus lib. VII cap. XVII *Marcelli a Zama* meminit, qui in concilio, cui Cyprianus praesedit, sententiam dixerit.

XX.

Haec sunt Cirtesiae oppida, omnia in occidentali parte huius Numidiae posita, id est Ampsagam fluuium versus: quorum caput *Cirta* fuit, & ipsa non procul ab Ampsaga, quem proinde Victor Vitensis lib. II Persecut. Afric. p. 680 *Amsagam fluuium Cirtensem* dixit. Quum eadem etiam haud longe a mari fuerit, vt ex Sallustii Iugurtha cap. XXI supra demonstrauimus; non difficile est, verum Cirtae locum inuenire, quum longitudinem vicinitas Ampsagae indicet, latitudinem propinquitas maris.

XXI.

Inter hunc limitem & Rubricatum fluuium Ptolemaeo est *Culcua colonia,* Cirtae ferme parallela; etiam *Simisthu* & *Tucca* Numidica: & supra Hipponem regium *Thuburnica colonia,* quod *Tuburnicense* Plinii oppidum est, de quo veretur Harduinus ne eadem *Thubursica* eiusdem Ptolemaei sit, longe ab illa in meridiem versus sita: propter quam distantiam mihi secus videtur, praesertim quod multa Africae oppida in nomine paene conueniunt, & tamen separata manent, vt etiam Tuburbo est, idque geminum, maius & minus. Est etiam in Notitia prouinciae Numidiae *Frumentius Tubursicensis* episcopus, quae Tubursica seu Θυβουρσίκκα Ptolemaei est: Thuburnicam autem Tuburnicense Plinii oppidum confirmat, & ab altera separat.

XXII.

A Tubursica in septemtrionem proxima *Thigiba* colonia; & *Gausaphna,* quae *Gazaufula* Itinerarii & conciliorum summo viro ad Cypriani concilium, videtur: & in occasum Θουνούδρομον, interpreti *Thunudronum,* colonia. Hinc in austrum magis *Lambaesa, Legio Augusta tertia,* vt Ptolemaeus adscripsit, quae ibi castra statiua habuit, aut fuit praesidio. Augustinus lib. VI cap. XIII adv. Donatistas, *Ianuarium a Lambaese* episcopum memorat. In Augustana Tabula sine diphthongo *Lambese:* atque ita etiam in Itinerario, cuius aliquot itinera a Lambese & per illam diriguntur. Primum a Lambese Sitifi: alterum a Theueste per Lambesem Sitifi: tertium a Lambese Cirtam, quod ita habet:

Lambe-

Lambese			
Tamugadi	M.	P.	XIIII
Ad Rotam	M.	P.	XXX
Ad Lacum regium	M.	P.	XX
Cirtam coloniam	M.	P.	XX.

XXIII.

Ex quo itinere etiam ſitus oppidi *Tamugadi* diſcitur, cuius & alibi fit in itineribus mentio: etiam in Peutingeriana *Thamagadi.* Auguſtinus autem lib. II Retract. cap. LIX, & epiſtola CLXIV ad Emeritum, *Tamugadenſis Donatiſtarum epiſcopi* meminit.

XXIV.

Hinc propius ad Rubricatum fluuium eſt *Thunusda* inter Hipponem regium & Tabracam paullo intus ſita: Plinio *Thunuſidenſe oppidum:* ſupra id *Bullaria* Ptolemæi, quod nomen corruptum videtur ex *Bulla regia* Plinii lib. V cap. III, qui *liberum oppidum* dixit: & Antonini, cuius hæc eſt itinere, Hippone regio Carthaginem, diſtantiarum diſpenſatio:

Hippone regio			
Onellaba	M.	P.	L
Simittu coloniam	M.	P.	V
Bullam regiam	M.	P.	VII
Nouas Aquilianas	M.	P.	XXIIII
Vicum Auguſti	M.	P.	XVI
Cluacaria	M.	P.	XXX
Tuburbo minus	M.	P.	XV
Cigiſam	M.	P.	XXVIII
Carthaginem	M.	P.	XVIII.

Etiam *Bulla regia* ſcriptum eſt in Tabula Peutingerorum Auguſtana. Dicitur etiam ſimpliciter *Bulla*, vt Auguſtinus lib. VII cap. XXV *Therapium a Bulla* in Carthaginienſi ſynodo epiſcopum commemorauit. Eſt tamen etiam quod dubites eamdem Bullariam Ptolemæi & Bullam regiam eſſe, quia illa fuit in Numidia ipſo Ptolemæo auctore: hæc ſecundum Notitiam Africæ in prouincia proconſulari, cuius eſt *Ioannes Bullenſium regio:* quamquam in confinio Numidiæ & Zeugitanæ fuit: Bullaria intus paullo.

XXV.

Supra hanc Bullam, hoc eſt inde auſtrum verſus, erat, eodem teſte Ptolemæo, *Sicca Veneria*, Σίκκα Οὐενερία, quam etiam ſimpliciter *Siccam* vocant. Salluſtius Iugurth. cap. LVI *Paullo poſt* [Iugurtha] *cognoſcit, Marium ex itinere frumentatum cum paucis cohortibus Siccam miſſum, quod oppidum primum omnium poſt malam pugnam ab rege defecerat. Eo cum delectis equitibus noctu pergit, &, iam egredientibus Romanis, in porta pugnam facit, ſimul magna voce Siccenſes hortatur, vti cohortes ab tergo circumueniant.* Et Plinius lib. V cap. III *In mediterraneo colonia Cirta, Sittianorum cognomine;*

& alia

& alia intus Sicca. * ALIA, hoc est colonia alia, interius, quam Cirta, sita. Coloni *Siccenses* dicti apud Trebell. Pollionem in Celso. Cognomen *Veneriæ* Ptolemæus addit, & Itinerarii auctor itinere alio ab Hippone regio Carthaginem:

Hippone regio			
Tagaste	M.	P.	LIII
Naraggara	M.	P.	XXV
Siccam Veneriam	M.	P.	XXXII.

Etiam auctor Tabulæ Peutingerianæ cognomen *Veneriæ* addidit. Est tamen vbi eodem Itinerario simpliciter *Sicca* adpellatur, itinere a Musti Cirtam:

Musti			
Siccam	M.	P.	XXXII
Naraggara	M.	P.	XXX
cetera.			

Summi viri, Io. Seldenus de Diis Syris Syntagm. II cap. VII, & Ger. Io. Vossius Theol. Gentil. lib. II cap. XXII, nomen *Siccæ Veneriæ* erudite deducunt ex Assyriorum numine vel religione *Succot Benot*, cuius 2 Reg. XVII fit mentio, quasi *tabernacula filiarum* siue *mulierum* dicantur, seu cultus Veneris Assyriæ, quem Herodotus lib. I cap. CXCIX, & Strabo lib. XVI describunt. Vt vero sæpe oppidum *Sicca* sine cognomine adpellatur, quæritur an etiam *Veneria* simpliciter dicatur. Ita videtur a Solino cap. XXVII fieri. *Clypeam*, inquit, *ciuitatem Siculi exstruunt, & Aspida primum nominant. Veneriam etiam, in quam Veneris Erycinæ religiones transtulerunt.* Verum dubitari potest, an Siccam Veneriam intellexerit, nec potius, quia cum Clypea coniungit, *Aphrodisium* illud fanum, quod inter Clypeam seu Clupeam & Hadrumetum est. Salmasius sane ad *Veneriam* Solini nihil adnotauit, nisi Græcam vocem Ἀφροδίσιον.

XXVI.

In his Itineribus *Tagaste* est & *Naraggara:* prior etiam *Thagaste* scribitur, patria S. Augustini. Sic enim ipse de se lib. II Confession. cap. III, *Anno illo intermissa erant studia mea, dum mihi reducto a Madauris, in qua vicina vrbe iam ceperam litteraturæ atque oratoriæ percipiendæ gratia peregrinari, longinquioris apud Carthaginem peregrinationis sumtus præparabantur animositate magis quam opibus patris municipis Thagastensis admodum tenuis.* Municipio itaque Tagaste ortus Augustinus fuit. Plinio lib. V cap. IV est *oppidum Thagestense liberum.* In conciliis *Alypius* episcopus *Tagastensis* laudatur.

XXVII.

Alterum oppidum *Naraggara* Ptolemæi est, & Itinerarii, vt vidimus, & Tabulæ Augustanæ. Antiquum oppidum, etiam ex Punico bello notum. Liuius lib. XXX cap. XXIX *Scipio haud procul Naraggara vrbe, tum ad*

* Sic e Græcis Polybius histor. I cap. 66 & 67 simpliciter. Item Hieronymus Catalog. scriptor. eccles. cap. 79.

ad cetera loco opportuno, tum quod aquatio intra teli coniectum erat, consedit. Gronouius ex MSS. ita: Vulgati Nadagara: mendosius Polybius Μάργαρον, *Margarum*, lib. XV cap. V.

XXVIII.

Inter Siccam & Naraggaram Ptolemæo est Ἄσσουρος, *Assurus*, alia ab Assuris Zeugitanæ, quæ in recto *Assuræ* erant.

XXIX.

Supra Naraggaram in austrum recedens est *Vcibi*, de quo nihil est quod adnotemus: & hinc in ortum *Theueste*, Θευέστη, quæ sic etiam in Itinerario scribitur & Peutingeriana: in Codice autem Theod. lege V de Appellation. *Thebeste*, quæ ibi data est Sabino & Rufino consulibus. Et Augustinus lib. VI contra Donatistas cap. XXXVIII *Lucius a Thebeste* scripsit. Situs tam ex Ptolemæo quam Itinerario definiri potest, & huius hæ sunt rationes itinere a Theueste per Lambesem Sitifi:

Theueste			
Timphadi	M.	P.	XXII
Megesela	M.	P.	XX
Mascula	M.	P.	XVIII
Glaudi	M.	P.	XXII
Tamugadi	M.	P.	XXII
Lambesem	M.	P.	XIIII
Diana	M.	P.	XXXII
Nouam petram	M.	P.	XIIII
Gemellas	M.	P.	XXII
Sitifi	M.	P.	XXV.

Colonia fuit Theueste, vt ex alio itinere, mox explanando, ostendemus: quod veteri inscriptione apud Gruterum p. 600 num. 10 confirmatur:

ORIVNDI EX AFRICA
COL. TEVESTE.

XXX.

Cetera huius itineris obscuriora prætermitto. *Mascula* ex eo nota, quod *Donatus Masculitanus* ab Optato Mileuitano lib. I pag. 39 memoratur. *Diana* in Peutingerianæ segmento II est *Ad Dianam*. Est & alius locus Itinerario *Ad Dianam*, inter Hipponem regium & Tabracam: alius inter Tamugadi & Lamasbam *Diana veteranorum*, vbi Surita & Schottus legunt *Duana*, vt mox itinere demonstrabimus. *Sitifi* in altera Numidia explicabitur,

XXXI.

Gemellæ in Tabula Augustana visuntur, a Theueste longe in occasum: & in ortum versus ab illa vrbe, in eadem Tabula, *Vico Gemellas*. Prior locus, vti ex ordine adparet, hic intelligendus est.

XXXII.

Hinc in ortum æstiuum est *Ammædara* Ptolemæi, Αμμαίδαρα, Itinerarii *Admedera*, vt Aldus edidit; vt Schottus, *Ammedera*: in Augustana

Tabula

Tabula *Ad medera*, diuise, cum signo maiorum vrbium seu coloniarum. nam clare in Itinerario colonia dicta est, ex quo hæc damus:

Carthagine			
Vnucam	M.	P.	XXII
Sicilibbam	M.	P.	VII
Vallos	M.	P.	XV
Coreua	M.	P.	XX
Musti	M.	P.	XXVIII
Laribus coloniam	M.	P.	XXX
Altieuros	M.	P.	XVI
Admederam coloniam	M.	P.	XXXII
Theueste coloniam	M.	P.	XXV
Altabam	M.	P.	XVIII
Iusti	M.	P.	XVIII
Mercimeri	M.	P.	XXIIII
Macomades	M.	P.	XXIIII
Sugus	M.	P.	XXVIII
Cirtam coloniam	M.	P.	XXV.

XXXIII.

Ex ceteris huius itineris, quæ in Numidiam cadunt, notiora sunt *Altaba*, cuius episcopus in collatione Carthaginiensi memoratur. *Macomades*, diuersi ab iis, quos ad Syrtes exposuimus: in Notitia Numidiæ *Pardalius Macomadiensis* episcopus est. *Sigus*, vt in Peutingeriana Tabula & Aldi Itinerario scribitur; siue *Sugus*, vt Schottus edidit cum Surita ex antiquissimo codice. In Notitia huius prouinciæ est *Victor Suggitanus*.

XXXIV.

Lamasbæ situs ex hoc itinere cognoscitur, quod eo a Tamugadi institutum est:

Tamugadi			
Taduti	M.	P.	XXVIII
Duana Veteranorum	M.	P.	XVI
Lamasbam	M.	P.	XVIII.

Et alio itinere quod inde Sitifi directum est:

Lamasba			
Zarat	M.	P.	XXV
Perdices	M.	P.	XII
Sitifi	M.	P.	XXV.

In Tabula Augustana *Lamasbua* scriptum: in Notitia autem Numidiæ *Secundinus Tamasuensis*, B in V conuerso, legitur.

XXXV.

Quæ sequuntur priore itinere, *Taduti* in laudata tabula *Thadute*; scribitur: *Duana* sic in cod. reg. vetusto legitur; ceteris omnibus *Diana* est, de qua supra diximus. Alterius itineris reliqua in alteram cadunt Numidiam post paullo explicandam.

XXXVI.

Et alia ex itineribus definienda sunt. *Mileum* siue *Mileuum* aut *Mileui*, episcopalis vrbs in Numidia. Carolus quidem a S. Paulo in Geogr. S. diuersas facit, sed nescio qua ratione. Colonia fuit *Mileum*, & in Peutingeri Tabula *Mileu colonia:* & Aethicus *Mileu* scripsit. Episcopum habuit, qui Carthaginiensi concilio, cui Cyprianus præsedit, *Polianus a Mileo* adpellatur: quod sic etiam ab Augustino lib. VI contra Donatist. c. XX repetitum est. Et *Mileuum* fuit episcopale, ac Notitia Numidiæ *Benenatus Mileuitanus* recensetur episcopus, notissimusque est episcopatus Optati Mileuitani: & Augustinus epist. XXXIV sub finem: *beatissimus frater Seuerus de condisciplinatu nostro Mileuitanæ antistes ecclesiæ.* Qui vero *Mileum* scripserunt, non habent *Mileuum:* contra qui *Mileuum* & *Mileuitanus* legunt, nullum apud eosdem est *Mileum.* Vnde summus vir Notis ad Cypriani concilium quasi mirabundus: *Carolus a S. Paulo Mileum a Mileui distinguit.* nam *Mileui* etiam vulgo id oppidum dicitur. Situs ac positio ex hoc itinere adparet:

Cirta colonia		
Mileum	M. P.	XXV
Idicram	M. P.	XXV
Cuiculi	M. P.	XXV
Sitifi	M. P.	XXV,

quod etiam cum Peutingeriana conuenit. Sita ergo vrbs Mileui in fine huius Numidiæ, a Cirta in occasum.

XXXVII.

Idicra fuit etiam episcopalis, & in Notitia Numidiæ *Palladius Idicrensis* memoratur.

XXXVIII.

Cuiculi quoque episcopum habuit, qui in Cypriani concilio fuit *Pudentianus a Cuiculi*, apud Augustinum lib. VII adv. Donatist. cap. XXXV. Et in Notitia Numidiæ *Victor Cuiculitanus.*

XXXIX.

Hæc ab occasu Cirtæ: in ortum simulque in aquilonem recedunt *Aquæ Tibilitanæ*, inter Cirtam & Hipponem supra viam mediam. Tabula Peutingeri, *Aquis Thibilitanis:* in qua oppidum *Thibili* ab aquis in ortum reductum est. Alii sine adspiratione scribunt. Augustinus epistola CXXVIII ineunte: *quum Tibilim venisses.* Idem lib. XXII de Ciuit. Dei cap. VIII *Ad Aquas Tibilitanas episcopo adferente Proiecto reliquias martyris gloriosissimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concursus & occursus.* In Notitia est *Simplicius Tibilitanus:* & apud Optatum lib. I p. 39 *Marinus ab Aquis Tibilitanis.* Situm ex hoc itinere cognoscimus:

Cirta		
Aquas Tibilitanas	M. P.	LIIII
Villam Seruilianam	M. P.	XV
Hipponem regium	M. P.	XXV.

XL. VI-

XL.

Vlterior est colonia *Simittu*, quæ ad fines Zeugitanæ propius accedit. Carolus a S. Paulo in proconsulari prouincia censet: sed malo ponere in Numidia. Tabraca enim Numidiæ est, Plinio testante: Simittu autem citra Tabracam XVI millibus sita est, LXXX millibus passuum ab Hippone regio: Tabraca autem ab eodem distat millibus XCVI, quod alio itinere colligitur. Prioris sunt hæ rationes ab Hippone regio Carthaginem:

Hippone regio			
Onellaba	M.	P.	L
Ad Aquas	M.	P.	XXXV
Simittu coloniam	M.	P.	V,

atque sic per Bullam regiam, Tuburbo minus, ac Cigisam ducitur Carthaginem.

XLI.

Tipasa quoque & *Tagora* ex itinere a Musti Cirtam sunt constituenda.

Musti			
Siccam	M.	P.	XXXII
Naraggara	M.	P.	XXX
Tagora	M.	P.	XX
Tipasam	M.	P.	XXXIIII
Gazaufulam	M.	P.	XXXV
Sugus	M.	P.	XXIII
Cirtam	M.	P.	XXV.

Tagora in Notitia Numidiæ occurrit, cuius est *Timotheus Tagurensis*.

XLII.

Duplex est *Tipasa* Ptolemæi, in Cæsariensi Mauretania: altera huius prouinciæ ex Itinerario. In Notitia etiam distinguuntur, *Rusticus Tipasensis* Numidiæ; & *Reparatus Tipasitanus* in Mauretania Cæsariensi.

XLIII.

De *Gazaufula* supra diximus, videri doctis viris Ptolemæi *Gausaphnam* esse, quamuis remotior a Cirta sit in Ptolemæi tabula, quam pro milliariis Itinerarii. Notitiæ in Numidia est *Augentius Gazaufulensis:* & Augustino lib. VII contra Donatistas cap. XL *Saluianus a Gazaufala.* Sic scriptum est vocali prima in pænultima, etiam accuratissima Benedictinorum editione: in Notitia autem, & Itinerarii cod. Regio (in olim editis omissum hoc nomen, quod summa milliariorum requirit) & apud Victorem Vitensem est v in pænultima, *Gazaufula, Gazaufulensis.* Tabula Peutingeri *Gasaupala* segm. II.

XLIV.

Hæc ex Itinerario Antonini, vt vocatur, indagare licuit: alia supersunt vel ex coniectura statuenda, vel vt dubia, sine certi loci definitione, relinquenda. Tamen si *Madurus* Ptolemæi est *Madaura*, Apuleii patria, certiores eius rationes sunt: quod multis vero simillimum videtur. In Numidia fuit *Madaura*, vti etiam *Madurus* Ptolemæi: ideoque Victor Vitensis in Numidiæ

midiæ Notitia *Pudentium Madaurensem* in episcopis Numidiæ nominauit. Et Apuleius se *Madaurensem* genere dixit Metamorph. XI libro, & de Platonis philosophia lib. III. Idem vero Apologia fatetur se *feminumidam & semigætulum* esse, quia *patria sita Numidiæ & Gætuliæ in ipso confinio*. At Gætulia longe abest a Maduri loco, quem Ptolemæus designauit: nisi illos Gætulos intelligamus, quorum maiores sub Iubæ, Numidiæ regis, imperio fuerunt, a C. Mario beneficio adfecti, ab Iuba ad Cæsarem defecerunt. Vide Hirtii Afr. B. cap. XXV & XXXII. Nec licet Madauram in vlteriora & ad propriam Gætuliam, de qua infra acturi sumus, deducere: vicina enim Tagastæ, Augustini patriæ fuit. Sic enim ipse lib. II Confessionum cap. III *dum mihi reducto a Madauris, in qua vicina vrbe iam ceperam litteraturæ atque oratoriæ percipiendæ gratia peregrinari, longinquioris apud Carthaginem peregrinationis sumtus præparabantur;* cetera supra in Tagaste sunt recitata. Hic pluraliter scripsit *a Madauris:* vt Aethicus cosmographus in Africæ vrbibus *Madauros* quarto casu: vulgo femininum & singulare est. Etiam *Medaura* dicta, vt ex inscriptione veteri adparet apud Gruterum pag. 600. num. 10. SERVIL. MEDAVRIANVS, quod gentile, aut qualecumque cognomen, ad vrbem nostram haud dubie referendum, quamuis ibidem dicatur colonia Teueste oriundus: quod ex alia inscriptione pag. 860 num. 12 adparet clarius:

MEMORIAE
AVRELIAE
GRAPHICIANAE
NVMIDA ET
CATVLLVS
MEDAVRIANI.

Olim Syphacis fuit, vt ipse Apuleius Apolog. tradit: post Masinissæ regis Romanorum beneficio: *deinceps*, inquit, *veteranorum militum nouo conditu splendidissima colonia sumus.* Et Plinium eius mentionem lib. V cap. IV fecisse, a multis adhuc fuit creditum, quia Hermolaus & Frobenius legerunt *Madaurense oppidum:* sed priores, & MSS. omnes codices, *Materense.* Harduinum consule qui codices inspexit.

XLV.

Et *Calama* episcopale oppidum, vnde *Donatus Calamensis* est apud Optatum lib. I pag. 39. Augustinus coloniam dixit lib. XXII de Civ. Dei cap. VIII, vbi *Eucharii Calamæ habitantis* mentionem fecit: & breui post: *miracula, quæ per hunc martyrem, id est gloriosissimum Stephanum facta sunt in colonia Calamensi.* Notitia Africæ in Numidia: *Quoduultdeus Calamensis.* Situm certum demonstrare non possumus.

XLVI.

Augustinus ibidem *Synicensis castelli* meminit. *Memorati*, inquit, *memoria martyris, quæ posita est in castello Synicensi, quod Hipponensi coloniæ vicinum est.* Hipponem intelligo regium, cui propior Augustinus erat, immo in ipso episcopus.

XLVII.

XLVII.

Capsa Salluſtii an eadem quæ Ptolemæi, ſupra in Byzacio mediterraneo diſputatum fuit. Non videtur eadem. In Tabulæ Auguſtanæ ſegmento III eſt in pænultima linea, quæ in auſtrum vergit, *Capsa colonia*, quam puto illam Salluſtii eſſe, de qua ipſe cap. LXXXIX *Erat inter ingentes ſolitudines oppidum magnum atque valens, nomine Capſa: cuius conditor Hercules Libys memorabatur. Eius ciues apud Iugurtham immunes, leui imperio, & ob ea fideliſſimi habebantur: muniti aduorſum hoſtes non mœnibus modo, & armis, atque viris; verum etiam multo magis locorum aſperitate. nam præter oppido propinqua, alia omnia vaſta, inculta, egentia aquæ, infeſta ſerpentibus.* Strabo lib. XVII pag. 572 Κάψα τὸ γαζοφυλάκιον τοῦ Ἰουγούρθα, *Capſa, gazophylacium Iugurthæ.* Incolæ *Capſenſes* Salluſtio.

XLVIII.

Thala a pluribus quidem memorata: a nemine eius poſitio definita. Salluſtius cap. LXXV *Iugurtha* [fugiens] *in ſolitudines, dein Thalam peruenit, in oppidum magnum & opulentum, vbi plerique theſauri, filiorumque eius multus pueritiæ cultus erat. Quæ poſtquam Metello comperta ſunt, quamquam inter Thalam flumenque proximum, in ſpatio millium quinquaginta, loca arida atque vaſta eſſe cognouerat; tamen ſpe patrandi belli, ſi eius oppidi potitus foret, omnes aſperitates ſuperuadere ac naturam etiam vincere adgreditur.* Et Strabo iam dicto loco de Iubæ bello: συνηφανίσθησαν δὲ τοῖς ἡγεμόσι καὶ αἱ πόλεις, Τισιαοῦς τε, καὶ Οὐάτα, καὶ Θάλα, ἔτι δὲ καὶ Κάψα, *deletæ ſunt cum ducibus vrbes, Tiſiaus & Vata, & Thala, adhæc Capſa.* Priora oppida ignota ſunt, niſi alterum *Vada* ſcribatur, quia in Notitia Numidiæ ſunt *Rufinianus Vadenſis*, & *Proficius Vadenſis.* De Thala etiam Tacitus annali III cap. XXI. *Tantum*, inquit, *ſeueritate profectum, vt vexillum veteranorum, non amplius quingenti numero, eaſdem Tacfarinatis copias, præſidium, cui Thala nomen, adgreſſas, fuderint.* Et Florus lib. III cap. I de Metello conſule: *Agrorum atque vicorum populatione non contentus, in ipſa capita impetum fecit, & Zamam quidem fruſtra diu voluit: ceterum Thalam, grauem armis theſauroque regis, diripuit.* Multa ſic de oppido referuntur: de loco ac poſitione nihil.

XLIX.

Nec certior fluuius *Tanas*, ad quem Marius venit, quum Capſam occupatum iret, quod Salluſtius cap. XC ſeq. deſcripſit. Videtur inter Lares & Capſam delabi. Quo exeat, in Ampſagam, an ſuo oſtio in mare, etiam eſt incertum.

L.

Nec meliores rationes ſunt fluminum & oppidorum reliquorum, quorum Salluſtius Iugurthino meminit. *Thirmida* oppidum, vbi Hiempſal eſt interfectus, cap. XII Iugurthini: *Suthul* oppidum, vbi regis theſauri erant, cap. XXXVII: *Muthul* fluuius in ea parte Numidiæ, quam Atherbal in diuiſione poſſederat: vt idem Salluſtius dicit cap. XLVIII. Atqui Iugurthæ pars Mauretaniam attigit, cap. XVI: ergo Atherbalis portio fuit orientalior, ſiue illa Numidia, quam adhuc expoſuimus.

LI

LI.

Tigisis quoque Numidiæ fuit oppidum, licet aliud huius nominis in Mauretania Cæsariensi commemoretur. nam episcopi Notitia Africæ in vtraque prouincia memorantur, in Numidia *Domnicosus Tigisitanus:* in Mauretania *Passitanus Tigisitanus.* Hæc certa est, quia Ptolemæus *Tigis* in Mauretania habet: illa, quæ Numidiæ est, dubio situ, nec, nisi ex coniectura, statuendo. Et huius erat *Secundus Tigisitanus primas*, cuius Augustinus epistola LXVIII meminit; quod clarius ex epistola CLXII adparet, qua scripsit: *Secundus Tigisitanus, qui tunc agebat in Numidia primatum.* In australi parte fuisse & circa Aurasium montem, ex Procopii lib. II Vandal. cap. XIII non obscure colligitur. Consule etiam Lucam Holstenium ad Ortelium pag. 35. Huc referunt Plinii *Tigense oppidum* ex lib. V. cap. IV, quasi *Tigisense*, vere, an lapsu scribentis, equidem ignoro. Certius huc pertinet inscriptio vetus apud Reinesium p. 458 PATRONO ZAMAE REGIAE ET PATRONO TIGISENS.

LII.

Austrasius autem mons, in Numidia australi situs, habitabatur posteriori æuo a Mauris αὐτονόμοις, XIII dierum itinere a Carthagine, vt Procopius narrat lib. I Vandal. cap. VIII, cum quibus Iustinianus bella gessit, lib. II cap. XIII. Pluribus descripsit hunc montem lib. VI περὶ κτισμάτων cap. VII, esse ei haud parem in terrarum orbe, quia abruptus vndique altissime surgat, nec adscensum nisi in prærupto offerat: in vertice autem planos campos esse, prata, hortos, fontes, aquas placidas, fruges, etiam aromata, omnis generis. Et hunc montem dicit in Numidia esse: ὄρος ἐστὶν ἐν Νουμιδίᾳ, ὅπερ Αὐράσιον ἐπικέκληται. Et lib. I Vandal. cap. VIII ait, esse τετραμμένον πρὸς μεσημβρίαν, *in meridiem vergere.* Videtur Ptolemæi mons *Audus* esse.

LIII.

Et *Casæ Nigræ* in Numidia erant, quarum episcopus ille *Donatus* fuit, a quo *Donatistæ* adpellantur. Augustinus lib. I Retractat. cap. XXI *Ille* [Donatus] *non erat Carthaginiensis Donatistarum episcopus, sed a Casis Nigris, qui tamen primus apud Carthaginem ipsum nefarium schisma commisit.* Vnde in Notitia Numidiæ *Felix Casennigrensis* episcopus vocatur. Vbi situm hoc oppidum fuerit, non est proditum memoriæ.

LIV.

Vltra Aurasium montem sunt obscuriora, *Buzara* mons, & hinc in ortum procedens *Thambes* mons: oppida *Thubutis*, *Gedne*, *Gazacupada*, singula Ptolemæi: quibus ex Vitruuii lib. VIII cap. IV oppidum *Ismuc* addo, a Zama millia passuum viginti remotum, in quam plagam, non liquet. In eius agro ait nullam serpentem esse, & aliunde adlatam statim extingui.

LV.

Sunt præterea apud Plinium lib. V cap. IV oppida, quæ Ptolemaicis conciliari possunt, vt *Tynidrumense* & Θουνούδρομον, *Tbunudromum: Tibigense* & Ptolemæi Θίγιβα, *Thigiba*, & alia, de quibus Harduinus consulatur.

LVI.

LVI.

Et ciuitates, quæ iure nationes dici possint, ibidem Plinio laudatæ, *Natabudes*, Ptolemæi *Nasabutes: & Capsitani*, de quibus supra: *Misulani*, Ptolemæi *Misulami*, quos sub *Audo* monte ponit, Taciti *Musulani*, qui *accolas Mauros* habent, ideoque in occasum magis, quam Ptolemæus locauit, ducendi cum Natabudibus videntur; annali II cap. LII, & lib. IV cap. XXIV. Et his australiores *Nisibes* Ptolemæi, sunt *Nisiues* Plinii: *Mussini* huius, Ptolemæi *Musuni* sub *Thambe* monte: *Sabarbares* Plinii, *Sabubures* Ptolemæi: & supra hos *Sitaphius campus*, montem versus Mampsarum.

LVII.

Notitia tandem Numidiæ multos episcopos ab vrbibus nominauit, quarum sedes nobis ignotæ sunt, verbi gratia *Leontium Burcensem, Martialem Girensem, Donatum Ausuccurensem, Benenatum Lambiritanum, Felicem Lamsortensem, Abundium Tididitanum, Adeodatum Nobabarbarensem, Florentium Nobagermaniensem, Victorinum de Nobacæsaris, Fructuosum de Giru Marcelli, Anastasium Aquenobensem, Reparatum Tubuniensem, Rufinianum Vadensem, Proficium Vadensem*, quasi duo huius nominis oppida fuerint: *Honoratum Fatensem, Flumminium Tabudensem*, & alios plures, de quibus si quid inueniri poterit, in Medii æui Geographia adferemus.

LVIII.

Insulæ ad hanc Numidiæ partem a Ptolemæo paucæ, & incognitæ numerantur: *Calathe* supra Tabracam: & *Hydras* contra Tretum promontorium.

SECTIO II.

NVMIDIA MASSAESYLORVM.

LIX.

Venimus nunc ad eam partem Numidiæ, cuius nomina semel iterumque variarunt. Olim *Massæsyli* ea gens adpellabatur, eisque Syphax, ab Romanis Punico postea bello victus, deinde etiam Iugurtha imperauit. Strabo lib. XVII pag. 570 Μετὰ τὴν τῶν Μαυρουσίων γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐςὶ, ἀπὸ τοῦ Μολοχὰθ ποταμοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα, τελευτῶσα δ' ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἡ καλεῖται ὅριον τῆς δὲ Μασσαισύλων καὶ τῆς Μασυλίβων γῆς. *Post Mauretaniam est Massæsylorum regio, incipiens a Molochath flumine, finiens in promontorio quod terminus Massæsylorum & Masylibum* (seu Masilibyum) *vocatur.* Promontorium autem illud terminans haud dubie Tretum siue Tritum est: quod nomen Casaubonus putat excidisse, cui legendum videtur, ἣ καλεῖται Τρίτον, ὅριον τῆς τε, cetera. *Molochath* autem Strabonis non est Ptolemæi fluuius Molochath, sed aliorum *Mulucha*, quem Ptolemæus transpositis litteris χυλημαθ, *Chylemath* adpellat. Sallustius cap. XCII *haud longe a flumine Mulucha, quod Iugurthæ Bocchique regnum disiungebat.* Et Plinius lib. V cap. II *Amnis Mulucha Bocchi Massæsylorumque finis.* Et Pomponius lib. I cap. V *Mulucha ille, quem diximus, amnis est, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus, Bocchi Iugurthæque.*

LX.

Sic fuit Punici belli temporibus vsque ad Cæsaris victoriam in Africa. Strabo lib. XVII pag. 570 τὴν δὲ χώραν μετὰ Σύφακα κατέσχε Μασσανίσσης, εἶτα Μικίψας· εἶτα καὶ οἱ ἐκείνου διαδεξάμενοι· καθ' ἡμᾶς δὲ Ἰόβας ὁ πατὴρ τοῦ νεωστὶ τελευτήσαντος Ἰόβα. *Post Syphacem Massanissa obtinuit regionem: postea Micipsa, deinde eius successores: nostra tempestate Iuba, Iubæ pater recens mortui.* Cæsar, Iuba victo, prouinciam fecit Numidiam, quod supra ex Appiani lib. IV Ciuil. p. 995 demonstrauimus, cui Dionem addo lib. XLIII p. 217: nec Iubæ filio, Romæ educato, Augustus Numidiam reddidit, sed, quod Dio Cassius lib. LIII pag. 514 prodit, τῷ μὲν Ἰόβᾳ τῆς τε Γαιτουλίας τινὰ, ἀντὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς, ἐπείπερ ἐς τὸν τῶν Ῥωμαίων κόσμον οἱ πλείους αὐτῶν ἐσεγεγράφατο, καὶ τὰ τοῦ Βόκχου τοῦ τε Βογούου ἔδωκε, *Iubæ pro paterno regno Gætuliæ quasdam partes, quoniam pleræque ad morem Romanum compositæ erant: & quæ Bocchi Bogudisque fuerant, tradidit.* Si ἀντὶ, *pro* paterno regno tradidit, quod vero, vt ex Strabone iam percepimus, Syphacis regnum continebat; sequitur, vt initio vltra Mulucham nihil acceperit, post autem eiusdem Augusti liberalitate, si non totum, quod dubitamus, tamen partem paternarum possessionum vsque ad Ampsagam fluuium obtineret: ex qua parte vrbem *Iol*, amplificatam & ornatam Augusto Cæsari dedicauit, in honorem eius adpellando *Cæsaream.* Eutropius lib. VII cap. V in Augusti vita: *Tanto amore etiam apud barbaros fuit, vt reges, populi Romani amici, in honorem eius conderent ciuitates, quas Cæsareas nominarent: sicut in Mauretania a rege Iuba; & in Palæstina, quæ nunc vrbs est clarissima.*

LXI.

Plinius lib. V cap. II nos turbat, aliam diuisionem instituens. *Siga*, inquit, *oppidum ex aduerso Malachæ in Hispania sitæ, Syphacis regia, alterius iam Mauretaniæ. Namque diu regum nomina obtinuere, vt Bogudiana adpellaretur extima: itemque Bocchi, quæ nunc Cæsariensis.* Si Bocchi, qui cum Bogude diuisam Mauretaniam habuit, fuit illa, quæ postmodum Cæsariensis fuit adpellata; quomodo Mulucha prioris Bocchi, cuius heredes Bogud & minor Bocchus fuerunt, fuit terminus Iugurthæ & coæui Bocchi, vt Sallustius & Mela scripserunt? quomodo Iuba, qui cum Cæsare bellum gessit, in Syphacis regno, cuius regia Siga erat, successor fuit, vt Strabo referebat? vtriusque verba paullo ante protulimus, quæ repetantur. Num vero fortassis Cæsar, victo Iuba, eam partem Boccho donauit? at is Pompeianarum fuit partium, etiam Hispaniensi bello, Dione teste lib. XLIII pag. 231. An ergo ab Augusto id præmium accepit: ad hunc accessit quidem, qui etiam in Bogudiano regno, quod occupauerat, illum confirmauit: eodem teste lib. XLVIII p. 384; de alio & maiore dono nihil tradunt historiæ. Bogudis autem regnum, quod Boccho Octauianus confirmauit, erat Mauretaniæ pars extima, vt Plinius dixit, siue Oceanum attingens.

LXII.

Hæc, inquam, faciunt, vt de Plinii fide in hoc argumento dubitemus: neque nobis probabile videtur, ante minoris Iubæ siue historici dominatum in

in his regionibus, nomen Mauretaniæ trans Mulucham prolatum fuisse: qui quod primum, vt Dio refert, solas Bocchi & Bogudis possessiones ab Augusto Cæsare acceperit, quæ propria Mauretania erat; postea auctius regnum impetrauerit eiusdem liberalitate, adiecta paterni regni occidentali parte; factum inde, vt Maurorum nomen, quos prius rexerat, per omne eius regnum proferretur: præsertim quod natio illa magis magisque inualuit, Massæsylorum gens ad paucos redacta, sensim exstingueretur. Plinius quidem de Mauris idem statuit lib. v cap. II, sed de familiis intelligendum est, non de nomine, quod mire propagatum fuit, vt Claudii temporibus ad Ampsagam vsque amnem proueheretur. *Tingitaniæ prouinciæ,* inquit Plinius, *longitudo* CLXX *mill. passuum est. Gentes in ea quondam præcipua Maurorum, vnde nomen, quos plerique Maurusios dixerunt. Attenuata bellis ad paucas recidit familias. Proxima illi Massæsylorum fuerat, sed simili modo exstincta est. Gætulæ nunc tenent gentes.* Et paullo ante cap. I Plinius *Romana arma primum, Claudio principe, in Mauretania bellauere:* at in illa, quæ postmodum Cæsariensis dicta fuit, varie Iugurthæ temporibus bellatum fuit: sed tum Numidia erat, nondum inducta noua Mauretaniæ in partes illas adpellatione.

LXIII.

Non vna igitur diuisio Africæ post Ampsagam fuit, nec vna constans adpellationis ratio. Olim Syphacis regnum erat ab Ampsaga vsque ad Mulucham, idque *vetus* illius *regnum* Liuius lib. XXX cap. XI vocat: distinctum a nouo, quod Masinissæ eripuerat, sed rursus amisit. Successit, Syphace victo, in vetus etiam illius regnum Masinissa & posteri eius, e quibus Iuba fuit, filius Hiempsalis: quo pariter victo, Cæsar prouinciam fecit, vt ex Dione & Appiano demonstrauimus. Sed tum Numidia dicta fuit, nondum Mauretania, sicut Syphax Liuio lib. XXIV cap. XLIV est *rex Numidarum:* & lib. XXVIII cap. XVII *rex Massæsylorum.* Mauretaniæ nomen Iuba minor invexit, quia ante Maurorum rex ab Augusto factus fuerat: Claudius, quum nouam prouinciam fecisset, *Mauretaniæ Cæsariensis* nomen addidit. Medio æuo alia diuisio facta in Cæsariensem & Sitifensem Mauretaniam, Tingitana Hispaniæ adscripta: sed de his in illius temporis Geographia pluribus acturi sumus.

LXIV.

His igitur varie inter se mutatis, hæremus, quam viam nunc sequamur, quia regionis, quam nunc exposituri sumus, denominatio vtraque, Numidiæ & Mauretaniæ, antiquæ Geographiæ, quam tractamus, temporibus respondet, Numidiæ, ante Cæsares; Mauretaniæ, sub ipsis. Quod vero iam tum Plinius hanc nouam diuisionem adpellationemque habet, & plenius illam Ptolemæus exposuit, eosque sequuntur posteriores omnes; vtique cum his faciendum nobis videtur, vt tamen, vbi opus fuerit, priorum temporum & veteris denominationis etiam rationem habeamus. Ipse Plinius lib. v cap. II pro temporibus diuersis inter veterem & nouam earum regionum adpellationem ac statum distinguit. *Siga,* inquit, *Syphacis regia, alterius iam Mauretaniæ.* Dum IAM dicit, antea non Mauretaniæ, sed Numi-

diæ fuisse fatetur, sic aliter aliterque censam. Nimis quidem Numidia protrahitur in occidentem: nec vero possumus aliter per Plinii, Ptolemæi & Itinerarii rationes interpretari: licet multa in Mauretania turbata & confusa videantur, quod infra ad loca singula demonstrabimus. Nunc vulgarem ordinem sectamur.

CAPVT VI

DE

MAVRETANIA
CAESARIENSI.

I.

MAuretania Cæsariensis nomen ex æuo Claudii Cæsaris habuit. Claudius enim Mauros, ob cædem regis sui Ptolemæi, qui filius Iubæ minoris erat, tumultuantes (Caius Caligula interfecerat) armis domuit, & duas in gente illa prouincias fecit, *Tingitanam* in antiqua & propria Mauretania; & *Cæsariensem* in parte regni ad orientem vergente, quæ olim Numidia fuerat. Plinium lege lib. v cap. 1, & 11[& clarius Dio Cassius lib. LX pag. 671 ὁ Κλαύδιος διχῆ τοὺς Μαύρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμεν, ἔς τε τὰ περὶ Τίγγιν, καὶ ἔς τὰ περὶ Καισάρειαν, ἀφ' ὧνπερ καὶ ὀνομάζονται· καὶ δύο ἄρχουσιν ἱππεῦσι προσέταξε. *Claudius Mauros, sibi subiectos in duas partes diuisit, in eos, qui circa Tingin sunt, & in hos, qui sunt circa Cæsaream, duobus iis equitibus præfectis.*

II.

Ab Ampsaga fluuio, vbi desiimus, incipiemus, quem & Plinius & Ptolemæus terminum prouinciæ ab ortu esse tradiderunt.

III.

Ampsagam amnem Plinius in Cæsariensi Mauretania censet vltimum lib. v cap. 11 extremo: & initio cap. III *Ab Ampsaga Numidia est, Masinissæ clara nomine.*

IV.

Primum oppidum Plinius cap. 11 nominauit, prætermissum a Ptolemæo & aliis. *Oppidum,* inquit, *Tucca, impositum mari & flumini Ampsagæ.* De situ sic non potest dubitari, quamuis plura huius nominis in Africa sint oppida, quæ vero a nostro mare & fluuius discernunt. *Vzulus Thuccensis* in Notitia Sitifensis prouinciæ forte huius loci est.

V.

Deinde Ptolemæo in ora seu ad mare est *Assarath* siue *Asisarath*, obscurus locus: post quem Γοῦλου, *Guli* seu *Gulæ* fluuii ostia.

VI.

Tum sequitur *Igilgili*, colonia Augusti Cæsaris. Plinius cap. 11 *Rusazus colonia Augusti. Salde colonia eiusdem. Item Igilgili.* Et primo Antonini Itinere a Tingi per litora, *Igilgili colonia*. In dicta Notitia Victoris, *Domitianus Igilgitanus,* (sic in libris est) pro *Igilgilitanus*.

VII. Se-

VII.

Sequuntur *Audi* fluuii oſtia & *Audum* promontorium, quod finit ſinum Numidicum.

VIII.

Præteritis quæ ignobiliora ſunt, *Iarſath* oppido, *Siſari* fluuio; *Chobat* oppidum Ptolemæi eſt Itinerarii *Coba municipium*: vnde in Notitia eſt *Maximus Couienſis*. Sequuntur *Naſauæ*, ignoti amnis, oſtia.

IX.

Salde autem illuſtris erat colonia, quæ & *Saldæ*, & *Saldis* ſcribitur. Plinius iam dicto loco: *Salde colonia eiusdem*, puta Auguſti. Ptolemæus, Σάλδαι κολώνια, *Saldæ colonia*. Antonini dicto itinere, *Saldis colonia*. In Notitia, *Paſcaſius Salditanus*.

X.

Ignobili oppido *Vabar*, quod Ptolemæus habet, prætermiſſo, venitur ad *Ruſazum* aut *Ruſazuntem*, itidem coloniam. Plinius: *Ruſazus colonia Auguſti*. Ptolemæus, Ρυσαζοῦς, *Ruſazûs*, circumflexa vltima. Itinerarium, *Ruſazis*. Variant enim caſu vocabula barbara, ſi Græce aut Latine inflectuntur. Municipium Itinerario dicitur: a Plinio colonia. nam coloniæ non numquam in municipia, & verſa vice municipia in colonias ſunt mutata, aut vtroque nomine quædam oppida vſa: quod Gellius diſputat lib. XVI cap. XIII. Quæ ſuccedunt *Ruſubeſer* & *Iomnium*, Ptolemæi ſunt: tamen etiam in Itinerario *Iomnium municipium*, a Ruſazi XXXVIII millibus.

XI.

Ruſucurium autem, ſiue *Ruſuccurum* nobilius fuit. Plinius dicto loco: *Ruſucurium ciuitate honoratum a Claudio*. Itinerarium: *Ruſuccurum colonia*. Ptolemæus, Ρυσουκκόραι, *Ruſuccoræ*. In Victoris Vitenſis Notitia, in Cæſarienſi Mauretania, *Metcur Ruſuccuritanus*.

XII.

Duodecim abhinc millibus eſt *Ciſi municipium* Itinerarii, Κισσή, *Ciſſe*, Ptolemæi: Tabulæ Peutingerorum *Ciſſi municipio*. Vnde *Flauoſus Ciſſenſis* adfuit collationi Carthaginienſi.

XIII.

Poſt *Serbetis* fluuii oſtia, miſſis quæ ſequuntur obſcurioribus, *Modunga* & *Ruſicibar*, ſequitur Ρυσκόνιον, *Ruſconium*, [ſic in Ptolemæo legendum, non Ρυσόνιον] quæ apud Plinium eſt *colonia Auguſti Ruſconiæ*, lib. IV cap. II. Itinerario Antonini eſt *Ruſguniæ colonia*. In Notitia *Bonifacius Ruſgunienſis* memoratur.

XIV.

Inde ſunt *Saui* fluuii oſtia, & poſt illa *Icoſium*, Ικόσιον. Plinius: *eiusdem* [Claudii] *iuſſu deductis veteranis Oppidum nouum: & Latio dato, Tipaſa: itemque a Veſpaſiano imperatore eodem munere donatum Icoſion.*

XV.

Abhinc ſunt *Caſæ Caluenti* Itinerario: dein *Tipaſa*, quam iam Plinius

Lasio dato commendauit. Auctor Itinerarii vocat coloniam. Victor Vitensis *Reparatum Tipasitanum* episcopum habet in Mauretania Cæsariensi. De alia Tipasa supra in Numidia.

XVI.

Proxima hinc tam apud Ptolemæum, quam in Itinerario est *Cæsarea*, antea *Iol* dicta, ab Iuba minore ornamentis & augusto nomine in Cæsaris Augusti honorem splendidior facta, in quam Claudius coloniam deduxit: caput regionis, & sedes illius Iubæ. Strabo lib. XVII pag. 571 ἦν δ' ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ πόλις Ἰὼλ ὄνομα, ἣν ἐπικτίσας Ἰόβας, ὁ τοῦ Πτολεμαίου πατὴρ, μετωνόμασε Καισάρειαν, ἔχουσαν καὶ λιμένα, καὶ πρὸ τοῦ λιμένος νησίον. *In hac ora fuit vrbs quædam nomine Iol, quam Iuba, pater Ptolemæi, a se instauratam mutato nomine Cæsaream vocauit. Ea portum habet & insulam ante portum.* Supra ex Eutropii Augusto referebamus, *reges, populi Romani amicos, in honorem Augusti condidisse ciuitates, quas Cæsareas nominarent; sicut in Mauretania a rege Iuba: & in Palæstina.* Plinius lib. V cap. 11 *Promontorium Apollinis: oppidumque ibi celeberrimum Cæsarea, antea vocitatum Iol, Iubæ regia, a diuo Claudio coloniæ iure donata.* Veteri itinerario: *Cæsaria colonia.* Nummos huius ciuitatis Harduinus ostentat, primum ex thesauro Golzii, qui an verus sit certusque, aliis iudicandum relinquo: alterum ex Regio cimelio, signatum REX IVBA. in auersa parte CAESAREA R. XXXII, qui regni annus est. Addit alios, quibus annus XXXX, & XXXXII expressus est. Plures in eo consentiunt, esse Cæsaream, quam hodie *Alger* vocant, armis & piratica famosam: quod barbaricum eius nomen non mediocriter confirmat.

XVII.

Apollinis promontorium, vt vidimus, cum Cæsarea Plinius componebat; sed laxe *ibi*, & cum distantia est intelligendum. Ptolemæus enim interposuit amnem *Chinaphal*, vel *Chinalaph*, vt in Palatino est: & oppidum, cui nomen Κανουκκίς, *Canuccis*, mendose pro *Gunugi*, vel *Gunugus*. Aldina Itinerarii *Gunucus*. Plinius dicto loco: *colonia eiusdem* [Augusti] *deducta coborte prætoria, Gunugi.* Distat XII millibus a Cæsarea in occasum. Vide sæpe laudatum Itinerarium, in quo Surita ex vetusto codice *Gunugus* restituit: quod ita etiam Andr. Schottus expressit. Post sunt *Castra Germanorum* apud Ptolemæum: tum demum *Apollinis* est *promontorium*, Ἀπόλλωνος ἄκρον.

XVIII.

Hoc inter promontorium & coloniam *Cartennam* Ptolemæus ponit *Lagnutum, Carcomam, Carepulam*, obscura nomina. Eo nobilior est *Cartenna*. Plinius de Africa cap. 11 *Cartenna colonia Augusti, Legio secunda*, id est colonia secundanorum, siue militum secundæ legionis. Ptolemæus plurali numero Καρτένναι, *Cartennæ*. Vetustissimus codex Itinerarii *Cartenas*, simplici N, & pluraliter: reliqua exemplaria *Cartenna colonia*. * In Notitia

* Valuit scriptio *Cartennæ* singulari numero posterioribus etiam temporibus. Gennadius c. 77 *Victor Cartennæ Mauritaniæ ciuitatis episcopus.*

Notitia huius prouinciæ eſt *Lucidus Cartennitanus.* Addit Ptolemæus Καρτέννου ποταμοῦ ἐκβολάς, *Cartenni fluminis oſtia*, a quo nomen datum fuit oppido.

XIX.

Sequitur *Arſenaria colonia* apud Ptolemæum & Antoninum: & vterque dixit coloniam. Plinius: *Arſennaria Latinorum, tribus millibus paſſuum a mari.* Nihilominus in maritimis a Ptolemæo cenſetur: qui proxime habet Θεῶν λιμένα, *Deorum portum*, qui poſitione diuerſus eſt ab Itinerarii *Portibus diuinis*, quamuis nomine conueniat. Tum Κούιζα κολωνία, *Quiza colonia* Ptolemæo: Itinerario *Quiza municipium:* Plinio, *Quiza Xenitana, peregrinorum oppidum.* Interlabitur fluuius *Mulucha*, vt Salluſtius, Mela & Plinius cenſent, Bocchi Iugurthæque terminus, id eſt veteris Mauretaniæ Numidiæque; quarum fines poſtea mutati ſunt. Hic amnis a Ptolemæo Χυλημαθ, *Chylemath* corrupte pro Μυλυχαθ, *Mylychath*, vt Voſſius ad Melam p. 21 emendat: vt ſic Pomponii & Plinii *Mulucha* & Ptolemæi *Chylemath* ſeu *Mylychath* vnus & idem fluuius ſit, quod etiam Harduino ita viſum eſt. An vero idem etiam Μολοχὰθ, *Molochath* Strabonis? Negat Iſaacus Voſſius, quod nobis vero aliter videtur. Strabo enim: μετὰ τὴν τῶν Μαυρουσίων γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐστὶν, ἀπὸ τοῦ Μολοχὰθ ποταμοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα, *Poſt Mauretaniam eſt Maſſæſylorum regio, incipiens a Molochath flumine.* Iam vero Plinius: *Amnis Mulucha, Bocchi* [Mauretaniæ regis] *Maſſæſylorumque finis.* Idem ergo terminator fluuius Mulucha & Molochath Strabonis, qui vtroque nomine ſignificatus Maſſæſylos a Mauris ſeparat. Plinius hauſit ex Mela, cuius eſt: *Mulucha amnis, olim regnorum terminus Bocchi Iugurthæque.* Iugurtha autem rex Maſſæſylorum Numidarum fuit. Alius autem eſt Molochath Ptolemæi.

XX.

Poſſem hic finire hanc regionem ex veterum conſtitutione: quod vero Ptolemæus & auctor itinerarii ad Maluam vſque amnen Cæſarienſem prouinciam extendunt; hi quoque nobis ſequendi ſunt. Succedit ergo poſt amnem Mulucham & Ptolemæi *Deorum portum*, de quo paullo poſt plura dicturi ſumus; *Portus magnus*, de quo Pomponius: *Portus, cui Magno eſt cognomen ob ſpatium.* Plinius: *portus Magnus a ſpatio adpellatus, ciuium Romanorum oppidum.* Ptolemæus, vt proprium nomen eſſe oſtendat, Latinis verbis Πόρτος Μάγνος. Oppidum ergo fuit cum portu capaci, non nudus portus.

XXI.

Poſt hunc Ptolemæo eſt *Aſſara* fluuius; deinde *Sigæ* fluuii oſtia: tandem *Siga* vrbs & colonia. Quod vero in Itinerario plura interponuntur, totam illius ſeriem adſcribemus:

Siga municipio		
Portum Sigenſem	M. P.	III
Camaratam	M. P.	XII
Ad Salſum flumen	M. P.	XII

Ad

Ad Crispas	M.	P.	XXV
Giluam coloniam	M.	P.	V
Castra puerorum	M.	P.	XXIII
Portus diuinos	M.	P.	XVIII
Portum Magnum	M.	P.	XXXVI
Quizam municipium	M.	P.	XL
Arsenariam	M.	P.	XL
Cartennas coloniam	M.	P.	XVIII.

XXII.

Exigua sunt, quæ interiecta videmus, præter forsan *Giluam* coloniam, quæ vero nec ipsa clara aut nota est. *Gilba* quidem Numidiæ est: vnde in Notitia *Felix Gilbensis* memoratur: sed *Gilua* longe ab illa ad fines Tingitanæ accedit.

XXIII.

Quod ad *Diuinos portus* attinet, valde vereor, ne sint, quem Ptolemæus *Deorum portum* adpellat. nam & Strabo Θεῶν λιμένος, *Portus Deorum* meminit, *sexcentis stadiis* a Siga distantis, qui situs magis cum *Diuinis* Itinerarii *portibus* conuenit, quam cum Deorum portu Ptolemæi. Vnde iudicare possis, nomina hæc eumdem portum significasse, ab alterutro autem auctore fuisse transposita, vt alter citra Portum Magnum, alter vltra illum locauerit.

XXIV.

Siga autem, Σίγα, nobilior vrbs, olim Syphacis regia, vt Strabo tradit, βασίλειον Σύφακος. Et Plinius lib. V cap. 11 *Siga oppidum ex aduerso Malachæ in Hispania sitæ, Syphacis regia, alterius iam Mauretaniæ*. Strabonis ætate diruta fuit: κατέσκαπται δὲ νῦν. Postea instaurata & colonia facta. Ptolemæus, Σίγα πόλις, κολωνία, *Siga vrbs, colonia*. Antoninus Itinerario: *Siga municipium*: ea lege, qua sæpe ius coloniarum cum municipali permutatum fuit, vt supra ex Gellio ostendimus. Sæpe me torsit, qui Syphacis, Numidarum regis, seu Massæsylorum, Siga potuerit regia esse, tam longe a Mulucha, Numidarum termino, seiuncta in occidentem. Sed notum est Syphacis ingenium, in iniurias maxime intentum: qui sicut ab ortu Masinissæ magnam regni partem eripuit, ita haud sibi temperasse videtur, quin in Maurorum etiam regionem inuaderet, suumque regnum ad Malvam vsque fluuium proferret. An Masinissa & posteri, ad quos regnum eius delatum fuit, etiam tam amplum tenuerint, dubitatur. Mulucha enim apud Melam est regni Iugurthæ finis, vt supra vidimus.

XXV.

Sigam vrbem ab ortu *Portus Sigensis* excipit, Itinerario monstratus: in quem fluuius *Siga*, a Ptolemæo notatus, haud dubie exit. nam etiam oppidum ab ortu, vbi portus est, adluit.

XXVI.

Post Sigam est *Gypsara* siue *Gypsaria*, vti in Palatino est, portus Ptolemæo, forsan etiam cum oppidulo, vt solet in portubus.

XXVII.

XXVII.

Deinde eſt Μέγα ἀκρωτήριον, *Magnum promontorium:* & tandem *Maluæ* fluuii oſtia, quem *Maluanam fluuium nauigabilem* Plinius dixit. Hic prouincias diſtinxit & ſeparauit. Tingitanam & Cæſarienſem Mauretaniam. Itinerarii primo itinere a Tingi per litora: *Flumen Malua dirimit Mauretanias duas. Incipit Cæſarienſis.*

MAVRETANIAE CAESARIENSIS
MEDITERRANEA.

XXVIII.

Ab Ampſaga fluuio incipimus, & per flumina mediterraneas partes diuidemus. Inter Ampſagam & Audum fluuium Ptolemæus medium habet *Gulum* nomine, qui perinde, ac Ampſaga & Audus, a meridie fluit in ſeptemtrionem.

XXIX.

Inter hunc Gulum & Ampſagam intus a mari in auſtrum progredienti ſunt *Augala*, *Suptu*, de quibus nihil memorabile occurrit: *Hippa*, cuius epiſcopus Florentius collationi Carthaginienſi adfuit; *Vamicæda*, obſcura.

XXX.

At inſignis & clara *Sitifi*, vt in Itinerario ſcribitur: etiam in Peutingerorum Tabula, ſaltem in caſu ſeu exitu *fi*. nam priores ſyllabæ corruptæ ſunt, *Stcifi*, quod num ſcalptoris vitium ſit, an ita ſcriptum in ipſa tabula, videant quibus copia inſpiciundi eſt. Ammianus Marcellinus quarto caſu formauit *Sitifim*, quod a primo *Sitifis* eſt. Libro XXVIII ſub finem: *Ruricius apud Sitifim cæſus: reliqui apud Vticam ſententia vicarii Creſcentis addicti.* Et lib. XXIX cap. XXIII *Sitifim properans:* & breui poſt, *reuerſus Sitifim.* Ptolemæus, Σίτιφα κολώνια, *Sitipha colonia*, quæ medio æuo illuſtrior, & prouinciæ, quam denominat, Mauretaniæ Sitifenſis, metropolis facta fuit. Multa in eam itinera diriguntur, a Carthagine, a Lambæſa, Lamasba & Theueſte, vt ſolet in vrbes principes. Ex vltimo excerpimus quædam pro ſitu cognoſcendo:

Theueſte			
- - - -			
- - - -			
Tamugadi			
Lambeſem	M.	P.	XIIII
Diana	M.	P.	XXXII
Nouam Petram	M.	P.	XIIII
Gemellas	M.	P.	XXII
Sitifi	M.	P.	XXV.

Auguſtinus epiſtola CXXII *Seueri Sitifenſis* epiſcopi meminit.

XXXI.

Non longe a Sitifi erat oppidum *Satafi*, cuius episcopus *Festus Satafensis* in Notitia prouinciæ Sitifensis Mauretaniæ habetur. Distat a Sitifi XVI millibus in septemtrionem, vti ex itinere per ambages a Saldis Igilgili adparet:

Saldæ			
Ad Oliuam	M.	P.	XXX
Ad Saua municipium	M.	P.	XXV
Sitifi coloniam	M.	P.	XXIIII
Satafi	M.	P.	XVI
Ad Basilicam	M.	P.	XVI
Ad Ficum	M.	P.	XV
Igilgili	M.	P.	XXXIII.

Notitia etiam in Cæsariensi Mauretania huius nominis oppidum aliud prodit, cuius *Cresces Satafensis* episcopus dicitur. Sunt enim vnius nominis in Africa plura quædam oppida, vt Tucca, Tigisis, Tipasa.

XXXII.

Quæ præterea in iam descripto itinere referuntur *Ad Oliuam*, *Ad Saua municipium*, illa etiam sic leguntur in Tabula Peutingeriana: & municipium *Saua* videri poterat ad fluuium Sauum fuisse; non autem fuit, quia is, interlabentibus aliis fluminibus, ab hoc municipio longe est remotus.

XXXIII.

Supra Sitifi in austrum recedunt apud Ptolemæum *Tumarra*, *Germiana*, *Pæpia*, *Vescether*, [Οὐεσκεθὴρ] *Aegæa*, *Taruda*, de quibus nihil est quod adnotemus.

XXXIV.

Inter Gulum & Audum flumina, supra Igilgili, sunt *Robonda* & *Ausum* obscura: *Zarattha* autem videtur Apuleii *Zarath* esse, de quo in Apologia ἐιρωνικῶς: *Cur ergo illa* [de patria & genere] *protuli? vt mihi tu, Aemiliane, minus posthac succenseas: potiusque vt veniam impertias, si per negligentiam forte non elegi illud tuum Atticum Zarath, vt in eo nascerer.* Sic Iulianus Floridus de nostra & Ptolemæi Zarattha interpretatur, quasi Aemilianus, Apuleii accusator, fuisset Zarathensis. Certiores rationes sunt in Antonini itinere a Lamasba Sitifi, quo *Zarai* quidem in libris est; Hieronymus autem Surita Apuleii auctoritate scripsit *Zarat*. Ordo hic est:

Lamasba			
Zarat	M.	P.	XXV
Perdices	M.	P.	XII
Sitifi	M.	P.	XXV.

XXXV.

Perdices locus Sitifensis est prouinciæ, quæ veteri Cæsariensi medio æuo detracta fuit: cuius episcopus in Notitia Mauretaniæ Sitifensis est *Victorinus Perdicensis*. Situs ex itineribus cognoscitur. Iam explicato

iter

iter aliud addo, seu excerpo potius, a Carthagine Cæsaream, quo, quia Cirta peregrinator venit Sitifim, post eam, Cæsaream versus, itidem XXV millium interuallo ponitur ita:

Cirta colonia			
Mileum	M.	P.	XXV
Idricam	M.	P.	XXV
Cuiculi	M.	P.	XXV
Sitifi	M.	P.	XXV
Perdices	M.	P.	XXV.

Suspectus quidem est numerus idem toties repetitus: tamen, licet error numerorum lateat, ordo & series locorum inde cognosci potest.

XXXVI.

Sequuntur apud Ptolemæum *Nababurum & Vitaca*, ignobilia: tum *Thbuna*, quæ eruditis *Tubunæ* Augustini esse videntur. Epist. LXX *apud Tubunas:* & lib. VI contra Donatistas cap. XII *Nemesianus a Tubunis.* In Cypriani codice scriptum est eodem concilio, *a Thubunis.* Ptolemæus Θούβουνα. Excipit *Garas* mons: vltra quem *Thamarita* oppidum, & tandem *Malchubii*, populus.

XXXVII.

Trans Audum flumen *Tubusuptus* est, oppidum pluribus memoratum. Plinius lib. V cap. II *Intus colonia Augusta, quæ item Succubar: item Tubusuptus.* Ptolemæus Τουβούσουπτος, *Tubusuptus.* Ammianus lib. XXIX cap. XXIV [Vales. V] *ad Tubusuptum progressus, oppidum Ferrato contiguum monti.* Ille autem *Ferratus mons* in Peutingerorum Tabula conspicitur fere a Rusuccuro colonia ad Saldas vsque longo tractu procurrens. In Notitia imperii sub dispositione Comitis limitanei est *Præfectus limitis Tubusubditani.* In Notitia episcoporum Sitifensis prouinciæ est *Maximus Thugusubditanus*, lapsu forsan librarii pro *Thubusubditanus.* Situs tam ex Ptolemæo quam Antonini Itinerario cognosci potest, cuius hic ordo est itinere a Sitifi Saldas:

Sitifi			
Horrea	M.	P.	XVIII
Lesbi	M.	P.	XVIII
Tubusuptum	M.	P.	XXV
Saldas	M.	P.	XVIII.

Ita ex vetusto codice Surita emendauit: vulgati *Tubusuttus.* Videtur Taciti *Thubuscum* esse lib. IV annal. cap. XXIV *Tacfarinas positis castris Thubuscum oppidum circumsidet.* Ita Lipsius censuit: silent alii, Valesius, Harduinus, qui de oppido Tubusupto copiosius scripserunt.

XXXVIII.

Prætermissis *Vssara* & *Vazagad*, de quibus nihil aliunde habemus, venitur ad *Auziam* Ptolemæi, vt in Palat. cod. legitur, quæ est *Auzea* Taciti, *Auza* Itinerarii. Sic enim ille annali IV cap. XXV *Nec multo post adfertur, Numidas apud castellum semirutum, ab ipsis quondam incensum, cui nomen*

men Auzea, positis mapalibus consedisse. Antonini itinere a Carthagine Cæsaream, inter hanc & Sitifi fere medio loco *Auza* occurrit. Nec enim itinera ex maritima vrbe in maritimam semper per litora fiunt, sed alias ob caussas agendas in mediterranea non numquam deflectunt, & per ambages ad oram feruntur maritimam. In austrum recedunt *Auximis*, & *Suburgia*.

XXXIX.

Inter *Sisarim* fluuium, & *Nasabath* fluuium alium, nihil occurrit memorabile; *Sudaua*, *Tusiagath*, *Thibinis*. Inter hunc *Nasabath* & *Serbetem* amnem, prætermissa *Thudacâ* ignota, est *Tigis*, Τιγὶς, Ptolemæi, Antonini Itinerario *Tigisi*, sed diuersa a Tigisi Numidica, quam supra exposuimus. In Notitia Mauretaniæ Cæsariensis est *Passitanus Tigisitanus*. Iter a Rusuccuro Saldas ita habet:

Rusuccuro			
Tigisi	M.	P.	XII
Bidil municipium	M.	P.	XXVII
Tubusuptum	M.	P.	XL
Saldas coloniam	M.	P.	XXVIII.

Non longe itaque *Tigis* seu *Tigisi* a mari afuit.

XL.

Quod succedit *Bidil* municipium, Ptolemæi *Badel* est: vicina eiusdem *Bida* colonia, vnde *Campanus Bidensis* est in Notitia huius prouinciæ. *Symitha* in meridiem vergit. Ipse fluuius terminator in Agathodæmonis Tabula *Serpetes* scribitur: in Græca autem Ptolemæi expositione Σέρβητος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Serbetis fluuii ostia*, vt primus casus sit ὁ Σέρβης, *Serbes*.

XLI.

Inter Serbetem & Sauum fluuios *Chizala*, *Aquæ calidæ* colonia, Græce Ὕδατα θερμὰ, vbi Pal. cod. additum habet κολώνια: *Lamida*, *Vasana*, *Phloryia*, *Tucca*, cuius nominis plura sunt oppida: *Oppidium*, Ὀππίδιον; & deinde, præteritis obscuris, *Laudia*, quæ in tabula, Ptolemæo addita, *Labdia* scribitur, eo modo quo B & V sæpe permutantur. Vnde Carthaginiensi collationi *Ruffinius Labdiensis* episcopus adfuit. Græce autem Λαύδια scribitur. Hanc præterlabitur Τιμφαμβὶς, *Timphambitus* amnis, qui Sauo ab ortu hiberno accedens infunditur: propior confluenti Ptolemæi *Tigaua*, Plinii *Tigauæ*, lib. V cap. II. *Ciuitates*, inquit, *Timici*, *Tigauæ*.

XLII.

Inter *Sauum* & *Chinaphal* [Palat. *Chinalaph*] quod flumen prope Cæsaream in mare exit, Harduino Plinii *Sardabal*; interiacent apud Ptolemæum *Garra*, dein *Zuchabari*, vnde in Notitia est *Stephanus Zucabiaritanus*. Ammianus Marcellinus lib. XXIX cap. XXVI [Vales. V] *Conuersus hinc* [a Cæsarea] *venit ad municipium Sugabarritanum*, *Transcellensi monti accline*. Ortelius huc etiam *Succabar* Plinii refert, de qua ille lib. V cap. II

Intus

Intus colonia Auguſta, quæ item Succabar: alii vero ſubdubitant. Quod ſi vero non eſt, neſcitur, vbi *Auguſta* illa colonia fuerit.

XLIII.

In auſtrum hinc recedunt *Irath, Teniſſa*, obſcuri nominis: dein *Burca*, dubium an diuerſa a Burca Numidiæ, quam in incertæ poſitionis oppidis ſupra connumerauimus, quia Victor Vitenſis in Numidiæ Notitia *Leontium Burcenſem* recenſet: Ptolemæi autem *Burca* eſt in Mauretania Cæſarienſi. Auſtralius *Tarrum* eſt, deinde *Manliana* ad *Garaphos* montes.

XLIV.

Inter *Chinalaph* & *Cartennum* flumina, ſunt *Apphar, Victoria*, & ὀππιδόνεον κολώνια, *Oppidum nouum colonia*, vnde in Notitia huius prouinciæ eſt *Venantius Oppidonebenſis.* Credo ſcriptum fuiſſe *Oppidonobenſis*, pro *Oppidonouenſis*, quia in eadem Notitia B cum V ſæpe numero permutatur, vt *Villenobenſis, Caſtranobenſis*, alia. Subiacet hinc in meridiem mons *Zalacus.*

XLV.

Inter *Cartennum* & *Chylemath* ſiue *Mulucham* fluuios eſt primum, ſupra Arſenariam coloniam, oppidum *Timici*, Ptolemæo τιμίκη, *Timice:* Plinius autem dicto loco: *ciuitates, Timici, Tigauæ.* In Notitia Victoris, *Honoratus Timicitanus.* Poſt hanc Αςακιλικὶς, *Aſtacilicis, Giglua, Eunobora, Aripa, Vagæ.*

XLVI.

Inter *Mulucham* & *Maluam* amnes ſunt *Vasbaria, Celama, Vrbara, Lanigara, Mniara*, omnia obſcura oppida: *Chalcorychii* montes, & trans illos ex longo in meridiem verſus, *Atoa* oppidum, & *Aripa* iuxta Mulucham, vt in Palat. cod. legitur; vt in vulgatis, *Rhitia.* Interfluunt hoc ſpatium minora flumina *Aſarath* & *Siga*, de quibus ſupra diximus.

XLVII.

Populorum nomina in hac prouincia multa a Ptolemæo notantur, ſed ignota pæne omnia. Quid enim refert *Mucunos, Tulenſios, Mancbureþos, Machuſios, Taladuſios*, alios noſſe? Pauci ſunt paullo maioris famæ, vt *Mazices*, in medio prouinciæ poſiti a Ptolemæo, de quibus etiam Ammianus mentionem fecit: lib. XXIX cap. XXV *legati Mazicum:* & cap. XXVI *Bellen e principibus Mazicum:* & cap. XXVII *Mazices, licet bellicoſum genus & durum, diuerſis ſtragibus implicati.* Antiqui habitatores *Maſſæſyli* erant Numidæ, qui vero ad paucos redacti Gætulis gentibus regionem reliquerunt. Plinius lib. V cap II *Proxima illi* [Maurorum genti] *Maſſæſylorum fuerat, ſed ſimili modo exſtincta eſt. Gætulæ nunc tenent gentes, Baniuræ, multoque validiſſimi Autololes: & horum pars quondam Veſuni, qui auulſi his propriam fecere gentem, verſi ad Aethiopas.*

XLVIII.

Ex his Ptolemæus *Baniuras* (ſed Βανίουροι ſcripſit) etiam memorauit: *Autololes* poetæ quoque, Silius & Lucanus: ille lib. II verſ. 63

Cui nemora Autololum, atque infidæ litora Syrtis
Parebant.

hic, lib. IV Pharsal. vers. 677

Autololes, Numidæque vagi, semperque paratus
Inculto Gætulus equo.

Sed ipse Plinius lib. VI cap. XXXI *Autololes* ad Atlanticum Oceanum deducit, & insulas, ab Iuba repertas, *ex aduerso Autololum* positas commemorat, in quibus rex ille Gætulicam purpuram tingere instituerat. Sed de his gentibus plura in Gætulia dicemus.

CAPVT VII

DE

MAVRETANIA TINGITANA.

I.

HÆc propria Mauretania est, quum Cæsariensis maiorem partem sit Numidia Massæsylorum, excepto non longo tractu, qui inter Mulucham est & Maluam fluuios, quem Maurorum antiquitus fuisse, minus dubitamus, quia plures scriptores adfirmarunt, vt supra demonstratum est, Mulucham amnem fuisse Iugurthæ regni & Massæsylorum Numidarum terminum. Vocabulum ipsum per E in antiquis monimentis scriptum est, *Mauretania*, non vt vulgo, *Mauritania*. In Hadriani nummis, ADVENTVI AVG. MAVRETANIAE: item RESTITVTORI MAVRETANIAE: item EXERCITVS MAVRETANIAE. Et veteri inscriptione apud Gruter. p. 402 num. 5 MAVRETAN. TINGIT. Et pag. 482 num. 8 MAVRETANIAE CAESARIENS. & eadem pag. sæpius. Raro ad vulgarem modum *Mauritania* inuenitur, vt pag. 493 num. 7 MAVRITANIAE TINGITANAE.

II.

Et hoc est alterum ac speciale nomen prouinciæ, quod *Tingitana* scribitur & *Tingitania*. Quatuor syllabis iam dicto loco TINGITANAE: & pag. 482 num. 8 IN MAVRETANIAM TINGITANAM: at ibidem num. 7 TEMPORE EXPEDITIONIS IN TINGITANIAM. Sic & Plinius lib. V cap. 11 *Tingitaniæ prouinciæ longitudo* CLXX *M. passuum est*, licet codices quidam antiqui legant *Tingitanæ*, vt Ptolemæus quoque lib. IV ineunte: τῆς Μαυριτανίας τῆς Τιγγιτάνης, *Mauritaniæ Tingitanæ*. Nomen ab oppido *Tingi*, ad fretum Herculis sito, de quo postea dicturi sumus.

III.

Gentis nomen, *Mauri* & *Maurusii*: posterius Græcis vsitatius; prius Latinis seu Romanis. Sallustius passim & Tacitus *Mauros* vocant, etiam Hirtius de bello Africano: & Liuius lib. XXI cap. XXII *Numidæ Maurique*: at lib. XXIV extremo, *Syphax in Maurusios (extremi prope Oceanum aduersus Gades colunt) refugit*. Sed hoc rarum Latinis: Græcis autem familiare. Polybius lib. III cap. XXXIII Μαυρουσίων τῶν παρὰ τὸν Ὠκεανὸν, *Maurusiorum, qui Oceanum accolunt*. Et Strabo lib. XVII pag. 570 μετὰ τὴν τῶν Μαυρουσίων γῆν.

γῆν ἡ τῶν Μασσαισυλίων ἐςὶ, *post Maurusiorum regionem est Massæsyliorum.* Et quid multa? Idem pag. 567 Μαυρέσιοι μὲν ὑπὸ Ἑλλήνων λεγόμενοι, Μαῦροι δ' ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, *Maurusii a Græcis vocantur; Mauri ab Romanis.* Et quando Plinius ait lib. v cap. 11, *Maurorum gentem plerosque Maurusios dicere*, id non de Latinis sed *Græcis plerisque* intelligendum est.

IV.

Inde regionem etiam, quam Latini Mauretaniam vocant, Græci Μαυρουσίαν, *Maurusiam* adpellauere. Idem Strabo dicto loco: ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ Νείλου μέχρι Μαυρουσίας καὶ Στηλῶν, *ab Aegypto & Nilo vsque ad Maurusiam & Columnas*, & post paullo: διὰ μέσης τῆς Μαυρουσίας, *per mediam Maurusiam.*

V.

Olim vna Mauretania erat, vnum habens regem, qui Bocchus erat Iugurthino bello. Postea ab heredibus diuisa in *regnum Bogud*, quod occidentale & ad Oceanum erat: & in *regnum Bocchi* iunioris, quod hinc tendebat in ortum, ad Mulucham flumen, credo, vt supra videmur demonstrasse. Plinius dicto loco: *Mauretania diu regum nomina obtinuere, vt Bogudiana adpellaretur extima; itemque Bocchi, quæ nunc Cæsariensis.* De vltimorum verborum interpretatione, an Bocchi Mauretania sit ipsa Cæsariensis, pluribus supra disputatum fuit. * Factum rursus vnum regnum sub Iuba & filio Ptolemæo, Augusti beneficio, & tandem a Claudio, qui Mauros ob cædem regis Ptolemæi tumultuantes domuit, gemina prouincia imposita, *Tingitana* ad occasum: & *Cæsariensis*, ab illa vergens in ortum, cuius fines vltra terminum veteris Mauretaniæ ad Ampsagam vsque sunt propagati.

VI.

Quod vero Cæsariensem supra in Malua fluuio finiuimus, non possumus, quin nunc Tingitanæ expositionem ab eodem flumine incipiamus, inde per litora ad fretum Herculeum tendentes, & a freto per oram Oceani. Tum demum mediterranea prouinciæ Tingitanæ perlustrabimus.

VII.

A Malua, occasum versus, vsque *Molochath* fluuium, quem ita nominat, diuersum a Molochath Strabonis, nihil Ptolemæus interposuit. De flumine autem supra ad Mulucham amnem plura diximus. Post Molochath est Ptolemæi *Metagonitis* promontorium, Μεταγωνίτις ἄκρον: quod est Strabonis *Metagonium*, de quo lib. XVII pag. 569 ἐςὶ δὲ τὸ Μεταγώνιον κατὰ νέαν τὴν Καρχηδόνα ἐν τῇ περαίᾳ, *Metagonium est contra Nouam Carthaginem in opposito litore.* Traiectus est MMM stadiorum. Nec tantummodo promontorium, sed amplius quoque terræ spatium dictum *Metagonium.* Strabo ibidem: Μεταγώνιον τόπος ἄνυδρος καὶ λυπρὸς, *Metagonium locus est aridus & sterilis.* Aliud autem est Metagonium Pomponii Melæ prope Ampsagæ ostia: alia etiam Metagonitis terra Plinii, de quibus antea dictum est in Numidia. Plura de vtroque Metagonio Lucas Holstenius ad Ortelium p. 121.

VIII.

Sequitur Ptolemæi Ρυσσάδιρον, *Ryssadirum*, Plinii *Rusadir*, de quo lib. v cap. 11 *Rusadir oppidum & portus.* Antonini itinerario colonia dicitur, etiam

* Libr. IV c. 5 f. 2. §. 61, 62.

iam proximum inde promontorium denominatur. Sic enim itinere a Tingi per litora hunc tractum descripsit:

Ad sex insulas			
Promontorium Cannarum	M.	P.	XXX
Promontorium Russadi	M.	P.	L
Russadder coloniam	M.	P.	XV
Ad tres insulas	M.	P.	LXV
Flumen Malua	M.	P.	XII.

In Notitia prouinciæ Cæsariensis, quæ vicina huic nostræ est, aut alia diuisio Tingitanæ facta, quum illa Hispaniæ adscriberetur; in hac, inquam, Notitia legitur *Idonius Rusaditanus.*

IX.

Hinc venit Ptolemæus ad Σηςιάριαν ἄκραν, *Sestiarium promontorium*, quod nescio an *Russadi* sit Antonini, forte aliam postea adpellationem sortitum.

X.

Post quod est *Tænia longa*, Ταινιόλογγα, quæ etiam Itinerarii est, *Tenia longa* in omnibus MSS. Surita teste. Sed *Tænia* diphthongo legendum, vt Ptolemæus scripsit; & vox ipsa poscit.

XI.

Quæ interponuntur Itinerario *Parietina* & *Cobucla*, a Ptolemæo prætermissa, aut posteriora sunt illius ætate, aut propter obscuritatem posthabita.

XII.

Deinde est locus *Acrath* Ptolemæo, & *Oleastrum* promontorium: post quod *Thaludæ* fluuii ostia. Θαλοῦδα Ptolemæus scripsit: Mela lib. I cap. V tenui littera *Taluda:* etiam Plinius sæpe dicto loco, *flumen Tamuda nauigabile.* Hic etiam inter Taludam & Rusadir habet *flumen Laud, & ipsum nauigiorum capax*, de quo silent ceteri.

XIII.

Post Taludam Ptolemæo est Ιαγάθ, oppidum minus notum, vt antea Acrath. Dein *Phœbi promontorium:* tum Ἀϐύλη ςήλη, *Abyla columna*, seu vna columnarum Herculis, cui in Hispania *Calpe* respondet, columna altera, de qua in Europa diximus.

XIV.

Ab his columnis *Fretum* incipit ex mediterraneo mari in Oceanum nauigantibus: aut finitur potius, si effusionem ejus spectes ex Oceano: vnde *ostium Oceani* a Cicerone pro Lege Manilia cap. XII & Mela lib. III cap. IX vocatur. Ipsum fretum ab Herculis fabulosa expeditione cognomenta accepit, vt vulgo *fretum Herculeum* vocetur. Marcianus Heracleota pag. 36 διεκπλεύσαντι τὸν Ἡράκλειον πορθμὸν, *enauiganti Herculeum fretum.* Et Silius Italicus lib. I vers. 199

Herculeo dirimente freto.

2. Alterum ex fabulis cognomen a columnis petitum est, vt dicatur *Columnarum fretum*, Straboni lib. XVII p. 569 ὁ κατὰ τὰς ςήλας πορθμός. Dici-

Dicitur præterea etiam *Gaditanum fretum*, a vicinis Gadibus Plinius proœmio libri III *Terrarum orbis vniuersus in tres diuiditur partes, Europam, Asiam, Africam. Origo ab occasu solis & Gaditano freto, qua irrumpens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur.* Sed ad columnas reuertimur.

3. Dicuntur montes illi, fretum terminantes, *columnæ*, quasi metæ laborum Herculis, positæ ab illo, vt in fabulis est, in memoriam Herculis. Non autem tantum *Herculis columnæ* dicuntur, vt a Mela verbis mox proferendis, & a Plinio lib. II cap. LXVII *a Gadibus columnisque Herculis*, vt de Græcis poetis Pindaro aliisque taceam: verum etiam sine adiecto Herculis nomine, subaudito tamen, dictæ sæpe sunt simpliciter στῆλαι, *columnæ*, vt supra Ptolemæus Ἀβύλη στήλη, *Abyle columna:* & Strabo iam dicto loco, ὁ κατὰ τὰς στήλας πορθμὸς, *fretum iuxta columnas:* & lib. III pag. 116 ἔξω δε στηλῶν τὰ Γάδειρα, *extra columnas Gades sitæ:* qui ibidem de variorum opinionibus disputat, qui famosas illas columnas non in montibus Calpe & Abyle quærant, sed vel in vicinis insulis paruis sub his montibus; vel in ipsis Gadibus & Herculis templo. Sed receptam sententiam præstat sequi, quam Mela & Plinius, principes Romanorum geographi, tuentur & explicant. Pomponius enim Mela lib. II cap. VI *Proxima inter se Europæ atque Africæ litora montes efficiunt, columnæ Herculis, Abyla & Calpe, vterque quidem, sed Calpe magis & pene totus in mare prominens.* Et Plinius proœmio libri III *Proximis faucibus vtrimque impositi montes coercent claustra: Abyla Africæ, Europæ Calpe, laborum Herculis metæ. Quam ob caussam indigenæ columnas eius Dei vocant, creduntque perfossas exclusa antea admisisse maria, & rerum naturæ mutasse faciem.* Et hoc hausit ex Pomponio, qui lib. I cap. V *Deinde*, inquit, *est mons prealtus, ei, quem ex aduerso Hispania attollit, obiectus: hunc Abylam, illum Calpen vocant, Columnas Herculis vtrumque. Addit fama nominis fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium Oceanum, ad quæ nunc inundat, admissum.*

XV.

Post Abylam sunt ad fretum septem montes inter se æquales, inde *Septem fratres* dicti. Mela dicto cap. V libri I *Ex iis, quæ commemorare non piget, montes sunt alti, qui continenter & quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum* SEPTEM, *ob similitudinem* FRATRES vocantur. Et Plinius sæpe dicto lib. V cap. I I *Ipsa prouincia* [Tingitania] *ab oriente montuosa, fert elephantos: in Abyla quoque monte, & quos septem fratres a simili altitudine adpellant. Ii freto imminent, iuncti Abylæ.* Strabo lib. XVII pag. 569 εἶτα τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν μνήματα, καὶ τὸ ὑποκείμενον ὄρος ὄνομα Ἀβύλη, πολύθηρον καὶ μεγαλόδενδρον. *Deinde* [post Tingin] *sunt septem fratrum monumenta, & qui imminet, mons Abyla plenus ferarum, & magnis arboribus consitus.* In Antonini itinerario *Septem fratres* sunt inter Tingin & montem Abylam. Ptolemæus Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ὄρος, *mons Septemfratres.*

XVI.

Post Septem fratres Ptolemæo est Ἐξίλισσα πόλις, *oppidum Exilissa*,

quod Plinii *Lissa* videtur mox ostendendum: & postea Οὐάλωνος ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Valonis fluuii ostia.*

XVII.

Tum demum sequitur *Tingis*, quæ prouinciæ nomen dedit, vrbs, vbi fretum effluit Oceano, posita, hodie dicta Tanger. Plinio lib. v cap. I est *Tingi*, neutro genere, de quo hæc refert: *Oppida fuere, Lissa & Cotta vltra columnas Herculis: nunc est Tingi, quondam ab Antæo conditum: postea a Claudio Cæsare, quum coloniam faceret, adpellatum Traducta Iulia.* Ptolemæus autem *Tingis*, Τίγγις, atque ita quarto casu *Tingin* legitur in Antonini Itinerario ex Suritæ castigatione, quam Schottus est sequutus: Aldina autem editione *Tingi.* Pomponius lib. I cap. v *Tinge oppidum peruetus.* Strabo lib. XVII Τίγα primo casu, mendose; quia ipse lib. III post principium casu secundo τῆς Τίγγιος. De *Iulia Traducta*, item de auctore coloniæ, Claudio an Cæsare Iulio, lib. II cap. I, in Bætica, clarissimorum hominum sententias commisimus. Ibidem etiam de altero, quod Ptolemæus dat huius vrbis nomine *Cæsarea* actum, quod Isaacus Vossius ad Melam in *Cetraria* mutauit, quia cum *Transducta* Rauennas anonymus lib. IV cap. XLII coniungat. At vir clarissimus Iac. Gronouius in Melæ lib. II cap. VI legit ex manu scriptorum vestigiis: *atque, vnde nos sumus, Tingentera.* Quod si est ita, vt sane est probabile, cadit Vossi *Tingi Cetraria:* & simul alterum Ptolemæi nomen seruatur, qui scripsit, Τίγγις, ἡ καὶ Καισάρεια, *Tingis, quæ etiam Cæsarea est.*

XVIII.

Post Tingin Mela, antequam latus claudat, promontorium *Ampelusiam* siue *Coten* posuit. De Mauretania enim, *Caput*, inquit, *atque exordium est promontorium, quod Græci Ampelusiam, Afri aliter, sed idem significante vocabulo, adpellant.* Ptolemæus lib. IV ineunte *Cotten*, (recto *Cottes*) id promontorium vocat. Κώτης ἄκρον, *Cottes*, inquit, *promontorium.* Hoc nomen dicit Mela, Punica aut Afrorum lingua idem, quod Græcum ἀμπελουσία, significare: quod Bochartus Geogr. lib. I cap. XXXVII a כתף *vindemitor* deducit. Eius etiam Strabo meminit lib. XVII p. 569, ἀπὸ Κωτίων, (in scriptis Κωταίων) quod interpres vertit *a Cotibus.* Plinius lib. v cap. I etiam oppidum sub promontorio eiusdem nominis memorauit: *Promontorium*, inquit, *Oceani extimum Ampelusia nominatur a Græcis. Oppida fuere Lissa & Cotta vltra columnas Herculis.* Et lib. XXXII cap. II *ad locum Mauretaniæ, qui Cotta vocatur, non procul Lixo flumine.* In monte Cotta dicitur *specus esse Herculi sacer*, vt Mela scripsit lib. I cap. v. Idem lib. III extremo refert, promontorio hoc Oceanum & fretum Herculeum disterminari. *Ampelusia*, inquit, *in nostrum iam fretum vergens promontorium, operis huius atque maris Atlantici finis.*

XIX.

Ab eo monte per oram Atlantici maris progredienti occurrit apud Ptolemæum lib. IV cap. I Ζιλεία ποταμοῦ ἐκβολαὶ, *Ziliæ fluminis ostia*; & intus paullo iuxta illud, Ζιλία, *Zilia* oppidum, Pal. cod. Ζιλεῖαι. Mela extremo

mo opere: *Vltra est colonia & fluuius Zilia.* Straboni hoc oppidum dictum Ζῆλις, *Zelis*, lib. XVII pag. 569: Plinio autem & Itinerarii auctori *Zilis*, Aldina *Zili*. Iste lib. V cap. I *In ora Oceani colonia Augusti Iulia Constantia Zilis, regum ditioni exemta, & iura Bæticam petere iussa.* Manet nomen in *Arzilla* cum Arabum articulo compositum.

XX.

Deinde sunt Ptolemæo fluminis Λὶξ, *Lix*, id est *Lixi* ostia: & intus paullo oppidum *Lixa*, quod aliis *Lixus* dictum, aliis *Linx*, siue *Lynx* aut *Lynxo*. Is. Vossius Melæ extremo opere legit: *Lixo flumini Lynxo proxima*, quasi Λυγξῷ nomen vrbis esset. Contra Iac. Gronouius ibidem legit: *Lixo flumini Linx proxima*. Sic viri clarissimi etiam in vnius auctoris testimonio dissentiunt. Apud chorographum Stephanum varium est nomen *Linx*, *Lynx*, *Lixa*, & *Lixus*. Artemidorus *Linga*; Eratosthenes *Lixum* vocat, vterque apud Strabonem lib. XVII p. 568. Plinius etiam *Lixon* lib. V cap. I. *Ab ea* [Zili] inquit, XXXII *M. passuum colonia a Claudio Cæsare facta Lixos, vel fabulosissime antiquis narrata. Ibi regia Antæi, certamenque cum Hercule: & Hesperidum horti.* Flumen Hannonis periplo μέγας ποταμὸς Λίξος, *magnus fluuius Lixus* vocatur: accolæ illius Λιξῖται, *Lixitæ*. Ptolemæus vtrumque oppidum, Zilin & Lixum, in mediterraneis scripsit, ceteri ad mare; quod etiam doctissimorum hominum interpretatio euincit, qui Zilin hodie *Arzillam*; Lixum *Larache* vocari persuasi sunt. Plinius certe dicit *in ora Oceani* posita esse.

XXI.

Post Lixum Ptolemæo est *Subur* fluuius & ostia eius; de quo Plinius dicto loco: *At in ora a Lixo quinquaginta M. amnis Subur, præter Banasam coloniam defluens, magnificus & nauigabilis.* De Banasa autem dicetur in mediterraneis.

XXII.

Sala fluuius sequitur cum oppido imposito, quod eiusdem est nominis. Plinius, superiora verba continuans, *Ab eo* [Subure fluuio] *totidem M. passuum oppidum Sala, eiusdem nominis fluuio impositum, iam solitudinibus vicinum, elephantorumque gregibus infestum, multo tamen magis Autololum gente, per quam iter est ad montem Africæ vel fabulosissimum Atlantem.* Pomponius prædicto loco: *procul a mari Gilda, Volubilis, Prisciana: propius autem Sala.* immo proxime, si, quæ hodie Salee est, vetus Sala fuit, vt creditur.

XXIII.

Ptolemæus post flumen Subur habet *Emporicum sinum.* Deinde ita in litore prosequitur

Σάλα ποτ. ἐκβολαὶ	*Salæ fl. ostia,*
Σάλα πόλις	*Sala oppidum,*
Δύϊ ποτ. ἐκβολαὶ,	*Dyi fl. ostia,*
Ἄτλας ἐλάττων ὄρος,	*Altas minor mons.*

 Qui

Qui fluuius Δύας Græce eſt, in Tabula Ptolemæo adiecta *Duus* nominatur, vt Latini fere illud elementum exprimunt.

XXIV.

Atlantis diſtinctio in *Maiorem* & *Minorem*, Ptolemæi eſt, ceteri vnius meminere, maioris an minoris, non eſt certiſſimum. Fama & fabulæ videntur Maiorem poſtulare: at Plinii lib. v cap. I rationes, quas etiam Solinus cap. XXIV ſequitur, magis cum minore conueniunt. Aiunt, hunc montem a Lixo CCV millibus paſſuum abeſſe: Lixum a Gaditano freto CXII. Multo longius Maior Ptolemæi Atlas a Lixo eſt ſeparatus. Altitudinis eſt tantæ, vt cælum ferre poetæ finxerint. Notæ ſunt fabulæ: ſolius Silii comparationem montis cum hominis figura ex lib. I a verſu 201 adiicio:

Nec patitur nomen proferri longius Atlas,
Atlas ſubducto tracturus vertice cælum,
Sidera nubiferum fulcit caput, ætheriasque
Erigit æternum compages ardua ceruix:
Canet barba gelu, frontemque immanibus vmbris
Pinea ſilua premit, vaſtant caua tempora venti,
Nimboſoque fluunt ſpumantia flumina rictu.

Quod Plinius lib. v cap. I prodit, *Suetonius Paullinus primus Romanorum ducum transgreſſus Atlantem aliquot millium ſpatio.* Ex Mauretania expeditionem fecit, non adeo difficilem, ſi Minorem Atlantem intelligas: ſin Maiorem, vel ſola longitudine difficillimam. Vterque a mari in mediterranea longe procurrit.

XXV.

Poſt Minorem Atlantem vsque ad Maiorem Ptolemæus fere nihil habet, niſi oſtia fluminum, promontoria, & portus. Ita enim in ora illa progreditur: Amnes, quorum oſtia enarrat, ſunt *Cuſa, Aſama*, qui *Plinii Aſana* eſt lib. v cap. I; *Diur;* Δουθ, *Dutb*, niſi forſan Φθουτ *Phthut* legendum, vt in Agathodæmonis tabula eſt: *Vna, Agna, Sala* alter. Portus autem, *Ruſibis*, inter Cuſam & Aſamam: & *Myſocaras* portus. Promontoria, *Solis mons*, poſt Diur flumen: *Herculis* & *Vſadium*. Duo vel oppida vel vicos habet poſt Herculis promontorium, *Tamuſiga* & *Suriga*. Pleraque in his obſcura, pauca etiam a Polybio notata, quum illa litora nauigaret: de quo ita Plinius dicto lib. v cap. I *Scipione Aemiliano res in Africa gerente, Polybius, annalium conditor, ab eo accepta claſſe, ſcrutandi illius orbis gratia circumuectus prodidit, a monte* [Atlante] *ad occaſum verſus, ſaltus plenos feris,* * *quas generat Africa, ad flumen Anatin* CCCCLXXXV *millia paſſuum. Ab eo Lixum* CCV *millia paſſuum: a Gaditano freto* CXII *millia paſſuum abeſſe. Inde ſinum, qui vocetur Saguti. Oppidum in promontorio Mulelacha. Flumina Subur & Salam. Portum Rutubis a Lixo* CCXIII *millia paſſuum. Inde promontorium Solis: portum Ruſardir: Gætulos Autololes;* reliqua extra limitem ſunt auſtralis Mauretaniæ, quem Ptolemæus poſuit. Ex his conuenitur cum Ptolemæo

* Aelianus VII de Anim. c. 2. Ὑπὸ τοῖς ποσὶ τοῦ Ἄτλαντος νομαί τε εἰσὶ θαυμασταί, καὶ ὕλαι βαθύταται, καὶ τόγε δάσος αὐτῶν ἔοικεν ἄλσεσι πάνυ σκιαροῖς καὶ συνηρεφέσι κ. τ. λ.

lemæo *portu Rutubis*, & *promontorio Solis*, cetera latent. Lixus autem, Subur & Sala amnes sunt intra minorem Atlantem, quos & supra exposuimus: iam vero, quæ in ora inter vtrumque Atlantem sunt, persequemur. An autem Mauretaniæ fines, quum vel regum esset vel Romanorum, semper ad maiorem Atlantem pertinuerint, quo Ptolemæus profert; certum mihi non est: & si quando pertinuerunt, tamen ita perpetuo fuisse, dubitatur.

MEDITERRANEA TINGITANAE.

XXVI.

A Malua incipimus, termino huius Tingitanæ. Prope ostia *Ascurum* Hirtii, de quo silent alii, ex coniectura posuimus. Sic autem ille cap. XXIII belli Africani: *profectus est ab Vtica* [adolescens Pompeius] *in Mauretaniam, regnumque Bogudis est ingressus; expeditoque exercitu numero seruorum, liberorum* II *millium, cuius partem inermem, partem armatam habuerat, ad oppidum Ascurum accedere cœpit: in quo oppido præsidium fuit regium. Pompeio adueniente, oppidani vsque eo passi propius eum accedere, donec ad ipsas portas ac murum adpropinquaret; subito eruptione facta, prostratos & perterritos Pompeianos in mare passim nauesque compulerunt. Ita re male gesta, Cn. Pompeius filius naues inde auertit, neque postea litus attigit, classemque ad insulas Baleares versus conuertit.* Hinc coniectura de situ.

XXVII.

Longe hinc in austrum est ad idem flumen *Galapha:* ad Ptolemæi Molochath amnem *Herpis*, & australius *Molochath* oppidum: trans *Phocram* montem, qui his fluminibus in occasum est, *Vobrix, Trifidis, Centa:* vlterius in occasum declinant *Prisciana*, vt Isaacus Vossius ex Mela legendum censet: nam Græci codices Ptolemæi Κτίσιανα, *Ctisiana* præ se ferunt: dein *Volubilis*, Οὐολοβιλὶς Græce Ptolemæus: & Plinius dicto loco: *Volubile oppidum, tantumdem a mari vtroque distans.* Pomponius Mela extremo: *Pars Maurorum in vrbibus agunt, quarum, vt inter paruas, opulentissimæ habentur procul a mari Gilda, Volubilis, Prisciana.* Quæ prima ex his *Gilda* dicitur, perperam in Ptolemæi libris Σίλδα, *Silda* legitur, quia & Stephanus Γίλδα πόλις Λιβύης, *Gilda oppidum Africæ*, & Antonini Itinerario *Gilda* scriptum est: in quo & altera, *Volubilis*, colonia dicitur. Iter ita habet:

Tocolosida		
Volubilim coloniam	M. P.	III
Aquas Dacicas	M. P.	XVI
Gildum	M. P.	XII
Vopiscianas	M. P.	XXIII
Tremulas	M. P.	XVIIII

Oppidum Nouum	M.	P.	XII
Ad Nouas	M.	P.	XXXII
Ad Mercurii	M.	P.	XII
Tingi coloniam	M.	P.	XVIII.

Initium itineris *Tocolosida*, etiam Ptolemæo Τοκολόσιδα dicta, & posita proxime a Volubili in meridianam plagam: Gilda autem a Volubili declinat in æstiui temporis occasum.

XXVIII.

Infra Gildam, fretum versus, duæ Augusti coloniæ erant, etiam a Ptolemæo nominata *Banasa*, *Valentia* cognomine, Ptolemæo Βάνασσα, duplicata littera: & *Babba*, *Iulia Campestris* dicta. Plinius lib. V cap. I *Ab Lixo* XL *millia in mediterraneo altera Augusti colonia est Babba, Iulia Campestris adpellata: & tertia Banasa,* LXXV M. *Valentia cognominata. Ab ea* XXXV M. *passuum, Volubile oppidum, tantumdem a mari vtroque distans.* Curiosi antiquitatum etiam nummos Augusti, Claudii, Neronis, his signatos notulis C. I. B. D. D. quod legunt, *Colonia Iulia Babba decreto Decurionum.* Et vt in alio est, C. C. I. B. D. D. hoc est, *Colonia Campestris Iulia Babba decreto Decurionum:* Vnus Vespasiani, ex Golzii Thesauro, plenius inscriptum exhibet COL. IVL. AVG. BABBA, qui si genuinus est, etiam priorum notularum expositionem confirmat. An vero *Paulus a Bobba* apud Augustinum lib. VII contra Donatist. cap. XI sit Babbensis episcopus, vt summo viro ad Concilium Cypriani visum fuit, non est certum dicere, quia alii libri legunt *ab Obba.*

XXIX.

Inter Babbam & fretum *Oppinum* seu *Opinum,* vt in Palatino est, Ptolemæus posuit, cuius episcopus *Leo Opinensis* concilio VII Carthaginiensi subscripsisse dicitur: quamquam libri variant, Ospinensis aut aliter referentes.

XXX.

Circa Salam fluuium intus, ad Atlantem minorem versus, est *Gontiana:* trans montem circa Cusam fluuium, Θίκαθ, *Thicath,* in Tabula *Oecath:* circa Diur flumen, *Dorath.* Hinc in austrum *Bocanum Hemerum* situm erat, a quo in ortum æstiuum τὸ Πυῤῥὸν πεδίον, *Pyrrhos campus* recedit. Inter Vnam & Agnam amnes *Vala,* Οὐαλα omnia obscura, de quibus præter nomen a Ptolemæo relatum, nihil nobis est cognitum.

XXXI.

Gentes Tingitanæ prouinciæ a Ptolemæo numerantur variæ, *Metagonitæ* prope fretum: *Succosii, Veruicæ, Verues* supra internum mare: *Bacuatæ* & *Volubiliani* supra illos. Ortiuum limitem *Maurensii* tenent & pars *Herpiditanorum:* ad Oceanum versus *Masi, Salisæ, Maconitæ, Cauni.* Et omnes hæ gentes intra Minorem Atlantem erant: trans illum vsque ad Maiorem *Angaucani, Nectiberes, Segrensii, Baniubæ, Vacuatæ,* omnes ignoti & igno-

& ignobilis memoriæ. An vero *Baniubæ* Ptolemæi ſint Plinii *Baniuræ* lib. v cap. II, vt Harduino videtur; non eſt certum. nam loco diſſident: niſi alter forſan de veteri ſede, alter de noua migrantium eſt intelligendus. Circa Atlantem, præſertim Maiorem, *Atlantes* ſeu *Atlantæ* ſunt, quos Mela lib. I cap. IV *vltimos ad occaſum* dixit. Plura de illis Plinius lib. v cap. VIII, qui eos *degeneres humani ritus dicit.*

XXXII.

Inſulas interni maris ſupra Tingitanam nullas Ptolemæus memoravit. Eſſe paruas quasdam vel Antonini itinere cognoſci poteſt, vbi locus *Ad ſex inſulas* nominatur, ſitus inter Abylam montem & Ruſadir coloniam. In Oceano autem plures ſunt, ſed Ptolemæus tantum duas nominat, *Pænam* & *Eurytbiam*, ſitas inter vtrumque Atlantem, ſed nullius famæ: *Fortunatas* vero, quorum nomen illuſtriſſimum eſt, nimis ille in auſtrum deduxit, vt interiori Libyæ, & quæ extra Atlantem etiam maiorem eſt, reſpondeant, quod a veteribus recentibusque refutatur. Strabo ſub initium operis: *αἱ τῶν μακάρων νῆσοι πρὸ τῆς Μαυρασίας εἰσὶ τῆς ἐσχάτης πρὸς δύσιν*, *Beatorum inſulæ ante Mauretaniam iacent in occidente extremo.* Et quia tam Ptolemæus lib. IV cap. VI, quam Plinius lib. VI cap. XXXII vnam ex Fortunatis Καναρίαν, *Canariam* vocant, id argumento eſt, in noſtri temporis Canariis Fortunatas veteres quærendas eſſe. Plinius refert, eſſe qui vltra Purpurarias inſulas Fortunatas eſſe exiſtiment: quod haud falſum eſt, ſi Purpurariæ, quod vir doctiſſimus Io. Harduinus cenſet, ſunt illæ, quæ hodie Madera & Portus ſanctus adpellantur. His enim proximæ ſunt, in auſtrum verſus, Canariæ dictæ, olim Fortunatæ.

XXXIII.

Plinius lib. VI de vtrisque, Purpurariis, quæ etiam huc pertinent, & Fortunatis clare, quamquam ex aliorum fide ac relatione: Cap. XXXI *Nec Mauretaniæ inſularum certior fama eſt. Paucas modo conſtat eſſe ex adverſo Autololum, a Iuba repertas, in quibus Gætulicam purpuram tingere inſtituerat.* Hæc de illis Plinius, quas idem ibi *Purpurias* vocat, eo modo, quo lib. XXXV cap. VI *purpurarias officinas* dixit.

XXXIV.

De Fortunatis idem lib. VI cap. XXXII *Sunt qui vltra eas*, [quas modo a purpuræ officinis laudauerat] *Fortunatas putant eſſe, quasdamque alias: quorum numero idem Seboſus etiam ſpatia complexus, Iunoniam abeſſe a Gadibus* DCCL *millia paſſuum tradit. Ab ea tantumdem ad occaſum Pluvialem, Caprariamque: in Pluuialia non eſſe aquam, niſi ex imbribus. Ab iis* CCL *millibus paſſuum Fortunatas contra læua Mauretaniæ in* VIIII *horam ſolis: vocari Conuallem a conuexitate, & Planariam a ſpecie: Conuallis circuitum* CCCM *paſſuum.*

XXXV.

Hæc ex Statii Seboſi relatione; qui duas præcipue Fortunatas adpellat,

lat, *Conuallem*, quæ ex adscripta amplitudine Teneriffe putatur esse; & *Planariam*, a specie seu forma æquali ita adpellata. Eumdem numerum etiam Plutarchus Sertorio pag. 571 posuit. Sed reuera plures sunt, nec quas ipse ante nominauit, ex Fortunatarum numero excludendæ, Iunonia, Pluuialia, Capraria: vti ex Iubæ regis, quam Plinius ibidem adposuit, enarratione constat. *Iuba*, inquit, *de Fortunatis ita inquisiuit: Sub meridie quoque positas esse prope occasum, a Purpurariis* DCXXV M. *passuum, sic vt* CCL *supra occasum nauigetur: deinde per* LXXV *millia passuum ortus petatur. Primam vocari Ombrion nullis ædificiorum vestigiis: habere in montibus stagnum, arbores similes ferulæ: ex quibus aqua exprimatur, ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda. Alteram insulam Iunoniam adpellari: in ea ædiculam esse tantum lapide exstructam. Ab ea in vicino eodem nomine minorem. Deinde Caprariam lacertis grandibus refertam. In conspectu earum esse Niuariam, quæ hoc nomen accepit a perpetua niue, nebulosam. Proximam ei Canariam vocari a multitudine canum ingentis magnitudinis: ex quibus perducti sunt Iubæ duo: adparentque ibi vestigia ædificiorum. Quum autem omnes copia pomorum & auium omnis generis abundent, hanc & palmetis caryotas ferentibus, ac nuce pinea abundare. Esse copiam & mellis. Papyrum quoque & siluros in amnibus gigni. Infestari eas belluis, quæ expellantur assidue, putrescentibus.*

XXXVI.

Conueniunt fere nomina cum Sebosi narratione: *Ombrios*, ὄμβριος, *Pluuialia* est, quod Græcum vocabulum sonat. *Niuaria* illa, quæ altissimos montes habet, vt Teneriffa: quia in ceteris nix rara est aut nulla: & hæc *Conuallis* Sebosi esse videtur, quia valles sunt sub montibus. Vossius eam *Conualliam* vocari vult, ad Melam pag. 310. Ita sex numerant Plinius, auctore Iuba, & Ptolemæus Fortunatas: Sebosus & Plutarchus Sertorio duas. Quod autem reuera multæ sunt, prior sententia de sex insulis veterum huius nominis omnino præferenda est.

XXXVII.

Fertiles esse & salubres, nemo negat: felicitas autem, quam poetæ & alii tribuunt, vt ex historicis, Iuba & Seboso, quos Plinius sublegit, constat, fabulosa est: sicut ipsi Elysiii campi, quos multi in has insulas reiecerunt. Vide de his & toto argumento, quæ summi viri Isaacus Vossius ad Melæ lib. III cap. X, Iacobus Perizonius ad Aeliani lib. III cap. XVIII, & Io. Harduinus ad Plinium commentati sunt.

CAP. VIII.

GAETVLIA
Melanogætuli
Nigrit
ARABIAE FELICIS PARS
LIBY
Orphes
Matites
Perorsi
Atlas maior
Talubath
Malacath
Tucabath
Bintha
Thige
Cee
Anygath
Churitæ
Stachiræ
Caphas mons
Hesperi cornu
Deorum currus
Sinus Hesperius
Occidens
Oriens
Ichthyophagi Aethiopes
Aequinoctialis
Muza
Ocelis
Aualitæ
Aualites
Sinus
Mosylon
Aromata
Opone
Elephas M.
Aposopa
Coloe palus
Noti cornu
Essina empor.
Serapionis statio
Tonice
Sinus Barbaricus
Prasum promont.
AFRICA INTERIOR

CAPVT VIII

DE

AFRICA INTERIORE VETERIBVS COGNITA.

SECTIO I.

DE INSVLIS ATLANTE MAIORE INFERIORIBVS.

I.

INteriora Africæ, & in austrum magis quam quæ adhuc explicata sunt, vergentia nunc exponemus, quantum fieri potest per incertas antiquorum rationes, de iis locis, quæ numquam Romani vel Græci adierunt, sed tamquam in limine aliquid aut a longinquo prospexere, vel fama audierunt: vnde factum, vt multis fabulis illorum narrationes sint interpolatæ. Persequemur ordine quæ exstant ac reperiri possunt: & quia circa Atlantem & mare Atlanticum desiimus, in illo nunc latere pergemus, inde per mediterranea ad orientalem Africæ Oceanum progressuri, in quo finiemus.

II.

Vltra Atlantem maiorem Ptolemæo insula *Cerne*, Κέρνη, est, a pluribus laudata, sed tam variis in situ determinando, vt quidam ex Atlantico mari in orientalem Oceanum transscripserint: alii non longe a Lixo Mauretaniæ ponant: alii circa Atlantem maiorem: iterum alii ad Aequatorem vsque remoueant. De ea tradiderunt Hanno Carthaginiensis in Periplo, & Scylax Caryandæus, etiam in Periplo; tum Polybius & Cornelius Nepos apud Plinium lib VI cap. XXXI, Diotimus apud Strabonem lib. II. Dionysius in Periegesi: & Ptolemæus eo loco, quem supra designauimus. Strabo dicto lib. II pag. 33 in μυθώδεσι, *fabulosis* censet quæ extra columnas Herculis Diotimus posuerit, Κέρνην τε νῆσον καὶ ἄλλους τόπους ὀνομάζων, τοὺς μηδαμοῦ νυνὶ δεικνυμένους, *Cernen insulam & alia loca nominans, quæ hodie nusquam adpareant.* Non negamus insulam tantæ famæ: locum autem certum quod definire non possumus, consensionem plurium, veterum & recentiorum sequemur. Caussa dissensus primi & maximi est, quod Aethiopibus scriptores hanc insulam obiiciunt. Quum vero Aethiopes ex vtroque latere in Africa habitent, & ita antiquitus adpellati sint, tam qui Erythræum mare accolunt, quam qui Atlanticum; hinc factum est, vt non nulli orientali Oceano hanc insulam contribuerint: quod vt illustrius esset, recentiores insularum huius maris maximam, S. Laurentii aut Madagascar vulgo dictam, antiquorum Cernen esse crediderunt. Plinius lib. VI cap. XXXI *Contra sinum Persicum Cerne nominatur insula, aduersa Aethiopiæ, cuius neque magnitudo neque interuallum a*

continente constat, Aethiopas tantum populos proditur. Ephorus auctor est, a Rubro mari nauigantes in eam non posse propter ardores vltra quasdam columnas (ita adpellantur paruæ insulæ) prouehi. Sed plurimi extra columnas Herculis hanc insulam sitam esse tradiderunt: quo posito, sponte cadunt quæ de orientali latere, huius insulæ sede, quidam tradiderunt. Sic Scylax, Hanno, Diotimus, Polybius, Ptolemæus consentiunt esse hanc insulam in Oceano occidentali.

2. Hoc si ita est, quæritur quo tractu, qua parte meridiani circuli fuerit *Cerne* insula. Hanno fertur, vt in Periplo scriptum est, quarto die a Lixo, per curua litoris nauigando venisse in Cernen. Sic ad Mauretaniam esset, non Aethiopiæ obiecta. Contra Polybius longissime in meridiem profert. Plinius quidem de illo lib. VI cap. XXXI *Polybius in extrema Mauretania contra montem Atlantem a terra stadia octo abesse prodidit Cernen.* At alio loco, & longius in austrum remoto, suum posuit Atlantem. Idem Plinius lib. V cap. I de Polybii in Punico bello nauigatione: *Inde* [a Theôn ochemate] *ad promontorium Hesperium nauigatione dierum ac noctium decem. In medio eo spatio Atlantem locauit, a ceteris omnibus in extremis Mauretaniæ proditum.* Sed sibi ipse non constat Polybius. nam supra dixit, Cernen *in extrema Mauretania contra montem Atlantem* positam esse. Si in Mauretania extrema, non vltra Deorum Currum fuit, quo loco nulla est Mauretania, sicuti etiam nullus Atlas. Placet quod de Mauretania dixit: quod de sede Atlantis transmota, nemo, credo, probaturus est.

3. In caussa huius discordiæ, quod quem Græce periplum, aut fragmentum de illo, sub Hannonis nomine habemus, non est ab ipso Hannone, sed a Græco quodam, Carthaginiensium studioso compositus, qui finxit quæ ignorabat, & fabulis verum cursum incrustauit: quod vir clarissimus Henricus Dodwellus erudita dissertatione demonstrauit. Hunc ducem plerique sequuti sunt, cuius quod multa male cohærebant, quisque inde excerpens adiecit, subtraxit, & vt dissonantia conciliaret, aliter atque aliter collocauit, aut interpretatus est.

4. Quæ quum ita sint, missis illorum sententiis, qui nimis vel in septemtrionem, vel e contrario in austrum *Cernen* trahunt, mediam, quæ auctorem Ptolemæum habet, & ex parte Polybium, qui & ipse Atlantem & Mauretaniam nominat, non autem recte metatur; mediam, inquimus, sententiam tenemus, quæ prope Atlantem & Mauretaniæ fines hanc insulam locat, vt nec eos deserendos existimem, qui Cernen putant *Arguin* insulam esse, sitam in XX vel XXI ab æquatore parte seu gradu, quæ aquis scatet & amœnitate, commerciis cum Aethiopibus valde adposita, & ob hoc ipsum a Lusitanis commendata. quæ & Isaaci Vossii ad Melam p. 309 sententia est. Hoc etiam cum Dionysio conuenit, vers. 218 dicente:

\- - - - - ἐν δὲ μυχεῖσι
Βόσκοντ' ἠπείροιο πανύςατοι Αἰθιοπῆες
Αυτῷ ἐπ' Ωκεανῷ, πυμάτης παρὰ τέμπεα Κέρνης.

Hoc

Hoc est: *In recessibus autem pascuntur continentis omnium extremi Aethiopes ipsum ad Oceanum, vltimæ prope tempe Cernes.* Est etiam ita satis *νοτία, australis*, vt Eustathius ibidem de vera Cerne prodit, intellige autem respectu columnarum Herculis, vnde hæ nauigationes in austrum versus suscipiebantur.

III.

Post Cernen Ptolemæo est *Iunonis Solis* [Ἥρας ἡλίου] insula, quæ etiam *Autolala* dicta, quia e regione Autolalæ oppidi in gente Autololum siue, vt Ptolemæus vocat, Autolatarum.

IV.

Deinde post multa flumina, quæ in continente exponemus, tandem est ἑσπέρου κέρας, *Hesperi Cornu*, quem μέγαν κόλπον, *ingentem sinum*, auctor peripli Hannonis vocat: interpretes autem plerique, Pomponium sequuti, promontorium intelligunt, alii Viride, alii quod de Palmis dicitur: de quibus Vossius pag. 309 *Est vero* ἑσπέρου κέρας *promontorium illud famosum, quod Viride adpellatur. Valde halucinatur Salmasius, quum hoc negat, ac caput Palmarum interpretatur. Eo enim vsque non est Hanno progressus.* Pomponius Mela, lib. III cap. IX extremo, *promontorium* dixit ἑσπέρου κέρας: Plinius lib. VI cap. XXXI *Hesperu ceras* Latinis litteris: & paullo ante; *ad Aethiopas Hesperios, & promontorium, quod vocauimus Hesperion ceras.*

V.

Prope illud Sebosus locat *Hesperidum insulas*, quas a *Gorgonum insulis* distinxit. Sed quod in fabulis latent hæ insulæ, vix aliquid de iis certi cognosci potest. Plinius ibidem: *Adeo omnia circa hæc incerta sunt, vt Statius Sebosus a Gorgonum insulis prænauigatione Atlantis dierum* XL *ad Hesperidum insulas cursum prodiderit: ab iis ad Hesperu ceras, vnius.* Sic Gorgonum insulæ in Mauretaniam caderent.

2. At vero Plinius ibidem ex Xenophonte Lampsaceno: *Contra hoc promontorium* [Hesperion ceras] *Gorgades insulæ narrantur, Gorgonum quondam domus, bidui nauigatione distantes a continente, vt tradit Xenophon Lampsacenus. Penetrauit in eas Hanno Pœnorum imperator, prodiditque hirta feminarum corpora, viros pernicitate euasisse: duarumque Gorgonum cutes argumenti & miraculi gratia in Iunonis templo posuit, spectatas vsque ad Carthaginem captam.* Non conueniunt hæc cum Hannone, a quo omnes petebant quæ scriberent ante, quam Romanorum arma in has oras peruenirent. Is vero insulam, in qua Gorgones vel Gorgides essent feminæ, tridui nauigatione vltra Θεῶν ὄχημα, *Deorum currum* collocat. Plinius autem in hoc argumento fluctuat & inconstans est. Lib. V enim cap. I de Polybio: *vsque ad eum montem, quem Deorum ochema dicemus. Inde ad promontorium Hellesperium nauigatione dierum ac noctium decem, in medio spatio Atlantem locauit, a ceteris omnibus in extremis Mauretaniæ proditum.* Sic multorum quidem collegit sententias; cui ipse accedat, non prodidit.

VI.

Sed Hannonem, qui primus huius nauigationis notitiam attulit, persequemur prius, quam ordine interiorem Libyam exponamus. Ab Hesperio cornu aliquot dierum nauigatione ventum est ad montem maximum, Θεῶν ὄχημα, *Deorum currum*, cuius Plinius & Mela quoque mentionem faciunt: Ptolemæus cis æquinoctialem circulum posuit, vt videatur esse, quem Lusitani *Sierra Liona* vocant. Vnde Hanno triduana nauigatione venisse fertur in sinum, qui Νότου κέρας, *Austri cornu* dicatur: in cuius intimo recessu insula sit, cuius incolæ hirsuti sint, e quibus feminas ceperit, cutes illarum Athenas retulerit: quas ille *Gorillas* vocat interpretum placito; Plinius ex Xenophonte *Gorgonas*, quasi hæc Gorgonum insula & sedes fuerit. Hic finis illius peripli est, de quo tam variæ relationes sunt proditæ.

VII.

Ex Atlantico Oceano in terram continentem egredimur, quam Ptolemæus in duas partes duobus distinctis capitibus diuisit, in Libyam interiorem, & in Aethiopiam sub Aegypto. Illa occidentalis est, cuius terminalem ab oriente lineam Ptolemæus per Darnin, in confinio Marmaricæ & Cyrenaicæ vrbem, ducit. In hac parte præcipuæ gentes sunt Gætuli, Garamantes, Nigritæ, & Hesperii Aethiopes, admixtis pluribus minoribus vel incognitis. Quæ sub Marmarica & Aegypto sunt, in altera parte & singulari capite tractauit. Ita autem vtramque in populos distribuit, vt tamen terminos illorum aut minime, aut dubie posuerit, nulli eorum sua adsignando oppida: quod etiam fieri non potuit in tanta remotissimarum regionum obscuritate. Nos prius de populis maioribus agemus; deinde de fluminibus, montibus, & oppidis, quæ prodidit Ptolemæus. Sit igitur iam

SECTIO II

LIBYA INTERIOR.

VIII.

Africam vniuersam veteribus quodammodo cognitam, & vltra Græcis Romanisque notiora regna, respublicas, ac postea prouincias, sub mari positas mediterraneo, remotam, iam explicaturi sumus, in qua potissimum Ptolemæi fide vtemur, quod ceteri nihil distinctius de ea tradiderunt. Huius pars occidentalis eidem dicta Λιβύη ἡ ἐντὸς, *Libya interior*, cuius præcipui populi sunt, vt diximus, *Gætuli*, *Garamantes*, *Nigritæ*, *Hesperii Aethiopes*. Primum itaque de *Gætulis* agemus.

IX.

GAETVLI, Græce Γαιτοῦλοι, per diphthongum, proprie a Mauretania in meridiem habitarunt, vbi etiam Ptolemæus posuit. Sed postea per Mauretaniam Numidiamque nouas sedes occupauerunt, vt nullis fere finibus hæc natio circumscripta & contenta fuerit. De vetere Gætulia Plinius lib. v cap. IV extremo: *& tota Gætulia ad flumen Nigrin, qui Africam*

cam ab Aethiopia dirimit. Et Agathemerus lib. II cap. V ὑπόκειται ταῖς Μαυριτανίαις ἡ Γαιτυλία, *subiacet Mauritaniis Gætulia.* De adiecta & dispersa idem Plinius lib. V cap. II *Gentes in ea* [Tingitania,] *quondam præcipua Maurorum, vnde nomen, quos plerique Maurusios dixerunt. Proxima illi Massæsylorum fuerat, sed simuli modo exstincta est. Gætulæ nunc tenent gentes, Bauiuræ, multoque validissimi Autololes.* Sic Gætuli, præcipue *Autololes*, in Mauretaniam Tingitanam successerunt, & in maritimam illius ad Oceanum oram. Idem Plinius eiusdem libri cap. I de Polybii nauigatione: *Prodidit portum Rutubis a Lixo* CCXIII *M passuum. Inde promontorium Solis: portum Risardir: Gætulos Autololes.* Et hi sunt, qui contra Purpurarias insulas habitabant. Idem lib. VI cap. XXXI *Nec Mauretaniæ insularum certior fama est. Paucas modo constat esse ex aduerso Autololum, a Iuba repertas, in quibus Gætulicam purpuram tingere instituerat.* Et rursus lib. V cap. I *Luxuriæ efficacissima vis sentitur atque maxima, quum ebori citroque siluæ exquirantur, omnes scopuli Gætuli muricibus ac purpuris.* Et lib. IX cap. XXXVI hoc *Gætulum litus Oceani* vocat: quamuis non dubitandum sit, veterem quoque & australem Gætuliam ad Atlanticum Oceanum pertinuisse.

2. Sicut autem Mauretaniam Tingitanam, ita etiam Cæsariensem seu Massæsylorum Gætuli inuaserunt. Plinius lib. XXI cap. XIII *Et in Perside, & in Mauretaniæ Cæsariensis Gætulia, contermina Massæsylis, venenati faui gignuntur.* Nec minus id de Numidia intelligendum, cuius caussa Apuleius Madaurensis per scomma *Semigætulus* dictus est. etiam in prorogata ab austro Numidia supra Syrtes, sed in iusta distantia, Gætuli reperiuntur. Strabo sub finem libri XVII, gentes Syrti & Cyrenaicæ ὑπερκειμένας, id est superne imminentes enarrans, πρῶτον, inquit, οἱ Νασαμῶνες, ἔπειτα Ψύλλοι καί τινες Γαιτοῦλοι, ἔπειτα Γαράμαντες. *Primum sunt Nasamones, dein Psylli, & Gætulorum pars, & Garamantes.* Adeo longe Gætuli ab Oceano orientem versus producti sunt! Et ex his fuisse videntur, quos Marius apud Hirtium B. Afric. cap. XXXII beneficio fertur adfecisse, vel in sedem meliorem transducendo, vel alias donando immunitates. Et horum posteri erant, qui ab Iuba ad Cæsarem ibidem & cap. LV dicuntur defecisse. Strabo lib. XVII pag. 574 meminit τῆς τῶν Γαιτούλων ὀρεινῆς, *montanorum Gætuliæ*, ἤδη Λιβυκῆς οὔσης, *quæ iam sint Libyæ*, siue *Africæ*, puto proconsularis, quæ prouincia, Strabonis ætate, eo vsque in austrum videtur fuisse prolata.

3. Partem autem Gætuliæ propriæ australem, quæ ad Nigrin vergit, *Melanogætuli*, id est Nigri Gætuli, tenebant, quos Ptolemæus inter montes *Sagapolam* & *Vsargalam* locauit, vt *Nigrin* flumen habeant a meridie. His, credo, trans Nigrin coniuncti erant *Gætuli Daræ*, quos cum Aethiopibus Hesperiis Plinius censuit. *Postea*, inquit lib. V cap. I, *flumen Salsum*, [subaudi, Polybius prodidit;] *vltra quod Aethiopas Perorsos, quorum a tergo Pharusios. Iis iungi mediterraneos Gætulos Daras.* Procul ergo *Daræ* fuerunt ab Oceano, sed Gætulorum vltimi in meridiem, pars, vt videtur, Melanogætulorum. *Baniuræ* autem *Gætuli*, quos Plinius ita cap. II nominat; & *Autololes*, in Mauretaniæ tum litore colebant: non autem dubium, in vete-

re Gætulia, etiam partes insignes fuisse, sicut *Vesunos* (siue *Nesunos*, vt MSS. habent) quos idem dicit propriam gentem factam, versos ad Aethiopas.

X.

GARAMANTES etiam ex interioris Africæ erant gentibus, vicini Gætulorum. Strabo ibidem : *ἡ δ' ὑπὲρ τῶν Γαιτύλων ἐςὶν ἡ τῶν Γαραμαντῶν γῆ, παράλληλος ἐκείνῃ*, *Supra Gætuliam est Garamantum regio, isti parallela.* Hanc ait ab Aethiopibus, Hesperiis puto, *καὶ τῶν παρωκεανιτῶν*, *& Oceani accolis* dierum IX vel X itinere distare : ab Ammone XV. Sed ex fama (*Φασὶν* scripsit) habuit distantiam ; certam ipse non cognouerat. In disiunctissimis fuisse terris, poetæ verba Aeneid. VI, *super & Garamantas & Indos :* & ecloga VIII, *extremi Garamantes*, demonstrant. De situ Pomponius Mela lib. I cap. IV *Super ea, quæ Libyco mari abluuntur, Libægyptii sunt, & Leucoæthiopes, & natio frequens multiplexque Gætuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, post Augilas & Troglodytas, & vltimos ad occasum Atlantas audimus.* Mirus ordo aut dubius, Gætulis vltra Garamantas in ortum, ad Libægyptios vsque remotis : tamen videmus inde interiores maxime fuisse, vndique magno interuallo liberos a mari & Oceano. Ptolemæus lib. IV cap. VI Garamantum sedem ita descripsit : *Γαράμαντες διήκον ἀπὸ τῶν τοῦ Βαγράδου ποταμοῦ πηγῶν μέχρι τῆς Νύβα λίμνης*, *Garamantes pertingunt ab amnis Bagradæ fontibus vsque ad Nubam paludem.* * Plinius lib. V cap. V multa oppida Garamantum nominauit, de quibus postea in vrbibus dicturi sumus. Singulari numero est *Garamas*. Silius lib. V vers. 194

Erumpunt multusque Maces, Garamasque, Nomasque.

Femineo genere *Garamantis*. Virgilius Aen. IV vers. 198

Hic Ammone satus, rapta Garamantide nympha.

XI.

NIGRITAE populi circa *Nigrin* fluuium habitantes. Flumen Plinio *Nigris* dictum, lib. V cap. IV extremo : *Gætulia ad flumen Nigrin, qui Africam ab Aethiopia dirimit.* Et cap. VIII *Nigri fluuio eadem natura, quæ Nilo : calamum & papyrum, & easdem gignit animantes, iisdemque temporibus augescit. Oritur inter Tareleos Aethiopas & Oecalicas.* Ptolemæo dicitur ὁ Νίγειρ, Nigir, de quo lib. IV cap. VI ὁ Νίγειρ, *Nigir fluuius, iungens & ipse Mandrum & Thala montes. Facit autem & hic* τὴν Νιγρίτην λίμνην, *Nigritem paludem : & ad septemtrionem diuertigia bina constituit, ad Sagapola scilicet & Vsargala montes. Ad ortum autem diuertigium vnum supra paludem Libyen : & ad meridiem diuertigium vnum supra Daradem fluuium.* Agathemerus lib. II cap. X ὁ Νίγιρ. Aliter recentes tabulæ hunc fluuium repræsentant, continuum, multis ostiis seu alueis exeuntem in Oceanum : Ptolemæus autem suis *ἐκτροπαῖς*, quæ *diuertigia* interpres vertit, multipliciter diremit, vt, quasi terra haustus, ostio, quo effundatur, careat, quod haud dubie ex recentioribus corri-

* Vid. Herodot. IV c. 174 Ἐξαπολομένων δὲ τούτων, ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασάμωνες. Τούτων δὲ καθύπερθε πρὸς Νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδει οἰκέουσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἀνθρώπου φεύγουσι κ. τ. λ. *Psyllis perditis, Nasamones eorum regionem tenent. Supra hos adventum Austrum in regione bestiarum plena Garamantes habitant, hominis cuiusque conspectum fugientes* cetera.

corrigendum eſt. Nihilominus tabulam noſtram expreſſi ad typum tabulæ veteris, quam ex Ptolemæi numeris & nominibus Agathodæmon confeciſſe dicitur, vt adpareat, quid veteres de Libya interiore crediderint.

2. Populi vocantur *Nigritæ.* Strabo lib. II pag. 90 *Maxime ad meridiem verſus ſitos adpellant Aethiopas; ſub his pleroſque Garamantas, Maurуſios, καὶ Νιγρίτας, & Nigritas: τὰς δ' ἔτι ὑπὸ τέτοις, Γαιτύλας, & his adhuc inferiores, Gætulos.* Sic ſcriptum ibi Νιγρίτας: at lib. XVII pag. 568 inconſtanter Νιγρῆται, *Nigretæ.* Mela autem & Plinius *Nigritæ*: ille lib. I cap. IV *Mauri & in Atlanticum pelagus expoſiti. Vltra Nigritæ ſunt, & Pharuſii, vsque ad Aethiopes.* Plinius lib. V cap. VIII *Interiori ambitu Africæ, ad meridiem verſus, ſuperque Gætulos, interuenientibus deſertis, primi omnium Libyægyptii; deinde Leucæthiopes habitant. Super eos Aethiopum gentes Nigritæ, a quo, dictum eſt, flumine.* Hic Aethiopibus Nigritas accenſet: Mela diſtinxit. Vterque recte. Proprie enim in occidente. Aethiopes auſtraliores ſunt: laxe ad Atlantem & in Mauretaniam vsque ſe extendunt. Diſpar in oriente ratio eſt, quam infra explicaturi ſumus. An Nigritæ etiam *Nigroe* vocantur, id eſt Νίγροι, Græco more? Videtur ita clariſſimo Harduino in Plin. VI cap. XXX. Alii dubitant eosdem eſſe, quia Nigroe fabuloſi, etiam ſitu disiuncti. *Ad occidentem verſus,* inquit Plinius, *Nigroe, quorum rex vnum oculum habeat in fronte.*

XII.

AETHIOPES HESPERII ſiue occidentales opponunturiis, qui ſupra Aegyptum ſunt, orientalem Africam in auſtrali plaga tenentes. De vtraque parte Plinius lib. V cap. VIII ex Homero: *veriſſima opinione eorum, qui deſertis Africæ duas Aethiopias ſuperponunt; & ante omnes Homeri, qui bipertitos tradit Aethiopas, ad orientem occaſumque verſos.* Homeri verba ſunt Iliados A verſ. 23

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
Οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Aethiopas, qui bifariam diuiſi ſunt, vltimi hominum, alii quidem occidentis ſolis, alii vero orientis.

2. Iam Heſperii ſeu occidentales Aethiopes nobis curæ ſunt: quos ita etiam Plinius lib. VI cap. XXX nominauit. *Mons,* inquit, *excelſus, æternis ardet ignibus, Theôn ochema dictus: a quo nauigatio quatridui ad promontorium, quod Heſperion ceras vocatur, confine Africæ iuxta Aethiopas Heſperios.* Alia ratio adpellationis eſt, quando Ptolemæus lib. IV cap. IX, quo de Aethiopia interiore agit, Heſperios Aethiopas ad occidentalem quidem Oceanum, ſed longe vltra æquatorem, iuxta incognitam terram collocauit. Sunt enim etiam citeriores & circa æquinoctialem circulum, & cis eumdem. Plinius lib. V cap. VIII *Super eos* [Gætulos & Leucæthiopas] *Aethiopum gentes, Nigritæ, a quo, dictum eſt, flumine: Gymnetes, Pharuſii iam Oceanum attingentes, &, quos in Mauretaniæ fine diximus, Perorſi.* Et Agathemer. lib. II cap. X *Gir & Nigir* τὴν ἐντὸς Αἰθιοπίαν *interiorem Aethiopiam* perfluunt. Nihilominus & Strabo lib. II pag. 90 τὰς μεσημβρινωτάτας, Αἰθίοπας προσαγορεύετι,

ρεύετι, *maxime meridiem versus sitos, Aethiopas vocant: qui sub his* [ὑπὸ τούτοις] *Garamantas, Nigritas, & inferiores etiam hisce, Gætulos.* Scilicet in occidente Aethiopas præcipue australiores vocabant: ceteros plerumque aliis nominibus, quamquam & ipsi Aethiopes essent, & ita aliquando adpellarentur.

3. Innumeræ gentes minores sunt, quas sub maioribus enumeratis Ptolemæus & Plinius comprehenderunt, & hic fabulis etiam admixtis: quas omnes referre, nimium foret & inutile, quia multa in iis conficta sunt: etiam Plinius tantum nomina habet, sine locorum positione: Ptolemæus autem sedem designat, ex quo excerpemus potiora. Nec credibile, veteres tam distinctam Africæ interioris notitiam habuisse, quum nec hodie post tot circumnauigationes & peregrinantium itinera habeamus. Caussam eius rei Strabo lib. 11 pag. 90 prodidit. *Incolunt*, inquit, *Libyam* ἔθνη τὰ πλεῖστα ἄγνωστα, *gentes pleræque ignotæ. nam neque multi eo ducti sunt exercitus, aut peregrini inde aduenerunt: incolæ autem* [οἱ ἐπιχώριοι] *quum pauci aduenivnt aliquando, neque credibilia narrant, neque omnia.* Hinc est, quod enarratio illorum sit fabularum plena de nescio quibus monstrosis hominibus, & aliis rebus, quæ fidem excedunt humanam, vtpote manifesto confictæ. Nunc ad ipsam Libyæ interioris enarrationem, hoc est oppidorum, fluminum, montium, & specialium populorum accedemus.

4. Interioris Africæ latus occidentale, seu quod ad Oceanum est Atlanticum, secundum Ptolemæum ità habet: Post Atlantem maiorem & Cernen insulam sunt *Subi* fluuii ostia: dein fluuius *Salathus*, & ad ostia oppidum huius nominis. A quo sunt *Chusaris* fluuii ostia, Χυσάριος ἐκβολαί: & promontorio incerti nominis interiecto, Ὀφιώδους ποταμοῦ ἐκβολαί, *Ophiodis fluminis ostia:* deinde *Bagazi*, oppidum. a quo est *Nuius* fluuius, & *Soloentia* promontorium, quod in Hannonis periplo Σολόεις, *Soloes*, patrio casu *Soloentis* & *Soluntis* est. *Venimus*, inquit, ἐπὶ Σολόεντα Λιβυκὸν ἀκρωτήριον, *ad Soloenta, Libycum promontorium.* Hesychius Σολοεντὶς, ἄκρα τῆς Λιβύης, *Soluntis, Libyæ promontorium*; quod idem est.

5. Sequitur *Massa* fluuius: *Iarzetha* oppidum; *Daradus* fluuius, vt in veteri tabula est; siue vt in Græca expositione, Δάρατος ποταμοῦ ἐκβολαί, *Daratis fluuii ostia.* Accolunt *Daradæ*, a flumine ita dicti: a quibus & nomen fluuii reformandum est. Deinde est oppidum *Babiba:* & interpositis promontoriis *Arsinario* & *Ryssadio*, in ipso sinu Hesperio fluuius *Stachir*, a quo *Stachiræ* accolentes dicti; male *Trachir* in expositione Ptolemæi amnis est dictus: Post enim in Montibus ipse scripsit ὁ Στάχειρ ποταμὸς *Stachir fluuius.*

6. Porro sunt in eodem sinu, Ptolemæo prodente, *Perphosius* portus: *Catharon promontorium*, id est *purum*, καθαρὸν ἄκρον: & *Nia* fluuius: postea *Hesperium* κέρας seu *Cornu*, ἄκρον & ipsum, id est promontorium, quomodo & Mela ac Plinius vocant, secus ac Hanno, cui sinus, κόλπος, est. Sed de hoc supra in Hannonis cursu plura. Post Hesperium ceras effunditur amnis *Masitholus*, ex monte, qui Θεῶν ὄχημα, *Deorum currus* propter altitudinem vocatur, decurrens. Mons autem a mari non longe abest; de quo supra satis

satis dictum, quum Hannonis periplum persequeremur. Vltimus in hoc sinu locus Ptolemæo dictus ὑπόδρομος Αἰθιοπίας, *Hypodromus Aethiopiæ*, quod ita etiam Marcianus Heracleota p. 35 sublegit, μέχρι τοῦ λεγομένου ὑποδρόμου Αἰθιοπικοῦ, *vsque ad Hypodromum Aethiopicum*. Agathemerus autem lib. II cap. V ἱππόδρομος *Hippodromus* scripsit, quasi equorum decursio: quod clarissimo viro Io. Hudsonio præferendum videtur, & Marcianus ex Agathemero emendandus. Quod vero non primus Marcianus ita legit, sed Ptolemæus etiam, quem is sequi solitus est; nihil puto mutandum esse, vt sit cursus seu via Hypodromus, qua subitur in extremam Aethiopiam siue maxime australem, quam potissimum Aethiopiam simpliciter, sed in occidente, adpellabant, vt supra demonstratum est. Nec vero illam exponit ac enarrat, sed dimittit in incognitis. Nihil enim vltra hunc Hypodromum habet, nisi *Ichthyophagos Aethiopas* in litore, hoc est, qui tantum piscibus vescantur, quam viuendi rationem quoque in Asiæ quibusdam populis, & in Arabægyptiis Ptolemæo auctore, obseruauimus.

7. Hactenus in ora Atlantici Oceani versati sumus: nunc quæ intus sunt, nec vero a mari longius recedunt, per eumdem tractum inuestigamus. Inter Subum & Salathum fluuios oppidum est *Autolala*, vnde forte oriundi sunt *Autololes Gætuli*, de quibus supra actum: quos *Autolatas* hoc loco Ptolemæus vocat, nisi *Autolalatæ* seu *Autololatæ* legendum est.

8. Circa Chusarin amnem est oppidum *Thuelath*, Θουηλάθ; & ad Ophiodem fluuium *Tagana*: ad Daradum *Magura*. Prope Stachirem flumen *Vibrix*. In Gætulia propria oppidum *Talubath*: in Melanogætulis *Malacath, Tucabath, Bintha*. Mons hic est *Sagapola*, qui Subum & Salathum fundit: a quo ad vsque montem *Vsargalam*, qui fontem habet Bagradæ, *Melanogætuli* habitant.

9. Circa Bagradam fontibus propiorem *Silice, Buthurus, Anoegath, Thabuthis, Capsa*. Ad *Girgirim* montem versus & Cinyphi fontes *Bouta, Bedirum, Vanius, Gelanus, Sabæ, Garama* metropolis. De hac Plinius lib. V cap. V *clarissimum oppidum Garama, caput Garamantum*. Hi enim a *Cinyphi* * fontibus & circa *Gir* flumen usque ad montes, qui *Vallem Garamanticam* faciunt, longe lateque habitarunt; quibus Plinius & alia oppida tribuit dicto loco. *Mons*, inquit, *longo spatio in occasum ab ortu tendit, Ater nostris dictus a natura adusto similis aut solis repercussu accenso. Vltra eum deserta: Matelgæ oppidum Garamantum: itemque Debris adfuso fonte, a medio ad mediam noctem aquis feruentibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus.* Posteriorem vrbem *Debrim* etiam Priscianus Periegesi v. 202 laudauit:

Hanc habitant iuxta Garamantes Debride clari,
Quæ superat cunctas vrbs miro munere fontis,
Frigore qui noctis feruet calefactus & vmbris,
At solis friget radiis glacialis, & igni.

Quod vero Ptolemæus tacet, neque Debridi neque Matelgis certus locus adsignari potest, & si adsignatur, coniectura sola nititur. Cornelius Balbus

* Vid. Herodotus IV cap. 175.

iunior de Garamantibus triumphauit. Plinius enim, quum de Matelgis Garamantum, itemque de Debride ac eius mirabili fonte; & de ipso capite Garama dixisset; *Omnia*, inquit, *armis Romanorum superata, & a Cornelio Balbo triumphata: vni huic omnium externo curru & Quiritium iure donato; quippe Gadibus genito ciuitas Romana cum Balbo maiore, patruo, data est. Et hoc mirum, supradicta oppida ab eo capta, auctores nostros prodidisse: ipsum in triumpho, præter Cydamum & Garamam, omnium aliarum gentium vrbiumque nomina ac simulacra duxisse*, quæ iere hoc ordine: *Tabidium oppidum* (Harduino est Θαϐοὐδις, *Thabudis* Ptolemæi, circa fontes Bagradæ) *Niteris natio, Negligemela oppidum, Bubeium natio vel oppidum. Enipi natio, Thuben oppidum, mons nomine Niger: Nitibrum, Rapsa, oppida: Discera natio; Debris oppidum, flumen Nathabur, Thapsagum oppidum; Nannagi natio, Boin oppidum, Pege oppidum, flumen Dasibari. Mox oppida continua, Baracum, Buluba, Alasi, Balsa, Galla, Maxala, Zizama.* Quod vero modo dixit, *omnium aliarum gentium vrbiumque* nomina in triumpho duxisse, nescitur quænam ex his Garamantum fuerint, quænam vicinarum gentium vrbiumque. Quod etiam in orientem longe procurrit Garamantum natio, iterum dubitatur, vbi hæc oppida quærenda, supra Cinyphi fontes, an supra deserta Marmaridarum. In Tabula Aegypti & Cyrenaicæ præcipua Garamantum oppida, quæ Plinius laudat, Matelga & Garamam, in orientali Garamantum regione constitui: de quo nunc dubito, postquam Ptolemæi Garamam metropolim, quam prius aliam a Garamantum regia credebam, diligentius consideraui, eo posito loco esse, qui ad Garamantas omnino referri possit.

10. Circa *Nigir* flumen seu *Nigrin* Ptolemæus multa oppida posuit, obscuro pleraque nomine, quæ sunt ab occasu in ortum progredienti hæcce: *Pesside, Saluce, Thige, Thamondacana, Cuphe, Nigira metropolis, Vellegia, Tagama, Dudum, Panagra.* Nigritarum in his partes esse præcipuas, non est quod dubitetur: quis vero adfirmabit, nullas alias nationes seu gentes esse admixtas? Certe nec Ptolemæus distinxit aut separauit. Post *Girgerim* montem, austrum versus, sunt *Thumelitha, Thuspa, Thycimath*, & gens *Mancoi*.

11. *Gir* flumen sequitur, diuersum a Nigir, cui adfunditur, de quo præter Ptolemæum etiam Agathemerus lib. II cap. X τῶν διαῤῥεόντων τὴν εντὸς Αἰθιοπίαν, καὶ τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη ἐν ἠπείρῳ ἐχόντων, μέγιστός ἐστιν ὅ τε Γὶρ καὶ Νίγιρ. *Illorum, qui per interiorem Aethiopiam fluunt, quique fontes & ostia in continente habent, maximi sunt Gir & Nigir.* τὴν ἐντὸς, *interiorem* Aethiopiam. Sic vltimam & maxime australem ceteri vocant, vt dubitare liceat, annon ἐκτὸς hoc loco legendum sit. Gir enim & Nigir sunt in Aethiopia exteriore, quæ nobis citerior est. Meminit huius fluminis etiam Claudianus lib. I in primum consulatum Stilichonis vers. 251

Quos vagus humectat Cinyps, & proximus hortis
Hesperidum Triton, & Gir notissimus amnis
Aethiopum.

Circa *Girem* fluuium, *Gira* metropolis, *Badiath*, & *Tucrumuda*, ac *Ischeri* a Ptolemæo sunt posita. Vltra fontes Cinyphi, fere in limite citerioris partis,

tis, quam Aethiopia ſub Aegypto excipit, *Lynxamatæ* erant gens Libyca, eorumque oppidum *Lynxama* ad *Chelonidas paludes:* ſuper quas oppida *Rubune, Artagira, Thuppa:* populi *Dauchitæ, Calitæ*, a quibus in auſtrum magis vergunt *Nubi*, Νȣ̃βαι. qui Ptolomæo tenent occidentalia vallis Garamantici montis, cum flumine *Nuba*, & palude *Nuba*, quam flumen perlabendo facit. Agathemeri autem Νȣ̃βαι, *Nubi*, quamquam confuſe Blemmyas, Strutophagos & alios coniungit, ſunt alii, quia ἀπὸ ἀνατολῶν, *ab oriente* Nili poſuit iuxta Aualitas, prope oſtium ſinus Arabici: de quibus & Plinii *Nubei Aethiopes* lib. VI cap. XXX intelligendi ſunt, quia poſt illos dicit: *At ex Africæ parte*, cetera; quæ ab occidente Nili eſt, ſicut Arabiæ ripa vel latus ipſi ſæpe dicitur, quod eſt ab oriente fluminis. Hi *Nubæ* apud Ptolemæum vocantur. Noſtri autem, occidentales Nubi, etiam *Nubæ* dicuntur, apud quos hodie non incelebre eſt regnum Nubienſe. Claudianus dicto libro verſ. 254

Venerat & paruis redimitus Nuba ſagittis,
Et velox Garamas.

Neutros bene deſcripſit Byzantius chorographus. Νȣ̃βαι ἔθνος Λιβύης παρὰ Νείλῳ, *Nubæ, gens Libyæ iuxta Nilum*. Plinii enim Nubei Aethiopes abſunt a Nilo *dierum octo itinere:* nec forſan breuiore, quos Ptolemæus ab occaſu collocauit.

12. Supra Nubos, ad æquatorem verſus circulum, obſcuri ſunt populi, *Dolopes, Mimaci, Aſtacuri, Aroncæ, Dermones, Derbici, Aſaracæ*, iuxta *Arangam* montem; & *Xylinces Aethiopes*. Nec citeriores, & qui ad occaſum vergunt, celebriores famæ ſunt, præter *Pharuſios* fortaſſe & *Perorſos;* videlicet *Churitæ, Odrangidi Aethiopes* prope *Capham* montem: *Orphes* ab auſtrali montis latere: *Matites, Aphricerones, Achamæ, Tarualtæ, Gongalæ*, & *Nabathræ* prope montem *Arualtem*, qui ad æquinoctialem vergit lineam.

13. Quos ante paullo ex obſcurorum cenſu excipiebamus, *Pharuſios* & *Perorſos*, de iis multi tradiderunt. Primi dicuntur etiam *Phauruſii*, quamvis Ptolemæus diſtinguat. Dionyſius verſ. 215

Γαίτȣλοί τε ἐφύπερθε, καὶ ἀγχίγυοι Νίγρητες.
Εξείης δ' ἐπὶ τοῖς, Φαυρȣ́σιοι. ὧν ὑπὲρ αἶαν
Ναίȣσιν Γαράμαντες ἀπείριτοι.

quod ita Priſcianus conuertit a verſu 200

Gætulique ſuper ſunt, viciniquе Nigretes.
Continuo poſt hos ſequitur Phauruſia tellus,
Hanc habitant iuxta Garamantes.

Ceteri ſcripſerunt *Pharuſii*. Strabo lib. XVII pag. 568 οἱ Φαρȣ́σιοί καὶ οἱ Νιγρῆται. Et Stephanus Φαρȣ́σιοι, ἔθνος Λιβυκὸν, *Pharuſii gens Libyca*. Mela lib. I cap. IV *Vltra Nigritæ ſunt, & Pharuſii vsque ad Aethiopas*. Addita fabula, comites Herculis fuiſſe, ex Perſis in Heſperidas proficiſcentis. Idem Mela lib. III cap. X *Deinde Pharuſii, aliquando tendente ad Heſperidas Hercule dites: nunc inculti, & niſi quod pecore aluntur, admodum inopes*. Quod Plinius lib. V cap. VIII clarius refert: *Pharuſii quondam Perſæ, comites fuiſſe dicuntur*

Herculis ad Hesperidas tendentis. Qui ibidem etiam situm ita describit: *Pharusii, iam Oceanum attingentes.* Ptolemæus autem *Pharusios* a *Phaurusiis* distinxit, illos locans a septemtrione Sagapolæ montis: hos, qui & *Anticoli* dicuntur, a septemtrione *Ryssadii* montis, ab occasu *Caphæ*; inter Duradum & Stachirem amnem.

14. De *Perorsis*, qui inde in meridiem circa Theon ochema habitant, minus prostat. Plinius lib. v cap. I *Postea flumen Salsum, vltra quod Aethiopas Perorsos, quorum a tergo Pharusios*, supple, Polybius prodidit. Bis Plinius idem ad Mauretaniæ fines Perorsos reduxit: lib. v cap. VIII *Pharusii iam Oceanum attingentes, & quos in Mauretaniæ fine diximus, Perorsi.* Et lib. VI cap. XXX *Deinde Hesperii, Perorsi, quos in Mauretaniæ confinio diximus.* At Ptolemæus lib. IV cap. VI τὸ τῶν Περορσῶν γένος· οἱ εἰσιν ἀνατολικώτεροι, καὶ ἀπὸ θαλάσσης τοῦ ὄρους, ὃ καλεῖται Θεῶν ὄχημα. *Perorsorum genus: qui, procul a mari, magis orientales sunt quam mons, qui Deorum currus adpellatur.* His adiacet *Pyrrhus campus*, τὸ Πυῤῥὸν πεδίον Ptolemæi, vt ipse definit, inter *Leucoæthiopes*, qui sub *Ryssadio* monte sunt, & Perorsos. Dictus campus ab ignibus, quibus noctu luxisse Hannonis periplo refertur; & in medio eius mons maximus, Theôn ochema, quasi igneus noctu adparens. Hic fuere *Pyrrhæi Aethiopes* Ptolemæi, μεσημβρινώτεροι τοῦ Γεὶρ ποταμοῦ, *australiores Gir flumine.*

15. Hæc citra æquatorem: vltra illum *Aethiopes Ichthyophagi* iuxta Oceanum: etiam *Hesperii*, non laxe, sed strictim dicti: quos supra ex Strabone demonstrauimus. Cui Agathemerus lib. II cap. VII consentit: *Aethiopes Hippophagi ad Aethiopicum Hippodromum:* ᾧ μεσημβρινώτεροι οἱ κοινῶς καλούμενοι Εσπέριοι, *quibus meridialiores sunt, qui communiter vocantur Hesperii.* Addit Agathemerus in ora *Anthropbagos Aethiopes:* a quibus orientem versus & simul meridiem est regio *Agisymba*, quam Ptolemæus quoque ita locauit: vlteriora erant incognita.

16. Fabulæ in hac Libya multæ sunt, vt Hannonis periplo *torrentes ignei*, πυρώδεις ῥύακες, & nocturni concentus tibiarum, Aegipanum forsan & Satyrorum, quos Plinius nominat lib. VI cap. XXX extremo. Quam fabulosæ *Hesperides* earumque horti & insulæ? Multi in Mauretania; alii in Cyrenaica, alii in interiore Libya quæsiuerunt, nusquam inuenerunt. Quibus similia sunt, quæ de Antæo, Herculis antagonista, finguntur, quem quidam Lixi in Mauretania sedem habuisse, ibique certasse cum Hercule, prodiderunt, vt Plinius lib. v cap. I; alii *Irassæ* in Tritonide * lacu, vt est apud Pindari scholiasten ad Pyth. IX vers. 185. quod oppidi nomen, simplici littera, *Irasa*, est etiam Herodoti lib. IV cap. CLVIII, qui quidem circa Cyrenaicam situm fuisse non obscure significat: de Tritonide autem palude hoc loco silet, cui alia inædificata fuisse, ab aliis refertur. Populos corpore monstrosos, quales Plinius lib. VI cap. XXX enumerauit, ne dignos quidem habeo, vt vel nomina recenseam. Quo enim nemo penetrauit, ibi audacter, etiam ineptissima confinguntur.

SECTIO

* Hæc λίμνη Τριτωνὶς Aethiopiæ propinqua & monti Atlanti. Vid. Diodorum Siculum III pag. 186. Adde quæ Herodotus habet IV cap. 179 & 180.

SECTIO III.

AETHIOPIA SVPRA AEGYPTVM.

XIII.

Ptolemæus, vt ſupra diximus, Interiorem Africam diſtinxit in *Libyam interiorem*, & *Aethiopiam ſub Aegypto*. Libyam ab Atlantico Oceano vſque ad meridianum Darnidis in extrema ad ortum Cyrenaica perducit: ſupra Marmaricam & Aegyptum habet illam Aethiopiam, quam τὴν ὑπὸ Αἴγυπτον Αἰθιοπίαν, *ſub Aegyptum Aethiopiam* vocat: malim ὑπὲρ, *ſupra* Aegyptum, ratione Nili, qui ex Aethiopia per Aegyptum in mare ruit mediterraneum. A fluminibus autem & eorum lapſu diſtinguimus quod ſupra eſt ac infra in prouinciis: quemadmodum Superior Aegyptus eſt contermina Aethiopiæ: Inferior ad mare vergit, in quo Nilus exit. Sic Dio Caſſius. lib. LIV pag. 524 οἱ Αἰθίοπες οἱ ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκοῦντες, *Aethiopes ſupra Aegyptum habitantes*. Vt vero in tabulis adſpicimus regiones, *ſuperiores* ſunt, quæ ſeptemtriones ſpectant; *inferiores*, quæ in auſtrum verſus ſitæ ſunt: atque ita Ptolemæus ὑπὸ, *ſub* Aegypto dixit Aethiopiam.

2. Hæc notior antiquis *Aethiopia* eſt, quam quæ in Libya aut ad mare eſt Atlanticum; quia ex Aegypto antiquitus cum his gentibus commercia quæ etiam ſe latius in ſeptemtrionem extendunt, quam occidentales Aethiopes, vbi ſumme auſtralibus hoc nomen datur præcipue. Etiam fabula huic nomini acceſſit, quaſi a Vulcani filio Aethiope adpellatio petita ſit. Plinius lib. VI cap. XXX *Reges Aethiopum* XLV & *hodie traduntur. Vniuerſa vero gens Aetheria adpellata eſt, deinde Atlantia, mox a Vulcani filio Aethiope Aethiopia.* Quod olim *Aetheriam* dicit adpellatam, congruit cum Heſychio, qui Ἀερίαν, *Aëriam* Aethiopiam olim dictam fuiſſe commemorat. Et Strabo lib. II p. 82 ſingulare genus Aethiopum vocat Αἰθίοπας Αἰθερίους, Aethiopas Aetherios.

3. Quod vero nomen in ſacris libris Teſtamenti veteris ſit Aethiopiæ, non eſt indubitato certum. Antiqua eſt traditio, Ebræis כוש, *Chuſch* ſiue *Chus* adpellari *Aethiopiam*, & כושי *Aethiopem*: atque ita Græci interpretes codicis ſancti paſſim id nomen verterunt. v. g. Geneſ. II, 13, Eſa. XI, 11, cap. XVIII, 1, cap. XX, 3, 4, 5, Ezech. XXIX, 10, cap. XXX, 4, Zephan. II, 12. cap. III, 10, & alibi. Hos ſequuti ſunt plerique interpretes, vetus Latinus maxime: nec videtur alia magis conuenire regio ſimilitudini Ier. XIII, 23 explicandæ, *num mutabit cutem Chuſi*; quam Aethiopia. Nec Ioſephus tantum hos interpretes, ſed plurimorum etiam ſuo tempore conſenſionem ſequitur lib. I Antiquit. cap. VII. Αἰθίοπες, inquit, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων Χουσαῖοι καλοῦνται, *Aethiopes, quibus* [Chus Chami filius] *præfuit, etiamnum tam ab ipſis inter ſe, quam ab omnibus in Aſia, Chuſæi adpellantur.* Addit Hieronymus Quæſt. in Geneſ. cap. X conſenſum Ebræorum: *Chus vsque hodie ab Ebræis Aethiopia vocatur.*

4. Non videtur a tanta conſpiratione recedendum: nec vero ſpernendæ rationes ſunt, quas doctiſſimus vir Samuel Bochartus in contrarium

protulit, quarum robuſtior ceteris * videtur, quod Ezech. XXIX, 10 Aegypti fines deſcribuntur ממגדל סונה ועד גבול כוש quod Græci verterunt, *ἀπὸ πύργου Συήνης καὶ ἕως ὁρίων Αἰθιόπων*: Vulgatus Latinus: *a turre Syenes vsque ad terminos Aethiopiæ.* At Syene [ſi Ebræa vox, vt creditur, illam celebrem pæninſulam ſignificat] inter Aegyptum & Aethiopiam terminus eſt auſtralis, cui oppoſitum, ſeptemtrionalem, ſpectat vocula עד *vsque ad:* qui quod Chus eſt, illa regio non in Aethiopia, ſed in Arabia videtur quærenda eſſe. Iuuat ipſa verba viri doctiſſimi ex lib. IV Phaleg cap. II audire, quibus locum Ezech. XXIX, 10 illuſtrat. *His verbis*, inquit, *deſignari palam eſt duos Aegypti terminos oppoſitos. Syenem autem omnes ſciunt eſſe terminum Aegypti Aethiopiam verſus. Strabo* [lib. XVII p 562] *de Syene: ἡ μὲν ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, illa quidem vrbs eſt in Aethiopiæ & Aegypti finibus. Et Plinius* [lib. V cap. IX] *Ditionis Aegypti eſſe incipit a fine Aethiopiæ Syene.* Ceteras auctoritates prætereo. Ex quibus tandem ita concludit: *Itaque Chus Aegypti terminus Syenæ oppoſitus non poteſt eſſe Aethiopia. Quin Arabiam intelligi plane neceſſe eſt, qua terminatur Aegypti pars ab Aethiopia remotiſſima.* Et poſt paullo: *Ex iis, quæ hactenus diſputata ſunt, credo conſtare luce clarius, Chuſæos in iis locis habitaſſe, quæ ſupra indicauimus, nimirum ſupra Aegyptum ab Rubri maris ſinum vltimum, in parte Arabiæ Petrææ & Felicis. Vnde colligere eſt, Chuſæos eosdem eſſe cum veterum Scenitis & Saracenis recentiorum.*

5. Alii etiam terram Chus extra Aethiopiam quærunt, & in Arabia inueniſſe putant, e quibus honoris cauſſa Io. Harduinum nomino, qui Chronolog. V. T. p. 57 *Aethiopia*, inquit, *hoc loco* [2 Paralip. XIV, 9] *ac forte vbique in ſacris litteris, Arabia deſerta eſt.* Et p. 121 *vsque ad Arabiam Deſertam, quæ in ſacris litteris Aethiopia eſt.* Quod ſi totam Deſertam intelligit, quæ ad Perſicum ſinum & oſtia Euphratis & Tigris pertingit, facilior ratio in flumine Paradiſi Gihon interpretando eſt, quia Paradiſus ſecundum plurimorum ſæculi noſtri ſententiam circa Euphratis & Tigris confluentes fuit. Ille autem amnis terram Chus circuiſſe, ſaltem adluiſſe dicitur Geneſ. II. At difficilius eſt ex mente Bocharti hæc conciliare, qui Chus in parte Petrææ ac Felicis, quæ proxima Aegypto eſt, locauit: & *flumina Chus.* Eſa. XVIII, 10, Zephan. III, 10, quibus vlterior Aegyptus eſt, de Beſor, & torrente Rhinocoruræ, & Regia foſſa ſeu Traiano amne interpretatur: quos antea de Nilo, Aſtapa, & Aſtabora, aut aliis longinque remotis intellexiſſes.

6. Hæ

* Multo robuſtior eſt deſignatio Xenophontia finium imperii Cyri, vbi Aethiopia terminare dicitur regnum Cyri a meridie. Vide ergo Xenophontis Cyropæd. VIII p. 233 B, & pag. 238 D. Et nouum argumentum præbet id quod adſcripſi ad p. 595. Herodotus III cap 94 Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες, οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης. Adde ſubſequentia de Aethiopibus circa Nyſſam. Item III cap. 124 ſqq. Herodotus idem VII cap. 69 Aethiopes narrat in Xerxis exercitu fuiſſe, qui ſine dubio ei ſubiecti erant. Atqui eos non habuit ſubiectos, qui ſupra Aegyptum ſunt in Africa. Immo Aethiopes & Arabes coniungit cap. 69. Verum fuerint illi Afri: at iis ab Herodoto eodem ibidem opponuntur Αἰθίοπες οἱ ἀπ' ἡλίου ἀνατολέων qui προσετετάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. Οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες τὰ μὲν κ. τ. λ. Vide item Philoſtrat. Vit. Apollonii VI cap. 1.

6. Hæ præcipuæ de *Chus* ſunt ſententiæ, e quibus quiſque eligat quam ſibi putat fide digniorem eſſe. Præualet in eruditorum conciliis nunc fere altera de Arabia: quam ſi tueri animus eſt, noli de ſola Petrææ parte, Aegypto contermina; neque de ſola Deſerta accipere, ſed coniunge vtramque, vt & Moſis vxorem Midianiticam, quæ Numer. XII, 1 כושית cognominatur, hoc eſt, vt LXX. & Vulgatus verterunt, Αἰθιόπισσα, *Aethiopiſſa;* & Paradiſi fluuium, terram Chus præfluentem, commode poſſis, ſaltem veriſimiliter, interpretari.

7. Cognata huic quæſtio eſt de *Regina Sabæ*, quæ ad Salomonem profecta eſt 1 Reg. x, quam Ioſephus lib. VIII cap. II, & multi Chriſtiani interpretes, & in his quoque Hugo Grotius, ex Aethiopia adducunt. Quibus fauet, quod eam Saluator noſter Matth. XII, 42 βασίλισσαν νότου, *reginam auſtri* vocat, quæ ἐκ περάτων τῆς γῆς, *a finibus terræ* aduenerit: quorum vtrumque cum ſitu Aethiopiæ magis, quam vllius regionis, conuenit. Quod vero שבא, *Saba* per Shin ſcripta turiferæ regionis eſt, vt ex Ierem. VI, 20 patet, & nulla terra turis feracior, quam illa pars Arabiæ Felicis; ceteri reginæ ſedem in Arabia Felice fuiſſe, recte plerique cenſent, non quidem ad os ſinus Perſici, vbi doctiſſimus vir Sabæos ponit, apud Rhegamam Ptolemæi, quaſi id nomen ſit a *Rhegma*, vt LXX & Vulgatus legunt, filio Chuſi, patre τοῦ Sabæ ſeu Sebæ, conditore Sabæorum Arabiæ Felicis: ſed propius ad ſinum Arabicum, vbi Ptolemæus poſuit, quæ poſitio cum plaga νότου, *auſtri*, Iudææ reſpectu, non male congruit: quæ vero prope ſinus Perſici eſt oſtium, aut Rhegama, longius recedit Iudæis a plaga τοῦ νότου ſeu auſtrali.

8. Nec vero negamus in Aethiopia Sabæos, & vrbem Sabam, cuius nominis plures fuerunt; ſed Aethiopicam סבא *Sabam* per Samech indicari volunt. Pſalm. LXXII, 10 hæc ab Arabica diſtinguitur. *Munera offerent* מלכי שבא וסבא, quod Græci verterunt βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβᾶ, vetus Latinus, *reges Arabum & Saba.* Alteros, per Samech ſcriptos, interpretes plerique ad Aethiopiam referunt, vbi, ſi Ioſepho credimus lib. II Antiq. cap. v, Meroe quondam fuit *Saba*, Σαβᾶ, adpellata: ſed præterea ad Arabicum ſinum prope Adulin alia *Saba*, quæ Arabicæ reſpondet, ſinu interiecto, vt bene conueniant in Pſalmo reges Seba Arabicæ & reges Seba Aethiopicæ, vt Pagninus tranſtulit. Bochartus autem lib. IV cap. VII & hos Sabæos Perſici maris putat eſſe: quem conſulas. De Sabe Ptolemæi in Deſerta Arabia actum eſt ſupra, quum de Iobi ſede ageremus. Sabæi, per Samech, סבאים, homines proceri, memorantur Eſa. XLV, 14.

XIV.

Hæc de nominibus. Nunc ipſam peragraturi regionem, primum quæ cis Nilum ſunt, ſeu occaſum verſus ſita, exponemus: tum etiam, quæ ſunt trans flumen & ad Oceanum.

XV.

Aegyptus in ripa Libyca deſinit ad inſulam Elephantinam & Catarade minore: quæ ſupra ſunt, Aethiopiæ tribuuntur. Ab ortu in Lynxamatis interio-

interioris Libyæ terminum posuimus. Tum sequuntur apud Ptolemæum inanes regiones, *Phasaca*, & supra eam *Bacalitis*. Vltra has *Lycomedis palus* est, Λυκομήδους λίμνη, quam Ptolemæus in Marmarica australi censet, sed in finibus Aethiopiæ. Plinius autem in occasum magis hunc lacum ad Psyllos trahit lib. v cap. iv. *Garamantes*, inquit, *ab Augylis dierum* xii *itinere distantes. Super illos fuere gens Psylli, super quos lacus Lycomedis, desertis circumdatus*. Ex his *Augylæ*, quos & *Augilas*, littera Latina, vt in Melæ libris est, scribunt, in extrema sunt Cyrenaica, aut Marmaricæ confinio ad austrum, vbi Ptolemæi oppidum est *Augila*, qui gentem *Augilarum* cum Nasamonibus coniungit. Sed neque hæc positio est Plinio satis, qui dicto loco addit: *Augylæ ipsi medio fere spatio locantur ab Aethiopia, quæ ad occidentem vergit; & a regione, quæ duas Syrtes interiacet, pari vtrimque interuallo*. Sed hæc obiter de *Augilis*, & alieno loco. De Psyllis dictum supra, vt ita non modicum interuallum sit inter Plinii & Ptolemæi lacum Lycomedis. Vter veriore loco posuerit, non est certum.

XVI.

Blemmyes, seu *Blemyes* hoc loco quidam ponunt, quos Strabo & Ptolemæus circa Astaboram fluuium, longe vltra Nilum, sinum versus Aualiten posuerunt. Nec vero prior situs ratione caret. Ipse Strabo ineunte lib. xvii Blemmyas Αἰγυπτίοις ὁμόρους, *Aegyptiis conterminos* dixit: altera autem positio longissime abest ab Aegypti finibus. Et Zosimus lib. i cap. lxxi Blemmyas socios dicit vrbis Ptolemaidis in Thebaide contra Romanos: ergo vicinos oportet eius ciuitatis fuisse, non reiectos ad vltima Arabici sinus & ad Aualitas. Et Olympiodorus apud Photium p. 112 Blemmyas iuxta Talmin ponit, Aegypti vrbem in extremis finibus, cuius situm supra ex Antonini itinerario demonstrauimus. Etiam Procopius lib. i Belli Pers. cap. xix Blemmyas prope Elephantinen & Philas statuit, qui Philis commune templum cum aliis barbaris & Romanis ex Diocletiani instituto habuerint. *Nobatas*, qui prius Oasin circumcoluerint, deductos esse ad Nilum, circa Elephantinen, vt Blemmyas, qui interiora tenuerunt, cohiberent. De Strabone & Ptolemæo infra suo loco dicemus. Sed, quoquo loco habitarunt Blemmyes, mira de ipsis eorumque forma corporis conficta sunt. Plinius lib. v cap. viii *Blemmyis traduntur capita abesse, ore & oculis pectori adfixis*. Fabulam putant ex eo esse, quod huic nationi breuius collum fuerit, vt caput videretur cum pectore cohærere. Sane aliquid singulare & cum ceteris minus commune in Blemmyis fuisse, Vopiscus auctor est in Probo cap. xvii de iis ita referens: *Blemyas etiam subegit, quorum captiuos Romam transmisit, qui mirabilem sui visum, stupente populo Romano, præbuerunt*. Cetera nomen scribitur tam simplici M a Stephano, Vopisco, Procopio, & Mamertino in Genethliaco; quod necessarium poetis fuit, Dionysio v. 220, & Claudiano carmine de Nilo vers. 19: * a plu-

* Hanc scripturam firmat etiam Nonnus Dionys. XVII extrem.

Καὶ Βλέμυς ὠκὺς ἵκανεν ἐς ἑπτατόρου στόμα Νείλου,
Ἐσσόμενος σκηπτοῦχος ὁμόχροος Αἰθιοπήων.
Καί μιν ἀειδελέος Μερόης ὑπεδέξατο πυθμὴν
Τψιγόνοις Βλεμύεσσι προώνυμον ἡγεμονῆα.

a pluribus duplicata littera, Strabone, Ptolemæo, Zoſimo, Olympiodoro, Mela, Plinio, Ammiano, præſertim Valeſii editione lib. xiv cap. iv: Lindenbr. autem p. 9 littera ſimplici. Caſus etiam variat: dicuntur plerumque *Blemmyes;* at etiam *Blemmyæ:* vnde Plinii *Blemmyis:* Ammiani *confinia Blemmyarum.*

XVII.

Nunc ad Nilum, expoſitis quæ citeriora erant, accedimus, in ripa eius ſiniſtra ſeu occidentali ab Aegypti termino, quoad cognitum fuit veteribus, progreſſuri enarrando. Primum oppidum eſt *Pſelcis*, Φέλκις Ptolemæi, cui in altera ripa Metacompſo oppoſita eſt, terminus Aegypti, de quo Ptolemæus lib. iv cap. v extremo: *Μετακομψὼ, ἧς ἀντικρὺ ἀπὸ δυσμῶν τῦ ποταμῦ Ψέλκις, Metacompſo, contra quam ab occaſu fluuii Pſelcis eſt.* Plinio etiam dicta *Pſelcis* lib. vi cap. xxix, & in Antonini Itinerario: at Strabo lib. xvii pag. 564 ſcripſit Ψέλχις *Pſelchis*, & Ψέλχη, *Pſelca.* Priori loco *εἰς Ψέλχιν πόλιν Αἰθιοπικὴν, in Pſelchin, vrbem Aethiopicam*, confugere. Et paucis interiectis: *τὴν Ψέλχην αἱρεῖ. Pſelcham* [Petronius] *cepit.* Item, *ἐκ Ψέλχη ἧκεν εἰς Πρῆμιν, a Pſelcha Premnin venit.* E quibus certum eſt, Pſelcham eſſe Aethiopicam vrbem, ſitam ab occaſu Nili, contra Aegyptiorum vltimam Metacompſo.

XVIII.

Supra Pſelcham ſiue Pſelcin *Cataractes maior* eſt, Ptolemæo auctore, cui dictus *ὁ μέγας καταῤῥάκτης, Maior Cataractes*, qui & Minorem in Aegypti finibus, *καταῤῥάκτην τὸν μικρὸν*, nominauit: de quo dictum eſt ſupra in Thebaide Aegypti. Minor a pluribus memoratur, Strabone, qui & ipſe *μικρὸν, paruum* Catarracten dixit, Plinius *nouiſſimum*, id eſt vltimum fluentis Nili ex Aethiopia in Aegyptum, lib. v cap. ix. Seneca quoque lib. iv Quæſt. Nat. cap. ii de minore potius quam vtroque agit, quamuis pluratiuo numero loquatur. Relege quæ ſupra de illo in Aegypto diximus. *Maior Cataractes* a ſolo fere Ptolemæo nominatus eſt, eique locus adſignatus ſupra Pſelcin: tamen etiam Strabo lib. xvii ineunte ex Eratoſthene *τὸν μέγαν καταράκτην, magnum cataracten* dixit: ceteri implicitam mentionem faciunt, dum *μικρὸν, paruum* aliquem, Plinius *nouiſſimum* adpellant, quæ ſuperiorem alium, & maiorem reſpiciunt: cuius natura haud dubie eſt eadem quæ minoris ſupra deſcriptæ, niſi quod maior fortaſſe longiorem tractum habet, & ſcopulos, quibus adliditur flumen, aſpredine horridiores. A *καταῤῥάσσειν* enim dicitur, quod eſt *ex alto præcipitare & cum impetu ruere.* Inde *καταράκτης* & *καταῤῥάκτης*, quæ vox & Latine vtroque modo ſcribitur, *cataractes*, & geminata littera *catarractes.* Heſychius: *Καταῤῥάκτης, ὀχετὸς, ῥύαξ.* Rarior autem maioris mentio, quia vltra minorem Nilus non eſt nauigatus.

XIX.

Cetera quæ Strabo huius Aethiopiæ narrauit, dubiæ poſitionis ſunt, ſaltem videri poſſunt, nec certum, a quo latere Nili, dextro an ſiniſtro, poſita fuerint. Si ſolum Strabonem legimus, vix dubitabit aliquis, omnia

fuiſſe in ſiniſtra ripa a Petronio geſta. A Pſelci enim, quæ in occidentali ripa eſt, Premnin cum exercitu profectus eſt: inde progreſſus Napatam, quæ regia erat Candaces, nulla mentione traiecti fluminis habita. Dicitur quidem ἐπιπλεύσας σχεδίαις τε καὶ ναυσὶν. hoc eſt, *ratibus nauibusque nauigans* in locum, qui ibi inſula erat fluuialis, in quam Aethiopes ex prœlio confugerant, quos inde extraxit: totum fluuium traieciſſe non legitur; neque Dio Caſſius lib. LIV pag. 524, vbi etiam id bellum narrat, de traiectu quidquam narrauit. Accedit, quod Petronius a Pſelci Premnin petiturus, cumulos arenæ peragrauit, quibus olim, vento incidente, Cambyſis exercitus ferebatur obrutus. At vero Herodotus lib. III cap. XXVI citra flumen id accidiſſe tradidit. Hunc itaque ductum in tabula primum ſequutus eram: poſtquam vero curatius Ptolemæum inſpexi, qui lib. IV cap. VII extremo ἀπὸ ἀνατολῶν τοῦ ποταμοῦ, *ab oriente fluminis* Nili illa oppida poſuit, *Napatam, Premin* ſeu *Primin* maiorem & minorem, quarum altera *Premnis* Strabonis videtur; dubitare cœpi, nec vero priorem opinionem damnare auſim, licet altera probabilior adpareat. Vtramque igitur in tabula exhibui: eligat quisque, quod videatur veriſſimum. Quo meus animus propendeat, iam dixi. De ipſis oppidis agam in ripa orientali.

XX.

Poſt Pſelcin apud Ptolemæum ſunt in eadem ripa occidentali *Taſitia, Boum, Autoba, Phthuri, Piſtre, Ptemythis, Abuncis*, Καμβύσου ταμιεῖα, *Cambyſæ ærarium, Erchoas, Satachtha, Moru, Nacis, Tathis;* omnia obſcura, niſi *Cambyſæ ærarium* ex regio nomine aliquid lucis accipit, cuius vero in Aethiopiam expeditio infelix fuit, Herodoto prodente lib. III cap. XXV.

XXI.

Tum ſequitur nobiliſſima *Meroe*, Nili inſula vel pæninſula, cum oppido eiusdem nominis, quod caput gentis fuiſſe traditur. Herodotus lib. II cap. XXIX πόλις μεγάλη, τῇ ὄνομά ἐστι Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. *vrbs magna, cui nomen eſt Meroe. Aiunt vero hanc & aliorum Aethiopum metropolin eſſe.* Strabo lib. XVII pag. 565 ἔστι δὲ τὸ μέγιστον αὐτοῖς βασίλειον ἡ Μερόη πόλις, ὁμώνυμος τῇ νήσῳ, *eſt ipſis* [Aethiopibus] *regia ſedes ampliſſima, vrbs Meroe eiusdem nominis, quo eſt inſula.* Plinius lib. II cap. LXXIII *In Meroe (inſula hæc, caputque gentis Aethiopum, quinque millibus ſtadiorum a Syene in amne Nilo habitatur) bis anno abſumi* [tradunt] *vmbras, ſole duodeviceſimam Tauri partem, & quartam decimam Leonis obtinente.* Et lib. V cap. IX *Meroen* dicit *clariſſimam* [Nili] *inſularum.* Item lib. VI cap. XXIX *Ab eo* [oppido Napata] *ad inſulam Meroen* CCCLX *millia.* Et interiectis paucis: *Ipſum oppidum Meroen ab introitu inſulæ abeſſe* LXX M. *paſſuum.* Ioſephus tradit lib. II Antiquit. cap. V συνελασθέντες εἰς Σαβὰ πόλιν, βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας. ἣν ὕστερον Καμβύσης Μερόην ὠνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας τοῦτο καλουμένης, *compulſi* [Aethiopes] *in vrbem Sabam, regiam Aethiopiæ, quam poſtea Cambyſes Meroen, de ſororis ſuæ nomine,*

mine, adpellauit. Cambysen auctorem nominis esse, quia vel soror vel vxor Meroe dicta, ibi diem supremum obierit, etiam Strabo refert lib. XVII pag. 543: de veteri autem nomine silet: quod forsan ex eo additum ab Iosepho est, quia ipse alibi [lib. VIII cap. II] Reginam Sabæ, quæ ad Salomonem venit, Aethiopiæ reginam fuisse credidit. Ceterum veteres omnes Meroen *insulam* vocant, vt vidimus: recentiores tabulæ vt *pæninsulam* repræsentant, quibus maior videtur fides habenda, quod certior, credo, horum temporum, quam superiorum, est notitia. In ipsa insula seu pæninsula Ptolemæus ad septemtrionem posuit Meroen vrbem, quæ quantum a vertice distet, Plinius modo exposuit. Deinde ad dextrum latus est *Sacolche* oppidum: post id *Eser:* denique ad austrum *Dororum vicus,* Δώρων κώμη, Palat. Δαρῶν κώμη, *Daron vicus.*

XXII.

A Meroe ad æquatorem, ab occidente Nili, sunt obscuri populi *Gapachi*, *Ptoëmphanes*, *Cadupi* [in Tabula *Duppi*] & *Elephantophagi Aethiopes.* * In occasum magis inclinant *Scenitæ*, *Tralitæ*, *Daradi.* Vltra æquatorem *Pesendaræ*, *Nygbenitæ.*

XXIII.

In ripa orientali circa Cataracten maiorem haud dubie etiam sunt *Catadupi*, licet ad minorem, qui notior erat, a plerisque referantur. Adde quæ iam ex Plinio de Catadupis ad maiorem Cataracten, & ad vtrumque eius latus, adferemus. Deinde ad Nilum oppida *Pnups*, *Berethis* [Βερηθὶς] *Gerbo*, *Pataeta*, *Ponteris*, Πρέμις μικρὰ, interpres *Premis parua*, cui breui post Premis magna respondet in eadem ripa. Plinius tamen etiam *Primis* scripsit. *P. Petronius*, inquit lib. VI cap. XXIX, *oppida eorum expugnauit, quæ sola inuenerat, quo dicemus ordine: Pselcin, Primin, Aboccin, Phthurin, Cambusin, Atteuan, Stadisin, vbi Nilus, præcipitans se, fragore auditum accolis aufert.* E quibus quod Pselcis, Aboccis (Ptolemæi Abuncis) & Atteua (Αυτίβα eiusdem;) Phthuris; Cambusis (Cambysæ ærarium Ptol.) & Stadisis, quam Harduinus Tasitiam ex situ interpretatur, in occidentali ripa fuerunt; non leui argumento est, Petronii expeditionem in occidentali latere factam fuisse, & Premin quoque ac Napatam eodem esse reducendas.

XXIV.

Sed ad *Primin paruam* reuertimur, quam ita Plinius (sine tamen paruitatis cognomine) & Ptolemæus scripserunt; huius interpres *Premis;* Strabo Πρῆμνις, *Premnis:* post quam Ptolemæo est *Arbis* siue *Arabis:* tum *Napata*, quam regiam Candaces fuisse Strabo auctor est. Plinius autem de sede regia nihil habet, sed dicto loco de Petronio addit: *Diripuit & Napata.* Et post paullo: *Inde Napata* LXXX *millibus. Oppidum id paruum inter prædicta solum.* Et cap. XXX *a Napata tridui itinere ad Rubrum litus aqua pluuia ad vsum compluribus locis seruatur.* Et Strabo narrauit, Napatam a Petronio non modo captam esse, verum etiam dirutam: ἐπελ-

* Diodorus III pag. 160.

θὼν λαμβάνει τὰ Νάπατα, καὶ κατασκάπτει, *superueniens capit Napata, & euertit.* Hic plurali numero τὰ *Napata*, quem Plinius prioribus verbis imitatus est: postremis vero, *a Napata*, singulari & feminea forma, Latino more, quum nomina vrbium neutra pluralia sint Græcæ consuetudinis. Vnum addo: quamquam Strabo & Plinius conueniant in nomine & historia, & plurimi positionem ex Ptolemæo petant; tamen nondum sunt expeditissimæ rationes. Nam vulgati quidem Ptolemæi libri Νάπατα, *Napata* legunt, sine tamen mentione dignitatis regiæ aut metropoleos: Pal. autem codex habet Νάγγατα, *Naggata*, vt de nomine æque ac situ dubitare nobis liceat.

XXV.

Post Napata sunt apud Ptolemæum *Sacole, Sandace, Orbadaru*, ignobilia. Claudit agmen *Primis magna*, Πρίμις μεγάλη, opposita paruæ, quam paullo ante exposuimus. Vtra harum sit Plinii *Primis*, Strabonis *Premnis*, non omnino certum est. Harduinus ad Plinium, μεγάλην: *maiorem Primin* intelligit. Quod vero hæc prope Meroen est, dubitari potest, an eo vsque Petronius peruenerit. Deinde idem Petronius apud Strabonem a Pselci *Premnin* venit: ἐκ Ψέλχης ἧκεν εἰς Πρῆμνιν, ἐρυμνὴν πόλιν, - - - - καὶ μετὰ ταῦτα ὥρμησεν ἐπὶ Ναπάτων. *Ex Pselcha venit Premnin, munitam vrbem, - - - - postea Napata adgressus est.* Napata autem Ptolemæi sunt inter Primin paruam & magnam. Deinde Strabo adiungit: *euersis Napatis*, ἀναστρέφει πάλιν εἰς τὐπίσω μετὰ τῶν λαφύρων, δύσοδα κρίνας τὰ προσωτέρω, *reuertit retro cum præda, ratus inuia vlteriora esse.* Ex quibus consequitur, *Primin paruam* esse, quam Petronius cepit, & præsidio firmauit, quum vltra Napata non processerit: *Primis* autem *magna* est vltima ante Meroen.

XXVI.

Supra Meroen duo flumina, *Astaboras* & *Astapus*, coniuncti, se Nilo adfundunt, si insula est Meroe, orientali alueo post diuortium; sin pæninsula, infra vrbem Meroen ita, vt, quod speciem insulæ præbet, cinctum sit Nilo & his mixtis fluuiis: illo, ab occasu; his ab oriente. *Astaboras* orientalior est, & propior Aualitæ sinui & Adulitico decurrit: *Astapus* inter Astaboram & Nilum. Multa horum mentio, quamquam in vltimis terris labantur, quas paucissimi adierunt. Iosephus lib. II Antiquit. cap. v de Meroe, quam antea putat Sabam fuisse nominatam: ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦ τε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀστάπου καὶ Ἀστοβόρρα, δυσμάχητον τοῖς πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. *Erat autem pæne inexpugnabilis locus, Nilo circumfluente & cingente, etiam aliis fluminibus Astapo & Astoborra difficiliorem transitum facientibus.* Audiuerat de situ Meroes, nec vero intellexerat plene: adfinxit ergo quæ non erant, cinctam esse vndique Nilo, & tamen etiam Astapum & Astoborram præfluere. Sed alios etiam audiamus. Strabo lib. XVII principio ex Eratosthene: *Excipit Nilus duo flumina, e lacubus ab oriente delata, & Meroen ingentem insulam complectentia: quorum alterum dicitur* Ἀσαβόρας, κατὰ

κατὰ τὸ πρὸς ἕω πλευρὸν ῥέων. ἅτερος δ' Ἀςάπυς· οἱ δ' Ἀςοσάβαν καλῦσι, τὸν δ' Ἀςάπυν ἄλλον εἶναι, ῥέοντα ἐκ τινων λιμνῶν ἀπὸ μεσημβρίας, *Astaboras, ad orientale latus fluens: alterum flumen Astapûs, quem nonnulli Astosabam vocant: Astapum vero alium esse, & fluere ex quibusdam lacubus a meridie.* Dubitanter ait *Astosabam* nonnullis Astapum esse, aliis flumen ab illo distinctum. Locus ipse Strabonis quamquam Casaubonus elapsum ἄλλον, *alium* ex codd. & veteri versione restituit, non videtur mendo carere, etiam in verbis sequentibus. Eodem libro pag 565 scribit Meroen, quam insulam dicit, ἄνωθεν ἐκ νότε ταῖς συμβολαῖς τῶν ποταμῶν τῦ τε Ἀςαβόρα, καὶ τῦ Ἀςάποδος, καὶ τῦ Ἀςασόβα, *austrum versus* (quod *superius* latus est fluminum respectu) *amnium concursu, Astaboræ, & Astapodis, & Astasoba*, sicut ab occasu arenarum cumulis, ab ortu præcipitis, περιέχεσθαι, *contineri.* Hic tres distinctos fluuios nominat: Ptolemæus tantum duos, Astaboram & Astapum: nisi tertius est ipse Nilus supra Meroen. Duos autem illos eodem tractu duxit, quo Strabo, vt ab austro insulæ seu pæninsulæ se adfundant. Plinius lib. v cap. ix de Nilo eiusque nominibus singularem opinionem, ab Iuba rege & historico acceptam, aliquid etiam a Pomponio Mela, ita exponit: Nilum nasci in Mauretania, sæpe condi & emergere, quasi Nigir sit, vbi Aethiopas secet, Astapum cognominari. Circa Meroen Astaborem læuo alueo dici, dextro Astusapem: nec ante Nilum adpellari quam infra Meroen, vbi coit in aluevm vnum. Adde Melam lib. i cap. ix. Sic variant de ortu & nominibus Nili. Aliud autem nomen eius *Siris* est non tantum apud Plinium dicto loco, verum etiam apud Dionysium periegetam vers. 223

Σῖρις ὑπ' Αἰθιόπων κικλήσκεται· οἱ δὲ Συήνης
Ἐνναέται ςραφθέντι μετ' ὄνομα Νεῖλον ἔθεντο.

Hoc est, *Siris ab Aethiopibus vocatur: at Syenes incolæ conuerso* (in boream) *mutarunt nomen in Nilum.* Adde Stephanum Byzantium in Συήνη.

2. Sed ad flumina reuertimur, quæ in Nilum a latere circa Syenen illabuntur: de quibus Ptolemæum sequimur, &, quantum cum ipso consentit, etiam Strabonem. Nominum scriptura leuiter variat. *Astaboras* horum vterque scripsit, etiam Mela lib. i cap. ix; Iosephus prædicto loco, & Heliodorus lib. x cap. v *Astaborras:* Plinius *Astabores.* Iosepho nomen alterius est Ἄςαπος, *Astapus:* Pomponio Melæ *Astapes:* at Straboni & Ptolemæo Ἀςάπυς, *Astapûs*, obliquo casu *Astapodis.* Tertius fluuius, si quis est, Straboni dictus ineunte xvii libro Ἀςοσάβας, *Astosabas;* at medio libro p. 565 Ἀςασόβας, *Astasobas:* Plinio autem *Astusapes;* Heliodoro Ἀσασόβας, *Asasobas:* qui vero duo tantum agnoscit, de Astapode silet: illos vero ita ordinat, vt alter dextrum, alter sinistrum insulæ latus claudat. Nos vero, vt supra diximus, Ptolemæum sequimur, qui, vt posterior ceteris, forte plus cognitionis Aethiopiæ circa Meroen a peritis locorum impetrauit. Hic vero ducit Astaboram ex regione, quæ supra sinum Aualiten est inter *Elephantem & Garbatam* montes: Astapodem ex Azania, quæ circa æquatorem est regio, eiusque palude *Coloe.*

XXVII.

Oppida circa hæc flumina a Ptolemæo pauca numerantur: *Auxuma* iuxta Astaboram, de qua dicit, Αὐξώμη, ἐν ᾗ βασίλειον, *Auxume, in qua regia.* Pal. cod. Ἀξώμη *Axume*. Arriani Periplo Erythræi maris post initium vocatur ἡ μητρόπολις ὁ Ἀξωμίτης, *metropolis Axomites*, quinque dierum itinere a Coloe distans, alio mediterraneo emporio: hoc tridui via ab Aduli. Athanasius Apolog. contra Arian. sect. 29 γεγράπται τοῖς ἐν Αὐξώμει τυράννοις, *scriptum est tyrannis vrbis Auxumeos*. Et sectione XXIX p. 315 ed. Bened. ἃ δὲ Φρυμεντίου χάριν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Αὐξώμεως γέγραπται τοῖς ἐκεῖ τυράννοις, ἐστὶ ταῦτα, *quæ Frumentii gratia, episcopi Auxumeos, scripta sunt tyrannis ibidem, ita se habent*. Vrbis ergo nomen est *Auxume*, & *Auxumis*, & *Axome*. Populus, seu ciues & circumcolæ apud Ptolemæum *Auxumitæ* dicuntur.

XXVIII.

Aliud oppidum, sed prope Astapodem fluuium fuit *Coloe*, Κολόη, in cuius situ Ptolemæus & Arrianus non conueniunt. Arrianus Coloen ab Aduli itinere tridui distare, & primum eboris emporium esse dixit. Ptolemæus autem Auxumen modico interuallo ab Aduli seiunxit: admodum longo Coloen ab Auxume, in austrum versus.

XXIX.

Vltra æquatorem in mediterraneis Ptolemæo est etiam oppidum *Maste*, & circumcolens gens, *Mastitæ*. Montem etiam eius loci Ptolemæus *Masten* vocat.

XXX.

Populi Aethiopiæ supra Aegyptum, Nilo & sinu Arabico conclusi, apud Ptolemæum sunt varii. Post Aegypti limitem sunt *Colobi*, vt in vetusta in Ptolemæum tabula scribuntur: in θέσει autem eiusdem Κολβοὶ, *Colbi*, vbi littera videtur excidisse, quia, quamuis longe hinc, ad sinum Arabicum est Κολοβῶν ὄρος ἄκρον, *Colobôn terminus promontorium*.

2. Deinde sunt *Tabieni*: postea Σιρτίβες, *Sirtibes*: tum *Attiri*. Et hi fere intra Aegyptum & Meroen in orientali latere.

3. Contra Meroen *Babylonii*: deinde circa Astaboram fluuium *Rhizophagi*, radicibus vescentes, quos Strabo p. 531 lib. XVI dicit etiam *Eleios* adpellari. *Circa Meroen*, inquit, *concursus est fluminum Astaboræ & Astapi, atque etiam Astagabæ, in Nilum.* παροικοῦσι δὲ τούτοις οἱ Ῥιζοφάγοι, οἱ καὶ Ἕλειοι προσαγορευόμενοι. *Accolunt his* [fluminibus] *Rhizophagi, qui & Elêi vocantur*, siue *Eleii*. Describit ibidem modum euellendi radices ex paludibus & cibi inde conficiendi: quem etiam Agatharchides p. 37, & Diodorus Siculus lib. III cap. XXIII tradunt: vterque etiam eis *Hylophagos* & *Spermatophagos* coniungunt: tam victus genere, quam loci vicinitate.

XXXI.

Inter Astaboram fluuium & Adulicum sinum erant Ptolemæi *Sabordæ*, & *Molibæ*. Inter eumdem fluuium & sinum *Aualiten*, quem Plinius *Abaliten* scripsit lib. VI cap. XXIX, sunt ipsi *Aualitæ*, sinum accolentes: & intus *Megabradi* Ptolemæi, qui *Megabari* Strabonis sunt, quos ille aliquoties cum *Blem-*

Blemmyis coniunxit & *Nubis*, lib. XVII. Hi ſunt illi duo populi, qui diuerſis ſedibus habitarunt. Egimus ſupra de vtroque, de Nubis in Libya interiore ſub finem: de Blemmyis, principio Aethiopiæ ſupra Aegyptum: nunc alia ſedes eorumdem populorum (ſaltem iisdem nominibus vtentium) occurrit. Ineunte lib. XVII ἐξ ἀριστερῶν τῆς ῥύσεως τοῦ Νείλου, Νοῦβαι κατοικοῦσιν ἐν τῇ Λιβύῃ μέγα ἔθνος ἀπὸ τῆς Μερόης ἀρξάμενον μέχρι τῶν Ἀγγώνων, *A ſiniſtra curſus Nili habitant Nubæ in Libya magna gens, a Meroe incipiens vſque ad Argonas.* Hi ſunt Nubæ citeriores Ptolemæi, quos ſupra expoſuimus, niſi quod Strabo vſque ad Meroen producit, quum ceteris citra Meroen deſinant. At pag. 563 idem: λοιπὰ δὲ τὰ πρὸς νότον Τρωγλοδύται, Βλέμμυες. καὶ Νοῦβαι, καὶ Μεγάβαροι, οἱ ὑπὲρ Συήνης Αἰθίοπες, *cetera ad auſtrum, Troglodytæ, & Blemmyes, & Nubæ, & Megabari, qui Aethiopes ſuprà Syenen habitant.* Ptolemæus lib. IV cap. VIII Νοῦβαι δυσμικώτατοι τῶν Αὐαλιτῶν, *Nubæ maxime occidentales ſunt Aualitarum*, ſeu pars Aualitarum a mari ſeu ſinu Aualite ad interiora verſus recedens.

XXXII.

Idem Ptolemæus: ὑπὸ τοὺς Μολίβας Βλέμμυες, *ſub Molibis Blemmyes.* Molibæ autem inter Aſtaboram amnem, & duo ſinus, Aduliticum & Aualiten. Hos Blemmyas Agathemerus diſtinguit a ſuperioribus lib. II cap. V Νοῦβοι, ἕτεροι Βλέμμυες, Στρουτοφάγοι, *Nubi, alii Blemmyes, Strutophagi.* Si ἕτεροι, *alii*, diſtinguendi vtique ab iis, qui in Aegypti confinio erant, ſupra a nobis expoſiti. Quam in plagam coniuncti ſint cum Molibis, non eſt apertum, quia ambiguum ὑπὸ, *ſub* Ptolemæi, quod is Αἰθιοπίαν ὑπὸ Αἴγυπτον, *Aethiopia ſub Aegypto* dixit, quæ aliis ὑπὲρ, *ſupra* eſt: * verbi cauſſa Diodoro lib. III cap. XXIII κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν τὴν ὑπὲρ Αἴγυπτον, *in Aethiopia quæ ſupra Aegyptum eſt.* Ceterа huius gentis memorabilia diximus ſupra, vbi Blemmyas Aegyptiorum ὁμόρους *confines*, vt Strabo vocat, perluſtrauimus, qui vero vtramque diuerſis locis habitantem gentem videtur commiſcuiſſe.

XXXIII.

Supra Meroen inter Nilum & Aſtapum Ptolemæo ſunt *Memnones*, de quibus etiam Agathemerus dicto loco, πρὸς τῇ Μερόῃ νήσῳ Μέμνονες, *iuxta Meroen inſulam ſunt Memnones.* His proximi Στρουθοφάγοι, *Struthophagi*, quos ita Strabo lib. XVI p. 531, Diodorus lib. III cap. XXVIII, & Ptolemæus ſcripſerunt: ſecus ac Agathemeri libris, etiam accuratiſſimorum virorum Gronouii & Hudſonii editione Στρουτοφάγοι, *Strutophagi* per τ ſcribuntur. A ϛρουθὸς enim nomen eſt, quod Strabo non obſcure ſignificat: ὑπέρκειται τούτων ἔθνος οὐ μέγα Στρουθοφάγων, παρ' οἷς ὄρνεις εἰσὶ μέγεθος ἐλάφων ἔχοντες, πέτασθαι μὲν οὐ δυνάμενοι, *Supra hos ſunt Struthophagi, gens non admodum magna, apud quos aues dicuntur eſſe ceruorum magnitudine, quæ volare non poſſunt.* Diodorus Siculus de iisdem lib. III cap. XXVIII *His gentibus ad plagas occiduas adiecti ſunt Aethiopes, quos Simos adpellitant* (προσαγορευόμενοι Σιμοί.) τὰ δὲ πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένα νέμεται τὸ τῶν Στρουθοφάγων γένος, *auſtrales autem*

* Propter diuerſitatem loci, ex quo ſpectant ſcriptores longinqua loca, ὑπὲρ vocant, quod Geographi ὑπό.

tem partes Struthophagorum natio inhabitat. Est enim apud illos auis genus naturam cum terrestri animante commistam habens: magnitudine ne ceruæ quidem maximæ cedens, alatum, cetera. Struthophagorum etiam meminit Agatharchides pag. 42, & belli eorum, quod cum Simis Aethiopibus gerunt, qui cornibus orygum vtuntur pro armis. De situ & loco Struthophagorum Ptolemæus: μεταξὺ τῦ Ἀςάποδος ποταμῦ καὶ τῦ Γαρβάτε ὄρες Πεχινοί· ὧν δυσμικώτεροι Στρυθοφάγοι Αἰθίοπες· μεσημβρινώτεροι τῦ ὄρες Καταδραι, *Inter Astapodem fluuium & montem Garbatum sunt Pechini: quibus occidentaliores sunt Struthophagi Aethiopes: australiores autem monte sunt Catadræ.*

XXXIV.

Hæ itaque trans Nilum Aethiopum gentes, quas iam enarrauimus: sed plures sunt, etiam qui a victus genere nominantur, Ἀκριδοφάγοι, *Acridophagi*, locustis viuentes, de quibus Diodorus lib. III cap. XXIX, & Strabo lib. XVI pag. 531. Vterque tradit, certis ventis ingentem vim locustarum in regionem illorum deferri, quibus pro edulio vescantur. Strabo, ζῶσι ἀπὸ ἀκρίδων, *viuunt ex locustis*. Sunt præterea Χελωνοφάγοι, *Chelonophagi*, de quibus Strabo ibidem consulatur pag. 532. Hi, vt Plinius lib. VI cap. XXIV de Carmaniæ Chelonophagis dicit, testudinum superficie casas tegunt, carne vescuntur. Addit Plinius lib. VI cap. XXX *Cynamolgos*, de quibus Agatharchides plura refert: * & *Pamphagos*, omnia mandentes. De *Elephantophagis* supra in Libya dictum.

XXXV.

His accedunt, qui mare accolunt Rubrum, *Ichthyophagi*, de quibus in Aegypto diximus. Longe enim per oram sinus Arabici habitant: quorum viuendi rationem copiose Strabo prædicto loco descripsit. Deinde *Adulitæ*, de quibus etiam dictum est: *Aualitæ* ad sinum *Aualiten*, Plinii *Abaliten*. Reliqua ora cis & vltra æquatorem circulum, *Barbaria* Ptolemæo dicta est, sine dubio, quod homines habeat maxime barbaros & inanes.

XXXVI.

Sunt & regiones quædam circa æquinoctialem lineam a Ptolemæo commendatæ, *Azania*, ab ortu, in qua plurimi elephantes: Vsque ad mare porrigitur, & sua habet emporia, saltem dromos, Arriano teste, qui Azaniam longe in austrum producit. *Myrrhifera* regio cis æquatorem: *Cinnamomifera* trans eumdem: vltra quam lacus duos posuit, quos Nili vocat, orientalem vnum, alterum occidentalem. ** Lacus autem fieri ex fluminibus, quæ ex Lunæ montibus decurrant, existimat, ibidemque fontes Nili esse. Vide Tabulam. Sanior hæc opinio de Nili origine, quamuis etiam erronea, est illa Iubæ, quam ex Plinio supra tradidimus, Nilum nasci in Tingitana,

* Et Diodorus III pag. 164. Sed hi quia bobus Indicis vescuntur quotannis aduenientibus magna copia: per errorem *Indiæ* nomen irrepsisse videri possit. Sed *India* est hic Aethiopia Africæ orientalis. Qua de re disputantem vide Vossium ad Melam pag. m. 35[illegible].

** Flumina duo ex duobus lacubus decurrere in vnum Nilum, tabulæ nostrorum Geographorum docent. Atque alterum lacum orienti, alterum occidenti propinquiorem esse, pariter certum est. Lacus istos e fluminibus fieri, non magis dubium est, secundum recentiores tabulas. Ergo fluminum istorum scaturigines fontes Nili dici possunt. Sed hoc nomen præcipuo iure merebitur, si quis fons iam nomen Nili habebit & inualescente flumine retinebit.

gitana, recolligi post mersum in Cæsariensi Mauretania, in parte vtriusque australi, indeque in ortum per Libyam ferri in Aethiopiam quæ supra Aegyptum est, & flexo cursu per ipsam tandem Aegyptum delapsum in mare effundi mediterraneum. Vide Plin. lib. v cap. ix, & quæ nos supra in Aegypti Delta de Nilo eiusque fontibus incertis disseruimus. Veri fontes ex recentioribus petantur, in quibus eminent viri summi Isaacus Vossius & Iobus Ludolfus, qui magnam huic argumento lucem accenderunt. * Ceterum dum de Nili paludibus, quibus is oriatur, ex Ptolemæo egimus, aliquid de *Pygmæorum* fabula adiiciendum est. Plinius enim lib. vi cap. xxx *Quidam & Pygmæorum gentem prodiderunt inter paludes, ex quibus Nilus oriretur.* Pomponius Mela lib. iii cap. viii *Fuere interius Pygmæi, minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit.* At Strabo lib. xvii p. 565 confictos recte censet, quia ἑωρακὼς οὐδεὶς ἐξηγεῖται τῶν πίστεως ἀξίων ἀνδρῶν, *qui viderit illos, nemo fide dignus narrauit.* Sed de his plura Vossius in Melam p. 293 seq.

XXXVII.

Maritima ora Aethiopiæ, eaque orientalis, ad sinum est Arabicum & ad Oceanum, Africæ orientale latus claudentem, qui in meridiem tendit, & Aethiopicus ac Indicus adpellatur, quia in Indiam vsque procurrit.

XXXVIII.

Quæ ad sinum Arabicum sunt, quamuis vltra Aegypti erant terminum, tamen quod Aegyptii reges vsque ad fretum & Aualiten sinum suæ ditionis fecerant quæ in ora sunt, vt oppida, de regum reginarumque nominibus adpellata, abunde ostendunt; ea in Aegypto, cuius hæc pars quasi adiecta erat, omnia declarauimus ad Diren vsque, quæ freto adiacet inter Adulicum sinum & Aualiten. Nunc vlteriora persequemur.

XXXIX.

Post Diren in *Aualite* seu *Abalite* sinu ex Ptolemæi positione sunt Αὐαλίτης ἐμπόριον, *Aualites emporium:* deinde Μάλεως ἐμπόριον, *Maleus emporium:* tum *Mundi* (Pal. *Mondi,* Μόνδου) *emporium:* ad hæc Μόσυλον ἄκρον καὶ ἐμπόριον, *Mosylon promontorium & emporium*; quod Plinio est lib. vi cap. xxix *promontorium & portus Mossylicus, quo cinnamomum deuehitur.* Postea est *Cobe* emporium: deinde *Elephas* mons ad mare procurrens, vltra quem duo sunt emporia, prius Ἀκκάναι, *Accanæ*, quod & Δαφνῶνα μέγαν, *Daphnonem magnum* dictum fuisse, Arrianus Periplo testatur: alterum, quod ad promontorium est, *Aromata*, communi nomine promontorii & emporii, in quo finitur sinus Aualites. Arrianus dicit Ἀρωμάτων ἐμπόριον, *Aromatum emporium.*

XL.

Sequitur *Barbaricus sinus* maximus, secundum quem regio, quam *Barbariam* Ptolemæus dixit, est protensa. In hoc sinu sunt *Opone* emporium; promontorium *Zengisa*, siue vt in Pal. est, *Siggis*, a Ptolemæo nominatum; mons *Phalangis*; oppidum *Apocopa*, vt Ptolemæus, qui nihil adscripsit, vi-

* Sed Geographi quidam Henrici Schereri narrationem sequi malunt.

detur censuisse; Arrianus autem *promontorium Apocoporum* vocat. Ἀκρωτήριον, inquit, τελευταῖον τῆς Βαρβαρικῆς ἠπείρου πρὸς ἀνατολὴν Ἀποκόπων, *promontorium extremum Barbaricæ continentis, in orientem versus, Apocoporum.* Marcianus Heracleota κόλπον, *sinum* vocat *Apocopa*. Pelagus, inquit, Barbaricum dictum, ἐν ᾧ κόλποι τε πλείους εἰσὶ, καὶ οἱ δρόμοι τῆς καλουμένης Ἀζανίας. καὶ πρῶτος μὲν τῶν ἐπισήμων κόλπος ἐστὶν αὐτῷ ὁ καλούμενος Ἀπόκοπα, *in quo* [mari] *plures sinus sunt & dromi Azaniæ, quæ ita vocatur: & primus ex insignioribus in ipso est, qui nuncupatur Apocopa.* Nec vero hæc pugnant. nam potuit commune promontorii, & oppidi, & sinus nomen *Apocoporum* esse.

XLI.

Ex interuallo & trans æquatorem est Νότου κέρας, ἄκρον, *Noti cornu, promontorium*, siue Austri promontorium: sed diuersum ab illo Noti cornu, quod terminum Hanno peripli sui habuit. Hoc enim in occidentali Oceano est; quod vero iam describimus, est in orientali. Deinde *Litus paruum* & *magnum* Ptolemæi & Arriani. Item *Essina* emporium: & Σαραπίωνος ὅρμος καὶ ἄκρα, *Sarapionis statio & promontorium*, vt Ptolemæus vocauit: Arrianus autem, μετ' αὐτὸν [αἰγιαλὸν] κατὰ τὸ ἑξῆς οἱ τῆς Ἀζανίας δρόμοι· πρῶτος μὲν ὁ λεγόμενος Σεραπίωνος, εἶθ' ὁ Νίκωνος. *Post illud* [Litus magnum] *sunt Azaniæ dromi ex ordine siti. Primus est qui Serapionis dicitur; deinde Niconis.* Hic vero Azaniam longius, quam Ptolemæus, in austrum versus extendit: & quem idem *dromum* vocat, Ptolemæus dixit ὅρμον, *stationem.*

XLII.

Sequitur *Tonice* emporium apud Ptolemæum: deinde *Rapti* fluuii ostia, & paruo spatio a mari *Rapta* metropolis, haud dubie flumini adposita. Arrianus periplo Erythræi: τὸ τελευταιότατον τῆς Ἀζανίας ἐμπόριον, τὰ Ῥαπτὰ λεγόμενα, *vltimum Azaniæ emporium Rapta dicitur.* Quod quia Ptolemæo est μητρόπολις τῆς Βαρβαρίας, *Barbariæ metropolis*; ex eo adparet, tam late Arriano Azaniam patere, quam Ptolemæo Barbaria est, seu tractus ad magnum illum sinum, qui *Barbaricus* cognominatur. Vltra ostia & vrbem est *Raptum* promontorium, Ptolemæo & Marciano memoratum. Stephano Ῥάπται, *Raptæ* sunt μητρόπολις τῶν ἐν τοῖς Αἰθιόπων, *metropolis vrbium Aethiopicarum:* eidemque τὰ Ῥάπτρα μητρόπολις τῆς Βαρβαρίας, *Raptra*, prauato nomine, *metropolis Barbariæ*, videlicet quam Ptolemæus Barbariam dixit ad sinum Barbaricum in Oceano orientali; quæ manifesta est confusio, quum vna tantum Rapta, siue Raptæ, metropolis in illo tractu fuerit. Fluvium autem recte *Raptum* Stephanus nominauit. Ibidem Ῥάπτιοι, *Raptii* Aethiopes, non Ῥάψιοι, *Rapsii*, vt Ptolemæus & Stephanus scripserunt, ad quem legas, quæ CL. Berckelius adnotauit.

XLIII.

Ex longo interuallo Ptolemæo nihil est, nisi sinus, quem circumhabitant *Aethiopes Anthropophagi*, & in illo *Prasum* promontorium, decimo quinto gradu latitudinis. ἐντεῦθεν γῆ ἄγνωστος, *hinc incipit terra incognita.* Marcianus Heracleota in Periplo: μέχρι τοῦ Ῥάπτου ἀκρωτηρίου. μετὰ δὲ ταῦτα ἡ λεγομένη βραχεῖα θάλασσα καὶ ὁ περὶ αὐτὴν μέγιστος κόλπος, ὅνπερ οἰκοῦσιν Βάρ-

βαροι

βαρβάροι ἀνθρωποφάγοι. ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ κόλπου κεῖται τὸ μέγιστον ἀκρωτήριον, ὃ καλεῖται Πράσον ἄκρον. *vsque ad Raptum promontorium. Post hæc vero mare, quod Breue dicitur, & maximus circa ipsum sinus, quem accolunt barbari Anthropophagi. In extremo autem sinus huius maximum est promontorium, quod adpellatur Prasum.* Salmasio in Solin. p. 878 *Prasum* est Mozambicum promontorium: at negat Vossius in Melam p. 303, eo vsque veteres nauigando peruenisse. Sed de hoc postea in Insulis. In hoc promontorio finem facit Ptolemæus; vlteriora ipsi fuerunt incognita.

XLIV.

Insulæ iuxta Aethiopiam supra Aegyptum sunt partim in sinu Arabico, partim in Oceano. In sinu Arabico, notatæ a Ptolemæo, hæ sunt præcipuæ: *Astratæ:* Βωμὸς Ἀθηνᾶς, *Ara Palladis: Gythitis: Myronis* insula prope Deorum Soterum portum: *Magorum* insula supra Ptolemaidem ferarum: *Daphnine: Acanthine: Macaria* siue Fortunata: *Orneôn:* id est Auium, insula: *Bacchi* & *Antibacchi: Panis* (Πανὸς, secundo casu a *Pan*) insula: *Diodori* insula: *Isidis* insula in sinu Adulitico.

XLV.

In sinu Aualite est *Mondi* insula, eodem nomine, quo adiacens in continenti emporium: Post Aromata Ἀμίβου νῆσος Ptolemæi, *Amibu insula,* in Tabula *Amici insula,* sine dubio praue: Μηνᾶ νῆσοι δύο, *Mena insulæ duæ:* & *Myrice* insula: sed hæ obscuræ.

XLVI.

Maxime autem commendabilis est Μενουθιὰς, *Menuthias* insula Ptolemæi, qui, vbi de promontorio Praso dixit, addit, ᾧ παράκειται ἀπὸ θερινῶν ἀνατολῶν νῆσος, ᾗ ὄνομα Μενουθίας, *cui adiacet ab ortu æstiuo insula, cui nomen est Menuthias.* Arrianus Periplo Erythræi corrupte quidem, quod ad nomen attinet, vt tamen genuinum vocabulum non obscure cognoscatur: Clarissimus Hudson in Notis legit pag. 68 παρ᾽ αὐτὸ τὸ Πράσον ἄκρον εἰς ἕω Μενουθιὰς ἀπαντᾷ νῆσος, *iuxta ipsum illud promontorium Prasum in ortum versus occurrit insula Menuthias.* Alii aliter, vt tamen ipso vocabulo insulæ consentiant, quod inter monstrose concretas voces pæne integrum μενουθεσίας, seruatum est. Et Marcianus Heracleota Periplo p. 12 ἐν τῷ τέλει τοῦ κόλπου κεῖται τὸ μέγιστον ἀκρωτήριον, ὃ καλεῖται Πράσον ἄκρον, καὶ ἡ Μενουθίας νῆσος, οὐ πόῤῥω τοῦ ἀκρωτηρίου τυγχάνουσα. *In fine eius sinus* [Barbarici] *situm est maximum promontorium, quod Prasum vocatur; & Menuthias insula, non longe distans a promontorio.*

2. Hæc veteres de Menuthiade insula: in cuius interpretatione dissentiunt recentiores. Magno nomine viri Salmasius, Bochartus, Harduinus, iste in Solin. p. 878, ille in Chanaan lib. I cap. XXXVII, hic ad Plin. lib. VI cap. XXXI, putant magnam illam insulam esse, quæ hodie *Madagascar,* & *S. Laurentii* insula vocatur, quia hæc, saltem pars illius superior in ortum æstiuum vergat: contra Isaacus Vossius ad Melam p. 303 *Menuthias illa est insula, quæ nunc Zanzibar adpellatur. Huic enim omnia conueniunt, quæ veteres de Menuthiade scribunt; non insulæ S. Laurentii, quæ plane ignota fuit Græcis ac Romanis, vt plenius alias ostendemus. Raptum vero promontorium est illud,*

quod Quiloæ vicinum est. Non interpono me hisce litibus: tantum dico, nihil veteres de magnitudine insulæ, quæ in Madagascar pæne incomparabilis est: & longius fere abest a litore, quam veteres introrsus nauigabant: quum Menuthias *οὐ πόῤῥω, non procul* fuerit a promontorio. Zanzibar quamuis propinquior sit continenti: propius tamen abest ab æquatore, quam Menuthias Ptolemæi, cui latitudinem australem XII & dimidii graduum tribuit. Quilibet eligat vtram vult; aut substituat aliam, cui positio Menuthiadis commodius conueniat.

XLVII.

Superest, de *Cerne* insula vt inquiramus, an huius nominis insula in orientali Oceano exstiterit. Aiunt multi, Cernen esse Madagascar, quæ & Menuthias dicatur. Cui opinioni ipse Plinius e veteribus fauet lib. VI cap. XXXI. *Contra sinum Persicum,* inquit, *Cerne nominatur insula, aduersa Aethiopiæ, cuius neque magnitudo, neque interuallum a continente constat: Aethiopas tantum populos habere proditur. Ephorus auctor est, a Rubro mari nauigantes in eam non posse propter ardores vltra quasdam columnas (ita adpellantur paruæ insulæ) prouehi.* Sic & Lycophronis scholiastes ad vers. 18 *Κέρνη νῆσος ὠκεανῖτις, ὁπόθεν ὁ ἥλιος δοκεῖ ἀνατέλλειν. Cerne insula est Oceani, vnde sol putatur oriri.* Alii autem dubitant, an vmquam id nominis insula in oriente fuerit, rati ex eo errorem ortum esse, quod Hannonis, Polybii, Ptolemæi Cerne occidentalis dicatur contra Aethiopiam sita esse: quum vero notiores sint Aethiopes, qui supra Aegyptum sunt, quam qui ad mare Atlanticum; factum inde, vt nonnulli Cernen insulam ad orientales Aethiopas tanto errore transmouerint, quantum ortus ab occasu dissidet. Hinc est quod veteres etiam de situ Cernes dubitauerint, de quibus Eustathius in Dionysium ad vers. 219 *ἡ θέσις αὐτῆς* [*Κέρνης*] *διαφωνεῖται. οἱ μὲν γὰρ ἀνατολικὴν αὐτὴν ὑποτίθενται, ὡς καὶ ὁ Λυκόφρων ἐμφαίνει· οἱ δὲ δυτικήν. Positio Cernes controuersa est. quidam ponunt eam in oriente, quod & Lycophron* [vers. 18] *fecisse videtur: alii in occidente.* Relege quæ in Africa interiore de Cerne diximus: & adde sis Salmasium in Solin. p. 878.

XLVIII.

Sic etiam, Africa antiqua ad finem perducta, omnem notitiam Orbis antiqui finimus, si vnam quæstionem de *Nouo Orbe,* quem *Americam* vocamus, adiecerimus, vtrum ille cognitus fuerit veteribus, nec ne. Hoc ergo quasi appendix sit Notitiæ nostræ antiquæ, quam quatuor libris adhuc exposuimus.

ADDITA-

ADDITAMENTVM
DE NOVO ORBE,
AN COGNITVS FVERIT VETERIBVS.

I.

AMericam a ducentis amplius annis sollertium hominum studio detectam fuisse, nemo est qui ignoret. An eadem etiam antiquis fuerit cognita, difficulter iudicatur. Silentium geographorum & historiarum conditorum non leui argumento est, quo veteribus innotuisse negemus. Accedit difficultas nauigandi sine pyxide nautica, qua destituti priores haud procul a litore nauigabant, oram legentes, ægre se medio committentes mari. Quis inde credet, vastum Oceanum, qui inter Americam & Europam aut Africam est, sponte ac consilio subiisse, & emensos esse: ac sæpius traiecisse, reuertisseque feliciter.

II.

Nihilominus sunt rationes non pœnitendæ, quæ persuadere fortasse possint, saltem probabile reddere, non plane ignotum fuisse antiquis orbem illum seu amplissimas regiones, quæ trans mare sunt Atlanticum. Nam Africam circumnauigatam fuisse, quamquam raris exemplis, tamen multorum testimoniis videtur demonstrari posse. Herodotus lib. IV cap. XLII tradit, Phœnices, a Neco Aegyptiorum rege missos, e Rubro mari soluisse, & biennio consumto venisse ad Columnas Herculis, & per illas remeasse in Aegyptum. Et Plinius lib. II cap. LXVII refert, Hannonem Carthaginiensem *a Gadibus ad finem Arabiæ circumuectum* esse. Et, auctore Cornelio Nepote, recenset, Eudoxum quemdam, quum Lathurum regem fugeret, *Arabico sinu egressum, Gades vsque peruectum:* item, Q. Metello Celeri, Galliæ proconsuli, *Indos a rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercii caussa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam abrepti.* Sed vt hi, ita & alii tempestate ac casu abrepti nauigarunt, aut, si consilio, litora tantummodo legerunt, quod nihil adfert ad immensi Oceani traiectionem.

III.

Nihilominus de iis, quæ trans Oceanum sunt, non nihil tradiderunt, e quo colligas, notitia illorum non omni fuisse destitutas. Platonis insula *Atlantis*, in Atlantico Oceano sita, videtur rem conficere: de qua in Timæo & Critia mira perscripsit. Ibi pag. 475 *Traditur vestra ciuitas restitisse olim innumeris hostium copiis, quæ ex Atlantico mari profectæ prope*

 cunctam

cunctam Europam & Asiam obsederant. τότε γὰρ πορεύσιμον ἦν τὸ ἐκεῖ πέλαγος. νῆσον γὰρ πρὸ τȣ̃ στόματος εἶχεν, ὃ καλεῖτε (ὡς φατε ὑμεῖς) Ἡρακλέȣς στήλας. ἡ δὲ νῆσος ἅμα Λιβύης ἦν καὶ Ἀσίας μείζων. *Tum enim nauigabile illud mare erat. Insulam enim ante ostium habebat, quod vocatis, vt ipsi dicitis, Herculis columnas. Insula autem maior est quam Africa & Asia simul sumtæ.* Repetit in Critia post principium, præsertim quod ad magnitudinem insulæ attinet. Hæc vero si tanta fuit, non videtur ab America abludere.

IV.

Sed obstant alia; vicinitas ostii ad Columnas Herculis: ante quod dicitur sita fuisse, a quo longissime abest America: deinde regium illius insulæ imperium, quo Europam vsque Etruriam, Africam vsque Aegyptum possederint; etiam bellum cum Atheniensibus gestum; & insulæ vlteriores, in quas ex Atlantide nauigatio instituta fuerit; cum ipsa magnitudine vastissima, & quæ præterea Critias a Solone in Timæo dicitur accepisse, fabulæ, quam historiæ, similiora. Quamobrem interpretum multi allegorice hæc explicant, a sensu, quem littera fert, recedunt. Neque id pronum ad fidem est, quod additur ibidem, terræ motu & tempestatibus concussam insulam subsedisse, ipsumque mare, quod insulam obruisset, propter limum & cœnum nauigari amplius non posse. Quid multa? ait, ἠφανίσθη, *disparuit* insula, nusquam super est.

V.

Sed missa Platonis Atlantide, aliorum opiniones vel diuinationem de terris trans Oceanum audiamus. Antiquissima est traditio, quam Aelianus lib. III Variar. cap. XVII ex Theopompo refert, dixisse Silenum Midæ regi in colloquio, *Europam, Asiam, Africam insulas esse, quas vndique Oceanus circumfluat:* ἤπειρον δὲ μόνην εἶναι ἐκείνην τὴν ἔξω τȣ́τȣ τȣ̃ κόσμȣ. *continentem vero vnicam esse illam, quæ extra hunc mundum existit.* Non dubitanter hic, sed pro certo dicit, extra notum orbem, id est Africam, Asiam & Europam esse vnicam & maiorem continentem, quæ alibi esse non potest, quam trans Oceanum, illas notas partes, quas insulas vocat, ambientem.

VI.

Cautius propiusque a vero Aristoteles de Mundo cap. III ἡ οἰκȣμένη σύμπασα μία νῆσός ἐστιν, ὑπὸ τῆς Ἀτλαντικῆς καλȣμένης θαλάσσης περιῤῥεομένη. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας εἰκὸς τῆσδε ἀντιπόρθμȣς ἄποθεν κεῖσθαι τὰς μὲν μείζȣς αὐτῆς, τὰς δὲ ἐλάττȣς, ἡμῖν δὲ πάσας, πλὴν τῆσδε, ἀοράτȣς. *Omnis habitata terra vna insula est, mari, quod Atlanticum dicitur, circumdata. Probabile autem, multas alias, huic procul trans mare obuersas esse, maiores hac nostra quasdam, quasdam minores; omnes tamen, præter hancce, nobis inuisas.* Dum εἰκὸς, *probabile* dicit, modeste loquitur, non temere adseuerat, non incerta relatione inductus, sed sua persuasus ratione, esse in tam vasto terrarum orbe plures

post

post Oceanum terras, quam quas cognitas habemus; quia probabile, alteram & maiorem partem pariter, vt nostram, esse maribus & terris distinctam, non totam aquis oppletam: & illas *ἀντιπόρθμους* vocat, id est, mari nostro ex altero latere oppositas terras.

VII.

Postquam autem Fortunatæ insulæ siue Canariæ repertæ fuerunt, minus de aliis & maioribus insulis siue terris dubitatum est: quidam vero Atlantidem cum Fortunatis confuderunt, in quibus Diodorus est Siculus lib. V cap. XIX, vnam permagnam insulam dicens in occidentali Oceano esse, plurium dierum nauigatione disiunctam ab Africa, eamque fertilitate tanta amœnitateque, etiam tam salubri aere, fontibus, fluminibus, vt *θεῶν τινῶν, οὐκ ἀνθρώπων ἐμβιωτήριον*, *deorum quorundam, non hominum domicilium* videatur. Sed hæc fabulæ multum admixtum habent, sicut & reliqua Theopompi, quæ dicto loco Aelianus enarrat, pleraque sunt fabulosa, in quibus & *Meropis terra* Theopompi, quam Apollodorus apud Strabonem lib. VII pag. 207, vt fictam, reiicit.

VIII.

Aristoteles supra modeste cauteque sensit de iis, quæ trans Oceanum dicantur posita: at libro de Mirabilibus auditis, si idem vtriusque auctor est, confidentius scribit, in mari extra columnas Herculeas quondam Carthaginienses insulam inuenisse *ἐρήμην*, *hominibus vacuam*, cetera rebus omnibus abundantem, in quam sæpius Carthaginienses nauigarent, quidam etiam ob loci felicitatem ibi sedem figerent; vetuisse senatum ciuitatis sub capitali supplicio, ne quis in posterum in illam nauigaret, ne quid Carthaginis felicitati detraheretur. Sed & hoc in incertis relinquendum: quod etiam, si vera sit historia, haud est sufficiens, vt Americanas Carthaginiensium nauigationes nobis persuadeat: nec cum Atlantidis fabula consentit, quæ *πολυάνθρωπος* describitur, quasi reges habeat, exercitus emittat; quum hæc *ἐρήμη* fuerit, hoc est, nullis habitata hominibus.

IX.

Nihil ergo amplius, quam coniecturam transmarinæ terræ, veteribus patuisse, admodum probabile est, cui nescio qua diuinandi arte spem futuræ detectionis adiecerunt. In his est Seneca, tragicus poeta, in Medeæ actu II extremo:

Venient annis sæcula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, & ingens pateat tellus,
Tethysque nouos detegat orbes,
Nec sit terris vltima Thule.

Non

Non vane dictum, quia euentus respondit. Vnde vero notitia? ex sola ratione, an rerum etiam experientia? nihil certi definire possum: probabile tamen est, alterum orbem non plane antiquis ignotum fuisse, & omnino quosdam in eum inuectos reuectosque, qui famam de eo sparserint: vtrum casu autem in illum inciderint, an consilio & inquirendi studio profecti, diuinare non possumus.

X.

At fabulosæ sunt veterum narrationes. Esto fabulosas esse seu fabulis permixtas, vt solet de rebus peregrinis & longissime remotis; non autem quæ fabulosa sunt, propterea sunt penitus falsa. Quid fabulosius freto Siculo? nec vero ipsum propterea fretum negatur. Sub fabulis etiam aliquid veri plerumque latet, quæ separanda sunt, quod Macrobius lib. I Somn. Scip. cap. II dixit, *fabulas a fabulosis secernere.* Multi in hoc argumento versati sunt, sed præcipue clarissimi nobisque amicissimi viri IACOBI PERIZONII modestiam probamus, qui in Aeliani dictum locum ita commentatus est: *Fabulosa hæc ducit & fabulis accenset Meropida hanc terram tum Noster* [Aelianus] *tum Apollodorus apud Strabonem* lib. VII [pag. 207 ed. Casaub.] *Et merito. Nullus tamen dubito, quin veteres aliquid crediderint vel sciuerint, sed quasi per nebulam & caliginem, de America, partim ex antiqua traditione ab Aegyptiis vel Carthaginiensibus accepta, partim ex ratiocinatione de forma & situ orbis terrarum: vnde colligebant, superesse in hoc orbe etiam alias terras præter Asiam, Africam & Europam.* In hac viri eruditissimi sententia adquiescimus: quæ addunt alii, cum incertis & fabulosis missa facimus: atque ita in his extremis & extra orbem notum positis finimus Notitiam Orbis Antiqui.

INDEX

INDEX GEOGRAPHICVS.

(Ggg ggg) Adam

Andaca,

I N D E X.

Arme-

Aſia

Baalze-

Beudi

I N D E X.

Carima

Chufaris

Corinea

 Cyaneæ

D.

Daphne

Diosco-

E.

Egbatana

Grani-

Hyaro-

Iebu-

Lycastum

Marsias

Misy-

Myon-

Norossi

Olondæ

Para-

INDEX.

Phœnix

Pontia

Pudni

Saga-

I N D E X.

Seleu-

Solis

Thoan-

Tusci